ŘÍJEN 1909

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 1.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

Pojem dissimilace a assimilace

V živém těle děje se ustavičně fysiologický rozklad, rušení a bourání vnitřní stavby »živé hmoty« t. j. činné protoplasmy (jíž přisuzuje se fysiologická výkonnost), — za současného pohlcování kyslíku vzduchového. Ze »živé hmoty« stále se odštěpují a vylučují rozkladné produkty, hlavně kyselina uhličitá (resp. kysličník uhličitý), voda a trosky dusíkaté ve způsobě látek aminových, pak sírany a fosforečňany (žíravin a zemin) jakožto trosky, jež ze stavby vypadávají. Tento vnitřní rozklad »živé hmoty« spojen jest s uvolněním a vybavením uvnitř stavby utajené fysiologické energie, kterou »živá hmota« ze své vlastní zásoby na venek jako pohyb, teplo nebo jiný tvar kinetické energie projevuje.

Fysiologové představují si věc tak, že uvnitř »živé hmoty« utajená fysiologická energie obsažena jest u vratkém uspořádání atomů v molekulách — atomy v molekulách jsou prý v napjatých, nestálých polohách rozestaveny a v napjatých polohách těchto chová prý se k vybavení pohotová potentiální energie, jinak též fysiologický potentiál zvaná. Vnějším podnětem uvedou se skupiny atomové v molekulách v pohyb a sřítí se z poloh napjatých, vratkých do poloh stálejších, asi tak, jako vyzvednuté a zavěšené závaží spadne, přestřihne-li se jeho závěs. Při tom se určité skupiny atomové, hlavně skupiny uhlíkaté jako rozkladné produkty ze stavby vytrhují, čímž částečný rozklad nastane a potentiální energie neboli energie polohy mění se v energii aktuální, jež projevuje se na venek jako pohyb, teplo neb jiný tvar kinetické energie.

Jak patrno, vybavování fysiologické energie není dle tohoto názoru prostou oxydací »živé hmoty«, »spalovacím dějem«, jak si to druhdy představovali a všeobecně se tomu tak učilo, nýbrž fysiologická energie utajena jest ve vnitřní stavbě »živé hmoty« a temení z vnitřní zásoby její, majíc zdroj v organismu samém.

Rozkladný děj »živé hmoty« spojený s uvolňováním a vybavováním v ní ve tvaru fysiologického potentiálu utajené energie nazývá se dějem dissimilačním (dissimilací), poněvadž se jím »živá hmota« mění a ztrácejíc význačné své vlastnosti, sobě méně podobnou se stává.

Jest na jevě, že organismus by stálou dissimilací tratil na hmotě své a že pramen fysiologické energie by se nenáhle vyčerpával, kdyby výdej nebyl kompensován zase příjmem, ztráta ziskem — aneb kdyby ztráta byla větší než příjem. Má-li se tedy rovnováha a normální stav organismu zachovati a udržeti, musejí rozkladem odštěpené látky a vydaná energie ve stejném množství restituovány býti, jinak nastane únava, chabost, malátnost a zemdlení organismu, konečně scházení a úbyt váhy tělesné a vysílení (inanice). Jest zajisté každému ze zkušenosti známo, že dlouhou, nepřetržitou namahavou činností, zvláště delší namahavou prací svalovou, kdy zásoba potentiální energie se vyčerpává, mizí víc a více schopnost ku dalšímu projevování síly, nastává únava a zemdlení. Jest třeba klidu a odpočinku, aby organismus novou zásobu potentiální energie získal, nových sil načerpal a z únavy se zotavil. K únavě, jak se za to má, přičiňují i rozkladné produkty: kyselina uhličitá, mléčná a dusíkaté trosky, jež se při namahavé práci ve hmotě svalové objevují a jež, neodstraňují-li se dosti rychle z hmoty svalové, anaestheticky a narkoticky působí. — Dostává-li se organismu po namáhavé práci stále jen nedostatečné náhrady za ztrátu dissimilací způsobenou, chátrá a hubení a očividně dostavuje se úbytek sil. — Týž zjev nastává ve stáří, kdy se ztráta dissimilací způsobená dostatečnou náhradou nekryje, následkem čehož organismus chřadne a slábne.

Nekoná-li organismus žádné mechanické práce, objevuje se veškerá vybavená fysiologická energie ve tvaru tepla, a organismus přes to, že nekoná žádné svalové práce, přec vysiluje se, chátrá a hubení, nedostává-li se mu náležité náhrady za vydané látky a vybavenou energii. Známo, kterak prudké horečnaté nemoci, při nichž fysiologická energie ve zvýšené míře, většinou (mimo zvýšený pohyb srdce) ve tvaru tepla se projevuje, zhoubně na tělo působí a úpadek sil přivozují, poněvadž ztráta náhrady nekryje.

A čím se dissimilací vydané látky a projevená fysiologická energie dosazují a nahrazují? To děje se živnými látkami potravy, jež fysiologickou energii ve tvaru chemické potentiální energie v sobě chovají a z nichž regeneruje se »živá hmota.« Kterak se však chemická energie živných látek v organismu uvolňuje a upotřebuje, není blíže známo. Ovšem nejsou vydané látky s přijatými stejné, nýbrž kvalitativně různé — přijaté látky jsou složité, vydané jednodušší — ale oboje skládají se z týchž prvků (uhlíku, dusíku, vodíku, kyslíku, síry, fosforu atd.).

Touto výměnou látek udržuje a zachovává organismus svoji podstatu tělesnou a fysiologickou energii. Jestliže se množství v určité době přijatých látek rovná množství látek v téže době vydaných a rovná-li se energitický příjem energitickému výdaji v téže době, mluvíme o látkové a energické rovnováze, a říkáme,

že živé tělo t. j. organismus nalézá se v rovnováze látkové a energitické výměny, že zůstává ve stavu nezměněném. — A tuto práci, dissimilací vydané látky a fysiologickou energii živnými látkami dosazovati, koná organismus sám. »Živá hmota« má schopnost trhliny ve vnitřní stavbě své dissimilací vzniklé lučebným dějem životním, t. j. připojením nových skupin atomových ze živných látek čerpaných v klidu opět zaceliti, energii živných látek pohltiti a pomocí jí atomy v molekule do poloh napjatých přivésti. Činnost tato nazývá se činností assimilační (assimilací). Netřeba podotýkati, že zvýší-li se dissimilace, musí se zvýšiti i assimilace — musí se zvýšiti i příjem živných látek, aby zvýšil se assimilační sklad, aby tak »živá hmota« a její fysiologický potentiál se regenerovaly.

Jak viděti, jest mezi činností assimilační a dissimilační antagonismus. V mládí, kdy tělo roste, má činnost assimilační převahu nad činností dissimilační, během života však činnost assimilační neustále slábne, až konečně v stáří nabude činnost dissimilační převahy nad činností assimilační, a konečně seslábne činnost assimilační tolik, že smrt činností dissimilační nastává. Proto označil francouzský fysiolog Bernard Claude (jeden z nejslavnějších fysiologů poslední doby) děj dissimilační jako ustavičné odumírání.

Tvaroslovné sestrojení a chemické složení živých těl.

Prvotní, nejjednodušší a nejmenší útvarovou jednotkou živé hmoty jest buňka resp. buněčná protoplasma opatřená jádrem (nucleus). Protoplasma opatřená jádrem pokládá se za substrát fysiologických výkonů. Dříve se protoplasma prvoků (Protozoa), jednobuněčných to živočišných organismů, označovala názvem »sarkoda«, nyní nazývá se též protoplasmou.

Buňka tvoří »fysiologickou individualitu« a pokládá se za elementární organismus. Vše, co životem jmenujeme, víže se vždy na buňku. Nic živoucího ve světě hmotném nestává, co by nebylo buňkou, nebo nemělo východiště z jedné buňky. Buňka je organickým individuem prvního řádu, organismus mnohobuněčný (metazoon) individuem vyššího stupně.

Buňka, jak známo, náleží onomu světu, který teprve pomocí mikroskopu (drobnohledu) viditelným se stává — měříť pouze 0·2 — 0·006 millimetru v průměru — přes to však vyznačuje se obdivuhodnou organisací. Morfologicky skládá se ze »živé hmoty« rozlišené ve hmotu protoplasmovou a jádrovou. Protoplasma a jádro jsou podstatné živé součásti její. Mezi protoplasmou a jádrem jest vzájemná závislost — protoplasma bez jádra a jádro bez protoplasmy samostatně existovati nemůže. Jádro uloženo jest uvnitř protoplasmy, jsouc stálým útvarem jejím. Hlavní a význačnou součástí hmoty jádrové jest plasma jádrová a zvláštní, pro jádro charakteristická hmota nuclein zvaná, bohatá fosforem. Nuclein bývá mnohdy v klubíčko nahromaděn a jeví se pak jako jadérko (nucleolus). Nuclein má při rozmnožování buňky velmi důležitý význam, jako jádro vůbec má v životě buněčném

největší důležitost. Zdá se, že jádro má zvláštní význam pro úkon assimilační. Protoplasma opatřená jádrem nazývá se protoplast.

Protoplasma jeví se nám jako průsvitná, polotekutá, zrnitá, samočinně pohyblivá hmota, ale vnitřní morfologická struktura její jakož i jádra jest tak složitá, jednotlivé pračástky spojeny jsou v tak součinný celek, že buňka se nám jako svět o sobě plný divů jeví. Buňka samostatně žijící soustřeďuje v sobě všecky životní funkce. Existujíť nejjednodušší, samostatně žijící ústrojenci živočišní, jichž tělo pouze v jediné buňce záleží, a přec veškeré funkce, jež život tvoří, samostatně vykonávají.

Pokud se chemické struktury živé, fysiologicky činné protoplasmy a jádra týče, zůstávává nám neznámou — nemůžeť přímo chemicky zjištěna býti, poněvadž chemickými reagenciemi protoplasma (a jádro) se usmrcuje. Chemický rozbor podavá nám tudíž jen složení mrtvé protoplasmy (a mrtvého jádra). Avšak z látek, jež chemický rozbor v mrtvé protoplasmě a mrtvém jádru shledává, nelze vystihnouti chemickou strukturou vlastní »živé hmoty«, látky to, jež fysiologicky jest činna. Látky sice zůstávají nezměněny, ale »živá hmota« jest zničena, tak jako roztříštěním a zničením nějakého stroje látky, z nichž stroj se skládal, zůstávají nezměněny, ale stroj sám více neexistuje. My můžeme zjistiti, že stroj z těch a z těch látek se skládal, ale tím nijak nenabudeme obrazu konstrukce stroje.

Pokud se chemického složení týče, za nezbytné součásti protoplasmy (s jádrem) pokládají se prvky: uhlík (C), vodík (H), dusík (N), kyslík (O), síra (S), fosfor (P) — z kovů: draslík (K — Kalium), vápník (Ca — Calcium), hořčík (Mg — Magnesium), železo (Fe — Ferrum). Mimo to také chlór (Cl), a sodík (Na — Natrium) bývají velmi často ve složení protoplasmy zastoupeny. Někdy též vyskytují se: křemík (Si — Silicium), jod (J), brom (Br), měď (Cu — Cuprum), mangan (Mn). — Všecky tyto prvky nazývají se prvky biogenní. Základními prvky protoplasmy vůbec jsou: uhlík, vodík, dusík a kyslík. Uhlík a dusík jsou zvláště důležitými prvky látkové výměny.

Biogenní prvky tvoří ve složení protoplasmy a jádra různé, velice složité sloučeniny. Z té příčiny jeví se nám protoplasma s jádrem jako směs rozmanitých chemických sloučenin. Chemický rozbor nachází v protoplasmě (s jádrem) bílkoviny (proteiny), uhlohydráty, tuky, soli atd.

Podstatnou součástkou protoplasmy (a jádra) jsou a první místo zaujímají bílkoviny čili proteiny. Bílkovinami nazývají se z té příčiny, protože se chemickou skladbou bílku vajec ptačích podobají. V bílku vajec ptačích obsažena jest mimo jiné bílkoviny hlavně bílkovina nazvaná albumin vaječný. Bílkoviny ve vejci ptačím nacházejí se ve vodnatém roztoku. — Bílkoviny v žádné protoplasmě nechybějí a pokládají se za látkový základ a bezprostřední součást »živé hmoty«. Bílkovin jest mnoho druhů. Jsou to látky velmi složité skladby chemické, obsahující prvky: uhlík, vodík, dusík a síru (někdy též fosfor), jež sloučeny jsou ve velikánské molekuly.

Chemický rozbor posud nepronikl bílkovin, protože chemická konstituce jejich jest velice složita. Ačkoli na výzkumu jejich chemické konstituce stále se pracuje, jsou podnes kapitolou málo jasnou a chemická formule jejich jest dosud neznama. Molekuly jejich skládají se z celých spoust atomů uhlíku, vodíku, dusíku a kyslíku — na př. atomů uhlíku a vodíku obsaženo jest na sta v jedné molekule bílkoviny. Význačnou částí bílkoviny je dusík. — Bílkoviny bylinného původu jsou co do složek velice vzdáleny od bílkovin živočišných.

Základem protoplasmy a jádra nejsou však prosté bílkoviny, nýbrž složité bílkovinné komplexy. Mezi složitými bílkovinnými komplexy těmi velký funkcionální význam přisuzuje se nukleoproteidům (protoplasma s jádrem chová hlavně nukleoproteiny a nukleoproteidy), bílkovinným to složeninám, jež se nacházejí hlavně v jádrech (kde jsou zvláště fosforem bohaté) a též v protoplasmě.

Další velmi důležitou součástí protoplasmy jsou uhlohydráty, látky to dusíku prosté, jež všechny jednu nebo více alkoholických skupin v molekule obsahují. Jsou to sloučeniny uhlíku, vodíku a kyslíku. V buňkách živočišných vyskytují se jako glykogen čili živočišný škrob o vzorci $C_6 H_{10} O_5$. Vedle toho nachazí chemický rozbor v buňkách živočišných též různé cukry, zvláště glykosu čili cukr hroznový neboli škrobový, jehož vzorec jest $C_6 H_{12} O_6$. Glykosa má ve fysiologické látkové přeměně veliký význam.

Dále se vyskytuje v protoplasmě ve větším nebo menším množství tuk v podobě jemných krůpějí. Tuk jest sloučenina glycerinu s kyselinami tukovými. Jako uhlohydráty, tak i tuky nemají dusíku — význačnou součástkou jejich je uhlík.

V protoplasmě vyskytuje se vždy též zvláštní tuk lecithin zvaný, sloučenina to glycerinu s kyselinou tukovou a fosforečnou. Lecithin má podobně jako nukleoproteidy zvláštní fysiologický význam. Má se za to, že slouží hlavně vzrostu.

Pokud se minerálních látek týče, sluší podotknouti, že mimo výše již uvedené minerální součástky nachází se v protoplasmě též voda. Minerální součástky nejsou však v protoplasmě ve stavu minerálním, nýbrž v intimním svazu organickém. Jsou důležity pro fysiologickou výkonnost protoplasmy.

Konečně bývají v protoplasmě látky z rozkladu životním dějem působeného pocházející (rozkladné produkty), jež vyloučeny bývají. Ty ovšem k podstatě protoplasmy nenáležejí.

Protoplasma buněčná jest v ustavičné látkové přeměně — analytické a synthetické pochody probíhají zde současně. Ona projevuje život, obnovujíc assimilační činností dissimilačním dějem nastalé ztráty své vlastní substance — ona dýchá, ona vyměšuje.

Co jsme uvedli o buňce jakožto isolované samostatné jednotce, »elementárním organismu«, má platnost svoji i ohledem na mnohobuněčné organismy (metazoa), byť se i tělo jejich, jako na př. tělo lidské, z billionů buněk skládalo. Neboť ač takové organismy z nesčetných buněk se skládají, přec tvoří morfologicky i fysiologicky nedělitelnou jednotku. Tělo jejich tvořeno

jest rovněž protoplasmou, jenom že protoplasma rozčleněna jest do velkého množství buněk — ale všechny tyto buňky jsou dle původu stejnorodé, majíce původ a východiště z jediné buňky zárodeční. Počínať každý mnohobuněčný organismus bytí své jakožto buňka.

Ostatně sluší podotkoutí, že v novější době proti theorii buněčné vystupuje »theorie kontinuity (souvislosti) protoplasmy«. Protoplasma četných buněk v těle živočišném souvisí totiž tak zvanými protoplasmovými spojkami. Takovými spojkami souvisejí mezi sebou buňky tkáně pojivové a podpůrné. Tak spojeny jsou mezi sebou protoplasmaticky (svými výčnělky) n. př. buňky kostní, buňky chrupavek, buňky poblanicové čili epithelové, svalové fibrilly, nervové fibrilly, jež tvoří souvislou síť prostupující celé tělo atd. Ano i mezi buňkami různých tkání jest prý protoplasmové spojení. — Dle toho bylo by rozčlánkování protoplasmy v buňky druhotným zařízením, a prvotním základem morfologické organisace mnohobuněčných organismů byla by původně protoplasma celého těla, chovající mnoho jader, a nikoli složení z buněk. U mnohých prvoků nachází se také skutečně v protoplasmě více jader (u Actinosphaerium 20—500), ač tělo jejich jest jednobuněčné. Bylo by tedy mnohobuněčné tělo i morfologicky jedincem.

Rozdíl mezi jednobuněčným čili elementárním a mezi mnohobuněčným čili komplikovaným organismem jeví se hlavně v tom, že u mnohobuněčného jest rozdělení práce — výkony jsou specialisovány. Kdežto u jednobuněčných organismů veškeré životní funkce soustředěny jsou v jedné buňce, jsou funkce u mnohobuněčných differencovány a soustředěny na určité buňky.

Komplexy buněk hmotami tmelovými nebo mezibuněčnými (produkty to protoplasmy) spojených, jsou zde funkcionálně differencovány a zákonitě seskupeny, tvoříce tkáně a orgány, jimž zvláštní fysiologická funkce přidělena jest. Následkem této speciální činnosti mají buňky původně stejně utvořené změněný tvar a stávají se na sobě vzájemně závislými. Orgány (ústroje) z buněk takových utvořené mají pak zvláštní morfologickou strukturu, přiměřenou té funkci, kterou výhradně konají. Následkem toho, že určitý orgán výhradně jedinou funkci koná, ztrácí schopnost jiné funkce konati, stává se vzájemně závislým na ostatních orgánech a není schopen samostatného života. Všecky orgány jakožto jednotky nižší podřízeny jsou jednotce vyšší t. j. organismu jakožto celku. Záležiť organismus právě v jednotě různých částí, jež se vespolně podmiňují a na sebe působí. Veškeré jednotlivé funkce životní jsou v organismu účelně v harmonickou součinnost a v jednotu spořádány.

V životě jednobuněčných organismů projevují se základní vlastnosti každého organismu. Skutečně také konají se u mnohobuněčných živočichů tytéž funkce tak jako u jednobuněčných, jenom že funkce tyto následkem funkcionálně rozlišených buněk konají se dokonaleji. U jednobuněčného organismu konají se životní funkce proto méně dokonale, poněvadž kterákoli část protoplasmy

schopna jest kteroukoli funkci nerozlišeně konati — ač i zde mnohdy jednobuněčné tělo vykazuje modifikované části protoplasmy.

Jako tomu v příčině životních funkcí, tak tomu jest i v příčině látkového složení těl mnohobuněčných organismů. Chemický rozbor shledává v těle mnohobuněčných živočichů tytéž součásti jako v protoplasmě vůbec, jenom že součásti ty u mnohobuněčných živočichů nacházejí se ve stavu koncentrovaném, jsou více specialisovány.

Jako v protoplasmě vůbec, tak i v těle mnohobuněčných živočichů shledáváme tytéž bezprostřední součásti, především tedy organické látky dusíkaté (bílkovité) a dusíku prosté (tuky a uhlohydráty). Jako tam, tak i zde zaujímají dusíkaté látky první místo.

Bílkoviny jsou hlavní součástí těla mnohobuněčného, tvoříce hlavní skladovou část všech ústrojů jeho. Svaly, nervy, žlázy atd. jsou co do podstatného složení svého bílkoviny. Bílkoviny nacházejí se dále v krvi, lymfě (míze), mléce atd., zkrátka ve šťávách živočišných (výživných). Ovšem nejsou bílkoviny, jež se v těle živočišném nacházejí, všecky jednoho druhu. Rozdělují se dle svých fysikálních a chemických vlastností na několik tříd a jednotlivé třídy zahrnují v sobě příbuzné druhy a odrůdy bílkovin. Ze všech bílkovin pouze albuminy jsou ve vodě rozpustné.

Mimo bílkoviny nalézají se v těle živočišném ještě jiné velmi složité a rovněž dusíkaté látky. Jsou to látky elementární skladbou a některými chemickými a fysikálními vlastnostmi pravým bílkovinám příbuzné a z té příčiny albuminoidy (proteoidy) se nazývají. Tvoří součásti podpůrných a pevných pojiv těla živočišného. Jsou bílkovinnými produkty protoplasmy. Produkty rozkladu jejich jsou částečně tytéž jako u bílkovin. Nejznámější z nich — aspoň dle jména — jsou chondrin, glutin a keratin. Chondrin tvoří hlavní podstatu chrupavek (nazývá se též klíh chrupavek), glutin (klíh kostí) obsažen jest v kostech, keratin v pokožce, nehtech, vlasech, chlupech, peří, rohu, drápech atd., jejichž podstatu tvoří.

Další součástí těla živočichů mnohobuněčných jsou látky dusíku prostých: uhlohydráty a tuky.

Z uhlohydrátů glykogen (živočišný škrob, — glykogen obdoben jest škrobu rostlinnému) obsažen jest v těle živočišném hlavně v játrech a svalech. Ve šťávách tělesných (především v krvi) nalézají se různé cukry, hlavně cukr hroznový čili glykosa. V krvi nachází se glykosa jakožto pravidelná a stálá součást.

Význačnou součástí těla živočišného jest tuk. Nacházeje se v těle živočišném ve větším nebo menším množství, prostupuje všechny orgány ani kosti a nervy nevyjímaje — a nalézá se ve všech šťávách tělesných. Ukládaje se v buňkách tkáně vazivové, prostupuje — je-li ve větším množství — téměř veškerou vazivovou tkáň a hromadí se ve větších vrstvách zvláště pod kůží, v dutině břišní (v okruží střevním), kolem ledvin, mnohdy i kolem srdce a v buňkách jaterních při tukové degeneraci.

Lecithin nachází se hojně v nervech, ve svalstvu, v krvinkách, lymfě atd.

Dusíkaté a dusíku prosté látky tvoří hlavní skladbu tkáně tělesné. (Pokračování.)

Ve znamení kříže.

Píše Václav Poledne.

Modlitba.

O, Pane můj! Hle! Hříšník ruku vzpíná,
a vroucí modlitbou se chvěje vzduch. — — —
Ach! vyslyš prosbu nehodného syna,
jenž šeptá v nadšení: Můj Pán a Bůh!
Ach, nebuď, Kriste, k mojim prosbám hluch,
ač duši mou mi třísní mnohá vina.
Pod jařmem těla k Tobě touží duch!
Viz, chvěji se, jak v bouři slabá třtina.
O, skryj mě v náruč svou! Vždyť pláči touhou hyna.

Proč těžký smutek duši moji svírá?
Což nevidím, kde mohu štěstí pít?
Což ruka Tvá se štědře neotvírá?
Což nesálá z Tvých očí mír a klid?
A krásu Tvou jest možno pochopit? —
Tys Touha má, jež nikdy neumírá,
v Tvém náručí chci věčně býti skryt,
Tvá měkká ruka moji slzu stírá,
a láska Tvá, jak moře hluboká a sirá. —

A zač Tě prosím? — Člověkem chci býti,
chci ve Tvých stopách projít životem,
Tvůj světlý vzor chci svojí duši vrýti,
a slova Tvá chci ssáti lačným rtem.
Již k zemi padám. Líbám roucha lem. —
Rač milostí svou moji duši smýti
a roztav ji svým žhavým polibkem,
a dopřej mi, bych uměl pochopiti,
že Ty jsi Cesta má a Pramen mého žití.

Mým vůdcem buď! Toť modlitba má ranní,
již začínám, hle! svého žití den;
Kéž ruka Tvá mě v každé bouři chrání
a nevydá mou duši vášním v plen,
jichž výkřik šílený se mění v sten,
jichž lživý květ svým dechem k smrti raní. —
Vždyť tehdy jen jsem v žití spokojen,
když oko Tvé se ke mně vlídně sklání.
Buď v žití vůdcem mým a ochráncem a zbraní!

Coram Sanctissimo.

Můj Skrytý Bože! Hle, jsem láskou němý!
Tys žhavé slunce. Slova má, jak sníh
mi mizí, když nad haluzemi
zní ptačí zpěv, a voní jaro z lích.
Já zpívat chtěl a hle, stanul jsem tich,
a mlčky padám před Tvou tváří k zemi
a zdá se mi, že mluvit byl by hřích,
že dosti jest, když Bůh můj dopřeje mi,
bych tiše díval se, jak žebrák, veřejemi. —

První píseň.

Ať šlehá blesk! Ať divá bouře hučí!
A nad hlavou ať teskně sténá bor!
Jak dub chci stát, kol něhož vichr skučí,
a jako hrad čnít hrdě nad obzor,
a písní svou se spojím v bouřný chor
a duši uvolním, již slovo mučí,
by pádila, jak jarní řeka s hor,
když ledy pukají a růže pučí,
a v moře klesnu pak, ach, Kristu do náručí.

Ó Kriste můj! Mé srdce láskou hoří!
Ty jediný jsi mého štěstí zdroj!
Hle, duše má se Tobě v prachu koří,
ach, posilni ji milostí svou v boj!
Mým vůdcem buď a veď mých písní voj!
Jich tony slýchám, když se duše vnoří
v Tvé velké světlo. — Nuž, mé rány zhoj,
ať píseň má již chladné hradby zboří
a slovem zajásá, jak bouř na širém moři!

Hle, jak jsi krásný! — Ruka Tvá je měkká,
jak v stinném háji kyprý, jarní mech,
Tvé oko hluboké, jak tichá řeka.
a úsměv líbezný máš na svých rtech,
a slovo vlídné, jako jara dech. —
Ach zavolej! — Vždyť duše má již čeká. —
Ó na svá prsa klesnonti ji nech!
z Tvých sladkých rtů v ni pramen žití vtéká. —
Duch letí k výšinám, když člověk k zemi kleká.

Když ve Tvou náruč duše má se stulí
ó tehdy chápu, jak je krásná zem.
Tu zdá se mi, že slzy vyhynuly,
a život lidský že jest jarním dnem,
v němž sluncem hřeje štěstí diadem.
O tehdy chápu, že mi nekynuly
Tvé oči marně. Říš Tvá není snem,
jenž rukám mizí, když se v touze vzpnuly.
Ach, spoutej srdce mé a k sobě veď mou vůli!

Ten nezná chladu smutné beznaděje,
kdo k Tvému světlu obrací svou líc,
kdo pod Tvým štítem důvěrně se kreje
a v slzách, v radosti jde k Tobě vstříc,
jak k slunci pnou se květy slunečnic.
Z Tvých zahrad nebeských dech štěstí věje
do šedin starce i do dětských kštic,
jak jaro zem, Tvá náruč duši hřeje.
Tvá ruka žehná jen a mír a život seje!

Ó dárče života! O. Kriste, z mrtvých vstalý!
Jak Lazara mě z hrobu vyvolej!
Nechť duše má se jako Fenix spálí,
v tu žhavou půdu svoji pečet vrej
a krásu života mi poznat přej!
O strhni závoj, jenž mi tvář Tvou halí,
a uvolni mých písní šumný rej,
by v mocném chorálu se rozzpívaly,
jak velkým člověk jest, když chápe, jak je malý!

V Reichenhallu.

Veselé a smutné vzpomínky

líčí

TOMÁŠ ŠKRDLE.

Rok 1908.

ÚVOD.

Loni na jaře a dále do leta trápil mne stálý kašel, hlavně ráno po mši sv., a na prsou cítil jsem únavu a tíhu a těžký dech mne soužil, i umínil jsem si, že budu hledati úlevu v Reichenhallu.

Největší soužení v celé mé práci ve družstvu Vlast dělají mi účty k valné hromadě. Plné čtyři neděle na nich se svými úředníky pracuji a když je zpracuji a revise jest odbyta, spokojeně si oddechnu. Tak se stalo i loni. Účty jsme připravili, valnou hromadu odbyli, „Vlast“ z 15. července jsem ukončil a ven vypravil, připravil jsem četné rukopisy na srpnovou „Vlast“ a maje vše nutné v pořádku, vydal jsem se v pondělí, dne 21. července r. 1908 do Reichenhallu.

V Praze vstoupiv do III. třídy rychlíku nalezl jsem tam dva pp. katechety ze Žižkova, Em. Peška a Antonína Provazníka, kteří konali týdenní výlet do Budějovic, Vodňan, Prachatic a dále. Oba odebírají „Vlast“ a p. katecheta Pešek i „Naše Listy“, oba jsou věrní příznivci našeho družstva, i bylo s nimi až do Čes. Budějovic milé pobavení. Pravili mi, že v Žižkově jádro lidu je dobré a kdyby tam přišel nějaký řád, že by se tam katolicismus silně upevnil. Kostel, který tam p. opat Albán míní stavěti, že

bude blíže Ohrady, v nové části města od kostela vzdálené, lid tamní že službám Božím odvyká, že bylo místo dobře voleno i z té příčiny, že je tam pod kapslovnou nová škola. Hlavní naši rozmluvou bylo učivo ve škole. Zkušení katecheti pronášeli zdravé úsudky; jsou to kněží zbožní, církvi zcela oddaní a takoví hledí ovšem co nejlépe mládež vzdělávati a sítě víry v srdce její zasévati. Oba působí na měšťanské škole, Pešek na chlapecké, Provazník na dívčí.

Příroda, které si za jízdy vlakem jako syn malorolníka bedlivě všímám, skytala smutný obraz, hlavně mezi Veselím a Čes. Budějovicemi a dále za Budějovicemi. Pole a luka vyprahlá, jeře malé, ovsy zeleně zbarvené. Vše suchem vadne, schne a obilí žloutne. Ubozí rolníci! Zrak můj zalétal do mé domoviny, do Pleší u Kardašovy Řečice, zdaž i tam není taková pohroma!

Z Čes. Budějovic jel jsem s mladým pánem ze Sas a s jeho paní. Paní únavou spala, a Sasík se mne bedlivě vyptával na rakouské poměry. Divil se, že zemské sněmy mají jen jednu komoru a chtěl věděti, jak jsou v ní jednotlivé stavy zastoupeny; nevěděl, co je to místodržitel, co zemský maršálek, chtěl věděti, co je to biskup (byl tedy protestant), proč se říká „kníže“ biskup, arcibiskup, co je to kardinál, kanovník a různé jiné. Řeč jsem zakončil až volbou papeže, kterou vykonávají kardinálové. Zdál se mi to býti nějaký učitel a pozoroval jsem, že ho to vše zajímá.

Mezi jízdou přišel kondukter tázaje se, přeji-li si v Linci ve voze oběd a hlásil mi, chci-li hned dále jeti, že musím v Linci přestoupiti do druhé třídy a přidati 4 K 50 h., nebo odtud že třetí třída nejede. Dal jsem mu 5 korun, tedy 50 h. odměny, a on mne za to ochotně sám již v Geisbachu daleko před Lincem přestěhoval a vykázal mi místo v kupé, kdež seděli: prof. Šimon Bárta, gymn. katecheta v Čes. Budějovicích, a p. Lhřimovský gymn. prof. Barták. Aj, jaké to milé shledání! Setkávám se zase s milým kamarádem, jenž družstvu našemu od počátku přeje, za ně se bije, je všemožně podporuje. Je hluboce vzdělaný ve vědách světských i náboženských, je to neohrožený bojovník Kristův a vážný obrance jeho církve. Měl jsem již nejednu příležitost poukázati na výtečné kněze, kteří s námi drží, na pp. vikáře Jana Hejtmánka a Lamb. Ludvíka, na pp. faráře ku př. Fil. Jana Konečného a Tom. Píchu a nyní k nim připojuji p. prof. Šimona Bártu. Naši přední stoupenci vynikají — af o všem jiném pomlčím — hloubkou víry a vroucí oddaností k církvi a to právě já považuji za ozdobu našeho družstva Vlast a za jeho zvláštní význam v českém životě katolickém.

Páni profesoři jedou na výlet do Italie. Pan profesor Šimon Bárta jako chovanec české kolleje v Římě dobře ovládá italštinu a p. prof. Jan Barták se jí v hojné míře za jeho vedení přicvičil, i mluvili chvíli česky, zase německy, nebo francouzsky a hlavně italsky. Bavili jsme se srdečně a oba dva kněží byli jsme nad míru potěšeni, že jsme se setkali. I p. prof. Jan Barták, smýšlení konservativního, jest velice milý pán a dobrý společník. V Linci jsme obědvali ve voze, ale ne valně.

V Solnohradech jsme se rozešli. Oni si prohlíželi město a já zůstal v nádražní restauraci. Uloživ si kufr u bavorského vrátného, šel jsem si prohlédnout pomník císařovny Alžběty a na procházce městem poblíže nádraží dal jsem se „opěknit", abych nechal groš za holení ještě v naší rakouské říši. Holič mi povídal, že je tam letos méně cizinců než jiná leta; v květnu a červnu že bylo krásné počasí, ale nyní v červenci že ob den leje. Dnes na př., dne 20. července, že silně pršelo od 3 hodin až do 9 hod. dopoledne. A my jeli z Prahy za krásného počasí a za děsného sucha.

Smutný můj začátek v Reichenhallu.

Prohlídka zavazadel na bavorské straně Solnohradského nádraží dopadla mi dobře. Revisor ptal se mne, co mám v kufru a ani se tam nepodívav nalepil mi na kufr revisní známku a šel dále. Ze Solnohrad vyjeli jsme k Reichenhallu za příjemného chládku. Bylo nás v dlouhém vlaku hojně, z nichž někteří ovšem v různých štacích vystoupili.

V Reichenhallu přivítal nás dešť. Za husté pršky spěchal jsem zanechav kufr u vrátného vyhledat villy Wittelsbach. Bydleli tam pp. prelát Dr. Jos. Burian a kanovník Vaněček, a p. kanovník Vaněček mně psal, že mi jejich domácí pán buď sám byt dá nebo jiného mi vyhledá. Ale měl vše plno, i hledal mi byt jinde u svého tenána ve ville Tivoli, ten však měl také nabito, a byt jiný za 25 marek týdně vzíti jsem nechtěl, i našel mi byt ve ville: „Wilhemine", Badestrasse č. 2., týdně i s platem a světlem za 17 marek 50 f.

Za stálého deště najal jsem byt a šel jsem na to na večeři do restaurace villy Tivoli. Večeřel jsem tam jako v Praze, vytáhl jsem tři půllitry bavoráku a pokuřoval jsem si portoričko z Rakouska přinesené. Hosté lázeňští se bavili velice solidně. Jedna slečna z nich hrála na piano, jeden host při tom krásně zpíval, časem přišel syn domácího pána a pěl líbezné písně. Při tom se probíhaly sálem děti lázeňských hostí, i odcházel jsem odtud zcela spokojen.

Sluha z hotelu Tivoli přinesl mi z nádraží do mého bytu kufr a prosím: v lázeňském místě dal 20 feniků vrátnému a 50 feniků žádal pro sebe a z marky mi 30 feniků vracel, já mu je celý udiven necha.

Týž sluha mne večer provázel do „mé" villy a povídal mi, že rodina ve ville Tivoli je přísně katolická; pán že byl 16 let místním starostou, 12 let že byl poslancem na sněmu bavorském, i členem centra, i služebníci že jsou samí dobří katolíci a syn že zpívá v neděli při mši sv. — dobře, myslím si, zde položím své páky k dalšímu bádání o katolických poměrech v Reichenhallu a v okolí.

Celou noc pršelo a druhý den zase až do 5 hodin odpoledne. Začíná mi to tedy v Reichenhallu smutně. Už prý tu prší od soboty a dnes vedle deště i vítr mi fučí do oken zrovna tak, jak mi fučíval před 28 lety na podzim a v zimě ve Svatoboru v mé tehdejší kaplance. Rozesílám tedy dopisy, konám své mo-

dlitby a píši tento cestopis. Domácí pán mne poctil návštěvou, žádaje 15 marek lázeňské taxy a těše mne, že nestálý vítr dešť rozežene. Přinesl mi také pro obveselení mysli různé časopisy; tím vším končím první smutné dopoledne v Reichenhallu. Nohy a ramena si chráním před chladem — 21. července r. 1908 — plaidem, který jsem si s sebou vzal jako věrného a osvědčeného průvodce na cestách. Smutně hledívám časem ze „své“ villy jedním oknem na hory a druhým dolů na Reichenhall, ale déšť fičí, vítr fičí, hory se kouří a jen se to drobně leje, jen se to leje; v Alpách se tomu říká: es rieselt, a když jsem byl u Išlu ve Schwarzbachu, „rieslovalo“ to někdy 14 dní — pomoz Pán Bůh a uchovej nás tak dlouhého „rieslování“.

Oblékám svrchník, přes něj kladu plaid a jdu na oběd do Tivoli. S obědem jsem tak spokojen nebyl jako se včerejší večeří, ale drahý nebyl. Po obědě vyšel jsem si do města skoro liduprázdného a tu potkám muže, jenž na vozík sbíral smetí. I ptám se ho: dobrý muži, jak dlouho může tento déšť trvati? A on mi flegmaticky odpovídá: tři neděle. To byl ostrý nůž do mého srdce.

Na cestě městem slyším česky hovořiti; pohlédnu blíže, a hle, je to p. školní inspektor Selner z Karlína s chotí, s dcerou učitelkou a dvěmi učitelkami. Srdečně jsme si pohovořili, nebo to jsou první Češi, jež jsem zde potkal.

Smutně odebral jsem se do svého bytu a za deště šel jsem odpoledne do veřejné čítárny, umístěné v lázeňském salonu. V první čítárně nalezl jsem „Národní Listy“ a „Hlas Národa“, ve druhé, jinde umístěné, mimo tyto shledal jsem: „Národní Politiku“, „Mor. Orlici“, „Lidové Noviny“; dohlížitel klade noviny každého národa vedle sebe a dle toho mezi rakouskými německými našel jsem: „Vaterland“ a „Reichspost“. Do bytu přímo docházeji mne „Čech“, „Hlas“ a „Naše Listy“, v restauraci Tivoli přináší mi starý pán katolický: „Bayerischer Kourier“ — mám tu tedy duševní zábavy dost.

V „Nár. Listech“ dočetl jsem se, že bisk. vikář a děkan Václav Voneš slavil dne 19. července ve svém farním chrámě v Kardašově Řečici 40letou památku svého kněžství, i zaslal jsem mu, ano mé rodiště Pleše ke Kard. Řečici jest přifařeno, uctivé blahopřání.

Dle čtení novin poznávám „Čechy“, ale jsou mi jinak neznámí nepředstavuji se jim, ač bych trochu toho českého hovoru potřeboval.

V pravo od lázeňského parku jest vysoká dřevěná budova „Gradierhaus“; po dvou vysokých stěnách teče po jakémsi jakoby roští solná voda. Četní budovu tu obcházejí a volný vzduch do sebe dýchají. Připojil jsem se k nim a dýchám nyní vzduch ten ráno i večer. Ale slyšel jsem a seznal, že se tu při chladném počasí člověk lehce nachladí. V přiléhajícím parku, kdež jset i hudební pavilon, vytrýská vodotrysky solná voda, takže celý park jest prosycen solným vzduchem; zde páni a hlavně dámy při slunci sedávají a solný vzduch do sebe vdychují.

K večeru přestalo pršeti a obloha se trochu vyjasnila. I vydal jsem se na prohlídku města. Na některých ulicích jsou mohutné stromy a skoro každá villa, jedna lepší druhé, má okolo zahrádku, ba některé celý park, kdež domáci hosté sedí, někde i svačí a obědvají nebo se procházejí.

Prohlížel jsem bohaté krámy s různým zbožím, lid se hrne na pravo, na levo, ku předu, do zadu, slyšíš živý hovor v různých řečech, smích a radost jeví se četným na tváři, že se zlopověstný dešť utišil.

Na další cestě přišel jsem do vnitřního města: tam není vill, pouhé sousedské domy, ale hostinec na hostinci. V tom shlédnu katolický chrám otevřený, i vkročím do něho; byly tam dvě ženy pohřížené v modlitby, i přiklekl jsem k nim a vzdával jsem díky Bohu za vše dobré a v modlitby své zahrnul jsem všecky mrtvé i všechny živé mi drahé, jak to doma dělávám. Na další cestě již ve $^1/_4$ na 9 večer viděl jsem protestantský chrám ještě otevřený, ale tam nikdo nebyl a chrám bez oltáře byl mi cizí, chladný.

Hlavní třída města jest příliš úzká a sousední ulice rovněž; krása města rozvinuje se teprve dále, na periferiích starého města a v dalším okolí města, kteréžto okolí jest překrásné. I vnitřní město vypadá z okolních pahorků lepší a krásnější nežli vskutku jest.

Ve středu dne 22. ráno slunce se ještě halilo v mracích, ale brzy je prorazilo a libě svítilo. Šel jsem poslechnout lázeňské hudby, ale kdo je zvyklý na pražskou vojenskou a civilní hudbu, shledává při této v Reichenhallu četné nedostatky.

V 11 hodin učinil jsem uctivou poklonu J. M. vsdp. generálu velmistru řádu křižovnického P. Fr. Maratovi, jenž se tu léčí a v hotelu beim Deutschen Kaiser bydlí. Přijal mne velice laskavě.

V restauraci villy Tivoli přisedl ke mně mladší domácí pán Konrád Prosinger, jehož zpěv jsem již velebil, a ten mne trochu zasvětil do zdejšího života. Je tu 16 katolických spolků a náboženských společenstev, mezi nimi Pressverein, Volksverein, katolické kasino, několik dělnických spolků. Katoličtí tovaryši mají zde vlastní dům a mezi dobročinnými spolky působí tu i spolek sv. Vincence. Velice dobře však jsou tu sorganisováni socialní demokraté; co do kázně jest prý jejich organisace v celém Bavorsku první po Mnichově.

Usedlé obyvatelstvo jest věrně katolické. Přistěhovalci a státní úředníci drží s liberály. Při posledních volbách do říšské rady měli zde liberálové 81 hlasů, socialní demokrati 140, katolíci 400 hlasů.

Při obecních volbách hledí prý se na zdatnost osoby bez ohledu, které straně patří. Ale kdyby i zde přišlo k zápasu, kterého tu dosud nebylo, měli by katolíci většinu; sám purkmistr je členem katolického centra a v městské radě zasedá i můj milý zpravodaj, mladší p. Konrád Prosinger.

Slunce celý den mile svítí a hřeje; teplo zvláště zde ve villách nahoře provanuje horský vzduch. V hotelu Habsburg bydlí můj dobrý kamarád, p. far. P. Jos. Šimon, i spěchám, abych ho navštívil a s ním si pohovořil. Ale nenalezl jsem ho doma.

Tento rok budu popisovati hlavně výlety, krásy přírody a poučná pozorování, r. 1909 budu si zase více všímati lázeňského léčení a života v klášterním pensionátu; zde jen tolik podotknu, že jsem inhaloval ve Fürstenbadu.

U Král. jezera a v Berchtesgadenu.

Kdožby, jsa v Solnohradech nebo Reichenhallu, nenavštívil Berchtesgadenu a Král. jezera? I vydal jsem se tam ve čtvrtek, dne 23. července. Vlak jede pomalu, objíždí Reichenhall a cesta do Berchtesgadenu skytá vzácnou přírodní scenerii. Proti mně seděl dobrácký Bavorák, také lázeňský host v Reichenhallu, i dali jsme se spolu do hovoru a slíbili si, že budeme spolu cestovati. A vytrvali jsme věrně pospolu až do návratu.

Horský lid přitínal žita a sušil otavu. Daleko za Reichenhall sahají villy a na to následují horské domy. Dle osení soudě zdá se, že i tu sucho červnové a květnové velice škodilo: trávy je málo a je nízká, pahorky suché a žito ne valné. Za to zelené hory a bujné je pokrývající lesy skytají líbezný pohled.

Jsme v Berchtesgadenu. Z vlaku se vyhrne četně výletníků a vše spěchá k autosům, jež nás dovezou ke Královskému jezeru. Kdybych byl býval sám, bych bych se dostal do prvního autosu, ale můj společník je trochu nehybný a tak nám všecky autosy ujely a nám bylo čekati na jejich návrat.

Zbylo nás ovšem mnoho, z nichž bohatí vzali si za 5 m. 30 f. drožku, jiní zlostně přecházeli, strážníků se dotazovali, ale co naplat, čekali jsme, dočkali jsme se a erární autos ujížděl s námi za 50 feniků ke Král. jezeru. Naše opozdění mělo i další následek: kdo později ke Král. jezeru přijede, musí déle na loď čekati a tím jsme zmeškali první vlak, který se vrací v 6·30 do Reichenhallu a jeli jsme až v 9·40 večer. Ale nenaříkal jsem, můj dobrý společník mi laskavostí svojí všecky tyto nehody nahradil.

Jsme u Král. Jezera, které jest 2 hodiny dlouhé, $^1/_4$-$^1/_2$ hod. široké a 192 m. hluboké. Od břehu jest viděti jen první část, další tajemná část objeví se nám až při plavbě.

Koupili jsme si u kasy lístky a dle řady jsme puštěni na jezero. Bylo nám čekati asi $1^1/_2$ hodiny — a čekali jsme dobré dvě, i zašli jsme si do protější restautace, dali jsme si guláš, vypili máz piva a vše to i s chlebem stálo marku. V restauraci bylo hojně domorodců v domácím kroji, plno výletníků a turistů a vše to hučí jako v úle.

Konečně ve $^1/_4$ 1 přišla na nás řada. Na lodi nás bylo 25 a se čtyřmi veslaři 29. Na 80 loděk a lodí bylo na jezeře a všude se pracuje ručně: při větších lodích čtyři veslaři, při menších dva, při nejmenších jeden. Naši veslaři byli sami muži, jinde veslují dva muži, dvě děvy, nebo jeden muž a jedna dívka nebo samé dívky. Musí držeti tempo; jízda s dvěma odpočinky trvá 4 hodiny, i musí to býti otužilost a síla, tuto práci několikrát za den vykonati.

Znám jezero Sv. Wolfgangské — jezdil jsem přes ně v Alpách zaopatřovat nemocných — jezero Mondsee, projel jsem

jezero Stahrenbergské, ale Král. jezero se mi líbí nejvíce. Hned z počátku jest ostrůvek, na němž je na silném podstavci socha sv. Jana Nepomuckého. V pravo, v levo jsou vyšší a nižší hory, většinou porostlé bujnými lesy, nejzašší nahoře jen klečí, jinde vystupují kolmé skály až 120 metrů vysoké. Hora Wattzmann, s níž nedávno jistý jinoch spadl a se zabil, je pokryta na západní slunci nepřístupné straně sněhem.

Každá loď dá v určitém místě dva výstřely, což se ozývá jako horské hromobití. Loď provázejí mladé kachny, rozlezlé po celém jezeře, a časem objeví se dvě majestátně plovoucí labutě.

Jsme u konce jezera. Plavci nám dávají půl hodiny času, i spěcháme 10 minut dále k hornímu jezeru, které tam se tří stran vysokými horami obklíčené klidně odpočí á. Krajinu mezi oběma jezery povstalou utvořily útržky hor. Je tam jedna chuďoučká chalupa a villa paní Heldburky.

Na zpáteční cestě je hodinová zastávka v Bartolomae, rozsáhlém poloostrovu. Je tam veliká louka, lovecký zámeček a pěkný kostelíček r. 1711 od probošta Nothhafta vystavěný. Ihned jsem tam spěchal, abych vzdal Bohu chválu, můj Bavorák již se tam modlil a mimo nás vstoupily tam z naší lodi ještě dvě osoby — ostatní zasedli vedle fořtovny pod stinné stromy a dali si různé občerstvení: kávu, máslo, i celý oběd. Pivo tu stojí 20 feniků, kousek chleba 5 f. — my jsme více nejedli a nepili, ant jsme se již s přítelem z Bavor před jízdou posilnili. Zde jsme se také úředně představili: já mu podal svoji visitku a on se mi do notýsku zapsal: Jan Soldner, mechanik ve vojenské zbrojnici v Ambergu. Byl nemocen a nyní je na zotavené s manželkou a dítkem v Reichenhallu. Otec mu záhy zemřel, i vychovala ho představená kláštera v Ambergu. Poslal jí z vděčnosti pohlednici a já se musil na ni podepsati. Když byl v Ambergu sjezd něm. katolíků, on že tehdy četným kněžím v klášteře ministroval a tak při sjezdu spolupůsobil (er habe den Katholikentag auch mitgemacht).

Vrátivše se ku břehu, ihned jsme sedli na autos a jeli do Berchtesgaden. Ves Königsee má v rozkošné poloze dva hotely, poštu, telegraf i telefon. Mezi vsí Königssee a Berchtesgadenem je řada vill, z nichž jedna jest pojmenována i po našem císaři pánu: Villa Franz-Joseph.

Berchtesgaden jest městys s 2634 obyvateli a byl dříve mnišský majetek a samostatný stát. Je tam plno rozkošných vill a r. 1907 otevřen zde byl lázeňský dům. V solných dolech dobývá se ročně na 100.000 centů kuchyňské soli.

Každý turista a výletník do Berchtesgadenu spěchá však do zaniklých solných dolů, kde se již nepracuje, ale kde jest vše krásně podepřeno a k shlédnutí zařízeno. Vstupného se platí 2 marky.

Každý návštěvník dostane hornické šaty (šaty pro dámy jsou vkusné, pro muže méně vkusné), čepici na hlavu, okolo beder pás a hornickou lampu. Do dolu vchází skupina za skupinou v čele s vůdcem. Jde se dlouhou chodbou, vůdce vysvětluje to a ono (zadní chodci však slyší hlas a ne slova) a při-

vede nás k jezeru čarovně osvětlenému, po kterém nás lodník na bárce převeze. Na to se dvakráte rychle sjíždí dolů, vůdce nás vede nahoru a ukazuje různé solní znamenitosti, mezi jinými i pamětní tabuli, jakožto upomínku na návštěvu prince vladaře Luitpolda, kterou zde vykonal. Když jsme vše shlédli, sedá nás vždy asi 8 na jakousi dřevěnou kozu a letíme za větru a zimy ohromným tempem, s vůdcem v čele, solní horou a vyrazíme ohromnou rychlostí ven, kde se svlékáme a ubíráme se pryč.

Za jeden den viděti Královské jezero a tyto solné doly — to je v hlavě krásných vzpomínek až dost. Vlak jsme zmeškali, ale z toho jsme si nic nedělali. Po cestě vidí můj přítel pivovar — zajděme tam na večeři, radí. Zajděme, já na to. Ale na dvoře bylo nabito, i vyšli jsme na dřevěnou útulnou pavlač, a tam jsem pozval přítele Bavoráka k večeři. Vybral jsem z jídelního lístku nejdražší večeři, kuře po 1 m. 20, k tomu bramborový sálát, pivo bylo jako křen, i najedli a napili jsme se do sytosti.

Za úplné tmy ubíráli jsme se k nádraží. Město jest — ale spoře — elektricky osvětleno, někde v restauracích bylo viděti četná světla, i některé villy byly osvětleny, ale celkem tu bylo proti Reichenhallu nápadné až příšerné ticho.

Na nádraží čekalo zase mnoho lidu, mezi nimi se míhali četní turisté a turistky s vysokými holemi. Do Reichenhallu dostali jsme se ve čtvrt na dvanáct. Neznaje zdejšího pořádku, se strachem šel jsem domů. Bydlím hodně na vrchu na konci města; dole byl v restauracích ještě čilý život, ale čím dále k naší ville byla tma, i vzal jsem do kroku a v několika minutách byl jsem nahoře. Na štěstí snad k vůli mně, nebo jsem výlet domácímu pánu hlásil — dům byl otevřen a chodby osvětleny.

V bytě jsem nalezl „Čecha“ a mor. „Hlas“, i prohlédl jsem je a pomodliv se ulehl jsem k spokojenému spánku.

V pátek ráno při snídani mám tu již včerejšího „Čecha“. V čítárně jsem si doplnil četbu „Národní Politikou“, v Tivoli jsem si dal postní oběd a odpoledne jsem psal cestopis.

Po skrovné postní večeři v Tivoli vyšel jsem si ven za naši villu do přírody. Jsou tam dvě vesnice, bavorská Gmain a rakouská velká Gmain. V bavorské Gmain je plno vill, i šel jsem odtud do rakouské velké Gmain, kterou dělí od bavorské potok. Potkal jsem dva dělníky, i tázal jsem se jich, kde je lépe žíti v Bavorsku či Rakousku? A oni odpověděli: v Rakousku. Jiný muž mi pravil: v rakouské Gmain je špatné pivo, ale výborné víno a dobré cigáry.

Na cestě potkával jsem řadu výletníků z Reichenhallu. A když jsem tam dospěl, podivil jsem se, že tam hrála v zahradním hostinci hudba a že se na pravo vypínal ohromný hotel a vedle něho že je tam více hostinců. Kostel vedle byl otevřen i vešel jsem tam. Loď jest opatřena mříží, takže cizinec nemůže k oltáři. Poklekl jsem a vykonal tam modlitbu. Kolem chrámu jest hřbitov: zde mrtví klidně spějí a v sousedním zahradním hostinci ozývá se veselá hudba.

Děti mi zde podávaly ruce dle bavorského způsobu. Šel jsem domů pěšinou; kolem jsou svěží luka, zelené jetele a obilí; vše provanuto jest horským vzduchem, i dýchalo se mi to rozkošně. Na cestě sem a tam — šel jsem různými cestami — je hojně křížů a kapliček.

Lid se proudem valil domů do Reichenhallu, šli i tři Češi a hřmotně česky hovořili, a mnoho lidu ještě ve Gmain dlelo, pilo a se radovalo.

V $^1/_2$9. zahlaholily zvony z rak. Gmain a z Reichenhallu, i smekl jsem zde ve volné přírodě klobouk a modlil jsem se Anděl Páně.

Ve čtvrtek, když jsem byl na celodenním výletě, navštívil mne zde p. far. Jos. Šimon z řádu křižovnického a včera v pátek se po mne tázal bývalý farář Jos. Bauer, Salzbrunn-Kaplan a beneficiát v Reichenhallu. Salzbrunn-Kaplan nemohu ani přeložiti, i nechám to v originále.

V sobotu ráno sešli jsme se s p. far. P. Jos. Šimonem v lázeňské zahradě u Gradierhausu. Ach to jsme si toho napovídali. Vypravoval mi mezi jiným, že je tu několik Čechů obchodníků a živnostník Nowotni, holič, usazeno a Čechů lázeňských hostů že je tu na 200. Tam co bydlí J. M. vsdp. generálvelmistr, zum Deutschen Kaiser, že bydlíval i gen. vikář a potomní kap. děkan, nyní již zvěčnělý Dr. Fr. Hrádek.

Po inhalaci šel jsem do solivarského domu a vyhledal jsem si tam dp. Jos. Baura. Vypravoval jsem mu o vzniku našeho družstva, jeho odborů a fondů, o našich časopisech, ročním obratu peněz, o spolcích kolem družstva seřaděných a on mi zase líčil své dojmy z Prahy, kdež před třemi roky s dvěmi bavorskými kněžími pobyl a v Emauzích bydlel. Divil se a nevěděl to, že jest P. Albán již opatem. Zítra v neděli dovolil mi ve své solivarské kapli sloužiti mši sv. a bude-li hezky, vezme mne odpoledne s sebou na slavnost katolických tovaryšů. Byla prý také ventilována otázka, aby si katolíci z Reichenhallu zakoupili pro své potřeby dům — a příhodný objekt že je tu na prodej — ale bojí se toho. V $^1/_2$ na 12 přišel holič, i musil jsem se vzdáliti.

Dopsav si deník, který denně píši, jdu si trochu na procházku ke Gmain — dolejší život v městě je pro mne příliš hlučný a jdu tam jen někdy.

Dnes mraky zahalují svit slunce a hned se vzduch dole ochladil a zvláště zde nahoře. Ba je mi skoro zima a musím se v den sv. Jakuba teple obléci. Když prší, obě okna musím zavříti, nebo bych se tu nastudil. Zvláště ráno a večer bývá chladno a proto se divím, že již v 7—9 ráno je koncert a že není přeložen na pozdější dobu, jak jsem to vídával v českých Teplicích. Tam býval koncert od 11—12 a odpoledne v Šenavě, vedle Teplic, od 4 hodin. *) V bytě mi schází divan, kamž

*) Tehdy, vzpomínám, byl Iška kaplanem, plným horlivosti, v Novosedlicích a skoro denně jsme se scházívali v Šenavě u voj. hudby. I na jeho kaplance jsem jej několikrát navštívil.

doma vždy na chvilku své staré údy ukládám, když jsem prací znaven.

Při odchodu na procházku nalezl jsem dole v bureu u domácího pána »Naše Listy« ze dne 25. července č. 48. Mají pestrý obsah a velmi se mi líbily.

V Tivoli přinášívá mi starý pán ke čtení Bayerischer Kurier, list katolický. Právě zasedá bavorský sněm, předsedu jeho Dr. von Örterera osobně znám, četl jsem i ve školské debatě říznou řeč kanovníka Dr. Pichlera, z Řezna mi rovněž známého, i činí mi to čtení potěšení. Ale Bayer. Kurier má méně inseratů než »Čech,« ba méně než »Naše Listy.«

Seděl jsem uprostřed luk a polí na lavičce a viděl jsem dole celý Reichenhall; jest obklíčen v pravo i v zadu vysokými, horami, v levo příjemným návrším, posetým villami, mezi nimiž jest i »má« villa Wilhelmine; v pravo v zadu jsou za domy a vilami trávníky a selské usedlosti. Já měl nahoře vzduch jasný a čistý, dole se prop étal městem kouř. Kdykoliv vůbec jdu dolů, cítím, že je tam vzduch těžší a horší, ač je zase i dole proti Praze vzduch zrovna rajský.

Tím se končí můj první týden v Reichenhallu.

(Pokračování.)

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

IV.

Nevšímal si Jan Modroch, s kým vstupuje na Františkově nadraží do kupé třetí třídy. Lidé se hrnuli do vozů, aby si zabezpečili lepší místa, usadili se k oknům »po koních«, do oddělení pro nekuřáky. Jan odevzdav psa zřízenci, šel do kteréhokoliv vozu. Bylo mu to stejné. Domníval se, že si ve vlaku po probdělé noci při jednotvárném hrčení trochu zdřímne. Ospalý nebyl, takový mládenec z Dešic dovedl vydržet tři noci nespati a bouřiti a ještě nebyl unaven. Ale na Jana mocněji účinkovaly dojmy.

Usednuv na tvrdou, žlutě natřenou lavici, očíslovanou a přesně vyměřenou, kolik smí jedna osoba za poplatek zaujmouti, jako mžikem přelétl zábavu a správně hádal, že asi posud omladina se veselí v pokojíku, zatím co už na sále metou a poklízejí. Po plesech se zdrželi a Jan s nimi až do druhého dne do večera. Jenom na chvíli ten a onen zdřímnul s hlavou na rukou opřených o stůl. A mohl býti bezpečen, že mu druzi něco vyvedou, že se probudí s načerněnými tvářemi, s pomočenými vlasy nebo dokonce i s ustřiženým knírem.

V kupé nikdo nemluvil, lidé, kteří se nikdy neviděli a zde náhodou sešli, nedůvěřovali si a okukovali se navzájem. Jan do Dešic buď jezdíval druhou třídou, jako vůbec tamní agrárníci, nebo diškerecí si zjednal pro sebe zvláštní oddělení, kam potom

kondukter nikoho nepustil, třeba se mu proto od ostatních cestujících dostalo nepěkných připomínek.

Tímto směrem Jan už jednou jel do Benešova na výroční trh. Kupoval tehdy s otcem nové koně, právě ty, s nimiž ráno jel na nádraží. Dobře se na ten koňský trh pamatuje, nikdy před tím tolik koní neviděl, mohli si vybrati a hledali dlouho pár běloušů s menšími skvrnami. Nikdo v Dešicích takových neměl a Modroch chtěl jimi vyniknouti, aby se řeklo: »To jede milostpán Modroch, to jsou jeho běloušil« Tehdy měl peníze, dostal jakousi pojistku, tak chtěl všechno dáti na koně. Jednoho nalezl, po jakých toužil, ale druhý nebyl k němu do páru v celém trhu k nalezení. Majitel koně, sedlák se spodky v botách, se šálou kolem krku, s burnusem na těle, uslyšev oč běží, hned učinil nabídku: »Ať panstvo jede s námi do Lhoty a prohlédneme si koně kmotrova, také běloušе, který se našemu úplně podobá. Na pastvě jsme je jako hříbata nemohli ani rozeznati. Kmotr nevedl na trh, že mu nebylo valně, ale koně také prodá.«

Modrochové jeli, ale na tu cestu nemohli dlouho zapomenout a nesčíslněkráte o ní povídali ve společnosti. Musili usednouti do žebřin na slámu, neboť ráno sedlák vozil do Benešova seno, opřeli se zády a pomalu tak zapadli do otepí, že jim jenom hlavy koukaly nad žebřiny. Nejeli sami, půl vesnice si přisedlo, kolem sebe měli hrnce, škopky, balíky a čím se venkované na trhu zásobili. Mužští kouřili z dýmek, všichni povídali o hospodářství, o prodeji a koupi, cenách dobytka a obilí.

Modrochové se náramně nudili. Ani krajina jich nezajímala a téměř neposlouchali, když sedlák vysvětloval, jak se která vesnice jmenuje, chválil celý kraj, vynášel úrodnost jeho, výhody polohy, bohatost rolníků a podobně.

»Měli byste viděti naše půdy,« usmál se Modroch a jenom tak něco napověděl o požehnaném kraji, který dvakrát — třikráte tolik vynáší.

»A proč si tam tedy nepěstujete dobytek, koně?« hned se kdosi ozval v předu na lávce.

»K tomu nemáme času, u nás je kraj řepný a tam se každý kousek půdy jinak zužitkuje než pastvou. My od vás vychovaný dobytek dokrmíme na řezníka.«

Venkované se na sebe podívali a nevěřili. Ten panský šat je mátl. Tak odění lidé by se zabývali krmením dobytka? Ti se spíše úředníkům podobali. A tak bylo i v jiných věcech. Modrochové něco napověděli o hospodaření, posluchači však nerozuměli. Byl mezi těmi rolníky veliký rozdíl. Už to mátlo, že cizinci kupují kočárového koně, tyto chtějí mít jedné barvy a tak o ně usilují. To že jsou rolníci? Ve Lhotě a okolí pěstovali jenom kobyly, aby vychovali od nich hříbata a měli také od koní mimořádný užitek. Musí na všem něco utrhnouti, aby to dohromady dalo skrovné živobytí.

Jan teď vzpomínal na onu cestu i dojmy z ní, kraj se mu tehdy nelíbil, ti lidé mu připadali řečí i jednáním hrubí, jimž se nedostávalo zevního obroušení, těžká práce na tvrdých polích ho děsila a s odporem vcházel pod nízké krovy do stavení, před je-

jichž dveřmi byly přístřešky z chvojí. A té jednoduchosti a prostoty uvnitř! Až se zhrozil a nemohl pochopiti, že tu bydlí rolník, který pěstuje tak pěkné koně.

Zdaž podobně bude v Mořině? Dvůr a dědina leží v jinou stranu, ale přece je v kraji stejné polohy půdy, stejných způsobů. —

Modroch ani nepozoroval, že ostatní cestující již se seznámili, že se dali do hovoru, aby jim ty stanice a strážné domky více ubíhaly. Teprve po hodné chvíli vybavil se ze vzpomínek a všímal si svého okolí. Osm lidí bylo v tom oddělení, muži i ženy, mladí i staří. Sdělovali si své osudy od obligátního rozhovoru o počasí přešli na intimnější věci. V pravém koutě matka konejšila nemluvně. Modroch naslouchal, ale hned nechápal a nevystihl nit řeči, kterou slyšel od počátku.

»To dítě že je z nalezince? A tak k němu lnete jako k vlastnímu, ač je máte teprve několik hodin?«

»Ale vždyť to je nebožátko, které se bez naší pomoci neobejde. Krkavčí matka dítě odložila, a my mu lásku mateřskou nahražujeme. Nemyslete, že si ty nalezence béřeme pouze pro zisk. Ošetřujeme je dosti dobře za ten malý plat a věnujeme se jim. Mám-li se starati o jedno, o svoje, přibírám cizí, abych nahradila, že nemohu pracovati.«

Pán, který se ženou rozhovor počal, ještě se tázal, odkud jest ona pěstounka a kam se nalezenec dostane.

»O naší dědině sotva víte, tam takovíhle panáčkové nepřicházejí. Jsem z jakéhosi Mořina,« řekla žena a k bližšímu orientování jmenovala okres.

Modrochem to hnulo, slyšel místo, kam sám jede, a zvěděl, jakého vedlejšího výdělku se tam ženy rodičky chápou. Když v Dešicích honívali jako hosté lékaři z Prahy, jednou se zmínili, z nalezince a z porodince že děti putují do nejchudších krajů. Jan se neprohlásil, i naslouchal dále. I dřímota ho přešla.

»V naší obci jest jistě přes dvacet nalezenců a v Praze pan ředitel nám je dává rád, neboť jest přesvědčen, že se o děti svědomitě staráme. U nás prý jich, jak povídal, nejmenší procento umírá, a neodvádíme mrzáčků. Některý v naší dědině uvízl na vždycky.«

Hovorný pán ptal se na poměry majetkové, na platy u dvora a jiné okolnosti.

»Jsme — pravda — v chudém kraji, dovedu to posouditi, neboť jsem za mlada sloužila u pánův a s nimi shlédla hodný kus světa, ale tak zle u nás není, jak si myslíte. Dovedeme šetřiti, uskrovníme se, vynasnažíme se a máme peníze. Každý téměř pamatuje na zadní kola a není u nás pamětníka, aby našinec dohospodařil, a jeho živnost na buben přišla. To se spíše děje v krajích bohatých. My dědíme po rodičích, co nám nahospodařili a hledíme to zachovati pro děti. Chalupník se nestydí jíti ke dvoru na práci a sedlák také jde rád na výdělek. Ovšem, platy jsou na naší straně skromnější, to připouštím.«

Jan každé slovo skoro hltal. Vždyť seznával poměry v budoucím působišti. Ani tázati a prozraditi se nemusil.

»Nájemce našeho dvora nemusí volati cizí dělníky, všechno vykonávají síly domácí k úplné spokojenosti. Až ty děti odchovám poněkud, předám je na starost holce a také si ještě něco přivydělám.«

»Proč tak šetříte?«

»Máme menší chalupu a chceme přikoupiti kousek pole. Je právě na prodej. Majitel jeho shání věno pro dceru, proto se zbavuje zadních honů. Až koupíme pole, můžeme obstarati dva kusy dobytka, a tu se dá něco odprodati krosnářům.«

Přítomní se divili tomuto úpornému boji o existenci, té snaze dobýti si majetku a udržeti se na jistém stupni živobytí. Jan vzpomněl, jak se jeho rod lehkomyslně zbavil celých lánů a jak se zde bojuje se všemi silami o získání nějaké zastrčené kopaniny, která, jsouc svlažována potem, má přece vydati sousto k uhájení života. Jaký rozdíl, jak protivné to póly, jak obrácené povahy!

A ta žena, na níž bylo znáti těžký zápas od mladosti, vypravovala dále, ano s potěchou líčila rozdivné poměry ve své domovině.

Jan se lekal, jak se do všeho vpraví, zdaž v Mořině uvykne, jak do toho proudu vpluje a obstojí-li v mnohých a těžkých zkouškách. Ta žena otevírala před ním obzor posud neznámých věcí.

Přijeli do Benešova a vystoupili. Modroch se hned sháněl po svém povozu. Přihlásil se k němu pouze kočí a oznamoval, že má koně v protějším hostinci. Zapřahati bude, až nakrmí.

Také dnes přijela Voráčková s prážetem a prosí, kdyby ji milostpán svezl do Mořína,« přimlouval se kočí.

»Ať počká a přisedne si!« svoloval Jan. »Už jste obědval? Ne-li, vezměte si něco a vypijte litr piva. Ale ať se ne—.« Jan nazvedl ruku výstražně.

Kočí se postavil přímo uraženě.

»Milostpán posud nezná starého Václava Nerada. Ve dvoře sloužím už u šestého pána a nikdo nemůže říci, že jsem ho kdy vyklopil. Takovou hanbu si našinec neudělá. Zaplať Bůh za všechno, měl jsem chléb, jsem po obědě a také svoji sklenici jsem vypil. Teď kouřím. Nerad ukázal na dýmku, kterou v ruce držel. Na peroně nechtěl z ní kouřiti.

Jan podal kočímu hned několik doutníků a nařídiv, aby za hodinu byl povoz připraven, vešel do útulné restaurace. Z rozmluvy s kočím mu uvízlo v paměti, že tento ve dvorci už u šesti pánů slouží. Což se tam držitelé panství nebo nájemci tak střídají? V Dešicích ve knížecím dvoře žid nájemce se drží zuby nehty a stále nájemní smlouvu obnovuje. A co vypuzuje lidi z Mořína? Musí se na to cestou Václava zeptati.

V restauraci obědvali úředníci od dráhy, cestující, kteří čekali vlak, u nepokrytého stolu krčili se ti, kteří cucali pouze svoji skleničku piva a ulamovali v kapse svůj chléb. Zašli sem, aby se ohřáli, a že tu byl lepší vzduch než v čekárně, kde sice visela rozličná zdravotní desatera na stěnách, ale hrozná panovala

kouřem a výpary prosycená atmosfera. Jan se k nikomu nehlásil, nikoho tu neznal, pojedl a sňal s rohatinky jakési noviny. Rek ležel u nohou jeho.

V ustanovenou dobu přišel Václav a hlásil, že je zapřaženo. Když se Jan hnul, hlavy přítomných se seskupily a hádáno, že ten cizinec je nájemce dvora v Mořině. Soudili tak dle povozu, který znali.

»Ten toho tam svede,« poznamenal kdosi. »Jeho závazadla, která nedávno přišla vlakem, jsou z vesnice, kde se pěstuje pouze řípa. Tam se jinak hospodaří než zde —«

»Jaký asi vítr ho sem zavál? Co ho sem vede. Takový měl zůstati na svém místě. Tady nic nesvede.«

»Snad mu zalichotilo, že se stane nájemcem panského dvora, ale to se velice zklame. Brzo odtud uteče jako jiní před ním. Každý rozumí svému. Zde mu cukrovka neporoste.«

Zatím už sedal Modroch do kočáru. Rek chtěl běžeti vedle, to stálé ležení ho mrzelo, ale pán mu nedovolil z obavy, že by mohl v neznámé krajině zblouditi. Voráčková s dítětem v náručí usedla vedle kočího na kozlíku a nechtěla živou mocí ani na protější sedadlo do kočáru. »To by se neslušelo«, odpovídala rozhodně, »to nemůže býti, co pak by řekli lidé?«

Jan uznal, že bude lépe, zůstane-li matka, kde jest; kolemjdoucí by se mohli domnívati, že to veze dítě jeho.

Vyjeli po městě tropem, ale za posledním domkem jakoby urazil. Václav koním povolil docela.

»Co to? Proč nejedete řádně?« ptal se Jan domnívaje se, že tu nějaká překážka vadí.

»Koně jsou udřeni, včera jsme orali pro jařiny a zítra budeme rozvážeti komposty,« odpovídal kočí. »A teď jedeme do kopce.«

Cesta skutečně vedla do mírného zlupku, ale v Dešicích by si toho ani nevšimli, tam musilo se jezditi rychle za každou cenu. —

Modroch tedy nevybízel k prudší jízdě a kočí jsa obrácen do zadu vykládal: »Zde máme samou pahorkatinu. Líbějí se ohlédnouti, kopec a kopec. Tady se málo roviny nalezne.«

Jan si vzpomněl, proč v kraji tento oddíl království nazývají »v horách« a proč zdejšímu obyvatelstvu přezděli »horáci.« Pravé hory tu ve skutečnosti nebyly, pouze stráně, menší kopce, chlumy, vůbec celá krajina jako když se voda mírně vlní. Tu a tam bylo viděti vesnici, kdesi ve výmolu nebo na stráni samotu, místy týčila se věž kostelní nebo vykukoval zámeček, chlumy byly porostlé lesíky, v údolích se vinuly potoky. Na lukách po sklizených otavách se popásal dobytek, na polích se posud pracovalo. Ozimy byly zasety, pro jařiny se připravovala půda. Pod stromy vedle cesty posud byly slaměné boudy a v příkopech se červenala jablka. Načesané švestky byly v koších a sadaři na ně opatrně kladli listí, aby se nesetřela jejich rosa.

Modroch si prohlížel okolí dosti zvědavě. Divil se četným jalovcům na pastvinách, hromadám kamení u pole, na němž byly tohoto roku jeteliny, pozoroval četné kříže a obrázky na osamě-

lých stromech, kde vždycky Václav posmekl a se pokřižoval, nemohl nepozorovati, že cesty zde jsou o mnoho špatnější, než v jeho rodišti, ač tady není zle o kámen.

»Václave, jaká to je cesta? Soukromá, polní?«

»Okresní, milostpane, okresní,« odpovídal kočí. »Jindy jsme se tady topili v blátě, kola se nám drtila ve výmolech, každou chvíli, abychom vozy spravovali, ale teď je pohova.«

Modroch se usmál. Ten dobrý kočí by měl viděti erární silnici pěkně válcovanou, pískem posypanou, s níž sběhne voda do vydlážděných příkopů.

Právě jeli s kopce a Václav, aby ukázal, jak se jezdí po nové okresní silnici, pobídl koně, že se dali do klusu a kočár letěl za nimi.

Ale opět povoz zarazil, když se dostal do svahu a pomalu se bral ku předu. Kočí nepobízel, ale seskočiv chvíli kráčel vedle kočáru. To jednání zase Modrocha zajímalo. Když Václav zaujal svoje místo, Jan začal s ním rozhovor.

»Povídal jste, Václave, že šesti pánům v Mořině už sloužíte, jak to je vlastně?«

»Svatá pravda, ve dvoře jsem u koní přes pět a dvacet roků a mnoho pamatuji. Jednou jsem sloužil panu hraběti, podruhé jeho nájemci a ti se stále střídali. Někteří držitelé kupovali panství pro spekulaci. Jeden se chtěl bohatě oženiti s jakousi kněžnou, koupil Mořín, aby se řeklo, že něco má, že je velkostatkářem; když bylo po sňatku, panství prodal, sotva že se po něm ohlédl. Jindy koupili Mořín jacísi národovci, aby získali hlas do sněmu k volbám; potom tu byl hubitel lesů, chtěl všechno pokáceti a prodati, ale jenom kus zničil. Doprava na dráhu mu přišla draho, a znalci mu pošeptali, že statek bez lesů už za obstojnou cenu neprodá. Nynější pan hrabě chce se u nás usaditi trvale a jistě nijak nespekuluje.«

»A jak to bylo s nájemci?« vyzvídal Modroch.

»Někdy páni spravovali si dvůr sami, jindy volali nájemce, kterým se však valně nedařilo. Přišli prý sem s docela malou zásobou peněz a pole nikdo neošidí. Když málo do něho dá, málo také přijímá užitku. Bohatý se sem nežene a chudý nemůže s okolními nájemci konkurovati. Ale, kdyby se někdo chopil dvora do opravdy a pěstoval pouze to, co zdejší půda snese, kdyby nájemci nepřeháněli, dobře by se vedlo a dařilo i v našem dvorci.«

»Tak cukrovku nebude možno v Mořině pěstovati,« poznamenal Modroch.

Kočí mávnul rukou odmítavě. »Ani pomyšlení! Však milostpán uvidí. Ale jednomu nájemci se povedlo,« pojednou si vzpomněl, »právě měl pěknou úrodu a dostal nového pána. Ten že bude hospodařiti sám, byl to žid a do všeho dychtivý. Vyjednával s nájemcem svým, kolik by žádal za odstoupenou. Tento stanovil hodně tisíc a po delším smlouvání a domlouvání je dostal. S radostí se stěhoval na dvůr větší. Tak pojednou mu štěstěna přála, tak si pomohl.«

Jana napadla myšlenka, kdyby i jemu podobně se stalo, jak by vesele shrábnul peníze a odejel rovně do Dešic, aby vplul opět do toho života, který nedávno teprve opustil. Zde se mu otevíraly nové a nové těžkosti a neutěšený obraz budoucnosti tanul mu na mysli. Kdo o Moříně jenom se zmíní, už odhaluje nové jeho stránky, které obavou naplňují Modrocha; zdaž zvykne a do všeho se vpraví? A nyní slyší, jak ze dvorce nájemci prchali za svými pány, kteří jistě panství ochotně prodávali, jenom když dosáhli svých účelů.

Modroch ob chvíli se díval na hodinky, už mu ta jízda připadala příliš dlouhou. Ani krajina ho netěšila, hovor vázl a a netrpělivost se dostavovala. Občas se zeptal, kdy budou na místě.

»Ještě přejedeme dva kopce, potom se dostaneme k mlýnu, pak do lesíka a jsme doma,« oznamoval Václav, jemuž cesta nepřipadala dlouhou. Zde na kozlíku si odpočine, a aby se mu poněkud zase rozproudila v údech krev, kousek do kopce kráčel vedle kočáru pěšky, jako by vezl náklad. Nebylo nebezpečí, že se koně splaší, jejich opratě zatím podržela Voráčková.

Jan si stanovil, že si pořídí koně kočárové. Jaká by to byla hanba, až by poslal pro hosty z Dešic tyto koně udřené s těžkou prací unavené. Jak by se mu statkáři vysmáli!

Václav zase sedl, koně pobídnul a kopec míjel za kopcem, posléze při nepatrném potoce se ukázal starý mlýn s klapajícím českým složením, a vjeli do lesa.

»Ten je našeho pana hraběte,« prohlásil kočí slavnostně, jakoby ty křivé borovice náležely jemu. »Zde si milostpán smí stříleti — králíky.«

»A což zajíce?«

»Honitbu si ponechává pan hrabě, ta jest jeho zábavou. Co by také dělal?«

Tedy si Modroch pěknou lefošku do svých zavazadel zabalil pouze na — králíky, veverky, vrány a podobnou havěť.

„Mořín!« ukázal Václav bičem do dálky, jakoby před sebou viděl Řím nebo jiné světové město.

Modroch vesnici a dvůr znal, jednou tu pobyl, ale nyní důkladněji se zadíval na obec asi o čtyřiceti číslech, nad nimiž vynikal jednopatrový zámeček a dvůr ořechy osázený. Kostela a školy v obci nebylo.. Malá obec byla na veliké rozloze, neboť ke každému stavení patřila větší menší zahrada, někde i loučka a kousek pole pro mák, který hospodář chtěl míti pod přímým dozorem.

Od vesnice táhly se aleje, tu a tam v polích stála rozložitá planá hrušeň. Málo tu bylo střech taškových, většinou ještě došky, také část panských chlévů podobně kryta. Nad stavení vynikaly topoly, habry a jasany. K zámečku přiléhal menší park, kde vedle divokých i ovocné byly stromy. Hned vedle se nacházela zelenářská zahrada a sklenník malých rozměrů. Malé panství mělo sice všechno, co k takovým objektům náleží, ale bylo to poměrně skrovné.

Janovo oko rychle všechno přelétlo i lesy, které k velkostatku patřily i pole, které bylo poněkud na rovině a sceleno, kdežto ostatní pozemky dělily nesčetné meze a stezníky a ty se táhly do kopců nebo klesaly v údolí k potoku. Něco přece Modrocha zajímalo, co v Dešicích nebylo, a to několik rybníků, jimiž protékal potok. Hlaď jejich se leskla jako stříbro. Z části zakrývalo je šumné rákosí, kde jistě hnízdí vodní ptactvo.

Tak nebude střílet jenom škodlivé v lese králíky a hladové vrány, i něco jiného přijde na ránu. Ještě si všimnul pasoucího se dobytka na zahradách a lukách, četných husí přeháněných po měkkotách, aby ani zrnko nezůstalo nezužitkováno, pobíhajících dětí kolem ohníčků . . .

Václav opět pobídl koně, aby slavně vjeli do dvora. Už míjeli první stavení, odkud vyběhli psi, aby alarmovali soudruhy z celé vesnice, vyplašili slepice, popelící se vedle cesty a vyvolali tu a tam hlavu v okně.

Modroch nečekal žádného slavnostního uvítání s branou, hudbou, družičkami, střelbou a dlouhými řečmi, ale přece se tak smutného vjezdu nenadál. Jeli po návsi a uhnuli se mezi vysoké zděné hradby, na nichž viselo divoké víno se žloutnoucími listy. Vrata byla otevřena, tedy se bez překážky dostali na prostranný dvůr, kde uprostřed stála skupina kaštanů kolem studny. Tu rázem Václav zastavil a nejdříve slézala Voráčková, která »ruky líbáním« děkovala milostpánovi za svezení.

»Jsme na místě,« řekl kočí, ale nebylo třeba ani to oznamovati. I Jan poznával, že na tomto dvoře před měsícem byl. Bylo mu divné, že se tu ani človíček neukazuje. Což vjeli do vypleněného dvorce jako za válek švédských? A ze stájí dobytek nevyhlížel, ani pes nezaštěkal.

»Pasák je na poli, čeledínové orají i se šafářem«, vykládal Václav. »Zahradník asi češe ovoce, děti jsou posud ve škole, proto je zde tak pusto.«

»A pan hrabě?«

»Vrchnost odjela do Prahy už na zimní byt, pan hrabě sem přijede ob čas, až se bude dělati paseka, na hon, na nějakou dražbu a lovení rybníků.«

Přece někdo se ukázal, odkudsi vyšla starší žena a cestou ještě si připínala zástěru. Byla to šafářka. Na sobě měla kanafasku, kabátek a na hlavě šátek na rychlo uvázaný. Utřevši si ústa políbila Modrochovi ruku, dříve než tento mohl utrhnouti.

»Tak pěkně vítáme do dvora a přejeme, aby se milostpánovi u nás líbilo.«

»Děkuji, děkuji. Což sama hlídáte, matko, celý dvůr?« ptal se Jan.

»Dvůr i se zámkem. Zahradníkovi jsou na aleji. Však se nám zde nic neztratí. Sedím u okna a spravuji mužovi kabát. Nikdo neprojde, abych ho neviděla.«

»A máte klíč od mého bytu?

»Zde jest. Věci jsme tam odnesli. Dle poručení pomůžeme nábytek rozestavěti. Děti jdou ze školy, musím jim dáti oběd.«

Šafářka opustila Jana, aby nasytila hladové školáky. Jan pomalu se bral k zámku, do cizíziny, aby sám bydlel mezi čtyřmi stěnami.

V.

Nový nájemce mořínského dvora seděl na jedné bedně a vzpomínal na pěkně zařízený byt v Dešicích. Pokud byly sestry svobodné, v bytě bylo i piano, které si vzala Miloslava, v každém pokoji stála pohovka, tu špatnější měl Jan také zde zabalenou hadry a slamou. Jaké tam bylo pohodlí, jak všechno vkusně umístěno! Každý rok ohlašovala matka, že posavadní přikrývky nejsou módní, že nutno zaměniti jutové záclony za tenké tkané, že dala opět něco znova polstrovati a podobně.

Modrochovi se musili vyrovnati domácností sousedům, kde se chlubili novou kredencí, skříněmi secesních forem, novými zrcadly a podobně. Pokud se Olga a Miloslava nevdaly, Modrochovi byli až s přepychem zařízeni, ale potom se mnoho odvezlo. Však přece dosti zůstalo a Jan bydlel pohodlně.

Zde nyní s hlavou sklopenou seděl mezi bednami, ovinutými skříněmi, slamou otočenými rákosovými židlemi. Ani se mu nechtělo do rovnání, nikdy nic podobného nedělal. Když se doma poklízelo, šel do hostince i na stravu. Svůj pokoj musil míti v pořádku, denně tu byl stírán prach, každá dýmka stála na svém místě. S tímto si zde ani rady nevěděl. Co dělati? Kde počíti? Jinak by se cítil uspokojeným, kdyby aspoň přišel do zařízeného bytu, kdyby nehrozila v rozsáhlých pokojích taková spousta. Přímo do pláče mu bylo. Ani nevzpomněl na jídlo, nešel se podívat po dvoře, jak vešel do pokoje, tak tu seděl zdrcen a zkormoucen a byl by tesknil déle, kdyby si jiní naň nevzpomněli.

Rázně otevřely se dvéře a vešel kočí Václav se šafářkou. Nerad hned odstrčil nějakou bednu, která v cestě stala.

»Ti lancoši to tu pěkně složili!« huboval. Nemohli nábytek vybalit ze slámy a látky? A to jsou darební lidé! Nanosí to sem a utekou. Takový nepořádek!«

A šafářka přisvědčovala. »Aspoň peřiny se měly vyndati, aby vyvětraly a na slunci naschly. To přijel milostpán do pěkného nepořádku!«

Modroch vyskočil, aby v tom malátném stavu nebyl nalezen, a stavěl se, jakoby už něco vybaloval.

»Tak, nejdříve nám milostpán poví, kde bude spáti, abychom mu seřídili postel. To ostatní necháme na zitřek.«

Jan se na sebe hněval, proč si byt neprohlédl a neroztřídil, kde bude ložnice a přijímací pokoj, kde kuchyně a co dá do ostatních místností, které mu hrabě ponechal.

»Když tu byl správce, spal v tomto pokoji, odkud dobře viděti na dvůr«, naznačoval Nerad. »Odtud nám mnohdy otevřeným oknem poroučel, co a jak se má dělati. Bylo ho slyšeti až ve stodolách.«

»Tedy mně sem také postel postavte,« řekl Modroch a sundav prsteny chtěl pomáhati. Valná vyhlídka oknem nebyla, ale

předchůdcove hleděli více praktičnosti, aby měli z pokoje dozor na dvůr a také mohli pohodlně odtud dávati čeledi rozkazy.

Postel byla shledána, sestavena a zatím jenom matracemi vyplněna. Slamník bude žitnou slamou vycpán příštího dne, až šafář otevře stodolu.

»Kde jsou peřiny?« ptala se žena prohlížejíc bedny a kufry.

Jan by oznámil, kdyby věděl. Až se styděl. Při balení nebyl, o takové věci se nikdy nestaral. Ani když jezdil do Prahy nebo na návštěvu k sestrám, nevěděl, co mu matka dává do příručního kufříku.

Nebyl čas k otevírání všech beden. šafářka měla jinou ještě práci, proto se nabídla, že milostpánovi půjčí svoje »vejražní« peřiny, pod nimiž a na nichž posud nikdo neležel. Měla je povlečené domácím kanafasem — proužka bílá a modrá — nemusila se tedy za ně styděti.

Václav ještě rozbalil jednu stolici, kulatý stolek a už pospíchal do stájí. Slunce se nachylovalo za les, dle toho znamení také pasák se řídí a dobytek přižene. Nutno předem založiti do jeslí, čím by se dobytek na noc dosytil a co by mohl pomalu přežvykovati v teplé stáji.

Modroch už také nic nerovnal, postel mu dostačovala, vzal na sebe svrchník a vyšel po důkladných dřevěných schodech na dvůr. Zde už bylo živěji. U stodoly si hrály šafářovy děti, do koryt crčela z roury voda, v chlévě bylo slyšeti zpěv a v zahradníkově bytě také se ozýval život. Všech obyvatelů v zámečku a dvoře mnoho nebylo, jenom pro nejnutnější práci najata čeleď, ostatní vykonávali lidé ze vsi. Hrabě měl zahradníka, který byl spolu správcem domu, poslem, po případě i lokajem, příručím a jiné ještě funkce zastával. Na lesy dával pozor hajný, jemuž svěřen i dozor nad rybníky. Fořtem byl hrabě sám. Menší panství více služebného personálu nesneslo a nevyžadovalo. Tito dva mu postačovali, když i hrabě sám dohlížel, v lese výkazy určoval, při násadách i lovení rybníků přítomen byl, dříví prodával, nájem vybíral a v parku určoval, co se má vyřezati nebo nasázeti.

A podobně bylo i ve dvoře. Zde byly na deputátu tři rodiny: čeledín Nerad, šafář Moravec a pasák Lišák. V zimě dostačovali, na jaro k orání hlásili se chalupníci, kteří doma svoji práci snadno odbyli, v letě seběhli se lidé z celé vesnice a podobně bylo při mlácení, jež se posud odbývalo žentourem. Kdysi tu bylo více služebnictva a čeledínů. Mořín měl bohatý šlechtic, který si na četné služebnictvo potrpěl, ale pozdějším pánům výtěžek panství musil na všechno dostačovati. Nynější hrabě ani takové obsluhy nežádal. Všichni tu měli dost místa, v ratejně ani nikdo nebydlil. Zahradníkovi vykázán byt v přízemí zámku, aby viděl hned do zahrady a rychle mohl plašiti místní kluky, kteří dostávali časem chuť na panské mlsky.

Dvůr byl dosti výstavný, prostranný, zvláště měl pěkné stáje a rozsáhlé stodoly. Zde nebylo třeba rovnati obilí nebo vymlácenou slámu do stohu. Za dvorem se tahla ořechová alej s mohutnými kmeny. Jedna vrata vedla do pole, druhá ke vsi,

jimiž se spolu vyjíždělo k zámku, s nímž dvůr úzce souvisel, jakoby se naznačovalo, že majitel má na svém panstvíčku také hospodařiti.

Modroch stoje na prahu rozhlížel se kolem. Tedy zde má vésti hospopářství. Viděl, jak přiběhl ovčácké ráce pes a dvakráte objel celé nádvoří. Ucítil asi, že tu má konkurenta, ale jenom moudře nazvedl hlavu a podívav se na svého pána mlčel. Za psem přihnal se dobytek, napřed jalový, za ním kráčely dojnice. Telata vesele poskakovala. Nebyl to cizí druh, ale domáci český, který se do této krajiny hodil. Nevynikal velikostí, ale dával užitek. Také se se vším spokojil. Rovně se bral do chlévů ke svým žlabům.

Pasák, muž prostředních let, s dřeváky na nohou a pytlem kolem hlavy, zapráskal na dvoře a pověsiv bič na kaštan, pomalu se bral za dobytkem, aby jej uvázal.

Za chvili přijely volské potahy. Byly tři, jeden vedl sám šafař, který oral s ostatními. Byl to vlastně zkušenější čeledín, který druhům poroučel. Oráči u dvou potahů odevzdají náčiní a půjdou domů. Pracují na den. Koní byl ve dvoře pár jeden ke všemu — do kočáru i do pluhu. Bývaly tu dva páry, ale jeden odprodán.

A zase dvůr se prázdnil, v oknech stájí se objevovaly lampičky. Dobytek dupal, vepři tloukli do dvířek. Také se hlásili o večeři. Drůbež byla na řadě, holubi seděli na vrchním šáru stodoly. Šafářka nesla dvě dojačky do chléva. Prohlídku stájí ponechal si Modroch na den následující. Měl hlad a žízeň, zajde do hostince, aby povečeřel. Hospoda byla nedaleko dvora, náležela k zámku a byl na ní také nájemce. Také panský mlýn u rybníků byl pronajat.

Nikdo nepozoroval, že nájemce odchází na náves, kde bylo pusto. Už i děti odběhly domů a rozrostlá chasa neměla času k besedám. Pouze v neděli si trochu potoulala. V hostinci svítili, okna byla nezakryta. Jan klopýtnul u dveří o dřeváky. Hosté si je tu v síni nechávali a do světnice vstupovali v podšitých punčochách. Ale nebylo návštěvníků v hospodě mnoho: jeden řezník, který po obchůzce se zastavil na pivo, krosnař si sem snášel nakoupenou drůbež a máslo, jakýsi muž tu čekal na nocleh, aby si po odchodu hostů lehl na dlouhou lavici, a dva domácí lidé tu zapíjeli — litkup z jednoho litru, z něhož hned ten a hned onen si připíjel. Všichni seděli u jednoho stolu, nad nímž blikala petrolejová lampa. Ob čas se sem přišla podívat hostinská, která spolu na ohništi vařila k večeři brambory a kyselou polévku. Za ní se batolil dvouletý klučík.

»Pěkně vítám,« řekla vidouc nového hosta u vedlejšího stolu, na němž leželo vyždímané prádlo. »Přejete si pivo?«

»Dříve bych, matko, něco rád jedl,« pravil Jan. »Máte něco k jídlu? Ať je to cokoliv.«

»Hm, hm,« uvažovala hostinská, »tak co bychom dali? Vuřty už jsou starší, syrečky příliš štiplavé, máslo mně právě došlo —«

»Snad nějaké vajíčko míchané,« povídal Modroch.

»To může být. Mám čerstvá, dnes snesená. Kolik si jich pán bude přáti?«

»Tři nebo čtyři,« pohodil hlavou Jan.

Hostinská mu donesla pivo, položila před něj pecen chleba, slánku a nůž. Potom se uchýlila do síně, odkud bylo za chvíli cítiti rozpálené máslo.

Hosté u vedlejšího stolu si ho nejdříve prohlíželi, potom se ustálili v úsudek, že jest asi učitelem z některé vzdálenější vesnice, a bavili se dále hovorem o tom, kolik bude letos sypati obilí. Dle té řeči bylo znáti, že posud málo kdo mlátil. V Dešicích se mlátilo hned na poli parní mlátičkou a obilí se přímo vozilo na vlak. Veliké od předků nastavěné sýpky se tam osvědčily marnými. Služky na nich natáhly provazy a sušily prádlo.

Modroch se nemíchal do řeči, prohlížel si šenkovnu, kterou srovnával se sálem na Rychtě. To srovnání špatně dopadlo, neboť mávnul rukou, aby zapudil myšlenky. Zde se mu pranic nelíbilo. Podlaha nebyla dávno myta, hosté na ni sypali popel i vylévali močku z dýmek, okna byla malá a zarovnána lahvemi a sklenicemi, strop nízko položen a nejspíše krví obarven, na stolech neležely ubrusy, ale stály tu sklenice s nedopitým pivem, talíř s houskami, sirník bez sirek. Obrazy svatých na stěnách byly učouzeny a za kamny se povalovaly staré šaty. Noclehníci si je dávali pod hlavu.

V tom přinesla hostinská vejce a položivši talíř před Jana vyzvídala, kdo by byl.

»Z daleka pán, z daleka? Nezůstane u nás na noc? Už je hodně pozdě.«

»Já jsem z blízka a na noc půjdu domů.«

»Tak? Snad nový pan učitel z Lutic? Děti povídaly, že se tam přistěhoval.«

»Já jsem odtud, z Mořína.«

Hostinská spráskla ruce a poodstoupila o krok od stolu. »Snad ne milostpán nájemce ze dvora?«

»Ano, jsem jím, odpoledne jsem přijel.«

»My byli na bramborách, neviděla jsem povoz. Muž s dětmi skládá do sklepa to naše celoroční živobytí. To nás těší, že k nám nejdříve zavítali. Budou bráti od nás pivo, rádi posloužíme. Dřívější nájemce si dával voziti láhvové z Lutic.«

Také hosté u vedlejšího stolu jevili zájem o nájemce panského dvora. Hned se jeden zvedl a přikročiv blíže, začal pokorně: »Milostpane, užívám delší dobu ode dvora pastviny u rybníka, ráčejí mně to také nechati. Vždycky o žních za to vypomohu.«

»Milý příteli,« odpověděl Modroch s úsměvem, »jsem zde teprve několik hodin, ničeho tu neznám, nemohu také o ničem jednati. Ale to pravím předem, že nikoho nechci ošidit neb o něco připravovati.«

»Přijde také můj sousedprosit o tu pastvu, ale ten má louku a větší chalupu než já.«

Modroch k tomu neodpověděl. Jedl míchaná vajíčka, přikusuje domácí chléb, který si ukrojil svým nožem.

»A kdy přijede panička?« ptala se hostinská, ukrývajíc nahé lokty zástěrou.

»Jsem svoboden, sám tu budu.«

»No, a jak bude se stravou?«

»Zde bych se nemohl stravovati?« přednesl Jan, o čem tu vlastně chtěl vyjednávati.

»My masa nevaříme a pro jednoho by se to ani nevyplatilo. Nemám tolik času a zkušenosti, abych ustrojila, co by si milostpán přál. Takto u nás vždycky leží nějaký vuřt na stole, vejce mám, po zabijačce uvařím kus uzeného, ale jinak to na takové hospodě nejde. To si musí milostpán nějak v zámku zařídit.«

»Ale jak?«

»Když tam byl svobodný správce a vrchnost odjela do Prahy, uvařila mu šafářka. Ta se v tom zná. V mladých letech sloužila u pánů a mnoho odkoukala. Ráda uvaří.«

Modroch se zaradoval, že mu ta naděje kmitla. Zvláštní kuchařku si vydržovati nechtěl a také se většího vydání bál. Zkusí to tedy s uměním šafářčiným. Ještě slyšel, že ta žena vaří na svatbách a i panu hraběti něco připraví, když sem na zámek přibude bez paní a kuchařky na nějaký den. Tak by ta obava byla zažehnána. Musí se uskrovniti. Vždyť by na lepší stolování ani nestačilo.

»A kdy se tu u vás sejdou sousedé?«

»V neděli odpoledne na nějakou hodinku. Tady se mnoho piva totiž nepopije a kdyby hospodský neměl také hospodářství, smutně by se otáčel. Taneční zábava asi čtyřikráte do roka, zámek dá málo utržiti a silnicí také zřídka kdo přejde.«

»Jenom si tak nestěžujte,« ozval se u sousedního stolu krosnař, »co jenom já vám dám do roka utržiti.«

»Za to bych se ani na zimu v krámě neoblékla. Mluvím, co vím; mnohdy točíme půlku piva přes týden,« ohražovala se hostinská.

Modroch teď chápal, proč si jeho předchůdce bral láhvové pivo do domu. V Dešicích pil jinší ležák, než jaký stál před ním na stole. Míra byla velmi dobrá, ale pěna žádná. Napil se a ústa se mu stáhla jako po šťovíku. Ještě se ptal, kde je tu trafika a poslal si pro kuba. Posel přinesl viržinka, žádaných doutníků prý tu není. Poseděl nějakou chvíli a posléze se chystal jíti domů. Byl ospalý probdělou nocí, dlouhou cestou a četnými dojmy.

»Tak co jsem dlužen?« zavolal na hostinskou.

»Toho není mnoho,« usmála se hostinská, »dvě sklenice piva — to je jedenáct, čtyři vajíčka po dvou krejcařích — to je osm, dohromady devatenáct krejcarů.«

Modroch udiveně hleděl na ženu, která mu ten účet dělala před očima s tváří tolik vážnou, jakoby počítala tisíce.

»A co chléb, máslo na vejce, příprava.« —

»To nestojí za řeč, to máme chvála Bohu doma. Jenom až bude libo, rádi posloužíme.«

Jan ze dvou desetníků dostal zpět krejcar. Jindy ho více stál v Praze sklepník, ještě dnes ráno když platil v Dešicích,

dal sloužícím po koruně a těm se to zdálo málo, obraceli divně peníz v ruce. Jiný — oslavenec jim dal až po pětikoruně.

Zde mu všichni dávali dobrou noc a hostinská posvítila na cestu přes dvůr. Bylo toho třeba, neboť neznal posud překážek. Pomalu se bral ke dvoru, který se halil ve stínu vysokých stromů. Na zámečku probleskovala bílým plechem pobitá vížka, na níž hodiny šly, pokud tu sídlila vrchnost. Potom byly zastaveny. Zahradník při četných funkcích se zbavil — hodinářství.

Teď teprve si Jan vzpomněl, že nikomu neoznámil, kam jde a že snad bude zavřeno. Doma bývala vrata otevřena dnem i nocí. Ale tu proti němu šel muž s velikou lucernou.

»Dej Pán Bůh dobrý večer,« přál šafář.

»Dobrý večer! Kam, kam?« ptal se Jan.

»Žena mne poslala pro milostpána, aby se bez úrazu dostal domů. To já tak chodím na nádraží do Lutic a kamkoliv naproti. Dvěma a při světle se to lépe jde. Tak už jdu napřed.«

Modroch kráčel za šafářem, který vykládal, že potom zavře vrata a zamkne. Ponocný tu není, často se podívá v noci oknem, nehoří-li a proti zlodějům je puštěn po dvoře pes.

»To je nejlepší strážce. Kde koho vyslídí a prozradí. Tak, zde je schod, neráčejí klopýtnout,« upozorňoval.

»Půjčte mně tu lucernu, už půjdu sám,« řekl Jan a šafář ještě jednou přál šťastné noci a zdravého probuzení v novém domově.

Modroch divně se vyjímal v pokoji starého rázu, mezi bednami, s lucernou na stole, v níž slabě hořel olej. Na posteli bylo nakladeno několik polštářů a po celé délce ležela veliká peřina. Na stolici měl připravenou vodu v kamenném džbánku.

Jan rozhlížel se kolem po zčernalých stěnách, na nichž zůstaly dva obrazy na plátně malované. Snad na ně zapomenuto nebo byly inventární. Jeden představoval některého dávno zesnulého držitele panství, který měl na krku bílé okruží, na hlavě paruku a šat středověký; druhý obraz byl rázu náboženského a představoval Spasitele jako dobrého pastýře prostřed ovcí, z nichž jednu nesl na ramenou. Pastýřská hůl byla v ruce jeho a v dáli se jevilo ovcí celé stádo. Malba byla slušně provedena.

Modroch dělal proposici na příští den. Nejdříve pošle lístek do Dešic s oznámením, že se dobře dostal na místo, že byl slavnostně uvítán a byt má skvostně zařízený. Kdyby psal pravdu, zadal by si v rodišti. Na stravu chodí do hotelu, sedá s panem hrabětem a v zámku má k disposici piano. Panu hraběti napíše dopis, že jest v Mořině a dvora se ujal. Potom si všechno prohlédne.

»Pardon, nesmím zapomenouti na stravu. Vždyť jsem už bez snídaně!«

Ještě jedna těžkost nájemce stihla, nemohl spáti pod duchnou, v níž bylo mnoho peří a jejíž domácí povlaky tížily. To nebyla prachová peřina, ale cítil na sobě cent, ba více než cent, musil povstati, peří vyklepal na jednu stranu a povlaky samé mu dostačovaly. Že byl unaven, spal brzo a tvrdě. Teprve hluk na dvoře ho probudil. Čeledínové se šafářem vyjížděli na

pole a pasák hned za nimi vyháněl dobytek na celý den. jak na podzim obyčejem. Díval se na ten rej, napájení u koryt, na krmení drůbeže, slétání holubů, probíhání se vepřů v ohradě. Už se dostrojoval, když se ozvalo ťukání na dvéře. Rek vyštěknul.

Vešla šafářka s hrnéčkem kávy a chlebem pomazaným žlutým máslem, dala pozdravení a hned by dělala pořádek, kdyby bylo možno.

»Mužští jeli na pole, poněvadž čekají třetího dne po mlze dešť, nemohou tedy rozbaliti nábytek. Role jsou přednější než lidské pohodlí.«

Modroch myslil, že jest hospodář ve všem nejpřednější, ale Moravcovou nepřesvědčoval.

»To jste hodná.« řekl, že pamatujete na mne se snídaní. Však jsem chtěl s vámi o té věci pojednati.«

»Už vím, mám jim vařiti, povídala mně to hospodská, mluvila jsem s ní ráno v krámě. Pravda, strojila jsem svobodným pánům, když ve dvoře byli, ale nevím, jak by byl se mnou milostpán spokojen. Mnoho jsem už zapomněla při té domácí naší stravě, a také se tu všechno nedostane. Kdepak na venkově! Nejlépe by bylo, kdyby se milostpán oženil a měl potom svou vlastní hospodynku.«

Modroch se usmál. »Kdo ví, uměla-li by také vařiti. Ještě počkám a zatím vy mně posloužíte. Však se shodneme a nebudu reptati. Máte čas k jednání?«

»Děti jsem vypravila do školy a muž odejel na pole, jsem tedy k službám.«

A jednání nastalo. Snídani uvaří šafářka doma a donese do pokoje, ale oběd bude strojiti v kuchyni nájemcově, nestojí za to, že by mlsný jazyk dětský odolal všem pokušením; svačinu Modroch odmítl a k večeři bude míti vždycky něco studeného. Kdyby si přál teplou večeři, zvláště to oznámí. Šafářka hned vyzvěděla, že nájemce rád jí k hovězímu masu houskový tvrdý knedlík, který se mu nepřejí osmkrát týdně, a že ze všech pečení nejraději má telecí.

»Kdyby milostpán si pochutnal na vepřové se zelím, bylo by mně to milejší, poněvadž v Luticích je toto maso snadněji ke koupi a vepřove se na venkově nejvíce jí.«

»Snad se časem převedu,« mínil Jan a hned vyjednával, co za to vaření bude platiti.

»Milostpán si všechno koupí, dá přivézti dříví, mnoho bude ze dvora, co by tedy platil? Mně zůstane nějaký zbytek a je vyrovnáno.«

Modroch chtěl i tu věc urovnati dopodrobna, ale zůstalo při tom, co bývalo i dříve a s čím se šafářka vždycky spokojila. Ještě se ptal, jak je to s mlékem.

»Zapisuji každý litr do knížky. Příště bude milostpán přítomen dojení a přesvědčí se. Něco se prodá v místě, ostatní se převede na máslo a tvaroh, který odnesou krosnáři na dráhu.«

Šafářka pověděla ještě to i ono, zatím se Jan nasnídal a šel na dvůr. Reka nechal v pokoji. Moravcová nájemce provázela

a vysvětlovala, kolik kusů se tu krmí vepřového dobytka, kolik je plemenic, jak mnoho drůbeže. Na tu dostává se zadní obilí a užitek odvádí se sumárně.

Jan nechtěl o té drobotině ani slyšeti, rychle mávnul rukou, ale slyše, co tu přece drůbež vynáší, zarazil se. O tom nikdy doma ani neslyšel, že by něco mohlo se čítat od slepic, kachen, perliček.

»Ty holuby si chová Václav,« ukázala šafářka na střechu, »však se brzo podívám do holubníku, nejsou-li tam holoubata. Z párku bude večeře.«

Modroch opustiv hovornou ženu dal se cestou do pole. Toto se táhlo do kopce a bylo už zaseto. Na stromech visely pozdní švestky, uprostřed alejí stála bouda, obložená žebříky, koši a bečkami. Teď tu hlídal pes, sadaři se zabývali asi jinou prací a opatrují ovoce jenom v noci.

Na poli bylo více lidí než v dědině; tu orali, tamo pásli dobytek, jinde vybírali brambory, česali ovoce. Bylo tu pilno a rušno, obyvatelé se přičiňovali do pořádku přivésti polní hospodářství, dříve než se rozestře nad přírodou studený zimní rubáš. Na jednom místě se sklízelo, na druhém zase ukládalo símě do země, aby za rok přineslo užitek.

Pracující lidé sami Modrocha pozdravovali, ač ho neznali, domyslili se, kdo jest a hned za svého počítali. Byli by se s ním do hovoru dali, kdyby sešel s panské cesty a vmísil se mezi ně. Ale Jan šel prostředkem dvorských poli širokým stezníkem, kudy jenom panské povozy směly jezditi, a který vedl do blízkého lesa. Jan kráčel za svými čeledíny, musil se též podívati na jejich práci. Byli téměř u lesa a protahovali dlouhé lesklé brázdy. Koně vykračovali napřed, volské potahy pomalu, ale jistě braly za nimi. Půda tu byla mělká a písčitá a před časem se tu pásly ovce,

»Pomoz Pán Bůh!« zvolal Modroch za šafářem.

»Dej to Pán Bůh, dej,« odpověděl Moravec a oral dále. Janovi nezbylo nic jiného, než aby šel za ním až k souvrati.

»Jak se to oře?«

»Uchází to,« kývnul šafář a botkou odškrabal hlínu, která se mu na rádlo přilepila. Bude-li poněkud vlažný rok, urodí se tady oves znamenitě. Jenom kdyby tu nebylo tolik škodné.«

»Koho myslíte?«

»Koho? I ty zatrapené zajíce, vyrážejí sem z lesa a člověk je nesmí skoliti, jak by zasluhovali. To by bylo zle a zle.«

V Modrochovi rozproudila se střelecká krev, v Dešicích měl část revíru, kde strávil většinu času. Jan nepovažoval zvěř za škodnou. Ať zajíci spasou cokoliv, jenom když jich bylo hodně a při honech jich přes sto padlo.

»Je zde zajíců hodně?« s patrným zájmem se ptal Modroch.

»Až do omrzení, ale pro hospodáře jsou metlou. Však se milostpán přesvědčí. Kazí osení i zrostlé obilí, dělají pelechy —«

»A srnčí tu není?« vyzvídal Jan.

»Ještě ta by scházela, to bychom se mohli s obilím rozžehnati,« lekal se šafář, který zatím dooral k mezi a nyní teprve

zastavil. Že šel pán za ním, z toho si ten muž nic nedělal. Mnohdy Janův předchůdce několik brázd s ním chodil.

»Tedy až sem sahají dvorské pozemky?« ptal se Modroch, kolkolem se rozhlížeje.

»Ještě se táhnou luka mezi lesy, ale ten cíp za zlost nestojí. Tam nejvíce utrpíme škody.«

Janovi se to místo zamlouvalo na čekání. V těch místech by se jistě zajíce dočkal. Šafář vysvětloval dále, a když druzi jeho nasadili radla, pustil se za nimi. Modroch se dal k lesu a obešed hodný kus pole, pomalu se vracel ke vsi. Na vížce právě zvonili poledne a kde kdo se zastavoval, smekl a se modlil.

(Pokračování.)

Z veršů B. Radlického.

Ballada o vyhnancích.

Nejistě v modru hvězdy vyskočily,
sníh planul tichým liliovým leskem.
Vyhnanci v dlaně hlavy položili
a zaplakali dlouhým, mlžným steskem.

Kouř v otčině se vznáší asi nyní
a bílý měsíc svítí do nádvoří.
V zahradě stromy obalilo jíní
a v kamnech družný plápol loučí hoří.

Však brzy vzplanou mihotavá světla,
až celá ves se bude rudě nítit . . .
Již tlupa krkavců se z lesů sletla . . .
Otcovské chaty budou cestou svítit . . .

Kol planul měsíc, hvězdy a sníh bílý,
že oči jihly nostalgie leskem . . .
Vyhnanci v dlaně hlavy položili
a zaplakali dlouhým, mlžným steskem.

Hudba letního večera.

Už vonný soumrak měkkou přízi šera
na jemných osnovách a stavech tkal.
A v utišení snivém podvečera
na uplynulé dny jsem vzpomínal.

A šero pnulo se od stromu k stromu,
list oblit září poslední se chvěl . . .
Šli z polí, luk a lesů lidé domů.
Hlas utišení konejšivě zněl . . .

V červánků slavných mihotavém svitu
zář bledá probleskuje oken skly.

Jak volným krokem statní ženci šli tu,
jejich se kosy třpytně zableskly.

Už zmlkly v polích žneček jasné hlasy,
kraj doznívá jich písní utichlou
a v hrstích nesou nasbírané klasy
děti, jež s pastvy domů družně jdou . . .

Pak šero lehlo náhle těsně k líše,
že zmizel v dálce modrý proužek-les.
Po rybníce se čeří vlny tiše . . .
Hlas harmoniky táhlý zazněl kdes.

Jen cvrček v lípě zvoní, zvoní, zvoní
svou píseň monotonní za šera . . .
Má hlava na prsa se ve snu kloní
spita tou hudbou tichou večera.

Má žeň.

Jdu k lesu v dálce rodné po souvrati
a vidím moře klasů zvlněných.
Svit slunce žluté, plodné lány zlatí.
Mák rudý, chrpy očí vidím v nich.

A živné slunce vřele v modru svítí
na pole, ženců paže osmáhlá.
v jich dlaních kosy dnes se bleskem třpytí . . .
Klas do večera klesne znenáhla.

Ve třpytu prvním chvějící se rosy,
kdy vlhka pln je omlazený vzduch,
už doma naklepali ostře kosy
a brzy klesne dálný žitný pruh.

Již kosy v klasech ostrým svitem znějí,
jak mohutně se ženci rozhání.
Květ, klasy, ptáci, dívčí hrdla pějí
šumivou letní píseň uzrání . . .

Jen srdce moje mlčí. Klas můj holý.
Zrak upjat hledí kamsi do dálky!
Do večera už svezou do stodoly
a zbudou poslední jen mandálky.

Jen mně nic ke žním leta nedozrálo,
ač jitra slibovala slunný den . . .
Na úhoru mém hluchých klasů málo —
můj večer hořkým smutkem naplněn.

A smutně hovoří mi rodná země,
zpěv ženců do daleka jasně zněl.
A nějak divně, divně v srdci je mně —
jak tomu, kdo as síti zapomněl . . .

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

Úvod.

V srpnovém čísle XXV. ročníku »Vlasti« zakončena byla moje první obsažnější práce z dějin odborného lidumilství pod názvem: »*Ústavy slepců v Rakousku, hlavně pak v království Českém a humanitní práce rodiny Klárů*« životopisem krajského rady a druhého ředitele Klárova ústavu slepců, Pavla Aloise Klára.

Znamenitý tento muž, jako by byl tušil, že v budoucnosti bude nevyhnutelně zapotřebí, aby péče o slepce a vzdělání těchto nešťastníků brala se novými směry ve formách z počátku ještě netušených, byl u nás, v království Českém, předchůdcem těchto reformních směrů, k čemuž sestavil myšlenkový pořad ve svém pojednání: »Grundsätze, sowie ursprüngliche Auffassung über die ethische und soziale Lösung der Blindenfürsorge von Paul Alois Klar aus dem Jahre 1857« (Zásady,*) jakož i původní názory o etickém a socialním řešení péče o slepce). O pojednání tomto, jakožto skutečně podstatné součásti celkové, dnes ovšem již značně vyvinuté péče o slepce v milé vlasti naší, zmiňuje se také odborný spisovatel a nynější ředitel Klárova ústavu slepců v Praze, Emil Wagner, ve svém zajímavém, byť pouze německy vydaném díle »Die Geschichte der Klar'schen Blindenanstalt in Prag — 1908«; reformní snahy Pavla Aloise Klára, i jeho následníka v ředitelství ústavu, syna Rudolfa Maria rytíře z Klárů, jakož i neúnavná péče povolaných činitelů ve vlasti naší, v mocnářství Rakouském i v ostatních státech kulturních, aby takováto lidumilná díla co nejdříve dospěla k metám nejvyšším, byly mně velkou vzpruhou, abych v nové své práci pokusil se aspoň jen stručně vylíčiti nástin dějin péče o slepce i se stanoviska ryze idealního i se stanoviska praktického a doložiti jevící se při tom potřeby a bohužel také po řízné nápravě volající nedostatky věcné i finanční číslicemi, vyváženými z autentických pramenů statistických.

I. Nástin číslic z novodobé statistiky.

Látku, kterou pro toto záhlaví jsem zpracoval, rozvrhl jsem dle povahy celé své práce na tři oddělení, a to:

1. *pokud se týče potřeby vzdělání slepců ve věku od 4 do 20 let.*

Abychom poměry co do potřebného a zajisté také velice důležitého odvětví vzdělání slepců (školního a praktického) s klidnou rozvahou mohli posuzovati, nutno, bych — poukazuje k dějinám všech v Rakousku existujících ústavů pro slepce, otiště-

*) Dle jednotlivých bodů zásad těchto provedena byla také poslední změna stanov Klárova ústavu slepců, aspoň se stránky ideové k celkové úpravě péče o slepce přihlížející. Se stránky praktické nebyla změna ta, jak čtenáři z některých bližších vývodů seznají, bohužel provedena, tak že pro uskutečnění českých obecných škol pro slepé děti stala se ilusorní!

ným v 2. čísle XXV. ročníku »Vlasti« (na str. 135.—144. a v poznámkách k jednotlivým textům dalším) — k znázornění velké potřeby nutného vzdělání slepců ve věku od 4—20 let připojil hned předem srovnávací tabelku aspoň pro Čechy, Moravu a Slezsko, jejíž poslední rubrika snad bude všem povolaným činitelům výzvou, aby v tomto odvětví ze všech sil pečováno bylo o nápravu, kterouž nechť přinese doba nejbližší!

Jestliže snad číslice, obsažené v posledních rubrikách připojené přehledné tabelky odlišují se v něčem od součtu číslic, uvedených ve stručných dějinách jednotlivých ústavů v mocnářství, tož laskavý čtenář případné rozdíly sám snadno vysvětliti sobě dovede již z toho důvodu, že mně k sestavení tabelky byl k disposici materiál úředně zjištěných čislic z roku 1900 (po provedeném sčítání lidu), kdežto ve stručném dějinném přehledu při ústavech uveden stav chovanců z roku 1904, jenž p. autorem původní práce (tabely topografické a dějepisné) Jos. Pöschlem, odborným učitelem při c. k. ústavu slepců ve Vídni, získán byl na základě dotazníků soukromě rozeslaných.

Země	Počet obyvatelstva		Počet slepců v roce:		Z těch bylo v ústavech		Byl tedy v ústavu každý:	
	r. 1890	r. 1900	1890	1900	1890	1900	1890	1900
Čechy	5,843.094	6,318.697	3928	3295*)	194	312**)	20.—21.	10.—11.
Morava	2,276.870	2,437 706	1663	1433*)	84	130	19.—20.	11.—12.
Slezsko	605.649	680.422	357	301*)	—	—	—	—

Roku 1900:

Země	Počet slepců ve skupině od 4—20 let	Z těch bylo v ústavech	Nebylo tedy pečováno o
Čechy	346	114	232†)
Morava	265	130	135
Slezsko	17	—	17

Ohledně Slezska nutno podotknouti, že jistá část slepců náleží přijetí v ústavech brněnských, což snad v úředních statistikách nebylo, resp. není vedeno v patrnosti.

Že tomu skutečně tak, vysvětlím a dokáži v záhlaví, ve kterém obsaženo bude porovnání různých soustav soupisů slepců v jednotlivých státech europských; tam bude možno seznati, že také číslice tabelárních zpráv c. k. ústřední statistické komise ve Vídni čerpány jsou vlastně z pramenů dvou, totiž ze soupisu zeměpanskými úřady v oboru moci zdravotnických odborů prováděného a z výkazů, které jednotlivé ústavy slepců k úřednímu vyzvání sestavují a předkládají.

Poznámky: *) Klesnutí počtu slepců při stoupající číslici populační přičísti dlužno intensivnějšímu očkování proti neštovicím, svědomitější péči o zrak novorozenců a bezpečnostním opatřením v závodech průmyslových. (Ve všech třech uvedených zemích).

**) Vzestup následkem založení asylu »Francisco-Josephinum« na Smíchově a opatrovny pro slepé děti při Klárovu ústavu (r. 1897 počínaje).

†) Tento průměrný počet klesne během nejbližší doby následkem zvětšení Klárova ústavu as o 50—60 slepců od 14. do 20. roku.

Tím ovšem vznikne v blízce dozírné době pro ústav nebývalé dosud, ale zcela přirozené zvýšení ročního rozpočtu vydání o 40—50.000 korun, tedy zcela správně as o polovinu správních vydání per 106.581 K 89 h při 120 chovancích dle výroční zprávy za rok 1908, aniž bylo dnes možno určiti, odkud získána bude úhrada takto vzrostlého nákladu, zejména, když ústav ten koncem roku 1908, překročiv pro nepředvídané obtíže stavební rozpočet novostavby druhé budovy zatížen jest jednak nově vzniklou a nikoliv nepatrnou režií na tuto druhou budovu, jednak také hypotekární půjčkou ve značném obnosu 160.000 K. Následkem těchto okolností zmenšilo se jmění jeho dle zprávy revisního výboru, otištěné ve výroční zprávě za r. 1908 z vykázaných koncem r. 1907 . . . . . 1,701.541 K 57 h
na . . . . . 1,685.781 K 08 h
tedy o . . . . . 15.760 K 49 h
což za dnešních poměrů, kdy na soukromou i veřejnou dobročinnost pro veliký počet nových podniků ať národnostních, ať lidumilných stále větší a rozsáhlejší nároky se činí, jest částka, rovnající se trojnásobnému ročnímu výtěžku sbírky milodarů v Praze,*) kterou Klárův ústav s povolením c. k. místodržitelství, případně c. k. policejního ředitelství každoročně podniká.

Avšak je tu ještě okolnost další, právě pro tuto otázku budoucího financování velice důležitá a ústavem při směru zevnější jeho působnosti mimoděk vyvolaná, totiž rozluka stanovami předepsané práce v oboru další mimoústavní péče o slepce v ohledu národnostním. Tato rozluka zasluhuje bližší úvahy.

Klárovu ústavu má býti v tísni jeho pomoženo, ale jak a kterak zde pomoci, když dosavadnímu a řekněme téměř vzor-

*) Čestný předseda Klárova ústavu slepců, Max Egon kníže Fürstenberg, jenž k Rosseggerově sbírce pro Schulverein v červenci 1909 přispěl 12.000 K, neposkytl ústavu dosud ničeho! Výtěžek pražské sbírky milodarů pro Klárův ústav slepců za rok 1908 obnáší celkem 5445 K 90 h.

němu spolupracovnictví při podpoře jeho snah a účelů příslušníky obou národností z nenadání klade se v cestu umělá překážka rozluky příští jeho práce, rozluky vedoucí jej od dosavadní mety neutrálnosti na cestu německé »Blindenfürsorge« a nutkající české spolupracovníky dosavadní, aby tím intensivněji věnovali duševní i hmotné síly své podpoře naší vlastní, nově vzniklé české péče o slepce! Nuž, o tom v dalším textu ještě blíže pohovořím; dle mého zdání bylo by pro Klárův ústav nejúspěšnější, provésti rozluku tu až do krajnosti, neboť by následky její byly důležité i pro český spolek jubilejní. Pak by bylo aspoň všude jak náleží jasno a směry a cíle přesně vytčeny! —

Bylo by zajisté jen ve zřejmém zájmu ústavu (jehož vnitřní činnost vždy jest záslužná) i v zájmu jisté části jeho chovanců, kteří na příště budou přijímáni, když by se uvolnily dosud po celá desetiletí mrtvě, totiž pouze jen na vzrůst úroků uložené kapitály nadací pro slepce mimo ústav (ve vlastní správě korporací samosprávných) súčtované, založením skutečně propůjčitelných míst při ústavu.

Vždyť vládnou tyto venkovské nadace jměním zajisté značným, o čemž svědčí přehledná tabelka (výkaz N výročních zpráv Klárova ústavu slepců za r. 1907 a 1908).

Čís. řad.	Nadace pro slepce	Stav dne 31. prosince 1907		Stav dne 31 prosince 1908	
		K	h	K	h
1	okresu Chlumeckého n. Cidl.	12661	26	13168	32
2	» Chotěbořského	3582	70	3729	57
3	» Hanšpašského	5154	04	7597	40
4	» Vrchlabského	8760	86	8464	62
5	» Kadaň-Doupovského	13966	52	14725	11
6	» Královického	9031	85	9395	83
7	» Jindřicho-Hradeckého	8957	31	9296	33
8	» Rychnovského n. Kn.	—	—	—	—
9	» Šluknovského	10777	67	11636	63
10	» Slánského	13759	41	14515	27
	Celkem . . .	86651	62	92029	08

K tabelce té výslovně podotýkám, že peněžní stav nadační jistiny nebyl ředitelství Klárova ústavu slepců již po více let udán u čís. pol. 8., poněvadž okresní zastupitelstvo v Rychnově n. Kn. popírá právní podstatu nadace kdysi skutečně založené; úhrnné jmění všech 10 venkovských nadací činilo by tedy koncem roku 1908 přibližně 100.000 K!

Oživění nadací těchto ve prospěch slepců a tím také (hlavně pokud jde o fondy v rukách německých okresních zastupitelstev) k finanční posile ústavu nesetkalo by se dle mého náhledu s obzvláštními a snad dokonce nepřekonatelnými obtížemi, neboť presentační právo — jak přirozeno — bylo by v rukách zakladatelů; výsledek akce té závisel by tedy v první řadě od vzájemné dohody mezi ředitelstvím ústavu a jmenovanými okresními výbory a co hlavní věcí jest, *od správného pochopení účelu*, pro nějž nadace takové kdysi vůbec vznikly, a tedy také *od dobré vůle* s obou stran, neboť *pouhé roční účtování* bez persolvace

činí každou nadaci illusorní a rovnou pokladu ve troskách nedostupně ukrytému!

Případné věnování buď celistvých fondů nadačních nebo alespoň ročních úroků jejich se strany českých okresních zastupitelstev k intensivní podpoře samostatného »Jubilejního spolku pro výchovu a opatrování nevidomých v král. Českém« bylo by skutkem velice záslužným a zároveň důraznou odpovědí na výluku všeho českého ze zevnější působnosti Klárova ústavu slepců. Vždyť spolek »Deutsche Blindenfürsorge in Böhmen«, vzniklý jen o několik málo měsíců dříve před českým spolkem Jubilejním, dostal do vínku pro německou školu pro slepé děti pozemek od města Ústí n. L. v rozloze 37.000 m^2 a na penězích od příslušníků národnosti německé téměř 23.000 K, převzav ku zřízení útulků pro německé slepce fond uložený již z dob Klárových*) ve spořitelně Liberecké v obnosu 56.000 K a na odkazech 14.000 K! To vše blíže jest vypsáno na str. 7. německé výroční zprávy Klárova ústavu za rok 1908, kde výslovně se praví:

»Inbezug auf die Errichtung einer seinerzeit ebenfalls geplanten tschechischen Schule in Weisswasser unter Mitwirkung der Klarschen Blindenanstalt wurde im abgelaufenen Jahre die Gründung eines tschechischen Vereines »Jubilejní spolek pro výchovu a opatrování nevidomých v král. českém« ohne Zuziehung von Vertretern unserer Anstalt vorbereitet und fand die Konstituierung bereits vor der Zeit der Niederschrift dieser Zeilen statt.

Abgesehen von unserer utraquistischen Hauptanstalt wird durch diese letzterwähnte Neugründung unsere Mitwirkung inbezug auf die auswärtige doppelsprachige Entwickelung des Blindenunterrichtes selbstverständlich ausgeschaltet, da sich der mit unserem Institute in Verbindung stehende deutsche Fürsorgeverein selbstverständlich nur mit der Entfaltung der deutschen Blindenfürsorge befassen wird.«

To je také v české výroční zprávě (na str. 7.) prohlášeno těmito slovy.

»V příčině zřízení rovněž námi pro příště zamýšlené české školy v Bělé za spolupůsobení Klárova ústavu dlužno podotknouti, že v uplynulém roce konaly se přípravy ku založení českého spolku s názvem »Jubilejní spolek pro výchovu a opatrování nevidomých v království Českém«, aniž k tomu přizváni byli zástupci našeho ústavu; spolek ten konstituoval se již před sepsáním této zprávy.

Ani nehledě k našemu utrakvistickému ústavu hlavnímu, bude nasledkem vzniku tohoto nového spolku zevnější působení naše ve směru oboujazyčného rozvoje školní výchovy slepců jak samozřejmo vyloučeno, jelikož německý spolek péče o slepce,

*) Rudolf Maria Klár zamýšlel druhdy zříditi českou a německou obecnou školu pro slepé děti: výtěžek sbírek Libereckých vzrostl do dnes na 56.000 K; poněvadž poloha Liberce není pro zřízení takové odborné školy příznivá, ustanovil přípravný výbor německé péče o slepce, aby z fondu sbírkového zřízen byl útulek pro slepce, jenž by jako pracovní kolonie ve velkém průmyslovém městě dobře prospíval.

jenž jest ve spojení s ústavem naším, přirozeně pouze vývojem německé péče o slepce zabývati se bude.«

Kdo čteš, rozuměj!

Jsou a budou tedy čeští slepci při zevnější působnosti Klárova ústavu od r. 1909 počínaje vyloučeni, odstrčeni a co jim zbývá? Jen naděje v brzkou, ráznou a vydatnou činnost českého spolku, ku které rozhodně hned v začátku zapotřebí velké síly finanční! Jedním z pramenů síly té mohla by býti zcela určitě mnou navržená podpora se strany nadačních fondů v tabelce uvedených českých okresních zastupitelstev!

Tím dostalo by se českým slepcům skutku v pravdě cenného, neboť kapitály zmíněné a jak z tabelky vidno, nikoli nepatrné, staly by se s nebe na zemi padajícími krůpějemi křišťálové rosy, měnícími se v dobrodiní trvalé ceny a velkého do budoucna významu.

Význam ten byl by opravdu velký, neboť číslice počtu chovanců vnitřně oboujazyčného Klárova ústavu, byť o sobě a pro ústav ten jistě dosti slušné, přece jen pro celkový počet slepců v království Českém jsou zase dosti nepatrné, tak že stanovisko české svépomoci a české samostatné lidumilné práce jest daleko více než oprávněné.

Že opravdu jen svépomoc a samostatná práce půjde k duhu projektu dnes z rámce další působnosti Klárova ústavu vyloučené české obecné školy pro slepce, dokazují nejlépe číslice nejnovější zprávy ústavu toho, kde na str. 16. otištěn

Výkaz *M*: Fond ku zřizování filiálních ústavů:

Stav dne 31. prosince 1907		K 13.869·26
Výtěžek sběrných pokladniček v r. 1908:		
a) *s nápisem českým* . . . . . K	345·20	
b) s nápisem německým . . . »	3.416·10	» 3.761·30
		K 17.630.56
Od toho obnosy, odepsané k částečné úhradě výloh (t. j. poštovné, výrobní cena pokladniček, potvrzenky a pod.)		
ad *a*) . . . . . K	34·52	
ad *b*) . . . . . »	683·22	» 717·74
		K 16.912·82
k tomu kapitalisované úroky		» 522·43
Tedy stav koncem r. 1908		K 17.435·25
a to: *fond pro českou školu pro slepce*		» 1.726 56
fond pro německou školu pro slepce		» 15.708·69

Je tedy obnos, jejž Klárův ústav jako fond pro českou školu pro slepce za 5 let sbírkami docílil, téměř pranepatrný, následkem čehož by provedení projektu toho bylo posunuto takřka do nedozírna! (Pokračování.)

Tomáš Mikuláš Petricí z Lindenberka, rodák Opavský.

Dle archivalií zámku Glogówku napsal JOS. VÁVRA.

Podáváme zde životopis muže původu městského, muže učeného, který za války švédské v panských službách působil jako úředník a vynikaje důmyslem, pracovitostí a poctivostí dodělal se slušného blahobytu. Jevištěm jeho působení byla Morava a hořejší Slezy.

Matěj Petřík, rodilý z města Paskova na Lašsku moravském, pocházel z rodiny dobře katolické, k níž náležel v 16. století nejeden kněz diecése Olomoucké nebo Vratislavské. Jakož na onen čas mužové, kteří užili vyššího vzdělání literního, svá česká nebo německá jména měnili na latinskou nebo řeckou formu, tak i Matěj Petřík po příkladě svých strýců kněží přijal jméno Petricius neb Petricí. Literního vzdělání nabyl nejspíše u Jesuitů v Olomúci, pobýval pak v panských službách jako písař a potom se usadil ku konci 16. století v městě Opavě a za ženu pojal ctnou pannu Agnéšku, dceru svobodníka Blažeje Štirčka v sousední vsi Mokrolazci. Tak svědčili r. 1630 Bartoloměj Loska ze Stibořic, radní v městě Opavě, a Václav, bratr jeho. Na kolik je zjevno, měl Matěj Petricí dva syny, Tomáše Mikuláše a Kašpara. Poněvadž německé město Opava na onen čas bylo protestantské, vyučoval syny své doma sám v prvopočatečných naukách, tak aby na městské škole se neodcizili věci katolické, a potom jednoho po druhém dal do Olomúce, aby studovali na akademii páterů Jesuitů, opatřeni jsouce bytem a stravou ve studentském konviktě. Mladší z nich, Kašpar Petricí, vstoupil do řehole Augustiniánů kanovníků v Moravském Šternberce a žil ještě r. 1651.

Starší syn, *Tomáš Mikuláš Petricí*, rozený asi r. 1602, přiše na studia v Olomúci asi r. 1614, učil se předmětům gramatikálním a humanitním, ale r. 1619 nastalo přerušení v těchto studiích. R. 1618 vypukla v Praze vzpoura stavů českých, po roce k ní se přidali Moravané s Lužičany a Slezáky. Jesuité byli ze všech zemí koruny České vypovězeni a přednášky na jejich akademii v Olomúci přestaly. Začaly se opět teprv po bitvě bělohorské r. 1621; další přerušení ve studiích bylo r. 1622 a opět r. 1624 pro zhoubné vpády Bethlena Gabora z Uher no Moravy; proto Petricí dokonal svá studia v Olomúci teprv na konci letního semestru r. 1625, kdy povýšen byl za bakaláře filosofie a svobodného umění. Petricí byl mládenec nábožný a po celý čas svých studií byl sodalem Marianské družiny akademické v Olomúci; ale ke stavu duchovnímu necítil se býti povolána a proto vyhledával panské služby na výživu svou, aby tak uplatnil své vědomosti a schopnosti.

Svobodný pán Zdeněk František Lev z Rožmitála, pán na zámku Doubravici, na Skaličce a Čechovicích, kardinála Dietrichštejna radda a biskupských lén Olomúckých, hofrychtéř hledal tehdy pro svého pastorního synáčka Leona Maximiliana Petržvaldského z Petržvaldu domácího učitele či praeceptora. K do-

poručení Jesuitů přijal k té povinnosti od sv. Martina r. 1625 bakaláře Petricia. Týž pobyl co praeceptor na zámku Doubravici (u Mohelnice) plná čtyři leta, až jeho chovanec dospěl k věku, kdy mohl dán býti na akademická studia v šlechtickém konviktu u Jesuitů Olomúckých. Dne 11. listopadu 1629 vydal pan Lev z Rožmitála Petriciovi pěkné vysvědčení, že týž po celý čas své služby se zachovával poctivě a chvalitebně, že svého chovance naváděl k pobožnosti, chvalitebným mravům a pilnosti v učení a sám že jej v tom předcházel nejlepším příkladem a že za takové šlechetne zachování zasluhuje všechen fedrunk, kdykolivěk by se hodil pánům nebo měšťanům.

Tak rozloučil se Tomáš Mikulaš Petricí s zámkem Doubravicí, a s penězi, které si tam za 4 léta nachoval podle své střádavé povahy, zašel k Jesuitům do Olomúce, podnikl tu na akademii přísné zkoušky a povýšen byl za magistra filosofie a svobodného umění. A hned potom, z jara r. 1630, vstoupil do služby u svob pána Václava Morkovského ze Zástřizl, pána na Boskovicích, Svatobořicích a Morkovicích, jako hofmistr (správce panské čeledi) a sekretář. Petricí brzy došel obliby u své vrchnosti, byl pěkný postavou a tváří, nábožný, mravů ušlechtilých, ve službě dbalý; ač v mluvě užíval nejraději své mateřštiny české, přece rád hovořil dvorskou latinou a byl též mocen němčiny. Paní Alžběta Morkovská, pocházejíc ze vzácné rodiny Pruskovských z Pruskova, namluvila Petriciovi za nevěstu svou šlechtickou družku, pannu Kateřinu Bzovou z Maleřovic (Bees von Mallendorf) a vystrojila jemu svatební veselí.

Pan Václav Morkovský zemřel r. 1632, a péče o jeho pozůstalé se ujal jeho svat. pan Jiří Krištof Pruskovský z Pruskova, který v hořejších Slezích měl veliké statky Pruskov, Chřelice a Bělou, u Opavy veliké panství Hradec, na jižní Moravě panství Bzenec. Jemu nyní sloužil Petrici za hofmistra a sekretáře. Však bylo to v časích velice zlých. Od r. 1630 vystupoval švédský král Gustav Adolf v Němcích jako nepřítel císařův, r. 1631 zvítězil v boji blíže Lipska, a spojenec jeho kurfirst saský opanoval Čechy. Císařský generalissimus, kníže Fridlandský, sice r. 1632 vypudil Sasy z Čech, ale potom poražen byl od krále švédského u Lipska. Zatím Sasové vtrhli do Slez, opanovali přední zde pevnosti a zajížděli též na Moravu u Osobláhy. Tehdáž pan Jiří Krištof Pruskovský dlel v císařské armádě jako nejvyšší v pluku, a Petricí byl s ním jako hofmistr a sekretář, a řaděn byl tudíž mezi důstojníky; ale když v máji r. 1633 císařští chystali se na Sasy do Slez, pan Pruskovský v Brně onemocněl a zemřel. Zůstavil vdovu, dva syny a dceru. Zřízeným poručníkem těch dítek byl hrabě *Jiří z Oprštorfu*, pán na horním Hlohově v knížectví Opolském. K němu vstoupil Petricí do služby jako hofmistr a sekretář.

Hrabě Oprštorf, jehož slezský statek trpěl častými pleny, páchanými od saské posádky v městě Opolí, od podzimku r. 1632 zdržoval se v Brně, a potom jako poručník sirotků Pruskovských bydlel na jejich zámku Bzenci, ale za všecky potraviny, kterých pro sebe a své dvě dítky (paní mu † r. 1631) a služebnictvo

z hospodářství Bzeneckého potřeboval, v běžné ceně do sirotčího důchodu platil. Tam se také r. 1634 znova oženil, a to s bohatou hraběnkou Estherou Barbarou z Meggau. Jemu věrně sloužil Petricí a došel u něho vzácné přízně; však byla také zvláštní shoda povah a náklonností u pána i služebníka. Oba byli mužové velice zbožní, oba sodálové Marianské družiny Olomúcké; oba milovní pořádku, správní a pracovití. Hrabě byl milovník latiny; proto zvával k sobě Petricia na oběd a večeři a bavíval se s ním po latinsku; tudíž byl Petricí rád v jeho službě.

Dne 30. máje r. 1635 kurfirst saský smířil se s císařem Ferdinandem II., ba smluvil s ním i branný spolek proti Švédům. Saská posádka odešla z města Opolí a tu hrabě Oprštorf s rodinou a služebnictvem opustil Bzenec a stěhoval se na svůj zámek *Horní Hlohov* (opodál města Osobláhy). Toto panství jeho bylo rozsáhlé a výnosné. K zámku náleželo město Horní Hlohov (Glogówek), 15 vsí, 11 poplužných dvorů (falverků) v půdě úrodné, k tomu lesy, rybníky i krčmy. Správa toho panství, jehož hrubý výnos v pohodlném čase odhaden byl za rok na 15.000 tolarů, po válce saské vyžadovala úsilovné práce, aby zase všecky škody byly napraveny, aby dvory, mlýny a krčmy byly na stavbách obnoveny, a pro sedláky aby v Polsku byly koupeny volské potahy, každému pro dojný užitek kráva nebo dvě, tak aby ti lidé, kterým vojáci dobytek pobrali a snědli, zase stačiti mohli k robotě. K této starosti však nestačil panský hejtman Jiří Lípa z Kosařova rytíř; snad se také mrzel, že hrabě mu dává Petricia na pomoc, a r. 1636 vysloupil ze služby. Hrabě Oprštorf ihned jmenoval Petricia hejtmanem panství Hlohovského.

Hrabě mohl toliko menší část roku pobývati na svém panství, když byl vázán úřadem císařského místodržitele v knížectví Hlohovském a sídleti musil v městě Velikém Hlohově, od Horního Hlohova přes 30 mil vzdáleném; ale v příčině správy svého statku mohl dobře spoléhati na Petricia, který v povolání svém hejtmanském jevil důmysl a neúmornou vytrvalost v práci, takže během r. 1637 přivedl panství Hlohovské v ten pořádek, jaký býval za let pokojných. On na místě pána svého řídil práce hospodářské, prodával obrodu polní ze sýpek, ze stájů krmný dobytek, hojně másla a v postě ryby, přijímal od sedláků panský úrok na penězích, vejcích i na drůbeži, dbal, aby mlynáři dodávali na zámek krmné vepře, měšťané aby konali svou povinnost k zámku, a v městě aby panoval náležitý klid. Zámecké účty měl vždy v dobrém pořádku, revidoval účty městského špitálu, také účty ze sirotčího statku Pruskovských. Jakož hrabě Oprštorf v letech 1636—1638 podnikal některé stavby k účelům náboženským, jako rozšíření chrámu Minoritů v Horním Hlohově a stavbu kaple Matky Boží pomocnice na hůrce za městem, za jeho nepřítomnosti vedl Petricí péči o tyto stavby. Od r. 1615 byla v městě Marianská družina měšťanská a konala své schůze od r. 1629 v lauretanské kapli u kostela Minoritů; a nábožný Petricí súčastnil se těch schůzí velmi horlivě, na příklad jiným. Hrabě Oprštorf

rád uznával všecky ty zásluhy Petriciovy a zacházel s ním nikoli jako se svým služebníkem, ale jako s přítelem, na něhož bylo spolehnutí.

V únoru r. 1636 koupil hrabě z peněz své bohaté choti Esthery Barbory veliké *panství Frídek*, které sousedilo na východě s knížectvím Těšínským, na západě za řekou Ostravicí s Hukvaldem, panstvím biskupa Olomúckého. Grunty panství Frídeckého se táhly od města Frídku podlé Ostravice až k vrchovišti té řeky, odtud na východ obsahovaly všecky horské lesy podlé hranic uherských až za průsmyk Jablunkovský k hranici Polska. V těch mezích bylo poddané město Frídek s panským zámkem a pivovarem, v dolním kraji několik dobrých vesnic v úrodné poloze, ale v horách a lesích byly vesnice chudých Valachů, lidí střídmých, zdravých a statných, kteří vždy z jara skopali a zryli trochu své půdy, do níž zasili ovsa na chléb a pohaňky nebo prosa na kaši, ale hlavně pásli své ovce a kozy na dojný užitek. Vyráběli valašský sýr, pili žinčici a z brtního medu vyráběli medokyš. Však peněz bylo u nich málo; nebof na trhu Frídeckém prodávali toliko sýra; valašská vlna neměla odbytu, ježto každý soukeník by vážil za urážku svého řemesla, kdyby měl obdělávati valašskou vlnu. Ta se hodila jen k domácí výrobě duchen a halen. Panský úrok odváděli na zámek Frídecký toliko sýrem a vlnou, která panstvu se nehodila, leda na vycpávání žoků do postelí. Valaši Frídečtí byli srdnatí lidé; tak jako na pastvách svými čakany prali do vlků a medvědů, tak i v čas války, když hrozil vpád nepřátelský z Uher, k rozkazu panskému táhli za svým dudákem k sedlu Jablunkovskému, aby tu čelili nepříteli. Tehdáž na Frídecku byli měšťané, sedláci a Valaši všichni jazyka českého a dobří katolíci.

Za veliké panství Frídecké vydal hrabě Jiří z Oprštorfu 73.000 tolarů; ale brzy shledal, že ony peníze jsou na tom statku špatně uloženy. Předešlý držitel pan Hanuš Bruntalský z Vrbna byl nehospodář, sdělával dluh za dluhem, spatně přihlížel k svým důchodům, svému zámku ve Frídku dal spustnouti tak, že potom obývati musil v loveckém domě pod horou Prašivou, odkudž posílal občas své velbloudy do Frídku, aby mu přinesli potřebných věcí tam nakoupených. Když r. 1620 od zbojníků byl zavražděn, vdova jeho, majíc nedospělé dcery, zase se provdala za pana Karla Žampacha z Potenštejna, a s ním bydlela na chatrném zámku Frídeckém. Všecky panské důchody pronajala obci města Frídku, a to nájemné mělo živiti zámecké panstvo, platiti úroky věřitelům a ponenáhlu umořovati dluhy. A Frídečtí uměli z toho nájmu výborně těžiti pro sebe; na panství byl jediný falverk (poplužní dvůr) blíže města a oni všecky grunty toho dvora rozdělili mezi sebe za mírný úrok; velký panský rybník spustili a na louku proměnili, kterouž pak rovněž rozparcelovali. Zámecký pivovar opustili, za to tím pilněji vařili na svých pivovarech v městě a vozili pivo do všech vesnic panství Frídeckého. Městu se takto dařilo výborně. Bylo zde r. 1637 195 osedlých sousedů, ale při nich obývalo skoro 400 nájemných a podružských strana, na ty ukládalo město velký díl kontribucí. V městě se

čítalo na 120 soukenníků a pravovárečníci tu měli 84 šenkovních domů, k tomu hojně rolí, luk a zahrad. Nedbalost zamecké vrchnosti zašla tak daleko, že Frídečtí již sami si volili městskou radu, a ta udělovala měšťanství komu chtěla, bez ohledu na vrchnost. Však tato zvůle jejich musila přestati, když věřitelé Vrbnovští pozbyli trpělivosti a vymohli u vrchního hejtmanství ve Vratislavi soudní prodej panství Frídeckého. Nejlepší cenu tržní nabízel hrabě Jiří z Oprštorfu, 73.000 tolarů, a byl mu Frídek přiřčen a odevzdán.

Hrabě Oprštorf snažil se usilovně o obnovu vrchnostenských práv na tom zanedbaném panství, ale jsa vázán jako zemský hejtman knížectví Hlohovského pobývati větší část roku ve velikém Hlohově, nestačil k oné práci. Posavadní jeho vrchní úředník Frídecký Samuel Wolf nehodil se mu k té práci; byl zároveň měšťanem a primátorem ve Frídku a v hájení práv své vrchnosti oproti městu jevil nápadnou vlažnost. Proto hrabě Oprštorf v dubnu r. 1638 propustil jej ze služby a dosadil svého úředníka v Horním Hlohově, Petricia za hejtmana panství Frídeckého. Polepšil jeho deputát a svým vlivem u dvora to vymohl, že císař Ferdinand III. dne 29. dubna 1638 povýšil Petricia na dědičný stav rytířský a udělil mu titul »z Lindenberka«. Povýšený takto získal větší vážnosti oproti měšťanům a oproti vůkolní šlechtě.

Obezřelý a rázný Petricí dal se nyní chutě do práce, aby to panství uvedl v náležitý pořádek. Zámek Frídecký obnovil na zdech, krovích, světnicích i sklepích, obnovil i sešlou zámeckou kapli svaté Barbory; znovu zřídil panský pivovar, vrátil všecky odcizené grunty do panské držby, obnovil a nasadil panský rybník, v některých vesnicích skoupil několik velikých statků a zbudoval čtyři nové panské falverky. Měšťanům Frídeckým dobře hleděl na prsty, aby neporušovali práv vrchnostenských. Ale v tom nastala veliká potíž. Frídečtí tvrdili, že rozváženi městského piva vykonávají od dávných již let do všech krčem na panství, a propinační právo zámku Frídeckého že jest již promlčeno. Z téže příčiny odvozovali sobě právo, přijímati k měšťanství a k cechům po své vůli a bez ohledu na vrchnost. Petricí ovšem na to nic nedbal a hleděl jen prospěchu svého pána. Ale Frídečtí dali se do rozepře u vrchního práva slezského ve Vratislavi proti hraběti Oprštorfovi, žalujíce na útisky a ztenčování své živnosti; vrchní právo, nepřejíc hraběti, dalo se na stranu Frídeckých a vyhrožovalo hraběti nuceným prodejem panství Frídeckého. Zakoušel tu Petricí mnohých trampot a svízelů. Na konec však odvolal se hrabě Oprštorf z nepříznivých nálezů vrchnoprávních k samému císaři, kterýž pak v letě r. 1641 vyslal plnomocnou komissí do Frídku na rozhodnutí té rozepře. Nález té komissí zněl docela ve prospěch hraběte Oprštorfa; Frídčané musili se vzdáti nespravedlivých nároků svých a veřejně odprositi vrchnost za všecky škody jí zdělané. Hrabě jim odpustil rád; vždyť bylo město dobře katolické, a r. 1611, kdy se tam protestantství již trousilo, měšťané sobě založili růžencové bratrstvo s vlastní kaplí na ná-

městí. To ovšem u hraběte, bojovného katolíka, mělo velikou váhu.

Petricí pak hejtmanil na Frídku v dobrém klidu, k úplné spokojenosti svého pána, kterémuž se též velice zamlouvalo, že Petricí den co den obcoval službám Božím a horlivě se súčastnil schůzí bratrstva růžencového ve Fridku. (Dokončení.)

Družstvu Vlast

do pamětníku ku 25letému jubileu 7. října 1909.

1884—1909

V pokojíčku v zadumání sedí
mladý kněz a smuten před se hledí
v snění svého nejmilejší slast
v druhou matku svou, to v milou vlast.
V oku bol se kmitá, ret se chvěje,
vždyť po vlasti žhavý »*Samum*« věje
ohnivý, vše něžné květy pálí,
v srdcích mladých hubí idealy,
víru, cnosti pel v nich šmahem ničí,
vztekem zmije proti kříži syčí;
srdce pláče, — to ho žalem svírá,
vlast že rozklad zhoubný rozežírá.

Tak kněz hloubá, zaklepe kdos: »*Ave!*«
už dva přátelé se v obětavé
lásce k vlasti stejnou myslí pojí,
jí se na obranu jíti strojí,
páž' se k páži vine, duše k duši,
oba ideu tu jednu tuší:
proti »*Samumu*« postavit hráz,
vlasti zachránit nadějnou mláz.
K druhu druh se ponenáhle vinul
druh se druhem nadšen povyšinul;
ruku v slib si dali — políbení —
vlasti milé slali v zanícení.

Tak as vzniklo naše »*Družstvo Vlasti*«
z malých, jak to bývá, počátků:
k ruce ruku, k srdci srdce klásti
v svorné shodě, v ladném pořádku.
Jako veletoků českých zdroje
z malých horských praménků vyvíří,
tak i bojovníků ducha voje
z jednotlivců většinou se šíří.

Tak i »*Družstvo*« Ty's se stalo tokem
mohutným a vlasti celé zdobou,

mohutnícím každým novým rokem
nezdolaným nepřátel svých zlobou.
Vždyť Tvých na hladinách ne již malý,
prázdný člunek nesměle se nese,
koráb, zbožím vzácným pln se valí
stožár — kříž aj! nad korábem pne se.

Kolik to už plavců »*Družstvo*« milé
(věru krásný zjev to na pohled!)
přeplavilo Jsi Ty v plavbě čilé
za svých vyplněných *čtvrt stalet?!*
Co to srdcí mladých v kolísání
vzalo's u svou mocnou ochranu
co to uměn, krásných pojednání,
co to článků víry v obranu?!
Věru perel tolik vzácných, dobrých
po vlasti Jsi milé rozeslalo,
že už často nad Tebou se »*Družstvem*«
srdce mnohé vděkem rozplesalo:
nájmě dnes, kdy den svůj čestný slavíš,
maně nad sebou se pozastavíš,
sourodá Tě zdraví družina,
jak když rodcům drahým dík v uznání
pro budoucno vřelá blahopřání
svátek slavíc nese rodina:

»*Nuže dále pluj, Ty mocný toku,*
»*Bůh Ti vezdy tiché vlny dej,*
»*Snahám »Družstva Vlasti« k jubileu*
»*na odměnu mile požehnej!*«

Bohutice (Morava) v říjnu 1909. *Karel Bezstarosti.*

K 5 quinquenniím.

Plynou doby, časy letí . . .
Ejhle první čtvrtstoletí
pilným rukám žehnal Pán,
aby zářil Jeho lán!

Kéž jsou klidna příští léta,
kéž je šťastna další meta,
aby setbou nových jar
z »Vlasti« rozkvet vlasti zdar!

V Brně, 5. října 1909. J. Tichý.

K oslavě 25letého jubilea družstva Vlast.

Duch církve ožil — duše naše jásá,
věk nový přišel! — lásky slavobrány
postavte v plesu, ověnčete stany,
den radostný nám květy v cestu střásá.

Čas zápasu a utrpení, bědy,
jak noci stín se v světlo denní ztrácí,
my zvítězili v ocelové práci
a Pascha svitlo z popeleční středy.

Zač zápasily duše v odříkání
v úporném boji, ve bludišti doby,
v potupy kalu, neznajíce mdloby,
ranami Brutů stokrát k zemi kláni:

dnes archou mohutnou se k nebi zvedá
a v lůnu svém naděje církve nese . . .
Lem duhy míru v paprscích se třese
a chmura mraku v slunci mizí šedá.

Vám pozdrav muži srdcí granitových!
Vy prapor naděje jste vzhůru nesli,
když klesla dlaň nad zlomenými vesly
a teskno bylo v nivách Ježíšových . . .

Kol bylo vše jak v moře divém vření,
sta hesel nových v Petra bilo skálu
a srdce mřelo v beznadějném žalu,
v dnů nových marně toužíc rozednění.

Vy pevně stáli jste ve víru doby
a kvádr ke kvádru jste tiše kladli
a šedinami síly Vaše mladly . . .
Dnes církev laurem uznání Vás zdobí!

Váš základ pevný — v hloubi lásky trůní
a granit srdcí kvádry jeho tmelí . . .
Před námi cíl se v dáli týčí smělý:
Z dob bojů k světlu jdem' a ku výsluní!

Dnes věku čtvrt se v dějinách nám ztrácí,
práh nové doby v ústrety nám kyne . . .
Jsme na cestě — zde noha nespočine!
Ve jménu Božím výš — ku další práci!

Vladimír Hornov.

Il Poverello.

Dle Maxe Bierbauma zpracoval P. Berthold Ord. Cap.

Podivuhodné! Kdysi posmívali se mnozí synu Petra Bernardonea, když v šedém habitě, opásán provazem, procházel Assisi a Umbrii. Přezdívali mu bláznu. Ecco il pazzo! Ale to již osudem velikánů. Dělají příliš veliké kroky, vystupují příliš vysoko a — k takovým výškám nemá ještě jejich čas dosti síly ani cviku. —

Dnes se Františku z Assisi nesměje nikdo. V evangelium assiského kazatele věří docela i Harnack, Sabatier a jiní vůdci liberální protestantské theologie. Harnack jmenuje jej »nejlaskavějším a lásky nejhodnějším ze všech mnichů«.

I sociální politikové učí se od apoštola chudoby. V programu žebravého mnicha nalezli učení o lidské důstojnosti, o lidských právech, jež nejsou k nalezení v moderních knihách s moderními tituly.

A což teprve umělci! Pro ty jest Assisi nyní poutním místem. V dlouhých řadách stoupají po silnici k městu, jež leží na hoře. Plni očekávání vstupují stářím sešedivělou kamennou branou a procházejí úzkými, tichými ulicemi, které ani po 700 letech nestaly se moderními. A poněvadž přítomnost zde ještě nemá proč mluviti, proč křičeti, může tím více minulost vyprávěti. Kdo si usedne na trosky Roccy nebo pod kamenné duby Carcery, může mnoho ze starých dnů viděti i slyšeti. . . .

Náměstí, silnice i ulice porušují svoje mlčení. Vykládají posluchači o onom živém mladíku, který tak často zvučně zpívaje v předu sobě rovných přátel jimi kráčíval.

I biskupský dům, il vescovado, vykládá o onom památném dnu, kdy se František zasnoubil s chudobou. Před biskupem a veškerým lidem vrací svému vlastnímu otci peníze i oděv zpět a prohlašuje: Nyní již neříkám: otče Pietro di Bernardone, nýbrž Otče náš, Jenž jsi na nebesích! — A dole v San Damiano nebo v Portiunkuli ještě vanou prostorou chrámovou jako obláčky z kadidla modlitby světcovy. Prosby Serafa, které z počátku často vycházejí ze srdce stísněného, neklidného, později však vyznívají plnou jistotou a celou radostí.

A nyní zase z položera omilostněných míst na sluneční světlo. Neboť bratr slunce dovede nám vyprávěti o svém přátelství s mužem Božím a skřivánci vyzpěvují na cestě poutníků, jak František jejich plémě miloval a jak jim i kázával. Když večer na zdi umbrijských hor již klepá, otvírá krajina ještě jednou široce oči a ukazuje poutníku obraz světce. Slunce rozlévá po krajině svůj oheň, jenž po horských hřbetech se smeká do zeleného údolí a naplňuje vzduch zlatými vlnami.

V olivovém háji hoří vše krvavě jemným listím. Všude lesk a zář. Nyní počínají se modliti zvony »Anděl Páně«.

Zdá se, jakoby celá příroda dostala duši, duši chudého z Assisi a s ní jeho zbožnost a mír . . . O tom všem dovede Umbrie vyprávěti. Ale umělci dnešní doby přišli, zachytli a zvěčnili to v slově, v tónu, v barvě i v kamenu: jako Thode, Hart-

mann, Tinel, Kunz a jiní. Zvláštní! František z Assisi stal se moderním Světcem. A proč?

To má více důvodů, ale poslední a nejhlubší zůstane přece tento. Syn Pietra Bernardonea přinesl si na svět šťastné schopnosti přirozené. Živá fantasie a hloubka mysli spojily se v něm ve vůli, jež se žádné překážky nelekla. Když však takové přirozené síly ve svých snahách pomoci milosti k nebi spějí, získá svět Svatého.

Několik příkladů. František miloval přírodu; ale on nepřestal při zevnějšku věci. Milost jej vedla dále a proto našel v slunečním zlatě, ve velebnosti hor, ve zpěvu malých skřivánků vždy stopy jejich Stvořitele. František miloval všechny lidi přirozenou náklonností, ale milost vedla jeho lásku k tomu nejdražšímu v člověku, k nesmrtelné duši. V ní poznal obraz Boží a krev Kristovu. Proto našel také sílu, aby účinnou láskou se za své bratry obětoval. František již jako mladík miloval svého Boha, jako máme rádi dobrodince. Ale když milost do jeho srdce vešla, bohatá milost, tu počínal se pod jeho habitem svatý žár zapalovati. A malý slabý mnich stal se Serafem, který ledový svět zažehnul. Kéž by horoucí duše sv. Františka i v našich dnech zase svatý žár vydala, zápal pro víru, pro lásku a pro radost. Za to modleme se v měsíci sv. Františka.

Polsko-litevský spor a jeho význam vůči katolicismu.

Dle novějších pramenů sestavil KAREL JINDŘICH.

V posledních letech vypukl mezi Poláky a Litévy neblahý spor, který podněcován a živen jsa s obou stran výstředními živly, stále se přiostřuje a k žalosti všech upřímných Slovanů a k radosti jejich škodolibých nepřátel hrozí při dalším trvání státi se až osudným oběma dotčeným národům.

Téměř pět věků byly jejich osudy sloučeny pod vládou společných králů a při všech dosavadních zápasech stáli vždy družně k sobě. Teprv naše rozháraná doba, pod lživými hesly svobody a pokroku všude nesváry a různice sející vrhla bohužel i na Litvě sítě roztržky, a separatistické snahy jeví se tu mezi oběma dosud sbratřenými národy vždy zřejměji.

Litva, sestávající ze tří gubernií: Vilenské, Kovenské a Grodnenské, čítá asi pět milionů obyvatelů, většinou katolíků. Hlavní jádro lidu, rolnictvo, jest poměrně dosti zámožné; z jeho středu vyšli též první národní buditelé, kteří si získali zásluh nehynoucích o obrození Litvy. Když po osudném povstání r. 1863 přestalo býti vzdělání výsadou šlechty, a školské sítě vyšší ústavy staly se přístupny též dětem vesničanů, jal se litevský rolník hojně těžiti ze svého práva, a jelikož si povždy liboval míti ze svých synů sluhy církve, vidíme valnou část

prvních ze škol vyšlých Litvínů věnovati se stavu duchovnímu, částečně v seminářích různých litevských diecésí, částečně v petrohradské duchovní akademii, zastupující bohosloveckou fakultu. Ovšem ne každý chovanec cítil v sobě povolání státi se knězem, a proto bylo i nemálo takých, kteří po odbytých gymnasiálních studiích, druhdy i proti vůli rodičů, vstupovali na university a vlastní prací dobývali si prostředků pro zápis a výživu. Tak vznikla časem nová kategorie litevské intelligence: doktorů, advokátů, inženýrů a j., vyšlých rovněž z vesnické chaty.

Dokud byly vědy výsadou šlechty, která i v celé Litvě mluví jazykem polským, každý kdo chtěl slouti vzdělancem, nebo též z jiných praktických ohledů, byť i prostý vesničan, zanedbával řeč litevskou a jal se mluviti »pansky,« t. j. polsky. Jiný však byl názor dorostu vyšlého ze škol, jenž začal vážně uvažovati, který jest vlastně jeho mateřský jazyk a přicházel k závěru, že nikoli polský, jehož v mládí neznal a teprv ve škole si ho osvojil, nýbrž litevský. »Naše matky učily nás modliti se po litevsku, i jest tudíž litevská řeč naší rodnou mluvou, a nikdo nemá práva nám ji odnímati« — tak zněl jejich správný úsudek, a tím dán první podnět ke vzniku litevské otázky, která postupně vzbudila antagonismus a roznítila národní vášně, které teď ničivě tráví životní síly obou dosud sbratřených národů.

Prvními obětovnými pracovníky v díle obrození Litvy byli na začátku XIX. stol. dva osvícení a vřelí národovci: žmuďský (samogitský) biskup Matěj Wołonczewski, jejž vděčný lid nazýval »ojczenko« (tatíček) a Szymon Dowkont. Ti vzdělali spisovný litevský jazyk, ve kterém dotud vyšlo jen několik prostonárodních knížek a jenž do té doby žil pouze v lidové řeči. Kdyby šlechetnému úsilí těchto dvou vzácných mužů bývalo přáno rozvíjeti jich činnost náležitým směrem, litevský národ nebyl by zajisté stržen do záhubného víru socialismu a náboženských zmatků, nyní jím zmítajících. Ale hned u kolébky obrozující se Litvy vyskytly se dvě macechy, které zvrátily výchovu a pravidelný rozvoj toho nadějného národa: byl to s jedné strany ztrnulý konservatismus litevské šlechty, s druhé rusifikační nástrahy ruské byrokracie.

Jak výše dotčeno, byl v Litvě jazyk polský jazykem privilegovaným. Mluvili jím šlechtic, kněz, intelligent, vůbec každý, kdo chtěl se míti za vzdělance. Byl to věky posvěcený obyčej, ustálená tradice a nikomu se ani nezdálo, že by vůbec mělo a mohlo býti jinak. Tu vystoupili pojednou lidé s universitním vzděláním, vysoce učení kněží s heslem: »chceme mluviti a psáti litevsky, poněvadž je to náš mateřský jazyk.« Nastala rozhodná chvíle, v níž litevské šlechtě náleželo vytknouti, jaké stanovisko míní zaujmouti vůči takovému obratu o názorech litevské omladiny. Od jejího řešení závisel celý další směr nového ruchu. Mělatě zajisté vyjíti vstříc spravedlivým požadavkům mladších bratří, jednak doplňujíc a řídíc mladistvý, vlastenecký zápal zkušenostmi starší generace, jednak vztyčujíc dávné společné tradice a cíle. Takto byl by nastal nový ruch, ale

spočívající na základech starodávné vzájemnosti, společných záměrů a směrů, který by se nikdy nebyl odvážil trhati posvátné pásky minulosti. Vzdělaný Litvín vida upřímné sympatie k jeho vlasteneckým snahám, byl by zajisté též zachoval úctu k polské mluvě šlechtice, a veškeré národní hnutí bylo by čerpalo ze svých společných kulturních zřídel, prýštících z evangelia, a nebylo by spouštělo z očí — *kříž!*

Litevská šlechta nepochopila pohříchu velikou vážnost okamžiku, nestanula na výši svého povolání. Mínila, že zájem jí oblíbené polské kultury — vyžaduje energického hájení starého pořádku.

Pionéři litevského hnutí doznali z počátku dosti sympatického přijetí — ač i toto bylo jen platonické — ale pouze dokud se jejich práce omezovala na vzdělání lidu. Jakmile však se tito předáci pokusili utvořiti ryze litevskou intelligentní skupinu s vlastním písemnictvím, uměním, se samorostlou civilisací, zavznělo z tábora litevské šlechty téměř na celé čáře rozhodné »vari!« proti »novotařům,« kteří se opovážili nepřiznávati starý monopol a pokusiti se o soutěž se starou polskou civilisací na Litvě Z počátku zkoušeno udolati odporný ruch ignorováním, opovržením. Obětovní úctyhodní národovci nazýváni »litvomany« pouze proto, že majíce universitní diplomy neostýchali se hovořiti pospolu litevsky, jazykem to pouze „chlopským.“ Vybízeno k obraně proti „litevské invasi,“ ohražováno se proti „litvomanii“ i tam, kde litevský ruch, opíraje se o lidové jádro, měl nejpříznivější podmínky ke svému rozvoji, na př. v obvodu kalvarijském a sejněnském.

Přes to rozvíjela se litevská idea vždy více, a bylo konečně nutno s ní počítati. Útočná taktika sice dosud neustala, ale nevystupuje otevřeně, aby nebylo zadáno „osvědčené polské snášelivosti.“ Ani nedávná hesla k společné, svorné práci na povznesení duševní úrovně lidu nezdolala odpor litevské šlechty, která se k věci tak důležité chová úplně pasivně, vzdávajíc se tudíž samoděk veliké civilisatorské úlohy, jakou by její intelligentní živly mohly vykonati ve společenském životě užší vlasti. Počet jednotlivců, kteří mimo svou polskou mluvu účastní se činorodé práce k stížení kultury mezi litevským lidem, jest příliš nepatrný a nepadá tu na váhu.

Litevští lidovci začali odpláceti své šlechtě stejným dílem. Vidouce její netečnost a druhdy i nenávist k jejich ideálům, odvrátili se od ní docela a uzavřeli pokračovati ve svých dobrých snahách nejen bez ní nýbrž i proti ní. Co však při tom nejhorší — že si mladolitvéni utvořili všeobecnou představu o Polácích dle typu jimi povrhované polsky mluvící litevské šlechty, přenesli svoji nenávist na všecko polské vůbec.

Litevská omladina trhajíc všecky svazky se svojí šlechtou a zároveň s poláctvím, škrtla z dějin své vlasti celou minulost od časů Jagejly, jako dobu národního spánku a vlády cizinského živlu a přenesla svůj původ a bytnost do časů předkřesťanských, do panování svých pohanských knížat. Avšak tato mrákotná, polobarbarská dávnověkost, ačkoli slavná různými, převážně

bohatýrskými činy, postrádá nutné kulturní základny, na níž bylo by lze zbudovati novou národně obrozenou Litvu. Z té příčiny jsou nynější poměry v Litvě velmi neutěšené, jelikož vtěsnána jest do řady civilisovaných národů bez ustálené, v křesťanských tradicích vypěstované osvěty, která jediná jest s to, aby čelila podvratným proudům, útočícím na souvěkou kulturu.

Mladší intelligence, přerývajíc veškeré spojení s polskou křesťanskou minulostí, ztratila k ocenění nových záludných hesel správné vodítko, které skytá jen křesťanská nauka. Proto béře z novodobých směrů hlavně to, co nejvíce, vábí a do očí bije a pouze tím lze vysvětliti úspěchy socialistických doktrin v Litvě, která právě s oekonomického hlediska nepředstavuje úrodnou půdu pro zásady socialistické. S dotčenými osvětářskými kruhy nesluší ovšem mísiti vzdělané a horlivé litevské duchovenstvo, které svorně čelí přívalu novopohanských idejí.

Vedle nepochopitelné neprozíravosti a netečnosti litevské šlechty k dílu národního probuzení zavinila nynější roztržku ruská byrokracie, která se všemožně přičinila, aby v mysli a srdcích litevské mládeže byla ničena úcta ku katolické církvi a katolickému náboženství. Od osudného r. 1863 netajeno se již v ruských vládních kruzích se záměrem úplného poruštění a zpravoslavení t. zv. Západního kraje. Pravoslaví a rusifikace vytknuty za konečný cíl vládní činnosti mezi tamními jinoplemennými a jinak věřícími obyvateli, všecky místní vládní orgány sešikovány k tomu účelu, za hlavní páku však zvolena škola, kterou měl býti způsoben úplný převrat ve smýšlení odrůstajícího pokolení.

Chovala-li ruská byrokracie ještě některé pochybnosti ohledně asimilace Poláků, tož na Litvě byla nezvratně přesvědčena o konečném úspěchu. Jedinou překážkou k odnárodnění a odkatoličení Litvy byla hluboká víra a vroucí zbožnost lidu — proto ujednáno udeřiti vší silou na katolicismus a vyrvati ho ze srdcí věřících. K tomu směřovalo všecko omezování činnosti katolického duchovenstva, zákaz stavby nových a restaurování sešlých kostelů, zákaz poutí a veřejných průvodů, ničení starodávných náboženských pomníků, křížů a kapliček (Božích muk) na mezích a křižovatkách, (čímž zejména proslul vilenský generálgubernator Orževskij) a celý ten arsenál administrativních repressalií, jakých přes čtyřicet roků užíváno proti katolíkům na Litvě. Stejnou měrou usilováno systematicky tlumiti náboženský cit a katolické přesvědčení školní mládeže. Ruský učitel dějin líčil převráceně a tendenčně celou katolickou minulost, beztrestně kritisoval a posmíval se církevním institucím a předpisům, „historiku“ notili učitelové jiní, a podvratnou práci dovršovala knihovna, z níž často a zúmyslně dávány nesoudné mládeži spisy protináboženské.

Stav dětí šlechtických, vychovaných v intelligentním rodinném kruhu, byl mnohem příznivější, jelikož sami rodičové bděli nad jejich náboženským vzděláním a pokud sami byli věřící, paralisovali tudíž záhubný vliv ruské školy. Takové mravní pod-

pory nedostávalo se však žákům z chudých dobrých tříd, jelikož neučený otec neměl dosti zběhlosti, aby vyvrátil křivé názory syna, zhrdlého svým gymnasialním vzděláním. A tak zhusta již v páté nebo šesté třídě ztráceli litevští gymnasisté víru a z prosáklých nihilismem ruských universit vycházeli pak jako úplní atheisté, nezřídka též jako zuřiví protináboženští fanatikové. Tento dorost trávil prázdniny na venkově, pod otcovským krovem, a šířil tu mezi příbuzenstvem i po celém okolí svou mravní nákazu. Mnoho mladíků, kteří nevychodili školu, zůstávalo trvale doma, zaměstnávajíce se polním hospodářstvím. Takovým nedoukům lze, jak známo, nejsnáze vočkovati všeliké převrácené theorie, z nich stávají se též nejhoroucnější šiřitelé „osvěty," hlásané nevěreckými studenty, a tímto způsobem zanášena byla hlíza nevěry bezprostředně do příbytků vesničanů.

Úpadek náboženského vědomí u litevského lidu zaviněn též velice tehdejším zákazem vlády, tisknouti litevské knihy latinkou. Chytří Prušáci neomeškali kořistiti z něho a jali se podloudným způsobem dovážeti do Litvy různé tiskoviny. Střediskem vydavatelstva stalo se pohraniční město Tylže, obchod pak soustředěn v rukou podnikavých pruských protestantů, kteří se z počátku omezovali dovozem knížek modlitebních a nevelkým počtem brožurek obsahu náboženského, jelikož pouze takové měly odbyt. Když se však začal zmáhati počet t. zv. intelligentních, ale zároveň víry pozbavených Litvínů, zaplavován nešťastný kraj vždy více spisy protináboženskými. Litevské kněžstvo, tehdáž krutě pronásledované vládou a téměř na každém kroku stíhané četníky, mohlo tomu jen s velikou obtíží a sebezapřením klásti částečný odpor. Dík neúmorné práci několika vynikajících kněží začaly vycházeti časopisy: „Apżwałga" (Obzor), „Tevynes Sargas" (Stráž otčiny) a „Kryżius" (Kříž), avšak jsouce redigovány v rusku a tištěny za hranicemi, v Tylži, nemohly pro obtížné spojení a jiné překážky dostáti úplně svému úkolu a jeden po druhém zanikaly. (Pokračování.)

Podzimní triolet.

Jest podzim plný kouzla poesie!
Když babí léto krajinou se vznáší,
svůj hedváb třpytný kolem křovin vije,
tu zdá se, haluze že stříbrem raší,
že nový život, tajemný, v ně lije
ten podzim, plný kouzla poesie.
Ó žití tajemné, jímž duše žije.
ty zdrávo budeš vždy, ať mráz tě straší,
vždyť hedváb léta věčného tě skryje!
Jeť podzim plný kouzla poesie,
když babí léto krajinou se vznáší!

Josef Kouba.

Oslava
stříbrného jubilea, 25leté práce, družstva Vlast
konána byla dne 7. října t. r.

Dne 29. září t. r. složil I. místopředseda družstva, pan K. Ulrich, c. k. poštovní pokladník v. v., k jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast 30 K. Pan K. Ulrich jest jediný, jenž zasedá se zakladatelem družstva ve výboru od počátku.

Dne 2. října dostavil se do redakce Vlasti vldp. komandeur P. Fr. Hoppe, farář u sv. Františka v Praze, přednesl zde blahopřání a obdaroval fondy družstva a čtyři jiné katolické spolky. Veledůstojný pán pravil, nebýti družstva Vlast, bylo by kněžstvo v duševní porobě a ve velkém ponížení a bez opory a poučování o běžných poměrech a událostech. Já, dodal, o tom vážně uvažuji a družstva si proto vážím.

Dne 4. října posílá k jubileu našemu věrný náš přítel dp. Ant. Láš, farář v Lomnici n. Pop., 25 K a k oslavě samé dostavil se osobně.

Dne 5. října zasílá za týmž účelem 50 K vldp. Jos. Bejvl, kníž. arcib. vikář ve Vinoři, a píše:

Po celou dobu záslužného působení družstva Vlast měl jsem a mám k tomuto družstvu upřímné sympatie, jsem stálým odběratelem časopisu »Vlast« a jeden ze starých zakládajících členů družstva.

K 25letému jubileu družstva projevuji tímto své nejsrdečnější blahopřání a zasílám poštovní poukázku k účelům družstva Vlast obnos 50 K.

Dne 5. října poctil nás vzácnou návštěvou vsdp. prelát Dr. Jan Sedlák, generální vikář arcidiecése Pražské, odevzdal nám darem 300 K, přednesl družstvu osobní blahopřání a odevzdal do rukou zakladatele družstva pro slavnostní schůzi písemné blahopřání, jež zní:

»S upřímným potěšením blahopřeji k vzácnému jubileu, při němž slavné družstvo oslaviti hodlá úspěchy 25leté záslužné činnosti své. Při této příležitosti milerád věnuji k účelům družstva přiložený příspěvek a přeji z plna srdce: Kéž slavné družstvo jdouc neustále za vytknutým si vznešeným cílem a prodchnuto neochvějnou láskou k sv. církvi naší den ode dne více a více mohutní, roste a vzkvétá tak, by již v nedaleké budoucnosti vynikalo nejen počtem svých stoupenců, ale i významem jejich jména, a důsledkem toho stalo se závažným činitelem v širší veřejnosti české i mocnou baštou na obhájení zájmu katolických. Další blahodárné činnosti Vaší — Zdař Bůh!«

Dne 6. října vyslal k nám svého lokaje J. M. vsdp. Frant. Marat, general velmistr řádu křižovnického, s darem 100 K pro fond katolických spisovatelů a s tímto písemným blahopřáním:

»Ze srdce blahopřeji Vám, že dočkal Jste se ve zdraví a úplné svěžesti dnešního jubilea 25leté činnosti družstva Vlast. Co Jste vykonali, může Vás naplniti radostí a uspokojením. Pán Bůh žehnej pracím Vašim i budoucí decennia.«

Téhož dne přiložil k svému blahopřání 40 K vldp. Jan Vlk, ředitel Johannea v Praze, učitelka z Moravy, jež jmenována býti nechce, zaslala 12 K a tolikéž korun daroval: p. Jos. Kratochvil, vrchní kontrolor král. hlav. města Prahy, jenž píše:

»Jakožto stary zakládající člen družstva Vlast a jako upřímný a oddaný stoupenec Váš a celého Vašeho směru mám spolu srdečné a vřelé účastenství na radostném jubileu družstva Vašeho.«

Večer navštívil nás vzácný dobrodinec družstva, vldp. Čeněk Krátký, em. děkan v Jičíně, který jako Novo-Bydžovský vikář získal nám za členy skoro všecky duchovní téhož vikariátu a který v nejtěžších dobách a pronásledováních, hlavně se strany katolické moderny, vezdy stál při naší straně — týž přišel, aby měl účast na dnech naší radosti, a věnoval ze své pense 50 K fondu pro katolické spisovatele.

A abychom již najednou tuto rubriku dobročinnosti vyčerpali, sdělujeme, že v den oslavy samé věnovali: J. Milost vsdp. prelát Dr. Jan Marek státní pap. rentu na 200 K, firma Zrnkova, s níž obchodujeme, zaslala k jubilejnímu fondu pro naše zřízence 30 K, vldp. Dr. Jan Sýkora, kanovník a universitní profesor 20 K a stal se při tom zakl. členem Spolku na zakl. katolických knihoven; vldp. Dr. Jos. Mrštík, arciděkan a bisk. vikář v Chrudimi, složil 100 K jako nový náš člen zakládající. Menší dary uveřejněny jsou na obálce tohoto čísla »Vlasti.«

Večer dne 6. října vyvěšen byl na spolkovém domě červenobílý prapor a ctihodné Školské Sestry, jež spravují ústav Červeného kříže, zdobily oltář k zítřejší mši sv. a vchod do vkusné své kaple okrášlily slavobranou.

Zakladatel družstva sloužil v této kapli dne 7. října v $^1/_2$6. hodině mši sv., po níž mu přednesly ctih. Školské Sestry blahopřání k 25letému jubileu. V domě družstva očekávali jej domovník se svojí manželkou a srdečně se z jubilea našeho radovali. Po snídani a ranní modlitbě dostavily se do pracovny jeho nejstarší pracovnice v expedici: pí. Božena Pertlová (kdysi žačka jeho) a pí. Anna Žďárská, odevzdaly mu darem obraz kostelika z jeho rodné obce Pleší a pí. Anna Žďárská srdečnou řečí přednesla blahopřání.

V $^1/_2$8. hod. ráno zvoněno bylo prvně na mši sv. Hosté se valem scházeli v kapli Červeného kříže. Když se objevil v ústavu Červeného kříže celebrant J. M. vsdp. prelát Dr. Jos. Burian, kapitolní děkan z Vyšehradu a přísedící zemského výboru, zvoněno bylo na mši sv. po druhé. V kapli zaujali místa mimo nás výbory a náš personál úřednický a závodní (až na dva dostavili se všickni) zástupce Jeho Eminence vsdp. prelát dr. Jan Marek, zástupce metropol. moravského vsdp. kanov. Sigm. hr. Ledóchowski z Olomouce, dále p. t.: kanovník Jos. Pop, universitní prof. dr. Eugen Kadeřávek, em. děkani: Čeněk Krátký a Ad. Wagner, faráři Ant. Láš a P. Václ. Váchal, inženýr Jan Dostálek, ředitel p. Ervín Červinka, správce chorobnice p. Josef Vinopal, místodržitelský oficiant p. Jan Voborský, maj. závodu spediterského pí. Marie Eberlová, spisovatelka slč. Grossmannova-Brodská s matkou, učitelka slč. Albína Fortýnova, dvě ctih. sestry z gymn. vino-

hradského, pp. Fr. Vrat. Buk, J. Staněk, V. Průša, Tomáš Rohaček, Jan Bliženeč, Jan Ulrich a Jos. Brož z Kladna.

Mši sv. celebroval vsdp. prelát za assistence dp. faráře Vlastimila Hálka a domácího duch. správce v ústavu dp. Václava Vítka, katechety z Král. Vinohrad, jenž si školu přeložil, jen aby nám mohl posloužiti. Ředitelství k. a. semináře vyslalo ke mši sv. samo dva akolyty. Mši sv. zpěvem a hrou na varhany doprovázely slečny opatrovnice z ústavu a zpěv jejich byl velice dojemný. Po mši sv. měl vsdp. celebrant od oltáře k přítomným úchvatnou řeč o důležitosti družstva Vlast, děkuje při tom Bohu za dobrodiní a milosti, jež družstvu za 25 let prokázal. Mše sv. byla zakončena s Te Deum.

Řeč vsdp. preláta přineseme ve 2. čísle »Vlasti«.

Při slavnostní schůzi, konané v domě družstva Vlast, byli mimo již uvedené přítomni: J. M. prelát Dr. Fr. Kryštůfek, c. k. dvorní rada, universitní profesor a děkan kollegiátní kapitoly jako zástupce Jeho Excellence ndp. biskupa Dr. Jos. Doubravy; Msgr. Dr. Fr. Kordač, universitní profesor, jako zástupce Jeho Excell. ndp. biskupa Dr. Em. Schöbla; dále: J. M. vsdp. opat P. Meth. Zavoral, kanovník a universitní profesor Dr. Jan Sýkora; kanovník Fr. Vaněček; faráři: Em. Stárka z Řepína, Václav Půlpán z Nebužel, P. Josef Šimon z Prahy, P. K. Toman z Hloubětína a Jos. Tichovský z Bratronic; kaplani: K. Pechuška z Hostivaře a Vojt. Průša ze Zásmuk; dále: učitelka sl. M. Štráhlova, z Emaus P. Meth. Vojáček v zastoupení J. M. vsdp. opata P. Albána Schachleitera; z řádu Jesuitského: P. Odstrčilík, P. Vraštil a P. Fr. Žák, bývalý jednatel družstva.

Zástupci nejdůst. Episkopátu a J. M. vsdp. opat zaujali místa na zvláštních křeslech, majíce ve svém středu delegáta Jeho Eminence.

Když všichni místa svá zaujali, povstal předseda družstva »Vlast«, říšský poslanec Dr. Rudolf Horský, a zahájil slavnostní jubilejní schůzi těmito slovy:

Vaše Milosti, velectěné shromáždění! Srdečně a upřímně vás vítám na tuto slavnostní schůzi jubilejní družstva »Vlast«. Vítám vysocedůstojné zástupce nejdůstojnějšího episkopátu česko-moravského. Zastavili jsme se po dvacetipěti letech a přehlížíme, co se za tu dlouhou dobu stalo . . . A co vidíme? Vidíme práci, pilnou, vykonanou práci, četná pronásledování, mnohé a mnohé příkoří, ale ve všem vidíme také požehnání Boží. My, kteří stáli u kolébky Vlasti, víme, jak krušné to bylo v začátcích. V malé, těsné světničce na Žižkově jsme se krčili, strádali jsme — bojovali jsme: to všechno přehlížíme dnes a vzpomínáme na ty krásné plány, které jsme tehdá kuli! My netušili tenkráte, že nám Pán Bůh dá se dočkati stříbrného jubilea naší práce. A hle, dnes vidíme všechny své touhy splněny: získati družstvu 2400 členů, míti svůj dům, svou tiskárnu, býti mohutným, rozvětveným stromem, který by přečkal bouře staletí! Dnes — chvála Pánu Bohu — dobře se nám vede! Proto všecku tu práci rádi jsme konali, a víme, že nebyla marnou! »Sursum corda«, voláme z hloubi srdce a odpovídáme »Deo gratias!« Pravil jsem, že mnoho pro-

následování a mnohých příkoří bylo nám zakusiti! Byly hrozné: od našich nepřátel i od falešných bratří . . . Mnoho jsme přestáli a přetrpěli, když se jednalo o naši existenci! . . . Ale my tehdy stáli pevně a neochvějně, my necouvli zpátky, my spolehali se na pomoc Boží! A proto všechno jsme také šťastně přetrvali! Dnes stojíme rovněž pevně a neochvějně a žádná bouře nás více nezdolá. Řekl jsem, že vidíme také v oněch dvacetipěti letech požehnání Boží. A zajisté! Družstvo »Vlast« stálo vždy na dobrých katolických zásadách. Co konali jsme, to konali jsme vždy ke cti a slávě Boží. A Bůh vyvolil si nás za své nástroje. My všechno obětovali Bohu. Jak Bůh chce — tak se staň! A právě proto nám Hospodin také žehnal. A to nás vedlo k tomu, abychom byli v synovském spojení k našemu nejdůstojnějšímu episkopátu! (Výborně!) My dobře víme, že ratolest, která není při kmenu, musí uschnout . . . Snahy modernistů, kteří s tím počítali, všecky vzaly za své. A všechny zahynou. Tady schází míza. Slavné shromáždění, byl jsem včera přítomen vikariátnímu sjezdu duchovenstva královéhradeckého. Jeho Excellence nejdůstojnější pan biskup Dr. Jos Doubrava svolal 19 vikariátů, a já na tomto sjezdu mluvil. A tam jsem také na to kladl váhu, aby duchovenstvo české, má-li práce jeho býti plodná a požehnaná, vždy bylo ve spojení se svým episkopátem. A družstvo »Vlast« na této zásadě vždy trvalo a já pevně doufám, že bude trvati i dále! Ale jest také třeba, aby episkopát s námi stál. Když nepřátelé budou viděti, že jsme svorni, poznají, že jsme také nezlomni, že boj proti nám je marný. — A tu povstal Jeho Excellence nejdůstojnější pan biskup Dr. Jos. Doubrava a slavnostně prohlásil: »Mluvím sice svým jménem a nemám mandátu, ale vím, že mluvím z duše ostatního nejdůstojnějšího episkopátu: »My stojíme a vždy státi budeme při katolickém hnutí!« — To mne těšilo i nás všecky. Ohromný a hřímavý applaus byl odpovědí na tato slova. Velectěné shromáždění, upřímně se z toho těšíme, že popřál nám Pán Bůh té radosti, dočkati se stříbrného jubilea družstva »Vlasti«. Vidíme za sebou mnoho práce a poznáváme, že nebyla marnou. Vidíme za sebou mnoho pronásledování a příkoří, ale na všem vidíme také požehnání Boží. Bůh nás neopustil! K Němu pozvedáme dnes mysl svou, volajíce: »Deo gratias! Díky Bohu! Jemu vždy čest a sláva!! (Hřímavý a dlouho trvající potlesk.)

Po této krásné a tklivé řeči povstává zakladatel družstva »Vlast«, red. P. Tomáš Škrdle, a za všeobecného ticha ujímá se slova.

Základ k mému vychování a karakteru položen byl v mém otcovském domě. Můj zemřelý otec — dej mu Pán Bůh věčnou slávu — sdědil po svém otci chalupu, ale chalupu tu prodal a koupil od svého nevlastního bratra půl otcovského statku; dům i pole byly na půl rozděleny, i máme sice dům dlouhý, ale úzký a polí mnoho, ale malých. Statek náš měl 45 měr pozemku a je to veliká čtvrť. Takovým čtvrtníkem sedláci pohrdají, k obecnímu pití berou ho neradi a chalupníci jej zase z voleb do III. sboru vylučují, t. j. nikdy ho do výboru obce nevolí — i není to ani

sedlák ani chalupník, je to zkrátka čtvrtník. Ale čtvrtka naše byla úrodná a zaopatřila nás všech pět dětí dobře. — Matka naše, když se k nám dostala, měla věna 1000 zl. šajnů, čili 400 zl. stříbra a říkala nám dětem, že nebylo u nás ani vola ani osla, či že byl u nás všeho: nářadí, nábytku, dobytka i peněz, vůbec všeho nedostatek. — Když si rodiče vše zařídili a upravili, *vyhořeli* a začali hospodařiti znova. Hospodařili 40 let.

Doma jsem se naučil tvrdosti života a vážnému nazírání na život, poctivé a neunavné práci, neobyčejné spořivosti a ve všem odevzdanosti do vůle Boží. Otec můj vylamoval z polí skaliny, vykopával křoviny a upravoval je v orné role, v mokrých polích dělal trativody; já jako nejmladší člen rodiny nosíval jsem mu oběd a viděl jsem tu dřinu a cítil její tíhu.

Otec můj když ráno vstával, hlasitě volal: vstávám ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista, který nás svou smrtí vykoupil, rač nás vždycky ostříhati a zachovati; když jel na pole, zemi bičištětem před potahem křížem žehnal a když obilí na poli rozséval, dříve je požehnal, než je do lůna země vložil.

Matka moje zas při práci zpívala si nábožné písně a s obzvláštní láskou stromy zalévala a květiny pěstila. A večer z kropenky kropila na ty strany, kde moje sestry provdány byly a bratr vojakoval a pak ženat byl, — jako by tím dětem svým žehnala.

I my děti zvykali jsme si tvrdému životu, stále práci a dřině; strava byla prostá, domácí, jedli jsme co dům dal; ráno v zimě byly vždy brambory míchané se zelnou polévkou, večer brambory loupané a k tomu jsme připíjeli vodu; při tom jsme často celý rok piva neviděli; o pouti zabila nám matka slepici, o posvícení dvě husy; těšili jsme se vždy na prásko, jež jsme si po Vánocích zabili, ale někdy, když byla bída o peníze, otec nám prásko prodal a my se s pláčem dívali, jak nám je řezník odváděl. Káva se pila jen ve větších domech v neděli a my jsme takovým lidem říkali mlsáci. Otec můj ze šetrnosti jen tu a tam si zakouřil — a tu ho ještě matka hubovala, že nešetří — a piva píval jen v neděli holbu a někdy si i tu holbu piva odepřel.

Já jako školák nosil jsem si do školy na oběd černý chléb, chodil jsem v režném či plátěném šatě s režnou vátošnou do školy, a na nohou jsem měl dřeváky za 12 kr., které, byly-li dobře okovány, trvaly 2 roky. V létě jsem chodil bos. Do kapsy jsem si někdy na přilepšenou nacpal hrachu a dostal-li jsem někdy od kmotřičky, když jsem mu ruku políbil, krejcar, koupil jsem si jako pamlsek svatojánský chleb nebo pracharandu a k sv. přijímání dostával jsem dva krejcary a to jsem si vždy koupil kruchovku. A jako student dostával jsem o prázdninách od otce na týden 20 kr. na útratu. Když jsem šel s otcem do Deštné na trh, abych u dobytka postál, koupil mi otec k obědu za 2 kr. kruchovku a když jsme dobytče prodali a pil se litkup, připil jsem si ke kruchovce piva. — Masitý oběd jsme si ani otec ani já nedali nikdy.

Mazlení u nás nebylo; matka mi dala jako malému chlapci hrníček mleka a kus černého chleba a vyhnala mne na práh, abych si to tam snědl a v kuchyni ji nepřekázel.

Otec náš byl přísný v práci, v sebezapírání a přísný na nás, matka mírná, milá — oba byli pracovní a velice šetrní. Otec se před a po jídle nahlas modlil a my děti konali jsme klečíce vedle sebe modlitby ranní i večerní a v době postní modlívali jsme se v pátek večer růženec.

Leckdo se divil, kterak jsem unesl *rány života*, jež mne potkaly — základ k mé povaze a tvrdosti života a k tvrdému snášení soužení dán mi jest v otcovském domě. Dům otce a matky utužil mne pro snášení všelikých ran a utrpení.

Do gymnasia jsem vstoupil až ve 14 letech. A už tehdy, na počátku studia, byl jsem v srdci knězem a nikdy mi ani ve snu nenapadlo, že by mohlo býti jinak. Ale již na gymnasiu cítíval jsem v krku chorobu; když jsem se déle procházel a při tom mluvil, ochraptěl jsem a cítil jsem tíhu v krku. A mimo to, když jsme ve škole tři čtyři hodiny seděli, bolívala mne záda na pravé straně, takže jsem si často k ulehčení kladl ruku mezi záda a lavici.

V semináři byl jsem více nemocen než zdráv a zdravotní stav můj byl tak neutěšený, že jsem si přál sloužiti aspoň jednu mši sv. A letos, 13. července, sloužil jsem je právě 30 let.

Za kaplana jsem přišel do Svatoboru, do drsné krajiny u Karlových Varů, a brzy na to stal jsem se administratorem v sousedním Zakšově u Doupova. Obřady jsem konal v churavosti a při zpívání praeface pichalo mne v zádech, i žádal jsem za ulehčení a † p. kardinál Schwarzenberg dal mne za katechetu do Žižkova. Tehdy tam byla jen jedna školní budova a přebývající třídy byly v soukromých domech, od sebe dosti vzdálených; vycházel jsem zapařen ze školy do školy a tím jsem si jen více krční chorobu zvětšoval. V únoru — to je nejhorší měsíc na krk — jsem vůbec učiti nemohl a druhý rok na to došel jsem si k p. kardinálovi, aby mi dal něco lehčího, že školu zastati nemohu. Právě odcházel od něho jeho synovec, Augustin princ Windisch-Graetz, žádaje na léto kněze, p. kardinál dal jej na rychlo zpět zavolati a v okamžiku byl jsem zámeckým knězem ve Schwarzbachu v Horních Rakousích, blíže Išlu.

V krásné té krajině šel jsem časem do Sv. Wolfgangu, časem do solnohradského Štroblu a odpoledne sedával jsem v lese na vysoké hoře, s níž jsem měl rozkošný rozhled na jezero sv. Wolfgangské. Sedával jsem tam zadumán: co bude se mnou dále; v nemoci stalo se zde sice ulehčení, ale ne uzdravení. Ani duchovní správu, ani katechetství zastávati nemohu, i co budu dělat! Pense by mi vynašela 420 K ročně, i kterak se uživím? Co budu dělat, co si počnu?

Jak jsem v minulé »Vlasti« sdělil, všímal jsem si již na gymnasiu české literatury a súčastnil jsem se redakce tajného časopisu; v semináři jsem v tom pokračoval a řídil jsem sbírky prostonárodní poesie, z Alp jsem dopisoval do »Čecha«, i maje již jakési předběžné zkušenosti, umínil jsem si, že budu vydávati

časopis. Chtěl jsem se spojiti s p. radou Petrem Kopalem a s přítelem z gymnasia, s Fr. Kamarytem, nyní vikářem na Hrádku u Vlašimi. Hlavním spolupracovníkem měl býti Václ. Beneš-Třebízský, s nímž jsme si vyměnili několik přátelských dopisů. Svůj plán oznámil jsem četným katolickým literátům a všem nejdpp. biskupům českým. Nejpřívětiveji mi odpověděl biskup budějovický Fr. de Paula hrabě Schoenborn. Svého Ordinaria p. kardinála Schwarzenberga žádal jsem za dovolení, abych mohl časopis vydávati. On to dal do referátu šlechetnému světícímu biskupu K. Schwarzovi, jenž se o celé věci radil s předními pražskými literáty. A ti uznali, že něco podobného provésti nelze. Pan biskup referoval o tom Jeho Eminenci a ten mi dal světícím biskupem K. Schwarzem dopsati, že to nejde, abych toho nechal.

Já měl již připraveno provolání. Dnes jsem dostal odmítavý dopis z Prahy a v týž den jsem odeslal do »Čecha« provolání, že časopis vydávati budu. Světící biskup K. Schwarz mi ihned odepsal: »vyhodil Jste kartu, hrajte, já vás budu ne slovy, ale skutku podporovati.«

Tento vzácný muž hraje v našem družstvu vynikající roli; kdyby byl býval ješitný a ne prozíravý, byl by ohlásil Jeho Eminenci moji neposlušnost a celé dílo mohlo býti zhrouceno, ale on naopak milostivě mi odepsal a když jsem dlel po navrátu z Alp ve Plešich doma, vymohl mi 200 K na živobytí a když jsem na to za 2 měsíce do Prahy přesídlil, dal mi 100 K na agitace. Zde se asi za $^1/_4$ roku po vzniku družstva i Jeho Eminenci sám za člena přihlásil, přičítám vlivu světícího biskupa Karla Schwarze, kteréhož si p. kardinál velice vážil.

Jméno Vlast vymyslil pro naše družstvo a časopis † katecheta Vojtěch Pakosta, což zde s vděčností konstatuji.

Další průběh družstva vyličovati nebudu; něco jsem řekl na sklonku I. čtvrtstoletí, něco řekne dnes p. farář Vlast. Hálek a mnoho víte všickni sami.

Z vděčnosti k Bohu, že mi dopřál při stálé mé churavosti dosíci dnešního radostného dne, věnuji fondu pro zřízence družstva Vlast 1000 K, aby měli po mně ti nejnižší, kteří se mnou ve družstvu pracují, památku; mimo to obdaroval jsem z téhož důvodu tyto dny některé katolické podniky a spolky a pamatoval jsem — což mi vždy na srdci leží — většími dary na chudé ve zdejší farnosti i v mém rodišti.

Vstávám, jako můj otec, denně ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a povstávám zde dnes po druhé ve jménu Ježíše Krista, jenž račiž naše družstvo i dále svou milostí ostříhati a zachovati.

Když jubilant skončil, byl odměněn potleskem.

Předseda: Prosím pana jednatele Tom. Jirouška, aby nám přečetl řád jubilejního fondu a řekl, kdo jest zvolen valnou hromadou za jubilejního čestného člena družstva »Vlast« a kde byly jubilejní knihovny založeny.

Redaktor, Tomáš Jos. Jiroušek přistupuje k předsednickému stolu a čte řád jubilejního fondu pro zřízence družstva »Vlast«, který poslední valná hromada schválila a který zní takto:

»Družstvo »Vlast« zakládá »*Jubilejní fond pro zřízence družstva Vlast*«. K tomu cíli konají se sbírky, družstvo samo věnuje k tomu účelu 1000 K, ale splatných po 200 K ročně; první splátka dá se r. 1911, až bude zaplacen druhý veliký stroj; zakladatel družstva složí k tomu cíli 7. října 1000 K.

Z úroků tohoto jubilejního fondu může výbor družstva »Vlast« dle uznání udíleti podporu: úředníkům družstva, faktoru knihtiskárny, krámské, domovníkovi, knihaři, skládačkám v expedici, sazečům (učňům a vyučeným) a mužskému i ženskému personálu ve strojovně.

Podporu může obdržeti ten, kdo je v závodě našem aspoň rok. Osoby zbožné a šetrné mají přednost; z podpory se vylučují osoby rozmařilé, nešetrné a ty, které nemají ducha katolického. O všem tom rozhoduje právoplatně a bez odvolání k valné hromadě výbor.

Řád tento vstoupí v platnost dne 1. ledna 1910.

Čestní jubilejní členové družstva »Vlast« (dle návrhu výboru přijala valná hromada):

1. Arcidiecese Pražská: Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze.

2. Diecese Litoměřická: Msgr. Jos. Bernát, probošt a kanovník na Mělníce.

3. Diecese Hradecká: Msgr. Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a gen. vikář v Hradci Králové.

4. Diecese Č. Budějovická: Lambert Ludvík, bisk. vikář a farář v Mrákově, a

Msgr. Bedřich Kamaryt, čestný kanovník, kons. rada a děkan v Deštné.

5. Arcidiecese Olomoucká: Jan Halouzka, k. a. auditor a farář v Mistřině, a za

slezskou část arcidiecese Olomoucké: Flor. Lužný, farář v Kateřinkách u Opavy.

6. Diecese Brněnská: Ignác Zháněl, farář v Troubsku u Brna.

7. Amerika: Jan Nep. Jaeger, opat řádu sv. Ben. v Chicagu.

8. Valnou hromadou samou zvoleni za čestné jubilejní členy; Dr. Rud. Horský, Tom. Jiroušek a Tom. Škrdle.

Když p. redaktor Tomáš Jos. Jiroušek četl jmena čestných členů a jmenoval jednotlivé arcidiecese Čech a Moravy, bylo pozorovati v obecenstvu radostné vzrušení; zvláště jméno Jeho Milosti vsdp. preláta Marka uvítáno bylo s jásotem. Na to povstává Dr. Rud. Horský a praví: Prosím, velectěné shromáždění, abyste zprávu jednatele vzali laskavě na vědomí. K poslednímu jmenování tří čestných členů dovolím si něco podotknouti: Nám ani ve snu nenapadlo, že bychom my tři z družstva »Vlast« měli býti za čestné členy navrženi. Na to musili přijíti teprve z Ameriky biskupský rada Jan Vránek-Pohořský, a c. a k. voj. kurát V. Cimbulka, kteří proti naší vůli a proti našemu vědomí nás valné hromadě navrhli. Skládáme za to co nejuctivější díky. — Teď prosím pana jednatele, aby nám laskavě pověděl, kde byly založeny jubilejní knihovny.

Jednatel, redaktor *Tom. Jos. Jiroušek* čte:

Jubilejní knihovny ve 25. roce družstva Vlast

udělený byly katol. korporacím, spolkovým a farním knihovnám v následujících obcích:

V Čechách:

1. v Modřanech u Prahy. — 2. v Žehrově u Žďáru. — 3. v Běšinech u Klatov. — 4. v Loučeni u Nymburka. — 5. v Říčanech. — 6. v Dol. Cerekvi. — 7. v Borovnici. — 8. v Nebušicích u Prahy. — 9. v Hořelici. — 10. v Kovářově u Milévska. — 11. v Tuklatech u Čes. Brodu. — 12. v Turnově. — 13. v Hošticích Šumavských.

Na Moravě:

14. v Třešti. — 15. v Rověčíně. — 16. v Bílsku. — 17. v Moravské Ostravě. — 18. v Července u Litovle. — 19. v Roketnici u Starče. — 20. v Dolní Bečvě. — 21. v Náměští u Olomouce. — 22. Bilovicích u Podivína. — 23. v Loučkách. — 24. v Želeticích.

Předseda: Přikročujeme k dalšímu 4. bodu našeho programu. Prosím místopredsedu p. faráře Vl. Hálka o stručná data družstva »Vlast«.

Řeč dp. faráře Vlastimila Hálka v pěkném básnickém slohu přednesená všeobecně se líbila a byla odměněna dlouhotrvajícím potleskem. Uveřejníme ji v budoucím čísle »Vlasti«.

Předseda: K slovu se přihlásil zástupce Jeho Eminence nejdůstojnějšího kardinála Jeho Milost vsdp. prelát Dr. Jan Marek.

Z křesla svého povstává vznešený hodnostář a vzácný a obětavý příznivec družstva Jeho Milost vsdp. prelát a hlasem milým a dojemným tlumočí shromáždění pozdrav Jeho Eminence. Praví:

Velectěné shromáždění!

Dnes jsem tak šťasten, že vás, tak četné shromáždění, mohu uvítati jménem Jeho Eminence, nejdůstojnějšího pana kardinála. Pan kardinál — jak výboru i družstvu »Vlast« je známo — s největším zájmem sleduje cíle a snahy tiskového a záslužného družstva »Vlast«. Jeho Eminence jak mravně tak hmotně podporuje vše, co »Vlast« podniká a s radostí sleduje všechny cesty, jimiž se ubírá. Jsem tak šťasten, že mohu jménem Jeho Eminence našeho nejdůstojnějšího vrchnopastýře vysloviti blahopřání všem těm mužům, kteří mají o družstvo »Vlast« nehynoucí zásluhy. Jest to především velezasloužilý zakladatel dp. Tomáš Škrdle, za druhé jeho věrní spolupracovníci pan Dr. Rudolf Horský, pan redaktor Jiroušek a neúnavný přítel družstva »Vlast« pan farář libocký Hálek. Jeho Eminence zajisté že v dnešním dnu vzpomíná s radostí těch prací, které jmenovaní pánové vykonali, a že při obětí nejsvětější prosil nebes Pána, aby družstvu »Vlast« požehnal a svých milostí pro přítomnost i pro budoucnost mu poskytoval. A tážeme-li se, proč, kde jest tajemství těch úspěchů, zní odpověď: jest to vřelá láska k dobré věci — jest to pevnost pravdy a statečnost vůle. Pevnost pravdy, která vyvěrá z nezlomné víry v Ježíše Krista. Statečná vůle, to jest ta, která neleká se žádných překážek, žádného příkoří, žádného nebezpečí. A z těchto

»Družstvo »Vlast« zakládá »*Jubilejní fond pro zřízence družstva Vlast*«. K tomu cíli konají se sbírky, družstvo samo věnuje k tomu účelu 1000 K, ale splatných po 200 K ročně; první splátka dá se r. 1911, až bude zaplacen druhý veliký stroj; zakladatel družstva složí k tomu cíli 7. října 1000 K.

Z úroků tohoto jubilejního fondu může výbor družstva »Vlast« dle uznání uděleti podporu: úředníkům družstva, faktoru knihtiskárny, krámské, domovníkovi, knihaři, skládačkám v expedici, sazečům (učňům a vyučeným) a mužskému i ženskému personálu ve strojovně.

Podporu může obdržeti ten, kdo je v závodě našem aspoň rok. Osoby zbožné a šetrné mají přednost; z podpory se vylučují osoby rozmařilé, nešetrné a ty, které nemají ducha katolického. O všem tom rozhoduje právoplatně a bez odvolání k valné hromadě výbor.

Řád tento vstoupí v platnost dne 1. ledna 1910.

Čestní jubilejní členové družstva »Vlast« (dle návrhu výboru přijala valná hromada):

1. Arcidiecese Pražská: Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze.

2. Diecese Litoměřická: Msgr. Jos. Bernát, probošt a kanovník na Mělníce.

3. Diecese Hradecká: Msgr. Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a gen. vikář v Hradci Králové.

4. Diecese Č. Budějovická: Lambert Ludvík, bisk. vikář a farář v Mrákově, a

Msgr. Bedřich Kamaryt, čestný kanovník, kons. rada a děkan v Deštné.

5. Arcidiecese Olomoucká: Jan Halouzka, k. a. auditor a farář v Mistříně, a za

slezskou část arcidiecese Olomoucké: Flor. Lužný, farář v Kateřinkách u Opavy.

6. Diecese Brněnská: Ignác Zháněl, farář v Troubsku u Brna.

7. Amerika: Jan Nep. Jaeger, opat řádu sv. Ben. v Chicagu.

8. Valnou hromadou samou zvoleni za čestné jubilejní členy; Dr. Rud. Horský, Tom. Jiroušek a Tom. Škrdle.

Když p. redaktor Tomáš Jos. Jiroušek četl jména čestných členů a jmenoval jednotlivé arcidiecese Čech a Moravy, bylo pozorovati v obecenstvu radostné vzrušení; zvláště jméno Jeho Milosti vsdp. preláta Marka uvítáno bylo s jásotem. Na to povstává Dr. Rud. Horský a praví: Prosím, velectěné shromáždění, abyste zprávu jednatele vzali laskavě na vědomí. K poslednímu jmenování tří čestných členů dovolím si něco podotknouti: Nám ani ve snu nenapadlo, že bychom my tři z družstva »Vlast« měli býti za čestné členy navrženi. Na to musili přijíti teprve z Ameriky biskupský rada Jan Vránek-Pohořský, a c. a k. voj. kurát V. Cimbulka, kteří proti naší vůli a proti našemu vědomí nás valné hromadě navrhli. Skládáme za to co nejuctivější díky. — Teď prosím pana jednatele, aby nám laskavě pověděl, kde byly založeny jubilejní knihovny.

Jednatel, redaktor *Tom. Jos. Jiroušek* čte:

Jubilejní knihovny ve 25. roce družstva Vlast

uděleny byly katol. korporacím, spolkovým a farním knihovnám v následujících obcích:

V Čechách:

1. v Modřanech u Prahy. — 2. v Žehrově u Žďáru. — 3. v Běšinech u Klatov. — 4. v Loučeni u Nymburka. — 5. v Říčanech. — 6. v Dol. Cerekvi. — 7. v Borovnici. — 8. v Nebušicích u Prahy. — 9. v Hořelici. — 10. v Kovářově u Milévska. — 11. v Tuklatech u Čes. Brodu. — 12. v Turnově. — 13. v Hošticích Šumavských.

Na Moravě:

14. v Třešti. — 15. v Roveříně. — 16. v Bílsku. — 17. v Moravské Ostravě. — 18. v Července u Litovle. — 19. v Roketnici u Starče. — 20. v Dolní Bečvě. — 21. v Náměšti u Olomouce. — 22. Bilovicích u Podivína. — 23. v Loučkách. — 24. v Želeticích.

Předseda: Přikročujeme k dalšímu 4. bodu našeho programu. Prosím místopredsedu p. faráře Vl. Hálka o stručná data družstva »Vlast«.

Řeč dp. faráře Vlastimila Hálka v pěkném básnickém slohu přednesená všeobecně se líbila a byla odměněna dlouhotrvajícím potleskem. Uveřejníme ji v budoucím čísle »Vlasti«.

Předseda: K slovu se přihlásil zástupce Jeho Eminence nejdůstojnějšího kardinála Jeho Milost vsdp. prelát Dr. Jan Marek.

Z křesla svého povstává vznešený hodnostář a vzácný a obětavý příznivec družstva Jeho Milost vsdp. prelát a hlasem milým a dojemným tlumočí shromáždění pozdrav Jeho Eminence. Praví:

Velectěné shromáždění!

Dnes jsem tak šťasten, že vás, tak četné shromáždění, mohu uvítati jménem Jeho Eminence, nejdůstojnějšího pana kardinála. Pan kardinál — jak výboru i družstvu »Vlast« je známo — s největším zájmem sleduje cíle a snahy tiskového a záslužného družstva »Vlast«. Jeho Eminence jak mravně tak hmotně podporuje vše, co »Vlast« podniká a s radostí sleduje všechny cesty, jimiž se ubírá. Jsem tak šťasten, že mohu jménem Jeho Eminence našeho nejdůstojnějšího vrchnopastýře vysloviti blahopřání všem těm mužům, kteří mají o družstvo »Vlast« nehynoucí zásluhy. Jest to především velezasloužilý zakladatel dp. Tomáš Škrdle, za druhé jeho věrní spolupracovníci pan Dr. Rudolf Horský, pan redaktor Jiroušek a neúnavný přítel družstva »Vlast« pan farář libocký Hálek. Jeho Eminence zajisté že v dnešním dnu vzpomíná s radostí těch prací, které jmenovaní pánové vykonali, a že při oběti nejsvětější prosil nebes Pána, aby družstvu »Vlast« požehnal a svých milostí pro přítomnost i pro budoucnost mu poskytoval. A tážeme-li se, proč, kde jest tajemství těch úspěchů, zní odpověď: jest to vřelá láska k dobré věci — jest to pevnost pravdy a statečnost vůle. Pevnost pravdy, která vyvěrá z nezlomné víry v Ježíše Krista. Statečná vůle, to jest ta, která neleká se žádných překážek, žádného příkoří, žádného nebezpečí. A z těchto

vzácných zřídel: z pravdy neoblomné a vůle statečné vzniká láska ku práci a blaho všech těch, kteří si družstvo »Vlast« za svůj cíl a za svou metu zvolili. Nemohu vyjádřiti slovem, co družstvo »Vlast« vykonalo v katolické literatuře a v katolickém životě. Pánové stojící v čele »Vlasti« byli věrni svému Bohu, své vlasti i svému králi. A zajisté že tato věrnost bude v budoucnu rozechvívati jejich srdce, pohybovati rozumem i rukou, aby pracovali za pomoci všech laiků i duchovenstva dále. Dr. Rudolf Horský mluvil o sjezdu vikariátním v Hradci Králové. V tomto sjezdu myšlenky pronesené dokazují, že družstvo »Vlast« stojí za svými biskupy. Dr. Horský vyslovil přání, aby i nejdůstojnější páni biskupové stáli za svými věrnými bojovníky, vojáky. Dnes právě všichni přítomní vysocedůstojní pánové zastupují episkopát jak český tak i moravský: arcidiecesi olomouckou vysocedůstojný pan hrabě Ledóchowski a diecese brněnská zaslala družstvu »Vlast« blahopřání. Může-li býti ideál lásky lepší a vznešenější? A dnes jest uskutečněn. Radost družstva »Vlast« jest radostí i jeho zakladatele. Zajisté ta jubilejní oslava těší pana redaktora Škrdle, ale ještě více těší ho ten mravní a hmotný výsledek práce skutečné a zajisté že bude posilněn, aby i dále bral se cestami, jimiž do dnes kráčel, neohlížeje se na pravo ani na levo. *Věrnost v katolických zásadách*, promyšlený plán a důsledné jeho provádění zjednává každé práci vítězství. Jsme všichni v povznesené náladě a těšíme se nadějí, že na dráze jubilejní družstvo »Vlast« statečně a horlivě bude pracovati, aby v jeho šlechetných snahách český i moravský katolický lid se shromáždil. A k tomu všemu volám: »Zdař Bůh!« — —

Ohromná bouře potlesku provázela tato krásná a významná slova vysokého církevního hodnostáře, jehož dobrota a obětavost, s jakou naše družstvo při každé příležitosti vyznamenává — jsou všeobecně známy. Budou nám velikou vzpruhou v další práci a trvalou, nehynoucí upomínkou na přízeň Jeho Milosti vys. důst. preláta Dr. Marka. Jedva se hlučný applaus utišil, ujal se vznešený host opět slova. Pravil: Byl jsem, velectěné shromáždění, překvapen jmenováním čestného člena. Moje zásluhy jsou nepatrné. A je zajisté více vašich mužů, kteří si tu poctu spíše zaslouží. Ale děkuji a myslím, že jest to úpis pro budoucnost; děkuji všem, kteří tímto čestným názvem a úřadem mne pověřili. — Odpovědí panu prelátu byl nadšený, dlouhotrvající potlesk.

Dr. Horský: Prosím Jeho Milost urozeného pana Sigm. hraběte Ledóchowského, aby dle přání ujal se slova.

Sigmund hrabě Ledóchowski, metrop. kanovník kapitoly olomoucké, dekorován jsa na prsou hvězdou — povstává, obrací se k posluchačstvu a mluví:

Vysoce důstojní pánové, slovutní pánové, velectěné shromáždění!

Pronášeje v tomto veleváženém shromáždění tento pozdrav, pokládám si za obzvláštní čest, že tak mohu učiniti jménem a v zastoupení Jeho Excellence nejdůstojnějšího pana arcibiskupa Olomuckého Dra Frant. Saleského Bauera.

Msgr. Dr. *Fr. Kordač:* Jakožto zástupce nejdůstojnějšího biskupského Ordinariatu litoměřického blahopřeji katol. družstvu »Vlasť« k jeho 25leté činnosti ke blahu církve a vlasti a přináším přání, aby bylo pro náš veřejný život kvasem a zrnem hořčičným. Tímto dvojím podobenstvím znázornil nám božský učitel Ježíš Kristus všestrannou kulturní činnost své církve dle intensity, pronikající rozum i srdce lidstva světlem pravdy a teplem lásky a dle extensity, obsahující veškeré národy, jež podněcuje a řídi k součinnosti kultury světové. Každá veřejná činnost kulturní skutečně katolická má vykazovati podstatně tytéž vlastnosti. Opírajíc se o nezvratnou autoritu společenskou církve i státu, nabývá oné intensity své činnosti, jížto massy lidu proniká a vychovává. Takovou výchovou se lid uschopňuje míti vždy větší účast na součinnosti a veřejné správě kulturního pokroku a tím nastává přirozený vývoj církevní a státní aristokracie v křesťanskou demokracii, která je prosta veškeré demagogie. Tato uznává a oceňuje autoritu společenskou, církevní a státní, jakožto centrální sílu, která veškerému pokroku kulturnímu je podnětem a řídící pružinou — ve prospěch veškerého člověčenstva, v němžto jednotlivý člověk i cele národy jsou svéprávné součásti, ježto svým individuelním vývojem přispívají k celku kultury světové pravé humanity.

Této intensivní činnosti katolickeho hnutí v Čechách, pocházející z kořene autority společenské, která homogenní části širokých vrstev lidstva spojuje a heterogenní silou pravdy a lásky křesťanské assimiluje a tím extensivně v celek lidu Božího vzrůstá, takové pravím činnosti v pravdě demokratické přeji brzkého vzniku a úplného zdaru!

Hluboká a promyšlená řeč tohoto katolického učence vyslechnuta byla s patřičnou pozorností a setkala se s úplným souhlasem četného posluchačstva.

Po něm zaujal místo u předsednického stolu host vzácný a vznešený: J. M. vsdp. opat strahovský, P. Method Zavoral. Pravil:

Velectěné shromáždění!

Přišel jsem k této významné a jubilejní slavnosti předně proto, poněvadž jest to můj program: abych nechyběl tam, kde lze podepříti to, co jest svatou mojí povinností! A proto ještě, abych po slovutných řečnících dokumentoval zásluhy družstva »Vlasť«, v němž — přeji si — aby nadšení stále a stále vzrůstalo a aby mladé, dorůstající kněžstvo naše šlo stopami, kterými šlo a kterými jde toto družstvo. — Za druhé jsem přišel sem jako předseda Tiskového Piova spolku. Stojímeť oba — my i družstvo »Vlasť« tam, kde katolický tisk se šíří, ačkoliv oba pracujeme odloučeně . . . Když jsem slyšel a viděl velkolepé úspěchy, jichž družstvo Vlasť docílilo, až bolestně jsem se zamyslil . , . Jak málo jest vykonáno jinde . . . U vás docíleno za 25 let mnoho práce a mnoho nadšení; kéž toto nadšení září od vás i nadále po širých vlastech československých! Ať si družstvo »Vlasť« a Tiskový spolek Piův vždy ruce svorně podají a kráčejí za stej-

ným cílem! Z družstva »Vlasť« pracují a působí v Piově spolku pracovníci nejlepší. A o tu vespolnou práci a svornost prosím nejenom družstvo »Vlast«, ale i Vás, ostatní, kteří viděli jste dnes, k jak krásným úspěchům možno dojíti, když práce je vytrvalou! — Jako ostatní slovutní páni řečníci provolávám i já činnosti záslužného družstva »Vlast« —: »Zdař Bůh!« — Laskavá a povzbuzující slova Jeho Milosti vysoce důstoj. pana opata vyslechnuta byla přítomnými s nadšením a vzbudila u každého jednotlivce zajisté opravdovou radost a potěchu. Četné shromáždění projevilo také souhlas se slovy Jeho Milosti hlučným potleskem.

Po té uděluje předseda slovo Jeho Magnificenci, vldp. kanovníku a profesoru theologické fakulty, Dru. Lad. Sýkorovi. Dr. Sýkora ujímá se slova: Po všech těch krásných slovech, která byla zde přednesena a vyslechnuta, nevím opravdu, co bych měl já doložiti. Ale jako nejstarší člen družstva »Vlasť« a předseda nejmladšího dítka jeho, Paedagogického svazu, nemohu opomenouti, abych tomuto eminentně katolickému podniku v den jeho jubilea blahopřál. Byl jsem mezi prvními členy »Vlasti« a vím, jaké byly její začátky. Bylo to drobné zrnko hořčičné, které vyrostlo v mohutný a rozložitý strom a pěvci se všech stran slétají se k němu. Pěvci: dogmatikové — apologetikové — básníci — spisovatelé — historikové atd. Já byl toho svědkem, jak »Vlast« v seminářích byla vypůjčována a jak vracena byla s listmi ušpiněnými . . . Úspěch to zajisté veliký a já k němu ze srdce gratuluji a prosím Boha, aby žehnal i dále družstvu »Vlast«, aby toto plodné sdružení dočkalo se v budoucnu účinků nejskvělejších. Zdař Bůh!

Hřímavý potlesk ozývá se po těchto slovech učencových sítěmi a budí kolem radostnou ozvěnu. A hle: v pozadí se sedadel povstává skromný mnich z řádu sv. Benedikta, dp. Meth. Vojáček a skromně praví:

Slavné shromáždění! Jeho Milost nejdůstojnější pan opat emauzský, Albán Schachleiter, předseda spolku sv. Bonifáce, má vřelou účast na jubilejní slavnosti družstva »Vlast« a splnomocnil mne, abych za redakci »sv. Vojtěcha« a za spolek »sv. Bonifáce« projevil zasloužilému družstvu vřelé blahopřání . . . Jeho Milost děkuje za podporu družstva »Vlast« jak spolku »sv. Bonifáce«, tak redakci »sv. Vojtěcha«. Bůh žehnej »Vlasti« i dvěma jmenovaným katolickým spolkům, ať společně pracují pro Boha, církev i vlast! Družstvu »Vlast«, spolku sv. Bonifáce a sv. Vojtěcha: Zdař Bůh!

Slova dp. P. Methoděje, který letos za krásnou svoji knihu vyznamenán byl od sv. Otce zvláštním přípisem, provázena byla rovněž hlučným applaudem.

K slovu hlásí se ředitel p. *Ervín Červinka*. Praví:

Slavné shromáždění! Slyšeli jsme tolik krásných slov od vysocedůstojných pánů řečníků, že radostně jsem byl dojat! Jedno zvláště se mi líbilo. Jeho Milost, vsdp. kapitolní děkan a papežský prelát, Msgr. Dr. Jos. Burian, zmínil se o vypěstěné růži. Já k stručné poznamce vybral si růže tři. Jsou to: poslušnost k nejdůstojnějšímu episkopátu, poctivost a nezištnost, s jakou

vždy a ve všem pracovalo družstvo »Vlast«. I nemohu jinak, než jménem katolických spolků vzdáti družstvu »Vlast« srdečné díky a projeviti přání, aby »Vlast« na těchto základech kvetla a mohutněla. Zdař Bůh!« Hlučný potlesk.

Předseda Dr. *R. Horský:* Přeje si ještě někdo mluvit? — — Nikdo; prosím veledůstojného pana redaktora Škrdle, aby nám přečetl pozdravy.

Redaktor *Tom. Škrdle* čte pozdravné telegramy a dopisy, které si na zvláštním papíru dle kategorií jejich sestavil. Četl jen jména — a ne obsah, nebo obecenstvo bylo již znaveno a dopisů i telegramů došlo veliké množství.

Dr. *R. Horský*: Velectěné shromáždění!

Program náš jest vyčerpán a mně na konec zbývá ještě několik stručných, přehledných slov. Bylo zde proneseno mnoho krásných řečí i myšlenek. Na dvě zvláště poukazuji. Jedna zněla: Soustřediti pokud možno veškeré literární katolické síly v družstvu Vlast a snažiti se získati nový katolický dorost v našem družstvu. Přiznávám se; oboje bylo moje dlouholeté přání a já v jeho intencích také pracoval. — (Zde líčí řečník kroky, jež podnikl za příčinou svolání katol. literátů do »Vlasti« a výsledky své úsilovné práce.) My katolíci nesmíme se spoléhat na nikoho, jen sami na sebe! Strany politické chtěly by, abychom byli přípřeží, ale žádná z nich, pravím, ani jedna nezastane se nás, je-li třeba! My jsme odkázáni na sebe podle hesla: Svůj k svému! Proto všichni pod katolický prapor! Bylo zde za druhé proneseno též přání o rozmnožení dorostu v našem družstvu. I o to se budeme starati! Prosím veledůstojné pány profesory na fakultě, aby na nás upozorňovali, aby působili k tomu, aby seminaristé posílali své literární práce sem. — Bylo řečeno, že družstvo Vlast má zásluhu o politické a socialní hnutí. Jest to pravda. Kdyby nebylo činnosti Socialního odboru družstva Vlast a jeho nezištných a obětavých řečníků, neměli bychom dnes tolik katolických poslanců! To jest ovoce naší setby! Kéž těch katolických poslanců jest ještě více! Vzpomínám si při té příležitosti na první naši cestu mezi Čechy vídeňské a připomínám, že my byli první, kteří mezi ně šli! Šlo nás tam všech 7 a všichni jsme mluvili. Představte si ten jásot a ty pozdravy!

My nesložili ruce v klín a nesložíme je ani tentokráte, ale přičiníme se o to, aby při nových volbách docílili jsme nového vítězství! A nyní na konec zbývá mi ještě vzdáti vám všem nejuctivější díky! A to předně: Veledůstojným zástupcům episkopátu českomoravského za ty krásné a povznášející řeči! Nejdůstojnější episkopát stojí s námi, bude s námi stát, a to jest zárukou našich úspěchů! Prosím vysocedůstojné pány zástupce nejdůstojnějšího episkopátu, aby ráčili vyřídit svým nejdůstojnějším Ordinariátům naše uctivé díky a ujištění, že my půjdeme cestami svými dále. My necouvneme — já a Tomáš jsme paličáci — v tom pak zůstaneme důslední: v poslušnosti a oddanosti k našemu episkopátu. V tom jest zajisté požehnání Boží! I já přeji »Vlasti«, aby dočkala se zlatého jubilea . . .

My dva — (Dr. Horský ukazuje na redaktora Tom. Škrdle) — se ho již nedočkáme; jsme udřeni a utaháni, ale potáhneme dále i s naším starým bojovníkem Jirouškem, který táhl s námi. Pokud milý Pán Bůh zdraví dá, budeme pracovati stále! Povedeme družstvo »Vlast« pevnou rukou po cestách správných. Nuže, slavné shromáždění, končím tuto jubilejní schůzi a dekuji vám všem, kteří jste se o zdar její přičinili. Zrak i srdce své pozvédám k Bohu a děkuji Hospodinu za milosti, které nám prokázal — ne my — ale on nám, že si nás, nedochůdčata, za svoje nástroje vyvolil. Jemu všechna čest a sláva! — Nechť dočká se družstvo »Vlast« jubilea zlatého — diamantového — stoletého — tisíciletého . . . a ať zůstane vždy silné a katolické!

Nadšené a hřímavé provolání slávy otřásá stěnami síní. Kolem jubilanta, redaktora Tom. Škrdle, kupí se církevní hodnostáři i vynikající laikové a srdečně mu gratulují. Jubilant jest zřejmě dojat a všem děkuje. (Dokončení.)

„Obrázkové dějiny Národa Českého"

Dra A. Rezka a J. Dolenského. Pro 6. vydání upravil prof. Dr. Jar. Kosina. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. Posuzuje Dr. Karel L. Řehák.

Prvé, nežli o spisu tom a zejména o líčení Husa a jeho působení v něm promluvím, uvádím tuto příhodu ze života svého.

Pokud jsem v mladších letech chodil katechisovat, měl jsem v jedné třídě chlapce, pravého zbujníka. Přicházely naň ustavičné žaloby, že toho rýpl mezi žebry, onomu dal pohlavek, jiného přetáhl prutem a pod. Když jsme to vzkázali jeho otci, aby ho za takovéto nezbednosti potrestal, ten se tomu jen usmál a chlapci říkal: »Pepíku, jen se nedej! Co je do kluka, když je jako buchta!« A Pepík si naučení otcovo lépe zapamatoval, nežli pokárání ve škole, a také ani se neučil. Když pak ovšem odnesl i špatné známky ze čtvrté třídy obecné školy, rozlobil se otec jeho na něho a zpráskal ho, ovšem pozdě! bičem, který měl na koně, jsa drožkářem. Pak ale došlápl si i na mne a jal se mi vyčitati asi takto: »Chtěl jsem dát kluka na učení, ale kdo mi ho s takovýmto vysvědčením přijme? Jak jste se mohl opovážit, dát mu nedostatečnou známku i z náboženství? To *kdyby kluk ani kříž udělat neuměl, z náboženství nesmí špatnou známku dostati!*«

Jařku: »Milý příteli! Zkoušku z vychovatelství a katechisování musel jsem podstoupiti na vyšších místech; a tudíž nemohu ponaučení o těch věcech přijímati od vás, který jste sám hocha svými radami zkazil!«

»Však já také chodil do školy, do Budče!«

»A tam že jste se té svojí paedagogice přiučil?!" —

Člověk, jenž o zásadách vychovatelských potuchy neměl, osobuval si právo mne poučovati!

Příhoda tato tane mi na mysli, kdykoli čítám v různých spisech ty věru nesmyslné chvály na toho nešťastného mistra Jana Husa, tak jako by on byl povstal jako nějaký *mesiáš lidu českého* a jako povolaný *předělávatel Církve*, od samého Syna Božího založené a před

bludy do skonání světa chráněné! (Mat. 16, 18, 28, 20; Jan 14, 16, 17). Církvi Paně opovažuji se vytýkati bludy v učení i lidé, kteří dojista *ani svého katechismu řádně neznají,* aneb aspoň dle něho nikterak nežijí, ač se třebas »také katolíky« nazývají! A tak činí netoliko prostí lidé, jako ten drožkář, ale i lidé jinak vzdělaní, a to proto, poněvadž předpojatě toliko v proticírkevních udáních si libují a zúmyslně nečtou ani těch nejdůkladnějších prací spisovatelů katolických!

Vím, že těmito řádky lidí *zásadně odporných* ani já nepředělám; ale pro ctěné čtenáře, pravdě přístupné, vytýkám uvedenému spisu toto:

1. *Není pravda, že za dob Husových duchovenstvo veškeré* bylo *zkaženo.* Nebo teprve nedávno před Husem minula »*zlatá doba*« země české, v které »otec vlasti« *Karel IV.* s arcibiskupem *Arnoštem z Pardubic* přivedli zemi v ohledu hmotném i duchovním k takovému rozkvětu, jaký nebyl v Čechách nikdy dříve ani později. A podobně zkvétal duchovní život v Čechách i za horlivého působení arcibiskupa *Jana Očka z Vlašimi,* jenž zemřel teprve r. 1380; i za upřímného kajícníka, arcibiskupa *Jana z Jenštýna,* jenž seděl na stolci arcibiskupském až do r. 1400. Doba, jež zplodila mravokárce takové, jakými byli Konrad Waldhauser, Milič z Kroměříže, Jan Štěkna, Tomáš ze Štítného a mučenník pro tajemství zpovědní sv. Jan Nepomucký, nebyla věru dobou, v níž by bylo i při mravních nedostatcích mnohých vše skrz na skrz mimo jediného Husa zkaženo, jak stále proti vší pravdě a spravedlnosti dle pomlouvače Viklefa a jeho úplného nohsledy Husa od předpojatců se tvrdí!

2. *Není pravda, že Hus horoval toliko pro nápravu pokažených mravů a že nikterak pravověrného učení Církve se nedotýkal.* Nebo Hus svým horováním dle Viklefa, jehož bludy byly již na vysokých školách v Oxfordu i v Paříži, od biskupů anglických i od jiných proslulých učenců katolických slavně odsouzeny, nikoho nenapravil; ale papeže, svého představeného biskupa Jana z Jenštejna i veškeré duchovenstvo vůbec hanebně napadaje, způsobil veliké pozdvižení lidu v Praze a zavinil i krveprolití.

A pokud se týká učení Husova, učil on v pravdě četným bludům, zejména *o Církvi,* an sv. Petrovi a právním jeho nástupcům moci, od Krista Pána samého jim ku řízení Církve jeho propůjčené, popíral a na místě aby proti zlořádům, tehdy pro rozkol v hlavě Církve povstalým, po apoštolsku horoval, jako skutečný demagog papežem i biskupy i ostatními kněžími pohrdati učil.

Kdyby Hus ani jiných bludů nebyl hlásal, než ten, že »*každý hodnostář, když se prohřešil, ihned veškeré moci ztrácí, a že nikdo dále povinen není ho poslouchati*«, již tímto jediným bludem byl by celý pořádek společenský převrátil, a stal se skutečným *revolucionářem.* Nebo tímto učením podvrácena jest všechna úcta i poslušnost poddaných k vrchnostem, dítek k rodičům, služebných k pánům, věřících k Církvi. Kdyby učení toto mělo v život býti uvedeno, kdo by pak ještě obstál v důstojnosti své? Vždyť se našli žalobníci až i na samého Syna Božího a lhali naň, že se rouhá a brání dávati daň císaři: kterak by se nenašli pomlouvači proti lidem třebas i nejšlechetnějším, aby jich s místa svrhli, a pak sami se na nich mohli usaditi? Pak by ale zajisté přišli i jiní, kteří by zase jim učinili podobně. A z takovvéhoto

počínání povstaly by pak rozbroje, jež by vše klidné pospolité žití mezi lidmi vůbec nemožným učinily. Proto musela ovšem shromážděná Církev takovéto učení Husovo, všechen řád i církevní i občanský ohrožující zavrhnouti; a Husa, jenž neoblomně i tvrdošíjně je hájil, jakožto svého hlavého bludaře čili kacíře odsouditi.

A o tom, co se s učením Církve shoduje čili neshoduje; a byl-li tedy Hus kacířem čili nebyl, právoplatně nerozhodují jinověrci ani poslanci ani novináři ani kollatoři far, nýbrž Církev sama, podobně jako i každý společek na světě o tom soudí sám, jestliže který člen jeho se stanovami jeho v souhlase jest nebo není!

A proto směšné byly i přímluvy královny Žofie u papeže, aby Hus za své bludné učení kárán nebyl, ježto prý ona sama (!) kázání jeho v kapli betlemské slýchala a žádného bludného učení od něho neslyšela! A neomalené byly po upálení Husa i stížnosti českých pánů, které poslali samému církevnímu sněmu v Kostnici a v kterých sněm církevní viní z nespravedlnosti (!), uvádějíce, kterak prý byl odsouzený Hus muž »spravedlivý, ctnostný, všech bludů prázdný«!

3. *Není pravda, že Hus byl v Kostnici ve vězení na nohou i rukou spoután, že musel tam hlad snášeti, že nikdo ho nesměl navštíviti, a on že nikomu nesměl psáti.* Vždyť Hus byl jen proto do vězení dán, poněvadž ani papež ani celý sněm nemohli se při něm jinak poslušenství dodělati, ježto přese všechny zápovědi mši svatou sloužiti a bludy své komukoli rozkládati nepřestával.

A to jeho vězení nebylo nižádnou bídnou děrou, když sám Hus svým přátelům, s nimiž byl v neustálém styku, doznává, že se s ním ve všem slušně a důstojnosti kněžské přiměřeně zachází!

A že Husovi v pracích duchovních nikterak bráněno nebylo, z toho jest patrno, že mohl ve vězení svém složiti různé spisy, jako Výklad Otčenáše, Výklad Desatera a i jiná díla; a že mohl zároveň udržovati i rozsáhlé dopisování se svými přáteli, s nimiž sděloval vše, co se s ním dálo!

Ba když se Hus z přílišného duševního namahání ve svém vězení roznemohl, poslal jemu papež sám vlastní lékaře své, aby jemu opět ku zdraví pomohli!

4. *Není pravda, že byl Hus odsouzen nespravedlivě od svých osobních nepřátel a od svatokupců.* Neboť vyšetřujícími soudci jeho byli:

Páleč, jeden z nejznamenitějších universitních profesorů v Praze, bývalý důvěrný přítel Husův, jenž jen proto se od něho odloučil, že jej na bezcestí viděl a přátelskými domluvami na pravou cestu uvésti nemohl. Týž byl pro svou věrnost k Církvi od krále Václava ze země vyhnán.

Dále *Gerson*, kancléř university pařížské, jeden z nejučenějších a nejzbožnějších mužů své doby, jenž pro věrnost k Církvi rovněž byl z vlasti své vyobcován a zemřel pak v úplné chudobě.

Petr Aliacký, kardinál a arcibiskup francouzský, z nízkého stavu k nejvyšším hodnostem povolaný.

Zabarella, kardinál a arcibiskup italský, jeden z nejznamenitějších právníků své doby, muž výtečných ctností a bezúhonné čistoty.

Viviers, kardinál a kancléř římské Církve, muž svrchovaně šlechetný, úctyhodný a pokorný.

A tito věru způsobilí soudcové hleděli Husovi návrat z bludné cesty co možná usnadniti; ale *Husovi šlo více o slávu u lidu, aby o ni doznáním svých bludů nepřišel, než o časný život.* A proto čině liché výmluvy, že nemůže odříci se něčeho, čemu neučil, napsal posléze svým soudcům dne 1. července 1415 osvědčení takové, že odvolati *nemůže* a — *nechce*! Což bylo ovšem to pravé.

Historiograf Dr. Palacký, sám protestant a stranník Husův, vidí se nucena doznati, že »sněm církevní i tenkráte, když již bludové Husovi seznáni byli, ničeho neobmeškal, což by naň slušelo, aby vrchu přísnosti uhnouti se mohl!«

I byl tedy Hus konečně odsouzen, ne ze zášti, ale na základě bludných článků, jež nebyly mu nespravedlivě přičteny, ale jež *v knihách, jeho vlastní rukou psaných, byly shledány, jichž on popříti nemohl, ale odvolati nechtěl!*

5. *Není pravda, že Husovi dopřáno nebylo, aby se z obvinění hájil.* Nebo měl více výslechů od 28. listopadu 1414 do 6. července 1415. Ale on nehledal a nepřijímal poučení od nejvyššího dvoru církevního, co se s učením Církve srovnává a co nikoli: ale chtěl se jen veřejně hádati, aby pak mohl sobě samému vítězství přiřknouti a míti tak slávu již nejen v Čechách, ale před celým světem křesťanským! I tvrdil, že se dá poučiti; ale jen ze samého Písma svatého, ač ono nikterak neobsahuje celého učení Páně, ježto Spasitel poslal apoštoly své ne traktátky psát, ale učit, řka: »Jdouce, *učte* (tedy živým slovem!) všecky národy!« (Mat. 28, 19).

Hus tedy zavrhl veškeré učení Páně, jež apoštolé ústy hlásali, čili ústní podání (*tradici*), a chtěl býti jen z neúplného učení Páně, jež apoštolé jen příležitostně napsali, poučení přijmouti.

Kdo ale měl býti rozhodčím mezi Husem a sněmem?

Kdyby mu byli i sněmovníci skutečně sebe jasněji bludné náhledy jeho i z Písma sv. samého vytkli, byl by on, jakým již byl, zajisté řekl, že on uvedeným slovům Písma svatého zcela jinak rozumí, a nebyl by se opět poddal, ale byl by jen samému sobě vítězství nad celým sněmem přičítal!

Že by Církev katolická, kterou dle přípovědi Páně *ani brány pekelné nepřemohou* (Mat. 16, 18), s kterou On *až do skonání světa býti slíbil* (Mat. 28, 20) a které Ducha svatého, *Ducha pravdy*, poslal, *aby s ní On zůstával na věky* (Jan 14, 16. 17), v pravém učení Páně zblouditi a tak mocnostem lháře od počátku čili branám pekelným propadnouti mohla, měl dle toho Hus za možné; že by však on sám, žádného zaslíbení nemající, jenž ostatně *učení svá stále ponenáhlu předělával*, zblouditi mohl, toho ve své zaslepenosti a chorobné ctižádosti připustiti nechtěl!

Co se ale toho hádání vůbec dotýká, nemohl na ně sněm ani přistoupiti, aby vážnosti své nezadal. Sám Dr. Palacký v příčině té doznává, že »obecní *sněm* církevní představuje *Církev celou* a maje tedy i nejvyšší moc rozsuzovati, co pravým učením Církve jest a co není, nemohl přijímati nějakých vývodů sobě *podřízeného kněze*, jehož věcí bylo, ne sněmu poučovati, ale ho — *poslechnouti*!«

Také žádný řádný soudní dvůr na celém světě s obžalovaným do hádek se nepouští, nýbrž toliko provinění jeho vyšetřuje a ho posuzuje. Kdyby jinak bylo, tuť by každý ničema mohl soudci dokazovati, že on

zákonům proti rouhání, smilstvu, krádeži, na cti utrhání a t. d. zcela jinak rozumí; a že ho tedy soudce odsouditi nesmí a nemůže! Pak by to byl ale skvostný pořádek na zemi! Dle toho také řádný nejvyšší církevní dvůr soudní Husovo učení písemné i ústní zkoumal a shledav 39 vět v něm bludných — pak i původce jich soudil i odsoudil!

Sám Dr. Palacký, stoupenec Husův, v příčině té doznává: »Sbor (sněmovní), neměl-li Husovi přisvědčiti a dáti se od něho posléze mistrovati, musel konečně k odsouzení jeho přikročiti, jak toho žádali zákonové Církve.«

6. *Není pravda, že Hus upálen byl od kněží.* Nebo nejvyšší soudní dvůr církevní pouze *dle své povinnosti k ostatním věřícím* musel vytknouti a vytknul, že se Husovo učení s učením církevním nikterak nesrovnává; a on, an je tvrdošijně a neoblomně hlásá, že jest zlovolným kazičem pravé víry Páně čili *kacířem*. A toho že Církev úřadu kněžského, jehož se svým chováním nehodným stal, zbavuje, a dále ani za svého člena nepokládá!

Avšak dle zákona *občanského*, tehdy již na dvě stě let starého, od císaře Bedřicha, odpůrce papežů, pocházejícího, tak zv. »Schwaben-a Sachsenspiegelu«, považován každý usvědčený kacíř zároveň i za *rušitele míru občanského* čili za *revolucionáře*, jenž proto má býti ze společnosti občanské vyloučen smrtí upálením.

Když tedy Církev musela Husa pro jeho scestné a zatvrzele hájené učení jakožto kacíře odsouditi, odevzdávajíc jej rukoum spravedlnosti světské, přimlouvala se zaň, *aby nebyl usmrcen*, ale v doživotním žaláři držen a tak neškodným učiněn. Avšak *spravedlnost světská dala Husa po zákonu svém upáliti*, když ani, již na hranici stoje, poblouzení svých odvolati nechtěl.

7. *Není pravda, že umřel Hus jakožto mučeník — za pravdu.* Nebo jak mu na soudu, při němž na 200 lidí pod přísahu bylo vzato, i z jeho vlastních spisů i z *obhajování bludů* bylo dokázáno, Hus *pravd křesťanských v jich ryzosti nikterak nehlásal*.

Na smrt šel Hus ovšem s podivuhodnou odhodlaností, věru lepší věci hodnou; avšak proto ještě mučeníkem slouti nikterak nezasluhuje, ježto s jakousi pyšnou chlubivostí na smrt šli již i také mnozí zločinci i sebevrazi!

Při pravých mučennících Páně vyhledává se, aby v pravdě *z lásky k Bohu* a jeho pravdám na smrt šli; a aby byli *mravů naskrze bezúhonných*, aneb aspoň upřímným pokáním napravených. Ale Husovi ctnosti, při mučennících vyžadované, scházely, jak sám Dr. Palacký o něm svědčí, když mu vyčítá *»neústupnost«*; proti nepřátelům *»nešetrnost«*; *»do oka padající chtivost po lásce lidu, po cti a chvále«*; *a že »nepřestával veřejně kárati* (proti vší lásce, úctě a všemu pravu) *vady i poklesky představených*; *a tak lehce zapomínal, že také pokora* (přece základ všech ostatních ctností!) *a poslušenství jsou ctnostmi křesťanskými!«* a že *»korunu mučennickou považoval za vrchol života lidského!*

8. Konečně, jako naprosto nepravdivě je Hus líčen dle duchovního působení svého, tak *nepravdivá jsou i vyobrazení jeho těla!* Nebo Hus byl dle *souvěkého vyobrazení* Oldřicha z Richenthalu, chovaného v universitní knihovně pražské, postavy nevelké, měl obličej vyholený, a kněžský pleš! A vedle toho pohleďme na toho vousatého divadel-

ního herce (!), jak stojí na obraze Brožíkově před svými soudci, anebo jak stál v modelu pomníku na staroměstském náměstí, anebo jak je na bezčetných obrázcích naší doby!

Na soudu nejsou také biskupové s mitrami na hlavách, a nikdo nemá manipl na levé ruce, leč kněz při mši svaté atd.. Tak tu historickou lež v barvách provedl V. Brožík! —

9. Konečně nelze nikterak dle pravdy psáti, jak to Vilímkovy »dějiny« (snad *básně?!*) tvrdí (str. 161), že »*král Václav miloval spravedlnost a pravdu a ku každému měl se upřímně a milostivě.*«

Což pak pisatel řádků těch praničeho neví o tom, kterak spravedlivě (!) a milostivě (!) choval se král Václav ku své manželce Johaně a k arcibiskupovi Janu z Jenštejna? Kterak trýznil duchovenstvo? Kterak utopil sv. Jana Nepomuckého? Kterak zastával se Husa, až mu revoluce jeho přerostla přes hlavu, a on nad tím se rozlítiv, mrtvicí raněn zemřel?! —

Věru člověk neví, má-li se pro tolik nejapných výmyslů, jež se za »dějiny« vydávají, zlobit aneb smát? Ale přítel poctivě psaných dějin díla takovéhoto lidu do rukou s dobrým svědomím věru doporoučet — *nemůže!*

*

Čeho jsem se v těchto řádcích jen krátce dotknouti mohl, to obšírně rozvádím ve svých spisech: »*Kde jest reformace?*« »*Význam husitství pro vzdělanost v Čechách.*« (Obsahující: Kvašení duchů před M. Janem Husem — Duchovní revoluce, způsobená M. Janem Husem — Ovoce duch. revoluce M. Jana Husa); a »*Co nám prospěl Jan Hus? a co Jan Žižka?*« Ku sepsání jich užil jsem svědomitě mnohých důkladných pramenů, jak v nich samých naznačeno. K posledním zejména spisův Palackého, Tomka, detailních studií o husitství probošta Lenze a mnoha jiných.

Spis »*Kde jest reformace?*« i s odpověďmi odporujícím pastorům, dostati lze v knihkupectví Cyrillo-Methodějském; druhé spisy jsou vydány družstvem »Vlast«.

LITERATURA.

LATINSKÁ.

Historia philosophiae. Auctore Dre Josepho Kachník, c. r. theologicae facultatis Olomucensis professore p. o. Editio altera, emendata et aucta. Pretium Cor. 3. Olomucii. Sumptibus R. Promberger, bibliopolae. 1909. Typis officinae princ. archiepisc. Olomucii. — První vydání této učebnice dějin filosofie od profesora Dra Kachníka v Olomouci vyšlo již v roku 1896 a bylo pochvalně přijato. Napsal o něm člen České akademie kanovník Dr. Ant. Podlaha v Časopise katolického duchovenstva tento lichotivý posudek: »Při vší své úsečnosti a stručnosti jest učebnice páně Kachníkova velice obsažná: málo slovy jest tu pověděno velmi mnoho. Zejména jádro různých systémů filosofických vystiženo jest vždy případně a jasně, což nebylo všude úlohou snadnou. Mile dojímají čtenáře zmínky o filosofech českých.« V poslední době uznána byla praktičnost knihy té za hranicemi a zavedena v Americe, v Italii, v Rusku a v Polsku. Lze se tudíž nadíti, že se jí nyní i v Rakousku dostane náležitého porozumění a rozšíření. Učebnice pojednává slohem lehkým a srozumitelným 1. o filosofii řecké, 2. o staré filosofii křesťanské, 3. o novější filosofii moderní a 4. o novější filosofii křesťanské. Toto druhé vydání rozmožll pan spisovatel zvlášť o dějiny filosofie národů slovanských ze svých českých »Dějin filosofie«, které vyšly r. 1904 v Praze. Úprava knihy je vkusná. Josef Herzig.

Ethica Socialis seu Sociologia. Auctore Dre Josepho Kachník, c. r. facultatis theologicae Olomucensis professore publ. ord. Pretium Cor 6·60. Olomucii. Sumptibus R. Promberger, bibliopolae. 1909. Typis officinae princ.-archiepisc.

Olomucii. Především určena jest tato sociologie za učebnici pro ústavy bohoslovecké; za tím účelem, povstavši z přednášek autorových na c. k. fakultě bohoslovecké v Olomouci, psána jest jazykem latinským; proto však přístupna jest kněžím i laikům, kteří odbyli studia gymnasiální a nelze pochybovati, že jí bude hojně používáno, poněvadž obsahuje všechno, co do oboru sociologie náleží! V předmluvě vysvětlen jest pojem sociologie a společnosti vůbec. Hlava 1. jedna o rodině a o státu, o povinnostech rodičů, dětí, pánů, o povinnostech státu vůči poddaným a poddaných ku státu, o daních a povinnostech různých stavů. Druhá hlava věnována jest práci a mzdě; obšírně pojednává o pojmu práce, její ceně, o práci žen a dětí, o právu na práci, o zprostředkování práce, o času práce, o klidu svátečním, o smlouvě a mzdě, o mzdě spravedlivé, o zastavení práce a o tak zvaném Lassalově železném zákoně mzdovém. Ve hlavě 3. dočítáme se o vývoji socialismu, o jeho posouzení a o obhájení soukromého majetku. Předmětem pojednání ve hlavě 4. jest liberalismus vůbec a liberalismus ve vztahu ku rolnictví, řemeslu, obchodu, dělnictvu a ku chudinství. Zde p. spisovatel ukazuje rány, jaké lidstvu způsobil liberalismus a udává prostředky, jakými lze lidstvu a jednotlivým třídám pomoci, všímá sobě zákonodárství novodobého (na př. zákona o nedělním klidu, zákona živnostenského, zákona spolkového a shromažďovacího, zákonů o různých pojištěních), pojednává o spolcích a organisacích katolických (katol. spolky tovaryšů, mistrů, všeodborové sdružení), o spolcích na podporu chudiny a o péči o chudé a nemocné (spolek sv. Vincence a j.). Pan spisovatel nepodává toliko theorii, ale i praxi věnuje náležitou pozornost. Otázka socialní jest dnes na nejvýš časovou; kdo veřejně chce pracovati ať politicky ať ve spolcích, tomu nelze se této otázce vyhnouti. Jest však potřebí patřičného obeznámení a toho poskytne kniha páně Kachníkova, který si v ní učinil heslem slova sv. Otce Pia X.: Instaurare omnia in Christo — vše v Kristu obnoviti. Posudek tento budiž zároveň vřelým doporučením. Josef Herzig.

NĚMECKÁ.

„S. Benediktsstimmen“, měsíčník benediktinův emauzských v Praze. — Před více nežli 17lety vzal jsem časopis zvědavě do rukou, abych se přesvědčil v němčině, a od té doby stal se mou milou lekturou. Přečtu vždy sešit od počátku do konce. A tak se mi zdá, jakoby skutečný duch sv. Benedikta vanul s každé řádky. Hluboká úcta a pile k posvátné bohoslužbě a k pravému církevnímu umění, neobmezená poslušnost a synovská láska k sv. Otci, neotřesená víra, spravedlnost ke každému, to vše zdobí všecky články v »S. Benediktsstimmen«. Najdeš zde hluboké pravdy náboženské v populárním, lehkém výkladu i v poetickém nadšení, najdeš zde popisy znamenitých starých památek, životopisy svatých mužů, ano i články zábavné, jež zároveň mysl zušlechťují. Členové jednoty ustavičného klanění mají zde svou stolnici, aby z ní čerpali předmět svého rozjímání, a milovníci literatury najdou bohatý přehled nových spisů s krátkou a zároveň zdravou kritikou. K tomu píše se o Slovanech velmi slušně, a co u našeho národa chvalitebno, dochází velmi čestného uznání. Voláme upřímně: »Přesvědčte se a zajisté i sami pochválíte »S. Benedikts-Stimmen!« —

Ke konci ještě zajímavou poznámku: Jsou tomu asi čtyři léta. Byl jsem tehdy v Praze a setkal jsem se s Drem Loskotem. »Kam pak bych vás vedl,« praví ke mně, »abyste viděl a slyšel něco skutečně krásného!« A po malém rozmyšlení vede mne na Smíchov k sv. Gabrieli na nešpory. Chtěl jsem modliti se spolu z brevíře, ale společník mi nedal: »Jen poslouchejte a divejte se! Není to krása? Není zde kus středověku?« Sám jsem mnoho nebyl překvapen. Zdálo se mi, že vidím a slyším něco známého. Ano, bylo zde to, co jsem vyčetl a vycítil ze »S. Benediktsstimmen«. Že by byl Dr. Loskot tehdy »v srdci« jiným, nežli nyní, pochybuji, poněvadž jsem jej více pochopil a poznal, nežli snad u mne vycítil. A hle, jaký účinek na něj měla poesie a živá víra, jíž pěstují emauzští benediktini ve svém časopise! Není-li to nejlepším jejich doporučením? Kéž by byly bývaly jejich cesty cestami dra Loskota, místo těch cest, kterými kráčel, hledaje upokojení svého rozháraného svědomí mezi modernisty a jinými nešťastníky! *Bohumír Tomíček.*

A. Peters: »Klerikale Weltauffassung« und »Freie Forschung“. — Je to odpověď na vyjádření dra Mengra v »Neue Freie Presse« po řeči Luegrově proti universitním zlořádům. Poučná kniha. Zásadně nepodává nic nového o dávno známém sporu mezi náboženstvím a vědou. Velmi zajímavou jest však tím, že podává mnoho p o d r o b n o s t í z boje volné vědy proti křesťanskému názoru světovému, čili jak se nyní říká: »klerikalismu«. Autor dokazuje, jakou lží jest, že

volná věda slouží, jak předstírá, pravdě a jen pravdě, a že klerikální věda jest v otrockých poutech dogmat a církevní autority, nezasluhujíc tudíž jména vědy. Hojnými citáty dokazuje, jak nevědecky počíná si moderní věda a její zástupcové, universitní profesoři. Hlavním měřítkem vědeckosti jest jim protiklerikálnost. Vědeckým jest jim i sprostý pamflet jako u Wahrmunda, ba i podvod jako u Haeckela.

Spisovatel osvětluje důkladně nedávné surovosti proti katolickým studentům universitním. Člověk se až stydí, že je něco takového možno v katolickém Rakousku, a kdo má ještě opravdu náboženské přesvědčení, musí se co nejrozhodněji opříti takové vědě. Mimovolně se tážeme: »Čím to, že se s námi tak zachází?«

Jedna z příčin této troufalosti volných vědců je v nás samých. Proč se právě o ni zmiňuji, povím na konec.

Mnozí učení přívrženci volné vědy nejsou si ani dostatečně vědomi své nevědomosti a nespravedlnosti ku katolickému názoru. A my sami jsme tím vinni. — Katolická kritika nepřibije mnohdy, jak by se patřilo, na pranýř nevědeckou směłost, s níž vědecká a literární díla svobodné vědy překrucují a znetvořují katolické pravdy víry a mravů. Nezřídka pomine katolická kritika podobné hrubé kopance pravdy a spravedlnosti mlčením nebo dotkne se jich jen špičkou prstů a to jen nejněžněji a v rukavičkách. Zmíní se jen letmo, že se spisovateli vloudily maně do péra některé »nepřípadné« názory, a pak se za to tím chvalněji zdůrazňuje vědecká a literární cena díla. Tím se stává, že zástupcové »objektivního bádání« si neuvědomí, že jejich jednání je paškvilem vědecké spravedlnosti.

Naopak zase upozorňuje nezřídka katolická kritika, aby ukázala svou nestrannost a objektivnost až přílišně na vedlejší chyby katolických autorů a odsuzuje je s nespravedlivou přísností. Z toho následuje, že svobodná věda prohlašuje inferioritu katolické vědy a literatury jako holou pravdu, uznanou samými katolíky a pak že má záminku nečísti katolických děl a vůbec jich nedbati.

Konečně jsou leckde katolíci, kteří ač prohlašují slavně a rozhodně svůj katolicismus, přece přímo a nepřímo slouží za agenty svobodomyslných idejí a zajmů. Ti jsou svobodným vědcům vítáni. Nazývají je zástupci pravého katolicismu, katolickými autoritami a odvolávají se na ně. Není to zjev jenom novodobý. Vždy byli takoví katolíci a byli to především ti, kteří zvláště když se chtěli k něčemu došplhati, v slově i písmě trpěli velikou zapomínavostí základních katolických pravd a velikým nedostatkem katolického sebevědomí. Proč? Vyznávati mužně celý, nezkomolený katolický názor světový a životní ve veřejném životě, v politickém, socialním, vědeckém a literárním oboru je totéž jako plavati proti proudu. (Str. 402, 403.)

Právě tato okolnost jest jednou z chyb, jež sv. Otec vytýká modernistům. Katolíky se nazývají a dušují se na to, vskutku však jsou svobodnými mysliteli. Odtud ona rozháranost duševní, nejistota o povinnostech a cílech člověka, pochyby, co je pravda a co je klam. Kolují tu pravé a falešné peníze. Falešné svádějí obecenstvo svým nápisem a rázem zevnějším, šidí je však svým vnitřním bezcenným obsahem. Dobře nazývá proto Peters modernismus »penězokazem ve velkém«. Výrazům jako: náboženství, víra, svoboda svědomí atd. svléká jejich objektivní smysl, přikládá jim subjektivní, libovolný význam, s nímž je posílá do oběhu. (Str. 151.)

V opak oněch obojživelních katolíků doporučuje spisovatel, aby se rozhodní katolíci učili od nepřátel: 1. bezohlednosti, s niž odpůrci křesťanství uplatňují všude bez obalu svůj životní a světový názor; 2. neústupnosti, jež nevydává ani písmeny z »volných idejí« a nepřipouští ani nejmenšího ústupku našemu »klerikálnímu« názoru světa a života; 3. solidárností, jež je všecky, přes ostatní jejich neshody, v celek pojí, kde jde o to, aby »klerikalismus« byl potírán. (Str. 404.)

Dokladem, že nerozhodnost a rukavičkářství katolíků vůči neomaleným útokům falešné moderní filosofie má též velikou vinu na nynějším zmatku, jest výrok slavného filosofa španělského Balmesa před více než padesáti lety. Píše: »Zdá se mi, že nevěrci a protestanté neustálým křikem o duševním otroctvu katolíků dosáhli z velké části svého nekalého úmyslu. Neopatrným vpravili aspoň to přesvědčení, že naše závislost na autoritě církevní ve věcech víry ochromuje ducha a ničí svobodu bádání i ve věcech víry se netýkajících tak úplně, že jsme dokonale neschopni vznešené a svobodné filosofie. — Máme obyčejně neštěstí, že nássoudí, neznajíce nás, a že nás odsuzují, aniž by nás byli vyslechli. Autorita, kterou církev má nad rozumem věřících, neomezuje nijak spravedlivou a rozum-

nou svobodu, již naznačují slova Písma svatého: »Svět vydal hádání jejich.« (Kaz 3. 11.)

A nyní příčinu, proč jsem právě toto vybral z knihy Petersovy. — Od vzniku svého byla »Vlast« nepřítelkyní smlouvané polovičatosti. Hájila rozhodně katolický názor ve všech oborech své působnosti a nebála se říci pravdu i těm, kdož právě hráli nebo »chtěli hráti prim a dovolovali si falešné tony. Vzbudila si tím ovšem mnoho nepřátel; ale vývoj událostí dal ji za pravdu a ukázal, že zaujala stanovisko správné, že se chopila taktiky, jež jediná přivésti může katolicismus k vítězství a platnosti společenské. Platilo vždy, platí i dnes, platí všem i sebe větším učencům a umělcům slovo Kristovo: »Kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.« (Mat. 12. 30.) *Alfons Pryč.*

Bericht des Privat-Waisenhauses zu Sct. Johann dem Täufer in Prag 446-II. für das Jahr 1908 (Schuljahr 1908-1909). — Obsažná publikace o 150 stránkách, z nichž 38 věnováno jest čestným pamětním listům se jmény: první dobroditelky ústavu, císařovny Marie Teresie, zakladatelů ústavu z r. 1773: Kašpara Heřmana z Küniglů, c. k. apelačního rady, Petra Pradatsche (Bradáče), pražského obchodníka, Jana Krinera, pražského obchodníka, a Jiřího Ludvíka Malvieux, továrníka rukavic, pak ostatních vynikajících příznivců a dobrodinců, jakož i zakladatelů nadací až do nejnovější doby. Z činnosti tohoto německého lidumilného ústavu, jenž zmiňuje se také o domnělých na ústav mířených demonstracích pouličních (dne 18. října 1908), na 5. straně výroční zprávy uvádí: »So haben die Demonstranten in würdigster Weise zum Jubiläumswerk unseres Kaisers »Fürs Kind« beigetragen. Sie haben Waisenkindern Steine statt Brot gereicht. Sie haben gegen eine Anstallt gewütet, die mit deutschem Gelde in edelster und weitgehendster Nächstenliebe schon viele Hunderte tschechischer Kinder erzogen hat; nicht germanisiert — nein! Ihnen nur durch die Kenntnis der deutschen Sprache ein Mittel in die Hand gegeben hat, ihren einstigen Wohltäter, das deutsche Volk, umso fanatischer zu bekämpfen« — uvádím tyto zajímavější roční číslice: ve správním roce 1908 bylo v sirotčinci u sv. Jana Křtitele 63 chovanců; 16 bylo v požitku nadací, 41 vydržováno bylo na náklad vlastního fondu ústavu a 7 chovanců platilo strávné. Při sirotčinci jest pětitřídní chlapecká škola obecná s právem veřejnosti, kterou mimo chovance navštěvovalo ještě 77 žáků jakožto externistů ústavu. Právo veřejnosti škole při sirotčinci uděleno bylo výnosem c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 7. března 1882 č. 3537. Vedle 5 učitelů literních působili jako učitelé náboženství otcové z řádu Benediktinů Emauzských, a to: B. O. P. Richard Kellerhoff a P. Ildefons Lichtenstein. Poučnou stať o zdravotnických poměrech v sirotčinci podává domácí lékař dr. Rudolf Funke; týž provází zprávu svou statistickým přehledem a uvádí u každého chovance také přesný nález o zraku jednotlivců. Obsažný článek z péra učitele Alfréda Ludwiga o péči o tělo a otužilosti, znějící rodičům a pěstounům, jest hoden povšimnutí a zasluhoval by, aby alespoň jako článek kalendářní došel rozšíření co nejhojnějšího. Po účetnických zprávách následují výkazy a bilance jednotlivých nadací, z jejichž sumárního přehledu vyplývá, že součásti celkového fondu sirotčince, a to: vlastní fond (na penězích 3114 K 56 h, v cenných papírech 326.400 K), stavební fond, nadace: císaře Františka Josefa, císařovny Marie Teresie, Jana Adolfa knížete Schwarzenberga, České spořitelny, J. B. šlechtice Riedla, Jana Gustava Pilze, Matěje Geigera, Františka svob. pána Ringhoffera, Josefa Edvarda Kruga, Jana Novotného, P. Antonína Tippmanna, Jana a Adély Villicusových, Laurenzova (přítele sirotků), Anny svobodné paní Rogoiské, Alžběty hraběnky Quaskové, Eleonory z Dotzauerů, dvor. rady Františka Ullricha, Václava a Alžběty Douskových, representuji znamenitý obnos 900.895 K 54 h. — Celková vydání ústavu vykazuje účetní zpráva obnosem 59.270 K 67 h. —

V ředitelstvu ústavu, jenž jest dílem zednářské lože »u tří korunovaných hvězd«, zasedá od r. 1896 jako náměstek předsedy ředitel Klárova ústavu slepců v Praze (dílo katolika prof. dra. Aloise Klára), Emil Wagner, zároveň člen ředitelstva ústavu pro výchovu slepců na Hradčanech. Tím potvrzena jest vnitřní koalice humanitních ústavů rázu čistě světského, jichž direktoria po většině okupovali Němci.

Sirotčinec u sv. Jana Křtitele vznikl takto: Po velké úmrtnosti v Praze následkem moru a hladu zbylo mnoho sirotků, kteří se živili žebrotou. Osudem tolika osiřelých dítek dojati, usnesli se lidumilní členové lóže „u tří korunovaných hvězd“ s velmistrem hrabětem Kašparem Heřmanem Küniglem v čele, že založí vychovací ústav pro chudé sirotky; sbírky mezi zednáři provedené měly tak bohatý výsledek, že již r. 1773 zřízen byl na t. zv. „tůních“ v Praze-II. ústav pro

25 sirotků, k čemuž zemské gubernium ochotně přivolilo. Na památku toho ražena medaile, na jejímž líci nalézal se sv. Jan Křtitel s beránkem pod září hvězdou a s obpisem »Charitas nos vocat«, na rubu pak zednářské kružidlo a úhelnice se září hvězdou uprostřed, kdežto nahoře bylo ještě devět hvězd ve věnci umístěno. Korespondence a výroční účty sirotčince opatřeny byly znakem lóže, třemi korunovanými hvězdami.

Nespadá v rámec recense knižní, rozepisovati se o t. zv. humanitních snahách různých lóží, ale zasluhuje zmínky, že i pražský ústav hluchoněmých, jenž má nyní rozkošné sídlo za zahradou druhdy hrabat Kinských, jest dílem lóže »u devíti hvězd«, o něž sám císař Josef II. velice se zajímal.

Sirotčinec u sv. Jana Křtitele byl od vzniku svého a jest až dodnes ústavem výhradně německým a vládne, jak z účetní zprávy uvedeno, znamenitým fondem nadačním — a tu mně připadá mi na mysl, kolik ústavů českých, založených v duchu ryze katolickém, a věnovaných péči o děti opuštěné, zanedbané, stěží jen vychovává počet dítek daleko menší a zápasí při tom s nedostatkem místa a s nedostatkem peněz. Těm a takovým pomocnou ruku podati, jest vznešeným úkolem českého katolického lidumilství — ústavy takové musí získati velké fondy místo malých almužen a potom budou trvalými dokumenty neunavného milosrdenství, citem lásky osvícených duší křesťanských. *Jan Voborský.*

Freidenkerschlagworte. Kritisch geprüft von Dr. Franz Meffert. 64 str. M. Gladbach 1909. Volksvereins-Verlag. Cena 20 Pf. — Ve spise přítomném vystupuje spisovatel, známý již různými zdařilými pracemi apologetickými, proti agitaci volných myšlenkářů, právě v našich dnech opět s tolikerým úsilím podnikané. Spisovatel podává nejdříve charakteristiku volnomyšlenkářů a vytýká jim zvláště nevědomost a nevědeckost, dovolávaje se na důkaz toho mimo jiné též doznání samých volnomyšlenkářů. V dalším ukazuje autor, že volnomyšlenkářství směřuje k odmítnutí víry ve zjevení Boží, víry v učitelskou moc církve, jako prý člověka úplně nedůstojné, a odmítá výtky a vyvrací námitky jejich proti víře činěné, zejména výtku, že náboženská víra a moderní věda, zvláště věda přírodní, nedají se spojiti. Po té probírá postavení volnomyšlenkářů k důkazům existence Boží, k účelnosti světa a přírody, jejich námitky proti účelnosti a konečně jejich poměr k bibli. Je patrno, že spisovatel všiml si všech námitek volnomyšlenkářů, jež slovem a písmem proti základním pravdám křesťanským byly proneseny. Těžiště spisu spočívá ve vývodech o přírodě jako vůdkyni k Bohu, především v důkazu existence Boží z účelnosti přírody. Kdo agitaci volnomyšlenkářů zná, ví, jak velikou úlohu hrají domnělé neúčelnosti v přírodě v jejich útocích. Proto uvítati dlužno, že zvláště obšírně spisovatel o těchto věcech pojednal. Obsáhlý rejstřík usnadní použití spisu, jenž poskytne v boji proti volné myšlence dobrých zbraní a svou lácí k hojnému rozšíření dobře se hodí.

Das Allerheiligste Sakrament, das wahre Brot der Seele. Ein Belehrungs- und Erbauungsbuch für das christliche Volk von Prälat Dr. Jos. Walter. Vierte verbesserte Auflage. Brixen 1908. Buchhandlung des katholisch-politischen Pressvereines. Cena váz. výtisku 3 K. — Asketické spisy praeláta Dra. Waltera, probošta v Innichen a před tím spirituála v městském semináři brixenském, těší se vždy větší oblibě, jak opětovaná jejich vydání ukazují. A zasluhují také plnou měrou této obliby. Vynikáť spisovatel u velké míře vzácným darem nejhlubší pravdy náboženské vykládati populárně, tak aby od čtenáře jasně a správně byly pochopeny, a co je hlavní věcí, přesvědčivým výkladem jej pohnuly, by jasně poznaných pravd netoliko vnitrně si vážil, je miloval, z nich se těšil, nýbrž pravdy tyto také v plném jejich rozsahu v denním životě a konání plnil. To vše plnou měrou také platí o spise přítomném, jenž je věnován nejláskyplnějšímu tajemství náboženství našeho, nejsvětější svátosti oltářní. Spis svůj, látku všestranně vyčerpávající, rozdělil autor na dvě části. V první, nadepsané: »Podstata a účinky nejsvětější svátosti oltářní«, mluví v několika dílech o předobrazech nejsvětější svátosti oltářní (strom života, beránek velikonoční a manna, chleby předložení a podpopelní a dva zázraky rozmnožení chlebů). Pak mluví o zaslíbené nejsv. svátosti oltářní, vykládaje tu známá slova božského Spasitele u Jana 6, 47 n. Po té s touže důkladností pojednává o ustanovení eucharistie, probírá zázraky, jež nejsvětější svátost v sobě obsahuje, a jména její, aby pak přešel k účelu ustanovení této svátosti a k účinkům sv. přijímání —

Druhá část spisu je věnována přijímání a úctě nejsvětější svátosti. Zde pojednává spisovatel nejdříve o vzdálené přípravě na sv. přijímání a ukazuje, jak velikým provinění je nehodné přijímání a jakou kletbu na

člověka uvaluje, dále o bližší přípravě na sv. přijímání, o úkonech pobožnosti, jež třeba před sv. přijímáním vzbuditi. Po té jedná o díkučinění po sv. přijímání a ukazuje tu zvláště, že pobožnost po sv. přijímání má především k tomu směřovati, abychom se s Kristem co nejúžeji spojili, jakož i že nejlepším díkučiněním po sv. přijímání je život pro Krista. Poslední části spisu věnovány jsou častějšímu přijímání, kde autor již bere také zřetel na nejnovější dekrety o tomto předmětě vydané, dále přijímání duchovnímu a návštěvě nejsv. svátosti oltářní. V přídavku následuje řada vhodných modliteb. Jak z uvedeného obsahu viděti, je spis Walterův obsahem velmi bohatý. Žádná stránka tajemství nejsv. svátosti oltářní nezůstala nedotknuta. Vroucí víra a láska k tomuto božskému tajemství mluví k nám z každého řádku. Bylo by vůbec těžko jednotlivosti z knihy vybrati a jako zvláště zdařilé a dobré odporučiti. Nejen pro laika, nýbrž i pro kněze je požitkem pročísti knihu, která dobrých služeb mu prokázati může i při adoraci i při kázáních. Spisovatel zasluhuje vskutku dík čtenářův a spis jeho co největšího rozšíření. Dr. Jos. Samsour.

Ein Echo aus dem Mittelalter! Was bezweckt der Zentralverein für Hauskrankenpflege und was erreicht er? Ihrer heiligen Ahnfrau und Namenspatronin Elisabeth zum Wohle der armen Kranken, gewidmet von M. A. E. S. Wien 1909 Im Selbstverlage des Vereines. — Spisovatelka této brožury, jížto jest, jak nám řečeno, velice čilá a horlivá komtessa Marie Sylva-Tarouccova, rozdělila si práci svou na pět částí, z nichž první nadepsaná »Hauskrankenpflege« podává zajímavý monolog jistého Mayera, v němž on vypravuje, jak se zbavil pití kořalky a přivykl řádnému rodinnému životu. Jest to velice vhodný úvod tohoto spisku. Část druhá označena »Der Zentralverein für Hauskrankenpflege« vypisuje organisaci, prostředky, výkony a záměry spolku tohoto i pro venkov, část třetí fysickou nouzi a morální bídu, část čtvrtá způsoby, jak by se nejúčinněji spolku mohlo pomoci, část pátá návštěvy chudých, jejich příklady, skutky milosrdenství a jejich vliv a jejich ovoce. Četné příklady pohnou zajisté každým, kdož brožuru tuto (38 str.) čísti bude, že nejen sám dle možnosti spolku tomuto přispěje, ale i mezi přáteli a známými příznivce mu získá. J. Fabian.

Emmanuel-Kalender 1910. Eucharistický kalendář pro lid. IX. ročník. Nákladem Otců Nejsvětější Svátosti Oltářní v Bolzanu. Cena 50 hal. Strana 106. Menší 4a. Velmi potěšitelně zkvétá a rozšiřuje se v poslední době mezi všemi křesťanskými národy upřímná úcta k Nejsvětější Svátosti Oltářní. Za tím účelem je založeno několik bratrstev a vydávají se četné časopisy. Doplňkem těchto je také kalendář nahoře jmenovaný.

Na přední straně úhledného tohoto kalendáře jest obraz monstrance se značkou »IHS«, jakož i obraz kostela a kláštera Nejsvětější Svátosti v Bolzanu, kde knížka ta se vydává. Pro nás není nezajímavo, že na předním místě v kostele tomto ustavičného klanění se je obraz našeho zemského patrona a dědice země české, sv. Václava, který po všechen život svůj byl nadšeným ctitelem Nejsvětější Svátosti Oltářní a ubíraje se jí do kostela Staroboleslavského pokloniti, vydechnul šlechetnou duši svou ve smrti mučennické.

Obsah kalendáře vesměs odpovídá jeho nápisu: básně, články poučné, povídky i obrázky odnášejí k úctě Nejsvětější Svátosti Oltářní. Již kalendarium jest proloženo pěknými obrázky a stručnými životopisy svatých ctitelů Nejsvětější Svátosti Oltářní. Děj povídek jest nejvíce vložen do krajin alpských a tyrolských s četnými reminiscencemi na právě minulé století jubileum hrdinného boje věrných Tyrolanů za svou svobodu. Kratinké články poučné obsahují lidová rozjímání, zajímavé zprávy a drobnosti eucharistické z celého světa. V části této (Str. 99) děje se také zmínka o eucharistických sjezdech v Praze a v Brně.

Kalendář »Emanuel« způsobí každému úpřímnému ctiteli Nejsvětější Svátosti Oltářní radost nemalou. Ale i každý jiný soudný čtenář najde v něm hojnost četby zajímavé i poučné a vzdělávací. Úprava kalendáře je velmi pečlivá, obrázky pěkné, rovněž přidán velmi úhledný barvotisk, představující nejsvětější Srdce Pána Ježíše. Dr. Rudolf Zháněl.

Der Antichrist. Ein Beitrag zur Schulfrage der Gegenvart von Dr. Caspar Schwarz, Präsident des katholischen Schulvereines für Österreich. Vierte Auflage. Preis 50 Heller, mit Postversandt 60 Heller. Der Reinertrag wird den Unterrichts- und Erziehungsanstalten des katholischen Schulvereines für Österreich. Po předmluvě a případném úvodu pojednává se v této časové brožuře (52 str.) o zápase o školu v cizině, a to ve Francii, Německu, Italii a v Anglii, ve zvláštním pak odstavci v témže boji v Rakousku; potom ukázáno na program tak zvané »Volné školy«, její účel, pravdymilovnost (zde pozoruhodna jest odpověď barona Hocka

na list biskupa lineckého k duchovenstvu ohledně spolku »Volná škola« — list i odpověď jsou tu slovně uvedeny) a původ. Dále dovoděno, že »Volná škola« jest proti zákonu a vrchnosti, že záhadou jest trpělivost jistých kruhů k podvratnému svobodnému zednářstvu a jeho dceři »Volné škole« — že za takovýchto poměrů nemůže spoléhati než na sebe, že také již lid katolický den od dne počíná se více hýbati, že netušené vzpruhy dostalo se životu našemu v katolických spolcích, že nejjistější záruku vítězství skýtá nám katolická církev, odsouzení »Volné školy« od rakouského episkopátu atd. Ježto i u nás má nevěrecká »Volná škola« dosti přívrženců, kteří by rádi se školy katoliky vystavěné, katoliky vydržované a katolické děti vyučující všeliký ráz nejen katolický, ale náboženský vůbec setřeli — upozorňujeme na pěknou tuto brožuru, jež ukazuje »Volnou školu« v pravém světle; podávát proti zastancům a velebitelům jejím hojnost vydatné zbraně — a té jest zajisté v tomto zápase o školu každému nutně třeba. Doporučujeme.

J. Fabian.

Haec laquere et exhortare. Wochenschrift für homiletische Wissenschaft u. Praxis. II. ročník č. 1—52. 2 díly, stran 520 a 512 1907/8. Mezi vlastnostmi, které má míti každý kazatel, chce-li s prospěchem za dnešních dnů kázati, patří dle všech theoretiků i homiletů: časovost. Ovšem snáze je theoreticky určiti, v čem záležeti má časovost, ale velice nesnadnou v praxi skutečně časově kázati. Pro naše spolubratry, kteří působí na německých osadách, vydává ve Vídni emeritní profesor dr. P. Konstantin Vidmar, benediktin škotského vídeňského kláštera, nyní farář v Martinsdorfě u Vídně, osvědčený homilet, který dlouhá léta v tomto oboru pracoval a psal, již po dvě leta výborný homiletický týdenník pod názvem: Haec loquere et exhortare. Nelze upříti redakci, že podařilo se jí získati celou řadu osvědčených spolupracovníků, kteří pomohli, že list je nyní velice oblíben nejen u nás, ale hlavně za hranicemi naší říše.

Druhý tuto oznámený ročník započal první nedělí v říjnu 1907 a došel do poslední neděle v měsíci září 1908. Každé číslo mívá obyčejně dvacet stran textu formátu „Vlasti", v čele bývá krátký latinský komentář k nedělnímu evangeliu, pak následuje šest, někdy i více vesměs dobrých kázání, a to na příští neděli (číslo dojde vždy v pondělí a má datum příští neděle), na svátky v týden připadající, kázání cyklová, obyčejně i exhortu pro studenty, příklady a jiné — tedy velká rozmanitost a všeho lze s prospěchem použíti. Časopis úplně respektuje naše poměry, neboť má kázání na sv. Jana Nepomuckého, na sv. Prokopa a na sv. Cyrilla a Methoděje. Má-li některý odběratel nějaké přání, vždy ho redakce, je-li vůbec možno, vyplní, tak na př. má někdy i stavovská kázání, pro vojáky. Časopis je tak bohatý obsahem, jak zřídka který německý téhož odboru. Themata bývají vybraná, nikdy trivialní nebo opotřebovaná, obyčejně časová a vždy pěkně podána. Každému, kdo potřebuje kázání německá a chce s užitkem slovo Boží hlásati, nelze tento výborný časopis dosti doporučiti. Předplácí se na celý rok 15 K v administraci Wien XIII-4 Hermsdorferstrasse 19. Ignát Zháněl.

Volksbücherei. Band 57.—65. Graz und Wien. Verlagsbuchhandlung »Styria". Se zájmem pročetl jsem další svazky v pravdě lidové knihovny »Volksbücherei«, vycházející ve volných lhůtách ve Štýrském Hradci. Svazek 57 nese tituly »Blütengärtlein des heiligen Franziskus von Assisi und einiger Gefährten.« Aus dem Italienischen von Georg Muhr. Jest to překlad nejoblíbenější lidové knihy italské, zvané »Fioretti di San Francesco«, obsahující vybrané příběhy ze života sv. Františka z Assisi, napsané koncem 13. a začátkem 14. století. Nemáme tu zevrubný životopis tohoto od Boha nejvýš osvíceného světce, jen kytičku, složenou z jednotlivých příhod v jeho životě, které krátce vypisují jeho vznešené ctnosti, svaté působení, jeho divy, dále příhody jeho soudruhů-bratří, sv. Kláry a na konec vylíčení divu se sv. ranami Kristovými, světci vytisknutými. jeho svatořečení a zázraky posmrtné. Čtení vážné ale mile povzbuzující. — Svazek 58. »Der Garteigänder der Königin.« Historischer Roman aus der Hugenottenzeit. Nach Th. Buet frei bearbeitet von A. Zingeler. Látka k tomuto románu dějepisnému vzata jest z bojů náboženských ve Francii za vlády královny Kateřiny. Hlavním hrdinou jest šlechetný a statečný vévoda z Guise, František Lothrinský, který pevně stál při královně a korunu královskou hájil; byl vítězem v mnohých bojích, často na hlavu porazil protestantské Hugenotty. Proto jej protestanté nenáviděli, o život mu stáli, až konečně návodem admirála Coligny a duchovní hlavy Hugenottů Theodora Bezy zákeřnicky byl zavražděn poblíž Orleanu r. 1563. Zavraždění předáka katolického, vévody z Guisy, bylo předehrou tak zvané Bartolomějské noci, jejíž přední oběti byl admirál Coligny. Toho ovšem republikáni oslavují, jako téměř se všude děje nepřátelům církve a víry katolické. — Svazek 59.

»Die Lambertuszelle« Erzählung aus dem achten Jahrhundert. Von Romuald Pramberger. Děj této zajímavě psané dějepisné povídky odehrává se ve Štýrsku, a to v 8. století, kdy obydleno bylo kmenem slovanským, té doby ještě pohanským. Poblíž slovenské dědiny Laznice byla keltická ves, jejíž obyvatelé byli křesťany a pomalu i svým sousedům, ovšem potajmu, křesťanství sdíleli, až sám starosta laznický Znonimír, pozdější vévoda celého kmene slovenského, vzav si za manželku křesťanku, stává se křesťanem. Znonimír navázal styky s mnichy křesťanskými v Bavořích, povolal je do svého území, kdež se u poustevny sv. Lamberta usadili, klášter vystavěli a odtud, podporováni jsouce obrácenci domorodými, křesťanství pomalu mezi pohany s dobrým výsledkem šířili. V povídce líčí se různé boje, tehdejší poměry, obyčeje a zvyky pohanských Slovanů, o nichž spisovatel velmi příznivě píše. Nám jest jen litovati, že kraje ty byly poněmčeny a nezbylo v nich po Slovanech leč několik názvů místních. — Svazek 60. »Aus'n Tiroler Landl«. Tiroler Bergbauerng'schichteln, Neue Folge von: Zwischen Joch und Ach'n von Hans Schrott-Fiechtl. Mit 18 Illustrationen von B. Konrad. Jak název napovídá, jsou to tu vážně, tu žertovně vylíčené příběhy ze života bodrých horských Tyrolanů; živě čtenáři před oči předvádějí život jednotlivců i celých rodin a obcí, na svéráznost lidu tamějšího poukazujíce. Povídky jsou velmi zajímavé a poučné, any snaží se ukázat, že i venkovský lid z pokroku může těžit. Obrázků je celkem šest, vesměs zdařilých. — Svazek 61. »Der Dukatenhof«. Erzgebirgische Dorfgeschichte. Von Karl May. Povídka tato jest dějem bohata a velmi živě líčena. Syn bohatého rolníka, majitele »dukátového statku«, Jindřich a chudé vdovy syn František byli od dětství přáteli, až je v létech jinošských rozdvojila láska ku sličné Anně, dceři poručíkově, který na čas přišel do hor, učinit přítrž řádění podloudníků. Jindřich, chtěje se zbaviti soka, místo Františka zastřelil otce Annina, Františkovi spuštěnou kládou přerazil obě nohy, tak že se stal mrzákem, a potom přinutil Annu, aby se stala jeho (Jindřichovou) ženou. Zatím co František žebrotou a dovedným kreslením podobének střádal sobě jmění, Jindřich odcizil se víře, upadl, veda život rozmařilý, do rukou lichvářů a konečně stal se „králem“ podloudníků, na jehož polapení vypsána cena. Pokusil se o to chudých rodičů syn Vilém, který zároveň chtěl si získati ruku dcery Jindřichovy Emmy. Pokus jeho se podaří. Za to však Jindřich, chtěje Vilémovi, aby se zbavil nemilého nápadníka své dcery, totéž učiniti, co kdysi provedl Františkovi, sám přijde pod kládu spuštěnou o obě nohy. Tak jsou oba bývalí sokové mrzáky a Jindřichovi nadto hrozí ztráta statku. Sokové však se smíří a pomocí Františkovou zachráněn byl statek, který převzali Vilém s Emmou. Autorem jest světoznámý románo- a cestopisec Karel May. — Svazek 62. »Volkserzählungen«. Von Martin Feichtlbauer. »Im Goldfieber. Ein Roman aus dem Kapland. Von Erich Friesen. »Volkserzählungen« obsahují 4 pěkné obrázky. 1. „Zu spät.“ Venkovská dívka touží po životě městském a odchází proti vůli matčině do města, kdež i matku zapřela. Zklamaná vrací se domů, ale pozdě; již nemůže matku odprosit, která náhle zemřela, jen pokání činit. 2. „Treu dem Vaterland“ jest episoda z tyrolských bojů na osvobození vlasti z roku 1703, v níž se líčí statečnost Tyrolanů. 3. Obrázek „Aveläuten“ jest poutavé vylíčení, kterak intelligentní muž nabude při nemoci své manželky zase pevné víry. 4. „Schweres Opfer“. Kněz obětuje život za své ovečky. Sám jsa nemocen, podnikne obtížnou cestu ku zaopatření nemocného a tak místo ku matce a sestře, které se jeho návštěvě těšily, přichází předčasně do hrobu. Román „Im Goldfieber“ líčí snahu světáckého lorda Roberta, který chtěl podvodně odloudit svou svěřenku Irmu jejímu hodnému snoubenci, aby si pomohl jejím jměním. Vítězí pravda a spravedlnost. Irma ujme se svého snoubence, osvobodí jej svou ráznosti, kdežto podloudný lord upadá do rukou spravedlnosti, aby za své zločiny pykal. Román čtenáře znamenitě pobaví. — Svazek 63. „Frau Corentine“. Roman von René Bazin. Deutsch von C. Schertel. Paní Corentina, choť továrníka Herecce, žila s dcerou Simonou od muže odloučena, vedouc výnosný obchod. Simona, dospěvši 16 let, touží po otci. Matka její, bojíc se ztratit dceru, kdyby tato volila zůstat u otce, da se pohnouti k tomu, aby se muži opět blížila, s kterým jej skoro jen tchyně samotná rozdvojila. Její pokus byl marný; za to však Simona byla šťastnější. Podařilo se jí i přes začátečný odpor babiččin rodiče své smířiti, sebe i je šťastnými učiniti. Též i líčení jsou velmi zajímavy.

(Pokračování.)

ČESKÁ.

Hlasy katolického spolku tiskového. — Ročník 40. Číslo 1. J. Ježek. Hrdinky. Číslo 2. Z knihy života. Řada 1. Několik obrázků. Z polského vybral a podává: Václav Tumpach. V Praze. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla, 1909. — Název čísla 1. »Hrdinky« vystihuje obsah knížečky. Pan spisovatel podává veřejnosti několik příkladů dívek a žen hrdinných z rozličných národů a různých dob. Svou sbírku zahájil statečnou dívkou českou, Evou Popelovou z Lobkovic. Byla dcerou Jiřího Popela z Lobkovic, od r. 1585 nejvyššího hofmistra království českého, který byl po 13 let nevinně žalářován. Eva Popelovna vyznamenala se hrdinou láskou ke svému otci, věrně po boku jeho trvajíc a všechno na jeho obranu a vysvobození podnikajíc, až sama uvězněna byla. Zemřela brzo po otcově smrti v mladém věku. Stejně rázně a obětavě vedly sobě: Lady Nithisdalová, která manžela svého ze žaláře vysvobodila, Praskovja Grigorjevna Lupalová a Nahyla Černiková, obě dívky své otce do vyhnanství ve věku mladistvém provázevší a dalekou cestu podniknuvší, aby jim milost vyprosily, a Leontina Nikolová; tato stala se z lásky k choré matce opatrovnicí v ústavu ch romyslných a tam ji po 37 let ošetřovala. Jako vzory zmužilosti ve válce a v bojích, tu skutkem, tu slovem, uvedeny jsou: Jana či Panna Orleánská, nedávno za svatou prohlášená, Marula z ostrova Lemnos, Anna Žofie Chránovská, Ljubica, choť Miloše Obrenoviče, Augustina, dívka saragoská, a prostá dívka služebná, Moravanka Františka Klárová. Statečností u víře vynikly: Kristina, královna švédská, dcera po známém nepříteli katolicismu Gustavu Adolfovi, Žofie Svěčinová, volivší pro víru vyhnanství, Kateřina hraběnka Roztopčinová a princezna Natalie Naryškynová, která stala se i milosrdnou sestrou. I hrdinky v rouše řeholním tu nalézáme: sestru Plasidu, vyznamenavší se svou neohrožeností a duchapřítomností, a sestru Marii Teresii, jíž dostalo se r. 1889 na bojišti za bezčetné skutky hrdinné rytířskeho řádu čestné legie. Při záchraně lidských životů vyznamenaly se neohroženou zmužilostí: Grace Darlingová, Helena Petriová, 8letá Bedřiška Deijerová, Marie Čaunová a Pavlina Poncová. Zdraví a majetek pro záchranu obyvatel rodného městečka obětovala stařenka Petersonová a pro zachování životů svých žáků život dala učitelka Porterová blíže Nového Yorku v Americe. Již tento náčrtek dává nám usoudit, jak zajímavo a pozoruhodno jest vypravování spisovatelovo. — Číslo 2. »Z knihy života« obsahuje 8 obrázků z polské literatury vybraných. Zpola žertovná, zpola vážná jest novella »První podobizna«, v níž se vypravuje, kterak mladý šlechtic, učiniv lehkomyslně sázku, využitkuje zoufalého téměř postavení mladého malíře, aby mu vypodobnil vzteklého psa. Čtenáře aspoň uspokojuje, že tato nebezpečná podobizna byla pro malíře počátkem lepší budoucnosti. — »Vinník«. Takových případů, že Slovan zapadnuv mezi Němce, zapomene na vlast a mateřskou řeč, jest dosti; jen zřídka se stává, aby se v něm zase probudila láska ke staré domovině, jak v obrázku vyloženo. — Kněz Išovo, který za nepřítomnosti farářovy přečte lidu s kazatelny povstalecký manifest, sám dostaví se k Moskalům, aby pro ten skutek nevinně uvězněného faráře vysvobodil Byl odsouzen na 3 léta do Sibiře; avšak nový gubernator vilenský zruší rozsudek a odsoudí kněze mladého k smrti zastřelením — toť »První oběť Muravěvova«. — Stáša, syn zbožné matky uvězněn byl pro lásku k svému národu a k víře. Matka se svými přáteli podnikne vše možné ku zachráně svého miláčka. Leč marně; Stáša odsouzen a popraven. S odevzdaností do vůle Boží přijímá matka statečně tyto Jobovy zvěsti, když synu bylo jíti »Na smrt!« — »Bez lásky«, jen ze soucitu vezme si statečná dívka za muže mladého malíře, který krátce před svatbou přišel o pravou ruku, když jeho nevěsta neměla k tomu srdce a odvahy. Byli šťastni. — »Giovanina« jest smutná kapitola o opuštěné dívce, která stavši se cirkusovou akrobatkou, při nahodilém setkání se s nevěrným milencem přichází o život. — »Zaplať Pán Bůh!« Chudá a přičinlivá dívka, sirotek Miloslava, skutkem milosrdenství najde druhou matku. — »Janek« syn chudé vdovy, na nějž ona vše vynaloží, ve velkém městě odcizí se víře, národu i matce. Matka bezměrně po synu touží, za něho se modlí. Syn konečně přichází — ale pozdě — shledá se s matkou umírající a lítostně zvolá: »Matko, odpusť, požehnej!« — Obrázky ty, vzletně a místy dojemně psané, velmi příjemně se čtou. *Josef Herzig.*

»Popis Velehradských památností s půdorysem kostela a 47 obrazy. VI. vydání. Upravil Jan Vychodil, rytíř řádu Františka Josefa, majitel bulharského záslužného kříže sv. Cyrilla a Methoděje, assessor a konsistorialní rada J. Excel. Jos. Jiř. Strossmayera, biskupa bosensko-srěmského, em. děkan a farář v Cholině,

čestný občan Velehradský, Želechovský atd. atd. — (Nakladatelství cyrillo-methodějské literatury a památek velehradských M. Melichárka). — Dočká-li se knížka tohoto rázu VI. vydání, jest to zjevem velice potěšitelným, svědčícím o živém zájmu na dějinách památek, jež jsou ve spojení se životem náboženským lidu našeho i se životem vynikajících mužů, kteří o neochabující pokrok a rozvoj života takového zásluh sobě získali a na dále získávají. Zcela směle lze spolupodepsati výrok prof. dra. Al. Kolíska o »Popisu velehradských památností«: »Přímo vzorná knížka ve svém oboru, obsahem, úpravou, účelem. Vše psáno s odbornou znalostí a snahou použíti a informovati co nejlépe o památkách velehradských, nýbrž také s vřelou láskou a povznesenou úctou, jak k postavám apoštolů slovanských, tak věcem a osobám k Velehradu se vztahujícím. Hojnost zdařilých vyobrazení činí knížku ještě vzácnějším dokumentem Cyrillo-Methodějským a velehradským. Použito nejnovějších výzkumů literárních i archaeologických, na všechno upozorněno, slovem: roztomilá knížka, která by měla býti čtena nejen od ctitelů a přátel našeho Velehradu, nýbrž od všech, kteří mají o naše dějiny zájem.« — Co dle mého vlastního soudu činí popis Velehradských památností velice cenným, jsou různé, na přesném studiu věci založené poznámky a vysvětlivky, poukazující zároveň k rozličným spisům a pojednáním příležitostným. Z obsahu knížky, mající tyto stati: Velehrad, kostel, Cyrilka, Museum, Jiné památnosti, Klášter, Jubilejní slavnosti Cyrillo-Methodějské na Velehradě, Velehradské obrazy převzácné, Mužové o Velehrad zasloužilí, upozorňuji zejména na popis obrazů v jednotlivých kaplích (str. 25.—41.), jenž přímo dýše nadšením a povznesením k Bohu a nebeským výšinám za vzory světců a světic, kteří lidstvu smrtí svou začasté mučennickou cestu k spáse dle vzoru Spasitelova razili; popis ostatků sv. Cyrilla (str. 61.) poutá stručným přehledem dějinným, stať: Velehradské obrazy převzácné v rukopisu učeného cisterciáka velehradského P. Christiana Hirschmentzela a předvádějící čtenáři Velehrad královský r. 863, Velehrad markrabský r. 1198 a Velehrad klášterní r. 1668 (strany 85—92) jest sama o sobě jasnou slohovou a znamenitě věcnou ozdobou dílka recensovaného. Závěrek knihy (str. 93.—108.) věnován jest památce buď již zesnulých nebo ještě žijících znamenitých mužů o Velehrad zasloužilých v tomto pořadí: papež Lev XIII., biskup Josef Jiří Strossmayer, Bedřich kardinál Fürstenberg, kníže-arcibiskup olomoucký, J. Exc. Frant. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup olomoucký, kněz-buditel František Sušil, kněz-vlastenec Matěj Procházka, kněz-vlastenec Ignát Wurm, skladatel písní velehradských, kněz Jan Soukop, hudební skladatel, řiditel kůru olomouckého Pavel Křížkovský, učenec zemský archivář Vincenc Brandl, farář a děkan Josef Vykydal, poslanec probošt Dr. Antonín Cyrill Stojan. — Kdo pozorně čte tyto, byť stručně, ale přece jen živě vřele procítěně psané životopisy, nalezne v nich mnohé a mnohé poučení a povzbuzení a jest tudíž i závěrek knihy po interesantním prohlédnutí a vysvětlení všech památností velehradských velice zdařilý. Dílko, které pěknými a se vkusem opravdu vysoce vyspělým volenými illustracemi jest doprovozeno, bude ozdobou každé knihovny; doporučuji je tedy z duše rád každému, zejména katolickým organisacím pro místní knihovny lidové. Cena knížky (1 K 60 h) jest při bohatosti textu (celkem 108 stran), i při hojnosti vyobrazení mírná. *Jan Voborský.*

Pasačka z Lúrd má název hra v 5 jednáních, již nákladem Lamberta Marka v Příboře vydal a k tisku připravil Jindřich Macoun, kaplan v Turnově. Cena 60 hal. (Provozovacího práva nabývají ochotníci zakoupením 5 výtisků.) — Pasačka z Lurd v životě katolickém má svoji historii; jeť napsána autorem neznámým a nalezena byla v nejmenovaném klášteře, jak pan pořadatel v předmluvě zvlášť připomíná. Líčí velice pěkně a poeticky známou událost lúrdskou, v níž hlavní osobou jest Bernardetta, osvětluje tehdejší odpor se strany nevěrců a staví před oči utrpení knížecího pastorka-mrzáčka, který zázrakem »bílé Paní« byl ze slepoty své uzdraven. — Možno říci, že tato prostá a výmluvná divadelní hra uvedena bude našimi spolky a jednotami na katolické jeviště a že krásnou tendencí vykoná mnoho dobrého. — Literární cena její by ovšem stoupla, kdyby přihlásil se autor, ač není-li již mrtev . . . Doporučujeme. Jos. Hais-Týnecký.

Na bojišti. Román z rusko-japonské války, přeložen z ruštiny, vyšel v Levné illustrované knihovně. Mladý ruský důstojník Sergěj Sergějevič Veršinin poznal ve společnosti Petrohradské plukovníka Arkáda Ramencova i jeho ženu Marii. Sergěj byl touto ženou uchvácen, a ona sama též oblíbila si Sergěje, neboť k svému poněkud drsnému muži byla bez lásky donucena. Sergěj i Marie jsou sami šlechetni, zalekli se svých beznadějných citů a chtěli se jich zbaviti. Marie zůstala dále statečnou a věrnou ženou svého muže Ramencova, ale Sergěj cítil se nešťastným a z malomyslnosti své oddal se hříšnému životu s nestoudnou Dorou Vilkesovou.

Tato chtěla Sergěje podvést a donutit, aby si ji vzal za ženu. Sergěj odmítl a odjel z Petrohradu úplně rozerván. Tu povstala rusko-japonská válka. Sergěj se přihlásil, doufaje, že najde smrt a unikne oběma ženám. V Mandžursku však našel je obě. Dora Vilkesova vedla tam zpustlý život a Marie Ramencova tam byla »sestřičkou červeného kříže« — když totiž její muž Ramencov mět jíti do války, nechtěla Marie zůstati sama v Petrohradě, aby se snad nesetkala se Sergějem. Šla tedy po čas války ošetřovat nemocné jako »sestřička červeného kříže«. — V Mandžursku chtěla Dora Vilkesova ze msty zastřeliti Sergěje, ale postřelila sebe. V nemoci se poznala, Sergěje odprosila, se polepšila a později vstoupila na Rusi do ženského kláštera. Statečný muž Marie plukovník Ramencov byl ve válce s Japonci zastřelen. Marie zůstala i jako vdova dále u nemocných. Sergěj vyznamenával se statečností u vojska a doufal, teď že budou tužby jeho po Marii, nyní vdově — splněny. — Když potom byl Sergěj těžce zraněn, ošetřovala jej Marie co nejpečlivěji a tu v nemoci vyznali sobě též vřelé city své. Jelikož již nebylo překážek, těšili se již na budoucí své manželské štěstí, ale poněvadž ještě pořád trvala válka, šli na bojiště znovu. Autor končí slovem: »Opatruj je Bůh« a nechává takto čtenáře ještě jaksi v nejistotě, zdali je opět nepotkalo neštěstí. — To je obsah románu. Jest v něm mnoho krásných myšlenek. Líbí se nám ono nadšení pro vlast, pro lásku k bližnímu a celkem jakýsi vroucí, nábožensky procítěný ráz. (Modlitba a zbožné zpěvy kozáků na bojišti str. 156, — ušlechtilé líčení sestřiček atd.) Zarážejí nás však některá místa, ve kterých se mluví o hříšném poměru mezi Sergějem a Dorou Vilkesovou a o citech Ramencové. — Ovšem osoby tyto jsou celkem sympatickv líčeny a zároveň se ukazuje, kterak prostopášnost činí člověka rozervaným a nešťastným, kdežto ctnost dodává lidem pravou sílu a cenu; ale slova, jakými mluví na př. Ramencová sama o sobě str. 116., nebo vzpomínky Sergějeva na str. 180., 183., 202. a 203. — to všechno obyčejného lidového čtenáře snad zarazí a zmate. Nechceme tedy říci, že by tento román byl četbou špatnou, — ale nemůžeme se odhodlati, abychom ho doporučili do l i d o v ý c h k a t o l i c k ý c h k n i h o v e n. Kdyby však tato kniha měla býti zařaděna do lidových katolických knihoven, pak mohla by — dle našeho mínění — půjčovati se pouze s velkou opatrností čtenářům patřičný rozhled majícím.

Dr. Fr. Klobouk.

Z našich divadel. P i š t ě k o v o l i d o v é d i v a d l o na Král. Vinohradech. »Potopený zvon«, pohádkové drama o 5. jedn. Napsal Gerhart Hauptmann. Rozměrem a rytmy originálu přeložil Fr. S. Procházka. Lidové představení dne 1. října t. r. Kult Umění, Krásna a Dobra symbolisován jest v tomto pohádkovém dramatě — »Potopeným zvonem«, jejž předsudky šosáckých lidí — tmářských a zpátečnických, fanatismus klerikální a bůh ví co ještě, svrhly s »výšin« nebetyčných hor dolů do jezera . . . Tak soudí v dramatě svém Hauptmann. A v těch intencích předvádí také na jevišti svoje hrdiny: faráře, kantora, lazebníka, ženu zvonařovu, Ježibabu, Routičku a konečně samotného mistra zvonaře Jindru. Každá ta figurka zastupuje svoji stranu, svůj směr a svoje zásady. Pozorujeme to v prvním jednání při příchodu farářově k chatrči zlé Ježibaby, kdy v prudké disputaci střetne se kněz (pastor?) s domnělou čarodějnicí . . . Posluchači méně prohloubenému bude se zdáti »Potopený zvon« hezkou, zcela nevinnou a poetickou pohádkou, ale ve skutečnosti tomu tak není! Někde příliš markantně akcentovány jsou zásady autorovy, na př. v onom okamžiku, kdy horečně a blouznivě mluví zvonař o příštím velikém »chrámu všelidském« — v němž uctívati se bude »bůh« způsobem novým, »krásnějším a vznešenějším« . . . Jest to ovšem pouhá utopie, několik lesklých, bombastických frází, ale — konec dramatu — ponurý a nerozluštěný, nutká vás k různým reminiscencím, a sugeruje vám náladu takovou, jakou si autor na začátku své hry přál, totiž hněv a nenávist proti těm, kteří v osobě farářově staví se mistru zvonařovi do cesty a ničí jeho »chrám Budoucnosti« — chrám Lásky — Krásy a umění! — V tom skrývá se nebezpečný hrot šípu a tím také hra na pohled zcela nevinná a poetická má vážné, filosofické pozadí a nemluví-li určitě — otevřeně, tedy aspoň — napovídá . . . Pro lidové, široké vrstvy, jako byla hrána 1. října, se naprosto nehodí! Lid sofismat nedovede luštit a snadno se dá jimi oklamat! »Potopenému zvonu« měla by předcházet krátká promluva a objasnění hry.

N á r o d n í d i v a d l o. Čekanky. Veselohra ve 3 jednáních od Fr. Xav. Svobody. Ne příliš sice krásnými rýmy a virtuosními obraty napsána jest tato veselohra, ale za to jest bohata na jednotlivé episodky a žertovné výstupy, které nás upřímně rozesmějí. Děj odehrává se na venkovském knížecím panství a před-

vádí nám řadu starých mládenců a panen — úctyhodných to »Čekanek«, jimž zákaz knížecí nedovoluje vstoupiti do touženého stavu manželského. Naposledy ovšem chytrým a nevinným zauzlením a duchaplnou lstí obejdou tento zákaz, a kolik jest kandidátů ženitby a kandidátek vdavek, tolik jest také veselých a blažených párků . . . I sám kníže pán si o jejich svatbách zatančí . . . Ve hře není narážek ani vtipů protináboženských, proto směle můžeme ji každému doporučiti. Mile pobaví.

Uranie. »Jan Výrava.« Hra o 4 dějstvích. Napsal F. A. Šubrt. 30. září 1909. Tato hra Šubrtova jest velice působivá a dovede posluchače opravdu rozechviti! Cením ji také nejvýše z jeho děl i nad samé »Drama čtyř chudých stěn«, neboť jest méně umělkářská, méně nucenější a více appeluje na cit . . . Útisk a nespravedlivá robota selského lidu, nad nímž vládne všemocný karabáčník Karmin, byly vděčným sujetem pro spisovatele a vyzněly v mohutný akkord spravedlivého hněvu . . . Jan Výrava, hrdý a nezlomný sedlák — písmák a tvrdohlavec, který neváhá ani zbraně zvednouti proti vlastnímu svému synu Jarolímovi, za to, že pánů se nechce zříci a jim věrně slouží, klesá pod ranou hole císařského důstojníka a pyká životem svým za selské pozdvižení! Krásně a mohutně působila na konci jednání modlitba Dvořákova syna z Kladska za osvobození lidu z krutého jha poroby a jistě neminula se účinkem! — Císařským patentem Marie Terezie — robota zrušena a na panstvích sedlákům uleveno! »Jan Výrava« jest hra bezvadná a doporučujeme ji našincům! *L. † 11.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Literární drobnosti. Mám chuť hned sečísti všechny české spisovatele, když čtu hrdé oznámení z Němec, že tam je 1931 spisovatelů. Snad se tam také literatury chápají krejčí, obuvníci, kominíci a jiní, jako u nás, kteří jsou i redaktory odborných i všeobecných listů. A kdybych ten počet na dva tisíce nedotáhl, kdyby hodně stovek ubylo, neškodilo by. Hned se můžeme pochlubiti, že Slované mají 1100 časopisů. Je-li počítána také »Zář«, »Kacířské epištoly« atd, také by mohl ten počet sklesnouti o nějaké číslo. — Že se židovský časopis »Rozvoj« zastává Machara, zbytečno konstatovati, jako že »Čas« píše, jakoby z kněží-buditelů nebyl žádný klerikál. Marné vysvětlování slepcům o světle. — Ale podivné jest, že Kočí vychvaluje vydanou knihu »Ráj srdce« jako »zázračnou knihu«. Vždyť přece jeho »Nár. Obzor« zázrakům se posmívá a v ně nevěří. Tedy při reklamě i zázrak je dosti dobrý? — Jak se jinde literatura cení, stůj zde příklad, že N. Potapenko prodal autorské právo na knižní vydání svých spisů za 65.000 rublů, při čemž to je zvláštní, že smlouva zahrnuje v to i spisy, které spisovatel ještě napíše. — A jinde spisovatelé vydávají určitý počet exemplářů spisu (zvláště básní) na subskripci, aby nebylo mnoho ležáků. Tak Fr. Leubner oznamuje, že nákladem vlastním vydává knihu »Cantantibus organis« v určitém počtu exemplářů, poněvadž se bojí antikvářů. — Naše kritika je ve psí, »Týden« ji nazývá »kritickou řezankou«, buď je to osobní hymnus, nebo tendenční odsuzování. Jistý kritik co týden posuzuje řadu knih, jako by měl na to továrnu a mluví o všem, o hvězdářství, novellách, spisech vědeckých. Ty kritiky prý jsou dle známého říkání: »Kočka leze dírou . . . « Inu, literární řezanka a sekanina. Kritik v »Naší Době« s gustem si smlsne na spise od kněze, třeba byl všudy jinde chválen. V každém takovém hledá tendenci. S jakou pofouchlou radostí cituje, co farář v rozčilení vyčítá svému vikáři (»Farské historky«): Jeho povolání kněžské byl omyl rodičů, celý život jeho že jest násilím, že se lidí straní, poněvadž poznal, jak je společnost ke knězi jizlivá, hrubá a nesnášelivá, že hledí na kněze jako na něco zbytečného a marného, co tuční z minulosti, co zapomnělo v čas umřít, že jsou lakomci, že vydírají štolou, že se přetvařují, že žijí v konkubinátě, že nejsou vlastenci, že nepřejí lidu a zaprodáni jsou Římu, že jsou nepřáteli pokroku a vzdělání a otročí pánům a vládě, tisku že nenávidí a školu zotročují«. To je sousto pro »Naši Dobu«. — »Besedy Času« dále přinášejí nejapné povídky s tendencí antiklerikální. »Našel štěstí«, totiž Jan Stránský, který pobyl nějakou dobu v klášteře, ovšem u plných stolů, ale opustil posléze klášter a stal se dělníkem, neboť poznal, »jak zcela jiný život jest u nich doma, jak tisíckráte lepším, úctyhodnějším knězem je nejmenší chalupník«. *L. † 12.*

Náboženské poměry v Norvéžsku. P. Wirtz z řádu dominikánského konal letos v Kristianii postní kázání k obrození katolické víry v Norvéžsku. Norvéžský biskup dr. Fallize jej tam pozval. V této zemi stáli dlouho pevní lutheráni na základě víry, kterou sobě zachovali z předchozích dob. Ještě dnes jsou katolické

víře blíže, než se domnívají. V novější době však se začala šířiti v Norvéžsku nevěra a protestantský racionalismus, pocházející z Německa. Za krátký čas dospěli tam tak daleko, že se vyučuje na bohoslovecké fakultě protestantské v Kristianii čiré nevěře, ano že se popírají základní pravdy křesťanské i se státních kazatelen, jako učení o sv. Trojici, vtělení Syna božího, pád prvního člověka a vykoupení, z mrtvých vstání Páně, svátosti, ano i božská povaha Písma sv. Lutheránský lid však se mužně hájí. S nesmírnými obětmi založili svobodnou bohosloveckou fakultu k výchově přísně věřících duchovních a také v časopisech bojují statečně pro víru. Kdežto vláda je při novotářích, pracují lutheráni k rozluce církve a státu a při tom také žádají, aby katolíci dostali část prastarého katolického církevního majetku, jehož důchodu užívala dosud jen státní církev. Katolická církev je v těchto snahách horlivě podporuje. Proto též P. Wirtz ve svých kázáních důkladně dokazoval základní pravdy víry křesťanské. Katolíci i protestanté proudy hrnuli se na kázání. Na všech stranách knězi bylo přísvědčováno, že svůj úkol provedl znamenitě. Katolíci norvéžští již dávno žádají, aby v jich zemi se směli usaditi dominikáni.

Katolické hnutí mezi Slovinci. Na komersu slovinských katolických akademiků v Lublani dne 5. září, jehož se kromě 400 studujících vysokých škol četné obecenstvo účastnilo, byli přítomni také církevní knížata biskup Dr. Mahnič z Veglia, dr. Jeglič, arcibiskup lublaňský, a Stariha z Ameriky. Říšský poslanec, profesor bohosloví Dr. Krek pravil ve své řeči, že si ne jenom přeje, aby Slované v Rakousku byli vedoucím živlem, nýbrž ještě více, aby totiž katoličtí Slované byli vedoucím živlem mezi rakouskými Slovany. Řečník vyzýval slovinské katolické studující, toto hnutí katolické i mezi studenty jiných slovanských národů nésti. Biskup dr. Mahnič přimlouval se za jednotu katolických Slovinců a Chorvatů. — Za předsednictví říšského poslance Jakliče konala se téhož dne v poutním místě Brezjo valná hromada slovinsko-katol. spolku učitelského pro Kraňsko a Štýrsko. Posl. Jaklič obracel se prudce proti »Volné Škole«, jež i ze slovinsko-liberální strany jest podporována. Podotkl veliký vzmach slovinsko-katolické učitelské organisace, jíž v 5 letech za 6 členů vzrostla na 250. *L. † 2.*

Fiasko slovinských volných myslitelů. Kongres slovinských volných myslitelů skončil děsným fiaskem, ježto protivy v slovinských liberálních stranách zjevně na něm vypukly. Během sjezdu dne 6. září nastaly pusté scény. Starosta Lublaně, liberál dr. Hribar, jenž účastníky kongresu n e p ř i v í t a l, byl předmětem ostrých útoků. I z ostatních liberálních členů městské rady nedostavil se a n i j e d i n ý k uvítání. Slovinská sekce »volné školy« n e m o h l a se pro slabou účast a úplné se stranění učitelstva u s t a v i t i. Tak to má býti! Volným myslitelům, takto však největším tyranům, patří od rozumných lidí »volné vyhazov«. *L. † 2.*

Slováci z Poštorné u Břeclavy. (Dolní Rakousy.) Umělecké pohlednice. Rakousko-uherské typy lidové. Serie XII. Dle originálů M. Gardavské. — Čechové ve Vídni a Slováci z Poštorné obracejí nyní na sebe pozornost všech jazyk mateřský milujících Čechů. Jsouť Čechové v Dolních Rakousích pronásledováni a hlavně nuceni o české školy prudké vésti boje, jež se zájmem sledujeme. Knihkupectví R. Prombergrovo v Olomouci, které pod názvem »Umělecké pohlednice« vydalo již 11 serií lidových typů z různých krajů českých a slovanských vůbec v mocnářství rakousko-uherském, v serii 12. podalo deset krásných pohlednic uměleckých, jež jsou dílem dovedné moravské malířky, slečny M. Gardavské, a kterými živě zachyceny jsou různé postavy Slováků z Poštorné v Dol. Rakousích. Milý jest pohled na ty svérázné postavy z Poštorné, kdež sobě lid uchoval svůj národní kroj. Cena serie, obsahující 10 kusů barevných pohlednic, jest K 1·20, v albu K 2·40. Doporučujeme. Josef Herzig.

Výbor preludií, fug i fuget a slavnostní sonata pro varhany. Složil Frant. M u s i l. — Sbírka Musilova je jako příloha časopisu »C y r i l l« čís. 7. pro odběratele časopisu z c e l a z d a r m a. Kdo nepředplatil »Cyrilla« a chce si objednati praktické předehry tyto, nechť tak učiní v knihkupectví V. Kotrby, Praha II., č. 200. C e n a s b í r k y p r o n e o d b ě r a t e l e »C y r i l l a« j e s t 4 k o r. Musilovy preludie převyšují hudební cenou všechny dosavad vydané sbírky. Prof. Musil v Brně jako praktický varhaník při dómě dovedl svým kollegům v povolání napsati pravé skvosty, obrázky pro varhany. Preludie jsou sestaveny progresivně dle tónin, od zcela snadných k těžším. Jsou zcela průhledné, k hraní snadné, proto vítány budou varhaníky i méně ovládajícími nástroj královský. Sbírka obsahuje na 42 notových stranách velké osmerky 37 preludií, a to: 5 v C-dur, 4 v G dur, 5 v D-dur, 1 v A-dur, 1 v E-dur, 3 v F-dur, 1 v Hes-dur, 3 v As-dur,

2 v A-moll, 1 v E-moll, 2 v H-moll, 1 ve Fis-moll, 3 v D-moll, 1 v G-moll, 1 v C-moll, 2 v F-moll. Od strany 27.—42. jest slavnostní sonata, již Musil věnoval nynějšímu ndp. arcibiskupovi dru. Bauerovi v Olomouci. Jest ukázkou vyspělého umělce v genru Bachově. Pro informaci jest na titulním listě i česko-francouzský životopis autorův od redaktora »Cyrilla«.

Zpívané litanie o sv. Josefu na slova z Ord. listu č. 8. r. 1909 složil Norbert Kubát v lidovém tónu. Poprvé byly zpívány na Cyrillském sjezdu v Plzni 9. a 10. září 1909. Kotrbovo knihkupectví prodává 100 kusů zpívaných litanií za 3 K, jeden kus za 4 h.

Paběrky z novin a veřejného života.

Literární sekce družstva Vlast pořádá v podzimním období následující přednášky o 6. hod. večer v domě družstva Vlast v Praze, Žitná ulice č. 570 II. (26 n.) I. poschodí. 1. V neděli dne 17. října 1909: Slavnostní večer ku poctě českého amerického kněze a básníka vdp. Jana Vránka-Pohořského, duchovního správce v Omaze (stát Nebraska) a biskupského rady. — O životě a literárním působení jeho promluví dp. Vlastimil Hálek, farář z Liboce. — Telegrafické a písemné projevy úcty k oslavenci zaslány buďtež na Vlast v Praze-II., 570. — 2. V neděli dne 24. října 1909: Slavnostní večer ku poctě české spisovatelky sl. Ludmily Grossmannové-Brodské. — O životě a literárním působení jejím přednese p. T. J. Jiroušek, redaktor. — elegrafické a písemné projevy úcty k oslavenkyni buďtež zaslány na Vlast v Praze-II., 570. — 3. V neděli dne 31. října 1909 přednáška: „Dojmy z letošního sjezdu katolíků ve Vratislavi," podá dp. K. Toman, farář z Hloubětína.

Členové družstva Vlast, katolických spolků, organisací a jimi uvedení hosté se k těmto přednáškám zvou.

Socialní odbor družstva Vlast pořádá v podzimním období následující přednášky o 6. hod. večerní v domě družstva Vlast v Praze, Žitná ulice čís. 570-II., (26 n.) I. poschodí. — 1. V neděli dne 7. listopadu 1909 přednáška: »Příčiny hospodářského úpadku království Českého v minulosti a přítomnosti,« promluví p. Dr. V. Řezníček. — 2. V neděli dne 14. listopadu 1909 přednáška: »Hospodářské poměry naši doby«, přednese p. V. Dvorský. — 3. V neděli dne 21. listopadu 1909 přednáška: »Nové sirotčí rady a katolíci«, podá dp. Vlastimil Hálek. —

Členové družstva Vlast, katolických spolků, organisací a jimi uvedení hosté se k těmto přednáškám zvou.

Kalendáře: »Sv. Vojtěch« a »Štítný« právě vyšly. Prodávají se po 1 K, malý Sv. Vojtěch za 60 h. Tucet velkých je za 8 K, tucet malých za 4 K 80 h, při hotovém placení dává se třináctý zdarma. Členové Jednoty českého katol. učitelstva mají »Štítný« za 50 h., poštou za 70 h. Pražské a okolní organisace, které si vyzvednou tyto kalendáře osobně, mají je rovněž za polovici. Abonenti »Našich »Listů« mají naše velké kalendáře za 80 h., malý za 50 h. a budou jim objednané kalendáře přidány za tyto obnosy jako příloha »Našich Listů.« — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze-II čp. 570.

Sv. Otec Pius X. Sv. Otec se o tisku opětně vyjádřil ke katolickému žurnalistovi jako o naprosté nutné věci, pomocí jejíž má se napraviti ohromná zkáza, jakou působí špatný tisk. Neprospěje nám stavba kostelů, když dopustíme je vyprázdniti špatným tiskem. V tisku jsme opozdění. Kéž zásada sv. Otce pronikne každého upřímného katolika! Dělník bere si svůj list drahý a chatrný, a katolík spokojí se s listem bezbarvým.

Řím a Berlín. V Berlíně sbíhají se nitky všech germanisačních a protestantských spolků, z Berlina jdou přes hranice rakouské marky s podobou Viléma II. na posílení hnutí »Los von Rom«, na německý Schulverein, na spolek pro chránění německých zájmů v cizině, v Berlíně jest ústředna velkoněmeckých spolků studentských, professorských, turistických, zpěváckých, turnéřských a t. d. Z Berlína germanisuje se krutě mezi Poláky ve Slezsku a Poznaňsku, z Berlína vycházejí zákony na expatriaci usedlých Poláků. To jest činnost berlínská. A co dělá Řím, »Volnou Myšlenkou« a »Časem« prohlašovaný za největší neštěstí českého národa? »N. Fr. Pr.« sděluje z péra svého římského dopisovatele toto: »Vatikánská státní kancelář prohlašuje, že svatá Stolice stojí zásadně na stanovisku, že aspoň v obecných školách má se vyučovati náboženství řečí mateřskou. Jestliže tedy rumunští biskupové opřeli se uherskému ministru kultu, vykonali svou povinnost. Svatá Stolice pokládá se za poslední instanci,

kam biskupové se svými stížnostmi mají se obraceti. V Poznaňsku, když biskupové nemohli se dohodnouti s vládou, zakročila kurie římská pro školní právo řeči mateřské a není její vinou, že neprosadila svou. Církev však trvající na svých zásadách, vyčká také času.« — Tedy Řím, v němž sídlí »mezinárodní« papež, přes velikou moc vlády pruské a maďarské, stojí za ochranu řeči mateřské u potlačovaných národů polského a rumunského, z Říma z péra Lva XIII. vyšlo přísné napomenutí biskupům uherským, aby dbali toho, by děti, maďarštiny neznalé, náboženství se učily řečí mateřskou. K vůli svému zásadnímu stanovisku snáší Řím napjetí s Berlínem, Řím nedopouští, by arcibiskupem poznaňským stal se Němec, Řím i proti neslýchané, násilné maďarisaci hájí „svaté a přirozené právo“ řeči mateřské. V těchto tak těžkých dobách, kdy malí národové hynou v klepetech národů velikých, jest spravedlivé stanovisko Říma tím význačnější. Jestiť tudíž Řím štítem, ochranou a útočištěm utlačovaných národů, obhájcem řeči mateřské a národnosti — stanovisko římské, jež jest stanoviskem katolickým, nechť slyší v Berlíně, v Pešti a i ve — Vídni. Štváčům pak, kteří fantasují o Římě »nebezpečném,« voláme: »Lžete!«

Úmrtí. Řád Minoritů utrpěl velikou ztrátu. Dokonal život svůj, věnovaný církvi a svému řádu, provinciál Dr. Ludvík Škrda. Narodil se dne 7. prosince 1861 v Příboře na Moravě, po studiích gymnasiálních vstoupil do řádu Minoritů v Brně dne 4. září 1879. Theologickou fakultu navštěvoval v Praze, kdež také na kněze vysvěcen byl již ve třetím roce, 9. listopadu 1884. Zemřelý byl dlouholetým farářem u sv. Jakuba v Praze, kde získal si nehynoucích zásluh opravou zevnější i vnitřní velikolepého chrámu Svatojakubského, který každého z návštěvníků svou velikostí a čistotou překvapí. Působil i jako katecheta na něm. měšť. škole dívčí u sv. Jakuba. Že chudí farnosti Svatojakubské ztratili v zemřelém svého štědrého dárce a těšitele, nemusíme ani připomínati. Zvěčnělý volbou v roce 1904 zvolen za provinciála řádu. Jeho takt, láska a ochota ku spolubratřím, o něž otcovsky se staral, radou i skutkem pomáhal, získala mu důvěru takovou, že opětně letošního roku zvolen dne 21. července jednohlasně za provinciála čes.-mor.-slezské provincie. Než nedlouho se těšil lásce a důvěře spolubratří svých, neboť dne 27. m. m. v Krumlově bratřími v hrob byl uložen. Horlivému tomuto knězi na vinici Páně zajisté že nejen farníci Svatojakubští, ale i pražští kněží a všichni ti, kdož jej znali, zachovají upřímnou vzpomínku.

Rozdělení rakouské provincie Jesuitů a jmenování uherského provinciála. »Neue Fr. Pr.« se sděluje, že rakousko-uherská provincie Tovaryšstva Ježíšova byla rozdělena v rakouskou a uherskou, z nichž každá bude míti svého provinciála. Uherským provinciálem byl již jmenován P. Busch. Stalo prý se to z příčin jazykových. Uherské provincii s řečí maďarskou náleží celá řada residencí a ústavů. Bosna a Hercegovina zůstanou přiděleny provincii rakouské.

Ke spolku kněží klanících se Nejsvětější Svátosti Oltářní přistoupilo v poslední době 760 kněží, z nich 73 z Rakouska.

Liga kněžská pro šíření častého svatéh› přijímání má již přes 25.000 členů.

Nová vévodkyně. Jako kněžna Hohenberková byla choť nástupce trůnu návštěvou u rumunského královského dvora, jako vévodkyně s titulem »Výsost« pojede s chotěm svým na representační návštěvu do Berlína. Dosud žila vévodkyně Hohenberková úplně v ústraní, neúčastnic se ani dvorních plesů, ani dvorních tabulí a slavností. Nyní však, zdá se, že nastane obrat, ana vévodkyně zaujme své místo hned po arcikněžnách a bude před ostatní šlechtou a palácovými dámami.

Jubilea. Z Rajhradu. Ve zdejším klášteře sv. Benedikta světili letos tři členové zlatá jubilea 50letá, totiž P. Methoděj Halabala, rytíř Božího Hrobu a býv. správce fary Syrovické u Rajhradu, památku 50letého kněžství dne 4. července a slavné druhotiny dne 15. srpna v chrámě klášterním sv. Petra a Pavla; dne 17. srpna na to slavil J. M. vsdp. opat a zemský prelát, zemský a říšský poslanec atd. Benedikt Korčian 50leté jubileum svého vstupu do kláštera rajhradského a oblečení do roucha sv. Otce Benedikta, a zároveň s ním tutéž jubilejní památku konal jeho spolunovic Maurus dr. Kinter, rodák brněnský, archivář a knihovník kláštera rajhradského, redaktor vědeckého časopisu »Studien und Mitteilungen aus dem Benediktiner- und Zisterzienser Orden«, rada knížete arcibiskupa vídeňského a člen mnoha učených společností a ryt. řádův.

Milliardář Rockefeller o katolické církvi. Rockefeller platí dnes za největšího boháče na světě. Vydal nedávno své paměti, jež vyšly též v německém překladu, a z nichž »Wr. Abpost« uvořejňuje: Velmi zajímavé jsou jeho myšlenky

nejen o tom, jak se peníze vydělávají, ale jak se i užitečně vydávají. Jako pravý Amerikán je proti obyčejnému udílení almužen, ze kterých prý nevychází nic dobrého. Rockefeller souhlasí s Carnegiem, jenž rozdal prý již na 500 millionů a jenž napsal též knihu o povinnostech boháče. — Každé dobrodiní musí působiti produktivně, musí chudé, pokud možno, přiváděti do postavení, v němž by mohli dále si pomáhati sami. Dobrodiní musí býti sorganisováno, chce tvořiti trust — spolky dobročinské. Katolické církvi vzdává Rockefeller všecku chválu: »Nemohu opomenouti — pravil — že církev katolická v ohledě tom již hezký kus cesty urazila. Byl jsem velice překvapen, když jsem slyšel, jak svěřují se kněžím Vincencianům a řeholnicím peníze, a jak se jich k dobru bližních využívá. Uznávám sice všecky skutky jiných konfesí, ale žádná z nich nedocílila úspěchů větších nad církev katolickou. Její charitativní organisace jest ze všech nejlepší.«

Čeští katolíci ve Spojených státech. St. Louiský »Hlas« sděluje, že jest ve Spojených státech severo-amerických 237.664 t. zv. »praktických« katolíků českých, t. j. takových, kteří do chrámu pravidelně chodí, sv. svátosti dle předpisů církve přijímají a na kostel platí. Ze 46 států uvádí se tam jen 32, ve kterých se o katolických Češích dobře ví. Nejvíce katolických Čechů (téměř 57.000) jest ve státu Illinoisu, z čehož největší podíl připadá na 9 katolických osad v Chicagu. Pak jest na řadě Texas (28.000), kde jest nejvíce Moravanů z Valašska a Slovácka. Ve státě Visconsinu jest přes 20.000 Čechů, státy Nebraska, Nový York a Ohio mají stejně nad 10.500, pšeničná Minnesota má asi 17.500 a kukuričná Jowa kolem 14.500 katolických Čechů. V Missouri s dvěma osadami v St. Louis přes 7000, Maryland u Atlantického oceánu zrovna překvapuje svými 6000 Čechy, protože naši krajané většinou tlačí se na západ a spolu do nejsevernějších krajů, kde jest podnebí podobné českému; tak v řídce dosud osazené North Dakotě jest jich hodně přes 6000, v South Dakotě přes 5000 a v Michiganu rovněž přes 5000. V suchém státu Kansas skoro 4500, v Pensylvanii 2200, která jest však největší kolonií uherských Slováků, a pak v Oklahomě asi 1800, v ostatních státech jen po několika stech, nejméně však ve státu Novém Mexiku — totiž pouze 10.

Katolíci a protestanté. Když pražský universitní senát zval ku službám božím na začátku roku — byl to přežitek středověký a slavný senát opustil starobylý zvyk. Letos konala protestantská universita lipská slavnost svého 500letého trvání a — všichni její hosté: Rakušané, Angličané, Američané, Prusové, Francouzi, generálové, saský král s družinou, profesoři, studenti ubírají se ve svých nádherných universitních krojích do protestantské modlitebny sv. Pavelské, kde tajný církevní rada Riebchel konal slavnostní kázání. Církevní sbor zpěváků doprovázel význačné momenty slavnosti svými zpěvy. — Tu to máme: u katolíků jsou služby Boží zpátečnictvím a přežitkem, u evangelíků náleží však do slavnostního programu a kde kdo se jich účastní. Nechtěly by nám »Čas« a »Volná Myšlenka« vyložiti tento dvojí loket?

Profesor Drtina a ministr vyučování hr. Stürgkh. »Čech« poukazuje na to, že prof. posl. Drtina, který za bývalého ministra Marcheta prostřednictvím důvěrného svého přítele sekčního chefa Kaněry masarykovské profesory hravě dosazoval na místa ředitelů, za nynějšího ministra vyučování vlivu svého pozbyl. Dr. Drtina nedostane se také do ministerstva jako odborný znalec českého školství, nýbrž zemský inspektor dr. Kaňka. Ačkoli tento pán je rovněž z tábora masarykovského, dra Drtinu to přece mrzí, že nebude povolán sám. Prof. Drtina píše proto v »Času« články proti nynějšímu ministru vyučování.

Známý nakladatel B. Kočí v Praze, jenž vydává mezi jinými specialitami také pro děti školní časopis „Dítě“ místo dřívějšího „Mládí“, píše ve svém seznamu knih o tomto zakázaném listku takto: „V poslední době následkem zlomyslné informace nařídila zemská školní rada v království českém, že „Mládí“ má býti vyloučeno z knihoven žákovských a školních. Rozumí se, že tento zákaz nemůže býti zákazem, aby školní děti „Mládí“ neodbíraly. To se také neděje. „Mládí“ (nyní „Dítě“) putuje v tisících a tisících výtiscích vesele do českých krajů . . .“ Kdo je panu Kočímu při tom nápomocen? — Kdo? — Pokrokoví a sociálně-demokratičtí páni učitelové, kteří se přes zákaz c. k. zemské školní rady neostýchají Kočího „Dítě“ mezi školními dětmi rozšiřovati.

Socialní demokraté a náboženství. Na IX. sjezdu delegátů strany sociálně-demokratické, který se právě konal na Smíchově, ukázali soc. demokraté, jaké stanovisko zaujímají k náboženství: Soudruh Nohýnek z Kralup toužil po zřízení atheistického časopisu. Uvádí, že »každý sociální demokrat, který přijde na tento sjezd, má býti bez vyznání, neboť to

vyžaduje přesvědčení. Kdo je sociální demokrat, nemůže prý býti přece katolíkem. Jest třeba zařídit statistiku odstouplých z římského ovčince. My socialní demokraté musíme, jako strana revoluční, sledovat heslo »Ven z církve!« — Ovšem na schůzi by to soc. demokraté před lidem neřekli, tam pořáde ještě se prohlašují za »také katolíky«.

Sv. Vojtěch v Trnavě na Slovensku. — Důležitý kulturní spolek slovenský Svatý Vojtěch měl valnou hromadu 2. září, na níž čestným předsedou byl arcib. vikář trnavský Pavel Jedlicska. Spolek čítá přes 24.000 členů, z nichž v minulém roce přistoupilo 2392. Za knihy a tiskopisy se utržilo 51.000 K, na skladě prodejných knih jest za K 357.000.

Kněžský spolek sv. Josefa v Gorici. Ústřední správa kněžského spolku sv. Josefa v Gorici vydala výroční zprávu za r. 1908. Z obsažné zprávy tohoto již 32 roky stávajícího spolku vyjímáme: Dne 31. prosince 1908 čítal spolek všech členů 1793. Ve spolkových sanatoriích: V Gorici, Meraně a Ice bylo v r. 1909 celkem po 10.908 dní ošetřováno 214 chorých kněží a 10 kleriků. Cestujícím členům do spolkových sanatorií povoluje na zakročení ředitelstva spolkového správa jižní dráhy slevu na jízdném o 50 proc. Zakládajícím členem spolku se stane, kdo jednou pro vždy složí 200 K, doživotním, kdo najednou splatí 50 K, a přispívající členové splácí ročně 3 K.

Valná hromada proslulé »Görresovy společnosti« konala se letos v Řezně. Valná schůze projednala v několika sekcích právní a socialněvědecké, filosofické, starožitnické a jiné akutní vědecké otázky. Valné schůzi předsedal dr. baron Hertling.

Všeobecný sjezd slovanských katolíků z Rakouska? Ježto nelze uspořádat všeobecný sjezd katolíků z Rakouska následkem nesprávného stanoviska katolíků německých v otázce národnostní, vynořila se na povrch myšlenka všeobecného sjezdu slovanských katolíků z Rakouska. Budoucnost Rakouska je spojena s vítězstvím katolické idey mezi rakouskými Slovany, s katolickou renaissancí slovanskou v Rakousku. A myšlenku tuto vyzvedl právě všeobecný sjezd slovanských katolíků z Rakouska. Uskutečnění takového sjezdu musíme na sebe vzít my katolíci čeští. VI. sjezd katolíků českých má být v Českých Budějovicích a VII. pak na Moravě v Olomouci. A tento sjezd by už mohl býti 1. všeobecným sjezdem slovanských katolíků z Rakouska.

Sjezd australských katolíků. V tomto měsíci koná se v Sydney třetí sjezd australských katolíků. Dle všech známek bude tento sjezd velikolepým. Při této příležitosti bude též oslaveno stříbrné jubileum kardinála Morena. Ve dnech sjezdových bude vysvěcen veliký missionářský ústav ve Sv. Columbanu.

Belgický katolický sjezd byl zahájen dne 23. září a trval do 26. září. Čestným předsedou byl kardinál Mercier, skutečným předsedou pak byli Simonis, president senátu a Cooreman, president komory. Přes 4000 členských lístků bylo rozprodáno již do 21. září a účast katolíků na tomto sjezdu byla veliká. Na sjezdu bylo mimo jiné jednáno o katolických zádruhách, o charitě, sociální politice, otázce školské, tisku, vědách a umění i literatuře, dále o misiích zahraničních a o ženské otázce. Řečníci byli z Belgie, Německa, Francie a Holandska. Agitace pro tento sjezd byla velmi živá, neboť jen oběžníků bylo zasláno 80.000 a 20.000 listů. V neděli sjezdovou uspořádalo 1300 spolků dělnický průvod se 40.000 účastníky.

Ze sjezdu starokatolíků ve Vídni. Ta jejich vyhlášená jednomyslnost a svornost dle nejnovějších zpráv netrvala dlouho. Rozpor povstal pro otázku o rozluce manželství. Kdežto delegáti rakouští rozluku tu připouštěli, delegáti cizozemští vystoupili proti ní. Oni též o dotyčné resoluci zdrželi se hlasování. Druhý spor povstal v otázce o rozluce státu od církve. I zde delegáti cizí kladli odpor. Biskup Herzog vyjádřil se, že stát má povinnost církev podporovati. Ovšem, kde by se již starokatolíci byli ocitli bez podpory státu. Pro rozluku tu prohlásili se jedině delegáti rakouští, a byla též přijata většinou nepatrnou, protože delegáti rakouští měli vůbec většinu. Farář Josef Mory z Dortmundu vyjádřil se, že němečtí starokatolíci chtějí i v náboženství zůstati německými. Kongres příště má se konati v Mnichově.

Z Tiskové ligy. — Přispěli: 54 K: Rev. Car. A. Bleha, duch. správce v St. Louis v Sev. Americe: 25 K: Tomáš Škrdle, red. Vlasti; 20 K: bisk. vik. úřad v Pravoníně; 17 K: duch. vikariatu Píseckého; 14·20 K: duch. vikariatu

Roudnického; 10 K: Jos. Ptof, far. ve St. Bydžově; 5 K Jan Hrubeš, děkan v Oslavanech na Mor.; 4 K: P. Gerard Pospišil, farář v Orlové v Rak. Slezsku; 3 K: Václ. Brabec, far. v Jirnech; po 2 K: H. P. z Podolí a P. Fr. Hoppe, komandeur a far. u sv. Františka v Praze. — Ze starších členů zapravili: Fil. Jan Konečný 20 K a Vojt. Lhotský 10 K (40 K). Z vikariatů: Kutnohorský 60 K (100), Libochovický 55 K (100), Chrudimský 28·70 (114·30), Příbramský 21·02 K (85), Mnichovický 20 K (58), Nymburkský 20 K (80), Vysoko-Mýtský 17 K (68), Klátovský 13 (67). — Nové členy i jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze čp. 570-II.

Do kasy Jednoty č. kat. učitelstva složili: J. Excell. Vojt. hr. Shoenborn 40 K; Tom. Škrdle, red. Vlasti 25 K; Fr. Jelínek, říd. učitel ve Žďánicích 6 K; po 2 K: P. Fr. Hoppe, komandeur a far. u sv. Františka v Praze, a slečna Marie Chabrova, em. učitelka v Praze; Jan Žák, účetní ve družstvu Vlast 1 K.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast přispěli: zakladatel družstva red Tom. Škrdle 1000 K; Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník a 1. místopředseda družstva 30 K; Boh. Varhaut, stavitel v Krči 10 K; P. Fr. Hoppe, komandeur a farář u sv. Františka v Praze 5 K; Dr. Josef Samsour, prof. bohosloví v Brně 3 K. Menší částky: Josef Buchta, farář v Roketnici na Moravě; Josef Vejchar, kníž. arcib. vikář v Tuklatech; Jan Voborský, místodrž. oficiant v Dejvicích; J. M. P. Sal. Roubíček, opat v Želivě; Jos. Prok. Fabian, zám. kaplan ve Volšově, a Em. Balcar, farář v Cholticích. Úroky vynesly r. 1909: 1./1. — 51 h., 30./6. — 13·12. Činí celkem: 1794 K 89 h.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. Členy se stali: a) zakládajícím Dr. Jan Sýkora, kanovník a univ. profesor v Praze, b) přispívajícími: Jan Doležal v kláštěře na Velehradě, Křesť. lidov. a nár. spolek soc. pro Skořenice a okolí, a Katolická organisace v Dobrovici, — Peněžité příspěvky složili: 25 K red. Tomáš Škrdle; menší: Maxm. Biedermannn, katecheta v Příbrami, Ed. Domluvil, prof. ve Val. Meziříčí; Tom. Flusek, učitel hluchoněmých na Smíchově; Boh. Homola, far. v Obřanech; K. Kohlmünzer, kn. ar. správce v Dolních Břežanech; Jos. Soukup, městský kancelista ve Vršovicích; Ant. Planer, kostelník na Král. Vinohradech; Fr. Beránek, koop. v Konici; Jan Šebestík, farář v Žalkovicích; Václ. Petřík, farář v Mlázovech; Pavel Vondráček, farář v Hodušíně; Jos. Pernegr, kaplan v Žinkovech; J. Muzika, Josef Sedláček, Ant. Faltýnek, Fr. Pohunek, Rud. Křivý, Dr. Fr. Kryštůfek, Ot. Studnička, Jos. Rejzek, Fr. Effler, A. Křikava, Josef Řeháček, Ant. Kobliha, Jan Šoupal, Frt. Hála, Frid. Smutný, P. Ambr. Müller, Ign. Kolísek, Fr. Trnka, místodrž. komisař Karel Desenský, lékař MUDr. Arn. Pekař, kostelník V. Benda, † kostelník Fr. Reisz, lékař MUDr. Jan Ptáčník a prof. real. škol Jan Kalivoda. — Knihy daroval prof. Jul. Košnář. — Hojně kalendářů »Sv. Josef« daroval: Ant. Hoffmann, koop. na Král. Vinohradech.

O katolickém tisku na Moravě. — Nový katolický list krajinský zahájil svoji působnost počátkem října na nejjižnější Moravě. Určen jest pro okresy: Hodonín, Břeclava, Hustopeč, Klobouky, Židlochovice a české kraje v Dolních Rakousích. — Nový tento týdeník je jedenáctým krajinským listem katolickým na Moravě. — Pomýšlí se na to, aby některé tyto místní časopisy sloučeny byly ve větší listy krajské. — Jak poslední číslo »Hanáckého Kraje« oznamuje, bude dosavadní tento týdeník vycházet dvakráte týdně. — Dosavadní čtrnáctideník »Slovanské Listy« v Hustopeči s přílohou »Hodonský Kraj« přešly do služeb katolické strany národní a budou od 1. ledna vycházeti jako týdeník. Redaktorem »Slovanských Listů« stal se p. F. M. Žampach.

Vzrůst katolíků v Bosně. Z Bosny se oznamuje, že se tam pozoruje vzrůst katolického živlu, což dlužno přičísti úsilovné práci arcibiskupa sarajevského dra Stadlera, jakož i horlivým snahám jesuitů a trappistů.

Manželství v Itálii má zase býti předmětem parlamentárního jednání. Vláda vidí, že se mnoho snoubenců spokojí církevními oddavkami, nebo vůbec žádnými. Ano, vláda pozoruje, že roste počet těch, kdož civilně oddáni nejsou, proto chystá předlohu zákona, dle níž má býti trestán jak kněz, tak snoubenci, kteří uzavrou sňatek bez civilního obřadu. Svobodomyslné to není. Duchovenstvo si vede velmi dobře a vychází vstříc snoubencům, aby jim usnadnili získání všech dokladů. Touto kulantností duchovenstva se stává, že církevních sňatků jest více, než civilních.

Klášterní knihovny v Rakousku. Je nyní všeobecně zavedený zvyk, že lze si vypůjčiti z každé knihovny v celém světě pro studium odborné potřebný rukopis. Tu obrácena pozornost na poklady knižní rakouských klášterů a odbor-

níci konstatovali, že jsou tam mnohdy skvosty první jakosti, kterým se věnuje něžná péče a hluboké studium, a což ještě pozoruhodnější jest: je všude snaha získati jich větší počet. Od roku 1848 mnohé z těchto knihoven počet knih ztrojnásobily, všechny vykazují přírůstek o 40 až 50 procent. Mnohé kláštery, hlavně Teplá, vystavěly zvláštní, účelně upravené, nádherné knihovny. Teplskou navštívil již dvakráte anglický král Edvard, a vždy oplývala jeho ústa velkou chválou. Opatství v Melku, Teplu, Admontě, Sv. Pavlu, Světlé (Zwettl), Gotvíku (Göttweig) mají odborně vzdělané knihovníky-řeholníky. Bylo zjištěno, že všechny rakouské knihovny klášterní mají přes dva a půl milionů knih, 25 tisíc prvotisků a 25 tisíc rukopisů. A pak se mluví o zpátečnictví kněžstva! Knihovna Strahovská jest jediná svého druhu nejen v Čechách, ale i snad v celém Rakousku.

Československá záložna v Praze, zapsané společenstvo s ručením obmezeným, Spálená ulice 9. — Číslo poštovní spořitelny 111.510. — Veledůstojný Pane! Zajisté jest Vašemu Blahorodí ze zpráv časopiseckých známo, že ustavila se v Praze Československá Záložna, zapsané společenstvo s ručením obmezeným. Účelem jejím jest poskytovati solidní finanční podporu katolickému lidu ve všech jeho hospodářských potřebách a z přebytků dle stanov podporovati důležité veřejné podniky katolické. Z naznačeného účelu jest patrno, že Československá Záložna vyplňovati bude citelnou mezeru v hospodářském životě katolického lidu všech vrstev a stavů. Z té příčiny zveme Vaše Blahorodí, abyste ráčil přihlásiti se za člena Československé Záložny aspoň jedním závodním podílem (50 K), který možno splatiti v 6 měsíčních lhůtách. Členství v Československé Záložně není nijak riskantním, protože ručení jest obmezené do výše dvou závodních podílů. Zveme Vaše Blahorodí, abyste ráčil v Československé Záložně ukládati svoje pokladní přebytky. Poskytujeme nejvyšší míru úrokovou: pro vklady bez výpovědi $4^1/_4\,\%$, pro vklady s 30denní výpovědí $4^1/_2\,\%$, pro vklady se 60denní výpovědí $4^3/_4\,\%$. Připomínáme, že i vklady výpovědí vázané dle stavu pokladny ochotně budeme vypláceti i bez výpovědi. Úrokování počíná dnem po vložení a končí dnem vybrání vkladu. — Solidně obstarávati budeme prodej i koupi cenných papírů všech druhů za hotové i na splátky, pro něž stanovíme zvláště příznivé lhůty. — Při žádostech o zápůjčku jakéhokoliv způsobu vycházeti budeme zvláště veledůstojnému duchovenstvu co nejvíce vstříc a stanovíme podmínky nejmírnější — Výměnu cizích peněz a zpeněžení kuponů obstarávati budeme za provisi nejmírnější. — Stanovy a vlastní složní listy na požádání zašleme. — Vkladních knížek netřeba předkládati, leč při vybírání vkladů. — Doufáme, že v brzku čítati budeme Vaše Blahorodí mezi své zákazníky. Za „Československou Záložnu v Praze", zapsané společenstvo s ručením obmezeným JUDr. Fr. Svojsík, advokát, člen představenstva a ředitel kanceláře. Dr. Matěj Kovář, c. k. školní rada v. v., předseda. Kancelář jest ve Spálené ul. č. 9. I. poschodí.

Kdo stavěl university? — Při oslavě 500leté památky založení university v Lipsku sotva který vědec učinil zmínku o nesmírně důležitém faktoru, jenž všecky university ve středověku zřizoval a autoritou světovou opatřoval. Třeba to tudíž učeným pánům opět a opět na paměť uvésti.

Ve 12. a 13. věku byly university domovinami věd. Žáci po tisících hrnuli se do nich. Až do r. 1300 povstalo v Evropě 23 universit. Kdyby byly bývaly všecky intence v příčině té realisovány, mohlo jich koncem roku 1400 býti 55. O devíti pozůstaly pouze nadační listiny, ale zbylo jich přece ještě 46, z nichž na obratu 1400 existovalo ještě 37 až 39, a o nichž dnes již sotva kdo má tušení. Z těchto připadlo na Německo, Rakousko a Uhry 8. V Německu za 50 let od roku 1460—1510 povstalo 9 universit. Ačkoli o zakládání universit světská knížata získala si mnoho zásluh a též města, dostávalo se jim od katolické církve podpory nejvydatnější, hmotné i mravní. Byla to církev, jež svými promocemi dodávala jim platnost internacionální. Toliko papež s římsko-německým císařem mohli jejich diplomům dodávati platnosti universální.

Ze 44 universit do r. 1400 zřízených je jich 31 zřízeno z nadací papežských. Od papežů dostávalo se jim veliké podpory hmotné. K výbavě university pražské uložil papež kontribuci na zboží kněžské a klášterní. Za peníze kněžské arcibiskup Arnošt koupil několik statků, 12 profesorů dostalo od papeže Urbana V. kanonikáty a prebendy u kollegiatní kapitoly u Všech Svatých.

Universita v Erfurtu dostala kanonikáty 4, v Kolíně 11, v Greifswaldu a Heidelbergu ještě více, taktéž v Tubinkách, Vratislavi, Roztoku, Wittenberku, Freiburku a j. Sám Prantl doznává, že papežové k podpoře universit činili všecko možné. Papežové postarali se, aby na universitách mohli též studovati žáci chudší.

Tak povstala nová slova o universitách: alma mater, živící matka všech. Tisice mužů slavných vyšlo z universit za podpory církve. Právem mohl Denifles napsati: Pokud týče se zakládání universit, povstaly tyto zásluhou papežů, knížat, kleru a laiků. Že při tom papežům přísluší hlavní zásluha, vysvítá ze všech dokumentů universit se týkajících.

Ba i Kaufmann církvi jinak nepřátelský doznává: Četní papežové v těch věcech přinášeli universitám vřelý zájem a byli sami vynikajícími jejich zástupci.

Následkem tohoto blahovolného poměru papežů bylo, že při rozštěpení církve university — kromě Wittenberské a Erfurtské — věrně držely s církví. Teprv později prostředky násilnickými byly pro nové učení strženy a sklesly na pouhé ústavy státní. Slovem, university jsou původně dílem křesťanského ducha, jenž pronikal nejen papeže, ale i knížata, kněžstvo i laiky.

Z rudé domácnosti. Že je strana sociálně-demokratická v úpadku — je faktum, jež popírat se nedá. Zvláště v Německu, kde byla tato strana soudruhům ostatních zemí vzorem, jde to s nimi rapidně dolů. Snad by byli sociální demokraté během času ožeteli i katastrofální porážku při minulých volbách. Ale v samém lůně strany to vře a hluboká nespokojenost, osobní boje atd. ji zmítají. Kautský posmívá se Beblovi a »krvavá« Roza nadává Singrovi. Soudruzi nechtějí ničeho slyšet o prvním máji — vystupují z odborových organisací. Hotová anarchie, vzdor tomu, že starý Bebel lomí rukama. Přízračný je referát sociálně demokratického listu „Dresdner Volkszeitung" o schůzi v Schmiedebergu: »Schůze byla hnusným obrazem. Bratrství vůbec již zmizelo. Nepomohlo napomínání ke klidnému jednání. Nepokrytě bylo řečeno, že, půjde-li to takhle dále, celé naše hnutí bude tím neobyčejně poškozeno.« — Vskutku, smutné to doznání. — Soudruzi v Schmiedebergu založí si zvláštní stranu »Svornost«.

Oprava zákona o závětech. Ženy nemohly býti dosud svědky při závěti. Nyní má nastati v té věci obrat. Ženy mají býti také připuštěny k úřadu poručníka nebo kurátora.

Dle rozhodnutí zemské školní rady pro království České jsou prosebné průvody o křížových dnech výkony náboženskými a proto jsou dny, na které průvody tyto připadají, dny ferialními.

Časová pastorální otázka. V litoměřické diecési byla pro běžící rok určena zajímavá časová otázka: Jakým způsobem má duchovní správce podporovati v osadě dobrý tisk a zabrániti záhubnému vlivu špatného tisku nebo jej zmenšiti.

Na ochranu umělecko-historických památek. Na podnět ministerstva veřejných prací upozorňuje Český zemský svaz ku povznesení návštěvy cizinců v král. českém Klub českých turistů v Praze, Svaz českých spolků okrašlovacích v království českém a českou veřejnost, že různé alpinistické, turistické a okrašlovací spolky při označování cest se zálibou opatřují značkami umělecko-historicky cenné a pro dotyčnou krajinu význačné památky, jako kaple, kříže u cest, Boží muka, kostely a j., čímž značně ztrácí na svém vzhledu co do nálady a stáří. Jest povinností všech činitelů působiti k tomu, aby se předešlo takovému znešvařování řečených památek a tím i celé krajiny, jejíž ráz dlužno zachovati.

Jubilea slavili dne 12. října: 60letý dp. Jan Hlasivec, em. farář a kn. arc. notář a 70letý vldp. Msgr. Karel Kmoch, kanovník a ředitel ústavu hluchoněmých na Smíchově.

Installace. Papežský prelát, c. k. dvorní rada Msgre prof. Dr. Frant. Xav. Kryštůfek byl ve čtvrtek dne 14. října 1909 o 10. hod. dopolední installován za „děkana kr. kollegiatní kapitoly u Všech Svatých na hradě Pražském". Ad multos annos!

Půjčovna katolických knih v domě družstva Vlast v Praze, v Žitné ulici 26 nové, nachází se v přízemí a otevřena jest pro členy katol. spolků a katol. organisací pražských vždy ve středu a v sobotu od 6 do 7 hod. večer. Knihy půjčuje T. J. Jiroušek, knihovník.

LISTOPAD 1909

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 2.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

Z minerálních látek obsahuje tělo mnohobuněčných organismů nejvíce vody. Tak v těle dorostlého člověka jest asi 60% vody. Více než polovina vody připadá na svalstvo. Vodou nejbohatší jest šeda hmota kůry mozkové, nejchudší jsou kosti (27%) a tuk (10%). Nejvíce vody obsaženo jest v těle dítěte. Vzrůstem stává se tělo lidské vodou chudší. Špatnější nebo nedostatečná výživa má za následek, že podíl vody v těle stoupá.

Veškerých ostatních minerálních součástí těla lidského, jež po spálení jako popel zbývají, jest asi 4·3—4·4% Váží-li tělo člověka 70 kg., obnášejí minerální látky jeho 3 kg. Mezi množstvím látek minerálních a množstvím vody v těle stává jakýsi poměr. Nejvíce minerálních součástí připadá na kostru, totiž pět šestin, na ostatní tělo pouze jedna šestina a to tak, že polovina této šestiny připadá na svaly, zbytek pak na ostatní tkáně, krev a šťávy tělesné.

V největším množství zastoupeno jest vápno, t. j. kysličník vápenatý (CaO), jenž tvoří v těle 65% váhy veškerých látek minerálních. — Vápník, sodík, hořčík a draslík vyskytují se ve sloučeninách s kyselinou sírovou a fosforečnou. V popelu chrupavky jest síran vápenatý, v krvinkách a ve svalech fosforečnan draselnatý (mimo Ca, Mg, Na, Cl a Fe). Sodík a chlór objevují se v alkalických sloučeninách, v séru krevním (tekutá část krve — syrovátčina) a v šťávách tělesných; v kostech ve velkém množství nahromaděny jsou fosforečnany: vápenatý, hořečnatý, a mimo to soli vápenaté. Fosfor má veliký význam v těle organismu, neboť žádné látky organismus tak houževnatě nezadržuje jako fosfor. Zdá se, že jest tak důležitý jako dusík — ano snad i důležitější nežli dusík. Sloučeniny jeho nacházejí se netoliko v kostech, svalech a krvi, nýbrž i v mozku, míše a nervech.

Mezi součástkami minerálními významem svým vyniká též železo. Nachází se v játrech (0·02%), ve svalech, žluči a krvi. V krvi jest ho asi 3 gr. Hlavní jeho význam týká se krve — zde jest chemicky vázáno na haemoglobin krvinek. Haemoglobin

jest barvivo červených krvinek a má velice důležitý význam fysiologický. (Krev mužů bohatší je ž lezem, než krev žen). Zdá se, že tvorba červených krvinek vázána jest na železo. Krev vykazuje nejvíce minerálních látek — obsahujeť draslík, sodík, vápník, hořčík, železo, chlór, fosfor. Prvky ty jsou ovšem ve sloučeninách. Chlór na př. objevuje se v krvi jako chlorid sodnatý (kuchyňská sůl) a chlorid draselnatý (sylvin čili sůl Sylviova), fosfor jako fosforečnan sodnatý atd. Železo jest dále součástí fermentů (enzymů) a to, jak se zdá, velmi důležitou a podstatnou. Zvláště v prvých stadiích života zdá se býti úkol železa velmi vážným.

Křemík (silicium), měď, jód jsou pouze v nepatrných sledech v těle rozptýleny. Malé množství některé minerální látky v orgánech tělesných neznačí však malý význam její v těle. Na př. jód, jenž se v t zv. štítné žláze (glandula thyreoidea)*) v množství jen velice malém vyskytuje, má pravděpodobně při obměně látek specifický význam. Jisto jest, že výměšku štítné žlázy — jodothyrinu — „nezbytně jest potřebí v krvi vyvíjejícího se organismu pro normální vzrůst veškerých tkaniv, zejména kostí“.**) Také se má za jisto, že výměšek žlázy té zvýšuje výměnu látek ohledem na uhlohydráty a tuky. Jak veliký fysiologický význam výměšek žlázy štítné má, vysvítá z toho, že úplné vynětí a odstranění žlázy štítné má za následek zvláštní chřadnutí a sešlost tělesnou. — Pranepatrné stopy jódu objevují se též v játrech, ledvinách, žaludku a kůži.

Jaký význam a účel mají bezprostřední součásti živého těla: bílkoviny, uhlohydráty a tuky.

Za bezprostřední součásti živého těla pokládají se bílkoviny, uhlohydráty a tuky. Skládajíť se tělesné tkáně z bílkovin, uhlohydrátů a tuků. Prvé místo zaujímají bílkoviny. Z bílkovin skládá se největší podíl živého těla. Svalstvo animální (kosterní = příčně pruhované) i vegetativní neboli hladké (v žaludku, střevech, močovodu, cévách atd.), mozek a nervy, žlázy atd. jsou, jak již jsme uvedli, co do podstatného složení svého bílkoviny. Bílkoviny a sice chondroproteidy jsou součástkou v chrupavkách, šlachách a spojivu vůbec. Pevné struktury těla živočišného utvářeny jsou z bílkovin, kdežto pevné struktury u rostlin (cellulosa) a dřevovina jsou látky uhlohydrátové.

Bílkovina, jsouc podstatnou částí hmoty buněčné, tvoří i podstatnou část živého těla. Jsouc látkovým základem protoplasmy, výkonného to útvaru, jest materiálním základem, na němž se fysiologický děj uskutečňuje. Proto se nachází bez výminky v každém živém těle. Činná protoplasma označuje se jménem „živá hmota“; protože však bílkovina je látkovým základem protoplasmy, nazývá se činná protoplasma jinak též „živou bílkovinou“. Tvoříc podstatu živého těla, má bílkovina výkonný význam,

*) Štitná žláza nachází se po obou stranách štítné chrupavky hrtanové. Zduření a zbytnění její jest každému známo pod jménem »vole«.

**) »Živa« 1908. p. 90. (»Chemická koordinace tělesné činnosti«).

neboť ona, projevujíc energii, koná práci — jeť pracující látkou „živá hmota“ vlákna svalového a podstatnou částí vlákna svalového jest právě bílkovina.

Od bílkoviny na fysiologických výkonech súčastněné rozeznávati sluší bílkovinu mrtvou, jež uložena jest uvnitř živé hmoty jakožto živná zásoba. Mrtvá bílkovina nemá vlastností fysiologických, jsouc pouhou chemickou látkou a z té příčiny se bezprostředně na výkonech fysiologických nesúčastňuje. Význam její však záleží v tom, že se z ní činností assimilační sestrojuje „živá bílkovina“. Jest tedy mrtvá bílkovina důležitá, ano nezbytná pro vzrůst a pro zachování podstaty tělesné. Odumřením „živé hmoty“ klesne „živá bílkovina“ na hodnotu mrtvé bílkoviny, obsahující jen chemickou energii.

Jaký význam a účel mají uhlohydráty a tuky v živém těle? — Živá hmota, jak již podotčeno, neustále se obměňuje, neustále se dissimilačním dějem rozkládá a rozpadává, proměňujíc se energiticky a látkově, a to i tehdy, když v klidu jest, tudíž bez vnějších podnětů, — assimilační činností však se zase znova sestrojuje, regeneruje. Dissimilační rozklad vyrovnává se assimilačním skladem. Je-li živá hmota v klidu, tu všechna dissimilačním dějem vybavená energie objevuje se ve tvaru tepla, jež do chladnějšího okolí přechází. Při dissimilačním ději odštěpují se a ze stavby živé hmoty vypadávají především uhlík ve tvaru kyseliny uhličité (resp. kysličníku uhličitého), vodík ve tvaru vody (resp. vodní páry), dále pak dusíkaté trosky povahy amidové, sírany, fosforečnany atd. Kyselina uhličitá a vodní pára vylučují se z těla dechem, trosky dusíkaté atd. ledvinami.

Koná-li však člověk práci svalovou, tu pozorujeme zvláštní zjev: při práci se totiž množství dechem vyloučené kyseliny uhličité zveličí, kdežto množství vyloučeného dusíku (resp. dusíkatých trosek) zůstává totéž jako v klidu. Jen vlivem velice namáhavé práce nastává někdy rozmnožení vyloučeného dusíku (není to však posud dostatečně zjištěno), což se vysvětluje dýchavičností (dyspnoe) při práci, kterážto dýchavičnost zakládá se na nedostatečné oxydaci a dekarbonisaci krevní.

Poněvadž pak při práci množství vyloučené kyseliny uhličité se nápadně zvětšuje, množství vyloučeného dusíku však zůstává stejné, uzavírá se z toho, že při práci svalové nerozkládá a nesesouvá se živá hmota ve všech částech stejně, nýbrž že odbourává se hlavně ve skupinách uhlíkatých, kdežto skupiny dusíkaté zůstávají zachovány, a že tudíž pramenem svalové práce jsou atomové skupiny uhlíkaté. Z té příčiny představují si fysiologové živou hmotu jako obrovskou molekulu, jejíž stálé jádro tvoří komplex dusíkatý, k němuž se jako postranní články připínají atomové skupiny uhlíkaté, ve velice labilních polohách rozestavené. Při přechodu z období klidu ku práci přicházejí atomy v intromolekulární pohyb. Atomy kyslíku přesmyknou se k atomům uhlíku, srazí se s nimi uvnitř molekuly, a takto sražené atomy (kyslíku a uhlíku) vypadávají ze stavby živé molekuly ve způsobě kyseliny uhličité, kdežto dusíkaté skupiny, tvořící jádro živé molekuly, zůstávají zachovány.

Jako při práci svalové, tak i při zvýšeném projevu (výdeji) tepla (na př. za nízké temperatury, kdy tělo se více ochlazuje) nastává velmi značné rozmnožení kyseliny uhličité. Z toho se uzavírá, že také zdroj tepla jest týž jako zdroj práce svalové. Ostatně známo, že práce svalová provázena bývá vždy zvýšenou produkcí tepla (člověk se při práci zahřeje), jež tělo do chladnějšího okolí vydává. Příčina toho jest, že produkce tepla děje se ve svalstvu — rozkladem, štěpením se živé hmoty vláken svalových. Z důvodu toho nazývá se svalstvo thermogenním ústrojem. Věc tu lze snadno pochopiti. Je-li živá hmota vlákna svalového zdrojem fysiologické energie vůbec, jest následkem toho zdrojem netoliko mechanické (práci konající) nýbrž i tepelné energie, a to tím spíše, jelikož každý tvar energie má náchylnost přeměniti se v teplo. Vybavuje-li se tedy činností svalu mechanická energie, vybavuje se činností jeho tím snáze teplo. Sval, resp. živá hmota jeho, jest jaksi akkumulátorem fysiologické energie, projevované jako pohyb (práce) a teplo.

Nekoná-li člověk žádné práce svalové (mechanické), tu objevuje se všecka projevená energie fysiologická — jak již uvedeno — ve formě tepla, jež jest výsledním tvarem energitických obměn v živém těle. Jest teplo všeobecnou podmínkou životní a z té příčiny musí každý teplokrevný živočich stále vynakládati energii k udržení určité teploty svého těla, resp. k zachování svého tepelného optima, v němž se mu nejlépe daří. K zachování této tělesné teploty na stále stejně vysokém stupni třeba stálé produkce tepla, a čím chladnější okolí, jež tělu teploty ujímá, tím větší musí býti produkce tepla v těle.

Fysiologové přirovnávají živou hmotu k látce výbušné. V látce výbušné jest rovnováha v dislokaci atomů velice nestálá, vratká, takže nepatrným impulsem (jiskrou, nárazem), nastává výbuch (explose) — vnitřní molekulární stavba se sřítí. Sřícení to stane se tím, že se příslušné atomy prvků v sloučenině náhle srazí, na př. při výbuchu nitroglycerinu (neb nitrolátky) náhle se srazí atomy kysliku skupiny NO_2 s atomy uhlíku a vodíku a vznikne kysličník uhličitý a vodní pára. Sražení atomů čili látková proměna děje se tu za projevu ohromného množství mechanické energie. Jak zřejmo, jest skutečně obdoba mezi živou hmotou a látkou výbušnou, a to dosti nápadná. — Také přirovnává se živá hmota k stroji, v němž nahromaděna jest energie na př. ve tvaru elektrického náboje. I zde nepatrným podnětem uvolní se nahromaděná energie.

Dříve se domnívali, že energie živou hmotou projevená jest výsledkem prosté oxydace čili spalováním živných látek uhlík chovajících. Touto oxydací prý se chemická energie živných látek uvolňuje. Soudilo se tak z té okolnosti, že se při dýchání nejen kyselina uhličitá vylučuje, nýbrž že se současně též kyslík ze vzduchu pohlcuje. Avšak vylučování kyseliny uhličité a pohlcování kysliku jsou dva na sobě úplně nezávislé děje. Neboť živá hmota vylučuje kyselinu uhličitou po delší dobu i za úplného nedostatku kysliku. Žába na př. dle pokusů německého fysiologa Ed. Plügra může mnoho hodin žíti v prostoru kysliku prostém, při čemž

ustavičně kyselinu uhličitou vylučuje a pohyby koná.*) A naopak zase živočich v zimní spánek upadlý, kdy žádného pohybu nekoná a kdy trávení na nejmenší míru obmezeno a teplota tělesná snížena jest, kyslíkem se takřka nabíjí, neboť v stavu tom více než třikrát tolik co do objemu kyslíku pohlcuje, než ho současně ve tvaru kyseliny uhličité vylučuje.

Kdyby energie organismem resp. živou hmotou projevovaná byla výsledkem prosté oxydace, pak by potentiální energie v organismu utajená nebyla nic jiného leč chemickou energií živných látek. Avšak, aby se živné látky (bílkoviny, uhlohydráty a tuky) v živém těle oxydovaly, k tomu by bylo třeba aktivního kysliku, (neb vysokého žáru), takového však v živém těle není, — jinak se však živné látky neoxydují. — Dále pak sluší zření k tomu míti, že potentiální energie v živém těle jest stále k vybavení připravena — může se dle potřeby v každý okamžik uvolniti. To by však nebylo možno, kdyby mělo živé tělo pro každou okamžitou potřebu živnou látku zvlášť oxydovati. Mimo to, výsledkem oxydace je teplo, a tu by muselo živé tělo dle potřeby teplo v jiný tvar energie přeměňovati.

Proti oxydační theorii svědčí i ten fakt, že živé tělo delším projevováním energie (svalové práce) se unaví i přes to, že má v zásobě ještě hojnost živných látek. A naopak může konati svalovou práci ještě tehdy, když veškeré zásoby živných látek jsou vyčerpány a nové se potravou nedodávají, jak toho vidíme doklad na tak zvaných umělcích v hladovění, z nichž mnozí v poslední době hladovení mnoho kilometrů cesty vykonali.

Na základě tuto uvedených důvodů usuzuje se, že zdrojem energie živým tělem projevované (za současného vylučování kyseliny uhličité) nemůže býti přímá oxydace živných látek, nýbrž jediné oxydace intramolekulární, záležející v srážení se atomů kyslíku s atomy uhlíku uvnitř molekuly, jež pak ze stavby molekuly vypadávají a ve tvaru kyseliny uhličité vylučovány bývají.

Energie organismem projevovaná (aktuální energie) není uvolněnou chemickou energií živných látek, nýbrž jest to projevená, k vybavení vždy připravená potentiální energie čili energie fysiologická (jinak též fysiologickým potentiálem zvaná) a tato energie utajena jest nikoli v živných látkách (třeba i v organismu samém uložených), nýbrž v živé hmotě samé. Živné látky chovají pouze chemickou potentiální energii a z ní teprve činností assimilační čili vtělením v živou hmotu sestrojuje se fysiologická energie neboli fysiologický potentiál — — —

Rozmnoženým vylučováním kyseliny uhličité při práci svalové následkem hojnějšího odtržení atomů kyslíku a uhlíku vyčerpává a zmenšuje se znenáhla uvolnitelná zásoba uhlíku a kyslíku v živé molekule, povstávají atomové skupiny redukované a živá molekula stává se uhlíkem a kyslíkem chudší, a následkem toho dusíkem poměrně bohatší. Povstává „hlad“ po uhlíku a kysliku a dostavuje se únava. Tento „hlad“ snaží se živá hmota přibráním a assimilováním uhlíku a kyslíku ukojiti. Dosazením

*) Dýchání toto, záležející ve vylučování kyseliny uhličité bez současného pohlcování kyslíku vzduchového, nazývá se »intramolekulární dýchání«.

uhlíku a kyslíku regeneruje se živá hmota — nabírá opět energii a zaceluje trhliny ve stavbě své.

Kyslík dosazuje živá hmota ze vzduchu, pohlcujíc jej při dýchání, uhlíku pak dostává se jí ze živných látek potravy.

Vsunutím atomů kysliku do molekuly živé hmoty a přítomností zde dusíku podmíněna jest, jak se za to má, vratkost vnitřní stavby živé hmoty, jelikož dusík tvoří zvláště s kyslíkem sloučeniny velice vratké, jak toho doklad vidíme na látkách výbušných, jež většinou sloučeninami dusíku bývají.

Živá hmota přijímá uhlík ze živných látek potravy, ale nikoli přímo. Přímo přijímá uhlík z glykosy, jež stále v krvi, i ve stavu lačném koluje, jsouc její pravidelnou součástkou (0·27%). Z té příčiny pokládá se glykosa za bezprostředně živnou látku.

Glykosa tvoří se při zažívání potravy z jejích uhlohydrátů, ale také i z bílkovin a tuků a ukládá se v podobě glykogenu ve tkáních tělesných, zvláště ve svalech, hlavně však v játrech se hromadí. Z bílkovin tvoří se pravděpodobně tím způsobem, že se požitá bílkovina v těle rozloží v trosku dusíkatou a v trosku uhlíkatou. Z trosky uhlíkaté povstane glykosa, která se v jatrech ve tvaru glykogenu uloží, kdežto troska dusíkatá ledvinami se rychle vylučuje. Glykosa náleží k jednoduchým uhlohydrátům t. zv. monosaccharidům (jednoduchým cukrům), glykogen k látkám škrobovitým (polysaccharidům), složitým to uhlohydrátům. Glykogen jest reservní živnou látkou a má pro tělo živočišné podobný význam jako škrob pro rostlinu. Proto se nazývá též škrobem živočišným.

Z glykogenu, jejž možno si představiti jako anhydrit glykosy, tvoří se v játrech vlivem zvláštního enzymu dle potřeby opět glykosa a přichází do krve v té míře, v jaké v těle, zvláště ve svalstvu, spotřebována bývá.

Že ku projevu energie živého těla slouží glykogen resp. glykosa, vysvítá z toho, že při práci svalové mizí rychle glykogen nejen ze svalů, nýbrž i z jater. Pracující sval ztravuje všechnu zásobu glykogenu.

Proč se však glykosa, když sama jest bezprostřední živinou, přeměňuje v glykogen, jenž musí se, má-li upotřeben býti, zpět v glykosu přetvořiti? Na to jest odpověď: člověk nepožívá nepřetržitě živných látek v potravě uložených, nýbrž jen v určitém období, a to vždy ve větším množství najednou do zásoby. Krev (a lymfa) však nemůže všecku glykosu z takového množství živných látek zažíváním utvořenou pojmouti — musíť stále přibližně stejné složení míti, nemá-li organismus škodu vzíti. Z té příčiny ukládá se nadbytečná glykosa ve způsobě glykogenu v játrech. Po hojném požití potravy jeví se skutečně glykogen v játrech rozmnožen. Na to pak počíná z jater nenáhle mizeti, až po delším lačnění zásoba jeho úplně vymizí. Jakmile totiž — jak výše uvedeno — glykosa v krvi spotřebou se vyčerpává, rozpouští se glykogen v játrech a přivádí v oběh a dodává se ve způsobě glykosy tkáním.

Avšak játra nemohou všechen ten z většího množství požitých živných látek do zásoby vytvořený glykogen pojmouti.

Nadbytek, jehož játra pojmouti nemohou, ukládá se ve tkáních, zvláště ve svalech. Svaly v klidu hojně zachycují glykosu krvi kolující a vytvoří z ní glykogen a hromadí jej v sobě.

Dodává-li se však tělu trvale potravou větší množství živných látek, než jich v určité době na př. v jednom dni spotřebuje, takže stále jest větší příjem než spotřeba, vytvořuje se z nespotřebovaného glykogenu a glykosy tuk, jenž se mimo pracující ústroje na odlehlých místech v těle ve větších vrstvách (pod kůží, v dutině břišní, v okolí ledvin atd.) ukládá. Podotknouti sluší, že každý živočich má svůj specifický, pro svou individualitu nejvhodnější tuk. Jako glykogen tak i tuk může pocházeti nejen z uhlohydrátů nýbrž i z bílkovin, poněvadž bílkoviny chovají vedle skupiny dusíkaté i skupinu uhlíkatou, v jejíž vazbě chemické utajena jest energie.

Z glykosy, jež ustavičně krví koluje, přistavuje a nahražuje živá hmota v klidu opět postranní uhlíkaté články, při práci ve způsobě kyseliny uhličité odštěpené a nabírá opět energii.

Stává se však, že člověk ve stavu dlouhého hladovění veškerou zásobu glykogenu i tuku spotřebuje, přes to však přec glykosa stále krví koluje. Taková glykosa tvoří se pak z bílkovin podstaty tělesné. Organismus dosazuje tímto způsobem energii z vlastní zásoby v bílkovinách tělesné podstaty uložené. Ústroje činností svou pro život nezbytně potřebné vyživují se na útraty méně důležitých ústrojů. Hmota méně důležitých ústrojů se totiž rozpustí, a v oběhu krevním koluje glykosa z vlastní tělesné podstaty vytvořená.

Glykogen a tuk, jak patrno, jsou látky reservní, látky pro příští nenáhlou spotřebu do zásoby uložené, jež zásobu potentiální energie ve formě chemické chovají. Glykogen jest zásoba nastřádaná ku výpomoci nejblíže příští, takřka na den, tuk sloužiti má pro potřebu pozdější, když zvýšeným projevem energie zásoby glykogenu jsou vyčerpány. Glykosu přirovnati možno k potravinám k okamžitému upotřebení v kuchyni sloužícím, glykogen k zásobě potravin ve spižírně při kuchyni se nalézající, tuk k zásobě potravin ve skladišti (magacínu) uschované. Jakmile nastane potřeba, sáhne živá hmota ke glykogenu a k tuku, uvede je ve své sloučenství a energii jejich zabaví k dislokaci atomů t. j. k přivedení atomů v polohy vratké.

Množství spotřeby glykogenu a tuku při práci řídí se dle míry jejich fysiologicky využitkovatelné potentiální energie, kterou v sobě ve formě chemické tají. A tu dlužno povědĕti, že v tuku jakožto látce složitější, méně však kyslíku chovající, koncentrováno jest v malé masse co nejvíce chemické energie. Tuk ve stejném množství hmoty tají mnohem větší množství chemické energie než glykogen. Chovat více než dvakrát tolik chemické energie co glykogen. Z té příčiny nazývá se tuk také „zhuštěnou energií".

Avšak kdežto svalová práce děje se za značné spotřeby uhlíku a kyslíku, o čemž svědčí nápadné rozmnožení množství dechem vyloučené kyseliny uhličité, zůstává množství vyloučeného dusíku při práci stejné jako za klidu. Z toho — jak již

praveno — usuzují fysiologové, že živá hmota při práci svalové odbourává se a doznává změny ve skupinách uhlíkatých a že komplex dusíkatý, jádro živé molekuly tvořící, nebývá vlivem práce porušován.

Avšak i dusíkaté jádro nezůstává stále nedotčeno. Také dusík povlovně — ovšem v množství poměrně malém — neustále se vylučuje, avšak vylučování dusíku nesouvisí přímo s prací svalovou, nýbrž, jak za to fysiologové mají, s opotřebováním molekuly živé hmoty.

Atomový komplex dusíkatý se totiž opotřebováním zviklává a uvolňuje, ale vyproštění uvolněných skupin dusíkatých ze sloučenství živé molekuly neděje se tak rychle jako vyproštění uhlíku v podobě kyseliny uhličité, nýbrž jen nenáhle vyprostují se rozkladné dusíkaté trosky z organisace a vylučují se pomalu po delší dobu. V klidu pak po požití potravy bílkovinné vyměňují a dosazují se zviklané a uvolněné skupiny dusíkaté novými. Jinak v nedostatku dusíkaté potravy upevní se zase jaksi dusíkatý komplex a množství vyloučeného dusíku jest jen nepatrné.

Odštěpené skupiny uhlíkaté nahrazují se uhlíkatými látkami potravy, jež v podobě glykogenu a tuku jako reservní zásoby v živém těle se ukládají a dle potřeby energii poskytují, ale ony nahrazeny býti mohou i bílkovinami potravy, poněvadž bílkoviny též uhlohydrátovou skupinu chovají*) a z té příčiny glykogen a tuk z nich tvořiti se může. Dusíkaté skupiny však nelze nahraditi leč bílkovinami a pak po jistou míru i některými látkami pravým bílkovinám příbuznými a proto albuminoidy (proteoidy) nazvanými, jako jsou na př. klihoviny a peptony, — látky uhlíkaté však, postrádajíce dusík, nemohou dusíkaté skupiny nahraditi.

Z toho patrno, že pouhá bílkovina jest s to, aby rovnováhu výměny látek a sil zachovala, poněvadž jest s to, aby i potřebnou energii dodávala i látky pro vzrůst a zachování tělesné podstaty poskytovala.

Pouha bílkovina jest sice dostatečna, zachovati rovnováhu výměny látek a sil, ale nesmíme přehlédnouti, že bílkovina oproti uhlohydrátům a tukům jest chuda uhlíkem, i bylo by ji k náhradě ztráty uhlíku velmi značné množství potřebí, kdežto k nahrazení pouze hmotných ztrát podstaty tělesné jest jí jen poměrně malé množství třeba.

Chtěl-li by tedy člověk pouhou bílkovinou se živiti, dostačila by mu, aby byl živ a práci svalovou kon l, avšak spotřeboval by jí značné množství. Bylo by to však nejen zbytečné plýtvání bílkovinou, nýbrž on by obtížil i ústroje zažívací velikou prací, zejména ledviny, poněvadž by mnoho bílkoviny požíti musel, aby rovnováhu látek a s l udržel, což by bez škodlivých následků pro zdraví nezůstalo.

Pracuje-li sval přehnaně, nastane brzy únava, i když hojnost živných látek jest v zásobě. Únava a zemd ení dostaví se

*) V molekule bílkoviny uloženy jsou — dle názoru chemiků — atomy uhlíkové řetězovitě i kruhovitě samy i s dusíkem.

také, když sval sice normálně, ale dlouho a nepřetržitě pracuje. Tato únava dostavuje se až později — po delší době.

Únava zamezuje, aby se sval z fysiologické potentiální energie úplně nevyčerpal. Vzniká následkem zmnožení kyseliny uhličité a mléčné ve svalu účinem práce. Kyseliny tyto, rozmnoživše se, působí na sval narkoticky, ochromujíce činnost jeho. Má se za to, že narkotický vliv kyseliny uhličité záleží v tom, že ona zamezuje a překáží spojení kyslíku s živou molekulou.

Únava jest nutna, neboť ona žádá odpočinku a odpočinku jest z důvodů fysiologických pracujícímu svalu třeba. Pracuje-li sval přehnaně, musí dopřáno býti času, aby trhliny ve skupinách uhlíkatých mohly býti ze živných reserv vyspraveny a zaceleny, nová energie mohla býti nabrána a mimo to, aby rozkladné zplodiny (kyselina uhličitá a mléčná a zplodiny rozkladu bílkovin ze řady močové, jež se ve svalu nahromadily a jež působí toxicky) mohly odstraněny býti. Při přehnané práci svalové vylučuje se ve zvýšené míře ve svalech kyselina uhličitá a následek toho je netoliko větší nahromadění nýbrž i zvýšené napjetí této kyseliny v krvi (v plasmě krevní). I musí nastati zrychlené a prohloubené dýchání, aby kyselina uhličitá ve zvýšené míře nahromaděná z krve vyloučena byla a větší spotřeba kyslíku hojnějším přítokem jeho nahrazena byla. Odtud „dýchání“ po práci přehnané.

Také po dlouhé a nepřetržité práci jest delšího odpočinku třeba, a odpočinku toho dostává se organismu obyčejně nočním spánkem. Spánek jest indikatorem, že reservy po celodenní práci vyčerpány jsou, že nastal nepoměr mezi výdejem a příjmem,*) a že rozkladné produkty se nahromadily. Proto musí delšího času dopřáno býti, aby požité živné látky potravy mohly se uzpůsobiti v látky assimilace schopné a dodány býti mohly tam, kde jich živé tělo k restauraci potřebuje. To týká se i požitých živných látek dusíkatých, neboť i ty musejí proděla i více transformací, než uzpůsobeny bývají v látky assimilace schopné. Poněvadž ve spánku děje se činností assimilační vyspravování tkání tělesných, jsou dissimilační pochody v té době v živém těle sníženy, následkem čehož také teplota tělesná je zmenšena, aby ve skupinách uhlíkatých byla co nejmenší ztráta. Důsledkem toho jest, že vylučování kyseliny uhličité za spánku menší jest, a mimo to vyloučená kyselina uhličitá jest ještě z části podílem onoho zbytku kyseliny uhličité, který se, nebyv vyloučen za stavu bdění, ve svalech nahromadil. Jest přirozeno, že člověk bývá po zdravém spánku osvěžen.

Nočního spánku jakožto delšího odpočinku jest i z toho důvodu organismu třeba, aby dopřáno bylo času, by rozkladné produkty — mezi nimi i jedovaté rozkladné produkty dusíkaté — z těla odstraněny býti mohly. Za bdění, zejména prací svalovou, hromadí se v těle rozkladné produkty, jež nemohly v čas úplně vyloučeny býti a vylučování jejich pak se staví. Aby živé tělo opět se z únavy osvěžilo a práce schopným se stalo, jest třeba

*) Mírná, prostředně těžká práce výměnu látek podporuje.

netoliko látkové ztráty jeho nahraditi, nýbrž i tyto rozkladné produkty z něho odstraniti, což děje se nejlépe ve spánku t. j. v naprostém delším klidu. Známo, že vyměšování moči ve spánku jest vydatnější. Také transpirace jest zmnožena.

Ve znamení kříže.

Píše Václav Poledne.

VII. Pod křížem.

Ó Maria! Teď výraz dej mi pravý! —
Chci s Tebou líbat Kristův svatý kříž,
chci rukou zachytit proud krve žhavý. —
Ó Maria, mé prosby neoslyš,
a pravé slovo v moji duši vpiš!
Ty's Matkou Toho, Jejž mé péro slaví!
Ač nejsem hoden, přec mou touhu ztiš!
Kéž bolesti proud duši mi roztaví,
jíž mřelo srdce Tvé, když umíral Král Slávy.

Ó plná milosti! Ó Matko Boží Svatá!
V Tvém jménu šuměl světu zašlý ráj,
až hada zdrtila Tvá silná pata —
Hle, v jasu Vtělení již tone stáj!
Ó koř se, duše má, a vůni ssaj! —
již dýchá Tajemství! — Viz, pastýř chvátá —
S ním přiklekni a kolébavku hraj — —
Až v Golgotu se změní šťastná chata,
snad struny loutny své bys svinula v bič kata.

Ne, Kriste, ne! To srdce moje cítí! —
Snad bez Tvé lásky zlosynem bych byl,
snad v zoufalství bych mrhal svoje žití,
a korábem bych byl, jenž ztratil cíl. —
Však jedno vím! Až ty bys promluvil,
až uviděl bych Tebe k smrti jíti,
jak zvíře krutou bolestí bych vyl,
ja spravedlivě šel bych s Tebou mříti
a lkal bych: Pane můj, rač milostiv mně býti!

V svých dětských snech má duše vídávala,
jak na kříži jsi za nás umíral,
Tvá hlava krvavá mě k sobě zvala,
a pod křížem jsem s Tvojí matkou stál
a rány Tvé jsem v slzách líbával — — —
Ó rci mi sám! Proč pukla tvrdá skála,
když »Dokonáno jest« jsi zavolal?
To příroda tak trpce naříkala,
jak Bůh svět miloval, jak láska lidí malá!

Ó koř se, světe! Bůh se zrodil z Panny
a z pouhé lásky člověkem se stal! —
Jen život sil a zdrtil smrti brány,
vždy odpouštěl a vždy jen miloval,
a za člověka život v oběť dal. — — —
Ó Kriste můj! Svou slzou smáčím rány,
jež v Tvoje srdce také já jsem vklál,
když hroznou výčitkou, jak děsné hrany,
jsi zvolal: Eli, Eli, lamma sabaktani!

Tys umíral! — Tvá duše věky zřela,
a před Tvým Božstvím prchla času hráz,
a vášeň lidská pod křížem když vřela,
tu na Golgotě viděl's také nás,
— ten rouhal se a ten se hrůzou třás —
a Láska Tvá všem vlídně odpouštěla,
jen slza soucitu ti plála z řas — — —
když Věčná Láska za člověka mřela,
tu člověk lál, Bůh miloval a zem se chvěla.

Ty's viděl člověka, jak blátem hází
po stromě života, jejž Ty jsi sil,
a zlobu zřel's, jež jako had se plazí,
vztek bezmocný, jenž v lživý háv se skryl,
by slinu špinavou v tvář Pravdě vplil. —
A viděl's ho, jak smrti cestu razí,
a hyne v tmě, ač chtěl's, by v světle žil!
Však láska Tvá jest mořem beze hrází,
ba v žáru Lásky Tvé se směji hřát Tví vrazi.

Ty slyšel's ho, jak Pravdu ze lži viní,
a vášní sobeckých jsi slyšel řev,
a děje zřel's, jež píší lidští syni, —
v nich divé násilí a lidská krev,
a místo lásky — sobectví a hněv. —
Ba viděl's též, jak v slepé vášni špiní
i šťastnou zář, jíž vzplál betlemský chlév —
A žehnal's jen, kde klnuli by jiní
a prosil's: Odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.

A věky jdou — — Tvůj kříž — toť
maják v moři,
a mořem čas, a lidstvo — vratká loď — —
kol zuří bouř, a lodníci jsou choří —
Ó Pane, hyneme, již bouři zkroť
a novou sílu v slabých duších zroď! —
Nuž, vzhůru plavče! Viz, Tvůj maják hoří,
toť lano napni, mrtvou přitěž shoď
a mořem leť, jak větrem pádí oři.
Jen za Světlem vždy pluj, — pak loď se neponoří!

Viz trofej vítěznou, jíž Kristus kyne!
Jest na ní zákon krví lásky psán — —
Nuž, strhej s duše mlhy nehostinné
a rci: »Ó Kriste, skryj mne do svých ran
a otevři mi svého srdce stan! —
Vždyť žíti chci, má duše touhou hyne,
a Ty jsi Života i Smrti Pán — —
Z Tvých svatých ran se pramen spásy řine.
Jen Ty jsi Cesta má, a není cesty jiné!

Ó Světlo mé! Rač životem mě vésti
a duši mou zbav olověných pout,
bych jako orel směl se k Slunci vznésti
a v tiché důvěře bych čekal soud. —
Ó nech mě žitím svojí stopou plout,
nech se svých rtů mě ssáti mír a štěstí,
a v duši mou vlej žhavé lásky proud,
ať rozpučí, jak jarní ratolesti,
a posilni mě v boj, bych nezbloudil na scestí!

VIII. O Dušičkách na Vyšehradě.

Mluv, tichý svědku stínu minulosti!
Náš Vyšehrade! Líbám svatou zem,
jež ve svém klínu miláčky mé hostí. —
Hrob slavných snů a Slávy diadem! —
Ty's pýchou naší! S hrdou slzou jdem'
na skálu Tvou, jež nesla kdysi trůny. — —
Dnes šeptáme zde s chvějícím se rtem:
Zde slyšet bylo Lumírovy struny,
zde Přemysl kdys vlád' — Libuše četla runy.

Ty slyšel's ji, jak lila požehnání
na národ svůj. — Vše drtí čas — Ty's mlád! —
Vždy znova Vesna bílá kol Tvých skrání
ti nechá věnec svěžích květů plát,
jak tehdy, ach, když starý Vyšehrad
se zachvíval pod bohatýrů krokem — —
Vše drtí čas! — Již pukl Trutův mlat,
již dávno Chrudoš spí i se svým sokem —
a Ty's je všechny zřel svým mlčenlivým okem.

A čekal jsi — — A hle! již město vstává
ve stínu Tvém jak zkamenělý sen — —
Ó poznáváš, že jeho moc a sláva
se k hvězdám pne? — Ty nejsi ukojen?
Ty vzdycháš, starče? — Bolí starců sten! —
Co zříš? Ach, země krví rudne —
ryk vítězný a svár a pustý plen —
a konec všeho — umírání trudné. —
Daň slávy krvavé a kletba snahy bludné!

Ty mlčíš tak, jak ten, jenž ví, co bude! —
Trůn Libušin již dávno vinou skryt,
jež nad ním šumné melodie hude. —
Čas letí nad Tebou. — Zříš nový lid,
jenž sténá bolestně pod tíhou bíd! —
Ty víš, co bude! — Nocí hvězdy vzplály —
— kdo umírá, ten nezapomněl žít —
Jak po nemoci dlouhým snem jsme spali,
až nastal nový den, v němž k životu jsme vstali.

A kdo nás vzbudil? — Láska nových reků,
již podali svá srdce Vlasti v dan —
Bůh odměň Vás! My nejsme schopni vděků. —
Buď láska za lásku! Nuž, slzo, kaň,
a jako déšť zvlaž posvěcenou stráň,
a k jejich chvále, pěvče, udeř v lýru! —
Buď pyšný, Slavine! Svůj poklad chraň!
Ač mnoho změnilo se v světa víru,
Ty's stále tím, čím byl's — tož sídlem bohatýrů!

V Tvém klínu spí — — A dnes, kdy světla hoří,
jak upomínky něžné, na hrobech,
v den Dušiček nechť duše zahovoří —
Dnes sluší oku pláč a ňadru vzdech
a modlitba na chvějících se rtech. —
Bůh dej Vám mír, a nám dej sílu k žití,
by skončili jsme tak, jak Vy, svůj běh,
by společně jsme mohli Boha zříti — —
Nám života a Vám ať světlo věčné svítí!

Ten neumřel, kdo ve vzpomínkách žije! —
Na hrobech otců pláče vděčný syn. —
Vy nejste mrtví, ač Vás země kryje!
Vy bdíte nad námi. Váš svatý stín
nás zří, jak klesáme pod tíhou vin — —
A chceme žít! — Kol nás se bouře valí —
snad smete nás jak písek do hlubin —
snad jiní budou stát, kde my jsme stáli —
Jen Bůh když s námi jest, pak nejsme národ
malý! —

Jsme dětmi nových dob, v nichž zbraň se mění.
Na místo ocele se staví duch,
a lidstvo koná velké očištění. — —
Nuž k práci dlaň! Své síly spněme v kruh,
ať zaorá již svorných cílů pluh,
ať nejsme kleti soudem budoucnosti!
My žijem' dnes, však věčný jest náš Bůh! —
Kéž stanem před Ním jednou viny prosti,
a Jeho svatá říš kéž na věky nás hostí. —

Ó žijme, bratří! Duch náš ať je silný!
Z nás ssaje mízu naší Vlasti strom. —
Nuž, všichni k dílu! Každý ze své dílny
nes tvrdou kvádru na společný dóm
a ve svém srdci najdi zlatý lom! —
Jen Láska vítězí! Jen tu když máme,
pak buďme klidni! Nezdrtí nás hrom!
O její štít se každé kopí zláme!
Kde Láska, tam i Bůh — a s Bohem odoláme!

Ó Bože náš! Ach, vyslyš naše hlasy!
I v Tvoji skráň byl věnec z trní vklán. —
Dej mrtvým mír a nám buď Hvězdou spásy,
až života běh bude dokonán — —
Ó žehnej nám, ať dědičný svůj lán
bez studu předáme po zemské pouti.
Vlej balsám síly do krvavých ran,
ať můžeme se k hrdým cílům vzpnouti —
a nám ni budoucím, ach, nedej zahynouti! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

VI.

Panství v Moříně náleželo mezi ony velkostatky, jichž majitely nazývají s posměchem kobylkáře nebo ovesné rytíře, že na jejich pozemcích nejvíce oves a jiné podružnější plodiny se daří. A zakupují statky ony zbohatlí soukromníci, universitní profesoři, doktoři s hojnou lékařskou praxí, ale i spekulanti, kteří hledí z nich těžiti a hned vypleněné jiným prodávají.

Takový pán na malém statku může ve prospěch sousedů více učiniti než velkostatkář, jejž lid nikdy nevidí, k němuž přístup zamezen nepříznivým úřednictvem, který se neskloní k obyvatelům občanského původu a menšího jmění. Ale majitelé Mořína a nájemci dvora vždycky se stýkali s lidem, mezi něj chodili, s ním rozmlouvali, jeho stezky slyšeli a dle možnosti pomohli. Hrabě Votocký vydržel státi u zahradníka v parku, když tu něco robil a podržel pilu, pomohl táhnouti, nasekl kmen, který se měl skáceti. Jindy s ním vysazoval květiny a rovnal kořenáče, aby se potom pochlubil »To je moje práce«. S hajným chodil lesem, spolu vyměřovali paseku, určovali, co se má zasázeti a při kultuře té dohlížel. Sám šel do lesa, prodal dříví, změřil a vypočítal. Ani se neostýchal shýbnouti se pro jedlou houbu a v kuchyni oznamoval, kde jsou největší jahody, nejzralejší brusinky. Došel k rybníkům, prohlédl stavidla a když z jara hrozila povodeň protrhnouti hráze a vyplaviti rybník, výdatně pomáhal.

Nikdo mu to nevykládal ve zlé, nikdo se nad tím nepozastavoval. Viděli ho, jak přiřezává větve, setřásá a zašlapává chrousty, propouští na pole stroužku a holí shrnuje kamení do výmolu.

»Nestydí se za naši práci,« říkali a uspokojeně hleděli na statkáře.

Proto nikdo si toho ani nevšímal, že hrabě Votocký více pěšky chodí, než jezdí. Do Lutic a sousedních vesnic a měst jenom šel, z nádraží se dal přivézti zřídka. Za pěkného dne pojednou se ocitnul ve dvoře s holí v ruce, s čelem zaroseným a tváří od chůze a slunce uzardělou. I balíček nějaký měl pod kabátem a v náprsní kapse zásobu doutníků z Prahy. Na dráhu ho doprovázel zahradník, jindy ho dvorští zavezli, neboť neměl vlastních koní. Pouze jeho veliký kočár stál pod kolnou.

Votocký se zastavil u pracujících lidí, pohovořil s nimi, přijímal návštěvy rolníků, půjčoval jim noviny, chodil k nim na svatby a každého vážnějšího souseda vyprovodil do Lutic na hřbitov. Zimu trávil v Praze, kde měl menší dům, ale mnohdy odtud zavítal na venek. Mořín by ho ani neuživil, kdyby nebylo nájmu z domu, v zámku měl letní byt, ale i jiné přibíral do pokojů. I v Praze se uskrovnil a do Mořína jezdil třetí třídou. Šetrnosti byl uvyklý, jinak by se majetku nedodělal. Po šlechtických předcích mimo predikát a erb dědil velmi málo, ale přičiňoval se, že si mohl koupiti Mořín a před tím dům v Praze. Votocký z Votovic byl původně obchodníkem a sprostředkoval mnoho prodejů a koupí mezi drobným lidem a velkoprůmyslníky. Obchod v malém vedli mu poctiví příručí, sám se věnoval překupnictví a trávil většinu času v kanceláři. Na tisíc metráků obilí, semen a travin prošlo jeho rukama, ovšem že jenom viděl vzorky a uzavíral koupě. Na něj se obracely pivovary, cukrovary, zásobárny pro vojsko, jeho lidé prošli celé kraje, aby shlédli, co se kde vydařilo a jaké lze stanoviti ceny. Ovšem Votocký byl všeho duší. Posléze jej to přece unavilo a toužil po odpočinku. Jediného syna měl zaopatřeného jako úředníka v bance, pro sebe si nashromáždil, že se mohl v padesáti letech věku vzdáti obchodu, který výhodně prodal. V zasvěcených kruzích se o něm povídalo, že se v něm probudila modrá krev, že stůně na venkovské sídlo, kde by uplatnil svůj erb. Dříve užíval predikátu tam, kde věděl, že to potáhne, vyjednával-li s některým šlechticem, vojenským velitelstvím, jinak však se podepisoval pouze Robert Votocký. Posléze panství Mořín koupil ve dražbě, zaplatil do krejcaru a ještě se zcela z peněz nevydal. Nechtěl těžiti z panství, nekácel lesy, neždímal z půdy, ale ještě zlepšoval. Zámek vzal na sebe lepší tvářnost, zahrada dostala novou hradbu, menší určovány paseky, nově zřízeny cesty, aleje doplněny a kde co chátralo, důkladně opraveno. Votocký si chtěl svoje letní sídlo pěkně zaříditi, aby tu bydlel pohodlně.

Také z počátku držel v režii dvůr a měl správce, ale seznav, že by to nevynášelo, naopak, že by škodu utrpěl, hledal nájemce. Než kladl podmínky, že jím musí býti křesťan a muž mladý, který by se s opravdovou chutí věnoval hospodaření. Na okol-

ních dvorech tomu tak nebylo, tam židé vymrskávali půdy, aby svým četným rodinám pomáhali do studií, obchodů a k majetku.

Do Mořína jezdil hrabě rád, dal-li si poslati pro sebe příležitost, přijel do Benešova, jinak užil další zastávky, odkud byla cesta sice kratší ale krkolomná, po níž se ani s bryčkou nemohlo jeti, neřku-li s kočárem. Tudy se musilo pouze pěšky a hrabě tu cestu mnohdy konal.

Nemálo se tedy Jan Modroch podivil, když asi za týden zaklepal u jeho pokoje pán prostředních let, s velikou lysinou, s cvikrem na nose, řídkým vousem, nevysoký, spíše hubený, v jednoduchém šatě, s černou šňůrkou u ocelových hodinek v kostkovaném svrchníku, s ohnutou holí na ruce, na níž ani rukavička nebyla.

»Přejete si?« ptal se nájemce dvora.

»Představuji se vám, pane Modrochu, jako majitel Mořína.«

»Pan hrabě Robert Votocký z Votovic? I to mne velice těší.«

»Hned vám musím dáti vysvětlení, že hrabětem nejsem. Na ten stupeň mne zdejší lid povýšil,« vykládal příchozí, odkládaje svrchník, z jehož kapes dva menší balíčky vykukovaly. »To je vlastně tak, majitelem Mořína před lety býval hrabě Vurmský a od té doby všichni jeho držitelé jsou povyšováni za hrabata. Lid se domnívá, že ten název snad se zámkem srostl nebo nižším titulem že by urazili. Já jsem pouze rytířem«.

»Ale odpustíte, když k vůli celku také vás budu jmenovati panem hrabětem«, odpověděl Modroch. »Divně by se to vyjímalo, kdybych se lišil.«

»Jak chcete. Tak především mně povězte, jak se vám tady líbí, jak jste spokojen?« ptal se Votocký usedaje na podanou židli. —

»Děkuji, pomalu zvykám.«

»Rád věřím, přišel jste z jiného kraje, z jiných poměrů. Však si o tom ještě pohovoříme. Kde se stravujete?«

»Šafářka mně připravuje v kuchyni jednoduchý oběd. Kdybych směl nabídnouti.«

»Přivezl jsem si konservy, dáme jí je, aby připravila skvělou tabuli. Moravcová mně také strojila obědy, šel jste tedy za mnou ušlapanou cestou.«

Votocký vyndal z kapes balíčky a zanesl do kuchyně, kde dal rozkazy a také radou přispěl. Modroch přecházel z údivu do údivu. S takovým hrabětem neměl ještě co jednati a při honech v Dešicích byli také šlechtici vážného chování, plní domýšlivosti a povýšenosti.

»Asi dva dny se zdržím«, vysvětloval Votocký, vrátiv se z kuchyně, »na delší dobu přijedu o honech a pasekách. Jsem rád na venkově, Prahy jsem užil a velké město mne dusí. Tady si spokojeně vyjdu s puškou na rameně do lesa, pochodím v polích, pobrouzdám se a usedám potom k jídlu. Náš zahradník bude vám dodávati zeleniny, mnoho-li spotřebujete. Já velmi rád jím zeleninu. Což abychom si zakouřili?«

Modroch rychle přistoupil ke stolu, kde měl viržinka. Sám se učil už kouřiti z dýmky.

»Děkuji, mám zásobu, sem se musí člověk pojistiti. Nejraději kupuji na nádraží, tam je vždycky lepší zboží a mnohé kubo se vyrovná trabuku. Poslužte si laskavě.

Pan hrabě nabízel skutečně jenom kuba ovšem s přídechem, že to jsou doutníky lepší, když se v Praze na nádražích i cizincům do rukou dostávají. Modroch vybral si jedno řka, že jest vlastně cigaretářem.

»Toho se varujte, cigareta škodně působí na srdce. Není nad kubo nebo míchaný tabák do dýmky. Také jich mám několik v pokoji «

Zapálili si a usedli naproti sobě.

»Tak zde bydlíte; dobře, máte odtud rozhled po dvoře. Jak jsem viděl, pole jsou zorána a jenom zbývá vybrati trochu zemčat. Šel jsem kolem zadních honů.«

»Proč pan hrabě nepsal nebo netelegrafoval, abych mu poslal na nádraží koně?«

»Prošel jsem se a vykonal hned prohlídku u lesa. Potahu nyní třeba jinde. Při jiné příležitosti užiji toho, co jsem si vymínil, aby mně byla kdykoliv příležitost za obvyklou cenu poskytnuta.«

»Stane se s největší ochotou,« uklonil se Modroch, »jenom račte, pane hrabě, poroučeti.«

»Hospodářství se nemusíte báti, měl jsem pozemky v režii a do pořádku je uvedl známý správce, jejž jsem schválně zavolal. Před tím tu bylo špatně hospodařeno a toužebně jsem čekal, až nájem dojde. Ani mne nenapadlo, abych jej prodlužoval s člověkem, který by přivedl dvůr za krátko do nejhoršího stavu. Teď bylo všechno vyhnojeno, důkladně propracováno, a kdo si bude polí hleděti, může na nich hodně sklízeti. Hleďte si udržeti Moravce, ten zde slouží mnoho roků a ví, co kde bylo a s jakým výsledkem před deseti roky seto, pracuje pilně, přihlíží svědomitě a poradí dobře. Jste z jiného kraje, neznáte zdejší půdy a takové rady bude vám mnohdy třeba. To jinak nejde. Člověk se nesmí styděti, jako když jdeme neznámými končinami a musíme se tázati na cestu.«

Jan měl v sobě dosti pýchy, ale k těmto upřímně míněným slovům musil přisvědčiti.

Rozmlouvali dále, až přešli na poměry, hostinec, společnost a Modroch se lekal zimy, kdy nebude venku práce a mnohdy ani možno za dvůr vyjíti.

»Pravda, společnosti budete postrádati«, přisvědčoval Votocký, »sousedé se mimo neděli nescházejí a vy přece nemůžete choditi na táčky po stavením. Mám zde slušnou knihovnu, vyberte si z ní, co se vám zalíbí a čtěte. Jsou tam i knihy hospodářské. Přicházejí sem celoročně noviny, čtěte je dle libosti. To všechno vám prospěje. V rodišti vašem panuje tak šumný život, že jste ani neměl času k doplňování vědomostí na školách nabytých.«

Jan se zarděl, jindy by odpověděl na své obhájení, teď jenom kývnul hlavou. Hrabě jakoby mu do duše viděl. Jnu byl člověkem zkušeným a světa znalým.

»Občas si zajdete do Lutic, zajdete na trh do sousedních měst, abyste seznal ceny hospodářských výrobků, budete s tím a oním vyjednávati, dostanete návštěvu« — vypočítával hrabě, ale nepověděl, nač Jan čekal, aby si totiž mohl vyjíti s puškou na rameně do panského revíru. Střelbou by si nejlépe ukrátil smutný čas zimní.

Tu povstal Rek, protáhl se a lačně koukal na stůl. Jeho žaludek hlásil poledne.

»Máte pěkného honícího psa«, řekl Votocký.

»Znamenitý koroptvář«, pochvaloval Modroch, »teď jediný můj společník a ochrance.«

»Zlodějů a lupičů se nemusíte báti, ač vždycky třeba opatrnosti. Prošel jsem mnohokráte všechny zdejší lesy, v noci jsem podnikal cesty z nádraží, v letě při otevřených oknech spíme a nic se nám nestalo. Ve vsi není ani ponocného. Mají konati ponůcku pořadem, ale neponocuje nikdo. Kus trávy na poli, souš v lese, hrst obilí se ztratí, ale nic jiného.«

V tom hlásila šafářka, že oběd je hotov, ale omlouvala se, že polévky pro dva bude málo, poněvadž začala upravovati oběd pro jednu osobu.

»Však se srovnáme«, řekl hrabě přisedaje ke stolu. Po delší procházce měl hlad. Polévky bylo skutečně málo, ale byla by jim ještě zbyla, neboť jeden ji ponechával pro druhého. Hovězí maso bylo rozmnoženo uzeným, ale guláše, který v konservě donesl hrabě, bylo dost. Šafářka přinesla pivo a potom dva hrnečky nesla s jednodušším obědem a zbytky svému muži.

Páni pojedli a pokračovali v hovoru. Janovi byla každá zpráva milou.

»Pivo si béřete z hostince? To není časem k pití. Opatřte si lahvové a uložte do sklepa. Je výborný. Tak to všichni před vámi dělali«, radil Votocký.

»Toto pivo by mně zkazilo všechnu chuť«, přisvědčoval Modroch. »Více ho vyliji, než vypiji! A samotnému ani tak píti nechutná.«

»Také neškodí, když se člověk nějakou dobu všeho alkoholu vystříhá. Já to dělám koncem leta, když je zralé ovoce. Tady máme pěkné druhy a znamenitě si na nich pochutnám. Několik hrušek neb jablek uhasí žízeň.«

Jan se neubránil úsměvu. Co vyrostl, velmi málo ovoce snědl. Po pitkách chutnalo mu více něco ostřejšího než švestka nebo hruška máslovka. A teď by se měl tak přeroditi? To by se v Dešicích každé dítě hlučně smálo, až by o tom obratu slyšelo.

Smlouvu uzavřel hrabě s nájemcem už dříve, také od něho peníze dostal, a teď jenom některé ještě podmínky prohlubovali a Modroch měl dostati zásoby, jež zůstaly ve dvoře a které posud šafář opatroval. Proto hrabě vzkázal pro Moravce, vzali zápisní knihy a celé odpoledne procházeli sýpku, senník, chlévy, odhadovali a znovu zapisovali. Modroch se divil, jaké tu jsou zásoby. V Dešicích na největším statku takových není. Musí zase jednou všechno v tomtéž počtu a v téže jakosti odvésti svému nástupci. Potom prohlíželi stroje, počítali nářadí a Jan zase pozoroval, že

bylo mnoho v poslední době řízeno, když se Votocký panství ujal a hospodařiti počal. Přišel tedy jako k hotovému. Sám by to nemohl při nedostatku peněz koupiti. Každý kus byl popsán a oceněn.

»Zítra zapíšeme úrodu a dobytek,« řekl hrabě, když byli oba už unaveni počítáním a odhadováním.

»To aby pasák nevyháněl,« mínil šafář.

»Odbudeme to časně ráno,« odpověděl hrabě.

Moravec se podíval na nájemce, který si posud rád přileže, jak byl z domova zvyklý, když si přispal po probdělé noci. »Náš pán«, pomyslil si šafář, »by tě naučil časně vstávati — jako řádného hospodáře.«

Teď pozval Votocký Jana k sobě, do druhého křídla zámku. Modroch se divil, nebylo tu těžkých koberců na starých dřevěných schodech, hrabě otevíral svými klíči a uvedl hosta do prostě zařízených tří pokojů s inventárním nábytkem, který vynikal více důkladností než moderností, ale byl pohodlný. Na oknech byly spuštěny žaluzie, obrazy pokryty bílými záclonami, pokrývky se stolu uklizeny, skříně uzamčeny.

Hrabě zpozorovav údiv Janův řekl: »Máme zámek upravený za letní byt a tudy v něm jenom to nejpotřebnější. A pak nejsem přílišné nádhery milovníkem. Zde můj pokoj, tam bydlívá paní, v zadu je ložnice. Jeden pokoj připraven pro hosty. Ostatní jsou prázdné, leda že snad v nich zahradník suší cibuli nebo ukládá ovoce. Posaďte se, vypijeme sklenici vína«.

Votocký otevřel jednu skřínku, vyndal talíř se suchary, vytrhl zátku a nalil do dvou kalíšků. Přiťukli si a pokračovali v hovoru. Ale Modroch přece ještě pokukoval otevřenými dveřmi do sousedního pokoje. Ani paní hraběnka tam neměla valné nádhery, třeba byl pokoj přece lépe zařízen než tento, kde hlavní místo zaujímala knihovna a kuřácký stolek. Votocký vyndal dva čibuky, nacpali si a kouřili.

»Ponechám u vás klíče, abyste si po libosti vybral některou knihu. Dostanete se sem pokoji ze svého bytu. Neodmlouvejte, povedete spolu jako dozor nad mým majetkem. Zlata zde není a stříbra velmi málo. Za slunného dne nutno otevříti okno, aby nezvhlo zde panino piano. Umíte-li hráti, mužete se hrou pobaviti. Not je tam dost.«

Modroch odpověděl, že se také kdysi učil a piano že bylo v jejich domě.

»Na vaší straně jsou jiné poměry«, usmál se hrabě, »tady na hru není času ani v nejpřednějších domácnostech. Však se přesvědčíte.«

Jan už věděl mnoho, co zdejší lid musí podnikati k uhájení životních potřeb, čeho se jest mu odříci, aby dostál jiným přednějším povinnostem.

»Projdeme se revírem«, navrhoval hrabě, »snad zastřelíme, co by se nám hodilo zítra k obědu«.

»Milerád«, uklonil se Modroch. Ten návrh se mu velice líbil a hned s ním souhlasil. »Jenom si dojdu pro pušku a psa«.

»Mohl bych vám nabídnouti některou ze svých«, ukázal Votocký na stojan, kde měl několik lesknoucích se pušek, »ale jste zvyklý zacházeti se svou zbraní. Ta se vám nejlépe hodí.«

Modroch odloživ čibuk odkvapil a za chvíli se vrátil s puškou a Rekem. Pes vesele poskakoval větře, že půjde po delší době na hon. Hrabě už přecházel nádvořím, střihnul okem po nájemcově lefošce a znalecky poznal, že Modroch má lepší pušku. Kráčeli vedle sebe dlouhou alejí a Rek přebíhal ve velikých obloucích, hned tu a hned onde se zastavuje.

»Zvěř nám odběhla do lesů a koroptví nedostaneme«, mínil hrabě. »Musíme do některé porostliny.«

Jan se vyptával na zdejší honitby, zdaž ochotně pronajala obec svoje pozemky nebo náležejí-li panské enklávě.

»Kus od rolníků mám, co mně k lesům přiléhá, na opačné straně si něco ponechali. Jsem rád, vyhoví své náruživosti a mně nepytlačí. Ať střílí a poznají, že honitba stojí peníze i námahu! Potom až zkusí, dají pokoj. Však jim dost platím, do pokladny padesát zlatých a škody nahražuji klestem a jiným dřevem.«

Votocký naznačoval hranice svého revíru. Kráčeli vřesem vedle lesa. V tom vyskočí zajíc, hrabě zalíčil a střelil, ale chybil. Tu namířil Modroch a zajíc udělal kozelce.

»Jste dobrý střelec«, pochvaloval hrabě, »na takovou dálku udělal jste znamenitou ránu. Skutečně, výborně střílíte.«

»Snad se mně to jenom náhodou podařilo«, řekl Jan, aby chválu zmírnil.

»O honech položíte hodně zajíců, dáme vás za hranice. Až vejde vaše dovednost u všeobecnou známost, budou vás v sousedství zváti. Ale neradil bych vám, abyste se jenom střelbě oddal, dříve vás čeká důležitější úkol životní. Časem si vyjíti s puškou, pobaviti se, proti tomu bych nic neměl; ale někteří lidé to učiní náruživostí, úplně se honitbě věnují a věci důležitější potom zanedbají.«

Jan vzpomněl při těch slovech na otce. Také tak jednal, jenom střílel a o hospodářství se nestaral. Podobně i syn začal, ale mládí odvádělo ho od pušky k jiným zábavám. Uznával, že hrabě mluví pravdu, ale přece by mu honitba byla nejmilejší.

»Zdá se mně, že tu je hojnost králíků«, poznamenal vida jimi vyhrabané díry do břehu.

»Ti se tu nazlobí a škody natropí. Hajný se nezná v hubení jejich a rád bych je dal vystříleti.

Modroch se usmál, cítil nepřímé vybídnutí. Snad brzo přijdou na řadu vrány a veverky. Pojednou se zastavil, střelil a ohlašoval, že králík leží na brlohu. Hrabě vrtěl hlavou. To by se mu nepodařilo. Mnohdy marně na králíka hodinu čekal. Rek teď jej přinesl a aportoval.

»Co s ním?« ptal se Modroch.

»Přidáme ho k zajíci, šafařka jej připraví na paprice. To bude znamenitá večeře. Ale musíme si do Lutic poslati pro několik lahví piva.«

»Za chvíli zastřelil Votocký veverku a Jan čekal, že ji také přidá ke kořisti.

»Tu hodíme na stezku, někdo ji nalezne a uvaří. Kdyby to byl hajný, odvedl by mně z ní drábky a chtěl by střelné«, doložil hrabě s úsměvem.

Obešli hodný kus revíru, druhou část ponechali na druhý den. Modroch mohl ještě střeliti po koroptvích, ale nechal toho, aby hraběte nezahanbil. Až se Rek udiveně díval na pána, stavěl a větřil dobře, ale rána nevyšla. S chlípeným ohonem vyšel z rejví a bral se za pány.

Šafářka měla hned práci a pasák s večerem pospíchal do Lutic pro láhvové pivo. Ani nemohl pochopiti, proč pánům místní nechutná, on by ho vypil kolik litrů, jenom kdyby bylo peněz. Hrabě opět doprovodil nájemce do jeho bytu, kde bylo vlažněji. S večerem se dělalo chladno a mírné zatopení neškodilo. Votockému zahradník zatopil teprve na noc.

Poseděli při pivě do deseti hodin a hrabě potom otevíral pokoj za pokojem, aby se dostal do svého bytu, aniž by musil jíti po dvoře. Ta společnost se Janovi velice zamlouvala, litoval, že zde hrabě nesídlí také v zimě.

Časně ráno budil šafář Modrocha. Jan vyskočiv podíval se oknem a viděl, že hrabě přechází po dvoře. Vzpomněl si, že má přijímati dobytek, než tento bude puštěn a odveden na pole. Byl tu také jeden soused, který se v odhadování ano i léčení dobytka vyznal.

Jan rychle se umyl, ustrojil, nasnídal a pospíchal na dvůr. Styděl se, že zaspal.

»Nepřerazte se«, volal hrabě vesele, »však se také zde naučíte časněji vstávati. Povolal jsem souseda Sadílka, aby nám pomohl a byl rozhodcem, kdybychom se neshodli. Ještě se poznáte a jeho dobrých služeb budete potřebovati.«

Modroch podal rozhodci ruku, již tento srdečně stiskl a také Jana do Mořina vítal. Vešli do stájí a nastalo jednání. Modroch viděl, že hrabě oceňuje mírně. Sadílek jenom přikyvoval hlavou. Nerad by měl zle na té neb na oné straně, ale viděl, že to skončí dobře. Poněkud déle se u koní zdrželi. Potom šli na pole a oceňovali osení. V takovém právě stavu musí jednou nájemce dvůr odevzdati. Tu pomáhal šafář. Jak hrabě, tak Modroch si dělal zápisky. Když odhad skončil, chtěl nájemce Sadílkovi dáti odměnu.

»Bůh uchovej, já si nic takového nedám zaplatiti. Ještě mne neznáte«, bránil se soused.

»Pan Sadílek je zdejší rolník«, poučoval hrabě Jana, »a má svoje. Za dnešní namáhání půjde s námi k obědu a vypije sklenici piva. Máme zajíce, kterého můj nájemce zastřelil. Dejte si na něj pozor, aby vám nepytlačil, je dobrým střelcem«.

»Kdybychom neměli revír dávno vystřílený, pozval bych ho na hon, ale u nás by mnoho nedostal. Do posvícení jsme hotovi se zvěří.«

»A potom číhají, až něco přeběhne z panského«, smál se hrabě.

Šli do zámku a prostřeno bylo u hraběte. Jan obdivoval rolníka v prostém šatě, s měkkým starým kloboukem na hlavě, ve velikých jenom načerněných botách. Mnoho místních lidí ještě

nepoznal. A Sadílka si vede hrabě na oběd. Mluvil rozumně, pronášel úsudky správně, ale zevnějškem se podobal v Dešicích podruhovi. Chůze jeho nasvědčovala, že doma nosí dřeváky. Pohovořili a Votocký opět Sadílka doporučoval Janovi. Také prý se k němu mnohdy utíkal o radu.

Odpoledne prošli revír a hrabě připomínal nájemci, aby dával pozor na králíky. Tento mohl asi dva dostati, ale nestřílel, za to hrabě dostal tetřívka, kterého si poveze zítra do Prahy.

A jel po snídani. Modroch dal vytáhnouti těžký kočár, nad kterým vrtěl hlavou. Doma zanechal o mnoho lepší. Doprovodil hraběte až před vrata a potom mu dával s Bohem. Ve vsi seběhli se psi, pustili se o závod s kočárem, poštěkali a obvyklý klid se navrátil do dědiny.

»Tak dnes nám obrok vydá již milostpán«, ozval se za nájemcem šafář. »Už mu bylo všechno řádně předáno,«.

Jan sáhl na kapsu, kde měl svazek klíčů. Ano byl pánem, ale ty známky moci ho poněkud tlačily. Napadlo ho, jak bude dále. —

VII.

Jan Modroch se pomalu vpravoval do poměrů. Přecházel dvorem, chodil na pole za oráči, podíval se na pasoucí se dobytek na lukách, už byl také na trhu, kde něco odprodal, aby měl hotové peníze ku své výživě a pro čeleď. Když počítal, seznal, jak málo spotřeboval za měsíce. Ovšem hodů neměl, jsa živ skromně a jednoduše. Dříve jediná návštěva Prahy tolik pohltila.

Hleděl seznati lidi ve dvoře nejenom dle tváře, ale i dle povah; zahradník Michálek se mu hned nelíbil. Na tom poznal, že má tu vésti dozor také nad nájemcem, aby tento neodprodával, co by u vedení hospodářství vadilo, aby snad nezpeněžil zásoby a dobytek a neutekl ze dvora, jak se v sousedním velkostatku stalo. Ale Janovi se zdálo, že Michálek by byl s to, aby obor své působnosti překročil a žaloval i jiné věci, jenom aby se Votockému zavděčil. Hrabě to ví, třeba je přímé povahy, ponechává si zahradníka jako nutné zlo, aby byl zabezpečen.

A podobnou se jevila i zahradníkova žena původu německého, která špatně mluvila česky. Vyvyšovala se nad ženy ve dvoře a ve vsi, proto ji neměli rádi a pasák se o ní divně vyslovil. Tato rodina tvořila jednu stranu, proti níž byl šafář, pasák a kočí Nerad.

Moravec byl poctivec, který věrně dvoru sloužil a dobře děti: chlapce Josefa a dceru Františku vychovával. Podobně i jeho manželka si vedla. Janovi zúčtovala každý krejcar a nikdy ho neošidila. Co si vzala ze zbytků pro děti, o tom nájemce věděl. Nedělala nic pokoutně.

Neradovi byli bezdětní, žena Václavova byla ze vsi a posud docházela domů i do jiných stavení a do dvora přinášela, co slyšela. Byla klepnou a měla proto časem opletání, dovedla se však vysekati ostrým jazykem, doma se jí dostalo od muže domluvy a ran, ale nepolepšila se. Nemohla býti bez klepu a často postála se sousedkou na návsi ohlížejíc se, nejede-li odněkud Václav.

Kdyby ji viděl, bylo by zle. Tu slabou stránku Aneščinu už nájemce poznal a jinak dobrou ženu si dobíral, tázaje se na potkání: »Co nového v Moříně?«

»Milostpán jenom pokouší«, usmála se padesátnice malé postavy, veselých očí, ale stáie jako poděšená, vrtkavá. »Ale přece bych mu něco ráda pověděla.«

»No co? Já to Václavovi žalovati nebudu.«

»V obci se nevěří, že milostpán je posud svoboden. Nejspíše prý někde paničku zanechal a později sem ji přivede.«

»A jak na to ti lidé přišli?« usmál se nájemce.

»Poněvadž jakási Vlastička milostpánovi často píše a také mu tyká.«

»Aha venkovské poštovní tajemství!« zvolal Modroch a hned byl o jednu zkušenost bohatší. Na venkově se ví, co kdo jí, dělá, píše, ale také jakého obsahu dopisy vlastně lístky dostává.

Když za prvým listem nenásledoval hned druhý a třetí, slečna Heroltova sama psala, a to úsilovně v dopisech uzavřených i na dopisnicích s pozdravy z Dešic. A tyto právě prozradily jeho známost s Vlastičkou. Posel asi ukazoval někde listy a není dosti spolehlivý.

Pasák Lišák byl samorostlý muž, který se staral pouze o dobytek, s ním rozmlouval ve stájích i na poli. Šel-li některý kus do škody, vyvadil se s ním, telatům rád přilepšoval a vůbec svěřence své v pořádku držel. Žena jeho mínila, že ani tak k rodině nedohlédá. Měl mnoho dětí a jenom že se tak držel, aby nedělal dluhů. Votocký mu přál a hraběnka šatila jeho četnou rodinu. Do hostince nešel, měl-li čas, vyřezával dřeváky nejenom pro dvůr, ale i pro jiné. Ale dělal to tajně, aby se neřeklo, že ve dvoře se prodávají klamby. Potkal-li hajného, vždycky ho žádal o kus tvrdého dřeva. Tak se živil a dosti oháněl. Myslilo se, že jest poněkud slabomyslným, že se o veřejnost nestaral.

Brzo seznámil se také Modroch s hajným Vilasem, jemuž lidé říkali »pane fořte«. Bývalo tu kdysi revírník, ale po smrti jeho hrabě si ponechal pouze hajného. Ten hrál velikou úlohu v Moříně, poněvadž tu bylo mnoho lidí, kteří z lesa měli zdarma otop. Sázeli stromky, nadháněli zvěř, zalévali mladé sazenice, za to si mohli ve čtvrtek volně do lesa na chrásti, k němuž se i něco mohutnějšího připletlo. Vilas měl co chrániti, by se zachoval na obou stranách, mnoho se nakřičel a naběhal a časem bylo nutno učiniti domovní prohlídku, když se ztratila celá borovice.

Modroch měl pro dvůr dříví v levnější ceně, dostával trochu klestu a také pro zámek polena k palivu vozil. Brzo měl tedy co jednati s Vilasem, který se však k němu choval poněkud s vysoka. Domníval se, že za nepřítomnosti pánovy má dohled nad celým zámkem. Občas se také dostavil do dvora, pochodil, prohlížel a potom se bral do své hájovny na kraji lesa. Jan seznav jeho domnělou povýšenost valně si ho nevšímal. Teď také s puškou nevycházel, neměl k tomu času a od hajného ničeho nepotřeboval. Viděl ho, že navštěvuje zahradníka, ale nezval ho. Tak domníval se, že bude nejlépe upraven poměr mezi nimi, že druh druhu nemusí si překáženi. Také přehlédl vzkaz hajného, že Rek

honí zvěř kolem dvora; mohl poukázati, že Vilasovi psi mu poškozují osení, ale mlčel.

Do vesnice posud přicházel málo a znal jenom Sadílka a dělný lid, který sem chodil na práci. O hostinec nezavadil od té doby, kdy poprvé do něho zavítal. Pospíchalo se s ozimními pracemi, potom nastalo mlácení cepy, aby byla sláma na povřísla. Potahy svážely uhlí a konaly se přípravy na zimu. Janovi ani nezbýval čas, aby soudruhům odpovídal na listy a urgence slečny Vlastičky. Ani se nenadál, že bude tolik zaměstnán.

Modrochovi bylo divné, že v polovině týdnu, ve čtvrtek nastal ve dvoře a v dědině jako sváteční ruch. Viděl zahradníka, že přešel ve svátečním šatě k zámku, také pasačka nechodila jak obyčejně ve dřevácích a šafářka mu přinesla snídaní jsouc oděna nedělně. I tázal se, co to znamená.

»Dnes je v zámecké kapli mše sv.«, oznamovala žena, «v letě ve čtrnácti dnech, v zimě jednou za měsíc. Přijde sem pan farář z Lutic. Už jsem pro něj uvařila snídání.«

»A nemáme ke kávě leč chléb«, vzpomněl Jan.

Ten je faráři nejmilejší. Když není vrchnost přítomna, vařím mu snídaní — hrneček kávy a krajíček máslem pomazaného chleba«.

»Měl jsem snad pro něj poslati povoz.

»Rád chodí pěšky. Až bude mnoho sněhu, to nepohrdne, ale nyní by to bylo zbytečné. Milostpán odpustí, musím se přichystati.«

Moravcová odešla a nájemce se díval oknem. Už sem přicházeli lidé ze vsi a zatím se stavěli u studny pod kaštany. Byli pěkně oblečeni, měli boty, ale také klamby, jež jim pasák vyrobil. Že dával dřeváky o pětník levněji, měl více odbytu než žid v Luticích. Jan o tom věděl a Lišáka pokoušel, aby mu také vyřezal dřeváky do pokoje.

V zamku byla kaple a kterýsi zakladatel ustanovil, aby se občas služby Boží konaly. Dříve tu byl i zámecký kaplan a bydlel ve dvou pokojích, jichž nyní zahradník užíval. Také část lesa slula kaplanským oddílem, buď že sem kaplan rád chodil nebo odtud deputátní dříví dostával. Na jihu v zámcích bylo mnoho takových kaplí a kaplanek, ale četné byly zrušeny pozdějšími majiteli nebo tak poklesly v nadáních, že by na nich duchovní nemohl slušně žíti. Tak se stalo i v Moříně. Každý z držitelů ubíral, až zůstalo nepatrné nadání a z Lutic farář chodil více k vůli osadníkům než pro přiměřenou odměnu. Na povoz by mu nadace nestačila.

Modroch se podivil, jak mnoho lidí se sem scházelo. Ani všichni nebyli z Mořína, ale přišli také ze vzdálenějších vesnic a samot. Hlas zvonku je svolal. Jan nemohl si nevšimnouti mladých dívek. Klobouk neměla žádná, ale některé se leskl na ruce náramek nebo u pásu řetízek od kapesních hodinek. Šaty měly z těžkých látek trvanlivých, na hlavách šátky nebo šály, oděny byly prostě ale dosti vkusně. Že bylo chladno, měly teplé kabátky. Tváře jejich nebyly plné, těžká práce jim tuku nedodala, vlasy měly potem od leta vylouhované, ruce ztvrdlé, obličeje posud opálené. Znalecké oko Janovo dovedlo je dobře oceniti,

a hned přišel k úsudku, že tu není ženské pokolení nejhezčí, ale že si také žádnými způsoby nehledí dodati krásy, jako v Dešicích téměř všechny dělaly.

Také na mužích bylo viděti upracovanost v letní době a na některém šat jenom visel. Kostí byli mohutných a silných. Mnoho se dostavovalo starců a stařen, z čehož bylo viděti, že zde lidé při prosté domácí stravě, při těžké práci a mnohdy i strádání dosahovali značného věku. Do kaple se bralo stejně žen, jako mužů, tedy mužské pohlaví se tady nevyhýbalo veřejné pobožnosti. O tom se už Modroch přesvědčil v Luticích, kam byl Mokřín přifařen a přiškolen. Že bylo ve čtvrtek prázdno, také děti přišly.

Kam se ti lidé vejdou? Tak uvažoval Modroch. Zámeckou kapli znal, jednou v ní byl a věděl, že jest nepatrných rozměrů. Zasvěcena byla sv. Máří Magdaleně a dosti slušně ozdobena v poslední době, kdy panství koupil Votocký, jehož paní vynikala zbožností. Hned opatřila pro oltář nové prádlo a sama vyšívala ornáty. Na holé stěny zavěšeny dva pěkné obrazy.

Jan usuzoval, že se musí také zúčastniti, ale nevěděl, kam by šel. Naplněna jest asi kaple dávno, a ještě stáli lidé na chodbách. Neviděli k oltáři, ale přece připojovali se ku zpěvu.

Do pokoje vešel zahradník, aby požádal o klíče panských pokojů, kde byly uloženy ornáty.

»Michálku, kde sedali v kapli moji předchůdcové?« ptal se Jan.

»V kapli není místa, ale chodili do oratoře s vrchností«, odpověděl zahradník. »Už jsem tam oprášil klekátko.«

»Mně se zdá, že máte při tom ještě jednu funkci«, usmál se Modroch.

»Ano, jsem kostelníkem a Moravcův Josef ministrantem, sami všechno zastaneme i v oktáv Božího Těla. To je zde veliká slavnost. Ale už musím jíti. Tedy račte do oratoře.«

Modroch ještě váhal. Připadalo mu to tolik divné. V Dešicích mnoho o kostel nedbal, však nebyl z jiných, zde má klečeti v oratoři před celou osadou. Také se mu to náhlé povyšení nezdálo. Raději by usedl v kapli do stolice. Když se tu farář zastaví, musí do té oratoře jíti, ale postaví se stranou, aby ho mnoho neviděli.

Prošel několik pokojů a slyšel už zbožný zpěv. Lid předem si zanotoval Marianskou píseň. Dvéře oratoře byly otevřeny, vešel do vnitř, ale byl by se nejraději vrátil, hned ho totiž všichni viděli, neboť oratoř vynikala do kaple jako balkon. Co dělati? Couvnouti nemohl. Bylo tu několik židlí, před každou klekátko a na tom knihy modlitební nové i starší — snad také francouzské po nějaké vychovatelce.

Modroch zatím usedl a upřel zraky za oltář, kde zahradník strojil faráře do liturgického roucha ke mši svaté. Varhan v kapli nebylo, lid zpíval sám a pasák Lišák předpovídal. Tu funkci mu nesměl nikdo vzíti. Při zpěvu jakoby ožil a jiným člověkem byl. I při pasení sedě na mezi zpíval. Nikdo ho neudržel, aby ne-

vedl procesí jednou do roka na Svatou Horu a v Luticích zastával místo jako literáka.

Za chvíli přišel kněz k oltáři v pěkném ornátě, který měl pod křížem vyšitý erb pánů rytířů Votockých z Votovic a Lišák počal novou píseň ke mši svaté: »Shlédni, Bože, s nebes vysokosti . . . « Modroch patřil na oltář, na nějž zahradník ráno na rychlo postavil několik ještě kvetoucích pelargonií. Nejvíce musil pro kapli květiny pěstovati, o pouti býval oltář jako v háji. Janovi bylo divné, že za ministranta povýšený šafářův Josef nahlíželo do zpěvníku, nejdříve pozvedl poněkud do výše dva a potom sedm prstů. Teprve později zvěděl, že tím způsobem dává do oratoře umluvené znamení, na které stránce zpěvníku se nachází píseň, již Lišák zanotoval, že měl hledati na stránce 27.*) Modroch po chvíli vzal do ruky francouzskou modlitební knihu a probíral se v ní. Rozuměl pouze několik slov, co pochytil ve společnostech.

Po mši sv. farář přečetl evangelium a potom se modlil za zakladatele a dobrodince této svatyně, za osadníky a duše v očistci.

Modroch vzpomněl na zemřelé rodiče, mohl si postěžovati, že ho vlastně z vlastního do tohoto nájmu přivedli rozmařilostí a nehospodářstvím, ale nečinil tak. Kněz odešel a lid ještě zpíval, potom Lišák zakončil pobožnost. Když mladší opouštěli kapli, zvedl se i Modroch. Po celou tu dobu byl předmětem pozornosti a někteří ho viděli ponejprv. Dávali pozor na každý pohyb jeho, věděli a potom si sdělovali, že se znamená velkým křížem na čele a ramenou, že asi dříve často do kostela nechodil, neboť neví, kdy má kleknouti, kdy povstati, nezpíval, hlavu do rukou založil a — kdo ví — modlil-li se.

»Tam v tom kraji, odkud přišel,« kdosi vykládal, »mají mnoho úrodnou půdu, nemusí tak prositi za polní úrodu, dají se na všechno pojistiti a nemají strachu o svůj majetek i časné zaopatření.«

»A přece přicházejí o všechno,« dokládal jiný, »potom jsou chudší a ubožší než my, kteří máme mocnou oporu v důvěře.«

»Nesuďte a nebudete souzeni!« řekl Sadílek, který právě šel kolem skupiny rozmlouvajících a obsah řeči vystihl.

»Ba, ba,« přisvědčovali, »pojďme raději domů, abychom dopoledne aspoň jednu stranu žita přemlátili a oběd si zasloužili.«

Sousedé se rozcházeli, zima je také rozháněla, ale nejstarší přece ještě nějakou dobu zůstali v kapli sv. Kajicnice, kde dnes hořela lampa máslem naplněná a posud bylo cítiti vonné kadidlo. Michálek kapli posud nezavíral, odnášel paramenta a uzavíral zase na měsíc do dubových skříní.

Nájemce šel pro faráře, aby ho dovedl do svého bytu. Byl to dobrý čtyřicátník, dle podoby jako Rus zdravý, červený, málo obtylný, s vlasem černým a jenom slabě ojíněným, boty měl vy-

*) Líčeno dle skutečnosti.

soké, zimní, šat lodenový, místo zimníku dosud nosil havelok, na levé ruce okovanou hůl a dle prvního pohledu byl dobrý chodec.

»Vítám vás do našeho kraje. Dnes jsem vás připravil o půl dne práce. To jinak není, náš lid posud drží na kostel a k vůli němu všeho nechá.«

»To nevadí, teď beztoho není tak na pilno. Ale překvapil jste nás jinak, důstojný pane; ničeho jsme pro vás nepřichystali.«

Farář Vodička se rozesmál.

»Milý pane, v tom ohledu si nedělejte žádných starostí. Já už mám s Moravcovou smlouvu pět roků starou, co mně má dáti k snídani. A kdyby ne, půjdu domů lačný. Tomu jsme my kněží ráno zvyklí. Nemluvme o tom a raději povězte, jak jste uvykl v tomto kraji. Dešice znám dobře.«

»Tak? Cestoval jste tudy snad jako turista?«

»Byl jsem nedaleko kaplanem ve Vilanech, to byla moje první štace. Čtyři roky jsem tam pobyl.«

»A že jste volil zdejší kraj?« divil se Modroch.

Kněze snad odtamtud nevyháněly dluhy.

»Obyčejně říkám, že už jsem nemohl cítiti sladce čpící řízky četných cukrovarů, vlastně však volil jsem patronát, na němž bych se stal dříve samostatným. Teď jím jsem,« nějak trpce se usmál kněz.

»A není lépe býti v našem kraji kaplanem než zde farářem nebo děkanem?« řekl Modroch. »Myslím totiž existenčně. Co vám zdejší lid může dáti?«

»Nestěžuji si, chleba a bramborů, hlavatice a švestek dostanu, co spotřebuji, mimo to zadinu pro drůbež, slámu do slamníků, občas pár holoubat, na podzim house za celoroční modlení, starou libru másla na intenci, nějaké vajíčko —«

Modroch se srdečně zasmál.

»Milý pane, tohle by všechno stálo peníze a za každý dar musím býti vděčen. Hospodářství nemám, i musil bych to kupovati. Tady se tak obyčejně štola platí. K našemu kostelu patří dvanáct dědinek, tři kaple, tři školy, všudy chodím pěšky, ale nestěžuji si. Jsem mezi lidem prostým sice, ale poctivým. Kdyby nebylo sedmého přikázání, byl by zcela dokonalý, ale tu si jej tak jiní vychovali, poněvadž za práci málo platí, aby to stačilo k obživě rodiny.«

»Mluvíte upřímně —«

»Nemyslím pouze vás, na mé osadě jsou čtyři panské dvory a lid pracuje také u rolníků, v lesích, lomech a jinde. Však si o tom pohovoříme.« Farář posnídav, krátce se pomodlil.

»Mohu vám, důstojný pane, nabídnouti doutník?« ptal se nájemce. »Svobodný člověk ani nic jiného poskytnouti nemůže.«

»Děkuji, nekouřím, nešňupu a v tom ohledu státu daň neodvádím. Však to jinde vynahražuji. Nestýská se vám? Posud jsme vás téměř ani v Luticích neviděli a to je přece okolních vesnic jako Praha.«

Modroch se významně usmál.

»Jsme totiž daleko vzdáleni velkého města, proto držíme při sobě a bavíme se mezi sebou. Neškodí občas sejíti se, náhledy vyměniti a slušně se pobaviti.«

»Lutice jsou o mnoho větší, tam se přece jakási společnost sežene aspoň tak k jednomu stolu.«

»Náš spolek není pouze z Lutic, všechny okolní vesnice k němu přispívají, z místa jsou v něm dva páni učitelé, kupec, pekař, dva rolníci, poštmistr a moje maličkost. Mezi nás přichází lesní, dva mlynáři, okresní starosta, několik hospodářů a mladých lidí. Počet všech mužů bývá třicet, ženských ovšem jest více —«

»Jako obyčejně,» poznamenal Modroch. »Zdaž také v té vzácné společnosti někdo z Mořína?«

»Ovšem, rolník Sadílek se ženou a dcerami nás navštěvují. Starší Růžena hraje divadlo.«

»Vy pořádáte divadelní představení?« vyjel Jan s přídechem ironie.

»Ano, a mám čest představit se jako režisér,« stejně komicky odpovídal farář Vodička. »Hrajeme s dětmi i dospělými a každou novou sílu radostně vítáme. Z čeho bychom také sehnali peníze na polévkový ústav při místní škole, na knihovnu, na chudinu? Také pořádáme výlety bez praporu a hudby, míváme dva plesy beze vší dekorace sálu a nádhery dámských toalet. V masopustě jest obligátní zabijačka, před bály jsou taneční hodiny ku cvičení v řadových tancích. V létě se vypravíme i na pout.«

»Hleďme, jak se umíte vyrážeti!«

»Náš spolek je bez stanov, bez zápisného a vyžaduje se pouze od členů dobrá vůle, slušnost v chování, solidnost. Odpoledne přijde pozvání na půlarchu papíru, pozvaný se podepíše a v určenou dobu se dostaví. Konec jest, když nejmoudřejší člen stáhne světlo. Karban, pitky a hádky jsou rozhodně vyloučeny.«

»A udrží se ten spolek za těchto podmínek?«

»Trvá už tři roky k vespolné spokojenosti. Kdo s námi není, sám odstoupí, aniž bychom ho vylučovali.«

»To bych se měl také jednou mezi vás podívati,« řekl Jan nadšeně.

»Sám vám pozvání pošlu a vás představím. Pán bez dam zvláště při tanci je vítán. I z tohoto dvora jsme měli dobré členy.«

Tato společnost Modrocha zajímala. Nebude-li se mu v ní líbiti, vždyť nemusí ji potom navštěvovati. To by bylo zcela něco jiného, než do jakých spolků dosud chodil. Tady snad předseda i sklenice piva hostům počítá a výstražně kývá, dává-li si kdo třetí naliti.

Farář upozorňoval na jiné věci a zavadil o Dešice, kde několikráte byl na výletě z Vilan, ale ani slovem se nedotknul, že by věděl, jakým majetkem Modrochové vládli. Přímo řekl, že osob tam neznal a s nimi se nestýkal.

Vilany byly od Dešic tři hodiny cesty vzdáleny. Ale Vodička znal tamní poměry dopodrobna, jak se v tom řepném kraji hospodaří, kolik si tam dělník denně vydělá, že však tu všechno je dražší a větší příležitost k útratám.

»Kdyby zdejší lid měl takové výdělky a zůstal při nynější šetrnosti, dělal by kapitály a brzo každý by si k nějaké usedlosti pomohl. Tady se až houževnatě hospodaří tak, že děti časem ustaralým rodičům výměnek nepřejí, zkracují a upírají. To je vřed tohoto kraje — ujímání zaslouženého sousta těm, kteří už vyčerpali síly a pracovati nemohou. A marný boj proti tomu. Zde musí každý pracovati, děti ještě nevychodily školu a už jdou na službu v době školní úlevy a prázdnin. Zdá se mně, jakoby to bylo v úle včel, kde panuje jenom chvat a kde pilné včely samy usmrcují neužitečné trubce. Kraj to nese, málo vynašející půda vtiskuje obyvatelům úzkost o živobytí.«

»A bývá tu přece někdy zle?« ptal se Modroch.

»Velmi zřídka, obyvatelé jsou na každé nehody připraveni. Dva roky tady potloukło, mimo dvory nikdo nebyl pojištěn, ale lid nebyl udolán; vypomohli si, uskrovnili se, jedli jednou denně, nekupovali nic na sebe a přestáli zkoušku onu. Jinde by zmalomyslněli. Myslím, že polovina rolníků má ještě obilí z minulého roku a není tu nejchudší babičky, aby neměla ustřádaných několik zlatých na tu dobu, kdyby onemocněla. Ví dobře, jak by se jí vedlo, kdyby se dostala na obec, tu že by jí každé soustopeluňkem domluvy bylo sypáno, proč v dřívějších dobách nešetřila.«

»Znáte, důstojný pane, dobře zdejšího lidu tužby, povahy a poměry.«

»Jenom poněkud. Zdejší člověk je do sebe uzavřen a nerad dává nahlédnouti do duše své. Zvláště cizím nevěří. Ale mám příležitost jednati často s lidmi a zajímá mne pozorovati je v rozličných potřebách, dobách, radostech i nehodách. I vy seznáte je, až delší dobu zde pobudete.«

»Už dnes jsem poznal jednu stránku našeho pasáka. Ani ve snu by mně nenapadlo, že jest spolu zpěvákem,« usmál se Jan.

»Také takový uzavřený muž, který mnoho pozoruje, málo mluví, že za slabomyslného jest považován. Hodný člověk, poctivý,« pochvaloval farář, který už na zpáteční cestu se strojil. »Už sem nepřijdu až po novém roce. Zatím, myslím, že se uvidíme v Luticích.«

»Podívám se tam, do té doby jsem s mlácením hotov. Snad bude sanice a přijedu v korbě«, řekl Modroch, vyprovázeje faráře na nádvoří. Také mu příležitost nabízel, ale Vodička nechtěl ani slyšeti. Zahaliv se do haveloku a sraziv klobouk do obličeje, statně kráčel k domovu. Okovaná jeho hůl časem zazvonila o kamení nebo se zabodla do sypké půdy. (Pokračování.

Oslava

stříbrného jubilea, 25leté práce, družstva Vlast.

(Dokončení.)

Dodatkem k minulé zprávě sdělujeme: 1. že se schůze v našem domě súčastnil také dp. Fr. Škarda, koop. na Král. Vinohradech, a že jsme v říjnu založili dvacátou pátou jubilejní knihovnu, udělivše ji dp. Jos. Čápovi, faráři v Lenešich u Loun. Tím bylo usnesení výboru splněno.

Dále zde doplňujeme dvě řeči, které byly v minulé Vlasti vynechány, a to řeč J. M. vsdp. preláta Msgr. Dr. Jos. Buriana a řeč místopředsedy družstva, dp. faráře Vl. Hálka.

Řeč J. M. vsdp. preláta Msgr. Dr. Jos. Buriana po jub. mši sv. pronesená:

»Vždy rád říkám podobenství o rozsevači a semeni. Dobrého, ano nejlepšího semene nasel rozsévač — ale užitek byl rozdílný, podle toho, kam semeno padlo. Toto krásné podobenství mi přišlo na mysl, když zakladatel »družstva Vlast« mne požádal, abych sloužil v den stříbrného jubilea družstva Vlast mši svatou v dík za všechny milosti, kterými Bůh po řadu 25ti let obdařoval družstvo, a několik slov promluvil.

Na poli katolické literatury v dobách liberální éry bylo dosti nadaných katolických rozsévačů — spisovatelů, ale jestliže se nepřipodobnili liberálnímu směru, světská kritika buď je odsoudila, nebo přešlo se přes ně mlčením.

Dobré zrno katolických zásad nepadalo na kyprou půdu katolického života, neneslo užitku — — — lid katolický byl nekatolickým, a řekněme to přímo, nevěreckým, proticírkevním tiskem otravován. Lid katolický neměl přijiti ke katolickému sebevědomí. Tu vystoupil katolický kněz — mladičký — a řekl: Jest potřebí půdu katolického života zkypřit . . . . Katolík musí cítit, že jest katolíkem . . . . katolík musí katolicky jednat; k tomu jest potřebí knih psaných přesně v duchu katolickém.

A tak ten kněz dal podnět a základ »družstvu Vlast.« Na prapor zásad nového družstva napsal, jsa rodákem z českého jihu, zásady velikého biskupa Jirsíka: Bůh, Církev, Vlast. Oživení křesťanského života, oddanost k Církvi, k sv. Otci a biskupům, láska k vlasti byly mu vodítkem.

A hle! Dvacet pět let — dobrých i zlých, abych s Jakobem mluvil — přeletělo přes naše hlavy a zrno tehdá zaseté zúrodnilo se a přineslo mnohého užitku.

Družstvo »Vlast« slaví dnes čtvrtstoletí neunavné činnosti a bohoplodné práce, děkujíc Bohu a volajíc: Haec dies, quam fecit Dominus — toť den, jejž učinil Pán. Ano, toť den, jejž učinil Pán, a den vroucích díků za rozkvět díla, před 25ti lety započatého.

Bůh jest to, jeho milost, která posiluje člověka při sebe tužší práci. Sami ze sebe máme jen slabost; síla naše, dostatečnost naše jest z Boha. Uvažme jen počátky družstva Vlast a seznáme, jak milost Boží při tomto díle působila.

Mladý, chudý a k tomu ještě churavý kněz pojme myšlenku založiti literární sdružení. »Co chce ten kněz? voláno bylo z mnoha stran . . . . nic nesvede, ať nechá ten ospalý katolický život dále klidně spáti.« — — —

Ten mladý kněz s důvěrou v Boha neleká se překážek . . . jako apoštol chodí po Čechách, od fary k faře, od kněze ke knězi; nabádá, prosí . . . . a v krátkém čase sežene tolik peněz, že možno jest přistoupiti k vydávání katolického časopisu. Za nedlouho zakládá fond pro katolické spisovatele na udílení podpor, zřizuje za spolupůsobení † P. Jos. Svobody historický kroužek a při něm historický sborník. Sociálním odborem družstva Vlast, založením Dělnických Novin snaží se vniknouti v jádro dělného lidu a uchovati mu skvost nejdražší — svatou víru. Neunavně — krok za krokem — jde ku předu dále, nelekaje se obtíží žádných. Knihovní fond, knihovní komise, Literární sekce, Tisková liga, Spolek na zakládání katol. knihoven, Paedagogický svaz, vše to svědčí, jak dobře pochopil zakladatel »Vlasti« sociální otázku naší doby. Mám snad ještě zmíniti se o tom, jak vydáváním rozličných brožur »družstvo Vlast« sebevědomí katolické posilovalo? Jak v literárních a socialních večírkách věcnými a duchaplnými přednáškami katolickou pravdu hájilo? Jak literárně sociálními sjezdy ospalé katolíky k činnému životu probouzelo?

Postačí, co jsem jen v slabých rysech uvedl, abychom poznali, jak mohutně zasáhlo v život katolický »družstvo Vlast« a k jakému rozkvětu došlo za pomoci Boží.

b) Toť den, jejž učinil Pán — den radosti pro zakladatele »družstva Vlast,« rovněž ovšem pro výbor a pro všechny přátele »družstva Vlast.«

Raduje se otec, který odchoval zdárné syny, vida, jak v šlechetných šlépějích jeho kráčejí.

Raduje se dělník po denní namahavé práci, když k plné spokojenosti dopadla a on zaslouženou mzdu skládá v klín své rodiny.

Raduje se umělec, když záslužné jeho dílo dochází porozumění u veškerenstva.

Raduje se rolník, když přičinění jeho odměněno jest polní úrodou a zapomíná na všechny útrapy, které přestál při sdělávání role.

Raduje se dnes zakladatel »Vlasti« a všichni, kteří při tomto velikém díle spolupůsobili, že Bůh práci jejich požehnal a »družstvo Vlast« k rozkvětu přivedl.

Každá práce jest spojena s mnohým přemáháním a úsilím. Jak třeba trpělivosti, síly, odvahy! Praví Tomáš Kempenský (Kn. III. kap. 49): Fili, saepe ignis ardet, sed sine fumo flamma non ascendit. Synu často oheň hoří, ale bez kouře plamen se nevznáší. Při každém ohni vedle světlého žáru vystupuje i temný kouř, vedle světla bývá temný stín. Ten rozkvět činnosti »družstva Vlast« vykazuje také mnohé boje a půtky, jež nuceno bylo »družstvo« podstoupiti s těmi, kteří s úsilím pracovali zasednouti k plnému stolu, připravenému zakladatelem »Vlasti« a jeho spolupracovníky. A i ten náhon, aby přešla do proudu

moderních směrů, které v sousedním Německu vybujely, zažehnán byl neochvějnou vytrvalostí starých katolických zásad. Hle! vše přešlo . . . . »Vlasť« stojí na starých původních základech: Bůh — Církev — Vlast. Hájíc neoblomně pravdu křesťanskou věrna zůstala »Vlast« církvi v oddanosti k Svatému Otci a biskupům. Láska k nezadatným právům této vlasti české kotvila vždy v ňadrech členů »družstva Vlast« a hlásila se k činné práci na půdě národní.

c) Toť den, který učinil Pán — den naděje pro budoucnost. Učenec starověku Archimedes pravil kdysi: Dejte mi místo, kde bych nasadil páku, a pohnu zemí.

Archimedes toho místa nenašel, ale »družstvo Vlast« to místo našlo a páku nasaditi může.

Vrcholem činnosti zakladatele »družstva Vlast« jest, že k účelům »družstva« zakoupil dům, a nejenom to, že postaral se, aby v tomto domě zřídila se tiskárna. Toť základ k činnosti, toť místo, kde možno nasaditi páku, aby duch katolický mohutnil v lidu po našich českých krajích. Dítě bojí se učiniti první krok — ale když se mu podaří, směle činí druhý a třetí, až se naučí správně choditi. A tak »družstvo Vlast« — nechť neleká se dalších kroků, nechť směle pokračuje ku předu — rozhánějíc tmy předsudků, porážejíc bludy a nepravdy o nás šířené a nesouc světlo katolického sebevědomí do nejširších vrstev našeho dobrého českého lidu.

Toť den, který učinil Pán. V pravdě jest to den díků pro rozkvět »družstva,« den radosti a den naděje do budoucnosti. Kéž povzbudí nás tato dnešní slavnost k další úporné práci! Kéž nelekáme se žádných bojů, žádného namahání v díle, které konáme pro hájení svaté pravdy katolické v oddanosti k Církvi a v lásce k vlasti! Bůh pomáhal, Bůh pomahá, Bůh bude i na dále pomáhati. Buď jméno Páně pochváleno nyní i na věky. Amen.

V útulné kapli Červeného kříže bylo napjaté ticho při řeči p. preláta a slyšeli jsme, že starší dělníci z družstva slzeli . . . dojati, hluboce dojati byli jsme všickni. Mnozí a mnozí přispěli k oslavě stříbrného jubilea družstva Vlast — nejvíce je oslavil J. M. vsdp. prelát Msgr. Dr. Jos. Burian. I budiž mu za to čest a slava!«

Řeč dp. faráře Vl. Hálka:

Děje družstva Vlast.

»Přiblížili jsme se dnes k rozhrannímu kamenu života družstva Vlast — 25 roků jeho trvání. A tu mi připadá na mysl obraz, jejž jsem kdysi četl v knize »Kronika práce,« a který mi utkvěl v paměti. Mistrně a úchvatně líčil tu spisovatel: »V temném lůně hor, v skálí bohopustém, jako závoděním běsů k nebi navršeném, vzniká pramen čistý a jasný jako srdce děcka, svěží a příjemný jako jeho mladé myšlenky. Nedbaje překážek, nehroze se nebezpečí poskakuje hravě stráni a údolím, vyrývá si ruče dráhu svou pískem i kamenem, sbírá tučnou hlínu příštím osením a odkrývá tu žílu zlata, tam granát ohnivý, kolébá tu děcko, tam žene tisíce vřeten o závod, tu hovoří

jemně k sluchu člověka, tam hřímá jako rozkacený lev. Čím delší jeho pouť, tím volnější jeho běh, tím širší okres jeho dobrodění, tím vydatnější jeho vláha. Druhové z blízka, z daleka jásají mladému bohatýru vstříc a pronikají jeho žíly novou silou, aby překonal překážky nastávající tak snadno jako nebezpečí minulá. Za nedlouho již řeka zrcadlí v sobě pralesy i nádherná města, nese na bedrách svých poklady nesmírné, napájí vlnami svými statisíců, povznáší nevyčerpatelnou silou svou průmysl a obchod širých zemí, jimž jest otcem a živitelem, neskonale jemným v lásce a nevýslovně strašným v hněvu. A hle, dospěl k vrcholu slávy své, vypršela doba jeho, konec pouti a kyne po ní luzný sen v lůně praotce okeánu. Než ani tu klid a oddech, ani tu konec a smrt, zas nová pouť, zas nový nedohledný život, co přechod k životům novým. Políbením slunka životodárce vyluzují se z lůna okeánu hravé dítky, lehounké páry, jež houpají se na peruti větérků dál a dále, osvěžujíce luh i les, až stanou nad kolébkou otcovou ve skálí bohopustém, až věnují jí slzu soucitu a vzpomínky, kteráž z lůna země vychází co nový poutník po dráze praotcově k věčnému cíli. Nikde klidu a oddechu, nikde stání a smrti, zas jen nová pouť, nový život, boj a vítězství!«

Toť pravý obraz družstva Vlast v katolickém životě našeho českého národa. Vzniklo jako malý čistý pramének horský, zmohutnělo ve veletok, který napájel po řadu let ducha církve v Čechách, sílil jej a vynášel svými vlnami nad povrch náboženské lhostejnosti a nevěry.

A genius Vlasti nasycen z nadšení těch, které rozohnil, znovu se vracel s nimi k nové práci, stejně jako oblaka z oceánu, k nové rose a životodárnému dešti mezi katolický lid po luzích českých.

Jest svatou povinností každého kulturního organismu »pamatovati na otce a vůdce své, vzpomenouti na své mládí, vyhledati a občas zmíniti příběhy sdružení šlechetných mužů, vyčísti a oceniti práce, které k dobru národa svého podnikali, prováděli a k cíli přivedli.

Neproviňujeme se tudíž nikterak proti skromnosti, když u milníku 25letého života Vlasti se dnes na několik minut zastavujeme a jej krátkou vzpomínkou přehlížíme. Zaletíme-li vzpomínkami do let osmdesátých a přehlížíme-li poměry literární a sociální u kolébky »Vlasti,« setkáváme se s mocnými proudy, jež se počaly hrnouti do panenské literatury české od západu, přinášejíce laxní, protikřesťanské směry. S nimi ruku v ruce do života lidu jal se vnikati židovsko-zednářský socialismus internationální demokracie. A jako všecky novoty se vždy hltavě přijímají, stalo se i tu. Nové laxní protikřesťanské směry se zalíbily, a nehledělo se k vnitřní jich hodnotě a láci. A přece malému národu našemu třeba vnitřní pevné síly, a ta spočívá jedině v názoru křesťanském. Ukázaly se směry poesie, které v našem národě způsobily spravedlivé rozhořčení. Byla to poesie, která volá »Nemám ideálů!«, poesie nudy a blaseovanosti, poesie vystavující na div duševní vředy jednotlivců, poesie, která mluví

o Kristu sestárlém a sesazuje Boha s trůnu . . Taková musila buditi též odpor a politování.

Proto bylo třeba »všechno obnoviti v Kristu«, jehož kříž jest nejlepší knihou, nejlepší výchovou a nejjistější spásou všeho v potu tváři pracujícího lidu. Bylo třeba organisace, ve které by byli pracovníci jako první buditelé našeho národa opřeni o náboženský základ. Ti měli hájiti nejdražší statky národa proti všem, kdož podloudně chtěli pod rouškou pravdy podávati lež, pod jménem dobra zlo a pod záminkou krásna neřest. Proto velenutným bylo sdružení, které by naučilo lid český katolicky smýšleti a jednati. Tu vzniklo družstvo »Vlast,« jež si stanovami vytklo: »Vydávati časopisy, periodické spisy, knihy a brožury psané v duchu katolickém, zakládati katolické knihovny, pořádati přednášky a literární sjezdy v kterémkoliv místě království Českého, podporovati dobrou literaturu, jakož i spisovatele, píšící v duchu katolickém.«

Byl to slavný a osvědčený vůdce katolíků v Německu, Windhorst, který pravil: »Za našich dnů musí katolíci míti obsazena všechna pole duševní práce, aby všude mohli soutěžiti a také všude vítěziti.« Nejvíce pak spolu s Görressem Windhorst o to se snažil, aby katolíci obsazeno měli pole tisku. Když jedenkráte kdosi pravil, že katolikům stačí působiti hlavně jen na poli křesťanské charity, rozhorlil prý se Görres, a pravil: »Co nám platno vítěziti na poli charity, když na poli tisku nepřátelé nás ubijou!«

A že Windhorst i Görres pravdu měli, skutečnost nejlépe dosvědčuje. Kam by se dnes v atheistické a židovské záplavě literární katolíci poděli, kdyby neměli vlastních svých časopisů, vlastní své literatury? To dobře víme my, a dobře to vědí i naši nepřátelé, a proto ten jejich urputný boj proti katolické literatuře a stálé jejich hanobení, a kde možno i ničení katolického časopisectva.

Svaté paměti papež Lev XIII. pravil jednou k deputaci katolických spisovatelů a žurnalistů francouzských: »Vy konáte dnes dílo apoštolské, i vy, kteří píšete, i ti, kteří vás ve vaší práci podporují.« Zlatá to věru slova, plná útěchy pro katolické spisovatele i pro ty, kteří katolickou literaturu podporují.

Dnes jest židovstvo pánem světa, poněvadž židovský tisk jest nejrozšířenější a zakladatel »Alliance israel.« Crèmieux výslovně prohlásil, že na rozšiřování tisku, pro »Allianci« pracujícího, nikdy šetřiti se nesmí, nýbrž naopak, že každý centim na tisk věnovaný miliony úroků pro stranu nese.

Z té příčiny muselo tedy i nám katolíkům na založení centra tiskového záležeti, a proto založeno bylo družstvo »Vlast.« Hlava freimaurerie světové, žid Nathan, který v paláci Borghese naproti Vatikánu se usadil, dobře věděl, co mluví, když drze řekl: »Caduta la stampa cattolica, caduto il cattolicismo,« padne-li katolický tisk, padne katolicismus sám. Nepovažujte za nic vše ostatní, peníze za nic, vážnost za nic. Tisk je všecko. Majíce tisk, budeme míti vše ostatní!« Nathan sice se mýlí ve věci samé, ale v tom se nemýlí, že dnes katolický tisk je

thermometrem katolického uvědomění, neboť kde upadá katolický tisk, tam upadá i katolické uvědomění a naopak.

Z pracovníků na poli literárním sdružilo se povzbuzením zakladatele »Vlasti« několik pracovníků, kteří si vytkli za hlavní úkol vzdělávati krásnou prosu bez jakýchkoli tendencí a účelů jiných mimoaesthetických. Vedle ušlechtilé poesie měla se pěstovati belletrie se svérázných povídkami, samostatným románem, která by rozpučela v bohatý květ libovonný i slavodatný. Vedle původní tvorby množily se úžasnou měrou překlady ze všech jazyků, zvláště románů. Bohužel, že přemnohé chatrné ceny, které tropily si posměch ze vznešených věcí a sváděly k nevěře.

Dobrá česká kniha měla se státi znakem, zrcadlem a ohlasem české síly českého ducha, tlumočníkem a hlasatelem duševní činnosti. Česká kniha, opírající se o směry náboženssko-mravní, měla se státi sluncem, kteréž by mile prohřívalo všechen národ a k novému zdravému životu jarému a svěžímu probouzelo duševní činnost jednotlivých talentů. Při záři tohoto slunce — dobrých knih a časopisů družstva Vlast — budila se hrdost národní, nadšení k velikým a krásným činům, vnitřní síla ducha českého. Byl to směr nový, protichůdný té doby směrům liberalismu a antichristianismu, proto tím větší měl překážky, jak v ukotvení tak v provedení a dalším pěstění. Proto bylo třeba odvahy a síly při kladení základu k družstvu »Vlast,« jež se mělo státi jeho průkopníkem. A kdož byl mužem, jenž je vzal do ruky?

Mužem tím, který vyvolal k životu družstvo Vlast, mužem celým a vzácným, pracovníkem nejvytrvalejším a nejpoctivějším, bojovníkem neohroženým, trpitelem obětovným byl dp. redaktor T. Škrdle.

Zasvětiv všechen život svůj »Vlasti« bral se za jejím cílem a úkolem krokem pevným, cestou přímou, neohlížeje se ni v levo, ni v pravo. Jen co mu přesvědčení kázalo a nadšená láska k církvi, jen to mu bylo vodítkem i měřítkem. A jako žulový kámen stojí tu do dnes zakladatel družstva »Vlast« svou povahou, svým charakterem, který nedovedly všecky přetrpké zkušenosti a bolestná zklamání ani na okamžik zastaviti na dráze nastoupené. Nebyl pracovníkem najatým ani bojovníkem z prospěchu, ale s vytrvalostí železnou a sebezapíráním v pravdě bezpříkladným přivedl družstvo Vlast po 25 letech k té výši, na níž dnes stojí.

Dp. T. Škrdle započal práci pro Vlast r. 1884 usídliv se 2. července v Žižkově. Vypracoval stanovy pro Vlast, které byly 25. srpna 1884 schváleny, 24. září na to pak byla první ustavující valná hromada a 15. října vyšlo 1. číslo Vlasti.

Družstvo Vlast stalo se od té doby základním kamenem veškeré organisace katolické. Bez obavy mohu je přirovnati k podobným literárním společnostem jiných národu, jako jest společnost Lvova ve Vídni, spolek sv. Štěpána v Uhrách, společnost Görresova a jiné cizozemské spolky katolické. Nebojím se nazvati družstvo Vlast pro dosavádní jeho působení malou

katolickou akademií. A tou by plnou měrou mohlo býti, kdyby bylo družstvo více ještě podporováno.

Když se začalo ve družstvu Vlast pracovati, v té době žili v Praze tři vzácní mužové, a to P. Jos. Svoboda, Tov. Jež., kanovník a po té probošt Dr. Ant. Lenz a profesor bohosloví, později kanovník vyšehradský Eduard Jan Nep. Brynych. Na fakultě bohoslovecké a posléze na Hradčanech jako metrop. kanovník působil Dr. Klement Borový, muž učený a rázný. Zakladatel »Vlasti« vešel tu v přátelské styky k P. Jos. Svobodovi, kanovníku Ed. Janu Brynychovi a k proboštu Dru. Ant. Lenzovi.

K těmto třem mužům družil se jako pravé kladivo na nevěrecké spisovatele kaplan Fr. Pohunek a z družstva po Moravě a po Čechách procházel, někdy 14 dní po sobě, Tom. Jos. Jiroušek a sdružoval muže a jinochy pro ideu křesťanského socialismu.

K němu se brzy přidružil kaplan únětický Dr. Rud. Horský a tito dva činili pravé divy řečnické v Čechách a po Moravě. Mezi tím stal se kanovník Ed. Jan Nep. Brynych biskupem v Hradci Králové a v jeho diecesi rostly nové spolky křesťansko-sociální houfně o překot. Biskup Brynych světil spolkům prapory a Dr. Rudolf Horský nebo T. Jos. Jiroušek při tom řečnili.

Vynikajícím bodem této práce byl první křesťansko-socialní sjezd Čechů, Moravanů a Slezanů v Litomyšli, na němž mělo účastenství přes 100 delegátů.

V tomto ovzduší se družstvu skvěle dařilo. »Vlast« měla 4200 ab., »Dělnické Noviny« 3500 a když »Vlast« od † V. Kotrby »Vychovatele« koupila, vyhoupl se počet jeho abonentů ze 600 na 2500.

Kulminačním bodem činnosti »Vlasti« byl velkolepý literární a socialní sjezd r. 1896 pořádaný a tři dny trvající a adresa sv. Otci Lvu XIII. za jeho Encykliku »Rerum novarum«, kterou podepsalo 12 000 dělníků a kterou p. K. Ulrich, místopředseda, sv. Otci vlastnoručně odevzdal. Sv. Otec Lev XIII. a kardinál Rampolla »Vlast« přízní zasypávali, a pan Karel Ulrich nosil jim do Říma častěji naše literární dary skvostně vázané a přinášel z Říma dopisy plny něžné lásky.

V prvních dobách družstva konal dp. Škrdle po 7 let agitace v Praze a po Čechách. V Praze a okolí šel z fary do fary, z kláštera do kláštera a na venku bral vikariát po vikariátě. Všude až na nepatrné výjimky býval laskavě přijat a v Českých Budějovicích a v Litoměřicích získal za členy našeho družstva všechny alumny a v Praze a v Hradci Králové většinu bohoslovců. V Českých Budějovicích získal v úpisech za 2 dny 4000 zl. a tehdy ve 13 vikariátech, jež sjel, získal v jednom létě pro družstvo 24.000 zl. V semináři mívala »Vlast« 50, 60 až 70 abonentů a kdysi v Olomouci a v Hradci Králové přes 100. Když r. 1888 konal pouť do Říma, vyzískal po cestě mezi poutníky pro družstvo 900 zl. Panovalať tehdy v kněžstvu všeobecná svornost a družstvo požívalo všeobecné přízně.

R. 1895 založil dp. Škrdle při družstvu Knihovní fond a Knihovní komisi, která zkoumala a oddělovala závadné spisy od

dobrých. Seznamy ty se uveřejňovaly ve »Vlasti.« Z knihovního fondu kupovaly se spisy do knihoven, jež Vlast zakládala. Některý rok vydalo se až 1000 K za cizí, dobré katolické knihy. Přáním dp. redaktora T. Škrdle bylo, aby se utvořil při »Vlasti« samostatný spolek na zakládání knihoven. Úmyslem tím posvětil jubileum svých 50letých narozenin r. 1903. Založil tento nový spolek, jenž vešel v život valnou hromadou dne 28. dubna 1904 a zdárně nyní působí.

R. 1889 založen byl při »Vlasti« fond katolických spisovatelů s ušlechtilým účelem, by nadšení mužové a ženy, kteří zasvětili péro své věci katolické, nalezali v něm podpory nejen ve svých literárních snahách, ale i ve smutných dobách nemoci neb nedostatku.

Také založen socialní fond, z něhož se platí socialním řečníkům cestovné a z něhož četní socialní pracovníci ze stavu dělnického dostali a dostávají v největší své nouzi podpory.

R. 1898 povstala při »Vlasti« Literární sekce, která oslavuje slavnostmi a pamětními deskami vynikající muže, katolické spisovatele a spisovatelky, pozoruhodná jubilea literární a posuzuje katolické i nepřátelské publikace.

Na veřejnost vystoupilo družstvo velikolepými Literárně-socialními sjezdy v Praze r. 1896 a r. 1900. Při tomto sjezdu uspořádána byla ve velkém letním jídelním sále pražského kníž. arcib. semináře výstava katolického tisku. Podobné sjezdy konají se nyní na venkově: r. 1906 v Jindřichově Hradci, r. 1907 v Plzni, r. 1908 v Domažlicích a r. 1909 v Turnově. Mimo to se konají již více let doma v zimě Literární a Sociální večírky.

R. 1891. byl založen při Vlasti P. Jos. Svobodou T. J. Historický kroužek, který si obral důležitý úkol vyvraceti bludy a lži v dějinách církevních českého národa. Řada důkladných přednášek, rozborů, publikací, zvláštní jeho časopis »Historický sborník« jsou jeho ovocem.

Četné a soustavné útoky na učení církve katolické a katolické osoby, hlavně soustavné napadání katolického duchovenstva, přiměly dp. red. T. Škrdle založiti r. 1896 při »Vlasti« politický obranný spolek Tiskovou Ligu, první toho druhu v Rakousku. Účelem jejím bylo a jest slovem i tiskem hájiti katolické náboženství a osobní čest katolických osob i spolků a korporací a šířiti vědomosti o kulturní činnosti církve.

S »Vlastí« srostla též Jednota českého katolického učitelstva, jež si obrala za účel pěstovati křesťanskou výchovu mládeže ve škole i mimo školu.

Pro socialní dobro dívek uvedl náš Socialní odbor v život v Čechách nádražní missii, a s nemalou prací sprostředkuje pro Čechy, Moravu a Slezsko výhody spolku sv. Rafaela k ochraně vystěhovalců.

Družstvo vydává 6 časopisů, a to měsíční revui »Vlast«, křesť.-soc. týdeník »Naše Listy«, dříve »Dělnické Noviny«, »Vychovatele«, paedagogický to list s katechetskou přílohou pro spolek katechetů a učitelskou pro Jednotu katol. učitelstva, Sborník hist., brožurové časopisy »Hlasy Svatováclavské« a »Vzdělávací

četbu pro mládež«. Vydává od r. 1902 kalendář »Svatý Vojtěch« a »Křesť. sociální kalendář«. Vydalo řadu cenných knih a množství obranných brožurek. Nyní též »Biblioteku dramatických prací pro katol. jeviště«.

R. 1898 zakoupilo si družstvo vlastní dům v ceně 166.000 korun a zřídilo tam vlastní knihtiskárnu a papírnický závod.

R. 1908 založen Paedagogický Svaz a práci naši ve družstvu korunovali jsme Fondem pro zřízence družstva Vlast, jenž vstoupí v činnost 1. ledna 1910 a doplníme činnost svou výstavkou našeho tisku, jež dnes v našem domě se otevírá.

Jako v životě každé rodiny přimísena jest hořká krůpěj, a sveden musí býti boj o zájmy její, tak i družstvo Vlast, jdouc věrně a neohroženě za čistým směrem katolickým, musilo zažíti některé boje. Tyto vycházely nazvíce z neznalosti a ze závisti. Nepodlomily však životní síly družstva, poněvadž bylo položeno na pevných základech, ale zjednaly mu úctu a přízeň v nejvážnějších kruzích katolických.

K přání zakladatele družstva Vlast a spolků při něm stojících hleděl jsem pomlčeti o zásluhách red. Tom. Škrdle, pokud nebylo nevyhnutelným k objasnění věci jich se alespoň z daleka dotknouti. Nehledáť osobní slávy, ale děkuje Bohu za to, že dílo jím založené vydalo tak hojné ovoce. Jeho jedinou radostí jest, když přibývá družstvu zakládajících členů a časopisům předplatitelů, podnikům pak dobrodinců — vůbec když se daří rozkvětu Vlasti. Pracovníkům ve »Vlasti«, nechť kněžím, nechť laikům, bude náležeti v českém národě vždy čestné uznání u všech vážných lidí, kteří nejdou za bludičkami frází, ale hlouběji o prostředcích ku blahu národa přemýšlejí.

Kéž by všickni, kráčejíce za ideály náboženskými a vlasteneckými spojili se s naším družstvem Vlast ku společné práci proti společnému nepříteli za lepší křesťanskou budoucnost českého národa. Vždyť k vítězství vede jen pravda!«

Řečník, který na díle Vlasti již léta neunavně pracuje, byl odměněn hlučným potleskem.

Poslední bod programu bylo: otevření jubilejní výstavky, kterou uspořádal red. Tom. Jos. Jiroušek a jenž oslovil shromáždění těmito slovy:

Vaše Milosti, Veledůstojní a velectění pánové!

Když dnes slavíme památku založení družstva Vlast a přejeme družstvu k další práci všeho blaha, pohleďme se po tom, co družstvo za dobu 25 let vykonalo.

Zde tato malá domácí výstavka umožňuje nám všem přesvědčiti se o tom, co družstvo Vlast se svými odbory vykonalo. Tak na příklad historický kroužek za osmnácte let své působnosti vykazuje se zde takovou činností, že není korporace druhé v kr. hlav. městě Praze, která by mezi lid veřejnými přednáškami historii rozšiřovala a lid s historií seznamovala. Prostý pohled na tuto činnost musí každého překvapiti.

Vedle Historického kroužku Odbor sociální vykazuje činnost ohromnou, kterou byl katolický lid v Čechách a na Moravě pro-

buzen k sociálně křesťanskému životu, o jakém se v Čechách i na Moravě před 20 lety nikomu ani nezdálo. Zde na obrazci Socialního odboru naznačena jsou jen místa a města, do nichž řečníci během 18 let zavítali a ve schůzích mluvili. Kdyby i themata a další data měla býti zde uváděna, byl by to co do rozsahu obrazec, který by pro sebe vyžádal místo velké.

Také Literární Sekce vyniká mezi Kroužkem historickým a Odborem socialním. Velká řada literárních sjezdů v Praze i na venkově, velká řada přednášek na oslavu buditelů národa a zasloužilých mužů katolických nás přesvědčuje, že i Literární Sekce stojí svojí činností na výši své doby. Večírky literární, sociální a charitativní, které Literární sekce s Odborem sociálním až do dnes pořádala, musí nás naplniti uspokojením.

A jakou práci osvětovou v národě našem vykonalo družstvo Vlast zakládáním katolických knihoven v zemích dědictví sv. Václava, spatřiti můžeme zde na mapách Čech, Moravy a Slezska. Zde naznačena jsou všecka místa a města, kam družstvo Vlast během 25 let knihovny darovalo a zaslalo. Také do Ameriky byly knihovny zasílány. V zakládání knihoven družstvo vykonalo kus osvětové práce pro lid.

A konečně co vykonali redaktoři družstva a s nimi spojení spisovatelé a naši literární spolupracovníci, vykazuje v úplném obraze vyložený náš tisk: záplava to časopisů, knih a brožur. Družstvo Vlast své povolání plní v míře svrchované.

Řeč pořadatele výstavky odměněna byla hlučným potleskem. Přítomní se do výstavky odebrali a p. red. Tom. Jiroušek vykládal její zařízení.

Výstavka skládá se ze tří částí. Levé křídlo vystavuje nádherné svazky 25 ročníků »Vlasti« — ročníky »Historického sborníku« — »Vychovatele« — »Dělnických Novin« — »Našich Listů« — »Vzdělávací četby« — »Hlasy Svatováclavské« vázané, dále diagramy (práce to pořadatele výstavky red. Tom. Jos. Jirouška) přednášek Socialního odboru od roku 1891—1909, Literární sekce a Historického kroužku. Schematismus tento nejlépe a nejvýmluvněji dokumentuje činnost družstva Vlast! Nad těmi sloupci jmen a míst a letopočtů se zajisté každý zamyslí. Nad touto skupinou visí obraz zakladatele družstva Vlast red. Tom. Škrdle, předsedy Dr. R. Horského, faráře Vlastimila Hálka a místopředsedy p. Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. Obrazy jsou červenobíle dekorovány a na stěně se mile vyjímají. Střed výstavy vyplněn jest fotografiemi I. výstavy literární v Praze r. 1900, kterou řídil red. Tom. Jos. Jiroušek a kde družstvo Vlast bylo nejvíce zastoupeno, dále divadelní bibliotékou, brožurami a diagramem zemí koruny České a míst, kde družstvo Vlast založilo knihovny. Pravé křídlo vystavuje práce tiskárenské a sbírku autografů.

Uspořádání výstavky bylo velice vkusné a důmyslné a setkalo se s porozuměním četných a vzácných návštěvníků, kteří jednotlivým odborům věnovali zvláštní pozornost. Výstava byla otevřena až do 25. října a zvláštní úředník družstva provázel po ní přichozí a vysvětloval její obsah a zařízení.

Společným obědem

v restaurantu p. Brejškově o 1 hodině odpoledne zakončena byla oslava družstva. K přání pořadatelstva zaujal čestné místo J. M. vsdp. praelát Msgr. Dr. Jos. Burian; po jeho pravici usedl J. M. vsdp. opat P. Methoděj Zavoral, po levici: vsdp. Sigmund hrabě Ledóchowski, metropolitní kanovník v Olomouci; proti nim zaujal místo vldp. Msgr. Dr. Fr. Kordač, profesor universitní. Dále se společného obědu súčastnili: Jos. Brož, školník na Kladně Jiří Čádek, farář v Srbči; Ervin Červinka, ředitel v Modřanech; Jar. Dlouhý, far. v Loukovci; Al. Dostál, far. v Ouvalech; Josef Hais-Týnecký, asistent Vlasti; Vl. Hálek, far. v Liboci; Dr. Rud. Horský, říšský poslanec a kníž. arcib. vikář na Šárce; Vl. Jelínek, učitel v Břevnově; Tomáš Jiroušek, redaktor a jeho paní Josefa; Boh. Jiráček, katecheta na Král. Vinohradech; Václav Kotrch, probošt v Roudnici n. L.; Čeněk Krátký, em. děkan v Jičíně; Václ. Kunz, katecheta v Praze-VII; Ant. Láš, far. v Lomnici nad Pop.; Václ. Půlpán, far. v Nebuželích; Dr. K. Lev Řehák, farář u sv. Ducha v Praze; Jar. Slavíček, katecheta na Smíchově; Jan Staněk, pasíř a ciseleur v Praze; Emil Stárka, farář v Řepíně; Frant. Stejskal, adjunkt české boh. fakulty v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Jos. Svatek, redaktor v Praze; Matěj Šíp, úředník Tiskové ligy v Praze; Tomáš Škrdle; red. Vlasti v Praze; slč. Marie Škrdlova, neteř zakladatele družstva; Josef Šprongl, prof. realných škol na Král. Vinohradech; Boh. Šubrt, faktor tiskárny družstva Vlast; P. Karel Toman, far. v Hloubětíně; K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník v Praze; Fr. Vaněček, kanovník na Vyšehradě; Jos. Vinopal, správce chorobince na Smíchově; Jan Voborský, místodržitelský oficiant v Dejvicích; Ad. Wagner, em. děkan na Strahově; Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát v Praze; Eman. Žák, gymn. prof. na Smíchově, a Jan Žák, účetní družstva Vlast. — Celkem 42 osob. Na konci obědu dostavili se na černou kávu vldpp.: superior Schmidt a P. Jemelka z řádu Jesuitského, Hugo Červinka, far. z Modřan a kněz americký, jenž se v Praze učí česky. Obsluha se strany pečlivého pana Brejšky byla vzorná.

Pozdravné dopisy nebo telegramy zaslali:

Jeho Excellence ndp. Dr. Pavel hrabě Huyn, biskup v Brně: »Jeho Excellence, biskup brněnský, přeje u příležitosti oslavy 25letého jubilea družstvu Vlast hojného zdaru blahodárnému podniku a žehná jeho rozkvětu.« Z bisk. sekretariátu v Brně: Dr. Jan Vajgl, bisk. sekretář.

Jeho Excellence Karel Ervin hrabě Nostic (teleg.).

Jeho Excellence Vojtěch hrabě Schönborn, přísedící zemského výboru.

J. M. prelát Dr. Jan Sedlák, gener. vikář arcidiecese Pražské.
Dr. Karel Kašpar, metrop. kanovník a kníž. arcib. kancléř.
J. M. F. Marat, generál-velmistr řádu křižovnického v Praze.
J. M. P. Sal. Roubíček, opat v Želivě (teleg.).
J. M. Msgr. Fr. Kořán, kap. děkan ve St. Boleslavi.

J. M. Dr. Fr. Kryštůfek, pap. prelát, c. k. dvorní rada a univ. profesor a děkan kol. kapitoly u Všech Svatých.

Msgr. Adolf Rodler, kanovník strážce v Č. Budějovicích (tel.).

Msgr. Dr. Fr. Zapletal, kanovník na Vyšehradě.

Msgr. Ant. Wünsch, kanovník na Vyšehradě.

Fr. V. Bubeník, provincial řádu Dominikánského v Praze (t.).

P. Boh. Hendl, probošt na Sv. Kopečku u Olomouce.

Msgr. Bedřich Kamaryt, č. kanovník a děkan v Deštné.

Píší (přání pouze osobní red. »Vlasti« zde vynechává):

Jeho Excellence vys. ur. p. Vojtěch hrabě Schoenborn:

Dovolte, abych Vám, jakožto zakladateli družstva Vlast, zaslal vřelé a upřímné blahopřání k významnému jubileu této důležité korporace. Nechť dosavadním krásným výsledkům úmorné a blahodárné práce všech činitelů družstva přidruží se během příštích let ještě mnohé a mnohé výsledky podobné. Přeji Vám hojnost Božího požehnání! Veleváženému panu předsedovi zvláštní »Sláva!«

J. M. Dr. Frant. Xav. Kryštůfek, pap. prelát, c. k. dvorní rada, univ. professor, a děkan koll. kapitoly u Všech Svatých:

»Vlast« se svými odbory má nesmrtelné zásluhy o povzbuzení, rozšíření a utvrzování katolického ducha v národě československém a vykonala v tomto ohledu ve svém prvním čtvrtstoletí, co trvá, obrovský kus práce.

Hospodin zachovejž »Vlast« i na dále, aby ve své statné a neúmorné práci pro církev a národ pokračovala, vědomí katolické dále v národě pěstovala a své protivníky, tajné i veřejné, statně a šťastně přemáhala. Zdař Bůh!

Profesoři bohosloví:

1. Dr. Jos. Dvořák, prof. bohosloví v Brně.

Dr. Jan Jindra, b. kons. rada a prof. bohosl. v Hradci Králové.

Msgr. Dr. Jos Kupka, prof. boh. v Brně.

Sbor profesorů bohosloveckého učiliště a představených boh. ústavu v Brně.

Dr. Jar. Sedláček, prof. č. boh. fakulty v Praze.

Dr. K. Slavík, prof. boh. ústavu v Č. Budějovicích.

Bisk. kons. rada a prof. Dr. Jan Jindra píše:

Život-li každého člověka bojem, je život katolíků za našich dnů bojem všestranným. Jasným dokladem k uvedené pravdě životní jsou dějiny družstva »Vlast«. Dalot se v hrdinný boj s živly podvratnými, v boji tom mohutnělo a vítězilo. Proto přihlížeje k oslavě 25letého jubilea »Vlasti", neváhám projeviti obdiv nad vykonanými pracemi a získanými palmami, přeje z toho srdce, aby »družstvo« i budoucně zůstalo předním bojovníkem jak za pravdu a milost Kristovu, tak za práva naší drahé domoviny! Pod tímto praporem zmužile v před k rozhodnému vítězství.

Vikáři a mor. děkani:

Šimon Bejvl, k. a. vikář ve Vinoři (připojil 50 K).

Celý vikariát: Libocký, Poličský a Sušický.

Jos. Dubský, b. rada a děkan ve Střelicích na Moravě.

Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Bystrém.

Msgr. Al. Hrudička, děkan a ostatní duchovenstvo v Telči.
Jos. Kubánek, místoděkan v Kojetíně na Moravě.
Lamb. Ludvík, bisk. vikář v Mrákově (teleg.).
Albert Mrázek, čestný děkan a farář v Králové Poli.
Dr. Jos. Mrštík, arciděkan a b. vikář v Chrudimi (teleg.).
Ant. Schreiber, bisk. vikář ve Žlebích (teleg.).
Jul. Slivka, bisk. vikář v Jistebnici.
Fr. Smrž, kníž. arcib. vikář na Křivoklátě.
Vinc. Ševčík, děkan a poslanec na Černé Hoře na Moravě.

V Praze, dne 4. října, 1909. Aug. Krčmář, kníž. arcib. vik. sekretář.

Duchovenstvo kníž. arcib. vikariátu Libockého usneslo se při své pastorální poradě ze dne 4. října t. r. blahopřáti družstvu »Vlast« k jeho 25letému jubileu. S úctou pohlíží k práci v 25 letech na poli literárním, socialním, historickém družstvem vykonané. S úctou pohlíží k zakladateli jeho veledůst. panu Tomáši Škrdlovi, který s uspokojením zříti může rozkvět díla jím v život uvedeného a výsledek 25leté činnosti vlastní. Přeje proto z plna srdce, by družstvo i na dále rostlo a vzkvétalo k duchovnímu i hmotnému povznesení naší milé vlasti.

Pozn. Dopis plný lásky a něhy — nejkrásnější ze všech — zaslal vldp. vikář Jan Hejtmánek, ale týká se pouze osoby zakladatele a ne družstva a proto si ho jako milou upomínku schováme, ale zde ho neuveřejníme.

Ředitelé, katecheti středních škol, kněží redaktoři, řády a jiní.

Šim. Bárta, gym. prof. v Č. Budějovicích.
Václ. Cimbulka, c. a k. polní kurát v Praze.
Ant. Hoffmann, koop. na Král. Vinohradech a redaktor »Květů Lásky«.
Vl. Hornov, profesor paedagogia v Poličce.
Kolej Redemptoristů v Obořišti (P. Mart. Janů, rektor.)
Kolej Redemptoristů v Praze (P. K. Aug. Nováček, rektor).
Leop. Kolísek, kons. rada a far. v Předklášteří a redaktor Růže Lurdské.
Karel Kolísek, voj. profesor ve Štýrském Hradci.
Filip Jan Konečný, farář v Zálesní Lhotě a spoluredaktor »Svat. Vojtěcha«.
Milosrdné Sestry v Karlíně.
Václav Müller, gymn. profesor v Praze.
Jan Pauly, kaplan na Smíchově a red. »Věstníku katol. duchovenstva«.
Ant. Perůtka, arcib. a kons. rada v Uher. Hradišti a předseda Tisk. družstva »Slov. Novin« na Moravě.
Ant. Rejzek, superior T. J. na Sv. Hostýně na Moravě.
Jan Řihánek, ředitel kníž. arcib. semináře v Praze.
P. Schmidt, superior Tov. Ježíš. v Praze (teleg.).
Boh. Spáčil T. J., profesor v Celovci.
Jos. Staněk, gymn. profesor v Táboře.
Fr Svatek, redaktor »Kvítků« v Praze.

Jos. Šauer z Augenburgu, školní rada v Praze.
Školské Sestry v Chrudimi (teleg.).
Školské Sestry v Slatiňanech (teleg.).
Jan Lad. Vlk, ředitel Johannea v Praze.
Lad. Zavadil, farář v Křižanově a redaktor »Věstníku Jednoty kat. duchovenstva diecese brněnské.«
Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát v Praze.
Jan Ev. Zima, O. S. B., redaktor »Sv. Vojtěcha« v Praze.
Dr. Jan Zítek, prof. realných škol v Karlíně.
Fr. H. Žundálek, prof. paedagogia v Poličce.

Píší:

Leop. Kolísek, kons. rada a farář v Předklášteří na Mor.:

Od prvopočátku s opravdovým zájmem sleduji činnost slavného družstva »Vlast« a proto vida veliké výsledky této blahodějné činnosti z celé duše blahopřeji k významnému jubileu 25 letého trvání a volám další činnosti vroucně »Zdař Bůh!«

Filip Jan Konečný, farář v Zálesní Lhotě:

K památnému dni pětadvacetiletého jubilea, který dnes, drazí přátelé, společně slavíte, přidružuji se také já, starý člen Vlasti a jejích různých odborů, jenž jsem takměř od počátku zažil všecky její radosti i strasti. »Vlasti« zasvětil jsem péro: a vytrval jsem při ní, když druzí ji opouštěli plujíce po větru, jak jej den přinesl. Za »Vlast« jsem bojoval jako spisovatel v nejtěžších jejích dnech a od „Vlasti« jsem neodstoupil, i kdy mne lákali a do mne bili. Ještě nedávno k vůli »Vlasti« báli se mne přijati do Prahy — jsem prý příliš Škrdlistou. Není pravda: Škrdle je příliš Konečným! proto se ho držím a on mne! Tak to bude i budoucně! »Vlast« šla z přímа — i proti větru — a důsledně, chtějíc vždy a všude uplatňovati ducha skutečně církevního. Věrní a uvědomělí katolíci nemohou, nesmějí jednati jinak: ale musíme býti tvrdí jako žuly!

Zdravím Vás, p. t. přátelé, všecky srdečně a považuji Vás všecky přátely »Vlasti« osobními přátely svými. Vytrvejme! Kéž Bůh dá za pětadvacet let nové šťastné jubileum »Vlasti«, jejím přátelům t. j. spolupracovníkům a též Tobě, Tomáši šedivče, ať Bůh dopřeje slaviti naše zlaté 50leté jubileum ve »Vlasti«. Bůh Tě opatruj, Bůh tě žehnej, Bůh tě sil!

Ředitel kníž. arcib. konviktu K. Štella:

K 25letému jubileu přeji družstvu z plna srdce na další pout mnoho zdaru Božího a požehnání.

Jsem přesvědčen, že družstvo přispělo mnoho k zachování a posílení náboženského uvědomění mezi českými katolíky. Když nekřesťanský liberalismus vše u nás zachvátil, literaturu i život veřejný, stalo se družstvo pevností pro obránce zásad křesťanských. Z této pevnosti odraženo mnoho nepřátelských útoků; odtud přicházela i síla a naděje pro ty, kdo upřímně lnuli k víře a církvi. To jednou jistě uzná spravedlivý dějepis. Zdař Bůh!

Duchovenstvo české:

Em. Balcar, farář v Cholticích.
Jan Biskup, kaplan ve Velkých Petrovicích u Nechanic.
P. Fr. Blaťák, z řádu Redemptoristů v Praze.
Jos. Bouchal, farář v Třebenicích.
Vincenc Cigánek, katecheta v Nuslích.
Jos. Čáp, farář v Lenešicích.
Jan Nep. Černohouz, kons. rada a děkan v Hostivaři (tlg.)
Hugo Červinka, farář v Modřanech.
Em. Čvančar, zám. kaplan v Klášteře n. Jiz.
Vojtěch Frejka, farář v Bohušicích.
Václav Havlik, b. notář a farář v Obyčtově.
Vojtěch Hernych, katecheta v Červeném Kostelci.
Hlasivec Jan, k. a. notář v Praze.
St. Hlína, zám. kaplan v Malých Svatoňovicích.
Jan Holub, farář v Pluhově Žďáru.
Jan Nep. J. Holý, farář v Holišově.
Fr. Javůrek, katecheta v Pelhřimově (teleg.).
Ant. Keppert, em. farář v Tuchlovicích.
Klima Fr., farář ve výslužbě v Hrochově Týnci.
Kněží ze Slaného (teleg.)
Fr. Korecký, kons. rada a děkan v Táboře.
Václav Kronus, kaplan v Podčáplích u Berouna.
Jos. Kuděj, farář v Hošticích Šumavských.
Václav Kunz, katecheta v Praze—VII.
Fr. Leubner, farář v Bechlině.
Aug. Novák, farář v Dobřenicích.
Jindřich Papáč, farář v Sutomi.
K. V. Peer, bohoslovec IV. ročníku v Praze.
Tomáš Pícha, farář v Lipkové Vodě.
Jos. Pivoňka, kaplan v Čechticích.
Václav Pokorný, kaplan v Mladé Boleslavi.
Jan Podlaha, farář v Úněticích.
Karel Procházka, farář ve Stochově.
Pavel Rozínek, zámecký farář na Skalce.
Dr. Jos. Rydvan, děkan a Šifalda, kaplan ve Velkých Kostomlatech (teleg.),
Dr. Karel Lev Řehák, farář u sv. Ducha v Praze.
Fr. Smola, farář ve Štěpánovicích.
Fr. Šrámek, farář ve Svémyslicích.
Ign. Švancara, em. farář v Lánech.
Alex Titl, kaplan v Hořelici.
Boh. Tomíček, farář ve Velkých Petrovicích u Nechanic.

Emil Balcar, farář v Cholticích:

Byli jste slabými a málo mocnými, však požehnal Vám Pán a aj, z Vašeho hloučku stala se za 25 let falanx dobře zřízená a pevně okopaná v dobře opevněné tvrzi: Kéž je a bude Váš dům družstva »Vlast« v Praze oním báječným Blaníkem, odkud mají přijíti rytíři se sv. Václavem na pomoc Čechům, až jim bude nejhůře!

Jen dokud čas je, buďte a probouzejte ospalé, cvičte chabé a neumějící a vycvičeným dejte do ruky řádnou zbraň, by necouvli a vždy šli ku předu!

Kéž najdete všude porozumění aspoň u těch, jichž je to povinností!!

V š e d o b r é přeje ze srdce a pro budoucí věky volá: nechť družstvo »Vlast« v Praze žije, kvete a roste!

Hugo Červinka, farář v Modřanech:

K dvacetipětiletému jubileu »Vlasti« vyslovuje v úctě podepsaný nejuctivější blahopřání! Kéž nový ročník jest počátkem nového čtvrtstoletí! Kéž, byť lidé stárli, nesestárne »Vlast«! Zajisté že zásady, jimiž se »Vlast« řídí, »stojíc věrně na Své postati«, jsou věčně svěží, a nedají »Vlasti ani sestárnouti, ani zahynouti: To dejž Bůh! Ten ať odplatí všem oněm obětavým a znamenitým mužům, kteří o »Vlast« si znamenitých vydobyli zásluh! Nechať najdou uznání, nových pomocníků, pracovníků, zastánců a zástupců t k horlivých a šlechetných, jako jsou Oni Sami.

Václav Pokorný, kaplan v Mladé Boleslavi (připojiv zvláštní dopis na zakladatele družstva):

Dnes tomu čtvrt století, kdy v půdu vloženo nepatrné símě — označeno jsouc slovíčkem Vlast — a dnes z něho bohatý a košatý strom — jenž nese veleužitečné, blahodárné ovoce v mnoha směrech; radujete se dnes ze své požehnané práce — a my, kdo jsme mezi Vás přijít nemohli, těšíme se s Vámi, blahopřejíce Vám z hloubi srdce, přejeme Vám k další činnosti hojnost milosti Boží — požehnání Božího — my kdo jsme vždy věrnými stoupenci Vlasti. Na důkaz své příchylnosti k družstvu věnuji (zasílám pošt poukázkou 5 korun) ve prospěch jubilejního fondu.

Boh. Tomíček, farář ve V. Petrovicích u Nechanic:

Když před 25 lety vstupovalo družstvo »Vlast« na svou pout, kdo by se byl nadál, že tak svěží a neporušené ve svých ideách přetrvá takovou řadu let! Tolik nepřátel, tolik nástrah i tam, kde se vlastně mělo přispěti na pomoc! A hle, jiné podniky povstávaly a zase upadaly, kdežto »Vlast« stojí pevně, mohutní, kvete a vydává bohaté ovoce! Dej Bůh, aby nové čtvrtstoletí, do něhož vstupuje, znamenalo ještě větší rozkvět a zdar na národa roli dědičné!

Duchovenstvo z Moravy, z Dolních Rakous a z Korutan:

Št. Bayer, farář a děkan. rada v Grafensteinu, Korutany.
Fr. Beránek, kons. rada a farář v Tikovicích.
Hubert Beránek, kaplan v Brně-Zabrdovicích.
P. Berthod z řádu kap. ve Fulneku.
Karel Bezstarosti, farář v Bohuticích.
Fr. Bláha, koop. v Ořechově.
Jos. Buchta, farář v Roketnici.
Václav Buchta, koop. v Králově Poli.
K. Dostál, kaplan ve Tvrdonicích.
Jos. Dvořák, koop. v Řečkovicích.

Al. Filip, farář ve Štítné.
Jos. Fišer, kaplan v Obřanech.
Jakub Jeleček, koop. v Rosicích.
Bedř. Jiříček, farář v Horním Újezdě.
Jan Halouzka, k. a. auditor a farář v Mistříně.
Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích.
Gustav Hever, k. rada a farář v Rosicích u Brna.
Jos. Herzig, farář v Bilčicích.
P. Jos. Holzmann, O. S. B., koop v Domášově.
Boh. Homola, far. v Obřanech.
Meth. Hošek, b. auditor a far. v Lišni.
Jan Jaša, kons. rada a far. v Komíně.
Fr. Kelbl, k. rada a far. v Komárově.
Dr. Fr. Klobouk, koop. v Mor. Ostravě.
Lad. Kokta, katecheta, t. č. v Išlu.
Ign. Kolísek, farář v Milonicích.
Jul. Koubek, farář v Bystrci.
Aug. Kratochvíl, koop. v Popovicích.
Fr. Krejčí, kaplan v Lysicích.
Jan Kremláček, kaplan v Troubsku.
Jos. Kříž, kons. rada v Brně.
P. Markolín Kubíček z řádu sv. Dominika v Olomouci.
Jos. Kubín, farář v Dolní Lhotě.
Fr. Kužela, farář ve Skrbeni.
Jan Lehejček, kons. rada a děkan ve Tvrdonicích.
Al. Ličman, farář v Popovicích.
Jan Marek, koop. v Rosicích.
Mor. Maršík, farář v Žebětíně.
Minoriti v Brně.
Jos. Ocetek, b. auditor a far. v Hevlíně.
Fr. Petrle, koop. v Tikovicích.
Jan Procházka, kaplan v Lišni.
Alfons Pryč, farář v Horní Hynčině.
Metoděj Rous, koop. v Komíně.
Fr. Sedláček, koop. v Komíně.
Scholastikové Tov. Ježíšova v Kalksburku (Ad. Buder, Ant. Novotný, Tom. Trtek a Jan Vraštil.)
St. Spáčil, farář na Stráni.
Fr. Stejskal, farář v Řečkovicích.
Jan Šebestík, farář v Žalkovicích.
P. Benno Schaffra, farář v Domášově.
Jan Škarda, farář v Běhařovicích (teleg.).
Fr. Štěpánek, katecheta měšť. škol v Rosicích.
Fr. Šťourač, kaplan v Hevlíně.
Jan Tenora, k. rada a farář ve Chvalkovicích.
Dr. K. Večera, b. auditor a gymn. prof. v Mikulově.
Ed. Vichta, far. v Lysicích.
Fr. Vrbka, kaplan v Komárově.
Jan Vychodil, em. děkan a farář v Cholíně.
Ign. Zavřel, farář v Přerově.
Ign. Zháněl, farář v Troubsku.

Píší:

Dr. Fr. Klobouk, koop. v Mor. Ostravě:

Jsa daleko vzdálen od Vás nemohu se súčastniti jubilejní oslavy družstva »Vlast«. Raduji se však velice nad touto oslavou. — Když ve své knihovně pohlédnu na všechny ty svazky Vlasti a když považím, co ještě družstvo mimo »Vlast« vykonalo, pak s uspokojením jsem potěšen nad postupem katolické věci v národě našem. — Jsou zajisté ještě mnohé záslužné a vzácné katolické podniky v národě našem, ale mezi nejpřednějšími a nejvzácnějšími — dle mého přesvědčení — zaujímá velice čestné místo družstvo »Vlast«. Kéž Bůh žehná všem pracovníkům kolem družstva seskupeným. Kéž družstvo »Vlast« zároveň s jinými katolickými podniky pracuje na obnovení a posilnění katolického vědomí a života v našem českém národě.

Lad. Kokta, katecheta, t. č. v Išlu:

Jako zakládající člen s velikým zájmem sledoval jsem rozvoj a blahodárné působení družstva našeho a radoval jsem se z každého jeho nového úspěchu! Dnes pak, kdy totéž družstvo s jakousi hrdostí slaví prvé 25letí svého trvání, mám vřelou účast na jeho slavnostech, prosím Boha, aby milostivě odměnil všechny ty, jichž přičiněním stalo se družstvo tím, čím nyní jest, a aby žehnal všem dalším snahám jeho, směřujícím ku nutnému zdravému obrodu v naší české společnosti! — Bůh žehnej i všem spolupracovníkům jeho!

Alfons Pryč, farář v Horní Hynčině:

Jako zakládající člen a přívrženec družstva »Vlasti« od prvního počátku pozdravuji radostně slavný den jeho 25letého jubilea. Obdivuji se jeho činnosti a souhlasím úplně s jeho zásadami. Jsa přesvědčen, že nestranný dějepisec českého národa a katolicismu v českém národě řekne kdysi: »Vlast vykonala veliké dílo pro národ a víru«, chci míti podíl na jejích zásluhách a chci přispívati dle možnosti k jejímu vzrůstu a rozmachu.

Lituji, že se nemohu súčatniti dnešní slavnosti. Na důkaz však, že jsem duchem spojen se shromážděnými p. t. členy družstva „Vlasti«, zasílám tento pozdrav.

Jan Tenora, bisk. auditor a farář ve Chvalkovicích:

Významné jubileum slavíte nyní. Za Vámi je 25 let poctivé a úmorné práce ve prospěch věci katolické, neohroženého boje o zásady, na nichž jediné blaho jak jednotlivcovo tak veškeré společnosti lidské zbudovati jest, disciplinované organisace věrných katolíků. Za dob, kdy katolictví bylo zrovna přihanou a znakem méněcennosti, Vy pozdvihli jste prapor Kristův a církve svaté a nadšeně jste volali k němu všecky dobré vůle, v jejichž srdcích neutuchlo zcela vědomí katolické, Vy budili jste nadšení, obětavost, sebevědomí, učili jste čestně i odhodlaně zápoliti, bránili jste nejdražší statky naše, odráželi útoky, bojovali jste i vítězili. Nyní na chvíli pohlížíte zpět, byste se potěšili a zaradovali, povzbudili a upevnili, aby výsledek dosažený byl další vzpruhou k činnosti nové, ještě statečnější a vítěznější. Zdar úplný uděliž Vám ten, pro něhož pracujete i trpíte, bojujete a sebe obětujete. Vědomí poctivé a nezištné práce síliž Vás a příklad Váš nové řady nadšených pro

Boha, církev i vlast Vám přivodiž! Srdečně blahopřeje Vám ve Váš slavný den i do budoucna všeho dobra přeje.

Z kruhů občanských:

Štěpán Bohuslav, železniční zřízenec v Plzni.
Jan Brejcha, říd. učitel v Karlíně.
Slč. Ludmila Grossmanová-Brodská, spisovatelka v Praze.
Jos. Brož, školník na Kladně.
Jos. Brožek, spisovatel v Michovce.
Ervin Červinka, em. ředitel cukrovaru v Modřanech.
Ant. Čulík, účetní okresní hosp. záložny v Pacově.
Václav Dvořák, rolnický syn v Nových Dvorech.
Barbora Flekáčková, choť † řídícího učitele a industr. učitelka v Žižkově.
Josef Flekáček, syn, učitel ve Strašnicích.
Marta Flekáčkova, dcera, zkoušená pošt. úřednice v Žižkově.
Marie Flekáčkova, dcera, učitelka v Strašnicích.
Marie Flekáčkova, sestra † učit., poštmistrová v. v. v Žižkově.
Otakar Jakoubek, typograf a spisovatel v Praze.
Fr. Jakubcova, red. Jitřenky ve Vršovicích.
Fr. Jelínek, říd. učitel ve Ždánicích a red. »Jara Mládí«.
Anna Jelínkova, choť učitele a redaktora v Břevnově.
Karel Jindřich, faktor v knihtiskárně a spisovatel v Moskvě.
Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdetíně.
Jan Karník, básník z Moravy.
Zdeňka Köhlerova, členka katolické organisace v Žižkově.
Václav Kotrba, nakladatel v Praze.
Al. Koudelkova, učitelka ve Svatoslavě na Moravě.
Dr. Mat. Kovář, c. k. školní rada ve Žďáře (telg.)
Jos. Kratochvíl, vrchní kontrolor král. hl. města Prahy.
Jos. Musil, starosta obce Pleší (kdež byl red. T. Škrdle zroz.).
Ant. Otahal, redaktor Opav. Týdenníku v Opavě.
Vlasta Pittnerová, spisovatelka na Král. Vinohradech.
Ant. Plaček, měšťan v Pacově.
Čeněk Pilný, řídící učitel v Bořicích.
Fr. Rypáček, c. k. školní rada a gymn. prof. v Brně.
R. Sagner, šl. z Eisbergu, c. a k. nadporučík a plukovní pobočník v Bruneku v Tyrolích
Karel Spurný, sládek ve Vysočanech (teleg.)
V. Bol. Pavlík-Sychra, red. „Hlasu lidu“ v Č. Budějovicích.
Jos. Šach, c. k. pošt. podúředník v Praze.
JUC. Jos. Šindler, úředník Hypoteční banky v Praze.
Fr. Škrdle, rolník ve Pleších, bratr zakladatele družstva.
Ant. Šrámek, velkoobchodník uhlím a dřívím v Praze.
Petr Šrámek, redaktor v Prostějově.
Jan Vičánek, c. k. soudce ve Vyzovicích na Moravě.
JUC. Cyrill Vlk, mag. sekretář v Praze (teleg.).
Jan Voborský, c. k. místodržit. officiant v Praze, (přiložil i svou podobiznu).
Dr. Ant. Vrťátko, advokát v Kolíně.

K. Wolf, c. k. poštovní adjunkt v Praze.
Marie Worlova, odborná učitelka v Praze.
Martin Zháněl, nadučitel v. v. v Troubsku na Moravě.
B. F. Zrnka, odborný závod pro grafický prům. v Praze.
Petr Socha, tovární dělník ve Štramberku na Moravě.
Studenti karlínského kláštera.

Píší:

Ervín Červinka, em. ředitel cukrovaru v Modřanech:

Činnost »Vlasti« byla tak čistá, nezištná a záslužná, že s velkou radostí opět a opět bych jí gratuloval. Vykonali Jste mnoho a prosím Pána, aby Vám i na dále ke cti a chvále Své, svaté naší církve a ku prospěchu naší drahé české vlasti žehnal a hojně milostí svých udělil.

Fr. Jelínek, řídící učitel, redaktor »Jara Mládí« a organisátor mládeže:

Jako člen družstva pozdravuji všecky účastníky významné valné hromady. Čtvrt století práce v hnutí katolickém znamená mnoho. Před lety poslal jsem k podobné příležitosti pozdrav s přáním, aby »Vlast« vzrostla v tak mohutný strom, aby zastínila celou vlast a v stínu jejím aby se sešli všickni upřímní katoličtí vlastenci.

Přání mé se splnilo. Co dnes v katolickém táboře stojí a bojuje, to ať přímo ať nepřímo vyšlo a vzrostlo z organisace a práce družstva »Vlast«. Rozhlédněme se po pracovnících našich, třeba dnes dosti odchylných a sledujme jejich původ a najdeme u všech vždy spojitost s »Vlastí«! Ty sjezdy družstva »Vlast« v Praze staly se kolébkou sjezdů katolických. Tytéž řečníky staré, kteří tam mluvili, slyšíte i na těchto; mladé pokolení horlivé jest žákem školy »Vlasti« — jejích řečníků, jejího tisku.

Nehleďme na to pouze, co »Vlast« vykonala v rozvoji sama o sobě, ale co dobrého způsobila i svým vlivem v ruchu katolickém. To zajisté uznati musí každý nepředpojatý člověk, že zásluhy družstva v tomto směru jsou opravdu nedocenitelné a z toho se mohou těšiti čistou radostí ti, kdož »Vlast« založili, řídili a k rozkvětu přivedli.

Zásluha jejich jest nepopíratelná a to budiž útěchou a dostiučiněním za vše, co od různých činitelů nepřátelských i od našinců zkusili a vytrpěli.

Pozdravuji upřímně všecky shromážděné. Kéž Bůh i na dále sílí všecky staré pracovníky a povzbuzuje mladé, aby vytrvali. Zdař Bůh!

Karel Jindřich, faktor knihtiskárny a spisovatel v Moskvě:

Založené a utvrzené Vámi družstvo »Vlast« slaví pětadvacetileté jubileum svého trvání. Ze všech končin zemí československých a snad i odjinud dojdou od jeho přátel a ctitelů srdečné pozdravy a blahopřání a proto i já, náležeje celých 23 let k jejich kruhu, nemohu nepřipojiti se k nim.

Bylo to v září r. 1886, když jsem posledně navštívil otčinu a matičku Prahu a meškaje u poctivého katolíka Čecha, zvěčnělého Františka Šichy, poprvé seznámil se s časopisem Vlast a skrze něj i s družstvem téhož jména, s jeho úkolem a činností.

Hned po přečtení jednoho čísla řekl jsem si, to že jest to pravé, čeho jsme dávno potřebovali, a z té chvíle přilnul jsem celým srdcem

k tomuto vysoce zasloužilému družstvu, k jeho šlechetným snahám, zvlášť ale k jeho důstojnému, v horlivé práci neunavnému zakladateli. Proto jsem též neváhal státi se záhy jeho členem a spoluzakladatelem a po celý čas jeho působení sledoval jsem pilně jeho postup a rozvoj, jeho úsilovnou snahu o duševní obrození a zušlechtění českého národa. Radoval jsem se jeho úspěchům a rozkvětu a truchlil jsem, když zrada a pronevěra falešných bratří zasazovaly mu nezasloužené rány, ale nikdy jsem nepochyboval, že práce podnikaná tak obětavě a nezištně, na níž patrně spočívalo Boží požehnání, překoná všeliké úklady a nástrahy nepřátel a že dojde konečně náležitého ocenění i těmi, kteří ve své netečnosti nebo neprozíravosti tak dlouho nechápali nebo podceňovali jeho význam.

Minulo dvacetpět let neúmorné, vytrvalé práce, minuly bouře, rozjasnilo se a splnilo se i na družstvu zaslíbení Páně: „neboj se malé stádce, tobě dáno bude vítězství.« Ze semene hořčičného vzrostl mohutný strom, který pod ochranou Nejvyššího odolá již všelikým bouřím a bude stále přinášeti hojné, blahodárné ovoce.

A proto, ačkoli tisíc verst vzdálen, přenáším se a súčastním v duchu jeho společných modliteb a díkůvzdání Tomu, Jemuž jedině všeliká čest a chvála přísluší, tak i ostatní radostné a velevýznamné slavnosti, a nemoha osobně, vyjadřuji aspoň tímto listem své upřímné blahopráni a vroucí modlitbu, aby Pán, jako dosud ráčil, i na dále chránil družstvo ode všech zjevných i tajných nepřátel a žehnal jeho prácem blahoplodným.

Ať žije, vzkvétá a mohutní slavné družstvo »Vlast« ku cti a slávě Církve svaté, ku blahu národa a k potěše všech jeho upřímných přátel!

Jan Vičánek, c. k. soudce ve Vyzovicích na Mor.:

Družstvu Vlast, jehož činnost pro věc katolickou jest neocenitelná, následování hodnou neohroženost, s níž všem pochybným novotám na vlastní hmotnou škodu se opíralo, v novém čtvrtstoletí a pro celou budoucnost co největšího rozkvětu a plného zdaru ze srdce přeje.

Katolické korporace, spolky a organisace.

Arcidiecesní komité pro organisaci katol. lidu (Msgr. Ant. Wünsch, kanovník, předseda).

Členové Raiffeisenky v Bosonohách na Moravě.

Dobročinný, vzděl. a podporující spolek sv. Josefa (Katol. Jednota) v Mělníku (Fr. Čumpelík, předseda, Jos. Vacek, jednatel).

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně (Vl. Šťastný, starosta, Dr. Rob. Neuschl, jednatel).

Čtenářská beseda Palacký ve Pleších — založená bohoslovcem T. Škrdlem — (Fr. Škrdle, předseda, Jan Hes, jednatel).

Jednota českých bohoslovců v Litoměřicích (Ad. Žák, předs.).

Jednota katol. duchovních diecese Brněnské (Ad. Linkenheld, předseda, Lad. Zavadil, I. jednatel).

Jednota katol. jinochů a mužů v Plzni (Václ. Kubáň, jednatel).

Jednota sv. Methoděje ve Vídni (Msgr. Dr. A. Stojan, předs.).

Jubilejní katot. spolek Praha.

Katolická beseda Svornost v Bosonohách (Jan Kremláček, předseda).

Katolická beseda v Praze (Jan Staněk, místopředseda).

Katolická Jednota v Lomnici n. Pop. (Jos. Kozák, jednatel).

Katolická organisace na Král. Vinohradech (JUC. Šindler, předseda, Jan Kučera, jednatel).

Katolická organisace pro Břevnov a okolí (Kuldášek, přеds., Jos. Švambera, důvěrník).

Katolická organisace pro Modřany a okolí (P. Hugo Červinka předseda, Ervín Cervinka, jednatel).

Katolicko-politická jednota ve Vídni (t.)

Katolické spolky v Telči na Moravě.

Křesť. lidový a národní spolek ve Skorenicích (Jan Hnátek, předseda).

Křesť. soc. spolek katol. mužů a jinochů pro Liboc a okolí (Václ. Křížek, předseda).

Katolická učednická besídka v Praze.

Konference sv. Frant. de Regis pro chudé snoubence (Ant. Hoffman, předseda).

Lit. sbor při děkanském chrámu Páně v Pacově (Antonín Čulík, místostarosta).

Organisace katol. mládeže v Plzni (Jos. Modračka, předseda, Jos. Pobočník, jednatel).

Organisace katol. na St. Městě v Praze (Fr. V .Buk, předseda, Karel Vrátný, kaplan, místopředseda, a JUC. Karel Kunzl, jednatel).

Organisace katol. lidu v Hořelici (Mat. Mařánek, předseda, Václ. Mařánek, jednatel).

Organisace katol. lidu v Olšově (Fr. Mužík, předseda, Jan Kolář, člen výboru, Jos. Fabian, jednatel).

Organisace katolických žen a dívek v Plzni (Marie Nachtigalova, důvěrnice).

Podpůrný spolek katol. paní a dívek Vlastenka v Praze (Marie Gottliebova, starostka).

Politický křesť. soc. spolek pro Smíchovsko a Zbraslavsko na Smíchově (Ervín Červinka, předseda, Fr. Petráček, jednatel).

Sdružení nepolit. spolků v ústředí katol. nepolit. spolků diecese brněnské — 8000— (Msgr. Dr. Jos. Kupka).

Sdružení spolků katolických v Praze (Msgr. Fr. Vaněček, předseda).

Vděčné skupiny farnosti Bobrovské na Moravě (předsedové: Kocian, Krejčí, Janíček, Šebek, Klimeš a protektor far. Kotinský t.).

Skupiny venkovské omladiny v Roketnici na Mor. (Frant. Bartyš, místopředseda, Augustin Beránek, jednatel — Kateřina Václavkova, předsedkyně, Marie Kratochvilova, jednatelka — far. Jos. Buchta, protektor).

Spolek katechetů v Král. Českém (Jar. Slavíček, katecheta a red. Katechetské přílohy).

Terciáři Vídeňští (Kostka, představený — (t.)

Tělocvičná Jednota »Orel« v Bosonohách na Moravě.

»Útulek sv. Josefa« pro opuštěné dítky, na Král. Vinohradech (Ant. Hoffmann, předseda).

Venkovská katol. omladina v Bosonohách (Fr. Kilian, předs).
Vlastimila, spolek katol. paní a dívek pro Liboc a okolí (Anna Křižková, předsedkyně).
Výkonný výbor krajské org. strany katol. lidu pro 8. 9. a 49. vol. okres říšský, Smíchov, Zbraslav — na Smíchově (Fr. Krejza. předseda; Petr Pícha, tajemník).

Arcidiecesní komité v Praze:

Za arcidiecésní komité pro organisaci katol. lidu posílá vřelé blahopřání k radostnému jubileu 25. záslužné činnosti a statečnému a neohroženému hájení katolických zájmů.

Čtenářská beseda Palacký ve Pleších:

Čtenářská beseda »Palacký« ve Pleších vzpomínajíc bohaté činnosti a zdárných výsledků družstva »Vlast« ve hnutí katolickém, jakož i v obraně svaté víry naší proti útokům nepřátel jejich v uplynulých letech, zasílá slavnému spolku ku oslavě 25letého jubilea srdečný pozdrav s přáním, by tento katolický podnik se šířil a rozmahal ve vlastech našich.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně:

Ku 25letému jubileu vykonané činnosti požehnané na roli katolického českého písemnictví upřímně gratuluje a další činnosti stejně úspěšné a slavné zdaru a Božího požehnání přeje.

Jednota katolických duchovních diecese brněnské:

K 25letému jubileu činnosti Vaší na poli katolické organisace, zvláště na poli katolického tisku, jež tyto dni slavíte, dovoluje si nejvřelejší blahopřání pronésti v úctě podepsaná »Jednota katolických duchovních diecése brněnské«, spolu s přáním, aby obdivuhodná činnost, kterou Jste posud jevili, nejen takovou také zůstala, nýbrž ještě na prospěch »církve a vlasti« vzrůstala.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni:

Slavné pt. družstvo »Vlasti« dokončilo letos 25letou blahodárnou činnost ve prospěch církve a národního života v zemích československých. Neocenitelné jsou zásluhy její. Jsouc mnohdy u velikých nesnázích, přece vždy otevírala štědře ruku Svou, aby ještě potřebnějšímu poskytla podpory, jak se stalo Jednotě sv. Methoděje ve Vídni, která přes 34 let pečuje o duchovní potřeby lidu českého tu žijícího.

Katolická organisace na Král. Vinohradech:

Jménem organisace katolického lidu na Král. Vinohradech dovolujeme si vysloviti ku vzácnému a významnému 25letému jubileu srdečné blahopřání.

Projevujeme sl. družstvu »Vlast«, které po dobu čtvrtstoletí výtečným, neochvějným a obětavým hájením sv. pravd náboženských přivodilo obrod a připravilo půdu pro příští zasévání, díky nejvřelejší. Bůh všemohoucí nechť žehná veškerému konání a dílo vytknuté korunuje výsledky nejlepšími.

Doslov.

Dostali jsme řadu dopisů, v nichž se vyslovuje nelíčená radost nad zdarem našeho jubilea; mnozí přišli osobně, aby své

radosti dali průchod. Někteří naši práci v dopisech nesmírně velebili — co však my sami o sobě soudíme, řekl dobře předseda Dr. Rud. Horský — jeho stanovisko je správné, více o sobě nesoudíme a výše práci svou neceníme.

Ne nám, ale Bohu budiž čest a chvála!

Dušičkový motiv.

Jdou tiše mlhy podzimní, v zdi hřbitova se věsí,
jest smutno, teskno na zemi — a temno pod nebesy . . .

Dech smrti skráně ovívá, tíž smutku na hruď padá,
za nízkou zídkou hřbitovní se týčí křížů řada.

»Kam pozdní chodče míříš krok, s tou písní tesknou v duši?
Zde zmírá každý srdce ton v nezměrne smrti hluši.

Zde radost každá umírá, jak v duši jen se rodí
a rovy mými sestra Smrt s Bolestí sestrou chodí.

Jich slova chladná, mrazivá květ každý v duši zničí
a dechem jejich umírá, co štěstím v srdci klíčí . . . «

Jsem poutník tichý hřbitove, a k mrtvých kráčím sadu
a sestry Smrt i Bolest znám, jich neděsím se hradu.

S Bolestí často v životě u lidských klečím loží:
dlaň její srdce otvírá světlu milosti Boží.

A sestra Smrt je lékařem, jenž rány těla tiší
a duši zdvihá k nebesům, ku jasné blaha říši . . .

Dva andělé to Boží jsou, jdou v slzách širým světem
a v touze nebes stále sní nad rovů svadlým květem.

A přijde chvíle — v jejich sny zář nebes jasem vzhoří
a slzy jejich zaplanou červánků zlatou zoří.

A Bolest bude radostí — Smrt cherub jásající,
svá křídla vzepnou k nebesům, blesk Vesny v stkvoucí líci . . .

Jdou tiše mlhy podzimní, v zdi hřbitova se věsí,
v mé duši klidno — světla zář plá, v dáli pod nebesy. —

Vladimír Hornov.

V Reichenhallu.

Veselé a smutné vzpomínky

líčí

TOMÁŠ ŠKRDLE.

Rok 1908.

(Pokračování.)

V neděli ráno sloužil jsem v 8 hodin v Solivárské-kapli mši sv., načež jsem se odebral do blízského farního chrámu Páně sv. Mikuláše. Je tam v neděli v 8 hodin kázaní a v 9 hod. velké služby Boží. Velkou měl sám p. farář, jenž pěkně zpíval. I na kruchtě pěkně hráli, zpívali a odpovídali. Po sv. přijímání část lidu z chrámu odešla, po Ite, missa est, vyhrnulo se jich ven polovice.

Tehdy bylo poslední evangelium z neděle VII. po sv. Duchu, ale k mému podivu p. farář zazpíval Dominus vobiskum a zpíval evangelium sv. Jana. Na to vystaviv Nejsvětější, zůstal státi u oltáře a intonoval: A fulgure et tempestate a vykonav několik modliteb, zpíval jako u nás jen kanovníci a biskupové: Benediktio Dei omnipotentis a dal s Nejsvětějším požehnání, ani dolů nesestoupiv.

Dp. Jos. Baur, Solivárský kaplan, odslouživ si mši svatou, byl i na mé mši sv. a zde zas na velké, i obdivoval jsem se jeho zbožnosti. Doprovodil mne po městě, vzpomínaje na zdejší pobyt našeho p. kardinála Leona Skrbenského.

Snídal jsem v kavárně a za kávu jsem platil 45 h., tolikéž platím za snídani i doma. Každý lázenský host jest totiž povinen u domácího pána bráti snídani, jinak by se mu byt zdražil.

Po inhalaci a obvyklém pobytu v čítárně navštívil jsem evangelické služby Boží. Evangelici mají totiž svůj chrám v nejkrásnější části města, zrovna vedle lázeňského parku. Chrám byl lidmi naplněn a lid evangelický choval se zde vzorně jako katolický u sv. Mikuláše. Pastor právě na kazatelně dokončoval kázaní a sděluje různé zprávy, vyslovil přání, aby »evangelický život« v tomto městě se šířil a upevňoval.

V té části chrámu, co my máme presbyterium, bylo klekátko, černým suknem potažené, na něm byl kříž a z každé strany kříže hořely tři svíce. Nad křížem na stěně, co my míváme oltářní obraz, jest veliký obraz Krista vítěze.

Když šel pastor k oltáři, zpívali přítomní, varhanami doprovázeni, píseň. Pastor na to intonoval, všichni odpovídali. Na to se modlil různé modlitby — vše německy — a hlavně slavnostně se modlil Otče náš. Obrátiv se k lidu modlil se střídavě s varhanami mu odpovídajícími, načež dav křížem požehnání, od oltáře odešel. Škoda, že jsem neviděl i jejich liturgie před kázaním.

Kostelník zatím připravil před vchod z kostela dvě urny a téměř všichni, muži a ženy i děti, házeli tam milodary. Vyčkal jsem v ústraní, až to vše vyšlo, a pozoroval jsem, jak po mně některý evangelík střihl hněvivým zrakem.

Po kázaní některé paní se pokřižovaly — a odcházely, nevyčkavše modliteb. Aha, to jsou katoličky — kříž je prozradil. Šly tam možná v tom úmyslu, co já, aby to viděly.

Přišed po obědě domů, našel jsem zde »Čecha« a objemné psaní, kdež mi náš úředník, p. Jan Žák, jenž mne doma zastával, sdělil, co se u nás za týden dělo, a p. faktor v přiloženém dopise podával zprávy o tiskárně. Z přiložených dopisů mne dojal zvláště přípis p. opata P. Albána z Emaus, v němž mně a družstvu našemu obnovuje jako opat svoji přízeň a přátelství.

Venku jen lilo, i vykonav své předepsané kněžské modlitby, vyřídil jsem doma odpovědi a přečetl jsem zaslanou korrekturu a jelikož dešť ustál, spěchal jsem ke katolickým tovaryšům. Domy katol ckých tovaryšů viděl jsem mimo Prahu v Holešově na Moravě, v Česk. Budějovicích, v Linci, v Innomosti, velkolepé domy ve Vídni, v Řezně a v Mnichově, všude se po nich, kde dlím, pídím, i tady jsem to chtěl poznati. Dle toho totiž, jak jest postaráno o katolické tovaryše, může se měřiti stupeň katolicismu v místě.

Dům katolických tovaryšů jest zastrčen až hodně vzadu v městě k tyrolské straně. Je to dům poměrně malý, nejmenší ze všech, co jsem viděl, stál 18.000 marek a je na něm ještě 4000 m. dluhů. Přítomný místopředseda, I. kaplan od sv. Mikuláše, Antonín Peyerl, mne domem provázel: spolek má 60 členů tovaryšů, z nichž zde 10 může spáti; každý platí 1 m. 30 f. (v Praze jen 1 kor.). Pro cizí příchozí tovaryše jsou místnosti dole. Dole na dvoře byla zřízena u kuželníku tribuna a divadlo a obecenstvo musí při zábavě seděti na dvoře. Ale pro silný dešť, ač již dlouho ustál, byla země mokrá, a slavnost byla na tři neděle odložena, což mne velmi mrzelo, nebo byl bych velice rád viděl umělecké výkony zdejších tovaryšů. Usedl jsem v sále dosti prostranném, ale pro slavnosti přece malém, a pozoroval jsem veselý rej 30 učenníků zde shromážděných. Bylať totiž zřízena při Jednotě zdejších katolických tovaryšů ochranovna učňů. Kaplan Ant. Peyerl jest jejich předsedou. Učenníci zde hrají a dostávají svačinu. Před chvílí zde právě byli dva kněží z Würzburgu a ti koupili učňům párky a já jim dal 3 m. na pivo a chlapci měli v sobě v krátce i parky s chlebem i pivo.

Ve Vídni při katolickém sjezdu udělali ze mne Milosrdní bratří, u nichž jsem bydlel, Monsignora a zde, jak jsem vyhodil 3 marky pro učenníky, začali mi říkati při čestném stole: pane preláte, Sie, Herr Praelát, bitte, Herr Praelat. Kakramejštidlo, snad to jinde přivedu až na biskupa. Ohradil jsem se proti tomu, řka, že jsem prach obyčejný kněz.

V levo vedle mne seděl kaplan Ant. Peyerl, v pravo kaplan Ant. Heldmann, a dále u stolu: Jos. Brandt, král. pošt. vrchní expeditor, Bern. Gruber, mistr hodinářský a Raml, magistrátní sekretář. Kaplani oba byli v klerikách a brzy se domů k večeři vrátili, a i ostatní odešli a zůstali jsme zde jediní s panem Jos. Brandtem, vedle svého úřadu i domácím pánem v Reichenhallu. Byl dříve úředníkem v Brodě (Furthu), zná Čechy ve Volmavě, Domažlicích, i něco česky uměl. Jářku: koho máte radši: Prušáky

nebo Rakušany a kam tíhnete svým srdcem? A milý p. Brandt ukázal pravého Bavoráka. Pravý Bavorák — to jsem již i jinde v Bavorsku slyšel, miluje svoji vlast a po ní našeho císaře a naši říši rakouskou a Prušáka z plna srdce nenávidí. Ha, tu hanbu nyní s Eulenburgem, tu je viděti, horoval, v jaké špíně Prusko tone. Já mu ovšem přizvukoval, nebo se na Prušáky z r. 1866 dobře pamatuji a každý z nás je si vědom potupy, kterou nám tehdy Prušáci způsobili.

Kaplan Ant. Heldmann byl před časem v Praze, velmi se mu tam líbilo, mluvil s praelatem, Msgr. Jaenigem, vzpomíná s láskou na p. ředitele v ústavu hluchoněmých, K. Kmocha, a když domů odcházel, volal na mne: Má úcta a Na zdar, což si ještě z Prahy pamatuje.

Vůbec se zde mluví o Praze s úctou i láskou, mnoho bavorských kněží v Praze bylo, ba jeden bavorský kněz, chtěje do Čech cestovati, učil a naučil se mluviti česky.

V tom přišel ten solivarenský kaplan, dp. Jos. Baur. Pan Brandt odešel a my se tu bavili a opodál nás asi 5 katol. tovaryšů. Přinesli nám z venku každému šunku. Pivo zde mají, ale jídlo nikoliv. Každý jsme platili 30 feniků, v hotelu stojí 1 marku. Šunka je zde dobrá.

Takovým způsobem jsem ztrávil první neděli v Reichenhallu.

Za deště šel jsem v neděli od katolických tovaryšů domů a za silného deště jsem v pondělí vstával. Se snídaní zaslal mi domácí pán účet za minulý týden: byt 15 marek, servis 1 m., světlo 50 feniků, káva za 5 dní po 45 f. = 2 m. 25 f., celkem 18 m 75 f. a marka se dává zvlášť služce, jež byty poklízí. Velcí cirk. hodnostáři platívají týdně 40—70 m. a mají taky jeden, na nejvýše dva pokoje.

Mně už kašel přestává, ale vedle mám kašlavého souseda. Dnes jsme oba, když se vyjasnilo, později z bytu vyšli a do řeči se dali. Je to dle všeho Israelita z Pešti. Zle huboval na doktory, nic jim nevěří a nic prý neumějí. Jeho paní dostala prý na krku bouli, zavolal k ní nejslovutnějšího profesora a ten že prohlásil, boule je na tepně, operovati se nedá a paní že za tři měsíce zemře. Mluvčí zavolal jiného slovutného profesora, jemuž se ovšem nezmínil, co první profesor řekl. Druhý pán prohlásil, že bude jeho paní za 4 neděle zdráva — a byla zdráva. Když se zase později roznemohla, ordinoval ji domácí lékař a jednou sotva ji prohlédnuv, rychle se vzdaloval. Proč tak utíkáte, tázal se můj soused? A lékař odpověděl: stav vaší paní je dnes tak dobrý, že mne tu není na dlouho třeba — a druhý den paní jeho zemřela.

On tedy lékařům nic nevěří, takto prý dovedou ještě řezat — jako Metzger-řezníci a více nic. On je tu již několikráte v Reichenhallu, inhalloval tu a tam, ale nyní nedělá nic. Pokuřuje si, chodí po městě a v bytě i v noci pokašlává.

V lázeňské zahradě sešli jsme se s p. far. P. Jos. Šimonem. Probrali jsme zase v živé a dlouhé rozmluvě kus starého katol. spolkového života. V největším vedru šel jsem domů, ale ve dvě hodiny už zase lilo a ve čtyři už zase bylo překrásné počasí.

Vyřídiv si doma své kněžské a redakční povinnosti, odebral jsem se v půl 6. h. do rakouské Gross Gmain, zaopatřiv se rakouskými penězi. Na cestě asi 20 minut jsou tři kříže, střechami kryté a na pravo jeden kříž kamenný. Přede mnou šla paní s dvěma malými dítkami. Děvčátko se rozběhlo ke kamennému kříži, sepjalo ruce a chvilku se na kříž dívalo, chlapeček běžel za ní a činil totéž, což mne hluboce dojalo.

V rakouské Gross-Gmain líbila se mi v levo zahradní restaurace: stoly pro hosty jsou venku, na verandě a v překrásném sále, kdež jsem se uvelebil. Je tam podobizna našeho císaře pána, z novin viděl a četl jsem tam »Fremdenblatt« a »Neuigkeits-Welt-Blatt«, který znám ještě z doby, když jsem ho ve Sv. Wolfgangu r. 1884 čítával. Je to list plný sensačních, z většiny zajímavých zpráv, píše o všem, pokud možno nestranně, a není to list ani katolický ani protikatolický.

K sklepnici jsem se hlásil jako Rakušan a přidávám vždy hrdě, že jsem Čech z Prahy, i přišla za chvíli paní hotelierová, pozdravilá mne a dala se se mnou do řeči. Do Reichenhallu mají pro zboží na nejvýše půl hodiny, do Solnohrad 3 hodiny, ale berou všecko zboží ze Solnohrad, protože clem by se jim vše z Reichenhallu zdražilo. Má to dobrou hospodářskou stránku do sebe: zboží jde z Rakous a cizinci z Reichenhallu, již sem denně četně na kávu nebo na večeři putují, to zaplatí. Berou peníze bavorské i rakouské a bavorské si v Solnohradě proměňují.

Člověk si doma na rakouské poměry pohubuje, ale v cizině, spatří-li co rakouského, se zaraduje. Pamatuji se r. 1888, když jsme se po třech nedělích z cikánské Italie vraceli, že jsme se zaradovali, když jsme na hranicích naší říše spatřili rakouského četníka.

Po večeři zašel jsem si na Otčenášky do chrámu Páně a obcházeje hřbitov, četl jsem, že tam taky odpočívá jeden: Freiherr von Odkolek Aujezd, patrně Čech.

Procházeje dále směrem k Solnohradům ves Gross Gmain, pozoroval jsem, že tam teče jako v Išlu u každého domu horská pramenitá voda, viděl jsem školu, různé villy, selské příbytky a podél silnice ohromné stromy, obklopené lávkami, kdež se to ve stínu dobře hoví. Jedna villa jest až daleko na vrchu u samého lesa, ale schází prý jí tam voda.

Byl příjemný večer. Vzduch po silných deštích byl vlahý, z trav a jetelin deštěm nasáklých vycházela líbezná vůně, i kráčel jsem schválně pomalu, jen co noha nohu mine, domů. Často jsem se zastavil a v levo i v pravo hory obzíral a duše má se kochala touto neobyčejnou krásou přírody. Kéž bych měl takovou procházku a takový vzduch v Praze aspoň jednou týdně. Tady vše zelení kypí a já mám v Praze na dvoře tři stromečky, z nichž dva již v červenci začínají vadnouti a třetí vadne v září a — tady!

Nemoha doma při svíčce čísti, díval jsem se ještě oknem na krásné hory — vidím je z obou oken a pak jsem ulehl k spokojenému spánku.

V úterý, dne 28. července, učinil jsem poklonu p. faráři od sv. Mikuláše, Dru. Frant. hraběti z Waldersdorfu, král. komořímu,

č. kanovníku (na visitce jeho stojí: Hofstiftschrenkenkanonikus); slyšel jsem, že je velmi laskavý a také přelaskavě mne přijal. Přítomen byl farář Ant. Fischbacher z rak. Kirchenthalu. 7 hodin od Reichenhallu, a domácí kaplan Ant. Heldmann. Pan farář a rod jeho pochází z Moravy, z rodu hrabat Podstatckých, za mlada byl na Moravě vychován, ale pak se rodina jejich usadila v Bavorsku.

Byl jednou v Praze, kdež u Maltézů oddával jednu svou příbuznou šlechtičnu a při tom poznal téměř celou českou šlechtu. Knížete Ferd. Lobkovice v Beřkovicích navštívil. Z honů, jichž se v mládí účastnil, zná i různé české myslivecké nadávky. Probírali jsme různé šlechtické rody z Moravy a z Čech a velmi živě jsme se při sklínce červeného vína bavili.

V Tivoli obědval rakouský farář Jos. Vinner, rektor poutního chrámu Maria Bühel u Oberndorfu. I on byl v Praze a velmi se mu tam líbilo. Litoval, že se nesešel s far. Ant. Fischbachrem. Za ním tam přišel solivarenský kaplan, známý nám již Jos. Baur a po milé zábavě odvedl hosta na nádraží.

I dnes jsem slyšel, kterak v Bavorsku toho želí, že Prusko tak krutě nakládá s Poláky. Poláci všecko obchodní spojení s Němci z říše i z Mnichova přetrhují a tím jsou různé německé firmy poškozeny. Jedna firma z Mnichova dodávala Polákům církevního zboží ročně za 60.000 m. — a nyní je vše odřeknuto. Od Němců nekoupí Poláci zboží ani za haléř.

Musím zde podotknouti, že je Reichenhall přeplněn židy, jednak nobl židy s celými rodinami, jednak židy s kaftany, již tu obchody vyhledávají. A je jich tu bezpochyby nejvíce z židovsko-maďarského ráje, neb většina židů mluví zde okázale maďarsky.

I na Král. jezeře v člunu jela mezi námi dobrá třetina židů. Kněze sice neurazí, ale neosloví ho a úplně ho ignorují. A přítel Šimon mi dodal: jednání a chování kněze ostře pozorují.

Ve středu, dne 29. července, navštívil jsem Solnohrady. Už jsem tam pobyl dvakrát, ale ani Gaisbergu ani Hellbrunnu jsem neviděl, i chtěl jsem to letos nahraditi. Po dráze z Reichenhallu jel jsem s farářem Ant. Hansenem v Bettrath-M. Gladbach. Bydlí blízko Düsseldorfu, i žádal jsem ho, aby tam pozdravoval p. far. Karla Tomana, který bude zasedati po čas katolického sjezdu mezi žurnalisty.

Zajistiv se v Solnohradech o nejlepším spojení odtud do Prahy, jel jsem tramwayí do Parsch a zde jsem zasedl na ozubenou dráhu, jež nás vezla na Gaisberg.

V koupé, v němž jsem se uvelebil, seděl farář Fr. Lehner ze Sv. Jiljí v Horních Rakousích se svojí sestrou Marií a Češka Anna Srpova, soukromnice z Prahy z Malé Strany. Tato mluví krásnou — pražskou — němčinou. Bydlí zde na nějaký čas v Solnohradech se svojí přítelkyní a zná celé okolí. Tato, nevím zdaž je to slečna či paní — nás upozornila, že důstojníci, úředníci a kněží platí za dráhu na Gaisberg jen polovici, i dali jsme s p. farářem každý K 3·50, ostatní platili 6 K.

Dráha supá nahoru a při první zastávce v Judenbergalpe nastává její krmení: otevře se pramen vody a hadicí se do ní hojně vody naleje. Druhá zastávka je v Zistelalpe, odkud dojíždí až do výše Gaisbergu. Délka dráhy obnáší 5·35 kilometrů a výše Gaisbergu je 1286 m.

Z Judenbergalpe vede lesní cesta do Aigen, oblíbeného to výletního místa Salzburgčanů. Je tam zámek knížete Schwarzenberga, při tom restaurace a hospodářství.

Jsme tedy na Gaisbergu. První úlohou turisty na horách jest, aby se posilnil v restauraci. To jsme i učinili. Posnídávka stála dvě koruny a oběd by stál 6 K — ten jsme již vynechali.

Z Gaisbergu je viděti 7 jezer, při jasném dni lze viděti až Poestlinberg u Lince a kostel Panny Marie v Mnichově. Ale, ač bylo jinak krásně, mlha nám zakrývala rozhled, i viděli jsme jen tři jezera a širošírou krajinu kol Gaisbergu. Z blízkých hor nejvýše čněl Schafberg, pod jehož stínem jsem r. 1883—4 celý rok jednak ve Schwarzbachu, jednak ve Sv. Wolfgangu bydlel. Když jsem celou krajinu vůkol obhlédl, oči mé vždy zase se zalíbením spočinuly na Schafbergu. Je-li příznivé počasí, možno každé pondělí vykonati pohodlnou cestu dráhou z Reichenhallu na Schafberg a Wolfgangsee. — Na Gaisbergu je široká plošina, porostlá travou, hora pak celá jest porostlá bujným lesem; jeť známo, že les roste až do výše 1600 m. a na to je kleč a výše jen holé skály. Po jedné hodině vyjížděli jsme dolů a tu v Zistelalpe vystupovali různí turisté k obědu. Je prý tu výborná restaurace a zajisté lacinější než na Gaisbergu

Na Gaisbergu dal jsem se do řeči s příjemným pánem, jenž bydlel, jak pravil, 20 let v Reichenhallu a ten mi řekl, že je to tu všecko prodlouženo. Prý jen asi 6 vill jest bez dluhu. Majitel villy koupil si pozemek, stavěl, banka půjčila peníze a zůstala mu železnou krávou. Když jsem se na to i v Reichenhallu ptal, bylo mi to potvrzeno.

Mezi Solnohrady a Berchtesgadenem projíždí elektrická dráha; na tu jsem vsedl a jel jsem do Hellbrunnu, jenž leží hodinu cesty od Solnohrad. Masa lidu vystoupila z vlaku a hrnula se do Hellbrunnu. V Hellbrunnu jest císařský zámek, vystavený od arcibiskupa Marka Sittica r. 1613. Je tam veliký park, restaurant a různé umělé vodní nádržky a stavby.

Za vstupné 60 h vede zámecký vůdce přibyvší skupinu turistů od místa k místu, k vodním nádržkám a starobylým stavbám: tu divná zvířata vodu z tlamy vypouštějí, tu spustí salzburgský dešť, tu ve sklepení ptáčkové líbezně zpívají (a žádní tam nejsou), tu v divadle za doprovodu hudby různé figurky se prochazejí, tančí, pracují, kolečka vozí a různý rej provozují. Věru, je to pěkná podívaná.

Po skončené prohlídce sedne si společnost v restaurantu za stoly a oddává se zábavě. Já, když jsem sám, sednu si zpravidla stranou, dělám si zápisky a popíjím pivečko a pokuřuji si cigárečko. Je mi tak volno a není mi nijak smutno.

Po 5. hodině jel jsem k Solnohradům, vystoupil jsem u stezky Mozartovy a v 6 hodin slyšel jsem ještě na náměstí Mozartově hru zvonů (Glockenspiel) a na to hru varhan z vysokého hradu.

Prohlédnuv si majestátní kathedralu, vyhledal jsem vinárnu u sv. Petra, zde jsem povečeřel a napil se dobrého vína do sytosti. Ke mně přisedl Eduard Mitschke, kaplan XIX. okresu ve Vídni. Pravil, že je ve vídeňské arcidiecesi málo kněžstva, i učí náboženství ve Vídni a v okolí v I. a II. třídě učitelé a učitelky, v III.—V. kooperatoři a na měšťance zvláštní katecheti. Zvláštní katecheti na obecných školách že nejsou a duchovní správa že učí ve 4 třídách (v Čechách jen ve 3) zdarma. On že má 24 hodin týdně a duchovní správu. Je to kněz řádový, Augustinian z Klosterneuburgu. Klášter tento má ve Vídni 5 far. Onemocněl, byl ve Vörishofenu a nyní se vrací přes Solnohrady domů. Vyprovodil mne až na nádraží.

Ve čtvrtek jsem navštívil solivarenského kaplana Josefa Baura, určili jsme si výlet na Hallturm a když jsem šel do Fürstenbadu inhalovat, spatřil jsem odtud vycházet říšského vyslance P. Millo Zárubu s jeho p. otcem, jenž se tu léčí. Jsou tu první den, otec vzal první koupel, i nechal jsem inhalování a ukázal jsem jim lázeňský park, Gradirhaus a čítárnu.

Obědvali jsme v Tivoli, kdež jsem představil říšského poslance starému pánu z Tivoli, jenž tady dvanáct let poslancoval. Dali nám znamenitý oběd, k tomu ta krásná vyhlídka z Tivoli na Reichenhall a protější hory — i byli moji společníci velice spokojeni a já byl hrd, že jsem krajanům připravil příjemné poledne.

Odpoledne konala bavorská společnost výlet na Hallturm a mne k tomu přibrali. Do vlaku sedli v Kirchbergu a já až v bavorské Gmain. Za jednu železniční štaci platil jsem 10 feniků (asi 6 krejcarů) a jelikož vlak byl přeplněn, jel jsem ještě ve II. třídě.

V Hallturmu vystoupila masa lidu a o překot se to hrnulo do nejbližší restaurace; my se spokojili s menší restaurací. Byli jsme čtyři kněží: Filip Riedl, farář v Bergen, jenž zde dlí návštěvou; Josef Baur, já a Jos. Geoffroy, kaplan z Mnichova, zdejší rodák, jeho matka, sestra, otec, hl. učitel v Reichenhallu, jedna slečna a dva studující.

Hlavní slovo vedl far. Filip Riedl, jenž nás nevyčerpatelným humorem bavil. Mezi jiným se mne ptal, vím-li, kdo byl Ur Böhm, první Čech? Já řku, že nevím. A on: podle nejnovějších výzkumů byl to Romulus, jenž ur-bem condidit (založil město Řím) a Jos. Baur na to: kdo byl první kněz v Římě? Zase Romulus. Když se bratr jeho Remus vrhl se zdi města, zvolal Romulus: O, Rémus! (orémus = modleme se).

A tak to šlo dále. K večeru starý pan hl. učitel, jeho paní a starší slečna jeli domů vlakem a my mladíci (já 55letý a Jos. Baur 53letý) šli jsme pěšky domů $1^1/_2$ hodiny. V levo od silnice, po které jsme šli, je Bavorsko, v pravo Rakousko. Tři statky bavorské na levo patří k rakouské faře Gross-Gmain.

Na cestě střídaly se bujné lesy na horách, dole zelené trávníky i cupalo se příjemně až domů.

Hallturm jest staré pohraniční místo r. 1122 zřízeného proboštství Berchtesgaden. Proboštství toto tvořilo samostatné území. R. 1382 vystavěl bavorský vévoda Bedřich při vpádu proti klášteru v Berchtesgadenu z bavorské strany Hallturmu hrad Hagenfels, který však již roku 1384 po vyrovnání mezi oběma stranami byl zbořen. Z pohraničního opevnění jsou v Hallturmu jestě zděnné zbytky.

Abych míchal utile cum dulci, zmiňuji se trochu zde o lázeňském životě. Část hostů, tíže nemocných nebo chudších, tráví celý čas v Reichenhallu. Ráno, někdy i odpoledne berou lázně a v jiný čas naslouchají koncertům, čtou v čítárně noviny. Bohatší z nich vezmou si časem drožku (7—8 m) a projedou se okolím.

Ze zdravějších a mohovitějších každý den vyjede část hned z rána na delší výlety do Berchtesgadenu, ke Král. jezeru, k jezeru Chiemskému, do Solnohrad a jinam.

Odpoledne vyjíždějí ven vlaky, drožkami, fiakry, omnibusy celé karavany lázeňských hostí; do bližších míst, jako k nám do Gross-Gmain a Bayr. Gmain, jde se pěšky. Co masa lidu vyjíždí ven, spěchají zase hosté z vill v okolí Reichenhallu položených do města ke koncertu a k jiným různým zábavám. Řady lidu ven, řady do měst. Všecko se oddává zábavám, dýchajíc při tom venku osvěžující vzduch.

Četně bohatších rodů, hlavně židů, má tu celou rodinu; děti a dcery odívají se rády ve zdejší horalský kroj a vyšlapují si hrdě po ulicích. Večerní život zdejší mi znám není. Bývám z pravidla doma a jen tak, když jdu domů později večer z nádraží, vidím otevřené zahradní restauranty lidem přeplněné: pani a dámy a děti baví se vesele — zábava ta trvá někdy do noci, nebo když jsem se z Berchtesgadenu vracel v $^1/_2$12. v noci domů, bylo ještě dole v městě v některých restaurantech živo, u nás však nahoře byly všecky restauranty zavřeny.

Často vidím pracující lid a potkávám chudší starce a stařeny po městě. Těm musí býti při těchto poměrech a při zahálčivém životě, kterýž zde vidí, v srdci hořko a nic se nedivím, že je zde tak mocná strana sociálně-demokratická. Kdyby církev duši chudého člověka nepovznášela v chrámu, a kdyby ruka její různými nemocnicemi (Milosrdných bratří, Alžbětinek, Milosrdných sester), a ústavy zaopatřovacími a dobročinnými spolky (i zde působí spolek sv. Vincence), mu v bídě jeho nepomáhala a kdyby ten člověk nevěřil, že nastane po smrti vyrovnání, bylo by mu těžko žíti na světě. Proto sociální demokrat, ztratí-li víru, zanevře na lidskou společnost, pere a rve se s ní o mzdu a nevěře v nebe, co má, probije a utratí, chtěje míti nebe již zde na světě.

Chudší zdejší lid, i chudší děti kněze na ulici pozdraví a já bych věru leckdy rád tomu neb onomu dal almužnu, kdybych věděl, že bych ho neurazil. Žebravých babiček je tu po řídku, viděl jsem tu jen asi dvě, bez pochyby je tu veřejná žebrota — a to je v pořádku — zapovězena.

V pátek ráno, dne 31. července, psal jsem tento cestopis a pracoval jsem pro svoji redakci, načež po inhalaci pročetl jsem si noviny.

»Čecha« jsem dostal až odpoledne a s ním milý dopis svého synovce, studujícího IV. gymnasialní třídy, v němž mi na dotaz sděluje, jak to v naší rodné vsi ve Pleších s úrodou vypadá. Píše, že je tam nyní veliké sucho, ale jetele, sen a žita že bylo dost a jeř je s $^2/_3$ dobrá. V novinách čtu, že hlavně na Rakovnicku panuje strašné vedro, takže musejí prý tam daleko pro vodu dojížděti, za to zde v Reichenhallu a okolí roste bujná tráva.

V pátek odpoledne sešli jsme se v Tivoli s říš. poslancem P. Milo Zárubou a jeho p. otcem a já je vedl do rakouské Gross-Gmain. Jako starý, skoro již 14denní obyvatel Reichenhallu vysvětloval jsem jim různé villy, poukazoval jsem na bavorskou Gmain a ukázal jsem jim prostoru, kde chce zvláštní společnost vystavěti villu o 200 pokojích, mimo to něco menších vill a kde chce zříditi inhalatorium a koupelny a ku kterémuž cíli staví již z Reichenhallu nahoru elektrickou dráhu. Se stavbou vill ovšem ještě započato není. Jen ty hory mi nějak z paměti vypadají: slyším jejich jména a druhý den už nevím zase nic. K této ciceronské slabosti jsem se mým hostům zcela otevřeně přiznal.

V sobotu dne 1. srpna chystal jsem si s panem farářem M. Zárubou výlet k Chiemskému jezeru. K 7. hodině sejdeme se na nádraží a dle programu, který mám v notýsku zapsaný, chtěli jsme shlédnout tuto neobyčejnou krásu přírody. Ale mraky, které již v pátek hory halily, spustily déšť a pršelo po celou noc a z výletu nebylo nic. Mně tu již zase vítr fučí, jako by byl podzimek, v bytě mám přítmí a celá příroda včera ještě veselá, vypadá dnes jako uplakaná bába. Novin tu nemám, modlitby vykonal jsem si již včera, i nemaje co dělat, půjdu dolů do města, svrchníkem zaopatřen a ten smutný čas už nějak protluku.

Je mi to divné — doma jsem ve stálém pracovním letu a zde — nemám co na práci!

V lázeňském parku potkal jsem pana faráře Jos. Šimona, s nímž jsem si dlouho pohovořil; v Tivoli pak shledal jsem se s p. farářem P. Milo Zárubou a jeho p. otcem a hle, máme tu nového Čecha, jenž ode tří dnů v Tivoli bydlí, pána (jméno jsem si nepamatoval) ze Šmídeberga. Má 450 dělníků, vede obchod naloženými rybičkami, zná pět řečí, ale porouchané zdraví léčil v Marianských Láznich a nyní ho doléčuje zde v Reichenhallu. Dne 1. srpna že je počátek jejich obchodu, tu že jde veškeré jeho dělnictvo s vlastní hudbou do kostela a i on byl zde ráno za tou příčinou na mši sv.

Vedle nás obědvají dvě paní z ruského Polska a jedna z nich má roztomilou dívenku Helenku. Toto děvče si tu často hraje s německým chlapcem. Ona mluví polsky, on německy, ona mu mimicky ukazuje různé hry a směje se mu, když to nemůže po ní dovésti. Pohled na tyto hrající děti je roztomilý a pohled na chlapce časem komický.

V sobotu odpoledne již zase slunéčko mile svítí a v mém bytě to vypadá mnohem veseleji než ráno. Z obou oken hledíme na rozsáhlé trávníky, jichž zeleň ve slunečním žáru zdá se mi také veselejší a příjemnější. Jen ty hory v zadu se stále ještě mračí a mraky za nimi věští nehezké počasí.

Toť je můj druhý týden v Reichenhallu. (Pokračování.)

Tomáš Mikuláš Petricí z Lindenberka, rodák Opavský.

Dle archivalií zámku Glogówsku napsal JOS. VÁVRA.

(Dokončení.)

Zlým obratem ve válce švédské uvaleno bylo velké utrpení na panství Fridecké a na jeho hejtmana Petricia. Na jaře r. 1642 vtrhlo valné vojsko švédské pod Lenartem Torstensonem od severu do Slez, dobylo Velkého Hlohova a jiných měst, vtrhlo v červnu do Moravy a opanovalo Olomúc. Nechav zde silnou posádku, šel Torstenson zpět do Slez a obrátil se proti Sasům. Císař Ferdinand III. sbíral na Moravě vojsko na dobytí oněch ztracených měst, a král polský Vladislav poslal jemu na pomoc pluk lehké jízdy pod panem Gĕrlichovským. Ale než bylo to vojsko soustředěno, nastal podzimek, a dobývaní Olomúce a Opolí bylo odloženo do příštího jara. Vojsko zaujalo zimní byty na Moravě a v jižních Slezích, při čemž připadlo panství Frídeckému na ubytování, stravování a obročení 500 polských rejtharů, kteří tu pobyli pět měsíců, a za to se nedostalo ani vrchnosti, ani měšťanům neb sedlákům nejmenší náhrady. Ten lid byl bez kázně a choval se hůře než nepřítel. Důstojníci i mužstvo byli žraví, hrabiví a násilní, dopouštěli se loupeží v městě i na vsi, žhářství, vražd i násilného smilstva; řemeslníkům za nic neplatili leda bitím a láním; jen když zapadli k Valachům na lup, byli biti, a za to se mstili ubohému lidu v dolením kraji. A pan Petricí také něco z toho zakusil. Nejvyšší stražmistr žádal na něm jednou 300 tolarů z panského důchodu. Tomu se opřel Petricí, nemaje zmocnění k takové výplatě; za to jej Poláci odvlékli do arrestu, tam s ním zle nakládali, ve dne v noci při něm byli, hrajíce v karty a vřeštíce nedali mu spáti, tabákem, jemu nezvyklým, smradili, a když on z toho se roznemohl, pustili jej sice, ale poštvali za ním své velké psy. Ubohý hned na zámku ulehl. Zachtělo se mu odpočinku a toužil po tom, aby v ústraní mohl ze svých úspor býti živ s manželkou a dceruškou, daleko od jeviště běhů válečných. V adventě r. 1642 žádal za propuštění ze služby, a hrabě Oppersdorf, uznávaje důvody jeho, o novém roce 1643 dal jemu vysvědčení desítileté věrné a platné služby muže spravedlivého, moudrého a v práci neomrzelého.

Ale na dlouho nemohl postrádati služeb Petriciových. Hejtmanství v knížetství Hlohovském se sice šťastně zbavil přes odpor císaře Ferdinanda; ale stížen jsa dvojí nemocí vleklou, kloubovým rheumatismem a močovým kamenem, nestačil k vrchní správě svých panství Horního Hlohova a Frídku, k nimž od 10. listopadu 1642 přibylo i zámecké panství Ratibořské nad Odrou; proto v máji r. 1643 jmenoval Petricia vrchním regentem oněch statků.

V novém úřadě svém nebyl Petricí již vázán k pobytu na jednom místě; meškal dle potřeby buď v H. Hlohově, buď na zámku Ratibořském nebo ve Frídku; dozíral na hospodářské úředníky, na jejich práci a povinnosti, zkoumal účty důchodenské,

a mimo to zastupoval svého hraběte v jeho různých péčích a starostech jako moudrý a statečný advokát, jsa v právích dobře zběhlý. Velkou starost měl hrabě Oprštorf jako poručník sirotků Pruskovských. Rozsáhlé jejich statky v hořejších Slezích byly v rukou švédské posádky v městě Opolí, důchody panství Hradeckého u Opavy pohltilo císařské vojsko v Opavě. Panství Bzenecké na jižní Moravě sice bylo v dobrém stavu, ale stíženo bylo dluhem 60.000 tolarů, takže jen menší část jeho důchodů vycházeti mohla na alimentací sirotků Pruskovských. Ty peníze přijímala matka těch sirotků, paní Anna Juliana Pruskovská, jež po druhé byla vdána za císařského plukovníka Leona Gropello de Medices, ale již 1638 opět ovdověla, a podědila po panu Gropellovi panství Primkenau v Hlohovsku.

V máji r. 1643 vtrhl Torstenson se Švédy od Lužic do Čech, loupil v Boleslavsku a po marném pokusu o dobytí Prahy, obrátil se s hrabivým lidem svým k východu, vyloupil Kolín, Chrudim. Vysoké Mýto, vešel do Moravy, zde sehnal císařský lid od obléhání Olomúce, poplenil bohaté krajiny na Hané, a když mu generál Stalhans ze Slezska přivedl posilu, dal se do dobývání Brna. Opodál sbíraly se valné voje císařských pod Gallasem, Götzem a Hofkirchem, a již zdálo se, že nastane rozhodná bitva. V těch zlých časích paní Gropellová, nejsouc bezpečna ani na Bzenci ani na zámku v Hradci, odjela se svými syny do Krakova pod ochranu krále polského; tam uchýlil se i churavý hrabě Oprštorf s rodinou svou a ubytoval se na královském zámku Kobeříně. Ale k bitvě u Brna nedošlo; po rozkazu vlády švédské zrušil Torstenson svůj tábor u Brna, aby táhl proti králi dánskému. Dokud se s armádou svou ubíral Moravou a Slezskem, nejevil kvapu, ale meškal se krutým loupením v zámcích a městech, a hraběti Oprštorfovi sdělal na panství Horním Hlohově do 116 000 tol. škody. Rytíř Petricí spěchal z Frídku na Horní Hlohov, aby tu vyšetřil ony škody; odtud kvapil 12. listopadu na Ratiboř; přibyl tam z večera a nalezl brány města zavřeny. Kliče od bran měl u sebe zemský hejtman Opolsko-Ratibořský, hrabě Gašín, jehož polští předkové se psali Jašinskými z Jašína. Hlavní město Opolí bylo v rukou Švédů, a proto musil zemský hejtman úřadovati v stavovském domě v městě Ratiboři. Hrabě Gašín, sedě právě s četnými hostmi za stolem při dobré večeři, velel svému štolbovi, aby Petriciovi otevřel bránu; pan Petricí, jsa tomu vděčen, šel k panu zemskému hejtmanu s poděkováním a s prosbou za otevření brány Oderské, kudy se šlo na zámek Ratibořský. Hrabě Gašín jej přivítal a zval jej, aby přisedl k hostině. Nerad poslechl Petricí, věda, že hostitel jest úhlavní závistník a nepřítel pána jeho, hraběte Oprštorfa. Mezi hostmi postřehl oba mladé pány Pruskovské z Pruskova, s nimiž byl také praeceptor jejich Jedziný. Matka jejich Juliana v Krakově se tehdy strojila k třetím vdavkám, chtíc jíti za císařského plukovníka Mstislava (psal se von Mitzlaft), a proto vyslala své syny z Krakova, aby nějaký čas pobyli na svých statcích slezských a moravských. Hrabě Gašín věnoval oběma jinochům nápadnou pozornost a takto mluvil k nim:

»Býval jsem Vašim pánům rodičům vždy přítelem, a poněvadž jsem od nich mnoho dobrého užil, chci to spláceti dětem jejich vším dobrým. Mladým pánům dávám dobrou radu, aby si hleděli češtiny, by mohli jednou vstoupiti do šlépějí svých předků a spravovati zemské úřady; však také mají statky své v krajích, kde se jen po česku hovoří.« Potom ale obrátil se k Petriciovi řka: »Páni poručníci neměli by tyto mladé pany nechávati tak dlouho v Polsku, ale měli by je dáti někam na studia. Také jinak jsou mladí páni pro nedbalost poručníků zle opatřeni a strádali by nedostatkem, kdyby paní matka jejich ze svého je neživila.« Petricí znamenal, že hrabě Gašín probouzí zášť u mladých Pruskovských proti poručníkům, zvláště proti hraběti Oprštorfovi; pročež jako věrný služebník zastal se svého pána a pravil s důrazem: »Vaše Milost není o tom dobře zpravena! Jest vůle pánů poručníků, aby mladí páni studovali, ale paní máť překáží tomu, když proti vůli poručníků vyvezla je do Polska. Já sám zkoumám účty panství Bzeneckého, ze sirotčích těch statků jediného, které dává užitek, a mohu dokázati, že z Bzence se posílají peníze do ciziny na výživu mladých pánů; nedavno bylo opět několik set tolarů za nimi posláno. Však paní máti jejich dobře ví, kde hledati svého, a páni poručníci se starají, aby mladým pánům nic nescházelo.« Na toto odbytí nic nedbal hrabě Gašín a pouštěl dále uzdu své vášnivé zášti: »Jestliže poručníci berou deputát svůj ze statků sirotčích, tedy nechť také se starají o náklad na alimentací a na studia těchto mladých pánů. Já co zemský hejtman jsem zde vrchním poručníkem sirotků a jsem povinen pečovati o jejich blaho, a dobře vím, že tu poručníkuje hrabě Oprštorf sám, a hrabě Jáchym Metych co druhý poručník ke všemu říká Amen a kývá hlavou.« A opět se ozval Petricí s důrazem: »O kéž by měli všichni sirotci tak dobré poručníky jako mají mladí páni Pruskovští! Hrabě Oprštorf o ně se stará jako otec vlastní, nepřijímá nižádného deputátu poručnického, a cokoli, když zajde na Bzenec, tam spotřebuje, hotově platí svými penězi!« Hrabě Gašín pak skončil tuto hádku slovy ledabylými: »Hola, pane Petricí, hola! Ještě jsou poručníci, kteří se rovnají hraběti Oprštorfovi, a co se dotýče trávení na statcích, o tom jest zbytečno mluviti. Však mu to každý přeje!« Sluší uvážiti, že tak pánovitě a neurvale hrabě Gašín si nevedl toliko proti hraběti Oprštorfovi, ale též proti všem stavům knížetství Opolsko-Ratibořského. Měl četné a mocné patrony ve Vídni u dvora, takže proti němu nebylo ni rady, ni pomoci. Petricí sice ihned podal svému hraběti zprávu o té prudké rozmluvě v Ratiboři, a hrabě Oprštorf podal zas na hraběte Gašína u zemského soudu Opolského žalobu pro zplundrování na cti. Ale jaký to byl process, když obžalovaný co zemský hejtman byl předsedou soudu Opolského! Gašín dovedl žalobci zavříti cestu k zem. právu nekonečnými odklady, překážel ve vedení svědků, až po roce sám císař Ferdinand III. do toho se vložil a do Opolí, odkudž zatím v srpnu 1644 byli Švédové vypuzeni, poslal z Vídně kommissí na smír mezi oběma hrabaty. A ta kommissí

opatřila hraběte Oprštorfa na cti, ale hraběti Gašínovi nedala zjevné důtky.

Stavové Opolští a Ratibořští si oddechli teprv r. 1645, kdy císař 30. máje postoupil obě knížetství hornoslezská v dluhu 1,100,000 zl. rýn. zápisným právem na 50 let svému svatu králi Vladislavovi polskému a jeho dědicům. Hrabě Gašín byl tehdy jmenován hejtmanem hrabství Kladského. Hejtmanství v Opolsku a Ratibořsku obdržel od krále polského hrabě Jáchym Metych z Čečova, a po téhož brzké smrti hrabě František de Magnis. Rytíř Petrici touto změnou vlády mnoho získal; byl r. 1646 jmenován vrchním regentem všech korunních statků v Opolsku, potom i skutečným dvorním radou a komořím krále polského. Odtud zaujal sídlo v městě Opolí, ale při tom nepřestával sloužiti hraběti z Oprštorfu jako regent jeho panství. Takto valně se zvýšily jeho příjmy; již r. 1646 koupil na předměstí Horního Hlohova dvůr s mnohými grunty, k čemuž hrabě Oprštorf z lásky mu daroval dobrou roli o 18 korcích výsevu; potom koupil velký svobodný dvůr při Novém Městě Prúdníku, a posléze měl za hrabětem Oprštorfem 4000 tol. pod úrok tehdy v 6% obvyklý. Však bylo mu za tehdejší spustlosti mravů snášeti mnohé utrhání na cti, čehož uvedeme příklad jeden na místě mnohých.

Opolský zeman Jiří Lukáš Buchta z Buchtic držel v kraji Falkenberském statky Pustyni a Domečky; tamtéž měl i železnou huť s hamrem, ježto se tam nacházelo hojně železné rudy pod drnem; šmelcíře a hamrníky vybíral mezi poddanými svými. Měl z toho závodu vydatný pramen zisku. Od r. 1642 trpěly jeho statky od švédské posádky v Opolí, a r. 1643 Torstenson mu vypálil železárnu. Pan Buchta uprchl do Polska a žil tam za drahé peníze. Dělníci jeho pozbyli výdělku, a poslední kus chleba jim od huby vzali r. 1644 císařští, když obléhajíce město Opolí, pobrali jim kravky a kozy. I prožebrali se za pánem svým do Polska a prosili ho o pomoc; než pan Buchta nevěděl jim rady, leda by šli hledat zaměstnání u jiného pána. Učinili tak a přijali službu u hraběte Oprštorfa. Týž měl na svém panství Ratiboři v bohopustém lese při řece Rudě železárnu s tavírnou a hamrem. A tam se měli dělníci dobře. Ale když v Opolsku se časy uklidnily, pan Buchta se navrátil na své statky, napravil své škody od nepřítele zdělané a posléze obnovil svou železárnu v Domečkách a do ní sháněl své poddané železníky. Správa panství Ratiborského ochotně je propustila, a oni se vrátili, jak byli povinni; jen jeden z nich, Válek (Valentin) Machura, neměl chuti k návratu; opustil sice službu na hamru Ratibořském, ale zašel nevědomo kam. Pan Buchta pojal podezření, že regent Petrici Machuru poslal na Fridecko, aby jej tam ukryl v horách mezi Valachy. Podezření mu bylo důkazem, a jako člověk vášnivý zahořel hněvem na Petricia, a v té vášni se dopustil činu zlého. V srpnu 1647 slavil rytíř Adam Košembor ze Skorkova, nájemce jednoho domu v Horním Hlohově, křtiny svého děťátka; byli při tom úředníci hraběte Oprštorfa, a to rytíři Václav Tvardava z Tvardavy hejtman, Jan Tvardava jägrmistr a Bedřich Lípa z Kosařova štalmistr, přijel tam i pan Jiří Lukáš Buchta a při

obědě spustil příval hanlivých slov na nepřítomného Petricia, dávaje mu »chlapů, bernhajtrů, huncfotů, spílal mu i »petrúš« (loupežník) a »šelma«. To pohoršilo někoho z přítomných rytířů a vzkázal to hraběti Oprštorfovi, který právě ležel v nemoci. Na povel hraběte zavřel městský rychtář Václav Otík apothékář městské brány, aby vinník neujel. Tu poznal pan Buchta, kolik hodin bylo, a povolal mistra zámečníka a žádal na něm vyrobení nového klíče, aby mohl otevříti některou z bran. Když poctivý mistr tomu odepřel, že by mohl za to ztratiti šíji, pan Buchta častoval ho zlými slovy »huncfot, bankhart a šelma.« Zámečník se ozval, že pan hrabě má jen poctivé lidi za poddané, a za to mu pan Buchta hodil těžký hlíněný kalamář na hlavu a zle ho zkrvavěl. Ráno sedl na kůň a jel do zámku, kdež ve vratech stáli dva hraběcí sluhové, střelec a mušketýr, a z prudka se jich tázal, proč brány jsou zavřeny, a za odpověď dostal otázku: Proč pak podniká pán věci tak neřádné? Tu pan Buchta vzal ze sedla krátkou ručnici, ale než mohl střeliti, mušketýr vzkřikl: »Pane, račte si to rozmysliti!« A rozmyslil si to, šel nahoru k hraběti a žádal za rozkaz, aby byly brány otevřeny. Ale churavý hrabě pravil: Můj milý pane Buchto, proč se dáváte na takové různice? To nebylo pěkné, že jste mého věrného Petricia zhaněl a potupil a mého poddaného zámečníka tak šeredně zranil; a poněvadž pokuta za prolití krve na mých gruntech náleží mně . . . . Dále nedal Buchta hraběti mluviti, a častoval jej surovým spíláním. I dí hrabě: »Znamenám, že pán vyhledává půtku i se mnou. Ale pan Buchta již kvapil ze světnice a za dveřmi křičel: »Gott's Sakrament! z toho bych měl špatnou reputaci, kdybych s mrzákem dal se do půtky! Však to zavření bran někomu zle se vyplatí!«

Ale byl to sám pan Buchta, jemuž ony výtržnosti v Horním Hlohově zle se vyplatily. Žaloval u zemského práva hrabě Oprštorf, a tu byl pan Buchta v únoru 1648 odsouzen, dáti hraběti 200 hřiven (po 48 bílých groších) pokuty, zámečníku nahraditi léčení a bolestné, a poseděl 14 dní v arrestu. Druhou žalobu podal naň rytíř Tomáš Mikuláš Petricí z Lindenberka pro těžké zplundrování na cti. K vyřízení té věci sešla se 29. března 1648 v městě Opolí kommissí smírčí, v níž zasedali Opolský kancléř Jan Vlček z Dubenska, pan Jan Bernart Pražma z Bílkova na Rybníku a Svrklanech, pan Bernart z Žerotína na Tylovicích a Lgotě, prelát Ondřej Skodonius, farář v Lešnici a probošt kapitoly v H. Hlohově, rytíři Fridrich ze Šlevic na Lešnicí a Rokycích, Balcar Laryš z Nadželavic na Chorule a Jaroslav Střela z Obrovce na Dzivkovicích, a ta kommissí uznala za právo: Pan Jiří Lukáš Buchta z Buchtic ihned veřejně má pana Petricia odprositi a na dále jej za ctného rytíře míti, jemu 200 hřiven (266 tolarů a 24 grošů) dáti a pak po 12 neděl v Opolském vlku (tolik co pražská Daliborka) poseděti. Tomu všemu pan Buchta se podrobil, jen k placení 200 hřiven se neměl, vymlouvaje se obecnou tehdy nouzí o hotové peníze, a když Petricí zemřel, pan Buchta odbyl dědičku jeho podivným výrokem, že oním úmrtím přestala příčina k placení pokuty.

Od r. 1646 Petricí jako vrchní regent zeměpanských statků obýval hlavně v knížecím domě v Opolí, ale pohřebiště pro sebe a svou rodinu žádal míti pod Lauretanskou kaplí při kostele minoritů v Horním Hlohově. S povolením pátera guardiana pořídil si tedy kryptu na dotčeném místě, a když v lednu r. 1648 zemřela jeho věrná manželka Kateřina, přivezl mrtvé její tělo z Opolí do H. Hlohova a v oné kryptě dal ji slavně pohřbiti. Za nemnoho let byly životní síly zbožného a v povolání neunavného Petricia vyčerpány. Zemřel o Dušičkách r. 1650, sotva 49letý, a věrný přítel jeho, hrabě Jiří z Oprštorfu, dal mu vystrojiti slavný pohřeb do krypty pod lauretanskou kaplí.

Petricí zůstavil jedinou dceru a dědičku, pannu Salomenu; jmění jeho záleželo z hospodářství při H. Hlohově, z velkého dvora svobodného při Novém Městě Prúdníku, ze 4000 tolarů jistiny uložené u hraběte Oprštorfa, a z pohotovosti peněžní. V kšaftu z 29. dubna 1650 určil minoritům v H. Hlohově 2000 tolarů, za kterýž dar se zavázal klášter, sloužiti za duši jeho a jeho manželky každý týden pět mší svatých, týdně jednou kropiti nad jeho hrobem s recitací žalmů »Miserere« a »de profundis.« Již r. 1641 odpustil Petricí městu Frídku dluh 100 tol., a za to se zavázal magistrát, pořiditi za duši jeho zpívané anniversarium. Dcera Petriciova Salomena potom se vdala za rytíře Guznara z Komorna a umřela bezdětná r. 1668. Kšaftem odkázala minoritům v Hlohově 1000 tolarů na mešní fundaci. Odpočívá tam v kryptě podle otce i matky.

Ludmile Grossmannové-Brodské.

Let padesát, hle, šumí nad tvou hlavou,
a brázda tvá se pestří samým květem —
a ty jdeš v před a zříš kol Vesnu smavou
a vidíš slunce pláti nad doubravou
a slyšíš zvony hučet širým světem:
toť hymnus práce, toť tvůj vlastní vznět,
toť radostivý ohlas padesáti let!!

Co's v půdu nasila, to vzešlo v klasy,
a klasy ty již zvolna zrají ke žním;
van šumný líbá vzdušné jejich řasy —
a hospodář dí: Dobré budou časy,
neb každé stéblo bohaté jest zrním:
hle, hymnus práce, toť tvůj vlastní vznět,
toť radostivý ohlas padesáti let!!

Buď vítána v kruh bojovníků ducha,
dál rozsívej to zrno svaté lásky,
v němž bohatých žní dříme zlatá tucha
a které přečká bouře, dešť i sucha
a vzroste nad trní a nad oblázky . . .
Ať v hymnus práce, v radostný tvůj vznět
zní ohlas *nových* padesáti let!!!

Jos. Hais-Týnecký.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Projekt samotné české obecné školy pro slepé děti, z oboru působnosti Klárova ústavu slepců dnes již nadobro vyloučený, jest tedy dítětem odloženým na cizí práh, dítětem, o něž vlastní matka jeho nemá ani lásky, ni chuti, ni síly pečovati. Že se Klárovu ústavu i finanční síly nedostává, dokazuje jednak nepatrný dosavadní obnos českého školního fondu, jednak různá jiná nesnáz, vyvolaná novostavbou i dluhem stavebním. Vysvětluje nám to, byť i poukazovala na zvýšení fondu nadačního,

a) výroční zpráva za rok 1908 (vydaná v měsíci srpnu r. 1909).

Tam v referátě účetních revisorů, kde jedná se o rozpočtu fondu a vlastního (tedy ne úhrnného) použitelného jmění ústavu, čteme, že ústav zatížil se hypotekárním dluhem 160.000 K a že realisováním části tohoto dluhu — i když ústav tvrdí, že nemá deficitu — vzniklo dočasné zmenšení vlastního jmění o 80.105 K 57 h.

To jest jedna vážná starost; druhou, totiž velký doplatek na ošetřování chovanců v obnosu, jenž svou výší vyvažuje nahodilé vzrůst nadačního fondu, vysvětluje nám blíže a číselně:

b) účetní zpráva:

1. rubrikou:

Jistiny nadační. Koncem roku 1908 obsahuje soupis nadací výroční zprávy 95 nadací se 118 místy (z těch 58 pro ústav, 4 pro opatrovnu slepých dětí a 56 neúplně dotovaných a tedy dosud neobsazených), se jměním v obnosu	nom. K	1,360.879·94
proti 94 nadacím se 117 místy v roce 1907 a jměním	» »	1,318.504·92
takže se jeví vzrůst o 1 nadaci a kapitál	nom. K	42.375·02.

Vzrůst tento přivodily vedle úroků z fondu nadačního tyto položky:

jubilejní nadace pro slepce, založená na oslavu jubilea J. V. císaře od firmy Jana Faltyse dědicové v Trutnově	K	16.000·—
doplněk I. a II. nadace pro slepce Františka Klugeho .	»	7.033·01
a další příspěvky nadační . .	»	2.731·95
celkem	K	25.764 96
pak nominální diference při koupi cenných papírů . . .	K	662·48
tedy shora vykázané zvýšení celkového nadačního jmění		

po připočítání běžných úroků z nadací neobsazených per K 15.947·58 . . . . . K 42.375·02;

2. rozpočtem vydání ústavu a nákladu na slepce v ústavu ošetřované:

Rozdělíme-li úhrnná správní vydání Klárova ústavu slepců v obnosu	K	106.581·89
na početný stav 120 chovanců, tu resultuje jako náklad na jednoho chovance částka K 888·18 proti K 871·81 v roce předešlém.		
Výtěžek z důchodů 55 obsazených nadací činil	»	37.422·26
tedy průměrně na jednoho chovance v požitku nadačním	»	680·40
a doplatek na takového chovance z prostředků ústavu	»	207·78
za 55 slepců v požitku nadací	»	11.427·90
V roce 1908 bylo 31 chovanců v požitku míst zdarma, 18 chovanců platilo nepatrné strávné; za těchto 49 chovanců přijal ústav na nadačních rentách, dotacích zemských míst zdarma, míst na účet zemského sirotčího fondu a strávném soukromě placeném obnos	»	26.715·14
tedy průměrně za 1 chovance	»	545·21
a doplatil tedy za jednoho slepce z této skupiny	»	342·97
tedy za zmíněných 49 chovanců	»	16.805·53
Celkem zapravil ústav za 104 chovance ze svých prostředků	»	28.233·43
tak že vzhledem k dalšímu nákladu na 16 zcela bezplatných chovanců	»	14.210·88
doplaceno bylo v celku za 120 chovanců z prostředků ústavu . . .	K	42.441·31

Počet dětí v opatrovně ústavu ošetřovaných včetně chovanců, kteří na náklad tohoto fondu v Hradčanském ústavu pro výchovu slepců za plat jsou umístěni, byl během roku 1908: 25, tak že výlohy se zaopatřením jednoho chovance činily průměrně K 540·60 proti obnosu K 505·62 v roce předešlém.

Při takovémto velmi značném zatížení doplatky na chovance a starostmi, jak získati úroky k umoření půjčky hypotekární, jest zcela přirozeno, že zvýšení příštího počtu slepců v Klárově ústavu o 50—60 vyžadovati bude obětí ještě větších a proto bylo založení samostatného českého jubilejního spolku věcí přirozené nutnosti a Klárův ústav měl vznik spolku tohoto spíše uvítati, než malicherně ve veřejné výroční zprávě ukazovati na to, že do přípravného výboru českého spolku nebyli zástupci řiditelstva ústavu přizváni! Přípravný komitét německé Blindenfürsorge z české strany rovněž nikoho nezval — tedy půjčka za oplátku

a to je zcela přirozené! V další jiné části textu této práce ještě na jinou nedůslednost »jedině povolaných« činitelů poukáži! — — —

Rozpočet zevnější péče o slepce prostředkem technického jejich zaměstnání byl v roce 1908 tento:

Provozovací jistina domácích industrií na ústavu zavedených, kteráž zcela odděleně je účtována, obnášela za rok 1907	K	39.102·25
čistý výnos koncem 1908*) činí	»	2.550 54
tedy dne 31. prosince 1908	K	41.652·79
Ze zmíněného stavu fondu tohoto připadá na pohledávky za bývalými chovanci ústavu, kteří nyní mimo ústav řemeslo samostatně provozují (v celku 28, z těch 22 kartáčníků, 6 košíkářů) . . . . K 7.377·15		
od toho položka běžného úvěru » 25·39	K	7.351·76
cena nástrojů, nářadí a utensilií vykazana jest částkou	»	2.820·60
cena hotových výrobků na skladě a zásoby hmot obnosem	»	27.537·75
kdežto nezapravené pohledávky knihovní činí . .	»	3.360 98
k tomu pak hotovost pokladní dne 31. prosince 1908 v obnosu	»	581·70
úhrnem shora vykázaných . . .	K	41.652·79

Mimo to jest při industrii Klárova ústavu slepců také fond ku podpoře vystouplých chovanců, jenž koncem roku 1908 obnášel K 630·61.

2. Úvahy o počtu slepců dle příčin oslepnutí a dle skupin péče dosavadní a příští.

Jelikož pro statistická pojednání jest velice důležito, suché jinak číslice a výpočty oživiti porovnáváním poměrů domácích s poměry v cizině pozorovanými a materiál číslicový třídit ve skupiny možno-li nejjasnější, zcela průzračné a tedy trvale informativní, milerád použil jsem v době sjezdu mezinárodní komise, o které se později blíže zmíním, studia dvou spisů vypracovaných se vzornou pílí, abych dle materiálu v nich obsaženého sestavil aspoň dvě tabelky srovnávací.

Jsou to spisy:

Antonína Schaidlera**), hlavního učitele při ústavu slepců v Mnichově: »Die Blindenfrage im Königreiche Bayern« (Mnichov,

*) Uvedený čistý výnos mohl vzniknouti jen při té okolnosti, že ústav kromě místností také topivo a svítivo pro industrii poskytuje, jakož i služné mistrů platí. Bez takovéto podpory byla by domácí industrie vždy pasivní; ze vznikajících takovýchto výtěžků industrie povstati má během doby vydatnější fond ku podpoře slepců z ústavu vystoupivších. Fondu takového bude rozhodně zapotřebí, neboť za krátko zvýší se počet absolventů Klárova ústavu, slepých řemeslníků, kterým nutno bude poskytnouti jak první pomoc pro začátek, tak další dotace k usnadnění samostatné existence.

**) S autorem hovořil jsem své doby v Praze o různých pro státní úřady předepsaných tiskopisech úřední statistiky i o úpravě tiskopisů pro statistiku ryze odbornou jako pomůcku k novému útvaru povšechné péče o slepce.

A. Přehledná tabelka dle příčin oslepnutí.

Čís. řadové	Příčiny oslepnutí	Soupis slepců v Bavorsku počet	Soupis slepců v Bavorsku %	Soupis slepců v Čechách počet	Soupis slepců v Čechách %	Poznámka
1	**Slepota od narození** (vrozená malookost, nevyvinutí bulv očních, zánik nervu zrakového atd.)	259	7·65	340	10·32	
2	Nakažlivý oční zánět novorozenců (v prvních hodinách neb dnech po narození)	274	8·09	253	7·68	
3	**Poranění** a jiné zevnější zhoubné vlivy. Pro rubriku tuto jsou zajímavé podrobnosti výročních zpráv živnosten. inspektorátů, závodních lékařů a nemocenských pokladen.	434	12·93	372	11·29	
4	**Neštovice** (Z 22 případů v Bavorsku náleží 20 do periody před uzákoněním povinného ochranného přeočkování)	22 Vlastně jen 2	0·65 0·06	253	7·68	
5	**Spalničky**	40	1·18	—	—	Tyto tři skupiny nebyly v Čechách zvláště vyšetřeny (úřední statistické sčítací formuláře mají rubriky jen pro č. řad. 1—4 a 8) a jsou zahrnuty v číslici pod ř. čís. 8.
6	**Spála** (hlavně v dětském věku od 2—7 let)	90	2·65	—	—	
7	**Zápal mozkových blan**	163	4·81	—		
8	**Jiné nemoce** a choroby (sem náleží také trachom jako nákaza zavlečená, následky intoxikace po alkoholu, nikotinu atd),	2102	62·14	2077	63·03	
	Počet slepců v Bavorsku dle individuelního vyšetření lékař. pro dílo Schaidlerovo (Sčítání úřední, prov. laiky, totiž nelékaři, udalo nesprávný počet 3414	3.384	100%	—	—	
	Počet slepců v Čechách dle offic. dat zpráv zdravot. úřadů (sčítání individ. jako pokr. soukr. soupisů Klárových provedeno nebylo)	—	—	3295	100%	
	Počet obyvatelstva	6,176.076	--	6,318.697	—	

B. Přehled skupin péče o slepce a její výsledků v království Českém.

Čís. řadové	Péče o slepce		Úhrnná potřeba pro počet slepců		Z toho ústavy vyhověno počtu slepců	
			celkem	v %	celkem	v %
1	ve věku před výchovou (od narození až do 4 let)	úhrn	27	0·819	—	—
2	ve věku výchovy a výcviku	od 4—8 let	46	1·396	11	0·334
		» 8—15 »	151	4·583	60	1·821
		» 15—20 »	149	4·522	43	1·305
		úhrn	346	10·501	114	3·460
3	v období potřebné péče ve věku	od 20—30 let	287	8·710	41	1·245
		» 30—40 »	345	10·470	32	0·971
		» 40—50 »	378	11·472	32	0·971
		» 50—55 »	259	7·861	15	0·455
		úhrn	1269	38·513	120	3·642
4	v období starobního zaopatření	od 55—60 let	303	9·196	12	0·364
		přes 60 let	1350	40·971	66	2·003
		úhrn	1653	50·167	78	2·367
	Tedy v celé zemi		3295	100%	312	9·469

NB. k čís. řad. 2: od 4—8 let opatrovna, od 8—15 let škola, od 15—20 let výcvik technicko-řemeslný.

R. Oldenburg 1905), doložený celou řadou poučných tabelí a map, a III. svazek Emila Wagnera »Příspěvků ku statistice slepců« (Praha, K. Bellmann 1006), opatřený hojnými tabelkami a detailními výpočty, tedy literární díla, dle času rychle po sobě následovavší a dle stanoviska věcného také vhodně se doplňující.

Zmíněné tabelky mé zabývají se srovnáním počtu slepců v Bavorsku a v Čechách dle původu oslepnutí, a to z té příčiny, poněvadž i počet slepců i počet obyvatelstva v obou těchto spolu sousedících královstvích jest téměř stejný a poněvadž hlavně skupina »neštovice« ukazuje značné rozdíly, ale zároveň také dokumentuje skvělé výsledky, jichž v Bavorsku docíleno bylo ochrannou revaccinací; předmětem druhé tabelky jest znázorniti číslicemi jednotlivých skupin péče o slepce v království Českém, jaká jest celková potřeba péče takové a jak dalece jí ústavy do dnes stávajícími jest vyhovováno.

Tabelky ty zařaděny jsou v textu tohoto oddílu pod značkami A. a B.

Úhrn 114 v čís. řad. 2 tabelky B zvýší se během příštích let zvětšením počtu chovanců Klárova ústavu slepců (jak jsem již ve vývodech k tabelce o potřebě výchovy a vzdělání slepců vysvětlil) a vznikem útulny slepých dívek P. Ludvíka Seyvaltera*) a bude míti pro budoucnost i nepopíratelný a změnou číslic se jevící vliv na skupinu 3., zabývající se potřebnou péčí o slepce v jednotlivých obdobích lidského věku od 20—55 let.

Také při řad. čísle 1. (v tabeli B), jehož rubrika docílených výsledků zeje naprostou prázdnotou, jako by nebylo ve směru tomto v oboru péče o slepé děti v nejútlejším věku od narození do 4. roku ruky pomocné, nastane záhy změna příznivá. Dle výsledku porad, konaných v únoru 1908 se strany »Zemské komise pro ochranu dětí v království Českém«, zastoupené zpravodajem, c. k. dvorním radou, poslancem Dr. J. Čelakovským s ředitelstvím Klárova ústavu slepců, přijat byl do pracovního pořadu této zemské komise také bod vysoce důležitý, totiž zřízení ochranoven pro slepou mládež věku nejútlejšího, tedy právě to odvětví péče, jež dosud úplně bylo zanedbáváno. Takovýchto opatření dovolával jsem se — jak bylo zajisté též správné a spravedlivé — již dříve svým pojednáním »Budiž světlo« v »Ohlase od Nežárky« a našel jsem v příznivém výsledku porad pouze potvrzení oprávněnosti snah a myšlenek mnou veřejně projevených. Jaké další blahodárné výsledky péče o slepce nám bohdá v dozírné době vzniknou a jak dobrého pěstouna nalezne odhozená myšlenka české školy pro slepé děti, snadno pochopí, kdo s radostným rozechvěním četl a uvítal nejnovější zprávu, dle které veleslavný zemský výbor království Českého v sezení konaném dne 3. listopadu 1909 za předsednictví Jeho Exc. Vojtěcha hraběte Schönborna jako zpravodaje se usnesl, **aby Českému jubilejnímu spolku pro výchovu a opatřování slepců bylo v zásadě darováno vhodné místo k stavbě ústavu pro slepce na pozemcích statku Bohnického.** — Díky Bohu již dnes jménem slepých dětí národnosti české! —

Poněvadž, jak jsem již dříve (v pojednání o ústavech slepců) vysvětlil číselnými doklady, soukromé a bedlivě pracované soupisy Rudolfa Maria ryt. Klára (soupis v roce 1894, jehož jsem se osobně súčastnil, vyžadoval až do sepsání summaria plných 9 měsíců pilné práce) hleděly hlavně k poměrům sociálním (totiž k zaměstnanosti slepců), kdežto spisy novější v první řadě přesným vyšetřením příčin oslepnutí a pak teprve jednotlivými sku-

*) Mladý tento ústav českého kněze-lidumila požívá, jak s potěšením sleduji, opravdové přízně; dle zprávy »Národní Politiky« ze dne 18. května 1909 čís. 136 koupil dp. farář Ludvík Seyvalter, jako zástupce útulny slepých dívek v Praze, od družstva blahoslavené Anežky České dům čp. 543-III v Hroznové ul. na Kampě za 42.700 K na paměť 60letého panovnického jubilea Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Přeji mu z duše, aby, maje pro ty ubohé slepé dívky domovinu, za účinné a vydatné soupomoci obětavých dobrodinců co nejvíce jich přijmouti a po celý život zachrániti a oblažiti mohl. —

pinami potřebné péče o slepce se zabývají, považuji — aby činnost Klárova plastičtěji vynikla — za důležité, připojiti zde jako 3. bod

stručný přehled systemů statistiky v různých státech evropských.*)

(Pokračování.)

Polsko-litevský spor a jeho význam vůči katolicismu.

Dle novějších pramenů sestavil KAREL JINDŘICH.

(Pokračování.)

Když konečně v květnu r. 1904 zrušen zákaz vydávati a tisknouti v Rusku litevské spisy, byla tu již celá protináboženská literatura, hlavně po způsobu protikněžských pamfletů, a mezi obecným lidem potloukalo se již četných lžisvobodářů a volných myslitelů. V litevské žurnalistice vévodily potom téměř celé dva roky »Vilniaus Žynios« (Vilenské Noviny), orgán ne-li přímo protináboženský, tedy aspoň velice indifferentní. Kromě nich vycházel tehdáž jediný katolický, ale chabě vedený týdenník »Lietuvos Laikrastis« (Litevské Novosti), který málo byl rozšířen a neměl téměř významu. Z nynějších devíti litevských časopisů jsou: »Zarye« (Jiskra) socialistická, »Teisybe« (Pravda) směru schismatického, »Lieutuvos Ukininkas« (Litevský hospodář) rozhodně protikatolický a téměř stejného s ním ducha výše uvedené »Vilniaus Žynios« (Vilenské Noviny); »Sviesa« (Světlo) jest úplně bezbarvé a bezcenné, »Viltis« (Naděje) katolicismu příznivá a konečně tři ostatní: »Saltinis« (Zřídlo, pramen), »Vienybe« (Jednota, Svornost) a »Draugia« (Přítel, Druh), redigované kněžími, rázu rozhodně katolického.

Z výše uvedeného lze sobě učiniti představu o nynějších osvětových a společenských poměrech na Litvě. Kněžstvo čelí ovšem statečně bezbožecké záplavě, snažíc se paralysovati její záhubný vliv, ale práce ta vyžaduje napjetí veškerých jeho sil, neboť na poli náboženském stojí téměř osamělé, málo jsouc podporováno světskou intelligencí. A jako všude, snaží se nepřátelé víry ovšem i zde využitkovati této okolnosti, nazývajíce úsilí duchovenstva klerikalismem a snaží se zviklati důvěru lidu k jeho duševním pastýřům.

V nynějším čase vře na Litvě dvojí válka: separatisticko-národní čili polsko-litevská a konfesionální. Litvéni, hlásíce se bez rozdílu k svému národnímu praporu, tvoří nyní dva tábory:

*) Tím také — ovšem pouze se stanoviska čistě věcného — vyhovuji vyslovenému kdys přání ředitele Klárova ústavu slepců, Em. Wagnera, aby aspoň některá část jeho práce z oboru statistiky zařaděna byla do mých českých pojednání; kde jinde bylo možno přání tomu lépe vyhověti, než právě v tomto druhém dílu mých českých dějin humanitní a ostatní světové práce šlechetné rodiny Klárů, ve které pokračovati, jest vůči veřejnosti svatou povinností ředitele Wagnera jako nynějšího representanta ústavu. —

beznáboženský a křesťansko-katolický. V prvním jest téměř všecka volnomyslná t. zv. intelligence a část nacionalisticky zfanatisovaného lidu. Tábor to nečetný, ale plný vášnivé energie a horečné činnosti. V čele křesťanského tábora stojí litevské duchovenstvo, majíc za sebou massy národně a částečně i nábožensky nedosti uvědomělého vesnického lidu, jenž postrádá té pružnosti a vyškolenosti v boji, jakých nacházíme u jeho bezkonfesijních protivníků. Válka těchto dvou táborů rozhodne v budoucnu, má-li panovati v Litvě i nadále *kříž* nebo *zednářský trojhran*.

Litevská šlechta chová se v tomto náboženském zápasu dosti nečinně, omezujíc se namnoze úlohou lhostejného diváka.

S vylíčenými zde poměry úzce souvisejí události, zběhlé v říjnu 1907 ve Vilenské diecési a dosud neukončené, totiž vypovězení nejd. vilenského biskupa barona Edvarda Roopa a stíhání jeho věrně mu oddané kapitoly. Události tyto mají význam dalekosáhlý a proto sluší jim věnovati podrobnější úvahu.

Činnost řečeného pastýře byla již dlouhý čas trnem v oku ruské byrokracie, jelikož na základě císařem Mikulášem II. $^{17}/_{30}$ června 1908 prohlášené náboženské svobody statečně užíval svého práva a vedle jiných blahodárných oprav přičinil se též o návrat tisíců násilím odtržených unitů, po uveřejnění carského manifestu radostně do lůna katolické církve se vracejících a též četných pravoslavných Rusů, kteří se jen z obavy před administrativní repressí neodvažovali hlásiti se zjevně ku katolicismu. Vítanou, ač docela bezpodstatnou záminkou stala se jí tudíž jeho účast i v ruchu politickém, zejména utvoření mohutné strany konstitučně-katolické, jeho rázné vystupování proti rusifikačním nástrahám státních škol a jeho prý stranická činnost rázu výstředně polského.

Následkem četných denunciací vyzván byl biskup Roop v polovici srpna do Petrohradu, kde měl dlouhou rozmluvu s ministrem vnitra Stolypinem a později též se správcem departamentu cizích vyznání Vladimírovem, o nichž do veřejnosti vnikly rozmanité nejasné nespolehlivé zprávy. Asi za týden vrátil se biskup do Vilny a zdálo se, že jeho záležitost vyřízena jest uspokojivě, ale 18. října byl na rozkaz císaře opětně náhle volán do Petrohradu, kamž odjel téhož večera kurýrským vlakem, provázen členy kapitoly, preláty Sadowskim a Bajkou. Ačkoli byl odjezd tajen, shromáždil se o 7mé hodině před biskupským palácem značný zástup, který se s pláčem loučil se svým pastýřem, jenž hluboce pohnut jemu žehnal. Vida, že se náměstí i vůkolní ulice plní lidem a chtěje se vyhnouti všelikým manifestacím, na něž číhali t. zv. »ruští vlastencové,« kterých sami Rusové pro jejich přemrštěnost přezdili »černosótěnci,« rozhodl se biskup vsednouti do vlaku nikoli na vilenském nádraží, nýbrž na první stanici »Nová Vilejka,« kde o jeho příjezdě zvěděli teprv když vjížděl tam. Na náměstí pracovalo v tu chvíli asi 300 továrních dělníků, kteří pod vedením kněze Butkiewicze po denní své práci bezplatně urovnávali půdu pod

stavbu nového kostela. Spatřivše povoz biskupa odhodili nářadí a pospíšili s knězem k nádraží, kam se již z různých stran sbíhaly zástupy, nejvíce dělnictvo z vůkolních továren a též obyvatelé Vilny, kteří na zvěst o nenadálém odjezdu biskupa přijeli rozloučiti se s milovaným pastýřem. Pořádek byl vzorný, panoval úplný klid, ale náhle padl veškeren dav na kolena a široko daleko rozlehl se marianský zpěv: »Pod Twoją obronę.« Biskup nemohl pro pohnutí promluviti slova, hladil jen hlavičky tulících se k němu dítek a všecky žehnal křížkem na čele. Když se vlak hnul, přáno mu ze všech stran »šťastného a brzkého návratu.« Biskup stoje u okna slzel a na vše strany žehnal. Nedbajíce prudkého lijavce vytrvaly zástupy katolíků, dokud jim vlak docela neznikl z očí.

Dojem náhlého odjezdu biskupa vylíčil »Dziennik Wileński« takto: »Odjezd našeho pastýře do Petrohradu vzbudil povšechný nepokoj. V mysli všech pamětníků ožívly podoby jeho předchůdců na vilenském stolci a shledáno, že nebylo tuším jediného činnějšího a energičtějšího biskupa, jenž by nebyl vydán šikanování místních vladních kruhů a nevyzýván do Petrohradu, aby se zodpovídal z přerůzných přehmatů a vykročení. Co tu bylo dobrých pastýřů, kteří nemohouce dívati se lhostejně na utrpení svých oveček nedopouštěli, aby o jejich duševních záležitostech směly rozhodovati živly cizí, nepřátelské a byli konečně přinuceni rozloučiti se s diecésí, kterou vřele milovali a která jim stejnou láskou odplácela. Před námi se vynořuje ctihodná postava biskupa Hryniewiczkého, jenž za očistu své diecése od nehodných, Apoštolskou Stolicí vyobcovaných kněží byl vypovězen a musil se navždy rozžehnati s drahou mu Litvou, po které neustále teskní. Vilenská infule byla dosaváde trnovým věncem, jejž hodně mohl nésti jen muž velkého srdce a neobyčejné obětivosti. Od $^{17}/_{30}$ července 1905 máme císařským aktem zaručenou náboženskou svobodu, ale stále se množící fakta začínají v nás budíti oprávněné obavy. Bolestně dojaly nás krvavé výjevy v Żełwie a Twieńci, *) ale to byly aspoň případy místní, nesvědčící ještě o změně celého systému. Větší pochybnosti musili v nás vzbuditi pokusy vymoci v Římě uprázdnění dávných jazykových předpisů při dodatečných církevních modlitbách (t. zv. supplikací) a utvoření komise z pravoslavných činovníků za příčinou překladu polských modlitebních knížek do ruštiny, — což všecko nasvědčuje, že vláda dosud nechce pochopiti, kterak všeliké mísení se nekatolíků do záležitosti katolické církve jest rozhodným popíráním náboženské svobody. K těmto zjevům druží se nyní ještě různé administrativní překážky, kladené při přechodu z pravoslaví ku katolicismu, jichž vrcholem jest rozhodnutí senátu, že osobám víry pravoslavné, nacházejícím se v činné armádě, přechod ku katolické víře jest zapovězen. Dokud reformní hnutí bylo intensivní, byrokracie a pravoslavné ducho-

*) V obou těchto městečkách a též v Króži střileno v létech 1905—1907 do katolického obyvatelstva nechtícího dobrovolně ustoupiti svých kostelů, které měly býti násilně odňaty a na pravoslavné církvice předělány. Mnoho farníků při tom zabito, četně jiných vězněno a soudně stíháno.

venstvo nestavěly se mu zjevně na odpor, ale jakmile se zmohla reakce, kladou mu tyto spřízněné živly v cestu všemožné překážky.«

Již 19. října došla z Petrohradu do Vilny zaručená zpráva, že se biskup Roop do své diecése nevrátí, ano že mu dokonce zakázán i pobyt v obou sídelních městech a v Litvě. Skutečně odejel vilenský pastýř z Petrohradu přímo na statek svého bratra do Niěšy, ve vitebské gubernii. — Že jinak dobrý a spravedlivý car Mikuláš podepsal rozkaz o vypovězení biskupa Roopa, nebude se diviti, kdo zná byrokratické úskoky a pikle. Stačí připomenouti, kterak i u nás v konstitučním Rakousku šlechetný a nejvýš loyalní záhřebský biskup Stroszmajer byl za své vlastenecké smýšlení maďarskou vládou osočen.

Hned po odjezdu biskupa Roopa z Petrohradu objevily se v poloúřední »Rossiji« tendečně překroucené zprávy strany jeho demise na základě prý osvědčení vůči Stolypinu a správci departamentu jiných vyznání Vladimírovu, kde mimo jiné uvedeno vyjádření »jisté úřední osoby,« (avšak nejmenované), že biskup Roop vládu strany zřeknutí se diecése »podvedl« (obmanul). Za tou příčinou zaslal biskup zmíněnému denníku obšírný dopis, v němž byla celá ta byrokratická intrika důkladně vyjasněna a usvědčena.

»22. srpna — dí se tam — byl jsem vyzván a přijat p. Stolypinem a vybídnut, abych na základě proti mně vznesených žalob vzdal se své diecése. Odtušil jsem, že nemám k tomu práva, jelikož dle názoru katolické církve svazek biskupa s jeho diecési jest nerozlučitelný a že bych se tomu mohl podvoliti pouze na základě kanonických předpisů nebo k výslovnému vybídnutí římské kurie. 27. srpna, tedy po uplynutí pěti dnů, byl jsem opět vyzván k správci departamentu p. Vladimírovu, jenž se rovněž snažil pohnouti mne k demisi a obdržel totožnou odpověď. Ku konci řekl mi p. Vladimírov, že za jeho pobytu v Římě sekretář Jeho Svatosti kardinál Merry del. Val prý se vyjádřil, že chápe nemožnost mého dalšího meškání ve Vilně. K tomu jsem odpověděl, že takový úsudek kardinála jest mi pohnutkou zaslati do Říma osvědčení, že jsem hotov opustiti Vilnu, ač jestli si toho kurie bude přáti, nebo uzná to vůbec za prospěšné nebo žádoucí, byť i žádné viny na mně nenalezla. — Dostál jsem slovu, zaslav ještě v týž den do Říma rekomandovaný dopis. Za měsíc obdržel jsem od kardinála soukromý list s osvědčením, že vůči mé úplné nevině kurie nenalézá příčin k mému přesazení a ještě méně k zřeknutí se biskupské hodnosti. Na konci listu byl přípisek, že po jeho ukončení kurie obdržela z ruského vyslanectví návěstí o mém souhlasu s demisí, že však z mé strany žádného osvědčení dosud jí nedošlo. Po několika dnech na to byl mi doručen dotaz p. Stolypina, kterak mohu vysvětliti nesrovnalost toho, co jsem v Petrohradě »slíbil« s tím, co jsem oznámil do Říma. Odvolávaje se na naši rozmluvu z 22. srpna, tázal jsem se p. Stolypina, zdaž může připustiti, že bych svůj názor o tétéž věci byl mohl v průběhu pěti dnů změniti. Domnělé vyjádření kardinála státního sekretáře k p. Vladimírovu že mohlo

mne nanejvýše pohnouti ulehčiti Římu jeho jednání v té záležitosti, kdyby tam byli moji demisi uznali za nutnou — i dodal jsem, jestli věc p. Stolypinu byla představena jináče, že byl mylně zpraven nikoli mojí vinou, poněvadž jsem se vyjádřil jasně a přesně.«

Tak tedy vypadal ten byrokratickými kličkami zosnovaný »podvod« vilenského biskupa. Klamal nikoli biskup, nýbrž Vladimírov, jenž nesprávně vylíčenou rozmluvou s kardinálem Merry del Val vyloudil na biskupu úslovné osvědčení, že jest hotov vzdáti se svého úřadu, »bude-li v tom přání a souhlas Svaté Stolice.« Jelikož takového souhlasu dáno nebylo, vysvětluje se věc sama sebou. Jsa usvědčen z podvodu, Vladimirov nevystoupi k obhájení své cti, nepokusil se ani slovem vyvrátiti důvody biskupovy. Později musil se sám vzdáti svého úřadu. Neodvislé časopisy ostře odsoudily nekalé jednání ředitele departamentu jiných vyznání, mimo jiné i německá »Petersburger Zeitung,« kterou už nikterak nelze podezřívati, že straní katolíkům a Polákům.

»Odstranění biskupa Edvarda Roopa z vilenského biskupského stolce — praví — způsobilo všude pochopitelnou sensaci. Ruský nacionalistický, pro rusifikaci ne-li již Poláků tedy aspoň Litvínů a Bělorusů horující tisk přijal zprávu o vzdálení »nebezpečného protivníka« s netajenou radostí. *) Mírné a opoziční časopisy naopak ostře vytýkají vládě, že pod pláštíkem úředního tajemství pozbavila biskupa Roopa možnosti hájiti se oficielně. Poněvadž se tedy dotyčné instance toho neodvážily, sám biskup Roop nemlčel a nazval všecka proti němu namířená obvinění bezpodstatnými, nespravedlivými a jednání s ním úřadů násilím. To přimělo konečně informační kanceiář k uveřejnění příčin, z jakých ministerium vnitra bylo prý nuceno zakročiti proti biskupu. Přičítána mu trojí vina: Předně že utvořením konstitučně-katolické strany mísil se do záležitostí politických, což prý se příčí jeho duchovním povinnostem. Za druhé vyjádřil se prý ve svém pastýřském listu hanlivě o vládních školách. Za třetí vytýkáno mu, že působil ve směru výstředně polsko-národním. Všecky tyto výtky vyvrací biskup Roop v listě zaslaném redakci »Rossiji.« Co do své politické činnosti měl k ní jako ruský občan plné právo. Pravoslavní biskupové Eulogij a Platon i množství jiných duchovních osob stáli v čele politických stran, účastnili se energicky politického ruchu a nikdo jim toho nevytýkal. Co volno jednomu, musí býti dovoleno i druhému: co nebylo počteno za vinu biskupovi řecko-ruskému, z toho nemůže býti vinen biskup římsko-katolický. To by mohlo míti pouze místa, kdyby se biskup přichýlil k nějaké revoluční straně, čeho

*) Zde malá ukázka, jakých užívá tento »vlastenecký« tisk strany t. zv.: »istinno rússkich ljuděj« (pravých ruských lidí), kterou protivníci nazývají »černou setninou.« »Rússkoje Známja« (Ruský prapor) umistil v jednom čísle vyobrazení biskupa Roopa stojícího s rukami složenými na prsou jako by k modlitbě, po levé jeho straně polskou korunu a po pravé řadu planoucích hranic s přivázanými k nim Rusy, do nichž střílí vojáci v polském kroji. Pod rytinou byly případné satirické verše s nápisem »Sněni biskupa Roopa.« — Jindy opět líčili biskupa jako nebezpečného agitátora, že byl při visitacích dle dávného obyčeje vítán a provázen banderiemi rolníků v národních krojích, které štvavý ten tisk neostýchal se nazývati »polským vojskem.«

mu však ani »informační kancelář« nevytýká. Nejinak má se to s obviněním, že se vilenský biskup ve svém pastýřském listě ostře dotkl vládních škol. Jest věcí všeobecně známou, že ruská škola vyžaduje reformy »od hlavy až k patě.« Samo ministerstvo osvěty, jak z četných jeho okružníků průvodno, soudí nejinak. Něco jiného bylo by, kdyby kritika vládních škol byla vyjádřena v urážlivé formě, v níž by vláda a její činnost byly tupeny — čeho se však ani informační kancelář neodvažuje tvrditi. Zbývá obvinění třetí a poslední: biskup Roop působil jako krajní polský nacionalista. Avšak ani toto obvinění není podepřeno nějakým důvodem, kdežto biskup tvrdí ve svém dopisu cosi zcela opačného a není příčin pochybovati o správnosti jeho údajů. Za to však vznáší biskup těžké obvinění proti direktoru jiných vyznání p. Vladimírovu. Slovy velice rozhodnými vytýká mu dvojí hru, z jakéhokoli původu vládního úředního nedůstojnou. Týž tvrdil biskupovi, že kardinál Merry del Val prý mu osvědčil, kterak úplně seznává nutnost odstoupení vilenského biskupa a ničeho proti tomu nenamítá — ale tvrzení to ukázalo se později klamným.« (Pokračování.)

Nad hrobem dítěte.

Ze květů hrobních dětská tvář mi kyne,
dvé očí čistých, bílé chrysantémy . . .
Ty's, dítě, nepatřilo této zemi,
Tvůj anděl v náručí Tě v nebi vine.

Jak vidmo jasné prolétla jsi kolem
a záblesk duše Tvé, jak západ tichý
se zachvěl bludičkou v shon světa lichý
a zemřel touhou nebes víc, než bolem.

Jsi andělem, jenž zbloudil v světa lány
a zleknut chladem vrátil se v klín Boží . . .
My těžko jdem — nás bodá hříchů hloží —
s modlitbou čekej nás u nebes brány.

Vladimír Hornov.

J. M. vysoce důstojnému panu opatovi kanonie Strahovské

Methoději Zavoralovi,

po slavnostním otevření nových spolkových místností organisace katolického lidu na Král. Hradčanech.

Bůh odplať! Šlechetný Váš čin
zří se své výše Hospodin.
Ten skutek Váš mluv dál a vzpruž,
kde který katolický muž,
ten skutek vhodný, lásky syn,
jen dobré naší věci služ!

Žeň z něho bude bohata.
Má duše v hloubi dojata:
»Víc takých mecenášů dej,
o Bože, nám a zachovej
je církvi, vlasti přesvatá
Tvá líc a dobra vždy jim přej!«

Můj splněn dávný ideál.
Kéž daný příklad šíří dál
se, katolík by všude měl,
kam jako do svého by spěl
a s horlivostí bojoval,
co zůstavil nám Spasitel.

Řeč Vaše jako vzácný kov
a zlato obsah Vašich slov,
to budí nadšení a vznět.
Ba vrátí ke Kristu se svět,
i v palác vnikne, v chudý krov
zas víry naší mocný vzlet.

Dr. M. Kovář.

Kam poděly se . . .?

Kam poděly se z našich chatek
ty krásné zimní večery?
Kam ten veselý kolovrátek,
písně, pohádky veškery?

Kam sdílnost, láska, jež vždy svedla
ves celou v chýži jedinou?
Kam důvěra, jež i cizí vedla
v tu chýšku pozdní hodinou?

Vše prchlo . . . Není tuchy, zdání
po přástvě, písni, pohádce —
za sdílnost, lásku, táčkování
vše v hněvu, v sváru, ve hádce . . .

Prokop Zaletěl.

Slavnostní večer

ku poctě českého amerického kněze a básníka,

vdp. Jana Vránka Pohořského.

duchovního správce v Omaze (stát Nebraska) a biskupského rady,

konala v neděli 17. října o 6. hod. večer v místnostech Vlasti Literarní sekce družstva Vlast. Byla to první schůze ve II. čtvrtstoletí. Účastníci prohlédli si nejprve jub. výstavku družstva, načež zahájil slavnostní večer II. místopředseda Literární sekce katecheta Václav Kunz přiměřeným proslovem. Postrádali jsme však milého a vzácného hosta vsdp. preláta Dr. Jana Marka, který se pro churavost omluvil.

Slavnostní řeč konal far. Vlastimil Hálek, rozvinuv před posluchači bohatý životopisný obraz oslavence. Poutavou řeč jeho sledovalo posluchačstvo napjatě až do konce jeho skvostné řeči.

Celá tato řeč bude uveřejněna v amerických časopisech; zde ji pro omezenost místa podáváme jen ve stručném výtahu.

Řečník líčí vystěhovalecký ruch do Ameriky, hlavně z jižních Čech, a poukazuje na nebezpečí pro duše jejich v nové americké vlasti. I stalo se nutností, aby i někdo z českých kněží šel za stádcem, stal se dobrovolným exulantem; by spěl za ideou poslání církve: »Jdouce do světa, učte«, za těmito vystěhovalci a stal se jim — jsa z jejich řad — v dálné vlasti pravým duchovním otcem . . .

Jedním z nadšených českých kněží, kteří opustili ve staré vlasti všecko, aby se stali misionáři v mateřské české řeči svým spolurodákům za dálným oceánem, je náš dnešní oslavenec vdp. Jan Vránek, horlivý kněz, básník a upřímný vlastenec.

Jan Vránek narodil se dne 10. dubna 1863 ve Lžíně u Soběslavi, fara Dírná v Čechách, pod doškovou střechou, kde do 9 let navštěvoval jednotřídní školu. Otec jeho, Jos. Vránek, byl velmi spo-

řivý, nikdy nekouřil ani nepil a zahospodařil si svými mozoly tolik, že mohl si zakoupiti stateček v Pohoři u Kard. Řečice, kam se s rodinou přestěhoval.

Jan navštěvoval školu v Pluhově Žďáře a na radu učitele Kolína poslán do pětitřídní školy v Kard. Řečici. Ač byl jediným synem a nejstarším z rodiny, přece pro schopnosti své na radu říd. učitele Václ. Kursy poslán na gymnasium do Jindř. Hradce dne 15. září 1876.

Zkoušku dospělosti odbyl dne 24. července r. 1884. Vykonav jednoroční službu vojenskou ve Vídni, byl výpomocným učitelem v Kard. Řečici. Na to oddav se bohosloveckým studiím ve Štýrském Hradci, dokončil bohosloví pro Ameriku ve Švýcarech v Churu dne 14. července 1889, kdy byl na kněze vysvěcen nejdůst. biskupem churským Janem Fidelem Batagliou pro diecési omažskou.

Dne 18. dubna 1890 přistál po lodi »Columbia« v přístavě New Yorském.

Dne 2. května 1890 vykázáno mu první působiště v Norfolk Nebr., kde byl kaplanem dp. Tom. Walshe; zde prvně kázal anglicky. Tu bylo mu dojíždět na 12 misijních stanic, při čemž zakusil mnoho útrap misionářského života. Česky hlásal slovo Boží ve Verdigre, Pierce, Ravanně Scoolcraft. I francština vštípená prof. Jos. Kořínkem mu prokázala služby v Cleawarter, kde byli Francouzové neznalí angličtiny.

Dne 23. října 1890 přeložen za duchovního správce do Creighton Nebr., kde zařídil kostel a postavil faru. Ve Verdigre zvětšil roku 1891 kostel a přistavěl sakristii, založil osadu a postavil kostel v Blooenfield a 1892 zakládal osadu Osmond a počal stavěti kostel, kterého nedokončil, byv 8. ledna 1893 povolán do Omahy.

R. 1893 založil osadu v South Omaha, zakoupil nynější pozemek kostelní za 1100 dolarů. Téhož roku postavil nový kostel v Dodge za 4800 dol. a v Howels za 3000 dolarů.

V červenci 1891 jmenován biskupským radou, v červenci 1902 synodálním notářem a examinatorem mladších kněží. Od r. 1896 až 1905 zastával úřad duchovního ředitele Ústř. Jednoty, až se pro nával práce úřadu vzdal, v Cleveland, Ohio.

Básněmi a prostomluvou od studentských let přispíval do »Vlasti«, »Obzoru«, »Vesny«, »Děln. Listů«, »Katol. Listů«, »Ohlasu od Nežárky« a v Americe do »Přítele dítek«, »Hlasu«, »Katolíka«, »Vlastence«, kalendáře »Čechoslov. katolíků«.

Otcové Benediktini v Chicagu vydali 1. svazek jeho veršů, asi třetinu jeho veršovaných prací pod názvem: »Na půdě americké«.

Za působení vdp. Vránka v osadě sv. Václava v Omaze do roku 1909 založeno 10 katolických spolků, mezi nimiž 1 sbor katol. Sokolů ve Spoj. státech, počet dítek ve far. škole se ztrojnásobil, uplaceno 4000 dolarů dluhů, vykonáno za 6511 dol. menších oprav na kostelním majetku. Kromě toho zavedeno r. 1901 spodní topení teplým vzduchem pro kostel nákladem 681·38 dol., r. 1902 položeny cihelné chodníky za 207 dol., postaven železný ozdobný plot za 152 dol., r. 1904 vybit kostel tepaným plechem, vymalován a upraven uvnitř s výlohou 2008·30 dol., koupeny píšťalové varhany, spolek Bl. P. M. koupil novou křížovou cestu za 355·85 dol., spolek sv. Anežky koupil jesličky za 75 dol., »Katolická Beseda« darovala koberec před oltář a gumové rohože do chodeb za 302·96 dolarů.

Vedle toho dary spolkův a jednotlivců na sochy, mešní roucha a bohoslužebné předměty jdou do set. Osada vzkvétá a utěšeně vzrůstá.

Vdp. Vránek obětoval se cele českému lidu v státu Omažském. Jakkoli svoji vlast miluje, nazpět do Čech netouží. Před 20 lety líbal při odchodu ještě tvář drahé matky — nyní jí více nenašel. Za to tím radostnější bylo jeho shledání se s otcem. Rodinný kruh mu nahražuje sestra, která za ním do Ameriky odjela.

Na to líčí řečník obšírně život Čechů v Americe, jichž jest přes 250.000 katolíků, mají 80 škol s 203 sestrami a 14.000 dětmi. Platí na ně 200.000 dolarů ročně. Českých kněží mají 205.

Řečník líčí na to jasnými barvami básnickou činnost p. rady Jana Vránka, některé básně cituje a sděluje, že oslavenec vydá v brzké době druhou sbírku svých básní.

Letošního roku zavítal p. rada Vránek do Čech, uviděl svého starého otce, súčastnil se naší valné hromady, oslavil s kolegy z gymnasia 25leté jubileum v Jindř. Hradci a osvěžen na těle i na duchu, vrátil se zpět do Ameriky.

Reč far. Vl. Hálka odměněna byla zaslouženým potleskem, načež II. místopředseda katecheta Václav Kunz uzavřel schůzi případným doslovem.

Pozdravné dopisy k oslavě p. rady Jana Vránka zaslali: Tiskárna českých benediktinů v Chicagu; sl. Grossmannova-Brodská, spisovatelka; Jan Voborský, c. k. míst. officiant; Fil. Jan Konečný, farář v Zálesní Lhotě; P. Václ. Váchal, O. S. Norb., farář v Úhonicích; Dr. Aug. Jannal, duch. správce na Bílé Hoře; Ant. Plaček, měšťan v Pacově; Fr. Brožka, děkan ve Veselí nad Luž.; Dr. Jos. Novák, em. gymn. ředitel v Jindř. Hradci; jménem Sv. Václ. Jednoty, spolku literáckého a místních duchovních: Václav Voneš, bisk. vikář a děkan v Kard. Řečici; Jan Holub, far. v Pluhově Žďáře a obecní zastupitelstvo v Pohoří: Vojtěch Holub, starosta.

Slavnostní večer ku poctě české spisovatelky slč. Ludmily Grossmannové-Brodské,

konán byl dne 24. října 1909 a vydařil se skvěle. — Přítomni byli: školní rada Dr. M. Kovář, I. místopředseda družstva K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník; farář Dr. Karel Lev Řehák; profesoři středních škol: Jos. Šprongl a Dr. Jan Zítek; bisk. auditor a c. a k. polní kurát Dr. Rud. Zháněl; pí. Marie Eberlová, pí. Anna Drůbková ze Smíchova, pí. Hedvika Zelenková, pí. Anna Vařečková, pí. Vilemína Veselá, pí. M. Klanová, vdova po kníž. správci Zbraslavském s dcerou, a pí. J. Vobořilová, majitelka domu z Nuslí se synem — dále: sekretář Kř. akademie Jan Prudil, spisovatelé: Ot. Jakoubek, Jos. Kejdana z Michle a Tomáš Roháček, slč. Aloisie Jiroušková, ind. učitelka z Únětic a Jos. Ryska s paní. Mimo to zastupovali: a) kláštery: Strahovský: sekretář P. Rajm. Huml; Maltézský: podpřevor P. Ludvík Wachek; Emausy: P. Arnošt a P. Methoděj Vojáček; Školské sestry z katol. gymnasia

na Král. Vinohradech: představená Xaverie Fürgottová a sestra Benedikta Dragounova; b) spolky: Paedagogický svaz a Spolek katechetů: Jar. Slavíček, katecheta; Jednotu č. katol. učitelstva: Ant. Suchoradský, katecheta; Spolek na zakl. katol. knihoven: Vl. Hálek, předseda; Tiskovou ligu: red. Tom. Škrdle, předseda; Spolek paní a dívek v Únětících: sl. Anna Pinterova; Socialní odbor družstva Vlast: red. T. J. Jiroušek, I. místopředseda. Mimo to dostavilo se hojně paní a dívčí omladiny, aby vzdaly čest naší oslavence. Pro účastníky otevřeny byly tři redakční a administrační místnosti a ve čtvrté byla garderoba. Schůze začala po šesté, ale účastníci scházeli se již v 5 hodin, aby si prohlédli jubilejní výstavu, jež byla v ten den posledně otevřena.

Ve středu hlavního sálu zaujala čestné místo sl. Grossmannová-Brodská s matkou.

Slavnost zahájil I. místopředseda Liter. sekce. far. Vl. Hálek, srdečně uvítav shromáždění a přečetl telegram Jeho Eminence nejdůst. Arcipastýře, ve kterém oslavence k dnešnímu dni blahopřeje. V zahajovací své řeči dp. far. Vl. Hálek pravil:

»Vítám ct. shromáždění co nejvřeleji k dnešní slavnosti, která věnována jest jedné z pilných spisovatelek na poli české literatury. Procházíme-li zahrady a parky, kde umělou rukou zahradníkovou jaksi hrdě vnucují se oku našemu plnobarevné koberce květin, uchylujeme se přece jen rádi do zátiší křovin a stromoví v nich, abychom radostně sáhli po přirozeně rostlé milé, prostinké, ale přece sličné libovonné květince . . . A tou jest skromná, ale krásná fialka . . . Ta nám vynahradí všecky koberce, upravené ze sklenníkových květin svojí lepostí a vůní. Tak i na Parnase českém vyhledali jsme dnes skromnou, ale nadšenou, zasloužilou spisovatelku slč. L. Grossmannovou-Brodskou, o jejímž životě a literárním působení promluví nám p. redaktor T. J. Jiroušek.«

Jelikož far. Vl. Hálek, maje v Žižkově přednášku, musil se vzdáliti, zaujal místo jeho II. místopředseda katecheta Václav Kunz, vyzvav asistenta Vlasti, spisovatele Jos. Haise-Týneckého, aby přednesl báseň, kterou k poctě oslavenky složil. Pěkná báseň ta je ve »Vlasti« uveřejněna. (Dokončení.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 4. listopadu druhou schůzi po valné hromadě za předsednictví Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Místnosti sazárny nedostačují, i přibere se pro druhou sazárnu protější byt. Družstvo přijde tím ročně o 600 K činže, ale není pomoci, sazárna rozšířena býti musí. — K slavnostnímu otevření nových spolkových místností v býv. Strahovském pivovaře na Hradčanech zašle výbor písemné blahopřání. — Výbor oceňuje veliký úspěch pro katolickou věc, který nastal šířením »sv. Vojtěcha« v massách do všech kruhů lidu, vděčně uznává zásluhu o to vsdp. opata kláštera Emauzského v Praze Albána Schachlaitera s ostatními bratřími. Jelikož podnik ten se vydařil a zdárně působí, pokládá výbor Vlasti za svoji povinnost vzdáti díky za to jeho zakladateli. — Dp. Ant. Solfronkovi, faráři

v Přimdě, uctivě děkujeme, že od nás v hojné míře farní tiskopisy objednává a mezi německým klérem šíří. Výbor děkuje všem, kdož k oslavě stříbrného jubilea Vlasti přispěli. — Mimo to vyřízeny byly různé záležitosti vnitřního rázu, jež se veřejnosti nesdělují. — Děkují: a) za blahopřání: J. M. P. Meth. Zavoral, opat; Msgr. Jos. Bernat, inful. probošt; Msgr. Bedř. Kamaryt, č. kanovník v Deštné; Mater M. Alfonsa, představená řádu sv. Voršily. b) za soustrastný přípis: Konvent řádu Minoritů v Praze; c) za dar 200 K: Dr. Ant. Stojan, předseda Jednoty sv. Methoděje ve Vídni; d) za darované knihy: Alex. Titl, kaplan v Hořelici; Jos. Kuděj, far. v Hošticích Šumavských, a Al. Kusala, far. na Dolní Bečvě; e) za udělené jub. čestné členství děkují p. t.: Msgr. Jos. Bernat, Dr. Al. Frýdek, Jan Halouzka, Msgr. Bedř. Kamaryt, Lamb. Ludvík a Ign. Zháněl. — Sluší ještě podotknouti, že na počátku schůze povstali přítomní výboři, a red. Tom. Škrdle přal I. místopředsedovi K. Ulrichovi k dnešnímu svátku, připomínaje, že oni sami dva z celého výboru pracují pro družstvo od počátku. Oslovený dojat přál družstvu i na budoucí léta všeho zdaru.

LITERATURA.

NĚMECKA.

Stadt Gottes. Illustrovaný měsíčník pro katolický lid. Ročník 32. V Rakousku lze objednati za předplatné 4 K v misionářském domě Svatý Gabriel v Mödlingu u Vídně. Jest věru škoda, že tento bohatě illustrovaný měsíčník »Stadt Gottes« tak málo jest u nás mezi katolíky znám. Z belletristických prací, básní, vědeckých pojednání, pečlivě upravovaných měsíčních přehledů (zajímavo jest, že všímají si vnitřních, náboženských i národnostních bojů a třenic v Čechách) a z mnoha set vyobrazení je viděti, že časopis stojí na výši své doby. Belletrie je hojně zastoupena; obsáhlejší práce jsou »Wohin«, »Märzveilchens Opfer«, »der Schwammkönig« a »Sein Lebenszweck«. Zvláštní rubrika vyhrazena jest pro dámský svět, kdež zařazeny jsou i předlohy k vyšívání kostelních rouch. Je zde i »dětský koutek«, kdež jsou uveřejněny menší, ale dojemné povídky »Nur ein Straszkind«, »Einen fröhlichen Geber hat Gott lieb«, »Das Opfer iürs Christkindlein«. — Pořadatelé všímají si i nejnovějších vynálezů z oboru vzduchoplavby a provázejí je připadnými vyobrazeními. Přílohou k »Stadt Gotttes« je »Steyler Missionhote«, pojednávající o činnosti missionářů v zámořských krajinách.

Václ. K. Peer.

Dr. Heinrich Vollmar, Seelsorgliche Vorbereitung junger Männer auf den Soldatenstand. (Dr. Jindřich Vollmar, Kterak má duchovní správce připraviti mladé muže na stav vojenský?) Paderborn. Nakladatel Ferdinand Schöningh. 1909. Malá 8a. Str. 47. Cena 30 Pf. (36 hal.) — Polní probošt německé říšské armády a titulární biskup z Pergama Dr. Jindřich Vollmar vydal již několik spisů a pojednání odnášejících se k vojenské duchovní správě. Také nově založený bohovědný časopis »Bohoslovi a věda« (»Theologie und Glaube«) přinesl z dovedného jeho péra zajímavé pojednání, které poněkud rozšířeno vyšlo nyní právě ve zvláštním otisku. Knížečka ta, rozsahem neveliká, je velice obsažná. Projednává se tu otázka pro duchovní správu na výsost důležitá: kterak totiž duchovní správce má připraviti mladé muže nastupující na vojnu, aby čas tam ztrávený nebyl na škodu, nýbrž na prospěch jejich nesmrtelné duše a jejich veškerému karakteru. Spisovatel nepodává pouhé theorie, nýbrž dává hned praktický návod pro duchovního správce. Spisek je rozdělen na pět kapitolek, z nichž každá obsahuje promluvu kněze k mladíkům. Nápisy jejich jsou: vstup do kasárny (a odchod z domu otcovského); má se vojín také modliti?; o vojenské přísaze; nebezpečí nečistoty; řeč při rozloučení. — Důležitost přípravy mladíků na stav vojenský uznává každý. Také osvědčený »Rádce duchovní« přinesl z oboru toho ve svém 11. čísle roč. XVI. (1909) na str. 753. zajímavé pojednání a upozornil duchovní správce na tento obor působnosti. Proto doporučuje se nahoře jmenovaná laciná a praktická knížečka všem duchovním správcům a kněžím co nejvřeleji.

Dr. Rudolf Zháněl.

Hansjakob Heinrich: aus dem Leben eines Vielgeliebten. Nakladatel Adolf Bonz ve Stuttgartě. 1909. Stran 152, cena vázaného výtisku 2 K 40 h. — Hansjakob je nyní nejoblíbenějším katolickým spisovatelem německým, který má mnoho čtenářů i mezi obecným lidem. Tento spisek vyšel hned v prvém vydání ve čtyřech tisících výtisků. Ač čítá letos sedmdesát dvě leta, ač v posledně vydaném spisu se již rozloučil se svými přečetnými čtenáři, sděliv, že pro velikou nervositu nic více nenapíše, přece opět sáhl k péru a vydal v letošním (1909) květnu nový spis pod názvem »aus dem Leben eines Vielgeliebten«, druhý název zní: »noční rozprávky«. Idea spisku jest jako vždy u Hansjakoba originelní: vypadl mu zub, jichž má beztoho málo; protože k vůli kázáním potřeboval umělý chrup, šel k lékaři a dal si vsaditi umělé zuby. Lékař roztavil před jeho očima zlatou dvacetimarku, upravil ji v drát, pomocí něhož upevnil nový chrup. Tímto zlatým penízem se rozumí ten »vielgeliebten« »velice oblíbený«; Hansjakob pro nervositu nespí často celé noci a tu mu vyprávěl zlatý drát, v jeho ústech upevněný, své životní osudy.

Dle eskymáckého přísloví »má každá věc svou duši«, tedy i zlatá dvacetimarka. Byla jako zlato v Rýnu; když ho vylovili, stal se francouzským zlatým penízem, po válce roku 1870 přišel jako válečná náhrada do Německa, kdež ho přelili ve dvacetimarku. Zlato mluví a vysvětluje svůj životní názor. »Zlato a peníze jsou duší a předmětem všech lidských skutků. Zlato jest a zůstane králem všech kovů, miláčkem lidí i bohů na tomto i na onom světě. Již starý církevní učitel píše: zlato je klíč, kterým otvírá ďábel bránu pekelnou. Tomáš Morus však praví: „pro lidstvo přijde zlatý věk, až bude zlato tolik bezcenné, že se budou z něho robiti okovy i hračky pro děti. Spisovatel odpovídá zlatu a hájí se. Mluví o mnohých časových otázkách, na příklad o modernismu v církvi, o ženské otázce a jiných zajímavých věcech. Velmi případný úsudek pronesl o Schellovi: »Schell vynalezl velkolepou myšlenku a snažil se uvésti ji v život; napsal knihu: katolicism jako princip pokroku. Jest pochopitelno, že se mýlil a postavil zásady odvážné a nemožné. Neboť mýliti se je lidské a byl pak Schell více filosofem nežli theologem a filosofovi se musí ledacos odpustiti. Ale pro jednu jedinou myšlenku mohli mu odpustiti všechny jeho dogmatické omyly; v době, v níž se všude prohlašuje a posuzuje katolicism jako princip zpátečnictví (Rückschritt und Rückständigkeit), prohlásiti katolicism za princip pokroku, byla myšlenka, byl skutek, který měli uznati všichni katolíci.« Svému dřívějšímu názoru o ženách, které nazývá Hansjakob »Wilsbilder«, zůstal i v tomto spisku věren a zle šlehá satirou emancipované a vzdělané dámy, povídá jim mnohou pernou pravdu. »Ženy, které nic nevědí o přepychu a vzdělání, jsou mnohem způsobnější pro svoje vlastní určení jako matky a pro vedení domácnosti. Celou lidskou společnost i jednotlivé rodiny lze posouditi dle toho, jaké jsou ženy. Čím jsou ženy výstřednější, tím výstřednější je celá doba i druzí lidé; čím zpustlejší je rodina, tím více emancipovaná a novomodní je tak zvaná domácí dáma. Ženy, které jezdí na kole, běhají na lyžích, sáňkují, sedí v hospodách, studují filosofii a dějiny, navštěvují spolky a přednášky o »právech žen«, jsou skoro vždy nejšpatnější hospodyně a nestojí za fajfku tabáku.«

Všechny spisy Hansjakokovy zasluhují nejširšího rozšíření, referent čítá je ku svým největším miláčkům, jejich četba jest pravou ambrosií a nektarem v životě lidském, naplněném tolika hořkostmi. Hansjakob sympatisuje jako spravedlivý Němec s Čechy a jak ve svých dřívějších spisech vyznává, největší úctu k národu českému vzbudila v něm četba dějin Palackého.

Ignát Zháněl.

Die Beicht, mein Trost. Ein Belehrungs- und Erbauungsbuch für Hoch und Nieder von Dr. Jos. Walter, Stiftspropst in Innichen. Zweite durchgesehene und verbesserte Auflage. Brixen 1909. Verlag der Pressvereines-Buchhandlung. Cena v plátně váz. výtisku 1 K 50 h. — Málo jest institucí církve katolické, které by nevěrou našich dnů tolik byly napadány jako instituce zpovědi. Nepřátelé prohlašují zpověď netoliko za pouhý vynález kněží, nýbrž i za potupu a snížení člověka. Ký div, že počet těch, kdož zpečují se svátost tuto přijímati, roste den ode dne více. Z té příčiny třeba také lid častěji poučovati o božském ustanovení zpovědi a svátosti pokání vůbec a dávati mu do rukou spisy, které instituci tuto zdařile obhajují a na její vznešenost a blahodárné účinky poukazují. Důkladné poučení je tu nejlepší zbraní.

Spisem takovým je i svrchu uvedený spis Dra Waltera. Ve třech částech podává čtenáři důkladné, jasné a přesvědčivé poučení o pokání, zpovědi a svatém přijímání. Již v předmluvě ukazuje na příkladě štěstí člověka, který se upřímnou

sv. zpovědí zhostil břemene po leta svědomí jeho tíživšího. Vlastní obsah spisu tvoří přesvědčivé, klidně plynoucí, množstvím případných příkladů ze života doložené výklady o neštěstí těžkého hříchu, o ceně božského milosrdenství a milosti odpuštění hříchu, jichž se dle ustanovení Kristova člověk jen dobrou, upřímnou zpovědí účasten státi může. Spisovatel, pravý mistr v náboženském poučení a povzbuzení, vysvětluje po té všechny požadavky dobré zpovědi, rozptyluje všechny obavy duší úzkostlivých, ukazuje, jak neodůvodněnou je bázeň tak mnohých před zpovědí, líčí pokoj a blaženost, kterých se člověku po dobré zpovědi dostává. V části poslední pojednává krátce o sv. přijímání jako bohaté náhradě za námahy zpovědi.

Jsou tu ovšem staré pravdy, které se tu čtenáři podávají, nepostrádají však přece vnady novoty. Nový je způsob, jakým autor pravdy tyto zpracoval a podal, jak se v jeho hluboce zbožném duchu zrcadlily; nové je v knize množství dobře volených srovnání a příkladů, jakož i opětovaný zřetel na spisovatele a události nejnovější doby. Psána ušlechtilou, v pravdě populární řečí, ukazuje i tato knížka na každé stránce muže zkušenosti a theologické důkladnosti. S radostí a mnohonásobným užitkem pročte ji čtenář, upevněn v přesvědčení, že zpověď jest skutečně nevyčerpatelným pramenem útěchy a požehnání v církvi katolické. Kéž by výborná kniha tato pilně byla čtena a mnohé opět přivedla k pramenu útěchy a pokoje!

Dr. Jos. Samsour.

Volksbücherei. (Dokonč.) Svazek 64. »Chinesische Charakterzüge.« Von V. Meischke-Smith. Deutsche Übersetzung von E. Mayer. — Z dílka toho se čtenáři o Číňanech toto sděluje: Číňané zdají se býti mili a upřímní, avšak ve skutečnosti nikdy neřeknou pravdu a při dlouhém rozprávění vždy mají tajné myšlenky a záměry. Chování jejich je přívětivé, ale podle našich pojmů mnohdy nezpůsobné, zvědavost veliká. V jednání jeví chytráctví, lest a úskok i při práci a při hře; jsou milovníky her hazardních. Jinak jsou při práci vytrvalí, jsou zvláště výteční pěstitelé zeleniny, snadno se učí a chápají, jsou však nevynalézaví a nepodnikaví, jen jiné dovedně napodobujíce. Jako při všem jeví trpělivost a pohodlí nade vše milují, tak zase neradi si zadají, jsou hrdí, ctižádostiví a novotám těžce přístupní. Velmi lpí na všem, co od předků zdědili a proto hlavně nesnadno ku křesťanství se obracejí a vůbec ve vzdělanosti nikterak nepokračují. Svou vlast považují za nejmocnější říši a cizincem pohrdají. Jsou velmi pověrčiví, o všem s věštci se radí a mívají spiritistická sezení. Ač jsou ukrutní, nevinné často odsuzujíce a na sta dívek ročně topíce, přece milují květiny, ptáky a dítky, zvláště dítky Evropanů. Číňan zvíře bez potřeby nezabije, za to však krádež a utiskování vzájemné i od nejvyšších úřadů dolů jsou všeobecny, i loupežnictví kvete. Obydlí čínská jsou velmi nepraktická a nedostatečná, což platí i o nářadí. Šatů oblékají více či méně podle teploty roční, v zimě v několikanásobných šatech i spávají; čistoty milovní jsou jen na venek. Mléka nepožívají, majíce je za nečisté, avšak mladí psi jsou jim pochoutkou. Cop je jejich největší okrasou, jímž se zdobí od r. 1644. Číňan vděčnosti nezná; chtěje se nepříteli nejvíce pomstit, spáchá před jeho obydlím samovraždu. Dále nás seznamuje spisek ještě s náboženstvím v Číně, se státním zřízením a hospodářstvím, s úřady, se životem rodinným a také pojednává o vojenství, o vědách a umění, ve kterých však Číňané, ač je velmi pěstují, nižádné pokroky nečiní. — Svazek 65. »Baskische Volkserzählungen« von Antonio de Trueba. Aus dem Spanischen. V letech 1852 do 1889 byl nejoblíbenějším básníkem a novelistou ve Španělsku Antonio de Trueba. Jsa mužem zdravých zásad mravních a pevného přesvědčení náboženského, četné své práce, básně, povídky a dějepisné romány, na tom podkladě zpracoval, a to s výsledkem skvělým. Spisy jeho všude byly pilně čteny a také do jiných jazyků překládány. Látku brał ze života svých krajanů, hlavně stinných stránek se dotýkaje, nebo pověsti a legendy vhodně upravil ku poučení a vzdělání. Uvedený svazek přinesl jen ukázku z jeho lidových povídek; ve třech dílech jest podáno 20 obrázků, které se vyznamenávají jednoduchostí vypravování, přesným líčením života venkovského a čtenáře dobře baví. — Sbírka »Volksbücherei« zasluhuje veškerého uznání.

Josef Herzig.

Der neue Hauslehrer und andere Novellen. Von Christiane Gräfin Thun-Salm. Wien und Leipzig 1909. Kaiserl. u. königl. Hof-Buchdruckerei und Hof-Verlags-Buchhandlung Carl Fromme. — Kdo četl některou práci paní hrab. Thun-Salmové, na př. „Das Museum“ ve sbírce pohádek a povídek nadepsané „Was die Groszmutter erzählte« (vyšlo ve Vídni r. 1894, v komisi u Gerold-a & Comp., Stephansplatz), sáhne zajisté rád i po této její nové knize (246 str.), jež obsa-

huje osm prací, které bychom spíše nazvali obrázky než novelami — jsou to: „Der neue Hauslehrer", „Nach zwölf Jahren", „Ex'lenz Graf Moor", „Der alte Diplomat", „Das Revier", „Die Ferienreise", „Zwei Gulden und eine Senne" a konečně „Der Gugelhupf Sr. Durchlaucht". Ač všecky tyto obrázky jsou pěkné, přece nejvíce se asi líbiti budou čtenářům první, třetí a poslední, ač právě těmito, kdyby je četlo panské služebnictvo, mohlo by se cítiti tu a tam nemile dotčeno, jmenovitě služebnictvo české v práci poslední svými zástupci, kteří se titulují „Herr von Wondrak", „Herr von Šefčík" atd. Ale což kdyby tak některý z těch podřízených duchů napsal někdy obrázky z ovzduší svého panstva! To by bylo asi ještě zajímavější — ovšem pro služební personál, neboť panstvo takových věcí by jistě asi nečetlo, jako sotva čísti budou knihu tuto panští služebníci, a to zvláště čeští . . . Jinak práci tuto můžeme doporučiti. Jos. Fabian.

ČESKÁ.

Jiskry Eucharistické. 365 perutých slov o Nejsv. Svátosti oltářní. Kněžím i lidu věřícímu nasbíral ve spisech sv. Otců a duchovních spisovatelů František Skalík, kněz arcidiecése Olomucké. Druhé nezměněné vydání. 1910. Nákladem R. Prombergra, knihkupectví v Olomouci. Cena K 1·20. — Na titulním listě této knížečky označen jest krátce její obsah. Co nejkrásnějšího kde spisovatel o Nejsvět. Svátosti oltářní našel, snesl ve svém spisku. Ku příslušným slovům Písma sv. připojil tu výroky sv. Otců, tu krásné sentence ze spisů zbožných ctitelů Nejsv. Svátosti; spisku předeslal vhodnou promluvu o účelu jeho a na konec přidal vhodné modlitby ku sv. přijímání. Časovým lze nazvati spisek proto, poněvadž v době přítomné úcta k Nejsv. Svátosti oltářní utěšeně se vzmáhá, pořádají se eucharistické sjezdy a zřizují spolky ku klanění se Nejsv. Svátosti oltářní, tohoto nejvzácnějšího pokladu věřících. Taktéž jest dobrou pomůckou laikům i kněžím k duchovnímu čtení, kazatelům ku promluvám o Nejsv. Svátosti a vůbec ku přípravě na svaté přijímání. Kéž přispějí Jiskry Eucharistické ku rozšíření a zvelebení úcty k Nejsvětější Svátosti oltářní! Vřele doporučujeme.

Josef Herzig.

Homiletické listy. Vydává Filip Heusler. Ročník III. 1909. — Již častěji bylo ve »Vlasti« od různých pánů referentů upozorněno na tuto výtečnou homiletickou pomůcku. Filip Heusler, biskupský (brněnský) auditor a farář na odpočinku, je znám jako hledaný homiletický spisovatel nejen zde v našich vlastech, ale i za oceánem, v Americe. Jsou mi známy případy, že mnozí páni překládají si jeho kázání do němčiny, aby jich mohli pro své posluchače použíti. Přečetnými soukromými dopisy sdělili páni spolubratří panu autorovi díky za služby, jež jim skýtá svými kázáními a zároveň vyslovovali snažnou prosbu, aby i dále v této činnosti vytrval.

Heusler vydal doposud deset samostatných ročníků svých kázání, kteréž vyšly v letech 1894 až 1906. Když pak, donucen byv churavostí, vzdal se místa farářského a šel do výslužby, do Nového Města — kraj Jihlavský na Moravě — počal roku 1907 vydávati časopis pod názvem »Homiletické listy«. Je bezpochyby ojedinělým případem ve všech světových literaturách, že vydavatel sám vyplnil jej výlučně svými pracemi. — Několik málo kázání od jiných pánů nepadá na váhu a pak byl též pan vydavatel požádán z různých stran, aby jich více neuveřejňoval a podával jen své práce, neboť kázání jiných byla, ač vhodná, přece jen jiného, rozdílného zpracování a slohu než jeho.

Nezmiňujeme se úmyslně pranic o výbornosti, vhodnosti, časovosti kázání Heuslerových, neboť jejich přednosti jsou všeobecně uznány. Ale vyslovujeme hluboké politování, jež s námi sdíleti budou četní literární přátelé Heuslerovi, že pro churavost, jež ho nyní neočekávaně stihla, jest nucen prozatím po ukončení třetího — 1909 — ročníku další vydávání svého homiletického listu zastaviti. Jest známo, že vydal Heusler všechna svá kázání svým vlastním nákladem, že jsou úplně rozebrána a že velmi těžko lze jich koupiti u antikvářů. Dej Bůh, aby se churavost zlepšila a tolik pilný i činný Heusler mohl, jak slibuje, po roce ve své zdárné, nám — jeho přátelům — tak prospěšné práci pokračovati.

Ignát Zhánělˇ.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Nová hra »Revoluční svatba«, kterouž napsal Sophus Michaelis, má velice prostý děj, avšak hlubší a opravdovější podklad. Ve hře této vše neduživé mizí, zbabělost prchá, ale krásno zůstává obrodem života. Osoby ve hře jednající jsou dovedně kresleny a mají životnost. Jen povaha vyššího republikánského důstojníka nezdá se nám nijak býti sympatickou. Zachraňuje snoubence Aloiney proto, že nevěsta

mu nabídla soulož o svatební noci. Hráno bylo znamenitě, zvláště p. Želenský a pí. Dostalová tlumočili své úlohy v rázu hry.

Z předměstských divadel. Operettou Fr. Lehára »Muž tří žen«, komponovanou na slova Jul. Baura, rozmnožena opětně řada her s pointou nevěry manželské. A Městské divadlo Král. Vinohradů snad tentokráte nemělo nic lepšího po ruce a když není »sólokapr«, musí býti aspoň jen »kapr«. Maršálek cestovní kanceláře Hanuš Zipser má kromě své legitimní manželky ještě dvě vedlejší. Když zklamané ženy tento podvod objeví, podniknou honbu na tohoto ošemetníka. Vtip ve hře kulhá a frivolita často vybočuje z mezí. Nebýti melodické hudby Lehárovy, děj by brzy vykonal svou povinnost: zpáteční cestu do divadelního archivu.

V areně na Smichově po dlouhých přípravách objevily se na scéně Kálmánovy »Podzimní manévry« (operetta na slova K. z Bakonyi). Operetta tato, čerpaná z ovzduší důstojnického a vojenského života, na první pohled připomíná rázného libretistu Maďara i komponistu Emericha Kálmána. Výborně zkarikaturovány jsou vědomosti našeho vyššího důstojnictva a vržen i stín v jejich život. Zejména figurka žida reservního důstojníka jest kabinetním kouskem karikatury. Přes to i nescházi operettě milostného románku, v němž obráží se prudkost, avšak opětně zchladnutí maďarské krve. Některé scény v této operettě jsou plny žáru. Hra má úspěch, o čemž svědčí stále vyprodané domy. *Otakar Jakoubek.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Pro nastávající měsíc listopad doporučí se velmi chvalená kniha, kterou Dr. Karel Lev Řehák sepsal a P. Promberger v Olomúci vydal, pod názvem »Kam nechceš?« Táž obsahuje v díle prvém na každý den měsíce listopadu část církevního učení o očistci, pak vypravuje z dějin o zjeveních zemřelých a končí přiměřeným rozjímáním (o růženci a křižové cestě) a modlitbou.

Díl druhý obsahuje veškeré církevní pobožnosti za zemřelé, jak je má ritual, missal i brevíř, a to v originálu latinském i překladu českém a končí oblíbenými písněmi českými za zemřelé. Celé dílo jest zároveň agitačním spisem pro konání pobožností duščkových pro celý listopad, jak v četných jiných zemích již se děje, ku velikému prospěchu netoliko milých zemřelých, ale i jich přátel ještě na zemi živých.

Katolickým řečníkům na schůzích k rychlému se orientování velmi dobře posloužiti může »Album katolíka«, jež sestavil Dr. Karel L. Řehák a jež vyšlo v knihtiskárně Cyrillomethodějské. Celé dílo obsahovati bude 276 odpovědí, abecedně seřaděných, na nejčastější útoky proti Církvi katolické činěné. Právě vyšlý díl prvý obsahuje 83 pojednání. Kéž bychom se této včasné a užitečné pomůcky pro katolické řečníky brzo dočekali v celosti! Cena dílu prvého jest 1 kor. 50 hal.

The Life and Times of Master John Hus. By The comt Lützow, Hon. D. Litt., Oxon etc. London: J. M. Deut & Co. New York: E. P. Dutton & Co. — Dílo toto je, dle slov samého autora, obrana Husova, psaná horlivým jeho obdivovatelem. Účelem spisu jest ukázati, jaký byl vlastenec a křesťan, jehož snahou bylo »pozvednouti církev Římskou z onoho úpadku, v němž se octla.« Že církev opravy potřebovala, připouštíme všichni. A že oprávce církev vítala, dokazují dějiny svatých: Dunstana, Anselma, Filipa Nerejského, Ignáce, Karla Boromejského, Vincence z Pauly a jiných, kteří všichni v zájmu dobré věci pracovali a nikoli bez výsledku. Že na jejich počtě nemají podílu Wicklif, Hus, Savonarola a Luther, toho vinu nenese faktum, že byli oprávci (reformátory), nýbrž jejich domýšlivost, v které domnívali se býti soudci církve a nikoliv jejími služebníky a tak zabředli do mnohých bludů.

Právem počítá církev katolická Husa mezi heretiky. Uvedl do Čech oboje bludy Wicklifovy: jak ty oproti víře, tak i ony (podvratné) podvracující povahu každé společnosti duchovní i světské. Toho autor nepopírá, když na př. vykládá svým čtenářům, kterak Hus učil s Wicklifem, že ten, kdo jest ve stavu hříchu, přestává býti pravým papežem, prelátem nebo králem, poznamenává, že názor takový byl na tehdejší doby a místo neprozřetelný a dle světského rozumu ne moudrý. Jen slepý přívrženec mohl by hlasatele takového (proti) nezákonného náhledu velebiti jako zbožného křesťana a pravého vlastence

Otázka ochranného listu císaře Sigmunda jest ovšem rozřešena proti koncilu kostnickému, více než jednou tvrdí autor, že Sigmund zaručil Husovi ochranu

i proti samému koncilu; důkazu však nepodává žádného, aniž cituje text dokumentu, který celou tu husitskou rozepři úplně by znemožnil. Takový list ochranný, jak si jej představují Husité, byl by hotovou nemožností, což by musil doznati i Hus sám, v jeho případě měl zajisté koncil pravomoc větší než císař. Sigmund tedy i kdyby byl chtěl, nemohl svojí mocí brániti haeretika, kterýž svoje bludy odvolati tvrdošijně se zpečoval. To jasnými slovy uvádí koncil sám (Mansi vol XXVII. p. 791.).

Autorův zvyk vykládati slova a skutky Husovy ve světle co nejpříznivějším a protivníků jeho v nejhorším, brání nám přijmouti dílo to co příspěvek k vážné historii. Kniha je tištěna úhledně, až na několik mechanických chyb a obohacena zajímavými illustracemi.

Je to anachronism anebo zúmyslná lež? — Realistická »Beseda Času« přinesla v letošním ročníku str. 315.—317. článek »Jesuité a český jazyk«, v němž se odvolává na knihu Ant. Rejzka T. J.: Bohuslav Balbín v Praze 1908 str. 429.—436., kde se pojednává, zdali stížnost na útisk jazyka českého od řádu jesuitského byla oprávněna čili nic. Kdo má knihu Dědictvím Svatoprokopským vydanou B. Balbín, může se ve výkladu str. 400. až 409. dočísti, jak se věc měla. Anachronismu vinen jest, kdo měří poměry XVIII. věku pravítkem století XX., které věky takořka diametralně stojí proti sobě směrem svým: proto nerozum toliko může oba věky jedním názorem měřiti »v duchu nynějšího názoru«. F. Sl. v Besedě Masarykově ukázal svou prací, že historie není jeho odborem. — Ani logika není jeho silnou stránkou duchovou. Jesuité české provincie měli kolleje a domy své nejen v zemích koruny Svatováclavské, nýbrž i v zemích německých za hranicemi a v zemích koruny Svatováclavské v krajích českých i německých: proto se jim přizpůsobovati byla jejich povinnost. Školy byly tehdy latinské napořád všude: jak tudíž zavinili Jesuité úpadek češtiny ve školách, když řečí vyučovací ani nebyla? Sám Dr. Flajšhans chválí »spisy na př. jesuity Václava Šturma, že vynikají lepší formou a vyšším stanoviskem nad spisy strany protivné.« (Písemnictví české str. 395.) I učený P. Ant. Koniáš píše pěknou češtinou. — Čeština vůbec zanikala více a více souměrně, čím více a více nabývala vrchu strana Jesuitům nepřátelská v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, až řád byl zrušen a němčina se uhostila na místě latiny ve školách i v úřadech a j. — Že zrušení řádu Tov. Ježišova bylo prospěšno národu českému, může říci toliko, kdo chválí revoluci ve státu a v církvi. Ani Ferd. Menčík by nyní asi nenapsal, co tehdy napsal v Ruchu a Dru Vlčkovi, protestantu, se vůbec nedivíme, že tak psal. Sám realistický F. Sl. praví v »Besedě Času«, že Vlčkův výrok není pravdou. Ale Rejzek prý »špatně cituje Dr. Vlčka«: nuže, bylo by zajímavé, kdyby Fr. Sl. také to byl dokázal. Snad to není podobné, jako prof. Hanuš zkomolil ve své kritice na B. Balbína slovo »všelijaké« na »všeliké«? — Pravda jest, že Jesuité tehdejší byli více méně vládní, dokud totiž vládu ovládaly zásady křesťanské: ale jakmile se vtrousily do ní zásady svobodomyslné a protikřesťanské a zednáři nabývali vlivu, přestala přízeň vlády oproti Jesuitům, tak že jim bylo mnohé boje s ní podstoupiti, až se stali nemožnými. — Historické poslání řádu Tov. Ježiš. se uznává všady za prospěšné vlastem československým, toliko odštěpencům od katolické víry je řád protivný. — Náš Bohuslav Balbín že umlčen nebyl ani od řádu, dokazuje jeho ohromná korespondence s učenci téměř po celé Evropě, dokazují to jeho spisy a jejich obsah. Že vedl boj, boj tuhý, zejména za tehdejších časů, téměř osamělý, slouží mu jen k velké cti. — Mnoho by se dalo odvětiti na stížnosti, které »Beseda Času« přinesla: než vědouce, že svět i dále bude opisovati, co již stokrát vyvráceno bylo, končíme. — S nevraživostí národnostní mezi členy řádu má-li se to jako s nařízením z roku 1858 daným brněnskému noviciatu, kdy Jesuitů vůbec v Brně nebylo, pak pohořel obviněním tímto spisovatel sám. Doporučil bych mu, aby si přečetl úsudek Dra Václ. Řezníčka o Bohuslavu Balbínovi v »Týdnu« č. 11. aneb Odvetu na prof. Hanuše uveřejněnou ve Sborníku historického kroužku str. 111. a násled.

Paběrky z novin a veřejného života.

Kalendáře: „Sv. Vojtěch“ a „Štítný“ právě vyšly. Prodávají se po 1 K, malý Sv. Vojtěch za 60 h. Tucet velkých jen za 8 K, tucet malých za 4 K 80 h, při hotovém placení dává se třináctý zdarma. — V tucet kalendářů možno nám zařaditi bez zvýšení ceny také kalendáře p. Kotrbovy a Vimperské, ale tak,

aby našich bylo nejméně polovice. — Členové Jednoty českého katol. učitelstva mají „Štítný“ za 50 h, poštou za 70 h. Pražské a okolní organisace, které si vyzvednou tyto kalendáře osobně, mají je rovněž za polovici. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze II. čp. 570.

Sv. Otec Pius X. Sv. Otec nedávno zavítal do nové místnosti slavné tiskárny vatikánské, která byla přenesena na jiné příhodnější místo. — Sv. Otec věnoval na benátskou kampanilu krásné zvony na památku svého patriarchátu. Náklad na kampanilu již dnes se páčí na 2 mill. kor. Výška má býti 325 stop, přes polovičku jest hotovo. Dokončena má býti r. 1911. — Biblický ústav připravil již vše ku začátku školního roku. Sv. Stolice zakoupila palác Prazza della Pigna, aby v něm byly umístěny vikariát, sacra Rota a bibl. ústav. Než bude adaptace hotova, bude biblické studium v koleji Lva XIII. Celý ústav biblický bude svěřen Tovaryšstvu Ježíšovu, které bude všechny profesory dodávati. Má býti celkem profesorů 11 nebo 12. Profesoři gregoriánské university budou tvořiti část sboru nového ústavu.

Sv. Otec Pius X. Čím se zaměstnává Pius X. po celý den. — Pod tímto titulem čteme v »Reichspostu«: »Od mládí zvykl si papež časně vstávati; v létě vstává o 4. hodině, v zimě o hodinu později. Ve dvaceti minutách jest oblečen bez cizí pomoci. Jednoduchý pokoj, podobný tomu, který míval jako Josef Sarto v Trevisu, Mantui a Benátkách, má nyní jako papež Pius X.

Ve třetím poschodí má sv. Otec svoji ložnici. Naproti dvěma oknům stojí jednoduchá polní postel o čtyřech mosazných nohách; na pravo i na levo jsou malé noční stolky a na nich svíčka a elektrická lampa. Čtyři kožíšťové stolice, malý stůl, malá stolička pod nohy jsou veškerým nábytkem v obývací světnici náměstka Božího na zemi. Na stěně visí obraz Madonny s Božským Děťátkem na rukou a u dveří porculánová nádobka na svěcenou vodu.

O půl šesté opouští papež svou ložnici, pomodliv se zatím brevíř a učiniv obvyklé ranní rozjímání. V kapli, která pouze ložnicí domácího kaplana jest oddělena od ložnice papežovy, čte mši svatou, při které mu jeden z domácích kaplanů, buď Msgr. Breson nebo Msgr. Pescini assistuje. Potom je přítomen papež ještě druhé mši svaté, při které koná díkůčinění. Na to pak v jídelně vypije Pius X. kolík černé kávy s adjutantem di Camera, Albertem Sillo. Od svého mládí pije papež denně ráno pouze kolík černé kávy a několik sklenic vody.

Potom v zimě odebere se do knihovny, která je ve druhém patře. V létě pravidelně okolo sedmé hodiny prochází se v zahradě. Jde pěšky dlouhou alejí kol musea, na jehož konci čeká na něj kočár. Na této procházce, která pravidelně trvá hodinu, provází jej domácí kaplan.

Přesně v 9 hodin objeví se kardinál-sekretář Merry de Val v knihovně, by s papežem o všech nutných záležitostech porokoval. Na to následují audience praefektů a sekretářů rozmanitých kongregací a majordoma. Při těchto audiencích ukazuje papež svůj bystrozrak, neutuchající duševní svěžest a hluboké vědomosti. Potom jsou zvláštní audience vynikajících osobností. Pius X. je neobyčejně vlídný, přátelský a laskavý při rozmluvě s cizinci, takže leckdo by se mohl domnívati, že dotyčný musí býti s Jeho Svatostí dávno již dobře znám.

Krátce před obědem jsou ještě jedny audience, na které se zřejmou netrpělivostí čekají v trůnním sále nebo v síni »degli Arazzi« tisíce poutníků, účastníků procesí, členové duchovních i světských společností, studenti, ti, kteří jdou poprvé ku sv. přijímání, žáci a jiní na objevení náměstka Kristova. V létě a na podzim je v Římě mnoho cizinců a tu zvláště Američané chtějí spatřiti sv. Otce. Papež jde volně řadami poutníků a nechá si líbati prsten s ostatky. Zazní-li v tom okamžiku »Anděl Páně«, modlí se papež s poutníky tuto modlitbu.

Kolem jedné hodiny po poledni vrací se Pius X. do svých komnat, aby s oběma svými kaplany poobědval. Polévka se zeleninou, brambory nebo »Ricipisi« (zelený hrách), kousek masa s přikrmem, ovoce, čas od času kousek sýra — to je celý oběd papežského stolu. Často vypráví Jeho Svatost o příhodách ze svého života; dobře pamatuje si Pius X. jména lidí, míst, rok i datum měsíce, kdy se co stalo. U stolu sv. Otec rád si pohovoří. Přihodilo-li se papeži ráno něco nemilého, nebo uslyšel-li nějakou smutnou zvěst, dovede se tak opanovati, že nikdo z okolí nic na něm nepostřehne. Mnohdy nikdo neví, co ho tíží.

Po obědě dopřeje si sv. Otec šňupeček tabáku, jediný to luxus, který mu zbyl ze života v semináři. Kolem 2. hodiny odejde do svých komnat, kde chvíli odpočívá a pak odebere se do kaple na růženec.

Po čtvrté hodině navštíví papež po krátké procházce knihovnu ve třetím patře nebo některé museum. Potom odchází do soukromé biblioteky a tam pře-

čitá množství časopisů jemu předložených a důkladně si všímá podtrhovaných článků pro něho důležitých. Jsou překládány pro Jeho Svatost články z cizojazyčných novin, které mají důležitost pro církev. Pius X. býval vždy pilným čtenářem novin.

Od $^1/_2$6. — 9. h. papež pilně pracuje; sedí u psacího stolu a vyřizuje došlou korespondenci osobní: čte osobní dopisy a odpovídá na ně.

V devět hodin se večeří; obyčejně má Pius X. polévku, dvě neb tři vařená vajíčka a sklenici vína. Pak je hodinová rozmluva o denních záležitostech. Domací kaplani podají sv. Otci seznam římských chudých a oznámí, kolik návštěv k nim podnikli a podají návrh na rozdělení almužny na příští. Když však papež pozná, že jsou ještě jiní potřební lidé, zbaví se lehce předmětů i potřebných, prodá je a penězi obdaruje chudé.

Veliké oblibě u Pia X. těší se klasické hudební skladby. Když »municipale banda« na náměstí sv. Marka v Benátkách zahrála »Tannhäusera« nebo symfonii od Beethovena, naslouchal jistě patriarcha na balkoně. Na jeho přímluvu dostal se Perosi do světoznámé hudební školy dra Haberla a po letech stal se kapelníkem v chrámu sv. Marka.

O jedenácté hodině odchází papež do ložnice a po krátkém rozjímání uléhá.

V. K. Peer.

Nové vyslanectví u Vatikánu. V Římě se konají porady mezi sv. Stolicí a Spojenými státy severoamerickými, aby bylo zřízeno vyslanectví tohoto státu při sv. Stolici.

Polský hospic kněžský v Římě. Episkopát katolický obřadu latinského a arménského vyzývá se ke sbírkám na založení polského papežského hospice v Římě, který by byl výlučně věnován kněžstvu.

Provinciál Milosrdných bratří. Novým provinciálem rakousko-české provincie řádu Milosrdných bratří byl zvolen dosavadní převor ve Vídni P. Tim. Deutschel, jeho nástupcem dosavadní převor v Krakově P. Bernátek. —

President Taft v koleji Jesuitů. Kdežto celý svět dle povelu židovských listů Jesuity považuje za vyvrhel člověčenstva, předseda severoamerické republiky měl do sebe tolik odvahy, že jako protestant navštívil kolej Jesuitů v Milwaukue. Zde si Jesuiti založili teprve před rokem fakultu lékařskou a právnickou a dali jí jméno Marquettovy university. Vkročil do university dne 17. září a posluchači přivítali ho s nadšením. Na přivítací řeč rektora James Mac Halla S. J. odpověděl Taft následovně Jsem z toho velice potěšen, že událo se mi navštíviti ústav a rozhodně nemám pocit, že bych se byl dopustil něčeho neslušného, že zde dnes jsem. Dokud jsem býval na Filipinách, scházel jsem se s mnohými Jesuity a měl jsem dosti příležitosti, seznati je blíže a seznati to, co vykonali pro Filipiny. Co mi způsobilo velikou radost, bylo, že tuzemce vyučovali angličtině. Musím vám, velebný pane, ku jménu vaší university gratulovati. Vidívám často sochu P. Marquetta ve Washingtonu, tento dar dobrého lidu z Wisconsinu a chovám u velike úctě památku tohoto odkryvatele. (Poříčí Mississipi.) A jako P. Marquette byl vůdcem lidu, nechť tak i universita nesoucí jeho jméno jest vůdkyní našeho dorostu — Kdyby někdo u nás opovážil se takto promluviti se členem jesuitskeho řádu, jak by mu za to baby z ulice Marianské, Jungmannovy a Myslíkovy vyčinily!

Oslava 70. narozenin Msgra. K. M. Kmocha, ač byla projektována jako tichá domácí slavnost, vyzněla v nelíčený, srdečný projev oddanosti a lásky vůči staříčkému jubilárovi. Po mši sv., již celebroval sám vdp. jubilár, a při níž zpívali a přisluhovali pp. bohoslovci, odebrali se do vkusně vyzdobené slavnostní síně účastníci slavnosti. Z těch zvláště uvésti sluší náměstka vrchního ředitele p. dvor. radu dra E. Otta, členy vrchního ředitelství ústavu barona Spens-Boodena, prof. dra. Sedláčka, dra. Horníčka, dra. Hauschilda, vrchního účetního Pompe, stav. radu Elhenického, ryt. Brechlera z Proskovic a cís. radu p. Schröttra. Jubilanta oslovil nejprve pan dvorní rada Ott v delší řeči, v níž velebil s nevšední pietou jeho zásluhy o ústav a hluchoněmé vůbec. Pak přečetl zástupce městské rady pražské p. cís. rada Schrötter přípis starosty měst pražských, v němž oznamuje p. jubilantovi udělení měšťanského práva. Po té přednesl blahopřání senior učitelského sboru p. K. Malý, chovanci ústavu, a přečtena byla báseň, již k slavnosti věnoval jeden ctitel oslavenců, načež se p. jubilant všem srdečně poděkoval. Mezi účastníky byl jeden hlas, že to bylo krásné. — Tato domácí oslava nechť je p. jubilantovi, jenž zdráv a svěží vstupuje do 71. roku, zárukou, že nepracoval nadarmo, a že ta práce již zde po zásluze jest ceněna. Vdp. jubilanta došlo množství blahopřání.

Oslava šedesátých narozenin J. M. vsdp. velmistra ryt. ř. křižovníků s červ. hv. P. Frant. Marata v řádu křižovnickém v Praze. — Ve čtvrtek dne 21. října shromáždili se v místnostech generalátu rytířského řádu křižovníků v Praze zástupci kommend, děkanství a far a členové pražského konventu, aby přednesli blahopřání svému nejvyššímu představenému k šedesátiletým narozeninám.

Jménem členů řádových pronesl slavnostní řeč probošt Jan Würl. Jakožto nejstarší člen pražského konventu promluvil vdp. P. František Hoppe, kommandeur a farář u sv. Františka v Praze, jenž vzdal oslavenci nejsrdečnější díky za jeho starostlivost, obětavost a trpělivost. Po té odevzdán byl vsdp. jubilantovi zlatý náprsní kříž prelátský značné umělecké ceny, který byl zhotoven dle návrhu ředitele zlatnické školy p. Němce firmou V. Němce v Praze; kříž obsahuje ostatky sv. Prokopa s latinským jmenováním a krásný obraz Kristův, tepaný ve stříbře.

Jménem juniorátu křižovnického přednesl klerik pan J. Saip delší latinskou adresu gratulační.

Na to poděkoval Jeho Milost vsdp. velmistr hluboce dojat všechněm, kteří mu radostnou chvíli v památný proň den neočekávaně způsobili. — Jménem úřednictva řádového odevzdala osmičlenná deputace Jeho Milosti umělecké album s podobiznami lesního i hospodářského úřednictva. — V řádovém špitále ošetřovaní chudí přednesli Jeho Milosti blahopřání ústy špitalníka Brožíka. J. Milost všecky slovy potěšil a štědře podaroval.

Ačkoliv oslava J. Milosti vsdp. velmistra nebyla veřejnosti známa, došla jej přece během památného dne celá řada telegramů a blahopřejných přípisů.

Narozen 22. října 1839 v Počepicích u Sedlčan, složil vsdp. velmistr sliby řádové 4. října 1874, načež 18. července 1875 na kněžství vysvěcen, působil jako kaplan v Král. Chlumě a Karlovarech a jako sekretář řádový a novicmistr v Praze. Jsa od 20. listopadu 1902 gen.-velmistrem, požívá jako čestný konsistorní rada, člen panské sněmovny a sněmu král. českého, čestný občan mnoha osad atd., pro svou neličenou zbožnost, obětavost, neobyčejnou lidumilnost, všestrannou vzdělanost a co velice ceníme v pravdě křesťanskou skromnost svou v nejširších vrstvách veliké vážnosti. Nechť popřeje mu Bůh zdraví a zdar v pracích, by viděl splněny všechny šlechetné záměry své!

Reforma Minoritů. Řád sv. Františka za století rozvětvil se na 7 různých obdob. Lev XIII. čtyři větve sloučil pod jménem Minorité. Pius X. nyní tento název rozšířil na tak zv. konventualy a kapucíny, kteří se nyní nazývají „Minorité kapucínští«. Všecky tři řády: Minorité leoninské unie, Minorité konventualové a Minorité kapucíni mají společného generálního ministra. Tímto je generál Minoritů leoninské unie, který však neznamená jurisdikci také nad ostatními dvěma řády, jež mají vlastní generály. — Titul generálního ministra jest pouze čestný.

První všeobecný sněm katolické církve v Kanadě sešel se v září v Quebecu. Apoštolský delegát kanadský Msgr. Sbaretti předsedal sjezdu. Městské zastupitelstvo připravilo přišlým biskupům i kleru slavnostní banket, jehož se súčastnili i někteří členové vlády. Sv. Otec zaslal sněmu blahopřejný telegrafický projev, v němž přeje kanadským katolíkům obojího jazyka (Francouzům a Angličanům) hojně požehnání při poradách.

Výbor Paedagogického svazu konal v domě družstva Vlast dne 17. října t. r. VI. schůzi za předsednictví kanovníka a universitního profesora Dra Jana Sýkory. — Jednatel katecheta Jar. Slavíček četl protokol předešlé schůze. Body protokolu byly probírány a zkoumáno, zdaž byly provedeny. — Red. Tom. Škrdle děkoval vldp. předsedovi, že se súčastnil za Svaz stříbrného jubilea družstva Vlast a děkoval mu dále za krásnou řeč, kterou tam pan předseda pronesl. Zároveň zval přítomné k oslavě spisovatelky katolické, sl. Ludm. Grossmannové-Brodské, kterou konala Liter. sekce v domě družstva Vlast v neděli dne 24. října t. r. v 6 hodin večer. Za delegáta Svazu k této oslavě zvolen byl jednatel Jar. Slavíček. — Předseda věnoval posmrtnou vzpomínku † JUDr. Jul. Nejedlému a přítomní vzdali mu čest povstáním. Uvázalť se právě nedlouho před smrtí p. JUDr. Jul. Nejedlý sebrati a sestaviti zákony na obranu duchovenstva. Ale smrt jeho to překazila, i požádá Svaz jiného právníka, aby tuto užitečnou práci sestavil. — Další jednání Svazu vymyká se veřejnosti; ale rokováno bylo živě a probráno bylo několik vážných a důležitých otázek časových z oboru školství.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: J. M. vsdp. prelát Dr. Jan Sedlák, generální vikář arcidiecése Pražské 70 K; Msgr. Bedřich Kamaryt, č. kanovník v Deštné 60 K; Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze

50 K; firma Zrnkova v Praze 30 K; Msgr. Jos. Bernat, probošt na Mělníce 15 K; Šim. Bejvl, kníž. arcib. vikář ve Vinoři 12 K; po 10 K: pí. Marie Eberlová v Praze, Jan Vlk, ředitel Johannea v Praze a P. Ad. Wagner, em. děkan na Strahově; Ant. Láš, far. v Lomnici n. Pop. 6 K; po 5 K: P. Fr. Hoppe, komandeur v Praze a Václ. Pokorný, kaplan v Mladé Boleslavi; Ign. Švancara, em. far. v Lánech K 3·80; po 3 K: Msgr. Dr. Jos. Burian, prelát na Vyšehradě; Dr. Jos. Samsour, prof. boh. v Brně; Jos. Kratochvil, vrchní kontrolor král. hlav. města Prahy; Nejmenovaná učitelka z Moravy; menší částky: Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích; Jan Kukla, em. gymn. prof. v Českých Budějovicích; Dr. Antonín Brychta, kanovník v Hradci Králové, Antonín Keppert, em. farář v Tuchlovicích, a Jan Voborský, c. kr. místodržitelský oficiant v Dejvicích. — Činí úhrnem K 2092·09.

Ze spolku na zakl. katol. knihoven. — Přistoupili za členy: a) zakládajícího: Dr. Jos. Mrštík, arciděkan a bisk. vikář v Chrudimi; b) přispívajícího: Skupina venkovské omladiny v Moutnicích a Rozaříně. — Dary složili: 5 korun Vojt. hrabě Schoenborn; po 4 K: Nejmenovaný z Prahy a Ant. Hála, kaplan a Ferd. Ritter, děkan v Hosíně; 3 K: Jan Paclík, děkan v Kam. Újezdě: menší částky: Jos. Kubín, far. v Dlouhé Lhotě; Jos. Pivoňka, kaplan v Čechticích; Mat. Kvapil, far. ve Staré Vsi; Václ. Symon, katecheta v Lounech; P. Fr. Hoppe, komandeur v Praze, a Ant. Keppert, em. far. v Tuchlovicích.

Z Tiskové ligy. — Přispěli: 25 K duch. vikariatu Proseckého; 10 K P. Ant. Rejzek, superior T. J. na sv. Hostýně v Praze; menší částky: Fr. Vacek, em. děkan v Č. Budějovicích; Jan Podlaha, far. v Úněticích; Jiří V. Dlouhý, ředitel m. šk. v Dobrušce; Jos. Smath, kaplan v Říčanech; Václ. Šťastný, farář ve Velimi; Antonín Keppert, em. far. v Tuchlovicích a Al. Ličmann, far. v Popovicích. — Ze starších členů zapravili: Antonín Láš 15 (80 K) a vikariáty: Česko-Brodský 20 (86 K) a Jistebnický 9 (84·50).

První slet katolického Sokolstva v Americe zahájen byl dne 18. září v Chicagu a potrval do 22. září. Jest to první jeho vystoupení před veřejností. Základ ke katolickým tělocvičným jednotám položen byl v Omaze a rychle se šíří. V Chicagu uchystáno katolickým Sokolům skvělé, vroucí uvítání. — Ve staré i nové vlasti panuje v tomto směru čilý ruch.

Rozmach „Orla" na Moravě. Jak malomocným je vztek pokrokářstva proti »Orlu«, jak marnými všecky ty podlosti a hanebnosti páchané pokrokovým tiskem proti »Orlu«, toho nejlepším důkazem je, že počet křesťansko-sociálních tělocvičných odborů „Orel" dostoupil čísla 100 a počet členstva 5000. — Je to úspěch za několik měsíců práce velkolepý, plnící nejlepšími nadějemi do budoucnosti.

Katolický učitelský ústav v Bubenči u Prahy. Část stavby učitelského ústavu — asi třetina — se dostavuje. V dubnu přestěhují se tam 42 interní kandidáti ze svého provisorního bydliště. Část tato vystačí pouze na 2 léta a s opomenutím přípravky. A co pak? Nezbývá, než ve stavbě pokračovati, nebo přijímati nové kandidáty až teprve každý druhý rok. Tím by ovšem zvláště časový význam tohoto podniku více než na polovici klesl. Co a jak se stane, to rozhodne porozumění a obětavost katolického přesvědčivého lidu a vliv důst. duchovenstva naň, k nimžto se jedině obracíme s prosbou. Část, kterou stavíme, bude stát 250.000 K a na zaplacení toho nemáme dosud ničeho, neboť vše, co jsme sesbírali, užito k zaplacení staveniště. Celý onen obnos vázne, takže na započetí další nutné stavby nelze pomýšleti. Postavení katol. učitelského ústavu je v tomto ohledu velmi nepříznivé. Ovšem, přemohli jsme odpor náboženských nepřátel — ústav je již otevřen — avšak pokrok, rozkvět, veškeré zřízení — vše to by uvázlo a ustrnulo, bohužel, v primitivním svém stavu na škodu naléhavé časové potřeby a k převeliké radosti odpůrců náboženských. Tito v posledním čase nám na poučenou a povzbuzenou rozpřádají v našem katol. učit. ústavě živé debaty a to — in pleno — při svých slavnostních generálních shromážděních a svými generalissimy. Dosvědčuji nám tím, že toto společné naše dílo má význam vysoce důležitý a celonárodní — jinak by si ti bohové generálního štábu pro věc naši nelámali své oštěpy. Proč vyzrazujeme těžkosti své veřejnosti? Činíme tak, abychom předešli horšímu, osudnému nedorozumění: „Tím, že ústav otevřen, není dílo již provedeno, to je pouze základ, zbývá ještě jej zříditi." Prosíme proto co nejsnažněji o další trvalou a živou agitaci ve sbírání peněz u našich stejně smýšlejících příznivců. Na farních úřadech je k sbírce vše připraveno; dojděte si tam, obětaví katolíci a sbírejte, ale jen u našich stejně smýšlejících lidí

a zvláště při vhodných příležitostech. Přijměte i nejmenší dar. Pro zachránění národnosti školou s chvalnou neohrožeností a horlivostí činíme totéž pro zachránění náboženství ve škole — toť je sloup národnosti.

Katolíci ve Francii. Na belgickém katolickém sjezdu v Mechelnu pravil orleánský biskup: »V neděli chodívám do spolkového domu mezi své dělníky a pojím s nimi kousek masa, jehož nemohu si všedního dne dopřáti.« — Jak je vidět, počínají francouzští biskupové a klerus choditi mezi lid, což jest arci ještě slabým znamením lepšího obratu do budoucna. Avšak situace se přece lepší.

Náboženství v Unii. Sčítání věřících ve Spojených Státech jest dokončeno a z něho vysvítá, že 33 mill. lidí ve Spojených Státech hlásí se k nějakému vyznání. Z tohoto počtu 61·6 proc. protestantů a 16·7 proc. katolíků, což by činilo 11,111.000 duší. V tomto počtu katolíků nejsou zahrnuty dítky, jejichž počet by značně zvýšil udané číslo, počítá se nejméně o 3 miliony duší. Všech žen k víře se hlásících je 56 proc. a mužů 43 proc. V katolické církvi v této zemi však počet žen převyšuje počet mužů pouze o jedno procento.

Proti nestoudnému tisku. Bavorská vláda zakázala prodávati na nádražích humoristický časopis „Simplicissimus", který náleží k nejhanebnějším listům vůbec. Píše nestydatě, nepoctivě a rouhavě. Kydá hanu na vše, co je jiným drahé a poctivé. Před nedávnem se pustil nestoudně do bavorského prince a to naplnilo míru jeho hříchů. Již delší dobu se jednalo v Bavorsku o tom, aby vláda zakázala hanebné tiskopisy na nádražích, jak se stalo v Prusku, Badensku a Hamburce.

„Červené království". Tak říká se Sasku, odkud protestanství nastoupilo svou pouť světem. A věc podivná: právě v protestantském Sasku, kde nejvíce se sbírá na fondy Gustava Adolfa a všeobecného německého šulferajnu a spolku na ochranu zahraničních Němců, dochází zpráva, že při volbách do sněmu dosud vládnoucí protestantská konservativní většina utrpěla hanebnou porážku, a že dle všech známek sociální demokracie stane se důležitým faktorem politickým. Pěkné jsou to konce: země Lutherova — »červeným královstvím«! Kolébka protestantská, vládní většina protestantská, vláda protestantská, a červený radikál usedá si na křeslo mocenské! Všechna čest katolíkům v říši; ti přes všechno pronásledování kulturkampfové, přes vypovídání a žalářování mohou o sobě říci: „Zde jsem a zde vytrvám!" Lutheráni sašti však činí místo — atheistům a materialistům.

Náboženská cvičení školní mládeže ve Štýrsku jsou dle „Č. Školy" nařízena zemskou školní radou takto. 1. Modlitba před vyučováním a po něm. 2. čtyřikrát v roce přijímání svátosti pokání a oltářní. 2. Účast dětí při bohoslužbách ve dny nedělní a sváteční po celý rok, při čemž menším dětem ze vzdálených míst lze poskytnouti úlevy po dohodě učitelů s katechety. 4. V létě každodenní školní mše svatá. 5. Účast na procesích ve dnech prosebných, pokud čas vyučovací to připouští.

Z katolického světa. Katolických škol v Anglii bylo r. 1906 1070, kdežto r. 1850 pouze 311. Na toto svoje školství obětovali za 50 let katolíci angličtí více než 100 mil. K. — 300letá památka svatořečení sv. Karla Boromejského konala se s velkou slávou v Miláně dne 4. listopadu. — Organisace katol. církve v Sev. Americe pokračuje dále. Od arcidiecese Filadelfie oddělena bude nová diecese Reading. Také z diecese St. Paul budou utvořeny diecese dvě. V Kanadě zřizují se právě tři nové diecese a arcidiecese Ottava rozděluje se na dvě. — Nepolitické katolické spolky německé v severozápadních Čechách se sekretariatem v Bílině mají 3000 členů v 38 organisacích. — Sjezd tyrolských katolíků zahájen byl ve Sv. Janu. Předsedou zvolen universitní prof. dr. Mayr z Inšpruku. Mluvili P. Kolb o Piově spolku a Admer o tisku. V neděli dojelo do Sv. Jana několik zvláštních vlaků s účastníky. — Katol. učitelský spolek v Sasku, jež jest zemí úplně protestantskou, čítá 300 členů. Ve dnech 27. a 28. září konal valnou svoji schůzi v Kamenici. — Mechelnský sjezd belgických katolíků usnesl se, aby všeobecné sjezdy belgických katolíků konaly se nejméně jednou v pěti letech. — Třetí sjezd katolíků diecese harlemské konal se v Haagu. Jednání sjezdová věnována byla téměř výhradně organisaci mládeže. Sjezdu súčastnil se také finanční ministr holandský Kolkman, který je katolík. — Společnost pro rozšíření pravdy, založená katolíky anglickými před 25 lety, konala v Manchestru jubilejní valnou schůzi. Společnost má účel apologetický a snaží se hlavně čelit předsudkům a historickým lžím o katolících a katolické církvi. Na valné hromadě usneseno svolávat každý rok kongres delegátů všech katolických spolků v Anglii, který by se zabýval otázkou školskou a záležitostmi veřejnými vůbec, náboženství katolického se týkajícími.

PROSINEC 1909

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 3.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

Výměna látek jest podkladem výměny sil. Dosazují se živnými látkami potravy netoliko dissimilací ze stavby živé hmoty vytržené a odštěpené látky, nýbrž i projevená fysiologická potentiální energie se nahrazuje a to tím, že živá hmota chemickou potentiální energii jejich zabaví a assimiluje. Ale odkud mají živné látky tuto potentiální chemickou energii? — Energie tato jest zabavená energie paprsků slunečních.

Živné látky jsou původu rostlinného. Zelené rostliny assimilační činností chlorofyllovou sestrojují z kyseliny uhličité a vody za odštěpení kyslíku, jenž do vzduchu vyloučen bývá, škrob, a to tím způsobem, že chlorofyll*) pohlcuje zářivou energii světla slunečního (červené paprsky ve vidmu slunečním v pásmě mezi B a C) a energii tuto vynaloží k sestrojení škrobu z kyseliny uhličité a vody, přeměňuje ji v chemickou energii škrobu. Jak se vůbec podobá, jsou prvními produkty assimilace kyseliny uhličité činností chlorofyllovou rozpuštěné cukry,**) a škrob vytvo-

*) Chlorofyll jest barvivo, jež rostlině, zejména listům, zelené barvitosti dodává. Vázán jest na zvláštní tělíska t. zv. chlorofyllová zrnka. Mezi chlorofyllem a haemoglobinem (barvivem to červených krvinek) stávají jisté chemické podobnosti. Poněvadž zelené rostliny pomocí chlorofyllu jen na světle assimilovati mohou, zastaví se vzrůst jejich, jakmile se do tmavých místností dají.

**) Dle slavného německého chemika, Adolfa Baeyera jest prý prvním produktem assimilace chlorofyllové formaldehyd (aldehyd kyseliny mravenčí). Chlorofyll prý za přítomnosti světla slunečního štěpí kyselinu uhličitou (ze vzduchu) — CO_2 — v kysličník uhelnatý (CO) a kyslík (O), a kysličník uhelnatý za opětného odštěpení kyslíku sloučí prý se s vodou (H_2O) ve formaldehyd (CH_2O). Formaldehyd jest složením svým ovšem již cukrům blízký. Kondensací jeho vzniká pak snadno cukr a dalším pochodem škrob.

Avšak proti správnosti této hypothesy zdá se svědčiti ta okolnost, že formaldehyd jest velice jedovatý, takže již zředění jeho v poměru 1 : 50.000 rostlině škodlivo jest. Měl-li by tedy mezičlenem assimilace býti, musel by při svém vzniku ihned dále zpracován býti. Aby jedovatý účin jeho zamezen byl, musela by dodána býti látka, jež by jed jeho vázala, aby živá protoplasma porušení nevzala.

Nejnověji jinou methodou pokusnou dospívá německý fysiolog, Th. Bokorny, opět k tomu závěru, že skutečně formaldehyd rostlinami assimilován bývá,

řuje se z cukrů těch jakožto reservní látka. Dalším fysiologickým pochodem sestrojuje se desoxydováním z uhlohydrátů v rostlinných orgánech, nejvíce v semenech a plodech, tuky, jakožto reservní živné látky složitější konstituce. — Tento postup vysvětluje se tou okolností, že se CO_2 těžko rozkládá; jelikož se těžko rozkládá, má se za to, že se nenáhle převádí do sloučenství méně a méně kyslíku chovajícího. Zdá se, že jest celá stupnice těch pochodů.

Pozdějšími teprve produkty jsou bílkoviny, jež direktně nemohou povstati. Rostlina musí totiž míti nejprve k disposici škrob a teprve ze škrobu a minerálních dusíkatých látek za přibrání síry a fosforu, jež ve spojení se škrobem vstupují, sestrojuje bílkoviny. Ale jest rozdíl v tom, jak se sestrojování uhlohydrátů a sestrojování bílkovin děje. Uhlohydráty sestrojují se pouze v zelených částech rostliny, sestrojování bílkovin děje se však ve všech částech, v zelených i nezelených, v nadzemních i podzemních. Sestrojování uhlohydrátů děje se jen ve dne, sestrojování bílkovin i v noci. Při sestrojování uhlohydrátů kyslík se vydychuje, při sestrojování bílkovin naopak malá částka kyslíku se přijímá.

Jak patrno, jest život vyšších zvířat a samého člověka závislý na chlorofyllové synthesi a v poslední příčině na radiaci světla slunečního. Živočichové zmocňují se produktů fysiologické práce rostlin.

Jako glykogen v těle živočišném, tak i škrob v těle rostlinném přeměňuje se v glykosu, která jest ve vodě rozpustna a ve stavu rozpustném pohybuje se do rostoucích částí, do kořínků, do pupenů, kde se větve zakládají atd.

Jako živočich, tak i rostlina přijímá kyslík ze vzduchu a vydychuje kyselinu uhličitou — dýchání to jest ovšem v noci, kdy rostlina neassimiluje, patrnější, kdežto ve dne jest méně patrné, poněvadž činností assimilační opáčný pochod převládá.

Rostlina dýchá, produkujíc teplo. Tepla toho však neznamenáme, a to jednak z té příčiny, protože dýchání to u porovnání s dýcháním v obvyklém smyslu jest velmi slabé, jednak však z té příčiny, protože rostlina při vypařování*) mnoho tepla spotřebuje. Ty části však rostliny, jež silně dýchají, produkují také silnější teplo. Tak palice u orchidei při rozvití vydávají o 4—5° větší teplo než jest okolní teplota.

Assimilační práce živého těla.

Vlivem svalové práce a činností životní ze živé hmoty odštěpené (za současného projevu fysiologické energie) a jako rozkladné zplodiny vyloučené látky musí živnými látkami potravy,

a na základě pokusů dokazuje, že formaldehyd jakožto meziprodukt při assimilaci kyseliny uhličité vzniká. Tím by fysiologická možnost Baeyerovy hypothesy potvrzena byla. Nutno ovšem ještě pokusy Bokorného kriticky přezkoušeti.

*) Vypařování to děje se t. zv. průduchy (stomata), jež se buď výhradně neb převážně na rubu listů nacházejí. Listy, jež nemají ani spodní ani svrchní strany (na př. listy kosatce), mají na obou plochách svých stejný počet průduchů. — Množství vody n. př. z olistněné koruny stromu vypařené jest velice značné. Höhnel vypočítal množství to pro 115 roků starý buk průměrně na 75 kg. denně. (Nat. u. offb. 1907, pg. 304.)

potentiální chemickou energii chovajícími, dosazeny býti, což děje se činností assimilační. Potřeba živných látek hlásí se pocitem hladu.

Avšak pouhým přijetím živných látek v tělo není ještě živé hmotě zadost učiněno. Nejsouť živné látky v takovém tvaru, v jakém je tělu podáváme, způsobilé, aby mohly přisvojeny a vtěleny, t. j. v organické sloučenstvi živé hmoty pojaty býti. Potrava musí všem buňkám těla dodána býti. Aby se to však státi mohlo, musí živné látky přeměněny býti v látky rozpustné, diffuse schopné a po tomto uzpůsobení musí v krevní soustavu cevní jakožto živná šťáva uvedeny býti. Krev (a lymfa) není vlastně nic jiného leč ze ztekucených živných látek zažívací činností protoplasmy připravená živná šťáva. Stěnami vlásečnic prostupuje osmoticky živná látka do tkání, promývá jednotlivé buňky a vrací se ze tkání cevami lymfovými zase zpět v krevní soustavu cevní.

Z krve přímo pojímá živá hmota potřebné stavební látky, je sobě připodobňuje a tak se doplňuje a roste. Krví, ustavičně tělem cirkulující, umožněno jest stálé dodávání úplně připravených náhradních látek živé hmotě a stálé odvádění rozkladných zplodin její vlastní proměny.

Krev, jak patrno, jest prostředníkem výměny látek. Nemůžeť žádný orgán vůbec živné látky přijmouti a rozkladné zplodiny vyloučiti jinak než prostřednictvím krve. Jest tudíž krev zdrojem zdraví, a chorobné změny krve nutně působí nejrozmanitější poruchy v nejrůznějších orgánech. Jestliže v některé části soustavy cevní přítok krve vázne neb jest zcela zastaven, poruší se tím neb i zastaví výměna látek, a ona část těla rychleji či pomaleji odumírá (viz na př. gangraena senilis = sněť starců). Krev jest zároveň i prostředím dýchacím, dodávajíc tkáním a buňkám potřebného kyslíku a odvádějíc kyselinu uhličitou. Mimo výměnu látek obstarává krev též stejnoměrné rozdělení vnitrné teploty tělesné. Krev svalstvem proudící stále se ohřívá a odvádí teplo do povrchových částí těla, kde teplo do chladnějšího okolí vyzařuje, takže výdej tepla na zevnějšek v rovnováze jest s produkcí jeho.

a) Trávení.

Postup, jímžto požité živné látky potravy v roztok uváděny bývají, slove trávením a postup, jímž k dalšímu rozvedení v krvi uzpůsobeny bývají, slove zažívání. Trávení jest děj rozkladný. Trávením děje se první proměna požitých živných látek: přeměna v látky rozpustné. Tato přeměna živných látek v látky rozpustné čili ztekucení jich děje se složitými processy mechanickými i chemickými. Potrava v tělo přijatá musí prodělati mnoho spletitých processů. Cesta, kterou jest se potravě v těle lidském bráti, jest trakt (pásmo) zažívací. V traktu zažívacím umístěno jest několik malých chemických laboratoří.

U nejnižších jednobuněčných živočichů (prvoků Protozoa), a to u nahých forem (Sarcodina), n. př. u amoeb, jest trakt zažívací velmi jednoduchý. Živočichové tito nemají k přijímání a

trávení potravy žádných zvláštních organů. Přijímání potravy děje se tak, že potravu jednoduše tělem svým oblévají nebo pseudopodiemi (protoplasmatickými výběžky) obtekou a obemknou, načež pseudopodie splynou. — Jednobuněční živočichové, jichž tělo opatřeno jest kutikulou (na př. nálevníci: Flagellata, Ciliata), mívají otvor ústní (cytostoma) a mnohdy i jícen pro pohlcování potravy, někteří pak mívají i otvor řitní (na př. nálevníci Ciliata [bičíkovití]).

U nejnižších mnohobuněčních živočichů shledáváme v těle jednoduchou rourovitou dutinu, jež na obou koncích těla zvláštním otvorem ústí. To jest ten nejjednodušší ústroj zažívací; můžeme na něm rozeznati zažívací rouru, ústní a řitní otvor. Takové poměry shledáváme u polypů, medus, červů. Čím však živočich systematicky výše stojí, tím delší jest zažívací trakt jeho v poměru k délce těla jeho. Aby trakt zažívací v těle jeho směstnán býti mohl, musí složen a sbalen býti v mnohonásobné ohyby a kličky. Na př. u člověka dospělého bývá střevní oddíl traktu zažívacího kolem 8—9·5 metrů dlouhý. U zvířat výhradně potravou rostlinnou se živících musí požitá potrava traktem zažívacím ještě delší cestu vykonati. Střevní oddíl traktu zažívacího na př. u hovězího dobytka bývá až 21krát delší než tělo.

Uvedli jsme, že trakt zažívací u člověka opatřen jest několika malými laboratořemi chemickými. I přirovnává se k chemické továrně, záležející v několika chemických laboratořích. Laboratořím těm dodávány jsou speciální reagencie (chemická činidla), vyráběné ve zvláštních pracovnách, jež umístěny jsou ve stěnách hlavní továrny, aneb vyráběné ve zvláštních filiálních továrnách, jež s hlavní továrnou spojeny jsou.

Dopravování potravy, třídění a mísení součástek jejích v traktu zažívacím s chemickými činidly v laboratořích, jichž se týče, umožněno jest a děje se tak zvaným peristaltickým (stíbavým) pohybem žaludku a střev. Pohyb ten záleží v rhytmickém postupném smršťování žaludku a střev v podobě vlnovitého či červovitého pohybu směrem dolů. Tímto pravidelným peristaltickým pohybem tlačí a pošinuje se trávenina ze žaludku postupně až do konečníku, a umožňuje se zároveň stálý styk její s chemickými činidly (reagenciemi), jež vyměšována jsou hlavně zvláštními útvary sliznice zažívací, t. j. žlázami ústroje zažívacího. Takovými žlázami v pásmě zažívacím jsou: ústní žlázy slinné, žlázy žaludeční a střevní. Ku žlázám traktu zažívacího počítají se dále též pankreas čili mikter (slinná žláza břišní) a játra, jež samostatný ústroj tvoří.*) Největší žlázou jsou játra.

Činnost žláz zažívacího ústroje vzbuzována a regulována jest hlavně komplikovaným nervovým ústrojem, jenž styk mezi podněcujícími látkami a vyměšujícími žlázami zprostředkuje. Tento nervový ústroj přijímá hlavně ze sliznice dutiny ústní různá podráždění a podráždění ta pak reflektoricky převádí na sekretorické nervy, které sekretorickou (vyměšující) činnost žláz vzbuzují. Tím dá se vysvětliti proměnlivost práce žlázové.

*) Játra jsou vlastně vychlípeninou ze strany zažívací roury.

Chemickými činidly jsou různé šťávy stravovací, jichžto nejdůležitějšími součástkami jsou kyselina solná (ve šťávě žaludeční) a různé enzymy (fermenty), Enzymy nahrazují traktu zažívacímu silné chemické reagencie. Enzymy jsou specifickými zplodinami živé protoplasmy, vytvořené na specifické látkové podněty, ale chemické reakce, jež enzymy provádějí, dějí se bez účastenství a spolupůsobení živé protoplasmy. O fysikální a chemické povaze enzymů jest nám málo známo. My známe je po výtce jen po působivosti jejich. Živé tělo používá jich, aby značné chemické přeměny provedlo. Pokládají se za látky bílkovité.

Enzymů v traktu zažívacím činných jest větší počet. Mohou sobě také vypomáhati, a to tím, že jeden enzym štěpí dále produkty enzymu druhého, čímž jej v činnosti sesiluje. Že se enzymy v činnosti své kombinují, objeveno teprve nejnovějšími výzkumy. A počet kombinac činností enzymatických čím dále tím více roste. Největší počet enzymů jest v játrech. Vedle enzymů tělových jsou v traktu zažívacím i enzymy, jež jsou zplodinami mikroorganismů.

Trakt zažívací má sice podobnost k chemické továrně, avšak v chemické továrně třeba jest také chemika, jenž by pomocí chemických činidel chemické reakce zaváděl a postup jich řídil. V té příčině píše prof. Dr. Mareš ve své »Fysiologii«: »Pouhé reagencie neprovedou samy žádné spořádané chemické reakce; v chemické laboratoři třeba také ještě chemika, který by reagencie v náležitém pořádku smíchal. Wald upozornil na toho vitálního aktora v oboru chemie; Japp vytknul vitální »pořádající sílu«, zvláště v řízení reakcí určitým směrem.«*)

Trávení jest děj fermentační (enzymatický), t. j. proměna čili štěpení živných látek potravy v produkty jednodušší děje se vlivem určitých enzymů. Činností stravovacích enzymů přeměňují se živné látky potravy v produkty jednodušší, rozpustné, tak aby absorbovány býti mohly. Ale postup přeměny živných látek v traktu zažívacím v produkty rozpustné a absorbování schopné jest velmi složitý a spletitý. Kdežto u nahých forem nejnižších živočichů děje se trávení tak, že potrava bývá tělem neb pseudopodiemi oblita, načež kolem ní se vytvoří tak zvaná potravní vakuola (vodnatá tekutina), do níž obklopující ji plasma vylučuje kyseliny a enzymy, jimiž rozpouštějí se živné součásti potravy — vidíme u člověka (a vyšších živočichů) v té příčině rozdělení práce fysiologické.

Nyní prohlédněme si podrobněji jednotlivé oddíly pásma zažívacího, jímž požitá potrava v těle lidském se ubírá a při tom změny doznává. Jednotlivé po sobě následující oddíly pásma zažívacího jsou: dutina ústní, hltan, jícen, žaludek (jenž není nic jiného leč rozšířený oddíl roury zažívací), pásmo střevní, jež se dělí ve dva hlavní oddíly: tenké střevo s jednotlivými oddíly (dvanáctník = duodenum, lačník = jejunum a kyčelník = ileum), tlusté střevo s jednotlivými oddíly (slepé střevo**) = coecum s čer-

*) Fysiologie 1906, pg. 183.

**) Slepé střevo jest ona část tlustého střeva, do které tenké střevo ústí. Tvoří vakovité rozšíření a jest nejprostornější částí střeva.

víkovitým výčnělkem = processus vermiformis, tračník vystupující = colon ascendens, tračník příčný = colon transversum a tračník sestupující = colon descendens, klička sigmovitá) a konečník (rectum), konečný to oddíl pásma střevního, nalézající se v dutině pánevní a ústící řití.

Všechny tyto oddíly pásma zažívacího povlečeny jsou na vnitřní straně sliznicí (sliznou blanou). Sliznice skládá se hlavně ze dvou vrstev. Povrchní vrstvu sliznice tvoří jakožto povlak poblanice, skládající se z t. zv. buněk epithelových. Na tuto vrstvu následuje pak vrstva pojiva slizničného.

Hlavní funkcí sliznice jest sekrece (odměšování) a resorpce (vstřebání). Buňky epithelové mají povahu buněk žlázových a mnohé z nich dle povahy sliznice vyměšují zvláštního druhu hlen (živočišný sliz), jenž povrch sliznice jako tenká vrstva pokrývá a jí takto potřebné kluzkosti dodává. Stálou součástí hlenu jest mucin, látka to slizovitá, jako ji nacházíme na povrchu kůže slimáků (Limax). S buňkami epithelovými, jež nadány jsou schopností vyměšovací, jsou v genetickém spojení různé žlázy. Na mnohých místech jsou totiž buňky ty tak nahromaděny, že tvoří zvláštní útvary či ústroje. Ústroje tyto jsou právě žlázy.

Počáteční oddíl pásma zažívacího tvoří dutina ústní. Dutina ústní jest první stanicí tratě, po níž se pokrm do těla dopravuje.

Celá dutina ústní vystlána jest vrstevnatým dlaždicovitým epithelem. Sliznice s klenby patrové přechází v předu a po stranách v dásně. V dutině ústní nacházejí se chrup, jazyk a žlázy. Velký význam pro zpracování potravy má chrup. Jemu předem náleží úkol, pokrm rozžvýkáním rozdrobiti a rozmělniti, čímž se pokrm stává vhodným ku smíšení se šťávami zažívacími. Jen když sousto dobře rozkousáno jest, smísí se náležitě se šťávami zažívacími.

Zpracování pokrmu pomocí chrupu nebylo by však možno bez součinnosti jazyka. Jazyk pohybuje soustem v ústech a dodává je zubům. Když zuby práci vykonaly a sousto náležitě rozmělněno jest, předá je jazyk další dopravě.

Veledůležitými činiteli v dutině ústní jsou slinné žlázy svými výměsky: slinami. Úkol slin jest velmi obsáhlý. Nejpřednější význam mají sliny při zpracování potravy v dutině ústní. Vlivem slin děje se totiž v dutině ústní první chemická přeměna potravy. Vedle toho svlažují sliny sliznici dutiny ústní, při žvýkání provlhčují rozmělněné sousto, činíce je tak kluzkým a pro požření schopným a při tom hltan přirozeně dráždí. Položíme-li do úst látku dráždící, kyselou neb žíravou, sliny ji zřeďují a do jisté míry neutralisují a tak ústa chrání. Známo, že různé látky, jež by škoditi mohly, vzbuzují slintání, čímž se ústa jaksi vyplachují. Je-li šťáva žaludeční příliš kyselá, sliny ji alkalisují.

Jsou tři páry hroznovitých slinných žláz v dutině ústní: příušnice (glandulae parotis), žlázy podjazyčné (glandulae sublinguales) a žlázy podsáňové (glandulae submaxillares). Příušnice jsou největší žlázy s vývodem značně silným, z nichž každá rozkládá se pod lalůčkem ušním při zevním sluchovodu; žlázy podjazyčné na-

cházejí se na dně dutiny ústní pod jazykem (kde jazyk přirostlý jest); žlázy podsáňové umístěny jsou v pravo a v levo na vnitřní straně stěny licní při dolním kraji sáňovém proti hořejším třenovcům. Všecky žlázy opatřeny jsou hojně cevstvem a nervstvem, — zejména jest to nerv sympathický, licní (facialis) a chuťový (glossopharingeus), jež pleteněmi svými žlázy ty opatřují.

Výměsek všech slinných žláz není jednostejný. Žlázy příušnicové vyměšují sliny kapalné (nikoli vazké), jichž význačnou součástkou jest enzym »ptyalin« zvaný. Ostatní dvě žlázy (podjazyková a podsáňová) vyměšují sice též ptyalin ale pouze ve skrovném množství; hlavní výměsek jejich je slizovitý, v nitkách se táhnoucí, povahu kyselin mající výměsek mucin.*) Proto sliny žláz těch jsou vazké, v nitkách se táhnoucí. Množství slin u dospělého člověka za den vyměsených obnáší průměrně asi 0·6 l., čili asi 0·8 kg. Kůň vyměsí až 42 litrů slin denně, přežvýkavci až 56 l. denně, krmí-li se suchou potravou.

Z dutiny ústní přichází rozmělněný pokrm do prostoru majícího podobu baňaté láhve dnem vzhůru obrácené t. j. do hltanu (pharynx). Přechod z dutiny ústní do hltanu tvoří t. zv. těsnina hltanová (isthmus faucium). Při polykání vpraví se sousto jazykem z dutiny ústní do těsniny hltanové a odtud reflektoricky vzniklými pohyby svalstva hltanového a jícnového dostane se do hltanu a do dalšího oddílu traktu zažívacího. Stěny hltanu skládají se z vrstvy slizničné a vrstvy svalové, již tvoří hojně svaly, jež při polykání (a též při mluvení) se uplatňují. Svaly jsou dvojí: t. zv. zdvihači a t. zv. svěrači.

V hltanu jest takořka rozcestí. Kromě dutiny ústní tři cesty vedou odtud. Nahoru prostřednictvím těsniny hltanové jest vchod do dutin nosních, dolů jest jeden vchod do hrtanu (chřtánu— larynx) a druhý do jícnu (v dolejší zúžené části své přechází hltan přímo v jícen). Z té příčiny jsou různá zařízení, aby spolknuté sousto pravou cestou se ubíralo t. j. do jícnu se dostalo.

Aby při polykání pokrm do dutin nosních se nedostal, zamezeno jest tím, že pokrm v těsnině hltanové nervy sliznice hltanové podráždí a tím vybaví se reflektoricky další pohyby: měkké patro se napne, postaví se na příč k zadní stěně hltanové a spolu s napjatým svalstvem hltanovým přepaží se horní oddíl dutiny hltanové, čímž přístup z dutiny ústní a dolního oddílu hltanového do dutiny nosní (resp. do horního oddílu hltanového do něhož i dutina nosní ústí) jest zamezen. Poněvadž však svaly při polykání súčastněné jen tehdy v činnost přicházejí, když sousto v těsnině hltanové nervů sliznice hltanové se dotkne a je podráždí, nemůžeme dobrovolně, kdykoli chceme, pohyby polykací učiniti.

Vchod z dutiny ústní do hrtanu uzavírá se t. zv. příklopkou (poklůpkem) hrtanovou (epiglottis), jež při polykání soustem a též činností svalstva přikloní se na vchod hrtanový a jej úplně uzavře. Není-li uzavření úplné, vnikne snadno část pokrmu do průdušnice a vniknutí to působí trapný kašel (t. zv. »kuckání«).

*) Mucin náleží k proteidům, sloučeninám to bílkovin s uhlohydráty.

Z hltanu pošine se rozžvýkaný pokrm do jícnu (požeráku —oesophagus), svalového a válcovitého to útvaru v podobě trubice asi 23—25 cm. dlouhé, jež hltan se žaludkem spojuje a dutinou hrudní za průdušnicí a plicemi podél páteře až k bránici, jížto prostupuje, se táhne a t. zv. kardií do žaludku vchází. Sliznice jícnu jest velmi tlustá, epithel její se skládá z buněk dlaždicových, vrstevnatě složených. četné žlázky slizné odměšují hlen do jícnu. Sliznice tvoří několik podélných řas, jež se rozestupují a opět vyrovnávají, když spolknutý pokrm jícnem sestupuje. Svalovina jícnu skládá se ze dvou vrstev, z jedné vnitřní muskulatury jícen prstenovitě objímající a z druhé zevnější, jejíž vlákna podélně na jícnu uložena jsou. Pohyby jícnu, když sousto pokrmu jím prostupuje, jsou vlnovité, shora dolů postupující. Na jednom místě se svaly stáhnou a zúží tak světlost trubice. Tímto zaškrcením se sousto dále pošine. Na prvém místě se svaly opět roztáhnou a vyrovnají a stažení přenese se na sousední vlákna svalová. Tímto způsobem pošinuje se sousto celým jícnem. Svaly činny jsou bez našeho spolupůsobení, takřka automaticky.

Jícnem dopraví se pokrm do žaludku. Žaludek jest vakovitě rozšířený oddíl traktu zažívacího (mezi jícnem a tenkým střevem), kde pokrm delší dobu setrvá. Uložen jest v horní dutině břišní a má podobu retorty. Hlavní jeho podstata spočívá v levé polovici dutiny břišní bezprostředně pod bránicí. Na místě, kde do něho jícen ústí, má vstup, jenž se nazývá kardie (česlo) — na místě tom je žaludek nejširší — a tam, kde do tenkého střeva (dvanáctníku) přechází, má východ »vrátník« (pylorus) zvaný, v němž jest tlustý, prstenovitý sval, t. zv. svěrač vrátníkový (sphincter pylori). Poblíž vrátníku bývá zúžená část žaludku zvláštní zaškrceninou od ostatního žaludku oddělena a část tato nazývá se »část vrátníková« (pars pylorica).

Žaludek má dvojí zakřivení, velké a malé (curvatura major et minor). Stěna žaludeční, jež jest značně tlustá, jest uvnitř, jako stěna zažívací roury vůbec, sliznicí pokryta, jejíž epithel jest jednovrstevný cylindrický. Povrch sliznice má vzhled sametovitý. Stěna žaludeční, jejíž vnější vrstvu tvoří obal pobřišnicový, skládá se z hladkého svalstva, jehož vlákna různý směr jevi. Možno rozeznati hlavně svalstvo podélné a příčné či prstenovité. Svalstvo stěny žaludeční působí t. zv. peristaltický pohyb žaludku. Žaludek následkem stažitelnosti a roztažitelnosti svých svalů jest velice elastický, tak že dovoluje značné naplnění. U dospělého člověka může 3—5 litrů tekutiny pojmouti. Když jest naplněn, tu jeho velké zakřivení zaujme dopředu vodorovnou polohu, čímž břišní stěna dopředu se vyklene. To jest příčinou, proč po hojném najedení méně volný oděv nás více tísní než jindy.

Pokrm, jenž se do žaludku dostane, setrvá zde dle toho, jakého druhu a jakého složení jest, 2—6 hodin, ba ještě déle. Zde se ještě důkladněji propracuje než v dutině ústní. Peristaltickým pohybem žaludku uvede se obsah žaludku ve válcovitý a kruhovitý pohyb, čímž se dokonale promíchá a ve styk se sliznicí přichází.

Sliznice žaludeční má přečetné žlázy (glandulae gastricae), které důležité zažívací šťávy vyměšují. Žlázy ty jsou žlázy rourkovité a mají podobu důlků džbánkovitě prohloubených s úzkým hrdlem a nálevkovitým vývodem. Jsou dvojího druhu: v části pylorické (vrátníkové) jsou žlázy s jednoduchým epithelem (kostkovým), na obou zakřiveninách a pak v části na kardii jsou žlázy s dvojitými buňkami epithelovými (kostkovými a velkými čočkovitými t. zv. krycími buňkami).

Dle různosti buněk epithelových jeví se také různá činnost jejich. Kostkové buňky epithelové žláz v části pylorické a na kardii vyměšují první hlavní součástku šťávy žaludeční: enzym zvaný »pepsin«.

Druhé buňky epithelové t. j. krycí ve žlázach na kardii a zakřiveninách vyměšují volnou kyselinu solnou (chlorovodíkovou). Pepsin za pomoci kyseliny solné koná práci zažívací resp. stravovací. Pronikají pokrm a vždy více jej ztekucují. V žaludku děje se hlavní trávení.

Aby pokrm, tak jak se do žaludku dostal, žaludeční šťávou nerozrušen a nezměněn, ze žaludku do dvanáctníku nepřešel, nad tím bdí vrátník opatřený svěračem. Každá pevná částka, jež by proklouznouti chtěla, musí se svalů vrátníkovitého svěrače dotknouti. Dotekem tím podráždí se tyto silně vytvořené prstenovité svaly, smrští a sevrou se a uzavrou východ ze žaludku. Proto věci velmi těžko stravitelné a bez chuti požité tak dlouho »poleží« v žaludku, že je mnohdy i několik dní v žaludku cítíme.

Trávení potravy v žaludku není ještě skončeno. Ze žaludku přechází trávenina do střeva (intestinum) a zde musí všecky závity a kličky střeva projíti, kde se dále ztekucuje a kde se jí též ztekucené živné látky tělu potřebné odejímají.

Peristaltickými pohyby dopraví se obsah žaludku nejprve do tenkého střeva (intestinum tenue). (Pokračování.)

Ve znamení kříže.

IX. Vzdechy.

Svému příteli A. J. — Václav Poledne.

O raň mne láskou svou! — Chci krev Tvou píti! —
Ach, vbodni hluboko svůj šíp v mou hruď,
a jako ptáka lap mne ve svou síti
a skryj mne ve svůj háj a píseň vzbuď
a vyzpívat mne nech! — Mým jarem buď,
v němž vypučel bych v květ divoké vůně — —
a duši moji milostivě suď! —
Tak často krvácí! — Vždy touhou stůně! —
O raň ji láskou svou, ať lká jak píseň v struně. —

Ach, neváhej! — Ó pojď, ó pojď již ke mně! —
Jsem nehoden! Má duše plna skvrn —
zem vyprahlá, jež dusí svaté sémě — —
Ó pojď, ó pojď! — Vždyť tonu v bouři vln! —
Květ uniká a ruku drásá trn — —
Ó pojď, ó pojď! — Ty zhojíš všechny rány! —
Svou krví zvlažíš udupaný drn
a sílu vočkuješ v kmen dosud planý —
ba v jásot Vzkříšení mi změníš smutné hrany.

Vše, po čem toužím — lásku, mír a štěstí —
mi podáváš. — Tvé Tělo a Tvá Krev
mne křísí k životu, vždy nové dráhy klestí
mi z pustých míst, kde zmlká ptačí zpěv,
kde smutný pláč se mísí v dravců řev. — —
Můj Beránku! — Ó vhoď svá poutá měkká
na duši mou, ať jde jak krotký lev
po stopách Tvých — ať na Tvůj pokyn čeká —
a pak ať zabouří jak rozvodněná řeka! —

Ve stínu Tvém se sladce odpočívá. — —
Ó chraň mou duši, ať jak pestrý pták
na vonné větvi píseň lásky zpívá! —
Ty's přítel můj a Mistr! — Já Tvůj žák,
jenž k Tobě vzpíná důvěrný svůj zrak — —
Vždy k Tobě jde — ať děkuje, či prosí,
ať zajásá jak skřivan u oblak,
či sténá před Tebou jak žebrák bosý —
vždy láskou umírá a slzou dlaň Tvou rosí!

Snad jednou procitnu jak zpěvák němý —
snad všechny květy spálí prudký mráz —
snad jako orel klesnu raněn k zemi. — —
Snad jako balvan padnu v prudký sráz
a poletím — a zdrtím každou hráz —
a v jícnu záhuby pak zhynu žalem. — —
Ach, nedopust! S mou písní život zhas! —
Chci býti poddaným jen Ty kde's králem! —
Ach, veď mě životem v svůj věčný Jerusalem! —

Až dožiji — ach — duše má se vrátí. —
A kdo ji přijme? — Na zemi jsem host —
a Tvoji říši nesmím vlastí zváti. —
Jen v Tebe doufám! — Nejsem viny prost —
rez příliš hluboko v mé srdce vrost. — —
Ach, vypal je a očist zlato ryzí,
a přijmi lásku mou jak rudý skvost! —
Svou milostí mne hřej jak hebkou přízi. —
Sej dobro v duši mou, ať šťastnou věčnost sklízí! —

Vše Tobě dám! — Svou duši vášní žhavou —
a všechnu sílu — cíle hrdých snah. —
Ach, spoutej mne jak břehy řeku dravou,
ať vysílením klesnu před Tvůj práh!
Jak šílenec chci bloudit po horách
a Tobě zpívat chci — své Touze krásné! — —
Chci jásat jako bouř a lkát jak vrah —
a v posled usnout v náruči Tvé spásné,
až den se nachýlí a moje slunce zhasne. — —

Že mám Tě rád — to chtěl bych Tobě říci! —
Že srdce mé, jak přeplněná číš
vře milostí! — Ach, odkryj mi svou líci
a spal mne krásou svou! — Pojď ke mně blíž —
a pokyň mi a veď mne ve svou říš! — —
Pak dotkni se mých strun, ať zahlaholí,
jak sladkým břemenem a jhem je kříž! — —
Ó blahý ten, kdo jeho pouta volí! —
Jde smrtí k životu — jak strom přes zimu holý. —

Své touhy smělé, štěstí, žal a trudy
Ti vyzpívám. — Svou lásku i svůj hřích —
své bohatství i sten, jímž kvilím chudý,
a volám úsměv Tvůj a čekám tich — —
Ach, kolikrát jsem kles! — A Ty's mne zdvih —
vždy znova vylíbal jsi stesk z mých tváří
a zbělil's duši mou jak padlý sníh — —
Mé Slunce žhavé! — Skryj mne ve své záři
a jako žertvu spal mne lásky na oltáři! —

A kdybych kles' jak poutník vysílený
a zapomněl na daleký svůj cíl
a za oblázek změnil démant cenný. —
A kdybych udupal, co kdys' jsem sil,
a prudkým jedem duši opojil. —
Tu slyšel bys, jak v jejím divém smíchu
zní hrozné zoufalství a děsný kvil,
že nedoved' jsem orat Tvoji líchu,
že byl jsem příliš sláb — že utonul jsem v hříchu. —

O skryj mne v náruč svou! — Jsem zpěvák chorý! —
Ach, na své hrudi vyplakat mne nech! —
Zhoj srdce mé! — Vzbuď úsvit nové Zory
a vykoupej mne v žhavých plamenech,
ať procitnu jak deštěm zprahlý mech. — —
Ty's jako dub, kol něhož já se vinu
jak svlačec slabý — toužím po Tvých rtech —
a bez Tvé lásky, jak bez deště, hynu! — —
Ach, skryj mne v náruč svou, ať s Tebou v jedno splynu! —

Ach, podej mi své lásky pohár plný,
a silným vínem zvlaž můj zprahlý ret —
a strhni mne svým proudem v dravé vlny,
ať smím jen ku předu a nikdy zpět! —
A zdrť mne vášní svou — a řiď můj let! —
A spoutej mne jak splašeného oře
a vypěstuj mne jak divoký květ —
ať zpívá člověk — kráse Tvé se koře —
svou hymnu nadšení, své štěstí a své hoře!

Můj hoste vzácný! — Příteli a Králi! —
Ach, zůstaň, zůstaň! — Chudá je má chýž,
v niž Tebe zvu. — Mou duši vina pálí —
a nejsem hoden pít Tvé lásky číš. — —
Ty's dobrý Bůh! — Ach, ulehči mou tíž —
a rozpoutej mé duše křídla směla,
ať okusím, jak krásná je Tvá říš —
ať přissaji se k Tobě jako včela —
a žiji láskou Tvou a Krví Tvého Těla! —

Jen Tebe zřím, když duše má se modlí. — —
Ty's velký Bůh — já člověk plný vin. —
Tvé oči krásné v srdce mé se vbodly
jak ostrý šíp a jako tvrdý klín
mne zdrtily! — Jak záhon bez květin
jen čekám tiše na Tvé drahé sémě. — —
Co vzejde as? — Snad v jedovatý blín
je promění má neúrodná země. —
Ach, vše chci klidně nést — jen Ty buď laskav ke mně! —

Já tušim krásu Tvou! — Ve svaté chvíli
Tě poznávám! — Jak Pavel klesám slep,
a duše moje sladkým bolem kvílí. — —
Ó pojď již ke mně! Dej mi živý chléb,
ať vzdělám pro Tebe svou prázdnou step
a ze svých květů ať Ti věnec viji! — —
Ó vím, co jsem! — Tak často nový hřeb
za všechnu lásku ve Tvou ruku biji — —
Však vraždím sebe sám — vždyť u Tebe jen *žiji!* —

Můj příteli! — Jen u Tebe se ztiší
má duše toužící! — Vždy dáš jí lék, —
vždy napojíš ji svojí lásky číší. — —
Jen Tebe zřím! — Čím jest mi bouřný jek,
jímž trpce sténá chorobný náš věk?
Ty's velký Bůh, Bůh věčný neskonalý,
Jenž z lásky k člověku se nebe zřek' —
Jejž Vesmír stále velkým hymnem chválí — —
Ach, přijmi žertvu mou, již moje duše pálí! —

Znám nebes mír i pekla děsnou pýchu —
znám slzy zoufalství i sladkou báj,
již štěstí vypráví! — Znám kletbu hříchu, —
však tuším též, čím ztracený byl Ráj. — —
Jak poutník jdu a hledám luzný kraj,
kde žhavé květy pronikavě voní. —
Jsem němý pták — však Ty's můj vlahý Máj,
v němž duše moje sterou písní zvoní. — —
Ty's perlorodá tůň! — Ach, vnoř, ach, vnoř mne do ní! —

Ach, neopouštěj mne! — Vždyť touhou pláči! —
Chci s Tebou jít — však žel! jsem příliš sláb. —
Mé tělo hříšné duši k zemi tlačí,
a jako dravec bodá v ni svůj dráp. — —
Ach, neopouštěj mne! — Jen Tvůj jsem rab,
jen Tvoje pouto životem chci nésti!
V síť lásky své mne jako ptáka lap! — —
A tichým křídlem smrt až zašelestí
nad ložem mým, tu dej, ať k Tobě smím se vznésti! —

Jdu před Tvůj trůn jak dítě osiřelé. — —
Tak mnoho bych chtěl říc', však nemám slov. —
Ty rozumíš!— Vždyť zříš mé slzy vřelé. —
Ty vyzradí, že Ty's můj rodný krov! —
Že srdce mé, jak roztavený kov
vře prudkou vášní po Tvé lásce žhavé! —
Zda prosit smím? — Ach, dřív než nízký rov
mne ukryje v své křídlo popelavé, —
jen o to prosím — domodlit mne nech mé Ave! —

Jen láskou štkám, když celuji Tvé rány! — —
Můj králi vítězný! — Tvůj svatý bok
jest pramenem — a já jsem touhou štvaný! —
Jsem jelen žíznící — Ty's živý tok! —
Jak dravý pták jsem padl do Tvých ok
a poznal jsem Tvé lásky náruč sladkou —
a jako ve snu k Tobě mířím krok! — —
Veď mořem žití lodičku mou vratkou
a buď mi přítelem a shovívavou matkou. — —

Hle, čekám Tě! — Ach, přijď, můj Messiáši! —
Přijď, drahý můj, a krásou svou mne spal,
ať píseň má se k Tvému trůnu vznáší
jak ranní pára z luk, když východ vstal. —
Ať vykřiknu, že velký div se stal! — —
Ať vyzpívám svou lásku, jež mne dusí
jak vonný dým. — Ten ví, kdo miloval! — —
Přijď, Spáso má! — Ó šťasten, komu zhnusí
se hříchu klamný lesk — kdo Tvojí lásky zkusí! — —

Jak země déšť, má duše Tebe čeká! —
Ó přijď, ó přijď a zprahlou půdu zros! —
Jak robátku mi podej svého mléka
a v loktech svých mě jako matka nos
a svojí vůlí řiď můj věčný los! — —
Jsem připraven! — Ach, slyším rajské zvuky! —
Ó Králi můj! — Hle, čekám v slzách — bos —
Ó přijď, ó přijď! — Vše přijmu z Tvojí ruky! —
Ty změníš v nebe slast i pekla děsné muky!

Již přichází! Můj král, Jenž pouta drtí! —
Jest blízko již! Ach, cítím Jeho dech —
a chvěji se! — — Chci zhynout Tvojí smrtí
a probudit se ve Tvých okovech
co otrok Tvůj! — Chci viset na Tvých rtech!
Chci vypučet jak hrozen na Tvém kmeni
a láskou spit chci usnout na ňadrech,
z nichž ssaji mír a štěstí — zapomnění — —
Ó vyjdi, Slunce mé! — Chci píti světlo denní! —

Přijď, Spáso má, a skryj mne ve svém plášti! —
Hle! chvěji se jak dívka! — Stojím nah
před zhoubcem svým — zřím zlobu záští — —
Ach, přikvap jako bouř! — Skryj studu nach
v mrak krásy své — ať krvelačný vrah
se hrůzou zachvěje před Tvojím zrakem! — —
Vždyť Tvůj chci být! — Přijď, ochránče mých snah,
a dej mi zbraň a ozdob ji svým znakem! —
Jak Jiří dám se v boj a zvítězím nad drakem! —

Již raší háj! — Hoj zajásejte, ptáci!
To vesna přichází! Má bílý šat —
jest duhou spiat a ve květech se ztrácí! —
Jde jako sen! — Kam její pohled pad,
vše procitne! — Strom vzdychl: Ach, jsem mlád! —
A prudká vůně táhne polem — strání — —
Pojď, Vesno má! — Chci žít i umírat
v Tvém náručí! Ó sladké umírání! —
Vždyť věcně bude žít, kdo zhynul Tvojí zbraní! —

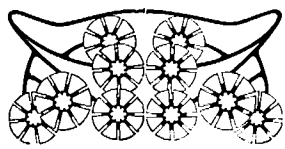

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

VIII.

Vhod přišla Modrochovi nabídka hraběte Votockého, aby si vybíral z jeho knihovny, co by se mu líbilo. Brzo musil dovolení toho užíti, když nadešly dlouhé zimní večery. Také děti šafářovy nosily ze školy domů knížky a střídaly se v předčítání. K těm zábavným večerům shromažďovala se rodina pasákova i kočí Václav naslouchal.

Také Modroch zařídil si lampu, dal zatopit na večer v kamnech a probíral se v knihách. Vzal si jich hned několik. Nikdy nebyl valným milovníkem čtení, v Dešicích v tuto zimní dobu navštěvoval soudruhy na rychtě, kde zakládali spolky žabařů, volali na sebe kva - kva, dekorovali se kotiliony s žabími nožičkami a jinak se bavili. Jenom občas si něco přečetl z denních novin, ale vybral si, co se mu líbilo, co mu bylo ku čtení doporučeno jako hodně řízné, svobodomyslné nebo pikantní. Sem docházely na hraběte noviny konservativního rázu, mírného obsahu a podobným rázem se vyznačovala také jeho knihovna.

Usednuv ke stolu, dal se do čtení a četl dlouho do noci. Když přistoupil k oknům, viděl, že i ve vsi do temné noci září okna. Už slyšel, že se tu dere peří, při čemž i muži pomáhají, že Neradová navštěvuje ty besedy, aby hodně slyšela novinek, kdo se bude v masopustě vdávati, kdy hasiči uspořádají bál a podobně. Někdy jí šafář zavřel vrata, musila přelézti plot a ťukati na okno svého bytu, aby probudila muže. Tu byla nevlídně uvítána z té potulky. Také u zahradníků svítili. Michálek přebíral rozličná semena, která prodával do Prahy do semenářských závodů. Býval tu návštěvou hajný, který potom rozličnými oklikami se bral k lesu, aby vyzkoumal, kdo mu chodí na polena do vyrovnaných metrů. To bylo u Vilasa největším přestupkem. Kdyby si porazil sušinu, kdyby nalámal větví, ale to chodí darebák — jako »člověku do mísy«.

Nebylo divu, že se sháněło palivo, vždyť počalo značně mrznouti. Sněhu leželo tolik, že hospodáři zastrčili vozy pod kolny a vytáhli saně, pokud totiž jezdili. Kdo nemusil, nejel, teplá jizba byla nejmilejší. Ze dvora vyváželi mrvu, ale vrátili se za den s pole sotva čtyřikrát, kdežto v létě konali tu cestu s větším nákladem dvojnásobně.

Janovi se knihy zalíbily. Vyhledal si hospodářské a poučoval se v nich. Kdo před ním v těch svazcích četl, důležitější věci zaškrtl a po straně poznamenal, co se pro tento kraj hodí, co je pro větší a co pro menší hospodáře. To zvláště Modrocha zajímalo, uvažoval o tom a poznámkám těm dával za pravdu. Také viděl, jak mnoho se mu posud nedostávalo, jaké mezery jsou v jeho vědomostech. Musí všechno dohoniti v této zimě, aby se mu sousedé a podřízení nevysmáli a ho nepomluvili, že se vydal na moře bez vesla patřičných vědomostí a že pasák lépe rozumí hospodářství než on — nájemce panského dvora.

Později se na tyto večery těšil a sotva pojedl, už se chápal knihy, aby četl. Ve dne prošel dvorem, nahlédl do stájí a někdy vzav pušku, šel s rekem do polí. Tu dobře pozoroval, jak ho hajný sleduje, nestřílí-li zvěř zakázanou. Jan se zlobil a nemohl jako dřívější neomezený pán v revíru uvyknouti tomuto dohledu, ale nezbývalo mu nic jiného, než aby se podvolil. Vilas by hned psal hraběti, kdyby něco zpozoroval. Jan střílel králíky, tyto však dával na stezku a poslal pro ně někoho ze dvora. Z revíru schválně se vracel kolem pěkné hájovny s jeleními parohy ve štítě, aby každý odtud viděl, že nic nenese. Bylo by proti jeho charakteru, aby podloudně z lesa něco odnášel.

Ve vsi nastal poplach, že tu řádí kuna, rolníci vyběhli se svými bouchačkami, prohledáno několik stodol, také zavolán — pan fořt, byl velký shon, který vylákal ven i Modrocha. Pasák došel mu pro lankastrovku a ruce se mu třásly, když nesl zbraň, které se vždycky bál. V rukou neopatrného muže kdysi spustila a zastřelila mu jeho sestru. Od té doby ten strach.

Jan vzav pušku, postavil se na konec dědiny. Kuna posléze vyplašena, padlo několik ran, ale i pan fořt Vilas chybil. Posléze střelil Modroch a škůdce drůbeže padl, až bílý sníh zbarvil.

»Lepší střelec, než hospodář,« poznamenal kdosi ze sousedů, kteří Janovi posud nedůvěřovali, že povede zdárně dvůr a dodělá se tu pěkného výsledku. Připadal jim příliš pansky, věděli, odkud jest a nevěřili, že by se místním poměrům přizpůsobil. Ale hospodyním se tou šťastnou ranou velice zamluvil. Starostová hned mu nabízela do kuchyně vajíčka.

O svátcích nemálo byl překvapen dopisem, který dostal z Dešic od radního Herolta. Muž ten po obvyklé gratulaci k svátkům sděloval, že na koledu přijede do Benešova ranním vlakem z Prahy, kde bude s Vlastičkou na večerním divadelním představení, a při té příležitosti by se rád podíval na starého známého do Mořína. »Pošli saně a hodně rychlé koně, do saní dej dva kožichy a dva nánožníky. Dej vytopiti dva pokoje, neboť Tě chceme s dcerou na krátkou dobu navštíviti.«

»Tohle je pěkné nadělení! Tohle bude na mne hon!« uvažoval Jan a velice nemile byl překvapen. Kam hosty dá, kde pro ně sežene kožichy, postele, kdo jim ustrojí oběd, za který by se nemusil styděti? A rychlé koně! Pomalu se uklidňoval a přivolav šafářku, s ní vešel v poradu.

»Bude nutno vytopiti ložnici Votockých,« usuzovala tato, »kožichy tam také jsou a snad se spokojí to panstvo s tím, co uvařím.«

Jan soudil, že po zmrzlém sněhu také saně kloudně pojedou. Hned ho napadlo, proč Herolt sem jede, jaké má úmysly. Nadchází masopust, rád by strojil veselku a odbyl Vlastičku. Jeda tedy jako na námluvy, chce obnoviti staré svazky, aby se nezapomnělo. »Nebude z toho nic, nemám nyní na ženění ani pomýšlení,« sám k sobě pronášel, zatím co se šafářka potutelně usmívala. Hádala, kdo to přijede a domnívala se, že už dlouho nebude milostpánovi strojiti.

Než Václav vsedl do saní, byl podroben důkladné prohlídce. Modroch mu půjčil kabát a přikázal, aby se neopovážil z dýmky kouřiti, až poveze panstvo, aby poněkud koně pobídl a cesta netrvala příliš dlouho. Na tom že záležeti bude diškerece.

»Ale koní přece nestrhám,« zabručel kočí, jemuž se nelíbilo, že nesmí kouřiti a že by musil užíti na koně biče.

Když odjel s kožichy, v bytě Modrochově se dály přípravy. Šafářka si sem zavolala pasačku Lišákovou na pomoc. Také Neradová se nabízela, ale nebyla přijata, poněvadž by každé slovo roznesla zveličené a přetvořené. Jan nějak mrzutě přecházel, a ženám bylo divné, že se netěší na nevěstu. Dohlédl do pokoje, který byl pro hosty připraven bez vědomí Votockého, kterému se později omluví. Modroch uvažoval, jak se vymluví, jak se těch hostí zbaví, aby jich nepohněval a neurazil. Pomluvili by ho v Dešicích a to si nepřál.

Před polednem dojely saně a z nich vystoupil radní Herolt s dcerou Vlastičkou. Tato byla červená od větru, měla nový zimní klobouk a kolem krku boa ze vzácné kůže. Svižně seskočila, kožich shodila a hned se kolem rozhlédla, jak mnoho hlav v zámeckých oknech se ukazuje. Ale tady visely jenom železné žaluzie.

Modroch uvítal hosty, maje na nohou vysoké boty, krátké sako a teplou čepici na hlavě.

»Prosím tě, jak to vypadáš?« obořil se radní na Jana. »Jaký se to z tebe stal horák?«

»Něco jiného je hospodařiti v Moříně a jezditi vlakem do Prahy na zábavy. Zdejší cesty a podnebí vyžaduje takové strůje,« bránil se Modroch.

»Panu Janovi to také sluší,« ujala se mladého muže Vlastička. »Slyš, není to zde nějaký zámek zakletý?«

»Pravda, bydlí nás tady málo, já v prvém poschodí samojediný. Vrchnost v zimě tráví v Praze. Mimo mne jsou tu ještě celkem čtyři rodiny, z nichž polovina ještě jest v kostele.«

»To je čistý zámek a dvůr!« prohodil Herolt.

Modroch přeslechnuv poznámku, vedl hosty do svého bytu, do pokoje, v němž bydlel. Vlastička rychle nakoukla do vedlejších místností. »Brr,« zatřásla se na celém těle. »Ty zde netopíš a nemáš tu ani nábytku.«

»Nejsou tyto,« zamnul palcem a ukazováčkem Jan, »a mně tento pokoj dostačí. Člověk se musí uskrovniti.«

Vlastička byla velice zvědavá a hned chtěla mnoho věděti. Cítila vůni pečeně a hned se ptala, kdo tu vaří.

»Šafářka mně vede domácnost,« odvětil Modroch.

»Mladá — stará?«

»Úplně neškodná,« usmál se Jan.

Slečna nevěřila, a zatím co páni spolu rozmlouvali, zaskočila se podívat do kuchyně. Zde jí zalichotilo, že jí šafářka s Lišákovou políbily ruku — budoucí milostpaní. Nahlédla k plotně, ale hned ji horko odpudilo, promluvila několik laskavých slov a hned se ptala: »Jak se tu pan Modroch chová?«

»Milostpán tu žije jako poustevník,« ujala se slova Lišáková. »Jenom si hledí hospodářství a večer čte. Mne to hned napadlo, že má lásku jinde, když si našich děvčat nevšímá. Jak by mohl zapomenouti na ten kraj, když tam zanechal takovou perlu.«

Šafářka chtěla také připojiti nějakou lichotku, když dvéře otevřel Herolt a křičel: »Nechte mluvení a dávejte na stůl! Tou cestou mi jak náleží vytrávilo. Čím více ženských, tím později byl by oběd.«

Moravcová se domnívala, že bude na stůl prostírati slečna, ale sklamala se. Ta si vyžádala zrcadlo, aby si upravila vlasy — k tabuli.

Nájemce jídal pravidelně jedno maso, dnes dal ještě upraviti pečeni a moučník, ale přece se nezachoval. Herolt nějak divně se ohlížel, když Jan zcela odložil příbor Také pivo mu nechutnalo. V panském dvoře by mělo býti všechno lepší a velkolepější. Už dávno tak levných doutníků nekouřil.

»Jsi tady skutečně na ztracené vartě,« posléze pronesl úsudek, protáhnuv se na stolici.

»Ale proč? Mně se tady líbí. Jenom, že by se tu měl jiný život uspořádati,« řekla Vlastička. »Kdyby tyto pokoje byly opatřeny novým nábytkem, v saloně stálo piano, dvéře byly otevřeny z pokoje do pokoje, aby všudy proudilo teplo, kdyby se v kuchyni otáčela jiná kuchařka, pěstovaly se společenske styky, pořádaly se časté zábavy.«

»Na takový život zdejší dvůr nestačí, takový život tu ani pan hrabě nevede,« ozval se Modroch. »Sem nelze přenésti, co se pěstuje a co ani nevystačuje v Dešicích.«

Vlastička se okamžitě vzpamatovala. Prozradila, jak by si vedla jako paní v této domácnosti. Vidouc, že se potkala s odporem, rychle obrátila. »Vždyť by se to nemusilo prováděti ve velkém,« opravovala svůj výrok slečna. »Jenom tak zařídíti slušnou domácnost, v níž by se člověku líbilo a šťastným se cítil.«

Modroch znal Vlastičku dobře, povahu i její vychování, dovedl rozeznati pravdu i toto zastírání.

»Jak strávíme odpoledne?« ptal se Herolt. »Půjdeme do hostince? Je zde nějaký kloudný?«

»Já do hostince nechodím; společnost tam je, ale nevím, jak by se vám zamlouvala. Navrhoval bych procházku dvorem a po silnici, kde je poněkud prošlapáno.«

»Vzala jsem si brusle, nemohli bychom jezditi?«

»Rybníků tady je dost, ale led nebude umeten. Dnes ve svátek by ho nikdo neupravil. V takový den tady lidé rukou nehnou na věci nepotřebné.«

»A což jíti na hon?« vzpomněl si Herolt. »Posud není zakázáno stříleti zvěř.«

»Ale té zde není. Byla vybita na podzim. Leda králík tu a tam vyběhne.«

»Pah,« zvolal Herolt velkopansky. »Na králíky nechodím. Vím, co udělám; odpočinu si na pohovce, a vy si prohlédněte dvůr, jak chcete.«

Při tom zůstalo. Radní si vzal noviny a četl inseráty, aby dříve usnul. Vlastička se přistrojila na prohlídku stájí a stodol, jakoby šla do plesu. Jan zůstal, jak byl. Jenom čepici proměnil za tvrdý klobouk.

»Tak, kde bychom začali?« rozvažoval Jan, stoje na prahu, »Tebe prohlídka dobytka nezajímá.«

»Proč ne? Ráda všechno vidím. Nejdříve se podíváme do dvora, a potom mne zavedeš do panských pokojů, od nichž máš klíče.«

Modroch se po straně usmál.

»Nečiň si marných illusí o zařízení zdejších zámeckých komnat. Pan hrabě, jak mně pravil, užívá zámku pouze jako letního bytu, kdy člověk více tráví venku, než pod střechou.«

»Škoda, že je sníh, prohlédla bych si také park,« řekla Vlastička, jíž se nejak do stájí nechtělo.

»Uvidíš ho oknem, je také malý a sousedí hned se zelenářskou zahradou.«

»Jsou tam sklenníky s palmami, kameliemi, pomeranči?« rychle se ptala Vlastička.

»Ani by si se v tom sklenníku neotočila a uloženy jsou tam zcela obyčejné květiny. I z vesnice si sem zanesli muškáty, mořské cibule a fuksie.«

Prošli jedním chlévem, slečna si přidržovala u nosu parfumovaný šáteček, podívali se na jalový dobytek a Vlastička už odcházela. Tak to bylo i jinde. Jan se nedivil, i jemu dříve chlév odporně čpěl, ač pocházel z rolnického rodu. O slečně věděl, že do stájí ani nepáchne. Od čeho byl by krmič a služky. I vedl Vlastičku přímo do zámku vysvětluje, kde je kuchyně, čeledník, špíže.

»Pokoje jsou v prvém poschodí?«

Šli tam po čistě vydrhnutých schodech, vstoupili přímo do salonu a Heroltova dcera byla velice velmi sklamána.

»Tohle že jsou panske komnaty? U nás na statku máme lepší zařízení, dražší závěsy v oknech, silnější koberce, modernější nábytek, více okras, dek, nádhernější lampu. A to piano do tohoto pokoje ani nepatří.«

Údiv slečnin byl ještě větší, když vstoupili do pokoje hraběte Votockého, kde přední místo zaujímal stolek kuřácký a stojan s puškami.

»Zde budete spáti, už se tady topí,« naznačoval Modroch.

Šli dále, ale tu byly pokoje téměř prázdné, leda že v některém stála prázdná starobylá skříň a v jednom nataženy byly provazy na sušení prádla.

»Tady je zámecká kaple,« ukazoval Jan na dubové dvéře s ozdobnými panty.

Vlastička sem nenamířila, ale obrátivši se, řekla: »Vraťme se, zkusím piano.«

»Je tam chladno, mohla bys nastydnouti,« odpověděl Modroch.

»Jenom na chvíli. Ohledám pouze, jaký je stroj. Paní hraběnka tu nemá toalety?«

»To nevím, snad v některé skříni, ale pochybuji. Jsou-li zdejší páni ve všem skromni, ani v šatech nebudou míti veliký výběr. Votocký býval velkoobchodníkem, jako komisionářem.«

»Čistá šlechta!«

»Jest rytířem a jeho rod se datuje z dávné minulosti, má erb a přídomek z Votovic.«

»Co na tom, když neumí po šlechticku žíti? Už ten jeho byt nasvědčuje, že zůstal nadále obchodníkem.«

Když Vlastička několikrát udeřila na piano, pronesla úsudek: »Stroj jest dobrý, ale málo obehraný. Snad si jej ta rytířka teprve pořídila, když přestala v krámě odvažovati semenec.«

K těm slovům Modroch neodpověděl. Díval se zatím oknem do zasněženého parku.

»Dle toho by ti pan hrabě ještě přenechal nějaký pokoj, když jich neužívá?« ozvala se po chvíli slečna, vstavši od piana.

»Tím méně já potřebuji rozšiřovati byt. Ani nemám nábytku pro to, co mně postoupeno.«

»Ale kdybys stav svůj změnil. Potřebuješ ještě místnosti pro služky a zvláštní jídelny.«

»Na to jsem opravdu nepřišel, najím se ve svém pokoji nebo i v kuchyni,« s posměchem odpovídal Modroch.

»Krátkou dobu jsi zde, ale příliš jsi se změnil v šatě, náhledech, mluvě, ve všem.«

»Tomu se říká, že se akkomoduji.«

»A na Dešice při tom zapomínáš,« s výčitkou pronesla Vlastička.

»To že tak často nepíši? Neměl jsem času. Nedávno teprve jsme vymlátili a nyní jsem se zabral do studií. Vidím, že se mně posud mnoho nedostává. Zde se musím pouze na sebe spoléhati.«

»Máš přece šafáře, poklasného, brzo si vezmeš příručího.«

»Šafář a poklasný v jedné osobě oře s ostatními čeledíny.«

Vlastičce zazářil zrak a stejně důvěrně přistoupila těsně k Janovi jako tehdy, když spolu Rychtu opouštěli při loučení. Dívka asi toužila po vyznání, po určitém slibu —

»Lituji tě, že jsi tady tak sám!«

»Poněkud jsem zvyknul. Nejde to jinak. Železná nutnost mne víže. Užíval jsem dost a dost.«

»Ale můžeš ještě užívati, až se oženíš, až bude s tebou starosti sdíleti vzdělaná paní. Tohle přece pro tebe není, brzo bys odvykl lidem, samotářem se stal a dřeváky nosil jako tvůj pasák.«

Vlastička vzala Jana za ruku. »Tedy se polepšíš a budeš udržovati styky s rodištěm, kde s tebou lidé lépe cítí, kde tě milují?«

»Pokud bude v mé moci —« V tom na dvoře zavzněl zvonek.

»Dojení;« zvolal nájemce. »Musím býti přítomen. Chceš mne následovati nebo půjdeš za otcem do vytopeného pokoje?«

»Slečně v očích šlehnul blesk a čelo se zachmuřilo.

»Snad tě tam není třeba, služky to obstarají bez tebe,« pronesla drsně.

»Mýliš se, moje drahá, dostal jsem nového mlékaře a ten žádá dobrou míru a čisté mléko. Odpust tedy a jdi k tatínkovi.«

Modroch rovně šel ku dveřím. Vlastička musila následovati. Neměla chuti znovu jíti do kravína a naslouchati crčení mléka do dřevěných nádob. Oddělila se tedy od Jana a vzbudivši otce, mrzutě usedla na stolici.

»No jak? Vyslovil se?« ptal se Herolt.

»Ale kde! Odešel do stájí, aby kontroloval dojení mléka.«

»Stává se z něho dobrý hospodář.«

»Ale dnes se mohl výhradně věnovati nám, kdyby o mne ještě stál,« hubovala Vlastička.

»Snad tady má nějakou Kristýnu —«

»Ptala jsem se v kuchyni ženských, povídaly, že žije jako poustevník a mne už považovaly za mladou milostpaní.«

»Tak to s ním neumíš, sám naň udeřím. Musí přiznati barvu. V masopustě by mohla býti veselka. Někam se odklidíš a necháš mne s ním samotného. To by bylo —« kasal se pan radní.

»Ať se ti to podaří! Pranic nebudu ti to vítězství záviděti, neboť by se mně opravdu líbilo býti paní nájemcovou. To by i vrchnost na mne koukala!« chystala se slečna.

Herolt se ušklíbnul. Jemu by se tady zcela nelíbilo. Ani pořádné pivo tu není, ani společnost, a jak daleko odtud na nádraží. To pro statkáře není.

Když se připravovala večeře, Vlastička odběhla za šafářkou do kuchyně, omlouvajíc se, že kuchařce pomůže strojiti. Páni pokuřovali a rozmlouvali. Herolt vypravoval, jak se mu večer líbila opera, po divadle že byl u Choděry na koncertě, potom v kavárně, z níž šel rovně na Františkovo nádraží.

»A slečna dcera chodila s vámi?«

»Ta vydrží více než já,« usmál se otec. »Jenom v saních trochu zdřímla. Znáš přece naše děvčata! Tvoje sestry byly a jsou rovněž takové.«

Modroch přisvědčil.

»Vlastička by se už mohla dávno provdati,« pokračoval Herolt dosti nedbale, na podzim se jí slušná partie naskytla, ale — musím ti říci, co sám dobře víš — myslí si na tebe. Co se naplakala, když jsi odjel, na piano hrála samé žalostné kusy, co se načekala od tebe psaní, co se jenom o tobě napovídala! Jene, kdy si ji vezmeš za manželku?« Herolt to hnal parou a doufal, že rychle zvítězí!

Jan nebyl překvapen, už když Vlastička odcházela, čekal cosi podobného. Teprve za chvíli odpovídal. »Pane rado, my posud se slečnou o sňatku nemluvili a ani jsem nevěděl, že bych byl tak milován. Buďme upřímní, kolegové mně psali, že za čtrnáct dní po mém odjezdu byla slečna královnou plesu. Ale co na tom! Proč by si zábavy odpírala? Já nyní o sňatku rozhodně nemohu ani mluviti.«

»A proč?« divil se na oko radní. »Jsi samostatný a paní potřebuješ jako soli.«

»Plavu a sotva se držím na povrchu. Ať tedy tonu sám a nestrhuji do víru jiného. Padnu-li, odejdu jinam; kdybych měl rodinu, bylo by hůře.«

»Což ti nikdo nepůjčí?« tlumeně řekl Herolt.

»Zde to není jako v Praze, tady se všechno hned roznese, a kdyby hrabě zvěděl, že si vypůjčuji na to, co vlastně ani mým není, vyžene mne. Vždyť jsem fundus ničím nehradil a pouze na rok nájem zaplatil. Kdybyste mohl dceři dáti deset tisíc věna, to by bylo něco jiného.«

»Deset tisíc! A do čeho? Na rozbitý fundus panského dvora? Víš co, ty's zachránil ze statku asi kolem dvou tisíc zlatých, také tolik dám dceři hned, po mé smrti, co zůstane.«

»To mně nepomůže,« třepal rukou Modroch, »za ty peníze bych si tak opatřil nábytek a zaplatil veselku, proto nyní ještě nemíním se ženiti. Počkám, až se zmohu, až se na vlastní nohy lépe postavím.«

»A zatím tady zkysneš —«

Jan pokrčil ramenem. »Musím pykati za vinu svoji i jiných. Takto bych upadal do dluhů. Sám se uskromním, a jak vidíte, ani nemohu utráceti.«

»Zapadlé hnízdo!« zabručel radní.

»A do takového se musí člověk uchýliti, chce-li se sanovati. Jako když někdo všeho užil, dobře papal, mnoho pil a potom se dá na Knajpovu kávu.«

Do toho Heroltovi nic nebylo, jenom aby odbyl dceru, aby neslyšel výčitky od své paní, která nařizovala před odjezdem: »Ať se vrátíte s nevěstou!« A teď Jan odpírá a ženiti se nechce. Bavil se rád, poletoval jako motýlek kolem květiny, když přichází do tuhého, odlétá, aby si křídla nepřipálil. A Herolt jenom za tou příčinou sem přijel. Co mu je po Mořině, po jihu Čech.

Vyjednávání vyznělo na prázdno. Radní líčil krásy stavu manželského při takové vzdělané paní, která by se sem v sousedství zámku hodila, zavrhoval život mládenecký s rozmanitým nepohodlím, tloukl také na buben bývalého přátelství, aby nepovolného vyvolal z resignace, ale nic to nepomohlo. Modroch nechtěl kousnouti do toho sladkého jablka, neboť se hrozil výdajů na domácnost, již by Vlastička míti chtěla a zařídila, bál se dluhů a viděl, že ztrácí poslední naději uchytiti se na tomto nepatrném dvorci. Proto se držel statečně. Neodmítal podávanou nevěstu, nic proti ní neměl, ale v tuto dobu nechtěl se rozhodně ženiti, o příštím masopustě docela ne. Mluvil vyhýbavě a vykrucoval se všemožně.

Herolt pojednou ustav, sáhl do kapsy pro jízdní řád.

»Odjíždí ještě večer rychlík ku Praze?« ptal se.

»Jede, ale odtud nelze se k němu včas dostati. Což mne chcete už opustiti?« řekl Jan.

»Kdo by se tu nudil?«

»A musíte, milý pane, dříve nejste v Praze, až zítra odpoledne. K rannímu vlaku zaspíte.«

Radní zívnul a protáhl se.

»Tak poruč přinésti večeři.«

Jan pospíchal do kuchyně. Zde ho s radostnou tváří přijala Vlastička. Ta už šafářce pověděla, že bude tento ještě den prohlášena za snoubenku, že se bude dnes nebo zítra slaviti zasnoubení, které i do novin přijde, aby o něm všude zvěděli; proto čekala, že se otec dohodl s Modrochem a tento nyní pro ní jde, aby ji přivedl jako zasnoubenou a přijal hned předem požehnání. Ale jaké to bylo sklamání!

»Máte přinésti večeři,« poručil Jan suše šafářce a sotva si Vlastičky povšimnul. Tedy se nedohodli, marnou konali sem cestu? Proč raději nezůstali v Praze na koncertě, kde by se bavila jako minule s důstojníky od dragounů?

Vlastička už se přepásala velikou zástěrou, aby ukázala, jakou je kuchařkou, teď však tušíc neúspěch otcova jednání, odkvapila do pokoje a rychle se ptala, jak to dopadlo.

»Povídal jsem, že ho drží nějaká zdejší Kristýna,« mrzutě řekl Herolt. »Časně ráno jedeme.«

Vlastička vrtěla hlavou. Byla přesvědčena, že Jana žádná nejala, ale že jiná příčina v cestu se postavila. Už nenosila na stůl, při večeři také nepanovala veselá nálada. Modroch vyličoval, jaké má v úmyslu zavésti věci do hospodářství. Herolt naslouchal pouze jedním uchem. Ač byl statkářem, nejneraději poslouchal o rolnictví, všechno jiné mu bylo milejší.

»Půjdeme spat,« prohlásil před devátou. »Jene, dej nás zavésti k rannímu vlaku.«

»A nebude čeledín časně krmiti marně?« usmál se Modroch. »Ještě jste si dvůr neprohlédl —«

»Takových jsem viděl a lépe zařízených!« mávnul rukou Herolt. »Až jindy —«

Jan zavedl hosty do panského pokoje. Zde hodnou ještě dobu se svítilo, otec s dcerou asi rozmlouvali. Buď se radili, nebo si domlouvali.

Také Modroch ještě seděl. Dal Václavovi příkaz, aby nakrmil a se připravil. Nevěřil však, že se pojede. Proto ani šafářku neobjednal k vaření snídaně v časnou hodinu. Ještě chvíli rozvažoval o tom, co se dnes dálo, a usoudil, že ani jinak to nemohlo skončiti. »Teď se ženiti nemohu, a tato nevěsta, tato paní by mne o všechno připravila.«

Jak se podivil, když přede dnem přišel Herolt přistrojený a na cestu připravený. Vlastičce toaleta trvala déle a marně hledala v pokoji, má-li tu paní hraběnka některé věci ku zvýšení krásy a dojmů v obličeji. Ráda by vypadala smutnou, interesantní, ale nic tu nebylo mimo mýdlo, kartáček a pastu na zuby, hřeben a studenou vodu. Doma nebo v Praze na to nevzpomněla. Zahalila se tedy hned závojem.

Překvapený Modroch vařil sám hostům čaj, k němuž při nedostatku vhodných zákusků předkládal chléb s máslem. Zrazoval, aby se nejezdilo, ale Herolt byl neúprosný.

»Nechcete-li tedy sečkati, je svrchovaný čas k odjezdu,« řekl posléze.

»Proženeme ti koně,« odpověděl radní.

»Václav nepřipustí, spíše zmeškáte, než by koně schvátil.«

Vyšli tedy, zahalili se do kožichů a Modroch jim podával ruce. »Ty zlý!« řekla Vlastička, ale přece stiskla Janovi ruku. Doufala do budoucna.

Za dvorem řekl Herolt dceři: »Pěknou to vezeme matce koledu.«

Slečna ukázala na kočího a dala znamení, aby se otec mírnil ve výrazech. Až v Praze si všechno povědí a od srdce si odlehčí. Za chvíli se dali s Václavem do řeči, ale i ten milostpána chválil, že nikam nechodí, svého si hledí a žádných známostí s druhým pohlavím nepěstuje. Vlastička si oddychla a Herolt se zamyslil. Snad přece chce se dříve zajistiti a potom přijde a slavnostně o ruku dcery jeho požádá. (Pokračování.)

V Reichenhallu.

Veselé a smutné vzpomínky

líčí

TOMAŠ ŠKRDLE.

Rok 1908.

(Pokračování.)

V neděli vzpomínal jsem na p. opata z Emauz, na jeho církevní uvedení v úřad opatský.

Soliválenský důst. pán odjel ven na slavnost Portiunkule, i sloužil první mši sv. v soliválenské kapli kaplan Jos. Geoffroy a já druhou.

Po snídaní v soliválenské residenci spěchal jsem do druhého farního kostela v St. Zeno na velké služby Boží. Nedělají to zde dobře: oboje služby Boží začínají v obojích farních chrámech v 8 hodin kázáním a v 9 velkými službami Božími: měly by býti jedny v 8 hodin, druhé v 10, aby se mohl domácí lid i lázeňští hosté vystřídati. Pro tyto jest sice v 11 hodin zvláštní mše sv. v kapli sv. Jiljí, ale kaple ta jest malá. Návštěva velkých služeb Božích nebyla četná; ani lavice nebyly obsazeny a v ohromné prostoře chrámové mimo lavice zela prázdnota. Mimo to až do pozdvihování lázeňští hosté stále jeden po druhém přicházeli a pobožnost rušili. Velkou měl sám p. děkan, má příjemný hlas, ale hudba na choru jest u sv. Mikuláše lepší než zde v St. Zeno.

Zdejší pán je děkan a jak mi bylo řečeno: faráři a beneficiati si děkana sami volí a biskup ho potvrzuje. Kaplani jsou z volby děkana výloučeni — proč — snad pro mladost — není mi známo.

V lázeňském seznamu dočetl jsem se, že tu dlí taky metrop. kanovník Václ. Manlík z Prahy, ale neviděl jsem ho.

Říšský poslanec P. Milo Záruba odjel dnes domů, i obědval jsem sám s p. otcem jeho v Tivoli. Já se tu spouštím: dříve jsem jedl dle lístku a stávalo mne to přes dvě marky, nyní si dáváme diner, při němž s chutí zajídáme moučník (a toho jsem býval ne-

přítelem) výtečně chutný a na konci si dávám černou kavu. Dnes jsem platil za oběd i s pivem (dvě sklenice) 2 m. 92 f. A chutná mi při zdejším vzduchu znamenitě. I p. otec Záruba si tu pochvaluje.

Je v neděli, dne 2. srpna půl páté odpoledne. Vyřídiv si, co bylo třeba a dopsav si tento cestopis, podívám se do rakouské Gross-Gmain, abych viděl, jak to tam v neděli vypadá.

Adie, bavorský Reichenhalle, přestěhujeme se trochu do Rakouska! Bavorské peníze mám v portmoné, rakouské v kapse vesty — aby se nepopraly, převlečník přes pravou ruku, deštník v levé — i vykračuji si hrdě jako pražský domácí pán do — Gross-Gmain. Už mi k vážnosti schází jen cvikr na nose, ale ten bohudíky dosudnepotřebuji a proto se musím i dnes bez něho obejíti.

V pondělí, dne 3. srpna konal jsem třetí a poslední výlet, a to k Chiemskému jezeru.

Dle přesného návodu soliválenského kaplana Jos. Baura jel jsem z Reichenhallu do Prienu; zde jsem si koupil lístek na dráhu do Štocku a na loď na Herreninsel (lístek s retour). Mimo obvyklé turisty a výletníky přihrnulo se najednou do vlaku jedoucího do Stock 100 pěvců z Manheimu, konajících okružní cestu po Bavorsku a do Solnohrad. Byli to muži veselí, ale nanejvýše solidní — prý většinou učitelé. Veliký parník pojal nás všecky a v několika minutách vylodil nás na Herreninsel. Já byl sám, zde zcela neznámý, i řídil jsem se dle jiných. Vstupní lístek do nového zámku † krále Ludvíka II. stojí 3 m. Král nasekal stavbou divokých zámků státu strašně dluhů a nyní to musí turisti zapraviti.

Ve starém zámku, při němž jest restaurace, nechali jsme deštníky a nyní jsme cupali lesem k novému zámku. Já cestu neznaje šel jsem za jinými. Po dlouhém putování objeví se nám najednou zámek, cíl naší cesty. Už nádvoří zámku jeví nádech divoké fantasie. Veliké želvy otevírají na nás své tlamy a veliké panny zdobí nádvoří toto.

Vnitřek zámku je výtvor chorobné fantasie nešťastného krále. Jeden pokoj nádhernější druhého: samé zlato, stříbro, mramor, drahé tkané látky, samý obraz a na stropech samé mythologické zjevy: bozi, bohyně. Vzorem králi Ludvíkovi byl Versailles u Paříže a nádhera franc. krále Ludvíka XIV. a XV. Jeden sál plný zlata přes 100 metrů dlouhý má množství lustrů a asi 240 svíček, Tyto lustry, t. j. svíčky, dal si král večer rozsvítiti a procházel se sálem tímto. Nádherný je stůl psací, nádherná ložnice, třpytící se zlatem. Drahé záslony tkalo 7 let asi 30 osob. Něco uměleckých prací je z Vídně, z Francie, největší část z Mnichova.

Po prohlídce, jež nás všecky nad míru zajímala, šli jsme zpět. Pěvci z Manheimu měli v restauraci u starého zámku připraveny k obědu dva velké stoly, my pak ostatní návštěvníci zasedli jsme k jiným volným stolům, pili a jedli jsme, majíce překrásný pohled na Chiemské jezero.

Blížila se 12tá, i spěchal jsem k parníku, jenž nás měl odvézti na Fraueninsel. Je to vesnice pod jménem Chiemse, nalézající se uprostřed jezera. Jsou tam luka, pole, na 40 domů, mezi nimi něco vill a klášter Benediktinek s kostelem, jehož věž celému

okolí vévodí. Ti, kteří přijeli ze Stocku na Fraueninsel a pojedou na Herreninsel, zde obědvali, my, kteří jsme si již Herreninsel a oběd odbyli, jsme tu jen pivečko zapíjeli a si pokuřovali.

Zasedl jsem ke stolu s farářem Fr. Pritzlem z Wolfsbachu blíže Brodu na českých hranicích, a se společníkem jeho s p. učitelem Karlem Matuchou z Zellu. I tento byl dříve na českých hranicích u Tachova, často byl v Mar. Láznich, v Tachově, ba i v Praze, kdež se mu velice líbilo. Oba jsou praví Bavoráci a farář mi řekl, to, že mají katolíci v Bavorském sněmu většinu, že je dílem bavorských farářů a pak že k tomu působí ta okolnost, že bavorští katoličtí předáci velice mnoho pracují pro rolnictvo, čímž si je k sobě připoutali.

Na zpáteční cestě z Fraueninsel stavěli jsme se v Gstadlu a u Herreninsel přisedli k nám pěvci z Mannheimu, kteří nám zapěli na parníku dvě krásné německé písně. V Solnohradech je očekává tamní Liedertafel, večer bude společný banket obou pěveckých sborů, v úterý pojedou pěvci do Berchtesgadenu a na Král. jezero a pak že se rozjedou na různé strany každý dle libosti.

Nyní vraťme se ještě k Chiemskému jezeru. Podobá se svou rozsáhlostí moři; jezdí po něm mimo parník obyčejné a plachetní lodi, hory je obklíčují, vísky s četnými věžemi chrámů zdobí jeho okolí; jsou v něm koupelny a v okolí villy. Ve Stocku a v Prienu vábí k sobě turistu četné restaurace.

Z Prienu vrátil jsem se domů do Reichenhallu, přečetl jsem si v čítárně nedělní noviny a v Tivoli večeřel jsem s p. otcem Zárubou; bavíme se spolu dobře; je velice hovorný, zkušený, v Praze pobyl jako řemeslník 40 let a nyní je s paní svojí na faře v Jiřicích u syna, říšského poslance P. Milo Záruby.

V úterý odpoledne vedl mne solivarenský beneficiat Josef Baur na výlet k Nonu. Na cestě nás dohonil děkan ze St. Zeno, Jos. Danneger, s Petrem Mairem, dómským kazatelem v Solnohradech, rodem z Gross-Gmain. Zašli jsme do filialního chrámu sv. Jiří, jenž patří k chrámu sv Mikuláše a odtud jsme se odebrali do restaurace Nonu, odkudž je rozkošná vyhlídka na Reichenhall. Za chvíli přišel farář Jiří Höller z rak. Velké Gmain a výtečně jsme se bavili. Tento farář jest pln humoru, anekdot a mně se zvláště tím zamlouval, že má kulovatý slovanský obličej.

Mně neobyčejně bylo milo, že jsem seznal p. děkana J. Dannegra, jenž jest od kněží velice vážen a jest předsedou místní historické společnosti.

Děkana si volí, jak jsem již pravil, faráři a beneficiáti vyjímaje kaplani, a okresního inspektora školního jmenuje vláda. Ale není to inspektor v našem rak. smyslu: jezdí ven na inspekce, zkouší náboženství a světské předměty, ale na volbu učitelů moci nemá. Učitele ustanovuje vláda a on podává pouze jejich kvalifikaci. Okresním školním inspektorem může býti kterýkoliv farář, zde je náhodou v jedné osobě i děkan i školní inspektor.

Pouhý děkan při visitacích far náboženství nezkouší, to dělá inspektor školní, ale jelikož je to kněz, je to jedno.

Okresní školní inspektor platu nemá, pouze když školy visituje, má denně asi 10 marek diety. Tím se dá vysvětliti, že pod touto nepatrnou a neúplnou vládou kněžskou jest většina učitelstva bavorského zliberalisována.

Ve středu dne 5. srpna vedli mne pp. Jos. Baur a mnichovský kaplan Jos. Geoffroy na výlet v jinou stranu k Listsee. U nás v Čechách, hlavně na jihu, je vše vypráhlé a zde vidím bujnou trávu, brambory s bohatou natí, lesy živé; se všech stran tekou potůčky horské vody, příroda skytá obraz plný živosti a u nás v mé otčině takové sucho!

Hostinec u Lisbauera leží asi 1600 m. vysoko a kráčeli jsme tam $1^1/_2$ hodiny. Celá ta krajina od Nonu až sem a dále tvoří zvláštní obec Karlstein.

Za stoly u hostince sedělo hojně turistů a turistek a my usedli na dvorku pod košatým stromem. Stara paní hostinská, když slyšela, odkud jsem, zapomenula již ze školy, kde Praha leží, i pravila, že to bude asi tam někde v Prusku. A moji společníci se mi smáli, že nám už ani nevědouc, prorokovala budoucnost naši. Najednou hnaly se mraky přes hory, zahalily je, blesky se křižovaly, několikrát zaburácel hrom, ozvěna jeho letěla po horách, spustil se déšť a my se musili uchýliti do vnitřních místností. Asi za hodinu déšť ustal a my se vraceli jinou cestou domů. Stará selka od P. Jos. Baura peněz nevzala, půjčuje jim katolické noviny a něco za něco.

Zde když prší, za krátký čas je cesta zase schůdná, vsávajíc vodu v sebe, i šlo se nám to domů dobře. Ve starém městě všecko to P. Jos. Baura zdravilo a ditky k nám běhaly a ruce podávaly.

V lázních poznal jsem metrop. kanovníka z Olomouce Dra. Melchiora Mlčocha. V čítárně vídám a mluvívám často s panem inspektorem Sellnerem a při hudbě s jeho paní a dcerou učitelkou.

Blíží se konec mého pobytu v Reichenhallu, i musím pospíchati, abych toho ještě mnoho viděl. I vstal jsem ve čtvrtek záhy, dal jsem se opěkniti, inhaloval jsem, přečetl jsem si v čítárně noviny a v 10 hodin odebral jsem se do Reichenhallských soliváren, abych si prohlédl výrobu soli.

Vstupné činí 80 feniků; člověku dají na šaty bílou halenu, na hlavu veliký širák a sejde-li se větší společnost, vede ji vůdce různými chodbami a ukazuje prameny, kudy zde voda z hor stéká; některá má 3% soli, jiná 5, 7, 20 až 25% (v Berchtesgadenu až 96%), to se smísí v jedno, žene se do vyšších míst, tam se ohromným zářem voda rozpaluje a sůl se z ní dlouhými lopatami vybírá a dle hodnoty se roztřiďuje. Zajímavá prohlídka naše trvala $1^1/_2$ hodiny.

Po obědě hajdy zase do roboty. Zvláštní vozy pro 10 osob vyjíždějí den co den na výlet, i použil jsem toho a za vstupné 2 m. 30 vsedl jsem na vůz a dal se do světa. Co jsem viděl, nedá se popsati. Jeli jsme k Thumse. Na okraji jezera jsou plovárny a příjemná restaurace. Jeli jsme dále: hory v pravo, hory v levo, tu zas viděti veliké prohlubiny, horské bystřiny, na úpatí hor tu a tam příjemné domy a hlavně soliváreńské domky a trouby dřevěné, po nichž do Reichenhallu s hor solná voda teče.

Stanuli jsme v Mauthäuslu. Kočí nám hlásí 1 hodinu odpočinku. Na úpatí hory s rozhledem do velkých hlubin je krásná restaurace, kdež se pije mléko, káva, pivo a jiné více. Do dvou velkých chlévů možno dáti koně a je jich tu mnoho: nebo mimo 4 velké vozy je tu plno drožek a fiakrů a stále noví přijíždějí. Za drožky se platí na půldne 7 marek, za fiakra 15 marek.

Stará hostinská se mne nejdříve ptala, jsem-li »katholisch« a když jsem jí řekl, že jsem streng katholisch, vedla mne do rozsáhlé kuchyně, do světnic, síní a do celého selského statku. Nějak pořád kňukala, že je velmi nešťastná, že by již ráda zemřela, prosila mne za Otčenášek a žádala mne, abych jí poslal z Prahy k svátku sv. Heleny kartku. Ale v Reichenhallu bylo mi řečeno, že pije kořalku, muže a děti že pomluví a že je to vůbec babka darebná, daleko široko známá. Dal jsem si mléko, máslo a chléb a naslouchal jsem hudbě. Hudebníci hráli písně, jaké jsem za mlada doma slýchal, i byl bych jim rád zazpíval nějakou českou, starodávní píseň, aby mi ji zahráli, ale ovšem ani můj stav a stáří mé a cizina tomu nedopouštěly.

Hodina uplynula, kočí hlásil odjezd, i vydali jsme se zpět. Dali jsme mu ovšem na pivo, on si vytáhl z kapsy viržínky — možno že je dříve od Čechů dostal — a vytáhl po cestě dvě. Také byl hned hovornější, vypravoval a ukazoval hned to a ono.

V mé řadě na voze seděli dva dobří Bavoráci z Mnichova, pán s paní, před námi seděl u kočího jejich syn gymnasista, jenž vstoupí letos do 9 gymn. třídy a dobře se učí, a za námi seděly čtyři rumunské obstarožné paní, jež se stále a živě rumunsky bavily.

Kočí nás vezl zpět jinou cestou, stále více a více do hlubiny, viděli jsme horu Jettenberg a u Stanbachského vodopádu kočí zastavil, dal nám $^1/_4$ hodiny prázdno a my si vodopád obešli. Za nejkrásnějšího počasí — nebylo ani horko ani zima — dostali jsme se domů.

V Tivoli mladý p. Prosinger, když jsem si cestu liboval, sdělil mi, že má Reichenhall s okolím 250 kilometrů cest promenádních a že jsou cesty ty o jeden kilometr delší než vzdálenost odtud do Innomostí. V šesti nedělích nemožno tyto výlety prodělati. A co že je tak pozoruhodného, hodinu po dešti že jsou cesty již zase suché, anať zdejší půda vlhkost do sebe vtáhne.

Na pátek jsem si déle poležel. Vstávám v 7 hodin mysle si: u nás doma jest již vše v činnosti i práci.

Venku už zase prší, ale to mi nevadí: dokončuji modlitby včera zanedbané a píši na to cestopis. V 10 hodin jsem hotov, i jdu dolů do města inhalovat a do čítárny. Odpoledne si složím do kufru věci a zítra v sobotu ubírám se rychlíkem do Prahy.

Takové prázdniny — tři neděle v jednom — jsem již asi 20 let neměl, i vracím se na těle a na duchu posílněn a díky vzdávám Bohu za tyto milosti, jichž jsem tu byl súčastněn.

Je 10 hodin: už je zase po dešti, vyjasnívá se a v poledne bude snad zářiti v plné kráse slunce. Zdejší počasí jest měnivé

jako lidské štěstí: hned tu prší, hned slunce svítí, hned je horko, hned chladno — jako v životě lidském.

Za rok vydáme se do Reichenhallu podruhé, ale bude to v mnohém ohledu jiné, i sdělím zase různé zajímavé zprávy.

(Pokračování).

Kříž na rozcestí.

Zde rozcestí, ty neviš kam?
Tak v světě mnohý blud a klam.—
Ať chodíš horou, rovinou,
přec cestu volíš jedinou.
Tak také k nebeskému městu
ti jednu Kristus hlásá cestu,
vždyť mluví vždy o jediné
a ne o cestě rozličné:
»Já cesta, pravda, život jsem!«
to pravil kdysi s důrazem.

Ty poutníče! to uvaž stále
a v pokoji pak putuj dále
a v oné cestě jediné
hleď utvrzovat kroky své —
— pak nezabloudíš, k nebi blíže
tě povede vždy cesta kříže!

Karel Bezstarosti.

Kalich.

(Triolet).

Jak v hlubou tůň se měsíc noří,
tak stápí se má duše v tobě,
ó kalichu, v němž rudí hoří
Krev Kristova ve vína zdobě!
Sem spěchám Kriste v slasti, hoří
jak v hlubou tůň se měsíc noří,
zde omývám se v Lásky moři
a odpočívám v sladké mdlobě,
jak v hlubou tůň se měsíc noří
tak stápí se má duše v tobě!

Josef Kouba.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.) *)

Statistické úřední soupisy konají se v těchto rozměrech:

A) Vzhledem k počtu a dle pohlaví ve všech státech dále uvedených.

B) Dle jednotlivých skupin věku a zaměstnání takto:

1. V Belgii nehledí statistika k věku a zaměstnání a sčítá slepce jen číselně dle provincií na základě úředních výkazů každoročně vypracovaných. Úřední zpráva: »Annuaire Statistique de la Belgique« udává mimo úhrnný počet provincialní též počet slepců v ústavech, požívajících podpory státní.

2. V Dánsku, nezabývajíc se rubrikou zaměstnání, sepisuje statistika slepce dle věku po pětiletích, dle jednotlivých krajů (v těch zas odděleně dle měst a venkova). Poslední soupis proveden při sčítání lidu dne 1. února 1901. Úřední zpráva: »Statistik Aarbog Befolgning vorholdene i det 19. Aarhundert« uvádí též percentualní výpočty dle pohlaví na 100.000 obyvatelů.

3. V Německu vyskytují se v úředních soupisech tyto skupiny dle věku: období pětiletá až do 20 let, pak od 20—30, 30—40, 40—50, 50—60 a výše. Statistika pečlivě hledí k zaměstnání a sčítá slepce dle provincií, vládních a jiných správních území; poslední úřední soupis byl proveden při sčítání lidu dne 1. prosince 1900, ačkoliv vládní úřady vždy byly a jsou ochotny, orgány svými provésti buď pro velká ústředí obyvatelstva nebo pro jednotlivá území soupisy specialní, aby pro odborné spisy mohl býti poskytnut nejnovější materiál číselný. Úřední zpráva o soupisu: »Die Blinden in Deutschland 1900« uveřejněna byla ve zprávách zdravotnicko-statistických.

4. Ve Velké Britanii sčítají úřady slepce ve věku až do 25 let po pětiletích, pak v těchto skupinách: od 25—35, 35—45, 45—55, 55—65, 65—75, 75—85 a výše. O zaměstnání slepců konáno podrobné šetření v Irsku a Škotsku. Soupis děje se dle hrabství a obvodů správních (counties and districts), posledně při sčítání lidu dne 31. března 1901. Úřední zprávy; »Census 1901 for Irland, census 1901 for Schottland, census 1901 for England and Wales.«

5. Ve Finsku vykazuje statistika tyto skupiny dle věku: od 1—9 let, pak dle desetiletí až do 99. roku a výše. K zaměstnání slepců výkazy ty nepřihlížejí, sčítajíce dle obcí a farností; pastoři a ostatní představení obecní podávají každoročně v srpnu seznamy slepců v obcích, každým 10. rokem předkládají úřední

*) Pro delší chorobu nebylo autorovi této statě v říjnu a listopadu možno, přesně revidovati kartáčový otisk korektury do 2. čísla; v první řádce textu na str. 165 má býti správně »samostatně« místo samotné, první řádku třetího odstavce na téže straně doplniti dlužno slovem »stavebního«, v 2. a 3 řádce čtvrtého odstavce čísti jest správně »nahodilý«; v poznámce pod čarou na str. 171 v 5. řádce státi má správně »osvětové« místo světové.

lékaři podrobné výkazy o slepcích. Úřední zpráva: »Bidrag till finlands officiella Statistik, VIII. Statistik öfver Blinda, 1904.«

6. Ve Francii sčítáni jsou slepci dle věku v desítiletích až do 60. roku, pak výše. K zaměstnání úřední statistika nehledí, sepisujíc slepce pouze dle departementů u příležitosti sčítání lidu. Při tom pak přesně rozlišováni jsou slepci v ústavech se nalézající od slepců žijících mimo ústavy.

7. V Italii, kde statistika k zaměstnání slepců nepřihlíží, mají úřední výkazy tyto rubriky dle věku a to: od 1—5, 5—15, 15—40, 40—70, 70 a výše. Sčítání koná se dle provincií a mimo to zvlášť pro obecní obvod hlavních měst provinciálních; poslední soupis proveden byl při sčítání lidu v únoru roku 1901. Úřední zpráva: »Annuario statistico italiano« uvádí též pohlaví slepců a stupně jejich buď soukromého nebo v ústavech nabytého vzdělání.

8. V Norvéžsku vykonány dva soupisy, přihlížející zároveň k zaměstnání slepců, a to:

α) dle období 15letých do 60 let a výše, v jednotlivých územích správních a dle obcí venkovských, současně se sčítáním lidu dne 3. prosince 1900. Úřední zpráva: »Statistik Aarbog«.

β) dle období od 1.—5. roku po jednotlivých letech a dle období od 1—100 roků a výše po pětiletích, dle místa narození; soupis tento zvláště provedla statistická ústřední kancelář a vydala o něm zprávu; »Norges officielle Statistik, Folketaellingen i Kongerig et Norge, $^3/_{12}$ 1900.«

9. Ve Švédsku, kde úřední statistika slepců zaměstnání nevykazuje, rovněž byly provedeny dva soupisy:

α) dle skupin věku od 1—15, 15—30, 30—60 a přes 60 let, dle obcí a provincií při sčítání lidu v r. 1900. Statistická zpráva: »Tidskrift«,

β) ve věku od 7.—18. roku pro každý rok zvlášť, mimo to pro období od 1—100 roků dle pětiletí, dle městských a venkovských obcí; soupis tento proveden byl po skončeném sčítání lidu v r. 1900. Úřední zpráva: »Bidrag till sveriges officiella Statistik.«

10. Ve Švýcarsku sčítá úřední statistika, hledíc bedlivě k rubrice zaměstnání, slepce dle věku od 1—90 let po pětiletích, pak přes 90 let; soupis sestaven jest dle kantonů; zvláštní šetření výhradně statistice slepců věnované vykonáno r. 1895—96. Zpráva úřední, obsažená v »Zeitschrift für schweizerische Statistik«, zabývá se též některými podrobnějšími rubrikami.

11. V Nizozemsku k zaměstnání slepců nehleděno; sčítání děje se dle skupin věku 1—15, 16—30, 31—60 a výše, odděleně dle pohlaví; soupis upraven dle provincií a naposled proveden ve spojení se sčítáním lidu roku 1900. Úřední zpráva: »Jaarcyfers«.

12. V Rakousku dbáno aspoň povšechně rubriky o zaměstnání; dle věku sčítáni slepci: do 1 roku, od 1—20 let po pětiletích, od 20—50 po desetiletích, od 50—70 zase v pětiletích a pak sumárně ve věku vyšším. Soupis děje se dle politických obvodů správních a dle území magistrátních, provádějí jej každoročně státní úřady zdravotnické a mimo to zvláště vykonán byl při sčítání lidu dne 31. prosince 1880, 1890 a 1900. Úřední zprávu

o rakouské statistice: »Statistik des Sanitätswesens« a »Volkszählungsergebnisse« přihlížejí také k příčinám oslepnutí, pokud předepsány jsou v úředních formulářích soupisných, jakož i ku vzdělání slepců, pokud jsou nebo byli chovanci ústavů. K ročním zprávám zdravotnickým užívá se při politických okresních i ústředních úřadech formulářů jednotných; zemské summáře zasílají se bez příloh c. k. ministerstvu záležitostí vnitřních, s přílohami (totiž tabelami pro jednotlivé okresy politické) c. k. ústřední statistické komisi ve Vídni. Seznamy bez příloh slouží k úředním a vědeckým účelům c. k. nejvyšší zdravotní rady ve Vídni.

13. V Uhrách není rubrika o zaměstnání vykázána statisticky; sčítání děje se dle věku od 1—3 let, pak 3, 5, 6—11, 12—14, 15—19 let, od 20—100 dle desetiletí. Soupis obsahuje jednotlivá území správní a municipální a prováděn bývá při sčítání lidu. Úřední zpráva: »Nepzamlalas eredmenyei (Výsledky sčítání lidu v zemích sv. koruny uherské)« zpracovala též udaje o vzdělání slepců, ovšem jen ohledně měst a obcí s počtem obyvatelstva výše než 10.000.

Při této pestrosti postupu veřejně důležité práce úřední, proti němuž soukromá statistika řid. Klára vždy vynikala promyšleností a celistvostí, jsou snahy mezinárodní komise pro jednotnou úpravu statistiky slepců, o níž později ještě blíže promluvím, eminentně oprávněny a zdůvodněny, vyhovujíce naprosto požadavkům novodobým!

Jako vzor rakouské úřední statistiky o slepcích podle jednotlivých období lidského věku uvádím zde schema číslic pro království České za rok 1908, při čemž skupina a) značí počet slepců v ošetřování soukromém, b) počet slepců nalézajících se v ústavech zaopatřovacích, které předkládají své zvláštní roční výkazy.

Rok 1908 vykazuje:	a)	b)		celkem:
do 1 roku	1	—	Klárův ústav slepců	1
méně než 5 let	12	—		12
od 5—10 let	41	1		42
» 10—15 »	66	1		67
» 15—20 »	67	—		67
» 20—30 »	217	4		221
» 30—40 »	277	9		286
» 40—50 »	325	20	Františko-Josephinum	345
» 50—55 »	201	4		205
» 55—60 »	216	15		231
» 60—65 »	241	16		257
» 65—70 »	247	16		263
a více než 70 let	597	45		642
dohromady	2508	131		2639
Rok 1907:				
bylo úředně zjištěno:	2542	154		2696

Z rubriky b) plynou číslice daleko nižší, než jakými se ve své práci zabývám ohledně počtu chovanců v ústavech slepců —

ale jest to zcela přirozené, protože úřady mají pro sčítání slepců v ústavech vůbec se nalézajících ještě jiný formulář, tak že hlavní zemské summarium skládá se vždy ze 3 položek vykázaných. Na číslici 131 v rubrice b) za rok 1908 súčastněn jest Klárův ústav celkem 15 slepci, ostatek tvoří ošetřovanci »Francisco-Josephina«, založeného na Smíchově Českou spořitelnou v Praze, kdežto slepé děti, pokud u věku od 8 do 14 let jsou chovanci ústavu na Hradčanech, zase v jiném seznamu bývají uváděny. — Rovněž tak jest ohledně dětí (od 4. roku) v opatrovně zřízené při Klárově ústavu slepců, počtem 25.

II. Úvahy o školské výchově slepců v království Českém.

Neskonalý půvab hlubokého citu náboženského, stajený ve slovech krásné kostelní písně »Zvěstuj těla vznešeného —«, jenž také mnohým vynikajícím hudebním skladatelům byl zdrojem nadšení pro tvorbu uměleckou, působil mocně i na posledního člena rodiny Klárů, řiditele Rudolfa Maria rytíře Klára. »Ustup vše, co zastaralé, novému teď zákonu« — bylo i jemu vůdčím heslem při neumorné práci jeho k dobru a prospěchu slepců v království Českém — jemu novým zákonem byla úplná novodobá soustava péče o slepce ve směrech všech a tím také hlavně ve směru výchovy školní.

Míním-li zvláště o této, obecným školám příslušné výchově slepců se rozhovořiti, dlužno, bych i zde zaujal stanovisko přehledu dějinného, neboť jen v tomto rámci lze seznati, na jakých základech podařilo se Rudolfu Maria ryt. Klárovi výchovu takovou v Čechách vůbec zavésti a pod úřední záštitou pevně zakotviti.

* * *

Ve směru výchovy a vzdělání slepců vůbec, hlavně pak slepých dětí zvlášť, učiněn byl začátek nové blahodárné činnosti v Paříži, kde Valentin Haüy v roce 1784 založil na celém světě první ústav pro výchovu slepců; po něm pak o 20 let později zřídil Jan Vilém Klein podobný stav ve Vídni (roku 1804) a přímým jeho osobním vlivem univ. profesor Dr. Alois Klár*) v roce 1807 (jak již v dřívějším přehledu v minulém ročníku »Vlasti« blíže uvedeno) společně s gubernialním radou a hejtmanem Berounského kraje Prokopem ryt. Platzrem, rytířem Maderem a prof. šlecht. Kallinou »Soukromý ústav pro výchovu slepých dětí a léčení na oči chorých« v Praze (na Hradčanech).**)

*) Mimochodem řečeno zakladatel a původce uměleckých výstav a universitních extensi v Praze, jak blíže vysvětleno v náčrtku životopisném. (»Vlast« roč. XXV., č. 10., str. 948—955.)

**) V celém vzdělaném světě jest dnes as 180 ústavů pro výchovu slepců, jejichž počet jest přibližně 1,500.000; všech ústavů pro slepce vůbec jest 481; velké ústavy v cizině vznikly v tomto pořadí časovém: r. 1791 v Liverpoolu, 1793 v Edinburku a v Bristolu, 1799 v Londýně, 1806 v Berlíně, 1809 v Drážďanech, 1810 v Curychu, 1818 ve Vratislavi, 1826 ve Freysingu v Bavořích (později přeložen jako ústav státní do Mnichova), 1830 v Hamburku, 1837 ve Frankfurtu n. M., 1845 v Dürenu, 1846 v Královci, 1856 ve Štutgartu, 1857 v Illzachu (Elsas-Lotrinky) atd., atd. —

Tato tři města stala se pro celou Evropu ohnisky nového klidného sice, ale přece mocného kulturního hnutí, nové s radostnou obětavostí konané práce a co jest nejvýše cenné, také nových positivních výsledků k duševnímu dobru a tím také tělesnému blahu slepců.

Až do let právě zmíněných byli slepci skoro všude a vesměs nevylíčitelným břemenem lidské společnosti a nabyl-li některý z nich aspoň trochu vzdělání, byl to buď samouk ducha velmi probudilého, nebo člen rodiny lepší, zámožnější; pro ostatní nebylo v cizině do r. 1784, v Čechách pak až do r. 1807 vůbec pomůcek, nebylo soustavy vyučovací, nebylo ničeho; tito ostatní jenom sami sobě přenechání, převážnou většinou živořili jako žebráci, jako z milosrdenství trpění členové společnosti lidské. A právě tomuto, přímo ohromnému množství slepců věnována byla bedlivá a také se stanoviska lidskosti plně odůvodněná pozornost vychovatelů a učitelů slepců.

Ovšem nelze zapomenouti, že samo vynikající osvětové dílo Haüy-ovo teprve po rozmanitých přeměnách, vleklých pokusech ba dokonce trpkých netušených zklamáních ohněm zkušenosti dospělo k potěšitelnému platnému rozvoji — avšak tím zaslouženější jest nikdy nevadnoucí vavřín památky jména tohoto šlechetného, nezištného a nade vše pomyšlení obětavého přítele slepců, poněvadž práce jeho měla vážný positivní a nevývratný podklad neúmorné lásky zlatého srdce a jeho dílo »Essai sur l'éducation des aveugles« (O výchově slepců), vydané již r. 1776, stalo se pramenem povzbuzení pro celý vzdělaný svět, by následoval příkladu, jenž z Paříže na všecky strany Evropou zazářil, vniknuv paprskem nového duševního života slepců i v naši říš a v naši vlast, řízením Prozřetelnosti přímo v duše mužů, kteří rázem pochopili, co posvátným jest života jich úkolem!

V naší vlasti hledati dlužno analogii vlastností a snah těchto v rodině Klárů, původem a rodem sice německé, avšak ve službě lidumilství i v občanském životě vzácnou a příkladnou úctou k rovnocennosti obou národností vždy a ve všem prodchnuté. Důkazem toho je socha zemského patrona sv. Václava, kterouž na památku 25. výročí ústavu (roku 1857) postaviti dali na Karlově mostě, opatřivše ji přiměřeným věnovacím nápisem latinským.*)

Za absidou kaple sv. Rafaela v zahradě ženského oddělení Klárova ústavu jest rovněž velká socha sv. Václava s postavou anděla, držícího štít se znakem orlice. Tato socha stála původně před severním malým vchodem do budovy čp. 2./III.; když pak profesní dům řádu Tovaryšstva Ježíšova i s umístěným v něm

*) Nápis ten zní:

IN MEMORIAM FESTIVITATIS PRIMAE
LUSTRI QUINTI POST FUNDATIONEM
INSTITUTI COECORUM ADULTORUM
IN BOHEMIA CELEBRATAE.
PRAGAE 4. m. Octob. A. 1857.

Paul. Al. Klar cum uxore M. Carol Klar nat. Com. de Wratislaw-Mitrowitz filiisque Paul Zdenco, Carol. Wenc. et Rud. Maria posuerunt.

kostelem sv. Václava byl přeměněn v c. k. dikasterialní budovu, byla socha jednoduše odstraněna a v místech nynější zahrady při ústavu, kde druhdy byl dům písařů při bývalém c. k. skladu dříví (darovaný dle nejvyššího rozhodnutí cís. Františka I. prof. Aloisu Klárovi) uložena. V roce 1843 byla na náklad zbožné vdovy Rosalie Kořínkové, příznivkyně slepců, restaurována a na nynější místo postavena. Na podstavci jest tento nápis: »Hanc D. Wenceslai statuam quae quondam ad ecclesiam par hujus martyris nomine Micropragae Deo dicatam collocata erat, cura et expensis viduae Rosaliae Kořinek diu servatam huic sacello S. Raphaelis apponi fecit Paulus Aloisius Klar. A. D. MDCCCXLIII.«

Stejně nadšeně, jako Valentin Haüy ve Francii a prof. Alois Klár v Čechách, působil v Berlíně gymnas. učitel Dr. Zeune, jenž v době od r. 1806—1813 řídil a takřka úplně ze svých prostředků udržoval ústav pro slepce v Berlíně, vzniklý po audienci, povolené králem Vilémem III. Haüy-ovi, vracejícímu se z Ruska, kam povolán byl carem Alexandrem I. za účelem úpravy péče o slepce v Rusku. Jako Klár, byl i Zeune, jenž ústav Berlínský zahájil pouze 2 chovanci, mužem osvíceným a příslovečně obětavým; ústavu tomu dostalo se r. 1833 od děkana v Rothenburgu odkazu 264.000 M., čímž další trvání ústavu bylo skvěle zabezpečeno. I v tom byl Dr. Zeune všem Klárům podoben, že za všecku námahu a práci svou nikdy a na nikom nepožadoval honoráře ředitelského — mužům těmto bylo řízení ústavů čestným úřadem, potřebou ducha, jenž dovedl štědře dávati, slova bráti nikdy neznaje! — Dnes se poměry i v tomto směru velice změnily, ne-li dokonce zhoršily!

* * *

Měli jsme tedy, jak čtenář již seznal, v Praze od r. 1807 vychovávací ústav podobného systému jako ústav Pařížský, měli jsme i osvícené muže hlavně v rodině Klárově, pracovníky to nebývalé energie duševní, avšak nesmíme zapomenouti, že práce a snaha jejich byla valně ztížena velice trudnou okolností, že na slepé dítě se strany úřadů (tedy se strany výkonných a zodpovědných orgánů státu) aspoň tehdy vždy hledělo se jako na bytost, pro kterou povinnost návštěvy školní neexistovala! — Hradčanský ústav pro výchovu slepců a v roce 1832 vzniklý Klárův ustav pro zaměstnání a zaopatření dospělých slepců, zápasíce s nedostatkem místa i prostředků finančních, mohly vyhověti jen nepatrné části slepců o přijetí žádajících a tak zbývala vždy zase velká řada těch, kteří vrženi byli, byť i bez vlastní viny své, zpět v náruč osudu, před nímž měli býti původně zachráněni. Množila se tak rovněž velká skupina bytostí, jež byly těžkou, ale ospravedlněnou obžalobou společnosti lidské, která pro tehdejší nepokrokovost názorů úředních byla přímým původcem zanedbanosti chudiny po stránce zdravotnické a tedy také přímou příčinou velkého počtu slepců (hlavně následkem neštovic, jak dokazují prvotní seznamy chovanců Klárova ústavu), kteří v rozhodujících kruzích vládních pro mylný náhled, tehdy nikým energicky a přesvědčivě nevyvrácený, pova-

žováni byli — jak shora řečeno — za neschopné jakéhokoliv vzdělání, za kastu odstrčenou!

Ale jako v mnohých jiných směrech svítalo, i zde vzcházelo jasné světlo, předtucha soustavné novodobé výchovy slepců!

Předsudek o neschopnosti slepců ku vzdělání povážlivě byl seslabován a otřásán namnoze skvělými výsledky, jichž ústavy ohledně chovanců docílily, a když pak přesné soupisy slepců, podniknuté a řízené zkušenými odborníky jako L. Lachmannem, J. Gaudetem a J. V. Kleinem proti nesprávným, jen přibližným odhadům dřívějším, číselně dokázaly netušeně velký počet slepců, nemohly se vlády jednotlivých států již vyhnouti všeobecně oprávněnému požadavku slepců a jich zastanců na přiměřené vzdělání, nemohly zůstati nadále lhostejnými, nýbrž bylo jim vážně jednati se skutečností statistickými soupisy prokázanou a pomýšleti na odstranění dosavadních nedostatků. V Německu a v mocnářství Rakousko-Uherském vydána v příčině té přiměřená nařízení, zabývající se řešením otázky, jak usnadniti povšechné vyučování slepých dětí. Jelikož pak nebylo možno, všechny vzdělání schopné děti přijmouti do několika málo ústavů vychovávacích (jež nadto byly ponejvíce v prvních stadiích svého rozvoje a pracovního programu) a poněvadž nebylo vůbec jiných prostředků k účelu tomu, zamýšlely vlády zařaditi vyučování slepých dětí aspoň na čas a výjimečně v obor působnosti škol obecných.

Prvním historickým dokladem toho jest úryvek z dopisu, jejž v roce 1835 psal znamenitý odborník Knie z Vratislavi otci slepců Kleinovi do Vídně: »Před krátkou dobou byl jsem vybídnut, napsati pojednání jako odpověď k otázce: Jest možno, také na veřejných školách obecných vyučovati slepce se stejným prospěchem a výsledkem tomu, čemu učí se nyní ve zvláštních ústavech a jest nebo bude to s menším nákladem spojeno, než jaký vyžadují takovéto ústavy zvláštní, ve kterých chovance mimo vyučování také stravovati a ubytovati nutno? Já přes náhledy některých odpůrců řekl jsem »ano, jest to možno. — Naše ministerstvo názory mé a jich uveřejnění schválilo.« — (Viz J. Libanského cenou poctěnou brožuru »Die Lage der Blinden in Deutschland«, Düren 1892).

V základě schválených názorů Knieových vydána byla hlavně v Německu různá nařízení úřední k úpravě školní výchovy slepých dětí; radostně vítali je povolaní odborníci typhlopaedagogové, nižádné nelekajíce se námahy, ni oběti, jen aby nařízení ta všude nalezla půdu úrodnou, hostinnou, a hledíce získati učitelstvo a příznivce slepců přednáškami, návody k účelnému výcviku dětí takových atd. Zároveň však považovali odborníci ti za svatou svoji povinnost, při každé příležitosti upozorňovati, že takováto úřední nařízení jsou při důležitosti věci jen pomůckami z nouze a že vládní výnosy, byť sebe lépe míněny, přece jen jako akta registraturní neb archivní za krátko upadnou v zapomenutí. Byla tedy činnost úřední v odborných kruzích považována za vítanou první průpravu, než docíleno bude nutně potřebné organisace péče o slepce po celý jejich život, organisace ústavů slepeckých všech kategorií. —

Kdo byl by kdy jen tušil, že všechny jednotlivé body tohoto myšlenkového syllabu také v naší říši a specielně v království Českém stejně budou vytyčeny a prakticky prováděny, a to zásluhou ředitele ústavu, státního úředníka, c. k. okresního hejtmana Rudolfa Maria rytíře Klára, jemuž posléze výslovně za záslužnou práci v lidumilství dostalo se za ministra záležitostí vnitřních Oliviera markýze Bacquehema nejvyššího vyznamenání povýšením do dědičného stavu rytířského (nejvyšší rozhodnutí J. V: císaře ze dne 29. září 1894, erbovní list datován ve Vídni dne 19. října 1894).

Vyznamenání toto bylo však opravdu pouze osobním, neboť Klár, apoštolský pracovník a vážená autorita na kulturní roli domácího lidumilství, zřekl se — ve stálé práci humanitní — vůbec blaha rodinného života a tak v den, kdy políbil jej v čelo bílý anděl smrti, zhasly tři zlaté hvězdy ve znaku jeho navždy, a ústav jím řízený z dosavadního takřka fideikomisu rodiny zakladatelovy, které byl ústav slepců nesmrtelnou velepísní zbožné a básnické duše profesora Aloise Klára, přešel dle dodatečně změněných stanov ve správu ředitelského sboru, volnou kooptací se doplňujícího, jenž podléhá dozoru státní správy, resp. nejvyššího spolkového a nadačního úřadu v království Českém, c. k. místodržitelství. To pak zvláštním dekretem jmenovalo člena gremia místodržitelského, c. k. dvorního radu JUDra. Schedle-ho zeměpanským dozorčím komisařem při Klárově ústavu; funkci tuto zastává od r. 1909 c. k. dvorní rada Adolf Stitzenberger. — —

Přátelům heraldiky se snad zavděčím popisem znaku c. k. okresního hejtmana Rudolfa Maria rytíře Klára dle uvedeného nejv. diplomu císařského:

»Štít zlatý, proložený šikmo na příč od levé strany k pravé širokým černým břevnem, na němž jsou tři zlaté hvězdy. Nad štítem spočívají dvě rytířské turnajové přilby se spuštěným hledím, korunami zdobené, s pamětními penízy na zlatých řetězech přes kolety. Za přilbami a po obou stranách štítu splývají fafrnochy černé, střídavě zlatými podložené. Z přilbové koruny v pravo vyrůstá postava bezvousého, plavovlasého jinocha, jehož kabátec z půli černý, z půli zlatý má límec, výložky, pás a spony rukávů provedeny ve střídavých tinkturách (barvách) znaku. Jinoch ten má kol hlavy uvázanou pásku v barvách zlaté a černé, vlající od uzlu na stranu pravou, přes oči pak má převázanou bílou roušku; ve zdvižené levici drží jednu z hvězd klenotu znakového, pravici opírá o bok. Přilbovou korunu v levo zdobí dva od sebe odvrácené heraldické rohy bůvolí v pravo červené, v levo černé barvy.«

Příkrasou slepého a klenot znakový držícího jinocha v koruně přilby byl heraldickým způsobem znázorněn a také dobře vystižen ráz činnosti Klárovy jako ředitele ústavu slepců.

Tři hvězdy v řečeném klenotu znakovém jsou však — jak zvěčnělý ředitel Rudolf Maria rytíř Klár často mi vyprávěl — pouze obnovou starého původního znaku erbovní rodiny Klárovské, jejíž stopy sledovati lze až do doby předbělohorské; na starobylém pečetním prstenu, jenž nalézal se ve sbírce rodinných

památek (jeden otisk pečeti jest v mé sbírce soukromé), vyryt byl týž trojhvězdný znak, ovšem bez pozdější tuto popsané přízdoby přilbové.

Činností rytíře Klára, jenž dovedl couvnouti pouze před majestátem smrti, byly tedy také u nás velké myšlenky pro blaho slepců uvedeny od zeleného stolu do cest praktické formy životní!

První krok a směle dím: pružný výhup ku předu přes nehybné formy bureaukratismu učiněn byl projevem přímočaré silné vůle, závažnými slovy rytíře Klára, jež po II. rakouském sjezdu učitelů slepců v Linci pronesl v pamětním spise, předloženém c. k. vládě a správě vyučovací. Tehdy řekl: »Zajisté lze zcela určitě vysloviti zásadu, že jest povinností státu, cestou zákona o výchovu a vzdělání slepých dětí touže měrou pečovati, jako o výchovu a vzdělání dětí úplně vyvinutých a že slepotu dítěte k návštěvě školní dle věku svého povinného nelze považovati za vhodný důvod, aby stát povinnosti své oproti dítěti takovému byl zproštěn a dítě, slepotou pro celý život beztak trpce a bolně stižené, z obecného vzdělání školního a z výchovy pro život důležité a prospěšné ex lege bylo vyloučeno a bezohledně vrženo v záhubu duševní i tělesnou.« — (Pokračování.)

Nad jeslemi.

Z jeslí Děťátko se dívá —
kvítek bílý;
nad ním bledá Máti snivá
hlavu chýlí —
Všechno tone v bledém jase.
Pěstoun vzadu marně ptá se,
bdí, či sní-li.

Kolem vchodu v měhhé záři
pastýřové
užaslými zraky měří
věci nové.
Z venku bájná hvězda svítí:
jako v tkáni zlatých nití
nebem plove.

Pastýřové probuzení
nenadále
přišli v srdcí slastném chvění
vítat krále,
ovečky mu darem nesou,
které bílým rounem třesou
rozespalé.

A ten král — ne v zlatohlavu,
ale v seně
v nuzných jeslích složil hlavu
utěšeně.
Nemá nežli plenky prosté —
proto však Jej zžaslí hosté
nectí méně.

Vždyť se divem vůkol jasní
záře zlatá,
vždyť je nutí srdce vlastní
blahem jatá
pozdravit Jej s plnou věrou. —
Zvolna potom ven se berou
do hvězdnata.

V stáji zase líbezného
u Děťátka
střežíc sladký spánek jeho
zbyla Matka.
Dechem svým je v spánku zhřejí,
líbají je vroucně její
ústa sladká.

Zatím pěstoun přemítavě
hlavu chýlí:
»Proč as pastýřové právě
první byli,
kteří přichvátali hbitě
vítat milostné to Dítě
v pozdní chvíli?«

Usmála se snivá Máti:
»Syn můj tichý
přišel pravdu rozsévati
v zemské líchy:
strom pak pravdy nejlép roste,
je-li vsazen v srdce prosté
dalek pýchy!« *J. M. Jer.*

Za čtvrtku kořalky.*)

Obrázek z ruského područí. Polsky napsal Václav Žmudzki. Přeložil FR. WOLF.

Starý Lukáš spustil nohy s lůžka, na kterém spal zároveň se dvěma malýma vnučkama, zakašlal chraptivě a plivl s nechutí do prostřed hliněné, dávno nemetené podlahy. Měl nepříjemný pocit, jaký mívá náruživý piják, který si ještě nepospíšil po ránu na novo svlažiti útroby kořalkou spálené.

Seděl nějakou chvilku na místě, těkaje bezmyšlenkovým zrakem po holých, opadaných stěnách světnice, konečně sklopiv

*) Vypravování toto vzato jest z knihy »Zlý osud« (Niedola), ve které spisovatel líčí případy ze smutných a těžkých osudů polských v područí moskevském,

náhle oči, zahleděl se nehybně na vlastní nohy a na opuchlé jeho tváři počala probleskovati myšlenka, a hned za ní zjevil se výraz silného úžasu. — Boty, na jeho nohách boty, úplně ještě celé a čerstvě naleštěné? Pozvedl ruku k rozcuchané hlavě, jakoby z ní chtěl nehty svými vydobýti nějaké vzpomínky, pohlédl mimovolně na rukáv a nyní užasl teprve. Uzřel na sobě právě novou něco málo uválenou halenu ze sukna.

»Pro Boha« — zamručel bezmála s hrůzou — »pro Boha!« Začal se ohmatávati dokola rukama, opatrně otíral nohy jednu o druhou, konečně spustil rozpačitě ruce na kolena, v zakalených jeho očích zračil se výraz namahavé práce v jeho mozku.

»Co to bylo asi, jakým způsobem mohl dojíti k majetku všeho toho on, který od nepamětných časů živil žebrotou sebe i své vnučky!

Dlouho namahal se nadarmo. Myšlenky práci nezvyklé vybavovaly se v jeho hlavě s podivnou zdlouhavostí, jako stojatá voda v bahně; představy bližší i vzdálenější vyvíjely se bez nejmenší souvislosti a pořádku. Konečně z pod jakési mlhy, pamět jeho zacloňující, počaly se zvolna vybavovati z počátku velmi temné a neurčité vzpomínky na den včerejší. A první, co sobě představil, byla záliba nad ohromným množstvím kořalky, takovým množstvím, že na pouhou vzpomínku i on, náruživý piják, nyní ještě mimovolně odplivl několikráte daleko od sebe a chytil se za hlavu.

V souvislosti s tím pitím připomněly se mu jakási divná jasnost a veselost, které se tehdy kolem něho šířily. Viděl se jakoby v nějaké veliké záři, jako v kostele a ve sboru, mezi hořícími svícemi, sám se velice z něčeho radoval a kolem něho samé usměvavé, laskavě k němu hledící tváře, cosi jako pop, obecní písař, žena písařova . . . Jedna pouze tvář zanechala mu po sobě velice nepříjemnou vzpomínku. Pamatoval se, jak odvracel oči, jak se snažil uniknouti přísnému pohledu té tváře. »Kdo byl asi tento, co to bylo všecko?«

Napínal stále více pamět línou, nečinností ochablou, třel vráskami zbrázděné čelo a zvolna, jako daleká ozvěna, počala se mu uvědomovati jednotlivá slova i úryvky rozmluv, které tehdy vnikly do jeho uší.

»Svědek!« . . . »Pravda, byl to jakýsi rolník, jeho známý, kterému bylo poručeno, býti při tom, co on sám měl učiniti a který z toho důvodu nazván svědkem. Ale co on sám měl učiniti, proč tam byli pop, písař nutni?« . . .

Připomínal sobě najednou, že tam byl zároveň s vnučkami, že jednu z nich držel na rukách, říkal cosi za popem. Potom jej pop políbil, mluvil cosi . . . Jak on to mluvil? Aha! — »Synu můj, hle nyní, když jsi přestoupil do lůna svaté, pravoslavné církve . . . «

---

a hlavně osud bratří unitářův násilím a mocí k přijetí moskevské víry pravoslavné, schismatické, donucovaných! — Známo je, že unitáři, ač úředně jsou na pravoslaví připsáni, v duchu se považují z největší části za katolíky a krví a vězením ukazují svoji příchylnost ke sv. víře. Leč nejen unitáře, ale i katolíky římské a zvláště děti osiřelé snaží se Rusové dostati do svých rukou, by z nich vychovali schismatiky. Toto jest popis takového úsilí, konečně marného. (Pozn. spis.)

Lukáš najednou rychle povstal a pohlížel s hrůzou na svoje ještě spící vnučky. Obě děvčátka měla na sobě nové šátečky, mladší držela v zaťaté ruce zlacený, barevný obrázek, se kterým se ani na noc nechtěla rozloučiti.

Nachýlil se nad nimi a zatřásl starší za rameno. »Kdo vám dal ty šátečky?« optal se hlasem třesavým.

Rychle probuzená ze spánku vytřeštila na něho pouze ospalé oči.

»Od koho to máš?« zeptal se ještě jednou.

»Šátečky« — pochopila, úplně se probouzejíc — ale to ruský milostpán nám včera dal. I ty obrázky, i pro vás, dědečku, oděv i hrnec jahel nám dala paní kněžová a písař rubl, neboť jsme přece včera slibovali, že my budeme nyní ruskými.«

»Mlčíš!« — zvolal najednou — »Toho se nedočkají, abychom byli ruskými!«

»Proč mlčeti, vždyť i radní za svědka byl. Zeptejte se ho, když mi nevěříte!«

Starý se chytil za vlasy, chvíli se díval na dívčinu těkavým, strhaným zrakem; potom vykřikl a zapotácev se po jizbě, klesl na lavici. Nyní teprve si představil dokonale celý dosah toho, co včera vykonal. Strašný bol zachvátil celou jeho slabou, od kořalky zničenou bytost, zakryl si tvář rukama a počal plakati usedavě, jako malé dítě.

»Vy moji sirotkové« — šeptal mezi lkáním — »vy moji andílkové, já vás prodal, já starý pes, za čtvrtku kořalky, za pár bot jsem vydal vaše dušičky ve věčné zatracení!« . . .

Děvčátka, zvyklá měnivému chování dědovu, který, když se opil, několikráte za den se smál i plakal, málo si všímala jeho rozrušení a starší, ukrojivši si krajíc chleba, ulomila kůrky a podávajíc mu střídu, řekla spokojeně: »Ukousněte si, dědečku! Pohleďte jen, jaký to chlebíček! Paní kněžová řekla, že každý týden nám bude nyní dávati bochánek takového.«

Starý se chvatně vzchopil z lavice. — »Zahoď ten chléb« — křikl — »zahoď, to ďábel se pokouší o vaše nevinné duše! I ty šátečky, obrázky, boty, všecko! Ať jsme nazi, jak jsme se narodili, ať umřeme hladem, jen ať od těch pokušitelů nic, nic nemáme!« Strhl polekaným děvčatům šátky s hlav, shodil halenu, boty a uchopiv sekeru, začal vše rozsekávati na drobné kousky. »Odejdi nečistá sílo!» — syčel se vzteklostí — »nic od vás, nic, nic!«

Starší děvčátko pokoušelo se brániti svůj majetek. »Co to děláte dědečku!» — zvolalo s pláčem, usilujíc zadržeti jeho ruku. »Já to povím milostpánovi, aby vám již nic nedával a jak my něco dostaneme, schováme to tak, že to ani neuvidíte!«

Zdálo se, že slova ta starého ještě více smyslů zbavují. Oči krví podběhlé hořely jako uhly, v koutkách zmodralých úst objevila se pěna. »Nepovíš už« — chroptěl tiše — »nikdy nepovíš! Ať já zhynu na věky věčné, ať mne smola pekelná zaleje, ale vás zachráním před zatracením, zachráním!«

Přiskočil k dívce a pozvedl nad její hlavou sekeru.

»Požehnej se« — zvolal — »modli se: Otče náš, hned! Ve jménu Otce . . . «

Zastrašené děcko zakrylo si hlavu rukama. »Dědečku, o je, dědoušku!«

»Požehnej se hned, požehnej se hned!« Sekera se zatřásla v jeho rukách. Ještě okamžik, a lesklé ostří by se bylo zbarvilo teplou krví.

Leč najednou jakoby se starý vzpamatoval. »Ne!« — zvolal — »tamten dřív, tamten pokušitel!«

Odhodil sekeru, vyběhl ze světnice a jak byl — bez čapky a v rozhalené košili, pospíchal směrem k pravoslavnému kostelu.

»Jidáši, zatracenče«, rozlehlo se za ním najednou za jedněmi vraty, okolo nichž přecházel — »bodejž jsi z pekla nevyšel pro ty siroty nevinné!« Lukáš se ani neohlédl, pouze zrychlil krok.

Pop stál právě na chodbě svého domu. Poznav Lukáše, usmál se nejdřív na něho, avšak pohlédnuv na něho bedlivěji, počal ustupovati ku dveřím. Leč Lukáš zpozoval jeho záměr a přiskočiv k němu, jako vzteklý kocour zaťal mu prsty do hrdla »Za moje zatracení« — křikl — »za moje sirotky!«

Pop byl mladý a silný, ale tolik bylo v tom starci vzteklé, zvířecí nenávisti, tak mu tiskl svými prsty hrdlo, že od toho stisknutí najednou se popovi zatemnilo v očích, pop sotva mohl vzkřiknouti, i rozepjal bezvládně ruce.

Na křik vyběhla z domu popová i kuchařka. Zprvu zarazily se leknutím, teprv za okamžik se vzpamatovaly a počaly tlouci útočníka a tahati za vlasy, leč ten, necitelný k bolesti, tiskl stále silněji prsty, drže svíjející se oběť. Konečně zatřásl jím zbytkem svých sil a pustil jej.

Pop padl na zem jako kláda. Počaly ho křísiti, poslaly do obce pro písaře a strážníky, konečně ohlížely se po původci zločinu. Leč v týž čas byl Lukáš již někde zapadlý.

Strážníci v průvodu radního a písaře došli do domku zločincova; tam nalezli pouze jeho vnučky, které zastrašeny jsouce křikem dědovým, plakaly a s žalem pohlížely na zničené šátečky, leč o starém nemohly nic pověděti.

Teprve kolem poledne, kdy kostelník chtěl zamésti cerkev a vešel do předsíňky, strhl se najednou veliký křik, Lukáš klečel v předsíňce v cerkvi mrtvý, s jazykem z úst zmodralých vyčnívajícím. Oběsil se na vlastním pásu uvázaném na klice.

Pop, když se uzdravil, chtěl se ujati vnuček starého, ano, vzal je již k sobě, leč jedné noci obě dívčinky zmizely najednou beze stopy. V celém okolí počali lidé z této věci dělati rozmanité důsledky.

»Co se s nimi mohlo státi? Nebo, že starý mohl tak někam zapadnouti, jako kámen do vody, kdyby se nebyl oběsil před časem, v tom se všickni shodovali. Ale děti? Či snad i na ně se snesl trest Boží?« . . .

Onen pouze rolník, který musil býti svědkem při slavnostním úkonu přestoupení Lukášova do lůna svaté pravoslavné církve, zdál se míti nejmenší zájem o osud sirotků.

»U Boha, tam ony jsou uchovány« — ozval se pouze někdy. »Pán Bůh milosrdný se nejlépe stará o svoji chudobu!« Při tom najednou zůstalo.

Později teprv jeden z nejbližších sousedův zpozoroval, že u rolníka onoho začala se čas od času objevovati jakási neznámá bába, která unikala potom úkradkem, ale vždycky odnášela spolu rozmanité uzlíčky nebo bochník chleba pod paží. Soused onen fukl se jednou dvakrát do čela, dohadoval se, co vidí, ale ani dechu z úst nepustil o svém pozorování.

Moje vzpomínky z „Vlasti" a o „Vlasti".

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

Přes dvaadvacet let čtu »Vlast« a sleduji její činnost literární a spolkovou. Na mnohých věcech »Vlasti« měl jsem přímý a osobní podíl, byv několik let jejím výborem a jednatelem a jsa mimo to přes dvacet let jejím stálým spolupracovníkem literárním.

Doufám, že mi čtenářové »Vlasti« v tomto jejím jubilejním roce nezazlí, když některé dojmy a vzpomínky své z »Vlasti« jim sdělím. Kdo ví, neosvětlí-li se tím ta neb ona stránka temná, přátelům i odpůrcům »Vlasti« málo nebo z příma špatně známá. Kéž se tak stane a kéž stíny nedorozumění a mrzutosti prchnou, bychom v novém čtvrtstoletí pracovali bez zbytečného podezřívání a obtěžování. »Škrdlismus« je zlá věc u mnohých podezřívavých nezn lců a nenapravitelných liberálních katolíků, jimž před nedáv m moderna se zamlouvala, až nectně v církvi skončila. Prosím za odpuštění, že těch věcí v úvodě vzpomínám a jubilejní veselost přátelům »Vlasti« kazím, ale pravda to byla a dosud jest!

Jak jsem se seznámil s dp. Škrdlem?

U Dominikánů v Praze, kdež jsem býval po vysvěcení konventuálem (do roku 1894), mají klášterní zahrádku čili kvadraturu. V ni procházívali jsme se my mniši v prázdné chvíli, majíce dovolenou, nebo též někdy trávívali jsme tam po obědě a po večeři půl neb i celohodinovou »rekreaci«. V této kvadratuře chodil jsem kteréhosi dne před polednem (v r. 1888), když najednou u blízké klášterní brány zazvonilo.

Podíval jsem se v tu stranu a vida tam státi kněze, jemuž nikdo neotevíral (fortnýř-fráter byl právě nahoře v domě), pospíšil jsem, abych duchovního na chodbě státi nenechal. Představili jsme se: »Jsem Tomáš Škrdle, katecheta na Žižkově a redaktor »Vlasti«

Já: Jsem P. Filip, zdejší klášterník a vítám Vás k nám. Mohu nějak posloužiti, než se vrátí fortnýř?«

Škrdle: »Děkuji. Rád bych mluvil s dp. P. Lubojackým.«

V tom bylo slyšet kroky na schodech před klášterní branou, zvanou »Klausura« a P. Lubojacký i fráter-fortnýř byli oba náhodou dole. Odporučil jsem se a pan red. Škrdle vyjednával s P. Lubojackým, jenž tehdy byl u sv. Jiljí farářem, či vlastně jen farním administratorem. Já chodil v kvadratuře, zabývaje se přípravou k večernímu kázání (bylo to tuším v máji, kdy jsme u Dominikánů celý měsíc každodenně kázali), když najednou vyrušil mne u zahrádkové branky redaktor Škrdle, děkuje, že

jsem se ho před chvilkou ujal. Při tom tázal se mne na to i ono — my »mladí dominikáni« přišli jsme totiž do Prahy teprve asi před rokem a zavedli jsme přísnou observanci v klášteře a nový život v kostele, což v Praze dělalo dosti řečí — a já mu odpovídal. Při tom jsem mu řekl, že čítám »Vlast«, v níž články *Pohunkovy* se mně líbí, v nichž se probírá česká literatura a její nepřátelská tendence k církevnímu učení. Litoval jsem, že není podobných prací z oborů různých naší tvorby, zvláště z dějepisu, filosofie, dogmatiky a morálky. »Vlast« že by měla *krátké* takové studie přinášeti měsíčně, *delší* práce že by měly vycházeti ve zvláštních sešitech, které by byly *přílohou* »Vlasti« a pravou zbrojnicí katolickou. Škrdle díval se na mne výrazným velikým okem a zdálo se mně, že se pořád přede mnou přímí a natahuje jako důstojník, když je v haptáku před generálem. Tehdy před 21 lety byl ovšem Škrdle ještě fešáckým chlapíkem: vlasy černé jak uhel, tvář plňoučkou bez vrásků, postava mohutná jako dub a držení těla vojenské, jako by byl pan redaktor členem generálního štábu vojenského. I zuby měl všecky a humor též výborný. Byl v nejkrásnějším mužném věku, asi o 7 neb 8 let jsa starším mne, svého náhodového rádce-kritika! Ale jednu vlastnost nepěknou měl Škrdle již tehdy, jako má dnes: uměl lidi chytat a držet za slovo! Neboť sotva jsem zmíněný výklad o »Vlasti« pronesl, pousmál se Škrdle šibalsky a řekl: »Důstojný pane! Napište mi ty věci, nebo lépe, podejte výboru »Vlasti« zevrubný návrh a přijďte to vyložit do příští valné hromady. Já jsem pro to, ale — *kdo* to provede? Sežeňte potřebné pracovníky a — na sebe při tom nezapomeňte!«

»Nejsem členem »Vlasti«, bránil jsem se.

»Klášter je členem a může Vás zplnomocnit, abyste jeho jménem schůze se súčastnil«, odpověděl Škrdle, prohlížeje si mne od hlavy do paty. Z jeho pátravých zraků vyčnívala zrovna otázka: Aj, mudrcký rádce, *dovedeš* něco? Já totiž do té doby téměř ničeho jsem byl ještě nenapsal, vyjímaje článek do »Časopisu českého duchovenstva« o »Katolické theologii je-li skutečně vědou a jakou?«, ale studoval jsem, připravuje se časem k *apologetice*, jež se stala od dob studentských zamilovaným předmětem mé učby. Nevím, jak jsme se tehdy se Škrdlem rozešli. Neslíbil jsem mu literárního nic a také v klášteře nežádal jsem představených, jimž jsem referoval o rozmluvě, o zplnomocnění k valné hromadě »Vlasti«. Vůbec vykouřilo se mi to z hlavy a já, zatížen jsa pracemi kostelními i klášterními, nevzpomínal jsem rozmluvy vylíčené. Ale Škrdle si na ni pamatoval a využil jí náležitě. Nenavštěvoval mne sice v klášteře, ale docházíval k P. Angelu Lubojackému, jenž po jakýchsi prvopočátečních neshodách přilnul k »Vlasti« a rozšiřoval ji pilně, získávaje jí nejen čtenáře, ale i zakládající členy. Tím se známost mezi Škrdlem a Dominikány udržovala, i když zvláštního přátelství zvláště mezi námi »mladými« ke Škrdlovi a k »Vlasti« nebylo.

Jak jsem se stal výborem »Vlasti«?

Zatím přiblížila se zima a s ní i valná hromada »Vlasti«. Jednoho dne přišel ke mně do klášterní cely pan účetní officiál

Josef Kratochvíl, domácí náš přítel (nyní vysoký magistrátní úředník v Praze) a pravil mi: P. Josef Svoboda mne sem posílá od jesuitů u sv. Ignáce v Praze, prose, abyste se súčastnili letošní valné hromady »Vlasti«, na níž se stanou důležité změny. P. Svoboda si přeje, aby klášterní kněžstvo bylo ve »Vlasti« mezi členstvem i ve výboru náležitě zastoupeno. Zvláště chce, aby také některý z pánů dominikánů na určito přišel.«

»Račte to říci panu převorovi,« odvětil jsem příteli. »Jsem řeholníkem, nemohu v takově věci rozhodovati. Mám také tolik práce, že nevím, jak jí odolat. Nemohu na sebe nového břemene přijmouti. Jsem churav — sotva nohy tahám (chřipka a bolení krku, jež dosud trápívá, i když chřipka dávno je pryč). Pojďte, zavedu Vás k dp. P. převoru. Vyložte mu to!«

Šli jsme, ale pro mé neštěstí! P. převor Pius Markl, vyslechnuv p. officiála, podíval se na mne a polským svým způsobem řekl: »Brače, půjdeš!« — do mne, jak kdyby bylo uhodilo!

»Račte dovolit, otče převore, — jsem nemocen. Na Žižkov je daleko. Nevím, kde je to a nedojdu tam, vždyť se sotva tahám.«

»Brače, půjdeš«, stál na svém pan převor a věda, že bych s těží došel, dodal: »Vezmeš si vůz a pojedeš. Když tam budou všichni řeholníci, ať jsou tam i Dominikáni«. — Bylo rozhodnuto. Jako řeholník, byl jsem vázán poslušností a musil jsem jíti. Několik dní uplynulo do ohlášené valné hromady a v ustanovenou dobu jel jsem jako milostpán na Žižkov do »Vlasti«, kdež, když uviděli pod okny redakčními kočár, polekali se, že přijel vysoký hodnostář. »Nejmíň kanovník«, řekl mi později Škrdle, když jsme se trochu mezi sebou ošťuchali. Byl jsem tedy ve »Vlasti«. Dva neveliké pokojíky, malá předsíň, dva měkké stoly a několik židlí, za to však hodně pánů kněží řeholních i světských a také několik laiků bylo již v místnostech »spolkových« shromážděno. Vyschlý muž v taláru hlásil se ke mně: »Jsem P. Josef Svoboda, jesuita od sv. Ignáce. Mám radost, že jste ráčil mezi nás přijíti.«

»Přijeti, přijeti«, opravoval kdosi a já jsem se rděl, že jako řeholník, dělám parádu. Ale P. Svoboda věděl všecko, a vida rozpaky mé, ujav se mne, pravil: Pan páter Filip je po nemoci; proto ho sem dal p. převor zavésti. Dominikáni chodívají rádi pěšky.« Zasmáli jsme se a já byl do »Vlasti« slavnostně uveden. U okna naproti stolu stál — sit venia — nějaký panáček. Měl širokou hlavu, veliké, málo vypouklé oči, výraznou tvář, tělo hranaté a byl ještě mlád. Díval se na mne, jako by mne chtěl uhranout. »Tam ten pán u okna«, ukazoval mi Škrdle. »má být naším novým předsedou, je to únětický kaplan Dr. Rud. Horský«. Uklonili jsme se navzájem. Dr. Horský od okna popošel blíž, seznámil se se mnou a od té doby zůstali jsme oba věrni »Vlasti« i sobě.

A teď do porady při valné hromadě »Vlasti«, na níž měli podíl z kněžstva řeholního hlavně Praemonstráti, Křižovníci a Maltézští, vedle Jesuitů a Dominikánů. Z kněží světských viděl jsem tam Fr. Pohunka (také měl velikou hlavu, ale zdálo se m že umí málo mluvit), Boh. Brodského, jenž nás znamenitě bavil

a rozvíjel spisovatelské plány, jež však uskutečnil jinde, odbočiv od směru »Vlasti,« katechetu Václ. Červinku, jenž zastával jednatelství. Taky byl tehdy mezi námi Dr. Fr. Bačkovský, ale pak se od nás odvrátil a konečně nedávno bídně zahynul. Dále říd. učitel Václ. Špaček, poštov. pokladník K. Ulrich atd., atd., kteří dosud jsou živi. Ať přijmou ode mne srdečný pozdrav!

Ve valné hromadě debatováno a zkoumáno o rozličných položkách účetních, k nimž i jednotlivé doklady výdajové vyžaďovány. Konečně uděleno pokladníkovi absolutorium a přikročeno k volbě nového výboru. Než se stalo, vyrušil mne Škrdle, abych vyložil myšlenky, které jsem mu před časem ve kvadratuře u sv. Jiljí pověděl.

Učinil jsem tak, klada hlavně váhu, aby při »Vlasti« vycházely občas ve zvláštních sešitech časové studie ze všech oborů církevní vědy. Při tom poukázal jsem na jesuitský německý časopis »Stimmen aus Maria Laach«, při němž jsou »Ergaenzungshefte«, věnované širším studiím, než jsou články časopisecké. Můj návrh byl po delší živé debatě jednohlasně a beze změny přijat. Novému výboru, jenž ihned se měl voliti, uloženo, aby se postaral o náležité provedení tohoto hromadného usnesení. Tak povstala při »Vlasti« *vědecká příloha.*

Když jsme tyto věci odbyli na valné hromadě, došlo k volbě nového výboru. Tu povstal Škrdle a žádal o přerušení schůze na několik minut, jednak abychom si pooddechli, pracovalo ť se již několik hodin, jednak by se mohl uraditi s přáteli o změně osob do výboru navržených. Stalo se a když volba začala, přišli přátelé Škrdlovi s pozměněným volebním návrhem, žádajíce, aby do nového výboru zvoleni byli zástupcové řeholního kleru. Navrhovali dp. P. Jos. Svobodu a mne.

My oba jsme se vymlouvali, poukazujíce na řeholní pravidla, dle nichž vše závisí na představených, zda nám volbu přijmouti dovolí čili nic. Valná hromada však nepovolila a zvolila nás oba, žádajíc důtklivě, abychom volbu přijali a potřebného potvrzení doma si vyžádali.

Dostalo se nám ho oběma, a od té doby chodívali jsme s P. Svobodou na Žižkov do redakce »Vlasti«, účastňujíce se schůzí výborových a pracujíce na zvelebení »Vlasti« dle sil. Tenkráte také kněžstvo svorné veškeru přízeň nám věnovalo a nám plně důvěřovalo. Nebylo schůze, aby Škrdle neoznamoval nových zakládajících členů. Na schůzích našich bývala svornost, přísná nestrannost, hlasovalo se bez ohledu, kdo podal návrh a Škrdle ví, že jsme si spolu často podrážívali nohy — a měli se rádi. Možno říci, že všichni jsme nezištně a pilně pracovali. Do každé schůze každý z nás přicházíval v čas nebo se náležitě omluvil a svůj elaborát zaslal. Co jsme usnesli, hned jsme prováděli. »Vlast« rostla a mohutněla do té míry, že byla nejsilnějším a snad i nejhledanějším katolickým časopisem.

Rozkvět »Vlasti« a význačné její osoby.

Po některém čase opustil dosavadní jednatel »Vlasti«, dp. katecheta Václ. Červinka, výbor a na návrh Škrdlův byl jsem

zvolen za jednatele já, ač jsem si toho nepřál. Asi 4 leta pracovali jsme takto pospolu. V tom čase poznal jsem ve »Vlasti« řídícího učitele *Václava Špačka*, jenž nejen pilně psal články zábavně poučné, ale i kritické a časem ujal se redakce »Rajské Zahrádky«, jež nebyla sice podnikem »Vlasti«, ale my jsme jí přáli a byli jsme rádi, že je v rukou našeho člověka.

Pan řídící Špaček už tehdy jevil velikou čilost a zájem o probouzející se zájmy katolické a byl velmi platným členem výboru našeho. Dnes, kdy ho vidím a často i slyším řečniti na různých schůzích katolických, poznávám v něm starého známého: takovým býval již ve »Vlasti«, i když tehdy neuplatňoval se jeho řečnický talent do té míry jako dnes. Pan řídící pracoval tenkráte více literárně, ale ovšem v témž duchu a smyslu jako dnes. Delší čas býval pan Špaček i korrektorem a přehlížitelem literárních prací. Všichni jsme ho měli rádi, zvláště Škrdle, který mu jinak neříkal než »Špačíčku«.

Dnes p. řídící Špaček pracuje hlavně v závodě p. Kotrbově a katolicko *politické* straně, veda samostatně mimo jiné podniky literární »Křesťanskou školu«. Jako pan Špaček, tak téměř všichni ostatní členové výboru »Vlasti« z let 1890—1894 stali se vynikajícími činiteli v našem spolkovém, literárním anebo politickém životě — nejvíc ovšem zde vyniká dlouholetý náš předseda Dr. *Rud. Horský*, jenž vrhnuv se s p. *Tom. Jirouškem* na pole sociální politiky, vyšinul se na prvního řečníka celé katolické strany v Čechách.

Vraťme se však od osob opět k »Vlasti« a její práci v letech 1890—1894. V každé téměř schůzi sděloval nám předseda přátelské dopisy z různých stran Čech a Moravy. Přední naši kněží literáti a hodnostáři hlásili se k nám, přistupujíce za členy Družstva. Povzbudivé a souhlasící projevy s naší výborovou prací přicházely velmi často.

»Vlast« mohutněla do té míry, že tuším za jeden rok měli jsme na 48.000 K nových příspěvkův upsáno.

Škrdle ovšem agitoval osobně i písemně, ale agitace ta byla dobou velice usnadňována: mnozí hlásili se *sami* a skládali členské vklady. Jmění přibývalo stále. »Vlast« rozšiřována literárně a brzo nadešla doba, že redaktor její žádával o povolení, aby do toho neb onoho čísla směl *přidati* arch tiskový: tolik bylo různého materiálu literárního a tolik bylo peněžních prostředků, že jsme to často učiniti mohli — a přece »Vlast« mohutněla, důvěry členův a obliby čtenářstva docházela, rostouc finančně velmi rychle a bezpečně do budoucnosti.

Po čase byli téměř všichni výborové v čele různých literárních podniků, jež povstávaly při různých odborech »Vlasti«, jsouce námi nejen mravně, ale i hmotně podporovány a udržovány. Ještě dnes znívají mi v hlavě slova Škrdlova, jimiž doplňoval zprávy předsedovy o pokroku »Vlasti« mezi členstvem, omlouvaje se, že jich předevčírem nemohl p. předsedovi předložiti k ostatním dokladům (pro referát do výborové schůze), jelikož přišly teprve včera nebo dnes, tedy po zaslání ostatního materiálu k projednávání (dle programu předsedou stanoveného). Výborové schůze

trvávaly hodně dlouho, pravidelně začalo se ve 2 hod. odpol. a s večerem chodívali jsme domů.

Dr. Horský někdy zůstával ještě ve »Vlasti«, maje různé věci vyřizovati, neb o nich redaktoru a pokladníku Družstva své dobrozdání a schválení dávati. Jedenkráte mi řekl, když jsem mu náhodou o kapsu v haveloku zavadil a v ní o cosi tvrdého narazil: »Nelekejte se a nehubujte mne — je to revolver! Potřebuji ho nutně, když v noci vracívám se z nádraží Roztockého kolem hlubokých dolův a pustých plání sám a sám — vždyť mne tak už jednou chtěli přepadnout!«

Debata a uvažování o různých programových předmětech bývaly ve schůzích výborových velmi čilé, úplně věcné, neosobní a svobodné. Mnohému z řečnictví přiučili jsme se z nich všichni a vidím-li, že někteří jsou z nás dnes už hodně v řečnických patáliích vyškoleni, zdá se mi, že se tomu v našich výborových schůzích silně přiučili. V těch dobách to také bylo, kdy z »Vlasti« vyšel velice praktický a dosud nepostrádatelný návrh: *vysílati z Pražského ústředí (z »Vlasti«) na venek spolehlivé řečníky*, kteří by na schůzích řečnili, lid katolický budili, spolky sociální zakládali a *z Prahy byli placeni*, tak aby hostitelům neb žadatelům nevzešly z takové schůze veliké výdaje. Pan *Tom. Jiroušek* se Škrdlem silně to fedrovali a zvláštní fond za tou příčinou zakládali. Vše šlo velmi dobře a p. *Jiroušek* vykonal jako *řečník-buditel* velmi mnoho na různých místech a *mnohem dříve*, než za ním (a z počátku s ním) přišli *jiní* mužové, kteří však ne vždy zůstávali na zásadách *našich*, jsouce nasáknuti jakýmsi lidovým demokratismem, jemuž konečně obětovali dosavadní jednomyslnou shodu mezi námi, stavíce se vedle nás ano i proti nám, až někteří docela od církve odpadli, nebo nechvalně z našeho katolického života zmizeli. Dnes, po 17 letech, které trávím mimo Prahu, pozoruje ruch a šum našeho života katolického, poznávám čím dále jasněji, jak prozíravě a správně počínali jsme si tehdy ve »Vlasti«, když jsme zakládali časopisy, jež v tisících výtiscích do lidu putovaly, když jsme zakládali spolky, knihovny, probírali literární bejlí a zřizovali *agitační a řečnický fond!* Kdyby tyto naše snahy nebyly zaraženy a ohroženy bývaly křesťanskými demokraty a později Modernou — kde jsme mohli býti, zvláště kdyby se bylo svorně pracovalo!

Bohužel! Mnozí z katolických literátův a řečníků — nevím zdaž z řevnivosti či z jiné neporozuměné příčiny nebo snad i v dobrém úmyslu (objektivně však málo správném) — léta do »Vlasti« bili, proti ní štvali, osoby jí věrné veřejně pranýřovali, nový »vědečtější« a hlavně »umělečtější« kurs do našeho života zavésti chtěli, domnívajíce se, že mnoho z toho vykonali, když »Vlast« z těch neb oněch kruhů vypudili a svá hesla liberálnější do nich zanesli. Přítomnost a smutná zkušenost ukázaly, že bylo mnoho »povolaných« oprávcův a snílků, ale málo »vyvolených« a řádných pracovníků!

Zvláště v kléru jeví se toho nepopíratelné smutné ukázky.

Vzpomínám si, jak se mne kdysi v Rychnově n. Kn. tázal kterýsi »talent-modernista«, jsem-li dosud hlavním spolupracovní-

kem »Vlasti«? Když jsem odvětil, že nevím, kdo je »hlavním« spolupracovníkem, jelikož pracujeme mnozí, odvětil mně »talent« s pohrdavým úsměvem: »Vlast« nic není. Škrdle nic neumí.« — »A co umíte Vy?« otázal jsem se. »Jaký časopis zvelebujete svými talentovanými pracemi Vy?« — »My? My? — Náš časopis »Nový Život« — toť něco jiného! Náš redaktor má čisté hledí« atd. — Nechal jsem mluvku stranou a za 2 měsíce slyšel jsem, že »talent« musil utéci do Ameriky! Jeden modernista řekl mi příležitostně: »Měl jste ho zpražit! Vždyť o něho v »Nov. Životě« nestojíme! Téměř nic tam nenapsal. *Řečnil* kdysi jako náš stoupenec a — neuspokojil nás!« Jindy našel jsem ve společnosti ještě smutnější zjev: Kterýsi mladý panáček silně bouřil do »Vlasti«, podezříval veřejně red. Škrdle z nečestných skutků (donášení na horu), bál se financí »Vlasti« a pohoršení, jež prý veřejně nastane atd. Tázal jsem se: »Kdy jste četl naposledy »Vlast«? Znáte její některý ročník snad novější?« Panáček nedával určité odpovědi. Dorážel jsem tedy na novo: »Povězte, co jste letos, nebo loni četl z »Vlasti«? Nemůžete pověděti? A vy opovažujete se »Vlast« kritisovati?« — Když protivník dělal posuňky rukou, že mu »Vlast« za to nestojí, aby ji četl, řekl jsem: »Ponechávám posluchačům posouditi Vaše jednání. Ignorance a arrogance z Vás mluví. Co jste řekl osobního, nepravdivého a urážlivého, chcete-li, můžete do očí a třeba před soudem Škrdlovi dokázati.« Protivník se krčil, vida, že věc beru do opravdy, neboť dával jsem na jevo, že to red. »Vlasti« dopíši, aby se bránil. Tento smutný úkaz — *neznalost* »Vlasti« a *roztřípání nepravdivých zpráv* o jejím redaktoru, — pozoroval jsem častěji u našich protivníků.

Kdo to zavinil a kdo tak nečestný způsob boje proti »Vlasti« zavedl, ať se stydí. Tento nečestný zlozvyk jest nejbolestnější skvrnou na našem literárním a veřejném životě od několika let a trvá (snad už trochu slaběji nyní) dosud.

Mnozí finanční nepovolaní revisoři »Vlasti« — jeden dal si charakteristické jméno: *Krtek*! — ne a ne, aby odhalili tvář a zjevně na místě k tomu povolaném vyložili své lži — ryli a ryjí tajně dále, *světla* se bojíce. Hrdinové, charakterové — bídní. Jeden z protivníků řekl mi druhdy: »Nechceme »Vlast« zničiti, ani všech jejích sil odpuditi: Počkáme, až Škrdle dluhy zaplatí, a potom zmocníme se o valné hromadě »Vlasti«, jež se stane silnou posicí našeho života. Finanční a organisatorský talent Škrdlův prospěje časem *nám!*« Bláhové naděje! Udělali jsme my »staří« všude ve »Vlasti« závory u všech vchodů, aby liberálové a modernisté měli všude a na vždy do »Vlasti« přístup zatarasený. Raději »Vlast« a podniky její i »vábné finance« předčasně ad acta v Pražské konsistoři uložíme, než abychom necírkevním snahám něco z nich na pospas dali. Kdož chtějí finančně se blýskati, ať blýskají se svým jměním nastřádaným a ne naším. Kam podělo se a na jaké scestí zašlo již tolik Protivlastistů? A platí to zpříma *o vůdcích* našich družstevních protivníků! Nikde a ničím neosvědčil Škrdle tolik prozíravosti, tolik duševní i tělesné síly, jako právě v tomto neutěšeném boji s různými katolickými odpůrci »Vlasti« — a osvědčil se na celé čáře!

Někteří se domnívali, že prý Škrdle v boji tom řezal protivníky hlava nehlava a že býval příliš neústupným. Táži se: »Nebylo proti »Vlasti« a proti Škrdlovi bojováno zuřivě, často i zákeřnicky (pod rouškou anonymity), nebyl všemožně očerňován svými odpůrci, nebylo proti němu provedeno několikaleté křižácké tažení i v seminářích, z nichž »Vlast« vytlačována atd.? Na hrubý kyj a proti těžké ráně nemožno vzíti velejemný slunečníček z hedvábí, zde třeba míti v ruce toporo a bouchati do toho, jak se patří — jinak se neubráníš. Hrubým nadávkám nastrkovaj Škrdle záda bez podobné odvety! Nevím, který náš katolický podnik (spolek) byl by vítězně přestál dlouholetý úporný boj, kdyby se proti němu bylo tak bezohledně, tajně i zjevně bouřilo, jako jej přestála »Vlast«, která po všech ztrátách číselných a finančních vždy při dechu a síle byla, sbírajíc snadno nové síly a neumdlévajíc ve starých bojích svých. Od některého času boj polevil na celé čáře. Těžké poměry, které dolehly na mnohé naše protivníky, byly toho příčinou.

Též se zdá, že mnozí z bývalých protivníků »Vlasti« prohlédli a poznavše znamení doby, dali se do úspěšné práce v různých odvětvích našeho katolického života, kdež dle dobře použitých sil svých platně pomáhají a úspěšnou práci konají. Kéž to potrvá! Přejeme všem skutečným pracovníkům, ať jsou modernisté nebo ne, upřímně zdaru a těšíme se z jejich *věcných* úspěchů, nečiníce nejen nijaké překážky pro minulost, ale chtíce i dle možnosti podporovati takovou práci. Kéž se podaří těmto zdatným pracovníkům, kteří z tábora »Vlasti« nejsou, ale také nikdy k vášnivým a neprozíravým jejím ničitelům nenáleželi, kéž se jim podaří plodnou prací bratrovražedný boj znemožniti, všecky síly v zájmu dobré věci soustřediti a rušivých výstředníků se zbaviti, aby rozvážlivé hlavy rozhodovaly a život náš uspořádaly. V tomto smyslu bez závisti a nespokojenosti rádi my z »Vlasti« přejeme jiným pánům vedení i přednost v celé naší katolicko-sociální straně, slibujíce dokonce hmotnou i mravní podporu každé dobré snaze, každému dobrému katolickému pracovníku!

Ještě nedávno (v září 1909) psal mi Škrdle pln radosti, že v poslední době bylo »Vlasti« možno navázati styky s jedním předákem katolickým, dosud mimo »Vlast« pracujícím, a že »Vlast«, uznávajíc jak schopnosti předákovy, tak i zdravé plány a důležitost podniku, bude jej ráda podporovati. Na katolickém sjezdě Králové Hradeckém pozoroval jsem s velikou zálibou, že se protivy umiňují a že předáci různých stran a směrů svorně hezky pracovali, snášejíce se přátelsky s dobrým taktem osobním a vyhýbajíce se úmyslně všemu, co by nějak tichou vodu bouřilo. Kéž je tak i v budoucnosti — kéž prozíraví a rozvážní mužové na všech stranách rozhodují, sloužíce a fedrujíce společné naše zájmy! Potom nebude tak trudných vzpomínek, jako byla tato, již jsme opravdu neradi psali. Svornost a pokoj budiž nám všem nade všecko! Každý, kdož něco dobrého vykonal nebo vykoná, buď u nás všech v úctě a nestrpme, by mu někdo škodil i kdyby to třeba příslušnik naší strany byl. Jen tak se dorozumíme a mocně ku předu půjdeme. Budeme-li si navzájem podrážeti nohy

osobní nevraživostí a strannickou záští, kam dospějeme? Kolik je nás do práce? V dobré a vítězné armádě raději býti *kmánem*, než v nepořádné a neschopné *generálem!* Dělejme každý co můžeme a nikomu skutečných úspěchů nezáviďme, neztěžujme!

(Pokračování.)

Pohledky ze Slovenska.

OD J. KARNÍKA.

Oravský zámek.

Sup lačný kroužil křídly nad Oravou,
pak na skalisko used' k mrakům čnící,
vzpial mocný trup i hlavu popelavou,
na jehně číhá, úzkostí se chvící.

Slovači tichá, smutných, věrných očí,
jak hrad ten tvrdý nad oravské vlny,
tak na tebe se zákeřnicky boči
tvůj tyran, záště krvelačné plný!

Turčanský Sv. Martin.

Vzhled města všední ani tušit nedá,
že patriarchů rozbity zde stany,
květ Uměny že kalich svůj zde zvedá,
básníka rukou jemnou pěstovaný.

Jak v Římě kdysi plá tu Vestin plamen,
jsa mučenickou krví živlu rudou,
a hřbitovem jda, cítíš bolem zmámen,
co zlata ukryto zde pod tou hrudou!

V Kralovanech.

V hor klíně zelených, jak na dno jeslí
by děti domečků si řadu snesly,
ves ukryta. Po znojné denní práci
se gazda s párem volků domů vrací.

Před krčmou zahrádka, v květ nádherný
zde slunečnic se vzňaly lucerny . . .
sem slovenská máť trpně chodila
a břeskné žíde štědře kojila.

Černová.

Pod lesnatým vrchem, pěkně vysokým,
chaloupky se krčí k chrámku věží bílé.
Večer. V šedých sloupech řídký stoupá dým,
jako z Abelovy žertvy, Bohu milé.

Pod zeleným drnem v půdě hřbitova
prachnivějí bratří postřílených kosti — —
a z nich jednou mocná ruka Tvůrcova
vzbudí bojovníky lepší budoucnosti!

Nálada.

Vyhnán z města dotěrnými myšlenkami, jež neúprosně rozdrásaly nitro, ubírám se skoro bezděčně do lesa, kde majestát smrti grandiosním křídlem mává nade vším. A všude tak ticho, velebné přímo.

Stojím na lesní cestě a pohlížím do údolí zarostlého smrkovým podrostem, mezi nímž jako veliký had plíživě vine se stezka, vroubená po obou stranách zábradlím z bělostných těl bříz.

Ani lísteček se nepohne. Zírám nepohnutě v umírající přírodu, z níž za nedlouho má se zroditi nová příroda, snad v ještě větším půvabu a nádheře, nové přírody jásavé jaro. Vše připravuje se ku spánku. I slunce zašlo za lesy a jakési lehké přítmí, splývající v jediný souzvuk se šedivou oblohou, plnou černošedých jako litina mráčků, jimiž táhnou s hrozným skřehotem černé vrány.

Špinavá zeleň, místy přecházející až do černa, prorvána je tu a tam modříny, jichž nažloutlé hlavičky nesměle vykukují nad smrkový podrost. A tamo zase, zvědavostí puzena, vypíná své tělo bělostná bříza s nádherným, do zlata přecházejícím listím, jako katarakt dívčích vlasů. A konce větévek ohýbají se vzduchem nahoru. Opodál, uprostřed dvou bezlistých jeřábů, na nichž rdí se chumáče rudých jeřabin, rozpíná svou mohutnou, rozsochatou korunu starý buk. Chudák, stařeček, polou uschlý, živoří tu již jen. Kmen vyhlodán zhoubným, vše ničícím časem a jediná jeho okrasa, jež v létě skytala tak milého stínu, hoří jako rozžhavený bronz. Větřík, chladný již, lehce políbil krajinu — — Listí zašelestilo na stromech a spousta jeho klesala na zemi, aby člověk, jda tudy s hrdě vztýčeným čelem, klidně šlapati mohl po něm a byl si tak vědom, že on je pánem přírody. Ostatní, že je pouhý červ, kterého může on, kdykoli se mu zachce, bez milosti zašlápnouti, aneb alespoň s posupným smíchem dupnouti v jeho záda a jako despota rozhlídnouti se kolem sebe, zda i ti druzí vědí, co znamená býti otrokem. —

A to listí chrastí tak podivně, takřka příšerně — — Pohnu okem a rozjásaná barva najde ohlasu v mé sítnici. Červené listy s černými skvrnami upoutaly na okamžik moji pozornost — — To planá třešně vzala na se slavnostní háv, aby se poklonila Jeseni — —

Jasany jej již shodily a k nebi trčí jen holé pruty jejich větví — —

I tráva, ta vysoká, lesní, ostrá tráva žloutne — —

Jen smrk je stále týž — — — Slyš! — — —

Najednou to v podrostu zapraskalo — — Objevila se bílá, rychle se pohybující skvrna — — A po chvilince na malou skalku vyběhla štíhlá srna — — Plaše rozhlédla se kolem sebe a nevidouc nikde nebezpečí, klidně jala se popásati.

Mraky na nebi houstly — — mlhy večerní roztahovaly své chladné perutě nade vším — —

Šero lehce nížilo se v krajinu — světlý pruh stával se menším, až vše zaniklo v jediném absolutním soumraku — —

Jar. Urban.

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

I.

Vysoký, klenutý, chladný pokoj ve starém zámku, dočasném sídle vrchnosti hraběcí vždy za dvě, tři leta, jináče bydliště a malý svět úřednictva, byl bytem slečny či frajle Frici, úředníckého sirotka.

Sirotka arci již staršího, však hlásícího se k tomu názvu, pro pensičku, která vyplácena dceři po důchodním. Pensička malá, skrovná, ale přece pensička. Tak na sůl k chlebu, jak se říkávalo, že možno osobě z takové pensičky živořící míti vždy trochu více, než aby hladem mřela a trochu méně než aby se uživila.

Slečna Frici nereptala. Nebyla by dovolila ani nikomu, aby ji politoval, nikomu, aby nazýval onu pensičku snad darem z milosti. Ne, ne, to byla pense, pense patřící jí jako úřednickému sirotku! O to by se byla frajle Frici hádala snad i se samým panem direktorem, ač měla tohoto jináče ve velké úctě.

To za to, že když byl vykazován Frici byt v křídle zámku, kde bydleli pensisté, pan direktor jiného tímto výkonem nepověřiv, sám vyhledal pokoj na sluneční straně, aby prý měla frajle Frici tepleji.

Však věděl, jako mohl věděti každý, že z daru dvou sáhů dříví, k pensičce připsaných, se slečna mnoho neohřeje. A aby si přikupovala, ač pro pensisty a sirotky byla vždy jakási sleva i přízní lesmistrovou ty pensijní jako deputátní sáhy hodně »vyrovnané«, na to nebylo ani pomyšlení.

Sotva že chudáček frajle Frici zaplatila panským dělníkům z ratejny od rozštípání (ač i tu byl ustanoven plat jenom nepatrný) a jich ženám od donešení rozštípaného dříví do temné kuchyňky v bytu, kuchyňky vždy jenom za »dřevník« užívané. Topila frajle Frici vždy pod plotýnkou v pokoji, v zimě, v létě, však od jejího vaření nebylo nikdy v tom vysokém pokoji příliš teplo, i když slunéčko nejvíce svítilo a hřálo.

Než přešly paprsky sluneční širokým okenním výklenkem, tvořícím téměř pokojíček, bylo v středu pokoje již chladno a Frici arci utíkala se vždy k oknu, sedajíc na výstupku u tohoto na vysoké židli, na kterou pokládala ještě polštář, jen aby byla blíže těm hřejivým paprskům, tak lahodícím jejímu starému tělu.

Sestárla Frici na té pensi valem. Bylo ku podivu, jak se dlouho držela jako úřednická dcerka v jakémsi zásvitu mládí. Hospodařic otci po úmrtí matčině celou řadu let, dovedla dělati ze sebe stále ne-li mladistvou, tedy »slečnu v nejlepších letech«, jakoby se proto nevdávající, aby nebyl »pan fotrlínek« tak opuštěn a nemusil si zvykati na obsluhu pouze od hospodyně.

Dovedla frajle Frici rozšířiti obratně pověst, že bojí se zanechati otce samotného, ana by třeba hospodyně těžila z domácnosti i z příštího dědictví.

A trochu se jí věřilo, že střeží otcovy kapitály. Ale jenom trochu, neboť se vědělo, že pan důchodní hraje rád karty a pro

tuto zábavu dojíždí na všecky panství na hony, též ku svátkům kollegů na jiných zámcích a že hraje ne právě vždy šťastně.

Po důchodního smrti našel se také ve vrchnostenské pokladně jakýsi schodek, ale ten byl bez povyku uhražen z peněz, které měl důchodní v kontribučenském fondu uloženy. Bylo těchto méně, než se kdo domníval a zbytek tak praskrovný, že nový důchodní tento ani v kase neponechal, ale odevzdal malou sumičku slečně Frici, řka, ať si ji uloží do punčošky, aby měla na tom »Gnadenbrodu« na přilepšenou.

»Na té pensi, ráčejí dovolit, pane rentmajstr, mám přece pensi jako úřednický sirotek,« ohradila se Frici.

»Inu pravda, slečno Frici, jenom té pense hodně užijou ve zdravíčku,« pousmál se nový důchodní a bříško se mu zachvělo v pomyšlení, jak by mu bylo, kdyby měl míti on takový důchodek k protrávení, jaký byl vykazán měsíčně slečně Frici: šest zlatých stříbra či deset konvenční mince s několika krejcary ažia! — To by panu důchodnímu bylo sotva stačilo na gáblíčky! A k tomu bez vinečka! Sotva na cigárka a tabáček!

»Měl pan fotrle víc šetřit, ty kartičky, jo, jo, ty kartičky,« usrknul pan důchodní, když byla slečna Frici odpověděla jenom povzdechem a nedbaje, že stará slečna slzí, opakoval znova: »Ba jo, ty kartičky!« — a poroučel se.

Zanechal slečnu Frici v novém bytu, kam snášeli čeledínové nábytek. Z krásně zařízených čtyř pokojů nebyl by se arci vešel do jediného a tak slečna Frici něco odprodala. Koupili si, arci za skrovný peníz, něco písaři, něco učitel právě na školu dosazený, něco ve městě.

Přibylo slečně Frici a ukládala s povzdechem tu sumičku k onomu zbytku dědictví, ne sice do punčochy, leč do sáčku, pěkně z bůstek upleteného, do tobolky taktéž bůstky vyšívané a do krabičky celé z bůstek navlékané, rozdělujíc papíry a stříbro.

Že to nestojí za to, aby si to uložila do panské kasy, si řekla sama a hodlala tedy ty dvacetníky, renčníky a tolárky bedlivě hlídat, aby co možno nejméně jich vydávala. Do té krabičky, kterou pracovala kdysi nebožce »mutrlince« k svátku a do které vložila anglickou náplast, dala svoje křestní dva dukáty a jeden dvojdukát, který k biřmování do vínku dostala, řekla si, to že bude nyní pro ni »náplast«, kdyby přišla nějaká nemoc.

A v duchu si řekla, že co u nich kdysi padlo ročně za takové hlouposti, jako anglická náplast, bůstky k nepotřebným ručním pracím, přebytečné rozličné hlouposti peněz, bylo by jí nyní slušným přilepšením. Ty věci že jsou neprodejny, že ani za presenty se nehodí, zadarmo že by je nikdo nechtěl, že sotva děti přijaly by je ku hraní.

A přece věděla slečna Frici ze zkušenosti, že bývají pensistkám na panské milosti dobrými, pamatovala se z dětství, že nosívajíc těm kterým starým pensistkám občas nějakou »vejslužku« od oběda, o svátcích neb od vizit, dostávala tu a onde nějaký takový dáreček. Posílala paní důchodňová ty zbytečky po

dcerušce, aby se pensistky nenutily dáti služce zpropitné, vědouc, že úbytek byť i jenom groše v takové malinké domácnosti již něco znamená a děvečky že ohrnují nosy a pysky nad takovou chudou »diškrecí« od chudých jemnostpaniček.

Měla slečna Frici, tehdy »rentmajstrova Fricinka«, vždycky radost, dostala-li takové nějaké vybledlé vyšívání, omytou porcelánovou či odrolenou voskovou nebo dragantovou figurku.

Matinka se vždy útrpně usmívala a hleděla se za takové dárky vždy opětně odvděčiti.

Nyní si slečna Frici vybírala mezi všemi věcmi takové maličkosti, že budou tedy tak pro děti, když jí někdo něco pošle.

Neostýchala se pranic té myšlenky, že a jak bude ráda přijímati dárky do kuchyně. Vždyť to bylo jaksi jakoby ustanoveným řádem v starém zámku, že se přálo pensistům.

V takové veliké rokokové skříni, krásné vykládané a leštěné práce, dole o třech vypouklých zásuvkách s mosaznými kruhy a takovým též kováním u zámků, na vrchu v dvojkřídlé skříni ve středu a s každé strany o třech zásůvkách i o jedné zásůvce ve výběžcích od této vrchní skříně si hodlala slečna Frici uložiti věci, které by byla ještě hodlala prodati či rozdati.

Vzpomínala, jak dostávala o svém svátku jmenin od pensistek rozličné dárečky, jako děvčátko menší, co dorostlá slečna větší hodnoty. Ještě letos byly jí donešeny nějaké vázičky, sklenička, talířky a podobné maličkosti.

Nyní že to všecko upotřebí, řekla si a velké slzy vyřinuly se jí s očí.

To si nepomyslila nikdy, že bude tak žíti také na pensi (»na milosti«, dodala si trpce, že se řekne), jako ty vdovy po úřednících kancelářských, kterým říkávala sama »jemnostpaní«, jako ty vdovy a dcery po lesních či fořtech, po zřízencích hospodářských. Těmto paničkám říkalo se v zámku jenom »paní« s připojením titule mužova nebo příjmením s použitím předložky »z«, jak bylo tehdy ve zvyku.

Nevadilo nikomu a nikdo se nad tím nepozastavil, řeklo-li se, že šla třeba »paní z Červinků« štípat si dříví; »paní z Korbelů« že pere; »paní z Černických« že myje podlahu.

Dcerám úřednickým na té »milosti« se říkalo »frajle« a slečna Frici si řekla, že asi dnes pan důchodní ji naposled oslovil »slečno«. Bylo to »frajle« jaksi uznáním, že jsou ty slečny přece něco lepšího, z »rangu«, že umějí německy. Dcerkám po fořtech a hospodářských či »dvorských« úřednících se říkalo v zámku vždy jenom »panno«.

To »frajle« značilo ustálenými tradicemi také tak jaksi starou pannu, které již nemožno se provdati.

Vzdychala tedy frajle Frici, jak ji budeme také nazývati a vyprázdnic onu skříň, shledávala, co si tedy vše tam uloží.

Prádlo si dala do prádelníku, zásobní do leštěných, krásně kovaných dvou truhlic, do jedné ložní, do druhé stolní. Smutně si řekla, že tato výbava její, s tolikerým nákladem a prací shromážděná, nedojde nikdy svého účelu. Sama že neupotřebí z ní

ničeho, majíc ještě dosti věcí po matce. Kdyby tak mohla něco prodati.

Těžko prodati. Každý může věděti, že jsou ty věci úplně nové a přece se paničky z města, kterým je ku koupi nabídla, ukrčovaly, kdo že prý by kupoval staré věci. Že nejsou upotřebeny, na tom prý nezáleží, přece nové že nejsou a dlouhým ležením že jsou třeba ztyřelé. Však se některé paničky pamatovaly a hezky špičatě to frajli Frici řekly, že se nebožka jemnostpaní rentmajstrová chlubívala, že pro svou Fricinku střádala výbavu od malička, že hodlala dcerušku do osmnácti, nejdéle do dvacíti let vdáti, že stále vyšívala vložky do cejch, pruhy ke košilím a kabátkům, okraje k sukním. Také že dobře pamatují, jak slečně Frici zbylo na výbavě pouze známkování ku práci.

A kdyby toho nebylo, že přece by snad něco koupily, ale vyparovati na »starých« věcech známkování, to že věru nestojí za to.

Toto vše opakovala si Frici, ukládajíc ty věci. Rozvazovala aspoň pentle, těžké hedbávné, červené pentle, jimiž byly jednotlivé tucty ručníků, ubrousků, prostěradel, povlaků, košil, kapesníků, nočních kabátů a čepečků svázány.

Upomenula se, jak kdysi nebožka matka její balík takových pentlí od jedné pensistky koupila. Mívala pak ona sama těmito zdobené šátky, matka župany a spodničky, upraveny z nich mašle k záclonám, ozdoba na polštáře na pohovky, pruhy na podušky do oken. Pamatovala se na živě chrpově modrou jich barvu. Tyto její byly červené tak jako divoké máky v poli, šustěly tak jako rudé těchto lupeny.

Snad se jí podaří je také prodati, nebo darem za vhodné příležitosti získati za ně jakýchsi podpor. Ať již nějakého lepšího sousta, ať již třeba nejnutnější posluhy, práce, kterou by sama vykonati nemohla.

Zachvěla se frajle Frici pomníc, že měla by nyní sama si prádlo práti, podlahu, okna a nádobí mýti — nebo že z malé pensičky nemůže to platiti, to si spočetla v těch několika týdnech, než se z posavádního bytu odstěhovala.

Tak musela zaplatiti od toho stěhování a zmíněného již rozštípání a donešení dříví. Nábytek rozestavit pomohly frajli Frici ještě služky a po týdnu osamělého živoření, kdy si vařila ještě ze zásob pozůstalých, počala tedy dnes rovnati to svoje jměníčko.

Kupa červených pentlí jaksi zveselila pokoj, jemuž lesklý nábytek těsně podle sebe rozestavený dodával jakési přísnosti. Jako v zákristii nějaké že to vypadá, skříně vedle skříně, řekla si Fríci. Postel si nechala postaviti blízko kamen, druhou, na které vystlala zásobní peřiny, u okna. Bylo těchto do výbavy pro ni chystaných i hostinských i upotřebovaných, po matce zbylých tolik, že musela Frici pokrýti ten vrch peřin zprvu několika prostěradly, na vrch pak několika vlněnými pokrývkami, které k sobě sešpendlila.

»Snad to peří aspoň časem prodám,« řekla si nyní, pokládajíc onu kupu červených pentlí na tuto peřinovou horu. Zaplála červeň na tmavozelených a hnědých pokrývkách jako máky v jeteli, jako jahodí v mechu.

Složila prádlo do kufrů, svazujíc je místo pentlemi kousky rozličných tkanic, provázků, ostřižků, jak byla tyto z nějaké staré papírové krabice vyňala.

Nemrzelo ji navazovati ty kousky do potřebné délky. Aspoň že jí čas uplyne, řekla si. Šla si s tou práci k oknu na slunéčko, dosti hřející dubnové slunéčko a usadila se tamže na onu židli, kterou míval otec u okna u psacího stolu se šikmým pultem.

Pohlédla maně do zrcadla, zavěšeného na stěně v okenním výklenku a zalekla se, jak za těch několik týdnů od otcovy smrti sestárla. Arci musela v to počítati i několik týdnů otcovy nemoci, kdy se v zevnějšku svém zanedbala, opomíjejíc mýti si tváře na noc mlékem, z rána růžovou vodou, mazati jelením lojem, březovým balšámem, užívati rýžové moučky a podobných prostředků k omlazení pleti.

A ve vlasech pečlivě v kadeře na spáncích a v »korunku« z »rozmarínových« copů v týle učesaných objevilo se pojednou tolik zrádných šedivých praménků, co opomenula denně tu a tam jednotlivé šedivé vlasy vytrhovati a upravené k frisuře topolovou pomádou mazati.

Povzdychla si frajle Frici a navazujíc a poměřujíc ty vázačky, umiňovala si, že musí zase více na sebe dbáti, nebo že snad nyní mohla by se snázeji třeba za vdovce provdati, když by se ten který kandidát ženitby nebál více jejího otce a jeho rozmarů.

Svázala prádlo, uložila a jaksi unavena usedla opět u okna. Jenom na chvilku. Pohlédnouc na krásné, stojací hodiny, umístěné na prádelníku a vidouc, že je teprve devět hodin, povzdychla si, jaké to dlouhé dopoledne a celý den opět na ni čeká.

Nešla doposud k nikomu a nikam a k ní také nikdo nepřišel. Čekalo se dle zámeckého zvyku, až se tento nový přírůstek pensistů jako »úřednický sirotek« představí.

Bála se Frici těch »vizit« a odkládala je co možno. Ať si lidé myslí, raději že je churava, však pan důchodní byl při té své návštěvě podotknul, že se nějak změnila.

Věděla Frici, jak blahosklonně přijímávali rodiče ty návštěvy pensistů. A lekala se, jak jí bude, až bude oslovena: Frajle, až bude jí poukázáno k usednutí na židli a ne na sofa, až nebude uvedena do »parádních« pokojů. Že tak se stane, bylo tak jisto, jako že ty hodiny tam budou za chvilku odbíjeti devět a rozezvučí se při tom hrací strojek, odehrávaje líbeznou melodii z jakési opery.

Při tom bude pozlacený anděl, umístěný na ciferníku tlouci kladívkem na zvonek v údery čtvrtí a druhý v označení hodin kladívkem na kovadlinu. Byl ten ciferník jakoby v báni nad jakýmsi chrámkem o alabastrových sloupcích a nad ním zvedala se věžička, nesouc nad svojí špičkou jakoby žerď s praporečkem, na kterémž vyryt byl nápis latinský: »Neviš, která hodina jest tvá poslední.«

Frici maně oslzela. A maně si opakovala: »Nevím, která hodina bude má poslední a musím se přece starat, abych měla všecko v pořádku.«

Co byla ten týden »na pensi« osamělá v tom pokoji, navykla si sama k sobě mluviti.

Šla k bednám, které tu posud stály a ve kterých byly různé věci, jak byla tyto tam přendala, když byl odnášen prodaný nábytek.

Počala bráti věci do rukou a ukládala, jak se jí uzdálo, buď do skříni pro potřebu nebo do své rokokové, jak si říkala: Pro strýčka Příhodu.

Peníze v tobolce, sáčku a krabičce uložila do tajné zásuvky ve střední skříňce. Muselo se smáčknouti péro, tak se odklopilo ve skříni dvojité dno a nehluboká zásuvka pojala ty Friciny peněžité poklady. I zadní stěna té skříňky byla dvojitá. Byl na ní vyložen z temnějšího dvojího dřeva kříž, ovinutý rouškou. Smáčknul-li se v samém protnutí břeven, rozlétla se jakoby dvířka a objevil několik přihrádek, kam ukládala nebožka paní důchodňová své šperky a kde tyto Frici uloženy nechala.

Do této střední skříně uložila Frici nějaké stříbrné věci, svícny jednoduché i dvojramenné, kozlíčky pod příbory, malé podnosky, tabatěrku stříbrnou i zlatou, stříbrný kalamář. To vše doufala Frici časem prodati, hned prodávati toho nechtěla, aby lidé o ní příliš nemluvili.

Do postranních zásuvek vrchní skříně umístila příbory stříbrné v pouzdrech aksamitem vyložených, obyčejné se střenkami z jeleních parohů, desertní nožíky na ovoce ze slonové kosti, pak lžíce a vidličky rohové na saláty. Dále rozmanité košíčky na ovoce porculánové, skleněné i dřevěné, láhvičky s voňavkami a od voňavek, kelímky od pomády, různé drobnůstky dragantové, voskové i mýdlové.

V nejspodnější velké zásuvce spodní skříně umístila frajle Frici sklo. Celé soubory na víno, pivo, vodu i likéry, káva podávána tehdy ponejvíce v šálkách a tyto našly tam také místa jako vysoké sklenice s víčky na punč.

»To se toho vešlo,« povzdychla Frici, vzpomínajíc na ohromnou zasklenou skříni, v které se tyto věci rozestaveny a drobnůstkami promíchány kdysi skvěly, a kterou ráda prodala.

Do zásuvky druhé dala ozdobné věci ze skla, porculánu, mušliček, dřevěnné, perleťové, více méně nepotřebné, knihy v ozdobných vazbách, německé to básně a almanachy, krabičky sametové, polepené obrázky, těžítka, kalamáře, věci z psacího stolu.

»Krámy,« zabručela a otevřela nejhořejší zásuvku.

Tam uložila ruční práce vyšívané, háčkované, pletené, fantasticky sestavené, různé věšáky, košíčky, krabičky, zvonítka, koberečky, podložky pod svícny, závěsné košíky z českých perel, věci, které stály peníze a práci a nyní se hodily leda za ty dárky místo zpropitného, které se úřednickým dětem dáti nemohlo. A že se jí hodí i pro služky nebo posluhovačky, které by jí tu a tam hrubší práce udělaly, řekla si slečna Frici a pousmála se spokojeně.

Šla pro ty červené pentle a počala tyto skládati, vyhlazujíc rukou přes hranu skříně, jak byly od vázání pomačkány. Skládala kratší do svitku, delší otáčela a již viděla v duchu, jak i tyto stuhy mohou býti někdy platem za posluhu.

»I Bohu díky, nejsem přece ještě tak úplně chuda,« řekla si Frici. »Jen více dobrých nápadů kdybych měla, nebo dobrého rádce. Snad mi někdo z pensistů poradí« (Pokračování.)

Klasy.

V šíř — dál a zpět a kolem tebe všude,
kam zrak svůj obrátíš, kde prodlíš něm' —
šum klasů píseň podivnou ti hude,
jež v duši tvé čar nikdy nepozbude,
že zdá se ti, jak vůkolní ta zem
bol sama pěla by tu, žal i ples —
jak zrajících těch klasů vábný les
byl jednou velkou rozechvělou strunou
a zní jak větřík laškující kdes'
ton loudil něžný sladkou lesa dumou.

V stín meze usedni a schyl své skráně,
trud vzpomínek s nich zaplaš rukou svou —
zrak v šumící ty ponoř zlaté pláně,
kol nichž se týčí zelenavé stráně
a rci, čí obrazem ty klasy jsou? — —
Hle, viz: jak kolem sklánějí se v dol,
jak zrní sotva snese chabý stvol —
jak sluníčko je líbá na rty žhavě . . .
A klasy zrají — zrají tiše kol
a čekají, kdy den se schýlí k žatvě!

A den ten přijde v krátku, znenadání,
třpyt kosy bleskne v žit těch vábnou hráz,
a klasy, jež se k hroudě nyní sklání
a nad nimiž modř pne se slunnou bání
do líhy padnou na jediný ráz . . .
A přijde člověk prost všech lží a hrůz
a na chudý svůj ověnčený vůz
ty všechny složí pokosené stvoly
a v rušné písni obžinkových mus
dál zaveze je s písní do stodoly . . . .

A přijde zima, větry budou váti —
na širá lada kroužit bude sníh;
pod zemí broučci tvrdě budou spáti,
a v chalupách se děti budou smáti,
jak chutná chléb jim ze žitných těch líh . .

a někde v koutku stínu u dveří,
až k soumraku se venku sešeří —
ten chleba bude žebráka, věř, blažit!
— Než o hladu jej v skrytu zvečeří,
vím, třikráte jej slzou bude vlažit . . . .

Blah' v oku zírám na ty žitné lány
a nevím jak, mně kdosi šepce zvěst,
že každý klas ten vábné panorámy,
jenž zrá tu před námi a roste s námi
obrazem žití lidského prý jest;
že jako on jest zdoben zlatem zrn —
i člověk má být dobrých skutků pln,
by jedenkrát, až smrti bude třeba,
a on skráň složí pod zelený drn:
ty skutky daly v užitku všem chleba!

By z činů těch, jež po nás tady zbudou,
syn obrnil se ctností vzácných zdob —
by jako my, až rolí půjde chudou
a bude zápoliti s černou hrudou:
hněv ztajil v sobě nezkrocených zlob
a trpělivě snášel vedra tíž,
jsa přesvědčen, že vedru žně jsou blíž —
plod na stromu že cloní husté listí —
pro květ že nutno sáhnout v trnů mříž
a zlato že se v ohni jenom čistí . . .

By pravdy kráčel tvrdém po úhoru,
byl svůj a svým vždy zůstal v každý čas —
ne z plamenných snad vášní svého vzdoru,
ni ze strachu a sobeckého sporu,
však z kořenů svých celý jako klas!
By plodem ducha jeho mnohý ret
na cestu osvěžil se v parný svět,
by květem snů svých v zářné ve oblasti —
z vavřínu vědy skromnou snítku splet
a položil ji na oltář své vlasti!

Pak věru sladce bude se nám dřímat . . . .
Pak nebudem' hlas hluchý bez zrní!
— Vím: nad námi se bude sice stmívat,
a mnohá bouře kolem bude hřímat,
však klasů našich nezašlape do trní . . .
Ty porostou, ty svlaží rosa slz —
ty zahřeje i žalu tvrdý prs,
a přijdou žně, a nové zrno mlečné
z' zrn našich vzroste v plný, zlatý trs
a vzklíčí zas a — my žít budem věčně!!

Jos. Hais Týnecký.

U zapomenutých Čechů.

P. Bern. Čáka, C. Ss. R.

Mnoho mluví se nyní o pronásledovaných Slovácích a snahách v Uhrách vše pomaďarštiti. Dovedu Tě, laskavý čtenáři, k Čechům v Uhrách, o nichž sotva kdo co slyšel, jichž nepronásledují, nebo jsou rádi, že je mají. Jsou klidni ve svých dědinách v uherském Banátě a bez reptání odvádějí daně a všeliké dávky. Jsou to Češi, kteří ani nevědí, kde jest jejich bývalá vlast, kterou vroucně milují a udržují své staré, z vlasti přinesené zvyky a obyčeje. Nejsou rozptýleni po Uhrách, ale žijí pospolu na jednom území, tvoří své obce, z nichž největší má 1500 duší, mají své školy, mají i kněze, řeči české znalé. Pobyv několik dní u nich, sdělím, jak se tam dostali, jaký život žili, jejich nynější poměry, konečně výsledek misie, již jsme konali v jedné jejich obci.

Nejpůvabnější krajiny v Uhrách jsou obydleny nejvíce Slovany. Kdo cestoval po Tatrách a Karpatech, jistě tomu přisvědčí. V krajinách těch mají bohatí Maďaři a nezbytní židé své villy, letohrádky nebo lázně »kúpele«. Krásné, výnosné lesy těch krajin patří šlechtě, židům nebo vládě, a ubohým Slovanům zůstává jen píď neúrodné země, která rodí jen poskrovnu oves a brambory, žito a ječmen.

V takové romantické krajině sídlí i naši krajané, uherští Češi. Území jejich leží na hranicích srbských, kde se Dunaj loučí s říší rakouskou.

Počátek usídlení Čechů v těchto krajích stal se roku 1825. Bývalé »Vojenské Hranice« v Banátě uherském byly velmi řídce zalidněny. Na březích Dunaje bylo několik dědin, čím výše do hor, tím více ztrácela se obydlí lidská, jen tu a tam bylo lze spatřiti nějakou salaš rumunskou nebo srbskou. »Zatímní« podplukovník, pán z Drasenovich, žádal toho roku vysokou c. k. dvorní radu vojenskou ve Vídni, by se tomu odpomohlo a rodiny české aby se tam přesídlily. Dvorní rada ochotně svolila a vykázala k tomu příhodná místa. Zemský vojenský velitel, polní podmaršálek ze Schnellerů, žádal v březnu 1826 na guberniu v Čechách, aby tam poslalo asi 60 českých rodin.

Stalo se. Ale půda jim vykázaná byla tak bídná, že nesklidili ani tolik, kolik zasili, proto r. 1838 odešly některé rodiny do Ablianu u Jaszenové a do sousední provincie.

Roku 1836 stal se pán z Drasenovichů skutečným podplukovníkem a vymohl, by Češi dostali více půdy, a žádal opět v Čechách, aby tam bylo posláno více rodin.

Mezi vystěhovalci zavládla nespokojenost. Půda byla neúrodná a oni byli chudobní řemeslníci, vysloužilí vojáci i žebráci, práci nemnoho zvyklí a přece chtěli žíti, ano i dobře žíti. Výtěžek z půdy byl nepatrný, k tomu přišlo krupobití a vlci činili velké zádavy. K této hmotné bídě dostavila se i duševní. Neměli vůdců ani učitele, ani kněze, kteří by je povznesli a potěšili nebo jim poradili.

Když jim r. 1830 ještě nebylo pomoženo, jak jim bylo slíbeno, chtěli mnozí odejíti, jiní potají stěžovali si u ministerstva

vojenství. To žádalo »věrné zprávy« v celé záležitosti. Byla podána v ten rozum, že by bylo nejlépe vše zrušiti, by se ušetřilo marných výloh, neboť bez podpory zde ti lidé žíti nemohou. Tato »věrná—spravedlivá zpráva« o věci se však nelíbila. Ministerstvo vojenství povolilo přesídlení rescriptem ze 14. září 1832 B. 3225 a to tak, by se usadili ve vojenských okresích. V r. 1853 byly české rodiny takto roztříděny po osadách:

K c. k. románsko-banátsko pohraničnímu plukovému okresu č. 13. patřily tyto osady:

1. Ravensko — nyní patří k farnosti Waitzenriedu; 2. Šumnica; 3. Eibenthal — jest česká fara, jest ve výběžku jižním, jenž zabíhá do Srbska; 4. Nová-Ogradena; 5. Weidenthal; 6. Wolfsberg; 7. Lindenfeld; 8. Stará Sadová; 9. Nový Šuppanek.

K c. k. illyrsko-banátsko pohraničnímu plukovému okresu č. 14. patřily tyto osady:

1. Waitzenried — jest česká fara; 2. Schnellersruhe; 3. Ablian; 4. Krušica; 5. Sv. Helena, úplně česká, farou patří do Nové Moldavy.

Do Waitzenriedu patří Berzaska, kde jsou uhelné doly, jakož i ve Schnellersruhe a jest z polovice úplně česká. Též v Rumunsku, Valašsku, jest jedna česká fara, jejíž jméno mi neutkvělo v paměti. Češi přišli ponejvíce z okresu Klatovského, Plzeňského, Litoměřického, Kouřimského a Chrudimského. Náboženství byli katolického až na 29 rodin helvetských, které se usadily vesměs ve Sv. Heleně. Nyní je všech Čechů zde bydlících 15.000.

Postavení osadníků bylo zoufalé. Že neměli ani kněze, ani učitele, klesala víra a mravnost, zakořeňovaly se zlořády všeho druhu, jako nemravnost, opilství a j., k čemuž je i sváděla beznadějná vyhlídka do budoucnosti. Byli cizinci mezi cizími, neznámými národy. Málo s kým se stýkali, byli nedůvěřiví. Krajina byla pralesem, jejž jim bylo teprve mýtiti, obydlí nebylo, musilit se spokojiti s bídnými, slaměnými nebo jinak na rychlo urobenými boudami v lesích, bylo jim zápasiti s vlky a medvědy. Na všech stranách samé zklamání. Sousedé jejich, od nich dosti vzdálení, byli jiného náboženství, jiné řeči, jiných mravů a zvyků, Valaši a Rumuni, divocí, že při pohledu jich se děsili. Rodiče s dítkami ruce spínali a hořce plakali, ano zlořečili dnu, kdy sem zavítali.

Příčina nenávisti starých obyvatelů k nim byla též tato: V tom území, kde se Češi usídlili, měli někteří Rumuni své salaše. Z vyššího rozkazu byly jim odňaty a dány novým příchozím. Tím se vznítila prudká nenávist v divých srdcích starých pánů proti Čechům. Jednou byl přepaden Čech, jménem Pešaut z Waitzenriedu, jenž byl též majitelem takové salaše, dvěma Rumuny ze Sikevice a hrozně zbodán, snad byl by k smrti ubodán, kdyby se na křik nebyli sběhli sousedé a ho zachránili. Ti odevzdali oba Rumuny rukám spravedlnosti a oba byli oběšeni.

R. 1847 dvorní rada vojenská povolila zříditi duchovní správu ve Waitzenriedu s filiálkami v Ravensku a Schnellersruhe. Téhož roku 9. června žádal plukovník Machio jménem biskupa Čanádského biskupa Hanela v Králové Hradci o českého kněze, jenž

by znal též dobře německy. Biskup odvětil, že ihned vypíše konkurs na tuto faru, ale připojil též otázky, bude-li tam cesta knězi zaplacena, jak je postaráno o přileżitosti do filiálek, jak je se štolou. Odpověď byla dobrá, slíbeno vše možné. Žadatelů bylo 8; faru dostal Frant. Unzeitig, kaplan v Dolní Libchavě (vikariát Lanškrounský) a 8. června 1850 přijel do Baziáše. Přišel mezi své krajany, kteří byli 24 let bez kněze, kostela, školy a všeliké náboženské výchovy. Přišel jako první duchovní správce, ale sám neměl ani příbytečku, nebylo chrámu Páně, o vše bylo se mu starati, tak že jako dříve jeho osadníků, tak nyní i jeho zmocnila se zoufalost; počal plakati, jak sám píše, a chtěl se zase navrátiti do Čech, ale vzpomínka na věčnou spásu tolika nesmrtelných a opuštěných duší vzpružila jeho mysl. S pomocí Boží dal se do práce.

Dne 22. června 1851 byl slavnostně installován. Major auditor (vojenský soudce) Schacherle, rodem Čech, měl k lidu řeč, v slavném průvodu nesli 2 důstojníci na polštářích jeden farní dekret, druhý klíče »prozatímního kostela a fary«.

Od r. 1852 byla zřízena zatímní oratoř 3 a půl sáhu dlouhá, 3 sáhy široká a 2 sáhy vysoká, z níž měla býti později škola. Před tím konaly se služby Boží v obecním domě, v němž se vyučovalo, když oratoř zřízena. Přikročilo se k stavbě kostela. Základní kámen položen 26. září 1856 a za 2 roky a 3 měsíce byl dostavěn.

17. října 1858 byl posvěcen ke cti sv. Jana Nep. Na kostel věnoval erár 9370 zl. 49 kr., farníci dali povozy, ano i nesjednocené řecké osady Sikevica a Gorno-Lipkova zadarmo přivezly několik vozů písku. Jediná přifařená osada česká Ravensko odepřela veškerou pomoc.

Fara počala se stavěti teprve 10. května 1857, na niž erár věnoval 8276 zl. 9 kr. P. farář obrátil se též o pomoc do Čech, a katolický spolek v Praze učinil mnoho pro zdejší kostel.

Dne 30. září 1855 stala se farnost Waitzenried členem Dědictví sv. Jana v Praze (č. 10.024), ale že se sami o knihy nehlásili, nedostali jich, ač by jim tam mnoho prospěly.

Frant. Unzeitig farářoval tam ve Weitzenriedu do r. 1875, načež vystavěv si tam domeček, žil ve výslužbě a dokončil svůj život mezi svými krajany v cizině r. 1884. Po něm přišel dp. Špaček, též Čech, ale nevytrval tam dlouho. Po něm převzal faru kněz, rodem Slovák. Nynější p. farář Telbisz jest z rodiny srbské, která se poněmčila, sám vychován byl maďarsky a česky se přiučil, že dovede zpovídati i kázati. Vůbec v kraji tom je velká směs národů, jak co do náboženství, tak řeči. Na př. ve filiálce Berzasce mluví se maďarsky, německy, srbsky, rumunsky a česky.

Polní podmaršálek Alois z Halladů, nyní ve výslužbě v Čes. Budějovicích, jest rodákem Waitzenriedským.

Koncem dubna r. 1907 vyjeli jsme — pisatel a P. Grigel z Červenky u Litovle do Pešti. Za 16 K (v II. třídě, neb neradno jest v Uhrách cestovati III. třídou) je volno jeti z hlavního města Marianského království až na kterékoli hranice Uher. Toho jsme použili a dostali se přes Segedín, Temešvár do Baziáše, odtud

parníkem po Dunaji do Moldavy a z Moldavy vzhůru do hor povozem do Waitzenriedu, jenž leží 500 m. vysoko.

Ve Waitzenriedu je fara, vesnice jest úplně česká, má 1500 obyvatelů a jest to největší česká osada v tomto kraji.

Muži a mládenci chodí na práci do Srbska, do krajů uherských, ano i do Ameriky. Děvčata jdou na zimu do služby, ponejvíce do Bělehradu a když se počínají polní práce, vracívají se skoro všichni domů, obdělávati svá políčka. Proto v této době jest jich nejvíce doma. Až dosud měli českou školu, učitel býval a jest Slovák, jenž úplně se počeštil. Nyní mají tam již notáře, Maďara a mají stavěti novou trojtřídní školu, v níž se bude vyučovati též maďarsky, sami tak žádali, poněvadž se neobejdou v obyčejném životě bez maďarštiny. Tím však také asi položen základ k jejich pozdějšímu pomaďarštění.

V neděli 28. dubna počala se sv. misie úvodní řečí p. faráře. A divná věc! I v této, tak odloučené krajině vyskytly se stejné námitky proti ní. Uslyševše, že má býti misie, znepokojili se, že mají p. faráře rádi, proč volal misionáře a pod. Ale to bylo jen na počátku. Když vyslechli misijní kázání a proč jsme k nim přišli, radovali se a po celý týden chodili pilně na kázání, ač byly právě nutné jarní práce polní. Sv. svátosti přijalo přes 700 kajícníků (mnozí nebyli ještě doma). 5. května skončila se pobožnost slavností misionárního kříže. Byl kamenný a přece nesen v překrásném průvodu s hudbou osadou a postaven před kostelem. Misie se skončila. P. farář poděkoval srdečně v kostele česky, venku před kostelem u misionárního kříže bylo úřední poděkování. Nejprve pan notář děkoval jménem státu maďarsky a odevzdal pěkně napsané a úřady podepsané poděkování missionářům. Jemu odvětil maďarsky P. Grigel. Na to pan starosta děkoval česky a s Bohem se všichni loučili; i jemu bylo česky odpověděno.

V pondělí 6. května navštívili misionáři filiálky. Waitzenried má 3 filiálky: Ravensko, vzdálené 4 hodiny, Berzasku, vzdálenou 5 hodin a Schnellersruhe 8 hodin. Každou z nich navštěvuje pan farář obyčejně třikráte do roka, slouží mši sv. a káže a vykonává při tom všechny ostatní obřady, křty, oddavky atd.

P. Grigel jel do Ravenska. Kázal v pondělí a úterý, a vykonal jiné obřady, jichž bylo třeba. Ve všech filiálkách byla tři kázání, závěrečné o sv. kříži, jenž posvěcen a zanechán na papamátku této pobožnosti. Ve všech filiálkách byly kříže úplně stejné.

Ravensko leží 800 m. vysoko a jest to nejchudší česká dědina, daří se zde pouze oves a brambory. Má 400 Čechů, kteří tu žijí pospolu s Valachy. Ve škole mají svou kapličku. Sv. svátosti přijalo 100 věřících.

Z Ravenska navštívil Sv. Helenu, která je filiálkou Moldavy. Zde udržely se až dosud české rodiny katolického vyznání. V poslední době jakýsi katolický švec sváděl katolíky k odpadu od víry, ale oni zůstali víře věrni. Proto přál si p. farář Waitzenriedský, by se též tato osada navštívila. Učitelem zde jest Čech,

paní jeho je rodačkou z Ústí nad Orlicí. Ráno na Nanebevzetí Páně, 7. května, pobožnost skončena. Přes 100 věřících přistoupilo k stolu Páně.

Pisatel těchže řádků vyjel z Waitzenriedu do jiné filiálky, Schnellersruhe, 900 m. vysoko položené. V 7 hodin ráno se vyjelo povozem, v poledne krátký oddech v Berzasce, kterou bylo jeti, a teprve odpoledne ve 4 hodiny byli jsme na místě. Pod dědinou rozkládají se a šumí ještě pralesy. Učitele zde nemají, nebo sotva některý vydrží celý rok, plat je bídný a dědinka jest úplně odloučena od světa. Mají pěkný kostelíček a každou neděli a svátek shromažďují se v něm všichni dopoledne i odpoledne, by sami vykonali si pobožnost — bez kněze. I v týdnu pašijovém konají si — co ovšem mohou — vše sami. Mají též pěkný Boží hrob, nový. Pan inženýr, Adolf Aldenhoven, rodem Prus a protestant, jenž řídí práce v uhelných dolech, a jeho paní katolička, u nichž jsem bydlel, velice pečují o tento ubohý lid.

Vesnička byla lidu prázdná, všechno bylo na polích. Rozeslaly se za nimi děti, a večer v 7 hodin byl kostelík plný. Bylo kázání. V úterý ráno od 5 hodin zpověď, v 9 hodin mše sv. a kázání, načež opět zpověď do půl 12. v poledne. Na to křest klučíků již větších, kteří se čiperně smáli na svět. Odpoledně světil se misijní kříž, navštívily se hroby zemřelých, a vykropeny též hroby těch, kteří zesnuli od poslední návštěvy pana faráře. V pět hodin k večeru opustili jsme povozem Schnellersruhe a v 9 hod. večer dostali se do Berzasky. Jest to valašské městečko na levém břehu Dunaje, 1500 nesjednocených Řeků má tu velký kostel a svého faráře, protestanté mají tu pastora a modlitebnu, asi 400 katolíků jsou většinou Němci a něco Čechů, kteří jsou rozptýleni více ve vůkolí v dolech uhelných. Jakýs Čerček, rodem Slovinec z Krajiny, jenž zastává kostelníka a jeho manželka Češka, velmi agitovali pro pobožnost, proto hned při prvním kázání, jež bylo německé, přišlo mnoho lidí, odpoledne byl kostel plný a na Nanebevstoupení Páně ani se nevešli všichni do něho. Přišli i z lepších tříd. Přišel i řecký farář a protestantský pastor. Protestantský učitel hrál při všech pobožnostech na harmonium. Sv. svátosti přijalo 97 věřících, ač pan farář čekal nejvýše 3 nebo 4, z nich i pí. ředitelová a úředníci z dolů. Zámožný kupec přijal misionáře k sobě.

Řekové (nesjednocení) slavili právě velikonoce. Když jsme jeli Bergaskou, ubíral se jejich průvod v nejkrásnějším pořádku na hřbitov. Bohužel, že jsou ve víře hrozně zanedbáni. Na služby Boží v neděli nechodí, jenom na největší svátky. V sobotu se slavnostně vyzvání na sv. požehnání, ale přicházeli všeho všudy 3—4, později nikdo, tak že se jen zvoní — nic více. Na své ovečky pastýř velice naříká, na špatné mravy, nevědomosti, neumějíť mnohdy ani 70letí lidé pomodlit se Otčenáš.

Na Nebevstoupení Páně sjeli jsme se oba misionáři opět v Drenkové, odkud jsme se odebrali parníkem německé společnosti po Dunaji do StaréRšavy. Projeli jsme známou soutěskou kazaňskou. Před ní na 1200 m. široký Dunaj súžuje se v proud 170 m. široký a 70 m. hluboký. Hory jako stěny přímé strmí

vzhůru k nebi, po pravém břehu vede proslulá silnice Trojanova, po levém Szechényova. Ve StaréRšavě přivítal nás místní pan kaplan a na faře mile nás přijali. Za StarouRšavou jest místo, kde ukryl starý Košut, když bylo mu prchnouti z Uher po nezdařené revoluci roku 1848 a násl., královské odznaky uherské. Sám skrýval se v NovéRšavě u Turka, nyní již starořeka, jenž tamtéž dosud žije. Podívali jsme se i na tuto blízkou Novou Maramoš, vlastně Ada-kale (ada (turecky) = ostrov, kale (arabsky) = tvrz). Bývala a je to tvrz na ostrově Dunajském. Patřívala Turkům, r. 1738 padla opět v jejich moc, tu přeměnili Františkánský kostel v mešitu, jež jest až dosud. Dne 25. května 1878 mírem Svato-Štěpánským připadl ostrov k Rakousku, jejž naše posádka. asi 100 mužů. obsadila. Mimo posádku jest obyvatelstva asi 500, ponejvíce Turků. Tu živí se obchodem koloniálního zboží. Každého téhodne jedou na trh do Staré Maramoše, kde lidé rádi od nich kupují pro levnost jejich zboží. Mluví všemi možnými řečmi. Daní nikomu neplatí, ani cla, zákonů nemají.

Z Nové Maramoše zastavili jsme se v Rumunsku ve Verčiorově, kde jest zvláštní nádraží. Čekárny a restaurace jsou zdobeny krásnými, nádhernými malbami. Ve Staré Maramoši zavezl nás krajan fiakrista na nádraží a vlak unášel nás dále východní drahou přes »Bránu východní« (Porta orientalis), nejvyšší to stanici na této dráze, do Temešváru, Segedína, Pešti a domů.

S Bohem! zapadlí a zapomenutí v cizině krajané! Kdy spatří Vás opět některý český misionář!

Slavnostní večer ku poctě české spisovatelky slč. Ludmily Grossmannové-Brodské.

(Dokončení.)

Na to se ujal slova slavnostní řečník, red. Tom. Jos. Jiroušek, podal nám životopis slč. L. Grossmannovy-Brodské, rozebral její spisy, citoval různé její básně. Řečník mluvil živě, nadšeně, krásně, že srdce všech přítomných uchvátil. Když líčil její duševní práci a život, nebo oslavenka již od mládí nic neslyší — všickni byli hluboce dojati a četné dámy slzely. Přednáška trvala plnou hodinu.

Druhý místopředseda Lit. sekce katecheta Václ. Kunz děkoval řečníku za jeho znamenitý projev a také ocenil významnými slovy vynikající vlastnosti její literární tvorby.

Na to četl assistent Vlasti, spisovatel Jos. Hais-Týnecký, pozdravné dopisy a telegramy, jež zaslali: sestry oslavenky: Růžena Henningrová a její choť Rudolf z Petrohradu v Rusku a Marie Šulcova, řídící pěstounka mateřské školky na Mělníce, dále: Jan Biskup, kaplan ve V. Petrovicích; Jos. Brožek, spisovatel v Michovce; Dr. Václav Hlavatý, em. gymn. profesor v Praze; Jan Hudek, katecheta na Šárce u sv. Matěje; Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze; Václ. K. Peer, alumnus IV. ročníku v Praze; Ant. Plaček, měšťan v Pacově

K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami; Ign. Švancara, em. far. v Lánech a Jan Voborský, c. k. míst. oficiant v Dejvicích; dále: za Piův spolek: předseda J. M. P. Meth. Zavoral, opat; za redakci »Vychovatele« Em. Žák, gymn. profesor; za »Jitřenku«: sl. Fr. Jakubcova, redaktorka; za časopisy: »Ludmilu«, »Anežku« a »Václava«: K. Balík, děkan v Černovicích a redaktor; za Vlast, jednotu katolických paní a dívek v Č. Budějovicích: Antonie Vierheiligová, předsedkyně, Eliška Pomijová, jednatelka a Dr. K. Slavík, profesor bohosloví, t. č. duchovní rádce; za Kř. soc. spolek katol. mužů a jinochů v Liboci: Václ. Křížek, předseda; za Vlastimilu, spolek katol. paní a dívek v Liboci: Anna Křížková; předsedkyně; za Politický křesť. - socialní spolek pro Smíchovsko a Zbraslavsko na Smíchově: Fr. Petráček, jednatel; za dámský spolek v Písku: Weberová a Jabůrková. — Z Moravy zaslali pozdrav: Mart. Zháněl, nadučitel a Ign. Zháněl, farář v Troubsku.

Z úcty k její literární tvorbě, z vděčnosti, že sl. L. Grossmannová-Brodská již mnoho let jako členka družstva s námi spolupůsobí, své krásné práce do našich časopisů ukládá a často a s láskou naše slavnosti navštěvuje, odevzdal jí jménem Liter. sekce redaktor Vlasti Tom. Škrdle krásnou kytici, s níž splývaly stuhy červená, bílá a modrá, nesoucí nápis: Spisovatelce sl. L. Grossmannové-Brodské — V upomínku na slavnostní večer 24. října 1909 — Věnuje Literární sekce družstva Vlast.

Slečna hluboce dojata odevzdala asistentu Jos. Haisovi Týneckému své poděkování, žádajíc ho, aby je přečetl a s kyticí v ruce postavila se po boku jeho. Poděkování její zní:

Veleváženi Pánové a Velectěné Dámy!

Nejsem řečnicí a proto žádám kollegu-spisovatele pana Jos. Haise-Týneckého, aby za mne tlumočil vřelé díky všem vzácným hostům, kteří dnešní přednášku poctili svojí přítomností.

Dále děkuji slovutnému redaktoru panu T. J. Jirouškovi za jeho skvělou přednášku, veleslavné Literární sekci družstva Vlast za velikou poctu mně prokázanou a stejně hluboce procítěný dík račiž přijmouti velezasloužilý redaktor »Vlasti«, veledůstojný pán Tomáš Škrdle za laskavé propůjčení místnosti a vůbec za veškeru vlídnou svoji přízeň.

Pan redaktor Jiroušek úchvatným, jen jemu vlastním způsobem předvedl zde váženým posluchačům moji spisovatelskou i básnickou činnost, tak že již nezbývá k tomu ničeho přidati. Ale přítomná chvíle, kteráž mně bude po celý život nezapomenutelnou pro vlídnou blahovůli, s jakouž se zde všude setkávám, poskytuje mi příležitost, jíž používám, abych zvláště přítomným dámám podala kratičké vylíčení také soukromého života ženy-pracovnice.

Kdo mne blíže zná, ví, že jsem plachá samotářka, která větší díl svého života tiše tráví v ustavičné práci ve svých čtyřech stěnách, se svými květinami a knihami. Obdařil-li mne Bůh básnickým nadáním, doufám, že jsem tu hřivnu nenechala ležeti ladem. Než ani člověku železného zdraví nebylo by možno neustále jen vysedávati u psacího stolu s pérem v ruce a já žiji v takových poměrech, kteréž nutí přiložiti ruku i k jiné práci. A že žádné namáhání nepřichází mně za těžko, to děkuji svým životním osudům.

Od nejútlejšího mládí vyrůstala jsem ve velikém hospodářství svého děda z matčiny strany, takže svoji značně vyvinutou chápavosti důkladně jsem seznala život rolnický z veškerých jeho stránek, což při psaní venkovských povídek až po dnešní dobu mně prospívá. Děd se strany otcovy náležel do zaniklé již řady starých, zámožných »formanů«, měl až 20 potahů, pokud zřízení železné dráhy výnosné jeho živnosti neučinilo konec. Já i moje dvě mladší sestry vyrůstaly jsme v hojnosti, otec byl zámožným venkovským a později pražským obchodníkem.

Jenže náš klidný rodinný život trval jen do roku 1872. Tenkráte můj otec následkem vídeňského »krachu« rázem přišel o veškeré své jmění hlavně též proto, že ručil za jakéhosi obchodního přítele z Hamburku. Nemoha se v tehdejší rozhárané době v Praze uchytiti, otec odejel do Vídně hledati nějakou existenci. Nepodařilo se mu to a my ho za krátko bolestně oplakaly.

Zbyla zde opuštěná žena — moje matka se třemi drobnými dětmi. Svržena s vrcholu blahobytu do propasti nejtrpčí chudoby, naše matka jen pevnou důvěrou v Boha překonala překážky, o něž by ztroskotala vůle i mnohého silného muže. (Však i já se posud stejně životem probíjím.)

Zde nebylo času k nářku a stěžování na osud, kde dvě menší děti volaly o chléb! V jisté továrně, kde byl otec před svým obchodováním úředníkem, obdržela matka skrovné místo a také já později jsem tam vstoupila do továrního skladiště, kde pobyly jsme po více než 10 rokův. Z vděčnosti k mému otci, jenž býval jejich dobrodincem, měli mne tam lidé rádi.

Nelitovala jsem nejkrásnějších let mládí ztrávených takřka jako ve vězení, neboť tím přičiněním umožnily jsme vzdělání oběma sestrám, z nichž starší jest již přes 25 roků pěstounkou mateřské školy na Mělníku, kteréžto postavení jí ponecháno i po jejím provdání za potomka tamější staré primatorské rodiny. — Mladší sestra před provdáním do Ruska byla přes 15 roků disponentkou pražské velkofirmy, těšíc se plné důvěře svých chlebodárců, jejichž důvěrou pověřena zařizovala filiálku obchodní ve Vídni, ve Varšavě a posléze v Petrohradě. Napomáhala jí k tomu dobrá znalost němčiny, francouzštiny, angličiny, polského i ruského jazyka, i maďarštinu částečně si osvojila při své obchodní cestě do Pešti.

Úsilovně jsme pracovaly a se přičiňovaly, matka i já a Bůh nás neopustil. Ani mně nechybělo schopností, byla bych se ráda stala učitelkou, měla jsem schopnost k obchodu, ale co bylo platno přání nejhoroucnější, když chyběl mně sluch? Jako za živa pohřbena, bezmocně spoutána jsem si připadala a jsouc tělesně slabá, nežli abych mohla jako modistka u šicího stroje vysedávati, stala jsem se — spisovatelkou.

A pravím to zde otevřeně: Nadlidským úsilím, úmornou prací jsem konečně pronikla, bez cizí pomoci, bez protekce. Co to stálo slzí a krve, to ví jedině Bůh a já. N i k d o mně nepomohl, ale když stanula jsem na vrcholu, kde bych mohla spokojeně přehlédnouti vykonanou práci, tu hle! nalezli se lidé, kteří podle a zákeřnicky mne napadají snad jen proto, že nikdy jsem nikomu ani stébla v cestu nepoložila. — —

Je to naší výhradně českou kuriositou, že domůže-li se našinec něčeho silou vlastní, ihned pocítí zlobu závistníků.

Bezpříkladně trudný byl celý můj život, řídíci se vždy zásadou: modli se a pracuj! Jednala jsem vždy dle toho, že modlitbou se člověk neobmeškává a almužnou neochudí. Ve společném životě s matkou máme oporu jedna ve druhé. Mýlily by se dámy, kdyby myslily, jak pohodlně sedíc za stolem, po celý den jen píši. Vedu si sama celou domácnost a naše dámy znají, co to obnáší a pranic mne nemrzí, přivléknu-li z trhu těžký koš s nákupem, ihned na to psáti (mezi vařením oběda) nějakou báseň naléhavě vyžádanou.

Takovým jest můj život, ležící před světem jako otevřená kniha. Osud mne naučil spokojiti se s málem již tehdy, když po náhlém schudnutí vedlo se nám hůře než našemu dřívějšímu četnému služebnictvu.

Nejednou vytýkali mně lidé praktičtí přemrštěnou prý skromnost a duševní noblessu, s níž prý se nikam nepřijde. Možno, že měli pravdu, ale já skutečně vždy jen si přála spravedlivou mzdu za svoji práci a uznání této práce. Bude mně nezapomenutelným dnešní den, kdy jsem se toho dočkala.

Ku konci nemohu jinak nežli vděčně vzpomenouti i těch, kteří jakkoli matce i mně byli nápomocni na té trnité dráze životní. Byl to zemřelý již probošt V. Štulc, jenž moji první prosaickou práci otiskl v Pečírkově kalendáři a po celý život mně byl vlídným příznivcem. Katecheta V. Pechoč a ředitel školy J. Zoubek ve škole podporovali mé sestry. Příznivcem byl mně ředitel Ústř. Matice Školské, redaktor J. L. Turnovský, nakl. Jar. Pospíšil, Václav Vlček a professor Dr. Fr. Michl po celá desítiletí býval naším domácím přítelem i nezištným lékařem. Paní Marie Vidunová slovem i skutkem osvědčovala mi své přátelství a Bůh jí zajisté v nebesích hojnou měrou odplatil, že sama od sebe přičinila se mně o pomoc tehdy, když jsem za nemoci celé rodiny již klesala pod tíhou starostí.

Že ani při tom mně humor a veselost nezanikly, toho je příčinou dětství v nadbytku ztrávené. — Veledůstojný pán V. Hodík, bývalý farář u sv. Víta, kdyby byl posud na živu, mohl by vypravovati, jak jsme mu děti bývalou starou faru obracely na ruby. Shovívavý stařeček, jenž byl mým kmotrem (býval dříve farářem v mém rodišti), poskytl mi často příležitost, že někde z okna mohla jsem viděti císaře Ferdinanda blahé paměti i jasnou choť císařovnu Marii Annu, kardinála Schwarzenberka, korunního prince Rudolfa a jiné veličiny.

To vše již prchlo jako sen. Těm živoucím, kdož jakoukoli blahovůli mně projevili, zůstanu vždy upřímně povděčna, nevyjímaje z toho ani nynějšího faráře u sv. Apollináře, vldp. Lonka, jenž mne křtil a před 45 lety slíbil mne uvězniti do prasečího chlívku, poněvadž jsem mu jako pětiletá žába — vyrýpala na zahradě celou sazbu okurkového semene. — Snad byl ve mně tehdy zárodek lotrovství, nevím, ale život mne později důkladně zkrušil, takže dnes má pro mne cenu pouze přátelství a přízeň dobrých lidí. —

Dojmy z letošního sjezdu ve Vratislavi,

jež podal P. Karel Toman, farář-křižovník z Hloubětína, tvořily poslední letošní večer Literární sekce družstva Vlast.

Přítomni byli — mimo nás domácí —: školní rada Dr. M. Kovář; far. Dr. K. Lev Řehák; bisk. auditor a c. k. polní kurát Dr. Rudolf

Zháněl; správce chorobince Josef Vinopal; spisovatelka sl. L. Grossmannová-Brodská s matkou, správce školy ve Vranovicích Ant. Brázda s dvěma studenty; jednatel Vzájemnosti Václ. Gottlieb; pí. Marie Eberlová a dvě slečny Mandovy; katecheti: Václav Kunz, Jar. Slavíček a Ant. Suchoradský; rodiny Ryskova, Zelinkova a Wünschova; dále: paní: Jos. Vebrová-Jabůrková s dcerou, Kateřina Rejzková s dcerou, Frant. Chadimová, Marie Franková, Vil. Veselá; slečny: Marie ze Schluderbachu, Ter. Kocmichova, Antonie Stránská, Marie Zdobinská, Aloisie Jirouškova, Emilie Novotná, Jos. Kupšova, Barbora Babánkova, Štefanova a jiní více. Byli tu hosté až z Košíř, z Holešovic, z Libně, z Karlína, z Král. Vinohrad, z Únětic a z Liboce.

Místopředseda Literární sekce farář Vlastimil Hálek zahájil schůzi těmito slovy: Velectěné shromáždění! V minulých slavnostních večerech ocenili jsme působení v literárním a katolickém životě dvou vzácných osob: amerického kněze vdp. J. Vránka a slč. L. Grossmannové-Brodské, jakožto jednotlivých osob. Dnes v poslední schůzi bude nám zobrazen celý velikolepý a nesčetný sbor katol. kněží a laiků na katol. sjezdu ve Vratislavi ve svém jednání. Povolaným řečníkem pro tento předmět jest dp. K. Toman, farář z Hloubětína, každoroční účastník a tím též dokonalý znatel katol. sjezdů v Německu, k nimž vzhlížíme jako katolíci s obdivem a touhou, abychom se i u nás při katolických sjezdech dočkali podobné velkoleposti a propracovanosti. Při té příležitosti nemohu se nezmíniti o zásluhách dp. řečníka v katolickém životě u nás. Při své veliké práci v duchovní správě a v četných třídách školy pracuje vytrvale a nadšeně nejen ve své organisaci domácí, ale i horlivě přednáší po venkově. Jako roku minulého učinila na nás mohutný dojem jeho procítěná a hluboce působivá slova, těšíme se i dnes na jeho řeč, o niž prosím jménem shromáždění našeho vzácného řečníka.

Řečník byl uvítán srdečným potleskem a pronesl zase a to již u nás po třetí, skvělou řeč. Zraky všech přítomných lpěly na ústech řečníka, z nichž vycházela slova srdce jímající. Nejvelkolepějším zjevem v životě katolíků celého světa jsou roční sjezdy katolíků německých a líčí-li tuto velikolepost nadaný a nadšený řečník, jakým pan farář vskutku jest, vědomí o kráse církve se v posluchačstvu vzmáhá, víra se v srdci jeho upevňuje a příchylnost ke katol. náboženství se zvětšuje. A nám bylo blaze, že právě z Literární sekce naší se toto katolické nadšení rozsévá a v posluchačstvu upevňuje.

Krátký obsah řeči jest tento:

Řečník líčí především dojem, který naň město učinilo. Výzdoba ulic a domů byla skrovnější než loni v Düsseldorfu nebo roku 1904 v Řezně, což lze vysvětliti tím, že pouze 35 procent obyvatelstva vratislavského jsou katolíci.

Průvod dělnický, který tvoří vždy nádhernou ouverturu sjezdovou a kterým i letošní sjezd vratislavský 29. srpna byl zahájen, byl velkolepý; súčastnilo se ho 26.000 mužů, mezi nimiž byl velký počet Poláků. Po skončeném průvodu odebrali se účastníci ku slavnostní schůzi ve dvoraně k účelům sjezdovým zvlášť zřízené; řečník udává její rozměry: vnitřek 70 m. dlouhý, 49 m. široký, místa bylo pro 7500 osob (5100 sedadel a 2400 míst k stání). V této dělnické schůzi měl skvostnou řeč říšský poslanec dr. Fleischer o úkolech katolického muže v době přítomné. Abychom poznali, pravil řečník, jake úkoly nám katolickým

mužům doba nynější ukládá, musíme znáti její pravou povahu. Co jest charakterickou známkou doby naší? Nevěrecká věda vypověděla boj na život a na smrt Bohu a jeho svatému zákonu. Pod heslem, které naší smyslnosti tak lichotí, pod heslem neobmezené svobody a bezuzdného vyžití se popírá Bůh a všechen nadpřirozený život. Ale poněvadž duch lidský touží po pravdě a dobru, hledá, vezme-li se mu Bůh, prazdroj všeho dobra, pravdy a krásna, ukojení této své touhy v požitcích pozemských. Odtud nezřízená snaha po nich, odtud bezohledný egoismus v našem hospodářském životě, rozklad v rodině i ve státu, boj všech proti všem. Chceme-li však potlačiti tuto revoluci zevnější, nutno především překonati odboj v sobě: hřích. Mravní obnova, mravní zdokonalení každého jednotlivce jest prvním a nejdůležitějším úkolem katolického muže v přítomnosti. Katolický muž dává nejen Bohu, což Božího, ale i císaři, což císařovo jest.

Proti organisacím převratu nutno postaviti zásadu zákonité autority, která jest odleskem velebnosti Boží. Kdyby celý svět byl jediným katolickým spolkem, v němž by mužové činnosti veřejné se uplatňovali dle zásad vyslovených Lvem XIII. a Piem X., pak nemusili by zákonodárci lámati si hlavu, jak zlomiti ducha převratu a odboje proti každé autoritě. Také náš hospodářský život trpí odvratem od Boha nesmírně. V době, která odcizivši se Bohu, hledá svůj nejvyšší a poslední cíl v bezohledném obohacování se, v době, která se rozdírá hospodářskými boji, třeba, aby katolický muž zakládal, budoval, pěstoval a zveleboval organisace, které vyrostly na půdě církevní, které mají za účel, aby vydobyly práci její mravní cenu a smířily práci s kapitálem na základě spravedlnosti a lásky. Proti zvůli bezohledné a sobecké staví víra katolická ducha spravedlnosti a lásky, který z Boha zrozen jest, zdroje věčného práva a věčné lásky. Před 100 lety vyšla z Vratislavi výzva králova k německému lidu, aby svrhl se sebe jařmo uchvatitele: ať z tohoto sjezdu zavzní výzva na všechny katolické muže, aby viděli svůj úkol v přítomnosti v tom: bojovati za Boha a jeho církev, za hospodářský mír, bojovati proti mocnostem převratu pravý boj osvobozovací tím, že ozbrojeni štítem víry hájí velikou ideu řádné autority. Ale vojsko bez kázně nepřipoutá vítězství ku svým praporům, proto my řadíme se v tomto boji kolem svých od Boha zřízených představených, kol papeže a svých biskupů, jimž v tomto slavnostním okamžiku obnovujeme přísahu nezdolné věrnosti.

Zevrubně promlouvá pak řečník za napjaté pozornosti zvláště přítomných dam o otázce ženské dle referátu předneseného na sjezdu univ. profesorem drem Faulhaberem ze Štrasburku. Církev trvá na jednotnosti a nerozlučitelnosti manželství, neboť o tomto bodu otázky ženské jest pro ni diskuse uzavřena, zde promluvilo zjevení vtisknuvši mluvě rozumu svou božskou pečeť. Ačkoli nejvlastnějším a nejvšeobecnějším povoláním ženy bude a zůstane vždy její povolání jako manželky a matky, přece církev neuzavírá se potřebám doby a nebrání ženě nikterak súčastniti se života veřejného a politického, vědeckého a prakticky hospodářského. Pro vysokoškolské studium žen dal prof. Faulhaber několik vzácných, žertovným sice tonem pronesených, ale vážně myšlených praktických pokynů a skončil svůj referát těmito překrásnými slovy: »My katolíci máme svůj ideál rozřešené otázky ženské v oné světlé postavě, k níž vznáší se denně z tisícerých retů modlitba: Ave, Zdrá-

vas. Tento pozdrav platí ženě milosti plné a jestliže dnes tisíce žen dle srdce Beblova (vůdce německých soc. demokratů) volají, že mateřství jest kletbou ženy, protože ji činí neschopnou konkurence s mužem, tu slyším milliony křesťanských žen šeptati: Požehnaný plod života Tvého. Tento pozdrav platí ženě láskyplné a dobrotivé, která drobnou domácí práci svým příkladem posvětila a lásku k bližnímu učinila ženě evangeliem. Tento pozdrav platí ženě duchaplné, z jejíž úst vyšla vznešená píseň Magnificat, Velebí duše má Hospodina, vytrysklá stejně z hlubin citu jako snášející se s výšin ducha. A ohnivý jazyk, který spočinul na požehnané hlavě Mariině v senátě apoštolském, jest nám důkazem, že není žena odsouzena tráviti svůj život ve tmě, ale že jest povolána ku světlu.«

Jednou z hlavních atrakcí sjezdových jest schůze lidového spolku katolíků německých, která se koná vždy za příležitosti sjezdu. Řečník uvádí data svědčící o síle a mohutnosti spolku, který měl loni okrouhle 610.000 členů, letos 625.000. Ve správním roce 1908-9 rozšířil spolek skoro 13,000.000 tiskopisů sociálních a apologetických, od svého založení okrouhle 123,000.000.

Výtečnou řeč poslance de Witta o tisku, pokud jest zajímavou a důležitou i pro naše poměry, uvedl řečník v obšírném výtahu. Slova de Wittova, že je to jakousi oprávněnou zvláštností katolíků kritisovati svůj tisk mnohem přísněji, než činí jejich protivníci, — že jedněm zdá se náš tisk na př. příliš vládním, jiným příliš demokratickým, těmto příliš politickým, oněm příliš náboženským, jedněm příliš obhroublým, druhým moralisticky fádním atd., katolickému tisku však že třeba méně kritiky, ale více účinné podpory, — jakož i jeho rozhodné vystoupení proti tisku t. ř. bezbarvému setkalo se s velikým souhlasem i u zdejšího posluchačstva.

Když řečník připomenul, jak vřele zastali se na sjezdu poslanec Marx, kard. Kopp a předseda sjezdu posl. Herold práv Poláků, jak zejména se vším důrazem žádali, aby náboženství na školách polskými dětmi navštěvovaných vyučováno bylo polsky, když upozornil na horlivého pracovníka národního a katolického na osamělém, zapomenutém ostrůvku českém v německém moři, na faráře Hlubka v Borutíně u Ratiboru v Pr. Slezsku, který česky náboženství vyučuje, česky svým osadníkům káže a pro ně české »Katolické Noviny« vydává, skončil slovy, která pronesl biskup vratislavský, kardinál Kopp nad rakví velikého Windthorsta a kterými i letošní sjezd katolíků německých ukončil: »Katolíci, buďte svorni, svorni a svorni!«

Místopředseda Liter. sekce, farář Vlast. Hálek, na to řečníku poděkoval, řka:

»Odnášíme si z krásné, bohaté na myšlenky a zajímavou formou podané přednášky nejpříjemnější dojem. Obraz sjezdu zůstává nám hluboce v duši vtisknut spolu s nadšením, jež vlil našim katolickým srdcím, abychom všickni pracovali v organisacích, katol. spolcích, v tisku, přednáškách na schůzích, by jednou zase katolíci z Němec obdivovali naše velikolepé katolické sjezdy, které jsou naším ideálem. Tomu volám, děkuje za oběť panu řečníkovi, toužebné »Žehnej Bůh!«

Touto přednáškou skončeny letošní zimní večery Literární sekce naší. Byly tři a zdařily se všecky. I vchází družstvo Vlasť zase vítězně ve druhé čtvrtstoletí a neochabne. Dlouholetou činností přednáškovou

vytvořili jsme si jádro stálého posluchačstva, ale mimo ně přicházejí do každé schůze jiní, jednou ti, podruhé oni, aby se zde ve víře posilnili a v náboženském vědomí povznesli. A toto prohlubování náboženského vědomí má pro náš lid katolický velkou cenu, nebo kde není živé víry a patřičného náboženského uvědomění, tam není řádného ani soukromého, ani rodinného života a ani zdárného veřejného vystupování a působení. Katolíci Německa v tom daleko pokročili — my jich následujme!

Zimní večery Socialního odboru družstva Vlast

zahájeny byly dne 7. listopadu přednáškou p. Dr. V. Řezníčka, jenž pojednal »O příčinách hospodářského úpadku král. českého v minulosti a přítomnosti«.

Významná osobnost p. řečníka přivábila do síní Vlasti tak veliký počet posluchačstva, že ho tu od přednášky koop. Ant. Hoffmana tolik již dlouho nebylo.

Přítomni byli — mimo nás domácí —: K. Ulrich, I. místopředseda družstva; inženýr Jan Dostálek, II. místopředseda Soc. odboru našeho; Josef Kratochvíl, vrchní kontrolor berního úřadu kr. hl. města Prahy; Josef Vinopal, správce chorobince na Smíchově s rodinou; faráři: Vl. Hálek z Liboce, Dr. K. Lev Řehák z Prahy, Josef Tichovský z Bratronic a P. K. Toman z Hloubětína; Dr. Rudolf Zháněl, bisk. auditor a c. a kr. polní kurát; Fr. Stejskal, adjunkt české boh. fakulty v Praze; katecheti: Václav Bečvář, Václav Kunz, Jaroslav Slavíček a Ant. Suchoradský — dále: Václav Dvorský, předseda »Vzájemnosti«, s chotí; Jan Staněk, místopředseda Katolické besedy; p. Matějíček, majitel domu na Král. Vinohradech, s členy tamní katolické organisace; architekt Beneš, bratří Bukové za Staroměstskou katolickou organisaci, spisovatelka Lud. Grossmannová-Brodská s matkou, pí. Marie Eberlová, pí. Fr. Chadimová, pí. Vil. Veselá, pí. Babánková; pp. Václav Stefan, Václav Menzl, Tom. Roháček, Jan Bliženec, Václav Sedmidubský, p. Novotný s chotí, posluchač techniky Fr. Beneš a jiní a jiní více — Školské sestry z Král. Vinohrad: ctih. představená Xav. Fürgottova a sestra Johanna Krellerova dostavily se s 20 chovankami.

Schůzi zahájil I. místopředseda Socialního odboru, red. p. Tom. Jos. Jiroušek, těmito slovy:

»Velectěné shromáždění! Vítám Vás všechny do našeho letos prvního večírku, jímž Socialní odbor s družstvem Vlast vstupuje do druhého čtvrtstoletí další práce a další činnosti. V ohledu osvětové práce vykonal Socialní odbor mnoho; až pátrati se bude jednou v dějinách probuzení katolického hnutí u nás, dojde se nezbytně k prvním stopám, po nichž kráčeli členové a řečníci Socialního odboru družstva Vlast v zemích koruny české, aby probudili a vzdělávali náš dobrý katolický lid český. Símě, seté řečníky Socialního odboru, vzešlo v hojnosti a hojnou jest také žeň. Sklizeň práce té nedá se dnes podceňovati nikým, kdo pravdu miluje. — Dnes stojíme katolíci a křesťanští socialové v národě na nohou silných. Naše pevné katolicko-národní a socialně křesťanské zásady učinily v dobách nepříznivých chrabrým

náš lid. Bůh dej, aby i na dále každý z nás pevně v těchto zásadách kráčel a od nich odvrátiti se nedal. To stanovisko k vítězství strany naší jest jedině osvědčené.

Vítám vřele řečníka našeho večera, slovutného spisovatele českého, p. Ph. dra Václava Řezníčka v náš kruh. Těším se na jeho slova. Ubezpečuji Vás, pane doktore, že jako rádi a s nadšením čítáme Vaše historická díla ze slavných dějin našeho národa, tak rádi poslouchati budeme Vaši řeč v našem kroužku. I my jsme děti toho národa, který Vy tak vřele milujete, pro který již přes čtvrtstoletí píšete a pracujete — a proto nedivte se, že Vás rádi mezi sebou vidíme. Přišel jste dnes mezi své, hrdé vlastenecké syny našeho národa, kteří také kus té národní práce již vykonali a Bůh dá ještě vykonají. Proto, slovutný pane, v našem domácím kroužku buďte nám jako bojovník za pravdu a právo našeho společného národa vítán. Mnohým zdá se nás býti málo, ale práce naše objevuje se vždycky vydatnou tak jako těch prvních buditelů národa před stoletím, o nichž se vypravuje, že kdyby se byli počítali, více by jich nebylo, než kolik bylo apoštolů Páně. Avšak pravda byla při nich, právo měli na své straně a proto podařilo se jim vzkřísiti celý národ náš. A proto i tato duševní síla budiž nám útěchou pro další a lepší časy v naší společné vlasti.

Prosím, pane doktore, abyste se ujal slova k své přednášce.«

Pan dr. Václav Řezníček promluvil pak pozoruhodnou, přesnými doklady provázenou řeč, jejíž obsah vrcholil v těchto stručných bodech:

»Nynější hospodářský stav je znám. Ze dluhů státních, zemských a obecních plynou pro občanstvo břemena tak veliká, že robota bývala proti nim hračkou. K tomu prohřešila se nynější doba na budoucnosti tím, že zadlužila nejen sebe, ale také své děti a vnuky. Majetek a bohatství nynější doby břemena její vyvážiti již nestačují. Reality, pozemky a domy jsou tak zadlužené, že většina majitelům jejich vlastně nenáleží. Hotové peníze našich peněžních ústavů rozpůjčeny jsou z velké míry jenom na osobní záruku, což přivádí nesmírné ztráty a podporuje marnotratnost. Všeobecná zadlužení budí pak všeobecnou rozmrzelost a závist, z nichž vyplývají sympatie s rozvratem, od něhož se čeká, že by především nynější dluhy smazal.

Příčiny hospodářského úpadku nynější doby jsou lehkomyslná požívačnost, žijící nad poměry. Požívačnost ta vzniká z nesvědomitosti a nesvědomitost jest dcerou nemravnosti, náboženské bezzásadnosti. Z toho pak rodí se nynější všeobecný politický a sociální zmatek, tak že se každý táže, kam to povede? Tam, kam takové veřejné poměry český národ již jednou dovedly. Dnes právě někteří Čechové putují na místa, jakým se rozumní národové vyhýbají. Francouzové neputují k Sedanu, Maďaři o Vilagoši vůbec mlčí, ale Čech na Bílou Horu stále putuje, aby se tam ke svému politickému ponížení každoročně znovu přiznával. Ponížení to vzniklo z hospodářského úpadku národa českého, jehož složky český národ na Bílou Horu dovedly.

Aby mně nikdo nesměl vyčítati, že ve příčině té uvádím své subjektivní náhledy, nechám ve příčině té mluviti současníky. Bělohorská katastrofa vznikla z náboženské pokleslosti, z hospodářské rozmařilosti a z následující tomu politické slabosti. Dokladem náboženské a tím

mravní pokleslosti uvádí řečník výklad evangelických církevních správců v Čechách k Agendě české z 1581, v níž se líčí církevní poměry v Čechách před katastrofou bělohorskou. Jako doklad hospodářké rozmařilosti a socialního rozvratu v Čechách ve zlatém věku uvádí řečník současný mravokárný spis, v němž zeman pána káře pro stávající v Čechách poměry a 50 let napřed pád království českého předpovídá pravě: »A my již nyní pěkně počínáme, bez peněz statky jedni druhým prodáváme, papírem a voskem sobě platíme. Po malých časech, pakli to Pán Bůh proměniti neráčí, Němci českou zemi osadíme. Nyní všichni jsme se v opačinu obrátili. My páni na zad a služebníky jsme napřed pustili, aby lid obecný, který pán a který služebník, rozeznati nemohl.« Politickou a národní slabost české doby předbělohorské dokazuje řečník citováním jazykového zákona z r. 1615, v němž vylíčena je národní česká pokleslost doby té. Zákon ten hrozí tresty těm, kdo by česky v Čechách nechtěli mluviti, neboť se tehdy některé osoby ze stavu i také lidu obecného mezi sebou zavázaly, že při společném shledání žádný jazykem českým mluviti nebude a vykládá, jak úřady, fary a školy byly zaplaveny zahraničními osobami z Německa. Tyto složky pak sjednotivše se při českém povstání, přirozeně přivodily úpadek v každém směru. Řečník poukazuje, že nynější poměry jsou ve mnohém podobny poměrům oněm a nabádá k vážné práci všech lidí dobré vůle ve prospěch vlasti a národa, aby se nových smutných katastrof nedožily.«

Řečník skončil za veliké pochvaly a hlučného potlesku. Slovy velice vřelými poděkoval řečníku red. Tom. J. Jiroušek a poděkovav i shromáždění za účast, schůzi prohlásil za skončenou.

*

V neděli, dne 14. listopadu konána byla přednáška druhá. — Přítomni byli — mimo nás domácí —: pl. t. spisovatel Dr. Václav Řezníček; JUDr. Lud. Podrábský a Václav Sedmidubský; P. K. Toman, farář z Hloubětína; Dr. Rud. Zháněl, bisk. auditor a c. a kr. polní kurát; katecheti: Václ. Kunz, Jar. Slavíček a Ant. Suchoradský; učitelka Adela Rosická; jednatel »Vzájemnosti« Václ. Gottlieb s paní; rodiny: Wünschova, Bělohradských a Ryskova; pí. Marie Eberlová a slč. Mandova; pí. Kat. Rejzková s dcerou; pí. Fr. Chadimová, Marie Demetzová, Marie Šmejkalová a hojně jiných paní, slečen a celých rodin z Prahy, z Karlína, z Vršovic, z Nuslí a Holešovic. A kdo přišel, schůze té nelitoval, neboť p. Václ. Dvorský připravil nám svojí skvělou řečí, přiléhající k praktickému životu, velice příjemný večer.

Schůzi o 6. hod. zahájil místopředseda red. T. J. Jiroušek a udělil slovo přítomnému p. řečníku, Václ. Dvorskému, který promluvil velice věcně »O hospodářských poměrech naší doby.« Řeč jeho možno nám pro obmezenost místa podati jen stručně.

Řečník probral vlastní příčiny úpadku středních stavů a hospodářskou dnešní bídu, hlavně líčil »vlasteneckou« literární žurnalistiku z nekonání mravní povinnosti vůči národu. Dovozoval nízkou ziskuchtivost četných českých časopisů, jak pomáhají cizímu velkokapitálu řemesla a živnosti ubíjeti. Mladočeská strana má rovněž lví podíl na chudnutí středních stavů, neboť stále nás hnala do politiky zbytečné, vytloukajíc osobní kapitál a ctižádost bez ohledu na zanedbávání nejdůležitějšího faktora — hospodářskou sílu. Nemohlo se lépe našim ne-

přátelům pracovati do rukou, jako předními »vlasteneckými kruhy«, vystupováním proti víře, jalovým politisováním v širším slohu a nebdělostí v průmyslu a obchodě.

Ne menšímu zbahnění propadají »vlastenci«, jimž náboženství se stalo přežitkem. Řečník uvádí úryvky ze spisů Macharových, nad kterýmiž obecenstvo projevuje ošklivost. Nejsmutnější bankrot se jeví v české žurnalistice, že nedovede ani jeho odporný internacionální cynismus odsouditi. Statistickými daty doplňuje p. Dvorský svou přednášku, jak v průmyslu v naší vlasti stojíme si proti německému kapitálu jako hotoví pidimužíci. Podává příklady, jak upírství v úvěru u nás bují, proti jehož řádění nutno se dovolávati zákonů.

V druhé polovině svého referátu podává řečník pokyny, jak každý jednotlivec by si měl počínati, aby národní majetek se netříštil a hleděl sám obezřetným životem hospodárně prospívati. Blízká doba vánoční poskytne hojnou příležitost, abychom osvědčili smysl pro hospodařské sebepoznání, aby také český živnostník žehnal křesťanským konsumentům za štědrého Ježíška.

Přednáška přijata s pozorností a odměněna potleskem, načež schůze skončena.

*

Zimní večery Socialního odboru družstva Vlast zakončeny byly časovou otázkou: »Sirotčí rady a katolíci«. kterou proslovil dp. farář Vl. Hálek.

Přítomni byli — mimo nás domácí — p. t.: školní rada Dr. M. Kovář; velkoobchodník uhlím Jindř. Hilbert; předseda vzájemnosti Václ. Dvorský s paní; jednatel Vzájemnosti Václ. Gottlieb s bratrem Vincencem; jednatel Křesť. soc. spolku v Hostivicích Jos. Čermák; člen Sboru dobr. hasičů ve Pleších u Kard. Řečice Václ. Havelka, předsedkyně konference Marie Anežky sl. Marie Matzova; dále dpp.: Dr. Rudolf Zháněl, bisk. auditor a c. a k. polní kurát; katecheté: Václav Kunz, a Ant. Suchoradský; spisovatelka sl. Lud. Grossmannová-Brodská s matkou; pí. Marie Eberlová se sl. Mandovou, hojně jiných pánů, paní a dívek z Karlína, ze Smíchova, z Král. Vinohrad, z Vršovic a z Prahy.

Schůzi zahájil I. místopředseda Socialního odboru red. Tom. Jos. Jiroušek těmito slovy:

»Velectěné shromáždění! Vítám Vás vřele. Dnes bude nám přednášeti odborník v reformách socialního lidumilství, dp. farář Vlastimil Hálek, o zcela novém thematu »sirotčích radách«. Prosím, abyste mu věnovali svoji pozornost.«

Za napjaté pozornosti ujal se slova dp. farář Vl. Hálek a proslovil krásnou řeč, která hluboce srdce přítomných dojímala. Líčil péči o sirotky a vyznačil ohromnou účast církve na této stránce křesťanské charity. Takovéto vývody jsou nejlepší obranou církve, neboť křesť. charita jest velekrásným, zářícím květem v zahradě církve katolické.

Z obsáhlé řeči jeho budiž uvedeno:

»Komu z nás nevedrala by se do očí slza vřelého soucitu při čtení české národní básničky: »Osiřelo dítě o půl druhém létě, sotva rozum bralo, na matku se ptalo —«. Lidová poesie nasvědčuje tomu, že v srdci českého lidu láska a soucit k sirotkům jsou vloženy.

Třeba že lidumilové všech věků a národů obraceli se s útrpností k sirotkům, shledáváme pronikavější úpravu péče o sirotky teprve za

dob křesťanství. — Biskupové dávali sirotky vychovávati na útraty křesťanské obce. Ve 4. století přijímáni sirotci do klášterů. Křesťanství překonalo starověký barbarský názor životní, pěstilo charitu, pokládajíc péči o děti opuštěné, zpustlé, neduživé a hříšné za jednu z největších povinností, poručenou Spasitelem: »Nechte maličké . . . . . « (Mar. 10, 14), »Co jste učinili . . . « (Mat. 25, 40), »Kdo by přijal jedno pachole . . . « (Mat. 18, 5). Uvádí sv. Vincence, sv. Mikuláše, sv. Karla Borom., Bosca.

V moderní době sjezdy katolíků a charitativní vyzývají k péči o sirotky. Tak charit. sjezd r. 1900 ve Vídni.

Rozeznáváme: 1. nalezence, 2. sirotky, 3. děti zpustlých rodičů.

Řečník probírá osudy nalezenců, na jichž zrození matka s hrůzou myslila. Líčí život jejich v rodinách hodných a zase v rodinách opilců, karbaníků, zhýralců, ziskuchtivost pěstounů a zase — lásku, že si nalezence nechají za »vlastního«. Vybízí k lásce a soucitu k těmto »osiřelým dětem se živými rodiči«.

Péče o sirotky musí míti křesťanský základ, a to záchranu z duševní i tělesné bídy a schopnost k nábož.-mravním a občanským ctnostem. Orgány dobročinnosti k sirotkům jsou nyní vedle příbuzných: obce a soukromá dobročinnost. Řečník podává chmurné obrázky »dražby na sirotky v obcích«, výživy jejich celou obcí »po střídě«, byt v pastouškách mezi tuláky, vynechávání školy a kostela sirotky, kteří musí pásti dobytek, drát peří, hlídat jiné děti atd.

Líčí třetí druh ubohých dětí zpustlých aneb dětí zpustlých rodičů. Jsou dále děti žebrající po hostincích, prodávající květiny, sirky, řetkvičku atd. do noci, děti voděné rodiči do kořalen, chantanů, děti se opíjející a kouřící, děti kažené oplzlými obrázky, výklady, spisy.

Stát náš počíná nyní zřizovati v každé obci tak zv. sirotčí rady, které ustavují po venkově okresní soudy. V sirotčích radách budou zasedati vedle virilistů: starosty obce, duch. správce a správce školy, volení 4 členové z obecního zastupitelstva. Sirotčí rada pod ochranou okr. soudu bude konati sezení a vyřizovati záležitosti poručenské a sirotčí, aby se dle přání c. k. soudů »nezanedbávala výchova svěřenců a nevzniklo nebezpečí pro společnost lidskou.«

Výhodou pro umístění sirotků v dobrých rodinách jest nyní podpora z přebytků sirotčích pokladen, které se do r. 1901 ukládaly a hromadily. Zákonem z 3. června 1901 musí se teď věnovati na výchovu sirotků. Roku 1904 obnášel tento sirotčí fond v Čechách 2 mil. 213.327 K a nyní skýtá ročně příspěvek 650.000 K na výchovu sirotků. Sirotci umísťují se zemským výborem bud v ústavech nebo v rodinách. Řečník dává přednost výchově sirotka v rodině, ovšem ve vzorné, zbožné, hodné — před ústavy. Dítě chce žíti přirozeně život rodinný. Ovšem podobných rodin jest nemnoho, proto nutno vážiti si dosud ústavů.

Jakkoli jsou sirotčí rady zřízením státním, nesmíme se jich jako katolíci teď vzdalovati a je podceňovati, naopak nastává nyní duchovenstvu i katolíkům laikům vážná a svatá povinnost v nich uplatňovati charitu, vnášet v ně nevyčerpatelný tajemný poklad křesťanského milosrdenství. Křesťanská charita musí se nyní svými nejlepšími zástupci súčastňovati péče o sirotky v sirotčích radách. Sám stát dosud uznává vysokou cenu a sílu náboženských zásad ve výchově sirotků výnosem

c. k. ministerstva spravedlnosti ze dne 16. ledna 1902. »Soudy mají pečovati, aby se náboženské zájmy k dobru a výchově svěřenců využitkovaly.«

Řečník probírá nové zřízení sirotčích rad, vybízeje vážně, by se jim jako novému, časovému podniku věnovala pozornost a zmiňuje se o vzorném sirotčím řádu města Pardubic. Uvádí, že by byl málem býval při zřízení jich do nich opomenut místní duchovní, kdyby zavčas nebylo zakročeno. Litovati je toho, že také nebyli lékaři jako virilisté do sirotčích rad pojati, neb i ti mají zde důležité poslání.

Připomenul velké a málo v naší době známé zásluhy církve o sirotky a uvedl, že v Rakousku řídí 4 mužské řády a 111 ženských řádů sirotčince. V Čechách je 29 sirotčinců se 182 řeholnicemi, na Moravě 11 s 80. V 10 diecésích: Brixen, Gorice, Gurk, Lublaň, Lavant, Linec, Sv. Hypolit, Solnohrad, Sekava, Terst, Vídeň, je 48 sirotčinců s 200 sestrami. Zajisté je to šlechetná chlouba církve.

Řečník končí výzvou ke shromáždění:

a) katol. organisace a spolky rozšiřte své charitativní působení na sirotky i po vyjití ze školy.

b) Katolíci hleďtež zaujati obětavě místa v sirotčích radách a tam spolupůsobtež se svým duchovním na výchově a pěstění sirotků.

c) Duchovní, kteří mají virilní místo v sirotčích radách, nechť je pokládají za důležitý prostředek své pastorace.

Duch lásky Kristovy vedíž všecky k péči o děti, které postrádají dobrodiní křesťanské rodiny, by se z nich stali jednou dobří katolíci, ctnostní vlastenci a hodní občané lidské společnosti!«

Ukončili jsme slavnostní večery Literární sekce a Zimní večery Socialního odboru družstva Vlast — a spěcháme dále: nová větev družstva: Historický kroužek začne své přednášky hned budoucí neděli a budou zase tři. Často slyšíme hlasy. Zemědělci čile pracují, ba často řeční — ano horlivě organisují — na to odpovídáme: my pracujeme také a to čile a neúnavně již na 26. rok. My jsme zorali tvrdou, bodláčím porostlou půdu, půdu tu jsme zkypřili a nyní se po ní lehčeji ku předu kráčí, než se kráčelo před 25 lety nám. V půdě zkypřelé se símě lehko rozsévá, v půdě tvrdé těžko.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor Historického kroužku družstva Vlast konal svoji schůzi v domě družstva Vlast dne 10. listopadu 1909 za předsednictví kap. děkana J. M. vsdp. Dr. Fr. Kryštůfka. — Školní rada p. Dr. M. Kovář, jednatel, četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Od poslední schůze nám darovali: po 50 K: J. M. ndp. světící biskup Msgr. Fr. Brusák a J. M. vsdp. generál velmistr Fr. Marat; 30 K J. N. ndp. světící biskup Dr. Václ. Frind a 10 K dp. Jan Hlasivec, kníž. arcib. notář. Hist. kroužek má jmění 619 K 40 h, z čehož jest uloženo 617 K 05 hal. — Pro zimní období určeny tři přednášky. — Dp. Fr. Teplému, novému hraběcímu archiváři v Jindř. Hradci, zašle presidium kroužku blahopřání k této hodnosti spolu s prosbou, aby byl našeho časopisu i dále pamětliv. — Jménem kroužku a jako zástupce družstva Vlast v kroužku blahopřál red. Tom. Škrdle předsedajícímu k nové hodnosti kapit. děkana kollegiatní kapitoly u Všech Svatých.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 1. prosince t. r. za předsednictví red. p. Tom. Jos. Jirouška druhou schůzi v tomto správním roce. — Týž zahajuje rokování blahopřál redaktoru Tomáši Škrdlovi k jeho církevnímu vyznamenání. — Jednatel četl protokol předešlé sehůze, jenž byl probrán a schválen. — Od poslední schůze řečnili: předsedající: v Řevnicích a v Lit. sekci; dp. Vl. Hálek v Žižkově, v Podolí, v pražském semináři, v Hloubětíně, v Střešovicích, v Břevnově a v Bubenči; p. Václ. Dvorský: v Tachlovicích a v Pečkách na dráze. — Přítomní výboři složili po 1 K roč. čl. příspěvku do kasy odboru. — Socialní odbor doporučuje praktickou brožurku: »Co chce strana česk. katol. lidu«, kterou vydal právě Politický křesť. soc. spolek pro Smíchovsko-Zbraslavsko. (Cena 4 hal.) — Vzhledem k tomu, že v katol. organisacích stojí velká řada živnostníků, kteří konsumy hlavně soc. demokratickými jsou jako střední stav poškozováni, doporučuje Socialní odbor katol. řečníkům a organisatorům, by ve příčině zřizování konsumů zachovali zdrželivost. O věci vyjde zvláštní úvaha v »Našich Listech«. — Socialní odbor s potěšením vzal na vědomí dopis rolnického syna pana Dvořáka z Nov. Dvorů u Ml. Vožice, jenž stav se členem Vlasti a Socialního odboru obdržel obvyklý podíl knih z »Vlasti«, o kterých píše: »Nyní právě čtu knihy a brožury z družstva Vlast, které na mě působí jako hojivý balsám a jsou mým nejdražším pokladem, jejž žádný nedovede oceniti. Při každém pohledu na díla družstva přeji mu největšího rozkvětu a Boží vůle ve všem. Smutné, že jsou ještě lidé, kteří díla tak šlechetného nejen neuznávají, nýbrž pomlouvají.« — Referovali: dp. far. Vl. Hálek uvedl novoty nového trestního zákona, který byl těchto dnů sdělen veřejnosti. Referát vyjde v »Našich Listech« jako zvláštní článek; red. p. T. J. Jiroušek referoval o nových katol. listech na Moravě: »Slovanských Listech« v Hustopeči a »Jevíčských Novinách« v Jevíčku. Vyslovil potěšení nad vzrůstem katolické strany a křesť. socialního hnutí na Moravě a na konec doporučil p. Šamalíkovu brožuru: »Nová církev bez víry v Boha«, o níž »N. L.« píší v literární části. — Tím denní pořádek byl vyčerpán a schůze skončena.

Národopisné rozhledy.

Píše KAREL PROCHÁZKA.

(Zvykoslovné oddělení Národopisného musea pražského po stránce náboženské.) — »Vyjma jazyk není podstatnější stránky lidového života nad všeliké zvyklosti lidu, není nic, čím by jeho rysy určitěji byly vyznačeny ... Jsou zvyky dále nejdůležitějším dědictvím po předcích ... ze zvyků též nejlépe vyzírá povaha lidu a jeho vniterný život ... takže zvykosloví téměř se kryje s lidovým duševslovím ...« Tato slova jsem míval povždy na mysli, kdykoliv — a to bývá často — jsem zašel do Národopisného Musea v zahradě Kinských v Praze a stanul jsem v prvém poschodí u skříně, kdež vyloženo bylo za sklem zvykosloví lidu československého. Nešlo mi nikdy do hlavy, že sl. správa Musea jednala tak po macešsku jako s Popelkou s tak důležitým oddílem národopisu, jakýmž dle slov svrchu uvedených je zvykosloví.

Jako v pohádce ujala se ubohé Popelky rodná matička v podobě bělostné holubice, tak slitovala se nad Popelkou naší, zvykoslovným oddělením, vysoce vážená pí. Havelková, kustodka, a v nové větší samostatné místnosti musejní installovala oddělení zvykoslovné. Učinila tak velmi obratně tato osvědčená pracovnice a spisovatelka.

A přece považuji úpravu i místnost nynější zvykosloví věnovanou za prozatímní. Ovšem, dokavad pro oddělení to nebude vykázána místnost aspoň tak ve-

liká jako pro zemědělství retrospektivní při Museu před nedlouhou dobou otevřené, zvykosloví v celé nádheře své nemůže vyniknouti.

Není obavy, že by se v brzce tak veliký prostor nevyplnil. Uvedu příklad. Do zvykosloví náleží na př. i průvody maškar, s nimiž v Čechách sotva již někde se potkáme. A předce!

V duchovní správě máme nejenou co činiti s komedianty, přijdou-li na př. pro křestní list. Přišel si proň ke mně komediantský výrostek F. Vertheimer. Jak už to bývá, rádi platí lidé, když vědí, že buď se za to nic neplatí, nebo že se jim to odpustí. A tak i já vkládaje matriční list do ruky Vertheimrovi jsem tázán: »Co velebnému pánkovi jsem dlužen?« — »Nu vím,« odpovídám, „že máte panství Fürstenbergské a proto jako honorář mi povězte něco ze života komediantského, třeba, kde na svých potulkách jste viděl — maškary. — »A, to ano.«

»Bylo to v Bílově u Královic loni o masopustu. Hrál jsem tam maškarám o průvodu a pak při muzice až do nemožnosti, div že mi ruka už od hraní neupadla.

Tam každý rok v úterý před Popeleční středou chodí maškary. V průvodu tom kráčejí: Ženich, nevěsta, družba, mládenci, kominík, dva medvědi, žid, holič, Turek, inženýr, bába a dva mladí sedláci, kteří nosí pytel na obilí.

Ženich má dlouhý kabát se šosy, cylindr, červené kalhoty, dřeváky a rukavičky. Nevěsta (oblečený to mužský) na hlavě nosí slaměný klobouk, bílou bluzu, sukni bílou, rukavičky na rukou, na nohou boty a růži na levé straně prsou z papíru. Kominík zakrývá obličej černou barvou, přes hlavu má černý šátek přehozený, obrácený kabát s černou podšívkou ven a vyleštěné boty. — Inženýr měl loni »bremzácký mantl«, vysoký »tvrďák« (klobouk), brejle s jedním sklem a v ruce mapu, podle níž maškary vodil od domu k domu. Medvědi obaleni byli slamou a hrachovinou, kterou z nich trhaly hospodyně a dávaly do hnízd husích, aby se jim dařila pěkná, žlutá housátka. Měli medvědi ti na sobě i zvonky. Vodil je Turek s praskačem. Turek ten měl na jedné noze nohavici ze sukně modré, na druhé nohavici ze sukně červené. Na nohou měl střevíce, na hlavě larvu a fez. Holič oblečen byl do bílé jupky, černých kalhot a nosil ohromnou dřevěnou břitvu a mýdlo. Žid měl obrácený starý kožich, vycpaný hrb, tvrďák na hlavě sražený, nosítka na sklo a honil po návsi děti s holí. Bába — byl to také převlečený mužský — měla černé šaty, černý špencr, smuteční černý šátek a košík na vajíčka, jež vybírala.

Maškary chodily v průvodu ze stavení do stavení. Začlo se z hospody v úterý zrovna v poledne, ves je do kola a nazpět do hospody se přišlo ve 2 hodiny.

Průvod šel v řadě po dvou. Po cestě — pokračoval komediant — jsem nehrál na harmoniku, až vždy ve statku. Také maškary ani po cestě, ani v domech nemluvily a nezpívaly. Dělaly »němohru«. Na dvoře v každém statku tancoval vždy ženich s nevěstou, mládenec s družičkou, jen ti. Ti druzí při tom skákali a všelijakou krátochvíli prováděli. Holič chtěl každého holit, kominík lezl do komína, medvědi bručeli a váleli se ve sněhu — za to všichni si žádali krejcary.«

Končil pak můj vypráveč: »As 30 kusů umím hrát na harmoniku. Dva mladí sedláci nosili pytle na obilí a za tu maškarádu dostávali všude obilí. Stržili loni za obilí (žito) 12 zl. To bylo pro ně na pivo. I mně dobře zaplatili a dali mně koblihy, které také dostali.

Po obchůzce ve dvě hodiny maškary odešly domů, převlékly se, naobědvaly se a pak přišly do hospody tancovat. Odpoledne v úterý masopustní chodily dívky pro hochy a večer pak hoši pro dívky. O půl noci zpívalo polovic hochů a dívek venku pod okny a druhá polovina na sále.

Na přes rok zas jim tam mám přijít hrát.“ Hle! Správa musejní mohla by do Bílova vyslati fotografa, učiniti snímky (po případě i kinematografické) a dáti pak pořídíti dle fotografií figuriny a z figurin pořídíti celý průvod.

Kdyby byly figuriny v životní velikosti, a kdyby i jiné zvyklosti osobité tímto způsobem v oddělení zvykoslovném se znázorňovaly, vím že by to byl ideál Správy musejní, zvláště pak asi velect. pí. kustodky Havelkové. Pak ovšem skvostné bylo by oddělení zvykoslovné a vyžadovalo by místnosti aspoň takové, jaká vykázána jest musejnímu zemědělství.

Leč abych se dostal k záhlaví ohlášenému, ač rád bych rozepsal se tu o mnohých tužbách vzhledem k budoucí úpravě zvykoslovného oddělení, pomíjeje světských předmětů v nynějším oddělení obyčejném, poukáži aspoň letmo na předměty náboženské tu vyložené.

Hned u vchodu z vestibulu do oddělení zvykoslovného na černém podkladě visí malovaný kříž dřevěný z Moravy s tímto nápisem:

»Zde odpočívá v Pánu Kateřina Žufan,
stáří svého mněla 79 let.
Zesnula v Pánu 6. dubna v roce 1907.
Bůh oslav duši její.«

Celý kříž, červeně natřený, pokryt je modrými tulipánky a žlutavým listovím. Zcela rázovitý je a liší se úplně od známých kovových křížů náhrobních.

Hned na blízku je podivná rakev vysypací z dob císaře Josefa II., prostá, dubová, černým křížem opatřená se dnem otevírajícím. V takových rakvích dle patentu se pohřbívaly mrtvoly, aby se šetřilo dříví. Rakev s nebožtíkem se spustila dolů, dno se otevřelo, nebožtík se vyklopil a tak byl pohřben!

Škoda, že ještě se nezachoval i nějaký pytel z doby té, ve kterém tolikéž dle patentu se mělo díti pohřbívání. Tuším, že Kosmák nebo Třebízský zvěčnil takové pohřbívání v jedné z povídek svých s tímto obsahem: »Farář v osadě kterési těžce nesl takové nedůstojné člověka pohřbívání. Za to »Direktor« panství z toho se radoval a naschvál v noremní den hudbou a tancem dal oslavovat patent ten. A při oslavě té raněn byv mrtvicí, první a také poslední na osadě zašitý v pytli byl pochován.«

Hned vedle nevlídné rakve této vysypací je maličká rakev dětská, kvítečky ručně malovanými ozdobená, okrášlená i křížem. Je z Moravy, práce to lidového umělce, je z dob Národopisné výstavy 1895.

Hned z kraje v první skříni je řada figurin zobrazujících různé »smrtholky«. Proto se o nich zmiňuji, že na maječkách čili lítech, jež nesou, kromě pouchů (skořápek) z vajec, pentlíček a jiných ozdob na větévkách mívají též obrázky svaté a že při obchůzkách konaných na Smrtelnou neděli, smrt vynášejíce, pějí nebo říkají různá říkadla i s příměšky náboženskými.

Jsou tu vystaveny i různé figurky Mikulášů z papírů lepených, jak prodávají se o trhu vánočním na Staroměstském náměstí. K Mikuláši patří i čerti a metly buď papírovými barevnými proužky nebo zlatým práškem ozdobené. Je jich tu výběr značný. Zvláště nás tu zajímá čert zrobený ze sušených švestek na špejlích nabodnutých. Vedle Mikulášů jsou tu i jiné nadílky mikulášské, zeména tak zvané světy, ježky a třesolky, jablka to různě ozdobená. Jsou z Klatovska.

Nechybí tu ani »zlatoušky« (zlatá prasátka), jež o Štědrý den touží vidět děti po celodenním postu. Však opodál stojí i figurina peruchty (bruny) z Roudnicka, jíž hrozilo se dětem, že je vykuchá, nepostí-li se o štědrý den.

Je tu i had, s jakýmž druhdy chodívali koledníci na Moravě, prozpěvujíce o Vánocích koledy, a s nímž dosud leckde na uherském Slovensku obcházejí koledníci. Je ze dřeva a do hlavy se mu staví svíce. Daroval jej Národopisnému museu † Andrej Kmeť.

K Vánoční době víží se ještě jesličky. Jsou prozatím zde vyloženy troje, a to jedny z Mostu v almárce pomalované lidovým ornamentem, druhé jsou na papíru malované ručně z Ústí nad Orlicí, starobylé to práce, a třetí jsou slovácké v podobě kapličky stavěné, jak zvláště si staví přenosné Betlemy v Polsku.

Poblíže zmíněných již »smrtoholek« je celá skupina řehtaček a klapaček velikonočních. Některé řehtačky jsou pěkně lidově malované a nejedna je úctyhodné velikosti jako trakárek. I některé klapačky jsou ozdobně řezány a jedna má vrytý letopočet 1751. Jak vhodně a poučně pro pražské návštěvníky, nevídající a neznající obchůzek velikonočních s klapačkami, vyjímala by se větší fotografie, zobrazující klapající hochy. Po případě nevadilo by uvésti na proužku papíru, co při tom i zpívají:

»Klekání zvoníme,
Jidáše honíme . . .«

V jiné skříni uprostřed různých předmětů jsou vyloženy i některé škapulíře.

Lid náš nose škapulíře při sobě, jednak osvědčuje víru svoji, jednak ve zvláštní ochranu Boží se poroučí. Komu by nebyla známa Viktorka Boženy Němcové, jež na radu kovářky důvěrně při sobě nosila škapulíř?

Ve zvláštním stolečku pod sklem jsou různé kraslice, jež nejednou zdobeny bývají křížkem, nebo monogramy M(aria) — J(esus) — H(ominum) — S(alvator)

V koutě, poblíže stolku s kraslicemi jsou dva ohromné svazky proutků k o č i č e k, kolik metrů zvýší, pentlemi vyzdobené, jak v jižních Čechách pode jménem »beranů či flint« nosívají je světit o neděli květnou do kostela.

Pozoruhodné jsou v oddělení zvykoslovném i četné o b ě t i n y voskové. Na poutích totiž se dávají oběti. Kdo má koho doma churavého a dle toho, který úd těla nemocný, ten úd, obyčejně z vosku, koupí (ruku, nohu a pod.) a na zvláštním místě k tomu určeném ukládá s vroucí prosbou k Bohu všemohoucímu za uzdravení. Obyčejně z takových dárků voskových ulejou se svíce a ty hoří pak na místě poutním ke cti a slávě Boží. Několik zajímavých obětin je tu vyloženo.

Zajímavy jsou tu i rázovité věnečky uvité z dužin a pentličkami vyzdobené, jakéž druhdy před Dušičkami v České Třebové na hroby svých milých dávali pozůstalí.

Postřehli jsme zde i svíci h r o m n i č n í pěkně lidově zdobenou, kterážto hromnice tak častým zjevem bývá v životě lidu našeho, na př. při strojení obilí k setbě, za bouře, při umírání a pod.

Vystavena je tu malá sbírečka, za to však cenná, náboženských m e d a i l í, jež matky naše již novorozeňátku zavěšují na hrdélko, dívky na krku nosívají, k růžencům přivěšují a pod.

Ovšem je tu i několik »U m u č e n í P á n ě«, známých to lidových výrobků, obratně umístěných ve foukaných lidových láhvích.

Poblíže lahviček těch s Umučením Páně je rozložena i »m í r a (délka) P á n a J e ž í š e«. Obyčejně bývá tištěná, zde je psaná. Je to dlouhý, popsaný proužek papíru, jako pentle dlouhý, jejž nosívali druhdy na těle z obzvláštní důvěry k P. Bohu. Původní zbožná víra a úcta k domnělé délce se změnila v pověru, kterouž ovšem církev neschvaluje. Nejstarší doklad o míře těla Kristova zachován jest u nás v Passionálu Kunhutině v knihovně universitní.

S obvyklou vlídností provedl mne nově uspořádaným oddělením zvykoslovným tajemník p. Aug. Žalud. Viděl jsem patrné jeho uspokojení, že oddělení to bylo uskutečněno — zaradoval jsem se i já nad tímto zdařilým dílem kustodky pí. Vl. Havelkové. Jdi a viz též!

LITERATURA.

JAPONSKÁ.

Japonský katolický časopis »Koja« (psáno dle české výslovnosti), vycházející v Tokiu, oznamuje, že počet katolíků, dle poslední statistiky z r. 1906 učiněné pro celou Asii, obnáší více jak dvanácte milionů, a to v Japonsku je: »85.000 katolíků, v kterémžto počtu jsou zahrnuti potomci dřívějších katolíků z Kyoesnoe, jest jich 20.000, v Koreji jest jich 64.700, na Formose 2.143, v Číně 1, 026.168, počítaje v to 40.000 katolíků v Makao, v Indočíně, Siamu, Birmě, na Malaickém poloostrově, Kočinčíně, Annani a Tonkině dohromady 1,060.369, v nizozemské Indii jest 56.917 katolíků a 1.183 katechumenů, na Filippinách jest 6,860.046 katolíků, v anglické Indii a na Ceyloně: 2,242.922 a v asiatském Turecku, Persii, Adenu, Afganistaně a Omanu: 629.797.« To opět dokazuje, že naše svatá církev jest »všeobecnou« čili jak se z řeckého říká »katolickou«, pro veškeru zem, pro celý svět. Jos. Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Frant. Horáček, Festreden und Gelegenheitsansprachen (Slavnostní řeči a příležitostní promluvy hlavně pro vojenské duchovenstvo). — Ve Štyrském Hradci 1910. — Nákladem knihkupectví Moserova (J. Meyerhoff). — Velká 8°. Stran 132. — Cena 2 K. — Mezi vynikající pracovníky na poli literárním z kléru vojenského patří bez odporu c. a k. akademický farář František Horáček, čestný kanovník kathedrální kapitoly Královéhradecké, nyní dlící na odpočinku v Železné u Jičína v Čechách. Z pilného jeho péra uveřejnila »Vlast« a jiné časopisy přečetné vědecké práce, některé vyšly samostatně v knižní úpravě. Většina prací Horáčkových byla spracována mateřským jazykem naším. Jsa však povoláním svým, jakožto c. a k. akademický farář na Tereziánské vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě, poukázán kázati a přednášeti v jazyku německém, vydal Horáček tři cykly vzorných kázání v řeči německé, kteréžto odbornou kritikou posouzeny byly co nejpříznivěji. K těmto třem dříve vydaným svazkům pojí se nahoře ozna-

čená sbírka jako svazek čtvrtý. Jest tu 22 kázání a promluv, určených hlavně pro kněze vojenské, ale také jiní duchovní správcové a kazatelé používají jich výhodně. Jsou to řeči na počátku a konci roku školního, u přísahy, u pomníku, k různým jubilejím, promluvy k oddavkám, u hrobu, řeči čistě vojenské a jiné. Kázání Horáčkova vynikají uhlazenou mluvou, krásnou formou, originelními myšlenkami, duchaplnými obraty, obsahem vybraným. Dr. Rudolf Zháněl.

Dr. P. Kinter Maurus O. S. B., Vitae monachorum. Brunae. 1908, 4°, str. XIII, 172, XXIII. Jsou mnohé předsudky, proti nimž marně bojují bohové. Je na příklad u mnohých příslušníků našeho národa ustálený úsudek: kláštery se přežily, pryč s nimi, jsou úplně nepotřebny, zbytek tmavého středověku atd. Jakou vzácnou apologií jest proti těmto a podobným lživým názorům kniha »Vitae monachorum«, podávající životopisy mnichů, qui ab anno 1613 in monasterio O. S. B. rajhradensi in Moravia professi in Domino obierunt. Byl sice Rajhrad založen 1048, ale vzat proto rok 1613, protože tu teprve bylo dovoleno, aby mniši skládali sliby slavné, zavazujíce se žíti v domě rajhradském. Je tu podán skvěle pestrý kaleidoskop různých povah a osob, z nichž převeliká většina byla literárně činna, řídíc se slovy Pliniovými: quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testamur. Působiliť mniši rajhradští ve všech oborech věd i umění; většina oblíbila si dle zvyku benediktinského dějiny, v nichž mnozí dosáhli světového jména mezi odbornými učenci, jako Pitter, Habrich, Wolný, Dudík, jiní vynikli v různých oborech věd bohoslovných, ve filosofii, fysice, mathematice, hvězdářství, hospodářství, strojnictví, jiní jako překladatelé z různých jazyků, jiní byli sochaři, malíři, umělečtí zámečníci, kováři, stolaři. Názvy spisů mnohého vyplňují několik stran a velká většina z nich odpočívala ve sbírce manuskriptů knihovny a archivu rajhradského, doposud neznáma a nepovšimnuta. Je neocenitelnou zásluha mravenčí píle dra Kintera, že podrobil se této namahavé práci a sestaviv vše v ladný celek, uvědomil veřejnost o vědeckých pokladech, jež mohou mnohým prokázati velkou službu.

Kolik thémat propracovali tito pilní rajhradští mnichové, kteří nepsali, aby vyšly tiskem jejich spisy, ale jen z lásky k vědě; volili, což již Plinius uznal za nejlepší říka: člověk nemůže si vybrati jen mezi dvěma okolnostmi, buď konati věci, jež zasluhují, aby byly napsány, anebo takové napsati, jež zasluhují, aby byly čteny; kteří však nečiní jednoho, ani druhého, těch život a smrt cení se rovně. Jak mnohý z našich vrstevníků shledává látku pro totéž théma, nevěda, že dávno již bylo spracováno; kolik tu lze ušetřiti práce, času, peněz. Je věru příliš lákavé vypsati z této knihy názvy theologických prací, jež zpracovali pilní rajhradští podobně jako učinil s dějepisnými thématy slovutný spisovatel, bibliothékář musea českého a universitní profesor dr. Čeněk Zíbrt v Časopise musea českého (IV. sešit 1909), zmíniv se obšírně na d e v í t i stranách o tomto spisu; vzdává mu největší odůvodněnou chválu. Učinil-li tak znatel nejpovolanější, nemůžeme než připojiti se k jeho úsudku a doporučiti spis »Vitae monachorum« i všem přátelům »Vlasti« co nejdůrazněji. Lze jen chváliti, že napsán byl mezinárodní řečí latinskou, aby byl přístupen učencům všeho světa. Dr. Kinter píše latinou elegantní, lehce srozumitelnou, má zásadu: more scholastico presse loqui.

Spis lze koupiti za 6 korun u spisovatele P. dra Maura Kintera, O. S. B., knihovníka a archiváře v Rajhradě u Brna. Ign Zháněl.

Geschichtliche Jugend- und Volksbibliothek, Regensburg, Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz, na niž jsme již častěji měli příležitost čtenáře »Vlasti« upozorniti, obohacena byla dalšími třemi svazky, o nichž tu v krátkosti chceme promluviti.

Svazek 25. D i e d e u t s c h e F r a u e n w e l t i m M i t t e l a l t e r von P. S a l e s i u s E l s n e r O. F. M. Mit 37 Illustrationen. Cena brož. M 1·20, váz. M 1·70. — Otázka ženská, dnes tak živě přetřásaná, obrací sama sebou pozornost do minulosti a dává podnět k další zajímavé otázce, jak tehdy ženy žily a působily. Třebas že v posledních letech vyšla řada spisů, jež zabývají se rozličnými stránkami otázky ženské v dobách minulých, přece mají tyto spisy buď účel vědecký, nebo aspoň nevyhovují v mnohé příčině cítění a názorům katolickým nebo nehodí se konečně pro mládež. Proto s radostí uvítali dlužno spisek přítomný, jenž obraceje se na kruhy širší, především na ženskou mládež samu, a na ženy vůbec, podává v zábavné a poučné formě historicky věrně kreslený celkový obraz o životě a působení žen ve středověku, tedy v době, která je v příčině kulturně historické, náboženské a socialní nanejvýše zajímavou a v mnohých věcech dobu naši převyšuje. Mohl ovšem při úzkém rámci podán býti jen jakýsi výběr z bohaté látky, než výběr tento je velmi zdařilý a ucelen v pěkné

kulturně historické pojednání, jež skýtá mnoho zajímavého i poučného pro čtenáře s dějinami obeznámeného. Pojednav v první hlavě o dítku, jménech a hrách dívek, mluví autor v hlavě druhé o vychování a vyučování jejich. Výchova dívek měla hlavně úkolem, vzdělati je v dobré hospodyně. Jak chudší, tak i bohaté dívky učily se šíti, přísti, tkáti, plésti, vyšívati. V klášteřích ženských zejména kostelní výšivky nabyly velikého rozkvětu a svědčí, pokud nám jsou zachovány, o vysokém umění jemných rukou ženských. V pozdějších dobách starověku byly dívky také vyučovány v čtení, psaní a v řečech a slušném chování. Zejména pěstována řeč latinská. Vedle písma sv. a svatých Otců byli to i klassikové, do nichž se mladé dívky nezřídka zahloubaly. Od 12. století učily se hlavně řeči francouzské, jež stala se řečí obcovací vznešené společnosti. V dalším postupu spisu autor líčí zasnoubení a oddavky, postavení ženy v domácím a veřejném životě. Poslední hlava je věnována oděvu, ozdobě a ideálu krásy.

Svazek 26. Die Kunst des Mittelalters. Von dr. Adolf Fäh. Mit 58 Illustrationen. Regensburg 1909. Cena M 1·20, váz. M 1·70. — Vyplynuv z péra spisovatele osvědčeného na poli církevního umění, je svazek přítomný, bohatě a umělecky illustrovaný, výborným vůdcem do velebných síní umění středověkého. Autor nejdříve stručně poukazuje na vývoj umění v prvním tisíciletí křesťanském, kdy mladistvá prsa křesťanství naplněna byla sice bohatstvím nových, vznešených myšlenek, kdy však ještě scházely ruce provádějící schopnost dáti bohatství ideji výraz formou dokonalý. Po té přechází k umění středověkému. Chtěje podati dílo populární, které by i čtenáři méně vzdělanému poskytlo pohledu snadno orientujícího do úmění, zastavuje autor nejdříve krok čtenářův u jednotlivého díla uměleckého, aby na něm poznal zvláštnosti jeho tvarem a jeho duchovní obsah. Neřadí však jen takto obraz na obraz, nýbrž uvádí soustavně čtenáře do bohatého, rozmanitého uměleckého světa různých zemí. Činnost jednotlivých národů spojuje teprve daleko rozptýlené rysy v jednotný celkový obraz. Tímto způsobem je pojednáno nejprve o slohu románském, a to o jeho umění stavitelském, sochařském, malířském a o řemesle uměleckém. Podobným způsobem probrán je také sloh gothický. Spisek poutavě psaný skýtá vskutku názorný obraz bohatých uměleckých pokladů, zvláště církve katolické, která s obětavou láskou své chrámy zdobí. Mile čtenáře dojímá, že spisovatel všímá si také uměleckých památek českých. Spisek druží se k nejlepším, jež posud v bibliotece přítomné vyšly, a přispěje zajisté značnou měrou k porozumění a lásce k umění. Dr. Jos. Samsour.

St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt. — Podílem na rok 1909 rozeslal uvedený spolek svým členům následující knihy: 1. Das grosse Gnadelmittel des Gebetes. Ein Andachtsbuch. Tato modlitební kniha obsahuje v prvé části vhodné poučení o modlitbě vůbec, o potřebě, užitku, o předních vlastnostech modlitby, o dobrém úmyslu a péči o dobrou modlitbu; druhá část podává četné vzorné modlitby, denní, mešní, ku přijetí sv. svátostí a jiné pobožnosti, které vesměs odpovídají skutečné potřebě. 2. Die Zeremonien der Kirche in Wort und Bild. Von Kirchendirektor, Pfarrer i. R. Josef Stelzl, Wien. Toť kniha praktická, kterou se velmi prospěje ku porozumění jak obřadů, tak mnohých jiných zařízení církve katolické. Rozvrh knihy jest tento: Posvátná místa (chrám katolický, jeho veškeré zařízení, hřbitov), posvátné doby (církevní rok, posvátné doby, svátky a obřady toho kterého dne), bohoslužebné potřeby (posvátná roucha, jich barvy, církevní řeč a posvátné nádoby), posvátné úkony (mše sv., sv. svátosti, svátostniny, různá svěcení a žehnání osob, míst a předmětů), a církevní modlitby a pobožnosti. Výklady, provázené případnými obrázky, podány jsou dovedně v otázkách a odpovědích po způsobu katechismu. — 3. Geschichte der Päpste. Volkstümlich erzählt von P. Andreas Hamerle. C. SS. R. III. Band. Třetí svazek tohoto výtečného díla o papežích, jakožto nástupcích sv. Petra v řízení církve sv., rozdělen jest v pět dílů o papežích: od Klementa V. do Martina V. (r. 1305 až 1417), do Lva X. (1417—1513), do Innocence X. (1512—164-), do Pia VI. (1644 až 1775) a do Pia X. (1775—1903). Spis, jednající o životě papežů, jich činnosti, o událostech, ve kterých buď činně zasáhli neb jimi zasaženi byli, doznává ozdoby četnými obrazy, do textu vhodně umístěnými. Svazkem třetím ukončeno jest celé dílo, opatřené na konci seznamem osob, míst a látky pojednané po předchozím krátkém a vzletném doslovu. 4. Bunte Geschichten. Von M. v. Buol. 15. Folge. Obsahují několik kratších, vážných i žertovných povídek a obrázků, z nichž zvláště se nám zamlouvá »Tři šťastní a jeden boháč«, a vícero zajímavých drobotin. Na konci přidáno jest několik vhodných písní pro lid s notami. 5. Krásný jest opět »St. Maria- und St. Josef-Kalender zur Förderung des christlichen Lebens.

für das Gemeinjahr 1910« a bohatý po stránce textové i obrázkové. Většina povídek a črt pochází od spisovatelů zvučného jména, jako jsou Josef Wichner, Reimmichl, M. Herbertova, Silesia, Klimsch a j. V kalendářní literatuře lze tomuto kalendáři přisoudit snad nejpřednější místo, an podává slovem i obrazem práce ceny trvalé. — Jako 6. knihu upravilo vydavatelstvo svým členům dějepisnou povídku »Johann, die Jungfrau von Orleans« od osvědčeného spisovatele Felixe Nabora. Poněvadž nejen dějepiscové vážně dosud zabývají se podivuhodnými událostmi ze života Panny Orleanské, nýbrž církev sv. ji za blahoslavenou prohlásila, jest kniha opravdu časovou. Povídka, sepsaná na podkladě nejspolehlivějších pramenů dějepisných, pojednává dosti obsáhle o mládí a povolání Panny Orleánské, o překážkách, kteréž jí kladeny, o válečném jejím a vítězném tažení, při němž vykonala své poslání, o jejím zajetí, utrpení a hrdinné smrti. — Všechny knihy, vyznamenávajíce se hezkou úpravou, budou okrasou každé knihovny.

Josef Herzig.

ČESKÁ.

Album katolíka čili zbrojnice na prostonárodní odražení nepřátelských nájezdů proti církvi. — Sestavil a zejména katolickým řečníkům ve veřejných schůzích k rychlému rozhledu věnuje Th. dr. Karel Lev Řehák. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Díl prvý, obsahující 83 pojednání. Cena K 1·50. — Knížka tato o 160 stránkách v úhledném formátu náprsním jest vlastně otiskem z »Hlídky apologetické«, uveřejňované v časopisech „Kříž" a „Marie". Již z toho lze poznati, že jsou články ty opravdu pro lid psané, jejichž vlastnost je stručnost, jasnost, nehledaná slova. Za to ručí ostatně i jméno spisovatele samého, který svými řečmi i spisy jest znám jakožto výborný apologeta lidový. Na 160 stránkách je v tomto 1. díle 83 pojednání, tedy průměrně 2 stránky přijdou na jedno pojednání. Články sestaveny jsou abecedně, tak že se tento apologetický slovník výborně hodí pro lid a zvláště pro lidové řečníky, kteří nejsou často s to, aby na rozličné ty šlágry odpůrců církve a katolické víry chtíce vhodně odpovídati, mohli obsažná a vědecká díla bohoslovná, filosofická, historicka a přírodovědná studovati. K tomu účelu koná jim toto album výtečné služby, v němž se ihned mohou lehce orientovati. Otázky, na něž se odpovídá, jsou stylisovány krátce a velmi jasně a tištěny jsou tučným písmem.

Nemůžeme jinak, nežli toto lidové album co nejlépe doporučiti každému katolíku; pro lidového řečníka katolického jest pak knížka pomůckou přímo nepostrádatelnou.

Těšíme se na další dva díly, jež dle oznámení vydavatelstva mají obsahovati ještě skoro 200 obranných článků. Kdyby jen co nejdříve se to stalo skutkem! Tento první díl obsahuje písmeno A—J. Ještě jednou vřele doporučujeme.

V. Kunz.

Václav Kosmák, **Vzpomínky ze studentských let.** Obraz ze života. V Brně 1909. Nákladem benediktin. knihtiskárny. Cena 40 hal. 124 S. 8a. — Velezasloužilé dílo koná papežská knihtiskárna rajhradských benediktinů v Brně vydávajíc sebrané spisy našeho milého kukátkáře pro lid za laciný peníz. Vydání toto dospělo již 88. sešitu, kromě toho vyšly výňatky z jeho spisů s illustracemi pod názvem »Knihovna naší mládeže«. »Vzpomínky bývalého studenta«, které ponejprv byly otištěny v brněnském Obzoru (1871), byly vřaděny do VI. dílu »sebraných spisů«. Vychází pak tuto za velmi laciný peníz, zvláště aby se velmi hojně mohly rozšířiti. Vyličuje v nich Kosmák své mládí u rodičů v Martinkově, první nesnáze s němčinou, které se musil naučiti, měl-li přijíti na střední školy. Jsou to episody smutné i veselé, jak přináší je život. Dále vypisuje kukátkář vlastenecké probuzení na gymnasiu a rýsuje několik významných jihlavských typů. Na konec je ještě přidána humoristicky národopisná stať »odprošení se rodičů«. — Knížečku tuto lze zvláště doporučiti studentům. Doba naše, na ideály tak chudá, poskytuje našemu dorostu málo četby tak zajímavé a poučné, jako jsou tyto »Vzpomínky«. *Dr. Rud. Zháněl.*

Miláčkům. Povídky, pohádky a legendy. Napsala Vlasta Pittnerová. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena 2 K. — Knihovna naší mládeže, vydávaná uvedenou svrchu knihtiskárnou, rozmnožena o novou krásnou knihu, jež vyplňuje ve jmenované knihovně číslo 11. Jest zde celkem dvacet prací velmi poutavě psaných, zač ostatně ruči již jméno slovutné spisovatelky, s jejímiž pracemi shledáváme se téměř ve všech lepších časopisech, knihovnách atd. Některé práce, jako: »Kristovy stopy«, »Trest sv. Petra«, »Slzavé růže«, »Písnička chudých« atd. jsou ve verších, ale pracím neveršovaným« dá-

váme v takovýchto sbírkách přednost; takové delší práce veršované děti unavují, ježto mnohým obratům básnickým ještě nerozumějí — a že obyčejní čtenáři z lidu nemají rádi veršů, jest známo. Než v knize této (172 str.) je prací veršovaných sotva čtvrtina a k tomu jsou to verše plynné, takže i ty jistě každý rád si přečte; a kdyby i některý čtenář dal se od nich odraditi, najde ještě bohaté náhrady v povídkách a pohádkách ostatních. Doporučujeme vkusně vypravený spis tento, zároveň upozorňujeme na »Knihovnu naši mládeže.« *Jos. Fabian.*

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 30. Číslo 3. Dílo 166. P. A. Sheehan: Pohozené dítě. Novella. Česky podává V. Š. Kronus. Autorisovaný překlad. V Praze. Majetek a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. 1909. — »Pohozené dítě« jest zdařilý překlad povídky současného spisovatele irského Patricka Aug. Sheehana, který hojnými spisy, z nichž některé již mnohonásobného vydání a četných překladů do jiných řečí se dočkaly, velmi se proslavil. Povídka sáhá svým dějem do doby, kdy Angličané hrubým násilím a hlavně pomocí »udavačů« Irčany v porobu uvésti se snažili. Udavači, kteří pro hanebný zisk zrady dopouštěli se na svých krajanech, lživě o osobách před soud pohnaných vypovídajíce, byli u lidu v největším opovržení. Dcerou takového udavače bylo »Pohozené dítě«, jehož ujal se šlechetný rolník Connors. Bylo mu i jeho rodině snášeti proto mnoho příkoří, když lid o původu jeho chovanky se dovídal. Také sama Bohdanka doznala mnoho ústrků, než se provdala za hodného muže; ano i vlastní její syn Casey ji nešetřil. Týž, nechtěje v domovině snášeti hanbu, že jest potomkem udavače, odešel do Ameriky; odtud se po létech vrátil do otčiny bohat, aby sobě našel družku života. Povídka čtenáře dějem i dovedným, místy napínavým líčením velmi zaujme a se zalíbí. Josef Herzig.

»Dílo Saně a jiná prosa.« Napsal Viktor Kamil Jeřábek. Olomouc. Promberger. — Mohu říci, že dlouho nečetl jsem knihy tak mistrným perem psané, jako svrchu jmenované. Spisovatel výtečně zná povahu lidu, mezi kterým asi jest mu žíti. A nejen že výtečně ji zná, dovede ji znamenitě i perem zachytiti. Lid po většině drsný, jako ty lesy a příroda kolem něho, dává se příliš ovládati svými vášněmi. Alkohol pak to ostatní dodělá. Co »Valčák«, to násilník, zloděj, pytlák. Jací jsou muži, také jsou i ženy. Každý »Valčák« však rve se se sousedem svým, neustoupí, nepovolí a odvahy nikdy neztratí. Přes to však zdá se nám, že spisovatel místy nanáší až příliš černými barvami. Ženu tak vzteklou, jako Maryčl, pravou to saň, ztěžka dovede si čtenář představiti. I ten nejzvrhlejší člověk má nějakou vlastnost dobrou, ale u této ženy neodkryli jsme ani jediné. V této společnosti vystupují dvě, tři osoby se srdcem zlatým, ale těžce zkoušeným. Dobro, ač dlouho a tvrdě potlačované, konečně přece vítězí. Výjevy brzy rozčilující, tragické, brzy komické střídají se v pestré směsici. Vypravování jest svérázné, realistické, ale vždy slušné. — Knihu tuto, jež vyšla v »Moravsko-Slezské kronice« jako svazek IV., pro kat. knihovny můžeme doporučiti. Jan Fähnrich.

Děti — křižáci. Vypravování z dob křižáckých výprav do Palestiny od Jana Miloty. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena 2 K 60 hal. Když křižácké výpravy s nezdarem se potkávaly, přišli někteří horlivci na myšlenku, vypraviti do Svaté země zástupy dětí; soudili, že snad hříchy dospělých jsou příčinou, proč Palestina z rukou nepřátel nemůže býti vyrvána — s nevinnými dítky že bude Bůh. Byla to ovšem myšlenka velice troufalá a veliké množství dětí zaplatilo to životem ... Zvláště zajímavě líčí to p. Jan Milota v tomto svém novém spise (224 str.), jejž rozdělil na pět částí; v první »Na tvrzi Zdislavské« vypravuje o příchodu hlasatele takové dětské křižácké výpravy, jímžto byl stařec Ctibor (rytíř z Radoslavic), jenž súčastnil se druhé křižácké výpravy s pánem svým Přibíkem z Chrudošova, o výsledku jeho cesty atd. V části druhé až čtvrté vypsány jsou útrapy dětí, zvláště zemanského synka Jaromíra ze Zdislavic a jeho rodáků na cestě po souši, po moři a v zajetí, do něhož podvodem upadli a kde Jaromír setká se se svým strýcem Dětřichem; v páté konečně části vylíčen návrat Jaromíra, ochránce jeho Zbihoně a Dětřichův; Ctibor, jakož i množství malých křižáků nevrátilo se již do své milé vlasti. — Doporučujeme. P. Zaletěl.

Dramatické umění. Z Národního divadla. S G. Gesmanem seznámili jsme se již na této scéně jeho hrou „Otec a syn“. Jeho novinka, veselohra „Rozmilá rodina“ nepředčí jeho předešlou práci, ale přece jevi výbornou charakteristiku jednajících osob a dosti dovedně jest sepsána. Autor staví posluchačstvu před zraky slabiny svých účinkujících osob, ale krásná slova nevkládá jim k jejich vysvobození. Autor jest výborným scenařem i v této veselohře, leč zcela uzdu humoru nepouští, jak by měl.

V době, kdy naše činohra tulí se do koutečka, kdy, jak se zdá našim dramatickým spisovatelům odzvoněno umíráčkem, přikvačila správa Národního divadla se Schillerovou dramatickou básní »Valdštejn«, která dosud bývala vždy před tím sehrána o třech večerech. Tentokráte vypraven »Valdštejn" celkově za plných šest hodin. Pokrok v režii slavil zde své triumfy. O díle, jednajícím o Valdštejnově táboru, Piccolominim a Valdštejnově smrti, dlouze rozmlouvati nebudeme, jeť známo z dřívějších předvedení, ano i z knižního vydání. Text upravil dle J. J. Kolára a B. Kaminského ladně regisseur hry p. Jar. Kvapil. V nepřehledné řadě jednajících osob zaslouží nevšední zmínky p. Vojan v úloze titulní, jenž podal výkon v pravdě herce »par excellence«. Představení mělo slavnostní ráz: uctěna památka výročí smrti B. Schillerovy. Škoda, že však správa Národního divadla nejeví takový akt piety k dramatikům našim. Na př. Klicperovi, jehož padesáté výročí úmrtí před nedávnem úplně pominuto — mlčením. A přece byl to také dramatický básník a vzkřísitel naší činohry, ovšem — básník český . . .

Dramatické umění. Z Národního divadla. Známý mistr francouzské frašky Alex. Bisson uplatnil náležitě i své dramatické nadání spisovatelské v dramatě »Bezejmenná«, kteréž dne 29. září poprvé uvedeno na scénu našeho Národního divadla. Ve své hře stal se apoštolem hesla: »Odpuštění ženě!« Když klesla, má se bedlivě zpytovati, zdali nebyl poklesek učiněn vinou samého muže. Když muž může si mnohdy tak lehce sebe těžší provinění odpouštěti, proč by neměl stejné stupnice poskytnouti ženě? Vyvrcholení celého dramatu jeví se v motivu: Skleslá matka obětuje i život za čistotu jména jejího syna. Ve svém dramatě mluví k srdcím posluchačstva a tím zjednává své hře zájem. Drama »Bezejmenná« jest effektní hrou a svým nevšedním prostředím zaslouží býti počítána k zdařilým. Souhra šla hladce. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Vždy půvabné kouzlo pohádek z »Tisíc a jedné noci« přivedlo O. Haasena, snaživého člena ensemblu divadla »Uranie«, na myšlenku napsati velikou fantastickou orientálskou výpravnou pohádku téhož jména. A práce se mu zdařila, až na některé odlišné momenty, dosti dobře. Pohádce neschází ani hudba, kterouž opatřil mladý a veleplodný hudební skladatel a kapelník »Uranie« E. Starý a jež oplývá melodičností.

V Intimním divadle na Smíchově po řádní hře »Dáma s liemi«, jejíž děj jedná na knížecím dvoře Berrangerově a v níž uplatňuje se stará, ale neomylná pravda, že všude, kde vládne protestantismus u dvora, tam že mají přístup bludy, víra v zjevy a spiritismus, (Hra tato jest toho opět nezvratným dokladem, zvláště monology dvorního protestantského kazatele. Pozn. red.) vypravena dosti působivá fraška z péra Alex. Engla a Jul. Horsta, nazvaná »Past na myši«. V době, kdy jest veliká nouze o manžely, utvořilo se pod heslem »bratrstva s neobmezeným ručením« jakési příbuzenstvo, jež chytá pro své vdavek chtivé dcerušky ženichy. A provdaná jich dcera má býti tou „slaninou", na niž se „myšky" (muži) chytají. Hra má břitký spád souhry a baví.

V Varně na Smíchově vypravena prostonárodní operetta K. Moora na slova J. N. Vauriena »Pan profesor v pekle«. Hra, která prošla před lety vítězně jeviště Národního divadla v Brně a jeviště Městského divadla v Plzni, měla býti i uvedena na scénu vinohradskou. Ale po neshodě se skladatelem vypravena nyní na scéně smíchovské. Autor Vaurien napsal libretto k této operettě tendenčně, ač motiv prostonárodní báchorky nesmí se v ní podceňovati. A režie to ještě snad zpestřila. Neschvalujeme nevtipný nápis »Volte Myslivce!« před branou pekel umístěný, fedrování Volné myšlenky při sňatku Satana, když čte se její blahopřejný telegram a moho jiných přehmatů, vypočtených na zlehčování katolického přesvědčení lidu. I tanec pí. M. Ziegierové, vypočtený na uvedení v pokušení profesora Balíka, jest příliš divoký a méně umělecký . . . Či skladatel p. Moor neměl vyššího uměleckého vzletu na mysli? . . .

Z předměstských divadel. Městské divadlo Kr. Vinohrad opět vypravilo novou detektivku. Jest to detektivní hra »Arsene Lupin«, kterou napsali Franciss de Croisset a Maurice Leblanc. Posluchačstvu skýtá mnoho napínavostí ve čtyřech dějstvích, z nichž poslední jsou nejsilnější. Přes to nemůžeme se nikterak rozehřáti pro tuto hru, vypočtenou jen na chvilková dráždění čivů posluchačstva a nezanechávající trvale působícího dojmu. Hra A. Capusa »Zámecká paní«, kterouž vypravilo divadlo »Urania«, má sice opět nádech rozvodové hry, ale přece skýtá několik dobrých momentů. Jest to ukázka rodinného života, kde bývalý světák vrací se polepšen do kruhu přátel a chce vykonati skutek za své pokání: vymaniti z okovů nemilujícího chotě výbornou ženku: zámeckou paní, což se mu při neochvějné lásce a oddanosti

k ní též daří. Její muž, tryznitel, jenž odstupuje, jen předstíranou láskou k jejich dítku hledí využitkovati slabost své ženy a matky. On jest zjevem nesympatickým, jeho choť zjevem milým, mezi francouzskými ženami snad ojedinělým.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Horkého čítánka, druhé vydání. Nakladatel Fr. Radoušek v Přerově. Cena 1 K. Sestavil Karel Horký. Úvodem opatřil Gustav R. Opočenský. Pisatel úvodu nešetří chválou, nazývaje Horkého »moderním spisovatelem«, »zamilovaným autorem«, který je »v české literatuře docela osamocen«, který »dosáhl popularity«, jehož »dílo je nepopíratelných a vzácných kvalit«. Ovšem neobrací prý oči »po způsobu stydlivých velebníčků« a odbývá úzkostlivou morálku a její stydlivé ochránce.

Po pěti kapitolách předmluvy přistupujeme k dílu samému, snůšce to 114 feuilletonů většinou už uveřejněných v „Národním Obzoru“ a „Horkého Týdeníku“, z nichž některý potřeboval interpelace na říšské radě, aby mohl spatřiti světlo světa. Jsou to časové črty v prose i veršem, jichž pod čárou do roka vyjde do tisíců, které už za rok potřebují vysvětlení a jak vyšly, tak zase zacházejí. Proto nějaké kritické měřítko na ně brátí bylo by zbytečné. My si jich tuto jenom proto všímáme, že se dotýkají náboženství, církve, těch stydlivých velebníčků a úzkostlivé morálky. Ovšem nebyly by od Horkého.

Jako zásluhou jest, že »Dětina« umřel »nesmířen s bohem. Bez kněze vyčkal svoji hodinu« (str. 20). V umravňující básni »Incognito« užívá se výrazů chlastati, do radnice vlézti a tři páteři stavěni hned vedle dvou pohodných a kanálu hospod (27). V »Kratiknotech« jsou Horkému »nejprotivnější na světě jeptišky« celým útvarem a ústrojem, »mašiny na modlení«. A zapovídá si, kdyby stonal, ať mu nikdo nechodí k lůžku s jeptiškou! (Jenom aby ještě rád jich nevolal!) Ať prý jdou k čertu ty »sýčkové nemocnic«! Konec nedá se ani opakovat. Dle toho pisatel užil v nemocnici od jeptišek dobrodiní a teď se vděčí. Je znáti, že Horký liturgiku nestudoval, jinak by nepsal, že kněží nosí tělo Páně k nemocnému »ve futrále« (32). Pisatel si nedá ujíti žádnou příležitost, aby se neotřel o církev. Nelíbí se mu u Rožmitálu obraz »boží rodičky« a hned k tomu přidává, že tam má panství pražský kardinál (50). Pan Poklička dává břízky o božím těle k oltáři a je špatný ekonom (63). S uspokojením nazývá Čechy zemí, »kdě páteři vystupují z církve« a jaksi na tom si zakládá, že mu Č. S. vyčítá, »že píše necudně«, že je »nestyda« (67). Ve »Zkažené radosti« píše o klukovství, když si člověk »nahoru ulehčí« a v »Churavých čelech« mluví o lidech, kteří »spouštějí kalhoty« (150). Sprostoty obsahuje báseň »Svíčka«, v níž na děkanství slečna Bibiana večer šije povijany, v almaře se díva na karkulky a chytá si blechy v síni, kde farář svoje kázání si píše (77), K tomu výkladu připsal Horký »kus autobiografie«. Dle toho bylo to někde jinde než na děkanství. V črtě »Bratři v Kristu« zle dostává kněz, který zaopatřil jeho ženu. Rodiče její kněze povolali, což bylo »urážkou cítění jeho«. Žena jeho neměla prý hříchů. »Nač kněze, nač lež, není-li tu co odpouštět?« Byla to pro Horkého »sveřepost, poličeк«, ke smutku jeho »připojila se i dusivá, vraždivá ošklivost z této mravní propasti«. Tak mluví muž o knězi, který se modlil u lůžka nemocné jeho ženy. To je vděk. Nejapná a hnusná je báseň »Pod farskou jabloní« (87). Ani se nedá čekati, že autor publikace: »Sedm dní v Lurdech« ani jinak nebude tuto psáti o tomto světovém poutním místě než jako o útulku náboženských šílenců, »výhni zla, klamu a lži« (92). Stejně frivolně se dotýká zpovědi (105), poslanec Hybeš musil báseň onu interpelovati. Přeškoda, kdyby těch osm řádek upadlo v zapomenutí.

Na nenáviděné pátery vyjíždí si v »Černé kraslici«, nadává jim klukovsky strak, opic, jestřábů, špiclů. A kdo jsou ti kněží? Slováčtí faráři, kteří tak s lidem cítí, s ním trpí, jej probouzejí. Jak krásné rčení, že »církev vyplivla ze svého lůna« suchého kaplana, »protože neuměl ztučněti« (113). Ani pokladnička v kostele neušla pozornosti Horkého. Ani obsah nelze tuto podati toho, co obsahuje stať »Smilstvo«.

O jakých malichernostech se rozepisuje, že mu v kavárně host přehrabává na stolici časopisy, jaké vtipy uvádí, jež udávají konduktéři při jízdních lístcích (102).

Pro koho je ta čítánka? Pro koho ty ošuntělé feuilletony? Inu, čítánku má Havlíček, Hus, Komenský, Tolstoj, Machar, musil ji na rychlo sehnati velikán

Horký. Pisatel předmluvy čítánku určuje lidu, který si nemůže koupiti drahou knihu a jemuž lidoví spisovatelé, jako Svátek, Klostermann, Kronbauer »zpracováním nebo látkou nevyhovují« (4). Nad všechny je Karel Horký. Dle uvedeného každý soudný čtenář uzná, že nutno lid před podobnou četbou varovati co nejúsilovněji. Liga † 12.

Podrobné mapy zemí koruny české. Sešit 1. Praha-Brandýs n. L. Sestavil Ph. Dr. Jos. Bělohlav. V měřítku 1 : 75.000. Cena 1 K 20 h. Knihkupectví a nakladatelství Topičovo vydává tuto novou mapu, která má nahraditi německou generální. Poslední dobu vyšlo map několik vydání. Tomuto sešitu se velice podobá »Mapa okolí Pražského«, vydaná Storchem. Vydání Bělohlavovo má také mapku vzdálenosti jednotlivých míst od sebe a »Průvodce statistickohistorického«. Za opravky a doplňky děkuje výhradně 14 učitelům. S tím průvodcem se mělo počkati až po novém sčítání lidu, kdy se na př. kolem Prahy ukáže veliký rozdíl. Tak Ouvaly jsou uvedeny, že mají 128 domů a 1182 obyvatelů. Koncem září t. r. bylo tam 210 domů a dle soukromého sčítání, jež obec podnikla, přes 1600 obyvatelů. Toť veliký rozdíl. Zůstaňme u tohoto místa a vizme, že tu mnoho nesprávností. V Ouvalech uvedeny 4 třídy, je jich tu pět, uvedena továrna na zemité barvy, před lety zašla a po stavbě není památky, nedaleko prý jsou doly na železnou rudu, dávno jsou opuštěny a zatopeny. Hodov označen jako víska, je to dvůr s mlýnem. Klánovice neuvedeny jako výletní místo Pražanů s četnými vilami, jenom podáno jméno u Šestajovic. Z této ukázky viděti, že třeba ještě opravovati a že po novém sčítání se zcela jiný obraz našich obcí ukáže. Pan pořadatel se měl také k jiným činitelům obrátiti, aby už nyní udání byla správnější. Liga † 12.

Drobnosti z literatury. Jak těžce musí pracovati dobrý tisk, a berlínský jeden nakladatel vydělal prý na krvácích $2^1/_2$ milionu marek na sešitech desetipfenikových. I v Praze posud jistý nakladatel na krvácích a detektivních románech mnoho vydělává. Statistika ukazuje, jaká záplava listů z německé říše hrne se do Čech, má 54.000 revuí, tak na př. národ český špinicí Jugend 2000 exempl., oplzlý Simplicissimus 3500, Woche 4000, Leipzieger Illustrierte 2000, Moderne Kunst 1500, Gartenlaube 3000, Interresantes Blatt 3000, Extrablatt 3000, Kikeriki 1000, Kronenzeitung 5000 atd. Ovšem Češi jsou vinni. Nejvíce těchto listů vyloženo v kavárnách. — Mnoho českých knih bylo ve třicetileté válce v Čechách ukradeno a do Němec zavezeno. Nyní právě z »Gotské bible-liber argenteus« v Upsale roku 1648 na Hradčanech Königsmarkem odcizené vydána v Heidelbergu jedna část. — O Kapistránovi se oznamuje nová publikace v Belgii. Zdaž příznivá tomuto muži, který zasáhl i do dějin českých? — Jak posud působí kláštery, důkazem, že klášter sv. Jana Zlatoustého na hoře Athos upravil nové vydání »Děčanského letopisu«, pramenů to středověkých dějin srbských. — Naše Doba podává pěknou kritiku slavností Husových. Už prý sevšedněly, přednášky o Husovi jsou šablonovité, pouhá životopisná data, stesk nad zkažeností církve, sentimentality o Husově utrpení a smrti, výzva k lásce k národu — to je rámec i obraz. — Josef Krušina ze Švamberka napsal pro mládež povídku »U Benešů“ — proti Řezníčkům, Tonderům a jiným. »Dědic. Kom.« — A jak dopadla kritika? Dílo obsahuje prý »slabé partie, upomínající nešvar paedag. moralisování a filosofování, jaký se jeví v čítankách.« Obsahuje »zbytečný balast, jenž není k ničemu mimo to, že také časem kantoruje a přitahuje za vlasy.« Ale Artuš Drtil posléze dokládá, že je to »znamenitě oblíbené číslo, aspoň pokud nebude jiných, ještě lepších a umělečtějších.« — Jak je to krásné, přilepí-li se kdo k slavným mužům! — Český Svět v č. 48. přináší podobiznu Machara se ženou, s dětmi a — přílepky. — Co je nyní mnohdy humorem, naznačuje Týden č. 37. »Mluviti bez ostychu o pohlavních věcech, posmívati se lásce k vlasti, rodině, náboženství jest humorem.« Viz »Kopřivy«, »Karikatury« atd. — Pěkná přiznání přináší N. Doba v č. 12. o svém Masarykovi, že klerikalismus vlastně ještě nezná (a tolik se o něm a proti němu napsal!), nejlépe by prý mohli o něm psáti Svozil, Rouček, Kunte, Loskot — rytíři smutné postavy. — Dle toho asi také »Česká Revue« píše v »Úkolech sociální politiky«, že by možná byla morálka bez základu náboženského. — Ani nemůžeme pochopiti obrat »Národního Obzoru«, který přestal rýpat do klerikálů a v č. 38. dokonce se přimlouvá za udržení a rekonstrukci kostela sv. Václava v Praze. — Že nejsou zásady Tolstojovy ve spisech vždycky zdravé, naznačuje, že se Tolstojova kolonie po deseti letech rozpadla. — Je to flanc, když vážné listy otiskují zprávu, že kdesi nalezen byl předhistorický člověk 6–7 milionů let starý. — Za všechny služby dostává učitelstvo v »Naší Době«: »Na učitelstvo se ukazuje jako na protiváhu (čeho jiného než

klerikalismu), ale v pravdě jest učitelstvo velice nespolehlivé v práci proti klerikalismu, chabé v boji, nesmělé a nedůsledné, ač by mohlo dokázati mnoho, kdyby postupovalo energicky a důsledně.« To je vděk. Liga † 12.

Obecná kuchyně v minulosti. V památkách města Hor. Kuten se dočítáme, že už počátkem XV. století zde byla zřízena jakási lidová kuchyně, poněvadž tu bylo na 10.000 hornického lidu a buď neměli peněz nebo času, aby v domácnostech pokrmy si připraviti dali. Jan Údidlo r. 1462 kupuje dům na suchém rybném trhu na rohu proti »Kuchyni obecní«. O něco později se rada usnáší, aby ta obecná kuchyně netoliko ta jedna byla pro množství lidu pracovného a určuje, aby kuchyníci »bili dobytky čisté, což jim jich koli potřebí bude, aby dělníci netoliko pečité, ale i vařené maso, kury i jiné věci k svým potřebám koupiti si nalezli.« Po roce 1469 bylo v lidnaté Kutné Hoře více takových kuchyní, jak dosvědčuje zpráva, že konšelé dali komusi městiště nad chlebnicemi u kuchyně, aby tam krámce postavil. Z toho viděti, že v tom temném středověku byly obecné kuchyně a dělník mohl si levně koupiti maso vařené, pečení, ano drůbež. Liga † 12.

Zač se prodávaly věci ze zrušených chrámů po roce 1784. Tak z chrámu kláštera Sedleckého obraz »Nanebevzetí P. Marie« v ceně 16.000 zl. (od Brandla) za 1000 zl., »dvanáct velikých vzácných obrazů« za 2000 zl., jiný obraz od Brandla v ceně 2000 zl. za 50 zl., obraz »Večeře Páně« v ceně 3000 zl. za 30 zl., věžní hodiny, odhadnuté za 2000 zl., prodány Kutné Hoře za 500 zl., oltáře, stolice, varhany atd. prodány za »cenu nepatrnou, že se tomu co diviti bylo« (Veselský — »Průvodce po Kutné Hoře a nejbližším okolí«.

Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Dva krásné projevy nových zakl. členů družstva Vlasť. — Přistupuje za člena družstva Vlast, nevěděl jsem, jak veliké výhody družstvo členům svým poskytuje. Proto byl jsem nemálo překvapen zásilkou knih, jež mi slavné družstvo zaslalo. Poznalť jsem tu, že vlastně družstvo členský vklad členům svým vrací, když jim zasílá knihy snad ještě větší ceny, nežli jest zaplacený obnos členský. Vzdávaje proto nejvroucnější díky za zaslané knihy, pociťuji v srdci povinnost příležitostně slavnému družstvu se odvděčiti přistoupením za člena k odborům, jež kolem družstva „Vlast“ seskupeny jsou, což hleděti budu v brzku uskutečniti. Přeje záslužnému družstvu »Vlast« hojnost dobrodinců i spolupracovníků, znamenám se v dokonalé úctě oddaný Antonín Stropek, farář. — V Prčici, 17. listopadu 1909.

— Především jsem nucen Vam vzdáti tisícerá a srdečné díky za Váš tak krásný a mi tak milý dar. Velice mne potěšilo, když rozdělal jsem balík a spatřil jsem tolik tak krásných, tak v době nynější důležitých a poučných knih a brožur. Proto ještě jednou za ně nejsrdečněji děkuji. Jsou tam některé na výsost důležité věci. Třeba „Obrana víry“, »Husitství ve světle pravdy« a „Vlastenecké homilie“ pana Dr. poslance Horského. Proto bych prosil, kdybyste neobtěžoval si a poslal mi na lístku, jak veliké jest předplatné jednotlivých těchto brožur poučných a v době nynější, kdy nepřátelé naši na naši drahou matku, svatou Církev útoky se všech stran strojí, velmi důležitých. — Jos. Drobný, bohoslovec v Brně, dne 6. prosince 1909.

Kalendáře »Sv. Vojtěch“ a »Štítný« prodávají se po 1 K, malý „Sv. Vojtěch“ za 60 h. Tucet velkých je za 8 K, tucet malých za 4 K 80 h, při hotovém placení dává se třináctý zdarma. — V tucet našich kalendářů možno nám zařaditi bez zvýšení ceny také kalendáře Vimperské, ale tak, aby našich bylo nejméně polovice. — Členové Jednoty českého katol. učitelstva mají »Štítný« za 50 h, poštou za 70 h. Pražské a okolní organisace, které si vyzvednou tyto kalendáře osobně, mají je rovněž za polovici. — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasť v Praze-II., čp. 570.

† **Dr. Em. Schoebel,** biskup litoměřický, zesnul v Pánu dne 28. listopadu t. r. — Náležel k seniorum rakouského episkopátu. Narodil se r. 1824 v Radvanicích, studia gymnasijní konal v Broumově a v Praze, po studiích gymnasijních vstoupil do řádu křižovníků v Praze, r. 1848 složil slavné sliby a byl na kněze vysvěcen, r. 1853 stal se profesorem, r. 1879 zvolen byl velmistrem řádu křižovnického, r. 1882 jmenován byl biskupem litoměřickým, 6. srpna 1882 posvěcen byl v Praze na biskupa, 15. srpna pak byl v Litoměřicích slavně nastolen. Zesnulý biskup byl muž šlechetný a spravedlivý a řídil diecesi svou za poměrů

nejvýš obtížných v duchu spravedlnosti a lásky. Od sv. Otce vyznamenán byl hodností římského hraběte a preláta assistujícího při papežském trůně, od císaře a krále hodností tajného rady a velkokřížem řádu Frant. Josefa. Na rozkvětu katol. tisku a organisace měl veliký podíl a přál snahám známého organisatora Opitze. Zesnulý byl zakl. členem našeho družstva, odebíral časopisy naše a nejednou dal nám svou otcovskou přízeň na jevo; posledně hlavně při našem Literárním sjezdě v Turnově.

Sté výročí úmrtí Františka Faustina Procházky. — Dne 2. prosince připadlo sté výročí úmrtí literárního historika Frant. Faustina Procházky, jenž dne 2. prosince r. 1809 v Praze zemřel. Fr. Faustin Procházka narodil se dne 13. ledna 1749 v Nové Pace. Studoval v Praze filosofii. Potom vstoupil do řádu pavlánského a působil v Praze jako učitel východních řečí a církev. práva. Roku 1778—1780 vydal současně s F. Durychem »Českou katolickou bibli Nového i Starého Zákona«. R. 1782 vydal veledůležitý spis latinským jazykem psaný: „O stoletém osudu svobodného umění v Čechách a na Moravě". Ve spisu tomto jsou věrně líčeny dějiny vzdělanosti našeho národa od nejstarší doby. K největší jeho zásluze patří vydávání starých českých děl, jako na př.: Vlkanovy „Cesty z Prahy do Benátek a Jerusaléma", Pulkavovy »Kroniky české«, Dalimilovy „Kroniky boleslavské" a j. v., které k tisku nové upravil. Na půdě literární historie náležeti bude vždy Frant. Faustinu Procházkovi místo mezi předními.

50té narozeniny kanovníka Msgr. Fr. Vaněčka. Vyšehradský kanovník, Fr. Vaněček, dožil se 4. prosince t. r. ve zdraví 50 let. Padesát let bývá větší díl lidského života. Kanovník Vaněček vykonal za těch padesát let velice plodnou a všestrannou práci jako publicista žurnalistický, jako spisovatel církevní a jako muž, jenž stojí s jinými v čele katolického ruchu. Z duchovní správy vyšel, u redakčního stolku pokračoval, v knihovnách studoval, cizí i domácí literaturu pilně sledoval, k časovým otázkám bedlivý měl zřetel, tu perem, tu slovem, tu životem svým a příkladem působil a tak ve stálé práci z katechety žižkovského vyrostl ve faráře, chefredaktora a kanovníka. Stručná data jeho života jsou: Narodil se dne 4. prosince 1859 v Horažďovicích. Po svém vysvěcení působil v Žižkově, v Benešově, dále v knížecí rodině Lobkoviců v Konopišti, jedenácte let jako farář ve Václavicích. Z Václavic povolán byl Msgr. Vaněček koncem roku 1897 do redakce denníku »Katolické Listy«, jichž jmenován chef-redaktorem. Jako farář v Týnici nad Sázavou povolán byl na uprázdněné kanovnické místo na staroslavný Vyšehrad. Do nedávna zastával vikářský úřad traktu zbraslavského. Vedle své úřední činnosti jest Msgr. Vaněček neúnavně činným i ve veřejném životě katolickém i literárním. Po odstoupivším předsedovi Jednoty katolických tovaryšů v Praze, Msgru. dru. Jos. Burianovi, stal se předsedou. Fedruje Piův spolek a asyl Pražského Jezulátka k výchově opuštěných dětí. Z literární jeho činnosti uvádíme: »Z duševního bojiště«, »Kardinál Manning a jeho devatero závad pokroku církve katol.«, »Socialní otázka a církev katolická«, „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!«, »Nejmenší modlitební knížka« a nesčetné články v katol. novinách, revuích a kazatelských spisech. Pečlivě rediguje řadu let měsíčník „Rádce duchovní". Volné chvíle věnuje Jednotě katol. tovaryšů a Asylu Pražského Jezulátka a katolickým spolkům.

Leop. Kolísek, konsistorní rada a farář v Předklášteří, slavil tyto dny 50té narozeniny. Nejen účastníci českých poutí, které úspěšně vedl do Lurd, (dvakrát), a do Říma, nýbrž i jiní vzpomenuli při této příležitosti jeho záslužné činnosti jako spisovatele, organisatora a pracovníka katolicko-národního. Posledním toho činem bylo, že vyvolal a prováděl myšlenku »kněžského lázeňského domu v Luhačovicích«, která později přešla v organisaci zvláštního spolku. Přejeme oslavenci zdraví a plného zdaru v jeho šlechetných podnicích.

Metropolitou katolické církve a zároveň arcibiskupem v Mohylevě v Rusku zvolen byl prelát Oluczinski.

Osvědčení biskupa terstského, dra. Nagla, proti bezuzdnému tisku. Ve dnech právě minulých viděli jsme, kterak nejsvětější statky beztrestně byly vydány na pospas, hanobení tiskem, jenž beztrestností zabezpečen, počíná si vždy drzeji. Viděli jsme církev, biskupy, kněze, řehole, monarchickou státní ideu vydány na pospas nejvášnivější zášti. Též naše město, jehož patronem jest sv. Juetus, je tiskem tím navštěvováno, davy jsou jím drážděny ku vzpouře a násilí. Máme-liž my, katolíci, stále to trpěti? Proto povstaňme k činům, dávajíce císaři, co jest císařovo a Bohu, co jest božího. Spojujme se k obraně své víry proti podvratnému tisku. Tvořme spolky k odrazu útoků. Za tím účelem přistupuji k italské sekci Piova spolku s příspěvkem 1000 K.

Francouzští poutníci u sv. Otce. Papež přijal 18. listopadu zástup francouzských poutníků. V odpovědi na oslovení kardinála Vincence Vannutelliho, který představil poutníky papeži, pravil sv. Otec, že víra ve Francii zůstane přes veškeré pronásledování nepřemožitelnou. Nepřátelé spojili se proti Pánu a chtějí odstraniti křesťanství, ano dokonce i pojem, nahražujíce dogmaticky stanovenou morální autoritu církve absolutní nezákonnou svrchovaností státu jako rozhodčího soudce v náboženských záležitostech. Tento úmysl dokazuje nesmířitelný boj, který zahajuje se proti biskupům, kteří jsou obžalováni, že jsou věrně oddáni sv. Stolici. Od biskupů však, kteří jsou svědky veliké škody, způsobené duším světskou školou a beznáboženskými nemorálními knihami, vyšel nyní hlasitý výkřik úděsu. Kdežto každý francouzský občan má právo, aby pozvedl svého hlasu, dává pravdivé slovo, pronesené biskupy, podnět k nepřátelské nenávisti. Nejenom že bere biskupům právo poučovati věřící o jejich povinnostech, nýbrž i tak daleko to došlo, že ti, kteří biskupy vlekou před soud, jsou podněcováni a podporováni. A přece přes toto neloyalní pronásledování nebude ani papež, ani biskupové ve své pevnosti a zmužilosti kolísati. Bůh odplatí našim nepřátelům za naše slzy. — Konečně udělil sv. Otec poutníkům své požehnání.

Katolický kněz profesorem na protestantské universitě v Amsterodamu. Stalo se něco neslýchaného, v katolickém Rakousku přímo nemožného. Msgr. dr. Noleus, dosud profesor na biskupské kolleji v Rolduc, byl letos povolán na universitu v Amsterodamě za profesora dělnického zákonodárství. Za předmět své inaugurační řeči zvolil dělnické zákonodárství. Kromě městského senátu, profesorů a studentů byli přítomni skoro všichni ministři skuteční i bývalí a církevní hodnostáři. Dr. Noleus mluvil hladce a plynně o postupu a budoucnosti dělnického zákonodárství a rozvinul při tom zásady katolické církve, při které příležitosti nadšeně rozváděl směrodatnou encykliku Lva XIII.: »Rerum novarum«. Reč jeho, jež na přítomné učinila hluboký dojem, bude vydána tiskem. »De Nederlander« o ní napsal: »Před 30—40 roky bylo by povolání dra. Noleusa na protestantskou universitu bývalo nemožným, neboť dr. Noleus jest katolickým knězem. Nevíme, čemu se diviti více, zdali nepředpojatosti města, jež svým nákladem universitu zřídilo a vydržuje, anebo profesorům a studentům, kteří katol. vědce přijali a ztrpěli. I zarytí Helveti klasickou jeho řeč s povděkem přijali. Svědčí to o nepředpojatosti a spravedlnosti holandského národa. Tak se věci od doby reformace v Holandsku změnily.« — A nyní představme si, co by se bylo v katolické Vídni stalo, kdyby tam na universitu byl povolán katolický kněz a vědec. To by byla revoluce!

Vynikající Angličané ke katol. víře. »Petites annales des missionaires oblats de Marie« přinášejí tuto krátkou, ale útěchyplnou statistiku: Od roku 1809 přestoupilo v Anglii ke katolické víře 446 anglikánských duchovních, 417 členů parlamentu, 200 důstojníků, 162 spisovatelů, 129 právníků, 69 lékařů, 36 námořních důstojníků. Z těchto obrácenců přijalo 209 kněžské svěcení a 158 vstoupilo do různých náboženských kongregací.

Františkáni v Oxdorfu. Františkáni kláštera Cowleye u Oxdorfu v Anglicku též oslavili 700leté trvání svého řádu. Františkáni velmi záhy usídlili se v Anglicku na různých místech, a konvent v Cowleyi byl mezi prvními. Za Jindřicha VIII., klášteroborce, měli v Anglicku 65 domů, a nejslavnějším ze všech byl oxfordský. Ze slavných františkánských vědců vynikají: Roger Bacon, Alexander Hales, William O'ockham, byli žáky sv. Františka. Z františkánské kolleje Balliolu vyšel nynější ministerský předseda Asquith.

Z misijního domu v Mödlingu v Dolních Rakousích se nám sděluje: Naše tovaryšstvo Božského Slova má nového generálního představeného. Zvolen byl generální kapitulou, jež byla ve Steylu 1. listopadu t. r. zahájena, P. Nikolaus Blum, jeden z prvních studentů misijního domu ve Steylu. — Nově zvolený generál řádu byl r. 1885 na kněze posvěcen, a od toho času působil stále ve Steylu jako generální prokurator, pak jako generální assistent v Pánu zesnulého zakladatele a po jeho smrti jako administrator tovaryšstva.

Hasiči pozor! »Pražské Noviny« uveřejnily následující noticku: Z kruhů hasičských. V některých hasičských kruzích převládá poslední dobou mylný náhled, že hasičský sbor, který by buď dobrovolně ze svazku župy vystoupil nebo pro jakoukoliv příčinu ze svazku té které župy a v důsledku toho ze svazku Ústřední hasičské jednoty království Českého byl vyloučen, pozbude práva požadovat podporu ze zemského hasičského fondu, jakož i že pozbudou členové jeho pro případ, že by přišli ve službě k úrazu, práva, domáhat se podpory z ha-

sičského fondu osobního. — Die informací nás došlých jest názor ten úplně nesprávný, neboť je v přímém odporu s předpisy zákona ze dne 24. prosince 1884 zem. zák. č. 62. o příspěvcích pojišťoven pro výdaje k účelům hasičství a k podpoře hasičů úrazem postižených, jakož i s předpisy prováděcího nařízení k zákonu ze dne 19. listopadu 1885 zem. zák. č. 50. Vyplácení zmíněných podpor není nikterak závislým na tom, zda ten který sbor hasičský je členem některé župy a následkem toho Ústřední jednoty nebo ne. Přesné prováděni uvedených předpisů zaručeno je tím, že právo rozdílení podpor jednotlivým sborům přísluší dle článku VI. a násl. uvedeného nařízení zemského výboru, jemuž vyhražen dále článkem XIV. nařízení také dozor nad správou zmíněného fondu osobního. (To se znamenitě hodí pro ty jednoty hasičské, které by pro účast na službách Božích byly Ústřední jednotou pronásledovány.)

Francouzští katoličtí právníci přijali na sjezdu v Montaubanu tyto body: 1. Uznává se, že má církev rovněž takové právo nabývati majetku jako každý jiný občan a že nepotřebuje jiné autorisace kromě své nejvyšší hlavy, římského papeže. 2. Toto právo se rozšiřuje i na biskupy a jejich zástupce. 3. Toto právo se nevztahuje jen na kostely, nýbrž i na jiné bohoslužebné budovy, dále na biskupské residence, kláštery a semináře. 4. Hleďte, ať se ustanoví den, kdy mají býti církvi vráceny statky roku 1905 odňaté.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: po 5 K: Jos. Fabian, kaplan ve Volšovech a Fl. Lužný, far. v Kateřinkách; po 4 K: Rev. Václ. Kozelka, duch správce v Sev. Americe a Antonín Suchoradský, katecheta v Praze; menší částky: Jos. Svoboda, arcikněz v Lulči, Jan Voborský, místodrž. oficiant v Dejvicích, Dr. Jos. Rydvan, děkan ve V. Kostomlatech, Fr. Smola, far. v Štěpánovicích a Fr. Macháček, z. k. v Malešově. Činí celkem 2115 K 89 hal.

Výbor Tiskové Ligy konal V. schůzi v domě družstva Vlast ve středu dne 1. prosince za předsednictví vldp. kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle. — Před zahájením schůze přednesl jednatel Tiskové Ligy dp. far. Vl. Hálek předsedovi jménem výboru blahopřání k jeho vyznamenání. Pravil: Srdečně slavené jubileum 25letého trvání družstva Vlast a spolků i odborů kolem něho stojících obdrželo korunu ke své slávě vyznamenáním jeho zakladatele vdp. Tom. Škrdle od jeho církevní vrchnosti hodností kníž. arc. notáře. Za Karla IV. obdrželi v Čechách notáři právo zhotovovati listiny veřejné platné a je pověřovati. Náš vdp. redaktor konal tuto práci vlastně již 25 roků v jiném, nové době přiměřeném způsobu, to jest že zhotovoval čistý a ryzí katolický tisk a v boji s nepřáteli křesťanství jej veřejně bez bázně a nelekaje se ostouzení vlastní osoby svým jménem pověřoval. Všecky jeho ctitele a také náš sbor těší vřelé uznání jeho činnosti nejdůstojnějším Arcipastýřem, k němuž připojujeme dnes blahopřání, by Všemohoucí jej žehnal, silil a zachoval na mnohá leta další činnosti. Výbor povstav, jednomyslně a nadšeně k blahopřání se připojil. — Předseda odpověděl, že ho toto vyznamenání těší ne tak pro jeho osobu, jako spíše pro podniky, v nichž spolupůsobí. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Na konci každého roku odmění se nejpilnější ligista zvláštním darem, leč výboři T. Ligy se z daru toho vylučují. Letos uděluje se zvláštní dar 50 K L. † 8. — Výbor odsuzuje jednání nár.-socialní strany, která zneužívá spisku biskupa Jegliče ke štvaní. Nár. soc. strana činí totéž, co židovský tisk. Spisku určenému pouze pro snoubence a manžely, kterému chce vytýkati šíření nemravnosti, dává nár. soc. tiskárna sama vnikati i mezi děti a nedospělé. Týž tisk, který horlí stále pro pohlavní poučování mládeže již ve škole, štve proti biskupu, jenž mluví k dospělým snoubencům. Týž tisk, který se posmívá každé akci na ochranu mravnosti, který se denně množí gumovými inseráty, kuplířstvím a povídkami z nevěstinců, pokrytecky se mravně rozčiluje pro to, že katol. biskup dal vytisknouti pro snoubence, co jim morálka předpisuje. — Liga odsuzuje zmáhající se agitaci pokrokářského učitelstva po venkově, které se spojuje s liberálními agrárníky, soc. demokracií, masarykovci a volnomyšlenkáři, přednáší v jejich sdruženích a šíří jich nevěrecký tisk. Že tato agitace má i vliv ve škole, není pochybnosti. Vzhledem k tomu bude katolickým kruhům zahájiti ostrý boj proti každému štváčskému podniku pokrokářského učitelstva i všude tam, kde byla zachována dosud reserva. — Liga s politováním poukazuje na šíření se pornografického tisku po kavárnách i v lidových kruzích. Jsou to časopisy: »Dobrá Kopa«, »Pikantní Svět«, »Karikatury« s oplzlým obsahem i illustracemi. Podobné demoralisující směry ohrožují zdravé jádro národa. Rovněž časopis učitele St. Klímy na Kr. Vinohradech »Život« pro »myslící lidi« nutno pro směry protikatolické odsouditi. — Jakož ze konstatovati, že soc. demokr. tisk upustil částečně od skandalisování jednotli-

vých kněžských osob a více věnuje pozornost všeobecným výpadům, nutno projeviti politování, že agrární tisk jde dřívějšími šlépějemi soc. demokr. tisku a přináší klepy a pomluvy na jednotlivé kněze z osad. Nečestný tento boj jest nedůstojný pro agrární vedení a diskredituje ho u všech vážných lidí. — Liga doporučuje katol. tisku, aby zahájil všeobecnou agitaci pro zřizování křesť.-soc. »Sokola« neb »Orla«. Tam, kde již jest sdružení katol. mládeže, buďtež učiněny kroky, aby z jinochů vytvořil se kruh »Sokola" nebo »Orla«. Při tom Liga doporučuje zřizování organisací venkovské mládeže co nejdůtklivěji. — Liga vyšetřila od poslední schůze mnoho vylhaných novinářských zpráv větší důležitosti a podala obranu v »Našich Listech« a jiných katol. časopisech. — Hledíc k projevu Syndikátu českých novinářů, který hájí proti sjezdu českých katolíků v Hradci Králové pod názvem svobody tiskové v názorech náboženských bezuzdnost a surové napadání citů náboženských a mravních (viz »Červánky«, »Pikantní Svět«, »Dobrou Kopu«, »Mládence«, »Karikatury") projevuje Tisková Liga politování nad tím, že Syndikát českých novinářů, místo aby v zájmu očisty žurnalistiky české mírnil tyto nezdravé směry, je schvaluje a posiluje. Tisková Liga jako strážce dobrého, zdravému jádru českého katolického národa prospěšného tisku proti projevu Syndikátu důrazně protestuje. — Vyřízeny byly dále různé předměty vnitřního rázu, načež jednatel podával obšírnou zprávu o došlých dopisech, čímž byla schůze skončena.

Z Tiskové Ligy. Darovali: 25 K Tom. Škrdle, kníž. arcib. notář; 17 K: duchovenstvo vik. Berounského; po 5 K: Jos. Fabian, zám. kaplan ve Volšovech a K. Trnka, arciděkan v Horšově Týně; menší částky: Fr. Fiala, bisk. vikář v Dolní Cerekvi, Dr. Václ. Mikulášek, bisk. vikář v Markvarticích a Aug. Novák, far. v Dobřenicích. — Ze starších členů zapravili: duch. vik. Poličského 18·60 (90·60) a Ant. Suchoradský 10 (50).

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Dary složili: 25 K Tom. Škrdle, kníž. arcib. notář; 5 K Jos. Fabian, zám. k. v Olšovech; 4 K Jos. Kebrle, kanovník a kníž. arcib. vikář v Přistoupimi; po 2 K: Jan Homolka, ředitel kníž. arcibiskupské ústřední kanceláře v Praze a Aug. Kleveta, em. děkan v Podivíně na Moravě; 1 K Prchal Rud., far. v Čáslavicích.

České dívčí gymnasium na Král. Vinohradech. Podpůrný spolek tohoto ústavu konal výročni valnou hromadu 17. m. m. za velmi četného účastenství všeho členstva. Presidént spolku J. M. vsdp. Meth. Zavoral zahájil schůzi skvělou promluvou, dokazující eminentní důležitost ústavu v příčině všeobecně kulturní i národní. Vyvrátiv liché námitky činěné proti ústavu, ukázal, jak z vážného pojímání povinností k Bohu zlatým proudem prýští všechny ostatní povinnosti k rodičům, vlasti a celému lidstvu vůbec.

Po té schváleny jednomyslně zprávy jednotlivých funkcionářů a vzdány srdečné díky všem, zvláště panu jednateli JUC. Jos. Šindlerovi. Zvláštní uznání vysloveno dámskému odboru za skvělé uspořádání bazaru v hotelu de Saxe a koncertu České Filharmonie za řízení paní Maurice Maquetové v Rudolfinu, čímž zahájeno repraesentativní vystoupení spolku na veřejnost se zdarem nejkrásnějším.

Na to zvolen byl výbor dámský a mužský. Když byly všem členům spolku, veškeré správě ústavu a jmenovitě profesorskému sboru s ředitelem Dr. Heroutem v čele, jakož i správě pensionátu při gymnasiu zřízeného tlumočeny upřímné díky za vzorné vedení, skončena schůze v povznešené náladě a vyslovováno přání, aby spolek tak důležitý našel nejhojnějších příznivců. — My jsme byli hned od počátku příznivci tohoto ústavu a zachováme mu svou přízeň i dále.

Na katolický učitelský ústav v Bubenči vybráno mezi katolickými příznivci: Svinčany: Eberh. Čuda, farář K 12·60, Černoušek: Jos. Trykar, k. arcib. vikář K 40·40, Braník: Jan Otto, soukromník K 35·58, Čeština: Josef Kohout, farář K 18·90, Říčany: Josef Smath, kaplan K 29·—. Libáň: Karel Jedlička, farář K 43·90, Král. Vinohrady: Katol. organisace K 117·38. — Dary zaslali P. T.: Kocábek Jakub, bisk arcib. vikář 10 K, Kongr. Nejsv. Svát. v Písku 10 K, Stan. Bambas, c. k. prof. 100 K, Dominik konvent v Praze 100 K, Maltézský konvent v Praze 100 K, Bedř. Pachta, zám. farář v Litomyšli 200 K. — Sbíráme nyní v národě milionový dar »Ústřední Matice Školské« pro národnost; nadchněme a uvědomeme se k stejné horlivosti pro sv. náboženství své — k sbírce na svůj národní katol. učitelský ústav, to je jádro naší národní »katol.« školní Matice. S náboženstvím to není v národě našem lépe než s národností.

Výbor Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal dne 28. listopadu t. r. čtvrtou schůzi v domě družstva Vlast za předsedni-

ctví říd. učitele p. Jos. Kafky. — Jednatel dp. katecheta Ant. Suchoradský četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Předseda uvítal stavitele p. Boh. Varhauta, jenž mezi nás ponejprv zavítal a na to srdečnými slovy blahopřál redaktor Tom. Škrdlovi k jeho církevnímu vyznamenání. Přítomní výboři povstali, aby se k slovům předsedy připojili. — K návrhu p. učitele Vl. Jelínka zašle Jednota do Sukdola u Kutné Hory tamní organisaci katol. mládeže za 15 K různých brožur. — Jednatel dp. Ant. Suchoradský jednal o postupu práce zvláštní komise (on, red. Tom. Jiroušek, red. Tom. Škrdle), která má sestaviti vzornou knihovnu pro mládež. Komise tato konala dvě schůze a dvě třetiny práce je hotovo; do valné hromady bude celá vzorná knihovna pro mládež sestavena. — Jednota vydá tiskem rozbor Macharovy čítanky z pera katechety dp. Václava Kunze a mimo to vydá jedenáctý leták, a to proti volným myslitelům. — Kolekta ve prospěch katol. paedagogia v Bubenči vynesla K 3·20. — Příští schůze výboru bude 9. ledna 1910 v domě družtva Vlast v 10 hod. dopol.

Katolický selský svaz, mající přes 12.000 členů, konal v Solnohradě za předsednictví svého předsedy, náměstka zemského hejtmana Schlossleitnera svou čtvrtou valnou hromadu. Po zahájení schůze předsedou, který promluvil o hospodářských a politických úspěších svazu od jeho založení, byla podána a schválena zpráva pokladní a jednatelská. Kardinál kníže arcibiskup dr. Katschthaler blahopřál svazu k jeho dosavadním úspěchům a vyzýval ku stálé další práci. Potom udělil shromáždění vrchnopastýřské požehnání. — Zemský hejtman Winkler referoval o finanční situaci země a o prostředcích k sanaci zemských financí. Říšský a zemský poslanec Stöckler tlumočil z uložení starosty dra Luegra blahopřání křesťansko-socialního vedení a gratulaci Dolnorakouského selského svazu. V delší řeči pojednal o významu a nezbytnosti organisace selského a středního stavu vůbec a rázně se ohradil proti tomu, aby protivníci nazývali rolnictvo lichváři a zdražovateli životních potřeb. Organisace musí se rozšířiti také na zemědělské dělnictvo a nutno přikročiti ku založení říšského svazu. — Světící biskup dr. Kaltner varoval důrazně, aby mladší selská generace neutíkala z venkova. — President svazu promluvil o zvýšení pivní daně zemským sněmem. Za nadšeného souhlasu bylo usneseno zaslati holdovací telegram císaři, dále papeži a panu arcivévodovi Františku Ferdinandovi. — Předsedou svazu byl opět zvolen náměstek zemského hejtmana Schlossleitner. Po obvyklém poděkování předsedy byla schůze skončena nadšeným provoláváním slávy císaři, papeži a panu arcivévodovi Františku Ferdinandovi.

V Římě konal se sjezd organisace katolické mládeže italské, jemuž předsedal commendatore Pericoli. Předseda vzpomněl ve své zahajovací řeči i hnutí ve prospěch Ferrerův a prohlásil, že italští katolíci nepodávají platonických protestů, nýbrž že zřejmě odpovědí na protikatolické štvanice tím, že ještě lépe a pevněji upraví své organisace. Sv. Otec přijal účastníky sjezdu a prohlásil, že od něho nemají očekávati výmluvných slov, poněvadž mluví u něho pouze srdce, když hledí na svou nejmilejší mládež. Dával důraz na náboženské vyučování, které dosud není dostatečně oceněno, ale přece jen z něho může vyrůsti křesťanský člověk. Mladý člověk má se mnoho učiti a proto sv. Otec radí, aby se obírali horlivě studiem, poněvadž vzdělaný katolík je vyzbrojen lepší a silnější zbraní než nevzdělaný. Avšak nemá se zapomínati ani na katechismus, poněvadž sám již dostačí, aby udržel na uzdě ty, kteří nedbají náboženství.

Československá záložna v Praze vykazuje za první ne celý měsíc své činnosti potěšitelnou bilanci. Dne 31. října vykazuje:

Příjem: K 123.098·32
Vydání. K 121.804·22
Upsaných členských podílů: 205.
na čl. podíly splaceno: K 6.135
vklady na knížky. K 79.011·28
vyplacených zápůjček: K 38.614·19.

Z uvedených čísel patrno, že hned na počátku své činnosti dovedla si získati důvěry občanstva. Přejeme hojně zdaru k další činnosti. Čtenářstvo své upozorňujeme na Československou Záložnu v Praze-II., Spálená ul. č. 9. n.

10leté jubileum křesťansko-socialního listu chorvatského. Roku 1899 byl v Záhřebě založen křesťansko-socialní týdeník »Glas Národa«, který těchto dnů oslavil své 10leté trvání. Za tu dobu vykonal velmi mnoho k rozšíření zásad křesťanských mezi dělnictvem a přispěl k zvelebení a rozšíření strany křesťansko-socialního dělnictva chorvatského.

Marianský kongres v Solnohradech. Roku 1910 bude se konati v Solnohradě marianský mezinárodní kongres, jehož protektorát převzal solnohradský arcibiskup a kardinál Katschthaler. Se sjezdem jest ve spojení pout do Altöttingu. Dotazy vzhledem k programu, jakož i oznámení mariologických rozprav přijímá prelát Kleiser ve Frýburce ve Švýcarsku.

21. eucharistický sjezd. Arcibiskup v Montrealu v Kanadě vydal pastýřský list, v němž jedná o 21. eucharistickém kongresu, který se bude konati v této zemi příštího roku v září. To bude první kongres toho druhu v Kanadě. Sv. Otec slíbil arcibiskupu, že i k tomuto kongresu vyšle svého kardinála legáta. Kongres bude se konati čtyři dny a počne se 7. září 1910. Kardinála legáta budou očekávati a přijmou i světské úřady.

Katolické školy v Anglii. V jižní části Londýna byla konána dobročinná zábava ve prospěch katol. dobročinného fondu pro školy a kostely a při té příležitosti soudce Walton v pozdravné řeči vytkl mohutný vzrůst katolických škol v Anglii. Vyzkoumal, že počátkem XIX. stol. bylo v celé Anglii a Walesu pouze 10 katol. škol. Padesát let později bylo jich už 311 a z nich žádná až do roku 1862 neměla státní podpory. Podle statistiky z roku 1906 bylo již 1070 katolických veřejných obecných škol a katolíci na tyto školy věnovali obnos 100 milionů marek.

Úpadek liberalismu v Badensku. Jak druhdy všemocný liberalismus klesá, viděti nejlépe na posledních 39 letech v Badensku. Z 63 poslanců badenského sněmu bylo jich r. 1870 celkem 55, r. 1887 pak 52. Jejich počet se r. 1903 zvýšil na 73 (počet poslanců byl zvýšen), r. 1909 však při posledních volbách národní liberálové a to ještě pomocí soc. demokratů se sevrkli na 17. Změna nastala od té doby, co duchovní rada, farář Wacker v Badensku zorganisoval katolický střed. Není divu, že Wacker je na smrt nenáviděn. Vytrvale tam bojovalo centrum vlastními silami beze vší pomoci s druhých stran. Badensko má 1,868.000 obyvatel, z nichž skoro 61 proc. je katolíků a 30 proc. protestantů. Jak málo byli katolíci dříve probouzeni, vidíme z toho, že r. 1870 mělo centrum jen 5 poslanců. Roku 1905 jich měli již 28 a r. 1909 přes úsilovné štvanice liberálů a soc. demokratů udrželi 26 poslanců; socialisté tam mají 20 poslanců, národní liberálové 17, demokraté 6, konservativci 2, svobodomyslníci 1 a svaz selský též 1.

Porážka anglické socialní demokracie. Dle výsledků obecních voleb v Londýně i na venkově byla socialní domokracie v Anglii všude poražena. Tak oznamuje Reuterova korespondenční kancelář.

Vyloučení atheistických listů z poštovní dopravy — v Bavorsku. Dopravní ministr šl. Trauendorfer dne 15. listopadu vydal všem poštám okružník: Prokázalo se, že knihtiskař a nakladatel K. Beisswanger, redaktor listu „Der Arbeit" v Norimberku a anarchistický svobodný myslitel Southeimer v Mnichově obmýšlejí rozšiřování atheistických spisů — letáků — mezi mládeží. Poštovním úřadům ve všech městech s vyučovacími ústavy se tímto nařizuje, spisy ty dle § 21. b. z poštovní výpravy vyloučiti. Připomínáme, že se tak stalo v Bavorsku.

Mnoho-li minerálních vod v Čechách se prodá. V celém Rakousku se prodá 36,500.000 lahví minerálních vod, z nichž na Čechy připadá 27,000.000 lahví. Z těchto prodalo se Kysibelky 10·9 millionů, Krondorfky 4·6 mil., Bilinské 4·4 mil., Karlovarské 3 mil., Teplické 1·6 mil., Klášterské 760.000, Marianské 650.000, Novoveské 450.000, Františkovy 320.000, ostatních 220.000.

Z katolického světa. Roztržka v katolickém táboře v Belgii. Pokus Beernaertův sjednotit katolickou většinu belgické sněmovny v otázce vojenské se nezdařil. Čtyři pětiny katolické pravice postavily se proti vládě, která svoji vojenskou předlohu hodlá prosadit proti vlastní straně pomocí liberálů a socialistů. Zda tyto poměry posílí posici katolíků před volbami v Belgii, které konají se v květnu příštího roku, třeba pochybovat. — Katolický německý školský spolek v Rakousku dosáhne ještě tohoto roku 100.000 členů. — Kulturní boj ve Francii. V Notre Dame de l'Osier zakázala část rodičů svým dětem návštěvu školy, ježto učitelé potrestali dítky, jež nechtěly užívati školních knih od biskupů zakázaných. — Otázkou divadla pro katolický lid zabývají se katolické listy v Německu. V Kolíně nad Rýnem několikrát za rok hraje městské divadlo pro katolické spolky dělnické vybrané, umělecky cenné a výchovné hry nejlepších dramatiků světových za snížené ceny. Divadlo bývá vždycky vyprodáno. — Katol. universitnímu spolku v Solnohradě daroval tyto dny nejmenovaný »přítel vědy« 200.000 K.

LEDEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 4.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

Tenké střevo vyplňuje největší střední část dutiny břišní a uloženo jest na přední straně její. V něm hlavně děje se vstřebání potravy. Stěna tenkého střeva (jako střeva vůbec) utvářena jest podobně jako stěna žaludku. Skládá se z vnitřka na venek: ze sliznice (mucosa) s jednovrstevným cylindrickým epithelem a ze dvou vrstev hladkého svalstva, totiž z vrstvy vláken podélných a příčných (prstenovitých). Svaly ty působí peristaltický pohyb. Vnější povrch střeva potažen jest serosní blanou pobřišnicovou.

Povrch sliznice střevní není hladký, nýbrž poset jest nesčetnými válcovitými výčnělky sliznice t. zv. klky (villi intestinales). Tyto klky slouží k tomu, aby ztekucené živné součástky požité potravy ze střeva vstřebávaly. V hořejší části střeva jsou něco delší a četnější nežli v dolejší. Ve dvanáctníku objevují se teprve pod ústím vývodu žlučového.

Klky mohou s kořeny stromů, které podobně živné látky z půdy vstřebávají, porovnány býti. Vstřebané živné látky potravy dodávají klky míznicím*) a mízovodu, odkud se dále do oběhu šťáv tělesných uvedou. Počet klků u člověka jest ohromný, páčí se na 4 milliony.

Dále chová sliznice střevní veliké množství žlázek, jež střevní šťávy vyměšují. Takovými žlázkami jsou: krypty či choboty Lieberkühnovy, jež se v nesčetném množství v sliznici vyskytují a alkalickou šťávu, hlavní to součást šťávy střevní, kterou se chemismus dokonává, tvoří; hrudky či follikuly adenoidní a pláty (plaky) Peyerovské (nejvíce vyvinuty jsou v kyčelníku); hroznovité žlázky Brunnerovy (ve dvanáctníku). Mimo to vyznačuje se sliznice střevní mihavými řasami (plicae conniventes) v jednotlivých oddílech střeva (dvanáctník, lačník).

Nesmíme si představovati, jakoby kličky střevní volně v dutině břišní spočívaly. Při jejich peristaltickém pohybu brzy by

*) V každém klku jest počátek míznic střevních.

nastalo zauzlení jich. Aby se tak nestalo, tomu zabraňuje t. zv. okruží (mesenterium), široká, řasnatá to blána povlaku pobřišnicového, která svými volnými okraji na tenké střevo se upevňuje a je (mimo to i některé útroby břišní) k zadní stěně dutiny břišní připojuje. Podobné okruží má též tlusté střevo, zvláště tračník příčný a sigmovitá klička. Okružím obmezena jest volnost pohybu střeva.

Tenké střevo, jež bývá kol $5^1/_2$ m. dlouhé, skládá se ze tří oddílu: z dvanáctníku (duodenum), lačníku (jejunum) a kyčelníku (ileum). Dvanáctník (též dvanáctiprstník jinak i střevo dvanáctipalcové nazvaný) jest první oddíl střeva tenkého, počínající bezprostředně u vrátníku. Od žaludku vine se nejprve k pravé straně, pak přibližuje se k páteři a mikteru a sestupuje směrem příčným k lačníku. Jméno své má od toho, že délka jeho měří asi 12 prstů v šíři. Jest asi 32 cm. dlouhý a jest nejprostornějším oddílem tenkého střeva. Sliznice jeho chová bohatou pleteň mízní a vyznačuje se největšími a nejhojnějšími řasami míhavými, jakož i hroznovitými žlázkami Brunnerovými (zvláště v hořejší části). — Lačník bývá něco přes 2 m. dlouhý a také sliznice jeho vyznačuje se velmi hustými a vysokými řasami míhavými. — Kyčelník jest přes 3 m. dlouhý (o $^1/_5$ delší než lačník) a vyznačuje se tím, že nemá míhavých řas, za to však má hojné skupiny Peyerovských plátů, zvláště v dolejší části.

Z tenkého střeva posunuje se obsah střevní peristaltickým pohybem do tlustého střeva, a to v krajině pravé slabiny. Na přechodu tenkého střeva do tlustého jest chlopeň Banhinova (valvula coli s. Banhinii-chlopeň tračníková), která propouští obsah z tenkého střeva do tlustého, ale zamezuje zpětné přestoupení obsahu z tlustého střeva do tenkého.

Tlusté střevo (intenstinum crassum) jest kratší střeva tenkého a má jinou podobu nežli ostatní zažívací roura. Oproti tenkému střevu jest mnohém prostornější. Kdežto průměr tenkého střeva 2, nanejvýše 3 cm. obnáší, má tlusté střevo průměr 5 až 8 cm. Vyznačuje se mnohými výdutěmi, jež ku zvětšení povrchu sliznice slouží. Mezi jednotlivými výdutěmi uloženy jsou slizničné srpkovité řasy.

Tlusté střevo nemá již mnoho účasti na trávení. V něm se ještě poslední zbytky upotřebitelných živných látek potravy resorbují (vstřebávají). Resorpční schopnost sliznice tlustého střeva jest daleko menší než sliznice tenkého střeva. Látky, které se stráviti nedají a které tudíž pro tělo bezúčelny jsou, dopravuje tlusté střevo do konečníku (rectum), v němž se hromadí a z něho jako výkaly (výměty) řití z těla vyvrženy bývají. Konečník jest poslední oddíl pásma střevního a nalézá se již v dutině pánevní. Posouvání obsahu v tlustém střevě děje se jen zvolna. V tlustém střevě jest právě místo, kde nejčastěji zácpa povstává.

Význačné jest místo, kde tenké střevo do tlustého střeva ústí — obě střeva tvoří tu takřka pravý úhel. Toto místo není na konci (resp. na začátku), nýbrž na straně stěny tlustého střeva, takže tlusté střevo pod ústím tenkého střeva tvoří vakovitou vychlípeninu. Tato část tlustého střeva nazývá slepé střevo

(coecum), jež umístěno jest v pravé slabině. Ze slepého střeva vybíhá malý červíkovitý výčnělek (processus vermiformis), jenž jest zakrnělou kličkou střeva. Podotknouti sluší, že slepé střevo snadno se zaněcuje a že nezřídka nějaký nestravitelný předmět (ku př. pecka třešňová a j.) do červíkovitého výčnělku jeho se dostane a v něm uvázne, což vede k nebezpečnému onemocnění.

Ze slepého střeva stoupá tlusté střevo po pravé straně (před pravou ledvinou) vzhůru (tračník vystupující), obrací se v pravém úhlu na levo do krajiny pupeční (tračník příčný) a tu opět dolů se zahýbá od levé ledviny a spouští se do krajiny levé slabiny (tračník sestupující). Zde ústí v část střeva, která jest jako S zakřivena (směrem ku páteři) a nazývá se klička sigmovitá (mesosigmoideum). Tato tvoří nejzazší část tlustého střeva a přechází v malé dutině pánevní v konečník.

Dlužno se zmíniti ještě o dvou ústrojích, jež pro trávení nemalé důležitosti jsou: o játrech a mikteru čili pankreatu (slinné žláze břišní neboli slinivce břisní). Oba ústroje jsou žlázami a vývody jejich ústí v tenkém střevě a to ve dvanáctníku (v sestupující části jeho) obyčejně společně na vrcholu podélné řasy slizničné. Játra vyměšují žluč a mikter šťávu mikterovou čili pankreatickou (succus pancreaticus) reakce alkalické a obsahující velmi účinné enzymy. Žluč i šťáva pankreatická mají veliký význam při trávení. Veliká část trávení děje se právě pomocí sekretů (výměšků) jater a mikteru.

Játra jsou červenohnědý, měkký, na horní ploše konvexní útvar žlázový. 1·5 až 2 kg. těžký. Jsou největší žlázový ústroj těla a uložena jsou těsně pod bránicí na pravé straně žaludku pod žebry. Vývoj jejich odvozuje se z přední stěny roury zažívací. Rozdělena jsou ve více souvislých laloků, jež uvésti se dají na původní počet pěti laloků. Laloky při vývoji povstávají z jedné vychlípeniny střeva a vytváří se podél velkých žil*) (cev) břišních, jichž je také pět. Na svrchní straně rozeznáváme hlavně dva velké laloky: pravý (větší) a levý (menší); levý částečně přesahuje na levou stranu dutiny břišní. Hmota jaterní sama skládá se z velmi drobných lalůčků jaterních (lobuli hepatis), mezi nimiž se sbírají kořeny vývodů jaterních. V ose každého lalůčku vznikají kořeny žil jaterních.

Do jater vstupuje žíla vrátnice (vena portae), jejíž větve probíhají ve vazivu mezi lalůčky uloženém. Vrátnice sbírá všechnu venosní (žilnou) krev ze zažívadel břišních (střeva, žaludku, mikteru a sleziny) a rozvětvuje se v játrech v nesmírný počet nejjemnějších cevek, jež zvláštní soustavu kapillár (vlásečnic) jaterních tvoří. Kapilláry ty prostupují veškeré vazivo jaterní a oplétají buňky jaterní.

Pozorujeme-li lalůček jaterní pod mikroskopem, vidíme, že uspořádán jest z řad velikých polyédryckých buněk s velikým jádrem uprostřed uloženým. Řady těchto buněk sbíhají se radiárně ku středu lalůčku, kde uložen kořen žil (ven) jaterních.

*) Žíly jsou cevy, které přivádějí krev z vlásečnic zpět k srdci a ústí všechny do pravé předsíně srdeční dvěma hlavníma cevama, jež slovou žíly duté.

Každá buňka jaterní představuje sama o sobě chemickou laboratoř.

Buňky jaterní mají schopnost, ze všech živných látek potravy (i z bílkovin) krví přivedených vytvořovati glykogen. Působením pak zvláštního enzymu (endoenzymu) buňkami jaterními vytvořeného přeměňuje se glykogen v buňkách jaterních nahromaděný — jak již víme — dle potřeby v glykosu.

Játrám vůbec přísluší důležité fysiologické funkce chemické. Mimo enzym glykogen v glykosu přeměňující chovají játra i enzymy proteiny (bílkoviny) vlastního těla štěpící (autolysa organů) a enzym »lipasu«, tuky vlastního těla při uvádění zásob tukových v oběh štěpící. V játrech se nachází enzym »arginasa« nazvaný, jenž upravuje zde močovinu tím, že působí rychlý rozklad argininu (jeden z konečných produktů trávení bílkovin šťávou mikterovou) v ornithin a močovinu.*) V játrech tvoří se dále kyselina močová, haemoglobin pozbývá zde železa a mění se v bilirubin**), zde vzniká kyselina cholová***) atd., zde i jedy se zadržují a neškodnými se činí.

Vedle toho mají jaterní buňky schopnost, žlutavo-zelenavou, hustou, vazkou a hořkou tekutinu, již žluči nazýváme, připravovati. Jako materiál k výrobě žluči slouží haematin†) ze strávených červených krvinek uvolněný a bílkoviny krvinek††). Žluč mimo některé anorganické soli a organické sloučeniny obsahuje hlavně charakteristické součástky: kyseliny žlučové a barviva žlučová.

Žluč shromažďuje se, jak tomu v příčině výměsku u každé žlázy jest, v četných malých kanálcích, počátečných to vývodech žlučových, jež uloženy jsou mezi kapillárami při buňkách jaterních. Tyto kanálky sbíhají se ve větvičky, jež se ve větší a větší kmeny spojují, až spojí se konečně v kmen hlavní, vývod jaterní zvaný. Z tohoto vývodu odtéká žluč buď přímo do sestupující části dvanáctníku aneb hromadí se ve žlučovém míšku (žlučníku), jenž pod játry v přední části pravé podélné brázdy jaterní uložen jest. Míšek ten má podobu hruškovitou.

Žlučový míšek jest nádržkou žlučovou. V něm hromadí se žluč v době, kdy jí k trávení není potřebí. Jakmile však nastane potřeba, počne žluč žlučovodem odtékati. Z míšku žlučového vede žlučový vývod (žlučovod) do vývodu jaterního a spojuje se s ním ve společný žlučovod. Ve 24 hodinách vyměsí játra dorostlého člověka kolem 600—1000 gr. žluči. Při mnohých nemocech přihází se, že se společný žlučovod ucpe a utěsní, takže pak odtok žluči potlačen jest. Následek toho jest, že žluč, nemohouc odtékati, prostoupí stěnami vývodu, vnikne do krve a bývá proudem krve rozvedena do veškerých útrob a tkání, jež pigmentem (bar-

*) »Živa« 1904 p. 273.

**) Ve stavu volném vyskytuje se ve žluči člověka a masožravců, s vápnem sloučen nachází se nejvíce v kamenech žlučových.

***) Ve žluči obsažená.

†) Haematin jest barvivo, jež vzniká rozkladem barviva červených krvinek (haematoglobinu) působením kyselin neb žíravin.

††) Z bílkovin krvinek tvoří se bezpochyby žlučové kyseliny.

vivem) žlučným zelenavě-žlutou barvu dostanou — povstává žloutenka.

Místo, kde společný žlučovod do dvanáctníku ústí, nalézá se něco níže pod žaludkem. Na témž místě vylévá se vývodem též výměsek mikteru do dvanáctníku.

Mikter čili pankreas jest největší slinná žláza. Má podlouhlý, ploský tvar a stavbou svou se podobá slinným žlázám v dutině ústní. Skládá se z četných hroznovitých lalůčků. Do hlavního vývodu jeho, (jenž spolu s vývodem žlučovým do dvanáctníku ústí), sbíhají se, podobně jako haluze stromu do kmenu, drobné vývody jednotlivých lalůčků. Mikter jest asi 15 cm. dlouhý a 3 cm. tlustý a tvoří jednotné žláznaté těleso. Uložen jest na zadní stěně dutiny břišní příčně před páteří a velkými cevami břišními a neliší se mnoho barvou od okolního tuku.

Výměsek mikteru jest dosti řídká, čirá a vazká tekutina silně alkalické reakce a obsahuje hlavně tři velmi účinné, pro trávení velmi důležité enzymy, což jest důkazem, jaký význam mikter má pro trávení. — — —

Nyní přihlédněme blíže k chemismu práce stravovací, jímžto se různé živné látky potravou přijaté chemicky mění a v roztok uvádějí a tak ke vstřebání do krve způsobilými se stávají.

Chemickou přeměnou ztrácejí živné látky svůj zvláštní, specifický charakter druhový. A musí se tak státi. Jsouť živné látky, tak jak je potravou přijímáme, organismu cizí a nemohou v té způsobě zažity býti. Naopak, ony přímo do krve vpraveny byvše, působí jedovatě. To platí o bílkovinách, uhlohydrátech (škrobech a cukrech) i tucích. I musí denaturovány, svého specifického, cizorodého charakteru zbaveny býti, což se především chemismem trávení děje.

Hlavními živnými látkami jsou bílkoviny (proteiny), uhlohydráty a tuky. Mimo cukr jsou všechny živné látky ve vodě nerozpustné — ani bílkoviny ani škroboviny ani tuky se ve vodě nerozpouštějí. Trávením musí tedy chemicky tak přeměněny býti, aby se staly ve vodě rozpustnými. Ta chemická přeměna děje se v laboratořích, jež hlavně na třech místech traktu zažívacího umístěny jsou: v dutině ústní, v žaludku a v tenkém střevě (částečně v tlustém střevě).

Laboratoře ty pracují s různými stravovacími šťávami, jichžto význačně důležitou součástkou jsou různé enzymy (fermenty). Šťávy stravovací vyměšují se precisně v takovém množství a v takové kvalitě, jak jest to množství a kvalitě přijaté potravy přiměřeno.

Trávení jest rozkladný děj fermentativní. Vlivem enzymů stravovacích příslušnými žlázami vyměšovaných štěpí se živné látky v jednodušší produkty. Určité enzymy působí jen v určité živné látky, takže tyto vlivem jich jen v určité rozkladné produkty se štěpí.

Některé enzymy působí jen v bílkoviny, jiné jen v uhlohydráty a opět jiné jen v tuky. Enzymy v bílkoviny působící nazývají se enzymy proteolytické (též proteasy) nebo též pepto-

nisující; takovými enzymy jsou pepsin šťávy žaludeční a trypsin šťávy penkreatické. Enzymy v škrobové látky (škrob rostlinný a glykogen) působící nazývají se enzymy amylolytické (též diastatické); takovými enzymy jsou ptyalin slinných žláz v dutině ústní a diastatický enzym pankreatu. Enzymy v tuky působící nazývají se enzymy lipolytické (lipasy); takovým enzymem jest steapsin šťávy pankreatické.

Enzymy proteolytické působí v bílkoviny, štěpíce je za vstupu vody v řadu látek jednodušších o klesající molekulární veličině, takže molekuly jsou postupně menší. Konečné produkty (torsy) tohoto bourání bílkovin jsou albumosy, jichž se několik stupňů rozeznává, a peptony, látky to povahy bílkovité, ale ve vodě rozpustné. Ba někdy jde to bourání ještě dále, až v aminokyseliny (monoaminové a diaminové kyseliny — dle počtu skupin NH_2), konečné to štěpné produkty bílkovin a látek bílkovitých. Aminokyseliny pokládají se za stavební kameny molekul bílkovin. Proto úplným rozbouráním bílkovin se získají. Ovšem v traktu zažívacím nejde vždy bourání bílkovin tak daleko, nýbrž zastaví se při troskách větších.

Amylolytické (diastatické) enzymy vlivem svým štěpí za vstupu vody (hydrolysí) nerozpustné uhlohydráty (rostlinný škrob a glykogen) v dextriny (vzniká řada dextrinů) a maltosu (cukr sladový)*), příslušnou k disaccharidům, cukrům to složení $C_{12}H_{22}O_{11}$. Disaccharidy, k nimž mimo maltosu náleží též laktosa (cukr mléčný) a saccharosa (cukr třtinový, řepný), štěpí se pak hydrolysí vlivem zvláštních enzymů (každý z cukrů těch vyžaduje k rozštěpení zvláštního enzymu) ve dva cukry jednoduché (monosaccharidy): laktosa v glykosu a galaktosu, maltosa ve dvě molekuly glykosy a saccharosa v glykosu a levulosu.

Enzymy lipolytické působí v tuky, štěpíce je v tukové (mastné) kyseliny a glycerin.

Protoplasma buněk žlázových nevytvořuje enzymů stravovacích teprve tehdy, když příslušný podnět nastane, nýbrž již předem, v době zažívacího klidu, připravuje určité, pro živné látky, jichž pravidelně požíváme, potřebné enzymy, avšak nikoli hotové, působivé, nýbrž pouze jejich mateřské látky t. zv. zymonegy. To lze pozorovati zejména v žlázových buňkách mikteru a v buňkách slinných žláz v dutině ústní. Hotové působivé enzymy počnou se vyměšovati, jakmile nastane příslušný určitý podnět. Obecným podnětem bývají živné látky, také však i »psychické vlivy«: spatření nějakého oblíbeného pokrmu (dojem zrakový) neb i pouhá představa jeho, zvláště lační-li člověk déle. Enzymů vyměšuje se na podnět tolik a takové povahy, jak jest to množství a jakosti přijaté potravy přiměřeno.

Trávení není snad řetězem isolovaných aktů, nýbrž každý jest v souvislosti s předcházejícím. Na př. kyselost šťávy žaludeční dává podnět k vylučování šťáv, jež se vlévají do obsahu střevního ve dvanáctníku.

---

*) Maltosa povstává hydrolysí ze škrobu, jak známo, též při klíčení na př. ječného zrna a má velkou důležitost v průmyslu pivovarském a lihovarském.

Trávení počíná již v dutině ústní — nacházíť se zde první laboratoř. Zde se potrava netoliko mechanicky rozmělní, nýbrž i slinami promíchá. Sliny jsou prvním výměškem, s kterým potrava do traktu zažívacího vstupující ve styk přichází. Jsou povahy alkalické.

Dráždidla, jež vyměšovací činnost slinných žláz podněcují, jsou jednak povahy mechanické, jednak povahy chemické. Dráždidly povahy chemické bývají po výtce pokrmy a nápoje. Pokrmy a nápoje vzbuzují pocity chuťové, jakož i různou jakost jich dle různé jakosti svojí. Pocity chuťové bývají zpravidla sdruženy s pocity hmatovými a čichovými.

Slinné žlázy počnou vyměšovati sliny, jakmile potrava do dutiny ústní přijde a na sliznici ústní určitým vlivem působiti počne. Popud přenese se nerovnými dráhami na žlázy slinné.

Vedle toho nastává činnost žláz slinných i na podnět psychický. Jak známo, dostačí již pouhý pohled na nějaký zamilovaný pokrm, ano i pouhá vzpomínka na něj (představa jeho), aby se »sliny v ústech dělaly.«

Dle hladu, jenž jest hlavním zdrojem dobré chuti k jídlu čili dobrého appetitu a dle pohledu, vůně a jakosti pokrmu vyměšuje se i množství a stravná mohutnost slin.*) Čím pokrm lépe chutná, tím více slin a tím také větší stravné mohutnosti se vyměšuje, a čím dokonaleji zuby pokrm rozmělní, tím více jej sliny proniknou. Na důkladném rozmělnění pokrmu velice záleží. Příčinou špatného rozmělnění bývá nejčastěji špatný, nedostatečný chrup. Špatně-li se potrava rozmělní, nestýkají se s ní a neproniknou ji řádně ani sliny ani šťáva žaludeční a poněvadž ji nemohou řádně proniknouti, nemohou ji též řádně přeměniti. Nejčastějším následkem toho bývá pak nedostatečné, porušené trávení.

Důležitou součástkou slin jest, jak jsme již uvedli, enzym »ptyalin« zvaný (asi 3%). Slinami škroboviny v potravě obsažené v dutině ústní botnají a vlivem ptyalinu mění se v dextriny a maltosu (cukr sladový). Jíme-li ku př. kousek chleba neb rýžovou kaši, tu přemění se působením ptyalinu 50—70% škrobu v krátké době v cukr maltosu. Přeměna škrobu potravinného vlivem ptyalinu v cukr se usnadní, jestliže byl pokrm dříve vysoké teplotě vysazen: tedy vařen nebo pečen. Proto pečeme chléb, vaříme brambory atd. (Pokračování.)

*) Nemírné vyměšování slin, takže stále z úst se řinou, vyskytuje se následkem rozličných zánětlivých affekcí sliznice ústní, následkem používání praeparátů rtuťových, vismutových, jodových, následkem práce v dolech rtuťových, v továrnách na zápalky (kapsle) atd., následkem nervosně vzrušené sekretorické činnosti slinných žláz, jako bývá ku př. někdy při těhotenství, neurasthenii, nervosní dyspepsii a pod. Toto přílišné vyměšování slin nazývá se slinotok (ptyalismus).

Ve znamení kříže.

X. Vánoční stance.

Václav Poledne.

Ó dítě milostné! Můj Králi! — Hvězda jasná
mne vedla k jesličkám. — Ach, slyším zpěv
Tvých andělů. — Jich slunná roucha řasná
se vzduchem mihají jak luzný zjev —
Jak v krásném snu jsem došel v chudý chlév — —
Hle, pastýři Ti svoje dárky nosí —
a matička Tvá čeká na úsměv,
jímž odpovíš jí na to, oč Tě prosí —
Ó štěstí! — Čekám tich na vlahu rajské rosy!

Ó Matko panenská! Ach, rci, zda svými slovy
Tě neurážím. — Člověk plný vin
zda chápat smí Tvé »Staň se« andělovi,
když padl na Tě Božství svatý stín — —
Ó muka slov! Jak dech páchnoucích slin
se věsí na květy a jejich vůni tráví — —
Ó Požehnaná jsi! — V panenský klín
se vtělil Bůh! — To vypučel květ žhavý
na keři růžovém! — Ach, přišel již Král Slávy! —

Ty's štěstím plakala. — Ach, Matko! O svém blahu
mi vyprávěj a v moře slz mne vnoř,
jež láska zná! Pak k nebeskému prahu
veď duši mou a tam se rozhovoř
o Tajemství. — Jak nezkrocený oř
chci šílit v písni své! — Vlej sílu v duši,
ať klene dóm! — Svou vůlí stav i boř!
Snad nejsem hoden zřít, co duch můj tuší —
Snad pomstou vznešenou mne vlastní trosky zkruší — —

Slyš! Tebe vzývám! — Matko! — Veď mou ruku,
ať dostavím svůj velkolepý chrám. —
Ať duše má jak růže při rozpuku
se uvolní! Ať vzlétne k výšinám
jak orel pyšný! — Ó slunečný plam
ji nespálí! — Jak zlato roztavené
jen zahoří a k luzným vidinám
až doletí, v pás duhový se sklene — —
Veď rámě vítězné a sil je unavené! —

Ó Panno čistá! Dennice má luzná!
Má Krásná, Líbezná — — Jak pevná tvrz
mi kyneš záchranou, když místa hrůzná
mne děsí tmou! — Ó těšitelko slz
a Útočiště mé! — Tvůj bílý prs
se stkví jak leknín nad hlubokou tůní — —
Ó uč mne lásce své! Jsi vzkvetlý trs,
jenž omamuje pronikavou vůní —
Ó Paní má! Jsem slep! — Ach, veď mne na výsluní!

Ach, Matko má! Můj cíl mne krásou děsí — —
Ach, bojím se, že jeho prudký žár
mne spálí jako blesk. — Že bídní běsi
mi změní zlatohlav v špinavý cár. —
Ó Matko má! — Ach, dej, ať nejsem stár,
ať mládí vyzpívám a s jarem zhynu! —
Chraň duši mou, ať vášní krutý spár
ji nespoutá! Ach, jako slabou třtinu
mne podpírej a chraň — a veď mne k svému Synu!

Kdo jest Tvůj Syn? — Ó Matko! Vol má slova,
ať připojím se k hudbě rajských lyr —
ať šeptám jako máť, když dítě chová
a opět zajásám jak bouřný vír,
že přišel Messiáš, jenž koupí smír — —
Ó narodil se Bůh v betlemské stáji!
Spí v chudých jesličkách. — Buď lidem mír! —
Matička zpívá, andílkové hrají — —
O světe! Div se stal! — Jdem k ztracenému Ráji! —

Ó Lásko! Štěstí! — Hynu sladkou trýzní!
Jsem harfa zladěná! Ach udeř v ni,
ať zasténá a rajskou hudbou vyzní — —
Můj Ježíši! Ó muč mne ve výhni
své lásky vítězné! Ó prudce vtni
svůj šíp v mou duši roztouženou,
ať s Tebou krvácí a v mukách pní — —
Když mračna zlá se nad mou hlavou ženou,
Tvá ramena se nad ní jako duha sklenou! —

Dnes jásat chci! — Hoj, slyšeli jste lesy,
když divá bouř se vzpírá do korun!
Hoj, slyšeli jste hrom bít v skalní tesy! —
Toť píseň má! — Jak nářek zlatých strun
jí duše zahýří, když zří Tvůj trůn — —
Ne smutný pláč, však výkřik velkolepý
v ní budí tušení nebeských run — —
Ó slunce vítězné! — Ó blah, kdo slepý
Tvým žárem — zří! — On nezkrocený oř — Ty's stepí!

Kam dojdu as? — Což ptá se ten, kdo šílí,
po cestě své! — Což ptá se v máji pták,
zda zpívat smí! — Ač slepý jsem — jdu k cíli! —
Jak hvězda stkví se! — Oko na maják
jest upřeno! — Hoj, trčí v černý mrak
jak žhavý sloup! Ó zřím svou metu stkvělou!
Jak oblázek mne vrhnul Kristův prak! —
On sevřel duši mou v svou náruč vřelou — —
Ó štěstí! Nejdu sám! — On lukem — a já střelou! —

Ach, k Tobě klesám! — Dítě! — Zběl mou duši
a rozžhni na nebi tisíce hvězd — —
Ztiš srdce mé! — Ach, slyš, jak divě buší — —
Ó může člověk krásu Božství snést! —
Hle, Slovo tělem učiněno jest
a s námi přebývá! — Hle, pouto padá! —
Ó světe, zaplesej! — Vítězný vjezd
slaví Tvůj Král! — Hoj, prchá noc a zrada! —
Vždyť smiloval se Bůh! Potřela Panna — hada! —

Aj, narodil se Kristus Pán — — V té záři,
jíž Betlem vzplál se pohled otevřel
na lidstvo celé! — Ó Bůh nezná stáří! —
Jen člověk rodil se a žil, by mřel, —
však v srdci jeho vždy se ohlas chvěl
po Ráji ztraceném! — Ach, volal, opuštěný,
po Spáse své. — A tentýž Bůh ho zřel,
když anděl zval ho v stáj, kde v chudé pleny
se snížil nebes Král z ctné Panny narozený. —

Ó Růže mystická! — Hle z Tvého kmene
květ vypučel! — Jak probuzený luh,
když po bouři se nad ním duha sklene,
se zasmál svět, že smiloval se Bůh!
Květ vypučel a jeho vůní vzduch
je přeplněn! — Ó ssaj, kdo touhou žízní! — —
Ó Maria! Ach, zdrť potupný kruh,
jenž poutá křídlo mé, a svojí přízní
mé pole zahřívej a obtěžkej je sklízní! —

O Hvězdo jitřní! — Panno bez poskvrny! —
Noc minula! Nastává jasný den! —
Máš dítě královské! — Zda víš, že bolné trny
mu budou korunou? — Že brzy tichý sen
mu uplyne — a v opuštěný sten
že proměníš své kolebavky něžné! — —
Že smrtí bude Život vykoupen! —
Ó Sade líbezný! — Tvé květy sněžné
krev Syna pokropí — a v purpur Slávy sežhne! —

Již nastal den! Přišery noci tmavé
se vplížily před Světlem ve svou skrýš — —
Jsme prosti pout! Již vyšlo Slunce smavé
nad obzor náš! — Ó bratře, neslyšíš?
Jsme volni tehdy jen, když nesem kříž! —
A šťasten-li chceš být a žití pramen
snad hledáš-li — ó pojď a touhu ztiš! —
Ach, staň se dítětem — a žitím znaven
se jako ptáče skryj ve stínu Jeho ramen! —

Pojď k jesličkám! — Vždyť dítě nezná hněvu! —
Či nevěříš, že láska odpouští! —
Ach, člověka se ptej! — A v chudém chlévu
se tají Bůh! — A nebe Lásku dští! —
Jez rajský chléb! — Jak Židé na poušti
jím duši posilni k své další pouti! —
Věř ve svůj cíl — a hříchu sladkou lstí
jak ohněm proletíš! — Ó nech se kouti
jak roztavený prut! — Ó šťasten, koho zhroutí

Tvá krása nesmírná! — Ó Kriste, žízním
po lásce Tvé! — Zač prosím Tě, zda vím? —
Slyš touhu mou! — Ó dej, ať písní vyzním
jen k Tvojí chvále! Rykem vítězným
ať vykřiknu, že Ty jsi Králem mým,
Jenž sladkým poutem sevřel moji duši. —
Ach, měj i tělo mé a veď můj rým — —
a jako šíp mne vrhni svojí kuší,
ať hmota zachytí, co duše v nitru tuší. —

Ó klaním se Ti, Dítě! — Lidskou řečí
Ti přednáším svou chválu a svůj dík! —
A prosit-li Tě smím, ach, ve svou péči
mou duši přijmi! — Na zemi v svůj šik
mne stav a dej, ať vášní prudký ryk
mne neohluší! — Dej, ať umím žíti! —
Ať neznám zoufalství a trpký vzlyk,
jímž nešťastník se v propast hrůzy řítí. —
Ach, žízní umírám! — Ó Kriste, dej mi píti! —

Jen Tvoje rozkoš duši neporaní! —
Tvou krásu znám! — Ach, Kriste! Tvoje líc
jak žhavé slunce! — Kdo pohledne na ni
jest slepý žárem Tvojich zřítelnic. —
Jen Tebe zří a touží Tobě vstříc,
ač sterá pouta jeho křídla tísní — —
Oj, strhám je! — Ty dáš mi sílu lvic,
jež chrání mládě své! Co duše vysní
před trůnem Tvým — to zachytím v své písni! —

A prosím-li, nuž, o ni prosím pouze!
Vždyť celý život jest v mé písni skryt!
Můj cíl jest v ní! — Ach, vyhov mojí touze! —
Jí řeknu vše. — Čím jsem, čím měl bych být. —
V ní modlím se za bratrský svůj lid — —
Ó chraň mou vlast! — Viz němou mučednici!
Viz mrtvou královnu, jež nesmí žít! — —
Ó vdechni život v její chladnou líci
a nocí veď ji v den jak jitřenka se rdící. —

Můj národe! Kam jdeš? — Ó smím se ptáti! —
Vždyť jenom mládí umí milovat!
A já jsem mlád! — Jak dítě ke své máti
se k Tobě obracím: Kam jdeš? — Ten chlad
mne děsí předtuchou, jak umírat
bys chtěl. — Ó ne, ó ne! Ty musíš žíti!
Vždyť vlastní život chtěl bych za Tvůj dát
a svoji krev bych chtěl v Tvé žíly vlíti
a deštěm krvavým bych chtěl Tvé rány smýti! —

Však víc než rudá krev jest duše bílá! —
Kde není Bůh, tam není žádných práv! —
A víc než násilí jest ducha síla! — —
Ó bratří! Každý z nás se hrdě stav
pod prapor Pravdy! — Její bílý háv
jest beze skvrn! — Jen lidé lhou a šálí,
však věčně týž jest Pravdy zlatohlav! —
Snad v mraku černě se jako slunce halí,
však vzplane jako blesk a svatým ohněm spálí — —

A bleskem tím, jenž prolamuje mraky
jsi Ty, můj Kriste! — Jak hořící keř,
v němž mluvil Bůh, jsou Tvoje jasné zraky,
v nichž voláš ke mně: Miluj, doufej, věř! —
Jen Ty jsi Světlo! — Jak divoká zvěř
se před Tebou lež ve svůj pelech krčí,
když nový den zahání noční šeř —
a jako podlý pes jen vztekle vrčí
za majestátem Tvým ze svojí díry krtčí. — —

Ty's přišel již! — Hle! Tma se mění v světlo! —
Hoj, září lidstvu jak záchranný mys! —
Ach, tisíc andělů nad Betlem vzlétlo
a štěstí sypou z liliových říz — —
Můj národe! Ó procitni a viz,
že Tvoje spása jest jen v jasu kříže!
Jsi hrozen uzrálý! — Ó přijmi lis
a pochopíš, jak sladká jeho tíže —
že svoboden jen ten, jejž pouto lásky víže! — —

Jen Kristu věř! — Vždyť Jeho slova žijí! —
Ó nedbej lidí tam, kde mluví Bůh —
a nehýčkej svým teplem podlých zmijí,
jež otravují Tvojí vlasti luh
a v hluchý jíl rvou otcovský Tvůj pluh! —
Hleď v budoucnost! — Co vydá as Tvá setba! —
Zda nepromění barvu pestrých stuh
ve smutku flor Tvé přítomnosti kletba?
Ó běda národu, jenž jde, však cesty nedbá! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

IX.

Šafářův Josef s potrhanou taškou na zádech, v klambách a s čepicí uvázanou na uši, rovně šel do bytu Modrochova, potichu si pohvizduje. Teď se bral sem směle, jindy pro výstřední kousky měl před nájemcem respekt. Už se asi dvakráte srazili a milý Josef vyšel z těchto srážek vždycky jako poražený.

Nechav dřeváky v síni utíkal po schodech nahoru a zapomenuv zaklepati, vrazil do pokoje.

»Pan učitel posílá pozvání na táčky«, oznamoval, zubě se při tom pofouchle.

Modroch právě zapisoval do knihy, co toho dne odprodal. Musí míti přece nějaké peníze na masopust. Slyše posměšný hlas Josefův vstal a se ptal: »Co to povídáš, ty vykutálený?«

»Tady je pozvání«, řekl hoch a položiv papír na stůl uháněl z pokoje, aby mu doma sestra Františka nesnědla celý, v troubě uschovaný oběd.

Modroch zvedl škartku papíru popsanou velikým písmem a četl:

Pozvání na táčky,

které se dnes večer budou s mnohými švandami odbývati v Luticích v hospodě p. Hrázka při zpěvech národních písní a produkci místní kapely. Kdo se vůbec nedostaví, nebo teprve po 7. hod. přijde, bude potrestán. Ženské jenom v domácím úboru. Večeří se v hospodě. Vstupné dle výše vydání.«

Takové pozvání, pouze psané na rychlo, ani do obálky nevložené a dokonce takového obsahu, Jana zarazilo. Co si má o něm pomysliti? Kde je zlatá ořízka, taneční pořádek, kde zdvořilosti a doporučení na pozvánkách obvyklá? Tu se přímo kategoricky poroučí a vyhrožuje. Modroch si vzpomněl, jak mu už farář Vodička v hlavních rysech naznačil tu — uzavřenou společnost, která bez stanov a šarší, pouze na základě důvěry a přátelství se schází a do níž byl také pozván.

Mnoho času k přípravě nebylo. Josef se jistě cestou kouloval a poslem nejrychlejším nebyl. Modroch se rozhodl, že se půjde na ony táčky podívat. Je masopust, jindy utratil mnoho a mnoho doma, v okolí a především v Praze na bálech, redutách a víncích. Vzkázal šafářce, aby nechystala večeři, Václavovi, aby připravil saně a sám se hned myl a převlékal. Musí poprvé vystoupiti důstojně. Salonní šat měl, třeba by byl tento potřeboval žehličky krejčovské, sehnal rukavičky, do tobolky dal peníze, natáhl zlaté hodinky, navoněl šátek a měl právě čas. Však venku už zvonily rolničky.

Vešla šafářka, aby prý milostpána okartáčovala. Jezdila mu chvíli po zádech, otevírala ústa, aby něco pověděla a posléze přece začala.

»Mluvila jsem na večer s Neradovou a ta povídala, že si měl tady milostpán nechati na zábavu toho pana radu se slečinkou, to by v Luticích koukali na tak vzdělanou a krásnou nevěstu.«

Modroch se usmál.

»Nejdříve vám i té vaší přítelkyni musím říci, že se nemíním posud ženiti, protože jsem ještě příliš mladý a potom, že ona slečna není mojí nevěstou.«

»Tak?« udiveně táhlým hlasem pronesla šafářka.

»Jsem s ní znám, jako s každou jinou z rodiště, ale nemám k ní žádných závazků. Udělali zde pouze návštěvu, při níž nebylo námluv. Tak se na veselku ještě netěšte.«

Moravcová byla celá popletená, že přejížděla Janovi i obličej hrubým kartáčem.

»Už dost, dost, nechci býti červený, není to teď v modě,« volal Modroch se smíchem a natáhnuv si rukavičky, spěchal k připraveným saním. Také šafářka shasla lampu, zamkla byt a brala se na nádvoří. Zde z jednoho kouta vynořila se zahalená postava. Moravcová se pranic nelekla, vědouc, že to je Neradka, která tady číhala.

»Kam jede milostpán?« rychle se ptala kočová.

»Do Lutic na nějakou merendu. Tam vždycky něco mají a všechno jsou lapačky na peníze.«

»Však z těch zábav dávají v poledne i vašim dětem obědy,« rýpla Neradka, ale hned opětovala otázku. Doma se muže ptáti nemohla. Ten znaje její zvědavost a klevetivost, byl velmi skoupý na odpověď.

»Josef roznášel pozvánky, s jedním byl u Sadílků a s druhým u milostpána.«

»Kdyby to zvěděla ta slečna, co tu minule byla!« nárážela Neradka. »Má nevěstu a bez ní vyhledává zábavy.«

»Právě mně milostpán sdělil, že ta slečna jeho nevěstou není, to že s ní jenom tak mluvil, ji škádlil.«

»Kdo by si takovou hrdopyšku vzal! Hned jsem si to myslila, že z toho nic nebude. Táta by ji rád odbyl a nájemci panského dvora na krk pověsil. Ta by nás sekýrovala a hrději by se nesla než hraběnka. Dobře má, že ji odmítl. A peněz také málo asi dostane, můj Václav bručel a to dělává, když nedostane diškereci. A k čemu sem z daleka takovou pávici voditi? I u nás děvčat jako kvítí.« Neradka byla ve svém proudu a hned ji ani nebylo možno zastaviti.

»Milá Anežko,« řekla šafářka, když se ke slovu dostala, »mně je zima, tak to se mnou roztřásá. Dobrou noc!«

Moravcová běžela k bytu a Neradka se dala ještě vraty do vsi. Ani by nemohla spáti, aby nepověděla soudružkám, že Modroch jel na merendu do Lutic, že není jeho nevěstou, kterou mu přisuzovala, že se asi nepohodli k vůli věnu a milostpán jest zase volný jako pták. Opravovala vlastně svoji nedávnou výpověď, ale jenom když bylo o čem mluviti a řeč nevázla. Václav bude na pána čekati, nemusí se tedy báti výplaty, i kdyby do půlnoci po toulkách chodila a klepy přenášela.

Zatím jel Modroch do Lutic a za malou chvíli byl v dědině. Saně po sněhu jenom letěly. Ani nepozoroval, že předjeli několik lidí, kteří stejným směrem se brali.

Projeli Lutice a zastavili před hostincem nemnoho osvětleným. Tady že je zábava? Než Modroch ještě více byl překvapen, nikoko nenaleznuv v sále, větší to šenkovně, kde dvě lampy slabě blikaly. Byly do pola staženy. Zasklenými dveřmi bylo viděti do vedlejší místnosti, odkudž zaznával šum a smích. Zamířil sem a zde také nalezl celou shromážděnou společnost.

»Urra! Sláva, dvacátý tanečník je zde!«

Modrochovi nejdříve naproti šel farář Vodička, s kterým se znali osobně. Všichni hned věděli, kdo sem přibyl a byli nemálo potěšeni tím přírůstkem vybrané společnosti.

»Pan nájemce dvora Mořína,« představoval farář příchozího. »Nebudu vám, pane Modroch, všechny pány a dámy představovati, teď byste to zapomněl a za krátko je poznáte až příliš důkladně. Jenom poukazuji zde na pana učitele Vihana, jenž jest pořadatelem, na toho se obraťte, kdybyste měl tvrdé maso k večeři nebo potřeboval tanečnici.«

Všichni přistupovali k Janovi, každý mu podal přátelsky pravici, někdo se představil, jiný mlčel a také mu uděláno místo u stolu, odkud mohl všechno přehlédnouti. Mladá hostinská mu odnesla kožich a klobouk, hospodský v bílé řeznické zástěře před něj postavil pivo.

»Posud jsem neplatil vstupné«, vzpomněl si Modroch a chtěl povstati.

»Na to je dosti času, nevíme, co všechno bude státi, potom se to rozvrhne stejným dílem. To se tak u nás dělá,« vysvětloval pořadatel, který počítal dámy a uvažoval, jak by se to dalo provésti, aby žádná dlouho nestála.

Jan zatím přehlédl světnici. Byla to větší kuchyně, kde na plotně se vařila voda, v troubách cosi syčelo, na zdích bylo vyvěšeno kuchyňské nádobí, v koutě stála postel, na níž si babička hrála s hostinského dvouletou dcerkou Růženkou. U jednoho stolu seděli hudebníci, majíce nástroje vedle sklenic na stole a bavili se se společností. Byli to místní domkáři a chalupníci — vždycky připravení na zavolání. U dvou dlouhých stolů seděli hosté: muži a vdané paničky. Dívky se stočily jednak ke kamnům, jednak k malé Růžence nebo vyšly do nálevny, kde si svěřovaly tajemství. Společnost se držela v kuchyni, poněvadž sál nebyl vytopen. Tam se jenom přetančilo a hned každý utíkal do tepla, hudebníci za tanečníky.

»Paní hostinská, dostanu tady něco k večeři?« ptal se Modroch.

»I ovšem,« zněla odpověď a aniž by se kdo ptal, co pán poroučí, na stole objevil se talíř s kouřícím gulášem a krajíčkem chleba.

Modroch jedl a chválil si. Hostinský a zároveň řezník Hrásek býval u vojska kuchařem a uměl guláš po uhersku. Na každou zábavu připravil jedno jídlo, aby mu mnoho nezbylo. Stalo-li se

tak přece, po půlnoci to oznámil a hosté si dali zbytky klobás nebo studených pečení zabaliti do papíru.

Hosté se bavili, žertovali, druh druha si dobíral a časem byly takové narážky, že by dovedný advokát z nich vynašel ohrožený paragraf, ale zde se všechno odbylo smíchem a kdo urazil, mohl čekati, že mu bude brzo rovnou měrou naměřeno.

K Modrochovi se přihlásil hned soused Sadílek z Mořína řka: »Já vás hned poznal, když jste nás předjel před Luticemi.«

»Proč jste nezavolali, abych vás svezl!«

»Ani bychom se nevešli do vašich saní. Je tady se mnou syn Matěj a dcery Maria a Anna. Ženu jsme nechali doma, aby hlídala.«

»Slečny tedy také v tom sněhu šly pěšky?« divil se Modroch.

»Slečny, neslečny!« usmál se rolník. Ty vykonají tuto cestu třeba dvakráte za týden, v neděli do kostela a ještě na koupi. My se nebojíme jíti kousek cesty pěšky. Aby si nepromočily dcery botky, obuly si na ně bačkory. To je praktické.«

Modroch se neubránil úsměvu.

»Tak abychom začali,« zvolal pořadatel a zatleskal rukama. »Už nikdo nepřijde, však nás je právě na čtyři kolony.«

»A což kdyby někdo nechtěl, nebo nemohl tančiti?« obrátil se s otázkou k vedle sedícímu faráři.

»Musí můj drahý, musí,« odpovídal Vodička. »Kdo sem přijde, pokoje mu nedají. Jednou z postele vytáhli poštmistra, který zde v domě bydlí, aby doplnil kolonu. Ani vám nedají pokoje.«

»Což o to, do tance se nedám nutiti, jenom když je tanečnice a pěkný sál, ale v té vedlejší místnosti —«

»Zvyknete a naši nálevnu nad žofínský sál budete ceniti, třeba že se u nás nic nedekoruje.«

Modroch se šel na ten lutický sál podívat. Pořadatel už v něm vytáhl knot ve dvou lampách, z těch byla vlastně jedna pro hudebníky na nízkém podiu a druhá pro hostinského, který v levém koutě čepoval pivo a na půlarchu papíru dělal čárky. Stěny šenkovny byly polepeny plakáty Barnumova cirkusu, jehož reklama až sem sahala, také tu byly dva obrázky bez rámu, podávající kybicům nemnoho jemná napomenutí, zrcadlo, od loňského bálu hasičského z papíru nalepený nápis: »Na pomoc!« a papírový laciný obraz, o němž se mnohdy rozpředla hádka, představuje-li zemřelého korunního prince rakouského nebo panujícího císaře německého. Proucí se čekali na agenta, až zase tudy půjde a vysvětlení podá. Na podlaze bělal se prášek, jehož také obuvníci užívají, aby nohy svých zákazníků aspoň na poprvé snadno dostali do úzkých bot.

Šest hudebníků spustilo ouverturu k valčíku a hráli dobře. Tu se také pootevřely dvéře do síně a odtud nahlíželo do vnitř asi tucet zvědavých očí těch, kteří do sálu nesměli, ale přece by rádi něco viděli. Taková zábava lákala. Také u nezastřených oken bylo viděti hlavy zvědavců, kteří se drželi na římse nebo si docela přinesli menší žebříčky, na nichž se střídali ne bez hluku,

když totiž někdo dlouho do sálu hleděl a jiným místo popustiti nechtěl.

Valčík spustil a kolo zahájil hostinský s paní starostovou, aby ostatním dodal chuti a poctil svoji dobrou odběratelku řeznických i uzenářských výrobků. A za hostinským dali se do tance i jiní. Modroch pozoroval, že dobře tančí, vždyť se učili solovým tancům na lukách a teď je docvičil Vihan, který měl soukromou, bezplatnou taneční školu pro ty, které dříve v literním umění cvičil.

Modroch se vrátil do kuchyně na své místo. Pivo bylo obstojné. Tady zůstali pouze tři páni: farář, řídící učitel, který netančil, vymlouvaje se na jakousi nemoc, a revírník ze sousedního panství, který nejvíce měl slovo, nejvíce také křičel, časem i zaklel, dokládaje vždycky: »S odpuštěním, důstojný pane . . . « Teď se obrátil k Modrochovi řka: »Slyšel jsem, že jste znamenitý střelec, rád bych vás pozval do revíru, ale ani sám nesmím střileti. Nač tedy tu bouchačku nosím? Ale na hony vás pozvu jistě.«

»Děkuji, pane revírníku,« uklonil se Jan.

»Jste také latinář?«

»Ani ve školách s pravou, ani v životě s mysliveckou latinou mně to nešlo,« usmál se Modroch.

Revírník chtěl dále Janovi vykládati, co ostatní dávno věděli, ale tu přistoupil pořadatel řka: »Prosím pana nájemce, aby se zadal na čtverylku.«

»Panuje-li zde takový pořádek, že mnohdy tanečníkům sami dámy přivádíte, tedy také mně laskavě nějakou opatřte, neboť nikoho tu neznám.«

Za chvíli Janovi Vihan přiváděl asi dvacetiletou růžolící blondýnku ve světlých šatech, jednoduše krajkou zdobených. Postavy byla prostřední, oči měla dosti velké, šedě modré, nos ploský, bradu kulatou a stále se mírně usmívala.

»Slečna Sadílková — pan nájemce Mořina,« představoval oba mladé lidi učitel.

»A hleďme, tedy krajanka! Ani jsem nevěděl, že pan Sadílek má takovou růži,« řekl Modroch, povstav a doprovázeje slečnu do sálu.

»Kdybyste stále neseděl ve dvoře, ale také do dědiny na táčky přišel, seznal byste, že Sadílek má dcery tři: mne, sestru Annu a Kristýnu.«

Modroch si vzpomněl, že jméno Kristýna v jeho rodišti nepožívá valného zvuku.

»A jak se slečna jmenuje křestním jménem?«

»Marie, nebo jak mne doma jmenují — Mařena.«

»Tak slula i moje nebožka babička.«

»Zajisté byla hodnou ženou, neboť se Marie samy chválí, když jim totiž jiný pochvaly nevzdává.«

Oba se zasmáli a tak přecházeli do kola.

»Musíte si, pane Modrochu, vyhledati protějšek,« radila Marie.

»Poraďte mně, nebo ještě lépe sama někoho vyhledejte,« žádal Jan, »jsem tady příliš neznalý.«

Marie hned věděla, na koho se obrátiti, zastavila sestru, černookou brunetku, asi sedmnáctiletou, a ptala se, s kým je zadána a má-li protějšek. Anna vyhledala svého tanečníka a shodli se bez mnohých poklon. Jan pozoroval, že Marie doma je nejstarší, i bratr Matěj ji poslouchal. Nesl jméno po otci a dědovi, neboť na statku byli vždycky jenom Matějové. Rodina ta byla zdárná, silná, zdravím kypící, veselá a druh druha poslouchal. Děti se podobaly otci a těžce by zapřely svůj selský původ.

Však se o to ani nepřičiňovaly, slušně se sice nosily, ale ne přepjatě, i zlato na sobě měla děvčata v náušnicích, však nezdobila se ani náramky, ani hodinkami. Ruce jejich byly bez rukavic. Marie se hned dala do hovoru o hospodářství a bylo znáti, že ji ten obor těší a jím se doma zabývá. Anna byla posud takovým diblíkem a Matěj vypadal při svých osmnácti letech neohrabaně, měl ruce, nad jejichž číslem by rukavičkář dlouho vrtěl hlavou, ale které znamenitě dovedly držeti kleče.

Tančilo se celkem dosti dobře. Pořadatel vyvolával každý obrat a také tleskáním rukama si vypomáhal. Modroch se vyznal v tanci velmi dobře, ale přece musil dávati pozor, aby nechybil, neboť tu byly menší odchylky. Nezbývalo mu také času k rozmluvě s tanečnicí. Viděl, že se tu mezi tancem málo hovoří, což bývalo v Dešicích hlavním účelem.

Po tanci utekli všichni do kuchyně, neboť sál posud byl málo zadýchán. Jenom hudebníci tu zůstali k vůli pivu, kteréž dostali.

»Výborně, výborně,« chválil revírník, »nejenom dobrý střelec, ale i znamenitý tanečník.«

»Škoda, že se posud moje vlastnosti ukazují ve vedlejších věcech a v tom hlavním jsem se neměl posud příležitost osvědčiti, nebo se vůbec ani neosvědčím.«

»Nebojte se, Mořín není tak zlý dvůr, za jaký jej vyhlašují,« utěšoval okresní starosta, »ale musí se tam nájemce ohánět. To pole se nedá ošidit. Tu platí: dej a bude ti dáno, namáhej se a já budu obilí roditi. Nynější pan hrabě už dal k tomu hospodaření pěkný základ.«

Modroch teď zvěděl, proč ho Votocký přijal za nájemce za mírných podmínek, když vlastně ani fundus nezaložil; byl jeho dvůr ve špatné pověsti, nájemcové se na něm střídali, teď se vůbec nikdo nechtěl uchytiti. Ta zpráva ho zalekla.

»Nesmíte si mysliti, že hospodaříte v zlatém pruhu polabském, kde roste, když ani se valně nehnojí, zde to nejde,« připomínal jiný hospodář.

»Jenom abyste nebyl jeden, dva roky bit neúrodou, to by vám podťalo nohy docela,« výstrahu dával jiný nájemce sousedního panství, už zazobaný, otylý a hrdý. »Na všechno se dejte pojistiti, jak to asi také máte v podmínkách.«

»My se nepojišťujeme a když několik let kroupy netlukou, třeba jednou něco přijde, máme peníze předem doma. Pojišťovny toho mnoho nedají.«

Tak se dali sousedé do hovoru, jim přizvukoval farář i řídící učitel, mlynář i revírník. Nebylo tu nikoho, kdo by neměl kousek pole na brambory. Okresní starosta hospodařil na malém dvorci, i jiní vládli pozemky co do výměry velkými, ale na užitek ne tak vydatnými. Teprve když zazněla hudba, mladší odešli k tanci. Modroch přidržel se sedící společnosti, neboť by rád pochytil něco z té rozmluvy, která se i kolem jeho dvora otáčela. Studoval, četl hospodářské knihy, ale viděl, že nade všechno je také zkušenost. Té chtěl nabýti kdekoliv a tak mu i tato doba byla vítanou k získání zpráv a pokynů, jež by mu prospěly. Proto i tanec opustil, ač dříve mu byl nejmilejším a pro něj by všechno zanechal a stranou položil.

»Dražba na housku, kterou pan mistr pekařský daroval. Výtěžek ve prospěch chudé školní mládeže,« oznamoval učitel Vihan, nazvédaje pěkně upečenou vánočku. Jiný hned držel klobouk, do něhož sbíral krejcary. Kdo si přihodil, hned zaplatil, také dámy se zúčastnily. Dražilo se hned v sále a hned v kuchyni. Mnohý se domníval, že už housku dostane, ale byl přeplacen krejcarem. Jiný držel peníz, čekaje a učitel ho vybízel: »Jenom to sem vhoďte — to víte, že vám drobné z kapsy vyberu.«

Posléze byla houska vydražena za zlatý 75 krejcarů, kteroužto minci si hned hostinský vyměnil. Přímo schválně byla ponechána panu faráři, který vzav nůž, počal krájeti a rozdávati, řka: »Podíváme se, jaké zboží pan mistr věnuje, zdaž nás nechtěl otráviti.« A farář krájel, až mu nezbylo nic, což právě způsobilo mnoho veselosti.

Následovala beseda a Modroch si sám volil Sadílkovu Annu, musil nejdříve tančiti s dívkami z Mořína. Od této tanečnice mnoho nezvěděl, Anna se těšila z mládí a tance a stále si zpívala do taktu.

»Neunavuje vás to, slečno?« ptal se Jan.

»Ale kde, já bych zpívala a tančila celý den. Však proto doma dostávám. I sestra mne napomíná.« A dívce zářily oči radostí. Ve čtvrté túře roztočila Modrocha, že se zapotil. »Šlakovitý diblík,« usmíval se, »s tím by člověk ve světě jenom lítal.«

Teď probíral jednu za druhou, ať svobodnou, ať vdanou a zaváděl tu nový způsob, že za jednu píseň provedl až tři, což tu dříve nebývalo. V kuchyni se mu od starších pánů dostalo za to pochvaly. »To je moudré, takhle si možno oddechnouti a na každou se dostane.«

»Více by mne těšilo, kdybych tu zavedl lepší druh zemáků, tím bych se více zavděčil,« smál se Modroch.

»Co není, může býti,« odpovídal farář, »panské dvory vždycky musí předcházeti dobrým příkladem. Tam jsou prostředky, tam je více půdy a není tak citelná škoda, když se něco nepodaří.«

»Ale z Mořína se nám do nedávna žádných dobrých pokynů nedostávalo,« připomínal soused. »Byly doby, kdy jsme se sami tamnímu hospodaření smáli a kdy nájemce ani kalé semeno nesehnal.«

Zase pěkné věci slyšel Jan.

»Jeden chtěl pole co nejvíce vykořistiti, druhý neměl do toho a tak to šlo. Ale teď doufáme, že bude jinak. Za nynějšího hraběte se může nájemce udržeti dlouhá leta a povede-li se mu dobře, také pan Votocký se bude z toho radovati,« vykládal Sadílek, který hraběte znal.

»Bylo by k přání, aby jiné poměry na dvoře zavládly a nám se odtud dostalo poučení a příkladu, jak máme správně hospodařiti.«

Tak se střídal tanec s vážnou rozmluvou a žertem, o který pečoval nejvíce Vihan. O půl noci poodstoupila hostinská od plotny, aby místo udělala paničkám, které vařily a podávaly čaj. I hudebníkům se ho dostalo, ale kapelník nepil, špatně prý po něm chutná pivo. Hosté se dali potom do sodovky a pivo se málo čepovalo. Někteří už odešli a také zvědavci od oken a dveří se vzdálili. Zůstala pouze omladina.

»Tak spočítáme vydání,« prohlásil Vihan, »tedy nejdříve deset korun na polévkový ústav, dvanáct hudebníkům, tři od sálu, dvě za světlo, pět za paletu a to je všecko. Na každého muže přijde koruna 80 haléřů.«

Hned vzal talíř a vybíral. Modroch dal dvě koruny, i dámy nějakým dvacetihaléřem přispěly, tak že i s dražbou na chudou mládež zbylo sedmnáct korun. Pan řídící za peníze poděkoval, jeho paní denně pro děti polévky vařila. Mohl se přihlásit každý, ale děti rolnické se styděly.

Také Modroch chtěl odejeti, ale uprosili ho, aby nekazil kolonu poslední besedy. Potom půjdou všichni najednou.

Tak se stalo. Když platil, podivil se, že za celý bál neutratil zlatku. Tolik a více jindy rozdal sklepníkům. Ještě nikdy tak lacino nepořídil zábavu. S touto byl spokojen. S jasnou myslí vsedal do saní, do nichž přibral Sadílka. Sestry vedl Matěj, sednouti si nechtěly. Už měly na nohou bačkory a mladší Anna si prozpěvovala. Václav byl ospalý, musili ho probuditi, spal ve stáji a také mnoho neutratil na pánův účet.

»Tak, jak se vám líbí naše zábavy?« ptal se cestou Sadílek.

»Jsem úplně spokojen,« odpověděl Jan.

»Jindy to bývá ještě veselejší. Na konec masopustu budou jaternicové hody. Na ty už mne nepovezete v saních.«

»A proč? Nemilujete snad jaternic?«

»Nebude tu pro mne místa, neboť po vašem boku zasedne mladá paní.«

»Mýlíte se velice, na ženění nemám ani pomyšlení. Jiné starosti mne čekají.«

»Tak? A co ta návštěva?«

»Takových bude snad více a přece ze žádné z nich nevyzní svatba.«

»A tady se mluví jenom o vaší veselce. Nebylo by divu, jste v tom dvoře tak sám, zasteskne se vám a cítíte se osamocen.«

»Nyní však už nikoliv, neboť vím, že mnozí se mnou mají účast, všechno dobré by mně přáli, o mne se starají —.«

»To je pravda, tady držíme za jedno a do svého spolku přijímáme rádi každého člověka dobré vůle. Chcete-li býti s námi, naleznete v nás přátele, kteří ochotně poradí.«

»Budu vám za všechno vždycky povděčen.«

»I s největší radostí.«

Saně letěly po sněhu, na nebi probleskovaly hvězdy a mráz prorážel údy.

X.

Měl se co Modroch otáčeti, aby všem povinnostem dostál a dluhů se uvaroval. Jeho strava a vedlejší vydání bylo nepatrné, nikdy ještě tak málo neutratil, ale přece musil shánětí peníze na službu čeledínům, na účty řemeslníkům a jiné nutné věci. Také bylo třeba připravovat zásobu na jaro, až bude třeba zjednati větší počet dělníků. Mnoho odprodati nechtěl, aby se všeho nezbavil a že v tu dobu obilí málo platilo. Jeho snahou bylo odchovati si větší počet dobytka, také chtěl koupiti několik ovcí a jiné měl ještě plány. Jak rád by si opatřil ještě jeden pár koní, přímo mu bylo hanbou, když musil Heroltovi se přiznati, že do tahu i do kočáru jedněch koní užívá. Ale hned se nedalo všechno splniti, mnohá věc musí čekati dob příznivějších.

V rozmluvě se šafářkou vzpomněl jednou na Sadílkovu rodinu, s kterou se blíže seznámil v Luticích. Moravcová mínila, že by si rád nájemce vypomohl, proto hned oceňovala s té stránky Sadílkovu rodinu.

»Ti si nejlépe stojí v Moříně a snad v celém okolí, statek mají čistý bez dluhů, pole přikupují a ještě ukládají do záložny. Nejstarší Marie tam jistě má už věno. Těm je hej, ti nemohou stýskati.«

»A že se tak zmohli,« poznamenal Jan.

»Jak pak ne, když dobře hospodaří, šetří, všichni pracují, nikoho ani nezjednají a mají takové štěstí? rychle vypovídala šafářka. »Také kdysi mnoho neměli, grunt jejich byl větší, jak říkáme, chalupnickou chalupou, žena přinesla dva tisíce věnem, ale přičiňovali a uskrovňovali se, Bůh jim požehnal. Lakomí nejsou, ale marně nevyhodí drobet chleba. A stejně si i děti vychovali. Tyto se strojí prostě, Matěj neutrácí s chasou, ale otec všechny vodí do lepších zábav, zde na ně pozor dává a sám platí.«

Modroch už nestál o další zprávy, aby se nezdálo, že touží po tom, co Nerad u ženy káral a trestal. Ale šafářka vedla svoji a důkladně chtěla vylíčiti rodinu Sadílkovu.

»První jsou na poli, poslední se vracejí, i při žentouru sami mlátí a na žně nikoho nezjednají. Proto mohou ukládati. Ale těm to každý přeje, nevypínají se, pomohou a také milostpánův předchůdce si u Sadílka vypůjčoval, když právě neměl. Státi se to může každému.«

Modroch už otevřel knihu, aby četl a tak dal hovorné ženě znamení, že už dosti zvěděl.

»Sadílek by mohl býti dávno starostou, ale bojí se, že by při těch úředních pochůzkách něco zameškal, proto se raději vymluví. Ve výboru je, hlavní slovo tam má, ale veřejně nevy-

stupuje. A jak rozumí dobytku, koním, v noci vstane a jde kamkoliv, aby radou a pomocí přispěl. Dělá to zdarma, ale lidé mu rádi dají, lutický nájemce dvora mu přivezl fůru dříví, když mu koně vyléčil. Zvěrolékař sice naň bručí, ale přece ho odporučuje, nechce-li někam jeti, a volá na pomoc, běží-li o vážný případ.«

Také Modroch brzy potřeboval rady Sadílkovy. Václav si totiž stěžoval, že podsední kůň mu pokulhává a neví si pomoci. Za krátko čeká práce na poli, kdy bude třeba čilých a zdravých koní. Teď čeledín jezdil, aby koně vůbec nestáli. Bylo v polovině března, ale příroda se ještě málo otvírala. Jan poznal, že je zde také jiné podnebí a že nutno s tím počítati při hospodářství. V Dešicích jistě už sijí ječmeny.

I vypravil se nájemce na radu k Sadílkovi. Posud mu ani jeho návštěvu neoplatil, ani pozvání nepřijal. Nevolil neděli, kdy se v Mořině návštěvy obyčejně konají a kdy jsou také hosté vítáni, poněvadž je nejenom čas k rozhovorům, ale i světnice uklizena, dvůr zameten, nádobí a nářadí urovnáno, podlaha umyta, kolem kamen obíleno, postele vystlány a obyvatelé také jsou lépe oděni, třeba doma nenosili šatů svátečních. Tu jsou v neděli odpoledne přímo uchystáni přijímati návštěvy příbuzných, sousedů, dohazovačů, přespolních přátel, a také je něco upečeno, aby bylo co podati ku kávě.

Ale Modroch šel v polovici týdnu ve čtvrtek po snídani. Nestrojil se nedělně, ale vzal psa a hůl, zapálil si doutník a obešed dvůr, bral se ku vsi. Už věděl, kde Sadílek bydlí ve staré budově, však posud dosti zachovalé s oploceným dvorem, zahradou a s kolnami posud jenom pod došky. Statek se přece vyjímal nad chatrče a menší usedlosti. Teď kolem stály jenom holé stromy mohutných kmenů.

Sadílek měl pouze nové stáje s krytbou taškovou a příslušnými párníky. Staré mu před časem shořely. Zapálil je blesk, který udeřil vlastně do máje, ale odtud přeskočil na slaměnou střechu. Od té doby v Mořině nehořelo, zde se posud požárem nespekulovalo, ale žhářství považováno za zločin.

PřednostÍ Sadílkova statku byla příhodná poloha jeho, stál na rovině, zadními vraty se hned vjíždělo na pole. Málokteré místo se mohlo chlubiti takovým postavením.

Modroch kráčel do statku, nevěda, jaký zde způsobí rozruch. Ve vsi nad návštěvou ze zámku nikdo se nepozastavoval, byli tomu zvyklí, i pan hrabě se tu a tam zastavil, doutníky si koupil a do statku vešel. Ale Sadílkovi nebyli na tu návštěvu připraveni. Jan vešel na dvůr, aniž by ho kdo pozoroval a ocitnul se na prahu tváří v tvář malé Kristýně, která rychle otočivši se na patě, utíkala přímo do světnice, kde přímo úzkostlivě volala: »Milostpán ze dvora je tady!«

Slova ta účinkovala jako střela do ptáků, kolem Modrocha mihly se dva stíny, také u komory dvéře bouchly, cosi ve světnici padlo, ozval se úzkostlivý hlas a obyvatelé statku jako splašení pobíhali.

Modroch měl sto chutí vrátiti se, ale co by si o něm pomyslili? Vešel pootevřenými dveřmi do veliké světnice, kde stála Kristýna. Ta neuznala za nutné utíkati před hostem a v osmi letech věku ani ji nenapadlo, že by se její suknička kšandami přes košili na ramenou připevněná, její trepky na nohou a ještě neučesaný vlas nehodil ku přijetí vzácného hosta, na kterého teď valila udiveně oči. Více než Modrocha lekala se Reka, který přecházel po světnici a očuchával předměty.

»Tak ty's nejmladší Sadílkova dceruška?« začal Jan rozmluvu s dívkou. Čekal, že se ti rozprchlí zatím uklidní, ustrojí a přijdou.

»Baže,« odpověděla Kristýna.

»A že dnes nejsi ve škole?«

Dívka se zazubila čtveračivě a posléze vyrazila ze sebe: »Vždyť je čtvrtek — prázdno!«

»A pravda,« opravoval se Modroch, »ale v některém kraji mají prázdno ve středu. Do kolikáté chodíš třídy?«

»Do druhé k panu učiteli Vihanovi.«

»Ten je hodný, že?« hádal Jan dle toho, jak znal Vihana jako pořadatele zábav.

»Ba ne, je zlý, a kdo neumí čísti, hned dostane,« vyličovala dívka dle pravdy.

»Aspoň vás něčemu naučí,« ujímal se nájemce učitele. »Také jsi byla od něho už bita?«

»Nebyla, ale dostala jsem na prsty tušku.«

»Tedy jsi si hrála,« smál se Modroch a mezi řečí prohlížel světnici se starým nábytkem, dvěma postelemi, lavicemi u stěn, almárkou na nádobí, s velikými kamny, chlebovkou, se stoly dubovými a raménky u stropu, na nichž visely šaty. V koutě u dveří stály dva kolovraty. Jan ani si hned všeho nepovšimnul, co tu bylo. Na stěnách plno obrazů svatých i soch, kalendářů, košíčku z papíru a pouzder na hodinky. Nad velkým stolem od stropu visela jednoduchá lampa. Uprostřed světnice stála díž a kolem na stolicích byla v ošatkách mouka. Od chlebovky sálalo teplo. Jan poznal, co se tu děje. Bude se péci chléb. Na menším stole bylo sejto s nadraným peřím a vedle ležely nové sypky. Kdosi nasypával podušky. Tu se nedivil tomu spěchu a útěku. Přišel v dobu velmi nepříhodnou. Ale co naplat. Ještě aby tak něco začalo syčeti na plotně a musil zkusiti umění kuchařské.

»Kde je tatínek?« ptal se děvčete.

»Nevím, kam odešel. Hned se podívám,« řekla Kristýna a zanechavši Modrocha samotného, odkvapila za ostatními. Beztoho ji tu všechno pálilo. Teď tu stál Jan sám a připadal si směšným. Co dělati? Ke všemu ještě z pod lavice natahovaly krky zde nasazené na vejcích husy a v koutě se plašila kvočna, vidouc Reka. Modroch posud nevěděl, že se mladé husičky a ranná kuřata vychovávají ve světnicích společně s lidmi. Viděl slaměné posady a proutěné kukaně, jejichž obyvatelky si svoje místo hájily v naději budoucích mateřských radostí. Snad je tu někde také telátko nebo za tou ohradou u kamen párek kůzlat. A hned

se mu zdálo, že cítí následky té přeměny lidských světnic v posady slepičí, ač jedno okno bylo pootevřeno. Volal Reka, aby v pokoji nechal kvočny a husy a trnul v úzkostech, co by se dělo, kdyby ta slepice opustila násadu a tato vzala za své. Lépe na tom byl kocour, ten vyskočiv na pecinu, ježil se a vrčel na vetřelce. Jiných živých tvorů tu nebylo.

»Reku, hned lehni!« poroučel Modroch a měl co dělati, aby psa ukrotil. Nejspíše zakusil tuhost zobáku, proto se chtěl pomstíti.

Z těch rozpaků vytrhla Jana Sadílková, která vyšla z přístěnku, k němuž dva dřevěné schůdky vedly. Selka rychle na sebe přehodila lepší sukni, kterou posud měla se strany trochu zahrnutou, vzala si halenku a na hlavu šátek — v rychlosti na ruby. Byla statná, pomalá, milé tváře, teprve asi čtyřicetiletá.

»A, to je k nám vzácný host a do jakého nepořádku přišel! Nedivte se, právě pečeme chléb a nasypáváme peří, které jsme v zimě nadrali. Při hospodářství to jinak nejde. A posud si milostpán ani nesedl —«

Selka sundala se stolice ošatku, utřela zástěrou desku a zvala k usednutí.

»Chtěl jsem mluviti jenom s panem Sadílkem,« řekl Modroch, usedaje hodně daleko od husí a kvočen.

»Hned ho seženeme. Nejspíše bude u kováře. Dává polní nářadí do pořádku. V zimě si něco udělal a teď to dal okovati. Přijde to levněji. Kde pak jsou asi děvčata? Uprchla před vámi, nebyla asi valně ustrojena. Mařeno! Náno!« zavolala ve dveřích, ale nikdo neodpovídal. »Nebylo by libo smažené vajíčko nebo kousek uzeného masa? Všechno máme doma, ale chléb zatvrdlý.«

»Děkuji, dopoledne nejím, od snídaně vydržím do oběda,« vysvětloval nájemce.

»U nás se musí něco zakousnouti, snídáme časně ráno, potom pracujeme a to jinak nejde. Jak povídal muž, milostpán už úplně uvyknul u nás, to je dobře. Každému se tady líbí, z Lutic kde který farář nebo učitel s pláčem odcházel. My tu žijeme posud, jak se říká, po prostu, ale přejeme si. Kdo je dobré vůle, každý tu dobře pochodí. Máme-li co proti sobě, povíme si to přímo a soudu nevyhledáváme.«

»Doufám, že se tu udržím a svoji existenci tady upevním.«

Byli by povídali dále, ale tu vešly do světnice obě dcery. Ve dveřích se chvíli strkaly, která má dříve vejíti. Posléze vstoupila starší Marie. Bylo znáti, že se obě na rychlo ustrojily, vlasy si přičísly, ale posud tu a tam na nich vězely stopy peří, jímž se obíraly. Anna měla prach i na řasách. Červené byly zdravím i studem. Na nohy si navlékly na boso polobotky, na hlavách měly šátky, na těle šaty a životy zapjaté na přeskáčku. Spěchaly asi a zástěry nerovně si uvázaly.

»Pěkně vítám!« řekla Marie za sebe a sestru. »To jste nás překvapil!«

»Co na tom? Já na vašem místě bych se od toho peří ani nehnul,« řekl Modroch.

»To by bylo! A snad byste nám ještě i pomohl,« smála se Anna. »Na váš šat by se ten prach hodně chytal. Beztoho si od nás něco odnesete.«

»Bude se vám to na těch poduškách pěkně spáti a sny vaše se budou otáčeti kolem minulého masopustu.«

»Těď musíme přemýšleti už o poutích. Co je tam to je tam. Ale pout čeká. Také se súčastníte?«

»Jistě nevím, neboť jsem dávno na žádné pouti nebyl. Ale půjde-li celá naše společnost a nebude-li co dělati, půjdu.«

»Zde chodíme na pout v neděli a v ten den je čas vždycky, neboť v Mořině nikdo ani rukou nehne.«

Modroch byl o tom přesvědčen, jak se tady světí den Páně. —

»Vy jenom radovánky na mysli máte,« ozvala se káravě matka od plotny, »a hned byste každého chtěly na svou stranu obraceti. Pana nájemce čekají jiné starosti, než v kalendářích se probírat a hledat, kde se koná jaká pout. Sotva masopust minul s bály a už zase zábavy.«

Marie pohleděla na Modrocha, aby vyzkoumala, co si o té řeči myslí. Ten se jenom usmíval, čekaje, jak se dívky zachovají a omluví.

»A což nepracujeme?« odpověděla Anna. »I kdybychom celou noc tančili, ráno nás nemusíte svolávati. A pout jest jenom takovou vycházkou. Podvečer jsme opět doma.«

Řeč přerušil Sadílek, jejž Kristýna přece v kovárně nalezla a vybídla, aby hned šel domů. Uslyšev, kdo ho navštívil, nemeškal a s mistrem kovářem veškeré jednání přetrhl. Hned mu tanulo na mysli, že Modroch nepřišel pro věc malichernou mezi týdnem.

»A pěkně vítám. Tedy přece jednou! A jak vzácného hosta přece hostíte?« řekl rolník a srdečně stiskl ruku Modrochovu. Na nohou měl vysoké boty, kalhoty do holinek, jakýsi opelichaný kožíšek, šátek kolem krku a čepici placku. Tak se vystrojil, že šel do vsi, a to ke kovárně, kde vždycky nějaký sousedbyl, ať tady měl co dělati, nebo jenom chtěl s někým mluviti. Kovář měl vždycky společnost a mnohý návštěvník dle potřeby chopiv se kladiva přitloukal, až jiskry sršely po dílně.

»Děvčata zvou pana nájemce na pout,« vyzrazovala selka, míchajíc vejce v rendlíku.

»Myslíte, že je pan Modroch selským chasníkem?« položertem a polo do opravdy se obořil Sadílek. »Až přijede vrchnost, bude choditi s panem hrabětem po okolních panstvích a ne po poutích. Co vás napadá!«

»Kdo ví, nešel-li by pan hrabě také s námi,« odpověděl Modroch s úsměvem.

»Nic bych nevsadil, že by si dal říci. Tak jak je ve dvoře? Všechno v pořádku?«

Modroch vypověděl, proč přišel, jakou radu žádá. Dívky zatím uklízely peří a tu a tam něco odstavily ve světnici. Také na těsto přihlédly. Kristýna se otáčela kolem matky. Libá vůně

ji sem přitáhla. Tu Marie kladla na stůl dva talíře, slánku, chléb, nože a vidličky. Modroch hned vstával, chtěje odejíti.

»Jenom se nelekejte, žena nám usmažila nějaké vajíčko. Snad už na něm kvočna několik neděl seděla,« smál se Sadílek a hosta zdržoval.

»Ale muži, co to povídáš?«

»Vždyť tomu nevěřím, ale nemohu chodit na radu a k té ještě dostávati pohostění,« bránil se Modroch.

»A kdo u vás už pil víno a čaj? Jenom zůstaňte seděti a pojezte se mnou. Potom se podíváme po statku a půjdeme do dvora. Zdá se mně, že to s tím koněm nebude nejhorší.«

Usedli tedy a jedli. Marie jim posluhovala. U kamen tiše vyškrabovala rendlík Kristýna. Mezi jídlem Sadílek mnoho nemluvil a také Modroch jenom kývnutím hlavy dívce děkoval, když ho ještě zvala.

»Kdybyste přišel zítra, dostal byste čerstvý chléb. Tento je notně tvrdý.«

Když se mužští najedli, vykonali procházku po statku. Nejdříve ovšem vedl Sadílek hosta do chléva, kde měl slušný dobytek a v přepažení koně. Koupil je nedávno v Benešově na trhu, statné tahouny, obě klisny. Ve stodole bylo posud plno slámy, na senníku zásoba sena, na dvoře mrvy veliká hromada. Na pohled bylo znáti, že tu bydlí šetrný a zazobaný hospodář. Každá maličkost byla na pravém místě. Jan se nejvíce podivil včelínu. Na kozách leželo několik špalků dubových, vydlabaných, žlutou hlinou umazaných a nad každým byl koráb smrkový jako stříška. Hned se ptal, nanesou-li včely i do těchto primitivních úlů medu.

»Celou zimu jim sladíme,« odpověděl Sadílek, »v těchto úlech se včelám nějak líbí.«

Pod kolnou bylo nářadí, na němž každý poznal pilnou ruku samoukovu. Sedlák hned radil, aby si nájemce opatřil čeledína, který by uměl také zacházeti s pilou a sekerou a se vším se nemusilo ke koláři a truhláři. Ukazoval, co kdy vyrobil a že i Matěje zaučuje.

»V našem kraji je málo peněz, musíme tedy co nejvíce hned doma si opatřovati. Však se přesvědčíte, co všechno sejeme a sázíme: obiliny všeho druhu, luštěniny, mrkev, řepku na olej, hlavatici, len, konopí, řípu pro dobytek i na stůl, mák, kmín a co se dá. Ovšem u dvora je jinak.«

Šli na sýpku nad světnicí a Modroch i tu shledal zásoby k setí, na chléb i prodej. Na rohatinkách visely makovice, zelné i jiné semeno ještě v luskách, klasy se stébly, aby se pamatovalo, jaké bylo obilí minulého roku i co do délky.

Když se vrátili do síně, naproti jim šla Marie: »Tatínku, do komory pana nájemce neveďte, tam je neuklizeno.«

»Buď bez starosti, tvoji výbavu prohlížeti nebudeme, ta by našeho hosta nezajímala.«

Podívali se na zahradu pěkně vysázenou, ke studni ještě na okov, k menším chlévkům, kde rostli malí vepříci, jimž masopustník udělal místo. Tu je doprovázela i Sadílková, neboť

tady hospodařila a odtud i užitek brala, jakož i z drůbeže, husí a kachen, aby za to oblékla sebe i dcery. Proto mohla směle říci, že oděla na zimu Marii a Annu — peřím, jehož část ponechávala pro domácnost, ale část prodala. Na Kristýnu se přešilo něco po sestrách, když jí byl omluven náhled, že to je posud jako nové. Synu kupoval šat hospodář. Tak to bylo zde i jinde ve statcích.

Vrátili se ještě do stavení na chvilku, aby se Jan poroučel. Podivil se, jaká se tu za chvíli stala změna. Stoly pokryty, zameteno, uklizeno, na husách a kvočně visely zástěry, od kamen odneseno dřevěné nádobí a také díž odstavena a zahalena. Anna držela ještě v ruce březové koště a Marie odhodila modrou utěrku.

»Zaveď, muži, našeho vzácného hosta do přístěnku,« vybízela Sadílková muže.

Jan by byl rád odešel, ale musil jíti. Tušil, že i v tomto selském pokojíku je uklizeno a dlužno viděti domácnost sousedovu i s lepší stránky. Podivil se, co tu bylo skříní, peřin, košů s prádlem, po zemi postavených hrnců se sádlem, máslem, medem, co na stěnách obrazů, pušek, šatů svátečních, na stole knih a listin, v koutě i pytle s lepším druhem domácích výrobků. Byl to pokoj a zároveň skladiště všeho toho, co nutno uzamknouti a zvláště opatrovati.

»Zde spí Matěj,« poučoval Sadílek a nájemce viděl, že na okně ještě jest okenice pro bezpečnost.

»Tady by byla pro zloděje žeň,« řekl Modroch.

Hospodář se samolibě usmál. Však sem každého nevedl a cizinec sotva okem zásoby zahlédl, když se domácí přímo protáhl dveřmi a tyto za sebou přibouchli.

»Několikráte nám se sem dobývali, jednou se podkopávali pod stěnu a podruhé vylomili okenici, ale nikdy se jim nepovedlo. Matěj střílel po zlodějích a já je pronásledoval za ves. Dle všeho to byli cikáni.«

»Vědí, kde by dobře pochodili.«

»Ostatní věci máme v komoře, tam hlídají děvčata, ale na ně se nelze spolehnouti. Nechala by zloděje, ať si kradou, jenom když jim neubližují,« usmíval se Sadílek.

»A měly bychom snad střílet nebo se rváti? Já bych křičela, že by to bylo až v zámku slyšeti,« řekla Anna.

»Já bych si zabalila hlavu do peřin, aby mne nikdo neviděl,« ozvala se Kristýna, která také do příštěnku přišla.

»Ty bys to vyvedla!« durdivě propověděla Marie. »V čem bys šla do kostela, kdyby ti vzali sváteční šaty?«

»A musila bych jíti do školy, kdyby mně zloději vzali tašku s knihami?« naivně se tázala dívenka.

Všichni se dali do smíchu a Modroch zatím vstal řka: »Jenom bych vás zdržoval a příčinou byl, že by se vám chléb nepovedl.«

»Náš bývalý sousedtakový nepodařený chléb měl raději, méně se ho totiž snědlo. Ale u nás to není, musí-li se pracovati, nutno také jísti.«

»Na všech to viděti, že tu hladu není,« pověděl Modroch a Kristýnu po plné tváři pohladil. A byli skutečně všichni zdární, plní života a síly. Dívky jenom hořely.

»Co pak nyní jsme odpočati, v zimě jsme si nadlehčovali, ale v létě musíme síly vydati.« Za té řeči vešli do velké světnice a byli by se déle loučili, kdyby na dvoře se nestrhl štěkot. Jan zpozoroval, že nemá při sobě Reka. To jistě venku se rve s domácím psem proti všem pravidlům taktu a pohostinství. Rychle se poroučel a už byl na záspi.

»Reku, styď se, fuj, ty darebáku!«

Sadílek to udělal kratčeji. Sebral na síni bič a dvakráte domácího Cikána přetáhl.

»Já ti dám, ty nezdvořáku! Takhle vítáš hosta?« huboval se smíchem.

Huňatý pes zakviknul a odběhl k boudě u chlévů. Rek se třásl strachem, nedostane-li také několik. Z ohledu na pána byl ušetřen. Modroch se jenom obrátil k oknům, u nichž stály ženské, a nazvednuv klobouk, šel se Sadílkem ze dvora.

»Pěkné to máte,« pochvaloval cestou, »hezky se vám hospodaří.«

»Však mě to stálo práce a námahy,« odpověděl Sadílek. »To se nedá ani vypověděti, co člověk na takovém statečku zakusí. Ale jsem rád, že jsem to k těmto koncům přivedl. Teď bych byl spokojen. Snad jste slyšel, že jsme začali ne sice s holýma rukama ale přece s málem.«

Modroch jenom přikývnul hlavou.

»A tak si tu pomohli i jiní. Starosta v Luticich si koupil statek, banka mu půjčila na annuity, pomalu uplácel a teď má všechno čisté. Stejně se zmohl nájemce mlýna našeho pana hraběte. Před dvaceti roky sotva sehnal na nájem a teď by si mohl směle ten mlýn koupiti. Tak se povede ovšem jenom těm, kteří se přičiní. Nejlepší vzor máme však na samém Votockém.«

Zatím přišli do dvora a rovně se brali do stáje. Sadílek důkladně prohlédl koně a při tom udělal nájemci takovou přednášku o koňských nemocech, až se tento podivil. Ne nadarmo ho Votocký doporučoval. Janovi to nedalo, aby se nezeptal, odkud má ty vzácné vědomosti.

»V kraji, kde se rodí a vychovávají koně, každý něčemu jinému rozumí; u nás to je už dědičné, chodil jsem s otcem na prohlídku a mnoho od něho pochytil. Nevím, bude-li také Matěj dosti chápavý,« odpověděl Sadílek a přítomnému Václavovi poručil, co a jak má dělati. »Není to nic vážného, ale mohlo by se to zhoršiti.«

Při té příležitosti prohlédl celý chlév, všechny kusy dobytka, radil, pasákovi pokyny dával a Jana poučoval. Nikdo mu neodmlouval, všichni uznávali názory jeho za správné. Požíval všeobecné vážnosti a v mnohém ohledu byl považován za kapacitu. Dopoledne tak přecházeli a Sadílka to neomrzelo. Byl ve svém živlu. Jana už to unavilo, ale sedlák dále vykládal. Nevěřil a neradil k čarám, jeho rady měly pravý základ a opíraly se o zkušenost bohatou.

»Tak abyste nyní šel se mnou k obědu, když jsem u vás měl přesnídávku,« řekl Modroch.

»Pán Bůh zaplať, jdu domů na podplamenice, ty velice rád a vždycky při pečení chleba mívám je s ovocným mazáním.«

Jan nevěděl, co to jest a Sadílek mu podal krátký výklad. Nájemce pozoroval, že mnohá věc u něho jestě vázne a bude ještě potřebovati častého výkladu, než všem místním obyčejům porozumí a způsoby kraje pochopí. (Pokračování.)

Nový Rok.

Nový rok — zas do tmy skok!
Bude přítel? Bude sok?
Marně před se pátrá duch,
bude tak, jak velí Bůh!

Smutné vstříc jdu rozluce:
děti mé, hle, za ruce
Život jímá, v širou dál
aby s nimi putoval.

Odcházejí s úsměvem,
nikdy se už nesejdem!
Oni k slunci, v žití jas,
já blíž k hrobu, zralý klas.

Třeba láskou chvěl se ret,
nebudem si rozumět . . .
otec, děti — různá krev,
jak to psal již Turgeněv!

Skočí směle v dravý tok,
těžko řídit jejich krok —
v duši plá přec naděje,
u Cíle že najde je.

Strážný Anděl z dětských let
kéž by úskalím je ved',
aby plavcům znaveným
Ráj byl cílem blaženým.*)

J. Karník.

*) Pozn. V č. 3. v básni: Turčanský sv. Martin má zníti šestý verš takto:
jsa mučenickou krví živen rudou.

V Reichenhallu.

Veselé a smutné vzpomínky

líčí

TOMAŠ ŠKRDLE.

Rok 1909. (Pokračování.)

Dne 19. července r. 1909 vyjel jsem po druhé do Reichenhallu. V koupé hned v Praze sešli jsme se s vsdp. Drem. K. Kašparem, kancléřem kníž. arcib. konsistoře v Praze, jeho otcem, býv. říd. učitelem v Křimici u Plzně a jeho mátí. Pan otec potřebuje léčby v Reichenhallu a vděčný syn i máti jej tam doprovázejí. A nadivno sluchu: i dp. farář — a nyní i kníž. arcib. notář — Jos. Ruml jede do Reichenhallu; ještě včera měl »velkou«, zpívanou mši sv., o pouti u sv. Jindřicha v Praze a dnes se jede léčiti do Reichenhallu. To je contradictio? Pan farář se mému podivu zasmál a pravil humorem jemu obvyklým, v krku že neschází nic, ale trochu že to škrábe na prsou a proto že chce asi 10 dní pobýti v Reichenhallu.

Po cestě jsme se bavili znamenitě, a přívětivá rodina Kašparova mne přijala jaksi za čtvrtého člena rodiny. V Táboře jsme viděli p. opata P. Methoda Zavorala, ve Veselí spatřili jsme univ. prof. Dr. Gabr. Pecháčka a v Č. Budějovicích očekával ndp. biskup p. opata jako svého hostě.

Od Lince do Solnohrad má rychlík jen I. a II. třídu, i musí ti, kdož jedou od Prahy do Lince v rychlíku III. třídy, v Linci přesedati. Předloni mne již v Gaisbachu převedl konduktér do koupé II. třídy, kterýžto vůz jede i dále direktně do Solnohrad, ale loni byl takový nával obecenstva — byl† po dlouhé době první krásný den — že jsme musili přestupovati až v Linci; a bylo nás tolik, že nebylo místa, i nechali jsme zavazadla v chodbách vlaku, a sami jsme se bídně ve vnitřku ulebedili. S námi jeli dva novomanželé, Poláci z Těšína, s nimiž jsme se brzy já, brzy vsdp. kancléř Dr. Kašpar srdečně bavili. Asi o půl třetí hodině odpoledne šli jsme do salonního vozu, kde se obědvalo. Obsluhovali nás dva křivonosí synové Judy, ale k jejich cti i polévka i pečeně i plzeňské nám výborně chutnalo.

V Solnohradech čekali jsme asi dvě hodiny, i prošli jsme si s panem kancléřem město; prohlédli jsme si překrásný chrám sv. Ondřeje, kdež jsem kdysi mši sv. sloužíval, a kathedrálu, která vyniká jakousi prázdnotou. V lodi blíže hlavního portálu postavili Vincenciáni sochu sv. Vincence z Paula, hojnými květinami ji ozdobili a kasičkami pro chudé obložili. I my jsme tam vložili obol.

V hotelu »Kaiser von Oesterreich« jsem kdysi dobře jídal a pil výtečné plzeňské, i zavedl jsem tam na zpáteční cestě p. kancléře, ale pili jsme plzeňskou břečku.

V nádraží Solnohradském nemohl jsem se vyznati: všecko jest přestavěno, zmodernisováno a velkolepě upraveno, a to jak na rakouské, tak i na bavorské straně.

Den byl celý překrásný, v Solnohradech slunce zrovna pražilo, ale když jsme přijížděli k Reichenhallu, přivítal nás — jako předloni — silný déšť, jenž však dlouho netrval.

V Reichenhallu bydlím v St. Zeno, v domě Anglických panen. Představiv se v klášteře ctihodné sestře, byl jsem uveden služebnou dívkou do svého bytu. Mám pěkný, útulný rohový byt, s krásnou pohovkou, skvostným umývadlem a příjemným stolkem na psaní.

Žádal jsem večeři, i přinesli mi kousek řízku, něco šunky, k tomu brusinky a rýži a dobrou polévku a — máz bavorského. I zapálil jsem si portoričko a jakkoliv, kde bydlím, zřídka kdy kouřím, pokuřoval jsem si ve svém pokoji. Okno mám do zahrady a cítím vůni smrkového lesa.

Dívka, jež mi posluhuje, uctivě se tázala, kdy má ráno přinésti snídani a přejí-li si chléb s máslem, či bez másla. Jářku bez másla. Nemám másla ke kávě celý rok, nepotřebuji ho i v Reichenhallu.

V bytě mám elektrické světlo, ale více pro parádu než pro užitek. Chci-li večer psáti, musím si k tomu rozžíti svíčku, a chci-li při elektrice čísti, musím pod ní státi.

V první noc moji v Reichenhallu bil hrom a pršelo, ale ráno se již zase vyjasňovalo. Posnídav a pomodliv se předepsanou část brevíře, obhlédl jsem si město a činil jsem povinné návštěvy představené Anglických panen, v jejichž domě bydlím, a p. děkanovi, v jehož chrámu chci sloužiti mši sv. Na to jsem se odebral k lékaři Dr. Kašparu Harlovi, dobrému katolíku a bratru dvou kněží. Doporučil jej P. Jos. Šimon O. Cr. jako muže svědomitého. Brzy za mnou došel p. kancléř Dr. K. Kašpar s p. otcem a z Prahy jistý bratr Čech se sestrou. Léčil ji ve Františkových Lázních žid a doporučoval ji sem zase židovi, ale bratr to přetrhl a šel ku křesťanu a dobrému katolíku. Pana far. Jos. Rumla potkal jsem na zpáteční cestě od téhož lékaře.

Lékař mne důkladně prohlédl: jazyk si vytáhl a prohlížel mi krk, řka, že to tam mám vše otekle a vznícené. Předepsal mi lázně Lilienbad a p. řídícímu učiteli Kašparovi lázně Salus a p. far. Jos. Rumlovi lázně Diana — každému jiné. Dopoledne zase dvakráte a notně pršelo.

Ve $12^1/_4$*) šel jsem ponejprv k společnému obědu. V čele stolu sedí sedmihradský biskup hrabě Majlath, jenž koná zároveň modlitby před a po jídle, jako jsme to v semináři mívali — v pravo od něho sedí Košický biskup Dr. Fischer-Colbrie, v levo rajhradský opat V. Korčián — v řadě za biskupem Dr. Fischerem jest velkoprobošt z Nitry, vedle něho kanovník ze Záhřeba a pak následuje skupina Poláků, kteří mluví hlasitě polsky; mimo jednoho jsou skoro všichni z ruského Polska a nejhovornější jest kanovník z Petrohradu. Já mám v levo něm. kaplana Jillka od Opavy, v pravo faráře z Berlína, jenž však dnes při obědě scházel.

*) Našemu Viertel auf Eins v Reichenhallu nerozumějí, tam se říká: zwölf und viertel. Večeřeli jsme ve čtvrt na 8, i nevečeřeli zase „um viertel auf acht" nýbrž um sieben und viertel.

Oběd byl výborný; v restaurantu stál by 3—4 marky, a my platíme 4 marky denně: za snídani, oběd a večeři. Jeden a já pili jsme bavorské pivo, každý půl litru, jiní pili víno, však Poláci pili pouze vodu. Píti vodu prý lázeňská kůra vyžaduje.

Rád bych toho a onoho navštívil a s ním si pohovořil, ale lázeňská zdvořilost návštěvy v bytech prý vylučuje čili nerada vidí i nechám toho.

Po obědě přidružil jsem se k J. M. p. opatovi Korčiánovi a pohovořili jsme si po česku. Pozdě se hlásil a dostal z nouze byt malý a bydlí prý jako novic. Můj byt jest mnohem větší. Vlast čte a články Halouzkovy o moravském probuzení velice chválil.

Odpoledne sice slunce nesvítí, ale obloha jest jasná a neprší a vydrželo to do večera. Dle lékařského nařízení šel jsem do Lilienbadu inhalovat. Mám inhalovati s aparátem. I koupil jsem si 10 inhalací za 9 marek, aparát k tomu za 3 m. a předplatil jsem si 10 solných lázní za 18 marek. Inhalace děje se $^1/_4$ hodiny do krku, při čemž se musí silně dýchati, a $^1/_4$ hodiny do nosu. Celého mne to vzrušilo, hlavně i proto, že inhalační přístroje ležely příliš nízko a já se musil při tom krčiti. Po inhalaci mne hnali do solných lázní. Tam se pobude pouze 10 min. a pak zavinut v plátně poleží si jeden asi $^1/_4$ hodiny a doma odpočívá hodinu. Je-li však pěkné počasí, není toho třeba.

K večeru jsem chtěl učiniti poklonu p. praelátu Dr. Jos. Burianovi ve ville Vittelsbach a jeho společníkům, p. kanovníku Msgr. Ant. Wünschovi a p. kanovníku Jos. Popovi, ale nebyli doma, i nechal jsem tam visitku.

Večeře byla zase výborná: dvoje masité jídlo bylo předloženo. Po večeři jsme se za krásného večera ve skupinách procházeli, já dopsal cestopis a šel jsem spat, po druhé v St. Zeno.

Ráno ve středu slunce milo svítí — hned se to radostněji vstává. Když jsem se v sakristii do knihy zapisoval, viděl jsem před sebou podpis p. praeláta Dr. Jos. Buriana, s nímž jsem si po mši sv. mile pohovořil.

V sakristii má každý pod svým jménem humerále, album a cingulum; kostelník — ne příliš vlídný — obsluhuje ty, kteří se oblékají, četní ministranti na oltářích svíce rozsvěcují, konvičky s vínem a vodou tam donášejí — pět, šest kněží slouží najednou mše sv. a sotva že se některý vrátí, přendá z něho kostelník manipl, štolu a ornát, kněz v první řadě stojící vloží si na patenu hostii a jde k oltáři. Tím způsobem se nás v krátké době na 40 vystřídá. Na výši hodnosti se tu nehledí: kdo dříve do sakristie přijde, ten z ní dříve k oltáři odchází, bez rozdílu, je-li to opat, praelát nebo kaplan. Biskupové — jeden po druhém — slouží mše sv. v soukromé kapli Anglických panen. V kostele vídám často pí. hraběnku Johannu Nosticovou s její komornou. Obě bydlí rovněž u Anglických panen, ale obě stravují se v restauraci. Docházejí sem tři exempláře »Čecha«: jí, p. kancléři a mně.

Mimo samý klášter Anglických panen jsou tu tři stavení, v nichž hosté obývají; já bydlel v domě sv. Josefa a proti mně bydlel biskup Dr. Fischer-Colbrie. Biskupové mají tu pouze taky

jeden, ale velký pokoj s malou verandou a pěkným nábytkem. Hrabě Majlath měl zde svého lokaje, biskup Dr. Fischer-Colbrie byl tu sám. Na procházkách a někdy i k obědu přicházejí oba biskupové v obyčejném černém taláru beze všeho biskupského odznaku.

Většina kněží zůstává po mši sv. v chrámu a modlí se zde svůj brevíř. Vůbec jsem zde pozoroval u četných kněží velikou zbožnost a neobyčejnou horlivost v modlitbě a ve službách Božích.

V neděli jest nával kněží ještě větší, nebo se dostavují z města i ti, kteří tam bydlí a jen v neděli mši sv. slouží. Kdo v ten den do sakristie přijde, dlouho čeká, než na něho řada přijde.

Do corbony dává se na ministranty, kostelníka a paramenty denně 40 pfeniků.

Kostelní prádlo mají na starosti Anglické panny a je vzorně čisté.

Po inhalaci a koupeli zašel jsem si do lázeňské čítárny. Čechů tam nebylo, i dostala se mi hned do rukou »Nár. Politika.« Po ní jsem prohlédl »Nár. Listy«, jež mi nikdy milými nejsou, na to jsem četl »Vaterland« a »Reichspost«; zde byl dobrý článek o pobytu Dra. Masaryka v Bělehradě, jenž dobře vystihl jeho vypínavost a chloubnost.

K obědu jsme měli mimo polévku a hovězí maso (a k hovězímu masu byly přiloženy uzené párky) pečená kuřata a kobližky. To by stálo v restaurantu přes 4 marky.

Učiniv po obědě poklonu rodině Kašparově, odebral jsem se do bytu a ve čtyři hodiny vydal jsem se na výlet do Gross-Gmain, jež jsem loni tak nadšeně popisoval. Seznámil jsem se zde s 72letým děkanem, stařečkem z Westfálska, jménem L. Keuth, jenž zažil doma kulturní boj a proto se musil uchýliti do Řezna k biskupu Ignaciovi, kdež také první leta kněžství v duchovní správě trávil. S tímto stařičkým děkanem procházím se po večeři a s ním jsme se vydali na výlet do rak. Gross-Gmain.

Klášter St. Zeno leží na jižní periferii Reichenhallu a na severu svém jest kryt ne vysokým pohořím, které jest porostlé hojným lesem. Sem roku 1908 jsem nepřišel, i podivil jsem se, jak krásné procházky jsou zde. Ze St. Zeno jde se stinným lesem; stezky jdou přímo, na pravo, na levo, my vybrali tu, která vede ke Gross-Gmain.

O, jak se to dýchalo v stinném lese! Můj společník se stále pozastavoval; já však cítil v sobě sílu, že bych byl ty hory přelétl: jen se mi chtělo do mužného kroku. Spatřiv villu: »Zur schoenen Aussicht« a bavorské Gmain, už jsem byl doma a když jsme zcela z lesa vyšli, viděli jsme vysokou věž z rak. Gross-Gmain, která celému kraji vévodí.

Úroda je všude hojná, bramborové natě jsou vysoké a silné jako pruty, otava se již zvedá, obilí jest krásné, jen žitné klásky se mi nějak nelíbily. Můj stařičký průvodce trhal si kytičky a všecko chtěl věděti, jak se jmenuje: strom, květina, bylina.

Usednuvše v útulné restauraci u císaře Karla VI. dali jsme si kávu a po ní sklenku plzeňského. Kdybych byl býval sám, byl bych navštívil p. faráře a farní chrám, ale stařečka nemohl jsem tam nechati samého, i odložil jsem to na jindy.

Zpáteční cesta byla veselejší; stařeček se radoval, že to přestál a radostně cupal domů. Po večeři jsme se zase až do ½9 procházeli a vypravovali jsme si o gymn. studiích. Oni studovali 9 let, my jen 8. Stařeček říká místo š všude s, na příklad: Swiegersohn, Sprache, swer (schwer).

Čtvrtek začíná zase krásně. Slunce se libě usmívá, hory jsou jasné, i bude příjemný den. Toho si v lázních velice vážíme, nebo každý deštivý den je pro nás velikou škodou na zdraví a na radosti života.

V poledne seděl vedle mne důvěrný přítel biskupa Majlatha. Zle se hněval na »Vaterland«, že prý přináší hanlivé a nepravdivé zprávy o Maďařích, ku př. o hr. Apponym, o Košutovi. Já jsem mlčel a jen jsem se pod vousy (smím-li toto přirovnání užíti) usmíval, mysle si: kujoni Maďarští, dobře, že aspoň někdo vaši faleš oproti císaři pánu a jiným národům a proti celé Cislaitanii odkrývá.

Pomalu se mezi námi rozvazují jazyky: vousatý kapucín, jenž s námi u stolu jídá, umí česky — je Moravan a z mládí spolužák p. opata Korčiána; a jeden z laiků — druhý jest student z Maďarie — profesor gymn., oslovil mne slovensky. Ti oba taky s námi stolují. Pan profesor vyptával se mne na české poměry. na katolický život u nás, a divil se, když jsem mu líčil rozlohu našeho družstva Vlast.

V poledne před obědem oslovil p. biskup Dr. Fischer-Colbrie p. opata Korčiána slovensky; ke mně pravil, že založil v Košicích taky tiskárnu.

Já: Bisk. Milosti, kolik máte sazečů a strojů v tiskárně?
Biskup: Sazečů je 14 a stroje čtyři, dva velké, dva malé.
Já: To je podobně jako u nás.

Přišel nový host, děkan ze Slavonie v Petrijevci, jménem Ladislav Charvát, rodilý Čech z Chrasti, ale už česky mnoho zapomenul; za řeči, když jsem mu vypravoval o našich podnicích, žádal mne, abych mu »Vlast« zasílal. Vida, nepomyslil jsem, že zde získám abonenta. Je to hovorný pán a poněvadž s levým sousedem, farářem z Berlína, mnoho není, jsem rád, že mám tak milého souseda.

Odpoledne šel jsem navštíviti duchovního správce ze Saliny dp. Baura, ale nebyl doma. Na to šel jsem se podívat na restauraci Tivoli, kdež jsem jídal, a na villu Wilhelminu, kdež jsem před loni bydlel. Uplynul rok a jsem tu zas, ale jinde a vede se mi lépe. Odtud vydal jsem se nahoru ke Gross-Gmain, ale zatočil jsem se lesem v levo. Bylo třičtvrtě na šest, i udělal jsem v klášteře novou poklonu paní představené, prose, aby mi byl celý pensionát ukázán. Ta zavolala jeptišku a řekla jí: slečno, proveďte domem důst. pána. Učitelkám v řádě Anglických panen

říká se: slečno, ostatním jeptiškám, jež neučí, říká se sestro. Mají stejné řeholní sliby, ale jinak se strojí a jinak se oslovují.

Anglické panny mají zde obecnou dívčí školu, měšťanskou a vyšší dívčí školu. Chovanky platí ročně 600 m. Slečna jeptiška, velice elegantní a vzdělaná dáma, provedla mne celým domem, ukázala mně vzdušné učebny a dole starobylou křížovou chodbu. Řád má své hospodářství, chová 14 krav, i je tu domácí mléko a máslo. Pí. řídící Kašparová si zdejší máslo velice pochvalovala, nyní vím, proč je tak dobré, je domácí. Ve školních místnostech viděl jsem podobizny dvou biskupů, kteří zde při St. Zeno farářovali: jeden se dostal za arcibiskupa do Mnichova, druhý do Eichstaettu.

Když jsme šli k večeři, hovořili jsme p. opat Korčián, kapucín a já česky a v tom se k nám přitočilo děvčátko, větší chovanka zdejší, a začala také švitořit česky, jsouc plna radosti, že si může česky pohovořiti. Jmenuje se Anna Šaškova a jest z Plzně. Pravila, že jest tu šest Češek v ústavu. Kam až ti Češi se dostanou.

Když jsem v Reichenhallu jednomu lesníku Čechu vypravoval, jak se tu v klášteře pro nás výtečně vaří, tázal se mne, berou-li zde dívky na cvik ve vaření. Informoval jsem se o tom u sestry Bibiany, jež nás při stole obsluhuje, a ta řekla, že ano. Ale už nevím sám, co taková dívka za učení měsíčně platí, zdá se mi 25 nebo 30 marek. Aj, ta sestra Bibiana! Je to již starší osoba, ale čilá a vždy přívětivá; žádej při stole to ono, vždy ochotně poslouží a je plná úcty a úslužnosti. Když nese jídlo biskupům nebo když položivši jídlo před ně odchází, vždy, bez výjimky se ukloní; dávali jsme po ní pozor a nikdy úklony té nevynechala.

Jazyky se rozvazují: když jsme s Plzeňskou dívkou mluvili, došel nás velkoprobošt z Nitry a začal na nás slovensky. Pomalu tu bude převaha Slovanů.

V pátek dne 23. července začíná zase krásný den. V sakristii sešel jsem se s p. kancléřem Dr. K. Kašparem: liboval si krásné počasí; v kostele viděl jsem jeho máti. Učinili mi včera návštěvu a já nebyl doma, já jim učinil návštěvu odpoledne a zas oni nebyli doma.

V pátek odpoledne za překrásného počasí vydal jsem se k Nonn, do restaurace p. Fuchse, křesťana, oblečeného v národním kroji. Horské prameny i potoky jsou plny vody a tekou rušným proudem, otava roste a oko se pase na čerstvé zeleni lesa; ba i paloukovité oasy na Hohenstaufech, jež se hned za hotelem až do výše 1800 m. zdvihají (sám hotel je ve výši 500 m.), vynikají čerstvou zelení. Do všeho toho padají jasné paprsky sluneční, i kráčí se to radostně nahoru.

Z Fuchsovy restaurace je nejkrásnější podívání na Reichenhall. Za St. Zeno táhnou se lesy, mezi Reichenhallem a Nonn rozprostírá se v celé délce podél pravé části města les a proti nám za městem na levé jeho straně vypínají se vysoké hory, prorvané dvěma pasy, skrze které jde v pravo cesta do Tyrol

a v levo jede dráha do Berchtesgaden. V levo vypíná se vysoká věž ze St. Zeno a v dáli je viděti bavorské Gmain a první výběžky rak. Gross-Gmain — v pravo ode mne jsou zelené palouky, promíchané malými lesíky, selskými domy a novými villami. Sama villa okrášlena jest v pozadí horstvem Hohenstaufen, a jinak leží uprostřed zelených luk a polí. Vzduch jest tu překrásný.

Já tam došel o 4. hodině a bylo nás tam hostí málo, ale pomalu se otevřená zahrada plnila, přijely i dvě elegantní equipaže a plno židovských rodin s dětmi. V pět hodin spustila hudba a když jsem se již z villy vracel, připojili k tomu hudebníci zpěv a pěli horalské písně; byli i sami po horalsku oblečeni.

V sobotu se celá obloha zahalila mraky, ale nepršelo. Hned nám bylo smutněji. V sakristii poznal jsem p. katechetu Procházku ze Slaného, jenž ve městě bydlí, a mezi novými hostmi v klášteře při obědě jest praelát Molnár, kanovník z Ostřihoma, vůdce katolické lidové strany v Uhrách. Chodí sem pravidelně jen v pátek pro postní jídlo, jinak bydlí v městě.

Pan biskup hrabě Majlath jest dnes již podruhé na výletě. Najme si kočár a vezme si vedle svého průvodce i gymn. profesora a studenta, kteří s námi stolují, a vyjedou si ven. Soused můj, tarář ze Slavonie, praví mi, že jest Majlath přísný církevní kníže a že jest velmi bohat, hlavně z rodu svého. Když nám p. biskup Majlath schází, modlíme se potichu, je-li přítomen, vede on sám modlení před a po jídle — ovšem latinsky.

V sobotu odpoledne vyšli jsme si se stařečkem děkanem Keuthem na procházku hluboko do lesů, které kdysi Augustiánům náležely, ale jež stát po zrušení tohoto řádu skonfiskoval. Stařeček se zastaví u každého stromu, u každé květinky, chce věděti její jméno, nemůže si však vzpomenouti, já to taky německy neumím, a tak jdeme a zase stojíme a zase stojíme a zase jdeme. Mnoho květinek zná a jmenuje je nejenom německy, ale i latinsky. Uvil si z nich kytici — tváře mu stářím blednou, ale přírodní červeň miluje, což značí dobré srdce.

K večeru v sobotu došly »Naše Listy«. O jak jsem je dychtivě popadl a pročítal! Obsah čísla byl pěkný.

V neděli dne 25. července odložil jsem si inhalaci a lázeň na odpoledne a spěchal jsem do Gross-Gmain na primici. Už po cestě slyšel jsem střelbu z hmoždířů a se všech stran, z Rakous i z Bavor, scházel se lid, sedláci jeli na velocipedech, jež jim rakouští finančníci bedlivě prohlíželi, zdaž někde v záhybu nevězí něco podezřelého. Po cestě setkal jsem se s rolníkem, jemuž jsem vždy až páté slovo rozuměl. Pravil, že se tu slaví všecky primice slavně a na mou otázku, kde jsou větší daně: v Rakousku či v Bavorsku, pravil mi tento Bavorák, že v Rakousku. Mají tam někteří z Bavor louky a platí z nich více než v Bavořích.

V Gross-Gmain bylo viděti všude slavnostní náladu. Domy byly ozdobeny prapory rakouskými a zemskými (červenobílá,

jako naše), někde i papežskými a s věže chrámu vlál prapor zemský.

Cesta po hřbitově do chrámu byla proměněna ve vítěznou bránu a čtyři pomníky u dveří chrámových byly ověnčeny a věnce ty byly bílými závoji přikryty. I chrám byl vyzdoben.

Na faře mne pan farář hned poznal, chtěl mne uctíti a zval mne na oběd a na průvod. Já jsem uctění a oběd odmítl, ale průvod přál jsem si viděti.

Bylo $^1/_2$9., půl hodiny času, i vyšel jsem si mezi lid, jenž mne uctivě pozdravoval. Jeden druh žen měl uvázaný černý šátek na hlavě v zadu, jak říkáme na dvě facky, druhý druh měl na hlavě nízký klobouk s třapcem dolů, jako nosí biskupové.

Děti se řadily pod dva prapory, chlapci pod jeden, dívky pod druhý, i táži se jich, co to znamená a ony mile odpovídají: my máme zde též spolek Dětství Ježíšova a chlapci mají jeden prapor a dívky druhý; hned za nimi vlál prapor panen. I ty mají spolek a svůj prapor; většina panen byla bíle oblečena.

V devět hodin hnul se průvod pro primicianta: napřed neseny byly tyto prapory, za nimi šlo pět spolků s prapory, tři z Gross-Gmain, dva z Reichenhallu, následovala hudba a za ní šli jsme my duchovní; nepřehledné řady lidí i lázeňských hostí stály v levo. Hudba hrála a mezi to se ozývala střelba. Uprostřed cesty byla slavobrána, na níž byl nápis: Glückliches Leben erflehen Dir die Deinen. Spokojený život vyprošují Ti Tvoji rodáci. Bránu a střelbu pořídila obec.

Primiciant a pozvaní hosté, hlavně příbuzní, stáli v zahradě. Naše požehnání rodičů a řeč místního pana faráře zde nebyly. Pouze jsme mu přáli. Mezi tím družičky připínaly přítomným i nám kněžím na levé ruce kabátu ozdobné a umělé květiny. Velitel hasičů dělal pořádek, velel, kam se má kdo zařaditi, i slyšel jsem, že řadil v průvod taky obecní výbor a studentstvo (gymnasialní a z vysokých škol — bylo jich asi 15). Konečně roztáhly družičky velký řetěz z chvojí a do toho řetězu vstoupilo duchovenstvo a v zadu primiciant, provázený třemi družičkami, které nesly na polštářích věnečky. Ta prostřední, zahalena závojem, jmenuje se zde: primiční nevěsta. Byly to tři malinké školní dívky a ta »nevěsta« počínala si velice vážně.*)

A nyní nastal průvod k nepopsání: všechny zvony se rozezvučely, střelba — rána za ránou — se ozývala, hudba hrála a lid všude uctivě smekal, nebo hned před námi nesen byl krásný kříž, podobný jako mají biskupové.

V kostele rozezvučely se varhany, lid zaujal místa a k družičkám s primiční nevěstou přisedl jeden kněz; přeč, povím hned.

Při kázání, které konal místní rodák a solnohradský dómský kazatel Petr Mayr, najednou kazatel ustal, vyzvav primicianta, aby dal požehnání. Ten přistoupiv k oltáři, požehnání udělil. U nás se to činí až po mši sv.

---

*) Primiční nevěsta představuje církev, s kterou se dnes primiciant v chrámě zasnoubil.

Při mši sv. mezi Credo, když primiciant s assistenty uchýlil se na sedes, přivedl duchovní primiční nevěstu k celebrantu a ta mu podala věnec z květin. Při obětování všecky tři dívky položily polštáře s věnečky na epištolní stranu oltáře a po sv. přijímání zase je odnesly. Primiciant zpíval pěkně, zvučným jasným hlasem, i hudba i zpěv na choru byly dobré a tak celá slavnost dobře dopadla. Na choru mezi zpěváky spolupůsobil taky Reichenhallský městský farář hrabě Walderdorf.

Slavnosti byl též přítomen beneficiat ze Saliny, dp. Jos. Baur, a když jsem ho druhý den při hudbě potkal, tázal jsem se ho, kdo platil v hotelu primiční hostinu? Odpověděl, že primiciant, ale jest obyčejem, že pozvaní kněží dávají mu v závitku dárky (t. j. stojí-li oběd ku př. 8 m., dají mu 10 m.) a ostatní hosté dají mu dary v jeho domově.

A slečna pokladní v lázních Lilienbad, kamž chodím inhalovat, která byla kdysi taky primiční nevěstou (nynější primiční nevěsta jest její neteř), vypravovala mi, že dívky družičky přednášely při hostině na primicianta básně, jednu ve starobavorské řeči. Vzletné přípitky pronesli kazatel Petr Mayr a farář Höller z Gross-Gmain.

Když jsem o tom při stole kněžím vypravoval, pravili někteří, u nich že bývá primice ještě slavnější, bran bývá až sedm a každý dům bez výjimky jest ozdoben.

Tohle jsem viděl, ale poslyšte, čeho jsem se dočetl v Reichenhallském časopise Grenzbote, jak v Gross-Gmain příchod tohoto novokněze vítali. Jmenuje se Antonín Joiser, je synem tesaře, již zemřelého, i nebyl tu oslavován rod, vyvýšenost, bohatství, nýbrž toliko stav katolického kněze.

Grenzbote píše: V neděli dne 18. července přijala farní osada Gross-Gmain mladého kněze srdečně a slavně v jeho domácí vísce a v domě otcovském. Na hranicích farní osady, u Marzol, vítala primicianta, který o druhé hodině odpoledne přijížděl ze Solnohrad, slavobrána s nápisem. Střelba rozléhala se po horách a plnila tichá údolí. U školy ověnčený povoz stanul a primiciant udělil tu požehnání svému bývalému učiteli, správci školy Pölzlovi, který onemocněl a nyní se zase uzdravil, což byl dojem úchvatný. U domu otcovského očekávali primicianta: domácí duchovní, obecní výbor, školní mládež, spolky hasičů a veteránů a katolický dělnický spolek s hudbou. Ve farním chrámu, kamž se novosvěcenec v průvodu přítomných odebral, vítal jej místní farář, načež udělil novosvěcenec s kazatelny přítomným požehnání.

Roku 1879 odebíral jsem se i já jako novosvěcenec do své rodné obce; v rodné obci své založil jsem jako studující IV. gymn. třídy knihovnu, jako bohoslovec proměnil jsem ji ve čtenářský spolek; rodákům svým připravil jsem nejednou pomocí studujících z Kardašovy Řečice ušlechtilé zabavy, přednášky — a když jsem se jako novokněz do své rodné vsi ubíral, živá duše si mne nevšimla. Tehdy mne to hluboce zabolelo, ale nikdy jsem o tom nikomu slova neřekl. Dnes se o tom ponejprv zmiňuji.

(Pokračování.)

Jeho Eminenci nejdůstojnějšímu panu

LEONU KARD. ZE SKRBENSKÝCH

k desetiletému jubileu

nastoupení na stolec sv. Vojtěcha.

(Aliterace.)

Ladím lyru líbeznými lásky tóny:
Zazni zvučně z útrob, zapomeň zlé stony,
strasti struna stichni, slastí stroj se starou,
písní jásej jediné jen jasnou, jarou!

Dráhu doby dlouhé, decennium celé,
o stádce své stejně staráš se vždy bděle
katolíkům k radosti a kráse, k chvále,
odpůrce byť ošemetný otíral se dále.

Panuj pevně, podepři Tě Pán svou hrudí!
Lásku leješ, láska libou lásku vzbudí.
Raší radost, rozkoš rdí se, úcta roste.
Přijmi, přelaskavý pane, přání prosté:

Beztrnitou ber se branou slasti, blaha,
dlouho dále kvítím kveť Tvá další dráha,
vonnou vůni vánek věj Ti mírný, milý,
velký, vlídný Vládce s výše skýtej síly!

Dr M. Kovář.

Kornel Ujejski.

K desátému výročí úmrtí básníkova 1897—1907. Z polského podává F. WOLF.

Jedním z básníků polských, jehož píseň zná a zpívá celý národ, protože píseň ta stala se, možno říci, modlitbou národní, jest Kornel Ujejski.

Od povstání listopadového (r. 1830—1), které Polsku nepřineslo touženého vysvobození z cizího jařma, uplynulo patnácte roků, ale myšlenka volnosti v národě neuhasla.

Bylo to v roce 1846. Mnozí mužové, nadšeně otčinu milující, starali se dále o to, aby utlačenému národu polskému vybojovali neodvislost. Prahli po tom, aby do války za svobodu dal se celý národ, a tedy též jeho nejčetnější vrstva, lid selský. Bylo tehdy ještě nevolnictví. Onino vlastenci polští, uvažujíce o osvobození otčiny, uznali tedy za věc na nejvýš nutnou, zrušiti především nevolnictví, učiniti rolníka rovným pánovi, a tímto způsobem podnítiti jej také k válce za svobodu celého národa. Utvořeny v celé zemi tajné spolky, které zjednávaly pro tento účel ochotné pracovníky, a ti také konali přípravy k válce se zbraní v ruce. Chovali naději, že lid vesnický, osvobozený od poddanství, bude podporovati jejich snahy a přičiní se o vítězství.

Tehdejší vláda v Haliči, složená výhradně z Němců, kteří špatným hospodářstvím zemi ničili a horlivě pracovali o to, aby Polákům vzali jejich řeč, zvyky a obyčeje, a o kterých zůstala pamět, jako o lidech zlých a nepřátelsky se zemí smýšlejících — tedy vláda tehdejší dověděla se o snahách vlastenců. Proto také správce zemský, Krieg, rozeslal po dvorech i obcích okružníky, ve kterých oznamoval, že spolkáře bude stíhati vojskem a policií, vyzýval lidi, aby policii pomáhali zatýkati vlastence a hrozil vzdorujícím přísnými tresty. Bylo ovšem komu hroziti, neboť v zemi chodili tehdy, ukrývajíce se před očima vlády, četní vyslanci polské emigrace v Paříži. Vyslanci ti, nazýváni podle latiny emisaři. Emisaři voleni byli tací, aby jich četnictvo poznati nemohlo, chodili ode dvora ke dvoru, od fary k faře, ode vsi ke vsi — šlechtu přemlouvali, aby slevili sedlákům poddanství, a sedláky k válce za svobodu. Zdálo se, že dík horlivé práci emisařů, dobré vůle se strany šlechty a ochotě k věci se strany lidu, vše půjde dobře. Přepočítáno se však pouze v tom, že myšleno, že vláda o ničem neví, — ale v ten čas Němci v úřadech měli co nejdokonalejší známost o všech přípravách a sami strojili se k obraně. Ti úředníci němečtí chopili se hanebného prostředku, a jmenovitě, když již válečné povstání mělo vypuknouti, poručili písařům a nižším úředníkům, choditi ode vsi ke vsi a říkati sedlákům, že šlechta i emisaři chtějí ukřivditi sedlákům, že číhají na jejich jmění i životy. Ne všady uvěřili sedláci tomuto nehodnému klamu, ale byly kraje, ve kterých, bohužel, uvěřili a opojeni kořalkou od ničemných sedláků německých, začali ukrutným způsobem vraždit šlechtice i emisary právě tehdy, když již měli ohlásiti zrušení poddanství a počíti válku za svobodu.

Nejkrutější vraždění, které jest hanbou vlády tehdejší, zuřilo v krvavý rok onen v okresu tarnovském, a ošklivě se v něm vyznačil sedlák Szela, jehož se potom vlastní rodina odřekla.

Z počátku se nevědělo o tom, co se později dokázalo, že v okresu tarnovském bylo placeno vraždícím za hlavy zavražděných, proto také, jak se zpráva o vraždění rozešla, velký zármutek povstal mezi vlastenci. Bylo jim líto námahy a práce pro lepší osud lidu, a mnozí sobě pomysleli, že by snad lépe bylo, aby lid žil v nouzi, temnotě a poddanství, neboť ještě nedorostl a nedozrál pro osvětu a volnost. Malomyslnost počala lidi kaziti, jako rez železo. Tehdy našel se mladý pěvec, který počal slovem svým buditi víru v malomyslných. On ihned poznal, že nebyl lid polský vinníkem při vraždění, že vina ta nejvíce na jeho duši neleží — on tehdy první pravil, že:

»To chytrý tygr přemluvil lvíče,
by prolévalo otcovskou krev.«

Tehdy onen mladý pěvec složil pro národ modlitbu, ve které prosil Boha, by vinníky soudil, ne podle činů jejich, ale podle srdce, a pronesl:

O, Pane! Pane! Oni nevinní,
ač naše příští, ustoupli přec, —
jiní ďáblové byli tam činní,
O, ruku trestej, ne slepý meč!

Tím mladým pěvcem, který věděl, že při vraždění tarnovském byl lid toliko slepým mečem, byl Kornel Ujejski.

Když Ujejski onano slova psal, byl ještě mladým člověkem. Narodil se dne 12. září 1823 v Beremianech, okresu zaleszczyckého, tam, kde podolská řeka Strypa se vlévá do Dněstru. Byl synem vzácných rodičů, kteří brzy ho naučili milovati otčinu a jí sloužiti. Ujejski měl dětství velmi krásné. Vychováním budoucího básníka a tří mladších bratří zabýval se otec, který rád často jim vyprávěl dávné události, a matka, žena velice dobrotivá, jež byla na vsi pro lid »matkou i lékařkou« a vštěpovala v rozvíjející se duši synovu lásku ke všemu, co šlechetné a krásné.

Chlapec byl rozumný a chápavý, naslouchal zvědavě vypravování otcovu, učil se ochotně veršům a písničkám a ještě od dětství zpíval rád píseň, jež jest v ústech každého Poláka:

Ještě Polska nezhynula,
pokud my žijeme!

V roce 1831 viděl jako chlapec osmiletý v domě otcovském bojovníky polské, kteří se vraceli z povstání listopadového, zarmoucení, že Rusové opět přemohli Poláky. Chlapec si dobře zapamatoval jejich smutné tváře a dojat byl v hloubi duše jejich zármutkem, který ho do konce života neopustil, neboť po celý život svůj rmoutil se nad tím, že národ polský musí žíti ve »strašné noci porobě«. Vypravují, že tehdy právě počal skládati svoje první verše.

Nedlouho potom dán byl Kornel na studia do gymnasia v Buczaczu. Školy v Buczaczu byly tentkráte, jako v celé zemi, německé. Nejen poručeno se učiti po německu, ale též chlapci

byli nuceni, aby i mimo školu pouze německy hovořili, a ti, kteří se odvážili mluviti polsky, přísně byli trestáni. V takové tedy škole nevelmi se líbilo studium Ujejskému. Přes to učil se slušně a školu dobře skončil.

Když byl šestnáct roků stár, přestěhovali se jeho rodiče do Lvova pro další vzdělání synů. Tam Ujejski studoval dále, ale zároveň z veliké záliby v básnictví psal veršů stále více. Tehda dleli ve Lvově muži tací, jako Karel Szajnocha, který psal překrásné knihy o dějinách Polska, básník Vincenc Pol, autor velmi krásné »Písně o naší zemi«, a mnoho jiných mužů slavných. Jim tedy Ujejski předčítal svoje verše, a oni je chválili a pobádali ho k další práci.

Ujejski učil se mnoho i četl mnoho, ale nejvíce oblíbil si četbu v Písmě sv., a to hlavně knihy proroctví Jeremiášova. V těch knihách žaloval prorok hebrejský Pánu Bohu na porobu židovskou. Ujejski představoval sobě, že Polsko v porobě úplně jest jako ona Judea, ujařmená od Babylonských, a tak, jako Jeremiáš modlil se v písních svých k Bohu za volnost Judee, tak Ujejski ve svých písních, které nazval »Žaloby Jeremiášovy« — »Skargy Jeremiego« — počal žalovati před Bohem na porobu a utrpení Polska. Mezi těmito žalobami Jeremiášovými jest jedna píseň, z níž čtyři verše již byly uvedeny. Nazývá se píseň ta: »Chorál«, a počíná slovy:

S požárů dýmem, lkavými zvony
k Tobě, o Pane, bije ten hlas:
žaloba strašná, poslední stony,
modlitbou takou pobělí vlas.

Bez žalob my již, neznáme zpěvu,
trnový věnec vrost v naši skráň!
Jak věčný pomník Božího hněvu,
k obloze trčí prosebná dlaň!

Píseň tato roznesla se po celém národě, zná ji každý, umí ji každý a každý ji zpívá, neboť v ní básník vyjádřil žalobu všech na utrpení a neštěstí, na trpké osudy národa, utiskovaného od nepřátel vyhnanstvím, vězením a křivdami, národa, který marně se bránil, jako pták uvězněný v kleci.

Mezi »Žalobami« jest jiná velice pěkná modlitba: »Za zbloudilé«. Ujejski modlí se v ní k Bohu, že by chtěl býti kormidelníkem ztroskotané lodi národa, aby smířil znepřátelené k vůli roku 1846, aby Jeho milostí se stalo, by lid se cítil národem, aby pochopil, že v Polsku jest jeho síla i budoucnost, aby nabral odvahy i víry, a nedával sluchu škodlivým našeptáváním zlých a škodolibých nepřátel.

Bolest nad neštěstím otčiny a zároveň i resignace a sebeobětování vyznívá z básně: »Modlitba vězňova«. Tam volá k Pánu, že bolno jest jeho srdci, že i každému ptáčeti závidí jeho svobodný let, protože na svobodě zanechal mnoho srdcí bratrských a rodinu drahou —:

»tož za ně oko své povznáším k Tobě,
vždyť ruce v poutech vznésti se nemohou!«

A prosí dále, by všemohoucí Pán jeho hnízdo andělům svým odevzdal k ochraně, by každý z jeho milých z věčně jasného zřídla požehnání čerpal život jasný, — a dodává: —

»Ať na volnost vlasti nečeká čas dlouhý,
i slz ať nezná! — Leč já — nechť již trpím!« —

Jiným tonem zavznívá modlitba, když básník zřetel svůj obrací k budoucnosti, k čemuž popud podává mu radostná událost: synův křest! Tak v »Modlitbě při křtu synově« modlí se:

»Křest se dokonává! — O, Pane, Pane!
Nechať to dítě v budoucnu se stane
obráncem víry, bohatýrem, mužem!
Za sluncem pravdy nechať jen směřuje,
ať svou otčinu nad život miluje,
nechť jí dobude svým mečem!

Střez ho, by cizím neklaněl se bohům,
nechť Tobě slouží, a ne Tvým vrahům!
Jim nechť nenávist a pomstu přisáhne.
Nechť nezná štěstí, ni snu ni pokoje,
pokud nebude vítěz, neb za boje
mučedník slavně nepadne!«

Proč psal Ujejski takováto slova? Aby se jim dobře rozumělo, třeba věděti, že v ten čas, kdy básník dorůstal, byl osud národa velice trapný. Na celém okrsku zemí polských, ve všech třech dílech, zavládlo nejstrašnější utiskování, a velice kruté bylo v Haliči. Tak ke konci roku 1841 bylo přes stopadesát uvězněno za to pouze, že měli svobodnou duši, že milovali Polsku a nechtěli se Polsky zříci, za to pouze, že chtěli svobodu národa a zrušení nevolnictví. Nikdo nebyl jist dnem ani hodinou. Na úřadech měli dlouhé seznamy osob, které dříve či později měly býti uvězněny, a ve vězení byli pak lidé trýzněni, přikována jim těžká pouta, která jim ponechána po dlouhé měsíce, krmeni byli nejhorší stravou, ano nelidsky mořeni hladem. Matky třásly se o osud mužů, sestry a dcery o osud otcův a bratří, bolest a utrpení zrcadlilo se na tvářích všech. Přes to nikdo se nepoddával, nikdo pro pokoj nechtěl se zříci svých citů vlasteneckých. Ten bol, to utrpení všeobecné procítil Kornel Ujejski celým svým srdcem a vyjádřil ve svých modlitbách. A není tedy divu, že modlitby ty každému pronikly srdcem, neboť básník se v nich modlil za všecky a ve jménu všech. Dnes jestě zpívají často v kostelích onu píseň Ujejského: »S požárů dýmem« — a dnes ještě tato píseň tlumočí Polákům jejich víru, že Polska bude! — Poláci věří to tak, jako věří ve spravedlnost Boží.

Když napsal »Žaloby Jeremiášovy«, které nebylo možno tisknouti doma, odejel Kornel Ujejski za hranice do Paříže, a tam je dal do tisku v r. 1847. V Paříži bydlelo tehdy velice mnoho Poláků takových, kterým nebylo možno zůstati v Polsce, protože by byli vězněni nebo posláni na Sibiř. Byli tam generálové vojska polského z r. 1831 a mnoho starých vojínů, kteří viděli oheň nejstrašnějších bitev; byli tam učenci a básníci, byli konečně četní řemeslníci a dělníci, kterým nebylo možno se vrátiti do Polsky.

Se všemi seznal se Ujejski, ale jako básník připojoval se nejvíce k básníkům. Bydlel tehdy také v Paříži veliký pěvec, nejznamenitější básník polský Adam Mickiewicz, ku kterému Ujejski došel, aby ho poprosil o požehnání. Starý pěvec žehnal nadšeně mladému básníku a řekl mu: »Pamatuj si: budeš-li někdy mluviti k národu, tak nemluv z hlavy, neboť hlava se může mýliti, ale mluv upřímně z hloubi duše své.« Svatá to slova, a každý jest povinen si je zapamatovati, neboť kolik jest lidí, kteří mluví pro oblibu nebo pro marnou slávu, ale nejde jim o dobro a pravdu!

Poznal se také Ujejski s básníkem Bohdanem Zaleskim, který skládal pěkné dumky, a Zaleski oblíbil si mladého básníka, jak řekl, za jeho řeč i horoucí srdce. Nejvíce však spřátelil se Ujejski s básníkem Juliem Slowackim, s nímž jej slučovala veliká láska k národu, Slowacki psal totiž:

». . . Zaklínám, ať živí netratí naději
a před národem nesou osvěty pochodeň!«

Slowacki miloval velice a oceňoval Ujejského, ano i napsal pro něho báseň, ve které praví, že Ujejski osvěžuje v národě víru ve slunečné jitro Polsky.

Ujejski zůstal delší čas v Paříži. V únoru r. 1848 díval se na tak zvanou revoluci únorovou. Lid francouzský vypudil tehdy nenáviděného krále, Ludvíka Filipa, a proměnil království francouzské v republiku.

II.

Ve chvíli, kdy se Ujejski vracel do Haliče, (bylo to koncem jara r. 1848) děly se tu také nezvyklé věci. Jako vichr nesl se tehdy po celé Evropě duch volnosti, — všickni lidé počali za příkladem Francie se domáhati, aby jim byla dána konstituce, aby se přestalo nařizovati jim zákony s hůry, aby svobodné, lidem volené sněmy mohly podle nejlepšího uznání nejpříhodnější zákony pro lid ustanovovati.

V květnu r. 1848 dána také Rakousku konstituce. Dostala ji tedy i Halič. Vláda rozhodla, by ve Lvově utvořena byla »národní rada«, která měla býti nejvyšší správou zemskou do toho času, až sejde se sněm; utvořeno také vojsko polské, čili tak zvaná »národní garda« zároveň s oddílem či legií složenou ze studentů škol vysokých.

Radoval se Ujejski z těchto událostí, a přispěchav do Lvova vstoupil do řad legie studentské a na jednom jejich shromáždění v říjnu 1848 měl velice pěknou řeč: »O otčině«; připomínal v této řeči, že každý, kdo se narodil Polákem, jest povinen otčině sloužiti více než sobě samému. Básník svolával tak do služby Otčině, neboť se domníval, jako mnoho jiných, že nastaly pro zemi časy šťastnější, že bude možno počíti užitečnou práci pro blahobyt a osvětu, a že bude možno napraviti ty škody, které způsobily v Haliči nepřátelské vlády německé.

Tato radost a naděje netrvaly příliš dlouho, neboť vláda velmi brzy vzala zas tu hrstku volnosti, kterou poskytla před několika měsíci, a generál Hammerstein kázal vojínům o dušičkách r. 1848 stříleti z děl do odbojných Lvovanů, kteří se

nechtěli zříci tak nedávno dané jim volnosti. Se srdcem zlomeným díval se Ujejski na to, jak se krev lila po ulicích lvovských — krev nevinná, neboť stříleno i do starců, žen i dětí — a uniknuv šťastně smrti, odejel na ves, kde se oddal úplně tvorbě básnické. Tehdy to napsal překrásnou báseň: »Kříž a meč«, věnovanou těm, kteří prolévali svoji krev, krev obětní, neboť Pán Bůh za ni zaplatí spásou.

Byla již učiněna zmínka o tom, že Ujejski velice rád čítal v Písmě sv., neboť si v mysli přirovnával smutné osudy Polsky k tak pěkně vylíčeným v Písmě sv. osudům židovským. I nyní také když meškal na vsi v Lubszi u Březan v domě svých rodičů, bylo mu Písmo sv. nejdražší knihou, jako každodenním soudruhem. Ono mu dodávalo nadšení a popud ku tvorbě básní. Začal tedy psáti: »Melodie biblické«. Básní majících tento společný název jest kolem dvaceti.

Ne nadarmo nazval básník tyto básně melodiemi. Jsou tak hudebné a zpěvné, že čtenář by je chtěl zpívati, jak je přečte. Jest velmi mnoho básníků polských, kteří psali velice krásné básně. Leč Ujejski jest takový, že psal nejen krásné básně, nejen plné šlechetných myšlenek, ale zároveň velice hudební a zpěvné. Nejeden z mladších básníků úmyslně předčítal si často básně Ujejského, aby si osvojil jejich hudebnost a zpěvnost. Tak tedy zároveň hudebnost a zpěvnost, jakož i krásné myšlénky a city horoucí, zrcadlící se v těchto básních, zjednávaly Ujejskému stále širší slávu a uznání. (Dokončení.)

Tužby.

P. Berthold Ord. Cap.

Kol trůnu Tvého
tužby mého mládí,
milosti Pane! klečely,
cestou tisícerou k Tobě
vzlétaly,
právem jakoby štěstí hledaly.
Jako vyslanci pýchy k Tobě
sstoupaly,
daň na Tobě — tribut žádaly
i v hávu knížecím k Tobě
vcházely —
v duchu moji pýchy naději
— — — — — — — — — —

Jedna však za druhou
vrací se zpět
se skloněnou hlavou,
strnulou rukou,
s pokorou vrací se zpět.

„Pán moudrým jest«
vyprávějí s bázní,
»odepřít Jeho svatým
právem jest,

Pyšným nepovolí nic!
pokorným dá za tisíc.

Za Jeho Osv. hrabětem Janem Harrachem.

Zalkala Čechie, zastřela líce:
Odešel dobroděj, není ho více!
Ustydlo rámě, jež dávalo hojně
v úmysle: Rychle kdo dává, dá dvojně.

Z hřivny té svěřené štědřil jsi stále
vlasti i národu k pokroku dále,
skýtals to ochotně z křesťanské lásky
do pozdní chvíle, kdy v skráni již vrásky.

Vděčný Ti národ se ke hrobu tlačí,
slzami oko i tváři si smáčí:
Bože, dej šlechetných šlechticů více,
jiným ať zaplanou vzorem jak svíce.

Nezhyne pamět Tvá po věky věků,
lid bude žehnati pln jsa Ti vděku:
Šlechetné činy Tvé odplať Pán nebe,
k sobě Tě přijmi a odměniž Tebe!

Dr. M. Kovář.

Na rov svobodného pána Vojtěcha Derscényiho.

Ni chudobka již nekvete,
čas růží dávno pominul;
květ jaký tomu svinete,
jenž otcem lidu byl a slul? —
Já na rov Tobě stelu
svou vděčnou immortellu.

Ty z kvítí všeho kytice
jsi zasloužil si na svůj rov
a z vonných květin nejvíce
dech skromné fialky — a kov,
v nějž vryto Tvoje jméno,
by věky bylo ctěno.

Ty byl jsi pravý lidumil,
Tys cítil s lidem, jemu žil
a lid Tě miloval a ctil
i proto immortellu svil
Ti na hrob, slzu v řase,
a modlí se k Tvé spáse.

Dr. M. Kovář.

Moje vzpomínky z „Vlasti“ a o „Vlasti“.

Piše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Ale opět zpět k plodné práci »Vlasti« v letech 1890-1894! Vedle prací z prva vzpomenutých mívali jsme ve schůzích výborových i *přednášky a literární rozpravy* o českých i cizojazyčných dílech. Bohužel, že přednášek nebylo lze konati s dostatek, byliť jsme všichni až nad hlavu pracemi zasypáni. Nebožtík kaplan *Mlčoch* od Nejsv. Trojice několik časů pracoval v knihovní komisi, předčítaje došlé posudky o různých spisech a od různých spisovatelů (kritiků). Nejpilnějším býval dp. *Filip Šubert*, nyní farář v Miletíně. Měli jsme v úmyslu pořídíti *seznam knih* doporučení hodných, aby čtenářové katoličtí věděli, co si mají opatřiti na čtení a čemu se v naší literatuře vyhýbati. Kratičká, věcná kritika *dotyčných spisů* měla je o tom v našem *Literárním Seznamu* poučiti. Opravdu, práce veliká, záslužná a nadmíru potřebná, jíž nelze vůbec jednotlivci provésti, v níž třeba spojenými silami pořád pracovati. Provedeme kdy u nás my katolíci skvostnou myšlenku tu? »Vlasti« se nepodařila, ale počátek a popud byl z »Vlasti« učiněn. *Kolik knihoven a kolik knih dobrých* jsme založili, rozšířili, vydali, koupili, darovali, posoudili atd., o tom bylo by možno psáti hodnou knížku. Veřejna *»půjčovna knih«*, kterou nyní v domě »Družstva« řídí p. *Jiroušek*, byla již tehdy před 18 lety v našich zámyslech, ale nebylo ji lze z příčin pochopitelných uskutečniti. Také tato myšlenka zdravá a dobrá časem v našem katolickém životě jistě se ujme, *musí se ujati*, a »Vlasti« k necti nebude. V těch a podobných věcech spolkových byl Škrdle neunavným vynalezatelem: platně pomáhal mu při tom pan *Tomáš Jiroušek*, bývalý dělník strojnický, jenž, odstoupiv od sociálních demokratů ku křesťanskému socialismu, věnoval se naší věci s plným ohněm nadšeného srdce svého a býval i jest Škrdlovi obětavým, nezištným pomocníkem.

Mnozí se pozastavovali, že prý pan Jiroušek akademického vzdělání nemá a přece vynikající místo ve »Vlasti« zaujímá. Odpovídám: »A což má jen bývalý akademik veliké vlohy, velikou pilnosť, velikou zkušenosť a jiné dobré vlastnosti? Učinili jsme ve »Vlasti« s různými akademicky vzdělanými muži (doktory a profesory) dosti smutné zkušenosti. Pan *Tomáš Jiroušek* je samoukem v mnohých praktických věcech našeho celého života se týkajících velice sběhlým, bystrým myslitelem a neunavným pracovníkem. Jako prostý laik-dělník vyniká v otázce sociální a politické, jsa o všem, co se u nás děje, velmi dobře zpraven. Často mluvíval jsem s ním o různých otázkách nábožensko-církevních a pozoroval jsem, že p. Jiroušek se v nich dobře zná, studuje, poučení hledá a tolik rozhledu má, že nevím, kolik máme v katolické straně laiků, kteří by tolik praktického, všeobecného vzdělání měli a tak bystře o různých jevech našeho života soudili, jako pan Jiroušek. *Buďme rádi, že pana Jirouška máme.* Muž ten napracoval se mezi námi tolik a tak nezištně i bolestně (různé rány a odšťuchy snáší leta klidně), že zasluhuje naší plné úcty,

uznání a důvěry. Po prvé spatřil jsem ve »Vlasti« pana Jirouška brzo po té, co jsem se stal výborem. Ještě dnes vidím živá jeho gesta, pátravý zrak, smělý vzhled, prácechtivost a nadšenou socialistiku, jež v něm hárala, hledajíc, jak by se na základě křesťanském uplatnila. Zjev páně Jirouškův byl doopravdy socialistický: odvážný, nezkrocený a nad míru živý a při tom pro dobro chudého dělnictva nadšený, pln víry v lidské právo, v lepší budoucnost, v organisaci a zákonitě spravedlivou úpravu práce, mzdy, vzdělání, svobody dělnictva atd.

Podnes nevzpružíte Jirouška ničím do té míry, jako když mu začnete o sociální otázce a jejím vývoji u nás, zvláště v naší křesťansko-socialní straně. Tady je Jiroušek doma, tady má svou tepnu života, tady je pořád mladíkem, jako by zapomínal, že Abraham už mu své křížky na zádech udělal. Zevnějšek páně Jirouškův je dnes po 20 letech málem takový, jakým byl, když jsem ho poprvé ve »Vlasti« spatřil. I ten »revolucionářský knír« zůstal mu beze změny, a chuť k práci i dobrá vyřídilka taky.

Co pan *Jiroušek* dobrého v »Našich Listech« jako redaktor pro katolické uvědomění a probuzení činí a činil, nejlépe víme, kteří »Naše Listy« pilně čteme a lidu čísti dáváme. Záslužný kříž »Pro Ecclesia & Pontifice«, jímž pan Jiroušek byl za své práce vyznamenán, plně si zasloužil a může jej právem nositi na svém věrném katolickém srdci!

Velikolepé byly naše první *Literární Sjezdy*, na nichž shromažďovalo se velmi mnoho účastníků kněží i laiků, takže jsme ve velikém sále bývalé Svatováclavské záložny sotva dosti místa měli. Že vůbec »Vlast« něčeho podobného sama o sobě podjati se směla a s takovým výsledkem, nejlépe svědčí o její síle a oblibě. Mnozí vynikající řečníci, kteří dnes vystupují na katolických sjezdech všech našich různých frakcí, jsou *naši řečníci* z »Vlasti« a jejích literárních prvních sjezdů! Váha »Vlasti« byla v letech 1890 a následujících tak veliká, že různé naše katolické spolky vyhledávaly s námi spojení, domnívajíce se, že bychom jim mohli pomoci v jejich plánech. Vzpomínám, jak jsme byli zváni — Horský, Škrdle a já — bychom měli podíl na politickém životě, k němuž se strojili tehdy Staročeši, za pomoci katolicko-konservativní strany. Také šlechta měla na poradách těch podíl. A podivná věc! My neměli příliš optimismu k zámyslům politickým; celé spojování zdálo se nám příliš různobarevným, jakousi nouzovou akcí, v níž mnozí báli se liberalismu (v různých frakcích zakořeněného), mnozí zase báli se klerikalismu (snad právě k vůli nám), a tak po několika akademických výkladech — jistě velice zajímavých — rozešli jsme se, odloživše věc k pozdějším časům, t. j.: rozešedše se a ničeho nepořídivše.

Blízká budoucnost ukázala, že semknutí všech dobře smýšlejících bylo velice třeba, ale — Staročechů bylo by nezachránilo. Národ veplul plnými proudy v moře svobodomyslnosti a pluje v něm dosud pod všelijakými radikálně-pokrokovými fangličkami, když byl vítězný kdysi prapor svobodomyslných mladočechů jako málo pokrokový odsunut stranou. Zatím nastaly v našem životě

nové potřeby a vyhlídky: strana katolicko-socialní zasáhla účinně do veřejného života a dodělala se úspěchů.

Dr. Horský, předseda »Vlasti«, věnoval novému tomuto hnutí všecky své síly a »Vlasť«, ač hledí si více své práce spolkové a tiskové, pomáhá jak může novým pracovníkům politickým i socialním, nevidouc v nich konkurentův a přejíc si upřímně, aby prospěli na tomto poli skutečně věci katolické.

Po vůdcovství politickém nikdy jsme nebažili, chtíce dle programu svého připravovati půdu katolicko-církevnímu hnutí a znovuzrození našemu. Čil a prostředky »Vlasti« jsou takovy, že na poli politickém vůbec konkurovati zpříma nikdy s nikým nebudeme. Veď si politiku katolické strany kdo chceš — jen když skutečně církevně a na prospěch národa ji povedeš. »Církevně« v tom smysle, abys nepropouštěl zásad nebo směrů *v našem veřejném životě* politickém, spolkovém, literárním atd., jež by se příčily duchu církevnímu; hleď spíše, aby život náš provanut byl duchem náboženským, hledě si při tom zdravého pokroku na vše strany, v duchu spravedlnosti a pravé svobody.

Při prvním sjezdě literárním, jejž »Vlasť« pořádala, seznámil jsem se s † dp. proboštem vyšehradským Dr. *Lenzem*. Svedla nás k sobě nepatrná příhoda. Do uloženýbh archů (praesenční listina) podepisovali jsme se jeden za druhým. Já byv dřív hotov, odcházel jsem, když pan probošt Lenz volal na mne, abych počkal, že chce se mnou mluviti. »Tenkráte čtu Didonův spis o Kristu Pánu, jejž jste ve »Vlasti« tuze příznivě kritisoval,« začal Dr. Lenz. »Nevšimnul jste si, že P. Didon, mluvě o vědomosti Páně píše tak, jako by připouštěl až příliš její lidský vývoj na úkor božské vševědoucnosti. Pán Ježíš jest nejen viator ale i zároveň comprehensor,« končil Dr. Lenz, »z té příčiny třeba velice opatrně theologicky mluvit o Jeho vědě a jejím přibývání, aby to nebylo s úhonou božské Jeho vševědy, jejíž lesk, pro hypostatické spojení lidské a božské přirozenosti vtěleného Slova v *jedné* osobě, pronikal, ozařoval a povznášel lidské vědění Kristovo na největší výši všeho poznání.« — »Ovšem«, opáčil jsem, »ale P. Didon toho též neupírá i když dle Písma vykládá, že Pán Ježíš »prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí.« Učíť sv. Tomáš ve Třetí části Summy Theologické, že přibývalo Pánu Ježíši ne božské vědomosti, nýbrž *lidské*, a to v tom, čeho osobní a místnou *zkušeností bezprostřední* nabýval, přecházeje z místa na místo a vida okem tělesným jako člověk (viator), co od věčnosti pronikal a plně věděl jako Bůh (comprehensor): Scholastici tomu říkají »věda pokusná čili světská: scientia experimentalis seu physica.« »Umíte to,« usmíval se Dr. Lenz a vzav si mne stranou, vyptával se na to i ono z »Vlasti« a jejích niterných poměrů. Vše jsem mu dle možnosti vyložil a on, připomněv, že jako druhdy ustanovený soudce Škrdlův (ve sporu o zřízení spolku katechetského —) pozoruje »Vlasť« bedlivě a nachází v ní uspokojení, vida, že »Vlasť« pevně se přiklonila k církvi a důsledně si vede. Od té doby navštěvoval mne pan probošt častěji, hovořívaje o tom či onom, co měl na srdci. Ač jsme byli věkem i postavením společenským velice od sebe vzdáleni, přilnuli jsme si navzájem srdeč-

nou láskou a plnou důvěrou, odkrývajíce i nejhlubší záhyby svých duší jeden druhému. Já ctil p. probošta jako otce, on miloval mne jako syna a zachoval mně lásku svou až do posledního dechu svého života. Ani nevím, čím jsem si jeho lásky a naprosté důvěry zasloužil. Radosti i žalosti svého pohnutého, upracovaného života sděloval mi bez reservy. Půjdou se mnou do hrobu. Nebožtík pan probošt Dr. Lenz byl z těch přátel, kteříž osvědčovali přátelství i tehdy, když měli přinésti pro ně *osobní oběti* a neměli nijakých nadějí, že by za to odměny došli. Co učinil Dr. Lenz i pro mne, nebudu zde vyličovati — nejlépe by to mohl říci zemřelý biskup Brynych, ale není toho třeba a nebylo. Jsem jim oběma mnohými díky zavázán. Pan probošt Lenz byl zvláštní muž! Miloval církev nade vše a neměl pokoje, viděl-li, že se jí křivdí. Z té příčiny studoval a pracoval na obranu církve neustále.

»Vlasť« a její obranný směr zamlouvaly se Dru Lenzovi do té míry, že přemnohé práce své, ke konci života takměř výhradně (vyjma novinářské polemiky nebo lokálky), psával do »Vlasti«. Nejmilejšími přáteli byli mu mužové, kteří církve důsledně a důrazně hájili.

I po smrti Lenzově uveřejňovala »Vlasť« dlouho práce jeho, jež měla v zásobě a Sborník hist. kroužku družstva »Vlast« činí tak do dnes. Dr. Lenz přinášíval články své osobně a nabádal k práci.

Tichošlápkův a kompromisníků neměl rád. Vida, že »Vlasť« a její redaktor u † pana kardinála Schönborna naprosté důvěry nabývá, těšil se z toho bývalý Škrdlův »soudce« velice.

Častěji vyjádřil se mi v rozmluvě, že si Škrdle velice váží, protože »pan redaktor se nebojí, je rázný a tvrdý proti nepřátelům jako skála«. Když povstaly neblahé boje modernistů proti »Vlasti«, byl pan probošt Lenz zcela na straně »Vlasti« a odsuzoval různé literární projevy modernistické velmi ostře theologicky, předvídaje, že jsou to semínka, z nichž vyrostou nepěkné bylinky. Před několika lety dotekl se tohoto poměru Lenzova k moderně redaktor Škrdle a bylo mu odpověděno, že prý cituje mrtvého! Ale — pravdu měl! Byl jsem kdysi mimovolným svědkem následujícího: Přijdu do »Vlasti« a na stolku leží modernistická publikace rozevřená, podškrtaná, pocuchaná. »Co to? Kdo to podškrtal?« tázal jsem se. Škrdle odpověděl: »Právě odešel odtud pan probošt. Přinesl mi to, zlobil se na to a chce, abychom ve »Vlasti« ostře to odsoudili. Možná, že nám napíše sám článek proti tomu.« — »Budeme míti opět spor a mrzutosť«, upozorňoval jsem. »Jaká pomoc«, vece Škrdle, »je to nesprávné, necírkevní a — my, když jsme se dali na vojnu, musíme bojovati. Ať raději »Vlasť« zhyne, než aby k bludům a necírkevním názorům katolických auktorů mlčela z bázně před pronásledováním. Přinese-li pan probošt Lenz obranný článek, uveřejním jej!«

Pokud se pamatuji, šlo tehdy o názor »Odluka státu od církve«; názor to v Sylabu (55 věta) církevně zavržený, ale od některých katolíků pořád přetřásaný a jako prakticky »lepší« jest, než *nynější různé spojení* státocírkevní, hájený resp. vykládaný. Církev hájí *principu* správného, když chce, aby nebyl stát od církve od-

lučován: je to škodlivo oběma. Mnozí liberální katolíci, přihlížejíce k neutěšeným poměrům, jaké se v tom neb onom státě faktický ze spojení církve a státu na neprospěch církve vytvářily, nemohou se s tím smířit a poukazují na Ameriku, kdež spojení církve a státu není a svoboda církve je lepší, než bývá ve státě tom či onom, kde spojení církve a státu zákonitě trvá.

Tím způsobem se vysvětlují různé potyčky, jež i po Syllabu tu a tam v katolickém táboře spatřujeme a jež i moderna u nás kdysi též zdůrazňovala, proti čemuž Dr. Lenz jako theolog přísně se stavěl, háje ovšem principu docela správného.

Nedlouho před smrtí Lenzovou navštívil jsem jej s p. katechetou Kosanem. Pan probošt přišel k nám do salonu ze svého pokojíčku, opíraje se o silnou hůl a sotva nohy za sebou vleče. Zhrozil jsem se ho a s největším napjetím sil zatajoval jsem bolestný údiv. Mohutný Dr. Lenz, jehož jsem znal přímého a pevného, vždy hovorného a šprýmu milovného, stál před námi jako Lazar, shrbený, nemocný, třesavý, slaboučký a smrtelně vážný. Vyslechnuv záležitost, k vůli níž jsme přišli k němu, přislíbil ihned ochotnou pomoc a také ji skutečně provedl. Na to zažertoval si se mnou naposledy praviv ukazuje na hůl, o niž se opíral: »Mám to divný Gewehr bei Fuss! Myslil jsem, že umru s perem v ruce, ale zdá se mi, že mi vypadlo pero z ruky a zbyla místo něho hůl!« Na rozchodnou dal nám po výtisku své brožurky proti Dru Václ. Novotnému a běduje, že církvi katolické v Čechách zle se vede, rozloučil se s námi bratrsky. Polibek, jenž mi vtisknul, mrazil mne na líci jako kus ledu. Od té doby jsme se zde na světě živi nespatřili. Za krátko oznamovaly noviny: Dr. Lenz, probošt Vyšehradský, zemřel. Jak mi bylo při těch slovech v duši, neumím pověděti. Nejvěrnější přátelské srdce, jež pro mne v Praze tlouklo, i když jsem tam nebyl, a které se o mne otcovsky staralo, dotlouklo na vždy. R. in pace! Dosud se za † probošta Lenze veřejně s farníky v kostele modlívám. Láska neumírá. Po čase navštívil jsem Vyšehrad a hledal jsem poslední místečko † probošta Lenze.

Přítel vedl mne k arkádám kapitolním, kde je krypta vyšehradských hodnostářů. Zahleděl jsem se na ni okem žalostivým. »Tam v tom domku,« řekl přítel, »jenž má nápis »Parva domus, magna quies«, odpočívá Dr. Lenz! Bál jsem se přistoupiti blíže — srdce se mi třáslo a já na lících ucítil poslední předsmrtný polibek probošta Lenze, jejž mi dal na vždy! Odpočívej, Boží bojovníče, Vyšehradský probošte Antoníne, odpočívej v pokoji a Pán odplatiž tobě nesmírnou lásku, jíž si lnul k Jeho církvi a též k »Vlasti« a ke mně. — Probošt Lenz a biskup Brynych, zářné hvězdy Vyšehradské kapitoly, byli oba našimi věrnými přáteli ve »Vlasti« a též mými osobními. Oba nám je dobrotivý Bůh vzal — kéž jim oběma odplatí na nebesku!

Milým a upřímným přítelem »Vlasti« bývali také dva řídící učitelé: pan *Tichovský* a pan *Flekáček*. Pan Tichovský nebyl sice literárně činným, ale pomáhal nám jak mohl; do schůzí našich chodíval jako host a měl účast na úradách našich. Vlastním jeho polem činnosti byla charita křesťanská. Jako horlivý Vincencián

konal prakticky lásku k bližnímu, seč síly stačily. Žil zbožně a vzorně, náležeje zcela své tiché skromné rodině. Na jedné slavnostní schůzi zvolili jsme ho místopředsedou: bylo to na večírku, jejž Vlast pořádala na rozloučenou s ndp. biskupem Eduardem Brynychem, odcházejícím z Prahy do Král. Hradce. Předseda, dr. Horský, měl řeč úvodní, a pan Tichovský vedl skutečně schůzi. Podnes ho vidím stařečka dobrého! Byl v slavnostním úboru bezvadném a červenal se jako růžička. Bylo vidět, že měl z celé slavnosti radost. Památka tohoto dobrého učitele-člena »Vlasti« v družstvu nikdy u nás starších nevyhyne.

Pan řídící Flekáček pracoval dlouhá léta velmi platně jako korrektor i jako spisovatel ve »Vlasti« a byl též i členem Literární sekce a dobrým řečníkem. Někteří mu nemohli (z odpůrců »Vlasti«) zapomenouti, že v mládí přeložil vadný spis z vlaštiny; ale mám za to, že řídící Josef Flekáček celým pozdějším životem napravoval a také napravil, v čem v bujném mládí chybil. Jeho katolické smýšlení bylo dokonalé a upřímné. Silou pracovní (i jako literát) byl pan řídící velmi dobrou a neúnavnou. Jeho divadelní kritiky bývaly velice dobré a vždy věcné a uhlazené. Jakým byl Flekáček ve družstvu našem, takovým byl též v privátním celém životě: doma i ve škole. Flekáček měl hodnou ženu, jež mu nejen dobrého života neztrpčovala, ale ho spíše v něm utvrzovala a dle možnosti mu jej zpříjemňovala, takže Flekáček rád domů chvátal a v krbu rodinném šťastným se cítíval. Osobně byl Flekáček milým společníkem a velice vzdělaným. Mezi učiteli, kteří ve »Vlasti« pracovali, zůstane Flekáček zářným vzorem. *Vytrval až dokonce* a zemřel v pravdě křesťansky.

O dp. faráři *Pohunkovi* jsem z počátku napsal, že při první schůzi »Vlasti«, kdy jsem ho spatřil, zdál se mi málomluvným, vlastně, »že neumí mluvit«. Ale tomu nebylo tak. Pohunek nehonívál se ovšem v řeči do popředí a rád poslouchal, co jiní vykládali; ale, přišla-li řada na něho, uměl též své mínění jasně pronésti a důsledně jednat. Ano i jako *řečník* byl dp. Pohunek výbornou silou: různé schůze naše daly mu dosti příležitosti, aby uplatnil svůj řečnický talent a dp. Pohunek učinil tak skvěle. Čemu jsme se všichni divívali a co jsme zvláště v Pohunkovi vysoce cenili, byla jeho hluboká učenost filosoficko-literární a neobyčejná říznost, kterou jeho články skutečně se vyznamenávaly. Pohunkovi náleží veliká zásluha o to, že Vlast stala se nepřátelům trnem v oku svou tendencí a neohrožeností. Jak psával a řečníval na schůzích, tak pracoval Pohunek též ve výboru, byv dlouhá léta jeho velmi platným členem. Milou povahou, osobní vlídností, velikou k práci chutí a schopností získal si Pohunek plné naší důvěry a veliké úcty. Co vzal do ruky, vše šťastně prováděl. Povstavili jsme ho v čelo »Vychovatele«, — a jak zdárně za Pohunkova vedení list ten prospíval! Litovati dlužno, že duch tak čilý a hluboký, jakým je Pohunek, později, přetížen jsa prací úředně-kněžskou a trápen jsa i neduhem očním, nemohl dále veřejně ve »Vlasti« spolupůsobiti. Dnes žije dp. Frant. Pohunek jako farář v Karlíně, vzdav se literárně-spolkové činnosti. Památka jeho ve »Vlasti« a v celé naší katolické literatuře zů-

stane vždy čestná: v letech kaplanských postavil si dp. Pohunek krásný literární a spolkový pomník. Různí liberální spisovatelé, jichž »Bejlí« z parnasu českého Pohunek ve »Vlasti« promrskal, vzpomínávali a vzpomínají jména jeho po dnes a čítávali »Vlast« dychtivě, i když na veřejnosti se stavěli nevšímavými ke »klerikální Vlasti«. Vím o jednom literátu nejzvučnějšího jména, že míval z Pohunkovy kritiky veliký respekt, i když slovy projevoval mu despekt!

Když se zmiňujeme o pracích Pohunkových ve »Vlasti«, nemůžeme opomenouti vzpomínky na *dra. Hromádka*, jenž kdysi kritikami svými velikou vřavu na veřejnosti české způsobil a »Vlasti« veliké nepříjemnosti připravil, ač byl úplně v právu a my výborové všichni stáli jsme mu věrně po boku, bráníce svobodu volné kritiky a správné věci. Pan Dr. Hromádko dotekl se totiž nepříznivě zvláště *Nerudy* o jeho jizlivosti o sv. Ignáci z Loyoly a o Piu IX., a zbičoval je hodně. Texty a ukázky písemné ze spisů Nerudových uvedl přesné a pod kritiku podepsal se plným jménem. Škrdle to nejostřejší seškrtav, uveřejnil ve »Vlasti« a bylo zle. Nejdříve hýbala se proti nám česká liberální obec spisovatelská, v níž nejeden člen nemohl zapomenouti, že mu »Vlast« také nařezala, a začala shánětí podpisy a protesty. Celý národ volán tehdy do zbraně proti »Vlasti«. Mnozí spisovatelé víc ze strachu před liberály než před námi podepsali protest. Počestný »Čas« a »Národní listy« stály v čele podniku, ale víc než trochu planého křiku nesehnaly proti nám. Na věcnou odpověď nebo vývrat práce Hromádkovy nestačil z nich nikdo. Nemohl, poněvadž »Vlast« měla pravdu. Podivným tehdy bylo, že profesoři Masaryk a Jos. Durdík odepřeli podepsati protest liberálních spisovatelů. Když to tedy nešlo literárně, zaranžována ulice, která nadávkami a kamením do oken demonstrovala před redakcí »Vlasti«. Škrdle tehdy právě nebyl doma. a měl štěstí, neboť střepiny rozbitého okna i s kameny násilně do světnice hozenými dopadly právě na místo, kde Škrdle pracovával! Demonstrant, jenž tak dobře mířil, byl kluk škole odrostlý, jehož Škrdle jako Vincencián delší čas před tím charitativně podporoval. To byla ovšem trpká odměna, a viděl jsem, jak se Škrdle chvěl, když nám to ve výborové schůzi vypravoval a jak vděčně přijal nabídků velebných OO. Dominikánů, kteří mu slíbili, že ho přijmou do klášterních volných místností u sv. Jiljí v Praze, kamž se též red. Škrdle ze Žižkova brzo odstěhoval. Velemoudří otcové Žižkovští dokonce Škrdle chtěli vypověděti z města, do něhož z Prahy utíkaly se nejroztopodivnější existence. My si ovšem z výhazovu mnoho nedělali a nectí nikterak pro sebe nepovažovali. Tak jednala svobodomyslnost již tehdy vůči nám katolíkům. Zostudit, obelhat, zkroutit a znásilnit, toť její rezovaté zbraně na nás. Podnes lepších nemá, ač se staví, jakoby každé století aspoň o tisícelet předbíhala! Kulhá a kulhá o starších nečestných berlách, ale mlátí jimi vztekle do všech, kteří chtějí samostatně a poctivě v předjíti, volajíc: Vy jste zpátečníci, já jsem pokroková; vy jste jediným neštěstím národa, já jeho přítelkyní a vůdkyní. Ubohý národ, ubozí lidé a nejubožejší — liberální vášnivci protikatoličtí!

(Dokončení.)

Černý Oř.

Napsal Jan Vránek-Pohořský.

Na vrchole hory Craw Butte, (čti kró Bjůt)
jež ční hrdě nad prérie
jako vigvam nade travou,
planou ohně rudou září.
Tma je hustá na prérii
dálné, šeré, nepřehledné,
žluté jako svíce z vosku.
Na ni temný nový měsíc
shlíží bez lesku a svitu,
jako vdova pod závojem
na mrtvolu když se dívá
zrakem suchým, vyplakaným.
Jen ty ohně rdí se v dálce
čirou tmou jak proudy krve
bisona pod temnou hřivou,
z četných ran když vykrvácí
střelen šípy Indiánů.
Kolem ohňů táboří tu
Indiáni nabarvení
příšernou a pestrou barvou
obleháni nepřáteli.
Skončen tanec bojechtivý,
divoký a strašidelný
se zpěvem tak temným, smutným,
jak na rakev když se sypou
tvrdé hroudy na hřbitově,
jako když se mocný vichr
lesem valí neurvale,
stromy láme, kmeny kácí.
Černý Oř je náčelníkem.
Jméno to mu dala matka,
že viděla při porodu
ve snách koně, jenž byl černý
jako dnešní noc je tmavá,
an se divě stepí žene,
zem mu sténá pod kopyty.
Dnes už nebyl černým ořem,
byl už kmetem přes sto roků,
ale přímý byl jak javor,
vlas mu prokvétal už bíle
jako písek na prérii
svátý místy do závějí,
ale každý měl ho v úctě,
že byl bohat zkušenostmi,
že byl chrabrým bojovníkem,
konal divy udatenství,
na tváři měl mnoho jízev,

ve staně měl mnoho skalpů,
postrachem byl Bílé tváře.

Černý Oř vstal vážně, chmurně,
svolal v radu bojovníky,
klidným hlasem moudře mluvil:

»V přesile jsou nepřátelé,
je jich jako spousta písku
v dravé vodě Niobrary,
jako sosen v Černých Vrších,
jako trávy na prérii;
nás je proti nim jen hrstka,
snadno by nás porazili,
zahubili kmen náš všecek,
povodeň jak všecko smete,
prérijní jak zhoubný požár
spálí keře u potoka.
Je mi líto mého rodu,
pro který jsem boje vedl,
krvácel a mřít byl hotov.
Velký Duch však vždy mne chránil,
dnes je mi už přes sto roků,
věkem roste chladná moudrost.
Proto slyšte moji radu:
Noc je tmavá, neprůhledná
jako vnitřek hrobu dusný,
snadno tiše uniknete,
jak se had pod kořen ztratí,
po neschůdné, srázné stráni
nestřežené nepřáteli,
nepřítele obelstíte,
uchráníte rod náš zkázy.
Nežli vzplane nové ráno,
vyváznete z nebezpečí.
Já sám stařec nade hrobem
vyčkám vzdorně nepřítele,
ohně budu udržovat,
oklamu tak útočníky,
položím rád život za vás,
jsem už stár a vy tak mladí
jako květy na prérii.
Tím se splní moje touha,
abych pad pro svůj lid v boji,
přivítal smrt s čelem vzdorný.«

Nepřipustil odmluv, výmluv,
kynul rukou velitelsky,
vzpřímil se, jim kázal mlčet,
zkrotil jejich bojechtivost
jak by pony chytil lassem.

Jako otce poslechli ho,
všecek tábor vytratil se
postranní a sráznou stráni
nestřeženou nepřáteli.
Po provazech spouštěli se,
záchránili ženy, dětí,
v tichu hlesem nerušeném
nepozorovaně prchli
v dálku širou po prérii
temnou nocí plnou stínů,
jako lovci sajky zmizí
v husté stinné doubravině.
Černý Oř sám ohně strážně
až do rána udržoval,
přebíhal od ohně k ohni,
že se zdálo na sta postav
že se kolem ohňů míhá
jako stínů ve pralese . . .

Nepřátelé netušili,
že jen stařec hory brání,
úskoku se nenadáli.
Nežli svitlo smavé jitro,
prérie když zbouzela se,
podnikli na horu útok,
se všech stran syčely střely.
Černý Oř stál jak dub vzdorný,
v bouři když se kříží blesky,
až jej prostříleli šípy,
až mu z ran krev tekla proudy.
Kmet se smál, jak obelstil je,
blahem zářila tvář jeho,
s úsměvem Oř Černý padl,
jako slunce na západě
klesá v temno s rudou září,
že svou smrtí od záhuby,
zachránil lid kmene svého.

Nepřátelé za statečnost
neskalpovali mu hlavy,
ale s poctou pohřbili jej,
jako slavně pohřbívají
náčelníka svého kmene.
Mohylu mu nasypali
mohutnou nad jeho hrobem,
jež do dálky černala se
nad prérií nepřehlednou
na vrchole hory Craw Butte.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Prodchnutí duše takovýmito myšlenkami o rovnocennosti všech lidí v ohledu školního vzdělání bylo Klárovi téměř předurčeno poslední vůlí jeho otce, krajského rady Pavla Aloise Klára ze dne 6. března 1860, kdež výslovně bylo stanoveno: »... so soll aus den Renten des Verlassenschaftsvermögens vor Allem noch die *Vervollständigung der Ausbildung* meines jüngsten Sohnes Rudolf Maria und die Begründung eines Berufstandes für ihn bestritten werden, weil nur hiedurch eine gerechte und billige *Gleichstellung* meiner Kinder erzielt werden kann.« (Doslovně citováno dle § 3. poslední vůle v archivním opisu.)

Byl jsem po dlouhou řadu let (téměř jako soukromý tajemník) v nezapomenutelném osobním styku s ryt. Klárem, lidumilem v každém ohledu nad všednost vysoce povzneseným a otevřeně musím doznati, že mužná a rázná slova v pamětním spise do Vídně napsaná byla *důstojným introitem v nové období práce*, netajeným ohlasem jeho duše, jejíž každá struna chvěla se nadšením po dobra konání.

Ve směru tom neměl soupeře; nepřátel pak neměl po celý život svůj nikdy, sám však byl zapřísáhlým nepřítelem jedné jen věci, totiž neuvědomělosti lidu a (po příkladu porýnského provincialního ústavu slepců v Dürenu) od roku 1890 ve výročních zprávách Klárova ústavu slepců uveřejňoval obšírné ponaučení, jak slepé děti vychovávati. Tím dobyl vlasti naší jako nejzápadnější výspě slovanské právo přednosti i v této zdánlivě drobné, však v podstatě důležité práci kulturní, právo býti vzorem zemím ostatním!

Toto skutečně existující právo přednosti na poli kulturním přiznáno bylo lidu našemu také slovy pěvce Ukrajiny, Bohdana Zaleského, jimiž ve Villepreux (v roce 1879) pohovořil se spisovatelem Fr. Kvapilem: »Vy lepší cestu jste zvolili, učinivše podkladem svého národního života vzdělání obecného lidu. Často jsem se obdivoval vašim snahám a vytrvalosti, s jakou jste v té příčině myšlenky své uskutečniti hleděli. My se v tom od vás ještě učiti musíme . . . « (Ruch roč. VIII. čís. 12.).

Zda nepatří *přiměřené vzdělání i nešťastných členů lidské společnosti* k nutným potřebám a nezbytným požadavkům spořádaného života národního?

Značnou cenou předběžné školské výchovy slepců jako přípravy pro různé ústavy odborné zabýval se při přednášce ředitele Emila Wagnera XII. kongres učitelů slepců v Hamburku r. 1907 (v době od 23.—28. září); vzdělání školské tvoří při příští jednotné statistice slepců rubriku důležitou, častěji se opakující. Než k tomu vrátím se ještě při obsáhlejší práci, kterou na základě materialu (odborné pojednání: »Statistische Blindenerhebung u. gegenwärtiger Stand der Blindenstatistik in Europa samt Änderungsvorschlägen«. Von Emil Wagner, Direktor der Klar'schen

Blindenanstalt in Prag. Hamburg 1907. Agentur des Rauhen Hauses), jenž mně dán byl k volnému upotřebení, později k tisku upravím, resp. uveřejním. (Snad příležitostně jako průpravnou studii a odborné návrhy po sčítání lidu, jež provedeno bude dne 31. prosince 1910).

Předem však podotýkám, že první myšlenka jednotné mezinárodní statistiky vznikla v Praze, a to přímo v Klárově ústavu slepců, jenž se osobou nynějšího svého ředitele stal ústředím ustavené komise mezinárodní.

Pro zajímavost a zobrazení světového zájmu o důležitých otázkách vědecky upravené statistiky slepců (v Čechách za ředitele Rudolfa Maria rytíře z Klárů provedena byla samostatná individuelní sčítání slepců v letech 1874, 1884 a 1894) uvádím, že mimo předsedu Emila Wagnera v Praze a jednatele, odborného učitele a spisovatele Antonína Schaidlera v Mnichově jsou členy zmíněné mezinárodní komise:

Ředitel R. Monske (za Rumunsko); Dr. Vavřinec Paly (Švýcarsko-Entlebuch); ředitel Arnošt Vaughan (Paříž); státní rada J. Kolubowski (Petrohrad); ředitel J. Dietrich (Saská Kamenice); ředitel W. H. Illingworth (Manchester); Alrik Lundberg (Štokholm); Kioiti Hattori, člen japonského velvyslanectva při dvoře Berlínském; profesor Dr. J. Widmark (Štokholm); Docent MUDr. Kamil Hirsch, oční lékař-specialista z Prahy; ředitel Heřman Naedler (Petrohrad); profesor M. L. Bellarminoff (Petrohrad); V. Solnzeff (Petrohrad); ředitel statist. úřadu Dr. Guillaume (Bern); docent Dr. A. Dufour (Lausanne); Dr. Ludvík Widell, přednosta statistické ústřední kanceláře (Štokholm); Dr. Gustav Astrand, ředitel ústavu slepců (Tomteboda u Štokholmu); Immanuel Matthies, ředitel král. ústavu slepců ve Štehlici u Berlína; minist. rada, šef král. uher. statistické kanceláře Dr. J. de Vargha (Budapešť); univ. prof. Dr. K. šlechtic Szily (Budapešť); ředitel K. Heródek (Budapešť); P. Isidor Clé (Voluve-Brusel)*); Branco Rodriguez, zakladatel školy pro slepce (Lisabon); Dr. Girginoff, oční lékař (Sofie); K. Popoff, ředitel statistického úřadu (Sofie); Dr. St. Donev, ředitel ústavu slepců (Sofie); Mich. Koeford, ředitel statistické kanceláře (Kodaň).

---

*) P. Isidor Clé, jinak Isidoro zvaný, profesor na belgickém ústavě slepců ve Voluve, navrhl při kongresu přátel slepců v Neapoli, konaném o prázdninách r. 1909, aby »Esperanto« bylo zavedeno na ústavech slepců. Návrh tento byl jednomyslně přijat, poněvadž by takto i slepcům, Brailleova písma znalým, bylo v celém světě umožněno, jediným písmem a jedinou řečí se vzájemně dorozumívati. Za návrh tento dostalo se prof. P. Isidorovi pochvaly od Jeho Svatosti papeže, když byl jím přijat v audienci. — V Praze dopisuje si s jednotlivci a ústavy ve všech dílech světa způsobem tuto zmíněným učitel při Klárově ústavu slepců, horlivý esperantista, slepec Karel Em. Macan. — V Esperantu dočkali se slepci ve všech dílech světa mezinárodního časopisu slepců, tištěného značkovým písmem Braille-ovým. Časopis ten nazývá se: »Esperanta Ligilo«, stojí ročně 3 franky a administraci jeho řídí profesor Th. Cart (Paris, 12, rue Soufflot). Otázek mezinárodní péče o slepce povšimne si snad také »Internacia Scienca Revuo« (Mezinárodní vědecká revue, orgán mezinárodního vědeckého sdružení esperantistů; ročně 7 franků, administrace: Genève, 8, rue Bovy-Lysberg. Švýcarsko.)

Když pak v jednotlivých státech evropských ustavily se též subkomise tohoto ústředního mezinárodního statistického sboru, súčastnili se prací přípravných tito další členové:

L. Plessner, řiditel král. ústavu slepců v Kodani;

Dr. G. Norrie, oční lékař při ústavu slepců v Kodani;

Dr. med. Bumm, president cís. říšského zdravotnického úřadu v Berlíně;

Profesor Dr. Mayet, cís. tajný vládní rada a člen cís. statistického úřadu v Berlíně;

Dr. med. Greeff, řiditel král. oční kliniky v Berlíně (Charité);

Lucien March, šef Francouzské vládní statistické kanceláře v Paříži;

MUDr. Josef Daimer, šef c. k. nejvyšší zdravotnické rady ve Vídni;

Dr. Bedřich rytíř Juraschek, president c. k. ústřední statistické komise ve Vídni;

Generál jízdy na odp. von Hagen v Drážďanech (specialista v oboru péče o slepce hluchoněmé);

Prof. Dr. Neuschüler (Rivista di Tiflologia) v Římě;

Profesor Arnoldo Angelucci, řiditel oční kliniky při král. universitě v Neapoli;

Prof. MUDr. A. Elschnig, přednosta oční kliniky při c. k. něm. universitě v Praze.

Z referátů o Pražském sjezdu této mezinárodní komise uvádím následující stručnou časopiseckou zprávu:

»Za předsednictví ředitele Klárova ústavu slepců E. Wagnera, a účasti zástupce místodržitelova, c. k. místodržitelského rady Rud. Vidimského, francouzského vicekonsula pana Lucciardiho, zástupců ústavu Hradčanského a »Francisco-Josephinum«, Th. Dr. biskupa V. Frinda a řed. Homolky, jakož i delegátů vlád: bulharské, francouzské, dánské, pruské, bavorské, saské, ruské, italské, švýcarské a j. konána 7. a 8. října 1908 v místnostech Klárova ústavu závěrečná porada v záležitostech mezinárodní statistiky slepců. Dle zprávy předsedou podané zjištěno během r. 1907 v Rakousku 1097 případů slepoty u novorozenců, 1035 oslepnutí následkem neštovic, v Čechách pak 506 oslepnutí po obou těchto nemocích, tedy procento nadmíru vysoké oproti státům jiným, kde zákonitě zavedené znovuočkování jeví skvělé výsledky. Jenom v Solnohradu existují předpisy o povinném zavedení léčby Credéovy k zamezení očního zánětu u novorozenců. Úkolem pražské porady bylo, sloučiti různé názory a systemy statistiky, otištěné ve zvláštním elaborátu, v jeden jednotný celek a docíliti takto jednotného podkladu pro všecky státy evropské. Po 11hodinné poradě dosaženo po této stránce plné dohody. Usneseno, prostřednictvím mezinárodního ústavu statistického požádati evropské vlády, by při příštích sčítáních lidu vyšetřily také počet slepců, hluchých, němých, slabomyslných a mrzáků a aby pak o slepcích k účelům vědecké statistiky zahájeno bylo dodatečné přesné šetření na základě úplného a pražskou konferencí definitivně přijatého dotazníku. Vládám zaslány zprávy jak o přípravných pracích tak i usneseních konference. Mezinárodní

komise zůstane v činnosti, by při případném zavedení statistických novot spolupůsobila.«

Při tom však nelze nezmíniti se o tom, že z českých odborníků a znalců nebyl snad jen náhodou (ale ta byla již úplně slepá), ani do komise ani k poradám přizván vůbec nikdo!

Dle mého soudu bylo by bývalo zcela správné pozvati k poradám těm *aspoň jako hosta* zástupce »Zemské komise pro ochranu dětí v království Českém«, dvorního radu Dra. Čelakovského, a ne-li toho, tož aspoň některého vynikajícího českého lékaře nebo člena c. k. zemského zdravotnického úřadu při místodržitelství v Praze (a také městského fysikátu Pražského), kde přece — a to řiditelsiví Klárova ústavu jistě jest známo, vedena jest statistika populační i zdravotnická.

Rovněž také nevědělo předsednictví závěrečné porady mezinárodní komise o slovutném vědeckém badateli v oboru očního lékařství, Dru. Václavu Matysovi, bohužel, že tak záhy (v listopadu 1908) zesnulém universitním docentovi (resp. dle nejvyššího rozhodnutí císařova, jež došlo do Prahy v den úmrtí, mimořádném universitním profesorovi). Nu, jakáž tu pomoc — o nás Češích všude dobře vědí vždy jen tehdy, když jde o příspěvky a o domnělé právo priority! V prvním směru jsme vítanými hosty, v druhém by nám předpisovali servitut úcty ke Geslerovu klobouku!

Toto — mírně řečeno nedosti šetrné — opomenutí a přehlédnutí vynikajících českých činitelů z oboru práce úřední a vědecké založeno bylo již předem na protokolu 12. kongresu ústavů slepců v Hamburku, v němž výslovně ustanoveno:

»*Die Geschäftssprache der Kommission als ein es Bestandteiles des 12. Blindenlehrerkongresses in Hamburg ist für alle Schriftstücke und Protokolle die deutsche. Für den internationalen Verkehr werden diese Schriftstücke sowie die Verhandlungen in die englische und französische Sprache übersetzt. Wegen zu grosser Komplikation können andere Sprachen für den internationalen Verkehr nicht zugelassen werden.*« — To jen pro zajímavost bez jakékoliv další glossy připomínám. —

Kdežto *sonkromé* soupisy Klárovy*) braly za základní rys práce jen obvyklé rubriky statistických formulářů úředních, tedy ohledně věku skupiny od 1—6, 7—14, 15—20, 21—45 let a 46 a výše, ohledně příčin oslepnutí pak skupiny: slepí od narození, následkem neštovic, po jiných nemocích a následkem vlivů zevnějších, a ohledně vzdělání: navštěvovali školu obecnou, byli vychováni v některém ústavu pro slepce, zůstali vůbec bez vzdělání, bude rámec novodobé, pro příště projektované a všem státům společné úřední statistiky bohat položkami zajímavých nejjemnějších podrobností a bude zejména v ohledu příčin oslepnutí

*) Některé zajímavé podrobnosti, dokazující, jak přesně a svědomitě Rud. M. rytíř Klár ve svých soupisech slepců přihlížel k rubrice pro socialní život vysoce důležité, totiž v rubrice zaměstnání slepců, sdělím vedle jiných momentů z dějin péče o slepce v Čechách a v Rakousku u porovnání s číselnými poměry v sousedním Německu až v posledním záhlaví tohoto pojednání pod titulem »Rakousko«. — Tam bude pro podrobnosti takové příhodnější místo, jelikož bude tím umožněno, domácí péči o slepce posuzovati v rámci přehledu této důležité práce v lidumilství ve všech kulturních státech dle autentických pramenů. —

všímati sobě aetiologických diagnos jako: slepota vrozená, oční zánět novorozenců, záškrt, trachom, myopie, šedý zákal, novotvary, poranění (včetně operationes infaustae a sympatické ophthalmie), oslepnutí při otravě nikotinem a alkoholem, následkem neštovic, všeob. nemocí nakažlivých (spály, osypek, tyfu), horečky omladnic, příjice, tuberkulosy atd. —; bude tedy směřováno k roztřídění co nejpřesnějšímu a pro účely publicistické velmi zajímavému. —

* * *

Po tomto — pro důležitost věci jinak nevyhnutelném — odbočení rád zase vracím se k líčení další samostatné činnosti posledního člena rodiny Klárovské.

Rudolf Maria rytíř Klár (dle tehdejšího rozdělení agendy c. k. místodržitelství referent pro školství odborné a průmyslové a pro nadace umělecké) byl mužem, o němž v pravdě platí slova moudrého Siracha: »Muž snažný v díle svém před králi stává«; jeho srdce neznalo zpupného farizejství, kterému láska k bližnímu jest prázdnou frasí jen, ranou ve tvář Boha věčného, za to ale plno bylo pravé křesťanské, nehonosivé obětavosti, jež dovedla milovati ty nejmenší ubožáky, útlé slepé děti, dle slov Kristových: »Cožkoli jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili!«

Jako odborníci v cizině za hlavní podklad práce vzali přesné soupisy statistické, i Klár, domahaje se vším vlivem svým úředních nařízení ve prospěch výchovy slepých dětí, pracoval na základě zmíněných již soupisů, jež soukromě provedl za součinnosti okresních výborů a za částečné podpory zemského výboru v království Českém.

Výsledky tohoto sčítání slepců uložil ve LX. výroční zprávě Klárova ústavu za léta 1892, 1893 a 1894, vydané r. 1895; v té pak na straně 8. uvádí toto:

»Co se návštěvy *školy* u slepců dotýče, tu dle soupisu konaného v roce: *1874* *1884* *1894*

navštěvovalo školu resp. nabylo vůbec vzdělání školního . .	1351	2289	2807	slepců;*)
v ústavech vychováno bylo . .	89	108	201	slepců
a bez veškerého vzdělání školního zůstalo	2361	1358	1117	slepců.«

Číslicím soupisu rozuměti dlužno tak, že obsahují dotyčnou partii z celkového počtu slepců v zemi do dne sčítání, tedy souhrn povšechný, bez ohledu na skupiny dle věku konstatovaný; jsou tedy *úhrnným výrazem příznivého vzestupu* výsledků v obdobích desetiletých.

A dále píše: »Zde především seznáváme blahodárné působení nových předpisů školních, které právě v těchto námi zjištěných číslicích způsobem tak jasným vystupují do popředí; ačkoli o výchovu slepců v ústavech pro ně určených dosud tím způ-

*) V této skupině má ovšem d o s t i v e l k o u p ř e v a h u počet osob ve věku pozdějším osleplých, jichž vzdělání školní, v dětském věku nabyté, zaneseno bylo do výkazů v rubrice, »navštěvoval školu obecnou«.

sobem *postaráno není, aby veškeré slepé, školou povinné dítky vychovávány a vyučovány býti musily v ústavech pro vychování slepců*, po případě aby nucená návštěva školní ve směru tomto pro slepé dítky zákonem vyslovena a upravena byla, dlužno nicméně s tím většími díky uznati, že stávající v Čechách soukromé ústavy slepců vše možné podnikly i obětovaly, aby zvýšily počet svých chovanců a takto přístupným učinily pokud možno největšímu počtu ubohých slepců velké to dobrodiní výchovy i výcviku.«

Jsa přívržencem nauky Bolzanovy: »*Šťastným být a jiné blažit, toť úkol člověka*«, netajil se Klár nikdy svými zásadami; druhá část úkolu, blažit jiné, dařila se mu vždy měrou vrchovatou a ač již na sklonku života svého vážně churav, radostí zářil při Štědrovečerní slavnosti roku 1897, když poprvé kol něho shromáždila se drobota chovanců opatrovny pro slepé děti, kterouž v měsíci únoru téhož roku přispěním četných dobrodinců (výtěžek sbírky, také c. k. okresními hejtmanstvími ochotně a vydatně ředrované, činil celkem 12024 zl. 19 kr.) a z odkazu šlechtičny Marie Göttmannové z Gottsburgu (majitelky statku Saneggu) byl založil.

Při slavnosti zmíněné přednášel slepý hoch, kterého rodiče kdys v kapli ústavu zanechalí a jenž takto stal se chovancem, příležitostnou moji báseň »Ke dni 24. prosince 1897«, ve které tlumočeny byly Klárovi díky malých slepých dětí.

Báseň ta končila slovy:

A duše prosí v nadšení svém svatém:
Rač modlitbu tu vroucí vyslyšet,
by v malých dítek srdci láskou vzňatém
vypučel našich díků rajský květ
a matce, otci kladl se kol skrání
v ten svatý, velký Štědrého dne taj:
že duší, ideí i dobra vzplání
dovede ze tmy vykouzliti ráj!*)

Do posledního dechu svého byl věrným přítelem slepců, pro jichž zájmy s takovou láskou pracoval a má zajisté plný nárok, aby jeho památka trvale byla uctívána a jeho krásný charakter zejména v dějinách ústavu v novou éru svého života vstupujícího každému za vzor byl stavěn.

Proto také zcela oprávněn jest prostý, ale výmluvný nápis »*Zde odpočívá lidumil*« (»Hier ruht ein Menschenfreund«) na náhrobku na tichém hřbitově sv. Markétském v Břevnově u Prahy, kde Klárovi v roce 1898 po boku jeho matky, roz. hraběnky Karoliny Vratislavové, na věčné časy poslední odpočinek dopřán byl benevolencí J. M. Břevnovského opata, zemského preláta P. Brunona Čtvrtečky Ord. S. Ben. Tam naposledy se s ním slepci jeho za smutečních zpěvů rozloučili, hrob zasypavše růžemi.

(Pokračování.)

*) Otcem nazývali slepci obyčejně svého ředitele (»tatíček Klár«), matkou pak ústav. Nejnovější doba dovedla tento poetický pel z životních názorů slepců bohužel někdy i docela setříti!

Kristus vypuzen ze zákonů.

(„Le Christ Hors la loi"*) báseň od Francois Coppee, přeložil J. Šimon.)

Mluvil jsem ke kříži, padnuv na kolena:
Odpusť, ó Ježíši, tu hanbu v dějinách!
Bezectní tyrani vyhnali tebe, ach,
ze soudnic v den, kdy ti Golgota souzena.

Potupa velká to. Kříž tvůj je znesvěcen!
Tragický obraz tvůj, ubitá nevinnost,
ohavným soudcům těm vítaný nebyl host.
dřímajíť hanebně v úřadech každý den.

Já zřel ty ubohé členy všech řeholí,
a četné jeptišky, jak byli vlečeni
k lavicím zlodějů, děvek . . . A souzeni!
Vznešené křesťany soudce bít dovolí!

Za svůj soud odměnu sbor ten již uvidí —:
buď stužku červenou či postup něco výš.
Ač za to upadnou na konec v hanby říš, —
Kaifáš Ježíše býti se nestydí.

Důsledné jest to jen, myslí si můj dnes duch:
Teď místo Ježíše — Francie dá svou hruď;
právo když skonalo, jeho zdroj vyhnán buď!
Msta a zlosť bude pnít, kde pníval člověk — Bůh!

Tak jedná Francie! — Francie křesťanská!
Vzpomeň si, Pane, však, cos všecko učinil
pro zem tu! Když jsem Tvůj kříž ráno políbil,
zřel jsem, jak nejeden Francouz teď v hoři lká.

Žel, nyní nízkost jen v duších je, vzdor a lež, —
že výkřik nezavzní, nevznikne povstání,
Boha když ze soudních síní ven vyhání,
by jej pak vyhnali z oltářů jeho též.

Což vůdce nesvolá lid k činům, do těch psot?
Což nízkost poroste před námi každý den?
A dav se řítit má v ples, rozkoš a žert jen,
a má být napsáno, zbabělý že jsme rod?

Křesťanů starých krev do našich dej nám žil,
Ježíši! Pro tebe zmučit se každý dal!
Když modlu skácet moh', kdo z nich se smrti bál?
Ó vzbuď nám reky zas, by kříž tvůj zdvižen byl!

*) Vyšla v katol. měsíčníku „Dimanche illustré" č. 11. r. 1909.

Uředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

Zatím bylo poledne a Frici se divila, jak ten čas utekl. Šla ke kamnům, kde měla stát hrnek s kávou, odlila do menšího hrnečka a rychle trochu zatopila a ohřívala kávu i sebe. Zacházelo jí jaksi za nehty, byloť v pokoji asi rok prázdném velice zima. Jakoby se byl ten chlad zalezl do koutů pokoje, do žeber klenutí a nyní vylézal, čišel ode všad.

Frici otevřela za kamny almaru, vlastně výklenek uzpůsobený za polici. To byla její špižírna a kuchyňská skříně.

V dolením oddělení měla trochu nádobí, které hodlala potřebovati, v prostředním pytlíky s moukou a jiným vařivem, bílé plátěné, známkováním opatřené, vzdychla Frici při pomnění, že takové pytlíky leží tam v kufru s ostatní výbavou. Pak hrnky s máslem a sádlem vepřovým i husím, červenou řepou, povidly, houbami.

V nejhořejším oddělení pyšnily se láhvice se zavařeninami, láhve s likéry, schránky s jemnějším kořením, plechové skřínky s kávou, balíčky čokolády a cigorky.

Zbytky bývalého, takřka přes noc zašlého blahobytu.

»Byla jsem to hloupá, že jsem nenakoupila víc těch fajnových věcí,« řekla si Frici. »Bylo by to zůstalo na účtech a ty jsem tak jako tak musela platit, když pan fatrle zemřel. Nyní to kupovat nemohu, nesmím být na té pensi mlsnou, i kdybych na to měla. Když jsem byla s tou nemocí pana fatrlínka tak zmámena.«

A Frici vyndavajíc si chléb v bílém ubrousku zabalený, pohlížela k hoření příhradě a počítala láhvice a láhve, skřínky a balíčky jako hlavy svých milých.

»A také jsem byla loni při zavařování trochu líná, mohla jsem míti těch dobrot víc. Ovoce bylo v zahradě dost, to jsem je rozdala, nyní mohu čekati, kdo mi co dá a se zavářením nebude nic. To tak — úřednický sirotek a zavářet ovoce! To by se mi vyplatilo«, broukala si Frici.

Pojedši a povzdechem vzpomenouc »egyptských hrnců«, při kterých by jí nebylo nikdy napadlo, že odbude někdy oběd trochou ohřívané kávy, počala se frajle Frici strojiti.

Již nebylo zbytí a musela konečně vykonati svoji povinnost, jíti se s poklonou představit jako »úřednický sirotek«, navštívit ostatní pensisty, byl již nejvyšší čas, plynulť právě šestý týden od úmrtí otcova.

Přečesala se Frici a oblékla vážně své černé vlněné šaty, které si byla před třemi lety k smutku za jakéhosi strýce koupila. Vybrala si tehdy pěknou látku, neb měla na zřeteli, ač by se k tomu nebyla přiznala, již ten příští smutek. Byla již tehdy pochovala své naděje na vdavky. A že s otcem již dlouho hospodařit nebude, si také řekla. Nemusela si při smrti otcově ničeho řídit a zámecké paničky pochválily ji za tuto spořivost a obezřetnost.

Přes šaty vzala Frici velký černý kašmírový šátek s dlouhým třepením a vyšíváním v cípu, který se složil navrch.

Na hlavu vzala klobouk též od onoho truchlení uchovaný (nosila tehdy smutek jen šest týdnů) s dlouhým závojem v zadu splývajícím, v předu s kratším a s gázovými stuhami k vázání. Nad čelem mezi gázovými mašlemi tísnila se kytice černých, hedvábných růží.

Ještě rukavice černé, hedvábné, pletené, vlastní práce Frici a černý ridiml s hedvábnými třapci a Frici vykročila, pokropivši se svěcenou vodou a požehnajíc se křížkem.

II.

Šla Frici tichounce, našlapujíc dlouhou chodbou křídla zámeckého, kde bydlela, okolo dveří pensistů.

Věděla, že je odtamtud jistě pozorována malými okénky v těchto, třeba se bílé záclonky přes ně zavěšené ani nepohnuly, byla jista, že kde nikdo nehledí na chodbu, naslouchají aspoň šustění jejích šatů.

Sešla se schodů a klenutou chodbou, kde i tichounké její kročeje se rozléhaly tak jakoby šelestem, šla zase vzhůru do prvního patra k úředním bytům.

Ještě se přesvědčila pohledem s okna chodby, že hodiny na kostelní věži ukazují právě na druhou a tudíž že čas pro ni k návštěvě je příslušný.

Pro ni — jako pro úředního sirotka, pensistku, osobu požívající chleba z milosti, nebyla vhodnou hodina předpolední, kdy se úřednictvo přibylé navzájem sobě představovalo neb loučilo. Také nemohla přijíti ke čtvrté, kdy se již chystala svačina, jako dobrá známá. Byly tak tradičně ustanoveny ty návštěvní hodiny pro ty chudáky pensisty, kdy bylo po obědě a odbyta i odpolední podřímánka, kdy tak nejvejš hlava rodiny k doutníku či dýmčičce posrkávala černou kávu a nějaký likér, jakým pánové si dodávali před obědem chuti k jídlu a po prospání podporovali zažívání.

Dělával to otec frajle Frici také tak a Frici mívala pro něho do té stupečky před obědem schystanou likérku puškvorcovou, zázvorovou neb ořechovou; k černé kávě pak višňovku, malinovku neb rybízovku; na večer před spaním pak za tak zvaný »šlaftruňk« kmínovku, anýzovku nebo fenyklovku, aby se předešlo možnému v noci po hojné večeři bolení.

Frici zazvonila u dveří lafových, jimiž se vcházelo do chodby.

Nebylo toho vlastně třeba, mohla prostrčiti ruku špryclemi a odsunouti závorku u zámku, dělali tak všichni zámečtí a i návštěvy z města o tomto zařízení věděly, než Frici šla dnes jako osoba docela jiná — rentmajstrova jemnostslečna Frici mohla si dveře otevříti — úřednický sirotek frajle Frici musela zazvoniti, aby se mohla zeptat direktorovy služky, která dveří lafových otevřít přijde, zda je panstvo doma.

Kdyby byla šla k rentmajstrovům, byla by zvonila dvakráte, k lesmistrovům třikráte, tak bylo to na této chodbě ujednáno.

Chvěla se frajli Frici ruka, když tuto vztáhla po držadle zvonce s černou rukovětí.

Ze dveří u kuchyně direktorovic vyšla obstarožní služka.

»I poníženě vítám, to jsou hosti,« řekla a otvírala.

Frici bylo, jako když se jí závoj, smutečního ještě temnější spouští před očima. Již to bylo zde, již to začínalo, ta její poroba! Jindy řekla jí táže služka »poníženě a uctivě vítám, jemnostslečno« a políbila jí ruku neb aspoň rukáv — a dnes — —

»Je pan direktor a jemnostpaní doma?« tázala se Frici, ač otázka ta byla zbytečnou. Před druhou hodinou nikdo v zámku nevycházel, teprve až pánové odešli do kancelářů, chodily paničky a slečny na besedy, do zahrad a na procházky.

»Poníženě prosím, jemnostpán i jemnostpaní jsou doma,« odvětila služka.

Frici vešla do kuchyně, kde lesklo se po stěnách rozvěšené měděné nádobí jako zlato, v zasklených skříních cínové jako stříbro, skleněné jako křišťál a porcelánové jako alabastr.

Tak si vždy paničky navzájem chválívaly uspořádání kuchyní, ač byly ve všech bytech kolikeré dvéře z pokojů na chodby, patřilo v našem zámku k dobrému tonu uváděti návštěvy skrze kuchyně.

Frajle Frici poděkovala na uvítání druhé služky a zaklepala na dveře do pokoje.

»Herajn!« ozvalo se a Frici stisknouc modrou skleněnou kliku, vkročila.

»A pěkně vítám, to jsou hosti«, ozvalo se z pohovky, kde odpočívali direktorovic manželé. Když si pan direktor pospal, donesla mu paní na krásně malovaném podnose konvičku s černou kávou, šáleček a cukřenku, vše z jemného míšeňského porculánu. Stupečku na likér a láhev s tímto vyňala ze skříně v pokoji.

Pro sebe paní direktorová šálečku ani stupečky nepřipravila, napila se kávy i likéru s panem manželem, zvyk to zachovaný z té doby, kdy co mladinká paní zdráhávala se píti černou kávu a ostýchala zavdati si likéru. Nyní ovšem statečně souhlasila s panem manželem, konvička obsahovala za čtyři šálečky kávy a náprstková stupečka z rubínového skla se zlatými ozdůbkami naplnila a vyprázdnila se také asi několikráte.

Na stříbrném košíčku nacházelo se něco cukroví, popřávali si páni manželé vždy k černé kávě a likeru něco sladkého.

Vítali frajli Frici jedním hlasem, ale jen paní zvedla se z pohovky, kam vždy k pánovi přisedala k popití té černé kávičky.

Jindy by byli povstali oba a pan direktor by byl Frici přinutil zaujmouti jeho místo.

Dnes ale paní poukázala na židli u stolu a řekla prostě: »Vezmou plac, frajle Frici« a usedla.

Jindy byla by o překot běžela ku skříni pro stupečku a skleněný talířek na cukroví, zvonila na kuchařku, ať připraví rychle ještě kávu pro jemnostslečnu Frici, — dnes frajli Frici byla židle jenom ukázána.

Spustila se na tuto a bylo jí jakoby ten závoj před očima jí stále houstnul, nebyl to již ani závoj ale tma, černá tma — —

»Tak jak se mají na té pensi, frajle Frici?« tázal se pan direktor, odfouknuv mocný kotouč kouře z dýmky pěnovky se stříbrným kováním. (Jindy by byl prosil o dovolení, smí-li kouřit dále a Frici byla by toto svolení udělila s podotknutím, že pan fatrle také kouří.)

Frici byla ráda, že řekl pan direktor aspoň »pense« a ač se trošku zajíkajíc, přece vypověděla, že přišla složit poklonu a prosit o stálou přízeň.

»K nám mohou vždycky přijít, frajle Frici,« odpovídala paní direktorová tímže blahosklonným tonem, jakým se mluvívalo s pensisty vůbec. »Můj Bože, vždyť jsme si s nebožkou paní mutrlinkou vždycky přály, gratulovaly jsme si k těm svátkům a posílávaly jsme si do kouta. A kuchyňské recepty jsme si vyměňovaly. Byly také moje dcerušky za družičky, když paní mutrlince ti dva synáčkové umřeli a oni, frajle Frici, byly za družičku, když se moje Laura vdávala.«

Tak vypočetla paní direktorová styky své rodiny s Fricinou. Ale toho nepověděla, že chodíval pan direktor tu a ondy k panu rentmajstrovi podvečer a prosíval tohoto o několik slovíček v soukromí. A pak druhého dne že přivádíval pan direktor pana rentmajstra na dopolední přesnídavku, kterou žádal by paní manželka vystrojila co nejskvěleji a tu že doručil pan rentmajstr panu direktoru objemnou obálku. To bývalo, když manžel starší dcery Laury, krásný, veselý setník od pěchoty nebo manžel mladší Aurelie, justiciár na sousedním panství, důtklivě dopsali, aby pan tchán poslal opět něco ze slíbeného věna.

Vypomohl vždy pan rentmajstr a v kase se to při účtech srovnalo. Nepovědělo se, nemohl nikdo povídati, neb občas potřebovali všichni páni a že měli všichni v kontribučenském fondu uloženy peníze, vypomáhalo se na vrub těchto záruk.

Jak dalece byl pan direktor vyrovnán, nemohl nikdo věděti než pan rentmajstr a tento, bráně se nemoci a smrti, nesrovnával účtů. Že co se nedostávalo, nahraženo z jeho jmění, jsme si již pověděli.

Pan direktor snad si vzpomněl na ty tajemné obálky a řekl k Frici, přívětivě se usmívaje: »Jako domů k nám vždy mohou přijít, frajle Frici, jako k přátelům. Však jsme s nebožtíkem panem fatrlem neměli nikdy mrzutosti. Jen měl na nich víc pamatovati, více. Já měl dvě dcery a syna a dobře jsem je zaopatřil.«

Tento syn byl direktorem na druhém sousedícím panství a frajle Frici ho ráda vídala, pokud byl praktikantem a později kancelářským. Ale jak se stal, poměrně ještě mlád, po úmrtí tamějšího direktora jeho nástupcem, tu při návštěvách u rodičů se u Frici více nezastavil a když se s bohatou jakous úřednickou dcerkou zasnoubil a oženil, tu to Frici oplakala.

Nenašla Frici odpovědi na oslovení obou manželů a tudíž paní opět se ujala slova: »Bude-li jim, frajle Frici, v tom jejich pokoji smutno, přijdou si k nám. Takhle na večer na tmavou hodinku, v létě do zahrady, nebo když budeme v parku, přijdou

přisednout. A tak někdy na kafíčko si také pro nich vzkážu, když budu sama a to si budeme dělat patience, oni umějí takové pěkné.«

»Jak budou poroučeti, jemnostpaní,« zašeptala Frici.

»Jak pak utržili, frajle Frici, přece něco za nábytek a tak dále?« ptal se pan direktor, ač to dobře věděl.

»Ne mnoho, pane direktor, ani za šaty po panu fatrlinkovi. Nikdo za staré věci nechce platit jako za nové, ať jsou sebe pěknější. Chtěla bych odprodati ještě nějaké peřiny, zásobní prádlo a stříbro, ale počkám, až se hodí příležitost,« řekla Frici.

»To výbavu, no arci, nebudou ty věci potřebovati. Nebožka paní mutrlinka že jich měla jenom samotnou, chystala jim velkou výbavu. To já jsem dceruškám dala raději méně a po pár letech, když sesílily, přidala jsem jim prádla a od stolního a ložního zase, jak se moda přeměnila,« kývala hlavou paní direktorová.

Nebylo to tak docela pravda, u direktorů se drželo tuze na dobrou kuchyň a parádu, na hostiny a domácí bály a tak dostaly dcerušky obě dohromady menší výbavu než Frici sama. A s tím přidáváním to bylo potom tak, že paní direktorová vždy tak za dva, tři roky si dala ušít (ovšem levně u pensistek) šest košil, dvě si nechala a po dvou dala dcerám. Arci řeklo se, že každé dceři dala půl tuctu.

»Snad se mi dá také časem něco odprodati, třeba pro chudší nevěsty se hodí i třeba do nošení, vždyť to nebylo oblečeno,« řekla Frici, ale hned se toho lekla, co pronesla, neb se paní direktorové zablýštěly oči tak živě, jako kočce, když spatří z nenadání pomazánku.

»A vidějí, frajle Frici, tohle budeme na nich pamatovat. Místo šití nových košil, kabátků, sukní, budeme jim odkupovat. Vždyť musí míti člověk uznání, že tak zůstaly tím sirotkem. Jak budou mět čas, vypářou asi z půl tuctu košil jména a já jsem první kupec. Spodničky a druhé prádlo tak nepotřebuju, to bych mohla sama odprodávati. Tak, tak to je dobrý nápad, to povím druhým paničkám, vidějí, frajle Frici, jak jsem k nim dobrá«, honosila se paní direktorová.

Což zbývalo ubohé frajli Frici než poníženě poděkovat a slíbit, že co nejdříve donese šest košil.

»A to přijdou takhle v pátek, frajle Frici, jak se jim to hodí, vědí, to se pečou ty buchty a tak aby bylo něco k zakousnutí a nemuselo se nic shánět. A tak okolo třetí hodiny, to už se ví, že se nikam nejde«, ustanovovala paní direktorka.

»Jak si ráčejí přát, jemnostpaní«, přisvědčila Frici.

A povstavši poroučela se poníženě. Pan direktor vyhulil jí mrak kouře do obličeje, paní malounko povstala z pohovky a Frici odcházela kuchyní sama.

Vyjdouc ze dveří oddychla si a chvilku se zastavila. Musela si oddechnouti, točila se jí hlava.

Tak, tak, již to začínala ta »milost«, na kterou byla vydána. A musela si Frici říci, že na to mohla býti připravena, vždyť se u nich doma také tak jednalo s pensisty.

Upomenula se na pěkné nádobí, které matka od pensistek levně koupila a které se v kuchyni používalo, na obyčejnou, stálou potřebu nebyli by koupili rodiče jistě tak pěkné.

A na zvláště cvičeného stehlíka, kterého musel starý lesní, vdovec, bez dětí, na pensi se přistěhovavší s trochou rozbitého nábytku, jejímu otci prodati. Měl tehdy ten starý, opuštěný, osamělý chuďas slzy v očích, když to ptáče sám přinášel a přijímaje od důchodního za ně stříbrný dvacetník, vsunul tento tak rychle do kapsy, jakoby pálil.

Porozuměla tomu nyní Frici, že byl by nejraději asi starý lesní panu úředníku ten peníz hodil pod nohy a přece že si musil pomysliti, jak ho potřebuje — — —

Tak jako ona, ona bude muset odevzdat ty košile a později i jiné věci a přijmouti zaplacení daleko pod cenu a ještě poníženě děkovati.

Upamatovala se, jak starý lesní přecházíval pod okny jejich bytu, aby svého stehlíka aspoň slyšel zpívat.

Že ona se na svoje prádlo bude moci chodit koukat do parku, kde bude na louce na bílení rozprostřeno, si řekla upomenouc se, že mnohé pensistky tak dělávají, ukazujíce si aspoň navzájem, co bývalo jejich.

Letmo zakroužily tyto myšlenky Frici hlavou, nemohla zde na chodbě přece postávat i zaklepala na dveře, kterými tolik let chodila, z kterých vynesli matku i otce v rakvi, na dveře bytu, který zaujal otcův nástupce.

Přišel z jiného, menšího panství, kde byl též důchodním a přesazení na toto místo vítal co nejvyšší cíl svého životního povolání. Jeho nábytek byl by se vešel do dvou pokojů, hned se řeklo, že trochu odprodali a že si koupí nový. Tento si koupili, ale na ten starý by byli asi marně kupce hledali, neb toho tu vůbec nebylo.

Nový pan důchodní byl hezký obtloustlý, kulaťoučký, jeho paní ještě mladá, hezká, strojivá, měli tři děvčátka v stáří od osmi do dvou let. Přišla k této partii k tomu štěstí takřka náhodou. Měl pan důchodní, ještě jako kontrolor známost se slečnou kancelistovou, takovou dlouholetou známost. Dojíždíval za touto nevěstou na větší panství, býval uctěn, nevěsta vyšívala mu k svátku rozličné trety, počínajíc od záložek do knihy až po šle a pantofle. A tu pojednou zemřel bratr pana kancelisty, obyčejný pojezdný a zůstala po něm vdova s dcerkou.

Vdova dostala byt ve dvoře, kde pojezdný dosloužil a dcerka měla jíti do služby. Aby nemusela k cizím, vzali ji k sobě příbuzní, mohli lacinou službu a švadlenu dobře potřebovati. Měla se tam jako Popelka. Pan ženich přijížděl téměř ob neděli na oběd a růžové líce a černé oči Žofinčiny se mu zalíbily tak, že stav se důchodním pojednou poslal nevěstě zpátky dárky od pantoflí až do záložek, psaní, malované visitky, které dary k svátkům provázely a oznámil, že se bude ženiti.

Co, jak, proč ruší známost, nesdělil, otci nevěstinu vysvětlil, když byl tento za ním dojel, že netroufá si slečnu uvésti do svých

poměrů, že má dluhy, že by nestačilo vést domácnost, jak je slečna zvyklá. A námitek nepřijal.

Pan kancelista tedy rozmrzele odjel a dceři na nevděčníka i vzpomínati zakázal.

Za nedlouho poděkovala se také Žofinka ze služby od vzácných příbuzných, že půjde k matce, která churaví a že se bude vdávati.

Dostalo se jí kázání, že je nevděčnou a od slečny sestřenice ponaučení, ať ženichovi nevěří, leč až s ním bude státi před oltářem, že jsou mužští ošemetní. Však že beztoho nějaký ten písařík či pojezdný nebo poklasný si ji béře jenom k vůli vzácné přízni.

Neuznali vzácní příbuzní za nutno, zeptat se Žofinky, koho si vlastně beře a když uslyšeli ohlášky, že je to nevěrný kontrolor, nyní důchodní, kterýž tak ošemetně se zachoval, tu se rozhněvali.

Vzkázali švagrové, její dceři a zeti hněv na dosmrti.

Důchodňovi si z toho mnoho nedělali, vzali si matku k sobě a žili klidně.

Pomluva je arci stíhala a když se po úmrtí Fricina otce dostali do tohoto zámku, letěla před nimi na svých šerých křídlech. — — —

Paničky, mající stárnoucí dcery, měly to důchodnímu za zlé, že oženil se pod svůj »rang«, nebo že »dvorští« úředníci jsou méně než kancelářští, to bylo jaksi ustáleno a pak že úřednickou dcerku nechal sedět.

A všeobecně se vědělo, že jsou ti noví rentmajstrovi chudí, že mají málo nábytku, jen jednu služku a že matka paní rentmajstrová, požívající pense po muži, byla z praobyčejné měšťanské rodiny, dcera zámečníkova.

Frici to vše arci též věděla a jsouc posud nemile dotčena páně důchodního zmínkou o otcově v kartách zálibě, přestupovala práh kuchyně.

Zde bylo mnohem méně nádobí, než u direktorů, postel pro služku nenabarvená, jen čistě udrhnutá deska ji kryla, sloužíc také za kuchyňský stůl.

Služka, starší osoba ve venkovském kroji, uvítala, ženouc se Frici po ruce, jak měla asi nařízeno, příchozí dámy uvítati.

»Jen nechte, holka, nechte, to mi nepatří ta čest, já jsem jen na pensi«, chránila se Frici, vidouc, že otevřela právě dvéře matka paní důchodňové, taková tlusťoučká panička, o které se vědělo, že dobře vaří a na které bylo znáti, že se dobře živí.

»Pěkně vítám. To je jistě frajle dcera po nebožtíku panu rentmajstrovi. Tak jenom špacírujou dál, frajle, však to zde budou znát«, vybízela vlídně stará paní.

V pokoji se tulily děti kolem rodičů. Pan důchodní hrál s nejstarší dceruškou dámu, paní držela nejmenší na klíně, prostřední seděla otci na koleně.

Ihned vstali manželé a šli Frici vstříc. Uvedli ji do vedlejšího pokoje, že je prý v předním plno krámů od dětí.

Tento pokoj byl ložnicí manželů, v předním měla lože stará paní a dvě holčičky, nejmenší měla ještě kolébku, stojící v ložnici rodičů.

»Tak, frajle Frici, to jsou ty naše děti«, poukazoval pan důchodní. »Helenka, Hildinka, Herminka — samé H, je prý to dobře k vůli merkování, říká tuhle panímáma«. A smál se vesele.

»Ale, pane manžele«, napomínala paní.

Hovořila vlídně s Fricí, zvala ji, ať je navštěvuje a bude-li chtít někdy prodat nějaké přebytečné nádobí, že toto rádi koupí, hlavně od mědi a cínu. Oni že se zařizovali pomalu, ona že neměla jmění, že vzal si pan manžel z lásky a útrpnosti, když viděl, co zkusí u příbuzných. A právě tou nelaskavosti k ní že znechutila se mu její sestřenice, ač byl s touto po řadu roků zasnouben.

Matka paní důchodňové odvedla děti do předního pokoje a pan důchodní prohodil: »Panímáma se trochu ostýchá, no ona mezi noblesu moc nepřišla, ale Sofi dobře vychovala. Umí paní manželka všecko, co je potřeba k vedení domácnosti a na tom záleží.«

»Na jemnostpaní je to vidět, že je hodná«, řekla Frici. »A na staré jemnostpaní také«. Aby byl tohle Frici někdy v mládí někdo řekl, že bude nucena vdově po pojezdném říkat: jemnostpaní! —

»Tak jenom, frajle Frici, k nám často přijdou, panímáma si k nim taky někdy odskočí. A budeme tak leckdy s něčím pamatovat, povídal pan manžel, že jim málo zbylo na přilepšenou, že si nebožtík pan fatrle rád zahrál«, řekla paní důchodňová a Frici se zarděla až po visuté na skráních kadeře.

»Jo, jo ty kartičky, ty kartičky«, zahlaholil pan důchodní. »To já tuhle s dcerou hraju dámu nebo mlejnek, to nic z kapsy nevynese, leda o pusrlátka hráme. Já dám Helence cukrové, prohraji-li a prohraje-li ona, dostanu od ní štípanou pusu.«

Frajle Frici se usmála a již se poroučela.

Stará paní vyprovodila ji do kuchyně a řekla, že se brzy přijde podívat na to nádobí, které by se jim hodilo.

»Ti to aspoň nebudou chtít polozdarma«, řekla si Frici a postála opět na chodbě.

K lesmistrovům šla velice nerada. Byla paní lesmistrová dcera po předchůdci svého manžela, rozená šlechtična. Byla to arci prachudá šlechta a to malounké »von« celým téže jměním, bylo to přece »von« a k tomu ten lesmistrovský či jak se v zámku říkalo »forstmajstrovský« dědičný »rang«. V ozdobě těchto titulů nemohl nikdo paní lesmistrové zazlívat, že zvedala trochu výše hlavu a nosík, než bylo jí podle paní direktorové vlastně příslušno.

Frajle Frici měla u paní lesmistrové zlý vroubek. Jednou, kdy za příležitosti svátku pana lesmistra pan důchodní se vrátil po večerním »ferblíčku« s vyprázdněnou tobolkou, tu Frici trochu hlasitěji zahubovala, že si pan fotrlínek tu večeři u forstmajstrů dobře zaplatil, že ta paní »Fonka« se beztoho nedala mnoho s uctěním vidět, vědouc, že se pánové třesou na

karty, které se všady nehrály, ale které u lesmistrů byly na obligátním pořádku.

Bůh ví, měly-li stěny uši, dvéře ústa, zkrátka: paní lesmistrová se tento výrok dozvěděla a vzkázala »jemnostslečně« Frici, že by jí přála, aby konečně již přišel nějaký ženich a aby byl aspoň »von« — — —

Vzkázala arci nepřímo, nadhodila tu a tam a Frici, když se jí doneslo, dovtípila se a od té doby vycházejíc naslouchala, není-li u lesmistrů pootevřená kuchyň, nebo tu se jí často stalo, že ony její škrobené sukně na chodbě zašustěly, vylétla od lesmistrů štiplavá poznámka, že jemnostlečně Frici šustí sukně jako karty a že se tato nese jakoby byla »von«.

Nejhorším bylo, že po zámku se uchytla a zůstala paní lesmistrové přezdívka »Fonka« — o tušila ubohá Frici, že za to nyní odpyká. A odpykala.

Na tuto prvou »vizitu« nezapomněla do smrti. Pan lesmistr nebyl doma a tudíž měla paní volné pole pro svůj jazýček. Uvítala Frici s přepjatou vlídností, obdivovala smuteční oblek, jistila, že by každá paní »von« takový mohla nositi, vyptávala se, jak je frajli na té pensi, dodávajíc, že smutno asi ne, že má na přilepšenou, že nebožtík pan fatrle jistě ze služby, z všelikých výhod při této a i když mu ty »malované obrázky« dobře padaly, pro dcerušku jedináčku hodně našetřil.

A nenechajíc Frici ani k slovu přijíti, vypočítávala paní lesmistrová dále, že výbavu bude míti frajle také takovou, jakoby byla »von« a šperků též tolik, jako mívají slečny »von«, že nebožka paní mutrlinka znala všecko, co je pro nóbl nevěstu potřeb, že chystala dceři vše, jakoby jí chtěla vdát mezi šlechtu. A že frajle Frici asi vybírala až přebrala, ale že se jí nediví, kdo je zvyklý v »rangu« a má podle toho »cvik«, tomu že se nechce níže.

Nastrkala paní lesmistrová Frici tolik a tak pernýchfafek, že ta ubohá stará panna se ze dveří téměř vypotácela.

Otvírajíc si lafové dveře ke schodům, třásla se Frici jako v zimnici a umiňovala si, že k lesmistrovům nepřijde, když pro ni nevzkážou.

Nemohla již jíti dnes nikam, ač zbývaly vizity u justiciárů, kontrolorů, kancelistů, pak na faře, u vrchního pojezdného a obročního, u zámeckého lékaře a posléz v pivovaře a u pensistů.

Točila se Frici hlava, když si představila, co bude muset ještě vyslechnout a zažít, co slzí potlačit a v samotě vyplakat.

Nemohla jít ani domů, jak se pojednou bála té samoty, i zamířila přes nádvoří do parku.

Park rozkládal se za zámkem a kostelem k rybníku, na jehož druhé straně se zvedal les. Kolem lesa upraveny byly pěšiny a zámečtí obyvatelé často se převáželi k lesu na lodičkách.

Zahrady, které měli úředníci k užívání, ústily do parku, měly všady tam dvířka a druhá z vnitřního nádvoří.

Frici prošla plaše kolem dvířek ve vysoké zdi, kde byla »jejich« do nedávna zahrada, bylo jí, jakoby se měla ta úzká, černě natřená dvířka otevřít a vystoupit z těchto matka neb otec.

Frici se zachvěla a proběhla téměř do parku, kde skvělo se vše v rašící zeleni. Běloučké kmeny bříz téměř svítily a žlutozelené větve vrboví hrály v slunečním svitu do zlatova.

Trávníky se tak zelenaly a žlutavý písek, čerstvě na stezkách nasypaný jiskřil se v slunci, taková radost volala odevšad jaru vstříc — Frici viděla vše tak krásné a řekla si, že nikdy toho nepocítila, jako ve svojí nynější opuštěnosti. Ano cítila se opuštěnou, vydánu pokoření, odstrčenou, utiskovanou — cítila se věru — sirotkem! (Pokračování.)

Vánoce.

Vánoce, vánoce, kouzelné svátky!
V závěji sněhové, v hlaholu zvonů
blaženým úsměvem nebeské matky
jásaly před věky, jásají znovu.
Ze tváří zbrázděných staroby vráskou,
z dětského růměnce v zářící líci,
ze svatyň hořících do noci snící
jásají vánoce nadějí, láskou!

Na křídlech andělských ve hvězdném třpytu,
v radostném rozletu betlemských zvěstí,
ve stromků vánočních jiskřivém svitu
líbá skráň člověka tajemné štěstí.

Vánoce, vánoce, blažené chvíle,
co jste již radosti do srdcí snesly,
co bylo v životě kdysi nám milé,
znovu váš svatvečer v duši nám kreslí:
Matičku přesvatou s Ježíškem v klínu,
jas hvězdy betlemské, pastýřů zpěvy,
andělských zástupů přejasné zjevy,
pějící vesele Božímu Synu.

Tichý klín domova, matčinu něhu,
radostné pocely úsměvných tváří,
kostelík na vrchu zapadlý v sněhu,
znícený písněmi, světelnou září.

Ať venku mrazivo, chlad kolem duje,
v duši je teplo tak, plno v ní květů,
víra a naděje z lásky je snuje,
do srdce slétají s nadzemských světů.
Hlaholí, jásají dušemi všemi
vánočních nápěvů radostným tónem,
modlibou dítěte, chrámovým zvonem:
»Sláva buď Bohu vždy a pokoj zemi!«

Vladimír Hornov.

Nové básně N. Vrby.

Jitřenka.

Před slunce východem jsem k blízkému šel boru
a zřel jsem na nebi jitřenku zářnou plát,
a hlavou šlehlo mi: kdy lidstva na obzoru
jitřenku lepších dnů též uvidíme stát?

Ó světlo žádané, kdy přece zaplane
nám ten tvůj svit,
že čas má lepší být?

Již v šerém pravěku jsi plála člověku,
však jen do snů
jitřenko lepších dnů.

A šla vše století v svých bolestech a jeku
a proud jich ponurný se dále věčnem hnal,
však nikdy v temnotě jich ten ideál věků
vším lidstvem žďaný tak, ten nikdy nezaplál.

A darmo do vzduchu lkal v bolu výbuchu
člověka hlas:
Kdy lepší přijde čas?

Jen v spánek když dal skráň, tu smála jsi se naň
do jeho snů
jitřenko lepších dnů.

A věk šel za věkem a všechno bylo darmo,
šly staré boly s ním a bědy, nestřese
z nich žádný s šíje své to nešťastné jich jařmo
a znak jich na čele svém pro vždy ponese.

A nikdy nevzhoří mu bolů na moři
jas, jenž se mihotá,
dnů lepších života!

Ach povždy, povždy snad má člověku jen plát
do jeho snů
jitřenka lepších dnů?

Však přece: Až člověče ty půjdeš ve své nitro
a tam až dobro ti a láska povstane,
jen tenkrát uvidíš, že žádané jitro,
to jitro lepších dnů, ti přece zaplane.

Až dobro budeš, stráž pak posléz míti máš,
co darmo žďal
ten věků sterý val.

Jen tenkrát zasvítí ti přece do žití,
ne jen do snů,
itřenka lepších dnů!

Pro ideály plakat . . .

Není hřích pro ideály plakat . . .
když jim urve květy vichr, zničí mráz,
ten, kdo lituje jich, věrný jim je aspoň,
byť jen jedna slza leskla se mu z řas.

A když ideály velké jsou a krásné,
když je v duši zvolal pravý lidský cit,
nikdy není hříchem, když je lotři zničí,
pro ně zaplakat si, duši roztesknit . . .

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*—

Počátky českého časopisectva ve Slezsku spadají ještě do doby před revolucí r. 1848 a zajímavo jest, že první pokus o založení českých novin udál se v Pruském Slezsku. Vlastenecký kněz Cyprian Lelek (1812—1883), kaplan v Hlučíně, později duchovní správce ve Vodce v Pruském Opavsku, chápaje důležitost tisku, začal již r. 1846 vydávati časopis pod názvem »Holubice«. První číslo vyšlo v říjnu r. 1846 a časopis tento »povzbuzující k náboženství, mírnosti a moudrosti« měl vycházeti měsíčně jednou, ve formátě kvartovém o 16 stranách, číslo za dva české (12 krejcarů). V čísle jsou tyto články: »Život sv. Hilariona poustevníka«, »Zákony domové sv. Elceona«, »Nábožné písně« (z kancionálu »Slavík«), »Píseň sv. Kazimíra«, »O sázení a opatrování ovocných stromů«, »Jak se setí stává«. Na konci je vyznačeno: »Vydavatel C. Lelek a k dostání v Ratiboři u A. W. Friedricha. Tiskem G. Herzoga v Ratiboři.« V předmluvě Lelek uvádí ještě zvláštní příčinu, proč se odhodlává vydávati noviny pro lid. Začalo se tehdy ve značné míře šířiti abstinentní hnutí, ale lidu přicházelo za těžko, zříci se najednou požitku kořalky ve které až dosud hledal útěchu. Aby tuto prázdnotu vyplnil a poněkud tuto ztracenou zábavu nahradil, Lelek posílá mezi lid »Holubici«.

Jak opravdově svého díla se chápal, o tom svědčí sešit s nápisem »Holubice«, nalezený v Lelkově pozůstalosti a chovaný v museu Matice Opavské v Opavě. Do tohoto sešitu zapisoval si Lelek články a myšlenky, které chtěl ve svém časopise uveřejniti nebo zpracovati. Jsou tu zaznamenány články dějepisné (O Karlu IV.), místopisné, zeměpisné, stati vychovatelské, o průmyslu a řemesle, o polním hospodářství, přírodopisné, mravoučné, lidopisné a povídky. »Ke konci každého sešitu vždy nějaké průpovědi stůjte«, poznamenává. Z náčrtu těchto jest i patrno, že opíraje se o velikou svou sečtělost, nespoléhal se na spolupracovníky, nepováživ ovšem, že v této osamocenosti byla již jedna z hlavních příčin nezdaru. To jakož i překážky zevní, řevnivost a žárlivost soudruhů, bylo předčasným hrobem »Holubice«. Kolik čísel vyšlo, nemohli jsme zjistiti, ale bylo jich málo.

Protivníci Lelkovi, jichž měl hojně až do smrti, posmívali se mu, že »Holubice zdechla.« Přes to pokus Lelkův na svou dobu byl podnikem smělým, svědčícím o širokém rozhledu a opravdové snaze jeho. Že svému podniku Lelek přinesl i velkou hmotnou obět, rozumí se samo sebou, neboť odběratelů byl počet zajisté velmi skrovný, byloť je třeba teprve hledat a učit čísti.

Prvým nezdarem Lelek nedal se nikterak zastrašit a později několikrát snad ještě činil pokusy, aby lidu svému zjednal zdravou a užitečnou denní četbu. Máme zprávu z r. 1874, že v červnu na jeho popud upisovaly se mezi Moravci v Pruském Slezsku podíly na vydávání českého týdenníku, který měl vycházeti pod názvem »Moravské Listy« nebo »Ratiborské Noviny«. Akce tato neměla však žádoucího výsledku a k vydávání samostatného časopisu pro Čechy v Pruském Slezsku ani tentokrát nedošlo a nedošlo vůbec ani za živobytí Lelkova. Teprv deset let po jeho smrti (1893) životní sen jeho uskutečnilo několik mladších kněží, kteří založili »Katolické Noviny«. Zatím Lelek přilnul k časopiseckým podnikům, které tou dobou povstávaly v Rak. Slezsku.*)

První český časopis v Rak. Slezsku jest »Opavský Besedník, zábavný a poučný týdenník pro lid moravský«. První jeho číslo vydáno bylo v pátek 1. března 1861. Jeho zakladatelem, odpovědným redaktorem a nakladatelem byl Antonín Vašek, slezský rodák z Háje u Opavy, tehdy profesor na německém gymnasiu v Opavě. Tisk prvého ročníku obstarával knihtiskař Alfred Trassler v Opavě, předplatné na rok bylo 2 zl. 12 kr., čísla po 5 kr.

Čísla byla o 8 stranách kvartového formátu, tištěna z počátku úplně švabachem, později z části i latinkou, aby čtenářstvo se naučilo čísti i latinku. S ročníkem druhým přestěhoval se časopis do tiskárny E. Weyrichové v Opavě a od čísla 21 téhož ročníku do tiskárny A. Pavlíčka v Opavě, kdež vytrval až do svého zaniknutí. Ročník první měl 52 čísel a ukončen byl 28. února 1862. Ročník druhý zahájen byl 11. března 1862, vycházel jakož i další ročníky pouze třikrát za měsíc za roční předplatné 2 zl. Ročníku druhého vyšlo 30 čísel a ukončen byl 31. prosince 1862. Ostatní tři ročníky měly po 36 číslech. Poslední číslo vyšlo 30. prosince r. 1865. Odtud téměř po 5 let český lid ve Slezsku zůstal bez časopisu. (Pokračování.)

Historický kroužek družstva Vlast

uspořádal v neděli dne 28. listopadu m. r. ve dvoraně Jednoty katolických tovaryšů v tomto období první přednášku, a to o Kalvínovi. — Přítomni byli pl. tit.: kap. děkan Dr. Fr. Kryštůfek, c. k. školní rada Dr. Mat. Kovář, spisovatelka sl. Ludmila Grossmannova-Brodská, pí. Marie Eberlová se sl. Mandovou, učitel Jos. Mazanec, provisor P. Jos. Puchta, velkoobchodník uhlím Jindř. Hilbert s bratrem Josefem, katecheta Mik. Koukl, adjunkt boh. fakulty Fr. Stejskal, kaplan St. Sobíšek, redaktor

*) Pozn. Redaktor t. l. byl jako bohoslovec a předseda Pohádkové komise, která sbírala prostonárodní poesii, s Cyprianem Lelkem v písemném spojení a sebral tehdy v Praze pro jeho krajany v Pruském Slezsku bednu knih, které mu zaslal prostřednictvím Kolofíka, lékaře v Opavě.

Tom. Jos. Jiroušek, pasíř a ciseleur Jos. Staněk, kníž. arcib. notář Tom. Škrdle, Učednická besídka, katoličtí tovaryši a jiní více. Přišlo mnoho pánů a dam nám zcela neznámých. — Jadrnou, na výsost zajímavou řeč proslovil vldp. farář Dr. K. Lev Řehák. Celý veřejný směr českého žití nese se proudem protikatolickým, ba jsou jisté osoby, jako Mistr Jan Hus, Žižka i jiní, o něž bojí se i opatrní katolíci zavaditi a tento bačkorářský život byl by zachvátil massy lidu přesně katolického. Ale tu vyvstali tři muži, kanovník Ed. Jan Brynych, P. Josef Svoboda T. J. a probošt Dr. Ant. Lenz, kteří právě o choulostivých stránkách českých dějin neohroženě promluvili a v jejich šlépějích kráčí statečný obhájce církve — farář Dr. K. Lev Řehák. Jeho řeči o Komenském, o Husovi, Lutherovi, Kalvínovi a jiných podobných více upevňují katolíky ve statečnosti, víru jejich oživují, lásku k tupené církvi rozněcují. Toť jest veliký význam činnosti far. Dr. Karla Lva Řeháka a my bychom si přáli, aby tato stránka činnosti jeho byla všude oceněna, jako se vším právem cení u nás. Řečník vzal si podnět k této letošní prvé přednášce Historického kroužku Vlasti z okázalého oslavování 400leté památky narození tohoto spoluzakladatele církviček, tak zvaného »helvetského vyznání«. Sama obec pražská propůjčila jim přední místo k oslavování tohoto nešťastného muže, ostrov Žofín, ač za doby katolického sjezdu na témže ostrově přední hlavy veleobce — musely nutně »do lázní« nebo jinam odjeti, aby jsouce přece katolíky, nemusely přiznati barvy.

Ale u Helvetů toť jiná! Nejen že helveté tam Kalvína a jeho dílo na výsost vychvalovali, ale i o to se přičinili, by katolíci — na svou hanbu! — spolu oslavovati se přičinili. Aby toto oslavování Jana Kalvína na pravou míru uvedl, podal řečník stručný životopis jeho, z něhož uváděl, kterak Kalvín, ač nikdy knězem nebyl, přece církevního obročí užíval, ale za to církvi tupením nejhroznějším odplácel. Kalvín jest hlasatelem hrozného učení o předurčení každého člověka buď pro peklo nebo pro nebe, tak že ať v životě činí co činí, předem ustanovenému peklu nebo nebi na konec přece neujde!

Kalvín stav se kazatelem a profesorem v Ženevě ve Švýcarech čili v Helvetii, vymyslil tam svá nová učení a přinutil obyvatele, aby na to přísahali, že je věrně budou zachovávati, ač ani tím nejmenším neprokázal, že by byl od Boha ku předělávání článků víry svaté, apoštolské povolán. Sestavil i zvláštní duchovní konsistoř, jež by nad kázní, od něho tyransky zavedenou, bděla; ba i sbor inkvisiční, jenž měl nad podezřelými u jeho víře bdíti a liknavé nebo nevěrné tresty nejkrutějšími ku víře dle něho — to tak dle evangelické »svobody« (!) — přidržovati! »Vinníci« byli žalářováni, ukováni, upalováni, stínáni. Kalvín za krátkou dobu své krutovlády v Ženevě vehnal celkem 414 osob do rukou katových a často sám bezcitně popravám přihlížel.

A podobně, jako činil Kalvín, činili po něm i souvěrci jeho v Anglii, Nizozemí, Francii a jinde. Tak kalvínci francouzští, ve Francii hugenotti zvaní, dle vlastních doznání, jak je uveřejňuje historik Aubert le Mixe, v jediném roce 1562 zavraždili na 4000 řeholníků, násilně zprznili na 12.000 jeptišek, zničili na 2000 klášterů a na 1000 kostelů katolických. A takovéto a podobné jich řádění, jako u nás husitské,

trvalo tam po celých 50 let! Co tu bylo asi hrůz, jež učením svým zplodil Kalvín!

A tento duch nepochopitelné, přímo ďábelské zášti ke všemu katolickému trvá při mnohých helvetech dosud, jak řečník dokázal z nadávek, jakými byl sám od nich zasypán a jakými malují i všechny katolíky vůbec, i ty nejnevinnější! A tak nečiní snad jen prostí kalvínci, ale i jejich duchovní pastýři!

U nás v Čechách přetvořili se na kalvínce bývalí »čeští bratří«, mezi nimi i často jmenovaný Jan Amos Komenský, o němž byl týž řečník přednášel před třemi roky a vydal i obsáhlou brožuru ve »Vlasti«. I líčil působení tohoto muže na líci i na ruby; ukázal, kterak jeho souvěrci přičinili se o zvolení německého hejska, ale kalvínce Bedřicha Falckého na trůn český a tak podnět dali ku bezčetným hrůzám války — třicetileté. Komenský, který sám po celý dlouhý život svůj proti církvi a rodu habsburgskému zuřiti nepřestával, ba na udolání jejich všechny síly napínal, jen aby za pomoci Švédů i Francie, Tatarů i Turků je zničil a kalvínství svému k vítězství dopomohl! Ani království české až i v poplatnost odvěkého katana všeho křesťanství, tureckého sultána dáti, a i otroky z družné Moravy ukrutným pohanským Tatarům nabízeti nezdálo se jim obětí přílišnou!

Kalvínův spřeženec a lžiprorok Mikuláš Drabík byv konečně dopaden, skonal v rukou katových; a Komenský stejné odplatě ušel jen tím, že v čas uprchl do Nizozemí, kde i roku 1671 zemřel. Vybízení a zvaní k oslavování mužů takovýchto sluší všem uvědomělým katolíkům se vší vážností odmítati!«

Přednáška byla pozorně vyslechnuta a hojným potleskem odměněna. Předseda Hist. kroužku kap. děkan J. M. Dr. Fr. Kryštůfek poděkoval řečníku i posluchačům za četnou návštěvu.

O moravské větvi hrabat Oppersdorfů

přednášel v neděli dne 12. prosince o 5. hodině odpoledne ve dvoraně Jednoty katol. tovaryšů pan prof. Jos. Vávra. Přednášky p. profesora jsou vezdy velice obsažné a zajímavé a podobně i tato poutala přítomné od počátku až do konce. Krátký obsah zajímavé řeči je tento:

Původcem moravské linie hrabat z Oprstorfu byl pan Fridrich, syn Jiříka z Oprstorfu a Iždaldy z Valdsteinu. Narodil se r. 1593 a při dětském rozdílu jmění otcova r. 1613 připadlo mu panství Cerekev Polská v kraji Kozelském ve Slezsku. Roku 1615 vešel v manželsJví s Marií Annou z Vrbna a po dvou letech rozmnožil svou pozemkovou držbu, když za 44.000 zl. zakoupil zámek Buzov v kraji Olomouckém. Vzpoura stavů českých, moravských a slezských uvedla ho do velikých nesnází. Byl věrný katolík, od časů svých studií v Olomúci byl Mariánským sodálem, ale hrozby revoluční vlády mu nahnaly tolik strachu, že přísahal k stavovské konfederaci proti císaři Ferdinandovi II. Po bitvě bělohorské usmířil císaře kající odprosou a dosáhl dokonalého odpuštění. Potom bylo vypravováno, co zkusil doma od strany kalvínské, zvláště za vlády Bethlena Gabora (1622—1623), kterému císař dal v léno země Opolskou a Ratiborskou. Odměnou za to vše byl pan Fridrich učiněn

zemským hejtmanem obou knížectví (1625) a po čase povýšen do stavu hraběcího. Ale v nesnadném úřadě hejtmanském snášel nemalé svízele od vzdorovité šlechty, r. 1626—1627 od loupežívého vojska Mansfeldova, které mu zpustošilo panství Cerekev. Velké zaměstnání měl s vyšetřováním a trestáním těch stavů Opolských, kteří nepříteli pomáhali a pak s důraznou reformací katolickou 1628—1630. Veliký vpád Sasů do Slez r. 1632 a saská posádka, která v hlavním městě Opolí po 3 leta pobyla, to vše zahnalo pana Fridricha do Moravy na zámek Buzov. Usoužen zemřel ve věku 41 let a vdova jeho zemřela hořem již po dvou letech a sirotků Fridrichových ujal se strýc jejich hrabě Jiří z Oprstorfu. Nová Cerekev, úplně zkažená a zadlužená, propadla exekuci a koupil statek ten, za dobrých let ceněný na 107.000 tolarů, zemský hejtman Melchior Ferdinand hrabě Gašín. Hrabě Jiří z Oprstorfu byl by rád dal za ten statek zpustlý 82.000 tol., ale Gašín to koupil nikoli v dražbě, ale z volné ruky od ředitelů za 70.000 zl. Tak přišli sirotci k veliké škodě. I Buzov na Moravě, od Švédů pohubený, prodán byl asi za polovici původní hodnoty. Ale prozřetelnost nedala potomkům přijíti na chudobu; šťastnými sňatky manželskými přišli synové Fridrich a Ferdinand Leopold i dcera Ižalda k novému blahobytu.

Řeč p. prof. Josefa Vávry, zvláště velice zajímavá poslední její část, přijata byla hlučným potleskem. Řečníku bylo od mnohých gratulováno a veřejně mu poděkoval předseda Hist. kroužku, J. M. vsdp. kapitol. děkan Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, jenž ohlásil poslední přednášku na den 6. února v 5 hodin večer v Jednotě katol. tovaryšů. Mluviti bude vsdp. metrop. kanovník Dr. Ant. Podlaha: O Marianských družinách českých v dobách minulých.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 13. prosince t. r. třetí schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel redaktor Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Druhý místopředseda dp. farář Vl. Hálek přednesl zakladateli družstva blahopřání k jeho církevnímu vyznamenání. Výbor na důkaz souhlasu povstal a upřímným způsobem dal na jevo své přátelství k oslovenému. Panuje ve výboru družstva mezi členy jeho srdečné a nezlomné přátelství. — Za volbu čestného jub. člena děkuje dp. Flor. Lužný, farář v Kateřinkách u Opavy. — Výbor se usnesl, že bude požadovati z obchodních a kalendářních dluhů, které trvají přes rok, 4% úrok a rovněž 4% úrok že bude požadovati z těch abonentních dluhů, které přesahují 100 K. Usnesení toto vstoupí v platnost 1. ledna 1910. — Výbor žádá, aby každý člen a příznivec družstva daroval aspoň 1 K na jubilejní fond pro zřízence družstva. — Jisté zasloužilé spisovatelce bude se vypláceti z fondu katol. spisovatelů ročně 100 K. — Od Nového roku zvýší se mzdy sazečů, strojmistrů a tiskařů, i bude předmětem budoucí porady výboru, aby dle nabytých zkušeností sám zvýšil cenu svých tiskopisů, hlavně ovšem tisku akcidenčního. Jistý Moravan

žádal družstvo naše, aby zasadilo pamětní desku na rodný dům Kosmákův v Martinkově, ale nyní se nám sděluje, že tato pamětní deska byla v Martinkově na rodném domě Kosmákově zasazena již před 4 lety. — Památka zemřelých: Jana hraběte Harracha a zaklád. člena družstva: barona Derczenyiho uctěna byla povstáním. — Výbor pojednal ještě četné různé a vážné záležitosti vnitřního rázu, načež předseda schůzi uzavřel.

Výbor družstva Vlast konal dne 10. ledna čtvrtou výborovou schůzi za předsednictví říšského poslance Dr. Rud. Horského. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel, red. Tom. Jos. Jiroušek, četl protokol minulé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Zvýšena byla cena časopisů, jež se u nás tisknou, o 8%. Rovněž i některé činže byly zvýšeny a zvýšení to vejde v platnost 1. května t. r. — Výbor pověřil své tři členy, aby v čas potřeby udíleli podporu z fondu jubilejního. — Německému literátu, jenž upadl v nedostatek, udělena k žádosti jeho podpora. — Výboru Katechetského spolku se dopíše a zprávy v »Národní Politice« a »Hlasu Národa« z jeho valné hromady uveřejněné uvedou se na pravou míru. — Máme tu něco starých školních knih, jež nejsou u nás více v užívání; mohl-li by jich některý náš příznivec v Americe v tamních katolických školách nebo rodinách použíti, budou mu zdarma — jen za náhradu porta, odeslány. — Literární sekci povoluje se konati i letos Literárně-sociální sjezd a vydání s tím spojené hrazeno bude z kasy družstva. — Ředitel tiskárny podal obšírný referát o tom, proč a z jakých důvodů musil býti sazeč p. Jos. Černý z naší tiskárny propuštěn. Výbor toto opatření jednomyslně schválil a žádá každého, kdoby se chtěl o celé té věci informovati, aby se osobně obrátil na ředitelství tiskárny naší. Nepravdivou jest zpráva, že tiskárna naše katolíky propouští a nepřátele strany katolické přijímá. Organisovaný katolík propuštěn byl z věcných a ne z osobních důvodů jen jeden a tiskárna naše — a rovněž i všecky ostatní — přijati musí toho sazeče, kterého jí Typografická beseda zašle. — Jeho Eminenci ndp. Arcipastýři zašle výbor k jeho jubileu blahopřání a vysdp. opatovi P. Albánovi z Emaus poděkují předseda a I. místopředseda osobně za jeho neobyčejnou lásku a ochotu, kterou on oproti družstvu na jevo dává.

LITERATURA.

NĚMECKA.

Geschichtliche Jugend- und Volksbibliothek. Svazek 27. Napoleon Bonaparte. Von prof. Dr. Adolf Eierman. Mit 29 Illustrationen. Regensburg 1909. Cena M. 1·20, váz. M. 1·70. — Podav v úvodě stručný přehled událostí od svolání říšských stavů r. 1789 do Versailles až do vydání ústavy direktorialní v srpnu r. 1795, spisovatel kreslí v dalším postupu díla svého s přesně věcnou stručností věrný obraz životní velikého dobyvatele světa. Není tu žádných sáhodlouhých líčení, žádných zbytečných reflexí; nikoli, zcela objektivně řadí se událost na událost. Sledujeme tu odvážného Norsa od kolébky (narodil se r. 1769 v Ajaccio jako syn advokáta Karla Buonaparte) až ke hrobu, jak se jeví ve svých činech, řečích a listech a v dojmu svého okolí a naslouchámě jeho velkolepým plánům a záměrům. Vidíme tu mladého Bonaparta jako syna a bratra v domě otcovském, pozorujeme ho jako samotářského, do sebe uzavřeného chovance ve vojenské škole v Brienne a v Paříži, sledujeme jeho

stoupající hvězdu až k oné zvratné výši, kde národové se třesou u jeho nohou, až konečně náhlý pád, strašná Nemesis naň přikvapuje a jej vypovidá na osamělý, pustý, skalnatý ostrov sv. Heleny v atlantickém oceanu a kde r. 1820 smířen s Bohem zemřel osaměle — zářící kometa, která se roztříštila o své vlastní štěstí. Teprve r. 1840 byly kosti jeho převezeny do Paříže; pod vysokou kopulí chrámu invalidů stojí jeho mramorový sarkofag, obklopen roztřílenými prapory. Nápis připomíná sedm jeho nejslavnějších vítězství, je však spolu důtklivým kázáním o vrtkavosti lidského štěstí a o nestálosti lidské moci a vlády. Životopis Napoleonův je psán v celku poutavě, cenu jeho zvyšuje řada zdařilých illustrací. Jen bychom si byli přáli, aby byl spisovatel poněkud obšírněji vylíčil poměr Napoleonův k církvi, zvláště k Piovi VII. Dr. Jos. Samsour.

Andreas Hofer und das Jahr 1809. Ein Geschichtsbild für Jugend und Volk erzählt von Alois Menghin, Schuldirektor in Meran. Mit vielen Abbildungen. Graz, 1909. Verlag Ulr. Mosers Buchhandlung (G. Meyerhoff) k u. k. Hofbuchhändler. Preis 2 K. — V Tyrolsku, jak známo z novin, konaly se r. 1909 četné a veliké slavnosti ku poctě statečného, neohroženého bojovníka za vlast a její svobodu, v upomínku na věrného oddaného svému panovníku — na Ondřeje Hofra. Co tento jednoduchý, prostý muž z lidu vykonal, veden jsa láskou k rodné své zemi, oddaností k rakouskému císaři a pevnou důvěrou v Boha, jest opravdu obdivuhodno. Spis tento líčí celý ten vlastenecký boj od počátku až do tragické smrti hrdinného Hofra a vzbudí jistě v každém čtenáři úctu k muži tak neobyčejnému, pro svobodu a blaho vlasti své všecko obětujícímu; vždyť i u nepřátel budil úžas a úctu — jen Napoleon neměl pro něho ani v neštěstí soucitu a uznání, a kázal ho zastřeliti . . . . Doporučujeme knihu tuto (178 str.) k bedlivé četbě, jestiť s to, by v každém roznítila lásku k rodné zemi.
Jos. Fabian.

Scheicher Josef: Erlebnisse und Erinnerungen. III. dílu druhý svazek. Ve Vídni 1909, nakladatel Karel Fromme. Stran 390, cena váz. K 4·80. — Posoudivše všechny dřívější svazky tohoto zajímavého díla ve »Vlasti«, musíme se zmíniti i o tomto. Je chvály hodno, že dílo tak rychle pokračuje, vyšelť poslední svazek v květnu 1909 a tento v listopadu téhož roku. Příští čtvrtý obírati se bude politickou činností spisovatelovou, další pak má obsahovati: »nešťastní bratří« (arme Brüder), to jest kněží, jimž nevedlo se dobře, k čemuž se mu během čtyřiceti let nahromadilo tolik zajímavého materiálu, že nucen věnovati jim celý svazek svých pamětí.

V tomto svazku líčí svou činnost jako profesora bohosloveckého ústavu ve Svatém Hypolitě od října 1873. Postavení toto velice se mu zamlouvalo, protože od počátku studií bylo jeho ideálem býti doktorem a profesorem, ale dosáhnuv, po čem tolik toužil, přesvědčil se, že mluví básník pravdu řka „v růži je vždy trní«. Seznamuje čtenáře se všemi tehdejšími profesory; jeden z nich stav se farářem, nebyl s ničím spokojen, což je vždy osudným, neboť »řádný kněz nemůže nic horšího učiniti, než když vidí na svém působišti mnoho nebo jen samý stín. To odcizuje mu srdce, neboť domácí lidé jsou vždy vychovateli svého rodného místa oproti cizím«. V kapitole »milí bratří« popisuje dobrákykněze, s nimiž se během let seznámil. Zdařilý je další popis výletu do rodného Štýrska, kdež se tak osvěžil, že i když je padesát již let vzdálen z domoviny, přece mu připadalo, jakoby vyzařovala rodná půda fluidum, které vniká do srdce, rozehřeje ho, zdálo se mu, jakoby zaznívaly ve vzduchu líbezné písně beze slov, které slýchával a zpívával jako chlapec. Zmiňuje se o zvyku ve Štýrsku, že koná se tam v mnohých osadách od letnic až do podzimku v neděle a svátky odpoledne průvod, podobný božítělovému, je totiž na cestě čtvero zastavení, při němž se zpívají začátky čtyř evangelií, konají se modlitby, by uchránil Bůh úrodu od hromu a bouře, vše žehnal a dává se požehnání.

Ve »smutné hodině« se zmiňuje, že sepsav první díl svých pamětí byl denuncován do Říma jako modernista, když však u vídeňského nuncia potřebná vysvětlení podal, bylo vše zastaveno. Někomu bude tato kapitola příliš obšírná a osobní, neboť byla celá tato záležitost již odbyta ve vídeňském německém časopisu pro klerus. Poslední kapitola »na svobodě« oznamuje, že spisovatel vzdav se úřadu v zemském výboře, jest úplně volný a učinil výlet do Brna a na dráhu tavernskou.

I v tomto svazku řídí se Scheicher zásadou: »k živým jsme povinni míti ohled, o mrtvých mluvme pravdu«. Ale proč se vysmívá, když Češi mluví nedobře německy a vůbec si pomyslí čtenář Cech, že o nás není tak sympatického zájmu, jaký bychom si přáli u spravedlivého Němce, vyciťujeme často jakousi ne-

příjemnou hořkost, která by tu nemusila býti. O svých pamětích píše: »napsal jsem je, ne abych pobavil čtenáře, ale abych jimi dobře působil. Vykonávám upřímnou, poctivou a volnou kritiku úplně objektivní, což je právo neodvislého muže a povinnost spisovatele. Zůstanu, čím jsem vždy byl: řízným, upřímným, poctivým publicistou, který by rád stál u Boha v milosti, milost a přízeň lidská však u mne mnoho neznamenají.« Překvapující je u něho výrok: »každý se zmýlil, kdo chtěl politikou získati a přetvořiti lidi v dobré katoliky.« — I tento svazek je zajímavý; zasluhuje, by byl pilně čten a hojně rozšířen.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 40. Číslo 4. Konviktista. Obraz od Aloise Dostála. V Praze. Nákladem katolického spolku tiskového. 1909. Jan Šotola, syn zámožných rodičů, jen pro zvláštní vlohy na studie dán byv, nejdříve denně konával svízelnou cestu do gymnasia v městě dvě hodiny vzdáleném, až na přímluvu místního faráře dostal se do konviktu v jiném místě, kdež mu studování valně usnadněno bylo. Jan byl vzorným »konviktistou«, ano i příteli, hodně lehkomyslnému Horníkovi, zdatným pomocníkem a zanášel se pevným úmyslem, věnovati se duchovnímu stavu, k němuž, užívaje duchovního dobrodiní, mravně také byl zavázán. Leč po maturitě strhli jej tak zvaní přátelé na dráhu jinou, avšak jen krátce. Jan poznal falešnou svobodu, neupřímnost přátel a soudruhů a po několika měsících odebral se, kam smýšlením a povahou náležel — do semináře. Zajímavě je v povídce podáno líčení života studentského v čas školního roku i o prázdninách, zábavy, cestování a jiné. Obraz zalíbí se každému, dávaje nahlédnouti do různých společenských poměrů a poslouží ku zábavě i ku poučení.

Josef Herzig

Z pamětí města Bystřice nad Pernštýnem. Napsal Jan Tenora. Otisk z »Hlídky« 1907—1909. V Brně 1909. Tiskem Benediktinské knihtiskárny. Nákladem spisovatelovým. — Pan spisovatel věnuje nadepsanou knihu veškerému obyvatelstvu města Bystřice nad Pernštýnem a jeho dalšímu rozvoji a rozkvětu. Z tohoto věnování jest už patrno, že největší zájem má kniha pro obyvatelstvo města dotyčného. Ale nicméně má také značnou důležitost pro širší kruhy čtenářstva, zvláště pro toho, kdo sleduje náboženský, kulturní a společenský život naší minulosti. Spisovatel sebral tyto paměti z moravského zemského archivu (ve sbírce Bočkově č. 7039—7640), v němž se zachovalo hojně dějinných pamětí z Bystřice n. P. a to netoliko zpráv dosti podrobných a místních, nýbrž i obecně důležitých. Pan spisovatel tyto zprávy, odjinud ještě doplněné, podává ve dvou oddílech: I. Ze života církevního (1. kostel a fara; 2. nemocnice; 3. škola), a II. ze života společenského, kde vypsán poměr mezi vrchností a poddanými. Ovšem podotýká spisovatel, že kniha nemůže býti podrobným soupisem památek ještě zbylých, ani místopisem ani výkladem všeho života města, k čemuž nestačily prameny, nýbrž chce býti jen střízlivým výkladem o minulosti města. Jako doplněk je přidáno vypsání Bystřice nynější. Hlavním účelem spisu tohoto jest, aby obyvatelstvo Bystřice s tím větší láskou, znajíc minulost města, k němu přilnulo a o rozkvětu jeho pracovalo. Práce spisovatelova je však důkladná a všude hojnými doklady opatřená. Přílohy obsahují seznamy osedlých ze 3 století a seznamy představených města. Dst. pány spolubratry bude zajímati historie církevního života, kde se zvláště důkladně vypisuje neustálé střídání a nedostatek duchovních správců města a jak město měnilo svůj ráz náboženský, až konečně stalo se horlivě katolickým. Doporučujeme tuto knihu.

V. Kunz.

Dr. Jan Nep. Sedlák, Modli se a pracuj. Modlitební knížka. Vydání třetí, pozměněné. V Praze 1909 Tiskem a nákladem kníž. arcib. knihtiskárny. — Malá osmerka. Str. 332. a VIII. Cena v plátně váz. 1 K 20 hal. — Pilným pracovníkem na českém poli literatury bohoslovecké je Th. Dr. Jan Nepomuk Sedlák. Díla, spisy a odborné články jím sepsané tvoří notnou řadu. Byv dne 9. srpna 1876 v Praze na kněze vysvěcen, pracoval Jan Sedlák nejen horlivě v duchovní správě, kterou poznal ve všech jejích oborech a odstínech, — byl r koncem roku 1878 povolán až na bojiště bosenské, aby tam vedl duchovní správu vojenské nemocnice — nýbrž pilně také dopisoval do katolických listův a studoval. Ba ani v namáhavé službě špitální na bojišti nepouštěl péra z ruky, neboť pražský »Pokrok« přinesl tehdy odtud jeho několik zajímavých obrázků. Z odborných spisů Dra. Sedláka budtež tu jen vzpomenuty: jeho vzorný překlad »Následování Krista Pána« čtvera knih Tomáše Kempenského, Freundovy »Protináboženské časové fráse ve světle pravém«, »Dějinný vývoj dispensační praxe při překážkách

pokrevenství a švakrovství«, »Půl století služby u nemocných«, »Pius X.«, »Milosrdný Samaritán«, »Modlitby pro nemocné«, »Wenceslai Coelestini a Blumenberg Autobiographia«, »Acta capitularia 1646—1674« a mn. jiné. Dlouhá léta byl Dr. Jan Sedlák obezřetným ředitelem Dědictví Svatojanského, při čemž vždy štědře pamatoval na všechny katolické knihovny, kdykoliv kdo k němu se obrátil s prosbou o knihy. Ač postupoval v hodnostech církevních, — z kaplana stal se doktorem bohosloví, farářem, kanovníkem, prelátem, papežským protonotářem a kníž. arcibiskupským generálním vikářem arcibiskupství pražského, — přece nikdy nevypustil z dovedné své ruky milého péra literárního. Ba i při přečetných agendách vzneseného úřadu svého v řízení arcidiecése tak rozsáhlé obětoval ještě skrovný volný čas svůj oblíbené práci literární a vydal v minulém roce 1909 dvě knihy. Jest to spis nahoře jmenovaný, který hledě k vydáním dřívějším byl pozměněn a doplněn, a pak zajímavá edice starobylých českých modliteb a meditací z r. 1521, která vyšla jako svazek VIII. v edicích kapituly pražské. »Modli se a pracuj« není nikterak šablonovitou suchopárnou snůškou různých formulí modlitebních, nýbrž pravá modlitební, rozjímací a poučná kniha pro katolické křesťany. Přesvědčí nás o tom pouhé nahlédnutí do této velmi pečlivě uspořádané knížky. Jednotlivé oddíly řadí se k sobě logicky. Počíná se tím, kterak má křesťan světiti každý den modlitbou a rozjímáním. Dále ukazuje se, že zvláště neděle a svátek mají býti věnovány službě Boží. V třetí části následují poučení a pobožnosti v přijímání sv. svátostí, část čtvrtá přináší rozbor a modlitby roku církevního. Poslední dvě části obsahují pobožnosti v rozličných potřebách života a písně duchovní. »Modli se a pracuj« je vskutku vzorná modlitební knížka, která každému upřímnému křesťanu způsobí potěšení a přinese mnohonásobný užitek. Proto všichni kněží a duchovní správcové zvláště se na ni upozorňují. Kniha tato, která na první straně má »Imprimatur« J. Em. nejdůst. knížete-arcibiskupa pražského, zaslouží rozšíření co největšího. Dr. Rudolf Zháněl.

Ve víru života. Povídky a humoresky. Napsal Karel Karásek, spisovatel v Studenci u Jilemnice. Díl II. Cena 1·50. Nákladem vlastním. — Kniha obsahuje 11 povídek z života venkovského a městského. Líčí jeho radosti a žalosti, popisuje následky hříchu a pobloudení a zase vynáší a oceňuje život ctnostný a zbožný. Většina povídek má ráz vážný, některé jsou humoristické a tyto poslední jsou celkem zdařilejší.

Spisovatel stojí ve své tvorbě na půdě katolické a proto jen asi omylem stalo se, že v humoresce: Kdo maže — ten jede — konají hasiči výlet a slavnost již v neděli dopoledne a že p. mistr Ignác, jenž se slavnosti té súčastňuje a při tom svůj svátek oslavuje, nejde v neděli na služby Boží. Právě v katolických povídkách má býti zobrazen život katolický. Já v povídkách ve Vlasti každý takový nedostatek patřičně doplňuji.

V jedné povídce děje se zmínka o blahodárné činnosti vinohradského kooperatora Ant. Hoffmanna a o jeho Útulku pro sirotky.

Povídky Karáskovy nejsou sice zjevem vynikajícím, ale jsou celkem dobré a pro katolické knihovny vhodné. Přáli bychom si, aby snaživý autor byl četnou koupí svého spisu za práci onu odměněn. Tomáš Škrdle.

Časopisy u nás tištěné: Proberu na počátku časopisy u nás tištěné, abych na ně poukázal, je doporučil a tím na jevo dal přízeň jejich nakladatelům:

Sv. Vojtěch, měsíčník na obranu sv. víry, zároveň orgán pro české oddělení spolku sv. Bonifáce. Redaktor Jan Zima, O. S. Ben. v Praze, opatství Emauzské. Hlavní spolupracovníci faráři: Vl. Hálek a Fil. Jan Konečný. Vydává spolek sv. Bonifáce v arcidiecesi pražské. Rozdává se každého měsíce členům zdarma. — Leží před námi roč. VII. č. 1. a jak bohatý má obsah! Děkan K. Balík mluví o Betlemské hvězdě. První, kteří Krista nalezli, byli chudí pastýřové a hned po nich nalezli Ho mužové vysoce učení: sv. Tři Králové. Tak je tomu do dnes. Polovzdělanci Kristem pohrdají, prostí však a učení mužové a ženy Krista se drží. — Další článek: Základní pravdy naší sv. víry, pojednávají o tom, že pořádek a účelnost světa ukazují, že Bůh jest. Autor uvádí k tomu příběh z Brynychova kalendáře »Meč«. Tyto články jsou velmi důležité, nebo lid český potřebuje pevného základu věroučného; bez něho by se celý život jeho kolísal. Další poučný článek jedná o zpytování svědomí. Způsob autorova psaní velmi se mi zamlouvá. — Další článek jedná o lehkosti manželství mezi protestanty a poslední pojednání cituje Havlíčka, kterak soudil o škole a poměru kněze k učiteli. Je to ovšem jiný Havlíček, než ten, který nyní jmena jeho užívá k boji proticírkevnímu.

Různé zprávy jsou bohaté a účelné: brání církev, vysvětlují různé názory, citují vynikající muže a vedou čtenáře k tomu, aby si náboženství svého vážil, v něm setrval, pro ně trpěl a bojoval.

Považíme-li, že se sv. Vojtěch vydává v ohromném množství, můžeme se radovati, že máme proti spoustě nepřátelského tisku časopis, jenž se jim svým obsahem a rozšířením statečně v cestu staví. Nebýti sv. Vojtěcha, stáli bychom si bídně, nebo ostatní naše listy — mimo Kříž a Marii — právě pro své malé rozšíření nemohou nepřátelský tisk tak, jak by žádoucno bylo, paralysovati.

A toto dobrodiní způsobil nám v nejkritičtější době p. opat Albán Schachleiter, rodem Němec, ale srdcem spravedlivý k oběma národnostem. Podnikl ohromné dílo a vede je jistě v před a právě letos začíná tisk jeho sedmou pouť po vlastech našich. I budiž mu dík, tomu chrabrému obhájci církve, tomuto bohatýru mezi klerem katolickým!

Echo z Afriky, katolický měsíčník na podporu africké misijní činnosti. Vychází v řeči české, německé, polské, vlašské, francouzské, slovenské, uherské a portugalské. Roční cena českého vydání jest 1 K 30 h. Odpovědný redaktor jest Jar. Hrabačka v Praze-IV. č. 33 (u sv. Jiří). — Echo z Afriky ukončilo r. 1909 ročník X. Přináší dopisy misionářů z Afriky a řeholních sester tam působících a v dopisech těch líčí se útrapy misionářů a jejich radosti z těch, které na víru Kristovu obrátili. Mimo to popisují misionáři krajiny, kterými cestují, kde bytují, popisují zvyky, obyčeje a povahu tamního lidu a jeho náčelníků, takže je to čtení velice zajímavé a dojemné a zároveň poučné. Echo z Afriky, když k nám do naší tiskárny přišlo, mělo 1500 ab., nyní však se ho tiskne mnoho tisíc exemplářů. A jak obsah jeho na čtenáře účinkuje, dokazují stálé a četné sbírky na africké misie, na kostel sv. Josefa v Heiragabis, na vykoupení z otroctví a pro pohanské dítky, černochům a dítkám na Ježíška, na chléb sv. Antonína pro Afriku, na mše sv. pro misionáře, pro mešní svaz, pro málomocné, pro hladové černochy, pro katechisty (t. j. laické učitele náboženství), na Klaverský halíř, příspěvky spolku dítek, pro družinu sv. Petra Klavera. Na konci jsou uvedeny roční příspěvky. Činí celkem 1.788 K 57 h. Někdy bývá darů tolik, že si pořizuje administrace dvojitou obálku, nebo vedle peněžních příspěvků přichází i dary v předmětech, jako známky, pohlednice, obrázky, růženec, staniol, špičky a různé jiné drobnosti. V pravdě dílo toto jest požehnané a vrchní ředitelka pí. hraběnka Ledóchowská i její zástupce v Čechách, dp. Jar. Hrabačka, mohou se z díla toho těšiti. Zvláštní přízeň věnuje družině sv. Ketra Klavera nynější sv. Otec, což má pro ni velikou cenu. Mateřinec družiny sv. Petra Klavera jest v Maria Sorg u Solnohrad, ale vrchní ředitelka přenesla své sídlo do Říma, do středu křesťanstva, aby mohla tím vydatněji pro dílo své pracovati. Tomáš Škrdle.

České modlitby a meditace z roku 1521. Vydal Dr. Jan Nep. Sedlák, arcijáhen metrop. kapituly u sv. Víta v Praze. S 2 přílohami. Svazek VIII. sbírky: Editiones archivii et bibliothecae S. F. Metropolitani Capituli Pragensis. — V Praze 1909. Nákladem vydavatelovým. Tiskem kn. arcib. knihtiskárny a v komisi knihkupectví Rohlíček & Sievers v Praze. — J. M. vsdp. prelát dr. Jan Sedlák podjal se při tak mnohých svých úředních povinnostech namahavé práce vydati tiskem vzácný rukopis z r. 1521, tedy skoro 400 let starý, jenž jest v knihovně metropol. kapituly pražské. Obsahem rukopisu jsou z největší části sv. Anselma, »otce scholastiky«, meditace a modlitby. Z 21 meditací jsou v kodexu 2 meditace, a ze 75 modliteb 20. Jest to český překlad. Proto nadepsal p. vydavatel spis svůj: České modlitby a meditace z roku 1521. Kodex obsahuje však také překlad 2 úryvků ze spisu sv. Isidora, biskupa Sevillského: Synonymorum sive Soliloquiorum anima peccatricis libri II., dále ze spisů sv. Augustina překlad 1 modlitby a ze spisů sv. Jana Zlatoústého překlad 2 nebo 3 modliteb. U 8 článků nepodařilo se mu zjistiti autora a ještě u některých nebylo lze říci, je-li to original nebo překlad odněkud. Pan vydavatel měl vůbec při vypátrání lat. originálu veliké potíže, jak v předmluvě poznamenává, v níž charakterisuje také cenu překladu českého, jenž je »někde přesný i v duchu české řeči správně podaný; někde nejasný, nepřilehavý a těžkopádný«. Rovněž objasňuje p. spisovatel pravopis v kodexu, mluvnické zvláštnosti a interpunkci. Mimo to vysvětluje nám zevnější stránku kodexu: formát, papír (silný pergamen), písmo (veliké, gotické), o němž nás názorně poučují 2 přílohy v tisku, k nimž clichés opatřil vsdp. kanovník dr. Ant. Podlaha; zvláště pak vyličuje autor podrobně okrajové ozdoby 20 stránek a bohaté iniciálky lahodných barev. (Ač kodex je značně opotřebován, jsou barvy ornamentů i čerň písma velice svěží.) Pan vydavatel předeslal k své knize »Slovníček méně obvyklých slov« k snadnějšímu

porozumění obsahu, a pod čarou přičinil hojně výsvětlivek, hlavně uváděje jednotlivé věty z lat. originálu. — Práce tato celá svědčí o nevšední důkladnosti a píli a zasluhuje plného uznání i vřelého doporučení, zvláště kruhům duchovenským. Kdož tyto české modlitby vážně pročte, pozná nejenom ducha české literatury z počátku 16. století, nýbrž spolu i ducha tehdejší zbožnosti. —

V. Kunz.

Cantantibus organis — básně od Frant. Leubnera. Nákladem vlastním vydal Fr. Leubner úhledně tisk. závodem v Roudnici vypravenou knihu básní, která věnována jest nejv. maršálku král. Českého knížeti Ferd. z Lobkovic. Jest to práce dvou let, a to od r. 1897 do r. 1899, jak spisovatelem jest poznamenáno, a to práce důmyslně dle rejstříků obrovských varhan sestavená, jak již z nápisu jednotlivých básní vysvítá.

Čtemeť tyto názvy: Praeludium, Aeolina, harmonia aetherea, vox coelestis, vox principalis, vox humana, tibia harmonica, vox virginea, quinta dulcis, voce secreta, recitando, tibia cava cantu duro, cantu tremolo, cornetto, organo pleno, grandioso, tibia duplex, cantu molli, vox jubilans, interludium, mixtura, tertia manu, voce dissona, suspirando, silentium, unda maris, tibia arundinea, tibia amabilis, motu quieto, silvestrina, voce lugubri, viva voce, clara voce, in novissima tuba a postludium.

Ti, kdož zabývají se hrou na varhany, mohou se přesvědčiti, jak podařilo se básnicky znázorniti směs hlasů harmonicky splývajících, z nichž tu vyniká zvuk rozmanitých píšťal, jemnou melodii zpívajících, tu zase všechny velebným chorálem zní dohromady.

Předmětem básnických skladeb je velebnost Boží, spasení člověka, klanění se všech tvorů Tvůrci, žal nad hříchy, touha po blahu, marnost starostí lidských, dobrotivost nebes, líčení mnišských a kněžských pobožností, opěvání něžných výjevů ze života světců (na př. Liliosa a Ježíš, jitro sv. Františka Seraf., výjevy z katakomb, sv. Václave), líčení přírodních zjevů, zvláště nočních hlubin ponurých a krajin (na př. Říp, noc početí, ó dnové života, vypráhlá odlehlá dráha, mé mlýny stojí němy), jimiž naznačeno smutné nitro lidské, prosba za slitování a očistu (na př. hříchu bouře, svišť dravé vichřice, v zaniklém zakletí), opěván kříž a utrpení Páně a boly člověka (Němy jsou zvony Velkého pátku, kříž pozvedni z prachu, requiem, den soudu) a naděje v život věčné slávy (jas Bílé soboty, proud valný tonů) a pod.

Jak dovede básník líčiti první sv. přijímání dítek, nutno zde uvésti:

Jdou k stolu Páně, hor chudých drobné kvítí,
u mřížky bílé prostřené jich klečí řada nízká.
Dnes k hodu jich se celá modlí tady víska
a ranné slunce Bílé neděle v chrám stříbrem svítí.
Co tuší asi, jak ta dětská srdce cítí,
kde rajská brána otvírá se blízká . . .
Že mezi nimi nejsem, zrak se nebesy jim nítí,
mně stýská se, mně po dětství se stýská!
I knězi mladému se mírně ruce třesou,
zrak vlhne z obav, chmur a vin a bolův? —
když Tělo Boží k dětským rtíkům nesou.
Na kůru kantor sivý v slzách nevidí svých dětí.
Dnes, hudec prostý, v nadšení jak anděl Fiesolův
jim staré tklivé motteto hrá tiše po paměti.

Obrázků takových, dojemných a lehce srozumitelných je však v knize Leubnerově málo. Valný díl vyplňují obrazy žalné, vyjádřené mluvou těžkou, v nichž je plno obratů okkultistických a mystických, jak to bývá obyčejem básníků v tajuplném šeru sny své vyjadřujících. Tím stávají se mnohé řádky nesrozumitelné, takže nutno čísti znova a znova, porovnávati jednotlivé věty, rozebírati vsunuté vložky a dohadovati se, co to neb ono znamená. Je to zajisté na újmu básní samých, neboť nevydrží každý trpělivě několik hodin sledovati spisovatele v mystickém ovzduší, jako nevydrží každý pozorovati umělecké dílo (na př. sochu, malbu, nebo hudební skladbu), kde není vše dosti jasně vyjádřeno, kde jednotlivé barvy splývají v temné pruhy aneb hemží se bizarních dissonancí.

Stůj zde jen několik ukázek: Na str. 72. čteme:

Noc hrozí bezlunná jak křídla ďábla smolná
v dno vsály bažin zákaly kmit hvězdné dráhy mělný.

Tůň hnilob smrtných. Nad bahny vrak tone nezřetelný. . .
Kam nese duši v let mně dvojí peruť spolná?

Aneb na str. 76.:

Stvol lilije se k slunci s písní díků zvedá,
hvězd jasem vítězným plá otevřený kalich,
že pod ním hořem studu hasne svlačce duma bledá.

Na str. 86. líčí se duše:

Nad prachem by bděla stuchlým s kahanem tmy z troudu plísně,
vzdechem hniloby kde hmota z života se kaje písně,
z hříchu rozmachů kde pouty nevládné se kaje tísně.

Na str. 9. hra varhan líčena slovy:

Tmou kynou varhany — toť záhon lilijí, tlum stvolů;
dech bouřných nadšení jich zvučnou dření vane,
pel na skráň v úklonu s jich květů zlatem kane,
ros hvězdou plane . . .

A tak v každé básni buď několik řádek nebo aspoň jednotlivá slova nutí k přemýšlení a rozebírání, a delší úvahou mnohdy teprv podaří se čtenáři vystihnouti smysl. Zdali ovšem nechybí, zda totiž porozumí úplně tomu, co básník vyjádřiti chtěl, jest jiná otázka. Ale to neodstraší intelligentních čtenářů, kteří naleznou v knize Leubnerově pravé poklady básnické krásy a náboženského vzletu.

Jak tklivě zní na př. zpěv »Svatý Václave«, kde se praví:

V stínech svatohájů týčili kříže - Crha a Strachota, Kristovi žáci, otcové naši, světili studánky; křestní vody proudy - děsily bohů prabohů kouzla i čáry . . . Pěst naše přece však do dnes - kleč pluhu svírá pevně, šíj nepolomná zdravou nese hlavu, výmluvný jazyk neklne vrahům! - K tobě jen volá hlaholem hlasným: Pros za nás Boha v nebeském dvorstvu - i po věky příští! - V slunci po nivách našich Kristus Pán chodí, Rozsévač zrna, - bez viny svoji a k bolesti svojí - krví hroznů šlapaných u nás a námi - zbrocený vinař, - a žehná kraji.

Jak dojemně praví se v básni o třtině:

Ó vztáhni ruku (Pane), požehnej rozevlané tůně,
ať malověrný nezahyne v bouři
a třtina k pádu nachýlená ať se vztýčí zase,
by milostí Tvé slunce oblilo ji jasem,
a uschlý kal by obmyla jí rosa.
Třtí koruny trnové bodavé hroty
ti hloubilo v běsu do čisté skráně,
však houba na třtí vlažila Tvé rety,
kdy na kříži jsi žízní volal k nebi.
Ó neodsuzuj k věčným žárům nalomené třtiny!

Na konec stůjž zde toto básníkovo povzbuzení (str. 79.):

Buď požehnána bolesť!
Buď požehnána oběť krvácejících srdcí
i oddaný sklon hlavy v bodlinách trnů,
buď požehnána bolest života!
Hle, z noci Velkého pátku se zoří sobota bílá! —

Jos. Šimon.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Představení pro děti. Jaká obtížná volba to v nynějších poměrech, kdy se zdá, že naše mládež ztratila už nadobro úsměv mládí, kotvící v prosaické naivnosti. Zlaté pohádky, ktere vypravovaly mládeži naše babičky, mizejí. Proto s pocitem radosti vítali jsme na scéně Národního divadla spisovatelky naší mládeže V. B. Plumlovské výpravenou práci jako dětské představení pohádku »Krakonoš«. Známo o tomto králi hor, že měl dobré srdce, byl spravedlivým vládcem hor, trestal zlé a odměňoval dobrotu srdce. Pohádka jest výstižně autorkou zpracována a některé scény vyvýšeny výbornou hudbou Boh. Vendlera. Malá drobotina dobře se bavila. Brzy zajásal divadlem hlučný, prostý smích, ale když spatřilo malé publikum smutnou Mařenku hledající kvítí, zatřpytla se ve mnohém očku slzička lítosti. A obecenstvo dospělé vžilo se též do skutečně poeticky zpracované

pohádky. Účinkujícím podařilo se upoutati svými výkony zájem nejmenších. Zvláště pověstný Rybrcoul (p. Steinberk) vžil se v představu dětskou zcela, že bylo i po představení mezi mládeží živě o něm debatováno. Kéž by tato poetická práce nezapadla brzy v zapomenutí! Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. I městské divadlo Král. Vinohradů vypravilo v předvánoční době pohádkovou hru »Sněženka« jako dětské představení. Žel, že i tato pohádková hra volena z luhů cizích! Zpracována dle cizího motivu C. A. Görnerem. Jest to práce dramaticky působící. Má zušlechťující tendenci a Sněženka a sedm malých trpaslíků působí na děti neodolatelným kouzlem. Škoda, že scény nenásledují s větší rychlostí za sebou. Kazí se pomlčkami celkový dojem pohádky. Výpravě věnovala správa všecku pozornost.

Intimní divadlo na Smíchově předvedlo v poslední době dvě frašky: Gauvanltovou francouzskou práci »Madame X.« a německých autorů Alex. Engla a Jul. Horsta frašku »Štěstí u žen« v překladě Jana E. Jirky. — První práce »Madame X.« má jemný šleh veselých scen, sestrojených dovedným Gauvanltem, a dovede náležitě pobaviti obecenstvo. Ani délka není jí na závadu. Pí. Švagrovská a p. Faltys Karel v duettě svém přivedli na scénu krásný zpěv dramaticky sehraných scén. — Englova a Horstova novinka »Štěstí u žen« má již trochu bujnější náladu masopustní. Světák jest považován v ní za nevinného beránka a učiněné dobrotisko za vychytralého Don Juana. Hra má několik působivých intermezz, ale přes to příliš rozvláčnost místy děje. Snad některé škrty by urychlily její souhru. Hráno bylo tentokráte pod dojmem jakési nepřípravy. Snad reprisa bude ucelenější. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V Anglii připravuje vláda nový zákon v divadelní censuře Základním článkem tohoto zákona má býti ustanovení: »Na anglických jevištích před obecenstvem sehraný kus nesmí býti na úkor dobrých mravů, nesmí obsahovati jakýchkoliv urážek osob, nesmí uváděti v jakékoli formě žijící nebo nedávno zemřelé osoby na jeviště, nesmí urážeti náboženské city nebo sváděti k nepravostem, nesmí býti na úkor dobrých vztahů Anglie k zahraničním státům, nesmí rušiti mír.« Mnohé z uvedeného chyběti by nemělo u nás v Rakousku, zvláště co se kažení dobrých mravů a urážení našeho náboženství týče. — Na nábřeží Pasy v Paříži zakládá katolické duchovenstvo samostatné divadlo, které bude pěstovati pašijové hry. Vstupné nebude stanoveno žádné, jen dobrovolné příspěvky jsou přípustny. — O vánočních svátcích provedlo činoherní francouzské divadlo Théatre des Varietés účinnou Capusovu komedii »Un ange«, jež jest mravoličnou hrou mající jemnou povahokresbu, diskretní a přece prý neodolatelný humor. — V mnohých italských městech panuje tradicionelní zvyk, že veškerá lidová divadla a zábavní podniky provozují ve vánočním týdnu představení »Narození Páně« zcela podle lidového způsobu. — V Římě poutá zájem, více však politický než literární a umělecký, prudká dramatisovaná polemika o nerozlučitelnosti katolického manželství. Napsal ji žurnalista Morello-Rastignac. Je to novinka divadla argentinského a nazývá se tato činohra »Anello maleficio«. — Zničené divadlo v Meiningách bylo opět otevřeno. Sám vévoda napsal pro své dvorní divadlo novinku a to historické drama o sv. Bonifaci, které mělo prý úspěch. — Ve Vídni měla býti provedena Lambrechtova fraška »Das Musterhaus«, ale censura vídeňská, div se světe! — zakázala její provozování — z ohledů mravních. To už musilo býti silně nanášeno, neboť ve Vídni na scénách projde všecko a pak se nám do Prahy »jako doporučení« zasílá. Bývalý člen řádu kapucínského ve Florencii Fromaesco Burroni vystoupil z řádu a vystupuje s úspěchem na jevišti, maje výborný hlas. Čeká prý jej v uměleckém světě veliká budoucnost! Jen aby! . . . .

Ot. Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Biskup jako básník. Katolický biskup v Kotoru v Dalmacii dr. František Uccelini překládal po několik let Danteovo veledílo »La civina comedia« do chorvatštiny. V létě 1909 tuto sice velmi záslužnou ale také velice obtížnou práci dokončil a odevzdal knihtiskárně, aby ji vytiskla a uveřejnila. Aby se mohlo dílo hojně rozšířiti a nebylo příliš drahé, vydal je biskup svým nákladem. O vánocích 1909 bylo již na chorvatském knižním trhu.

Moravská vlastivěda. Doposud vyšlo tohoto velkolepého díla 280 sešitů; všeobecného popisu, který se obírá přírodními a zeměpisnými poměry, vyšel 1. svazek, popisu politických dějin vyšlo 6 částí; zevrubného popisu jednotlivých okresů je doposud dokončeno 24. Bohužel byly některé okresy svěřeny neodborníkům, kteří se příliš nevyznamenali.

Spisovatel Richard Králík. Naši rakouští katoličtí Němci mohou se pochlubiti vydatnou silou, která jest okrasou vší katolické literatury, veleplodným a všestranným spisovatelem, básníkem Richardem z Králíků, který se narodil r. 1852 v Čechách v Eleonorenhainu v Českém Lese a žije jako soukromý učenec ve Vídni. Napsal na padesát samostatných spisů, které se vesměs těšily velké pozornosti a některé byly směrodatné v německé katolické literatuře. Nakladatel F. Alber v Ravenburgu ve Würtenbergu počal o vánocích 1909 vydávati sebrané spisy Králíkovy a vydá je ve čtyřech odděleních; prvé obsahuje: filosofii, dějiny a essay, druhé epiku a povídky, třetí lyriku a čtvrté dramatické práce. Každoročně míní vydati nejméně tři svazky; kolik jich bude v celku, nelze určiti. Některé z Králíkových dřívějších prací nebudou přijaty v toto souborné vydání; a všechny lze dostati do 31. prosince 1910 ve snížené ceně u zmíněného knihkupce Albera. Pokud znám spisy Králíkovy, je k nám Čechům úplně spravedlivý.

Katolický život ve středověku. Není snad žádného oboru, který by měl býti nyní více studován, než středověk, jednak aby se poznala prolhanost protestantských spisovatelů, jednak aby se poznala tvůrčí síla, již vyvinula katolická církev na poli kulturním, kdy vycházela světská vláda vstříc církvi s jakousi blahovůlí. Již v Časopise kat. duchovenstva r. 1905 upozornil dr. Dvořák na dílo Digby-ho »Katholisches Leben im Mittelalter«, jež přeložil do němčiny jesuita Ondřej Koller a jež vyšlo ve čtyřech objemných svazcích (po 750—800 stranách) v Innomostí. Z vlastní zkušenosti doporoučím toto skvostné dílo, jež podává kulturní obraz a správný názor o době, kterou mnozí až doposud za »černou« prohlašují. Dílo lze dostati za sníženou cenu desíti korun a objedná je každé knihkupectví. Ig Zháněl.

Odborná básnířka. V Anglii jest velice oblíbený zvyk, že zasílají si známí a přátelé přání k svátkům vánočním. Posílají vánoční pohlednice a napíší na ni básničku, nejraději o čtyřech řádcích, ale také jich může býti více. Kdo nemá básnické žíly, obrací se na odbornou sílu, kterou je v nejširší anglické společnosti známá, slečna Helen Marian Burnside, která si vyvolila za životní úlohu psáti vánoční básně a činí tak již skoro třicet let, počínajíc svým 14. rokem. Lidé z vyšších kruhů často vyhledávají její práce a platí jí za čtyřverší nejméně 24 K, za delší a obzvláštně zdařilé vánoční básně obdržela již také 100 korun. V posledních — 1909 — vánocích slavila tato dáma jubileum, neboť uveřejnila již 6000 vánočních básní; je zajisté ojedinělá ve svém oboru a což hlavní — žije výborně ze své práce. V Anglii bývá prý každoročně rozesíláno 50 milionů vánočních pohlednic, jichž obrázky jsou velkou většinou zhotoveny od dam. Zvyk tento povstal v Anglii asi před čtyřiceti lety, kdy připadl na tuto myšlenku kterýsi knihkupec a požádal známého malíře, by mu něco přiměřeného této době namaloval. Malíř žádost vyplnil, knihkupec vydal vánoční pohlednici a prodal asi tisíc kusů. Nyní jsou v Anglii nakladatelé, kteří vydávají i přes 2000 různých vánočních pohlednic a platí za kresbu obzvláštně zdařilou i 20.000 K; ovšem prodává se pak taková pohlednice za 4 až 6 K za jeden kus. Laciné jsou po haléři. Knihkupec Rafael Tuck v Londýně dal básníkovi Tennysonovi za 12 řádkovou vánoční báseň honoráře 24.000 K. lg. Zháněl.

Malíř Steinle. Byly časy, kdy pohlíželi lidé s jakýmsi opovržením na malířskou školu Nazarenů. Nyní však přišla ve platnost a práce její jsou ctěny a hledány. Nejlepším ze všech pracovníků Nazarenů byl Edvard Steinle, narozený r. 1810 ve Vídni, jemuž náš císař roku 1878 propůjčil dědičné šlechtictví. Umřev v požehnaném věku 76 let namaloval ve svém životě na 750 obrazů, které sotva vyšly z jeho uměleckého atelieru, byly rozprodány do domů soukromníků. Doposud nebylo souborného vydání všech jeho prací. Nyní vypisuje knihkupectví Köselovo v Kemptenu subskripci na všechny Steinlovy malby, jichž bude na 750; cena výtisku je 15 marek. Dílo bude rozděleno ve tři části, první bude míti obrazy druhu náboženského, jako 23 ze Starého, 57 z Nového Zákona, 80 obrazů Madonu, jimiž hlavně Steinle vynikl a které mu získali světového jména, 76 obrazů ze života svatých; druhé oddělení bude obsahovati dějinné obrazy, počtem asi 210, portréty, ideální hlavy 70, karikatury, studie, krajiny 50; třetí s 146 obrazy předvede nástěnné fresky a náčrtky k nim. Ig. Zh.

Biskup jako essayista. V Rottenburgu ve Württembergsku je katolický biskup dr. Pavel Keppler, kterého zařadila nyní kritika mezi essayisty světového jména. Vydal již dříve popis své cesty do svaté země, který vyšel v pěti vydáních, některé homiletické spisy, jež vyšly ve třech vydáních, jakož i dva svazky »z umění a života« též ve třech vydáních. Slávu jména jeho však nejvíce rozšířil spis »více radostí« — mehr Freude —, který se v kratičkém čase dočkal tří vydání, každé o 4000 výtiscích. Ig. Zh.

Kacíři a první evangelíci na Česko-Brodsku. Napsal Josef Miškovský a vydal svým nákladem v Českém Brodě. Je to druhá samostatná publikace tohoto spisovatele. První byla: »O pokladech pánů Smiřických a jiných nálezech na panství Kosteleckém.« V krátkém úvodu praví, že »ta knížka nemůže škodit ani v dnešních poměrech«. Dělí se na část všeobecnou, pojednání o Janu Rottovi a na konec obsahuje Kus historie církve kšelské (protestantské). Prameny uvedeny všeobecně, a to archiv českobrodský, staré listiny církve kšelské z let 1782—90. Obsahem přítomného spisu je katolická reformace na Česko-Brodsku. Ne bez obavy brali jsme spis do ruky, znajíce narážky Miškovského proti katolíkům jako redaktora »Našich Hlasů«. Není to právě tak zlé, spisovatel více brojí proti světským úřadům než misionářům, ale bez nějakých kopanců se to přece neobejde. Mluví se tu o návštěvě kostela »na komando«, misionáři »čenichali«, „čmuchové duševní« přinášeli knihy ku spálení, ano prý i »vykání« misionářům bylo urážkou. Nehodí se do historického díla věta: »V těch časech ovšem také rostly ze hnoje nepřímo buchty, avšak nebeské etykatě se příčilo vožení ve svátek« (str. 11.). Také zde snad poprvé čteme, »že církev katolická usilovala svatořečením Jana Nepomuka napraviti haeretikům rozum« (18.). Rovněž tehdy neseděly na lavici konšelské »rozličné stvůry«. Jako pilný sběratel dějepisných památek Miškovský nemohl upříti, že se i děkan ujímal lidí, na příklad cikánky, které posílal stravu z děkanství. Ale nehodí se v takové práci výraz »čerstvý« tehdy sv. Jan. Obšírný je výslech Jana Rotta, předka Kar. Světlé a Žofie Podlipské, jemuž bylo dáno 138 otázek. V poslední části »Prví evangelíci« uvedeno, kolik od r. 1782 do 1790 na Česko-Brodsku se přihlásilo lidí k evangelíkům, kteří utvořili faru kšelskou. Miškovský dí na str. 87.: »Ukončuji knížku, napsanou pro trochu světla do minulosti«, nejvíce se ovšem zavděčil evangelíkům. Liga † 12.

Františkáni ve Sv. zemi. Terciářský měsíčník (O. O. kapucínů) »Standaart« oznamuje o Františkánech ve Sv. zemi (Palestině), že tam mají »devět velkých a 47 malých klášterů a počet mnichů, kteříž to těchto klášteřích žijí, že se páčí na 509 členů, z těchto jest 253 páterů (kněží), 34 fráterů a 233 bratří laiků Třetího Řádu a mají 51 farních osad s 102.039 katolíky latinského obřadu a s 1.100 katolíků obřadu východního (dle sv. Jana Zlatoústého), v osadách těchto zvěstují synové velikého reformátora sv. Františka z Asie víru Kristovu ve 12 jazycích, mimo to vydržují 46 kostelů, 46 kaplí, 58 svatyň různého způsobu a 496 chudobinců (domů pro chudé). Dále řídí 59 škol se 4020 školními ditkami a veliké kollegium (gymnasium, seminář) v Aleppo a deset odborných škol. Dále skýtají 144 sirotkům celé zaopatření s výchovou vzornou a podělují šatstvem a stravou 9.676 chudých rodin Konečně vydržují bezplatně různé domácnosti a devět hostinných domů pro poutníky.« Ejhle, ovoce velikého světce, sv. Františka Seralínského! Josef Šeřík Vitínský.

Literární drobnosti. Vedle vědeckých, populárních a jiných spisovatelů máme i reklamní, kteří ve formě povídek a novel doporučují mýdlo, látky, vozíky. Jeden při denním listě výhradně v tom žánru pracuje a udává hned adresu, aby se naň obchodníci obraceli se svými reklamami. Také citelná mezera v literatuře vyplněna. — Kde jaký větší obchod, každý dává zákazníkům k Novému roku kalendář. Kulíkův Veselý kalendář obsahuje práce Fr. K. Hejdy, Bohdana Kaminského, Ant. Nečáska, Jos. Skružného, G. R. Opočenského. Divně se to vyjímá, čteme-li jednou jména ta na př. ve »Zlaté Praze« a podruhé v reklamním kalendáři. — Tak zase máme Horkého »Stopu«, kterou nazval »Přehled« satiricko-triviálně-diletantsko-filosoficky vtipkující. — Schválně jsem hledal v »Seznamu vybraných spisů a uměleckých děl«, který vydává spolek českých knihkupců, jaké jsou věci doporučeny na vánoční svátky, co se tam doporučuje katolického. Celkem čtyři modlitební knihy: Domácí postilla, Kristus a panna, život dle náboženství a Jiskry eucharistické. Skutečně velmi málo. — »Český učitel« k vánočnímu tržnímu trhu doporučuje v č. 24. jenom od kněze tři spisy Beneše Třebízského. O jiných věděti nechce. — Tak už došlo i na »Českého Včelaře« je prý to orgán klerikální dle učitelských listů. A proč? Inu je redigován knězem

a přinesl feuilleton o knězi a učiteli včelařích. — Čtenářům se rozdává »Literární Rozhled«, vydávaný o nových pracích. Zdá se, že to jako s tím v Nár. Politice »Co týden dal«, že jest i tento »Rozhled« jenom několika nakladatelů orgánem. Nejvíce se tu doporučují knihy vydané nakladatelstvím Ottovým, Topičovým, Vilímkovým. O spisech katolických tu není zmínky. — Kam až moderna v literatuře sahá, stůjte zde malé ukázky. Světozor v č. 12. Písně bilitiny (!) s obraty »Luna s modrýma očima«, »Noc, vlasy žen a větve vrb se směsují« atd. K tomu patří už veliká porce obrazotvornosti. A jak píše »Novina« č. 3. »Je konec (za každou větou nová řádka). Je nutno žíti, celý snad dlouhý život je nutno žíti, ale je konec, všemu konec. — Odhoditi peníz. — Což ho neodhodí? Což ho neodhodí? Což ho neodhodí daleko do ulice? Ne — — Maminka . . . Neodhodí ho. — Maminka nesmí věděti, že ona ví . . . Nesmí tušiti.« Podobně v »Lumíru«: »Jeho srdce zalilo se vlahou závratí — Jeho oči vlhnou — Jeho hlava se nakloní — Jeho ruka zachytí se její ruky — Tak úměrní, sedí proti sobě — Tak obřadní, jemní a neživotní — Její úsměv jest mdlým jarem — Jeho úsměv jest mdlý tichou odhaleného tonu — Jejich pohledy se nesetkávají« a dále: »Vůz zastaví — Hlas lokajův. Skřip dvířek — Stanoviště« atd. Celkem nic více než dvanáct odstavců, jako v krvavých a jiných románech, jedno dvě slova na řádku.

Liga † 12.

Katolická akce v Italii. V Italii jest trojí důležitá organisace pro katolický veřejný život: Unione Popolare (Lidová Jednota), Unione Elettorale (Jednota volební) a Unione Economico-sociale (Jednota národohospodářsky-socialní), k nimž přistupuje Spolek na ochranu mládeže. — Dne 7. pros. 1909 konala Jednota lidová ve svých místnostech ve Florencii valnou hromadu, která byla rovněž od členů předsednictva jak z Jednoty volební tak i socialní a mimo to také ze spolku pro ochranu mládeže navštívena. Předseda Lidového spolku, továrník Buergisser, podal zprávu o příznivém stavu finančním spolku, jehož členstva počet v poslední době stoupl na 70.000. Největší počet dodává provincie Piemont (14.394) a Lombardsko (9577), nejmenší Sardinie (422). Sekretář spolkový, profesor Roselli, předložil reformní návrh, jenž po krátké debatě jednohlasně byl přijat. Dále bylo usneseno, v čelo katolických organisací v Italii — tedy jako předsedu všech 4 zmíněných korporací — voliti dosavadního presidenta Lidového Spolku, profesora Toniolo. Na jeho místo jako předseda Lidového Spolku nastoupí profesor Boggiano z Janova. Mimo to bylo ustanoveno, na podzim příštího roku 1910 konati v některém severoitalském městě katolický národní sjezd a v některém místě jižní Italie socialní týden. V čelo Volebního Spolku povolal Pius X. advokáta hraběte Ottorino Gentiloni, který co nejdříve předloží svůj program, k jehož provedení počítá na co možná největší podporu katolíků. První starostí tohoto volebního spolku bude, že věnuje pozornost oněm poslancům, kteří se ve svém volebním okresu vydávali za přátele náboženství, kdežto v parlamentě se ukázali k církvi nepřátelsky. Poněvadž protivníci až posavad počítali většinou s lhostejnosti katolíků, zamýšlí hrabě Gentiloni všemi jemu po ruce jsoucími prostředky katolíky italské z jejich spánku vyburcovati a více k samostatnosti pohnouti. Jako místopředsedové Volebního Spolku byli jmenováni advokát Pericoli a Pio Folchi. — Před nedávnem byla v hospodářsko socialní jednotě (jejíž předsedou je hrabě Medolago Albani v Bergamu) projednána otázka, nebylo-li by radno u příležitosti zřízení generálního sekretariátu odborových organisací (Unioni professionali) stanovy pozměniti v ten smysl, aby katolický charakter těchto organisací odborových a této Sociální jednoty nebyl tak příliš do popředí staven. Tím snad by se podařilo i takové organisace přivtěliti, jež se nesou v duchu všeobecné »křesťanské spravedlnosti«. A na tento způsob byla by také naděje patřičného zastoupení ve vládě dosíci. Tato myšlenka byla v pamětním spise předložena sv. Otci Piu X., jenž poslal vlastnoruční odpověď hraběti Medolago. V ní projevuje Pius X., chvále jinak nejčistší úmysly a pohnutky této myšlenky, svůj nesouhlas, dokládaje, že uvedené důvody nepovedou k cíli, aby totiž onou navrhovanou změnou stanovy Jednoty staly se pro nejisté a choulostivé katolíky přijatelnými a Jednota u vlády domohla se zastoupení. Nesmí se hráti dvojsmyslná úloha, jakoby se jednalo o pašované zboží. Pojem »křesťanské spravedlnosti« je příliš široký a neví se, kam by byla Jednota duchem nových členů, zvláště těch, kteří budou do předsednictva voleni, zavedena. Ať Jednota socialní mužně rozvine svůj katolický prapor a drží se dosavadních stanov. Podaří-li se jí zamýšlený cíl, totiž sjednocení hospodářských organisací, pak budiž za to Bohu děkováno. Nepodaří-li se to, tak ať jednotlivé organisace dále bez tohoto

sjednocení zůstanou katolickými a zachovají ducha Ježíše Krista, jenž jim jistě dá požehnání. Takové stanovisko zaujala nejvyšší hlava církve. Italie není Německo, kde žije vedle katolíků mnoho protestantů a proto se nesmí politika německého Centra přenášeti na katolickou půdu italskou. — Také Ženský svaz katolický v Italii roste vůčihledě a státní sekretář sv. Otce, kardinál Merry del Val, poctil jej důležitým listem na presidentku, kněžnu Kristinu Giustiniani Bandini, v němž je sv. Otec pln uznání pro tento spolek, pro nějž biskupové italští dávají na jevo nejživější účast a jej všemožně podporují.
L † 2.

Úmrtí vynikajícího katolického učence. V Římě zemřel nedávno znamenitý mathematik prof. Valentin Cerruti. Byl nějaký čas rektorem římské university a šest let ředitelem inženýrské školy v Římě a sepsal znamenitá díla. V 36. roce svého věku byl činný jako státní podsekretář v ministerstvu vyučování. Vyšed z rodiny dělnické a bohatě jsa nadán vyšinul se neunavnou pílí k vysokému postavení, v němž se skvěle osvědčil. Pro své charakterní vlastnosti těšil se profesor Cerruti všeobecné vážnosti. Byl hluboce nábožným a nečinil ze své nábožnosti žádné tajnosti. Monsignor Biagiotti, jenž mu udílel svátosti nemocných, praví, že Cerruti se na smrt připravoval se zbožností křesťana prvních století. Výtečný učenec tento vyjádřil se vůči němu takto: »Milý monsignore, já, který jsem vždy i v nejtěžších okamžicích veřejného života a učeného svého povolání náboženství hájil a své katolické přesvědčení vyznal, cítím nyní povinnost na smrt se připraviti příkazy a svátostmi oné víry, v níž jsem byl od svých chudých rodičů vyučen a jež na mé vědecké dráze ve mně stále sílila a rostla. Uprostřed svých vědeckých snah mohl jsem vždy svoji víru vyznati. Mám z toho radost, že Pán Bůh mě vždy chránil a nedopustil, abych kdy ve svém veřejném životě něco proti církvi podnikl.« A umíraje opakoval slova, jimiž tak často ve svém životě dal průchod svému přesvědčení, řka: »Nechápu, jak tak mnozí učenci mohou říci, že při studiu ztratili katolickou víru. Já, který jsem také mnoho studoval, přicházel jsem vždy a zase ku přesvědčení, že naše svaté náboženství jest přítelem pravé vědy.«
L † 2.

Paběrky z novin a veřejného života.

Za polovici prodáváme kalendáře sv. Vojtěch (velký a malý) a Štítný. — Zásilka na venek stojí o 20 h. více. — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Zvýšení cen v tiskárnách. Říšský svaz Rakouských majitelů tiskáren dává na vědomí, že za příčinou zvýšení mzdy personálu tiskárenského, jež 1. lednem t. r. nastoupilo, zvyšují se také ceny za všechny tiskařské práce o 8 proc.

Sv. Otec Pius X. Při zkáze benátské kampanily přišel na zmar také zlatý anděl, který zdobil její vrchol. Nyní kdy kampanila bude znovu dobudována, papež Pius X., bývalý patriarcha benátský, dal anděla opraviti a tento bude po dokončené stavbě opět na vrcholu umístěn. Anděl, kterému dostalo se opět jeho anticko-řeckého profilu, je 3 m. 20 cm. vysoký, křídla jeho jsou 3 m. dlouhá a 1 m. 40 cm. široká. Váží 3 tuny. Hlava, nohy a ruce jsou z bronzu, tělo je ze železa, šat pak z měděných ploten. Pozlacení anděla stálo 2000 fr. — Před několika dny přijal papež Pius X. ve slyšení na pět set hochů a dívek, vesměs to sirotků, kteří při strašném zemětřesení v Kalabrii osiřeli a byli přijati do různých církevních ústavů v Římě a v provinciích. Sv. Otec ke každému dítěti promluvil srdečné slovo. Jeden chlapec promluvil k sv. Otci řeč a malá dívenka podala mu kytici. Sv. Otec dojemně a srdečně děkoval. Pak poděkoval zvláště přítomným řeholním sestrám, které s obětavou láskou pečovaly o ubohé sirotky.

Kardinál Luçon o důležitosti katolického tisku. Na sjezdu »Croix« v Paříži prohlásil kardinál Luçon tyto myšlenky o vážnosti katolického tisku: »Mnoho je břemen, která je snésti francouzským kněžím i katolickému lidu pro nynější stav.« Nikdo nemůže popříti, že novinářství jest jedním z nejpotřebnějších a nejvážnějších prostředků k obraně a rozšíření víry našich zřízení. Špatný časopis může vše zničiti, co vytvořila křesťanská škola, dobrý časopis však hájí církve i školy. Novinářství je skoro divotvorný vynález, který má velikou sílu svými informačními, produktivními a propagačními prostředky. Řeč utichne, tištěné slovo však zůstane a může se libovolně rozmnožovati a nosí i v sobě snadně dobré jako špatné myšlenky do chatrče, domu i paláce. Čtenář jest úplně v moci časopisu, a to každého, který umí užívati své moci.«

Projevy dvou nových zakládajících členů družstva Vlast:

Karel Bezstarosti, konsistorní rada a farář v Bohuticích, mezi jiným píše: »Dnes jsem do rukou dostal zásilku knih, Vaší láskou mně uštědřenou, a vzdávám ihned vřelý dík za tento dar . . . Vlast se mi líbí velice. Všechnu úctu a dík.«

A. Petr Neduchal, koop. v Šumicích, rovněž na Moravě, sděluje: »Již jako student raději jsem si odepřel večeři, jen abych si mohl koupiti knihy, a dnes s chloubou patřím na bohatou svou knihovnu«. Ale hojně knih daroval jsem knihovně omladiny a proto stávám se nyní členem Vlasti, abych si biblioteku svoji doplnil a co se lidu hodí, jemu do knihovny daroval.« Tyto zjevy ideálního, nadšeného smýšlení a obětavého jednání nás velice těší.

Vážný hlas rolnického syna pro družstvo Vlast. — Václav Dvořák, rolnický syn v Nových Dvorech, nám píše: »Zasilám 1 K socialnímu odboru a 1 K fondu pro zřízence družstva Vlast a prosím, aby každý přítel a příznivec družstva Vlast aspoň tolik se vynasnažil. To může učiniti každý kněz a laik a jak by tím byl účel a rozmach družstva podporován! Kdybych byl aspoň tak bohat, abych byl bezstarostně živ, jak bych si toho vážil, abych byl členem všech odborů a fondů družstva Vlast! Přál bych si, aby nebylo ani jediného kněze v Čechách, jenž by nebyl zakládajícím členem družstva. Podobnou žádost vznáším ke všem laikům trochu zámožnějším.«

† **Vojtěch svob. pán Dercsényi.** Dne 11. prosince zemřel v Praze ideální podporovatel a pracovník v organisacích strany katolického lidu pan Vojtěch baron Dercsényi v stáří 62 let. V poslední době stál v čele Dolno-Počernické katol. organisaci a neopomenul navštíviti každou význačnější schůzi katolických předáků, v níž jednáno bylo o povznesení křest. hnutí našeho lidu, jemuž byl zesnulý přítelem a dobrodincem věru příkladným. Na posledním sjezdu delegátů strany katol. lidu na Smíchově na »Knížecí« se zářícími zraky, sedě v pozadí sálu, pozoroval baron Dercsényi živost a rokování delegátů. Bylo na něm pozorovati, že je v tomto lidovém živlu pro zájmy strany až do hloubi srdce svého zaujat. Nám všem a zvláště Sociálnímu odboru družstva Vlast byl vřelým přítelem. Odešel! Zachováme jej však v trvalé památce. Pohřbu jeho súčastnili se četní pražští katolíci, za družstvo Vlast kníž. arcib. notář Tom. Škrdle. Takových pánů a kavalírů lid náš nezapomíná! Odpočinutí lehké zbožnému tomu muži dejž, o Pane!

† **Jan hr. Harrach.** Vídeňským Čechům odešel na věčnost dne 12. prosince po prelátu dru Horném druhý vůdce a příznivce Jan hrabě Harrach, potomek starobylé vladycké rodiny české Harracherů z Harrachu. Zesnulý byl nakloněn jak katolickým Čechům vídeňským, (jimž v poslední době svojí velkodušností zabezpečil český katolický chrám Páně), tak i národnímu životu v hlavním říšském městě. Hrabě Harrach jako politik a poslanec zemský i říšský i jako dědičný člen panské sněmovny osvědčoval se vždy jako muž zásad konservativních. České školství a všecko dobré podporoval. Zemřel v stáří 81 let. Pochován byl hrabě Harrach dne 18. m. m. v Branne v Čechách. Čest budiž jeho památce!

P. Markolín M. Kubíček, kněz z řádu sv. Dominika u sv. Jiljí v Praze, zesnul v Pánu 31. prosince 1909 a pohřben byl slavně dne 3. ledna t. r. Družstvo Vlast zastupovali při pohřbu: místopřed. far. Vl. Hálek a kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle. Zvěčnělý horlivý dominikán přilnul neobyčejnou láskou k našemu družstvu. Ať byl kdekoliv, v Košicích v Uhrách, v Olomouci, v Litoměřicích, vždy nám psával překrásné dopisy a když za svého pobytu v Praze obstarával korrekturu dominikánského direktáře, který již více let tiskneme, s radostí k nám docházel a zde mile s námi si pohovořil, těše se z úspěchů našeho družstva. Byl nám zde všem neobyčejně milým a zachováme ho v závodě našem ve vděčné památce.

Alois Foret, farář v Podčáplech, zemřel v stáří 53 let dne 21. prosince a tamtéž pohřben. Zesnulý byl jako karlínský kaplan a administrator činným v kruzích pražských Vincencianů a jako farář ve Vel. Nehvizdech založil Jednotu Svato-Josefskou, která za jeho působení ve Vel. Nehvizdech zkvétala. Dp. Alois Foret byl zaklád. členem družstva Vlast, odběratelem všech našich časopisů a podporovatelem našich podniků. V letech osmdesátých založili jsme pro chudinu různé obecní kuchyně: red. t. l. v Žižkově, koop. Fr. Žák na Král. Vinohradech, kaplan Michael Beneš na Smíchově, farář Páv v Libni a zvěčnělý Foret v Karlíně. Karlínská obecní kuchyně byla zprvu odbočkou pražských obecních kuchyní, ale rázný Foret ji z tohoto svazu vymanil, přivtělil ji ke karlínské konferenci Vincencianů a udělal z ní tak velkolepý ústav, že naše kuchyně ve všem předčila. Ref. »Čecha«, kons. rada Petr Kopal, napsal o ní vzletný feuilleton, redaktor t. l. popsal ji ve »Vlasti« a zvěčnělý p. kardinál Fr. de Paula Schönborn nejednou na Štědrý den

při obědě ji navštívil, aby toto velkolepé dílo mohl na vlastní oči viděti. A byla to věru na Štědrý den podívaná! Za 8 kr. obdrželi návštěvníci: rybí polévku, rybu, knedlík se zelím, závin, půl litru piva, častější návštěvníci i láhvičku vína. A velkolepé toto Foretovo dílo trvá dodnes. Původce tlí v lůně země, ale charita jeho žije v požehnané památce jeho i dále. Čest budiž popeli jeho!

Slasti redaktorské. V Železnici v Čechách zemřel dne 25. prosince vynikající český kněz, Fr. Horáček, č. kanovník a em. prof. na Teresiánské akademii vojenské v Novém Městě vídeňském. Seznámili jsme se r. 1875—76 v Hradeckém semináři. Když začala »Vlast«, Horáček tam horlivě psával. Material míval pěkný, ale sloh trochu těžký. Vedle »Vlasti« přispíval horlivě i do »Vychovatele«. Asi r. 1896 psal mi Horáček, že jeho žáci jsou již plukovníky, on však že stojí pod nimi nízko v hodnosti, i žádal mne, abych se přimluvil u p. biskupa Brynycha, aby byl jmenován čestným kanovníkem kathedrální kapitoly Hradecké. Biskup Brynych byl právě v Praze na sjezdu Vlasti a bydlil u Dominikánů. Jednou ráno jeli jsme spolu do Emaus a pak do domu Vlasti; p. biskup pln lásky řekl: »vidíte, Škrdle, já vám dělám, co si přejete.« Dobře! Ráno druhý den šel jsem tedy k p. biskupu a pravil: »Bisk. Milosti, prof. Horáček z vaší diecése rád by se stal čestným kanovníkem vaší kathedrály; je to muž učený, zasloužilý, píše do »Vlasti« a do »Vychovatele«, i prosil bych, abyste měl k němu při budoucím jmenování zřetel.« Ale pan biskup, sotva to uslyšel, odsekl mi přísně, »to já neuděluji, to uděluje císař pán«. Teď co dělati! Horáčkovi jsem napsal: »Já jsem u biskupské Milosti úkol, který jste mi svěřil, vykonal.« Ale Horáček, pochopiv, že jsem nepořídil, odpověděl mi rozčileně a zanevřel na mne a pan biskup taky. Já byl úplně nevinen a hněvali se na mne oba. Horáček od té doby do »Vlasti« řádky nepsal a kdysi ve Studenci s přítelem mým se k vůli mně ostře srazil. Čestným kanovníkem sice se stal, ale přítelem »Vlasti« již nikdy. Jinak se choval pan biskup. Později kdysi v Chrasti byl pan biskup Brynych při obědě v růžové náladě, ale já mlčel. »A co vy, jemnostpane, dnes tak málo povídáte?« Jářku: »Bisk. Milosti, já se bojím, abych zas nedostal jako tehdy u Dominikánů?« »A co jste tehdy dostal?« »Bisk. Milosti, ostré odbytí skrze toho Horáčka.« Pan biskup mávnul rukou: »A to jsou věci již staré.« A házel vtipy dále.

To zde uveřejňuji, aby čtenáři věděli, jaké mají někdy redaktoři těžké postavení. Horáčkovi přeji pro bývalou lásku a přízeň k »Vlasti« a pro jeho vynikající působení lehkého odpočinutí a věčné slávy! r. t. l.

Italský plukovník řeholníkem. V klášteře mnichů kamaldulenských u Padovy vykonal slavné sliby řádové bývalý plukovník královské pěchoty vlašské Tito Rosetiny. Nový řeholník přijal jméno bratra Athanasia.

Ruští diplomaté přestoupili ke katolické církvi. Druhý tajemník ruského vyslanectví v Římě, A. N. Jefrejimov, resignoval na svůj úřad a vstoupil do kláštera Tovaryšstva Ježíšova nedaleko Říma. Dále přestoupili ke katolické církvi následující ruští diplomati: Svěčin, první tajemník ruského vyslanectví v Paříži, Komarov, ruský konsul v Bordeaux.

Protestantský profesor a katolicismus. Profesor dějepisu dr. šl. Ruvile, člen filosofické fakulty protestantské university v Halle, na které působí pouze docenti protestantského vyznání, přestoupil ke katolicismu. Z jeho pera vyšla v posledních dnech kniha pod titulem: »Zpět ku katolické církvi.« Mužný čin tohoto vědátora vzbudil v Německu velikou pozornost.

Kněz doktorem práv. Na české universitě v Praze byl za doktora práv promován Jos. Choc, kaplan z Jelen, jenž zprvu byl odborným učitelem na košikářské škole. Soukromě studoval gymnasium a stal se knězem. Studoval dále a dosáhl hodnosti doktora práv.

Španělští katolíci v práci. Katolíci ve Španělsku založili užitečné spolky k šíření křesťanského tisku. Některé z nich dosáhly již značného úspěchu. Tak na př. »Družstvo dobrého tisku ve Valencii« od r. 1908 v červenci do srpna roku 1909 rozdalo 52.389 knih a příhodných brožur.

Tmáři staví university. The Marquette Ass., katolická organisace v New-Orleansu v Americe, organisovaná A. Bieverem, T. J., připravuje se k slavnosti položení základního kamene k první budově katolické university. Stauffer, pokladník jmenované společnosti, má v ruce již 25.000 dolarů, zbytek do dvou set tisíc dolarů bude uhražen sbírkami a dary dobročinnými. Universita tato, vlastně jen její začátky, bude odbočkou Loyolovy kolleje v New-Orleansu. Ejhle — »tmáře« — staví university!

Rouhač. Syn hraběte Tolstoje, hrabě Lvovič Tolstoj, byl odsouzen pro rouhání se Bohu k 500 rublům pokuty, event. k jednoměsíčnímu žaláři.

Z Tiskové ligy. Darovali: 8·80 K Jos. Mejsnar, kníž. arcib. vikář na Klecanech; 4 K 24 h Jan Pecánek, farář v Středoklukách; menší částky: Pavel Mudroch, kaplan v Rožďálovicích; Ignác Nepustil, farář ve Zlíně; Jos. Ruml, os. farář a kníž. arcib. notář v Praze a Antonín Polanecký, superior v Horažďovicích. — Ze starších členů zapravili: 24·70 (95·76) duch. vikariatu Vrchlabského; 20 (60) duch. vikariatu Rakovnického; 18 K Frant. Žundálek, prof. paedagogia v Poličce. — Tisková liga hájí statečně čest duchovenstva a katolických laiků a od r. 1909 vede ostrý boj také proti akci Volných Myslitelů, i prosíme, aby k tomu byla hojnými hmotnými prostředky opatřena. Adresa: Praha čp. 570-II.

Ze Spolku na zakl. knihoven. Darovali: 5 K Msgr. Dr. Fr. Zapletal, sídelní kanovník na Vyšehradě; 4 K Msgr. Josef Pachta, univ. prof. v Praze; 3 K Jakub Sloup, kaplan v Dolní Cerekvi a 1 K Karel Kafka, farář v Kydlinech. — Spolek tento založil v r. 1909 zase 16 knihoven, jeho působení jest blahodárné, i budiž i v r. 1910 hojně a štědře podporován. — Přispívajícím členem stala se Katolická organisace v Žebráce. — Ze starších členů zapravili: Ant. Suchoradský 10 (70) a Dr. Jan Sýkora 10 (20).

K Jubilejnímu fondu pro zřízence družstva »Vlast« darovali: 10·80 K Dr. Eug. Kadeřávek, em. univ. prof. na Král. Vinohradech; 10 K Rev. Fr. Tichý, děkan v Silber, v Sev. Americe; po 3 K Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář v Horažďovicích; Jakub Sloup, kaplan v Dolní Cerekvi a Rev. Jan Vránek, biskup. rada v Omaze v Sev. Americe; menší částky: Josef Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupimi, Em. Žák, gymnasijní profesor na Smíchově; Jan Košnar, majitel pek. závodu v Plzni; Jan Voborský, c. k. místodrž. officiant v Dejvicích; Dr. Josef Pachta, universitní profesor v Praze, a Jan Nep. Černohouz, kons. rada a děkan v Hostivaři. Činí celkem K 2155·69. — Výbor družstva »Vlast« prosí všechny členy a příznivce družstva »Vlasť«, aby darovali k účelu tomuto po 1 K.

Vánoční nadílka Katolické besedy pražské konala se dne 22. m. m. v »Merkuru« u přítomnosti Jeho Eminence, jejž doprovázel sekretář Dr. Fr. Hrubík. Vánoční promluvu měl farář Dr. Řehák, v níž historicky poukázal na vánoce slavené roku 1619 a 1620. Dva případné čtverozpěvy zapělo kvartetto ochotníků. Jedna z poděl'ených žaček zvučně přednesla Kovářovu báseň »Nálada vánoční«, začež odměněna panem J. Staňkem zlatým medaillonem na pozlaceném stříbrném řetízku. V doslově předseda Dr. M. Kovář poděkovav Jeho Eminenci za blahovůli Katolické besedě od let již prokazovanou, provolal největšímu dobrodinci naší vánoční nadílky Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefovi I. třikráte slávu, již četně shromážděné obecenstvo nadšeně opětovalo. V další děkovací řeči vděčně zmínil se o zemřelých dobrodincích: J. J. knížeti Jiřím Lobkovicovi, baronu Vojtěchovi Dercsényim a J. O. hraběti Janu Harrachovi. Jeho Eminence uděliv vrchnopastýřské požehnání, prohlížel si dárky dítkám uchystané, svým milým způsobem oslovil některé z nich a pak i mnohé z přítomných hostí, mezi nimiž mimo členy výboru byli: superior P. Jemelka, převor Milosrdných bratří P. Theob. Bílý, P. Jaroš S. J., redaktor a kníž. arcib. notář Tom. Škrdle, St. Sobíšek, cís. rada Novotný, akademický malíř Vácha s rodinou (s nímž francouzsky rozmlouval Jeho Em:), JUC. Šindler, majitel domu Czada, paní místodrž. radová Maříinková, paní Eberlová se slečnou Mandovou a m. j. Poděleno bylo 87 dětí, a to: 50 oblekem i obuví, 23 oděvem, 14 obuví, všem dostalo se vánočky, ořechů, jablek, fíků, cukroví a modlitební knížky »Dítě, modli se,« vydané řádem benediktinův emauzských a z polovice darované, načež dětem byl očesán stromek. Nákladu to vyžadovalo přes 1600 K, z čehož školní rada Dr. M. Kovář sám sebral nad 1200 K.

Spolek přátel katolických českých škol bratrských konal za správní rok 1909 valnou hromadu dne 22. prosince v pensionátě v Bubenči za značné účasti výborů a členů. Volbou sestavena správní rada následovně: Výbor panů: Předseda: papežský prelát, c. k. dvorní rada a kapitolní děkan Msgr. Fr. Kryštůfek, c. k. universitní profesor; místopředseda c. k. školní rada dr. Matěj Kovář; tajemník Šk. Br. Methodius Gardavský, prefekt internatu katolického paedagogia; pokladník Antonín Suchoradský, katecheta. Výboři, smírčí soud a revisoři účtů: Václav Dvorský, majitel holičského závodu; Pantaleon Engel, profesor katolického paedagogia; Frater Albert Horák, ředitel pensionátu v Bubenči; František Halbich, katecheta měšťanských škol; Antonín Herrmann farář v. v.; Jan Hlasivec, kn. arc. notář; Jan Kalivoda, c. k. profesor; Antonín Malec, os. děkan, kníž. arcibiskupský skutečný rada; František Pohunek, farář, kníž. arcib. notář; Dobroslav Orel, c. k. profesor; kanovník dr. Jan Sýkora, c. k. universitní profesor; c. k. školní rada Josef Šauer z Augenburku; František Škarda, kaplan; Václav Špaček, řídící učitel; Frater Josef Špaček, ředitel katolického paedagogia; Msgr. dr. Josef Tumpach,

papežský prelát; Jan Vystrčil, kaplan v Bubenči; Emanuel Žák, c. k. profesor; P. František Žák T. J., profesor katolického paedagogia. — Výbor dam: Předsedkyně J. J. Kristina kněžna ze Švarcenbergů; místopředsedkyně J. O. Marie říšská hraběnka ze Stadionů; jednatelka paní Marie Gottliebová; pokladní J. O. Marketa z Clam-Martiniců. Výbor: Marie Bergová, majitelka domu v Bubenči; Mathylda Blížencová, choť c. k. místodržitelského rady; Mathylda Červinková, choť továrníka; Marie Dvořáková, choť c. k. dvorního rady a vrchního ředitele zemského nalezince; Anna Jiroutková, majitelka domu na Král. Vinohradech; Marie Kunerle, vdova po vrchním oficialovi; Aloisie Liegertová, soukromnice v Bubenči; J. J. Fanny kněžna z Lobkovic, J. O. Johanna hraběnka Nosticová a Marie Švorčíková, choť okresního soudce.

Zemský Svaz katolických Raiffeisenek a družstev oznamuje, že velesl. c. k. místodržitelství přiznalo mu výnosem ze dne 18. prosince 1909 č. 271.108 právo revisní. Zpráva tato jistě způsobí radostný ohlas ve všech hospodářských korporacích katolické strany, pokud revisi podléhají. Doufáme, že nyní všecky Raiffeisenky a družstva, která až dosud z důvodů revisních byla členy agrární Ústřední Jednoty, při nejbližší valné hromadě se usnesou, z Ústřední Jednoty vystoupiti a přihlásí se za člena k Zemskému Svazu. Všecky potřebné informace Zemský Svaz ochotně poskytne. Očekáváme, že nyní čilý život družstevní a hospodářský rozproudí se ve straně naší, protože máme již pevné středisko, které všem našim potřebám může vyhověti, Každý přilož ruku k práci za hospodářské osvobození a posílení katolického lidu.

Katechetský kongres. Lvovo družstvo ve Vídni se usneslo v roce 1910 uspořádati všeobecný katechetský sjezd pro Rakousko-Uhersko, Německo a Švýcarsko. Sjezd nemůže býti mezinárodním, poněvadž v románských zemích, jako v Italii a Francii, jsou zcela různé katechetské poměry. Sjezd se nemá obmeziti pouze na kněze, nýbrž mají k němu býti přibráni též vynikající laikové.

Katechetská vzájemnost. Katechetský spolek slovinský se usnesl na tom, že bude vyjednávati s chorvatským katechetským spolkem, aby slovinští katecheté dostávali za polovici chorvatskou »Krščanskou školu«, chorvatši pak »Slovenského Učitelje«, aby tak se rozšířil obor vědění jich členů.

Již vyšla »Šťastná Domácnost« na r. 1910, nepostrádatelná to příručka pro matky a dívky působící v domácnosti. Z bohatého obsahu upozorňujeme zejména na domácí účetnictví, na články: »Ženské ruční práce« s 15 vyobrazeními a s návrhy střihů na prádlo; důležitá je i část o potravinách, obsahující na 30 článků, o výběru a udržování potravin, jakož i o vaření s recepty výživných pokrmů. Cena užitečné této knihy je 80 hal. s poštou. Pro odběratele »Vlasti« platí tato snížená cena: 1 výtisk vyplaceně 56 hal., 6 výtisků na jednu adresu 3 K, tucet (12 výtisků) K 5·28; na každý celý tucet bude jeden výtisk přidán. — Objednávky s přiloženým výstřižkem na adresu: Administrace »Šťastné Domácnosti« v Praze II., Lípová ul. č. 5. — Obnos může býti poslán v dopisu ve známkách nebo poštovní poukázkou.

Nově vyšlá brožura. Jelikož praktická knížečka »Stručný návod k přiznání k osobní dani z příjmu pro farní beneficiáty« od faráře Vlastimila Hálka byla rozebrána, vydalo ji právě družstvo »Vlast« v novém devátém vydání, které jest doplněno novými výnosy. Cena 50 h, poštou 55 h. Objednávky na »Vlast« v Praze II.-570. Jelikož nastane důstojnému duchovenstvu v lednu povinnost podati přiznání k osobní dani z příjmu, bude tato praktická pomůcka každému vítanou.

Katolické hnutí v Portugalsku. V Coimbře konal se nedávno velmi četně navštívený kongres katolické mládeže v Portugalsku. To znamená bez odporu opět potěšitelný krok ku předu. Portugalská společnost propadla od jisté doby lhostejnosti a marasmu. Proto tím záslužnější je činnost mladých, nadšených horlitelů, kteří ve svůj program vepsali: Vzkříšení katolického hnutí v této zemi. — Tedy v Portugalsku svítá.

Katolicismus na Rusi V poslední nedlouhé době přestoupilo z ruské orthodoxie jen v západních provinciích na 200.000 osob ke katolické církvi.

Pruští Poláci proti svým radikálům. Polští poslanci dr. Seyda a Korfanty nebudou pro své radikálně-politické agitace polským ústředním volebním komité při blížících se volbách postaveni jako kandidáti. Neplodný radikalismus se tedy všude přežívá a zprotivuje.

Z katolického světa. Katolíci ve Švýcarsku dostali loni v obou zákonodárných sborech vicepresidenty. V radě stavů zvolen vicepresidentem redaktor »Vaterlandu« Winigera a národní rady Kutschena. Podle parlamen-

tárních obyčejů švýcarských budou tito zástupcové katolíků zvoleni na rok presidenty. — Katolický ženský spolek dolnorakouský konal 6. prosince m. r. valnou hromadu ve Vídni. Spolek, který je v počátcích, má 8490 členek a uspořádá o Velikonocích sjezd rakouských žen ve Vídni. — Nedůslednost atheistické Francie. Pařížský parlament přijal 375 proti 188 hlasům subvence určené klášterním školám — v Orientě. Ministr zahraničních záležitostí Pichon velebil činnost těchto škol a na jejich obranu dokonce uváděl, že vůdcové mladoturků jsou z velké části odchovanci jesuitské university v Beirutě. — Katolíci a volby v Anglii. Katolíci angličtí budou volit kandidáty jednotlivých stran podle toho, jaké stanovisko zaujmou v otázce školské. Nepřátelé náboženské školy budou od katolíků potíráni, ať patří ku straně liberální, konservativní nebo dělnické. — Bedřich hrabě Prašma. Na zámku Falkenbergu v pruském Polsku zemřel vynikající člen německého centra Bedřich hrabě Prašma. Předsedal sjezdům německých katolíků r. 1876 v Mnichově a r. 1900 v Bonnu a účastnil se s největším nadšením a obětavostí katol. ruchu v Německu vůbec.

Rozvoj katolického tisku. Od 1. ledna 1910 také Slezsko má svůj katolický list. »Opavský Týdeník« chová se ke katolíkům veskrze loyálně ano sympaticky, avšak nemůže odpovídat na útoky, jež socialisticko-pokrokářské listy slezské na katolictví ve Slezsku činí. Tomu věnován bude nový týdeník katolický »Naše Slezsko«, které dosud vycházelo jako příloha »Ostravského Kraje«. Novému bojovníku »Zdař Bůh!«

Z tiskové činnosti »Volné Myšlenky«. »Volné Myšlenky« vydáno 338.000 exemplářů; »Volné Školy« 197.500 exemplářů; »Havlíčka« 2,363.500 exemplářů; »Pondělníka« 62.000 exemplářů; brožur, knih, letáků, pohlednic atd. 589.700 exemplářů; celkem 3,551.600 exempl.

Dohra ferrerismu. Barcelonský soud odsoudil pět učitelů moderních (atheistických) škol Ferrerových pro loupež, vyděračství a krádeže ve více než 400 případech do žaláře od čtyřech do pěti let. — Jak vidět, působí na ferrerovských školách ideální lidé.

Až na nejvyšší met.. bratři . . . Před šesti lety prohlásil Věstník Sokolský, list československý, tato zásadná ustanovení Svazu Sokolstva a usnesení představenstva České Obce Sokolské: »Čestná stráž u mrtvoly má státi jen tehdy, je-li vystavena v místnosti nesvěcené; stráž má čapku na hlavě. Do místností vysvěcených nemá jíti ani stráž ani četa. Prapor zůstane v každém případě před vysvěcenou místností.« Jak vidět, vyhýbají se Sokolíci svěcenému místu jako čert kříži.

O protestantisaci Čechů rozepisuje se v »Berl. Evang. kirchl. Anzeiger« pastor Kornrumf a popisuje, jak se protestantisace v českých městech provádí. Pořádají se v nedělích a o svátcích katolických přednášky, při kterých »sestry« podávají nejprve čaj a pečivo a hledí se, aby co nejvíce katolíků se jich súčastňovalo. Propaganda tato musí se však provádět opatrně a skrytě, aby zvláště katol. kněžstvo a »klerikálové« se o ní nedověděli. »Klerikálové« mají prý v českých krajích velkou moc a ihned by se postarali, aby »evangelisace« byla paralysována.

Pokrokoví učitelé pálí knihy. Ve spolku v Tučapech, jak »Hanácký Kraj« sděluje, vybral učitel H. z knihovny knihy z »Dědictví« a prohlásil: »To jsou samé škváry, to se musí spálit.« — Macharovští učitelé brání se zuby nehty, aby lid nedostal do rukou katolický časopis a katolickou knihu.

Spalování mrtvol v Praze nedovoleno Správní soud zamítl stížnost Společnosti ke spalování mrtvol v Praze z rozhodnutí c. k. minist. obchodu ze dne 24. září 1907, kterým odepřena byla Společnosti koncesse ke zřízení krematoria v Praze. V důvodech rozhodovacích se praví: Společnost pro spalování mrtvol v Praze žádala za udělení koncesse ke zřízení a provozování ústavů ke spalování mrtvol po rozumu min. nařízení ze dne 30. prosince 1885 č. 13 ř. z. z. r. 1886. Jelikož dle stavu dnešního zákonodárství jest předepsáno, aby mrtvoly byly pohřbívány uložením do země a jelikož každý jiný způsob pohřbívání, tudíž i spalování mrtvol není přípustný, bylo by možno koncessi po rozumu citovaného minist. nařízení udělíti jen takovým ucházečům, kteří zamýšlejí brátí na sebe po živnostensku výkony spojené s ukládáním mrtvol do země. Ve stížnosti uvádí se, že spalování mrtvol nelze pokládati za nedovolené zákonem, že podnik, který by se jím po živnostensku zabýval, spadá pod ustanovení řádu živnostenského a že v příčině jeho třeba obdobně užívati, co stanoveno jest dotčeným nařízením min. Správní soud neuznal námitku prvou za odůvodněnou z příčin uvedených v jeho rozhodnutí ze dne 24. března 1909 č. 2195. Tím však odčiněna jest také námitka druhá, neboť není-li spalování mrtvol zákonem dovoleno, nemůže také býti předmětem zaměstnání po živnostensku provozovaného.

ÚNOR 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 5.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

Druhá laboratoř umístěna jest v žaludku. V dutině ústní počala přeměna škrobovin, v žaludku při temperatuře 37·5°C. počíná přeměna bílkovin v potravě obsažených.

V žaludku setrvá potrava 3—7 hodin (řídí se to dle stravitelnosti její). Přeměna bílkovin děje se zde šťávou žaludeční. Promíchání a proniknutí požité potravy šťávou žaludeční podmíněno jest peristaltickým pohybem žaludku, promíchání a proniknutí obsahu střevního šťávou střevní peristaltickým pohybem střeva.

Jsou-li peristaltické pohyby zlenivělé, setrvá obsah v žaludku a ve střevě příliš dlouho, jsou-li však pohyby ty příliš živé, proniká opět obsah příliš rychle a nedoznává náležité resorpce. Obojí jest vadné.*)

Šťáva žaludeční jest kyselá a čirá jako voda. Obsahuje volnou kyselinu solnou, ovšem velmi zředěnou (1—3 díly chlorovodíku na 1000 dílů vody), od níž má kyselou chuť, a proteolytický enzym »pepsin« zvaný. Množství kyseliny solné a pepsinu v šťávě žaludeční stoupá i klesá dle podstaty potraviny. Tak ku př. na požitý chléb roní se šťáva žaludeční velice bohata pepsinem ale nejchudší kyselinou. Při požití mléka a masa jest tomu obráceně.

V žaludeční šťávě kojenců (a ssajících mláďat) obsažen jest vedle pepsinu též enzym »chymosin« zvaný, Chymosin působí ssedání a srážení mléka tím, že rozkládá kasein v para-kasein (tvaroh).**) — Mimo to nacházejí se ve šťávě žaludeční soli, zvláště kuchyňská sůl a pak též hlen (sliz), odměšovaný hlennými žlázkami sliznice žaludeční. Velice hojné odměšování hlenu děje se při katarrhálních affekcích sliznice žaludeční.

*) Úplný nedostatek peristaltických pohybů nastává při onom rozšíření žaludku (Gastroextasia acuta), jež podmíněno jest obrnou (porušením centrálním). Následkem stagnace obsahu žaludečního vzniká autointoxikace (sebeotrava), jevící se apathií, spavostí a deliriem (blouzněním).

**) Při výrobě sýra ze sladkého mléka užívá se ke srážení kaseinu syřiště, v němž jest chymosin obsažen. Syřiště připravuje se obyčejně ze čtvrtého žaludku (slézu) ssajících telat.

Vlivem pepsinu, jehož činnost jest na přítomnosti kyseliny solné závislá, štěpí se potravou požité bílkoviny (na př. ve způsobě libového masa, vařeného vaječného bílku atd.) postupně v řadu látek jednodušších a konečné produkty této fysiologické látkové proměny bílkovin jsou albumosy a peptony ve vodě úplně rozpustné a dialyse schopné, jež mají ještě povahu bílkovin. Dále štěpení nejde. Také, požijeme-li mléka, objeví se jako konečný produkt trávení pepsinového pepton. Mléko kyselinou solnou pozbývá alkality, kasein ihned se srazí a účinem pepsinu mění se v syntonin, kaseasu a pepton.

Zdá se, že pepsin některé bílkoviny pouze láme a připravuje ku další stravovací práci enzymů následujících.

Také bílkoviny dají se snáze přeměniti, byly-li dříve vysokou temperaturou (vařením neb pečením) připraveny. Účinkem vysoké temperatury pojivové a vazivové součástky zklihovatí. Avšak ne u každé bílkoviny děje se štěpení v jednodušší látky stejně rychle. Maso na příklad setrvá v žaludku 2 — 4 hodiny (řídí se to druhem masa), sýr $1^1/_2$ hod. a déle, na tvrdo vařená vejce asi 6 hodin.

Vedle bílkovin přeměňuje se v žaludku též část uhlohydrátů (cukrů) v glykosu, a to působením kyseliny solné. — Na tuk ani sliny ani šťáva žaludeční nepůsobí, jelikož jak sliny tak šťáva žaludeční postrádají příslušného, tuk štěpícího enzymu. Naopak, tuk sám o sobě ve větším množství požit, vyměšování šťávy žaludeční zabraňuje. Proto příliš tučné maso a přehnaně tučné pokrmy vůbec jsou těžko strávitelny.

Laboratoř žaludeční pracuje s enzymem peptonisujícím (proteolytickým) při kyselé reakci. Kyselá reakce šťávy žaludeční zabraňuje též hnilobnému rozkladu obsahu žaludečního.

Kdyby v žaludku nebylo kyseliny solné, nedělo by se štěpení bílkovin, třeba zde sebe více pepsinu bylo, poněvadž působivost pepsinu podmíněna jest přítomností kyseliny solné. Odchylná změna šťávy žaludeční buď co do množství neb co do složení provázena bývá dyspepsií (stíženým trávením).

Odměšuje-li se šťáva žaludeční a s ní i kyselina solná v množství nedostatečném (hypochlorhydria), setrvá pokrm v žaludku příliš dlouho (12—24 hodin), kvasí a rozkládá se — povstávají škodlivé fermentace, vznikají rozkladné kyseliny a sírovodík v žaludku. Rozkladu hnilobného súčastňují se i různé mikroorganismy. V takových případech předpisují lékaři vhodnou dávku kyseliny solné, kterou nemocný přijme hned po jídle nebo ještě lépe před jídlem.*) Tímto způsobem čelí se škodlivým fermentacím. Vedle toho ku povzbuzení chuti a tím i k sekreci žláz žaludečních (pokud ještě funkce schopny jsou) poskytují se léky hořké (amara).

*) Nejjednodušší způsob užívání kyseliny solné je ten, že si nemocný dle ordinace lékařské sám nakape několik kapek čisté kyseliny solné do trochu vody, kterou vypije buď po jídle aneb z polovice před a z polovice hned po jídle. Jsou ovšem i jiné lékařské praeskripce, pokud se týká užívání kyseliny solné. — Trvá-li fermentace již dlouhý čas, jest nejlépe žaludek vypláchnouti a trakt střevní projímavými pilulkami vyčistiti. — Velice prospěšná jest též hydrotherapie v té příčině. —

Odchylná-li šťáva žaludeční co do složení, je-li na př. kyselina solná v nadbytku (hyperchlorhydria), ztrácí pepsin působivost a my pociťujeme přebytek kyseliny v žaludku pálením žáhy, kyselým říháním, velikou žízní, pocitem pálení a horka v žaludku atd., i utíkáme se k alkaliím, abychom přílišnou kyselost neutralisovali a obtíže umenšili.*) Při hypersekreci kyseliny solné resp. HCl vzniká v žaludku též vodík.

Žaludek mechanicky není dráždítelný, proto na mechanické podráždění nenastává secernování (odměšování) šťávy žaludeční. Dle vynikajícího ruského fysiologa Iv. P. Pavlova sluší v odměšovací činnosti žaludku rozeznávati dvě fase. Ta první ovládána jest úplně centrální soustavou nervovou, a to dráhou nervu bloudivého (nervus vagus). Dráždidlem zde jest — jako při vyměšování slin — pokrm v ústech chuťový pocit vzbuzující, aniž je třeba, aby pokrm do žaludku sestoupil.

Činnost žláz žaludečních nastává za $4^1/_2$ až za 10 minut od okamžiku, kdy pokrm v ústech sliznici ústní podráždí. Dráždění to přenáší se vlákny nervu bloudivého ku žlázám žaludečním. Okolnost, že výron šťávy žaludeční nenastává ihned, jakmile pokrm sliznici žaludeční podráždí, má asi účel ten, aby amylolytický enzym měl čas, svou práci dokonati.

Veledůležitým faktorem při jídle pro výron šťávy žaludeční jest appetit (chuť k jídlu), jejž v nás nějaký oblíbený a chutně připravený pokrm při aktu jedení vzbuzuje a jenž se dostavuje, i když jinak dostatečně nasyceni jsme. Není dosti, jíme-li pouze nějaký pokrm, nýbrž přijde na to, s jakým appetitem jej jíme. Jeden a týž pokrm působí totiž jako dráždidlo jinak, pojídáme-li jej chtivě (s appetitem) v dobré, veselé náladě a pociťujeme-li blaho při jeho používání a jinak, musíme-li se nutiti, abychom jej požili a máme-li při tom hlavu plnou denních starostí. Bez součinnosti appetitu zůstane mnohý požitý pokrm v žaludku úplně bez žaludeční šťávy, poněvadž žlázy žaludeční nejsou mechanicky dráždítelny.

Dle toho, s jakým appetitem určitého pokrmu požíváme, vyroní se též množství žaludeční šťávy. Poněvadž pak zvlášť dobrý appetit vyhladověním, při němž se nepříjemné hlodavé pocity v žaludku ozývají, povstává (»hlad jest nejlepším kuchařem«), jest hlad výbornou pružinou hojné žaludeční sekrece.

Vedle toho také z podnětů čistě psychických výron žaludeční šťávy nastává. Práhneme-li po nějakém pokrmu, tu není ani třeba, aby pokrm ten do úst přišel a zde s ústrojím chuťovým ve styk se dostal, nýbrž dostačí již pouhé spatření jeho, ano i pouhá představa jeho, aby šťáva žaludeční roniti se počala. — Tolik co se týče první fase výronu šťávy žaludeční.

Druhá fase výronu šťávy žaludeční nastává, když pokrm již v žaludku jest. Dráždidlem tu jsou počáteční produkty žaludečního trávení, vzniklé působením šťávy žaludeční první fase,

*) Aby pokrm v žaludku, hned jak sem sestoupí, spotřeboval solnou kyselinu, doporučuje se především píti mléko (po dávkách za 2—3 hodiny), protože mléko má povahu alkalickou a snadno se stráví, nepůsobíc obtíží.

jež nastává následkem chuťových pocitů při aktu žvýkacím a polýkacím.

Vedle toho existují i přímá dráždidla (bez první fase výronu šťávy žaludeční) a takovými jsou extraktivní látky masové, bouillon, roztok gelatiny, — a též voda a mléko jsou přímými podněcovateli sekrece žaludeční. Proto na př. maso, obsahujíc přímá dráždidla, tráví se, přímo do žaludku byvši vpraveno, i bez počátečních produktů žaludečního trávení první fase. Ovšem o úplně vyvařeném mase to neplatí, poněvadž nemá extraktivních látek (ty jsou v polévce).

Jinak se to má s žaludečním trávením pokrmů, jichžto počáteční produkty žaludečního trávení jsou jedinými dráždidly, jež výron šťávy žaludeční druhé fase podněcují. Tu výron šťávy žaludeční prvé fase jest nezbytnou podmínkou, má-li trávení těchto pokrmů v žaludku v chod uvedeno býti — jinak pokrm zůstává v žaludku ležeti a přechází v hnilobu. Z té příčiny nazvána šťáva žaludeční první fase obrazně »šťávou zápalnou«, poněvadž jí se trávení jaksi »zapálí« a v plný proud uvede. Požíváme-li masitého pokrmu, působí »šťáva zápalná«, že postup trávicí se urychlí a pokrm v žaludku dlouho nepobude.

Aby pak pokrm, jenž neobsahuje přímých dráždidel, byl-li bez chuti požit (tak že při jeho požití žaludeční šťáva první fase se nevyronila), mohl tráven býti, dlužno požíti roztoku masové tresti (masového extraktu), bouillonu neb třeba i vodové polévky, jelikož jimi jakožto přímými dráždidly vzbudí se výron šťávy žaludeční druhé fase a uvede se trávení v chod.

Avšak vyměšování šťávy žaludeční druhé fase není bezprostředním účinem dráždidel, jichž se týče, nýbrž zprostředkováno jest resorpcí (vstřebáním) zvláštní látky t. zv. gastrického sekretinu. Podnětem přímých dráždidel v pokrmu obsažených neb podnětem počátečních produktů žaludečního trávení vytvoří se totiž v buňkách sliznice pylorické (vrátníkové) specifické dráždidlo, gastrický sekretin, jenž vstřebán byv a do krve se dostav, podráždí epithelové buňky celé sliznice žaludeční.

Jak zřejmo, jest appetit veledůležitým činitelem při jídle, poněvadž jest mocným podněcovatelem vyměšování šťávy žaludeční první fase, jež trávení v chod uvádí. Aby se appetit vzbudil, podávají se v domech boháčů na počátku hojnějšího oběda různé likéry, obsahující větší množství součástek kořenných (na př. chartreuse, benediktinka a j.), aneb různá, značně alkoholická desertní vína zvláštních bouquetů, po případě i destiláty vinné, ač silná masová polévka jest velmi účinným podněcovatelem žaludeční sekrece první fase. Oběd zakončuje se různými pamlsky, jimiž se chuťové nervy podráždí a tím trávení požitých pokrmů povzbudí.

Důležito jest, vzbuditi chuť k jídlu u lidí chorobami žaludku trpících. Tací lidé postrádají appetitu, i musí se do jídla nutiti. Kdybychom jim podávali nějaké likéry na povzbuzení chuti k jídlu, zhoršili bychom jen chorobu jejich. Ale ani požití na př. roztoku masového extraktu nevzbudí u nich výronu šťávy žaludeční druhé fase) (ač jinak jest energickým podněcovatelem

výronu druhé fase) poněvadž povrchní vrstvy jejich sliznice žaludeční, postrádajíce fysiologické citlivosti, nereagují na podráždění. V takových případech možno jen pomocí výronu šťávy žaludeční první fase z hlubších, chorobou posud nedotčených vrstev žláz žaludečních trávení v chod uvésti. Ale však první fase výronu šťávy žaludeční podmíněna jest appetitem a ten nemocnému chybí. Proto snaží se lékaři při léčení choroby různými prostředky vzbuditi u nemocného chuť k jídlu. Při dyspepsii (porušeném trávení) předpisují se ku povzbuzení appetitu obyčejně hořké léky (amara). Léky ty nedráždí sice žaludeční sliznice (dříve se za to mělo, že dráždí), ale vzbuzují chuť k jídlu a o to se právě u nemocného jedná. Vzbuzena-li chuť, nastane výron šťávy žaludeční první fase a trávení uvede se v chod.

Mechanicky zpracovaná a chemicky slinami a šťávou žaludeční značně přeměněná potrava v žaludku, skládající se jednak z částek, které ve stav tekutý uvedeny byly, jednak z částek, které šťávě žaludeční posud vzdorují, nabývá podoby šedé, silně nakyslé, slizovitě těstovité hmoty a v této podobě nazývá se chymus (trávenina) žaludku. Z chymu vstřebávají se do stěny žaludeční ztekucené produkty trávení. Také s nápojem požitý líh (aethylalkohol) bývá již v žaludku vstřebán a direktně do ven (žil) a tak nepřímo do velkého oběhu krevního nezměněný převeden. Po desíti minutách mizí již ze žaludku. Rovněž voda jako nápoj požitá vstřebána bývá již v žaludku a podobně jako líh mizí po 10 minutách ze žaludku. Jen když veliké množství vody vypito, odchází část jí do tenkého střeva, kdež se v hořejší části jeho vstřebává a jen zřídka kdy sestoupí níže.

Nápoje, v nichž kromě vody i jiné látky se nacházejí, jako jest na př. pivo, mléko, káva atd., chovají se podobně. Tekutá část (voda) se rychle vstřebá v žaludku a látky přimíšené zbudou zde a stravují se jako pokrmy. Stejně jest tomu pokud se týče polévky.

Pijeme-li po jídle, po případě již při jídle, mírné množstv vody, povzbuzujeme trávení, neboť voda jest rozpustidlem živných látek trávením přeměněných a pomáhá tvořiti chymus a chylus. Vedle toho jest voda dráždidlem žláz žaludečních a mikteru a enzymy a vlivem svým štěpí živné látky hlavně hydrolysí (za vstupu vody).

Potřeba vody hlásí se pocitem žízně. Pijeme-li však nad míru, je to na škodu trávení, poněvadž se šťáva žaludeční příliš zřeďuje, nervy žaludeční chladem se alterují a překáží se tak řádnému tvoření se chymu.

Všecko, co přejde ve tvar chymu, vytlačí se ku vrátníku a zde se nahromadí. Za $^1/_2$—3 hodiny (obyčejně však za 2 hodiny) po požití potravy počne se v pravidelných intervalech otevírati svěrač vrátníkový a propouští silně kyselý chymus do dvanáctníku. Ve dvanáctníku jest umístěna třetí laboratoř. Zde nastává hlavní trávení — zde dějí se nejdůležitější pochody stravovací. Úkolem této laboratoře jest, dokonati stravovací práci dutiny ústní a žaludku. Zde, v jediné laboratoři, soustředěna je činnost a práce dvou prvých laboratoří. Děje se zde přeměna škrobovin

a bílkovin, jež posud přeměněny nebyly, ve stav tekutý. Mimo to děje se zde i štěpení tuků, jež až posud v žádné z předchozích laboratoří místa nemělo. Enzymy pracují zde za alkalické reakce, kdežto v žaludku děje se trávení za kyselé reakce.

Laboratoř dvanáctníku pracuje se třemi šťávami, jež se zde do obsahu střevního vlévají. Šťávy ty jsou: sekret žláz sliznice střevní (succus entericus), šťáva mikterová čili pankreatická a žluč. Šťáva pankreatická a žluč jsou, jak nám již známo, výměsky žláz mimo dvanáctník umístěných a vlévají se do dvanáctníku v sestupující části jeho na vrcholu malé podélné řasy slizničné.

Laboratoř dvanáctníku pracuje s hojnými enzymy v alkalickém prostředí. Působíť enzymy tyto nejlépe za alkalické reakce. V kyselém prostředí jest působivost jejich nepatrná aneb rovná se nulle. Naopak zase pepsin šťávy žaludeční působí jen v kyselém prostředí (v žaludku za přítomnosti kyseliny solné) a neutrální, tím více pak alkalické prostředí jest mu nepřítelem. Proto alkalické prostředí dvanáctníku zastavuje a ruší působivost pepsinu, jenž se sem ze žaludku s kyselým chymem dostane. Zejména šťáva pankreatická a žluč zastavují trávení pepsinové.

Výron šťáv do dvanáctníku z příslušných žláz vzbuzován jest hlavně účinkem kyseliny. Zdá se to býti podivným, že kyselina může vzbuzovati výron šťáv alkalické reakce a býti příčinou alkalického prostředí ve dvanáctníku. Avšak věc tu lze si snadno vysvětliti. Enzymy do obsahu dvanáctníku se vlévající působí — jak jsme právě uvedli — nejlépe jen za reakce alkalické. Aby tedy vniknutím kyseliny (resp. kyselého chymu) do dvanáctníku nenastalo kyselé prostředí, neutralisují příslušné žlázy (zejména mikter) alkalickými šťávami svými účin vniklé sem kyseliny a zavádějí alkalické prostředí. Čím koncentrovanější roztok kyseliny, tím větší výron příslušných šťáv do dvanáctníku nastává. Tím také zastavuje se trávení pepsinové, poněvadž pepsin v alkalickém prostředí nemůže působiti.

Zjev tento podává nám též vysvětlení, proč rádi požíváme kyselých a nakyslých pokrmů a nápojů, nakyslého ovoce, různých nakyslých salátů, nakládaných okurek atd. Známo, jak značné oblibě těší se různé, kyselinou uhličitou bohaté kyselky, jež nejen osvěžují, nýbrž i dietetický význam mají, dále sodovky, šumivé limonády, šumivá vína a j. Jeť kyselina uhličitá velmi energickým dráždidlem hlavně mikteru.

Vedle kyseliny působí na výron šťáv do obsahu dvanáctníku se vlévajících též vliv psychický a voda, nikoli však extraktivní látky masové, jež jsou samostatným dráždidlem žláz žaludečních. Specifickým dráždidlem mikteru jest vedle kyseliny hlavně tuk.

Východiskem dráždění žláz příslušných jest sliznice dvanáctníku. Ale jaký je styk a spojitost mezi sliznicí dvanáctníku jakožto místem primárního dráždění a mezi pankreatem a játry, jež od tohoto místa vzdáleny jsou? Spojení není nervové, nýbrž povahy chemické — prostřednictvím t. zv. »pankreatického sekretinu«.

Jakmile totiž vstoupí kyselý chymus ze žaludku do dvanáctníku, podráždí kyselina solná s chymem tam vniklá sliznici dvanáctníku a horního oddílu lačníku (jejunum) resp. epithelové buňky její a následek toho jest, že se v buňkách těch vytvoří nová látka t. zv. pankreatický sekretin, jenž stává se specifickým chemickým dráždidlem pro činnost pankreatu. Absorbován krví a přiveden do pankreatu, účinkuje totiž pankreatický sekretin na vyměšovací buňky jeho jako specifické dráždidlo. — Ale pankreatický sekretin účinkuje netoliko na pankreas, nýbrž i na játra: zvyšuje sekreci žluči. Na odměšování šťávy střevní má účinek též ale v menší míře, za to však největší vliv má na odměšování šťávy střevní přítomnost šťávy mikterové. (Pokračování.)

Ve znamení kříže.

Václav Poledne.

XI. Intimní sloky.

Má Hvězdo spásná! — Kriste! — Mistře vlídný! —
Ó znám Tvůj hlas — znám teplo Tvojich stop! —
Jak dítě mát Tvůj hledám pohled klidný. —
Má duše — zprahlá zem! — Ó skrop ji, skrop,
a svými květy rajskými ji zdob
jak jarní háj, když zazní ptačí zpěvy — —
A klidně klesnu pak i v chladný hrob,
vždyť v Tebe doufat smím, až kříž se zjeví,
jímž povedeš zas v Ráj vyhnané dítky Evy. —

Ty's Láska má! — Můj Sen! — Můj přítel něžný,
jenž provázel mne v prvních dětských snech —
Tvá bílá dlaň, jak lilie květ sněžný,
mne láká vůní svou na luzný břeh,
kde jako motýl ssál bych štěstí dech! —
Žár touhy mé snad nikdo neuhasí —
jen Ty mi odpovíš na němý vzdech,
v němž láska s zoufalstvím se k slovu hlásí —
Ó schyl se ke mně již a slíbej stesk s mé řasy! —

Tak mám Tě rád! — Má duše k Tobě spěchá
jak dítě nemocné na matčin klín,
jak vyhnanec, jejž vítá rodná střecha. —
Jak chorý pták Tvých křídel hledám stín
a čekám toužebně na vlídný kyn,
bych na Tvém srdci hlavu svou směl skrýti
a zaplakat jak marnotratný syn,
jenž slzou lítosti chce vinu smýti,
a láskou přemožen chce lásky hoden býti. —

Však jenom Ty smíš moji slzu zříti,
jen Tobě duše má ji nese v daň —
Jak vzácný talisman mi v oku svítí,
když záhubou mi hrozí děsná saň — —
Toť symbol lásky mé, můj štít a zbraň! —
V ní skryto vše, nač slovo nedostačí! —
Toť vlahý dešť, jenž volá květy v stráň,
když po pažitu Vesna tiše kráčí — —
a štěstí bezmezné jest ukryto v mém pláči! —

A v dešti slz Tvůj pohled duhu volá,
a duše zas zří Tvojí říše prah —
ach, tone v milosti — ach, neodolá —
Ó sežhni s duše mé ten mrtvý prach,
jenž křídlo tíží, sráží hrdý vzmach,
a spoutej vášní rej, jenž nitrem zmítá! —
Slyš štkání mé! — Jsem vlastních cílů vrah!
Hoj, plavec bludný jsem, jejž maják vítá! —
Hoj, prchá noční stín a nové jitro svítá! —

* *
*

Již slunce vychází — To pták již zpívá,
a v rudé záplavě se koupá les,
a prchá stín, jenž ve větvích se skrývá.
Viz! Skřivan právě k oblakům se vznes
a ranní píseň jásá u nebes. —
A země vstává! — Zachvěla se lícha,
když první paprsek jí v náruč kles,
jak dívčina, jíž milec vstříc pospíchá,
a touhou šeptala, jak v struně píseň tichá. — —

Kraj zasmál se jak dítě v probuzení,
když nad postýlkou slyší matčin hlas
a v polibcích jí žvatlá o svém snění. — —
Květ vydechl a ranní rosu střás',
a motýl vzlét' nad záhon sedmikrás —
jak živý květ se nad pažitem vznáší
a poslouchá, jak praská plný klas,
co poupě šveholí, když v růži raší.
a na úl zafuká a včelky k práci plaší. —

Již zvoní srp, již kosa táhle chřupá,
a cvrček drnčí žencům doprovod —
kůň v stáji rže a nepokojně dupá —
Ach, země vydává svůj těžký plod
a pije v daň svých pánů žhavý pot! —
Výš slunce stoupá! Vzduch se žárem chvěje.
a paprsky, jak roztavený hrot
se prudce vbodají do obličeje,
a světla proud, jak déšť, se s hůry na zem leje.

* *
*

Ach, Světlo! Světlo! — Duše ve tmách úpí
a v marné touze vzpíná chorý zrak. —
Kol mého Slunce černý mrak se kupí
a duní hrom! — Jak postřelený pták
jdu opuštěn a jako bludný vrak
se žítím zmítám. Oko v dálku vzhlíží,
kde poklad můj mi loupí děsný drak, —
blesk divoký se nad mou hlavou kříží —
jsem poutník znavený, jejž těžké břímě tíží. —

A kam chceš jít, ty chodče osamělý? —
Kde hledáš cestu pro svůj smělý cíl? —
Což nechápeš, kam osud tvůj ti velí? —
Což ze všech snů ti pouhý úsměv zbyl,
jak vzpomínka na blaho zašlých chvil? —
Proč na rtu zsinalém ti píseň zmírá?
Proč jásot tvůj se mění v teskný kvil?
Ó, znám ten bol, jímž lká tvá duše sirá! —
Jsi rabem spoutaným, jejž krutý tyran týrá! —

Jsem, Mistře, jsem! Svou rukou ortel piši! —
Ach, odejdi! — Já nejsem hoden cest,
po nichž ruce zveš v svou čarokrásnou říši. —
Vždyť hříšník jsem! Mé nebe nezná hvězd, —
sad umírá — a nezřím květy kvést! —
Ty's soudcem mým! — Z Tvé ruky vše chci bráti!
Mou vinu znáš! — Chci její kletbu nést! — —
Jen naději mi nech, že nad souvratí
zas skřivan zapěje — že jaro mé se vrátí! —

Že jaro přijde zas — květ, vůně, ptáci —
že tisíc mláďat zaštěbetá z hnízd —
že naděj v žeň dá ruce sílu k práci —
že holé větve skryje svěží list — —
Ó přijde zas! — Tím duch můj zcela jist! —
Ty nedáš zvadnout snům, jež v duši klíčí! —
Ty's lékař můj! — Ó chtěj a budu čist! —
Jdu v zaslíbenou zem! — Kol hadi syčí —
jen tělo ve prach rvou — duch letí tam, kde týčí

se k nebi Kříž! — Had měděný, jímž kdysi
byl uzdraven, kdo k němu s vírou vzhlédl! —
Ó spáso má! — Vždyť znám Tvé drahé rysy!
Slyš prosbu mou, již šeptá chorý ret:
Chci býti opět mlád, chci jaro zpět! —
Jdu pouští — štván — vždyť Tobě smím to říci. —
sním o lásce a zasloužím být klet!
Ach odpusť mi! Vrať úsměv v smutnou líci!
Sám veď mne v Svatou Zem! — Chraň píseň v duši spící! —

XII. Úryvek z deníku.

Žel písní o štěstí! — Sten trpkých zvuků
se mísí v jásání šílených strun —
Jak plavec tonoucí vzpínám svou ruku
a volám v zoufalství záchranný člun — —
Co dáš mi, Živote! — Jak snivý jun,
pln illusí zřím v svět — a čekám tiše
na rozluštění věštby děsných run,
jež v blánu života mi Osud píše — —
Jdu klidně Tobě vstříc a vše chci pít z Tvé číše. —

Co dáš mi as? — Snad slzy mé i cizí
— ty bolí nejvíce — mi zryjí líc
a oko zakalí i pestrou visi. — —
Snad zahouká mi žal, jak bdělý sýc,
jenž hlídá světlo puklých okenic —
A kdo mu odpoví? — Vzdech osamělý
— pták zpozděný — uletí zvadlých plic —
a blesk kde dříve plál a hromy hřměly,
smrt zasípá v můj pláč, až ztlumí jej hrob ztmělý.

Viz, Mistře můj, kam šel bych bez Tvé ruky! —
Ach, bloudil bych, jak oslepený pes
a stín bych nenašel. — Jen v tvrdé suky
bych čelem bil a v žití temný les,
bych zapadl a únavou bych kles' — —
Ó Hvězdo má! Já nejsem hoden ani,
bych vyslovil Tvé jméno! — Odpověz!
Jak nazývat Tě má, kdo tak Tě raní,
že doufat přestává v svůj cíl: »Jsem Slitování!«

Ó díky Tobě! Kriste! Díky, díky — —
Slyš, chorý bratře! Nalezl jsem lék
na ránu svou! Můj lékař tiší vzlyky —
Já k Němu šel, já před Ním hrůzou klek'
»Jsem bídák nečistý« jsem děl — On řek'
»Buď zdráv« a usmál se a zdvih mne k sobě —
Já zaplakal, a vřed se s těla smek' — —
Jdi k Němu též! Jest dobrý jako robě! —
Když neodmítl mne, tím spíš se skloní k Tobě! —

A pak jdi dál a jako soudce tvrdý —
těch nedbej slz, jež sám jsi v cestu sil! —
Na troskách dneška zbuduj palác hrdý,
a z hrobu vyvolej svůj mrtvý cíl — —
Vždyť neumřel! Jen spí! — Zlý démon skryl
ho křídlem svým! — A bouře burácela —
Ty's dlouho spal, až hrom Tě probudil —
a černá propast před Tvým zrakem zela —
zřel's trestající meč mstícího archanděla!

A já se chvěl před hrůzou skutečnosti! —
Co jsem? — jsem zaúpěl a ďas se smál — —
Nač žít? — Nic! Jsem vlnkou přítomnosti,
jež nutně letí s proudem v slepou dál — —
Však náhle jako blesk mi nocí vzplál
můj cíl! — V jek vln a v bouře ryk hlas jásá:
»Vše mohu s tím, Jenž vítězný co král
mne podpírá!« — Můj Mistře! — Ty's má Spása,
cíl života a lék, když žití trn mne drásá. —

Mám svoji říš a žezlo mé jest vzácné! —
Svým poddaným i vládcem jsem já sám! —
Mám úhor svůj, mám svoje pole pracné, —
v něm poklad ukrytý. — Ten dobývám! —
A žhavý dech, jenž srší z dračích tlam,
mne žene zpět! — Ach klesám — poražený —
Sám zhynul bych! — Zpět k smutným sesutinám
mne vedeš Ty! — Hoj, zkrotím vzteklé feny —
jak trofej vítěznou chci vbít je v chrámu stěny!

A ne-li já, tož přijde někdo jiný,
druh silnější, jenž poklad zlatých rud
by uměl vyvážit z pod vrstvy hlíny — —
Tam čeká skryt! — Ač mám kouzelný prut,
ač o pokladu vím — snad zemru chud! — —
Tak zemru-li, pak věz, můj hochu milý,
že poklad můj mi urval nízký pud,
však nikdy láska ne — tu dal jsem cíli! —
A na hrob můj pak vpiš: On neměl dosti síly! —

XIII. Anonymně.

Co světu já i Ty? — Jsme hosty oba,
jimž Život předkládá. — Co dává, ber! —
Ať láska, přátelství, či zášť a zloba —
ať tučná žeň, či pouze chudý sběr —
vždy v jeho vlnách pluj a řiď svůj směr! —
Svět jako dům, v němž smích i trpké slzy.
Zde květ se pne, zde civí bída z děr
a volá soucit, jenž jak divák drzý
se v slzách vykoupá. — A věř, jen Bůh je tvrzí,

jež nezradí Tvůj sten ni Tvoje štěstí! —
Ty usměješ se snad. — Ten mladý hoch,
ten snílek bláhový, by chtěl Tě vésti
po strmých cestách nebezpečných ploch,
v sad růžový, kde jasmín, bez a hloh,
by jarem zavoněl jak v vzkvetlém háji!
Ne to, čím jsem, však čím bych býti moh'
mne zajímá, a cestu k štěstí Ráji,
jak mečem ohnivým Bůh svědomím si hájí! —

XIV. Do památníku.

Chceš krásu pít? — Chceš jásat v opojení? —
Chceš plným dechem vůni štěstí ssát? —
Hle, pohár života se bujně pění!
Hle, jaro ze sna budí mrtvý sad! —
Ó druhu můj! Chtěj žít, dokud jsi mlád,
a neváhej svůj pluh již v půdu vrýti
a vybojuj si sám, co's v život klad' — —
Jak zaseješ, tak v podzim budeš žíti! —
Tož dokud žiješ, žij! — by's klidně mohl mříti. —

Jdi hrdě sám a věř své vlastní síle,
v svém vlastním srdci jiskru štěstí vzbuď!
Nechť vzteklé moře stříká pěny bílé —
Ty pevně stůj a směle vypni hruď
a v rachot hromu svoji píseň huď!
Co v žití hledáš, vše v Tvé duši dřímá
a svět je Tvůj — Ty člověkem však buď! —
Leť jako oř, jejž pevná ruka třímá,
ach, ruka Beránka, jenž hříchy světa snímá! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

XI.

Nadešlo krásné jaro, které se Janovi v tomto kraji o mnoho více líbilo než v Dešicích. Vždyť bydlel v zámečku, který byl otočen parkem, nedaleko byly lesy a stále se pohyboval v přírodě. Zde ho vábila rozmanitost, hned lučina, hned pole, krajina jest prostoupena menšími lesíky, na každé mezi plané stromy, keře, jalovce, stráně prokvétaly a každým údolím se vine nějaký potok, namnoze úplně mlázím zakrytý.

Tento kraj se mu zdál o mnoho malebnější, než dlouhé lány oseté řípou, regulované řeky a nepřehledná rovina téměř bez stromů a keřů. Rád vycházel na pole, kde se síly jařiny, zašel i do lesa, kde se prováděla kultura lesních stromků, také zabloudil do parku, kde voněl šeřík a kvetly konvalinky. Zahradník měl na pilno, čekaje vrchnost do zámku, ale více si přece hleděl ze lenářské zahrady, odkudž měl vlastní užitek, neboť si odprodával, co mu zbylo na sazičkách a pozdějı na vypěstované zelenině. Na všech stranách se pilně pracovalo, každý spěchal co nejdříve zasíti a zasázeti brambory. Zvláště těmto věnována péče, neboť tady náležely k hlavní výživě. Modroch sázel několik druhů zemáků, zkoumaje, které se tu nejlépe vyvedou. S holí v ruce chodil na pole, s nikým, ba ani se Sadílkem se do dlouhých hovorů nedávaje. Viděl, jak jeho děvčata hrabou staré stelivo na zahradě a umetají trávník. Šátky na hlavách dívky měly hodně

shrnuté do obličeje, nejspíše aby jich slunce tolik neopálilo. Také ze vsi najímal Modroch lidi a do toho i onoho domku vešel. Podivil se jednoduchosti zařízení, prostotě ve světnicích, kde někde posud ani prkenné podlahy neměli, ale jenom po udupané a uhlazené zemi chodili. I krbce v komínech shledal a ve světnicích viděl v kotcích housata, která by v noci nakřehla a jimž by se nemohla jinde věnovati taková péče jako zde.

Když se počasí ustálilo a duben dobláznil, Modroch dostal list od Votockého, v němž tento žádal o přiležitost na nádraží, ale vymiňoval si, aby kočí vzal větší vozík, že přiveze některé věci, jichž třeba k letnímu pobytu. Jan hned oznámil všem v zámku, že vrchnost přijede. Zahradník natáhl hodiny na věži a uhrabal písek před vchodem, jeho žena zotvírala okna u pokojů a hajný dal přivésti do zámku metr dříví prostřední jakosti.

Také Modroch prošel bytem, přehlížeje, zdaž všechno v pořádku. I kuchyně otevřena a vyčistěna kamna.

Ve dvoře měli starost, má-li paní hraběnka novou kuchařku nebo nastěhuje-li se sem opět Žofka, která si dávala říkati slečno a s nikým ničeho ve vsi neměla. V domněnce, že slouží u vrchnosti za 20 K měsíčně a paní je k ruce při vaření — milá Žofka se vypínala nad ostatní a proto se nijak lidem nezavděčila. Ale vrchnost z toho měla radost, neboť si nepřála, aby jejich služebná s obyvateli přicházela do styku a vypovídala, že také pan hrabě má k obědu pouze jedno maso s tvrdým knedlíkem a zeleninou, že se paní hraběnka nebojí jehly a mnohou věc v domácnosti vyřídí. A Žofka skutečně mlčela, poněvadž pohrdavě hleděla na lid domácí.

Jiné přípravy se nedály k uvítání vrchnosti, která obyčejně přijela posledním vlakem na stanici a do Mořína večer.

Tak se stalo, že téměř nikdo ani nezvěděl, že přijel hrabě Robert Votocký z Votovic na své panství. Jenom ráno stál na dvoře vůz, z něhož vyneseno několik beden a podál rozmlouvala Neradová s Lišákovou. Žena kočího ohlašovala, že u vrchnosti posud slouží Žofka a povídala to s nemalým rozhořčením. To jí přece Václav řekl, a to s velikou radostí, tuše, že Anežka ze zámku takto málo klepů dostane.

»Ta se tu bude opět nadnášeti, jakoby tady ani nad ni nebylo. Což jsme my nesloužily? Šafářka byla s panstvem až někde v zemi, kde pomeranče rostou a vy, Lišáková, ve mlýně o třech složeních. Žofka opět bude vyžadovati, bychom ji pozdravovaly a v kapli zasedne si do první stolice, kde jindy správce sedával.«

»Až se vdá, zkrotne,« mínila pasáková, »a až bude míti půl tuctu dětí, jako já, zazpívá jinakou. Přejte jí toho, když ji to — panství těší.«

»Ale nemohu se na tu pýchu ani dívati,« pokračovala Neradová, »je ze stejného těsta jako my a tolik se nad nás povyšuje. Však není ani kuchařkou, ale děvečkou, jinak by měla pořádný plat.«

K ženám se přidala šafářka, která šla poklízet k Modrochovi, musela se zastavit a vyslechnouti, o čem vedena rozmluva. Nedalo jí to, aby si nepřiložila na oheň podrážděnosti polénko.

»Nám do ní pranic není, my sloužíme ve dvoře a ne v zámku. Kdyby nás volala na pomoc do kuchyně, nepůjdeme. Já mám letos víc práce —«

»A já stále co dělati s dětmi, ty dají mnoho ošetřování a starostí.«

Neradka ani hned nevěděla, nač by se vymluvila. Dětí neměla, vedlejší práci nevyhledávala.

»Já nepůjdu schválně. Ať si Žofka sama vodu nosí, dříví štípe, podlahy myje!«

»Tak, tak; potom zkrotne a také si bílou zástěrku umaže. Stále chodila jako panenka.«

Vrchnost a kuchařka Žofka netušila, jaká ve dvoře vznikla stávka stranu posluhovačky, kterou vždycky některá ze žen dvorských zastávala za menší odměnu.

Modroch se dnes pečlivěji strojil a černý šat na sebe bral. Musí oficielně uvítati panstvo a představiti se paní hraběnce, jíž posud neznal. Jenom o ní věděl, že pochází z občanské rodiny a její otec býval úředníkem na klášterních statcích, že měla obstojné věno a vzorně vedla muži svému domácnost, dokud tento obchodoval, že i nyní vaří v kuchyni, podává na stůl, doma rozličnou prací se zabývá, ale na venek jako šlechtična přece hledí vystupovati. Málo se stýká s lidem, nejvíce doma tráví a do parku vychází. Žije pro syna, za nímž jezdí a jemu bohatou a vzdělanou nevěstu vyhledává.

Jan byl opravdu zvědav seznati hraběnku, o níž kolovala ta a ona zpráva. Dnes navštíví zámek a vrchnosti složí poklonu. Oknem viděl vůz a nemohl si ani v hlavě srovnati, jak se na něm tři osoby se všemi zavazadly do Mořína dostaly a že hrabě nežádal, aby se dvakráte na nádraží jelo. Jan pozoroval tři ženy a usmál se, domýšleje se, o kom asi řeč se tu otáčí a že Neradová bude míti novou látku k roznášení po staveních.

K desáté hodině vyšel a ještě na schodech si natahoval kožené rukavičky. Uvažoval, kým a jak se má dát ohlásiti, když u Votockých není ani komorníka, ani panské. Snad je tím úřadem pověřena kuchařka, proto nejdříve se sem obrátil, jako zvědavý host, který chce věděti předem, co bude k obědu, aby si na zamilované jídlo v žaludku ponechal místo. Ale zasklenými dveřmi viděl u plotny otáčeti se dvě ženské; jednu mladší, vysoko načesanou, s velikou kuchyňskou zástěrou, červenolící, silnou, s masitýma rukama, na nichž byl šat poodhrnut, druhou menší, slabší, černě oděnou, poněkud hubenou, která si často na oči kladla koštěný skřipec. Prvá cosi řezala na malém strojku, druhá míchala v hrnéčku. Jindy tichá kuchyně byla už plna páry a dříve prachem pokryté nádobí odevzdáno svému účelu. V kamnech hořelo, od plotny sálalo horko.

Modroch dvakráte zaklepal, než byl slyšen. Vyšla mu naproti kuchařka Žofie a směle se mu podívala do očí jako při promenádě na Příkopě.

»Rád bych mluvil s panstvem, ohlaste mne,« řekl nájemce.

»Prosím o jméno?« vyzvala Žofka s pohrdným úsměvem žadatele.

Modroch se styděl, že si tu počíná jako žáček, kdežto jindy směle si vedl, do Prahy v žlutých botách a s bičíkem v ruce jezdil, ve společnostech a šantánech se chlubil, že zanechal jízdeckého koně v kasárnách. I nyní do něho vjela bývalá pýcha, zručně sáhl do náprsní kapsy a vyndal odtud navštívenku, kterou graciesně podal kuchařce.

Žofka se obrátila rychle a navštívenku podala druhé osobě v kuchyni zaměstnané.

»Pan nájemce, pan Modroch?« zvolala paní a pospíšila mezi dvéře. »To mne těší, buďte vítán! Žofie, dejte pozor na plotnu,« obrátila se ke kuchařce s rozkazem. »Prosím, pojďme nahoru!« ukázala Janovi na schody.

Šli mlčky, paní otevřela dvéře pokoje.

»Muž si vyšel na procházku. Už toužil po venkově. To jest jeho obyčej, choditi dopoledne do lesa.«

»Tedy mám čest znáti urozevou paní —«

»Ano, jsem Votocká. Pardon, my se ještě neviděli. A to je dobré. Když jste byl u nás v Praze, navštívila jsem právě syna. Posaďte se, teď se budeme viděti denně. Robert už mně o vás mnoho vypravoval, jak jste v zimě tady poustevničili, jak jste výborný čaj pro oba vařil a mokré pláště sušil.«

Mezi tím otevřela hraběnka skříň a vyndavši odtud láhev a dvě sklenice, nalila červené víno. »Poslužte si laskavě. Podívám se, má-li tady Robert doutníky.«

»Ruku líbám, milostivá, nebudu kouřiti.«

»Kuřákem jste, kouřili prý jste s mužem dýmku míru. Tedy aspoň pijte. Přivezli jsme víno s sebou. Tak jaký tu vedete život? Stálo vás to asi mnoho přemáhání, než jste bývalý život změnil s nynějším?«

»Upřímně řečeno, dosti jsem se musil vynasnažovati, abych obstál a do těchto kolejí vešel. Ještě že mně velectěný pan hrabě také dal návod a milostivě způsobil, že jsem odtud nemusil utéci.«

Paní Evženie pohodila hlavou. »Jste nováčkem, musí se vám povoliti výhoda. Za rok, dva úplně se zabezpečíte. Nabídla bych vám, abyste se stravoval v čase našeho pobytu u nás. Šafářka v létě má více práce a ráda si odpočine. Dejte si stravu nositi do pokoje a s platem se smluvte s mým mužem. Kdybyste časem i k nám do parku přisednul, bylo by nám to milé.«

Modroch se uklonil. To pozvání přišlo mu vhod. Šafářka už naráželа, že bude příliš zaměstnána,

»Jsem velice povděčen,« řekl nájemce, »a za čest si budu pokládati každý rozhovor s milostivým panstvem. Ovšem, moje zaměstnání mně dovolí to potěšení velmi zřídka — tak někdy v neděli.«

»Přijďte, kdykoliv budete míti čas. Později jest v našem parku velmi útulno.«

»Už jsem se tam mnohdy prošel,« přiznal se Jan.

Tu zavolala Žofka milostpaní do sousedního pokoje a měla s ní zde poradu stranu umění kuchařského, k němuž Rettigová jí nestačila. Modroch zaslechl část hovoru a když se paní vrátila, chtěl se poroučeti.

»Jenom počkejte, musím vám poděkovat, že jste opatroval moje piano, jste rovněž hudebníkem? Nemohli bychom někdy hráti ve čtyři ruce?«

»K tomu bych se neodvážil, v tom umění jsem slabý a prsty mám velice neohebné,« bránil se Modroch. Až úzkostlivě hleděl, neotevře-li milostivá piano a nebude-li nucen vyslechnouti několik skladeb. Ještě před polednem se chtěl podívati na pole, kde ženské plely mák. Posléze se přece dostal ze zámku, doma změnil kabát a pospíchal do polí, však podivil se, vida u lidí dozorce s doutníkem v ústech. Poznal hraběte a už slyšel o něm, že se rád dává s pracujícím lidem do hovoru. Smekaje Jan klobouk, volal: »To bude drahý dozor, když pan hrabě ten úkol na sebe vzal! Ten mák takového užitku nedá.«

»Pěkně dohlížíte k lidem,« odpovídal stejně žertovně hrabě, »musil jsem vás zastoupiti, jinak byste pohořel s prací.«

Nájemce se ohlédl, mnoho-li bylo uděláno a byl spokojen. Ženské dobře pracovaly i bez dozoru. Páni zašli na mez a Jan oznamoval, že udělal oficielní návštěvu, při níž byl potěšen zprávou, že bude v panské kuchyni přijat na stravu.

»Ale nečekejte zvláštních lahůdek,« řekl hrabě. »Naši kuchyni znáte z mého vypravování. Podobá se tak lepší měšťanské. Ale myslím, že přece budete spokojen.«

Modroch se uklonil a hned sdílel, jaké nedostatky mělo kuchaření snaživé šafářky a jak mnohdy splakal by nad obědem, kdyby mu všeho nekořenil hlad a neměl dobrého žaludku.

Pochodili chvíli, popovídali si a posléze se Votocký tázal: »Jak mnoho jste postřílel králíků?«

»Musím říci, že velmi málo. Moje puška špatně spouští, když se na mne někdo úzkostlivě dívá.«

»No a kdo vás tak kontroloval?«

»Pan hrabě má obezřetného hajného, který hlídá lesy jako oko v hlavě.«

»A tak? Věřte, že jsem mu stranu vás nedal žádných rozkazů. To se chtěl asi tak sám zavděčiti. Teď bude jinak — vyjdete si se mnou a zásobíme společnou kuchyni.«

Modroch se usmál. Vyprovodiv hraběte kus cesty, vrátil se k lidem. Zde zaslechl kus rozmluvy.

»A kdyby měla ještě více, nemusí být pyšnou. Dvanáct stovek! Za to si může koupiti menší chalupu a kousek pole.«

»Ta do chalupy nepůjde, ale spíše bude loviti úředníky. Takhle četník by se jí hodil —«

Když přišel Modroch, ženy umlkly rázem a hleděly si práce, plely a okopávaly. Mák byl zválen, ale nikdo toho nedbal, však vstane při nejbližším deštíku. Jenom když není sazenice vytržena.

»Zítra vám pomůže také šafářka,« řekl nájemce.

»A kdo bude milostpánovi strojiti?« ptala se pasačka.

»Jsem na stravě v zámku, bude to při jednom vaření.«

Nejrychleji nazvedla hlavu Neradka. To byla pro ni novinka a rozličné myšlenky projely jí hlavou.

»Tak, v poledne jděte domů,« řekl ještě Modroch a kráčel oklikou ke dvoru.

»Žofka bude vařiti také pro našeho milostpána!« jako s hrůzou vyjela Neradová.

»Co na tom? Aspoň nám přibude pomocnice.«

»Ale ta pávice bude se teď vypínati také nad dvorem, bude se domýšleti, že ji musíme poslouchati, jí se klaněti. Tohle není dobré znamení.«

«Marně se lekáš —«

»Však uvidíte a se přesvědčíte. Stokrát by měl milostpán lépe, kdyby se oženil a mladá paní mu strojila. A stála by o něj, ani nevíte, která?«

Neradka se chvíli labužnicky pásla na zvědavosti spoludělnic. Úsměv jí pohrával po tváři.

»Vdova Čejková, sestra okresního starosty z Újezda. Mluvil s ní v zábavě v Luticích, snad s ní také tančil a teď mu vzkazuje.«

Nyní stály všechny pracovnice — tato zpráva je mocně dojala.

»Peníze má, ale jest o mnoho starší než náš milostpán. Nevím, bude-li na dvorci se procházeti. Ta ať se věnuje vychovávání své dcery a dá pokoj ženichům! Sem by se ani nehodila, odvykla práci.«

»Pravda, pravda, nejlépe by udělala, kdyby se vrátila do města, kde s mužem žila a tam dceru vzdělati dala. Tady nic není pro matku a nebude pro dceru.«

»A jak jsi ty už tohle sehnala?« obrátila se dělnice na Neradku.

»Čejková sama mne zastavila a na pána se vyptávala, jaký jest hodný, zdaž platí nájem a podobně. Hned mně napadlo, co to znamená. Posléze vytasila se s návrhem, abych totiž v její prospěch u milostpána pracovala, že to nebude zdarma. Kdyby se to muž dověděl, hned by byl oheň na střeše, proto jsem vdově poradila, že bude nejlépe všechno panu Modrochovi napsati a poslati poštou.«

»A udělala to?«

»Myslím, že ano, poněvadž milostpán na poslední zábavě na ostatcích v Luticích už nebyl. To byla asi vdavek chtivé vdově nejlepší odpověď. Dostavila prý se v novém šatě, ale dlouho nevydržela. Rozhněvala se nejspíše, že se jí takového odmítnutí dostalo.«

»Jak ty všechno víš!«

Neradka chtěla ještě mluviti, ale v Mořině se ozval zvonek. Ženy hned se pokřižovaly a modlíce se, kráčely ke vsi, kde se hustě kouřilo z komínů. Nad zámkem vlál červenožlutý prapo-

reček na znamení, že panstvo jest přítomno. Byla to barva rytířů z Votovic.

Modroch se stravoval v panské kuchyni, buď si dal oběd donésti do pokoje nebo jedl hned na místě, kde i hrabě často snídal. Při kuchyni byl totiž menší pokojík zcela útulný a milý, s vyhlídkou do zelenářské zahrady, kudy také Žofie volala, jaké zeleniny právě potřebuje a zahradník žádané jenom na okno kladl.

Zde se Modroch mnohdy najedl. K večeři býval volán do parku, kde seděl hrabě s paní. Bylo jim smutno, toužili po společnosti. A Modroch dovedl znamenitě baviti. Vypravoval historky z minulého života, zmiňoval se o soudruzích, poměrech v Dešicích, které srovnával se zdejším krajem, znal žertovné příhody, uměl vtipkovati a tak se osvědčil zábavným a neocenitelným společníkem. Zvláště hrabě se smával na celé kolo, až ho paní napomínala, že by to mohlo být slyšeti až ve vsi.

»A co na tom? Což se nemůžeme poveseliti?« bránil se hrabě.

»Ale bon ton,« namítala paní Euženie.

Bývalý velkoobchodník mávnul rukou. Náležel mezi ty, kteří se domnívají, že na venkově je výletníkům vše dovoleno, tady že možno svléci každou městskou etiketu s tím kabátem, který si pověsil na lípu.

A Modroch vypravoval, bavil, že se i paní hraběnka usmívala. Tak jim uplynul mnohý večer. Jenom že se nájemce nemohl vždycky dostaviti, zdržel se na poli, byl volán do stájí a také se nechtěl vnucovati. Rychle se najedl v pokojíku a pospíchal za svým povoláním. Ještě jinde mohl baviti, a to v kuchyni, kde by nalezl vděčnou posluchačku. Žofie si ho zvláště hleděla a stále kolem něho se točila. Mnohdy přeslechla i zvonění a strávník jí musil připomenouti, že panstvo volá do pokoje nahoru. Hned byla zpět, jenom že často shledala stolici Modrochovu prázdnou. Ani na černou kávu nečekal a přece mu ji kuchařka denně vařila, ač ve smlouvě o ní nebyla řeč. Měl dostati polévku, chléb, hovězí maso s příkrmem a dvakráte týdně pečeni. Taková tabule byla i nahoře.

Ale Žofie dávala nájemci kompoty, někdy předkrmy, pečivo, a jinak si ho hleděla. Jenom kdyby se chtěl baviti zde jako v parku. Otevírala okno svého pokoje a naslouchala, jak vypravuje. Mnoho zaslechla, ale hrabě divokým smíchem často konec pokazil. Zaváděla s Modrochem řeč a někdy ho nepustila, schválně totiž mu nenesla po polévce maso, jakoby nebylo ještě obloženo a zatím mluvila.

Nejvíce se jí dařilo, když páni odjeli na výlet a vařila pouze pro Modrocha. Už pověděla, z jakého je rodu, jak se jmenuje, odkud pochází a že na tuto službu šla jako na zkušenou. Jinde než u vrchnosti by ani nesloužila. Vynášela se, co umí, jaké zábavy navštěvovala, jak mnoho má šatů i věcí od zlata. Byla by před Modrochem odhalila taje svého velikého kufru, kdyby zřejmě nepověděl, že není pranic zvědavý. Jindy si stěžovala, že zde nic není pro ni mezi tím sprostým lidem, tady že ani k mu-

zice nejde a s nikým se nepřátelí. Zadala by si známostí s Neradovou, Lišákovou nebo s některým děvčetem ze vsi.

»Což ani o zdejší pány nestojíte?« usmál se Jan.

»O pány?« ušklíbla se Žofie. »Vždyť tu do vašeho příchodu svobodných pánů ani nebylo. A se selskou chasou nic nemám. Snad bych někam do chalupy se nevdala? Mám tři tisíce korun věna.« Kuchařka vítězně pohlédla na Modrocha.

»Zde je to pěkný peníz, v mém rodišti by se nevěsta takovým věnem mnoho nechlubila. Tam pod dvacet tisíc není bohatá nevěsta.«

»Zdědila jsem 24 set, ostatní by mně rodiče doplnili,« vyličovala Žofie, co si ponechávala naposled jako hráč nejlepšího trumfa.

Ale nájemce nebyl oslněn a překvapen. Tohle vlastně věděl už od Neradové, však nepřiznal se. »Škoda,« řekl, »že nemám také takového strýčka, který by na mne pamatoval.«

»To není od strýčka, ale kmotra, jemuž jsem dlouho posluhovala co nejsvědomitěji.«

»Mně nevybrali tak hodného kmotra ani ke křtu, ani k biřmování.«

»Což vy toho nepotřebujete, vy ještě vyženíte, ale co s dívkou bez peněz, i kdyby byla sebe hezčí? Hned se každý nápadník ptá po penězích, po věně,« vykládala Žofie, natahujíc bělostnou zástěru.

»To jsou ošklivi mužští,« na oko přísně pověděl Jan. »Býti ženou, žádného takového bych si nevzal. Kde je potom láska, karakter, hodnost?«

»Ba právě; má-li děvče peníze, dobře; nemá-li —«

»Ať zůstane sedět,« vybuchnul Modroch.

»Hleďte, jak jste se prozradil. Jste jako jiní, také se ohlížíte po penězích,« strouhala mrkvičku Žofie.

»U mne aspoň to je nejlepší, že se nebudu ženiti, tak netoužím ani po nevěstách, ani po penězích.«

»A což ta slečna, která sem za vámi přijela?«

»Ta by vás mohla nejlépe ujistiti o pravdivosti mého předsevzetí. S tou jsem mohl míti dávno po oddavkách.«

»A ty zábavy v Luticích? Ty tance? Ty rozmluvy s paní Čejkovou?« pokračovala Žofie.

»Dobré máte zprávy, ale Čejková musila by říci právě tolik, jako ta slečna.«

Modrochovi už se stával rozhovor s kuchařkou nemilým. Proč se tak vyptává? Jaké má k tomu právo? Také se jí nedotazuje na intimní záležitosti, srdce se týkající. Povstal, ale hned se nedostal z pokoje.

»Ještě tu je černá káva,« připomínala Žofie.

»Odpusťte, slečno, ale tu kávu pro příště mně nepředkládejte, nejsem jí zvyklý.«

»Snad si přejete bílou k svačině?«

»Rolník si nesmí navyknouti častému stolování. Třikráte denně a dost. Tedy děkuji i za svačinu.«

Teď se už nedal Modroch zdržeti a rychle opustil kuchyni. Cestou na pole uvažoval, nebylo-li by lépe, kdyby si ponechal šafářku a ta mu vařila. Záhy prohlédl úmysl Žofiin, dříve by si byl z ní udělal žert, pomátl její hlavu, naklonil si její srdce a potom se jí vysmál. Takových historek měl mnoho za sebou. Jednou za ním až do Dešic přijela pěvkyně pochybné pověsti z Prahy a veliký skandál v rodišti mu udělala. Nabízel jí ruku na divadle mezi jednáním v domněnce, že nezví, odkud pochází, ale přepočítal se. Teď však nemínil si zahrávati se Žofií, která mu nepodávala prst, ale celou ruku i s těmi poděděnými tisícovkami. Stal se vážnějším a všechno si předem předložil. Celé okolí ho tomu naučilo, neboť slyšel, s jakou rozvahou, s jakými smlouvami a radami se tu sňatky uzavírají, kdy spolu jmění přechází na nové hospodáře, dělají se výminky a rodinné poměry se upravují. Šafář mu o tom vypravoval, když o masopustě švakrové byl za svědka a všechno prodělal.

Teď zřídka zacházel na oběd do pokojíku vedle kuchyně, ale dával si jídlo nositi do svého bytu, ale nadešla doba pilné práce, kdy Moravcová nevěděla, má-li býti na poli nebo obstarávati domácnost a vařiti pro rodinu. Tu sama žádala milostpána, aby si na oběd zašel, že v poledne ani doma nebude.

Také Žofie se umoudřila, vědouc, že byla příliš důvěrnou, prokazovala nájemci patřičnou čest a zlehka začala, co chtěla pojednou strhnouti. Předkládala Modrochovi, co měli páni a nijak mu nepodstrojovala. Jan byl za kuchaření šafářčina vyléčen z rozličných libůstek a jedl, co se mu předložilo. Nyní musil o to a ono požádati, došel si sám pro sůl a vyhledal chléb. Nebyla-li paní hraběnka doma, páni večeřeli spolu buď v parku, nebo za nepříznivého počasí u nájemce. Žofie sem přinášela jídlo a čekajíc na prázdné nádoby, hned to a hned ono v pokojích odstavila a uklidila na pravé místo.

»Nedivte se mému nepořádku,« ozval se Modroch, »u svobodného člověka to ani jinak nejde.«

»Však to mladá paní srovná,« usmál se hrabě.

Žofie po očku se podívala na nájemce.

»Tak hned to nebude,« odpověděl tento, spokojeně dýmaje a kouř vypouštěje otevřeným oknem.

»Kdy si střelíme?« zabočil Votocký na zamilovaný obor a jediné nyní zaměstnání.

»Jsem vždycky k službám,« uklonil se Jan.

»Snad jste už poněkud zapomněl střílet a teď vás přece překonám.«

Modroch se usmál, byl si jist vítězstvím. Zatím Žofie odešla a páni se nenuceně bavili dlouho do noci. K lampě přilétaly můry a ze vsi zněl zpěv. Byl oktáv sv. Jana z Nepomuku a vesničané se modlili za vlažné noci venku u sochy, zpívali vážně a odpovídali Lišákovi, když předříkával, ctnosti českého patrona vynášeje. Pánům se nejvíce líbil zpěv, tu i doutníky odložili a vzrušeně naslouchali. V neděli se ku zpěvu připojila hudba, která se pěkně nesla tichým večerem, až v lesích zalehala do hustých borů.

Hrabě už této tklivé pobožnosti byl přítomen, ale pro Modrocha to bylo něco zvláštního. V Dešicích v tuto dobu zní jistě tahací harmonika a několik hlasů ji doprovází při vytí psů a hubování sousedů. Zde velebně hlaholila píseň zbožná a spolu vlastenecká.

XII.

Pokud vlála na vížce mořínského zámečku vlajka, častěji sem přicházel farář Vodička, aby fundace odsluhoval. »V zimě jsem vynechával, teď to musím nahraditi,« říkal Votockému, s nímž po mši svaté proseděl až dvě hodiny v parku. Byl vždycky rád vídán, zahradník na ten den ozdobil oltář, ale návštěva kaple při polní práci nebývala tak velikou, jako za doby zimní. Mnohdy ani Lišák nemohl předzpěvovati a úkolu toho se ujala některá ze žen s obstojným hlasem. Jenom když začala, při druhém slově nebyla opuštěna.

Na balkon do oratoře přicházel hrabě s paní a také nájemce byl zván, ale zůstával dole ve stolici. Když sem za ním přicházela Žofie a v panské stolici se rozložila ve vší nádheře svého hedbávi a zlata, Jan po druhé zůstal pouze ve dveřích nedaleko Sadílka, s nímž nadále udržoval styky, aniž by teď chodil do statku. Po bohoslužbě doprovázel Vodičku do parku, kde byla pro faráře připravena snídaně.

»My se již s panem Modrochem dobře známe,« povídal Vodička, když hrabě pány chtěl představovati, »my se spolu bavili o masopustě a já už užíval pohostinství pana nájemce nejednou.«

»A jak náš mladý pán bouřil?« ptal se hrabě.

»Znamenitý tanečník a zábavný muž! Všechny dámy okouzlil a naše pekařka velice litovala, že se vdala. Jenom že žádnou zvláště nevyznamenával a v Luticích koluje sporná otázka, s kterou dívkou pan Modroch nejčastěji tančil.«

»Diplomat!« smál se hrabě. »Nechce si to nikde pokaziti, na všechny strany chce býti volný a všudy míti otevřena zadní dvířka. Politik.«

»Nemůže asi zapomenouti na některou z rodiště,« poznamenal Vodička, »a při svatbě nedá nám nic utržiti.«

»Mýlíte se, důstojný pane, i tam jsem volný a v tom ohledu myslí do Dešic nezalétám,« řekl Jan.

»Kdo ví, takovým mladým pánům se nesmí důvěřovati,« mínila hraběnka.

»Tedy nikde nenacházím víry,« s komickou zoufalostí pronesl Modroch.

»Já vám věřím,« přidal se k Janovi hrabě, »poněvadž vím, že by se tam odtud nevěsta sem ani nehodila. Každý květ patří do své půdy. Je to jako když myslivcova dcera se zase nejlépe hodí pro myslivce, strážníkova pro zřízence dráhy, úředníkova pro úředníka a tak dále.«

»Ale vždyť by to mohla býti dcera rolníkova, nájemce statku, většího hospodáře —« namítala hraběnka.

»Rolník onoho a zdejšího kraje jest velice rozdílný. Tamo ani rolníkem se nenazývá, ale statkářem, zemanem, agrárníkem. A tím větší rozdíl v rodinách, vychování a vedení dětí a zvláště dcer. Takový statkář ani nepočítá, že by se jeho dcera měla vdáti za rolníka, ale chystá ji pro úředníka, důstojníka, učitele a každého jiného, kdo se nezabývá polařením. Výchova slečen končí velkým městem a tam jejich tužby se nesou do divadel, na promenády, do zábav. Doma se krátí čas pianem, čtením románů, procházkami a tak — pro jméno — nepatrným účastenstvím nebo dohlédnutím k hospodářství. Jako obchodník měl jsem mnoho co dělati s rodinami těch zemanů a prohlédl jsem domácnost jejich. Ať se mezi sebou slučují v manželské svazky, ti si porozumějí a vyhoví, jsou stejní, odpustí si, mají rovné vlastnosti, ale sem by se taková zemanova dcera zcela nehodila. Praha a jiné velké město je příliš vzdáleno, zdejšímu lidu by neporozuměla, s ním se neshodla. Až by se mu stavěla naproti, dostalo by se jí posměchu a pohrdání. Potom by se tím více uzavřela a nespokojenou se cítila, muže nutila, aby se vystěhoval jinam do zábavnějšího kraje, k městu. A málo by mu byla nápomocna v hospodářství, ani by nechtěla vyslechnouti starosti a tísně jeho. Necítila by radosti z prospěchu v hospodářství.«

»Muži, nelíčíš příliš na černo?« napomenula Euženie hraběte, pohrozivši bílým prstem.

Jan mlčky skláněl hlavu. Tyto obžaloby platily jeho kraji i jeho rodu. Farář jenom přikyvoval hlavou a tiše bubnoval prsty na stole.

»Mluvím, co jsem viděl a co uznávají jiní. Málo kdo jako obchodník s obilím přijde tak do styku s lidmi. Prohlédl jsem na sta domácností na venkově a mnoho odkoukal. Připouštím, že jsou výjimky, ale na tom trvám, že by se žádná tak vychovaná slečna z bohatého kraje zde šťastnou necítila, poněvadž by nenacházela, po čem její srdce baží, co jenom ji uspokojuje.«

»Ale přivezla by sem peníze, jichž je tady třeba,« namítala Euženie.

Hrabě pokrčil rameny. »Přinesla a nepřinesla. To je zase jedna kapitola, o níž by se dalo mluviti. Mám zkušenosti, že těch peněz také nezbývá. Mnoho se utratí, vydá na vzdělání, toalety, výbavu pro chloubu, na svatební hostinu a potom je dost.«

Hraběnka si nepřála, aby se dále o té věci mluvilo, domnívala se, že by se mohl Modroch uraziti, proto řekla: »Však nás pan nájemce pojednou nějakou nevěstou překvapí a nebude čekati, až mu poradíme a jeho smluvčími budeme.«

»Ovšem, ovšem,« přisvědčoval Vodička, »naše společnost se o to vynasnaží, aby se nestal kandidátem mládenecké daně čili vlastně pokuty. Ale musí častěji mezi nás přicházeti a necouvnouti, když to bylo nejlepší.«

Farář vysvětlil, že Modroch nepřišel na ostatky a pokazil jednu kolonu v besedě, neboť nebylo náhrady.

»Náš pořadatel mnoho se nahuboval, mnohé srdce vzdychalo a všichni jsme želeli ztráty tak mladého a zábavného muže, který nám hloupým venkovanům — oči otevírá.«

»Pan Modroch se dle všeho stává zde lvem společnosti,« usmála se hraběnka.

»Když jsem opouštěl rodiště z podstatných příčin, bylo mým předsevzetím straniti se společností, které mne vlastně z majitele usedlosti učinily nájemcem, a jsem za to panu hraběti díky zavázán, že aspoň tím jsem; zde však brzo bych vplul do nových spolků,« vyznával se Modroch.

»Ale uznáte, že tyto společnosti vás o nic nepřipraví, vám neublíží, naopak prospějí vám, že vás k žádné špatnosti nesvedou, marnotratnosti vás nenaučí, spíše každou výstřednost budou hleděti krotiti,« vykládal Vodička.

»O tom jsem dávno přesvědčen, důstojný pane, a musím říci, že jsem se nikdy tak pěkně nepobavil a tak málo neutratil, jako mezi vámi.«

»V neděli se z Lutic společnost přestěhuje sem do Mořína,« řekl hrabě. »Jenom, aby bylo pěkné počasí.«

»Co to vlastně bude,« ptal se Jan.

»Nepozoroval jste příprav? Nebylo vám nápadné, že se všechna stavení líčí a malují? Neviděl jste, že náves béře jiný vzhled? Cesty se upravují, výmoly se zavážejí a také louž vysušena. Máme tu slavnost oltářů. Ve čtvrtek se koná ve farním chrámě, hned na to v neděli u nás. To je od pradávna a v Moříně jako pout.«

»Však mají sousedé strach, aby nový majitel panství nebo nový farář slavnost neporušil,« řekl Vodička.

»Mne se hned ptali, přijedu-li do Mořína v oktáv Božího Těla a budou-li stavěti oltáře. Kdo by mohl něco podobného rušiti?«

»A přece se tak stalo, když panství držel majitel žid, tenkráte se tu několik roků slavnost nekonala. Také mne žádali o povolení, Pane Modrochu, musíte stavět a krášliti jeden oltář. To je tak, v zámku je prvý, u vás druhý a ve vsi dva ostatní,« vyličoval hrabě, bavě se z rozpaků nájemcových.

»Já — stavěti oltář?« divil se Modroch.

»Ano, to je povinností dvora a kdybyste tak neučinil, máte celou obec proti sobě.«

»Nebojte se, není to tak těžké,« usmívala se hraběnka.

»Lišák přistaví stůl, Žofie dá naň ubrus, zahradník květiny a svíčky —«

»A co zbude na mne?«

»Máte-li obraz nějakého světce, zavěsíte jej. Skoba ve zdi je od minulých let. Ale ne, abyste vzal některý obraz z chodby a zdejší lid se modlil k některému bývalému držiteli Mořína, jak se prý jednou stalo a sousedé nemohli uhádnouti, jaký je to na oltáři svatý.«

»Abyste nebyl zcela bez zásluhy,« doplňoval hrabě, »pošlete do lesa povoz pro břízky, které dá hajný vysekati na máje a lid ze dvora vynese trochu rákosí z rybníka. Musíme se vynasnažiti,

abychom překonali obec a neřeklo se, že tamo oltáře byly lépe vykrášleny než v zámku.«

Modrochovi to připadalo všechno divné, nikdy se o podobné věci nestaral. Farář vykládal, jak si Mořín na slavnosti zakládá, jak mnoho tu za příznivého počasí je lidí, pobožnost že trvá do poledne, ale potom že bývá i jiná zábava.

Hned po farářově odchodu nařídil Jan šafáři, že pojede do lesa a pošle lid na rákosí.

»To bych, milostpane, udělal bez říkání, to je každý rok stejné,« odvětil klidně Moravec.

Také volal Modroch pasáka, jemuž uložil postaviti oltář ve dvoře a všemožně jej ozdobiti. Také Lišák nebyl překvapen a jenom se usmál.

»Nejméně patnáctkráte jsem takový oltář strojil. Milostpán dá pouze na svíčky, ostatní sám seženu. Obraz zavěsíme z pokoje.«

»Ale některého svatého,« upozorňoval nájemce.

»Ovšem, ovšem, do prostřed dáme Dobrého Pastýře, v pravo od šafářů sv. Václava, v levo od zahradníka sv. Annu a dolů Večeři Páně. Schvalně jsem ji koupil zarámovanou. Ta se dobře hodí. Tedy jenom šest krátkých svíček po pětníku.«

Teď si Modroch mnohem více příprav všímal a také sám ve dvoře udělal náležitý pořádek. Den na slavnost vydařil se krásně. V poslední chvíli si vzpomněl, má-li se a kde súčastniti průvodu. V Dešicích postál kdesi stranou při podobných příležitostech a nejednou vyhlížel oknem hostince. Zde totiž přečkal mnohou církevní i vlasteneckou slavnost, tady hrál o štědrém večeru a o pouti a posvícení se domýšlel, že jsou vlastně jenom pro hostince a zábavy. Ale zde pojednou zastával jiné postavení a musil se ovšem i jinak chovati. Zdejší obyvatelé by mu ani neodpustili, aby se nesúčastnil mše sv. v zámecké kapli, nechodil v neděli do Lutic do kostela, kde se uchyloval na kůr, ač zpěvákem nebo hudebníkem nebyl. Spoléhal se na hraběte, zachová se dle něho. Vždyť takřka k zámku náleží.

Časně ráno byl probuzen ranami, když čeledínové zaráželi máje do země, kudy průvod půjde. Ve vsi měli všechno připravené od večera, dvorští sekali jetel a neměli kdy. I dali se do práce časně ráno. Zahradník strojil zámecký a Lišák dvorský oltář. Modroch otevřeným oknem dával rozkazy a rady. Dbal především toho, aby bylo všechno souměrně sestaveno a vynikalo ladným seřaděním.

Za chvíli také v druhém křídle zámku ukázala se hlava Votockého, který nařizoval zahradníkovi, kam které květiny má postaviti. Po dvoře probíhala dvě děvčata pasákova, která byla ustrojena za družičky a měla už myrtové věnečky na hlavě. Moravcův Josef vynášel odkudsi červené korouhve a šafář sestavoval nebesa. Na stráni nad zámkem už teď zkoušel hajný panské moždíře. V hostinci na rychlo hudebníci přehrávali nábožnou píseň. Byli zvyklí většinou hráti do skoku a nemohli rychle vynajíti v nástrojích vážné tony. Dvůr se plnil lidem, na návsi i krámy byly postaveny, dojel farář s kostelníkem a ministranty.

Modroch byl za jistou záležitostí u panstva v zámku. V poslední chvíli dojel Votockého syn, bankovní úředník. Otec si přál, aby zaujímal nějaké postavení, třeba bude bohat. Bál se, aby syn Ludvík nezlenivěl, nestal se marnotratníkem a nerozházel, co bylo úsilovnou prací nashromážděno. Ludvík byl posud svoboden a činil dojem spořádaného mladého muže. Otce ctil, matku velice miloval. Bylo mu pětadvacet roků, elegantně se nosil, přijel v bezvadném úboru, s cylindrem na hlavě a zdálo se, že mu z každé kapsy čouhá navštívenka se zlatou ovrubou a patřičnými tituly. Představuje se Modrochovi, zdrželivě se choval a na otcova nájemce poněkud s patra hleděl.

»Tak půjdete se mnou do průvodu,« řekl hrabě synu a Modrochovi zároveň.

»Já si vlastně to officielní vystoupení odbyl v Praze,« odpověděl Ludvík.

»To nic nevadí, teď je budeš opakovat na venkově. Povedeš se s naším panem nájemcem a společníkem.«

Hrabě mluvil tak rozhodně, že řeč jeho nesnesla odporu. Ludvík se rychle podvolil.

Ani desetina účastníků se nevešla do kaple, nádvoří bylo naplněno ve všech prostorách. Modroch podivil se té účasti zbožnosti lidu, tomu pořádku průvodu, hlaholu zpěvu, v němž poznával dobře hlas Lišákův. Kde které místní menší děvče bylo ustrojeno za družičku. První zastavení bylo v zámku, druhé ve dvoře, a teď se teprve mohl průvod rozvinouti, oč se staral šafář Moravec.

Hrabě vedl choť Euženii. Modroch šel s úředníkem Ludvíkem, tito se brali za baldachýnem a hned za nimi dav lidu. Když zatáčeli kolem vrat, pod lipami stáli čtyři mladí muži, kteří nejspíše šli do zámku a teď museli ustoupiti stranou. Posmekli, ale drželi klobouky poněkud nad hlavami. Byli oděni jako elegáni z města, měli převlečníky přes ramena a v ruce drtili uhasínající doutníky. Nepoklekli, nesklonili hlav, nějak zvědavě hleděli na průvod. Mnohý si jich povšimnul a uvažoval, jak sem tihle přišli. Nikdo jich také neznal.

»Ti vystoupili se mnou z vlaku,« poznamenal mladý Votocký ku svému společníku. »Sháněli příležitost.«

Modroch pohleděl v udanou stranu a div neskoprněl, poznal soudruhy z Dešic. Slibovali, že se sem podívají, že by dnes přijeli, nikdy se nenadál.

Ale mládenci ho už uviděli a nějak posměšně se uškleboval, hovoříce mezi sebou a na druha ukazujíce. Modrochovi se zdálo, že rozumí těm poznámkám i úsměškům, zarděl se a sklopiv zrak kráčel za hrabětem. Teď odejíti nemohl, musí počkati, až průvod se vrátí do kaple. Co by mu řekli v obci, že súčastnil se slavnosti v zámku, ale potom utekl. Však soudruzi počkají, zatím si zámek prohlédnou a jinak se zabaví. Že by šli spolu s průvodem, nemyslil.

»To jsou moji hosté z Dešic,« poznamenal.

»Tak!« řekl jenom Ludvík.

Zpěv hlaholil dále, teď i ve vsi rozcinkal se zvonek a mož-díře hřměly. Na vsi bylo umeteno jako ve světnici, kolem cesty máje, tu a tam poházeno rákosí. Oltáře ozdobeny s přečetnými obrazy, každý z jiného stavení, pivoňkami a obloženy velikými kyticemi, jež kněz hned světil a podával.

»Svátosti té neskonalé,« předzpěvoval Lišák a hudebníci pokračovali.

Modrochovi se zdálo, že všudy vidí ten úšklebek čtyř rodáků a kumpánů. Také hned uvažoval, jak je pohostí a kam zavede. Dnes mu právě nepřišli vhod. Musí odříci v zámku, zavede hosty do hostince, kde se dnes vaří pro cizince.

Průvod se vracel do zámku, ale mladí páni už pod lípami nestáli. Však i jiní zůstali ve vsi, buď něco kupovali, buď se vraceli domů nebo si v hostinci zajišťovali místo. V kapli končil chvalozpěv Ambroziánský, paní hraběnka podělovala družičky pěknými obrázky a Modroch hledal kamarády: Taška, Míku, mladého mlynáře Vrbu a nedostudovaného Hondu, který čekal na místo obecního tajemníka. Nebyli ani ve dvoře, ani v parku, ale už seděli v hospodě a popíjeli. (Pokračování.)

Zůstaň s námi, Pane, neb se připozdívá.

Zůstaň s námi, Pane, neb se připozdívá.
V tmy se západ halí, den se k noci chýlí,
bouře kolem vzrůstá zuřivá a divá —
zůstaň s námi, Pane, v těžké této chvíli!

Zůstaň s námi, Pane! Dej nám k boji síly,
o ni ať se tříští nepřátel zášť chtivá!
Světlem pravdy veď nás k vítěznému cíli
z temna bludů ruka Tvoje dobrotivá.

Rozbouřené vlny nepravdy kol ječí — — —
Osvěť bleskem lásky srdcí tůně chladné!
Zapal oheň touhy v duši, která klesá,
rosu požehnání duši přej, jež vadne;
milost dej jí věčně, vítězně ať plesá:
»Zůstaň s námi, Pane! Nad Tebe, kdo větší?«

Václav Žalud.

Polsko-litevský spor a jeho význam vůči katolicismu.

Dle novějších pramenů sestavil KAREL JINDŘICH.

(Dokončení.)

Nejinak mělo se to s obviněním biskupa, že straní Polákům. Když orgán polských národovců »Kuryer Litewski«, »Dziennik Wilenski« a po nich i petrohradský »Kraj« jaly se nespravedlivě viniti Litviny, že tajně zasílali vládě žaloby na biskupa a on tudíž jejich vinou utrpěl, ohradilo se čtyřicet litevských kněží rázným protestem proti těmto insinuacím a čelný litevský denník »Vilniceus Žinios« dal veřejnému mínění výraz v obšírném úvodníku, v němž se nanejvýš chvalně a sympaticky vyjadřuje o činnosti sesazeného biskupa mezi Litviny a vřelými slovy ujímá se pastýře, ruskou byrokracií nevinně pronásledovaného. Sám biskup v rozmluvě s redaktorem »Kraje« osvědčil, že obvinění litevských kněží z denunciací a žalob vládě jest dle jeho nejhlubšího přesvědčení rozhodně nesprávné a bezpodstatné. A voličové vilenské gubernie zaslali svému, vládou odstraněnému biskupovi následující telegram: »My, představitelé katolického obyvatelstva vilenské gubernie, shromáždění za příčinou volby poslance do třetí říšské dumy, želíme Tvé nepřítomnosti a pamětlivi Tvých zásluh o nás, vyslovujeme Ti naši nejhlubší úctu a synovskou oddanost.« Ze všeho toho jasno, že biskup Roop nestranil Polákům, nýbrž byl oběma národnostem své diecése, Polákům i Litvínům, stejně dobrým a pečlivým a oběma stejně ctěným a milovaným pastýřem.

Vilenská kapitola, jsouc vládou vyzvána, aby na místo odstraněného biskupa zvolila ze svého středu jiného správce diecése, odtušila, že dle kanonického práva nemůže volbu vykonati bez předchozího splnomocnění se strany římské kurie. Přes všechen nátlak a všecky hrozby vládních zřízenců v průběhu celých osmi měsíců trvali mužně na svém rozhodnutí.

Zatím nasazovány různé páky, přiměti biskupa k ústupu a šířeny tendenční zprávy o jeho dobrovolné demisi, tak že biskup viděl se nucena uveřejniti v »Kuryeru Litewskim« toto osvědčení: »V posledním čase kolovala v některých časopisech zpráva, jako bych se byl vzdal vilenského biskupství. Za tou příčinou prohlašuji, že od té chvíle, jak vláda zahájila proti mně akci, jíž chtěla mne přiměti ku zřeknutí se správy mé diecése, zůstavil jsem rozhodnutí této záležitosti úplně vůli sv. Otce a na tomto stanovisku trvám dosud. Vzorná disciplina převážné většiny kněžstva, jakož i fakt, že duchovním potřebám katolického lidu úplně činěna zadost, nemůže mi nikterak býti pohnutkou, abych se vzdal úřadu, v němž setrvati jest mojí svatou povinností. A jelikož ani se strany nejvyšší duchovní vlády nenadešlo dosud žádného rozhodnutí, neměl jsem k domnělému zřeknutí se ani příčin ani morálního práva.

Když se tedy sám biskup nevzdával a věrná mu vilenská kapitola neustávala hájiti neoblomně svého stanoviska, odmítajíc voliti nového správce diecése, měla konečně i ona zakusiti ovoce nových náboženských svobod. Její přesně zákonité jednání prohlá-

šeno za tvrdošijný trestuhodný odpor a v neděli $^{12}/_{25}$ dubna 1908 vilenský gubernator uvědomil kapitolu, že císařským rozhodnutím od 21. března (3. dubna) až do jmenování nového biskupa pozbaveni úřadu a též platu a příjmů z důchodů kapitolních statků všickni ti její členové, kteří 22. října 1907 podepsali osvědčení, v němž odmítli ruskou vládou jim vnucovanou volbu zátímního administrátora diecése.

Tímto trestem byli stíženi stateční preláti : August Lipnicki, Karel Bajka, Jan Kurczewski, Jan Hanusewicz, Wincenty Ktuezyński, Jan Sadowski a kanovníci Stanislaw Jasinski, Stanislaw Maciejewicz, Wiktor Frąckiewicz, Adam Sawicki a Konstantyn Majewski. O způsobu zatímní správy kapitolního majetku měl se dle nejvyššího rozhodnutí vilenský jenerál-gubernátor dorozuměti s ministerským předsedou a rozhodnouti v ten smysl, aby důchody z něho byly přivtěleny k úrokům z jistiny, určené pro podporu katolického duchovenstva v říši.

Tento neutěšený stav trval přes $1^1/_2$ roku a způsobil diecési veliké svízele. Následkem rozpuštění kapitoly a konsistoře zastavena všecka správní činnost a duchovenstvo pozbavené ústřední správy ocitlo se v nemalých nesnázích. Aby toto bezvládí bylo konečně odstraněno, ustanoven po dlouhém vyjednávání mezi Svatou Stolicí a ruskou vládou modus vivendi, jímž napjaté poměry byly dosti příznivě urovnány. Do Vilny poslán jako apoštolský vikář prelát mohilevské diecése Michalkiewicz, jenž v průvodu čtyř kněží a odstraněných členů vilenské kapitoly preláta Kurczewského a kanovníků Jasinského a Maciejewicze, byl na vilenském nádraží slavně uvítán místním duchovenstvem, městským zastupitelstvem, členy katolických redakcí a nesčetnými zástupy diecesanů, kteří naplnili celý perron a obšírné prostranství před nádražím a vyslance Svatého Otce uvítali hlučným, radostným voláním. Usednuv do povozu s prelatem Kurczewskim, zastavil se apoštolský vikář u Ostré Brány před zázračným obrazem Matky Boží, odkud po delší modlitbě odjel do biskupského paláce, provázen po celé cestě vřelými pozdravy katolického obyvatelstva. Když vyšel z povozu, obsypali ho Vileňané kvítím. Večer shromáždilo se v residenci duchovenstvo, které apoštolskému vikáři představil prelat Prąchiewicz. Po té bylo přečtěno papežské breve a dva vítací telegramy, jeden od kardinála Merry de Val, druhý od biskupa Edvarda Roopa. Apoštolský vikář oslovil přítomné vřelou řečí, na niž odpověděl kanovník Zawadski.

Příštího dne konal apoštolský vikář oficielní návštěvy a krátce po tom vrácena vilenské kapitole všecka dočasně odňatá práva a též zadržený plat. Jakmile byla správa diecése uvedena do normálních kolejí, snažil se apoštolský vikář především zjednati mír a klid mezi rozvášněnými stranami a za tou příčinou svolán do Vilny valný sjezd polského i litevského duchovenstva, jemuž hlavně náleželo spolupůsobiti ke spravedlivému řešení sporných otázek. Na smíšených farnostech ustanoveno střídavě kázati a konati všecky obvyklé pobožnosti v obou jazycích a odstraniti vše, co by mohlo živiti vzájemnou nechuť a rozněcovati úzkoprsý nacionalismus. Národní a jazyková propaganda brala nezřídka

vrch i nad rozvahou o povinnostech kněze, čímž na místě žádoucí shody rostla pouze nedůvěra a nenávist. Oproti sobeckým heslům »polskosti« a »litevskosti«, k vůli nimž často rušen zákon lásky a svornosti, vztýčen prapor jednoty katolické církve, v jejímž lůně povinny všecky národnosti dojité spravedlivého zastoupení. Pro obě národnosti budou se dle poměrného jich počtu a potřeb zakládati útulny, chudobince, národní domy, podpůrné spolky a jiné dobročinné a vzdělávací ústavy a tímto způsobem má býti opět obnoven dřívější bratrský poměr.

Avšak jestli z této strany roste naděje na zdárné vyrovnání neblahého sporu, neustává, ano zmáhá se na Litvě stíhání katolického duchovenstva, že se osměluje užívati carským úkazem zaručené náboženské svobody s jejími důsledky. Poslanec Zamyslovský, člen výstřední ruské strany, liboval si nedávno v říšské dumě, že 86 katolických kněží z jediné vilenské gubernie pohnáno z té příčiny k soudu a neostýchal se prohlásiti, že jest to zrale promýšlená represe a odveta za vydání tolerančního manifestu. K lepšímu znázornění, jakých útrap a svízelů jest zakoušeti kněžstvu při provádění náboženské svobody, uvedu aspoň několik dokladů ze soudní praktiky posledního období.

V Kiměli, ve vilenské gubernii, pokutován tamní farář p. Naskowski gubernatorem cestou administrativní 50 rubly, že dne 15. července 1908 vedl »bez úředního povolení« procesí do kostela Panny Marie ve Zwiranech, kde se téhož dne konala výroční pouť. Za následující procesí do Bujwidze týž farář pokutován opět 50 rubly a za nedávné třetí do Kurkuciszek již 200 rubly. Posledního procesí súčastnil se s jiným duchovenstvem též přespolní kněz Lisowski, od něhož policejní dozorce žádal legitimaci, a jelikož k. Lisowski takové při sobě neměl, pokutován farář Plaskowski dodatečně ještě 30 rubly za připuštění kněze jiné farnosti bez ustanoveného průkazu.

8. září uspořádal v městečku Danilovicích, vilejského okresu vilenské gubernie, místní farář Dutko průvod do spáleného kostela, stojícího naproti pravoslavné církvi, rovněž předělané z katolického chrámu. Po vykonané pobožnosti měl tam P. Dutko kázání a hned po něm zaslal tamní pravoslavný svjasčennik Vasilij Nedvědský »Vilenskému Věstníku« dopis, v němž hněze vinil, že ve své promluvě uvedl, kterak kostel předělaný na církev a náležející teď nepřátelům katolicismu, byl zprofanován, zneuctěn a že Bůh za toto odstoupení kostela pravoslavným trestce nyní obec nemocemi, neúrodou atp. Následkem této denunciace kněz Dutko obviněn z pobuřování katolíků proti pravoslavným a volán vilenským soudem k zodpovědnosti. Hlavní svědek Nedvědský, jenž zaslal onu zprávu »Vil. Věstníku«, seznal nyní sám, že dotyčného kázání neslyšel a napsal o něm dle výpovědi jiných. Syn pravoslavného kněze Špakovský, »bez určitého zaměstnání«, jenž prý jako očitý svědek uveřejnil v zmíněném časopise obsah kázání a podrobný popis průvodu »s národními polskými korouhvemi«, musil se vůči dvěma svědkům, stvrdivším jeho alibi, přiznati, že přijel do Dunilovič teprve na druhý den po procesí a tudíž popsaného jím kázání sám neslyšel, k čemuž ještě dodal:

že jeho článek byl redakcí »Vil. Věstník« samovolně překroucen. Svědci Bělorusové mohli pouze říci, že P. Dutko ve svém kázání vyjádřil bolest nad tím, že se katolický kostel ocitl v rukou pravoslavných, že radil osadníkům zasílati žádosti ku vládě a prositi Pána Boha, aby jim ráčil domoci ku vrácení kostela. Assesor Korzeniecki dosvědčil, že P. Dutko nikdy ani slovem ani jakýmkoli činem nejevil nenávist k pravoslaví a že na procesí nebylo žádných bíločervených korouhví poských, nýbrž jen několik dětí drželo malé bíložluté praporečky barev papežských. Ostatní svědkové doznali, že když se r. 1905 katoličtí osadníci začali bouřiti a chtěli násilně odníti na církev předělaný kostel, pouze úsilovným napomínáním P. Dutky byli udrženi v zákonitých mezích. — Na základě těchto výpovědí nemohl soud ovšem leč prohlásiti P. Dutku za nevinna, ale co za celý ten čas přestál svízelů!

Před vitelským okresním soudem stanul v říjnu 1908 kněz Miškinis, jemuž kladeno za vinu, že pokřtil po katolicku dítě ze smíšeného manželství. Jediný svědek, otec děcka, ruský důstojník Pětuchóv stvrdil, že na žádost své manželky katoličky svolil, aby jeho dceruška byla pokřtěna po katolicku, když se byl prve u svého velitele a též u pravoslavného plukovního kaplana informoval, nebude-li za to dle zákona zodpovědným a byl oběma ujištěn, že po carském manifestu o náboženské svobodě nemůže býti o nějaké zodpovědnosti řeči. To bylo r. 1906 a teprve r. 1907 rozeslán pravoslavnému duchovenstvu úkaz Synody, předpisující pilný dohled, aby děti ze smíšených manželstev byly křtěny pouze dle pravoslavného obřadu a po uveřejnění tohoto synodalního úkazu octla se věc u soudu a kněz Miškinis na lavici obžalovaných. Týž dovodil, že na základě tolerančního patentu byl oprávněn křtíti děti ze smíšeného manželství ku přání rodičů po katolicku. Vzdor tomu odsoudil okresní soud kněze Miškinise k peněžité pokutě a k odstranění ho na tři měsíce od duchovní správy.

Mezi četnými jinými vyniká soudní stíhání faráře Josefa Borodicze z vitelské gubernie, obviněného r. 1907 z antipravoslavné agitace, následkem níž přes 3000 osob přešlo ke katolicismu. Za času hrůzovlády Muravjeva zabráno v tom kraji mnoho katolických a unitských kostelů a osadníci násilně zařaďováni do pravoslaví. Když horlivý kněz přečetl svým farníkům v kostele carský manifest o náboženské svobodě, vyzýval odcizené k návratu a několik tisíc uposlechlo hlasu svého pastýře. Jelikož čtyřstaletý dřevěný kostelíček hrozil sesutím, byl farář nucen kázati a konati služby Boží celý rok pod širým nebem, jimž obcovali též pravoslavní, což mnohé z nich přimělo přilnouti k víře katolické. Obdržev svolení vlády vystavěl neunavný kněz v průběhu roku novou svatyni z příspěvků sbíraných po celé říši, ale právě tato jeho účinná práce byla trnem v očích fanatických přemrštěnců, t. zv. ryze ruské strany, kteří zasílali naň vilenskému gubernátoru četné denunciace, jež opět putovaly do Petrohradu k ministru vnitra Stolypinu. Tento vyslal do obvodu zvláštního úředníka Mamontova, aby věc vyšetřil, toho však

uvítali na stanici Čereše t. zv. »černosótěnci«, úhlavní nepřátelé P. Borodicze, kteří všecky jeho činy líčili ovšem strannicky a překrouceně. Na základě takových zpráv shledal Stolypin kněze Borodicze vinným z přečinu pobuřování a vypověděl ho z počátku na tři roky do gubernialního města Jaroslawi, kde od r. 1863 trávil ve vyhnanství celých dvacet let varšavský metropolita Feliński, a později celých 10 roků vilenský biskup Hryniewicki.

P. Borodicz zatčen a odvezen za zimního mrazu v letní klerice a oděvu, následkem čehož těžce onemocněl. Otec, zvěděv o trpkém osudu syna, náhle zemřel a majetek připadající po něm knězi přišel na zmar. Jeho přátelé poslali mu oděvu a jiných věcí v ceně 1290 rublů, které prý byly ukradeny na stanici Podmoskovné, což stvrzeno protokolárně, ale poškozený nedostal žádné náhrady. Z Jaroslawi odvezen p. Borodicz do Rybinska, potom do Lubima a konečně do Myškina, městeček v jaroslavské gubernii, kde od tamních ispravníků čili policejních komisařů zakusil mnoho příkoří. Zabraňováno mu i sloužiti mši svatou a teprv na intervenci z Petrohradu zákaz ten zrušen. Ačkoli každý vypovězenec má dle zákona od administrativních orgánů dostávati měsíční příspěvek na stravu, byt a oděv, neobdržel za dva roky ve svém vyhnanství ani kopejky a když mu přátelé, zvěděvše o jeho nouzi, sebrali a zaslali 315 rublů, lubimský ispravník Chorvat násilně je zabavil. K obžalobě vilenského gubernatora odsoudil ho vilenský soudní dvůr na jeden rok do pevnosti a pskovský okresní soud na $1^1/_2$ roku, a to za tytéž ruským svazem jemu připisované přečiny, za které ministrem Stolypinem byl vypovězen do jaroslavské gubernie. Kromě toho odsouzen dotčenými soudy k zapravení kolem 2000 rublů cestovného různým svědkům.

V červenci r. 1909 byl p. Borodicz z Lubima převeden do Myškina a tamní ispravník zaslal k němu ihned policejního zřízence s lístkem tohoto znění: »Já, kněz Borodicz se zavazuji, že bez svolení p. myškinského ispravníka nikam se nevzdálím«, P. Borodicz slova »v čem se podpisuji« přeškrtl a připsal »k vůli vlastní libůstce, ale jako kněz volaný k vůli duchovní potřebě vždy a všude.« 1ho září obdržel z Rybinska telegram, aby pospíšil tam zaopatřiti umírajícího v baráku pro onemocnělé cholerou. Nařídil sluhovi, aby jeho odjezd i příčinu oznámil policejnímu úřadu, chvátal s Tělem Páně k nemocnému a připraviv jej k odchodu do věčnosti, vrátil se bez otálení do Myškina. Za takový přečin žaloval jej ispravník u zemského náčelníka a ten přes skvělou obranu kněze, v níž se mimo jiné odvolával na kanonické právo, které pod trestem suspense zavazuje každého kněze spěchati na zavolání k umírajícímu, byť i s nebezpečím vlastní nákazy — odsoudil ho k dvoudenní vazbě! Jako v Lubimu zřídil P. Borodicz i v Myškině domácí, všem přístupnou kapli a zbožný lid plnil po celé ty čtyři měsíce jeho tam pobytu každou neděli a svátek skrovnou svatyňku a po celý říjen chodil sem denně na kázání a na růženec. Roznícený slovem Božím, hlásaným mu prostě a jasně, plný důvěry a úcty k příkladnému sluze Božímu, přinášel mu lid, znající jeho chudobu, peněžité dárky, ale kněz

je pro sebe nepřijímal a tato nezištnost zjednala mu úctu i jinověrců, kteří z města i celého vůkolí houfně přicházeli »pomóliťjsa i poslúšatsja missionérskoj própovědí«. To se však náramně nelíbilo pravoslavným duchovním a jeden z nich, otec Alexander, ozbrojiv se holí, odebral se v neděli 25. října v průvodu svého psalómščika (žalmisty) do kaple, kde právě sloužena mše svatá, po níž se měla za příčinou krádeže na Jasné Hoře konati před obrazem Matky Boží Čenstochovské zvláštní kajícná pobožnost. Lid zvěděv o krádeži a zároveň o zázračném uzdravení v kapličce kněze-vyhnance, ruského plukovníka Sobičevského, jehož manželka obětovala na poděkování votum k obrazu, žádal, aby mu bylo dovoleno políbiti aspoň rámec obrazu. Kněz vyhověl přání věřících, katolíků i pravoslavných, což ještě více rozjitřilo Alexandra, který stoje u vchodu do kaple, pustil tam psalómščika. Ten jal se kouřit v kapli papirosy a posmívati se obřadům i modlícím se. K napomenutí, aby neprofanoval posvátné místo, odpověděl nejsprostší ruskou nadávkou. Přítomní žádali, aby byl z kaple vyveden, ale rozlícený psalómščik se rozpřáhl, chtě nejblíže mu stojící ženu udeřiti v tvář a když ta se bránila, vymknul jí ruku, načež vyběhl z kaple. Lid chtěl ho stíhati, ale strážící otec Alexander, oháněje se holí, hrozil a spílal všem »duráků«, kapli pak a v ní konané pobožnosti nazval »čertovskými«. Rozčilený zástup chtěl se vrhnouti na neomaleného popa, ale ten hledal spásu v útěku. Přítomný rybinský občan Szarkiewicz, který byl všeho svědkem, zaslal o tom stížnost jaroslavské prokuratoře, P. Borodicz zpravil o výstupu v kapli administrátora arcidiecése biskupa Denisiewicze, poškozená žena pak obrátila se o pomoc k lékaři. Místní intelligence a obchodníci, rozhořčeni nekalým jednáním svých duchovních, vyslovili knězi Borodiczowi svoji soustrast.

Poněvadž se P. Borodicz ze všech dřívějších soudních výroků odvolal k Senátu, byla 8. a 9. listopadu jeho záležitost šetřena v Petrohradě v kasačním pořádku za předsednictví senatora Varvarina. Ze dvou obhájců dlel tehdáž jeden ve Varšavě, druhý na Kavkazu a kněz nechtěje, aby věc byla odročena, hájil se tudíž sám. »Pánové senátoři,« — pravil, — »když v prvním věku křesťanstva byl svatý Pavel postaven před soud krále Agrippy, vztáhl k němu své spoutané ruce řka: rád jsem, králi, že mohu mluviti před tebou, vyslechni mne trpělivě.«

»Také já, pánové senátoři, vztahuji k vám své morálně spoutané ruce a se srdcem zraněným volám: vyslechněte mne trpělivě.«

Vyloživ na to v stručné a jadrné řeči celou dvouletou persekuci, zakončil slovy: »Vyhnanství a soudní potahování zničily mé zdraví. Doufám, že po zralé úvaze nabudete přesvědčení, že jsem obětí msty členů ruského svazu, že dáte svědectví pravdě a ráčíte mne zprostiti všeliké zodpovědnosti a prohlásíte za nevinna.« Po hodinové úradě senat nicméně potvrdil výroky vilenského soudního dvoru i pskovského okresního soudu, načež předseda osvědčil, že pro neobyčejné okolnosti, za kterých trpěl obžalovaný, senat bude prositi mocnáře za milost.

Z iniciativy advokáta Hejdatele, vzrušeného trpkým osudem P. Borodicze, sestavil se v Petrohradě zvláštní kroužek advokátů, kteří budou nadále hájiti bezplatně jej i všecky jiné soudně stíhané katolické kněze.

V Reichenhallu.

Veselé a smutné vzpomínky

líčí

TOMAŠ ŠKRDLE.

Rok 1909.

(Pokračování.)

Ve středu dne 28. července vydal jsem se za krásného počasí do Maria Sorg, kde je misijní dům a tiskárna pro africké misie. Musel jsem jeti do Solnohrad a odtud do Maria Plain. Je tu pouhá zastávka, nešikovně položena; býti o $^1/_4$ hodiny dále, bylo by z ní blízko i do Maria Plain i do Maria Sorg.

Klášter benediktinského řádu v Maria Plain stojí vysoko v lese a za ním v údolí vyzdvihuje se věž farního chrámu. Od nádraží šla starší žena bývalého strážního na dráze (woechtra), která tu s mužem na pensi žije. Provázela ji dcera, dospělá žákyně, jež mi pravila, že tu mají jen trojtřídní školu, v každé jsou dvě oddělení a ona že je ve třetí třídě. Hovorná žena, jejíž němčině jsem zcela dobře rozuměl, vypravovala mi, že je Maria Plain poutní místo četně navštěvované a že sem chodí poutníci i z Čech až od Chebu a 2000 že jich tu bylo z Plzeňska. Zná i hraběnku Ledóchowskou a rozumí její činnosti. Pravila mi, že jsou tu lidé bohatí, ale souvislé vesnice tu není — každý skoro dům jest o samotě. Lid mne všude uctivě zdravil.

Když jsem se blížil k Maria Sorg, slyšel jsem hučení řeky Fischach, jež okolo tiskárny protéká. Na mostě jest ohyzdný obraz na plechu sv. Jana Nepomuckého; něco ohyzdnějšího jsem již dlouho neviděl.

V Maria Sorg jsou budovy nezměněny: v levo jsou budovy hospodářské a byty pro šafáře a čeledíny, v pravo jest obydlí pro hosty, dále jest budova tiskárenská a ve středu jest klášter.

Poslal jsem nahoru svoji visitku a brzy na to přišla do hovorny správkyně řádu; brzy za ní dostavila se ředitelka tiskárny ještě s jednou sestrou a vyslovila mi různá přání stran českého »Echa z Afriky«, jež tiskneme. Obě sestry uvedly mne do Musea afrického, jež jest hned za hovornou.

V poledne uchystaly mi jídlo v hovorně. Při minulé návštěvě v Maria Sorg jedl jsem s třemi msionáři a nyní sám, neb domácí duchovní je tvrdý Francouz, neuměje nic německy.

Po obědě přišly: správkyně řádu a ředitelka tiskárny a vedly mne nejprve do kaple a odtud do tiskárny. Zde v horách se

v 11 hodin zvoní, ustává práce, dělnící scházejí se z polí domů a v 1 hodinu zase práce nastává; sazečky mají prázdno od 12 do 2 hodin odpoledne. Mají tam jeden veliký stroj, jednu tyglovku, stroje na šití, řezání papíru a na skládání (falcování) tisku. Všecky ty stroje ženou se vodní silou z řeky, jež teče za tiskárnou. Stroj k tomu potřebný, ve zvláštní komoře umístěný, stál 1600 marek. Ve strojovně pracuje jeden strojmistr a tři muži a obstarají všecko. Strojmistr dohlíží na stroje i na stroj vodní síly, pracuje na tyglovce a tři muži: nakládají na stroj, šijí, řežou papír, falcují strojem, formy myjí, tisk skládají a upravují — sluhů zvláštních, jako u nás, tu není. Strojmistr má týdně 26 K a tři muži po 12 až 13 K týdně a všichni bydlí mimo klášter. Je to jediná tiskárna v Solnohradsku mužů neorganisovaných.

Sazárna je nahoře, vysoko v prvním poschodí a jest spojena s dolejškem vytahovadlem. Zapomenuly si udělati spojovací schody, jako my máme a proto musí s každou maličkostí při korrekturách ve stroji jezditi dolů a nahoru po vytahovadle. Vytahovadlo chtějí obložiti dřevem, aby bylo se všech stran kryto, ale já jim radil, aby se dříve v Solnohradech zeptaly, a dodal jsem, že bude musit býti celá konstrukce vytahovadla ze železa, aby zamezeno bylo vnikání ohně dolů nebo nahoru, kdyby tam povstal.

V sazárně jsou dva sazeči a ostatní práci obstarávají sazečky, členky řádu. Viděl jsem je při práci při minulé návštěvě a proto jsem na příchod jejich nečekal.

Minule měly ve strojovně jednoho učedníka, nyní učedníků vůbec nemají. Zapomenul jsem se zeptati, kolik mají sazeček, ale sester v řádu je 30. Už mají hotovy dva kalendáře: Claver-Kalender 1910 a Kinder-Missionskalender 1910 i daly mi po 1 ex.

Z tiskárny šli jsme do domu pro hospodářství: mají tam 20 krav, hojně vepřového dobytka, pár volů a dva koně. Všecko jest v nejlepším stavu. Mléko a máslo prodávají do Solnohrad, ukrmené voly prodávají řezníkovi a koupí si slabší a vepřového dobytka použijí pro domácí potřebu.

Rozloučiv se srdečně s průvodkyněmi, vzkázal jsem uctivé poručení pí. hraběnce Ledóchowské, která tam z Říma přišla, ale je těžce churava a proto s nikým mluviti nesmí, ubíral jsem se zpět. Rozhlédl jsem se ještě po všech budovách, dvou zahradách, krásných lukách a polích a po zelených lesích, jež celý Maria Sorg obkličují a zvláštního rázu mu dodávají, ubíral jsem se zpět k nádraží. Než obloha se začala zachmuřovati, začalo poprchávat, spustil se déšť, i co dělat? Šel jsem okolo chalupy, i zašel jsem tam, abych se před deštěm ukryl. Majitel seděl na lávce, maje naběhlou nohu bačkorami zabalenou; spadl se střechy a nemůže nic dělati. Z počátku jsme si špatně rozuměli, ale za chvíli to šlo. Že začal silný liják, zašli jsme do světnice, já poslal děvče jeho pro pivo, muži nabídl jsem cigara, zapálili jsme si a povídali.

On má tři jochy polí (9 měr) a před domem zahrádku; chová tři krávy, ale o jednu nedávno přišel. Stála 190 k., ale když se maso rozsekalo a sousedy rozebralo (ten obyčej jest

i u nás v Čechách), dostal jen 120 K. Zle si naříkal. Dá-li si prý zorati pole, musí dáti sedlákovi denně od potahu 12 až 13 K., čeledínovi 2 K., a dopoledne i odpoledne chléb a po litru piva k svačině.

Děvče přineslo pivo jako krev červené, domkář přidal k tomu chléb a sůl, i okusil jsem (bylo strašně odporné), zajedl chléb a kouřil dále. Drobné, které z koruny zbyly, dal jsem děvčeti od cesty.

Déšť ustal, i rozloučil jsem se s tím nešťastným mužem a šel jsem dále k zastávce, ale sotva jsem tam přišel, lilo zas a trvalo to do večera.

Na nádraží přišla si pro poštu listonoška, i dali jsme se se zřízencem dráhy a s ní do řeči. Oba pravili, že je v Bavořích živobytí lacinější a lepší platy než zde v Rakousku. Ptávám se na to na různých místech a všude mluví stejně.

V Solnohradech bylo mi čekati na vlak $2^1/_2$ hodiny. Ven jsem nemohl, i koupil jsem si »Vaterland« a Průvodce po Solnohradech a tak sem tam se procházeje, četl jsem si v tom, co jsem si zakoupil. Při tom jsem pozoroval báječný ruch, co se tu denně v letní saisoně jeví. Každý vlak přiveze plno turistů s holemi v rukou, s vaky na zádech, i jiných cestujících, z Reichenhallu přijede sem plno výletníků, a tak se to tu hemží jako v úle. Dole čeká z hotelů na 15 dostavníků, vedle nich jsou drožky a fiakry a to vše lítá sem a tam, nebo sem přijíždějí vlaky od Mnichova, od Prahy, z Vídně a od Lince, od Išlu a z Berchtesgaden. Byl jsem tím celý potěšen a potěšen hlavně tím, že leží Solnohrad v Rakosku a že tudíž země rakouská z cizinců tolik těží a vydělává.

Večer mne potkali v Reichenhallu dva Češi: pp. Rob. Malý, ředitel městské spořitelny v Písku v. v., a Jan Jirásek, Schwarzenbergský lesník v Netolicích; doprovodili mne až do mého bytu, zde usedli a přátelsky jsme si pohovořili.

Čtvrtek, pátek a v sobotu žili jsme obyčejný život; ráno dlíme v lázních, před polednem v čítárně a odpoledne chodíme na procházku; časem potkáváme p. praeláta Dr. Jos. Buriana, jenž se procházívá s p. kanovníkem Jos. Popem, jindy p. generála velmistra Fr. Marata, nebo p. far. Jos. Rumla a slánského katechetu Ant. Procházku.

Ve čtvrtek vzal jsem staříčkého p. děkana Kenthu k Nonn do restaurace Fuchsovy. Byl krásou přírody a pohledem na město celý unesen a často mi díky vzdával. Seděl tam již náš p. děkan — Danneger ze St. Zeno a jeho mladistvý kaplan, který slavil právě jubileum 30denního kněžství. V Průvodci skrze Solnohrady a okolí četl jsem na obálce ohlášenou knihu: Die Sagen von Untersberg von Nikolaus Huber (Pověsti o Untersbergu), i tázal jsem se p. děkana, kde ta hora jest a co se o ní povídá. Pan děkan ukázal nám vysokou horu za Gros-Gmain a pravil, tam že dle pověsti lidu odpočívá císař Karel Veliký s vojskem. Až bude míti nastat soudný den a přijde Antikrist, vytáhne císař Karel Veliký proti němu se svým vojskem a porazí ho v Solnohradech

u sv. Petra. Je to něco podobného, jako naše česká pověst o sv. Václavu.

V pátek šli jsme s dědečkem Keuthem směrem k Solnohradům; pořád mi lezl do trávy, jakmile tam kytičku shlédl; každý strom, každý květ pozoroval a byl celý nešťastný, nemohl-li si na jméno vzpomenouti. Šli jsme okolo fůry kamení, kočí zastavil, aby se posilnil douškem piva. Stařeček přistoupil k fůře kamení a kamení to si prohlížel s takovým zájmem, jakoby to byly drahé kameny a vzácné šperky.

Stařeček douškem piva nepohrdne a já taky ne a tak obyčejně někam zapadneme, sklínku piva vypijeme a si zakouříme. To mu není swér (schwer) ani anstrengend. Jinak se všemu diví a říkává: das war etwas Erhabenes, so etwas hab' ich in meinem Leben nie gesehen, od so viel Blumen von dieser Art hab' ich auf einer Wiese noch nie gesehen wie hier.

Při stole v klášteře nás Čechů přibylo: stoluje tu na několik dní p. katecheta Ant. Procházka a v pátek k vůli postu přišel sem na oběd i p. far. Jos. Ruml; jeho živý hovor a milé vystupování líbilo se všem, kteří s ním mluvili.

Z pátku na sobotu v noci silně pršelo a vůbec čím více se blíží srpen, tím chladnější jsou večery a rána. Hlavní letní saisona končí se červencem a nastává saisona podzimní. Farář z Berlína nám již odjel a dnes v sobotu odjíždí mladý hovorný Polák. V pondělí dne 2. srpna nás opustí oba biskupové: Dr. Fischer-Colbrie, hrabě Majlath a všichni jeho společníci. Biskupové pojedou na eucharistický sjezd do Kolína nad Rýnem. Ti dva to zde všecko oživují, i bude tu po jejich odchodu smutněji.

Dnes v sobotu, když jsem šel na mši sv., pršelo; když jsem začal psáti tyto vzpomínky, zasvitlo slunce, ale co je dopisuji, už se zase déšť leje a prší až dopoledne. Je to první letošní veliký déšť ve dne.

Dal jsem se opěknit (oholit) a šel jsem do čítárny. Lidu tam bylo tolik, že jsme dostávali na deštníky čísla. Moje noviny nebyly nikde k vidění, ale postřehl jsem, že mladík, jenž četl »Lidové Noviny«, měl pod nimi schovanou »Nár. Politiku« pro otce, jenž četl zatím »Nár. Listy«, i musil mi ji vydati a po chvíli jsem dostal i »Vaterland« a tak duševně politikou nasycen, vracel jsem se domů. Zde byl již druhý dopis od p. far. Vl. Hálka, což mne velice potěšilo.

Déšť trval dále až do večera, i šel jsem poslechnout hudby a vrátiv se domů, nalezl jsem zde »Naše Listy« a dopis od p Tom. Jos. Jirouška. Tento mi sděluje různé potěšitelné zprávy a »Naše Listy« jsou mi tak milé, jako denní chléb.

V neděli dne 1. srpna slunko zase mile svítí; do sakristie přicházejí mimo nás domácí různí cizí kněží, kteří v městě bydlí a zde chtějí mši sv. odsloužiti.

Ranní mši sv. měl kooperátor, ale exhorta při ní nebyla; mezi mší sv. místní p. děkan zpovídal a hojně lidu šlo k sv. přijímání.

Do kaple, kdež slouží mši sv. oba pp. biskupové, šlo dnes mnoho elegantních pánů; budou to asi Uhři, hlavně šlechtici, kteří chtějí býti přítomni mši sv. hr. Majlatha.

Včera tu měl hr. Majlath dva nové hosty: jednoho z Tyrol a jednoho mladého barona, jenž při stole usedl mezi oba pp. biskupy. Je prý to konvertita a p. biskup Majlath věnoval mu neobyčejnou pozornost.

Velká mše sv. začíná v 8 hodin. Pan děkan má velice sympatický hlas. Po evangeliu vystoupil na kazatelnu a kázal dle evangelia na neděli IX. po sv. Duchu, jak Pán Ježíš plakal nad městem Jerusalemem. Vhodně to aplikoval na nynější poměry. Ve mši sv. bylo pokračováno. Školní dítky mají lavičky před presbytářem, v levo dívky, v pravo hoši. Byly bez dozoru, ale chovaly se vzorně. Při kázání sedly do kostelních lavic, aby lépe slyšely, ale i tu bedlivě poslouchaly. Žádný hovor ani šepot mezi nimi jsem nepozoroval, ba ani zpět se neobracely — a — opakuji — byly bez dozoru. I lidu, elegantních dam a pánů, bylo v kostele hojně a většina dam po celou bohoslužbu klečela, ostatní tak učinily po Sanctus a klečely až do sv. přijímání inclusive, jak to církev poroučí. Celá ta bohoslužba učinila na mne hluboký dojem.

Po bohoslužbách šel jsem do lázní a na to zůstal jsem až dopoledne doma, čta sobotního »Čecha«. Přijde někdy již v 8 hodin ráno, někdy však až v 11 dopoledne.

Odpoledne šel jsem do čítárny a na to jsem si obešel město. Šel jsem sám a obhlížel jsem si obilí a osení. Otava valem roste a okolo domů ji žnou jako čerstvé krmivo pro dobytek, ovsy jsou neobyčejně vzrostlé a žita jsou — 1. srpna — někde ještě zelená — jinde na výsluní jsou však již sklizena.

(Dokončení.)

Křižujte dál!

Jen křižujte dál národ náš
a kujte pro něj hřeby,
než uchystáte na rubáš,
on zvedne hlavu k nebi.

Než vykopáte chladný hrob
v své zášti jedovaté,
on probudí se ze svých mdlob
a záměry vám zmate.

Jen připravujte těžký kříž
na jeho pokoření,
on vzpamatuje se jen spíš,
a vstane ke vzkříšení.

Boj váš jej scelí v jednotu,
že zapomene sporů,
svorně se vzchopí k životu,
pln síly a pln vzdoru!

Jan Vránek Pohořský.

Moje vzpomínky z „Vlasti“ a o „Vlasti“.

Piše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Dokončení.)

Ač se »Vlasti« u dominikánů dobře vedlo, přece toužila *po vlastním přístřeší* a dotoužila se ho dřív, než se nadála, i když my ve výboře a mnozí nadšení stoupenci družstva měli jsme značné obtíže a pochybnosti s projektem vlastního domu. Poměry to rozhodly! Již na Žižkově zažili jsme s několika tisíci zlatých, jež družstvo mělo uloženo v Hospodářské záložně pražské, značných starostí a vyvázli jsme z nich bez pohromy téměř v poslední chvíli a jen náhodou. Pan sekční rada v ministerstvu finančním *Dr. Scheimpflug*, tehdy sekretář finanční prokuratury pražské, upozornil mne kdysi na různé peněžní ústavy a podal své dobrozdání o jich finanční schopnosti. Věc mne zajímala, ač jsem peněžníkem nebyl. Šlo však o peníze družstva a tu nelenil jsem (jsa jednatelem »Vlasti«) v nejbližší schůzi výborové sděliti, co jsem slyšel o ústavech, v nichž jsme měli družstevní peníze do tisíců uloženy. Škrdle tehdy byl nevěřícím Tomášem, ale když se přesvědčil v Hospodářské záložně, že kritika Scheimpflugova se ukázala správnou — Škrdle zažil mnoho bojův a starostí, aby naše peníze z ústavu toho beze ztráty dostal — obrátil se a věřil, že nejlíp budou peníze uloženy, koupíme-li si dům. Hledali jsme tedy, až jsme nalezli. Ostatní vše jest známo. Nebýti koupě našeho družstevního nynějšího domu — dnes by byla »Vlast« zatopena ve Svatováclavské záložně. Všecka práce mnoholetá byla by bývala navždy zmařena. Jak často pochvalovali jsme si, že jsme nebyli druhdy hodnými nalezeni, abychom vešli do čilejšího spojení s »pány« ve Svatováclavské záložně rozhodujícími a našemu hyperkatolicismu se posmívajícími! — Opravdu! Někdy i posměch člověka zachrání.

Do »Historického kroužku« chodívali jsme jen z počátku, dokud se náležitě neustanovil. Později docházeli jsme tam jen občas. Z pánů v »Histor. kroužku« působících utkvěl mi obraz pana *prof. Jos Vávry* a dr. *prof. M. Kováře*, kteříž od počátku pevně při něm stáli a jeho nejplatnějšími údy se stali. Pan profesor Vávra věnoval se H. K. cele, pan dr. Kovář více přilnul k »Vlasti«, jejímž místopředsedou a slavnostním řečníkem i dlouholetým výborem jest. Oba tito páni bývali na středních školách profesory. Teď žijí ve výslužbě, ale pracují dosud s námi. S p. radou Dr. Kovářem potkáváme se ve »Vlasti« často. Jest dosud čilý a řekl bych v našem životě nepostrádatelný. Oba tito pánové zažili různá příkoří za své rozhodně katolické smýšlení a působení, ale zůstali si důslednými. Dub i bouři vzdoruje.

Vedle pana Vávry a Kováře poznal jsem též v Historickém Kroužku pana prof. *Zdráhala*. Byl to tehdy ještě mladý muž v nejlepší síle života. Delší čas psával obsažné referáty do »Sborníku« a konečně stal se i jeho redaktorem. Všichni jsme doufali, že nám v prof. Zdráhalovi vyroste muž, jenž doplní dvojici laických katolických našich historiků na trojici, ale zmátli jsme se. Pamatuji se z jedné schůze »Hist. K.« na následující příběh:

P. Jos. Svoboda T. J. podal návrh, aby před každou schůzí Kroužku všichni přítomní členové veřejně osvědčili si navzájem katolickou víru, modlíce se hlasitě »Věřím v Boha«. P. Svoboda chtěl tím dociliti, aby v Kroužku byli samí rozhodní katolíci: polovičatí a nejistí aby raději vystoupili. Návrh P. Svobody rozebírán dosti živě v sezení. Nejvíce mu odporoval kněz † *Frant. Eckert*, nikoli snad z osobních náboženstvo-liberálních názorů, nýbrž z věcných důvodů, tvrdě, že už přítomnost a členství laiků ve spolků tak katolickém a církevně obranném, jako jest »Hist. Kroužek« a celé družstvo Vlast. jež za ním stojí, jest dostatečným vyznáním víry, vyžadujíc od příslušníků začasto značného sebezapření a těžkých osobních obětí na cti (jež protivníci církve tupívají), na čase, na penězích atd. Polovičatí katolíci nebo bázliví dobří katolíci že už k vůli pranýřování v liberálních listech se Hist. Kroužku vyhnou a rozhodní katolíci že sobě v uzavřené místnosti před každou schůzí vyznání víry skládati nepotřebují. Výkladu Ekertovu přikloňovali se členové-*kněží* Histor. Kroužku většinou, někteří členové-kněží stáli však za P. Svobodou a k těmto přidali se všichni přítomní laici, mezi nimiž též profesor Zdráhal a protinávrh Eckertův padl. Podnes vidím, já byl při schůzi jen hostem, jak profesor Zdráhal zvedl nadšeně ruku pro návrh P. Svobodův. A hle! Netrvalo dlouhý čas a prof. Zdráhal nejen z Hist. Kroužku vystoupil — ale katolické věci se odcizil. Potkal jsem ho brzy po té, co z Prahy odešel, v Kutné Hoře a chtěl jsem se k němu hlásiti, domnívaje se, že v něm Kutná Hora získala dobrého katolického pracovníka, ale nastojte! Když jsme došli k sobě při potkání na blízko a podívali se na sebe, obrazil pan profesor Zdráhal stranou oči a dělal, jako by mne neznal.

Nechal jsem ho tedy vedle sebe jíti, divě se, co se s ním v krátké době stalo. Jeho chlapec chodil ke mně do školy, takže všecky pochybnosti o našem nepoznání byly vyloučeny. Později se mi vše vyložilo. Prof. Zdráhal změnil své katol. přesvědčení a jal se pracovati socialisticky, chtěje býti poslancem. Tuším, že za tímto ideálem bojoval ještě při posledních zemských volbách v Praze. Tak se časy mění a my lidé s nimi. Kdykoli jsem potkával prof. Zdráhala, vždy se mi zdálo, že má pozdviženu ruku, žádaje, aby se katoličtí mužové v Hist. Kroužku modlívali apoštolské vyznání víry. Nepokládám ve zlou této náboženské horlivosti p. Zdráhalovi, ale divno mi v duši, když vidím, že týž muž kandiduje na program socialistické nevěry!

Ještě jiní kněží i laici chytali se »Vlasti« a opravňovali k dobrým nadějím, ale ukázalo se, že tomu tak nebylo a »Vlast« byla nucena zbaviti se všelijakých těchto příživníků. Někteří laici domnívali se, že když se stanou na nějakou dobu činnými ve »Vlasti«, pomůžeme jim k životnímu postavení, urychlíme úřední postup, vymůžeme různé řády a vyznamenání. Chudáci! Četli v liberálních listech, jak hroznou moc »nahoře« mají klerikálové, jak veliké mají tisíce atd., věříce novinářským kachnám, hnali se k nám a byli trpce zklamáni. Za chvíli, poznavše omyl, ztratili se z parády a někteří docela bouchali pak do nás. Aspoň jed-

noho uvedu. Bývalý učitel *Jaroslav Janeček* uveřejnil ve »Vlasti« román ku poctě křižovnického kněze, dostal i cenu vypsanou, kamarádil se s námi literárně, ale za chvíli poznali jsme se — a pan Janeček vydával spiritistický časopis »Hvězda záhrobní«, jejž jsme ve družstevních časopisech seřezali. Také † Dr. Bačkovský chytal se nás na Žižkově, psal do »Vlasti« proti Ottovu »Slovníku Naučnému«, doplňuje ho četnými věcmi správně, ale rozešli jsme se záhy a Dr. Bačkovský zavesloval k socialní demokracii a nevěře, v níž konečně nechvalně zašel. Když jsem toho nedávno ve »Sv. Vojtěchu« nevěrcům připomenul, nejmenovav osoby, vyřítil se na mne »Český Učitel« a psal o klerikálním hyenismu.

Ale pravdivo bylo, co jsem ve »Sv. Vojtěchu« psal a pravdivo je dosud. Nepsali jsme proto, abychom ostouzeli posmrtnou památku nešťastníkovu, nýbrž abychom odpověděli makavým dokladem volnomyšlenkářům a nevěrcům, jak do opravdy nevěra člověka činí »šťastným«, což nedávno před tím proti víře důrazně tvrdili. Zavřeme tuto smutnou kapitolu z dějin »Vlasti«. Kdož obětavě a nezištně při ní vytrvali, mají náš dík, důvěru a úctu. V těchto osobních věcech ziskuchtivých a šplhavých měla »Vlast« a její vedení vždycky zcela čisté ruce; z té příčiny mohl také Škrdle proti komukoli důrazně vystoupiti, nemusil se obávati před veřejností ni dřevních svých osobních přátel a rádců, když se s »Vlastí« rozešli. Běda „Vlasti", kdyby se jí byly směly nějaké špinavé kousky osobní a peněžité právem předhoditi. To by byl býval rámus a jásot v táboře jejích nepřátel!

Nic podobného mezi námi nebylo a není. Vše se děje poctivě a přesně dle stanov. Výborové Vlasti mají mimo to zvláštní různé závory před sebou — sami si je stanovili a Škrdle též — že musí pracovati a při tom zcela nezištně si vésti, jako kterýkoli člen jiný; jiným podpory dávají, sami jich dostati nesmějí. To je též nejlepší ochrana »Vlasti«. Nejdříve čisto nahoře a pak i dole. Nepotismus v jakékoliv podobě budiž vždy a ve všem z »Vlasti« vyloučen — jinak by chřadla a konečně i zahynula!

Ještě několik poznámek!

Pořád a pořád slyšeti mezi kněžstvem, že prý Vlast byla proti Zemské Jednotě katolického duchovenstva a že prý Škrdlovci dokonce i rozbili Jednotu. Znalcům poměrů na obojí straně netřeba vykládati, že jsou to nepravdy a pomluvy. Zvláště třeba red. Škrdle v ochranu vzíti proti nactiutrhačným jazykům, které ho obviňují z denunciantství a z referování na Hradčanech. Vím, že se zde Škrdlovi velice a zbytečně křivdí. Red. »Vlasti« nejen nikdy nejednal proti Jednotě, naopak výslovně mi kdysi děl, když v Jednotě různé srážky byly s nadřízenými úřady: »Jsem pro Jednotu. Má veliké pole činnosti. Kněžstvo potřebuje organisace pro své stavovské zájmy a též církevní naše poměry mohou mnoho vyzískati mohutnou organisací kněžstva.« Před tím mne kdysi pobízel Škrdle, abych k Jednotě za člena přistoupil. Škrdle plně uznával velikou pracovní a organisační sílu Paulyho: uznával též čilost výboru Jednoty a říkával mi: »Nám ve »Vlasti« Jednota neškodí. Dp. Pauly, jako vlivný člen Jednoty, docela

i naši tiskárnu podporuje a se mnou osobně dobře se snáší. Míváme ovšem názory odchylné v různých věcech, ale dosti dobře se snášíme."

Když v Jednotě uplatňovaly se rozvojistické směry při výborech, kteří zatlačovali konservativně smýšlející členy, nebylo nám to ovšem vhod, ale Škrdle nemíchal se do záležitostí Jednoty ani tehdy, i když asi těžce nesl, že za výbory a jich následovníky dostávali se mužové z krajního levého křídla à la p. t. Michka, Loskot, Holeček atd. — K mužům těm neměli jsme my konservativní členové Jednoty ovšem velké důvěry; ale toho Vlast příčinou nebyla, nýbrž známé události z Jednoty vyšlé, jež na předposlední valné hromadě vedly k pohnutlivé schůzi poradné u Brejšků, kdež došlo k ostré srážce a téměř k roztržce v Jednotě. Pamatuji se, že Škrdle několik hodin před schůzí u Brejšků výslovně odmítl súčastniti se jí, praviv: »Kdybyste se tam nepohodli, vše by svedli na mne. Nepůjdu.« Budiž zde uvedeno, že jsme tehdy vůbec my »rebelanti« na rebelii v Jednotě nemysleli, tím méně na zničení Jednoty. Šlo nám pouze o to, aby výstřední živly modernistické nenabývaly převahy ve výboru Jednoty a v ústředí jejím. Chtěli jsme tam míti své lidi a domnívali jsme se, že by tím Jednota jen nabyla a uvnitř se upevnila, kdyby všecky směry duchovenské, konservativních nevyjímaje, byly v ní náležitě zastoupeny a *v úředním jednání uplatněny*. Tuto myšlenku uznávali i modernisté (na př. dp. Holeček). I po bouřlivé poradě u Brejšků nebyla Jednota ztracena, poněvadž jsme my »rebelanti« chtěli zachovati kázeň Jednoty a ničeho nepodnikati, co by Jednotě ztěžovalo práci, dají-li nám modernisté pokoj a dostane-li se konservativní straně budoucně takového zastoupení v Jednotě, jež odpovídá skutečné její členské síle v Jednotě. Zatím vyvinuly se však poměry mimo naše působení zcela jinak, než jsme očekávali. Red. »Vlasti« ničeho nám nenašeptával a my též ničeho jsme našeptávati si *odnikud* n e d a l i ani nenechali, poněvadž jsme o ni stáli a v její budoucnost věřili. Čeho jsme se obávali, že totiž krajní levice požene Jednotu na úskalí a v záhubu — stalo se bez nás, ba i proti našemu varovnému hlasu při valné hromadě (na př. affaira s exerciciemi Dra Nováka v Kr. Hradci). Tak se věci mají dle pravdy, jak dalece ji vůbec znám. »Vlast« neměla na nás členy Jednoty vlivu docela nijakého a my také fakticky nebyli jsme proti Jednotě, ba ani ne proti spravedlivému zastoupení Moderny ve výboru Jednoty. Zkázu Jednoty přivodily poměry docela jiné, než věci zde vyložené. Nač tedy hledati vinníka tam, kde ho není a nebylo? Není dobře sváděti vinu na nevinného. Ať si každý nechá, co mu náleží dobrého i zlého!

Ještě bych se rád zmínil o úředním a služebním personálu »Vlasti«. Učiním tak jen málo slovy. Kdykoli do »Vlasti« přijdu, nacházívám celý pracovní personál v tiché, nerušené práci, ať tam vstoupím kteroukoli chvíli a kolikrátkoli za den. Někdy bývá redaktor Škrdle ve vedlejším pokoji, někdy ho nezastihnu doma: v pracovně služebního a úřednického personálu vidívám však vždy stejný pořádek: všichni konají bedlivě svou povinnost, za-

chovávajíce ticho, jako by byli v kláštеře. Nejde to také jinak při namáhavé práci duševní a tělesné. Povídání jednoho rušilo by všecky a různé omyly v korrekturách, expedici, účtech atd. byly by nevyhnutelnými. Úředník pan Jan Žák je jako patriarchou mezi svými spolupracovníky a pí. Jiroušková jako neúnavná administrační pracovnice. Red. Škrdle může se na ně ve všem úplně spolehnouti. Za dlouhá leta pracovní nabyli nejen praxe, ale i veliké zručnosti a přehledu v různých odborech administrativní práce v závodech družstva a uplatňují tyto znalosti své na prospěch »Vlasti« velice svědomitě. Všichni ostatní členové spolupracovníci v expedici a administraci »Vlasti«, majíce pěkný vzor jeden na druhém a přísného pána a ředitele (Škrdle), vedou si čile a svědomitě. Zvláště se mně líbívá, že mezi nimi nacházím očividnou spokojenost a svornost při práci, jakož i dobrého katolického ducha. Ke každému příchozímu jsou uctivi a ochotni. Proto plně souhlasím s návrhem výboru »Vlasti«, aby na trvalou památku 25letého jubilea »Vlasti« bylo zvýšeno služné úředníkům družstva. Kéž se tak stane (již se stalo) měrou vydatnou, aby spolehliví pracovníci v závodech »Vlasti« měli spokojený život nynější a mohli si z úspor zabezpečiti také šťastný život budoucí, dá-li jim Bůh dočkati se stáří.

Končím, přeje »Vlasti«, jejím snahám a všem spolupracovníkům hojnost požehnání Božího v novém čtvrtstoletí práce a úspěchů. Kolik nás zbude, kteří oslavíme zlaté jubileum »Vlasti«? Pánu Bohu budiž vše poručeno. V jeho rukou dobrotivých jsme všichni — i naše »Vlast«!

Z cyklu Nemocničních motivů.

(Panu MUDr. J. Rumlovi, městskému lékaři ve Vysočanech, z vděčnosti a úcty připsáno.)

1. Na jaře v nemocnici.

Z jara když všechno kvete a zpívá,
tady je smutno, teskno a mhlivo;
tady smích nezní, tady smrt zívá —
tady se večer v pláči den stmívá,
ba, tady studí
nemocnou hrudí
i to kol bílé, nehybné zdivo!

Chodbami, sálem — od lože k loži
nemocných řada plouží se bílá;
ten sedne mdlý a hlavu v dlaň složí,
a ten jak kostra zakrytý koží
v strachu a děsu,
v bolestném hlesu
z lože se týčí a smrti spílá . . .

Dusno a mdlo . . . Čas, díš si, tu stojí —
karbolu zápach vane ti v líce;
ústa tvá, věř, se promluvit bojí,
a v hlavě tvé se myšlenky rojí . . .
Bol srdce drásá!
Rci, co je krása —
co moc, co zlato? — Dražší jsou plíce!

Dražší té krve jeden jest rubín,
který z úst na zem do prachu stéká,
než kdyby osud — nevidný olbřím —
korunu dal ti královskou ve klín
a ssál ti morek!
Bídný jest člověk,
jenž zmařiv se — o měšec se leká!

Sem pojď a viz, ty, který chceš mříti:
chvíli se ve tvář koster těch dívej —
poslouchej nože, až budou zníti,
až bude krev se pod nima líti —
a pak vem, hošku,
do ruky pušku
a jdi a, lotře, životu spílej!!!

2. Smrt jde kolem . . .

Smrt jde kolem, smrt jde bledá,
slyším její krok;
vím, že kořist svou tu hledá
celý Boží rok!

Toho mine, k tomu pílí —
k té se nakloní:
umíráček v malé chvíli
s hůry zazvoní.

Černá rakev — bílé svíce,
mezi nimi kříž;
nesejdem se, brachu, více —
na tom světě již!

Na tvé místo v bílý povlak
jiný klesne zmdlen' —
dokud smrti bledý přízrak
nesrazí ho v zem . . .

Dokud jemu v nočním čase
k cestě poslední —
umíráček v stříbrohlase
s Bohem nezavzní. — —

3. Nemocný hoch.

Hoch malý leží tu . . . Tvář zpola dětská,
však v oku jeho divný tkví již stín,
jak věděl by, že sotva léto přečká,
že obětí se stane — souchotin.

Je smutný ubožák, strach rve mu duši,
hruď vzpíná se — zrak volá: braň mne — braň! —
krev probíhá žil pustou jeho hluší
a ruka zatíná v pěst křečovitě dlaň.

Však nadarmo, můj milý, zlatý hochu:
tak jelena jen štváti umí chrt,
když v před jej žene a když sleví trochu,
by jistěji mu uchystat moh' smrt . . .

Smrt není lepší! — Hrá si jako kočka:
tu v spár tě polapí, hruď rozryje —
tam naději ti chrstne mezi očka,
však v zápětí tě, hochu — zabije!

4. Červánky.

Šerým oknem do nádvoří
  často hledívám,
červánky když bledé hoří,
jako vlny rudých moří
  od skal k písčinám.

Klekání když s věží hora
  letí po stráni,
a s ním pozdrav Svatobora
celuje mne, líbá tvora
  sladce na skráni . . .

Všechno jakby zlatem zkvetlo,
  plaje rubíny;
vše jak by se v červeň střetlo:
mha i vzduch i prach i světlo —
  ba i květiny!

Vstávám s lože, zvedám ruku:
  třpyt se po ní slil,
jak bych na ni v světel shluku —
v horečném žil, tepen zvuku
  krev svou — vychrlil. —

Jos. Hais-Týnecký.

Uředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

III.

Usedla Frici na lavičku ve skupině vysokých bříz, kteréž vzpínaly svoje větve vstříc slunci. Nižším podrostem kolem košatěly se šeříkové keře, taktéž již dosti rozpučelé zde na výsluní.

Frici se chvěla, byla jí zima, ta lidská nepřízeň studila ji až v samém srdci.

»Jak to jenom vydržím? A jak dlouho to vydržím?« řekla si a všecka ta lhostejná, obojetná, ustěpačná a zlá slova, která dnes zaslechla, zvonila jí znovu v uších.

Jakže to bylo? — Ano tak to bylo, musela se do toho vpraviti, že je na panské milosti živa a že závisí od té úřednické společnosti, od té honorace, ku které přece také patřila a od které byla vyhostěna, jakoby se byla něčím provinila.

A neprovinila se přece ničím, leda že svojí skromnou domácností rozmnožila úkazy té pozlacené bídy, té ženské nesamostatnosti, toho předsudku, že nelze dětem úředníckým živiti se službou, že jsou povinny svému stavu, tomu neblahému »rangu« raději živořiti v bídě, než hledati výdělku jako dcery z rodin selských a řemeslnických, když nedočkaly se zaopatření sňatkem.

»No budu živa jako bylo a je tolik jiných«, řekla si Frici a znovu rozbírala v mysli, jak si dnes dopoledne byla určovala, co z věci možno jí prodati, co rozdati, co určiti za odměnu za domácí práce.

To si již v mysli srovnala, ale hůře to šlo s vědomím, jak musí se vpraviti v to, aby byla tak přijímána jako dnes.

Mrzela se sama na sebe frajle Frici, že dala asi toho příliš na sobě znáti, jak ji pokořuje nadutá blahoskionnost direktorových, rozlaďuje důvěrnost rentmajstrových, s kterými se přece doposud neznala, a bolí zlomyslnost paní lesmistrové. Ta zlá »Fonka!« Ano tak jí znovu frajle Frici nazvala a umiňovala si znovu, že k lesmistrovům tak hned nepůjde. A půjde-li však, že to té »Fonce« nějak oplatí, že ji také nastrká nějakých špiček ...

Na osvětlenou sluncem, vysypanou žlutým pískem pěšinu padnul stín.

Frici vyhlédla. Proti ní stála na pěšině osoba, tak ve všem jí podobná, že vypadala jako živá její podobizna. Jenom že starší, ošumělejší, tak jakoby se Frici dívala do nějakého zrcadla budoucnosti o deset, patnáct let v před.

Ta dáma jí naproti byla trochu hubenější než Frici. Skoro vyšší byla, ale ohnutější, vysedlejších ramen, tenčího krku. Na skráních zapadlejších než měla Frici splývaly visuté kadeře, prošedlejší než Friciny, také řidší a kratší. Byla ta dáma oděna též ve smutek, ale šaty hrály do zelena, velký převesný šátek do šediva, krajky a stuhy na klobouce měly neurčitou barvu, jenom se měly zdáti černé, závoje neměla, byl to smutek patrně již »donošený«, a dáma nosila ty kdysi černé hadry proto, že asi jiných neměla. Sítované rukavičky se ani nenámahaly tvrditi, že

byly kdysi černé, měly barvu popele a odřený hrál všemi odstíny, jaké zmohl zub času na černém sukně a fialovém na tomže vyšívání.

»Ponížená služebnice, dobré odpoledne přeju«, řekla přichozí a poklonkovala, snižujíc se v kolenou.

Frajle Frici vstala a opětujíc pozdrav, udělala taktéž »pukrle«, pak se rozpačitě usmála, nevědouc, jak počíti řeč.

»Ráčejí dovolit abych přisedla, frajle Frici?« otázala se přichozí. —

»Bude mne moc těšit, frajle Helmi«, odvětila Frici a usedala sama tak, že usedla příchozí po levé straně, bylať tato starší.

Frajle Helmi usedla a vyňala z ridiculu jakés pletení.

»Dělám rukavičky pro slečnu hospodyni na faru«, řekla. »Mnoho na to černé již nevidím a tak s tím jdu do zelena, abych ty oči zase posilnila. Tak jak se vynacházejí, frajle Frici?«

»Můj Bože, frajle Helmi, co jim mám říci. Zvykám v tom novém bytu, rovnám, pořadám, ještě jsem se nevzpamatovala. A dnes jsem si odbyla první vizity. U direktorů, u rentmajstrů, a u forstmajstrů. A když jsem již ustrojena, šla jsem si do parku«, pravila Frici.

»Řeknou, že si šly oddechnouti, frajle Frici«, mínila Helmi. »Jde jim asi hlava kolem a srdce se jim svírá — vyslechly asi pár štíplavých slovíček a ucejtily, že se nám úřednickým sirotkům přeje tak ve dne světlo a v létě teplo, že se nám přeje dýchat a pít vodu.«

Frici vzdychla a proud zadržovaných slzí spustil se jí s očí.

»Vypláčou se, vypláčou, znám tohle také. Když jsem já před pěti lety po fatrlově smrti se octla v tom postaveni, co oni dnes, bylo mně také stále k pláči, ba bylo mně hůř než jim. Fatrle, Pánbůh mu odpust, mohl se o mne, jediné, dobře postarati. Přece justiciár, taková služba, diety, sem z okolí a z města přišli lidé na radu, donesli a dovezli tak ty prezenty do kuchyně — a já zbyla na panské milosti a na lidské ostudě«, trpce zahovořila Helmi.

»O frajle Helmi, oni mi dodávají útěchy«, zvolala Frici.

»Jim není a nebude tak zle, frajle Frici, jako mně«, řekla Helmi. »Jim přece něco zůstalo, ale já jsem sotva zachránila pár kousků nábytku a něco od prádla a šatstva. Snad věděly nebo nevěděly, co se u nás dělo. Mutrlinka dvacet let stonala, ležela, já jsem nevěděla, co je mladost, když mně bylo deset let, přišla jsem na rok do kláštera, když se mutrlinka rozstonala a pak jsem zůstala doma. A co mně mutrle naučila, když mohla pár dní být na nohou, to umím. Děvečky a hospodyně mně naučily málo. Od šestnácti let jsem hospodařila, jak to šlo, jak fatrle poroučel a jak jsem dovedla. Však to asi slyšely.«

»Málo jsem slyšela. Však jsou zde v zámku teprve dvě leta, frajle Helmi. Sotva jsme se poznaly, když se přistěhovaly a když jim pan fatrle umřel, pak zase můj pan fatrle postonával. Ale nyní na té pensi budeme míti dost času se poznat a budu si klásti za čest, když se budeme navštěvovati«, zdvořile i srdečně řekla Frici.

»Ani to snad nevědí, že mám pokoj právě vedle nich?« tázala se Helmi, tisknouc Frici ruku.

»Já jsem ještě jako slepá, celá zmámená, Nevyšla jsem, i pro to mléko jsem si do pivovaru posílala kočovku. Však tam musím jít zaplatit a představit se jako ten úřednický sirotek. Prosím jich, frajle Helmi, povězme si všecko upřímně. Já se jim svěřím, já myslela, že zbydou mi po panu fatrlínkovi peníze a zatím—« Frici vypověděla, jak dostala malý zbytek peněz z kontribučenského důchodu zpět. A také, jak si rozdělila svoje věci.

»Mají dobře«, řekla srdečně Helmi. »To já takových věcí nemám. Já jsem přišla o mnoho, co jsem měla po mutrli. Chudák paní mutrlinka nemohla mi řídit výbavu, dvacet let vyležela, když vstala někdy na pár hodin, to byl zrovna svátek. Když jsem tomu začínala rozumět, že se mám o výbavu starat, odbýval mne pan fatrle, že je dost času, že až bude potřeba, koupí se všecko, že je lépe mít peníze pohromadě. A také poukazoval, co stojí mutrlinčina nemoc. Je to pravda, ta stála mnoho, jezdily jsme do lázní, hledala se pomoc, doktoři si u nás dvéře podávali, medicin bývala plná almara, co se zmařilo prádla, nemohu ani vzpomenouti. A když mutrlinka umřela, bylo mi třicet let a já neznala, co je bál, co je svatba, ani ty svátky se pro mutrlinčinou nemoc u nás neslavily, dával pan fatrle o svůj svátek »bene« v hospodě, aby se revanžoval za pozvání.«

»To já jsem užila dost,« podotkla Frici.

»Aspoň mají nač vzpomínat. Však si budeme o tom povídati. Tak ten můj pan fatrle mi řekl, že se nebude k vůli mně ženit, že by se mladá paní a stará dcera v domě nesrovnaly. Já že mu budu hospodařit a on že si svůj »plesír« již najde. Ba, pan fatrle, Pánbůh mu odpusť, si uměl hledat plesíry, hledal si je po všecka ta léta a nebyl vyběračný. Platil také dobře prý za lásku, za ten plesír.

»Tohle jsem já neznala. Můj pan fatrle potrpěl si jen tak na to dobré papání a pak na ty nešťastné karty. Však mi to lidé vyčítají a jestě vyčtou,« teskně řekla Frici.

»Na to jsou připravena,« kývala Helmi hlavou. »Lidé vyčtou člověku i to neštěstí. Tak jako mně. Fatrle platil za ten svůj plesír penězi. Já jsem se styděla mu takovou věc domlouvat, prosím jich přece dcera, svobodná k tomu. A o mé výbavě nechtěl fatrle ani slyšet. Že prý jsem již stará panna, že se nevdám, kdo prý by si mě vzal.«

»To mi pan fatrle také říkal, hned jak mutrlinka zemřela, že se bez matky holka těžko vdává. A mně bylo třicet, když mutrlinka umřela a šestnáct let jsem hospodařila fatrlínkovi. Dost jsem se držela, ale ten poslední rok, v té obsluze fatrlínkovi a od jeho smrti jsem sešla, na té pensi se člověk zapomíná hledět. Ale povídají dál frajle Helmi,« vybízela Frici, které vypravování strastí Helminých opravdu skýtalo útěchu ve svízelích vlastních.

»Vidějí, frajle Frici, já jsem tohle vadnutí seznala dřív než oni. Já jsem se nemohla hledět. Fatrle mi vypočítal každý groš

na domácnost, musela jsem šetřit, arci na fatrlovi jsem šetřit nesměla, a tak jsem šetřila na sobě. Fatrle nedovolil ani ty kafévizity, o svém svátku dával bene stále v hospodě, že prý by to u nás pány ženýrovalo, dělat prý frajli zprvu ne moc mladé, pak staré komplimenty. Vědí frajle Frici, ono při takovém »bene« je veselo. A tak jsem si neudělala ani žádnou známost. Ani vizit jsem neužila,« vzdychala Helmi. Pletení dávno složila a uschovala do ridiculu, při tak vážném hovoru byla jí práce na závadu.

»Já užila dost, ale se známostmi se mi nedařilo. Pan fatrle byl divný, věděli lidé asi spíš než já, že není zde peněz a pak se ukazovalo na to, že se u nás vede velký dům. Však mi to paní tořtmajstrová dnes vrazila,« Frici si setřela slzičku.

»Abych dopověděla. Tedy jsem hospodařila fatrlovi osmnáct let. A musela jsem moc zakusit s tím jeho plesírem a s jeho lakotou. A také jsem přezvěděla, že mi sám fatrle odrážel ženichy. Byl by se přece nějaký ten vdovec pro mě našel. Chtěla jemnostpaní direktorka — a to bylo něco jiného než ta zdejší,« — (tato slova Helmi zašeptala) — »mi ženicha dohodit, ale fatrle prý každému říkal, že nejsem dobrá hospodyně, že se nesnesu se služkama, které prý lépe všemu rozumějí než já a pak také že prý asi po mutrli podědím její nemoc. Ale já jsem chvála Bohu zdráva a před dvěma lety najednou se strhla veliká mrzutost v zámku, přijeli z Vídně centrální direktor a vrchní revident, bylo počítání, vyšetřování, kolik pánů přišlo do pense, jiní k přesazení. Můj fatrle se dostal sem. Neřekl mi než že se budeme stěhovat a že odprodáme věci. Nesměla jsem muknout, ještě říkal, že já jsem jeho neštěstí, že kdyby nebylo mne, byl by se oženil, ale na třicetiletou dceru že by se nebyla žádná paní dala a pak že jsem špatně hospodařila,« Helmi se rozplakala.

»Chudáčku zlatý, to se asi naplakaly,« Frici hladila Helmi hubené ruce.

»Ba naplakala. Sem jsme se přistěhovali jako chudáci, to aby byl měl tak kancelářský a ne justiciár, co jsme dovezli. Však na nás hned všecko koukalo skrze prsty. Já dělala vizity v šatech po mutrlince, ty modré hedbávné s bílými blondami to byly její svatební. Dost jsem je šetřila, ale ono to samo sebou zflekatí a vyrudne, když to dlouho leží. Ani klobouk mi fatrle nechtěl koupiti, ať prý si nějaký upravím sama, že je věcí po mutrlince i co jsem si nakoupila sama dosti.

»To mně pan fatrlínek přál, jen že jsem měla si skoro raději ukládat peníze, než jednat věci,« vyznávala Frici.

»Ba ano. Ale nyní by si nezjednaly již asi nic, jsou ráda, že mají i pro potřebu i pro radost. Kouknou, jak vypadám, jako hastroš do zelí. Chci ten smutek donosit a pak budu vytahovat jedny šaty po druhých. Přešívat nebudu nic. Špatně na to vidím a co také záleží na takové staré frajli. Ale abych dopověděla. Zde jsme nebyli ani rok, když pana fatrle ranila mrtvice. No netrápil se ani hodinu. Já jsem ho pochovala a zbylo mi tak málo, že to skoro ani za řeč nestojí. A pensi či ten dar z milosti

mám jako oni — málo k umřití, trochu míň než k najedění. Ale aspoň nemám již žádnou lítost,« Helmi umlkla a stírala slzy s očí.

»A příbuzných nemají, frajle Helmi?« tázala se Frici.

»Ba ne. Mutrlinka byla sama dcera, nehlásili se vzdálenější přátelé, když se pro tu její nemoc nikam nejezdilo. A fatrle také nikdy o příbuzných nemluvil.

»Ó frajle Helmi, oni mnoho vytrpěly! Ano my si budeme upřímnými, to mi jich můj anděl strážce posílá. A ráčejí mi odpustit, že jsem si jich málo všímala. Kdybych to byla věděla, jak bych jim byla přála. Ale to opravdu, oni udělaly vizity a pak nikam nešly, o jejich panu fatrlovi se řeklo, že nejde mezi společnost, že nehraje karty a o víc jsem se nestarala. Na fatrlínkův svátek u nás byl, ale já jsem měla moc práce, fatrle se chtěl vždycky nechat hodně vidět a tak jsem si pana justiciára ani moc nevšímla. Ale nyní si to nahradíme, budeme se míti rády, vidějí, frajle Helmi,« Frici, objala starou družku.

»Ano, rády. Všecko si povíme, se vším si požalujeme. Ale nesmějí mně mívat za zlé, frajle Frici, budu-li někdy snad mnoho naříkat. Já jsem opravdu neměla co dobrého na světě. Snad vdané paničky někdy zkouší od mužů, ale víc nemohou zkusit, než já od fatrla. A radost jsem neměla ani nad parádou, ani nad strojením v kuchyni, všecko mi fatrle ohuboval. Nyní na té pensi že jdu tak sem tam a něco užiji i to popovídání je mi milým a vzácným. A když budu mít jich za kamarádku, budu skoro šťastná,« Helminy smutné oči zazářily.

»A já s nima, frajle Helmi. Moc jsem se toho bála, jak mi to půjde na té pensi, ale nyní již vím, že to půjde. A jdou se mnou, podívají se hnedle ke mně,« vybízela Frici.

»Půjdeme. Ale napřed oni ke mně, frajle Frici, sic by se řeklo, že já k nim dolízám a oni že ještě u mě nebyly. To vědí, i na tom pensijním křídle jsou klepy,« pousmála se Helmi.

»Mají pravdu. Tedy začnu u nich na pensijním křídle s vizitama. A kam pak půjdu potom? Poradějí,« usmála se Frici skoro vesele.

»No, na křídle z druhé strany vedle nich jsou fořtovi Červinkovi, on leží celé dny, má ochromené nohy, to jsou chudáci, pense malá, nedosloužil, děti jim nic neposílají; s ní se dá promluvit, někdy mi také uklidí, je zvyklá z těch fořtoven dělat všecku práci, já jí za to posedím u pána, u chudáka a bavím ho, hraju s ním třeba v karty, hrávala jsem s fatrlem někdy, on o peníze nehrál, ale doma někdy z dlouhé chvíle; i s nebožkou mutrlinkou jsme hrávaly,« vykládala Helmi.

»Já zase ráda hraju patience,« přiřekla Frici.

»To budeme hrávat spolu. Tím si chudák paní mutrlinka mnohou chvíli ukrátila. Tak ty karty vidím, jak je rozkládala po modré hedvábné štepdece. No, a vedle mne z druhé strany je paní obročná Korbelová, vdova, ta má trochu peněz, dvě dobře vdané dcery ve dvorech a syna fořta. Ty nanosí do kuchyně, že někdy voní přes celou chodbu. Ta ráda povídá a zve mne

proto na oběd, abych jí hodně povídala. Na nich se již těší,« usmála se Helmi.

»No, budeme si s ní povídat, bude to upřímnější než u té honorace,« usmála se Frici, nepomyslíc, jak před půl letem ještě hrdě na pozdravy fořtky i obroční děkovala.

»A pak jsou Černických, ti mají trochu bídy. On měl velký revír, ale rád pil, nezachovali, pensi má celou, ale byli zvyklí na zvěřinu, na drůbež a ty peníze vandrovaly na vínečko, za kafíčko, za pivo. Co bylo doma, se snědlo, služné se projedlo a nyní nemůže se nijak vystačit. Ale k tomu jsou pyšni, chlubí se, že nic od nikoho nevezmou, nedají se od paní obroční pozvat, pan fořt jde do pivovaru na holbičku, ale nepřijme od nikoho zavdanou, paní ta kupuje mléko jako my všecky, ale nikdy nezůstane dlužna, protože ví, že paní stará vždycky říká, že se to zapomnělo a za dloužek peníze nevezme,« tlumeně, ohlédnouc se, zda nikdo neposlouchá, vyprávěla Frici.

»Musím také do pivováru. Posílám si po kočovce peníze za mléko, neberu pravidelně, snad abych si také sama chodila, co říkají, frajle Helmi?« otázala se Frici.

»Já si chodím. Paní stará naměří vždy dobře, já si beru vždy máz mléka, svařím si je. A když přijdu, tak za čtyři, za pět dnů, že tu a tam to kafíčko dostanu, tu paní stará mne zdrží a hned přinese žejdlíček piva,« pomlaskla si Helmi.

»Já jsem dala do pivovaru hodně utržit za mléko, smetanu i máslo a tvaroh,« řekla Frici.

»Říkala paní stará. A tak ještě ty vizity. Pak jsou na křídle frajle kontrolorovy Fíny a Karolín, takové frajle jako my. Těm není zle, dělají ten puc, klobouky i čepce. Zde pro zámek arci jenom předělávky, ale z města se jim přeje, že dovedou okouknout, jak mají paničky ty mašle a kytky posazeny. Z dlouhé chvíle prý se frajle Finy učila dělat puc, když byla v Praze u příbuzných a nyní je jim to dobré. A potom pan fořt Rytíř, ten je jako poustevník, vaří a uklízí si sám i podlahu si zamete. A nemusel by, má zachováno. Ale je dlouho vdovcem, však on jim to vypoví, jak mu zemřela panička. Je s ním hezky mluvit a dobře ještě vypadá, nechtěl déle sloužit než musel, ať prý má jiný místo a živobytí. Ty vizity si frajle Frici odbydou ještě dnes,« radila Helmi.

»Myslejí? Ale když mám v pokoji stát ještě bedny. Musím si pro kočovku, aby mi je rozbila a rozštípala, přibyde dříví,« usmála se smutně Frici.

»Stavíme se u ní,« navrhla Helmi.

Šly již nádvořím a Frici zavolala do ratejny na kočovku.

Tato mladá, silná žena, slyšíc, čeho si frajle přeje, vzala zrovna sekyrku a šla.

Frajle Helmi se loučila. Poradila ještě slečně, ať se na vizity k pensistům převleče, tak nastrojenou že by ji neradi viděli a u panstva úřednického že by jí to mohlo škodit, že nedělá rozdílu.

Kočovka odtáhla bedny do oné malé temné kuchyňky, rozštípala je a přijavši diškreci odcházela. Ještě zametla pokoj a pomohla Frici natáhnouti koberce.

Frici sebrala bedlivě každý kousek papíru, ve kterém byly věci zabaleny a uschovala do prázdné krabice, aby měla na podpalování. Kočovka slíbila, že donese do kuchyňky nějaký kousek slámy k podpalu.

Frici se nyní znovu oblékla. Vzala starší černé šaty, které byla měla ke smutku po matce, měla tehdy několikeré a že se jí tyto nelíbily, málo je nosila.

A nyní si libovala, prohlížejíc pěknou látku, lustre s drobným vzorkem, která se jí byla zdála nevkusnou, pojednou se jí dosti líbila.

Pak vyňala černou hedvábnou zástěrku, ozdobenou krajkami, přes sebe vzala malý kašmírový do kulata jako mantylka zastřižený šátek olemovaný hedvábnou pentlí a lyškem, na hlavu černý krajkový šáteček. Na ruce oblékla síťované polorukavičky, též svoji práci a vezmouc ridicul, do kterého dala kapesník a klíč od bytu, šla na návštěvu k frajle Helmi.

Jak po zaklepání na pozev: »Herajn«, vstoupila, padly si do náručí a dlouho se líbaly.

Po chvíli teprve Frici pozdravila, hezky uctivě, jak vždy činívala: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Dobré odpoledne vinšuji!«

»Na věky amen, uctivě jich vítám,« děkovala Helmi. S tím pronešením nábožného pozdravu daly si jaksi na jevo, že jsou si bližší, že patří k sobě, že staly se přítelkyněmi.

»Tož vezmou plac, frajle Frici. To je host, to je vzácný host. Ani povědít nemohu, jak mě to těší,« vítala Helmi novou přítelkyni, jako by se byly rozešly před půl rokem a ne před půl hodinou.

»To je radost, že k nim smím, frajle Helmi, to je radost. Vidějí, to je radost,« Frici stírala slzy.

Již jenom nepláčou. A jako doma, jako doma, prosím. Směla bych sloužit trochou kafíčka? To se ví bryndičky, jakou může člověk na té pensi mít.' Ještě že dává paní stará tak dobré mléko.« Helmi se točila ke kamnům, vyňala z trouby hrnek s kávou, ovinutý vlněným šátkem a nalévala. Sobě do hrnečku, Frici do šálku.

»Takhle zůstane to kafíčko hezky teplé, v letě, no to se pije studené, to se s ním hezky ochladím. Tak a tuhle si vezmou buchetku, dostala jsem včera na faře, slečna hospodyně je dobrá kuchařka a přejícná,« Helmi vnucovala Frici svačinu.

Frici se trošku upejpala, pak ale s úsměvem díc, však že to frajle Helmi záhy oplatí, pochutnala si a nyní šla na ty náštěvy k pensistům.

Zaklepala u lesních Červinkových. Na pozev vešla a rozhlédla se po prostorném pokoji, byl to rohový s dvěma okny, jichž vypouklé mříže vznášely se nad zámeckým příkopem, zarostlým hustým křovím, mezi kterým vinuly se pěšinky, ústící do parku. Bylo tam hojně laviček, bývalo tam vždy dosti stínu

a šera; ten »příkop«, jak se říkalo, byl vyhledáván v horku a za večera též milenci. Žertovalo se i klepalo se o tom v zámku od pokolení k pokolení.

Červinkovi měli pěkný, jednoduchý nábytek, velice čisto. Pan lesní ležel v posteli, oděn v zelenou kazajku, jakou asi do služby pod vestou nosíval, četl v nějaké knize. Paní pletla dětskou punčošku.

Uvítali Frici vlídně, politovali a ujišťovali dobrým sousedstvím. Paní lesní se Frici nabídla, že jí vypomůže s úklidem, počká-li jí tu a tam u jejího pantáty.

»Ale ráda, paní fořtová, budu radši než kdyby měla chodit kočovka, to vědí, ty ženské z ratejny koukají na našince jako na chudáka. A i jináč se snad budu moci odsloužiti«, řekla Frici trochu blahosklonně, cítila se zde býti přece z vyššího »rangu«.

»Budeme hrávat karty, frajle Frici,« řekl lesní Červinka. »S jejich nebožtíkem pantátou jsem se něco nahrál o honech, jak se říká: při poslední leči. A chodívalo to vysoko.«

»Ach Bože, on nebožtík pan fatrle měl ty hony i ty karty za velké vyražení, třeba že kolikrát nastydnul a i žaloudeček si pokazil,« řekla Frici.

»U nás jistě ne, frajle Frici, já jsem se nikdy nepachtila platit za moc dobrou kuchařku. Na takové fajnové věci: fašírky, zadělávané sulce nebylo u nas času, musela jsem pracovat při hospodářství. A tak o honech se upekla husa a kachnička, nějaké to kuře, kaldouny se daly do polívky a páni střelci si sloužili po libosti. Pak nějaký koláč k černému kafé a to pivečko. Pojedlo se s večera a když se setrvalo u těch kartiček, daly se mísy na prádelník a páni si brali, kdy komu přišla chuť,« rozkládala paní Červinková.

»Já se vím pamatovat, jak nebožtík pan fatrle vždycky chválíval, jak mívaly paní z Červinků vykrmenou drůbež,« pospíšila si zalichotit Frici a paní se usmála.

Hovořeno chvíli, pan lesní stýskal si na svoji nemoc, vyprávěl, jak rád by byl sloužil až do smrti, paní zase vzpomínala na hospodářství, drůbež, zahradu, veselý život v myslivně poblíž dědiny. Tady v zámku že jí je smutno, z málo šukání že by se rozstonala a tak že pomáhá i frajli Helmi i frajlím kontrolorovým i paní obroční s úklidem.

»A řekni pravdu, panímámo, že jsi ráda, když se mne na chvíli zbavíš,« pousmál se lesní trpce. »Nemám ti to za zlé, já sám bych nechtěl být po celý den kolem takového mrzouta.«

»Ale, ale, pantáto,« chlácholila paní.

Frici se poroučela. V duchu si řekla, sem že bude chodívat jen tak k vůli tomu úklidu, zde nebylo veselo. A pak si přece myslila, že měli by ji ti fořtovi trochu více respektovat jako úřednickou dcerku a ne považovat za sobě rovnou.

(Pokračování.)

Pravidlo řeči.

Heslo: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?*

Když ptáš se koho's, neb jsi otázán,
máš slova svá vždy zrale uvážiti,
bys ukvapením nebyl udolán —
a nemusil svůj výrok nazpět vzíti.

Již staré době dáno přísloví,
jímž filosof se řídit musil stále,
a sice: zření měj, kdo osloví,
a co si žádá, k necti-li či k chvále.

A v duchu rozvaž, co as nastane
dál z řeči, kterou teď snad spřádáš hravě,
zda slova vá vzduch brzy rozvane,
či zda se ujmou v zlovolné kés hlavě.

Dál přemýšlej, kde jsi, zda v zákoutí,
či v kruhu žen, neb v starců společnosti,
neb řeč tvá musí tak vždy plynouti,
jak které okolí tě právě hostí.

Pak ptej se, zda jsou řádné prostředky,
zda k sporům po ruce máš dobré zbraně,
neb co sluch snese slabé sousedky,
s tím nelze přijít k vyzbrojené straně.

A rozvaž dál, proč věc tě zajímá,
vždyť příčina se ve všem lidmi hledá,
a pátrej vždy též vůkol očima,
zda nesměje se řeči závist bledá.

Řeč dobu vhodnou má a způsob též,
kdo mluví v nečas, mnoho mívá škody.
A pamatuj, že hladkou bývá lež,
vždyť lovit chce, kdo klepem zkalí vody.

Kdo velký duch, vše nedí hněv, co ví.
I rolník lány prozkoumá, než oře . . .
Je šťasten, komu v paměti to tkví,
ten v škodu padne řečí svou jen spoře.

J. Šimon.

Vlasatice Halley-ova.

Očekáváme návrat zlatovlasé nebeské cestovatelky, která vždy po 76 letech poctívá nás svojí návštěvou, kterouž však nejednou vzbudila šílený děs a nevýslovnou hrůzu. Přijde z dalekých končin, nalézajících se již mimo nám známé hranice našeho planetárního systému. Od poslední své návštěvy r. 1835 proletěla nesmírné hlubiny, jakoby nekonečného prostoru, vykonala cestu as 13 milliard km. t. j. 13.000,000.000 km., na níž vzdálila se od slunce téměř 5 milliard km. Je to vlasatice Halleyova.

Popišme nejprve vzácného hosta:

Vlasatice neboli kometa jest těleso nebeské, skládající se z látky velice řídké, z plynů mnohem řidších nežli je náš vzduch. Jest to jakýsi mrak tak řídký, že v naší vzdušné atmosféře pro její hustotu plouti by nemohl. V prostoru meziplanetárním může ovšem plouti bez závady. Plyny tyto tvoří *hlavu* komety. Asi uprostřed této plynné látky pozorujeme patrné zhuštění; toto *jádro* komety jeví se intensivnějším světlem. Hlava pak přechází na jedné straně ve dlouhý chvost světelných paprsků, *ohon*.

Toť povšechný popis vlasatice. Avšak nejsou na každé vlasatici patrny tyto tři části. Mnohým schází jádro, jiným ohon, některým ohon i jádro. Tyto poslední podobají se malým světelným obláčkům a jsou zřídka pouhým okem viditelny. Jiné komety mají opět ohony dva, neb i více, na způsob vějíře rozložené.

Prvky a sloučeniny, ze kterých se látka komety skládá, bývají různé. Nejčastěji jsou to uhlovodíky, plyny skladající se z uhlíku a vodíku. Jako vzácný případ vyskytla se vlasatice (1908 c.), která dle spektrálného rozboru složena byla z uhlodusíku. Často pozorována přítomnost vodíku ba i železa. Patrno tedy, že látka komety může býti různá.

Též velikost komet bývá velmi rozdílná; některé jsou tak malé, že spadají za hranice viditelnosti i nejmocnějších dalekohledů, jiné jsou tak ohromné, že zdánlivou délkou svou sahají přes dvě třetiny viditelného nebe. Těmto různým zdánlivým velikostem odpovidají i různé velikosti skutečné. Jádro bývá průměru as 50 km., někdy však 500 km. i více. Obal jádra či hlava vlasatice může míti i několik millionů km. v průměru. Délka ohonu odhaduje se u některých až na 300 mill. km. i více.

Popišme nyní cestu vlasatice:

Cesty komet, tak jako všech těles nebeských, řídí se přesnými, nezměnitelnými zákony, Tvůrcem již na počátku veškeré hmotě danými. Vlasatice pohybují se ve vesmíru všemi různými směry. Přiblíží-li se některá vlasatice na této své cestě ke slunci, přinutí ji toto oblétnouti v určité vzdálenosti kol něho, načež se opět vzdaluje do prostoru, opisujíc parabolu (nebo hyperbolu). Přiblíží-li se však na této zpětné cestě k některé větší planetě, ku př. k Jupiteru nebo Neptunu, pozmění se dráha její poznovu v dlouhou ellipsu. V tomto případě jest přinucena zůstati členem našeho slunečního systému; dle rozměru této dráhy probíhá kol slunce v různých periodách, ve 2 neb 3 letech, ale též někdy i v tisíci letech.

Během své cesty podléhá vlasatice velikým změnám jak v rychlosti a velikosti tak i ve tvaru. Když jest kometa od slunce nejdále (v apheliu), jest její rychlost nejmenší, někdy jen několik metrů za vteřinu. Plouží se temnotou, nemá ohonu, látka její jako zimou shlukne se více kolem jádra. Když dospěla vzdálenost její od slunce určitého maxima, jest ponenáhlu opět více přitahována sluncem — kometa počne se vraceti ke slunci. Dlouho však ještě zůstává tak malá, že nemůže býti žádným dalekohledem spatřena, jest jen sledována v duchu hvězdáře jeho výpočtem.

Však rychlost její roste; z počátku jenom pomalu, později však stále rychleji, proletí již mnoho km. za vteřinu, mohutné dalekohledy a citlivá deska fotografická již ji objeví. Blíží se ke slunci, jehož paprsky počnou ji prozařovati a zahřívati; ve hmotě komety dřímající síly (zvláště elektrické) počnou se probouzeti, a v této době počne tvořiti ohon. Zvětšuje se s úžasnou rychlostí, nabývá milliony km. délky, rychlost její roste do set km. za vteřinu. Lehké, téměř neváživelné plyny vlasatice jsou mocnou odpudlivou silou od slunce vrhány na stranu jemu opačnou, zatím co jádro její stále je přitahováno. Jest zde hrozný boj mezi silami přitažlivými a odpudlivými. Zdá se, že velikou roli hrají zde síly elektrické. V některých případech může tento zápas přírodních sil dosáhnout takové intensity, že se kometa úplně roztrhne. Tento výjev odehrál se takřka před očima hvězdářů na kometě Bielově. (Biela byl rakouským důstojníkem, objevil kometu, podle něho nazvanou, r. 1826 v Josefově). Tato kometa roztrhla se r. 1845 ve dvě a od té doby návrat její nebyl pozorován; za to však objeveno množství létavic, majících stejnou dráhu i dobu oběhu jako tato kometa, i jest tedy velmi pravděpodobnou domněnka, že létavice tyto jsou trosky bývalé komety Bielovy.

Avšak i když nedosáhnou síly tyto takové intensity, přece způsobí rozptýlení látky komety do ohromného prostoru. Když se kometa počne od slunce opět vzdalovati a putuje do širého prostoru, nemá již tolik síly, aby tuto rozptýlenou hmotu stáhla zpět ku svému jádru a část jí ztrácí. Jest to osud všech komet, které vytvořují ohony, tudíž i komety Halleyovy, že při každém návratu ztrácejí část své hmoty a konečně v nekonečném prostoru zaniknou úplně. Ohromné, krásné komety v minulém století byly viděny v letech 1858, 1861, 1862. Jejich ohony jako ohromné vějíře ohnivé rozvíraly se někdy přes polovinu viditelné oblohy.

Menší, ale stále úchvatné komety, na které snad mnohý z čtenářů se pamatuje, zdobily v letech 1874, 1881, 1882 klenbu nebeskou, ale nyní již téměř 30 let nepodalo nám nebe toho krásného divadla. Kometa Halleyova, jejíž návrat očekáváme, vyplní bezpochyby jen slabě tuto dlouhou mezeru, neb již posledně r. 1835 zjev její byl mnohem slabší proti dřívějším.

Dříve byl všeobecně rozšířen názor, že vlasatice jsou v souvislosti s osudy lidstva nebo některých jednotlivců. Zvláště osoby vznešené, králové a knížata, domnívali se, že jsou zvláštním

předmětem pozornosti hvězd, mezi nimiž zavládne rozruch nebo nepořádek, má-li stihnouti onu osobu na zemi neštěstí. Názor ten byl tak zakořeněn, že si neštěstí bez komety a kometu bez neštěstí v zápětí nedovedli ani představiti. Stalo-li se neštěstí, hned se vyhledala kometa a objevila-li se kometa, úzkostlivě pátralo se po jakémkoli neštěstí. Nedostávalo-li se neštěstí vážného, vyhledalo se méně vážné; stačil pouze »mor mezi kočkami« nebo rvačka v krčmě cechu ševcovského. Přes to byly komety bez nehod, a nehody bez komet — a jaké! Bohu dík, lidstvo přestalo již téměř úplně věřiti těmto nesmyslným pověrám, již se nebojí neštěstí, které kometa zvěstuje — spíše bojí se komety samé. Domnívali se mnozí, že kometa ve svém letu může se sraziti se zemí, a že tato srážka mohla by pro zemi býti osudnou. Budeme rozdrceni! — Udusíme se! — Utopíme se! Shoříme!

Jen trochu přemýšlení, porovnání hmot obou těles a uvidíme bezpodstatnost těchto a podobných obav. Mimo to i zkušenost nás poučuje, že netřeba míti tolik strachu. V minulém století měla se k zemi přiblížiti velká kometa. Než hvězdáři zpozorovali, že nesměřuje k zemi, nýbrž že přímo řítí se k Jupiteru. Jupiter s celou svou soustavou měsíců ponořen byl do hmoty této komety. A výsledek? Nejen na Jupiteru, ale ani na jeho maličkých měsících nenastala pražádná změna. Za to kometa »to odstonala.« Ohromná hmota Jupitera způsobila v pohybu komety takovou poruchu, že tato přinucena byla opustiti na vždy náš systém. Konečně i se zemí se již kometa nejednou srazila. Země pohroužila se do ohonu komety a nikdo o tom ani nevěděl. Pozorováno bylo nápadné množství létavic a hvězdáři teprv dodatečně výpočtem zjistili tuto jejich příčinu. Snad srážka země se samým jádrem komety mohla by býti dotyčné krajině země zhoubnou, ale Newcomb praví, že spíše trefí slepec, když na zdařbůh do vzduchu vystřelí, ptáka než kometa zemi.

Návraty komety Halleyovy můžeme stopovati v historii velmi daleko. Poslední z nich jsou: 1835, 1759, 1682, 1607, 1531, 1456, 1378, 1301, 1222 a t. d. Někteří tvrdí, že ona byla vůdčí hvězdou svatých tří králů. Návrat její předpověděn Halleyem ponejprv na rok 1758. Vskutku kometa se dostavila a tím potvrdila jeho výpočty. Toho roku objevil ji sedlák Palitzsch (Palič?) v Drážďanech. Další opět již napřed určený návrat byl r. 1835. Skutečně 5. srpna toho roku objevil ji P. Etienne Dumouchel na hvězdárně Collegio Romano v Římě. R. 1873 prošla dle výpočtů nejvzdálenějším bodem své dráhy, jenž leží za dráhou Neptunovou. A nyní vrací se k nám. Dosud spatřena ještě nebyla, ale na fotografické desce byla již zachycena 12. září min. roku ve 2 hod. ráno ředitelem M. Wolfem v Heidelberce. Tehdy byla v krajině souhvězdí Oriona blíže než Jupiter (522 millionů km.), 7. února 1910 protala dráhu Martovu, 12. března dráhu země v místě, kde tato byla as 20. října, 20. dubna bude slunci nejblíže (v periheliu), totiž as 6800 mill. km., 18. května bude nejblíže zemi (as 1500 mill. km.). V ten čas ovšem viděti nebude,

neboť bude pro nás na téže straně co slunce a tudíž zanikne v jeho záři. Viditelna bude koncem března, v dubnu a snad až po 20. květnu. Není vyloučeno, ba je velmi pravděpodobno, že kolem 18. května proletí země jejím ohonem.

Fr. Fähnrich.

Za matkou.

P. *Berthold* Ord. Cap.

»Sladká políbení vaše cítím ještě,
ústa, věrná mi a matky dobré srdce!
— Však! co as jste pověděly by,
dnes přišedšímu k vám
ku dětství mého vzpomínce? —
— — — — — — — — —

Duše má v hloubi chvěje se štěstím.
A srdce s mocným v dálno jásotem,
chce chvátat mostem zlatým
ku čistým slastem, radostem!
A hodiny dne jak mžikem ubíhají,
životem zralé, plné vděku a zpěvu:
»O štěstí svaté, jak's nás blažilo!«
»O štěstí lásky, kdy's nás ožilo!«
— — — — — — — — —

Den štěstí mého po dni mizí —
Srdce to ví — ale necítí —
Nedbá konce štěstí ani začátku,
jen žádá o život, jen žádá o lásku!
— — — — — — — — —

A ta je ta cesta mého života,
při níž mé srdce tak rádo usedá
i v bolu umlká —
Sílou žehnání, milosti a světla!
— — — — — — — — —

»O srdce mojí matky!
co as by's řeklo mi,
dnes přišedšímu k tobě —
k dětství mé vzpomínky?«

Valná hromada

Spolku na zakl. katolických knihoven konána byla dne 3. února r. 1910 v domě družstva Vlast.

Předseda farář Vlastimil Hálek zahájil valnou hromadu následujícími slovy: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Velectěné shromáždění!

K pravému kulturnímu povznesení katol. lidu českého přispěje nejplatněji *dobrá kniha.* Dnes v záplavě špatného tisku jest jí dvojnásob třeba. Šířením dobré knihy, budováním knihoven s vybranou četbou chceme působiti k zušlechťování mysli. Dobrá kniha vykonává poslání apoštolské v rodinách, je druhou školou našeho lidu. Dávati lidu dobrou, ušlechtilou knihu je tolik, jako bojovati proti špatné. U nás je to právě národním neštěstím, že politická vřava zatlačuje smysl po dobré knize. Spolek náš uvádí v život velikou myšlenku, když buduje dobré knihovny. Dnes má valná hromada přehlédnouti činnost naši za minulý rok. Nemohu nevzpomenouti při jejím zahájení radostného jubilea 10letého nastolení J. Eminence nejdůst. pana Leona kardinála Skrbenského na stolec sv. Vojtěcha, poněvadž spolek náš od založení svého požíval vzácné jeho přízně a podpory.

O účelu Spolku našeho, o významu a důležitosti jeho promluvil sám náš nejdůstojnější arcipastýř Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup, dopisem 25. října r. 1906 nám zaslaným těmito slovy:

»V dobách, kdy tak veliká část katolického lidu padá přímo za oběť četbě knih nevěreckých a nemravných, jež jej u velikém množství zaplavují, jest nad míru důležito, aby podnik Váš a snahy Vaše byly všemožně jak od kněží, tak katolických laiků podporovány.

Neváhám tudíž důrazně upozorniti na spolek Váš obzvláště důstojné duchovní správce, kterým mimo jiné také sama farní předloha visitační každoročně připomíná povinnost, pečovati o lidovou četbu a tím také o zřizování a vydržování dle možnosti stálých farních knihoven.«

Výbor našeho spolku projevil již Jeho Eminenci své blahopřání a dnešní valná hromada se k němu připojuje.

Prosím pana jednatele, by přečetl protokol minulé valné hromady.

Jednatel Tom. Jiroušek, redaktor »Našich Listů«, četl protokol předešlé řádné valné hromady a když byl tento schválen, přednesl jednatelskou zprávu za VI. správní rok. Pravil:

Velectěné shromáždění!

Spolek náš zdá se na pohled nepatrným, malým naproti spolkům jiným z katolického tábora. Je nás kolem předsedy málo a málo jest slyšeti o nás ve veřejnosti. Avšak nechť se v nás nikdo nemýlí, že bychom snad byli nestatečnými, že bychom neměli přátel a že bychom konali práci, která nemá v národě našem významu. Nikoliv, kdo nás zná, ten ví, mnoho-li práce můžeme vykonati a ten také ví, že opuštěnými nejsme a opuštěnými nikdy nebudeme, že veliký bude počet těch, kteří v našem díle

nás podporují a podporovati budou vždy, kdykoliv se k nim obrátíme. A práce naše, snahy naše, že by neměly v národě a v hnutí katolickém významu? Ó, toho nechť nikdo se nedomýšlí! Práce naše má význam a bude míti význam vždy jak pro národ, tak pro církev — i pro pokolení příští.

Jakou jest práce naše? Rozšiřujeme knížky, posilujeme naše knihovny, které trvají a zakládáme knihovny nové, které mají trvati a lidu sloužiti. Mnohý by myslil: Jaká to nepatrná práce! Nikoliv! Práce ta jest důležitou, významnou a odměna bude jedenkráte povděkem všeho obrozeného katolického lidu. Podobně o nepatrné práci českých literátů-buditelů národa mnozí říkali: »Co tihle slovíčkáři svedou?« A svedli! Probudili a národnostně obrodili celý národ. Takový význam měla práce těch slovíčkářů před 80 lety.

Také nám jest údělem tak nepatrná práce, jako bylo slovíčkářství buditelů národa: nám jest rozšiřovati dobrou, křesťanskou, mravní a českou knížku proti záplavě knížek rudé a všelijak pomalovaných, v nichž však o křesťanství, národnostním a vlasteneckém stanovisku není ani stopy a o stránce mravní a dobré už naprosto ne. Těm detektivním krvákům, karikaturním pamfletům a veškeré jiné mravně a vlastenecky bezcenné dekadentní literatuře — jest nám čeliti; a to, pánové, není práce malá, nepatrná. Jedná se o pokolení, jedná se o příští národ. Jakou budeme míti v lidu literaturu, jaké budeme míti v naší omladině knihy a časopisy, takový budeme míti národ. Četba dělá mnoho.

My katolíci za dobu posledního čtvrtstoletí jsme se pozvedli a povznesli. Tolik dotvrdili a dotvrzují nám vlastní naši nepřátelé; A čím jsme se povznesli? Literaturou, časopisectvem a schůzemi. důkazy nezvratné o tom podala nám jubilejní výstava družstva Vlast v měsíci říjnu minulého roku. Zde jste viděli to všecko, čím probuzen byl katolický lid z klidu a spánku. Kniha, přednáška, časopis, leták — to byly ty prostředky, jimiž probuzen a obrozen byl katolický lid český za dobu 25 let. A proto, těmito osvědčenými prostředky, hlavně tím prostředkem prvním: *knihou* vzdělávejme lid dále a lid ten konec konců vzdor všem nástrahám nepřátel křesťanství i národnosti dojde k cíli cesty před 25 lety nastoupené, dojde k cíli vítězství *myšlenky křesťanské*, potírané dnes myšlenkou zednářskou.

Velectění pánové! Řekl jsem, že jest nás málo a že konáme práci, o níž je málo slyšeti, avšak ta právě že má veliký význam. Ovšem. Kdybychom každý z nás rozšířili jen jednu knížku za rok, to ovšem byla by práce nepatrná, ale my dohromady semknuti s našimi dobrodinci a přáteli rozšiřujeme ročně knížek sta a sta, ba tisíce — nuže a v tom spočívá ten veliký význam naší práce a našeho spolku.

Abych nemluvil jen slovy, podám ciferný důkaz toho. Spolek náš založen byl 28. dubna r. 1904 a za dobu svého trvání, jak jsem v protokolech zjistil, založil:

v roce	1904	knihoven	7	v	úhrnné	ceně	1123	K	08	h
» »	1905	»	8	»	»	»	1526	»	32	»
» »	1906	»	6	»	»	»	2018	»	80	»
» »	1907	»	8	»	»	»	2051	»	39	»
» »	1908	»	16	»	»	»	4704	»	38	»
» »	1909	»	16	»	»	»	4628	»	26	»

Celkem tedy za dobu šesti let svého trvání a svého působení spolek náš pro nás katolický lid český ve spolcích a organisacích shromážděný, v katolických osadách bez četby zapomenutý, *založil 61 knihoven*, do nichž bylo dáno *5014 svazků knih v ceně 16052 K 23 h*. Tohle, prosím, je práce toho nepatrného hloučku literárních nadšenců, kolem našeho předsedy seskupených. Můžeme býti s výsledky své práce úplně spokojeni. Během let se pozná, jaká bude žeň z naší setby. A nyní k naší vnitřní zprávě za uplynulý rok 1909.

Činnost spolku během roku 1909 byla dosti značná a účelu spolku zcela přiměřená. Po výroční řádné valné hromadě, která konala se dne 8. února 1909, sestoupil se nově zvolený výbor ihned ve schůzi ustavující a zvolil si ze svého středu vedle předsedy důstp. faráře Vlastimila Hálka další funkcionáře. Výborové schůze konány tři. — Během roku 1909 měl spolek 48 zakládajících, 21 přispívajících členů a dobrodinců 234. Z členů zemřeli: slč. Marie Worlová, učitelka v Praze, a p. Alois Černý, typograf v Praze. Mezi význačnějšími dary sluší uvésti roční příspěvek po 100 K od Piova spolku a Jednoty č. katol. učitelstva v Paze, dále dar v knihách, který učinil dp. profesor Julius Košnář a konečně odkaz p. Václava Žižky, z něhož bylo knihovnímu spolku vyplaceno 175 K 34 hal. a dáno více starších knih. Na knihy Půjčovně katolických knih přispěno bylo celkem 30 K. — Ku sjezdu katolíků československých v Hradci Králové poslán byl spolkem pozdravný přípis. — Jeho Eminenci ndp. Leo kard. Skrbenskému bylo spolkem gratulováno k Jeho desetiletí na knížecím arcibiskupském stolci sv. Vojtěcha. — Podobně gratulováno k 25letému jubileu družstva Vlast v Praze a blahopřáno k vyznamenání zakladateli spolku dp. redaktoru Tom. Škrdlovi, kterého Jeho Eminence jmenoval kníž. arcibiskup. notářem. — Knihoven založeno a darováno bylo v roce 1909 celkem 16 o 1377 knihách v ceně 4628 korun 26 hal. Knihovny tyto darovány a zaslány byly následujícím farním knihovnám, spolkům a organisacím:

1. Farní lidové knihovně v Roztokách u Prahy . 156 knih v krámské ceně K 357·07
2. Knihovně katol. mládeže v Deštné u Soběslavi . . 114 » » » » » 276·09
3. Knihovně Odbočky Všeodb. sdružení křesť. dělnictva v Malém Beranově u Jihlavy na Moravě . . . . . 71 » » » » » 271.89
4. Knihovně katol. organisace v Kostelci n. Orl. . . . 80 » » » » » 293·32

5.	Farní lidové knihovně v Charvatcích u Budyně n. O.	77	knih	v	krámské	ceně	K	289·79
6.	Farní lidové knihovně v Budenicích u Zlonic . .	100	»	»	»	»	»	305·94
7.	Farní lidové knihovně v Hor. Bobrové na Moravě .	97	»	»	»	»	»	289·78
8.	Knihovně lidového křesť.-soc. spolku v Kolíně . .	86	»	»	»	»	»	285·68
9.	Knihovně Jed. katol. mužů a jinochů ve Mšeně . .	85	»	»	»	»	»	285·18
10.	Knihovně katol. organisace v Šárce u Prahy	82	»	»	»	»	»	264·34
11.	Knihovně katol. organisace v Netolicích	67	»	»	»	»	»	331·58
12.	Knihovně organ. katolické mládeže v Plzni	82	»	»	»	»	»	249·84
13.	Knihovně farní pro lid v Nebuželicích u Mělníka . .	72	»	»	»	»	»	297·72
14.	Knihovně katol. organisace v Dobrovici	63	»	»	»	»	»	255·50
15.	Knihovně křesť.-socialního spolku ve Skorenicích .	64	»	»	»	»	»	271·90
16.	Knihovně katol. organisace v Žebráku	81	»	»	»	»	»	302·64
Úhrnem bylo tedy rozdáno		1377	knih	v	krámské	ceně	K	4628·26

Končím zprávu jednatelskou. Děkuji všem, kdož spolek náš podporují, kdož umožňují nám svojí pomocí, abychom mohli mezi potřebný a hodný lid český posílati knihovnu za knihovnou. Naši dobrodinci a naši členové mají na tom největších zásluh, co všecko v ohledu osvětovém pro četbu katolických knih bylo námi, naším prostřednictvím vykonáno. Nemohu opomenouti, abych nepoděkoval družstvu Vlast, Tiskové Lize, Jednotě katol. učitelstva českého v král. Českém, Spolku Piovu a všem, kteří pochopili význam rozšiřovati katolické, dobré knihy mezi lid; všem těm, kteří s obětmi k našemu spolku přispěchali a nás ku další práci tak povzbudili: »Pán Bůh zaplať!«

Zpráva jednatelská, pečlivě sestavená, přijata byla s pochvalou.

Předseda: Děkuji p. jednateli za krásnou a obsáhlou zprávu jednatelskou, která vedle činnosti za minulý rok vyličuje zároveň význam našeho spolku. Prosím, aby zesnulým členům, jichž jména byla uvedena v jednatelské zprávě, byla povstáním věnována posmrtná vzpomínka. Přítomní povstávají.

Pokladník Tom. Škrdle, kníž. arcib. notář, podával účetní zprávu. — Příjmů bylo 5352 K 33 hal., vydání 2028 K 83 hal., i zbývá na hotovosti 3323 K 50 h. Základního jmění mimo to jest 895 K 50 h. — Účty revidovali pánové K. Ulrich a Jan Žák a v účetní knize zapsali, že byly »v úplném pořádku nalezeny«. Valná hromada udělila pokladníku absolutorium.

Předseda: Jak jsme slyšeli, náš dp. účetní dobře hospodařil a hleděl svojí agitací jmění spolku co nejvíce rozmnožiti. Děkujeme mu za práci se správou jmění spojenou.

Vykonány byly volby. I byli zvoleni: za předsedu far. Vl. Hálek; do výboru pp.: Ludvík Čaboun, Tom. Jiroušek, Frant. Stibor, Tom. Škrdle, P. Václ. Váchal a Ferd. Zuna. Za náhradníky: Ant. Franěk, Fr. Petráček, Ant. Suchoradský a Jos. Tichovský. Za revisory: K. Ulrich a Jan Žák.

Předseda ukončil schůzi těmito slovy:

Veleváženě shromáždění seznalo z přednesených zpráv, že spolek pracoval dle sil, prostředků a přízně veřejnosti vytrvale a s výsledkem.

Další bude záležeti na Božím požehnání a pak na lásce a přízni katolické veřejnosti, s jakou bude spolek náš podporován. Kéž jest spolek na zakládání knihoven více podporován. Jest pravda, že politický boj vyčerpává nyní v první řadě síly a prostředky naše, ale dlužno pamatovati, že pěstění hlubší kultury jest zásadní naší obranou a také základem budovy katolické organisace. Práce spolku našeho jest prací vážnou a vysoce důležitou a i při politickém boji a pomíjivém denním politickém tisku nesmí jí býti zapomínáno. Knihovny jsou kvádry pro katolickou politickou organisaci.

Kniha je dnes thermometrem života a kde není dobré knihy, upadá náboženské uvědomění a mravný život. Vidouce dnes atheistickou a frivolní záplavu literární, poznáváme my Čechové katolíci, jak velice jest nám třeba vlastních pevnůstek proti ní: dobrých knihoven. Avšak i nejsilnější pevnost neobstojí bez přátel a dodavatelů prostředků.

Proto obracím se na všecky přátele dobré české knihy s prosbou, by rozmnožili řady našeho spolku, členstvím a podporami, odkazy i dary vydatně jej podporovali v dalších pracích.

Mnohonásobný příval na naši čistou literaturu vyžaduje naši energii a obětavost, nikoliv skleslost mysli a upjatost tam, kde situace statečnost a spolupomoc vyžaduje.

Na konec žádám slavné shromáždění, aby provolalo »slávu« slavně panujícímu sv. Otci Piu X., J. Veličenstvu císaři a králi Františku Josefovi I. a nejdůstojnějšímu česko-moravskému episkopátu!

Shromáždění nadšeně opakuje »Sláva!«, načež se rozchází.

Po valné hromadě sešel se ihned výbor k poradě a zvolil: za místopředsedu a pokladníka kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle, za jednatele red. Tom. Jos. Jirouška. — K žádosti kaplana Jana Biskupa založí se farní knihovna ve V. Petrovicích u Nechanic. — Řeholní bratří ve větších klášteřích se požádají, aby nám přečtěné knihy darovali. — Tím byla schůze skončena.

Kornel Ujejski.

K desátému výročí úmrtí básníkova 1897—1907. Z polského podává F. WOLF.

(Dokončení.)

V roce 1849 se Kornel Ujejski oženil a usadil se v Pawlowě u Chołojova v okrese kamieneckém. Pro choť svou napsal velice krásnou báseň, ve které praví:

»Půjdeme stejně, půjdeme pospolu,
přes mlhy bažin, přes dolin koberce
a v chvílích strasti já tě upokojím,
v chvílích pokoje otevru ti srdce
a trpět, trpět budeme pospolu!
Když pěti budu, modli se za bratry;
předtuchou žijí duše jasné, mladé,
však duše moje nikdy se nezatmí,
vždyť patří v Boha, z jitra i v pohodě
pěje a doufá: modli se za bratry!«

Ze slov těch patrno, jak miloval básník svoji choť, a toužil, aby jim život plynul nejen ve společném žití, ale i ve společném cítění a smýšlení. V roce 1850 narodil se básníku syn prvorozený jménem Kordian. Hluboce dojatý básník opět napsal: »Otcovský žalm:«

»Pozlatil Pán bohatě moje stěny chudé,
vždyť seslal mi děťátko s nebe: světlo tiché« . . .

A nyní nastala změna v celém domě! Básník ji něžně líčí: Zářivý anděl přišel, dům obdařil požehnáním, an řekl: Pokoj domu tomu! A sotva hlas andělův dozněl, nízká chata střechu jako ramena rozepjala, a pozdvihla ji do výše, rostla, až stala se velikou jako chrám. A nyní v ní nabylo vše rázu posvátného, němý nábytek radostně promlouvá, všecky temné kouty se radostně vyjasnily . . . A od té chvíle, co v chatě neviňátko Boží prodlévá, zora vrhá na chatu ráno první paprsky, střemcha více květů na střechu sype, včely sladce na lípě bzučí, holubi nyní sedají rádi na dvorku a svá duhovitá křídla na slunci rozkládají, a vlašťovky oknem zvědavě nahlížejí. A básník vida to vše: chodí jako ve snu a velebí řízení Boží, opájí se květem, pohledem na holuby, hudbou včel z lípy na lípu letících, i tím světlem stěn a vůní celého domu, a volá:

»O, jak jsi, Pane, ducha mého rozradoval!«

Tato báseň Ujejského mimovolně připomíná druhého polského pěvce, který byl živ skoro tři sta let před Ujejskim a nazýval se Jan Kochanowski. Kochanowski měl milovanou dcerušku, Voršilku, která mu zemřela jako děcko. Zarmoucený otec napsal ve svém bolu:

Pustinu velkou udělala's v domě mém,
moje drahá Voršilko, tím odchodem svým.
Plno nás, leč jakoby nikoho nebylo,
jednou maličkou duší tak mnoho ubylo!«

Naopak Ujejski dí:

»Jedno vešlo děcko, a vešlo s ním takové veselí!« . . .

Jeden básník žaluje a lká, druhý líčí svoji radost, leč oba mají tu společnou lásku otcovskou, která muže povznáší a zušlechťuje, a která mu káže dbáti o pokolení, jež jej má zastoupiti v životě a práci. Láska otcovská to poroučí vychovávati mladé pokolení na prospěch a slávu otčiny a národa, ona jest výplatou ze dluhu, jaký každý udělal u svých otců.

III.

Od sňatku svého bydlil Kornel Ujejski na vsi v Pawlowě a věnoval se hospodářství a práci literární. Ve vsi této, kde básník dlouhá léta prožil, zachovalo se mnoho po něm sledů a památek. Když jede se do Pawlowa od Chołojova, nutno jeti kolem hřbitova pawlowského, nad jehož branou viděti nápis: »Odpočinou a vstanou,« básníkem tam umístěný. Při cestách jest mnoho soch svatých, které on poručil postaviti, jeho péčí zbudována tam kaplička; nejtrvaleji tak zapsal svoji památku do srdcí lidu, se kterým žil rád, pro který konal mnoho dobrého, jehož smutný osud dobře pochopoval. V Pawlowě, kromě jiných mnoha básní, napsal jednu, ze které je zřejmo, jak dobře znal každodenní život lidový. Báseň ta neveliká má název: »Zavátá chata.«

»Chato polského chlopa, zasypaná sněhem!
Když tak nad tebou tichou, noční vichry vyjí,
podobná's mohyle; kdo uhodne že žijí
v tobě lidé bez spánku vstávající k práci?«

Básník dále vzpomíná tesknéhо života odloučeného od společnosti lidské a věnovaného práci: Sotva kohout po půlnoci zazpívá, již chata se probouzí, červeně září louče; ženy počnou přísti, teskné zpívají písně nad předivem a zároveň s nití navíjí svůj žal na vřetena. Hospodář nevrlý, krčí rameny, postojí při stěně, poposedá na lavici, často vyjde na prah, vyhlíží slunce:

»V nebi i v mysli jeho noc, a noc bez konce!
Nad ložem neleskne se mu šlechtická šavle,
denní zlatící strasti vzpomínkou na slávu,
leč vzplane den! — veselejší chytá za lopatu,
v svět, v jasnost, v příští lepší vykopává chatu!«

Tak básník projevuje naději v lepší osud svého lidu, až zaplane den, den osvěty, kdy ujařmený polský lid chatu si tak zařídí, že mu v ní bude veseleji.

V roce 1852 vydal Ujejski sbírku svých melodií biblických. Vytištěny již byly v časopisech one doby ve Lwowie vycházejících; nyní je básník uveřejnil ve zvláštní knížce. Nedlouho potom vylíčil veršem svatořečení sv. Hyacinta a okolí Krakowa.

Poměry rodinné utvořily se zatím tak, že Ujejski musil roku 1854 Pawlow pronajmonti, ale sám si najal ves Podlipce v okresu zločovském. Měl již tehdy druhého syna, jemuž dáno jméno Roman, starší dceruška zemřela jako jednoroční dítko.

V Podlipcích bydlel básník do konce roku 1856, načež po jednoročním pobytu v Medyce v domě vzdělaného muže, Mečislava Pawlikowského, najal od města Lvova ves Zubří, několik kilometrů od hlavního města haličského vzdálenou. V této vsi hospodařil Kornel Ujejski více než dvacet roků.

Ještě v Podlipcích napsal básník báseň, jež zasluhuje zmínky, nadepsanou: »Do služby.« Obsah její jest následující: Malounká dívčinka přichází do dvora za službou. Paní domu se jí ptá: »Čí jsi?« — »Já? Ničí!« — »Kde je matka?« — »Umřela!« — »A otec?« — »Otec v krčmě sedí!« — »Co ty děláš?« — »Živí mne sousedi. Časem dají a časem nedají. V zimě často mne do peřin položí, nyní ne . . Pán Bůh mne krmí jahodami, ... hle, člověk si stýská!« Tuto rozmluvu má děvčátko s paní domu, chotí básníkovou. Básnička pak končí následujícími slovy choti básníkovy:

»Kde jste děti? pojď sem, pojď můj synu!
I ty malý v peřinkách, — sem pojďte!
Přivítejte tu sestřičku svoji.
Ta, co zemřela, také byla malá.
Nuž, ručkama tvář jí polaskejte,
ale napřed jíst, o, jíst jí dejte!«

Tato bratrská láska k lidu, vyjádřená těmito slovy, přechází ve smutek, když básník dále mluví:

O, ty země polská, jak jsi klamná!
O, ty země polská, tak bohatá,
že vyživit mohla bys půl světa,
leč pro vlastní děti nemáš chleba! . . .

Přestěhovav se do Zubří, neuzavřel se Ujejski v tichu domácího krbu, ale živě a vytrvale zajímal se tím vším, čím povinen jest zajímati se každý dobrý obyvatel země. Na události pak takové, které obracely na sebe pozornost každého Poláka, nebylo třeba čekati příliš dlouho. Útisk moskevský, pod kterým sténala většina Poláků, převršil již míru trpělivosti národa. Rozhořčení všeobecné bylo tak veliké, že počalo připravovati povstání se zbraní, a nevlastenecké chování se Poláka, markraběte Wielopolského, jemuž car svěřil správu Království, uspíšilo výbuch povstání, podniknutého s velikou věrou a sebeobětováním, ale bohužel s nedostatečnou zásobou sil a prostředků. A znova teklo moře krve obětované, znova tisíce obětí octlo se na šibenicích, anebo odešly pracovat do dolů v Sibíři.

Kornel Ujejski neodešel s ostatními na bojiště, neboť bylo též potřeba, aby on zůstal v Haliči, aby tu společně s jinými organisoval ony zástupy, které se seřaďovaly k odchodu z Haliče do krajin, kde zuřil boj nejkrvavější. Vždyť neslouží válce pouze ti, kteří jdou bojovati, stejně dobře jí slouží ti, kteří za bojovníky myslí, rady jim dávají, prostředky pro ně shromažďují. Tak sloužil povstání Kornel Ujejski. Když pak se povstání skončilo, a skončilo nešťastně, Ujejski znova počal psáti básně také, které vlévaly útěchu do srdcí neštěstím zkroušených rodáků.

»Na zemi mohyl pohasly ohně,
slyšet, jak v temnotách had syčí, —
tiší nás ruka strašná, ach, tiší,
leč nás nezlomí, nezničí!«

Veliký duch básníkův věřil, že není taková síla, která by mohla zničiti národ polský.

Po roce 1863 napsal již pouze několik básní, ale za to používal nyní každé příležitosti, aby promluvil k rodákům, zahřál je slovem nadšeným, ale zároveň jim pověděl nejednu hořkou pravdu k zušlechtění srdce i mysli. »Rádi honosíte se —« mluvil jednou — »toho druhu vlastenectvím, který zjednává okamžité uznání, vyvolává potlesk; však Polska nemá z něho užitku, neboť celou kořist zabíráte pro sebe. Tiše padá zrno do role, tiše tam klíčí, ale je z něho potom klas a zdravý pokrm!« — A jindy opětně mluvě o minulosti národa řekl: »Přiznání se k chybám jest prvni stupeň každé nápravy. Již jednou nám třeba přijati tuto pravdu, třeba byla hořká . . . Klesli jsme svou vinou . . . Otcové naši mimo uši pouštěli výstrahy a předpovídání a brodili se dále ve hříších svých, vědouce o tom, že hřeší. My nejsme lepší než hříšní otcové naši, ale horší . . . V našem kraji, v té části Polsky, kterou obýváme, stojíme u porovnání s jinými její částěmi, vzhledem k duchu národnímu snad nejníže ji. Celá naše společnost skládá se s velmi malými výminkami z beznadějných a lhostejných.«

Lásku svoji věnoval básník hlavně mládeži, ke které se nejednou obracel v četných svých promluvách. Mládeži studující Ujejski přál: »Ti z vás, kteří se věnují chemii a mechanice, kéž by jednou stavěli pro nás prachárny. A ti, kteří měřictví studují, kéž by jednou vyměřovali tábory. Architektům přeji, aby jednou na svobodné naši zemi vedle továren budovali také svatyně a národní poustevny.«

V jiných zase promluvách připomínal mládeži, aby nikdy se nezříkala Polsky, aby nešla nikdy za těmi, kteří jí chtějí odebrati víru v lepší budoucnost národa, aby pěstovala v srdcích svých horoucí lásku k otčině. Kdysi zas obracel se k četným posluchačům s takovými krásnými slovy: »Do práce, do práce národní volá nás opuštěná otčina. Kdokoli není opovržení hodným příživníkem, vykořisťujícím ve vlastní prospěch strasti a zásluhy pokolení starých, utrpení a krev obětnou, nechť povstane, a nechť přimísí se v řady polských pracovníků . . . Každý ve svém okruhu podle sil svých i zdatnosti nalezne místo ku práci, kdyby jen vůle byla. Ale k té práci především nám potřebí jednoty a svornosti . . . Neboť soudím, že každé žijící pokolení, když se toho objeví potřeba, má povinnost býti bezplatným pracovníkem pro štěstí a spásu pokolení nastupujících.«

Národ svůj miluje netoliko ten, který mu slouží činy svými a radou, ale také ten, který dovede vypátrati vady a chyby národní, a který je dovedede vytknouti. Jest povinností lidí vlasteneckých nemlčeti k vadám, nepřehlížeti jich, ale vždy směle a otevřeně je ukázati. Kornel Ujejski měl takovou odvahu, bez obalu mluvil takové hořké pravdy, že by jich nesměli říci lidé,

dbající o popularitu, o nabytí lehkým způsobem pravidelně málo zasloužene úcty a uznání. Čistá a šlechetná duše básníkova ošklivila si takové lichocení národu — on vida vady, vytýkal je, srdce jeho cítilo, že ne všecky chyby Poláků jsou jejich vlastní vinou, věděl dobře, že velice se nakazili od svých nepřátel, že mnoho chyb vnesli do domů a chat cizí nájezdníci. Vida tedy vady a vytýkaje jich a káraje ty, kteří je tajili, měl přes to vše veliké ohledy: »Neházejme lehko« — pravil — »kamenem potupy. Kamenujme činy, nikoli lidi, neboť kdo z nás může říci, že nikdy a v ničem se neprovinil proti své otčině.«

IV.

Celý národ zpíval vznešenou píseň Ujejského: »S požárů dýmem«, celý národ četl a opakoval si překrásné jeho básně, a také celý národ zahrnul básníka velikou úctou a láskou. Nejednou požádán byl Ujejski, aby v řeči své vystoupil jménem celého národa. Když v červenci roku 1868 vyprovázeny do Lvova ostatky znamenitého malíře polského Arthura Grottgera, který zemřel ve Francii, nad otevřeným hrobem stanul Kornel Ujejski, aby promluvil ke shromážděným tisícům a rozloučil se s člověkem všem drahým. Čtyři roky potom obyvatelé města Lvova obrátili se k Ujejskému s prosbou, aby přijal mandat poslanecký za hlavní město země do říšské rady ve Vídni. Dlouho uvažoval básník o tom, zda má vyhověti čestnému pozvání, až konečně došel přesvědčení, že lépe bude volby nepřijímati. »Poradil jsem se se svým svědomím,« — řekl ve své odpovědi voličům, — »cítím co nejhlouběji, že kdybych dnes vstoupil do rady říšské, bych neodpovídal vaší naději. Sama volba za poslance nedává zvolenému žádné cti, to jest jen důkaz naděje do něho kladené. Čest začíná teprve v ten čas, když hodně se odpovídá té naději.« Slova ta svědčí, jak šlechetně pojímal povinnosti občanské.

Několik roků později dal se Ujejski, vyhovuje svým přátelům, zvoliti poslancem za okres rohatyńský a několik roků zasedal v říšské radě, připojuje se k těm poslancům, kteří bránili všecko spravedlivo a užitečno netoliko pro jednu vrstvu, ale pro celý národ.

Složiv mandát poslanecký, opustil za nedlouho také Zubří, provázen jsa upřímnou a vřelou slzou rolníků, se kterými jej pojil nejeden přátelský svazek. Bydlil pak nějaký čas ve Lvově, potom na vsi u rodiny, a posledních deset roků jako ctihodný stařec prožil v tom Pawlově, který viděl jeho mládí a šťastné počátky jeho manželského života. Ticho, ve kterém žil, přerušila v roce 1893 slavnost, uspořádaná v sedmdesátém výročí jeho narozenin. Celá Polska účastnila se na této slavnosti, ze všech stran přicházela přání a adresy, ale nejmilejší byla básníkovi adresa rolníků tarnowských, kteří mu psali: »Naši otcové nevědomky jdouce za ďábelským popuzováním chytrého nepřitele, vytasili za domov slepý meč a udeřili jím do hrudi staršího bratra. Není divu, že po činu tak strašném celá Polska zaplakala, a neuvážívši, kdo při věci té byl pravým vinníkem, celou vinu svalila na rolníka . . . Ty však skutečně Bohem poslaný Poláku,

v tak smutné chvíli, pláče nad padlými svými bratry bránil jsi rolníky před míněním rodáků, pěje: »Oni nevinni, ač naše příští, ustoupli přec; jiní ďáblové byli tam činni,« a kázal jsi prositi Boha, by kárał ruku ne slepý meč. Za ten příznivý úsudek o činech našich otců, kterého před tím Polska neznala, přijmi, vzácný rodáku, od nás srdečný dík. Nechť Ti Bůh dá dožiti času, kdy se ukáže neslýchaný zázrak: kdy Polsku osvobodí a tak smaže viny svých otců statečný polský lid.« Se slzami v očích četl básník tato krásná slova a pod jejich prvním dojmem psal jednomu ze svých přátel: »Představ si, co cítím, jak jsem do hloubi duše vzrušený. Lid polský mi děkuje za »Chorál«, a to z toho okresu, kde vraždění nejvíce zuřilo. Zahrnul mne Bůh svojí milostí a odměnou.« O rok později, kdy lid polský shromáždil se ve Lvově po čas výstavy zemské na veliký tábor, aby se radil o svém osudu, Kornel Ujejski mu poslal slovo povzbuzení a požehnání.

Poslední léta života básníkova byla smutná a těžká. Roznemohl se v roce 1894 a již skoro s lůžka nepovstal. Na počátku své choroby mohl aspoň čísti, později choroba očí ani to mu nedovolila. Pozornosti zasluhuje výrok, který několik roků před smrtí pronesl v listě ke svému příteli, když právě četl spisy Elišky Orzeszkové: »Čtu Orzeszkovou, které jsem posud neznal. Z té svaté Litwy vždy nějaká hvězda nám vychází. Orzeszková bydlí v Grodnu na Litwě.

Po několikaletém utrpení skončil Kornel Ujejski život svůj dne 19. září roku 1897. Zpráva ta roznesená telegramem po celé Polsce, shromáždila ku pohřbu četné zástupy lidstva ze všech stran. Kdo mohl, spěchal, aby vzdal hold památce, aby vrhl hrstku země na studenou již hruď milovaného pěvce. Nad hrobem loučili se s ním zástupcové země, měšťanstva lwowského, rovněž i studentstva i řemeslnictva — mládež slibovala v té smutné, slavnostní chvíli věrně a poctivě sloužiti otčině.

Bylo mnoho těch, kteří si přáli pochovati Ujejského v hrobě zasloužilých na Skalce v Krakově. Leč rodina básníkova nesouhlasila s tím, neboť bylo posledním přáním zesnulého pěvce, aby byl pohřben na odlehlém hřbitově v Pawlowě, ve kruhu rolníků, které chtěl míti svými bratry, se kterými prožil v té vsi mnoho roků, a pro které bilo po celý život jeho velké srdce.

Přání básníkovu bylo vyhověno. K věčnému spánku kolébala ho jeho vlastní píseň: »S požárů dýmem« . . .

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Jak jsem již uvedl, cituje výroční zprávu z roku 1895, po jejímž jediném jen exemplář nalézá se v soukromé knihovně mé a v ředitelském archivu Klárova ústavu slepců, děkovati jest Rud. M. ryt. Klárovi, že u nás v Čechách obecné školy přístupny jsou i dětem slepým, jimž pobyt mezi dětmi, těšícími se zdravému zraku, jest chvílemi nezkaleného blaha mládí, zdrojem sterých milých vzpomínek, vzácného to léku v trudu únavné rány osudu.

Výsledkem jeho stálých intervencí a snah byl výnos c. k. zemské školní rady ze dne 25. ledna 1893 čís. 33270 (z r. 1891), jímž rozhodnuto bylo ve prospěch ubohé slepé mládeže, která — jak sám v četných případech soukromých styků se slepci jsem s potěšením seznal — na leta pobytu školního po celý život ráda a mile vzpomíná.

Jelikož mně bylo vždycky cizí, a řeknu upřímně, z duše protivné vnikati v taje různých (a snad i úředních) registratur, jsem tomu velice povděčen, že zde mohu zmíněný výnos doslovně uvésti dle str. 14. uvedené již zprávy výroční; zní pak českým textem (dle všeho překladem z německého originálu) takto:

»*C. k. okresní školní rado!*

Již vynesením zdejším ze dne 13. srpna 1881, čís. 17167 (Věstník šk. 1881, část VIII. čís. 19), vyzvali jsme c. k. okresní školní rady, aby vyučování nedomyslných školou povinných dětí věnovaly náležitou péči a pozornost. V poslední době docházejí však zemské školní rady *stížnosti, že slepé školou povinné dítky namnoze zůstávají beze všeho školního vyučování*, tak že hlásíce se po dokonaném 14. roce za přijetí do ústavu pro zaopatření a zaměstnání dospělých slepců v Praze, z pravidla nejsou s to, aby prokázaly sebe skrovnější vědomosti z předmětů obecné škole předepsaných.

Ačkoli *c. k. zemská školní rada* je toho přesvědčení, že vyučování dětí slepých, má-li náležitě býti opatřeno, pro zvláštní úkoly, jež při něm jest plniti, zůstaveno býti musí ústavům specielním, přece v prospěchu dětí těch *musí na to naléhati*, aby do té doby, než budou moci zřízeny býti takové specielní ústavy v dostatečném počtu, vzdělání schopné *slepé dítky*, pokud o vyučování jejich postaráno není v domácnosti neb v ústavech k tomu zřízených, *navštěvovaly školy veřejné* a aby zde *nabývaly alespoň počátků vzdělání školního*.

Za tou příčinou nechť c. k. okresní školní rada pilně k tomu přihlíží, aby vzdělání schopné *slepé dítky povinnou školu řádně navštěvovaly a aby učitelstvo dětem takovým náležitou pozornost věnovalo*.

C. k. okresním školním inspektorům pak ukládáme, aby k vyučování slepých dítek pilně přihlíželi a aby ve zprávách o in-

spekcích takových škol, jež slepé dítky navštěvují, o prospěchu těchto dítek zvláštní zmínku učinili.

Konečně připomínáme, že *ředitelství Klárova ústavu* pro zaopatření a zaměstnání dospělých slepců v Praze *ochotno jest na požádání poskytnouti školou povinným slepým dětem psací stroje*, pokud ovšem stačiti bude zásoba, kterou ústav ten po ruce má.

Za c. k. místodržitele:

c. k. vicepresident *Zabusch.*«

* * *

Současně s publikací zmíněné normálky úředního výnosu c. k. zemské školní rady učinil Rudolf Maria ryt. Klár mnohá jiná blahodárná opatření ve prospěch slepců, pro jichž duševní světlo rozvoje byl pravou personifikací biblického archanděla božského lékaře Rafaela.

Po rozumu hesla »Svůj k svému« zřídil při ústavu *tiskárnu pro tisk knih**) (učebnic a čítanek) vypuklým písmem slepců, redigovaných učitelským sborem ústavu, postaral se o *methodické přednášky a praktické kursy* o vyučování slepých dětí při ústavech učitelských řízením tehdy odborného učitele Ant. Mráčka a co nejzajímavější, *zaměstnal* hotovením plechových ražených matric a *tiskem knih dva intelligentní chovance ústavu*, tedy *slepce*, Viktora Točila a Bertu Kuhnovou (tak parafrasováno zmíněné předem heslo na typické motto: »Slepci slepcům«), o čemž již také ve své studii »O písmu slepců«, uveřejněné v »Nedělním Listu« časopisu »Hlas Národa« ze dne 10. dubna 1904, čís. 100. jsem se zmínil.

Hned první rok (období 1894—1895) vyhověno všem přihláškám škol o zaslání potřebných pomůcek vyučovacích a bylo rozesláno: 10 českým a 10 německým školám: 18 plastických map království Českého, 18 Kleinových psacích strojů, 36 čítanek (resp. slabikářů), 2 methodiky, 3 Brailleovy psací tabulky, 13 serií vypuklých písmen skládacích, v letech pak následujících docházející žádosti běžně byly vyřizovány.

Při tom přihlíženo bylo také k mravní a náboženské výchově slepců a za duchovního správce P. Jos. Zbejvala tištěna byla s approbací ordinariatní kniha modliteb, později pak malý katechismus (obé Brailleovým písmem slepců).

Uvedený výnos c. k. zemské školní rady měl a také do budoucna bude míti pro slepé dítky v Praze a na venkově blahodárné následky, neboť naše učitelstvo, jež vždy, jde-li o blaho a rozkvět podniků lidumilných, jest jejich příznivcem, s veškerou láskou a ochotně věnovalo a věnovati bude síly své vyučování

*) První česká čítanka pro slepce (plastickým obyčejným písmem a tečkovým písmem Kleinovým) tištěna byla se svolením c. k. ministerstva kultu a vyučování v c. k. dvorní a státní tiskárně ve Vídni. Aprobační komise při ministerstvu čítanku tu schválila a ústřednímu ředitelství skladu školních knih ve Vídni dáno povolení, čítanku tu vydati vlastním nákladem za podmínkou, že Klárův ústav odebere 200 výtisků.

Stroj tiskací (soustavy Braille-ovy) zakoupil ryt. Klár prostřednictvím řid. Kulla z městského ústavu pro slepce v Berlíně.

ubohých malých slepců, v čas zápisu s otevřenou náručí vlídně je v útulné síně školní přijímajíc.

Nutno ovšem vzhledem k této kategorii žactva podříditi se příkazu úřadů školních a nikoli přenechati celý výtvar věci tak důležité subjektivnímu názoru té které strany soukromé a tedy ne kompetentní; i když by jednotlivé případy byly snad škole nebo rodičům nepohodlny, přece jen nezbývá než míti na mysli: »*Lex dura, sed lex est!*«

Jak vážil sobě Klár škol obecných vzhledem k výchově slepých dětí, dosvědčuje zase častěji již uvedená zpráva výroční, kde na stránce 16. praví:

»Pečlivou snahou Klárova ústavu slepců bude, v činnosti své ve směru právě vyznačeném (to jest v tisku knih a spisův) stále pokračovati, i doufá, že bude mu možno způsobem tímto ubohým slepým dítkám v Čechách, pokud by jim nedostalo se dobrodiní, býti přijatu v ústavu pro vychování slepců, aspoň *otevříti útulné ty síně*, v nichž nabýti lze cenných pro život základů vyučování, jež *školy obecné* poskytnouti mohou.«

Při tom během posledních čtyř let svého života pilně zabýval se pevným úmyslem, zříditi vůbec zvlášní školu pro slepé děti, k čemuž také za přispění všech c. k. okresních hejtmanství v Čechách sestavil jako první pomůcku úplný katastr slepých dětí ve věku školou povinném.

Pro tento katastr sám vypracoval přiměřený formulář dotazníku; výkazy tyto, vyplněné politickými správními úřady, doprovozeny byly verbálními zprávami o poměrech rodin, v nichž slepé děti ve věku školním byly zjištěny. Tento velmi důležitý material soupisný byl po smrti c. k. okresního hejtmana a ředitele ústavu slepců Rudolfa Maria rytíře Klára uložen pouze v registratuře ústavu a bylo ho za nového řiditelství pouze as pětkráte použito k účelu, aby pro dobročinnou paní Marii hraběnku z Boosu a Waldecku mohly býti jmenovány slepé děti ve věku do 14 let, ústav slepců nenavštěvující, které vždy k rukoum jejich rodičů nebo pěstounů obdarovala slušným peněžitým dárkem k svátkům Vánočním na zakoupení potřebného obleku. — Za živobytí Klárova byla o provedeném soupisu školou povinných slepých dětí a o přibližné potřebě všech různých pomůcek vyučovacích c. k. zemská školní radě pro král. České v Praze podána obšírná písemná zpráva. —

* * *

Nesmí a nemůže tedy býti ani do budoucna vážnou překážkou věci této snad případný nedostatek vůbec nebo nedosti velká zásoba učebných pomůcek takových při ústavu,*) jenž za éry Klárovy výroční zprávou veřejně vyslovený morální závazek k tomu na se vzal a nemůže a nesmí to býti vratkou výmluvou

*) Plechové skládací tabulky ku psaní tečkovým písmem Braille-ovým, jež za Klára byly zavedeny a jež také Vídeňský ústav pro výchovu slepců za nejvhodnější psací přístroj pro slepce doporučuje, známy jsou v odborných kruzích i v cizině pod názvem »Pražské psací tabulky« (Prager Schreibtafel).

a příčinou znemožnění školní docházky takových dětí — zde při vzniku nesnází podobných úplně postačí k příznivé úpravě dohoda se správou vyučovací ohledně paušalování jistého průměrného ročního (nebo dle období návštěvy školní kvinkvenálního), celkem dosti nepatrného nákladu na zakoupení neb zhotovení dalších pomůcek takových — a vysoké c. k. ministerium kultu a vyučování, povolujíc, (jako stalo se na př. při Pražské Jubilejní výstavě r. 1908) k různým výstavám pro odborné školství značné, začasto i do tisíců korun jdoucí subvence a zakupujíc pro školy odborné a pokračovací nákladná díla knižní i předlohová, zajisté i takovéto opatření bez obtíží by schválilo, zejména když ročně uspoří pro etat vyučování obnosy *subvencí*, jež soukromým ústavům slepců (a takovými jsou v mocnářství našem téměř všechny) *vůbec dosud neposkytuje.* —

Netřeba snad zvláště podotknouti, že nemluvím touto statí svou snad pro domo mea, se stanoviska osobní záliby, které nikdy neholduji; ale jest veskrze spravedlivo, veřejně doznati, že vyličená působnost ryt. Klára extra et intra muros jeho ústavu, věnovaná po hlasu srdce jen a jen slepcům bez jakéhokoliv ohledu na nesnáze a svízele finanční (byl' Klár vždy a veskrze lidumilem, ale málo jen podnikavým financierem) vznikla právě z impulsu učitelstva obou národností, požadujícího v zájmu nerušeného vyučování slepých žáků pomůcky, jichž škola obecná dosud v inventáři nikdy neměla.

Tím staly se přičiněním a zásluhou posledního člena rodiny Klárů (mého nezapomenutelného učitele a rádce při správném řešení otázek humanitních, ať ryze specialistických, ať širší veřejnosti se týkajících) *obecné školy prvním vysoce důležitým stupněm další výchovy slepců* v rámci dnešních i příštích ústavů a bylo by přímo hříchem proti důstojnosti lidské, kdyby i při tomto opatření nalezeni byli slepci, jimž k dobrodiní takovému cesta byla zamezena netečností lidí namítajících: »A čemu by se slepé dítě vlastně ve škole učilo a naučilo?« — Těm odpovídám: »Jsouc vždy povahy hloubavější a nemohouc býti zevnějšími vlivy sváděno k nepozornosti a roztržitosti, mnohem více užitečnému než samo dítě vidící!« —

Dle průměrných číslic, založených na výpočtech sčítání lidu v roce 1900, bylo v Čechách dle statistiky nynějšího ředitele Klárova ústavu, Emila Wagnera, uveřejněné ve spisku »Příspěvky ku statistice slepců v Rakousku«, provázeném přehledy tabelárními, ve věku 8—14 let (věk školní) celkem *151* slepých dětí (4.106% celého počtu v sumariu zemském), z těch bylo v ústavech vychovávacích *60* (1·821%) t. j. hlavně ve škole Hradčanského ústavu a patřilo by tedy v působnost obecných škol ročně *91* slepých dětí (2·762%) (v celém Rakousku as 1500, jelikož hlavní kontingent tvoří Halič); při tom však výslovně podotýkám, že mluvím o ročních číslicích jen průměrných, idealních, ale přece jen přesvědčivých! — —

Naprostou správnost těchto jen za průměr vzatých číslic, resp. potřeby návštěvy obecných škol dalšími 91 dětmi dokazují přesné číslice soupisu c. k. okresních školních rad. Mezi úpravou

korrektury do přítomného čísla »Vlasti« dostal se mi do ruky spis, vydaný nákladem c. k. školního knihoskladu s názvem: »Jahresbericht des k. k. Landesschulrates für Böhmen über den Zustand des Volksschulwesens im Königreiche Böhmen für das Jahr 1907.« (Výroční zpráva c. k. zemské školní rady o stavu všeobecného školství v r. 1907.) Ve statistice návštěvy školní a závad při tom zjištěných uvádí tento úřední spis, že do školy nedocházelo a tedy bez vzdělání školního bylo *106 slepých* dětí ve věku školním (54 chlapců, 52 dívek a to dle národností: Němců 14 chl., 20 div., Čechů 40 chl. a 32 div.). — Vzrůst počtu o 15 proti udajům Wagnerovým vysvětluje snadno časový postup o jedno uplynulé desítiletí. —

* * *

Budiž tedy tato rozprava pevným článkem v řetězu mých veřejných úvah z oboru domácího lidumilství, jeho požadavků a tužeb, a jako v čas zápisu školního, z moudrého uvážení povolaných k tomu městských zastupitelstev, obranných jednot národních a kompetentních korporací vydáváno a šířeno vhodné heslo: »České dítě do české školy« za účelem dokumentace nezrušitelnosti práv národnosti naší, tak nechať vždy hledí povolaní činitelé, zejména slavné správy obecní, v jichž obvodu v čas zápisu do školy obecné jest některé k návštěvě školy povinné slepé dítě, jemuž z různých příčin nebylo usnadněno přijetí do ústavu, vlivem svým působiti k uskutečnění toho, co ve prospěch dětí takových nařizuje citovaný výnos c. k. zemské školní rady, důkaz to nejširší osvěty a humanity věku našeho!

Toho pak také na prvním místě nechť dbají rodičové a pěstouni, jichž svatou jest povinností, pečovati o vzdělání dětí a svěřenců, byť i v útlém mládí již osudem zle stižených!

Ústav Klárův pak, na dítě takové zavčas jsa upozorněn, neopomene při dosud známé osvědčené ochotě a pečlivosti své opatřiti správu školy přiměřenými pomůckami vyučovacími.

* * *

Opera ejus manebunt! Toť legenda na medaili, kteráž dle geniálního nákresu historického malíře Josefa Füricha zhotovena byla dovednou rukou Josefa Lercha z Lerchenau, ražena byvši r. 1835 k uctění památky zakladatele a prvního ředitele ústavu prof. Dra. Aloise Klára; jeden její exemplář s nápisem: Aloysius Klar, Bohemus, Nat. Auschae 25. Apr. 1763, Obiit Pragae 25. Mar. 1833. — (v bronzu ražený) nalezl jsem dle vyobrazení a popisu, obsaženého v zajímavé knize Th. Dra. Františka Weinolta »Denkwürdigkeiten aus dem Leben Alois Klar's« ve sbírkách medailerského umění v Pražském museu uměleckoprůmyslovém. — Do sbírek těchto dostal se zmíněný pamětní peníz i s rytinou aversu a reversu a se zkušební ražbou v olovu z uměleckého odkazu horlivého sběratele památek umění ryteckého, Jana rytíře Neuberga. —

Opera ejus manebunt — díla jeho potrvají, toť *legenda pevných žulových základů dosud první tvrze domácího slepcům zasvěceného lidumilství, Klárova ústavu*, a základy ty posvěceny byly bělostnou duší muže, jenž velikému dílu tomu obětoval — stejně jako jeho syn i vnuk (a ostatní členové rodiny) všechen svůj čas, um i výnos své tvorby literární.

Dnes ovšem nerazíme medailí pamětních, za to ale u vděčné paměti vineme ze svých vzpomínek na rovy velikánů v lidumilství smuteční věnce tmavých macešek a cypřiše.

Jejich díla potrvají, potrvá i Rudolfem Maria rytířem Klárem v král. Českém vyvolaná školní výchova slepé mládeže a celý obor péče o slepce dospěje snad záhy k úpravě novodobé, neboť přešel jako posvátné a nezcizitelné dědictví v ruce těch, kdož s rozvahou a moudře jej spravovati a říditi mají, rozšiřivše pracovní pořad svůj o další důležitý bod, totiž o statutární snahy po zřízení *samostatných* obecných škol pro slepé děti v království Českém! —

Této činnosti do budoucna, založené na devise: »Staré-li poznáš, k novému sílíš«, a brzkému vzniku škol těchto srdečne a upřímné »Zdař Bůh!« — —

Přeji úplný zdar díla toho i Němcům, kteří při působnosti mimo ústav projektované vyvolali rozluku, i Čechům, kteří následkem rozluky této i vzniku Jubilejního spolku českého jak v ohledu potřebných fondů základních, tak i v programu pracovním aspoň samostatně a neodvisle mohou postupovati. Ale nechť postupují horlivě a rázně, neboť jest to důležité pro rozvoj lidumilné práce mimoústavní! —

Doufám taky pevně, že se i toto české lidumilné dílo, provázeno jsouc hojným požehnáním Božím i hmotnou podporou českých dobrodinců a peněžních ústavů, dobře zdaří. Dostává-li se Klárovu ústavu slepců vydatné podpory z volně upotřebitelných fondů České spořitelny v Praze (tak na př. v r. 1899 sanačního příspěvku v obnosu 200.000 K a trvalé roční subvence 6000 K), pak bude morální povinností velkých peněžních ústavů českých, aby českému Jubilejnímu spolku (a při tom vroucně přimlouvám se i za útulnu pro slepé dívky P. Ludvíka Seyvaltera) stejně byly nápomocny; Pražská městská spořitelna, Zemská banka království Českého, Hypoteční banka království Českého, Ústřední banka Českých spořitelen a jiné instituce podobné mohly by věnováním stálých subvencí, základních fondů a příležitostných dotací z ročních přebytků, rozdílených se schválením c. k. místodržitelství pro účely obecně prospěšné státi se velkými mecény českých slepců, pro něž vznikl mimo ústav Klárův nový slibný směr novodobé péče! — — (Pokračování.)

Z básní Václava Stoklasa.

Za sestrou karmelitkou.

Již odešla —
mé srdce žalem kvílí,
vracím se smuten, z očí slzy pílí —
již odešla . . .
Již odešla —
a neuzřím jí více,
zapláče srdce, poblednou mé líce —
již odešla . . .
Ach, odešla —
a nevrátí se zase,
milená duše, nikdy v tomto čase —
ach, odešla . . .

V temné přízi pessimismu.

Chodili jsme spolu, oba v těžkém bolu,
ustarané hlavy klonili jsme dolů —
Mluvili jsme o tom, jak se život valí,
jak se všecko v dáli v černý závoj halí:
v životě že není radosti ni snění,
že se rozkoš rychle v trpkou bolest mění:
vše co drahé zemře, zemře v jednom roku,
zůstane než trochu slzí v horkém oku. —
Co z nás zbude asi, až uplynou časy,
až dozrajem ke žni, jako vedrem klasy? — —
Rozvalené hroby, dlouhá na nich tráva —
toť je ona pravá člověčenstva sláva.

Modernost.

Chceš-li býti moderním,
musíš křičet ze všech sil,
na vše prskat, na vše lát,
o všem mluvit — nic neznát.
Bohu z duše vynadat
a na vlast se — vykašlat:
pak's moderním »akorát«.

Útěcha.

Tupí-li tě uštěpač,
k útěše nechť toto máš:
v květině té jistě med,
na níž sedí vosa hned!

Naše láska.

To naše divné shledání,
ta naše divná láska,
zda není jak to klekání:
nebeskozemská páska?

Zda nevidíš v ní duše drahá,
políbení jiných světů,
zda není jak noc parná, vlahá,
plna běloskvoucích květů?

Tak pevná, vroucí, šílená,
a tichá, klidná, milená:
jak prudké vlny hnané vichrem
chce buráceti naším nitrem,
však u břehu se rozplynou
a srdce je — jen hladinou:
v ní odráží se sláva Boží,
přečisté roje třpytných hvězd —
jen láska naše nezná hloží,
neb její původ — v Kříži jest.

Valná hromada Paedag. svazu

konána byla v domě družstva Vlast dne 23. ledna t. r. v 10 hod. dop. Předseda, univ. profesor a kanovník Dr. Jan Lad. Sýkora, ochuravěv, zaslal valné hromadě krásný přípis, i vedl schůzi první místopřed. prof. Václav Müller, a to velice rozvážně a obezřetně.

Přítomni byli: školní rada Jos. Šauer z Augenburku jako zástupce kap. vikariatu Litoměřického a prof. Em. Žák, jako zástupce J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlky, biskupa v Českých Budějovicích. — Další delegáty vyslali dle počtu členstva: Spolek katechetský, Jednota čes. katol. učit. a dva ženské řády.

Místopředseda zahájil schůzi delší přiměřenou řečí, v níž poukázal na proudy filosofické a vychovatelské a uvedl, kterak bychom se měli brániti.

Jednatel katech. Jar. Slaviček četl protokol předešlé schůze a podával jednatelskou zprávu za celý rok. Zpráva jeho byla jasná a obsažná.

Pokladník Tomáš Škrdle, kníž. arcib. notář, sdělil, že bylo příjmů K 297·10 a vydání K 119·20, i zbývá v kase K 177·90. Účty revidovali pp.: Jan Žák a Boh. Šubrt. Když tento ve valné hromadě i ústně prohlásil, že jsou účty svazu ve vzorném pořádku, bylo uděleno pokladníku absolutorium.

Zvoleni byli: za předsedu: Dr. Jan Lad. Sýkora, do výboru: a) za řády: Xav. Fürgottova; b) za sbor prof. náb. střed. škol: prof. V. Müller; c) za spolek katechetský: pp. Em. Pešek, Dr. Ign. Rath a Jar. Slavíček; za Jednotu č. katol. učit.: Msgr. Dr. Fr. Kordač, řídící učitel K. Ludvík a kníž. arc. notář Tomáš Škrdle. — Za náhradníky: učitelka sl. Josefa Bayerova, prof. Mart. Kocmich a katecheti: Václav Hála a Ant. Tichý. — Za revisory účtů: pp. Boh. Šubrt a Jan Žák.

Volné návrhy podali: Msgr. Dr. Fr. Kordač, profesor Em. Žák a kníž. arcib. notář Tom. Škrdle. Bylo o nich čile debatováno a přijaty byly příslušné resoluce.

Místopředseda povstav, děkoval všem, kdož se naší práce súčastnili a zdůraznil, že ve svorné práci můžeme v otázce výchovy zdárných výsledků se dodělati. Rozvinuv program svazu, ukončil za povznešené nálady valnou schůzi.

Po valné hromadě se ihned výbor konstituoval a zvolení byli: za I. místopředsedu: prof. V. Müller; za II. místop. říd. uč. K. Ludvík, za jednatele katecheta Jar. Slavíček, za pokladníka kníž. arcib. notář Tom. Škrdle.

Literární sekce

družstva Vlast konala třetí schůzi v pondělí dne 17. ledna t. r. za předsednictví far. Vl. Hálka. — Jednatel far. Al. Dostál četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Bylo usneseno, aby i letos konán byl literárně sociální sjezd. Zvláštní komité vše uspořádá. Do něho zvoleni byli: za předsedu: far. Vl. Hálek, za jednatele red. Tom. Jiroušek, za přísedícího kníž. arcib. notář Tom. Škrdle.

Literární sekce oslaví letos na podzim zvláštními slavnostními večery: 1. 70. narozeniny p. školního rady Dr. M. Kováře a 2. památku sestry z řádu Alžbětinek ze Slup, r. 1831 zemřelé Marie Antonie, básnířky české. Za oslavu loni pořádanou děkuje: Rev. Jan Vránek, bisk. rada v Omaze, v Severní Americe. Celý dopis jeho byl čten a mile přijat.

Dostal se nám do rukou dopis redakce: »Theol. prakt. Quartalschrift« z Lince, v němž se činí velice pochvalná zmínka o jejím liter. zpravodaji Dr. Rud. Zhánělovi, členu naší Literární sekce.

Referovali:

1. *knížecí arcibiskupský notář Tomáš Škrdle.* — Socialní demokraté vydávají knihovničku mládeže: »Nový svět«. Ročník I., č. 1. (po 12 hal.) obsahuje vypravování od Pavla Suly: »Ráno«. Život na pohorském městečku. Brožurka tone úplně v ideích Volné Myšlenky: v povídkách pro mládež náboženství úplně ignorovat nebo je sesměšňovat. Referent ji rozebere ve »Vlasti«. — Týž sděluje, že zájem o »Vlast« se zvětšuje a že jí přibyli noví literární pracovníci ve všech jejích oborech.

Místopředseda farář Vl. Hálek doporučil spisy »*Vzdělání kněžského dorostu*« od P. Fr. Blaťáka, »Slovo k abiturientům českých gymnasií«. »Proti hnilobě mravní« od P. J. Rybáka. Upozornil na provolání Družiny sv. Petra Klavera k dívkám, kterak mohou spolupůsobiti při misiích. Zmínil se o práci veršem »Blahoslavená Zdislava« od Fr. Žáka T. J., pohádkách J. Ježka: »Když Pán Ježíš chodil po světě«. Poukázal na románovou přílohu »Národní Politiky«, která někdy přináší i pěkné práce, jako »Dcera poslancova«, za to politovati jest, že »Venkov« uveřejňuje román »Královnin náhrdelník« se záletnou lícní osoby kardinála. Bojovati nyní nutno proti jedovatému vředu na těle naší národní výchovy detektivními romány jako Vražda ve vagoně, Travič svých žen, Hodina v oprátce, Krev za krev, Peklo zplozence, Tajemství hrobu, Půtka s kostlivcem, jež ničí duše mládeže. Dále podal rozbor spisu V. Sobotky: »Náboženské snažení Jamesova pragmatismu a realismu Masarykova«.

Bohatý a zajímavý materiál přednesl *farář Al. Dostál.* Probral »Epištoly lidu českého«. Vydává Frant. Urban Vodolský. — »Ve dvanácté hodině«, povídka ze života dánského rybáře. Nákladem spolku Komenského a j. v. Většina zpráv jeho bude ve »Vlasti« uveřejněna.

Katecheta Václav Kunz probral: »Pohřeb ohněm nebo hnitím?« Námitky a důvody pro i proti. Napsal Karel Pelant. Knihovny »Volné Myšlenky« svazek XVI. — Tento spis namířený proti nynějšímu pohřbívání snaží se dokázati, že pohřbívání do země není starým, *prvokřesťanským* zvykem, kterého z piety nesmíme rušit, nýbrž že čistě křesťanským zvykem jest pouhé uschování tělesných zbytků, ať těla, či popele; zahrabávání není mravem křesťanským, nýbrž mravem určitě prý židovským. To chce dokázati autor z katakomb, kde se mrtvoly nepochovávaly do země, ale *do skály uschovávaly.* (A což židé také neuschovávali mrtvé do skály? Tedy kde je mrav židovský?) Tímto dokazováním nejapným poráží Pelant argument historicko-theologický o »křesťanském« zvyku proti pohřbívání žehem. Ostatně zajímavý rozbor tohoto velmi jemně sofistického spisku podám snad v »Našich Listech«.

Biskupský konsistorní auditor Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát, přednesl následující referát: V diecési brněnské udála se minulého roku událost nad jiné pamětihodná: ve dnech 23.—27. srpna 1909 slavena tam totiž za předsednictví biskupa Excel. Dra Pavla hraběte z Huyrů *diecesánní synoda.* Brněnská diecése byla založena r. 1777, synoda tato jest však vůbec první v diecesi slavená. Látka na synodě projednaná a konstituce tam prohlášené vyšly tiskem v Benediktinské knihtiskárně v Brně; kniha ta čítá 614 stran, obšírnější referát přinese »*Vlast*«. Také naše *Literární sekce* byla tam zastoupena; neboť, jak akta synodální vykazují, byl Dr. R. Z. přidělen první kongregaci partikulární, kde referoval o pomocné vojenské duchovní správě a o tom, kterak má duchovní správce mladíky, ubírající se za povoláním vojenským, na to připraviti. V konstitucích synodálních doporučuje se také to, oč usiluje »Literární sekce«, totiž: zakládati knihovny a odebírati katolické listy (str. 345). — Mimochodem budiž poznamenáno, že »*Catalogus cleri dioeceseos brunensis 1910*« jest jedním z nejlépe a nejdůmyslněji uspořádaných schematismů diecesanních, neocenitelná to příručka ve všech věcech církevních. Též o tom přinese »Vlast« více.

Všem bratřím kněžím doporučuje referent překrásnou knihu »*Sirův syn neboli Historie Lazarova*«. Anglicky napsal J. E. Copus, přeložil Alois Koudelka. Je to vzorná a nábožensky povznášející povídka z doby Krista Pána, kterou všemu lidu lze dáti do ruky. Každý odběratel knihy přispívá zároveň na opravu farního kostela v Praci, v jehož prospěch je kniha vydána. Překlad je mistrný, čte se »s gustem«. Také mnohá vhodná myšlenka ku kázání, katechesi, rozjímání namane se při četbě.

Nejstarší náš kněžský »*Časopis katolického duchovenstva*« dokonal pod osvědčenou redakcí Dra J. Tumpacha novou pouť po vlastech, ale přece nesestárnul, nýbrž působí výtečně. Obsah jeho vykazuje přemnohé zajímavé instruktivní články. Rovněž olomoucká »*Ss. Eucharistia*« přináší v dokončeném 1909 ročníku XIV. mnoho pro každého kněze. Vhodným lidovým doplňkem jejím jest »*Poklad věřících*«, který minulého roku 1909 pod pilnou rukou M. Štěpána Švece C. Ss. S. v Českých Budějovicích v X. ročníku velmi zdárně se obnovil. Také

německá nestranná »*Korrespondenz Associatio Perseverantiae Sacerdotalis*« (1909 — ve XXX. roč.) způsobí každému knězi dobré vůle hojně duchovní radosti. Kéž všechny tyto časopisy přispívají k tomu: »Ut sint omnes unum!« (Jan 17, 22.)

Redaktor Tomáš J. Jiroušek referoval o nových zjevech v sociální literatuře. Posoudil »*Rukověť křesťanského socialismu*«, sbírku to socialních úvah, vydanou českou sekcí diecesního komitétu v Čes. Budějovicích. Knížka je dobrá a poslouží nemálo mladým řečníkům a agitatorům strany katolické. Jsou v ní sneseny všecky nejnutnější věci, které každý agitator naší strany ohledně zásad a stanoviska našeho má věděti. — Dále rozhovořil se o brožuře »*Deset let křesťansko-socialního hnutí na Moravě, ve Slezsku a Dolních Rakousích*«, již napsal Fr. M. Žampach. Brožura tato věrně líčí postup křesť. socialismu v uvedených zemích až do doby oslavy křesť. soc. hnutí r. 1909 a lze ji doporučiti mladým i starým našincům všude. Je to stručný sice, ale jinak postačitelný obrázek z našich prvních počátků i z našeho dalšího postupu. — Šamalíkův: »*Rolnický zápisník na rok 1910*« vyznamenává se i letos praktičností pro každého hospodáře a dává snadná poučení, co a jak má si zaznamenávati v celém roce. Také pěkné poučné rady v zápisníku nescházejí. — Řečník zmiňuje se též o periodickém časopisu československých bohoslovců »*Museum*« č. 1. t. r., kde kromě jiných článků shledal i črtu Josefa Přikryla »O vzniku a vývoji křesť. socialismu v zemích českých«. Článek je stručný a rozhledově postačitelný. Bez dlouhého líčení je krátce poskytnut pohled na vše, co tvoří vynikající zjev v křesť. sociálním hnutí našem. K stati této použito bylo hlavně zpráv z Litomyšlského sjezdu a brožury Žampachovy. — Na konec praví řečník, že si již shledal veškeré spisy první české katolické spisovatelky Marie Antonie, že je prostudoval, že již valně materialu i k jejímu životopisu, o němž pracuje, má a že nejdéle do podzimku letošního roku bude s celou touto biografickou a literární studií hotov. Potom vystoupí s touto studií jako s přednáškou, již pak uveřejní a zasloužené památku na Marii Antonii znovu oživí.

Tím byla schůze skončena. Za $1^1/_2$ hodiny poučeni byli přítomní o četných zjevech katolického i protikatolického písemnictví. Rozum se debatou třídí, vědomosti se rozmnožují a každý jednotlivec posiluje se odvahou druhého ku práci na roli katolické.

Historický kroužek zakončil své zimní přednášky v neděli, dne 6. února přednáškou: »O Marianských družinách českých v dobách minulých«. — Přednášku přečetl jasně, zřetelně a důrazně za onemocnělého autora, metrop. kanovníka Dr. Antonína Podlahu, školní rada Dr. M. Kovář. Sál v Jednotě katolických tovaryšů byl přeplněn; dostavilo se mimo četné obecenstvo i 41 chovanců katolického paedagogia v Bubenči s třemi představenými.

Autor začal s družinami literátskými a pojednal hlavně o podobné družině v Kolíně n. L. — Přešed na družiny Marianské, rozvinul Dr. Antonín Podlaha obraz jejich blahodárné činnosti v Kutné Hoře a hlavně v Praze, kdež byla zřízena i Marianská družina vinařů. Obětavost, zbožnost, vespolná láska, účinné vystupování Marianských družin na veřejnost a j. více tvořily další postup zajímavé řeči. Autor uvedl jmeno-

vitě několik mužů, kteří 20—30—40 let konali svědomitě povinnosti sodálské.

Přednáška byla vyslechnuta s velikým zájmem a odměněna byla hojným potleskem.

Jménem Mariánských sodálů poděkoval P. F. Žák z Tov. Ježíšova a jménem Hist. kroužku oslovil shromážděné kap. děkan a c. k. dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek.

Po schůzi sešel se širší sbor Historického kroužku a zvolil na r. 1910 výbor a jeho funkcionáře.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

„Die arme Margareth". Ein Volksroman aus dem alten Steyer von Enrica v. Handel-Mazzetti. Verlag der Jos. Kösel'schen Buchhandlung. Kempten und München. 1910. Cena K 7·20. — Táž autorka napsala před 4 lety podobný román z doby protireformace »Jesse und Maria«, znamenité dílo básnické, které učinilo veliký rozruch jak na straně katolické tak protestantské; ještě dnes se názory o něm rozcházejí. Podobné tendence jest dílo nové »Die arme Margareth«. Děj odehrává se ve třicetileté válce v starodávném městě Štýru. Vdova po popraveném lutheránském rebellovi, Markéta, žije dosud jako »kacířka« ve Štýru. Tu přichází mladý důstojník pluku Pappenheimova, von Herliberg, potomek staré šlechty bavorské, s 25 kyrysníky, aby Markétu »obrátil« na víru katolickou. Činí to po svém způsobu: hrubostí a násilím. Panický dosud mladík, opojiv se vínem, chtěl mladou vdovu zneuctíti. Nic zvláštního v třicetileté válce. Zde však mezi mravným lidem vzbuzuje to ohromné pobouření. Herliberg se tím prohřešuje proti zákonům »svaté ligy«, která do Štýru jej vyslala; jest zajat a postaven před vojenský soud. Z mladíka dosud čistého a nadějného stává se obratem ruky kandidát nejpotupnější smrti. Žalobu vede radní pán Zettl, upřímný katolík, muž přísných mravů; katolík ujímá se kacířky »ubohé Markéty« a zastupuje ji před soudem s důmyslem křesťanského právníka. Toť Mojžíš s hory Sinajské sestupující. Marketa, pravá to světice křesťanské lásky, ač sama na smrtelném loži, nemůže snésti, že mladý muž pro jedinký snad a první hřích ve svém životě má na hrdle býti trestán. Činí všemožné pokusy, by jej zachránila, ale vše marno. Odsouzenec zase poznává, že žena, kterou chtěl zneuctíti, jest pravý anděl a to jest pro něho trestem hroznějším než smrt. Markéta spěchá v smrtelných mrákotách k němu na popraviště a usnadňuje mu ukrutnou smrt. Jan Fähnrich.

Geschichtliche Jugend- und Volksbibliothek. (Pokračování.) Svazek 28 Die Türken und ihre Kriege gegen die Christen. Von Heinrich Bals. Mit 16 Illustrationen. Regensburg 1909. Cena 1·20 M, váz. 1,70 M. — Ve svazku tomto, jak už název ukazuje, autor líčí nám boje, kterými se Turci chtěli zmocniti zemí západních, aby také tu bylo křesťanství vyhubeno a půlměsíc na věžích a cimbuřích vztýčen. Za tím účelem autor nejdříve stručně seznamuje čtenáře se založením říše turecké. Opustivše stepy asijské, vyvrátili Turci říši chalifů v Persii a po té Mongoly tísněni, usadili se v Malé Asii. Za Osmana, dle něhož celý národ dostal jméno Osmanů, přijali islam; po té dobyvše roku 1354 město Gallipoli vtrhli do Evropy. Murad I. dobyv roku 1365 Adrianopole, učinil je hlavním městem říše své. Bitvou na Kosové vyvrácena říše srbská, za Bajazeta říše bulharská a konečně roku 1453 padl za Mohameda II. i sám Cařihrad do rukou Turků. Vylíčiv po té postavení sultána a jeho úředníků, turecké zřízení vojenské a vládu mohamedánů ve Španělsku, přechází autor k vlastnímu předmětu a vypisuje tažení Turků do Uher, především bitvu u Moháče roku 1526, dále obležení Vídně 1529, vpád do Německa roku 1531 a 1541. V dalším postupu líčeny jsou války turecké v 17. století, zejména vítězná bitva spojených křesťanů roku 1664 u sv. Gotthardta na řece Raabě, druhé obležení Vídně roku 1683 a další boje při osvobození Budína 1686, bitva u Salankemenu 1691 a u Zenty r. 1697 a konečně dobytí Bělehradu roku 1717. Připadně je poukázáno také na opravdové zásluhy papežů, kterých si získali ve válkách tureckých. Neméně schvalovati třeba, že autor vsunul do vypravování svého také různé rysy z domácího života Turků.

Charakteristiky vůdčích osob jsou pěkně kresleny. Byla to vůbec dobrá myšlenka, že autor tento předmět, který v historických spisech bývá líčen v rozptýlených kapitolách, souborně ve spisku svém probral a s náležitou názorností a živostí vyložil. Zajímavá je zvláště také poslední kapitola »Nemocný muž«, obsahující líčení ponenáhlého odpadu zemí balkánských a krátké, ale správné nastínění hnutí mladotureckého. Lze proto nový tento svazek co nejlépe odporučiti.

Svazek 29. a 30. Italiens nationale Einigung Cavour. Von Lorenz Beer. Regensburg 1910. Cena 2·40 M. — Myšlenku spisovatelovu, vylíčiti lidu a dospělejši mládeži události, které přivodily a provázely národní sjednocení Italie, třeba nazvati šťastnou a to tím více, ježto práce jeho, hojnými ozdobená illustracemi, je zdařilá. Opíraje se o výsledky novějšího badání podává je autor v obraze zaokrouhleném a věrném. Nejdříve líčí všeobecný stav Italie v době Vídeňského kongresu roku 1815, který opět staré »Napoleonem zapuzené rody«, dosadil na trůn, Bourbony a velkovévody rakouské. Mimo jiné tu poukazuje správně na vědomí národní, revolucí francouzskou probuzené, na tajný spolek karbonářů, jenž se utvořil za vlády krále Joachyma Murata, švakra Napoleonova, v horách Kalabrijských, po způsobu svobodných zednářů se organisovav a cílem si vytknuv »očistění lesa od vlků«, t. j. vyhlazení tyranů, odstranění cizích vlád, národní nezávislost a svobodomyslné státní formy, buď republiku nebo stát konstituční. Případně také vyloženy poměry tehdejší ve státě církevním, které, ač nebyly prosty všech nedostatků, přece byly daleko lepší než v ostatních státech italských. Světská vláda papežská vynikala mírností a spravedlností, lid ve státě církevním byl spokojen a šťasten, o vzdělání nižší i vyšší bylo dostatečně postaráno.

V dalším postupu práce své autor líčí duchovní síly italského hnutí po sjednocení a ukazuje tu, že hnutí to teprve teprve tehdy vzniklo, když národ pozbyl svého náboženského tmele a duch křesťanský počal mizeti ze života státního a lidu, když revolucí francouzskou a záplavou frivolních spisů rozšířilo se staropohanské pojetí života. Teprve tu mohla s jistým nepřátelským smýšlením proti papežství také idea velké italské vlasti se rozšířiti. Otázka, jak stanou se Vlaši silným, nezávislým národem, jak lze dobýti politické samostatnosti všech Italů, stala se otázkou dne a byla probírána zejména také v literatuře a pronikla tak i do nejširších vrstev. V brzku pak podnikány již také revoluční pokusy k sjednocení Italie, jako zejména roku 1820 a 1830.

Větších rozměrů nabyly však tyto pokusy teprve v revolučním roce 1848, kdy revoluce zachvátila již i stát papežský. Papež Pius IX. donucen k útěku z Říma a v Římě prohlášena republika, jež ovšem neměla dlouhého trvání, revoluce byla potlačena.

Další část díla je věnována uskutečnění národního sjednocení od roku 1849 —1871. (Dokončení.)

LATINSKÁ.

Prima Brunensis Synodus dioecesana, quam celebravit anno Domini 1909 Paulus e comitibus de Huyn, episcopus Brunensis.

(První brněnská synoda diecesanní, kterou slavil roku 1909 Pavel hrabě z Huynů, biskup brněnský.) V Brně 1909. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny kláštera rajhradského řádu sv. Benedikta. Veliká 8. Stran 614. Cena váz. 8 K. — Diecese brněnská na sesterské naší Moravěnce byla založena roku 1777. Toho času bylo 18 děkanství v západní Moravě odděleno od biskupství olomouckého, které bylo zároveň povýšeno na arcibiskupství, doposud kollegiátní kostel sv. Petra a Pavla v Brně byl povýšen na chrám biskupský, podřízený novému arcibiskupství olomouckému, a přiděleno mu 18 zmíněných děkanství. Doposud bylo v Brně 8 biskupů, synoda však neslavena žádná. Proto je synoda r. 1909 synodou první. Akta a konstituce její plní objemnou knihu, která se dělí ve čtyři díly. V prvním díle vyličuje se příprava, která synodu předcházela. Neboť jako každá důležitá věc, tak i synoda vyžadovala valně prací přípravných. První předběžná porada konána za předsednictví biskupova dne 5. srpna 1908, dne 24. února 1909 bylo pak kléru diecesánnímu v Ordinariatním listě definitivně oznámeno, že synoda se bude skutečně konat. Za tím účelem byla vydána tiskem zvláštní knížečka »Ordo et processus in actibus synodalibus«, jakož i na zvláštních letácích vytištěno »Breve informatorium pro I. synodo dioecesana 1909.« V »Ordo« bylo latinské poučení o synodě a její sezeních, jakož i modlitby, které se konají dle předpisu římského Caeremoniale a Pontifikale, »Breve informatorium« obsahovalo jména jednotlivých úředníků synodálních a stručný obsah látky, která se měla projednávati. — V tomto prvním díle jsou také uvedena jména všech kněží, kteří synodě byli přítomni. Bylo jich celkem 460. — Druhý díl popisuje průběh sy-

nody. Započala v pondělí dne 23. srpna 1909 první schůzí generální. Všichni účastníci sešli se v kathedrálním chrámu Páně brněnském na Petrově, odkudž, zpívajíce žalmy a modlíce se, kráčeli do filiálního (dříve dominikánského, nyní redemptoristského) kostela sv. Michaela archanděla, který byl určen za místnost synodální. Nejprve udělil biskup Nejsvětější Svátostí svaté požehnání, pak latinskou řečí přivítal všechny k synodě se dostaviviší, dokládaje, že cílem shromáždění je sláva Boží a prospěch duší nesmrtelných. Po dokončene té slavnostní řeči byly zaslány pozdravné telegramy Jeho Svatosti papeži v Římě, Jeho Apoštolskému Veličenstvu císaři a králi ve Vídni, a knížeti arcibiskupu metropolitovi v Olomouci. Pak lektor prohlásil úředníky a referenty synodální, sekretář přečetl přehled látky, která se bude projednávati a volena zkušební komise »examinatorů synodálních« ku farním zkouškám. Podobná »všeobecná shromáždění« byla ještě průběhem synody čtyry, tedy celkem bylo jich pět. »Shromáždění« tato, jakož i »veřejná sezení«, která byla tři, jsou jaksi representačními projevy synodálními, při kterých členové různých církevních kongregací a sborů jsou jmenováni, skládají přísahu a pod. Práce každého dne byla započata mší svatou, které byli přítomni všichni synodisté. Rovněž konány každý den meditace, rozjímání, společná modlitba breviáře. Volnými konferencemi, při kterých každý účastník synody se mohl přihlásiti ke slovu a promluviti jazykem národním, byly »schůze částečné«. Kdežto »všeobecná shromáždění« a »veřejná sezení« jako slavnostní akty synodální za předsednictví biskupova se konala v synodálním kostele sv. Michala, konaly se schůze částečné v učírnách a sálech menšího a většího semináře v Brně. Při schůzích těch rozlišovalo se pět odborů, u každého byl jmenován předseda, referenti, poradníci a notáři. Při čtyřech odborech byla látka předepsána; napřed přednesli referenti své referáty, pak byla o nich volná diskuse. Jeden odbor neměl žádné předepsané látky, nýbrž za předsedu jeho byl označen předseda diecesanního spolku kněžského a bylo každému volno přednésti tu svá přání, návrhy, které byly registrovány a diskutovány. — Na konci synodálních slavností vykonali všichni účastníci sv. zpověď a v pátek dne 27. srpna 1909 ráno přijali z rukou arcipastýřových sv. přijímání. — Popis všech těchto synodálních akcí obsahuje tedy druhý díl knihy. — Třetí díl obsahuje synodální konstituce čili stanovy. Je jich celkem 22, týkají se různých oborů duchovní správy. Jsou tu projednána mnohá důležitá a časová themata. Každého literáta snad bude zajímati poznámka, že v konstituci XXIV. o katolické organisaci se doporučuje mezi jiným také odbírati katolické listy a zakládati knihovny pro nezávadnou lidovou četbu. — Část čtvrtá jest vlastně přídavkem. Na prvním místě podává se velmi srozumitelný český (a německý) překlad důležité encykliky papeže Pia X. o naukách modernistů. Svého času, když encyklika ta vyšla (8. září 1907), bylo voláno po správném překladu. Tužby ty jsou vyplněny tímto přídavkem. Dále následují instrukce pro děkany (čili v Čechách vikáře), pro soudy církevní, způsob a obřady, kterak nekatolíci mají býti přijímáni do lůna církve sv., na konec pak velmi vhodně je přidáno několik slov o přislíbeních, která učinil Spasitel náš blahoslavené Markétě Marii Alacoque za uctívání Svého Nejsvětějšího Srdce. — Kniha o první synodě diecesanní brněnské je pro každého kněze velmi poučnou, zvláště pak pro diecesi brněnskou je důležitým pomníkem velmi památné první synody diecesanní. Papežská knihtiskárna benediktinská vypravila knihu velmi sličně a přehledně.

Dr. Rud. Zháněl.

ČESKÁ.

Česká babička Obraz ze života. Napsal Alois Dostál. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Francl v Praze. Cena 80 kal. — Po víceleté přestávce počala opět vycházeti »Bibliotéka mládeže«, jižto rediguje Xaver Dvořák, katecheta městské vyšší dívčí školy v Praze, a přinesla v sešitu XVI. tuto práci předního našeho povídkaře Al. Dostála, který velmi pěkně vyličuje tu, jak sousedka-vdova Josefa Mašková z Vidina, těžce nesouc, že vnoučata její ve Vídni narozená nemohou se ve svém rodišti správně česky naučiti, bere je k sobě do Čech, by zde do školy chodila a důkladně v řeči předků vychována byla! Bylo by žádoucno, by knihu tuto (100 str.) četla nejen mládež, ale i dospělí a zvláště rodičové ti, kteří mají děti v cizině, na př. ve Vídni, která právem nazývá se »českým hřbitovem« — poněvadž tolik Čechů se tam odnárodňuje a řady našich nepřátel rozmnožuje! Doporučujeme. Jos. Fabian.

Epištoly lidu českého. — Vydává Fr. Urban-Vodolský vlastním nákladem. Ve sbírce té byly tyto epištoly: O úkolu a významu Sokolstva, O lásce ku vlasti a národu, Bitva na Bílé Hoře, Sokolstvo, jeho úkol, Vzpomínky dějin národ. č.

od r. 1620 do r. 1648, Zušlechťujme svůj život, Památce Mistra Jana Husa. Jaké ty epištoly, vlastně tendenční přednášky jsou, poznáváme z poslední, kterou máme před sebou a jež zní: „Původ bohů a náboženství«. — Spisovatel v předmluvě praví, že býval kdysi velmi zbožným, ale hřešil jako každý jiný tvor, psával i modlitby a básně, ale potom opustil samospasitelnou církev, a směle dodává, že »vůbec skorem žádný nevěří ve skutečného boha.« Teď kope do církve. Jakým je znalcem bible, svědčí, když hned na počátku epištoly píše, že sedmý den stvořil Bůh člověka. Dilko toto by ani nezasloužilo povšímnutí, kdyby to nebyla přednáška, která se s ostatními pro Sokoly brožurkami hodně ředruje a přednáší. Slyšme ty blboviny: Stvoření světa z prvků naznačuje chemie, počátek života se probudil v moři, odtud přenesl se na zemi. Za miliony let povstal člověk v podobě naprosto zvířecí, měl strach před sluncem, uznal je svým bohem. Slunce má na zemi dítě — oheň, to byl syn boží. Oheň obstarávali k tomu určení lidé — kněží. Ti oheň proměňovali v planoucí svíce voskové. Nad ohněm bylo třeba přikrývky — to jsou chrámy. Oheň bylo třeba rozfoukati, sestoupil tedy na zemi bůh třetí v podobě větru — trojice v jednom Bohu. Bůh — deus — v sanskriptu »deva« (zářící) počat (dle indických Véd) pannou Mayou pomocí otce pozemského Twasti, jenž znamená člověka, který něco vyrábí ze dřeva — tesař. Nejstarší předmět ze dřeva slul »vastika« a měl podobu kříže. Proto kříž znamením víry. Dle těch Véd kněží lili na oheň šťávu a máslo. Odtud pomazaný Christus. Obětovali ohni chléb a víno atp.

Takovými názory »záhada boha náboženského« se vysvětluje. Stvoření světa je báje, náboženství báchorkou. Ty všechny nesmysly Fr. Urban snesl 1. dubna 1909 na 48 stran, dělá si patrně z čtenářů april. Nakladatele nenalezl, vydává to sám v Jičíně u Hylského a nabízí Sokolům k rozprodeji. Jenom to je divné, že něco podobného mohlo býti propuštěno censurou, poněvadž to není dílo vědecké, ale připravená přednáška na balamucení lidu českého. —

Lid. † 12.

Sirův syn neboli Historie Lazarova. — Z angličiny (J. E. Copus) přeložil Al. Koudelka. Tiskem Benediktinské knihtiskárny v Brně. Ve prospěch Jednoty kostelní v Praci u Brna. Cena 3 K. — Siro byl zámožný a pobožný obchodník židovský v Jerusalemě, jenž zdědil po svém otci veliké bohatství a mnoho pozemků. Obchodoval v Jerusalemě, ale bydlil se svými dětmi: Lazarem, Martou a Marií v Bethanii. Když své dospělé děti poděloval otcovskými podíly, obdržela Marie statek v Magdale, proto sluje Marie Magdalena.

Autor nás seznamuje s různými soudními a občanskými zařízeními židovskými, líčí jejich poměr k vítězným Římanům, kteří si zemi židovskou podmanili, a především popisuje touhu Israelských po Mesiáši, který měl dle svatých knih právě přijíti. A tento Mesiáš, Ježíš Kristus, jest vlastně hlavní osobou tohoto zajímavého románu.

Autor nám předvádí jen několik episod ze života Ježíšova, ale tak poutavě a zajímavě, že tím jímá srdce čtenářovo.

První episoda jest: 12letý Ježíš v chrámě. Miriam, dcera rabbiho Zodiele Ben Israele, líčí otci vznešenost jinocha, kterého s matkou Liou v Jeruzalemě spatřila. Starý rabbi celý rozrušen předtuchou, není-li to Mesiáš, umíní si, že jinocha toho pozve zítra k sobě. Ježíš přijde vskutku opět do chrámu a vzbudí tam údiv všech učenců židovských. Rabbi Zodiel pozve Ježíše k sobě, večeří s ním on i rodina jeho a všichni u vytržení cítí, že hostí očekávaného Mesiaše.

Když cestoval Lazar z Betlema do Magdaly, zastavil se svou četou před jedním khanem (hospodou) v Nazarethet a tu spatřil vzácné divadlo. Hráli si tam synové Zebedea busaidského, které šel Ježíš patnáctiletý přivítat a hoši ho tam zvolili a korunovali za krále. Byl to zvyk dětí Israelských, že buď myrtovým nebo růžovým věncem ovinovali svého zvoleného krále, čímž se vyznačovala touha Israelských po bývalém králi a žal nad porobou římskou. Lazar byl zjevem Ježíšovým celý okouzlen.

Třetí episoda jest účastenství Ježíšovo na svatbě v Káni Gallilejské. Co nám evangelium prostě vypravuje, to se tu líčí báječnými obrazy přepychu orientálního. Ježíš byl očekáván na svatbu s neobyčejnou dychtivostí a byl předmětem všeobecné pozornosti.

Líčí se dále rozmařilý život Marie, sestry Lazarovy a její obrácení, když náhodou slyšela kázaní Ježíšovo. Marie vrací se do Bethanie, a žije tu všemi povrhována — když tu přichází do Bethanie Ježíš a přináší jí odpuštění.

Vzkříšení Lazarovo a smrt Ježíšova a působení učeníků jeho, hlavně sv. Petra a Lazara, zakončují toto skvostné dílo, z něhož jsme jen na to nejhlavnější poukázali. Čtenáři, vezmi a čti! Tomáš Škrdle.

Časopisy u nás tištěné. (Pokračování.) — **„Kvítky“**, časopis katolické školní mládeže. Vychází 10krát ročně. Stojí ročně 60 h. — Snaživý kněz diecése Budějovické, Fr. Svatek, usídlil se v Praze a vydává zde různé knihy, kalendáře a časopis »Kvítky«. Dosud jich vyšlo roč. II. čísel 5. Je to časopis obrázkový, přinášející vhodné básně, krátké povídky, články poučné, kratochvilné, a to vesměs s tendencí pro mládež poučnou. Na konci jsou hádanky a odměny pro luštitele hádanek. — Je to časopis pěkný, velice rozšířený, ale my mu nemůžeme věnovati stálou reklamu, nebo tím bychom zabíjeli naši vlastní »Vzděl. četbu katol. mládeže.« »Naše Listy« uveřejňují obsah každého čísla »Kvítků« a my se o nich zmiňujeme aspoň jednou v roce. Jinak jim přejeme všeho zdaru a hojného rozšíření a dobrého působení.

„Květy lásky“. — Lidový měsíčník, věnovaný zájmům křesť. charity, zvláště opuštěným dětem. Redaktor Ant. Hoffmann, koop. na Král. Vinohradech. Administrace na Král. Vinohradech, Pal. třída, čis. 86 (Útulek sv. Josefa). — Čistý výnos věnován sirotkům Útulku sv. Josefa. Předplatné na celý rok 2 K 40 h. — P. Ant. Hoffmann potřeboval k propagandě svého vznešeného díla nutně charitativního časopisu: listu, jenž by zdar jeho šířil, milodary uveřejňoval a celou práci jeho ve prospěch opuštěných sirotků podepíral. Proto vydává kalendář »Sv. Josef«, vydával čtyřikráte do roka list »Květy lásky« a list tento proměnil konečně r. 1908 v měsíčník. Stojí před námi roč. VI., č. 1. Obsah: Don Bosco a jeho Salesiánská díla. Životopis Don Bosca podal již dříve ve »Vlasti« † řídící učitel Jos. Flekáček, výtečný znalec jazyka italského, i není tento článek pro nás nijakou novinkou, ale pro široké vrstvy čtenářstva, jež »Vlasť« neznají, je to četba na nejvýše vhodná a užitečná. — »Přítěž« Barbory Mellanové rozebírá boj — pro a proti — o sirotka. Tendence jest: buditi zájem a péči o sirotky. — Stejnou tendenci má článek: »Sirotčí rady v obcích«, o nichž i nám p. farář Vl. Hálek přednášel. — Děje se dále vděčná vzpomínka na dobrodince Útulku † Klenky Frant. (s podobiznou) a v různých zprávách dočítáme se o spolcích a mužích, kteří se starají o chudinu, hlavně o mládež opuštěnou.

Číslo toto má dvojitou obálku z většiny s petitovým tiskem na různé dary, inseráty a pokyny. Celý obsah »Květů lásky« svědčí o tom, jak vážně, moudře a prakticky své dílo redaktor pojímá a dvojitá obálka dokazuje, že práce jeho dochází všestranného uznání a hojné podpory.

Líbí se nám vždy kněz, který koná velikolepé dílo v lidské společnosti — a takovým knězem je P. Ant. Hoffmann. — Jak malí a nepatrní proti němu jsou Dr. Loskot, Kunte i bývalý kollega jeho ze semináře — Emil Dlouhý a jiní od církve odpadlí nebo z ní vyloučení kněží.« Tom. Škrdle.

R. P. Badet: Křesť. ženy, vliv a úloha v době pronásledování — Pře- Přeložil Fr. Vaňous. »Hlasů katol. spolku tiskového«, roč. 41., č. 1. Cena 60 h. — Krásná knížka, dojemná a poučná. Křesťanství uchvacovalo hlavně ženy; chudým a otrokyním vlévalo nové útěchy a povznášelo je z nízkosti ke Kristu a vznešeným dcerám a paním otevíralo křesť. prameny spokojenosti a vymanilo je z nudy a ze světských rozkoší k radostem nebeským. Spisovatel provádí nás třemi stoletími pronásledování a ukazuje, kterak křesťanské ženy tišily, pokud mohly, krutost konsulů, praetorů, ba i samých císařů, a kterak statečně a hrdinně trpěly pro Krista. Křesť. ženy vnikaly jako kvas všude, i do císařských paláců, jejich ctnosti, jichž u žen pohanských viděti nebylo, okouzlovaly pohany, že jich poslouchali a krutost svou k vůli nim mírnili. Křesť. ženy věnovaly církvi své pozemky na pohřebiště a v největších dobách utrpení ochraňovaly i samé papeže. Na konci uvádí autor různá jména katol. žen a líčí jejich činy ve prospěch chudiny a církve. Vě u krásná to knížka, hodna čtení a uvažování o tom, jak vznešené jest učení Ježíše Krista a působení církve. Tom. Škrdle.

„Český Včelař“, Časopis věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství. Orgán Zemského ústředního spolku včelařského pro král. České. Redaktor Josef Kebrle. Ročník XLIII. — Probíráme-li právě ukončený ročník »Českého Včelaře«, musíme opět se podiviti bedlivému výběru praktického obsahu a bohatosti jeho. Jest viděti, že vsdp. arciknězz a kanovník Jos. Kebrle, redaktor téhož, vyniká bystrým rozhledem po světě včelařském a že dovede si do sloupců časopisu »Českého Včelaře« vždy získati řadu vynikajících pracovníků na poli českého včelařství. Kromě legie svých spolupracovníků i sám ve svém stáří nelení. V právě skončeném ročníku má prací několik. Promlouvá o účinku temperatury na vajíčka larvy a pupy včelí, referuje o říšském sdružení zemských včelařských spolků, o dvou slovanských sjezdech, probírá délku včelího sosáčku a líčí život Jiřího Georgova, předsedy ústředního bulharského spolku. A s ním jsou činní v »Č. Včelaři«

i jiní čeští katoličtí kněží. Tak na př.: farář Fr. Adamec, farář Jos. Buchar, Jan Nep. Holý, Fr. Bedř. Veselý, Jos. Šmejkal a j. Jako jiná předcházející léta, tak i letos spatřujeme zde příspěvky: R. Pokorného, Fr. Wohnouta, Lud. Grossmannové-Brodské, Jos. Křemena, Mat. Hlineckého, dra. Jos. Janka, Jana Forsta Václ. Jakše, J. Boháče, MUDr. J. Prokše, Jos. Kafky, Al. Thumy, JUDra. J. Melichara, prof. Boh. Bauše, Fr. Draumana, Fr. Zřídkaveselého, Otakara Jakoubka a j. Z nejpozoruhodnějších článků dlužno uvésti: »Včelařské práce« (Fr. Beran), »Zprávy ze stanic« (Wohnout), »Normální úl český (Buchar), »Upřímné slovo včas« (Křemen), »Máta peprná a boj proti pijáctví« (Jan Mareček), »Jak možno vědecky povznésti české včelařství« (— E —), »Radium v medu« (Thuma), »Úvahy ze stanic pozorovacích« (Wohnout), »Kontrola medu« (Melichar), »Co vadí dosud rozvoji našeho včelařství a jakými prostředky dalo by se povznésti?« (Thuma), »Výměna látek u včel« (Bauše), »Parthenogenese a plemenný chov včel« (Jos. Veselský) a m. j. v. — Celkem obsahuje poslední ročník »Č. Včelaře« 102 poučné články, 9 zajímávých feuilletonů, nesčetné množství včelařských zpráv a četně zastoupené rubriky: Med a vosk, Malou včelařskou abecedu, Spolkový věstník a Literaturu. — Náklad »Č. Včelaře« dostoupil 10.000 výtisků a doufáme, že se v brzku opětně zvýší, neboť jeho obsah jest populární a mající trvalou praktickou cenu. — Otokar Jakoubek.

Kamarádi, ze života pro život. (Nákladem spolku Komenského.) Třetí vydání. Spisovatel a cena neudána. Není tendenčnějšího spisu lidového ve prospěch protestantismu nad zmíněnou povídku. Vystupují evangelíci a katolíci, tito ve světle velmi špatném. Obšírně pojednáváno o konfirmaci a přípravách k ní ve škole, jsou tu narážky na katol. víru, její modlitby, zaopatřování nemocných. Podán jakýsi odstrašující příklad, aby si nebral »tuhý« evangelík katoličku-papeženku. Katolický otec evangelického ženicha ošidil o věno, tento se naučil o svatbě píti kořalku a na konec se stal alkoholikem. Nejhorší je, že do nové domácnosti přicházel katol. kaplan (spisovatel ho jmenuje dvojctihodným), o svatbě výhradně s nevěstou tančí a tak do rodiny dolézá, že muž několikráte mu musí ukázati dvéře, zvláště když ho kaplan přemlouvá k přestupu k víře katolické. Vtírání se kaplanovo má zřejmý nádech, jakoby udržoval s nevěstou nějaký poměr. Kde co naň spisovatel svádí, i že karty hraje. Ti zlí katolíci posléze přivedou evangelika k zoufalstvi, že se oběsí, ale lepší to je, než aby přestoupil. Ale nestelo se s ním jako u katolíků se sebevrahem, dvojctihodný pán mu vypravil stejný pohřeb jako jiným, zpívalo se, modlilo se, četl se 90. žalm jako jindy. Jenom se nešlo do kostela a hrob byl trochu stranou. Tendence je tu příliš průhledná, vychvalovati evangelíky a haněti katoliky. Tito prý se klaní modlám, katolička sluje papeženka, katolický kaplan by jedl karty atd. V ústa evangelíků proti katolickým kněžím jsou kladeny hrubé výrazy, jako: »Já vás odtud vyhodím« — »Tady jsou dvéře« a p. Jenom se odtud také dovídáme, že se dvojctihodným pánům nosí do kuchyně »do křenového listí zaobalenou hezky velkou housku másla a navrchu asi půl kopy vajec.“ Spisovatel, dle všeho evangelický pastor, styděl se za svoje dílo a nepodepsal se. Ani netřeba dokládati, že takové tendenční spisy z knihoskladu J. Baštěckého nutno zavrhnouti. L. † 12.

Stručné dějiny literatury české. — Podávají Dr. Jan Novák, c. k. gymn. professor v Praze, Dr. Arne Novák, docent české univ. v Praze. V Olomouci 1910. Nákladem knihkupectví R. Prombergra. Po V. Staňkových stručných dějinách literatury české vydalo knihkupectví R. Prombergrovo nové dějiny české literatury pod tímže názvem, jen že nová práce jest mnohem obsáhlejší prvé. Dějiny ty pojímají dobu starou a střední z péra Dra. J. Nováka a dobu novou, již zpracoval Dr. Arne Novák. Doba stará až do mistra Jana Husa a střední do r. 1780 jest jen stručně podána na 1.—92. stránce. Za to doba nová (až do stránky 620.) zpracována jest s velikou pílí obsáhle, ač nevždy přesně. Novou dobu rozdělil pan spisovatel na literaturu národního obrození, od roku 1780 do roku 1848 (doba osvícení a doba romantismu) a na literaturu obrozeného národa až do našich dnů (doba přechodu a reakce, doba Nerudova a Hálkova a doba přítomná). V obou částech líčí se vývoj českého písemnictví s udáním příčin, které vývoj ten podpíraly a mu jistého dodávaly směru, a vliv jednotlivců na utváření některých odvětví. Všechna odvětví jsou pojednána až na právnictví a vědy bohoslovné, věnována péče časopisectvu a pojata rovněž literatura slovenská. Katolické literatuře, i vědecké, pokud se týče filosofie a církevního dějepisu, dostává se tu uznání a mnozí spisovatelé katoličtí, na př.: V. Štulc, Fr. Sušil, Fr. Pravda, Beneš Třebízský, V. Kosmák, S. Bouška, Al. Dostál, Boh. Brodský a mn. j. celkem dosti dobře posouzeni, jakož i Katolická Moderna. — Z časopisů katolických uve-

deny: »Časopis katol. duchovenstva«, »Vlasť« (kteráž přirovnána k »Osvětě«), »Hlídka a Obzor«; sbírky zábavného čtení: „Hlasy katol. spolku tiskového, »Večerní Zábavy« a »Ludmila«. — Jména některých spisovatelů tam postrádáme, n. př. Dr. Blanda, J. Ježek, Hlavinka, Grossmannová-Brodská a j. a také časopis »Náš Domov«. — V pojednání o Husovi opomenuto uvésti příslušnou literaturu katolickou. Všeobecně dlužno říci, že mnohé názory, v knize pronesené, nesrovnávají se s katolickým nazíráním, zvláště kde zmínka se činí o husitství, reformaci a o náboženství katolickém. Rovněž nelze opomenouti, že se téměř všem katolickým spisovatelům neprávem vytýká »tendence«; spíše my se strany spisovatele spatřujeme »tendenci«, on Vlast nazývá »přísně katolickým, ba klerikálním organem kněžským«, o »Sborníku Historického kroužku« dí, že »pěstuje dějepis ve strannickém katolickém duchu«, P. Kopalovi vytýká až hrubý ton« a šlechetnému bisk. E. Brynychovi »vášeň kazatelskou«! Až na tyto zaujaté výtky, které ovšem neplatí nakladatelství, jež samo mnoho katolických spisů vydalo a vydává, uznati dlužno, že práce jest záslužná a že v ní stísněno a snešeno mnoho zajímavé látky. Spis bude vhodnou pomůckou v literatuře české. Připojené rejstříky, věcný a osobní, usnadňují použití. Josef Herzig.

Z jiné strany se nám píše:

Katoličtí spisovatelé zase odkopnuti ve Stručných dějinách české literatury od Dr. J. V. Nováka a Dr. Arne Nováka. J. Š. Baar jenom zasluhuje zvláštní zmínky. Boh. Brodský prý »se pokouší zceliti naprostý rozpor mezi náboženskomravní tendencí a opravdovou hodnotou literární; leč jeho nadprodukce tone v konvenci a sentimenalitě.« — Práce Kosmákovy sesilují rysy konfesijní polemiky útočného církevnictví, obsahují nesnášelivý dogmatismus. Petr Kopal má spisy, které ten klerikalismus vyvrcholují a jsou »protiliterární«. Biskup Eduard Brynych psal podobně. Odborná činnost Ferd. Lehnera s pohrdáním se tu odsuzuje. O básníku Leubnerovi a jiných se tu nic neví. »Týden« píše o těchto stručných dejinách: »Celou knihou provívá nevědomost a neurvalost — je psána nezpůsobným výrazem a neurvalým stylem.« Liga † 12.

Dramatické umění. — Z Národního divadla. Náš horlivý překladatel z anglického jazyka, pan Karel Mašek, zásobuje repertoir Národního divadla nejčileji ze všech překladatelů. Posledním jeho překladem jest komedie Hamiltona Tyfeho, nazvaná »Moderní Aspasie« Mezi řeckou Aspasii a Aspasii moderní jest veliký rozdíl. Prvá jest žena milující, druhá žena nemilující rodinný život. Děj jest zcela prosaický a slova anglikánského biskupa bylo by třeba pozvednosti na slova moralisty, poučujícího nezkušenou mládež. Tím by hra přišla více na výši své literární ceny. Souhra byla dosti se zamlouvající. I režie p. překladatele byla vyhovující.

Na scénu Národního divadla poprvé uvedena hra »Opory společnosti« (též »Podpory společnosti« dříve hraná) od norského spisovatele Henrika Ibsena. Autor mistrně tepe v nich se stránky společenské veškerou nepravost jistého obchodního domu, resp. jeho majitele. Hra oplývá rozměrem motivů a má dobrý základ. Ač často mnohá věta Ibsenových monologů jest nesrozumitelná, přes to celková sudba zní, že hra náleží k zdařilým. Hra vyžaduje ibsenovsky zdatných herců a tu nejblíže jeho povahokresbě stála pí. Hübnerová v úloze Lony Hesselovy. Pan Kvapil jako režisér měl některými škrty učiniti rychlejší spád souhry. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — Růžena Jesenská, jejíž první dramatická práce »V žití proudech« nepotkala se před lety s úspěchem, předstoupila na scéně Městského divadla Kr. Vinohradů s dramatickou básní z konce XVI. stol.: »Estera«. Sl. Jesenská chtěla svou novou hrou podati mnoho, ale zůstala vézeti v úskalí své touhy, v bujné fantasii svých myšlenek, které pro jeviště nejsou často přípustny. Hra projevuje přes scénické naivnosti a stránky dramatické úpravy velmi mnoho vášně a úsilí dramatického, ale dramatický podklad jí chybí. Dnes v pověry a reje čarodejnic nikdo nevěří a proto pel modernosti samou autorkou z této hry stírán bývá. Čekaný úspěch hra zcela neměla.

G. Kadelburga a R. Preslera veselohra »Kaňka« na téže scéně sehraná, jest skutečně veselou hrou. Činí zřetelný úspěch z nynějšího tak oblíbeného kastování tříd. Má dosti dobrých a ne — drastických vtipů. A tím se zamlouvá.

Lidové divadlo „Urania« sehrálo žert téhož autora (Kadelburga a Blumenthala) »Praha je Praha«, jenž má již dávno svou popularitu, s dovednou routinou souhry svého enseblu.

Intimní divadlo na Smíchově uvedlo práci v mladém věku zemřelého, nadějného spisovatele, Boh. Distla, veselohru „Knoflík«. Jeho práce, ač není problematickou, jest veselohrou, v níž nalézá se svižný směs dovádivého veselí, ač na zápletky a rozpletky jest prostá.

Výbornou prací jest satirická veselohra Fr. Molnára: »Právní zástupce«. Děj veselohry jest obratně zosnován a figurka poberty-jubilanta Puszéra jest typickou a uvádí posluchače v bouřlivý smích. Výborný jest jeho Puszéra úsudek o detektivních románech a Sherlock Holmesovi, jenž ač hrubozrný, přece snese měřítko o správnosti hloubavého kritika. Pp. Nedošínský (Puszér) a K. Faltus (dr. Sarxany) jsou nerozlučná dvojice. — Hra stane se zajisté repertoirní. —

V Areně na Smíchově plní domy taneční opereta »V září milionů«, zpracovaná dle myšlenky V. Sardoua od Jul. Freunda. Hudbu složil Gustav Kerker. — Jest to operetta z amerického ovzduší, drastická, místy až cirkusácká. Děj odehrává se v mořských lázních a proto bujnosti popuštěna uzda. Baletních vložek jest v operetě hojnost a některé vynikají originalitou. Škoda, že nemožno tak říci o všech. Některé se stránky aesthetiky a krásna tance vůbec vybočují, jako na př: tanec jokeyek a v závěrku přemety clownů nejsou nikterak umělecky procítěny. Překlad A. B. Dostála je plynný a korrektní. Pan Branald, jako účinkující, regiseur a cheonograf zaslouží nevšední pozornosti. Též sl. Křečkova jest výbornou subretou, nelibující si ve výstředních posách při přednášení svých chansonů. Hudba má americké tempo, ale i sladkou melodičnost. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. — Berlínský ředitel, Reinhardt, zamýšlel uvésti na svou scénu nové Maeterlinckovo drama »Marie Magdalena«, ale bylo censurou zakázáno. Jako důvod uvádí se okolnost, že by různými citáty z bible mohl býti náboženský cit posluchačstva nepříjemně dotčen. Reditel divadla ohradil se proti tomuto zákazu u ministerstva vyučování, leč bez výsledku. — Dne 17. ledna připadla třistaletá památka narození slavného španělského básníka Don Petra Calderona de la Barca, vynikajícího dramatika a rodáka madridského. Jeho hry mají mravoučnou tendenci. — Ředitel stokholmský, Engduhl, obdržel od krále svolení a provede celou řadu představení proti vystěhovalectví. Chce totiž jimi buditi v širokých vrstvách obecenstva lásku k vlasti, příchylnost k domovině a tím čeliti emigraci, která se v posledním čase ve Švédsku silně vzmahá. O. Jakoubek.

Drobné literární zprávy a jiné důležité úvahy.

Dvacetipětileté jubileum České koleje v Římě. — Významnou slavnost konala dne 21. listopadu 1909 Česká kolej v Římě. Neboť v tomto měsíci bylo tomu 25 let, (roku 1884), co byl zesnulým blahé paměti papežem Lvem XIII., velikým přítelem Slovanů a zvláště nás Čechů, položen základ k založení České koleje v Římě. Roku 1884 bylo to 12 alumnů, jako apoštolů, kteří z Čech ve věčném městě bohosloví studujíce a jichž počet rok od od roku vzrůstajíc, byl počátkem k pozdějšímu kanonickému založení České koleje v Římě. Toto stalo se skutkem apoštolským listem Lva XIII. ze dne 1. ledna 1890. Největším a nejhorlivějším podporovatelem těchto láskyplných snah velikého papeže k českému národu byl nezapomenutelný kardinál arcibiskup pražský, tehda ještě biskup budějovický, František hrabě Schoenborn. Ještě před rokem 1890 zakoupen pro českou kolej, jež se dotud nalézala v Propagandě, potom v Animě a v lombardské koleji u sv. Karla, dům řeholnic, s prostrannou kapli sv. Františky římské, k jehož koupi přispěl Lev XIII. 80.000 lirami. Prvním rektorem koleje České byl msgr. dr. Benedikt Lorenzelli, Vlach, nyní biskup kardinál v Lucce v Italii. Vicerektorem a také duší koleje byl nynější kanovník vyšehradský, apoštolský protonotář msgr. dr. František Zapletal, Moravan, jenž s celou horlivostí přímo apoštolskou a neobyčejnou sebeobětavostí a nezištností podivuhodnou, věnoval se mladému semináři římskému. Těmto dvěma, energii a spolu opatrnosti pastýřskou a otcovskou láskou vynikajícím mužům má kolej nejvíce děkovati za rozkvět a upevnění své ve věčném městě. Druhým rektorem koleje byl profesor na Propagandě msgr. dr. Leva, nyní kanovník u sv. Petra v Římě; třetím rektorem byl msgr. di Maria, nyní arcibiskup v italském městě Catanzare; nejnověji řídí kolej msgr. Solieri, profesor církevního práva na Propagandě, a místo vicerektora zastává v přítomné době po horlivém dru Františku Stejskalovi (nyní adjunktu bohoslov fakulty v Praze) dp. Jan Dvořák.

Slavnost jubilejní měla stkvělý průběh. Dne 21. listopadu slouženy pontifikální služby Boží, jež celebroval nejd. p. biskup budějovický msgr. Jos. Hůlka; na trůně byl přítomen první rektor koleje, kardinál Lorenzelli. V kapli zaujali místa různí biskupové a preláti a rakousko-uherský velvyslanec u papežského dvora hrabě Szeczen. Alumni koleje provedli skvěle zpěvn. doprovod k jednotlivým částem mše sv. Odpoledne téhož dne provedena v přijímacím sále koleje znamenitá akademie koncertní, jež byla s velikou pochvalou přijata. Mimo rakousko-uherského velvyslance byl přítomen i kardinál státní sekretář Jeho Svatosti Merry del Val a jiní církevní hodnostáři.

Při jubileu zastupoval Jeho Eminenci nejdůstojnějšího pana kardinála knížete arcibiskupa pražského Leona ze Skrbenských, msgr. dr. Zapletal, první vicerektor koleje.

Svatý Otec Pius X., jenž se stejnou láskou ke koleji lne, jako předešlý papež Lev XIII., poctil tutéž zvláštním vlastnoručním listem, jejž předčítal rektor msgr. Solieri. Od nejd. českého i moravského episkopátu došel rovněž blahopřejný přípis, jakož i pozdravné depeše od členů české aristokracie a vřelý přípis od bývalých alumnů české koleje. Přítomně čítá tato 28 alumnů (více jich nemůže býti přijato hlavně pro nedostatek místa).

Dosavad vyšlo z koleje na 100 kněží, kteří působí v české vlasti se smýšlením v pravdě církevním a s horlivostí apoštolskou.

Dne 22. listopadu, den po slavnosti, byli všichni alumni se svými představenými přijati od sv. Otce Pia X. v soukromé audienci.

Z vnitřního zařízení koleje dlužno poznamenati, že každý alumnus má tam pro sebe zvláštní pokoj s potřebným zařízením, což vyžaduje ovšem většího nákladu (tak jest to zavedeno u všech kolejí čili seminářů římských). Kéž by se mohla uskutečniti snaha, aby každým rokem alespoň 50 alumnů mohlo kolej českou v Římě obývati, bylo by to jenom na prospěch sv. církve ve vlasti naší i vlasti samotné.

Budiž ještě podotknuto, že v koleji jsou zastoupeny obě národnosti z českého království a snášejí se co nejlépe. Každý alumnus musí se cvičiti i ve druhém jazyku zemském, v něm také konversaci činiti, jakož i v obou jazycích přípravná kázání konati.

Česká kolej v Římě nezná národnostního separatismu a národnostní nevraživosti. Vzájemným společenským stykem stírají se národní protivy. Kéž i v budoucnu Česká kolej prospívá nejen v studiu bohoslovném, jež čerpá z čistých a nezkalených studnic na skále Petrově, nýbrž i, jako dosud, v pravé zbožnosti a ctnosti, aby kněží z ní vycházející byli na přání Lva XIII. i Pia X. horlivými apoštoly po nivách českých.

Svatý Otec Pius X., kráčeje ve šlépějích Lva XIII., projevuje svou lásku k české koleji, uznávaje její zdatnost, mimo jiné i tím, že veškerý petrský halíř, který z Čech jemu se dostává, přenechává České koleji.

Svou pílí a nadaností zaujímá česká kolej v Římě první místo mezi všemi kolejemi římskými všech národností, což dokazuje i tím, že při rozdílení cen přísných písemných konkursů z věd theologických a filosofických na universitě Propagandy vždy obdrží první ceny a to v nejhojnějším počtu. Přejeme v novém čtvrtstoletí mnoho zdaru! K.

Padesátileté narozeniny slavil dne 4. února t. r. profesor biblického studia Starého Zákona a orientálních jazyků při bohoslovecké fakultě české university v Praze, spisovatel a člen družstva »Vlasť«, vdp. Jaroslav Sedláček. — Narodil se dne 4. února r. 1880 v Hostomicích. — Svá studia konal v Praze a ve Vídni. Od roku 1891 jest profesorem české university. Procestoval Evropu, severní Afriku i Východ a svoje cestopisné črty uveřejňoval i ve »Vlasti«. Do »Vychovatele« dosud přispívá. Z nejlepších jeho prací jsou: »Základové hebrejského jazyka biblického«, »Z cesty Palestýnou«, „O svěcení u katolických Syrů dle Abulfaradže a patriarchy Michala«. Posledním jeho vynikajícím dílem jest »Biblické zprávy v různém světle«, jež brzo bude ukončeno jako XLVII. sv. »Vzdělávací knihovny katolické«. — Přejeme výbornému theologovi a filologovi prof. dru. Jar. Sedláčkovi k jeho padesátinám všeho nejlepšího, by ještě jako znalec orientálních jazyků obohatil naši chudičkou semitickou literaturu. —

— O. J. —

Proboštova knihovna. — Dne 29. září 1693 učinil testament probošt Jeronym Altan de Pozzi, t. č. v Jindřichové Hradci a dle inventáře měl bohatou knihovnu, nejvíce spisů latinských. Nejvzácnější knihy toho času byly v jeho knihovně, a to biblické, filosofické, kanonické, historické, právnické. Vzácných

knih se počítalo na sto, některé až ve 12 dílech, jako na př. Historia Veneta. Český spis neuveden žádný, leč bylo-li česky psáno Kalendarium historicum Bohemicum. Byl tento probošt asi učený muž. Po smrti jeho prý se většina těchto knih dostala do Italie. Nástupce jeho Jiří Ignác Kratochvíle zanechal knih méně, ale už byly mezi nimi i české: Pešina, Žalkovský: Růže duchovní, Jakuba Wujka: Postilla česká a jiné. (Probošt umřel r. 1710). Liga † 12.

Josef II. a protestanté. — Všeněmečtí protestanté z říše sousední dávají o sobě znáti, jako by byli dobrými Rakušany a k tomu cíli horují pro Josefa II., »velikého tolerančního (snášelivého) císaře«. Ale to je nešťastná myšlenka. Přivandrovalí pastoři si naříkají, jak se jim nyní v Rakousku špatně vede a kterak mnozí služebníci slova evangelického přes hranice posílání. Ale páni by si jistě nepřáli, aby právě ta tolerance, jak jí rozumněl Josef II., byla nyní v praxi znova uvedena. Dvorní dekret ze dne 28. srpna 1781, v němž se vysvětluje toleranční patent, nařizuje totiž doslovně: »Pokud se bludařští obyvatelé v zemi tiše a pokojně chovají, má se jejich obrácení neskončenému milosrdenství Božímu a skromnému působení duchovenstva ponechati. Kdyby se však opovážili, jiné od katolické víry odvraceti a sváděti, mají se dle předpisu proti zlovolným štváčům a svůdcům potrestati.« — Dvojí věc je zde poučná: 1. Katoličtí duchovní měli se snažiti protestanty obrátiti. 2. Každý štváč k odpadu měl býti jako svůdce trestán. — Tedy jen pomalu s tím tolerantním císařem Josefem II. L. † 2.

Katalog kleru diecése brněnské je kniha velmi důmyslně sestavená. U každé farnosti je zaznamenáno: jakou kongruu má farář a kaplan, odkud se mu vyplácí, kde je stanice nebo zastávka železniční, jak je vzdálena, kde je telegraf, telefon, pošta, lékárna, lékař, což vše je naznačeno praktickými značkami. Rovněž je u každé fary zkrátka načrtnuta její historie, vzdálenost všech přifařených obcí a samot a j. Na konci jsou přehledy písemných zpráv periodických, které se mají předkládati konsistoři, summární přehled kleru a věřících (diecése brněnská má 432 far, 30 jednotlivých beneficií, 545 filialních kostelů a kaplí, 926 kněží, 1,000.607 věřících), přehled domů řeholních, přehled beneficií dle patronátu, přehled kněží dle doby vysvěcení (nejstarší kněz je vysvěcen r. 1850), přehled kněží dle místa, kde se narodili a jiné. Dr. Z.

Půl století »Časopisu katolického duchovenstva«. Právě ukončeným ročníkem 1909 dokonal »Č. k. d.« půl století svých poutí mezi naším vlasteneckým klérem. Záslužný počátek výborného časopisu toho padá do probuzení národa našeho. Z počátku vydávala »Č. k. d.« kníž. arcib. pražská konsistoř, v redakci jeho vystřídali se četní vynikající naši spisovatelé bohoslovečtí, »jenerální rejstřík« roku 1878 nákladem Dědictví sv. Prokopa vydaný, vykazuje notnou zásobu probrané látky, doposud řídí a pracují o časopise tom četní odborní naši bohoslovci. Velmi důmyslným doplňkem »Č. k. d.« jsou »Slavorum litterae theologicae«, naplniv ší roku 1909 první své pětiletí. Další pouti do nového půlstoletí přejeme »Č. k. d.« hojně zdaru! Dr. Z.

Poznámka o katolických misionářích. Sir Robert Hart, který roku 1863 byl generálním inspektorem čínského celního úřadu, mluvil nedávno v Leedu na misionářské výstavě methodistů a přišel mezi řečí také na katolické misie. »Ačkoli někdo z vás«, pravil, »nebude mi chtíti uvěřiti, musím při této příležitosti se zmíniti o podivuhodné působnosti, jakou římsko-katoličtí misionáři rozvinují. Mezi těmito je mnoho opravdových a obětavých následovníků Kristových. Římsko-katoličtí misionáři mají velikou zásluhu jak v šíření své víry, tak ještě více specielně v nadšené lásce k opuštěným dětem a k neduživým starcům a stařenám. Jejich organisace předstihuje všechny ostatní a ve svatém zápalu a sebeobětování předčí všechny ostatní misionáře jiných vyznání a zvláštním je, že v jejich systému není žádné trhliny, mezi učením a praxí panuje jednota, na denním pořádku je soucit s jich příslušníky jak v životě na tomto světě, tak v přípravě na onen. Římští katolíci byli první v tomto území, nejdále pronikli a mají nejvíce příslušníků.« Sir Robert Hart upřímně oceňuje činnosti katolických misionářů a proto my musíme si blahopřáti k takovým misionářům, kteří tak přesvědčivě provádějí »praktickou apologii.« Jar. Jezeřanský.

Z kláštera na hoře Athos. Tu a tam se mluví, jak v řecké církvi uctívání Nejsvětější Svátosti Oltářní se opomíjí. Docela však jinak o tom píše de Meester O. S. B. v »Voyage de deux Benedictins aux monasterès du Mont Athos« (Bruges 1908) Dle něho na hoře Athos jest až příliš úzkostná péče o všechno to, co souvisí s Nejsvětější Svátostí: oltář, svatostánek, posvátné nádoby, věčné světlo. Zvláště poučný je veliký zápal, s jakým mniši a často i věřící na svaté přijímání se připravují. Mniši, z nichž jen malá část jsou kněží, horlivě o to dbají, by po

celých osm neděl v postě k svatému přijímání všichni chodili. Mimo zpověď k hodnému přijetí svatých svátostí ukládají si tří- až čtyřdenní půst. Řecký ritus má své vlastní officium k přípravě na svaté přijímání a na díkůčinění. Hlubokou úctu před přítomným Bohem v Nejsvětější Svátosti vyjadřují slovy: Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις (Svaté svatým), s kterýmžto rčením napomíná kněz kommunikanty k úctě ku svátostnému Bohu. Zajímavým je náhled mnichů na hoře Athos o vyhnání řeholníků z Francie. Když de Meester o tom začal mluviti, nemohli mniši pochopiti, jak může vláda katolické země s takým zápalem vyháněti mnichy ze země, odstraňovati obrazy Ukřižovaného ze škol a ze soudních síní. Tito řeholníci a úředníci, pravili, museli jistě hroznych přečinů se dopustiti, když vláda k tak ostrému prostředku sáhla. De Meester podotýká, že mniši na hoře Athos neznají poměrů v nynější zednářské Francii. Jar. Jezeřanský.

Povšímnutí hodné doznání vyšlo z úst socialně-demokratického poslance německého, Rudolfa Müllera. Týž byl následkem náhlého onemocnění nucen vyhledati chirurgické oddělení profesora Büdingera na vídeňské všeobecné nemocnici, při čemž měl příležitost tamější poměry osobně seznati. Sdělil své zkušenosti tam získané ústřednímu tisku socialní demokracie rakouské »Arbeiterzeitung« a líčil bídné poměry v nemocnici. Na konci však poznamenal, že by se musil viniti z hrubého opomenutí, kdyby bez obalu nedoznal, že lékaři konají více, než jest jejich povinností, načež píše doslovně: »I ty tak často tupené sestry (jeptišky) poznal jsem v nejlepším světle, jako dobré samaritánky.« — Toto doznání je proto povšímnutí hodno, ježto se čte v tom rudém denníku (»Arbeiterzeitung), jenž sestry milosrdné tak často tupí, a to bez nejmenšího důvodu. L. † 2.

Paběrky z novin a veřejného života.

Za polovici prodáváme kalendáře sv. Vojtěch (velký a malý) a Štítný. — Zásilka na venek stojí o 20 h. více. — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Zvýšení cen v tiskárnách. V celém Rakousku zvýšily tiskárny ceny tisku o 8 proc. za příčinou zvýšení mzdy personálu tiskárenskému.

Z Říma. — Vyznamenaní umělci. Sv. Otec Pius X. přijal ve slyšení virtuosa Šášu Cobbertsona, pianistu Em. Krisu a impresaria Norberta Dunkla a udělil jim zlaté pamětní peníze. — Také cestovatel Sven Hedin přijat byl sv. Otcem v delší audienci a byl i on rovněž vyznamenán.

Gerarchia Catolica pro 1910 vyšla letos s neobvyklou přesností hned počátkem roku, kdežto dříve bylo nutno celé měsíce čekat na tuto nezbytnou příručku. »Gerarchia Cattolica« je vydána s Benediktinskou svědomitostí. Elegantní svazek vydaný ve vatikánské »Tipographia Poliglotta«, sděluje, že počátkem roku 1910 je 54 kardinálů, 14 patriarchů (8 záp. a 6 vých.), 185 arcibiskupů (lat.) a 19 (vých.), 748 biskupů (lat.) a 52 (vých.). Titulárních biskupů je 610. V oblastech misijních je 7 delegatur, 151 apošt. vikariátů a 63 apošt. prefektur. Mimo to 7 od Propagandy neodvislých delegatur. Za Pia X. zřízeno bylo 18 bisk., 2 opatství, 14 apošt. vikariátů a 9 prefektur.

Kodifikace kanonického práva, po které se už volalo 300 let a která koncilem vatikánským r. 1870 nazvána byla naléhavou nutností, stane se skutkem za energického a odvážného Pia X., bude-li živ ještě aspoň 5—6 let. Na kodifikaci, která počata byla před 6 lety, kurie římská pilně pracuje za pomoci biskupů a odborníků celého světa.

Rozšíření autonomie diecésí. Z Říma se oznamuje, že v několika dnech uveřejněn bude důležitý dekret — část nového kanonického práva, v němž biskupům, respektive diecésím, bude dána větší samospráva. Za to všichni biskupové bez rozdílu vzdálenosti diecésí budou míti povinnost každých 5 let jít ad limina.

Stoletá památka narozenin Lva XIII. Město Carpineto, kdež dne 2. března 1810 narodil se slavné paměti papež Lev XIII., chystá se oslaviti stoleté výročí narozenin svého slavného krajana. Slavnost konati se má až na podzim. Na hlavním náměstí bude postaven pomník Lva XIII.

Kardinál Satolli, který těchto dnů zemřel, byl z kardinálů, které jmenoval sv. Otec Lev XIII. a byl tohoto papeže důvěrný a osobní přítel. Z kathedry nejvyššího učiliště římského přestoupil jako papežský delegát do služby církevní di-

plomacie a jako papežský apoštolský ablegát vykonal ve Spojených státech amerických veliké věci pro jednotu církevní. Ve Spojených Státech amerických, navštěvuje biskupy a kostely a katolické ústavy, pronesl vybrané řeči, které vždy vyšly tiskem. Jeho vlivem se stalo, že nynější papež Pius X. přes svůj odpor přijal tiaru. »Kardinál Sarto bude pastor a pater,« vyjádřil se tehdy kardinál Satolli. Nebožtík kardinál byl veliký přítel Čechů a české římské kolleje. I liberální listy uznávají jeho velikou učenost, skromnost a dar nakloňovati si srdce Právě jeho osobní libeznost to byla, kteráž na biskupy a lid v Americe působila velikým dojmem a která přiměla Lva XIII. k výroku, že v Americe se vede katolické církvi nejlépe.

Malíř Jan Bochenek, rodák hulčínský na Ratiborsku v pruském Slezsku, zemřel v Berlíně ve věku 78 let. Byl rodem »Moravec«, jak si říká česká větev tamní, jež dostala se Prusku po válce za Marie Terezie. Otec Bochenkův byl stolař. Český buditel pruskoslezský, kněz Lelek, vida nadání malířské, objednal u něho obraz sv. Cyrila a Methoda za pět tolarů, což bylo velkým kapitálem pro mladého umělce—samouka. Maloval ve volné chvilce, po práci u otce, obrazy svatých podle obrazů na starých praporech kostelních. Na radu sochaře Jandy, jenž přišel do blízkých Darkoviček, svého rodiště, odebral se Bochenek na akademii do Berlína, kde svými pracemi vzbudil záhy pozornost a uznání. Vytvořil četná díla, jež svědčí o značném talentu. Svůj rodný kraj, jeho zvyky a obyčeje, jakož i řeč po vždy miloval.

Jindřich Opitz, katolický belletrista ze řádu T. J. † dne 3. ledna u Milosrdných bratří ve Štýrském Hradci ve stáří 51 let. Když se povážlivě roznemohl, vystoupil ze řádu, aby mu v jeho činnosti nepřekážel. Narodil se v Rakouzském Slezsku. Kromě činnosti misionářské věnoval se hlavně katolickému tisku. Byl též Marianským pěvcem. Jeho »Marienlieder« a »Am tiefen Weg« dožily se několika vydání. Za ruchu »Pryč od Říma« napsal mnoho letáků. — Byla to svatá, nadšená duše. Kamkoliv zavítal, byl všude vřele vítán.

Kardinál Samassa proti zednářům. Iagerský arcibiskup kardinál Samassa následkem svých 82. narozenin vydal k svému kněžstvu oběžník, v němž velmi ostře o zednářstvu, v Uhrách bujícím, se vyslovuje. Mezi jiným píše: »Zlý duch, jenž nyní na celé čáře proti společenskému, zákonitému řádu vede bezohledný boj, má své nitě v tajných dílnách zednářských, což se potvrzuje známým usnesením loží, v němž obsaženo všechno, co se dnes před našima očima beztrestně děje. Tento zlý duch člověčenstva, pracující všude tajně a obezřetně, zapřádá do svých nití již i panovníky. Jedni z nich otravují vědu a duše posluchačů na universitách, jiní zase otravují davy lžemi a utrhačstvím proti církvi a kněžstvu.« Kardinál vyzývá své kněžstvo, aby řádění zednářů statečně potíralo. — K tomu dodáváme: Co platno všechno horlení kněžstva s kazatelen, když státní byrokracie před zednáři zalézá, ba namnoze s nimi souhlasí. Zde je kořen zla. Kdyby někde nějaký společeček se vyskytl, státní policie stále jej obletuje, ale spolku po celé říši rozvětveného si nevšímá.

Biskup a tisk. Krásný příklad obětavosti a vzácného porozumění pro důležitost katolického tisku podal arcibiskup v Turině kardinál Richelmy. Kardinál prodal totiž jemu náležející pozemek za 70.000 franků a obnos ten věnoval katolickému listu italskému „Momento“. — Známo je, že též nynější sv. Otec velice podporoval katolický tisk a dokonce jednou pravil, že by v pádu potřeby prodal svůj purpur a prsten, aby pomoci mohl katolickému listu.

Nešetrnost ministerského předsedy hraběte Khuen-Hedervaryho ke katolické církvi. Ministr kultu a vyučování v Uhrách byl vždy katolík, za hraběte Khuen-Hedervaryho zastává toto místo apostata a zednář. A banem v Chorvatsku, v zemi převahou přísně katolické, stal se zase odpadlík, náležející k nesjednocené církvi řecké, jehož manželství není platné ani státně, ani církevně. Ohledně ministra vyučování vystoupil ve sněmovně magnátů proti předsedovi ministerstva velice ostře arcibiskup Kalocský Dr. Jul. Varosy a Ferd. hrabě Zichy.

Vzácné dary. Známý chorvátský dobrodinec a vlastimil dr. Juraj Ž e r j a v i č, farář v Mar. Bistrici, jenž ondyno věnoval zemi svůj dům v Záhřebě v ceně 200 tisíc K pro chorvatskou techniku, k níž takto položil základ, daroval zároveň »Chorvátskému Sokolu« v Zlataru 20.000 K a před tím vystavěl ve své farnosti dvě obecné školy v ceně 80.000 K.

Prof. Dr. Al. Musil přednášel před skvělou společností v ministerstvu vyučování. Přednášku pořádal ministr vyučování hr. S t ü r g k h. Učenec mluvil o výsledcích své cesty po Arabii. Přednášku illustroval řadou světelných obrazů. Při přednášce převzala úkol domácí paní — hrabě Stürgkh je svoboden — pí. ministr-

presidentová baron. Bienerthová. Přítomni byli arcivévodové František Salvator a Leopold Salvator a arcivévod. Marie Josefa a četní členové šlechty, diplomacie, ministerstev a sboru důstojnického. Po přednášce uspořádán byl čajový večer.

Katolický farář pro vystěhovalce. Frant. Prachař v Bremách slavil své 50leté narozeniny. Jubilant je rodilý Moravan z Brumovic u Kyjova. Gymnasium studoval v Brně, bohosloví ve Vídni. Po krátké působnosti kaplanské přijal místo vystěhovaleckého faráře v Hamburku, odkudž přesídlil do Brém. Zde mu Lloyd svým nákladem vystavil kostel a faru. Pro české a vůbec slovanské vystěhovalce vykonal far. Prachař nesmírně mnoho.

Rektor university salamanské ve Španělsku seňor Unamuno o Ferrerovi. Týž v »Progresso Latino« uveřejnil: Ferrerovy školy nebyly zrušeny pro to, že proti katolikům štvaly, nýbrž že se v nich učilo anarchismu, ano i tomu, že je plenění dovoleno. Musíme věděti, že školy ty se stanoviska paedagogického byly ničemné. V nich neučilo se vědě, ani staré, ani nové, nýbrž fanatismu. Čítanky žáků byly veskrz špatné. Z Daudatovy novelly, v níž nechává mluviti anarchistu, bylo v nich co mluvil a více nic, načež napsali pod to jméno Daudet. (Stalo se též u nás podobně. Pozn. red.) Ferrerovy školy byly učilišti pověr a fanatismu. Žádný moderní paedagog Ferrerovu školu nemohl by hájiti. Jest bolestné o odsouzeném souditi. Ale kdo jej prohlašuje za geniálního, činí se směšným. Po celý svůj život byl mužem skrovného rozumu. My Španělové víme, jaké množství nesmyslu, blouznění, utrhačství a bludů o něm bylo rozšířeno. Sotva kdo v cizozemsku poměry u nás zná. Musí se jim odpouštěti, protože nevědí, co činí. Tento hřmotný internacionalismus anarchistů, židů, tak zvaných učenců a svobodných myslitelů je spíše kšeftem, nežli veřejným míněním. Tak pravím já, který jsem liberálem a nikoliv smýšlením katolíkem.

Mučedlníci. Katolické misie uveřejňují právě každoroční výkaz misionářů mučedlníků, kteří padli v dalekých krajinách smrtí mučednickou za víru. V minulém roce bylo těchto hrdinů 178. Francouzů bylo 86, Španělů 19, Italů 18, Irčanů 9, Holanďanů a Belgičanů 7. Z Pruska byli 4, Američané 2 a tolikéž z Anglie a ze Švýcarska atd. Z těch bylo 15 Jesuitů, 7 Lazaristů a 12 členů řádu svatého Ducha. —

Paulisti, kongregace založené Tom. Heckerem, Redemptoristou v Novém Yorku, slaví letos 50leté trvání. Kongregaci založil konvertita Hecker s jinými ještě konvertity za účelem apoštolských prací v Americe. Jest to dílo ducha ryze amerického. Výsledky OO. Paulistů jsou znamenité v mnohém směru. Nejhlavnější úkol Paulistů jest tisk a jeho apoštolát. Dnes mají Paulisté nejen velikou tiskárnu, ale i znamenité apologety, kteří konají misie hlavně mezi protestanty. Ctitelé nové kongregace oslaví jubileum její sbírkou 100.000 l. št., za něž má býti postaven nový dům pro členy. Nejlepší katolický měsičník americký »The Catholic World« jest dílem Paulistů. Obrovské množství letáků a brožur vyšlo jejich tiskem. Kostel jejich, sv. Pavla řečený, jest druhým největším kostelem v Americe. Kongregace pracuje velice též v hnutí temperančním, mezi vystěhovalci a chudinou. Přítomný stav vykazuje 65 kněží a 27 noviců. Členové misijní společnosti sv. Pavla v New-Yorku (Paulisté) neskládají slibů, nýbrž jsou vázáni »láskou a horlivostí pro duše«. P. Hecker byl samouk a konvertita, proto u něho bylo mnoho nehotového a náhledy někde materielně nesprávné, horlivost jeho však byla veliká. -

Z Nového Yorku dochází radostná zpráva, že tam celé sdružení mnichů episkopální církve, nazvané »sdružením správy«, zřeklo se svých bludů a arcib. Farleyovi složilo katolické vyznání víry. Zakladatelem tohoto sdružení jest rev. Paul James. Vzal si za zvláštní účel spojení anglikánské církve s církví římsko-katolickou a k tomu konci vydává měsíčník »Lamp«. Tito obrácenci se rozhodli ze všech sil pracovati ke sjednocení anglikánů s Římem.

Pro kněze-rádce Jednot. kat. tovaryšů. Tyto jednoty utvořily ústřed. svaz, jehož největší význam (mimo organisaci ústřední) spočívá v tom, že poskytuje členům-tovaryšům na jejich cestách mnohých cenných výhod, kterých jinak nemají. Příslušnost k svazu podmíněna jest sice poplatkem kolku, ale tato výloha (minimální, t. j. 2 h měsíčně a pro české Jednoty český kolek) vyvážena jest výhodami cestovními. Svaz obsahuje 1160 Jednot kat. tovaryšů. Doposud přihlásily se: Praha, Brno a Hradec Král. Podrobnější zprávy ochotně podá P. T. p. kanovník František Vaněček na Vyšehradě v Praze.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy —konal V. schůzi v domě družstva Vlast v neděli, dne 9. ledna t. r. za předsednictví universitního profesora, Msgr. Dra. Fr. Kordače a hojného počtu

výborů. Zemřelému výboru, sl. Marii Vorlové, vzdána byla povstáním čest a řídící učitel Jos. Kafka věnoval jí procítěnými slovy posmrtnou vzpomínku. — Jednatel, katecheta Ant. Suchoradský, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Za nové členy se hlásí a přijati byli: Fr. Havlát, učitel v Sedlci u Blatné, Cyrili Pazdera, učitel na Král. Vinohradech a Katol. organisace v Břevnově u Prahy. — O postupu práce pro vzornou knihovnu pro katolickou mládež referoval jednatel; em. řid. učitel Václ. Špaček zaslal k tomu účelu hojně dobrého materiálu; za čtvrtého člena této komise zvolen byl faktor Boh. Šubrt. — Pro valnou hromadu Paed. svazu, která se koná v domě družstva Vlast o 10. hodině v neděli, dne 13. ledna vyšle Jednota 7 delegátů, kteří byli k účelu tomu zvoleni. — Jeho Eminenci, ndp Arcipastýři zašle výbor k jeho jubileu písemné blahopřání. — Valná hromada Jednoty koná se v domě družstva Vlast v neděli, dne 30. ledna o půl 10. hodině dopoledne. Výbor sestavil k ní program, navrhl kandidátní listinu budoucího výboru a dary, jež by valná hromada měla udětiti. — Kolekta ve prospěch katol. paedagogia vynesla K 3·70. — V půl 12. musil předseda opustiti schůzi, i zaujal předsednické místo I. náměstek jeho, řídící učitel Jos. Kafka. — Red. Tom. Jiroušek konal na to zajímavou přednášku o volné myšlence a o politických a vzdělávacích proudech v učitelstvu v posledních desetiletích. Přednáška hojným potleskem přijatá vyšla v »Našich Listech« a dle usnesení výboru bude tvořiti Vychovatelský leták Jednoty. Další krátké přednášky prosloví v budoucích výborových schůzích pan říd. učitel Jos. Katka, jenž cestoval v minulých prázdninách v Sedmihradsku, Srbsku, Turecku a delší dobu prodlel zvláště v Rumunsku. — Schůze výboru měla povznášející ráz a členové výboru spokojeně se rozcházeli.

Valná hromada Jednoty č. kat. učitelstva konána byla v domě družstva Vlast v neděli, dne 30. ledna. Předseda Msgr. Dr. Fr. Kordač přednesl skvělou řeč a do debaty zasáhl i obecní starší král. hl. města Prahy, p. ředit. K. Chmel, jenž se stal členem Jednoty a valné schůze se súčastnil. Zprávu Jednatelskou a pokladní podal kat. Ant. Suchoradský, jenž je duší Jednoty. Jednota věnovala na kulturní účely 400 K. Obšírnou zprávu o valné hromadě přináší Učitelská příloha »Vychovalele«.

Ze spolku na zakládání kat. knihoven. Po 100 K věnovali: Jednota č. kat. učitelstva a Piův spolek. Menší částky: 5 K: P. Václav Váchal far. v Úhonicích; K 4·68: Josef Tichovský, farář v Bratronicích; po 4 K: Josef Grim, síd. kanovník ve Staré Boleslavi; Josef Kebrle, arciknèz a kanovník v Třistoupimi, K. Novák, kaplan v Kostelci n. Lab.: Antonín Nepil, kníž. arc. notář a farář v Praze-VII.; P. Ant. Kubiček, prof. účit. ust. v Kroměříži; Lit. Jednota »Jirsík« bohoslovců v Českých Budějovicích a z Modřan bratří Červinkové, farář P. Hugo a ředitel Ervin; po 3 K: Pavel Souček, kaplan v Jihlavě a sestra Xaverie z nemocnice v Německém Brodě; po 2 K: Antonín Pleva, koop. v Klenovicích; Jan Brož, far. na Tetíně; Fr. Zmeškal, far. ve Znorovách; Em. Přibil, far. ve Vraném Jan Staněk, pasíř a ciseleur v Praze; St. Dvořák, děkan ve Skutči; Al. Vašatko far. v Král. Městci, a Jan Picka, far. v Malešovicích. — Menší částky: Jos. Valko Ed. Zlámal, P. Milo Vašta, Al. Šorm, Arn. Kolář, Karel Kopal, Fr. Dokoupil, Dr Josef Bena, Josef Sochor a St. Klíma. — Přispívajícími členy stali se: Spolek kat mužů a jinochů v Liboci a Kat. lid. organ. pro Třebotov a okolí.

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal dne 17. ledna t. r. třetí schůzi za předsednictví faráře Vlastimila Hálka. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Předseda vzpomenul úmrtí sl. Marie Vorlové, jež byla zakládajícím členem našeho spolku. Přítomní vzdali jí povstáním poslední čest — Jeho Eminenci zašle se k jeho jubileu blahopřání. — Letošní členský podíl (40 K jednou pro vždy) z Dědictví Svatojanského věnuje se Čtenář. besedě »Palacký« ve Pleších. — Člen výboru, kaplan Jan Benda, jenž obržel faru od Prahy vzdálenou, loučí se s výborem dojemným dopisem. Výbor ho zachová vždy v milé paměti. — Výbor vypisuje konkurs na 5 knihoven na Moravě a na 5 v Čechách, Žadatel musí býti členem našeho spolku a musí odebírati, chce-li knihovnu dostati, »Vlasť« a »Naše Listy«. — Knihovny se udělují: Skupině Sdružení venkovské omladiny v Lipkové Vodě, Spolku katol. mužů a jinochů v Liboci a Katol. lidové organisaci v Třebotově. — Pan předseda provede ve prospěch spolku agitaci v Čechách a na Moravě mimo Prahu, kdež ji provádí pokladník spolku, — Karáskova spisu: »Z víru života«, díl II, zakoupí se pro knihovny 10 exempl. — Valná hromada bude v domě družstva Vlasť dne 3. února ve dvě hodiny odpoledne. Výbor sestavil k ní program a kandidátní listinu. — Tím byla schůze skončena.

Z Tiskové ligy. — Darovali: 43 K: duchovenstvo vikariatu Vodňanského; K 10·13: Ferd. Schmidt, děkan v Divišově; po 10 K: Jos. Grim, sídelní kanovník ve St. Boleslavi, a Jan Nosek, em. farář v Nekoři. — Ze starších členů zapravili: 18 K: duchovenstvo vik. Královického (32); po 10 K: duchovenstvo vikariatu Ledečského (100) a Poděbradského (40 K). — Zakl. členem Tiskové ligy stal se a 100 K hotově složil: Ant. Stropek, far. v Prčici. — Tisková liga pracuje stále a neunavně, ale začíná se na ni příspěvky zapomínati. Prosíme, aby i dále a čile byla podporována.

Výbor Tiskové Ligy konal VI. schůzi v domě družstva Vlasť dne 10. ledna za předsednictví kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle. — Protokol minulé schůze byl čten a schválen. — L. † 8. děkuje za dar jí udělený. — Jeho Eminenci zašle se k jeho jubileu blahopřání. — Předseda poukazuje k tomu, že zvláště pilně pracují Ligy † 8, † 16, † 1, † 14 a † 35 a vybízí k podobné činnosti ostatní ligisty. Noví ligisti se ochotně přijímají. Sekretáři ligy se ukládá, aby zrevidoval, co vše ligisti pročítají a aby prozkoumal, co by se vše pročítati mělo. Referát podá v budoucí schůzi. — Koupí se nové knihy a brožury volných myslitelů a rozdělí se ku kritice mezi ligisty. — L. † 5 píše pravidelné dopisy o našich katolických a národních poměrech do amerického »Hlasu«. Liga naše hradí při tom výdaje poštovní. — Liga odsuzuje brožuru »Tajné plány jesuitů nové doby«, vydanou v německém jazyku v Chebu k posílení hesla »Pryč od Říma«. — Liga upozorňuje katolíky, aby se nedali másti domněle asketickými spisy svob. evang. reí. sekty, které tato po Čechách šíří. Posledně vydala brožuru »Rut« aneb »Požehnání a odpočinutí«. Dále vydala podobnou knihu Kostnická Jednota v Praze: »Vítězi — koruna«. Spisky tyto mají za účel získávati katolíky pro protestantismus. — Liga projevuje politování nad novým směrem nár.-socialního »Českého slova«, kterým se rozehřívá pro židovstvo. Stejně smutným jest prohlášení volnomyšlenkáře dra. Loskota: »Pracovati pro »Volnou Myšlenku« jest větší chlouba, než pro Matici školskou.« — Liga odsuzuje nevlastenecké snahy, jež počíná pěstovati pokrokářské učitelstvo, jak uvedeno v moravských »Lidových Novinách« 29. prosince od učitele: »Učitelstvo musí se vzdalovati české veřejnosti, ji více a více nenáviděti, ať to má následky jakékoli!« Když bude učitelstvo takto smýšleti v dobách našeho velkého národního zápasu, jak ubohá bude mládež, která vyjde z jeho výchovy. — Liga odsuzuje nově vyšlý protiklerikální román »Zlatá hvězda", jejž vydal socialně-demokratický tiskový výbor. Román bude zakoupen a podroben širší kritice. — Jednatel předložil na konci schůze rozsáhlou korespondenci, četl různé dopisy, jež zaslal napadeným kněžím a sdělil jejich odpovědi. — Tím byla schůze skončena.

Jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlasť darovali: 13 K: K. Jindřich, faktor tiskárny v Moskvě; 10 K: Dr. M. Kovář, c. k. školní rada v Praze; K 8·75: Rev. Chas. Beneš, duch. správce v Sev. Americe; 4·80: Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Bystrém; 4 K: Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář v Horažďovicích; 2 K: J. M. ndp. Jos. M. Koudelka, světící biskup v Sev. Americe; po 1 K: Ad. Honig, c. a k. voj. kurát v Brně; Ot. Jakoubek, typograf v Praze; Jan Voborský, míst. oficiant v Dejvicích; Ant. Stulík, farář v Onšově; Jos. Grim, síd. kanovník ve St. Boleslavi, a P. Berthold z řádu Cap. ve Fulneku na Moravě. — Pololetní úrok činí 23 K 89 h. Činí celkem K: 2228·13.

Nový leták Jednoty česk. katol. učitelstva: „O učitelstvu v proudech politických stran a jeho povolání" od Tom. Jos. Jirouška. Cena 6 h. Objednávky vyřizuje administrace družstva »Vlasť« v Praze, čp. 570-II. — Pan Tom. Jiroušek přednášel o tomto předmětu ve výborové schůzi Jednoty česk. katol. učitelstva a řeč jeho se tak líbila, že bylo usneseno vydati ji jako leták. Autor v ní líčí úpadek volnomyšlenkářského školství pádem Ferrera a na to přechází k hnutí učitelstva v různých politických stranách a poukazuje na nebezpečí, které tím školství hrozí. — Jednotlivě se leták ten rozesílati nemůže, nejméně budiž objednáno aspoň 5 ex.

Katolíci v Anglii hodlají dle příkladu katolíků v Rakousku, Německu a Americe pořádati katolické sjezdy. — První sjezd katolíků anglických bude v Yorkshire. —

Sjezd katolických žen německých v Rakousku koná se letos o velikonočním týdnu ve Vídni. Provolání ke sjezdu bylo právě vydáno?

Osmý všeobecný sjezd rakouských katolíků konati se bude v měsíci září ve hlavním městě Tyrolska. Sjezd tento měl se loni konati ve Vídni, ale rozbouřené vlny štvavého hypernacionalismu jej znemožnily. Mysli se mezitím začínají uklidňovati, a tak bude aspoň letos umožněno, co se nepodařilo loni.

Křesťansko-socialní ruch v Horních Rakousích. — Lidový spolek (Volksverein) pro Horní Rakousy konal 38. valnou hromadu. Spolek čítá 44.000 členů. K valné hromadě dostavilo se 44 říšských a zemských poslanců. — První promluvil linecký biskup Hitmayer, potom zemský hejtman Hauser a poslanec dr. Gessman, který pravil: »Přišel jsem vzdor poradám sněmu dolnorakouského, abych tím daleko viditelně manifestoval naši úplnou jednotu a svorný postup. Vaši vůdcové, zástupci, jež jste do parlamentu vyslali, a my jsme jedno srdce a jedna mysl. Naši odpůrci se klamou, pakliže se domnívají, že prolomí pevný útvar křesťansko-socialní strany. Součinnost vašich vůdců s křesťansko-socialními zástupci jiných zemí ručí za to, že strana naše jest jako ze žuly, od níž se šípy nepřátel bez účinku odrazí.« Potom promlouval řečník o politických otázkách. — Ku konci schůze promluvil ještě poslanec dr. Ebenhoch.

Založení „Chorvatské katolické Unie" v Bosně. — „Reichspost« oznamuje: »18. ledna konala se v Sarajevě konference důvěrníků, svolaná arcibiskupem drem. Stadlerem, obeslaná 200 účastni y z Bosny i Hercegoviny. Předsedal světicí biskup dr. Sarič. Sjezd přijal program strany Starčevičovy. Do strany mohou být přijímáni také Chorvaté nekatoličtí.« — »Chorvatská katolická Unie« vznikla z rozporů se směrem dra. Mandiče, k němuž se připojili Františkáni. Arcibiskup, dr. Stadler hodlá prý Františkánům zapovědět vstup do strany dra. Mandiče.

Banka „Pryč od Říma«. — Ve Št. Hradci má býti založena banka s firmou »Deutsche Heimstättenbank« za tím účelem, aby podporovala vystěhovalé rolníky protestantské, hlavně z jižního Německa a usazovala je v jižním Štýrsku a vytlačovala tamní katolické slovinské rolníky. — Co by tomu řekli Němci, kdyby se měla podobná banka založiti v Pruském Slezsku na utužení tamních českých katol. rolníků?

Raiffeisenky v Německu proti parcelářům. — Raiffeisenky v Německu zahájily houževnatý boj proti parcelářům. Četné Raiffeisenky usnesly se odepříti úvěr každému, kdo něco od parcelářů koupil a těm, jimž zápůjčky byly dány, mají být vypověděny. Důvěrníci Raiffeisenek skupují velké statky, jimž hrozí parcelace a zjednávají na ně kupce. Případný zisk vrátí po malé renumeraci bývalému majiteli. — Činnost jistě záslužná a následování hodná.

Pouť do sv. země. — Spolek poutníků diecésí moravských do Sv. země se sídlem v Brně hodlá letošního roku v druhé polovici srpna uspořádati pouť do Palestýny. Předběžné práce jsou v proudu. Dle dosavadních zájmů lze očekávati neobyčejně velkou účast. Provolání a podrobné údaje pouti a přihlášek se týkající budou uveřejněny v nejbližším čase. — Členové jednoty se upozorňují na spolkové zprávy o pouti této uveřejněné.

Katolický kostel P. Marie „dormitio" v Palestýně bude v dubnu letos vysvěcen. Slavnosti súčastní se princ Eitel Bedřich s choti. Místo posvátné získal císař Vilém a daroval je katolíkům. Kostel spravují beuronští benediktini.

Centrum proti nemravnosti. — Poslanecké sněmovně podal střed návrh, jímž se vláda vyzývá, aby učinila opatření, jimiž by byla umožněna účinnější ochrana proti těžkým škodám, jež v životě lidu působí stále se šířící veřejná nemravnost a zvláště na ochranu proti zkáze, jakouž působí dorůstající mládeži rozmáhající se pornografie a literatura.

Za větší podporu misií přimlouvá se »Vaterland«. Poukazuje na Francii, kde jedině zakořeněná obětavost a podpora misií umožnila po rozluce státu a církve další trvání služeb Božích. Rakousko stojí co do podpory misií na místě posledním. Viděti to nejlépe na příjmech spolku sv. Františka Xaverského, jehož příjmy jevily se následovně:

Francie	3,082.131	franků
Spojené státy severoamerické	962.638	»
Belgie	384.187	»
Elsasko-Lotrinsko	349.257	»
Německo	317.799	»
Italie	241.130	»
Argentina	180.015	»
Španělsko	171.798	»
Velká Britanie	123.644	»
Mexiko	120.675	»
Švýcary	89.821	»
Hollandsko	69.868	»
Rakousko	59.363	»

Podobný poměr panuje i při jiných spolcích, podporou misionářského díla se obírajících. V podpoře misií jeví se katolické uvědomění a zájem na apoštolátu církve bojující. Budí se jí znamenitou měrou vědomí příslušnosti k veliké rodině církve Kristovy a její působnosti ve všech pěti dílech světa.

Lužicko-srbský jazyk zaveden byl letos jako nepovinný předmět na učitelském ústavě v Budyšíně a také někdejší srbské knihovny staly se přístupnými, takže studující mohou si opět vypůjčovati odtud knihy.

Rok 1910 bude památným pro katolickou Moravu. — Nový rok 1910 počal pro katolickou Moravu založením druhého katolického denníku v Olomouci a založením orgánu Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje v Kroměříži. Také ve Slezsku založen byl katolický týdenník. Letošní rok mají však býti uskutečněny ještě jiné velké plány, o jejichž uskutečnění dumala katolická Morava už po léta. Letos má býti postaven katol. učitelský ústav v Olomouci, vejde v život Velehradská Akademie na Velehradě, a v Brně počne vycházet krejcarový lidový denník katolický. Obrovské, ale vznešené a všeho nadšení a všech obětí hodné to úkoly! Grande munus! Kdo provede všecko to, co ještě před málo lety zdálo se ideálním snem a fantastickou vidinou několika horkých hlav? Uskutečniti může to pouze obětavá a nezištná a svorná práce všech, počínajíc od prvého až do posledního. Není pochybnosti, že vznešené a dalekosáhlé plány tyto lze vtělit ve skutečnost jen za pomoci širokých vrstev našeho katolického lidu, jemuž světlým příkladem práce, obětavostí a nadšení musí předcházet jeho vůdcové.

Stanovy Akademie Velehradské jsou již sestaveny. Pracovali na nich dr. Frant. Grivec z Lublaně, P. Ad. Jašek z Kroměříže, P. Ad. Špaldák T. J. z Prahy. Co nejdříve se zadají k approbaci ministerstvu a ordinariátům. Sídlem Akademie jest Velehrad.

Mrtvá ruka. Z farního věstníku úředního fary Ořešské dovídáme se tyto zajímavé zprávy:

Nadace Tomkova. Mikuláš Tomek, probošt v. v. metropolitní kapitoly u sv. Víta v Praze, založil nadaci na ošacení chudé školní mládeže ze všech škol, kde byly kapitolní statky. Ježto v tehdejší době byla na celé osadě zdejší pouze jediná škola v Ořechu, týká se nadace ta dnes jen této školy a vynáší po různých převratech finanční měny pouze 80 K ročně. Za tento obnos jako jiná léta i loni dne 6. prosince podělено bylo šatstvem 16 žáků a 28 žákyň Ořešské školy. Hoši dostali kalhoty, dívky pak sukně.

O štědrém večeru rozděleny byly úroky z nadace kanovníka Pallasa de Lauro. Chudí v Ořechu obdrželi 15 K 50 h a chudí v Chrášťanech 28 K. Tato nadace jest i v jiných farnostech kap. statků. — Nejnověji se dovídáme, že nynější kap. děkan J. M. ndp. světící biskup Fr. Brusák založil sirotčinec ve Vraném u Čeruce.

V katolickém Rakousku a protestantském Německu. Přestoupení profesora dějin na universitě v Halle Ruville ke katolicismu rozčeřilo hladinu protestant. veřejného mínění v Německu. Protestantské listy žádají jeho odstranění z hallské university. Tedy z Německa žádá se odstranění universitního profesora, který přestoupil ke katolicismu. U nás jsou středoškolští profesoři na čistě katolických ústavech, kteří odpadli od církve katolické k protestantismu a nikdo jejich odstranění nežádal. Tak vypadá ta »katolická nesnášenlivost«. — Kniha prof. Ruville »Zpět k církvi« vyšla v desíti dnech v 15. vydání.

Korupční hospodářství a italská socialní demokracie. »Berl. Tagebl.« sděluje z Říma: Vynikající člen sociálně demokratické strany Ferri byl vyloučen ze strany. Dle odhalení, které učinil socialistický profesor Labriola, stalo se to tak proto, že Ferri hleděl sociálně-demokratickým vůdcům příliš na prsty. Vůdcové byli prý ve spojení s třemi velkými milánskými bankéři, kteří měli své kapitály uloženy v severoitalských společenstevních podnicích sociálně-demokratických a vytloukali z nich velké zisky. Tuto korupci podporoval prý také odstoupivší ministerský předseda Giolitti, který si vykoupil klid sociálně-demok atické levice tím, že konsorciu socialistickému zadal stavbu dráhy v Reggiu. Spojení sociální demokracie s vyděračským velkokapitálem a prodejnost vůdců sociální demokracie jsou zde úplně zřejmy.

☞ **P. T pp. předplatitele a příznivce,** hlavně v Americe, prosíme, by při svých zásilkách do redakce neobtěžovali si vložiti starší i nové cenné, upotřebené poštovní známky pro sbírku.

BŘEZEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 6.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

V laboratoři dvanáctníku největší význam má šťáva mikterová (succus pankreaticus). Šťáva ta jest dosti řídká, průhledná, ale silně alkalická. Obsahuje mimo jiné hlavně tři různé enzymy, z nichž každý na jinou základní součást potravy: bílkoviny, uhlohydráty a tuky působí, takže tyto, přibravše část vody, štěpí se v produkty jednodušší. Enzymy ty jsou: enzym proteolytický (štěpící bílkoviny) nazvaný »trypsin«, enzym amylolytický (štěpící škroboviny v cukr) a enzym lipolytický (štěpící tuky) nazvaný »steapsin«, velmi mohutný to enzym.

Trypsin není jednoduchým proteolytickým enzymem, nýbrž pokládá se za směs různých, ku štěpení určitých druhů bílkovin specificky přizpůsobených enzymů. Jeden z nich, »glutasa«, jest specifickým enzymem pro štěpení gelatiny (klihoviny), sloučeniny to bílkovinám příbuzné.

Amylolytického enzymu ve šťávě pankreatické jsou hlavně tři druhy: jeden, podobně jako ptyalin slinných žláz ústních, štěpí škrob v dextriny a maltosu a proto jej též mnozí nazývají »ptyalinem pankreatickým«, jinak nazývá se též diastasou šťávy pankreatické; druhý štěpí hydrolysí maltosu v glykosu a nazývá se »maltasa« a třetí štěpí hydrolysí mléčný cukr ($C_{12}H_{22}O_{11}$) v glykosu a galaktosu*) a nazván jest »laktasa«.

Šťáva pankreatická mění složení své dle potravy. Potrava dává podnět. Změní-li se podnět potravou působený, mění se i vyměšování enzymů pankreatických. Je-li na př. cukr mléčný v potravě přítomen, dává cukr ten podnět k vylučování příslušného enzymu (laktasy), jenž jej v zažívání schopné složky štěpí.

Živočich, jenž mléka nepožívá, nemá v pankreatické šťávě enzymu, mléčný cukr v glykosu a galaktosu štěpícího (laktasy), a následkem toho, dá-li se mu požíti mléka, nestráví cukru mléčného. Avšak dá-li se mu častěji mléko, počne opět vytvořovati laktasu.

*) Galaktosa liší se od glykosy pouze prostorovým uspořádáním atomů (stereochemicky), jinak jest chemická konstituce obou stejná: $C_6H_{12}O_6$.

Požitý chléb dává podnět k hojnému vytvoření diastasy a trypsinu v šťávě pankreatické, kdežto steapsin (tuk štěpící) se jen v nepatrném množství vytvoří. Naopak, při požití mléka vytvoří se zase hojně steapsinu a laktasy, za to však trypsin a diastasa jen v malém množství ve šťávě pankreatické se objevují.

Jak zřejmo, přizpůsobuje se vyměšování šťávy pankreatické jakosti potravy. Rovněž i množství potravy se toto vyměšování přizpůsobuje.

Z toho, co jsme o šťávě pankreatické uvedli, vysvítá, jak velice důležitou žlázou jest pankreas. Má se za to, že v něm vnitřním odměšováním vzniká látka, jež jest nevyhnutelně nutnou, má-li býti játry nebo svaly cukr assimilován. Soudí se tak z toho, protože onemocněním pankreatu vzniká úplavice cukrová (diabetes mellitus). Změnám pankreatu připisuje se vůbec důležitý význam v příčinosloví úplavice cukrové. Úplné vytnutí (exstirpace) pankreatu má za následek smrtící úplavici cukrovou.

Pokud se šťávy střevní v příčině enzymů týče, sluší podotknouti, že šťáva ta obsahuje proteolytický specifický enzym »erepsin« zvaný, jenž pouze kasein štěpí.

Žluč sice neobsahuje žádného enzymu, ale má důležitý význam při trávení tím, že zvýšuje účinnost enzymů pankreatických, zejména uplatňuje se vliv její specificky ohledem na působivost steapsinu. Nemalý význam má v příčině resorbování rozštěpených tuků. Vedle toho má též poněkud vliv na průběh trávení, zamezujíc přílišný hnilobný rozklad obsahu střevního — jevíť obsah střevní velikou náklonnost k hnilobnému rozkladu. Doklad toho vidíme při žloutence (icterus), kdy následkem nedostatku žluči ve střevě obsah střevní hnilobně se rozkládá a lejno z té příčiny značně zapáchá. Hnilobný rozklad podporován bývá nedostatečným trávením tuků.

Na jeden zvláštní zjev však dlužno ještě upozorniti, pokud se týče působivosti pankreatických enzymů: trypsinu a steapsinu. Enzymy tyto samy o sobě nejsou působivé: ani totiž trypsin sám o sobě nepůsobí v bílkoviny, ani steapsin sám o sobě v tuky. Aby působily t. j. aby se za příslušné živné látky jaksi zachytily, musejí býti aktivovány. Specifické aktivatory jejich nazývají se kinasami. Kinasy tyto však nemají povahy enzymů, nýbrž ony pouze zprostředkují spojení mezi enzymy a příslušnými živnými látkami, umožňujíce zachycení se trypsinu za bílkoviny a steapsinu za tuky. Pro trypsin objevena (Pavlovem) specifická kinasa ve šťávě střevní a nazvána »enterokinasa«. Enterokinasa počne se ve střevě vylučovati jen tenkráte, je-li přítomna šťáva mikterová. Má se za to, že jest produktem leukocytů (bílých krvinek) sliznice střevní. — Pro steapsin shledána specifická kinasa ve žluči.

Šťáva laboratoře dvanáctníku, obsahujíc všechny potřebné enzymy stravovací, působí na všechny druhy živných látek. Ona působí na škroboviny, přeměňujíc je, pokud vlivem ptyalinu slin dutiny ústní přeměněny nebyly, vlivem svým v cukry. — Některé škroboviny se totiž jen až do jisté míry vlivem ptyalinu slin

dutiny ústní přeměňují, pak přeměna ustane, byť i sebe více ptyalinu přítomno bylo. Vliv ptyalinu na škrob mění se dle toho, jaké ostatní hmoty potravinné se ve smíšené potravě vyskytují. Nejlépe přeměňují se vlivem ptyalinu škroboviny v kaši s mlékem upravené, a to tím lépe, čím kaše řidší a čím škrob v ní jemněji rozdělen je.

Pokud tedy škroboviny a uhlohydráty vůbec vlivem ptyalinu slin ústních náležitě rozštěpeny nebyly, převezme štěpení jejich šťáva laboratoře dvanáctníku. A to: pomocí diastasy šťávy pankreatické štěpí šťáva laboratoře dvanáctníku škrob v dextriny a maltosu, pomocí maltasy téže šťávy štěpí maltosu v glykosu a pomocí laktasy téže šťávy štěpí cukr mléčný v glykosu a galaktosu.

Šťáva laboratoře dvanáctníku štěpí dále též zbylé bílkoviny, a to hlavně pomocí trypsinu šťávy pankreatické, přeměňujíc je v součástky rozpustné: albumosy a peptony. Ano, vlivem trypsinu postupuje štěpení bílkovin ještě dále než vlivem pepsinu. Bílkoviny přeměňují se totiž vlivem trypsinu netoliko v albumosy a peptony, nýbrž štěpení končí ještě dále než u albumos a peptonů — vytvořují se též rozkladné produkty: leucin, tyrosin, kyselina asparagová, lysin a j. (aminové to kyseliny).

Že ve šťávě laboratoře dvanáctníku mimo trypsin obsažen jest ještě proteolytický enzym »erepsin«, jenž pouze kasein štěpí, netřeba zvlášť připomínati.

Ale však šťáva dvánáctníku nepůsobí toliko na uhlohydráty a bílkoviny, nýbrž i na tuky, to pomocí specifického enzymu »steapsinu«. Jak víme, šťáva laboratoře žaludkové zůstává bez vlivu na tuky. Požijeme-li na př. vepřového masa spolu s tukem, tu se tuk v žaludku netráví, nýbrž strávením pojivových tkání pouze se uvolní a ve způsobě více méně souvislých kapek do dvanáctníku přejde.

Vlivem steapsinu šťávy mikterové štěpí se tuk ve dvanáctníku ve volné kyseliny mastné (tukové) a glycerin.*) Žluč (a šťáva

*) Tuky jsou sloučeniny glycerinu s kyselinami mastnými za odštěpení vody. Poněvadž za odštěpení vody povstalá sloučenina kyseliny s glycerinem nazývá se esther glycerinový, definují se tuky též jakožto smíšeniny estherů glycerinových. — Z kyselin mastných vyskytují se v tucích nejčastěji tři: palmitová (tuhá), stearinová (tuhá) a olejová (tekutá). Esthery těchto kyselin nazývají se: tripalmitin, tristearin a triolein. V másle nepřepouštěném jest kromě těchto tří estherů ještě jeden esther, to tributiryn (esther glycerinový kyseliny máselné). Tripalmitin, tristearin a triolein jsou tři typické esthery.

Různé tuky liší se různým podílem jednotlivých estherů. Tuky, jež málo trioleinu, za to však poměrně mnoho tripalmitinu a tristearinu obsahují, jsou tuhé a tají jen při vyšší teplotě (loje); jsou-li však bohatší trioleinem, jsou mazlavé, měkké a tají za nízké teploty (různá sádla a másla); jsou-li však velice bohaty trioleinem, takže tento nabývá vrchu, zůstávají tekutými, — jen za velmi nízké teploty tuhnou (oleje, rybí tuky).

Smícháme-li tuk s vodou, nepůsobí vzájemně na sebe chemicky. Nutíme-li však tuk, aby vodu přijal a chemicky vázal, tu štěpí se ve své součásti. Tento chemický pochod nazývá se zmýdelnění. Zmýdelnění tuků jest tudíž nucené přijetí vody, čímž se tuk rozštěpí v kyseliny mastné a glycerin (opačným pochodem z glycerinu a kyselin mastných avšak za odštěpení vody děje se zase tvoření tuku). — Nucené přijetí vody děje se zejména působením některých alkalií (žíravin) ve vodnatém roztoku, jež přinutí vodu, aby jim pomohla sloučiti se s kyselinami mast-

mikterová) alkalisuje tyto kyseliny, takže se promění v mýdla, jež se ve vodě rozpouštějí a stěnou střevní absorbují. Z nich se ve sliznici zažívací sestrojují opět tuky (neutrální a specificky lidský). Ovšem, zmýdelňování tuku má své meze. Po velkých dávkách nezmýdelňuje se tuk úplně a bývá vyloučen, při čemž, jak známo, působí jako projímadlo (purgans).

Dříve byla běžná theorie, že žluč roztříští a rozpráší tuky, jež potravou přijímány bývají, v nesčíslné jemné kapičky čili tukovou emulsi, takže tyto tukové kapičky stěnou střevní proniknouti a resorbovány (vstřebány) býti mohou. Avšak tato theorie o resorbování tuku ve stavu emulse ukázala se býti v posledních letech nesprávnou. Jen snad pranepatrná část tuku bývá v této formě resorbována.

Trávenina tenkého střeva jest již stejnoměrnější — živné látky jsou již namnoze rozpuštěny. Obsah střevní skládá se nyní převážně jen ze součástek potravy, jež pro tělo neupotřebitelny jsou a z tekutiny, která rozštěpené a ke vstřebání uzpůsobene živné látky potravy obsahuje. Tekutina ta nazývá se chylus čili zažitina (mléčí).

Z dvanáctníku peristaltickým pohybem posunuje se obsah střevní dále tenkým střevem (do dalších oddílů tenkého střeva), kdež žlázy slizničné také ještě šťávu stravovací vyměšují. Šťáva ta ztekucuje zbytky bílkovin a zbytky škrobovin v cukr přeměňuje.

Vstřebání živných látek v tenkém střevě děje se hlavně klky (villi) sliznice střevní. Klky vstřebají se živné látky ve zvláštní miznice stěny střevní t. zv. miznice chylové a uvedou se, v mizních uzlech ještě pozměněny byvše, v oběh krevní.

Vstřebáváním tekutých látek živných stává se trávenina stále hustší, čím dále střevem postupuje a od žaludku se vzdaluje. V tlustém střevě se alkalický obsah střevní opět okyselí a poslední upotřebitelné a vstřebání schopné zbytky potravy se vstřebávají. Množství vstřebaných látek v tlustém střevě u porovnání s množstvím látek v tenkém střevě vstřebaných jest nepatrné, bílkovin na př. vstřebá se v tlustém střevě sedmkrát méně než v tenkém střevě. Vstřebáním vody stává se obsah střevní, záležející ve hmotách nezažitých a nezáživných, tužší, až posléze odnětím všech zbývajících tekutin přetvoří se nenáhle v lejno (výkaly), jež se v konečníku nahromadí a odtud řití z těla odstraněno bývá. Čím déle lejno v konečníku pobývá, tím stává se tužší, poněvadž stále ještě vodnaté součástky z něho se vstřebávají. Z konečníku odcházejí také plyny, jež se při trávení vyvinuly.

Na trávení súčastňují se a je podporují také mnozí mikrobové svými enzymy. Na př. mikrobi vylučující enzymy mléčného kvašení súčastňují se na trávení kaseinu, působíce v kasein

nými v mýdla (jak vidíme, nejsou mýdla leč solemi). Tak děje se zmýdelnění tuků též ve dvanáctníku (pomocí alkalií žluče a šťávy miktrové). Jinak děje se nucené přijetí vody také působením kyselin, které jsou silnější než kyseliny mastné, čímž se kyseliny mastné uvolňují. — Konečně se děje nucené přijetí vody působením vody samé, a sice musí působnost vody zvýšena býti zahřátím. Mydlář užívá jen způsobu prvého (pomocí kysličníku draselnatého a sodnatého), aby získal rozpustná mýdla.

(bílkovina) v traktu zažívacím podobně jako specifický enzym erepsin.

Bylo pozorováno, že mladistvá kuřata a žabí pulci sterilisovanou potravou krmeni chřadli a zakrňovali — jevil se u nich marasmus. Jakmile však jim potrava mikroby bohatá podávána byla, ihned se zvedli a se vzpružili a dobře prospívali. Věc ta vysvětluje se tím, že trakt zažívací zcela mladých zvířat opatřen jest chabými enzymy, jež ku trávení samy o sobě jsou nedostatečny, i mají potřebí pomoci mikrobů.

Mikrobi střevní mohou i v jistých případech překážeti rozvoji zárodků choroplodných.

Slepé střevo, jak se podobá, súčastňuje se na trávení kvasnými pochody, jež bakterie způsobují. Že jest slepé střevo orgán důležitý, vysvítá z toho, že choroby jeho s velikými poruchami spojeny bývají. — Velice se pravdě podobá, že slepé střevo má význam pro trávení pentosanů*) a látek pektinových, jež se oboje hojně v rostlinstvu a tudíž i v potravě rostlinné vyskytují a amorfním polysaccharidům náležejí.

Posléze dlužno se zmíniti ještě o jedné věci. Jest zajisté čtenářům známo, že v střevním traktu člověka žijí cizopasně hlístové (červi), jsou to zejména: tasemnice lidská čili dlouhočlenná (Taenia solium 3—3½ m. dlouhá), tasemnice bezbranná (Taenia mediocanellata čili saginata až 8 m. dlouhá), škulovec lidský čili široký (Bothriocephalus latus — největší to cizopasník člověka, 6—10 m. dlouhý), škrkavka lidská neboli obecná (Ascaris lumbricoides — žije v horní a střední části tenkého střeva, hlavně u dětí), roup lidský čili srnice (Oxyuris vermicularis — žije v mládí v tenkém střevě, pohlavně dospělý v tlustém střevě, hlavně u dětí), měchovec střevní (Dochmius duodenalis jinak též Anchylostoma duodenale — žije v tenkém střevě člověka), tenkohlavec bičíkový (Trichocephalus dispar — žije zejména v slepém střevě člověka)**). — I jest otázka, čím to jest, že stravné šťávy traktu

*) Tvoří součást hlavně různých klovatin a t. zv. látek inkrustujících.

**) Hlístové cizopásní v zažívacím traktu člověka uhostění nebudí zpravidla žádných příznaků, teprve když se přes míru rozvinuli nebo se značně rozmnožili, vzbuzují chorobné příznaky. Souhrn chorobných příznaků hlisty v lidském organismu vzbuzených nazývá se helminthiasis.

Dle povahy hlístů a dle ústrojí, v němž se uhostili, jeví se různé chorobné příznaky. Tasemnice a škulovec vzbuzují obtíže žaludeční a střevní, ano i příznaky nervové. Nemocný mívá pocit tlaku, plnosti a napjetí v životě, často i koliku, jejíž příčinou bývá kyselé kvašení v žaludku a ve střevě, a nepříjemnou chuť v ústech; trpívá rozladěním mysli, závratí, bolestí hlavy, mdlobami a jinými nervovými zjevy. Škulovec vzbuzuje i značnou nedokrevnost. — Aby se kyselé kvašení v žaludku a ve střevě obmezilo, musí se nemocný zdržovati pokrmů a nápojů kyselých. Může žíti netoliko jeden nýbrž i více jedinců téhož druhu tasemnice v jediném člověku, ano nalezeny i tři druhy (Taenia solium, Taenia mediocanellata a Bothriocephalus latus) v jediném člověku.

Chorobné příznaky, jež škrkavky budí, jsou: Trvalé kolikové bolesti v střední části břicha, jež nemocný, stojí-li, pociťuje a jež mizí, jakmile nemocný ulehne (alkoholické nápoje tiší bolesti ty), dále dávení, nepravidelná, měnivá stolice (střídající se zácpa s průjmy — výkaly zapáchají odporně a nakysle), nespavost, malý nepravidelný tep, zvlášlní pocity v nose (dítě se dloubá v nose), někdy — je-li škrkavek větši množství — nepokoj, škubání, křeče a jiné nervové příznaky. Až 800 jedinců může býti v zažívací rouře jediného dítěte. Někdy se jich více ve střevě stočí

střevního enzymy svými nezničí a nestráví tyto cizopasníky?

Příčina toho jest ta, že cizopasníci tito (resp. jejich protoplasma) obsahují antienzymy, jimiž se účinku enzymů stravných brání a trávení odpírají. Takové antienzymy byly skutečně v těle tasemnic a škrkavek objeveny.

Podobá se, že též protoplasma sliznice traktu zažívacího takovými antienzymy účinku enzymů stravných odpírá, čímž se stěna traktu zažívacího před strávením chrání.

b) Zažívání.

Živné látky potravy v té způsobě, jak trávením ztekuceny a ku vstřebání uzpůsobeny byly, nejsou ještě způsobilé, aby přímo krví tkáním tělovým k assimilování dodány býti mohly. Rozkladné produkty bílkovin: albumosy, peptony a jiné, přímo do krve ve větším množství vpraveny byvše, působí v těle otravně a mohly by se státi životu osudnými. V menším množství do krve uvedeny, bývají rychle beze změny jako látky cizí, neupotřebitelné, ledvinami vyloučeny. Také mýdla, přímo do krve vpra-

---

na jednom místě v klubko, i mohou způsobiti ucpání (obstrukci) průchodu střeva a silné bolesti kolikové. Někdy zabloudí i do žaludku a tu působí nucení k vrhnutí a velikou úzkost, někdy též vniknou žlučovodem až do jater a zde působí hlízy.

Měchovec silně ozbrojeným otvorem ústním způsobuje rány do stěny střevní, ssaje krev a působí krvácení. Častá krvácení měchovci způsobená bývají příčinou zhoubné nedokrevnosti (anaemie) a sešlosti tělesné. Onemocnění měchovci vzbuzené nazývá se ankylostomiasis a bylo houfně rozšířeno u dělníků v tunelu Gotthardském pracujících.

Tenkohlavci nežijí volně ve střevě (v tlustém, hlavně však slepém), nýbrž přední částí těla bičíkovitě prodlouženou vnořeni jsou do sliznice střevní. Mohou zaviniti někdy vážnou chorobu. Dříve pokládáni byli za původce trichinosy (onemocnění zaviněné trichinami).

Roupi žijí ve větším množství v tlustém střevě a konečníku téměř všech dětí, tak že někdy pokrývají výkaly. Způsobují nepříjemné svědění v řiti, k němuž druží se též neustále nucení na stolici. Také v nose bývá svědění obyčejným příznakem. Někdy vylézají z konečníku a objevují se pak i v posteli. Obtíže, jež roupi působí, stoupají zvláště pozdě večer a v noci. Dítě nemůže usnouti a když usne, bývá spánek jeho nepokojný — dítě se ze spánku děsí.

Přítomnost hlístů v traktu zažívacím dá se nejlépe zjistiti nalezením zralých hlístů nebo zralých článků jejich (články ty nazývají se proglottidy a bývají to články tasemnice a škulovce) v lejně nemocného, nebo mikroskopickým zjištěním vajíček jejich v lejně nemocného.

Prostředky pro usmrcení a vypuzení hlístů z těla jsou rozmanité, zejména pro odhánění tasemnic (a škulovce) jest jich celá řada — starších i novějších. Mnohý z prostředků těch stal se populárním. Tak na př. proti škrkavkám znám jest jako populární prostředek cicvárové semínko (Semen cinae, semen contra, semen santonici). Jsou to úbory pelyňku nazvaného Artemisia Cina (A. contra, A. Sieberi), jež obsahují santonin. — Proti tasemnicím nejoblíbenějšími lékařskými prostředky jsou: granátová kůra (z rostliny marhaníka druhu Punica granatum), kusso (se stromu Brayera anthelmintica), kamala (se stromu Rottlera tinctiria), aetherický extrakt kapradinový (Extractum filicis maris aethereum) z odeňku podzemního (též ze spodku řapíků) kapradě samce (Aspidium Filix mas). Aetherického extraktu kapradinového sluší však užívati opatrně, poněvadž neopatrným užíváním může se přivoditi otrava: rozšíření zorniček očních (mydriasis), prostřednictvím pak nervového apparátu očního spasmus (křeč) arteriae centralis retinae, čímž vzniká nevidomost (amaurosa). Otrava zaviněna jest kyselinou kapradovou (acidium filicicum) v aetherickém extraktu kapradinovém. Kyselina kapradová má škodlivý vliv i na játra.

vena byvše, působí jedovatě. — Z té příčiny po trávení nastává činnost zažívací.

Trávení jest děj rozkladný, analytický, zažívání naopak děj sestrojovací, synthetický. Trávením štěpí se složité látky potravy v produkty jednodušší, činností zažívací pak z těchto jednoduchých produktů upravují se během resorbce pochodem synthetickým opět látky složité (komplikované), nevinné (otravně nepůsobící), vlastní, druhově specifické to živné látky pro tkáně tělové, schopné, aby do oběhu krevního s prospěchem byly uvedeny. Tuto synthesi provádí sama živá protoplasma buněk sliznice zažívací. Kterak živá protoplasma tuto synthesi provádí, jest idealem fysiologie budoucnosti.

Mějme zření nejprve k zažívání bílkovin. Živá protoplasma buněk sliznice zažívací ze vstřebaných albumos a peptonů upravuje synthesí opět bílkoviny komplikované, a to specifické t. j. bílkoviny lidské, jež do oběhu krevního přicházejí a takto všem tkáním tělovým dodávány bývají. Zažívání hraje právě důležitou úlohu v udržování a zachovávání specificity organismu lidského. Cizorodé bílkoviny v těle lidském se rekonstruují — práce zažívací ze stravných produktů cizorodých bílkovin vytvořuje bílkoviny specificky lidské. Na př. z bílkovin masa hovězího, vepřového, husího atd. vytvoří se činností zažívací nikoli bílkoviny hovězí, vepřové, husí atd., nýbrž specificky lidské.

Bílkovin jest nutně potřebí ku vzrostu a zachování tělesné podstaty, — k tomu však dostačí bílkoviny v množství poměrně malém. Požije-li však člověk potravou většího množství bílkovin, než ke vzrostu a zachování tělesné podstaty nutno jest, tu rozštěpí se sice trávením všecky požité bílkoviny v albumosy a peptony, ale z těchto jen malá část činností zažívací přemění se v bílkoviny specificky lidské, ostatní nadbytečná část však, jak již známo, rozloží se v trosku dusíkatou a v trosku uhlíkatou. Dusíkatá troska vyloučí se ledvinami ve tvaru aminových látek*), hlavně však močoviny, takže nastane značné rozmnožené vyloučené močoviny v moči, uhlíkatá troska pak uloží se jako reservní material v játrech ve tvaru glykogenu (po případě uloží se ve tvaru tuku v těle), neupotřebí-li se jí k úhradě ztráty fysiologické energie.

Uhlohydráty (škroboviny a složité cukry [polysaccharidy]) trávením v jednoduché cukry (monosaccharidy) rozštěpeny byvše, vstřebávají se sice stěnou roury zažívací, ale nezažívají se protoplasmou sliznice zažívací t. j. protoplasma sliznice zažívací neupravuje z nich synthesí látky složité, nýbrž vstřebány byvše, přicházejí do krve a vrátnicí odvádějí se jakožto glykosa (po případě i jako levulosa) do jater, kdež z nich buňky jaterní skládají glykogen. Děje se tudíž vlastní trávení jich až v játrech.

Požije-li se najednou větší kvantum cukru, takž by se následkem toho množství glykosy v krvi, nežli by znenáhla činností jaterních buněk v glykogen přeměněna býti mohla, nad normální stav zvětšilo, vyloučí se přebytek ledvinami.

*) Jak víme, povstávají působením trypsinu v laboratoři dvanáctníku z bílkovin štěpením též aminové kyseliny.

Tuky, jak již nám známo, štěpí se trávením v glycerin a volné kyseliny mastné. Volné kyseliny mastné slučují se s alkaliemi žluče a šťávy pankreatické v alkalické soli t. j. mýdla. Mýdla a glycerin bývají sliznicí zažívací, hlavně jejími pohyblivými buňkami lymfovými, vstřebány a přeměněny znova v tuk a sice z části v tuk neutrální, z valné části však v tuk specificky lidský, jenž se v tukové tkání pro příští potřebu ukládá. Nově utvořený tuk přichází do lymfy (mízy), jež v době zažívání následkem rozmnoženého tuku mívá zabarvení mléčné, a do krve, která též, je-li tuku přespříliš mnoho, může se mlékově zabarviti. Kapičky tukové v krvi se objevující slouží k výživě tkání tělových, jejichž buňky je zachycují. Jak již známo, mívá buněčná protoplasma vždy něco zrnek tukových. — Ostatně přeměna tuku v těle není ještě ve všech směrech úplně jasná. Tuk, jenž okamžité spotřebě neslouží, ukládá se v těle a prostupuje téměř veškerou vazivovou tkáň. Avšak — jak známo — nepochází všechen tuk v těle uložený pouze z tuků potravou přijatých, nýbrž též z uhlohydrátů a bílkovin v nadbytku trvale požívaných. Tuk z uhlohydrátů a bílkovin pocházející ukládá se zpravidla v těle. (Pokračování.)

Ve znamení kříže.

XV. Jarní stance.

Václav Poledne.

Nuž, vzbuď se již, má snící krásko bílá!
Ó vstaň a pojď! — Jest čas! — Budí se zem! —
Již teplem mateřským sníh proměnila
v hrst sasanek. — Již prostým nápěvem
se skřivan rozesmál a ručejem
se valí spousty vod a hučí temně — —
Nuž, procitni a luč se s pouhým snem! —
Jest třeba vbořit pluh v klín vonné země! —
O vstaň a pojď! — Jdem sít! — Jest čas, kdy raší sémě! —

Ó kéž Tě smím již strhnout k žhavé hrudi
a hluboko se vnořit v zlatý dol
a doufat, náruč má že neustudí
— jak chladná země — květu něžný stvol — —
Ach, Kriste! — Požehnej a k činu svol,
ať vyrvu duši sen o hmotě krásu —
a v úsměv vítězný změň tvůrčí bol,
jak rodičce při rozeňátka hlasu — —
Chci hynout žárem Tvým a mučen být v Tvém jasu! —

Na str. 393 ve 3. sloce 3. v. má zníti: po nichž mne zveš atd. — Na str. 395. v 1. sloce 3. v. má zníti: Nač žít! — Jsem Nic! — atd.

Ach, Kriste! — Vítězi! — Já vím. Má tryzna
jest chudičká! — Ó žel, že nemám víc,
než píseň svou! — Leč duše má Ti vyzná,
že nejdražší, co mám, Ti nesu vstříc — —
Jak nad kolébkou máť se sklánějíc
»Má pýcho« zašeptá a štěstím spita
horoucně zlíbá uzardělou líc —
tak hýčkám píseň svou, jež v hrudi skryta —
Nuž, přijmi skrovný dar, jejž vroucí láska skýtá! —

A dej mi sílu, ať jak Samson děsný,
zpřerážím články lesklých okovů,
jež hrozí přikovat mne v žalář těsný —
Snad půjdu pouští — sám — však stopou lvů,
až vlastní rukou zámek otevru,
jenž moji princeznu a lásku věznÍ — —
Jen pro ni žíti smím! — Již pouta rvou — —
Ach, pusťte mne! — Zde moje lýra nezní! —
Já hledám princeznu a nechci žíti bez ní! —

A bloudím-li, ach, slzou cestu kropím! —
Ó krutá daň! — Jak pes se plížím zpět —
zpět k Tobě, Mistře můj! — Tvou ruku chopím —
a zulíbám a štkám, by's dál mne ved' —
že sám bych nenašel svůj amulet,
že sám bych zbloudil v poušť a bolem zhynul,
až poznal bych, že pozlátkový tret
mne oklamal, ač Ty's mi k cíli kynul —
ač zval's mne v náruč svou, bych sobě odpočinul! —

Ach, okusil jsem rozkoš rajské lásky! —
Ach, stulil jsem se k Tobě! — Ty's mne hřál,
jak slunce mrtvou zem — a sedmikrásky
jsi v trávník sil, jenž jarem pookřál —
A dal's mi vše, co v srdci jsem si přál —
Ba dal's mi víc'! — Ty dal's mi Sebe sama
a ve Tvém objetí jsem ke žni zrál
a v Sobě rozluštil's mi věků drama
a světla paprsek jsi vrhnul do neznáma! —

A otevřel's mi brány pravé krásy —
svět změnil jsi mi v pohádkový sad
a koukol proměnil jsi v plné klasy —
a naučil's mne žít a milovat! —
Svým Mistrem, Přítelem smím Tebe zvát!
V Tvém náručí jsem vyplakal svou vinu —
Ty znáš můj hřích, však víš, jak mám Tě rád —
Ach, Kriste! — Odpusť! — Veď mou ruku k činu —
a živ mne světlem svým a hoj mne ve svém stínu! —

Vše snesu rád! — Vždyť vím, že Ty's chtěl tomu! —
A zchladne-li mou vinou teplý krb
a setřesu-li květ s májových stromů
a změním-li je v háj smutečních vrb —
A zahučí-li kroupy dřív, než srp
na poli úrodném mé klasy sežne —
V sten zoufalství bych děl: Vždy věř — a trp
a znova začni sít v své líchy režné
a doufej v novou žeň a v nové květy sněžné! —

Ach, Kriste! — Spáso má! — Nuž, zlaď mou lýru,
ať v souzvuk nejsladší se rozvlní,
jímž hosanna bych zapěl Vládci míru! —
Jak rudu duši mou svým žárem žhní'
a v mukách pal, ať zlato tryskne z ní! —
Dnes neznám slz! — Chci jásat s novým jarem! —
Z luk táhne vůně — šumí osení
na rolích zvláčených — Provázej zdarem
mou setbu mladičkou — a žeň vem' Sobě darem! —

Než květy uvadnou a žlutý lupen
než tiše zašustí v utichlý sad —
než zrezaví můj pluh — kamením ztupen —
to mládí dneška chci Ti vyzpívat —
a květy posypat bělostný šat —
a dřív, než prasknou snad přepnuté struny,
svou žhavou píseň chci Ti na nich hrát — —
Snad najdu místo zrn jen hrstku zuny —
snad uzřím trosky tam, kde chtěl jsem vidět trůny. —

Přec' peruť vzpnu — kam mohu nejvýš — vzlétnu! —
a ponořím se tím víc v prudký jas,
čím prudčeji se s vlastním tělem střetnu —
Ó chápu zrno, z něhož taký klas
by vzpučet moh' — do křišťálových váz,
znám vhodný květ, jenž důstojně by zdobil
Tvé dobrotivé lásky šumný kvas — —
Ach, sil mou ruku, bych se šťastně probil
zdi nepřátelských řad — a trofej svou bych dobyl!

Jak jarní sad Tvou koupelí jsem zmládl
a z květů nádherných opojný pel
Tvých rozkoší jsem ssál. — A neochladl
žár vznícený ranami ostrých střel —
a cestu k štěstí jsi mi otevřel
a v palác proměnil's života mříže —
Jen lásku, soucit v oku Tvém jsem zřel,
jímž v holubici změnil's dráp ostříže —
sten v jásot mohutný: Jdem' ve znamení kříže! —

Kde najdu slov, v nichž uměl bych Ti říci,
jak sladkou rozkoší pod Tvojím jhem,
se svíjí duše Tebe milující — —
Co klidí ten, kdo svoji ornou zem
Tvým deštěm zalévá a paprskem
Tvé milosti své zrno k žití kříší — —
Prach zasejem a čisté zlato žnem —
a božské s lidským v ladnou směs se mísí,
jež jako bájný květ na stromě žití visí. —

Ten chtěl bych utrhnout a v jeho vůni
bych našel výraz pro svůj smělý sen
a naději, že ve hluboké tůni
Tvé krásy nezbloudím a z bílých pěn
že vyplavu jak labuť osvěžen —
a jako orel nad propast a hory
že vyletím a uzřím nový den,
jenž kyne mi v paprscích jitřní Zory —
a v smělá klenutí že vsadím tvrdé svory! —

Ať prohlédnu! — Ach, Mistře! — Žebrák slepý
Tě prosí o světlo! — V nejistých tmách
hledá Tvou dlaň a štká, že pouhé střepy
by našel sám, až ruku svou by vztáh'
po bajce vysněné — — Otcovský prah
by nepoznal bez Tvojí ruky vůdčí — —
Svou vůlí sám řiď misky mojich vah —
Ty v poklad změníš dárek sebe chudší. —
Tvých květů vůni znám! — Ó, svol, ať zřím, jak pučí! —

Vše jasné jest! — Jsem spokojen v Tvém stínu! —
Ty's rozluštil můj život i mou smrt — —
Jsem žebrákem, jejž pozval's na hostinu! —
Ač bídný rab — jsem na Tvou lásku hrd —
Ty vidíš do mých blan, znáš taj mých črt,
jež psal jsem kdys. — Když zmaten nocí temnou
jsem hledal stopu Tvou jak lačný chrt,
Ty's nasytil mne sám a rukou jemnou
jsi vymyl rány mé a sám jsi plakal se mnou! —

Jsem u Tebe! — Co bylo, jest i bude,
mne neděsí! — Ty nad mou sudbou bdíš —
a loutna má jen Tvoji píseň hude —
jen Tvojím vínem kypí moje číš — —
A slzy nepálí, když Ty je zříš! —
Ty dáváš vše! — A v oku Tvém se jasní
vždy východ z bludiště! — Ty konejšíš
můj bol i bouř a jako v krásné básni
vše pojíš v jeden cíl, jenž volá: Buďte šťastni! —

Ó básníku! — Buď pravé krásy žencem —
a lásku sij a štěstí sklízej s lad! —
Buď vítězem — a vavřínovým věncem
Tě Kristus ozdobí, že Jeho rad
jsi dbal! — Ach, slyš! — Ty budeš věčně mlád —
a duše Tvá vždy znova vstane — svěží —
jak májem probouzí se mrtvý sad —
Jak bujný oř skloň hlavu do otěží
a ohněm proletíš jak chrabrý vojín řeží! —

Ach, bojím se, můj příteli, že šílím
a rouhám se, když kouzlem lidských slov
chci uloupiti krásu božským chvílím — —
Já vrhl síť a s hrůzou čekám lov —
Snad místo zpěvu skřehot nočních sov
jen uslyším. — A z blaženého spánku
mne zburcuje snad praskající krov
mých zřícenin. — Nu což? Mám trhat stránku
v niž štěstí své jsem psal, když zveš mne k svatostánku?

Snad nikdo nevyčte, co chtěl jsem psáti — —
Přec děkuji, že lýru Tvou jsem stisk'
ač neuměl jsem Tvoji píseň hráti — —
Snad pouze tichý blesk z mé duše trysk',
jenž mlčky zaniká a z chudých misk
vah života Ti podám minci nuznou — —
Jsem spokojen i s tím! — Toť vzácný zisk —
znát štěstí taj — a viny pouští hrůznou
jak slepý šílenec se hnát za vizí luznou. —

Ne! Nezbloudím! — Ty vedeš moje dláto
a síliš skleslou dlaň a řídíš tep,
jímž písmem svým chci psáti ve Tvé zlato,
že zřel jsem přec', ač šel jsem chor a slep — —
Já šťasten byl! — Tvé lásky vonný chléb
jsem okusil! — Snad příští moji druzi
se usmějí, že mihotavý střep
byl pokus malátný mé slabé Musy — —
Já přec' za Hvězdou šel, ač klopýtal jsem v chůzi!

Můj reku budoucí! — Tvá struna zazní! —
Ty ponoříš se v božské lásky zdroj
a život nalezneš v kouzelné lázni — —
Tím větší vítězství, čím prudší boj! —
Buď šťasten sám — a jako matka koj
pak bratry lačnící svým živným mlékem — —
Čím Ty jsi ozdravěl, tím jiné hoj! —
Jak statný lodivod bouřlivým jekem
se probij k přístavu — a Kristu splácej vděkem! —

Sám lovcem byl's, sám jásej nad kořistí! —
Dal's málo snad, však dal jsi přece dost,
že's uměl aspoň sám v té knize čísti —
že sám jsi poznal pravé krásy hvozd,
že sobě uměl's klenout skrovný most
přes víry žití z drahocenných kvádrů — —
Psu lačnícímu stačí holá kost —
a žebrák spokojí se hrstkou hadrů — —
Kdo slupkou prorazí si cestu směle k jádru? —

Kdo vrátí se as vítězem z Tvých zřídel
a krásu — motýla — v obratnou síť
kdo polapí a s duhobarvých křídel
pel nesetře? — Kdo najde v hvozdu mýť,
kde na květech se houpá — volá: Chyť,
nu, chyť mne, básníku! — V své zlaté kleci
mne vyhýčkej a krví svou mne syť! —
Máš nadšení a lásky dost, můj žreci? —
Co žádám as, se ptáš! — Nechť odpoví ti světci! —

Ó chápu tmel, jímž jako Daedal v báji
bych křídlo připevnil a v modro hvězd
se vznes' a lehkou clonu strh', jež tají
mé tajemství! — Znám srázy smělých cest —
i úskalí i Siren luznou lest —
Snad jako Ikara mne v moře srazí
mých přání šílených ukrutný trest —
Snad nenajdu svůj květ do prázdné vázy —
Mně Kristus nadějí a majákem a hrází! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

Když se na ně doptal a vešel Modroch, uvítali ho s velikým halo. Hned ho obstoupili, objímali a hlučeli.

»Toho jsme se nenadáli, že náš milý Jan se tak polepšil a už nosí nebesa nebo kaditelnu!«

»Kdyby tě viděli v Dešicích, jak jsi předříkával nábožnou píseň, hned by padly ty lípy ve vašem dvorci!«

»Co se to z tebe stalo? Nepořádal jsi už pout na Svatou Horu?«

»A jak ti to slušelo! Mně se zdá, že jsi měl na sobě komži. To budeme doma vypravovati.«

Tak volal druh přes druha a všichni se hlučně řehtali, Modrocha si dobírajíce.

»Mírněte se,« napomínal Jan, »lidé vás poslouchají a budou uraženi ve svých citech náboženských. Pamatujte, že nejste v Dešicích, ale v jiném kraji. Bude vám to ve zlé vykládáno.«

»Co nám na kom záleží?« rozesmál se syn statkáře Taška. »Zde snad si dáme na ústa zámek? Ale kde.«

»A výprasku se také nebojíme,« připojil se student Honda, »vždyť tu máme takového mocného pána, který chodí v průvodech za baldachynem, ten by nás nedal, ale jediným slovem každého skrotil.«

»Jak je viděti vede se ti zde znamenitě, děvčat máš dost. viděli jsme jich řady, tvářily se nábožně, ale jistě takové nejsou, když jsme tu nasadili takého zahradníka. Ten je plaší.«

Při těch slovech Vrba poklepával Janovi na rameno, ostatní se smáli.

Modroch chtěl jinam řeč obrátiti, proto se tázal: »Proč s vámi nepřijel Heroltův Bohumil?«

»S panem radním jsi si to nějak pokazil. Proč jsi si tu hned nenechal tu nevěstu? A to svatbu odložíš na podzim s výmluvou, že nemáš posud řádně zařízený byt, že chceš kupovati nové kočáry, že by se v zimě stěhováním Vlastiččino piano příliš rozladilo. Užívej, brachu, užívej, než vpluješ do toho přístavu, v němž ti bude žena poroučeti a na oslazení přesolených polévek ti zabrnká.«

Modroch seznal, že Heroltovi posud si naň myslí a doma všelijak i nejapně se vymluvili. Jenom se usmál. Hned učinil opatření, aby hostům byl připraven oběd a prostřeno bylo ve světnici hostinského, že prý si tato společnost přeje býti pro sebe uzavřena. Ale posud toho nebylo na mládencích znáti, vykřikovali, Jana si dobírali a se dotazovali, bude-li spolu taneční zábava.

Domácí obyvatelé seděli jako zařezáni. K cizincům vždycky mají nedůvěru, tito se jim docela nelíbili, že se tak divně vyslovili o slavnosti a nájemci se posmívají pro jeho na ní účastenství. Mlčeli a málo upíjeli. Na Modrochovy hosty hleděli s pohrdáním.

»Takoví vyskákaní hejskové,« prohodil kdosi. »Ani se k našemu milostpanovi nehodí.«

Netušili, že Modroch do nedávna nebyl jiný, že si podobně, ano ještě výstředněji vedl.

V hostinci byli starší, usedlejší lidé, omladina se ještě procházela mezi krámy a laškovala s děvčaty, jichž tu bylo jako v máji kvítí.

Modrochovi se přece podařilo kamarády vytáhnouti z hostince. Ukáže jim byt, zámek, projdou se parkem před obědem, aby jim potom více chutnalo. A tu cestou poukazoval, by se mírnili, tady že panují zcela jiné zvyky a dnešní slavnost že jest jim přímo nedotknutelnou.

»My bychom ty balíky naučili,« chlubil se Mika, »tys na ně poněkud sláb. Ti by brzo jinak koukali.«

»Nepředělali byste jich,« oponoval Modroch, »to jsou tvrdé hlavy a nepoddajné povahy. Spíše byste vy jim podlehli.«

Ale mládenci nechtěli věřiti. Byt Modrochův se jim líbil, zvláště že odtud bylo viděti k panské kuchyni, kde se více

u okna než u plotny otáčela Žofie. Hned se na ni ptali a Janovi hrozili.

»Aby z toho nebyl románek, musili bychom žalovati Vlastičce. Ta beztoho žárlí.«

Park jenom proběhli, ale na hospodářství se nechtěli dívati. Prchali, sotva stáje spatřili. Jan vedl soudruhy na náves, kde posud promenovala po silnici domácí a přespolní chasa. Mládenci se vypjali, aby junákům imponovali a vzbudili zájem. Skutečně, došli povšimnutí, ale o jakém se jim ani nezdálo. Na tvářích vesnických děvčat zahrál úsměv. Tito hejskové jim připadali jako loutky ověšené pěkným šatem. Hned také se hlavy skláněly a jistě od úst k ústům letěly laškovné úsudky, neboť následoval hlučný smích.

»Nevzdělané«, poznamenal Honda, »potřebovaly by obroušení. Ale ti neotesánkové jim toho nedají.«

»Mnoho na nich není. Jene, rádi věříme, že's z těchto Kristýn žádnou nevyvolíš za ženu, s tou bys málo života užil. Ty ponechej těm klackům.«

»Přátelé,« prosil Modroch, »nevyslovujte se tak příkře a nemluvte tolik hlasitě. Tihle by vám tolik neprominuli jako staří v hospodě. Hodíte mezi ně jiskru a vzplanou ohněm.«

»Však bychom se nebáli,« prořekl Tašek, ale hned se ohlédl, neslyší-li ho některý z těch statných junáků s ocelovými údy, širokými plecemi a mohutnýma rukama.

»Kdyby došlo k bitvě, na čí stranu by si se přidal?« ptal se Jana Vrba.

»To věru nevím, vás mám rád jako bývalé druhy a mezi tímto lidem musím žíti. Nejspíše bych dělal prostředníka. Ale doufám, že jste dosti rozumní a k takovým koncům nedojde.« Modroch schválně vedl hosty dále a ukazoval jim zdejší statky. Právě šli kolem Sadílkova.

»Baráky, chatrče,« zabručel Mika, »to jsou u nás jiné statky na příklad váš.«

»Náš — můj,« trpce propověděl Modroch.

»Ten tvůj nástupce nějak hospodaří, ale společenský není. Nikam nejde, s nikým se nespřátelí a jenom shromažďuje. Zač stojí takový život?«

Jan neodpovídal. Před zrakem kmitnul se mu krásný statek rodný, jistě výnosnější než zdejší dvůr. Ale je pryč — pryč.

»Vraťme se mezi krámy,« navrhoval Honda.

»Ano, půjdeme k obědu,« řekl nájemce, omlouvaje se, že nemůže hosty doma pohostiti. Byl jsem pozván k panu hraběti na oběd, ale k vůli vám jsem odřekl. Poveselíme se mezi sebou.«

Šli tedy po návsi a Honda udělal ještě několik vtipů na zdejší děvčata. Hostinec se plnil omladinou. Jakmile odzvoněno poledne, hudebníci spustili. Bylo nutno pospíšiti si, neboť muzika potrvá pouze do večerního klekání a potom se chasa rozejde.

Pro Modrochovy hosty bylo prostřeno ve zvláštní světnici. Jindy tu sedali váženější sousedé. Jenom spoře sem zaléhala hudba. Jan se omlouval, že v poslední chvíli nemohl hostinský lepšího nic k jídlu sehnati.

»Jenom když bude dobré pivo, dobré víno a hojnost doutníků,« odpovídali hosté a hned se dali do jídla. Polévka byla znamenitá, na předkrm sem poslala hraběnka šunku, maso bylo dvojí: hovězí a vepřové. Také ze zahrady doneseny okurky a řetkvičky. O koláče hosté nestáli, hostinská je postavila marně na stůl.

»A teď na zdraví! Ať žijí Dešice a zhyne Mořín! rozjařoval se Mika.

Přiťukli si a vypili na dno. Bylo horko a po mastném obědě chutnalo píti.

»Pamatuješ se, jak jsme si sami čepovali-« obracel se Vrba k Janovi. Mnohou jsme provedli bandurskou. A ve Vilanech jsme vytloukli hospodu. V celém okolí si o tom povídali.«

»Kolik sklenic piva jsem letos vypil na bále, tolik jsem jich také rozbil,« chlubil se Tašek. »Každou jsem vyhodil ven na ulici. Ráno by byl hospodský neměl do čeho nalévati. To byl tartas.«

»A já snadno udělal ventilaci. Dámy si stěžovaly, že je na sále dusno od našich doutníků, tím mne dopálily, i vyskočím na okno a hned rozbiji dvě tabule. Tu máte ventilaci.«

Mládenci se ještě nyní smáli svým kouskům. Jenom Honda se nechlubil, v masopustě byl propuštěn z gymnasia a potom měl doma mrzuté opletání. Od té doby zanevřel na profesory.

»A jak jsi ty, Jene, zde trávil masopust?« ptali se soudruzi Modrocha.

»Také jsem byl v zábavě, sem hasičům jenom jsem donesl vstupné, ale v Luticích jsem se dost vytančil.«

»Kalupy kalup? Hop, táto, přes bláto?«

»I ne, více jsme tančili řadové tance než do kola. Pěkné to byly zábavy.«

»Aj, aj! Snad ne lepší než u nás, když jsme při čtverylce vyšli až na náměstí, a při besedě tak lítali, až lampy shasínaly?«

»Tak bujné to opravdu v Luticich nebylo.«

»Tak tedy! Nudil jsi se a dost. Kde pak zde! Tady a kloudná zábava. Jako tamto,« řekl Mika a ukázal na dvéře sálu.

»Tohle je jako poutní, ale dost při tom veselosti,« vysvětloval Modroch, »je tady mnoho cizí chasy. Ani se ti lidé neznají.«

Za krátko Jan pozoroval, že jeho kamarádi příliš si přihýbají a do ráže vcházejí. Lekal se toho, věda, co se potom může státi, co tito rozdovádění mládenci dovedou. Snadno by se setkali v půtce s domácím lidem nebo jinou tady provedli bravuru. Ale jako hostitel nemohl jim sklenice bráti z ruky nebo pivo ředíti vodou. Dal udělati černou kávu, radil k čaji, ale soudruzi odmítli. Jenom do sebe lili pivo.

»Víno!« pojednou zvolal Tašek.

»V Mořině není víno k dostání,« odpovídal Jan.

»Pěkné to hnízdo! Ani vína tu nemají. U nás je také ves a na Rychtě dostaneš dvacet sudů vína.«

Tu se zmínila náhodou přítomná hostinská, že láhvové víno prodává obchodník v Luticích.

»Rychle pošlete pro patnáct láhví!« poroučel Vrba.

»Ale, přátelé, zůstaňme při pivě, dnes se rychle čepuje, jest velmi dobré,« radil Modroch.

»Sami si víno zaplatíme, napiješ se s námi, když ten dvůr na sklenici vína nevynáší. Jak jsem poručil, rychle pošlete pro víno.«

Mládenci se šli podívat do sálu, chtěli tančit, ale bylo kolo přeplněno, nechali toho a jenom se smáli a vtipkovali. Pro vřískavou hudbu a hluk nebylo slyšeti jejich poznámky, což vlastně bylo jejich štěstím. Každý si hleděl svého, málo kdo si všímal cizinců. Poveselili, zasmáli se, poškádlili kolemjdoucí děvčata a vrátili se do pokoje.

»Sláva!« zahřměli, neboť na stole stálo patnáct, jemným papírem zaobalených podlouhlých láhví. Víno bylo zde a Tašek chopiv se jedné láhve, o stůl urazil její hrdélko. Hostinská valila oči, jak se otevírají láhve. Dlouho hledala vývrtku, teď jí nebylo třeba. Víno se zaperlilo ve sklenicích, které vypili mládenci do dna až na Modrocha.

»Co to? Snad nejsi ve spolku střídmých? Nebo už jsi tak sláb, že sklenici vína nesneseš?«

»Odvyknul jsem,« vymlouval se Jan.

»A to je pěkné, jak sedlák pil kolik lahví vína denně, jako nájemce panského dvora pije vodu.«

Hosté otevírali láhev za láhví. —

»Ať nám zde hudebníci zahrají,« vzpomněl si Honda.

Modroch vyskočil úzkostlivě volaje: »To není možné, z toho by byla šrůtka. Chasa se nedá vyrušovati v zábavě. Hudba je pro všechny.«

»A to by bylo dobré. My zaplatíme a musí se nám hráti. V jiných místech se tak stalo, natož v takové — bídné vesnici.«

»Kamarádi, neručím za pokoj, za vaše bezpečí. Může to špatně dopadnouti,« varoval Modroch.

»Zavoláš k naší obraně ze dvora čeleď, máš tady známé a neopustíš nás.«

»Ještě jednou vás napomínám, abyste zanechali takových hlupot. Dám zapřáhnouti a odvezu vás na nádraží k vlaku.«

»Pěkný jsi hostitel, takhle by jsi se nás rád zbavil. Nestydíš se? To jsi náš přítel, náš soudruh? Fuj! Tak s námi jednáš?« křičel za souhlasu ostatních Vrba jako zběsilý.

»Bude zle,« předvídal Modroch, nevěda, jak by vyvázl z těch nesnází. Honda už běžel pro hudebníky, aby šli hrát pro poslech do pokoje. Ti se chvíli rozmýšleli. Pěkný by jim kynul zisk, ale co by tomu řekla chasa? Proto kapelník odřekl, ať prý ti páni jdou sem a tančí s ostatními.

Honda se vrátil rozezlen. »Jene, poruč hudebníkům, ať jdou hrát! Jsi na panském dvoře, máš moc.« —

»Ale, přátelé, už jsem vás prosil, zanechte si tyto choutky do Dešic, zde to nejde. Pojďte se mnou do dvora, projdeme se —«

»Nikam nepůjdeme. Ani víno tam nemáš. Baba jsi, bojíš se takových — lidí. Neumíš si poručiti.«

»Snad se ti mizerové domnívají, že nemáme peněz, že nemůžeme platiti? Zaplatíme za celou hospodu, za celé toto zařízení.«

Vrba první dopil sklenici a řinknul jí do okna, až se sklo sesypalo. Venku stojící lidé se domnívali, že vítr uhodil oknem, až se rozbilo. Ale za chvíli věděli, co se to vlastně děje.

»Ať na nás pamatují, jací jsme kabrňáci!« propověděl Tašek a vzav sklenici, udeřil do druhého okna.

Modroch předvídal, co se bude díti, znal ty selské bravury z Dešic a proto posledně a rázně soudruhy napomenul, aby zanechali řádění, sice že hned odejde odtud.

»Jdi si, však za nás nebudeš platiti. Beztoho nemáš vindry v kapse. Pěkný jsi nájemce dvora. U nás každý podruh si lépe stojí.«

Modroch skutečně vzal klobouk a odcházel. Na síni ho zastavila hostinská. Spínajíc ruce, volala s pláčem: »Kdo nám to nahradí? Ještě muziku nám pokazí ti — lumpové.«

»Nebojte se, ti zaplatí dobře. Zavolejte jejich kočího, ať rychle zapřáhne a připraví se na cestu.« Jan kráčel rozmrzele ke dvoru a jeho soudruzi řádili dále. Sotva některý dopil, už praštil sklenicí do čehokoliv. Nikdo netančil, každý hleděl na to počínaní tady nezvyklé. Zde si chasníci hlavy natloukli, ale chránili se něco rozbíti, aby to nemuseli platiti.

I hudba přestala hráti a muzikanti spokojeně odpočívali. Vstupné vybrali, teď o hudbu nestáli, i kdyby se zábava rozbila.

»Co tu zevlujete, Krystýny?« osopil se Honda na děvčata. »Chcete píti víno? Pojďte sem, ale musíte také tou sklenicí mrštiti po svém milém.«

Dívky uskočily do síně. Zde by se žádná nenapila za dukát. Do smrti by měla z toho ostudu.

»A vy chasníci z Nemanic, proč netančíte tři písničky za pětník? U nás platíme zlatem za každý kousek.«

»A kdo platí vaše dluhy?« ozval se Matěj Sadílek mezi chasou. »Pro ty utíkáte ze statků a potom sloužíte za podomky.«

»I ty nestoudný smělče!« rozehnal se Vrba, ale hned poznal, že mu nohy vypovídají službu, byl by padl ve dveřích, ještě že se včas zachytil. Dívky se rozesmály a rozprchly. Vrba chtěl však ukázati jinak hrdinství, vzav láhev, hodil ji do zrcadla, až sklo se sesypalo na podlahu. Nastal poplach, křik a tu prodrav se do pokoje pasák Lišák hrozivě nazvedl obě ruce.

»Dotknete-li se tam těch obrazů, na padrť vás rozbijeme, třeba jste hosty našeho milostpána.«

Honda seznal, že je zle, když se i čeleď Modrochova proti nim kasá, tu nebezpečno si zahrávati. Mohlo by to špatně dopadnouti, proto krotil soudruhy řka: »Zaplatíme a pojedeme. Tím vytřeme zrak těm, kteří se na nás kasají.«

»Mládenci už neměli co píti a rozbíjeti. Byli téhož smýšlení.

»A tomu nevěrnému soudruhovi ani s Bohem nedáme. Proč nás opustil?«

»Ano, tak to uděláme.«

Mladí lidé zavolali hostinského. Nějak přišel nejistě a tázal se nesměle, co panstvo poroučí.

»Spočítejte, co jsme dlužni!« velel Vrba pánovitě.

»Všechno? I obědy, které objednal milostpán ze dvora?«

»Úplně všechno: stravu, pivo, víno, sklenice —«

Hostinský odskočil, aby se podíval, jak mnoho páni vypili a poradil se se ženou. Hodnou chvíli počítal křídou na tabulce, vrtě při tom hlavou.

»Bude-li pak to?« volal Vrba. »Že vám ještě něco do těcn účtů přiděláme!«

Páni se rozhlíželi, co by ještě rozbili, ale nic vhodného se jim nenaskytovalo. Roztrhávati stolice ponechávali jiným furiantům.

»Tak by to pánové všechno dělalo pětatřicet zlatých, čtyři obědy, 70 sklenic piva, 18 doutníků —«

»Nic jste nevynechal? Počítejte si všechno dobře!«

»Hostinský se rozhlédl po stěnách.

»Ba, právě, tamhle take zrcadlo prasklo. No bylo starší, počítejme dva zlaté.«

»Hlupáku,« bručel pro sebe Honda.

Vrba položil na stůl čtyři desítky.

»To ostatní má váš personál jako diškreci. Máme zapraženo?«

»K službám,« ukláněl se hostinský.

Diváci trnuli nad tou útratou za několik hodin, ale žasli by ještě více nad podobnými bravurami, které si od nich jinde dali třikráte tolik zaplatiti. Tady to ještě neznali.

Venku Vrba ještě šel ke krámu, koupil za dva zlaté perníkových výrobků a rozhodil mezi děti. Potom usedli do kočárku, pohrdně se pousmáli a ujížděli k nádraží.

»Lumpové!« Ti tatíkům brzy statky rozfofrují,« posuzovali je sousedé před hospodou.

»Jenom dostane-li se něco ještě na ně. Snad už tatíci o všechno přijdou. Kde jsou takoví synové, tam za mnoho ani rodiče nestojí.«

Krk bych takovému dítěti zakroutil,« řekl Sadílek a s odporem se odvrátil. »Kdyby nebyli hostmi našeho pána, zle by se jim vedlo.«

»Mnoho o ně nestál, když od nich odešel. Kdepak od takových lehkomyslných marnotratníků.« A soudy jiných byly ještě přísnější.

XIII.

Jan Modroch dlouho se díval za odjíždějícím kočárkem, který unášel jeho přátele, jež opustil, když se jali prováděti bandurskou. Byl tak rozčilen, že nešel do svého bytu, ale bral se do polí, kde se krásně zelenalo osení a skřivánci vysoko se vznášeli pod nebem. Tady hledal upokojení. Sám na sobě poznal, že se velice změnil. Jindy nebýval lepší než ti, kteří odtud odjížděli, teď se mu však podobné jednání velice protivilo. Styděl se za soudruhy a přemítal, co si také o něm sousedé pomyslí. Že jenom sem ti

jinoši jezdili! Jejich mravy by tu nedošly ohlasu. Sousedé i po něm hodí pohanou. Než tu Janovi přišlo na mysl, že vlastně ještě nepřetrhal všechny svazky, které ho s Dešicemi vížily. Ovšem některé zůstanou stále, vždyť to jest jeho rodiště, má tam na hřbitově rodiče a celé příbuzenstvo, ale musí zameziti sem příchod tamějších lidí, kteří se se zdejšími nikdy nesrovnají. Každou chvíli může čekati, že přijede Herolt s Vlastičkou a Bohumilem, že se dostaví jiní povolaní i nepovolaní, ti všichni se budou vypínati, zdejší lid urážeti, že se střetnou v boji slovním i na pěstě, při čemž bude míti Jan přetěžké postavení.

Často a také nyní myslil na nevěstu, kterou sice za takovou neprohlásil, jež se však sama nabízela, Jana se držela a jistě ho má v reservě při zábavách a známostech s jinými. Přímo se na ni neptal, ale přece zvěděl, že se s ní soudruzi znamenitě baví, že jezdí do Prahy a všudy je s Bohumilem bratrem, kde běží ne o práci, ale o zábavu.

Už dříve Modroch přišel k tomu náhledu, že by se Vlastička sem rozhodně nehodila vedle hraběnky, s kterou by se brzo utkala, mezi tento lid, jenž by jí byl protivným, do místních poměrů, jimž nikdy by neporozuměla. Brzy by se cítila nespokojenou a nešťastnou, soužila by sebe i muže. Že by na sebe převzala část starostí v hospodářství, nedá se při jejím vychování ani mysliti. Ta by neměřila mléko, nevydávala obrok, nedohlížela při práci, nechodila na pole, snad by ani nechtěla vařiti, jak se o tom vyslovila. Co bych si s ní počal? Kam by to panství v životě vedlo?

»Nemám k ní žádných závazků,« sám k sobě pravil Modroch kráčeje širokou mezí pod mladými stromy. »Ani daru jsem jí nikdy neposlal; ani mé podobizny nemá, slibu jsem jí nečinil.«

Teď byl Modroch rád, že se vždycky opanoval, ano že nepodlehl zřejmým útokům. Sebevědomí mu nečinilo výčitek. Mluvil s ní jako s každou jinou a vyznamenával ji pouze jako sestru přítelovu.

Modroch stanul na kopci, zadíval se po silnici, kde už pouze prach bylo viděti za povozem. A jak kočár mizel, tak se mu odlehčovalo. Musí postoupiti dále a vyložiti Heroltovým, že by se Vlastička pro něj a sem úplně nehodila, aby tedy se uchopila jiné partie, která se jí nabízí, jak sama pravila. Musí také vyženiti nějaké peníze, ač ty nejsou nejnutnější a jedině podstatnou podmínkou jeho sňatku, ale přece mocnou posilou a pomocí hospodářství, kterou nelze podceňovati.

S takovým rozhodnutím vracel se do dvora, když tu v aleji ořechů potkal Votockého s paní. Vedouce se pod paždí, kráčeli na procházku. Slunce se už klonilo k západu, nadcházel nádherný podvečer.

»Hleďme, pan Modroch už obcházel osení! Pěkné jest a slibuje pěknou úrodu. Jenom aby nepotlouklo! Bylo by nastokrát škoda toho Božího daru.«

»Však dnes rolníci upřímně se modlili a zpívali: »Zachovej nám na poli . . . « Na těchto dvou měsících velmi mnoho záleží,« připojovala Evženie.

»Já se nemohl hněvem na to krásné obilí ani podívati,« odpověděl Modroch. »Snad i do zámku zalétla zpráva, co vyvedli ti moji — hosté.

»Pravda, slyšeli jsme o tom, Lišák tu zprávu přinesl, jak byl zdejší lid pobouřen, ale mne to nepřekvapilo, znám takové pány a vím, co dovedou. Tohle není nic proti bravurám v Praze. Tam se vyhazují ne desítky, ale hned sta přímo oběma rukama. Vy přece za to nemůžete —«

»Mohu,« přisvědčil nájemce.

»A jak to? Vždyť jste dost napomínal, zbraňoval a posléze odešel,« děla hraběnka.

»Mohu za to, poněvadž ještě před rokem jsem k té společnosti náležel a nejinak si vedl.«

»Co je tam, to je tam, proto si hlavu nelamte,« mávnul rukou Votocký, »buďte rád, že jste z toho stavu vybředl, že jste na jinou cestu nastoupil.«

»Ale zdejší lid vzal z toho počínání pohoršení —«

Na všechno zapomene, popovídá si, odsoudí to jednání, vezme z toho odstrašující příklad, a všechno stejně dále poplyne.«

»Bůh mne chraň takových hostů!«

»Potom budete ještě blahoslavit, že jsme tak daleko od dráhy a jako v zákoutí,« smál se hrabě. »Pro tu příhodu můžete klidně spáti, my vypravili posledního hosta a jdeme trochu okřát do přírody. Tak nádherných večerů je v roce málo.«

Nájemce se poroučel a nějak bojácně kráčel do dvora. Zdálo se mu, že všichni naň budou divně hleděti, že se mu vysmějí k vůli těm přátelům. Opatrně se bral kolem chlévů, že ho ani nepozorovaly pasačka a Neradová, jsouce zabrány do hovoru.

»A byli to pašáci, hostinskému dali diškerece, že tolik neutratí selský synek o dvou muzikách. Ti asi mají bohaté tatíky, že si mohou tolik dovolit. Našinec na ně kouká udiveně.«

»Ale škoda těch sklenic, tabulí skla, toho zrcadla,« odpovídala Lišáková. »K čemu to rozbíjeti? Proč to raději nerozdali chudým lidem? Ti by za to pěkně poděkovali. A zrcadlo mohli dáti našemu milostpánovi, beztoho tak veliké nemá.«

»To je tak jejich pýcha — všechno rozbít, zaplatit a hrdě odejít. Tu se domnívají, že vyvedli něco velikého. A tohle se bude u nás opakovati.«

»Snad nemyslíte, že by také Matěj Sadílek porážel půllitry a rozbíjel lahve s vínem?«

Obě ženy se srdečně zasmály. Něco podobného se nedalo u Matěje ani mysliti, byl zcela po otci a celá rodina se vyznačovala šetrností.

»Mladý Sadílek bude hospodařiti jako jeho otec, ale takové hosty sem častěji dostaneme, až si milostpán přivede tam odtud nevěstu.«

»To by bylo možné, potom by se v Mořině mohl směle usaditi sklenář.«

Modroch déle neposlouchal, ale zašed za kolnu, dal se k domovu. Už přede dveřmi potkal šafáře.

»Tak milostpane, co budeme zítra dělat,« ptal se tento jako obyčejně, ač věděl, co by bylo nejpilnější.

Nájemce se nadál, že bude Moravec mluviti o řádění mládenců v hospodě.

»Ještě si to rozmyslíme,« řekl Jan. »Zdá se mně, že by bylo nutno řípu protáhnouti.«

»Pravda, pravda,« přisvědčoval šafář, »milostpán nejlépe rozumí řípě, třeba z té naší se nebude tlačiti melasa. Půjdeme tedy na řípu. Přeji šťastnou dobrou noc.«

Nájemce se dostal do pokoje, otevřel si okno a přecházel uvažuje. Za chvíli se přisla zeptat šafářka, co poroučí a má-li mu přinésti z panské kuchyně večeři. »Milostpán by si tam měl vlastně dojíti a vybrati si dle libosti nějaký zbytek od hostiny. Zůstalo toho dost, všichni jsme olízli. Slečna Žofie se nějak mění a nás si nakloňuje. Každému dala —«

Moravcová byla ochotna povídati dále a byla by vyzradila, co kdo z kuchyně obdržel, ale Jan nechtěl poslouchati.

»Jenom mně pro večeři dojděte a přineste cokoliv,« nařizoval.

»Už letím,« řekla Moravcová, která jakoby dnes po dobrém obědě a sklenici piva omládla.

Janovi bylo divné, že mu nikdo nepřipomíná do očí, co se stalo a vinu spolu naň nesvaluje. Ještě mluvil s Lišákem, který oznamoval, že se bude plavka nejspíše v noci teliti a žádal olej do lampičky, také Václav referoval oknem, že podsední kůň už dobře chodí. Moravcová pravila, že měl milostpán prostřeno v pokoji a mohl si vybrati. I láhev vína tam stála. Sem přinesla smažené kuře.

Modroch naslouchal oknem, jak řídčeji a po větších přestávkách hraje ve vsi hudba, až úplně umlkla. Přespolní hosté se rozešli, domácí už také o zábavu nestáli. Ve vsi bylo klidno. Pohlédl na stěnu, kam šafářka pověsila svěcený věneček, který dostal u zámeckého oltáře. Už tam byla hromnička, kterou si donesl z Lutic a hrst kočiček. Ty mu dal Lišák, který jimi celý dvůr poděloval. Rozsvítiv lampu na stolku, vzal listovní papír a chystal se psáti. Jindy byl brzo hotov, péro jenom lítalo, ale teď sotva se zmohl na nadpis. Připadal si, že je školákem, který chce sestavovati první dopis.

»Ctěná slečno!« dlouho schlo na pěkném papíře a nic nepřibývalo na obsahu. Ani nevěděl, má-li psáti jenom Vlastičce nebo spolu Heroltovi, ale předvídal, že jistě dcera rodičům psaní ukáže, neroztrhá-li je hned po několika přečtených řádcích.

»Ctěná slečno!

Posílám Vám tento list po zralé úvaze. Buďte tak laskava a vyslechněte mne na krátko. Snad Jste se domnívala, že byste mohla spojiti Svůj osud s mým a že bychom mohli společně kráčeti drahou tohoto života. Podobně se i mně zdálo a nezapírám, že bych si byl za čest pokládal vésti Vás od oltáře, kdybych posud hospodařil na otcovském statku a vládnul větším majetkem. Ale jak vidíte, poměry se změnily. S malými trosky otcovského

jmění odstěhoval jsem se do jiného kraje, mezi lidi jiných způsobů a životních potřeb, a začal rozdílný život. Musím se přiznati, že těžce zápasím a mnohdy tonu v nedostatcích. Ani Váš pan otec by mne nevytrhl věnem, které Vám chystá. To je všechno málo do dvora a pro život, jaký byste začala dle Svého vychování. Usoudil jsem, že byste se do tohoto kraje se Svými nároky a potřebami nehodila, že byste tady v odloučenosti velkého města žila a zdejší lid by Vám nevyhověl. Byla byste tu za krátko nespokojenou a nešťastnou. Ani já bych Vám nemohl poskytnouti, čeho byste vyžadovala. Také byste se cítila jenom jako nájemcová dvora poníženou.

Z těch a jiných příčin jsem se rozhodnul upomenouti Vás, že na Vaši ruku nereflektuji.

Abych řekl, že Vám vracím slib, říci nemohu, neboť jsem Vám, pokud se pamatuji, ani slibu nedal, ani od Vás žádného neobdržel. Jsme úplně volni. Já se hodně dlouho nemíním ženiti, abych neuvrhl někoho do nesnází, v nichž se sám nacházím. Vy pak si zvolíte jiného ženicha, který Vás uvede do lepších poměrů životních a bude moci vyhověti Vám. Doufám, že dlouho svobodnou nezůstanete a potom ještě vděčnou se mně stanete za toto rozhodnutí, jímž se Vám lepší dráha otevře.

Také asi Vaši páni rodičové uznají správnost tohoto jednání a zůstanou mně nadále nakloněni. Všechno mě oblaží, co kdy uslyším o vašem štěstí a časném blahu. Dovoluji si všechny co nejsrdečněji pozdravovati a zůstávám

v hluboké úctě oddaný

Jan Modroch.«

Mladý muž odložil péro a hodnou chvíli se díval na mokré písmo. Pověděl, co chtěl, co bylo jeho úmyslem. Teď ještě jednou o tom uvažoval. Změnil by některý výraz, ale rozhodl se, že to všechno ponechá tak, jak bylo napsáno poprvé. Ráno odešle list. Dlouho ještě chodil pokojem, než uzavřel okno a shasnul lampu. Nemohl usnouti a přemýšlel, nedalo-li by se to změniti. Vzpomněl na slova Votockého, na nepřímou radu jeho, na dnešní událost, na rozmařilost velkopansky vychované Vlastičky. Ten sňatek by ho zahubil, neměl by ženu, ale paní, Vlastička nebyla by mu pomocnicí a hospodyní, ale rozházela by, co by se našetřilo, ano vypudila by ho ze dvorce, kde se mínil uchytit a restaurovati v majetkových poměrech. Ano půjde cestou, kterou si ustanovil a přetrhá svazky, které by mu v cestě stály a v rozvoji nějak překážely.

Odeslav rekomandované psaní do Dešic, oddechnul si. Věděl, že není všemu konec, ale přece cítil úlevu. Nemusil dlouho čekati na odpověď, byla tu za krátko a dosti ostrá. Psal radní Herolt sám, že takového nevděku nečekal, Vlastička že byla považována za nevěstu, že by se mohli i k soudu obrátit o pomoc, aby se jí dostalo odškodného. Ale doufá, že se všechno vyjasní a k dobrému obrátí, že by dal případně dceři 25 set hotově s výbavou. Dcera prý stále pláče a naříká, nejspíše z toho onemocní, a může to pro ni míti zlé následky. Nikdy se nenadál, že by

přátelství obou stran bylo tak nemilosrdně roztrháno. Ať nevěří Jan ničemu, co mu snad utrhační lidé z Dešic psali, Vlastička třeba se neuzavírá před zábavami, přece se chová korektně. Ti důstojníci, kteří byli u nich návštěvou o svátcích, přijeli k Bohumilovi a ne za Vlastičkou. Také není pravda, že by už brzo musil prodati statek, stojí si dobře, ano lépe než před léty. Radní čeká v brzku dopis, aby se Vlastička potěšila, sám aby nabyl klidu a mohl nadále prohlašovat dceru za nevěstu dávného přítele, o jehož šlechetnosti vždycky měl dobré mínění. Jinak by Jan ztratil ve svém domově dobrou pověst a veškeré sympatie.

Modroch přečetl dopis a usmál se. Zvěděl z něho, co mu posud známo nebylo, že jeho snoubenka se zatím výborně bavila s důstojníky, kteří za ní přijeli do Dešic. Zároveň se dovídá, že se to s Heroltem houpá na statku. Přidává-li na věně, ví předem, že nic neuplatí, ano později by se s rodinou přistěhoval za zetěm a pád jeho uspíšil. Sem tedy platila kdysi pronesená narážka, že by rád byl správcem na větším hospodářství při velkostatku.

Ostatním zprávám Modroch nevěřil, zvláště té hrozné lítosti a možné z toho nemoci slečny Vlastičky. Spíše na její zlost by počítal a vztek nad tím, že se plány její bortí. Chtěl pevně na tom státi, co si umínil. Nejraději by nepsal, ale bál se, že by sem Herolt přijel a každé takové návštěvy se lekal. Sedl tedy a psal krátce, že rozhodně trvá na tom, co si ustanovil a považuje za nutné pro obě strany —

Odpověď nedocházela dlouho. Modroch se nadál, že všechno skončilo a dostane brzo oznámení sňatku slečny Vlastičky Heroltovy s nějakým nadporučíkem nebo setníkem. Jednoho dne vyhledal ho poštovní posel v parku, kde snídal ve společnosti hraběte a faráře Vodičky po mši svaté. Podepsal podací lístek na příjem prostřední krabice z Dešic. Dárků žádných Vlastičce neposílal, tedy mu neměla co vraceti. Také od jiných nečekal presentů. V hostinci bylo všechno vypořádáno. Otevřel krabici hned, zatím co oba páni po očku přihlíželi na obsah.

Pozdě litoval Modroch, že si nenechal rozbalování až ve svém pokoji, neboť vyndal z jemného papíru dva notné dřeváky, k nimž byl připojen lístek se známým písmem: »Budoucí milostpaní ve dvoře Mořině.«

Hrabě se dal do hlučného smíchu, farář se tvářil vážně, ale hrálo mu to v obou koutcích úst, a Jan se velice zlobil.

»Také odpověď,« vyrážel ze sebe Votocký, jemuž se dříve nájemce svěřil. »Lepší dřeváky pro hospodyni než atlasové střevíčky. Buďte rád a spokojen, že to tak dopadlo. Dřeváky si uložte nebo je dejte Lišákovi za vzor, aby dle nich vyřezával nový druh pro paničky.«

Hrabě krátce vyložil Vodičkovi, oč vlastně běží.

»Zasmějte se tomu také,« radil farář, »aspoň teď budete míti pokoj.«

»A ta zásilka zůstane nás tří tajemstvím,« dokládal Votocký, a že právě Žofie šla pro nádobí, rychle dřeváky zabalil a do krabice vložil.

»Došlo to pečivo?« pravila kuchařka, ukazujíc na krabici. Snad chtěla věděti, co obsahuje.

»To není naše, pan Modroch obdržel dárek z lásky,« vysvětloval hrabě.

Teď se smál i Jan, třeba ještě hořkost vězela v duši jeho. Myslil a později se radil, jaký dar by poslal navzájem Vlastičce.

»Ani neodpovídejte a bude konec,« mínil farář. »Spolkněte tuto pilulku a myslete si, že nejste úplně bez viny. Jste vyrovnáni. Vy jste poslal odmítnutí a dostal jste zřejmou odpověď. Teď budete jinak voliti k svému prospěchu.«

»Počkám hodně dlouho,« řekl Modroch.

»Jak chcete a za dobré uznáte.«

Nájemce dřeváky odnesl do pokoje a uschoval, ale Moravcová přece na ně přišla a spráskla ruce, že se tak milostpán místním poměrům přizpůsobil, když i dřeváky nositi chce, jak se domnívala.

Nedalo jí to, aby se o tom nezmínila ostatním ženám ve dvoře. Lišáková tvrdila, že nejsou výrobkem jejího muže, na těch že dovednější ruka pracovala, a Neradová s tou novinou pospíšila do vsi. Ale zde zpráva ta nedošla takové sensace, jak se žena domnívala.

»Proč by nemohl nájemce dvora nositi dřeváky, když si je koupil před lety jeden z držitelů zdejšího panství? Časně ráno vycházel do zahrady a dřeváky si liboval. Že prý mu vlhkost neproráží na nohy a může v nich chodit i v rose.«

Modroch však se málo nyní staral o dřeváky a podobné věci, něco jiného tížilo mysl jeho. Úroda byla slibnou, počítal, že by si pomohl, ale pamatoval na žně, kdy bude třeba více než nyní dělníků a pro ty peníze na každou sobotu. Snad by mu počkali, ale styděl se žádat o sečkání. Teď sotva sehnal na službu čeledi. Prodati co bylo, ale nemohl chlév vyprázdniti a posledního zrna se zbaviti. Co by tomu řekl hrabě, který všechno viděl, mezi lidem se procházel a každý odprodaný vůz obilí nebo píce pozorovati mohl. Kde vzíti peníze? Kdo ví, půjčila-li by mu hospodářská záložna, a odtud by ve známost vešlo, že už zadlužuje. Ani pana hraběte nechtěl žádati o půjčku, když mu vlastně dluhoval. V takových vězel pochybnostech a nesnázích. Lekal se, že se to bude opakovat, co ho už svíralo, když v Dešicích po otci dodělával rodinný majetek, že upadne do dluhů. Tím zde přijde v nevážnost a na hlavu i srdce se mu svalí tíha, která jej bude dusiti, až ho skutečně udusí. Aby se obrátil k některému lichváři, který půjčí na nejisto, ale dá si zaplatiti veliké útraty, na čas pomlčí, ale potom najednou udeří na dlužníka s veškerou přísností. Jak to dlouho s ním může trvati? A co bude pak posměchu v Dešicích, jak se mu především Heroltovi vysmějí a jiní si ho dobírati budou, že myslil příliš vysoko a poklesnul příliš brzo.

Proto chodil Modroch s hlavou svěšenou a nějak se ani netěšil na žně jako ve vsi, kde vesele klepali rožnice, vymetali přístodolky a jenom ještě prosili Boha, aby úrodu zachoval. Žito dozrávalo, ječmeny bělely a kdo sil pšenici, také se těšil,

že na posvícení už bude jísti koláče z domácí bělky. Jenom oves ještě se zelenal, jakoby vzdoroval žhavosti paprsků a dosti měl ještě v sobě životní síly. Úrodný byl rok, všechno se pěkně ukazovalo a šafář přinášel žitná stébla vyšší, než byl sám. Mnozí na to ukazovali také nájemci, že hned poprvé dobře pochodí. Byl pojištěn, ale i kdyby mu pojišťovna zaplatila sebe lépe, nerad by viděl rozmlácené obilí kroupami. Ale dostal by peníze hned. Jan mávnul rukou, však si nějak pomůže.

Ve dvoře pozorovali nesnáze jeho, neboť neplatil tak správně a také do kuchyně neodváděl za stravu vždy posledního jako dříve. Čeleď cítila se svým pánem a jenom Žofie jakoby se radovala a z toho stavu nájemcova pro sebe kořistiti chtěla. Šafář prohlásil, že teď ani peněz nepotřebuje, že si nechá službu u milostpána do zimy, kdy si bude říditi nový šat. Modroch věděl, co to znamená a byl dojat tou obětavostí. Nerozšiřoval řeči o tom, ale nejraději by čeledínům platil zcela správně, Pro sebe neměl mnoho vydání, šetřil, v Mořině si posud ani na sebe neřídil nového šatu.

Jak litoval peněz, které dříve marně rozházel! Vždycky míval peníze, v domě jejich neměly ceny, ve škole si pohrával korunou i zlatníkem. Dostával od otce i matky. Později mnoho utrácel, každou neděli mu otec dal na pivo, ale to nestačilo. Dělal dluhy a ty uplácel tím, co doma vzal, co si při vážení řípy odpočítal. A ještě občas otec musil zaň na Rychtě platiti. A jak mnoho odvezl peněz do Prahy, co utratil v kavárnách, šantánech, hotelích, a kam se soudruhy zavítal! Kdyby jenom desátý díl všeho toho měl pohromadě, jak by si pomohl, jak by veseleji hleděl vstříc době žní, kdy se mnoho vydá sekáčům a hrabačkám, ale sta a tisíce se odvážejí do stodol. Vzpomínal na druha z mládí, který se chránil útrat a co dostal do rodičů, ukládal do spořitelny. Smáli se mu, žerty si z něho dělali, však ten jistě nyní má kapitál, kterým volně může vládnouti.

Ale bylo pozdě bycha honiti. Co utratil, bylo to tam a nikdy se nevrátí. Nutno hledati nové prameny a minulost zůstane jako odstrašujícím znamením.

Když v těch starostech chodil a uvažoval, setkal se v poli se sousedem Sadílkem.

»Máme to krásné Boží požehnání, s neděle začneme sekati žito. Také vám zraje valem a nutno prohlédnouti žací stroj.«

Ano, ano, žně nám rychle přikvačily,« odpověděl pouze Modroch a sotva hlavu nazvedl.

»V týdnu bude tu snopových panáků jako stromů. Budete hned voziti za kosou nebo postavíte snopy, aby na poli zrno dozrálo?«

»Já bych nejraději hned mlátil, abych měl peníze dělníkům,« vyrazil ze sebe Modroch.

»A tak?« táhlým hlasem pronesl Sadílek. »Proto jste tak poslední dobu smuten?«

»Přiznám se vám, proto. Mrzí mne, že nemohu správně platiti čeledi, že budu najímati lidi na dluh. Co si o mně pomyslí?«

»Uznali by to, že jste začátečník, ale nemusí to býti,« řekl soused a po krátkém rozmýšlení dodal: »Kdybyste si přál, půjčil bych vám několik set, aniž by o tom kdo zvěděl.«

Modroch vděčně pohlédl na souseda. »Velikou byste mně prokázal službu. Až prodám ječmen do pivovaru, všechno zaplatím. Dostanu v Luticích ke koupi směnku?«

Sadílek mávnul rukou. »Žádnou směnku! Poněvadž jsme lidé smrtelní, vyplatím vám peníze před ženou. Ani děti nezvědí, že vám něco půjčuji. Zastavte se v neděli ke čtvrté hodině, kdy jsme s manželkou sami doma. Přinesli bychom vám peníze do dvora, ale ta návštěva nás dvou by dělala sensaci. Něco mám doma, ostatní si vyzvednu ze záložny. Tam dostávám čtyři ze sta, také tolik mně dáte.“

Modroch uznával, že ještě nikdy neměl tak levně vypůjčené peníze. Lichvářům platil až deset ze sta a více. Proto měl radost a slíbil, že si pro peníze přijde. Ještě rozpočítali, kolik by nájemce na žně potřeboval.

»To bylo pěkné, abychom si nevypomohli,« dokládal Sadílek; »jednou potřebuje ten a podruhé onen. Dočkáme se, že budete sám peníze ukládati.«

Nájemce pokrčil ramenem. Mluvili o jiných věcech a Sadílek už se půjčky nedotýkal, aby Jana zbavil rozpaků. Radil, kde by bylo lépe dříve sekati. Znal panského dvora půdu jako svoji, tisíckráte ty lány viděl a dovedl vypočítati, co tam kdy v posledních deseti letech bylo naseto a jak se tu druhy obilí střídaly. Modroch s tímto hospodářem rád jednal, neboť v něm poznal rázovitého, vzdělaného venkovana. Teď pak v povaze jeho odkryl novou šlechetnost.

Vesele se vrátil do dvora a šel do kuchyně na večeři. Tady byl velmi vlídně uvítán.

»Páni šli ještě na procházku,« oznamovala Zofie, »na rychlo povečeřeli. Rádi by užili pěkného večera. Milostivá odjede na několik dnů do Prahy.«

Modroch neodpovídal na tyto zprávy. Usednuv ke stolu čekal, bubnuje prsty do desky, za chvíli měl před sebou nadívané holoubě a talíř maštěných bramborů. Chutě se dal do jídla. Bylo mu s podivením, že Žofie nalévá pivo, obyčejně pil doma a četl noviny. Byl zvědav, proč ho kuchařka zdržuje. Poznával v tom zvláštní úmysl.

»Brzo budete míti žně,« napovídala Žofie v pěkně vyžehlených šatech, s hlavou vysoko vyčesanou s věncem vlasů nad čelem.

»Chtěla by nám slečna pomoci? Pořídím vám pěkné hrábě,« usmál se Modroch.

»K hrstování nemám času, ač bych to dovedla a ráda dělala,« odvětila Žofie, »ale jinak bych vám ochotně vypomohla.«

»Tak? Tedy přece. Snad by slečna skládala k vůli tělocviku obilí do perny,« žertoval nájemce.

»Na žně je třeba peněz a já mám několik těch set v záložně. Mileráda bych vám jimi pomohla,« sladce promlouvala Žofie. »Ale s podmínkou.«

Modroch hned nabídku neodmítl, ale chtěl dívku zkoumati, na kolik procent by půjčila.

»A jaká by ta podmínka byla?« zeptal se.

»Dala bych vám ty peníze ne jako půjčku, ale jako — věno,« zašeptala Žofie.

Modroch div nevyskočil a neutekl. Křídélko holouběte mu vypadlo z ruky na talíř.

»Drahá slečno, za takových podmínek bych nikdy peněz nepřijal a vy byste příliš levně půjčovala. To nejde. Ostatně já mám dost peněz na žně a teď nelze na svatbu ani pomýšleti. Jsou jiné starosti a práce. V neděli jsem byl v kostele, ani jedné prohlášky nebylo.«

Žofie pobledla a se zamračila. Zase jí sklaplo, a tak pěkně všechno nachystala. Modroch má peníze, nechytí ho tedy na tu vějičku.

»Tak dobře bych vám hospodařila, o vás se starala,« ještě se pochválila.

»Rád věřím, ale teď není ani pomyšlení. Vaše věno by mne nevytrhlo. Služte dále svým pánům a těšte se z mládí a své svobody. Já bych vám připravil jenom starost.«

Žofie pohodivši hlavou, odešla hrdě do kuchyně. Už Modrochovi ani nenalila. Nájemce se také dlouho nezdržel. Ani nedopil pivo, které měl ve sklenici. Poroučel se jak obyčejně, ale nedostal odpovědi.

Za několik dnů zaplatil na všech stranách, co dluhoval, také v kuchyni položil peníze na stůl v pěkných zlatých desetikorunách. (Pokračování.)

Alleluja.

Legenda od FR. LEUBNERA.

Dřevo kříže odhaleno. Po dopěných pašijích
chmurným chrámem výtky lkají v bolných improperiích,
k pocelu ran Páně spasných kněz, lid Říma kleká,
na Petrova nástupce však marně dlouho čeká.

Tísní davů k posledu mnich pod kápí se potácí,
líbá pokorně jen hřeb, co z jizvy nohou krvácí,
nedbán ven, div neudupán s kleslou hlavou v pláči
— k oltáři zrak upjat lidu — pod jhem vin se vláčí.

Ale nikde Svatý Otec. Nejde v očích lidu bos,
o veliký smíru pátek vzývat Boha na odpros,
který snad jim chystá soud zas Longobardů meči,
pokáním ač obmyti zde na modlitbách klečí.

Či mstný hříchů jejich anděl peruti pne nad obzor,
na odplatu zla by sálal nebe žár, sil hlad a mor?
Lká jich kněz a otec sám kdes, před lid v slzách váhá,
. . se zhoubou jim i s pluky pekla spřáhá?

Slyšel Bůh kdys jeho prosby. Mor když kácel v tlupách lid,
země útroby jak spěl by spoustou mrtvol udávit,
by v ní nebylo ni pídě pro sémě a klasy —
Řehoř biskup zřejmě zvédal k nebi přímluv hlasy.

Jak mnich prostý veřejně se kál, jda v čele průvodu,
provaz na šíji. A zázrak: U Tibery přechodu
v oblacích již Michael meč pokut v pochvu vložil,
minul mor. Řím vládou světce na léta zas ožil.

Byl mu moudrým otcem dbalým, pečlivou mu matkou byl,
chorobný a kmetný Řím ač hrůzou skonu tetelil
v návalu se Longobardů. Věky stál, dob věky,
dokud bouře severu mu nervou hrdé vděky . . .

Zlatý Řím a věčná vláda... Vzpřáhnul Vandal pěst a Goth —
dávné slunce klesá kvapně běd a hanby do mrákot.
Zlato, mramor, hradby, chrámy — nádoby jak hlíny
kovová pěst drtí v střepy. Soumrak dní, tmy stíny.

Co zřel v dumách Ezechiel, s jeho knihou na ambon
stoupá Řehoř. V plném chrámu tiš a děs a vzlyk a ston,
jak z úst duní kazateli, bolestí se lámou
slova nad rodným mu městem, slávy Hakeldamou.

Kroužil sup již nad mrtvolou, Ariulf i Autharis.
O chudé přec nemdlí v péči, ač ví papež: Řím byl kdys . .
Agilulf hřmí do hradeb. Mír biskup zlatem platí,
vida v slzách: jak psí smečky odvlékáni jatí . . .

Římané až do Gallie na trh štváni v otroky
měnou za lup dávných otců s nečestných slz úroky.
Barbar v ústup; pěst mu zlatem výkupu jest těžká.
Kdy teď mír a pokoj v městě, kde jen Řehoř meškâ?

Nejstarší kmet biskup konal za něho dnes obřady.
Chrám se prázní. Jarního dne svěží vanou prochlady
kadidla v něm vonnou mlhou, slunný jas jí proudí,
třpyt a barvy zdob a maleb na objevy loudí.

Ticho smutků velebných. Jest po výtkách a bolestech.
Pukla ondy Golgotha, vlál zahradou však míru dech
k odpočinu Pána v hrobě; oliv pod korunou
ni vzdech země nechvěl tiší poklidnou a slunnou.

Sluncem s klenby do podlahy chrám je kříže zatopen.
Tak jezero Genezareth snilo v tuchách jara sen,
kol co smavé luhy tkaly květy na výzdobu
k jitrům blahých záslibů: Pán přijde, vstana z hrobu!

Se zlatých stěn basiliky obrazy však mosaik
hledí přísně; sevřené rty tají němý bolů vzlyk,
s apsidy zrak Kristův velký dolů s výtkou bádá:
kdy zde dnes i bludné ovce, kde dlel pastýř stáda?

Časné jitro soboty mlh závoj bílý odstýlá
chvějnou dlaní s východu; dnem Campania posílá
omladlých niv sladké vůně Římu na pozdravy — —
K Lateranu proudí lid, lnou křtěnců sněžné davy.

Zlatý oheň u prahu jak Horebu plá žhoucí keř,
v klenby mořích modravých ač tone dosud baptisteř.
Ticho touhy čekavé. A pojednou v ně slétlo
slovo hluboké, v stěn šeru Kristovo jde světlo!

Plným hlasem jáhen bílý slavné jásá Exultet,
dojetím ač hled mu vlhne, nadšením se vlní ret.
Plesem andělů zvuč nebe, okruh země jásej,
noc minula, dní se, den jest! — pěj a mluv a hlásej!

Raduj se i matka církev z nových dětí obrodu
i chrám tento ozvěnou hřmi dálných lidstva oovodů!
Z bohatých žní lásky, bratří, slavte vy též Boha — —
Z hlubin vděku ručejí vře hymnu proudná sloha.

Svatý Otec od andělů slyšel tento jasný zpěv,
zlatem psal jej v antifonář Ducha ondy na výzev
v holubici sněžné zjevu u perutí vanu.
Dnes ho nedbá? Zpěv úst lidských Bohu na úhanu?

Vzplanul paschál, hoří lampy, pod vod svatých křestný zdroj
katechumen kloní skráně k očistám a na úkoj
touhy svaté; v bílých řadách na mramoru leží
a již u oltáře stupňů ku mši stanou kněží.

Sloupy kadidla se vinou v oken pruhu k nebi výš,
Alleluja zní dvou chorů — — K oltáři kdo chvátá blíž?
Vrou a kypí do jásotů Alleluja plesná,
tichnou, mrou, jak oddech blaha rajských vidin ze sna.

Svatý otec v černé říze, kterou nosil dřív jak mnich,
než mu klíče církve v ruku kladl Bůh, dlí něm a tich
na kolenou v úklonách, kdy dary Obět mění,
až mše končí. Před papežem údiv, mlkne pění.

A tu Svatý Otec sám, jak náhlým vidmem dojatý,
ramena pne k nebi, pěje: »Vespere autem sabbathi . . .«
Pěvců chór mu do nápěvu vpadá k doprovodu
a hned bouří »Magnificat« v hlasů ladnou shodu.

Kolem oltáře jdou kněží vonných dýmů v záplavě,
na svůj stolec stoupá papež — a lid, hlava na hlavě,
hlasy mísí do jásotných posledních slov zpěvu,
volně v nich by oddechnul si z obav na úlevu:

Se svým lidem Svatý Otec přece slaví Paschy hod
a Řím tedy pevně stojí bez pohrom a bez nehod.
Nehněvá se Bůh; kněz jeho pokorný, kmet svatý
v modlitbách zas oddálil meč výhní hříchů vzňatý . . .

S hrdla provaz odpoutává, na šíj klade pallium;
stojí zas tu velekněz. Vše v divu slouchá jeho rtům:
»Bratří ctihodní, můj lide, zpověď mou i vaši
slyšte kajicně. Ples Paschy buď vám slzou dražší.

Sluha sluhů, nedbám s láskou o svěřený sobě lid?
Měj svůj chléb, jdi cestou výše, kam zve ducha spásy svit!
V noci té, kdy v potu krve Pán lkal oliv sadem,
s jáhnem městem jdu: mře člověk u fontany hladem.

V památný den večeře, kdy sytil Pán i Jidáše,
spící Řím zda zradu, zradu nad chudým tu nepáše?
S chlebem, vína krůpějí než jáhen k nám se vrátí,
klečím u bratra. A smrt už v objetí ho chvátí.

Sprahlé rty mu rosím vodou, slzou čelo mrtvolné,
šeptám slova rozhřešení. Vzdech jen tísně úbolné —
pokojně mi bez výčitky žebrák chladne v klíně.
Měsíce svit v očích bílých zrcadlí se sině.

Z fontány mu čistou vodou k pohřbu myju nohou prach,
prachem chodil, kalem brodil života se po cestách . . .
Duše u nebeské brány o vstup žalně prosí,
z kalu země bolnou slzou očistnou se rosí.

Do vpadlých mu důlků tlačím otevřený v dálky zrak —
nehleděl jím pouze k nebi, do bílých jen do oblak . . .
Duch ač vin má odpuštění, v bolestném dlí znoji,
než se touhy balsámem i jizvy ran mu zhojí.

V kříž mu kladu ruce na hruď, jak je spínal k modlitbám:
vejdi, duše, s chvalozpěvy za své kříže v blaha chrám!
Vždyť k vám ruce pjal jen marně za soucitu duhou
v slunci lásky hasnoucím, mně neznám, ač jsem sluhů sluhou.

V loži mém teď leží mrtvý, jak bych já byl umřel sám,
mně jak byste vy umřeli, mrtvol jichž se ostýchám.
Lid můj lásce Boží mrtev . . .!« Mráz a ticho děsu.
Svatý Otec pláče. Tiš. A davům ku otřesu:

V očích tisíců tmí náhle nenadálý chmur se mrak.
Jak by chrám se puklou stěnou chvěl a lámal u vln vrak,
po hlavách se převalila deštná smouha mžikem —
pláč a pláč. Chrám lítosti se bolným vlní vzlykem.

Svatý Otec povstává zas od pokleku se země.
Hlas mu otecký šum klidní tklivou mluvou dojemně:
»Lide můj, já bál se Boha, míjel vaše tváře,
ze studu jsem nestanul tu dva dny u oltáře.

Rány Páně na kříži jak neznámý jsem líbal mnich,
u svěcení vod a ohně v šera kryl se útajích.
Až kdy Alleluja zní, zřím u vidiny žasu:
v slov těch plesu Lazar náš jde k nebi v slunce jasu:

»S těla v hrob a s duše na soud slzou myl's mé cesty kal!
Alleluja! Dotek lásky kletbu bídy udolal!
Alleluja! Čist a smířen po velkém běd pátku
úsvitem tuch světlých vanu k věčné Paschy svátku!«

Živ jsem vám, můj lide, opět. Žij i ty, druh pro druha,
vždy nám dní pěj »Alleluja!« bědným bratřím úsluha.
Kdo jde kalem, v tmách mře hladem, jsem zde na úlohy:
Hledám tě! Můj lámej chléb, pojď, umyju ti nohy!

Buď kdy třeba — sluha sluhů, biskup Říma, otec všech —
pokorně běd smyju nohy, v běd je slibám soustrastech.
Velekněz pak Boha lásky, v knihách o mši velím:
v den, kdy paměť Večeře, ten mrav jdi světem celým!

Na mém loži sní sen mrtvých bratr váš, můj v Bohu syn.
S naší modlitbou mu země pokojný dej odpočin.
Ad vesperam sabbathi jsem vděčně zpíval Kristu —
dobou touž měj pohřeb mnou, nám nedby na očistu,

světec bídy.« — Průvod vyšel. — Mosaiky na plochách
odlesk dne se chví a smeká v mihotavých třpytů hrách
hladinou jak modrých vod, kam chodí píti laně,
a háj v tichu poledne ni lístkem nehne maně.

V apsidě plá obraz mživý: z paty skály tryská zdroj,
jeleni dva kloní hlavy žíznivě vod u nápoj,
beránci jdou sněžnou tlupou po lučině květů;
nad nimi dlaň z oblaku a žehná dolů světu.

V Reichenhallu.

Veselé a smutné vzpomínky

líčí

TOMÁŠ ŠKRDLE.

Rok 1909.

(Dokončení.)

V Reichenhallu v St. Zeno bydlil a s námi se stravoval stařičký vysoký pán, s hlavou sehnutou; chodil vážně, pomalu a mluvil velice málo. Dlouho jsem nevěděl, kdo to je; teprve když měl domů odjeti, zvěděl jsem, že je to děkan z Duchcova. A Čech z 5. února 1910 přináší o něm tuto zprávu:

Dne 5. února o půl 12. hod. dopol. zemřel zaopatřen svátostmi šlechetný a zbožný kněz P. Josef Friedland, děkan v Duchcově. Vzácný tento německý kněz zvláště vynikal svou dobročinností, kterou zahrnoval bez rozdílu národnosti všechny ubohé a trpící z Duchcova i okolí. Od svého vysvěcení 50 let působil v Duchcově a do poslední chvíle byl horlivě činným. Zesnulý se vřele ujímal českých služeb Božích v Duchcově, ale pro terror radikální protestantsko-pohanské kliky v městské radě duchcovské

nemohl ničeho docíliti. Ačkoliv svou dobročinností prokázal Duchcovu veliké služby, byl do poslední chvíle svými německými krajany pronásledován a mnohdy sprostě pohaněn. Křesťanští Čechové duchcovští zachovají mu vždy vřelou a uctivou vzpomínku. Dej mu Pán Bůh lehké odpočinutí!

Aj, tedy jeden společník náš ze St. Zena odpočívá v Pánu? Kdo bude druhý? Choří — více méně — byli jsme tam všichni.

* * *

V pondělí dne 2. srpna vydal jsem se za krásného počasí na Schafberg a do Sv. Wolfgangu, abych shlédl místa, kde jsem před 25 roky celý rok pobyl. Pan prelát Dr. Jos. Burian a kanovník Pop odjížděli zrovna z Reichenhallu domů, i jel jsem s nimi až do Solnohrad. Dráha Solnohrad-Išl má zvláštní nádraží proti státní dráze, i šel jsem tam, koupil jsem si lístek třetí třídy a jel jsem nejprve na Schafberg. Kondukter mi řekl, že mohu ne v St. Gilgen, ale až v Lueg, stanici dále, vystoupiti, i zaznamenal jsem si to a sedě zrovna u okna, rozhlížel jsem se po krajině. Luka byla všude pěkně zelená, někde bylo žito v mandelích a jinde je žali; zde totiž žito nepřitínají, ale srpy je žnou a vysoké strniště státi nechávají.

U St. Lorenz dělí se dráha na dví: jedna část jde v levo od Mondsee, druhá v pravo. Já jel po této. Uviděv Mondsee, jezero mně již před 25 lety dobře známé, byl jsem uchvácen tímto krásným pohledem a cítil jsem se již jaksi ve známé krajině. Dráha projela několika tunely a před zraky našimi objevilo se rozkošné městečko St. Gilgen, kdež kdysi i ministr Dr. A. Rezek prázdniny trávil. A nedivím se, že si to krásné místo za letní pobyt vyvolil. Vypadá to v miniatuře, jezero Wolfgangské v to zahrnuto, jako Neapol.

Přijela paroloď František Josef I. a převezla nás na druhou stranu. Jel jsem tedy po jezeře, v němž jsem se koupával, po němž jsem na druhou stranu jezdil nemocných zaopatřovat, okolo něhož jsem se probíhal, na jehož hladinu jsem ze školy zíral a k němuž i zadní část chrámu Sv. Wolfgangského sáhala. Jezero milé a krásné, vidím tě po 25 letech opět. Duše má naplněna byla jakousi radostí a různými vzpomínkami dobrými i zlými.

Blížil jsem se k věži, která potokem k ní tekoucím dělí Solnohradsko od Horních Rakous. Zde byla tehdy všude luka a pole a nyní tu vidím nádraží a vedle veliký hotel p. Petra, jenž byl za mého pobytu ve Sv. Wolfgangu purkmistrem. Hotel má otevřenou restauraci pod stromy k jezeru. Koupiv si lístek za 9 K 40 h. na Schafberg, byl jsem dychtiv na krásnou jízdu nahorů. Před 25 roky jsem tam cupal pěšky a do Solnohrad jel jsem z Gilgen dostavníkem, nebo tu vůbec tehdy dráhy nebylo. Vůdci jsme tu platívali na den 2 zl., kdo jel na mezku, platil 9 zl. a kdo se dal od čtyř mužů na Schafberg donésti, dal za to 14 zl.

Každý den šel na Schafberg mezek, jenž tam v koši na zádech různé potraviny a hlavně maso dopravoval; malé soudečky

piva ležely na předních plecích. Tehdy se tím vůdcovstvím mnoho lidí v Sv. Wolfgangu živilo a také náš starý 80letý kostelník býval za mlada horským vůdcem a jednou vedl nahoru vzácného alumna Bedřicha knížete ze Schwarzenbergu, později našeho p. kardinála. Kostelník ho jmenoval hochwürdige Durchlaucht, ale mladý alumnus mu řekl, to hochwürdige aby vynechal, to že mu ještě nepatří.

Konečně vlak vyjel. Na hoře je pošta, telefon a telegraf, i dostavil se poštovní posel, aby tam poštu odevzdal. Já se ho tázal, jsou-li ve Sv. Wolfgangu na poště ještě ony tři sestry, z nichž jedna byla poštmistrovou, druhá byla u telegrafu a třetí dopisy roznášela? Odpověděl, že nikoliv, ale že on již za nich sloužil a že se na to pamatuje. Farář z mé doby že již umřel a že je tam po něm již farář třetí. Ten druhý že byl čestným kanovníkem. Ptal jsem se, kde je ve Sv. Wolfgangu katolický hostinec? Řekl: Drassl, tam že chodí i p. farář. Dobře, to hlavní tedy vím.

Vlak vyjel, já se rozhlédl kolem, ale k mému zděšení se obloha zachmuřila a mraky se po ní honily. Snad to vydrží, než si Schafberg prohlédneme. Celou pozornost věnoval jsem jízdě. Lokomotiva hnala vlak od zadu, těžce supala a mírným tempem jej popoháněla. Kolem dráhy jsou lesy vysekány tak, aby byl z vlaku rozhled.

Já hledal cestu pěší, kudy jsem před 25 lety nahoru kráčel, a hle, shlédl jsem ji i táhne se jako had na horu. Dole na úpatí hor viděl jsem hojně nových vill, výše do hor roztroušené statky a chalupy, louky a políčka, na nichž žito žali a na nichž pšenka dozrávala. Na dvou místech prosekali pro vlak skály. Dobytek a nějakou almu (trávník a chlévy pro dobytek) jsem však nikdež neviděl, ač vím, že se tu v hojnosti pase. Možná že se dráhy bojí a když ji uzří, dovnitř lesa se táhne.

Sotva jsme přijeli k jakési zastávce, spustil se liják a začalo hřmíti. Dvacet pět roků jsem rachotu horského hřmění neslyšel, ale hned jsem je poznal. Dunění toto je hrozné.

Vlak jel dále a konečně u poslední stanice zastavil. Ale pro liják zůstali jsme seděti a teprve když dešť ulevoval, jeden po druhém se z něho šoural a jeden po druhém špěchal k největší výši, 1780 m., kdež jest na půdě solnohradské rozsáhlý hotel, 5 minut do výše od stanice vzdálený. Spěchal jsem tam taky.

Hotel jest proti dřívějšku o $^2/_3$ větší, čísníci a čísnice běhají v pravo, v levo, ten pije kávu, onen pivo, jiný pojídá masité pokrmy. Jařku, Tomáši, pozor, tady jsou mastní kostelníci, před 25 roky platil jsi zde za oběd 7 zl., dej si pozor — i dal jsem si pivo a přikousl k němu housku. Plzeňské? tázal se sklepník. Třeba, i přinesl mi ho malou láhev a stála 1 K. K tomu jsem snědl dvě housky a dost. Sestra Fabiana, jež nás při stole obsluhuje, dala mi před odjezdem do Solnohrad v půl 11. oběd, i byl sem do večera syt a zbytečně jsem neutrácel.

Dešť ulevil, i vyšli jsme si na různá místa a na nejvyšší bod, jenž jest malou střiškou kryt a rozhlíželi se kolem. Ze Schafbergu je prý při jasném počasí viděti 14jezer, ale my viděli jen je-

zera: Sv. Wolfgangské či Aber-See, Mondsee, Attersee a Fuschlsee. Největší jest Attersee. Přišel sluha, nevím, zda z hotelu či z dráhy, a ukazoval nám, kde leží Watzmann, kde Dachstein a jiné hory. Pro déšť uchýlil jsem se do hotelu, ale brzy vyšel jsem si zase, a to na verandu hotelu a tu se mi objevil neobyčejný obraz. Ne vysoko nad námi honily se hrozivé mraky a pod nimi zasvitlo slunce a St. Gilgen i celý kraj kolem a hory pod oblaky skvěly se přerůznými, čarokrásnými barvami. Sklepník, jenž taky ven vyšel, pravil, tento zjev že tu oni vidí často: jim zde visí mraky nad hlavami a dole slunce krásně svítí.

Byl čas k prvnímu vlaku a kdož k němu šli, dobře učinili, nebo déšť trochu ulevil, ale já jsem tu zůstal až do 7 hodin, kdy jede poslední vlak, mysle, že se snad obloha trochu vyjasní nebo že aspoň déšť ustane, ale zklamal jsem se.

V hotelu seděl jsem vedle švýcarské rodiny, i vyslovil jsem podivení, že oni tak čistě německy mluví. Pán odvětil, to my jen s vámi mluvíme v čisté němčině podle gramatiky, ale nerozuměl byste nám, kdybychom začali ve svém dialektu.

Já všude zavádím řeč na Prahu, líče její krásy, ale pán odvětil, že je tam Němci nebezpečno jíti pro násilnosti proti německým studentům. Tuto námitku jsem slyšel nejednou a slyšeli ji i jiní Češi zde v Reichenhallu, ale my všude provokaci německých studentů v pravém slova smyslu vylíčíme a Němce upokojíme.

Blížil se čas k odchodu, i vydal jsem se zase za největšího lijáku k vlaku. Na deštníku mi to řinčelo, jako by mi tam někdo sypal kamení, déšť šlehal do těla a deštník se na všecky strany prohybal. Konečně jsme u cíle a vlezáme do vlaku. Než se náš vlak rozejel, přijel nový z dola a vezl podobné zoufalce jako jsme my — ti tam asi všichni zůstanou přes noc. Pokoj tam stojí 4 koruny a slyšel jsem, že tam ten večer, 2. srpna, v jídelním sále topili.

Dole je veliký hotel p. Petra, jak jsem již dříve pravil, celý hotel byl elektricky osvětlen (i na Schafberku je prý nyní elektrické osvětlení), dole ve velkém sále bylo plno hostí, i chtěl jsem tam taky přenocovati. Ale za mnou se plížil sluha z jiného hotelu výše v horách řka, že je tam 5 minut, abych k nim šel, zde že je všecko přeplněno. Ale nevěřil jsem mu, i šel jsem do hotelu přímo k p. Petrovi, žádaje za nocleh. Pravil, že místo nemá. I tázal jsem se, jak daleko je do hotelu, jejž mi onen sluha nabízel a jak je daleko do města.

To máte stejné, pravil p. Petr, všude jest 10 minut.

I ty kujone, ty mne povedeš v lijáku 10 minut do hor a já půjdu ráno zase třeba 20 minut v lijáku do města — i dám se raději do města hned.

Cupal jsem krásnou alejí, cestou pěkně upravenou a dohoniv jednu paní, tázal jsem se jí, kde je hotel Drassl. Vedla mne tam. Pro déšť a pro rozmluvu s ní nemohl jsem si město dobře prohlédnouti, ale podivem mne naplnilo, že je tu vše elektricky osvětleno; vše se mi zdálo býti lepší než dříve, vznešenější. Fara mne celá zmátla: vždy byly z ní dveře ke kostelu

a zde vidím dveře na ulici; dům farní zdál se mi býti ohromný — ale ovšem, vždyť je to zámek: půl má vrchnost a půl farář a v celém druhém poschodí má farář letní hosty a trží za léto 800—1000 K nájmu. Za farou je kostel: ten tu stojí jako dříve: veliký, vysoký, vznešený. Kdyby nebylo bývalo pozdě a večer, byl bych do něho spěchal, byl bych se s pláčem k oltáři vrhl, tak mi bylo u srdce teskno a divně.

Jak jsem se na tuto návštěvu těšil a nyní sem přicházím večer, v lijáku, nevida v pravo, nevida v levo. Tak, zde je hotel Drassl. Díky, paní a již jsem tam vcházel. Pokoj jsem dostal až ve III. poschodí. Umyl jsem se, přezul, vzal jsem si jiná suchá perka a šel jem do večeřadla. Zavolal jsem si mezi jídlem hoteliera a tázal jsem se na zdejší poměry, ale on je Tyrolák, sem se přiženil a nic z minulosti nezná. Čišnice jsou taky cizí a tak jsem se nic nedozvěděl.

Povečeřev, vyšel jsem do města, nic si z toho nedělaje, že poprchává. Obešel jsem si celý chrám, za nímž bývala škola, v níž jsem vyučoval, prohlédl jsem si starobylou studni mezi kostelem a farou ležící, šel jsem do města, viděl jsem tam novou radnici, v ní četnickou stanici (ta tu za mne nebyla). Před jedním domem seděly tři ženy, i dal jsem pozdravení, přistoupil jsem k nim a řekl jsem jim, že tu byl před 25 roky český kněz, jestli se na něho pamatují. Odpověděly, že se na něho nepamatují a jedna dodala: ach lidé se mění, zapomínají, jen tento chrám se nemění a zůstává stále stejný.

Pod kostelem jest hostinec, kam jsem na pivo chodíval, i zašel jsem tam Byl tam hostinský se statnou paní, měli tři děti, děvče a dva chlapce, i přál jsem si tu pohovořiti. Čísnice mne vedla k mému podivení do zadního lokálu (tehdy zde byl jen jeden), k ní se přidružila mladá paní a povídaly mi, starý pán že již před 18 lety zemřel, i syn jeho, muž této mladé paní že umřel a ona se vdala po druhé. Vedle hostince mají i řeznictví a dobře prý se jim vede. Mohl bych mluviti se starou paní? Až ráno, už spí. Tedy s Bohem, zaplativ, ubíral jsem se do hotelu celý zamyšlený. Tu noc spal jsem po těch deštích znamenitě.

Ráno byl cíl mé cesty kostel. První mše sv. je v 7 hodin, druhá v 8. Dychtivě vstoupil jsem do chrámu Páně. Uprostřed v lodi jsou dva oltáře, a to rozhled po chrámu trochu kazí. Zdálo se mi to vše tmavé a staré. Kostelník je syn 80letého starouška, jenž nám tehdy posluhoval. Ten se na mne pamatoval, jediný z celého Sv.Wolfgangu, jediný ze všech lidí, s nimiž jsem mluvil. Pan farář zpovídal a kaplan sloužil tichou mši sv., i sedl jsem si do lavice a modlil jsem se. Lid se choval v chrámu tak zbožně jako za mé doby. Když jsem viděl, že jde pan farář, malý mužíček, do sakristie, spěchal jsem k němu a prosil jej, abych zde mohl sloužiti mši sv. Svolil ochotně. Sloužil jsem mši sv. u hlavního oltáře, kdež jest znamenitá a drahocenná řezba z r. 1481 od M. Pachera z Bruneku. Míval jsem zde před 25 roky každou neděli velkou mši sv. Byl jsem hluboce dojat a Bohu vzdával jsem vroucí díky, že se mi této milosti dostalo.

Při mši sv. p. faráře zpívali na choru tutéž píseň, kterou i mně děti v Karlíně při mši sv. často zpívají.

Po mši sv. a po díkučinění, i když byl p. farář hotov, prohlížel jsem si celý chrám; v kapli sv. Wolfganga, kde týž světec i bydlel, nalezl jsem mnoho obětních obrazů od bavorských poutníků sem darovaných. Rád bych se byl i do fary podíval, ale p. farář mne k tomu nevyzval, i nemohl jsem se vtírati. Čekal jsem, že mne pozve na snídaní a byl bych mu to desateronásobně oplatil, chtěje tu nechati 20 K pro chudé, ale neučinil toho. Šel jsem tedy na snídaní k Leitnerovům. Ze staré, statné paní stala se bezzubá babička, ale já ji hned poznal, ona však pranic se nepamatovala, že jsem tam k nim chodil a že jsem vůbec kdy ve Sv. Wolfgangu byl. Posnídal jsem, rozloučil jsem se a už jsem se o svém bývalém pobytu zde živé duši nezmínil.

Zamyšlen procházel jsem město. Hotel Petrův jest značně rozšířen; zde vládne stará paní, dole u nádraží starý pan Petr, nahoře na Schafbergu hospodaří jejich syn — věru podnikavá to rodina.

Ačkoliv trochu poprchávalo, rozhodl jsem se, vykonati pěšky cestu k Schwarzenbachu, kdež jsem dlel v letě 1883 u Augusta knížete Windischgraetze jako domácí duchovní — je tam $^3/_4$ hod. — a odtud do Stroblu — další půl hodiny. V této straně má pražský Tempský villu s rozsáhlým pozemkem a měl tu za mne českého zahradníka, který říkával: der Kuh, der Pferd a jiné více — i dala obec té cestě jméno: Tempský-Strasse.

První moje zastávka byla na hřbitově, kdež jsem mnoho mrtvých pochoval: přenechalť mi p. farář skoro všecky pohřby. Hrob druhého faráře jsem našel, ale hrob mého býv. faráře jsem najíti nemohl. Pomodlil jsem se za duši jeho — ranila prý ho mrtvice — a duše všech zde odpočívajících, a šel jsem dále. Potkal jsem různé starší a mladší lidi, každého jsem pozdravil, ale už jsem se k nikomu nehlásil.

Před Schwarzenbachem jest hostinec, kdež jsem leckdy sklenku vína vypil, dále před zámkem jest hostinec druhý, i tam jsem býval, ale nikam jsem nezašel. V zámku pro déšť mimo zahradníka živé duše viděti nebylo; byl jsem ublácen a pak jsem se nemohl zdržovati, nebo ještě týž den chtěl jsem se vrátiti do Reichenhallu, a proto jsem ku knížeti, vdovci 81 roků starému, ani nešel — capal jsem dále k Stroblu, kdež jsme mívali poštu. Kolikráte za léto jsem tuto cestu konal. Deště přibývalo, i přidal jsem kroku. V Stroblu z malé restaurace, kdež jsem se na sklenku piva stavíval, povstal ohromný hotel. Vešel jsem tam, dal jsem si víno a guláš a chodil jsem po pokoji sem a tam, abych trochu z potu vyšel. Déšť ustál, vida, pořád prší a sotva vejdu do hotelu, přestane pršeti. Po 11. přijel parník: Elisabeth a vezl nás do Sv. Wolfgangu. V levo jezera jsou villy, jež tu za mne nebývaly, u Stroblu je plno koupelen a loděk k projížďce a v pravo je pahorek, lesem porostlý, kdež jsem sedával a snul plány o založení družstva Vlast. Dnes, po 25 letech, konám tu jaksi jubilejní pout! Elisabeth čeří vodu dále, zrak můj těká v pravo v levo a když se blížíme k Sv. Wolfgangu, celý udiven dívám se

na nové villy, obrácené k jezeru. Bývala zde jediná villa Petrova a dole u jezera hotel, nyní je zde vill na 20, dole plno koupelen a loděk k projížďce.

Šel jsem do hotelu, najedl se (ceny jsou zde jako v Praze, ale káva ráno stála 60 h., kdežto zde v Reichenhallu stojí jen 30 h), trochu jsem se po obědě prospal, zaplatil jsem byt, dal jsem odměny a tiše jsem odešel. Déšť už zase lil. V přístavišti koupil jsem si lístek a ježto bylo čekati na parník ještě asi $^1/_4$ hodiny, dal jsem se do hovoru s pokladníkem. Pravil, že je letos návštěva hor a této krajiny pro četné deště velice slabá a dráha Išl-Solnohrady, která jest hlavně na turisty odkázána — an je tu průmysl malý — že bude letos pasivní. I ve Sv. Wolfgangu že jest to letos špatné — boháči, kteří dají vydělat, že tu letos vůbec schází a že je tu jen střední třída letních hostí, kteří šetří a z nichž prý má město malého užitku.

Parník přijel a odvezl nás do Lueg; tam jsme čekali na dráhu. Již cestou na Schafberg a nyní zase v parníku viděl jsem dvě dámy, prostě oblečené; domníval jsem se, že jsou to učitelky; kryli jsme se, já i ony pod verandou hotelu, čekajíce na vlak, i zapáliv si doutníček, dal jsem se s nimi do řeči. Bydlí v Berchtesgadenu a konají do okolí výlety. Já jim vytýkal, že by si měli voliti byt raději někde zde u jezera, v St. Gilgen, ve Sv. Wolfgangu nebo Stroblu — co že vidí zvláštního v Berchtesgadenu? Jedna z nich byla i v Praze, ale už dávno. V tom se přihnal vlak, hledáme místo a dámy jdou do I. třídy a já — do III. Snad byla jedna z nich nějaká šlechtična a druhá její komorná a já je měl za chudé učitelky! Adie, světe falešný!

Ve vlaku nás bavil mladý úředníček z rak. Slezska. Všecko viděl, všude byl, všecka vína pil: v Admontu, v Klosterneuburku. Byl v řeči živý, sám se svým vtipům usmíval, ale nic a nikoho neurážel a tak se rád poslouchal.

Za deště jsme v Lueg do vlaku vstoupili, za deště jsme se do Solnohrad dostali a za deště jsme i do Reichenhallu přijeli. A nebylo hezky až v pátek odpoledne.

Ve čtvrtek jsem vzal náhodou v čítárně do ruky Reichenhaller Grenzbote a tam jsem s podivem četl, že starý pán z Tivoli Conrád Prosinger zemřel a že má dnes ve 4 hodiny pohřeb. Šel jsem taky, abych jeho památku uctil a zároveň abych v Reichenhallu, tedy v cizí zemi, pohřeb viděl. Sešel jsem se tam s p. děkanem Daneggerem a drželi jsme se spolu. Zde nejsou veřejné pohřby; mrtvola zemřelého dá se na hřbitově v St. Zeno do umrlčí komory a z ní se koná pohřeb. Účastenství lidu bylo veliké, spolky přišly se čtyřmi prapory a od sv. Mikoláše dostavili se tři duchovní; kondukt vedl nejstarší kaplan. Když mrtvolu vykropil, ubírali jsme se za zvuků hudby k hrobu u zdi chrámové; zeď byla obložena v polokruhu četnými věnci a hrob byl vystlán větvemi.

Kaplan pomodliv se proslovil o zesnulém krátkou, ale překrásnou řeč, druhou řeč konal měšťanosta. Náčelníci spolků, které zde položily věnce, pronesli každý několik slov a končili: Odpočívej v pokoji. Na to se modlili duchovní a zpěváci střídavě

zpívali žalm Miserere, zpěváci zapěli ještě jednu píseň a pohřební obřady byly skončeny.

Už několik dní dlí zde světící biskup a probošt Dr. Václ. Frind s komorníkem Štěpánem Havlem. S tímto posledním učinili jsme v pátek odpoledne výlet do Gross-Gmain a sešli jsme se zde s rodinou Kašparovou. Za srdečného hovoru jsme zde pobyli a domů se vraceli. Všickni, i p. kancléř Dr. K. Kašpar i p. otec a máti jeho chovají se ke mně nad míru srdečně, i zachovám je v milé paměti.

V poledne jedl s námi — an byl pátek, p. farář Jos. Ruml. Sestra Fabiána dala nás k sobě a živě jsme si popovídali.

Již v pátek odpoledne slunce svítilo a v sobotu ráno zase vysvitlo a hřálo až do večera. To je v lázních milá a radostná událost. Nejdůstojnější p. biskup Dr. Václ. Frind najal krásný landauer, pozval si na výlet svého spolužáka, s nímž na procházky chodí, em. děkana Fr. Kromera, jenž dlí na pensi v Ostrově u Karl. Varů, pozval p. kancléře Dr. K. Kašpara a mne a jeli jsme na výlet do Mauthäuslu. Lokaj p. biskupův seděl s kočím na kozlíku, i jeli jsme jako šlechta, brzy v pravo, brzy v levo milostivě se uklánějíce těm, co nás pozdravili. V Mauthäuslu byli jsme hostmi Jeho bisk. Milosti. Vzduch byl po dešti čistý, na cestě nebylo prachu, i užili jsme krásné vycházky a plni vděku vraceli jsme se domů. Vysoké hory, hluboké rokliny, živé lučiny nás zrovna okouzlovaly.

Večer šli jsme s p. kancléřem Dr. K. Kašparem na ohňostroj do levého, velikého městského parku, kdež byl koncert rakouské vojenské kapely ze Solnohrad. To jest ovšem jiná hudba než zdejší. Mezi hudbou vypouštěny byly ohňostroje na způsob těch, jež jsme vídávali na naší zemské výstavě a při tom celá zahrada byla různými ozdobnými lampiony a lampičkami ozdobena. Nás ovšem zajímala nejvíce rakouská hudba.

Neděle je zase tak krásná jako sobota. Odsloužil jsem si mši sv. a šel jsem poslechnout vojenské hudby; na to navštívil jsem druhý chrám Páně — farní — u sv. Mikoláše a odtud odebral jsem se ke kr. radovi MUDr. Harlovi, abych mu učet vyrovnal. Za tři visity žádal jen 10 m. Na konec provázel jsem do bytu jeho (socia dolorum) p. katechetu Ant. Procházku ze Slaného, zašel jsem do čítárny, přečetl jsem si mé tři časopisy a ubíral jsem se k obědu. K obědu měli jsme pečená kuřata, i ukazoval jsem sousedovi, že já dostanu v hostinci sotva pátý díl kuřete, které jsem měl na talíři; tak veliké porce se zde dávají.

Odpoledne podnikli jsme s lokajem Štěpánem výlet k Nonn do restaurace Fuchsovy a tím jsou moje výlety v Reichenhallu u konce. Inhallovat jsem již dnes nešel a zítra v pondělí taky nepůjdu.

Na cestě setkal jsem se s p. biskupem Dr. V. Frindem a jeho přítelem, kteří touž cestu konali. I byl jsem vyzván, abych se k nim připojil. Po odpočinku v restaurantu Fuchsově ubírali jsme se domů okruhem luk, vill a lesíků a dostali jsme se včas k večeři.

Po večeři jsem se s duchovními loučil, s mnohými jsme se srdečně políbili, s některými vyměnili jsme si své visitky. Soused můj, hovorný p. katecheta ze Šoproně, s nímž jsme se při obědě živě bavili, velice se interesoval o českou šlechtu; čte »Vaterland,« i myslil jsem, že má tu znalost z toho, ale když mi dal visitku, viděl jsem, že je taky z rodu vyššího, jmenuje se Ludvík von Koller, katecheta v Šoproni. Poslal mi i ze Šoproně pohledku. Večer na to ztrávil jsem v rodině Kašparově, s nimiž jsem se co nejsrdečněji rozloučil; pobudou zde ještě týden.

V pondělí ráno navštívil jsem ještě p. děkana Charváta, který včera při stole nebyl, poroučel jsem se pí. hraběnce Johanně Nosticové, spakoval si své věci a v $^1/_2$12. vyjel jsem z Reichenhallu a v 9·20 večer byl jsem rychlíkem v Praze.

V Reichenhallu na nádraží sešla se celá rodina Kašparova a pí. řídící podala mi na cestu kytici; před tím učinila podobně p. prelátu Dr. Jos. Burianovi.

Zmiňuji se ještě o zvláštní episodě. Jdeme jednou od večeře a sotva vyjdeme na dvorec kláštera, spustí p. děkan Charvát naši národní hymnu: Kde domov můj; já zanotoval s ním a oba jsme ji nadšeně přezpívali. Spolustolující Maďaři a Němci zpěvu našemu tiše naslouchali a z bytu rodiny Kašparovy ozval se radostný potlesk. Vídeň by se při podobné demonstraci rozpadla, ale Reichenhall a St. Zeno žily klidný život dále.

Musím také podotknouti, že milá a přívětivá povaha p. biskupa Dr. Václ. Frinda, jenž nám při obědě předsedal a jenž měl pro každého líbezné slovo, všem se velice zamlouvala. Je to muž velikých cílů a ideálů a soukromý hovor s ním jest velice zajímavý a poučný. Lokaj jeho praví: co jí p. biskup, to jí celý dům: i lokaj i kočí i celý další personál domácí.

Ignát a Rudolf Zhánělové.

Stať životopisná. Podává ALOIS DOSTÁL.

(K 25letému jubileu kněžskému Ignáta a k 20letému Dr. Rudolfa.)

Znamenitý německý katolický spisovatel Jindřich Hansjakob často ve svých spisech zdůrazňuje, že by bylo záslužno, aby byl uveřejněn životopis každého, i toho nejprostšího a nejnepatrnějšího člověka, protože by se mnohému každý z něho mohl přiučiti. Obyčejně se píší životopisy koryfeů, velikánů, ale nutno také přihlížeti k těm, kteří podnikají tak zvanou drobnou práci ke všeobecnému dobru. Ve vojště jsou nejenom velící generálové, ale i veliké množství podřízených důstojníků, poddůstojníků a obyčejného mužstva. Všichni musí vzájemně podporovati velícího generála, každý dle sil svých a zdatnosti. V literatuře každého národa vydávají se nejenom knihy, ale i časopisy a různé listy. I tyto nutno vyplniti příspěvky, jichž nemůže psáti sám redaktor, ale jež mu poskytnou různí spisovatelé; čím větší počet dovede

Dr. Rudolf Zháněl.

Ignát Zháněl.

jich kolem sebe seskupiti, tím zajímavější a pestřejší jest jeho list. Spisovatelé, o nichž psáti chceme, vydávají nejenom knihy, ale hlavně přispívají do všech katol. publikací.

Cestující po státní dráze z Brna do Prahy spatří za stanicí Skalice-Boskovice mihnouti se po straně tichou vesničku s vysokým bílým kostelíkem — jsou to *Sebranice*, rodiště bratří *Zhánělů*. Tam býval asi před 50 lety otec jejich *Martin Zháněl* »rechtorem« národní školy; ve venkovském kostelíčku, zasvěceném Marii Panně, pokřtěni byli oba synové, na rukou je držel tamější kaplan Ignát Janoušek (později farář v Uherčicích u Hustopeče). To nasvědčuje, jaká tehdy panovala shoda mezi duchovenstvem a učitelstvem, že učitelé bývali svým dětem za kmotra kněze. Tehdejší farář Jan Kinzl byl nemocen, proto jej zastupoval kaplan, který i později Zhánělům kmotrem zůstal. Nemocný farář pokřtil Ignáta, leže v posteli. Ignát jest ze tří sourozenců nejstarší, mladší Karel je nyní nadučitelem v Komíně, nejmladší Rudolf c. a k. polním kurátem. Rodina Zhánělova byla vždycky přísně katolickou a českou. Mnoho starších kněží pochází z rodin učitelských, k čemuž působila shoda fary se školou. Matka bratří Zhánělů pochází z Bystřice nad Perštýnem z rodiny Suchých, která vždy byla ctěna pro vzorný křesťanský život.

Otec-učitel *Martin Zháněl* studoval dle tehdejších předpisů dvě třídy gymnasia v Moravské Třebové u Piaristů, které vždy chválil jako výtečné paedagogy a pravé přátele mládeže. Průpravna měla tehdy (r. 1848) jenom jeden ročník, vlastně kurs, trvající od ledna do srpna.

Zháněl poslouchal také přednášky na filosofii. Tak v Brně prodělal bouřlivý rok revoluční. Jsa chudým studentem, nemohl si zaopatřiti potřebnou uniformu jako studentský legionář, ale jako hudebník byl přidělen k hudebnímu sboru studentskému. Studovalo prý se tehdy velmi dobře. Na chodbě budovy školní chodila stráž, co chvíli nastal v městě shon lidu, tu stráž volala do zbraně, studenti utekli z přednášky, šli dělat pořádek a školu nechali býti školou. Zháněl vyšel aprobován pro normální školy (jako nynější měšťanské) a přišel za pomocníka — učitelského mládence do Biskupic u Jevíčka, odkud chodil také — exkurrendo do Březinek. Pomocníci tu byli dva, v Březinkách jedli po číslech, ale nestěžovali si. Měli velikou autoritu v celé obci a zvláště ve škole. Řídil-li učitel kapelu v hospodě, aspoň to bylo dobré, že netrpěl tam nezbedností a žádné školní dítě nesmělo se zábavy súčastniti. Ovšem plat byl malý (12 zl.), strava u principála, vedlejší příjem z vyučování hudby. Z Biskupic přišel Zháněl do Bystřice nad Perštýnem, odtud pak do Sebranic, kde se stal samostatným učitelem a oženil s Annou, dcerou bystřického měšťana Karla Suchého. Podnes vyznává, že mu tehdejší duchovní vrchnost nikdy neublížila.

V Sebranicích zůstal 10 roků a působil v letech šedesátých jako buditel národní. Založil čilý zpěvácký spolek a pořádal často besedy, při nichž se deklamovalo a zpívalo. V kostele provozoval se svým sborem a orkestrem nejtěžší mše, jako Haydnovy,

Mozartovy, Horákovy a jiné. Měl mnoho hudebnin, jež napsal vlastní rukou, jež odevzdal synu svému, nynějšímu nadučiteli Karlovi.

Ze Sebranic stěhoval se Zháněl (1868) do Střelic u Brna, kde bylo lepší místo, hlavně však přijal tuto školu, aby mohl do-

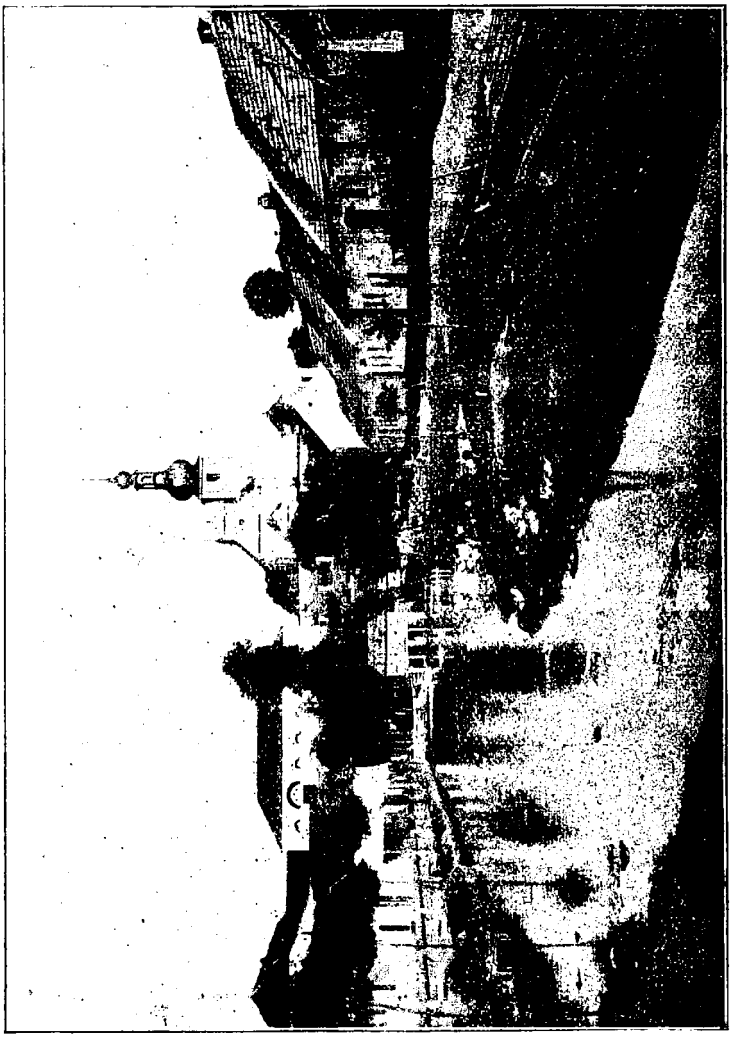

Sebranice. Náves s kostelem.

růstající syny dávati na gymnasium do blízkého Brna. Tu již nevybíral plat jako dříve (10—12 kr. měsíčně), ale obec mu platila ročně 300 zl. a za hraní varhan měl asi 25 měr sypaného žita a pole k užívání. Když se představoval tehdejšímu školnímu radovi Nöttigovi, vytýkal mu tento jeho slovanství, řka: »Kde je něco slovanského, vy vždy při tom musíte býti.« Proto nedostal krátce před tím Letovic, kam by byl rád jako do svého rodiště se dostal.

Ale jak byl přece šlechetný Nöttig! Když se později hlásil syn Zhánělův, Ignát, do bohosloví, šel s ním otec k tehdejšímu biskupovi Nöttigovi. Ten ho laskavě přijal a u přítomnosti Ignátově pravil: »Mám velikou radost, že vás vidím; zapomněl jste už na to, co se vám někdy ode mne stalo? Zapomeňte!« Ovšem že bylo dávno zapomenuto.

Roku 1870 vešly v platnost nové školské zákony, jimiž zvýšeny učitelské platy a existence učitelů materielně zajištěna. Zháněl byl volen od učitelstva okresu brněnského za zástupce do tehdy zákonem zřízené okresní školní rady, kde setrval až do své výslužby, do roku 1892. Z jara r. 1873 přišel na nově zřízenou školu do Židenic u Brna. Tato obec je vzdálena od Brna jenom čtvrt hodiny a měla 173 čísel (nyní 1400), školních dětí bylo 150 v jedné třídě.

Zháněl byl zakladatelem a dlouholetým předsedou učitelského brněnskeho spolku »Budeč« a dokud mu stál v čele, docílil, aby protináboženské proudy nevítězily. Jda na odpočinek, byl vyznamenán stříbrným záslužným křížem s korunou. Pro svou ryzí povahu byl všude oblíben, kde působil, jmenován čestným členem a občanem těch obcí a spolků, kde pracoval. Nyní žije na odpočinku u svého syna Ignáta, faráře v Troubsku u Brna.

Z tohoto Martina Zháněla, rodilého z Letovic a matky Anny, rozené Suché a pocházející z kvetoucí tehdy soukenické měšťanské rodiny v Bystřici nad Perštýnem, narodil se *Ignát Zháněl* dne 11. června 1863. Ze svého útlého mládí pamatuje se na pochody Prušáků, kteří se brali silnicí okolo Sebranic do Brna. Bylo mu divné, když lidé volali na kancléře v kočaře: »To je Bismark!« a ve vsi byli dle tehdejšího zvyku tak jmenováni psi. Také uchoval v paměti, že vojáci za školou na kopci u kostela měli porážku. R. 1873 byl dán do třetí třídy k Minoritům, tehdy byla totiž škola v tomto klášteře umístěna. Zde měl za spolužáka Vincence Ševčíka, nynějšího zemského poslance a děkana v Černé Hoře, který jediný s ním studoval do vysvěcení. Nic nevadilo, že Ignát někdy přiběhl do Brna do školy bosky!

Z profesorského sboru vděčně vzpomíná dr. ph. *Eduarda Formánka*, ač neměli tehdy žáci ani zdání o jeho učenosti v botanice; milovali ho, že si každého všímal a přírodopis zpříjemňoval vtipy a slušnými žerty. Každý se ho mohl zeptati, jak se jmenuje bylina nebo nerost. Nabádal žáky, aby si všímali přírody i přírodnin, pořádal s nimi vycházky do okolí. S tímto oblíbeným profesorem mluvil Ignát Zháněl r. 1900, když se chystal na Balkán, kde byl třináckráte a kde také zemřel. Ignát na svých cestách po Čechách navštívil rodiště Formánkovo a pátral po bližších údajích z jeho života. Vděčně vzpomíná ředitele Vítka, muže velice přísného, ale spravedlivého, vlastence, který vážil si nejenom svého jazyka, ale víry otců svých. Tehdy působilo na gymnasiu brněnském několik profesorů známých v širší veřejnosti, hlavně to byli: filolog Bartoš, dějepisec Royt a katecheta Šťastný.

František Bartoš, pilný pracovník, naváděl žáky své k ideální lásce k vlasti a už malé studentíky vybízel, aby šetřili a za ušetřené peníze si kupovali dobré knihy a pořizovali si knihovnu. Poučoval, aby si dělali výpisky z knih, které čtou, krásná rčení,

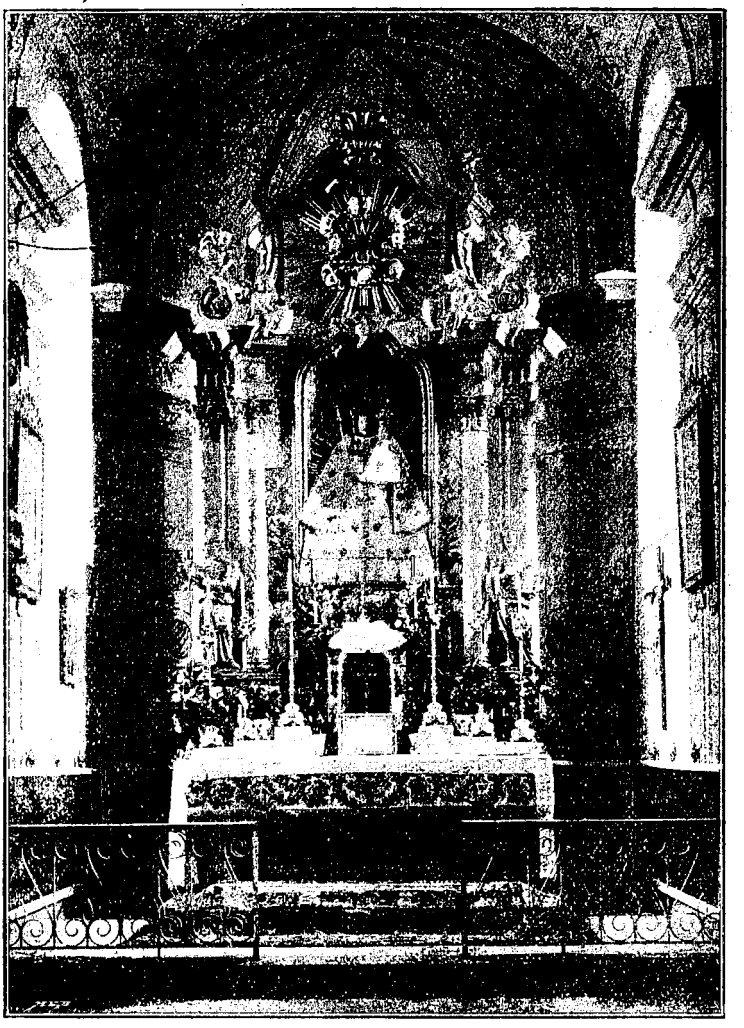

Sebranice. Hlavní oltář ve farním chrámu Páně.

obraty, úsloví aby opisovali. Tyto výpisky potom studentům prohlížel. Kdysi vyčinil studentovi, který měl výpisky církvi nepřátelské a materialistické.

Bartošovi děkuje Zháněl za mnoho pokynů a rad. Dle nařízení svého profesora počal si totiž dělati výpisky, a to nejdříve z básní Šfastného »Kytky z Moravy.« Zůstal věren tomu obyčeji a během let sebral sedm velkých svazků výpisků asi z tisíce

knih a děl, což mu, když začal spisovati, mnoho prospělo, jednak že znal nejčelnější spisovatele všech světových literatur. Bartoš dopisoval si se Zhánělem do posledního času, než zemřel, chválil, sledoval jeho činnost a stále pobádal k práci.

Na Msgra Vladimíra Šťastného vzpomínají všichni jeho vděční žáci; byl to katecheta ideální, vždy mírný, laskavý, dobrotivý. Chudé značně podporoval. Potkal se i s nevděkem. Jistý doktor dostal od něho, jda na další studie, velký peněžitý obnos, a z prvních článků jeho sršela nenávist k církvi a kněžím. Šťastný byl miláčkem svých žáků, jeho přednášky byly básnické. Přednášel z paměti, mluvil vlastenecky a snažil se, aby žáky své nadchnul pro církev a vlast. Také se Šťastným byl Zháněl v blízkých stycích.

Profesor dějepisu Václav Royt, pozdější školní dozorce zemský, byl pravým otcem žáků, byl autoritou v dějepise a zeměpise, studentům říkal: synáčkové, sám jsa jejich »tatíčkem.« Přednášky oživoval výklady o kulturních dějinách a vzdělanosti.

Koncem roku 1881 byla maturita (33 žáků) a hned 20 abiturientů se přihlásilo v Brně do bohosloví. Třeba místnosti tehdejšího semináře byly málo vhodné, přece kolik odtud nezapomenutelných chvil! Zněla tu i citera. V semináři přednášel učený Otmar Mussil, který pravidelně mluvil ve třech řečích: česky, německy a latinsky; nejoblíbenější ze všech profesorů byl tehdy dr. Josef Pospíšil, který přednášel křesťanskou filosofii a dogmatiku. Dovedl posluchače nadchnouti pro sociologii, jíž věnoval při každé příležitosti velikou pozornost. V semináři byla »Sušilovka,« spolek bohoslovců, v němž vzdělávali se ve vědách a kde bývaly každý čtvrtek přednášky. Také dr. Pospíšil tu přednášel nadšeně a plynně.

Ve čtvrtem ročníku přednášel pastýřské bohosloví dr. Josef Chmelíček, který byl též hudebním skladatelem a zvláštní libůstku měl ve sbírání fug. Kde jakou našel, opsal a tak jich nasbíral 1800. Přicházíval poslouchat mše i do Zábrdovic, kde řídil hudbu nadučitel ze Židenic Martin Zháněl.

V alumnátě panoval tehdy pravý patriarchální život. Všichni, Češi i Němci (asi 5) se snášeli a žili ve svornosti. U mnohých se jevilo, čím budou v pozdějších letech. Ševčík rád čítal noviny a sledoval v nich politiku, Hlavinka, který vstoupil do bohosloví jako profesor klasické filologie v Přerově, obíral se horlivě sepisováním a už jako bohoslovec uveřejnil několik zdařilých prací v »Obzoru« a »Hlase«; Venhuda studoval srbštinu, chorvatštinu, brzo po vysvěcení odešel do Sarajeva na dívčí učitelský ústav, vystavěl nový kostel v Stupě u hlavního bosenského města, když se vrátil z Bosny na Moravu a stal se katechetou v Husovicích u Brna, i tu vystavěl nádherný kostel.

Veselo bylo v alumnátě, slavil-li tu někdo svátek, uspořádán mu pochodňový průvod na širokých chodbách, oslavenec vyzdvižen na ramena nejsilnějších kolegů, při čemž hrál domácí orkestr. Ráno po kostele byla slavnostní humoristická řeč, večer musil oslavenec dáti všem účinkujícím po láhvi piva. Regens

Schrefl nepřekážel zábavám, ale jenom napomínal, aby se při nich zavřely dvéře a okna a nebylo slyšeti hluk venku.

Velká slavnost bývala, když ve čtvrtém ročníku před vysvěcením byl poslední školní den. Profesor Chmelíček hlavně dbal, aby se tento zvyk udržel. U vchodu do alumnátské budovy očekával ho orkestr a při jeho příchodu zahrál veselý pochod. Bohoslovci se seřadili, v čele nesen prapor, za ním nesl první prefekt na podložce skripta a učebnice, ostatní kráčejíce vážně v pochodovém tempu, následovali. Učební síň byla vyzdobena chvojím, kvítím, tabule obtočena velikým věncem a na ní stkvěl se nápis:

»Otvírá se brána u Egypta,
země zaslíbená z blízka kyne nám.
Sláva pěstitelům! S Bohem skripta!
Vděčně opouštíme bohovědy chrám.«

Sebranice. Starobylé stavení se žundrem.

Po přednášce hudba zahrála intrády a nějakou veselou skladbu. Jako z tehdejších bohoslovců, i Zháněl rád vzpomíná na ty krásné časy, jež zažil ve společnosti milých soudruhů. Jako bohoslovec pokusil se Zháněl v literatuře a uveřejnil překlad Consciencova románu z francouzštiny »Modrý dům« do ročníku 1885 pražského »Blahozvěsta« pod značkou Method Zh. V prázdných chvílích obíral se četbou a čerpal z tak zvané »německé« knihovny, která patřila alumnátu, a z »české«, jež byla majetkem spolku bohosloveckého »Růže Sušilovy«. Činil si mnoho výpisků dle slov bývalého profesora Royta, který říkával: »Dříve než se dáte do spisovatelství, musíte něco věděti. Napřed dlouholeté a hluboké studium, pak teprve spisovatelství. Bohužel bývá často první pokus spisovatelství některého studujícího, že na-

píše jako první opus své kritiku o spisu profesora a důkladně ho strhá.«

Vystudovav v červenci 1885 bohosloví, nemohl býti Ignát Zháněl vysvěcen pro mládí se svými kolegy a přijal jenom jáhenství. Dostal se do Budče u Jemnice, kde farář Em. Mittner ztratil hlas, že nemohl kázati a ve škole učiti. Zde jáhen Zháněl zůstal do prosince 1885 a od vlasteneckého faráře ze školy Sušilovy a proslulého slávisty mnohému se přiučil. Mittner oblíbil si Zháněla pro jeho ideální názor na svět, pro jeho zápal k literatuře a milou vzpomínku, že býval v letech čtyřicátých katechetou jeho obce v Letovicích.

Farní kostel v Zábrdovicích.

Večer scházela se u faráře společnost, v níž Zháněl, jako nejmladší člen, předčítal výtahy z novin »Hlasu« a z německé »Politiky«, jež mu farář naznačil. Účastníci: hospodářský inspektor Smetana, správce Škrábek přebírali časové otázky a o desíti hodinách se rozešli. Bohatá knihovna blízkého premonstrátského kláštera v Nové Říši poskytovala Zhánělovi potřebné knihy k dalšímu sebevzdělání. Prelát Hauber byl jeho přítelem a bral ho s sebou na procházky. Tu slézali kopce a kochali se krásou krajiny. V Nové Říši byl Zháněl rád viděn i od preláta Karáska a jiných kněží, kteří mu byli při bádání v knihovně nápomocni.

V prosinci byl vyzván, aby se odebral do Brna a připravil se exerciciemi na svěcení na kněžství. Tak se stalo dne 13. prosince 1885 od biskupa Dra. Františka Sal. Bauera. Prvotiny slavil u svého kmotra Ignáta Janouška, faráře v Uherčicích u Husto-

peče. Kazatelem mu byl dlouholetý otcův přítel Josef Špáčil, farář ve Křtěnci. Za kaplana hned poslán do Miroslavy, na místo velmi obtížné a choulostivé v ohledu náboženském i národním. Je tam protestantský pastor a protestantské české národnosti, je tam i židovský rabín a židé se hlásí k národnosti německé. Katolíci až na malé výjimky jsou tu Němci, jedna z přifařených obcí je česká a ta se právě jmenuje »Německé« Kynice. Farář,

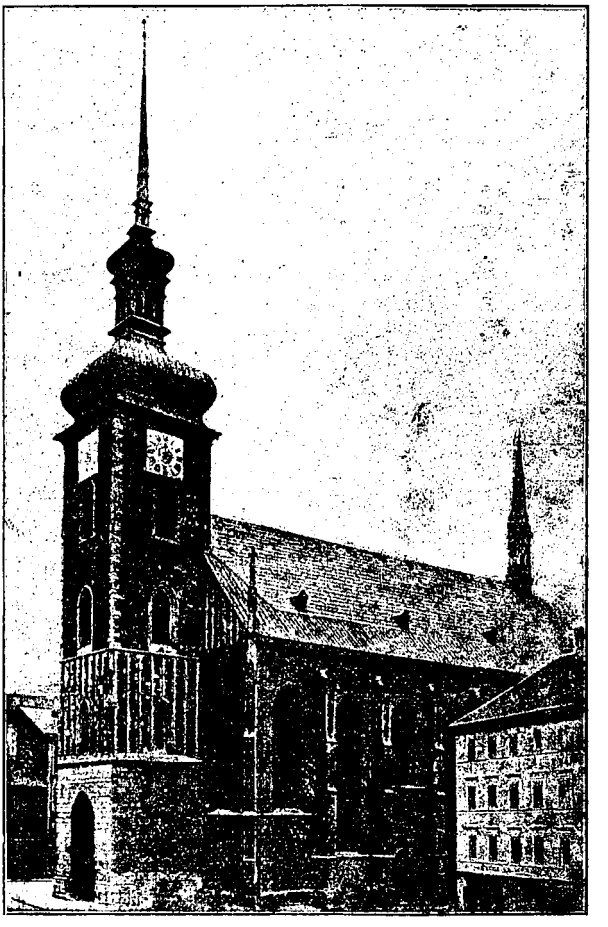

Chrám sv. Jakuba v Brně. (Celkový pohled.)

ač rodem Němec, odebíral český katolický list »Hlas«. Tu Zháněl psal feuilletony. kritiky a jiné zprávy, posud pro skromnost pod pseudonymem. Odtud za krátko se přestěhoval do Brna za kaplana ke kostelu sv. Jakuba, kde působil skoro 16 let.

V Brně bylo tehdy velmi málo systemisovaných katechetů, všichni kaplani vypomáhali ve škole a každý měl pravidelně 24 hodin na českých i německých školách. Remunerace byla nepatrná. Při kostele sv. Jakuba bylo rovněž mnoho práce, a Zhá-

nělovi nezbývalo času ke spisování. Žil skrovně, nechodil do společností, večery trávil při knize, četl, studoval. Jsa přítelem hudby jakož i výborným hudebníkem, nechyběl v žádném koncertě a chodíval též na zpěvohry do divadla. Těšil se u všech farníků veliké oblibě, a když se přiostřovaly v Brně národnostní poměry, zůstal upřímným synem svého národa, ale úzkostlivě se vystříhal, aby neurazil Němců. Když farář a kanovník mikulovské kapitoly Ferdinand Kment onemocněl, osm roků ho zastával Zháněl jako první kaplan v kanceláři. Roku 1899 se fara svatojakubská uprázdnila, Zháněl o ni také žádal, ale jsa Čech, nedostal ani jednoho hlasu v obecním, na 70 členů čítajícím zastupitelstvu. Farářem zvolen Němec, který vůbec nebyl ani na patronátě. Zhánělovi se odnikud nedostalo zadostiučinění neb uznání. Bylo mu řečeno: »Nemáme proti vám nejmenší výtky, jste spravedlivý k oběma národnostem, ale pochopíte, že jako politická strana německá nemůžeme jmenovati Čecha městským naším farářem.«

Zemřelý kanovník staral se velice o výzdobu i opravu městského kostela, pořádal sbírky, mnoho vykonal a ještě chtěl postaviti důstojný gotický oltář. Obrátil se na umělce Jana Tomolu, s nímž se radil, ale posléze mezi nimi nastala neshoda a práce byla zastavena. Tu Zháněl mezi oběma nastavěl zlaté mosty a docílil, že dílo pro Brno tak velepamátné bylo uskutečněno. Tomola zůstal až do smrti Zhánělovi vděčným.

Ochotně vypomáhal při zpovědích v garnisoním kostele u Jesuitů a s vojenským kurátem mnohdy vyzpovídal celou garnisonu. Za tu práci obdržel několik pochvalných dekretů od místního brněnského vojenského velitele a při odchodu z Brna byl vyznamenán pochvalou c. a k. ministerstva vojenství.

Dne 1. ledna 1903 přišel Zháněl jako farář do Troubska po blízku Brna, kde až doposud působí. (Dokončení.)

On kynul mi . . ,

Ó slávy, štěstí, lásky fantomy!
Mé srdce mřelo po vás v tužbách stálých — —
Vy krev jste ssály mu — a duši svědomí
a daly za to — bolu hořký kalich — —

Za vámi šel jsem jako chorý v snách
a rád své srdce otevřel jsem světu — —
šíp otrávený uvíz' v jeho tmách,
a výčitka jen bolná na mém retu.

Já zbloudil. Sám teď, uštván ode všech,
jsem zoufal, nevěda, kde spása jistá — — —
Tu zřel jsem kříž, a jako v bengálech
tam v záři kynout Krista — — — — — —

A. Híř.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

III. Nástin povahopisu Rudolfa Maria rytíře Klára.

Rudolf Maria rytíř Klár, jemuž, jak jsem se již zmínil, často bylo zápoliti s nepřízní otázek finančních, muž, jehož *dědovi* (ovšem nebylo to v dobách na výsost rozvířené nevraživosti národnostní a všech jejích pro společenský život a bohužel také pro humanitu vznikajících, mnohdy i neblahých následků) *i vynikající čeští spisovatelé psali nekrology**) a jenž, abych myšlenkami přenesl se v doby buditelské, hledající přiměřené obměny jmén, byl nezapomenutelným Jasoněm slepců, *byl odborníkem váženým a zvučného, evropského jména*; jeho úsudek ve věcech výchovy slepců stavěti dlužno nejvýše, zejména když i jeho, bohužel pro nedostatek peněz a nepřízeň jiných poměrů nerealisovaným plánem bylo, *zříditi samostatnou školu pro slepce dle vzoru škol obecných*, kteryžto úkol nové direktorium ústavu Klárova v r. 1898 převzalo v rozšířený pracovní program svůj jako dědictví velké humanitní práce, jsouc ovšem nyní při pevnější basi finanční a při fondu zvláště k tomu založeném spíše s to, aby vykročilo z rámce druhdy pouhých základních myšlenek, úvah a přípravných prací k rychlejšímu praktickému jich oživění a provedení byť snad jen částečnému.

Při tomto díle stěží as osobně se súčastním, ale i tak bude mně vzhledem k činnosti dosavadní útěchou citát ze znělky Kolárovy: »Komu los však méně skvoucí padl, aspoň pro budoucí poutníky a poutnice urovnávej silnice!«

Ale i když takové samostatné školy zřízeny budou, přece zbude vždy ještě jisté procento dětí slepých, poukázaných na návštěvu školy obecné a nebude tedy ani do budoucna zviklána platnost a působnost dosavadních nařízení úřadů školních a nebude ani tak setřen ten jemný pel vzpomínek na leta, prožitá mezi jásavou družinou mládeže školní, na tento první poetický polibek matky školy na čele příštího, začasté ach tak drsného života a těžké jím pouti až k stanicím posledním!

---

*) Viz Frant. Lad. Čelakovského: »Krátká zpráva o životu a blahočinném působení Aloisia Klára, doktora ve filosofii, veřejného řádného profesora v Praze«, 1834 (tiskem Synů Bohumila Haase) a báseň »Slzy památce pana Aloisia Klára«, od jeho žáka Dra Josefa Krasoslava Chmelenského, sekretáře u nejvyššího dvorského súdství.

Z této básně uvádíme zde 4. sloku, obsahující slova přátelské útěchy pozůstalé rodině i opuštěným slepcům:

»Vás se nejvíc dotkla ruka Pána,
vdovo, synu, slepí ubozí!
Jak Vám náhrada má býti dána?
Vaše ztráta — taf jest bez mezí!
Vzmužte se však, sepnouc k nebi ruce,
Otec náš, jenž tak jej oslavil,
jistě uleví i Vaší muce,
jeť nám otcem dobrým, jak vždy byl! —«

Šťasten každý člověk a dvakrát šťasten slepec, jehož všem citům přístupnou duši mohou zníti ta milá, prostá slova:

Škola, to dobrá matka je,
srdéčka dětí pěstuje!

Abych snad psal (a bylo by to dílo — soudě dle rozměru přítomné práce — rozhodně velice obsažné) podrobný životopis rytíře Klára, k tomu nemám snad ani duševní síly s dostatek; k tomu se stránky citové spíše jest povoláno a oprávněno jiné pero (hraběnky H. B. z L.); ale bezmezná úcta k němu, jako nezapomenutelnému učiteli a rádci mému v oboru práce humanitní káže mi, by světlé památce jeho zasvěcena a s pietou obětována byla řada mých pojednání, v nichž poctivě a s otevřeným hledím se snažím vytvořiti jakousi encyklopedii práce a myšlenek domácího lidumilství; v takovém působení, nemaje k veřejným přednáškám pro různé povinnosti úřední i soukromé dosti času, nalézám klid duše toužící po tichém, přírodou tak bohatě okrášleném kraji Jindřichohradeckém. Avšak v Praze zmírá touha ta buď v nerušeném tichu mé pracovny nebo v době jarní a letní ve stínu balladicky zadumaných smutečních vrb, Kanadských jedlí a bělokorých bříz Stromovky! A také nehledám za práci svou dekora zvučných titulů společenských, vděku nějakého neb odměny, kterouž zřím jen v tom, dovedu-li vzbuditi alespoň trochu živého a vřelého zájmu pro slepce a zmírnění jich těžkého osudu, jako v březnu roku 1908. vyvolána byla ochrana malých slepých dětí pod patronancí Zemske komise pro ochranu dětí. *) —

Nuž, neuvadej tedy, snítko vavřínu, položená v jubilejním období ústavu resp. při začátku nového, čtvrtého čtvrtstoletí jeho působnosti k hermě Klárově, jakouž jest zlaté jeho jméno ve vděčné paměti slepců, kteří s ústavem byli, jsou a budou ve styku vždy přátelském a opravdu rodinném!

Právě toto poslední slovo předchozí věty usnadňuje mně, byť jen mimochodem, vsunouti v ebenový rámec této vážné rozpravy několik osobních vzpomínek na ryt. Klára v životě jeho soukromém.

Při všem tom velikém shluku povinností úředních a starostí o ústav byl vždy společníkem milým a srdečně dovedl se smáti, jako v čas zle zahřměti ostrým slovem, odsuzujícím nevkus v umění; s jemným humorem a nikoli ve formě služební smlouvou stipulovaných odměn honoroval práce pro něho konané a ještě dnes zní mi duší slova, jimiž provázel vánoční dary peněžní: »K Ježíšku na rybičku!« Život jeho domácí byl prostý, tak prostý, jako jeho občanský šat a v pracovně jeho byli vždy jedinou naší společností četni šveholiví kanárci — několik jich mělo dokonce privilej, dovaděti na velkém psacím stole! Jeho umělecká mapa, dědictví to po otci, prvním praesentatoru Klárovské nadace pro umělce výtvarné, kterou založil profesor Dr.

*) V den, kdy v Jindřichohradeckém týdenníku „Ohlas od Nežárky“ dotištěno bylo moje větší pojednání „Budiž světlo“, konaly se v Klárově ústavu konference o ochraně slepých dětí věku nejútlejšího (za zemskou komisi dvorní rada poslanec prof. Dr. Čelakovský) a o založení zvláštního spolku pro péči o slepce.

Alois Klár dle nadační listiny ze dne 2. ledna 1833, byla velice bohata — mně dostalo se z ní darem překrásné skizzy oltářního obrazu sv. Václava od Vil. Kandlera, na níž skvostně provedeno pozadí, pohled to na velechrám sv. Víta v Praze.

Se slepci jako v rodině klidně jednal a hovořil, někdy zažertoval, ale také k slzám dovedl se rozechvěti, zejména když okolnostmi nucen byl sáhnouti k prostředkům disciplinárním a k ráznému, přísnému zakročení, ač i tu vždy dlouho uvažoval, jak souditi, by mírně, avšak spravedlivě bylo souzeno!

Takovým byl Klár v životě soukromém a ve vnitřním životě ústavu, k němuž přilnul celým zlatým srdcem svým!

Teď ale vrátím se zase k obrazu Klárovu v zrcadle jeho jasné duše!

»A smutná, vážná jesti duše má.
Jen jedno přání vyrůstá z ní vřelé,
svět celý obejmouti pážema
a přivinouti k srdci lidstvo celé.«

Tato slova »Dumy štědrovečerní« našeho básníka Aug. Eug. Mužíka jsou vhodným rámcem k poslednímu obrazu lidumila Klára! —

I jest mou povinností, abych vzpomínaje, že 75. jubilejní rok ústavu byl také 10. výročím úmrtí ryt. Klára, svázal z několika chudých myšlenek smuteční kytici tmavokvětých macešek.

Jako sv. Jan z Boha — řádu Milosrdných Bratří zakladatel — sbíral choré a nemocné, jen aby bez pomoci a bez útěchy nezmírali, sbíral Klár (obyčejně o svých prázdninových cestách) slepce, ani k tomu nepřihlížeje, že náklad na ústav stále a netušeně vzrůstá, nejsa v normálním poměru k položkám úhrady a k nepatrnému disposičnímu jmění, jež v den jeho úmrtí sotva 60.000 K obnášelo; jeho jediným přáním bylo, aby brány ústavu všem slepcům stále otevřeny byly tak, jako jeho srdce všem prosbám bylo přístupno a otevřeno.

Rudolf Maria rytíř Klár, slepci zbožňovaný ředitel, byl také velkým člověkem. Velkým člověkem proto, že byl prost všech obecně lidských vášní a také prost všech i sebe menších slabostí jež mravní cenu člověka stlačují.

Byl, jak jsem již v některých odstavcích této své práce naznačil, vtělená takřka nezištnost, obětavost a láska k bližnímu. Dobrota jeho srdce skutečně neznala mezí. Sobectví nemělo k němu přístupu v nižádné podobě a nepřízeň nebo řevnivost byly mu pocity naprosto cizími, právě jako nesnášenlivost v ohledu k otázkám národnostním.

To byly ctnosti velké a vzácné a při nich byl rytíř Klár mužem obecně uznaného taktu společenského, mužem velkého, všestranného vzdělání, mužem bystrého ducha a břitké soudnosti, vynikajícím znalcem umění, mužem ode všech ctěným a přece člověkem tak skromným, že se zdálo, jako by si ani nebyl, ba ani nechtěl vědom býti svojí hodnoty!

Žil po příkladu šlechetné matky své skromně a tiše jenom ústavu, jenom svým ideálům, jenom svojí neobsáhlé lásce k slepcům a zejména slepým dětem, jimž byl otcem dle vzoru bož-

ského Spasitele! — (Při tom ochotně a obětavě, zejména v období od r. 1874—1887 pomáhal Rudolfu Maria ryt. Klárovi bratr Karel Václav Klár, zesnulý r. 1894 jako hlavní pokladník České banky »Union«; týž spravoval ve zmíněné době jmění ústavu a vedl účetnictví; Pavel Zdeněk Klár, nejstarší bratr ředitele Klára, padl jakožto kyrysnický nadporučík v bitvě u Králové Hradce. R. M. Klár sám súčastnil se válečného tažení v r. 1866 jako dobrovolník v severní armádě a byl majitelem válečné medaile, jsa také záložním důstojníkem.)

* * *

Pojednání mé, jehož rukopisný náčrtek někteří z přátel mých četli, zdálo se býti prosté, bez šumného effektu! Takovým jsem je však také původně míti chtěl, neboť mělo býti pouze ohlasem nehledaných slov, pilného studia věci *a pravdou získaných zkušeností*, doloženou slovy profesora Maragliana, pronesenými při Lyonském kongresu lékařů v srpnu 1906: — — »il n'y a rien qui frappe l'imagination, mais Messieurs, je vous assure, c'est la vérité.« —*)

A pravda jest přece základem víry, života i dobra konání, jako byla věrnou průvodkyní šlechetného srdce Klárova, jenž důstojně zakončil řadu tohoto rodu světlé památky, rodu, který vše co měl, z té duše rád položil na oltář neskonalé lásky k nešťastným členům společnosti lidské!

* * *

IV. Novostavba Klárova ústavu.

Dne 23. dubna 1907, dík laskavému pozvání se strany ředitele Emila Wagnera — byl jsem přítomen slavnosti položení základního kamene k novostavbě druhé budovy ústavu. Nad slavnost tuto nebylo v 75tiletých dějinách tohoto lidumilného ústavu (mimo tklivě památný den založení) okamžiku velebnějšího a významnějšího, neboť soustředila za slunného jarního dne kol posvátné osoby mocnářovy v tichém jindy rámci zdí staré budovy, milého to domova slepců, representaci a výkvět všech vynikajících společenských kruhů Pražských.

Po holdovacím projevu ředitelstva ústavu pronesl nejjasnější mocnář tato památná slova:

»Správa ústavu, která péči svoji nezhojitelným slepcům v celé zemi stejnou měrou popřává, *zasluhuje za to dík všeho obyvatelstva.*

Kladu tento základní kámen s přáním a v očekávání, že i v novém domě bude panovati *starý duch pravé humanity a nejčistší lásky k bližnímu.*« —

Když pak po úvodních slovech »Adiutorium nostrum in nomine Domini« a vroucí modlitbě nejdůst. knížete — arcibiskupa kardinála Leona ze Skrbenských a po slavnostním obřadu vy-

*) Dle publikací „Association francaise dour l'avancement des sciences — Paris" zakončil Maragliano svou přednášku o boji proti největšímu zhoubci lidstva, tuberkulose, poukazuje k vymoženostem novověké vědy, slovy: „Není v tom ničeho, co by překvapovalo obrazotvornost, ale ujišťuji vás pánové, jest to **pravda!**"

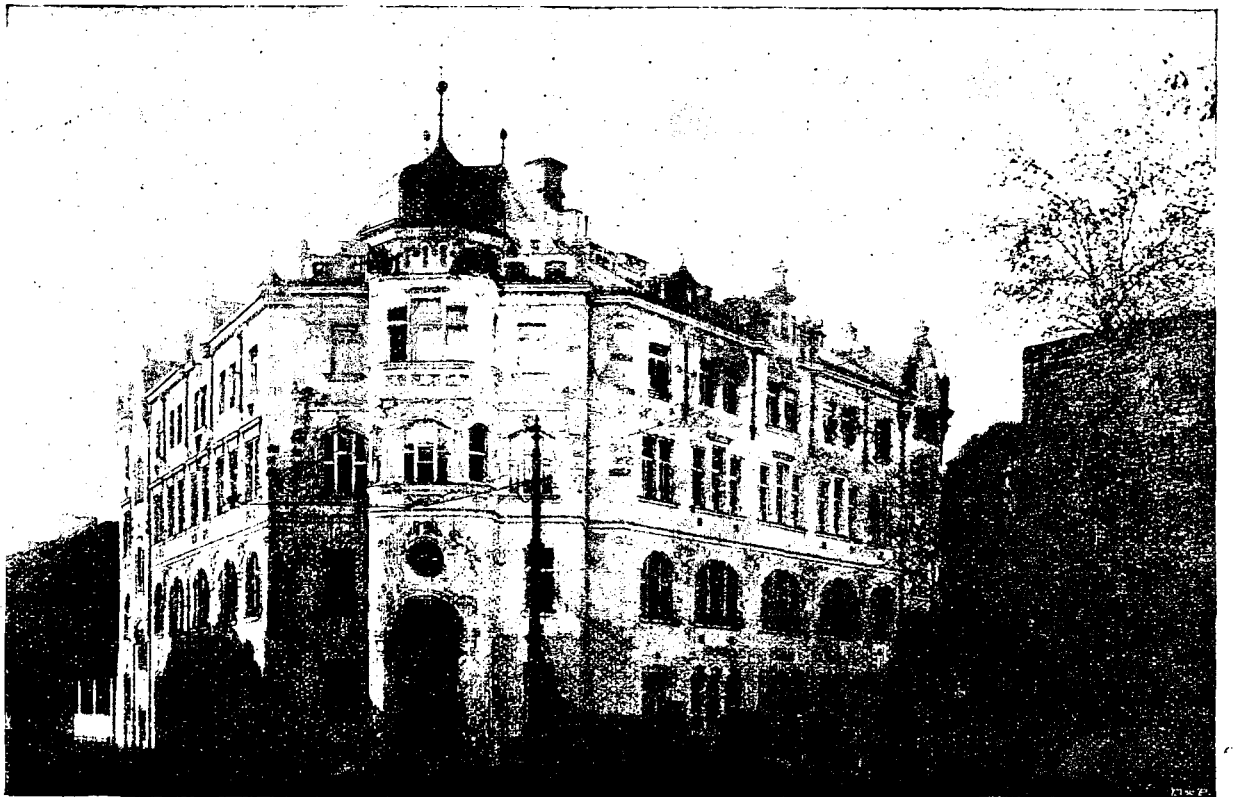

Novostavba druhé budovy Klárova ústavu slepců v Praze č. p. 111 b)-III.

svěcení základního kamene ozvaly se posvátným tichem *tři údery stříbrného kladívka* zednického na mramorovou desku kamene z milosti Jeho Veličenstva císaře a krále, tu zněla duší mou *tři jména: Alois, Pavel, Rudolf*; duchové Klárů stáli zajisté v okamžiku tom po boku vznešeného mocnáře, jenž vzácnou přítomností svou při povznášející slavnosti té vyznamenal velké humanitní dílo schopné dalšího rozvoje, jež před 75 lety vzniklo z jednoho zlatého zrnka dobré nezlomné vůle dílo takové vůbec podniknouti.

Do měděné kasety, zatmelené do základního kamene, vložena byla pergamenová listina, podepsaná Jeho Vel. císařem, tohoto znění:

»Augustissimus imperator ac rex Franciscus Josephus I. typhlotrophei Klariani nunc amplificati novae parti hunc posuit lapidem primarium anno salutis MCMVII die 23. mensis Aprilis benedicente Cardinali Leone de Skrbensky principe archiepiscopo Prageno.

Sollemnitatibus adfuerunt comes Carolus de Coudenhove, regni Bohemici praefectus caesareus, Hubertus de Czibulka supremus rei militaris praepositus, Carolus Groš, urbis Pragae consul. Instituti administratione fungebantur: Princeps Maximilianus Egon de Fürstenberg, praeses honorarius; Joannes Stüdl, Carolus Dederra, Aemilius Wagner, Carolus de Scheiner, Eduardi de Zahn, pater et filius, comitissa Helena Baillet de Latour, P. Josephus Binder, Guilelmus Umrath, Paula Dörfl, Julius Pohl, Henricus Goldberg, Henricus Vogl, Oscar Schmidt, Joanna Wagner. Assistentibus architecto Josepho Piskač, aedificatoribus Antonio Möse et Conrado Kluge.«

Dále pak rukopis německého pojednání ředitele Emila Wagnera s názvem: »Krátký přehled dějin Klárova ústavu slepců od založení až do dne 21. dubna 1907.« — Rukopis tento byl stručným výpisem z obsažného materiálu pro německé dílo: Geschichte der Klarschen Blindenanstalt. —

Projevem opravdové radosti chovanců Klárova ústavu slepců z otcovské přízně Jeho Veličenstva císaře a milostivé pocty, jaká ústavu byla prokázána, byla následující

Holdovací báseň

slepého a hluchého Františka *Fischera* z Chomůtova (nar. dne 13. prosince 1850, zrak i sluch ztratil dne 25. března 1876 při výbuchu v laboratoři lučební).

Ve viajek, sterých věnců pestré zdobě
dnes milý domov náš se jasně stkví
jak odlesk štěstí! V brzku — v krátké době
sám panovník nás mocný navštíví!

Nuž, radostně jej s plesem uvítáme,
Jejž jako otce každý v lásce ctí —
v milosti Jeho zdroje blaha máme
i tam, kde oko v tmách jen věčných dlí!

O vznešený, na zlatém trůně slávy
Jsi skvělým zdoben moci purpurem,
v koruně lesk máš kol Své drahé hlavy
a na ní perlí, drahokamů lem.
Však výše září dary Tvého ducha
a srdce Tvého velké lásky jas —
ta věčně svěží, nikdy neutuchá,
všem třpytnou jitřenkou jest zas a zas!
Zdar mocnáři, jenž moudře říši vládne,
své síly vědom pevné, nezlomné,
a jemuž stále srdce v citech mládne
jak vonné květy viol přeskrovné.
Citlivé srdce! Tobě Bohem dáno,
ó vznešený, jak drahokamů lesk,
by zásvit jeho — mladé smavé ráno —
zazářil v tmu, v níž jenom bol a stesk!
Převzácný statek, snahy lidské lásky,
ten věčný ozvuk Spasitele slov,
v Tvém srdci svěží jako jarní zkazky
a trvalé jak nejryzejší kov!
To srdce zlaté zachovej nám Pane
a žehnej mu, jak v poli žehnáš klas — —
dnes slza štěstí z prázdných zraků kane,
vstříc srdce své Ti nese každý z nás!*)

(Překladem Jana Voborského.)

Z velkého množství blahopřejných projevů a dopisů, jež došly u příležitosti zmíněné slavnosti, uvádím pouze zdravici G. H. Merle-ho, ředitele ústavu slepců v Hamburku, kterou jsem rovněž pro český pamětní spis přeložil:

K položení základního kamene nové budovy Klárova ústavu slepců v Praze:

Buď pevným základ, zbudovaný
nadšením lásky v dechu jarních květů,
jež »bratře« volá v širé světa lány
po vůli Boží k chudým celých světů,
a pevnou rukou na věky je chrání
pokud jen život pod nebeskou bání!
Nuž, vzrůstej pevný dome nový,
k radosti slepců, k dobru jich a blahu,

*) Originál básně této v řeči německé podán byl generálnímu pobočníku Jeho Veličenstva císaře, hraběti Paarovi; otištěný tuto překlad pořídil jsem pro pamětní spis o slavnosti dne 23. dubna 1907. František Fischer (od r. 1882 chovanec ústavu na nadaci města Chomůtova a Fischerovskou) jest vysoce inteligentní člověk, jemuž mnohé spisy obětavými přáteli tím způsobem byly doslova předčítány, že mu písmenu za písmenou vlastně přepisovány byly prstem do dlaně ruky! Jedna z básní Fischerových zařaděna byla do příležitostného almanachu věnovaného v roce 1906 dobroditelce slepců, rumunské královně Carmen Silvě. Fischer vynalezl a sestrojiti dal také velmi důmyslný přístroj psací k rychlému hotovení písma Braille-ova; levá ruka pracuje na jednoduchém přístroji tom na klaviatuře značek, pravá řídí tisk a posunuje papír jako na jiném psacím stroji obyčejném.

zavítej vděčná mysl pod tvé krovy
a svěží duch na novou žití dráhu;
andělé sami strážci budou Tvoji
při pomoci a spásy svěžím zdroji!

* * *

Když pak v den vysvěcení budovy prostorami jejími zanesly se modravé obláčky vonného kadidla a z úst konsekratora zavzněla slova: »Pax huic domui«, také já řekl jsem od srdce rád: »Pokoj domu tomuto — Amen!«

(Pokračování.)

Uředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

IV.

Nerozmýšlela se Frici dlouho, kam má nyní zajít. Chtěla si odbýt prvé ty návštěvy u manželských párů, i zaklepala na dveře u Černických.

Vešla a byla uvítána v pokoji podobně zařízeném jako u Červinků, na stěnách viselo mnoho obrazů, srnčích parůžků i několikeré parohy jelení, tu a tam na rámu obrazu upevněn byl vycpaný pták, na almaře stálo několik menších zvířat: kolčava, veverka, tchoř, kuna, křeček i zajíc.

Lesní Černický seděl v lenošce u kamen, jsa upnut do teplého kabátu, paní u okna pletla, měla přehozený přes ramena vlňák, přes kolena druhý. Povstala rychle a spěchala Frici vstříc.

»To jsou hosté, poníženě vítám. Vždyť jsem si myslila, že nám frajle rentmajstrova ani tu čest neprokáže, že k chudým fořtovům nepřijde,« vítala s přehnanou zdvořilostí, uvádějíc Frici k pohovce.

»Teprve jsem dnes vyšla, paní z Černických, mínila jsem vše dříve skoncovat a urovnat a teprve nyní začnu se seznamovat. Jak se vynacházejí i nejmilejší pán?« tázala se Frici.

»Jako telata na odstav,« vybuchnul Černický trpkým smíchem. »Tohle snad taky zkusejí, frajle Frici, jak to je, když se vaří na tři dny, co se vařilo na den, když člověk stahuje opasek a pije něco, čemu se nadává kafe, aby ošidil žaludek a oblíká se v sednici jako na naháňku, aby nemrzl. Měly trochu zdržovat pantátu, pana rentmajstra, od těch karet a mohlo jim bejt lépe. Já viděl, když se stěhovaly, mají krámů dost, ale těch cinkadel nebude, zrovna jako u nás.«

»Ale, ale pantáto, co pak si frajle pomyslí. Neberou to za zlé, frajle Frici, on můj pantáta je mrzut, máme pravda málo, ale stačí to, však my od nikoho nic nechceme, nikam nedolízáme,

já trochu podplítám do města, sejde se přece něco. My nechceme ani na dětech, to není jako u Červinků. Tam uslyšejí, že děti neposílají, že věrný služebník nemá zaopatření, vyčtou, kdo se kdy u nich najedl a kde je nějaké to lepší pletení, všecko paní fořtka vyběhá. A dětské věci dělá do zásoby, přijede-li někdy syn nebo dcera, tak jednou za dvě leta, aby prý měla něco jim dát, když přinesou prezenty,« rozpovídala se paní Černická.

»To jsou prezenty!« zasmál se lesní. »Syn fořt donese zajčka, ne zajce, dcera fořtka do košíčku vajec, starou slepici, která již nenese, pár jablek. Víc by nepřijali, nevezmou prý od dětí. Proto nevezmou, že ty nepřinesou, však byly z domova odbyty až hanba mluvit.«

»To já dala dvěma dcerám výbavu, synovi do hospodářství a když něco donesou, říkáme: nenoste nic, ať se neřekne, že dáváte z panského. Jsou děti na myslivnách, zelená krev kam patří. Ale nosit mi nesmějí, vždyť máme díky milostivé vrchnosti přece celou pensi,« jaksi se ušklíbla paní Černická.

Frici se zvedla, že pospíchá, že chce ještě k paní obroční, k frajlím kontrolorovým a k panu lesnímu Rytíři.

Zde se jí líbilo ještě méně, než u Červinků.

Zdržovali ji, omlouvajíce se, že nemají jí čeho podati, že je u nich zima. Vyzývali k návštěvám, sami že málo kam chodí, aby si někdo nemyslil, že jdou pro jídlo, nebo ohřáti, nebo dokonce pro klepy.

Paní také že má co dělat, chce-li míti stále uklizeno a vydělat nějaký groš nebo něco do kuchyně tím pletením.

»Budou si sama uklízet, frajle Frici?« ptala se paní Černická při rozchodu.

»Bože, ten můj úklid! To není ani práce. S hadříčkem a se smetáčkem jsem za půl hodinky hotová. A tepichy se klepou tak za čtyry neděle tady na chodbě, to se mi řeklo, to již někdo udělá,« vyhýbavě odvětila Frici.

»Jen si neberou tu paní z Červinků, sic jich pomluví, že ani uklízet neumějí, že jsou líná, že pro klepy doma neposedějí,« varovala Černická.

Frici se kysele usmála a již se poroučela.

Oddechla si a laskavě vzpomněla na Helmi. Jak jí tato upřímně pověděla, jací jsou ti sousedé!

Že k Černickým půjde ještě méně, než k Červinkovům, to si hnedle umínila. Takové řeči! A otce jí vyčítali! I u Červinků se mluvilo o těch kartách . . .

»Jo, jo, ty kartičky,« jakoby slyšela pana důchodního. —

Urovnala si Frici na sobě zástěrku i ostatní parádu a zaklepala na dveře u slečen kontrolorových.

Vešla na pozev do velkého, vzdušného pokoje, kde bylo příjemné teplo. Bylo znáti, že topilo se odpoledne.

Pokoj byl přecpán nábytkem. Kolem stěn stály skříně, na prádelníku postavena menší almárka, dvě postele čely ke zdi stály jakoby manželské lože, stranou za nimi byly vystlány peřiny na třetí posteli. Uprostřed pokoje stály u stolu pohovka a křesla, druhý, veliký stůl stál mezi okny. Na něm nacházely se

dřevěné hlavy, na jakých upravovány čepce; rámce a oblá dřevíčka na koffrování; krabice s krajkami, dráty, pentlemi, květinami; podušky s jehlami a špendlíky, kolikeré nůžky a klíštky na drát, zkrátka vše, čeho »pucérky« potřebovaly.

»To jsou hosti!« vypískly dvě staré slečny, zvedajíce se od stolu a spěchajíce Frici vstříc.

Objímaly a líbaly tuto, ač s nimi zřídka kdy mluvila, málo objednávek jim dopřávajíc. Jenom někdy nějakou předělávku si poslala neb s krajkami na šmizetky ke koffrování.

»Vezmou plac! To je radost! To jsou hodná! To bude naše nóbl sousedka!« volaly staré slečny jedna přes druhou. A usadily Frici na pohovku.

»Karolín, ona má týden,« řekla frajle Fíny a usadila se k hostu.

Karolín tak malá a buclatá jako její sestra vyčouhlá a hubená, přitočila se ku kamnům a za nějakou chvilku stála před Fricí sklenice punče, vonícího citronem a na talířku několik sucharů.

Ale Bože, neráčejí si dělat škodu, jak pak já se odsloužím,« upejpala se Frici.

»Na to my přece nečekáme, vždyť jsme si tu na pensi všecky rovny. A frajle Frici nás vždycky uctila, když jsme přišly vinšovat k svátkům i jim i panu rentmajstrovi i k novému roku. A uctívaly nás nóbl, ne se zbytky jako leckde jinde,« pištěla frajle Fíny.

»Těšily jsme se na nich, frajle Frici, nyní tu budeme čtyry podle rangu,« usmívala se byť i bezzubými ústy frajle Karolín.

Frici se omlouvala, proč dříve nepřišla, i že šla prvně k honoraci a pak nejbližším sousedům.

A hnedle slyšela, že jsou pucérky spokojeny s paní Červinkovou, že jim obstará ten úklid, za to že jí udělají a poopravují čepce a myje-li podlahu neb pomáhá při prádle, tu že ji uctí i obědem, který si ona vždy domů zanese a s mužem rozdělí.

»Nám je dobře, umíme ten puc,« vykládala Fíny. »Karolín mi při tom pomáhá, pere ty krajky, žehlí, co je potřeba, koffruje, cídí starší věci, páře. Ve vaření máme každá svůj týden, abych já moc neseděla. Při prádle činí Karolín sama, mně by shrubly ruce a necítila bych v nich ten tyl a gáz, pomačkala bych plyš a samet.«

»No, ona je také slabší než já Fíny, ona byla vždycky fajnější. Já již i to nádobí umeju, uklidím to menší a tak snesu, co je potřeba. Budeme chodívat někdy spolu, frajle Frici, že ano,« usmála se buclatá Karolín.

»Bude mě těšit. A máme frajle Helmi,« řekla Frici.

»Ta je chudáček, má sotva co na sebe. Ta dopadla s tím svým fotrlem! Tihle mužští! Já jsem se nechtěla nikdy vdávat a Karolín také ne. Náš fatrle byl hodný, mutrlínku na rukou nosil, ale když není nic mimo službu, nedají se dělat plány na svatby. Dost se naši páni rodiče nazvali hostů, dost jsme se na-

jezdily po přátelích, ale když nebyly peníze — byli ženiši z Drážďan a ne z Berouna,« kázala Fíny.

»Znám to, znám,« pousmála se Frici.

Vyprávěla o vizitách u honorace.

»Co pak Fonka!« ušklíbala se Karolín. »Já vím, že se na nich chystala, to ona zná. Nam, když tam přijdeme, když si něco pošle ku práci, to taky ví, co povědít. To že je dobře, že umíme ten puc, že má úředník hledět se bohatě oženit, sic že pak mohou třít děti na panské milosti bídu. A chce vždycky platit, třeba že ví, že nic nevezmeme.

»To by si tak dali, vzít od ní peníze,« pustila se Frici s chutí do klevet. To by věděl hned celý zámek, že vlastně nic neumějí, že nestojí jejich práce za to, co za ni žádají«.

»Ona dá vždycky něco do kuchyně. Takhle nějaké předky od zajíců, kaldouny od drůbeže, když se nemohou přejíst, rozstřílenou koroptev, kterou musím hodinu močit, jak zapáchá, ta se nepředá,« důvěrně sdílela Karolín.

»Ví Karolín, jak dostala v masopustě za patnáct loket nakoffrovaných krajek tři kobližky,« usmála se Fíny.

»To bylo jenom prý nazatím, však že se odslouží,« chechtala se Karolín. »Ale kdy, to nevíme ještě dnes.«

»To tuhle frajle Frici bývala jináč špendábl,« chválila Fíny hosta. »Ví Karolín, jak o svém svátku poslala nám letos vejslužku i koláče i cukrverky i dorty a na talíř klobásů?«

»Samá chuť byly, ještě dnes to cítím,« kývala hlavou Karolín a Frici se zarděla ve vzpomínce, že poslala tu vejslužku, any jí staré slečny předělávaly hedvábný jarní klobouk, nevezmouce jako od nikoho v zámku peněz. A ta vejslužka dopadla proto tak skvěle, že se na sváteční svačiny sešedší paničky k vůli nemocnému otci nepozdržely a pečiva zbylo. A klobásy že otci nechutnaly, že bylo v nich mnoho pepře a málo vina.

»Co pak ta maličkost«, rozpačitě řekla. »Já věru lituji, že jsem s frajlema přišla málo dohromady, on pan fatrle postonával déle, a nechtěl, aby se o tom vědělo a tak jsem šla na vizity — na besedy jen co nejvíce muselo býti. Také bylo dost co dělati. Pan fatrle měl rád doma kousek cukrverku, nějakou trochu likéru tak pro lepší trávení a trochu kompotu, to musel míti na noc! A byly také starosti, to vědí, někdy se šikla nějaká ta partie, mluvilo se sem a tam a zase z toho nic nebylo. Darmo vzpomínat! Však to také znají!«

»Jestli!« zasmála se buclatá Karolín.

»Jako Otčenáš,« vypískla Fíny.

»Ale nyní budeme držet dobré sousedství i frajle Helmi, vidějí«, řekla Frici a líbala se se starými frajlemi křížem křážem.

»O frajle Frici, frajle Frici!« volaly obě staré panny.

»Budou také něco dělat pro lidi, frajle Frici?« otázala se praktická Fíny.

»Ještě nevím. Sotva se k čemu dostanu. Na štrykování špatně vidím, ku štrykování jsem se nikdy mnoho nedostala, paní mutrlinka mi naštrykovala a dala naštrykovat tolik punčoch, nočních čepečků, vložek a krajek, tak že jsem se do toho ani nepou-

štěla, tak s fajnovejma prácema jsem si hrála, mám toho plné šuple v rokokokastnu, budu mět na rozdávání,« trpce se usmála Frici.

»Raději nedělají nic,« radila Karolín. »Ať mají ty chudší víc, jim se nějaké to přilepšeníčko již sejde. Spíš jdou vypomoct takhle k mladším paním s nějakým fajnějším vařením, se zavařováním, se strojením trachtace. Nová paní rentmajstrová by to mohla asi dobře potřebovat.«

»Ba«, smála se Fíny. »Vařila se u pojezdných ve dvoře asi jenom švestková povidla a nakládalo leda zelí a okurky. A na tom malém panstvíčku v S. tam bylo tak jako na praktikantství, měl se zaučovat pan rentmajstr do úřadu, paničky se sotva zaučily, neměly od koho. Je tam správec, rentmajstr a kontrolor. Ti oba jsou vdovci, však kontrolor jednou přijel za naší Karolín, ale nic z toho nebylo, — no vědí frajle Frici«.

»Vím, vím. Za mnou zase přijel ten správec. Hráli s fatrlínkem karty, zhádali se a bylo po partii. Ale to mají recht, budu hledět někde tak vypomáhat. Ale nyní se musím poroučet. Děkuji ještě jednou za uctění, snad se odsloužím a budu se těšit, že frajle brzo přijdou«, poklonkovala Frici.

»Oplatíme vizitu, ale pak budou oni frajle Frici chodívat víc k nám, tak jako frajle Helmi. My od toho pucu nerady odcházíme, přijdou každou chvíli lidé, z města, ze zámku i z podzámčí a nesmí se nic zameškat. K večeru jdeme trochu do parku v letě a každý den ovšem do kostela,« určovala Fíny.

»Já jsem od fatrlinkovy smrti málo do kostela přišla. Byla jsem skoro nemocná«, řekla Frici, ale zarděla se při tom, což bystrému zraku frajle Fíny neušlo.

»I řeknou pravdu, frajle Frici, že nevěděly, kam si mají sednout. Do oratorium mezi honoraci si co úřednický sirotek již netroufaly, to by jich byla Fonka přeměřila, kdyby si byly tam tak usedly a dolů třeba do panských stolic mezi nás se jim ještě nechtělo, dokud nebyly na křídlo odstěhovaná«, pravila Fíny, přehazujíc krajky v krabici, ač ničeho nehledala.

»Ale Fíny, nebyla tak zlá«, napomínala Karolín sestru.

»Frajle Fíny má skoro pravdu, ale věřejí mi, že jsem se skoro bála lidí, vždyť mi každý vyčítal ty fatrlinkovy kartičky a já mu přece nemohla poroučet. Ale zejtra přijdu a sednu si k nim. Koukávala jsem se na nich, jak tam sedaly se slečnou Helmi«, Frici jaksi skroušeně pravila.

A nyní se rozloučila na dobro. Spěchala, měla ještě dvě návštěvy před sebou.

K panu lesnímu Rytířovi se jí mnoho nechtělo, leč nebylo zbytí, i zaskočila si tam dříve než k paní obroční Korbelové.

Vešla do pokoje tak příjemně zařízeného, že maně se se zalíbením rozhlédla. Nábytek byl leštěný, zdobený tak zvanou lesní mosaikou ze šišek, bukvic, žaludů pěkně upravenou. Kol skříní, prádelníků, etažéry vinuly se tyto ozdoby vkusně umístěné a do hněda olakované. I rámy na obrazech byly z této směsice, jiné zase z březových větví pěkně upravené, tu a tam, téměř nad každým obrazem visely srnčí parůžky. Velké jelení parohy visely nad zrcadlem, pod kterým na stolku z březových větví se zdobou

ze šišek stál mohutný břečtan v kbelíku ze stromové kůry, jakoby z pařízku vyrůstaje, ovíjeje svěže zelenými pruty zrcadlo i parohy. Jako druhý rámec vinul se kolem zrcadla, z jedné strany zasahovaly zelené výhonky k podstavci, kde seděly dvě vycpané hrdličky, z druhé otáčely se kolem obrazu v kulatém rámci, zavěšeném nad psacím stolkem.

Na obou oknech byly květiny, ve vydutém mřížoví byly postaveny úzké, zeleně natřené truhličky, v kterých nyní koncem dubna klíčila řeřicha a svlačce.

Malá pohovka a několik židlí, zeleně položených, zelená pokrývka na stole a podobná na rámu napnutá na posteli doplňovaly celek. U kamen stála velká lenoška, mezi okny visely na římse z jeleních parohů zbraně, za kamny byl malý stolek, police s nádobím a lavice, nad kterou byla almárka ve zdi.

»Pěkně vítám«, pozdravil lesní Rytíř Frici.

»Odpustějí, pane fořt, že jsem tak smělá, ale budu nyní bydlet v sousedstvu a tak«, trochu rozpačitě řekla Frici, prohlížejíc si lesního. Byl statný muž, sotvy padesátník, černé, prokvětalé vlasy byly husté a trochu kadeřavé, takovýtéž plnovous sahal až na prsa, v zdravě červeném obličeji zářily modré oči něhou a skrytým steskem.

»Těší mne, vzácná panno«, řekl lesní příjemným hlasem a zval Frici k posazení.

Tato musela opravdu rychle usednout, tak se zalekla oslovení pensistova.

»Panno« ji nazval, ji úřednickou dcerku! Snad se zmýlil, snad to napraví! Litovala Frici, že Rytíře skoro neznala, že si ho nevšímala, jako vůbec pensistů. Snad jí nyní dával tím: »Panno«, na jevo, že jaksi se jí chce mstít.

»To zde mají hezky«, vypravila ze sebe Frici.

»Jako na pensi. Jako člověk, který nemá nikoho na světě, hledím si aspoň ten svůj koutek zpříjemnit. Jsem tu sám s těmi drahými obrazy a tuhle s Brokem«, lesní zamlasknul rtoma a ze zákamní pozvedl se velký, krásný honicí pes, hnědý s bílou skvrnou na prsou.

»Mají pejska«, usmála se Frici.

»Trochu velkého pejska«, na klíně by ho nemohly, vzácná panno, pochovat. Koukej Broku, máme návštěvu. No dej pac,« velel lesní.

Brok pozvedl pravou pracku a Frici s trochou chvění nastavila ruku a přijavši od hnědouše »pac«, pohladila tohoto po pěkné hlavě a dlouhých uších.

»Také jsme měli jednou pejska«, pravila. »Arciť malinkého, pudlíčka, byl bílý, kudrnatý; Cukrle jsme mu říkali. Když nám pošel, nebožka paní mutrlinka o něj tolik, ale tolik, plakala, že pan fatrle řekl, že víckrát psa do domu nechce«, vyprávěla Frici.

»Míval jsem na myslivně kolik psů, dal jsem je arci všecky pryč, ale Broka jsem měl příliš rád a tak jsem ho vzal s sebou, ať si na to v zámku broukají, že má pensista psa«, řekl lesní, hladě Broka, který mu položil hlavu na kolena.

»Proč šli tak mlád na pensi, pane fořt?« tázala se Frici.

»Netěšila mne služba, vzácná panno. Co jsem ovdověl, nic mne netěšilo. A sloužil jsem plných třicet let, od šestnácti let. Čítali mi páni těch třicet let za čtyřicet, za plnou službu, že jsem měl mnoho půtek s pytláky a náhodou jsem mladého hraběte Albrechta, nynějšího majorátního pána, zachránil od úrazu, snad od smrti, když se hnal za jelenem a byl by se střítil se skály. Vyžádal jsem si to tehdy, místo jiné nabízené odměny lepšího revíru i peněz, ať se mi to čítá za deset let služby. A rád potom brzo jsem šel do pense«, vyprávěl lesní.

»To byli již vdovcem, když se to stalo?« tázala se Frici.

»Týž rok jsem ovdověl. Však si to někdy povíme. Peníze jsem nepotřeboval, měl jsem po rodičích jmění i paní moje měla peníze a větší revír jsem nechtěl, měl jsem tak dost práce. Vůbec jsem nebyl rád myslivcem, ale otec i děd i matčin otec byli myslivci a tak jsem tomu osudu neušel«, trpce se usmál lesní.

»Líbí se jim v zámku?« tázala se Frici.

»Líbí, jakoby se mi všady jinde líbilo, jen když mám klid. Procházím se, maluji, čtu, hraji na housle a ten život uplývá. Po práci se nesháním, napracoval jsem se dosti, a to v oboru, který mne netěšil. Ten duch, co v zámku panuje, se mi mnoho nelíbí, než dovedu vyhnouti«, vyprávěl lesní.

»Co malujou? Obrazy?« tázala se Frici a pohlédla na obraz jí naproti visící.

»Ano. To je myslivna, v které jsem se narodil, zde v létě, zde v zimě. A zde myslivna, v které jsem se ženil, zde pohled v létě, zde na zasněženou. Zde jsou moji psové, zde krotká srnka, tu a onde milé mi krajinky«, ukazoval lesní.

»A to je asi nebožka nejmilejší paní?« tázala se Frici, povstanouc a přistoupíc k psacímu stolu.

»Ano, to je moje žena«, řekl lesní a stisknul rty.

Obraz v oválovém pozlaceném rámci představoval sotva dvacetiletou mladou ženu. Byla malována ke kolenům, sedíc na drnovém sedátku pod břízou. Byla oděna v zelený, u krku vykrojený šat s krátkými rukávy. Vlasy byly krátce přištiženy, nakadeřeny »à la Titus« a přepnuty několika stříbrnými, granáty vyloženými pásky. Na krku a na rukou rovněž bylo zříti granáty několika řadami ovinuté. V ruce držela růži.

»Krásná paní«, chválila Frici.

»Sličná a dobrá byla, byli jsme šťastni«, řekl lesní tiše a pohlížel vroucně na obraz.

»Dětičky nebyly?« tázala se Frici.

»Synáček, zemřel. Bylo by mu nyní patnáct let. Bylo mu tři roky, když zemřel. Byl mrzáček, ale měl bych ho rád, jen kdybych ho měl. Byl hrbatý, nehezký, ale bylo to naše dítě.« Lesnímu chvěl se hlas.

»Škoda,« řekla Frici. »Tedy nebyli dlouho ženat, pane fořt?«

»Dvanáct let. V šestadvaceti letech jsem se stal fořtem, ženil jsem se hned a když jsem ovdověl, dosloužil jsem do té své lhůty, zde jsem čtyři leta, je mi právě padesát,« počítal lesní.

»To by se byl snad každý ještě ženil, to byli mladý vdovec v osmatřiceti letech. A tak statný,« zalichotila Frici.

»Hospodařila mi matka a když zemřela, byl jsem dvě leta sám, nazlobil jsem se dosti se služkami, byl jsem rád, když jsem se zbavil služby, tak mne nic netěšilo. Snad jim to jednou, vzácná panno, sám vypovím, člověku uleví, když se vyhovoří. Osmělím se jich navštívit a budeme se asi vídávat v parku,« řekl lesní.

»Bude mně těšit,« řekla Frici a poklonkujíc odcházela.

Byla jaksi rozpačita. V těch málo slovech vypověděno bylo utrpení života: vnucené povolání, ztráta ženy a dítěte, nechuť k dalšímu zaměstnání, — ani tomu Frici docela dobře nerozuměla, o takových věcech se nepovídávalo při visitách a hostinách.

Trošku si oddechla a zaklepala na dveře paní obroční Korbelové.

Tato, ač se s frajlí Fricí vídala jenom na potkání, mluvila s ní pouze jednou, když se před třemi roky do zámku přistěhovala a šla »s poníženou poklonou« se všady představit; přijala frajli Frici v pravém slova smyslu s otevřenou náručí.

Objala a zlíbala starou pannu a uvedši ji do pokoje a usadivši na pohovku, ihned snášela uctění.

Předem kalíšek malinové rosolky a cukroví, pak hustou čokoládu s kouskem bábovky, nutila a pobizela, hnedle vykládajíc, rosolku že má od dceruška Terinky, provdané za pojezdného ve dvoře asi hodinu vzdáleném, cukroví a bábovku že peče sama, že donesla jí vajíčka a máslo dceruška Bábinka, vdaná v druhém trochu vzdálenějším dvoře za obročního.

»Přejou mi děti, mohou, mají z čeho. Ale já pro ně nahospodařila, měly výbavy jako bohaté holky. Říkávala jsem, jenom ať nehledí vejš, nedbají o rang, v panské službě že je nejlepší. Vdala jsem je mladé, obě v osmnácti, než se mi do někoho zakoukaly. Málem by mi byl Terinku poplašil kantor, ale tomu se to nevyplatilo. K jemnostpánu direktorovi jsem si došla a k jemnostpánu vikáriusovi a kantůrek se dostal pryč, do hor. A Terinka dostala trošku výprask, přetáhl ji nebožtík pantáta řemínkem a pak dostala na nové šaty a vidějí, frajle Frici, pomohlo to. A za půl leta měla svatbu s pojezdným. Vede se jí dobře, nosí pravda jenom čepce, klobouk jí nepatří, ale jináč má parády, co si srdce přeje. A Bábinka taky. Já k nim mnoho nechodím, to vědí, venku se člověk neuvaruje práce, při dětech je vždycky co dělat a já jsem se nadělala co živa dost a chci si pohovět.«

Tak rychlým tokem řeči vykládajíc, paní Korbelová usedla proti Frici a chopila na klín kočku, která ležela na plotně. Druhá hověla si na polštáři v okně.

»Tahle Lízinka, ta vleze vždycky na plotnu, sotva přestanu topit, Bobeš zase na okno, na sluníčko, to je čeládka, ale ukrátím si s nima chvíli. Je-li mi trošíčku smutno, pochovám macka a když mě to omrzí, pochovám zase druhého. Až jim zvyknou, frajle Frici, budou chodit ke mně chovat,« smála se paní Korbelová, až se jí dvojitý lalouček otřásal. Byla celá kulaťoučká, živých černých očí, bílých drobných zubů a hladce přičesaná, hnědé vlasy neměly posud ani šedé nitky.

»I to ano, mívala jsem také kočičky, ale když začal pan fatrle stonat, tu jsem si pak již žádnou nedržela, byl na všecko mrzut,« řekla Frici.

»Věřím, věřím, co pak churavý člověk. To můj nebožtík pantáta také jak začal stonat, umřel mi na tu cukrovku, dvě léta to trvalo, taky byl mrzut. A jen mě napomínal, ať si našetřím, ať mám na přilepšenou. No já jsem šetřit uměla, našetřila jsem dcerám i sobě a věru že té pense hezky užívám,« honosila se paní Korbelová.

»Zaplať Pánbůh, děkuji uctivě,« řekla Frici odstavujíc vyprázdněný šálek.

»Chutnalo, frajle Frici? To byla smetánka ze dvora. Donesla mi Bábinka v neděli, ovařila jsem si ji a na čokoládu se může po druhé převařit. Dcerušky dojdou vždycky tak jednou za měsíc, syn tak za šest neděl, jak jde ku správě a paní nevěsta také pamatuje. Dnes musejí se mnou užít večeři, frajle Frici, mám od Bábinky čerstvá vajíčka a Julinka, jako paní nevěsta, donesla mi kousek špekového masa vyuzeného na jalovci, to se na tom ta vajíčka udělají a pochutnáme si. A na chlebíček máslíčko taky od Bábinky. Zavoláme si frajli Helmi, aby tu nebyly sama, až skočím pro pivečko a pobesedujeme si,« přívětivě zvala paní Korbelová.

»Ale jak já k tomu přijdu, že si dělají se mnou škodu?« upejpala se Frici.

»Ale, ale, vždyť jsou také pensistka. A musíme k sobě držet. To panstvo na nich nebude dbát, leda jako z milostí. Já vím, že jich v zámku neuctily.« Paní Korbelová posadila Lízinku na pohovku vedle Frici a šustěla k almárce ve zdi.

Frici stáhla rty. Že přece ráda půjde mezi úřednické paničky, to si řekla v hloubi srdečka, tahle paní, vzdor sve vlídnosti, jí přece přicházela trochu »nasprostlou«, trochu opovážlivou k ní, přece dceři po hraběcím rentmajstrovi chovala se trochu příliš důvěrně.

»Kouknou, fraile Frici,« paní Korbelová přinášela veliký kus tučné uzeniny, vonící jalovcem. »To byl pěkný kousek prasátka, no to vědí nebo nevědí, jak to ve dvoře chodí. Úřednictvo dvorské si koupí to čuňátko, zaplatí se to v důchodě, jako slabší kousek, to se ví, že šafář vybeře to nejpěknější, pak se panskou pící vykrmí a zabije se. Celé živé se prodat nesmí, tož prodávají úředníci půlky svým známým, tak jsem každý rok třeba šest půlek prodala, to se pak scházely dvacetníky do pokladničky.«

Paní Korbelová již se jala na čistém kulatém prkénku krájeti uzeninu. Obě kočky přiběhly a nadnášejíce se na zadních nohou žebronily o pamlsek, jehož se jim dostalo.

Paní Korbelová nakrájevši dostatečně uzeniny, dala tuto na kuthánek, postavila na plotnu, odskočila zavolati frajli Helmi a co zatím obě staré panny se rozhovořily, zatopila a běžela pro pivo. Jen jen se její kulatá postavička otáčela a škrobené sukně šustěly.

Než přišla, pošeptali si oba úředničtí sirotkové, že proč by nebraly, když se dává, proč nepochutnaly by si na dobré večeři.

Aby se trochu zavděčily hostitelce, vzaly každá jednu kočku na klín, Helmi trojbarevnou Lízinku, která předouc do klubíčka se stočila, a Frici velikého zrzavého Bobše, který svítil očima a hrál si s třapci od Friciny zástěrky.

Paní Korbelová vrátivši se vyřizovala poručení od pana starého, který prý se divil, že jde s velkým džbánem pro pivečko. Přidal prý trochu, aby se frajle nabumbaly na dobré zdravíčko.

A již prostírala paní obroční na stůl, podala skleničky, zvouc, ať se zatím frajle napijí, radostně se podivovala, že frajle Frici chová Bobše, že tento hnedle u ní zvykl a pak rozbíjela vajíčka na škvířící se uzeninu.

A za chvíli postavila na stůl máslo žlutoučké a bílý chléb a na dvou talířkách vajíčka. Sama ponechala si v kuthánku, že prý si tento vytře chlebem a tak se vesele, požehnavše se křížem, pustily všecky tři do jídla.

Všem chutnalo, jak náleží. Frici se lekala, že tu porci nezmůže, ale pomalu zmohla přece.

Pivečkem se zapíjelo, a řeč plynula jako to pivečko.

Paní Korbelová vyprávěla Frici, že ani o výročních svátcích dcery nenavštěvuje.

»Já vím, že páni zeťové to nemají rádi, když panímatky mnoho k dcerám jezdí. A každé takové zdrženlivé panímatce víc přejou. Ať si dcery dojdou, kdy chtějí, uctím je a těm vnoučatům nachystám i nějaký mls i po dvacetníku do pokladnice, aby měly od babičky, to dělá u zeťáčků dobré oko. Jen když je dcera v koutě, to jedu pomoci v domácnosti, dám prezent, ale ne ze svého, to si holky koupí a u mne schovají látku na šaty nebo šátek, nebo čepec a páni zeťové jsou rádi a je všady dobře,« klábosila paní Korbelová a obě staré panny jí přisvědčovaly.

Ještě pojedly chleba s máslem a spokojeny se loučily. Helmi s Frici se líbaly na dobrou noc a Frici po prvé v novém bytu klidně usnula a spala. (Pokračování.)

Slovenské kapitoly.

Píše JAN KARNÍK.

I.

Stačí jenom překročiti hranici dělící Moravu od země uherské, aby soudný člověk ocenil, jaké duševní síly, mravní výše a kolik tuhého sebezapření je k tomu zapotřebí, aby jednotlivec postavil se jako štít širokých mas slovenského lidu proti sveřepému útisku maďarské nadvlády. Takovým neohroženým tribunem, nelekajícím se hněvu vrchnosti a neštítícím se těsných zdí žalářních, stal se katolický kněz Andrej Hlinka, jehož hrdinství i u nás dobře známé dosud po zásluze ceněno bylo. Ale Andrej Hlinka je katolický kněz, a tento stav, který v Čechách před stem a na Moravě ještě před padesáti lety křísiti počal usínající národní vědomí — fakt

tento marně snaží se vykličkovati a zatušovati historikové církvi nepřátelští — dnes tento stav prohlášen je za největšího škůdce národa. Příslušníkům jeho, byť i pracovali s úmysly nejšlechetnějšími, nedostane se špetky uznání, nýbrž naopak většinou naší žurnalistiky i veřejným míněním realistické intelligence jsou z národa přímo vylučováni a účast jejich na jakékoliv práci národní s největším opovržením odmítána.

Čekal-li někdo, že aspoň Hlinka za svoje mužné hájení slovenské pravdy, osvědčované v poměrech nejnepříznivějších, bude ušetřen zloby našich volnomyšlenkářů a synův Helia — a to vzhledem k velikým mravním přednostem a k utrpení Hlinkovu čekalo se snad obecně — této bláhové naději a důvěře ve špetku spravedlnosti vůči katolickému knězi učinil rázný konec enfant terrible Karel Horký ve své nevím již kolikáté efeméře, vydávané nyní pod názvem *Stopa* (asi po dřeváku!), kdež Hlinku za mužná slova, kterými tento odsoudil protikřesťanské válečné výpravy žurnalistických trabantů i jejich učených vůdců a předchůdců, přímo surově poličkuje. Krátký obsah třístranného výpadu je ten, že »dnes je z Hlinky pop, zjevný a poťouchlý římský farář, který přes černovský hřbitov šilhá po Vatikáně. Jako had převléká ve vězení svou kůži. A takové jsou ostatky tohoto novodobého národního mučedníka: Duši Římu a Slovákům starou, převlečenou hadí kůži, aby si ji drátaři dali v Černové do schrány oltářní, aby ji líbali a modlili se: Svatý Hlinko, mučedníku slovenský, oroduj za nás!«

Stůjtež zde pro trvalou paměť tato hulvátská slova jako dokument doby, ve které směl český žurnalista slovenskému trpiteli v poutech plivnouti beztrestně a veřejně do tváře!

*

Přední křísitel československé vzájemnosti Karel Kálal dovršil dne 9. ledna t. r. padesátý rok svého činného života. Po Heydukovi, Pokorném a Jar. Vlčkovi, kteří pěstovali vzájemnost pouze na poli literárním, přišel neúmorný Kálal, jsa odhodlán raziti schůdné stezky, vedoucí k plodné a trvalé vzájemnosti i v oborech praktických, životu nejbližších. Svými agitačními brožurami, psanými vroucně a temperamentně, i spisy rázu belletristického otevíral české veřejnosti široké výhledy do poměrů a strastí slovenského lidu, a odstraňoval pilně zbytky starých kyselostí pro slovenskou literární odluku. Že se dnes počínají navazovati se Slovenskem pevné styky národohospodářské, že u nás zvýšen zájem o Slovenskou literaturu, že na Slovensku domácí kniha česká a dorost slovenský obrací se za odborným vzděláním do škol českých, že konečně i kroky našich turistů našly cestu do líbezné přírody tatranské a považské, je to dílo a zásluha úsilovné práce Kálalovy. Jde o něm jeden hlas, že je člověk šlechetný, smýšlením otevřený realista. Nedovolujeme si dotýkati se jeho náboženských a politických názorů, avšak nelze nám zatajiti jednu výtku, které vyvarovati by se měl muž, jenž si učinil úkolem smiřovati a láskou spojovati dva kmeny slovanské. Je to

jeho předpojatost a nespravedlivost, kterou posuzuje církev katolickou i údy její.

Zvrácené činy uherských hierarchů, otročení maďarisující vládě, jemuž propadá část slabochů mezi katolickým duchovenstvem slovenským, nesmí se přece přičítati na újmu duchu církve křesťansko-katolické a hříchy jednotlivců nelze přisuzovati stavu celému. Kálalovi zajisté netřeba připomínati z nedávné minulosti slavných jmen Štefana Moysesa, Radlinského, Országa, Hollého, z přítomnosti Sasinka, Hlinku, Jurigu, Martina Kolára, Oswalda, Tománka, Mišíka a Andreje Kmeťe! Nevděčná i horlivá činnost těchto katolických kněží je přece obecně známou a zůstavuje trvalé cenné výsledky v různých oborech národního života utlačeného národa. I v nejnovější krásné práci své »Nevěsta z Tater« v letošní Zlaté Praze staví Kálal do ideálního světla faráře protestantského, líče naproti němu katolického duchovního jako zabedněného chlebaře. Je to arciť tribut době, nenávidějící církev i její služebníky. Že katolíci slovenští jsou skutečně v ohledu národním i kulturním pozadu za svými protestantskými soukmenovci, toho příčinou není katolické duchovenstvo, nýbrž to nepopíratelné faktum, že církev luteránská do nedávna měla kus autonomie a kousek svobody, takže ve školách svých věnovati mohla větší péči pěstění mateřského jazyka a národního ducha. Že by katolictví bylo překážkou slovanskému vlastenectví, to nejlépe vyvrací pohled do blízké nám Lužice, o kteréž napsal Ludvík Kuba r. 1904 do »Květů« tato dokumentární slova: »Je to zvláštní. Všech Lužičanů je asi 164.000, z nichž jen 11.000 katolíků a ostatní protestanti. A přece sami protestanti vám řeknou, že katolíci mají nikoliv poměrně, ale absolutně větší podíl na všech počinech srbského národa. Přiznával to nebožtík Smoler (protestant), a vyznává to nepokrytě Dr. Muka, který též není katolík. A platí to nejen o literárním ruchu, pracovní horlivosti, ale též o neústupnosti lidu vůči germanisaci. O malém katolickém okršku je na příklad známo, že od nepamětných dob se žádná obec neponěmčila. O protestantských nelze to říci.«

Litujíce tedy Kálalovy tendence proti katolicismu, nesvědčící nijak ostatní záslužné a požehnané činnosti tohoto horlivého pěstitele vzájemnosti československé, ukazujeme při té příležitosti, jak na výsost spravedlivě a uznale píše o katolickém duchovenstvu veliký básník Hurban Vajanský, sám luterán, jenž ve svém »Kotlíně« vytvořil krásnou a vznešenou postavu věrného pastýře katolického lidu, faráře Surinského. S jakou pietou evokoval Vajanský herorickou postavu a záslužnou činnost katolického hodnosty, Štěpána Moysesa, biskupa báňskobystrického, věrného syna a vůdce svého národa! Mám za to, že zájmy utlačeného Slovenska kategoricky vyžadují, aby se v jejich prospěch pracovalo svorně a bez ústrků pro náboženské přesvědčení těch neb oněch upřímných přátel Slovenska. Pracovati platně pro Slovensko měli by dobří lidé všech politických stran, obou vyznání, mladí i staří.

*

Sebrané spisy Hurbana Vajanského vycházejí čile v úhledných svazcích. O velkém románě »Koreň a výhonky« bylo již ve »Vlasti« referováno. Jako svazek třetí vydána známá kniha »Tatry a more« a jako díl šestý vyšel objemný svazek »Kniha veršov«. Básně »Tatry a more« objevily se ponejprv roku 1880 a znamenaly tehdy opravdu nové jaro slovenské poesie. Kniha tato vedle romantických básní »Zatmír« a »Maják« obsahuje svěže veršované »Jaderské listy«, a potom nejkrásnější vůbec básnickou skladbu Vajanského, dnes již populárního »Herodesa«. Tento dojemný a účinný protest proti maďarské svévoli jest skutečným činem a byl u nás hned v letech osmdesátých nadšeně uvitán Svatoplukem Čechem. O básni této rozepsal jsem se obšírněji v XXIII. ročníku »Vlasti«. Ve svazek šestý shrnul Vajanský dvě starší knížky »Z pod jarma« a »Verše«, dále epos Vilín, jehož látka vážena z prostonárodní pověsti slovenské, a připojil velkou řadu nových, vzácných čísel lyrických. Básník jeví se nám tu věru jako »rek i prorok na valoch«. Tlumočeny zde sladkou slovenčinou slovenské ideály a naděje, oželeny nesčíslné kříže a bolesti. Ačkoliv na lyrice Vajanského všude znáti, že péro, které ji psalo, je po dlouhá desítiletí zároveň i břitkou zbraní slovenského žurnalisty, registrujícího všecky kalené střely, mířené na samo srdce národa, přece všemi lyrickými čísly vane dech pravé a ryzí poesie. I na veršich příležitostných znáti posvěcení pravého básníka, které zabezpečuje jim trvalý život v slovenské krásné literatuře. Křesťanský duch, kterým celá tvorba Vajanského důsledně provanuta, je dojista jedinou příčinou, pro kterou nemohou mnozí naši aesthetičtí nadlidé přijíti na chut jadrné a zdravé poesii Vajanského.

*

Vzdor nezmenšenému tlaku shora raší na Slovensku od deseti let nový svěží život. Justičními vraždami, za které dlužno považovati všecky mnohonásobné procesy proti vůdcům slovenského lidu, jakož i krveprolitím Černovským, probouzí se ve všech stolicích lhostejný dříve lid, chápe příkazy svých vůdců, vymaňuje se pozvolna z područí židovského kapitálu, jak o tom svědčí krásný rozkvět slovenského finančnictví z doby nejnovější, pro něž ukázala se již i potřeba odborného listu »Slovenský Peňažník«. Slovenský rolník stává se vlastníkem úrodné půdy zemany prohýřené, kterou učí se dle příkladu rolníka českého rationelně obdělávati.

Tento nový nebývalý ruch projevuje se samozřejmě i utěšeným rozvojem literatury. Vznikají nové žurnály i listy revualní. Mládež založila si nový měsíčník »Prúdy«, ve kterém objevily se některé slibné práce, ale dojem čísla prvého kazí úvod redakce, plný fras a bombastu. Generace, která se k činnosti teprve chystá, nemá dosud práva ani příčiny odkazovati do starého haraburdí dědictví otcův, totiž všecko to, co generace starší na poli veřejném protrpěla a v literatuře a směrech kulturních vytvořila. Takovými jalovými projevy se jenom zbytečně rozšklebuje propast mezi pracovníky dvou generací. Za to klidně a sebevědomě vstupuje do života nový illustrovaný měsíčník »Živena«, vydá-

vaný v Turč. sv. Martině spisovatelkou Elenou Maróthy-Soltészovou a Pavlem Locháněm, spisovatelem i malířem zároveň. Z bohatého obsahu prvního čísla uvádím zvláště Hviezdoslavovu báseň »Púť Živeny«, Sládkovičovu »Nad Betlémom«, povídku Podjavorinské a pěknou stať literární »Typy slovenských žen v poesii Hviezdoslavově«. »Živena« bude dojista nýrodní kultuře slovenské ku cti i prospěchu, zůstávajíc daleka všeho, co by duševní zdraví slovenského čtenářstva ohroziti mohlo. Zaslouží z té příčiny podpory všech přátel Slovenska. (Pokračování.)

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*— (Pokračování.)

Prof. *Antonín Vašek*, známý z pozdějších let širší literární veřejnosti svým vystoupením proti pravosti rukopisů, byl muž vysoce nadaný, přímo genialní, hlubokého vroucího citu a vroucí lásky ke svému lidu. Bylo tedy zcela přirozeno, že všecky dary svého ducha dával do jeho služeb a že mínil nejlépe mu prospěti, když mu dá laciný, dobrý časopis. Úkolu svého chápal se také zcela opravdově, nepodceňuje ni kterak překážek, které se podniku jeho stavěly vně i vnitř. Svědčí vůbec o veliké duševní síle, že jako gymnasijní učitel, od tolika úřadů odvislý, vydržel časopis svůj vydávati po 5 let a že teprve na přímé zakročení shora ustoupil. Velmi znamenitou oporou bylo mu několik jeho kolegů, českých profesorů v Opavě, kteří mu vydatně do Besedníka přispívali a z nichž zejména *Jan Lepař*, *Václav Pečenka* a *Josef Zukal* dočasně ho i v odpovědné redakci vystřídali.

Velmi pilným spolupracovníkem byl *Cyprian Lelek*, který přispíval články a dopisy z Pruského Slezska téměř do každého čísla.

V redakčním slově slezsko-moravským krajanům a čtenářům Opavského Besedníka v prvém čísle se praví: »Opavský Besedník« vydává se ve vážné době na cestu do milého Slezska a sousedné Moravy. Veliké proměny dějí se za hranicemi, nové pořádky nastávají ve vlasti naší. Tím, že nejmilostivější náš císař a pán nejvyšším patentem z 20. října minulého roku všem zemím svým samosprávu uděliti ráčil, přejdou mnohé záležitosti, které se posud jen od úřadů vykonávaly, také do rukou obcí a zemského sněmu, který má sestávati ze zástupců obyvatelstva každé země. Nyní už není na tom dosti, aby se každý jen o své vlastní a osobní záležitosti staral, máme i na to hleděti, co jest celému kraji potřebno, co celému národu prospívá; máme svou pozornost i k tomu obrátiti, co se děje za úzkými hranicemi vlastní obce, a co jinde dobrého seznáme, máme následovati, ale škodnému dle možnosti se opírati. Ale jak máme nabýti vědomosti o událostech a potřebách zemských, jak se dověděti příklady následování hodné jiných obcí a zemí? mohl se posud mnohý krajan náš obzvláště ve Slezsku tázati. Nebylo zde posud pro moravský lid novin aneb časopisů, které by v těch věcech lidu našemu byly posloužily. Proto si nyní »Opavský Besedník« vzal za úlohu, zprávu dávati o důležitých událostech ve vlasti naší a o ústavech a věcech všeobecného dobra se týkajících rozmlou-

vati. Stejně důležité, jako veřejné události nynějšího času, jsou děje minulých věků, obzvláště skutky našich předků. Tak mnoho nalézá se v nich k našemu poučení, jak jsou slavné a zábavné ku čtení! Kdo je jedenkráte poznal, bude se tím pyšniti, že je Moravcem; a lidé, kteří se za svůj moravský rod a jazyk stydí, dávají tím na jevo, že ani dějin svých předků, ani svého jazyka dokonale neznají. Jsou to nevděčníci, kteří své rodiče zapírají. Protož bude »Opavský Besedník« na svých týdenních besedách vypravovati také o důležitých dobách moravské historie.« Tento program doplňuje ohlášením části zábavné a statí národohospodářských. Že k dílu přistupoval s rozmyslem, o tom svědčí poznámka o zajištěných spolupracovnících: »Nebude — píše — z Opavského Besedníka mluviti jedna hlava a jeden rozum, nýbrž budou se z něho ozývati hlasy mnohých zkušených a učených mužů, kterým čest a pokrok moravského lidu, z kterého sami pošli, na srdci leží.« Současně vyzývá všecky čtenáře k hojnému dopisování. Celkem měl Opavský Besedník tyto oddíly, jak je redakce označuje v úvodě ke druhému ročníku: 1. Všechny zajímavější události naší vlasti, přehled znamenitých událostí ostatních zemí rakouských a zahraničných, tak že těm, kteří větších novin kupovati nemohou, tyto nahradí. 2. Vypravování ze slavné minulosti národu našeho a životopisy výtečných mužů vlasti naší. 3. Zprávy o oboru hospodářství, řemesla a obchodu. 4. Úvahy a zprávy o ústavech a věcech, týkajících se obecného dobra. 5. Povídky a básně zároveň k zábavě jako i k mravnému vzdělání lidu našeho sloužící. 6. Ohlášení dobrých prostonárodních knih a ukázky z nich. 7. Drobnější zprávy o zajímavých věcech, anekdoty k obveselení, ceny trhové, kursy, loterní numera a inseráty.«

Ohlášený tento program plnila redakce hned v prvém ročníku slušnou měrou. Máme v něm vedle tří článků poučných, z nichž úvaha »Náš jazyk« od J. Lepaře vzbudila pravou sensaci a protivníky českého lidu velmi podráždila, devět dějepisných článků, některé velmi obšírné a důkladné. Zejména stati od Jana Lepaře »Cyrill a Methoděj«, »Původ a význam názvu Slezska« a »Kterak se stalo, že moravská krajina opavská vešla do politického spojení se Slezskem?«, článek K. Kořínka »Obyvatelé Moravy a Slezska«, »Svatopluk, král Velké Moravy« od P. Balcárka a j. Ročník vykazuje třináct kratších i delších hospodářských článků, mezi nimi články od Uhlíře a Hubíka z Libverdy, řadu básní původních i přeložených, též několik slezských národních písní, sedm povídek, z nichž tři od Františka Pravdy »Hapala Tonička«, »Jeden ženich a dvě nevěsty« a »Nevěrná milá«. V ročníku jest dále 36 dopisů, z nichž 5 z Pruského Slezska, několik z Moravy, z Vídně, z Prahy, z Těšínska a ostatek z obcí na Opavsku.

Dík opravdové a úsilovné snaze redaktorově i píli spolupracovníků ukončen první ročník se ctí a s chutí zahájen druhý. Redakce v úvodě obrací se několika slovy k milým krajanům, kde mezi jiným praví: »S pomocí Boží a Vaší jsme ukončili první ročník Opavskéko Besedníka, ačkoliv mnozí myslili, že Opavský Besedník dříve umře, než se narodí a si uvykli jej mrtvým rozeňátkem jmenovati. Mnohý z těch, kteří takto myslili, snad již sám jest na pravdě Boží; Opavský Besedník však žije dosud; žije, nebo jej v život povolala ta nejčistší mysl, povolala jej v život žádost ta, podati krajanům našim, v potu tváři o chléb vezdejší robotujícím, pokrmu vznešenějšího, pokrmu duševního.«

Redakce se raduje, že list má čím dále tím více čtenářů a doufá, že se jim stále více zalíbí. Vyzývá všecky krajany k hojnému dopisování, pravíc, že »jen když se milí krajané naši sami přičiní, stane se Opavský Besedník tím, čím jej chceme míti, t. j. vtělenou myšlenkou krajanů našich, čili listem, jejž jeden každý z nich za svůj vlastní bude považovati.

I druhý ročník kráčel statečně ve šlépějích prvního. Uveřejnil články dějepisné »Tataři v krajinách slezských a moravských«, »Rusové a Kumáni v krajinách moravských«, »Historické procházky po Opavě« a j., 8 článků hospodářských, řadu básní a národních písní, 5 povídek, mezi nimiž Pravdovu »Starý řemeslo«, četné dopisy, mezi nimi opět několik z Pruského Slezska. Redakce končíc ročník doslovem ke čtenářstvu, poznamenává: „Důvěra, kterou jsme skládali ve své slovanské krajany při založení Opavského Besedníka, nás nesklamala. Jejich účastenstvím jakož i podporou šlechetných vlastenců daleko za hranicemi své vlasti žijících se stalo, že se časopis náš udržel na vzdor nepřátelům, kteří mu již před vyjitím překážky v cestu kladli a jej mrtvým novorozeňátkem nazvali, myslíce, že v krátkosti zase pomine. Nechceme nijak svému časopisu veliké důležitosti přičítati, ale té váhy mu žádný neupře, že Opavský Besedník jest živým svědectvím *probuzujícího se v našich krajinách Slovanstva,* které naši nepřátelé prve ani uznati nechtěli, majíce za to, že moravský lid zdejší již propadl národnímu zahynutí a že otupělého (jak oni mysleli) ducha jeho nikdo k novému životu nevzkřísí, aby se zase cítil co úd slavného československého kmene a aby jako takový pokračoval s plným uvědoměním na dráze vzdělanosti a blahobytu.« Na podporu těchto zásad, aby se budilo slovanské, národní i stavovské vědomí, uveřejněny byly články »Národní hrdost« v čísle 5. a »Slovo k slezsko-moravským rolníkům« v čísle 22.

Ročník třetí přináší dějepisné stati: další část »Historických procházek po Opavě«, »Tisíceletá slavnost příchodu sv. Cyrilla a Methoda do Moravy« a »O tisícileté slavnosti zavedení křesťanství na Moravě«, 7 delších hospodářských úvah 4 povídky, mezi nimiž Františka Pravdy »Po Německu vzdělaný Čech«, několik básní a opět řadu dopisů z Moravy, ze Slezska i z Vídně.

Uvedená povídka Pravdova a články »Vyučování školní« v čísle 12. a 20. byly jaksi prvním výstřelem k zahájení školní kampaně, jíž věnovány jsou poslední dva ročníky. Ročník třetí zakončen je prostým pozváním k předplacení, v němž se oznamuje čtenářstvu, »že Opavský Besedník i budoucím rokem tímže způsobem a směrem jako posud bude vycházeti. Vyzýváme tedy ctěné krajany a příznivce své k hojnému předplacení, aby nám vydávání tohoto jediného listu českého ve Slezsku neukládalo více obětí, než síly naše stačí.«

Ročník čtvrtý a pátý rozvinul téměř v celém rozsahu palčivou *otázku školskou.* Národní výchova ve Slezsku byla ode vždy pouze výhradou Němců, pro Čechy a Poláky byla naprostou netýkavkou. Důrazný a rozhodný hlas, jaký se ozval r. 1864 a 1865 z Opavského Besedníku, volal o pomstu. Pomsta ta se také dostavila. Vydavatel Vašek vydáván různým ústrkům i veřejnému posměchu, volán k zodpovědnosti a činnost jeho novinářská podlamována tím, že nejlepší a nejpilnější jeho spolupracovníci posíláni ze Slezska pryč. Míra protiven-

ství vzrostla za tato poslední leta tak, že síly Vaškovy ukázaly se slabými a že padl podnik tak slibný a s takovou láskou pěstovaný.

I v ročníku čtvrtém a pátém zastoupeny byly slušně všechny rubriky a zejména je zde několik článků o samosprávě s výkladem obecního zákona, z dějepisných článků uvádíme o Janu Amosu Komenském, rovněž slušně zastoupeno jest hospodářství a část zábavná vykazuje v ročníku čtvrtém 3 povídky, v ročníku pátém 5, mezi nimi 2 od Františka Pravdy. Každé číslo má své dopisy a zprávy o českém písemnictví. Jádrem obou ročníků jsou články o školství. Z nich viděti velmi dobře, jak promyšleně redakce si vedla a jak účelně postupovala. Jeví se tudíž prvé tři ročníky jako průprava, aby se mohlo na základě jejím přikročiti k otázkám nejdůležitějším, dotýkajícím se kořenů národního bytí našeho lidu. Již z nadpisů jednotlivých článků poznati zcela dobře, kam redakce bije. Šly za sebou ve 4. ročníku tyto články: »Mají slovanští rodičové své děti do německých škol posílati a kdy se to má státi, aby ani rodičové ani děti neměli z toho škody« v č. 2, »Jak se vedlo moravským dětem na německých školách« v č. 4, »Ještě jeden hlas o potřebě moravských škol« v č. 5, »Následky nedostatečného vzdělání« v č. 18, »Profesor Besta a německá řeč« v čís. 19, »Osvěta a školy v č. 20, »Vyučování školní v č. 28 a 31; v ročníku V. vedle všeobecných statí »Vady našich národních škol ve Slezsku« v č. 9., 10. a 18., »Dialekty a jazyk spisovný ve školách národních« v č. 24., o školních knihovnách a jiných školských a učitelských záležitostech vystupuje se již také s požadavky určitých škol. Sem hledí články »Jaké sobě žádáme hlavní školy, Moravci v Opavě a Poláci v Těšíně v č. 5. a »Ještě něco o těch hlavních školách v Opavě a Těšíně v č. 7., pak stať »Dívčí škola v Opavě« v č. 11. To bylo na nezvyklou dobu a nezvyklé nervy slezského němectví příliš mnoho hořlaviny, aby nezachvátila původce těchto rebelantských myšlenek. Ještě v doslovu ke IV. ročníku redakce plna naděje ohlašuje, že, ačkoli počet odběratelů není hojný (náklad býval 500 až 600), přece bude jej vydávati i v příštím roce, uváživši, »že Opavský Besedník má největší díl svých čtenářů v oné části země slezské a moravské, kde by těžko jiný český list se rozšířil, kdyby Opavský Besedník zajíti měl. Také to — pokračuje redakce — považujeme za věc důležitou, aby Slezsko mělo zvláštní český časopis, který by vydával svědectví, že česko-moravské obyvatelstvo v této části koruny České nejen posud žije, nýbrž věrně a směle k národu svému se hlásí, svůj starodávný jazyk slovanský ctí a pěstuje a že se odříkává oněch bludných proroků, kteří ještě sem tam se objevují a buď ze zaslepenosti, buď ze sobectví aneb marné pýchy lidu našemu hlásají, aby jazyk, jejž sv. Cyrill a Methoděj oslavili, zavrhl a cizího se chytil, aby na slavné předky své, kteří za čest národa i jazyka svého krev svou cedili, zapomněl a k rozšíření cizího živlu přispíval. Bohdá, že takové bludné hlasy brzy umlknou! Máme toho důkaz v rostoucím počtu uvědomělých občanů slezských, jejichž dopisy, někdy až tklivé, redakci k nemalé potěše slouží a ji k vytrvalosti na nastoupené, s mnohou nepříjemností spojené dráze povzbuzují.«

Dojemný i poučný jest epilog, kterým v posledním čísle V. roč. ohlašuje redaktor a vydavatel Antonín Vašek, že další vydávání Opavského Besedníka zastavuje. Podáváme jej doslovně: »Když jsem se před

pěti lety jal vydávati český list ve Slezsku, vedla mě k tomu jedině láska k mateřskému jazyku a k lidu slovanskému ve Slezsku, ke kterému že náležím s radostí vyznávám. Nevedla mě k vydávání Opavského Besedníka ani marná ctižádost, ani sobecká ziskuchtivost, neb jak já sám, tak mohl každý se zdejšími okolnostmi seznámený lehce poznati, že český list v Opavě nalezne tuhý odpor a že svému vydavateli krom práce a peněžitých obětí také mnoho jiných trpkostí způsobí. To však mě neodstrašilo od mého předsevzetí, neb měl-li se českomoravský lid ze svého národního spánku probuditi, nemohlo se to jinak státi než založením zvláštního, jemu přiměřeného časopisu, který by počáteční jiskru národního uvědomění v něj vložil, lásku k mateřskému jazyku a k národu českomoravskému budil a jej ke čtení důkladnějších českých časopisů a novin připravil. Zvláštní časopis pro Slezsko byl tedy skoro nevyhnutelnou potřebou, a tato potřeba pohnula mě, že jsem se při slabé podpoře svých krajanů a v nepříznivých okolnostech v obtížnou práci novinářskou uvázal a při chatrném zdraví svém, jež mi šetření sebe samého ukládá, skoro pět let v ní setrval. Za mé přičinění odměňuje mě úplně to vědomí, že práce má nebyla marna: Opavský Besedník našel průchod i tam, kde by žádné jiné noviny nebyly se dosud ujaly; z mnohých osad slezsko-moravských docházely mě důkazy, že láska k mateřskému jazyku a národní uvědomění u mnohých statečných občanů se již ujala, která jako každá svatá věc již nezahyne, nýbrž dál a dále kořeny se rozšíří a v mohutný strom vzroste, jenž zajisté zlobě nepřátel našich odolá. Domnívám se, že jsem učinil zadost své vlastenecké povinnosti a že budu ušetřen od výčitek horlivých vlastimilů, jimž se zdá, že bych ještě déle vytrvati mohl. Louče se se svými čtenáři mám za svou nejpřednější povinnost, vysloviti vřelé díky své všem těm, kteří mně buď literárními pracemi svými, buď jinou podporou vydávání Opavského Besedníka ulehčovali.

V Opavě, 28. prosince 1865.

Antonín Vašek,
redaktor a vydavatel.

(Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Širší sbor Social. odboru družstva Vlast konal dne 16. února závažnou schůzi za předsednictví p. inženýra Jana Dostálka a četných vážných přívrženců naší strany. Z venku byl přítomen dp. Ant. Láš, farář v Lomnici nad Pop., jenž byl vedle jiných rovněž za člena Širšího sboru přijat. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Širší sbor jednal hlavně o příštím sjezdu katolické strany a k návrhu p. Václ. Dvorského vyslovil se proti zřízenému katolickému konsumu, poněvadž podobné ústavy poškozují střední živnostenské stavy. — Jednání o budoucím sjezdu bylo důstojné a svorné a vyznělo v tuto r e s o l u c i:

Širší sbor Socialního odboru družstva Vlast jakožto nejstarší socialní útvar toho druhu v Čechách žádá:

I. Aby výkonný výbor odstranil vše, co porušuje organisační řád přijatý r. 1908, totiž: 1. aby nemusil delegát organisace na sjezd vyslaný bydleti v obvodu a místě organisace, jež ho k sjezdu vyslala a 2. že se ponechává způsob volby delegáta k sjezdu organisaci místní dle organisačního řádu.

II. Aby z programu sjezdu vypuštěno bylo vše, co nás dělí, zejména aby nebylo rokováno o všeobecném hlasovacím právu do zemského sněmu a do obcí z ohledu na nynější politické poměry.

III. A konečně aby do budoucího výkonného výboru strany katol. lidu byli kandidováni a voleni vážní, poctiví a zkušení pracovníci všech odstínů, které se ve straně jeví.

Resoluce tato uveřejněna byla v »Čechu« a v »Našich Listech« a zaslána byla předsedovi výkonného výboru strany vldp. dr. Rud. Horskému se žádostí, aby resoluci této, která v ničem řádu organisačnímu neodporuje, zjednal platnost. Výkonný výbor strany ji však zamítl. Kdyby ji byl přijal, nemusilo býti v naší straně sporů.

Národopisné rozhledy.

Píše Karel Procházka.

Před delší dobou pronikla do veřejnosti zpráva, že se zakládá na Velehradě moravském museum, převážně národopisné. Jest potěšitelno, že jest již uskutečněno. »V zámečku« nedaleko Cyrillky jest umístěno. Hned dole v síni rozloženy jsou vykopávky velehradské, jako kamenná rakev, různé součásti sloupů — v další místnosti jsou různé dlaždice, praehistorické nálezy z doby kamenné i bronzové. Přidružena jest k těmto artefaktům i sbírka mincí a kraslic Z kutých prací je zde pěkný kříž náhrobní, jakéž dosud leckde najdeme jako vzácné památky starých časů i na našich českých hřbitovech.

Vedle uměleckých obrazů rozvěšeny jsou po stěnách musejních i různé lidové obrazy. Zvláštním půvabem v museu velehradském jímají vzácné výšivky z uherského Slovenska, jakož i překrásné kordulky a jiné krojové součásti z moravského Slovenska, z Valašska a Hanácka. K vůli studiu srovnávacímu přiřaděny jsou k těmto moravským výšivkám i ukázky výšivek českých, jihoslovanských, ruských a rusínských. Po skříních vystaveny jsou vzácné předměty keramické. Z pozůstalosti † kanovníka a spisovatele Matěje Procházky z Brna a slovutného ďakovského biskupa J. J. Strossmayera uchovány jsou zde rozličné památky. S nevšední laskou ujímá se musea toho i vdp. Alf. Sauer, profesor c. k. českého gymnasia v Uh. Hradišti, jak o tom se zmiňuje Jan Vychodil v pěkné knížce: »Popis velehradských památností.« (Velehrad 1909.)

Mám za to, že nejpřednější snahou budovatelů musea velehradského bude sbírati památky Cyrillo-methodějské z vlasti naší i z jiných zemí, kdež spolu s námi ctí věrozvěsty slovanské, sv. Cyrilla a Methoděje. Péčí musea velehradského bude zajisté sbírati i náboženské památky vůbec.

V druhé řadě péče musejní, jak z přítomného stavu lze souditi, směřuje i ku sbírání uměleckých a lidových předmětů rázu světského, což lze jen chváliti. Tím hledanějším bude Velehrad a osvětový ráz jeho bude tím pronikavější.

Prohlídka musea bude také způsobem tím zpříjemněna, budou-li mezi věcmi rázu světského rozsety náboženské předměty — podobně jako pohled na růže je lahodnější, stkví-li se mezi zelenajícím listovím nežli bez nich.

Jest zcela správným, že pojaty jsou do sbírek velehradských i předměty cizokrajné — neboť Velehrad patří všem Slovanům.

Úkolem musea bude, aby vedle hmotných památek náboženských sbíral i slovné náboženské památky (písně, úsloví, pověsti nábož. atd.), jakož i zvykosloví náboženské (právní obyčeje s příměšky náboženskými, hry vánoční, rázovitosti o poutích atd.) a pokud možno vše zachycoval i fotografickým apparátem. Dokud ještě čas! — a za příčinou udržení dobrých zvyklostí takových v lidu.

Při sjezdu pražském 1908 nadhodil jsem vdp. profesoru Alf. Sauerovi myšlénku, vydati knihu: »Lid moravský s hlediska prostonárodně-náboženského«. Museum velehradské může ji nyní uvésti v život, jako povolaný činitel. Dědictví Svatojanské v Praze či Cyrillomethodějské na Moravě knihu takovou by mohlo vydati nákladem svým.

Jako v museu velehradském rozptýleny jsou více méně předměty musejní mezi artefakty rázu světského — čímž neminím nikterak říci, že není zde šetřeno vůbec systematického uspořádání — podobně mile rozhozeny jsou věci náboženské či předměty s přívěsky náboženskými na současné výstavě předmětů, zakoupených pro umělecko-průmyslové museum pražské ze sbírky Lannovy.

Jak známo, r. 1909 pojal zvěčnělý Vojtěch svob. pán Lanna či snad jeho příbuzní za jeho nemoci úmysl, kromě sbírky skla, darované pražskému uměl. prům. museu, ostatní světoznámé předměty velké sbírky své prostřednictvím firmy J. Lepke prodati ve veřejné dražbě v Berlíně. Dříve ještě než sbírky do dražby byly odevzdány a potom i při dražbě samé v Berlíně zakoupeno bylo množství předmětů uměleckých pro Prahu v ceně asi 170.000 K.

Věci ty vystaveny jsou nyní od 6. února do 6. dubna 1910 v uměl. prům. museu v Praze. Celkem 358 artefaktů a zůstanou majetkem musea toho. Mnohé z nich nesou na sobě známky lidového umění a proto o musejní výstavce té tuto referuji, byť byly mnohé i cizokrajné.

A zase si všímám jen oněch věcí, jež jsou rázu náboženského. Mezi 357 předměty jsou to: Džbánek z hmoty zvané terra sigillata s medaillonkem sv. Alžběty z r. 1642. — Miska z pálené hlíny s monogramem Ježíšovým a Mariiným. (XVIII stol.) Kachel hliněný, nepolévaný s plastickým výjevem: umučení sv. Šimona, jehož dva žoldnéři půlí pilou. (XV. stol.) — Úlomek kachle, nepolévaný, s plastickým obrazem sv. Barbory v kroji XVI. stol. Nalezeno na hradě Klapém v Čechách. Lannovi daroval Jos. Manes. — Postava žehnajícího Krista, glasurovaná, na pohled jakoby z kosti. Ozdoba to páleného kachle ze XVI. století. — Stříbrné šperky, s postavami svatých, selský to šperk z XVII.—XVIII. století. — Emaillovaná malba na ovální desce s obrazem P. Marie a Ježíškem. Na hoře v pravo hlavinky andělské. — Zajímavá patena: uprostřed zasazen stříbrný medailon s obrazem Piety a Krista, sedícího na duze. (Poč. XVI. stol.) — Baňatý džbánek tmavomodře polévaný s monogramem Kristovým z r. 1542. — Jiný džbán kameninový, zeleně polévaný s plastickými výjevy: Kristus na kříži, po stranách P. Maria a sv. Jan. V pravo a v levo Oběť Isákova, oddělena točenými sloupky s andílčími hlavami z r. 1656 s malovaným Kristem s beránkem a postavami sv. apoštolů. — Mísa fayencová s modrou malbou, znázorňující obět Abrahamovu (ze XVII. stol.) — Velký džbán majolikový, mající ve velké kartuši sv. Michaela, usmrcujícího ďábla s bohatými rozvilinami. (XVI. stol.) — Krucifix ze slonové kosti v původním pouzdře koženém s růžemi ze XVII. století. — Perleťová destička s řezaným Kristem korunujícím P. Marii — jiná podobná s Kristem na hoře Olivetské. (XV. stol.) Opět jiná perleťová destička s Kristem v předpeklí a podobná se sv. Jiřím. — Velká deska z kehlheimského kamene, leptaná. Uprostřed P. Maria s Ježíškem, stojící na zeměkouli, s hadem a měsíčním srpem. (XVII. stol.) — Vesměs převzácné to památky!

Ku konci mám zřetel ještě k »Zádruze«, družstvu ku povznesení lidového průmyslu, hlavně uměleckého. Opětně dotýkám se pouze náboženských věcí, jež lze zde koupiti. V prostorném obchodním závodě Zádruhy, umístěném v bývalém paláci Sylva-Taroucy na Příkopě v Praze, lze sobě vybrati i lidové keramické kropénky různého druhu, hliněné džbánečky slovenské s obrázky posvátnými, ozdobné hliněné svícny na oltář. V době vánoční figurky ješličkové — v čase velikonočním kraslice. Též jest zde výběr lidových umělých krajek k rouchům kostelním.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Jesse und Maria. — Ein Roman aus dem Donaulande von Enried von Handel-Mazzetti. 14.—15. Tausend 1909. Nakladatel Kösel v Kemptenu. Cena váz. 7 K 20 h, stran 403 a 344. — Román tento byl r. 1906 vyznamenán ve Vídni Bauernfeldovou cenou v obnosu tisíc korun a jak se praví v přípisu, podepsaném Marchetem (aspoň myslím, že čtu správně hierogryf), kuratorium bylo zvláště potěšeno životaplným a nestranným líčením z doby náboženských bojů v Podunají. O románu tomto vede se od doby, kdy vyšel, od kritiků i čtenářů boj. Nelze popříti, že je spisovatelka mistrem ve skladbě i ve slově, líčí virtuosně, děj se přelahodně vyvíjí, je hluboce až do nejmenší podrobnosti promýšlen, důsledně proveden, psychologicky odůvodněn — ale — nutno též podotknouti, že se zdá býti srdcem i láskou u strany nekatolické, též používá slov a věcí, jichž bychom

a k tomu u baronky raději postrádali; nač zbytečně čtenáře roztrpčovati, že rozmrzen knihu odkládá a teprve po delší době bere opět do ruky? Již titul knihy není šťastně zvolen, mnohý myslí na román z doby Kristovy, předpokládaje, že Jesse je Ježíš. Děj se točí okolo dvou rodin, katolické Schinnaglovy a protestantské barona Velderndorffera. Tento, intrikán, jménem Jesse, sídlí ve Pöchlarnu a je největší protivník milostného obrazu, který přinesl na Horu Tabulkovou (Maria Taferl) myslivec Schinagl. Když ho baron chce dostati do svých tenat, bojuje jeho choť Marie a udá vše reformační komisi, která přijde a odsoudí Jesse k smrti, již postoupí ve Sv. Hypolitě. Žena Jessova je jaksi titěrně dětinská, v životě nemožná osůbka. Přečta román myslí si čtenář: nač přilévati žluči, kde nám ji nepřátelé již tolik nalili? Ale na druhé straně jsou kritikové, kteří mluví a píší o románu jen v superlativech; o spisovatelce, která vydala kromě několika menších prací snad jen čtyři větší samostatné spisy, vyšla knižní studie, která ji vesměs chválí. Protože se letos slaví 250leté jubileum založení poutního místa na Hoře Tabulkové, dojde román asi ještě velikého rozšíření a dožije mnoha vydání.

Ignát Zháněl.

Sulamit. — Dramatische Dichtung in drei Aufzügen von Julius Zeyer. Aus dem Böhmischen ins Deutsche übertragen von Dr. V. Melichar. Dresden und Leipzig. E. Pierson's Verlag (R. Lincke, k. u. k. Hofbuchhändler). Alle Rechte vorbehalten. Den Bühnen gegenüber Manuskript. — Ač u nás, jako všude jinde, ba snad ještě větší jest nadprodukce literárních prací, o čemž nejlepší doklad dáti by mohly všechny redakce – přece ještě tolik se u nás překládá ze všech téměř řečí, zvláště pak z francštiny a němčiny; ovšem nemohlo by se proti tomu mnoho namítati, kdyby překládaly se jen práce dobré, neb aspoň nezávadné, čemuž bohužel tak není — ale často pravě naopak! Tím více nás těší, že z češtiny bývají překládány dosti často práce ty nejlepší; jest to ovšem úkaz velice řídký a dostane se proto tohoto vyznamenání jenom málo spisovatelům. Mezi těmito jest i nezapomenutelný Julius Zeyer, jehož každá větší práce vyvolala vždy veliký rozruch; není tedy divu, že zcela zvláštní tyto jeho práce přeloženy do němčiny, jako na př. »Sulamit«. Obsah dramatické této básně, i prameny, odkud k ní zvěčnělý spisovatel čerpal látku, budou známy z originálu — zde budiž jen podotknuto, že překlad p. JUDr. V. Melichara jest zdařilý, plynný, svěží, jak jen to u překladu takové práce jest možno. Doporučujeme vřele.

Prokop Zaletěl.

Die Fremden. — Ein Roman aus der Gegenwart von Karl Domanig. Stuttgart. Jos. Reth'sche Verlagshandlung. Druck von A. Bonz' Erben in Stuttgart. — V Zösdorfu (v Tyrolsku) uzavře důvěrný kroužek zvláštní společnost: jest to Dr. Maas, jenž připraven podvodným způsobem svého kollegy Dr. Gradenera o vyhlídky ve Vídni, kde jedině chce bydleti jeho nevěsta Hedvika, usadí se konečně v Zösdorfu, dále přítel Maasův z Vídně Američan O' Reilly, hraběnka Redow-ová, majitel hotelu, v němž všichni tito bydlejí, místní duchovní a slečna Klára Alberova, u jejíž matky Dr. Maas ve Vídni bydlel; Klára oblíbila si Dr. Maase, když však seznala, že jest již zasnouben s Hedvikou, stranila se ho, až povolána byla do Zösdorfu za společnici hraběnky Redowé, kde se dozví, že sprízněna jest s majitelem hostince i s Dr. O' Reillym, kterýžto poslední nabídne jí polovici dědictví po strýci v Americe zemřelém, a ona, když Hedvika zasnoubila se s Alf. šlechticem z Holoschinských, stala se nevěstou Konrádovou (t. j. Dr. Maasovou). Zajímavo jest, jak hrab. Redowá, protestantka, soudí o katolicismu, k němuž hledí přistoupiti a zajisté asi přistoupí, ač v knize již o tom zmínky není; jest to pravý opak své komorné, zaslepené to protestantky . . . Výtky, pastorům od hraběnky činěné, jsou věru oprávněné, neboť oni především nedají lidem poznati pravdy, ale štvou je proti katolíkům při každé příležitosti, což zakusí každý, kdo nějaký čas mezi protestanty žil. Doporučujeme nový tento spis p. Domanigův rádi. —

Jos. Fabian.

Die katholische Welt. — Illustriertes Familienblatt. 21. Jahrgang. Redakteur Leonz Niederberger. Verlag der Kongregation de Pallotiner. Limburg an der Lahn. — Krásný časopis obrázkový »Die katholische Welt« již častěji jsme doporučili. Právě ukončený poslední jeho ročník důstojně se ku dřívějším řadí. Jestiť snahou redakce časopis stále zdokonalovat; tak dostává se odběratelům v každém čísle cenných, velmi poutavých románů, povídek a novell ku příjemné zábavě a výborných statí a článků ku vhodnému poučení z různých odvětví, s nimiž nutno vzdělance obeznámiti, zvláště z literatury umění a vědy. V zábavné části vynikají tyto práce: »Alle Freunde« von Auguste Chatelain, »Durch Wolken zum Sonnenschein«, Roman von Hermann Hirschfeld, »Sonnenschein«, román od Redeatis, a cestopisný román »Das Sultanat des Westens« von Otto C. Artbauer. — Illustrace,

mezi nimiž jest mnoho obrázků náboženských, jakož i přílohy umělecké v každém druhém čísle lze nazvati vesměs zdařilými. Vychází měsíčně a má kromě rubriky Vom Webstuhl der Zeit« pro časové události ještě zvláštní přílohu pro paní a dívky, v níž jest hojnost různých pokynů pro domácnost i kuchyň. Většina článků zábavných i statí poučných provázena jest krásnými obrázky. Dodáváme krátce, časopis jest výtečný. Josef Herzig.

Blätter für Kanzelberedsamkeit. — 29. Band. 1909. Redigiert von Josef Minichthaler, Pfarrer in Piesting in Niederösterreich. Verleger und Herausgeber Heinrich Kirsch, Wien. Tyto homiletické listy, za rok v 10 sešitech vycházející, přináší dobré práce současných kazatelů a pracovníků na poli homiletickém, kteří jeví patrnou snahu, podati kněžstvu v duchovní správě pomůcky kazatelské a řeči, odpovídající požadavkům nynější doby. V ročníku 29. snesena jsou vhodná kázání na všechny neděle roku církevního, uveřejněny řeči sváteční, různé promluvy příležitostné a několik soustavných kázání, na postní čas, o sedmém přikázání a socialní otázce a o písmě svatém. Časopis, plnící věrně své poslání, těší se stálé oblibě, již plnou měrou zasluhuje. Josef Herzig.

»Himmel und Erde«. Unser Wissen von der Sternenwelt und dem Erdball. Napsali prof. Dr. Plassmann, prof. Dr. Pohle, P. Kreichhauer a Dr. Waagen. Vydáno nákladem Lvovy společnosti (Leo-Gesellschaft) ve Vídni. — Veliké dílo toto pozůstává ze dvou částí. Obsah I. části: Světová soustava ve svém dějinném vývoji. Slunce. Sluneční soustava. Stálice. Astronomické pomůcky nejnovější doby. Jak povstal svět. Tabulky. Obsah II. části: Naše země. Různé náhledy všech věků o naší zemi. Fysikální geologie. Dynamická geologie. Tvoření se nerostů. Historická geologie. Topografická geologie. Užitečné nerosty. Život na zemi. Meteorologie.

Podobného díla přírodovědeckého německá literatura katolická dosud postrádala. Zbudováno jest na základě theistickém a zavrhuje po klidném ale jistém badání stanovisko materialisticke.

Čtenář tu jasně poznává, že víra a věda dobře se snesou. Toto dílo jest zejména v nynější době urputného boje mezi křesťanským a protikřesťanským názorem veledůležité. Mluva elegantní, plynná a širšímu kruhu vzdělanců přístupná. Veliké množství zajímavých vyobrazení dodává veledílu tomuto vysoké ceny. Žádné dílo v celé německé literatuře nemůže se vykázati obrazy tak krásnými a exaktními jako toto. To uznává i kritika časopisů nevěreckých. Lvova společnost získala si tím velikých zásluh. Katolickému duchovenstvu doporučujeme toto dílo co nejvřeleji. Cena obou vázaných dílů K 43·20. Jan Fähnrich.

Mehr Freude. Ein Ostergruss von dr. Paul Wilhelm von Keppler, Bischof von Rottenburg. Nákladem Herdera 1909, stran VI. a 202, 9.—12. tisíc, cena nev. K 2·16, váz. K 3·12. — Biskup Keppler zařadil se tímto spisem i dle nekatolických kritiků mezi nejlepší essayisty světové literatury a bude nyní jmenován vedle Montaigna, Emersona, Ruskina a Hilstyho. Pojednává o časové, vítané, zrovna ve vzduchu visící otázce, o radosti. A ihned došel porozumění: prvé a druhé vydání, každé o 4000 výtiscích, bylo rozebráno pokaždé po čtrnácti dnech. V celku obsahuje spisek mimo předmluvu a doslov 23 filosofických rozprav o radosti, z nejrůznějších hledisk. Sotva přečteš několik stránek, jsi ihned všechen zaujat klasickou dikcí, básnickým vzletem, plností původních myšlenek, vábným slohem, bohatou sečtělostí, vzácnými sentencemi, suverením ovládáním staré i nové příslušné literatury.

Jen několik vět v originále: die Freude ist ein Lebensfactor, ein Lebensbedürfniss, eine Lebenskraft und Lebenswert. Jeder Mensch hat ein Bedürfniss nach Freude und ein Anrecht auf Freude. Radost je stejně nezbytnou pro tělesné i duševní zdraví, pro tělesnou i duševní práci, pro duchovní život. Pravá radost, která teče z čistého pramene a není pouhou smyslovou radostí, jest ovlažením duše, balsámem života a zároveň neocenitelnou pomocnou silou ve výchově, nevyhnutelnou pomocnicí při práci, důležitým sociálním faktorem. Bez radosti nemůže žíti člověk, žádný křesťan, nikdo, kdo kráčí po výšinách dokonalosti. Ale dosti těchto několik vět, vytržených z prvních desíti stran; kniha zrovna nutí, by četl čtenář s tužkou v ruce. Posuzuji-li cenu její jen podle výpisků, jež jsem si z ní učinil, patří mezi nejlepší ze všech, jež jsem kdy četl, neboť byl bych ji málem celou opsal a přeložil — však jistě nebude dlouho trvati a některé povolané pero nám ji převede do naší milé mateřštiny. Jen ještě několik poznámek o obzvláště význačných a krásných místech: co povídá o národní písni německé a o příčinách, proč skoro úplně vymizela, je málo potěšitelné, ale platí bohužel i jinde; jak vzletně básnicky mluví o utrpení, vedoucím k radosti, o radosti křesťana, co vše může

radost způsobiti; o radosti světců (když vytýkali sv. Filipu z Neri, že trpí, aby děti tolik hluku dělali v jeho obydlí, pravil: rád bych dovolil, kdyby třeba dříví štípali na mých zádech, jen aby nehřešili), o radosti a nové době, již zle šlehá neúprosnou logikou jako nejzarytější nepřítelkyni vší radosti; není věru hroznější satyry na tu naši oslavovanou moderní kulturu, jako faktum, že jen v Německu odhodí život a uteče z něho zástup, čítající přes dvanáct tisíc lidí.

Úsečně tepe též moderní nervositu, nazývaje ji vrahem vší radosti a diví se, jak se mohou oddávati lidé radostem, jejichž středem a cílem je zpola alkohol, zpola smilstvo, vždyť dle Ruskina je všude ve světě hřmotné veselí odděleno od zoufalství teninkou stěnou. Pohlížeje na umění, jež by nám mělo skýtati nejčistší radost, je nucen užíti slov kteréhosi návštěvníka moderní galerie: kéž by i oči mohly vrhnouti. Než dosti!

V době, v níž žijeme tolik bezradostně, nezpůsobíš sobě větší radosti, než když se zcela ponoříš a vžiješ do četby této v pravdě klassické knížky.

Ig. Zháněl.

Geschichtliche Legend und Volksbibliotek. (Dokončení svazku 30.)

Poněvadž sjednocení toto nerozlučně je spojeno s osobou hraběte Camilla Cavoura, proto autor nejprve obšírně líčí život tohoto zakladatele jednoty italské, zvláště pak jeho činnost jako žurnalisty, politika a diplomata, načež Cavour, zajistiv si pomoc Francie, přivodil roku 1859 válku s Rakouskem, jež po nešťastných pro Rakušany bitvách u Magenty a Solferina skončila mírem Jurišským 10. května 1859, kterým Piemontsko nabylo Lombardie.

Po té roku 1860 zabral král Viktor Emanuel proti všemu právu Modenu a Parmu, Toskanu a Emilii, království obojí Sicilie, Umbrii a marky papežské, tak že vyjímaje Benátky a Řím všecky provincie a státy italské byly v jeden stát spojeny a savojský král Viktor Emanuel II. prohlášen za krále sjednocené Italie.

Poslední část spisu věnována je dovršení díla sjednocení v letech 1862—1870, kdy konečně opět protiprávně zabrán i sám Řím a prohlášen za hlavní město království Italského.

Jak z celého líčení autorova patrno, je sjednocená Italie dílem zaslepených nationalních blouznivců a revoluce. Jednota vybudována násilně porušením posvátných práv jiných a to zůstane také její k l e t b o u, dokud nedá Italie přiměřené satisfakce za bezpráví, které učinila hlavně církvi katolické, katolíkům celého světa jakož i vlastním dítkám svým.

Svazek 31. D e r B a u e r n k r i e g 1525 von Dr. S e b a s t i a n E n g l e r t, k. Gymnasialrektor. Cena 1·20 M. — Přítomný svazek líčí válku selskou v Německu roku 1525, hnutí to, které nemá v dějinách světových téměř sobě rovného. Již od několika desítiletí vznikala v jihovýchodním Německu povstání selská. Byla však jen lokálního rázu a ještě před výbuchem zpravidla potlačena. Povstání selské roku 1525 bylo však značnějšího rozsahu. Náboženský převrat Lutherem vyvolaný dal nespokojenosti sedláků nového podnětu a většího rozšíření. Deklamace Lutherovy proti kněžím a klášterům, které bylo by nejlépe zničiti, nemohly zůstati bez účinku. Mnozí z jeho přívržencův hlásali přímo revoluci.

Požadavky vzbouřenců byly v jednotlivostech různé. Ve 12 článcích sedláků hornošvábských bylo žádáno, aby obce samy si mohly voliti a sesazovati faráře a by evangelium bylo hlásáno čistě a beze všech přídavků; dále bylo žádáno odstranění desátku z dobytka, odstranění nevolnictví, svobodné používání lesa a vody atd. Jiní činili požadavky ještě větší a téměř všude provedení přesahovalo program. Povstání počalo v Hegauvě a brzo stála velká část Německa v plamenech. Na jihu zůstalo jen Bavorsko rázností své vlády vzpoury ušetřeno. Autor sebrav rozptýlený material, líčí zajímavě důležitější události toho hnutí a skýtá i čtenáři méně vzdělanému jasného o něm poučení. Živě a názorně jsou zejména vylíčeny osoby vůdčí. Svazek zasluhuje všeho doporučení.

Svazek 32. F e r d i n a d III., König von Kastilien und Léon und die Wiedererroberung Spaniens von P. M a r i a n G l o n i n g S. O. Cist. Mit 19 Illustrationen. — Ve svazku tomto podává nám autor obraz života jednoho z nejlepších vládců, kteří kdy seděli na trůně královském, krále Ferdinanda III., Svatého. Narodiv se 1198 jako syn Alfonsa IX., krále Léonského a Berengerie Kastilské, spojil Ferdinand III. r. 1230 oba státy v nerozlučné království, rozšířil je dobytím Cordovy, Murcie, Jaënu, Sevilly a omezil Maury na Granadu a Alicante. Vedle toho položil základy k nádhernému dómu Toledskému a založil universitu v Salamance. Zemřel roku 1252 po životě bohabojném v Seville, kde je také v tamní kathedrale pochován. Roku 1671 byl od papeže Klementa X. prohlášen za svatého. Toť stručná kostra životopisu Ferdinanda III. Svatého.

Líčení, jež nám podává Gloning o životě a působení tohoto vládce, na němž opravdu vše bylo královské, je velmi zdařilé. Autor použiv bohaté literatury hlavně španělské, vylíčil zejména mistrně šlechetnou povahu Ferdinandovu, jeho zápal pro víru, jeho rytířskou zmužilost a statečnost, jeho vojenský bystrozrak, státnickou moudrost a jeho zákonodárný věhlas. Krásná mluva spisovatelova, jakož i jeho schopnost, několika rysy nakresliti jednotné scény tak, že se nevyhladitelně takořka v duši čtenářovu vtiskují, poutají pozornost jeho od první stránky až do poslední. Svazek tento řadí se důstojně ke svým předchůdcům a je pravou ozdobou »Dějepisné bibliotheky pro mládež a lid«, která tak zdatně kráčí v před a zajisté s užitkem se nemine v kruzích, pro které je určena. Dr. Jos. Samsour.

Die Ferrer-Bewegung. — Eine Selbstentlarvung des Freidenkertums. Dargelegt von Dr. Franz Meffert. M. Gladbach 1909. Volksvereins-Verlag, 40 str. Cena 20 pf. — Spisek přítomný je doplňkem nedávno vydaných »Freidenkerschlagworte« téhož spisovatele, na které jsme čtenáře »Vlasti« již v předešlém ročníku upozornili. Spisovatel má tu zřetel na to, co bylo v tisku svobodných zednářů a socialních demokratů na oslavu Ferrerovu a zároveň — a to bylo hlavním účelem — na potupu a pomluvu církve katolické napsáno, a pádnými slovy a důvody vše vyvrací. Sbratřivše se s anarchismem svobodní zednáři sami odhodili svou škrabošku a ukázali tak nejlépe vlastní podstatu svobodného zednářství a svého skutečného smýšlení. Spisek Meffertův nabývá takto netoliko jen významu okamžitého, nýbrž skytá i výborné zbraně každému, kdo je nucen postupovati proti bezúzdné a přímo šílené agitaci svobodných zednářů, kterou právě v naší době proti církvi katolické rozvíjejí.

Ukázav nejdříve, co chce anarchismus, autor líčí v dalším postupu anarchismus španělský, krvavý týden v Barceloně, seznamuje čtenáře s osobou Ferrerovou, s jeho školami, s jeho processem, s mezinárodním hnutím Ferrerovým a jeho cíli. Církev katolická, proti níž vlastně celé hnutí bylo obráceno, vyšla skvěle ospravedlněna. Zuří-li anarchismus a moci podvratné proti ní s takovou nenávistí a s takovým šílenstvím, třeba v tom spatřovati veřejné doznání, že sam v církvi uznávají nejpevnější baštu, která v cestu se staví jejich záměrům, zničiti všechen mravní a socialní pořádek. Než, byť i sebe více bouřili a řádili, svou vlastní hanbou potvrdí pravdu slov: »Brány pekelné ji nepřemohou.«

Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Stručné dějiny literatury české. — Podávají Dr. Jan V. Novák a Dr. Arne Novák. Stran 692. Cena 5 K., váz. 6 K. Dva hlasy už se ozvaly v tomto listě o těchto Dějinách a i jinde bylo o nich psáno. Nechtějí se zamlouvati čtenářům, zvláště část novější a rozsáhlejší, kterou spracoval Arne Novák, docent české university v Praze. V prospektu nakladatel připomíná, že se tu všecko těžilo z »moderního literárně-dějepisného bádání — v duchu vědeckém — s pečlivými údaji bibliografickými.« Starší literatury podán pouze přehled, »novočeská od národního obrození až do našich dnů podána zevrubně, a to i v nejnovějších partiích, které posud vědecky nebyly spracovány.« Než o té zevrubnosti dovolíme si později podati divné důkazy. Tyto dějiny vyšly jako 13. svazek »Sborníku příruček pro učitelstvo a studentstvo.« Před čtyřmi roky vyšly v téže sbírce rovněž »Stručné dějiny literatury české« od Václava Staňka, ale z knihy té od pp. Nováků bylo mnoho spisů vymýtěno a spisovatelů schválně vypuštěno. Staněk má zvláštní pojednání o spisech pro lid, pro mládež, těch Novákové nepřipomínají, leda tu a tam slovem se dotýkají. A přece to mají býti Dějiny jako pomůcka pro učitelstvo a studentstvo! Také tu nejsou uvedeny časopisy pro mládež, nic se tu neví o »Knihovně Malého čtenáře«, »Pokladnici mládeže«, o sbírkách, které už přinesly na sta spisů určených mládeži a plnících školní knihovny. Ovšem také neuvedeni spisovatelé knih těch mnohdy dosti cenných a vynikajících. Poněvadž lidová literatura byla přímo macešky odbyta, neuvedeni její spisovatelé jako: Čeněk Tonder, Grossmannová-Brodská a j. Ano i Vlasta Pittnerová odbyta třemi řádky, v nichž jedno ze tří podaných děl nesprávně uvedeno. Starší povídky její jsou prý »cennější než pozdější její nadprodukce«. Ovšem píše do sbírek katolických! Co napsal pro lid a mládež Fr. Andrlík, Lad. Benýšek, Hrnčíř a jiní — ale není tu o nich ani zmínky. O kalendářích zmínka pouze o Moravanu při Kosmákovi a o kalendářích historických. A přece jak větší poslání mezi lidem má mnohý kalendář (Pečírkův o 50.000 exemplářích) než ta která básnická sbírka, která nenalezla ani nakladatele, vyšla nákladem spisovatelovým a zde je oceňována. Naším náhledem jest, že měl lidovou literaturu

probrati někdo jiný, kdo ji zná a nehledí na ni se stolice profesorské. Staňkovy Dějiny by mu byly pěkným podkladem.

Dr. Novák tu mluví o »katolické belletrii t e n d e n č n í«, nutno se tedy ohlédnouti, jak soudí o spisovatelích-kněžích. Václav Štulc spojoval v suchopárných a plytkých verších nadšení vlastenecké a slovanské s katolickým klerikalismem, jejž hlásal v časopise »Blahověstu« (1847). Tedy už tehdy klerikalismus, který straší Nováka v celých Dějinách! U Sušila »není poesie ve vlastním slova smyslu; suchá didaxe a přísná mravouka převládají,« básně jsou »ztrnulé a těžké«. Příznivěji psáno o Jablonském a Fr. Douchovi, který prý byl »povoláním kněz-deficient«. Alois Jirásek a Zigmund Vinter jsou prý mistři české historické povídky »na rozdíl přičinlivého diletanta V. Beneše Třebízského.« Václav Kosmák vypráví do široka a »obhajuje určité mravokárné a náboženské zásady,« vyčítá se mu tendenční předpojatost. J. Ježek nedávno při jubileu oceňován, že vydal přes padesát spisů i dosti obsáhlých, ale v Dějinách ani neuveden. Za to kněží Vinc. Zahradník, Fr. Klácel a Aug. Smetana jako filosofové Novákovi se zamlouvají, vždyť jejich směr je odklonil od víry katolické, v rozpor přivedl s duchovní vrchností a svedl s dráhy kněžské. Třeba věnovány statě na př. »nejtalentovanějšímu feuilletonistu« Kar. Horkému, katol. spisovatelé odbyti paušalně. »Zábavně lidový než polemický účel sledují ve svých přečetných povídkách (ani jedna sbírka nejmenována) faráři Frant. J. Košťál, Alois Dostál (rok narození udán chybně 1857 místo 1858) a Boh. Brodský.« Tento se pokouší zceliti naprostý rozpor mezi náboženskomravní tendencí a opravdovou hodnotou literární, leč jeho nadprodukce — v poslední době vycházejí jeho sebrané spisy — tone v konvenci a sentimentalitě.« Arne Novák by mohl věděti, že Brodský není klerikálem, do katolických sbírek nepíše, že aspoň jeho romány u něho mohly dojíti většího povšimnutí. Petr Kopal povýšen tu za kanovníka, píše »protiliterárně« a ve »svých klerikálních besedách klesá na nejnižší úroveň« jako feuilletonista. Václav Špaček a Josef Kadlčák uvedeni při belletrii katolické a odbyti pouze jmény a datem narození. Že Špaček vydává svoje Sebrané spisy, Novák neví. Katolické spisy, jako „Hlasy katol. tisk. spolku«, »Zábavy večerní« a »Ludmila« obsahují belletrii, která sesiluje rysy konfesijní polemiky, útočného církevnictví, nesnášelivého dogmatismu.« Připouštíme, že se víra obhajuje v »Hlasech«, ale něco podobného napsati o »Záb. večerních« a zvláště »Ludmile« může pouze ten, kdo sbírek těch nezná a spisů v nich nečetl. Tak nemá psáti literární historik, i kdyby byl sebe více proti katolickému písemnictví předpojat. Že vyčítá spisovatel Dějin biskupu Brynychovi vášeň kazatelskou, rádi mu odpouštíme. Také je Ehrenberger odbyt krátce několika řádky, jeho spisy »prý se nepovznesly nad vlastenecko-historické povídky Tylovy«. Za to o několik řádek níže veleben »historický« spisovatel Jos. Svátek a vyjmenovány jeho romány, o nichž přece víme, jak jsou s nestrannou historií na štíru. I Vojtěch Pakosta jako katolický povídkář psal »velice tendenční povídky, většinou ze života venkovského« a ukládal je »v obou hlavních sbírkách toho směru,« v těch pověstných »Hlasech« a »Záb. večerních«. »Vlasť« je v Dějinách uvedena jako »přísně katolický ba klerikální orgán kněžský, odkud podniknuty útoky na kosmopolitické básníky české, a to s hlediska náboženského a moralistního.« Ale nic se tu neví, že vycházely »České Květy«, které se »Zlaté Praze«, zde tak velebené, obsahem i illustracemi vyrovnaly. Inu, vždyť je vydával katolický nakladatel Václav Kotrba. A tak je to i s jinými listy. Že vycházela »Vesna« na Moravě, uvedeno, ale že tam vychází »Náš Domov«, »Zábavná bibliotéka« atd., o tom se neví. Že nakladatel neposlal autorovi, co vydal od kněze Karla Křena, aby tu nebylo jenom jméno tohoto hanáckého spisovatele uvedeno! Tak mohl i u jiných posloužiti. Ovšem Nerudovy uvedeny i brožury. Staněk v prvých Dějinách u Křena i jiných poznamenal nejčeinější spisy. Novák zná jenom »Dědictví Cyrillo-Methodějské« a »Svatojanské«, které »se obmezilo na výhradné vydávání spisů náboženských«. Myslí se vlastně »Dědictví sv. Prokopa«. Že Šrůtek založil »Dědictví maličkých« a toto že rozšířilo na tisíce knih, to opomenuto udati. Všechny učitelské a vychovatelské listy uvedeny, jenom ne katolický »Vychovatel« s přílohami a »Křesťanská škola«. Mezi novinami uvedena i socialistická »Rovnost«, i radikální »Samostatnost«, ale neoznačen tu denník »Čech«, týdenníky »Naše Listy«, »Budoucnost« a jiné. »Hlas« brněnský nalezl milost, ale označen jako »klerikální«. Katoličtí básníci čeští spokojovali se se skromným a v jádře neuměleckým didakticko-mravoučným směrem« (Štulc, Sušil a »hlavní představitelé« Pakosta a Vlad. Šťastný): teprve »ze školy Vrchlického vyšel první opravdový český katolický básník« a to je Xaver Dvořák, jenž dosti příznivě posouzen, snad proto, že vyšel ze »školy Vrchlického«. »Nový život«, orgán »Moderny«, zastával prý se

nižšího duchovenstva proti aristokracii vysokého kléru, »ale scházela mu charakterní vytrvalost, neústupná pravdymilovnost, věrnost zásadám.« Proti tomu se snad Moderna sama obrání. Také Dostál Lutinov vyznačuje se »vynucenou prostotou i naivitou, většinou veršováním tendenčním, rýmovanou dogmatikou, suchou didaktikou« (v »Písních tvorů«). Mezi modernisty přitažen i Ben. M. Kulda s několika svazečky »prostoduchých katolických říkadel,« Adam Chlumecký, jenž s drsnou originalitou líbuje si v apokalyptických vidinách biblického slohu a humoristických groteskách (!) prostonárodních«. Z modernistů prosaiků »zvláštní zmínky zasluhují Jindřich Š. Baar a Bedř. Konařík Bečvan.« Dílo neuvedeno žádné. Podobná prostá zmínka učiněna na př. o Karl. Škábovi, který napsal asi dvě povídky, kdežto Baar co vydal cenných spisů. V Dějinách uveden list »Omladina«, ale že bohoslovci mají pěkné »Museum«, o tom se neví. Postrádáme zmínku, kdo financoval Matici Českou, že to byli hlavně kněží, zde se mluví pouze o intelligenci. Staněk v Dějinách na str. 60. krásně pojednává o probuzení národa po. mocí vlasteneckých kněží a učitelů, Novák se zmiňuje pouze o době osvícenství a osvícenské vědě. Ovšem v dalším pojednání ani nemohl nejmenovati Dobnera, Procházku, Durycha a jiné.

Dr. Arne Novák celkem připisuje spisovatelům-kněžím t e n d e n č n o s t, ale platí tu: Kdo v té peci bývá, jiného tam hledá. Z udaných ukázek to vidíme a nemálo se divíme, že se dá literární historik k něčemu takovému strhnouti. Ještě tu scházel »Sv. Vojtěch«, »Kříž« a už by se celá katolická literatura šmahem házela do koše. Tak vypadá ona z e v r u b n o s t v prospektu ohlašovaná. Ovšem uznáváme, co tu v Dějinách s velikou pílí sneseno, propracováno a kriticky posouzeno.

Už byla dříve posouzena omluva, že prý ona tendenčnost a strannickost nesmí se na vrub klásti p. nakladatelovi R. Prombergrovi v Olomouci, který mnoho katolických spisů vydává, ale myslíme, že p. Promberger právě proto, že vydává katol. spisy pro duchovenstvo, jako »Kazatele«, »Knihovnu kazatelskou«, knihy náboženské, eucharistické a jiné a tyto také mezi duchovenstvem rozprodati chce, měl se dát poučiti, jaké ty Dějiny jsou a jaké stanovisko v nich oproti katolické litaratuře se zaujímá. To nestačí hned po tom kopanci kněžím rozesílati po farách »Kristu a my lidé« a povídky od kněze, pro nějž Novák neměl více posudku, než že »zvláštní zmínky zasluhuje.«*) Liga † 100.

„Rodina“ od Karla Červinky. Vyšlo v Ottově laciné knihovně, č. 229. — Jest to úryvek z dějin rodiny starého fořta Brodeckého, který jako stárnoucí již úředník přesazen jest do výhodnější myslivny, kde pod vládou dobráckého »pana vrchního« doufá stráviti příjemný podzim svého života. Četnou rodinu svou zaopatřil, třeba ne podle svého přání. Touží státi se úplně samostatným a proto kupuje si statek v blízké vesnici, ač haléře uhospodařeného nemá. Syn jeho Antonín, rovněž lesní na sousedním panství, půjčuje nutné peníze. Činí to prý pro rodinu. Tu však panství, na kterém Brodecký slouží, náhle se prodá. Jiný pán, jiná služba. Vše jde šmahem do pense. Starý Brodecký konečně také. Jde »do svého statku«, ale nepociťuje oné radosti, kterou si kdys představoval, stýská se mu po lese a náhlá choroba činí životu jeho konec. — Toť krátký nástin celého děje. Vypravováno jest živě a pestře. Děti často se scházívají u rodičů, ale jsou to, až na nepatrné výjimky, vesměs sobci. Synové chodí kol ženských, třebas to byly prosté děvečky, jako jelen v říjnu. Na tom si dává spisovatel zvláště záležeti. Pocházíme náhodou také ze staré lesnické rodiny. Jest nás 8 dětí, většinou již zaopatřených, scházíme se rovněž občas u rodičů, ale takových vlastností neodkryli jsme jeden na druhém. I zde působí to dojmem nepravdivým. Povahy starého lesníka, pana vrchního a nového lesmistra líčeny jsou znamenitě. Rovněž poměry, jak se hospodařilo na panstvích v létech as sedmdesátých, jsou věrně vystiženy. Co nás však překvapilo, jest charakteristika faráře Vrzáňa. Ano, jsme tomu na mnoze u českých spisovatelů zvyklí, že na katol. kněze hází kal z každé louže u cesty. Že kněz má také své chyby, nepopíráme, — kdo by byl bez nich! Ale, že by kněz, jak zde vystupuje, jedná a žije, byl možný, nevěříme. Týž jest otcem dvou dětí, matkou jim jest jeho hospodyně. Že zde jest hrubá tendence, vysvítá i z nedůslednosti, se kterou povaha faráře jest líčena. Farář, ač netají se svojí paternitou, jest přece všude oblíben »pro bodrou a prostou povahu. Neznal pokrytectví a neměl nepřátel.« (str. 51.) Několik stránek později jedná týž farář

*) My nemáme příčiny, chrániti firmu p. knihkupce R. Prombergra, ba naopak i my s rozhořčením odsuzujeme jednání jeho, který na jedné straně z kněží vydělává a na druhé straně je tupit dopouští.

jako největší pokrytec, fanatik, intrikán a člověk pomstychtivý, jehož každý se bojí a nenávidí. Je viděti, že spisovatel si jej maluje tak, jak pro okamžik ho potřebuje. Připomínáme panu spisovateli, že kněz, který poklesl mravně, nikdy nebude tak fanaticky vykonávati úřad svůj, jako farář při smrti Girgalově Takový stará se o duchovní věci nejméně. Zde nanáší se zúmyslně hodně černě — a proto nepravdivě. Nedůsledností našli jsme tam více, ale není zde místa široce se o tom rozepisovati. Že mnohý český spisovatel katol. kněze kopne a při tom hluboce se kloní helvetskému pastoru, toho důkaz podává se i v této knize. — Každý spisovatel, který opustiv stanovisko objektivnosti, dal se strhnouti do proudu malicherné jednostrannosti, vykonal jen z části své vznešené povolání, čtenáře neumravňuje, spíše zfanatisuje. — Kniha tato pro katolické knihovny se nehodí. Jan Fähnrich.

Světlo světa. — Angl. napsal Sir Edwin Arnold. Dle vlastního výboru rozměrem originálu přeložil Fr. Prachař. V Praze 1910. Tiskem Emanuela Stivína v Praze, Myslíkova ul. Nákladem překladatelovým. — Knížečka, pouze o 30 stránkách, podává některé ukázky ze šesti zpěvů básně anglického básníka Sir Edwina Arnolda. Překladatel uvádí v úvodu, že obsahem básně této »Světlo světa« je děj Páně — život a skutky Ježíše Krista — jak tento děj vypráví Máří Magdalena ve svém domě v Magdale tři léta po smrti Kristově nejprve Pontiu Pilátovi (zpěv I.) a potom (zpěv II.—VI.) jednomu ze tří králů čili mudrců od východu, magu indickému, jenž přišel — kmet již 80letý, z Indie k jezeru Genezaretskému a vyhledal tam očitou svědkyni skutků Ježíšových, Máří Magdalenu Chce od ní zvěděti pravdy, jež učil Kristus (zdali jsou nad pravdy, jež kázal Buddha) A na konec po líčení vzkříšení Lazara a ukřižování, z mrtvých vstání a nanebevstoupení Kristova magus uvěří.

Jak jsem ze slovníku Brockhausova pod heslem Sir Edwin Arnold seznal, jest celý název básně vlastně tento: »The light of the world, or the great consummation« (1891). Dle Brockhause odvozuje se zde příbuznost buddhistických názorů s křesťanskými dogmaty z vypravování Maří Magdaleny, již naslouchá buddhistický magus po smrti tohoto »Light of the world« (Světla světa, Krista). S tímto se také shoduje samotná životní dráha Arnoldova, jenž byl jmenován představeným sankskritské koleje v Puně v Indii, kde pobyl do r. 1861, a pak věnoval se vůbec indologickým studiím. Z nich mimo jiné četné práce v tomto oboru došlo největšího literárního úspěchu veliké epos o životě a učení Buddhy »The light of Asie« (1879) (»Světlo Asie«), které dosáhlo 50 vydání v Anglii a 80 v Americe. S tímto eposem jest právě v jedné řadě zmíněná báseň »Světlo světa«. S tohoto stanoviska třeba také báseň posuzovati, ačkoli z úryvků překladatelových není možno dopátrati se, že by básník přál naukám Buddhovým, a jestliže magus jeví se i tu buddhistou aspoň dle prvního vystoupení, přece dle úvodu překladatelova — z úryvků není to patrno — ke konci se obrátí a uvěří v Krista. Úryvky tyto jsou tudíž k správnému celkovému úsudku o obsahu básně a o jejím účelu a tendenci nedostatečnými. Úryvky samy svým obsahem mluví spíše pro přednost učení Kristova a pro uznání jeho vznešené osoby před naukou a osobou Buddhy; zvláště velebí se, jako přednost před Buddhou, dokonalá, zcelená moudrost učení Kristova a jeho radostný život oproti pessimismu životnímu Buddhově (že život je bol, který pak zajde v Nesmírno, v Mlčení). Dvě narážky v těchto úryvcích odporují však katolickému učení: první, kde líčí Maří Magdalena novou říši, Kristovu, jenom vnitřní — jaksi v protivě nepřímo proti realním základům hierarchickým církve, (není zde zmínky o Petru jako základu církve, o autoritě, moci svazovací a rozvazovací atd.), a druhá narážka zjevnější dotýká se osoby Božské Kristovy, jakoby Kristus nebyl Bůh-člověk (hypostaticky), nýbrž teprve svou ctností Božství dosáhl (. . . nebes Prvorozený, a prvá duše z lidských duší všech, jež stihla vrchol lidstva; s výše pak lidskosti ryzí Boha dosáhla.) Toto jest ovšem blud Ariův. — Až na tyto dvě výjimky jest obsah úryvek věroučně bezvadný. Ale přece se křesťanskému, katolickému věřícímu srdci celý obsah, alespoň jak jej úryvky tyto podávají, zdá jaksi cizím svou nám nezvyklou, řekl bych, protestantskou citlivostí a vyhýbavostí dogmatům. Řeč však a verš je dokonalý. V. Kunz.

Nový Zákon Pána Našeho Ježíše Krista. — Podle Vulgaty se stálým ohledem na text původní (řecký) přeložil a úvody i výklady opatřil Dr. Jan Lad. Sýkora, ř. prof. čes. fak. bohoslovecké a kanovník král. kolleg kap. u Všech Svatých na Hradě Pražském. Část první: Evangelia. Podíl »Dědictví Svatojanského« na rok 1909, č. 5. V Praze 1909. — Jeho Svatost Papež Pius X. přeje studiu Písma sv. — svědčí o tom nedávno založený ústav biblický v Římě — a

chce, aby se mezi lidem ujímalo čtení Písma sv., vydávaného katolíky, a poznámkami čili vysvětlivkami opatřeného. Pořizují se za tím účelem lidová vydání, a takového se nám ještě nedostávalo, ačkoli už u jiných národů jsou podobná vydání dosti hojně rozšířena.

Přítomná knížka představuje prvé takové vydání, obsahující Evangelia, které se zdarem pořídil osvědčený novozákonní biblista prof. Dr. Jan Sýkora, známý svými odbornými spisy — zvláště svým Úvodem do Písma Sv. Nového Zákona. (Prana, I. díl 1904, II. dílu I. část 1907.)

Knížka má VIII. † 432 strany, z nichž více než polovice obsahuje všeobecné poznámky. Autor vysvětliv vztah svého vydání k textu řeckému, k Vulgatě a dosavadním českým vydáním, naznačuje ve článku »Co jest Písmo sv.,« co Písmo sv. Nového Zákona,« vznik, význam a různá pojmenování Písma sv., pojednává o názvu knih prvo- a druhokanonických a podává pak výčet knih obojího Zákona. V dalším pojednání »O evangeliích vůbec« vykládá význam slova »evangelium«.

Následují překlady jednotlivých evangelií, a to tak, že každému z nich předesláno stručné pojednání o svatopisci, jeho osudech a smrti. Poznamenává též dobu, příležitost, za které bylo evangelium napsáno, a účel evangelia. Ku konci uvádí případné výroky sv. Otců, nebo svědectví z ústního podání, týkající se evangelia.

Pod textem překladu podává spisovatel rozdělení toho kterého evangelia a vysvětlivky z dějin a starovědy. Důkladně osvětluje zvláště místa důležitá dogmaticky a zároveň obhajuje a dotvrzuje místa braná »kritiky« v pochybnost. Tím nabývá vydání rázu apologetického a stává se tak pro nynější dobu velmi cenným.

Překlad je jasný, odpovídající duchu soudobé češtiny. S velikým prospěchem pro knihu a porozumění je rozčlenění evangelií jednotlivých na statě dle obsahu. Pro budoucí vydání bylo by s výhodou verše označovati na okraji a pak větší tisk. Kapesní formát knížky se velice zamlouvá.

Doufáme a přejeme si, aby veledůstojný pan autor vydal v brzku i ostatní knihy Nového Zákona. Fr. Černoch.

Dostál Alois, Uštvaný. — Knihovna našeho lidu. Roč. XIII. (XXVI)., č. 3. V Brně 1909. Nákladem Benediktinské knihtiskárny. Veliká 8°. Stran 89. Cena 70 hal. — Českobrodské »Naše Hlasy«, které nevynikají valnou láskou k duchovenstvu, přinesly v čísle 5. t. r. velmi pochvalný posudek o Dostálově divadelní hře »Od starého k mladému posvícení«, kterou dne 25. ledna 1910 sehrála v Ouvalské »Sokolovně« divadelní družina J. Bittla. Čte se tam mimo jiné: »P. Alojs Dostál, znám každému jako spisovatel povídek, předvedl našemu obecenstvu svoji dramatickou práci, která dosáhla úplného úspěchu. Umění milovné obecenstvo dokázalo hojnou návštěvou, jak si cení skromného, mírumilovného českého spisovatele a kněze. Děj kusu jest vzat z našeho venkova a skýtá dobře kreslené figurky. Obsahuje moment národní, staré obyčeje tlampačů a komičnost uvádí všemi akty a veselost.« Alojs Dostál skutečně patří k nejpřednějším a nejpilnějším našim spisovatelům a povídkářům, s jehož pracemi setkáváme se ve všech skoro českých časopisech, i v takových, které pracím kněžským valně nepřejí. Jest to dojista nejlepším důkazem, že podařilo se Dostálovi udeřiti na pravou strunu. Práce jeho jsou národní, velmi lehce a plynně se čtou, poutají zájem čtenářův, tak že možno přečísti i dlouhou povídku jako jedním dechem. Všechny tyto přednosti tvorby Dostálovy vykazuje i nahoře jmenovaná povídka »U š t v a n ý«. Je to velmi mistrně nakreslený obraz ze současného života dělnického. Josef Vavřík, zedník ze Sudovic, odejel do blízkého města za výdělkem; mínil, že půjde mu tam lépe, než na venkově. Ale zmýlil se velice. První práci dostal při stavbě, na níž pracovali socialní demokrate; poněvadž Vavřík nechtěl přispívati na jejich organisaci, časopisy a výdaje, byl na nátlak důvěrníka strany propuštěn z díla. Po delším hledání byl přijat na jiné stavbě; spoludělníci však rozhněvali se na něho, že nedal jim na zavdanou při svém vstupu. Proto činili mu nástrahy, až málem byl by přišel k úrazu. »Zde se ukládá o můj život; už to nelze snésti,« řekl Vavřík a odešel. Při přišti práci octnul se mezi národními socialisty; protože s nimi nemohl souhlasiti, neustali, až ho vypudili ze stavby. Byl zase bez práce a nemohl dlouho žádné dostati. Tu setkal se náhodou s Baruškou, která kdysi v Sudově sloužila v témž statku, kde Vavřík byl podruhem. Ta opatřila mu práci, že bílil v kuchyních, a tak si vydělal alespoň něco. Dlouho musil vytloukati klín klínem, až konečně ho najal jakýsi stavitel, který pospíchal se stavbou. Tam měl Vavřík časek pokoj, než vypukla stávka.

Vavřík sice nestávkoval, ale za to pronásledovali ho stávkaři, div že nepřišel k úrazu. Stavitel vida, že několik pracujících zedníků není ani životem jisto, nařídil konečně, aby se přestalo. Vavřík byl zase bez práce. Tu již to déle v městě nevydržel, nýbrž vrátil se zpět do Sudovic. Za nedlouho přijela tam i Baruška, oba pak v masopustě slíbili si před oltářem manželskou věrnost. Poznavše město a stinné jeho stránky, žili rádi a spokojeně na venkově. — Povídka tato je pěkná, časová, poučná, čte se mile, lze ji každému, zvláště dělnému lidu upřímně doporučiti. Hodí se zvláště pro knihovny lidové. Dr. Rud. Zháněl.

Dramatické umění. — Z Národního divadla. Ve prospěch povodní postižených v Paříži vypravilo Národní divadlo po způsobu divadla Král Vinohrad t. zv. »umělecké matinée«, při němž sehrán proverb J. M. Šerého: »Sen na Popeleční středu«. Premiera této původní aktové hry potkala se s úspěchem, což autorovi může jen lichotit a posílit ho k další ještě propracovanější novince. Pí. Dostálová tlumočila účinně svou roli. Vrchní režisér pan Kvapil vypravil novinku náladově.

Mistrné péro našeho dramatika Aloise Jiráska, které již mnohokráte nám připravilo pravé divadelní hody, i tentokráte neselhalo. Jeho pohádka: »Pan Johanes“ předčí jeho poslední pohádku „Lucernu«. A posluchačstvo oblibuje si čím dále tím více tyto skvosty naší poesie, prostonárodní pohádky. A není také divu. Je již přesyceno těmi moderními hrami stejného střihu, touží po obnově a obnovou tou jest vrácení se zpět k pohádkám. Al. Jirásek, jako výborný znatel potřeb našeho lidu, věděl, jak upoutati mysl posluchačstva: Vybral si pána hor, Krakonoše, Rybrcoula, jehož nazval: »Pan Johanes«. A ze hry vane duch starých časů, které tak dovedné péro liráskovo umí líčiti. Pestrota podřízených osůbek, vystupujících ve hře, dodává hře větší působivosti a neunavuje. »Pan Johanes« vykoná zajisté své poslání a litujeme, že vypravením jeho předešla divadla jiná naši první scénu. Pan Kvapil v úloze režiséra osvědčil se jako nejlepší luštitel otázky výpravných her. Souhra šla hladce ku předu. Zvláště dlužno pochváliti umělecké výkony pí. Dostálové (Kačenka), p. Sedláčka (Kubeček), pí. Hübnerové (babička) a p. Želenského v titulní úloze. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — V. Sardou octl se se svou veselohrou »Stopa« na scéně Lidového divadla »Uranie« a ač hra má výbornou osnovu děje, nedošla pravého pochopení a obliby u posluchačstva. Má jemný šleh, jímž Sardou vyniká, a ukazuje, že manželé rozvedení, spojí-li se opětně v druhý sňatek, bývají opět terčem nedorozumění a výčitek svědomí, které je doprovází často k nové rozluce. Sardou ve veselohře »Stopa« jasně tyto poměry osvětluje. Účinkující tentokráte, zvláště dámy nesrozumitelně mluvily, čímž mnohá výrazná věta ušla uchu posluchače.

Intimní divadlo studuje činoherní novinky s uznání hodnou rychlostí a při tom věnuje jim náležitou péči. Tak komedie »Miquetta a její máti« kterouž francouzsky napsali R. de Fleurs a G. A. de Caillart a jež před léty byla i na Národním divadle vypravena, doznala na jevišti Intimního divadla bouřlivého přijetí. Zeje z ní ovzduší nynějšího protináboženského boje ve Francii, kdy úředníci zbavováni jsou svých míst, navštěvují-li služeb Božích (jak viděti u p. podprefekta a matky Miquetty, majitelky trafiky), ale přes to má jiné dobré jádro. Předvádí na scénu nezkažený venkovský dívčí zjev, kvítko utržené v zahrádce nevinnosti, které vybuduje si svou prostou povahou povýšení do kruhů nejvyšších. A představitelka tato našla v pí. Švandové nejlepší representantku. Její milý dívčí zjev a bujarý smích snesl pravé mládí do celé hry. Pan K. Faltys byl šťastným ač nesmělým jejím milencem. Panu Nedošímskému v III. jednání scházelo ve scéně s Miquettou více srdečnosti.

Veselohra J. Stobitzera a Friedmanna-Fredericha v překladu F. S. Jaroše: »Slečna matinka« má jednoduchý, avšak mravoučný děj. Domácnost majitele panství, jenž před časem ovdověl, vzorně řídí jeho dceřka. Otec je trochu více světákem. Tu mu předhozeno jeho sousedkou-baronesou, že není »mužem práce«. Otec ujme se řízení svého hospodářství a brzy dociluje výsledků. Provdá se za baronesu a dceru provdá za jistého nadporučíka. Hra má dobrou tendenci: »Práce šlechtí . . . .«

Výbornou komedií jest i novinka Georgesa Thurmera »Echo Paříže« (»Passe partout«). Líčí život dvou nejstejných bratří. První je bohatý a vítězící vydavatel časopisu »Echa Paříže«, a druhý bankovní úředníček. První jest záletník a uchvatitel ženských srdcí, druhý jest povahy poctivé, cítící se ženou jako s třtinou větrem se chvějící. Autor dává vhlédnouti do rodinného života i do ži-

vota, representujícího francouzské veřejné mínění. Hráno bylo s citem a zápalem. Pan Faltys jako vydavatel »Echa de Paris« a p. Písecký jako úředník podali výkony pozoruhodné. K nim čestně i přiléhal výkon pí. Švagrovské.

V Aréně na Smíchově uvedl nový kapelník, Em. Starý, po prvé na scénu operettu »Tippmamselka« od Rud. Raimana, složenou na slova W. Friesena a Ž. Gverenze. Trochu amerikánský humbug opět zírá z této operetty a užito všech prostředků, by smích byl vyvolán. Děj upraven na české poměry, avšak ne ve všem šťastně. Hudba vykazuje kopii, ovšem dobrou, všech nejnovějších operet. Tercetto: Jindrová, pp. Merhaut a Vaverka drželo se šťastně. Pan kapelník Starý, známý jako dlouholetý dobrý dirigent divadla »Urania« i jako hudební skladatel, osvědčil se tímto prvém svým nastudováním v areně opět jako nejlepší síla.

V Pištěkově lidovém divadle na Kr. Vinohradech autoři tak kdysi oblíbené »Chudé holky« (Krenn a Lindann) a j., přihlásili se se svou velikou fraškou se zpěvy a tanci »Šťastní lidé«. Viděti však, že jsou již vyčerpáni. Žádný ve frašce této neexistuje dobrý vtip, ostrovtipná scéna, vůbec ani zpěvy Weinzierlovy nepoutají. Snůška všedního povídání nanesena tu hojně. Jediný výstup p. Šotta v úloze Kubálka, kdy vzpomínkou na svou drahou matičku, která jej vždy vedla k poctivosti, vrací cizí nabyté peníze, svědčí o jakési jiskře dramatické. Hráno bylo až na p. Šotta, jenž byl výborným interprettem Kubálka, až se zarážející ledabylostí. Či to snad proto, že hrálo se při lidových cenách? . . .

Otakar Jakoubek.

Ve dvanácté hodině. Povídka ze života dánského rybáře. — Nákladem spolku Komenského. Horlivý farář přivede 72 roky starého rybáře Olle k živé víře. Psáno zcela v duchu protestantském s četnými citáty Písma, zmínkami o krvi Ježíšově, s celou řečí pastora, jenž tuto v překladě nazýván farář, který jezdí k nemocnému ne, aby mu udělil svátosti, ale aby ho jenom potěšil. Jinak svižně psaná a laciná povídka (za 40 h) nehodí se pro katolický lid a zvláště ne pro katolickou mládež. Liga † 12.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Dr. Rud. Horský. Pořadatel Vlastimil Hálek. Knihtiskárna Družstva Vlast v Praze, 570-II. Nákladem Tiskové Ligy ročník VI. — Teprve šest let vychází tato sbírka »Husitství ve světle pravdy«, ale přinesla již slušnou řadu prací † Dra A. Lenze, Zdeňka Bretšnajdra, Dra Františka Šulce, Václava Leflera, Dra Františka Klobouka a j., kteří na základě četných historických pramenů staví opravdu husitství do světla pravdy, ve kterém jeví se nám ovšem pak docela jinak, než jak nám je líčí k. p. řečníci o oslavách Husových . . . Ježto právě tyto oslavy zvrhly se namnoze v bohopusté štvanice a protiklerikální humbug, soudili vážnější »husité«, že vědomosti o Husovi a jeho době nutno prohloubiti — ale poněvadž je prohlubovali zase jen nepravdivými a štvavými spisy (ďábla vyháněli satanášem . . .), ochably oslavy ty velice a počet ctitelů Husových valně se zmenšil, nad čímž nyní se naříká a běduje. K tomu nemalou asi měrou přispěla tato výborná sbírka, která snad mnohému oči otevřela a od toho husitského humbugu ho odvrátila; ano takových spisů ze spolehlivých pramenů čerpaných potřebujeme, a spisů štvavých, jako jsou Arbesův, Herbenův a j., kteří čerpali z kalných pramenů německých . . . ba sám prof. Flajšhans jednou napíše, že Hus přece jen byl kacíř a protestant, a druhý rok zase hlásá, že nebyl kacířem atd., jak se o tom dočísti můžeme v roč. VI., čís. 1.—2., jež obsahují práci Zd. Bretšnajdra: »Sv. Jan z Pomuku a Mistr Jan Hus« (64 str.; cena 60 h). Člověk neví, má-li se více diviti té nevědomosti, nebo zlobě našich husitských spisovatelů, kteří dovedou vše překroutiti, jen aby mohli církev katolickou hodně potupiti a pošpiniti! Ale jak pak se říká takovému jednání? Obšírnější jsou čísla 3.—4. (112 str., cena 80 h), která obsahují první díl práce Th. Dra Karla L. Řeháka »Co nám prospěl Hus a co Žižka?« Již jméno p. spisovatelovo ručí za práci výbornou, jakou brožura tato skutečně také jest — i doporučujeme ročník tento a vůbec celou sbírku, jež vychází čtyřikrát do roka za předplatné 1 K, každému co nejlépe. Prokop Zaletěl.

»Hlasy Svatováclavské«. — Měsíčník lidový. Duben 1909 — březen 1910. Ročník II. Čísel 12. Vydávají Otcové Tovaryšstva Ježíšova na sv. Hostýně na Moravě. Schváleno představenstvem řádovým a nejdůst. kníž. arcib. konsistoří Olomouckou. Nákladem vlastním. Veliká 8°. Stran 188. Celoroční předplatné 1 K. — K nejpamátnějším posvátným horám milých našich vlastí patří bez odporu sv. Hostýn na severovýchodní Moravě. Hledí ze zelených hor a hvozdů jako bílá holubička přes úrodné lány žírné Hané do širošíré Moravěnky. Od nepamětna putují tam zbožní Moravané i jiní křesťané před trůn Matky Boží, která tam činí

divy. Dojista bylo velmi časovou myšlenkou pozdravům těm, které milá Hostýnská hora vysílá po věky do zemí našich, dáti moderní podobu: Marianského časopisu. Praktickou myšlénku tu provedli vlastenečtí Otcové Tovaryšstva Ježíšova, kteří již drahnou řadu let upřímnou láskou opatrují vzácné palladium země Moravské, milostný obraz Mariánský, bílé svatyně a posvátnou horu Svatohostýnskou. Nyní řídí redakci velmi obezřetně osvědčená ruka našeho věhlasného P. Ant. Rejska. Každé číslo »Hlasů svatohostýnských« nese na čele svém milý obrázek přívětivé hory svatohostýnské. Na obálce té podává se kromě toho instruktivní přehled památných událostí z církve a světa, upozorňuje se na nejnovější literární díla, v rubrice »Svaté pole Matice Svatohostýnské« doporučují se modlitbám zemřelí dobrodinci posvátné hory, rovněž čte se tu pestrá mosaika různých drobných zpráv. List sám obsahuje četné zdařilé obrázky, pěkné básničky, obsažné články poučné, životopisné črty, Mariánské rozjímání, povídky, legendy, obrázky ze života, dějiny svatohostýnské a pod. Mezi přispívateli čtou se chvalně a zvučně známá jména předních našich literárních pracovníků. Úprava časopisu je velmi úhledná, tisk zřetelný, obrázky jasné. Při vší této bohatosti obsahu a slušné výpravě jest předplatné velmi nepatrné. Časopis tento je — jak nahoře uvedeno — vydáván s úchvalou nejdůst. kniž. arcibiskup. konsistoře, jakožto nejvyšší arcidiecesánní instance. »Hlasy Svatohostýnské« zaslouží pro svou láci, pro zdařilý, pestrý a bohatý obsah rozšíření co největšího. Jest to časopis nejenom svatohostýnský, nýbrž Marianský vůbec. Proto budiž doporučen zvláště všem ctitelům Mariánským.

Dr. Rudolf Zháněl.

„U Krásů a v sousedství“. — Napsal Fr. K. Hejda. Vyšlo ve Vilímkově knihovně, XXII. čís. 10. — Jsou to roztomilé obrázky z rodiště spisovatelova v Mladé Boleslavi. Známe péro Fr. K. Hejdy z nedělní přílohy »Nár. Politiky«. I zde ukazuje se umění pozorovatelské oblíbeného českého literáta v příznivém světle. V rozkošné, plynné mluvě líčí spisovatel různé figurky z velikého činžáku »u Krásů«, kde náhodou i my osm let jako student gymnasia mladoboleslavského jsme strávili. Každá z těchto figurek jakoby živá stála před vámi. »Promenáda paní baronky«. V módě opozdila se chuděrka o půl století a přece jest přesvědčena, že na promenádě jest královnou, doma ale úpí pod jařmem hubaté poslouhovačky Valnusky. »V broučím zámečku«, »První láska«, »Dva okamžiky«, vesměs rozmarné, dle skutečnosti kreslené obrázky. Zasmějete se upřímně, někdy i zatruchlíte a s uspokojením knihu odložíte. Přejeme této knize hojného rozšíření.

Jan Fähnrich.

Drobné literarní a jiné důležité zprávy a úvahy.

Paběrky literární. — »Moravsko-Slezská Revui«, pojednávajíc o kalendářích, dí, že venkovskému lidu, který je nejvíce odebírá a čte, nelíbí se milostné pletky městské, uplakané dívky a podobné. Při tom však chválí „klerikální kalendáře«, že je v nich psáno o venkovanech, o lidech rušných, zdravých, klopotných. Tedy přece. — »Všeodborové sdružení křesť. dělnictva v Čechách« udává, že ve svých organisacích týdně odebírá 21.368 exemplářů různých listů. V knihovnách 47 organisací má 5315 svazků. Různých brožur rozšířilo za minulý rok 92.380 exempl. — J. V. Frič v »Pamětech« pomlouvá probošta Štulce, že chtěl získati Boženu Němcovou pro pobožné povídky, katolické listy a kalendáře tím, že jí bude výživa zabezpečena. Když odmítla, mstil se jí, navedl hraběnku Kounicovou, že Boženě dala za věnování spisu pouze šest kávových lžiček, aby peníze nepromarnila. »Č. Učitel« dokládá: »Kdyby jen část, co Frič vypravuje, bylo pravda.« My dokládáme, že na tom není pravdou nic. — Chlubně vystupuje »Samostatnost«, orgán státoprávně-pokrokový, který vychází dvakrát týdně a ohlašuje v redakci 49 spolupracovníků. Kabrňáci! — »Naše Doba« nenalézá jiné chyby na Wintrově »Mistru Kampanu«, než že tento se stal posléze katolíkem a »oblékl novou kůži.« — Ant. Řehoř vydal knihu »Ze živých hrobů« (360 str.). Celou tou knihou provívá: »Psí chorál — Je horník pes, je horník pes, plničká psů, psů, psů a na českém severu každá ves.« Tak zlé to snad přece není. — »Divadelní táčky« volají: »Den sváteční budeš světiti!« — »Cep« otiskuje povídku kněze Václ. Beneše Třebízského »Otec Marcelín« s poznámkou, že »Benešovy spisy v žádné knihovně nemají scházeti.« Ale vždyť byl Beneš kněz . . . Nejsi, »Osvěto«, nejsi, jakou jsi bývala za dřívějšího nakladatelství (nyní jest u Otty) a za redaktora Vlčka (nyní jest jím Šubert). Teď je tu velebena Moderna a Josef II. prohlášen »za nejlepšího syna své doby, nejznamenitějšího z dřívějších panovníků

říše habsburské a jeden z nejvèrnèjších křesťanů,« proti němuž vyvoláno zbytečně hnutí jesuitů. Po Josefu II. »Věda opojena svou mocí nastoupila místo náboženství atd. »Konservativně klerikální listy každou svobodnější myšlenku v kněžstvu rdousí.« — Co vše se píše, nasvědčuje »Vídeňský Denník«. — »Bacillus vánoční horečky«, ďábel vymyslil dárky vánoční: »sesonní novinky, galanterní a literární plody.« Aby nás při zdravém rozumů . . . — »Novina« píše, že v knihovně fondu Zeyerova co spis, to poctěno cenou, třeba kritika vrčí a laje a obecenstvo zapíná kapsy. Bude třeba založiti vzdorofond, kdo dostane cenu, zničí poctěnou sbírku a dostane za to roční odměnu 500 K. Pánové, studený obklad na hlavu! — Už známe literaturu budoucnosti, opanuje prý fantastický román, trochu poesie a cestopisná belletrie. Pražská lidová Revue to ví a také tvrdí, že toho u nás vychází málo, asi 20 českých románů a sbírek novell pro 6 milionů Čechů. Jinde se mluví o hyperprodukci. V Německu a Francii kariera literární vede k bohatství těch, kteří hoví vkusu čtenářstva davů. Umělečtí duchové zůstávají stranou. U nás jinak, těch ani oněch honorář nevynáší k zabezpečení živobytí, ač jistý pán říká: »Co jenom ti kněží-spisovatelé ještě chtějí? Mají honoráře a slávu.« Nesnadno napsati satyru. Nyní sotva kdo namočí pero a napíše titul některé práce, už s tím běží do novin, už to ohlašuje světu, že za čtvrt roku vyjde svazek, že se tiskne, že vydáno bude dílo v umělecké úpravě: Národe, čekej a těš se; „Národní Politika“ v č. 49. ohlašuje 14 takových novinek, které posud nespatřily světlo světa a také nikoho nerozčílí, až vyjdou kdesi v Třebenicích nebo jinde. Pěkné, dobré dílo nepotřebuje takové reklamy. L. † 12.

Jak soudí Karel Klostermann o Zolovi. — Přední spisovatel K. Klostermann píše v »Reminiscencích« na Paříž (str. 233): »Zolovi, jehož technice se nelíčeně obdivuji, činím tu výtku, že přes svůj naturalism nepověděl plnou pravdu, poněvadž vše v přírodě má dvojí stránku, lic a rub, a on v hlavních svých dílech pouze rub nám předvádí, stránku světlou všech osob a věcí, okázale zakrývá a mlčením pomíjí. Kdo pravdu povědět chce, musí ji povědět celou, jinak není pravda, co říká . . . Přečti si jeho Pot bouillé, Terézu Raguinovou, Matka zemi, Germinal, Nanu, Bestii lidskou, Zkázu atd. a přečti si díla ta nepředpojatě, a zároveň s uvědoměním, že část jenom pravdy čteš, jinak bys si musil zoufat nad svým bratrem, nad sebou, nad ženou, nad společností i nad veškerým lidstvem. Společnost má zrovna tak duši jako každý jedinec, a v této jeho duši se nesmí zahostiti tupá pustota a beznadějnost.« L. † 12.

Dr. Lueger jako přítel literatury. — Známe dra. Luegra jenom jako politika. Ale byl nejen velice vzdělán jako odborník právnický a politický, nýbrž znal se a byl přítelem všech odborů literatury. Hlavně rád četl Písmo svaté a znal ho tak důkladně jako málokterý katolický laik. Podobně s oblibou čítával staré spisovatele a hlavně si oblíbil Danteovu božskou komedii, o níž mluvíval s nadšením. K jeho miláčkům přináležela Weber-ova známá epická báseň »Dreizehnlinden« a Grillparzerovy spisy, z nichž nejčastěji četl »Bruderzwist im Hause Hamburg«. Jednou tázal se ho přítel Majdásek, zda četl Bulwerův román »Rienzi«? Ovšem, odvětil, je můj zamilovaný spis. Ig. Zháněl.

Jan Trithemius. — E. S. Hoeft podává v »deutscher Hausschatz« 1909, sešit 21. zajímavou studii o humanistu 15. století, opatu Janu Trithemiovi, který vynikal jako učenec i jako přítel knih. Jeho otčím, vinař v Trittenheimu na řece Mosele, byl nepřítelem všeho učení a nestaral se nijak o vzdělání svého nevlastního syna — otec totiž brzy zemřel a matka se vdala po druhé. Stár 15 let neuměl čísti. Tu se ho ujal tajně soused, naučil ho základům psaní, čtení i latině. Jan, který nemohl déle potlačit touhu po dalším vzdělání, utekl tajně z otcovského domu: našed příznivce, studoval na universitě v Kolíně a Heidenbergu a obíral se studiem latinské, řecké i hebrejské řeči, jakož i chemií a fysikou. Roku 1482 podnikl v prázdninách výlet, na němž ho překvapila bouře. Utekl do blízkého benediktinského opatství Sponheimu, kdež se mu život klášterní tolik zalíbil, že žádal, aby ho přijali, což se i stalo. Rok na to, byl — ač čítal sotva 21 rok — zvolen za opata. Přičinil se, aby klášter jeho zkvetl v každém vzhledu, hlavně se ujal zanedbané knihovny, v níž našel jen 48 svazků. Za své 23leté vlády opatské rozšířil ji na 2000 svazků. Žádná knihovna z celého Německa neměla tolik a tak vzácných rukopisů a stala se proto hledanou pomůckou u všech tehdejších učenců. Opat Jan vynikal velkou učeností, která mu zjednala přízeň mnohých vynikajících osobností, jako císaře Maxmiliana a kurfürsta Joachima I. z Brandenburgu. Ale měl též mnoho nepřátel, hlavně ve svém klášteře, kde se mu pobyt tolik zprotivil, že se vzdal dobrovolně r. 1505 svého opatství a vstoupil

do kláštera sv. Jakuba ve Würzburgu, kdež ho přijali za opata. Psal tehdy: ovšem viselo celé mé srdce na těch krásných rukopisech, kterých jsem 2000 sebral, ale vzpomenuv si, že by mne smrt beztoho této mé radosti zbavila, odřekl jsem se jí a odešel. Ve Würzburgu žil, nikam nevycházeje, jen vědě a spisovatelství, až 13. prosince 1516 zemřel. Z knihovny ve Sponheimu, již založil s tolika obětmi a takovou láskou, nezbylo než několik foliantů, které se dostaly do vatikánské knihovny, kdež jsou důležitým pramenem pro badatele až do dnešní doby. Ig. Zháněl.

Paběrky z novin a veřejného života.

Za polovici prodáváme kalendáře »Sv. Vojtěch« (velký a malý) a »Štítný«. Zásilka na venek stojí o 20 hal. více. — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Sv. Otec Pius X. — Katoličtí universitní profesoři u sv. Otce. — Papež přijal nedávno v soukromé knihovně ve zvláštní audienci svaz katolických universitních profesorů. Předseda svazu zpravil papeže o práci v minulém roce a podal mu krátký přehled o práci jednotlivých katolických spolků v Italii. Sv. Otec s velikou radostí vyslechl zprávu o pokroku katolických akademiků a velmi se zajímal o kongres katolických akademiků, který se bude letos konati v Neapoli a slíbil, že universitním studentům bude v každé chvíli připraven ku pomoci. Pak přijal sv. Otec různé učence. Profesor Kurth, ředitel dějepisného ústavu belgického, odevzdal papeži dílo: »Listy papeže Jana XXII.« Správce nizozemskeho ústavu mu doručil dílo: »Vůdce vatikánským archivem«. Dr. Karel Bratii dal papeži výtisk svého díla: »O dějinách Filipa II. španělského«.

Pro sv. Otce Pia X. — Mezi lidem rozšířeny jsou báje o příjmech sv. Otce. — Svatý Otec Pius X. za našich dob nemá žádných statků ani panství; jeho majetek jsou toliko ohromné a pro celý svět velice cenné sbírky umělecké ve Vatikáně, které však ničeho nenesou, naopak každého roku mnoho peněz vyžadují na své udržování. — Sv. Otec vydržuje však všechny úřady v Římě, které církev spravují, vydržuje různé ústavy, které nutné jsou pro církev, vydržuje misie v zemích pohanských atd. — k tomu všemu potřebuje peněz. — Jako panovníci vypisují na státní potřeby daně, tak pro sv. Otce sbíral se dne 6. března t. r. ve všech kostelích našeho království tak zvaný »Petrský halíř«, t. j. dobrovolná daň pro potřeby sv. Stolice. Z peněz z království Českého došlých vydržuje se Česká kollej v Římě, kde se vychovávají čeští kněží a která Čechům, zavítavším do Říma, prokazuje cenné služby.

Papežská stolice Kalabrii a Sicilii. — Z Říma. 12. února. (Tel. t. k.) Dnes byla uveřejněna zpráva Svaté stolice o akci papeže a Svaté stolice ve prospěch obětí zemětřesení v Sicilii a Kalabrii. Prostředky, které Sv. stolice dala k disposici pro oběti katastrofy, dosáhly výše 6·8 mil. lir.

Pius X. — Sv. Otec a péče o vystěhovalce. Italští katolíci dosti pozdě počali se starati o vystěhovalce do Ameriky. Nyní se provádí organisace duchovních správců zcela soustavně. Duší celého hnutí jest msgr. Cocolo, který těchto dnů byl přijat ve zvláštním slyšení od sv. Otce, aby mu podal zprávu o celé práci v této věci vykonané. Toto dílo jest provedeno podle vzoru německého spolku sv. Rafaela. Papež poznav velikou důležitost tohoto podniku, doporučil všem italským biskupům, aby co nejvíce podporovali tuto akci. Dokonce i italská vláda i paroplavební společnosti vyšly vstříc této snaze, neboť dopouštějí kněžím ustanoveným touto organisací, aby svobodně provázeli vystěhovalce. V Neapoli, odkud vyjíždí nejvíce vystěhovalců do Ameriky, bude zřízen zvláštní úřad, jehož účelem bude chrániti vystěhovalce od vydírání a seznámiti je s duchovními správci vystěhovaleckými. Dosud se k tomu konci přihlásilo na 30 kněží, kteří jsou ochotni pro případ potřeby vykonávati úkol vystěhovaleckých kaplanů. Neapolský biskup, kardinál Prisco, velmi podporuje tuto věc. Tato organisace vztahuje se nejen na náboženskou a mravní ochranu vystěhovalců, nýbrž i na ochranu jejich majetku i smluv, aby se nedostali vystěhovalci do rukou vyděračů; také jim pomáhá při vstupu na americkou půdu, aby tam našli práci, zprostředkuje styky omezi vystěhovalci z jejich krajany ve vlasti, pečuje také případně o jejich návrat. zl američtí biskupové souhlasí s tímto podnikem a podporují jej.

Biblický ústav v Římě. — Komise pro zkoumání bible podala již zprávu své vědecké práci a lze z ní pozorovati, jak veliký dar učinil papež vědě zřízením tohoto důležitého podniku. Ale vyniká prací svou i jiný podnik, zřízený

Piem X., totiž biblický ústav, který vešel v život 7. května 1909. V čelo jeho byl postaven P. Fonck T. J., jenž se chystá upraviti biblické museum. Tento ústav vydává nyní tři časopisy, a to: 1. »Acta Pontificii Instituti Biblici Nuntia de rebus et instituti« bude vycházeti dle potřeby; první číslo bylo přidáno k 13. číslu časopisu Acta apostolicae Sedis. 2. Commentationes Pontificii Instituti Biblici, ročně čtyři svazky biblicko-vědeckého obsahu. 3. Scripta Pontificii Instituti Biblici, to jsou díla a brožury trojího směru vědeckého, praktického a populárního. Commentationes a Scripta budou uveřejňovati články v jazyku latinském, německém, francouzském, anglickém a španělském. Ejhle — velkolepé dílo a tak potřebné, které jest k nemalé chvále nynějšího papeže. V kolleji Levninské byla zřízena nová knihovna ústavu biblického. Slavnosti předsedal P. Fonck, rektor tohoto ústavu. Při té příležitosti Fonck vysvětlil účel i praktický způsob užívání této knihovny, načež uvedl účastníky do místností knihovních, kde podal také vysvětlení různých menších zařízení.

Organisace. Při jedné z posledních audiencí, již byl také přítomen bývalý předseda katolického lidového spolku v Italii, Toniolo, papež vyjádřil své přesvědčení, že v Italii jest ještě daleko k poměrům, aby nepřátelé církve v Italii nabyli převahy. Jest potřebí všecky katolíky sebrati do posledního muže, aby netratili času neužitečnými rozpravami, které pouze tříští a ničí energii jednoty. — **Acta apostolicae sedis** přinášejí v 12. čísle mimo jiné také allokuce, kterou měl papež k rektoru tamní anglické kolleje, jakož i řeč k americkým biskupům u příležitosti 50letého trvání tohoto ústavu.

Odpověď sv. Otce hospodářsko-socialnímu svazu. — Dne 20. března 1909 podal hospodářsko-sociální svaz sv. Otci ku potvrzení stanovy své, které byly schváleny. Koncem občanského r. bylo potřebí nějakých změn, proto obrátil se svaz na sv. Otce, aby i tyto změny prozkoumal a potvrdil. Sv. Otec nejen že tak učinil, nýbrž i zaslal svazu velmi přátelský list, v němž vyslovuje radost nad touto novou katolickou organisací, a žádá příslušných činitelů, aby neustávali pracovati dále tak obětavě ve prospěch ubohého lidu italského.

Římské družstvo studentské. — Působením msgr. Giovannia Battisty Nardone za pomoci některých horlivých studentů bylo v Římě založeno družstvo studentské, v němž byla zřízena nejdříve večerní škola a jež shromáždila v prvním roce svého trvání 80 žáků. Tito opakovali látku školní, učili se francouzsky, španělsky a německy a věnovali se zvláště důkladnému studiu náboženství. Byli rozděleni na tři oddíly, vyšší, střední a nižší. Ústav vzrůstal takovou měrou, že již následujícího roku v něm bylo 300 studentů. Roku 1908 připojil Nardone k tomuto kursu také večerní školu pro řemeslnický dorost a založil nové kursy, totiž pro účetnictví, vedení knih a těsnopis. Rozvoj ústavu nutil ředitelství hledati místa příhodnějšího a většího, jež bylo nalezeno na náměstí Viktoria Emanuele; sestává z pěti velkých sálů a dvou sálů menších pro knihovnu a čítárnu a jiné menší pro ředitelství. Dne 15. listopadu 1909 byla tato místnost posvěcena kardinálem Caglianem de Alzevedo. Msgr. Nardone vysvětlil pozvaným účel a zařízení ústavu, kterému dal sv. Otec požehnání. Potom měl prof. Marucchi případnou řeč o náboženství vzhledem k nynějšímu socialnímu hnutí. Místnosti sotva pojaly studenty i zvané hosti, kteří se na vzácnou slavnost přišli podívat. Zábavní výbor pak přednesl několik hudebních skladeb. Takovým způsobem vešlo družstvo římských studentů do nového stupně svého rozvoje.

Vzácná návštěva. — Jeho Eminencí ndp. Leo kard. Skrbenský zavítal 25. února do českého dívčího gymnasia na Král. Vinohradech v průvodu Monsignora Mořice Píchy, kníž. arcib. kon. rady. Při vstupu uvítán byl Jeho Eminencí ředitelem gymnasia, drem. St. Heroutem, vdp. msgr. Lehnerem, oběma katechety ústavu a kongregací školských Sester. V budově samé vítal Jeho Eminencí J. M. vsdp. opat Method Zavoral s. J. O. pí. hrab. z Clam-Martiniců a zástupci podpůrného spolku pro ústav. Na to představen byl Jeho Eminencí sbor profesorský, jemuž ráčil Jeho Eminencí vyjádřiti uznání své i dík za upřímnou snahu a obětavou práci. Jeho Eminencí odebral se do třídy, kde pozdraven byl dvěma žákyněmi vzletným proslovem, načež vykonána zkouška z náboženství ve všech třídách u přítomnosti všech vzácných hostí. Ke konci každé zkoušky ráčil Jeho Em. sám se ještě dotazovati. Bylo pozorovati, jak hluboce a nezapomenutelným dojmem působila na přítomné otcovsky laskavá slova, jež pronášel Jeho Eminencí k srdcím dítek různého věku. Každý cítil se povznesen vroucími slovy našeho milovaného arcipastýře, když přesvědčivě povzbuzoval žákyně k plnění povinnosti k Bohu a rodné zemi. Visitace ukončena ve II. ročníku obchodní školy, kde dvě z posluchaček vzdaly dík Jeho Eminencí za návštěvu tak vzácnou. Jeho Eminencí

projevil velikou spokojenost a uznání nad krásnými výsledky výchovy i vyučování. Přeje požehnání podniku tak důležitému a nadějnému, opustil Jeho Eminencí ústav.

Kardinál Rampola vydá vědeckou knihu listin, ve které bude uveřejněna i báseň Karla Velikého, opěvující smrt syna jeho.

Kardinál Lucon odsouzen. — Civilní soud v Rheimsu odsoudil kardinála Lucona, kterého žaloval učitelský svaz departementu Marne pro jeho ostrou kritiku nevěreckých školních knih a čítanek k pokutě 500 franků. Časopisy výrok soudu, kterým znemožňuje se právo školní knihy kritisovati, ostře haní.

Návrat z biskupské visitace v Sibiři. — Jak jsme oznámili, odebral se r. 1909 po velikonocích světící biskup mohylevské arcidiecese se sídlem v Petrohradě, dr. Cieplak, na prvou visitační cestu do Sibiře. Vzal sebou pět kněží, kteří byli mocni jazyka ruského, polského, po jednom též litevského, lotyšského a německého. Bylo visitovati 80.000 katolíků různých národností v obrovské Sibiři. Biskup se svým průvodem se ze Sibiře již navrátil. Cesta visitační se úplně vydařila a ponese blahodárné následky, neboť na některých místech byly položeny základy ke kostelům, jinde bude zajisté odpomoženo nedostatku duchovenstva. Ruská vláda dala biskupovi k užívání železniční vůz první třídy, v němž byla zařízena kaple a kde někdy bylo i kázání konati a sv. zpověď slyšeti. Katolíci všude vítali biskupa velmi nadšeně.

Katolické zpátečnictví. — Belgický kardinál Mercier, který byl při sjezdu belgických katolíků oslavován co největší filosof přítomné doby, obdržel vysoké vyznamenání za svoje vědecká díla v oboru filosofie. Vyznamenání to propůjčuje se pouze každých deset roků. Soudcové kollegia jsou profesoři všech belgických universit a nescházejí tu ani profesoři zednářské university v Bruselu, kteří se při známém »Ferrerovském řádění« ukázali co nejzarytější atheisté. A přece všichni musili uznat, ba s největší pochvalou uznat vědecké zásluhy velikého filosofa. Ve zvláštním spise obdivují genialního ducha kardinála Merciera a vyslovně praví, že v přítomné době málo je mužů, již by dovedli na svoje vrstevníky s takovým dojmem působit, jako právě Mercier. — Filosofická díla tohoto vědátora přelo žena jsou skorem do všech kulturních jazyků světových.

Irští misionáři. — Od nedávna zelený Erin má zvláštní seminář pro vzdělání misionářů pro Afriku: Afrikan Missionary College v Blackroku v Corku. Je to dílo švýcarského misionáře P. Josefa Zimmermanna ze semináře pro africké misie v Lyoně, který s velikou námahou peníze k tomuto podniku sebral, a řídí s velikou obezřetností ústav. Irsko má zásluhu, že dodalo většinu kleru do osad britské veleříše, ale v pohanských misiích bylo dosud slabě zastoupeno. Touto kollejí byl dán počátek k návratu k slavným tradicím dřívějším, když Irsko posílalo své věrozvěsty ke germánským národům.

Hrdinná řeholnice. — Veliký a šlechetný heroismus osvědčila řeholní sestra Fokineová v Petrohradu. Do nemocnice v Carskoje Sěle přivezli čtyřleté dítě, jež utrpělo strašné popáleniny. Řeholní sestra Fokineová se uvolila, by jí byla kůže na různých místech vyříznuta a upotřebena k zahojení nemocného dítěte. Hrdinná sestra podrobila se bolestné operaci s neobyklou hrdinností.

Andělé milosrdenství. — Při posledním rozdávání cen ctnosti francouzskou akademií obdržela toto vysoké vyznamenání též katolická řeholnice, sestra Anna Faronelová, představená útulku malomocných v Rikitei na ostrově Mangarevě. Referent vicomte Evžen Melchior de Vogüé pravil: »Na jihu Gambier-Archipelsu je chudá krajina Mangareva. Tři prosté Bretoňky, sestry řehole sv. Josefa z Clugny, ošetřují zde hroznou nemocí, malomocenstvím stížené. Nevíme ovšem, zda dary naše je stihnou, neboť personál se tu často mění. Příčinou těchto změn však není snad rozmrzelost nad touto prací. Je to smrt.« — Sestry posluhují v nemocnici a vyučují, lépe řečeno vyučovaly ve škole. Školu jim viáda již dávno vzala a pouze milostivě dovoiila, že smějí ošetřovat malomocné a po případě touže nemocí zmírat.

Svaz školdozorců-kněží v Bavorsku. — V Bavorsku jsou školní dozorci troji: místní — tím je vždy farář, okresní — těmi jsou kněží odborně vzdělaní a krajští — těmi jsou laici-odborníci. — Loni, 25. listopadu založili duchovní školdozorci tento svaz a je jich v něm sdruženo na 4000. Hlavním úkolem bude pracovati na udržení konfesijní školy a pěstovati stavovské vědomí a způsoby, a hlavním prostředkem bude časopis »Christliche Schule«. — Liberální učitelstvo bavorské zuří a chce jen samo býti organisováno; jiným svobody a sdružování nepřeje.

Liga kněží arcidiecese olomoucké konala valnou hromadu ve středu, 9. února. Předsedou zvolen byl assesor Jan Vychodil, farář z Choliny; místopředsedou arcikněz, dr. Jiří Láska z Vel. Týnce; pokladníkem vikář Jan Přikryl a jednatelem red. Světlík.

Katoličtí poslanci v Holandsku. — Ze sta poslanců nynější nové sněmovny holandské jest pouze 25 katolíků. Jsou však nejsilnější stranou, ale přes to ve své snášelivosti zřekli se nároků na předsednický stolec. Za to byly ostatní strany tak snášelivými a uznalými, že přenechaly 4 místa předsednická v sekcích 5 katolíkům. Mezi návrhy je také, aby volné konfesní školy byly co do podpory státní postaveny úplně na roveň státním školám.

Katolíci po nových volbách v Anglii. — Pro katolíky v Anglii bylo při volbách rozhodujícím, jak stavěl se kandidat k otázce náboženské školy. Katolickým školám náboženským, které však vydržovány jsou státem, hrozilo totiž nebezpečí, ježto anglikáni už se smlouvali s Asquithem o »umírněný program školský«, který by byl katolické školy velmi poškodil. Po volbách však, když katoličtí irští nacionalisté mají rozhodující postavení v parlamentě, jsouce jazýčkem na váze mezi liberály a konservativci, nehrozí katolickým školám žádného nebezpečí. Zprávy však, jakoby zesílení posice irských katolíků mělo za následek změnu poměrů diplomatických mezi londýnským kabinetem a Vatikánem, se officielním vatikánským tiskem rozhodně vyvracejí.

Anglický soudce o sv. zpovědi. — Lord Russel of Killowen, anglický vrchní soudce (the Lord Chief Justice of England) napsal následující posudek o sv. zpovědi do časopisu londýnského Times: »Za šedesát let svého života, počítám-li od té doby, kdy jsem počal choditi k sv. zpovědi, byl jsem u sv. zpovědi více než 1700krát, zpovídal jsem se stům rozličných kněží, a nikdy jsem nepoznal nic nepravého, ani škodlivého. Vždy jsem věřil, že kněz má moc ve jménu Božím hříchy odpouštěti, jsem katolík. Ale přesvědčil jsem se, že povinnosti, které svatá zpověď na mně vyžaduje, totiž: dobré zpytování svědomí a upřímná lítost nad hříchy, jakož i rozhodnutí, hříchu se již nedopustiti, když jsem dobře je konal, vždy mi bylo to užitečno. A ačkoli by tyto tři úkony duše se státi mohly též bez svaté zpovědi, zvyk zpovídati se častěji způsobí, že budou konány, kdyby jinak snad jich bylo opomenuto. A tutéž zkušenost vidím splňovati se i na všech členech svojí rodiny. A totéž přesvědčení má též moje matka, sestry, manželka i moje dcery, a i mnozí moji katoličtí přátelé. Též jsem zpozoroval i u sebe i u jiných, že častá svatá zpověď a láska k svatému přijímání jdou spolu ruku v ruce.« To je posudek muže zajisté velmi váženého, zkušeného, který pro šlechetnost svou, ač katolík, stal se vrchním soudcem v protestantské zemi. A nestydí se v největším časopise světovém se přiznat, že chodí k sv. zpovědi.

Jak se loučil „pokrokový" inspektor s učitelstvem. — Dne 29. ledna promluvil žamberecký c. k. okr. inspektor Jos. Pešek (který odchází do Třeboně, k učitelstvu (dle »Školského Obzoru«, č. 14.) těmito slovy: »Stál jsem vždy na stanovisku pokrokovém, (!) stůjte na něm i Vy. Nechť přijdou sebe horší doby, mám jednu radu pro Vás: držte se zákona, hlavně školského zákona z r. 1869. Jděte mezi lid, i do nejmenších vísek. Kulturní (!) zápas se rozhodne (!) v parlamentě: budete-li míti lid na své straně, bude on voliti pokrokové (!) poslance, přátele školy a učitelstva.« — Nemáme jiného přání k tomu, než aby i pan inspektor i učitelstvo působili dle školského zákona z r. 1869, to jest: aby pečovali o výchovu mravně-náboženskou. Takovou »pokrokovost«, ač je jí nyní mezi učitelstvem poskrovnu, si necháme líbit.

„Hlasy z domoviny". — Příloha časopisu »Svatý Vojtěch« pro české vystěhovalce. Spolek sv. Bonifáce jal se vydávati právě velice dobrou a potřebnou přílohu pro české katolíky, kteří jako dělníci jsou zaměstnáni v Porýnsku ve Westfalsku. Číslo 1. má dobré články »Českým vystěhovalcům dobré vůle«, „O alkoholu" a „Seznam českých misií v diecési Münsterské, v které dny se budou konati českým knězem v jednotlivých farnostech". Jest to šťastná myšlenka spolku sv. Bonifáce věnovati péči Čechům v Německu v potřebách duchovních mateřským jazykem. Zdaž uznají národní kruhy tuto zásluhu jeho v ohledu národním?

Centrální vedení katolické akce v Italii mělo schůzi ve Florencii za předsednictví prof. Boggiano. Přítomen byl také prof. Toniolo. Zastoupeny byly svými předsedy „Unione populare" (Boggiano), „Gioventù cattolico" (Pericoli) a „Unione elettorale" (Gentiloni) a zároveň členy představenstev a sekretáři. Domluven akční program, při čemž konstatována úplná jednotnost zásad. Centrální vedení zřídilo sekretariát. Usneseno, aby všeobecný sjezd katolíků svolán byl na podzim do Turina.

„Útulek sv. Josefa" pro opuštěné dítky na Král. Vinohradech. Palackého třída, čís. 86., který vychovává ve svém ústavě 110 opuštěných sirotků, vydal na rok 1910 krásný kalendář s bohatým obsahem a pěknými obrazy, jehož náklad několika tisíc jest již rozebrán a zbývá již jen 400 kusů. Kdo zašle jednu korunu, třeba v poštovních známkách, obdrží jej obratem pošty. Slitujte se nad ubohými sirotky!

Z Tiskové ligy. — Darovali: Jeho Eminence ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup 100 k; Spolek sv. Bonifáce v Praze 200 k; Jednota čes. katol. učitelstva 100 k; duch. vik. Jaroměřského 30 k; Jan Novák, farář v Křečhoři 4 k; menší částky: A. Z. v L.; Jos. Melena, bisk. vikář v Novém Etinku; Václ. Kroupa, far. adm. v Novosedlech; Theodor Ryska, farář ve Slapech, a Al. Strnad, děkan v Načeradci. — Ze starších členů zapravili: Št. Dvořák 10 (100) a duchovenstvo vikariatu Ledečského. (100). —

Výbor Tiskové Ligy konal sedmou schůzi v domě družstva Vlast dne 7. března t. r. za předsednictví kníž. arcib. notáře Tomáše Škrdle. — Protokol minulé schůze byl čten a schválen. — Výbor schválil program k valné hromadě a určil kandidátní listinu pro budoucí výbor a revisory účtů. — Určeny byly dotace ligistům pro r. 1910, kteří bojují proti Volné Myšlence. Výbor určil, aby byl vypsán konkurs na studium doby husitské pro kněze arcidiecése pražské. — Jednatel podával obšírnou zprávu o došlých dopisech a o jich vyřízeních. — Liga vítá kroky policejních úřadů v Praze, které byly zahájeny proti nemravným pohlednicím v Praze. Bylo by si přáti, aby i ve venkovských městech se stalo zakročení. — Další porady Ligy vymykají se veřejnosti.

„Co nám prospěl Hus a co Žižka?" — Uvažuje Th. Dr. Karel Lev Reh á k. Díl II. Cena 60 hal. — Spisek tento vyšel opět (jako díl I.) v »Husitství ve světle pravdy« jakožto číslo 1. a 2. ročníku VII. — Na »Husitství ve světle pravdy« předplácí se na celý rok 1 K. Předplatné se zasílá na adresu: »Husitství ve světle pravdy« v Praze-II., čp. 570, Žitná ul.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. — Darovali: po 20 k: Ferd. Zdeňko kníže Lobkovic a Anna kněžna Lobkovicová, choť † nejvyššího maršálka; K 7·94 Fr. Zámrský, far. ve Svébohově; po 5 k: Česká seminářská knihovna v Praze a Jan Nep. Černohouz, děkan v Hostivaři; po 4 k: Jos. Lev, far. ve Škramníkách; Jos. Růt, děkan v Kasejovicích; Ant. Malec, děkan v Bubenči; Jos. Ptáček, farář V Sedleci u Kutné Hory, a Minorité v Brně; po 3 k: Dr. Hrozn. Psota, kaplan v Jihlavě a Rektorát C. Ss. R. v Července; po K 2·30: Čeští bohoslovci v Litoměřicích; po K 2·40: Ed. Domluvil, prof. náboženství v. v. ve Val. Meziříčí; po 2 k: Ant. Trčka, farář v Ševětíně; Konvent řádu sv. Voršily v Kutné Hoře; Václav Sedlák, katecheta v Rokycanech; Jak. Duffek, far. ve Sv. Janě; Fr. Pohunek, farář v Karlíně; Ign. Zháněl, far. v Troubsku; Cyr. Höschl, zám. kaplan ve Vosečanech; Fr. Knapp, kaplan ve Vys. Veselí; Ign. Kolísek, far. v Milonicích, a P. Jos. Mařík, far. v Klučenicích. — Menší částky: Dr. Ant. Mikán, D. Škrda, farní úřad v Třebeticích, J. Hloch, Václ. Hlaváček, P. Raf. Scholz, Jan Dytrych, farní úřad v Kozlovicích, Školní sestry v Něm. Brodě, Jos. Zelený, Ant. Brdíček, farní úřad v Souticích, Fr. Chudáček, B. Pátek, Jos. Šorejs, Fr. Fiala, Ant. Křikava, Št. Březina, Jos. Sedláček a Jan Matonoha. — Za členy přispívající přistoupili: Aug. Krčmář, k. a. vik. sekretář a far. ve Stodůlkách, a Sdružení venkov. mladeže v Lipkově Vodě a knihy daroval: Jos. Dušek, hornik na Březových Horách.

Jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: 3 K: Ladislav Kokta, katecheta v Išlu; po 2 K: P. Dr. Aug. Jannal, duch. správce na Bílé Hoře, a Rev. Fr. Kopecký, duch. správce ve Waterloo v Sev. Americe, menší částky: Jan Kukla, em. gymn. prof. v Č. Budějovicích; A. Z. v L.; Jan Voborský, místodržitelský oficiant v Dejvicích, a Jos. Fabian, zám. kaplan ve Volšovech. Činí K 2238·37.

II. lidová pout z Moravy do Svaté země r. 1910. Zájem o letošní pout do Svaté Země den ode dne se vzmáhá. Příležitost navštíviti ta místa, o nichž ve vyučování náboženském jsme slýchávali, poznati způsob života v Orientě, užíti moře — a tak vhodná příležitost naskytne se velmi zřídka. S potěšením sdělujeme všem, kteří o pout se zajímají, že polovice míst I. a II. třídy je již obsazena. Kdo tedy míníš jeti s námi, nerozmýšlej se dlouho, vyplň přihlašovací arch a zašli poštovní spořitelnou po složním lístku, jenž ti byl od sekretariátu zaslán, aspoň 60 k, pojedeš-li ve III. třídě, nebo aspoň 110 k, pojedeš-li ve tř. II. neb I. Teprve když tato splátka byla složena a arch přihlašovací zaslán, považována je přihláška za platnou. Na přihlášky v dopise nebo na korespondenčním lístku a zamlouvání si místa nemůže býti brán zřetel, nebyl-li zaslán arch přihlašovací a svrchu ozna-

čená část peněz. — Důstojné pány, kteří chtějí jeti a jsou přijímáni jen do I. a II. třídy, upozorňujeme vážně, aby s přihláškou neodkládali.

Úspěch katolických škol anglických. Za posledních zkoušek »Oxford Local Examinations«, jež jsou tak znamenité, že si každý pokládá za čest, kdo tam vykonal zkoušku, podrobilo se zkoušce 21.579 osob, z nichž vyhovělo 17.000, mezi nimi pak byli 2604 katolíci. Tyto zkoušky se dělí ve tři třídy: senior, junior a preliminary. V třídě senior dostal mezi 7450 žáky první cenu žák katolické kolleje; v třídě junior dostalo mezi 6572 zkoušenci 6 katolíků první cenu; v třídě preliminary dostal první cenu opět katolík, chovanec katolické kolleje, který zvítězil nad 2979 ostatními žáky. Z těchto 8 vyznamenaných žáků bylo jich pět ze slavné kolleje ve Wimbletonu, již spravují jesuité a jež jest blízko hlavního města Londýna. Kromě toho bylo vyznamenáno 417 žáků a žákyň z katolických vzdělávacích ústavů.

Boj o katolické školy na Samoi. Říšský sněm německý jednal o osadách a při tom byla rozvířena též otázka školská v německých osadách na Samoi. Tam mají katoličtí misionáři obecné školy a také vláda tam založila školu. Dernburg vytýkal tamnímu biskupovi, že zakázal katolíkům posílati své dítky do státní školy, a hájil guvernéra, který z té příčiny vystupoval proti biskupovi. Posl. Erzberger na to odpověděl, že biskup tak učinil vším právem, poněvadž státní škola jest bezbožecká a nedovoluje přístupu duchovním. Liberální poslanci, mezi nimi známý dr. Müller z Meining, pomáhali vládě proti katolickým školám. Jedná-li se proti víře, jsou vždy liberálové pro vládu. V další rozpravě o osadách bylo vytýkáno, že vláda v Africe podporuje Mohamedány a tím křesťanským misionářům nemálo škodí. Také tato snaha vládní se líbila liberálům.

Kongres francouzských katolíků. Diecesní kongres, konaný právě v Paříži za předsednictví pařížského arcibiskupa, přijal jednohlasně jednac. pořad, jímž ujišťuje se neochvějnou oddaností ku církvi, dobrotivé matce lidu, odsuzují se útoky proti svobodě přesvědčení ve Francii a vyzývají se věřící, aby se vynasnažili ze všech sil dopomoci ku právu víře dětí, rodině a úplné svobodě učitelské.

Školská otázka v Belgii byla předmětem dlouhých debat komory. Schollaert a zvláště Woeste vyšli vítězní z boje se socialními demokraty a liberály. Školská otázka sloučila zase belgické katolíky rozštěpené pro otázku vojenskou na stranu Schollaertovu a Woestovu. Ve sněmovně odehrála se tato zajímavá scéna. Když soudruh Bertrand odůvodňoval interpelaci, že v Belgii vydává se více na luxusní stavby pro krále, než na školství, povstal Woeste a dokázal, že Belgie plní úplně svou povinnost ke škole, a to na základě dat a cifer. V Belgii jest úplná svoboda vyučování, což je antiklerikálům trnem v oku. Liberál Masson vykřikl: »Náš program žádá obligátní beznáboženskou školu«. Woeste ihned odpověděl: »Ale belgický lid žádá náboženskou školu podle volby rodičů.« Socialista Hubin: »Děti náleží v první řadě státu a pak rodičům.« (Ironický potlesk na pravici). Woeste: »Zde máme to, co nám chce nadělit protiklerikální vláda po květnových volbách.« Vandervelde (soc.): »Vy sám tedy čekáte v květnu konec klerikální vlády?« Woeste: »Naopak, všichni katolíci Belgie budou stát jako skála, aby odvrátili nebezpeči protiklerikalní vlády.« Vandervelde: »Chcete tedy svého přítele Schollaerta zachránit?« Woeste: »Proti vám půjdeme se Schollaertem ruka v ruce a tu jsme silnější než vy!« (Bouřlivá pochvala na pravici, která se stupňuje, když Schollaert a Woeste podávají si a tisknou ruce).

Nejbohatší zemí na světě jest poměrně katolická Belgie, jejíž osudy řídí po 25 let katolická vláda. Dle liberálního časopisu »Stampa« činí obrat Belgie v mezinárodním obchodě 6 miliard a 100 milionů. Antverpy, největší přístav belgický, přijímají ročně 12,000.000 tun, více než Hamburk a Liverpool. V zemi pracují stroje, jež úhrnem mají 2,000.000 koňských sil. Bursa má v oběhu 11 miliard 345 mil. franků. Veškeré jmění Belgie páčí se na 33 miliard. Na jednoho občana připadá tedy — Belgie má 6 a půl millionů obyvatelů — kapitál pět tisíc franků. Za to pod zednářskou vládou v Italii množí se žebráci a ve Francii dělnictvo hlasitě protestuje proti zednářským vyssavačům.

Modlitbové tažení křížové za Afriku. (Od 8. do 16. dubna 1910.) Družina sv. Petra Klavera, náboženská společnost ku podporování katolických misií v Africe, koná každoročně tak zvané »modlitbové tažení křížové za Afriku.« Toto modlitbové tažení spočívá v tom, že se každý účastník modlí soukromě nebo, kde to možné, společně s jinými po devět dni před svátkem Ochrany sv. Josefa, letos od 8. do 16. dubna, církevně schválenou modlitbu k Nejsv. Srdci Ježíšovu za pohany africké. Účel této devítidenní pobožnosti, při níž se tisíce a tisíce katolíků obrací důvěrně v modlitbě na Nejsv. Srdce Ježíšovo, jest dvojí: předně

má vyprositi srdcím pohanských černochů milost, aby se stali přístupnější hlasu misionářů, za druhé má vyprositi na Bohu nové misionáře, nové žence pro bohatou žeň duší v Africe, aby se tak vyplnilo přání Ježíše, řkoucího: »Proste Pána žní, aby poslal dělníky na vinici svou.« — Zmíněnou smírnou modlitbu k Nejsv. Srdci Páně, které se při tomto křižovém tažení používá, dostati lze v libovolném počtu zdarma a vyplaceně, kdokoli o ni požádá korespondenčním lístkem. O hojnou objednávku snažně prosí Družina sv. Petra Klavera pro africké misie, v Praze na Hradčanech 33.

Pryč od Říma! Za rok 1909 vystoupilo z církve římsko-katolické v celých Čechách 1364 osoby; do církve se navrátilo 640 osob. Roku 1908 jsou dotyčná čísla 1268: 616, roku 1907 pak 1250 : 584. Největší počet odpadlíků čítá diecése litoměřická. Rozumí se, že zde jsou míněni pouze formálně odpadlí. Kdyby se sestavila statistika skutečně odpadlých, vykazovala by číslice jiné. Zejména v litoměřické diecési, kde příkaz Kristův »docete omnes gentes« platí jen ohledně Němců. Za nesmrtelné duše v Duchcově a i jinde patrně Kristus neumřel.

Posvátná jeskyně lourdská byla mezi jiným církevním jměním francouzskou vládou zabavena. Nyní přišla do dražby. Za 39.100 franků koupil posvátnou jeskyni advokát Pecoudom, jenž ji vydražil pro biskupa Schoepfera z Tarbesu, k jehož diecesi Lourdy patří. Tím byla posvátná jeskyně pro katolíky zachráněna.

Lourdes a Horní Amergava. Druhá pout Marianských sodalů a jiných poutníků do Lourdes vyjde dne 20. srpna 1910 z Vídně. Cesta trvá 14 dní. Pobyt bude v Horní Amergavě (návštěva světoznámých her pašijových; časné přihlášky nutné), v Curychu, Maria-Einsiedelnu, Lucernu, Bernu, Freiburgu, Ženevě, Lionu, Paray-le-Monialu (místo zjevení se nejsv. Srdce Pána Ježíše) a v Lourdech (4 dni). Jelikož loni skupina českých kněží a jiných poutníků se k naší pouti připojila, vyslovujeme i letos srdečné pozvání k této pouti. — Ceny z Vídně při celém zaopatření na celé cestě i s lístkem divadelním v Horní Amergavě I. třída K 460·—, II. třída K 340, III. třída K 230, (bez cesty do Horní Amergavy III. třída K 206). Prospekty zašle na požádání Marianský Lourdský výbor v klášteře Salvatoriánů ve Vídni X., Laxenburger Allee.

Čechové v Sarajevě zřídili družstvo pro postavení českého domu v tomto hlavním městě Bosny. Dle úkolů, jež Českému domu v Sarajevě byly vytčeny, jde o podnik velmi důležitý. Český dům tento má býti nejen střediskem Čechů místních a bosenských vůbec, ale zároveň útulkem všech Čechů, do Sarajeva přicházejících a podporou českých národohospodářských zájmů v Bosně. V Českém domě sarajevském bude mimo spolkové místnosti České besedy tamní i moderní hotel a restaurant, při čemž dlužno míti na paměti, že v slovanském Sarajevě není dosud ani jediného slovanského hotelu. Též stálá vzorková výstavka českého zboží kromě jiného bude zde vhodně umístěna. Po stránce finanční přikročeno bylo k provádění akce velmi seriosně a také v Čechách a na Moravě jeví se pro upisování podílů značný zájem. Jeden podíl stojí 20 K a pro začátek budou podíly zúrokovány 4 proc. Úpisy a peníze zasílají se přímo Družstvu pro postavení Českého domu v Sarajevě.

Úmrtí. Dne 9. března dopoledne zemřel v kláštere Emauzském zánětem plic zaopatřen sv. svátostmi vdp. P. Maurus Alois Plattner O. S. B., podpřevor. Narozen byl 25. dubna 1854 v Inšpruku, na kněze posvěcen r. 1877, načež brzy vstoupil do kongregace beuronské. Svaté sliby řeholní složil 5. října 1879. Byl chvalně známým kazatelem a vydal také několik svazků kázání tiskem, a to na svátky Páně, na svátky Marianské, ke cti nejsv. Srdce a Neposkvrněného početí Panny Marie. Byl milý spolubratr i představený. — Pohřeb P. Maurusa Plattnera O. S. B. dál se dle starobylého obřadu benediktinského z kláštera Emauzského do společného hrobu na Král. Vyšehradě. Celá družina sv. Benedikta z kláštera s opatem vsdp. Schachleiterem v čele pod infulí doprovázela svého spolubratra ke hrobu. V předu kráčeli studující v počtu asi 30 mladíků, za nimi následovali novicové a konečně kněží v kapucích, vesměs s hořícími žlutými svícemi v rukou, za zpěvu žalmů. Pohřbu súčastnily se skoro všecky pražské řehole svými zástupci, taktéž i theologické fakulty s mnohými váženými laiky. Pohřební průvod činil, jako vždy, mohutný dojem na obyvatelstvo. Na hřbitově samém členové vsd. kollegiátní kapitoly na pohřebních obřadech měli účast. Pohřbu súčastnili se J. M. ndp. probošt, biskup dr. Václav Frind, princezna B. Schwarzenbergová, princezna Lobkovicová, hraběnka Schmising-Kersenbrocková a množství obecenstva.

DUBEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 7.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

Potrava a potraviny.

Má-li se lidský organismus v normální své skladbě udržeti a zachovati, musí býti opotřebované a assimilací odštěpené látky novými nahrazeny — vydání musí se hraditi příjmem. To děje se živnými látkami potravou přijatými.

Potrava není nic jiného, leč směs různých živných látek, hlavně potravin, tak upravených, aby chuti hověly a stravitelny byly a tím výživě těla sloužily. Potraviny pak jsou směsy živných látek, jak nám je zejména příroda podává (t. zv. umělé potraviny zařaditi sluší správněji pod pojem „pokrm“). Jen zřídka vyskytují se živné látky čisté a ojedinělé, jako na př. voda, kuchyňská sůl, cukr (třtinový, hroznový atd.) a j.

Živá hmota činností assimilační sama nahrazuje činností dissimilační odštěpené látky, přijímajíc a v sebe proměňujíc živné látky potravou přijaté.

Rozumí se, že jen takové látky za potravu býti mohou, jejichž živné součástky se součástkami našeho těla se srovnávají. Potraviny, jak známo, jsou jednak, a to po výtce původu rostlinného a živočišného (dle toho rozeznává se také potrava rostlinná čili vegetabilní a živočišná čili animální), jednak pocházejí z říše nerostné (vzduch, voda, různé minerální soli, zejména kuchyňská sůl). — Vedle vlastních živných látek, jež mimo cukr a sůl bezchutné jsou, obsahuje potrava ještě různé látky, jež vlastních pochodů assimilačních se nesúčastňují, ale potravě charakteristické chuti a vůně dodávají. Látky ty nazvány byly pochutinami. Bez nich nevyhovovala by potrava naší chuti — neboť čisté bílkoviny, škroboviny a tuky jsou bezchutné.

Dle toho, jak ty které živné látky v potravinách převládají, rozeznáváme potraviny bílkovinné (masa, sýry, houby a j.), tučné (máslo, sádlo, lůj, olej a j.), uhlohydrátové (škroboviny v mouce, bramborech atd., cukry a j.) a smíšené (mléko, vejce, luštěniny a j.).

V následující tabulce uvádíme složení některých důležitějších potravin. Množství jednotlivých živných látek uvedeno v procentech.

Živočišné potraviny	Bílkoviny	Uhlohydráty	Tuky	Voda	Soli*)	Celulosa
Hovězí maso libové	21·9	.	0·9	76·2	1·0	.
Telecí maso	18·9	.	1·3	78·8	1·0	.
Vepřové maso	17·4	.	22·1	59·6	0 9	.
Zajíc	23·3	.	1·1	74·4	1·2	.
Husa	16·0	.	45 0	38·0	1·0	.
Štika	18·5	.	0·6	80·0	1·0	.
Úhoř	13·0	.	28·0	58·0	1·0	.
Vejce slepičí**)	14·1	.	10·9	73·9	1·1	.
Mléko kravské	4·1	4·2	3·9	87·1	0·7	.
Máslo	0·9	.	91·1	7·0	1·0	.
Sýr (tvaroh)	43·0	.	7·0	48·0	2·0	.
Švýcarský sýr	22·0	0·7	36·0	39·3	2·0	.
Rostlinné potraviny:						
Chléb z nejjemnější mouky pšeničné	7·1	58·0	0·8	32·8	1·0	0·3
Chléb z jemné žitné mouky	7·2	59·0	0·8	31·5	1·0	0·5
Rýže	7·5	75·0	.	12·6	0·9	4·0
Hrách	22·5	58·2	.	10·8	2·7	5·8
Čočka	24·5	57·5	.	11·0	3·0	4·0
Brambory	2·0	21·8	.	74·2	1·0	1·0
Ovoce†)	0·5	10·0	.	85·0	0·5	4·0
Zelenina (hlávkový sálát)	1·4	2·2	0·3	94·4	1·0	0·7

Množství jednotlivých živných látek u některých, hlavně rostlinných potravin není vždy naprosto stejné, nýbrž kolísá dle jakosti potraviny Tak na př. čočka mívá 22·5% bílkoviny (legumin), někdy však i 26%, a naopak někdy také jen 18%; hrách někdy také jen 16·4% mívá bílkoviny (legumin), brambory mnohdy pouze 1·2%, rýže někdy 8%. Záleží to na tom, jaká jest kvalita potraviny (zda lepší neb špatnější). Tak tomu jest i pokud se uhlohydrátů týče. Rýže na př. mívá někdy až 77.7% uhlohydrátů, zelenina 3—6% (mrkev až 6·8%) uhlohydrátů.

Podobně má se věc i v příčině potravin původu živočišného. Mléko na př. jeví odchylky z poměru jednotlivých součástek dle toho, jaký jest zdravotní stav dojných zvířat, jakou potravou se krmí, zdali dostatečně či nedostatečně se krmí, zda mléko pochází od mladých či starých zvířat; dále pak dle toho, jakého plemene jsou dojná zvířata, a pak též dle roční ano i denní doby, v kterou se dojí (zvláště pokud se týče množství tuku).

Jak z tabulky patrno, jsou bílkoviny po výtce v živočišných potravinách největší měrou zastoupeny, přes to však jsou

*) Kuchyňská sůl, fosfor, železo, draslík, vápník, magnesium a j.

**) Žloutek má méně vody než bílek, za to však více bílkovin a tuků (bílek má jen stopy tuků). Vejce má asi 25% své váhy živných látek.

†) Jednotlivé druhy ovoce v příčině živných látek příliš se neliší.

i hojnou součástí luštěnin (čočky, hrachu, bobu atd.). Naproti tomu zase uhlohydráty v potravinách rostlinných nabývají vrchu nad bílkovinami. Tuky obsaženy jsou hlavně v živočišných potravinách — v potravinách rostlinných jest jich velmi málo, i musí býti potrava rostlinná maštěna. Uhlohydráty obsaženy jsou téměř jen v rostlinných potravinách.

Mezi potraviny z říše nerostné náleží především vzduch. Jest to jediná potravina plynná, ale velice hojná a při tom velice potřebná, jelikož člověk nezbytně a ustavičně kyslíku vzduchového potřebuje. Fysiologický projev energie souvisí právě s výdajem kyseliny uhličité a se spotřebou kyslíku vzduchového. Kyslík vzduchový jest veledůležitou konstitucionální součástkou živého těla (živé hmoty). Dospělý člověk spotřebuje denně 4 m^3 čili asi 11 kg vzduchu.

Jako strávené a zažité živné látky potravy musí přijíti do oběhu krevního, aby všem tkáním dodány byly, rovněž tak i kyslík vzduchový musí se dostati do krve, — ovšem nedostává se do krve stěnou zažívací roury, nýbrž plícemi. Člověk pohlcuje kyslík vzduchový plícemi, odkudž přivádí se v krev. V krvi poutá k sobě kyslík červená substance krevní, „haemoglobin“ zvaná, barvivo to ve hmotě červených krvinek uložené, chlorofyllu, látce to fotochemicky velmi činné, blízké. Obě ta barviva mají velmi charakteristické spektrum absorpční.

Volným upoutáním k sobě kyslíku mění se haemoglobin v oxyhaemoglobin a tento proudem krevním rozveden, odevzdává kyslík tkáním a odevzdav jej, vrací se zase jako haemoglobin zpět, aby se v plících novým kyslíkem nasytil a v oxyhaemoglobin se opět změnil. Haemoglobin chová něco železa, a zdá se, že železu v něm přidělen úkol, transportovati kyslík.

Krev, odevzdavši prostřednictvím haemoglobinu kyslík vzduchový tkáním tělovým, odvádí pak z nich kyselinu uhličitou do plic, odkud tato do vzduchu vydychována bývá. Avšak kyselina uhličitá neváže se na haemoglobin jako kyslík, nýbrž přechází ze tkání do plasmatu krevního (serum). Celý ten děj jest takřka nabíjení kyslíkem a pak vybíjení.

Poněvadž jest haemoglobin fysiologicky nadmíru důležitý, jest počet červených krvinek v krvi nadmíru veliký:*) v jednom krychlovém centimetru krve obsaženo jest u muže asi 5 millionů červených krvinek (u ženy asi 4·5 millionů) a v krvi celého těla asi 25 billionů. Množství haemoglobinu páčí se asi na 80·25%.

Ačkoli jsou krvinky co do rozměru velmi malé, měříce v průměru asi 7 tisícin millimetru, přec povrch všech jich činí asi 3200 m^2. Následkem toho mohou krvinky prostřednictvím svého haemoglobinu veliké množství kyslíku v kapillárách plicních vázati. Pohlcování kyslíku vzduchového jest zrovna tak ukájením hladu, jako požívání uhlíkatých živných látek (uhlo-

*) Krev celého těla obnáší asi 5 litrů čili přibližně třináctý díl váhy celého těla.

hydrátů a tuků). Pohlcováním kyslíku a požíváním uhlíkatých živných látek zacelují se mezery odtržením kyseliny uhličité a vody, t. j. sloučením se uhlíku a vodíku s kyslíkem (čili oxydací) uvnitř živé molekuly povstalé.

Čím více tepla živé tělo projevuje a čím více úsilovné práce koná, tím více se intensivnější dissimilací uvolnitelná zásoba kyslíku v živé hmotě vyčerpává a tím větší jeví se potřeba kyslíku (a uhlíku). Proto člověk rychleji dýchá, aby více kyslíku načerpal. Známo, že při silnějším pohybu svalovém nastává vždy zrychlené dýchání. Každá molekula svalová dostává z krve dvojí material: kyslík a látku okysličení schopnou.

Jako veškeré potraviny, tak ani vzduch nesmí býti zkažen — nesmí zapáchati ani odporně chutnati. Ve vzduchu dýcháním zkaženém, jako tomu bývá na př. v malých místnostech, nedýcha člověk tak zhluboka jako ve vzduchu čistém, přijímá tedy méně kyslíku než obvykle, a následek toho jest, že výměna látek vázne a se zastavuje.

Nastává únava — lidé slabí omdlévají. Lidé malé světničky u větším počtu obývající blednou a slábnou, ubývá jim na váze a mají malou chuť k jídlu, i nahrazují jídlo hojnějším pitím alkoholických nápojů.

Druhou důležitou potravinou z říše nerostné jest voda. Živé tělo ustavičně vodu vylučuje a jinou zase přijímá. Vody požíváme jednak přímo jako nápoje, jednak s potravou. Jak z tabulky výše uvedené zřejmo, jest voda podstatnou součástí našeho těla (a vůbec všech živých bytostí) a také hlavní součástí rostlin, na př. dřevovina a j. obsahují ve svém složení veliké množství vody.

Není orgánu v těle, jenž by vážným procentem vody nevynikal. Voda nachází se všude v těle a dodává nejmnožším částem jeho měkkosti a vlhkosti. V těle jest pouze 20% pevných hmot, ostatek 80% jest voda, takže na 1 *kg* váhy tělesné připadá 585 *g* vody. U novorozence, jehož tělo jest vodou bohatší, připadá na 1 *kg* váhy tělesné 664 *g* vody.

Vody jest pro organismus nevyhnutelně potřebí. Není voda pouhou tekutinou těla našeho, v níž jsou živné látky rozpuštěny, (v krvi 90% činí voda), nýbrž ona jest prostředím, v němž v živém těle nejdůležitější reakce chemické a enzymatické probíhají. Vstupujíc ve sloučenství s živou hmotou, má účastenství v chemismu životním. Ona působí rozklady velikých molekul, pak sklady, ano i oxydaci. — Přijatou v tělo vodu, když byla úkol svůj vykonala, vydychuje opětně člověk z největší části plicemi a kůží. Dospělý člověk vydýchá denně skoro 1 *kg* vody.

Důležitý význam má voda pro vzrůst těla. Život protoplasmy podmíněn jest vodou, neboť fysiologická výkonnost protoplasmy projevuje se ve stálém vodním proudu, k čemuž určité množství vody jest stále potřebí. Poněvadž však protoplasma stále vodu vydává, musí býti vydaná voda stále novou nahrazována. Vzrůst těla záleží však po výtce v rozmnožování protoplasmy. I jest zřejmo, že organismus tím více vody potřebuje, čím více roste t. j. čím více se protoplasma jeho rozmnožuje.

Ve všech potravinách, živočišných i rostlinných, obsaženy jsou též — ovšem v množství nepatrném — různé minerální součástky, takže jich k pokrmům zvlášť nepřidáváme, jen chlorid sodnatý (kuchyňskou sůl) přidáváme k pokrmům, ač i ten jest v množství skrovném ve všech potravinách obsažen. Tak na př. fosfor obsažen jest v nukleinech a lecithinech potravy; vápník v mléce, žloutku vaječném (též ve vodě pramenité ve tvaru uhličitanu, síranu neb fosforečňanu vápenatého jest obsažen), ovoci; železo v mase (krvi), mléce (ovšem jen ve skrovném množství), žloutku vaječném, hrachu, čočce, bílých bobech, borůvkách, zelenině (nejvíce železa obsahuje špenát — také mrkev má hojně železa);*) draslík hlavně v potravě rostlinné.**)

Živočichové přijímají potravou minerální látky jako: fosfor, draslík, vápník, železo atd. ve způsobě soli, avšak soli ty nejsou v potravinách obsaženy jakožto nahodilé příměsky v minerálném sloučenství, nýbrž v sloučenství jiném, v jakémsi sloučenství organickém, dosud neznámém, neboť jen v takovém sloučenství mohou býti látky ty výhodně a účelně živočichem assimilovány. Železo na př. může býti vůbec jen v sloučenství organickém assimilováno. Mláďata pak musí nezbytně minerální látky v sloučenství organickém přijímati, jinak zahynou. — Mléko ženské jest co do množství solí (vápna, magnesia, kyseliny fosforečné) mnohem chudší než mléko kravské, přes to však organismus dítěte využije solí mléka ženského o 15—20% lépe než solí mléka kravského. Příčina toho vězí v tom, že v mléce ženském minerální soli jsou více vázány na skupiny organické než v mléce kravském.

Minerální látky, ač nejsou pramenem energie tělesné, mají přec pro organismus vysoce důležitý význam a proto jsou normální součástí jeho ústrojů. Poněvadž jich organismus dissimilací stále pozbývá, musí býti potravou — zvláště při vzrostu těla — nahrazovány. Dříve nepřikládána jim žádná zvláštní důležitost — ony pokládány za něco nahodilého, vedlejšího v těle i v potravě. Jen vápno, (poněvadž se v kostech vyskytuje) a železo v krvi obsažené pokládáno za součásti důležité. Věc tu lze si snadno vysvětliti. Soudilo se takto: Energie organismem projevovaná jest výsledkem prosté oxydace t. j. pouhého spalování (okysličování) živných látek. Minerální látky v sloučeninách, v jakých se v potravě vyskytují, nemohou pro organismus jako živné látky míti žádného významu, poněvadž nejsou oxydace schopny a tudíž žádné energie poskytnouti nemohou. Jsou tedy nahodilými součástkami potravy.

Nyní však patříme na tyto minerální součástky s jiného hlediště. Mnohé jsou pro průběh reakcí tělových, pro úkony

*) Železo obsaženo jest v potravinách ve tvaru sloučeniny nukleoproteidové.

**) Ohromné zásoby draslíku uloženy jsou v živci (a slídě), hlavní to součásti žuly a ruly. Živec na vzduchu rychle zvětrává a rostlinám živin draselnatých dodává. Z té příčiny má živec pro zemědělství ohromnou důležitost. Brambory, cukrovka a rostliny pící potřebují hlavně hnojiv draselnatých Vydatným hnojením draselnatým změňují se kyselé půdy bažinaté a rašelinné v půdu plodnou, ano i velice úrodnou.

fysiologické nezbytny, nehledě ani k tomu, že mnohé mají vedle toho i význam čistě fysikální, dodávajíce na př. kostem (a zubům) tvrdosti a pevnosti. Na mnohých (sodík, chlor, draslík, magnesium, železo) závisí embryonální vývoj, některými (draslík, vápník, sodík) podmíněna jest fysiologická úkonnost srdce. Význam jich není ještě dostatečně zjištěn.

Nedostatek minerálních látek mívá za následek hlubší poruchy, než nedostatek ostatních živných látek. Tak na př. krmí-li se zvířata potravou, skládající se z bílkovin, uhlohydrátů a tuků, avšak prostou draslíka, vápníka, magnesia a železa (látky ty totiž nacházejí se v popeli, jenž po spálení protoplasmy zbývá), tedy zahynou dříve, než po úplném vyhladovění.

Minerální látky ve způsobě solí sprostředkují osmotická napjetí v buňkách a tkáních, reguluji a urychlují enzymatickou reakci šťáv, mají účastenství při rozkladu a stavbě bílkovin, neutralisují v těle vznikající kyseliny: sírovou a fosforečnou. Ony pomáhají zpracovati živné látky potravou přijaté. Co by na př. prospělo, kdybychom požili bílkovin, kdybychom však spolu nepožili též kuchyňské soli, z níž tvoří se kyselina solná, která spolupůsobí při trávení bílkovin?!

Známo, že ti, kteří se převahou stravou rostlinnou živí, více solí, než ti, kteří výhradně masité potravy požívají. Zvířata býložravá ráda lízávají sůl a pachtí se po ní. Čím to jest? Příčina toho zakládá se v tom, že jest potrava rostlinná bohatší draslem než potrava masitá (v potravě rostlinné obsažen jest draslík), a tu má kuchyňská sůl úkol, udržovati normální skladbu krve, poněvadž by jinak nastalo následkem nadbytečné potravy draselnaté abnormální složení krve. Proto jest po výtce k potravě rostlinné přísady kuchyňské soli potřebí. Šťávy těla stále chovají v roztoku jisté množství kuchyňské soli. — Jinak sůl kuchyňská urychluje výměnu látek a účinek její jest i na rozpouštění se kyseliny močové u lidí trpících dnou velice příznivý.

O kuchyňské soli čteme v Ottově Slov. Nauč. („Sůl" pg. 352.): „Podporuje pohyb kapalin v organismech a vytvořuje kyselinu solnou v žaludeční šťávě a sodík ve žluči. Tím, že podporuje diffusi v organismu, zvyšuje sílu zažívací a působí při vytvořování buněk. Člověk potřebuje ročně as 7·5 *kg* soli, tedy více než 10% vlastní váhy. Sůl vzbuzuje vyměšování šťáv žaludečních, zvyšuje chuť k jídlu bezprostředním drážděním nervů na sliznicích a podporuje peptonisování bílkovin a převádění jich do šťáv tělesných. Mléko obsahuje 0·06% solí. Také potrava zvířat jest bohatá solí, jež se nalézá ve slámě, v seně, v travinách.«

Ovšem, jako „všeho moc škodí," tak i kuchyňská sůl nad jistou míru požívána škodí organismu lidskému. Normální spotřeba soli obnáší denně asi 18—19 gr. v 6 kg. šťávy zažívací. Co nad to jest, škodí.

Nadbytek kuchyňské soli překáží enzymům stravným ve funkci jejich a snižuje tak účinnost šťáv zažívacích. Silné dávky soli poškozují žaludek i ostatní trakt zažívací. Může se dostaviti dávení i prudký průjem. Vedle toho nadbytečné solení dráždí

k pití a mimo jiné i ledvinám škodí, poněvadž ledviny musejí nadbytečnou tekutinu i nadbytečnou sůl z těla vylučovati,*) čímž se prací přetěžují.

Jak jsme již uvedli, žádné látky nezadržuje organismus tak úzkostlivě jako fosfor. Fosfor má význam jednak čistě fysikální, jsa jako fosforečňan vápenatý nejhojnější minerální součástkou v kostech a zubech, jednak má však jako kyselina fosforečná (v nukleoproteidech a lecithinech), jak se podobá, vysoce důležitý význam fysiologický.

Důležitost jeho pro chemickou strukturu protoplasmy pokládá se za fundamentální, i mají jej někteří pro tělo za potřebnější než dusík.

Velikou důležitost pro organismus má též železo, ač jest ho v těle poměrně velmi málo, takže v jedné molekule sta ano i tisíce atomů uhlíku, vodíku, dusíku na jeden nebo dva atomy železa jsou vázány. Železo slouží k sestrojování haemoglobinu,**) ale ono jest též bytelnou součástí enzymů. Jest nezbytným pro vývoj organismu. V těle novorozeněte vyniká právě železo mezi součástkami minerálními. Úkol jeho v prvých stadiích organismu jest mnohem vážnější než později. ***)

Je-li v těle nedostatek minerálních látek, jeví organismus po nich hlad. Minerální látky ve způsobě organických solí alkalií chovají zejména vegetabilie, proto zvláště potravou rostlinnou †) přijímáme látky ty.

Dorostlý člověk potřebuje denně asi 0.69 gr. magnesia, 0·06 gr. železa, 1—1·2 gr. vápna (CaO) (dítě nejméně 2·38 gr.), nejméně 4·2 gr. drasla, a nejméně 2·8 gr. kyseliny fosforečné. Dítě potřebuje nejvíce minerálních látek, poněvadž tělo jeho jest v největším vývoji, jmenovitě kostra jeho potřebuje mnoho minerálních látek.

Výživa.

Princip výživy záleží v udržení normálního látkového a energitického stavu živého těla, čili jinými slovy, v udržení rovnováhy ve výměně látek a sil. Velikosti ztráty má odpovídati stejné množství náhrady, příjem má se rovnati výdaji. Úkolem výživy jest, tuto ztrátu, tento výdaj živnými látkami potravy uhrazovati.

Jak patrno, musí potrava obsahovati nejen takové živné látky, které mají hodnotu plastickou (stavební, utvářecí,) ale též takové, které mají hodnotu energitickou.

---

*) Kuchyňská sůl odchází z těla též — ovšem v malé míře — potem, výkaly a slzami.

**) Ve velmi malých částečkách jest železo nezbytné též k vytvoření chlorofyllu. Jak jsme již podotkli, jsou haemoglobin a chlorofyll sobě chemicky velmi blízké.

***) Poněvadž jest za naší doby chudokrevnost velice rozšířena, vyrábějí se nyní také t. zv. přípravky (praeparáty) krevní, jež skládají se hlavně z haemoglobinu (patrně již pozměněného) a mají za účel, podporovati rozmnožení krve železitým obsahem. Avšak přípravky ty obsahují zpravidla železo tak pevně na molekulu bílkovinnou vázané, že není ho možno šťávou zažívací odloučiti a jestli se přec odloučí, tedy nanejvýš jen z nepatrné části.

†) V zelenině mezi minerálními součástkami zvlaště draslík význačným jest. —

Bezdusíkaté (uhlíkaté) živné látky (uhlohydráty a tuky) mají po výtce hodnotu energitickou, sloužíce za zdroj projevované energie; plastickou hodnotu mají jen potud, pokud tvoří též součást protoplasmy. Dusíkaté živné látky (bílkoviny) mají zase po výtce hodnotu plastickou (utvářecí), neboť ony jsou vlastní podstatou součástí živého těla, jelikož ony jsou to, jež vlastně žijí, rostou a se rozmnožují, zmocňujíce se látek jiných a assimilací si je dle potřeby přispůsobujíce, a hynouce, stávají se příčinou smrti celého organismu. V druhé řadě mají však látky dusíkaté i hodnotu energitickou, sloužíce za nedostatku látek uhlíkatých též za zdroj energie — ovšem oekonomicky drahé.

Uhlíkaté živné látky dají se tudíž v čas potřeby látkami dusíkatými uhraditi, ale nikoli naopak. Kdyby sebe více uhlohydrátů a tuků potrava obsahovala, nelze jimi ani dost málo potřebu bílkovin uhraditi, protože uhlohydráty a tuky nemají ve vlastním smyslu hodnoty plastické. Nelze proto se uživiti pouhými úhlohydráty neb uhlohydráty spolu s tuky, i kdycychom jich sebe více požívali. Živočich takto živený, neposkytne-li se mu aspoň jistého minima bílkovin, zhyne po nedlouhé době, jak jest přímými pokusy dokázáno.

Jelikož bílkoviny mají po výtce hodnotu plastickou, jsouce stavivem, z něhož znova se sestrojují a nahrazují součásti živé hmoty dissimilací odtržené, lze ztrátu jejich v živém těle uhrazovati jedině bílkovinami potravy. Ony jediné mají především význam pro vzrůst a zachování tělesné podstaty.

Správná výživa záleží v tom, když ztrátě hmotné a energitické odpovídá stejné množství náhrady. Avšak ztráta tato není ohledem na různý věk, zaměstnání a celkový stav organismu stejná. Proto také nemůže býti výživa co do poměru obou druhů živných látek (dusíkatých a uhlíkatých) v potravě zastoupených pro všecky lidi bez rozdílu dle jedné šablony stejně stanovena. —

Jiná musí býti výživa, pokud se onoho poměru týče, u dítek a člověka dospívajícího, jiná u člověka dorostlého, jiná v stáří, jiná u člověka namáhavou práci tělesnou konajícího (tesaři, kováři, nakladači a j.), jiná u člověka méně namáhavě tělesně pracujícího, jiná n. př. u úředníka v kanceláři zaměstnaného a málo se pohybujícího, jiná u člověka úplně klidu tělesnému oddaného. —

Příroda sama nám podává k tomu doklady. Vizme na. př. vývoj zárodku ptačího! Ten děje se ve vejci. Ve vejci děje se vzrůst zárodku a sestrojují se všechny ústroje ptačího organismu. Při tom vývoji svém však neprojevuje zárodek žádné energie na venek, ani pohybu ani tepla, leda až ku konci svého vývoje a to v míře jen nepatrné. Z té příčiny převládají ve vejci (v žloutku a bílku) bílkoviny (14·1 %) nad tuky (10·9 %.)

Chemická energie tuků pak vynakládá se na vývojovou práci embrya až k jeho vylíhnutí. Vývoj embrya až do jeho vylíhnutí děje se totiž na útraty tuků, jež bývají oxydovány, a k této práci vývojové dotčené množství tuků úplně postačí.

Jinak jest tomu u mláďat ssavčích. Mláďáta tato opouštějí tělo mateřské s hotovou již organisací a opustivše tělo mateřské netoliko rostou, nýbrž i energii na venek projevují, pohybujíce se a vydávajíce teplo. Z té příčiny v mléce mateřském, jež jim potravou jest, shledáváme již jiný poměr, v němž živné látky zastoupeny jsou, než ve vejci. Kdežto ve vejci převládají bílkoviny nad tuky, jest tomu v mléce naopak — v mléce kravském zastoupeny jsou bílkoviny 4·1%, látky uhlíkaté však téměř dvojnásobným množtvím (uhlohydráty 4·2% a tuky 3·9%.) Všecky tyto k výživě potřebné látky (živné látky) obsahuje mléko v množství pro mládě přiměřeném a ve stavu nejsnáze stravitelném. *)

V jiném poměru musí zastoupeny býti bílkoviny a látky uhlíkaté v potravě při výživě člověka dospělého, jehož tělo více neroste. Bílkovin bude potřebovati člověk dospělý jen tolik, aby denní ztrátu bílkovin těla uhradil, a ztráta tato jest poměrně malá (úbyt dusíku — jak již víme — jest i při práci svalové celkem stejný jako v klidu) — za to však potřebuje více látek uhlíkatých k projevu energie (pohybu a tepla), a to tím více, čím značnější jest projev energie, t. j. čím namáhavější práci svalovou koná a čím více tepla vydává**), neboť práce svalová a výdaj tepla probíhají za veliké spotřeby kyslíku a uhlíku.

Jako různé stáří vyžaduje různý poměr co do množství dusíkatých a uhlíkatých látek v potravě, tak vyžaduje různý věk ceteris paribus též různé množství potravy denně. Množství pro tělo nutné potravy denně není totiž vždycky stejné. Jinoch na př. od 18. (po případě již od 16) do 22. roku (dívka od 14. do 19. roku), kdy orgány jeho se rozvíjejí a kdy i duševní práce jeho počíná býti větší a intensivnější, potřebuje více jídla než dorostlý muž.

Za pohlavního dospívání mimo jiné přibývá plícím obsažnosti a objem srdce se zvětšuje ze 120—140 cm^3 na 250—290 m^3. Kdežto před dobou pohlavního dospívání není co do vzrůstu zřejmého rozdílu mezi hochem a děvčetem (děvče bývá menší

*) Se stanoviska chemického jest mléko vodnatý roztok mléčného cukru a minerálních solí. V roztoku tom suspendován jest tuk v podobě pramalinkých (mikroskopických) kuliček, jež se v tekutině vznášejí a po delším stání na povrch vyplývají, tvoříce podstatnou část smetany. Dále pak jsou tu rozpuštěny bílkoviny, z nichž typickou a nejvýznačnější jest kasein, sloučený s fosforečňanem vápenatým (obsah fosforu obnáší 0·8%). Kasein tvoří asi 80% veškerých bílkovin mléčných. Tukové kuličky a kasein podmiňují neprůhlednost a bílou barvu mléka. Odstraněním tuku a kaseinu stává se mléko průhledným — povstává syrovátka.

V roztoku se nachází vlastně jen ostatní bílkoviny a nikoli kasein. Ultramikroskopickým pozorováním shledáno totiž, že kasein není v mléce rozpuštěn, nýbrž v malinkých částečkách rozptýlen. Částečky ty snadno splynou v ssedlinu.

Mimo kasein jsou ještě v mléce bílkoviny: albumin a globulin, jež se varem denaturují a srážejí, a pak ještě mnohé jiné bílkoviny v mléce objeveny. Albuminu obsahuje mléko 0·2 — 0·8%, globulínu ještě méně.

Nejmenší množství bílkovin obsahuje mléko ženské (0·6 — 4%) největší množství mléko psí (a vůbec masožravců) a velrybí (12%). Mléko masožravců má nejen více bílkovin, ale jest též méně vodnaté než mléko býložravců. Nejvíce tuku a cukru mléčného obsahuje mléko koňské, po něm mléko ovčí a po tomto hned kozí.

**) Mezi teplem a prací mechanickou (svalovou) vládne — jak známo — aequivalence.

a lehčí než hoch), rostou dívky v době pohlavního dozrávání o něco rychleji než hoši, takže 16 neb 17 leté děvče bývá stejně velké jako 18 neb 19 letý hoch. — Žena mimo dobu těhotenství potřebuje méně potravy než muž, neboť průměrná váha u ženy bývá 60 kg., u muže pak 70 kg.

Největší spotřeba potravy pro 1 kg. tělesné váhy jest v prvém roce života, od 2. roku pak pomalu klesá až do 16.—18. roku. Ve stáří klesá spotřeba potravy na $^1/_3$ potravy dítěte pro 1 kg. váhy tělesné. Důsledkem toho ubývá člověku ve stáří (od 50. roku) také na výšce tělesné. Toto ubývání na výšce tělesné jest sice v stáří všeobecné, ale velmi různé, varíruje od několika millimetrů až k 9 centimetrům. Průměrně však obnáší úbyt výšky asi 7 cm. Jako na výšce, tak i na váze člověku v stáří ubývá, ač i zde jsou četné výminky (k 80. roku obnáší ztráta na váze tělesné asi 6 kg.)

Pokud živných látek v potravě obsažených se týče, tu spotřeba bílkovin jest poměrně malá a u dorostlého člověka stejnoměrná, za to však spotřeba uhlíkatých živných látek jest nepoměrně větší a při tom značně varíruje — dle toho, v jaké míře organismus energii na venek projevuje.

V práci a v chladu, kdy tělo mnoho tepla ztrácí, může se spotřeba uhlíkatých živných látek téměř až zdvojnásobiti, kdežto ztráta bílkovin celkem se nemění. Tím si vysvětlíme, proč za studeného počasí, v zimě, požíváme mnohem více tučných pokrmů, než za teplého počasí, v létě. Jest známo, že národové vysokého severu, Gronska a Laponska, požívají velikého množství tuku a oleje. Polární cestovatelé pociťují hlad po tuku a to i ti, kteří doma nebyli milovníci tučných pokrmů. Když pak se zase domů vrátí, přestane u nich hlad po tuku Jeť tuk nejvydatnějším pramenem tepla i svalové síly. (Pokračování.)

Ve znamení kříže.

Ve chvílích smutku a resignace . . .

Dp. Vojtěchu Průšovi — Václav Poledne.

Po smyslu života se ptáš? — Ó bratře!
Jest krásný, věř! — Jen já ho měním v kyj,
když házím diadem špinavé chátře —
a vlastní rukou věsím pouta v šij! —
Co dál? — Nemáš-li žeň, tož aspoň sij? —
Jest vždycky čas! — Tvůj úhor čeká rádlo! —
Nuž, slzou vytop jedovatou zmij
a býlí udupej, jež v brázdu vpadlo —
a nové slunce vzbuď, jímž pole tvé by zmládlo! —

A stač si sám! — Jdi světem bez nároků —
a jako lakomec svou hřivnu střež,
a štěstí vzbuď nejdříve ve svém oku! —
A vrhne-li tě život v prudkou řež
— když slunce přijímáš — ber bouři též —
tu jdi a nezraněn se vrať ze seče
zpět v srdce své, jež jako pevná věž
Tě jistě uchrání před ostřím meče —
Jak oráč žitím spěj a drž se vlastní kleče! —

A uzel gordický sám směle přetni! —
Ty žiješ dnes — tož mrtvé spáti nech —
a na svých perutích v svou říši vzlétni
a k vytknutému cíli míř svůj běh! — —
Nač v beznaději plakat na hrobech? —
Tam přijdeš kdysi též! — Však dnes máš žíti,
by's jednou klidně ke svým bratřím leh',
až písně přestanou v tvém háji zníti —
a zradí-li Tě vše — Bůh ne! — Smíš šťasten býti! —

*

Ve chvílích smutku, těžké resignace
— však znám je též — Ti podá odpověď
jen Mistr můj i Tvůj — náš dobrý Vládce!
Ó bratře trpící! — Ach, prolom zeď,
jež vězní duši Tvou a směle vzleť
na ostrov blažených, kde Pán Tvůj sídlí —
Tvé Slunce vítězné! — V ně pevně hleď —
jak orel zamávej zmládlými křídly
a jaro květům vrať, jež mrazem hříchu stydly! —

*

Být člověkem! — Toť hádanka, již řeší
z nás každý sám! — A různý klíč
ji otvírá! — Ten modlí se — ten hřeší —
a oba totéž chtí! Tajemný bič
nás štve — a jdem' — a bořím svůj rýč
do záhonů, z nichž vypučet má štěstí! —
Duch vůni chce — však hmotu radí chtíč —
a nejdřív pohladí — však tvrdou pěstí
v sten změní úsměv Tvůj — Ten zhas, kde pouto chřestí! —

To bylo vždy a jest! — Hřích hnal nás z Ráje —
a člověk zaplakal. A z jeho slz
se vždy chvěl Ráj! — Ať blud — ať pouhá báje —
vždy budil květ, jejž dal mu rajský trs
na cestu životem! — Jak dítě prs,
tak člověk hledá cestu k štěstí prahu! —
Květ nezhynul, ač vaď a hříchem mrz' —
jen čekal lačně na nebeskou vláhu —
A tu jsi podal Ty, můj Kriste! — Cesto k blahu! —

Být šťasten, není pouhou utopií,
jíž vysmívá se pláč a trpký sten
těch tisíců, jež pod jhem bolu žijí! —
Však ptej se, proč? — Vždyť život není sen,
v němž člověk bezpečně jsa pohřížen
by čekal nehybně na sudbu jitra. —
Sám žij! — Toť úděl náš! — V svůj kmen
si vočkuj dnes, co hodláš česat zítra —
a ztratil-li jsi vše — věř v sílu svého nitra! —

A nikdy nezoufej! — Vždy znova sázej
do vývratů svůj mladý, zdravý strom
a modlitbou svou práci doprovázej! —
A je-li s Tebou Bůh — ať duní hrom —
Ty nezhyneš a dostavíš svůj dóm! —
Své trosky vzdi jak pomník do mramoru —
a každé pouto směle zdrť a zlom,
jež brání vystoupit na Svatou Horu —
V svůj cíl jak orel v slunce hleď — a prchneš moru! —

*

Jak Herkules jsem stanul na rozcestí
a nevěděl jsem kam! — A mnoho cest
mi kynulo — a já jsem hledal štěstí! —
Sám měkkou dlaň jsem změnil v drsnou pěst —
leč slzy bolesti jak žhavý křest
mou duši vzkřísily a drahá místa
jsem opět nalezl — své květy vidím kvést —
zde růže ohnivá — zde lilje čistá —
Ty v náruč natrhám a snesu k nohám Krista! —

Jen o Tobě nechť moje písně znějí! —
Vždy totéž chci Ti říc'! — Ať z chudých slov
se ozve smích, či perly slz se chvějí
jak sirotkům vidoucím čerstvý rov —
Ať zapraskají jak hořící krov —
v pláč zoufalců, jimž v tvář se bída šklebí —
či jasně zazvoní jak drahý kov —
vždy totéž chci ti říc' — že ostré hřeby
Ti v ruce vbijí hřích — že láska vede k nebi! —

I trpět chci, když vím, že Ty svým okem
mne provázíš, když cítím Tvoji dlaň,
jež jako štít mne chrání před útokem — —
Svým stínem léčivým mi zchladíš skráň
a zhojíš mne jak postřelenou laň
a v květy moje vrátíš svěžest jara
a v novou zeleň skryješ suchou stráň
a bouři utišíš, jež nitrem hárá —
Tvou ruku líbám vždy — ať hladí mne, či kárá! —

*

V těch chvílích bolesti, v nichž duch se zmítal
jak žena rodící — Ty's u mne stál
a těšil's mne! — A v oku Tvém jsem čítal
jak v knize kouzelné — chci čísti dál —
jak mořem života bych proplaval. —
Pak ukázal's mi cestu k Svaté Hoře,
na níž jest ukryt kouzelný můj Grál —
svou ruku jsi mi podal ku podpoře —
a v štěstí proměnil's svým zrakem každé hoře! —

*

Můj dobrý Mistře! — Nikdo neodpoví
mým otázkám! — Ty odpovíš
na myšlenky, jež nelze říci slovy! —
Nač mluvit dál! — Ty's Bůh a všechno víš,
co říci bych Ti chtěl! — Či neslyšíš,
jak choré dítě u Tvých nohou zmírá! —
Ach, jako matka laskavě se sniž
a bolest vylíbej, jež duši svírá —
ať v jásot šílený se rozzvoní má lýra! —

Kéž doufat smím, že z propasti Tvé krásy
se vrátím vítězem! — Že trofej svou
Ti k nohám položím — spoutané ďasy! —
Hned jásají, hned divým vztekem řvou
a z cesty vítězné mne prudce rvou — —
Hoj, zkrotím je Tvou rukou! Strhám masky
s jich tváří ohyzdných, jež sladce zvou
mne tichým šepotem oddané lásky —
a mládí slibují — a v duši ryjí vrásky! —

Vždyť vím, co chci! — Mám cestu jasnou zcela —
a po ní nejdu-li, co ztrácím, vím! —
Tvá láska duši mé ji otevřela! —
Ó, běda mi, padnu-li v obět lstím! —
Pak svojí vinou cíle neuzřím,
a život můj byl nic a bajka pouhá,
v níž vystoupil jsem co ubohý mim,
jenž rtem, jímž zbožňoval, se tupě rouhá —
a směšnou komedií byla dětská touha.

Toť závěť má, již budoucnosti píši! —
Mne proklít smíš — však k mému cíli spěj
po stopách mých, jež vedly k strmé výši! —
Tož ne-li já — Ty píseň dozpívej —
jak holátko ji přijmi, zahřívej —
a pohádkovou silou čaroděje
až k nebi vzleť — v andělů šumný rej
se vmis a poslouchej, co láska pěje! —
Toť píseň, o níž sním! — Kéž Tobě štěstí přeje! —

Ty klnout nebudeš, to vím! — Ty vlídně
— snad jediný — pohledneš na můj hrob,
v němž vyhnaný co král jsem zhynul bídně — —
Ó hochu můj! — Tož aspoň Ty pak skrop
ho slzou soucitnou a směle chop
se království, v němž neuměl jsem vlásti — —
Mým žezlem volej štěstí zlatých dob
do země své, jež byla mojí vlastí —
Mně padal suchý list, ač chtěl jsem květy třásti! —

A nenajdu-li nikde odpuštění —
kam půjdu pak? — Kam jinam, Mistře můj,
než k Tobě zas, jak vždy! — Ať bol se cení
v mou rozjizvenou tvář! — Ty u mne stůj
a svými ranami mne prudce kuj —
ať místo jisker žhavé slzy trysknou! —
Ha, blesku, bij! — Ty, divá bouře, duj! —
Mé ruce znavené se k Mistru tisknou —
rty k stenu sevřené — vítězným trylkem výsknou! —

Ach, Mistře můj! — Můj dobrý — vlídný — drahý —
Ne! — Bez Tvé lásky nechci býti živ! —
Což možno žít! — Ó chápu samovrahy! —
Vždyť jenom Ty z života chudých skyv
mi manu vyvoláš — do suchých niv
jen Tvoje láska umí květy vsíti — —
a chudé jehnědy ustydlých jív
v jas zeleně dovedeš přiodíti —
a trosečníků sten proměníš v ryk: Chci žíti! —

Ty se mnou jdeš, když opuštěn jdu světem! —
A co chci víc? To stačí k štěstí přec'
mít Tebe přítelem! — Svým zvadlým květem
Tvou zdobit skráň! — Jsem nízký, bídný žrec,
jenž to, co má, Ti nese na věnec —
ba i svou bídu Tobě v oběť pálí — —
Když nemám háj — nuž, mám alespoň klec —
když jásot ne — slyš aspoň trpké žaly —
i v nich Tě duše má jen miluje a chválí! —

Čím bídnější, tím blíž se k Tobě vinu! —
Mou slzou stoupá lásky prudký žár! —
Vždyť plíseň stáří vrací oheň vínu! —
Květ podzimní má též svůj vábný čar —
z uvadlých květů vyprchalých jar
tím jasněj' pochopíš, co mládí schází —
Mřít lidské jest — však volat mrtvé z mar
umíš jen Ty — a sypat květy v mlází
a tvrdý démant volat ze špinavých sazí! —

A vše jest krásné! — Není slz a bolu,
kde's dárcem Ty! — Ach, necítím Tvých ran! —
Jsi paprskem, jenž bije do hranolu
a kouzlí duhu z křišťálových hran. —
Jsem otrok Tvůj a Ty's můj vlídný Pán,
jenž shovívavě snáší nevděk nízký —
Psu raněnému skýtáš vlastní stan —
Teď jako lev, jejž rytíř zbavil třísky,
prach s nohou Tvých chci lízat prahnoucími pysky! —

Ty's zdrtil mne svou krásou! — Dík a chvála
buď Tobě za všechno, co's mně již dal —
Dík za hvězdu, jež k Betlému mne zvala,
dík za Světlo, v němž k jaru jsem se hřál —
dík za Lásku, jíž jsi mi požehnal —
dík za píseň, již ve hruď mou jsi vložil —
ó dík, ó dík — — Ach, svol, bych vyzpíval
to štěstí nesmírné, jež ten jen prožil,
kdo zoufal, mrtev byl a v objetí Tvém ožil! —

A říci bych Ti chtěl, že svatost chápu,
jíž obrněn by plavec řídil člun
ku břehům Krásy. — Skutečnosti drápu
kde rval by sen a kouzlem svojich strun
by život položil před Boží trůn — —
Ach, slyším je! — Ó žel! — Již slábnou — mizí —
jak dusot vzdálený splašených brun —
a v šedou mhu se mění světlé řízy —
Ač sláb a chor přec šeptám: Věřím ve svou visi! —

A hoden nejsem-li, bych vážit uměl
z Tvé klávesnice oslnivý ton,
jenž pestrým křídlem kol mé hlavy šuměl —
A vzbudí-li mne ze sna žalný ston
a výkřik zklamání: To není on,
ten chrám, jejž zřel jsem v duše hloubi —
Mně postačí, že zaslechl jsem zvon,
jímž hodné zveš v své stinné lásky loubí —
Když nesmím květy zřít — mně stačí holé rouby! —

Vůlí a rozumem.

Obraz že života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

XIV.

Žita už byla pokosena a na polích tisíce stálo panáků ze snopů. Stroj porážel klasy, a kde bylo obilí zcuchánо, tam zaleskly se ostré kosy. Bylo hlučno a veselo, i píseň zazněla. Pohoda přála žním, Modroch už svážel. Právě se vracel ze zadních honů a namířil si přes cíp lesa. Zde byl pěkný chládek a voněla

rozehřátá smola. Na stezce stál hajný Vilas v plné parádě. Teď jenom dával pozor, aby sekáči nesekali do zajíců, kteří se v posledních cípech obilí krčili, nebo nedoběhl někdo do lesa pro smrček na pavézu. Marně měl pušku na rameni, na brašně nic neviselo, leda že za háček se chytil plný klas.

Muži se pozdravili. Hajný jinak už hleděl na nájemce, který ho překonával jako střelec a byl přítelem i průvodcem Votockého. Hrabě také nařídil Vilasovi, aby Jana nepronásledoval a nestopoval. I hajný zvěděl, že nájemce nemíní pytlačiti v panském revíru. Ale Modroch přece s Vilasem mnoho neměl.

»Panu Modrochovi snad není známo, že s neděle urozená paní hraběnka má svátek.«

»Tak? Opravdu se nedívám do kalendáře a sám o sobě bych ani nevěděl, kterého Jana mám oslavovati, kdyby si čeleď za vinšování mnoho dobrého nepřišla pro diškereci,« usmál se Modroch.

»To je tak, naše milostivá je vlastně Annou, ale že se tak jmenuje také šafářka Michálková a jiné ženy v Mořině, proto ji pan hrabě oslovuje druhým jménem na křtu daným Euženie. Také to jinak zní. Ale svátek paní hraběnka slaví o sv. Anně.«

„Tak jí musíme přáti,« poznamenal Jan.

Vilas mávnul rukou. »Vy ještě nevíte, jaká je u nás v předvečer slavnosti sláva. K tomu se musíme spojiti: vy, zahradník a já. Vždycky tak bylo. Vypaluje se ohňostroj, zámek jest illuminován, hraje kapela, přijdou hasiči. je průvod s lampiony, hostina, střílí se, lid se shromáždí v parku, v ten den má dovoleno,« vypočítával hajný.

»Ale, to všechno stojí mnoho peněz.«

»Děje se to na účet pana hraběte. Všechno zaplatí, i cestu do Prahy pro rakety, pivo hasičům, svíčky, hudbu. Jindy šetrný jemnostpán v ten den nešetří. Dejte si každé vydání stvrditi na účtu a potom to předložte. Tak to bylo i v jiných letech. V neděli musíte jeti do Prahy na koupi potřebných věcí. My přichystáme ostatní. Schválně tu čekám, abych vás upozornil. Celá obec se na tu slavnost těší, hasiči už měli k vůli ní zvláštní cvičení a hudebníci každý večer zkouší nové kusy.«

Modroch byl překvapen, jaká mu zde přidělena funkce. Nikdy se něčím podobným nezabýval, v Dešicích k takovým oslavám měli vlastního pořadatele. Ale musí, když je tady ten obyčej. Vzav na poradu zahradníka, prohlédl lampiony od minulého roku a sepisoval, co musí nakoupiti, za 30 zl. raket, prach do moždířů, papír na opravu transparentu, do svého pokoje svíčky. Na cestu se vypravil v sobotu, aby mohl všechno v krámech dostati a v neděli odpoledne pro něj dojede Václav na nádraží. Na zastávku se pustil pěšky. Může-li sem choditi hrabě, proč by nešel i nájemce? Koně budou zatím svážeti žito. Skoro se těšil na tu cestu, neboť nebyl v Praze od té doby, kdy se do Mořina přistěhoval. Půjde do divadla, snad se setká se známými a pobaví se. Nenadál se, k čemu dá peníze, které si vypůjčil na žně, ale dostane je zase zpět. Byl rád, že všechno poplatil, ve dvoře by se domnívali, že si při té cestě ještě něco pro sebe v bance opatří.

Zadlužený člověk zde nepožívá žádné úcty. Vlak ho unášel ku Praze, kam jindy tolikráte jezdil za zábavou. Doma mu všechno obstará šafář a také pan hrabě se mezi ženci pohyboval.

Rovně namířil do krámu, kde platil hotově a ukládal účty do tobolky. Zbyla mu pouze desítka. Jindy by se s tím penízem nikam neodvážil. Koupil si lístek do Národního divadla na první galerii a zde se klidně usadil. Neměl kukátka, ale dobře viděl i lidi rozeznával na sedadlech a v ložích. Pozornost jeho upoutala společnost dvou důstojníků, staršího pána a nádherně oděné slečny v jedné lóži na pravé straně. Poznal Herolta s Vlastičkou. Tato se znamenitě bavila za vějířem ze pštrosích per. Ani hru nestopovala. Hned ten a hned onen důstojník se k ní dvorně klonil, šeptaje k ní do ucha nějakou zdvořilost. Ruka se zlatým náramkem spočívala na ohradě. Slečna jenom zářila. Jan si vzpomněl, ta že by měla býti hospodyní na dvoře Moříně. Vdá-li se za některého důstojníka (o čemž pochyboval), lépe pochodí, než s ním. Neměl strachu, že slečna obrátí kukátko také na galerii, nemusil se skrývati. Také jeho zrak občas sem zaletěl. Viděl, že pan radní je hodně ustaralý, a domýšlel se, co ho souží. Hoví choutkám dceřiným, ale předvídá, že Vlastičku neodbude. A Bohumil někde se baví v šantánu, pro něj Národní už není. Přesytil se seriosního divadla.

Hra skončila. Modroch sešel a čekal, až také jím pozorovaná společnost se objeví. Dočkal se, viděl slečnu zahalenou nádherným pláštěm, jak vstupovala do fiakru s otcem. Ti důstojníci stáli podál a poflakovali si spodky. Dlouhé bylo loučení, mnoho poklon, Vlastička podala ctitelům ruku k políbení, usmála se, zvala na výlet do Dešic a posléze bouchla dvířka. Páni se jinak zasmáli a kráčeli do kasina. Jan hleděl za kočárem, který ujížděl buď na nádraží nebo do hotelu. Také se bral do hostince nižšího řádu, kde měl objednaný pokojík za 80 kr. a kam si večer odnesl nakoupené věci.

Cestou míjel restaurace a kavárny, v nichž se kdysi bavíval se soudruhy a dlouho do noci, ano až do rána vysedával. Mžikem vzpomněl na tu a onu událost ze svého minulého života. Až k uším jeho zalehly zvuky hudby, buď spořádané kapely nebo jenom rozladěného piana. I při tom se kdysi veselíval. A kolikráte v noci prošel městem, se strážníky míval šrůtky, i na policii k důtce se dostal.

Když se bral kolem domu, na němž bylo nalepeno mnoho různobarevných plakátů s veselými se šklebícími tvářemi a bujným programem kabaretu se silami pochybné pověsti, rychleji kráčel v obavě, že by odtud náhodou mohl některý známý jíti a jej zachytiti. Jak by se směl odvážiti sem s několika zlatkami, ktere mu zbyly! Hubeně placený personál by se kolem něho obsypal a každý vyžadoval aspoň večeři a hrst cigaret. Podobně častoval různou společnost, jsa za to v kupletech nazýván mecenášem dešickým, a po libosti mohl si poroučeti, co se má zpívati. Ta čest mu tehdy lahodila, mládenci se předbíhali v dobývání přízně personálu.

Ale teď už netoužil po takové poctě, byl z té horečky důkladně vyléčen a nepřál si setkati se s někým z té lehkomyslné společnosti. Posud se hrálo v zahradě z oleandrů, až na ulici bylo slyšeti chraptivý zpěv známého komika, ale Modroch šel dále a oddechl si, když zahnul do jiné ulice. Lákalo ho to, podívati se na nádraží a přesvědčit se, jede-li Heroltova rodina domů nebo zapadla-li ještě někam na koncert. Nádraží bylo nedaleko a Janovi se nechtělo ještě spáti. Přiblížil se opatrně do vestibulu, aby nebyl poznán a přidržoval se temných koutů, maje límec kabátu vyhrnutý a hlavu hodně skloněnou. Bylo čtvrt hodiny před odjezdem vlaku do Dešic. Záhy zpozoroval radního a Vlastičku. Procházeli se dlouhou chodbou, starý huboval a dcera také byla nějak rozmrzelá. Hleděli k hlavnímu vchodu a čekali asi Bohumila.

»Zase lump uvízne v Praze,« dolétlo k uším Modrochovým. Čekaný nepřicházel a radn huboval dále. Ale Vlastička si toho mnoho nevšímala. Vzpomínala na slova pánů důstojníků a litovala, že ji nedoprovodili až sem a ten černovlasý že se určitě nevyslovil. Kdyby nechtěl ten, vzala by si třeba toho plavovlasého s popelavým knírem.

»Tolik peněz, tolik peněz a nic z toho,« bručel opět Herolt, když se bral kolem sloupu, za nímž stál Modroch ve stínu utajený.

Ale Vlastička peněz nelitovala, poněvadž jejich ceny neznala, jich si nikdy prací rukou svých nedobývala. Ta jenom žádala, aby se to a ono koupilo, af se na to vezme, kde se vezme. Ona to chce, musí se to stát a dost. Proto nesdílela ani nyní starostí s otcem, útratu na divadlo, drožku a dráhu, jí tanulo na mysli, který přece z těch důstojníků o její ruku požádá. Toho vyššího by měla radši, třeba na jeho límci bylo hvězdiček méně.

Posléze vyvoláván vlak a Herolt s dcerou bral se čekárnou třetí třídy na peron. Bohumil se nedostavil, ale někde uvíznul.

Modroch opustil vestibul a šel k hostinci, kde měl objednaný a už zaplacený nocleh. Ráno se ještě tu a tam poohlédne a musí na vlak, aby nezmeškal. Nikdy snad v Praze tak brzo nechodil na lože, spal-li tu kdy vůbec, a nikdy ráno neprocházel se městem tak střízlivý jako teď. Učiniv některé zakázky a zastaviv se také v kostele na mši sv., pospíchal pro svoje věci. Měl čas ještě k vlaku, ale dělal to už po způsobu venkovanů, bral se na nádraží o hodinu dříve, aby mu vlak neujel. V obou rukou nesl balíčky a sáčky, i kapsy měl notně vycpané a nabubřelé. Nikoho si nevšímal a právě zacházel do parku.

»Na zdar! Jsi to — nejsi to, Jene — Honzíku?«

Modroch se otočil a spatřil Bohumila Herolta. Právě asi vyšel odněkud z kavárny, kde lampy hořely celou noc. Šat jeho byl pomačkaný, vlas pocuchaný, zevnějšek v neladu. Tvář měl bledou, kolem očí modré pruhy. V ústech držel půl viržinky. Ani nevěděl, že má klobouk promáčknutý.

»Skutečně je to on, ale ani bych tě nepoznal. Ty vypadáš jako nějaký vrchnostenský správce, papulu máš vypasenou, jsi červeňoučký do růžova a jenom kveteš.«

Modroch se zastavil a čekal na bývalého přítele. To setkání ho ani valně netěšilo.

»Ty zde a nepřijdeš mezi nás?« pokračoval mladý Herolt. »To je přímo neodpustitelné.«

»Byl jsem v Národním divadle —.«

»Pah!« odfouknul Bohumil kouř. »Kdo by se tam nudil? Nemluvil si s našimi? Měli loži.«

Přišel jsem pozdě a dostal místo na galerii.«

»A co stále děláš? Sekáš prý dobrotu? Na to jsi přece ještě mladý. Jak často jezdíš do Prahy?«

»Dnes jsem zde poprvé za pobytu v Mořině.«

»To bych nechtěl býti nejenom nájemcem dvora, ale an majitelem toho ovesného panství,« volal Bohumil. »To není život, ale živoření!«

»Ty bys měl takový život začíti, abys uchoval si zdraví,« řekl Modroch, hledě na soudruha.

Herolt se rozesmál. »Aj, aj! Hleďme, stal se z tebe mravokárce! Od které to doby? Ani by člověk nevěřil. Ale nechme toho, kam jdeš s těmi balíky?«

»Na nádraží, ale prosím tě, nepřibližuj se s tím doutníkem k mým zavazadlům, mohlo by to chytiti.«

»Co v nich máš? Snad střelný prach?«

»Rakety, ohnivá slunce, kytice, žabky.«

Bohumil se rozesmál na celé kolo.

»A nač to? Snad jsi nějakým eskomoterem —«

»Budeme oslavovati jmeniny paní hraběnky.«

»Je mladá, hezká, rozkošná?«

»V pětatřiceti letech, dosti slušná, příjemná —«

»A ty k poctě takové staré dámy vypaluješ ohňostroj?« kuckal se Herolt. »Kde máš rozum? Honzíku, já tě nepoznávám. Jsi to ty, náš soudruh, náš kamarád?«

»Tak si mne přece prohlédni a podle toho suď,« usmál se Modroch a ruce jako k prohlídce rozpřáhnul.

»Podoba, tvář tvoje to jest opravdu, ale nemohu pochopiti tvoje jednání. Což je to možné, aby se někdo v roce změnil? Uvaž, koho jsi oslavoval dříve a koho teď. Ani tomu nemohu uvěřiti. A v těch kapsách nemáš bryndáčky a cedníčky pro sousedy v tom — Zastrkově?«

»Zde je papír na transparenty, tady svíčky na illuminaci, noty pro hudebníky, nová kravata —«

»Ty tam nosíš také kravaty? Ovšem jako ohňostrůjce, vůdce gratulantů, vrchní nosič jídel, číšník —,« posmíval se Bohumil.

»Pověz raději, co nového v Dešicích,« obrátil Jan.

»Nemnoho. Herben se vystěhoval, Motyčka se oženil a tak náš spolek utrpěl ztrátu. Noví dorůstají, ale za mnoho nestojí. Nebylo lépe, když jsme se spolu radovali? Teď jenom nuda u nás panuje. Snad se to časem změní. Děvčat jako kvítí, ale málo ženichů. Jene, proč jsi nechal seděti naši Vlastu?«

»Vypsal jsem příčiny. Však má náhradu,« odpověděl Modroch. »Pro ni by to v Mořině nebylo.«

»Abych řekl pravdu, také tak soudím. Vlasta by se tak brzo nezměnila jako ty. Jí jenom lahodilo, že by se také přece dostala pod čepec a byla milostpaní nájemcovou.

Poslední slova Herolt povídal s málo tajeným výsměchem. Modroch tomu rozuměl, ale mlčel jenom a se svými papírovými sáčky uhýbal, aby nebyla illuminace hned před nádražím. »Pojedeš domů?« zeptal se druha.

»Ale kde,« mávnul tento rukou. »Dnes mne doma neuvidí. Co bych tam dělal?«

»A jak máte daleko žně? Snad už sekáte pšenice?« ptal se Jan.

»Něco sekáme, ale co to je vlastně, nevím. Však to čeledínové odvezou. Já jsem nejraději při mlácení obilí, zdviži a vážení řepy, to se dá něco přiškrábnouti. Však na to už předem hřešíme.«

»Musím nastupovati,« řekl Modroch, »vlak je právě připraven.«

»Mohl jsi tady zůstati do večera, poveselili bychom se tu pěkně. K čemu ten spěch? Však ti Mořín s tou illuminací neuteče. Tedy nezůstaneš? Honzíku, nemáš při sobě několik desítek, potřeboval bych a všechno ti odvedl po řípách.«

»Lituji, nevzal jsem si tolik peněz, sotva se tak dostanu domů,« odpovídal Modroch a rychle se svými zavazadly se bral na peron.

»Což jsi takový — mizera? Nájemce dvora? Nebo nechceš příteli vypomoci?«

»S Bohem, musím sedati, opravdu nemohu ti pomoci. Pozdravuj!«

Herolt odvrátiv se zasyčel: »Špína!« a zapáliv si opět vir žinko, šviháckv kráčel z nádraží do parku, kde měl schůzku s primadonou kabaretu. Předvídal, vtáhne-li ho do restaurace na pochoutku, desítka to nespraví. A ten vesnický balon se nedal ohnouti. Škoda! Nikdy by se s půjčkou neshledal. Takovou hanbu by si Herolt neudělal, aby platil dluhy.

Modroch se přesvědčil, jaké účastenství béře všechno obyvatelstvo Mořína na slavnosti. Dostavili se hasiči s vyleštěnými přilbami, výrostci byli poděleni zatím lampiony a po slavnosti měli dostati v hostinci něco uzeného a po sklenici piva, do parku přišel kde kdo ze vsi a zahradník neustal diváky napomínati, přišel farář Vodička se řídícím, z nedalekého městečka lékař s lékárníkem, dojel také z Prahy pan Ludvík a všichni čekali na osmou hodinu, kdy po vystřelení z moždířů pojednou osvětlen zámeček a dvůr. Také Lišáková do okénka postavila dvě malé svíčky.

V zahradě nad kaštany zazářil opravený erb pánů z Votovic, o jehož původu a významu by ani nynější držitel nemohl dáti vysvětlení. V tom se už ozvala hudba a průvod postupoval od vesnice. Hned i zděné ploty byly obsazeny. Vyšlo panstvo a postavilo se stranou. Paní hraběnka zářila dnes zlatem a halila se bílým pláštěm. Ludvík hleděl na všechno jaksi pohrdavě. Vodička radil, řídící napomínal mládež k mírnosti a Modroch

chystal rakety. Prostranství bylo obklopeno lampiony, za těmi stáli hasiči a dále diváci všeho druhu; Jan se při tom prvním vypalování ohňostoje až potil, tolik lidí naň patřilo a všichni čekali, co provede. Vyletěla raketa, která ve vzduchu praskla a vystřelila. Výkon ten sledován s radostí a potleskem.

»Ta praskla,« odlehčil si kterýsi divák hlasitě a vesele se zasmál.

A teď následovaly rozličné kytice, hvězdy, v trávníku poletovaly žabky, a když se točilo slunce, chrlíc na všechny strany neškodné jiskry, nebylo konce jásotu a pochvaly.

Posléze vystoupil Modroch a smeknuv volal: »Zítra slaví naše urozená hraběnka paní z Votovic svátek, proto jí provolejme sláva!«

»Sláva, sláva, sláva!« volal lid ne tak urozené hraběnce, jako že byl hudbou, ohněm a celým tím divadlem rozjařen. Hasiči šli do hostince, kde měli připravené pivo, výrostci odevzdali lampiony, z nichž některý shořel, hajný zhasínal světla, hudebníci se rozložili na nádvoří, aby hráli dlouho do noci panstvu, které šlo k večeři Diváci buď šli spat nebo ještě naslouchali, ale hudba se jim mnoho nelíbila, hrála jenom koncertní kusy. Tančit by se při tom nemohlo. Také hajný byl zván, hosté z Lutic a města zůstali. Žofii v kuchyni pomáhaly dvě ženy ze dvora. Toho večera i šampaňské bylo připraveno.

Modroch dal všechno do pořádku, napomenul šafáře, aby prohlédl, není-li kde zatrousen oheň, a bral se do zámku na večeři. Bylo mu jíti kolem skupiny, kde poznal Sadílkovu rodinu. Byl tu Matěj a obě jeho sestry. Choulily se v šátcích a naslouchaly hudbě. Když tato byla poněkud veselejší, Anna poskakovala.

»Tak jak se vám líbila dnešní oslava?« ptal se nájemce, zastaviv se u skupiny.

»Znamenitá, a nejvíce to mne těší, že poněkud patřila i mně,« odpověděla mladší dcera.

»Ale, Náno, co to povídáš?« napomínala Marie.

»Já myslím, když ty rachejtle lítaly nad celou vesnicí, že ta sláva patřila všem Annám a tedy i mně,« stála na svém mladší.

»A tak, vy jste také Anna? Tedy musím gratulovat a přáti, co si vaše srdce přeje,« řekl Modroch.

»Tak ne, pane nájemce, zde gratulace nepřijímám, to byste musil přijíti zítra dopoledne v bílých rukavičkách, s puketem z čerstvých květin —«

»Náno, ty's nějak dnes rozdováděna,« znovu připomínala Marie.

»Milerád bych se dostavil, ale zítra vážeme pšenici hned za kosou. Šafář připomíná do třetího dne bouři.«

»A já také nejsem doma,« smála se dívka, až se jí ve tvářích důlky dělaly. »Ráno jdu do kostela a potom hned na ječmen. To bude svátek! Také otec předvídá změnu a honí nás z práce do práce. Také teď jsme dostali napomenutí, abychom se dlouho zde u hudby nezdrželi.«

Matěj jenom přikyvoval hlavou. Tanulo mu na mysli, že musí vstáti před slunce východem na tak zralý ječmen. Už sklepal svoji a otcovu kosu.

»Tohle je úryvek z »Prodané nevěsty«, poznamenala Marie, když hudebníci znovu naladili sladké tony.

»Hleďme, jak to hned poznáte,« divil se Modroch.

»Já ten kus viděla v Praze o výstavě, podnes se na něj pamatuji. Ten se nedá ani zapomenouti.«

Jan se nepřiznal, že znal a viděl mnoho všelijakých kupletů, ale Prodanou nevěstu posud neslyšel mimo některé vyňatky u hudebníků nebo ve flašinetech. Sám před sebou se zastyděl.

»Kdyby raději spustili něco do skoku,« pronášela přání Anna. »Takhle — Cikánku.«

»Baže,« mínil Matěj, jemuž se tahle hudba také nelíbila. »Ty dřívější pochody byly veselejší. Musíme počkati až o dožinkách.«

»Slaví se tu?« ptal se Modroch ne bez uleknutí, že bude míti nové mimořádné vydání.

»Jenom jako obžinková taneční zábava, kdy hospodáři platí za čeleď. Nyní, když se dává k svačině zavdaná o žních každý den, nejsou zvláštní dožinky. Trochu se povýská, veze se kytice a je po všem.«

Modroch se upokojil. Měl na paměti dožinky na panských dvorech a lekal se výdajů.

»Ale na tu dožinkovou přijdete,« připomínala Anna. »Zatančíme si.«

Marie už nenapomínala, ale sestru drbla do žeber, řkouc: »Odpusťte, pane Modrochu, že je dnes sestra tak prostořeká.«

»Vždyť my se známe se slečnou, my si rozumíme,« usmál se Modroch.

»Hleďme, dnes před svátkem jsem slečnou, jindy jenom Nánou. Škoda, že ten svátek není celý rok.«

»A teď už musíme jíti,« rozhodla Marie, »pane Modrochu, zahradník vás hledá, abyste šel k večeři. Skutečně, je po vás sháňka, volají vás.«

Ozvalo se jméno Modrochovo od veřejí zámeckého vchodu. Nájemce dal dobrou noc a prohlédnuv rychle svůj zevnějšek, spěchal po schodech nahoru. Panstvo jedlo u dvou stolů na chodbě, kam bylo dobře hudbu slyšeti otevřenými okny.

»Náš pyrotechnik je zde,« zvolal hrabě a šel Janovi naproti, aby mu vykázal místo u druhého stolu, kde sám předsedal mužské společnosti — u kočičího stolu. I zde se dostávalo Modrochovi gratulací a hrabě mu stranou pošeptal: »Zítra v poledne se vyrovnáme, sestavte si účty.«

Zahradník posluhoval u stolu a aby přece měl nějakou livrej, vzal si hasičský šat, neboť zastával místo podvelitele. Hlučně plynula zábava, doba přípitku nadešla a v podlouhlých kalíšcích šumělo víno. Farář Vodička jménem hostů přál hraběnce a na konec zvolal: »Ad multos annos!«*)

*) »Na mnohá léta!«

»Ad multas Annas!«*) opětoval přípitek hrabě u druhého stolu.

Dnes bylo vzpomínáno, jak veselý panoval život na těch jihočeských zámcích, dokud tu neseděli židovští nájemci a neposílali za svými pány peníze do velkých měst. Drobná ta šlechta i nešlechta se pilně navštěvovala, tu pořádány veselé dožinky, hlučné hony, rozličné hry, brána hudba a velkostatkáři neodváželi peněz do cizích lázní, vzdálených měst, kamsi až k moři nebo alpských krajů; nechali své příjmy doma, vydělali si domácí průmyslníci a obchodníci, peníze přišly mezi lid! U každého panství byl pivovar, lihovar, chmelnice, vinice, několik rybníků, páni se více stýkali s lidem, s ním se radovali a trpěli.

Pan řídící byl pamětníkem dob těch, vypravoval o nich dokládaje, jaké kusy hudba hrávala na zámcích, že bylo divadlo, k němuž měl lid zdarma přístup a dostal ještě napití z pivovaru, jenom když tleskal. Po velkém městě nikdo netoužil, ano odtud sem hosté rádi toužili a spěchali. I na vánoce přijížděli, aby je slavili v zasněženém zámečku v té pravé poesii štědrovečerní. A byli tu lidé, kteří ani na pensi nechvátali z toho zastrčeného kraje. Tady se jim líbilo nejvíce.

Posléze přinesen čaj a zábava končila. Modroch hosty z města dal dovésti domů, Vodička se řídícím šli pěšky.

»My se nebojíme,« pravili, »my tu cestu konali bezpočtukráte a známe tady každý kámen.«

Jenom s přinucením vzali si hole a lucernu.

Také hudebníci dopili a odešli. Každý si nesl čtyři koruny a byl rád. Za nimi odvaloval šafář sud k hospodě, aby tu ráno nepřekážel povozům. Také Modroch odešel do pokoje a ještě sestavil účty. Za cestu do Prahy a jinou námahu si nepočítal nic.

Vesnice už byla dávno v klidu i zámek a dvůr se utišoval. Nutno aspoň několik hodin přespati, než nastane robota. Brzo východ zazáří, skřivani spustí pod nebeskou klenbou a rozezvučí se zvonky, volající nejenom k modlitbě, ale i k nové práci.

XV.

Několik dostal Jan Modroch pozvání do Lutic, aniž by splnil jejich přání a zúčastnil se schůzí této společnosti bez stanov, ale přece jedné mysli a stejných tužeb. Buď nemohl, maje neodkladnou práci, nebo nechtěl, aby nevzbuzoval naděje mladé vdovy Čejkové, která mu byla nesympatickou, poněvadž se stále vynášela, svoje zlato na odiv stavěla a dávala cítiti, jaké štěstí udělá, kdo ji za ženu pojme. Nemohla si dosti vynachváliti předešlý sňatek, v němž žila s mužem přímo v andělském poměru a blahu. Ale Neradová ve dvoře mluvila jinak a v úsudcích až nadsazovala, že Čejková přímo muže utrápila. Ale poslední doby jakoby zmizela z obzoru, nebylo o ní slyšeti, v Luticích se v kostele neukázala, také ustala posílati pohledky plné květin a vroucího veršování. Modroch se domníval, že se asi vdala nebo svoje

*) »K mnohým Annám!« (Hříčka slovní v latině: annos, Annas.)

sítě v jinou stranu obrátila. Aspoň se tak zdálo. Někoho se přímo zeptati ostýchal.

Žně skončily, mnoho se dostalo za sucha do stodol, jenom oves trochu zmoknul. I brambory se vybíraly a odvážely. Aleje a sady u dvora Jan prodal sadaři dříve, vymíniv si pouze něco málo ovoce pro kuchyni, kterou v zimě opět Moravcová povede. Otavy byly usušeny a Lišák pásl na obrostlých lukách. Teď se mohl více věnovati své práci, při níž si prozpěvoval nějakou nábožnou píseň. Dělal si zásobu a zvláště na děti dřeváky pamatoval. Posud chodily na boso, ale v zimě jim otec jistě vedle kožených bot do kostela koupí ještě klamby do školy a na klouzačky. V těch to nějak pojede a odletí-li dřevák, chlapec se sklouzne na podšité punčoše.

Modroch dostal pozvání, aby se zúčastnil výletu kamsi k Vltavě na rozbořený hrad, kde jistě posud nebyl a kde je kus romantické krajiny. Chtěl se občerstviti hovorem, chtěl poznati nové zákoutí, kde kdysi rytíři bydleli a také opět jednou toužil splniti důtklivé vyzvání. Na práci mnoho nebylo, v neděli nic nepromeškáš, tedy se vypravil ovšem s deštníkem pod pážděm, s kompasem za kloboukem, kukátkem a dalekohledem. Jestě mu scházela torba na květiny a síť na chytání motýlů. Šel pěšky do Lutic, kde se měli sejíti ve dvě hodiny odpoledne. Shledal tu učitele Vihana, poštmistra a jiné dva pány.

»Ostatní jsou napřed,« ohlasoval pořadatel, »pan farář přijde po požehnání. U mlýna se sejdeme a posvačíme.«

Nájemce chtěl doskočiti pro nějakou munici k té svačině do řeznického krámu.

»O to se postarají dámy,« hlásil Vihan, »my jenom dáme notný hlad.«

»Tedy jdou i dámy?« řekl Modroch.

»Aby ty zůstaly doma! Bude jich jistě více než pánů, ale na hrad asi všechny nepolezou. To pro starší lidi docela není.«

Vydali se tedy na cestu, Vihan dělal Janovi cicerona, ukazoval a vysvětloval; Hned také pověděl, kdo kdy na Hrádku sídlil, co se o něm mezi lidem udrželo na pověstech o pokladech, strašidlech, lidomorně a jiných věcech, které pravidelně hrady obetkávají. Za řeči kráčeli polem a porostlinami, s kopce do kopce, až se dostali k potoku a po lávce na druhou stranu. Tu na sebe krajina brala tvářnost divokou, tu a tam čněly balvany, křoví bylo hustší, vegetace bujnější. Mnohdy musili jíti druh za druhem, ostružiny chytaly je za šat, noha sklouzala po hladkých kamenech. Potok se ztrácel, jenom po crčení jeho bylo znáti, kudy se vine, jinde vystupoval, tůň se šklebila a dle zachyceného roští na olšinách bylo viděti, že časem hodně povystoupí a dovede i řáditi.

Vihan připomínal, kam se chodí s kolegy koupat, kde chytá ryby, které hned ukládá do kapsy, kde jsou zvláštní byliny a v kterých skalách jsou prý zlaté žilky, ale v tak malém procentu, že nestojí za to, vzácný kov tady dobývati. Spekulanti zde byli, zdejšímu mlynáři namluvili, že se tu bude zlato dobývati

anglickou společností, celý kraj oživí dělným lidem, ale nestalo se tak.

»Jenom panu otci parohy posadili. Dříve cenil mlýn s těmi políčky a těmi skalami asi za tři tisíce, teď by ho nedal za cenu desateronásobnou. Chytila ho pýcha, že ani mezi nás nepřichází. Ale za čas zkrotne, až sezná, že to byl pouze sen.

»Kdy budeme na místě?« ptal se Modroch, když šli asi hodinu a těmi křovinami se proplétali.

»Hned uvidíme mlýn, ale Hrádek zůstává utajen zrakům našim, dokud nestojíme pod ním. Ti rytíři uměli vyhledávati skrytá místa pro hrady, aby byli bezpečni před nepřítelem.«

A skutečně, už bylo slyšeti hlasy a smích a z olšin vykukoval malý pohorský mlýn. Teď stál a voda ubíhala jalovou strouhou. Na trávníku rozložena byla pestrá společnost pánů a dam jako v táboře. Mlynářova dcerka nestačila nositi studenou vodu ze studánky pod skalou. Dostalo se jí za to jídla sem přinešeného, i jedla plnými ústy.

Příchozí byli hlučně uvítáni. Modroch přehlédl mžikem dámy a zarazil se, poznav tu také vdovu Čejkovou z Újezda. Měla u sebe malou žabku asi sedmiletou. Dle všeho ještě jest vdovou a nikdo se na její peníze nechytil. Teď povstala, uklonila se a hned rozbalovala svoje zásoby, které přinesla v malém košíčku. Modroch viděl mnohé známé a také Sadílkovu rodinu, mladé totiž, Matěje a tři dcery i s Kristynou. Všechny pozdravil a mezi pány se uchýlil. Ti se radili, kterou cestou by se vydali na zříceniny a kudy se potom k vůli rozmanitosti navrátí. Mlýn měl býti východiskem. Zatím se svačilo a pánům se všech stran se dostalo nabídek. Byly tu buchty i koláče, řízky, šunky i jiné maso, láhve s vínem i sodovkou. Kdo měl chuť, popřával si. Vihan pořadatel si bral od každé dámy a dával si znamenitě chutnati.

Čejková první přiskočila, aby nabídla Modrochovi nakrájenou šunku a bílý chléb. »Račte si posloužiti, je to oboje domácí,« zvala.

»Děkuji uctivě, při hospodářství se nesvačí,« odpověděl Jan a zdráhal se přijmouti poctu.

»Jenom jezte,« vybízel Vihan horlivě a v každé ruce držel nějaký dar; »to jest jako zároveň večeře. Domů se před západem slunce nevrátíme. Kdybych byl jako vy svoboden, také by mně milostpaní nabídla.«

»O prosím, zvu oba pány,« usmála se vdovička.

Vihan si vzal několik řízků šunky. »Chléb máme doma,« dokládal s úsměvem.

Také Modroch si vzal dva řízky a chléb a hned poděkoval, poodstupuje dále k jiným skupinám. Promluvil s tím a oním, až se dostal k Sadílkovým, kteří z tašky cosi ulamovali a jedli.

»A mně nenabídnete?« škádlil Jan Annu.

»Ona nesmí,« ozvala se Kristýna. »Maminka jí zakázala, protože je prostořeká.«

»Potom svěřme dětem a Neradové tajemství,« ukázala Marie na nejmladší sestru.

Modrocha to velice zajímalo, proto se hned dal s dítětem do hovoru.

»Tedy maminka Annu hubovala? A kdo na ni žaloval, kdo?«

Kristýna se rozpačitě dívala se sestry na sestru, bála se dále vyzrazovati, neboť pozorovala dobře Mariinu tvář, v níž strojená přísnost tkvěla.

»Budu hádati, snad uhodnu,« žertoval dále nájemce, maje radost z rozpaků dívek. »To jistě žaloval bratr Matěj.«

Dívenka zavrtěla hlavou a ukázala na Marii. Zasmáli se tomu srdečně. Anna rozevřela tašku a ukazovala: »My bychom zvali, ale máme pouze buchty z černé domácí mouky, těmi bychom špatně uctili.«

Modroch sáhnuv do tašky, ulomil si kousek. »Dnes se tu najím na mnoho dní.« Jinde mu podávali víno a kdosi nabízel doutníky. Pojedli, popili, když přišel také farář Vodička a jiní páni.

»Tak abychom šli na Hrádek,« vyzýval pořadatel. »Komu se nechce nahoru, počká tady. Ale daleko se nerozcházejte, abychom se potom shledali.«

Nastalo třídění, kdo měl zdravé nohy a dobrý dech, zúčastnil se, ti těžkopádnější a starší zůstali u mlýna. Projdou se lesem, u potoka a pobaví se hovorem. Omladina všechna šla na hrad. Čejková se rozhodla, vidouc, že i Modroch se obtížné cesty neleká. K její dceři se přidala Kristyna. Chlapci utíkali první a za malou chvíli houkali na hradě na znamení, že jsou v rozvalinách hradu, který stál na ostrožně mezi skalami, jimiž pracně se prodíraly dva potoky. Pod hradbami se stékaly v řeku, kterou už nebylo možno suchou nohou po kamenech přeskákati. Byla tu lávka na řetěze, vlastně dvě drva vedle sebe vysoko nad korytem položená, která se při každém kroku houpala jak outek při stavu tkalcovském.

»Páni napřed!« velela jedna dáma, majíc zkušenost z minulosti, co se tu děje. Když někdo bázlivý (a dámy byly všechny) vstoupil na lávku, páni schválně drva rozhoupaly, až přecházející volal a prosil úsilovně. Mnohdy musila slíbiti políbení, ale potom pokušitel dostal prutem přes záda. Společnost se chvíli škorpila před lávkou, až přece páni nastoupili. Sami sobě mohli si houpati, jak chtěli. Když byli na druhé straně, rychle přeběhla nejsmělejší dáma, teď to byla Sadílkova Anna a postavivši se na kraji, bránila škůdcům vstup na lávku, přecházejícím podávala ruku, až se dostaly na břeh. Kdosi aspoň házel kameny do vody, která vyšplichovala až na drva. Naposledy zbyla Čejková. Anna se domnívala, té že nebezpečí nehrozí, proto se pustila za dívkami. Ale hned tu byl Vihan na lávce a počal rozhupovati drva. Ozval se výkřik, který zastavil společnost, zacházející do lesa. Čejková volala o pomoc. Právě se nacházela nad vodou, když se dlouhá drva rozhoupala.

»Pusťte ji, nechte ji!« volaly dámy, ale napomenutí vyznělo na prázdno. Lávka tím více lítala a vdova třepala se strachem.

»Dříve nepovolíme, až poví, koho z nás má nejraději, kdo se jí nejvíce líbí,« volal Vihan.

»Vy ne, ošklivý a zlomyslný člověče,« odpovídala vdova, která ucítila narážku.

»Tak nepovolím, ať se skoupe ve vodě —«

»Počkejte, budu na vás žalovat vaší paní, ta vám dá. A šunku ode mne už nikdy nedostanete.«

»Odpovězte na otázku, kdo je nejbližší z naší společnosti vašemu srdci.«

»Moje dcera, moje Žanynka; kdo jiný?«

»Ale z mužského pokolení, ze svobodných pánů?«

Trápení by bylo déle trvalo ku všeobecnému obveselení, kdyby vdově na pomoc nepřispěchala její vlastní dceruška. Ta spatřivši matku v nebezpečí a nerozumějíc tomu žertu, vytrhla se společnici, s kterou trhala kvítí, a utíkala k lávce, volajíc až úzkostlivě: »Maminko, maminko!«

Dítěti Vihan ustoupil, ano ještě je podržel, aby nespadlo do vody. Teď mohla Čejková volně přejíti. Jdouc kolem Vihana, hned mu zaplatila do širokých zad. »Ještě dostanete, až se smluvíme s vaší paní«, pověděla. »Moje zlaté dítě!« řekla Žanynce, kterou objala. »Ty's přece ke mně nejhodnější.«

Společnost se dala k lesu. Modroch také pozoroval úzkost vdovinu na lávce a vycítil úmysl Vihanův. Přidal se k pánům a prohlížel si první valy, přes které právě kráčeli. Stoupalo se do kopce a mládež se předbíhala, kdo bude nejdříve nahoře. Kterýsi chlapec na deštník upevnil kabát, aby vlál s rozbořené věže jako prapor. Brzo les ozýval se křikem a také píseň zanotována, spocená čela utírána kapesníky a užíváno také holí na pomoc. Ale nikdo nechtěl zůstati vzadu, aby se neřeklo, že už mu plíce dobře neslouží, že stárne, jak vlas a lysina jeho ukazuje. Poštmistr se vymlouval na horkou nemoc, jinému prý teplá čepice vlasy vytáhla a třetí míval od narození vysoké čelo. Ještě žě tu byl chlad, mezi rozbořenými zdmi rostly stromy a keře a mnohý kámen byl už porostlý mechem. Ruka lidská tu ani neřádila, ani neopravovala, všechno bylo ponecháno zubu času, kterýž však hlodal příliš pomalu, že zdivo zůstávalo do značné výše a někde v klenuté kobce by výletníci nalezli ještě přístřeší, kdyby bouře přišla. Dnes důkladně prolezli celý hrad k vůli Modrochovi, který tady byl právě poprvé a všechno znáti chtěl. Vůdců měl několik a výklad byl obsáhlý. Slyšel, jak byla i voda z potoka dopravována nahoru, kde se řeka zahražovala, aby v čas nebezpečí voda se kolkolem rozlila a hrad se stal nepřístupným.

»Ti naši předkové uměli stavěti hráze,« pochvaloval Jan, »v některém oboru byli i nad námi.«

»Naše stavby by tak dlouho nedržely a nevzdorovaly. Ještě staletí potrvá zeď tato.«

Zatím odpočívaly dámy na bývalém nádvoří, kde byl kus svěžího trávníku a všudy rozházeno mnoho kamení. Když sem přišli také páni, postavil se Vihan na veliký balvan a začal deklamovat, napodobuje vážným dutým hlasem ducha těchto omšených zřícenin.

»Proč jste sem přišli, zvědaví a všeteční lidé? Proč nás nenecháváte klidně spáti v těchto troskách? Kdo vás sem volal? Neposmívejte se našim sídlům, třeba nebyly čalounovány a opatřeny secesním nábytkem od Bacíka. Spokojeně jsme tu žili na těch tvrzích a hradech, které jsme si bránili svýma rukama a ne opakovačkami a jehlovkami. Odtud házeli jsme jenom kameny na hlavy nepřátel a ne koule, naplněné olovem a výbušné šrapnely. Statečnost panovala u nás, my neutíkali před vojskem jako nehodní potomci u Hradce Králové. Zbožnost byla u nás, kaple jsme měli na hradech, slovo Boží jsme poslouchali a ne Volnou myšlenku nebo zaplaceného řečníka socialní demokracie. Pevné jsme stavěli hrady a ne paláce větrem se klátící a před zemětřesením se chvějící. A rádi jsme v nich sídlili, aniž bychom ujížděli do Ostende nebo Karlových Varů. Pranic nás neunavilo vystupovati na kopce k sídlům, neboť jsme neměli dýchavičnost a srdce seslabené od přílišného kouření sultánek. Pili jsme medovinu a dobré víno a ne černé pivo po dvaceti sklenicích za jedno posezení. Prostá byla naše tabule i bez tištěných kuchařek s několika tisíci receptů čili recepisů. Na modu jsme si také potrpěli, ale neměnili jsme ji každého dne a nechtěli jsme míti o každé sezoně nový klobouk.«

»Neposlouchejte ho a pojďte,« řekla paní Vihanová, pozorujíc, že nárážka nového klobouku jí se nejvýce týká. Také hned nastoupila zpáteční cestu a dámy ji ochotně následovaly. Chtěli se rychle dostati na druhou stranu potoka, aby nezakusily opět strachu s tím houpáním lávky. Páni té lsti ihned nevystihli a přišli pozdě. Jenom ještě zastihli Sadílkovu Annu a začali rychle rozhupovat. Ta se však jenom smála a schválně zpět o několik kroků se vrátila.

»Jenom hodně,« volala, »já se ještě ráda houpám a toho mám nejraději, kdo mne nejvýše rozhoupá.«

Nepomohlo Mariino napomenutí, lávka lítala a Anna se jenom usmívala.

»Tak, a teď toho mám dost,« řekla posléze a utekla za ostatními.

Páni přešli klidně a na konec přeběhli chlapci. Společnost se vracela spokojeně ke mlýnu, kde starší přecházeli, neboť se slunce schovalo za skály a nastávalo chladno.

»Nějak dlouho jste se zdrželi«, zněla výčitka, »už jsme ani čekati nechtěli.«

»Pan Vihan toho příčinou, neboť měl na hradě takovou divnou přednášku,« řekla Čejková. »Ale pletl páté přes deváté. Do rytířských dob přimísil i modní naše klobouky.

»Ne, já to zavinil, že jsem déle hrad prohlížel,« ozval se Modroch. »U nás takových památek není a všecko mne tu zajímalo.«

Společnost snědla, co ještě měla, a nastoupena zpáteční cesta. Páni a dámy šli ve skupinách, k Modrochovi se přidala Čejková s dcerou a okresním starostou. Nejpředněji šli Sadílkovi, kteří pospíchali, vědouce, že je posud doma čeká mnoho práce.

»Tak, jak se vám, pane Modrochu, líbila dnešní vycházka?« ptala se vdova.

»Znamenitě, pěkné to zákoutí« pochvaloval Jan.

»Jindy zajdeme až k Vltavě a povozíme se na loďce ve Svatojanských proudech. Já se v nich pranic nebojím.«

»A tak jste nás zanedbával,« mínil starosta, který jistě úmysl sestřin znal a za tím účelem chtěl pracovat, aby se vdova podruhé provdala.

»Neručím za to, že i příště budu scházeti,« odpovídal nájemce. »Vždycky mně čas nedovoluje baviti se a příliš se vzdalovati dvora.«

»Rozumím tomu, rozumím, také mám větší hospodářství a ještě musím na sestřino dohlížeti do Újezda. Měl byste se k nám také podívati.«

»Příležitostně milerád tak učiním, až bude po práci,« řekl Modroch.

»Na hony přijďte, jste znamenitým střelcem. Máme svoji honitbu a před posvícením vyprášíme zajícům kožichy. Bývá u nás okresní tajemník, pan berní, soudní adjunkt, ale ti jenom zvěř plaší.«

»Škoda, že také já nemám honitby,« ozvala se Čejková, »abych mohla zváti.«

»K tobě přijdeme na přehlídku statku. Sestra totiž chce statek dáti do nájmu,« vysvětloval starosta, »je na to slabá a nepotřebuje těch starostí. Má ještě uložené peníze, bude žíti z úroků, pokud se nevdá, neboť, jak pozoruji, nemíní do smrti vdovou zůstati.«

»Ale, Václave,« upejpala se Čejková.

»Pan starosta má úplně pravdu, k čemu byste už od nynější doby lidí se stranila? Ale na vašem místě bych to udělal jinak,« napovídal Modroch.

»A jak?« rychle zeptala se vdova.

»Statek bych nepronajímal, v něm zůstal a do něho si hodného muže uvedl.«

Čejková zklamaně spustila zrak k zemi. Tahle rada se jí nelíbila.

»A proč vy jste ze statku utekl?« řekla vdova, aby bodla. Nedbala výstrahy bratrovy.

»Já musil, já se neudržel,« odpověděl a očima zabloudil v dáli, kde se krajina v přítmí halila.

»Jistě toho nelitujete, že jste se stal nájemcem panského dvora,« pokračovala Čejková.

»Z vlastního vešel jsem do cizího,« trpce poznamenal Modroch; »z pána jsem se stal služebníkem.«

»Není to tak zlé —«

»Ať rozsoudí váš pan bratr, nemluvím-li pravdu,« obrátil se Jan na starostu. »Jistě by svoje neopustil ani za nájem nejlepšího dvora.«

Starosta kývnul hlavou, v tom souhlasil s Modrochem. Záleželo mu na tom, aby zůstal svým pánem na svých pozemcích a samostatnost onu by za sebe stkvělejší život ale podřízený ne-

změnil. Ale také nechtěl opustiti sestru, proto dodal: »Ale vždyť byste si statek ponechali pro případ, že by se vám ve dvoře nelíbilo.« Pozdě poznal, že chybil, že neměl — mysliti nahlas. Ale co bylo proneseno, nedalo se zpět stáhnouti. Nevěda, co počíti, zasmál se.

»Václave, co to mluvíš, jako bychom byli s panem nájemcem snoubenci a do neděle zadávali za prohlášky? Vždyť mne pan Modroch nechce.«

»To jsem neřekl, proto že jsem na to ani nebyl tázán,« klidně pověděl Modroch, »S mým sňatkem to nespěchá, a za nynějších poměrů také se ženiti nebudu.«

»A co vám vadí?« ptal se starosta.

»Především se musím postaviti na vlastní nohy a provésti, co hodlám podniknouti. Nesnesu, aby mně jednou žena vyčetla, že svým věnem mně pomohla, mne vytrhla.«

»Příliš hrdý!« až káravě pronesl starosta.

»A což kdyby vám toho nikdy nevyčítala?« řekla vdova s laskavým přízvukem.

»To se nedá předem stanoviti. Kdybych chtěl hřešiti na bohaté věno své ženy, mohl jsem se oženiti v Dešicích na rodný statek. Ale toho nikdy neudělám, i kdybych do smrti svobodným měl zůstati.«

»Však přijdete časem k jinému náhledu.«

Modroch byl velice povděčen, že na poslední skupinu počkal Vihan s paní a se Žanynkou.

»Dcerka se stále ptá po matičce, aby jí neodešla do Lutic.«

»I ne, my pojedeme do Újezda,« jaksi rázně řekla Čejková.

»Nezůstaneš na noc u nás?« ptal se bratr.

»Hned pojedu domů. Zítra mne čeká práce na poli.«

Na kratinkou dobu postáli na rozcestí a hned se dali v levo k vesnici, na stráni rozprostřené, nad níž vynikaly dvě rozložité lípy, i teď v podvečer znatelné. Loučení bylo krátké, suché. Čejková první odbíhala a jistě s koncem dnešního výletu nebyla spokojena. Také Modroch nemluvil a Vihanovi v duchu předpovídali, že nepůjdou na svatbu do Újezda, na kterou se už těšili. Inu, nepovedlo se. (Pokračování.)

Slunce na káře.

»La broutte« od Edmonda Rostanda, člena franc. akademie, spisovatele Cyrana z Bergeracu, Chantecleru a jiných slavných divadel a básní. (Uveřejněno v »Dimarche illustré« r. 1910 č. 2.)

Jak dědičný princ, přestrojiv se, shlíží kraj,
by podvod, křivdu odhalil a ztrestal láj
ve státě otce svého, kde má vládu mít, —
tak Ježíš navštívit jde časem zase lid
v té podobě, jak druhdy v Nazaretě měl.
A jako poutník, když tě na svět opět spěl,
on, Božský Telemach, též Mentora si vzal,
svatého Petra, který aureolu sňal,

by poznán nebyl. Tak jdou krajem dál a dál,
až přišli v končiny, kde Ježíš býti chtěl.

*

Dne jednoho, když venku chladný vítr vál.
toť v zimě bylo, Petr a s ním Spasitel
se zastavili v lese, kde list zelený,
již nebyl, však jen písek rudý, studený.
Tu svatý Petr ke krbu by sed' si rád,
by staré prsty své si mohl ohřívat;
však nikde chatrč nebyla tu slaměnná,
z níž k obloze by šla tkaň kouře ruměnná,
jež tušit dává, že tu sousto teplé jest,
a že tu klid po těžkém namáhání z cest.

*

Ten les se lepším zdál, že slunce propouštěl,
zář růžovou, v níž blankyt nebeský se rděl;
to slunce nehřálo, toť pravda, přece však
v tom bledém jitru lahodilo v chodců zrak.
A svatý Petr chozením jsa znavený,
vždyť putovali s Pánem po mnohé již dny,
si usedl a ruce proti slunci vztáh'
by zahřál je v těch svitu jemných záplavách, —
an Ježíš mezi tím o něčem vážně snil,
a vzpřímen jsa, ni zimy, znavy necítil.

*

V tom Petr vzkřikl: Mistře, králi! Pane můj,
sem, prosím, na tu ženu pohled obraf svůj,
zda hloupá jest či zda bláznivá jest snad,
že slunce tady v lese chce si nasbírat.
A Kristus oči zdvihl. Starou ženu zřel
vzhled její tvrdý cosi strašidného měl,
jsouc na stezce, kam paprsk slunce časem pad'
vždy snažila se zář tu rychle uschovat,
a chopivši se voje táhla káru dál
jak chtěla by zář slunce vézt, kde byt jí stál.
Vsak jak se ze stezky té hnula trochu ven
kde slunce zastiňoval stromů silný kmen,
vždy prchla zář, a žena hledala svit zas.

*

Té hře se Petr smál a myslil, že v tom ďas,
jak žena krásné slunce chce si zachytit
do vozíku, by doma měla pěkný jeho svit,
a jak z těch prkének, jež hyzdil šedý prach,
to slunce mizelo. A žena, majíc strach,
že prchne vše, ve větší dá se ihned chvat,
a vášnivě ty paprsky chce zase nasbírat,
a tak má brzy svit a hned zas jenom stín . . .

Tu Petr dí: Jak hloupá jest! Což pozřela snad blín?
Hleď, Bože, co tu činí. Ach, zas počíná!
A hlasitě se smál . . .
Však Kristus soucit má
a ke stařeně mírně, s láskou v hlase dí:
Co činíš, ženo! Proč zde raději kapradí
a suché klestí v mrazu tam si nesbíráš?
Tak marně jednat! Zdali dobrý rozum máš?
Vždyť slunce toho kmit tě neohřeje přec.

*

A žena hlavu zvednouc dí: »To těžká věc,
vím slunce chytit zde . . . Jsem babičkou,
a vnouče malé mám, jež radostí jest mou.
To sirotek jest, rodiče mu zemřeli,
a stůně nyní, — osud je to pro mne zlý,
vždyť ruce mé jsou k těžší práci neschopné,
jen klásky mohou sbírat za letního dne.
To dítě zmírá pod mou střechou chudobnou,
kam smutné vrby ramena svá tiše pnou;
já nemám sladkých pro ně pokroutek,
a dítě mře; je bez útěchy jeho mladý věk.
Co dáti dítku mám? Jak hýčkat pachole?
Jak těšit? Dobrého nic není na stole . . .

*

Dnes ráno dítě vzdychlo: »Babičko,
jak rád bych měl u sebe milé sluníčko!«
Tu vědět musíte, že chatrč v stínu jest,
hoch slepý! Slunka nezřel ani stromy kvést!
když viděla jsem ráno, že zde slunce svit,
já chytit chtěla kousek, jejž chce hoch ten mít.« . .
A stařena své dílo začala pak zas
chtíc paprsk slunce chytit stříbrný jak vlas.
Pán mlčel . . . Svatý Petr však se zamračil
a řekl mrzutě: »Jak hloupé jednání!
Což nezří, když se trochu stranou uklání,
jak slunce utíká jí? Marný každý krok,
to dělat může blázen snad zde celý rok!
Je vidět, hlava stařeny že vypráhla
a rozum unik zní« . . .
Však žena dosáhla
u Krista soucitu. Ten pravil Petrovi:
»Hle, srdce ubohých, to všemu vyhoví,
oh, neví se, co láska chudých dovede« . . .
Leč Petr nerozumí. Praví: »Dojede
snad přec? Ne, věru žena tato blázen jest!
Je blázen, Pane můj!«

*

Však zdrtila jej zvěst,
jak tehdy, když mu dvakrát kohout zazpíval.

*

On zří, jak stařeně Pán v radost změnil žal,
neb ona s paprsky jde slunce němě v dál,
kde domek její bídný pod skaliskem stál,
a z vozíku jí kolem padá zlatá zář.
Však bez hnutí a klidna stařeny je tvář,
jež splněno, co slepý hoch si přál . . .
A žena slunce svit si veze dál a dál.

Přeložil J. Šimon.

Tochovice.

Vypravuje a jakožto skrovný lupínek do věnce slavností sv. Klimenta řádu nejsv. Vykupitele vine

Dr. KAREL L. ŘEHÁK.

1. Tochovice jsou položeny v kraji Píseckém a v okresu Březnickém. Jsou vzdáleny od Březnice na hodinu cesty směrem severovýchodním a leží při silnici, vedoucí od Březnice ku Milínu a dále ku Příbrami.

Druhdy bývaly Tochovice městysem, nyní jsou farní vsí, jež má přes půl sedma sta vlastních obyvatelů a s přifařenými vesnicemi skoro 2000 osadníků.

V Tochovicích jest farní kostel sv. Martina, jenž se v dějinách uvádí jakožto farní již při r. 1330.

Po bouřích husitských stal se kostel ten filiálním do Bubovic, později do Březnice. Od roku 1837 jest tu opět samostatná duchovní správa, kterou za našich dob koná farář.

V Tochovicích jest nyní obecná škola o čtyřech třídách, zámek, poplužní dvůr, pivovar i mlýn.

2. O Tochovicích se dočítáme, že dal je král Václav II. klášteru, jejž r. 999 vystavěl kníže *Boleslav II.* na prostranném ostrově v řece Vltavě, blíže městyse Davle a vtoku Sázavy do Vltavy, a to v náhradu za statky jeho v okolí Slánském.

Tento klášter dal však Tochovice r. 1331 v dědičný nájem rychtáři *Muškovi* a jeho potomkům.

R. 1416 zapsal císař *Sigmund* Tochovice za dluhy bratřím Janovi a Václavovi *Zmrzlíkům ze Svojšína*, za jichž vlády byly za panujícího bezvládí v Čechách v květnu r. 1451 po více dnů obléhány od vojska jednoty Strakonické, vládě *Jiříka z Poděbrad* odporující.

V dobách pak, když týž Jiřík nad svými odpůrci zvítězil, a po náhlé smrti mladistvého krále *Ladislava* z hodnosti řízného správce země r. 1452 i za skutečného krále v zemi zvolen

byl, dostaly se Tochovice z rukou Zmrzlíků opět v majetek kláštera a jeho řeholních bratří, pravých jich vlastníků.

3. Král Jiří z Poděbrad dostal se před svou smrtí, jež ho dne 22. března r. 1471 stihla, do nepěkných sporů o svou korunu se zetěm svým, králem uherským *Matyášem Korvínem.* Nemoha mu o svých vlastních silách odolati, vyžádal si pomoc polského krále *Kazimíra*, manžela sestry zemřelého krále Ladislava. A za tu pomoc postoupil synu jeho *Vladislavovi*, s pominutím synů vlastních právo na trůn království českého.

Tento Vladislav panoval od r. 1471 do 1516, ale s malým požehnáním pro Čechy. Byl povahy příliš měkké a nestatečné na tehdejší doby těžké. Na vše přisvědčil jen slovem »dobře!« Pročež jemu i přezdívati začali »*král dobře.*«

Poněvadž byl král tolik nestatečným, navykli si pánové vyšších stavů za jeho dlouhé vlády všecku moc a všecka práva v zemi strhovati k sobě tak, že moc královskou shora zkracovali a právům stavů nižších odnímali tolik, že si z poddaných činili pouhé nevolníky. I dovedli si to až tak zaonačiti, že lid venkovský nesměl si u vlády královské ani postěžovati, nechtěl-li od svých utiskovatelů ještě více býti sužován.

A podobně, ba ještě hůře dělo se po smrti krále Vladislava za mezivládí, a pak i za syna a nástupce jeho *Ludvíka*, jenž se stal králem, jsa teprve desitiletý.

Poroba lidu selského, z husitství vzniklá, za husitského krále Jiříka z Poděbrad vzrostlá, dovršena byla tehdy, když po vystoupení nemravného mnicha *Martina Luthera* v sousedním Sasku lid i v Čechách počal se svobod, Lutherem hlásaných dovolávati, ale byl přemožen, a pak tím více ujařmen.

4. Jaká *bujnost, nekázeň, nespravedlnost a hrabivost mezi šlechtou, boji náboženskými rozjařenou a malomocí královskou vyhýčkanou na obratu 15. a 16. věku panovaly*, o tom vypravují dějiny převeliký počet dokladů. Města i rytíři v krajích museli se sestupovati ve zvláštní jednoty, aby společným úsilím spíše se uchránili loupeží, vražd na silnicích i jiných nepokojů, jimiž vyšší panstvo je zahrnovalo i poškozovalo.

I povstaly tak mezi oběma stranami kruté boje v zemi. Výtržnosti a násilí děly se v zemi celé; pokoje a bezpečí nebylo nikde; a rušitelé byli téměř samí lidé vysoce urození.

R. 1519 dne 9. října konána v Praze porada utiskovaných, kterak by společným úsilím škůdcům odpírati měli, když již i správcové zemští, na místě, aby utiskovaným ochrany poskytovali a lotry trestali — sami je zastávali, fedrovali i podporovali!

5. Tehdy tvrz v Tochovicích držela, nejspíše že zástavou, *vdova po zemřelém Oldřichu Vranovském z Waldecku.* I bylo o ní známo, že přechovává lupiče Zdenka Malevce, jenž s houfem zbrojným kupce přepadal, bránící se vraždil a zboží jim zabíral.

I ustrojena byla dne 23. října r. 1520 od společných měst válečná výprava proti šlechtickým škůdcům země vůbec, jež udeřila nejprve na tvrz *Tochovice* v tehdejším kraji prácheňském

a postavila se proti majitelce její, zmíněné vdově Vranovské z Valdecku.

I byla tvrz dobyta, a v ní bylo nalezeno množství šafránu i pepře v holubích baňkách uložených; dále mnoho suken a kmentů zakopaných, jakož i mnoho jiných krámských věcí, jež najisto byly kupcům uloupeny. Potom byla tvrz vypálena i pobořena, a dobytek z ní rozdán byl sedlákům. Načež paní Vranovská byla svázána, a se synem svým, s dcerou, zetěm, vnukem a jinými třemi zemany do Prahy převežena, kdež pak dne 27. října byli všichni v staroměstské radnici uvězněni.

A podobně jako se stalo s tvrzí Tochovicemi, stalo se i tvrzím *Mačicům, Kalenicům, Nestanicům a Doubravě*, vesměs v kraji Prácheňském a ještě některým jiným.

6. Potom učiněn hlavní útok proti *Janovicům* u Klatov, kde vládl pan *Petr Suda* z Řenec, a to v neděli dne 4. listopadu r. 1520, právě když tam bylo slaveno hlučné posvícení a bylo se tam z celého okolí mnoho zemanstva sjelo.

Janovice byly nad obyčej opevněné, ovšem, aby tím snáze útokům poškozovaných mohly odpírati. Měly zajisté dvoje příkopy, bašty, věže a vysoké zdi. A proto se taky dobývání jich vojskům městským nedařilo, ani když jim Pražané s 500 jezdci, 800 pěšáky a 44 vozy přišli na pomoc, ač do tvrze bylo hojně střileno i z děl. Obležení vidouce, že je čeká odměna nepěkná, bránili se věru zoufale.

Ba Petru Sudovi obleženému vytáhl, jakožto prý »věrnému služebníku svému«, na pomoc nejvyšší kancléř zemský *Ladislav ze Šternberku*, aby ho před násilím, od měst mu činěným, ochránil!

Avšak hejtmané Pražští drželi dobrou kázeň při bojovnících svých, a utiskovaný lid selský hrnul se z blízka i z daleka oblehatelům na pomoc v tak velkém počtu, že kancléř ze Šternberku donucen byl odtáhnouti, a obležení museli se dne 19. listopadu vzdáti na milost i nemilost.

Na to tvrz Janovice byla dána v požeh i pobořena, a příkopy její byly zasypány.

Když se tak stalo, vrátilo se vojsko pražské domů. Ale zajatí zemané, pokud byli na soudu uznáni vinnými loupeží a vraždou, jsou pak jakožto škůdci žemští odsouzeni hrdla a byli počtem sedm dne 11. ledna 1521 od kata popraveni.

Šestnáct osob zajatých bylo pak uvězněno v Klatovech, mezi nimi byly Sudovy matka, manželka i děti.

7. Avšak za útoků spojených měst na Janovice podařilo se samému Petru Sudovi a sedmi tovaryšům jeho v noci z Janovic v čas utéci a se zachrániti. Načež tento lotr, a jak o něm Dr. Palacký píše, »*stavem rytíř, povahou však schytralý a podlý zloděj; ba — všech zlodějů jako mistr a kníže*« opovážil se dne 13. ledna 1521 podati úřadní žalobu ku zástupci nejvyššího purkrabí pražského, *pánu Hynku Bořitovi z Martinic*, v ten rozum, že prý jemu Pražané se spojenými městy dne 14. listopadu roku 1520 odňali i vypálili Janovice a i moc a oheň pustili v mírné (!)

a pokojné (!) zemi na statek jeho. Nad to prý jemu i rodinu zjimali a v Klatovech uvěznili. I žádal proto za napravení křivd!

Petr Suda měl tedy své příznivce a zastance svého lotrovství až i při nejvyšších úřadech zemských, když se u nich takovéto žaloby odvážiti a za — »napravení prý utrpěných křivd (!)« žádati mohl!

A nejvyšší purkrabí *Lev* svolal skutečně i veliký počet panstva i rytířstva k poradě na hrad pražský, kde dne 19. března páni rokovali o tom, kterak by měst pokořili; a za tresty, na Petru Sudovi a ostatních loupeživých pánech vykonané, řádně se pomstili!

8. Avšak Pražané byli na hradě v Janovicích nalezli psaní, jež svědčila o úkladech proti nim strojených; a nalezli i nakradené zboží, jež o loupežích Sudových svědectví vydávalo. A proto se společnými městy odpověděli na žaloby Petra Sudy obšírně a odkryli všechny nešlechetnosti, kterých se on s tovaryši svými na nich dopouštěl.

I vyčetli jim, že oni na svobodných, královských silnicích veřejně statky jejich loupili a násilí své i s posměchy a kratochvilí svou provázeli; že nejen sami lidi vraždili, ale i jiné loupežníky, vrahy a zloděje na svá obydlí přijímali, jim rady dávali, a koňmi i penězi je zakládali. Takovéhoto druhu lidi že byli přechovávání na hradě Janovicích; a Petr Suda že byl jich zjevným pomocníkem. A proto když všechny jich stížnosti na něho zůstávaly u úřadů královských bez povšimnutí, že tedy oni sami dle starobylého řádu se zachovali a i k Sudovi i ku jeho statku sáhli. —

9. R. 1532 stal se pánem na Tochovicích *Jan z Vítence*, hejtman kraje Podbrdského, jenž statek tochovický od řeholníků ostrovských nabyl koupí. Klášter jich, zvaný u sv. Jana na Ostrově, byl totiž ve válkách husitských zničen; načež řeholníci po utišení bouří husitských, nemohouce kláštera na Ostrově více z rumu povznésti, odstěhovali se r. 1517 na posavadní probošství své u sv. Jana ve Skalách, čili sv. Ivana pod Skálou u Berouna, odtud měli do Tochovic již daleko a proto je prodali.

Po pánu Janu z Vítence následoval v držení Tochovic *Jiří z Lokšan*, jehož potomku Václavovi z Lokšan byly Tochovice po bitvě na Bílé Hoře pro účastenství ve vzpouře proti králi Ferdinandovi II. odňaty, a za 23.381 kop grošů prodány *Přibíkovi z Jenšteina*, jenž byl jedním z císařských komisarů, kterým bylo uloženo, aby náboženství katolické v Čechách opět obnovili.

Od té doby vládly na Tochovicích rozličná rodové. R. 1842 byly Tochovice odhadnuty za 100.000 fl. ve stříbře. Od r. 1848 patří rodu knížete Karla Schwarzenberga na Orlíku.

10. Tochovice rozhlášeny jsou v nejnovější době jakožto rodiště ctihodného pana bratra *Josefa Siblíka*, v mnohých uměních osvědčeného, jenž již více nežli čtvrt století věrně i horlivě působí na podporu důstojných misionářů řádu nejsvětějšího Vykupitele u sv. Kajetana v Praze, a duchovních spolubratří právě oslavovaného nového světce P. Klementa Dvořáka neboli Hofbauera.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)*)

Novostavba ústavu, stavitelské dílo sličného slohu a moderního systému železobetonových staveb, v níž umístěny také všecky dílny pro řemeslné vzdělání slepců (stará budova zůstane věnována výhradně k ubytovacím účelům pro nynější i příště zvýšený počet chovanců), jest i zevnějškem svým důstojným pomníkem k uctění památky prvního zakladatele — nad průčelím nové zasedací síně skví se na vinuté pásce zlatým písmem jméno: »Prof. Dr. Alois Klár«; zbožná úcta a hluboká vděčnost, vepsavši je ve vkusný rámec stylisovaných ratolestí vavřínových a emblemů spisovatelských, vhodně jím vyzdobila průčelí k východu, prameni světla, obrácené.

Vysoko nad zasedací síní orlové široce rozpiatých perutí zatínají silné paráty své do svíjejících se hadů — síla vzletu nadšených myšlenek lidumilství vítězí nad škodlivým plazem nepřízně poměrů — tak aspoň vykládám sobě symbolickou tu výzdobu! —

Nad vchodem pak umístěné alegorické sousoší — slepec cestu hledající — naznačuje účel ústavu: péči o slepce, znázorněnou druhou postavou alegorickou.

Uložil-li jsem v tomto literárním pokuse něco chudých zkušeností svých na úrok, nechť berou jej k dobru a podpoře šlechetných snah lidumilství ti, kdož opravdový mají zájem o slepce, jejich účelné vzdělání a ústavy, úlohám těmto věnované a dle sil i prostředků svých poctivě jim vyhovující.

Jako zlatá nitka vine se celým životem a působením ústavů, blahu slepců věnovaných heslo: »*V práci a vědění jest naše spasení*« — a nebudiž mně vykládáno za neskromné, zakončím-li toto pojednání slovy, jimiž ukončil jsem český pamětní spis, vydaný ředitelstvím Klárova ústavu slepců u příležitosti kladení základního kamene:

»Jen výš a dál! My nejsme chudi,
nám bohatstvím jest vřelý cit —
kdo větší žár chce vznít nám v hrudi,
v chrám dobrých srdcí nech nás jít,
kde zlatých duší svítí zjev
na cestu naši v dálné nedohledno,
v němž *vzrůstá v činy*, hymnů zpěv,
po předcích odkaz, zlaté srdce jedno! —
Nuž dál a dál po proudu nové síly
k zmírnění věčné noci muk — —
af neunavná mysl *k cílům pílí*,
jež naznačil nám **otec, syn i vnuk!**« — —

* * *

*) Oprava. Do sazby v 6. čísle, na str. 534. a 535. vloudily se dva omyly. V poznámce na str. 534, v řádku 1. čísti jest správné »pour« místo chybného »dour«; u textu při obrázku na str. 535 opraviti jest čís. pop. na správné 131/b III.

Dne 20. května 1909, o svátku Nanebevstoupení Páně sloužena byla v kapli sv. Rafaela slavná mše svatá o 8. hodině ranní na památku dobudování druhé budovy ústavu, která téhož dne o 11. hodině dopoledne slavnostním způsobem byla otevřena.

V nádherném sále nové budovy shromáždili se pozvaní hosté, zástupcové úřadů a různých ústavů slepců, jakož i příznivci ústavu Klárova. Sborem pěvců zapěny byly dvě sborové skladby (německy a česky), načež následovaly slavnostní řeči místopředsedy Karla Dederry a řid. ústavu E. Wagnera, kteří zabývali se historií ústavu starého a vzniku budovy nové, jejíž stavba zabrala celé dva roky času a jejíž náklad dosáhl značné sumy 560.000 K; k částečné úhradě tohoto velkého nákladu při nedostatečném fondu stavebním bylo nutno, roku 1908 učiniti u České spořitelny půjčku obnosem 160.000 K a vtěliti ji hypotekárně na starou budovu ústavu č.p. 131/III. O významu výchovy slepců po stránce praktické a morální promluvil se stanoviska lékařského i právnického člen řiditelstva JUDr. Jindřich Goldberg (česky a německy), jehož výklad sesílen byl podrobnými statistickými daty. Mnohé z vývodů tohoto slavnostního řečníka byly téměř myšlenkovou ozvěnou toho, co jsem ve »Vlasti« dosud napsal o důležitosti ochrany zraku novorozenců, o nezbytně nutném uzákonění povinnosti očkování a o nevyhnutelné potřebě úpravy péče o slepce cestou zákona.

Vřele procítěný proslov (báseň od slepého a hluchého Františka Fischera) přednesen byl za doprovodu hudební skladby slepého učitele hudby Oldřicha Nepomuckého, přímo úchvatně slč. z Hellingů, členem něm. zem. divadla pražského. Pořad slavnosti zahajovací zakončen byl rakouskou národní hymnou, kterou zapěl sbor slepců.

Po přečtení četných telegramů a blahopřání předsevzata prohlídka nové budovy, v níž nalézá se letošním rokem 112 chovanců. Budova samotna vystavěna jest v přepychovém slohu renaisančním s motivy novodobé výzdoby secesní a jest se vší nádherou vypravena. Representační sál nalézá se v prvním poschodí ve středním traktu budovy a vede k němu bohaté a prostranné schodiště. Sál jest velký, prostranný, bohatě štukatérsky vyzdobený, strop jeho je sklenutý. Četné vlysy a reliefy dodávají mu nádherného vzhledu. Výborná jest i akustika sálu, který je opatřen vhodnou prostorou pro jeviště a vkusnou galerií pro hudbu a bude sloužiti nejen pro slavnosti ústavu, ale i pro přednášky, koncerty, akademie a pod. podniky pro účely lidumilné. V blízkém sousedství sálu nalézá se zasedací sborovna řiditelstva, kde současně uložen jest historický archiv ústavu.

V novou budovu přenešeny byly veškery řemeslné dílny ústavu, v nichž se chovanci dle poznaných vloh vyučují praktickému zaměstnání. Tak jsou tu vždy odděleně dílna košíkářská, tkalci rohoží kokosových a lýkových, dílna truhlářů, kartáčnická ženská a mužská, mechanické pletařství a ruční práce. Zde umístěno také dílenské truhlářské oddělení nejmladších chovanců ústavu, kde hoši ve stáří 6—10 roků pracují na hoblicích a soustruzích s jistotou téměř obdivuhodnou. Pro péči o fysický roz-

voj těla jest v přízemí zbudována moderní tělocvična pro slepce s příslušným nářadím dle vzoru podobných ústavů v městech amerických států a neméně krásnou jest koupelna s plovárnou, která co do účelného zařízení basinu, zbudovaného z betonu s náležitými odtoky, sprchami a ochrannými zařízeními nedá se srovnávati s žádnými, dosud u nás zbudovanými toho druhu podniky. — Veškeré místnosti ústavu jsou prostorné, vzdušné, řádnou ventilací opatřené a jsou opatřeny vesměs ústředním topením, elektrickým osvětlením a telefonickým spojením. Při vybudování této nádherné a přec tak útulné budovy, jejíž stavbu projektoval a řídil Dr. techn. Josef Piskač, c. k. vrchní inženýr při ministerstvu veřejných prací ve Vídni, nebylo opomenuto zajisté ničeho, čím by osud nešťastných chovanců ústavu, kteří ztratili v útlém mládí nejdražší poklad člověka — zrak — mohl býti zmírněn.

Slavnostní den 20. května 1909 zakončen byl odpolední a večerní taneční zábavou slepců, kteří zažili aspoň několik blažených hodin opravdového veselí! I já, k slavnosti zahajovací byv pozván, s nimi rád se obveselil a mezi nimi nových myšlenek ku další vážné práci k jejich dobru a prospěchu načerpal.

A když tak již zrovna mluvím o taneční zábavě v ústavě slepců. tu jen mimoděk zmiňuji se také o maškarním plesu, jenž o masopustním úterý r. 1909 pro slepce byl v tělocvičně uspořádán; v průvodu nejlépe vyjímal se můj starý známý Vojtíšek, bodrý Spiroch, kterého nebožtík rytíř Klár kdys do ústavu přivezl z lázní sv. Markéty u Prachatic, tuze výborně jako copatý Číňan v mandarinské čepici! Zdá se to býti podivné: slepci a maškaráda — ale slepci se bavili snad lépe než jiní lidé za drahé vstupné, za něž se možná jen nudili!

* * *

K stavebnímu programu novostavby pouze doplňkem připojuji, že v č. 31. ze 4. srpna 1909 »Zpráv spolku architektův a inženýrů v král. Českém« otištěn byl zajímavý článek: »Novostavba Klárova ústavu slepců v Praze-III.« od architekta Dra Josefa Piskače, opatřený snímky plánů situace i podrobností a četnými světlotiskovými pohledy. Ornamentální i figurální výzdoby budovy provedl akademický sochař Antonín Štrunc. Vyztuženého (armovaného) betonu bylo při stavbě této použito proto, aby se budova nemusila zakládati na piloty a na velmi hluboké základy, což by bylo nevyhnutelno, jelikož stavební blok zaujímal částečně staré, zavážkou zasypané potočiště Brusnice. Starý ústav č.p. 131-III. a akademie hraběte Straky v témže territoriu jsou však zakládány částečně na pilotách (stará budova a kaple sv. Rafaela má na některých místech $4—4^1/_2$ sáhu hluboké základy). Prostorná plovárna se dnem z části mělkým, z části hlubokým umístěná pod tělocvičnou, vyžaduje roční rozpočtovou položku nákladu režijního v obnosu 10.000 K; aby docíleno přiměřené úhrady, založen při Klárově ústavu slepců spolek pod názvem »Pražský klub plavecký«, jehož stanovy byly schváleny výnosem

c. k. místodržitelství ze dne 11. června 1909, čís. 137.896. Chovancům ústavu jest plovárna s lázněmi vyhrazena vždy jen jednou za týden, totiž v sobotu. —

Po provedené arrondaci majetku pozemkového má Klárův ústav v Praze č.p. 131-III. úhrnem plošné výměry 5995 m²; peněžní pohyb při novostavbě znázorňuje nástin bilance ve Wagnerových německých dějinách takto:

zakoupení sousedních pozemků od c. a k. vojenského eráru (jako držitele Bruských kasáren a hradeb) a od akademie hraběte Straky	K	31.500·—
odkopávka hradeb, zavezení zahrady a urovnání pozemků	»	17.600·—
na novostavbu preliminováno	»	475.000·—
k tomu na motorové zařízení pro osvětlení a vodovod v obou budovách	»	40.000·—
tak že celkový náklad rozpočten byl přibližně na	K	564.100·—
K tomu bylo upotřebitelného kapitálu stavebního*) (včetně daru J. Vel. císaře a krále Františka Josefa I. per 100.000 K z výtěžku c. k. státní loterie pro občanské účely dobročinné) celkem	K	350·000·—
a byl k disposici dar bratří Portheimů (prostřednictvím Emila rytíře Portheima)	»	50.000·—
tedy v celku	K	400.000·—
takže objevil se stavební deficit v částce . .	K	164.100·—

jejž, jak již několikráte jsem uvedl, uhraditi nutno hypotekární půjčkou u České spořitelny penízem 160.000 K.

Toto citelné zatížení deficitem bude na delší čas kamenem úrazu při projektovaném příštím zvýšení počtu chovanců ústavu, o čemž již v záhlaví I. (na str. 38. a 39.) jsem se zmínil, pojednávaje o statistice nynějšího a potřebě budoucího intensivnějšího vzdělání slepců ve skupině věku od 4—20 let. —

Cena realit a pozemkového majetku Klárova ústavu jest po provedené novostavbě takováto:

1) novostavba	K	560.000·—
2) stará budova s kaplí	»	300.000·—
3) pozemek hlavního ústavu slepců na Malé Straně	»	380.000·—
4) pozemek opatrovny pro slepé děti u Daliborky s domem č.p. 192/IV.**)	»	100.000·—
tedy v celku . . .	K	1,340.000·—

*) V den slavnostního položení základního kamene k novostavbě, 23. dubna 1907 věnovalo Jeho cís. a král. Apoštolské Veličenstvo fondu stavebnímu 2000 K, J. Jasn. Arnoštka kněžna Auerspergová dala 120 K, J Exc. Arnoštka hraběnka Waldsteinová 1000 K, průmyslník Vincenc z Gečmen-Waldecků složil 200 K. —

**) Věnovací listinou c. a k. nejvyššího hofmistrovského úřadu Jeho Vel. císaře (nejvyšší rozhodnutí o zrušení dosavadního poměru emfyteutického stalo se dne 22. října 1905) ze dne 28. prosince 1905, čís. 13210/A a dle usnesení c. k.

Těchto několik číslic připojiti bylo nezbytně nutno k zakončení stati, jednající o novostavbě Klárova ústavu v Praze na Klárově č.p. 131*a*) a 131*b*). —

V. Dodatek.

Stručný zeměpis a dějepis světové péče o slepce.*)

Ve stati, zabývající se statistikou, poukázal jsem na různé soustavy soupisu slepců v jednotlivých státech; k docílení rychlejšího postupu textu této proti prvotnímu programu dosti obsažné práce uvedl jsem ve stati té jenom údaje nejnutnější a teprve zde v dodatku připojuji alespoň stručný zeměpisný přehled všech dosud založených ústavů pro slepce a na příslušných místech data o prvním vzniku odborné péče takové v různých zemích a státech.

A. Evropa.

1. *Belgie*: Brügge, Brussel 3,**) Lutich, Maeseyk, Ghlin-lez-Mons 2. Celkem 8 ústavů. — Dle statistických výpočtů připadá v Belgii na 10.000 obyvatelů průměrně 8 slepců.

Vznik péče o slepce v Belgii a založení ústavu pro slepé hochy v Brusselu-Woluwe St. Lambert r. 1819 a ústavu pro slepé dívky v Brusselu (Rue Rempart des Moines) r. 1839 je zásluhou *kanovníka Triesta*; úprava péče té jest dílem *Florentina Jana Bapt. Stockmanse* (řádovým jménem P. Amadea), generálního převora Milosrdných Bratří v Gentu. Pro zajímavost a také z té příčiny, že odborníckých pokynů i rad Stockmansových v cizině i v Rakousku bylo šetřeno, uvádím zde *přesný program jeho úpravy péče o slepce*: 1. Poučení o příčinách a zamezení slepoty, 2. poučení rodičů, jak s malými slepými dítkami zacházeti a jak je vychovávati, 3. zakládání opatroven pro malé slepé dítky, 4. vypátrání a soupis slepých dětí školou povinných a přijetí jich do ústavů pro slepce, 5. podpora všech vyučovacích odvětví v ústavech pro slepce zaopatřením dobrých pomůcek vyučovacích a knih, 6. rozšíření výcviku řemeslného a zřízení samostatných dílen pro osoby později osleplé, 7. péče o nemocné, invalidní a věkem sešlé, tedy vůbec práce neschopné slepce.

Antverpská společnost pro povznesení péče o slepce, vykazující dle stavu peněz z roku 1906 jmění 69.000 franků, vydává

---

zemského soudu v Praze, odd. IX., č.j. 2999 ze dne 28. června 1906 vtěleno bylo do knih vlastnické právo Klárova ústavu na dům č.p. 192-IV. se zahradou v nové vložce pozemkových knih č. 131. katastr. obce Praha-Hradčany. Hradčanský majetek Klárova ústavu má výměry 1196□^{0} = 4302 m^2 (dle textu věnovací listiny). —

Že jsem také některé číslice z nejnovější doby do své práce zařadil, budiž jí dokladem, že povznesena jsouc nad všecky stranické ohledy, chtěla radikálně odlučovati podřízené a méně cenné detaily od částí podstatných a nezvratných. To ovšem státi se mohlo pouze při osobní mé samostatnosti oproti věcem projednávaným. —

*) O tomto thematu měl jsem dne 28. února 1910 v katolické místní organisaci v Bubenči přednášku pod názvem: »Všemi díly světa po stopách péče o slepce«, po které promluvil jsem též na thema »Církev a dobročinnost«.

**) Při městech, kde jest více ústavů pro slepce, udán jest příslušný počet číslicí. —

obecně poučné zprávy pod oficielním názvem: »Verslagen der Maatschappij tot onderstand der Blinden Antwerpen (Rapports de la société protectrice des aveugles Anvers)«.

2. *Dánsko*: Kodaň 4.

První ústav pro slepce založila dne 1. června 1811 filantropická společnost »Die Kette« v Kodani k podnětu *kazatele prof. Brorsona* a vrchního dvorního maršálka *von Haucha*. Při reorganisačních pracích schválen byl dne 21. ledna 1857 *zákon* o zřízení dalších ústavů. Péče o slepce jest v Dánsku výborně organisována a dbá o rozvoj její také »Verein zur Förderung der Selbstthätigkeit der Blinden« (*Spolek ku povznesení samostatné práce slepců*), jenž stará se také o obchodní odbyt výrobků slepými dělníky zhotovených a dodává jim suroviny ku práci potřebné za levnější ceny nákupu ve velkém. Mimo tuto čistě obchodní stránku má zmíněný spolek ten — a to jest skutečné unikum v péči o slepce — také *zvláštní fond pro nemocenské pojišťování* řemeslu vyučených a pracujících slepců jako výkonných řemeslníků a dělníků.

Při tom vzhledem k našim domácím poměrům péče o slepce záhodnné již zde podotknouti, že zaměstnání a práci slepců za účelem samostatné výživy neb obhájení existence považovati jest dle dosavadních zvyklostí vždy za industrii domácí. Ale okolnosti této a zdárnému řešení otázek podpory takových domácích industrií nebyla v Rakousku, ač výsledky v jiných zemích docílené s dostatek jsou známé (jako na př. stav péče o slepce v králov. Saském), věnována ni špetka pozornosti ve spise »Hausindustriepflege« (Zprávy II. mezinárodního kongresu pro otázky zaměstnanců středních stavů, Vídeň 1908), jejž kongresový redakční výbor vydal za podpory c. k. ministerstva veřejných prací. —

Dle III. svazku E. Wagnerova spisu »Beiträge zur Blindenstatistik« (Praha 1906) má Dánsko dle stavu z roku 1901 při 2,449.540 obyvatelích úhrnem 1047 slepců; Kodaňskými ústavy pečováno bylo v oboru výchovy o 142, v oboru zaměstnání o 82, v oboru starobního zaopatření o 20 slepců, tedy celkem o 244, čili o 23 proc. všech slepců v Dánsku, jež tímto potěšitelným celkovým výsledkem blíží se k nejlepší posici, kteréž pro mocnářství Rakouské docíleno bylo 30 proc. všech slepců zahrnutých v obor jednotlivých stupňů péče v Dol. Rakousích.

Velmi poučné zprávy o stavu péče o slepce v Dánsku poskytují každoroční úřední publikace Kodaňského ústavu. Z roku 1904—1905 měl jsem po ruce »Aarsberetning om det Kongelige Blindeninstitut og dets Forskole for Skoleaaret 1904—1905 af J. Moldenhawer Forstander, Kjobenhavn, Valentin & Lund's Bogtrykkeri« (Výroční zpráva král. ústavu pro slepce a přípravné školy za školní rok 1904/5 od J. Moldenhawera, přednosty v Kodani.)

(Pokračování.)

Ženoucí se Mrak.

(Z H. W. LONGFELLOWA přel. JAN VRÁNEK-POHOŘSKÝ.)

Máš smutnou, temnou zasmušilou tvář,
ó, mocný náčelníku Omahů,
tak temnou jako ženoucí se mrak,
po němž jsi jméno svoje obdržel.
V háv šarlatové barvy zahalen
si vykračuješ městem lidnatým
po rovnoběžných nudných ulicích,
jak kdysi na pokraji našich vod
se brodívali ptáci neznámí,
po nichž nám pouze stopy zůstaly.
Co z tvého lidu zbude za krátko,
než pouhé stopy, stopy zaváté?

Jak můžeš kráčet městskou ulicí
ty, jehož noha zvykla pažitu
na nepřehledné bujné prérii?
Jak můžeš dýchat zkažený ten vzduch
ty, jenž jsi dýchal volně na horách
dech borovic a stinných doubravin?

Dnes nadarmo tvůj pánovitý zrak
se dívá vyzývavě s pohrdou
na shon a ruch a práci bělochů,
ba nadarmo, neb oni splácejí
ti posměch posměchem a záštím zášť!

O, marně viníš tvrdé městské zdi
a dlažby ulic, že jsou loupeží
na tobě spáchanou a kmeni tvém,
že půda ta tvým byla majetkem,
tvým hanobením a lovčím obvodem.
Smiř se již s nutností a považ jen,
že miliony bídných chuďasů
mrou v porobě a hlady v Evropě
ve sklepech nezdravých a v podkrovích,
z kad oprávněný jich výkřik zní,
že oni též jsou země dědici,
že jim též patří právo na podíl.

Nuž, tedy ustupuj dál na západ,
tam vládni volně v lesích rozsáhlých
jak mocný panovník, král prérie!
Tam na podzim spád listí s javorů
ti zlatem dláždit bude podlahu
v tvém paláci a jeho průchodech,
a v letě v jeho vzdušné komnaty
ti budou dýchat větve sosnové
svou kadidlovou vůni líbeznou.
Tam velkým budeš, statným hrdinou

a krotitelem koní divokých,
tam naloviš si štíhlých jelenů
na břehu řek a horských potoků,
jež stržemi se derou s hukotem.

Však slyš! Ký hluk se z dálky rozléhá
ze srdce horských pustin divokých?
Zda nepřátelských kmenů je to ryk
či horské obludy, o jejíž kly
blesk odrazil se, jak dí stará zvěst?
Chce zašlápnout ten netvor rudochy? —
Cos osudnějšího tvým potomkům
než nepřátelský pokřik válečný
a zhoubnějšího tvému národu
než hnáty vybájené nestvůry —
hle, parolodi brázdí Missouri,
viz opodál na dálné prérii
za noci planou ohně táborů,
prach zvedá se při prvním úsvitu
ne od stád bisonů, jež prchají
před lovci na střelhbitých konících —
to výpravy jsou smělých bělochů,
již oživují tichou prérii,
proud jejich zaplavuje tvoji zem,
a jako prudký vichr východní
den co den zatlačuje vítězně
dál na západ kouř tvojich vigvamů . . .

Ignát a Rudolf Zhánělové.

Stať životopisná. Podává ALOIS DOSTÁL.

(K 25letému jubileu kněžskému Ignáta a k 20letému Dr. Rudolfa.)

(Dokončení.)

Literárně začal hlavně působiti až roku 1900, když ustanovením čilého a zdravého faráře zbaven byl práce ve farní kanceláři a když zřízením četných nových míst katechetských ubylo všem kněžím v duchovní správě mnoho hodin náboženských. Tu teprve mohl vyplniti svou dlouholetou touhu, k níž připravoval se mnoho let svědomitým studiem, neúnavnou četbou, výpisky o věcech, k nimž cítil zálibu a počal literárně působiti. — První prací tohoto období literární činnosti Zhánělovy byly feuilletony v »Hlase« pod značkou »a«: »Cesty k severní točně«.

Brzy rozvíjel širší blahodárnou činnost a všechny čelnější naše katol. listy přijímaly jeho práce, což se děje po dnešní den. Jeho snahou jest, aby lid náš věren zůstal své svaté, po otcích zděděné víře a národnosti. Není tuto možno vypočítati všechny Zhánělovy čelnější články, ale budiž aspoň něco vzpomenuto. Od r. 1904 má každé číslo měsíčníku »Škola božského Srdce Páně« nějakou práci náboženského obsahu; v témže časopise vychází

řada článků jeho, nadepsaných »Z cest kněze«. Listy »Poklad věřících«, »Květy marianské«, »Růže dominikánská«, »Naše Listy«, »Serafínské Květy« uveřejnily četné články Zhánělovy.

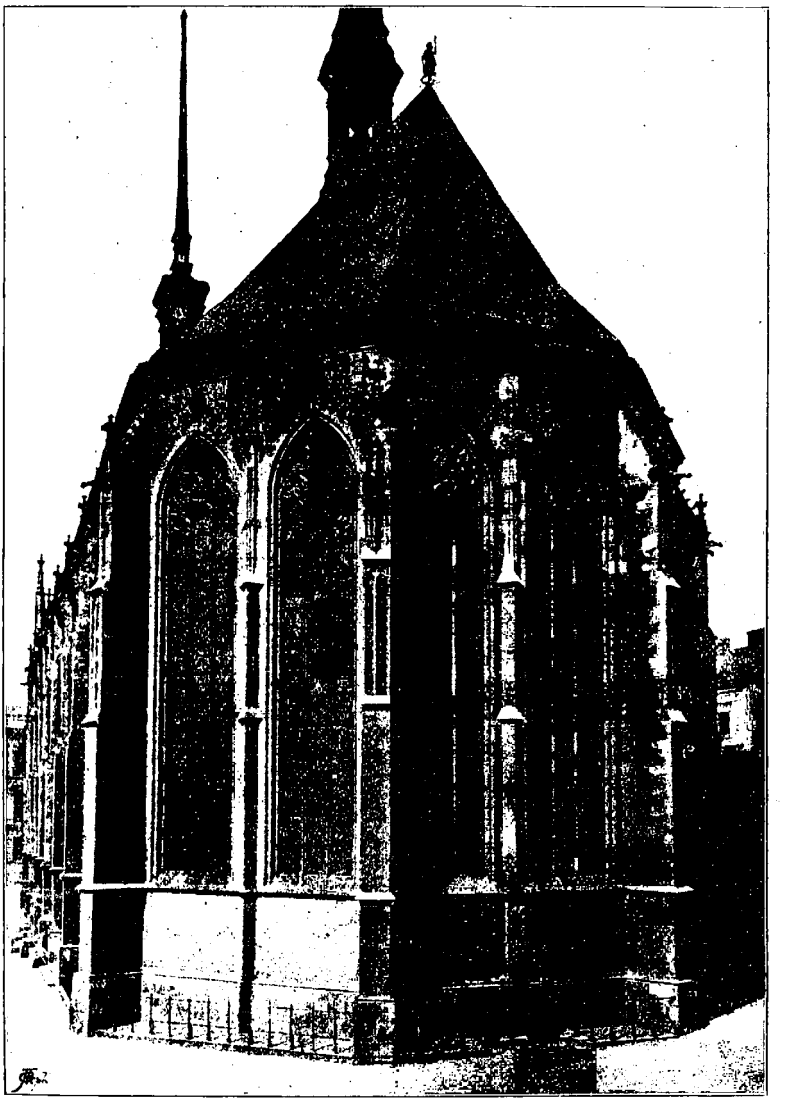

Chrám sv. Jakuba v Brně. Presbytář, pohled z venku.

Jsa přítelem mládeže, přispívá do všech našich katolických časopisů pro mládež povídkami, cestopisy, poučnými články a jinými.

Již od roku 1888, kdy podnikl první delší cestu do Solnohradu a Solné Komory, používal každého roku prázdnin k cestám, při nichž se řídíval pravidlem osvědčených cestovatelů: do

konce roku psával si do deníku vzpomínky na cesty a počínaje novým rokem, připravoval se na novou cestu hlavně studiem Baedekra a jiných pomůcek, jichž má velikou zásobu ve své knihovně. Hlavně se obíral dějinami vůbec a dějinami malířství; k vůli Murillovi podnikl cestu do Španěl, aby tu shlédl jeho veledíla, umístěná v museu madridském a v jeho rodišti Seville. Během let procestoval celou Evropu, Svatou Zemi a jel koňmo z Jerusaléma, Nazaretu a pohoří Haaran do Damašku. Nejmilejší je mu Italie, již navštívil čtyřikráte a kde nalezl nejkrásnější umělecké věci na cestách, jež nejsou vyšlapány obyčejnými turisty, v menších, málo navštěvovaných městech. O všech svých cestách má bohaté zápisky.

Článků cestopisných uveřejnil celou řadu, jako v »Českých Květech« (1902) »Z Patrasu do Athén«, tamtéž »Z Ostende do Londýna«. V »Našem Domově« (1901) »Sofia«, (1902) »Betlém«, »Chrám Božího Hrobu v Jerusalémě«, (1904—5) »Obrázky z Londýna«, (1907) »Z Janova do Marsailly«, (1909) »St. Denis, pohřebiště králů francouzských«, v brněnském »Obzoru« (1900) »Sibiřská dráha«, »Helgoland«, »Výlet do Emaus«, »Ravenna«, »Westminster v Londýně«, »Baalbek«, »Lissabon«; v »Moravanu« uveřejnil: »Londýnská policie«, »Compostella«, »Zápas s býky«, »Cadiz«, »Na prahu Afriky«; v »Čechii« (1902) »Jízda sultánova do mešity«, v brněnské »Neděli« (1904) »Vozidla v Londýně«, »Londýnská chudina«; v »Hlase« brněnském: »Z cesty po Španělsku a Portugalsku«; v »Květech Mariánských« (1907) »Přibyslavice« (vyšlo též samostatně), »Saragossa«, »Lurdy«, (1909) »Mašůvky« (vyšlo též samostatně), v »Našich Listech« (1909) »Náboženské poměry v Porýnsku«; v pražském »Čechu« (1905) »Na hrobě sv. apoštola Jakuba«, »Dvě památné marianské svatyně v naší říši«, »Tři obrázky z Paříže«, »Mosaika z Cařihradu«; v »Andělu Strážném« řadu článků: »Hrad Habsburk«, »Benátky«, »Výlet na Českou Sněžku«, »Turecká mešita«, »Žďár a okolí«, »Monte Carlo« atd. Některé z těchto cestopisných popisů vyšly samostatně ve knize nadepsané »Z cest«, vydané nákladem J. Havránka ve Velkém Meziříčí r. 1907.

Dlouhou dobu dopisoval do »Hlasu«, v čemž nalezl několik následovníků, podobně do německého, v Solnohradě vycházejícího listu »Kathol. Kirchenzeitung«, jehož účelem jest podávati zprávy z celého katol. světa. Tu snaží se svými instruktivními zprávami poučovat Němce, by nestranně pozírali na nás a naše poměry. Po celou dobu své literární činnosti sleduje Zháněl všechny nové zjevy v naší i německé katolické literatuře, o čemž podává kritiky, svědčící o jeho vytříbeném vkusu, velké sečtělosti a znalosti všech světových literatur hlavně do »Vlasti« a »Obzoru«. Napsal posudky asi o 170 knihách.

Zháněl napsal větší počet legend, lidových kratších povídek, životopisů, článků zábavně vědeckých jako »O honoráři«, »Naučné slovníky«, »Hymny středověku«, ve »Škole bož. Srdce P.« vydal v 1903—4 obšírný životopisný obraz konvertitky »Julie z Massourů«, v »Našem Domově« články »O boháčích a jejich libůstkách«. Životopisné črty napsal do »Vlasti« o Msgru Vlad.

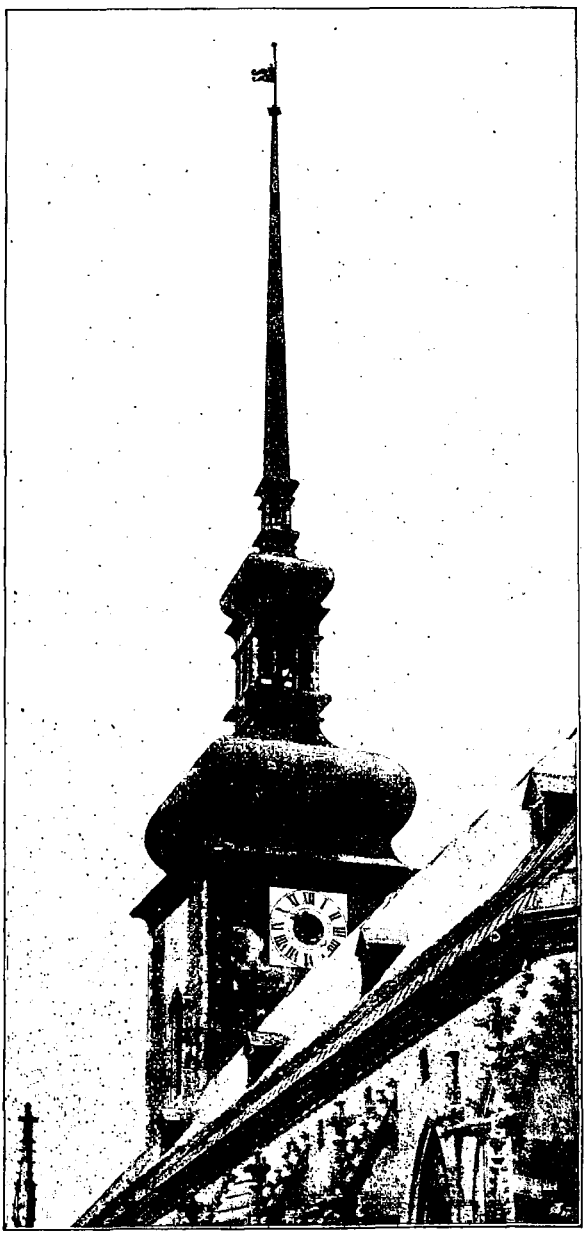

Chrám sv. Jakuba v Brně. Věž.

Šťastném, do »Naš. Domova« o Frant. Musilovi, hudebním skladateli, Aloisu Hlavinkovi. Z oboru bibliofilského napsal delší článek: »Milovníci knih«, »Láska ku vědám«, »Výroky slavných mužů o četbě, knihách a knihovnách«.

Již od dob studentských byl Zháněl velikým bibliofilem, kupoval horlivě české knihy za ustřádané peníze, které dostával od otce, když s ním chodil jako zpěvák na pohřby. Jako sextán měl už devadesát svazků cenných dobrých knih, jako kaplan 1600 svazků vkusně vázaných. Té zálibě zůstal věren posud. V knihách nalézá nejlepší zábavy, knihy jsou mu nejvěrnějšími přáteli a nerozlučnými soudruhy. Největší pokoj má upravený za knihovnu, kde má přes 5000 vkusně vázaných knih. Tu tráví všechen volný čas, zde jest mu pobyt nejmilejší. Stále pracuje, práce jest mu radostí a životem, bez práce nemůže ani býti. Často dlouho do noci čte, studuje, sbírá látku ku svým pracím.

Jednou přišel ke Zhánělovi agent světové firmy knížní Herderovy ve Frýburgu v Bavořích a pravil, že ač prošel mnoho far v Evropě, nenašel doposud u žádného venkovského faráře tak skvěle uspořádané, vkusně zařízené a tolik bohaté knihovny jako u Zháněla. Jako přítel umění sbíral Zháněl na svých cestách a hlavně u antikvářů v Brně a ve Vídni antikvity, staré obrazy, v čemž mu byl vzorem starý farář na odpočinku, Vilém Böhm, rodák z Brna. Tento jako znalec umění podával úsudky obchodníkům, když tito chtěli něco cennějšího koupiti. Měl velikou sbírku antikvit všeho druhu, zvláště obrazů menších rozměrův, jimiž pokryl všechny stěny svého bytu. Část jeho pozůstalosti zakoupilo Brno pro své museum. Jinak nikdo o tomto ideálním, po umění tolik nadšeném knězi nic nevěděl. Za Böhmovy pomoci a návodu vzdělával se i Zháněl v umění a pořídil si na sto různých obrazů a jiných uměleckých antikvit, jež zdobí nyní jeho příbytek.

U svých osadníků je Zháněl oblíben pro svou přívětivost, všímavost a horlivost. Velkým nákladem opravil faru ze svých peněz, staví na osadě kříže nebo staré důkladně opravuje. Pořádá misie, mimořádné pobožnosti, volá cizí kazatele a vůbec stará se o blaho svých svěřenců, kteří mu lásku jeho láskou svou oplácejí, ač blízkost hlavního města i v Troubské farnosti svého nepříznivého vlivu nezatají. Zakládaje za pomoci svých mladších spolupracovníků kaplanů katolické spolky a pracuje v nich, čelí účelně vzmahajícímu se socialismu, nevěře a lhostejnosti náboženské, které vnikají bohužel nyní se všech stran do našeho lidu moravského.

Jest naděje, že Ignát Zháněl ještě mnoho vykoná ve prospěch církve, vlasti a dobra, že od této, jak sám říká »drobné práce«, přejde k dílům větším samostatným, k čemuž má vědomosti, píli a mnoho ještě výhledů do života.

Stejně snaživým pracovníkem jest i jeho mladší bratr.

Rudolf Zháněl narodil se dne 15. dubna 1867 v Sebranicích u Boskovic na Moravě. První školu navštěvoval v Židenicích. Když mu bylo 10 roků, dal ho otec na jeden rok do německé

školy v brněnském předměstí Ceylu. Druhý rok už byl ve cvičné škole při českém ústavu učitelském, tehdy u Minoritů (nyní na Starém Brně). Roku 1878 počal Rudolf navštěvovati první české vyšší gymnasium v Brně. Odbyl je celé s vyznamenáním, rovněž maturitu, kterou podstoupil 30. června 1886.

Již jako gymnasista obíral se rád knihami, za každý uspořený peníz koupil si knihu, jejichž sbírkou se těšíval o prázdninách a feriálních dnech. Když byl v osmé třídě gymnasialní, podnikal výlety do okolí Brněnského, zvláště do moravského Švý-

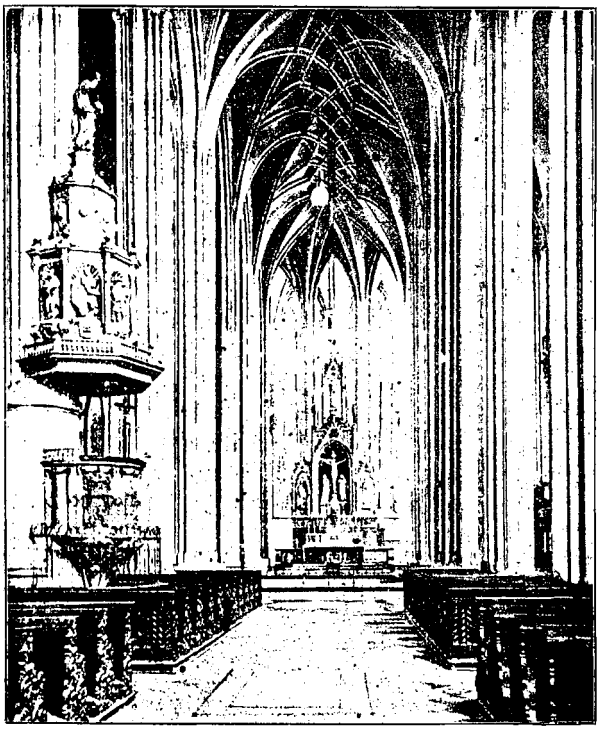

Kostel sv. Jakuba v Brně. Vnitřek.

carska. Otec mu dal obyčejně zlatku na cestu, z níž pravidelně Rudolf přinesl polovici domů. Většinou chodil pěšky, měl-li žízeň, napil se ze studánky nebo z potoka, do hostince zašel jenom na oběd a spokojil se vždycky s tím, co se dalo koupiti. Lihových nápojů vůbec nepožíval.

Už tehdy se zálibou věnoval se botanice. Láska ku květinám je společná totiž celé rodině Zhánělově, oba bratří Rudolf i Ignát měli překrásný a přebohatý herbář, rovněž velmi četnou sbírku brouků, mineralií a podobně.

Jakmile dostal Rudolf Zháněl do rukou maturitní vysvědčení s vyznamenáním, spěchal představit se biskupovi a prosit o přijetí do semináře. Tam oddal se studiím s celou duší, patře vždy mezi první žáky. Privátně studoval orientální jazyky, složiv z nich také zkoušku. V semináři, či jak v Brně říkají, v alumnátě býval pre-

fektem, vzdělával se vždy pilně a napsal tehdy první svůj literární článek »Bible a výzkumy geologické«, který přinesl bohoslovecký časopis »Museum« v Brně.

Na kněze byl posvěcen dne 27. července 1890 v Brně od biskupa Dra. Františka Sal. Bauera. Prvním místem novosvěcencovým byly Prostoměřice u Znojma. Když r. 1893 stal se »kukátkář« Václav Kosmák děkanem a farářem v Prostoměřicích, zůstal Rudolf Zháněl u něho půl druhého roku kaplanem. Pak byl poslán za administrátora do Lukova u Znojma, kde působil sice jen kratičký čas, ale dosud v milé je paměti, jak chodíval s dětmi do kostela, konal modlitby večerní, jichž ponenáhlu účastnila se celá osada, jak hraje na varhany, zpívával s dětmi písně Mariánské a k andělu strážnému. V nejprudší zimě v ohromném sněhu stěhoval se v lednu 1895 z Lukova do Drásova u Tišňova, kde svěřena mu administratura fary. Když tato zase po čtvrt roce byla obsazena, dostal se Rudolf Zháněl za kaplana do Tikovic u Brna.

Na všech těchto štacích byl horlivým katechetou, a ani nepohody neodstrašovaly ho od návštěv škol i dosti vzdálených. S velikou láskou ujímal se opuštěných a nevědomých, zvláště pečoval o to, aby nevyvinuté, nemocné a zanedbané děti byly připraveny k přijímání sv. svátostí. Všudy, kde působil, naučil děti a s nimi i lid modliti se k nejsvět. Srdci Ježíšovu a k sv. patronům zemským, což věřící všude posud zachovávají jako milou památku.

I při této horlivé pastoraci Rudolf Zháněl studoval velmi pilně, lid nevídal ho nikdy téměř jinak, než s knihou v ruce. Ať šel do školy nebo na procházku, ať doma nebo v zahradě, ustavičně studoval. Proto také odbýval s úspěchem zkoušku po zkoušce, až dne 21. července 1896 na staroslavné fakultě bohoslovecké v Olomouci slavnostně prohlášen za *doktora theologie*.

Dne 1. září 1896 byl Dr. Rudolf Zháněl povolán za učitele náboženství na c. a k. zákopnickou školu v *Hainburku* na Dunaji v Dolních Rakousích. Působil tam dvě léta, milován od svých žáků, ctěn od důstojníků, vojska, kněžstva a lidu. Kdykoliv mu dovolovaly povinnosti jeho povolání, rád vypomáhal v městě i v okolí ve zpovědnici, na kazatelně, při misiích i jindy. Zvláště tu dlícím, roztroušeným českým krajanům velmi ochotně přispíval duchovní pomocí.

Z Hainburku byl Dr. Zháněl přesazen jako profesor náboženství na c. a k. vojenskou nižší reálku v *Železné* v Uhrách (Eisenstadt čili Kismarton), kde však přednášel nejen náboženství, ale také přírodopis a češtinu. I tu otevřelo se neúnavnému knězi rozsáhlé působiště, které neomezovalo se nikterak stěnami ústavu, v němž byl ustanoven. Železná je velmi pěkné město uherské vedle jezera Neziderského, má překrásný Mariánský poutní kostel a horu Kalvárii s četnými sochami, residuje tam jeden z největších magnátů uherských Mikuláš kníže Eszterházy. C. a k. vojenská nižší reálka jest umístěna v krásné, rozsáhlé budově uprostřed širokého pečlivě upraveného parku, a leží velmi malebně na úpatí lesnatých hor Litavských. V milém tom koutku světa žil

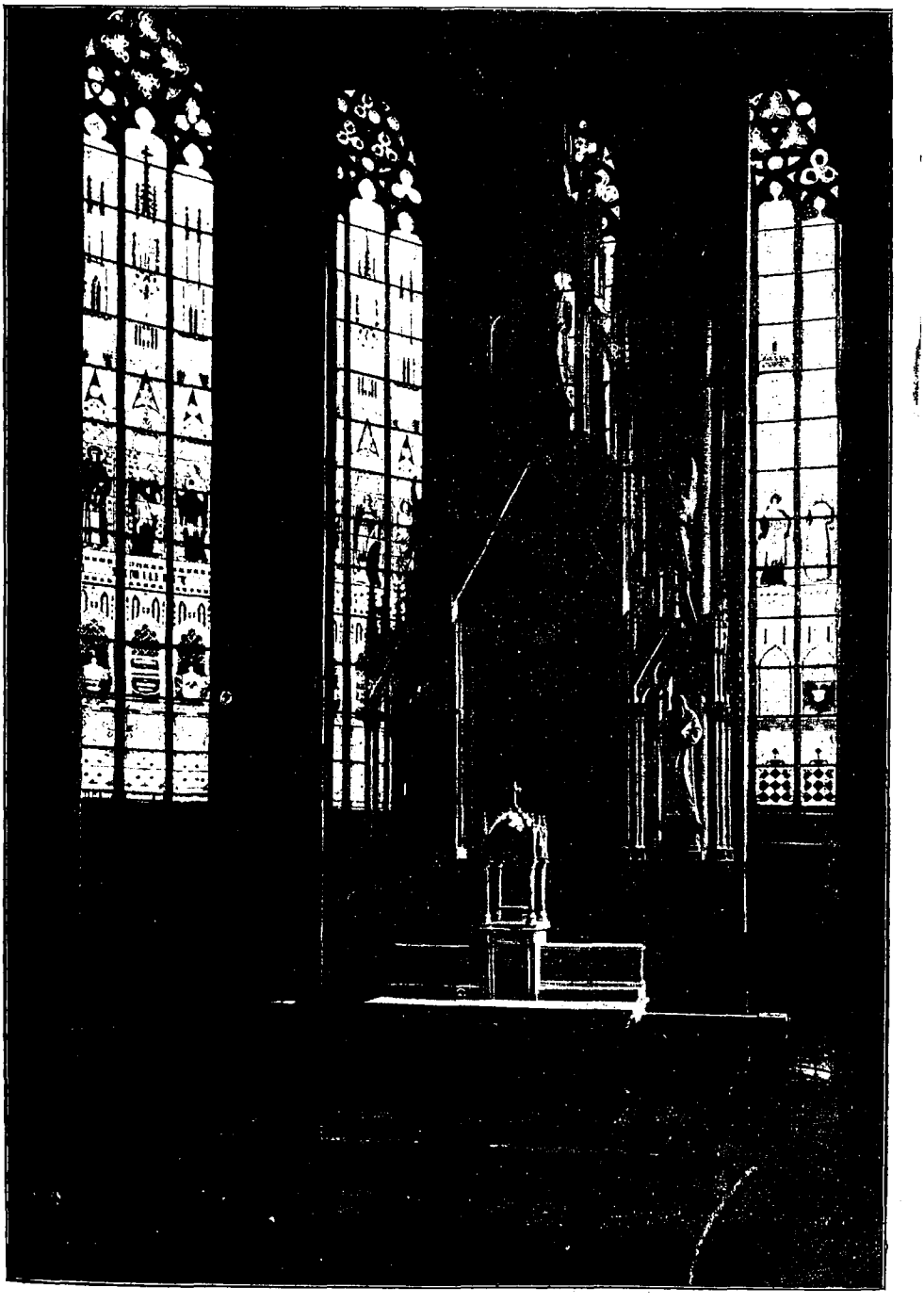

Kostel sv. Jakuba v Brně. Hlavní oltář.

Dr. Rudolf Zháněl šest let jen svým kněžským a vychovatelským povinnostem. Zvláštní důvěru a lásku k němu měli čeští chovanci ústavu a čeští vojáci, jimž nejen kázal v mateřském jazyku, nýbrž také ochotně půjčoval české knihy. Kromě povinností učitelských bylo tu Zhánělovi pečovati o ústavní knihovnu, jakož i obstarávati duchovní správu ústavu. Každý den sloužil v krásné ústavní kapli mši sv.; v neděli a svátky, kdy připojena také exhorta, dostavili se k bohoslužbám všichni žáci, vojáci, důstojníci a profesoři. Zháněl vyučoval po třídách, odpoledne procházel se se žáky po parku, schválně s nimi mluvil česky, aby nezapomněli mateřské řeči; vyšel-li do přírody (do nedalekého lesa Litavského), botanisoval, neboť toto pohoří jest velmi bohaté na floru. Občas navštěvoval okolní uherské kněze, jimž rád a ochotně vypomohl kázáním a jinak v duchovní správě. Proto si ho všichni vážili a jako za bratra ho považovali.

Okolí Železné je obydleno lidem smíšeným: Chorvaty, Němci a Maďary. Zvláště o poutích bývá tam živo; také moravští Chorvaté, kteří se tu zachovali v několika vesnicích u Mikulova, kdysi tam putovali. I v tomto poutním kostele Zháněl rád poutníkům přisluhoval svátostmi a kázáním.

Činnost tuto uznal také panující kníže, J. Jasnost Mikuláš Eszterházy; neboť když Zháněl opouštěl po šestiletém působení Železnou, projevil mu osobně své uznání a vzdal mu dík za všechnu práci a námahu v kostelích svého patronátu v duchovním úřadě vynaloženou.

V létě roku 1904, kdy některé předměty, a to zvláště ty, kterým Zháněl učil, počaly se přednášeti také v řeči maďarské, byl povolán do Prahy, kde působí jako c. a k. polní kurát, přidělený k c. a k. polnímu superiorátu 7. sboru doposud.

V Praze je známou osobou: je ho vídati v různých kostelích sloužiti vojínům mši sv. a jim kázati, kterážto kázání i mnozí civilisté rádi poslouchají; nestraní se nikterak katolické a české veřejnosti, nýbrž bývá častým a rád vídaným hostem při katolických podnicích. Zvláště rád dlí ve společnosti spolubratří kněží, a dozajista nikoho v milém přívětivém svém způsobu neurazí.

Dr. Rudolf Zháněl, který jako kněz působil ve čtyřech zemích našeho mocnářství, totiž na Moravě, v Čechách, Dolních Rakousích a v Uhrách, získal mnoho zkušeností svými cestami. Procestoval většinou ve společnosti svého bratra Ignáta — skoro celou Evropu: Italii, Francii, Švýcarsko, Rusko, Německo, Belgii, Holandsko, Anglii, Dánsko, Švédsko a Norvéžsko.

Dr. Rudolf Zháněl je také literárně činným. Brněnský »Hlas« přinesl od něho přečetné cestovné obrázky, jež zasílal hned ze svých cest. Kromě toho popsal v četných, českých časopisech mnohé ze svých výletů. Není věru snad ani jednoho českého, katolického časopisu, do něhož by Dr. Rudolf Zháněl nepřispíval. Větší jeho články převyšují půl tisíce, sebráno v jedno, tvořily by hezky velikou knihu. Četné práce uveřejňuje bez podpisu a pod různými pseudonymy: jako Radoslav Železný, Olim Ferreus a jiné.

Zháněl píše vedle statí cestopisných také povídky, legendy, články dějepisné, zeměpisné, přírodovědecké, literární, životopisná studia, statě bohoslovné a jiné. Ovládá kromě odborných důkladných vědomostí bohosloveckých také přírodopis, dějepis a jiné vědy.

Ze samostatných prací jmenovati nutno především pěkné populární monografie o poutních místech, na př. Humberku, Kojetíně, Sepekově, lidový životopis Magdaleny Zofie Baratové, zakladatelky řehole nejsvět. Srdce Ježíšova. V jubilejním roce 1908 vydal Zháněl životopisy vznešených jubilárů: Sv. Otce Pia X. a J. V. císaře a krále Františka Josefa I., které kritikou byly přijaty velmi vlídně. Z vědeckých prací jeho zaslouží zmínky instruktivní spis o »pomocné vojenské, duchovní správě«, který byl schválen a doporučen celým nejdůstojnějším českým episkopátem.

Kostel sv. Jakuba v Brně. Kazatelna.

Heslem životním a poslední jeho pohnutkou všech prací v duchovní správě i v literatuře je Dr. Rud. Zhánělovi: »Pro Boha a císaře, pro Církev a vlast.« Jako ve vojenské duchovní správě nese se touhou mladý lid náš ochrániti všech nepříznivých vlivů a zachovati ho na osvědčené cestě ctnosti dobra, tak i v pracích literárních vidí jedinou spásu lidu našeho v pevném přilnutí k víře naší cyrillo-methodějské a v upřímné oddanosti ku vrchnostem Bohem nám ustanoveným. V pracech svých však nikterak nevnucuje názoru svého čtenáři, nýbrž poukazuje na historické události, z nichž si každý nestranný, soudný čtenář vzíti může poučení toto.

Dr. Rudolf Zháněl ovládá také úplně jazyk německý, takže i Němci rádi poslouchají v Praze jeho německá kázání k vojínům. Této znalosti také používá k tomu, aby o národě našem, jeho snahách, písemnictví, pokroku správně informoval cizinu. Nejeden vynikající cizozemský časopis přinesl z pilného péra jeho sympatické články o Češích. Nyní právě dotiskují se jeho německá kázání pro vojenské nováčky.

Mezi nejzajimavější práce Dr. Rud. Zháněla patří jeho »Vzpomínky na kukátkáře«. Napsal jen vděčné paměti na slovutného Václava Kosmáka, s nímž pracoval na jedné líše duchovní v Prostoměřicích. Byly uvěřejněny ve »Vlasti«, roč. XXII. (1905—6). Líčí tam Kosmáka doma i v životě, na kazatelně, na řečništi, vykládá zajímavé episody z jeho života, vypisuje dojemně jeho smrt.

Dr. Rud. Zháněl má právě tak bohatou knihovnu, jako bratr jeho, ta čítá na 2000 svazků. Při častém stěhování, jak jeho působnost u vojska žádá, je dosti obtížno tolik knih převážeti. Ale poněvadž toho vyžaduje duševní sebevzdělání, podjímá se obtíže té rád.

Značných zkušeností zažil dr. Rudolf Zháněl na svých různých působištích. Poznal důkladně diecesi brněnskou, pracuje v různých jejich končinách mezi Čechy a Němci, odtud vedlo jej působení ve vojenské duchovní správě do arcidiecese vídeňské, pražské a diecese rábské. Stýkaje se všudy s duchovenstvem, měl dost příležitosti poznati různé obory kněžské působnosti. Část bohatých těch zkušeností pastorálních uložil v pozoruhodném spise »Pomocná vojenská duchovní správa«.

Jak se samo sebou rozumí, Zhánělové i na četných cestách nikde se nestydí za svou mateřštinu. Jednou jeli rychlíkem z Německa do Kodaně a mluvili mezi sebou česky. Cestující poslouchali, potom se přidružili německým hovorem a posléze jeden pravil: »Ale pánové, vy mluvíte německy tak dobře jako — dánsky.« Ignát odpověděl: »Ne dánsky, ale česky.« Jindy putovali do polského Mariánského Čenstochova. Mluvili česky a namáhali se přečísti v azbuce rusky psané nápisy. Poláci v kupé se jich ptali: »Prosím, pánové, jste Angličané?« — »Podle čeho tak soudíte?« tázali se Zhánělové. »Protože vám tak dobře rozumíme.«(!)

Zhánělové cestovali nejenom cizinou, ale znají také dobře kraje naše: Krkonoše, Středohoří, Šumavu, Krušné hory, Česko-moravskou vysočinu, Česko-moravské a Česko-saské Švýcarsko a jiné.

Pro zásluhy své o literaturu Mariánskou a pro horlivost svou v kázání na místech Mariánských byl dr. Rudolf Zháněl o své pouti římské, o které ho přijal také sv. otec Pius X. a vyznamenal vlídným oslovem — navštíviv spolu památné Loreto, jmenován čestným kaplanem basiliky Loretánské. Jeho jubilejní spis J. V. císaři a králi Františku Josefu I. byl přijat do c. a k. rodinné knihovny a vysloven mu za něj nejvyšší dík. Pro četné zásluhy o církevní literaturu a pro svou horlivost v duchovní správě byl od J. Excel. biskupa dra Pavla hraběte Huyna v Brně poctěn titulem auditora biskupské konsistoře. Dále je dekorován c. a k. jubilejní medailí a jubilejním křížem.

Dr. Rudolf Zháněl daroval do rukou redaktora »Vlasti« na dobročinné účely v paměť císařova jubilea 500 K a i jinak ukládá peníz na úrok Páně.

Zhánělové jsou si podobni a dle zevnějšku nezaprou, že jsou rodní bratří, co do postavy je Ignát větší a silnější, Rudolf menší a slabší, ač ne všichni tak soudí, jak nasvědčuje rozmarná příhoda z Tyrol, kde jedouce do Innomostí, setkali se ve vlaku

s bratrem františkánem-kuchařem. Když se mu představili, dokládali: »Jsme bratří, rodem z Moravy«. Bratr kuchař pohlédl udiveně na ně a zvolal: »Bratří? To snad v Kristu.« Na to Zhánělové: »Ovšem, ale také rodní bratří.« Františkán divil se ještě více: »Bratří—fratři!« Zhánělové musili ukázati své pasy a navštívenky, aby dokázali, že jsou nejenom bratří v Kristu, ale i stejné rodiče mají.

A činnost těchto rodných bratrů neustává, v každém katolickém časopise čteme jména jejich. Také nadále cestují, co rok mám od nich dopisy a lístky z rozličných končin světa, Ignát právě píše z Korutan a Rudolf z Křižanova. Kde jubileum, kde sjezd, kde veřejné vystoupení i tichá práce, tam jméno toho neb onoho Zhánělа a nejčastěji obou najednou. Katolickou českou literaturu a snažení vlastenecké bez Zhánělů si ani nelze představiti. Jeden na Moravě, druhý v Čechách, ale denně si dopisují, časopisy vyměňují a se doplňují. Takové snaze a práci všechna čest!*)

Má prosba.

O, namoč, namoč, moje pero,
do moře lásky tvojí,
ó, zjev se mi, ty svaté šero,
v úchvatné kráse svojí!
A dej, bych láskou k tobě zšílel,
mé dobro přežádoucí,
po tobě zde na zemi kvílel,
ty pravdo bleskem skvoucí.
Má duše plna svatých zření,
tvé bledé záře plna —
však v hlavě mé se pojmy pění,
jak oceanu vlna.

A slova na rtech zkameněla,
že nenalézám věty,
jež vánkem slabým jen by zněla
ve studené ty světy.
A přec bych o tobě chtěl zpívat,
o tobě hymny psáti,
tvé jméno tisíckráte vzývat
je nechat větrům rváti:
by k tobě sladký Pane,
se každy chtěl již znáti.

Václav Stoklas.

*) Několik slov k našim obrázkům. Sebranice je farní ves v okresu Boskovickém na Moravě, čítající asi 12 set obyvatelů. Obec ta příslušela v 11. století ke klášteru Břevnovskému; farní kostel Nanebevzetí Panny Marie byl vystavěn roku 1680, původní tato stavba zachovala se s četnými přístavky doposud. — Kostel Zábrdovský, u kterého otec Zhánělů byl ředitelem kůru a kde bratří Zhánělové jako studenti pilně hráli na varhany, náleží k nejkrásnějším v Brně a stojí na předměstí brněnském, náležel r. 1200—1784 řádu Premonstrátskému; v nynější podobě renaisanční byl vystaven r. 1668. — Farní kostel sv. Jakuba v Brně je vzácná památka slohu gotického. Ve formě nynější byl zbudován v 15. stol. Kostel je třílodní; vysoká, špičatá jeho věž je význačným znamením královského hlavního města Brna. Kazatelna je práce stará z r. 1577, hlavní oltář postaven, jak podotčeno, r. 1896 od brněnského sochaře Jana Tomoly. Kostel má krásná malovaná gotická okna a působí na pozorovatele dojmem mohutným. — Kliché k obrázkům vzácnou ochotou zapůjčili: Z díla Prokopova »Markrabství Moravské« slavný moravský zemský výbor a z díla »Vlastivěda moravská« p. t. Dr. František Dvorský, c. k. profesor gymnasialní ve výsl. v Brně.

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

V.

Druhého dne Frici vstala již trochu rozveselena. Uvařila si trochu té kávy, měla již jenom málo mléka, hodlala dnes na večer si dojíti do pivovaru prvně sama, odpoledne hodlala tamže učiniti návštěvu, tak jako na faře.

Dopoledne po kostele chtěla se opět staviti u fraile Helmi i u paní Korbelové a odpoledne že vezme v ty »nóbl« hodiny rychle ty návštěvy u kontrolorů, justiciarů, kancelistů, kde věděla, že nebude dlouho zdržena, an se tam stále návštěvy střídaly, pak že zbude na zámku již jen návštěva u vrchního pojezdného a vrchního obročního a u doktorů, nač bylo dosti času zítra.

V pivovaře že se ohlásí, že přijde si na večer pro mléko, paní stará že bude vlídnou, byla jista, pak chtěla k večeru zajíti na faru, jak jí Helmi radila.

V kostele usedla Frici do stolic tak zvaných »panských«, které byly u oltáře dvě za sebou, proti slavnostním kněžským křeslům. Byly ustanoveny pro úředníky, již tu v neděli sedávali. Ve všední den sedali tam pensisté. V neděli chodili tito na jinou mši, obyčejně na ranní, šli-li pánové úředníci na velkou, což se stávalo v zimě, kdy se pánům nechtělo vstávat. V létě pak na velkou, kdy se zdálo pánům býti o ranní v kostele chladněji.

Dámy úřednické sedaly v oratoriu, byla-li v létě přítomna vrchnost, usedly v panských stolicích a pensisté byli odkázáni do lavic v chrámové lodi, do těchže, kde sedávala městská honorace.

Tak bylo v zámku ode dávna, jakoby zákonem ustanoveno a dodržovalo se od pokolení k pokolení. Frici se oblékla do těch starších šatů, vzala starší mantylu, jen klobouk si nasadila. Však hodlala tento nechati si pouze k »vizitám« a na neděle a svátky do kostela. Hodlala shledati nějaké černé krajky, pentle a hedvábí a požádat »pucérky« Fíny a Karolín, aby jí »zbandlovaly« klobouk pro obyčejné vycházky, říkaly tak o parádě ze starších věcí upravené.

V kostele modlila se Frici ze skvostně vázaných knížek po nebožce matce. Byly arci německé, to by se tehdy byly úřednické paní a slečny styděly za českou knížku jak modlitební tak zábavnou, také byly české modlitební knihy vydávány jenom na špatném papíře, s hrubými, nevkusnými dřevoryty, nemotorným tiskem.

Frici měla knížky vázané v tmavočerveném aksamitě, kování zdobící růžky, křížek na vrchní desce a sponka byly z dobrého stříbra, posázeny velkými granáty. Že jsou snad až příliš skvostné pro úřednického sirotka, řekla si, berouc je do ruky a dle zvyku líbajíc na nich křížek.

Však si hnedle umínila, že dnes je vezme jenom na poprvé ve všední den, že bude nosit je jenom ve svátky, ve dny, kdy bude sloužena slavnostní mše, v dny narozenin a jmenin panu-

jící vrchnosti a rekvie v dny úmrtí členů hraběcí rodiny. Jindy že bude nositi ty, které obdržela jako děvče k biřmování darem od kmotry, paní direktorové, ze sousedního panství, jejíž dceři byla zase Fricina matka za kmotru. Však z toho byla tehdy malá mrzutost, že nepožádaly za kmotru zdejší paní direktorovou.

Dávala to tato na jevo, obdivujíc vždy občas Friciny modlitby, vázané v červeném safianu s hojnými pozlacenými ozdobami. Je prý to pěkné, neodře prý se kůže tak brzy jako samet a jsou prý takové desky s ozdůbkami v safianu vyrytými lehčí, než-li stříbrné kování.

To bylo narážkou, že ona dala takové ozdobené knížky darem slečnám, kterým kmotrovala. Arcif dostala za dárky tyto opět drahé dary od těchto kmotřenek.

Frici si řekla, jak je nyní, po tom přijetí u direktorů ráda, že není s tou nadutou jemnostpaní pokmotřena, to tak, ještě aby jí co kmotře měla nyní líbati ruce!

V kostele modlila se Frici vroucně, seděla vedle frajle Helmi, která měla knížky všední, vázané prostě v černém aksamitu s ocelovou sponou a křížkem. O svátečních a slavnostních dnech honosila se knížkami rovněž po své matce, vázaných v aksamitu zeleném se stříbrnými ozdobami.

Bylo tehdy zvykem, že volívali ženiši nevěstám modlitby za dar svatební, tak jako kmotry k biřmování. Uchovávaly a dědívaly se pak co vzácná rodinná památka. Obyčejně činěny do modliteb i zápisky narození, svateb a úmrtí v rodině.

Helmi seděla podle Frici, která zasedla na kraj lavice směrem k oltáři, jak jí co nejmladší pensistce příslušelo, by ostatní nemusely lavici obcházeti. Podle Frici zasedla paní obroční, podle této frajle »pucérky«, na konci lavice paní Červinková, vždy velice uctivě se všem uklánějící.

V druhé lavici usedla paní Černická s manželem, Červinka přišel zřídka kdy do kostela a stalo-li se tak, donesla mu paní polštářek, který mu při kleknutí podkládala. Lesní Rytíř chodil na kruchtu, kde v neděli hrál na housle, ve všední dny vypomáhal zpěvem. I k varhanám leckdy zasednul.

Také chodily do těchto lavic paní vrchního pojezdného a vrchního obročního, byly co ženy podřízenějších úředníků nuceny býti poníženými k vyšším. Za to byly dosti pyšny oproti pensistkám.

Frici píchlo u srdéčka, ana obě tyto paničky, do zadní lavice usednuvší musela pozdravit. Dříve čekávala na pozdrav od nich sama. Ještě že vlídně poděkovaly.

A podruhé píchlo Frici u srdéčka, ana povznesla hlavu a uhlídavši ostatní zámecké paničky úřednice v oratoři, tyto úklonou poníženě pozdraviti musela. Mžikem jenom pohlédla tam, kde otevřevše okno, byly na stolicích pěkně vyřezávaných lenochů, červeným sametem potažených, usedly, ale i v tom mžiknutí téměř vyčetla z pohledů, co si ta která panička o ní myslí. Postřehla jakýsi utajený pošklebek u paní direktorové, útrpnost v modrých očích paní důchodňové, ze zraků paní »Fonky« pak takovou vítězoslávu, že měla co dělat, aby se ubránila slzám.

Ostatní paničky: kontrolorka, justiciarka, kancelistka a doktorka poděkovaly lhostejně, cize — vždyť se Frici posud »nepředstavila«, tož jí nemusely znáti — —

Věru, že Frici hledala a našla v modlitbě útěchy.

Po skončené mši sv. zůstaly pensistky ještě na místě, i když dámy z oratoře a vrchní pojezdná s vrchní obroční byly odšustěly. Bylo ještě modlení, které započal starší bratřiny literácké z malé kruchty proti oratoři a při tom dle ustáleného zvyku setrvali vždy pensisté a pensistky. Však že se doma neomeškají, říkalo se.

Frici libovala si v duchu, že nemusí se na vnitřní chodbě ze zámku do kostela vedoucí s nikým z honorace střetnouti a když byla pobožnost ukončena, vycházela s ostatními zároveň.

Pan Černický se šel projít zrovna do parku, paní odcházela hlavním vchodem přes nádvoří, že jde do města koupit kousek toho masíčka k obědu, k ní přidala se frajle Karolin za tímže účelem.

Paní Korbelová řekla, že nevaří dnes maso, že si z té tučné uzeniny upraví šunknflekle, z polévky získané vařením masa pak dnes bramboračku, zítra hrachovou.

»To to bude vonět, již se těším,« pomlaskla si frajle Helmi.

»I Bože, frajle Helmi, snad by se netěšily jenom na vůni, to já si dovolím donést kousek na košt,« řekla paní Korbelová.

»Když si budou chtít udělat tu škodu, paní z Korbelů,« usmála se Helmi.

»A co oni budou vařit, frajle Frici?« tázala se Fíny této.

»Mám tam ještě trochu zásob, asi nudličky si udělám, pár do houbové polévky a na talířek maštěné s cukrem a skořicí. Jsem ještě jako pitomá. Včera jsem obědvala jenom to kafíčko. Mám ještě ty vizity«, skoro vzdychla Frici.

Došly zatím po schodech k svým bytům a odloživši, došla Frici k Helmi a dovedla si tuto do svého pokoje.

»Pochválen buď Pán Ježíš Kristus,« pozdravovala Helmi a s odpovědivší Frici se líbaly.

»To mají věcí, to je nábytku,« spráskla Helmi. »To já mám proti nim jenom pár krámů, to lepší, co chtěl kdo koupit, jsem prodala. Ale do smrti bude i těch krámů mět dost.«

»I vždyť já ještě prodám, co se hodí,« řekla Frici a spěchala Helmi uctít trochou dobré višňovky. Jak byla ráda, že má něco jemnějšího.

A již si povídaly, srdečně a upřímně.

Frici ukazovala Helmi veškery svoje věci a Helmi žasla nad těmi zásobami, vyznávajíc, jak žalostně málo si mohla ona sama za hospodaření s otcem nakoupit a jak musí spravovat, jak si z bílých spodniček šije košile, ubrusů používá za prostěradla do postele a z potrhaných dělá ručníky.

»A to ještě u fatrle jsem musela tak šetřit. Nedal, leč na to nejnutnější. Kdybych se nebyla styděla kupovat na dluh, mohla jsem mít přece více, ale to jsem již jednou prohloupila a

budu do smrti takovým otrhánkem, třeba v loknách a rukavičkách,« Helmi se trpce usmála a Frici ji objala.

Frici se zabývala přípravou k obědu, nutila Helmi, ať pojí s ní, než tato se děkovala, že ví, že donese jí paní Korbelová od svého oběda, ona že vůbec jí velice málo, že pokazila si žaludek, že trpí snad uléváním žluče, z té mnohé potlačované lítosti a hněvu. Již za matčiny nemoci že mívala dosti obtíží.

A za chvíli se poroučela a zase se s Frici líbaly.

Frici osaměla a divila se, že jest jí lak lehko a volno, divila se, že a proč se tak bála toho života na pensi A řekla si, jak byla vlastně okradena osudem, že i když nedostalo se jí osobního štěstí láskou, nedostalo se jí tohoto ani přátelstvím, že ty vizity a styky s úřednictvem nemohly jí poskytnouti takové ani jediné chvíle jako zažila včera odpoledne při důvěrném rozhovoru s Helmi. A že bude těchto více i takových příjemných besed jako včera u paní obroční a u frajlí pucérek, to měla Frici již jisto a počala s menším strachem pohlížeti do budoucna. Však má na to přilepšení dosti těch penízků a utrží, prodá, co se prodat dá, nebude tedy ničeho vymýšlet, co by dělala, aby neubírala chudším výdělek. Však, že jí dlouhá chvíle nebude, řekla si. Utírání prachu že zaujme jí také trochu času, řekla si, a rozestavěla trochu vás, figurek a rozličných ozdůbek, že to bude veselejší v tom pokoji, těšila se.

Pojedla skromný oběd, jaký nemívaly u nich ani služky. Nedalo se jí již zajít k paní Korbelové, tak se pozdržela s Helmi a bylo čas strojiti se na visity.

Oblékla se jako včera a s větší odhodlaností vykročila.

»To jim to sluší,« volala na ni paní Korbelová, pootevrouc dvéře.

Ihned pootevřela dvéře paní Červinková a volala: »Ukážou se nám, frajle Frici. Jako mladá jemnostpaní vypadají, k oddavkám by mohly takhle jít.«

Frici byla zalahoděna, cítila, že jí pensistky po včerejší návštěvě počítají již zúplna mezi sebe. Odpověděla vlídně a lehounkým krokem, nadnášejíc na loktech šátek, spěchala po schodech dolů a opět nahoru k bytům úředníků.

U justiciárů byla přijata vlídně, usazena na židli proti paní justiciárové na divaně se rozloživší. Pan justiciár, který se sem byl dostal po smrti Helmina otce, znal dostatečně poměry a tudíž choval se k Frici vlídně. Jeho paní byla tak tlustá, že zaujala skoro polovici pohovky a mínila, že Frici nejlépe zalichotí, řekne-li jí, že by se ještě mohla vdát. Optala se jí k tomu cíli, kolik jí je let.

»Šestatřicet!« zvolala, sprásknuvši rukama.

»Ale, frajle Frici, to vlastně nejsou tak stará. A přece se zdály být skoro mladší. To ten smutek dělá, že vypadají starší. To se mohou ještě vdát, vdovce mohou dostat, staršího, který potřebuje obsluhu i tak nějakého padesátníka s dětmi. Jenom hleději hodně jíst, nyní když budou mět sprostší stravu, bude jim to třeba lepší sloužit, jsou dost molet, jenom ať nezhubnou.«

Frici nebyla by se přiznala za celý svět, že by pomýšlela na vdavky.

»I já jsem již zvykla na to slovo: stará panna, však mi sám nebožtík fatrle tak říkal Když jsem byla někdy smutná, to říkával: stará panna prý bručí, padl na ni rez; jestli jsem si někdy zazpívala, tu zase: Bude pršet, stará panna zpívá. A vdát by mne nebyl chtěl, že by ho hned tak žádná hospodyně neobsloužila,« vzdychla Frici.

»Ba řeknou, frajle Frici, že tak a tak říkal pan fatrle, když byl mrzut nad prohrou v kartech, to jsme znali,« řekl pan justiciár potěšně, než Frici začervenala se až po vlasy.

»Ty vaše karty, ty jsou vždy pro zlost,« mínila paní justiciárová. zvala Frici, aby přišla často na trochu toho povídání.

»To vědi, frajle Frici, já na ty špacíry moc nejsem, pan doktor říká: jen hodně chodit, do zelena; ale jářku, co pak jsem koza, to je taková nová moda posílat lidi do zelena, jak říkají do přírody. Mně je milejší tuhle můj divánek, tu je hezky v letě, v zimě. A trochu povídání, to já mám ráda. Jen přijdou hodně často, frajle Frici, nečekají, až pro nich vzkážu, uvaříme si to kafíčko, něco k němu se také najde a ani jim nepřipadne, že jsou teda tak starou pannou;« paní justiciárová se smála tak dobrácky, že se Frici nemohla na ni mrzet.

Poroučela se a s lehkým srdcem zaklepala vedle u kontrolorů.

Tito byli překvapeni, aspoň tak dělali, že frajle Frici se přece ukázala, již prý myslili, že se něčím provinili, že frajle Frici něco proti nim má, že k nim nejde. Ač slyšeli, že Frici ještě nikde nebyla, přece že myslili, že se jim to snad tají, že jsou u frajle v nepřízni.

A Frici musela povídati, jak byla jako zdrcena, jak se nemohla vzpamatovat, jak hleděla věci odprodávat a paní kontrolorová otázala se, odprodá-li frajle Frici také něco šperků.

»Od šmuku to ještě ani nevím, jestli co prodám, jemnostpaní, jsou to tak ty památky, jak jsem dostávala od pánů rodičů k svátku a památky po nebožce muterlince,« řekla Frici nejistě. (To tak, aby ta vyčouhlá paní kontrolorka s pichlavýma očima měla nosit něco z těch věcí, které byly Frici milými a vzácnými.)

»Nechtějí? No já věřím, že jsou jim ty věci moc vzácny, ale kdyby chtěly, tak jsem já první kupec,« nadnášela se kontrolorka.

»Budu si to pamatovat, jemnostpaní,« uklonila se Frici.

Pan kontrolor se zeptal trochu špičatě (říkalo se po zámku, že paní kontrolorová špičatě vypadá, majíc špičatý nos, bradu, lokte a kolena a pán že špičatě mluví), nechala-li frajle Frici na památku po fatrlovi také nějaké karty.

Frici zbledla, ale hleděla, by nebylo na ní znát rozhorlení i odpověděla mírně: »I mám na památku po panu fatrlovi pyxličku zlatou i stříbrnou, hodinky s malým a velkým řetězem, kolik jehlic do kravátlí, knoflíčky do šmizlí, fajfky meršaumky, schovala jsem si všecko.«

»Mohu všecko potřebovat, všecko se dá prodat,« mínila paní kontrolorová.

»Jen když jsou kupci,« dodal kontrolor.

»A peníze!« měla chuť vykřiknouti Frici, ale opanovala se. Byla aspoň v duchu ráda, že to ví (jako celý zámek), že nebývá u kontrolorů mnoho peněz, protože pán stále má ještě ze služby strhováno za nějakou dávnou pletku. Sám tomu říkal, že pyká za jakési malé nedopatření a jistě těžce nesl, že pro tuto věc byl přeskočen po úmrtí Fricina otce, neobdržev téhož místo.

Zdržela se Frici a poroučela se, slíbíc paní kontrolorové, že bude chodívat »tak na skok«, třeba i dopoledne. Paní kontrolorová že je skoro stále doma, že vítá raději návštěvy u sebe, než sama na tyto chodí. Že proto, že má málo šatů ku střídání, vědèla Frici jako všichni v zámku a tak se trošku zveselena poroučela.

Těšíc se, jak bude o této návštěvě vyprávět frailím pucérkám, které měly na kontrolorku zajisté s vrchu, protože vyprávěla, že v bytu po nich našla v kuchyni švábы, spěchala Frici, aby si odbyla ještě návštěvu u kancelistů.

Kancelista stál sice nejníže v »rangu«, ale přece se s ním počítalo, skoro v pravém slova smyslu, nebo často musel v kanceláři počítat a přepočítávati k prospěchu pánů úředníků.

Jeho paní byla dcera hraběcí komorné, vědělo se, že nemanželská, prý svatbě rodičů zabránila náhlá smrt myslivce při honě postřeleného, kterýž byl otcem paní kancelistové. Tak se povídalo, ač tomu nikdo nevěřil.

Dostala paní kancelistová skvělou výbavu i peníze a manžel její, s kterým co s kancelářským písařem si učinila známost, byl záhy na kancelistu povýšen a upraven mu plat a deputát na dříví u dodávce z hospodářského dvora, že měli tehdy po zámku co mluvit.

Nyní měli již u kancelistů dvě dcerky ve věku čtrnácti a dvanácti let, o těch starých historiích se více nemluvilo, než k paní kancelistové chodily zámecké paničky rády na svačiny, ana učíc se v mládí v hraběcí kuchyni vařit, byla výtečnou kuchařkou a často něčím zvláštním překvapila.

Kancelistovi přijali Frici velice zdvořile. Kancelista vyslovil jí svoje politování, že musel vypočítávati po smrti pana důchodního ty schodky v kase, ale jak jináče, povinnost že je povinností, řekl vážně, dodávaje si šňupáním ze zlaté tabatěrky jakési důstojnosti.

Frici jenom vzdychla. Paní kancelistová plísnila muže, že nemá frajli ani ty smutné věci připamatovávat, byla velice vlídnou a chtěla Frici hnedle zdržet na svačinu. Leč Frici slíbila, že přijde jindy, dnes že musí odbýt ještě visity v pivovaře a na faře. Také zítra že musí ještě zajít se představit k doktorovům, vrchním, pojezdným a obročním.

»Ale přijdou brzy, frajle Frici, budeme jich čekat,« nutkala paní kancelistová. »Přijdeme se také k nim podívat. Já i dcerušky. Rozičko a Jetynko, viďte, že přijdeme?«

»Ano, mutrlinko,« odvětily obě dívky podobné si jako dvojčata. Paní kancelistová nechodila nikdy nikam bez dětí, říkala, že ví, jak jí bývalo líto, nevzala-li ji někdy její matka sebou na návštěvy. A této že bylo líto to též a že mluvila o tom ještě na smrtelné posteli.

Frici jaksi pookřála tou vlídností a sešedši se schodů brala se přes nádvoří k pivovaru, který tvořil z jedné strany podzámčí, z druhé bylo několik domků, kde bydleli ve výslužbě někteří panští služebníci, někdy na zvláštní žádost i někteří fořti.

V pivovaře bylo jakési »kasino«, kam chodili úředníci ze zámku i váženější měšťané a úřednictvo z města. Dvakráte v týdnu, v neděli odpoledne a ve čtvrtek večer, bylo ustáleným zvykem, mezi týdnem pak jak se kdy komu hodilo. V letě sedalo se v pivovarské zahradě, kde byly pod kaštany prostě stoly a lavice na kůlech v zemi zaražených a kde byl rozkošný rozhled na rybník a les. Malá dvířka vedla do parku a pánové rádi vydavše se po svačině na procházku parkem, vklouzli těmito dvířky na holbičku od čepu.

Sešlo se jich tam někdy náhodou více, přišli i z města a »kasino« bylo i v letě pohromadě. A vždycky veselo. Vtipy a žerty se střídaly. Dostavovali se i pan farář i doktor a z města, co bylo lepšího.

Byl-li tam nebožtík otec Fricin, tu arci se sáhlo vždy ke kartám. Pan starý si také někdy přisadil, ale s velkými karbaníky se nespouštěl. Pan farář pak odcházíval, počalo-li se hráti něco jiného a o více, než »dudáka« o vídeňský, kdy nebylo lze za celý večer více prohrát neb vyhrát než dva, nejvýše tři groše.

Frici brala se do pivovaru a přijdouc do podzámčí, rozhlédla se smutně po těch malých domcích, před nimiž roztomilé zahrádky se počínaly již usmívat tím úsměvem jara. Zelenaly se v nich keře srstek a rybízů, zakvétaly žluté narcisky, petrklíče a modřence.

Frici napadlo, jaké by bylo hezké bydlení v některém z těch malých domečků, kdy nemusela by se ohlížeti po chodbách a schodech, kde a kdy koho potká, aby neopomenula poníženě pozdravit.

Ale zase sama? — Ne, to by jí netěšilo, to by chtěla aspoň frajli Helmi na blízku, též frajle pucérky a paní Korbelovou a paní Červinkovou i pana lesního Rytíře.

Při tomto vzpomenutí se pousmála a řekla si, že proto snad jí přišel ten pan lesní tak milým a jako dávným známým, že se jmenuje Rytíř — neb ona sama se jmenovala Rittrová — arciť se podepisovala všady Friedericka Ritter, to tehdy jináče nešlo. Jenom to »panno« jí neměl říkat. Snad přijde k lepšímu názoru a pak bude frajle Frici s ním spokojena.

Došla do pivovaru a byla uvítána ne sice tak zdvořile, ale srdečněji než kdy jindy. Paní stará, které se v pivovaře říkalo »panímámo«, taková obtloustlá panička k svému choti věru do páru i tou tlouštkou i dobromyslností i umírněností, nedala Frici přijít k slovu stran odbírání toho mléka.

»Vím již, vím, frajle Frici. To uděláme tak, jako to mají ostatní frajle i paničky na pensi i pan fořt Rytíř. Dojdou si pro mlíčko, kdy budou potřebovat, ale takhle po večeři, abych dala od večerního dojení. Ono někdy se potřebuje víc, někdy míň. Vaří se třeba kaše, nebo se něco zadělává a padne více toho mlíčka. To já již vyhovím,« dobromyslně řekla paní stará, ač dobře věděla, že všem pensistkám vydrží ten máz mléka tehdy déle, jsou-li někde zvány na kávu, neb obdrží-li kousek jiného jídla a samy nevaří.

»Tak dobře, paní stará, budu si chodívat vždy pro mlíčko sama. Aby také čas ušel a abych jejich milou společnost trochu užila,« zdvořile řekla Frici.

»To ano, frajle Frici, to si vždycky popovídáme, uvaříme kafíčko. Dnes jsou již asi po něm, ty pantáto, aspoň korbílek piva nech donést. Bože, jste vy mužští nedovtipové,« zahrozila paní stará svému muži.

»Hned, hned, již letím,« odvětil pan starý.

Neletěl sice, ale na svoji tlouštku dosti rychle koulel se ke dveřím. Otevřel tyto a zahvízdnul tak pronikavě, až si frajle Frici zadržela obě uši.

V pivovaře znali to znamení a za chvilku byl zde jeden z chasníků, nesa v ruce korbílek, mázové výměry, z hnědého višňového dřeva, bíle jasanovým dřevem pruhovaný, s měděnými, jako zlato se lesknoucími obroučkami.

»Ty máš rozum, pantáto, zahvízdne jako na pastvě, frajle Frici se lekla,« zahubovala paní stará, nalévajíc do sklenic.

»I co pak, ať se frajle zapije. Pijou frajle a povědí, že já umím vařit lepší pivo, než tuhle panímáma to kaféé, či jak tu bryndu jmenujete. Pijou,« pobízel pan starý.

»Stálého zdravíčka přeji,« připila Frici a po chuti se napila.

Paní stará donesla zatím výražkový koláč, na »holé peci« pečený, po vrchu mákem a solí sypaný a máslo, šišku nožem do samých trojhránků vypíchanou, na zelených křenových, ještě malých listech na talíři položenou.

»Jemnostslečně rentmajstrově,« přišla-li tato do pivovaru odebrané mléko, smetanu, máslo a tvaroh platit, nebyla by si paní stará troufala s tímto »domácím« uctěním přijít; ale »frajle Frici« přijala ráda za vděk a pochutnala si.

Po chvíli se poroučela, že musí ještě na faru, která stála na nádvoří, proti zadním stěnám pivovaru, zrovna podle kostela, kam vedly zrovna do sakristie dveře z dlouhé podle kuchyně chodby. Z téže chodby vedly dvéře i do farské zahrady i do síně ústicí v nádvoří. Chodba byla ověšena velikými obrazy, pocházejícími z bývalého, zrušeného kláštera, kterýž byl polo zbořen a rozvalinami ohraničoval nádvoří zámecké směrem k rybníku. Bylo-li potřeba staviva, bralo se odtud a příroda zelení samou se uchytivší zdobila ty rozpadávající se zdi, pod jichž vytrolenou a opadalou omítkou se teprve objevovaly přitesané i nerovné kameny, z nichž bylo stavěno.

Pan farář měl v zřícenině na výslunném místě postavený včelín a pobýval zde velice často.

Frici byla přijata pannou či slečnou hospodyní, sestrou pana faráře. Tuto opravdu velice příjemnou osobu měli v zámku rádi. »Slečno« říkaly jí ze zdvořilosti zámecké paničky a slečny, slýchala však raději název »panno«. A nejmilejším jí bylo, byla-li oslovena »panno Baruško«.

Panu faráři říkala dle starého zvyku »oni a jemnostpane«, on jí, že byla jeho starší, vykal. Tak bývalo tehdy v obyčeji v rodinách měšťanských, že se starším sourozencům vykalo.

Pan farář a Baruška byli dětmi bohatého soukenníka z jihočeského městečka. Ona nejstarší, on nejmladší ze šesti.

Rád pan farář František Svoboda vypravoval, jak sestra Baruška mu po úmrtí matčině tuto nahradila, vždy se o něho starala a pro samu starost o všecky sourozence sama se neprovdala.

Ale nyní že zůstanou pohromadě do smrti. Vedla mu domácnost tak ráda a čile, že bylo radost na faru přijít, jak tam bylo vše uspořádáno.

Frajle Frici byla přijata velmi vlídně. Pana faráře zavolala Baruška a co se s Fricí bavil, donesla k uctění chleba s medem.

Jindy by byla — stejně jako v pivovaře, uctila »jemnostslečnu rentmajstrovou« asi vínem a cukrovím.

»Jen tak po domácku,« řekla vlídně usmívajíc se celým obličejem v obrubě bílých krajkových ryšků čepce s modrými pentlemi. »Ale snad přijde k chuti.«

»Nade všecko,« jistila Frici.

»Tož Baruško musíte donést panně Frici trochu té sladkosti tak na polízanou,« řekl pan farář.

Panně! — Frici tak lekla se tohoto titulu, že by se málem byla zapomněla poděkovat.

Ubírajíc se domů, již jen se těšila, až se sejde s Helmi.

Tato seděla na nádvoří blíže fary pod košatou lípou, čekajíc na milou, nově nabytou družku a šly spolu do parku.

Poseděly dosti dlouho do večera a večer večeřely společně studenou kávu, do které Helmi drobila si chléb a Frici, že byla, jak řekla, z pivovaru a fary »zajeděna«, vypila hrníček jen čisté. Pak šly do pivovaru pro mléko. (Pokračování.)

Já jsem pastýř dobrý.

Já jsem pastýř dobrý. — Za mnou spěchej dítě!
Uvedu tě v ráj a v zeleň vonných sadů,
v čarných květů říši, slavíci kde skrytě
svým se písním učí v stinném růží chladu.

Neznáš hlasu hudby, jež tě láká k sobě?
Nechápeš tu lásku, jež v mém oku plane?
Čelo chci ti zlíbat — Jako matka robě
utišit chci tvoje srdce rozervané.

Vstříc ti vyjdu — Váháš? Nechceš políbení
rtů mých, dítě? K vlkům chceš jít v pustá lada?
Ke mně pojď, můj synu, a já na rameni
zanesu tě v klidná oveček svých stáda —

Chceš jít v smrt? Jsou marné stopy krve mojí,
v nichž jsem hledal tebe, zval tě z hříchů zcestí?
Což tvé oko plaché světla již se bojí
a tvá duše, dítě, nechce svého štěstí?

— — — — — — — — — — — — —

Jdu, můj Pane, jdu — Já zbloudil na své pouti,
zapomněl jsem v bídě cesty navrácení — —
Tys mně přec, můj Pane, nedal zahynouti,
zavolav mě láskou v návrat — ku spasení —
Ve tmách šel jsem — cestou kamení a trní —
Zranil jsem své údy — rozbolavěl duši — —
Svitá — Obzor celý červánky se plní —
Srdce moje touhou v nový život buší —

Václav Zalud.

Slovenské kapitoly.

Píše JAN KARNÍK.

II.

Dne 18. prosince 1909 zemřel v Budapešti vynikající slovenský jazykozpytec *Dr. Samuel Czambel.* V nekrologu píše o něm Vajanský: »Dr. S. Czambel bol v štátnej službe a tak politicky bol odstavený, pripútaný k úradu v Pešti; konal svoje úradné povinnosti čestne, no úradná akurátnost nebola mu haťou, aby nepamataval na svoj slovenský pôvod. Celý svoj čas, svobodný od prác úradných, venoval svojej jedinej láske: jazyku slovenskému, o ktorý se staral s oduševnením, húževnatou pilnosťou a s hlbokým umom. S *diplomatickou zručnosťou* vedel sa bránit proti podozreniam, ktoré sú ihneď na jave, jestli sa kto zapodieva slovenčinou.«

Czambel věnoval se hlavně slovenské dialektologii. Po léta cestoval s povolením ministerstva po Slovensku, sbíraje mezi lidem bohatý material. Ovocem jeho studií byla řada knih a časopiseckých pojednání, kterými ustálil slovenskou spisovnou řeč gramatikálně, syntakticky i pravopisně. Hlavními spisy jeho jsou: »Rukoväť spisovnej reči slovenskej«, »Slováci a ich reč«, a poslední velké dílo »Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov«.

Vědecká cena Czambelových prací linquistických je nesporně veliká. Jinak o tendencích jeho udržuje se dvoje mínění.

Czambel bojoval horlivě proti češtině na Slovensku a napsal kdysi řadu článků do maďarských novin v Turč.-Sv. Martině vycházejících, ve kterých dokazuje, že zájem maďarisace vyžaduje, aby vláda podporovala spisovnou slovenčinu. Ve svých ryze vědeckých spisech vytasil se s novou theorií. Na základě svých jazykozpytných bádání učil, že Slováci jsou původu nečeského, spíše jihoslovanského, že jenom během doby na svém povrchu hlavně vlivem církevní literatury české byli počeštěni a že tudíž snahy divergenční nové doby (osamostatnění spisovne řeči) nejsou než návratem k staré samostatnosti. Pro tyto zřejmě protičeské tendence ve svém díle a pro výše zmíněné přitěžující články v maďarských novinách vznikla v Čechách proti Czambelovi odůvodněná nedůvěra, zvláště když jeho thesi o jihoslovanském původu Slováků bylo možno vědecky popříti. V Čechách považován následkem toho Czambel za slovenský nástroj maďarských záměrů. Jiné mínění o činnosti a úmyslech Czambelových zastávala a hájí i při jeho smrti žurnalistika svatomartinská. Vajanský i Škultéty, mužové štítů čistých, kteří stáli Czambelovi dojista blízko a viděli mu do duše, brání ho proti nařknutí z vlastizrádných poměrů, tvrdíce, že zdánlivé jeho zaprodávání slovenčiny bylo jen nezbytnou *taktikou*, či »diplomatickou zručnosťou«, jak píše Vajanský. Jenom touto lstí bylo mu možno domoci se od maďarských úřadů dostatečné prázdně k vědeckému cestování a vůbec k literární práci o jazyku slovenském. Honorář na svoji »Rukoväť« věnoval Czambol slovenským kulturním účelům, svoje veliké dílo »Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov« vydal v Turč. Martině vlastním nákladem, zaplatil tisk i expedici a 600 exemplářů věnoval Slovenskej musealnej společnosti«. Nechtějíce křivditi zesnulému, jenž pracoval za okolností dojista velmi těžkých, věřme, že úmysly jeho byly čisté. Snad pracoval pro lepší budoucnost Slováků v tom přesvědčení, že ony nepěkné a nečestné záměry, kterými jako oponou činnost svou zahalovati musel, bez toho se neudrží a beze stopy zapadnou, kdežto dobré dílo pod štítem jejich vykonané potrvá a na ceně neztratí. Podobně soudí o Czambelovi i redakce časopisu »Živena«, želíc jeho ztráty jako skutečného, osvědčeného vlastimila.

Po literárně vysoce cenném románě »Koreň a výhonky,« který napsal a jako IV. svazek svých »Sebraných spisů« vydal Svetozár Hurban Vajanský — referát o něm nalezne čtenář v loňské »Vlasti« — obohacena před vánocemi literatura slovenská novým dílem románovým. Známý na Slovensku spisovatel, kryjící se tentokráte pseudonymem Aliquis, přidružil svou »*Rodinou Rovesných*« k nečetné skupině slovenských románů dílo vynikající, které při své značné ceně literární bude výbornou duševní stravou a četbou výchovnou nejširším vrstvám čtenářským. Třeba by »Rodina Rovesných« nestála umělecky na téže výši jako romány Vajanského, jenž je uznaným mistrem krásné prósy slovenské, stylistou brillantním a především velikým básníkem, má proti nim jednu výhodu, která vůči prostému čtenáři vyváží to minus básnické inspirace, že totiž svými lidovými hrdinami je

bližší slovenskému lidu, je aktuelní svým úzkým vztahem k těžkostem současné doby. Román Aliquisův svým nižším a přímočarým vypjetím citů a vášní bude prostým čtenářem snáze plně pochopen, nežli komplikovanější lidé jemných duševních struktur a hlubších niterných rozporů v románech Vajanského. Tím nechci říci, ani že by román Aliquisův byl všedním a nudným, ani že by román Vajanského byl exotickým a utopickým. Vyrůstají zajisté oba organicky z daného prostředí hořké slovenské současnosti a odpovídají svým odlišným rázem jen přirozené různotvárnosti života vůbec a individualitě spisovatelů zvlášť. Je-li dílo Vajanského nejvýše dosaženou metou slovanské krásné prósy, nelze upříti, že kniha Aliquisova má několik partií, stojících rozhodně na výši umělecké, kterou si uhájí, i když přiložíme měřítko absolutní, srovnávajíce ji s romány národů šťastnějších a literatur nejbohatších.

Nový román slovenský zabývá se osudy slovenské rodiny Rovesných, jejíž děti z neuvědomělosti a marnivosti odtrhli se od své slovenské podstati a dali se vlákati do světa úřednickozemanského, cizího jim i dle národnosti i dle všech maxim a směrů života. Oproti těmto odlomeným a schnoucím ratolestem — motiv není ovšem nový, ale je stále žhavý a fakty odůvodněný — líčí spisovatel v rodině Streleckých a v mladém Čvikotovi rodící se typ nových slovenských lidí, námi radostně vítaných, kteří osvojivše si náležité vzdělání ducha i srdce svou pracovitou energií a cílevědomou ukázněností budují pevné materielní základy lepší kulturní i politické budoucnosti Slovenska, jsouce semenem tvrdších a neoblomnějších charakterů. Co dodává knize ceny dokumentární, jsou výjevy ze slovenské školy a episody z martyria roduvěrného učitele. To jsou strany psané krví srdce autorova pro věčnou paměť i příštím pokolením, zajišťující knize pevné místo v historii utlačovaného národa. Plavba a ztroskotání učitele Poničana, muže jemného a sympatického, zachyceny tu mistrně v celé jich srdceryvné tragice.

Na Slovensku má belletrie dvojí úkol. Ona není jen chvilkovou zábavou a oddechem ducha, nesmí býti jen ukojením esthetických tužeb po krásnu básnickém, nýbrž ona jest lidu národních škol zbavenému a ode všech studnic vzdělanosti brutálně odháněnému jedinou učitelkou národního uvědomění a hlasatelkou ušlechtilých idei. Proto nelze se autoru slovenskému obejíti bez průhledné tendence, on cítí se nutkán na vhodných místech rozechvělému a dychtivému čtenáři promluviti do duše. To činí také Aliquis, a to šťastně, aniž by překročil meze, za kterými stává se všeliké moralisovaní v románě nevkusným. Je tedy »Rodina Rovesných« opravdu obohacením slovenské literatury a dílem, které bude účinně nápomocno k šíření blahodárných myšlenek mezi lidem, neslýchaným tlakem s hora vyburcovaným ze své lhostejnosti a dřímoty. Že i po stránce náboženské je úplně nezávadným, zdůrazňujíc výslovně důležitost křesťanských ctností pro život a blaho jednotlivce i národa, to u slovenského autora dosud rozumí se samo sebou. Kéž by tak zůstalo i u nové, hlásící se už generace!

Slovenské Pohlady dokončily svůj XXIX. ročník. Za obezřetné redakce J. Škultétyho soustředily ve svých svazcích všecka nejlepší jména slovenských autorů. Kdo chce duševnímu životu Slovenska v 19. století správně rozuměti, musí nezbytně čerpati ze svazků této vážné literární pokladnice, která věrna svému programu snaží se udržovati v kulturním životě Slovenska kontinuitu s ideami, které hlásali Štúr a jeho družina. Mladá generace vytýká Slovenským Pohladům, že obracejí zřetel svůj příliš ke kobkám minulosti, věnujíce málo pozornosti současným proudům a vírům duševním. Třebas by na výtce bylo něco pravdy, lze nicméně jenom těšiti se tomu, že »Slovenské Pohlady« řízeny jsou rozvážným duchem moudrého konservatismu, zůstávajíce pevnou tvrzí ideí národnímu duchu prospěšných. Nebylo by tuším zdrávo Slovensku, jehož lid je dosud hluboce zbožný, kdyby jeho přední měsíčník stal se rejdištěm, ve kterém by se odehrávaly atheistické, anarchistické, nemorální a pohanské explose nezralých nebo chorobných mozků, opojených odvarem zahraničních paradoxních systémů filosofických. Mají zajisté Slováci dosud jiné, vážnější starosti existenční, než-li podkopávat literaturou a poesií základy křesťanské zbožnosti v lidu, která je mu mnohdy jedinou oporou v těžkých protivenstvích.

Poslední ročník »Pohladů« přinesl řadu cenných článků, odnášejících se k minulosti Slovenska dávné i novější. Jsou to »Legendy o sv. Štefanu« od stařičkého historika Sasinka, »Slovenské povstanie v Krupine roku 1614« od Slávika a zejména zajímavý vlastní životopis Jána Franciscího, starého vlastence a osmačtyřicátníka, z něhož dovídáme se hojně autentických zpráv o bouřích a zmatcích osudného roku osmačtyřicátého. Paměti Franciscího poučují o nedostatku přípravy k ozbrojené národní akci, o nezřízenosti sil, bezradnosti, malomoci a konečném nevyhnutelném ponížení. Bylo tomu tak na Slovensku a v Čechách nejinak. K pohnutým událostem revolučního období odnáší se i článek J. Bottův »Z rozpomienok na Ďurka Daxnera«. Memoirového rázu je i svěže psaná stať »Z mojich kandidátských časov« od Jos. L. Holubyho, líčeny tu zajímavě prázdninové toulky po slovenském kraji a studium evang. bohosloví ve Vídni. Práce Holubyho přinášejí vždy bohatý a živě tlumočený material folkloristický i poučnou liceň poměrů přírodních, ke kteréž je Holuby jako uznaný botanik znamenitě kvalifikován. Škultétyho studie »Maďarismus od konce XVIII. století« a »Slováci pred Bernolákom a Štúrom« měly by hlavně v Čechách být čteny s velkou bedlivostí.

Rok 1909 byl jubilejním rokem Hviezdoslavovým, což zračí se i ve »Slovenských Pohladech«. Celá řada vroucně psaných statí zabývá se životem a prací národního básníka, z nichž zvláště »Psychologické štúdia z poesie Hviezdoslava« a »Dramatické diela Hviezdoslava«, obé od P. Bujnaka, jsou cennými příspěvky k studiu díla tohoto velikého poety. Také řada intimních črt o životě a domově pěvcově je každému ctiteli jeho křišťálové poesie vítána.

Krásná literatura zastoupena především plody pilného pera Hviezdoslavova. Dokončen tu jeho mistrný překlad Puškinova »Borise Godunova« a uveřejněn veliký cyklus brillantní jeho lyriky pod souhrnným názvem »Dozvuky«. Básník zůstává těšitelem svého lidu, nepřestává mu zpívat povznášející píseň naděje. V jedné zvláště krásné a vroucí básni dovozuje, jako pravda křesťanské víry útiskem nezhynula, že nezhyne ani pravda a právo Slováků.

Veď pravda kríža či tiež netrpela
tmy poškvrnu a zloby muky?
a pretrpela ich a neumrela;
kríž podmanil si vraha pluky! . . .
Tá pravda je i naša: nezabudni,
kto jej si vyznavač a trpitel;
a znaky sú a každý neošudný:
má síly zprerážať krov vekov bludný
na spôsob zlatých striel —

V mnohých číslech loučí se stárnoucí básník se životem, tklivě, zádumčivě, ale bez zoufání a obrazy dosud bohatě se perlícími z nitra pěvcova.

Keď v jaseni zrazu tak pustí sa svet
v chmár podobe, vtáctva i líšťata v let
a šum čujem na cestách, vidím spech tuhý:
i vo mne tu rozpnú sa perute túhy.

Téj túžby, čo sama je životom v nás,
už priestor neobmedzil, nespútal čas;
tá na podlet, na odlet rozvije kriela:
vzlet duše to — ona je! holúbka biela.

A schytí ma, vytrhne z náručia tmám
tým pozemským, so sebou unáša — kam?
nevyzvedám, na jej sa spolahnem vôlu:
som bezpečný, poneváč ideme spolu.

Niet vtáka, čo sieť by znal nebeských ciest,
niet hvezdára, tolko čo obzrel už hviezd,
jak ona; tí pochybiť, prehliadnuť môžu:
v nekonečnu ona má rukoväť Božiu! . . .
— — —

A letíme, pablesk jak najprudší veľ,
kam? nepýtam jej sa — nač? vie ona smer.
V tom kriela sa zjašú jej, výskne: vidz! tamo . . .
Čo? — vari ju osvitlo záhrobie samo.

A ještě několik veršů:

Nie, slovenského darmo od poetu
žiadate čisté zvuky varita,
bez sváru dňa a rmutu bez prímetu,
z nichž krása dúhou z rosy zasvitá.
Umenie také pod ebom sa rodí,
kde priazeň pohô. je mu k pomoci,

do mračien denne slnko nezachodí:
hej, svobody kde zlaté zrejú plody,
pych panský nepeleší, nestenú otroci . . .

Jsou odpovědí básníka, adresovanou hlavně českým kritikům, kteří tvorbě Vajanského s jakousi příhanou vytýkají, že ubíhá »od čisté nálady k tendenčnímu zájmu, od kosmické a přírodní meditace k národnímu zápasu« (Pražák v Slov. Přehl.). — Jinak jsou poslední ročníky »Slovenských Pohladů« svou belletrií slabší oproti ročníkům starším.

Odmlčel se Vajanský, umlkl docela Martin Kukučin, zmizev nezvěstně kdesi v Jižní Americe. Je to tím bolestnější, čím slibnější bylo poslední jeho velké dílo, krásný, umělecky vysoce cenný román »Dom v stráni« ve XXIII. a XXIV. roč. Pohladů. Původní belletrii zastupuje v loňském ročníku pouze krátká črta »Ondro Hlonzo« od Timravy a »Taj duše« od Urbánka. Timrava je spisovatelkou svéráznou, reprodukující zdravým realismem výseky lidového života. Kresba její je sice mnohdy trochu šedivá, ale smyslu pro rázovitou charakteristiku nelze jí upříti. Pozoruhodnou prací je drama ze života dolnozemských Slováků »Statky — zmatky« od Gregora-Tajovského, jednoho z nejlepších belletristů mladší generace. Gregor ovládá dobře celý okruh myšlení a cítění slovenského vesničana, jehož nitro před našima očima se přerozuje pod tlakem měnících se vlivů hospodářských i myšlenkových. Slovenskému divadlu dostalo se hrou Gregorovou cenného obohacení.

Z překladů vyniká »Zbojnická chalupa«, junácká kresba z Tater od polského básníka Przerwy-Tetmajera.

Kněžský hospic ve Švýcarsku.

Kdo miluje bujnou přírodu v celé její divoké kráse, toho vábí k sobě Švýcarsko neodolatelným kouzlem. Na sta a na tisíce cestovatelů spěchá tam co rok ze všech končin světa, aby pookřáli v malebných údolích nebo se pokochali útěšným pohledem na nebetyčné zasněžené obry alpské. Všude plno čistého, zdravého vzduchu, prosyceného ozonem a slunečním jasem. Což divu, že tu někteří šlechetní lidumilové a přátelé kněžstva připadli na šťastnou myšlenku a zbudovali v této rajské švýcarské zemi rozkošný útulek pro kněze. Je to svou výstavností a polohou imponující *Joanneum* v Zizerzu u Churu, nedaleko rakouských hranic.

V této krajině tedy, kde jsou zdravotní poměry tak příznivé, kde mnohotvarý, alpský svět se svým osvěžujícím horským vzduchem je nám tak blízko, kde se cesty na všechny strany otvírají k zajímavým procházkám i dalším výletům, jak po údolích, tak po horách, kde veselé, pestře oživené okolí tak konejšivě a osvěživě působí na mysl a ducha, mají kněží o prázdninách svůj vítaný domov, aby si zde pooddechli po namahavé práci, choří a věkem

sešlí kněží pak, kteří se tu hodlají stále usaditi, nacházejí tu za nepatrný příspěvek klidný pobyt, bezstarostný život a něžnou obsluhu. Dojemná péče a milá přívětivost všech domácích dává jim zapomenouti na to, co jich tíží.

Směle tvrdíme, že tento uchvacující útulek líbezné bratrské péče o katolické kněze, patří k nejkrásnějším výtvorům, které vymyslila a vybudovala křesťanská láska v posledních letech. A při všem tom je to mezinárodní ústav, který nezištně otevírá brány jak domácímu, tak jinozemskému kněžstvu. Vkusně zařízený ústav může tím spíše vyhovovati svému úkolu, jelikož příroda a umění, vnější okolí i vnitřní zařízení lahodně se doplňují navzájem, aby umožňovaly blahobyt milých hostů.

Blahodějně působí již věru skvostná místní poloha. Zizers leží na ponenáhlé vyvýšenině a jest ověnčen hájem ovocných stromů a úrodných vinohradů. Celé okolí poseto jest bujnými sady, útulnými vesnicemi, bájeplnými a malebnými zříceninami starých hradů z dávno uplynulých dob a hned pod vesnicí a zámkem (totiž ústavem) vine se Rýn, který je zde ovšem ještě dosti skromný a klidný. Rozmanité cesty, stezky a pěšinky rozvětvují se na všechny strany: do blízkých jedlových a smrkových lesů na úpatí Alp, k břehům Rýnu (8 minut), k idyllicky položeným dvorcům, k místu umučení sv. Fidelise nebo dále k vyhlášeným a mnohonavštěvovaným varům. A oněm kněžím, kteří rádi podnikají delší výlety, snad i do hor, naskytne se tu k tomu opravdu vítaná a hojná příležitost. Asi hodinu odtud můžeš se vydati na vysoký alpský hřeben, Kalanda 2800 m. vysoký. Sedmihodinná cesta na osněžený vrchol není nijak nebezpečnou a rozhled s temene na okolní alpské velikány je vskutku úchvatný. V němém zanícení stojíš leckdy po celé hodiny na některé vršině, kochaje se pohledem na rozkošnou krajinu a opět jindy v polosnění, a s přimhouřenýma očima nořiš se v duchu ve všechny ty divy, kterými švýcarská příroda opojuje naše smysly. Nezapomenutelným bývá zvláště západ slunce. Tam je sice čarokrásným i v údolích, jsi-li však na nějakém vrchu v okolí Zizerse, nebo docela na Kalandě, tu tě všechna ta velebnost zapadajícího slunce tak okouzluje, že si troufáš sotva dýchati a mimovolně skláníš koleno, abys se pokořil před Tím, který stvořil všechnu tu nádheru. Osněžení a ledovci pokrytí velikáni alpští ve večerní záplavě červánků až oslňují náš hled a kolem tebe se znenáhla a nepozorovaně rozhostuje ono tajůplné ticho švýcarské noci, která budí v naší duši nevýslovný poklid.

Mimo to má Zizers neobyčejně příhodné železniční spojení na všechny strany. K světoznámým lázním a výletním místům, jako jsou na př. Sv. Mořic, Davos, Ragaz a j. dostaneš se v nejkratší době. Zajímavou přírodní zvláštností jsou tu také v blízkosti lázně Pfäfers, které jsou tak mezi skalami vtěsnány a sevřeny (skalní stěny jsou až nad 200 m. vysoké), že tam i v létě svítí slunce pouze od 10—4 hodin. Pramen má 30°R a vychrlí v minutě 4000—10.000 litrů vody. Zmínky tu zasluhuje také pověstná Via mala.

Komu se však delší výlety nezamlouvají, tomu skýtá hospic také doma příjemný pobyt. Na rozsáhlém prostranství hospice a v zahradách máš rozkošné procházky, terassy s roztomilými kiosky i stinná místečka pod košatými stromy. Jaký to blahý požitek, duševní i tělesný, když se můžeš po celý den kochati svěžestí přírody na úpatí Alp!

Vlastní budovu tvoří tak zvaný dolní hrad, někdejší sídlo hrabat Salisů. Od této hraběcí rodiny zakoupili předešlý biskup churský Jan Fidelis Battaglia (nyní stařičký, žije na odpočinku v Churu jako arcibiskup) a dvorní kaplan Dr. Ruoss, nynější ředitel hospice, tuto imposantní budovu a přiměřeně ji restaurovali. Je to v skutku mohutná a výstavná budova s věží, s které je pravým potěšením rozhlížeti se po celém údolí Rýnu. Portálem dvorní zdi vstupujeme do nádvoří, a z této strany má budova hezké podloubí, kde se hosté procházejí za nepohodlného počasí. Za budovou proti Rýnu jsou upraveny terassy, mezi kterými košaté akacie skýtají osvěžující stín.

Pro churavé a okřívající kněze je budova jako stvořena. Prostranné, vzdušné a světlé místnosti jsou vkusně upraveny. Vysokými chodbami, po širokých schodech, které jsou pokryty koberci, kráčíš k elegantním pokojům, v nichž se svěží vzduch a jasné světlo vysokými okny proudem valí dovnitř.

A jakmile jsi sobě všechno prohlédl, zastavíš se s potěšením v úhledné, jednoduchou elegancí zdobené domácí kapli. Tam umělcova ruka vytvořila opravdu Boží zahrádku.

Zmíníme se ještě mimochodem o místnostech, určených dílem k zotavení a zábavě, dílem k zdravotním účelům: refektář, čítárna (klavír, harmonium, domácí, jinozemské, ba i některé slovanské časopisy, bohatá knihovna), zahradní dvorana, nemocenská dvorana, koupelny teplé i studené dle Kneippa, zařízení pro elektrické léčení, domácí lékárnička a j. Zařízeno je také ústřední topení. Obsluhu pečlivě obstarávají Milosrdní bratří z bavorské provincie. Přihlášky přijímá biskupský kaplan Dr. Ruoss v Churu.

Tento kněžský hospic, obklíčen divokrásnou švýcarskou přírodou, jež tu v nadbytku září velebnou nádherou, dovede každému připraviti tak milounké a utěšivé okamžiky, že se neradi loučíváme s tím — kouskem ráje.

Valná hromada Tiskové Ligy.

konána byla v domě družstva Vlast v pondělí dne 14. března za předsednictví kníž. arcib. notáře Tomáše Škrdle. — Jednatel farář Vl. Hálek četl protokol předešlé valné hromady a když byl schválen, podával zprávu o bohaté činnosti Tiskové ligy v roce 1909. —

„Jest mi podati," pravil, „obraz činnosti T. Ligy za minulý rok. Činnost Ligy jest taková, že z taktických důvodů nelze ji celou vylíčiti, nicméně i z toho, co možno sděliti, sezná katol. veřejnost, že se pracovalo svědomitě, nadšeně a vytrvale. Liga, věnujíc pozornost tisku agrárnímu, seznala, že sleduje ve příčině

náboženství směry tisku soc. demokracie, a proto zahájen proti němu boj jako proti tisku soc. demokratickému. Tento zanechává již ovšednělý způsob klepaření v dopisech o kněžích a obmezuje se na povšechné štvaní proti zřízením církevním. Stejně bojováno s tiskem pokrokářského učitelstva, který pěstuje hesla na vypuzení náboženství ze škol. Liga upozorňovala s výstrahou i na protestantský a sektářský tisk, který šíří hlavně brožury mezi lidem. Projevila politování nad novým směrem nár. soc. tisku, jenž se rozehřívá pro židovstvo. Hlavní a soustavný boj veden byl s tiskem „Volné Myšlenky", která surově bourá základy náboženství vůbec. Liga svými články a lokálkami, rozbory volnomyšlenkářských brožurek a časopisů stála tu skoro samotna v katol. veřejnosti jako bojovník proti Volné Myšlence. Liga pracovala i proti pornografickému tisku, jenž slovem i obrazy úžasně se šíří po Čechách a ohrožuje zdravé jádro národa českého. Protestováno bylo proti rouhavým přednáškám Macharovým po Čechách a Moravě, který jako žádný dosud drze dotýká se osoby Kristovy. Liga požádala katol. poslance, aby poukázali v říšské radě na řadění nevěreckého a nemravného tisku, kterým se nyní tupí na celé čáře katol. náboženství a ohrožuje mravnost, ale, bohužel, nemohla býti s výsledkem činnosti jejich v tomto směru spokojena a musí se dožadovati znova důrazně, by katol. poslanci zahájili v tom ohledu větší činnost. — Liga podporovala akci pro šíření „Sv. Vojtěcha", vystoupila na obranu biskupa Jegliče, při jubileu majestátu Rudolfa II. poukázala, že dle doznání Volkána „nepřispělo k upevnění němectví v Čechách nic tolik jako protestantismus". Postavila se proti novým zednářským snahám snižovati slavnost Božího Těla, v oslavách Husových ukázáno na vnitřní jejich dekadenci. Liga platí z daru dobrodince jednoho pracovníka o době husitské a vydává sbírku jedinou toho druhu: „Husitství ve světle pravdy" a druhou: „Obranu víry". — Pracováno pro zřizování katol. „Sokola" neb „Orla" a organisací venkovské mládeže.

Ve sbírce „Obrana víry" vydána důkladná práce dra F. Klobouka „Volnomyšlenkářský názor životní", v „Hlasu lidu" budějovickém „Obrana sv. Floriána" proti brožurce V. Myšl. Jeden člen Ligy dopisuje do St. Louisského „Hlasu" v Americe. Odsuzující kritiky vypracovány na spisy: „Tajné plány Jesuitů", spisek dra K. Švihy „O Husovi", soc. dem. „Zlatá hvězda".

Zřízena byla Tisková kancelář a rozděleny nové venkovské protikatol. časopisy ligistům k sledování. Taktéž brožury Vol. Myslitelů rozděleny mezi Ligisty k posudkům. Nejpilnějším Ligistům udělena odměna. Zavedena také hlídka laxních divadel. Od Světové Centrály Lig v Kolíně nad Rýnem vedené drem Kaufmanem docházely zprávy vyvracející lži v celosvětovém tisku. —

Schůzí výborových bylo 7. Nově zvolený předseda kníž. arc. notář Tom. Škrdle byl nejdůst. Ordinariátem potvrzen. Noví slibní pracovníci dpp. F. Zuna, farář z Jinonic, Alex. Titl, kaplan z Hořelice vstoupili do výboru a přidružili se hned k práci. Jeho Eminenci k jubileu 10letého úřadu arcipastýřského bylo výborem

gratulováno. Liga želí ztrátu úmrtím svého příznivce a rádce advokáta p. dra Jul. Nejedlého.

Liga dostala podporu od některých vikariátů, což ji k nové práci posílilo. I prosí, aby i jiné příkladu jejich následovaly. Liga prokázala duchovenstvu neocenitelných služeb, i jest spravedlivo, aby se jí dostalo podpory. Agenda Ligy rok od roku vzrůstá. Denně vypravuje se 8—10 výstřižků napadeným kněžím a obstarává se s tím spojená rozsáhlá korrespondence a některým kněžím byla sprostředkována i právní porada při napadení jich cti. Výstřižků rozesláno bylo na 1800 do všech diecesí Čech, Moravy a Slezska. Mimo to vyšetřena byla řada vylhaných zpráv novinářských a odpovědi otištěny byly v Našich Listech.

Liga pracuje čile, ale její práce je proti ohromným protikatolickým rozvětveným proudům přece jen ještě slabou. Liga potřebuje řadu nových sil, nových pracovníků. Nuže, hlaste se v řady její obětaví katoličtí Čechové, Moravané a Slezané. Další činnosti Ligy žehnej Bůh!

Zpráva jednatelská byla přijata potleskem. Předseda děkuje za to jednateli, jenž jest duší naši Tiskové Ligy a nejpilnějším jejím pracovníkem.

Předsednictví přejímá místostarosta farář P. Karel Toman a pokladník redaktor Tom. Škrdle podává zevrubnou účetní zprávu. — Příjmů bylo K 8735·11, vydání K 6285·40, i zbývá na hotovosti K 2449·71. Účty revidovali pp. Boh. Šubrt a Jan Žák a v knize účetní poznamenali: „Veškeré položky příjmů a vydání, opatřené doklady, nalezeny v nejlepším pořádku.“ Když byl pokladník zodpověděl některé dotazy a dal patřičné vysvětlení, bylo mu valnou hromadou uděleno absolutorium.

Přikročeno bylo k volbě výboru. Za předsedu zvolen byl kníž. arcib. notář Tom. Škrdle a do výboru pp.: Vl. Hálek, farář v Liboci, Tom. Jos. Jiroušek, redaktor „Našich Listů“, Alex. Titl, kaplan v Hořelicích; P. K. Toman, farář v Hloubětíně, Jan Voborský, místodržit. oficiant v Dejvicích, a Jan Žák, účetní v Praze. Za náhradníky: Filip Jan Konečný, far. v Pouchově, Ant. Suchoradský, katecheta v Praze, a Ferd. Zuna, farář v Jinonicích. Za revisory účtů zvoleni byli: faktor Boh. Šubrt a c. k. poštovní pokladník K. Ulrich.

Přikročeno k volným návrhům. T. Liga přidává se k resoluci Zemské rady katolíků proti nemravnému tisku a projednala sama v tento den i často dříve akci proti nemravným tiskovinám. Práce T. Ligy v tomto oboru je stálá a vytrvalá. — K výzvě předsedově vzdalo shromáždění povstáním čest sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. a českému i moravskému nejd. Episkopátu.

Všecky schůze různých spolků v našem domě odbývané konány jsou v úplné svornosti, ve vzácné jednomyslnosti — podobně bylo tomu i při této valné hromadě. Dále: všecky spolky kolem družstva Vlast seřaděné jsou hmotně dobře opatřeny, všecky pilně pracují a církvi i katolické straně prospívají. —

Po valné hromadě se výbor konstituoval a byli zvoleni: za místopředsedu farář P. K. Toman, za jednatele farář Vl. Hálek, za pokladníka red. Tom. Škrdle. — Čten byl přípis vys. důst. kníž. arcibiskupské konsistoře Pražské, ve kterém je chválena „potěšitelná činnost Tiskové Ligy na poli obrany proti nepřátelskému tisku a v němž se děkuje co nejsrdečněji všem, kdož horlivě pracují v řadách Tiskové Ligy.“ — Za k. a. konsistoř v Praze: Dr. Jan Sedlák, gen. vikář a Dr. Karel Kašpar, kancléř.

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*— (Pokračování.)

K nátlaku shora družil se i velmi neutěšený stav předplatitelů listu. Ještě před rokem redaktor Vašek si pochvaloval, že čtenářů stále přibývá. Bylo to snad i pravda, ačkoli útěcha tato vyslovena byla více jako pobídka k další práci, ale těch, kdo list skutečně předpláceli, byl počet skrovný a předplatné nijak nehradilo nákladu na list. Při zániku listu bylo pouze 190 předplatitelů. Vašek sám nezámožný a odkázaný skoro výhradně na svou nevelkou gáži, s velkou svízelí sháněl peníze na vydávání. Přátelé jeho ho jistě podporovali, ale tvrzení, které pronáší Jan Vyhlídal v »Našem Slezsku«,*) že farář Tomášek byl skoro nakladatelem listu, není správno. Potřebnou kauci složil Vaškovi soudní adjunkt Kříž a ponechal mu ji po celý čas vycházení listu. Zde dlužno opraviti také jinou nesprávnost. V dodatku téhož Vyhlídalova spisu**) tvrdí Jan Lepař, že vlastním zakladatelem Op. Bes. jest on a že Vašek byl jen dožádaným redaktorem. Tvrzení toto jest poněkud smělé. Byl sice Lepař z hlavních spolupracovníků Op. Besedníka, ale všecko risiko spočívalo na bedrách Vaškových. Vašek vydával list i po odchodu Lepařově ze Slezska a sám se staral a sháněl látku pro list. Kdo jest vlastním otcem myšlenky založiti českému lidu ve Slezsku český list, nedá se dnes zjistiti, ale bylo by nespravedlivo Vaška, který při tom tolik obětoval práce a peněz, strkati do pozadí a zásluhy jeho menšiti. Že měl iniciativu, o tom svědčí jeho zasahování do politického ruchu, který se mezi českým lidem ve Slezsku jevil koncem let šedesátých, kdy Vašek i činně súčastňoval se volebního ruchu pro slezský sněm, neohlížeje se příliš úzkostlivě, co na to řeknou školské úřady a jeho protivníci mimoškolští. Jejich intrikám padl také za oběť. Na podzim roku 1872 byl denuncován, že pořádal ve svém rodišti, Háji, reskriptní schůzi, což, ač to pravda nebylo, způsobilo mu mnoho nepříjemností. I Opavská ulice byla proti němu štvána. To vše ho trápilo, ale nezlomilo. Napsal ještě do programu německého gymnasia opavského české pojednání »Výklad slovanských místních jmen v Opavsku«. Provokaci tuto němečtí štváči v čele s všemohoucím později poslancem a přísedícím zemského výboru drem Františkem Müllerem nesnesli a přičinili se, že Vašek na podzim roku 1873 byl přeložen ze služebních příčin do

*) Naše Slezsko. Zvláštní otisk z Vlasti. V Praze 1900. Str. 42.

Brna. Neodcházel však beze vší útěchy. Mělť český lid zatím nový svůj vlastní list.

*

Opavský Týdenník je třetí český časopis ve Slezsku. První jeho číslo vydáno bylo dne 17. září 1870. Vydavatel a redaktor byl Jan Zacpal, tiskem E. Weyricha a syna v Opavě. Číslo toto bylo »na ukázku«. Vlastní 1. číslo vyšlo 24. září. Vycházel v sobotu za roční předplatné 3 zl. 40 kr.

Založení nového listu pro český lid ve Slezsku bylo přirozenou výslednicí národního i politického ruchu té doby. Zaniknutím jeho předchůdce, Opavského Besedníka, přirozený vývoj uvědomování českého lidu ve Slezsku, ztrativ oporu,na chvíli se zarazil, ale znenáhla vlastenečtí mužové a pracovníci mezi lidem se vzpamatovávali a přikročovali k další práci, uvádějíce ji docela i v pevnou soustavu. V čele hnutí národního i politického stáli kromě profesora Vaška skoro výhradně kněží, jimž po bok stavělo se několik málo uvědomělejších a záznějších rolníků. Oni bedlivě stopovali velký státoprávní zápas, který se vedl mezi Vídní a českým národem, a přihlásili do něho také český lid slezský.

Stalo se tak památným táborem lidu na Ostré Hůrce u Chabičova v Opavsku dne 12. září 1869. Bylo to první a nejvelkolepější až dosud veřejné shromáždění českého lidu, jehož se tam počítalo přes 10.000 hlav. Táboru předsedal far. Tomášek, řečnili kněží Dostal a Gruda a rolník Lhotský. Učiněna usnesení, do nichž zahrnut byl politický, národní, osvětový a hospodářský program českého lidu ve Slezsku. Aby program tento mohl býti uváděn v širší známost, aby mohl býti podpírán a hájen, bylo mu potřebí, aby se mu dostalo vhodného tlumočníka a tím stal se nový český list, »Opavský Týdenník«.

Podnět k založení Op. Týdenníka dali profesor Vašek a školní rada V. Prasek, tehdy profesor na českém gymnasiu v Olomouci. Praskovi podařilo se získati Jana Zacpala (1844—1888), rodáka z Hostkovic na Olomúcku, tehdy suplenta na německé realce v Olomouci. Zacpal trpěl krční chorobou, která mu vadila v učitelském povolání, a rozhodl se tudíž, maje trochu soukromého jmění, jíti do Opavy a založiti tam českému lidu list. Dal se k tomu pohnouti tím spíše, protože se mu zaručovalo, že se zřídí vydavatelské družstvo s podíly po 50 zl. Skutečně také upsán byl větší počet těchto podílů, jen že většina upisovatelů zůstala na papíře a podílů nesložila. Zacpal tedy nejen sám z vlastních peněz složil kauci, nýbrž i sám vedl veškerý náklad na list. Počátky jako při všem byly velice trudné u nového českého listu ve Slezsku, tím trudnější, že bylo lid poznovu čtení navykat. Mimo to tištěn byl všecek latinkou, z části i velmi drobným tiskem, což pro starší čtenáře bylo velkou závadou. Počáteční náklad byl malý a listu bylo prodělati všecky hořkosti krajinského časopisu. Po celá léta vydáván byl se schodkem, který obětavě hradil vydavatel Zacpal,**) odpíraje si sám často i nejnutnější živo potřeby. Po šestiletých útrapách Zacpal byl téměř uštván, zdraví jeho podkopáno, tak že se ujal administrace

**) Naše Slezsko, str. 124

listu kooperator Antonín Gruda z Kateřinek u Opavy, který zahájil také širší akci na záchranu listu. Obrátil se i osobně a zakročil v Čechách a na Moravě, zejména také u českého klubu, Františka Palackého a dra Riegra, ale zakročení toto nezabránilo, aby za Grudovy administrace nebyl uvalen na list několikatisícový dluh. Nepodařilo se ani r. 1878 uskutečniti myšlenku Zacpalovu, aby pro Op. Týd. utvořilo se v Čechách vydavatelské družstvo, které by si jmenovalo svého redaktora. Rovněž agitace, aby získán byl v Čechách a na Moravě větší počet odběratelstva, nepotkala se s valným úspěchem. Hlavní jádro odběratelstva bylo na Opavsku a na moravském a slezském Ostravsku, ostatní části Moravy a Čech byly poměrně zastoupeny nepatrně. V r. 1878 a v letech dalších tisklo se 800 a několik výtisků a z tohoto počtu odběratelů zaznamenáno jest v r. 1881 z Prahy 12, z ostatních Čech 75 a z Moravy kromě Ostravy 91, celkem 178 odběratelů, tedy ani ne čtvrtina. Teprve od r. 1883, když vydavatelem a redaktorem po Zacpalovi stal se Rudolf Hill (1849—1902), rodák brušperský, před tím redaktor olomúckého »Pozora«, a list začal vycházeti dvakrát za týden, vzrostl počet odběratelů na 1000, a dovedným vedením insertní části docílena rovnováha hospodářství listu a přestaly pravidelné roční schodky. Zacpal zůstal i pak nakladatelem až do své smrti. Náklad 1000 výtisků přestupoval list jen zřídka kdy. Za voleb a jiných příležitostí vydáván zvýšený náklad i o několik set, tak na př. čísla z 8. září 1906 věnovaného první české hospodářské výstavě slezské v Jaktaři bylo vytištěno 1500 exemplářů.

Jan Zacpal byl skutečným redaktorem svého listu. On byl jeho duší a hlavním pisatelem. Až úzkostlivě jsa svědomitý, varoval se všeho, co by mohlo narazit, zejména byl nesmiřitelným nepřítelem všech osobních záležitostí, které u mnohých listů jsou nejtučnější potravou. Jeho obezřelosti podařilo se také, že na horké slezské půdě a za nejnepříznivějších poměrů uchránil po 12 let list svůj od konfiskací a od soudního stíhání. Byla do r. 1882 jen jednou proti němu ohlášena soudní pře pro dopis z Komárova o stavbě školy, jímž cítil se býti uraženu tamní předseda místní školní rady Heinz. Věc však vyrovnána odvoláním redakce ve 20. čísle r. 1880. Teprve v r. 1882 pro dopis o školních poměrech v Jaktaři ocitl se před opavskou porotou. Dopis octl se v novinách bez Zacpalova vědomí za jeho krátké nepřítomnosti v Opavě, ale Zacpal převzal zaň čestně plnou zodpovědnost. Porota vesměs s německými členy uznala ho vinným a soud ho odsoudil na 8 dní do vězení, ke ztrátě 100 zl. s kauce a k útratám, které s bezvýsledným odvoláním ke kasačnímu soudu činily přes 100 zl. Trest skutečně si odseděl u okresního soudu v Krnově. Za jeho nástupce Rudolfa Hilla nebylo již té redaktorské úzkostlivosti a jednak také národní i politický boj ve Slezku se přiostřoval, podrážděnost našich národních protivníků rostla a Op. Týdenníku věnována zvýšená pozornost. List počaly stíhati konfiskace, tak hned číslo 42. r. 1883 bylo zabaveno pro článek »Otázka Slezská«, otisknutý z časopisu »Tribuna« a pro jinou zprávu o nestrannosti úředníků. Odvolání proti konfiskaci bylo zamítnuto. V září 1883 a v lednu 1884 strženy byly s místností listu redakční tabulky. V červenci 1884 redaktor Hill odsouzen byl porotním soudem v Opavě pro článek »K učitelským rejdům ve Frýdku« na 4 neděle s posty do vězení, ke ztrátě 100 zl. s kauce a k náhradě soudních útrat. Odvolání

k nejvyššímu soudu bylo zamítnuto, ale císařským rozhodnutím trest vězení odsouzenému redaktoru změněn v pokutu 70 zl. O dvě leta později 13. března 1886 stál opět před porotou pro urážku městské rady ve Fulneku. Byl opět odsouzen, ale pouze pro zanedbání povinné péče k 20 zl. pokuty, ke ztrátě 60 zl. s kauce a k náhradě útrat. Konfiskací až do r. 1895, kdy zodpovědnou redakci převzal Antonín Otahal, měl Hill ještě několik. Všecky tyto i některé další konfiskace za nového redaktora šly na účet článků a zpráv buď o poměrech školských, buď o nešetření rovnoprávnosti od úřadů. Z té příčiny měli i Hill i Otahal ještě několik soudních vyšetřování, která na štěstí neuzrála k přelíčení. Dlouhý bezvýsledný boj za splnění požadavků českého lidu vedl přirozeně k ostřejší tonině v listě, na kterou si znenáhla zvykli i jednotlivci i úřady, tak že v posledních letech prošly censurou i daleko ostřejší věci, než pro jaké dříve redaktoři byli odsuzováni. Za posledních 7 let konfiskován byl jen jednou, a to omylem censora, který známou politickou frázi »o dohořívajícím františku« pokládal za urážku Jeho Veličenstva. Konfiskace tato skončila jak přirozeno málo čestným ústupem opavského státního zastupitelstva. Soudních vyšetřování nynější redaktor Václav Hans (od r. 1904) měl několik, z toho z příčin politických dvě, která obě skončila narovnáním.

Směr listu vyznačen jest i se zásadami, jimiž se chce říditi, v ukázkovém čísle. Chceme — praví se ve slově ke čtenářům — aby rovnoprávnost stala se skutkem, a to tak, aby i Čechům zřízeny byly školy dle potřeby a aby byla provedena rovnoprávnost v úřadech. Redakce prohlašuje se dále pro konstituční svobodu se všemi důsledky a chce v té příčině napomáhati potřebné k tomu vzdělanosti a občanské uvědomělosti. Konečně prohlašuje se pro samosprávu. Práv lidu slibuje redakce hájiti rozhodně, avšak šetříc platných zákonů.

Tento úkol vytčený zakladatelem listu koná Op. Týdeník doposud a, bohužel, dnes po 40letém vycházení není ještě daleko splněn. Doposud musí úporně zápasiti o rovnoprávnost i ve školství i v úřadech a hájiti občanské samosprávy proti úředním přehmatům. Český lid ve Slezsku od let sedmdesátých značně pokročil: domohl se cenných vymožeností školských, vynutil si české státní gymnasium, český učitelský ústav, české měšťanské školy, protrhl i zásadu pověstného nařízení slezské zemské školní rady o nuceném vyučování němčině na slovanských školách, vydobyl si zastoupení ve sněmu, v několika okr. školních radách, v silničních výborech a nyní i v zemské školní radě, má svého zástupce na říšské radě, vytvořil si krásné organisace kulturní, spolky osvětové, učitelské, sokolské, hasičské, hospodářské s utěšeně se rozvíjejícím úvěrnictvím atd. atd. a to všecko si přímo vynutil přes odpor úřadů a proti všem překážkám a nástrahám, činěným od našich národních a politických protivníků. Na všech těchto úspěších má lví podíl Op. Týdeník a jeho redaktoři. Kolem listu podařilo se soustřediti všecky lidi dobré vůle, hlavně inteligenci všech stavů v čele s kněžstvem a učitelstvem, kteří byli hlavními spolupracovníky listu. Není jediného čilejšího pracovníka mezi lidem na Opavsku a Ostravsku, který by pérem nebyl přispěl do listu. Přispěvatelů a dopisovatelů je několik set a proto uloženo v listě tolik dobrých podnětů a návrhů ku prospěchu a povznesení lidu. Mnoho z nich bylo provedeno a mnohé

podniky vyšlé z popudu listu vzkvétají až podnes. Bez Opavského Týdeníku nebylo by bývalo možno dosíci úspěchů, jakými se dnes můžeme vykázati. Zárukou pro ně byla zajisté jednotnost českého tábora ve Slezsku, který všecek, pokud cítil národně, až do poslední doby stál za Opavskym Týdeníkem. Proto dbáno jeho rad a posloucháno jeho povelu a nikdy ke škodě lidu. (Pokrač.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal 14. března t. r. pátou schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel redaktor Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Děkují za blahopřání: Jeho Eminencí ndp. Leo kardinál Skrbenský, dále: Lamb. Ludvík, em. bis. vikář v Horažďovicích. Fr. Prachař, farář v Bremách. Akad. družstvo „Zarja“ ve Št. Hradci děkuje za to, že se mu „Vlast“ zdarma zasílá. — Knihovna se uděluje Jednotě pro Obyčtov a okolí na Moravě a za udělenou knihovnu srdečnými slovy děkuje Sdružení venkovské mládeže pro Tuklaty a okolí. — Různé spolky, které od družstva nic neodebírají, žádají knihovny — těm se uděliti nemůže. Spolek, který chce knihovnu obdržeti, musí odebírati »Vlast« a »Naše Listy«. — Obchodní a živnostenská komora v Praze zaslala družstvu diplom, přiznaný mu generální porotou jubilejní, a připojila k tomu bronzovou pamětní plaketu výstavní. Ale diplom je tak neestetický, že se pro pohoršení nemůže v místnostech družstva vystaviti. — Výbor družstva přidává se k resoluci Zemské rady katolíků proti nemravnému tisku a bude snahy její svým tiskem všemožně podporovati. — Družstvo naše přijalo do tisku nový časopis: »Maloživnostník«, i tiskne mimo 13 far. Věstníků 7 cizích a 6 svých časopisů. — V závodu družstva pracovala v expedici po 18 let paní Anna Žďárská, ale nyní pro churavost od nás odchází, i dal jí výbor 50 K na odchodnou a bude jí z jubilejního fondu platit ročně 30 K podpory. — Z výboru družstva vystoupí letos dle stanov dva výboři a jeden náhradník. Výbor navrhl pro valnou hromadu dva nové výbory a jednoho náhradníka. — Váženému spisovateli povoluje se na studium Slovenska z fondu katol. spisovatelů pro XXVI. správní rok 100 K a pro XXVII. rok opět 100 K. Podmínky výboru se žadateli sdělí písemně. — Výbor probral mimo to hojně jiných otázek, jež se však vymykají veřejnosti.

Socialní odbor družstva Vlast

konal IV. schůzi v domě družstva Vlast ve středu dne 6. dubna t. r. za předsednictví inženýra p. Jana Dostálka. Přítomni byli pp.: inženýr Jan Dostálek, farář Vl. Hálek, red. Tom. Jiroušek, obchodník Fr. Krejza, katecheta Václ. Kunz, soukromník Tom. Roháček, MUDr. Ot. Rožánek, kníž. arcib. notář Tom. Škrdle a správce chorobince Jos. Vinopal. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Od poslední schůze řečnili:

Václav Dvorský: v Pečkách na dráze, v Berouně, v Draheličkách, v Libni, v Košířích, ve Stodůlkách a v Nymburce.

Pí. Marie Gottliebová: v Tachlovicích.

Far. Vl. Hálek: v Střešovicích, v Hloubětíně, v Bubenči, v Hostivicích, v Unhošti, v Hloubětíně (po druhé), v Dol. Počernicích a ve Střešovicích (po druhé).

Red. Tom. Jiroušek: v Hostivicích, v Únětičích, v Rapicích, na Nov. Městě Pražském a v Hloubětíně.

Pí. Anna Křížková: v Hořelicích.

Far. P. Karel Toman: v Kralupech n. Vl., v Kolíně, v Dol. Počernicích a v Libni.

Celkem bylo konáno 26 přednášek.

Řád Social. odboru byl ve dvou bodech pozměněn.

Cestovné řečníkům bude se platit jen tam, kde »Naše Listy« odebírají, nebo kde jest žadatel zakládajícím členem družstva. Půjde-li náš řečník jinam, kde těchto podmínek není, činí to na své risiko — cestovné mu placeno nebude.

Jednáno bylo o agitaci pro Soc. odbor, o jeho pracovním programu a probrán byl zevrubně poslední sjezd katol. strany.

Jednatel p. Tom. Jiroušek pronesl řeč, jež jest v tomto listě obsažena. — O situaci v táboře katolickém bylo živě debatováno. Socialní odbor, 19 let starý, půjde čile a neunavně za svým cílem. — Za povznešené nálady a sjednocenosti mysli byla schůze skončena.

* * *

Řeč T. J. Jirouška ve schůzi širšího sboru Socialního odboru dne 6. dubna 1910:

Velectění přátelé! Ve dnech 7. až 25. října minulého roku, kdy družstvo Vlast slavilo své 25letí, viděli jste ve výstavce družstva velikolepou buditelskou činnost Social. odboru družstva Vlast a také můžete ji ještě seznati z brožury »Z dob našeho probuzení«, která vyšla tiskem již před desíti lety.

Socialní odbor byl založen dne 25. června 1891 výborem družstva Vlast, ustavující schůzi konal dne 9. července 1891. Od té doby kromě své vlastní velké činnosti a kromě schůzí katolických v Praze, vyslal Socialní odbor své řečníky do konce minulého roku do 539 schůzí katolických spolků v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a v Dol. Rakousích. Místa, kam řečníci Socialního odboru do schůzí katolických vysláni, přijeli řečniti a přednášeti, viděli jste na předem řečené výstavě družstva Vlast, naznačené na velkých diagramech, které až dosud na památku a pro dějiny Social. odboru máme zachované.

Dále Socialní odbor družstva Vlast pořádal roku 1900 v Praze prakticko-theoretický socialní kurs se sedmi přednáškami a súčastnil se svými řečníky na dvou socialně-literárních sjezdech družstva Vlast v Praze a na čtyřech socialně-literárních sjezdech na venkově v Jindř. Hradci, v Plzni, v Domažlicích a v Turnově. A konečně uspořádal Socialní odbor společně s Literární sekcí družstva Vlast 20 socialně-literárních večírků v Praze a spolupůsobil v pořádání I. výstavy katol. literatury české z XIX. stol. v Praze r. 1900.

Když začali jsme pracovati v polovici r. 1891 v Socialním odboru družstva Vlast na probuzení katol. hnutí v Čechách, jak se můžete přesvědčiti z I. dílu mých »Socialních dějin« a z čísla 16. roč. V. časopisu »Dělník«, existovalo v celých Čechách pouze 10 jednot katolických tovaryšů a Katol. Beseda v Praze, to byly všecky naše vzdělávací spolky. Teprve založením Social. odboru družstva Vlast, který vyšinul se rázem na spolkovou radu českou, počal ruch spolkový vzrůstati a spolky se zakládati ve směru trojím: pro řemeslnictvo Jednoty katol. tovaryšů, pro dělnictvo spol. křesť.-socialní a pro omladinu Svatojosefské Jednoty. S námi na této akci pracoval zvěčnělý biskup Brynych, který dal podnět r. 1893 k založení diecésního spolkového sdružení na Královéhradecku, r. 1895 dal podnět k založení téhož sdružení katol. spolků na Českobudějovicku vldp. děkan Matyáš Wonesch a r. 1899 k založení téhož sdružení katolických spolků v arcidiecési Pražské dal podnět veledůst. pan kanovník dr. Josef Burian.

Dnes existuje za společného úsilí v Praze a předměstích 37, na venkově v arcidiecési Pražské 42, v diecési Litoměřické 7, v diecési Královéhradecké 81 a v diecési Českobudějovické 49 vzdělávacích katol. spolků. Úhrnem tedy v Čechách máme dnes 216 vzděl. katol. spolků a jednot pod různými názvy.

A o tento rozmach katol. spolkového života v Čechách velikých zásluh získal si náš Socialní odbor, který nejen že řečníky do ustavujících schůzí spolkových vysílal, ale který i stanovy k zakládání spolků zasílal, návody k činnosti spolkům dával a jinak je podporoval. A co knihoven dostaly spolky katolické od družstva Vlast do svých začátkův!

Nuže, na této blahodárné činnosti nechceme se zastaviti, nýbrž budeme i na dále pracovati a novou sílu a odvahu k životu katolickým spolkům dodávati, nechť si dnes na nás pohlíží kdo jak chce. Co jsme vykonali již před založením Social. odboru svojí dvacetipětiletou prací buditelskou ve hnutí katolickém na Moravě a po Čechách a co vykonali jsme během devatenáctiletého trvání Social. odboru družstva Vlast, to vše svědčí nejlépe: kdo jsme a co chceme. Jsme dnes odhodláni působiti ve svém starém, osvědčeném způsobu života katolického dále, zvláště zde v Socialním odboru, této nepopíratelně důležité instituci pro spolkový život.

V neztenčené míře obnovujeme naši činnost v tomto směru:

1. Stávajícím vzděl. katolickým spolkům udíleti rady ve všech úkonech spolkového řízení.

2. Spolkům, které mají se teprve zakládati, rozesílati hodláme návrh vhodných stanov (pro Jednoty katol. tovaryšů, křesť. vzdělávací spolky, Sv. Josefské Jednoty, katolické besedy atd.), které pětkráte by se opsaly a k schválení nejvyššímu zemskému úřadu zaslaly.

3. Jsme ochotni sdělovati spolkům rady ohledně doplnění knihoven vhodnými knihami a brožurami se zřetelem na opravdové vzdělání lidu kolem spolku sdruženého.

4. Jsme ochotni podati katol. vzdělávacím spolkům rady ohledně schůzí, opatřovati jim řečníky, když tyto spolky udržují se Social. odborem družstva Vlast přátelské styky a odebírají orgán Socialního odboru »Naše Listy«, do nichž pak své spolkové zprávy zasílají.

5. Dále bude naší snahou pořádatï ve spolcích cykly přednášek z oboru a) otázek socialních, b) z charitativního směru, c) se stanoviska náboženského a d) z oboru historie.

Takovou byla naše stará činnost, která v katol. hnutí se osvědčila, a takovou bude i na dále. A tomu »Zdař Bůh!«

K širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast za členy přistoupili: J. M. Msgr. Dr. Jos. Burian, prelát a kap. děkan na Král. Vyšehradě; Fr. Václ. Bubeník, provincial řádu kazatelského v Praze (5 K); Msgr. Dr. Jos. Kordač, univ. prof. v Praze; Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník a I. místopředseda družstva (2 K); P. Jos. Čížek, kníž. arcib. vik. sekretář a děkan v Mar. Lázních; Mat. Krejčí, kníž. arcib. vikar. sekretář v Dolních Hbitech; Em. Žák, gymn. prof. na Smíchově; Emil Stárka, farář v Řepíně; Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětíně; K. Ludvík, em. říd. učitel v Praze; Boh. Varhaut, stavitel v Michli; Jos. Hais-Týnecký, redaktor a spisovatel v Praze; Ot. Jakoubek, spis. a div. referent v Praze. — Dále: Václav Fechtner, zahradník v Bubenči; Václav Gottlieb, malíř pokojů a majitel domu v Praze; Jindřich Hilbert, velkoobchodník uhlím na Smíchově; František Škrdle, rolník ve Pleších; Bohuslav Šubrt, tiskárenský faktor v Praze; Jan Voborský, místodržitelský oficiant v Dejvicích; Jan Žák, účetní v Praze; Rudolf Grimm, dozorce na ústř. jatkách v Praze; sl. Al. Jirouškova, industrialní učitelka v Únětičích; sl. Ludmila Grossmannová-Brodská, spisovatelka v Praze, dále z Prahy sl.: Alžběta Babánkova, Valburga Kupkova, Karla a Terezie Pátkovy, Marie Škrdlova a Terezie Urbanyi. Člen platí ročně 1 K; očekáváme další hojný přístup. Mimo to věnovali tomuto fondu: 100 K: J. Excell. Karel Ervín hrabě Nostitz; 40 K: J. M. prelát Dr. Jan Marek u sv. Víta v Praze; 30 K: J. M. prelát Dr. Jan Sedlák, gen. vikář arcidiecese Pražské s přáním všeho zdaru; po 5 K: farář Vlast. Hálek a redakt. Tomáš Škrdle. — Nové členy a dary přijímá Tomáš Škrdle v Praze čp. 570-II.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Un nouveau Cours d'Histoire Sainte. Petite Bible illustrée de l'Enfance, par le Dr. Ecker, professeur d'exégèse au grand seminaire de Trèves. Edition francaise par un religieux de la Compagnie de Jésus. Ouvrage honorè d'un Bref de la Sainteté Pie X. et de nombreuses approbations épiscopales Paris 1910. Librairie Bloud et Cie. Cena váz. výtisku fr. 50.

Málo známe malých biblických dějeprav, které by byly tou měrou přizpůsobeny svým textem rozumu a schopnostem dítek prvních školních roků jako malá dějeprava přítomná. Autor na 60 stránkách ozdobených vkusnými a případnými illustracemi, zvláště pro toto vydání zhotovenými, podává co možná stručné a při tom jasné vylíčení nejhlavnějších událostí Starého a Nového zákona. Ze Starého zákona pojednáno jest o stvoření světa, o člověku v ráji, o hříchu prvních rodičů, o životě Abrahamově, o Josefovi, o Mojžíši a desateru přikázání, o Davidovi a Šalomounovi s přídavkem o očekávání Vykupitele. Z Nového Zákona pro-

bráno je narození Ježíšovo, první leta Ježíšova, Ježíš, náš božský učitel, některé zázraky Ježíšovy, poslední večeře, utrpení Páně a oslavení Ježíšovo.

Události v této dějepravě jsou podány velmi stručně, ale při tom srozumitelně, větami prostičkými, dětské mluvě přizpůsobenými. Text je vytisknut typy krásnými, oku velmi příjemnými. Lze proto říci, že přítomná dějeprava jak svým obsahem, tak i vzornou úpravou vyhovuje moderním požadavkům methodickým a paedagogickým. Doporučovalo by se zajisté, aby i český překlad byl pořízen. Bylo by to jen na prospěch vyučování náboženského, jehož základem zvláště v prvních školních letech má býti biblická dějeprava. I katecheta sám, zejména začátečník, má v přítomné biblické dějepravě krásný vzor, aby mluvou prostou a přece na srdce působící dětem biblické události zajímavě vyložil.

Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Plivník. Povídka Vl. Pittnerové. Ludmily, sbírky zábavné pro český lid roč. XII. čís. 1. — Práce pí. Vl. Pittnerové vynikají zvláštním rázem. Děj, třeba všední, jako zde láska Lenky k mladému mlynáři Vinckovi, obetká pí. Vl. Pittnerová tak zajímavými episodami, lidmi tak rázovitými, že práce její se čte dychtivě a napjatě od začátku až do konce. Já ji na př. vzal do ruky v neděli po večeři a dočetl ji do konce, ač mi mé oči při večerní četbě obyčejně vypovídají službu. V práci pí. Vl. Pittnerové obsaženy jsou lidové obyčeje a charakter českého člověka jest v nich zachycen pravidelně velice dobře.

Starý hospodář Sadil má syna a tři dcery. Synovi dá grunt, dvě dcery se provdaly, manželka jeho umřela a se starým bručivým Sadilem, ale mužem jinak plným zbožnosti a samorostlého rozumu, žije nejmladší dcera Lenka. Je radost čísti, jak se děti Sadilovy milují a jak něžně chová se k Lence její švagrová, která se na dům Sadilův provdala. Když Lenka slaví svátek a vrací se z kostela ze mše sv., obě sestry i švagrová ji uctivají a vázané odevzdávají a děti jejich tetičce něžně blahopřejí.

Lenka se dostane do mlýna a děj povídky sem se přenáší. Stará mlynářka Lenku pronásleduje až k zničení, ale statečný syn a dobrý otec jeho udělají v domě rázně pořádek, že se vše zase k dobrému obrací.

Jméno »Plivník« jest dáno povídce nahodile. »Za starých časů (str. 60.) prej mívali ve mlýně plivníka, ten prej jim snosil obilí a mlynáři prodávali po trzích mouku. Na celých vozích mouku vozili a přece prej ten plivník donosíval jenom co do tlamy nabral.« Tímto »plivníkem« strašila Vinckova matka mladou mlynářku. Ovinula vidle hoblovačkami, polila je kolomazí, zapálila to a ohnivý chumáč letěl přes dvůr a padl do vantrok. Ale Lenčin bratr Filip a Vincek ukryli se do kulničky za vantrokami a chytnuvše plivníka seznali, že je tím plivníkem stará mlynářka, která takto Lenku strašila a děsila. Stará mlynářka musila na to z mlýna odejíti a tam se uhostil trvalý klid a mír.

Opakuji, »Plivník« je zdařilá, velice zajímavá povídka. Tom. Škrdle.

Zábavy večerní. Redaktor: Emanuel Žák. Ročník 30. Číslo 4. Dílo 167. Petr Kopal: Darwinista. Obraz továrního života. Číslo 5. Dílo 168. Srdcový král. Francouzsky napsal Charles Foley. Přeložila Em. Šustrová. Praha 1909. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — »Darwinista«. Dí-li pan spisovatel v úvodu, ve kterém stručně vytkl nauky Darwinovu, Häckelovu, Nietzscheovu, že v obrázku, načrtnutém ze života továrního a, dodávám, společenského, hodlal znázorniti, k jakým hrozným koncům by ve skutečnosti tyto nauky vedly, jest nám po přečtení povídky doznati, že se mu úmysl dobře povedl. Předvádí nám řadu osob, řídivších se falešnými zásadami moderních filosofů a pohrdnuvších náboženstvím: millionáře, továrníka Schwimmbergra, jeho nemanželského syna, továrního ředitele s rodinnou, továrníkovu manželskou dceru Olgu, inženýra Drábka a lid dělnický, nasáknutý socialním demokratismem. V boji o existenci, vedeném proti zásadám náboženským, všichni bídně hynou. Továrník umírá, uštván neláskou dětí, ředitel, který otce okrádal, zničen byl svým synem Alfredem, Olga oddává se zoufalství a dělnictvo požárem továrny přijde o výživu. Darwinista, totiž inženýr Drábek, který zabývá se nejsmělejšími plány do budoucna, ana brzo jej laká touha, získat bohatou Olgu nebo ředitelovu Malvu, přivede matku svou i sestru na mizinu a sám nucen jest vrátit se ku studentské lásce, aby sobě jakous existenci pojistil. Děj jest velmi poutavý, vyhovující svému účelu, líčení živé. — »Srdcový král« jest zdařilý překlad zajímavé, ano i napínavé povídky z dob revoluce francouzské, jejíž děj odehrál se v městečku Sanges. Na ochranu města poslán republikány do Sanges oddíl vojska, v čele mající hejtmana Gilberta, ana

se šířila pověst, že přívrženci královští, organisující se pod vedením »Srdcového krále«, připravují se k svržení vlády republikánské. Hejtman Gilbert na pochodu do Sanges zajal tři podezřelé muže a v městě ubytoval se v domě občana Pedriela, s kterým sdílely domácnost dceruška Ivanka a sestra Florisa. Florisa, která byla dříve ve službách markýze de Valrose, své dobroditelky, pozná s úžasem v jednom ze zajatců syna markýzčina, vyvolence svého srdce. Od té chvíle snaží se, býti jemu, od republikánů houževnatě pronásledovanému »Srdcovému králi«, nápomocnou v jeho snahách. S největším sebezapíráním pomůže mu k dohodě s přáteli a později i k útěku, použivši velmi obratně okolnosti, že neteř její Ivanka stala se snoubenkou Gilbertovou. Všechno se zdaří. Než v boji přívrženců markýze de Valrose s četou Gilbertovou »Srdcový král« čestně padne. Ivanka, která z lásky k tetě, nejsouc úplně zasvěcena v její tajemství, pomohla markýzi k útěku, přece neztratila svého Gilberta. Posudek sám doporučuje uvedené spisy.

Josef Herzig.

Vyhlídal Jan: Hanácké děti. V Brně 1909. Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 165, cena K 1·30. Náš první a doposud největší folklorista, zvěčnělý školní rada, František Bartoš, vydal knihu »Naše děti« Spis do té doby vyšel roku 1888 — první, zobrazoval v rozsáhlé, umělecky zaokrouhlené, pestré kresbě obyčeje, hry, říkadla, písně, vůbec veškeren život moravských dětí, jaké jsou ve skutečnosti; jak si je lid náš vychoval v rodině a v obci. Protože měl nejvice materiálu a zkušeností o lidu slováckém a valašském, podal též i o jejich dětech zevrubný obraz. Dědictví Bartošova ujalo se více pracovníků, ale nejzdárněji sobě vede lobodický (u Tovačova na Moravě) farář Jan Vyhlídal, který napsal již celou spoustu rozprav do různých našich časopisů a vydal slušnou řadu samostatných spisů z oboru folkloristiky.

Ve spisku »Hanácké děti« obral si Vyhlídal za účel doplniti epochální práci Bartošovu v popisu dětí hanáckých, kdežto dříve již učinil totéž s dětmi lášskými ve svém vzácném díle »Naše Slezsko«. Přikrocil k vydání tohoto díla po desítileté, neúnavné sběratelské práci a rozdělil všechnu látku, jako snažší přehled, na čtrnáct kapitol, které mají tyto názvy: Kolébavky a hry s nemluvnětem, modlitby, říkadla vychovávací a rady zdravotní, cvičení v řeči, posměšky, nadávky a přirovnání, říkadla o živočiších, hlasy zvonů, cepův a stavu kadlcovského, rozličná veršování, pastva, děti na vinkách, za dróžky a za mládence, hry, hádanky, pohádky. Stačí jen nahlédnouti do kterékoliv z těchto kapitol a všude dočteme se krásných, mnohdy velmi poetických a originelních a veskrze zajímavých věcí. Znovu podán tu důkaz, že i při paběrkování po pilných a dovedných spisovatelích lze něco nalézti a zachrániti od zapomenutí.

Nakladatelství postaralo se o pěknou úpravu. V záplavě spisů, holdujících proudům hypermoderním působí četba tato tím příjemněji a líbeji. Ignát Zháněl.

Grossmanová-Brodská: Ze statků i z chaloupek. Venkovské povídky. V Brně nákladem benediktinské knihtiskárny, 1909, stran 265, cena K 1·70. — Svazek tento obsahuje třináct povídek, jednajících o radostech a žalostech lidí venkovských. Ze všech vane zdravé, venkovské ovzduší, známá vůně v našich zahradách rostoucích kvítek. S Vladimírem Šťastným, naším básníkem, mohli bychom čtouce tyto práce, pěti: »Kytku jsem uvil z venkovského kvití — jak na těch našich horách plá a svítí — jak v srdci lidu zakvetá a roste — třeba jen barvy nehrdé a prosté. — Zdravím dýší šumné bory — mateřídouškou voní všechny hory — pomněnkou se hrne potůček v řeku — a pažit stkví se v sedmikrásek vděku — a což to srdce lidu mého zlaté — jaké to květy chová přebohaté. (Vladimír Šťastný: Kytka z Moravy. Básně 1879, str. 3). A některé květy tyto, jež v srdci lidu jsou vryty, vynesla na světlo a spracovala v krásné povídky spisovatelka Grossmanová-Brodská. Líčí v nich náš venkov s jeho ctnostmi i nectnostmi, takový, jaký skutečně jest, ne zidealisovaný, básnicky vykrášlený. Jen v jedné povídce, »Chtěl býti pánem«, je zmínka o Kavkazu, kde byl inženýrem syn sedláka Korandy, kdežto druhý, mladší, vystudovav s výtečným prospěchem, zemřel. Tendence je veskrze ušlechtilá, vlastenecká, choulostivá látka v povídce »Na bludné cestě« jest uspokojivě projednána. Všude vane křesťanský duch. Kniha bude ozdobou každé knihovny pro náš lid, pro nějž ji nelze dosti doporučiti.

Ignát Zháněl.

Hlasy katol. spolku tiskového. Ročník 41. Číslo 2. Z knihy života. Několik obrázků. Řada II. Ž polského vybral a podává Václav Tumpach v Praze. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi C. M. knihkupectví Gust. Francla. 1910. „Pro duši.“ Umírající matka šlechtična zaváže sotva 20letou dceru Žofii k péči o druhé své dítě Viktora, hlavně o duši jeho. Statečná Žofie plní odkaz

matčin, s ažíc se nejen jmění otecké bratru zachrániti, nýbrž i jeho samého udržet na cestě ctnosti. Prvé se jí pomocí šlechetného a obětavého mladíka Stanislava podaří; za to však Viktor dospěv v jinocha, dá se na cestu hříchů, promrhá statek, obětavostí obdivuhodnou zachráněný, a konečně upadne v osidla záletné dívky. Tu Žofie, aby přece duši bratrovu zachránila, přinese nejtěžší obět, zřekne se pozemského štěstí po boku milovaného Stanislava, stane se klášterní sestrou a konečně dostane se jí radostné zprávy, že Viktor smířiv se s Bohem, v náručí Stanislavově kajícně zemřel. Delší tato povídka jest místy úchvatně psána. Hrdinná obětavost Žofie a Stanislava ještě více vynikne líčením sobeckého jednání nejbližších příbuzných obou sirotků. —

Druhý obrázek. „Jeden jako druhý" krátce vypravuje, kterak dva staří manželé bezdětní shodnou se u vykonání skutku lásky přijetím opuštěného dítka. —

Také třetí obrázek jest dojemným líčením „Poslední mše", sloužené ve zrušeném klášterním kostele před odchodem jeptišek do ciziny. — Povídky čtenáře dobře pobaví, poučí ano i ušlechtí a povznesou. Josef Herzig.

Gougenot de Mouseaux: **Židé.** Jich filosofie, dějiny a politika. Vědecká studie. Přeložil V. Zabranský. Druhé vydání. Cena 1 K. 1910. V komissi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Francl v Praze. Po konfiskaci. — Máme před sebou spisek, který, jak v úvodu se udává, je výtahem z velkého v ě d e c k é h o díla francouzského učence Gougeneta de Mouseaux „Le Juif et le Judaisme", v němž autor nás seznamuje s dějinami, filosofií a politikou národa židovského.

Spisek tento, jakožto výtah z vědecké studie francouzské, připisuje si tedy cenu v ě d e c k o u. Než s tím nemožno plnou měrou souhlasiti. Neupírám předem spisku pravdivosti, co se týče stanovení cílů podvratné a rozvratné politiky i filosofie židovské, respektive zednářské — poněvadž jsou oboje i duchem i řízením židovské —; ale v e d e n í d ů k a z u o t o m není plně vědecké. Podotýkám však ihned, že nechávám zde stranou důkazy vedené ze zápisků „Sionské hlavní kanceláře", spolku svobodných zednářů (IV. článek: Politika budoucnosti.) K tomu by bylo třeba přesvědčiti se o authenticitě těchto zápisků, což je mi naprosto nemožné. Ale všímati si budu pouze důkazů čerpaných z bible.

A tu dovolím si ukázati, že tyto důkazy nejsou kritické, tudíž ne vědecké. —

Už zmínka v úvodníku o podobném díle anglického vědce Chamberlaina „Židé" — což má býti doporučením tohoto spisku, vyňatého z díla vědce francouzského — musí nás činiti opatrnými v úsudku o novém spisku. Neboť Chamberlain stojí v posuzování biblických zpráv a národa israelského úplně na půdě racionalistické.

Abych citoval jen některá místa; Na str. 112 svého díla „Židé" (v českém překladě) praví Chamberlain: Celá historie stvoření knihy Genesis je čistým materialismem. Anebo. Do judaismu idea v jediném Bohu pronikla teprve pozvolna v pozdějších dobách, po babylonském zajetí, a to ještě vlivem cizím, hlavně perským. —

Na stanovisku úplně racionalistickém nestojí ovšem autor francouzský, ale b o ž s k ý původ bible není mu rovněž průvodčím. A výklad činí si sám, bez sv. Otců, bez církve.

Vytknu krátce jeho mylné výklady bible, na nichž zakládá částečně své důkazy. Tak na str. 15. cituje z knihy Starého Zákona, Deuteronomia 15, 6: „Budeš (tak praví Bůh) půjčovati mnohým národům a sám si nebudeš vypůjčovati a vládnouti budeš nad mnohými národy, a oni nad tebou nebudou vládnouti. Z tohoto místa v bibli St. Zákona autor usuzuje, že náboženství židovské učí Židy l i c h v a ř s k é m u v y k o ř i s ť o v á n í jiných národů. A přece smysl těchto slov Božích dle kontextu a dle výkladu církevního nemůže býti leč tento: Budeš-li, lide můj, věrný mým přikázáním a jmenovitě odpustíš-li v sedmém roce (tak zv. sobotním roce) bratru svému dluh, budeš zámožným a mocným, tak že jiní národové nevyvolení budou si spíše od tebe vypůjčovati a budou spíše pod tvým panováním Takový výklad však nemá špatného čili lichvářského smyslu. Národ vyvolený, kdyby dle vůle Boží sobě byl počínal, měl býti opravdu nejmocnějším národem světa, a to ve smyslu spravedlivém a nikoli jiné národy potlačujícím. Že s i p o z d ě j š í Židé toto místo vykládají ve smyslu odporučení lichvy, to jest jiná věc. Ale bible to nepraví ani nenařizuje. —

Podobně má se to s jiným místem bible v Deuteronomiu 7, 22—24, kde Bůh praví, že dá národy v zemi zaslíbené lidu „k vyhubení" a „vykořenění". Bůh skutečně ony národy modlářské a nemravné hodlal touto cestou potrestati. Nelze

tedy to vykládati, jakoby lid israelský to o své ujmě chtěl učiniti, a to pro své žistné a pozemské záměry. A jestliže Židé ve 2. století po Kr. jsouce na ostrově Krétě číselně převažujícími obyvateli a chtíce tam utvořiti židovský stát, pobíjí do jednoho nežidovské obyvatelstvo ostrova, čili 240·000 lidí a mimo to, aby měli oporu i na protější pevnině, povraždí i obyvatelstvo města Kyreny, čili 200·000 lidí (Momsen, Římské dějiny, str. 543), pak nesmí autor, narážeje na výše zmíněné místo, říci, že to učinili obracejíce se k vyzkoušenému už starozákonnímu způsobu. K tomuto zločinnému a nanejvýš krutému vraždění (pilovali své oběti dřevěnými pilami atd.) neměli zajisté od Boha svolení a ukazuje to pouze na jich převrácený výklad Starého Zákona.

A co mám říci o autorově posuzování Jakuba v řeži obyvatel města Sichemu? Vyličuje událost v knize Genesis, hlava 34 takto: Kniha Genesis v kap. 34 vypráví o tom, jak Jakob (Israel) přibyl do města Sichemu, kde jeho stádům byla dána půda a jim prokázáno pohostinství. Syn Emorův, jménem také Sichem, zamiloval se do Diny, dcery Jakubovy a prosil o ni.

Synové Jakubovi odvětili „se lstí", že nemohou svou sestru dáti za ženu neobřezanému, a proto navrhli, aby Emor a Sichem a celé mužské obyvatelstvo města dalo se dříve obřezati. Nabídka byta přijata. Když po obřezání všichni muži ochuraveli, ozbrojili se synové Jakubovi meči a „směle udeřili na město a usmrtili veškeré mužské pokolení. A všechno jejich bohatství i jejich děti a ženy vzali si co kořist, loupíce, kde se co dalo po domech." (Gen. 34, 22—29.) A autor dodává:

Tak jednal praotec, jehož jménem (Israel) pyšnil se věškeren národ israelský. A už tehdy bylo nebezpečno prokazovati mu pohostinství. — Toto vylíčení autorovo není dle textu oné kapitoly zcela správné. Tam nestojí, že Emor prosil o Dinu, nýbrž jak ji spatřil, ihned ji unesl a znásilnil a pak šel k svému otci, aby mu ji opatřil za manželku.

Jakub, dověděv se o tom, mlčel, až přišli nepřítomní jeho synové. Tito se vracejíce z pole a uslyševše, co se stalo, velice se rozhněvali, že Emor hnusnou věc učinil. Sichem, otec jeho, pak prosil o Dinu pro svého syna, nabízeje jim také své a svého lidu dcery za manželky a pobyt a majetek i dary v Sichemu (tedy až po hnusném činu, aby si je udobřil). Synové Jakubovi odpověděli (zuříce v nitru) lstivě, aby se dali Sichemští obřezati, a tak potom provedli onu zuřivou pomstu, jak svrchu vylíčeno. Patrně nemohli bez této lsti svou pomstu na Emorovi provésti, ježto byli ve veliké menšině.

Nemůžeme ovšem schvalovati tuto hroznou pomstu, a to obzvláště na všech obyvatelích i nevinných. Ale ani bible to nijak nechválí, nýbrž celý průběh pouze vypravuje. Než ani Jakub toho neschvaloval, nemohl však patrně zuřivost svých synů překonati, zvláště Simeona a Leviho. Ale vytkl svým synům Simeonovi a Levi: „Rozhněvali jste mne a učinili jste mne (ne: učinivše, jak autor překládá) nenáviděným u Chananaeitů a Ferezitů, obyvatelů této země; nás je málo, seberou se a porazí mě, a budu zahlazen já i dům můj." (Gen. 34, 30.)

Tedy Jakub nad činem svých synů byl rozhořčen. Autor však praví, že to nebylo žádné mravné rozhořčení, ale prostě praktické ohledy byly prý pohnutkou Jakubovi (aby totiž nezahynul rukou Kananitů.) To však není správné. Zajisté že u divokých a rozzuřených synů neplatily tak mnoho mravní důvody, jako spíše bázeň o život, proto užil oněch praktických pohnutek vůči nim. Že Jakubovi se mravně zhnusilo jednání ono synů, patrno z toho, že ještě na smrtelném loži na to nezapomněl, nazývaje Simeona a Leviho, původce řeže oné, nádobami bojujícími nepravostí, nechce s nimi nic míti, ani slávu z nich, protože „ve svém hněvu zabili muže (t. j. Emora) a ve své svévolnosti (jak zní v hebrejském textu:) seslabili býka, to jest mladé muže (obřezáním)." A při tom zlořečí jim slovy:

Zlořečen buď hněv jejich, poněvadž tak neustupný, a jejich zlost, poněvadž tak krutá. Rozdělím je v Jakubovi a rozptýlím je v Israelii." To svědčí přece o pravé mravní rozhořčenosti Jakubově nad jednáním jeho synův. Autor ovšem v dalším výkladu těchto slov chce dojem jich oslabiti poukazováním na jiná slova Genese (49, 47), kde Jakub rovněž pronáší zlé věci o budoucnosti jiného svého syna Dana a potomků.

Tito potomci Danovi byli prý podvodníky a lupiči, a přece pokolení Danovo i napotom těšilo se stejné vážnosti jako pokolení jiná. Z toho usuzuje autor, že ona slova prokletí (zlořečení) Simeona a Leviho také nemají smysl prokletí, jako ho neměly prý slova k Danovi a že proklení Jakubovo nezmenšilo význam

pokolení Simeonova a Leviho; z tohoto posledního vyšel prý přece vůdce Israelitů Mojžíš!

Než ať se potom vedlo potomkům těchto dvou strůjců jakkoliv, ať se třeba prokletí ona nevyplnila, dokázano jest přece právě z oněch slov umírajícího Jakuba, že nad hnusným cinem jejich měl opravdové mravní rozhořčení, a to jsem chtěl dokázati, jiného nic, proti autorovi, který Jakubovi onu mravní stránku upírá. Mimo to autor praví proti Jakubovi, že litoval pouze muže zabitého jednoho (Emora) a ne ostatní.

Když praví o synech: „Zabili muže (jest tam číslo jednotné.) Proč nelitoval všech mužů zabitých? Na to je snadná odpověď, že v tomto jednom jako v hlavním litoval spolu mlčky i ostatní a mimo to (dle textu původního) ihned pravil: „a vyhladili mladé mužství (to znamená slovo býk)". Autor překládá nesprávně (není to ani dle textu původního ani dle latinské Vulgaty) takto: „. . . a přeřezali žíly teleti." Pak tato slova vykládá allegoricky, že teletem prý mínil Jakub dobré styky s městem Sichemem, které skutkem Leviho a Simeona byly přeťaty. Tedy zase prý platil Jakubovi více následek praktický než mravní. Ale překlad i výklad autorův je libovolný, tudíž nic nedokazuje.

O významu Starého Zákona praví autor povšechně, že v něm vidíme neustálý boj Zla (v osobě ďáblově) a zrádných vlastností Israele proti Bohu, jenž vede svůj národ k Dobru a Pravdě. Tento boj Zla proti Dobru našel si prý symbolický výraz v boji Jakuba s Bohem (Gen. 32, 24—28).

Hnusné skutky bývají prý ve St. Zák. vydávány na rozkaz Boží (na př. „Nejezte masa z mršiny . . . cizinci ji dejte, nebo mu ji prodejte," Deuteronomium 14, 21. — Tento výklad je opět nesprávný). Proto prý ze Starého Zákona může divoch a zločinec čerpati všemožné zlo, z Nového jen dobro.

Autor, ač nestojí na půdě racionalismu, přece nevykládá Starý Zákon dle návodu katolické církve a proto musí přijíti z nepochopení mnohých vět k bludným závěrům o osobách a náboženství Starozákonném. Ovšem dlužno svědectví vydati pravdě, že autor na str. 19. poněkud napravuje své mylné názory o místech biblických tím, že praví, že Židé, kteří Boha odvrhli, nalézají v St. Zákoně jen zlo, že hledají v něm omluvu pro své hnusné činy. Třeba však spolu podotknouti, že autor při tom myslí, že uvedená od něho místa v St. Zákonu v s k u t k u obsahují zlo a ne jen dle subjektivního výkladu od talmudu pocházejícího.

Václ. Kunz.

Časopisy u nás tištěné. (Pokračování.) Křesťanský dělník Orgán katol. jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Měsíčník pro rodinu a řemeslo křesťanského lidu. Red. Fr. Waldman v Praze čp. 1538-II. Roč. VIII. Roční cena 1 K 70 h. Již po 8 let vydává p. Fr. Waldmann, tichý a vážný pracovník, „Kř. Dělníka". Sám si adresy píše, sám si jej expeduje, sám o redakci, administraci i expedici pečuje. Z počátku čítal jsem několik ročníků číslo za číslem, později jsem si pro množství jiné práce jen to ono přečetl, až zase letos z povinnosti, již jsem si uložil, pročetl jsem celých 8 čísel letošního ročníku.

A vidím, že směr listu je stejný, přesně katolický, tu poučný, tu zábavný, směřující hlavně k zdárné výchově mládeže, kterou nabádá k dobrému, varuje zlého. V této příčině je p. redaktor Fr. Waldman velice šťastný: myšlenky jeho jsou stále svěží a příklady pro mládež dobré a užitečné. Přiměřené básně a dopisy doplňují bohatý a krásný obsah „Křesť. Dělníka." A co je zvláštní a milé: p. Fr. Waldmann u nás nejen „Křesťanského Dělníka" vydává, ale věrně s námi drží a svorně s námi spolupracuje.

Maloživnostník. Hospodářsko-politický časopis k hájení křesť. živnostnictva. Ústřední orgán zemského svazu „Sdružení č. kat. živnostníků pro král. České se sídlem v Praze." Vydavatel a redaktor Fr. Ptáček v Praze-III., Mostecká ulice č. 21. Expedice Praha-II., Opatovická ul. č. 40. Předplatné s portem činí ročně 1 K. Na každých 10 čísel dává se jedno zdarma. — Časopisu toho tiskneme teprve dvě čísla, a to roč. II. č. 5. a 6. Prohlížeje poslední číslo vidím, že je to časopis čistě odborný, všímající si a hájící zájmy živnostnictva a řemeslnictva, a to způsobem vřelým. Ze zprávy o valné hromadě se dovídáme, že má Sdružení českých kat. živnostníků 13 odborů. Většina jihočeských odborů se oddělila a založila si zvláštní svaz v Čes. Budějovicích, čehož valná hromada lituje. Dopisů bylo vypraveno 500, což svědčí o čilé práci předsedy i jednatele.

Obrana víry a Husitství ve světle pravdy. Časopisy Tiskové ligy roč. VII. Tisková liga, jejíž účelem jest slovem i tiskem hájiti katolické náboženství a osobní čest katolických osob i spolků a korporací, šířiti vědomosti o kulturní činnosti katolické církve, začala před sedmi lety vydávati redakcí fa-

ráře Vl. Hálka tyto dva časopisy. Oba listy se velice ujaly a získaly si hojně přízně mezi obecenstvem, zvláště čile se prodávají starší čísla „Husitství“, která objasňují učení mistra Jana Husi a dobu před ním i po něm velice důkladně a zevrubně. Tím se prokazuje katolické církvi a katolické straně služba neocenitelná, protože se tím kněžstvo i katolický lid vyzbrojuje vědomostmi v nejchoulostivější otázce české historie. Za několik let, r. 1915 vzplane nový husitský oheň proti katolické církvi při jubileu upálení mistra Jana Husi — ale katolíci nebudou nepřipraveni, nebo po sedmi letech, co Husitství vychází, budou ještě 5 roků poučováni o době Husitské. Jako předseda Tiskové ligy musím si ukládati jakousi reservu při posuzování časopisů našich, ale každý spravedlivý uvážiž, co dobra bylo touto tichou prací způsobeno! Tisková liga nad to svolila, aby družstvo Vlast i Spolek na zakl. katol. knihoven mohly do všech od nás založených knihoven dávati všechny ročníky časopisů i brožůr v Lize vydaných, čímž se známost obou časopisů tím více rozšiřuje. (Dokončení.) Tomáš Škrdle.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Činohra o 5 dějstvích, „Její Milost stará paní,“ kterouž dánsky napsal Gustav Wied, v překladě R. Noskové nás svým případem málo uspokojila. Autor v ní mnoho povídá, ale více ještě nedopovídá. Známoť, že vždy stará paní chce udržeti nadvládu v domě. A tato stará pani poštve vznětlivého svého syna proti nehodné snaše. Syn dopustí se žhářství a výčitky svého svědomí chce utopiti pak v alkoholu. Ale matka mu zabraňuje a září radostí, že jest zase paní v domě.

Autor jeví se snad zajímavějším v satiristických hrách, ale v psychologickém obraze jeví se drobným človíčkem.

Po Schillerově „Valdštejnu“ přišel na řadu v novém obsazení a scénování Goetheův „Faust.“ Hra nabyla změn. Tak na příklad přidán prolog v nebi, jenž obsahuje úmluvu Hospodinovu s Mefistem. Mělo se tímto přídavkem dostati hře pravého výrazu, ale věc selhala. Na jevišti špatřujeme jen Mefista a hlasy Hospodina a tří andělů doléhají k uchu posluchače s hůry, s nebe, jež znázorněno blankytným prospektem, jejž oživuje hra světel. Hlasy andělů, kteří pějí chvály Hospodinu, není úplně slyšeti, tak že prolog nemá významu.

Nemůžeme se zbaviti představy, že vypravení „Fausta“ v novém obsazení a scénování, kteréž zabralo dosti času, bylo přece jen zbytečné, protože dlouho se opět na scéně neudrží. Ot. Jakoubek.

Z předměstských divadel. Městské divadlo Kr. Vinohradů ve vypravování novinek není věru skoupé. V činohře zaznamenáváme v posledním měsíci dvě novinky a v opeře též. Veselohra Hermanna Bahra „Koncert“ náleží k lepší kvalitě veseloher z vídeňského repertoiru vyšlých. Oplývá humorem i vtipem. I souhře nescházel zápal. Zvláště pp. Zakopal a Hlavatý, kteryž měl i režii, hráli s uměleckým tempem.

Druhou veselohernì novinkou byla veselohra „Dvéře do kořán“ od autorů O. Blumenthala a G. Kadelburga. Stará tato a osvědčená firma podala v ní nové své nápady. Hráno bylo humoruplně.

V operetě jsme slyšeli R. Nelsona operetu „Miss Dudy-Dudy“ na slova F. Grünbauma a H. Reicherta a operettu „Hrabě Luxemburg“ od Fr. Lehara na slova A. M. Willnera a R. Bodanzkého. První opereta má děj sestrojený dle osvědčeného receptu, ale má mnoho výjevů naprosto všedních a neživotních. Hudba nemá anglického šlehu, spíše vídeňského.

Druhá práce Leharová má prachudičký děj, kterýž zdvihá do výše svižná hudba jeho. Výprava byla vkusná.

V lidovém divadle „Uranii“ vystoupil po svém návratu ze Sofie proslulý náš tragéd a bývalý člen činohry a regisser Národního divadla p. Jos. Šmaha jako Shylock ve Shakespearově hře „Kupec benátský.“ Podal výkon umělce největší scény jen hodný. Žel, že ostatní výkony, kromě výkonu p. Spurného, pokulhávaly za shakespearovskou souhrou. Snad další pohostinské hry tohoto znamenitého umělce budou pokračováním na scéně Národního divadla, jehož byl řadu let nejlepší ozdobou.

Intimní divadlo na Smíchově komedií „Za oponou“ od Marka Brocinera předvedlo pěknou ukázku ze života hereckého a spisovatelského. Dvě dramatické umělkyně střetnou se v boji o hlavní roli novinky ano i v boji o srdce spisovatele. Hra jest účinně zpracována.

O Trevalově hře „Válka Bohů“ nebudu se šířiti. Byloť šířeji o ní referováno při premiéře v Nár. divadle na tomto místě.

Horstova novinka, fraška „Jeho seznam hříchů“ nenáleží sice k nejzdařilejším jeho pracím, ale přes to má dobrý šleh, odkopírovaný, jak se zdá, z „Právního zástupce.“

Arena na Smíchově vypravila dvě operetní novinky C. M. Ziehrera, a to: „Milostný valčík“ na slova R. Bodanzkého a B. Grünbauma a „Rozinka z atelieru“ na slova V. Sterky. Obě operety neposkytují zvláštního děje.

První jedná v lázeňském městě, druhá v ovzduší vojenského života. Hudba Ziehrerova v první operetě („Milostný valčík“) jest melodičtější nežli v „Rozince z atelieru“, kterážto postrádá „tažných“ míst v partituře.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Dramatické umělkyně v Berlíně konaly schůzi četně navštívenou, na které bylo přijato, by zřídila se řádná organisace dramatických umělkyň. Tato organisace má se zejména domáhati ochrany hereček-matek a usilovati o to, by herečky dostávaly od správy divadla obleky úplně zdarma, neboť opatřování drahých toalet ubíjí prý talenty a žene umělkyně v náruč prostituce. Požadavek tento měl by býti všude hájen. — Maeterlinck projevil přání, aby jeho hra „Marie Magdalena“ byla provedena nejdříve v Německu. Snad se chtěl odvděčiti za to, že pojal mnoho do této své práce z Hayseovy „Marie von Magdala.“ Pruská vláda zakázala, jak jsme se již zmínili, jeho práci provozovati z náboženských důvodů. Jen v Sasku uvedena hra Maeterlinckova na scény divadelní. — V pravoslavném chrámě v New-Yorku bouřili popové proti uvedení Straussovy opery „Elektra“ v druhém zpěvoherním divadle tamže. Opera tato jest prý profanací Sofoklova díla a výsměchem řecké eurythmie.

Očekává se při premiéře této hry v New-Yorku, že dojde k demonstraci, k níž přidají se i všichni řečtí vystěhovalci. — Dne 16. března měla býti v Mnichově v Malém divadle premiera jednoaktovky Maxe Neala „Visitace,“ ale sešlo z této, neboť byla censurou zakázána. — Skladatel Alfred Kaiser dokončil právě operu tříaktovou, „Stella Maris.“ Premiéra její sehrána bude na jevišti městského divadla v Düsseldorfu. — V Lidové opeře v Berlíně hrána před nedávnem nová čtyřaktová opera „Kalif Storch,“ složená filologem M. Esmannem dle pohádky Hauffa. Opera tato nedocílila však úspěchu, tak že se více již na zmíněné scéně neobjeví. —

V Bruselu v divadle „Mounaie“ předvedena nová opera „Eros vítěz,“ kterouž složil Breville. Tato pastýřská hra měla hlučný úspěch. Ot. Jakoubek.

Tisk ve Francii. Protikřesťanský tisk ve Francii je velmocí. Tomuto tisku dlužno na vrub přičísti pronásledování církve v posledních letech, odstranění náboženství ze škol, zabrání kostelů a klášterů.

Tento proticírkevní tisk proto je velmocí, ježto je nesmírně rozšířen.

Připomínám jen, že časopis „Matin“ (Jitro) denně vychází v 700.000 výtiscích, časopis „Journal“ denně v 850.000 výtiscích a „Petit Parisien“ (Malá Paříž) dokonce v 1,350.000 výtiscích. Tento obrovský náklad nezůstane ovšem jen v Paříži, ale je rozesílán do všech provincií, kdež jako jed pomalu, ale s jistotou dílo zhouby vykonává. Ze severního nádraží denně je rozesílán jeden železniční vůz jako rychlozboží s tisíci výtisky „Matinu“ do katolické Belgie.

Kdyby katolíci ve Francii již dříve starali se o katolický tisk, nemuselo nyní židovstvo a zednářstvo, bezbožnost a nemravnost, náboženská nenávist a proticírkevní vláda své orgie provozovati. V posledním čase mnoho se zlepšilo šířením katolického tisku, ale to vše je dosud málo, aby promeškané se dohonilo. —

V Paříži je tiskárna a nakladatelství, které nazývá se „Maison de la bonne Presse“ (Dům dobrého tisku) založené řeholním kněžstvem. Není to náhoda, že právě řeholníci „Religieux de l'Assomption“ v boji proti zednářstvu první od protináboženské vlády byli vypovězeni.

Když tiskárna řádu náležející přišla do dražby, koupil ji upřímný katolik Paul Féron-Vran. Nakladatelství zaměstnává nyní 600 osob. Více než 10.000 prodejen po celé Francii a více než 50.000 důvěrníků po všech městech a vesnicích pěčuje o rozšiřování časopisů, novin brožůr a letáků nakladatelstvím vydávaných a o přijímání inserátů. Časopisy, revue, z tohoto nakladatelství týdně do milionu rodin přinášejí katolické ideály a názory a posilují katolicky smýšlející lid v boji proti nevěře ve 40.000 výtiscích. Mimo to ročně tiskne se 500.000 kalendářů. 150.000 výtisků „Nedělních zábav“, a mimo uvedené rozprodá se 50·000 výtisků „Groix illustre “

Ještě jiné katolické listy mají vysoký náklad a potěšující okolností jest, že katolický tisk nabývá stále širší půdy a většího porozumění. Musí se dále pracovati, stále ku předu postupovati, podporovati katolický tisk, starati se o jeho rozšiřování, aby katolíci uplatnili se ve veřejném životě v parlamentě a církev a náboženství blahodárný aby opět započalo vliv míti.

Příklad Francie měl by nám katolíkům v Čechách býti poučením, abychom podporovali katolický tisk dle sil svých, zvláště čilou agitací v šíření a zasíláním časových událostí. Václav Peer.

Kdo zakládal první nemocnice. — Následující zprávy nečetli jsme dosud ve „Volné Myšlence."

Ratzinger ve svém díle „Dějiny církevní péče o chudé" vypočítává dobročinné ústavy za prvních dob církve. Do Edessy, morem r. 357 stížené a od všech zdravých lidí opuštěné, přišel sv. Efrém s vyhnanými kněžími a založil pro hladem zmírající nemocné prvou nemocnici. Hospital v Caesarei v Kappadocii sv. Basilejem založený r. 369 byl zván současníky osmým dílem světa. Svatý Jan Zlatoústý založil v Cařihradě, sv. Augustin v Hipponě, papež Symmachus v 5. století v Římě tři. Řeholníky byly již v 5. století založeny ústavy pro slepce, hluchoněmé a šílené. Od 8. století v Paříži působí arcibiskupský chorobinec „Hotel Dieu" a přes 900 let již trvá hospic sv. Bernarda. Václ. Peer.

Zbytky nejstarší tištěné bible nalezeny. — Kustos studijní bibliotheky v Linci, dr. Schiffmann, našel drahocenou věc: v tuhém obalu jakési knihy ze šestnáctého století objevil dva listy první tisknuté bible r. 1462 od Fusta a Schöffera, která dnes náleží k nejcennějším unikům na celém světě. Za jeden takovýto exemplář vyplaceno bylo r. 1850 přes 40.000 zl. a těchto exemlářů je jen několik. Jak známo, byl Fust bohatým mohučským zlatníkem (r. 1466), který financoval knihtiskaře Guttenberga, když pak později nemohl slavný vynálezce zaplatiti vypůjčenou sumu, tu Fust sám využitkoval vynálezu Gutenbergova a založil první knihtiskárnu. Když se Fust a Gutenberg nepohodli, zůstal Schöffer společníkem Fustovým (1455); prvním jejich dílem byla bible a psalterium. Po smrti svého tchána Fusta (1465) stal se jediným majetníkem tiskárny. V Mohuči tiskl hlavně díla theologická a kanonická, něco též z Breydenbachových cestopisů a Saskou kroniku (1492).

Schöffer má velikou zásluhu o rozvoj knihtiskařský, jehož zakladatelem se stal vlastně on. Knihy jeho nákladem vydané jsou velmi cenné, jmenovitě řečená již bible a žaltář. Schöffer zemřel ve vysokém stáří r. 1502 v Mohuči, kde většinu života svého ztrávil po boku ženy své Kristiny, dcery Fustovy.

Václav Peer.

Paběrky z novin a veřejneho života.

Nejdůstojnější pan biskup Litoměřický Josef Gross o družstvu Vlast. Na blahopřejný dopis místopředsedy družstva, far. Vl. Hálka, odpověděl nejd. pán tímto krásným dopisem:

Veledůstojný pane místopředsedo!

„Těší mne velice Vaše účast a Vámi jménem družstva »Vlast« mi zaslaná gratulace! Znám dobře zásluhy družstva jako prvého a neohroženého bojovníka za práva a obranu církve. Buďte ujištěn, že vždy se zájmem a radostí budu Vaše snahy sledovati a dle možnosti podporovati."

Nejdůst. pán odebírá již mnoho let »Naše Listy« a »Vlast« čítá od svých kaplanů, i zná naše cíle, snahy a práce z vlastní mnoholeté četby.

Berlínská Germanie a družstvo Vlast. — Příloha berlínské Germanie ze dne 3. dubna přináší obšírnou a velice sympatickou zprávu o 25leté činnosti družstva Vlast. Družstvo se tam jmenuje: „bestverdiente Genossenschatt." Uvádějíc začátky Vlasti, líčí Germanie činnost zakladatele družstva, kterému se podařilo „das bescheidene Unternehmen zu einem grossen Institute . . . . . zu erheben." Zpráva vypočítává, že má družstvo vlastní dům, tiskárnu, 6 vlastních časopisů, že vydává kalendáře, knihy a brožury a kolik podniků jiných je kolem Vlasti seskupeno a končí: Das eben beschlossene Vierteljahrhundert der Arbeit der Genossenschaft Vlast eröffnet deshalb nicht bloss die schönste Retrospektive, sondern berechtigt auch zu den besten Hoffnungen für die Zukunft.

Vorlický knížecí Schwarzenbergský rod a družstvo Vlast. Mezi četnými rody šlechtickými nejvíce dobra prokázal našemu družstvu tento vznešený knížecí rod. Zvěčnělý pán odbíral »Vlast«, »Vychovatele« a »Sbor-

ník hist. kroužku«; byl zakl členem družstva a fondu pro katol. spisovatele a platil pro Živnostenský spolek ve St Sedle 2 exempláře »Našich Listů«. Nynější panující kníže Karel jest rovněž zakl. členem obou uvedených podniků, odebírá »Vlast«, »Sborník hist. kroužku« a časopisy Tiskové Ligy, platí 2 exempl. »Našich Listů« pro zmíněný spolek, 3 další exempláře pro rolníky v okolí Vorlíka n. Vlt., dává mimo to ročně družstvu našemu 20 K a věnoval Socialnímu odboru Vlasti loni 40 K a letos dne 11. dubna 200 K. A mladší bratr jeho JUDr. Bedřich princ Schwarzenberg, předseda Zemědělské rady pro král. České, je zakládajicím členem družstva a odběratelem »Vlasti«. I jsme vděčni vznešenému knížecímu rodu tomuto za tolik četných dobrodiní, jež družstvu Vlast prokázal.

Z dob našeho probuzení. — Účast družstva Vlast v křesťansko-socialním hnutí československém. Cena 20 hal. Objednávky přijímá a vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze-II., 570, Žitná ul. — Brožurka tato neměla by scházeti žádnému křesť. socialovi, který má znáti počátek a rozvoj křesťansko-socialního hnutí u nás — má-li se vyvarovati historických nepravd o našem hnutí.

Papež Pius X. Zpráva o rozdělení podpor postiženým za zemětřesení. Ve Vatikánské knihovně byla vydána knížka, v níž bylo vypsáno, co vykonal sv. Otec pro lidi, kteří byli poškozeni zemětřesením. Nejdříve vypisuje, co nadělalo škod zemětřesení v diecesích Messině a Reggiu v Kalabrii. Město Messina mělo 125 kostelů a kaplí. Ze všech těch zůstalo 6 malých kapliček. Zahynulo 43 světských duchovních, mezi nimi 11 profesorů a učitelů v semináři a 15 bohoslovců, kteří dostali již nižší svěcení. Mnoho duchovních bylo teprve po více dnech vytaženo z rozvalin. Řeholních kněží zemřelo 27 a 13 bratří. Biskupský seminář byl docela zasypán, rovněž deset klášterů, mezi nimi jesuitský klášter. V této kolleji bylo 106 chovanců a mimo to ještě 106 jinde bydlících. 23 žáků bylo zasypáno, 12 jich zemřelo ještě později.

Venku bydlících zahynulo více než polovice. Odvážení rozvalin samo stálo 20.000 lir. Salesianská kollej San Luigi, v niž bylo 133 žáků, se celá rozpadla, 38 mladíků zemřelo a 62 jich bylo vytaženo z rozvalin. Mnoho ústavů, v nichž duchovní nebo řeholnice byli zaměstnáni, bylo zničeno a jich obyvatelé dílem zahynuli a dílem byli zraněni. Diecese Reggio měla v 90 farách 300 kostelů a kaplí. Mimo 8 far a 10 řeholních kaplí byly všecky zničeny.

V Reggiu samém přišlo o život 9500 osob, mezi nimi 28 kněží, 9 milosrdných sester a 11 hochů, 6 sester z řádu Neposkvrněného Početí Panny Marie s 11 školačkami. V knížce je též napsáno, jak sv. Otec pomáhal a poslal zvláštního vyslance msg. Cottafavi do zničených míst, a co daroval poškozeným. Na konec uplynulého léta bylo již 60 budov opět postaveno pro církevní a kněžské účely. Jesuité otevřeli Collegio Pia X. V diecesi Reggio bylo vystavěno 79 kostelů. Papež dostal pro tamní nešťastníky od věřících ze všech dílů světa 6,849.998 lir. Z těchto peněz vydal papež 850.000 lir biskupům, 179.000 lir církevním řádům, 224.000 chudým rodinám, 1,898.295 lir apoštolskému delegatu na stavbu kostelů atd., 118.000 lir pro církevní věci, 1 mill. lir na výchovu sirotků, 49.145 k výchově bohoslovců a studentů, 883.245 lir na provedení menších staveb, které mají býti na jaře dohotoveny, 1,648.313 lir na vyzdobení kostelů a na podpory, o které stále žádosti docházejí.

K tomu dal sv. Otec ještě 64.200 lir z vlastního majetku ve prospěch raněných a uprchlíků v Santa Marta. Když před dvěma lety o vánocích zemětřesení zničilo italská města a zástupy lidí, ihned konaly se sbírky ve prospěch postižených, kteří přestáli toto neštěstí. Někteří, kdož dobře znali italské poměry, doporučili, aby milodary nebyly dávány italské vládě. V Italii je zvyk za takových okolností zakládati odbory a pododbory, které se obírají rozdílením zaslaných darů, ale tak, že nejdříve podělí sebe. Proto se mezi katolíky zrodila myšlenka, aby dary byly zasílány sv. Otci místo italské vládě, aby je dle svého vědomí a svědomí rozdělil mezi postižené.

Katolíci sebrali nad 6 millionů lir a poslali je papeži. Že katolíci dobře soudili, vidno z této vydané zprávy, kterak peněz bylo použito. Italská vláda také dostala hojně příspěvků, ale posud nevydala veřejných účtů. Tento skutek sv. Otce očividně zahanbuje italskou vládu, ale není naděje, že by italská vláda složila veřejné účty.

Vysoké církevní vyznamenání. Sv. Otec Pius X. ráčil milostivě jmenovati J. Excel. ndp. biskupa královohradeckého ndp. Dra. Josefa Doubravu asistentem papežského trůnu a římským hrabětem. V pátek, dne 1. dubna odevzdal vsdp. gen. vikář a kap. děkan msgr. dr. Al. Frýdek slavnostně za přítomnosti celé kap. a kléru královéhradeckého Jeho Excellenci papežské breve a přednesl nejvřelejší

blahopřání k tomuto církevnímu vyznamenání I my se k blahopřání tomuto připojujeme.

Arciděkan Jos. Gross biskupem litoměřickým. Jeho Veličenstvo císař dekretem z 18. března jmenoval arciděkana v Sokolově (Falkenau) dra. Josefa Grosse biskupem litoměřickým, jmenování jeho stalo se na přímluvou opata Albana a vysoké šlechty. Dr. Gross narodil se v Přimdě u Tachova r. 1899. Stár jsa 28 let, stal se arciděkanem. — Nový biskup jest zapracován do otázky Los von Rom, je výborem spolku sv. Boniface, přítelem Emauzského opata P. Albána, jehož šlechetné snahy bude zajisté v nové své diecesi propagovati. Nový ndp. biskup odebírá již mnoho let »Naše Listy«, a »Vlast« čítal od svých kaplanů, i zná tudíž naše družstvo, naše snahy a cíle. I voláme z vroucího srdce: Ad multos annos!

Noví polští biskupové v Rusku. Vyjednávání Vatikánu s vládou ruskou o jmenování nových biskupů polských neminulo se cílem. Jak se oznamuje, bude jmenován metropolitou mohylevským prelat Kluczynski, biskupem zieleckým msgr. Losiňski, biskupem sandoměrským administrator Ryx, biskupem sufraganem žitoměřickým msgr. Žarnowiecki. Konsekrace biskupů odbývati se bude provděpodobně v květnu v Petrohradě.

Obsazení biskupství v Chorvatsku. Biskupem v Ďakově, které místo uprázdněno jest od úmrtí Strossmayerova, má býti jmenován světící biskup Kropáč, biskupem v Siňji světící biskup Vušič a koadjutorem arcibiskupa Posiloviče v Záhřebu buď kanovník dr. Lang, nebo baron Salis-Seevis.

Katolický arcibiskup černohorský Milinovič, primas Srbska, zemřel ve své residenci, černohorském přístavním městě Baru. Byl to horlivý slovanský pracovník v duchu Strossmayera, jenž ho s nynějším říšským poslancem, prof. Pesičem, doporučil černohorskému knížeti za katolického primasa. Svou rozvahou a milou povahou získal si lásky všech Černohorců pravoslavných, spravuje pilně svou malou obec katolickou (na pět tisíc Albánců) v černohorském Přímoří, jež na základě dohody knížete s Lvem XIII. má v kostelích staroslovanský obřad. Milinovič, člen dalmatského františkánského řádu, vynikl také na poli osvětovém.

Kněz Lorenzo Perosi pracuje na několika nových hudebních dílech, z nichž jedno ponese jméno Messina — jakožto upomínku na velikou katastrofu. Kromě toho píše prý oratorium na smrt svého otce, jež má dávati se v příštím měsíci v Neapoli.

Pocta. Jednota katol. tovaryšů v Sušici jmenovala J. M. Ferd. hr. Chotka a vldp. J. L. Dubna čestnými členy, odevzdavši jim pěkně provedené diplomy.

Úmrtí. Dne 20. února t. r. zemřela v Praze na Malé Straně v požehnaném věku 80 let, horlivá katolička, vzorná matka a pečlivá dobroditelka chudých paní Amalie Svobodová, roz. Strohschneiderová, soukromnice, ředitelka konference sv. Mikuláše, spolku sv. Marie Anežky pro dobrovolnou péči o chudé v království Českém a čestná členka tohoto spolku.

Zesnulá paní byla členkou spolku sv. Marie Anežky od 9. října 1879, tedy přes 30 let, a to nejprve v konferenci u sv. Františka a od 11. února 1884 v konferenci sv. Mikuláše, dříve co pokladní, od 17. září 1894 pak co ředitelka neúnavně činnou. Později byla též volena druhou pokladní správní rady, kteroužto funkci zastávala od 19. dubna 1896.

Ještě před vánočními svátky pořádala s čilostí, na svoje stáří podivuhodnou, vánoční stromek pro chudé, konferencí sv. Mikuláše ošetřované, a účastnila se schůze konferenční naposledy dne 18. ledna t. r.

Pro svoje zásluhy o spolek byla jmenována valnou hromadou dne 25. dubna 1909 čestnou členkou. Bohužel, nepřežila dlouho vyznamenání, jehož se jí dostalo. Pán, Jenž nenechá bez odměny ani sklenici čerstvé vody podanou žíznivému, zajisté spočítal kroky, jichž ku blahu chudiny na tisíce učinila a slze, jichž tak mnoho setřela, budou věncem perlovým, jímž Ten, Jenž řekl. »Cožkoliv jste učinili jednomu z nejmenších bratří mých, Mně jste učinili«, ozdobí skráně její v říši nadhvězdné.

Odpočívej v pokoji, po boji, duše věrná!

Výbor Pedagogického svazu konal v domě družstva Vlast druhou schůzi v r. 1910 za předsednictví kanovníka a universitního profesora Dr. Jana Sýkory. — Jednatel katecheta Jaroslav Slaviček četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — S potěšením vzato na vědomí, že Jeho Eminence jmenoval svým zástupcem v Paed. svazu Dr. Jana Zitka, prof. real. škol v Karlíně. — Spolek katechetů složil do kasy Svazu na r. 1910 — 10 K. Svaz přidává se k resoluci

Zemské rady katolíků proti nemravnému tisku a vyzývá své stoupence, aby tuto akci všemožně podporovali. Katecheta Václav Kunz podává právě do „Vaterlandu" zprávu o Jednotě čes. katol. učitelstva a po ní zašle tam zprávu o našem Paedag. svazu. — Školní rada Josef Šauer z Augenburgu předložil Ordin. list, jednající o slavnostech k Ježíši, příteli dítek, a přednesl o tom ze své zkušenosti delší návrhy. Po delší debatě odkázal Svaz celou záležitost katechetskému spolku, který jest právě kompetentní Ord. výzvu prováděti. — Další rokování a usnesení vymykají se veřejnosti.

Z Tiskové ligy. — Zakládajícím členem — 100 K ve lhůtách — se stal: Jos. Pospíšil, správce bisk. vikariátu v Lužci u Chlumce nad Cidlinou — Přispívajícími členy stali se: Jindř. Zuna, farář v Děpoltících; Alex. Titl, kaplan v Hořelici: Jan Voborský, místodrž. officiant v Dejvicích; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích, a Jan Žák, účetní v Praze. — Dary zaslali: 5 K: Jan Vychodil, assesor a děkan v Cholíně na Moravě; 2 K: Ant. Brdíček, farář Jestbořicích. — Opravu uveřejnily: »Červánky« dp. Jos. Pavlovi, koop. ve Voj. Městci; »Učit. Noviny« dp. Alex. Titlovi, kaplanu v Hořelici, a »Školský Obzor« vldp. A. Strnadovi, děkanu v Načeradci. — Členské vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II., předplatné na časopisy Tiskové ligy přijímá: administrace družstva Vlast v témže čísle.

Jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: Ign. Zháněl, farář v Troubsku na Moravě K 6·25; sl. Ludmila Grossmannova-Brodská, spisovatelka v Praze 2 K, a Jan Voborský, místodržit. oficiant v Dejvicích (měsíční dar) 1 K. Činí úhrnem 2247 K 62 h. Výbor družstva Vlast prosí, aby každý člen družstva a čtenář Vlasti věnoval k účelu tomuto jednou pro vždy 1 K.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Darovali: 4 K: Fr. Jelínek, farář ve Strážově na Šumavě; — po 2 K: Fr. Trnka, gymn. prof. v Praze; Jindř. Ullik, kaplan v Třebotově; Václ. Stejskal, farář v Libni; Fr. Zeman, farář ve Švihově; Mat. Dušek, arciknéz v Charvátcích; Fr. Schindler, gymn. prof. v Kroměříži; P. Ildefons Zajíček O. S. B. v Břevnově; Ot. Studnička, katecheta v Praze; Jos. Leška, farář v Lomci; Bedř Stoy, k. a. dvormistr v Praze; Dr. Gustav Domabyl, profesor bohosloví v Hradci Králové. Menší částky: K. Záruba, farní úřad v Litenčicích, Jos. Lidinský, Al. Hekela. Ant. Kobliha, Jan Groh, Tom. Flusek. Al. Ličman, Ai. Štěpina, Jos. Závodní, K. Kohlmünzer, M. Koukl, Václ. Petřik, Fr. Vyplel, farní úřad v Řitonicích, Maxm. Biedermann a Josef Irovský. — Knihy darovala: Anna Strakačova, c. k. poštmistrova v Hlinsku pod Sv. Hostýnem — V březnu zaslány byly knihovny: Skupině sdružení venkovské mládeže ve Velké Černé u Pacova, a dp. Leop. Obertellovi, koop. v Zábřeze na Mor. — Od 1. ledna t. r. bylo založeno 6 knihoven.

Výbor Jednoty č. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy konal v domě družstva Vlast dne 10. dubna druhou schůzi za předsednictví Msgn. Dr. Fr. Kordače, universitního profesora a za přítomnosti všech 12 výborů. — Jednatel, katecheta Ant. Suchoradský, četl protokoly dvou posledních schůzí, jež byly probrány a schváleny. — Nejdůst. p. biskupu litoměřickému Jos. Grossovi zašle předseda k jeho jmenování blahopřání. — Bylo usneseno, aby vydán byl za osvědčené redakce řídícího učitele a I. místopředsedy Jednoty Jos. Kafky IV. ročník kalendáře »Štítný«. — »Vaterland« ze dne 22. března t. r. přinesl o poslední valné hromadě Jednoty z péra katechety a člena výboru Václ. Kunze obšírný referát. Číslo toto bylo ve výborové schůzi předloženo a bylo to mile přijato. — Brožura o Macharově čítance, kterou Jednota vydala, jde čile na odbyt; k dalšímu rozšíření uveřejní se o ní inseráty v »Našich Listech«. — K Literárně-sociálnímu sjezdu družstva Vlast, který bude letos na jihu Čech pořádán, vyšle Jednota za svého delegáta p. učitele Vl. Jelínka, který tam prosloví řeč a mezi jiným promluví také o účelu naší Jednoty. — Týž p. učitel konal od poslední schůze jménem Jednoty na venkově 21 přednášku. Také člen výboru a obecní starší K. Chmel často koná paedag. přednášky, čímž se Jednota i v tomto oboru čestně repraesentuje. — Katolická Jednota v Nové Pace vydala na zbudování vlastního domu cihly po 10 h. Jednota naše jich zakoupí 50. — Svaz rak. katolických učitelských Jednot ve Vídni podal k říšské radě petici, aby učitelé zařadění byli do kategorie státních úředníků. Petici tu nám zaslal, aby do češtiny byla přeložena a v Učit. příloze »Vychovatele« aby byla uveřejněna. Stane se. — Kollekta ve prospěch paedagogia v Bubenči vynesla 2 K 80 h. — Po delší debatě o různých jiných otázkách byla schůze uzavřena.

Výroční zpráva Jednoty sv. Methoděje letos vydaná vydává svědectví o neunavné péči tohoto spolku o české služby Boží ve Vídni. Po smrti dvou

velikých dobrodinců Jednoty, prelata Dr. Horného a Jana hraběte Harracha, postavil se v její čelo probošt Msgn. dr. Ant. Stojan, který svým vlivem jako říšský poslanec i svojí známou bedlivou činností udržuje ji na výši doby. Jednatelem je kons. rada Tom. Blaha a ve výboru zasedají vzácní, vlivuplní mužové, činní ve veřejných službách státních a jiných, i máme naději, že bude Jednota i dále zdárně prospívati. Družstvo Vlast ji dává ročně 200 K podpory a kdo z přátel můžeš, přispěj k bohumilému dílu Jednoty také.

Spolek pro podporu českého dívčího gymnasia na Královských Vinohradech. Nově přihlásili se za členy zakládající: J. M. dp. dr. Msg. Josef Kuchynka, kanovník kr. kolleg. kapitoly vyšehradské, Katolická organisace. na Král. Vinohradech, pí. Antonie Zikmundová, choť advokáta a starosty vdp. P. Fr. Čihák, vicerektor koleje Arnošta s Pardubic, pí. Anna Blabolová, choť vrch. inženýra.

Za členy řádné: p. Dr. Jan Měšťan, c. k. profesor, sl. Barborková, kand. filosofie, pí. M. Vodráčková, vdova po c. k. pošt. kontroloru, p. B. Klenot, c. k. profesor, p. JUDr. Jar. Vrtal, advokát, J. J. Jindřiška princezna Lobkovicová, p. Dr. Velek, korespondent Lidové banky, p. Dr. Jan Mikoláš, c. k. vrch. pošt. komisař.

Dobrodinci: Ústřední výbor katol. organisací, pí. Jena Röricbová, dp. P. Jan Nosek, farář, Jednota čes. katol. učitelstva. Prosíme snažně P. T. příznivce ústavu, by se za členy spolku přihlašovali. Roční příspěvek členů zakládajících 20 K (neb 100 K jednou pro vždy), členů řádných 5 K ročně, přispívajících členů 2 K ročně.)

Valná hromada Zemského katol. svazu Raiffeisenek konala se dne 29. března v Praze za účastenství 40 delegátů. Svaz má již 97 Raiffeisenek, má čistého zisku 676 K 44 hal. Valná hromada usnesla se zvýšit míru úrokovou o čtvrt procenta. Správní radě i dozorčí radě uděleno jednohlasně absolutorium. Za povznešené nálady schůze skončena a odpoledne zahájen kurs vzdělávací pro účastníky.

Diecesní kongres pařížský. Za předsednictví arcibiskupa Amette konal se v Paříži diecesní kongres za účasti 10.000 lidí. V jednohlasně přijaté resoluci protestovalo shromáždění proti pronásledování církve katol. ve Francii. Shromáždění se zavázalo ze všech sil brániti náboženskou výchovu dětí a volnost vyučování. Arcibiskup Amette končil svou řeč slovy: »Zbav nás Pane bezvěreckých učitelů!«

Vídeňští Čechové u nového arcibiskupa. Deputace vídeňských Čechů, sestávající z probošta a poslance dra Stojana, vlád. rady Menčíka a redaktora říš. zákonníka dra Preislera, dostavila se k novému arcibiskupovi vídeňskému dru. Naglovi, aby mu přednesla petita vídeňských Čechů v záležitostech duchovních. Jeho Excellence ujistil deputanty, že všechny požadavky bude posuzovati ze stanoviska duchovní správy a že se vynasnaží oprávněným požadavkům vídeňských Čechů vyhověti.

Koruny Matky Boží Jasnohorské jsou vystaveny dosud ve Vatikáně a budou příští měsíc předány Sv. Otcem biskupu wloclawskému a převoru pavlánskému z Jasné Hory, kteří s poutníky polskými do Říma přibudou. Obě koruny, větší pro Matku Boží, menší pro Božské děťátko, jsou dílem vatikánského klenotníka Verniera. Vyvedeny jsou v nádherném slohu barokovém a jsou tepány ze silného zlatého plechu. Zdobí je opály, safíry, rubíny a démanty. Na koruně Matky Boží týčí se 9 briliantových hvězd. Obě koruny stály 80.000 K.

Poškozený památný obraz. Z Mnichova, 5. dubna. Za velmi prudké bouře, která řádila v noci že čtvrtka na pátek, bylo ve staré pinakotéce vyraženo okno s vrchním světlem a padlo na obraz Van Dycka »Uložení Krista do hrobu«. Část skla zasáhla rukáv Madony. Jest však oprávněna naděje, že obraz bude opět tak upraven, že po jeho poškození nezůstane ani stopy.

Maďarský pomník v lateránské kathedrále. Nad hrobem papeže Sylvestra v lateránské kapli v Římě byl postaven veliký relief, který ukazuje, jak papež Sylvestr daruje Maďarům korunu. Pomník bude posvěcen dne 16. dubna. Odhalení se účastní zvláštní deputace maďarská, zástupce králův, episkopát a různé katolické ústavy.

Třetí česká pouť do Lurd. V novinách oznamuje se, že budou pouti do Lurd, na mne pak docházejí dotazy o radu. Odpovídám tedy: Pouti z Vídně pořádané jsou německé, kdo neumí německy, pochodí špatně. Pouť česká a to třetí konati se bude koncem srpna a počátkem září 1910. Komu líbo, nechť tedy počká. Leop. Kolísek farář v Předklášteří.

Zasvěcení chorvatské mládeže Srdci Ježíšovu. Nový bán chorvatský dr. Tomašić vydal právě nařízení, aby veškerá školní katolická mládež v království chorvatsko-slavonském na památku desátého výroči zasvěcení mládeže nejsv. Srdci Ježíšovu měla prázdno dne 3. června jako o slavnosti nejsv. Srdce Páně a súčastnila se mše sv., a dovoluje sbírati příspěvky na prapor, který bude zasvěcen nejsvět. Srdci Ježíšovu a bude opatrován jako majetek katolické chorvatské mládeže. Následkem tohoto nařízení nastalo veliké pobouření mezi pokrokáři a zednáři chorvatskými, kteří se obraceli v první řadě proti odborovému přednostovi oddělení kultu a vyučování dr. Amrušovi, bojíce se, aby si vlivuplného bána nerozhněvali.

Žák bez vyznání nemůže se podrobiti maturitě. Počátkem roku 1908 podal Tadeáš Szpotanski haličské zemské školní radě zprávu, aby mu bylo dovoleno na některém gymnasiu v Haliči konati zkoušku zralosti do roka. Mezi jiným bylo vysvědčení krakovského magistrátu z roku 1907, podle něhož se Szpotanski prohlásil bez vyznání. Po dvou měsících dostal odpověď od zemské školní rady tohoto znění: „Vzhledem k odepsání zemské školní rady ze 17. února, číslo 5964, nejste připuštěn ke zkoušce zralosti v letním období tohoto roku, poněvadž podle zákona z r. 1849 zkouška zralosti není pouze potvrzením dostatečného vědění, nýbrž i nábožensko-mravní povahy. Zkouška zralosti otvíra kandidátům cestu k různým povoláním, v nichž by mohla míti nedostatek mravních, ano i příkladně mravních základních zásad škodlivé následky.“

Slovinský „Orel“. V Lublani měl katolický tělocvičný spolek „Orlů“ valnou hromadu. Toto mladé katolické tělocvičné vojsko utěšeně roste. Od loňského roku vzrostl počet tělocvičných odborů ze 37 na 95 ve všech slovinských zemích. To je skvělý důkaz působení odboru. Na valné hromadě již jednohlasně a s velikým nadšením byl zvolen za předsedu dr. Lovro Pogačník a za prvního místopředsedu prof. Podesník.

Sensační vynález katolického duchovního. Mnichovský profesor Cerebotani objasňoval četnému obecenstvu v »Uranii« svůj epochální vynález — kapesní bezdrátovou telegrafii. Je to malý stroj, který funguje přímo překvapujícím způsobem. Cerebotani tímto strojem může podávat zprávy na libovolnou vzdálenost. Objev ten byl přijat s velikým nadšením. Cerebotani je knězem a profesorem fysiky.

Jak se mají katolíci na Rusi. Ruská vláda nařídila, aby v gubernii vilenské byl uzavřen kostel Novosvětanský. Uzavření bylo odůvodněno tím, že není dovoleno miti filiální chrámy římskokatolické. Tím se ocitlo 4000 katolických Litvanů bez kostela. Poslanec Ciunelis zakročil u vlády a departement pro věci duchovní při ministerstvu vnitra svolil, aby kostel byl otevřen, ale jen jako kaple nikoliv chrám.

Katoličtí Indiáni. Úřední statistika, která vyšla počátkem února, přináší statistické údaje o katolických Indiánech ve Spojených Státech severoamerických. V těchto státech jest 229.870 Indiánů, z nichž je 55.711 katolíků. Mezi těmito katolickými Indiány působí 138 kněží. Pro ně jest vystavěno 197 kaplí a 70 škol. Minulého roku se obrátilo 818 Indiánů a bylo pokřtěno 2769 dětí. Manželských sňatků bylo požehnáno 571, pohřbeno pak bylo 1157 katolických Indiánů.

Zkušenosti se světskými ošetřovatelkami. V Düsseldorfu jsou ode dvou let světské ošetřovatelky v nemocnici. Zkušenosti, které s nimi byly učiněny, vzbudily volání po konfesijním ošetřování nemocných (po katolických sestrách a evangelických jáhenkách), a to tím více, poněvadž bylo zjištěno, že by se tím ušetřilo 300.000 M. Ale liberální otcové městští myslili: »Nechť liberální zásada také něco stojí«, a 32 hlasy proti 9 se usnesli zachovati dražší a horší ošetřovatelky. Tak obětují tedy düsseldorfští poplatníci více než čtvrt milionu marek molochu liberální zásady. Liberálové jsou zajisté lidé bez předsudku!

Kanada. Jak známo, bude se letos v září konati eucharistický mezinárodní kongres v Montreálu v Kanadě. Přípravy utěšeně pokračují. Čestným presidentem a papežským vyslancem bude tentokráte opět známý kardinál Vanutelli. Program je již definitivně stanoven. Protestantský lord Stratheona, komisař anglické vlády, dal biskupům, kteří do Montreálu zavítají, k disposici svůj palác. Volby starosty města budou se konat krátce před kongresem. Vyhlédnut byl muž-protestant, který však z taktu ustoupil katolíkovi, aby tento mohl se súčastniti všech eucharistických oslav jako starosta.

Z katolického světa. Z Anglie. První hlavní kongres katolíků Velké Britanie bude se dne 29. července t. r. konati v Leedsu. K zmíněnému kongresu ohlášena je již dnes celá řada spolků a korporací. Kongres ten potrvá pět dní.

Bohužel, že opět jeví se proti kongresu mezi protestanty veliká podrážděnost. Snad chtějí, aby se opětně opakovaly scény z eucharistického kongresu. Protestant Observer dokonce mobilisuje svoje souvěrce v Leedsu a nabádá je k útočnosti a bude-li třeba, tedy k násilnému boji. Katolíci se však tím zastrašiti nedají. — Londýnská nádherná kathedrála ve Westminsteru bude v červnu vysvěcena. Arcibiskup Bourne daroval na dokončení veliký obnos. Aby pak při svěcení nepřihodilo se před veřejností nic katolického — navrhl člen parlamentu Mr. Arthur, aby byly uplatněny trestní zákony t. zv. emancipačního paktu z roku 1829. — Z Lucemburska. Z 446 obcí došly vládu protesty, podepsané kol 40.000 dospělými muži, kteří protestují proti urážkám katolického náboženství a církve spáchaným sociálně demokratickými a anarchistickými poslanci ve sněmovně. — Z Francie. Francouzští katané pokračují ve svém ohavném díle — potlačování katolicismu a křesťanství ve Francii. A hezky si úlohy rozdělili. Jedni kradou miliony, druzí otevírají nespravedlivě odsouzeným duchovním žaláře a ti ostatní ničí poslední zbytky křesťanství. V těchto dnech stál před soudem biskup Turinaz z Nancy, žalovár pověstným svazem francouzských učitelů. Při této příležitosti proslovil nadhernou, hlubokou obrannou řeč, jež mocně působila i na soudce. — V obci Andryesu usnesli se obecní radní na odstranění polních křížů. Prefekt toto neslýchané, násilné usnesení schválil. Za několik dní potom starosta s najatými dělníky rozbil všechny kříže v okolí.

Poměry v Pozňansku. Pozňanský generální superintendent Häseckiel odebral se na odpočinek. Zastával tento svůj úřad 23 léta. Za ten čas v tamních provinciích bylo postaveno 140 nových luteránských kostelů, ale ovšem nikoli pro původní jich obyvatele, kteří jsou katolíci, ale pro ty, které tam usadila osazovací komise. Tato pracuje od r. 1886 a vynaložila tam již půl milliardy státních peněz. Chlubí se, že tam chce pouze německé osadníky usazovati, bez ohledu na náboženství. Ve skutečnosti však tam neusadila katolíků žádných, nýbrž jen evangelíky. Za daně tedy, ke kterým katolíci stejnou měrou přispívají, vykupuje se tam katolická země a jen samí protestanté se tam usazují. A pro tyto nové obyvatele stavěny jsou ještě kostely ze státních peněz, proto musejí katolíci také na ně přispívati. To je spravedlnost, která záleží v celé pruské politice protipolské. Když Prusko se zmocnilo polských zemí, zrušilo tamní kláštery a zabavilo jejich veliké jmění, mnohé katolické kostely jednak byly dány protestantům, jednak byly proměněny ve skladiště. Katolický lid se tehdy proti tomu stavěl, s puškami v ruce tehdy vyháněli lid z kostelů. Dosud Poláci chodí žalostně mimo kostely, které jejich předkové obětovně založili a které nyní náleží protestantům. Dnes se sice neberou katolíkům polským kostely, poněvadž jich mají sami málo, ale za to na státní útraty jsou stavěny nové protestantské modlitebny, a tak musejí je katolíci zase platiti.

Veledůstojnému světskému a řeholnímu duchovenstvu v Čechách a na Moravě. — Důležité kulturní dílo pro katol. věc koná podepsaný spolek, který buduje po vlasti česko-moravské katolické knihovny, a založil za 6 roků svého trvání v Čechách a na Moravě 61 knihoven, do nichž bylo dáno 5014 svazků knih v ceně 16.052 K. Lidu našemu, aby vytrval v katolické víře svých předků, jest třeba ke vzdělání i k zábavě dobrých knih s ušlechtilým obsahem. Ráčíte míti snad ve své knihovně několik dobrých zábavných knih (na př. »Večerní zábavy«, »Ludmilu«, Kosmákovy, Ehrenbergrovy, Pravdovy spisy, Katol. kalendáře, »Hlasy katol. tisku«, spolku Sv.-Janské dědictví«, »Zlaté lístky« a »Klasy«, různé brožury a j.), které nejdouce ven mezi lid, nenesou žádoucího ovoce a po nějaké době přestanou býti časovými. Zachrániti nejširší lidové vrstvy od nevěry a zkázy mravní musí býti dnes naší první úlohou!

Proto v pravou dnešní chvíli prosíme snažně a uctivě důst. duchovenstvo za věnování knih. Račte je laskavě ze Své knihovny vybrati, svázati do balíčku a poštou (neb dráhou) zaslati darem našemu spolku s adresou: »Spolek na zakládání katol. knihoven« v Praze-II., 570. Ráčíte tím dobrému katol. lidu českému, kterému je dáme do nových knihoven, prokázati veliké dobrodiní. Sta šlechetných předsevzetí a dobrých činů se zrodí z jich četby. Nevíme nikdy, kdy a kde dobrá kniha stane se původcem dobrého činu, a kolik čtenářů zachrání od záhuby. — Vševidoucí Bůh Vám to odplatí.

Za vše předem vděčně děkuje

Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze-II., 570.

T. J. Jiroušek, jednatel. Tom. Škrdle, pokladník. Vlastimil Hálek, předseda.

KVĚTEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 8.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Pokračování.)

Ale člověk potřebuje látek uhlíkatých netoliko k udržení rovnováhy 37·5° C teploty tělesné*) — jelikož tělo se stále ochlazuje, vyzařujíc teplo do chladnějšího okolí — nýbrž i ku práci, jež uvnitř organismu jeho bez jeho vůle a vědomí a při tom neustále, bez odpočinku a klidu se děje. Práce ta, při níž značný podíl energie se spotřebuje, záleží v pohybech se životní činností sdružených, jako jest: peristaltický pohyb žaludku a střev, stahy bránice, jež se při dýchání**) asi 23.000krát za den smršťí, práce srdce, jež přes 100.000 úderů za den učiní, odstraňování výkalů, vyměšování moče a j. A tato práce jest tím větší, čím vyšší a mohutnější jest tělo. To týká se zvláště práce srdeční. Neboť, čím vyšší a mohutnější jest tělo, tím obsáhlejší jest soustava cev a nejjemnějších cevek (vlásečnic), jež veškeré tkáně a ústroje prostupují, a následek toho jest, že srdce tím větším úsilím krev do této tak obsáhlé soustavy cevní vháněti musí. A krouţení krve v těle lidském děje se poměrně velmi rychle. Po úderu srdce vrací se krev — ovšem jako venosní — asi za 23 sekundy již opět do srdce, proběhši soustavu cevní.

Že mohutnější a objemnější tělo, majíc větší povrch, více tepla do okolí vydá a že tudíž k udržení jeho rovnováhy tepelné větší obnos energie dodati se musí, netřeba podotýkati. Neboť, ujímá-li okolí tělu větší množství tepla, musí tělo větší množství tepla produkovati.

Jak zřejmo, potřebuje člověk uhlíkatých látek živných jednak ku tvorbě tepla a fysiologické práci — spotřeba ta jest úměrná

*) Okolní temperatura působí podráždění kůže na povrchu těla. Kůže, v níž jest soustava nervová velice vyvinuta, přenáší podráždění do nitra organismu a modifikuje směr, jímž se dějí a rozvíjejí chemické přeměny potravinné. Ujímá-li se organismu větší množství tepla než obyčejně, brání se organismus ochlazení tím, že produkuje větší množství tepla, než obvykle činí. Cevy krevní vlivem nervstva mění svůj průměr a vrhají množství oteplené krve na místa ochlazená.

**) Hlavní práce při dýchání náleží bránici, jež svým smršťováním hrudník shora dolů a částečně i v průměru příčném rozšiřuje.

výši a objemu těla — jednak k denní svalové práci — spotřeba ta jest měnivá dle způsobu zaměstnání.

Hlavní výživnou látkou dospělého člověka, jenž více neroste, za to však mnoho síly, pohybu a tepla projevuje, jsou, jak nyní již každému jasno, látky uhlíkaté: uhlohydráty a tuky. Bílkovin má dorostlý člověk jen tolik potřebí, aby denní ztrátu bílkovin těla dissimilací povstalou uhradil. Ztráta ta jest u člověka mohutnější tělesné podstaty ovšem větší než u člověka těla malého a slabého.

Víme-li, mnoho-li ztrácí člověk denně dusíku a uhlíku, můžeme dle toho stanoviti výživu jeho t. j. naznačiti neb vytknouti, jak velikého množství dusíkatých a uhlíkatých živných látek denně požíti musí, aby denní ztrátu dusíku a uhlíku uhradil.

Pokusy zjištěno, že dorostlý člověk prostřední výšky a průměrné váhy asi 70 kg. ztrácí v klidu (na př. klidně leže) denně 10—15 ano i 20 gr. dusíku a asi 250 gr. uhlíku.*) I jest třeba tuto ztrátu dusíku a uhlíku uhraditi.

Ztráta 10—15—20 gr. dusíku uhradí se požitím 63·6—95·4 — 127 gr. bílkoviny. Ale čím to, že množství ztraty dusíku tak kolísá? Příčina toho zjevu zakládá se v tom, že člověk v různém množství a to z pravidla nadbytečně bílkovin požívá. — Množství ztráty dusíku určuje se totiž dle množství rozkladných dusíkatých zplodin ledvinami vyloučených. Požije-li však člověk nadbytečně bílkovin, tu, jak nám již známo, neuloží se nadbytečné bílkoviny v těle ve způsobě bílkovin, jako se uhlíkaté živné látky v nadbytku požité ukládají v těle ve způsobě tuku, nýbrž rozloží se rychle v trosku uhlíkatou a dusíkatou, a dusíkatá troska vyloučí se hlavně ve tvaru močoviny (v menším množství ve tvaru jiných látek) ledvinami. Nadbytečně požité bílkoviny působí tudíž rozmnožení vyloučeného dusíku močem. Z toho patrno, že veškeren močem z těla vyloučený dusík nepochází z rozkladu bílkovin tělesných.

Jinak zase dovede organismus, jeví-li se toho potřeba, ztrátu dusíku obmezit. Zmenší-li se totiž příjem bílkovin pod normální potřebu, takže ztráta převyšuje příjem, zmenší organismus ztrátu dusíku.

Jest nyní otázka, jaké jest minimální množství bílkovin k zachování života nezbytno. V té příčině spolehlivou a přesnou odpověď dáti, fysiologii se posud nepodařilo. Jisto však jest, že toto minimální množství bílkovin potravinných jest poměrně malé.

Dříve se pokládala dávka 100—120 ano i 130 gr. bílkoviny za nejmenší přípustné množství pro člověka průměrného, tedy asi 70 kg. těžkého, hlavně pak dávka 100 gr. bílkoviny stala se takměř axiomatem. V poslední době jali se konati fysiologové v té příčině pokusy, a většina pokusů ukázala, že dávka asi 0·75 gr. bílkoviny na 1 kg. tělesné váhy člověka — tedy asi 52·5 gr. pro člověka 70 kg. těžkého — jest pro zachování života úplně postačitelna.

*) Ve spánku ztrácí člověk méně než za bdění. Ve stavu bdění i pouhé myšlení a pouhá pozornost napíná funkční orgány, tím více pak produktivní činnost duševní. Známo, kterak unavuje namáhavá činnost duševní.

Americký profesor Chittenden z Yalu, maje k disposici prostředky vlády severoamerické, činil pokusy, do jaké míry možno snížiti dávku bílkovin. Pokusy činil na sobě, na svých pomocnících, studentech, athletech a vojácích. Nahražuje nenáhle potravu dusíkatou potravou uhlohydrátovou, snížil dávku bílkovin na 50 gr., což odpovídá 0·7 gr. bílkoviny na 1 kg. váhy člověka, a nepozoroval žádné újmy ani na váze tělesné, ani na zdraví celkovém. Athleti necítili prý ochabování svalů, vojáci únavy pochodové, učenci úbytek chuti k práci vědecké, nikdo prý netoužil po bohatších stolech.*)

Naproti tomu franc. fysiologický chemik Armand Gautier pokládá 1·27 gr. bílkoviny na 1 kg. váhy těla — tedy asi 88·9 gr. na 70 kg váhy člověka — za prospěšnější.

Vynikající něm. fysiolog a hygienik Max Rubner na základě prací svých uzavírá, že ne všechny potraviny dovolují stejného minima bílkovinného, ale byly-li po dlouhou (víceměsíční) dobu střídány vegetabilie (brambory, leguminosy, chléb, ovoce, cukr) s animaliemi (mlékem, vejci, sýrem a něco pivem), tu prý minimum bílkovin, jímž se vystačilo, kolísalo mezi 54—83 gr. látek dusíkatých.**)

Nyní pokládá se za nejpřiměřenější a nejprospěšnější dávka asi 1 gr. bílkoviny na 1 kg váhy těla, tedy asi 70 gr. na 70 kg. váhy těla. — Dávka 1 gr. bílkoviny na 1 kg. váhy těla jest číslo jaksi střední, vztahující se na bílkoviny o vlastnostech průměrných. Mají různé druhy bílkovin různou stereochemickou strukturu, neboť v jistých druzích bílkovin mohou scházeti celé komplexy skupin atomových, jež v jiných bílkovinách přítomny jsou. Proto také fysiologie neudává přesné, určité číslo percentuálního zastoupení jednotlivých prvků v bílkovinách vůbec. Tak na příklad uvádí, že bílkoviny živočišné chovají 15—17·6% dusíku, 50·6 až 54·5% uhlíku, 6·5—7·3% vodíku, 21·5—23·5% kyslíku a 0·3 až 2·2% síry.

Je-li tedy 1 gr. bílkoviny na 1 kg. váhy těla nejpřiměřenější a nejprospěšnější dávkou na úhradu denní ztráty dusíku, činí dle toho denní ztráta dusíku u člověka 70 kg. těžkého asi 11·2 gr. Tuto ztrátu dusíku uhradí člověk 70 kg. těžký požitím 70 gr. bílkoviny, ztrátu pak 250 gr. uhlíku požitím 562 gr. uhlohydrátů, aneb požitím uhlohydrátů a spolu tuků a sice v množství takovém, aby energitická hodnota obou úhrnem rovna byla energitické hodnotě 562 gr. uhlohydrátů, tedy na př. požitím 450 gr. uhlohydrátů a 70 gr. tuků.

Uvádíme 562 gr. uhlohydrátů jakožto průměrné číslo ohledem na nestejnou energitickou hodnotu jich, neboť energitická hodnota jednotlivých uhlohydrátů jest různá a závislá na chemické konstituci a stereochemické struktuře jejich.

Energitická hodnota jednotlivých živných látek udává se obvykle dle množství spalného tepla, jež se úplným spálením jich produkuje. Čím vyšší spalné teplo určitá živná látka má, tím

*) Vide »Živa« 1906, pg. 117.
**) »Živa« 1909 str. 108.

větší hodnota energitická a tudíž i výživná jí přísluší. A tu shledáno, že spálením 1 gr. tuku aneb 2·29 gr. bílkoviny obdrží se stejné množství tepla, jako spálením 2·29 gr. uhlohydrátů.

Hledíme-li na množství bílkovin a látek uhlíkatých, jehož člověku denně požíti jest, po stránce hodnoty kalorické (tepelné), tu denní látkový obrat člověka 70 kg. těžkého a v klidu se nalézajícího teplem vyjádřený obnáší 2591 kalorií,*) takže 37 kalorií na 1 kg. tělesné váhy jeho připadá.

Člověk (70 kg. těžký) v klidu se nacházející ztrácí denně asi 250 gr. uhlíku a ztrátu tu uhrazuje požitím asi 562 gr. uhlohydrátů denně. Jinak se má však věc, jestliže se člověk pohybuje aneb tělesně pracuje — tu ztráta uhlíku poměrně ku velikosti námahy tělesné se zvětšuje, kdežto ztráta dusíku celkem se nemění. I musí poměrná větší ztráta uhlíku též poměrným větším množstvím látek uhlíkatých uhrazována býti.

Tak na př. dorostlý člověk téže váhy tělesné (70 kg.), jenž tělesnému klidu oddán není, avšak při svém zaměstnání málo se pohybuje (na př. úředník), uhrazuje ztrátu dusíku požitím 70 gr. bílkovin, ztrátu však uhlíku požitím 633 gr. uhlohydrátů, nebo požitím 450 gr. uhlohydrátů a 80 gr. tuků. Připadá tudíž u toho člověka 41·1 kalorií na 1 kg. tělesné váhy jeho.

Dělník (dorostlý) téže váhy tělesné, méně namáhavě pracující, uhrazuje denní ztrátu dusíku požitím 70 gr. bílkoviny, ztrátu pak uhlíku požitím 693 gr. uhlohydrátů, nebo požitím 510 gr. uhlohydrátů a 80 gr. tuků. I připadá u něho 44·6 kalorií na 1 kg. tělesné váhy jeho.

Dělník (dorostlý) téže váhy tělesné, avšak těžkou práci konající, uhrazuje svou denní ztrátu dusíku požitím 70 gr. bílkoviny, ztrátu však uhlíku požitím 833 gr. uhlohydrátů neb požitím 650 gr. uhlohydrátů a 80 gr. tuků. U něho připadá 52·8 kalorií na 1 kg. tělesné váhy.

Rozumí se, že dělník robustní, větších tělesných rozměrů a tudíž i větší tělesné váhy, na př. 80—90 kg., vykoná mnohem těžší práci, než dělník průměrných rozměrů, 70 kg. tělesné váhy, ale za to také má větší denní ztrátu dusíku, hlavně však uhlíku. I potřebuje na úhradu ztráty dusíku a uhlíku mnohem více bílkovin, zvláště pak mnohem více látek uhlíkatých. — My počítáme jen s člověkem průměrných tělesných rozměrů o 70 kg. tělesné váhy. —

Všimněme si nyní poměru bílkovin k uhlohydrátům, v jakém jich námi za příklad uvedené osoby k denní úhradě ztráty dusíku a uhlíku zapotřebí mají. U člověka tělesnému klidu oddaného má se denní spotřeba bílkovin k denní spotřebě uhlohydrátů přibližně jako 1 : 8, u člověka málo se pohybujícího jako 1 : 9, u dělníka méně namáhavě pracujícího jako 1 : 9·9 a u dělníka těžce pracujícího jako 1 : 11·9.

A nyní naskytá se otázka, které potraviny by byly nejvhodnější pro osoby za příklad uvedené a v jakém množství by

*) Kalorie jest tepelná jednotka vyjadřující množství tepla, jehož jest potřebí, aby se 1 gr. vody při 15° C o 1° C zahřál. Ze živných látek dá 1 gr. bílkovin 4·1 kalorie, 1 gr. tuků 9·4 kalorie a 1 gr. uhlohydrátů 4·1 kalorie.

té které potraviny požíti musely, aby ztrátu dusíku a uhlíku uhradily a takto ztrátu na organisované hmotě a energie restituovaly a organismus ve stavu stationárním uchovaly.

Nejvhodnější byly by zajisté potraviny ty, které by obsahovaly bílkoviny a látky uhlíkaté (uhlohydráty a tuky) v tom poměru, v jakém jich člověk podle svého zaměstnání k denní úhradě ztráty dusíku a uhlíku potřebuje, tedy v poměru jako 1 : 8, neb 1 : 9, neb 1 : 9·9, aneb 1 : 11·9.

Přihlédněme tedy, v jakém poměru jsou bílkoviny a uhlohydráty v jednotlivých druzích potravin obsaženy.

V libovém hovězím mase obsaženo jest 21·9% bílkovin a pouze 0·9% tuku. Přepočteme-li energitickou hodnotu tuku na energitickou hodnotu uhlohydrátů (0·9 tuku rovná se energitickou hodnotou svou 2·06 uhlohydrátů), tedy shledáváme, že bílkoviny k uhlohydrátům (co do množství) mají se zde jako 1 : 0·094. U *telecího masa*, jež obsahuje 18·9% bílkovin a 1·3% tuku, jest poměr ten jako 1 : 0·141, u *sýra* (tvarohu), jenž obsahuje 43% bílkovin a 7% tuku, jako 1 : 0·37, u *vajec* slepičích (14·1% bílkovin a 10·9% tuku) jako 1 : 1·76, u *hrachu* (22 5% bílkovin a 58·2% uhlohydrátů) jako 1 : 2·58, u *mléka kravského* (4·1% bílkovin, 3·9% tuku a 4·2% uhlohydrátů) jako 1 : 3·2, u *chleba pšeničného z nejjemnější mouky* (7·1% bílkovin, 0·8% tuku a 58% uhlohydrátů) jako 1 : 8·42, u *rýže* (7·5% bílkovin a 75·0% uhlohydrátů) jako 1 : 10 a u *bramborů* (2% bílkovin a 21·8% uhlohydrátů) jako 1 : 10·9.

Jak z těchto číselně vyjádřených poměrů poznáváme, přibližují se z potravin: chléb, rýže a brambory poměrem svých bílkovin a uhlohydrátů nejvíce poměru, v jakém ten který člověk podle svého zaměstnání dusíkatých a uhlíkatých látek k denní úhradě potřebuje.

V pšeničném chlebě z nejjemnější mouky mají se bílkoviny k uhlohydrátům jako 1 : 8·42 (v žitném chlebě z jemné mouky jako 1 : 8·44) — u člověka klidu oddaného mají se k sobě k denní úhradě potřebné bílkoviny a uhlohydráty jako 1 : 8, u člověka málo se pohybujícího jako 1 : 9. Jest tedy poměr bílkovin k uhlohydrátům v chlebě obsažených přibližně uprostřed mezi těmito dvěma poměry.

V rýži jest poměr bílkovin k uhlohydrátům jako 1 : 10 — poměr ten málo se liší od poměru bílkovin k uhlohydrátům k denní úhradě u člověka méně namáhavě pracujícího (1 : 9·9) potřebných; v bramborech jest poměr bílkovin k uhlohydrátům jako 1 : 10·9 — poměr to, jenž se přibližuje poměru bílkovin a uhlohydrátů k denní úhradě u člověka těžce pracujícího (1 : 11·9) potřebných.

Aby dorostlý člověk z pšeničného chleba (z nejjemnější mouky) 70 gr. bílkoviny získal, musel by ho 985·9 gr. požíti. V 985·9 gr. chleba toho obsaženo jest 7·88 gr. tuku a 571·8 gr. uhlohydrátů, a poněvadž 7·88 gr. tuku dle energitické hodnoty se rovná 18 gr. uhlohydrátů, rovná se celková energitická hodnota uhlohydrátů a tuků v chlebě pšeničném obsažených energitické hodnotě 589·8 gr. uhlohydrátů. Chovají tedy uhlohydráty a tuky v 988·9 gr.

chleba pšeničného obsažené latentní energie více, než uhlohydráty k denní úhradě u člověka v klidu se nacházejícího potřebné (562 gr.) a méně, než jich má člověk málo se pohybující k denní úhradě potřebí (633 gr.). Proto může dorostlý člověk pouhým chlebem pšeničným dlouhou dobu tělo své při váze a síle udržeti, zvláště pak, když by, chtěje svalovou práci konati, nedostávající se uhlohydráty doplnil tukem, tedy když by jedl chléb s máslem, sádlem nebo slaninou (špekem). Denní spotřeba 985·9 gr. chleba není veliká.*)

Podobně jest tomu u rýže. Požitím 933·3 gr. rýže získá člověk 70 gr. bílkoviny. V 933·3 gr. rýže obsaženo jest 699·97 gr, (tedy téměř 700 gr.) uhlohydrátů, tudíž více, než činí denní potřeba uhlohydrátů u dělníka méně těžce pracujícího (693 gr.) a méně než u dělníka těžkou práci konajícího (833 gr.) Denní spotřeba rýže, jak patrno, byla by o něco menší, než spotřeba chleba. Známo, že vařená rýže jest hlavní, ba mnohdy téměř výhradní potravou obyvatelstva v Číně a Japanu. Nyní si dovedeme vysvětliti, proč Číňané a Japonci mohou i o pouhé rýži živi býti a při tom dosti těžce pracovati. — Podotknouti dlužno, že rýže jest draslem nejchudší potravinou. Potraviny draslo obsahující (na př. luštěniny, brambory atd.) musí se soliti (kuchyňskou solí), aby se lépe snésti daly. Důsledek toho jest, že potrava rýžová oproti potravinám hojně drasla chovajícím ukládá ledvinám nejmenší práci. Při stravě rýžové vyloučí se totiž ve 24 hodinách jen asi 2 gr. draselnatých solí, čímž se ledvinám práce ulehčí, při stravě však jiné 6—8·8 gr. Mimo to má rýže poměrně málo bílkovin, hojně však uhlohydrátů, dává tedy málo močoviny. Proto se strava rýžová doporoučí lidem chorobami ledvin trpícím a osobám sesláblým.

Ještě výhodnější poměr bílkovin k uhlohydrátům jeví se u bramborů — nepříjemnou stránkou však při nich jest, že by musel člověk jich nepoměrně větší množství než chleba a rýže denně požíti, kdyby chtěl pouze jimi denní ztrátu dusíku a uhlíku uhraditi. Příčina toho jest, že brambory vedle 2% bílkovin a 21·8% uhlohydrátů obsahují 74·2% vody. Aby tudíž člověk požíváním bramborů 70 gr. bílkoviny nabyl, musel by jich denně 3·5 kg. sníst. Avšak v těchto 3·5 kg. bramborů obsaženo jest 763 gr. uhlohydrátů. Přibližují se tedy brambory poměrem svých bílkovin a uhlohydrátů více než rýže k poměru denní spotřeby bílkovin a uhlohydrátů u člověka těžce pracujícího.

Ale ku podivu! Právě brambory jsou jako potravina v malé vážnosti — veřejnost pokládá je za „nejslabší“, nejméně živnější a tudíž nejméně cennější potravinu a ti, jimžto jsou brambory hlavní denní potravou, jsou dle obecného mínění politování hodní lidé.

V širší veřejnosti, ba i v kruzích t. zv. intelligentních, hluboce zakořeněno jest totiž mínění, že z potravin nejlepší a nejvýživnější jsou t. zv. potraviny „silné“ t. j. potraviny, které nej-

*) Žitného chleba (z jemné mouky) nebylo by třeba ani tolik požíti, nýbrž pouze 972·2 gr. dostačilo by ho požíti, aby se získalo 70 gr. bílkoviny a při tom by se nabylo energie tolik, kolik jí v 591·3 gr. uhlohydrátů utajeno jest.

více bílkovin obsahují. Proto obecenstvo mluvívá rádo o »silné stravě“. Za »nejsilnější stravu« pokládají se maso a vejce. Zvláště co se týče masa, stotožňuje širší obecenstvo výživnost s bílkovitou stravou masitou. Mnohý člověk myslí, že by se ani řádně nenajedl, kdyby neměl za pokrm maso. Pracovní třídy se domnívají, že maso nejvíce síly člověku dodává.

Mínění to však není správné — zejména pokud se masa týče — zakládáť se na neznalosti věci. Postačí míti jen zření k poměru, v jakém se co do množství bílkoviny a látky uhlíkaté v mase a vejcích k sobě navzájem mají, abychom se přesvědčili o nesprávnosti takového mínění.

Maso jakožto potravina dusíkatá bohato jest bílkovinou, ale velice chudo jest na látky uhlíkaté.

Mějme zření k libovému masu hovězímu. Libové maso hovězí obsahuje 21·9 proc. bílkovin a pouze 0·9 proc. tuku. Aby člověk 70 kg. tělesné váhy z libového masa hovězího 70 gr. bílkoviny na úhradu denní ztráty dusíku získal, potřeboval by ho pouze 319·6 gr. požíti. V těchto 319·6 gr. masa obsaženo jest však pouze 2·87 gr. tuku; 2·87 gr. tuku hodnotou energitickou rovná se 6·59 gr. uhlohydrátů. To jest ovšem množství velice nepatrné. I musely by nedostávající se uhlohydráty, když by člověk jiné potravy nepožíval, uhraženy býti bílkovinou masa.

Chtěl-li by tedy člověk nejen ztrátu dusíku nýbrž i uhlíku uhrazovati jediné libovým masem hovězím, tudíž téměř pouhou bílkovinou, musel by velikého množství masa toho denně požíti, a to: člověk v klidu se nacházející $2^1/_2$ kg. (asi 2·637 kg.), člověk málo se pohybující skoro 3 kg. (2·933 kg.), dělník méně namáhavě pracující přes 3 kg. (3·18 kg.) a dělník těžkou práci konající přes $3^1/_2$ kg. (3·768 kg.)*) Ve skutečnosti museli by tito lidé ještě většího množství masa hovězího požíti, poněvadž maso vařením a pečením ztrácí na látkách výživných.

Z toho patrno, že hovězí maso (a maso vůbec) samo o sobě jest nedostatečnou potravinou. Člověk musel by ho veliké množství požíti, aby veškerou denní ztrátu dusíku a uhlíku uhradil. Tím však by nad míru obtížil ústroje zažívací, a dostavily by se různé choroby.

Konečně nelze mlčením pominouti, že výhradné požívání masa bylo by hříšným mrháním a plýtváním drahocennými lát-

*) Telecího masa musel by denně požíti člověk tělesnému klidu oddaný 2·89 kg., člověk málo se pohybující 3·21 kg., člověk méně namáhavě pracující 3·48 kg., člověk těžkou práci konající 4·12 kg.

Výhodnější poměr bílkovin k tukům jest v masech tučných. Proto jich není potřebí tolik požíti, aby denní ztráta dusíku a uhlíku uhrazena byla. Tak u vepřového masa denní spotřeba u člověka tělesnému klidu oddaného by činila 0·928 kg., u člověka málo se pohybujícího 1·033 kg., u člověka méně namáhavě pracujícího 1·121 kg., u člověka těžkou práci konajícího 1·326 kg. — Úhoře potřeboval by denně požíti člověk klidu tělesnému oddaný 0·818 kg., člověk málo se pohybující 0·91 kg., člověk méně namáhavě pracující 0·988 kg., člověk těžkou práci konající 1·17 kg. Husího masa (z husy na sádlo krmené) dostačilo by denně požíti člověku tělesnému klidu oddanému 0·53 kg., málo se pohybujícímu 0·59 kg., méně namáhavě pracujícímu 0·648 kg., těžkou práci konajícímu 0·758 kg. — Nevýhoda však jest v tom, že tučná masa jsou těžko stravitelna, takže slabší žaludek jich nestráví. U mnohého člověka jeví se odpor proti tučným masům.

kami bílkovitými, jimiž příroda totik spořivě hospodaří. Ostatně nastal by i nedostatek minerálních solí v těle, neboť při úpravě masa se asi polovic solí vodou extrahuje.

Podobně se věc má s druhou „nejsilnější" potravinou, s vejci. Slepičí vejce obsahuje 14·1 proc. bílkovin a 10·9 proc. tuku. K denní úhradě dusíku potřebuje člověk 70 gr. bílkovin. Těchto 70 gr. bílkovin obsaženo jest v 9·9 vejcích — počítáme-li, že jedno vejce 5 dg. těžké jest. V 9·9 vejcích obsaženo jest 53·9 gr. tuku = 123·6 gr. uhlohydrátů. — Chtěl-li by se tedy člověk výhradně vejci živiti, musel by, oddán jsa tělesnému klidu, 32·54 vajec denně požíti. Člověk málo se pohybující musel by 36·1 vajec, člověk méně namáhavě pracující 39.04 vajec a člověk těžkou práci konající 46·21 vajec denně sníst.

A jak by tomu bylo, kdyby se chtěl člověk výhradně mlékem živiti? Mléko obsahuje 4·1 proc. bílkovin, 4·2 proc. uhlohydrátů a 3·9 proc. tuku. Požitím 1·7 litru mléka získá člově 70 gr. bílkovin. V 1·7 litru mléka obsaženo jest 71·4 uhloh (cukru) a 66·3 gr. tuku (66·3 gr. tuku, rovná se energitic hodnotou 151·9 gr. uhlohydrátů). Obsahuje tudíž mléko uhlí látky pro dorostlého člověka v množství nedostatečném. C by tedy člověk veškerou denní ztrátu dusíku a uhlíku po mlékem uhrazovati, musel by, tělesnému klidu oddán jsa, litrů, málo se pohybuje, 4·05 l., méně namáhavě pracuje, litrů a těžkou práci konaje, 5·25 litrů mléka denně požíti.

Mléko jest sice vhodnou potravou pro mládě ssavčí, vyznačujíc se harmonickým složením všech tří základních faktorů živných, v jakém jich mladý organismus potřebuje, ale pro dorostlého, tělesnou práci konajícího člověka jako výhradní potrava nedostačuje.

Mějme zření k potravině bílkovinné: sýru (tvarohu), jaký se hlavně kyselým sýrařením z mléka vyrábí. Tvaroh zkysnutím mléka ssedlý jest v podstatě kasein tukem mléčným pomíšený.*) Aby člověk z tohoto sýra, (43 proc. bílkovin a 7 proc tuku) získal 70 gr. bílkovin, musel by ho 162·7 gr. požíti. V 162·7 gr. sýra obsaženo jest 11·38 gr. tuku, což energetickou hodnotou se 26·1 gr. uhlohydrátů rovná. To jest ovšem množství velmi skrovné. Měly-li by se nedostávající se látky uhlíkaté uhraditi pouhými bílkovinami sýra, t. j. chtěl-li by člověk pouze sýrem živ býti, musel by, klidu jsa oddán, 1·071 kg. sýra denně požíti. Člověk málo se pohybující 1·135 kg., člověk méně namáhavě pracující 1·173 kg. a člověk těžce pracující 1·406 kg. musel by denně sýra požíti.

Konečně všimněme si potraviny luštěninové hrachu, jenž bývá z potravin luštěninových nejvíce požíván. Hrách obsahuje 22·5 proc. bílkoviny (legumin)**) a 58·2 uhlohydrátů. Požitím 311·1 gr. hrachu nabude člověk 70 gr. bílkoviny a 179 gr. uhlohydrátů. Chtěl-li by pouhým hrachem živ býti, t. j. nedostávající se

*) Směs kaseinu (95 proc.) s glycerinfosforečňanem sodnatým (5 proc.), po případě též vápenatým, s jeho esthery kyseliny palmitové, stearinové a olejové nazývá se »sanatogen«.

**) Proto se luštěniny latinsky nazývají »Leguminosae«.

uhlohydráty bílkovinou hrachu uhraditi, musel by člověk tělesnému klidu oddaný 783·1 gr., člověk málo se pohybující 891 gr., člověk méně namahavě pracující 945 gr. a člověk těžkou práci konající 1·119 kg. hrachu denně požíti.

Ve skutečnosti by musel člověk většího množství té které potraviny požíti, než jak výpočtem vyjádřeno, poněvadž ani látky dusíkaté ani uhlíkaté se úplně nestráví, nýbrž vždy větší nebo menší část jich nevyužita ze zaživadel odchází.

Normální člověk využije průměrně asi 96 proc. potravy, zbytek jest ve výkalech. Jinak množství využitkované potravy řídí se dle druhu a jakosti potravy.

Tak z masa využije se pouze	97·5	proc.	bílkovin a	94·—	proc. tuku
z ryb	97·—	„	„	91·—	„ „
z vajec	97·—	„	„	95 —	» „
z hrachu a čočky	82 5	„	„	96·4	uhlohydr.
ze sýra	95·—	„	„	90·—	proc. tuku
z mléka*)	95·5	„	„	99·—	uhlohydr.
				a 97·—	proc. tuku
z jemného pšeničného chleba	81·—	„	„	98·5	„ „
z hrubého „ „	72·—	„	„	92·5	„ „
z jemného žitného chleba	73·—	„	„	95·—	„ „
z hrubého „ „	60·—	„	„	90·—	„ „
z rýže	86 —	„	„	99·—	„ „
z bramborů	78·—	„	„	99·—	„ „
ze zeleniny	72·—	„	„	83 5	„ „

Ostatně závisí to i na funkcionální zdatnosti zaživadel, v jaké míře se živných látek v potravě obsažených využije. Rozumí se, že lidé s funkcionálně oslábl'mi zaživadly (na př. lidé málo se pohybující, otylí, lidé staří) ještě méně živných látek v užitek svůj obrátí. Též velice variruje využitkovatelnost živných látek dle individuí. Někteří lidé stráví ve větší, jiní v menší míře tučné pokrmy, jiní jich vůbec nesnesou a jeví k nim odpor. Na př. tučné maso úhoře je velmi výživné, ale pro množství tuku velmi těžko stravitelné — stráví je jen dobrý žaludek.

Dále sluší na paměti míti, že výhradné a trvalé požívání jedné potraviny jakožto pokrmu brzy by se znechutilo, pokrm by se »přejedl« a to netoliko následkem přetížení zažívacích ústrojů, nýbrž hlavně následkem nedostatku solí. Nemáť každá potravina všech organismu potřebných solí aneb aspoň nemá jich v náležitém množství a poměru, jak organismus potřebuje. Zrna pšeničná a žitná na př. chovají mnohem více solí než maso, ale v mouce jest již solí mnohem méně. Čím jemnější mouka, tím méně solí chová. Tak na př. nejjemnější pšeničná mouka obsahuje 0·5 proc., hrubší však 1 proc. solí. Bohatší solemi, než mouka pšeničná, jest mouka žitná. Obsahujeť jemná žitná mouka 1%, hrubší

*) Nejvíce využije živočich mléka téhož druhu živočišného, k němuž sám náleží, tedy na př. dítě mléka ženského. Šťáva žaludeční působí v mléko vlastního druhu živočišného silněji než v mléko cizího druhu. Tak na př. proteolytickými zkouškami zjištěno, že pepsin hovězího dobytka stráví více kaseinu z mléka kravského než z mléka psího, a to v poměru 1 : 0·8, a naopak, pepsin psí stráví zase více kaseinu mléka psího než kravského a sice v poměru 1 : 0·8—0·9

1·7—2·5 proc. solí. Chleba z mouky žitné využije se v zažívacím ústrojí sice méně než chleba z mouky pšeničné, ale chléb z mouky žitné chová více solí a to jest veliká jeho přednost. Pes, krmený pouze chlebem z pšeničné mouky, zhyne, kdežto, krmí-li se chlebem z hrubší žitné mouky, zůstává zdráv. Mimochodem podotýkáme též, že pšeničná mouka jest železem nejchudší potravinou, kdežto žitná mouka jest již železem bohatší.

Solí, jak již nám známo, dostává se organismu hlavně vegetabiliemi. Bez masa lze žíti, ale nikoli bez vegetabilií. V boerské válce vyskytly se obtíže s vyživováním armády. Obtíže ty neměly příčiny v nedostatku masité stravy, nýbrž v nedostatku potravy rostlinné — nedostávalo se uhlohydrátů, hlavně však soli.

Aby člověk účelně se živil, nutno potraviny kombinovati. Správným kombinováním potravin lze nedostatek některé živné látky v jedné potravině nahraditi touž živnou látkou v jiné potravině v hojnosti se vyskytující. Způsobem tím dostane se organismu v dostačném množství i potřebných solí. Tedy potraviny převážně bílkovinné kombinujeme s potravinami převážně uhlíkatými a potraviny uhlohydrátové kombinujeme s bílkovinnými a částečně též, aby nebylo nutno mnohdy velikého množství uhlohydrátové potraviny požíti (na př. bramborů), — aby tudíž objem uhlohydrátové potraviny byl menší — s tuky. Tím ušetří se v prvém případě zbytečného plýtvání bílkovinami, v obou pak případech vyhneme se přetížení zaživadel.

Správným kombinováním potravin stává se i pokrm stravitelnějším. Na př. tuku samého nelze požívati, avšak v náležité kombinaci s jinými potravinami požíváme ho rádi — činíť pokrm chutným a stravitelnějším. Tuk zabraňuje sekreci šťávy žaludeční, ale jest specifickým dráždidlem pankreatu. Z té příčiny jest velmi účelno, kombinovati jej s chlebem. Chléb totiž ku svému strávení vyžaduje jen málo žaludeční šťávy, za to však mnoho pankreatické šťávy s hojným enzymem v škrob působícím (amylolytickým) — obsahujeť chléb nepoměrně větší množství uhlohydrátů (škrobu) než bílkovin (chléb z nejjemnější mouky pšeničné 7·1 proc. bílkovin a 58 proc. uhlohydrátů). — Požije-li se však chléb s máslem, podráždí máslo mohutně činnost pankreatu a způsobí hojný výron šťávy pankreatické.

Kombinace bývají různé. Tak lze kombinovati polévku bramborovou s luštěninami: hrachem nebo čočkou, jež hojně bílkovin obsahují. V Indii požívají rýži s luštěninami. Ve Vlaších oblíbené jest jídlo »polenta« zvané, jež se připravuje z mouky kukuřičné, másla a parmesánského sýra. — Lze i různé druhy některé potraviny kombinovati. Přimísí-li se ke 2 neb 3 dílům pšeničné neb žitné mouky jeden díl mouky kukuřičné (přidati lze i vařené brambory — asi polovic co mouky kukuřičné), upeče se z takto smíšené mouky výborný chléb. Kukuřice má po pšenici nejvíce uhlohydrátů a jest mezi obilím nejbohatší tukem.

Náš lid na venkově, jehož hlavní potravou jsou vegetalie, dovede účelně potraviny kombinovati. Omaštěných bramborů požívá, přibíraje k nim mléka (neb podmáslí), a má-li tvaroh, po-

sypává brambory tvarohem. Kasein v mléce (podmáslí) obsažený tvoří hlavní podstatu tvarohu, v traktu střevním výborně se resorbuje a cenou výživnou bílku vejce ptačího se rovná. — Z bramborů a mouky (aneb pouze mouky) upravuje lid na venkově různé škubánky (šustky) vařené nebo pražené, k nimž, požívaje jich — rozumí se náležitě omaštěných — přibírá rovněž mléka. V letní době požívá mléka s chlebem (chléb se do mléka nakrájí). Ze syrových rozstrouhaných bramborů lisováním odstraní vodu, k takto získané masse přidá malé množství mouky a škrob ve vodě po lisování usazený a upravuje knedlíky „bosáky". Způsobem tím nabude zhuštěných bílkovin a uhlohydrátů (v menším objemu). — Tu a tam připravuje se z bramborů i chléb, jenž dosti dobře chutná. Pokrmů bramborových jest vůbec veliké množství, jež lid venkovský připravovati dovede.

Tímto kombinováním uhrazují se látky dusíkaté neb uhlíkaté v té neb oné potravině v malém množství se vyskytující a zmenší se objem a váha pokrmu.

Co se týče požívání masa, potraviny to eminentně bílkovinné, sluší nemírné a přehnané požívání jeho jakožto škodlivý zvyk odsouditi. Maso není k výživě nezbytně potřebno. Známo na př., že Japonci vyznamenávají se silou a vytrvalostí v práci a neumdlévají námahami, ačkoliv nepožívají masa vůbec aneb jen poskrovnu. Dusíkatá strava jejich jest minimální. Lodníci a dělníci egyptští konají těžkou práci a požívají pouze koňských bobů, fasolí, cibule, kukuřice, melounů a datlí Turečtí vojáci podle vypravování rakouských důstojníků jsou velice zdatní vojáci. Jejich vytrvalost a rychlost v pochodu jest prý obdivuhodná, a při tom prý jednomu muži několik jablek na jeden den namáhavého pochodu úplně postačí. — O Horácích na Moravě čteme v Ottově Slov. Nauč. (»Horáci: 1)« str. 559.): »Obyvatelstvo jest lid statný, otužilí, více než prostředně velicí Horáci, silných svalů, rázovité, pěkné tváře, tmavých vlasů; celý zjev horáka svědčí o namáhavé práci a stálém boji jeho s přírodou, jenž tvoří z něho i povahu samostatnou. Ani při nepřetržité úporné práci neztrácí Horák své veselé, dobrosrdečné povahy slovenské . . . Potrava Horáků jest jednoduchá, skrovná, nejvíce rostlinná, jen u „dvořáků" bývá týdně jedenkrát neb dvakráte týdně maso hovězí, u menších hospodářů jen o svátcích a hodech. Ke snídaní dává se kyselá polévka, „kyselo", ze mléka nebo z podmáslí nebo černá polévka se sušenými houbami, zásmažkou a brambory, sklenná polévka; k obědu: polévka, brambory maštěné, »pekáče«, hrách s kroupami, hrách se zelím, čočka, jahelná kaše, šišky hruškové a jiné příkrmy; k večeři: kyselá polévka nebo brambory, řepa. Při každém jídle i po jídle dojídá se žitný, domácí chléb, je-li nouze, přidává se do žitné mouky ovesné.«

»V Berlíně — píše „Živa" — činěny r. 1898 pokusy v ministerstvě války u vytrvalém běhu vojáků. Běželo o to, kdož proběhne 112 kilometrů pod 18 hodinami. Komandováno bylo 22 vojínů, mezi těmi bylo 8 vegetarianů, z nichž 6 dostalo první

ceny, ukončivše běh ve 14 h. 15 m. až 16 h. 30 m. Dávno jest pohřben předsudek starých lékařů, kteří v mase viděli zdroj práce i mohutnosti svalové.“*)

Ottův Slov. Nauč. pod heslem „Ficus“, (F. Carica) uvádí, že fíky jsou v mnohých krajinách hlavní potravinou a dodává: »Již staří národové pěstovali fíky. Athény měly ve znaku fík a praví se, že v Řecku, dříve než rozšířila se kultura obilí, hlavně fíky sloužili za potravu. Proto také v Attice, zvláště při špatné úrodě, bylo zakázáno fíky vyvážeti, aby nepovstal hlad. Aby se podloudnému vyvážení ovoce toho zabránilo, hlídány hranice zvláštními strážníky (sykofanti).“ K tomu podotýkáme: že obyvatelstvo Attiky velikou zdatností tělesnou se vyznamenávalo, jest obecně známo. — Také v Písmě sv. se uvádí fík jako znamení bohatství země.

Prof. Irving Fisher na universitě Yalské (v New Haven ve státě Connecticutu v Americe) zkoumal vzdornost proti únavě svalové. Zkoumání podrobeno 49 osob; mezi nimi byli tací, kteří masem se živili, dále tací, kteří požívání masa se zdržovali a konečně sedláci. O tom, jak zkouška dopadla, referuje »Živa«: »Zkouška dopadla: 15 masojídků vydrželo 10 minut ruce roztažené, 383kráte ohnuli koleno stojíce, 279krát nohu zdvihlo. 19 athletů abstinentů vydrželo 39 minut ruce roztažené, 927krát ohnuli koleno stojíce, 288krát nohu zdvihlo. 13 sedláků vydrželo 64 minuty ruce roztažené, 535krát ohnuli koleno stojíce, 74krát nohu zdvihlo.«**) Sedláci nebyli prý na roztahování rukou vůbec trenováni a cvik jest rozhodným pro sport.

Kdož tedy houževnatě lpí na předsudku, že maso pro svou »výživnou« cenu náleží do denní potravy a zvykl si na požívání jeho tolik, že se domnívá, že by se nenasytil, kdyby masa nepožil, nechť ho tedy požívá, ale nezneužívá.***) Má míti na paměti, že bílkoviny masa jsou ve stavu velmi koncentrovaném, a nutno-li kombinovati potraviny vůbec, platí to po výtce o mase, nemá-li se bílkovinami zbytečně plýtvati a nemá-li zájem zdravotní škodu vzíti. Zkušenosti lékařské posledních let poučují nás, že se četné příznaky množí, dokazující přejídání se lidí látkami dusíkatými — bílkovinami. — Dle poznatků fysiologických neměl by člověk masa požívati vlastně ani tolik, kolik jest ho potřebí, aby 70 gr. bílkovin získal, poněvadž ostatní s masem kombinované potraviny obsahují, byť mnohdy i v množství malém, též bílkoviny.

Zkrátka, sluší stále zření míti k tomu, že bílkovin k úhradě ztráty dusíku jest poměrně jen malého množství potřebí a že

*) »Živa« 1901 pg. 56. (»Filosofie výživy«).

**) »Živa« 1909, pg. 119.

***) Z mas nejvýhodnější jest maso ze zvířat pastvou krmených (skot, ovce). Mají zvířata ta nejvíce solí z bylin nastřádaných. — Maso vařené ztrácí varem netoliko vodu, nýbrž i rozpustné bílkoviny (a vůbec látky dusíkaté), něco tuku a mnoho solí. Všechny tyto ztráty jsou v polévce. Srdce, játra, plíce a ledviny mají vesměs totéž množství vody a bílkovin jako maso. Maso ptáků domácích (husa, kachna, kuře) má větší výživnou hodnotu než maso ssavců pro kuchyni poražených, poněvadž má mnohem méně vody.

uhlohydráty mají tvořiti převážnou část potravy — ve studených pásmech dlužno nahrazovati větší část uhlohydrátů tukem — a že tyto jsou hlavně ve vegetabiliích obsaženy. »Velmi pravděpodobně učiníme nejlíp — čteme v „Živě“ — odhodíme-li reformovanou kuchyň a vrátíme-li se k jednoduchým jídlům našich předků a nejen v požitcích alkoholických, nýbrž vůbec zavedeme co možná největší zjednodušení.«*) (Dokončení.)

Ve znamení kříže.

XVII. O štěstí.

Chci zpívat o štěstí! — O pojďte se mnou
do zahrad andělských! — Nad zemský prach —
až v slunnou výš — až tam, kde vůní jemnou
nás květy opojí! — A v dětských hrách
tam budem žít a rosou rajských vlah
svou duši zkypříme a illusemi
ji posejem' — A co uzříme v snách,
jak vzpomínku si doneseme k zemi —
a budem štěstí pít' alespoň krůpějemi!

Všem nezpívám a nechci zpívat ani! —
Ach, slyšte Vy, jichž duše padly sníh —
květ lilií, jež nad záhon se sklání — —
Vy znáte kraj, jenž duší mou se mih'
jak krásný sen! — Jak duha v krůpějích
se objevil, když paprskem své lásky
mne Kristus promýtl a smyl můj hřích —
a s duše mé vyhladil smrti vrásky
a změnil šediny v hebounké, dětské vlásky. —

Buď Bohu dík, že člověkem smím býti! —
Ó chápej, duše, čím jest Boží tvor
a pochopíš, jak krásné jest i žití! — —
Či umíráš? — Ach, viz! — Tam nad obzor
se Slunce stkví! — A světlo ničí mor! —
Ó Mistře můj! — Chci dbáti Tvojí rady! —
Zřím lidí andělských čarovný sbor! —
Co činit mám, bych dospěl v jejich řady? —
»Buď pravým člověkem a budeš věčně mladý!«

Že budu mlád a věčně mlád, mi praví — —
Ó Mistře můj! — Já věřím ve Tvůj slib! —
Ty neklameš! — Však žel! — Jsem člověk pravý? —
Ach, s pláčem vzpomínám na množství chyb — —
Jak roje včel se věsí v kmeny líp,

*) »Živa« 1904. pg. 50. (»Moderní optimismus přírodovědecký«.)

tak hříchy moje jsou a byly četné — —
Ne! — Nejsem hoden zlíbat roucha cíp! —
„Ty pláčeš, dítě mé! — V Tvou hruď se šíp můj vetne! —
Čím víc kdo lituje, tím blíže ke mně vzlétne!«

Tak dobrý jsi! — Ach, odpusť, že se táži! —
I člověk vzlétne? — Nepoutá ho zem? —
Smí po Božském vztáhnouti lidskou páži
a nepřestane býti člověkem? —
A neposkvrnil by pozemským rtem
Tvé rajské říše duhobarvých květů? —
Pán odpovídá vlídným úsměvem
a jeho rty šeptají něžnou větu:
»Já žil! — Mne následuj a ve mně viz svou metu!« —

Ó chápu již a zachvívám se bázní,
že vysílením klesnu k zemi zpět
pod křížem Tvým — že utonu v Tvé lázni —
Že pošlapu Tvé lásky vonný květ
a zhynu ortelem svých vlastních vět — —
Však kdybych nalezl v kýžené číši
pro sebe pouze smrtonosný jed,
přec volal bych, že vidím Tvoji říši,
však že jsem příliš sláb, bych doletěl k Tvé výši! —

„Kdo chce, ten není sláb!« — Nuž, svoji vůli
Ti nabízím! — Ach, zřím svůj hrdý cíl! —
Ó Mistře můj! — Kéž jsem jak balvan žuly,
v nějž dlátem svým bys Ty své písmo ryl! —
Kéž zachytím svým slovem blaho chvil,
jež člověk prožívá u Božství zřídla — —
Kéž dovolíš, bych v jasu Tvém se skryl
a směle vzlétl k prahu Tvého sídla — —
Ó chci! — I cestu znám! — »Nuž, dítě, rozpni křídla!«

Ach, zašeptejte nejjemnější struny
na loutně mé! — Tak tichounce, jak smích,
jenž objeví se pod paprskem luny
na spící tvářince! — Jak hebký sníh
se tiše snáší do zoraných lích — —
Tak tiše zašumte jak v jaře lípy,
když lehký vánek do korun jim dých' —
a píseň zachyťte, jíž srdce kypí
a šeptá milostí zraněno lásky šípy! —

Ach, nemám slov! — Ó Mistře! — Co jest štěstí? —
Můj duch se svíjí bolem sladkých muk — —
I strom je zná, když raší ratolesti —
než první pupenec na lípě puk' — —
Ty's střelec můj — já laň! — Ó napni luk,
ať Tvoje střela hluboko se vrazí
do ňader mých! — A onen divý zvuk,
jímž duše zakvílí na prahu zkázy —
toť píseň o štěstí, jíž lidský výraz schází — —

Mřít k vítězství! — Ó blahý ten, kdo chápe! —
Kdo k sadu života nalezl klíč! — —
Ó chraň mne, Mistře můj! — Ach, viz, jak sápe
se divá saň na duši mou! — Ó vztyč
svůj kříž a bleskem svým ji znič! —
Ach, klesám k nohám Tvým a v slzách díků
Ti podávám svůj dar — spoutaný chtíč! —
Chci jíti v boj — a ve vítězném ryku
své rámě vzpnu a chytím štěstí okamžiku! —

To štěstí blahých chvil, v nichž duše hýří
a jako nard se kryje v těla schráň —
a tělo jako květ, jenž vůni šíří,
když jarní slunce zasměje se v stráň — —
„Buď Bohu dík« a »Vůle Tvá se staň« —
toť modlitba, jíž člověk Nebe vzývá
a jasně ví, že Tvůrce patří naň,
když zdá se mu, že kruté rány vrývá
mu žití spár. — Jen láskou štká a v slzách zpívá! —

Vždyť není neštěstí! — Jest pouze vina,
jež jako dravec čeká na svůj lup
a s krutou rozkoší pak drápy vtíná
v týl rabů svých — a jako lačný sup
rve kořist v poušť, — až ohlodaný trup
— jak dítě zbloudilé — v klín země klesne, — —
Žel mládí mrtvého! — Toť křepký dub,
jejž prudká bouře v jaru žití sčesne —
A smrt jest žití práh — ne jícen noci děsné! —

Čas není tyranem, jenž poutá v stáří! —
Já měním jara dech v podzimní chlad —
a vlastní rukou ryji vrásky v tváři! —
Jen ten je stár, kdo přestal milovat
a věřit v budoucnost! — A kdo je mlád,
se ptáš? — Ach, slyš, co Mistr dí: »Pojď za mnou!
Jsem cesta Života, jež v mládí sad
tě dovede!« — Nuž jdi! — Bludičku klamnou
žár Světla rozptýlí! — V ně hleď, když síly chábnou! —

Nechť duše poručí, kde tělo váhá! —
Ó strhni žhavý květ k svým lačným rtům
a ssaj, a ssaj — — Ne v krůpěj, v moře blaha
se vnoř a spij se k slastným snům
a v lásky jásotu vzleť k nebesům
a píseň svou spoj s písní rajských sborů! —
Vždyť člověk zná ji též! — Z blažených dum
se vynoří jak duha na obzoru —
jak leknín z hlubiny — a echo z temna boru. —

A mizí jako sen — — Jak hrdá kráska
si halí tvář — Jak hejno plachých srn
se rozprchne, když suchá větev praská —
A jako perla skrytá v klíně vln
žďá smělou síť! — Kde růže, tam i trn! —
Nuž, lovče! — Neváhej a napni páži
a vyrvi životu hrst zlatých zrn! —
Či trpká skutečnost ti ruku sráží! —
Kdo chce, i z kalných vod svou čistou perlu váží! —

O závidím vám, bílé holubice,
tu duši andělskou! — Bělostný háv
jak lilie se stkví — a vaše líce
mi vypráví, že s ověnčených hlav
vám září hvězda — štěstí zlatohlav! —
Ten hledám též! — Ach, Mistře! — Váhám vzpnouti
svou ruku nečistou bych hrstku trav
snad nenašel, kde chtěl jsem klasy žnouti! —
Ach, vidím žhavý květ! — Zda smím ho utrhnouti? —

»Mé dítě, smíš! — Však věz! — Jsou různé květy
v mé zahradě!« — Chci nejkrásnější mít! —
»A nebojíš se, odvážný, své věty?« —
Ach, odpusť mi! — Já v oku Tvém ho zhlíd' —
ten květ jest můj — jest v mojí duši skryt —
já o něm vím, ač zanesen jest kalem —
Tím kalem — hřích! — Ten chtěl bych s duše smýt —
a razit cestu nepřátelským valem
a zvítězit! — »Chceš velkým být? — Tož začni s málem!« —

Ty na vše odpovíš! — Kdo po Tvém boku
jde životem zoufalství děsných hrůz
v něm nepozná, ni trpkých slz v svém oku! —
Tvá láska raní též — však jako brus
jen očistí — kdo nechápeš, sám zkus —
a štěstím — neštěstím — a žní i hladem
tě pronese jak Eliášův vůz
nad mrak a bouř! — Jak dítě pestrým sadem
tak projdeš životem — když Kristus jest Tvým hradem! —

Ach, přisvědčte mi Vy, jichž duše čistá
se zachvěla polibkem sladkých úst
a v svaté rozkoši se vznesla v místa,
kde láska kraluje! — Ach, Kriste! — Vpust
mne též v svůj sad a nech mne růst
v svém záhonu ať uzraji Tvým létem —
A volný jako pták — bez těžkých uzd —
ať letím Tobě vstříc — svým chudým květem
ať zdobit smím Tvou skráň! — »To možno pouze dětem!« —

Jen dětem, pravíš! — Ano! — Dětem! — Chápu! —
Již vzpomínám! — Ty na klín jsi je bral —
A proč? — Pro bílý květ, jejž ve prach šlapu! —
»Nuž zvedni jej!« — Co díš? — Já říc' se bál
co's řekl Ty! — Mně rouháním se zdál
ten pokus šílený a lží a zradou,
když řekl bych, že jsem Tě miloval
i tehdy, příteli, když Tvojí radou
jsem pohrdal — A hle! — Jsem zdráv svou vlastní vadou! —

A pakli budoucnost mi dá jen rány
a vzpomínky, že byl jsem šťasten kdys',
když teplem Tvým jsem zahříval své lány —
A poznám-li, že z drahocenných hlíz
květ nevyšel — ni jiskra, již jsem kříš' —
A jestliže má loď se tam roztříští,
kde viděl jsem svůj spásonosný mys —
Jak štvaná laň — v krvavém tratolišti —
bych zaplakal a děl: Buď zdráv, můj reku příští! —

Já uviděl jsem aspoň práh té říše,
kde budeš Ty co hrdý vítěz vlást! —
Snad Tobě podaří se na mé líše
žeň bohatou vyvolat z černých brázd
a na svou vrstvu těžké snopy klást — —
To chtěl jsem já. — Ach! slyším zvonit kosy,
jak boří se do stébel — chřást a chřást
si švitoří — ach, cítím vláhu rosy —
a klekám něm jak ten, jenž požehnání prosí! —

Jak hospodář, jenž v podvečerním šeru
se zamyslí nad mladým osením
tak prosím Tě: Ó žehnej mému péru,
ať ulovím hrst krásy v chudý rým
a v skutečnost ať vtěsnám, o čem sním! — —
A duši moji chraň — a smělá slova
sám doprovázej skutkem vítězným! —
Mně perlíkem jsi Ty, jenž duši ková —
Ach, zchlaď můj žár a vdechni věštbu do olova! —

Svůj ortel od Tebe chci klidně čísti — —
Buď soudcem mým! — V tom klamu mne však nech,
že podal jsi mi přec' z své manny jísti —
že byl jsem šťasten přec', ač pouze v snech —
že poznal jsem Tvých květů vonný dech,
jímž jako motýla jsi duši zlákal — —
Ach, ne! — To nebyl klam! — Já na Tvých rtech
svůj uzřel máj — já touhou — štěstím plakal —
já zaslech' rajský ton — v nějž havran hříchu krákal. —

Já vinen jsem svých slzí i své bídy
a štěstí mé jest mé confiteor,
jímž ssáti smím i z okoralé střídy —
a býti zdráv — ač bloudím pouští chor —
a jako Mojžíš volám na obzor
své zaslíbené země vábné rysy. — —
Zda vkročím v ni? — Či pouze z dálných hor
ji uvidím — jak on? — Pak v pláč se vmísí
přec výkřik naděje: Můj Mistr mrtvé křísí! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

XXVI.

Po žních mlácení — radost hospodářova. Práce a námaha přináší užitek. Také Modroch počal mlátiti. Až posud se k tomu ve dvoře užívalo žentouru, ručních mlátiček ano i cepů, ale teď nájemce objednal stroj s parním motorem. Celá ves se přišla podívat, jak se tímto strojem mlátí a diváci dlouho mlčky přihlíželi, nedůvěřovali, že by se čistě a všechno zrní vymlátilo, tak jim to připadalo divné, prohlíželi obilí, které Václav Nerad nosil hned na sýpku, aniž by toto přešlo věječkou a rozličnými síty. A přece bylo čisté bez přísad.

Všichni ze dvora byli zaměstnáni, také ze vsi se mnoho lidí dostavilo, rádi si vydělali, ale hořekovali, že to dlouho nepotrvá jako v předešlých letech, kdy se mlátilo do vánoc.

»Nestarejte se, práce bude,« uspokojoval je Modroch, »na jiné straně se vám to nahradí. Zadní hony budete v lese vysazovati.«

Už se o tom shodli s hrabětem, nájemce popustil stráně, které sloužily za pastvinu, na nichž však za suchého počasí nic nevyrostlo, že tu dobytek jenom okusoval jalovce a jiné keře, líně přecházel a mrvu roznášel. Modroch sám upozornil, tady že by nejlépe bylo les založiti, a hned se s hrabětem radili, jakému druhu dřeva by se tu dařilo. Votocký se uvolil onu část vysázeti, v zimě se to může připravit a na jaro se sazeničky zahrabou.

Ale Modroch měl ještě jiné plány. Marně se hlásili kupci, že by zakoupili brambory do nějakého lihovaru, ovšem za cenu nepatrnou i s dovozem na místo, jak se při větším množství děje; ale Modroch neprodával, ač peněz potřeboval. Chtěl sám aspoň škrobárnu zaříditi, s čímž hrabě souhlasil. Místnosti tu byly příhodné, více se vyzíská a výtlačky zůstanou ve dvoře pro dobytek ke krmení. Oba páni se také shodli na výdělku, když bude Votocký sám škrobárnu financovati a nájemce dá materiál. Už byl volán odborník, který by menší závod ten zařídil, aby se po mlácení počalo hned s krouháním a mačkáním.

Bylo tedy pilno v Mořině a Modroch se smál, když mu šafářův Josef donesl pozvání, že se v Luticích pořádá posvícenská zábava s bufetem, který místní dámy obstarají. Mohl se domysliti, kdo bude vévoditi, na koho návod se všechno děje, proto hned připsal na pozvání, že pro nával práce se nedostaví. Nestojí o paní Čejkovou, že se mu tak vnucuje a majetkem svým se vynáší. Snad uloví někoho jiného, kdoby se dal uvázati zlatým poutem.

Záhy také na dvorci osaměli s hrabětem. Paní Votocká totiž odejela za synem. To hučení motoru, ten zápach kotle, šum a hluk se jí tu nelíbil, proto zakončila dříve letní sezónu a vypravila se do Prahy. Měla také vážné porady s Ludvikem, který se chystal ke sňatku s dcerou zámožného bankéře. Votocká ji chtěla seznati, aby schválila sňatek onen nebo bránila synu do něho vstoupiti.

Odjezd byl zcela jednoduchý. Žofka doprovodila paní na nádraží. Vezli párek bažantů a zajíce. Kuchařka se vrátila, aby ještě do posledního vařila pro hraběte a nájemce. Jedli spolu v pokoji při kuchyni a měli nejvíce co les a zahrada poskytovala. Votocký střílel zatím na hranicích, ale Modroch zřídka ho doprovázel. Neměl času. Jenom v neděli odpoledne se připojoval. Také tmavožlutý praporec zmizel s věže. Nade dvorem se vinul černý kouř z motoru a časem se ozvalo hvizdnutí.

Ječmen prodal nájemce hned a také rychle se zbavil peněz. Zaplatil Votockému, co ještě dluhoval a také návštěvu učinil u Sadílků. Zde před ním nikdo neprchal, v jinakém pořádku shledal světnici i celý statek. Husy dávno vyvedly housata a také kvočna s kuřaty zmizela. Tato odnesl Krosnař na trh. Kolem stodoly bylo sice plno slámy natrouseno, ale ve světnici umeteno a na stole prostřeno. I dveře do přístěnku dokořán otevřeny.

Doma byla celá rodina, každý v slušném oděvu, obutý a jenom Matěj měl svlečený kabát. Bylo nedělní odpoledne. Sadílkovi nebyli ani překvapeni, a nepodivili by se, kdyby nájemce doprovázel i hraběte. Téměř všichni koukali do knížek, hospodář četl noviny.

Když Modroch vešel, odkládali čtení, Sadílek sundal i brejle. Povstav, vítal hosta.

»Zde je jako v čítárně,« usmál se Jan.

»To je znamení, že se blíží zima. U nás se totiž čte téměř pouze v zimě, ale potom to trvá někdy až do půlnoci, je-li kniha zajímavá. Kristýna nám shání knihy na neděli, já si koupím číslo novin,« vykládal hospodář.

»To je dobře, také v letě sotva jsem do novin nahlédl, ale teď se dám do něčeho obsáhlejšího. Právě jsem dělal účty a shledal nemilou položku.«

Sadílek mávnul rukou a ohlédl se po dětech. Nepřál si, aby o dluhu kdo z nich zvěděl a něco na venek přišlo. »Takové účtování nechejte až k Novému roku, kdy je lepší přehled. Tak máte vymláceno?«

»Co jsem chtěl dáti na stroj, je hotovo. Ostatní budeme bucati cepy. Hledám mlatce,« řekl Jan a pohlédl na dcery Sadílkovy, které se krčily na jedné lavici.

»Dáte-li stravu a dobrý plat, přijdeme,« odpovídala Anna. »Ale jinak nemlátíme než v šesti.«

»Máš toho dost doma,« řekl otec, »nemusíš se ani jinam nabízeti. Však uvidíš!«

Měl byste si také vzíti parní mlatičku,« navrhoval Modroch, »za den nebo dva byste byl hotov.«

Sadílek se usmál.

»To nejde, můj drahý, kam bychom se děli. V celém kraji by si povídali, že v Mořině Sadílek už mlátí parou, všechny zloděje bych na sebe upozornil. Já raději dělám — skromničku a že nemám. A co by v zimě dělala tahle moje chasa?« ukázal hospodář na rodinu. »Vždyť bych s ní ani nevydržel, jaké by měla roupy. Vyvádí ještě při těžké práci, copak potom!«

»Také by se pro ně nalezlo zaměstnání.«

»To nemůže býti,« bránil se Sadílek, »teprve nedávno jsem pořídil žentour, dříve se mlátilo všechno rukama. U dvora, kde se na všechno musí zjednati, jest jinak.«

Sadílková mrkla na dcery a ty hned přiskočily, aby se uradily s matkou, jak uctíti hosta. Kristýně se zdál zde těžký vzduch, odběhla tedy mezi děti na náves. Také Matěj se vytratil, aby se podíval ke koním. Bál se, že by se nedostal mezi chasu, která mu byla milejší než Modroch. Za chvíli rozmlouvali spolu jenom Sadílek a nájemce sedíce proti sobě u dubového stolu.

»Tak nám zase přijde ta zima s dlouhými večery,« hovořil hospodář; a pro nás to je vlastně odpočinek, ale slunné léto jest mně přece milejší. Tu člověk okřeje v té přírodě i při těžké práci. Ale o příští zimě se nesmíte tak zavírati v pokoji a straniti se lidí jako loni. Tehdy jste nás neznal, snad se nás obával, nám se vyhýbal; teď jste se přesvědčil, že to myslíme s vámi dobře a přijdete mezi nás.«

Modroch zvědavě nazvedl hlavu.

»Jak myslíte, příteli?«

»Inu, že ob čas přijdete mezi nás do hostince. Nemohu žádati, abyste se zúčastnil našich táček, doderek a besed, ale několikráte týdně sejdeme se v hospodě a povídáme si. Povíte všem, co jste četl, sdělíme si zkušenosti, pobavíme se do desíti hodin a pak se v pokoji rozejdeme. Pan hrabě také je s námi, několikráte se u nás zastavil na poli a promluvil, ale ten přijíždí v době, kdy není času ke schůzkám, kde unaveni a vysíleni klesáme u večer třeba na záhrobni a na pokosené trávě spíme jako v prachových peřinách. Také nejraději prodlévá v těch lesích a hledí si vynahraditi, oč dříve v kancelářích byl připravován. Ale vy byste měl mezi nás přicházeti.«

»Já dříve hostince navštěvoval až přespříliš,« usmál se Modroch.«

»Nemyslím nemírné pitky, karban, dlouhé ponocování, pro to rovněž nejsem, ale nějakou hodinu poseděti a popovídati si ne-

uškodí. Už máme lepší pivo a hostinský se bude činiti, aby nám vyhověl. Veliká společnost nebude pohromadě, ale my ani o ni nestojíme.«

»Přijdu,« sliboval Modroch, »už k vůli vám to udělám! Teď bych rád splatil dluh.«

»Což jsem vás upomínal? Snad potřebujete peněz jinam, zařídíte si lépe byt, koupíte stroj nebo něco podobného,« bránil Sadílek.

»Prodal jsem ječmen a dluhů se bojím. Kdybych zase potřeboval, poprosím o novou půjčku. Teď jsem si ustanovil všechno vyrovnati.«

»Inu, jak chcete,« řekl hospodář a zavolal ženu, jako jedinou svědkyni, před ní přepočítal a ke své straně shrnul peníze, řka: »Tak jsme opět vyrovnáni.«

Modroch děkoval a hospodář mávnul rukou.

»Jaké díky! Rád vypomohu. Však vím, jak to při hospodářství chodí. A zač jste prodával ječmen do našeho pivovaru?«

Modroch jmenoval cenu a muži se dali do vážného hovoru, jak sklidili, jak obilí sype a mnoho-li platí. Čemu se Modroch dříve vyhýbal, to ho nyní zajímalo, vždyť to byla jako jeho životní otázka. Když byli v nejlepším, přinesena káva ve velikých sklenicích a cukrem posypaná bábovka postavena na stůl. Marně se Jan bránil, musil si bráti a jísti s hospodářem. Chutnalo mu znamenitě, třeba v tuto dobu jindy nejídal. Nebylo-li všechno při stole v takovém pořádku, jako byl uvyklý z domova, srdečnost hostitelů mu nejlépe jídlo kořenila. Také seznal, že Sadílek je dosti probudilý a vzdělaný člověk, celá rodina ráda čte a se hledí o rozličných věcech poučiti. Zámožnost její — ovšem na místní poměry — už jednou poznal. Ještě hodnou chvíli rozmlouval, než odešel maje lehké svědomí, že se dluhu zbavil. Raději se uskrovní, něco odprodá, než aby se znova dlužil.

Přišed domů, nalezl na stole list. Zarazil se vida, že razítko jest z Dašic. Nepíše opět Vlastička, od důstojníků odmítnutá? Dá se to čekati, že nesežene kauci pro ženicha a nezaplatí dluhů jeho. Heroltovi nepsali, nynější majitel rodného statku jeho, Holas se hlásí a prosí, nebyl-li by tu na prodej pár statných koní, že by pro ně přijel a si je prohlédl. Tento list nájemce viděl rád, poněvadž Holasovi byl nakloněn, třeba tento seděl na jeho statku. Dobře se snášeli, v pokoji se rozešli. Toho ochotně uvítá a hned uvažoval, kdo by takové koně na prodej měl. Na radu přibral Václava, známého koňaře, který znal daleko široko všechny koně a věděl, kdo nejlepší vypěstuje.

»Paní Čejková v Újezdě prodává dobytek, neboť prý už nebude hospodářství držeti,« ohlašoval Nerad; »snad i koně prodá, a má pěkné dva valachy.«

»A o jiných prodejných byste nevěděl?« hned se ptal nájemce, třeba při té zmínce zbystřil sluch. Snad přece vdova někoho ulovila a dá pokoj.

»Pozeptám se milostpane, to nejde tak pojednou se pro koně rozhodnouti, při nejlepší opatrnosti se chyba neshledá.«

»Dobře, dobře,« řekl Modroch, »pamatujte na to.«

»To se rozumí. V několika dnech povím, co a jak. A jakou barvu aby ti koně měli? Tam ti lidé mnohdy zevnějšku více hledí, než jiných nutných vlastností.«

Modroch se usmál. Jak dobře muž ten soudí!

»Ale ten můj koupěchtivý právě stojí o sílu, zdraví, zdatnost. Barva bude na posledním místě.«

Nájemce odepisuje Holasovi, myslil na zprávu o Čejkové. Kdo se bude klaněti jejímu zlatu? Uznával, že by si pomohl penězi své ženy, ale byla i otázka, zdaž by mu peníze dala, mohl-li by jimi volně disponovat.

»Ale vždyť mám ještě druhou peněžitou nevěstu!« usmál se Modroch. »Což Žofie se třemi tisíci? Ta si mne přece cht koupiti, když jsem byl v nouzi, číhala na mne a v rozhodné chvíli se přihlásila. Nic platno, také ji musím nechati někomu jinému?«

Vesele se Modroch těch nevěst zhostoval a Holasovi psal, aby jenom přijel do Mořína, ale aby se o své cestě nezmiňoval radnímu Heroltovi, že by se snad chtěl hned připojiti sám neb s dcerou, on však že nemá ani chuti ani času vyjednávati podmínky sňatku, o který nestojí.

»Budete-li míti hosta, odbudeme při tom podzimní hon,« řekl hrabě Votocký, když mu nájemce oznamoval, koho čeká.

»Nemohu tvrditi, že by byl můj nástupce na statku tak dobrým střelcem, jako je znamenitým hospodářem,« odvětil Modroch. »Jenom málo jsem se s ním stýkal v posledních dnech pobytu v rodišti.«

»Co na tom, něco střelí přece. Pozveme učitele Vihana, několik okolních fořtů, starostu, mlynáře a tak seženeme deset a více střelců. Vy budete přece stříleti za dva až za tři.«

Nájemce se usmál samolibě.

»Nevím, nevím, zdá se mně, že jsem přišel ze cviku. Kdo ví, budu-li míti už tak jistou ruku.«

»Půjde to, půjde, rád bych revír vyplenil, než odjedu za paní. Potom asi počasí bude příznivé.«

Holas skutečně přijel a sám. Srdečně se pozdravil s Janem a hned se po malém občerstvení dal do hovoru o Dašicích. Vpravil se do hospodaření a je rád, že má dobře uložené peníze v polích, lépe než v záložně a na větší úrok. Sděloval, že tolik nepěstuje řípy jako dříve se jí tu selo, že nechce půdu vymrskati. Obrátil se k jiným, letos měl na kuse boby, čekanku a kmín, hodně vysázel stromů vedle cest a také založil nový lesík u potoka. Nemohl se ani na tu pláň dívati, všudy řípa a řípa. S nadšením vypravoval o svém hospodářství a také si zajistil předem prohlídku dvora.

Modroch vzpomínal na známé, ptal se na poměry, tázal se, opatruje li hrobník rovy jeho rodičů, a jaké změny se staly v obci. Mezi tou řečí probírajíce statek za statkem přišli až na Herolta radního.

»Bohumil nechal sedlačení a dal se k finanční stráži. Minulou sobotu se loučil a na Rychtě bylo veselo. Já se nesúčastnil, poněvadž jsme se s mladým Heroltem mnoho nestýkali. Málo se zdržoval doma, byl více v Praze, kde prý agentoval. Snad se nyní uchytí kdesi na hranicích saských. Vlastička posud svobodná,« pokračoval rolník, potutelně mžouraje očima. »Posud čeká —«

»Až se ten některý důstojník stane nejméně maršálkem, aby nepotřeboval kauce a vyhověl svojí gáži choutkám své milostivé.«

»Ale kde! Z toho nic není; důstojníci užili na statku a byli přeloženi nejspíše na vlastní žádost. Vlastička přece jednou se sníží k rolníkovi, nájemci.«

Modroch porozuměl a div se nerozhněval. Tedy tak mluví? Ještě drahotu dělá? Rozhodně odepřel. »Mezi námi je konec, davno jsem dal slečně výpověď.«

»A že tak může ještě mluviti! Tomu by ani člověk nevěřil. Co na tom, smluvčím nebudu, ale pro koně jsem přijel.«

»Zítra se na ně podíváme. Myslím, že se vám budou líbiti. A nepřijdou draho. Ale hned neodjedete. Pozítří máme hon a budete hostem pana hraběte.«

»Leda abych nadháněl a zvěř plašil,« pousmál se Holas.

»Což vy nehoníte?« divil se Modroch. »A obstojíte v Dašicích? To si vás neváží a ani za agrárníka vás nepovažují,« dodal potutelně.

»Už tomu zvykli a mám pokoj. Neodříkám se, že bych si časem nestřelil, také doma takovou bouchačku mám, ale nepovažuji honitbu za řemeslo.«

Oba muži vešli do dvora, prohlédli kravín, stodoly, kolny, u mnohé věci se zastavili, a Holas buď chválil nebo hanèl bez ostychu. Na sýpce divil se množství obilí, do něhož zabořil ruku. Jan ukázal mu nově zařizovanou škrobárnu a zásoby bramborů. Přivoněli k senu, ocenili slámu, nájemce pustil vepřový dobytek do ohrady. Prošli zahradu, kde už stály jenom kostry stromů bez listí.

»Pole projdeme o honech,« poznamenal Modroch, »teď tam už není mnoho viděti. Podíváme se k panu hraběti do zámku.«

»Ale kde!« bránil se Holas. »Co by si pomyslil! Za drzost by to pokládal. Tam nepůjdu.«

»Jenom pojďte a pranic se nestyďte. Náš pan hrabě nedává všudy znáti svoji modrou krev, ten jde do kovárny a dá si tam naostřiti bodec. Večeřeti musíme vespolek, neboť se v zámku stravuji.«

Po dlouhém zdráhání dal si Holas říci a šel. Přesvědčil se, že nájemce má pravdu; přijat byl srdečně a za chvíli rozmlouval důvěrně s majitelem Mořína. Holas vyličoval úrodu v Dašicích a bývalý velkoobchodník odhadoval cenu obilin a výdělek svých nástupců. Všichni se bavili dobře a Holas před spaním řekl Janovi: »Mohu se doma pochlubiti, že jsem u jednoho stolu seděl a se znamenitě bavil s hrabětem Votockým z Votovic.

»Ten je šlechticem nejen rodem, ale i skutky,« chválil Modroch, »s tím jsem zažil už mnohou pěknou chvilku.«

»Rád věřím, s tím jest pojednání, ale náš kníže si člověka nevšimne. Za mnoho roků zase jednou zavítal na panství, byl v našem dvoře, vítali jsme ho, ale nevěnoval nám ani slova. Sotva na nás pohleděl.«

Příštího dne šli pro koně a Holas koupil dobře. Dal také Neradovi pětku za sprostředkování a čeledín radostně si čapku na hlavě otočil. Koně přivedli do Mořína, také hrabě se na ně podíval, provedli je nádvořím, ale Holas musil zůstati ještě na hony. Pro cvik stříleli do terče na poli a ukázalo se, že umí Holas přece lépe zacházeti se zbraní, než jak povídal. Zkouška dopadla dobře. Časně ráno sešli se střelci, také najednáno honců a průvod ten vyšel. Modrochovi uloženo, aby řídil hon a zahájil léče. Žofie zatím chystala oběd do lesa na známé místo. Odbude se to jednoduše, poněvadž, jak se hrabě vymlouval, paní není přítomna.

Střelci na sebe mrkli. Znali ten způsob, ale neběželo jim tak o jídlo, jako o střelbu. Ve všech téměř proudila myslivecká krev, aspoň se jim tak zdálo a svým zevnějškem na střelce ukazovali. Padlo mnoho ran, méně zvěře, nikdo nebyl postřelen, pěkně se honilo a zase nejvíce Modroch položil zajíců. Také Holasovi se podařilo něco udolati. Všichni byli spokojeni a také jim šunka se salámem a víno dobře chutnalo. Honci dostali chléb a vuřty. Poseděli pod rozloženým dubem v číhadlech a pobavili se. Už by byla přišla k místu známá latina, kdyby Modroch opět nevybízel k honění. Ještě do dvou léčí měla spěti záhuba zajícům.

»Pěkně se tu zařizujete,« pochvaloval Holas, když u večer seděl s Modrochem v pokoji při sklenici piva, »to budu v Dašicích vypravovat. No, dej vám Bůh štěstí, abyste se zmohl a jednou zase hospodařil na svém, nezůstanete-li stále nájemcem. Pan hrabě vám přeje a lid vás miluje. Ani jsem si nemyslil, že se tak opět uchytíte.«

»Však se dost vynasnažuji,« řekl Jan, očima zabloudiv na ztemnělém okně.

»Rád věřím. Prodělal jste zkoušku. Celé okolí vás nutí k práci. Zde to ani jinak nejde. Čím dále, tím bude lépe. Schválně zajdu na Rychtu a všechno vypovím. I dva zajíce jsem střelil, ale toho druhého, jak se mně zdá, dostřelil jste vy.«

»Ale kde!« usmál se Modroch. »I více byste dostal, kdybyste byl na lepším místě a měl svoji pušku. Tak ráno odjedete? Pan hrabě bude vaším společníkem. Sveze se. Nic si z toho nedělejte, i třetí třídu ve vlaku si vezme.. A pište, jak vám koně slouží. Jejich majitelé také se budou ptáti. Tady se rádi dovídají o zvířatech, která vychovali. Ještě mám mnoho práce do zimy, která prý letos přikvačí brzy. Šafář to pozoruje dle zjevů v přírodě. Muž ten je výborným barometrem, už jsem se přesvědčil.«

»A kdy se k nám podíváte, kdy? Nesmíte přece na svoje rodiště úplně zapomenout.«

»Přijedu někdy, zcela jistě se podívám. Jenom až budu státi na pevné půdě, aby se mně nevysmáli, že jsem z vysoka začal a brzo klesl. Tak za rok nebo za dva. Potom se ukáže, na čem jsem.«

Odešli na lože, aby záhy vstali. Nerad všechny budil, neboť měl doprovoditi hosta na vlak, aby koně dodal do vozu. Modroch svůj povoz dal hraběti a také host přisedl. K Václavovi přisedne také Žofie. Zase nějak zpyšněla a často dopisovala. Hádali, že hledala ženicha v insertech a nalezla jako kuchařka ze zámku a nevěsta třítisícová. Pochlubila se Neradové, že si píše s hotelierem a že se sotva příště do Mořína podívá. Bude vařiti pro hosty a peníze dá do závodu. Přála si, aby o tom zvěděl Modroch, o čemž nemusila pochybovati. Nájemce to slyšel za několik hodin, ale ani brvou nepohnul, zaplatil do haléře, dal kuchařce zvláštní odměnu a přál šťastnou cestu do Prahy a do života. Jenom kývla hlavou a usedala vedle kočího.

Ještě za tmy odjížděli. Václav sedě na jednom koni jel vzadu. Modroch sám zavíral vrata. Toho dne se nikam ze dvora nepojede. Měl na práci rozděliti zastřelené zajíce. Hrabě posílal je známým v okolí, s nimiž měl nějaké styky. Také nájemce dva odevzdal šafářce, která zase zaujala místo v kuchyni. Vařila ráda, neboť venku nebylo tolik práce a měla z toho přece nějaký zisk. Byla spokojena, že ze zámku se vystěhovala Žofie, s kterou se valně nesnášela.

»I ať se vdá a něco zví,« přikyvovala Neradové. »Však brzo zkrotne a hřebínek jí spadne.«

»Až bude míti tolik dětí jako naše pasačka,« přisvědčovala Neradová.

»Té je ani Pán Bůh nedá, poněvadž si jich nezasluhuje,« usuzovala Moravcová vážně.

XVII.

Modrochovi neušlo, že se děje s jeho čeledí změna. Měl posud tytéž lidi a jenom přibral ze vsi Voráčka k druhému páru koní. Muž ten přišel o chalupu a nevěda, kam by šel, žádal o přijetí do dvora. Místo zde bylo a Modroch nových sil potřeboval. Přijal tedy Voráčka, který už dříve při dvoře nádeničil. Jeho ženu vezl, když poprvé do Mořína jel a později potkav ji dotazoval se, jak její nalezenec prospívá.

»Milostpane, už mám druhého od té doby. K tomu prvnímu se přihlásila matka, tak jsem jej odvedla.«

Nájemce se netázal Voráčka, proč o chalupu přišel, ale věděl to. Rád se napil a zahrál si. Nikdy si valně nestál, šlo to tedy příliš s kopce. Proto také přijímaje ho do dvora pravil: »Ale Voráčku, to vám povídám, opijete-li se jednou, půjdete ze dvora. Svěřuji vám drahé koně.«

»Na mou čest, milostpane,« řekl nový čeledín a zvedal pravici.

»Neslibujte a učiňte!« odbyl nájemce Voráčka.

Ve dvoře bylo teď smutno, už ani Lišák nevyháněl dobytek, ale pilně vyřezával. Hajný huboval, že se mu v lese ztrácejí polena z metrů, a hádal, že si tak levným způsobem Lišák opatřuje materiál.

Nájemce pozoroval, že se jeho lidé mnohem více sblížili, než dříve, že se častěji večer navštěvují; ano podivil se vida, že Nerad nese nějaké listy k šafáři. Což by odebírali a četli noviny? U Moravců bylo dlouho světlo, pozoroval to, vraceje se jednou večer z Lutic. Také v hostinci bylo hlučno a dle křiku bylo znáti, že tam je četně hostů. Živě hovořili vespolek. Ten čilejší život připadal Modrochovi divným, ale teprve později zvěděl, co se tu děje.

Přišel Vodička do zámku, áby v kapli sloužil mši svatou a Modroch pozoroval z oratoře, že se nezúčastnil ani Moravec, ani Nerad. Ba Lišák toho dne nezpíval a ujala se zpěvu jedna žena, když se dlouho marně ohlížela po Lišákovi. Což dnes chraptí? Proč nezpívá?

Modroch opět hostil faráře a mezi řečí se zmínil o té změně, která se mu dnes tady stala ještě nápadnější.

»Pravda, pravda,« kýval hlavou Vodička, »to já už dávno vím a příčinu znám. Až k nám zalétlo z velkého města símě podvratných proudů. Naši lidé totiž v letě jdou na práci do měst jako zedníci a tesaři, na podzim domů přinesou trochu peněz ale spolu i nespokojenost. Rozšiřuji tady noviny a knihy divného obsahu. Náš lid se mámí a neví, čemu má věřiti. Dostal jsem už za tou příčinou návštěvy, dotazy, pracujeme proti tomu s Vihanem, však nelze všechno zdolati pojednou.«

»Zde v Moříně také to bují?«

»Jak by ne! Také sem se vrátili dělníci s rudými listy a popletenými mozky. Je to přímo horečka. Jeden z ní vyvázne druhý utone.«

»A co o tom soudíte, důstojný pane?«

»Že zásady ty jsou pro každý kraj záhubné, ale pro náš jsou nejškodlivější. Zde nemohou přijíti k platnosti, zdejší malorolník by pod nimi klesl a zahynul. Tady jsme s tou přírodou spojeni, pole musíme obdělati a spokojiti se s tím, co nám dá. Mnoho toho není. Kdyby se od našich rolníků žádaly vysoké platy, kdyby se jim třeba o žních stávkovalo, nadešla by tím okamžikem nemalá pohroma. Zde máme jiné poměry, tady si musíme vyhověti, uskrovniti se a žíti z toho, co půda poskytuje.«

Modroch málo se posud těmi otázkami zabýval, ale poznával, že má Vodička pravdu. Prohlédl kraj bohatý a chudý, byl mezi lidem rolnickým i dělným a měl zkušenosti.

»Milý pane, jak žije u nás rolník, tak ano mnohem lépe se má dělník na příklad v Daňkově strojírně. Ovšem, že by s ním neměnil, poněvadž to blaží, že je ve svém, že má svoji půdu. Náš rolník nemůže tolik platiti, jako třeba měšťanský pivovar v Plzni svým lidem. Proto házeti jiskru socialismu sem jest velice nesvědomité a nebezpečné.«

Tak spolu hodnou chvíli hovořili a Vodička při odchodu nabízel Modrochovi spisy a noviny, o té věci jednající.

»Dle toho jste už vyzbrojen proti socialismu,« poznamenal Modroch.

»Člověk se musí na všechno připraviti. Nebude-li záhy símě zadrženo, brzo nám sem zavítají řečníci, kteří rozvášní lid a vyvrátí posavadní spokojenost. Nutno tomu čeliti. A nám kněžím mimo to musí záležeti na tom, aby osadníci nebyli u víře zvikláni, neboť socialismus také ty nejsvětější city uráží a náboženské přesvědčení zavléká do proudu.«

Ještě téhož dne došel Moravcův Josef do Lutic na faru a přinesl odtud spisy, nad nimiž dlouho nájemce seděl a o jejichž obsahu rozjímal. Před očima se mu jevilo to, čeho si posud nevšímal.

Vždyť nespokojenost počíná kolem bujeti, brzo to vypukne a on by zůstal osamocen.

Jednou se opozdila šafářka a na omluvu hubovala na ty chlapy, kteří dlouho do noci vysedají a spáti nedají.

»Však se vzdělávají, čtou,« nadhodil Modroch.

»Pěkné to jsou věci, takové třesky plesky. Kdyby si to Voráček nechal, lépe by udělal.«

Tedy Voráček? I hleďme! Nedávno byl přijat a tak se odvděčuje. Mohl si to nájemce mysliti, že od pijana nic dobrého nepřijde. Dával na čeledína pozor. Voráček do očí se stavěl, ale bylo znáti, že se přetvařuje. Šafář se posud držel, Lišák kolísal.

Veliký učinilo rozruch, když Modroch vešel do hostince. Hned všichni hosté umlkli a kdosi stopil do kapsy noviny, z nichž četl. Byl tu také Sadílek, starosta, mlynář a jiní sousedé. Sedělo se u několika stolů. Bylo to v neděli odpoledne, návštěva byla četnější. Někteří hosté nechali u dveří dřeváky, které šibalové promíchali. U jednoho stolu hráli karty. Dvě třetiny hostů kouřilo dýmky.

Modroch usedl mezi starší sousedy. Hostinský odtud jednoduše mladého chasníka vyhnal, řka: »Jdi tamhle mezi rovné!« A junák šel bez reptání. V tu chvíli ani neměl nalitou sklenici. Jenom kouřil.

»Tak je to pěkné, že jdete mezi nás,« chválil Sadílek. »Vždyť se vám v těch pokojích musí samotnému stýskati. Já bych tam nebyl.«

»To je za trest, že jsem dříve příliš společnosti vyhledával,« usmál se nájemce. »A musím říci, že se mně v té samotě nestýská. Dohánim, co jsem v létě ve čtení zanedbával. Člověk musí pokračovati, nové proudy vznikají.«

U sousedního stolu hosté stříhali ušima. Nemluvili a jenom naslouchali.

»Tak o čem se bavíte?« ptal se Modroch, napiv se piva a utřev ústa šátkem.

»Tak o všeličem,« odpovídal starosta jménem všech. »Jako na příklad, že od Nového roku čeleď u nás bude žádati zvýšení platu o třetinu. Však ani ve dvoře nebude jinak.«

»To abychom se všeho zbavili jako Čejková z Újezda,« přikládal jiný. »Ta statek najala a odstěhovala se do města.«

»Snad měla k tomu ještě i jinou příčinu,« mínil Modroch, nedávaje přímo znáti, že ho ta věc zajímá.

»Pravda, provdala se za okresního tajemníka a stala se paní. Nikdy se vlastně do našeho stavu ani nehodila.«

»Tedy se už vdala? A neposlala ani oznámení. Inu ovšem, zlobí se.« Na Modrochovi utkvělo několik zvědavých pohledů, proto hned počal rozhovor o věci, o níž se mluvilo už před jeho příchodem. »A budete, hospodáři, moci platiti zvýšené platy? Snesou to vaše usedlosti?«

»Ale kde! Podržíme jenom tolik, co zastaneme se svými rodinami, ostatní necháme ladem,« nějak rozmrzele napovídal starosta.

»Bude nutno navrátiti se k starému způsobu hospodaření, opatříme si ovce, husy už máme a děti budou popásati.«

»K takovým koncům to snad nepřijde,« ujal se slova Modroch a mluvil hlasitě, aby ho bylo v celé místnosti slyšeti; »dělný lid a čeleď se umoudří, vy něco přidáte a zůstane všechno při starém.«

»Oho!« ozvalo se na druhé straně nálevny, ale Modroch se stavěl, jakoby neslyšel.

»Se mnou by to nebylo zle, stačí jenom napsati lístek a dostanu síly z ciziny. Po případě i rolníkům bych je mohl přenechati, ale myslím, že k tomu prostředku nesáhneme. Velice nerad bych se toho chápal, jako ve svém rodišti.«

Podruhé »Oho!« se neozvalo. Odpůrce se zarazil, neboť ta předpověď by se mohla splniti.

Modroch vykládal dále, co seznal ze spisů, počínal si opatrně, neurážel, náhledů svých nevnucoval a jenom v přední řadě poukazoval na přátelský poměr, jaký má panovati mezi rolníkem a čeledí. V pokoji se dá při dobré vůli srovnati. Nelze zdejší poměry dle velkoměstského měřítka posuzovati a sem vnášeti, co ani tamo nepřináší spokojenost. Modroch dlouho nemluvil, aby neunavil, aby nepoznali sousedé tendenci, zmínil se pouze mimochodem a hned začal o jiném. Sadílek nájemce obdivoval a v duchu ho velebil. Takový styk přinese dobré ovoce. Neprozradil se, že vlastně Modrocha k těmto besedám vyzval. Nikdo se neodvážil nájemci dvora zřejmě odporovati a také jeho mírná řeč toho nepřipouštěla. Modroch si vedl velice opatrně. Mluvilo se o hospodářství, politice, sňatcích a denních příhodách. Modroch se zdržel do večeře. Ještě doma uvažoval o všem a v duchu dával Vodičkovi za pravdu. Valí se sem pohroma, třeba jí čeliti. Zdejšímu kraji, zdejšímu hospodaření na chudých pozemcích by socialismus velice uškodil. A nebude-li tu spokojenost, co ti lidé mají? Tyto starosti zatlačily zprávu o sňatku paní Čejkové.

Modroch chodil do hostince dva až třikráte týdně, usedal mezi sousedy, mnohdy byli všichni hosté u jednoho dlouhého stolu, hospodský sám je tak sesadil, aby nemusil na dvou místech svítiti. Tak se dostali mezi rolníky i velkoměstští dělníci,

k hospodářům čeledínové. Nerad se dlouho kroutil, že přijal místo u stolu, u něhož seděl jeho pán, ale musil, hostinský mu sem postavil sklenici s pivem. A zase rozmlouvali a se bavili, Modroch se netajil s tísní peněžitou, jak musí hospodařit, aby všem povinnostem dostál. Jindy přinesl noviny, chvíli v nich četl a jako náhodou je v hostinci zapomněl. Zbylí hosté se jich chopili, četli a obsah srovnávali s listy, které zatím ukrývali pod kabáty.

»Měšťácký tisk,« poznamenal tesař, který nejvíce v Mořině socialismus šířil. Povídalo se, že je za to slušně placen. Ale čtenářům se noviny líbily, Modroch je sem tedy posílal denně. Také doma šafářce podávaje papír na zatopení, řekl: »No je toho škoda, mohlo by se to ještě čísti« — a hledal v koši obálky a jiné odhozené papíry.

»Když milostpán dovolí, vezmu to mému, ať čte doma a neleze stále k Neradovům,« řekla žena, která posud nenačichla novým učením.

»Snad chcete říci k Voráčkovům,« schválně nadhodil Modroch.

»Tam už nejsou, Voráčková je vyhnala i s tím bohaprázdným čtením a některé věci přímo spálila. Ta je ostrá. Bojí se o místo.«

»Což je to čtení tak špatné?«

Šafářka místo dokazování a vysvětlování přinesla některé noviny, které bez vědomí mužova sebrala. Modroch poznal, jak jsou čteny, v kolika rukou už byly a také se ponořil do čtení. Dlouho nehledal, ale červenou tužkou zatržené místo nalezl nadepsané: »Z Mořína«.

»Tedy už odtud, od nás?« řekl polohlasem a četl, jak bídné jsou platy ve zdejší krajině, na dvoře hraběte Votockého, kde je málo čeledínů a tito jsou honěni od rána do noci do práce. Dá se tu čekati stávka, hromadná výpověď, neboť při tak hroznych poměrech tu nikdo pracovati nemůže. Toto místo bude pozorováno a soudruzi se zastanou utiskovaných. Jméno Modrochovo tu nevysloveno, všechno mířilo na hraběte, obsah novin nesl se proti velkostatkářům. Teprve později bylo Modrochovi vyloženo, že redakce ho šetřila, poněvadž neví, je-li jako nájemce křesťan nebo žid.

Nad tím vrtěl dlouho hlavou. Jako křesťan by byl stejně vláčen do bahna, židé si immunitu u listu vykupují předplácením a inserováním. Uvažoval, má-li poslati opravu. Poslal výstřižek panu hraběti Votockému do Prahy, ale ten odpověděl obratem pošty, že se nebude s takovými lidmi špiniti. Modroch hádal, že dopis onen není ze dvora, ale že důvěrník jím ukazoval svoji činnost, aby nepřišel o měsíční podporu. Vzal list do hostince, zde zprávu hostům přečetl a vyložil. Ti nevoli zřejmě dávali na jevo.

»Byl bych rád,« řekl, »kdyby takových zpráv hodně do novin se dostalo, aspoň by se prolhanost a špatnost toho tisku nejlépe osvědčila.«

A probíral bod za bodem před sousedy, dovolávaje se jejich svědectví. Zde byly poměry na dvoře panující všeobecně známy, každý nepředpojatý a upřímně myslící člověk musil říci, že bylo ve zprávě tendenčně mnoho přehnáno.

»Takhle že se může veřejně lháti?« rozhorlil se Sadílek. »To bychom měli hned pisateli hotově zaplatiti, aby si dal podruhé pozor.«

Zraky mnohých se obrátily v tu stranu, kde za stolem seděl známý důvěrník, dle řemesla tesař, dle povahy pijan a kolem něho se choulili jeho přívrženci, mezi nimiž se také Voráček nacházel, ač si odsednul poněkud, aby se nezdálo, že mezi ně náleží. Doma měl výstupy se ženou, která mu kázala, že od něho odejde, kdyby něco stropil a ze dvora byl propuštěn.

List sliboval, že bude pokračovati v ostouzení dvora a poměrů v Mořině vůbec, ale dlouho nic nepřicházelo a dopisovatel se asi bál dále rozvíjeti svoji ničivou činnost. Také v hostinci osamotněl, přívrženci se k němu nechtěli aspoň veřejně hlásiti. Za nedlouho v Mořině přednášel učitel Vihan o přírodních silách a také jiní řečníci se vyskytli, kteří přímo ukazovali na zhoubnost socialní demokracie. Odehrával se tu boj, obyvatelstvo musilo projíti kvasem, z něhož buď mohlo vybřednouti, nebo v něm utonouti. Socialistům uškodilo, že se svými podvratnými zásadami hned uráželi také city náboženské, že přikře slovem i písmem vystupovali proti víře. Lid, zde ještě zbožný, zalekl se toho a nepřilnul k vnucovaným zásadám. Ale dosti dlouho to vířilo. Modroch se cele věnoval boji tomu a bylo mu už z Lutic vyčítáno, že málo navštěvuje tamní společnost.

»Stáváte se nám nevěrným. To není hezké. Takového mladého pána bychom často potřebovali. A musíme odbývati všechno bez vás.«

»Přijďte vy k nám a potom my navštívíme vás. A nemáme teď ani času k zábavám. V perné žijeme době,« omlouval se Modroch.

Páni to věděli, také v Luticích se cosi odbylo, ale jenom nepatrně se dotklo místních poměrů. Zde byl rázně socialismus odbyt, více tu bylo bojovníků než v Mořině. Ani v hostinci socialistům neposkytnuta místnost ke schůzi a bez hostince a piva není socialismu.

»I tohle na mne tu čekalo, i takovou věc jsem musil přestáti?« uvažoval Modroch a vzpomínal, že dříve často do obecného pořádku rýpal, obvyklé poměry rušil a zásady ne mnoho odlišné hlásal i prováděl. Teď se to na něm vymstilo, když se musil brániti, když se pohroma i na jeho hlavu hrnula. Čekal, jak se zachovají deputátníci o Novém roce. Minulého roku se ani netázal, všichni tři zůstali. Teď přibyl čtvrtý — nejnebezpečnější. A jak bude s lidmi ze vsi? S těmi může počkati do jara, kdyby se zdráhali pracovat, kdyby vyžadovali nemožné platy, jiné dělnictvo tu má v několika dnech. Znal místa jejich a věděl, na koho se má obrátiti, už z Dešic, kde by bez nich neobstáli.

Mezi tím dostal zase rekomandovaný dopis od radního Herolta z Dešic. Opět naříkal, jak Vlastička stále pláče, div se z toho nerozstůně, jak se trápí pro bývalého milence, pro toho hodného Honzíčka, který se tak nevěrně zachoval a naděje její zklamal. Ale doufá, že se dá všechno napraviti, že se Honzíček rozpomene na bývalé přátelství a nakloní se k té, která mu chce celé srdce věnovati.

Modroch se zasmál nad tím listem.

»Zpráva Holasova účinkuje. Vypravoval asi o tom, co zde shledal, chválil, snad i nadsazoval a Heroltovi se dali na to chytiti. Vlastička asi právě nikoho nemá, tedy by mne oblažila. To nejde, s námi je konec.«

Ale konec listu nájemce zarazil. Herolt oznamoval, že by se rád opět jednou do Mořína s Vlastičkou podíval, ať už Honzíček vytrvá ve svém vzdoru, nebo se obrátí.

»Ten by mně tady nyní scházel a snad aby přivedl kumpány, kteří tu provedli bandurskou. To by byl olej do ohně nynějšího kvašení.«

Modroch rychle sedl a napsal, že nyní nemůže hosty přijímati, poněvadž neručí za jejich bezpečí. Čeká totiž stávku a bude nucen v zámku umístiti vojsko. Za takových okolností tedy nemožno hostům ani pokoje zabezpečiti. V duchu se usmíval, když toto psal, neboť nevěřil, že by se cosi podobného státi mohlo. Divná by to byla stávka se strany čtyř čeledínů. Ale chtěl se s nimi vyrovnati v pokoji. Před Novým rokem nejdříve si zavolal šafáře Moravce a přímo se tázal, míní-li nadále sloužiti.

»Milostpane,« odpověděl muž ten, »vím, že zdejší dvůr je malý a že zvláštních dozorců by nevydržel, ale přece takhle vedle ruční práce mám ještě povinnosti a starosti, aby všechno řádně bylo konáno, proto bych prosil o přídavek.«

»Dám vám jej, ale ne na penězích. Děti vám dorůstají, více spotřebujete, přidám vám na deputátu.«

Modroch hned oznámil, jak mnoho bude to zvýšení obsahovat a šafář byl úplně spokojen. Už odcházel, ale ještě ve dveřích se stočil řka: »Milostpane, dost mne naváděli, všelijak do mne mluvili, ale nedal jsem se. Já věděl, že to dobře dopadne.«

»Dobře, dobře,« kynul Modroch, »já zase spoléhal ve vaše uznání. Pošlete sem ke mně Nerada.«

Za chvíli nájemce vyjednával s kočím. Tento přišel trochu rozkurážen. Jinak si netroufal.

»Tak co, budeme jezditi, nebo se mám ohlédnouti po jiném kočím? Snad jste se, Václave, rozmyslil.«

»Dostanu-li přidáno, jako Moravec, zůstanu rád,« odpověděl Nerad.

»Něco přidám, ale tolik ne. Vy jste na tom nejlépe. Mnohdy si v tom kočáře odpočinete a dostáváte diškerece. Bůh chraň, abych vyčítal, jenom to připomínám. Ale víte co, dám vám polovici toho, co jsem přidal šafáři. Kdybyste nechtěl, povýším ke kočárovým koním Voráčka.«

Ta připomínka Václava přímo bodla. »To ne,« zvolal Václav, vida před sebou pokoření a posměch. »Proto tedy mne posazoval, aby se na moje místo dostal a k volům mne snížil. Hleďme, hleďme! Milostpane, budu sloužiti za ten přídavek.«

»Dobře, dobře,« kýval Modroch, »jenom pěkně opatrujte koně. Až se sem přistěhuje mladý pan hrabě, budete hodně jezditi a nevykouříte ani ty doutníky, které dostanete darem.«

Nejhladší jednání bylo s pasákem. Lišák, který na čas také poněkud načichnul novým učením, že ani v kapli předříkávati nechtěl, přišel nějak zkormoucen, neboť se mu v poslední době všechno v hlavě rozleželo. Kam se vrhnouti s četnou rodinou? Nedávno zase přibyl kluk jako buk, matka zle stonala a v tu dobu musila šafářka vařiti nejenom pro Modrocha, ale i pro Lišákovou. A nájemce sám se přihlásil dítěti za kmotra. I od paní hraběnky vymohl hezký dárek pro šestinedělku. To všechno na mysli měl pasák, vstupuje na zavolání do pánova pokoje. Jinak by sem ani nešel, poněvadž nemínil ze služby vystoupiti. Modroch to na něm poznal, proto začal jednati sám: »Že dobře sloužíte a tolik dětí máte, zvyšuji vám deputát jako má šafář. Jste spokojen?«

»Úplně, milostpane; já bych sloužil za dřívější plat. To ti —«

Nedořekl, neboť se Modroch hned ptal na ženu jeho. Nechtěl, aby jmenováni byli vinníci.

Lišák se rozhlédl pokojem a pojednou zrak jeho utkvěl na páru nových dřeváků, které tu Jan posud měl na památku.

»Tyhle dřeváky nejsou ode mne,« zvolal pasák.

»Nejsou, Jene, nejsou,« potvrdil Modroch.

»A proč si milostpán nedal u mne udělati? Já bych vyřezal z bukového dřeva pěkné a pohodlné, se zoubky na okrajích, s růžičkami uvrch. A aby netlačily, podložil bych je kůžičkami. Takové jsem dělal panu otci do mlýna, nemůže si vynachváliti.«

»No, až budu potřebovati, přihlásím se,« řekl Modroch a zamrkav potměšile očima dodal: »Ale kde byste vzal takové dřevo, když v lesích pana hraběte buky se neporážejí?«

Lišák se podíval zkoumavě na Modrocha. Což ví? Snad hajný žaloval.

»To já jenom při pasece, když je, jak říkají dřevaři, ruka Páně otevřená.«

»Požádejte pana hraběte, on vám kus dřeva dá. Aby nebyly mrzutosti. Tak a ještě si posílejte do kuchyně pro obědy.

Modroch byl zvědav, jak to dopadne s Voráčkem. Potřeboval ho, ale kdyby dělal drahoty a činil vysoké požadavky, pustí ho. Však se jiný vyskytne. Také pro nejmladšího čeledína poslal, ale musil čekati do přištího dne. Tušil, že se Voráček hodně napil a žena ho v takovém nepříčetném stavu nepustila. A přišli spolu: nakvašený a navedený čeledín a rázná manželka jeho. Ta hned začala: »Milostpane, nevěřte tomu chlapu a nedejte na jeho slova. To má od toho podplaceného tesaře, tomu se snadno

mluví, teď v zimě nic nedělá a hodně peněz dostává. Já se musím pro zlatku piplati s cizími dětmi. Jsem ráda, že máme byt a jistý deputát.«

»Ale počkejte matko,« zadržel Modroch proud řeči hovorné ženy, »chci s vaším mužem jednati, zůstane-li u mne příštího roku.«

»Ovšem, že zůstane,« hned zase ujala se slova Voráčková, »a kdyby nezůstal, musí ode mne. To by bylo, aby ho naváděli a sváděli! Chléb nám nedají, až budeme bez výdělku a byt nám neopatří. Prosím milostpána, aby měl s námi strpení —«

Modroch se srdečně zasmál.

»Co tomu říkáte, Voráčku?«

»Já chci celou službu v penězích čtvrtletně napřed a ne v deputátě. Potom —«

»Abys všechno hned propil a my potom sušili zuby? Viď! Ne, ne, nic mu nedávejte, sama budu všechno vybírati. Ten lump by nám nedal na živobytí.«

»Tak jak? Voráčku, já platím obilím, jak mně vyroste, mlékem a máslem, jak a co dostanu od dobytka. Zeptejte se Nerada, co dostane, tolik dám i vám. Nechcete-li, přihlaste se o knížku.«

»Děkujeme, milostpane a prosím, nikoho nejednejte. Však muž rád zůstane, a kdyby se opil, ví, co bych mu zahrála.«

»Radil bych vám také, Voráčku, abyste nedělal hlupot, neopíjel se a neposlouchal svůdných řečí. Pamatujte na děti a co se vaše žena nastará,« řekl klidně nájemce.

»Denně mu to předhazuji, že nás připravil o chalupu. Mohli jsme seděti ve svém. Ale teď s ním zatočím. Já mu dám noviny a sociály. A nyní domů!«

Voráčková zatočila mužem ve dveřích a hlučně odcházela. Bylo po jednání. Neradová za tepla roznesla po vsi, jak se nájemce vyrovnal, že Lišákovi přidal dobrovolně a také hospodáři se s čeledí shodli. Důvěrník skřípal zuby, měl připravený šťavnatý dopis, teď mu sklaplo. Ještě aby měl strach, že Voráčková s jinými ráznými ženami mu naloží, když se vracel z hospody. Usoudil, že bude lépe přenésti činnost do jiného kraje nebo do velkoměstského předměstí, kde mu sednou lidé na vějičku jako mouchy na lep. (Pokračování.)

Před obrazem sv. Františka.

Do víru doby, plné zlobné vřavy
a v lidských vášní trpké zápolení,
v noc těžkých snů, jež čeká rozednění
a úsvit jitra, slunce záblesk žhavý:

Tvůj obraz světče, duší mojí září,
vidina nebes plná něhy teplé,
stigmaty Krista dlaně rozekvetlé,
mystické růže snící na oltáři.

V propasti času, do které jsi zíral
v záchvatu lásky zžíhající nitro,
Ty's pláti viděl nové lidstva jitro
a duch Tvůj žil a láskou velkou zmíral.

Bratrství lidstva žhavým dechem víry
v Tvé duši rostlo jako perla v moři,
pro niž se plavec do bezedna noří,
by v slunci zjásal poklad moře sirý.

Ty's vynesl jej — vše spěchalo k němu:
král, boháč, chuďas, jednou láskou spjati,
svět jasně viděl odlesk jeho pláti
v žebráka šatu, v krále diadému.

Ty chudičký jsi obohatil krále,
že necítili slávy svojí ztrátu,
Tvůj vzavše háv na místo majestátu
ku spáse duše své a k Boží chvále.

A chuďas necítil již ponížení,
šat králů na schýlené šiji nesl,
šat Boha chudých, pod nímž Kristus klesl,
když s křížem šel na horu Utrpení.

Do cely mnicha, v jizbu myslitele
dnes odlesk ducha Tvého světlem padá,
kdo taje Boha v srdci lidském zbádá
a cesty Jeho závratné a smělé?

Jsme dětmi doby, která plná pýchy —
ta Boží stigmata tak rudě hoří
a perla lásky v hlubém dřímá moři —
čas blízko jest, svět obtížen jest hříchy.

Bratrství lidstva — fantom davů tichý,
ku slávě stupeň, prázdné heslo doby!
»Bratrství lidstva!« hřímá v bědných koby,
lká Golgota a Kristus trpí tichý.

»Bratrství lidstva! — slova Ježíšova
pod stínem palem hlaholila sladce,
v jich světlo padl mrákotný stín zrádce,
polibek žhavý se rtu Jidášova.

A kalich hořký pil Pán v těžké chvíli. —
Kdy zrádců stín se z cesty Jeho ztratí
a láska Boží k člověku se vrátí,
v níž duše světců o bratrství snily?

Já věřím v bratrství! Jak oblouk duhy
nad archou víry z potopy se sklene
a lidstvo duchem Krista obnovené
zas šťastné půjde v rozekvetlé luhy.

V zápasy lidstva, v steré jeho zmatky,
v bolestí jeho nekonečné noci
zajásá lásky světlou čaromocí
zrak Ježíšův zas soucitný a sladký.

A bolest lidská v stigmata se změní,
jež duší Tvojí na Alvernu chvěla,
když dotkla se Tě peruť archanděla
v nebeských visí sladkém rozechvění.

Tvůj obraz vidím světče v novém jasu!
Svět znaven jest a lásku Boží hledá,
co vrhl v prach, zas ke rtům sprahlým zvedá
a k nebi hledí nad propastí času.

Ze hlubin věků stigmata Tvá hoří
a v oheň nový srdce sterá nití!
Viz, rostou již jak moře vlnobití
a z noci k světlu jdou, ku jitřní zoři. —

Víc satan lásky jejich neumoří!

Vladimír Hornov.

Dr. Martin Říha,

biskup Č. Budějovický, lidumil a spisovatel.

Řeč, kterou při slavnostním večeru, pořádaném Literární sekcí a Socialním odborem „Vlasti" a poctěném návštěvou Jeho Eminencí ndp. Leona kardinála Skrbenského, knížete-arcibiskupa Pražského, dne 24. ledna 1909 v místnostech „Vlasti" přednesl farář VLASTIMIL HÁLEK.

Smutné poměry naší doby, plné nevděku ke katolické církvi a jejímu duchovenstvu, vyžadují toho, aby občas oživena byla vzpomínka na zasloužilé a veliké muže, kteří spravujíce církev celým životem prospívali duchovnímu i vezdejšímu blahu lidstva.

Tento úkol koná Literární sekce »Vlasti«. Sahá do minulosti a předvádí při pořádaných slavnostních večerech zrakům a úsudku veřejnosti životopisy a zásluhy katolických laiků, kněží a biskupů.

Jestliže příboj dravých vln bije nyní nejvíce do uhelných kamenů církve: do autority biskupské, — a nejzlotřilejšími zbraněmi pomluv, lží a štvaní hledí roznítiti spojení katol. lidu a kněžstva s biskupy, tu nutnost i spravedlnost toho žádá, osvětlovati život a činy velepastýřů, aby se učinila přítrž klamným názorům na jich život.

Biskup a jeho lid! Jak ideální a něžný to *poměr*, který vykouzlilo učení Boha-člověka. Dle něho nesmí biskupu býti nic dražšího a milejšího než Bohem mu svěřený *lid! Tomu* platí a patří vše, co jeho biskup cíti, co myslí. Přicházíť mezi lid jménem božského pastýře duší, přinášeje vstříc všem srdce upřímné, nijak zaujaté. Jako učitel, kněz a správce křesťanského lidu nese biskup

věřícím všech vrstev pravý pokoj, po němž lidská duše prahne; a i ve věcech vezdejších cítí i pracuje pro jeho pozemské blaho, pokud může a síly jeho stačí.

Naproti tomu šlehají nyní plameny nízkých směrů, které z příčin politických nebo sobeckých hlodají na cti biskupů, strhávají jich dobré jméno v bláto. Líčí je jako nepřítele lidu, podceňují jejich snahy o duchovní i hmotné blaho, bájí o jejich domněle skvělém, bezstarostném, pohodlném, vším oplývajícím životě, aby proto lid od nich se odvracel.

Jest tedy svrchovaný čas, aby vydáváno bylo proti lži doby svědectví pravdě, aby na světlo *veřejnosti* postaven byl život a skutky velepastýřů k posile důvěry zbožného lidu českého, aby se nedal másti terorem protináboženských směrů. To jest také účelem mé nepatrné práce.

Chci dnes sejmouti roušku s obrazu nedávno zesnulého ndp. biskupa Č. Budějovického *dra. Martina Josefa Říhy*, a ukázati váženému shromáždění jeho život a skutky. Bez umělé chvály chci osvětliti pravdou skutků, číslic a listinných památek, duši biskupa, který z jihočeského lidu vyšel a po celý život mezi ním a pro jeho blaho působil s nejšlechetnějšími úmysly. Slova svoje věnuji jako skromný projev úcty a vděčnosti k biskupu, v jehož diecesi jsem se zrodil, studia svá konal a první mši sv. obětoval.

V oslavenci spatřuji *šlechetného biskupa-lidumila a nadšeného vzdělavatele křesťanské kultury ať slovem či pérem* *)

* * *

Dne 11. listopadu leta Páně 1839 ve svátek sv. Martina, vyznavače a biskupa, narodil se zbožným křesťanským manželům Josefu Říhovi, gruntovníku z Oslavě č. 14. a jeho manželce Anně, rodem Štěchové z Louky č. 9, první synáček. Křesťanská zbožnost jejich jeví se v tom, že o to pečují, aby synáček jejich co nejdříve křtu sv. došel, proto vyslána jest týž den por. babička Magdalena Bláhová k dříve již dožadovaným kmotrům, Matěji Sopkovi, rychtáři z Tuklek, a jeho manželce Rosalii s prosbou, aby se na zítří dostavili ke sv. křtu právě narozeného jejich synáčka.

Dne 12. listopadu, kdy se slaví v církvi svaté svátek sv. Martina, papeže a mučeníka, byl od stařičkého toho času lokalisty místního velebného pána Josefa Rambouska dle přání otcova a kmotrů pokřtěn synáček ten obřadem slavnostným na jméno sv. Martina. O něm zdá se platiti krásný výrok, jejž pronesl sv. Řehoř o velikém světci sv. Basilovi: »Byl knězem dříve než byl knězem.« (Orat. XX.)

Hned v prvních letech svého dětství prospíval malý Martin na těle i na duchu. Velmi záhy uměl všecky obvyklé modlitby, které s otcem ráno i večer každodenně konával. Stalo-li se, že

*) Uvádím loyalně prameny, ze kterých jsem k této přednášce čerpal: Jest to rukopis o mládí p. biskupa, půjčený mi laskavostí vdp. Frant. Šáchy, bisk. notáře a děkana v Březnici, cenný tím, že sám † p. biskup vlastnoručně k němu své poznámky a opravy přičinil, „Čech“ č. 38, a násl. z r. 1907., Budějovický „Hlas lidu“ z r. 1907 č. 38. a násl., článek p. dra. R. Zháněla, voj. kuráta, v kalendáři „Moravanu“, a j.

otec, který se obyčejně s Martínkem společně modlíval, někdy časněji z domu odejíti musil, synáček jeho vzbuzen byv, ochotně vstával a s otcem zbožně se modlíval. Za to miloval jej otec vřele.

Otec Josef Říha vedle hospodářství polního měl také obchod; dopravoval po vorečku dříví do Prahy, a tu z jedné cesty do Prahy přinesl dítku svému asi tříletému vkusný kabátek, který by byl málem stal se jemu osudným. Hošíček chtěje se v pražském kabátku ukázati dítkám ve vesnici, vypravil se z domu po zahradě a sadu k poblízku pasoucím hochům, kteří se právě tou dobou kolem ohně kupili. Bylo to na podzim. Všickni si vesele počínali při rozdmýchaném ohni. Martínek přišel k nim a přiblížil se neopatrně k ohni, který zasáhnuv jeho kabát, počal jej stravovati — plamenem. Na pokřik zděšených dětí přichvátal v čas otec, který právě na blízkém trávníku trávu kosil a hořící kabátek se svého synáčka rychle strhl. A poněvadž outlý synáček žádné pohromy na těle neutrpěl, přičítal zbožný otec toto zachránění dobrotivé ochraně anděla strážce.

V tom čase stala se změna v místní duchovní správě. Stařičký dp. Jos. Rambousek se odstěhoval a na jeho místo se dostal dp. Matěj Porák, rodilý z Lišova. Tento poznav poctivou a upřímnou povahu hospodáře Říhy, brzy obzvláštní láskou k němu a k jeho rodině přilnul, a což divu, že si nadějného synáčka jeho, Martina, zamiloval. Maje často Martina kolem sebe a znamenaje neobyčejně bystré jeho vlohy, dovolil na otcovu žádost, že Martin, když mu byly čtyři roky, směl se súčastniti školního vyučování na tehdejší jednotřídní škole v místě.

Prvním řádným učitelem byl mu nadaný učitel František Kaspr, syn znamenitého učitele Kaspra na Červené. Za něho prospíval Martin Říha vědomostmi tak, že sotva šestiletý hošík zvolen jest od p. faráře za ministranta při službách Božích; že byl tehdáž postavy ještě maličké a každá ministrantská komže byla mu příliš dlouhá, zjednána mu byla komže nová, výšce jeho přiměřená. Na ministrování těšil se velice. Avšak první jeho vystoupení bylo pro něj nešťastné. V tu dobu zastával službu kostelnickou jakýsi Eugen Chmel, který ve chvatu a roztržitosti malinkého ministranta na zem porazil a sám při tom upadl. Tím rozmrzen, maličkého Martina od ministrování vyloučil a zapudil. To se stalo v nepřítomnosti pana faráře před službami Božími. V duši zarmoucen a

rozbolestněn jsa, odebral se zapuzený ministrant přímo k p. faráři a nehodu svou si postěžoval. Od toho byl pak slavně jako ministrant do kostela uveden. Svůj ministrantský úřad zastával bedlivě až do té doby, kdy se odebral na studie, k nimž mimořádně byl připravován vyučováním němčině farářem Porákem.

Po skvěle odbyté přijímací zkoušce r. 1849 vřaděn jest Martin Říha ředitelem Jos. Pietschem do třetí třídy tehdejší hlavní školy v Písku. Byt s veškerým zaopatřením vyhledal mu otec jeho na Táborském předměstí u paní Marie Hessounové, matky proslulého děkana Josefa Hessouna v St. Louisu v Americe, která odpočinek svůj, pocházejíc z Vrcovic, trávila v Písku, kdež obětovala se vychovávání spřízněných studentů.

Zde uzavřel Martin Říha přátelství s J. Souhradou, který jako farář v Chudenicích r. 1892 zemřel, byv za živobytí svého hledaným kazatelem a oblíbeným spisovatelem českým. Upřímné jejich přátelství trvalo po celý život Souhrady.

I v bytě tomto jako v rodném svém statku byl Martin Říha bedliv zbožnosti, nebo po celý postní čas vždy pod večer modlívával se rád, jak o něm paní jeho vysvědčila, růženec, často chodil na kázání do děkanského chrámu Páně a na pobožnosti o sv. Florianu, sv. Janu Nepomuckém, na křížovou cestu do chrámu sv. Trojice. O prázdninách putoval vždy se svou zbožnou matkou do Bechyně k Bolestné Matce Páně.

Studie, jak v normální škole německé, tak později na gymnasiu, kamž ve školním roce 1850—1 vstoupil, konal vždy s vyznamenáním. Mravy, pilnost a pozornost měl vždy nejlepší známkou odměněny.

Na gymnasiu v Písku byli mu učiteli mezi jinými proslulí tehdáž profesoři: František Winter, ředitel, světský kněz, Tomáš Bílek, František Bezděka, slovutný vlastenec a konservator starožitností, kněz, František Neubert, Josef Ctibor, kněz, Josef Kopecký, Václav Babánek, Karel Ninger.

Prázdniny trávil obyčejně v Oslavě, kde se zanášel studiemi, ale i ochotně v menších pracích, jež mohl zastati, vypomáhal. Častěji konal vycházky na Zvíkov, kdež se duch jeho pokochal v romantickém okolí Zvíkovském, zvlášť na rozkošném místě, kde stojí kostelíček sv. Anny. O jedněch prázdninách, dohlížeje na dělníky, dříví na Vltavě do pramenu vázající, unešen horlivostí pomáhati, vstoupil na kládu ještě neuvázanou, která se pod ním zakolíbala a on do vody spadnuv, byl by jistě stržen proudem pod pramen utonul, kdyby ho anděl strážce nebyl nadchnul zvláštní duchapřítomností, aby se pevně klády zachytil, která s ním k prameni od plavců byla přitažena.

Tak dosti rychle přiblížil se školní rok 1857—8, kdy měl Martin Říha opustiti gymnasium Písecké. Ale dříve bylo se mu podrobiti obtížné maturitní zkoušce. Při ní zkoušeli jej tito věhlasní profesoři: třídní Vojtěch Myška z náboženství, Josef Pažout z fysiky, kněz-spisovatel Václav Zikmund z klasické filologie a češtiny. Theodor Ardelt z němčiny, Václav Babánek z dějepisu a ředitel, kněz František Winter z počtů. Zkoušku tuto odbyl

Martin Říha, ač tehdy čítal necelých 19 let, s vyznamenáním, jsa pro své vědomosti všeobecně chválen.

Nyní ovšem nastala pro Martina Říhu doba, v níž se měl pro budoucí své povolání rozhodnouti. Což divu, že se našlo mnoho těch, kteří tak výtečnému studentovi všeliká odvětví lidské vědy doporučovali. Ano, sám tehdejší podkrajský otce jeho, jenž byl tehdy rychtářem, přemlouval, aby dal svého syna na universitu do Prahy. Otec však ponechal svému synu úplnou volnost u volbě budoucího povolání. I zaradovalo se otcovské jeho srdce, když mu syn po maturitě oznámil, že zažádá o přijetí do biskupského semináře v Budějovicích a bude-li přijat, že se s láskou věnuje duchovnímu stavu, čímž ovšem naplnil, ač tajné, přece jen nejvroucnější přání jeho.

Martin Říha, prokázav úplné tělesné zdraví, byl pro svoje překrásné vysvědčení přijat do bohosloveckého semináře v Budějovicích, kamž také dne 1. října 1858 nastoupil. V letech bohosloveckých byl Martin Říha dvakráte v nebezpečí smrti. Jednou při převážení se přes rozvodněnou Vltavu, kdy loďka dravým proudem unášená byla by se málem překotila, kdyby dva odvážní plavci na jiné lodi nebyli ku pomoci přispíšili. Po druhé 15. září 1860 za požáru sousedního stavení nalézal se na střeše otcovské stodoly a zasažen proudem stříkačky spadl tak šťastně na zemi, že se mu pranic nestalo.

Když Martin Říha na své vysvěcení již toužebně čekal a pilně se připravoval, stihla ho bolestná rána. Dne 5. července 1862 vypukl přede žněmi v Oslavě strašný požár, který půl obce strávil i jeho rodný dům. Škoda tím způsobená otci byla značná. Proto jsa dne 21. července 1862 od p. biskupa Jana Valeriana Jirsíka v dispensi věku vysvěcen, slavil svoji první mši sv. v Budějovicích. Ač zaplakal, uzřev svůj rodný dům v ssutinách, přece se zaradovalo jeho srdce nad láskou jeho spolurodáků, kteří nemohouce jinak, hleděli jej tím překvapiti, že veškeré žito otce jeho, které bylo ještě požato, svezli s polí v zachovalou stodolu.

Téhož roku stal se osobním kaplanem u starého, dnou stiženého faráře Ant. Kypty v Kovářově u Milevska na patronátě knížete Karla Schwarzenberga, kamž se přistěhoval v září r. 1862. Mladý kněz rázem získal si lásku jak svého faráře tak osady. Z jeho dopisů, které později zasílal z Vídně svému faráři Ant. Kyptovi a tento jemu, a z nichž mnohé dosud v archivu fary Kovářovské jsou uschovány, patrna jest vzájemná úcta a láska obou kněží. Osadníci Kovářovští dodnes na něho vzpomínají a mnohé tklivé události z jeho dvouletého pobytu mezi nimi vypravují.

Jedenkrát zatčen byl v Kovářově spustlý jakýs tulák, jenž měl býti druhý den dopraven k soudu do Milevska. Když si starosta nevěděl s ním rady, poslal pro velebného pána. Dp. Říha přišel, pohlédl na tuláka a pravil: »Máte maminku?« Tuláku vyhrkly slzy. Dp. Říha rozmlouval chvilku vlídně s tulákem, který se dal do usedavého pláče a zařídal se, že od té chvíle bude co nejpořádnějším člověkem.

Pan farář Kypta byl výtečný varhaník, dp. Říha velmi dobrý houslista, svoje umění oba uplatnili velice dobře v Kovářovském kostele.

Dp. Říha měl neobyčejnou pamět. Když po r. 1892 přišel jako biskup do Kovářova na visitaci, obstoupla jej celá osada, div ho neumačkala, a pan biskup v přítomných poznal a jménem pojmenoval muže i ženy, které naposledy viděl před 30 roky jako malé děti seděti ve školních lavicích.

V Kovářově po dvě léta blahodárně působiv, získal si úctu a vážnost všech osadníků, takže toho želeli, když se na vyzvání biskupa Jirsíka odebral na vyšší učiliště sv. Augustina ve Vídni, aby se tam k doktorátu připravoval. Srdce mladého kněze bylo dobrotivé. Řídil se slovy Spasitele, že máme dary dávati tak, aby nevěděla levice, co učinila pravice. (Pokračování.)

J. E. Říha:

Pantum o Štěstí.

Co dalo to a dává přemýšlení,
zda vůbec jsi, a kde tě hledat máme!
Tu jeden jásá: »Jest!« a druhý pláče: »Není!«
Kdo poznal tě? — Jen z pohádek jsi známé!

Zda vůbec jsi, a kde tě hledat máme,
ta otázka nás v různá scestí svádí.
Kdo poznal tě? — Jen z pohádek jsi známé
a z krásných zvěstí nevinného mládí!

Ta otázka nás v různá scestí svádí:
Dá jeden život, druhý duši v sázku!
A z krásných zvěstí nevinného mládí
zní lákavě: Chceš zase štěstí? Lásku?

Dá jeden život, druhý duši v sázku,
kdo život vsadí, prohraje i duši — —
Zní lákavě: Chceš zase štěstí, lásku? — — — —
— — A člověk mrhá vším, ač toho marnost tuší — —

Úprava světa.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

Vždy ve světě je něco v oblibě. V obleku moda, v politice jistá vládní forma, ve vědě jistý obor a i směr. Pak se to zmrzí, neužívá a zapadne jen do historie.

Ve vědě nebylo kdysi nad filosofii. Každý filosof myslil, že má pravdu. Mněl se býti neomylným. Ale z té neomylnosti se filosofové také vyspali. Myslili, že neúprosnými logickými závěry pravdu mají jako řetězy k sobě připoutanou. Než druzí filosofové zase jim dokazovali, že běží za pravdou jako chlapci za duhou. Pak nevěděli, na čem jsou.

Jeník byl také na universitě. Když odtud domů ponejprv přišel, seděl právě stařeček za stolem a měl před sebou tři vejce. »Nu,« řekl stařeček, »vypravuj mi, čemu jsi se naučil za ty velké peníze, které jsem ti posílal.« Jeník odpověděl: »Milý stařečku, já jsem studoval logiku.« — »Logiku, co pak je to?« divil se stařeček. Jeník rozumuje, dí: »Dejte pozor, to vám ukážu. Na této míse vidíte ležeti tři vejce; ale já vám svou logikou dokážu, že nejsou na míse tři vejce, nýbrž pět vajec.« — »Ale, jak je to možná?« divil se zase stařeček. — Jeník pokračoval: »Jenom dejte pozor, stařečku! Kdo má tři vejce, ten má také dvě. Není-li pravda? A dvě a tři je pět; z toho následuje zcela jasně, že kdo má dvě a tři vejce, má také pět vajec.« — »Jeníku!« řekl dědeček, »nyní vidím, že jsem své peníze za tebe nadarmo nevyhodil. Vezmu si ta vejce, co jsou na míse. Ty můžeš sníst ostatní dvě, které's sobě tak poctivě zasloužil svou logikou.«

Tak mnohý vědátor mní, že má pravdu, jak i ten Jeník se zdál míti pravdu. Ale zdravý rozum mluví pro opak. A svět kulturní má z jeho výtvorů tolik, kolik měl Jeník z těch vajec.

Proto ve vědě musí se dáti pozor, aby nezavedla nás tam, kam nechceme.

Mnozí nyní hlásají, že věda a víra jsou živly, jako oheň a voda, že prý se nesnesou. Když se sebe doteknou, tak z toho vzniká jako ze směsi vody a ohně boj na život i na smrt. Jeden prý z nich musí podlehnouti. Než i s tou vědou není to tak jisté.

Ne nadarmo, nýbrž prozřetelně vidíme ten zjev, že každý obor vědy, až se dostane na hranice rozumu lidského, se stane reakcionářským. Řekne se: Tak to nejde, musíme couvnouti a pak znovu začíti.

Následující řádky to dosvědčí.

Nyní je v oblibě obor vědy, tak zvaná kosmogonie, doslovně z řečtiny: světorod. Vykládá, jak asi se zrodil svět. Jako člověk, jenž dříve nebyl, povstal tím dle těla, že se účelně částečky tělesné dohromady slily tajemnou organickou silou, tak kosmogonie chce vyložiti při znalosti sil a zákonů, jež vládnou ve světě viditelném, jak se vyvinul svět z pralátky světové.

K zbudování kosmogonie je třeba také víry. Musí se věřiti zpravodajstvu, které podává materiál k zbudování kosmogonie. Musí se věřiti písmu i očnímu podání. Písmem se rozumí foto-

grafická plotna, na níž se zachycují obrazce světa dalekého. Očním podáním jsou zprávy, jež podává dalekohled a spektroskop.

Jen na základě zpráv doručených od těchto světelných poslů, světových to apoštolů, je zbudována jak astronomie tak i koruna přírodních věd, totiž kosmogonie.

Již Herschel starší byl zaujat myšlenkou, že tvářnost mlžin a skupin hvězdných na nebi dodává, vtírá hloubavému duchu neodolatelně podobnost s různostarými rostlinnými jedinci, kteří rostou v lese. Díváme-li se v pralesu na všecky stromy, máme tu živý botanický atlas, jenž současně znázorňuje postup růstu od počátku až do konce, ode vzniku až do zániku.

Herschel maje přehled různotvarých světů (mlžin, hvězd a skupin hvězdnatých) uměl je postaviti v duchu (systematicky) vedle sebe tak, že dávaly obraz celého života světového. Řada přítomná tvarů hvězdných, které na oko se zdají býti nezměnitelnými, ustálenými, ale které vykazují různé stupně vývoje ode vzniku až do zániku, jest obrazem vývoje celého světa. Zkrátka: Jak v lese tak ve světě. Vidím-li les, vidím vznik i zánik lesa. Vidím-li svět očima vytříbeného zkoumatele světa, vidím vznik, vývoj i zánik světa.

V lese dubovém vidím kolem sebe stromy různého stáří a různých stupňů v jejich dubských vývojích. Jen potřebujeme různé jedince seřaditi podle stáří a současně vidíme život celého dubstva. Máme přehled života dubského od rozpuku žaludu, z něhož vykukuje něžná bylinka až po prachno, v něž se rozpadl starý dub. V této řadě jsou: klíčící zárody ze žaludu, vykukující nesměle dubové bylinky ze země, směle se ohlížející již doubečky o jednom i více listech ze země trčící, švihlé proutky, směle stojící stromečky, hned zase duboví mladíci, toužící býti nositeli žaludů, pak statní, mužní dubové různých velikostí a pak různí rozvrzaní, zkornatělí, i hromem rozpoltění dubové, kteří své koruny, své ustarané hlavy sklánějí k zemi, ze které vyšli.

A vedle té řady nalézáme zase v pralese dubovém mnoho mrtvol dubových, které vykazují svou různorodou spráchnivělost i různou dobu svého posmrtného odpočinku.

Je tu nějaká oprávněnost, tuto podobu pralesa upotřebiti na nesmírný prales světový? Můžeme říci, že se svět tak vyvinul a vyvinuje jako les, když nyní se nám zdá na oko svět nezměnitelným? Smíme ustálený tvar světa zaměniti v podobenství s měnivým stavem lesa, a při tom se nebáti výtky, že jsme uběhli do mihotavého pole obrazotvornosti?

Newkombs, věhlasný sběratel zpráv ze světa, radí k opatrné víře, když dí: Spektrální analyse se ještě nevyšvihla k té dokonalosti, aby nám potvrdila smělé tvrzení Herschelovo, jež spočívá pouze na zevnějším pozorování mlžin; ještě údaj spektrální z mlžin došlý není úplně jasný.

Ale přece podle Vogla dá se seřaditi řada nebo stupnice starobní u stálic podle výzkumu spektrálního. Stálice vykazují různé stáří. Nejsvěžejší, tedy nejmladší jsou hvězdičky modrožárné jako Sirius, pak žlutá slunce, pak trochu již chladnoucí červenavé hvězdičky

a pak hvězdy temné, které nikoli nástrojem očním, nýbrž jen matematickým výpočtem se dají vyhledati. Tedy stálice na nebi hlásají smrt. A kde je smrt, tam je i porod.

Tak tedy věda astronomická hledíc do předu i do zadu, i když jen hmatem jako člověk ve tmě tápající a pomalu a opatrně, přece se odvažuje na smělý výhled do minulosti. Při tom je si vědoma nepřekonatelných, neprolomitelných ohrad své obmezené pátravosti na všech schodech, po kterých kráčí ku konečnému výzkumu.

Netroufá si tak směle k těm výšinám jako mnozí předchůdci, kteří proniknuti jsouce neukrotitelnou touhou, mustrovati vesmír a jeho vznik po lidsku a nemajíce při tom ani přesných zpráv o nejdůležitějších zjevech a zákonech přírodních, si troufali celý svět odvozovati z jednoduché, ale nedostatečné formule, vážené jen jednostranně z vědy přírodní. Proto také se jim přihodilo jako Ikarovi, jenž spadl do moře při svém výletu do nebe, protože se jemu vosk spojující látky s tělem rozpustil od tepla slunečního.

Také nové jasné poznatky spálily leckterou kosmogonickou soustavu, v niž se dříve věřilo. Mnohá vzletná myšlenka o původu světa novým výzkumem se rozptýlila a upadla do moře domněnek a pohádek.

Vědecké uvažování záhady, jak povstal svět, jak se původně upravoval, ať již celý vesmír ať naše slunečná soustava, nazývá se tedy kosmogonie, která však nezasluhuje názvu vědy přísné, exaktní, protože nespočívá na základech nerozborných. Spočívá jen na dohadech, na hypothesách. Tak první základ, na němž spočívá kosmogonie, není vědecky naprosto jistý. Je to předpoklad, že nynější útvar světa se vyvinul z neladné směsi. Kosmos se vyvinul z chaosu.

Platil-li by Newtonův výrok, že hvězdné světy jakož i naše sluneční soustava vyšly již tak hotové, jak jsou nyní, z dílny Boží, je kosmogonie zbytečnou ba nemožnou. A přece tento výrok nemůže býti ani dokázán ani vyvrácen přísnými závěry, váženými z nynějších poznatků vědeckých.

Ovšem, v posledních letech se pracovalo mnoho, velmi mnoho na kosmogonii. Theorie za theorií vyrůstala. Theorie potírala theorii. Žádná se jako samovládkyně neujmula v myslich učených zvědavců. Jen všichni fysikové a astronomové se shodovali a shodují v »pevném« přesvědčení, že svět se rozvinul, upravil postupem, vývojem z praprostých prvků v nynější ladný složitý útvar.

Proto kosmogonie není vědeckou pohádkou, není výtvorem obrazotvornosti, nýbrž výklad vážený z nynějších vědeckých poznatků o úpravě světa.

Každá kosmogonie stojí a padá s předpokladem, zda se svět vyvinul a vyvinuje z jednoduchých prvků ve složité tvary. Má-li míti pravdu kosmogonie, nesmí míti pravdy Newton, když mluví o osobní dílně Boží, v níž byl uroben svět.

Než když vylučuje kosmogonie bezprostřední zasahování Boha z úpravy světa, není to odstrkování, není to snižování činnosti stvořitelské, nýbrž spíše vyvyšování a stupňování našich

vědomostí o všemocnosti a moudrosti Boží, která vykouzlila z jednoduchých prvků tak krásný, tak účelně sestavený světový stroj pochodem přirozeným.

Pouhá náhoda, jak tomu chce atheismus, nemohla shotoviti svět, jenž vykazuje tak ladný, vše pronikající řád.

Zákon příčinnosti, celým světem se táhnoucí, a nejvýš důmyslný plán, směřující k jistému účelu, předpokládá nejvýš moudrého Pořadatele, a pralátka zase vyžaduje všemocného Tvůrce.

Tak rozum náš mysliti musí.

Kosmogonie dle toho není vědou jen větrnou, jen hračkou a bavidlem ducha. Obírat se skutečností, obírá se pralátkou světa, silami a zákony, které látku světovou ovládají a zpracovávají. Ba ona musí ve světě hledati zámysl, účel a plán, který se táhne světem celým tak, jako se táhnou v listu rostlinném žilky. Musí vystihnouti, za jakým konečným cílem spěje veškeren svět. Tento cíl Tvůrce světa jistě vnořil do světa hned do jeho pralátky a zároveň dal směr silám a zákonům přírodním, by pracovaly za tímto cílem. Nemusil ovšem občas poopravovati a jak se po lidsku říká, látati. Vše pracovalo a pracuje bezvadně, neomylně.

Příklad to vysvětlí.

Nějaký učenec-spisovatel má ve své pracovně spoustu knih, papírů, listů rozházených po stolech, sedadlech a jiném nářadí. Do světnice přijde děvečka a chce uklízeti. Vidouc tu spoustu papírů, pomyslí si, že ten učenec je nepořádný. Avšak bystrý pozorovatel, znaje plán spisovatele, prohlédne, že z té spousty knih a listů vylíhne se kniha, která bude velmi zajímavou.

A tak neviditelný řád, jenž již původně pronikal prahmotou, ať to byla mlžina, prach nebo cokoli, zjevuje nám při Pořadateli světa tím větší moudrost a důmyslnost, když se svět upravil ponenáhlu a povlovně dlouhotrvajícím samovývojem a samosprávou z kádrů samoutvořených, než když by zázračným jedním vrhem byl zhotoven, stvořen.

Jelikož zpráva Mojžíšovská o původu a úpravě světa neodporuje tomuto názoru světovému, tak nejen Bůh theistický nýbrž i Bůh křesťanský zůstává nehybný na svém trůně v celé velebnosti, neztenčené velikosti. Ba naopak, kosmogonie dodává Bohu ještě vetšího lesku a slávy.

Uveďme si nyní na mysl krátce staré i nové kosmogonické názory. Nabudeme tím přesvědčení, že dohady a theorie přicházejí a odcházejí, se líbí a zmrzí, ale myšlenky vyvoděné z vědeckého zkumu plodí duševní slast a povznesou mysl výše z tohoto prachu pozemskosti ku stopám Božím.

Starověké názory, jak kosmogonické tak theogonické jsou rázu pohádkového a nemají vlivu na rozmnožení vědeckého porozumění o vzniku světa. Jak mohla by naši známost o světě rozmnožiti indická pověst, kterak Brahma, tisíce let sedě na lotusovém listu, konečně vyseděl zlaté vejce tak veliké jako svět. A z tohoto vejce prý znenáhla se vyvinul vesmír.

Více pravdě se blížící názory měli jonští filosofové, kteří učili, že podkladem všech věcí je pralátka světová. Kladli si při

tom dvě otázky: předně, v čem ta prahmota záležela a po jakých proměnách se z ní vyvinuly všecky věci ve světě.

Tím mudrci řečtí se blížili názorům nynějších vědátorů, kteří také z původní pralátky: buď z mlžiny, buď z kosmického prachu chtějí vyvoditi nynější svět.

Thales z Milétu odvozoval všecky věci z vody, Anaximander z jakési látky co do jakosti neznámé, Anaximenes ze vzduchu, Heraklit z ohně. Empedokles byl štědřejší, uče, že svět povstal ze čtyř živlů: země, vody, vzduchu, ohně. Tento názor ochotně přijal Plato a do svého filosofického systému vtěsnal. A tento názor měl domovské právo pak ve filosofických školách po dvě tisíciletí. Přetřásány byly totiž ve školách filosofických názory Aristotela, jenž přidal k těmto čtyřem živlům ještě živel pátý, totiž ether, kterému vykázal prostor od stálic až po měsíční dráhu.

První mechanický porod světa hlásal Demokrit. Atomy, mající jistou váhu a letící rovnoměrně, původní to a nerozdrobitelné již částečky, najednou se shroutivše v mocný kolotoč, zplodily tento svět.

Plato učil, že jako člověčí tělo jest oživeno a proníceno duší, tak i celý svět je pronícen duší. Svět a jeho duše tvoří celek. Duše utváří vše ve světě dle věčných ideí nebo plánů božích. Ještě Giordano Bruno čerpal z této čistě pohanské představy své překypující chvalozpěvy o přírodě po pantheisticku Bohem oduševněné. A moderní názor o oduševnění hmoty světové pohybuje se v témže ústředí myšlenkovém, jak tomu bylo u starých hylozoistů.

Středověku bylo nemožno, by si zhotovil kosmogonii nějakou, protože jeho názor o ustálenosti a nezměnitelnosti forem světových potlačil v zárodu každou kosmogonii. Když však Kepler a Galilej vyzkoumali zákony o pohybu těles nebeských a objevili vznešenou mechaniku světa, nezbudovali tím sice žádné kosmogonie, ale dali potřebný k ní material.

Podivno je, že Newton, jsa nepřízniv všemu kosmogonickému mudrování, přece bezděky dal svým gravitačním zákonem základ ku každé možné theorii kosmogonické.

Tím, že se stavba mléčné dráhy a naší sluneční soustavy zkoumala důkladněji a úplněji, dával se podnět k budoucím theoriím: Kantově i Laplaceově a všem ostatním. Neboť, chce-li se stroj nějaký patřičně seznati, třeba dobře znáti všecka kolečka zasahující do sebe.

Ovšem tohoto ideálu je dnešní astronomie ještě příliš daleka. Co rok je svět překvapen objevy nových světů, ukazujících slídičům nebeským ten svět čím dále tím více spletitějším.

Již Tomáš Wright (1740) hlásal názor, který se stal všeobecným, že mléčná dráha má podobu čočky a že naše sluneční soustava je v jejím středu. Také pochází od něho domněnka, že mimo naši mléčnou dráhu je mnoho takových ve světě. Mimo to hlásal odvážlivě, že tyto četné mléčné soustavy vznikly ze společné pralátky, která mocí Boží po prostoru světovém se roztřídila ze společného stěžejného kouta v různé ty soustavy.

Nenedostávalo se později mnohých učenců, kteří při znalosti objevů světa míchali poznatky vědecké své doby s výtvory svého tušení a sepsali knihy, v nichž se zračí vznešenost světa jako díla důmyslného Tvůrce.

Lambert, miláček Bedřicha II., jenž z pouhého tovaryše krejčovského se vyšinul až na člena berlínské akademie věd, nadšeně hlásal divy Boží ve světě a mezi jiným i to, že jako naše slunce se pohybuje zdánlivě kruhem zvířetníkovým, tak že i skupiny hvězdné krouží okolo svých středisk. A zase tyto skupiny prý spolu souvisejí. Mluví o vznešené nebeské hierarchii.

(Dokončení.)

Pomluva.

Zlo nezdoláš ni klepům nezabráníš:
vždy jako červ se líhnout budou v prachu
a jako krtek, nad kterým se skláníš —
zem pod nohou ti budou rýti v strachu,
bys' nezašláp je v jednom nohy vzmachu!

Jak roj zlých much ti obletují hlavu —
ta štípne tě, ta zabzučí kol uší,
a ta jen okem blýskne po tě z davu,
když s velkou, hrdou, nepodajnou duší
v před kráčíš jejich bzukotavou hluší!

Jsou jako ovád dotěrný a smělý,
jenž schován kdesi ve vikvy a prosu
vždy ostražit je stále, lstný a bdělý
a čeká jen, kdy koně vpřáhneš k vozu:
by moh' je srázem vehnat do úvozu!

Jsou jako červ, jenž pod kořeny hlodá:
den za dnem víc a hlouběji a úže
a myslí si, že tříska-li se poddá
a v dřevě-li si drobné vyryl lůže,
že celý dub již podvrátiti může!!

Ach, pomluvo, ty směšná zbrani lidí!
— Má duše, věř, tvých šípů klidně čeká,
neb jako pes jsi, který hvězdy vidí,
jenž čistého se světla jejich leká
a proto v stínu skučí, řve a — štěká — —

Jos. Hais-Týnecký.

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

VI.

»Ještě dnes ty vizity«, řekla si Frici druhého dne vstávajíc. Jak bylo jí klidno a milo. Tak si to uvědomila, že nyní lidé jí teprve ukazují pravdivé o ní smýšlení, dříve byli k ní zdvořilými, nyní jsou buď srdečnými nebo chladnými. Tak prociťovala, že nepolitoval-li ji nikdo k vůli jejímu vadnoucímu mládí, k vůli bezradostnému vlastně žití pod útlakem otcovy náruživosti karbanické, že nyní litují ji lidé pro její nynější i příští opuštěnost, pro osamělé stáří, jemuž spěla vstříc.

Stáří? Vždyť bylo Frici vlastně teprve třicet šest roků. To není ještě stáří. Snad ku vdání, založení domácnosti jest či zdá se býti lidem starou, ale vždyť vdávají se i starší — arciť buď dívky nenadále zbohatnuvše dědictvím či vdovy. Anebo v případech, kdy starší vdovec žádá si ošetřovatelky nebo mladší matky k dospívajícím dětem. V každém případě ten, kdo se žení z nutnosti. Však jí to dobře řekla paní justiciárka.

Ale pojednou napadlo Frici, že není ještě dosti starou, aby již ničeho nepracovala, aby žila tím životem pensistek, najmě starých panen, ukrádajících, jak se říká, Pánubohu den a majících za denní chléb ty věčné klepy o všem a o ničem.

Ale co dělat? Připraviti nějakým vyšíváním či pletením chudší ještě pensistky o nějaké to lepší neb i potřebné sousto nebo ještě vzácnější peníze, byť i jen obnos několika grošů, to bylo Frici dostatečně nadhozeno i přímo řečeno, než aby se nebyla docela té myšlenky spustila.

A aby si prala, myla podlahu a okno, k tomu vlastně nestačily její síly, protože nebyla těm pracím zvyklá. A pak paní Červinková více než slovy prosila tím svým zubožením a manžel její churavým zevnějškem. Byla Frici ponaučena od Helmi rozhodla, že když jí paní Červinková přijde vykonat „velký úklid“, totiž vysmejčit stěny, umýt podlahu, okno, vyprášit koberce, vyklepat občas zásobní peřiny, že dá jí vždy oběd dostatečný i pro jejího muže. A prádlo ať si beře paní Červinková k sobě, do své náhodou prostrannější kuchyně, a ta hodlala jí nabídnouti plat penězi od kusu, nebo jak bude chtít. Že jí dle tehdejších poměrů za stříbrný dvacetník vypere prádlo za čtyři neděle, to byla Frici jistá. Však ona tak mnoho neušpiní a že se topilo dřívím a dělal louh, nebylo potřeba tolik mýdla.

»Je to skoro hanba, že neumím prát«, povídala si Frici. »Ale nebožka mutrlinka říkala, že stačí, když dovedu dohlédnout a poručit a po její smrti mi to teprve nenepadlo, abych prala. Snad bych se to mohla, ba měla přece naučit. No, až jak uvidíme.«

Uvařila si kávu, svařic všecko přinesené mléko. Byl tohoto más, čita a zaň pani stará dva groše, ale jaký máz! volával pan starý na svoji panímámu, ať měří »s portou,« ba že té porty zde

bylo, ale ne pěnou, nýbrž dobrým sladkým mlékem, přidáno do pěkného bílého majolikového džbánku s modrými kvítky, z něhož ještě Frici mléko do dvou hrnků přelila, ráno na jednom ještě smetánku seberouc a přidajíc do druhého. Toto lepší se škraloupem ponechalo se na přidání ku kávě třeba na kolik dní, ostatní zbylo na jiné vaření. I v tomto poučily Frici Helmi a paní Korbelová.

Posnídavši, oblékla se a šla do kostela. Setkala se s Helmi hned na chodbě a než došly schodů, docupitaly za nimi frajle pucérky. Ve vzájemném přání dobrého jitra, dotazů po vyspání a vynacházení se došly do kostela a usadily se šustíce šaty. Dnes rozhlédla se Frici již směleji i snesla pozdrav s oratoře klidněji než včera. Jen se trochu začervenala.

Po mši sv. vyzvala Helmi, ať se jdou trochu projít, že to před obědem neuškodí.

»Bez toho budou vařit asi kaši jako já«, dodala, any se již zatáčely z vnitřního nádvoří do chodby vedoucí k zahradám a k parku.

»Myslím si na to. Chtěla jsem si zajít pro kousek masa na polívku, ale počkám s tím, až budu mít ty vizity odbyty,« řekla Frici.

»To mají recht a pak jak se jim budou vizity splácet, také bych jim radila, aby nevařily maso, vědí, je to v pokoji cítiti a ještě by se jim dostalo trochu špiček,« důvěrně pod paží se zavěsíc tichým hlasem děla Helmi.

»Mají recht jako vždycky, frajle Helmi. Ponížeň' děkuji za tu radu, zlatou jako každé jejich slovo. A myslejí, že to panstvo přijde?« tázala se Frici. Slovo „panstvo" vyslovila trpce.

»No to vědí, jak se chodí. Z všetečnosti se podívat, co ještě mají, přijdou odněkud tu vizitu odplatit, někde pošlou děti, někde vzkážou po slušce, že nemohou přijít, ať se přijde tam. Ale vědí, frajle Frici, co je nejlepšího — s prázdnou nepřijdou a nevzkážou od nikud,« vykládala Helmi.

Frici se zarděla vzpomenouc, jak nerada a zběžně oplácívala vizity pensistkám, jak často odbyla tyto jenom několika minutami pobytu, donesši »něco do kuchyně«, obyčejně nosívala trochu vína, něco kávy a cukru, vařeného neb od pečiva nikdy nic skorem, bývalo jí to nudno zabývat se s pensistkami. Arci později — několik roků před otcovou smrtí, tu počínajíc se obávati, že se tam na to »křídlo« také dostane, nerada tam vkročila, bývalo jí tam jaksi zima.

Helmi přelétlo rtoma jakési zacukání, uhodla, co si Frici myslí, a trošinku toho přála té nenadálé přítelkyni, však toho také zakusila, ještě že aspoň v tomto zámku a ne v tom, kde byla ještě známá co mladá slečna — ale trpkosti bylo přece také dost a dost.

Mlčky vešly do parku a maně zamířily pod břízy, kde se přede včírem byly sešly.

Usedly a Helmi vezmouc Frici za ruku, pravila přívětivě: »Frajle Frici, nejsou smutná, to již jináče nebude, bývalo tak, já vím, jak mutrlinka vyprávěla. A ona přála pensistům, říkala,

že kdo ví, kdo asi za ni mně toho někdy odplatí. Viděla mne v duchu na té panské milosti. A oni se třeba přece vdají, jsou dost mladá a ve zdraví zachovalá, nikdy ani těžce nezastonaly a pak přece něco mají."

»Ale jdou,« Frici se trochu zarděla. »Na to nemyslím, prozatím myslet nechci. Cítím, že je mi dobře s nima, frajle Helmi, musím si také oddechnout po těch všech útrapách, co jsem za fatrlovy nemoci i před touto a po této zakusila.«

»Tak, tak, to ráda slyším. No za den, za dva budou mít vše odbyto a budeme si hezky spolu žít, budeme kamarádky a věrné přítelkyně,« Helmi políbila Frici na tvář.

»Ach, ano, ano, již začínám se na to těšit, jak se tak budeme nejlépe spolu bavívat. Povíme si o všem. A něco mi frajle Helmi ráčej slíbit, ale ponížeň' jich prosím, slíbějí mně to na určito, ano, drahá frajle Helmi,« Frici radostně tiskla ruce přítelčiny.

»Co by to mohlo být?« usmála se Helmi. »No tak tedy slibuji.«

»Vědí, že kdyby se jim v něčem nedostávalo, že mi povědí a ode mne přijmou. Ty groše budeme asi stejně počítat, třeba že já něco nám, ale vědí tak něco od prádla, od šatstva, já mám všeho víc než dost a věci po mutrlince, které v zámku ani neznají, mohly by si posloužit, věřejí, že to myslím s největší upřímností. A když by někdy i jináč se nedostávalo, že mi povědí a že se rozdělíme, když bude u mne někdy něco víc,« se srdečným pohledem prosila Frici.

»Frajle Frici, oni jsou anděl! Zaplať Pán Bůh za všecko. Všecko od nich přijmu, čím mne podarujou, já jsem v tom moc bídně, nemohla jsem si skoro nic řídit, však jsem jim to již pověděla. Ale za to jich nenechám nic dělat, dojdu jim zamést i utřít prach, nesmějí těmi dobrotivými ručkami na nic sáhnout,« ustanovovala Helmi.

»To by bylo, já budu ráda, když budu mít co dělat. Tak se chci pouštět do prádla. A vědí co, frajle Helmi, my bychom mohly společně vařit. Tak tejden topit u mne, tejden u nich, na ty naše hrníčky není mnoho potřebí. To se již umluvíme, co budeme vařit. Co říkají?« Frici se usmívala.

„Jak poroučejí. Aspoň nám bude veseleji. A začněme hned dnes. Beztoho vaříme obě tu kaši. Že ano?« Helmi se smála.

»Krupicovou kaši a zasmaženou polívku, jen tak kmínovou chci vařit. Tož pojďme, frajle Helmi, musíme si to zpříjemnit,« Frici trochu vzdychla.

»Oni asi takové obědy nevařívaly, ale já již zvykla. U fatrlinka jsem také někdy si vzala tak na dojeděnou, jak jsem říkala, od služky kousek kaše, fatrle se smával, ať prý zvyknu, že až nebude, budu se muset učit více šetřit. Ale to bylo přece vždycky kousek masa a ta kaše se pomastila čerstvým máslíčkem, přidalo se do ní vajíčko a posypala se cukrem a skořicí nebo strouhanou čokoládou,« vyklávala Helmi.

»Také jsem to tak dělávala. Mám ale ještě trochu zásob, tak musejí přijmout ode mne to sypání,« řekla Frici.

»Když si chtějí tu škodu udělat," upejpala se Helmi. »Budeme si jako hrát na vaření.«

A již se zvedly a šly k zámku.

Svékly se, Frici převlékla se do hezkých domácích šatů, černých s bílými proužky, které si určila k přijímání návštěv, vzala starší černou zástěrku a přes tuto kanafasovou fialově a bíle proužkovanou, jak se patřilo ke kuchyni. Helmi oblékla jakési tmavé prací šaty s pestrými květy, valně již vybledlé prádlem a vzala bílou, vlastně sežloutlou zástěrku, lemovanou pletenou krajkou.

Donesla si k Frici hrnéček s mlékem, talíř, vařečku, lžičku, hrneček s máslem a v koflíčku trochu krupice.

Frici taktéž připravila si svoje zásoby a nyní šly obě frajle ještě na besedu k paní Korbelové.

Ta chystala si na oběd bramborovou polévku a ku zbytku šunkových flíčků roštěnku. Nedala jináče, ať prý frajle nevaří polévku, že onu trošku donese, což bylo arci přijato.

Točily se obě frajle okolo te své kaše, jako když si opravdu děvčátka na vaření hrají.

Frici přišoupla menší stolek ke kamnům, prostřela ubrousek, uchystala na stůl. Umluvily se, že u které bude »týden«, bude tato na stůl chystat i nádobí mýt. Druhá že bude utírat. Helmi šla k paní Korbelové pro tu polévku, na kterou Frici schystala hluboké talířky.

Jedly, neopomenuvše si přáti dobrého chutnání. Bavily se při jídle, Frici posypala kaši strouhanou čokoládou a tajně Helmi od svého másla přimastila.

Tato jistila, že tak dobrou kašičku nejedla, že je lepší než nejlepší nákyp, že by se mohl na tu kašulinku i pan direktor pozvat.

Frici neodolala dobré náladě a donesla trochu ořechového likéru i vypily s Helmou po stupečce.

»Však se toho nikdo nedozví, budeme si tu naši forotičku hezky šetřit, vydrží nám přece na časek,« řekla Frici po vypití stupečky, vymývajíc a uklízejíc.

»Naše forotička, nám — oni řeknou nám naše frajle Frici, a jak pak já si toho zasloužím,« rozplývala se Helmi.

»Za jejich upřímnost, však až oni budou mít, budou také na mne pamatovat,« usmála se Frici.

»Jak by ne! A budeme se mívat dobře, dnes jsem jedla dost, s nimi to tak chutnalo. A nyní jim pomohu ustrojit se na ty vizity«, nabízela se Helmi.

Frici měla již šaty připravené a po umytí nádobí (Helma utírala) oblékala se, přičesavši se dříve.

»Kouknou se, jak šedivím,« pravila k Helmi.

»To ještě nesešedivějí, frajle Frici,« jistila Helmi. »To jsou takové „starostlivé" šediny, ty vypadají, když starosti přejdou. Ale trochu se musí ošetřovat. Čím pak si vlásky myjou?« No tak za čtrnáct dní obyčejně v odvaru heřmánku s rozkloktaným vajíčkem jsem si je myla, nyní v posledním roce, co pan fatrle stonal, myla jsem je sotva čtyřikrát nebo pětkrát. Teď arci z va-

jíčka udělám raději nudle, heřmánek také nebudu kupovat,« sdělovala Frici.

»To nebude potřeba. Já dokud jsem na sebe víc dbát mohla, myla jsem vlasy v odvaru rozmariny, tu někde dostaneme, třeba od zahradníka, dá se jenom kousek mýdla do toho rozvařit. Po té se vlasy pěkně lesknou, šedivé ztmaví. Já jim sama tu roztomilou hlavičku umyju, vysuším, vlásky do copánku zapletu, tu radost mi musejí, frajle Frici, dopřát,« lichotila se Helmi.

»To mi dělávala nebožka mutrlinka,« řekla Frici dojatě.

Dostrojila se a vyšla na ty poslední vizity. Skoro byla rozpačita. Vrchních pojezdných i obročních si dosud málo všímala, k doktorovům také skoro nechodila, byl'ť zámecký lékař, jak se říká, podivín, neklaněl se mnoho úřednickému panstvu, kamarádil nejvíce s farářem a byl jak se říkalo mezi čtyřma očima, ještě více grobián než podivín.

Nedalo se paničkám, jak by se jim bylo uzdálo si každou chvilku při sebe menší nevolnosti pro doktora vzkázat. Měl arciť plat od vrchnosti a za posloužení dostalo se mu leda dobrovolných darů. Ale to se vědělo, že Dr. Malý na ty „presenty" nedrží. Často se dočkaly paničky úřednice, že cukroví, které vlastnoručně dle tradičných »receptů« zhotovily, rozdával doktor dětem čeledínů z ratejny, že lahve vína a zavařenin donášela paní doktorová nemocným do města, a to ne snad takovým, již byli by to cenili, ale do takových špinavých chalup, že by do těchto nebyly paničky ze zámku ani vkročily. A kusy dortů dostávaly ženy čeledínů, když v šestinedělí se dle domnění a úsudku paniček více mazlily než bylo takovým ženským třeba.

Slečny s dárky ručních prací také u doktorů nepochodily. Paní doktorová darovala několikráte krásně pracované pokrývečky chudým ženám pro děti a tyto zabalily těm svým »fakanům« do nich umouněné nohy. Pan doktor zase těm malým pacientům donesl ku hraní rozličné krabičky vyšívané bůstky, pracované z lesní mosaiky či koření, vytěrátka na péra, rozličné háčkované a vyšívané podložky; pro takové „haranty" že jsou dobré ku hraní leda nějaké odstřižky, byl by nepřipustil.

A dokonce když jednou donesl vyšívané dřímadlo od slečny direktorovy starému nádvorníku, který sedával po celé dny ve vysloužilé jakés lenošce na sluníčku před ratejnou, tu neznalo rozhořčení panstva mezí. Jen se snad ještě stupňovalo, když babka asi sedmdesátiletá, matka kočího, podkládala si na kamennou na dvoře lavičku, kde na výslunní sedávala, polštář na hedbávi vyšívaný růžemi všech barev, docela klidně na tento své záplatované kanafasky rozestírajíc. A polštář ten přece vyšívala vlastnoručně paní lesmistrová!

To byla skoro horší „urážka", než když na krásnějším snad ještě polštáři na sukně se zdobou applikace sametu se čínským jakým vzorem skvícím, si hověl doktorův kocour, docela neuctivě svými drápky vytrhávaje pracně přišívanou applikaci.

Nemluvě ani o šálách, pantoflích, domácích střevících a čepičkách, které doktor chudým a starým pensistům rozdával,

jakoby se zrovna štítil, používati pro svoji osobu něco z těch darů.

A přece nepřestalo mu úřednictvo těchto posílati. Bylo to jednou již zvykem, a tak dostával doktor těch darů po každém v té které rodině se vyskytnuvším případu nemoci, jakož i ku svému svátku (dary k Vánocům nebyly tehdy ještě tak v obyčeji jako nyní.) Neubránil se jim rovněž tak jako pan farář, který s těmi trety podobně nakládal.

Frici neměla doktora v příliš milé vzpomínce od otcovy nemoci.

Mrzíval se, bylo-li pro něho posíláno mimo chvíle, které sám k návštěvě si zvolil, říkaje, že nemůže pomoci rázem a že musí každý pacient trochu trpěti. A pak poslouchati a nepřestupovati dietu. Dostala frajle Frici často od doktora výtku, že tím, vymýšlí-li fatrlinkovi rozličná jídla kořeněná a pikantně upravená, spíše tomuto škodí než prospívá.

Po otcově smrti poslala Frici doktorovi »na památku« po otci pěknou šachovnici, s figurkami z kosti řezanými. Doktor sice poděkoval, ale zdali se mu zvláště zavděčila, toho Frici nezvěděla.

O tom všem hovořila s Helmi, když ji tato strojila a doprovázela.

»U těch „obrů“ se moc nezdržujou, frajle Frici, a přijdou pak za mnou do parku,« loučila se Helmi, když byly dospěly k bytům vrchního, pojezdného a obročího, jak těmto v zámku se krátce „obr“ (vrchní) říkalo.

Helmi se to řeklo, ať se Frici nezdržuje, než tato byla u vrchních pojezdných přijata s úklonami tak přepjatými, že nedovedla ani odolati proudům řeči paní vrchní pojezdné i jejího manžela, toho času nejtlustšího pána v zámku.

»Přece frajle Frici nás poctila. To jsme skoro ani nečekali, viď alterle,« tak nazývala paní vrchní pojezdná svého manžela, když to někdo slyšel, jináče mu říkala prostě: starej, nebo staroušku, ten překlad: alterle se jí zalíbil, ana to slovo někde slyšela. —

»Bárci, bárci! I vždyť bych radostí mohl zhubnout, že přece frajle Frici přišla. Nebožtík pan rentmajstr na nás nedržel, no menší rang, to víme. Ale proto budeme mít frajle Frici rádi a když přijde, najde se něco k uctění. Ať jsme tlustí,« zařehonil se pan vrchní pojezdný, ohlas smíchu ozýval se mu ve vyvinuté nejvíce části těla jako břichomluvci.

To: »Ať jsme tlustí,« bylo jeho příslovím, kterého užíval vždy, když si pochutnával na nějakém jídle a jemuž tak navykl, že užíval ho i vždy, kdykoliv se o jídle jenom mluvilo.

Frici se zarděla.

»To on můj alterle má tak ve zvyku, snad by jich to frajle Frici neurazilo?« chlácholila paní vrchní pojezdná. »A věřej, že se budu moc těšit, až jich budu moct uctit. U nás, chvála Bohu, neschází na ničem. Alterle jezdí tak po těch dvorech, no a to již leccos přiveze, nelenuje se vzít s sebou do kočáru košík i bandasku na smetanku. Já vždycky pamatuju na pensistky,

arci jenom na ty, co nejsou pyšny. Jako tihle Černických! Nevídano, fořt! Člověk by jim přál tu úctu i doneslo by se něco, ale oni nic od žádného a se žádným. To paní z Červinků již přijde, nějaké to podplítání jí schovám, já se s tím nezabývám ani s flikováním a zase se odsloužím. To jim může říct i frajle Helmi i frajle pucérky. A paní z Korbelů také přijde, třeba měla všeho dost, my jsme jako sestry, vždyť byl můj alterle také dřive jenom pojezdným, to je s obročím na stejném ranku. A kdyby pan z Korbelů nebyl umřel, byl by býval také obrobročním«, takovým přívalem hovoru zasypala paní vrchní pojezdná zamlklou Frici.

»I frajle Frici není pyšná, to je na ní vidět. Ale jsou, frajle, ještě hezká ženská, nevím, jestli se na té pensi nevdají. To by bylo něco nového. To bysme šli na svatbu,« řehonil se vrchní pojezdný.

»Ale, pane óbr, s tím mne nezlobějí,« upejpala se Frici.

»I vždyť on jich nechce zlobit, frajle Frici, to on můj alterle jenom tak,« usmála se paní vrchní pojezdná. »Což by frajle Frici také smýšlela ještě na vdávání? Co jí schází? Mají střechu nad hlavou, přece v zámku, co se k tomu gnadengehaltu nedostane, na to mají nějaký ten dvacetník a přilepšená se jim popřeje, jen když nebudou pyšná. A jak pak, že jsem tak smělá, frajle, budou néco šít?«

»Ne, prosím, paní óbrová, já to tak nebotřebuji, já tak abych neukrádala Pánu Bohu čas. Jen budu chodit tu a tam vypomoct s tím lepším vařením, když bude někde svátek nebo jiná traktace,« řekla Frici.

»A to mají recht. To mohou chodívat k nám také, když se koupí někde ze dvora od těch dvorských úředníků tak ta půlka prasátka krmníka a celé droby a drží se zabijačka. To my koupíme vždy ze dvou, ze třech míst najednou a oslavíme to. Ať jsme tlustí!« Pan vrchní pojezdný se držel opěradel lenošky, jak se smál.

»To se dá slyšet, to frajle Frici přijde. A ještě dřívějc. Třeba na můj svátek vypomoct. Tak nějaké ty dorty a cukrverky, já se v tom tak neznám. Koláče, bábovku, to upeču, Božínku, když je co do toho dát a nemusí se šetřit, tak se to povede. Ale to fajnější, to neznám. U nás platí dobré a hodně moc, jak můj alterle říkává,« smála se panička.

„Vypomohu s radostí, paní óbrová, i tak ty mlsnější věci od masa, nebo zavařeniny, likéry se mohu nabídnout,« jaksi s vysoka, hrda svou převahou podotkla Frici.

»To, to, frajle Frici. Ty likérky, ty bývaly fajn, když jsem tak někdy se u nich zastavil. Arci málokdy, člověk se držel zpátky, podle rangu, to se ví. Frajle Frici uctila a my budeme uctívat nyní ji. Ty, mutrle, na ty likérky si pozvi frajli Frici co nejdřív,« mlasknul si pan „alterle“ a dodal: »Ať jsme tlustí!«

»Což o to, ale jestli pak nyní, kdy není ovoce, to stojí za to něco připravovat?« tázala se paní.

»Jak pak ne, paní óbrová,« všecka oživla Frici. »To se může udělat: kmínovka, anýzovka, zázvorová, muškátová a tak

ty sladší, pro mlsnější jazýčky: vanilková, kávová, citronová. To si ale povíme, až přijdu, nyní se musím uctivě poroučet.«

A odcházela, provázena manžely až k bytu vrchních obročních.

Tito byli tak hubeni jako vrchních obročních tlusti.

Přijali Frici ještě vlídněji, ještě zdvořileji než sousedé. Zapomenuli, že nevšímala si jich, dokud byla jemnostslečnou rentmajstrovou, viděli v ní frajli Frici, úřednického sirotka, který se přijde rád k nim ohřát a najíst, pochutnat si na lahůdkách, jakých si z pensičky koupit nemůže a který jim za to vypoví rozličné klepy o tom panstvu zámeckém, jež hledí na ně, co na nižší v rangu, přes ramena a skrze prsty . . .

A hned šuškali, že paní direktorová i paní lesmistrová i paní kontrolorová asi frajli Frici dali cítiti, že je na milosti, že patří mezi pensistky.

A vyzvídali, zda bude frajle Frici ještě něco odprodávat, zda pomýšlí na to, že mohla by se ještě vdát, či jíti za hospodyni buď ku vdovci některému nebo někam na faru, zda bude něco pracovat.

A slyšíce, že by chtěla vypomáhat při hostinách a že toto i někde přislíbila, hned vytušili, že asi jistě u druhých „óbrů", rozesmáli se, pán sípavě, paní pisklavě.

Tato řekla: »To ona, óbrová, bude chtít, aby pomohly, frajle Frici, hned o jejím svátku, je Kateřina, aprilová Kateřina. To bude již za pár dní. To ona jim vzkáže. Tohle se jí podařilo? V loni napekla bábovek, myslí, když se dá hodně másla, vajec a cukru, musí to být dobré a zatím neumí s tím Božím darem zacházet. Bábovky byly těžké, nepropekly se. A koláč dělala se „strojzlem" a byl tak mastný, že se nemohl jíst. A k večeři řízky, smažené šnytle a k nim zelí, které v mastnotě plovalo. A šunku rozvařenou, tlustě nakrájenou, to byl svátek — inu, viď, mamrle?"

A „mamrle" odvětil: »Inu, co chceš, mutty, když se z Kačenky stane Katy, tak to jináč nedopadne.«

»No, budu-li já strojit, bude to letos lepší,« podotkla Frici. —

»To věřím. To si na prvním místě pochutná i paní óbrová i její alterle. A až budou strojit u nás, frajle Frici, a to bude brzy, v máji, já jsem Žanett, to bude teprv pikfajn! Nebudeme šetřit, raději méně, ale dobré, něco extra. Již se na nich těším;" paní Žanett, které se za svobodna říkalo Johanka, Frici objala.

»S radostí, s radostí posloužím,« slibovala Frici a poroučela se.

Přecházejíc chodbou, vzpomněla, jak kdysi slyšela, že tato paní óbrová-obroční uctila kdysi hosty o svém svátku koláčky tak malounkými, že by se těchto vešlo asi deset na desertní talířek, cukrové rohlíčky prý byly dělány z cukru a housky, mandlemi jenom posypány a tak malinkaté, že si je páni pro žert zastrkali do knoflíkových direk. A k večeři byla mísa mozečků! Ale ne mozečků s vejci, bylo více vajec než mozečků! Však tehdy se páni smáli, že si mohou myslit, že jsou prý večer

na „gáblu“, neboť k dopolední přesnídávce bylo ve zvyku mozečky opatřovat. A po mozečkách studená telecí kýta s kyselým křenem, což prý hosté jenom z hladu jedli.

»No, já dovedu strojit, žádná starost,« usmála se Frici a cupitala k doktorovům.

Doktor bydlel v podzámčí, v domku s větší zahrádkou, který si sám, jsa přijat hrabětem, vyvolil, aby prý k němu měli pacienti z města i okolí blíže. Měl ještě vykázanou větší zahradu poblíže parku, sousedící se zahradou farskou a rád zahradničil.

V onom domku, kde bydlívali dva pensisté, byl po jedné straně pokoj s kuchyní, na druhé proměněna kuchyň v pokoj, tak že byly k bytu pokoje tři, čtvrtý ve štítu domku s hezoukým arkýřem.

Měli to doktorovi hezké a měli trochu více pokoj od zámeckého panstva než kdyby byli bydleli v zámku samotném.

Však jsme si již pověděli, jak se doktor zachoval vůči darům i jak jeho paní s ním souhlasila.

Doktorovi blížili se pán padesátce a paní čtyřicítce. Byli bezdětní. Tři ditky vyrvala jim smrt. Zemřeli všecky hroznými chorobami dětství, které otec lékař nákazou domů zanesl. Hošík asi tříletý záškrtem, děvčátka jedno pětileté spálou, druhé již dvanáctileté neštovicemi.

Tesknili stále ještě po zesnulých miláčcích a prokazovali dobro dětem chudiny. Paní doktorová si často přivedla kolik dětí domů, nakrmila je (pamlsky od zámeckých paniček schovávala pro tyto malé hosty) a prohlédla jich oděv. A pak donesla pod večer do ratejny či do městečka nějaký kousek oděvu, který sama ze starších svých a mužových šatů přešila. Vlněné punčochy a kabátky měla stále hotovy, pletla ráda, a odběratelé se arci vždycky našli.

Frici trochu ostýchavě prošla zahrádkou před doktorovým domkem. Bývaly to dříve zahrádky dvě, doktor nechal odstraniti vnitřní plůtky, ponechav širokou, vydlážděnou cestičku v prostředku.

Byla přijata od doktorových vlídně. Doktor sliboval jí býti vždy ochoten k pomoci, kdyby stonala, ač ihned trochu čtverácky dodal, že na těch pensích se mnoho lidí samo sebou pozdraví, any se pensistky více pohybují, obstarávajíce si domácnost a méně vybraně i vůbec méně jedí.

Paní doktorová zvala laskavě Frici, ať je navštěvuje, že bude vždy ráda viděna. Hlavně do zahrady ať přijde, kdykoliv si bude přáti nějakou zeleninu nebo ovoce, jak tato během roku skýtati bude.

Na dotaz, nebojí-li se dlouhé chvíle, odpověděla Frici, že nikoliv, že si bude uklízet i prát a že bude chodit vypomáhat. Paní doktorová se usmála. a Frici si vzpomèla, že bývají u doktorů ty sváteční „svačiny“ a večeře lecjaks odbyty a mimo to že jiných „vizit“ nedávají, což se podivínství doktorově připisovalo.

Pohovoříc, odcházela Frici. Šla se převléknout a pak si šla pro Helmi. Vypily pohromadě kafíčko a šly do parku. Helmi dodělávala rukavičky pro hospodyni na faře a Frici načala si kousek kraječek z černého hedbáví, že se jí k něčemu hodí.

A povídaly si až do večera. Večer poseděly opět při studeném kafíčku ve Fricině pokoji a těšily se na další dny, společné vaření a chození do kostela. (Pokračování.)

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

3. *Francie*: Alencon, Amiens, Angers, Arras, Bison, Bordeaux, Clermont-Ferrand, Laon 2, Larnay, Lille, Limoges, Lyon 2, Marseille, Montpellier, Nancy, Nantes, Paříž 6, Rouchin-Lille, Saint-Mandé, Soissons, Toulouse. Celkem 28 ústavů. Ve Francii připadá dle úředních statistických soupisů průměrně 8—9 slepců na základní jednotku 10.000 obyvatelů.

Údaje o vzniku péče o slepce ve Francii uvedeny byly již na různých místech této monografie v ročníku předešlém i letošním.

Že zejména Pařížský ústav pro výchovu slepců, založený slavným odborníkem, organisatorem péče o slepce a paedagogem slepeckým, *Valentinem Haüyem*, známý pode jménem »*L'Institution nationale des jeunes aveugles a Paris*«, mnohým ústavům v cizině poskytl odborně vzdělanými absolventy dobré učitelské síly slepecké, seznati možno z několika dalších míst tohoto pojednání.

Trvale příkladným vzorem slepce jako učitele slepců zůstane povždy vynálezce kombinačního bodového písma, Louis Braille. Byv sám výtečným žákem Pařížského ústavu, stal se též horlivým korrepetitorem a učitelem svých druhů v utrpení a geniálním písmem bodovým překonal všechny jiné soustavy, na něž i ceny byly vypisovány, jako na př. škotskou akademií v Glasgowě. I nad výhodně jednoduchým písmem slepého Dra. Moona z Brightonu zvítězilo Braille-ovo písmo, jsouc způsobilé i ku přepisu hudebnin. — Písmo toto možno vzhledem k mistrným kombinacím pouhých *šesti* bodů úplně postaviti na roveň s abecedou pro hluchoněmé, kterou tvoří různé polohy *pěti* prstů lidské ruky.

V ohledu úpravy knihtisku pro slepce*) přísluší Francii přednost záslužná. Valentin Haüy, jenž bedlivě sledoval vše, co by jakýmkoliv způsobem mohlo pro slepce býti plastickou po-

*) Celou řadu poutavých statí o dějinách písma a knihtisku pro slepce obsahuje četnými vyobrazeními dle originálů ze sbírky vlád. rady Alex. Mella provázená poučná brožura »Fiat Lux« (»Blinde Leser«) vydaná r. 1901 nákladem c. k. ústavu pro výchovu slepců ve Vídni (II./2., Wittelsbachstrasse 5.)

můckou vyučovací, povšimnul sobě kdysi, že kartáčový otisk sazby, zhotovený pro korrekturu, jest na rubu svém prohloubeným, tedy negativním vypuklým otiskem písmen; proto dal sám vyřezati a odlíti zvláštní typy písma, jimiž pak r. 1786 tištěna byla vůbec *první kniha pro slepce* ku čtení hmatem; kniha ta zároveň byla otiskem nesmrtelného díla Haüyova, totiž návodu, jak slepce resp. slepé děti vyučovati (vydaného knižně černým tiskem již r. 1776); dle originálu, zachovaného ve sbírce učebných pomůcek při národním ústavu pro výchovu slepců v Paříži, zní titul plasticky tištěné knihy té takto:

ESSAJ
SUR L'EDUCATION
des Enfans-Aveugles.

Chapitre I.
But de cette Institution.

AVANT de rendre compte des motifs de notre Institution.

Tento první tisk knihy pro slepce byl zároveň, jak jsem již v 3. čísle »Vlasti«, roč. XXVI. (str. 226.) vysvětlil, prvním intensivním, k slibnému životu probouzejícím paprskem, vniknuvším do zanedbávané až dotud činnosti lidumilné v oboru vzdělání slepců, školské jejich výchovy a organisované péče o ně.

Z významných publikací o otázkách péče o slepce ve Francii zasluhují pro svou bibliografickou cenu zmínku tyto: Dějiny ústavu pro mladé slepce od Du Campa (L'institution des jeunes aveugles par M. Maxime Du Camp) byly uveřejněny ve 43. roč. a 104. svazku »Revue des Deux Mondes«. V odborném měsíčníku »L'Instituteur des Aveugles« na r. 1857—1858 otištěno bylo zajímavé pojednání o první výchově slepé mládeže (De la première éducation des enfants aveugles). — O slepcích jako užitečných členech společnosti lidské napsal znamenitý spisovatel, slepec Sizeranne, poutavé dílko tištěné pod názvem: »Les Aveugles utiles — par Maurice de la Sizeranne, Paris Auteuil, 1881.« — Společnost pro podporu bývalých chovanců národního ústavu slepců, jenž požívá práv ústavu veřejně užitečného, vydává své všeobecně poučné zprávy výroční pod názvem: »Société de placement et de secours en faveur des élèves sortis de l'institution nationale des jeunes aveugles (Déclarée d'utilité publique par décret impérial du 28. février 1876) Saint Cloud.«

Dějinami písma slepců (l'écriture en relief pour les aveugles) obírá se podrobně zajímavé vědecké dílo, vydané v Paříži u Felixe Alcana: »Physiologie de la lecture et de l'écriture, par M. le Docteur E. Javal, membre de l'Académie de médecine, directeur honoraire du laboratoire d'ophtalmologie a la Sorbonne.« — Doufám, že naskytne se mně ještě vhodná příležitost, abych v ně-

kterém jiném svém pojednání o poutavých vývodech v tomto díle obsažených mohl blíže pohovořiti.

* * *

4. *Holandsko*: Amsterodám 7, Grave, Haag, Middelburg, Roterdám, Utrecht. — Celkem 12 ústavů.

První a nejstarší ústav v Amsterodámu jest původu svobodozednářského — zmínku o něm viz na str. 337. v lednovém čísle XXV. ročníku »Vlasti«. Ústav ten založil r. 1806 Dr. jur. Vilém *Holtrop*, president zednářské lóže »La Charité«.

Hlavní směr Holandských ústavů jest výchovný, při tom však také snahy nesoucí se k povznesení všeobecné péče o slepce, setkávají se s chvalitebným porozuměním a zájmem u holandského lidu, jenž bedlivě střeží samostatnost své vlasti, které již dle theorie z doby Napoleona I. hrozilo nebezpečenství, že jakožto »naplavenina německých řek« dle římského práva přivtělena bude k Německu. Avšak královna *Vilemina*, strážkyně samostatnosti svého pilného demokratického národa, jest též bdělou ochránkyní péče o své nejnešťastnější poddané, totiž o slepce! — Královna sama jest též protektorkou »Společnosti pro zlepšení osudu slepců v Holandsku a v jeho osadách.«

Holandsko vykazuje nejmenší průměrnou číslici slepců z celé Evropy, totiž přibližně 5 slepců mezi 10.000 obyvateli.

Z odborných publikací podávají přesná každoroční data zprávy Amsterodamského ústavu: »Verslag over den Staat van det Instituut van Blinden te Amsterdam.«

* * *

5. *Italie*: Assisi, Bologna 3, Cagliari, Como, Florencie, Janov, Milán 3, Neapol 3, Padua 2, Palermo 2, Pavia 2, Reggio Emilia, Řím 2, Turin. Celkem 24 ústavů. — Dle statistických zpráv jest v Italii mezi každými 10.000 obyvateli průměrně vždy 10 slepců.

V král. chudobinci Neapolském zřízen byl k podnětu krále Ferdinanda I. *útulek pro vyléčitelné slepce*, nazvaný »S. Giuseppe e Lucia«; tím dán byl v r. 1818 podklad další péče o slepce v Italii,*) kde první zaopatřovací ústav pro slepce v Padui založil r. 1838 *opat Alois Configliacchi*. V Italii, kde hlavními příčinami slepoty jsou: nakažlivý oční zánět novorozenců a slepota vrozená (celkem 15 proc.), dostává se přiměřeného vzdělání as 20 proc. slepců ze skupiny ve věku od 8—20 let. Římský ústav pro slepce »S. Alessio« na Aventině založilo r. 1868 sdružení zámožných římských měšťanů; týž řídil na začátku trvání P. *Alfieri*, generál řádu »Fate-bene-Fratelli« (čili Milosrdných Bratří) za zvláštní přízně a ochrany jeho Svatosti *papeže Pia IX.* Ústav tento vykazuje znamenité výsledky a snaží se, aby při něm jenom slepci jako učitelé působili (po příkladu národního ústavu pro výchovu slepců v Paříži).

*) Dle encyklopedie vládního rady Alexandra Mella stopovati lze při starších italských ústavech vliv zakladatele rakouské péče o slepce, Kleina.

Z informativních spisů o péči o slepce v Italii zajímaly mne nejvíce stanovy ústavů Milánských: »Statuto organico per l'asilo Mondolfo in Milano« a »Regolamento dell' instituto dei ciechi di Milano«; vědeckými otázkami z oboru výchovy slepců a odborného zdravotnictví obírá se roční revue »Rivista di Tiflologia e di Igiene Oculare diretta dal Dott. Alfonso Neuschüler«, vycházející v Římě. — Vznešené paní, ke skutkům lidumilným v první řadě povolané, jako královna vdova *Margherita* a královna *Jelena* nejednou podaly zářivý příklad něžné péče o slepou mládež.

* * *

Německá říše:

Velkovévodství Badenské: Freiburk, Ilvesheim. (Celkem 2 ústavy.)

Království Bavorské: Augsburk, Mnichov, Neuhausen, Norimberk 2, Vircburk 2, Ursberg-Pfaffenhausen. (Celkem 8 ústavů).

Vévodství Brunšvické: Brunšvik.

Svobodné město Brémy.

Říšské země Elsasy a Lotrinky: Illzach, (Odborná tiskárna plastických zeměpisných map.) Still. (Celkem 2 ústavy).

Svobodné město Hamburk 3.

Velkovévodství Hessenské: Friedberg.

Velkovévodství Meklenbursko-Střelické: Neukloster.

Království Pruské: a) Branibory: Berlín 8, Königswusterhausen, Štehlice u Berlína 3 (celkem 12 ústavů); b) Hannoversko: Hannover 2. c) Hessen-Nasavsko: Frankfurt, Wiesbaden 2 (celkem 3 ústavy); d) Vých. Prusko: Královec 2; e) Pomoří: Nový Torney, f) Poznaňsko: Bydhošt (Bromberg) 2; g) Porýnsko: Barmen, Birkesdorf, Cáchy, Düren 2, Ehrenfeld, Elberfeld, Kolín n. R., Krefeld, Neuwied, Rheydt, (celkem 11 ústavů); h) Pr. Sasko: Barby, Halle 2 Magdeburk, (celkem 4 ústavy); i) Pr. Slezsko: Vratislav 2; i) Šlesvik-Holštýnsko: Apenrade, Eiderstede, Kellinghusen, Kiel 2, (celkem 5 ústavů); k) Vestfálsko: Paderborn, Soest, (celkem 2 ústavy); l) Záp. Prusko: Königstal. Jest tedy v král. Pruském dohromady 47 ústavů pro slepce.

Království Saské: Drážďany, Königswarta 3, Lipsko 2, Moricburk 2, Saská Kamenice (resp. Altendorf), (celkem 9 ústavů).

Vévodství Sasko Koburk Gothské: Gotha 2.

Velkovévodství Sasko-Výmarské: Výmar 2.

Království Würtemberské: Gmünd, Heiligenbronn, Lustnau, (celkem 3 ústavy).

Dnešní péči o slepce v Německu slouží tedy úhrnem 82 ústavů, jimž převážnou většinou dostává se vydatné podpory státní, tak že o existenci jejich bezpečně jest postaráno; při tom podotknouti slušno, že i soukromá dobročinnost toto humanitní odvětví vydatně podporuje. Z obsáhlých dějin vzniku novodobé péče o slepce v Německu zařadil jsem různá data na příslušná místa celého svého pojednání, již také v XXV. ročníku »Vlasti«, i není tedy zapotřebí, bych je zde snad znovu opakoval. Tam, kde vsunuta, sloužila k bližším vysvětlivkám a porovnání poměrů v cizině a v mocnářství Rakouském. —

Jako historický doklad o dávném původu péče o slepce v Německu uvádím zde výpis ze stenografických zpráv (str. 140) prvního evropského kongresu učitelů slepců ve Vídni (od 3.—8. srpna 1873), kde v připojené Hellerově monografii ústavu slepců »Hohe Warte« se praví:

»Náklonnost a přízeň *Welfa VI.*, příjmím *Lidumilného*, oproti slepcům měla nepochybně původ svůj v tom, že v pozdějším svém věku sám byl na zrak chorý a před smrtí svou úplně oslepl. Steingadenský rukopis Pamětí Welfských vypráví: »Dával chudým velmi hojně almužnu, zejména pak nejpečlivěji staral se o slepé a málomocné .... jeho samotného u vysokém věku navštívil Pán utrpením slepoty. Zemřel r. 1191 v Memminkách ve Švábsku. Špitál sv. Mikuláše byl zřízen snad as r. 1178. Welfská fundace netrvala dlouho. Nutno sobě ovšem představiti jen v pravdě středověký chudobinec s nemocnicí v malém rozsahu a s prostředky skrovnými.« —

Ačkoliv tedy první pokus péče o slepce, středověký chudobinec, byl snad jen pokusem, a péče taková v Německu zase na celá století usnula, přece jen nelze zapomenouti slov minnesängra Walthera von der Vogelweide, jimiž tuto lidumilnou práci Welfovu oslavil, řka: »Es bleibt sein ganzes Lob auch nach dem Tode.« *)

Některé bližší číselné výpočty, pokud jsou zajímavé pro srovnávací poznání poměrů rakouské péče o slepce a pro podrobnější seznání stupně potřebné výchovy slepců, připojeny jsou ve vývodech článku »Rakousko.« —

Výroční zprávy, ústavy slepců v Německu vydávané, tvoří samy pro sebe slušnou sbírku odborné bibliografie a přinášejí vedle výročních seznamů chovanců a bilancí jmění, občasná příležitostná pojednání; blíže se o nich zmiňovati nedovoluje při značné jejich početnosti obmezené místo této rozpravy. —

Z celého Německa vykazuje nejlepší výsledky péče o slepce království Saské; bližší data sdělena byla s veřejností článkem A. Mráčka »*Saské slepectví*« (Obrázek ze studijní cesty), uveřejněným ve feuilletonu »Národní Politiky« z 15. února 1910, čís. 46. Dle něho byla v Sasku za vydatné pomoci všech soukromých i veřejných činitelů v zemi vytvořena důmyslná v celku i částech jednotná zemská organisace škol, ústavů, fondů, spolků a pod. institucí, která pracuje již po celá desítiletí s naprostou jistotou a plným zdarem. Tato nejlepší soustava slepecká sloužila a dosud slouží pode jménem »*saský system*« mnohým státům a zemím za vzor.

Ze zmíněného článku uvádím pro zajímavost aspoň tyto odstavce textu, založeného na seriosním studiu těchto důležitých otázek:

»Ačkoli v Sasku procento slepců nepracujících a žebravých dávno již kleslo na nullu, vykazuje statistika v království Českém

*) A totéž platí ve vlasti naší o všech členech rodu Klárova — jejich z počátku skromná a přece již hned tehdy vysoce záslužná působnost byla základem přísti činnosti mohutnější a slouží jim tedy i po smrti vždy jen ku cti a chvále! —

dosud přes 80 proc. všech slepců, o něž se nikdo nestará a kteří — jsouce obyčejně chudí — dům od domu, od obce k obci za almužnou musí putovati.«

»Největší závadou českého slepectví je, že od počátku svého až do dnešního dne ponecháno bylo úplně péči a dobročinnosti soukromé, která jsouc u nás měrou neobyčejnou súčastněna v boji národnostním, nestačuje k úkolu tak velikému a nesnadnému. Následkem toho trpí slepectví jak nedostatky finančními, tak i ideovými.«

»V království saském převzala země veškeru péči o výchovu a vzdělání slepců, a to již r. 1831, ponechajíc dobročinnosti soukromé, aby pečovala především o to, aby slepcům po odbytém vzdělání dostalo se práce a zaměstnání.«

»Z 11 bývalých, původně soukromých ústavů pro vzdělání schopných dětí slaboduchých vybudován před dvěma roky velkolepý ústav v Altendorfu u Kamenice, v němž umístěno je 710 chovanců v 39 pavilonech většinou o dvou poschodích, na ploše 70 korců zabírající. Tento velkolepý, úplně moderně zařízený pavilonový ústav je svého druhu jediný v celém světě. Všichni slepci sasští dle zákonem již roku 1874 zavedené povinné návštěvy musí býti do ústavu toho přijati a tak vzděláni — dle svých schopností — aby sami dovedli se uživiti.«

»Do 7. roku věku svého dlí slepci ti ve škole mateřské, od 7. do 14. roku v ústavě výchovném, kde nabývají všeobecného vzdělání školního, asi takového, jako vidomým dítkám poskytuje škola obecná; od 14. do 20. roku pak vzdělávají se v ústavě odborném na řemeslníky (košíkáře, provazníky, kartáčníky, rohožkáře, ladiče pian), nebo na hudebníky (koncertisty všech nástrojů, pianisty, varhaníky, učitele hudby), ba i na literní učitele slepců, na právníky, učitele řečí a pod.«

»K budoucímu povolání připravuje se v Sasku nejen nevidomá mládež mužská, nýbrž i ženská. Také nevidomá dívka vystupuje po dokonaném vzdělání z ústavu, aby se nadále samostatně živila. V městech a obcích saských žije přes 400 samostatných slepých řemeslníků a veliká řada slepců hudbou neb jinak počestně se živících.«

»A jako dobří rodiče nepouštějí své dospělé děti do světa s holýma rukama, tak také slepecký ústav saský, který přijetím do ústavu všechny povinnosti rodiny a obce přejímá, při vystoupení poskytuje chovancům svým zdarma nejen celou výbavu šatstva a prádla, nýbrž i všechno nářadí řemeslnické, zásobu surovin, ba i potřebný nábytek jim opatřuje.«

»Ku podporování vystouplých v případě onemocnění nebo nedostatku práce má ústav ten již r. 1842 založený, dobročinností soukromou úplně vydržovaný podpůrný fond, čítající již přes dva miliony marek. Ročních podpor slepcům, žijícím mimo ústavy, udílí se ročně přes 300.000 marek. V Čechách podpůrný fond slepců úplně schází.«

»Pro ty pak, kteří se samostatně uživiti nedovedou, zřízeny jsou dílny tak zv. útulky, které poskytují slepým řemeslníkům práci a za ni plný plat při naprosté jinak svobodě.«

»Tím, že z výdělku těchto slepých dělníků nehradí se ani činže z dílny, ani palivo, neboť to platí podpůrný fond, ocitají se tito slepci ve výhodě oproti těm, již pracují na vlastní pěst. Z vydělaných peněz platí si toliko stravu, byt a ošacení; avšak i tyto věci poskytuje jim ústav — žádají-li toho — za výrobní cenu, tedy opět lacino.«

»Přes to, že požívají slepci saští v útulcích těch naprosté svobody, jsouce vyjmuti z kázně pro mladé slepce zavedené, přes to, že obývají úplně pro sebe velice pohodlné a pěkně zařízené byty, dávají přec přednost úplně samostatnému životu a hlásí se do útulku toliko v případech nejnutnějších a to většinou dívky.«

»Vedle ústavů a škol pro zdravé jinak slepce, ať záhy nebo později osleplé, má zemský ústav kamenický též zvláštní oddělení pro slepce slaboduché, blbé, hluchoněmé, epileptické, zmrzačené a podobné. I tito nejubožší z ubohých jsou vychováváni a vyučováni pokud ovšem jsou k tomu schopni, a to obyčejně až do 16. roku. Po roce 16. zaměstnávají se — jsou-li k tomu schopni — snadnou hospodářskou prací.«

»Ze všech slepců k tomu způsobilých vychovávají se tudíž v této spořádané zemi *užiteční členové společnosti.* Království saské nemá proto povalečů mezi slepci zámožnějšími a žebráků, kolovrátkářů a šumařů mezi slepci chudými.«

»Sasko má arci — jako každá jiná země — své lidi chudé a ubohé. Výborně organisované chudinství však v nižádném případě nepřipouští, aby ztráta majetku neb zdraví měla za následek žebráckou hůl. V Sasku není vůbec žebráků.«

Takový jest tedy opravdu utěšený a pravého lidumila k bezčetným úvahám povzbuzující obraz vzorné a vysoce vyspělé péče o slepce v Sasku! —

Z předcházejícího právě textu vyplývá však také nepopíratelné a pro celkové dějiny péče o slepce vůbec a o školní jejich výchovu zvlášť důležité faktum, že mocnářství Rakouské po mnohá a mnohá decenia stálo svými ústavy pro slepce, hlavně pak starými ústavy ve Vídni a v Praze, na výši vyspělosti ideové, ale že ve směru praktického provedení velkých a obecně prospěšných myšlenek jediné sousední království Saské příkladně se povzneslo k překvapujícímu a na zákonné podstatě zbudovanému vyvrcholení. To budiž mocným povzbuzením státům i zemím jiným! — — Jen houževnatá vytrvalost dovede všude k cíli a dokáže správnost výroku Marca Aurelia: »Překážka na cestě k dobru, přemožená napjetím ducha, dodává mi nové síly; co mi hrozilo překážkou k dosažení dobra, samo stává se dobrem a najednou otvírá se světlá cesta tam, kde nebylo viděti východiště.« — —

Proč autor uvedeného předem feuilletonu, promlouvaje o podpůrných fondech pro slepce, nezmínil se ani slovem o velké doživotně propůjčované nadaci Josefiny svobodné paní ze Stillfriedu, o nadaci Polívkově a nadaci pro dospělé nemajetné slepce MUDra. Emanuela Bunzla (zesn. dne 4. dubna 1896 v Arcu), které propůjčuje c. k. místodržitelství v Praze, jest mně při jeho bohatých odborných vědomostech věcí záhadnou. —

* * *

7.) *Norvéžsko*: Christiania 2, Tronthjem-Kläbu, (celkem 3 ústavy).

Roku 1858 založen byl inspektorem hospitalu v Christianii, *F. Johansenem*, »Spolek pro blaho slepců« a za vydatné podpory vládní vznikl r. 1861 první ústav pro slepce v Christianii, jehož organisační plán sám král schválil, vyslav zároveň ustanoveného ředitele, *cand. B. Roggena*, na delší studijní cestu. O duchovní výchovu slepců pečuje zvláštní misie, vydávající rozmanité knihy náboženského obsahu. —

Dle posledního úředního sčítání lidu bylo v Norvéžsku při 2,221.477 obyvatelích 1879 slepců; přes 100 slepců mají kraje: Christiania (167), Smaalenene (104), Nordland (121), Romsdall (122), Hedemarken (132), Sondre Tronthjem (232); nejméně slepců: 33 má kraj Bergen. Průměrný statistický výpočet, hledící k základnímu počtu percentuálnímu, udává pro Norvéžsko na 10.000 obyvatelů 13—14 slepců. —

Historickými doklady o tomto odvětví lidumilství v Norvéžsku jsou prvotisky zpráv z r. 1862 a 1865, osmistránkové tiskopisy Christianského ústavu: »Beretning om Kristiania Blindeinstitut for aaret 1862 & 1865 (Trykt hos W. C. Fabritius).«

Veřejná škola pro slepce v Kläbu vydává své výroční zprávy, poskytující jasný přehled tohoto odborného školství a jeho potěšitelných výsledků pod názvem »Den offentlige Blindenskole i Klaebu.« —

* * *

8.) *Portugalsko*: Castello de Vide, Lissabon 3, Xabregas, (celkem 5 ústavů).

V celku dosti málo vyvinutá péče o slepce v Portugalsku datuje z roku 1895, kdy pracovní pořad její zvláštním spiskem stanovil Dr. Don Aniceto Mascaró; před tím pečovaly o slepce jen různé dobročinné asyly, jako na př.: Santa Casa de Misericordia v Lissabonu, při čemž zejména zásluhy sobě získal *P. Josef Carvalho*, kantor regent patriarchátu Lissabonského. V útulku žebráků v Lissabonu zapsali do dějin jméno sestry *ošetřovatelky, od narození slepé Jeronymy Marie des Nevas.**) (Pokračování.)

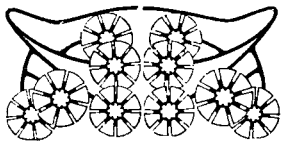

*) Několik takových příkladů obětavosti a družné lásky poskytly také slepé dívky v Klárově ústavu slepců, o nichž výroční zprávy v seznamech chovanců při rubrice »zaměstnání« uvádějí: »*ošetřuje nemocné.*«

Proslov k sjezdu Lit. soc. v Písku.

Zakladateli družstva Vlast v úctě připisuje *Jan Voborský.*

Má svátek Vlast! Jak Matka děti volá,
chce s nimi zas se těšit, pokochat;
snad nikdo tomu hlasu neodolá
jsa vroucí touhou po své máti jat!

V rodinném kruhu svátek ten se slaví,
s důvěrou v Boha budí v srdcích vznět,
do jarních krás tam v tichém Pootaví
zve Vlast nás hledat nové síly vzlet.

Nuž svit nám v cestu světlo víry svaté
a prozař až v těch ňader hlubiny,
by z lásky k Vlasti, Bohem mocně vzňaté,
svých citů v skráň jí daly rubíny.

Jak rolník pečlivý Jste roli zdělal novou,
ač bujel kolem plevel soužení —
nuž lán se oděl v zeleň sametovou,
af také zlatý klas Vás odmění!

Kde víra s nadšením se v jedno snoubí,
kde myšlenka jest jasným bílým dnem,
tam s Vámi být, toť jako žíti v loubí,
jež ovinuto vonným jasmínem!

My k svátku sjezdu jedno přání máme:
„*Hospodin žehnej milé Vlasti kmen!*“
Ku práci svorné ruce přikládáme
v boj s nevěrou ve spoustě sterých změn.

Ty Vaše šediny, květ na života stromu,
z nějž mnozí berou ducha síly plod — —
a Vaše slova balsamem jsou tomu,
kdo sláb, ucítí protivníků hrot!

Až ruka zlá, jež bije, tepe, tluče,
se zraní sama o štít nadšení,
pak také hořký odvar zeměžluče
se v nápoj sladké rajské révy promění.

Až slza díků na ruku Vám skane
při loučení na celý dlouhý rok,
rozchvělé srdce zorou ranní vzplane,
ret zašepce: »Ó zachovej nám, Pane,
a chraň nám Vlast po každý čin a krok!« — — — —

Báseň a přece ne báseň.

Paprsky ranního slunce jemnými pocely probudily mne z posilujícího spánku. — Venku krásně — překrásně — ptactvo rozepělo se k dlouhým, melodickým písním — a co tak vyrušen těm milým zpěvům naslouchám a o kráse přírody medituji, utkvěla mi v hlavě myšlenka studovati krásu Prahy pohledem s Petřína.

Jsme vyvezeni lanovou drahou nahoru. — —

Zase jeden krásný den dubnový — málo, ba málo jich — podobný letním — ale proměnlivý bývá ten den dubnový: teď se na nás mile směje a za hodinu neúprosně bičují nás ukrutné krůpěje prudkého lijavce v zženštilou naši tvář. Tak vratké, jako aprilový den, bývá vratké lidské štěstí — — to lidské štěstí —

Co malebnosti skytá pohled s Petřína na Prahu a její romantické okolí, to dostatečně ocení pouze ten, kdo tam byl a mohl se přesvědčiti vlastníma očima. Kvetoucí stromoví dole pod našima nohama jakoby se uklánělo a shýbalo nám za podnož. A ta příroda kolem! Svlékla se sebe těžký vlněný kožich s pěkným bílým beránkem a na jaro oděla se novým, lehčím rouchem — rouchem svěžesti, zeleně, květu, rouchem plným omamujících parfumů, až ta vůně člověka zaráží.

Nový život vlil se v údy vesmíru, veselí se, vše v něm hraje, plesá, jásá, hovoří, a člověk — duše sentimentální, stísněn bolem a starostmi všedního života stěžuje si a pláče nad osudem a prosí a volá k Bohu, by vytrhnul ho z tohoto údolí slz a běd, volá k Bohu: Deus adiuva me, ne moreris — ku pomoci mé pospěš! a čeká a touží, kdy uveden bude v nové, krásné, nadpozemské světy, krásné — krásnější těchto. Duše moje — —

A ponořen v hloub myšlenek jdu mlčky po těch volných, serpentinových cestičkách — mlčím a uvažuji, kochám se tou krásou, jíž otevírá před mými zraky Praha a její okolí, jdu, vidím, jak matičce Praze oko jasem září, třpyt slunce od jejího čela se odráží, kamenné její lokte jak zdvihají se vzhůru k Nejvyššímu — to Praha se modlí. — Pode mnou Praha, plna kras. —

Blýskavá kopule chrámu sv. Mikuláše vrhá na okolní domky přijemný stín, a bere je tak pod svoji ochranu, jako kvočna svoje kuřátka — královský zámek na Hradčanech jakoby celému velkoměstu vévodil, pyšní se svojí výstavností nade všemi — vskutku Praha stověžatá, kamkoliv oko popatří, tam věž — kostel, ne-li, tož aspoň věžička — kaplička, a zas starobylý klášter Strahovský pozornost moji na sebe vzbudil svojí historií a dobročinností a skutky tělesného a duševního milosrdenství. — V Jelením příkopu skrčeny sedí dva chudičké, na spadnutí sešlé, s jedním okénkem domečky, sedí a tulí se k zelenající se stráni jako tulí se poslušné dětičky k dobré mamince. — Kdesi daleko za modravými lesy vystupuje k nebesům bělavý dým — táhle, zvolna se zvédaje — jako kouř oběti zbožného Abele. — A dole pod Malou Stranou zmítá se Vltava ve svém řečišti, sténá a úpí pod tíhou vodou prosycených vorů, prohýbá se pod tíhou lodí, jejichž kola vodu Vltavinu přímo násilně — vzdorovitě rozrážejí. — — A v dáli za městem, kde se Vltava již volněji pohy-

buje, ne tak stísněná neústupnými břehy, podél břehů zelenají se osetá pole, louky leží jako nějaké prostřené perské koberce, poseté žlutoučkými pampeliškami — háj se zelená, kvete, bělá — vše působí lákavou harmonií barev — malebný obraz a studie pro malíře! — Daleko v pozadí vystupuje les, modravým zdá se v mlhách, a ty stromy jakoby si něco šepotaly, rozezvučely se také ke svým písním.

Vše zpívá, raduje se, a člověk stojí tu něm a jen dívi se tomu velikému jevišti s odhrnutou oponou a diví se — pozoruje lidi dole v ulicích, co hemží se jich tam jako roj pilných mravenců — a Praha se svým okolím zdá se mi pouhým okem s rozhledny pupilární, miniaturní a přece tak veliká — veliká — —

Kvetoucí kamelie a tu a tam skryté fialky dýchaly tak opojnou vůní, že nechtělo se mi ani odtud odejíti. — Dívky sbíraly ty kvetoucí fialky. — Určitá dimense dne nedovolovala mi dlouho se zdržeti. A čistý vzduch vpíjí — ssaje tu aromatickou vůni květů a s dostatek nasycen vlní se a nechává poháněti se klidným vánkem, jenž dýše tím vonným parfumem v tvář melancholického chodce — a slunko rozráží zteplený vzduch jako rozráží ženoucí se loď čeřící se vlnky Vltaviny.

Pěkně zvolna, něžně líbají mne paprsky upřímného sluníčka ve tvář — tak teplými, hřejivými polibky, jako celovala kdysi má matinka purpurové moje rety — má drahá matinka — — — Celuje sluníčko, líbá ve tvář, na rty, na čelo, a přece je člověku teskno, teskno tak, jakoby mu scházel někdo, komu by si mohl požalovat — postěžovat — má duše sentimentální! — a tak chodím sám — sám — hledám někoho — a nevím — jen z dáli slyším hukot řítící se tramwaye po dlouhé živé ulici — já zatím recituji »in Te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.«

Praha velebná — — Matěj Šíp.

Katolická Moderna česká.

Modernismus našel u nás již svého historika. Odběratelé Vlčkovy »Osvěty« byli zajisté překvapeni, když otevřevše druhý (únorový) sešit letošní »Osvěty«, četli nadpis prvního článku »Katolická Moderna česká«. (Pohled do historie doby nedávné. Podává Ant. Votka.)

Modernismus jest ovšem zjev, který ještě dlouho bude zajímati historika i psychologa, ale jeho dějiny psáti nebude snadno. Že »Osvěta« zmíněný článek přijala, je pochopitelno; redakce chtěla informovati čtenáře a domnívala se, že se jí dostalo vyličení případného a pravdivého. Avšak ty soptivé fráse (»moderna udupáná«, »kruhy hierarchicko-reakční« a pod.) a věčná nepřesnost mohly i redaktora-laika překvapovati a podezření proti pisateli v něm vzbuditi.

Na ukázku, jak autor článku »Katol. M. č.« píše, uvádíme několik vět. Začíná se takto: »V kruzích čistě a pouze církev-

ních považuje se od dob bitvy bělohorské největším nepřítelem náboženství a církve, kromě kacířů ať tajných ať zjevných, směr a proud, jehož cílem je neodvislost a svoboda člověka. Proto sotva zbraně katolického krále nabyly vítězství, počala v Čechách, na Moravě a ve Slezsku výprava proti svobodě a dílo její se dařilo. Teprve josefinismus odhodlal se proti reakci, trvající dobrých 160 let, odhrnout alespoň růžek svobody. Však také za to trpí do dnes. Již pouhé to slovo (josefinismus) budí úžas a děs u mnohých kněží ano i laiků. A přece není k tomu příčiny. Josefinismus měl snahy čisté a cíle dobré etc.« — — Jak sloh a fráse, tak i názory v těchto větách jsou hodně nemoderní — tak z dob Barákových nebo z »Nár. Listů«. »Úžas a děs« nad josefinismem není tak hrozný »v kruzích čistě církevních«; josefinismus patří historii a historie uznala, že Josef byl nástrojem v rukou známé společnosti, se kterou se bojuje do dnes. Na doklad uvádíme slovo historika L. Ranke (Die römischen Päpste im 16. u. 17. Jahrh. Berlin 1857); ten praví: »Es war der Sinn Josef II., alle Kräfte seiner Monarchie unumschränkt in seiner Hand zu vereinigen. Wie hätte er die Einwirkung von Rom, den Zusammenhang seiner Untertanen mit dem Papst billigen sollen? (Tedy žádná svobody milovnost, nýbrž snaha po absolutismu.) Sei es, dass er mehr von Jansenisten (!) oder mehr von Ungläubigen (!) umgeben war, sie boten ohne Zweifel einander auch hier die Hand, wie in dem Angriff auf die Jesuiten . . . .« — — Z toho by plynul důkaz, že mezi »vzácnými« praotci modernismu (vedle protestantismu a racionalismu) nalézáme také josefinismus neboli (dle Ranke-a) jansenismus a zednářství, což ovšem ochotně připouštíme, ale zároveň tímto důkazem popíráme správnost věty páně Votkovy: »Josefinismus měl snahy čisté a cíle dobré.« Že ze snah a zřízení Josefových leccos dobrého vzešlo, je pravda, ale vůči církvi i dle protest. historiků josefinismus neměl ani čistých snah ani dobrých cílů; jemu šlo o porobu církve, josefinismus omezoval svobodu a volnost přesvědčení katolických poddaných. Od jansenistů a zednářů jiného se ani čekati nedalo.

Pan autor praví. »Byl tedy josefinismus jak národům tak církvi užitečným a zdravým.« Co se týče »národů«, třeba připustiti jen částečnou platnost věty uvedené; nám Čechům na př. mohl býti josefinismus pro své úsilí germanisační dokonalým hrobem národním. Jen Prozřetelnost Boží (víme, co píšeme) proti snahám josefinismu skrze schopné křísitele národ před pohřbením zachránila. — Ze by josefinismus byl »církvi užitečným a zdravým«, to popírá brzo na to autor (p. Votka) — sám! On totiž mezi předchůdce modernismu počítá i — Sebastiana Brunnera! O něm pak praví: »Seb. Brunner založil v r. 1848 ve Vídni »Kirchenzeitung«, ve které bojoval břitkým pérem proti josefinismu, za osvobození církve od státního poručníkování, servilnosti a byrokratismu« (»Osvěta« str. 105.) — Co si má z toho čtenář vybrat? My jen soudíme, že se tak může psáti do »Nár. Listů« nebo do »Prava Lidu«, ale nikdy ne do »Osvěty«, jejíž čtenaři také přemýšlejí o tom, co čtou. Že se josefinské ujařmo-

vání církve může líbiti literátům školy Masarykovy (viz na př. Literatura česká, XIX. stol. Díl I. u Laichtera), to chápeme, ale lidem, kteří přejí svobody a volnosti všem (i také katolíkům), josefinismus tolik imponovat nemůže.

Aby se nezdálo, že »modernismus« jednoho krásného dne přinesli nám pánové Kunte a Dlouhý-Pokorný, snaží se p. Votka »navázati« (po způsobě pana Masaryka) a hledati modernistů v dobách starších doma i za hranicemi. Jen se divíme, že nešel dále; byl by zajisté našel v každém století nějakého »předchůdce«. Jedním z nejlepších byl prý v Němcích Dr. Jan Křtitel Hirscher (1788—1865). Má zajisté Hirscher také své zásluhy, ale co modernismus z něho si reklamuje, to právě byla jeho »slabá stránka«. Ač bystrý muž, podlehal Hirscher směrům své doby, doby, jež nauku křesťanskou ve své pošetilosti bagatellisovala a za každým novým systemem filosofickým, o něž tehdy nebylo nouze, s nadšením běžela.

Mezi českými předchůdci Moderny uvádí pisatel Fr. Náhlovského, Jana Novotného a Karla Havlíčka. Dr. Náhlovský (bratr známého profesora-podivína) — nar. 1807, zemř. 1853 — navrhoval na sjezdě kněžstva (1848) některé opravy, k nimž ovšem nedošlo. — Dr. Jan Novotný (n. 1799 — z. ?) byl spolupracovníkem Havlíčkovým a, jak pamětníci sdělují, původcem (aspoň co se obsahu týče) »Kutnohorských epištol«. Jeho neklidný, dobrodružný život nemůže vzbuzovati důvěry v nějaké opravdové, šlechetné snažení reformní. — Karel Havlíček Borovský, dle pana Votky »veliký v politice, veliký v literatuře, ale i veliký ve snaze po církevních reformách«, není po vydání studie dra Chalupného již tím »neomylným a nadměrně vyvinutým geniem«, za jakého jej »tradice vydává«. Zmenšovati zásluhy Havlíčkovy bylo by nešlechetné, neuznávati jeho snahy a nadání bylo by nerozumné, ale člověk zajisté velmi pokrokový (dr. Chalupný) píše o něm, že se »dával unésti dobalám o vzdušný plán, o stín osla (str. 91), užíval vtipu, kde nestačily důvody (93), dal se strhnouti k osobním urážkám (93), malicherným a zbytečným sporům (94), nevážným schovávačkám osobním, jež měly pozadí soukromé (100), býval nedůsledným a ve věci ne vždy jednotným . . .« Zvláště ovšem o náboženství soudil kvapně a nesprávně. Byl synem své doby, nevykvašené, plné ideálů a plánů. Protestuje-li tedy dr. Chalupný proti dogmatu o neomylnosti Havlíčkově v politice, nemáme zajisté příčiny, uznávati ho jako autoritu ve věcech náboženských a církevních. Havlíček jako člověk poměrně mladý, »posměšně a polemicky založený«, nemůže míti pro nás toho významu, jak se domnívá pisatel článku ve Vlčkově »Osvětě«.

Po Havlíčkovi nastala asi 40letá mezera, což je trochu podivné pro »vývoj« modernismu. Josefinisté, pokud víme, žili tu tak do let devadesátých, ale byli v jakési nevážnosti a v posměchu pro svou pohodlnost a mělkost. Přicházelo pokolení nadšenější a uvědomělejší, vyburcované již smělými útoky židovsko-německého liberalismu. Kulturní boj v Německu počal kněžstvu otvírati oči a liberalismus dal se přes Vídeň a z Vídně plným

proudem do Čech. Česká intelligence nasycovala se tučnými sousty materialismu v »Neue freie Presse«, jejíž filialkou u nás staly se »Národní Listy«. I to, co se u nás »konservativním« (v politice a literatuře) nazývalo, bylo jen zastřeným liberalismem a materialismem. Všude vanul duch buď zjevně protikřesťanský nebo indiferentní. Nevědomky byli jsme v zajetí vídeňského liberalismu; na oko sice ozývala se jména Renan (»tedy Francouz«) a Darwin (»tedy Angličan«), ale ve skutečnosti byla to strava, která se připravovala v redakcích židovských listů vídeňských. I nadaní literáti čeští plují v těch vodách, takže by přeloženi do němčiny nebyli jako Češi poznáni ve feuilletonech »Neue freie Presse«. Co se líbilo jinde, libilo se i u nás; co se nelíbilo jinde, nelíbilo se ani u nás.

Nastává poslední desetiletí 19. století. Nesnesitelná povrchnost a mělkost mravních a životních názorů, protivná vodnatost a šablonovitost tvorby literární vhání novou literární generaci do proudů »revolučních«. Není to ovšem hnutí výhradně české; Francie hlavně a literatury severní dodávají mu sil a chuti. S křesťanstvím (hlavně s jeho morálkou) utkávají se tito noví lidé záhy a prudce; toto nepřátelství projevují hlavně blasfemickými výbuchy zášti a vzteku. Nejdále zachází v této slepé nenávisti Machar, jenž tím ovšem také svou práci a čest pohřbívá. Jen někteří tuší a cítí to bezpráví na Kristu a církvi páchané a odvažují se, vzdáleně ovšem a nesměle, projeviti nauce Kristově úctu a obdiv.

Stará generace literární udiveně a rozhorleně pozoruje a odmítá nové směry; hledí je potlačiti pohrdlivou kritikou a odkazem na vynikající duševní práci dob předešlých (»Osvěta«). Avšak »mladí« jdou dále a — vítězí; zakládají nové listy (Rozhledy, Moderní Revui a p.), vnikají do revuí starších, kdež někdy i převahy nabývají (»Květy«) anebo aspoň nejsou z nich docela vylučováni. Naladu, půdu a cestu v první době připravuje prof. Masaryk, jenž vždy instinktivně vyciťuje nová hnutí a pracuje pro ně, aby byl jako jedním z bojovníků za nové snahy a tužby. Jeho životní energie, houževnatost a snaha, býti vždy v popředí, zjednávají mu po celá desetiletí pozornost a příchylnost české intelligence. »On to řekl —« K němu také (Masarykovi) šli později jako k nejvyšší autoritě i zástupcové »Katolické Moderny« (Dlouhý a Kunte), aby vyslechli jeho mínění o cestách, kterými jdou. — Hledá se nové náboženství, nová mravnost, nové »hodnoty«; někteří myslí to hledání do opravdy, jiní pokorně a důvěrně očekávají velikých věcí, osvobození a spásy; je však mezi »hledajícími« mnoho dryáčníků vychytralých, o kterých se jako o titanech mnoho mluví.

»Fin de siècle« říkají tomu z počátku »staří« a registrují dosti trpce příchod nové doby (»Osvěta« r. 1891). Konečně našlo se i jméno pro nové směry a snahy — Moderna. Pod její prapor hlásí se: F. V. Krejčí, Šalda, dr. Třebický, Březina, Machar, V. Mrštík, Sova, Šlejhar, Choc, dr. Koerner, Pelcl, Soukup. Tedy spisovatelé a žurnalisté. V »Rozhledech« (1895) oznámili svůj program. »Ti mladí chtí vybřednout z literárních trásí —« píše

o nich Masarykova »Naše Doba« (říjen r. 1895.) Prof. Albert se přiznává, že jim nerozumí. Časopisy vybízejí k boji proti nevlastenecké Moderně.

Pod prapor *této* Moderny, kde stáli Krejčí, Machar, Mrštík, Soukup a p., nemohli se ovšem postaviti spisovatelé a básníci nábožensky cítící, především kněží. Vzniká tedy tábor druhý — Moderna katolická, k níž hlásí se mimo jiné Baar, Bouška, X. Dvořák, Lutinov, Rouček, Skalík, Vaněk, Zeyer. Praví o sobě: »Vystupujeme jen jako díl Církve zpívající a tvořící, náš list (N. Život) pěstuje toliko křesťanské umění«. Avšak zástupci Moderny katolické ku podivu předvídají doby zlé. Již v I. sešitě N. Života se praví: »Jsme připraveni, že neúmorná zášť a zloba opět pozdvihne drzé čelo a zatím co my budeme zpívat, bude nám kradmo přišívat na záda křiklavou záplatu kacířství a zhoubného liberalismu, aby proti nám poštvala nemyslící davy.« U »církve zpívající« zajisté projev trochu divný, novinářský. Toto »ohražení« zaráží věru nemálo. Proto asi s povděkem vítá »Naše Doba« (únor 1906) nový časopis takto: »Nový Život« značí tedy úplné odtržení lepších lidí od živlů, kupících se kolem žižkovské Vlasti. Vítáme (!) jej upřímně; doufáme, že N. Ž. zůstane věren svému programu, šířit mezi jiným (?) také literární pravdivost a čestnost.« — Zajisté podezřelá to vlídnost a radost nad katol. Modernou v listu Masarykově. Ten asi záhy vycítil a ocenil význam »N. Života« pro své záměry. Měl by Masaryk z Církve pouze »zpívající« takovou radost? Byly snad již tehdy na programu katol. Moderny požadavky, za něž pak bojoval »Rozvoj«? Než o tom dnes rozhodovati a psáti nemůžeme, poněvadž připomínáme si jen několik momentů z dějin »modernismu« a nepíšeme kritiku nebo polemiku.

Vraťme se tedy zase k článku Vlčkovy »Osvěty«. Jeho pisatel poučuje čtenáře o »Moderně« slovy Ed. Kasala, jenž napsal: »Reformní (?) katolicismus nazývána je snaha přizpůsobiti církev katolickou — dogmat se nedotýkajíc (?!) — době moderní a tím rozšířiti činnost její a uplatniti v nejširších sférách života lidského.« Z toho by zajisté čtenáři »Osvěty« usoudili, že ten »modernismus« katolický byla zcela pěkná a nevinná věc, a byli by zajisté naplněni hněvem nad hierarchií, která r. 1907 »katol. modernu« udupala.« Než co pan Kasal mínil a napsal zcela upřímně a nevinně, to již p. Votka »doplňuje« a píše: »Hlavní požadavky reformního katolicismu jsou: vystříhati se přílišné politiky, jež vede k zneužívání náboženství, vědecky volněji prohloubiti historii církevní, křesť. filosofii, v morálce zreformovati kasuistiku, probabilismus, reformovati církevní správu, zdemokratisovati ji; ref. kat. žádá synody, upravení života řádového, neodvislejší poměr církve ke státu, odstranění nechutné polemiky s jinými vyznáními (té u nás skoro není!) a polit. stranami. Někteří ojediněle horlí i pro národní jazyk v liturgii, odstranění patronátu, zlepšení hmotného postavení kleru, dispensování od celibátu, vyšší věk pro svěcení a pod. — —«

Zajisté i o těchto požadavcích možno uvažovati a vyjednávati a během času změnilo se mnoho v praxi církevní, co se v ní

týká lidské stránky a lidských zřízení, a byl by nikdo »církvi« (původně zpívající) nebránil o tom psáti a diskutovati, ale jak známo, Rozvoj, Rozkvět, Bílý Prapor, Nezmar atd. vyplňovány byly invektivami proti biskupům, hrubým posměchem a tupením zřízení církevních a pohoršlivým bojem proti celibátu. Tím ovšem dobrá pověst českého kleru nesmírně trpěla a proto oddechl si každý, víru a církev milující kněz, když tomu řádění »Moderny« byl konečně rázně učiněn konec. Věc se nechala až skoro přezrát, pohoršení a škoda již příliš se rozmohly, ale aspoň mohli pak všichni poctivě smýšlející kněží uznati a říci: tak to dále jít nemohlo! Ty konce předáků českého modernismu jsou zajisté odstrašující (Kunte, Dlouhý-Pokorný, Svozil, Rouček, Loskot . . .) Lidé, kteří měli docela jiné snahy, než prospěti církvi, snahy na nejvýš sobecké a osobní, ti a takoví vedli část českého kněžstva; pro ně bude kněžská generace z počátku století 20. trpěti na vždy před tváří dějin a v očích generací příštích. A proto jest třeba ozvati se proti způsobu, jakým Vlčkova »Osvěta« líčí katol. modernismus český jako hnutí ideální, směřující ku blahu církve a lidu. A proto i s nechutí a odporem jako kněží, jimž záleží na dobrém jménu, odmítáme naději pisatele (A. Votky), jenž tvrdí, že »zasvitlo světlo (modernismus) a vzrostlo v mohutnou záři a čeká zase po násilném převratu z r. 1907 jen příhodné doby, aby probudilo spící.« — To již nepatří do »historie« doby nedávné, to jest již agitační prskavka, již třeba v zájmu náboženství a kněžstva odsouditi.

Zdá se, že p. pisatel článku »Kat. Mod. česká« v »Osvětě« nemá dosti rozhledu »v historii nedávné doby«, neboť by musil upozorniti na to, že mnozí spisovatelé, dříve za »modernisty« považovaní, modernisty nebyli a nejsou; dále nesměl by jako historik zatajovati, jak se později někteří od modernismu sami odvrátili, jiní pak církev úplně opustili.

Dnes je na př. zřejmým omylem a pro modernismus divným dokumentem následující passus z »Nov. Života« (1902, str. 277):

»Jsou v hnutí ovšem také ještě jiné význačné hlavy: Ve Francii moderní proroci Arnošt Hello a Léon Bloy, v Mnichově Hertling, ve Vídni Pernter, v Innomostí enfant terrible (!) Wahrmund, prof. církv. práva (!) a jiní, ve kterých se hnutí toto v různých odstínech projevuje a na venek vybíjí.«

Dnes přece zříkají se Wahrmunda i pokrokáři jako muže charakterem nepěkného; Pernter (prof. metereologie na universitě vídeňské), pokud víme, byl upřímně věřící učenec, který snad ničím neprojevil nějakou náklonnost k modernismu. A »moderní proroci« Arnošt Hello a Léon Bloy jsou modernismu tak nepřátelští, že větších odpůrců modernismus míti nemůže. Máme právě po ruce svazeček »Studia«, jehož vydavatel Jos. Florian podal Bloyovi zprávu o listě českých modernistů (Rozvoji), načež Bloy mimo jiné odpovídá:

»Kněz, jenž myslí na ženu, jenž touží po ženě a jenž chce se oženit, jest špatný kněz, sviňský kněz, zatracenec, hluboko padlý pod prase, jež jest zvíře velmi užitečné. Každý kněz, jenž

si žádá sňatku, stane se jistojistě odpadlíkem, není-li jím již, a takový měl by býti upálen za živa jako Jan Hus, kdyby nositelé autority konali svou povinnost. Váš »Rozvoj« je svatokrádežný a rouhačný hampejz. Nenalézám vhodnějšího jména pro takový časopis .... Léon Bloy.« — A český interpret Bloyův (Josef Florian) nazývá předního modernistu českého, autora proticelibátních povídek a románů — »naším Zolou« a »oltářním valachem bez uzdy.« Připomínáme ještě, že Bloy je laik a ženat, aby (jak se to stává) neřekl někdo, že snižuje manželství, když hájí celibátu. — Tak tedy se »význačná hlava« a »moderní prorok« vyjádřil o hlavním požadavku »rozvojových« modernistů.

Pan Votka mohl také na jinou ještě zvláštnost upozorniti na důkaz, jak »opravdové« byly ty »hlavní požadavky« modernismu a jak on sám nesprávně informuje čtenáře »Osvěty«. První tedy požadavek: »vystříhati se přílišné (? jen opatrně!) politiky, jež vede k zneužívání náboženství (t. zv. klerikalismu).« A co vidíme dnes? Právě sloupové modernismu nebo lidé ve škole modernismu vychovaní jsou nejbojovnějšími politiky. Připomínáme oba Myslivce, jejichž listy (»Meč« a »Nový Věk«) stojí v popředí politické vřavy; podobně Lutinov (»Ječmínek«), Vaněk (»Venkovan«), Šrámek, Hofer, Světlík atd. Z řad modernismu vyšli také nejzuřivější naši političtí protivníci: Svozil (dříve u soc. a teď u nár. demokratů), Rouček (zuřivý soc. demokrat), Kunte (»realista a pokrokář«), Loskot (»agrárník a volný myšlenkář) atd. — Věru, připadá to jako kletba a trest za pyšnou chvástavost, s jakou modernismus u nás vystoupil a přívrženců dobromyslných nachytal. Na půdě modernismu vyrostli nejhorlivější a a na nejvýš bezohlední politikové, kteří ať v řadách našich, ať v řadách nepřátel vedou ty páně Votkovy »nechutné polemiky« s politickými stranami.

Dokončení článku »Katol. Moderna česká« ve 3. čísle »Osvěty« obsahuje výňatky z »Nov. Života« (1903) a »B. Praporu« (1903), říkání nechutné a mnohomluvné. Mnohokráte jsme prohlásili: Kněz nebo laik, který chce pracovat pro království Boží, který je prost sobectví a pýchy, ten a takový nikdy modernistou nebude. Naděje, že modernismus se vrátí, v srdci kněze upřímného nikdy se neozve a proto jsme považovali článek Vlčkovy »Osvěty« za škodlivý a odsouzení hodný. L. † mn.

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*— (Pokračování.)

»Opavský Týdeník« byl však nejen mluvčím lidu v národních a politických věcech, ale koná dosud zdárně i úkol výchovný. Již zakladatel Zacpal výtečně jsa jazykově vzdělán, úzkostlivě šetřil ryzosti českého jazyka a vypravoval po této stránce každé číslo co nejpečlivěji, aby vzornou češtinou slezským krajanům předváděl před oči krásu a lahodu českého jazyka a nahražoval jim tak, v čem starší škola česká pokulhávala. Této snaze hleděli a hledí hověti i Zacpalovi nástupci. Velkou zásluhou listu jest, že naučil slezský lid obětavosti. Ne-

ustálým pobízením a uveřejňováním darů na národní podniky vzbudil v lidu značné pochopení pro naše národní potřeby i ochotu k peněžitým i jiným obětem. Důkazy toho skvělé podány byly při zřizování českého gymnasia v Opavě, kdy lid ukázal přímo příkladnou obětavost. Máme dnes ve Slezsku prosté občany, čtenáře »Opav. Týdenníku«, kteří v určité roční době bez pobídky přinášejí ochotně svůj roční dárek na oltář vlasti. Že i o rostoucí sebevědomí a hrdost národní list není bez zásluhy, rozumí se samo sebou. Zejména neustálým pranýřováním odrodilectva a sesměšňováním jeho typických figur vykonal velký kus očistné práce, ačkoli při zvláštních slezských poměrech i v tomto směru zůstává doposud mnoho bolavých míst, a to nejen mezi lidem prostým, nýbrž i mezi intelligencí, a to i takovou, která vyšla z českého gymnasia opavského.

Obsah listu rozčleněn jest na obvyklé rubriky politických listů: úvodní články, zprávy politické, denní, dopisy, písemnictví; do založení zvláštních odborných listů míval stále oddíly pro školství, hasičství, hospodářství. Tyto oddíly v posledních letech nepěstuje tak zevrubně a soustavně. Za to zavedl oddíl »Živnostenský obzor«, zdravotní a sokolskou hlídku. Všecky tyto rubriky za téměř 40tiletého vycházení listu představují množství vzácné látky z příslušných oborů kulturního, spolkového a společenského života našeho lidu. V úvodnících jen z menší části přetřásávala se politická situace povšechná, čili zřídka kdy mlátila se tam prázdná sláma, většinou byly věnovány pilným časovým otázkám národně-politickým a kulturním, připínajícím se na určité případy. Také často zastupovaly úvodníky články přehledové z kulturního i nár.-politického našeho vývoje. Zvláště vzácný materiál je v číslech 1000 (vydáno ve slavnostním rouše 2. října 1886), 2000. (1896) a 3000 (1906). K nim řadí se číslo vydané 8. září 1906 za příležitosti hospodářské výstavy v Jaktaři, které vyzdobené četnými obrázky přineslo kromě črt z dějin obce Jaktaře přehledy o hospodářském vývoji českého lidu ve Slezsku z péra nejlepších slezských pracovníků. Cenná byla rovněž čísla věnovaná spisovateli Františku Pravdovi (č. 30. 1887 s podobiznou) k jeho 70. narozeninám, zakladateli listu Janu Zacpalovi (č. 22. r. 1888) při jeho úmrtí, a číslo Praskovo r. 1903, k 60. narozeninám slezského rodáka Vincence Praska, bývalého prvního ředitele českého gymnasia v Opavě, nyní školního rady n. o. Byl on nejen hlavním původcem založení listu, nýbrž jeho nejpilnějším přispěvatelem, jehož příspěvků větších i menších čítá se na tisíce. Též četným jiným vynikajícím pracovníkům slezským věnovány přiměřené stati za vhodných příležitostí. Tím soustředěn v listě bohatý životopisný materiál, který je nezbytnou pomůckou pro životopisce. Tak obšírné vzpomínky věnovány faráři Kazimíru Tomáškovi (1876), faráři Ludvíku Ochranovi (1877), prof. Ant. Vaškovi (1880), Cyprianu Lelkovi (1883), skladateli Pavlu Křížkovskému (1885), zakladateli českého hasičstva ve Slezsku dru Romualdu Dubovému, prvnímu českému starostovi města Klimkovic MUDr. Moravcovi, druhému vydavateli listu Rudolfu Hillovi, bývalému poslanci faráři dru. Ant. Grudovi, lékaři Janu Kolofíkovi (zvláštní číslo 102. v r. 1904) a j. Pod čarou pilně pěstován besedník, jehož nejsilnější stránkou byly dějepisné obrázky a stati od nejlepších našich historiků V. Praska, dra Fr. Slámy, Jos. Zukala a některých mladších. Zde uveřejňovány

povídky, básně, obrázky lidopisné, cestopisy, články poučné a stati z nejrůznějších oborů lidského vědění. Zde poprve zkoušelo se nejedno péro, které později uplatnilo se v literatuře. I besídky listu představují bohatý pramen zábavy a poučení a mnoho cenného materiálu pro dějiny slezské. Od r. 1902 vydávají se pravidelné přílohy zábavně-poučné o vánocích i velikonocích, r. 1909 i žertovná masopustní příloha. I v těchto přílohách je mnoho cenné látky.

Kromě Slezska »Opavský Týdenník« všímal si bedlivě i přilehlého *Ostravska.* Ostrava nemajíc vlastního listu, přilnula k »Op. Týdenníku« a vydávána pro ni i zvláštní příloha »*Ostravan*« (1881—1883), na kterou ostravští vlastenci sami nakládali. I po zániku jejím Ostravsku věnována veliká pozornost. V r. 1890 zařízena pro ně zvláštní rubrika »Zprávy z Ostravy a okolí«, která v posledních letech přeměněna na rubriku »Severovýchodní Morava«, protože kromě užšího Ostravska zahrnuty sem zprávy z Kravařska a Valašska. I pro tento oddíl měl a má list stálé osvědčené přispěvatele a dopisovatele, tak že jako obsah ostatních částí listu i tato rubrika jest původní a zprávy proto jsou hledány.

Ročníky 1870—1876 vycházely ve starém formátě »Opavského Besedníka« (velký kvart), od r. 1877 ve formátě foliovém. Do r. 1883 vycházel týhodně jednou, od 4. července t. r. od č. 27., kdy vydavatelem a redaktorem stal se Rud. Hill, začal vycházet dvakrát týdně za roční předplatné 7 zl. 40 kr., které po zrušení novinářského kolku stanoveno na K 14·—. Objem listu ustálil se ve středovém čísle na 6 stran, v sobotním na 8 stran. Řádnými redaktory listu byli Jan *Zacpal* od 17. září 1870 do 4. července 1883, Rudolf *Hill* od 4. července 1883 do 1. července 1895, Ant. *Otahal* od 1. července 1895 do 15. června 1904, Václav *Hans* od 15. června 1904 až posud. Prozatímně na listě podepsáni byli sazeč Ant. *Rubeš* na číslech 10. a 11. r. 1876 a advokátní koncipient Romuald *Dubový* na č. 47 až 49 r. 1882, když redaktor Jan Zacpal si odpykával trest vězení.

Co do odběratelů, jádrem jejich je rolnictvo na Opavsku, kdež venkov vykazuje i nejvíce čtenářů, pak kněžstvo, učitelstvo a ostatní intelligence. Slezští rodáci mimo Slezsko odbírají list toliko z menší části. Za to vytrvale jej podporuje několik přátel Slezska, kteří tam nějaký čas pobyli a odešli pak do sesterských zemí. Zvláštních příznivců a podporovatelů kromě odběratelů čítá nemnoho, ani nemá mimořádných podpor, opíraje se pouze o své odběratele a inserenty. S jistou chloubou lze uvésti, že list má ještě několik odběratelů od svého založení, 20 a 30letých je slušná řada a také je dosti přátel, kteří mu za všech poměrů zůstali věrni. Mezi třicetileté odběratele jeho patří i redaktor »Vlasti«.

Časově »Op. Týdenníku« přibyl nejdříve pomocník v Prus. Slezsku. Dne 12. září 1893 vyšlo v Ratiboři 1. číslo časopisu po názvem »*Katolické Noviny*« pro lid moravský v Pruském Slezsku. Jediné v moravské řeči vycházející noviny v Německu. Za pravdu, svobodu a právo. Číslo 1. Ročník 1. Vychází každou sobotu. Předplatné na čtvrt roku 1 marka. Programový článek zahájen jest křesťanským pozdravem a ohlašuje se čtenářům, že se jim uvádí věc, která dle přesvědčení zakladatelů má býti ku prospěchu sv. církve, ku prospěchu naší vlasti a našeho moravského lidu. Co nás však přimělo tyto noviny vydati — píše se dále ve článku — to byla následující úvaha. Listy a no-

viny, které vycházejí na Moravě, píšou o věcech, které nám jsou cizí, nás se netýkají; noviny, které v německém nebo polském jazyku u nás se vydávají, v našem kraji mnozí těžko nebo vůbec nerozumí, ano co se týká polských novin, z vůdců se stali svůdci, kteří lid svádějí a kazí. Má náš lid moravský zůstati bez poučení, ode všech opuštěný? Nikoliv, my chceme — obzvláště též kněžové vaši — vás poučovati v našem listě o tom, co v naší vlasti a též co v jiném státě se děje a chceme vám též podati zábavu, nábožnou i obveselnou a vždycky před nedělí dostanete tento list, abyste po všední práci při odpočinku ve vašich rodinách i měli nějakou poučnou zábavu. Náš moravský lid však má jednu zvláštní žádost a tu v našem listě též budeme zastávati. My milujeme naši moravskou řeč, kterou jsme zdědili od našich rodičů, my jí potřebujeme, neboť jsme na hranici a mnozí chodí do práce mezi moravský národ, my se modlíme v řeči naší matky a chválíme v písních Boha v naší řeči. Proto jak rádi se učíme řeč německou, též chceme znáti naši mateřskou řeč a žádáme, aby v našich školách, jak to dříve bylo, naše děti též v obou vyučovány byly. Tak vysíláme náš list mezi vás, moravští bratří a doufáme, že příznivě ho přijmete. Co nás tlačí, to si chceme žalovati, co nás těší, z toho spolu se chceme radovati, všichni však chceme pracovati ku prospěchu naší svaté církve, naší milé vlasti a našeho moravského lidu. Bůh k tomu dejž své požehnání!« Pod článkem podepsáno jest 13 kněží, farářů i kaplanů z českých obcí Prus. Slezska. List všecek tiskne se švabachem, má formát menšího tiskového archu, obsah má obvyklý pořad s články úvodními, politickým přehledem a zprávami (vědomosti z blízka i z daleka), drobnosti. V insertní části v prvém čísle vydavatelstvo ještě zvláštní odebírání listu doporučuje. Zajisté že na tuto věc — píše vydavatelstvo — peníze bude lépe použíti a více z toho budete míti, než kdybyste je zanesli do krčmy. Podepsáno je: „Vydává a nakládá E. Jureczka, administrátor v Štěpankovicích. — Tiskem Rud. Müntzberga v Ratiboři«. K hlavnímu 4stránkovému číslu přidávána rovněž 4stránková kvartová příloha »*Zábava nedělní*« s obsahem zábavně poučným. Přinášela obyčejně krátký životopis některého světce, výklad z evangelia a povídku (hojně zastoupeni Kosmák i Pravda). Od posledních dvou let připojena k této příloze druhá pod názvem »*Domácí přítel*«, která vedle povídek uveřejňuje i poučné články z různých světských oborů. Velmi hojné bývají denní zprávy ze všech moravských obcí Prus. Slezska, což svědčí o dobře zorganisovaném dopisovatelstvu. Také pod čarou ve hlavním čísle bývají poučné články, cestopisy atd. List psán je slušnou češtinou až na některé dialektické zvláštnosti a nesprávné novotvary přejaté z českých listů.

Redakce tohoto listu vedena jest na poměry pruské vzorně. Stále větší útisk našeho lidu ze strany úřední nedopouští velkého rozmachu. Ani o otázkách náboženských ani o národních ani politických nelze orgánu Čechů v Pruském Slezsku rozepsati se s takovou otevřeností, jak by bylo žádoucno a věci přiměřeno, ale i přes všecku obezřelost a úzkostlivost redakce nemají a neměli redaktoři na růžích ustláno. Hned první Arnošt Jureczka, který list vydával a řídil od jeho založení do 26. září 1896, za jediný rok 1895 měl u soudu v Ratiboři 7 žalob a dvakrát byl odsouzen. Jistě charakteristické také jest, že z listu musilo zmizeti české označení redaktora a vydavatele, tak že stojí nyní

na hlavním čísle i přílohách: »Verantwortlich für Redaktion und Verlag: Josef Hlubek, Pfarrer in Borutin. Druck von J. Schimitzek, Ratibor.« Stálé ústrky způsobily asi také častější změnu v redakci. Vystřídal od r. 1896 Jurečku Josef *Hlubek*, kooperator v Hlučíně, po něm Jos. *Ottava*, farář v Kobeřicích, za něhož přílohu »Zábava nedělní« pořádal Jakub *Restel*, farář v Oldřišově, pak od r. 1907 opět Josef *Hlubek*, nyní farář v Borutíně, který zase sám pořádá list hlavní i obě přílohy. Do listu píšou a zprávy podávají téměř výhradně kněží. Ačkoli list je psán velmi populárně a v duchu katolickém, přece i při známé prostotě a zbožnosti českého lidu v Prus. Slezsku nabýval čtenářů a odběratelů velmi pomalu. V prvních třech letech nedocílil většího nákladu než 420 výtisků a teprve pozvolna stoupl na 750 a před rokem docílil už velmi slušného nákladu 1600.*) Odběratelé jsou hlavně v děkanství hlučínském, které také nejvíce zastoupeno je zprávami. Mezi Čechy rakouskými má nepatrné procento příznivců. Vlastní časopis Čechů v Pruském Slezsku má veliký význam. Jeť on viditelným znamením, že česká větev v sousední říši při všem útisku a nátlaku ještě se zelená. To je zásluha vlasteneckých kněží.

(Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 18. dubna t. r. VI. schůzi za předsednictví K. Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Výbor děkuje Jeho Milosti ndp. biskupu litoměřickému Jos. Grossovi za krásný projev ve prospěch družstva. Krásný, čistou češtinou psaný dopis koloval od výboru k výboru a byl se zálibou prohlížen a čten.

Děkují: za knihovnu: Katolická Jednota pro Obyčtov a okolí na Mor. a za dar 200 kor. na studium Slovenska Jan Karník, básník z Moravy. Nová knihovna se uděluje: studujícím katol. paedagogia v Bubenči, mimo to se zašlou z družstva: divadelní hry Čechům v Porýnsku a brožury Čechům do Brém.

Čten byl překrásný dopis rolnického syna Václ. Dvořáka od Ml. Vožice, jenž o posledním sjezdu naše družstvo navštívil. Píše mezi jiným, že nikdy nepřipustí, aby důstojnost družstva byla poškozována. Dojemné toto psaní vyvolalo v srdcích výboru milý ohlas.

Na katolický dům v Nové Pace koupí se 50 cihel za 5 K.

Zřízením nové sazárny nabyli jsme v I. poschodí tří volných místností, i přenese se dle usnesení výboru ze dne 10. ledna t. r. pap. obchod od 7. května t. r. sem do I. poschodí a dolejší krám byl od termínu květnového výhodně pronajat. Ještě 2 roky budeme platit obchodní daň, abychom mohli drobné věci rozprodati a na to se omezíme pouze na prodej vlastních výrobků. I bude tedy veden obchod na venek i po 7. květnu t. r. nepřetržitě dále a pražské odběratele prosíme, aby si přicházeli po 7. květnu pro zboží sem nahoru; pokud zásoba zboží stačí, rádi jim vyhovíme, ale nové drobné zboží již více objednávati

*) Dle údajů Vyhlídalových.

nebudeme. Slečna z krámu bude přidělena k úřadu administračnímu a bude při tom obchod domácí a na venek i dále obstarávati a objednávky vyřizovati.

Kalendáře »Sv. Vojtěch«, velkého i malého, vyjde letos roč. X. Práce přijímá red. Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy.

Předsedající tázal se ředitele závodu, jaké účinky na družstvo naše má poslední sjezd katolických organisací, konaný na Kr. Vinohradech a boj mezi »Našimi Listy« a jinými časopisy o známé memorandum 17 osob?

Kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle odpověděl delší řečí tkto:

Obchod v Praze a na venek bojem tím nikterak dotčen nebyl; objednávky klidně přicházejí a klidně se vyřizují jako jindy. Za to objednávky drobného tisku a farních potřeb z venku jsou četnější než za časů obyčejných; i z Prahy samé obdrželi jsme hojně tisku. Máme právě nyní 14 sazečů a vedle nich tři učedníky a dole ve strojovně 1 strojmistra, 2 nakladačky, 1 tiskaře a 1 učedníka, v expedici pak 1 knihaře a tři stálé pracovnice a dvě mimořádné a 2 sluhy; nahoře v administraci máme čtyři úředníky a jednu pomocnou sílu při redakci »Vlasti«, v krámě 1 prodavačku — nad tím bdí 1 faktor a 1 ředitel závodu. Celkem je nás 38 osob a s redaktory našich listů 45 osob. Stav personálu tak vysoký dříve u nás nebyl. Zpravidla jsem platíval v sobotu personálu v sazárně, v expedici, ve strojovně a v administraci 500—550 K týdenní mzdy, ale poslední týden činila výplata ta již 644 K a administraci v to počítaje celkem 711 K. Ale v tom není zahrnut plat ředitele, faktora, jednoho úředníka a všech sedmi redaktorů, kteří mají plat buď měsíční nebo čtvrtletní nebo pololetní. Každý týden musím míti po ruce na běžná vydání nejméně tisíc korun. Co nad to jest, tím se dluhy uplácejí. Jelikož jest v létě málo peněz, zaplatil jsem již v zimě celý dvojí equivalent (z domu i ze spolku) na celý rok napřed, i daně z časopisů jsou za celý rok 1910 zapraveny. Na velký tiskací stroj jest nám letos zapraviti poslední splátku 6000 K, z to o jsem již v zimě 4000 K uplatil a zbytek 2000 K doplatím na podzim. Dne 1. července platíme 1200 korun annuity do spolku Praha, ty jsou k tomu účelu uspořeny již v pošt. spořitelně. Zkrátka musím počítat na vše ne na týden a měsíc napřed, ale na čtvrt a půl léta. — Co se tkne časopisů, odpadli »Vlasti« v poslední válečné vřavě dosud jen tři abonenti a trochu pochroumány byly »Naše Listy«. Přestaly je totiž do dnes odebírati v Praze organisace: na Malé Straně (50), v Žižkově (33) a dříve před tím ve Vršovicích (30) a tu a tam se to prý ještě viklá.*) Mimo to odpadlo něco abonentů v Čechách, něco na Moravě a něco zase jinde přibylo (na Andělce, na Zlíchově, v Modřanech, dále Karel kníže Schwarzenberg, kanovník Msgr. Ant. Wünsch a j. v.). V Praze se dávají »Naše Listy« organisacím po 4 h a někde jsme platili nad to náhradu porta, a jinde dostávali roznášeči »Našich Listů« 20—30 proc. provise, i není při tom užitek žádný, spíše citelná škoda; a škoda je tím větší, že nám v Praze, v předměstích a v okolí Prahy odpadli

*) Pozn. Dne 20. dubna došla nás zpráva, že se podobně stalo v organisaci Hradčanské, kdež se odebíralo 25 ex. »Našich Listů«. Tedy přestala odebírati »Naše Listy« i organisace pod hradem Jeho Eminencí, jenž si »Našich Listů« velice váží, s oblibou je čte a jenž k zakladateli družstva pravil, že ho »Naše Listy« ještě nikdy nezarmoutily.

téměř všickni řemeslníci, živnostníci a dělníci — a byla jich slušná řada — kteří platili za »Naše Listy« ročně 6 K a nyní je berou číslo za 4 h; někde i kněží a bohatší úředníci té slevy — 4 h — užívají, ač jsme to nepovolili, ba přímo zakázali. V Tuchoměřicích na př. braly se 3 ex. »Našich Listů« za 18 K, nyní se berou zase jen 3 od týchž odběratelů za 6 K a tak je tomu i jinde. Tedy ztráta v Praze a předměstích je pouze morální a nikoliv hmotná. Kdyby nám na tuto slevu neposkytoval Jeho Eminence ročně subvenci 300 K a vždy věrná metrop. kapitola v Praze 200 K, nemohli bychom ji vůbec poskytovati. A co jsme při »Našich Listech« ztratili, to nabudeme jinde, v Soc. odboru, jehož členstvo vzroste do set, ba doufám, že právě zde více získáme, než jsme ztratili. — Tak starý závod jako náš se lehce poškodit nedá, on žije částečně ze svého vlastního tuku, t. j. stále a stále prodáváme staré knihy, brožury, kalendáře, letáky, různé farní tiskopisy, stará čísla časopisů, zkrátka objekty, jejichž příjmy a vydání jsou již dávno vyrovnány. Co z toho prodáme, jako bychom našli.

Dále stále a stále členové i abonenti uplácejí své dluhy, jež činí úhrnem přes 100.000 korun. Tu splatí starý člen 100 K, tu zašle jiný najednou 100—200—300 K abonentního dluhu. A zbytky skladu dáváme novým členům, kteří se hlásí rok co rok a jejichž stovky zapravují to, co nám z nákladů našich zbývá. — Jest pravda, že nám každý rok věrní kněží umírají a tu a tam nevěrní na jejich místa nastupují, ale tu si pomáháme tím, že vnikáme časopisy svými tiše, promyšleným plánem více a více v lid a pro obchod na venek a pro drobný tisk dostačí nám 50—100 věrných kněží a tolik jich vždy míti budeme. — Je třeba ještě připomenouti, že máme kolem sebe čtyři mohutné bašty: Tiskovou Ligu, Spolek na zakl. katolických knihoven, Jednotu č. katol. učit. a Pædag. svaz; těmito baštami jest družstvo chráněno a posilováno.

Stárneme, ale v agitaci se nikým předčiti nedáme a tato okolnost a jádro dobrého kněžstva, šlechty, intelligence a lidu zůstane při nás a neopustí nás. A co nám kdo pokazí, to spraví různé stále docházející dary, odkazy, jichž jsme již hojně dostali a ještě dostaneme, nebo některé z nich jsou nám pro budoucnost zaručeny. Tedy ve jménu Páně ku předu!

Druhý místopředseda far. Vl. Hálek podal druhý dotaz, řka:

Slyším na venku, že na »Čecha« podala rozpočet »Vlast« a p. V. Kotrba, a kněží si stěžují, že »Vlast« jest dražší a že p. Václ. Kotrba stojí oproti ní v lepším světle. Mně však nic není známo, že bychom se byli o »Čecha« ucházeli a rozpočet dělali, i táži se ředitele závodu, jak ten rozpočet »Vlasti« na venek přišel?

Na dotaz II. místopředsedy p. far. Vl. Hálka odpověděl red. Tom. Škrdle takto: Družstvo »Vlast« o žádný rozpočet žádáno nebylo a žádný nevydalo. My zatím po tisku denníku netoužíme a při nynějším zařízení bychom tisk denníku ani převzíti nemohli a nevzali. Věc se má takto: Piův spolek vyžádal si na »Čecha« rozpočet od našeho p. faktora jako soukromé, nestranné osoby; náš p. faktor vzdělal rozpočet dle tiskárenského tarifu, p. Kotrba podal svůj se značnými slevami. Když se o tom při schůzi pp. vikářů a zástupců ostatních tří diecési u Jeho Eminence jednalo, říkal referent p. kanovník Msg. Fr. Vaněček pro krátkost řeči: rozpočet »Vlasti« a rozpočet

p. Kotrbův a to se dalo i do tisku a tím se u těch, kteří zákulisí neznají, rozšířil názor, že bychom my na „Čechu« příliš vydělati chtěli a p. Kotrba že se spokojuje s malým výdělkem. Jak z tohoto vylíčení jasno, družstvo »Vlast« nemá s tou věcí nic společného a kdo nás ze žistnosti podezříval, račiž si svůj názor opraviti.

Výbor projednal ještě mnoho jiných otázek a záležitostí, které se však vymykají veřejnosti. Jednání výboru bylo vážné a důstojné a kdož se obávali, že pro dvě trhliny ve výboru cena jeho poklesne, zklamali se. Ve výboru je síla, odvaha, svornost a naprostá shoda a ony dvě trhliny oproti tomu nic neznamenají.

Výbor Hist. kroužku družstva Vlast zasedal 2. května t. r. v domě Vlasti za předsednictví c. k. dvorního rady Dra Fr. Kryštůfka, kap. děkana u Všech Svatých a univ. profesora. — Jednatel školní rada Dr. M. Kovář četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Zástupce družstva v kroužku, kníž. arcib. notář Tom. Škrdle, požádal pokladníka, aby mu odevzdal účty kroužku asi do konce května pro zprávu k valné hromadě a jednatele, aby připravil zprávu pro touž valnou hromadu družstva. — Na podzim t. r. uspořádá Hist. kroužek opět tři veřejné přednášky. Farář Dr. K. Lev Řehák rozebere thema: 1. Císař Ferdinand II., katolický reformátor, a 2. Jsou-li Jesuiti hrobaři českého národa. Třetí přednášku opatří jednatel. — Archivář Jindřicho-Hradecký, farář Fr. Teplý, zaslal kroužku sympatický dopis, v němž slibuje v pozdější době přednášky i lit. práce pro Sborník Hist. kroužku. Přečtěný dopis vyslechnut byl s velkým zájmem. — Předseda vydá se letos s bratry Moravany na pouť do Jerusalema — v životě svém již po druhé — i bylo mu k cestě té výborem srdečně blahopřáno.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Soziale Briefe. Herausgegeben von Dr. C. Forschner. Diözesan-Praeses der katholischen Männer- und Arbeitervereine der Diözese Mainz. Mainz 1909. Verlag von Kichheim & Cie. Cena jednotlivých sešitů 1·50 M. — Leží před námi 6. svazeček socialních listů Dr. C. Forschnera. Obsahuje řadu přednášek pro večery spolkové. Vedle čtyř přednášek povahy apologetické podává tu autor, stojící uprostřed života socialně politického a známý specielně jako vynikající řečník, řadu promluv o rodině, příbytku a domácnosti dělníka, jakož i o jiných podobných předmětech obsahu socialního a hospodářského. Vycházel při tom z myšlenky dělníkům na to poukázati, co mohou sami činiti k povznesení svého stavu a zlepšení svého materielního postavení a také činiti musejí, dovolávaje se slova Lva XIII.: „Velká socialní reforma musí počíti svépomocí.“ Co jiní, stát, obce a prácedárce mají činiti, musí býti ovšem také řečeno; má-li však celé dnešní ochranné zákonodárství dělnické dosáhnouti svého účelu, pak musí také dělníci svoji povinnost činiti, jinak je všeliká péče o dělníky nadarmo. Přednášky Dra Forschnera ukazují hluboké porozumění otázky socialní. Obšírně pojednává autor zejména o otázce bytové a při tom přimlouvá se za zavedení spořitelen nájemných, dále o výživných poměrech dělníka, a podává spolu různé praktické pokyny pro domácí jeho hospodařství, pro omezení požitku alkoholického, jakož i pro pravou volbu dobrého, stavu přiměřeného oděvu a o podobných jiných věcech.

Při tom ukazuje se autor mistrem populární, uchvacující výmluvnosti, zkušeným znalcem srdce a života lidského; srdce jeho vřele tluče pro duchovní a hmotné zájmy lidu pracujícího, pro jehož potřeby má hluboké porozumění.

Všem, kdož mluviti musejí ve spolcích dělnických, v socialních konferencích jako předsedové nebo duchovní rádci, zvláště pak mladšímu duchovenstvu ve správě duchovní skýtá publikace Forschnerova velecenný material jakož i bohatý pramen poučení a povzbuzení přičiňovati se o pronikavou reformu socialní v duchu křesťanském. Dr. J. Samsour.

Lazarettfahrten des Freiherrn Adolf von Berlichingen im deutsch-französischen Kriege. (Nemocniční jízdy svobodného pána Adolfa z Berlichingen v německo-francouzské válce.) 2. vydání. Nákladem Fredebeula Koenena v Essen-Ruhr. Malá 8°. Str. 255. Cena 3 K 12 hal Chvalně známý spisovatel a konvertita, potomek starobylé šlechty říšské, svobodný pán z Berlichingen, líčí v knize jmenované velmi poutavě a názorně své příhody, kterých zažil, prodlévaje jako řeholní bratr a klerik, ošetřující nemocné a raněné ve válce francouzsko-německé r. 1870. Třikráte odebral se ještě s jinými řeholními bratry na bojiště, do jeho blízkosti a do samé nepřátelské země, aby těšil, opatroval a sloužil tam raněným i nemocným bratřím vojínům. Zažil tu také hojně hladu, nakažlivých nemocí, útrap a jiných svízelů, jak je válka v zimě vedená sebou nesla, nicméně vypravuje všechny tyto osudy své velmi svěže, živě, někdy až humoristicky. Kdo poznati chce válku, námahy a následky její z líčení očitého svědka, tomu budiž kniha doporučena co nejvíce. Vyšlať již v druhém vydání. Je zcela nezávadna, můžeme ji dáti každému do ruky. Dr. Rudolf Zháněl,

Deutscher Hausschatz. Illustrierte Familienzeitschrift. 35. Jahrgang. Verlag von Fr. Pustet, Regensburg. Od října 1908 do října 1909. - Právem činí tento časopis nárok na nejpřednější časopis katolický. Všechny články a statě jím přinesené, ani romány, povídky a humoresky nevyjímajíc, odpovídají stanovisku přesně katolickému, jež sobě vydavatelstvo vytklo. Rovněž hojnost a rozmanitost obsahu po obojí, jak textové tak obrázkové stránce, podává o tom důkaz; vyplňuje své sloupce četbou vybranou a časovou, romány, novellami, básněmi, životopisy, články ze země- a dějepisu, lidopisu, dějin kulturních, umění a literatury, přírodovědy a technologie, věnuje pozornost významným událostem současné doby a technickým vymoženostem. V části belletristické uspokojil poslední ročník své čtenáře obsáhlým cestovním románem Karla Maye „Der 'Mir von Dschinnistan", románem M. Herbertovy „Die Idealisten", románem „Ohne Schuld« von William Stelljes. Také román „Der Heimliche" od J. Peiskera, povídka „Der Spatz am Joch« von Hans Schrott-Fiechtl, jakož mnohé jiné povídky a veškeré statě z oborů již uvedených došly obliby, ježto vydavatelstvo stále toho jest bedlivo, aby přáním čtenářstva všestranně vyhovělo. Časopis zasluhuje veškeré pozornosti a co největšího rozšíření; sešitů za rok 24. Josef Herzig.

Immergrün. Illustrierte Monatschrift zur Unterhaltung und Belehrung. 21. Jahrgang 1908—9. Redaktion von Josef Güttler, Druck und Verlag von Ambros Opitz in Warnsdorf. Za mírnou cenu 4 koruny ročně poskytuje »Immergrün« svým odběratelům hojně látky zábavné a poučné, provázené pěknými obrázky. Obsahem jeho jsou básně, povídky, zábavné a poučné články, kratší cestopisy, úvahy a různé drobnůstky v každém čísle se zvláštním zřetelem na zdárný pokrok činnosti něm. katolíků rakouských. Význačnější zábavné práce v dokončeném ročníku jsou »Meistr und Schüler« von Hermine Proschko, »In Treue fest«, Hochlandsgeschichte von Theresie Messerer a »Die weise Frau von Oldensloe«. Roman von O. Elster. Časopis ten zdárně se vyvíjí v každém směru a nejvíce po stránce obrázkové, nabývá stále a zaslouženě většího počtu odběratelů; proto také jeho význam pro katolickou věc u německých katolíků v Rakousku roste. Přátelům dobré, zvláště vzdělávací četby časopis tuto posouzený co nejlépe odporučujeme. Jos. Herzig.

„Gesammelte apologetische Volksbibliothek" Erster Band. Volksvereins-Verlag M. Gladbach. Cena M 2·40. — Uvedená kniha obsahuje 30 apologetických, populárně zpracovaných přednášek, jichž themata dovolujeme si zde uvésti. Jsoucnost Boha. Stvořil-li Bůh svět? Bible a vědy přírodní. Pochází-li člověk z opice? Má-li člověk duši? Život posmrtný. Zázrak. Volní myslitelé a jich vyznání víry. Je-li církev katol. nesnášelivá? Zpověď. Morálka bez Boha, je-li možna? Morálka bez náboženství náhradou za morálku náboženskou? Křesťanská mravouka nepřítelkyní kultury? Existence Kristova. Domnělý původ křesťanství. Vstal-li Kristus z mrtvých? Je-li Kristus Syn boží? Maria, matka Boží a panna. Papežství Kristem založené. Papežství a kultura. Špatní papežové. Papežství a inkvisice. Papežství

a pálení čarodějnic. Katolická církev a moderní kultura. Hospodářský úpadek katolických národů? Pohřbívání či spalování mrtvol? Spiritismus. Náboženství a zjevení. Jest bible slovo Boží či dílo lidské? Církev prý zapovídá čtení bible? Jak laskavý čtenář poznává, jsou to vesměs akutní otázky naší doby. Uvedená zde themata vypracována jsou krátce, logicky a přesvědčivě. Dobře se hodí pro přednášky ve spolcích, pro žurnalisty a rovněž pro kazatele. Podáme časem překlad jich v češtině. Duchovenstvu a dobrým katolíkům knihu tuto vřele doporučujeme.

Jan Fähnrich.

ČESKA.

T. G. Masaryk. — Nástin životopisný. Napsal dr. Jan Herben. Praha 1910. Str. 100. Cena K 1·—. Jak se spisovatel sám přiznává a omlouvá, jest spisek jeho psán ve chvatu; jest to práce nesouměrná a „nedopatření" je tam plno. Bez ceny ovšem knížka není, zvláště zajímá některými podrobnostmi ze života Masarykova. Jeť Masaryk u nás obestřen jakýmsi „nymbem" neznámosti a záhadnosti a teprv letos dává nám Herben nahlédnouti do jeho života soukromého. Vypráví se nám o dětství a jinošství Masarykově, o jeho studiích i veřejném působení (v literatuře a politice). Avšak i tu píše Herben tak, aby se zdál prof. Masaryk čtenáři něčím kromobyčejným, něčím vyšším nežli byli, jsou a budou ostatní lidé.

Především bychom tedy rádi poznali duši tohoto záhadného muže. Dr. Herben snaží se také naši zvědavost upokojiti, ale nevíme, zda schválně či „nedopatřením" tropí si z čtenářů jen žerty. Tak praví na str. 34. o Masarykovi: „Hlava byla protestantská, srdce katolické." Byl tedy v duši Masarykově jakýsi zápas rozumu s citem. Co zvítězí? Rozum? (protestantismus?), či cit? (klerikalismus?) Na str. 58. čteme už rozhodnutí: „Všecko další pozorování potvrdilo, že Masaryk je člověk citový (srdce?), ne intelektualista (rozum?)" A teď si vysvětlíme, proč Masaryk (člověk citový) nenávidí katolické církve a protestantství přijímá! Že to rozlišování mezi hlavou a srdcem, jak si je dr. Herben a prof. Masaryk představují, není přesné, na to upozornili jsme už ve „Vlasti" (roč. XVII., str. 967) ve článku „Prof. M. o klerikalismu".

Nebo jiný příklad „záhadnosti". Dle Masaryka (str. 90.) „nejlepším náboženstvím je to, z něhož plyne nejlepší mravnost; nejlepší příklad máme v Ježíšovi." A teď si připomeňme, jak se officielní básník Masarykovy strany, Machar, k tomu Ježíši chová. Proto, dobře zase praví Herben o Masarykovi na konci knížky: „mnoho naznačil a nedopověděl, byl neurovnaný a drsný, někdy i temný — neměl kdy; možno tedy dopracovat a pokračovat." Avšak základní věci dle našeho soudu měl by prof. Masaryk vypracovat a jasnými slovy svým přívržencům vyjevit sám. My katolíci ovšem od prof. Masaryka nežádáme v té příčině ničeho; nám jest Kristus jediný učitelem a vůdcem; my jen to chceme, aby každý křesťan učení Kristovo plnil a pak je náprava společnosti lidské sama sebou provedena a dokonána. My mluvíme o prof. M. vždy jen se stanoviska jeho ctitelů a stoupenců, neboť ti od něho očekávají síly, světla a spásy. Vysvětlitelno nám také, proč mládež liberalismem o víru připravená, proč židé a protestanté upírají svých zraků k Masarykovi; on je má zbaviti slabosti, vyléčiti duševní neklid a prázdnotu a netrpělivost. Že toho prof. M. dokázat nemůže, to nám je předem jasno a zkušenost to potvrzuje.

Dr. Herben ujišťuje, že jednotící základ Masarykových myšlenek a života je u Masaryka náboženství a to že u něho založeno na víře v Boha a na víře v nesmrtelnost duše," avšak nepraví nám jasně, kryje-li se pojem „Boha" a nesmrtelnosti s pojmem, jaký má o Bohu a nesmrtelnosti věřící křesťan. K výkladu takových pojmů postačilo by napsat jen několik stránek a bylo by jasno všude i mezi ctiteli Masarykovými i jeho odpůrci. Víme, jak na př. překvapilo jeho prohlášení, že se modlí; plnokrevní nevěrci hned řekli, že mu měkne mozek, a mládež nejprv udiveně na něj pohlédla a pak řekla: Masaryk kolísá, nemůžeme za ním. Proto jest také dnes Masarykova vážnost mnohem slabší než bývala dříve. A jaký jest Masarykův význam národní? Dr. Herben ovšem praví: „Štěstím našeho národa je, že takového muže zrodil uprostřed 19. stol." Otázka zajímavá, ale zcela illusorní je: Jak by to u nás vypadalo bez Masaryka? Jest snad jeho působením národ mravnější, spokojenější, mocnější? Vynikáme nad současné národy věděním a mravností? Šli jsme rychleji ku předu před Masarykem či po něm? Jest naše intelligence zdatnější, svědomitější, pracovitější? V čem jsou jiní národové za námi? atd. — Dr. Herben sám trochu odpovídá, když praví: (str. 99): „Má prof. Masaryk žáky? Řekl bych, že nemá; být jeho žákem, k tomu by bylo

potřebí muže stejně mohutného a tak úrodná země česká není.“ Toť smutné vyhlídky. Má skutečně všecka ostatní vědecká práce u nás tak malou cenu? Není opravdu pomoci?

Dr. Herben velmi často si stěžuje, jak bylo v Čechách Masarykovi křivděno, ale že orgány Masarykovy nešetřily nikoho, jest ovšem také známo. Jak především katol. náboženství a katol. kněžstvo bylo od strany Masarykovy zasypáváno posměchem, potupou a pomluvami, je zvláště povědomo. Nestranný soud o Masarykovi pronese teprv budoucnost; dr. Herben na to nestačí, jeho úsudek je příliš povrchní, nepřesný a subjektivní. Suum cuique. Prof. Masarykovi pak upřímně přejeme, aby poznal pravdu. L. † k.

Legendy. Napsal P. František Žák T. J. (V Praze, Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrby, nákladem Mariánské družiny učitelek.) Druhý a třetí svazek „Světlušek“, četby pro dospívající dívky, vyplňují tyto práce znamenitého našeho katolického básníka a spisovatele: Legenda o ctnostech, Anděl míru, Beránek bl. Anežky, Legenda o dušičkách, Před prvním májem, Beatrice, Pravda a lež, Lesní obrázek, Snové, Legenda o daru života, Boží soud, Legenda o sv. Janu Nepomuckém, Marie a Marta, Kříž, Svatba, Vánoční legenda, Pobožnost k Srdci Páně, Legenda o srdcích. — Nerad odložil jsem přečtěnou knihu, abych napsal o ní několik skrovných řádek recense, a vrátím se k četbě její milerád zas a zas. Není mým úkolem, psáti snad podrobný rozbor této sbírky prací, ve které ladně střídají se básně veliké opravdové ceny s prosou, kterou na mnohých a četných místech spravedlivě dlužno označiti jako skvostné ukázky v katolickém duchu psaných básní v prose. Zejména dlužno zde upozorniti, že každá z prací ve sbírce legend obsažených má svou samostatnou, jímavou barvitost a ucelenost a z každé že vyzařuje jasný závěr, buď poučný, rozjímavý, buď i švih satirický (jako v básni „Boží soud“); místa odnášející se ke kultu Mariánskému, jenž v jednotlivých statích vzkvétá sněhobílým jemnodechým květem jara, nejsou sice grandiosní stavby a nádherné malby slovesné a nehýří takovým pěrestým slohem, jak na př. u Julia Zeyera v „Zahradě Mariánské“ jsme četli, ale jsou právě svým klidem a svou dojemnou prostotou vysoce zajímavá, jelikož jsou s to, aby přivedla duši dívek-čtenářek k mladistvému nadšení posvátné čisté lásky k Panně panen, Nejblahoslavenější Matce Boží! — Básník legend, ať látka jejich čerpána jest z dějin českých jako na př. »Anděl míru, ať celý jejich děj odehrává se ve sférách nebeského blankytu, jako: »Beránek bl. Anežky,« ať dýší poetickou intimitou blaženého života rodinného (»Vánoční stromek«) anebo vyvrcholují v nadšenou apotheosu Tovaryšstva Ježíšova (»Pobožnost k srdci Páně«), má všude stejně šťastné péro, jímž každou kresbu svou pevně konturuje. Péro jeho, smáčené ušlechtilou tendencí, povznésti mladá srdce a mladé mysli výš a výše nad ten trud pozemský, dospívá k účinu znamenitému, neboť vyvolá toto blaživé povznesení všude tam, kde legendy s pravým pochopením budou čteny. — Co však literárním pracím v Legendách P. Františka Žáka T. J. ještě delší cenu dává, jest okolnost, že výborně se hodí k recitacím, při akademiích a večírcích spolků a organisací katolických, tak že slovo básníkovo, oživené náležitým přednesem, vzbudí v srdcích posluchačů příjemný dojem a často rozezvučí se ve struně milých vzpomínek. — V nejnovější literatuře katolické náleží básnické tvorbě P. Žáka místo čestné a proto také i tuto recensovanou sbírku Legend doporučuji co nejvřeleji i k četbě zušlechťující i k obohacení knihoven katolických. Že dovede autor opravdu mluviti a básniti od srdce k srdci, mimoděk dokládá sám v posledním čísle sbírky, nadepsaném »Legenda o srdcích.« Tato jásavá báseň v prose o lásce k Bohu končí na str. 174. přímou apostrofou ku čtenáři: »Hleď, aby i srdce tvé zvuk vydávalo v síni srdcí a jednou samo s ostatními se rozplesalo k písni nekonečného blaženého chvalozpěvu lásky!« — Při ladné typografické úpravě a 174 stranách textu jest cena sdruženého II. a III. svazku »Světlušek« 1 K 20 h mírná. Revise korektury měla však pečlivěji bdíti nad šotkem v sazárně, jenž na některých místech trochu směle sáhl do hotové již sazby. — Ku konci tohoto referátu konám jen milou svou další povinnost a upozorňuji katolické čtenáře na sbírku básní »Životy svatých«, jež veršem napsal P. F. Žák T. J. — Dosud vyšel svazek I.—IX. a to: Sv. Anežka římská, Sv. Anežka česká, Svatý Jiří, Svatý Vít, Svatá Anděla Merici, Svatá Ludmila, Sv. Stanislav Kostka, Svatý Václav, Blah. Zdislava. I lze se pevně nadíti, že básnické dílo P. Žáka, sborník to životů svatých, záviděti nám bude po jisté době i sama dnes dominantní literatura světská,

k thematům náboženským a katolickým dosud jen netečně ne-li dokonce s netajeným pohrdáním přihlížející! — — Jan Voborský.

Zámecký kaplan. Povídka od Antola Staška. — Belletristický týdenník »Zvon« uveřejňuje v 26. a 27. čísle letošního ročníku povídku od Antola Staška: „Zámecký kaplan". Nezmiňovali bychom se o této povídce, nechali bychom s klidem vypravovati p. Anatola Staška, co by chtěl, ale to, co líčí v povídce „Zámecký kaplan", přesahuje meze slušnosti, překročuje nejdelší hranice trochy ohledu ke katolickému náboženství. Již z celé povídky určitá tendence: sesměšniti, ponížiti kněžstvo a náboženství odhoditi jako bezcenný brak mezi staré haraburdí. Je zvlášní, proč si pan Antol Stašek obral zámeckého kaplana za reka ku připravované knize »Otřelá kolečka«. Děj je následující: Kaplan Lhoták pro svou churavost stane se kaplanem zámeckým na Vlkovinách, ač jako novosvěcenec měl smrt na jazyku, přece jakž takž žije do šedesátky. Zapomíná na vše, co patří k úřadu kněžskému; sotva mši sv. dovede odsloužiti několikrát v roce. Po způsobu psaní »Kacířských epištol« má kaplan známost s polesného dcerou a z toho poměru syna, kterého poslal kaplan do semináře. Antol Stašek vkládá do úst kaplanových větu: »Jako kněz budeš nejlépe zaopatřen." Ty časy už minuly, pane Stašku, kdy kněz měl nejlepší postavení, teď čeká novosvěcence práce, boje a strádání. Než Kamil, syn kaplanův, uteče ze semináře pro své přesvědčení, kterého nabyl po dlouhém badání, že není Boha, ani nebe, ani pekla. Otec kaplan dá mu za pravdu a napíše list, v němž odkazuje své jmění svému synu a spolu oznamuje úřadům vystoupení z církve. Chce býti svoboden; ráno však najdou kaplana mrtvého. »Smrt sáhla na jeho vítězství,« tak končí spisovatel. Nelogičnost hraje v povídce velikou roli, tendence morální v ní není, a zauzlení, umělecké provedení v ní schází. Musíme se usmáti líčení p. Staška, jak snaží se dokázati řečí Kamilovou, že není Boha. Mladík dvacetiletý po ročním hloubání přijde k závěru: »není Boha, nebe ani pekla." Potvrzuje tím slova Bacona Verulanského. Leves gustus in philosophia movent fortasse ad atheismum, sed pleniores haustus ad religionem reducunt.« Přímo drzostí jsou slova pronášená Kamilem: »Šel jsem do semináře na studia theologická a lhal jsem i světu i svému svědomí surovou lží přetvářky. Lež ta byla černá jako můj habit a hřích, jenž se za ní vlekl, byl rudý jako kardinalova čepička. Moji představení snad tušili, co se ve mně děje. Ne to, že lhu, ale že se lži zápasím a namahám se ji se sebe svaliti, bylo jim trnem v oku. Nenáviděli mne proto a stihali trestem každý sebe menší můj přestupek. V těch kasárnách černých stejnokrojů nebyl jsem jediný, jenž svou duši oděl škraboškou přetvářky. Bylo mnoho takových. Ale ti nesli svou masku jako herci umělci a dívali se jasnýma očima do hlediště, odkud čekali potlesk a chválu. Já svůj zrak klopil k zemi, mé svědomí se stydělo . . . mne nepřemlouvejte, neboť má nevěra je věrou, stojící ve mně jako skála, kterou ani brány pekelné nepřemohou . . . . . chci sloužiti ne Bohu, ale lidem.« Podle Antola Staška chodí abiturienti do semináře z bídy, pro prázdné kapsy, z bídy převrácených srdcí, z bídy starostmi a strachem přeplněného mozku: Mně se zdá, když čtu již po třetí »Zámeckého kaplana«, že dosud jsem nečetl tak psychologicky nemožnou povídku, založenou na tak nesmyslných kombinacích. Zdá se mi, že dosud »Zvon« nepřinesl tak chabou povídku, ve které nicméně nahromaděno je útoků proti Bohu, církvi, kněžím, semináři, jeho představeným a bohoslovcům, jako nebývá ani v několika číslech »Záře« a »Červánků«. A takovou belletrii má odebírati kněz, má platiti katolík? Administrace »Zvonu« rozesílá počátkem roku zrovna prosebné listy po farách, vybízejíc velice uctivě k odebírání. A aby katolíci byli přesvědčeni, že povídka byla přečtěna napřed od redaktora a tak »Zámeckým kaplanem" zrovna vyzývavě kněžím a věřícím byl udělen kopanec, že ze všeho, co je katolíkům svatého, drzou rukou stržena rouška a vše vdupáno v bláto, potřísněno špinavými slinami, píše se v č. 26.: — »v tomto čísle začínáme otiskovati »pozoruhodnou« práci »Zámecký kaplan« ze vzácného péra Antola Staška. Nestačilo redakci jen uveřejniti povídku Staškovu, ale ještě zove ji pozoruhodnou prací. Bylo by záhodno, by povolané kruhy si povšimnuly, jak je napadena i v belletrii církev! »Zvon« má též rubriku: týden, a v ní každou chvíli dotkne se nešetrně katolíků; podobně v letošním ročníku z péra Dra Hamzy povídka »Nevěsta pátera Šimona« není psaná ve smyslu katolickém. Tolik o »Zvonu«. J. Jezeřanský.

Růže Dominikánská. Katolický časopis pro ctitele Královny sv. růžence, Požehnáno sv. Otcem Piem X. Za redakci a vydání odpovídá P. Fr. O. Pospíšil O. P. Ročník XXIII. S dovolením představených Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Nákladem vlastním. — V ročníku tomto, jehož redakci číslem 9. převzal po P. Fr. Bart. Vrátném P. Fr. Odilo Pospíšil Ord. Praed., nalézáme

řadu krásných básní, jimiž zvláště přispěli: Josef Kratochvíl a Dr. Mat. Kovář, dále články a úvahy asketické, poučné a apologetické, jako: »O pravém náboženství,« »Pohřbívati či spalovati mrtvoly?« »Rozšiřujme katol. tisk!« Hledejme Pána!« »Sv. Dominik a jeho trojí dílo,« »Hromnice a sv. Blažej« a m. j. Životopisy, povídkami a prácemi dějepisnými zásobili ročník tento: P. Bart. Vrátný, P. H. Janáček, Stařeček z chaloupky, Frant. Novotný, Václav Špaček, Ig. Zháněl, Em. Lesak O. P., Jan Tichý, Fr. Tichý, Fr. Malý a j. Zdařilých vyobrazení vykazuje ročník tento na 70. Ježto i předplatné jest velice mírné (2 K 80 h na celý rok), můžeme měsíčník tento doporučiti z každého ohledu co nejlépe, a to tím spíše, že odběratelé přispívají zároveň na nový kostel v Plzni.

Prokop Zaletěl.

Janovský František. Dvanáct ročních měsíců dle víry a obyčejů lidových. V Brně 1909, nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 99, cena 80 h. — Janovský František, profesor náboženství na českém ústavu učitelek v Brně, přispívá po dvacet pět let pilně do všech našich katolických listů a vydal též přes třicet samostatných spisů většího, menšího objemu. Nejmilejší jeho tvorbou jsou dějiny, životopisy a směr náboženský poučný. K tomuto poslednímu přináleží tato oznámená práce.

V domě pravoslavného jáhna. Ze svéživotopisu mého přítele. Napsal S. Jelpatjevskij. A. G. Stín. V Brně 1909, nákladem Benediktinské knihtiskárny. Stran 276, cena 1·80 K. — Mnoho se u nás píše, jedná, mluví, blouzní o slovanské vzájemnosti, ale skutečnost jeví se docela jinak než theorie. Velmi málo je našinců, kteří byli na Rusi a nesmírný počet je těch, kteří cestovali po Německu. S oběma těmito národy sousedí naše říše a ač Němce aspoň v řeči nemilujeme, přece vždy máme více touhy jeti do Německa než do Ruska. O příčinách nelze se tuto rozepisovati, chceme pouze jen konstatovati, že ač Rusko jest nám tak blízko, přece poměry tamější jsou nám v mnohém úplně neznámy. Kdo z nás zná z vlastní zkušenosti, jak žijí, působí ruští popové? Náš nyní asi nejlepší znalec ruské literatury P. Augustin (proto píše pod pseudonymem A. G. Stín) Vrzal O. S. B., farář v Syrovicích u Rajhradu, přeložil již více ruských spisů jednajících o životě pravoslavného duchovenstva a jak již název označuje, je mu věnována i tato znamenitá knížka. Jaký otvírá se nám tu svět úplně neznámý, ale přece též velice zajímavý, protože svérázný, od našeho úplně odlišný: jaká tu skalopevná víra, důvěra v Boha, zbožnost!

Kdesi v zapadlé dědině mezi lesy a močály žije jáhen Timofej se svou četnou rodinou. Aby vydělal potřebnou výživu, pracuje neúnavně jako každý jiný mužík, jeho žena Naděžďa dře se též do úpadu. Autor předvádí nám nejraději všeho druhu popy, představují se nám hodně nábožní, ale i špatní, svárliví, lakomí, voňavkami zavánějící, sesazení; vcházíme do mužských i ženských klášterů. Rodinu jáhnovu doplňuje dědeček, dobráček, pop ve výslužbě, který, aby měl pokoj, raději se schová do svého zamilovaného včelníku, svárlivá babička stále křičí a vadí se, děvečku Domnu zbožňují děti. Ovšem nechybí též mnoho osob z dědiny, z okolního panstva, súčastníme se různých slavností, hostin, divadel. Ale již mizejí ty staré zlaté časy, i v Krutých Horách, v této tolik zastrčené osadě staví se železnice a zavádí se tam petrolejová lampa. Po smrti otce jáhna odstěhuje se vdova, která po klopotné práci znova oživuje, s dětmi do Moskvy. Z Varky je zkušená babička, Štěpka studuje na akademii a Dáša stane se učitelkou. Spis otvírá dvéře do života nám úplně neznámého. Každý i příliš sečtělý čtenář dozví se něco nového a bude čísti knihu s největším zájmem, proto ji doporučujeme.

Ignát Zháněl.

Veliký katechismus katolického náboženství. Vydání obrázkové uspořádal Dr. Antonín Podlaha. Schváleno nejd. kníž. arc. Ordinariátem v Praze r. 1909. Cena váz. výtisku 1 K 60 h (poštou 1 K 80). Nákladem Dra. Podlahy. Ve prospěch Útulku pro zmrzačené a opuštěné dívky Růž. Výrobny v Praze. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, V. Kotrby. — Jestliže dítko rádo sahá po biblické dějepravě, jest toho ovšem příčinou obsah příběhový, jenž zájem jeho velice budí; ale v druhé řadě jsou to i četné obrázky, text doprovázející, jež činí tuto knihu dítku dvakráte milou. To platí i o tomto obrázkovém katechismu, a snad ještě větší měrou, poněvadž látka i uspořádání celého katechismu nemá tolik přítažlivosti pro školní dítko jako biblická dějeprava. Text tohoto katechismu sám sebou zůstal obsahem i formou jako v dosavádním schváleném velikém katechismu; možno tedy mluviti pouze o obrázkové jeho stránce. Že se pokus illustrovaného katechismu vydavateli zdařil, třeba přisvědčiti, neboť obrázky jsou vybrány dle předních katolických mistrů. I v Německu existuje podobný katechismus.

obrázkový, na př. pro diecesi augsburgskou, ale v tomto německém katechismu jsou obrázky zcela malé. Ač snad mnozí právě v tom shledávati budou přednost, jsou-li obrázky menší a jaksi vedlejší, aby nebyl zastíněn obsah, jenž je přece hlavní věcí knihy. Možno ovšem říci, že některé obrazy v Podlahově obrázkovém katechismu jsou příliš veliké, ale jest to první pokus u nás, který lze zcela schváliti. Některé obrazy se také dvakráte (při rozličném textu, ovšem od jiného mistra pocházející) opakují. Aby katechismus obrázkový u nás se vžil, třeba, myslím, kromě schválení ministerského, aby alespoň také střední, ne pouze veliký katechismus, byl obrázky těmito opatřen, jinak by dítky měly v jedné (rozdělené) třídě katechismus rozdílný, střední a velký, což by činilo při ukládání látky a čtení obtíže. Aby se pak střední katechismus neužíval, nýbrž pouze veliký na všech stupních, nemožno bez zvláštního schválení provésti. Kromě toho cena velikého katechismu by musela býti snížena alespoň na korunu. V celku však jest tento illustrovaný katechismus výtečným zjevem a u mnohých byl zajisté s jakousi radostí přijat. Účel vydání jeho, ve prospěch Růž. Výrobny, uspíší rovněž jeho rozšíření. V. Kunz.

Dramatické umění. — Z Národního divadla. — M. Somerseta Maugham a anglická veselohra „Královská Výsost" v překladě K. Hašlera vyplňuje tři akty, které opravdu přinášejí zdroj pobavení. Autor zrovna v zápletkách netriumfuje, ale jeho hrdina Jack Straw, aristokrat, způsobuje svým „inkognitem" milé i nemilé scény. Maugham zde mistrně líčí tu prožluklou plebejskou domýšlivost naší doby: pohybovati se jen na okamžik v kruzích aristokratických. Veselohra je psána bez hrubozrnných vtipů a dociluje přece úspěchu. Režie, zvláště scéna v I. jednání v hotelu „Grand Babylon", byla přepychová a svědčila o uměleckém vkusu, a pořídil ji ředitel p. Schmoranz. Jack Straw v p. Schlaghamrovi našel nejlepšího představitele. Výbornou dvojici manželskou vytvořili pí. Hübnerová a p. Sedláček.

Dílo velikých rozměrů zařaděno též na repertoir Národního divadla. Jest to polského básníka, Julia Słowackého, tragedie „Beatrix Cenci" („Beatrice Cenci") v překladě Fr. Kvapila. Napsána byla již r. 1832. Pro svou rozlohu (5 jednání a 15 proměn) vyžaduje zejména pro své veliké výjevy lidové neobyčejné úpravy a péče scénické a proto se jí menší divadla vyhýbají. Słowacki učinil z Beatrice ideál panny, která zachraňujíc svou nevinnost, připravuje i smrt svého otce. Historická pravda zde silně pokulhává. Hra pro vzrušující scény dochází úspěchu. Zda trvalého, těžko zatím říci . . . .

Jako contra-představení „Quo vadis" vypravena zde tragedie o 1 dějství „Elektra", k níž hudbu složil Richad Strauss na slova Huga von Hofmannsthala. Děj prosycen jest duchem modernosti; ze staročeské tragedie zbývají jen malé zbytky. Strauss doplňuje děj hudbou, opřenou o psychologický námět Hofmannsthalovy představy o Elektře. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — Městské divadlo Král. Vinohradů připravilo nám první literární večer, věnovaný starší dramatické tvorbě. Poslechli jsme o něm »Sudílkové«, veselohru o 3 jednáních od Jeana Racinea, v překladě Ad. Červinky a veselohru aktovou »Rozbitý džbán« od H. Kleista, v překladě Lad. Quise. V tříaktovce líčí se nenapravitelnost soudu chtivých osob, které by se nejraději stále soudili. Hra má více života nežli vtipu. Jest to dobrá ukázka klasické dramatické tvorby ze XVII. století. — Druhá práce jest z ovzduší německé tvorby a jedná též o maloměstském rychtáři, jenž v rozepři uvaluje vinu na jiného, ač sám jest hlavním vinníkem. Hry byly osvědčeně sehrány v rámci své doby. V prvé hře pp. Hlavatý a Zakopal a sl. Šiblova a v druhé p. Jiřikovský parádovali. Nemohlo by se při dalších literárních večerech sáhnouti k volbě našich některých starých her? Doufám, že při volbě byl by prof. Zibert výborným rádcem.

Přitažlivost zvláštní jevilo vypravení J. Nougèsa opery »Quo vadis?«, zpracované dle známého románu Henryka Sienkiewicze H. Cainem, v zdařilém překladě V. J. Novotného. Děj jest většině čtenářstva znám, a proto opouštíme od jeho líčení. K nejpůsobivějším obrazům náleží: požár Říma, nad jehož trosky pěje Nero svou píseň, dále obraz, jenž předvádí nám shromáždění křesťanů. K těmto vrací se apoštol Petr. Hra svědčí o obětích, přinesených od prvních křesťanů víře Kristově, které shrnuty v apothesu: »Víra vítězí!« Libretto jest zdařile psáno a hudba vystihuje místy věrně styl mluvícího slova, ač v hudebním světě jdou o ní dva hlasy: pro a proti. Účinkující podali výkony zdatné největší scény a režisér p. řed. Štech vytvořil krásné obrazy, překypující bohatostí a pestrostí.

Veselohra Alf. Capusa »Chvíle slabosti« má jemný šleh, ovšem málo vtipných míst. Ženy hrdinu hry Roberta Vandela, staršího ženatého muže přivádějí svou koketerií do »chvil slabosti« a on — záletník neodolá nikdy pokušení. Má však štěstí. Jeho choť vše přijímá na jeho omluvu a tak zůstává domácí krb neporušen. Hráno bylo s chutí. Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Nic bez Jezovitů. Fr. Mikulejský přeložil z ruského veselohru A. Čechova »Námluvy« a vedle jiných nedopatření (hned užívá mince ruské a hned rakouské) užívá nadávky (str. 57) »Intrikán a Jesuita!« Zapomenuto, že v Rusku řád Jesuitů není. Snad příliš volný překlad. Liga † 12.

Machar ve „Výboru z literatury české pro studenty". (Od J. V. Nováka). V učebnicích pro střední školy předveden Machar velmi diplomaticky. V »Golgathě« obrací se prý jen ku všelidským poměrům, v knihách: »V září helenského slunce« a »Jed z Judey« obdivuje se klasickému starověku. Doplňkem k těm sbírkám a výsledkem návštěvy Říma jest jeho cestopis »Řím«, jenž mocně působil na jeho tvorbu básnickou. Machar na svou látku hledí »věcně a realisticky«. Myslí snad ti, kteří ten »Výbor« do škol schválili a zavedli, že učitelé a žáci při tomto zůstanou? Učitelé doporučí žákům to neb ono uvedené dílo za domácí lektiru nebo ve škole přečtou místa nejvýznačnější. Žáci pak dychtivi budou a sami si vyhledají spisy, jež jim »Výbor« doporučil. Proto se brání katolický biskup (brněnský) a jiní katolíci, aby se studenti neuváděli školními knihami na stezku děl protikatolických a bezbožeckých. To schválení jako by jim dalo pečeť, že by byly pro mládež studující. Liga † 12.

Prof. Masaryk narodil se 7. března 1850 v Hodoníně; studoval v Hustopeči, Strážnici, Brně a ve Vídni. R. 1878 habilitoval se ve Vídni a r. 1882 stal se mimoř. prof. v Praze. 60tileté narozeniny prof. Masaryka oslavili jeho citelé velmi okázale, aby na význam jeho s důrazem upozornili. V oslavných článcích zvláště připomínáno, že Masaryk je »člověk náboženský« (na př. »Zlatá Praha« č. 26.). Jaké je to náboženství? Je prý to »pozorování všeho jako článku v nekonečném řetězu dění pod úhlem věčnosti.« (»Zl. Pr.«) »Náboženství je moc, jež soustředí různé prvky a dává právě tím celé duševní rozmanitosti jednotu.« A pod. »Z toho vyplývá jednak humanita jakožto vědomí všelidskosti, jednak činné účastenství na pokroku.« »Moderní člověk nemůže být bez náboženství, ale ovšem je a musí být proti náboženství církevnickému, zjevenému.« — Ač prof. Masaryk sám prohlásil, že se modlí a že Boha hledá, přece máme za to, že on a ještě více jeho přívrženci osobního Boha neuznávají. Tím líší se od předních badatelů a učenců poslední doby, kteří celou váhou autority své otevřeně a nebojácně jsoucnost Boha osobního hlásají. Nelze ovšem přímo tvrditi, že prof. Masaryk zlovolně náboženství zjevené potírá, ale věřícímu člověku musí jeho boj proti náboženství připadati jako zaslepenost a šílenství. Prof. Masaryk pro horečnou činnost nemá ani kdy, pozorovat zpousty, které způsobil. Ano — sám v ustavičné práci a chvatu neuvědomuje si povinnosti k Bohu-Stvořiteli; a jeho (Masarykovi) vyznavači, kteří na slova mistrova přísahají, pociťují v sobě jen prázdnotu, nejasnost a propadají fatalismu. Reformní snahy Masarykovy zůstávají nepochopeny a přicházejí nazmar, poněvadž nemají podkladu; Masaryk nemá protiléku pro lidské sobectví. Kde není vědomí zodpovědnosti, kde nejsou přesně stanoveny povinnosti, tam triumfuje »lidská bestie«. Hesla »pokrok« a »humanita« nemají v sobě ani síly a tolik kouzla, aby byly základem a podporou mravních snah. Tisk strany Masarykovy nahrnul na katolíky mnoho potup, což jest divnou illustrací snah mistrových. L. † il.

Björnstjerne Björnson. — V Paříži zemřel 26. dubna t. r. veliký básník norvéžský Björnstjerne Björnson. Má světové jméno, neboť téměř všecka jeho literární díla byla do všech světových jazyků přeložena. Pro Slovanstvo stala se jeho osoba populární obzvláště tím, že se ujal utiskovaných Slováků uherských a celou váhou svého jména ve veřejném protestu povstal na obranu této zubožené větve matky Slávy. Dosáhl věku 77 let. Narodil se r. 1832 v Österdalen v divoké horské krajině, kde byl jeho otec pastorem. Svoji literární činnost začal recensemi a feuilletony. Jeho prvním dílem divadelním byla jednoaktovka: »Mezi bitvami«. R. 1875 byl povolán za ředitele divadla do Bergen. Literární spory znechutily mu však pobyt ve vlasti, tak že se na 3 léta odebral do Říma, Německa a Francie. V této době vznikly jeho znamenité selské povídky »Arne«, »Svižný hoch« a více

historických dramat. Selské povídky vynesly jeho jméno. Po svém návratu z ciziny dostával od Storthingu (státní rady) básnický dar 1800 K, jehož se však po několika letech vzdal. Od r. 1865—1867 byl ředitelem divadla v Kristianii, od 1866—1871 vydával »Norvézský lidový list« a konal v celé Skandinavii literární a kulturně-politické přednášky. R. 1873 odebral se znovu do Německa a do Říma. Po dvou letech vrátil se do Norvézska, kde si koupil statek, aniž by však se vzdal delších pobytů v cizině. Hlavně v Paříži se často poslední léta zdržoval, kdež i zemřel. Björnson dal moderní literatuře díla dalekosáhlého významu. Jeho »Novomanželé«, »Zeměpis a láska«, »Pavel Lange a Thora Parsberg« jsou často dávány na jevišti. Jeho poslední dílo jest hra »Když mladé víno kvete«. Björnson byl svým životem i svou činností básnickou smělý a silný duch, radikalní a vyslovený realista, zastance všeho přirozeného. Jeho sloh jest přes velikou živost vždy přesný, často staronordického rázu, charakteristika jest v jeho dramatech dokonalejší než komposice. Pravé křesťanství ovšem marně bychom hledali v jeho spisech, vytvořil si své křesťanství jako tak mnohý básník jiný, na př. u nás Svatopluk Čech a jiní. Celé Norvézsko pro něho upřímně truchlilo, od krále až do nejnižšího muže. Hostiny, divadla, schůze byly při zprávě o jeho úmrtí odřeknuty nebo přerušeny, státní rada norvézská se usnesla převésti jeho mrtvolu a pochovati na státní útraty. I starosta Pražský poslal rovněž vdově vřelý soustrastný telegram. Björnson horoval pro právo a spravedlnost a když pozvedl svůj hlas proti utlačovatelům Slováků, šlo mu to od srdce, bez jakýchkoli jiných zájmů. L. † 2.

Paběrky z novin a veřejného života.

Zdarma rozdáme obecní a školní tiskopisy. Žádati mohou o ně ti, kdož buď »Vlast« nebo Naše Listy odebírají. Přednost mají ti, kteří odebírají oba tyto časopisy. Žádati mohou o tiskopisy obecní i faráři, kteří v obec. zastupitelstvech zasedají. Máme tu také něco školních knih, jichž se na školách již neužívá. I ty můžeme k soukromému vzdělání rozdati. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Věrné své stoupence prosíme, aby nám v hojné míře svěřovali drobný tisk: visitky, plakátky, divadelní oznámení pozvání ke schůzím a j. v. K prosbě té máme zvláštní důležitou příčinu. Věrné své přátelé prosíme, aby k tomu i jiné povzbudili.

Upozornění. Papírnický obchod náš je od 9. května t. r. v I. poschodí v pravo druhé dveře.

Projevy pro družstvo Vlast.

Srdečné díky vzdávám družstvu Vlast za prokázanou čest, že jsem byl povýšen za čestného člena Vašeho družstva.

Jsa vzdálen od své vlasti od 8ho roku svého stáří a v cizině vychován toužil jsem vždy Čechem zůstati a Čechům prospěti, což se s pomocí Boží též podařilo. Důkazy toho jsou: 2 české kláštery, česká kollej, český sirotčinec a vydávání čtvero Česko-katolických novin. Vše tohle bylo vyprošeno modlitbou a pilnou prací.

Ještě jednou děkuji slavnému družstvu za prokázanou čest a přeji mu hojnost požehnání Božího a volám „Vivat, floreat et crescat družstvo Vlast!“

Znamenám se ve vší úctě **Jan Nep. Jaeger O. S. B.** opat.

Pozn. Ctihodný opat kmet zaslal nám svoji podobiznu; dáme ji do kalendáře Sv. Vojtěch. — Také americký Hlas píše velice sympaticky o různých pracích ve družstvu Vlast.

Vysoce vážený Pane a příteli!

S největší radostí přikládám korunku v poštovních známkách pro Soc. odbor a přeji z plna srdce každému Vašemu kroku hojné nebes požehnání, které Vás vždy provázelo — a tu ovšem i nemalé závisti působilo a působí u všech těch, kteří se takovými skvělými výsledky honositi a vykázati nemohou. Sleduji stále záměry a úmysly Vaše — a snažím se aspoň ve svém okolí na pravou míru přiváděti rozličné ty Vám křivdící posudky a náhledy mnohých, jaké zvláště v poslední době se tu onde pronášely. Než vše do času — jen Bůh na věky a kdo s Bohem — pro Boha a v plné důvěře v Jeho pomoc pracuje — nemusí se báti nižádné budoucnosti — ať nikoliv pro čas — nýbrž pro věčnost pracuje.

Jan Hejtmánek, biskupský vikář v Bystrém.

Pane vikáři, když jsme r. 1888 na cestě do Říma chodili pod večer před odjezdem vlaku po břehu mořském v italské Ankoně, otevřeli jsme si srdce své a od té doby se milujeme jako rodní bratři. Jsem Vám v pohnuté době svého života vděčen za tento projev. **T. Š.**

Dr. Václav Hlavatý, kons. rada v Praze: „Družstvu i všem kolem něho soustředěným spolkům přeji mnoho zdaru a Božího požehnání.“

Fr. Fiala, bisk. vikář v Dolní Cerekvi zasílá dar: „s upřímným přáním zdaru a srdečným pozdravem bratrským.“

Jak. Janda, c. k. školní rada v Domažlicích: Nejkrásnějšího zdaru všech prací a podniků srdečně přeje se vší úctou oddaný.“

Václav Čermák, farář v Slivici: Na soc. odbor zasílá 1 K — uznávaje pronikavou činnost téhož — stálý pozorovatel.

Josef Fabián, zámecký kaplan v Olšově: Bůh žehnej a dej hojně zdaru všem vašim šlechetným podnikům.

Karel Patočka, farář v Radošovicích: Odběratelem Vlasti jsem již 15 let a zůstanu i na dále, nebo ji s velikým zájmem vždy pročítám. Přeji z plného srdce všem podnikům a snahám ct. družstva mnoho zdaru a požehnání Božího, kteréhož Všemohoucí zajisté i na dále udělí.

Rev. Jan Maršálek, duch. správce ve Fort Atkinson v Sev. Americe, přeje podnikům našim všeho toho nejlepšího.

Nakladatelství Herderova Konversačního slovníku ve Fryburgu v Breisgau žádá dopisem z 27. dubna tohoto roku redaktora Vlasti za přesná data o družstvu Vlast, chtějíc družstvo naše pojmouti do svazku doplňovacího, který bude vydán.

Kaplan Theisselmann v Hamborn v německém Porýnsku děkuje družstvu českým dopisem za divadelní hry naše jemu darované a sděluje, až jim tamní biskup stanovy schválí, že si založí tamní Češi katolický spolek. Členů se již přihlásilo 45. Naše Listy již dostávají, nyní se jim i Vlast zdarma bude zasílati.

Četní členové Širšího sboru soc. odboru ze stavu občanského s radostí a ochotou nám zasílají neb osobně nám přinášejí své korunky. Úředníci naši jsou svědky naší radosti.

Vzácná návštěva. — V sobotu dne 23. dubna t. r. poctili nás svou návštěvou v administraci naší: J. M. vsdp. praelat Msgr. Dr. Josef Burian, kap. děkan, a vdp. Msgr. Ant. Wünsch kanovník na Vyšehradě. Prvý jest přísedícím zemského výboru, druhý členem kníž. arcib. konsistoře. Oba vznešení hosté projevili pro družstvo Vlast nejvřelejší sympatie, činnost naši úplně schválili a tím nás v pracech našich velice posílili. J. M. vys. důst. p. prelát složil pro Soc. odbor 50 K, vldp. kanovník 10 K a 10 K Spolku na zaklád. katol. knihoven a zároveň si vldp. kanovník předplatil „Naše Listy“. Také J. J. Karel kníže Schvarzenberg předplatil si „Naše Listy“. Návštěva obou vys. církev. hodnostářů zanechala v srdci našem hluboký dojem, nebo stala se v době pro nás velice významné.

Morava pro náš Soc. odbor. Za členy širšího sboru přistoupili: Jan Halouzka, farář v Mistřině (2 K) a z Troubska u Brna; Ignát Zháněl, farář, (2 K), po 1 K: Jan Kremlák, kaplan; Martin Zháněl, nadučitel a choť jeho Anna. Mimo to vzácný rod Zhánělův i s Dr. Rudolfem v Praze obdaroval všecky fondy družstva. — Farář Ign. Zháněl nám píše: »Kéž získá Soc. odbor, který má tak idealní, tolik krásné a humánní snahy, i na sesterské Moravě hodně mnoho příznivců!«

Šlechtické rody a družstvo Vlast.

Karel Ervin hrabě Nostic. — Druhým šlechticem o družstvo Vlast nejzasloužilejším jest p. hrabě K. Ervin Nostic. Jest zakládajícím členem družstva, složil 200 K na fond pro katolické spisovatele, „Vlast“ odbírá od počátku a platí již mnoho let 10 ex. „Našich Listů“ pro svůj lid na panství svém Horky nad Jizerou. A letos složil 100 K pro Soc. odbor družstva. Excellenc pán jest mezi českou šlechtou nejzasloužilejším činitelem v oboru charity. Přes 30 let byl předsedou spolku sv. Vincence z Paula, rozvětveného po celých Čechách, a jsa pracemi těmi znaven odevzdal správu spolku vznešenému synu svému Josefovi, ale správu Vincentina ponechal si do dnes. Kdo s p. hrabětem ve spolku sv. Vincence pracoval a jeho náboženskou pokoru a hlubokou zbožnost a neobyčejnou laskavost a obětavost k členům spolku sv. Vincence a k ošetřovaným chudým seznal, musí si ho na vysost vážiti.

Ferdinand hrabě Chotek. Pan hr. Chotek je zakl. členem našeho družstva, odebírá „Vlast“ a tři exemláře „Našich Listů“. Ač mu činí chůze značných obtíží, přicházivá pan hrabě se vší láskou a ochotou na naše Liter. sociální

sjezdy, zde vždy jedné schůzi předsedá a krásným, přesně katolickým proslovem schůzi zahajuje a zakončuje. Mluví plynně česky a otevřeně katolicky, a řeči jeho posluchačstvo přijímá vděčně. Už s námi byl p. hrabě na sjezdech našich v Jindř. Hradci, v Plzni a v Domažlicích. Zde p. hrabě před 40 lety při c. k. okr. hejtmanství úřadoval a proto reminiscence jeho na zdejší pobyt zvláště zajímaly. Letos setkáme se s panem hrabětem na sjezdu našem opět a těšíme se již na milé s ním shledání.

Karel kníže Paar a družstvo Vlast. — Ještě za života svého otce žil Karel hrabě Paar v Kardašově Řečici. Zakladatel družstva jako malý chlapec, když chodil z Řečice do Pleší ze školy, často p. hraběte na silnici potkal a uctivě jej zdravil. Když si p. hrabě přivedl svoji nevěstu z rodu Pallavičínů z Moravy do Kard. Řečice, stál zakl. družstva se školními dětmi v řadách, jež hraběcí novomanžele slavnostně vítaly. Na to jako novokněz žehnal dětem knížete pána (v rodině Paarovské jest knížetem jen panující pán, ostatní: bratří i synové mají titul hrabě) a když založil Vlast, pí. kněžna Leopoldina si ji předplatila a béře ji do dnes. A kníže pán stal se r. 1906 zakl. členem družstva, složil najednou sto korun a nyní dává nám ročně 50 K jako podporu za to, že v Opařanech, v Bernardicích a hlavně v Bechyni, tedy na místech jeho panství, svůj i cizí tisk v hojné míře šíříme. Knížecí rodina Paarovská jest velice zbožná a dobročinná. Při všech veřejných církevních průvodech kníže pán i pí. kněžna veřejně vystupují a dobrodiní, která chudině prokázali, jsou velice značná a četná.

Sv. Otec Pius X.

Acta Apostolicae Sedis. Třetí svazek časopisu Acta Apostolicae Sedis přináší mezi jiným i papežský list biskupům republiky mexické. Poněvadž se tato země chystá oslaviti svou výroční památku prohlášení své neodvislosti, sv. Otec schvaluje úmysl tamních biskupů, kteří chtějí se slavnostmi světskými spojiti i slavnosti církevní, jichž účelem jest Bohu poděkovati za zachování státu a aby byla vyprošena pomoc Boží. Sv. Otec vybízí nejdříve biskupy, aby se starali o probuzení katolického ducha, a k tomu konci nechť se konají řady příležitostných přednášek a kázání, jakož i aby ze všech sil pracovali k založení vhodných spolků k náboženskému poučení mexické mládeže. Avšak nechť i lidumilná a sociální družstevní činnost se probudí k novému životu. Ke konci papež poukazuje na nutnost, aby byl započat boj proti nemravné literatuře, proti které se musí postaviti jadrný, v pravdě katolický tisk. — Uvádí se tam dále mimo jiné výnos sv. oficia, odboru pro odpustky, kterým se udělují odpustky 300 dní — modlitbě ku poctě sv. Rafaela, patrona vystěhovalců a poutníků. —

Péče sv. Otce o vzdělání řeholníků. Jak sv. Otec se velice stará o prospěch řeholí a jejich členů, dokazuje jeho „Declaratio circa studia“ (Prohlášení o studiích) ze dne 9. září 1909, v němž přísně žádá pro členy jednotlivých řádů dokončeného studia gymnasijního a řádného studia filosofie. Toto rozhodnutí jest obnoveno výnosem ze dne 19. prosince 1909. Dovozuje v něm papež, že po náležité úvaze musí setrvati při tomto prvním rozhodnutí. „Zvláště v našich velmi těžkých dobách,“ dodává, „musejí i řeholní kněží míti totéž vzdělání jako světští, neboť je známo, že jejich rad s nemenší důvěrou se dožadují věřící.“ Jak moudře pracuje sv. Otec, neboť toto rozhodnutí přispěje nemálo ke zvýšení vážnosti řádův i jejich jednotlivých členů.

Vatikánsko-francouzské listiny. Nedávno mluvil ve francouzské poslanecké komoře pokrokářský poslanec Aynard a žádal, aby vláda jednala s Vatikánem, aby upravila rozluku církví uznanou, aby pak byly skončeny náboženské spory. Radikální tisk se ohradil proti tomuto návrhu a označil jej nepřijatelným a nemožným k vůli samé přirozené povaze věci, poněvadž republika nikdy nedopouští, aby se do jejích vnitřního záležitostí míchala cizí moc, a proto nemůže o tom ani s Vatikánem jednati. Toto tvrzení nemohly římské zasvěcené kruhy mlčky propustiti. »Corrispondenza Romana« přinesla přesný důkaz, jak třetí republika »uznala, přála si a žádala« až do rozluky, aby se papež obíral vnějšími i vnitřními záležitostmi francouzské republiky nejen na poli náboženském, nýbrž i socialním a politickém. Jako důkaz jsou uvedeny některé listiny, které jsou částečně zapomenuty a částečně dosud nebyly známy. Tyto důkazy jsou: řeč presidenta republiky Grévya, kterou měl v Komoře r. 1881; list tohoto presidenta Lvu XIII.; oficielní řeč presidenta Carnota při udělení kardinálského klobouku kardinálům Lecotovi a Bourretovi, tři listy presidenta Felixe Faurea Lvu XIII. z doby 1896 až 1900, jakož i Piu X. roku 1904. Z těchto listin je zřejmo, jak sv. Stolice společně pracovala s francouzskou vládou, aby katoliky získala pro republikánskou soustavu. Ale nejzajímavější je list, jejž psal Lev XIII. presidentu

francouzské republiky dne 12. června 1883. Proti tomuto listu francouzská vláda nic nenamítala, když vyšel v životopisu Lva XIII. Zvláště jedno místo dlužno uvésti, kde se tvrdí, že po každé, když se sv. Stolice michala »do vnitřních záležitostí tohoto národa, nebo když to učinila ve prospěch francouzského vlivu v cizozemsku, vždy stalo se tak »k podpoře moci francouzské.« Když papež takto píše presidentu, možno míti za jisto, že sv. Stolice pracovala ku prospěchu francouzského státu a podle toho tyto úkony již samy vyvracejí popírání francouzských radikálních listů. Zasvěcené kruhy dokládají, že je dosti neuveřejněných listin, které jsou jednak v archivu římském, jednak v pařížském, a z nich se jasně vidí, že sv. Stolice vedla politiku příznivou Francouzům. Italský tisk provází tato prohlášení s nemalou pozorností. Jsou prohlášení, z nichž vysvítá, že v archivu propagandy a v archivu státního tajemství jsou spisy, které se týkají soupeřství italsko-francouzského v Africe a Turecku, a z nich jde na jevo i okolnost, proč francouzský vliv v tomto oboru klesá a roste vliv italský.

Kníže Bülow o papeži Piu X. — Vatikánský dopisovatel turinského „Mementa", kněz z nejbližšího okolí kardinála, státního tajemníka Merryho del Val, sděluje úsudek bývalého kancléře německého Bülowa, proslovený vůči kterés vysoce postavené osobnosti o papeži. „Bylo mně řečeno," pravil kníže Bülow, „že seznám v papeži prostého, jednoduchého muže, venkovského faráře. Mohu však ujistit, že shledal jsem u papeže ovšem tyto vlastnosti, provázené však takovou vznešenou inteligencí, že zmocnil se mne obdiv. Papež Pius X. ovládá i nejnesnadnější mezinárodní problémy. Obdivuji se moudrosti papeže, jenž je zcela na výši svého poslání."

Koruny Čenstochovské. — Biskup Zdzitowecki vydal již pastýřský list, jímž oznamuje kněžstvu a věřícím diecése Rujawsko-Kališské, že dne 22. května při oslavě Nejsvětější Trojice koná se korunovace zázračného obrazu Matky Boží a Děťátka na Jasné Hoře. — Dne 21. dubna přijal sv. Otec v audienci poutníky polské, jichž 300 a mezi nimi nejslavnější rody polské jsou zastoupeny. Súčastnili se arcibiskupové Bilczewski a Teodorowicz ze Lvova a arcibiskup Symon, biskupové Pelczar z Přemyšlu, Nowak z Krakova, Nowowiejski z Plocka, generál Paulánů čenstochovských Rejmon, kníže Radziwill, kníže Lubomirski, hr. Tyszkiewicz a hr. Ostrowski. Poutníky představil sv. Otci prelát kn. Sapieha. Na to vydány poutníkům koruny a sv. Otec promluvil vřelou a srdečnou řeč. Poutníci byli nadšeni. — Koruny Jasnohorské byly přivezeny z Říma do Čenstochové dne 24. května a v slavném průvodu doneseny do kláštera Jasnohorského. Město bylo okázale vyzdobeno a tisíce lidí se průvodu súčastnilo.

Profesor Al. Musil, znamenitý český učenec a znatel Arabie, nastoupil opětně cestu do této země. Turecká vláda vyzvala jej, aby řídil budování útulků a nemocnic na cestě do Mekky. Prof. Musil, Musa ar Rwejli arabským jménem, opatřil se potřebnými přístroji, zejména na zkoušení vody, a vydal se na novou cestu východní.

První katolické biskupství v Omsku. — Jak polské listy se dovídají, bude v Omsku, hlavním guberním městě litavském, založeno nové římsko-katol. biskupství a za tou příčinou se vyjednává mezi ruskou vládou a Vatikánem již několik měsíců.

Kanovník Werner, lužicko-srbský vlastenec, mrtev. — Msgr. Jakub Werner, čestný kanovník kapituly budyšínské, farář v Khróščicích v Horní Lužici, zemřel v nemocnici ve Worklecích, rodišti Michala Hórnika, v pátek, dne 15. dubna t. r. Zesnulý náležel k nejstarším kněžím diecese budyšínské, spravované biskupem dráždanským. Podporoval ze všech sil literaturu lužicko-srbskou a národní snahy tohoto malého národa. Dožil se vysokého věku 82 let a pochován byl za velké účasti 19. dubna v Khróščicích.

Úmrtí generála Salesiánů. — Dne 6. dubna zemřel ve vysokém věku Don Michael Rua, generál řádu salesiánského. Zesnulý řídil dlouhá léta velkolepé dílo Dona Boska velmi obezřele a s dobrým prospěchem.

Mučedník. — Známý a hrdinný belgický misionář Courardy, apoštol malomocenstvím postižených Čiňanů, sám nyní onemocněl touto strašnou nemocí. Tento velikán lásky k bližnímu vystavěl na jednom ostrově, z Cantonu 60 klm. vzdáleném, veliký útulek pro malomocné, kde ošetřuje přes 500 nemocných. On byl těmto ubožákům duchovním správcem, lékařem, opatrovníkem a těšitelem. Nyní hledí sám neodvratné smrti vstříc. To je činnost „klerikálů", o níž naši pofouchlí protiklerikální protivníci nemají ani ponětí.

President Taft — Briandovi. — Od svého kollegy, presidenta Spojených států severoamerických, měl by se ministerský předseda francouzský, Briand,

něčemu naučiti. — Měsíční Věstník katolických amerických Čechů sděluje: „Dne 15. listopadu slavil kostel sv. Aloisia ve Washingtonu své 50leté jubileum. Slavnosti súčastnil se také president Taft, který s kardinálem Gibonsem a apoštolským delegátem Falconiem přehlížel průvod mužských spolků. Na to měl řeč, ve které blahopřál osadě a řekl, že sice podle ústavy není žádného spojení v Americe mezi církví a státem, ale úplné oddělení; tomu se však nemá rozuměti tak, jakoby to znamenalo nepřátelství vlády proti náboženství. Naopak — pravil — že on se snažil o to, aby mezi církvemi a státem byl poměr přátelský, neboť pokrok naší země nezávisí na ničem tolik, jako na pokroku náboženství a církvi.

Velkolepý dar na zbudování katolického ústavu ku vzdělání učitelů v Praze-Bubenči z řad učitelstva zaslal dne 4. května N. N., ředitel měšťanských škol z diecese královéhradecké, se svou chotí věnoval **15000 K.** Kéž najde ten čin ohlasu i v jiných šlechetných srdcích.

Známý hudební skladatel a ředitel Sixtinské kaple v Římě, proslavený Perosi řídil v Paříži dvě svoje oratoria, jež byla přijata s nadšením a pochvalnou kritikou.

Redemptoristé v Sibiři. Ruská vláda umí dobře oceniti prospěch redemptoristických misií, když udělila redemptoristům mnoho výhod na jich misijní cestě po severní Asii. Tři kněží vyšli z polské provincie, aby pracovali v chladných asijských stepích. Počali na úpatí pohoří Uralu. V každém znamenitějším městě, kde bylo dosti katolíků, konali misie a zakončili je v slavném městě Vladivostoku. Pouze Bohu jsou známy všecky úspěchy těchto misií, neboť mnoho dobrého vykonali tito misionáři. U mnoha katolíků oživla opět katolická víra, mnoho rozkolníků se obrátilo, jeden důstojník vzdal se protestantství a stal se katolíkem; celá řada Mongolů a Číňanů přijala katolickou víru. Bude-li ruská vláda jen nestranná, a nebude-li opět pronásledovati katolíků, jistě se katolicismus velmi rozšíří v ruské Sibiři.

Čeští katolíci vídeňští a česká škola v X. vídeňském okrese. Orgán českých katolíků ve Vídni »Pravda« protestuje proti tomu, že na české škole v X. okrese vídeňském socialistický učitel šíří mezi katolickými dítkami »dětský« časopis »Jaro«, ve kterém hnusným způsobem snižuje se vše, co je katolíkům posvátným. »Pravda« jménem katolických rodičů žádá, aby ihned se stala náprava.

Dílo italského lidumila Don Bosca. — Když zemřel r. 1888 velký lidumil Don Bosco, zanechal 150 dobročinných domů, v nichž našlo útulku tisíce hochů. V r. 1906 bylo již 302 domů a 4000 členů, 1402 kněží, 1195 theologů, 815 bratrů laiků, 700 noviců. Ke kongregaci Salesiánů patří 74 farnosti, 298 veřejných chrámů, 18 misionářských stanic v zemích křesťanských a 27 v zemích pohanských, 225 patronátů, 40 gymnasií, 75 seminářů, 33 lyceí, 7 učitelských ústavů, 28 konviktů, 16 technických a 240 jiných škol. Dále 3 továrny, 76 dílen, 23 nakladatelství, 29 knihkupectví, 7 nemocnic, 9 oratorií a daleko přes půl milionu chovanců. To je činnost katolické církve.

Z Tiskové Ligy. — Dary složili: Jan Šucha, far. ve Stolmíři 3 K; po 2 K: farní úřad v Chlenech a Jos. Fabian, zám. kaplan ve Volšově. — Ze starších členů zapravilo duch. vik. Vysoko-Mýtského 18 K (86 K). — Opravy uveřejnily: »Čas« a »Pokrokové Listy« jičínské dp. Al. Dolkovi, far. v Lískovicích, a »Školský Obzor« vldp. A. Strnadovi, děkanu v Načeradci.

Jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: Rod Zhánělův 5 K; po 2 K: Klem. Kuffner, far. u sv. Víta v Praze a Václ. Stoklas, spisovatel v Karlíně; po 1 K: Fr. Tater, učitel v Turnově, Jos. Fabian, z. kaplan ve Volšově, Jan Voborský, místodrž. oficiant v Dejvicích a z Prahy: prof. Jan Kalivoda a far. Dr. K. L. Řehák. Činí úhrnem 2260 K 62 h. Prosíme všecky členy družstva, aby fondu tohoto byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. Složili: po 10 K: J. M. Fr. Marat, generál velmistr řádu křižovnického v Praze a Msgr. Ant. Wünsch, síd. kanovník na Vyšehradě; 5 K: P. Jos. Puchta, provisor u Křižovníků v Praze; po 2 K: Jos. Pernegr, kaplan v Žinkovech; Fr. Rudolf, far. ve Včelákově; Aug. Stahala, far. v Těšeticích, Boh. Homola, far. v Obřanech a J. M. P. Sal. Roubíček, opat v Želivě. — Menší částky: Fr. Kučera, Aug. Večeřa a Albert Vítěz. — Přispívajícím členem stal se: Fr. Komárek, far. v Budenicích. — Knihy darovali: sl. Marie Chabrova, em. učitelka v Praze, P. Loh. Schmidt, em. převor na Strahově a Ant. Hájkova, em. učitelka v Olšanech u Prahy. — V dubnu byla odeslána knihovna osadníkům na Bořilce u Mladé Vožice. — Od 1. ledna t. r. bylo založeno 7 knihoven. Prosíme zvláště o přečtené zábavné knihy.

K Siršímu sboru social. odboru družstva Vlast přistoupili s vklady: 10 K: Anna kněžna Lobkovicová, choť † nejv. maršálka; Fr. Marat, gen. velmistr řádu křižovnického; Kar. Spurný, sládek ve Vysočanech, a Maltézský konvent v Praze; 6 K: Školské sestry de N. D. na Kladně; 5 K: Šim. Bejvl, arcikněz ve Vinoři; Jan Řihánek, ředitel k. a. semináře v Praze, a Kollej Jesuitská v Praze; 4 K: Frant. klášter v Bechyni a Václ. Mika, farář ve Vitějicích; K 3·20: Dr. A. Jannal, duch. správce na Bílé Hoře; 3 K: Václ. Čermák, farář ve Slivici; Jan Houdek, kaplan v Plaňanech; Msgr. Jos. Bernát, kanovník a probošt na Mělníce; Dr. Václ. Hlavatý, kons. rada a Jan Hlasivec, kníž. arcib. notář v Praze; 2 K: Nejmenovaný z Dobrušky; řád Dominikánský v Praze; Msgr. Fr. Kořán, kapitol. děkan v Staré Boleslavi; Mar. Jos. Holubec, převor v Břevnově; Jan Kukla, kons. rada v Čes. Budějovicích; slč. Marie Žilíkova ve Čkýni; Fr. Cyr. Vlk, mag. sekretář v Praze; J. Hejtmánek, kastelán na Hradišti; pí. Jos. Webrová v Praze; Fr. Pokorný, c. k. funkcionář na Mělníce; Václ. Schuh, obchodník v Krči; Milosrdní bratří v Praze; Jos. Husák, hrobník v Rapicích; Ant. Brázda, správce školy ve Vracovicích; Václ. Beneš, stavitel a architekt na Král. Vinohradech: MUDr. A. Pekař, lékař v Černilově; Jos. Kallista, solicitator v Novém Strašecí; kníž. arcib. a bisk. vikáři, děkani, faráři, kaplani a katecheti: Ferd. Lenz v Kuttenplanu, Jos. Charvát ve V. Čakovicích, Ferd. Koula v Michli, Fr. Pospíšil v Novém Hrádku, Vinc. Němeček v Kněžicích, Lamb. Ludvík v Horažďovicích, P. Leo Moláček v Liticích, Oto Rybák v Bořejově, Dr. Jos. Rydvan ve V. Kostomlatech, Fr. Vacek v Čes. Budějovicích, Jul. Rutta v N. Mitrovicích, Fr. Tejkl v Křesíně; Jan Tyrichter v Přepeřích, Jos. Mejsnar na Klecanech, Jos. Opp na Peruci, Jan Bonaventura v Libici n. Cidl., Jos. Zuzánek v Kutné Hoře; K 1·50: K. Král, cínařství a umělé lijectví na Král. Vinohradech; K 1·20: K. Neužil, far. v Kostelci Vrbatově, a V. Oliva, kaplan v Chroustovicích; K 1·16: Fr. Kulhavý, farář v Chřenovicích; K 1·10: K. Toman v Předslavi; K 1·04: Václ. Lachmann, far. v Brovnici; 1 K: Václ. Křížek, zahradník v Liboci; Ant. Kubišta a Fr. Novák, dozorci trestnice v Řepích; Václ. Stoklas, spisov. v Karlíně, Oto Zeithamel, technik na Smíchově; Fr. Havelka, rolník v Klenovém; Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách, V. Kabeláč, lékárník v Něm. Brodě, Ant. Kořínek, přednosta stanice Sedlec-Kutná Hora, JUDr. Vojt. Vrťátko, advokát v Kolíně, Jos. Dušek, em. horník na Březových Horách, Jan Košňar, mistr pekařský v Plzni, Jos. Kejdana, úředník u barona Kinghoffra a spis. v Michli, Ant. Hájkova, em. učitelka v Olšanech, Fr. Tater, učitel v Turnově, Jan Malíř, podkovář v Lozicích, Anna Knoppová, maj. domu v Turnově, Marie Zelenková, maj. realit v Dobroměřicích; z Prahy: faráři Mat. Bařha, Kl. Kuffner a Dr. Karel Lev Řehák a katecheta Ot. Studnička; pí. Jos. Jiroušková, Václav Kutil, dám. krejčí, sl. Barb. Hořancova, Cec. Kolářova, Františka Tarantova, Václ. Peer, Václ. Žalud a dva jiní alumnové; Jan Kalivoda, prof., Jos. Ryska, mistr krejčovský, Vil. Loukotka, závod pekařský, Fr. Waldmann, vrchní dozorce v Johanneu, Václ. Stefan a Fr. Cvrk, závody instal., slč. Jos. Bayerova, učitelka, Jan Ulrich, vrátný v Č. Kříži, Jos. Wildenstein, listonoš, M. Šíp, úředník T. Ligy, Jan Ticháček, mistr kamnářský, Václ. Mencl, mistr obuvnický, Fr. Köppl, místodrž. sluha, Bělohradský, závod holičský, J. Špánek, prof. na technice, Čeněk Čermák, tovární dílovedoucí, Ant. Šrámek, velkoobchodník s uhlím, Václ. Šesták, mistr pozlac., Vinc. Gottlieb, malíř pokojů, Jos. Kotouč, c. k. soudní oficial, K. Barvitius, ředitel not. kanceláře, a Tom. Roháček, spis. Dále kníž. arcib. a bisk. vikáři, školní radové, děkani, kaplani: Fr. Stibor v Liboci, K. Böttcher a Hugo Červinka v Modřanech, Václ. Koranda v Horkách, Fr. Škarda na Král. Vinohradech, St. Hlína ve Svatoňovicích, Jak. Janda v Domažlicích, Fr. Fiala v Dolní Cerekvi, Monsg. B. Kamarýt v Deštné, Jan Kukla v Č. Budějovicích, Ferd. Schmidt v Divišově, Petr Zavřel v Bärnwaldě, Václav Lerch v Berouně, Al. Kašpárek v Čes. Brodě, Jan Hejtmánek v Bystrém, Ferd. Zuna v Jinonicích, Vojt. Průša v Zásmukách, Ant. Michl ve Zbislavi, Jos. Pospišil v Lužci, Jos. Pomrhonc v Manětíně, Fr. Kondelík a Fr. Pecina ve Mšeně, Václ. Jonáš v Tursku, Jos. Přibyl v Dejvicích, Fr. Osoba v Lomnici, Fr. Vysoký v Bošíně, Ant. Keppert v Tuchlovicích, Jan Fähnrich v Krnsku, Ant. Kloboučník v Pacově, Fr. Okrouhlický v Kopidlně, Jos. Dejl a Fr. Kovářík v Jablonném n. Orl., V. Plihal v Mnichu, Jak. Duffek ve Sv. Janě, Al. Dostál v Ouvalech, Jos. Häusler v Kostelci n. Orl., Jos. Duda v Novosedlech, Václav Petřík v Mlázovech, Jos. Piskač v Libědici, Jos. Dumek v Dl. Mostech, Jos. Vejchar v Tuklatech, K. Jedlička v Libáni, Jan Kabeš ve Velizi, Al. Kramer na Břez. Horách, Fr. Bísek a Al. Dumek v Kožově, Emil Balcar v Cholticích, Ant. Provazník v Žižkově, Václ. Oplt v Libochovicích, Jan Hruška v Suchdole, Fr. Šrámek ve Svémyslicích, B. Pachta v Litomyšli, K. Patočka v Řeswitz,

Václ. Kroupa v Mláce, Ad. Svoboda v Předměřicích, Ant. Freer a Fr. Šír ve Slaném, Al. Štěpina ve Slatiňanech, Jos. Ptáček v Sedleci a Jos. Šmejkal ve Veselíčku. — Při závěrce listu přibylo 100 jiných členů. Nechť nezchází žádný člen a příznivec náš ze všech zemí, kde se Vlast odebírá! Každá korunka má velký význam pro naše družstvo. — Nové členy — po 1 K, a dary libovolné — přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Katolický spolek mezi Maďary se připravuje. Na posledním sjezdu katolickém v Pětikostelí konalo 200 profesorů středoškolských schůzi za předsednictví biskupa Procházky a usneseno bylo založiti samostatný katolický spolek profesorský.

Katolický německý Volksverein v Praze uspořádal dne 24. dubna v sále německého spolkového domu svůj první přednáškový večer, k němuž sešlo se přes 200 osob: kněží, profesorů, katolických studentských spolků, »Ferdinandei«, »Vandalie« a »Saxobavarie«, paní a pánů z předních kruhů. Dále súčastnila se schůze deputace katol. »Volksvereinu« z Kladna a okolí. Na to vdp. opat P. Alban Schachleiter měl přednášku na thema »Katolicismus a klerikalismus.« Řečník zdůraznil radostně, že spolek jmenuje se katolický, čímž svůj konfesionelní ráz vyznává. Spolek může na svůj katolicismus býti hrdým bez ohledu na nadávky klerikalismu. Přednáška setkala se s velikou pochvalou. — Katoličtí Němci mají již svůj katolický Schulverein, mají též svůj Volksverein, mají dokonce v Praze tři katolické studentské spolky. — Tuží se tedy všemožně.

„Dům Milosrdenství" ve Vídni založen r. 1875 kanovníkem Stögrem. Od doby svého založení poskytl Dům Milosrdenství nákladem 3.828.000 korun útulek a léčení 9000 těžce nemocným a nevyléčitelným osobám. Do fondu Domu Milosrdenství velikým penízem přispívá rakouská šlechta (zvlášť kníže Lichtenštein) a členové panujícího domu. — Vyzýváme humanistu Masaryka, volné myšlenkáře a soc. demokraty, aby prokázali, co vykonali pro sirotky, slepce, idioty, hluchoněmé, nevyléčitelné, padoucí nemocí postižené, studenty, učně atd., a prohlašujeme, že na tomto poli milerádi dáme se od svých odpůrců poraziti. Ale výzva naše vyzní na plano, a naši ředitelé dobročinných ústavů, Milosrdní Bratří a jeptišky, nedostanou z tábora odpůrců konkurrenty. Masaryk, Volná Myšlénka a soc. demokracie pěstují humanitu jen ústy — praxi její ponechávají zpátečnickým, sobeckým a tmářským klerikálům.

Katolická universita na Manile. Úřední věstník university sv. Tomáše na Manile upozorňuje na mimořádný rozvoj a pokrok této university, která byla založena r. 1611 španělskými dominikány a do dneška jest jimi spravována. Čítá 81 profesorů a více než tisíc žáků, kteří jsou většinou domorodci. Jest úplně upravena podle evropských universit. Častěji nejen biskupové, nýbrž i papež a president Spojených států vyjádřili veřejně své sympathie pro tento vysoký vzdělávací ústav, pevnost vzdělání tolika věků.

Misie na Korei. Bavorští benediktini v Sankt Otilienu pracují k tomu, aby založili novou misijní stanici na Korei. Poměry jsou pro ni dosti příznivé. Je tam aspoň 70.000 katolíků, hlavně těch, kteří přešli z pohanství na křesťanství, kdežto Evropanů jest pouze několik set. Dosud na Korei působili výlučně kněží z »pařížského semináře,« poněvadž je velmi málo kněží domorodých. Jak v Japonsku tak i na Korei se pomýšlí na zakládání katolických škol, zvláště středních. Poněvadž pak »pařížský seminář« nemůže podati dostatečného počtu učitelů, bylo třeba tam poslati německé benediktiny, aby bylo vyhověno potřebě. Pater Enshoff, který dlel na Korei, aby prozkoumal tamní poměry, konal v Mnichově řadu přednášek o Korei, aby vzbudil u Němců zájem pro potřeby misií v oněch krajích.

Český kostel ve Vídni na Rennwegu těší se veliké oblibě. Nedělní návštěva českého kostela stále stoupá, což jest jasným důkazem, že význam jeho doznává vždy většího pochopení a ocenění. Krajané naši pečlivě starají se o to, aby služby Boží byly co nejslavnější. Obzvláště zvelebení kostelního zpěvu věnuje se značná péče.

Ejhle, pruský šulmajstr! Naši pokrokoví páni učitelé rádi se dovolávají pruského šulmajstra — nuže, ať platí pruský šulmajstr! V pruské sněmovně, dne 21. dubna při debatě o rozpočtu kultu a vyučování pravil posl. dr. Schepp jménem učitelů: »Není pravda, že naše učitelské spolky kloní se k socialní demokracii, ale za zmínku stojí, že němečtí učitelé jsou dobří vlastenci, a že v jejich ústředním spolku jsou také katolíci. A činíte-li ještě učitelům výtku volnomyšlenkářství, třeba činiti rozdíl mezi Volnou myšlenkou a náboženským liberalismem. Učitelské sjezdy jsou na stanovisku, že vyučování náboženství ve škole jest pod-

statnou částí školního vyučování a že musí býti. Učitelský sjezd v Mnichově 390 hlasy proti 11 prohlásil, aby náboženství ve školách bylo podrženo. My nejsme tedy proti náboženství, ale pro reformu náboženského vyučování, aby vymýcením učení na paměť náboženství stalo se dětem milým a cenným.« — Co pak tomuhle říká »Český Učitel«, »Čas« a »České Slovo«?

Ze Španělska. Španělští katolíci jsou až dosud ještě rozčileni nad řáděním Ferrerovců ve sv. týdnu. Zuřivce, kteří si počínali v mnohých městech jako zběsilí, vedli dva republikánští poslanci Soriano a Azzati. Ty nejoplzlejší obrazy, znázorňující Spasitele, byly po ulicích rozdávány a někde dokonce pořádány pravé maškarní průvody. Přítel Ferrerův, posl. za Barcelonu A. Lerroux, ve svém nestydatém listě žádal ženy, aby i ony na Veliký Pátek jedly maso. A dle toho to také v této zemi vypadá. Socialista Pablo Iglesias ve svém listě označil veřejně zavraždění Maurovo za nutnost. Kdy přijde záchrance Španělska?

»Volná škola«. Spolek Volné Školy měl těchto dnů svou valnou hromadu ve Vídni. Spolek tento se skládá ze židů, volných myšlenkářů a soc. demokratů — arijští němečtí nacionálové z něho vystoupili. Vládu ve spolku vedou: baron Hock, Ofner, Dorn, Fürth — samí židé — Seitz, Wutschel, soc. demokraté. »Volná Škola« agituje pro Wahrmunda a hr. Hoensbroecha, staví si v Albertově ulici novou školu a prohlašuje, že musí bojovati proti společnému nepříteli, katolíkům. Předseda baron Hock si stěžoval, že vídeňské obecenstvo chová se k svobodomyslným snahám spolkovým lhostejně, zbaběle a mrzutě, přes to přese všechno však budoucnost, jak se samo sebou rozumí, náleží — Volné Škole.

Česká větev na Ratiborsku v pruském Slezsku. — V poslední době nastaly zlé časy Čechům na Ratiborsku v pruském Slezsku, kteří se nazývají »Moravci«. Řeč jejich jest ze škol a úřadů vyloučena, jen v kostele ještě a v rodinách zní. Jich jediný list »Katolické Noviny« přinášejí besídku, v níž jest náhled dvou učenců pražských o osudu této zapomenuté české větve, jež čítá přes 60 tisíc duší. Jeden míní, že nezhyne, poněvadž řeč jejich žije v rodině a kostele; druhý míní, že vyhyne, poněvadž mládež se odcizuje mateřské řeči; zpívá a hraje si německy a až doroste, bude prý konec, pak se prý zavře hrob moravského lidu na pruském Slezsku. Jen tu a tam nápis na polním kříži prozrazuje, že kráčíme po hrobě moravského lidu. Pisatel besídky k tomu podotýká: Kdo z učenců těch má pravdu? Já bych řekl, že nikdo, neboť nevyzpytatelny jsou cesty Boží; vše jest v jeho rukou. Praví přísloví: »Přičiň se člověče a Bůh ti pomůže« Nebudeme-li sami chtíti národně odumříti, pak nás nikdo nemůže usmrtit a nám jazyk vzíti. Jest dobře, že naše děti znají německy, ale netřeba je tak vychovati, aby se styděly za svou mateřskou řeč a docela jinak smýšlely a cítily, než jejich rodiče; o náboženský život našeho lidu máme strach, aby nepřišel k úpadku, nýbrž dospěl k slavnému vzkříšení s vítězným Alleluja.

»Sociální týden« v Neapoli zahájen byl 30. března za velkého účastenství katolických spolků mládeže a katolických spolků studentských. »Congresso cattolico nazionale di studi et attivita sociali« dokazuje, že také v jižní Italii roste hnutí křesťansko-sociální. Neapolskému sociálnímu kursu přítomen kardinál arcibiskup neapolský a několik jiných biskupů, četná šlechta, zvláště hr. Caisotti, hr. Marino Saluzzo, vévoda Santa Severina. Kurs vedli známí vůdcové sociální akce v Italii prof. Toniolo, Pericoli a Roselli. Nálada na kongresu byla povznesená, idee křesťansko-sociální pozdravovány byly od účastníků jako něco nového a radostného.

I. mezinárodní kongres křesťanských organisací textilních, skončený 1. dubna v Miláně, vykazoval tyto číslice:

Země	Místní skupiny	Počet členů	Žen
Německo	260	30.100	8802
Rakousko	152	11.024	4426
Švýcarsko	30	7.000	1000
Hollandsko	18	2.720	500
Belgie	40	4.390	1500
Italie	24	4.650	3500
	524	59·884	19.728

Italský svaz založen byl teprve na sjezdu samém a vzbuzuje velké naděje. Další svazy založeny budou v Rusku, Francii a Španělsku. Sjezdu přítomen byl zástupce italského ministerstva obchodu. Pět zástupců sjezdu

Krickava (Vídeň), posl. Schiffer (Düsseldorf), Huising (Hollandsko), Debruyne (Belgie) a Greven (Švýcarsko) přijato bylo v audienci kardinálem Ferrarim.

Soudnictví ve Francii a katolíci. Ve chvíli skandálu s ukradeným církevním majetkem došel do Francie zajímavý rozsudek anglický, vynesený od nejvyššího anglického soudu od soudcovského komitétu sněmovny lordů t. zv. »law lords«. Rozsudek anglický výborně charakterisuje soudnictví francouzské. Francouzská firma totiž, která od francouzské vlády obdržela domnělé výhradné právo vyrábět chartreuse — ačkoli ani firma ani vláda neměly toto právo právě tak, jako postrádaly receptu — chtěla v Anglii vymoci zákaz dovozu pravé chartreuse vyráběné vypuzenými kartusiány ve Španělsku nyní usazenými. Anglické soudy ve všech instancích rozhodly pro kartusiány, tak že nyní v Anglii musí být jako podvodné konfiskovány výroby, které ve Francii mají »výhradné právo«. Jistý pařížský list přináší toto ocenění zajímavého případu: »Anglické soudnictví, které zdá se být jiného rázu než u nás, učinilo rozhodnutí, které ohromuje. Toto soudnictví zjišťuje, že vyrábitel je také majitel svého výrobku, že tedy dvakrát dvě jsou čtyry a že tedy známka chartreuse patří kartusiánům. To je opravdu originelní rozsudek! To u nás ve Francii máme docela jiné právnické názory. My vyrabiteli jeho známku odejmeme, přivlastníme si ji — aniž bychom ostatně věděli, z čeho pozůstává — a abychom sv je právo ještě lépe upevnili, konfiskujeme jeho výrobky, dojdou-li z ciziny k nám. Pak majitele a výrobce odsoudíme jako falšovatele svého vlastního výrobku. Za starých časů se tomu říkalo lumpáctví, dnes však přeložíme si srdce z leva na pravo a majitel je odsouzen jako zloděj. Opravdu Angličané ještě nejsou tak daleko jako my! Mají právo a soudnictví, které dokazuje, že na cestě civilisace zůstali ještě důkladně pozadu! Žijí ještě v dobách, kdy okradený dával odsuzovat zloděje! To je přece naprosto zastaralé. U nás zloděj jde a dá odsoudit okradeného!«

Projev proti vyloučení náboženství ze škol a proti „Volné škole". — Správní zastupitelstvo Ústředního spolku Jednot učitelských na Moravě na valném sjezdu moravského organisovaného učitelstva v Kroměříži dne 16.—19. července 1908 porokovavši o právním postavení školy k církvi, prohlásilo jednomyslně bez debatty jako projev manifestační: »Vzhledem jak k vnitřní potřebě světských předmětů učebných, tak vzhledem k poměrům mezi učitelstvem a kněžstvem, žádá správní zastupitelstvo, aby co nejdříve provedeny byly požadavky Svazu veškerého organisovaného učitelstva, vyslovené 22. března 1908, totiž: a) aby se zamezily konflikty mezi učiteli a kněžími, resp. mezi vědou a věrou, jimiž vyučování se rozrušuje a autovita školy a náboženství oslabuje, nechť se odloučí vyučování náboženství od ostatního vyučování školního a přikáže se výhradně příslušným úřadům farním. b) Aby vymaněna byla škola z příslušného vlivu jednotlivých konfessí, žádáme, aby ve školních radách (okresní i zemské) nezasedali zástupci církví státem uznaných.« Již dříve bylo podobné snahy pozorovati v jisté části moravského učitelstva — zvlášť od té doby, co spolek »Volná škola« byl založen. Projevem právě uvedeným však vzalo snahu její vyloučiti náboženství ze škol, za svou právě vedení moravského organisovaného učitelstva, toho učitelstva, které vesměs přísahalo na říšský školní zákon, jehož § 1. stanoví jako úkol školy obecné vychování dětí v mravnosti a náboženství. Jednota katol. duchovních diecése brněnské i když jest přesvědčena, že nesouhlasí s tímto projevem veškeré učitelstvo organisované, přece musí jej považovati za projev officielní, neboť nebylo mu z řad organisovaného učitelstva veřejně odpíráno. Z té příčiny, projednavši tuto věc po skupinách, ve svém orgánu a spolu s oběma spolky katolického učitelstva moravského prohlašuje:

„a) aby se zamezily konflikty mezi učiteli náboženství a učiteli světskými, jimiž vyučování se rozrušuje a autorita náboženství i školy oslabuje, nechť odloučí se od vyučování školního všecko, co jest § 1. říšského školního zákona na odpor, a nechť vhodným způsobem, ale důrazně jest těm, jichž se týká, připomenuto slovo nejvyšší správy školské z 18. června 1909, „že ohledně zákona o školách obecných nemá jiného cíle, než základní princip zákona, který mravněnáboženskou výchovu předpisuje, důsledně prováděti."

b) Aby vymaněna byla škola z příslušného vlivu různých podvratných živlů, žádáme, aby vysloveno bylo z míst kompetentních, že není škola pokusným místem pro uplatňování nedokázaných hypothes vědeckých i nevědeckých, nýbrž uceleným organismem, jenž má vychovávati ucelené hodné lidi a občany."

Ve formálním ohledu usnáší se IV. valná hromada, aby tento projev Jednoty sdělen byl oběma ordinariátům moravským, pak aby byl zaslán všem katolickým a konservativním listům a poslancům, pak aby byl na základě článků

v orgánu Jednoty zpopularisován a jako leták mezi lid rozdán, a konečně aby tento projev byl sdělen také všem úřadům školním, jakož i mor. zemskému výboru. — Bylo valnou hromadou jednomyslně přijato dne 24. února 1910.

Redakci **„Pečírkova Národního Kalendáře“**, kteréž se dosavadní redaktor, p. prof. Jaroslav Červenka, pro churavost vzdal, přejala ku přání vydavatelů-sourozenců Pečírkových spisovatelka Vlasta Pittnerová dlouholetá spolupracovnice tohoto oblíbeného kalendáře.

Literárně-socialní sjezd družstva Vlast

bude se konati 5. a 6. června 1910 ve staroslavném královském městě Písku za čestného předsednictví vysoce urozeného pána Ferdinanda hraběte Chotka v sále »ve Střelnici« s následujícím pořadem: *V neděli, dne 5. června 1910* o 2. hodině odpoledne: I. slavnostní schůze literárně-socialní. Řečniti budou: 1. Projev zástupce Jeho Milosti ndp. biskupa Č. Budějovického, vsdp. čestn. kanovníka Vyšehradského, biskupského vik. tajemníka obvodu Píseckého, Frant. Seywaltra, děkana ze Sedlice. 2. Redaktor T. J. Jiroušek: »Význam družstva Vlast a kolem něho seřaděných spolků v národním životě českém.« 3. Učitel Vlastimil Jelínek: »Křesťanské základy ve školství.« — V 7 hod. večer: II. Slavnostní schůze socialní. Řečniti budou: 1. Farář Vlastimil Hálek: »Díla křesťanské charity v moderní době.« 2. Farář Karel Toman: »Křesťanská žena a moderní doba.« *V pondělí, dne 6. června 1910*: V 8 hodin tichou mši sv. v děkanském chrámu Páně bude sloužiti vldp. Ant. Pixa, děkan v Písku. Dopoledne o půl 10. hod.: III. slavnostní schůze literární. Řečniti budou: 1. Farář-spisovatel Alois Dostál: »Dobrá a špatná četba.« 2. Kníž. arcib. notář a farář Th. Dr. Karel L. Řehák, rytíř řádu Božího hrobu: »Petr Chelčický, rodák jihočeský, praotec »českých bratří«. 3. Doslov. — Členové katol. spolků nechť se u vchodu vykáží legitimací svého spolku. — Ostatní hosté nechť jsou uvedeni známými katolíky. — Žádáme své stoupence na jihu českém, aby se našeho sjezdu v hojném počtu súčastnili, širším kruhům obecenstva jej oznámili a k účastenství vybídli. — Přihlášky k sjezdu Vlasti, pozdravné přípisy a telegramy budtež zasílány do 4. června 1910 na předsedu sjezdového komitétu s adresou: Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, jenž veškeré dotazy zodpoví, a po 4. červnu na adresu: »Sjezd Vlasti v Písku, sál ve »Střelnici«.

Slavnému výboru družstva Vlast v Praze:

Hojnost milosti Boží a šťastný výsledek záslužným prácem sjezdu na Pánu Bohu vyprošuje

JOSEF ANTONÍN HŮLKA, biskup.

V Č. Budějovicích, dne 14. března 1910.

ČERVEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 9.

Výměna látek a sil v těle lidském.

Píše TOMÁŠ PÍCHA.

(Dokončení.)

Vegetabilie obsahují buničinu (cellulosu), jež sice též k uhlohydrátům náleží, avšak člověk ji zažije pouze, je-li jemná, svěží, čerstvá a nepříliš stará, ztvrdlá, jinak odchází nestrávena z těla. Z čočky zažije člověk 40% buničiny, ze špenátu 90·5%, nejvíce však z kyselého zelí, totiž 100%. Starší a hrubší buničina jest k výživě člověka neupotřebitelná, jen přežívavci ji zcela dobře zažijí. Jak se zdá, přeměňují enzymy buničinu v látku rozpustnou, a pak se již dále tráví. Pravděpodobno, že též mikrobi při rozštěpování jejím jsou činní.

Avšak buničina, i když jest pro výživu neupotřebitelna, má při trávení nemalý význam. Chléb z celé mouky, zvláště však z hrubšího čili zadnějšího druhu mouky (chléb domácí) jest sice co do výživných látek mnohem lepší než chléb z bílé mouky, neboť černá partie meliva obsahuje hojnost dusíkatých látek, avšak chléb takový chová též buničinu otrub (v otrubách jest mnoho buničiny obsaženo), která se v pásmu zažívacím nerozpouští — aspoň se tak za to má. Z té příčiny dává se přednost chlebu bílému. Avšak v novější době se dokazuje, že pro velmi zdravé lidi není buničina v chlebě, (resp. v černém podílu meliva) naprosto nestravitelná. Ale ať jest tomu jakkoli, jest nyní jisto, že buničina otrub v chlebě požita byvši, působí na stěny traktu zažívacího, vzbuzujíc hojnější výron šťávy ze žláz ve stěně traktu zažívacího umístěných; ona podněcuje a vzpružuje sesláblý pohyb peristaltický a účinkuje na stolici, dráždíc střevo, takže se brzy vyprázdňuje, což má význam veliké důležitosti. Hodí se tudíž chléb z celé mouky nebo ze zadnějšího druhu jejího pro lidi s línou stolicí. Mimo to černý podíl meliva obsahuje veliký podíl látek minerálních, zvláště fosforečňanů.

Důležitý význam, ne sice v ohledu výživném, ale v ohledu fysiologickém, má pro člověka, vzláště pro toho, jenž se převážnou měrou masitými pokrmy živí, zelenina a ovoce. Za potraviny jich v obvyklém smyslu pokládati nelze, neboť obsahují

hojně vody (80—90%) a jen nepatrné množství bílkovin (vyjimku činí mandle a vlašské a lískové ořechy, jež obsahují 15—20% látek dusíkatých, ale tyto látky dusíkaté nejsou vesměs živné). Co do látek uhlíkatých jen ovoce chová poměrně hojněji cukru (nejvíce třešně a vinné hrozny; třešně 10·36%, vinné hrozny 14·36%, mandle a ořechy chovají místo cukru veliké množství tuku t. j. oleje: vlašské ořechy a mandle 58—68%, lískové 66·47%), zelenina však jen málo látek uhlíkatých. Proto zelenina a ovoce pokládají se spíše za t. zv. pochutiny (pochoutky) než za skutečné potraviny. Cenímeť ovoce a některé druhy zeleniny hlavně po stránce chuťové a vonné, poněvadž obsahují silice, které chuti a vůni naší lahodí.

V zeleninách důležity jsou minerální součástky, zvláště draslík (rostlinstvo vůbec bohato jest solemi draselnatými — při stravě výhradně masité pociťujeme zvláště nedostatek solí draselnatých, poněvadž šťávy tělesné mají převážnou většinu soli sodnaté). Ovoce mimo cukr chová: volnou kyselinu citronovou, vinnou, jablečnon, pektin, gummi, mucin, atd. a pak i soli — zejména vytknouti sluší soli vápenaté, jež jsou zvláště pro člověka rostoucího veledůležité, poněvadž organismus z nich kosti staví. Maso jest vápnem velice chudé. Velice však vápnem bohaté jest mléko kravské, proti němuž mléko ženské vápnem mnohem chudší jest (rychle rostoucí tele ke vzrostu kostry potřebuje mnohem více vápna než dítě). Ale hned po mléce kravském vynikají vápnem: jahody, maliny, fíky, borůvky, slívy atd., jež jsou vesměs vápnem bohatší, než mléko ženské. Ze zelenin vyniká vápnem kapusta. — V době těhotenství a kojení má žena mnoho vápna potřebí, a nedostane-li se ji solí vápenných, ubírají se jí solí tyto ze zubů a kostí, což ovšem chorobu za následek má. Tím si vysvětlíme, proč ženy zvláště v době těhotenství tak rády ovoce požívají. Tím si též vysvětlíme, proč se děti tolik po ovoci pachtí. Známo, že na venkově by se děti po ovoci takřka »utloukly« a že ovoce na stromě před dětmi těžko obstojí. Byť i nezralé a sebe kyselejší ovoce bylo, dětem na venkově chutná.

Ale netoliko soli, nýbrž i volné bylinné kyseliny v ovoci v hojnosti obsažené jsou zdravotně a fysiologicky významny a důležity. Kyseliny ty osvěžují, trávení povzbuzují, a chladí, jakož i mírně projímavě působí. Proto se zácpy z masité potravy vznikající nejlépe hojnějším požíváním ovoce (a též zelenin) odstraňují.

V ovoci obsažená kyselina citronová má i vlastnosti protimikrobové. Z té příčiny užívá se jí ku sterilisaci vody. Ve vodě, obsahující 0·16% kyseliny citronové a 5% třtinového cukru, hyne prý bacill cholerový dříve než za 15 minut, bacill tyfový za 24 minuty; 6 gr. kyseliny citronové v jednom litru limonády zničí cholerového bacilla v půl hodině.

Ovoce působí na skladbu krve. Kyseliny jeho mění se totiž v kyselinu uhličitou, která se slučuje se zásadami v soli a ty pak ledvinami odcházejí. Proto má ovoce význam i při nemocech. Tak doporučuje se ovoce při některých nemocech jaterních, na př. skorbutu (kurdějích — jest to celková choroba výživy), zvláště

pak při nemocech, při nichž potrava nemocného jen málo bílkovin obsahovati má, jako na př. při otylosti, dně a j. Při skorbutu osvědčuje se zvláště citronová šťáva, rybíz a nakyslá jablka. — Ne bezvýznamné jest, že první lidé — dle zprávy Písma sv. — požívali v ráji ovoce.

Avšak při potravinách nesmíme přihlížeti jediné ke skutečné t. j. výživné hodnotě jejich, nýbrž i k hodnotě prodejné (tržní). Jest zajisté přáním každého jednotlivce, aby si opatřil potravu, jež by výživnou hodnotu co největší měla a při tom co nejméně stála. V skutečnosti však prodejná cena potravin neřídí se dle jejich ceny či hodnoty výživné, nýbrž cena prodejná a cena výživná začasté se velmi nápadně rozcházejí. O tom širší veřejnost nemívá vědomosti.

Pravili jsme, že bílkoviny mají vedle hodnoty plastické též hodnotu energitickou, sloužíce za nedostatku látek uhlíkatých též za zdroj energie. Kdyby tedy člověk živil se pouhým masem, tu 70 gr. bílkoviny masa upotřebilo by se k úhradě ztráty dusíku, veškerá pak ostatní bílkovina masa sloužila by za zdroj energie. I jest zvykem, udávati výživnou hodnotu potravin dle množství z nich vybavené energie, a to dle množství vybavené energie tepelné, jež úplným spálením (okysličením) živné látky se vyvine. Dle toho skytá:

1 gr bílkovin	4·1	kalorie,
1 gr uhlohydrátů	4·1	„
1 gr tuků	9·4	„

A nyní vizme, jaká jest výživná hodnota jednotlivých potravin dle kalorií.

Jeden kg. libového hovězího masa dá	979·9	kalorií,
20 vajec po 5 dkg. tedy (1 kg.) dá	1601·4	„
1 litr mléka kravského (asi 1 kg) dá . . .	706·5	„
1 kg. chleba z nejjemnější pšeničné mouky dá .	2742·9	„
1 kg. hrachu dá	3308·7	„
1 kg. sýra (tvarohu obyč.) dá	2419	„
1 kg. rýže dá	3282·5	„
1 kg. bramborů dá	975·8	„
1 kg. jablek*) dá	508·4	„

A nyní považme, jaká jest dle toho prodejná hodnota jednotlivých potravin dle kalorií.

Koupíme-li 1 kg. hovězího libového masa za 1·20 K**)	získáme za 1 K	816·58	kalorií
„ 7 vajec za 40 h (tedy 20 vajec za 1·14 K)	získáme za 1 K	1404·73	„
„ 1 litr mléka za 12 h	„ „ 1 K	5895	„
„ 1 kg. jemného pšeničného chleba za 28 h	získáme za 1 K	9796·07	„
„ 1 kg. hrachu za 28 h	„ „ 1 K	11816·78	„

*) Jablko obsahuje asi 0·5 proc. bílkovin, 11·9 pro. uhlohydrátů, 83·1 proc. vody, 0·5 proc. soli a 4·0 proc. cellulosy.

**) Uvedené tuto prodejné ceny jsou v Lipkové Vodě v srpnu 1909 běžné.

„	1 kg. sýra (tvarohu) za 28 h	„	„	1 K	8639·28 „
„	1 kg. rýže za 36 h . .	„	„	1 K	9118 05 „
„	1 kg. bramborů za 3 h	„	„	1 K	32526·66 „
„	1 kg jablek za 24 h	„	„	1 K	2271·25 „

Z uvedených tuto tabulek seznáváme, kterak se prodejné a skutečné (výživné) ceny potravin mnohdy až velice napadně rozcházejí.

Tak n. př. koupíme-li za určitý pěněžní obnos (jednotku) chléb, obdržíme téměř 12krát větší množství kalorií, než skytá za týž obnos koupené hovězí libové maso, což jinými slovy znamena: za peněžní obnos více než 4 krát menší obdržíme více než $2^1/_2$ krát větší množství kalorií; aneb, koupíme-li za týž obnos hrách, obdržíme více než 14 krát větší množství kalorií, než za touž cenu koupené maso skytá, čili jinými slovy: za cenu 4 krát menší obdržíme více, než 3 krát větší množství kalorií; aneb koupíme-li za týž obnos mléko, obdržíme více než 7 krát větší množství kalorií, než za touž cenu koupené maso dá, čili řečeno jinými slovy: za cenu více než 7 krát menší obdržíme tolik kalorií, jako za touž cenu koupené maso skytá; aneb, koupíme-li za týž obnos brambory, obdržíme téměř 40 krát větší množství kalorií, než za týž obnos koupené maso nám poskytne, čili: za cenu 40 krát menší obdržíme téměř totéž množství kalorií jako z masa za touž cenu koupeného; aneb, koupíme-li za týž obnos rýži, obdržíme více než 11 krát větší množství kalorií, než za týž obnos koupené maso nám dá, čili: za obnos více než 3 krát menší obdržíme více než 3 krát větší množství kalorií; aneb koupíme-li za týž obnos sýr, obdržíme $10^1/_2$ krát větší množství kalorií, než za týž obnos koupené maso nám dá, čili: za cenu 4 krát menší obdržíme $2^1/_2$ krát větší množství kalorií; aneb, koupíme-li za týž obnos jablka, obdržíme více než $2^3/_4$ krát větší množství kalorií, než za touž cenu koupené maso da, čili: za obnos více než $2^3/_4$ menší obdržíme stejné množství kalorií jako z masa za týž obnos koupeného.

Maso, jak viděti, jest vzhledem ku své skutečné (výživné) a prodejné hodnotě proti ostatním potravinám nejdražší potravinou. Nepřiměrnost prodejné hodnoty jeho hodnotě výživné až příliš do očí bije. Při tom při všem však spotřeba jeho jest — zvláště v městech — za nynější doby nepoměrně veliká. A přec za obnos poměrně malý mohl by sobě dělník slušnou výživnou stravu opatřiti, kdyby nebylo toho klamného předsudku, že maso jest »nejsilnější stravou«. Za obnos, který dá za maso, opatřil by sobě daleko větší množství rovnocenné jiné potraviny.

Maso nám skytá po výtce bílkovinu, ale což musíme míti bílkovinu právě jen od řezníka? Musí to býti ta nejdražší bílkovina? Vždyť dá se bílkovina masa substituovati jinou, lacinější bílkovinou n. př. bílkovinou hrachu, čočky, bobu, aneb bílkovinou sýra, sušené tresky (ta má největší množství bílkovin — 81·5%), uzené ryby atd. V hlavních městech, jako na př. v Praze, možno koupiti i čerstvé mořské ryby. Bílkoviny v těchto potravinách jsou mnohem lacinější než bílkoviny ve formě masa a jsou s to, úplně

ztrátu dusíku našeho organismu uhraditi. Považme jen! 70 gr. bílkoviny ve formě masa stojí 38 h (stojí-li 1 kg. masa 1 K 20 h), kdežto ve formě hrachu stojí pouze ne celých 9 h (8·71 h), a při tom jest ještě 181 gr uhlohydrátů nádavkem; ve formě sýra stojí pouze $4^1/_2$ h a při tom jest ještě 11·30 gr. tuku nádavkem (11·30 gr. tuku energitickou hodnotou = 25·99 gr. uhlohydrátů). Sýr vůbec jest důležitou a velmi vydatnou potravou, která by ve výživě našeho lidu místo vynikající zaujímati měla.

Ostatně bílkovin — jak již nám známo — není k úhradě ztráty dusíku mnoho potřebí. U hladovějícího člověka může býti — dle vynikajícího německého fysiologa a hygienika Maxe Rubnera — rozklad dusíkatých součástí tělových zmírněn až do 6% veškerého výdaje, požívá-li člověk ten tuků a uhlohydrátů, zvláště pak rozpustných cukrů.*)

Poněvadž právě bílkovin k úhradě ztráty dusíku není mnoho potřebí, lze snadno bílkoviny ve formě masa nahraditi bílkovinami ve formě ještě jiných potravin na př. ve formě pečiva (chléb, rohlíky, žemle atd.) a moučných pokrmů vůbec (knedlíky, buchty, koláče, koblihy, vdolky, lívance, placky atd.). Jest jen třeba, aby vzbuzena byla záliba pro moučné pokrmy.

Nejvyššího stáří dosáhli lidé, kteří se živili moučnými pokrmy, zeleninou, mlékem a ovocem. Právě taková strava dovoluje nejmenšího minima bílkovinného. Ovšem, taková strava není po chuti těm, kteří se jednostranně masem živí (masojídkům). A není divu! Jednostranná výživa masitá působí, že enzymy šťáv zažívacích, jejichžto působivost předem ke škrobu bylinnému a složitým cukrům (disaccharidům) se odnáší, ochabují — zvláště u těch lidí, kteří již od mládí stravě masité zvykli — následkem čehož součástky bylinné a ovoce v žaludku dlouho leží, těžko se stravují aneb se vůbec nestravují. Na druhé straně sesílí se u nich činnost enzymů dusíkaté látky štěpící — chemismus v tomto směru se jednostranně ustálí, i není divu, že vznikne náklonnost ke stravě masité. To jest důležitý pokyn, aby člověk již z mládí straně vegetabilní navykal. A to jest nutno, poněvadž v době vývoje a vzrostu má člověk především fosforečňanů velice potřebí, a fosforečňanů skytá masitá strava velmi poskrovnu.

Jaké stravě člověk z mládí navykne, takovou obyčejně po celý život s chutí a oblibou jídá. Ostatně jest známo, že každý národ zvolil si stravu dle toho, jaké potraviny mu vlast jeho poskytuje a ustálil se též na zvláštní její úpravě a kombinaci. K takové stravě jeví náklonnost, poněvadž chemismus těla příslušníků jeho v tomto směru jest jednostranně vypěstován a sesílen. Českému žaludku by se na př. italská kuchyně méně zamlouvala. Trvá to dlouho, nežli se vystěhovalec v cizí vlasti ohledem na potravu aklimatisuje.

O substituci a rovnocennosti potravin mělo by se dostati poučení našim hospodyním, aby sestavovaly potravu, jež by se uvésti dala v soulad s racionální výživou, tak abychom se co nejjednodušeji a při tom přec co nejlépe a nejúčelněji živili.

*) »Živa« 1909 pg. 107. (»Otázky o výživě lidové.«)

Důležitá však jest též změna potravy. Jeden a týž pokrm delší dobu požíván, třeba jinak oblíbený, se nám znechutí — nemůžeme dále jísti a při tom pociťujeme, že nám do sytosti ještě hodně schází; máme hlad.

Toužíme po změně. Nemáť žádný pokrm i se všemi svými ingrediencemi všech látek v takovém poměru, v jakém jich tělo potřebuje. I toužíme po jiném pokrmu, abychom tělu dodali, čeho se mu nedostává. *) Proto změna potravy jest fysiologicky velmi důležita.

Avšak při potravě rozhodují též momenty jiné, než pouhá analyse chemická, na př. mnohé cukry, jež nám nechutnají, nebývají traktem zažívacím přijaty a odcházejí nestráveny z těla, ačkoli spalné teplo jejich jest zrovna tak velké, jako cukrů jiných, jež bývají dobře stráveny.

Proto nestačí pokrm pouze účelně sestaviti, nýbrž pokrm musí též kuchařsky dobře upraven býti, musí býti chutný, musí dráždíti chuť a při tom i čich. Známo, že ne všecko chutná, a co nechutná, žaludek jen s odporem přijímá. Chutná potrava vzbuzuje hojnější vylučování šťávy žaludeční a proto, čím pokrm chutněji upraven, čím více dráždí chuť i čich, tím ochotněji jej organismus přijímá a tím snáze jej tráví.

Pochutiny.

Zde vidí se nám býti na místě, zmíniti se též o t. zv. pochutinách. Pochutiny jsou látky, jež výživnosti postrádají, přes to však pro výživu těla jsou velice důležity.

Kdyby potrava naše pouze z látek živných: bílkovin, uhlohydrátů a tuku se skládala, nechutnala by nám, neboť živné látky (mimo cukry), jak již pověděno, jsou úplně bezchutné. Mají-li tedy pokrmy hověti chuti, tak aby delší dobu požívány býti mohly, musejí při požívání jich chuťové a čichové pocity vzbuzovány býti. Takové pocity vzbuzovány jsou pochutinami, jež se v pokrmech nacházejí, jsouce jejich integrujícími součástkami. —

Avšak pochutiny nedodávají pouze chutnosti pokrmům, nýbrž ony jsou i dráždidly chuti — ony účinkem svým působí na nervstvo, takže nastává zvýšené vyměšování slin a šťávy žaludeční, a tím pochody trávící podporují. Proto jsou pochutiny pro výživu těla velice důležity.

Některé pochutiny obsaženy jsou v potravinách, jak se říká, již od přírody. K potravinám toho druhu náležejí přečetné plody rostlinné. Pochutinami v nich jsou různé aromatické silice a oleje, kyseliny ovocné (v dužnatých plodech), cukr (jenž jak již pověděno, jest zároveň živnou látkou) atd.

Jiné pochutiny vznikají teprve při úpravě pokrmů účinkem vysokých teplot. Tak maso syrové, ač jinak též stravitelné, ani příjemně nechutná, ani libě nevoní. Avšak vysoké teploty při úpravě jeho buď pomocí vroucí vody (vařením), nebo pomocí suchého horkého vzduchu (pečením), nebo pomocí horkých par

*) Masojídkové jeví touhu po různých a různě upravených masech.

vodních (dušením), nebo pomocí přímého působení plamene (pečením na rožni), nebo konečně pomocí vroucího tuku (smažením) atd. dávají vznik rozličným aromatickým a chutným látkám v mase, takže maso nabývá zvláštní charakteristické vůně a chuti dle toho, kterým z uvedených způsobů kuchařsky bylo upraveno.

Podobně jest tomu při úpravě pokrmů moučných pečením v peci (na sucho) nebo na omastku. Dobrý chléb na př. při nakrojení silně a příjemně voní. Již při kvašení vznikají nové, v mouce neobsažené sloučeniny, jimiž se stává chléb jedlým a chutným. Působením pak vysoké temperatury nastávají v chlebě chemické změny, a chléb nabývá charakteristické vůně, stává se charakteristicky chutným.

Konečně jsou pochutiny, jež při úpravě pokrmů jako přísady přidáváme, abychom pokrmům příjemné chuti a vůně a po případě i pikantnosti dodali, nebo pachutě vyrovnali. To jsou pochutiny v užším smyslu. Takovými pochutinami jsou: cukr (jenž jest zároveň látkou výživnou), kuchyňská sůl, hlavně však různé druhy koření, jak je kuchyně zná. Jsou to z valné části rostlinné plody a semena, jako: kmín, fenikl, anýz, muškátový květ (míšek semenný z plodů stromu Myristica), vanilka, paprika, pepř, nové koření atd., nebo jiné části rostlinné, jako zázvor (odenek), hřebíček (poupata květová,) skořice (kůra stromu Cinnamomum), bobkový list, kůra citronová, šafrán. majorán, (marjánka), kapary, thymian, saturej, šalvěj atd. Sem náležejí i různé, v chemických továrnách vyráběné praeparáty, které pouze k chuti ponoukati a dráždíti mají, jinak však výživné ceny nemajíce.

Koření obsahuje kyseliny aromatické, vonné oleje a aetherické silice, jejichž příjemná, mnohdy i ostrá a palčivá chuť a příjemná vůně sděluje se pokrmům. Některé součástky koření působí na žaludek a střeva a tím práci zažívací podporují, některé i činnost srdce povzbuzují. Ke koření počítati dlužno i polévkovou zeleninu. Cibule a česnek obsahují těkavé sloučeniny sírné. — Moderní kuchyně zná dráždidel chuti a vůně ještě více. —

K pochutinám možno počítati i masové extrakty (tresti), na př. masový extrakt Liebigův—Kemmerichův. V Liebigově i Kemmerichově dobře upraveném extraktu obsaženo jest prý 10% albumos a 12% peptonu.*) Jinak neobsahují ani bílkovin ani tuků, poněvadž na kaši jemně rozsekané a rozdrobené maso po zavaření ve vodě (při 70° C) v obrovských pánvích vede se do velikých pánví čistících, kdež se bílkovin a tuků zbavuje, načež se pak tresť ve vzduchu zředěném za nízké teploty odpařováním vody zahusťuje, až nabude tuhosti hustého medu.

Masových trestí jest ohromné množství. Jsou buď dle tvaru a hutnosti tresti Liebigově podobny, nebo vyrábějí se ve tvaru tekutém jakožto šťávy masové. Takové masové tresti obsahují obyčejně z masa vyloučené t. zv. zásady masité: kreatin, kreatinin,

*) Albumosy a peptony, jak již známo, jsou produkty, jež při trávení bílkovin vznikají; v extraktech masových mají ten účel, aby se jimi slabšímu žaludku část namáhavého trávení ušetřila.

xanthin, karnin, sarcin atd. (látky to, jež účinnost hovězí polévky podmiňují) a jejich soli, pak t. zv. fysiologické soli vyživné, fosforečňan sodnatý a draselnatý a kuchyňskou sůl. V novější době vyrábějí se i tresti rostlinné.

Pro lidi nedostatečným trávením trpící vyrábějí se z bílkovin též praeparáty albumosové a peptonové, k nimž, poněvadž neobyčejně hořkou chut mají, přidává se masové tresti. Tyto praeparáty získávají se uměle pomocí enzymu pepsinu nebo pankreatinu nebo pomoci papainu (papayacinu), enzymu to v mléčné šťávě ovoce stromu melonového (Carica Papaya)*) obsaženého. — Sem patří i somatosa (připravená z masa nebo mléčné bílkoviny a jest buď beze všeho peptonu aneb má ho jen velice poskrovnu) a karmingen (somatina), látka to somatose podobná (pěnivá a snadno rozpustná) a výživná látka „Heydenova", vyráběná ze žloutků vaječných, jež zbývají v topírnách po fabrikaci fotografických desek papírových a j.

Tak zvané moučky pro děti jsou směsí, skládající se z bílkovin, hlavně kaseinu, tuku a mouky v dextrin proměněné. Moučky ty nemohou mateřského mléka nahraditi již z té příčiny, poněvadž proti mateřskému mléku mají málo bílkovin. Na př. Nestle-ova moučka pro děti má o 5% méně bílkovin než mléko mateřské a rovněž mnohem méně rozpustných uhlohydrátů.

Než vraťme se k vlastním masovým extraktům! Extrakty tyto mají výživnost skrovnou. Hlavní hodnota jejich záleží v tom, že pokrmům příjemné chuti dodávají, čímž se chuť k jídlu povzbuzuje, a že podněcujíce soustavu nervovou, povzbuzují vstřebávání zažitiny (chylus).

Bílkovinami bohatší jsou německé masové šťávy za studena připravované (tím zamezeno sráženi se vlastních bílkovin): „puro" (33% rozpustné bílkoviny), „karno" (12%).

Protože masové extrakty vzbuzují příjemné pocity chuťové a čichové a tím chuť k jídlu podporují a podněcují, podávají se jako dráždidlo v horké vodě rozpuštěné (v níž po případě i polévková zelenina se povařila) chorým a rekonvalescentům, jejichž žaludek nepatrnou činnost jeví, aby se jim zaživadla připravila.

K pochutinám se počítají dále i nápoje líhové, pak káva, čaj, kakao a j., jichž v nálevech požíváme. Jsou více méně požitkem chuťovým, neboť neobsahují buď žádných látek živných, aneb jen v množství nepatrném. Ale dráždí příjemně a hřejí žaludek, naladují nervy, takže zemdlenost na nějakou dobu mizí, zrychlují činnost srdce (káva), chuť k práci zvyšují a působí i příjemné podráždění duševní (čilost, veselost, živá obrazivost, hovornost atd.) a vůbec veškerou naši výkonnost na jistou dobu zvětšují.

Ovšem, nemírné požívání těchto pochutin svádí k náruživému požívání jich, což bez zhoubných následků nezůstává,

*) Papain rozpouští bílkovinu, zejména maso, energičtěji než pepsin. Proto podává se chorým, kteří obtížně tráví. Podobný enzym nachází se též ve fíku (Ficus carica), jehož sušené a na šňůrách navlečené plody se všude v kupeckých obchodech prodávají.

neboť pochutiny ty pak stávají se pro tělo škodlivými, anobrž i přímo zhoubnými, působíce jako kruté jedy.

To neplatí snad pouze o líhových nápojích, nýbrž i o kávě a čaji. Alkaloidy kávy a čaje ve stavu chemicky čistém jsou tak krutě jedovaty jako kyanové sloučeniny.

Požívá-li člověk častěji v hojnější míře pochutin, jichž se týče, nervy zvyknou tomuto dráždidlu, otupí, člověk zvýší dávku nebo beře koncentrovanější dávku, aby příjemné podráždění pocitil — a zhoubné následky se dostaví.

Zhoubné následky alkoholismu jsou všeobecně známy. Různých nemocí, jež následkem alkoholismu vznikají, jest veliká řada: delirium (blouznění), polyneuritis (zánět nervů), dementia (blbost), meningitis (zánět blan mozkomíchových) různého tvaru, encephalitis haemorrhagica (zánětlivý proces v mozku krvácením provázený), cirrhosis hepatis (vmezeřený zánět jater), endarteritis chronica (vleklý zánět tepen), diabetes mellitus (úplavice cukrová [cukrovka]) a j. Škodlivé vlastnosti alkoholu přicházejí k platnosti při nefritidě (nemoci ledvin), kterou pijáci trpívají. Alkoholismus vedle syfilistické choroby jest hlavní příčinou pathologických změn arterií, jevících se jako arteriosclerosa (zkornatění cev). — Ale i nemírné, náruživé požívání na př. silné kávy jest s to, aby způsobilo chorobu (nespavost, bušení srdce, hypochondrii, nervosnost a j.)

Abnormní výživa a její následky.

K zachování zdraví těla, jež vyžaduje látkovou a energitickou rovnováhu, nepostačuje, abychom různé potraviny důkladně znali, správně si pokrmy volili a správně upravených požívali, nýbrž třeba jest, abychom také správně jedli (a pili) a to jest na výsost důležito.

Správně jíme, jíme-li jen tolik, mnoho-li potřebujeme, abychom spotřebovanou zásobu dusíku a uhlíku novou zásobou z potravy dosadili. Této potřebě vyhověno, jakmile při jídle pocit lačnosti přestal, třeba že máme ještě chuť jísti. Pocit lačnosti (hladu) jest právě indikátorem, že v těle potřebí jest nové zásoby, a zmizí-li pocit lačnosti, jest to znamením, že potřebě vyhověno bylo. Nikdy nemáme tak dlouho jísti, až pocit úplného nasycení při jídle nastal: Když pokrm nejlépe chutná, máme v jídle ustati. Jen tehdy jedli jsme zdravě, když vstávajíce od jídla, byli bychom ještě dále jísti mohli.

Avšak většina lidí jí mnohem více — jí nad potřebu. Vůně a chuť pokrmu hraje u nich při jídle důležitou úlohu. I když pocit lačnosti zmizel, dráždí je chuť a vůně — a oni pro chuť a vůni jedí ještě dále a přecpávají si žaludek. Mnozí jedí dva i vícekrát tolik, než k dokonalé výživě potřebují — až pocit přesycení a přeplnění žaludku nastane, protože se u nich již v mládí stálým přecpáváním zhubil pocit, který udává míru sytosti. Někteří vyznačují se bezúzdnou chutí k jídlu, mají stále hlad, ovšem není to skutečný, pravý hlad, nýbrž hlad abnormální, hlad ze zvyku, vypěstovaný tím, že si navykli míti stále žaludek

plný, proto nepřestávají tráviti, jsouce nenepodobni přežívavcům, takže se skutečně zdá, že nejedí, aby žili, nýbrž že žiji, aby jedli. — Nad potřebu jedí obyčejně právě ti, kteří se málo pohybují, mnoho sedí a mnoho spí. To jest abnormní stav výživy.

Orgány zažívací vyznačují se, abychom tak řekli, elasticitou funkcionální, výkonnost jejich může se pohybovati jaksi nahoru i dolů, nad hranice normálně vytčené. Avšak nadlouho nelze překračovati míru vytčenou. Dokud jest člověk mlád a silen, konají orgány zažívací nějaký čas práci nadbytečným jídlem jim ukládanou bez porušení rovnováhy zdraví. Dříve nebo později však objeví se následky.

A jaké následky mají excessy ve výživě (hyperalimantace)? Příjem živných látek nabude převahy nad ztrátou reserv již assimilované potravy (zvláště sníží-li se mimo to ještě podstatně ztráta). Kde však příjem převyšuje vydání, zbude přebytek. Ale není ani nezbytně potřebí značného příjmu, aby se objevil přebytek. I když příjem jest jinak normální, ano i když skrovný jest, objeví se přec přebytek, spoří-li se, uskrovní-li se vydání tolik (v našem případě uskrovňuje vydání sedavý způsob zaměstnání, tudíž málo pohybu), že menší jest i než malý příjem.

A tento přebytek, tato úspora objeví se v těle ve způsobě tuku. Tuková tkáň se v těle rozhojní, tělo nabude značného objemu — nastane otylost, zvláště, požívá-li člověk mimo to hojně líhovin, jmenovitě piva*) a oddán-li jest nečinnosti tělesné.

Otylost mívá za následek poruchy celkového stavu těla, Z orgánů trpí zvláště srdce. Neboť zvětší-li se váha a objem

*) Pivo co do hodnoty výživné stojí na rozhraní mezi nápoji výživnými a pochutinovými. Obsahuje průměrně 3·5—4 proc. lihu a vedle toho cukr a destrin, peptony a j., tedy látky výživné — ovšem že těchto látek výživných jest v něm jen malé množství.

Co se alkoholu týče, dokazují v novější době někteří badatelé (Albertoni, Rosemond, Atwater, Benedikt a j.) na základě kalorimetrických měření, že alkohol má potravní cenu. Atwater a Benedikt konali kalorimetrická měření za podpory vlády Unie americké. Lihoviny v malých dávkách požity poskytují prý mimo účin vzpružující též energii. Jeden gramm alkoholu jest prý rovnocenný s 1·75 gr. uhlohydrátů a s 0·78 gr. tuku.

Boj prý nemůže jíti proti alkoholu vůbec, nýbrž proti jeho nemírnému požívání. Alkokol jest prý úsporný prostředek chránící tuky. Ovšem, nemůžeme ho požíti tolik, jako jiných nápojů a pokrmů, sice by se jevily na nás příznaky otravy — ale jak velká by byla ta maximální připustná, neškodná dávka alkoholu se stránky fysiologické, jest posud nerozhodnuto. Jakým změnám v těle resp. v krvi alkohol propadá, není ještě bezpečně vyzkoumáno. Víme, že v malém množství vyloučen bývá ledvinami a plícemi.

Pokud se otravného vlivu alkoholu týče, jeví se tento vliv u různých lidí v nestejné míře. Jeden člověk snese více alkoholu, aniž se na něm příznaky otravy objeví, na jiném však již po poměrně malé dávce jeví se příznaky otravy, Záleží také na nápoji. Ve víně obsažený líh nemá prý na lidský organismus tak zhoubných fysiologických účinků, jako líh sprostý. Nejhorší jsou sprosté druhy kořalek, jež t. zv. přiboudliny (alkohol amylnatý, butylnatý a propylnatý) obsahují a z té příčiny jsou vždy zdraví škodlivy.

Avšak ať již jest alkohol stejnocennou náhradou jiné potravy bezdusíkaté čili nic, tolik jest jisto, že velké dávky alkoholu zvyšují rozpad bílkovin, a že tloušťka pijáka není příznakem zdraví a dobré výživy, nýbrž znamením tukové zvrhlosti vnitřních orgánů, jež se hlavně na účet bílkovin děje.

těla, ukládá se srdci veliká, namahavá práce, má-li se cirkulace krve v normálním pochodu udržeti — práce ta jest však nad fysiologickou míru; ve svalu srdečním nastřádané síly se vyčerpávají, srdce podléhá snadno únavě a oběh krve vázne. Jako v ostatních orgánech, tak i ve svalu srdečním usadí se mezi jednotlivými vlákny tuk, (ztučnění srdce) a ten výkonnost srdce oslabuje.

Otylí trpívají při namáhavější svalové práci nebo při namáhavějším pohybu, na př. když rychleji kráčejí nebo do schodů a do kopce vystupují, návaly krve k hlavě, hojným a nepříjemným potem, těžkým, krátkým dechem, dušností, bušením srdce. Poněvadž plíce a srdce nejsou s to, aby dosti rychle krvi a krev tkaním potřebného kyslíku dodaly a kyselinu uhličitou, produkt to dissimilace, z těla vyloučily, následek toho jest, že se dostavuje při namáhavější práci nebo při namáhavějším pohybu všeobecná ochablost, zsinalost atd. Poněvadž otylí nedostatkem kyslíku v krvi trpí, jsou chudokrevní. Krev otylých bývá přeplněna tukem, a toto nahromadění tuku v krvi bývá příčinou ztučnění jater, jelikož krev tuku tím se zbavuje, že jej v jatrech jakožto zásobárně ukládá.

Vedle toho, jak známo, jsou otylí málo otužilí v nevlídných dobách ročních, trpívají začasté katarrhy dychadel, haemorrhoidami (měštkami řitními — zlatou žilou), obtížným trávením, albuminurií (močením bílkoviny) a j.

V srdci jejich hromadí se krev, poněvadž ale srdečnímu svalu nedostává se dosti síly, aby ji vytlačil, hromadí se krev v žilách, ktežto tepny (arterie) naopak zase nedostatečně krví se naplňují.

To vše jsou příčiny, které výměnu látek alterují, změnu cév způsobiti a arteriosklerosu přivoditi mohou. Neboť všechny příčiny, které poruchy výměny látek působí, vedou zpravidla k mnohonásobným změnám cev a přivozují arteriosklerosu — a to tím spíše, jestliže otylý též hojně alkoholických nápojů požívá, poněvadž arteriosklerosa má vedle jiných příčin nejčastěji příčinu: alkoholismus. Otylost vůbec bývá nebezpečnými příznaky provázena.

Požívá-li však člověk při nadměrné výživě zároveň i hojnost látek dusíkatých (v nepoměru ke spotřebě), tedy zejména masa, mohou se vedle otylosti i různé jiné poruchy zdraví vyvinouti. Látky bílkovinné v nadbytku požívané mají vůbec nepříznivý vliv na udržení zdraví.

Odbourávání molekul bílkovin děje se různými způsoby. Požívá-li člověk v nadbytku bílkovin, tu rozkladná troska dusíkatá rychlým pochodem přejde k močovině, která se hlavně ledvinami z těla vyloučí. Děje-li se však požívání bílkovin v nadbytku trvale, tu rozkladná činnost organismu počne váznouti a dá se částečně jiným směrem, povstanou produkty řady kyseliny močové a ty jsou velmi stálé. Kdežto produkty prvějšího rozkladu přejdou rychle hlavně v močovinu a rychle z těla se vylučují, jsou rozkladné produkty druhého směru štěpení složky nesnadno rozpustné, obtížně se štěpí v poslední složky z těla

odstranitelné a někdy se v těle hromadí a různé poruchy zdraví působí.

Otylí mnohdy stíženi bývaji dnou (arthritis urica). Dna jest celkovou chorobou, a vznik její připisuje se hojnému požívání takových látek živných, z nichž se kyselina močová a močan sodnatý tvoří, jež se v krvi v přílišném množství hromadí (krev zdravého člověka obsahuje kyselinu močovou a močan sodnatý též, ale v množství velmi malém) a ve tvaru krystálků v chrupavkách, šlachách, vazech a kloubech se ukládají. Živné látky, z nichž se kyselina močová a močan sodnatý tvoří, jsou látky dusíkaté, po výtce maso. Proto se největší vina ohledem na vznikání dny požívání velkého množství masa připisuje. Kyselina močová, jak se pravdě podobá, vzniká normálně fysiologickou látkovou proměnou nukleo-albuminoidů vlastní protoplásmy, ale ona vzniká též z nukleo-albuminoidů, jež potravou požity byly.

„Americký pracovník (prof. Chittenden z Yalu) — referuje »Živa« — poukazuje však i k velkému nákladu práce fysiologické, jíž dlužno upotřebiti k odbourání kompklikovaných molekul bílkovitých až k močovině, jíž dusík z největší části tělo opouští. I to z mysli pustiti není radno, že zplodina močová je latka toxická a že její nahromadění přináší řadu svízelů známých.“*)

Mimo to dlužno ještě uvésti, že přebytečně požité bílkoviny se ve střevě hnilobně rozkládají a odštěpené hnilobné produkty absorvobány bývají, působíce chronickou otravu a stávají se tak jednou z hlavních příčin stárnutí. „Jednou z hlavních škodlivin působících stárnutí — píše prof Dr. Mareš — jest chronická hnilobná otrava z tlustého, zvláště ze slepého střeva při hojné masité potravě. Ptáci, nemající tlustého střeva,**) žijí déle než ssavci.***)

V střevním traktu člověka, hlavně v tlustém střevě, žije ohromné množství mikrobů. Mnozí z nich mají důležitý význam při trávení, mnozí jsou však zdraví a životu nepříznivi a škodlivi — mezi nimi jsou to především bakterie, jež ke vzrůstu svému nepotřebují kyslíku vzduchového a proto anaërobními bakteriemi se nazývají. Nadbytečné požívání potravy má za následek, že se požitá potrava nemůže náležitě stráviti a nestrávené zbytky potravy hromadí se pak v tlustém střevě a zde se hnilobně rozkládají.

Tyto zbytky potravinné, hlavně však zbytky potravy bílkovinné a hlenovitý sekret sliznice střevní, jsou výbornou půdou pro mikroby, kteří se zde rozvíjeti a úžasnou měrou se rozmnožiti a rozbujeti mohou. Jednotlivé druhy mikrobů mají funkce i produkty speciální. Někteří mikrobové vlivem svým působí fermentaci a hnilobný rozklad ve zbytcích potravinných a produkují látky (indol, skatol, fenol a j.), jež se resorbcí do krve dostávají a mohou způsobiti vážné poruchy zdraví. Mezi těmito látkami dle Mečnikova hledati sluší ony jedy, jež zvolna účinkujíce, působí arteriosklerosu a jiné známky stárnutí.

*) „Živa“ 1906, pg. 117 (»Fysiologická cena potravy dusíkaté«.)

**) „Fysiologie“, díl I. 1906, pg. 18.

***) Ptáci, krokodilové a želvy nemají buď vůbec tlustého střeva, nebo mají-li jest pouze velice nepatrně vyvinuto.

Jak se poruch z nadbytečného jídla a pití resultujících zbýti a normálního fysiologického stavu opět dosíci? — Jeden prostředek by byl: zvýšiti výdej energie ve formě tepla a svalové námahy. I radí se otylým mezi jiným, každodenně stoupati do vrchu. Avšak otylí při chůzi nebo práci svalové brzy se unaví, srdce jim počne bušiti, a následek toho jest, že oni pohyb a práci naopak ještě více obmezí, čímž otylost jejich jen se rozmáhá. Také lázně, buď vlažné nebo studené, dobře účinkují, ježto tělu mnoho tepla odnímají, čímž se reservy tuku ztenčují. Ašak takovéto hydrotherapii se otylí neradi podrobují, neboť se snadno nachlazují.

Nejpohodlnějším a zároveň nejlacinějším prostředkem v té příčině jest půst, totiž újma či zmenšení příjmů výživných. Postem se staré zásoby tuku, jež nám obtíže a funkcionální poruchy působí, vyčerpávají.

Ale půst má i jiné blahodárné fysiologické účinky. Postem dopřává se organismu též času, aby se škodlivin, jež se následkem nadbytečného požívání masitých pokrmů v těle nahromadily a jež porušují tkáně a kazí ledviny a nervová centra dráždí, zbaviti mohl. Postem dopřává se zažívacím a vyměšovacím orgánům ustavičnou činností unaveným a oslabeným času, aby si odpočinouti a k nové činnosti se vzpružiti mohly. — Jest to přirozená věc. Dopřává-li se tělu jeden den v témdni (v neděli) odpočinku, uděluje li se dovolená a povolují-li se prázdniny z té příčiny, aby člověk po delší intensivnější činnosti a práci sobě odpočinouti, pookřáti a nových sil načerpati mohl, proč by se nemělo z téže příčiny a za týmž účelem i zažívacím a vyměšovacím orgánům odpočinku dopřáti? Vždyť i příroda v době zimní (v tropických krajinách v době letní) odpočívá, při čemž přemnozí živočichové po celou tu dobu pohříženi jsou v hluboký spánek (zimní spánek), nepřijímajíce úplně žádné potravy.

Avšak i když střídmě žijeme a nadbytečné potravy nepožíváme, nemůžeme přece přesně určiti, jak mnoho jísti máme, abychom výdaje těla kryli, a poněvadž spíše více než méně jíme a pijeme, jest prospěšno čas od času dobrovolně se postiti. Jest to hlavně z toho důvodu radno, aby se organismus choroplodných, z rozkladu bílkovin těla pocházejících dusíkatých látek, jež ve tvaru plynných, tekutých a pevných látek odstraňovány bývají, snáze zbaviti mohl. Odstraňování rozkladných zplodin, funkcionuje-li organismus normálně, děje se stále, ale trvá-li funkcionování velmi dlouho, hromadí se nenáhle odpadky.

Jiná výhoda postu záleží v tom, že tělo po postu mnohem více živných látek zadržuje než před postem, jak pokusy dokázáno. — Postem povzbudí se i činnost assimilační. Tak pokusy dokázáno, že glykolysa jest mnohem silnější, jsou-li zvířata jen den o hladu. Při životě a zachování zdraví jedná se právě o řádnou restauraci, která jest podmíněna dokonalou assimilací a vyměšováním škodlivin z těla.

Odpočinkem vzpružená zaživadla lépe tráví a resorbují. Tím však odnímá se živná půda mikrobům v tlustém střevě, takže nemohou příliš vegetovati a se rozbujeti.*)

Žel, že půst za naší doby jest v malé oblibě — u mnohých lidí jen proto, že jest též církevně přikázán. Ba mnozí z té příčiny o postu pohrdlivě mluví.

Odpůrcové postu vyhlašují půst za zdraví škodlivý. V Berlínské zoologické zahradě vždy jeden den (ve středu) v témdni zvířatům, zejména těm, jež se masem krmí, potravu odeprou — zvířata musí celý den hladověti. Co tomu říkají odpůrcové postu? Odpírá se zde potrava zvířatům snad proto, aby se hladověním zdraví jejich poškodilo?

Fysiologickým šetřením na tak zv. umělcích v hladovění předsevzetých konstatováno, že půst u zdravého člověka žádného vlivu ani na jeho zdraví ani na jeho stav duševní nemá. Shledáno, že intraorganická výměna u takových umělců ve stavu hladovění trvá úplně nedotčena, že pochody v těle probíhají normálně na útraty jeho vlastních reserv: uhlohydrátů (glykogenů) a tuků, a že teprve, když tyto zásoby stráveny, sahá organismus k bílkovinám svého vlastního těla. Mnozí z umělců těch vykonali za hladovění i značnou práci svalovou, n. př. Merlotti v posledních fasích postu ušel 13—14 km. za den. Také funkce psychické zůstaly u umělců těch neporušeny.

Že by organismus z postu, o nějž nám jde, na své tělesné podstatě škodu nésti (ztrátou dusíku) mohl, jest zbytečná obava. Půst, jehož se týče, jest zcela jiný, než půst umělců v hladovění. Půst umělců v hladovění záleží v dlouhotrvající úplné abstinenci (zdrželivosti) požívání pokrmů, kdežto půst, o nějž nám jde, týká se pouhé újmy, neboli zmenšení příjmů výživných. — Ostatně sluší podotknouti, že organismus za stavu hladovění počne dusíkem setřiti — ztráta dusíku obmezí se na míru nejmenší. Organismus se přizpůsobí hladovění. Nervová soustava se asi velice závažně uplatňuje při regulaci fysiologických funkcí těla.

*) Nelze nám nezmíniti se zde o tom, že bujení hnilobných bakterií v traktu zažívacím (hlavně v tlustém střevě) oslabiti lze požíváním kyselého mléka (ovšem nesmí ho, jako všech nápojů, nemírně požíváno býti.) Kysání a následkem toho pak srážení mléka zavádějí určití mikrobové v mléce t. zv. bacilly mléčného kysání (zejména Bacillus laevolacticus), tím že mléčný cukr v kyselinu mléčnou přeměňují — a kyselina mléčná zamezuje bujení hnilobných mikrobů. Působí kyselina mléčná antisepticky. Přítomnost kyseliny mléčné v traktu zažívacím oslabuje bujení hnilobných bakterií a zmenšuje tím množství škodlivých, toxicky působících látek. Tím si vysvětlíme, proč kyselina mléčná jisté průjmy zastavuje. V chlebovém těstě přítomná kvasidla mléčná ubíjejí veškeré bakterie, jež se do těsta moukou a vodou dostaly.

Známo též, jak velmi veliké oblibě těší se a vysoce se cení jisté nakyslé mléčné přípravky, jež v některých zemích se vyrábějí, jako na př. kefír (na Kavkaze), mazun (v Armenii), kumys (jejž Baškyrové a Kirgisové v severoasijských stepích z mléka kobylího připravují) atd.

Kysání mléčné jest příjemné antisepticum v potravinách, a kyselina mléčná sama pokládána jest fysiology za důležitý člen v potravě. Kyselina tato (vytvořená rovněž působením mikrobů mléčného kysání) nalézá se též v kyselém zelí a nakládaných okurkách. Tím si vyložíme známé dobré hygienické účinky kyselého zelí. V malém množství obsažena jest též v chlebě. Kvasná chemie upotřebuje kyseliny mléčné jakožto ochraného prostředku proti vývoji cizích baktereií a divokých mikrobů vůbec.

Do jaké míry jest organismus s to, aby za stavu abnormního ztrátu dusíku obmezil, ukazují nám vyšetřování v té příčině na hysterických osobách ve stavu jich hladovění předsevzatá. Zjištěno v jednom případě, že hysterická osoba ve třech měsících za stavu hladovění pouze 4 gr. dusíku vyloučila (množství ztráty dusíku vyšetřeno na základě množství vyloučené močoviny.*)

Jest nesporno, že půst jest jedním z nejlepších universálních léčebných prostředků, čehož důkazem jest, že příroda sama ve všech horečkou provázených nemocech člověku půst ukládá, odnímajíc mu chuť k jídlu. Půst jest jedním z nejlepších prostředků k udržení a upevnění zdraví tělesného a následovně i zdraví duševního, neboť poruchy zdraví duševního zpravidla z pathologických poruch těla resultují. Proto správné jest rčení: »Mens sana in corpore sano**) (zdravá mysl v zdravém těle). — Nedivno, že již ve starověku mnozí věhlasní pohané, jako Pythagoras a Sokrates, čas od času se postili.***) Známo, že poustevníci vysokého věku dosahovali přes to, že strava jejich byla velice „hubena" a že tělu svému veškeré pohodlí odpírali. Ustavičnými posty uchovali si pevné a trvalé zdraví nad obyčejné hranice lidského života a dosáhli přes sto let aneb téměř sto let stáří, ačkoli žili v horkých krajinách, kde trvání života všeobecné kratší jest, než v podnebích mírných. Tak sv. Pavel, první poustevník, žil 113 let; sv. Antonín 105 let; sv. Arsenius 120 let; sv. Jan, příjmím Mlčelivý, 104 léta, sv. Theodosius, opat, 105 let; oba svatí Makariové, poustevníci, sv. Pafnuc, sv. Sabasa sv. Jan aegyptský téměř jedno století. —

Proto jen žádný strach před postem!

Ve znamení kříže.

XVIII. Ohlasy nitra.

Václav Poledne.

Máj na mne dých' z těch strání od nás kdesi —
a známou vůni zmládlých luk jsem ssál — —
A zřel jsem západem zarudlé lesy,
z nichž dumný nápěv v moji píseň vál —
Já vzpomínal — a zrak mi slzou tál —
a nevím sám, zda štěstím snad jsem plakal —
či bolem spíš, — já nevím, co jsem psal —
jen vím, že jako hnízdo včel mne zlákal
dech líp, v jichž vonný stín se tiše včera smrákal. —

*) Vide „Živa" 1909 pg. 73—74. (»Inanice«).

*) Výrok Juvenalův (Sat. 10., 356), jenž se okřídleným slovem stal.

***) Mnozí z věhlasných mužů starověku netoliko střídmost stoupenců svým za povinnost ukládali, nýbrž i požívání masitých pokrmů zakazovali. Pythagoras, jak známo, žákům svým jen zeleninu jísti dovoloval.

I v duši moji pad' — do strun se vplížil —
a jako klekání se ozval z nich —
a testknou modlitbou, by sen se snížil
na víčka mdlá — a umíráčkem ztich' — —
Přichází noc — Pták zmlk na haluzích —
i dítě spí — tak tiše dřímá — sladce —
Na křidélkách je andělíček zdvih'
do ráje snů — kde není slz ni zrádce —
Od matky k nebesům a z nebe kam? — Zpět k matce! —

A ve vzpomínkách známým krajem bloudím —
a z dálek minulosti závoj spad' —
vše z blízka zřím a o všem zdáli soudím —
Dnes mám již síly dost, bych uměl psát
i ortel svůj a jako tvrdý kat
se chladně podepřít o jílec meče,
jímž budu popraven — — Chci jíti spat —
jsem zmámen vůní jarní senoseče —
vše ztichlo již — jak kdys' — svou ruku vzpínám — kleče. —

A jako matka kolebavkou testknou
svou duši uspávám — když dítěti
se bolem neznámým slzičky lesknou
na víčkách zavřených a »Co je ti?«
jest lékem jediným, jejž v objetí
mu vlíbá v skráň — I moje duše stůně —
jak orel znavený po rozpětí
svých křídel sražených — o zlatém trůně —
sním luzný sen — tož o písni, jež čeká v struně! —

Nuž, strhej hráz a vyzni! — Čekám na tě
a vyslechnu tě rád! — Jak skřivan vzlet —
jak zvon se rozezvuč a v pyšném zlatě
pěj o bolu — a v slzách v slunce hleď — —
Co ten, či ten! — Já čekám odpověď
a poslouchám a lačním po tvých tonech
a chápu též! — Jak v pohádce mne veď
svým kouzlem v stinný chrám a tam mne ponech
číst v knize tajemné a srdcem být v Tvých zvonech! —

Ne matný sen! — Jen v živé skutečnosti
si hledám pohádku a býti živ
jest štěstím nejdražším, jež znám, i ctnosti! —
A jak, vím též! — Já uzřel zeleň niv,
z nichž květem opojným můj Mistr kýv' —
a křídla andělská mi zašuměla
kol hlavy mé, a sousta rajských skyv
jsem okusil a zlákán jako včela
chci vůni Krásy ssát, jíž duše oněměla. —

V těch chvílích mlčení své štěstí chápu
a slyším píseň oněmělých rtů,
jež hýří vítězstvím! — Tak ostrých drápů
jsa prost duch promluvil: Ach, Mistře! — Čtu
v Tvém pohledu svůj cíl! — Ať rozkvetu
jak šeříkový keř za vlahé noci —
ať věčné jaro mám a k odletu
ať nechystá se máj — Ó žehnej chodci,
když klesá únavou — a žitím veď ho k Otci! —

Toť vše, co chtíti smím a musím chtíti — —
Chci žít! — Toť jasné přec! — Jak drahokam
se stkví můj cíl — jak vůdčí hvězda svítí
mi nocí života, když lest a klam
mne rvou k svým doupatům, když štkám
jak dítě zbloudilé v hlubokém lese,
jež ví, že musí jít, však neví kam — —
Ach, Mistře můj! — Já vím, že otevře se
jen v Tobě východ můj, že duše má se vznese

jen Tvojí perutí v Tvou říš, jež tají,
mé štěstí a můj cíl! — Ó nech mne jít
v svých šlépějích trnitou cestou k Ráji! —
Ze svého Kalicha mi podej pít
svůj nápoj života — — Chci žít! Chci žít! —
Trn růží vypučí Tvým vonným dechem —
květ zvroubí cestu mou — jak rudá nit
mne dovede k mým snům, jež luzným echem
mne k sobě lákají, — jimž odpovídám vzdechem. — —

Jest sladko žít! — Svět není žalář těsný,
v němž člověk úpí spoután okovy
jha lidskosti — Já volám úsměv Vesny
v svůj zmlklý háj — mně Kristus odpoví
na všechny otázky jak žákovi,
jenž z vlídných úst rád přijme vlastní hanu —
Ač soumrakem jdu — sláb — přec' vím, kde stkví
se slunce mé — a věřím v žeň svých lánů,
když uměl bych v ně sít — Jdu nocí — avšak k ránu! —

Snad i můj den — až vzejde — bude chmurný —
Pak vím, že vinou mou! — Já píši lós,
jejž potáhnu z života temné urny —
Snad tam, kde jiný plást, já hnízdo vos
jen naleznu — snad řinkot ostrých kos
mým polem nezazní a z tučných klasů
mi zbude strnisko, jímž půjdu bos — —
Vše vinou mou — Svou smrt i svoji spásu
si píši sám! — Co chci? — Ach! — Život, štěstí krásu! —

To vše mi dáš! — Ó ano! — Věřím tomu! —
Přec' bojím se Ti říc': Ach, vlož svůj kříž
na bedra má! — Chci jíst plod rajských stromů
a sladkým jhem rozdrtím dusnou mříž,
v níž sténá duch! — Ó Mistře můj! — Ty víš,
co člověk jest! — Ty chápeš, proč se zdráhá
svou ruku vzpnout po květech v slunnou výš —
Ach, bojím se Tvých cest! — A proč? — Tva dráha
jest pro svaté! — Mne srazí snad od studnic blaha

k hlubinám zoufalství — Od plných stolů
Tvé hostiny se odplížím jak pes,
bych hlady zhynul — v mlčení a v bolu —
Ne! — Čekat chci, až řekneš: Pojď a jez! —
Až v roucho svatební proměníš rez
mé duše lidské, toužící a spiaté
do okovů, jež dal's mi, bych je nes —
Ach, udeř v ně a změň je v struny zlaté,
na nichž bych Tobě hrál své plesné Jubilate! —

Ať jako pták — spit vůní jara — zpívám
o květech lásky, z nichž jsem rozkoš ssál,
když v svatých snech jsem zbloudil k pestrým nivám
Tvých království! — Jak chorý žebrák stál
jsem před Tebou a vzhlédnout jsem se bál
na slunce své — Můj háj se rozezvučel
Tvou písní čarovnou — Tvým květem vzplál
i záhon chudičký — trs růží vzpučel —
Klíč k štěstí v Tobě zřím a žití jasný účel! —

A přec' — a přec' — Ach, Mistře! — Jak jest krutý! —
boj o štěstí! — Kde jsi! — Pod ranami
již umdlévám! — Pryč! — Drtím rabské knuty! —
Já zvítězím! — Já projdu branami
jak triumfátor, tažen fenami
zkrocených vášní — v slzách k Tobě klesnu —
něm úžasem — potřísněn pěnami
zuřících psů — a dřív, než k smrti zesnu
život Ti vyzpívám! — Chraň Vesnu mou — chraň Vesnu —

Ať zemru mlád — mlád láskou, štěstím, písní —
ať zemru mlád — s úsměvem na svých rtech
v Tvém náručí — — Však dřív' z mé duše křísni
jak z křemene déšť jisker — v prudký žeh
svých paprsků mne vnoř — ať v plamenech
Tvé Krásy oslepen Tě zřím! — Ó Pane! —
Smím chtít, co chci? — Či zahynu jak zběh,
jenž nestačí? — A duši utýrané
kdo odpoví? — Jen Ty! — Vždy vůle Tvá se stane! —

Ach, klesám na Tvou hruď a mlčky pláči — —
Jak štvaná zvěř jsem sevřen v těsnou léč —
Mrak dusných par rozpiatá křídla tlačí
v zoufalé bezvětří! — Bolestná křeč
mi svírá dlaň a vyráží mi meč
z ochablých pěstí — marným vzdorem spiatých —
Přec' marným ne! — Chceš vítězství! — Tož v seč
se hrdě pust — hnilobou květů zvátých
jdi k svěžím zahradám, kamž zve Tě svatý svatých! —

Tak hrdý cíl — jak příkrá cesta k němu! —
Tak krutý boj — jak velký duše mír
po vítězství! — Rekovi věnčenému
Tvým vavřínem ho dáš! — V jásotu lyr
Ti odpoví, že jedovatý štír
jest usmrcen Tvou zbraní! — Neuškodí
mým květům mráz a v žití dravý vír
Tvým kormidlem můj člun se prudce vbrodí
a středem vzteklých vln v Tvůj přístav Spásy vlodí! —

Cíl rozřešen! — Ó Pane! — Sil mé rámě,
když umdlévám Tvým veslem! — Na svou příď
mne připoutej, ať nemohu plout klamně! —
Ach, jak jsem sláb — a šťasten! — Mistře! — Svit
mi v bouř majákem Krásy! — Řiď
mne vůlí svou, když vůle má se boří
pod nárazy divokých vln — O píď
když těžce zápasím v nesmírném moři
Tvé svatosti! — Ach, nedbej slov! — Duch něm se koří —

Když promluví — zasténá — bolem jatý —
že slovo nestačí! — Jak dotykem
zaklelých rtů se bortí palác zlatý
vzdálených říší! — Kéž jsem básníkem,
bych uměl projít těsným průsmykem
hor lidskosti k rozlehlým, volným pláním
Tvé božské lásky! — Kriste! — Slavíkem
Tvých hájů chtěl bych být — k vonícím stráním
mne láká luzný květ — a nevím, smím-li za ním! —

To vím — květ najdu-li — že bude zrosen
drahými slzami — — Ach! — Odpusť mi! —
Já musím jít! — Jehličím vonných sosen
mne zavolal můj den! — Ach, slyšíš? — Hřmí! —
Z dalekých hor se valí bouř a z tmy
se kmitá blesk — — Mstou vzteklý vichr sípá —
Což zahynem!? — Kdo žije — doufat smí! —
A v co!? — Ó pojď! — Jde s námi Bůh! — Ten vsypá
Ti máj do rukou zoufalých — jímž voní lípa —

a hvízdá kos a bublá potok v mlází —
a šeptá větví šum a hučí úl —
Švitoří háj! — Jak smavé děcko hází
rozmarná Vesna květy na svůj stůl — —
Zve k hodům svým! — — Ó pojď a vroucně stul
se v náruč mou a dokud's mlád chraň mládí! —
Ó Mistře můj! — Ó Vesno má! — Ty's dul
do němých strun — v Tvůj sladký nápěv ladí
je duše má — — Ach, kyň, ať divým tryskem pádí

po slunných cestách k zahradám Tvé lásky,
kde hoří štěstí květ a hasne bol — —
Ó bláh, kdo rozumí, když na otázky
Ty odpovídáš! — — Pojď! = Tu cestu vol,
již radím já! — Nes moji zbraň a skol
jí saň a do pout vášeň vrhni —
a na křídlech svých rabů odkryj pól
tušených říší! — Jako vítěz vtrhni
do svého království — a hříchu masku strhni! —

Tím končí vše! — Tak hrdá Pravda velí! —
Což vrhni žďaný lós do osudí,
by's táh' svůj cíl! — Či ptáci odletěli
z vychladlých hnízd? — A kam? — Kde máj! — Nuž jdi
za vůní květů mých, kde východ rdí
se v červáncích mé lásky — — Slyšíš! — Volá
mne za sebou! — Ó půjdu! — Mistře! — Bdi
nad sudbou mou — ať duše neodolá
Tvým svatým paprskům — jak máji větev holá! —

Ty skryj se v stín mých větví! — Vím! — Tvou krví
jsem zkypřil záhon svůj — a suchý peň
proud mízy ssál z Tvé zarosené brvy — —
Ach, odpusť mi — a na to zapomeň,
že necitelnou rukou siji žeň
do chladných brázd, jež slzami jsem zrosil —
Bolestným řezem vočkoval jsem v dřeň
svůj plod — Jest Tvůj! — Nuž, přijmi jej a posil
se jím v života boj — vždyť štěstím Tvým jsem osil! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

XVIII.

Na čtvrtý rok hospodařil Jan Modroch ve dvoře Moříně. Vedlo se mu, jak Bůh dal, jednou dobře, podruhé všelijak, ale všechno přijímal spokojeně. Naučil se tomu od sousedů, kteří

také se podrobovali vyšší moci, semeni svému požehnání vyprošovali, pod ochranu Páně osení kladli a obilí — zralý klas jako dar přijímali, s ním se těšili a v něm blaho hledali.

Teď Modroch platil správně nájem napřed, hodně složil na fundus a v něm mnoho měl svého. Domohl se toho jednoduchostí života, šetrností a značným přičiněním. I v tom ohledu následoval sousedy a především hraběte Votockého, který mu posud dával rady ze svého života. Jan v něm měl rádce a příznivce. Vůbec celé okolí naň účinkovalo, ze sousedů nejvíce rolník Sadilek. Necítil se nikdy nemocným, ale dříve přece špatně vypadal. Teď tvář jeho byla plnější a cítil, že má více sil. Vždyť tolik nekouřil, střídmě žil, stále se pohyboval na čerstvém vzduchu a varoval se všech výstředností. V zimě vařila mu šafářka, v létě byl na stravu v zámku, kde strojila jiná kuchařka. Žofie se provdala za hoteliera, který na předměstí otevřel pokoutní hospůdku. Nová hospodyně si na strávníka nemyslela, neměla tolik peněz a podnikavého ducha.

Ale v zámku nastaly novoty. Ludvík se oženil a na léto přijížděl do Mořína. Všechny pokoje byly opatřeny nábytkem, Modroch div nepřišel také o byt, nová paní si přivedla svoji komornou a Ludvík mluvil o rozšíření parku a stavbě nového zámku na slunné výšině. Jeden pár koní byl stále připraven pro panstvo a pod kolnou stály dva krásné kočáry vedle automobilu. Přijížděli hosté, strojeny hostiny, pořádány hony, ale starý Votocký zůstal při jednoduchém životě, kterému uvyknul a jemuž také děkoval za blahobyt a sílu v mužném věku. Také Modroch s panem Ludvíkem nešel, ač tento by společníka potřeboval aspoň v době, kdy tu lepších lidí nebylo. Jan si však hleděl hospodaření a nedal se svésti. Výstrahou byla mu minulost, kdy si také hrál na kavalíra, kdy se mu však takové jednání nevyplatilo. Ani by ho ten život netěšil, vplul do jiného proudu a v tom se mu líbilo, při starostech a denní klopotě. Miloval přírodu, rád v ní prodléval, nejmilejší byla mu vycházka do polí, do lesa, třeba míval místo pušky jenom v ruce hůl, kterou rovnal kamení na cestě, nebo rozhazoval krtčí hromádky.

»Dobrý se stal z něho hospodář,« chválili sousedé, kteří ještě pamatovali, jak si mnohdy počínal nejapně, jakoby ani nepocházel z hospodářství, ale od mladosti se procházel v Praze po korsu. »Nenadáli jsme se, že ten muž, pocházející z úrodného kraje, dovede také u nás hospodařiti. A osvědčil se. Mořín přivedl do rozkvětu. Kdo by se nadál, že na těch pozemcích tak poroste. Inu ovšem, cele se věnoval hospodaření.«

„A ještě nás poučuje, noviny nám předčítá, listy odborné nám půjčuje, ba přímo vnucuje. Vždyť už téměř karty vypudil z hospody. Dobře tu působí, řečníky nám vodí, pěkně nás vzdělává. Kdo by se toho nadál, že takhle bude působiti, když se přistěhoval do dvora. Brzký pád jsme mu předpovídali.«

Tak a podobně pronášeny úsudky o Modrochovi a jeho činnosti. Nájemce dvora šel stále svým směrem, aby se řádně uplatnil, staré chyby napravil a jmění si získal. Ničím nepohrdal,

co v tomto zachovalém kraji zastihl, staré zkušenosti však spojoval s novými vymoženostmi, jak pro místo za dobré uznával.

Dojalo ho, když četl v krajinském listě, v rubrice o změnách držebnosti se týkajících, že na statek radního Herolta nastoupil nový vlastník. Dle toho soudil, že v Dešicích zase jeden statek padl. Však se Herolt dosti dlouho držel, při jeho vystupování a hospodaření pád se dal dávno čekati. Co asi zachránil? Kam se vrhne, kde se uchytí? Hrdost mu bude brániti, aby v rodišti zůstal, vystěhoval se a bídně se musí protloukati. Bohumil ho už opustil, ostatní budou následovati. Teď asi hodně i Vlastička zkrotne.

Modrochovi zůstal věrným přítelem Votocký, který rád viděl každou snahu a přičinlivost. Obyčejně k sobě přilnuli, když na zámku osamotněli a sdíleli jeden stůl. Mladí odjeli, hraběnka se jich více přidržovala než muže, o němž žertem říkala, že by se na něm už modré krve nedořezal. V mladých viděla ideal šlechtictví, choť Ludvíkova měla predikát z prachu zapomenutí vyhrabaný, nebo uměle vyrobený. Ale to nevadilo, žádná kněžna se jí nemohla vyrovnati veřejným vystupováním.

Votocký s Modrochem vycházeli do polí, do lesa, ale teď oba stříleli jenom králíky. Ludvík a hosté jeho vytloukli všechno hned v létě a na zimu nezůstalo nic. Hrabě se zlobil, ale jenom před nájemcem si odlehčoval.

»Teď nemám ani do čeho si střeliti, revír je vypleněn.«

»A jak mnoho zahynulo zvěře v houštinách,« oznamoval s úsměvem Modroch. »Naši lidé ve dvoře se najedli něco zvěřiny. Střelci to zde právě nejlepší nebyli.«

Hrabě zlostně mávnul pravicí. »Jenom kazí pěkné hony,« prohodil. »A jak na obecním? Už sedláci stříleli?«

»Tam něco ještě bude, a sousedé by pranic nenamítali, kdyby urozený pán —«

»Ne ne, to nejde,« odporoval Votocký a mířil na hladové vrány a opelichané veverky.

Když se tak jednou hrabě s nájemcem opět brali pasekou, klidně nechávajíce pušky na ramenou, pojednou se ozval Votocký: »A kdy, příteli, změníte svůj stav? Kdy se oženíte? Zralý jste už dost a postavení máte slušné.«

Modroch odvrátil se poněkud a odpověděl s úsměvem: »Když jsem si všechny nevěsty zapudil —«

»Tak hledejte nové —«

»Nevím, měl-li bych štěstí. Nikam nejezdím, zábav se nesúčastňuji, už mne ani do okolí nezvou. Osamotněl jsem.«

»A nač daleko se trmáceti? Zkoumejte nejbližší okolí. Což by se tu žádná pro vás nehodila? Nedobíráte si mne? Nemáte dávno nějakou vyhlédnutou? Což jednu dceru Sadílkovu?«

Hrabě dotknul se toho, na co Modroch dávno myslil, ale stále odkládal. Snad si toho Votocký všimnul, že jeho nájemce zazáří zrakem, potká-li nebo mluví-li se Sadílkovými dcerami, s nimiž se mnohdy v Luticích bavil, o hasičském bále i v Moříně tančil. Ale to a ono se posud Modrochovi nezdálo. Ani

teď hned neodpovídal, z čehož hrabě soudil, že klepl na pravou strunu.

»Věno dá Sadílek dcerám slušné, hospodaří znamenitě, pocházejí z pořádného rodu a jsou dosti slušné. Snad by se vám starší Marie zamlouvala. Otec by jí dal na půl roku do města, aby se trochu obrousila, jinou kuchyni seznala, poněkud šat na sobě poopravila. Ale pianu se nenaučí —«

»Na tom by mně nejméně záleželo. Jenom kdyby byla řádnou hospodyní a vedla slušnou domácnost.«

»K tomu se dcery Sadílkovy hodí a Marie zvláště má schopnosti. S tou byste jistě dobře pochodil a spokojen byl. Ostatně záleží na vás. Nikdo vás nemůže donucovati.«

Jan uvažoval. Kdykoliv vzpomněl na svoji budoucí družku života, vždycky se mu před očima mihla Sadílková Marie, ale nemohl se rozhodnouti. Tato nevěsta z Mořína, ze statku, kde mají husy pod lavicí nasazené, tato prostá dívka bez klobouku, v šálu nebo šátku — že by byla jeho paní? Co by tomu řekli v Dešicích, kde věděli, s jakými dámami se bavil, jak by se mu vysmála Vlastička a soudruzi by řekli, že si beře — Kristynu. To na mysli tanulo Modrochovi, proto se nemohl dávno rozhodnouti, třeba že u Marie uznával dobré vlastnosti a chválil její pracovitost, dobrosrdečnost, šetrnost, upřímnost. A teď i pan hrabě stejně mu radí a Marii doporučuje.

»Rozmyslete si to, přiteli,« řekl Votocký, »v takové věci neradno se unáhliti.«

Toho dne hrabě lépe střílel než Modroch, který pokaždé chybil. Votocký se mu hlučně smál a radost měl, že také jednou lepším střelcem se ukázal.

»Mně se zdá, že jsem vám zasadil moly do kožichu. Zbavte se jich sňatkem a uveďte také domácí poměry do pořádku.«

A Modroch na tu rozmluvu myslil, když doma prodléval v mládeneckém svém pokoji a po práci odpočíval. Vyplnila by Sadílkova, prostě vychovaná dcera, všechny povinnosti, uspokojila by muže svého svými vědomostmi, jednoduchým zevnějškem, nehledanou řečí? Nemohl si zapříti, že s ní rád mluvil, s ní se mile bavil, ale nebylo to jenom, jako když přesycený člověk zatouží po prostším pokrmu? Za čas by snad se nabažil, po slečně Vlastičce podobně zatoužil, ženu za pouhou službu považoval. Musí zkoumati srdce svoje, všechno náležitě rozvážiti, aby nezkazil život sobě a té dobré duši. Posud se jenom s těmi dívkami bavil, na vážný poměr nepomyslil.

Zase byl zván do Lutic na pravé české posvícení. Místo výslužky byl koláč namalován na pozvání a kolkolem poznamenáno, co všechno bude zde k dostání. Poněvadž Lutičtí často korporativně i jednotlivě přicházeli do Mořína, vypravil se. Teď chodil pěšky, pranic mu to nepřicházelo obtížným, rád se prošel. Potěšil se ve společnosti, kde panovala srdečnost těch lidí, kteří i žertům rozuměli, mile se bavili, druh druhu neubližujíce. Jan zpozoroval, že tu jsou také Sadílkovy. Marie byla u buffetu a prodávala koláče na dobročinný účel. Také mu nabízela a Mo-

droch se s ní dal do řeči. Líbila se mu v pestrém šatě národním, s obnaženýma rukama, s holubinkou ve vlasech. Pěkně jí to slušelo. Jan by mohl přísahati, že na ní nebylo nic padělaného, ani v zevnějšku ani v povaze.

»Nekoupíte si český koláč?« obrátila se k Modrochovi a ukázala dvě řady bílých zubů.

»Až půjdu domů, tak to doberu. Teď jsem si dal kus klobásy se zelím. Ale z těch koláčů mně musíte vyhledati, které jste sama dělala,« zalichotil.

»To je nesnadno poznati,« odpověděla Marie a jala se prohlížeti drobné koláčky na talířích. »Snad vám na tom nebude ani záležeti.«

»Tak bych o ně předem nežádal a si jich nezamlouval.«

»Kdyby se vám jich chtělo, přišel byste k nám na posvícení, když jsme vás zvali.«

»Tehdy nebylo možno, páni byli v zámku, čekal jsem, že mne zavolají. Věřte, že bych k vám rád šel nejenom na posvícení, ale i jindy, ovšem kdybyste i vy byla doma.«

Jan s Marií osaměli téměř, neboť všichni ostatní se dali do tance a málo o buffet se starali. Sadílkova dcera sklopila zrak.

»Vždyť se s otcem často stýkáte v hostinci a jinde.«

»Ale ne s vámi, slečno,« opáčil Modroch.

»A proč se mnou právě? Raději rozmlouváte s Annou, která vám dovede odtrumfnouti.«

»Pravda, rád se s ní škádlím, ale také s vámi rád mluvím. I chtěl bych věděti, nejsem-li vám zcela lhostejným.«

»A proč by to bylo, proč?«

Marie sebou nervosně cukala a v obličeji div neshořela. Víčka měla téměř přivřená.

»Poněvadž vás miluji a rád bych si vás odvedl ze statku do své domácnosti.«

Modroch poznával, že mluví co nejdůvěrněji. Marie byla překvapena a rozpaky nevěděla, co činí.

»Mohu doufati?« ptal se Jan.

»Ale, jak jsem si mohla pomysliti! To není ani možné. Vy žertujete —«

»A proč by to nemohlo býti?«

»Máte nevěstu tamo — v rodišti svém. Ale kdepak já! Z našeho statku do dvorce! Tam se přece nehodím.«

»Jenom to by vám překáželo? Jinak chcete moji lásku opětovati? Prosím vás, vyslovte se.«

»Ach, co mám říci, co?« šeptala dívka.

Kapelník udeřil na housle na znamení, že co nejdříve valčík skončí. Potom bude také po rozmluvě. Nahrnou se sem, bude po všem.

»Slečno, čekám —«

»Budete-li se mnou spokojen, jak jsem, tedy ano.«

»Děkuji vám co nejsrdečněji. Zadávám se na následující píseň, která bude předehrou našeho života.«

Hudba rázem ustala, první u bufettu byl Vihan. »Ne abyste nám, pane Modrochu, všechno snědl! To bychom si vyprosili. Dobře jsem pozoroval, jak jste si zamlouval.«

»Buďte bez starosti, zbude vám ještě hodně,« usmál se nájemce.

»A jaký to pořádek, místo tance tady prohlížeti koláče,« pokračoval na oko rozhorleně Vihan. »Ty nejlepší si vyhlédnete. Slečno, pamatujte, s jablečným mazáním jsou moje. Ty poslala paní Čejková, vlastně nyní paní tajemníková.«

»Schovám je, pane pořadateli!«

»A vy, pane z Mořína, také přece sebou pohněte a ožeňte se, ať máme jednou pořádnou veselku, na kterou nás ovšem všechny pozvete. Už byste mohl do toho bouchnouti. Jsem mladší a mám tři potomky.«

»Gratuluji k těm otcovským radostem.«

»A teď vám dám zahráti, abyste tady jenom nestál a koláče neprohlížel. Co si přejete?«

»Něco hodně veselého,« řekl Jan a na Marii významně pohleděl.

»To vám naše kapela ráda poslouží a třeba také při tom zazpívá.«

Vihan odešel k hudebníkům a Modroch vyzval Marii, aby opustila bufett. Jiná paní zde zaujala místo. Za malou chvíli vířila hudba jásavě.

»Má milenka — je dívenka
přeupřímná, ke všem vlídná,
zbožná, hezká — zdárná Češka,
hodná české vlasti,
jaký div, že nepokoje
zakotvila v srdce moje.
To se souží — stále touží
však po její lásce . . . «

Hudebníci verš přehráli a verš zase hlučně zpívali. I mnohý tančící se k nim přidával. Dnes jásal, se radoval a zpíval také Modroch. Vždyť k srdci tiskl tu, která se měla státi jeho ženou. Teď pocítil, jak ji vlastně má rád, jaké blaho se mu v její přítomnosti rozlévá celou duší. Oddával se tanci s celou touhou, přímo zářil a drahou bytost k sobě vinul. Ale i Marie měla radost, tvář její se usmívala, třeba v očích se jí perlila slza. Blahem až slzela.

»Má milenka — je dívenka
k milování — k ulíbání,
růže skvostná — přemilostná
z ráje srdce mého.«

Tak zpívali hudebníci a Modroch opakoval slovo za slovem do růžového ouška štěstím se rozplývající tanečnice. A zase tančil v kole pod petrolejovou lampou, vydávající matné světlo.

»Navždy mou,« šeptal Marii a ruce jí vřele tiskl.

»Navždy mým,« odpovídala dívka a něžně se k snoubenci svému tulila.

»Ach, děvinko — mé srdínko,
ukonejši — nejvřelejší
touhu moji — láskou svojí . . . «

Hudebníci ustali, Modroch odváděl Marii k bufetu. Cestou potkal Vihana, který právě usadil paní na lavici.

»No, není to lepší, než civěti nečinně? To je píseň! To se to tančilo!«

»Znamenitě,« přikyvoval Modroch, »moje tanečnice také jest spokojena —«

»A jak!« usmála se Marie. »Pěkně to dnes začíná.«

»A také tak skončí«, rychle dokládal Vihan. »Taková jest každá naše zábava. Leda, že některá zakončí sňatkem. Ale náš pan nájemce posud se statně brání a odporuje.«

»Také se snad neubrání,« odvětil Modroch a odešel do kuchyně mezi sousedy. Měl připravené místo, ale na kraji, aby mohl hned odběhnouti do kola.

»Co nového v Mořině?« ptal se farář Vodička.

»Živoříme, tmavožlutý praporec byl sundán a v zámku opět nastal klid.«

»Ale pan hrabě Votocký ještě přijede?«

»Ovšem, vyměřování paseky nikomu nesvěří. Čekám ho do zimy ještě jistě.«

»Vzkažte mně po školních dětech, abych se za jeho pobytu podíval do Mořína. Ještě váznu nějakou fundací. Za toho letního šumu se mně tam ani nechtělo. Však se asi pan Ludvík nehněval. Tedy, buďte tak laskav a nezapomeňte.«

»Nezapomenu,« přisvědčoval Modroch.

Za pošmurného listopadového dne rozklinkal se v Mořině zvonek na znamení, že v zámku jsou opět služby Boží. Hrabě s nájemcem byli v oratoři, kaple byla naplněna, lid stál ještě na chodbě a Lišák opět předříkával. Vodička se dlouho nezdržel, spěchaje ještě dopoledne do školy. »Přišla mládež, musíme pilně vyučovati,« omlouval se.

Modroch pověděl Votockému, co se událo při posvícenské zábavě v Luticích.

»Když jste se tak shodli,« řekl hrabě, »musíme nyní jednati právně. Vyhledáme Sadílka a promluvíme s ním vážné slovo.«

Modroch souhlasil, jsa vděčen za tu pomoc v tak důležitém jednání. Poněvadž se hrabě nemínil dlouho zdržeti, nezbývalo nic jiného, než vejíti do statku. Učinili tak vracejíce se z lesa, čímž nevzbudili takovou pozornost a málo kým byli viděni.

Sadílkovi nebyli tou návštěvou překvapeni. Marie rodičům pověděla všechno. Však se jí Anna dosti naškádlila, jinak ji ani netitulujíc, než milostpaní dvorská. Sadílek se strachoval, nebude-li nájemce žádati mnoho tisíc a čím by ty peníze pojistil, když nemá nic vlastního. Matka měla starost s výbavou. Co nachystala, nehodí se snad do dvorce. Matěj ani nemohl pochopiti, že by pan Modroch, před nímž prchal ze světnice, mohl býti jeho švakrem.

Ale všechno šlo hladce. Votocký dělal smluvčího a řečnil místo ženicha. Marie dostane šest tisíc zlatých, ty mohou zůstati pojištěny na statku, poněvadž se nájemce tak zmohl, že peněz právě nepotřebuje. Také nevěstě stačí přichystaná výbava, ostatní se dle potřeby přikoupí.

Svatba také hned nebude, ale příštího roku, poněvadž hrabě odveze Marii do Prahy, kde ji umístí do řádné rodiny, aby navštěvovala nějaký kurs, kde by nabyla většího vzdělání.

Sadílkovi souhlasili.

»Jenom abych ti zatím ženicha nepřebrala,« ozvala se Anna, laškujíc.

»To bys mohla!« vyhrklo z Marie opravdově.

Zasmáli se tomu a pěkně se pobavili.

Když hrabě odjížděl z Mořína, vezl ho sám Modroch. Václava ovšem ujistil, že třeba nejel, o diškereci nepřijde. Nikdo si ani nepovšimnul, že za dědinou přisedla také Sadílkova Marie s několika uzliky. Musila si sednouti k hraběti, ale Modroch by byl zmeškal, neboť se stále ohlížel do zadu a rozmlouval.

Lidem Sadílkovi řekli, že Marie jela na čas k příbuzným. Ani Neradka se ničeho nedomakala. Konala návštěvy, vyptávala se i Kristýnu zastavila, ale pravdy nezvěděla. To by bylo něco na mlýn její výmluvnosti, takto však musila se obírati všedními událostmi, k nimž ovšem ze své fantasie mnoho přidala.

(Dokončení.)

Uprava světa.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Dokončení.)

Kant sepsal spis, v němž pokoušel se vyzkoumati původ celé budovy světové dle zákonů Newtonových. Tento spis dlouho byl neznám. Teprve Humboldt jej z jeho nezvěstnosti vyburcoval. Nejen vznik sluneční soustavy, ale i vznik čili úpravu celého světa učinil Kant předmětem své úvahy a povznesl se k výši, na niž o 36 let později jeho soupeř Laplace se nemohl vyšvihnouti.

Kant si položil první otázku: Nespadly, nezhlukly by se podle zákona gravitačního, Newtonem vynalezeného, všecky světy v jeden chomáč, v jedno světové klubko, kdyby síla odstředivá neodtahovala je ve směr zcela opačný a je takto nenutila ku tanci (oběhu) okolo mnohých středisk? Tak asi povstala soustava naší mléčné dráhy. Tím odvážně předpověděl vlastní pohyb hvězd A přece tenkráte se to nemohlo dokázati dle tehdejších výzkumů vědeckých.

V četných mlžinách tušil Kant v nesmírných dálkách podobné soustavy mléčných drah, které uváděl ve spojení gravitační s naší mléčnou drahou i s ostatními mléčnými drahami vespolek jako ve stroji složitém kolečko s kolečkem.

Pozoroval, že oběhy oběžnic a měsíců se dějí tímže směrem jako točba slunce. Tu slídil po společné příčině tohoto zjevu.

Myslil, že na počátku všech věcí celý prostor až po nejzazší hranice naší sluneční soustavy byl vyplněn hmotou. Tuto hmotu však si nemyslil jako Laplace jako žhavou kouli plynovou, nýbrž jako prach, jako mrak prašný s vnitrem zhuštěným. Následkem přitažlivé síly spěly všecky částečky do středu. Při tom letu však síla odstředivá je trkala na stranu. Kolmý slet se proměnil tím ve kruhový oběh. Tím si vysvětlil společnou točbu jedním a tímže směrem.

Nescházelo ani chvalořečníků ani hanobitelů této Kantovy hypothese. Ač mnohé proroctví neboli tušení v této hypothesi překvapuje, přece trpí tento výklad chybou zakladní. Není totiž možno, vysvětliti točbu okolo os a točbu oběžnic okolo slunce jako následek strku z boka v nehybné původně kouli mlžinové. Za časů Kantových nebyla známa věta vyšší mechaniky, že v uzavřené soustavě nebo skupině těles souhrn všech rotačních zjevů pouhým vzájemným účinkováním vnitřních částí není schopen ani vzrůstu ani úbytku. Kdyby boční postrky jako podněty ku točbě se nebyly dály ze zevnějšku buď od četných vlasatic neb od souhvězdí mimo letícího, pak podle podmínek, jež Kant si představuje, nebyla by se vyvinula sluneční soustava se stádem oběžnic a družic, nýbrž samojediné slunce, sobecky všecko do sebe stáhnuvší, jako veliký milionář všecky peníze přitažlivostí úrokovou v sebe stahující, by se kroužilo v obvodu jeho panství.

Laplaceova theorie o původu světa mylně se vykládá za pokračování theorie Kantovy. Laplace si představoval, že svět původně byl žárně plynovou koulí. Této kouli udělil točbu okolo osy. Ale jak ta točba povstala, nevysvětlil. Rozměr této koule poněkud sploštilé — tedy elipsoidu — rozšířil až přes hranice nynější naší soustavy. Jelikož točba se zrychlovala následkem stahováním se koule, utvořila se na okraji při rovníku okružní naduřenina. Tato naduřenina při rychlejším otáčení se odtrhla, učinila okruh nepřetržitý jako prsten volný okolo prstu, pak se roztrhla na kusy, z nichž menší doběhly za větším kusem a se v kouli novou stejně točivou schoulily. To se opakovalo tak dlouho, až se to skončilo tvorbou Merkura.

Jednostranná, to jest týmže směrem jdoucí točba, při všech odtržených oběžnicích musila nastati proto, protože při odtržení na straně zevní pohyb byl větší než na straně vnitřní, a tož v tu stranu, kam spěla odtrženina, se musila bráti i točba nové oběžnice. Tedy týmže směrem se musily točiti dcery jako matka. Co se ve velkém odehrávalo při naduřujícím slunci, to se později odehrávalo na oběžnicích. Jako naduřující slunce plodilo dcery — oběžnice, tak zase naduřující se dcery plodily vnoučata — měsíce.

Tvorba světa takovým způsobem se zamlouvala tehdejšímu učenému světu, vždyť lahodila ve všem tehdejším výzkumům. Udělali si i znázornění točivého světa v malém tak zvaným Plateauovým experimentem. Točili totiž ve skleněné kulaté nádobě směsi z alkoholu a vody. I mechanice tehdejší se to líbilo, nejvíce lahodilo to tehdejším astronomickým poznatkům, jako že oběž-

nice obíhají téměř v téže rovinné ploše okolo slunce, že dělají malé vystřednosti ve svých dráhách, a že všecky tancují na pravo, tak zvanou pravotočbou.

Až do polovice XIX. století platila theorie Laplaceova za pevné dogma, kterým viklati nesměl žádný učenec, nechtěl-li upadnouti v boj s ostatními bojovníky vědy.

Než nové a nové objevy v naší sluneční soustavě, pak pokrok v poučkách o teple a konečně odhalení zákonů o energii sil, to vše leptalo a štěrbalo ostrými noži kritickými na budově Laplaceově, že z celé této budovy nezůstalo nic leč nepotřebné ssutiny.

Jedni opustili zcela myšlenku Laplaceovu, usilujíce znova a z jiného konce zkoumati vznik světa. Druzí však po způsobu příštipkářů více méně látali proděravělou soustavu Laplaceovu novými vědeckými látami.

Nejvíce se uráželi tvrzením, že by se oběžnice utvořily z naduřenin okružných, když byly ještě ve tvaru plynném. Že prý nikoli okruhy na způsob jelit by se byly z látky plynné utvořily, nýbrž okružní plochy, jako jsou ploché okraje okolo našich klobouků.

Více se přibližovali názoru, že se mohly ve tvaru tekutém spíše roditi oběžnice z původní světové koule. To prý odpovídá příznivěji mathematickým požadavkům.

Darwin, syn známého přírodozpytce, dospěl experimenty k tomu, že točící se tekutina utvoří napřed podobu hruškovitou, konečně tvar písečných hodin, kteryžto tvar konečně po rychlém točení tam, kde se tvoří tenký krk (hrdlo), se rozpoltí ve dvě točící se tělesa. Konečně pak z točícího se tělesa tekutého udělají se dvě tělesa podoby našich doutníků. Takovým způsobem asi vznikl porod dvojhvězdí oběžnic a družic.

Takové a podobné výklady poučují nás, že různým způsobem mohla vzniknouti tělesa nebeská a započíti svou samostatnost. Dají se vymysliti ještě jiné a jiné pochody, jimiž se mohly bráti světy ve svém vývoji.

Dělají dále výčitku Laplaceovi, že se skoro všecky oběžnice točí tak jak slunce na pravo, ale že by se podle jeho poučky měly točit naopak, jak to dělá Uranus a snad i Neptun.

Tak je to tedy v sále naší sluneční soustavy jako v našich tančírnách. Většinou tanečníci tancují vytáčkami v pravo, jen někteří výstředníci z bujnosti se točí vytáčkami v levo, jak to činí Uranus a Neptun. Příliš světácky si svět představujeme.

Laplace dospěl ke svému mylnému výkladu o točbě klamnou představou, jakoby okruh mlžinový neboli plynný mohl to dělati tak jak okruh pevný. Dle zákona Keplerova vnitřní částky okruhu plynného musejí rychleji se točiti než zevní vzdálenější. A pak nastati musila točba opačná u koulí vzniklých z rozpadu okruhu.

Než v této nouzi přispěl na pomoc Darwin. Poopravoval, příštipkoval budovu Laplaceovu tím, že vykládal, že točba oběžnic a družic co do času doznává změny vlivem přílivu a odlivu, jak se to stalo při zemi a při měsíci.

Náš měsíc kdysi se prý až země dotýkal a oba se okolo sebe otočily za tři až pět hodin. Avšak vlivem přílivu a odlivu při té tahanici se stalo, že se měsíc odloučil jak Lot od Abrahama pak až do nynější dálky od země.

Je to divno s těmi učenci. Jedni tvrdí, že se měsíc přibližuje, až docela na nás spadne, kdežto druzí zase dokazují, že se vzdaluje. Nic nepomohlo toto příštipkování budovy Laplaceovy.

Roku 1898 Pickering objevil devátý měsíc u Saturna, jenž dostal jméno Fébe, a Perrine r. 1905 objevil dva nejzazší měsíce Jupiterovy: šestý a sedmý, kteříždto k úžasu astronomů mají opačnou točbu, točíce se od východu k západu, kdežto jejich soudruzi zachovávají točbu od západu k východu. Což, kdyby všichni se točili opačně, jak to dělají čtyři měsícové Uranovi! Ale jedni tak, druzí opačně! To právě uvedlo Laplaceovu hypothesu k naprostému bankrotu. Než i topící se chytá se stébla plovoucího na vodě. Tak i tuto uvádějí mnozí možnost tu, že velká ta oběžnice mohla při své pouti světem zachytiti některého člena z asteroidů, nebo nějakého vagabunda, většího to meteora, který pak jsa uvázán řetězem přitažlivosti k tanci okolo Jupitera si podržel svou původní točbu, která náhodou je opačná k točbě ostatních starších soudruhů. Než konec konců je ten, že bourači budovy Laplaceovy mají převahu nad těmi, kteří usilují ji podpírati a všelijak látati.

Mezi největší obhájce theorie Laplaceovy náleží zajisté věhlasný učenec jesuita K. Braun. Sledujme chvíli jeho obhajovací vývody. Praví asi takto: Má-li theorie Laplaceova obstáti, musí se upustiti při výkladu o původu planet od představy, jakoby se okolo koulí se točících dělaly okruhy. Jakmile prý se kruh neboli obruč odtrhla od sluneční koule, utvořilo se jedno nebo více středisk zhušťovacích v té odtrženině a pak jako had celý kruh buď nepřetržitý neb rozkouskovaný se svinul v chumáč a utvořil planetu. Proč by se nebyl mohl takovýto chomáč houstnoucí utvořiti spíše než obruč, anebo vůbec bez obručí?

Porod každé jednotlivé planety započal tím, že se utvořil uvnitř řídké koule mlžinové jeden chumáč hustější a přitahuje k sobě sousední látky, rostl a mohutněl, až z toho vznikla planeta. I když více takových chumáčů se vyvinulo, mělo to týž výsledek, neboť slabší chumáče od silnějších byly pohlceny. Silnější tím se sesílily ještě více jako větší boháč bohatne ještě více, když pomocí úroků stahuje k sobě od jiných ještě více peněz.

Tato zhušťovací střediska planetární nevznikla v téže vzdálenosti, v jaké jsou nyní planety vyvinuté, nýbrž ve vzdálenosti ještě asi pětkráte větší, ba ještě dále.

Následek toho, že se utvořily hustější hmoty, byl ten, že tytéž hmoty spěly rychleji do centra slunečního než vedlejší řidší mlžiny. Tři síly pak činily nárok na tato zhuštěná tělesa, a to síla gravitační, která vycházela od střediska největší takové zhuštěné massy, totiž od slunce nynějšího, pak síla odstředivá a konečně aerostatický čili vzdušný tlak, jež vyvozoval vzduch

proti té které planetě stojící nebo spějící, jak to zrovna tak činí náš vzduch oproti letavicím, když letí k nám se světa

Tyto tři síly se přely o vydobytí planety. Ale žádná z nich ji nevydobyla. Jakmile síla gravitační, která táhla novou planetu k sobě, byla oběma druhými silami paralysována neboli umlčována, utlumována, to jest: jakmile síla přitažlivá byla tak velká jako síla odstředivá a vzdor vzduchu dohromady, musila planeta běžíc do středu slunce se zadržeti a rovnováha těchto sil způsobila oběh okružní. Když pak později se ještě více zhustila planeta, přibírajíc do sebe na svých cestách sousední mlžiny, ztrácela se vzdorná síla vzduchového tlaku a při oběhu okolo slunce se ponenáhlu síla dostředivá vyrovnávala síle odstředivé. Výsledek této rovnosti je stálý pravidelný koloběh okolo slunce.

Při tom planeta nová na této dráze letěla rychleji než sousední mlžina a byla při tom v té výhodě, že mohla pořád více a více hmoty v sebe vstřebávati, se zvětšovati a růsti. Zvětšování a zhušťování se navzájem podporovalo a planetu uschopnilo, že všecko sousedstvo hmotné, které ještě nepřivlastnilo slunce, si anektovala ona sama.

Tak se rodily všecky planety a tak se i stalo, že z celé ohromné koule mlžinové vznikla ústřední koule ohromná a kolem kroužily menší koule, a co hmoty, sem tam nějaký drob, zbylo, bylo přisvojeno, přitaženo buď ústředním anebo planetárním tělesem nebeským podle toho, jak to předepsal paragraf zákona gravitačního. Tak Braun vysvětlil vznik planet.

Laplaceovi, když začal výklad, už se celý mlžinový svět točil. On jen začal z tohoto světského tance odlučovati naduřelé obruče, z obručí dělal schoulením planety. Laplace si vypůjčil k tomu napřed sílu centrifugální neboli odstředivou a pak přibral na pomoc sílu přitažlivou. Braun dal přirozeně pracovati síle přitažlivé a vyložil, jak nastala rotace. Jak?

Ve sluneční kouli byla hustota mlžin nestejná. Čím dále ku středu, tím byla hustější. Když touto mlhou pluly hustější nové koule planetární, pociťovaly na dvou protivných stranách různý odpor. Na straně od ústřední koule byl odpor větší, protože tam byla mlha hustější. Na protivné straně zvenčí byl odpor mnohem slabší. Z toho se vyvinula síla na tom místě koule planetární, které bylo nejbližší centra slunečního, zdržující neboli brzdící. Jelikož ale všecka ostatní místa na povrchu byla méně zdržována nebo tažena, musila této největší síle povoliti a tak se začala planeta, ovšem na počátku pomalu točiti okolo sebe. Ovšem z počátku se točily jen vrchní neboli zevní vrstvy na kouli planetární, a vnitřní vrstvy tvořily klidnou massu, která teprve později se také rozkývala, jsouc pořád poškubována od vrchnějších do nich vnikajících hmot.

Když se takto vyloží vznik planet a jejich točba, vyhne se diplomaticky těžkostem a obtížím, jaké dolehly na Laplaceovu theorii, když se objevilo, že někteří měsícové vykonají spíše oběh, než jejich máteř svou rotaci, a že někteří měsícové krouží opáčným směrem, než jejich máteř a než jejich soudruzi. Při tomto výkladu se ponechává měsícům svoboda, konati oběh rychleji neb kratčeji, než

se vykoná jedna otočba jejich máteří, a kroužiti se tím neb oním směrem. Žádný učenec se nad tím nepohorší, když u nich něco takového protizákonného spatří.

Jak se vysvětli točba slunce okolo osy? Hlavní a původní koule plynová naší sluneční soustavy se netočila. Točba nemohla povstati ani zhušťováním. V nitru se nemohl utvořiti tak veliký popud neboli postrk, jenž by nesmírné těleso uvedl do kolotoče, jak se tu děje při našich kolotočích, z nichž těží potulní komedianti.

S počátku se daly do točby zevní vrstvy, protože ze světa dostávaly úkosnými směry nárazy od těles, která letěla šikmo ku slunci. A tyto massy, které se počaly točiti spíše na povrchu slunce, přibíraly k tanci jako šohaj dívčinu i vrstvy sluneční.

Nic tomu nebrání, bychom dovolili planetám se točiti okolo os spíše než slunci. A nic také nebrání, by se jistý díl mass planetárních vymanil z podruží planetárního, a následkem přitažlivosti letěl nebo neletěl do slunce. Tu pak sílu oběžní, kterou měl ten odštěpenec od planety, si podržel a při pádu na slunce sdělil vrchním vrstvám slunečním. A to točbu slunce urychlovalo.

Poučnou dohru toho ještě nyní vidí astronomové na slunci. Rotace největší u slunce je na rovníku. K točnám se menší. Rozdíl je tak veliký, že ve krajích u točen je delší rotace o čtvrtinu. Že rotace na rovníku je rychlejší, dá se snad vysvětliti tím, že hmoty, které jsou na rovníku nejmladšími, vykazují v sobě ještě velikou energii, jakou s sebou přinesly a sdělují ji slunci, které ji mění v rotaci.

Když do školy přijdou prváci z domu rozmazlení, tu tím větší rozruch ve škole činí, čím větší zvůli měli doma.

Čím větší energii s sebou přinesly massy na slunce, tím více ono se rozkývе.

Tak asi si představoval Braun úpravu světa a zvláště úpravu naší sluneční soustavy. Krásně to líčí v díle »Über Kosmogonie.«

Nyní si povězme ještě, jak jinak si představují mnozí stavbu světa.

Že podkladem nynějšího světa byla pevná hmota, hádají stoupenci tak zvané agglomerátní theorie, mezi níž na prvním místě je meteoritní theorie, již ponejvíce hlásá Lockyer. Hlavní myšlenka je zde ta, že svět je tak sestaven, jako kterýkoli dům z cihel a kamene.

Rozumuje se takto: Ve světě je bezpočetné množství prašných mraků, meteoritních stádec, pak je známo, že komety a okruhy okolo Saturna, pak proudy okolo slunce kroužící, tak zvaná korona, není nic jiného než ohromná hejna meteorů. Když se to vše skládá ze stavebních kamenů, zvaných meteorů, proč by celý svět tak se neustavil?

Že prý hejno meteorů tak rozměrné jako naše sluneční soustava pozorujícímu pozorovateli, ozbrojenému nástroji pozorovacími, zdá se jako kosmické mračno, dí Darwin, syn starého Darwina.

Dle Lokyera jsou mlžiny, takové jemně bílé laty na nebi rodištěm budoucích nových světů. Jsou to hejna meteorní, sklá-

dající se ze stavebních kamenů, které více a více se sbližujíce, upustí od své volnosti a splynou sem tam podle kosmických zákonů v pevná tělesa, která pak k sobě navzájem zachovávají jisté okružní a přitažlivé vztahy, jak to žádají paragrafy řádu světového.

Zkrátka utvoří se z toho materiálu budova podobná naší sluneční budově. Tedy se to děje prý zcela tak jako při budovách, které budují stavitelé naši.

Když prý se všecka možná hejna meteorní podrobí zkumu spektrálnímu, vidí se v nich postupně vývoj těles nebeských ode hvězd žárných až po temné hvězdy.

Než druzí zkoumatelé světa, a to vážní a ne naplano mluvící, takové názory neberou vážně, dokazujíce přesvědčivě, že hejna meteorů nejsou materiálem určeným ku stavbám, nýbrž že jsou trosky z rozbouraných starých světů.

I geologové se proti tomu ohražují, tvrdíce silně, že ve vrstvách zemských nejsou nikde stopy po kvádrech meteorských, z nichž by i naše země měla býti zbudována. V periodě na př. silurské nebyla naše země více vydána na pospas meteoritnímu bombardování než nyní. A pak ze tvrdých, vypráhlých kamenů by se přece nemohla zbudovati naše planeta, která je aspoň na povrchu svém skoro ze dvou třetin samá voda. A z pouhé skály voda neteče. Tak tedy marná práce theorie meteorní. Nenachází víry.

Díváme-li se po nebi, vidíme tisíce mlžin. Mlžiny spiráln co do počtu mají převahu. Je zcela možno, že naše slunečn soustava vznikla z takové spirální mlžiny. Tak hádají zase jiní

Jak vznikla? Když prý dvě slunce se potkají na pouti světové, tak matematicky je prokázáno, že když jsou si na blízku ve vzdálenosti půltřetího průměru svých těles, ruší se, mizí na jejich povrchu tíže těles povrchních, tedy těch, které jsou na jejich povrchu. Z toho vzniká v ohromných rozměrech jako u nás na moři příliv a odliv a ohromné výbuchy plynů. A to smýkání sem tam roztáhne světy kulaté ve světy roztáhlé, v nichž hustější roztaženiny vyhlížejí tak, jako na našich stromech větve, tak zvané spirální žíly. Tyto massy, vržené do letu nebo oběhu eliptického, jakož i budoucí z těch mass se uroditi mající planety, dostávají takový směr, jaký mělo to těleso, které vedle šlo. Jelikož rozhozené massy mají sotva stejnou hustotu, povstávají na mnohých místech zhušťovací uzly, které přibírajíce pořád více a více sousední látky do sebe a čistíce takto okolí, jsou pak zárodky příštích planet. Čím více mass v sebe pohlcovaly a střebaly tyto uzly, tím více zachovávaly stejnou okružní rovinu. Z toho se vyvozuje, že větší planety mají menší sklon ku okružní dráze společné, kdežto menší oběžnice mají sklon větší, a to čím menší jsou, tím mají větší sklon jako Merkur a Eros. Točba na pravo u slunce a u většiny planet a točba na levo u některých se vysvětluje nárazy, které tato tělesa dostávala zvenčí. Měsícové se nevytvořili naduřeninami okolo planet, ani odtržením od mateřského tělesa, nýbrž tím, že vedle velikých uzlů se tvořily menší uzly, které by byly spadly do větších, kdyby přílivy a od-

livy byly se děly a trvaly pravidelně. Avšak že se to dělo nepravidelně, tak si podržely malé uzlíky samostatnost až doposud, ač jsou odvislými tak asi jako v Evropě malé státy od milosti velmocí. Když se vše tak vysvětlí, nic nevadí tomu, že na př. u Jupitera někteří měsícové běží v pravo a druzí v levo.

Takové výklady o úpravě světa vířily a víří ve hlavách učených. Kdo má pravdu? A zda kdo vůbec má pravdu? Nevíme. Takové výklady jen napovídají, že by asi takto svět se mohl vyvinouti. Možno také je, že snad nikdo se nedovtípí, jaká původně byla hmota, z níž se vyvinul svět, a jakým pochodem se bral vývoj světa. To jsou jen záhady. A záhady tyto jsou pro nás ceny mnohem menší než záhady o bytí naší bytosti. Gauss roku 1855 umíraje, dí: »Jsou otázky, na jejichž odpověď bych kladl nekonečně větší cenu, než na matematické odpovědi, n. př. o ethice, o našem poměru k Bohu, o našem budoucím určení, o naší budoucnosti. Je mi lhostejno, zda má Saturn pět nebo sedm měsíců. Je něco vyššího ve světě. Žije-li duše 80 let, nebo 80 milionů let, má-li kdysi zemříti, je tato doba přece jen lhůta popravní (Galgenfrist). Konečně musilo by i tomu konec býti. Jsme nutně vedeni k názoru, že vedle tohoto hmotného světa je ještě čistě duchový řád světový, v němž je jistě aspoň tolik různých rozmanitostí jako v tomto světě, v němž nyní žijeme. A tohoto světa duchového máme býti účastni.«

Čechám!

Ty, otce Čechů rodný kraji,
jejž Bůh mu zvolil za vlast sám,
na nivách tvojích klasy zrají
a uvnitř pokladů je chrám.

Tam nachem tmavým granát hoří
a stříbra plane něžný svit,
v tvém nitru spí jak na dně v moři
tak mnohý skvost, jsa zrakům skryt.

Tvých pramenů zda vzácné dary
už nezná cizí dálný svět,
jsou proslaveny Karlovary,
jež křísí zdraví zvadlý květ.

A tam, kde pne se Rudohoří,
co čarů kouzlí ruce děv,
jež výšivky a krajky tvoří,
v něž sny své vkládá mladá krev.

A kdo by neznal českou hudbu,
jež v světě širém budí div,

jež smutek pudí a zlou sudbu
z těch českých hor a vlahých niv.

Tvých dějin listy mluví k dětem,
jak statečný byl Čechů děd,
jak sláva jeho létla světem,
jak cizák před ním prchal hned.

Však výstrahu i truchlou věstí,
kam vede zemi nesvornost,
jak prchá pokoj, vábné štěstí
nepřátel našich pro radost.

V těch dějin knize přebohaté,
ať syn čte jako v denníku,
a budou v Čechách doby zlaté
bez vojska v hoře Blaníku.

Ať Václav kníže Čechům vzorem
je v lásce k vlasti, ku víře,
Čech zvítězí nad škůdců vzdorem
bez ostří meče, krunýře.

A zastkví Čechie se drahá
a volným bude její syn
a máti stověžatá Praha
mít bude štěstí plný klín!

Rud. Stupavský.

Moravě!

Má vlasti, země krásná, bohatá,
kde Ječmínek žil kdysi král,
jenž palác svůj měl klasů ze zlata
a na poddané jen se smál.

Tys byla kdysi slavná veleříš,
v níž Slovan zbožný bydlil rád,
když bratří svatí vztýčili v ní kříž
a slávou zářil Velehrad.

Tvé dítky chrání Máti přesvatá,
jež na vrchu dlí Hostýna
a zbožností jich milou dojata
vždy prosí za ně u Syna.

Je pyšný Hanák na tvou úrodu
a horal chválí tvůj zas les,
tvé nitro horník zrývá motykou
a vydobývá kovů směs.

Co šachet černých kolem Ostravy,
kde uhlí tolik tmavých žil,

jak sopek svítí ohňů záplavy
z továren za večerních chvil.

A v lesích tichých Luhačovice
a Rožnov horský kyne všem,
jimž neduh usedl zlý na líce
a žal je smutný údělem.

A kdo chce krojů pestré barvy zřít,
jak mák, když plane na poli,
ten na Slovácko musí čile jít,
kde píseň děvuch hlaholi.

Zda rájem nejsi, vlasti rozmilá,
jejž lidu mému skytl Bůh,
kde země tolik divů zrodila,
v nichž tone překrásný tvůj luh? . . .

Však zdá se mi, že v moravský ten ráj
se plíží jedovatý had,
a tam kde kvetl utěšený máj
jed smrtící by vstřikl rád.

Tu setbu svatou bratří Soluňských
chce zničit zrádný vlasti syn,
stín zhoubné nevěry a svárů zlých
chce zaset — vrazit v srdce klín!

O, vstaň již, z hrobu, Methoději náš,
těm zrádcům zahřmi mocně v sluch,
ty skřítky nevěry zas od nás plaš,
ať žehná lidu svému Bůh!

Rud. Stupavský.

Dr. Martin Říha,

biskup Č. Budějovický, lidumil a spisovatel.

Řeč, kterou při slavnostním večeru, pořádaném Literární sekcí a Socialním odborem „Vlasti“ a poctěném návštěvou Jeho Eminencí ndp. Leona kardinála Skrbenského, knížete-arcibiskupa Pražského, dne 24. ledna 1909 v místnostech „Vlasti“ přednesl

farář VLASTIMIL HÁLEK.

(Pokračování.)

Byv po odbytých studiích promován na doktora theologie, ustanoven byl nejprve prefektem studentského semináře v Budějovicích, českým kazatelem u sv. Anny a výpom. katechetou na učitelském ústavě. R. 1871 byl povolán za profesora mravovědy a později vychovatelství na bohoslovecký ústav v Budějovicích.

Vedle profesury bohosloví, než se stal biskupem, zastával celou řadu jiných menších úřadů v konsistoři, v různých spolcích a j., jsa mimo to i doma činným jako neúnavný spisovatel.

Řada odborných článků z jeho péra vyšla v »Časopise katol. duchovenstva«, ve »Quartalschriftu« a j. Ze samostatných děl první místo zaujímá jeho »Život sv. Martina, biskupa Turonského«, vydaný r. 1878. V rukopisu zanechal životopis bl. Jana Berchmanse a jiné práce.

Jako profesor konal Martin Říha zpovědnický úřad v domech Školských sester v Budějovicích po mnohá léta.

Po bolestné ztrátě 23. února 1883. velikého biskupa Jirsíka stal se biskupem Budějovickým 22. listopadu 1883 František hrabě Schönborn. Po dvou letech stav se arcibiskupem Pražským dne 27. července 1885, přesídlil do Prahy, postarav se dříve o svého nástupce na biskupském stolci v Budějovicích.

Za pobytu svého v Budějovicích poznal profesora mravovědy, Martina Říhu, jemuž popřával zvláštní přízeň a důvěru, váže si ho pro jeho skromnost a zbožnost. Proto neváhal jej doporučiti za svého nástupce. A tak jmenován byl panovníkem 7. července 1885 biskupem Budějovickým dr. Martin Říha.

Sám podotkl na jednom místě, jak velice byl polekán a ustrašen, dověděv se, že apoštolský úřad má býti vložen na jeho ramena. V té chvíli zdráhal se tíži velikého břemena — jak sám napsal — na sebe vzíti a prosil, by mu bylo dovoleno dále v milém zátiší v dosavadním úřadu pracovati. Než podrobil se vůli Boží.

Potvrzen v úřadě biskupa Lvem XIII. dne 27. července 1885, posvěcen a nastolen byl dne 6. září 1885 o slavnosti sv. Andělů Strážných od J. M. arcibiskupa pražského, Františka de Paula hr. Schönborna za asistence ndpp. biskupů dra. Josefa Jana Haise z Hradce Králové a dra. Jana Emanuela Schöbla z Litoměřic a nevídaného účastenství kněžstva a lidu.

Až do té doby byl dr. Říha skoro neznámým, teprve po jeho jmenování biskupem všímla si diecese více neznámého profesora a shledala, jak ve svém středu měla kněze tak bezúhonného, učeného a zbožného, že sotva by byla jinde lepšího našla.

Podotýkám, že stal se šestým biskupem Budějovickým. Biskupství toto zřízeno bylo papežem Piem VI. na žádost císaře Josefa II. r. 1785. Předchůdci biskupové byli: 1. Jan Prokop hr. Schaffgotsche 1785—1813; 2. Arnošt Konstantin Růžička 1816—1845; 3. Josef Ondřej Lindauer 1846—1850; 4. Jan Valerian Jirsík 1851—1883; 5. František de Paula hr. Schönborn 1883—1885; 6. dr. Martin Josef Říha 1885—1907.

Od dětství až do poslední chvíle, kam přišel, kde se zdržoval, všude byla o něm jedna řeč, »že byl pořádný, že byl velmi pořádný« a pod. Měl zvláště jasné oči, tak milý pohled, že jej měl každý rád, kdo s ním kdy promluvil.

Byl-li dr. Říha vzorným knězem, byl tím vzornějším biskupem. Byl-li jeho dřívější život bezúhonný, bylo nyní jednání jeho apoštolské.

Byl neobyčejně přívětivý a štědrý. Každému udělil audienci, se žebráky u cesty často rozmlouval a poslední haléř jim rozdal. Kde kdo hleděl se k němu dostati a nikdo nešel s prázdnou.

Sokolové, soc. demokraté a skoro všecky církvi nepřátelské spolky zvali jej do svých zábav. Dal vstupné i podporu; vysmáli se mu, potupili ho, věděl o všem, a když přišli po druhé, pomstil se jim tím, že dal větší příspěvek než po prvé.

Duchovenstvo davalo mu svědectví, že s ním vždy jedná vlídně. I když se někdo provinil, přesadil jej často na lepší místo než měl dosud. Nikoho úmyslně nepronásledoval. Jeho shovívavost ke kněžím a lidem byla příkladná.

Slovutný a zasloužilý vikář Lamb. Ludvík traktu domažlického svědčí o p. biskupovi: »Ndp. biskup dr. M. Říha byl smýšlení a přesvědčení přísně církevního a u výběru kněží, jimž důležitý úřad svěřoval, vždy úzkostlivě k tomu přihlížel, aby vyvolenci smýšlení jeho s ním sdíleli. Blaho církve a rozkvět náboženský byl mu nade všecko. Který kněz získal si jeho důvěry, vždy s ním cítil, jej upřímně miloval a práce jeho záslužné vždy dovedl náležitě odměniti. Proto neměl snad p. biskup v diecési nepřítele. A což jeho soucitné, shovívavé srdce! Chybujícího trpělivě snášel, vždy doufaje, že s pomocí Boží chyby své pozná, je napraví a se polepší.«

Jiný bisk. vikář traktu Horažďovického, Fr. Ondok v Hradešicích, píše: »Náš ndp. biskup, dr. M. Říha, byl mužem vzácným. Povaha jeho šlechetná záhy se jevila. Jako mladičký kněz byl mým představeným ve studentském semináři, a tu po celou tu dobu nikdy neviděl jsem ho rozlobeného, ani neslyšel rozkřiknouti se na nás studující, časem bujné a neposlušné. Když jsme již trestu zasluhovali, tu se na nás přísně a smutně podíval. Uměl se přemáhati i zapírati, a ani dovolených požitků jako kouření si nedopřál. Rovněž ve společnosti a při slavnostních hostinách ani slovem ani hnutím nevybočil ze své střídmosti, a když byla radost v nejlepším stadiu, odcházel vykonat pobožnost sv. růžence. Byl knězem příkladným, biskupem znamenitým, mužem v pravdě vzácným a pokoje milovným.«

Zábav p. biskup nemiloval. V mládí jako student i jako kněz mnoho studoval, jako biskup skoro stále se modlil. Neobyčejnou zbožností již jako dítě vynikal a zbožnost rostla s ním. Známo, že ještě půl hodiny před tím, než klesl raněn mrtvicí, konal svoji každodenní pobožnost: růženec. Velmi zbožně sloužil mši sv. Modlitbě asi málo kdo v celé diecési věnoval tolik času jako on. Každého roku jel do Horažďovic, kdež strávil několik dní v rozjímání. Skromností a pokorou svou získal přátel více než kdo jiný. Jako býv. profesor morálky proniknut byl celý ideami a city svého zamilovaného předmětu.

Byl stále zaměstnán. Vstával po celý rok již o páté hodině ranní, někdy i dříve, přijímal návštěvy a pracoval po celý den. Ani při obědě neměl pokoje. Skoro denně zval na oběd hosty, zvláště venkovské kněžstvo, a místo zábavy radil se s nimi o potřebách diecése. Paměť měl výtečnou. Co jednou četl, nezapomněl, koho jednou viděl, toho poznal po letech. Mluvil plynně česky, německy, latinsky a francouzsky.

Byl výtečný řečník, a dokud byl mladší, mluvíval prý na visitacích dvakrát až třikrát denně k lidu beze vší přípravy.

V celém svém životě byl zbožným ctitelem Mariánským, čehož důkazem jsou některé z jeho spisů, mající za předmět úctu Mariánskou. Každý rok putoval k Panně Marii Sněžné u svatého Kamene, k známému to poutnímu místu ve své diecési.

Hlavním úkolem svého života učinil postavení nádherné kathedrály v Budějovicích. Fond, jejž k tomu cíli založil, vzrostl jeho přičiněním na obnos přes půl milionu korun. Ovšem založení kathedrály se nedočkal. Měl dále hlavní podíl na založení velikých klášterů Bratří a Sester Nejsv. Svátosti ve Schmerlingově a Rudolfské ulici. Bez jeho pomoci by tyto kláštery se svými filiálkami dnes neexistovaly nebo nanejvýše slabě žily.

Než se stal biskupem a v prvních letech svého biskupování byl p. biskup vysoké postavy a velmi hubený. V poslední době příliš sesílil, protože byl odsouzen k ustavičnému zajetí a více méně sezení. Častá churavost bránila mu v chůzi, takže pro nedostatek pohybu velice sesílil, což se mu namnoze zlými lidmi předhazovalo. Objevil-li se na ulici, nestačil děkovati na zdravení obecenstva a s druhé strany poslouchati hrubé poznámky »pokročilých« lidí. (Když zemřel P. Clemens Petr, tupili jej zase tíž uštěpační, zlomyslní lidé, že zemřel hladem.)

Maje se zmíniti o poměru p. biskupa, dra. M. Říhy k našemu družstvu Vlast, uvádím jen to, co napsala při jeho smrti »Vlast« v č. 5., roč. XXIII.: »Zvěčnělý byl zakládajícím členem družstva Vlast, Tiskové Ligy, podporovatel Socialního odboru, Literární Sekce a všech našich podniků i snah. Když jsme oslavovali slavnostními večery vynikající kněze, hlavně z diecése Budějovické († biskupa Jirsíka, dr. Ant. Lenze, Jana Gabriela, Frant. Pravdu, Jana Podlahu), biskup Říha se z toho srdečně radoval, krásné děkovací přípisy nám zaslal a Literární sekci drakráte, r. 1888 a 1889, po 100 K daroval. V říjnu 1903 stal se zaklád. členem Tiskové Ligy, ale vedle členského vkladu 100 K ještě 200 K účelům Tisk. Ligy přidal. Když redaktor »Vlasti«, dp. T. Škrdle r. 1891 na jihu Cech pro »Vlast« agitoval a také do Č. Budějovic zavítal, pozval ho biskup Říha na oběd a mezi jídlem se ptal: jak jste pochodil mezi kanovníky, jak mezi profesory bohosloví, jak mezi alumny? Tázaný odvětil, že získal zde za dva dny pro družstvo Vlast 4000 zl., nečitaje v to nové abonenty Vlasti, a zvláště si liboval, že získal za členy skoro všecky alumny. Biskup s úsměvem naslouchal a dodal: »dobře udělali, lépe jest, že věnovali peníze na katol. písemnictví, než aby jinak je utratili.«

Zmínky zasluhuje, že p. biskup zvláště ocenil důležitost Tiskové Ligy a její práce. Když r. 1903 přistoupili jsme v Lize ke studiu doby Husitské a jali jsme se vydávati »Husitství ve světle pravdy«, vyložili jsme p. biskupovi v obšírném dopisu své úmysly. A tu sluší poukázati na to, jak bystře postřehl p. biskup důležitost této akce. Ihned zaslal Lize následující krásný dopis s peněžitou podporou:

Veledůstojní a slovutní Pánové!

S upřímnou radostí uvítal jsem vážený přípis zasloužilé a proslulé Ligy Tiskové, kteráž ze dne 12. října 1903 oznamuje, že hodlá obírati se otázkou na půdě našich dějin z dob Husitských, aby bludné názory historiků, Církev katolickou na soud volajících, poopravovala a tak v díle v Pánu zesnulého Monsignora Dra. Ant. Lenze, slovutného spisovatele, pokračovala.

Úplně souhlasím s vylíčením důkladného programu Tiskové Ligy, který tvořiti má základ velmi cenného díla apologetického a děkuji za oba výtečné spisy, kterými jest šťastný učiněn začátek.

Dovoluji si složiti příspěvek 100 K, a prosím, bych laskavě pojat byl do seznamu členů Tiskové Ligy. Zároveň posílám 200 K, které mají býti honorářem knězi badateli, jenž úspěšně pracovati má dle naznačených pokynů v dílu apologetickém. Přeji cennému dílu požehnání Boží, aby byl šťastnou obranou svaté Církve katolické, a aby objasňovalo dějiny naší drahé vlasti české k prospěchu a blahu národa našeho.

Vyjevuje dokonalou úctu, trvám

Veledůstojným a Slovutným Pánům

vždy službovolně oddaný

Dr. Martin Josef Říha,

biskup.

V Č. Budějovicích, 21. října 1903.

Dopis tento chovám v pečlivém ošetření a vděčné vzpomínce v archivu T. Ligy.

Lásku k vlasti a národu dokázal nesčetněkráte slovem i skutkem. Pro Čechy vykonal daleko více nežli všichni ti, kteří v tom ohledu jej podezřívali, ale přál si, aby vše, co vykonal v tomto oboru i jinde, zůstalo co možná v tajnosti. Měl dva krásné úmysly: smířiti Čechy s Němci a postaviti důstojnou katedrálu. K Němcům choval se s nejpřísnější nestranností, ale přece se jim nezachoval — hlasovalť při posledních volbách s českou stranou. Z národních kruhů českých byl mu zase často vytýkán přílišný ohled na Němce. R. 1904 měla se konati v Písku gen. visitace. Městská rada usnesla se p. biskupa nevítat, ježto prý Němcům nadržuje. Purkmistr odejel na zotavenou na Červenou a mnozí nedali dítek od p. biskupa — prý Němce — biřmovati. Dr. Říha věděl vše, odpouštěl.

Tak vítalo královské katolické město Písek svého biskupa a čestného měšťana, kterého při první návštěvě r. 1887 téměř zbožňovalo — toho biskupa, o kterémž i »Nár. Listy« napsaly, že byl sice vůči Němcům krajně úzkostlivý, ale spravedlivý. Přes tuto malou pozornost města Písku r. 1904 jel p. biskup tam za rok zase, aby pohřbil tamějšího zemřelého děkana, jejž k vůli městu Písku obmyslil vysokým vyznamenáním.

»Budweiser Kreisblatt« v čís. 12. z 12. února 1907 o p. biskupovi po smrti napsal: »Ačkoliv rodem Čech, byl biskup dr. Říha

jak v národnostním tak i v náboženském ohledu velmi snášelivý. Hrob jeho bude vždy v úctě zachován.« Pozoruhodné a významné řídké to svědectví německého listu o českém biskupu.

Když byly u Písku císařské manevry, ohlásil se náš císař pán na nedělní mši sv., kterou mínil sloužiti p. biskup dr. Říha. Adjutant oznámil před službami Božími: »Jeho Veličenstvo má čas tak rozměřený a odměřený, že v chrámu Páně může pobýti jen půl hodiny.« Biskup Říha nábožně, krásně a tklivě sloužil mši svatou. S důstojnou vážností poklekl císař a král náš na klekátko, přítomní vyšší důstojníci napodobili příkladu svého nejvyššího velitele. S vážným klidem vedl si biskup při svatém úkonu, v němž dvakráte vzpomněl císaře, a přesně byl hotov. Vzájemnou hlubokou úklonou císař a biskup od sebe se rozloučili.

Oblíben jsa u nižších i vyšších dosáhl četných vyznamenání. Sv. Otec jmenoval jej svým domácím prelátem, asistentem trůnu papežského a římským hrabětem. Panovník jmenoval jej svým skutečným tajným radou, rytířem řádu železné koruny II. třídy a doživotním členem panské sněmovny. Dosáhl jubilejní medaile za 40leté věrné služby, z které prý se nejvíce těšil a rád ji nosíval, byl jmenován čestným občanem mnoha obcí a čestným členem celé řady spolků. V poslední době jmenován byl rytířem řádu Maltanského (Chevalier de Grace).

Poslední jeho veřejné vystoupení bylo 6. ledna 1907, kdy v průvodu dpp. dra. Šnejda a V. Řepy súčastnil se valné hromady spolku katol. tovaryšů v Budějovicích. (Dokončení.)

Amen.

Pan hrabě Shrewsbury klobouk sňal,
pan Kent jej na hlavě ponechal,
a na křesle opřena rovně
tkví paní v kruhu sluh plačících,
jen smrtelnou oddanost na lících — —
Čtou ortel Stuartovně.

»Královno Marie, na úskok
nyní ti k volnosti váhá krok
jen přes práh a po schodech dolů?
Dáš bílý tam šáteček na oči —
klid srdce, ač hlava seskočí,
a nebude, nebude bolu.«

»Mylorde Shrewsbury, k Bohu duch
splatiti chvátá již viny dluh,
kde na mně kdy která lpěla.
Však na tyto modlitby přísahám
tvé královny o život nástrahám
já nechtěla kynem ni čela!

»Jsou papistů blud a hříchů svod
tvé modlící knížky, jen ohni vhod,
pan Kent se bouří vztekle.
»Pryč mnich a římská suttana!
Já našeho vedu sem děkana,
bys nesmahla za blud svůj v pekle!«

Stuartovna klidně dí:
»Kdo dědí nebe, nedědí,
vím z učení víry svojí.
Ni nad hrobem měniti nebudu,
co těchou mi bylo dní ve trudu
a povede k spásy mě zdroji.

Prosbu mám, pánové, poslední:
Můj služný lid k popravě dohlédni,
že umírám u víře rodné,
pak ve Francii hostinné
nechť ubohé tělo mé spočine, —
tam pokoj měj soudného do dne.«

Zní umíráček posupně,
co královna stupeň se stupně
jde přízemí do dvorany.
Nač atlas a samet a hermelín?
když plíží se za tebou temný stín,
ne věrný stín jen Kemedy Jany . . .

Kam naposled oko ti pátrá ven?
Den únorový mlhou zavalen,
síň černými sukny se halí,
kde na podlaze jí zvýšené
dva kati ční jak sochy kamene,
v tmě příkrovů špalek je znalý.

V modlitbách tichých snímá plášť
královna Marie. Hněv a zášť,
či soucit — slov vtíravých domluvy vnuká?
Svou děkan jí útěchu vnucuje:
»Jen s naší kdo vírou na smrt se hotuje,
v ráj vede jej andělů ruka!

Nač, paní, ta modla, ten kříž vám ve dlani?
Co papežských modliteb šepot a vzdychání?
Proč také — jak má se královna modlí —
vy za viny svoje nejdete před Boha,
by usmál se on i obloha,
že věrou jste v něho se shodly?«

Královna Marie pohledem promíjí,
s hrdla si okruže sama již odvíjí,
s modlitbou svojí u špalku kleká,
oči si váže bělostným šátečkem.
Tlumené vzlyky chví dvořanstva rtem,
pan hrabě Shrewsbury čeká:

»Ctná královno, prosím v ostychu:
mně modlitbu aspoň dovolte po tichu,
i odpustíc, co úřad mi velí.«
Svou duši již Bohu poroučí Marie,
líc hrabě Shrewsbury dlaní si pokryje,
dva blesky — — A hlava se od trupu dělí.

Kat s poklonou hlásaje do světa:
»Ať žije královna Alžběta!«
sám omdlévá pochopu v objetí ramen.
A volá pan děkan: »Nechť pod vinou
jí nepřátelé všichni takto zahynou!«
Kent nadšeně hřímá: »Amen!«

Pan Shrewsbury, oči ku nebi:
»Kat královnu paní tak velebí,
jak soudní mu káží tu zvyky.
Však, doktore písem, kdo Kristův kněz,
ne kletbou zem burcuj, zva duše do nebes . . .
Kol mrtvoly pláč a vzlyky.

Fr. Leubner.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

9.) *Rakousko-Uhersko.*

I. Rakousko: a) Bukovina: Černovice: b) Čechy: Praha (celkem 4 ústavy); c) Halič: Lvov; d) Korutany: Celovec; e) Morava: Brno (celkem 2 ústavy); f) Rakousy Dolní: Melk, Purkersdorf, Vídeň 9, (celkem 11 ústavů); g) Rakousy Horní: Linec 3; h) Štýrsko: Štýrský Hradec 2; i) Tyroly: Inšpruk.

Ohledně počtu pražských ústavů pro slepce podotýkám, že vedle zmíněných již 4 ústavů bude dle zpráv Zemského (jubilejního) spolku pro výchovu a opatřování slepých v král. Českém otevřen počátkem příštího školního roku (dne 15. září 1910) pátý ústav slepců v Praze. Valná hromada jmenovaného tuto spolku konala se dne 8. května 1910 na radnici staroměstské za předsednictví prof. dra Deyla. Obšírná jednatelská zpráva pojednává o činnosti spolku a zejména jeho snaze, aby byla zřízena slepecká výchovna a otevřena již počátkem nového školního roku. Má to býti ústav, který by chovance své připravoval k nějakému užitečnému zaměstnání a povolání. Ponese jméno »Deylova výchovna slepých« na trvalou paměť svého zakladatele. — Pro zásluhy, které si o spolek získali, byli zvoleni za čestné členy: primator měst pražských dr. Groš a přísedící zemského výboru: Karel Adámek a Josef Žďárský. — Při

volbách byli zvoleni do výboru: prof. dr. Deyl a A. Mráček, odb. učitel; za jich náhradníky sl. Růž. Menoušková, učitelka, a advokát dr. Čihák. Za revisory účtů: ředitel dr. Lošták a vrch. insp. Vil. Schwippel; za náhradníky: Ignát Herrmann a dr. Vil. Pospíšil, tajemník městské spořitelny.

Vznik a dějiny všech 26 rakouských ústavů, z nichž téměř každý v annálech svých může vykázati záznam o dobročinnosti vznešeného mocnáře našeho, *císaře a krále Františka Josefa I.* i ostatních členů nejvyššího rodu panovnického, vypsal jsem již dopodrobna v XXV. ročníku »Vlasti«, a to v čís. 2 (str. 135—144), v čís. 3 (str. 257—260) a v čís. 5 (v poznámce na str. 414), poněvadž tvoří podstatnou součást I. a II. dílu celé mé práce.

Zde pouze o dvou, pro úpravu péče o slepce v Rakousku důležitých momentech se zmiňuji, a to:

Dne 9. až 11. září 1906 konal se ve Štýrském Hradci *první rakouský sjezd péče o slepce* (zároveň III. rakouský sjezd učitelů slepců); usnesení sjezdová o účelném vybudování rozsáhlé péče o slepce byla podkladem petice k vládě, aby mocnou rukou svou ve všech jednotlivých resortech ujala se díla tak zasluženého a pod svou ochranou dopomohla mu ke vzrůstu a plnému zdaru. Do výboru pracovního byli tehdy zvoleni: Antonín Kratzer, ředitel Otilského ústavu ve Št. Hradci, cís. rada František Pavlík, ředitel moravsko-slezského ústavu slepců v Brně, Emil Wagner, ředitel Klárova ústavu v Praze, Hugo rytíř Chlumecký, c. k. místodržitelský rada na odp. v Brně, Emerich Gigerl, hlavní učitel při c. k. ústavu pro výchovu slepců ve Vídni, August von Horvath, náměstek předsedy I. dolnorakouského spolku pro podporu slepců ve Vídni, Dr. Antonín Toldt, oční lékař a jednatel spolku péče o slepce v Solnohradě. Petici samu vypracoval hluchý a slepý c. k. místodržitelský rada Hugo rytíř Chlumecký (muž ducha velice prozíravého a vysoké inteligence, s nímž v Praze, když navštívil Klárův ústav, také několik okamžiků jsem pohovořil) v tomto pořadu:

a) Vláda se žádá, aby zřizovala a subvencovala ústavy pro výchovu slepců v zemích, kde ústavů takových buď vůbec není nebo kde dnešní jejich počet potřebám nevyhovuje;

b) aby podporovala další péči o slepce u věku, kdy k výdělku jsou schopni;

c) zřizovala starobní útulky pro slepce;

d) prohlásila pro slepce ve věku, kdy ku vzdělání jsou nejschopnější, povinnost návštěvy ústavů;

e) zavedla jednotné plány vyučovací;

f) povolila osvobození od poštovného také těm soukromým ústavům, které v jednotlivých korunních zemích působí na místě ústavů státních nebo zemských;

g) povolila slevu poštovného při zásilkách knih pro slepce, zapůjčených knihovnami ústavů;

h) zavedla buď slevy nebo vůbec osvobození od jízdného na drahách pro slepce a jejich průvodce, a to nikoli z titulu chudoby, ale z titulu slepoty;

i) povolila slevy jízdného na drahách pro ředitele, učitele a úředníky ústavů;

k) podporovala rozvoj řemeslného zaměstnání slepců všeobecným právem ústavů, vydávati vysvědčení jako náhradu za listy výučné a chránila slepé živnostníky a řemeslníky;

l) osvobodila lidumilné odkazy a nadace od dosavadního poplatku dědického nebo nadačního, jenž obnáší 12%.*)

Petice tato předložena byla dne 4. června 1908 deputací, vedenou říšskými poslanci baron. d'Elvertem a baron. Morsey-em, jednotlivým členům vlády a došla příznivého přijetí; že za dobrých auspicií byla započata, toho důkazem byla odborná anketa, svolaná v měsíci dubnu (dne 16. a 17.) 1909 do c. k. ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ve Vídni, při které za účastenství a podrobné informace zástupců všech ostatních resortních ministerstev rokováno bylo o jednotlivých bodech úpravy péče o slepce dle programu v petici vyznačeného. Toť aspoň slibný počátek intensivnější práce do budoucna, počátek tím slibnější, poněvadž ředitel c. k. ústavu pro výchovu slepců ve Vídni, c. k. vládní rada Alexandr Mell, krátce po zmíněné anketě povolán byl jako stálý odborný poradce do ministerstva kultu a vyučování, čehož dosud nebylo.

Druhým závažným momentem v tomto směru jsou usnesení závěrečné *porady mezinárodní komise* pro úpravu statistiky slepců ze dne 7. října 1908, která se konala za předsednictví ředitele Emila Wagnera v Klárově ústavu slepců. Při poradě té přítomni byli zástupcové jednotlivých vlád a předseda c. k. ústřední statistické komise ve Vídni Dr. František rytíř Juraschek; následkem projednaných formulářů pro podrobnou statistiku slepců při sčítání lidu dosaženo bude v brzku žádoucí statistiky jednotné, takže i v tomto ohledu učiněn byl v Rakousku počátek opravdu dobrý a příkladný. O zasedání pražské porady mezinárodní komise vydána byla německo-francouzská publikace s názvem: »Bericht über die Schlussberatung der Kommission für internationale Blindenstatistik in Prag am 7. Oktober 1908« (Raport sur les délibérations de la Commission pour la statistique internationale des aveugles réunie à Prague le 7. octobre 1908).

Protokol tento zaslán byl státním statistickým úřadům všech evropských států k dalšímu zařízení po rozumu snesení komise; mezinárodní ústav v Ženevě byl dožádán, aby záležitost jednotné statistiky dal na pořad kongresu Pařížského; návrh byl přijat a mezinárodní statistický ústav doporučil všem státům, aby při každém sčítání obyvatelstva proveden byl zvláštní přesný soupis slepců za účastenství lékařů, a to dle formulářů, navržených mezinárodní komisí pro statistiku slepců. —

* * *

Vedle obsáhlé encyklopedie vládního rady Alex. Mella, která jest důstojnou representantkou obecného i odborného vědění o dějinách a rozvoji péče o slepce, tvoří výroční zprávy rakou-

*) Poplatku takového byly dosud sproštěny takové nadace, jež byly založeny na paměť jednotlivých jubilejních období Jeho Veličenstva císaře a krále. —

ských ústavů slepců slušnou příruční knihovnu; některé z nich psány jsou dle obvyklého suchoparného simile, uvádějíce jen seznam chovanců, výkaz darů a jiných příjmů a roční bilanci, jiné zase připojují k těmto obvyklým rubrikám různá příležitostná nebo odborná pojednání, doprovázená někdy i velmi zdařilými illustracemi. Příčiny oslepnutí uváděny bývají zpravidla ve zvláštní rubrice seznamu chovanců dle přesných údajů lékařských, za to však vynechávají mnohé ústavy příčinu úmrtí při zemřelých chovancích, která pokud mně z praxe známo, spadá až nápadně silně na účet tuberkulosy. Dosti četné ústavy, mezi nimi hlavně Klárův ústav slepců v Praze, aby zabránily používání svých chovanců jako materiálu klinického, mají z ohledů zdravotnických své vlastní lékaře oční a zubní; v ambulanci zubního lekaře Klárova ústavu bylo v období 1907—1909 vytaženo slepcům 96 zubů, plombováno 390 zubů, chorob kořenu zubního ošetřováno 41 případů, umělých částí chrupu vsazeno 149.

Z článků o výchově mládeže v opatrovně při tomto ústavu zasluhují zmínky: v r. 1907 »Jarní radovánky v opatrovně slepých dětí« a v r. 1908: »Péče slepých dětí v opatrovně o domácí zvířata.« Dle originálů těchto článků z péra Antonína Rappawiho, učitele slepců v Brně a doprovázených rozkošnými obrázky ze života těch malých slepých dětí, pořídil jsem překlady do češtiny, opatřiv je na příslušných místech veršovanými překlady básniček a průpovídek této čilé slepé drobotiny, mezi níž jsem mnohou hodinu v útulné zahradě u Daliborky (č. p. 192-IV.) prodlel a na niž nikdy nezapomenu! —

* * *

Pokud jde o zájmy soukromého a veřejného lidumilství na řádně vybudované a důkladně upravené péči o slepce ve všech stupních potřeby a úpravy, nutno specielně při této Rakousku věnované stati připojiti nástin číslic, vyňatých z věrohodných pramenů úředních, jakými jsou v přední řadě publikace cís. král. ústřední statistické komise ve Vídni. —

Počítáme-li s číslicemi, významnými v ohledu národohospodářském, tu seznáme, že ze 14.875 slepců v Rakousku osleplo as 7000 příčinami, jimž možno zabrániti opatřeními ať zdravotnickými, ať bezpečnostními. Dlužno tedy počítati s touto základní číslicí 7000 lidí; minimální denní výdělek jedincův byl by průměrně 1 K 50 h, značí tedy ztráta jedincova následkem oslepnutí ročně 450 K, tak že 7000 osob, které při včasném použití ochranných prostředků v rakouské části našeho mocnářství mohly býti před slepotou uchráněny, značí v bilanci občanského blahobytu roční ztrátu 315.000 K, peníz to, kterého by jak stát sám i súčastněné obce a okresy již z ohledů národohospodářských se znamenitým výsledkem mohly a co více již, jak z ohledů lidskosti spravedlivě lze požadovati, také měly vynaložiti na zavedení nejrozsáhlejších opatření zdravotnických. Představme sobě úhrnnou peněžní škodu, jaká vzniká z příčin těchto v celé monarchii naší, kde jest celkem téměř 20.000 slepců! —

Koncem roku 1900 bylo v *Rakousku* dle úředního soupisu *celkem 14.875 slepců;* z toho připadá na *Dolní Rakousy* 1250, *Slezsko* 301, *Vorarlbersko* 58, *Přímoří* 341, *Čechy* 3295, *Štýrsko* 760, *Moravu* 1434, *Horní Rakousy* 482, *Solnohradsko* 118, *Bukovinu* 449, *Kraňsko* 323, *Tyroly* 548, *Dalmacii* 387, *Halič* 4856, *Korutany* 273; hledíme-li ku předcházejícím sčítacím výsledkům z roku 1880, v témže pořadu jednotlivých korunních zemí sestaveným, a to: 1740, 481, 94, 574, 5036, 1174, 2062, 843, 243, 449, 375, 781, 531, 5256 a 455, seznáme, že v tomto období 20 let *ubylo dle absolutního počtu*: v Dol. Rakousích 490, *ve Slezsku 180,* ve Vorarlbersku 36, v Přímoří 233, *v Čechách 1741,* ve Štýrsku 414, *na Moravě 628,* v Hor. Rakousích 361, v Solnohradsku 125, v Bukovině (:0:), v Kraňsku 52, v Tyrolsku 233, v Dalmácii 144, v Haliči 400 a v Korutanech 182, *celkem* tedy v *Rakousku za období 1880-1900 : 5219 slepců.* Lze tedy skutečně s napjetím očekávati číselné výsledky úředního sčítání obyvatelstva a tím také slepců v Rakousku, jež bude provedeno dne 31. prosince 1910 a jehož materiál odborně zpracuje c. k. ústřední statistická komise ve Vídni. Prozatím dostačí, srovnáme-li aspoň přibližně dosavadní úřední číslice z r. 1900 soupisu Rakouského s číslicemi soupisu v sousední říši Německé.

V celém *Německu* bylo koncem r. 1900 *úhrnem 34.334 slepců,* z těch pak: v Bavorsku dle *úředního* soupisu 3444 (v tom zahrnuta: Falc 382, Horní Franky 317, Horní Falc 296, Střední Franky 437, Horní Bavory 737, Dolní Franky 375, Dol. Bavory 391, Švábsko 509), v Prusku 21614 (z toho městský obvod Berlínský 1036), v Sasku 2715.

Přihlédněme však také k dalším zajímavým číslicím z r. 1900, totiž ku výsledku srovnání jich pro *mocnářství Rakouské, král. České* a sousední *říši Německou* s těmito počty obyvatelstva: *26,150.708; 6,318.697*; *56,368 241*, a tu seznáme tyto poměry: *v Rakousku byl průměrně každý 1758mý obyvatel slepý, v král. Českém každý 1918tý*, v říši Německé každý 1642tý; v Rakousku připadalo *na 100.000 obyvatelů* = 57 slepců, *v Čechách 52 slepců,* v Německu = 61 slepců. Výpočet pro Rakousko stanovený kryje se s výpočtem úřední statistiky, dle které na 10.000 obyvatelů připadá 5·6 slepců. — Počet slepců v *Čechách* k počtu v *mocnářství* byl v *poměru 1:4·5*, počet slepců v mocnářství Rakouském k počtu v říši Německé pak v poměru jako 1 : 2·3; při stanovení poměru tohoto byl základnou celkový počet obyvatelstva dle posledního úředního soupisu. —

Porovnáme-li *percentualní potřebu výchovy slepců v celém Rakousku* s potřebou v jiných zemích, pokud byla jako základna dalších účelných zařízení v tomto oboru přesně vyšetřena, tu seznáme tento vzestupný poměr:

	potřeba %	vyhověno %	**nevyhověno %**
v Dánsku	14·900 . .	13·562 . .	1·338
v Norvéžsku . . .	10·697 . .	7·132 . .	3·565
ve Švédsku	8·995 . .	4·600 . .	4·395
v Bavorsku	11·382 . .	5·749 . .	5·633
v **Rakousku** . . .	14·958 . .	**4·477** . .	**10·481!**

z čehož plyne, že v ohledu výchovy i zaměstnanosti slepců v celém Rakousku ještě mnoho a mnoho nutno vykonati, jelikož stupnice přehledu právě zde vykazuje číslici *nejvyšší!* — — —

Již pouhé porovnání číslic dodnes neuhrazené další potřeby v jednotlivých skupinách péče o slepce v Německu (Sasko vyjímaje) a v Rakousku dokazuje také nutnost intensivnější práce humanitní:

průměrné číslice *států německých* jsou:

a) před výchovou (do 4 let) . . . . . 1·538%
b) ve věku školní výchovy a řemeslného výcviku (od 4 do 20 let) . . . . . 11·163%
c) v období vlastní péče, hlavně přiměřeným zaměstnáním (od 20 do 55 let) . . . . . 35·571%
a průměrné číslice *v celém Rakousku*
ve skupině *a)* . . . . . 1·580%
ve skupině *b)* . . . . . 14·958%
ve skupině *c)* . . . . . 40·659%

V mocnářství Rakouském nejlepší přímo vzorný výsledek vykazují *Dolní Rakousy*, vyhovujíce všemi svými ústavy **30%** celkového počtu slepců; nejkřiklavější nepoměr jeví se v *Haliči*, kde dosavadní péče o slepce při úhrnném počtu 4856 věnována byla do nedávna jenom 38 nešťastníkům čili v procentech vyjádřeno pouze nepatrnému zlomku **0 783%**! — — —

Jest tedy, jak z různých číselných údajů zřejmě lze seznati, opravdu jen v zájmu všech nešťastníků z kategorie slepců, aby v říši Rakouské mnoho bylo pro ně podnikáno a s úspěchem vykonáváno, neboť úhrnný jejich počet 14.875 dle statistiky z konce r. 1900 skládá se z těchto položek skupin dle věku *a)* do 10 let. 785, *b)* od 10—20 let: 1671, *c)* od 20—30 let: 1505, *d)* od 30 do 40 let: 1612, *e)* od 40—50 let: 1768, *f)* od 50—60 let: 2467, *g)* od 60—70 let: 2836 a *h)* od 70 až do 100 let a výše: 2231, tak že jak *pro výchovu školní, tak pro sociálně důležité vzdělání řemeslné a zaopatření pracovní i starobní* jest materiálu s dostatek, a tomu lze vyhověti pouze a jedině prací nejintensivnější. Pro tu pak považuji novodobé myšlenky a programy úpravné za vhodné pomůcky akademického rázu, za jednotlivé složky toho, co v budoucnosti slouti má *vzornou*, sjednocenou a všem na ústředním programu *společnou péči o bližní nejnešťastnější*.

Bude to věcí velkého významu národohospodářského, až jednotně upravenou prací ve prospěch péče o slepce podaří se *dostoupiti k nejvyšší metě*, totiž *k nejpočetnější zaměstnanosti slepců* a tím co možná k největšímu uplatnění jejich fysických i duševních schopností. Tomu nechť povolaní činitelé vedle práce v oboru statistiky věnují neustálou svoji pozornost, abychom cestu k metě té urazili co nejdříve. Dobrou stezku k této společné hlavní cestě našel již před dávnými léty zvěčnělý ředitel Klárova ústavu slepců v Praze. Stezku tu značily právě jeho soukromě podnikané soupisy slepců; výsledky z r. 1884 sestavil ve zvláštní brožurce, jejíž výnos věnoval ve prospěch nadací; soupis z r. 1894 tiskem nevydal, ačkoliv jsem i některé diagramy k němu zhotovil;

za to však použil ho ke zvláštní stati do výroční zprávy, jež v této mé práci častěji byla citována. —

Ovšem, že tehdy při stísněných financích ústavu, kdy i jmění nadační se svolením úředním zatíženo bylo tak zv. stavebním dluhem, ponenáhlu umořovaným, nalezl jen úzkou stezku, ale jsem pevně přesvědčen, že by byl, nejsa přítelem zdlouhavého theoretikování, při vydatnějších financích rázně zabočil na širší cestu prakse, jak bylo jeho obyčejem. Avšak po úmrtí jeho v r. 1898 zarostla ta jeho stezka, pracně vymýtěná, poznovu jen úpravnými názory theoretickými a do opravdové prakse doposud jest daleko, velice daleko; viditelným dokladem prvních počátků nové prakse v Čechách jest dosud jen velmi drahá novostavba druhé budovy tohoto ústavu, ale projektované zvětšení počtu jeho chovanců as o 50—60 jest stále jen ještě hudbou budoucnosti, neboť prakse řiditelstva ústavu má ruce sevřené hluboko do masa se zařezávajícími provazy zase nového nedostatku financí, nedostatku dnes snad ještě běd nějšího, než s jakým bylo den za dnem a rok za rokem po celý čas řiditelování zápasiti šlechetnému rytíři Klárovi!

Nebýti dnes Českého jubilejního spolku pro slepce v král. Českém, založeného r. 1908, v nějž jistá část slepců doufá jako v přístav ochranný, nevím věru, jak by to za nějakou dobu s celým tímto odvětvím lidumilství dopadlo, když dle poměrů, vylíčených v 1. a 2. čísle tohoto ročníku, dostalo se až na nebezpečný sráz nesnášenlivosti a výbojnosti národnostní.

Bohudíky, že i slepci, o nichž skoro vždy bylo předpokládáno, že nedostává se jim samostatnosti, uvolňují pomalu ale jistě tato stará pouta předsudků a tu o Božím Hodu Vánočním r. 1909 s příjemným překvapením uvítal jsem novinářskou zprávu o první mezinárodní výstavě výrobků a umění slepců v Praze. Hle, jak protivy se doplňují! Roku 1908 zasedá v Klárově ústavu v Praze mezinárodní komise pro jednotnou úpravu statistiky slepců, tedy korporace, která teprvé do budoucna dociliti hodlá jistých praktických výsledků pro blaho slepců, a o rok později (ve schůzi konané dne 15. prosince 1909) usnáší se »Podpůrný spolek slepců pro země koruny České v Praze«, tedy korporace založená na nezbytně nutné vzájemnosti a svépomoci slepců,*) uspořádati ve dnech od 4. do 12. května 1910 v zimní zahradě dvorany Národního domu na Král. Vinohradech první mezinárodní výstavu výrobků a umění slepců, aby ukázán byl pokrok a vyspělost slepců v království Českém a v zemích sousedních. Zmínku tuto zakončuji pouze skromnou otázkou k obci čtenářské: co vzbudilo větší zájem veřejnosti a co bylo veřejností s větším nadšením přijato a jako užitečná činorodá myšlenka všestranněji podporo-

*) Ve Vídni jest podobné sdružení slepců pod názvem *Blinden-Club „Accord“*, jenž jsa ve styku s c. k. ústavem pro výchovu slepců, vedle pěstování a povznesení jiných životních zájmů slepců v ohledu obecně vzdělávacím, horlivě se přičiňuje o vydatné rozhojnění půjčovny knih pro slepce. U nás i v tomto směru jest ještě nedostatek veliký, za to však v Německu založila družina přátel slepců v Hamburku ústřední knihovnu pro slepce německé říše, získavši k účelu tomu sbírkami znamenitý peníz $^1/_4$ milionu marek. Takové velké ústřední knihovny pro slepce byly dosud jen ve Francii a v Anglii. —

váno — zda porady mezinárodní konference u zeleného stolu theorií, zakončené skvělou hostinou na útraty Klárova ústavu slepců, nebo veřejná výstava praktického průmyslného a uměleckého důvtipu a zaměstnání našich slepců?

Místo odpovědi připojuji zde jen kratičkou, historicky cennou reminiscenci z dob působnosti zvěčnělého Rudolfa Maria rytíře Klára jako odborného soukromého statistika. —

Jak pečlivě staral se řiditel Rudolf Maria Klár při posledním individuelním soupisu slepců v Čechách, podniknutém r. 1894, jehož definitivní summarium jsem provedl dne 9. července 1895, o podrobnosti zaměstnání slepců, zřejmě dokazují tyto číslice: v ústavech byli 174 slepci, bez zaměstnání vůbec 2255, žebráků 587, obcemi domovskými byli chudinsky zaopatřeni 392 slepci, hudebníků bylo 149 (z těch jistý počet na produkční licenci), kolovrátkářů (flašinetářů se žebrotní licencí úřední) 148, pletením nebo předením zabývaly se ženské v počtu 21, ženskými pracemi ručními 41, různými pracemi v domácnostech městských i venkovských 197 slepců, soukáním živilo se 9 slepců; pak zjistili jsme: 1 punčocháře, 16 ladičů pian, 34 košíkáře, 44 kartáčníky (z těch 3 samostatně pracující osoby ženské), 3 vyplétače rákosových židlí, 2 pletače slaměných rohožek, 1 paličkářku krajků, 4 kalkanty, 13 rohožkářů (t. j. pletačů rohoží z kokosového vlákna a jiného materiálu), 6 tkalců (t. j. osob, které při tkalcovině různě vypomáhaly), 2 krajkáře, 4 točiče u řezačky, 2 navlékače skleněných korálů, 3 košťatáře, 5 učitelů hudby, 1 tiskaře, 2 zvoníky, 3 cupovačky vlny, 3 řezáče (t. j. dříví na pákové pile), 1 učitele slepců, 1 učitele řečí. — Dnes má tento podrobný seznam, jehož koncept chovám jako milou památku na spolupracovnictví s ředitelem ryt. Klárem, ovšem snad jen cenu archivární a přece jen cenu vysoce významnou pro tehdejší kulturní život slepců v král. Českém; škoda jen, že ředitelství Klárova ústavu stop ředitele rytíře Klára nesleduje a individuelních sčítání již neprovádí, tak že *nemáme z doby nynější po ruce tak podrobných zápisů*, abychom mohli porovnávati, jak zaměstnání slepců v tom neb onom oboru přístupné jim práce se zvětšilo nebo zmenšilo. —

Jestliže stať, Rakouska se týkající, jest delší, než některé jiné články tohoto zeměpisného přehledu, jest to zajisté více než odůvodněno zájmem, jaký jsem povždy měl pro rozkvět a povznesení vlastivědy v oboru kterémkoliv, a tedy také ve speciélním odvětví literatury o lidumilství, jehož celkový útvar i podrobnosti jsou zajisté podstatnými součástkami vlastivědy celé! —

Bylo v tom snad cos z velkého úkolu mého života, abych, neopouštěje Klárův ústav slepců, v němž mé úřednické zaměstnání dřívější bylo téměř odkazem zvěčnělého ředitele Rudolfa Maria rytíře Klára, ani v časech nejkritičtějších, pevně a pokud k tomu dostačovaly mé síly vytrval u kormidla lodi mnohdy již již se potápějící a abych, poznav práci a ovzduší tohoto eminentně důležitého odvětví domácího lidumilství z prakse i z theorie a prostudovav je v dosavadní formě i v příštích projektech dopodrobna se stránek světlých i stinných, pole praktické práce teprvé až po dlouhém uvažování, po mnohém odkladu a s duší až na nej-

hlubší dno rozrušenou, ku konci r. 1906 opustil a hned po té pro úkoj duše po všechen volný čas se věnoval odborné práci literární. Tou byla *řada průpravných článků a pojednání*, uveřejňovaných v Jindřichohradeckém týdenníku »Ohlas od Nežárky« a po jejich ukončení práce hlavní, totiž pro začátek aspoň stručně psaná *historiografie domácí i cizí péče o slepce*, práce to, které nevyzpytatelná Prozřetelnost Boží vyvolila místo nejkrásnější, místo *»ve Vlasti«!* — Bohudík, že mohl jsem literární práci tu započíti a také jako glorifikaci světlé památky jména Klárů dokonati, nejsa nikterak vázán politikou osobních ohledů, která i do lidumilství někdy až nešetrně dovedla se vetříti.

Proto byly také některé stati obou mých pojednání ve »Vlasti«, t. j. I. dílu: »Ústavy slepců v Rakousku, hlavně pak v království Českém a humanitní práce rodiny Klárů« a II. dílu: »Doma a v cizině« psány co možná nejstručněji, aby celá látka mohla býti zpracována a rozdělena pouze ve dvou po sobě následujících ročnících, což se také stalo po dohodě se slavnou redakcí. — V důsledku toho vynechal jsem v II. dílu jednu stať vůbec, totiž stať polemickou, resp. bližší *vysvětlení překvapujícího fakta, proč ředitelství Klárova ústavu slepců v Praze, jemuž již podpora zemským výborem království Českého ve formě zemských míst zdarma a dotace ze zemského sirotčího fondu přikazuje šetření úplné jazykové rovnoprávnosti, vydalo svou, pro veřejnost určenou publikaci, totiž obsažné dějiny za uplynulých 75 let pouze německy!**)

Abych se posléze důstojně zhostil svého úkolu essaisty o poměrech péče o slepce v Rakousku a v Čechách, poukazuji ještě poznovu na velký význam, jaký pro další životní rozvoj péče takové specielně v milé naší české vlasti bude míti v dozírné době *»Jubilejní spolek pro výchovu a opatrování nevidomých v království Českém«*, jemuž do vínku dána byla úloha krásná a k lidumilnému konání povzbuzující, úloha, aby za hojného požehnání Božího vybudoval *svéráznou* českou péči o české slepce! Snad se při tom tu onde namanou překážky podružného řádu, ale ty zajisté nezadrží spolek ten na odhodlané cestě za velikým cílem a zajisté že dostane se mu hojné pomoci zejména v Praze, o které sám guvernér rakousko-uherské banky, tajný rada Dr. Alexandr Popovics se vyslovil, že plně uznává její význam jako centra bohaté země s tak kvetoucím zemědělstvím, tak vyspělým a velkým průmyslem, obchodem a finančnictvím! Kde takovéto význačné prvky národohospodářského rozvoje jsou v plné síle květu, tam ať také rozvije se čarovný květ nadšeného lidumilství, které nejen odstraňuje hmotnou bídu, ale činí při tom také pravý

---

*) Dle úřední zprávy, otištěné v »Pražských Novinách« čís. 45. ze dne 15. února 1910 ráčil Jeho Veličenstvo císař nejmilostivěji svoliti, aby spis ředitele Klárova ústavu slepců v Praze Emila Wagnera »Geschichte der Klar'schen Blindenanstalt in Prag von 1832—1907« přijat byl do c. a k. rodinné a svěřenské knihovny a nařídil, aby autoru za tou příčinou vysloven byl nejvyšší dík. — Svůj obranný a zároveň agitační článek pod názvem: »Humanita a otázka národnostní«, zabývající se blíže německými dějinami Klárova ústavu slepců v Praze, počal jsem tisknouti v časopise »Ohlas od Nežárky« v čís. 9. a násl. z r. 1910. —

div, vnášejíc do srdcí lidí, jimž vyhasl zrak, světlo vědění,*) síly a lásky k životu! Ale budiž ta blahodárná příští práce českého spolku a české péče o slepce aspoň na tolik vždy *svérázná*, aby byla důkazem vyspělosti naší i v tomto důležitém směru kulturního života a aby znamenala aspoň v tomto ohledu vyvazení z dosavadního a při některých institucích ve vnitřním jejich životě neodstranitelného utrakvismu jazykového.

* * *

Snesl jsem v I. i v II. díle své práce různé zajímavé doklady a dle možnosti též hojný materiál; nechť tedy příští dějepisec ústavů slepců, tohoto vysocezáslužného odvětví práce v lidumilství konané, nesúčastněný na věci a době vyličované vzdálenější a nad ní snad výše stojící, najde v mých skizzách pro historii v nejpřísnějším slova smyslu svědomitý a bohatý zdroj interesantních záznamů, bez kterého se nebude moci obejíti; pamětník vylíčené doby té a znalec poměrů ústavů našich nechť shledá v prostých skizzách těch pramen milých a poutavých vzpomínek jako paprsků zářících ze zašlé minulosti do bohdá utěšenější budoucnosti! — — — (Pokračování.)

Meditace.

(Kanzona.)

Zas do loďky jsem rozjímání lehl
a na moře jsem veplul siné, tiché.
Tam na břehu jsem nechal hlínu těla,
jen labutě svých myšlenek jsem šlehl,
jen snivá v člunu klečela má Psyche
jak zpívající vlnky rozechvělá.
Kol plála bílá čela
a houpala se, jako květy liljí liché;
sníh leknínů to byl na shnilém stéble,
jenž chtěl mé duše oko
upoutat, ve hluboko
pak svrhnout, mezi korály a škeble.
Tam na zeleném listě zase
jak motýlů dav hrály spolu víly,
mne zvaly, v pestré kráse
bych s nimi tanče, osvěžil své síly.

*) Jest zjevem potěšitelným, že i vysocí hodnostáři duchovenští jsou v popředí akce pro vydatné vzdělání slepců. Ve Vídni konala se dne 10. května 1910 v ministerstvu kultu a vyučování za předsednictví sekčního chefa ryt. Kaněry anketa, k níž za hradčanský ústav pro výchovu slepých děti pozván byl J. M. opat strahovský vsdp. Method Zavoral. Mezi jiným jednalo se v anketě této též o *bibliotekách pro slepce*.

Než duše v modro nebes zraky pnula,
co kolem ní, to nevidět si přála,
jen zeleň ostrovů, své pouti metu,
na jejichž světla čarný kužel snula
své sny a tužby, dále loďku hnala
a labutě své pobízela k letu. —
Blesk žhavý v rudém květu
zor duše zhasil teď a tvrdá skála
člun v běhu mocně stiskla do objetí.
A v mžiku v tůň se nořím,
v ní zdá se mi, že hořím,
že letím ohněm, mrazem, hadů spletí,
a slyším sykot, pláč a vzlyk a stony
a cítím dech, jímž dýší těla shnilá,
jak celé miliony
by věků v sluj tu svěžest nezbloudila.

A stojím. Z kříže, jejž si duše vzala,
žár vyšel světlý, ozářil sluj tmavou;
i zřím, jak černé plameny kol vlají,
v jich středu obnažená těla stála,
a pluky postav tygřicí jak dravou
kol řvou, ze zmijí biče v rukou mají —
Nad těly křídla vlají;
to Furie, jež hlavou kučeravou
potřásají a tepou vlasů hady
dav těl, až ostré zuby
jed stříkající zhubí,
co stavělo si v žití pyšné hrady —
Ach jasně poznal jsem tam místo jedno,
jež pro mne připraveno — za mou pýchu —
až kdysi spadnu v bezdno,
až tělo vsadím na hřbitovní lichu — —

A procit jsem. Člun dále tiše ploval
a vlnky kolem šplouchaly a pěly,
noc hrůzy stáhla svoje černá křídla,
strach před temnem se pod lodičku schoval,
zkad jeho oči blýštící se zely,
jak plamenný zrak letícího šídla.
Zor zavřel jsem a v sídla
se vznesl myslí blankytna, kde vřelý
proud svatých vznětů opojivý tryská,
v nějž smí jen duše čisté
se nořit s Tebou, Kriste;
kde každý zpívá, plesá, jásá, výská.
I veplul jsem na ostrov Blaženosti
Už vidím z blízka věčný Jerusalem,
už cítím vůni ctností,
už vidím duše růží, lilií, palem. —

Chci vjíti v brány hradu safírové —
než anděl bílý, třímaje meč v ruce
vzkřik: Zpátky duše nezbělená v krvi
Beránka obětného! Všední snové
tě dosud tisknou v kal! — A mávl prudce
svým mečem. Slzí proud mi sevřel brvy,
se potácím a v krvi
chci smýti černé skvrny v horké muce —
A klesám, klesám v hlubé, rudé moře
a žluč a ocet piju
a krví tou se myju,
snad Spravedlivý uslyší mé hoře!
Tu zřím zjev světlý, po vlnách jde ke mně,
své paže rozpíná, by přitisk' k boku
na ránu svou mne jemně
a naučil mě pěti lásky sloku. —

Ó již mne vine jeho náruč měkká — —
A procit jsem, chléb bílý
se k retu mému chýlí
a duše, na rtu sedíc, Pána čeká — — —

Jos. Kouba.

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

VII.

Druhého dne již dopoledne přišly frajle pucérky k Frici. Že chtějí být první vizitou.

Frici uctila je likérkou, ukázala jim k jejich přání svoji výbavu a domluvila si s frajle Fíny o tom všedním klobouku.

Jen ať přijde a přinese si co chce, vybídla ji frajle Fíny a odcházejíce potkaly se pucérky ve dveřích s paní Korbelovou, která ustrojena ve svátečních šatech, s hedbávným čepcem na hlavě přišla slavnostně »oplatit vizitu«.

Na ruce měla košíček a po chvilce přitočila se ke kuchyňskému stolku a položila na talířek, který tam stál, kousek uzeného masa.

»Frajle Frici bude mět dnes těch vizit víc, tož aby nemusely vařit. Masíčko se dá pojíst studené, s chlebíčkem, kafíčko zůstane asi v troubě teplé,« řekla usmívajíc se a na jiný talířek vyrovnala trochu cukroví. »Od těch dcer, od Bábinky a od Terinky,« řekla s úsměvem.

Pohovořila, vyzvala Frici, ať přijde brzy na besedu, pochovat kočičky a poroučela se.

Frici přikryla dárek čistým ubrouskem, a tu klepáno znovu na dvéře. Byla to paní Černická s manželem. Přišli odměřeně, mluvili odměřeně, nedonesli ničeho. Uctění likérkou, kterým paní Korbelová nepohrdla, nepřijali a odměřeně se poroučeli.

Za chvilku po nich přiběhnuvší paní Červinková vykládala, že u starouška posedí pan fořt Rytíř a šeptala, že Černických se mrzí, že ona se pochlubila, že bude u frajle Frici pomáhat s úklidem. To že oni jí nepřejí ničeho, ani pár těch dobrých slov od lidí.

Pochutnala si na rosolce, kousek podaného cukroví vstrčila do kapsy, že toto donese svému starouškovi, dodala s úsměvem, že toto cukroví nebylo asi »přes kořeny« vezeno, jak se říkává, že vonělo hodně z blízka.

»Od paní z Korbelů,« svědčila Frici.

Paní Červinková se poroučela, zvouc k brzké návštěvě. Po jejím odchodu zavolala si Frici Helmi.

»Zůstanou zde, frajle Helmi, ať tu nejsem tak sama,« zvala vlídně. »Kouknou, co nám zde přibylo. Ani nebudeme vařit oběd.«

»Ale to je přece jejich,« bránila Helmi.

»Sama bych toho nemohla užít. Až budou mít oni něco, rozdělejí se také se mnou, že ano?« Frici se usmívala.

»O jestli! To bude ale nóbl oběd. To je masíčko, to voní. Ale cukroví schovají, ať mají na podání. Vlastně on již nikdo nepřijde, komu by se podalo. Leda »óbrovy«, přijdou-li,« mínila Helmi.

»A těm nepodáme. Schováme si, však se hodí. A masíčko pojíme studené a zapijeme kafíčkem, co myslejí?« Frici jaksi nerozhodně pohlédla na Helmi.

»Já bych byla pro to uvařit k němu knedlíček a zelíčko, když oni dají masíčko, dám já mouku a vajíčko na knedlíček, kousek špeku tu mají, jak jsem viděla, a pro zelí si smím kdykoliv přijít na faru. Slečna hospodyňka má vždy až do jara a má radost, když si přijdu. Tak minule řekla, že již je skoro na dně v kadečce, ať ale ještě jednou přijdu. Poděkuji i za nich a panna Baruška bude ráda,« Helmi chopila se hrnéčku a již byla pryč.

»Tu Helmi mi má drahá nebožka mutrlinka poslala,« řekla si Frici.

Zaklepáno a vešla dvě děvčata. Služky. Jedna od direktorů, druhá od kontrolorů. Patrně se sešly cestou.

Frici je uvítala vlídně. Nepolíbily jí ruce jako druhdy a vyřizovaly obě najednou uctivé poručení od svých jemnostpaní.

»Naše jemnostpaní direktorka se dává poroučet a aby frajle Frici přišla pozejtří, v pátek na svačinu a nezapomněla donést to prádlo. A tady posílá něco do kuchyně,« vyřizovala direktorovic služka.

»A naše jemnostpaní kontrolová vzkazuje, aby frajle Frici přišla brzy, a to dopoledne, třeba hned po kostele, než se začne vařit. A tady posílá něco do kuchyně,« vyřizovala naučenými slovy služka druhá.

»Že budu tak smělá a přijdu a že poníženě děkuji,« řekla Frici a vzala od služek balíčky. Pohlédla, že balíček od direktorů

byl zavinut v papíře šedém, do jakého kupci balí, od kontrolorů v starých novinách.

»Počkejte, holčičky, dám vám něco od cesty,« řekla Frici a šla k rokokové skříni.

»Já nic nesmím vzít, frajle Frici, to bych si u jemnostpaní udělala špatné oko,« bránila se direktorová služka a druhá ta slova opakovala.

»I vždyť já vám nedám peníze, těch je u pensistky po skrovnu, ale tuhle po kousku červené pentličky, ta vám bude dobře slušet na krk,« řekla Frici a podala služkám tyto dárky.

Byly podobným věcem zvykly a vzaly bez dalšího upejpání, usmály se na vhodný dárek a odcházely.

Sotva zaklaply dveře, byla tu již Helmi. Nesla plný hrneček zelí, vyřizovala pozdravení od panny Barušky a položila na stolek veliký kus čerstvě pečeného vejražkového chleba.

»To mi slečna hospodyňka — ale ne, máme jí říkat: panna Baruška, tak prý to má ona i pan farář nejraději, vnutila. Pekli dnes na faře, voní ten Boží dárek po celém nádvoří. Máme si nechat chutnat. Panna Baruška nám chválí, že chceme hospodařit společně, to prý ušetříme, více užijeme a bude nám veseleji. Jenom přivonějí, frajle Frici, jak ten chlebíček voní,« Helmi ssála vůni chleba plnými chřípěmi.

»Bože, chleba jsme dostaly — to jako —« Frici se zajikla.

»Snad by neřekly, nemyslily: jako žebračky? O frajle Frici, to není hanbou přijmout vděčně, co se upřímně podává. Dávaly jsme také a věřej, že je lépe dát někdy těm, kdo neprosí. A zaplať Pánbůh, řekněme upřímně. A co pak jsme tady dostaly? Vidějí, já již říkám: my, nemají radost z toho?" usmála se Helmi.

»Ba ano. No podíváme se.« Frici rozevřela balíček od direktorů. Byl v tom kornoutek, hezky do délky a špičky vytažený, aby se zdál větším, s mletou kávou, kus cukru od špičky homole useknutý, asi půl libry a dva větší balíčky cigorky.

»No, paní direktorová se dala vidět,« usmála se Helmi. »V tom mletém kafíčku bude asi přimíchán vyvařený logr, to bych se vsadila. No však se to také u nás dělá, já už na takové kafé zvykla a oni, milá frajle Frici, zvykají.«

»To bych já nebyla udělala,« řekla Frici.

»Arci, to se o nich vědělo, že jsou nobl a přišly vždycky sama. I u mně tenkrát na chvilinku se stavily. Arci já vím, že jim bylo těžko odejít a již tenkrát jsem si pomyslila, že bych s nima chtěla kamarádit,« usmívala se Helmi.

Frici rozbalila balíček od kontrolorů. V několika papírech byl tu zabalen kousek nějakého salámu, pak dvě tabulky čokolády a několik domácích sucharů.

»I to je prezent pro kočku,« ušklíbla se Helmi. »Ten salám je tvrdý, to beztoho dostali od někoho prezentem a nedojedli, čokoláda také bude hezky starého dátum a ty cvíbaky — hm, paní kontrolorová dovede ty bakverky ošizovat. Ten cvíbak peče s přidáním strouhané housky, on pak bývá sypký jako z drtin."

„No sníme to přece. Do té čokolády,« usmála se Frici.

Rychle zakryla dárky opět ubrouskem, papíry vhodila do výklenku pod kamna a šla si usednout k oknu, kam se Helmi již byla usadila s pletením oněch rukaviček pro pannu Barušku.

Frici motala dále ty svoje černé kraječky.

Zaklepáno a vešla paní justiciárová. »To koukají, že jsem se vypravila? To můj mužíček mne vytáhl. Jen ať prý jdu, ať se projdu aspoň po zámku. Však jsem na tom pensijním křídle již dlouho nebyla,« oddychujíc a odsupujíc pravila dobrosrdečná tlustá paní. Usedla na pohovku, postavivši podle sebe tašku pletenou z režného nití a vyšitou pestrou harasovou vlnou.

»To je čest, to mně těší, že ráčila jemnostpaní přijít,« rozplývala se Frici a Helmi si přispíšila vsunout udýchané paní podnožku pod nohy.

»A frajle Helmi! Slečinky budou asi společně hospodařit? Povídalo se o tom, že by to šlo,« řekla paní justiciárová.

»Ach Bože, my se na to teprvé domluvily a jemnostpaní to již ví,« žasla Frici.

»Prosím jich, v zámku! To nemusely ani nikomu povídat, to tak bejvalo, že asi pensistky pro úsporu společně vařívaly. Zvláště teď v letě. No já budu obèma frajlím přát. Ale jářku, tady mne již nečekají, ty schody — schody jsou pro mne trápení. Frajle budou ke mně hodně často chodit, ano? Vím, že sedají již v parku, ale to pro mne není. No jak jsem jim povídala, frajle Frici, já nejraději na tom dívánku, trochu povídat a něco přikusovat a něčím zapíjet,« smála se paní justiciárová, až těžký zlatý kříž na řetěze silných článků zavěšený jí na prsou na fialových šatech poskakoval.

»O, to my přijdeme tuhle s frajlí Helmi rády si s jemnostpaní popovídat. Patience si uděláme, já vím, že je má jemnostpaní justiciárka ráda,« slibovala Frici.

Paní justiciárka trochu ještě popovídala, podala tašku Frici, z které tato několik balíčků a lahvičku na stůl postavila a po chvíli se poroučela. Frici vyprovázela ji až ke schodům, tašku nedala jemnostpaní sebou dic, že tuto donese co nejdříve. Že jenom se diví, proč se jemnostpaní sama obtěžovala a tolik škody že si udělala.

»I nač mají služce něco dávat, však můžou všecko dobře potřebovat, třeba nedaly i peníze. Ostatně mi tu tašku donesla holka až sem přede dveře, šla ráda, však se zpáteční cestou, když šla kolem kancelářů, třeba uviděla s pány písaři, ti jsou pořád na chodbě a holky se nechají rády trochu štípnout do tváří. Ať mají všecky plesír, je to mladé,« zasmála se hlučně paní justiciárová.

Když se Frici vrátila, počaly s Helmi prohlížeti dárky paní justiciárky. Tato se dala vidět.

V lahvičce bylo trochu jemného punče.

Oba úředničtí sirotkové se na sebe usmáli.

»Dávají nám mlsy,« řekla Frici.

»Jak kdo. Já jsem dávala nejvíc kafé a cukr a něco od jídla. Však mi to bývalo i někdy dost za těžko, však vědí,« řekla Helmi.

V jednom balíčku bylo asi čtvrt libry nepražené kávy, v druhém asi libra rýže, v třetím trochu sága. Pak dva citrony, tehdy ještě dosti drahé, kus telecí pečeně, kus bábovky a asi dvacet kousků rozličného cukroví.

»Nóbl!« řekla Helmi a Frici rovnala balíčky k ostatním věcem.

»Necháme si to jako nadílku od svatého Mikoláše,« řekla s úsměvem. A přinutila Helmi, aby si vzala po kousku cukrového.

»Dobré,« chválila Helmi.

»Jestli pak ještě někdo přijde?« řekla Frici.

»To vědí, že se to hledí odbýt, aby pak se mohlo čekat na besedy. Kdo nepřijde, nebo nepošle dnes, odbude to zítra, ale zítra je čtvrtek, to se peče skoro všade pečeně, to paničky nerady odcházejí. Já to již znám a kde pečeně nemají, tam neodejdou, aby se myslilo, že ji mají. Člověk to na té pensi všecko vypozoruje. To telecí voní, je to z kýty, špikované, no u justiciárů se na tu papu drží.« Helmi se znalecky usmívala.

»To budeme mít k večeři,« rozhodla Frici.

»Raději si je zítra ohřejeme a k tomu brambůrky,« navrhla Helmi.

»Pravda, oni mají vždycky pravdu. Ale teď bychom již mohly vařit,« mínila Frici.

»Ještě počkají, dost času až v jedenáct. Donesla jsem také tuhle dva kousky rohlíčků do knedlíků, člověk to vstrči tu a onde do kapsy, zrovna to pokrájím, kde pak mají prkénko?« Helmi cupitala ke kamnům.

»No, ne, u mne vařím já, jenom si štrykujou, já nic nezameškám,« bránila Frici.

»Oni dobrá duše, to mi jich nebožka mutrlinka vyprosila,« řekla Helmi.

»Totéž jsem já před nějakou chvíli o nich řekla,« pravila Frici dojatě a úředničtí sirotkové se objali.

V tom zaklepáno a na pozev všustěla do dveří paní vrchní pojezdná. Šustila hedbávnými modře a zeleně kostkovanými šaty, sametovou, atlasem podšitou mantylou, škrobenými do tuha spodničkami, pentlemi na vysokém klobouku. V tom šustotu až zanikalo ponížené vítání obou frajlí.

»Tak tu mně mají, frajle Frici. Jdu se domluvit na tu výpomoc. V neděli je můj svátek, tož jich budu čekat v sobotu odpoledne na schystání toho Božího daru od těsta a v neděli přijdou také hned odpoledne pomoct se svačinou a s večeří,« rozkládala paní vrchní pojezdná, usednouc ze široka na pohovku.

»Ale s radostí, paní óbrová, s radostí. To se nachystá v sobotu cukroví, koláče, bábovky, nějaký ten likér a v neděli maso, saláty, kompoty. Budou jistě spokojená,« slibovala Frici.

»Ale to by se měly cukrverky snad dělat dřív,« podotkla Helmi.

»I kdopak se s tím bude na kolik dní napřed roztahovat. A to by to muselo mít rohy, můj alterle by mi to mohl sníst. Snad jsou taky věci, které se dělají až před samou potřebou?« tázala se paní óbrová.

»Ale ano, paní obrová. Vajíček budou mět beztoho dost, tož se mohou udělat vanilkové štangle, já donesu kutchánky a z bílků co zbudou třeba pusrlata a jak říkáme španělské větry, já donesu stříkačku. To bude trojí a pak biskupský chlebíček a třeba ruláda. Anebo místo španělských větrů, když ještě zbudou bílky od koláčů, věncový dort. Co říkají, paní óbrová?« Frici všecka oživla.

»I to by bylo něco. Ale stačejí to, frajle Frici?« Paní óbrová si mnula tlusté ruce.

»No frajle Helmi přijde se mnou. Jenom nechají utlouct hodně cukru, a to hodně jemně,« navrhla Frici.

»Tož přijdou frajle Helmi, budu jich ráda vidět. A jak frajle Frici vědí, jak s těma likérkama? My máme vždy něco doma, ale můj alterle, jak se zmínily o těch likérech, tak mu ty kupované již nechutnají a jen mne moří od včerejška, abych k nim došla a co má k tomu zaopatřit. Vidějí, vidějí, jak udělaly na mého alterle eróberunk!« Paní óbrová se smála vesele.

»Takový eróberunk již nejmilejšímu pánovi líbějí dovolit, paní óbrová,« smála se Frici a cupitala ku prádelníku, z jehož hoření zásuvky vyňala knihu vázanou v červených deskách. Byly to zápisky kuchyňských předpisů.

Frici mohla říci sice vše z paměti, ale napadlo ji, že objeví se v očích popanštělé paní Katynky či bývalé Kačenky důležitější, bude-li recepty číst. Po chvilce pravila vážně a pomalu: »Tož ať nejmilejší pán opatří asi máz destillovaného líhu a ráčej rozdělit do čtyř lahví. Do jedné se dá vršatá lžíce strouhaného zázvoru, do druhé tři kousky vanilky tak jako malíček dlouhé, ale ráčejí ji rozlámat na drobno a do třetí lot anýzu. To ráčejí nechat stát až do soboty na teplém místě. Dnes máme středu, no v sobotu k večeru to budu moci ty likérky udělat.«

»I já se s tím budu patlat, to by se mi chtělo. Vědí co, frajle Frici, přijdou dnes s frajlí Helmi na kafíčko a upravějí to sama. A co ta čtvrtá?« tázala se paní óbrová.

»Tu bych tak jako tak hleděla sama upravit, ta dá víc práce, myslím na kafélikér,« vážně řekla Frici.

»Áá, až se mi sliny sbíhají. Ten jsem nepila ještě, u našeho zámeckého panstva podávají našinci tak kmínku nebo nejvýš malinovku. To jenom přijdou, můj alterle jich nespustí s očí. A oni také, frajle Helmi. A ještě něco, frajle Frici, jak by bylo s večeří v neděli. Já bych chtěla něco extra, aby ty krůty zase člověka nepomluvily. Šetřit se nemusí s ničím, to vědí,« panička byla trochu v rozpacích.

»To vím. Ráčejí nechat u řezníka uchystat dvě kůzlátka. Předečky se mohou zadělat s citronem a k tomu játrové nebo mozečkové knedlíčky, to je fajn. A ty zadečky upect na šalvěji se šunkovou nádivečkou. To je fajnové obojí, k té pečeni celerový salátek a špenát, ten jim pošle zahradník. Ale to bylo by,

že je to tak fajnové, trochu málo, tedy třeba ještě něco studeného, co by říkali studenému rostbeafu? K tomu by se mohl dát řeřichový salátek s majonésou a nějaký kompot,« Frici hrdě pohlížela na paní óbrovou.

»I to jsou nějaké mlsnoty, tohle budou všichni koukat a oblizovat prsty. Tož jenom přijdou, frajle Frici. Ale ty kompoty nemám, já se v tom neznám,« panička se rděla.

»Ale to se vypomůže. Koupí se obyčejné suché švestky, uvaří se ve víně, pak trochu suchých šípků, hezky se to urovná, šípky se povaří také ve víně se skořicí a hřebíčkem, posype se to cukrem, trochou sekané citronové kůry a bude to hezké a dobré,« Frici měla zření velikého jenerála.

»Ne, frajle Frici, oni jsou geniální!« Tak se i Helmi podivila.

»Tohle bude můj alterle koukat, ten bude říkat: ať jsme tlustí. Tohle se nám s nima podařilo, frajle Frici. Tak přijdou obě frajle na to kafíčko, máčení nemám, no pár rohlíčků to zpraví a dám jim zavdat vína. Tuhle si vezmou něco z tašky,« paní óbrová podala Frici objemnou tašku s povlakem ze zeleného plyše a již se poroučela, díc ať frajle donese odpoledne tašku sebou.

To byla pýcha povýšenky, že dcera vyššího úředníka nyní co úřednický sirotek musí se jí skláněti, ji, která co bývalá pojezdná na dvorci slyšela často jmenovati sebe: panímámo. Ať i vzácná nebo jemnost — ale přece: panímámo. A to od šafářů, drábů i mušketýřů. Jen ten a onen řekl: vzácná paní. Na jemnostpaní se arci nezmohla ani v zámku, tu byla a zůstala i nejmladším písařům i dětem i lidem z města: paní óbrovou.

Když se obě frajle vrátily z doprovázení, počaly se smíchem a veselými poznámkami zkoumat obsah tašky.

»Tohle je něco,« zalibovala si Helmi. »Ta se ale dala vidět!«

»Inu chce být ve všem óbr,« zavtipkovala Frici.

»Oni šelmičko,« lichotila Helmi.

Taška skrývala ve svých útrobách dvě lahve vína, menší lahvičku s rumem, půl libry kávy, kus cukru, pak velikou šišku čerstvého másla.

»To převaříme,« rozhodla Frici a nyní se vařil oběd.

Smály se, že si jako hrajou na vaření, jako holčičky a říkaly si žeřtem: »Ona« a k tomu Helminko a Fricinko. Rozmnožily oběd rýžovou polévkou se zasmážkou z čerstvého másla, zapily kafíčkem a pak si na pohovce trošku zdřímly.

Za chvíli pak se sebraly na tu návštěvu. Stavily se u Červinků a Frici donesla nemocnému pánovi kousek té studené teletiny i salámu, arci jen po soustu, ale přece něco.

Děkoval srdečně i paní za tu pozornost.

Též k paní Korbelové zaskočily a ta vyslechla se zájmem povědění o všech návštěvách.

U vrchních pojezdných byly přijaty s velkým halasem. Pan óbr div že obě staré slečny nepotleskal, jakou měl radost.

Líh byl připraven a Frici tento rozdělila do lahví. Dala do jedné anýzu, do druhé strouhaný zázvor, do třetí vanilku. Na kávový likér šla upražit čerstvou kávu, při pražení tuto tlučeným cukrem zasypávala, pak rychle umletou do líhu vsypala, sklenice ovázala a postavila na kobku kuchyňských kamen, na jakés prkénko, aby byly na teple a přece ne na horku.

Káva k svačině byla dobrá, na rohlíky k mazání čerstvé máslo (přivezl toto, od kterého paní též Frici udělila, pán ze dvora z dozorčí návštěvy) a pak víno.

»Jedí, frajle, pijou, ať jsme tlustí!« řehonil se pan vrchní pojezdný. A doléval stále vína do sklenice.

Paní jen a jen mluvila o nedělní traktaci. Těšila se, že překvapí i zkoumavé zraky paniček i mlsné jazýčky pánů.

Pan óbr říkal, že se těší také, že půjde sám vybrat kůzlátka a maso k řezníkovi. Ostatně dojde-li zitra mušketýr z »Červeného dvora«, že se optá, nemají-li kůzlátka tam a nechá si je v sobotu donést. Ta že by byla pěkná.

»To udělej alterle,« kývala paní.

»Mohu ostatně vzkázat také do »Březového dvora«, tam budou také kůzlata; nechám dovést třeba z obou dvorů po dvou, jedno se dá direktorovým a tři zůstanou doma. Z toho jednoho se to schová, aby bylo druhý den ještě něco tak tajnového. Ať jsme tlustí!« Pan óbr se chechtal a Frici a Helmi se šťouchaly.

Poroučely se po chvíli, sdělujíce si, že jsou tak najedeny, že nebudou večeřet. Šly se projít do parku a že bylo trochu chladno, vrátily se záhy a zašly na besedu k paní Korbelové.

»Jdeme chovat kočičky,« hlásila se Frici.

»Tak, tak, frajle Frici, jen hezky vesele, tak jich ráda vidím. Vezmou plac a vezmou si na klín Lizinku, Bobeš někdy škrábe, to on až se seznámí, až bude žárlit, že chovají Lizinku, pak přijde sám. Ahá již je u frajle Helmi. Jenom se choval slušně, zrzku, sic ho frajle shodí s klína,« štěbetala paní Korbelová.

»On je Bobíšek hodný, takový macek jako kavalír,« lichotila Helmi.

A nyní nastalo vyprávění, co a jak ty vizity a prezenty.

»Jo, jo, taky jsem to zažila. Oni mi tehdy vizitu nesplatily, frajle Frici, vím, vím, pak fatrle tehdy stonal, hned se omlouvaly, když jsem přišla s poníženou poklonou. Ale poslaly mi láhev dobrého vína, zavdala jsem si na jejich zdraví. Tenkráte se nechaly ale vidět jenom óbrová pojezdná a z fary. Ostatní věděli, že mi není tak zle a dopadlo to, no jak se říká, aby se vlček napapal a kozička zůstala celá. Dali, aby jim neubylo. Ale já jsem si udělala režón, všem jsem podala úctu. To bylo vymlouvání a omlouvání, že prý se to nedělá, že pensistky nikdo neobjídá, ale šilhaly ty pávice —«

»Paní óbrpojezdná jim říká: krůty,« zasmála se Helmi.

»I jsou to krůty i pávice, jako pávice se nafintí a jako krůty škvrňkají samým upejpáním. Též šilhaly na to cukroví, je-li prý doma děláno a divily se, že to umím. A jářku, že jsem se naučila od mé nebožky panímámy, která byla rodička z Králové

Hradce a učila se v biskupské kuchyni vařit. Potom koštly, jenom zobly, ale jak se kde která se mnou sešla, ptaly se na recepty. Arci na svačinu nepozvaly, to jsem jim moc nízko v rangu. Ale já tu kážu a nic nepodám,« paní obroční se rychle otočila k almárce ve zdi.

»Nedělají si škodu, paní z Korbelů, nemolestýrujou se, my jsme už přejeděny,« volaly obě frajle.

»I to nic, to dáme kapku puškvorcové, ta vytráví. To bábinka dělá pro svého nejmilejšího, on pan zeťáček trochu moc tloustne, tak pro vytrávení. Tak, tak, ráčej si sloužit, Lizinko, neprotahovala se tak, ať frajle Frici nemusí dávat na ni pozor,« paní Korbelová se usmívala.

»Aby nezapomněly svou řeč, paní z Korbelů, jak to bylo s těmi prezenty,« vyzývala Frajle Helmi, ač to již mnohokráte slyšela, než věděla, že panička ráda povídá. A pak neškodilo, když se tato znovu upamatuje, že ony Helmi a Frici, jsou v rangu přece nad ní a tudíž dle toho i od těch »pávic a krůt« respektovány.

»No od direktorů donesla holka — dala jsem těm služkám po stříbrném grošíčku, trochu mletého kafé s vyvařeným lógrem a dvě cigorky, od kontrolorů velkou tabulku čokolády, byla ale zplesnivělá, na obálce byla malovaná panna, to někde dostali, od forstmajstrů láhev kyselého vína, to jsem vylila, od justiciárů bábovku z těsta, jak se peče pro služky, od obročních trochu cukroví, karty marcipánkové byly jako z drtin a zázvorky skoro nesladké, rozdala jsem to dětem z ratejny. Arci když paničky pak přišly, děkovala jsem poníženě a na truc uctila. To byl režón! Kancelistová přinesla sama kousek šunky, od kosti samou žlázu, óbrová pojezdná na to donesla máslo a syrové kuře a láhev dobrého vína, z fary veliký koš ovoce a zeleniny. Pak z pivovaru také byl prezent jak se patří: máslo, tvaroh, vejce. No já nezůstala dlužna, uctila jsem, ale nedbám o žádné panstvo, rovné k rovnému, my pensistky si nejlíp rozumíme. A fukněme si na to,« paní Korbelové došel dech, i ráda si zavdala.

Za chvíli se frajle poroučely a zbytek večeře ztrávily o samotě.

»Nebude, nebude mi zle, ani smutno,« řekla si Frici.

»Bude mi lépe a bude mi méně smutno,« s touto myšlénkou usínala Helmi.

Ráno Frici, ještě než se vypravila do kostela, vybrala z výbavy šest košil, které hodlala zítra donest paní direktorové.

Pěkné, kol krku a rukávků na dva prsty vysoko vyšívané, kolem široké obruby dole opatřené »ažúrkou«, jak se tehdy z přebytku času prádlo ozdobně šilo.

Začátečné písmeny svého jména F. R. měla Frici zdobně vyšité na předu košil a řekla si, že s tím bude mít dnes i zítra dopoledne co dělat, aby to vypárala. Hned si schystala malé, jemné nůžtičky a nožík.

Po kostele přivedla si hnedle Helmi, chystaly k obědu ohřátou teletinu, brambory a k tomu dala Frici sklenku zavařených višní. Bábovka byla dobrá ku kávě, kterou měly k snídani i chtěly

pít hned po obědě. K snídani měly tu, kterou si byly schovaly k večeři.

»To se máme, to se ale máme,« libovala si Helmi.

»Však to půjde někdy skromněji, ale budeme mívat vše společně. A co možná budeme společně i na ty visity chodit,« určovala Frici.

»Jak se dá, nesmíme si nikoho pohněvat, kde vzkážou které zvláště, to se musí dodržet,« poučovala Helmi. »Ale do pivováru, na faru a k těm óbrpojezdným to budeme chodívat spolu.«

»Tak ano,« svědčila Frici a ujala se svého párání.

Radila se s Helmi, co má chtít za košile od paní direktorky, leč porada vyzněla v ten smysl, že musí vzít, co jí tato nabídne. A že dá sotva tři dvacetníky za jednu košili, což by byla tak cena plátna, to si řekly důvěrně.

»Aspoň patnáct dvacetníků kdyby za těch šest košil dala,« toužila Frici.

»Budou ráda, dá-li dvanáct. Ta to umí, to se zná,« řekla Helmi.

V tom zaklepáno na dveře.

Zašustěly šaty a vcházela paní vrchní obroční. Hubená, ověšená krajkami a zlatem. Otáčela se prvé než usedla, prohlédla všechen nábytek, povzdychla, vymnula oči jakoby stírala slzu a řekla: »Chudinko, chudinko! To jim to dopadlo!«

»I dost dobře, paní óbrová,« řekla Frici.

»Tak, tak, jen jsou spokojená. To mají recht. Slyšela jsem, že byly včera u druhých óbrů. A u nás šly okolo dveří a nestavily se. A že budou na svátek strojit, to jsme také slyšeli. Pan óbr včera večer v pivováře vykládal, že bude taková trachtace, jakou tak hned někdo nepoměl. No tak povědí, ať víme, nač se můžeme těšit,« píchala jazýčkem paní óbrová.

»Ale Bože, paní óbrová, co já schystám, to oni asi dávno zapomněly. Kůzlátka, trochu upravenější a hovězí pečeni. A obyčejné cukroví. No ty likéry to je tak má specialita,« usmála se Frici vyhýbavě.

»Hm, hm, arci pan óbrpojezdný moc mluví. Já jsem si to hned myslela, že je asi víc řečí, že by se nedělaly se žádnými zvláštnostmi. Až u nás frajle Frici, to si dáme práci. Něco moc fajnového, ať všichni koukají,« paní óbrová povznesla hlavu jako na špejli.

Mluvila sem a tam, pak se poroučela. Již odcházející sáhla do kapsy a řekla: »Přece jsem frajli něco přinesla. Můj zlatý manrle tak po večerách, když nejde do pivováru a ani k nám nikdo nepřijde, dělává ty zánštochry. A váže do balíčků, po patnácti, po mandeli. Jsou z borového dřeva, to on z lesa sám větvičky přinese, z kůry oškrabe, suší na kamnech a ostrým nožejčkem seřeže. Po těch zánštochrech nebolejí zuby, to má to borové dřevo tu vlastnost. Tak tuhle mají, frajle Frici, také ten balíček, ráčej je ve zdraví upotřebit.« A položivši balíček parátek na stůl, odšustěla.

Frici poděkovala, tutlajíc smích. Pak vrhla sebou na pohovku, Helmi na židli a smály se hlasitě.

»To je prezent! To je něco! To aby si daly do nějaké extra škatulky, pod sklo!« Helmi se zajíkala.

Frici řekla: »No tohle že dostanu, to by mi bylo nenapadlo. Co pak bude asi za tu pomoc?«

»To snad dostanou písek do plivátka,« napadlo Helmi a smály se znovu.

Pak rozveseleny usedly ku práci. Helmi vytahovala nitky z postříhaného vyšívání, chtíc býti aspoň trochu užitečnou.

VIII.

Za chvíli zaklepáno poznovu a na pozev ozval se přede dveřmi veselý smích.

Byly to dětské hlásky. Přicházela to paní kancelistová s dcerkami Jetynkou a Rozičkou.

Byly si podobny co dvojčátka. Rozička již čtrnáctiletá byla posud velmi dětinskou a hrála si s dvanáctiletou sestřičkou úplně dětinsky.

Také je matka vždy úplně stejně strojila, nedbajíc, že je Rozička o půl hlavy větší a vůbec vyvinutější než Jetynka.

Vypadaly dnes jako dvě růžičky, v růžových šatech s mantylkami z téže látky, zeleně podšitými a labutí kožešinkou olemovanými. Měly stejné bílé hedbávné kloboučky s ozdobou zeleného gázu a drobných růžiček.

»Služebnice,« pozdravily. Byly't doma ponaučeny, aby neříkali více Frici, jako druhdy: »kystyhand«, že jest nyní již jenom pensistkou, ba méně, úřednickým sirotkem na milosti.

»Já bych té staré frajli tu poctu od dětí přála, ale je to k vůli druhým,« řekla paní kancelistová k muži, když se byl včera večer dosyta nasmál, jak se dcerušky s poklonkováním učily novému tomu pozdravu. Fořtkám pensistkám a paní obroční Korbelové říkaly dle času: dobré odpoledne, večer či poledne; než pro frajle Frici a i Helmi byl ustanoven onen pozdrav.

»Jen ji podaruj,« připomínal pan kancelista. »Je to chudák, ten otec dbal jenom na sebe. Ani po matce jí nic nezajistil. A nebýt to právě zde, byla by měla divných průtahů po jeho smrti. Ale« — pan kancelista zamžoural významně očima a kynul rukou v stranu, kde bydleli direktorovi.

»Aha,« řekla paní a objala i políbila manžela srdečně.

A do košíčků, v kterých dcerky nazítří nesly Frici ten dárek jako »na dobrou vůli«, přidala ještě co bylo po ruce.

Jak srdečně dnes paní kancelistová Frici pozdravila, tak toho nečinila nikdy jemnostslečně rentmajstrově.

I frajle Helmi dostalo se zdvořilého oslovení.

Chválila paní kancelistová frajlím, že se tak skamaráděly a náhodou pohlédnouc na vysokou almaru řekla: »A proč si frajle Frici zastavily ty dvéře almarou, vždyť by mohly k fraile Helmi a ona k nim tudy chodit?«

»A to nám nenapadlo!« zvolaly obě staré slečny.

»I to si to uděláme, vidějí frajle Helmi?« obrátila se Frici k této. A rychle cupkajíc k almaře, řekla: »Ještě dnes si to ne-

cháme udělat. Moje almara může stát níže, ta sesle, co stojí za ní, postaví se jinam, však bude potřeba odšoupnouti jenom na půli dveří,« radostně se usmívala při tomto rozhodnutí.

Helmi kývala drobnou svou hlavičkou, až jí tenké kadeře létaly. Pravila: »Já tam mám stát divan, ten se odšoupne kousek níž ke kamnům a budeme si s drahou frajle Frici blíž.«

»A to jsem já musela přijít, abych jim to poradila,« smála se paní kancelistová.

Pokynula dceruškám a tyto vyložily z košíčků kornouty kávy a cukru, kusy telecí pečeně a šunky, několik housek, kus slaniny, cukroví, kornouty s rozličným kořením, bez kterého se tehdejší kuchyně neobešla, i lahvičku s fosforem a balíček tažených sirek, které se tehdy zaváděly místo křesání, kousky voňavého i obyčejného mýdla. Až žasly frajle, co že se do těch dle zdání nevelkých košíčků všecko vešlo.

Frajle Frici spěchala ku svému rokokokastnu a podarovala dívenky »na památku« svými ručními pracemi. Jetynka dostala košíček ze skleněných českých korálů modrých a bílých a Rozička podušku háčkovanou z bílé a červené vlny v podobě muchomůrky, jejíž červený klobouček byl pošit bílými korálky.

»To je hezké, ne abyste to roztrhaly,« řekla paní kancelistová k dcerkám. Pohovořila a odcházela provázena děkováním a poklonami.

Po jejím odchodu padly si Frici s Helmi do náručí. Taková byla jejich radost, že si budou blíže, že budou moci se vídat každé chvíle.

»A když někdo buď u nich buď u mne zaklepe, tu můžeme jedna neb druhá zmizet,« smála se Helmi.

»O my nebudeme mívat žádných tajností,« jistila Frici.

Uložily dárky k ostatním, okusivše něco z cukroví a domluvily se, že požádají pana lesního Rytíře, aby jim pomohl odšoupnouti almaru a pohovku.

»Já pro něj dojdu,« nabízela se Frici.

»Ne to raději já, oni jsou sice mladší, ale já zde déle bydlím,« mínila Helmi a již byla ze dveří.

Za chvilku vrátila se s vdovcem lesním, který na dotaz frajle Frici, má-li vyndati šatstvo z almary, se jenom usmál, odstavil židli a opřev se o almaru, tuto posunul na půlku dveří, na které nebylo kliky a která měla zůstati vždy zavřena.

»Máte ode dveří klíč, panny?« tázal se.

Neměly, ty dvéře bývaly asi vždy zavřeny.

»Musíme poprosit v kanceláři,« mínila Helmi.

»Snad se hodí klíč ode dveří na chodbu, bývají ty klíče stejné. Ostatně stačí otevříti jenom jednou, nebudete asi vícekráte zavírat,« řekl lesní.

»Pravda,« svědčily frajle.

Klíč od Friciných dveří hodil se skutečně, lesní otevřel a otevřenými dveřmi pohovku v Helmině pokoji odstrčil a umístil.

Helmi spěchala rychle do svého pokoje, uchopila se smetáčku a lopatky, aby odstranila pruh prachu pode dveřmi se nacházející.

»To je radost, to je radost,« se smíchem volala a Frici ta slova opakovala.

Lesní se poroučel, Frici prosila, ať přijme uctění, než počěkoval se řka, že na žádné sladkosti nedrží.

Nezdržovaly ho, byly rády, že jsou samy a znovu a znovu si opakovaly, jak jsou rády, že budou nyní stále spolu.

»A i na noc necháme si dvéře otevřené, kdyby se některé z nás udělalo nevolno, aby mohla zavolat,« navrhla Frici.

»Aspoň v letě,« svolila Helmi.

»Ještě se domluvme, jak to uděláme, když přijdeme jedna k druhé a kdyby třeba si to ta druhá právě nepřála,« jaksi ostýchavě řekla Frici a dodala: »Vědí, někdy se člověk třeba modlí, nebo meje, nebo převlíká, nebo se honí ty blešky, třeba není uklizeno — — —«

»To je vidět, že nejsou ještě dlouho na pensi, frajle Frici,« usmála se Helmi. »To se jednoduše na zaklepání neodpoví: Herajn a bude to. A po chvilce ta, která neodpověděla, zaklepe sama znova. A budeme li některá mít vizitu, tož je vedle slyšet mluvit, tak se buďto nepůjde, nebo i jedna druhou zavoláme.«

»Oni všemu rozumějí, frajle Helmi,« chválila Frici.

A ponechavše otevřené dvéře probíhaly z pokoje do pokoje, jako holčičky. »Tohle nám naši andělé strážní přichystali,« radovaly se. A skoro nerady usedly k práci, neb že ty košile se musí odpoledne odnést, to se nedalo změnit.

»Co by se zdržovaly, frajle Frici, jenom pářou a já ten obídek schystám. Ta paní kancelistka měla rozum s tím kořením, je tu zázvor, pepř, nové koření, hřebíček, skořice i květ a šafrán a heleďme, také kornoutek čaje. Frajle Frici, je vidět, že mají před nimi všichni respekt,« chválila Helmi.

»Však by se ty krejcárky za to koření těžko dávaly,« vzdychla Frici. (Pokračování.)

Duše Svatý!

Duše Svatý, Bože, jenžto nad vlnami
věčnosti i času ostražitě bdíš,
v bouřlivých těch dobách zůstaň, zůstaň s námi,
pomoz upevnit Své království a říš!

Víme: neutone, ale větry zlými
zmítána je krutě Tvoje lodice
střež ji nad propastí Cherubíny svými,
dokud nevzplá znovu míru dennice!

J. Karník.

Katolický Sokol.

(Napsal JAN VRÁNEK-POHOŘSKÝ.)

Přes moře vlny bouřlivé
jsme plouli v nový kraj,
a práci naší snaživé
tu zkvétá pravý ráj:
přec na svou drahou rodnou zem
z nás každý vzpomíná
jak na matku, již milujem,
jak sluší na syna.

Nám ztuhly paže v zápase,
nám ztvrdla prací dlaň:
chrám, škola k nebi zvedá se,
kde zela pustá pláň.
Pro víru oběť veliká
nám není obtíží,
nás láska k Bohu proniká,
lnem věrně ke kříži.

Zvuk rodné mluvy lahodné
zní z úst nám v cizině,
v té nové vlasti svobodné
jak v dálné otčině.
Řeč drahou chceme zachovat
pro syny synů svých —
my nedáme se pochovat,
ve vlnách cizáckých!

V boj rázně jdem za víru svou
a rodnou sladkou řeč,
v před s pružnou silou mladistvou,
v před v zápol, v boj a seč!
Jsme katoličtí Sokoli,
Bůh silou naší jest,
nás odpůrců smích nebolí,
nás nezdolá jich pěst!

Ve vlasti staré Orlové
mávají perutí
a vzlétají jak obrové
v oblohy klenutí.
K těm bratrům v dál náš hledí zrak,
k nim ruce vztahujem,
jsou za mořem — jsme jedno však! —
boj stejný bojujem!

❁ ❁ ❁

Poznámka. První sbor katol. Sokola založen 18. července 1893 p. Jos. Fuxou se schválením dp. Jana Vránka v osadě sv. Václava v Omaha, Nebraska. Z Omahy založen 2. sbor r. 1894 v Jižní Omaze přičiněním důstp. Karla Žáka. Z tohoto ohniska šíří se po Spojených Státech.

VII. Literárně-socialní sjezd družstva Vlast

konán byl letos 5. a 6. června v Písku.

První dva velkolepé sjezdy konali jsme v Praze, třetí r. 1906 v Jindř. Hradci, čtvrtý r. 1907 v Plzni, pátý r. 1908 v Domažlicích, šestý r. 1909 v Turnově a sedmý letos v královském staroslavném městě Písku.

Všecky dosavadní sjezdy byly klidné, stoupenci jiných stran jich nerušili, ale letos chtěli nám písečtí socialní demokraté sjezd rozbíti. Vydali a na ulicích nalepili ohromné rudé plakáty, jejichž obsah zde do slova podáváme: Soudruzi a soudružky! Pokrokovému občanstvu! V neděli. 5. června 1910 o 9. hod. dopol. koná se v Sokolovně »*Velký manifestační projev*« s pořadem: »Náboženství, klerikalism a moderní názor světový«. Referent z Prahy. Bude to projev pokrokového Písku proti pokusům klerikálů, chtějících učinit v našem městě sídlo svých černých plánů. Proti těmto pokusům musí býti důrazně promluveno, že nestrpíme, aby tento odvěký nepřítel národa českého své sítě u nás stavěl. V neděli bude každého pokrokového člověka povinností, aby se dostavil a spolumanifestoval. Musí se dokázat, že v Písku je dost lidí, kteří se nebojí boj s klerikalismem a tmářstvím podstoupit. Nikdo nezůstaň doma! Přijď každý se informovat o snahách a cílech klerikálů! Buď každý na stráži! Postarej se každý, aby projev náš byl velkolepý! Svolavatelé. Nákladem místní soc.-dem. organisace. — Schůze však se súčastnilo pouze asi 50 osob, a socialní demokraté od svého plánu, sjezd náš překaziti, upustili. Ale neučinili tak dobrovolně. Jak jsme zvěděli, c. k. okresní hejtmanství v Písku povolalo si v sobotu před naším příchodem k sobě předáky socialně-demokratické a pohrozilo zákonitými tresty, kdyby naše schůze byla rušena. Pro bezpečnost mělo v neděli z nařízení c. k. hejtmanství písecké četnictvo celý den pohotovost a naši místní pořadatelé povolali do průčelí Střelnice, kdež jsme sjezd konali, místní policii a sami bedlivě zkoumali, aby se nepovolaní do schůze nedostali. Po všech těchto opatřeních zašla socialním demokratům chut, náš sjezd znepokojovati, i dopadl zcela nerušeně a klidně. Sál na Střelnici nám propůjčilo město, a to zcela zdarma. To se nám ještě nikde jinde nestalo; všude jinde jsme platili sál i osvětlení.

V neděli ráno, dne 5. června, vyjeli jsme po mši sv. z Prahy: II. místopředseda Vlasti far. Vl. Hálek, far. P. K. Toman, učitel Vl. Jelínek, spisovatel Jan Voborský, red. Tom. Jos. Jiroušek a k. a. notář Tomáš Škrdle; ze Sedlice dostavil se zástupce J. M. ndp. biskupa budějovického, kanovník Fr. Seyvalter, z Volšov předseda našeho sjezdu Ferdinand hrabě Chotek. Odpoledne a večer přijeli za námi: kanovník Dr. K. Lev Řehák a farář Al. Dostál.

Neunavný předseda přípravného komitétu našich Liter.-soc. sjezdů, farář Vlastimil Hálek, přivezl s sebou řadu telegramů a přípisů k naší slavnosti, připojil k nim ty, které přímo do Písku došly a rozděliv je ve skupiny, přečetl při každé schůzi jednu jejich

třetinu. Dopisy a telegramy přijaty byly s velikým souhlasem Zaslali je:

Jeho Eminencí ndp. Leo kardinál Skrbenský: »Šlechetným snahám a pracím ze srdce žehná.«

J. M. ndp. Jos. Gross, biskup Litoměřický: »Prosím Boha, aby žehnal Vaší činnosti na obranu církve a k obhájení jejích práv.«

Jeho Excell. ndp. Dr. Pavel Huyn, biskup brněnský: »Sjezdu přeji hojnost Božího požehnání a nejlepší úspěch a zdar.«

Dále zaslali telegrafické zprávy: P. Method. Zavoral, opat na Strahově; P. Albán Schachleiter, opat v Emausích; P. Václ. Bubeník, provincial řádu kaz. v Praze; Msgr. Dr. Fr. Kordač, universitní profesor v Praze; bisk. vikáři: Jan Hejtmánek v Bystrém a Lamb. Ludvík v Horažďovicích; K. Ulrich, I. místopředseda Vlasti; rektoři seminářů: Karel Boček v Č. Budějovicích, Jan Řihánek v Praze a K. Štella v Příbrami; P. Karel Nováček, rektor Redemptoristů v Praze; Jos. Staněk, gymn. prof. v Táboře; Dr. Rud. Zháněl, c. a kr. polní kurát v Praze; a pí. Marie Eberlová, maj. spedit. závodu v Praze a nakladatel V. Kotrba.

Faráři, kaplani a katecheti: Tom. Pícha v Mrákově, Alex. Titl v Hořelicích, Václ. Pokorný v Mladé Boleslavi, Jiří Čadek v Srbči, Filip Jan Konečný v Pouchově, Jos. Herzig v Bílčicích na Moravě, Jan Nep. Holý v Holišově, Václ. Kunz v Praze-VII., Fr. Petráček v Liboci, Ign. Švancara v Lánech, Jos. Tichovský v Bratronicích, P. Václ. Váchal v Úhonicích, Fr. Stibor v Liboci, Jan Halouzka v Mistříně a K. Bezstarosti v Bohulicích na Moravě. — Dále 16 bohoslovců odběratelů »Vlasti« v Olomouci a bohoslovci odběratelé »Vlasti« v Praze.

Píší — abychom několik příkladů uvedli:

Tomáš Pícha, far. v Mrákově: »Literárně-socialnímu sjezdu družstva »Vlast« v Písku přeji hojnost požehnání Božího a mnoho zdaru. Kéž rozmnoží sjezd tento řadu četných zásluh družstva »Vlast«. — Jsem starým věrným stoupencem družstva »Vlast« a těším se z každého úspěchu jeho. Každý úspěch jeho stává se novou radostí mou. Patří-li kterému spolku oprávněná jsoucnost, náleží zajisté v plné míře družstvu »Vlast«. Slušíť svědectví vydati pravdě, že družstvo »Vlast« není družstvem či spolkem, kde vlastní blaho rozhoduje a kde vlastní blaho stává se zdrojem a principem morálky. Neboť, kde tak se děje, tam dostavují se brzy konsekvence, které často jsou i velmi nemorální. Něčeho podobného však ani stínu u družstva »Vlast« neshledáváme. Naopak, cíl veškerých snah a prací družstva »Vlast« směřuje k obecnímu duchovnímu i hmotnému dobru a ve všeobecném blahu celku vidí družstvo »Vlast« blaho vlastní. A tento šlechetný cíl, jejž družstvo »Vlast« sleduje, vzbuzuje ve mně úctu k tomuto družstvu.«

Václ. Pokorný, kaplan v Ml. Boleslavě: »Na březích zlatonosné Otavy sešli jste se, Vy přední strážcové naší milé svaté víry, abyste si, utvrdivše se ve svém svatém poslání, ujednali plány do budoucnosti. Duchem jsem mezi Vámi, s vroucím přá-

ním: Bůh žehnej a dej hojně zdaru Vašemu milému sjezdu — kéž Vaše bohaté zkušenosti přinesou hojnost zlata katolického uvědomění — tomu dobrému, ještě nezkaženému lidu našeho českého Jihu.«

Filip Jan Konečný, farář v Pouchově: »K novému sjezdu Literárně-řečnickému naší »Vlasti« z plna srdce přeji vše dobré. Bratří! Shromažďujete se ve chvíli, kdy mnozí závistivě a záštiplně pohlížejí na »Vlast«. Co jim udělala? Šla svou přísně katolickou cestou a půjde jí dále! Mnozí z věrných »Vlasti« zemřeli, mnozí jinam odbočili, mnozí proti ní bojovali a bojují, domnívajíce se, že slouží líp než »Vlast« Bohu, církvi a národu. Budoucnost ukáže, kdo se opět mýlí. Mnozí stojíme však při »Vlasti« věrně a neodstoupíme od ní nikdy! — Tyto *věrné* a *stálé* stoupence »Vlasti« srdečně zdravím a k nim se pojím.«

Jos. Tichovský, farář v Bratronicích: »Jakožto přítel »Vlasti« od její kolébky až do dnešního vzrůstu, nemohu opominouti všem druhům a pracovníkům »Vlasti«, shromážděným v Písku — kamž nemoha tělem, aspoň duchem zalétám — zaslati pozdrav a přání, by se jim podařilo přesvědčiti celé Čechy, že nejlepším přítelem jejich jest, kdo lásku k vlasti staví na základ náboženský, na příklad vznešený Ježíše Krista, jehož dokonalostí chce prodchnouti školství, manželství, četbu a všechen veřejný život, jak to činí již přes 25 roků družstvo »Vlast«, jemuž volám z dálí hřímavé »Zdař Bůh«!

* * *

Ot. Jakoubek, spisovatel v Praze, Boh. Varhaut, stavitel v Michli, pí. Jos. Jiroušková, slečny: Marie Škrdlova a Terezie Urbanyi, pp.: Jos. Hais, Mat. Šíp, Boh. Šubrt a Jan Žák z Vlasti; Václ. Dvořák, rolnický syn v Nových Dvorech; Fr. Škrdle, rolník ve Pleších; Ant. Čulík, účetní hosp. záložny v Pacově: Václav Křížek, zahradník v Liboci; Ant. Plaček, měšťan v Pacově; sl. Grossmannová-Brodská, spisovatelka v Praze: pí. Anna Jelínková, choť učitele v Břevnově, a katolické studentstvo z Tábora.

Spolky: Tisková liga v Praze; Katolická omladina na Smíchově; Vlast, jednota kat. paní a dívek v Č. Budějovicích; Jednota č. kat. učit. a přátel křesť. výchovy v Praze; Organisace kat. lidu v Hořelici; Lit. sbor sv. Václava v Pacově; Organisace kat. lidu pro Tachlovice a okolí; Kat. organisace pro Modřany a okolí: Politický křesť. soc. spolek pro Smíchovsko a Zbraslavsko; Místní organisace katolíků pro Stodůlky a okolí; Kat. organisace v Butovicích a Jinonicích; Křesť vzděl. spolek v Úněticeích u Prahy; Organisace katolického lidu pro Volšov a okolí; Kř. soc. spolek kat. mužů a jinochů pro Kladno a okolí; Křesť. soc. organisace pro Radnice a okolí; Jednota sv. Methoděje ve Vídni; Národní kat. Jednota »Kamarýt« v Táboře; Spolek pro zbudovaní okr. kat. domu na Smíchově; Kat. lidový spolek v Kolíně; Křesť. soc. spolek kat. mužů a jinochů pro Liboc a okolí; Kat. organisace pro Břevnov a okolí; Katolická beseda pro Smíchov a okresy: Smíchovský a Zbraslavský s okolím; Spolek na zaklád. kat. knihoven v Praze; Vlastimila, spolek kat. paní a dívek

pro Liboc a okolí, Zemské sdružení kat. mužů a jinochů v král. Českém a Jednota kat. tovaryšů v Jindř. Hradci.

* * *

Ubytovali jsme se v hotelu Dvořáček, byli jsme tam spokojeni; obsluha je vzorná, úprava jídel dobrá, pokoje ku spaní prostranné a vzdušné a ceny proti jiným městům jsou mírné.

Po obědě odebrali jsme se na Střelnici, kdež nás srdečně uvítali zástupci kat. spolků. Jsou plni ohně a nadšení a obětavosti pro zájmy katolické, že srdce naše nad tím plesalo. Na Střelnici vítali jsme p. kanovníka Fr. Seyvaltra a místního děkana kons. radu Ant. Pixu. Oba se k nám chovali co nejsrdečněji od počátku sjezdu až do konce. Sál se valem plnil obecenstvem i starali jsme se jako zkušení pořadatelé, aby každý, pokud sedadlo bylo, dostal místo k sezení. Z místních kat. spolků vyslaly četné zástupce: Marianské družiny mužů a jinochů, paní a dívek, Katolická organisace, Kat. politický spolek a Jednota sv. Josefa. Z význačnýah osob poctili nás svou návštěvou: zemský advokát JUDr. Fr. Daneš, okresní soudce Vojtěch Plojhar s chotí, kons. rada Jan Šimek, superior P. Anunc. Ježek s členem svého řádu P. Klem. Švecem, bisk. notář a praefekt v Lesnickém ústavě Jos. Šimek; kaplani: Václav Orna a Rudolf Prinz; katecheti: Arn. Svoboda a Kar. Kalenský. Z venkova poctil nás návštěvou Václav Lustig, farář z Myšence. Vládu na sjezdu zastupoval Tom. Gabriel, c. k. místodrž. praktikant.

Nadšeně celým shromážděním pozdraven zahájil o 2. hod. sjezd uroz. p. Ferd. hr. Chotek. Vítal katolický lid vřelými slovy, poukazuje na vybrané přednášky sjezdu a stavěl ho do ochrany »Hvězdy mořské« P. Marie. Pravil:

»Velectěné shromáždění! Čekali jsme v květnu s dychtivostí přechod Halleyovy komety, o níž vydali hvězdáři výpočty a popis. Než shledali jsme, že výpočty některé zklamaly a z celé komety nebylo viděti než mlhavou tečku. Zde ukázalo se, jak nepatrnou jest ještě celá lidská věda proti moci a moudrosti Boží. A přece mnozí, kteří opovrhují náboženstvím, staví tuto vědu dnes nad zjevitele náboženství — Boha. My upřímní katolíci vážíme si vědy, ale ještě více jejího ohniska, Boha a jeho zjeveného náboženství. K obraně citů náboženských jest určen dnešní sjezd, který stavím do ochrany jiné hvězdy; a to »hvězdy mořské« Panny Marie, kterou jsme uctívali v právě uplynulém měsíci máji. Sám první arcibiskup Pražský Arnošt z Pardubic ve svém »Mariale« nazývá Bohorodičku »stella maris« (»hvězda mořská«). Této »hvězdě« důvěřujeme i my. Ta nás povždy povede, abychom neutonuli v bouřích klamných hesel a protináboženských zásad. Proto ve jménu jejím otevírám tento sjezd.«

Po něm přednesl pozdrav J. M. ndp. biskupa budějovického jeho zástupce kanovník Fr. Seyvalter, uváděje, že ndp. biskup těší se ze sjezdu a uděluje mu své požehnání. Uvedl:

P. b. J. Kr. — Vaše Milosti, vysoceuroz. p. hrabě, velectěné shromáždění!

Jeho Bisk. Milost, náš vrchní pastýř diecese, jsa zaměstnán cestou visitační, zplnomocnil mě, bych ve schůzi této byl Jeho zástupcem.

Jeho B. M., co vrchní pastýř diecése budějovické, na jejíž půdě v tomto staroslav. městě Písku schůze dnešní konati se má, přeje sjezdu tomuto hojnost milosti Boží a vyprošuje na Pánu Bohu záslužným pracím šťastný výsledek.

Doba nynější jest pro naši sv. víru doba zlá, — neboť různými lákavými hesly, slibováním domnělého blaha a štěstí lákán lid obyčejný od víry svých drahých otců a pečlivých matek; a tak zvaná intelligence zapomíná, že právě nejosvícenější a společnosti lidské nejplatnější lidé pevně sv. náboženství se drželi a že ve víře v Boha blahodárné působení a cíl života svého nalézali. — Velmi mnozí z těchto intelligentů od zbožných rodičů svých byli vychováni a působením dobrých křesťanů k postavení svému — k životu pohodlnému — přivedeni. Dnes jsouce nasyceni a pohodlně zaopatřeni, mají za to, že sv. víry a Boha již nepotřebují a aby míněním svým nebyli osamoceni a směšni, svádějí i jiné: varují před vykonáváním povinností náboženských, před věrou v Boha Stvořitele a Zachovatele všehomíra a bojíce se, aby nepřibývalo hlasatelů pravdy, varují jinochy-studující před vstupem ku stavu kněžskému. — A k tomu, aby brojilo se proti Bohu, proti víře, proti sv. náboženství — k tomu užívá se nejvíce tisku.

A co máme činiti my? Aspoň to, co činí nepřátelé naši, — dle slov zvěčnělého p. biskupa Brynycha: proti knize kniha, proti listu list, a nynější slavně panující sv. otec Pius X., ukazuje na důležitost tisku, zřejmě praví: Nadarmo budete zakládati kostely, zakládati školy, konati dobré skutky, nebudete-li vycvičeni v boji a k odrážení útoků dobrým katolickým spravedlivým tiskem. — A to, čeho činiti jest proti nepřátelům církve — to činí družstvo Vlast. — Hájí sv. víru, naše náboženství, a to nejen schůzemi a přednáškami, ale zvláště tiskem, knihami a svými brožurami, a proto má každý přáti zdárné této jeho působnosti. V zastoupení Jeho Bisk. Milosti pozdravuji tento sjezd s Jeho přáním, by Bůh žehnal záslužným pracím sjezdu tohoto a popřál mu hojnost milostí svých a šťastný výsledek.

Jménem osady pozdravil sjezd kon. rada a děkan Ant. Pixa, který pravil, že v době boje proti náboženství nutno katolíkům voliti týchž zbraní, jichž užívají nepřátelé, t. j. sjezdů, tisku a schůzí. Poukázal, že pravé české vlastenectví nedá se mysliti bez základů náboženských. Projevil radost nad tím, že »Vlast« zvolila letos Písek za místo sjezdu a přál, by símě řečníky zaseté přineslo hojného ovoce. Zejména pravil:

»Jako rodák a duchovní správce zdejšího města, ve kterém jsem strávil skoro celý svůj život, vítám srdečně a s radostiplným srdcem milé a zasloužilé družstvo Vlast. Zavítalo svým letošním sjezdem do města našeho, které mohu nazvati českými Athenami, neboť pěstovaly se zde vždy vědy a umění. Ty však, mají-li na dále vyplniti svůj úkol, musí směřovati k tomu, aby Bůh byl od lidstva veleben a lidstvu aby se dobře vedlo, neboť

pravá věda vede k Bohu a nemůže obstáti bez Něho, jenž jest jejím pramenem a centrem. V naší době vzmáhají se směry proti náboženství na mělkých a neosvědčených základech. Pracují pak nepřátelé sjezdy, přednáškami a tiskem. Proto v době boje proti náboženským zásadám, v nichž až dosud lid český spokojeně žil, třeba voliti týchž zbraní, co užívají nepřátelé, t. j. sjezdů, schůzí a tisku.

Proto, raduje se z toho, že Vlast zvolila letos Písek za místo sjezdu svého, vítám slavný sjezd Vlasti do města našeho, aby rozebral a osvětlil některé předměty z vědy a veřejného života socialního, a to na půdě křesťansko-katolické, která jedině podává tu pravou vědu, jež vede k Bohu. Doufám, že dobré símě pánů řečníků, které padne do srdcí vážených posluchačů našeho města, přispěje jim k pravému štěstí v praktickém životě, posílí jejich náboženské city a utvrdí v nich vlastenecké křesťanské charaktery, jichž nám jest v naší době třasí tak velice zapotřebí. Buďtež všichni co nejvřeleji vítáni!«

Srdečná slova p. rady i předsedy a p. kanovníka byla bouřlivě akklamována.

Předseda slavnostního komitétu farář *Vlastimil Hálek* přečetl následující návrh telegramů J. Em. ndp. Leonu kardinálu Skrbenskému a J. M. ndp. biskupu msgru Jos. Hůlkovi v Čes. Budějovicích: »Shromáždění Literárně-socialního sjezdu družstva »Vlast« v Písku jednající, jak život dle víry zařídit a utvořiti, vyjadřuje nejdůstojnějšímu arcipastýři své city úcty, upřímné lásky a synovské oddanosti.«

Shromáždění nadšeně přijalo tyto telegramy, jež byly odeslány.

Prvním řečníkem byl jednatel Vlasti, red. Tom. J. Jiroušek: Zobrazil poměry v Čechách po době buditelské, éru liberální a nutnost katolického probuzení V první řadu postavilo se r. 1884 družstvo »Vlast« se svými odbory: socialním, historickým, literárním a svými časopisy, knihami a brožurami obrodilo českou literaturu. K »Vlasti« připojily se čestně: Jednota katol. učitelstva, Tisková Liga, Spolek na zakládání katol. knihoven a Paedagogický svaz. A tak za pomoci odborů a těchto spolků dosáhlo družstvo »Vlast« velikých dnešních úspěchů.

Pan Tom. Jos. Jiroušek — mimo několik prvních let — vše ve družstvu osobně prodělal, družstvo vřele miluje, práci jeho plně oceňuje, i zobrazila nám krásná, na velkých základech založená řeč, přednesená s mladistvým nadšením, družstvo »Vlast« v plné jeho ceně a celém jeho významu. Posluchačstvo řečníka vyslechlo velice pozorně a odměnilo jej hlučným potleskem.

Po řeči zasloužilého redaktora Tom. Jos. Jirouška udělil předseda slovo učiteli Vlastimilu *Jelínkovi*, jenž byl ku sjezdu vyslán Jednotou č. kat. učitelstva, aby zde zájmy a cíle její objasňoval a obhajoval. Řečník probíral v hodinové řeči thema: »Křesťanské základy ve školství«. — Uvedl 1. § ř. š. z. ze dne 14. května 1869, v němž vytknuta jest nábožensko-mravní výchova. »Po-

krokové strany snaží se náboženství ze školy odstranit a nahraditi prý vědou dokonalejší a člověku mnohem potřebnější. Řečník přechází z obecného školství na školy střední a konečně university. Vytýka se nevědomost každému, kdo opováží se věřit a prohlášen je tmářem a zpátečníkem, kdo jde do kostela. Můžeme právě dokázati, že z řad našich vyšli a dosud, díky Bohu, vycházejí mužové, kteří nejen vědou, ale i pevnou věrou vynikají. Aby náboženskо-mravní výchova upevněna byla ve škole, pracujte všichni. Ku pomoci jest vám »Jednota kat. učitelstva a přátel křesťanské výchovy«, která se snaží, aby ryzí, český a náboženský ráz školy byl zachován a aby zachráněna byla naše mládež, výkvět a chlouba národa i vlasti. Řečník promlouval o »Jednotě učitelstva« a vybízel přítomné, by k ní přistupovali za členy. — Řeč stále potleskem doprovázená ukončena nadšenými verši.

Mladistvý zjev p. učitele, jeho nadšení pro zájmy církve a náboženství činí jej při každé naší schůzi řečníkem velice sympatickým.

* * *

Oddechnuvše si po zdařilé první naší schůzi, prošli jsme se městem, vypili jsme na posilněnou sklenku piva a šli jsme v 7 hodin na druhou slavnostní schůzi socialní. Sál byl obecenstvem zase nabit. Přišly ponejvíce dámy, neb jich se hlavně přednášky druhé týkaly.

Prvním řečníkem byl farář *Vlastimil Hálek*, jenž pojednal vzletně a prakticky o *Dílech křesťanské charity v moderní době*, a to na ochranu dívek a vystěhovalců. Uvedl, kterak Kristus posvětil své velké axioma »Milovati budeš bližního!« příkladem svého života a učinil lásku k bližnímu kriteriem křesťana. Z potřebného bližního učinil oltář obětní a každý dar, naň přinesený, přijímá pro sebe. Církev pak jako odkaz jeho třímala po všechny věky prapor křesťanské charity. Kde budovala říši víry a milosti, budovala i říši lásky. Ženy vytrvaly se Spasitelem pod křížem, a křesťanské paní jsou to i za dnešní doby, které podnikají významné dílo charity k ochraně dívek s muži, kteří pečují o vystěhovalce. Z jihu českého ubírá se jich mnoho do Ameriky, a též dívek na službu do Vídně a do Prahy. Přednášející podal z bohatých zkušeností v tomto oboru dobré pokyny duchovenstvu i obecenstvu, jak možno používati dobrodiní nádražní misie a spolku sv. Rafaela a ukázal s vysvětlením veškeré tiskopisy a plakáty, kterých se při těch podnicích užívá. Mnoho mládeže, ubírající se do velikých měst, může býti zachráněno, mnobo vystěhovalců za oceán neztratí v nové vlasti svoji víru. Shromáždění odměnilo velikým potleskem jeho přednášku.

Přednáška tato má veliký a praktický význam pro obecenstvo; posluchači cítí tu lásku, kterou církev chová k lidu a vidí na přednášejícím sluhovi církve, že ji katolický kněz vykonává. I jest přednáška ta zároveň obranou církve a duchovenstva.

Druhým řečníkem byl farář P. *K. Toman* z Hloubětína, jenž přednášel o *Křesťanské ženě v moderní době*. Krásným zvučným přednesem probral emancipaci žen, nynější společenské postavení

ženy, a jak důstojně na ni nazírá katolická církev. Vylíčil význam řeholního slibu u žen, jak jest stělesněn v ideálním mateřství, kdy řeholní sestry obětují se péči o sirotky, nemocné, mrzáky, vězně a raněné na bojišti. Dále předvedl řadu nových myšlenek z dějin církve o ženě. Shromáždění s napjatou pozorností naslouchalo krásné přednášce až do konce a odměnilo ji hlučným potleskem.

Jeden volnomyšlenkářský časopis přinesl řadu článků, v nichž dokazoval, kterak prý církev ženu snižuje; tato přednáška ukázala jasně, jak si církev ženy váží a v čem cenu její spatřuje.

Farář P. Karel Toman vystoupil na našich sjezdech ponejprv, ale tak šťastně, že si budeme pokládati za čest jeho spolupůsobení i na dalších sjezdech.

Když předseda dle zvyku na konci schůze oběma řečníkům poděkoval, zavzněly dvoranou písně: »Sv. Václave« (zpívají ji trochu jinak než my v Praze), »Kde domov můj« a na to zanotila katolická omladina svou vlastní píseň: Neváhejme vyznat, říci, že jsme dobří katolíci. S obdivem a s radostí jsme této nám neznámé písni naslouchali.

* * *

K večeři jsme zasedli v hotelu Dvořáček až v půl 10. v noci. Uprostřed nás dlel p. hrabě Ferd. Chotek a po jeho pravici zaujali místa pp. kanovník Fr. Seyvalter a místní děkan rada Ant. Pixa. Kolem nás zasedla kat. omladina, jež nám své srdce otevřela a své plány svěřila. Co jsme již o předácích zdejšího kat. života řekli, to zde znovu potvrzujeme.

Druhý den.

V 8 hod. sloužil tichou mši sv. v děkanském chrámu Páně *Ant. Pixa*, kons. rada a děkan písecký, které byl přítomen výbor »Vlasti« s p. hrabětem Ferd. Chotkem v čele. Dále přibyli dp. farář Jan Žahourek z Hostic, P. Štěpán Švec, superior kongregace Nejsv. Sv. z Budějovic, a Jos. Žák, školní rada v Písku.

O 10. hod. následovala III. slavnostní schůze literární, při níž přednášel věhlasný farář-spisovatel *Alois Dostál* ze svých bohatých zkušeností o *Dobré a špatné četbě*. Počal vzpomínkou na zimní večery, kdy se na venkově hojně čte. Knihy jsou dobré i zlé, tyto se podobají jedovatému rulíku, znemravňují, rozčilují, mají směr protináboženský, líčí jenom vraždy, poklesky. Dobré knihy jsou našimi přáteli, rádci, zachraňují před mravní zkázou. Mnohá kniha stanoví cestu dalšího života, na př. u sv. Ignáce, dobrá kniha je vychovatelem, nese ráz nesmrtelnosti, uvádí do společnosti největších duchů. Nutno tyto kupovati a zařídit si knihovnu. Řečník navádí, jak čísti s prospěchem, co dávati do rukou mládeže. Nezapomínejme na spisy dějepisné, vlastenecké. Mluví dále o knihovnách, jež první zakládali kněží. Mají se nyní uzákoniti. V knihovnách bývala skřínka pro knihy zapovězené. Mezi špatné knihy náležejí krváky, detektivní povídky, pornografické a jiné. Líčí boj proti špatné literatuře v jednotlivých státech,

načež promlouvá o vlivu novin. Poukazuje na záhubnost špatné literatury, uvádí prostředky proti ní: povznášeti mravní sílu člověka, zákonem zapověděti otravu duchovní, boykott obchodů, kde se tak děje, poučování, rozšiřování a půjčování dobrých knih. — Řeč i přítomnost slavného našeho českého povídkáře vzbudily velikou pozornost, a byly mu učiněny nadšené projevy.

Far. Al. Dostál má jasný hlas, řeč jeho jest živá, mluva básnická a květnatá, i stala se v rukou jeho látka na oko málo zážívná předmětem poutavým. Al. Dostál řeční na našich sjezdech teprve druhý rok, ale neváháme říci, že jsme v něm získali sílu vzácnou.

Následovala poslední přednáška historická kanovníka faráře a spisovatele Dra K. Lva *Řeháka: Petr Chelčický, rodák jihočeský, praotec českých bratří.* Řečník, jenž znám jest svými hlubokými studiemi v české historii, přednesl obraz odchovance husitství, sedláka Petra Chelčického, narozeného asi r. 1390, který zavrhováním učení katolického chtěl se zalíbiti nepřátelům církve. Pohrdal vzděláním a horoval pro život komunistický. Odporoval i samému Husovi. Sám nebyl členem »českých bratří«, ale zavdal příčinu k jich utvoření. Ti zradili zákonitého krále Ferdinanda II., uvedli kalvína a Němce do Čech, roznítivše válku třicítiletou. Proto čeští katolíci Chelčického chváliti nemohou. — Důkladná přednáška byla hojně akklamována a vděčně přijata.

Mluviti otevřeně dle přesvědčení není každému dáno; střébrové, malí i velcí, toho nečiní. Ale kanovník Dr. K. Lev Řehák jde svou cestou, mluví dle svého přesvědčení, pluje proti modernímu nazírání na život a historii českou a odkrývá vady a nedostatky osob jinak všeobecně — až na nás katolíky — chválených a velebených a tím cena jeho činnosti stoupá.

Bylo 12 hodin, i pomodlil se s námi p. kanovník Fr. Seyvalter nahlas Anděl Páně. Na to p. kanovník jménem svého nejd. p. biskupa vyjádřil radost nad zdarem sjezdu a pravil:

»Velectěné shromáždění! Vyslechli jsme řadu krásných přednášek, které nám dokázaly, jak zdárně pracuje slavné družstvo Vlast. Jsem potěšen, že budu moci podati Jeho bisk. Milosti o skvělém průběhu tohoto velezdařilého zjezdu radostnou zprávu. Děkuji jako jeho zástupce zasloužilé Vlasti za pořádání sjezdu v naší diecesi, díky vzdávám Jeho Milosti p. hraběti Ferd. Chotkovi za jeho obětavé čestné předsednictví. Kdybychom měli samé takové české šlechtice a upřímné křesťany, jak skvěle by to s naším národem českým dopadalo! Děkuji vám, všem milým posluchačům, kteří, nedbajíce únavy a vedra, tak dychtivě a pozorně naslouchali jste pp. řečníkům. Zvláště pak díky přijměte nadšení a routinovaní pp. řečníci z Vlasti, kteří jste nás přesvědčili, jak zdatný voj řečníků nejlepšího jádra chová Vlast. Přeji sl. družstvu Vlast, které tak zdárně po čtvrtstoletí v národě českém pracuje, aby sdružilo v sobě vážné zástupce všech vrstev našeho českého katolického národa a zachovalo národu jeho nejdražší statky: řeč a katolické náboženství! Těmto snahám žehnej Bůh!«

Po p. kanovníku Fr. Seyvaltrovi rozloučil se s účastníky sjezdu místní děkan, kons. rada *Ant. Pixa*, řka:

»Drazí přátelé, milí čeští katolíci! Rozradostněn, ba dojat skvělým průběhem sjezdu, děkuji všem pp. ze srdce za množství krásných a ušlechtilých myšlenek, jež nasety byly s tohoto místa řečniště do srdcí obyvatelů našeho děkanského města a přeji, aby hojně osení pro křesťanský život našich milých osadníků z nich vzrostlo.«

Po těchto doslovech připravilo shromáždění nadšenou spontanní ovaci předsedovi sjezdu J. Mil. p. *hraběti Ferd. Chotkovi*, jenž povstal k uzavření sjezdu a pravil:

»Slavný sjezde! Raduji se srdečně z toho, že jsem se těšil té cti předsedati opět sjezdu zásluhplného družstva Vlast, jež vykonalo jím opět kus vážného zdárného díla. Když mi dá dobrotivý Bůh zdraví, bude mou největší radostí, abych se těšil na nový budoucí sjezd, byť třeba jen jako prostý účastník. Vždyť sjezdy svými po vlasti české upevňuje družstvo Vlast pravé katolické a vlastenecké zásady, jedině prospěšné blahu českého národa. Na konec sjezdu, který tímto uzavírám, žádám vás, abyste provolali »slávu« sv. Otci, nejdůstojnějšímu episkopátu českému i moravskému a Jeho Veličenstvu císaři a králi.«

Dvoranou rozléhá se nadšené »Sláva, sláva, sláva,« načež se shromáždění rozchází.

Srdcem radostí rozechvělým opouštěli jsme píseckou Střelnici; zasedli jsme opět k obědu v hotelu Dvořáček, majíce ve svém středu p. hraběte Ferd. Chotka.

Od 2—3 odpoledne prohlédli jsme si bohaté městské museum a starobylý písecký hrad z 12. století. Naším průvodcem byl p. Fr. Lad. Weber, městský úředník, jemuž za jeho ochotu srdečně děkujeme.

Ve čtvrt na 5 sedli jsme do vlaku a jeli zpět ku Praze; úrodné lány polní vlnily se bohatým obilím a bujnými jetely a luka bohatými travinami; tu a tam viděli jsme již kopit seno a od Březnice až k Příbrami před naším zrakem silný a vydatný déšť svlažil přírodu, což nás velice potěšilo, nebo vzdor krásné úrodě jest deště všude potřebí. A u nás v Praze a širem okolí Prahy dostavil se dešť druhý den.

S obavou jsme do Písku jeli, s radostí vraceli jsme se domů.

Kam půjdeme za rok? Nevíme ještě — někteří by rádi dali sjezd náš do Kladna.

Kraslice Mistřínské.*)

Zaslal JAN HALOUZKA.

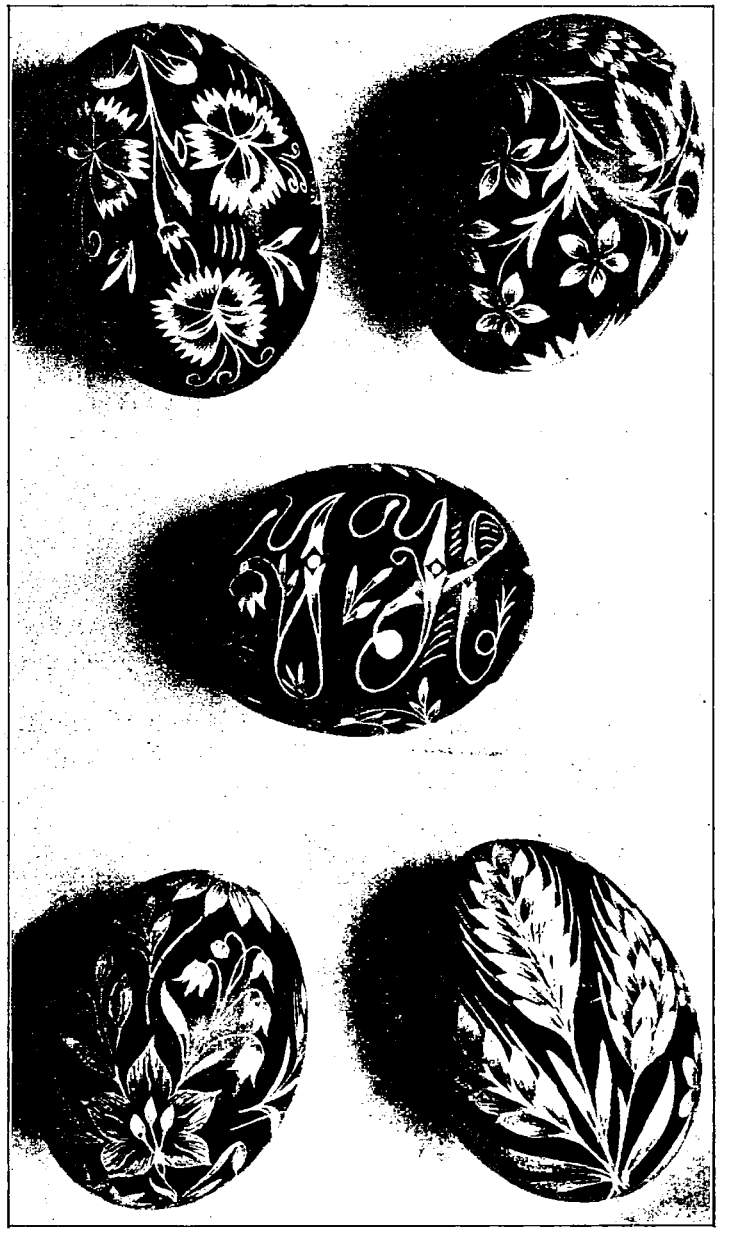

Obec *Mistřín* u Kyjova vyniká nejvíce svou rázovitostí: zachováváním starých mravů, kroje atd. Mistřín vzpírá se každé nákaze — a zasloužil si plnou měrou názvu od lidí pokrokář-

*) *Mistřín* u Kyjova na Moravě.

ských »nedobytná bašta klerikální«. — Buď Pán Bůh za to pochválen! Nedávné svěcení skvostného praporu zdejší omladiny poskytlo nám příležitost, abychom v plné kráse a síle viděli to

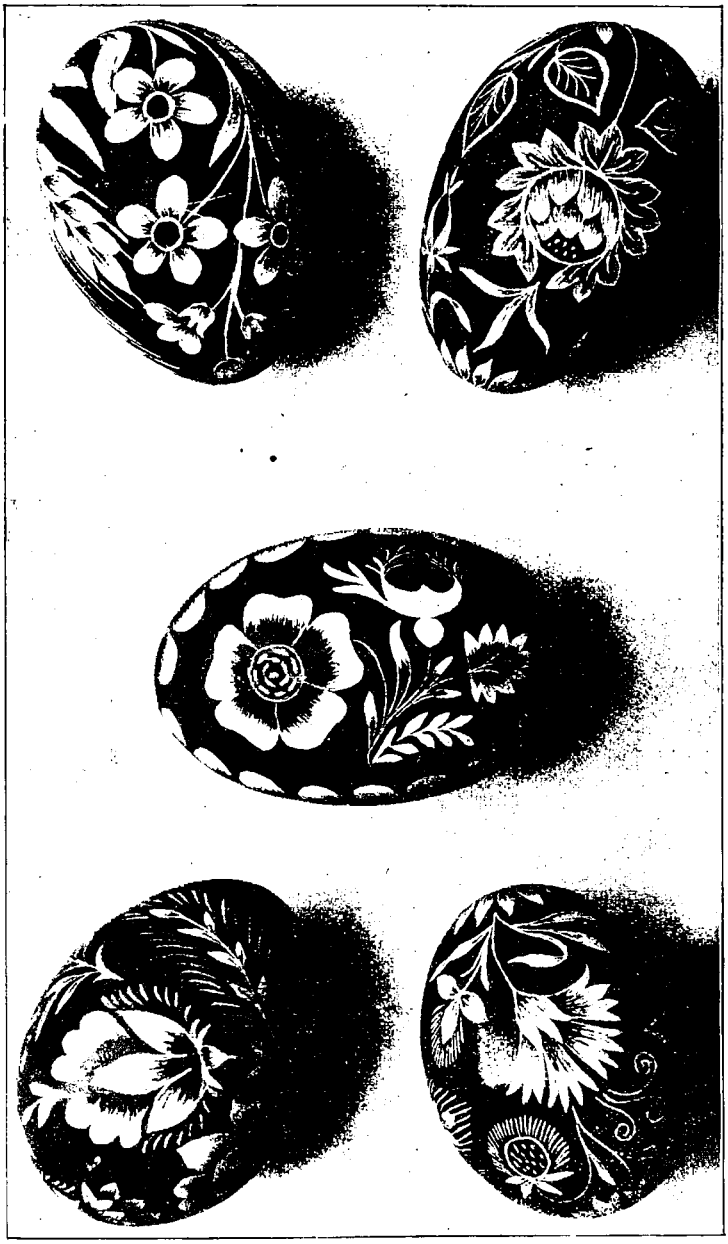

nezkažené jádro lidu našeho. Slunce plálo s nebe na nádherný a bohatý šat našich děv a junáků — na zdravé, svatým nadšením planoucí tváře.

Dovednost malérek, vyšívaček mistřínských manifestuje se invencí. koncepcí a provedením omladinového praporu. Byl zde nedávno poslanec *Konečný* a ten pravil: »Kdybyste mi to, důst. pane, netvrdil, že překrásný prapor zhotovily dívčiny mistřínské, nevěřil bych. — Viděl jsem v Praze vzory uměleckého vyšívání, ale což jest to?!« A když jsem poslanci ukázal štolu a antipendia kostelní, jakáž na mě vybídnutí děvčata vyšila, nemohl se dosti nadiviti mistrovsky provedené práci. Děvčata naše za zimní doby pilně vyšívají a vymýšlejí nové a nové formy květů a ornamentů. S velikými rámy pobíhají osadou a s neochabující pílí a nadšením vnášejí uchvacující krásy na plátno. Děvy naše mají ve vyšitých drahocenných šatech uloženo velké bohatství.*) Za to za léta stojí odhodlaně na polích a za vedra slunečního prozpěvují písně náboženské i něžné, zdravé písně světské. — Za svátku velikonočních nastává »šlahačka«.**) Děvčata rozdávají vajíčka (kraslice), na nichž pilníčkem vyškrabují překrásné okrasy. Na doklad jsou zde některá otisknuta. Ovšem že velebným pánům bývají odevzdávána (hlavně žákyněmi) vajíčka nejkrásnější; dostane se jich velebným pánům velmi mnoho. A každé jinak ozdobeno, každé způsobem rozlišným vyškrabáno.***)

Kéž Pán Bůh zachová ten zbožný lid náš v jeho původnosti, kéž mládež naše bodrá brání se proudům kosmopolitickým a věrna tradicím předků svých stojí pod prapory svými k boji odhodlána.

Předrahá Paní má...

Ze špíny světa k Tobě,
předrahá paní má,
uniknouc hříchů zlobě,
má duše zalétá.

Jak holubice čista,
jen v tobě usíná
má duše spásy jista.
předrahá Paní má.

O, vyslyš prosbu moji,
předraha Paní má,
a chraň mne v hříchů roji,
který kol kolem hrá.

A učiň duši moji
jako je duše tvá,
tak čistou, silnou v boji,
předrahá Paní má!

Václ. Stoklas.

*) Dávám si kresliti a malovati od malérek jich vzácné invence; bylo by snad radno otisknouti tyto ve Vlasti.

**) U Hanáků »*mrskut*«.

***) Na vejci „*žitné klasy*“ jest odznak sdružení *omladiny* křesťanské.

Za Janem Dubenem.

Třeba po smrti vyjeviti, co šlechetná duše tato tajila za živa. Často vyskytla se zpráva v časopise, že na dobročinný Asyl Jesulátka nebo na útulek sv. Josefa věnoval nejmenovaný kněz 100 K. Byl delší dobu kněz na odpočinku v Sušici. Otcovský podíl svůj spravoval jako výborný správce, který si činí v čas za živa hojně přátel pro věčnost. Se zásilkou vždy spojil srdečný list, psaný třesoucí se rukou, kterou vedlo srdce, bijící pro vše dobré.

Jan Duben byl výtečným duchovním správcem v Nezamyslicích a vikářem sušickým. Mám krásnou vzpomínku z prvního roku kněžství svého na zesnulého vikáře Dubena.

V českobudějovické diœcesi slavil se a dosud slaví tak zv. nový svátek, to jest výstav Nejsv. Sv. Oltářní. Ten den horlivější osady skutečně slaví jako svátek. Tak bylo i v Nezamyslicích. Pan vikář mne jako katechetu o prázdninách pozval na kázání a připojil, ale přijďte den před tím, abyste nám pomohl při sv. zpovědi. Přišel jsem ještě s druhým pozvaným. Po obědě pravil Duben: pomodlete se brevíř, bude mnoho zpovídání. Po 2. hodině jsme šli do zpovědnice a s přestávkou 1 hodiny — k vůli oddechu — byli jsme až do večera v kostele. Po večeři poručil hostitel jíti brzo na lože, protože zítra budeme ve 4 hodiny vstávati.« Ráno přišel první a vzbudil nás a šli jsme do kostela. Nemusili jsme čekati na lidi. Šest kněží nás bylo od rána ve zpovědnici a každou hodinu přicházel některý z okolních kněží na výpomoc, takže se nás sešlo až 12 a bylo práce až do 11 hodin. Každému určil hodinu mše sv. a oddechu; mne jako mladého kazatele poslal v 8 hodin z kostela připravovat se a oddechnout si před kázáním. Vzpomínám na ten den velice rád, poněvadž jsem jej strávil tak krásně v osadě velice zachovalé. Při obědě spočítán počet kajícníků toho dne a bylo jich přes tisíc.

Po obědě byla vlastně skutečná volná konference duchovenstva z nejbližšího okolí, které přetřásalo všechny časové otázky při bratrské schůzi, jaké bývaly před 25 roky v Budějovicku velmi oblíbeny.

Ve farnosti měl všechna bratrstva; kromě těch měl Katolicko-politickou Jednotu ve velmi dobrém pořádku. Vliv jeho na Sušicku byl značný, takže byl volen na sněm český poslancem. I v ostatních farách byla Katolicko-politická Jednota, která dodnes zdařile v Pošumaví působí pod vedením osvíceného a obětavého Ferd. hraběte Chotka z Volšov.

Kostel nezamyslický vynikal ozdobou a čistotou a osada těsila se velmi dobrému jménu. Třeba ovšem doznati, že Nezamyslice byly tak šťastné, že neměli v obci žida, málo hospod a žádnou císařskou silnici, takže o ní platila slova napsaná v jedné pamětní knize farní jižních Čech:

Felix illa parochia
ubi non sunt ista tria,
Moses, cum Elia et regia via.

Zesnulý byl též v mládí spisovatelsky činný, a do pozdního svého věku měl živé účastenství na celém katolickém životě. Při poslední zásilce 200 K pro dětský Asyl »Jesulátka« žádá zvěděti, co jest příčinou ustavičných třenic v naší straně, což velmi těžce nesl, vida, že se tím vlastní práce zanedbává a hořkost často působí.

Byl též velkým dobrodincem ústavů pro hluchoněmé v Čes. Budějovicích a Hradci Králové jako velmi dobrý přítel biskupa Haise, který pocházel z Budětic, farnosti blízké Nezamyslicím.

Fara Nezamyslická byla o prázdninách dostaveníčkem vynikajících kněží tamní diœcese. Krásné přátelství spojovalo zesnulého apoštolského misionáře, jak lze právem Jana Dubena zváti, se šlechetným knězem † Františkem Šmatem, spiritualem a superiorem Školských sester v Horaždovicích; Duben i on navzájem bývali si duchovními otci. František Šmat byl vynikající znatel literatury české a sám zdatný spisovatel a kněz vzácných vlastností. I prelát Skočdopole vždy o prázdninách několik dní trávil v Nezamyslicích u přítele Jana Dubena, jenž odchoval mnoho kněží, mezi nimi i P. Petra Špičku O. Cr.

V posledním dopisu ze dne 9. března 1910 mi Duben píše: »Čekám pořád na výroční zprávu Vašich dobročinných ústavů, ale nemohu se jí dočkati. Chci si své záležitosti uspořádati raději za živa a nechci čekati na smrt. O hlavní části svého jmění ustanovil jsem již dříve, nyní jsou jen zbytky. Z těch posílám Vašim ústavům 200 K . . .« Jeho zajisté příklad mimo jiné byl pohnutkou, že jiný šlechetný kněz jubilár z okolí Prahy (Č.) přinesl dar 500 K s týmž přáním, aby měl věci v pořádku prvé než umře a po smrti nemusili mu čítati každý zlatý.

Zesnulý sudoměřický farář Fr. Wildmann měl krásný sport a specialitu literární, že psal každoročně všem kněžím diœcese budějovické nekrology a tak zachoval mnohý krásný tah povahy a vzácnou zkušenost ze života pastoračního. Zesnulý Wildmann nenašel následovníka, ač jest toho velice potřeba, aby se psaly vzpomínky na krásné skutky duchovních, které mnohdy byly vykonány úplně beze jména, neb jen pod šifrou »kněz Jan« nebo jubilár, kteréhož čestného titulu tak rád a právem užíval.

Duben byl skutečnou ozdobou kněžstva, vzor církevního smýšlení a obětavosti, jednoduchého způsobu života, že směle můžeme napsati o něm, že byl chloubou duchovenstva v diœcesi českobudějovické. Na sklonu života byl vícekráte raněn mrtvicí, ale vždy zase pookřál a mohl sloužiti mši sv. ve své domácí kapli, která byla jeho radostí v stáru.

Hledě k družstvu Vlast, složil zesnulý u něho před léty 200 K, aby za to Milosrdné sestry v Sušici dostávaly »Vlast« tak dlouho, dokud bude vycházeti. Školským bratřím v Bubenči věnoval r. 1908 skrze Jednotu č. kat. učitelstva 200 K.

Frant. Vaněček.

Květiny klášterní.

Zahrada klášterní stinná a snivá
měnivou zelení malebně kývá.
Břízy, ty bělounké, s jabloní šedou,
se smrky tmavými v řadě se vedou.
V záhonech tisíce květův se tísní.
Vše je tu lahodné, svěží a krásné,
peřestá pěnička nadšena žasne.

U domu záhony slunné se stelou,
protkány barevnou stupnicí stkvělou.
Všecko, co kvete tu, dýchajíc medem,
k ozdobě chrámu je určeno předem.
Květy, jež hoří tu v ohnivé kráse,
nezvadnou v měkkounkém vlnivém vlase,
nespatří, houpány oddechem děvy,
ulice hlučné, kde život se jeví:
ve vase oltářní prožijí s touhou,
tichou a tajemnou legendu dlouhou.
Jak se tu houpají, polity zlatem,
červené lilie v úboru vzňatém,
narcisy s čistými třpytnými listy,
mečíky bledé jak amethyst čistý!
V zeleni husté, jež mělce je tají,
symboly bytostí svatých se zdají.

Bílé jsou ony, jež samotou skryty
nadzemské pěstily tužby a city;
neznaly příboje divokých moří
ohňův, jež v hlubinách ve hrudích hoří,
dlaněmi, ve kterých liljemi kvetlo,
čistoty chránily poklidné světlo.
Rudé pak ty jsou, jež s hrdinným čelem
v arenách čekaly na zástup šelem,
šiji, jak lodyhu květiny vzpjatu,
s úsměvem vydali snědému katu,
zpívaly radostně Beránka chvály,
plameny rudé kdy pod nimi vzplály.

Právě tak stojí tu květné ty davy,
malebně pestří se, v slunci se taví
zlato a rubín i azurit čistý,
slunce kde plněji prosvítne místy.

A tak ty záhony v měnivé slávě
dojemnou legendou zdají se právě.

J. M. Jer.

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*— (Pokračování.)

O rok později založen pro Těšínsko zvláštní politický list »*Noviny Těšínské*«. První číslo vydáno bylo 1. prosince 1894. Označeny jsou přívlastkem »Písmo posvěcené českému lidu ve Východním Slezsku« s heslem »Sláb jenom ten, kdo ztratil v sebe víru«. Vycházely měsíčně třikrát po celý rok. Zodpovědným redaktorem podepsán byl Stanislav Pokorný, vydavatelkou Blandina Čížkova. Vlastním zakladatelem listu byl soudní rada Věnceslav Hrubý, který až dosud za listem stojí (je nyní vrchním soudním radou při nejvyšším soudě ve Vídni). Potřebu zvláštního politického listu pro Těšínsko odůvodňuje vydavatelstvo v prvém čísle, správně poukazujíc na zvláštní poměry této části Slezska minulé i přítomné, na větší než na Opavsku zanedbanost českého lidu, který dotud neměl vhodného tlumočníka a zastance. V programu vedle stanovisk národně-politických českých ukládaly si také za úkol vedle důrazného hájení české národní državy v knížectví těšínském zasazovati se také o práva polské národnosti jako o svá vlastní, přimlouvati se za úplnou vzájemnost a solidaritu českopolskou, nedávajíce se másti snahami proti tomu, ale slibujíce vystoupit rozhodně proti každému porušování společného programu, jaký Češi a Poláci společně vydali pro sněmovní volby r. 1890. Ohlašovaný program nový list prováděl zejména v prvé době velice důsledně. Byl vskutku lidový, vycházel lidu vstříc nejen obsahem, nýbrž i formou, užívaje často v dopisech, které až do posledních dob tvořily vlastní jádro listu a objímaly vesnice celé české části Těšínska, hojně nařečí. Tím list nabyl pěkné barvitosti a usnadnil si cestu i do nejzastrčenějších horských dědin, kam dříve sotva kdy podobný tiskopis pronikl. Značná pozornost věnována byla minulosti země a několik dobrých spolupracovníků pečovalo o to, aby lidu uvědomilo se vše, co na Těšínsku bývalo českého. Na sta drobných dějepisných článečků a zpráv přinesly prvé ročníky Novin Těšínských a ještě i v pozdějších ročnících nacházíme stati z dějin různých obcí hlavně z péra školního rady Praška. V době poslední tato pěkná stránka listu silně se zanedbává a proto snad i zájem o noviny poněkud ochabuje, nehledíc ovšem k jiným nepříznivým vlivům. Až podnes však silnou stránkou jejich zůstávají dopisy z obcí hlavně kraje frýdeckého, který se stal jaksi domovinou listu, když se byl r. 1907 do Frýdku přestěhoval. Celkem možno říci, že Noviny Těšínské vykonaly znamenitý kus uvědomovací práce a přispěly nemálo k nynějšímu radostnému národnímu ruchu, který se jeví v podnicích spolku Matice Osvěty Lidové, jež velmi horlivě zakládá školy a školky v místech ohrožených Poláky a Němci. Jednotlivá období listu co do vnitřní jakosti jsou značně různá a zavinila to v první řadě nestálost redaktorů. Byly v tom Těšínské Noviny opatřeny od svého založení velmi špatně a že se udržely přece jaksi ve svých kolejích, zásluhu o to lze přičísti vším právem jejich vydavatelce Blandině Čížkové. Až do 1. listopadu 1909 vystřídalo se v redakci Těšínských Novin 9 zodpovědných redaktorů, z nichž skutečných žurnalistů bylo dost málo, většina byla jen titulární a někteří z nich do listu, za který odpovídali, ani nepsali. Toto časté střídání redaktorů má své pozadí většinou ve hmotné stránce, která u menši-

nového listu, odkázaného z valné části na chudší lid rozhoduje často i proti nejkrásnějším úmyslům vydavatelstva. Časté změny redaktorů porušily i pravidelný, jednotný rozvoj listu tak že z původních základů častěji se sešinul a dle jakosti a schopnosti toho kterého redaktora věnována bývala nestejná péče jednotlivým částem listu, tak že časem některé byly úplně zanedbávány a list vypadával dosti jalově. Od 2. ročníku, který zahájen byl 7. prosince 1895, Noviny Těšínské po zrušení novinářského kolku staly se týdenníkem s levným předplatným 5 zl. 40 na rok. Nízké předplatné zůstalo jejich dobrou vlastností, i když začaly za říšských voleb r. 1907 vycházeti dvakrát za týden za předplatné 10 K ročně. Láce také způsobila, že dosáhly na krajinský list dosti značného nákladu a drží se stále nad 1000 výtisků, ačkoli ještě lacinější soc.-demokratický tisk na celou jejich oblast doléhá až dotěrně. Obsahově si list tímto rozšířením neposloužil. Také současné přestěhování redakce z Těšína do Frýdku nemělo očekávaných dobrých výsledků. Působilo nepříznivě i na širší veřejnost, že opouští se nikoli bezvýznamná posice v Těšíně (současně s Novinami Těšínskými přesídlila Matice Osvěty Lidové z Těšína do Pol. Ostravy) a byly velké obavy, že list v nových menších poměrech, plných osobních nedůtklivostí, zmalicherní. Proti tomu vydavatelstvo se brání, jak může a jest si přáti, aby se ubránilo, neboť zaniknutí Novin Těšínských, o němž se již jednu dobu proslýchalo, bylo by rozvoji české věci na Těšínsku ne snad sice pohromou, ale přece škodou, která by se těžce pocítila. Prozatím obavy tyto minuly a podaří-li se zjednati listu řádného redaktora, mohou Noviny Těšínské plniti vytčený sobě úkol se zdarem jako dosud.

*

Třetí politický list v Rak. Slezsku vyvinul se z odborného listu hasičského, »*Hasičského Věstníku*«. Utěšený rozvoj českého hasičstva ve Slezsku volal po společné pásce a tím byl měsíčník, později čtrnáctidenník »Hasičský Věstník«, založený a vydávaný předsedou hasičské zemské jednoty Rudolfem Gudrichem, říd. učitelem z Raduni u Opavy. Zprvu byl to list čistě odborný, věnovaný zájmům hasičským. Později přibíral i ráz více národní, snaže se v hasičstvu rozněcovati nadšení národní a přešel konečně i do politiky. Ještě pod odborným svým titulem postavil se v politice proti do té doby neobmezeně vládnoucí české národní straně a přirozeně seskupoval kolem sebe mladší nespokojené živly, kterým nebyla vhod taktika starších slezských politiků. Aby si uvolnil ruce a mohl mluviti otevřeněji, »Hasičský Věstník« proměnil se na list politický s názvem »*Slezský Věstník*«, ke kterému přidávána odborná hasičská příloha »*Hasičství*«. První číslo »Slezského Věstníku« vyšlo na podzim 1901 a list veplul do opositních vod s rozpjatými plachtami. Napřed začal potírat nikoli bez konkurečního přídechu »Opavský Týdeník« a osoby za ním stojící, později pak oposici svou stupňoval potíráním vládnoucího právě politického směru a jeho předáků. Co mu však od počátku scházelo, byla důslednost. Skoro stále měl pod sebou pohyblivou půdu, tu koketuje s mladými a nejmladšími a nejradikálnějšími živly, tu zas přikloňuje se ke straně národní, aby zas opět zakoketoval si se sociální demokracií. Tato nedůslednost odrazila mu časem mnoho počátečních přátel, kteří svou oposiční horlivost přenesli nezřídka i do tábora, který dříve potírali

aby odtud zase napadali »Slezský Věstník« sám. To a mnohonásobné zaměstnání jeho vydavatele a redaktora (škola, hasičstvo, spolky) zbavilo list původní svěžesti a svedlo jej k rozmanitým skokům, které značně ochladily přízen i velkých oposičníků. Sám majitel listu přes své oposiční smýšlení zastával opětně význačné funkce ve straně národní a při posledních volbách do slezského sněmu přijal i kandidaturu od výkonného výboru národní strany a byl také voličstvem této strany za poslance zvolen. Celkem list nepřinesl do národního života slezského toho, co sliboval; živější ruch sice vlivem jeho na Opavsku nastal, avšak účinky jeho nebyly nikterak podle programu »Slezského Věstníku«, naopak přispěl k novému soustřeďování konservativních živlů, které se právě v poslední době jeví ruchem křesťansko-socialním. Zatím sice jen odborově, ale do politické organisace je k tomu pak pouze skok. Jinak obsahově »Slezský Věstník« je dosti slabý, kromě politických a agitačních článků a dopisů zřídka se potkáme se statí poučnou, část feuilletonistickou zanedbává skoro úplně. List vycházel původně jako čtrnáctidenník, v r. 1906 přeměněn byl v týdenník a roční předplatné je 7 K. Náklad jest 11—12 set výtisků, z nichž polovice jde do Čech a na Moravu, kdež stejně jako ve Slezsku jádrem odběratelstva je hasičstvo ještě z doby, kdy list byl listem odborným.

(Dokončení.)

Jeho Eminencí ndp. kardinál Leo ze Skrbenských a katolický tisk.

Ctěnému výboru Piova spolku

v Praze!

Vyřizuje podání Vaše ze dne 17. t. m. č. j. 131 a 132, schvaluji na základě stanov, upravených přípisem zdejším ze dne 7. července 1908 N. E. 8924, volbu nového výboru, vykonanou dne 28. dubna t. r., jakož i volbu funkcionářů, zvolených na ustavující schůzi dne 13. května t. r. a jmenuji náhradníky svého ordinar. zástupce: kanovníka Msgra. Ant. Wünsche a ředitele k. a. semináře Jana Říhánka.

Při této příležitosti nemohu především opomenouti, abych vděčně nepoukázal na zásluhy odstouplého p. předsedy vys. důstojného pana opata Zavorala, jenž, podpořen jsa stejně horlivým spolupůsobením členstva minulého výboru, snažil se získati širší vrstvy katolického lidu pro úkoly Piova spolku a v poslední době docílil za souhlasu zástupců veškerého kléru arcidiecése pražské, jakož i zástupců nejdůst. pánů biskupů českých diecésí přijetí jednotné a slibné akce, pokud se týká vydávání katolického denníku. I veškerý důst. klerus arcidiecése pražské vyšel vstříc této akci Piova spolku s obětavostí a porozuměním uznáníhodným, ovšem po většině s tou podmínkou zcela odůvodněnou, že dojde k dohodě mezi Piovým spolkem a vůdci nové strany, mezi tím se utvořivší.

Jest proto zjevem smutným, že v této chvíli všeobecného přání po sjednocení a svorné akci tiskové byl v život uveden takřka přes noc tiskový podnik nový, bez jakéhoholiv předchozího vyjednávání

neb dorozumění a tak ohrožena dohoda a jednota a zkalena vzájemná důvěra.

Jako strážce katolického tisku nemohu nepoukázati s bolestí na trapný tento způsob jednání, zaměňující zájmy a náhledy osobní s nejvyššími zájmy církve sv. a kulturním jejím posláním a zdůrazňuji usnesení na schůzi zástupců všech vikariátů v Praze, letos konané a od veškerého kleru našeho přijaté, dle něhož Piův spolek byl uznán střediskem hmotných příspěvků a morálních snah k zbudování katolického denníku.

Jest rozhodným a vroucím mým přáním, aby nový výbor, jehož vedení s nevšední obětavostí se ujal za těchto méně příznivých poměrů vys. důst. pan profesor Msgr. dr. Fr. Kordač, zůstal věrným tomuto úkolu a aby upřímným snahám jeho veškero důst. duchovenstvo šlo i na dále vstříc s osvědčenou a účinnou důvěrou.

Knížecí arcib. Ordinariát v Praze, dne 25. května 1910.

† Kníže arcibiskup Leo kardinál ze Skrbenských.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 23. května t. r. sedmou schůzi za předsednictví Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Oprava domu, zadaná staviteli p. Boh. Varhautovi, státi bude 2290 K 22 h a již se provádí.

Piův spolek udělil v sezení ze dne 26. dubna »Našim Listům« 400 K podpory.

Kaplan Theisselmann v Hamborn v Porýnsku děkuje družstvu za darované divadelní hry a brožury.

Dp. Matěji Bezděkovi, českému kazateli ve Vídni, povoluje se příspěvek 5 K na stavbu české svatyně ve II. okresu vídeňském.

Zemská rada katolíků v král. českém žádá nás, abychom v listech našich uveřejňovali zprávy jejího sekretariátu. Stane se ochotně, neboť družstvo naše chce pracovati s radou touto ruku v ruce v nejupřímnější shodě a přátelství. Rovněž velice radostně přijali jsme resoluci Katolicko-politické Jednoty pro král. české ze dne 5. května, kdež se mezi jiným doporučuje, aby tisk družstva Vlast byl materielně dostatečně podepřen. — Vzájemná práce těchto tří vážných korporací má pro vývoj našeho katol. žití dalekosáhlý význam.

Mezi schůzí došel nás právě pražským magistrátem schválený »Pracovní řád knihtiskárny družstva Vlast«, v němž jest katol. stanovisko družstva Vlast zdůrazněno.

Valná hromada družstva koná se ve čtvrtek dne 16. června ve 2 hod. odpoledne. Za revisory účtů pro tento rok zvoleni byli pp.: Emil Stárka, far. v Řepíně, a Jos. Kotouč, c. k. oficial zem. soudu v Praze.

Ředitel Vlasti, red. Tom. Škrdle, sdělil výboru, že obchod na venek jde stále dobře; o tisku zmíní se v pozdější schůzi, až sezná účinky

tiskárny bratří Ziegnerů na tiskárnu naši. Celkem — pravil referent — jest situace družstva velice uspokojivá.

Porokovav o situaci, přijal výbor jednohlasně tuto resoluci:

Jsme starý podnik, 26tý rok trvající a tiskárna naše působí již na 13tý rok. Mnoho jsme pro katolickou věc vykonali, peněz a podpor rozdali, knihoven založili, kulturní podniky podpořili, na sta spolků založili a přes 550 schůzí v Čechách a na Moravě v nich jsme konali; mnoho z toho, co jiní vykonati slibují, jsme již provedli a až dluhy své zapravíme, připadne celý čistý užitek ze závodů našich pro účely katolické — i myslíme, že po všem tom i my máme právo na dech života a proto právem a po spravedlnosti můžeme apelovati na své stoupence, aby tiskárně naší dosavadní přízeň zachovali a především aby jí drobný tisk v hojné míře i dále svěřovali, jiné k tomu povzbuzovali a konkureční agitací svésti se nedali. My chceme se všemi stavy společnosti lidské i se šlechtou svorně spolupůsobiti — a to nečiníme snad jen z nahodilé nálady pro poměry nynější, ale z přesvědčení, dle programu svého, který přes 25 let pevně držíme a zachováváme. Očekáváme s důvěrou, že hlas náš bude slyšen a vyslyšen.

Výbor Jednoty katol. duchov. diecése Brněnské zaslal nám delší dopis, uváděje, že v rodišti Kosmákově, ve vsi Martinkově, na rodném domě Kosmákově pamětní deska zasazena není a nyní ani zasazena býti nemůže. Zmíněný výbor hodlá zasaditi na počest V. Kosmáka v Martinkově pamětní kámen a táže se nás, jsme-li ochotni darovati obnos, který jsme mínili věnovati na pamětní desku, nyní na památný tento kámen. Výborové schůzi naší přítomni byli dva rodilí Moravané, Pouchovský far. Fil. Jan Konečný a c. a k. polní kurát Dr. Rud. Zháněl, bývalý kaplan Kosmákův. i byli dva tito Moravané svědky, s jakou ochotou výbor Vlasti Jednotě katol. duchovenstva diecése Brněnské vyhověl, usnes se, že věnuje k účelu tomu, až vše a řádně bude zařízeno, z Fondu katol. spisovatelů 100—200 K. Při tom bylo usneseno zdůrazniti, že družstvo Vlast pracuje po celých 26 let s bratry Moravany a Slezany v přátelské shodě. Dary (knihovny a jiné různé osobní podpory) rozděluje družstvo stejnou láskou jak mezi Čechy, tak mezi Moravany a Slezany a přízeň Moravanů i Slezanů je mu tak vzácná a milá, jako rodných bratří v užší vlasti české.

Výbor projednal ještě řadu různých jiných záležitostí, jež se vymykají veřejnosti. Jednání jeho, do něhož velice živě zasahoval bývalý jednatel a dlouholetý výbor, far. Fil. Jan Konečný, bylo velice důležité, všecka usnášení děla se jednohlasně a zcela svorně. V této svornosti panuje síla pro dobu nynější i budoucí.

LITERATURA.

POLSKÁ.

Unitas. Církevní měsíčník. Časopis duchovenstva arcidiecese hnězdensko-poznaňské. Vydává P. Vladislav Hozakowski. Poznaň 1909. Nákladem svazu kněžského »Unitas«. Tiskem tiskárny sv. Vojtěcha. Ročně 13 marek 20 fen. — Nová doba vyžaduje nových prostředků. To se zvláště pociťuje v duchovní správě, které není možno vésti jako dříve za dob klidných, nýbrž dlužno užíti všech pro-

středků, aby byla co nejlépe upravena. Organisace všude dobře prospívá, není tedy možno, aby neměla dobrého účinku také v duchovní správě. Za tou příčinou utvořilo polské duchovenstvo spojené arcidiecese hnězdeňsko-poznaňské zvláštní svaz »Unitas« (Jednotu), která si obrala za úkol starati se o duševní i hmotné zájmy svých členů. Jednota pečuje o postavení »domu zdrowia dla kapłanow« t. j. sanatoria pro kněze, učinila smlouvu s pojišťovací společností proti ohni, která za týchž podmínek vyplácí v případě požáru větší obnos než společnosti jiné. Ale hlavní snahou Jednoty bylo založiti vědecký a praktický časopis pro duchovenstvo, což stalo se r. 1909, kdy začal vycházeti první ročník. Tento časopis uveřejňuje vědecké rozpravy, odpovědi na dotazy rozhodnutí církevních a státních úřadů, posuzuje nové knihy polské i cizí a tak podává zprávu o všech důležitých věcech církevních doma i v cizině. Tento list se proto stal nezbytnou pomůckou polských kněží nejen v arcidiecesi hnězdeňsko-poznaňské, nýbrž i v ostatních diecesích polských. Z četných vědeckých prací poukazujeme jen na některé, jako jsou: Ze života a papežství Pia X., Církev a stát, Organisační práce českého duchovenstva, kde ve třech číslech obšírně a pochvalně se promlouvá o katolickém ruchu našem. Čím vysvětliti bezvýslednost našich kázání — jak je upraviti? Septuagesima v askesi a liturgii církevní, O objevech P. Musila v Arabii Skalní, kde ve dvou číslech pojednává o výsledcích badatelských našeho krajana, o němž dr. Vilém Michalski dovozuje: »Práce jeho jsou v úplném smyslu slova původní, z vlastního podnětu se zabral do tohoto obrovského díla, díky pak své nezlomné ráznosti dovedl je korunovati šťastným výsledkem . . . . jest úplně objektivním, vyhýbá se všemu posuzování a tvrzení vzhledem k všeobecným postupům Písma sv. Cílem jeho bylo, ukázati exegesi (výkladu Písma sv.) nové prostředky a cesty k snadnějšímu a důkladnějšímu orientování v tak obtížném místopisu knih svatých; svým pak líčením arabské duše, plným života a lásky, pomohl nám oceniti tím lépe nejeden rys v povaze semitově, pro nás tak nesrozumitelné. Po prostudování jeho spisův úplně jiným okem pohlížíme na dějepis, zvláště v jeho prvním období . . .« Tento soud vynikajícího polského znatele Starého zákona o našem krajanu může nás naplniti opravdovou hrdostí nad výsledky jeho bádání. Další články jsou: Z původu blahořečení panny Orleanské a bl. Marie Klimenta Hofbauera, Prameny k životu sv. Antonína z Padovy, Duchovní správa nad hluchoněmými, O zápisech v knihách církevních, Duchovenstvo slovinské a jeho práce sociálně-národní, Pro nové vydání bible v jazyce polském, náboženská stránka u Julia Słowackého, O křtu vodou; Pokusy monistické filosofie v Polsku; Život bohumilý a činný; Úvahy o našich katechesích a kázáních; Věda a víra; Kouzlo mladosti (překlad českého článku B. Kadlického); Svatí patronové polští, ctitelé Mariini; O užitcích řádné a důkladné statistiky církevní a j. — Vzhledem k tak bohatému a cennému obsahu (celý ročník má 462 strany) nelze se diviti, že tento časopis nabyl již při prvním ročníku tolik obliby a přízně u duchovenstva polského. I my tomuto časopisu přejeme hojně úspěchů na dráze tak slibně započaté. Vedení listu svědčí o širokém rozhledu čilého redaktora dra. Hozakowského, jenž seskupil kolem sebe řadu čilých spolupracovníků. Fr. H. Žundálek.

NĚMECKÁ.

Literarischer Handweiser. Ročník 47., 1909. Nakladatel Theissing v Münsteru ve Vestfálsku. — Každoročně vychází velká spousta knih; je těžko zjednati si správný přehled, rozeznati vhodný spis a rozhodnouti se, čeho bychom potřebovali k dalšímu vzdělání. Po celou řadu let jest úplně spolehlivým a osvědčeným vůdcem »Literarischer Handweiser.“ Mám ho pro nás za nejvhodnější ze všech podobných německých publikací; byl jsem čtenářem i odběratelem podobných katolických podniků, jež vydává vídeňská Lvova společnost (Allgemeines Literaturblatt, 24 čísel ročně za 15 K) i štyrskohradecký tiskový spolek (Literarischer Anzeiger, ročně 12 čísel za 3 K). Ale vždy vrátil jem se z mnohých příčin ku »Liter. Handweiser«, ano tak jsem si ho oblíbil, že jsem si zaopatřil antikvárně všechny mně chybící ročníky. Protože myslím, že je i mnohým čtenářům »Vlasti« znám, podotýkám jen krátce, že lze ho u nás předplatiti u každého poštovního úřadu za roční obnos 7 K 68 h; dojde hned, jak vyjde, kdežto skrze knihkupce dochází mnohem později. Vychází dvakrát za měsíc a vždy nejméně o 48 sloupcích (24 stranách). Ročník 1909 měl 984 sloupců, přinesl 43 úvodníků, posoudil 520 knih v delších a 575 v kratších posudcích. Mimo to podává pravidelně obsah asi jednoho sta periodických publikací a časopisů, jakož i dle odborů sestavený seznam nových knih. Všecky posudky jsou stručné, věcné, nestranné a spravedlivé, všímá

si všech německých katolických novinek, ale upozorňuje též na důležitější nekatolické spisy německé. Zřídka podává zprávu i z jiných literatur, hlavně z francouzské a anglické. Časopis tento založil a vedl po mnoho let Prelát Fr. Hülskamp, od r. 1904 převzala redakci mladší síla Edmund Niesert, který přinesl čilejší, pestřejší život. Používám »Lit. Handw.« nyní skoro třicet let a byl mi vždy spolehlivým rádcem, proto kdo ho neznáš, předplať se a kdo jsi odběratelem, přisvědčíš, že je četba jeho vždy milá i poučná. Ignát Zháněl.

Beethovens »**Unsterbliche Geliebte**«. Das Geheimnis der Gräfin Brunnnsvik und ihre Memoiren von La Mara. Leipzig 1909. Druck und Verlag von Breitkopf u. Härtel. — Když slavný skladatel hudební Ludvík Beethoven zemřel (dne 26. března 1827), nalezen mezi jeho spisy také list jakési neznámé, jižto nazývá »meine Unsterbliche Geliebte . . .“ Dopis tužkou psaný obsahuje vlastně listy tři s daty „Am 6 Juli Morgens« — »Abends Montags am 6ten Juli“ — »Guten Morgen am 7. Juli« — a počíná takto: „Mein Engel, mein alles, mein Ich — nur einige Worte heute, und zwar mit Bleystift (mit Deinem)« usw.; část třetí (am 7. Juli) počíná: „Schon im Bette drängen sich die Ideen zu Dir, meine Unsterbliche Geliebte! — Nuže, kdo byla asi touto nesmrtelnou milenkou toho velikého genia — Beethovena? Ježto v dopisu neudáno ani místo, ani rok, kdy byl psán, bylo s velikými obtížemi spojeno vypátrati tuto neznámou, které patřilo nejvěrnější srdce, jak končí zmíněný list: »mein Leben — mein alles — leb wohl — o liebe mich fort — verkenne nie das treueste Herz deines Geliebten L . . .“ Někteří domnívali se, že milenkou touto byla hraběnka Quicciardi, jiní poukazovali na hrab. Terezii Brunsvikovou, na Terezii Malfatti-ovou, ano i na Amalii Sebald-ovou, až konečně po uvážení všech okolností téměř jednomyslně uznáno, že touto „Unsterbliche Geliebte« mohla býti toliko hrab. Terezie Brunsvikova, jejíž velice zajímavé vzpomínky k pojednání tomuto (136 str.) jsou připojeny; též její podobizna, jakož i Beethovenova a jiné zdobí pěknou knihu tuto. Doporučujeme. Jos. Fabian.

»**Die grossen Welträtsel.**« Philosophie der Natur. Allen denkenden Naturfreunden dargeboten von Tilmann Pesch S. J. Dritte verbesserte Auflage. II. Bände. Verlag Herder in Freiburg. — Tímto vědeckým dílem čelí spisovatel, bohužel již 1899. zemřelý. věhlasnému berlínskému physiologu prof. Dubois Reymond-ovi, který v padesátých létech předešlého století byl ještě hrubým materialistou, asi 20 let později opustil však toto neudržitelné stanovisko a dospěl až k známému výroku: »ignoramus a ignorabimus«, který učinil roku 1872 ve své přednášce: Über die Grenzen des Naturerkennens. Tím prohlásil veřejně bankerott veškeré filosofie. P. Pesch pokusil se v díle „Die grossen Welträtsel« vybudovati přírodní filosofii na zásadách aristotelo-scholastických a všeobecně se uznává, že úkol svůj provedl znamenitě. Veškeru literaturu do tohoto oboru spadající prostudoval spisovatel s úžasnou svědomitostí a pílí a dovedně odkrývá proto bolavá místa ve spisech svých odpůrců. Jest samozřejmo, že ani jemu nepovedlo se rozluštiti všechny záhady světa. To asi vůbec smrtelníkům se nepovede. Ale pozoruhodné věci nalezne tam i odpůrce. Nemožno se tu pouštěti do rozboru celého díla. Dílo zemřelého autora bylo jiným členem řádu T. J. doplněno, opraveno a roku 1907 vydáno. — Zejména profesorům středních škol doporučujeme tuto knihu vřele. Jan Fähnrich.

Erwin Rosen, In der Fremdenlegion (V cizinské legii.) Vzpomínky a dojmy. Nakladatel Robert Lutz ve Stuttgartu. Šesté vydání. Velká 8°. Str. 317 a IX. Cena 6 M. — **Theodor Hutter, In der Fremdenlegion** (V cizinské legii). Dobrodružství a příhody cizinského legionáře v Oranu (v severní Africe) a v Annamu (v Zadní Indii). S četnými illustracemi. Nákladem Moldavie v Č. Budějovicích 1908. Menší 8°. Str. 218. — Upřímně jest litovati, že až do dnešního dne nejsou řídkými případy, v nichž mladí mužové, synové národa našeho, opouštějí v květu života svého milou vlast, vstupují do služeb cizích, obětují na prospěch ciziny nejkrásnější léta svá, své síly a nezřídka i zdraví a vracejí se jako předčasně podtaté stromy, cizinou přečasto jen odkopnuté, zpět do země rodné. Jenom z té příčiny upozorňuje se tuto na spisy nahoře jmenované. Ač nelze souhlasiti s naturalismy v obou knihách se vyskytujícími, přece jest v nich mnoho poučného.

V knize první, která je vřaděna do III. serie knihovny memoirů, líčí spisovatel svůj skoro dvouletý pobyt v cizinské legii. Popisuje, co viděl a zažil sám, ukazuje život v legii, jaký je. Každý muž do legie vřaděný — někdy jsou to i hoši 15 neb 17letí — dostane číslo, pod kterým se zapíše do seznamu; udá sice v kanceláři také svoje jméno a nationale, ale nikdo se neptá po jeho správnosti. Hlavní kasárny legionářů, kteří jsou rozděleni ve dva cizinské pluky,

jsou v Alžírském městě Siddi-bell-Abbes. Ráno jsou vojenské prostocviky, cvičení, odpoledne se pracuje, večer musí každý vojín svůj ústroj a zbraně čistiti. Legionáři konají všechny možné práce: zametají sady a ulice, prosekávají husté keře v zahradách, čistí žumpy. »Byl jsem jednou v oddílu, který čistil kloaky v arabské věznici," píše Rosen. „Práce byla nesmírně ošklivá . . . Tupě konali jsme ohavné to zaměstnání, kdežto arabská luza, povalujíc se v kázeňském dvoře, nás okukovala a o nás šprýmovala." Při pochodech musí se uraziti nejméně 40 km. denně, 5 kilometrů v hodině. Tornistra, puška a výzbroj váží 50 kg.; nikde nenosí vojáci tak těžkého břemene. V kasárně dostává legionář sice maso, ale na pochodu pouze rýži a makarony. Manévrový pochod, při kterém se spisovatel súčastnil, měřil 600 km. a trval 16 dní. Žoldu dostává legionář denně 5 centimů (asi naše 4 hal.).

V druhé nahoře uvedené knize vypravuje spisovatel Th. Hutter příhody cizinského legionáře Hanuše Otty dle jeho vlastních záznamů Otta dal se v červenci r. 1893 na francouzské hranici najati do služby legionářské. Byl vřaděn do 2. pluku v Saide v Alžíru a mnoho zakusil v severní poušti saharské. »Mohli jsme tu ochutnati trýzně pekelné,« tak píše. »Kdo při hrozném tom horku pod svým břemenem klesl, byl ponechán svemu osudu. Odňali mu zbraně, střelivo, potraviny, nechali ho ležeti, aby propadl nenávisti Beduinů aneb hladu šakalů.« V těžké službě té pokusil se Otta se dvěma druhy o útěk, ale byl všecek vysílen a polomrtev nalezen od Arabů a odevzdán zpět pluku, který zaplatil za přeběhlíky cenu 75 korun. Za trest byli uprchlíci vězněni 30 dní v „silosu", cele to dva metry dlouhé a metr široké. Později přihlásil se Otta ku výpravě, která jela do Východní Asie do Annamu. V nebezpečné zemi té, kde nakažlivé nemoci často zuřily, pobyl v neustálém skoro boji s hordami povstaleckými několik let. Stýkal se tam také přátelsky s katolickými misionáři. Když po pětileté službě legionářské vracel se zase zpět do Francie, zbylo ze 400 mužů, kteří se plavili do Asie, pouze 20, z těch pak ještě 8 útrapami dlouhé cesty onemocnělo. Roku 1898 byl Otta propuštěn ze služby legionářské, volná jizda po železnici až na hranice francouzské bylo vše, čím obdařila ho »veliká republika« za namáhavou pětiletou službu. Otta vrátil se do svého rodiště, do Liberce, kde však již dne 9. dubna 1901 umřel v 29. roce věku svého. — O tom, že by legionáři zúčastnili se také nějakých cvičení náboženských, není v žádné z obou knih ani zmínky.

Dr. Rudolf Zháněl.

ČESKÁ.

Slovanský svět. Zeměpisný a statistický obraz současného Slovanstva. Napsal Lubor Niederle, profesor české university. V Praze 1910. — Knihy vydávané nákladem p. Laichterovým mají v naší oficielní literatuře vysoký kurs, k čemuž ovšem přispívá ostrý protináboženský hrot, buď zřejmý nebo dovedně skrytý pod rouškou vědeckosti. Mnohé z nich mají však cenu nespornou, tak že stávají se vítanými příručkami i katolickému inteligentu, tak na příklad: Literatura česká devatenáctého století. Mutherovy dějiny malířství, Česká politika, výborná Tělověda prof. Babáka, Hostinského Bedřich Smetana. K cílům obecně prospěšným čítati dlužno i nový spis Niederlův.

Ve svém »Slovanském světě,« knize celkem stručné (194 str.) ale obsažné, zabývá se sympatický učenec všemi sedmi kmeny slovanskými. V historickém úvodu ke každému oddílu seznamuje čtenáře s dobou a způsobem, kdy a jak diferencovala se ta neb ona větev slovanská od pravěkého kořene, načež vymezuje přesné rozložení jednotlivých slovanských národů. Nemálo zajímavými, ano i překvapujícími jsou tu mnohé zprávy o menších i větších slovanských koloniích, žijících a udržujících se daleko od mateřských území. Uvádí dále podrobnou statistiku, všímaje si pečlivě vzrůstu i úbytku slovanských duší v jednotlivých národnostních oblastech, a tu zase zvláště podobně stopuje exponované hranice národnostní. Poměry náboženské, stupeň vzdělanosti, anthropologické i dialektologické diferenciace uvnitř velkých kmenů a snahy separační u četných odvětví — to vše je další částí bohatého obsahu.

Excerptuju několik zajímavých úsudků Niederlových. Všichni naši širokohubí hanopisci katolické církve a její osočovatelé jako domnělého nepřítele Slovanů a Čechů zvlášť, kdyby četli někdy také něco seriosního a vzali do ruky knihu Niederlovu, mohli by se chytiti za nos, čtouce na str. 57. o Polácích: »Rovněž je málo Poláků evangelíků, za to jsou pruští Mazuři (kmen polský)

evangelíci a v tom leží také jedna z hlavních příčin jejich rychlejší germanisace; naopak zase katolicismus u Poláků je jednou z hlavních příčin, proč tak houževnatě bojují s poněmčením.« Kus dále konstatuje autor, že následkem krutých vládních útisků ubývá Poláků v Pozňansku a píše na str. 62.: »Všichni tito polští kmenové přes rozdíly své cítí se jako jeden národ, zejména od poslední doby, kdy ruskoněmecký útisk je národně probouzí a sjednocuje. Jedině u Mazurů, jež evangelická víra odděluje od ostatních a přirozeně spojuje s Němci, vyskytuje se podle německých zpráv zjev, jenž je také dílem německé politiky: mluví po polsku, ale cítí se již Prusy.« Autor cituje k té věci Tetznera, jenž praví: »Der evangeliche Mazure ist Deutscher und Preusse mit Leib und Seele und scheidet sich streng von dem katholischen Polen ab.« Kdo si přeje víc?!

Vylíčiv letmo těžké zápasy Polsky od IX. do XIII. století s německými sousedy, od nichž koncem století XIII. hrozil Polákům přímo osud zničených Slovanů polabských, neváhá uznati, že bylo to polské duchovenstvo vyšší i nižší, které v čas se znárodnilo a položilo základy polské vzdělanosti a literatuře, čímž získalo nesmírné zásluhy o život celé této veliké haluze slovanské.

Vůči onomu Niederlem zdůrazněnému faktu o snadném germanisování Mazurů a vzhledem k národní vlažnosti protestantských Lužičanů oproti nepoměrně větší roduvěrné horlivosti Lužičanů katolických, konstatované svého času v Květech Ludvíkem Kubou, nevnucuje-li se samo sebou přesvědčení, že katolická protireformace, provedená v 17. a 18. století energicky ve vlasti naší, byla bezpečnou a jedinou hrází proti neodvratné germanisaci, které bychom v těch dobách, daleko ještě před vzplanutím ideálů Herderovských, byli dojista podlehli mlčky a bez protestu!

Dnes, kdy austroslavismus stává se nadějným heslem proti pangermánské rozpínavosti, budiž kniha Niederlova základnou vědomostí a východiskem všech prací, směřujících k sblížení a dohodě slovanské. Je již na čase, aby množily se u nás positivní a střízlivé poznatky na úkor planého žvanění a jalové frazovitosti. Naši vzdělanci tváří se, jako by rozuměli všemu na světě, de facto nechají si však od každého novinářského šmoka házet písek do očí. Mluví se velmi filosoficky o náboženské otázce, ale nepročte se ani malý katechismus. Křikem a frází, osvojenou z jepicovitého tisku, oddekretuje se katolicismus za princip reakce, aniž by se přemýšlelo o cílech překotných snah novotářských, vyvěrajících namnoze z per osmnáctiletých reformátorů, vymknuvších se předčasně metle otcovské.

Kdyby místo lhaní a škrábání protináboženských pamfletů mládež naše více studovala vážná díla vědecká rázu knihy Niederlovy, bylo by to k nemalému prospěchu duševního zdraví našeho národa. Ale k tomu asi na ten čas naši mládež sotva dostaneme! Jde zfanatisována svými vůdci důsledně a chutě — pouze: bořit oltáře.

Niederlův »Slovanský svět« bude milý všem Slovanům. Slovinci již ohlašují překlad této zdařilé české práce vědecké. Jan Kárník.

Nejnovější filosofické dílo Prof. Dra. Eug. Kadeřávka. — Před nedávným časem vydal J. Mag. prof. Dr. Eug. Kadeřávek objemný a úhledný svazek, v němž pojednává vědecky: o krasovědě a obecné aesthetice, o apologii filosofie křesťanské, o noëtice a metafysice v přírodovědě. Je to plných 400 stran velikého formátu. Dílo vyšlo v Praze roku 1910., částečně tiskem »Vlasti«, částečně tiskem Václ. Kotrby.*) Pan spisovatel vyznává v předmluvě, že se mu podařilo nalézti čtyři šlechetné mecenáše, kteří zaplatili třetinu nákladu: dvě třetiny zaplatil si auktor ze svého. Opravdu, špatný honorář za namahavou a u nás potřebnou práci. Pravím u nás, neboť ani světská literatura česká nemá v tomto oboru lidské vědy nic zbytečného; naše katolická literatura česká také s povděkem přijme toto nové obohacení své chudoby, a očekáváme doplnění své filosofické tvorby. Prof. Dr. Kadeřávek jest u nás jediný filosof český, který takměř celou filosofii nám napsal a v různých závodech vydal. Podívejte se na 3. stranu obálkovou a uvidíte názvy jeho četných spisů filosofických, jimiž podal celou soustavu křesťanské filosofie. Nenajdete-li „Theodiceu čili bohovědu přirozenou (filosofickou),“ jakou mívají spisy filosofů křesťanských, upozorňuji vás, že dr. Kadeřávek vydal tolik materiálu z toho oboru — na př. spis: „O původu tvorstva dle

*) Poznámka: Dílo toto obsahuje vlastně pět samostatných studií po různu tištěných, vždy o sobě stránkovaných a pak v jeden spis daných.

zpráv biblických", „Obrana základů víry katolické", „O darwinismu", „O jsoucnosti a bytnosti Boží" atd. — že i v této disciplině filosoficko theologické vykonal u nás snad nejvíce. Kadeřávkovi náleží náš dík a chvála za jeho celoživotní dovršené filosofické dílo. Literární historie v tomto smyslě Dra. Kadeřávka jednou ocení.

Naší povinností, kteří s prof. Drem Kadeřávkem současně žijeme a ze spisů jeho veliké poučení v nejrůznějších oborech křesťanské filosofie nabýti můžeme, naší povinností jest, nečekati ťaž co v budoucnosti řeknou literární historici, ale již nyní dle potřeb osobních a časových pilně studovati celoživotní dílo Kadeřávkovo a spláceti mu tímto způsobem dík i vděčnost za namahavou práci. Z každého spisu Kadeřávkova viděti, že chce býti učitelem čtenářů: jsoutě práce Kadeřávkovy psány na způsob učebnic. Také tento nový spis auktorův jest psán jako pro školu: stručně, věcně, jasně a jazykově správně. Takové spisy nutno studovati, ne pouze čísti! Četba povrchní brzy tě unaví: přemýšlení hluboké všude tě vědomostmi novými obohatí, potěší, ba pobaví. Nemáme čistší radosti ani lepšího požitku duševního, než vědomí, že poznali jsme neznámou pravdu, nebo že pochopili jsme lépe a důkladněji známou pravdu, než jsme ji znali dříve — před hloubavým novým studiem.

A nyní podívejme se do nového díla Kadeřávkova! V prvé stati o Krasovědě zdůrazňuje se hned na počátku, že krasověda nevhodně se nazývá aesthetikou. Chybný tento názor zavedl v 18. století německý filosof Baumgarten. Nejde o slovíčka ve věci této, ale o základně chybné poznávání krásy. Baumgarten považuje totiž krásu za dokonalost jen smyslně poznatelnou: poněvadž smyslné poznání zove se aisthesis, nazval Baumgarten celou nauku o kráse aesthetikou. To však je bludno. Krásu chápe více a lépe rozum, než smysly naše, a též vůle naše enegičtěji za krásou se nese, než pouhá smyslná snaživost. Rozum i vůle a jich společná úsilí, zmocniti se krásy, jasně ukazují, že krása jest věc nejen čistě smyslná, tělesná a pozemská, ale též a víc nadsmyslná, netělesná, duševní. Krasověda správně se zove řecky kalleologie, ne aesthetika. Poslední název však zdomácněl a sevšeobecněl u nás do té míry, že bude asi marná snaha, zatlačiti jej z místa, jež neprávem zaujímá, oč přičinili se různí čeští filosofové ze školy Herbartovy a Kantovy, zvláště Hostinský a Durdík. Aesthetika jest jenom části celé krasovědy, jednajíc o kráse, pokud smyslně se jeví na věcech (a na příve výtvarném umění) a smysly bývá též na nich postřehována. Pravá, to jest, celá a neztenčená krasověda má však pojednávati o kráse vůbec a o vlastnostech věcí krásných, pokud vlastnosti ty jednotlivě se jeví a nejen smyslně, ale i duševně poznány bývají. Krasověda dotýká se velmi četných oborů filosofických v ontologii, kosmologii, psychologii, ethice, noětice, ba i přirozené theologii, není tedy vědou čiře empirickou a má ve jmenovaných oborech nejen dobré pomocníky, ale i opravovatele. Není tedy již z toho důvodu správným heslo: »Umění sobě, umění jest nezávislé« a podobně, jak často slýcháme a různými umělci prováděti vidíváme.

Co jest krása? Auktor dává na str. 10. velmi jasnou odpověď, drže se přísně scholastického názoru, jenž učí, že krásno jest, co jest milo a dokonalo. Objektivní a subjektivní stránku krásy vyšetřuje pak auktor dále, a zvláště vykládá o kráse nadsmyslné a netělesné, zdůrazňuje jejich vyšší dokonalost, než jakou má pouze tělesná a smyslná krása. Různí mudrcové všech věků přicházejí zde se svými názory o kráse ke slovu (str. 15.) O poměru mezi krásou a dobrotou, krásou a pravdou vykládá spisovatel zcela případně: takovým způsobem ozřejmuje se nejlépe objektivní hodnota krásy. Odstavce auktorovy o lásce a rozkoši a jich poměr ke kráse, jakož i výklad, kterým bytcům přísluší krása, kdo krásy užívá, jaký jest účel, původ a vzor krásy, jsou ozařováním stěžejné základny celé této nauky a jejího správného poznání. Velice bylo případné, že slovutný auktor také negativně předmět svůj vyložiti hleděl, pověděv (str. 34. etc.) »o nepravdivých názorech o kráse«. Nejen osoba nebo věc, ale také i čin chybný, mravně vadný, neb názor nepravdivý, nemůže býti skutečně »krásným« a ať byl umělecky neb vědecky jakkoli vyšňořen — vše to nutně plyne ze základního pojmu o kráse, jež žádanou libost v člověku objektivní dokonalostí svojí zplozuje. Tímto základním názorem rozeznáva se křesťanská krasověda ode všech jiných soustav krasovědných.

Druhá stať věnována »Aesthetice obecné.« Rozdělení toto jest pouhým důsledkem stanoviska auktorova o krasovědě z počátku zde vyloženého, a jest věnováno cele umění a jeho poměru k psychologii, k životu lidskému, ku přírodě a Bohu, ku mravnosti, protivám krásy a umění, kritice krásného díla a jeho zákonům uměleckým. Co auktor píše na str. 23.—38., zasluhuje bedlivého uvážení: jsouť tam

shrnuty důvody, jež ukazují faleš známé fráze o samoúčelnosti umění: důvody které by našinci měli znáti, a důkladně uvážiti — také i páni odpůrcové! Pěkná jest zvláště kapitola o umění náboženském.

Třetí stať má nápis „Apologie filosofie křesťanské". Hned z počátku vykládá dr. Kadeřávek scholastickou definici filosofie a ukazuje, jak různí oslavovaní filosofové nekřesťanští nevěděli a nevědí podnes určitě vyložiti, co filosofie jest. Pan prof. Kadeřávek uvádí zejména chybné a zoufalé definice filosofie Benekovy, Berkeleyovy, Cousinovy, Comtovy, Fichtovy, Descartesovy, Heglovy, Herbartovy, Hartmannovy atd. Našich českých filosofů si nevšímá — ač i oni na př. Masaryk v Základech konkretní Logiky a Krejčí v Athenaeu dosti se potili, aby filosofii definovali, snad proto, že žádný z nich nic nového a světového nepověděli, nýbrž jen za jinými více méně opakovali. Je to malý kompliment, ale zasloužený! Zdařilý jest výklad auktorův o poměru filosofie k vědám jiným, zvláště k theologii a k soustavám mimo nebo protikřesťanským. Kratičký přehled dějin filosofie vůbec a křesťanské zvláště (též u nás) nastiňuje auktor od strany 35—41, od níž až do konce vykládá o sv. Tomáši Akvinském a jeho filosofii, které rozhodně hájí proti známým útokům, jež před několika lety staly se ve shromáždění duchovenstva řečníkem docela nepovolaným. Je známo, že tehdy promluvil Dr. Kadeřávek veřejně v »Čechu« a hodně důrazně, jak věc žádala — a bylo po křiku!

Čtvrtá stať obírá se „Logikou kritickou čili Noëtikou," a to dosti obšírně ve třech hlavních pojednáních: O cíli našeho myšlení (pravda), o možnosti dosáhnouti cíle toho (cíle schopností poznávacích) a konečně o skutečném dosažení cíle toho, při čemž všelijaké systémy poznávací (zvláště chybné) od empirismu a ontologismu auktor krátce v jich hlavních rysech předvádí a vyvrací, pojednávaje v posledním oddíle o pravém názoru.

Dr. Kadeřávek jeví se zde důsledným scholastikem, jenž hledí těžké věci vyložiti a „zastaralé" názory modernímu člověku přístupnými i důkaznými učiniti. Studium této práce Kadeřávkovy bude snad nejtěžším a »nejsuchopárnějším«, ale — v něm tkví více, než si kdo myslí. V noëtice mají základ různé motanice přeroztodivných filosofických soustav: mají základ v noëtice, nejen snad theoretický, jehož svět si nevšímá, ale mají základ, jenž brzo zhoubným se jeví, praktický takměř v celém a každém oboru poznávání lidského: noëtika, toť vlastně škola každého generálního štábu kteréhokoli filosofického systému! Máme ovšem o těch věcech důkladnou a obšírnou práci Dr. Jos. Pospíšila z Brna, která, ač před čtvrt stoletím vyšla, nebyla dosud odstavena, ba ani dohoněna, ale proto přítomná studie není zbytečna. Oběma těmto našim filosofům bude vždy ke cti, že právě v noëtice viděli oporu zdravé filosofie, a že oba noëtice věnovali mnoho práce. Čeho nenajde čtenář u Kadeřávka, najde jasně a obšírně u Pospíšila.

Metafysika v »přírodě« jest posledním oddílem práce Kadeřávkovy, a to oddílem nejobsáhlejším. Auktor hleděl zde podati patrný celek okrouhlý, potřebám časovým v křesťanském smyslu vyhovující. V této části nejraději jsme se probírali rozličnými věcmi, a nacházeli velikého poučení. Vedle Pospíšila jest u nás Kadeřávek jediným auktorem, z něhož nabýti lze ponětí o tom, co tupená filosofie křesťanská, najmě scholastika, o těchto věcech opravdu učí.

Především vykládá spisovatel o skutečné jsoucnosti přírody nás obklopující, zvláště tedy o světu a jeho stvoření, a potom o bytnosti přírody. Zde sváří se dr. Kadeřávek s různými systémy protikřesťanskými: ukazuje jich chyby a vysvětluje a hájí názoru křesťanského. Prof. Kadeřávek ukazuje v tomto, že dobře zná nejen scholastickou filosofii a její nauku o hmotě prvotné (prahmotě) a o formě podstatné (moderní by řekli: o síle), ale ukazuje zároveň, že zná též dobře různé pokusy přírodovědecko-filosofické, staré i nové, sem spadající a dle svého věc vykládající. Kdo studoval z nás jen scholastiku, najde zde v Kadeřávkovi cenný a vzácný doplněk různých poznatkův a názorů přírodovědeckých starších i novějších. Zvláště upozorňuji na článek o krystalisaci a přírodních zákonech těles všech. Pěkné a velmi obsažné jest pojednání o zázraku a jeho poměru k zákonům světovým. S patrnou zálibou pracoval auktor o darwinismu, jejž rozebírá filosoficky a přírodovědecky velmi podrobně, při čemž důrazně ukazuje na rozdíl mezi člověkem a zvířetem. Čtenář najde zde velmi cenné pomůcky jasně vyložené o všech vážných otázkách, námitkách a odpovědích, které pro i proti darwinismu se činívají. Je to tedy kapitola stále časová a velice potřebná. — V doslovu ukazuje prof. dr. Kadeřávek, kterých hlavně spisů užíval, když toto obsažné dílo skládal. Kdo ze čtenářů zná jednoho neb

druhého spisovatele Kadeřávkem jmenovaného, ví též. že Kadeřávek věrně se drží uznaných kapacit v křesťanské filosofii, a že dovedně předvedl nám různé myšlenky jejich. Záliba auktorova ve sv. Tomáši Akvinském a jeho přísné škole jest všude patrna, ale také novodobý pokrok ve vědách filosoficko-přírodních nešel vedle Kadeřávka s prázdnem. — Kéž najde tato velmi dobrá příručka filosofická hodně u nás čtenářův přemýšlejících o věcech, jež předvádí. Obtíží auktor nikde nezatajuje, často je výslovně a zevrubně uvádívá; důkazy podává všude a hojné. To stačí na odporučenou tohoto chvályhodného spisu zasloužilého našeho filosofa prof. Dra. Eug. Kadeřávka.

Filip Jan Konečný.

Před svatostánkem. Básně. Napsal Klemens Mariánský. Písek. Nákladem vlastním. Tiskem J. Hrušky v Písku. Expedice u p. autora, adresa: P. M. Klemens Švec, C. Ss. S. v Písku, Hálkova 126, a u dp. P. Štěpána Švece, C. Ss. S. v Čes. Budějovicích, Schmerlingova 14. Cena výtisku nev. 80 hal., ve skv. vazbě K 1·40. Stran 144. — Konám milou úlohu, podávaje recensi svrchu jmenovaných básní. Autor vstupuje v právě minulých dnech před širší veřejnost svojí prvou knižní sbírkou básní »Před svatostánkem«. Jak to obyčejně u našeho lidu bývá, jeví se k takovým pracem ve formě básnické více neochoty než přízně. Zde ne tak, ježto jdou čile na odbyt. Básně tyto, plné lásky k Bohu svátostnému, přicházejí právě v tomto na víru chladném čase vhod.

Mladý autor, (který, mimochodem řečeno, přes mnohá skaliska a ostré útesy, jež v cestu mu kladl život řeholní, vplul do přístavu poesie) rozdělil celou sbírku na 3 díly, a to: »Růže«, »Lilie« a »Pomněnky«, jimž předeslal »Úvod«, v němž mile nás dojímá »Věnování«, a zakončil pompesně »Dodatkem«. Abych aspoň něco uvedl z »Úvodu«, recituji na ukázku několik veršů »Věnování« (Srdci krásné lásky):

Když jiní pro srdéčko milované
strun zlato v sladký zladí zpěv
a v čaroněžné melodii vane
horoucí pozdrav srdci dèv:

Tuť v serafínské harfy rajské zvuky
svou celou bytost zladit bych si přál,
až celé žití, všecky srdce tluky
bych k chvále Srdce Páně vyzpíval.

Upozorňuji na to právě nyní, ježto přítomný měsíc červen zasvěcen jest Božskému Srdci Páně. »Pro nás to srdce bilo, trpělo mnohých ran«. — Po krásném »Úvodu« přicházíme k vlastnímu jádru knihy. Autor podává nám kytici, uvitou z »Růží«, »Lilií« a »Pomněnek«, spjatou stuhou věčné lásky, vloženou v lepou vásu víry a naděje. Všecka ta vůně a láska odnáší se k oltáři, jak sám doznává:

Kytičku těch zpěvů kladu
na oltáři Kristově,
ty ať dál tu Pána slaví,
až mou hlavu spánek znaví
na tichém tam hřbitově.

Nevine se však těmito básněmi pouze kult ryze náboženský, plný úcty a piety k Srdci Páně, jsou prodchnuty i duchem vlasteneckým, jak dosvědčuje »Pomněnka mé vlasti«: Vypněte vzhůru hrdobujné hlavy, pro nás rost' vavřín, slavozář a nikdy zmar! I elegie a sentimentálnost našly zde své místo, důkazem je báseň: »Za zemřelou sestřičkou«. Některých básní lze užíti jako zbožných kontemplací aneb jako modliteb, jako na př.: »Co zde děláš?« »Před sv. přijímáním«, »Po sv. přijímání« a j. Láska božská je tu jaksi načrtnuta a lidské duši rozvine se rozjímáním, jako růže z poupěte, před zrakem celý obraz božských tajemství. Tu pozná duše, Boha něžně milující, blízkou přítomnost Jeho ve svatostánku, Jemu zaplesá, cele se oddá a »zřídí Pánu záhonek, tam květy vštípí něžné.« — »Dodatek« zakončuje celou sbírku těch mystických, svatých řekl bych, myšlenek, a tu nemohu nezmíniti se o »Písni o kráse Miláčkově«. Mistrně vylíčena tu touha duše po Miláčku, Ježíši. I forma této básně mile lahodí a sama k lásce a touze duši povzbuzuje. »Náhrobní kvítí« jsou verše příležitostné, avšak i zde jest vycítit tak lehkou tvorbu formy, hluboký žal nad ztrátou drahých, a zas radost nad budoucím shledáním:

Hrobeček tvůj pevná hráz,
která dělí smutné nás,
pro nás jest jen pevný most,
který vede na věčnost
k radostnému shledání,
ku věčnému plesání.

Jsou to písně více lyrické, lehké a průhledné, přístupné srdcím, kam nevniká naše vysoká poesie, písně pokoje, plné něhy a lásky k Nejvyššímu a Jeho Matičce. Čtu je opět a čtu je zas, poznávám, že tiší duši, rozvlněnou bouřemi a ranami těžkého života, duši léčí hojivým balsamem sladkých slov. Jsem ujištěn a přeji to i panu autorovi, by se jeho prvá sbírka básní těšila velikému úspěchu, o čemž nepochybuji, neboť jeho básně byly vždy s velikým zápalem a láskou čteny. Laskaví čtenářové znají již pana autora z mnoha časopisů, na př. z vídeňské »Pravdy«, z »Pokladu věřících«, někteří i z »Lilie sv. Aloisia« a j. Jeho básně zvonily vždy, již od let studentských, lahodným rhytmem, dobře vyškoleným, a proto se tak mile, sladce a rozkošně čtou. Náš český básník, školní rada Adolf Heyduk, s nímž je autor dobře znám, chválil na nich zpěvný sloh a vroucí cit. — Dobré zajisté odporučení pro mladého pana autora a zároveň povzbuzení k další práci. — Doporučují se nejlépe tím, že směřují k nejsv. Svátosti olt., předmětu to v dnešní kritické době u nás dosti zanedbávanému. — Cena výtisku při elegantní a čisté typografické úpravě a pěkném papíře není skutečně velká. — Přejeme z plna srdce těmto básním hojného rozšíření, zvláště uvažujeme-li, že úsilovně bojuje se v přítomné době proti t. zv. klerikalismu a vůbec proti všemu, co nese známky Boha. Budou zajisté mocnou posilou. Vítáme je s povděkem a co nejlépe doporučujeme. *M. Šip.*

Antika a křesťanství. Napsal František Pohunek. Vzdělávací knihovna katolická. Pořádají: Dr. Jos. Tumpach, dr. Ant. Podlaha. Se schválením kníž. arcib. ordinariátu. Svazek 48. Sešit 1-3. V Praze 1910. Maj.: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Spisovatel poukazuje, proč je nám třeba takového spisu: jsme se všech stran obklopeni nepřátely, kteří svorně na nás ze všech míst se vrhají. Dříve jen jednotlivci vrhali se na církev, nyní však pomalu celý svět považuje za svůj životní úkol, boj až na ostří nože proti církvi. Dříve napadány byly jen jednotlivé mravoučné a dogmatické články, nyní odpůrci náboženství katolického práci si usnadňují a z nedostatku znalosti náboženství, bez důvodu odsuzují celé. Mnozí nynější výtečníci touží po vzkříšení starého pohanství jako kdysi starý Gleim, Voss, Lessing, olympický Göthe, Lucian, Porfyrius a Voltaire. S největší stranickostí vše staroklassické se velebí: co v něm bylo špatné, to se úmyslně ignoruje, neb aspoň omlouvá. Ctnosti a duch některých vynikajících mužů byly a jsou přenášeny na celý řecký a římský národ. Řecký duch, římská ctnost jsou ceněny o mnoho výš nežli všechno křesťanské, už jen proto, že to bylo považováno za výtvor svobody, kdežto křesťanství se stále vytýká, že prý potlačilo veškeru volnost ducha a člověka že zotročilo. O ukrutnostech a o ohavnostech otroctví, o privilegovaném smilství ku poctě Afrodity, o nestydatostech páchaných s chlapci atd., o tom všem se mlčí neb jen tu a tam se něco řekne: společnost řecká líčí se jako pravý ideál, život Řeků jako rajský. Mluví se o římské ctnosti, o heroismu; o ukrutnosti, o tyranii, o korrupci říše římské se mlčí. Znovuožití antiky v renaisanci nejlépe je viděti v trestním soudnictví a nemravnosti. Kdo chce poznati v pravém světle antiku, nechť vezme jen do ruky pohanské filosofy, básníky, dějepisce: Platona, Aristotela, Aristofana, Plauta, Tita Livia, Tacita, Suetona a Plutarcha. Spisovatel dává si práci, by vše pověděl dle skutečnosti, by o antice řekl plnou nepokrytou pravdu. Knížka tato bude dobrou pomůckou jako protidůkaz k různým přednáškám hanobitelů církve. Doporučujeme! Václav K. Peer.

Český jinoch. Časopis pro dospělejší mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. Ročník XIV. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. — Poslední ročník tento nezůstal v ničem pozadu za svými předchůdci — vykazuje jedenáct něžných básní, jimiž přispěli Dr. M. Kovář, F. S. Tichý, Frant. Šebestík, Fr. Žák atd. Články vzdělavatelné, literární, cesto-národopisné a přírodozpytné mají zde J. Kosina, Václav Müller, Z. A. Koucký, Frant. Žák a j. Povídkami a články přispěli: Al. Dostál, Ot. Jakoubek, Jos. Bartoň, K. b. Hradečnický, V. K. Peer, V. Karlínský a m. j. Také »Směs« jest bohatá a velice zajímavá, vyobrazení četná a zdařilá. Vše svědčí, že list tento jest vzorně veden, i můžeme jej tedy z každého ohledu odporučiti a tím spíše, že předplácí se na celý rok toliko 1 K. Jos. Fabian.

Alois Hlavinka, **Dějiny světa v obrazech.** Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně, 1909. Díl III. Nový věk. Svazek 1. Cena 3 kor. Váz. 8a. Stran 446 a XII. — Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně, r. 1850 založené, pečuje o všestranné časové povznesení lidu našeho, vydávajíc obšírné životopisy svatých, spisy poučné a zábavné, časopisy, všeliké listy časové, předměty umělecké a jiné. Spis nahoře jmenovaný je 61. v řadě knih doposud vydaných a patří k bibliotéce poučné a zábavné. Známý spisovatel Alois Hlavinka položil si tu za cíl popsati dějiny světové v obrazech od pravěku až do počátku XX. století. Kniha tato jest již třetí a následovati bude ještě svazek jeden. S povděkem jest uznati, že spisovatel horlivé hledí ku dějinám národa našeho. Do spisu je připojeno velmi mnoho obrázků. Velmi důkladný obsah a věcný Ukazovatel usnadňuje orientaci. Líčí se tu dějiny světové nového věku až do americké svobody a francouzské revoluce. Dr. Rudolf Zháněl.

Moravsko-slezská Kronika. Ročník 20. Svazek 1—6. Předplatné 3 K. — V Olomouci 1909. Nákladem R. Prombergra knihkupce. Ročník 20. Kroniky mor.-slezské přinesl tyto práce: „Myrta", román z jižní Moravy, napsal Fr. Novák, „Dílo saně a jiná prosa," napsal Oldřich S. Kostelecký. — „Myrta." Mařenka Maršátova u babičky na venkově seznámila se s učitelem Řehákem, který se domníval, že konečně v ní našel ideal budoucí své ženy. Babička tuto známost podporovala a již chystala ku svatbě myrtu, odkud vzat název románu. Avšak doma, v městě, začal se Mařence kořiti Eliáš Kohn a jednak vlivem matčiným jednak svou náklonností k životu rozmařilému, jaký jí poskytnouti mohl Kohn, oddávala se Mařenka tomuto, až mu i svou čest obětovala. Poklesek teprv otevřel jí oči, avšak pozdě. Nebylo jí více myslit na Řeháka, který také v brzku našel si duši spřízněnou a ji za manželku pojal. Mařenka odřekla se Khona a podala ruku staršímu vdovci, bylo jí pykati za hříchy mládí. Duševní rozpor a boje Mařenky a Řeháka, jeho konečné uklidnění a její útrapy, trest za lehkovážnost, líčeny živě, opravdově. — „Dílo saně a jiná prosa" od J. Jeřábka jest opět řada zajímavých obrázků z počestné obce Valčické. Mladá žena, litice, trápí dlouhá léta muže pracovitého, dobráka od kosti, přivodí smrt zmrzačené tety mužovy a konečně ze vzteku zapálí stodolu, avšak sama přijde o život. Toť dílo saně. Podobný je obrázek „U Pešků"; jen že tam na mladou ženu, utrápivší muže prvního, vyzraje muž druhý. „Proti všem," „Rozpočet" a „Vedlejší příjem" vypisuje nesnáze řídícího školy s Valčickými občany, kteří zuby nehty brání se pravidelnému vyučování dítek a všelikým výdajům na školu. Zajímavo jest, jakého zastání dostalo se svědomitému učiteli u hejtmana. „V bílé chaloupce" líčí se osudy dívky, která hledala své štěstí ve světě, a její smutný konec. Slova, že samovražednice „svým činem usmířila vinu," obvyklá to fráze liberální, měla býti vynechána. Nápadno jest, že v povídkách líčí se vesměs stinné stránky obyvatelů Valčických. — Humoresky pod názvem „Nad lomem" od Old. Kosteleckého, jimiž ročník 20. ukončen jest, čtenáře příjemně pobaví a mnohdy rozesmějí. Ku nejlepším přičísti dlužno poslední humoresku „Vítězství písně." Kroniku moravsko-slezskou, skytající čtenářstvu hojnost zábavného čtení, doporučujeme. Josef Herzig.

Velká přípověď božského Srdce Ježíšova. Dle P. Josefa Hättenschwillera S. J. podává P. Em. Kubíček S. J. v Brně 1909, nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 88, cena 50 hal. — Blahoslavená Maria Markéta Alacoque, známá ctitelka nejsvětějšího Srdce Páně, obdržela v květnu 1688 velikou a důležitou přípověď takto znějící: »Z nesmírného milosrdenství svého Srdce slibuji ti, že všemohoucí láska Srdce mého udělí milost kajícího konce všem, kteří devět měsíců po sobě o prvním pátku přijmou nejsvětější Svátost oltářní; nezemrou v nemilosti a nezaopatřeni, jelikož bude mé božské Srdce v posledním okamžiku jejich jistým útočištěm." Pobožnost tato ujala se teprve v pozdější době a došla již v mnohých místech velikého rozšíření. Aby se rozšířila ještě více, byl napsán tento spisek; jsou tu podány dějiny tohoto zjevení a jak se stalo, že vešly v širší známost teprve roku 1875. Tato přípověď Spasitelova vysvětluje se se všech hledisek, námitky se vyvracejí, objasněno, jakou víru máme přikládati této přípovědi, kteráž jest odůvodněna, doporučena jako prostředek dopomahající ku věčné spáse. Vylíčeno, jak nadšeně přípověď přijata v některých krajinách a několika případnými příklady dokázano, jaké přinesla ušlechtilé ovoce. Všichni máme cíl: život věčný; uchopme se prostředku tuto doporučeného! Proto dříve než bys odsoudil: vezmi a čti! Ignát Zháněl.

Miláčkům. Povídky, pohádky a legendy. Napsala Vlasta Pittnerová. Knihovna naší mládeže č. 11. Stran 171. Cena 2 K. — Spisy Vlasty Pittnerové jsou význačnými, ale dosud málo oceněnými prácemi ve světě katolickém. Pí.

Pittnerová již sice dávno pronikla, je známa mezi lidem i u nejširších vrstev, ale málo dosud oceněna.

Jest Vlasta Pittnerová jednou z těch málo českých žen, které upřímně cítí s lidem naším horským, s těmi dobrými a ryzími povahami obyvatelů mysliven, mlýnů a samot. Pro psaní knih, určených nevinným srdečkům dětským, je Pittnerová jako stvořená, což dala na jevo knihovnou nadepsanou »Miláčkům.« Obsahuje 20 povídek, které uchváti dětskou mysl a na dobro ji zaujmou. Pittnerová svými povídkami hledí vychovávati, přivésti dětskou mysl na stopy dobra, pravdy věčné a krásna, malým srdéčkům vštěpuje lásku a soucit. V této knize jsou obsaženy krásné výrony poctivé a šlechetné duše naší Vlasty Pittnerové. Co nejlépe doporučujeme. Jar. Jezeřanský.

Urvané listy. Napsal Karel Klostermann. Nákladem Jos. R. Vilímka. Sebraných spisů kniha IX. — Spisovatel podává tu 12 obrázků, o nichž sám doznává, že jsou ze skutečnosti. Prostým slohem líčeny tu rozličné příhody, z nichž některé Klostermanovi byly vypravovány a od něho věrně podány. Není tu nic, co by katolíka uráželo, naopak s potěšením vidíme, že Bůh, dům Páně, a Boží psáno velkou písmenou. V črtě „Na cestě k domovu“ líčí, jak nejedl třeba hladový na štědrý den husu, předvádí vozku, který se rouhal před obrazem a byl potrestán tím, že se mu splašili koně a zlomil nápravu.

V »Začarované láhvi« je pěkná apostrofa k vločkům sněhovým: Vy je teple přikrýváte . . . My přicházíme z domu Páně z nadzemských výšin poblíže Toho, který všecky miluje a všem připravil křesla v jasné své dvoraně. Nemohu si pomoci, věřím pevně v milosrdeství Páně, který za jediný dobrý skutek člověku odpouští mnohou vinu a mnohý hřích . . . A dále čteme (na str. 161.) „Vše pomine, každá sláva se rozpadne, jen slova Páně nepominou: Pokoj budiž na zemi všem lidem dobré vůle a Blahoslavení jsou chudí duchem — — totiž ti, kteří se nebouří proti věčnému zákonu a řádu a nevěří, že světlo a spása od nich vycházeti budou.“ V črtě „Pan radní“ píše Klostermann o posvátném Hauswaldu, kde v tišině lesní vystavěli kapličku na slávu Bohorodičky, prostou svatyni, v níž zavěsili nesčetné dary ex voto; naivní a směšné jsou na pohled tyto dárky, ale svědectví vydávají o zbožné mysli a dětinné důvěře ve smilování Nejvyšší Lásky, hluboce tkvící v srdci tuto žijících — prosím za odpuštění — tuto vymírajících lidí, chtěl jsem říci.

Neměl jsem proto nikdy odvahy, bráti posměch z těchto darů.« Takové statě a reflexe dobře působí, jsou-li ve spisech muže, jakým je Klostermann.

Liga † 12.

Ve světlech a stínech Bábelu. Napsal Karel Klostermann. V objemné knize o 501 stranách vylíčuje bystrý spisovatel bystrým pérem Pařížské procházky a Reminiscence, jež nasbíral v tom Babelu-Paříži za svého pobytu ve světovém tom městě. Velmi zajímavě líčí světlé i stinné stránky Paříže, chvále, co pochvaly zasluhuje, ale spolu také tepaje, co je špatného. Následuje šest novell zase jenom ze života pařížského. Věci choulostivé podány s patřičným obalem, než k vůli těm kniha se hodí pouze pro dospělé a rozumné. Dlužno upozorniti na některé pěkné sentence jako na str. 239: »Bůh vševědoucí a nejvýš milosrdný jediný ví a jen Jeho soud může býti spravedlivý.« Slovutný spisovatel se obává, že »výklady o veřejné morálce, které ve všech školách byly (ve Francii) zavedeny místo náboženství, nebudou způsobilou a dostatečnou náhradou tohoto. Nové zákony proti církvi popletly prý tam mnoho pojmů. Nelze souhlasiti, že vinu nese „rozmařilá, lakotná, zhýralá, dvoru za stafáž sloužící vysoká hierarchie starého režimu dob králů.«

Počet od rodičů opuštěných dětí páčí se v Paříži do roka na 3500, k čemuž spisovatel dodává, že je to hřích do nebe volající a »toho bych chtěl vidět, který by, vzhledem k této zodpovědnosti, odmítal víru v trestající spravedlnost«. (323.) Přiznává se, že »v neděli pravidelně chodil na mši k sv. Ambroži«. (451.) V novelle »Oběť« obírá se poněkud divnou látkou, třeba pravdivou, jak prostitutka z nouze v kal uvržená živí a vychovává z mrzkých peněz mladší sestru. Na konec ji omlouvá slovy: »Náš božský Spasitel odpustil hříšnici u studny, on se ujal cizoložné ženy, kterou chtěli kamenovat, útěchy dal kající Magdaleně a mezi své světice ji povýšil. A kde Bůh, nejvýš svatý, nejvýš spravedlivý vinu odpustil v nekonečném milosrdenství svém, tu my hříšní lidé, my věčně slepí, kteří neznáme srdce svého bližního, ani pohnutek jeho skutků, my že bychom měli odsuzovati?«

Liga † 12.

V domě pravoslavného jahna. Ze svéživotopisu mého přítele napsal R. Jelpatjevskij. Přel. A. G. Stín. Knihovna našeho lidu č. 4. r. XIII. Cena K 1·80. V uvedené knize naznačeny jsou mnohdy smutné poměry pravoslavných kněží. Děj tu není, povídka to není, jenom líčení osob, slavností a to dosti mistrně. Čtenář seznává tu vážného děda Domnu, blouznivého Autena, stařenu, lnoucí k rodné půdě, děda včelaře, sesazeného popa, Kirilla, jenž všechno rozdal, učil lásce zvoníka atd. Vylíčeno posvícení, které přerušil opilý sekretář konsistoře, škola, zavedení petroleje, železnic, novin a j. Místy je líčení příliš rozvláčné, podrobné, celá kniha o 270 str. unavuje. Divné u pravoslavných poměry. Synové duchovních stávají se zase duchovními a dědívají po otci fary. Není-li syna, fara zajistí se dceři, která si vezme duchovního. Odtud mnoho nevzdělanosti a pověrčivosti. Hmotně o duchovenstvo velmi špatně je postaráno. Po našem soudu spis tento se pro »Knihovnu našeho lidu« nehodí a měl býti jinde zařaděn.

Liga † 12.

Mistr Kampanus. — Historický obraz od Zikmunda Wintra. — Vydal J. Otto v Praze 1909. Stran 578 se 73 obrazy (kvart). V orig. vazbě 20 K. Mistr Kampanus, zbožný a šlechetný humanista, nadšený pro národ a jeho slávu, určil si úkolem životním povznést učení Karlovo (universitu). Dr. Winter líčí toto usilování učeného mistra, vypisuje marný zápas s nepřízní doby a konečně zánik kolleje Karlovy. Vynuceným majestátem (r. 1609) dostali stavové ve své ruce správu konsistoře a university, ale defensoři nechávali profesory skoro hladem mříti. Ani v studentstvu neměl snaživý Kampanus opory a pomoci; zábavy, noční pitky, švindlování při zkouškách a podobné zlořády ničily síly mladého lidu. A doba byla pro národ tolik nebezpečná. Učení Lutherovo a s ním spojená germanisace valily se k nám s prudkostí stále větší. Německé, lutherské učení mělo být upevněno, v zemi uznáno, aby pak katolíci a kališníci nadobro byli vyhubeni. Tomu se ovšem katolíci bránili; nechtěli si sami podepsat ortel smrti. Viděli na vlastní oči, oč protestanté usilují. Za Maxmiliana měli protestanté volné ruce a proto ukázali, jak rozumějí svobodě náboženské; katolíci vylučováni z městských rad, řádní kněží jim odjímáni a vnucováni kněží luteránští, z víry a katol. obřadů nepřátelé jen posměch si tropili a ze Sas a z Bavor stále nový příboj protestantismu do země se valil. A tu měli katolíci dle názorů některých pseudo-historiků a dějin neznalých »vlastenců« skládati ruce v klín. Katolíci se tedy bránili. Aby protestanté cíle došli, odvážili se konečně násilí (svržení místodržících) a vrhli se lehkomyslně v náruč revoluci, zvolivše si za krále neschopného cizáka Bedřicha Falckého. Český lid této vzpoury se nezúčastnil, ale účet její zaplatil. Odboj českých stavů líčí Winter živě a obšírně, ale přece (ve věci) ne tak, aby historická skutečnost vynikla. Arcibiskup, jesuité, katoličtí páni i u Wintra straší jakousi pofouchlostí, kdežto na straně fanatických a sobeckých odbojníků jen ušlechtilost, nadšení a láska k vlasti nebo víře; p. spis. jde v té věci ještě vyšlapanou cestičkou a bude to asi ještě dlouho trvat, než se spisovatelé osmělí říci o době bělohorské (před bitvou i po bitvě) pravdu plnou. — Jinak ovšem je Mistr Kampanus práce trvalé ceny literární, četba zajímavá, poučná a ušlechtilá.

L. † jv.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Francouzský humorista-spisovatel Paul Gavault, na scéně Národního divadla dosud neznámý, vepsal se ihned v přízeň divadelního obecenstva svou šprýmovnou veselohrou »Čokoládová princezna«. Poblouznilá dcerka továrníka na čokoládu p. Lapistolla, t. zv. »čokoládová princezna«, hledá ženicha, jenž by její různé vrtochy rozplašil a si podmanil, druhého zlepšeného Petruchia ze »Zkrocení zlé ženy«. Takovým jest ministerský úředník Normandov. Veselohře Gavaultově neschází čilosti. Má řadu zamlouvajících se úloh, vtipné nápady a jakousi bezstarostnost, že musí působiti. Veselohra byla p. řed. Schmoranzem vypravena dle francouzských scénických kvalit a souhra byla temperamentní. Slečna Sedláčková (Benjaminka) a p. Sedláček nezapřeli, že jsou »pravý otec s dcerou«. V menších úlohách vynikli hlavně paní Červená a p. Schlaghamer.

— Národní divadlo uctilo pamět nedávno zesnulého velikého norského básníka Björnstjerne-Björnsona vypravením jeho poslední práce »Když réva znova kvete...« Žel, že předešlo Národní divadlo pražské německé divadlo, které hru dříve vypravilo. »Když réva znovu kvete«, veselohra starce tíhnoucího k 80. jeho života, přes svoji naládlou poetičnost přece nese na sobě již místy pečeť myšlenek duše, která náleží již k neustáleným .... Již v prvním výstupu pastor Hall filosofuje s mládeží dívčí o názoru sv. Pavla

o manželství. Pastor hájí tento názor, mladý dívčí svět pokřikuje po volnosti manželství. Nový emancipační duch v něm sálá. V pastoru vdovci propuknou city k nejmladší dceři Arvikově Heleně. On stříbro, ona zlato ve vlasech chová. Však shoda je tu u obou a ta vítězí. I Arvikovi počala znovu kvésti réva . . .« Chce opustiti ženu a dítky a vrhnouti se v náruč mladé dívce. Záchvat však brzy u něho přejde a vrací se opět k rodinnému krbu. Děj veselohry jest prostičký, ale za to více poetický. Stáří zde okřívá mládím. Souhra byla zdařilá. Zejména pp. Vávra a Zelenský a pí. Danzerová podali pozoruhodné výkony. Režie p. Kvapila byla pěkným panoramním obrázkem obohacena, a to pohledem z norského venkova. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Redaktor „Národní Politiky" a známý spisovatel Fr. K. Hejda debutoval na scéně Městského divadla Král. Vinohradů svým jednoaktovým žertem „Jižní krev". Zápletka celého žertu vězí v tom, že sadař Magnadolla chce provdati svou dceru Niccolinu za mladého obchodníka Bernardina Pocciho, ač slíbil ji před půl rokem týmž způsobem, jsa truňkem vína zpit, jistému rybáři, jehož i Niccolina miluje. Rybář zvítězí a jižní krev se zchladila. Spíše jméno autorovo než-li hra sama jevilo přítažlivost. Pan Zelenka v povídavém sadaři vyníkl v celém souboru jednajících osob nejvíce.

Přišli jsme se rozesmáti a zatím jsme si zaplakali!... mohlo by se zvolati o novince dánských autorů Ankera Larsena a Egilla Rostrupa, veselohře »Bunkovy předhistorie«, na téže scéně sehrané. Bunke, sběratel starožitností a mudřec, ví »tajemství« o poklesku p. komořího Jana z Harrebova. Miluje Julianu švadlenu, o níž se domnívá, že ji komoří před lety svedl. Když zví, že matkou syna komořího jest její sestra Žofie, hlásí se o její ruku a přiznává se, by komořího před jeho chotí zachránil, k otcovství Alfredovu. A právě Alfred, nemanželské dítě, činí ve veselohře ty »plačtivé« scény. Hra spíše by lépe nesla názvu: obraz ze života, což však dnes není už moderní. »Bunkovy předhistorie« dobře osvědčily dobrý kurs dánské dramatické tvorby. Pan Bunke v podání p. Zakopalově byl výborný, ač často »slovní přeháňka« škodila výkonu.

V Intimním divadle na Smíchově vypravena veselohra Paula Bilhanda a Maurice Hennequime »Japonská vása«. Adolf Montureux provádí rád výkony sběratele starožitností. Hubert Grisolles koupí ve výprodeji za 1 frank »japonskou vásu« a inseruje ji. Montureux koupí ji od něho a tím Grisollesovi zjednán přístup do jeho domácnosti, jehož ženě Antoniettě se Grisolles dávno již dvoří. Stanou se přáteli: Muž i milenec, což vyvolá veselé scény. Škoda, že tentokráte souhra vázla. Snad nebyla dosti připravena? — — —

Oblíbený vídeňský komponista F. Lehár překvapil ve smíchovské aréně svou novou romantickou operettou »Cikánská láska«. Jest to ukázka nejnovějšího směru v soudobé operettní tvorbě. Z operetty vyznívají slovanské zvuky. Děj jest poutavý a vrcholí v úsudku: »Cikánova láska není stálá« . . .« Hrdinka Zorika jest poutavým zjevem a pí. Havelková předvádí ji s pravou graciesností. Bude zajisté dlouho v oblibě pro obecenstvo »jemnějšího vkusu«. —

V lidovém divadle »Uranii« vypravena s úspěchem zlodějská komedie G. Hauptmanna »Bobří kožich«. Jest to hra silně realisticky zabarvená, která nemá svého ukončení. Obecenstvo odchází z ní neuspokojeno. Výkon sl. Jeřábkové zaslouží nevšedního povšímnutí.

Intimní divadlo na Smíchově vypravilo Carlo Goldoniho vlašskou veselohru »Paní hostinská« v překladě Jar. Vrchlického. Hra tato vypravena r. 1893 na scéně Národního divadla a ač ze starší školy, přece jest působivá. Má nádech prostičké vlašské poesie. Dobře se poslouchá a baví. Paní Švagrovská v úloze Mirandoliny byla pěkným zjevem.

»Millionová vdovička« od Schönthana a Schlichta jest veselohra, čerpaná z ovzduší vojenského života. Ovládá veselí na scéně a nevybočuje do surovosti vtipů. Pí. Švandová v titulní úloze přivedla novince úspěch.

N. Gogola práce: »Hráči« a »Ženitba«, sehrané již s úspěchem na scéně Měst. divadla Kr. Vinohradů, i zde došly úspěchu. První přetřásá náruživost karbaníků. Falešného hráče oškubou ještě hráči falešnější. Výstraha před karbanem stavěna zde na oči posluchačstva. — V druhé »Ženitbě« líčen až neuvěřitelně komicky stav carského rady, starého mládence, jenž se bojí ženitby z celé duše. Jsa již zasnouben — uteče nevěstě oknem a zanechá ji opět ve staropanenství. Bázlivec, jakých dnes ani nenajdeš. K pobavení však má tato hra předností dosti.

Ve smíchovské aréně paraduje nyní operetta »Gejša«, známá již svou přítažlivostí před lety na scéně Národního divadla. Libretto napsal Owen Hall a hudbu složil Sidney Jones. Děj předvádí nám osudy japonské ča-

jovny a liší se drobet od monotonních dějů moderních operet. Scénické i kostýmové vypravení jest bohaté. Režie v rukou p. Merhauta se opět osvědčila. Pí. Havelková jako gejša Mimosa přináší do operety jemný takt, čímž liší se od představitelky druhé hlavní úlohy, pí. M. Zieglerové, která tento úplně již ztratila.

Divadlo v Žižkově stále zápasí s návštěvou. Ač nové ředitelstvo zásobuje svou scénu repertoirem nejrůznějším, přece nenalézá stále pravého pochopení. Vandevill »Půlnoční krasavice« s hudbou Holandrovou se osvědčil jako jeden z lepších vandevillů poslední doby. Děj rozpiat ukazuje, kam přivádí člověka stydlivost před svým stavem a touha po povýšení do stavu uměleckého. Titul však mohl by býti úplně pozměněn. Či dělo se tak k vůli přítažlivosti? . . . Otakar Jakoubek.

»Na šachtě.« Hra o 1 dějství. Napsal Otakar Zachar. Nákladem vlastním. — Redaktor a vydavatel časopisu »Sládek« Ot. Zachar již několikráte dramatickými drobnostmi vstoupil na kolbiště zápasníků — dramatických spisovatelů. V aktovce »Na šachtě«, jejíž děj koná se v kladenské uhelné huti, rozvádí autor šířeji v rozmluvě vrchního s p. komisařem, zdali jest alkohol jedinou příčinou rozvratu rodinného krbu. Pan vrchní vystupuje silně proti alkoholu, ale p. komisař jeho vývody potírá a svádí vše na ženu jako mužovu společnici. Vývody komisaře sebevraždou alkoholika-horníka, svedeného na cestu zvrhlou ženou, dotvrzené, přicházejí k platnosti. Škoda, že hra nemá většího prohloubení této důležité otázky. Pro menší ochotnické jeviště hodí se znamenitě. Ot. Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Rozmach církve v Severní Americe. — Statistická kniha »Catholic Directory«, vydaná od Wilszins et Co. v Milwaukee a v Novém Yorku, uvádí mezi jiným potěšitelnou zvěst, že počet katolíků ve Spojených Státech během minulého roku 1909 se zvětšil o 111.567 duší. V různých státech a územích Unie počítá se 14,347.027 katolíků. Přidejme k těmto 14,347.027 počet katolíků na Filipinách, Porto-Ricu a na Havaii a dostaneme přibližně počet 22,587.079 katolíků.

Počet katolických obyvatelů ve Spojených Státech Unie je následující: Nový York 2,722.647; Pennsylvania 1,494.766; Illinois 1,443.752; Massachusetts 1,373.772; Ohio 619.263; Louisiana 557.431; Wiskonsin 532.217; Nový Yersey 496.000; 489.451; Missouri 452.703; Minnesota 427.627; Kalifornia 391.500; Connecticut 370.000; Texas 283 917; Jova 242.009; Indiana 218.758; Kentucky 197.296 atd.

Ve Spojených Státech je 16.550 kněží, z nichž 4276 náleží různým náboženským sektám. Počet kněží v minulém roku zvětšil se o 457. Hierarchie Spojených států pozůstává z apoštolského legáta, kardinála, 13 arcibiskupů a 88 biskupů. Je tam 13.204 kostelů, ve kterých se slouží mše svatá. V posledním roce bylo vystavěno 366 kostelů.

Kostelů má: Chicago 187; Nový York 150; Brovklyn 110; Filadelfia 99; St. Louis 83; Pittsburg 68; Boston jakož i Cleveland 61; Baltimore 47; Cincinnati 46.

Také počet ústavů, zejména vychovávacích a takových, které náboženským účelům slouží, je velmi potěšitelný. V 83 seminářích je 6182 alumnů, kteří připravují se na kněžství; mimo to v různých státech je ještě 217 malých seminářů, 709 vyšších dívčích škol (v Americe nazývají se akademie) a 289 sirotčinců, v kterých se pečuje o 51.541 sirotků. Úplný počet dobročinných ústavů páčí se na 1125. Mimo to je tam ještě 4845 farních škol s 1,237.251 žáky, oproti minulému roku zvětšil se počet škol o 142, počet žáků o 39.338. Spočítáme-li počet žáků ve farních školách, klášterních školách, akademiích, sirotčincích, přijdeme ke konečné sumě 1,458.000 a přírůstek 53.101 žáků. Po celé Unii rozšířeno je 322 katolických časopisů a novin, vydávaných ve 12 různých řečech.

V tomto krátkém výtahu, který ze statistické knížky jsme vyňali, vidíme vskutku zdravý rozmach církve katolické ve Spojených Státech, srovnáme-li s tím počet katolíků na počátku XIX. stol., který nepřesahoval více než 30.000 katolíků, patřících jedinému velice rozsáhlému biskupství. Toto dává nám naděje na ještě větší rozmach církve katolické v příštích letech ve Spojených státech. — V. K. Peer.

Stoleté narozeniny Chopina. V únoru 1910 oslavoval všechen hudební svět narozeniny velkého skladatele Chopina. Zemřel ve věku čtyřiceti let a přece zanechal veliký počet skladeb. Op. 72 bylo jeho poslední, ale skoro každé skládá se z několika čísel a pak zůstavil též 7 nečíslovaných skladeb. Výpočet všech jeho skladeb je tento: 2 koncerty, 3 sonaty, 4 ballady, 4 fantasie, 12 polonais, 52 mazurek, 25 praeludií, 19 nokturn, 13 valčíků, 4 impromptu, 3 ecosaises, 5 rondo, 4 scherzo, 4 variace, 27 koncertních etud, 9 jiných skladeb (vesměs pro klavír), 16 polských písní a 2 sonaty pro klavír a cello. Ve Vídni hrála v březnu 1910 francouzská umělkyně madame Riss-Arbeau všechny tyto skladby ve více koncertních večerech ve chronologickém pořádku a vesměs na paměť. Zajisté obrovská hudební paměť! Kritické vydání všech Chopinových skladeb vydal Breitkopf a Härtel ve čtrnácti svazcích. Ig. Zháněl.

Divadlo selské. Ze všech selských divadelních společností německých je nejznámější a nejlepší bavorská Terofalova, pocházející ze Schliersee. V březnu 1910 hrála v Mnichově, kdež slavili pětitisící své představení. Provedly je v celku ve 223 městech. Nejčastěji hráli — a sice 757kráte hru Rauchenegerovu: »Jägerblut«. Ig. Zh.

Socialní biskup španělský. — Katolická církev ztratila předešlý měsíc jednoho ze svých nejzdatnějších bojovníků. Zemřel biskup Giovanni Maura y Gelabert, biskup z Orihnela. Biskup tento byl strýcem známého nedávného předsedy ministerského ve Španělsku Maury. Narodil se r. 1841. Jako biskup psával články (jako náš Brynych) a to filosofického obsahu do časopisu »Revista Luliana«. Dokonalé filosofické vzdělání uschopnilo biskupa Mauru, že mohl časové socialní otázky od základu studovati. Není snad biskupa, který by studiu a rozšíření zásad života socialního větší počet pastýřských listů byl věnoval jako biskup Maura. Tyto pastýřské listy, jež tvoří znamenitou učebnici socialních věd, byly ve dvou svazcích vydány s listem kardinála Rampolly jako úvodem. Předešlý rok byly poslední listy pastýřské vydány jakožto třetí svazek. Biskup Maura rozvinuje v těchto svých listech jasným způsobem pojem křesťanské demokracie a zakončení tvoří znamenitá řeč, kterou měl biskup Maura v Marcii a jež se může nazvati jeho socialně politickou závětí. Praví zde doslova: Třeba se stále nové instituce socialních reformních snah, konsumy, spořitelny, rolnické syndikáty atd. zakládaly, třeba všechno se dostavilo, co socialní vědy pozorováním a zkušenostmi až dosud vymyslily a ještě vymyslí; je to vše dobré a nutné a my to rádi přijmeme a svým společným majetkem učiníme. Ale my chceme a žádáme, aby všechny tyto reformy proniknuty byly křesťanským duchem a pravou evangelickou láskou bližením. Toto pokřesťaňování socialních skutků jest naprostou nutností, nechceme-li, aby zůstaly bez užitku a na konec k zhoubným sporům v národohospodářském životě lidu vedly. — Biskup Maura uplatňoval také prakticky socialní snahy, an socialní nauky, spočívající na okružním spise papeže Lva XIII., prováděl v četných socialních podnicích a zařízeních. Tak ovšem pracuje biskup, který si s porozuměním všímá přítomnosti, aby na základě jejím budoval pro budoucnost. — L † 2.

Zásluhy kněze o školství. — Že nebyli kněží nepříznivci škol, ukazuje příklad na probošťu v Jindřichově Hradci, Janu Kristianu Khunovi († 1744). Naklonil Isabellu Marii hraběnku Černinovou z Chudenic, aby byla nápomocna při stavbě nové školy, v níž by dle pohlaví rozdělení hoši a dívky učili se náboženství, čtení, psaní, počítání, zpěvu, české i německé řeči a počátkům latiny. Probošť za tím účelem koupil dva měšťanské domy, ty dal sbourati, objednal plán a stavěl budovu pro 250 děvčat a tolikéž hochů s ložnicemi a světnicemi pro učitele a školní kapli s oltářem P. Marie. Podnikatelem byl probošť Khun maje k ruce zednického mistra.

Sbíral také příspěvky na stavbu. Hraběnka darovala cihly, kamení, dříví a povozy, vápno a písek. I jiní dobrodinci se vyskytli, jako rodina Reichova. Duchovenstvo vikariátu sbírkou dalo 100 zl. Probošť zakusil i nepřízeň, musil se obraňovat u svých představených, ale nebál se, přes zákaz stavěl druhé poschodí, Posléze ujal se ho vrchnostenský hejtman a poručil dále stavěti. Probošť Khun dočkal se s velikými obětmi vystavění budovy školní, nikoli vyučování, to započalo za jeho nástupce.

Tento příklad vysvětluje, jak se staralo duchovenstvo o školství. (Paměti fary Jindřichohradecké od Fr. Fischera). Liga † 12.

Knihovna po knězi. Jak hezky se to vyjímá, když v pozůstalosti po tom a onom knězi uvedena řada spisů a to především theologických. Tak se dočítáme v »Pamětích fary Jindřicho-Hradecké« od Fr. Tischera, že velikou knihovnu zanechal

po sobě probošt Pankrác Quinodo († 1729). Na třech stranách jsou vypočtena nejčelnější díla nejvíce latinská ano i kvartová. Vedle theologických nejvíce tu historických, také na př. 150 historiae germanicae, vlašských 40 a j. Kdo takovou pěknou knihovnu má, ať také předem o ní učiní testamentární pořízení.

Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Projevy pro družstvo Vlast: Hosté při děkanské visitaci v Troubsku u Brna shromáždění družstvu Vlast k prácem jeho blahopřejí a úplnou důvěru mu vyslovují: Jul. Koubek, děkan; Karel Bezstarosti, kons. rada v Bohulicích; Fr. Jos. Vaněček, kons. rada a quardián a Šeb. Vavřečka, kaplan u Minoritů v Brně; Moř. Maršík, farář v Žebětíně; Em. Koubek, katecheta v Židenicích; N. Halam, nadlesní a J. Čech, nadučitel, oba v Troubsku; mimo to jest podepsán domácí kaplan Jan Kremláček a celý rod Zhánělův: otec nadučitel Martin a synové Dr. Rudolf a Ignát.

Zasíláme dvě koruny pro družstvo Vlast a osvědčujeme, že směr Váš a vystupování Vaše cele schvalujeme, Vaše ničím nezměněná, za všech poměrů ryze katolická taktika jest nám příkladem. — V dokonalé úctě za pět konserv. katolických výborů Odbočky Všeodbor. sdružení křesť. dělnictva v Duchcově — Robert Přáda, t. č. jednatel.

Vojtěch Lorenz, říd. učitel v Liběšicích u Žatce: Ex t to corde offero Vobis hanc coronam, multiplicem benedictionem coeli expetens. (Z plna srdce obětuji Vám korunu, prose pro Vás za hojné požehnání nebes.)

Václav Čermák, farář v Slivici: Na socialní odbor zasílá 1 K — uznávaje pronikavou činnost téhož — stálý pozorovatel.

Josef Fabián, zámecký kaplan v Olšově: Bůh žehnej a dej hojně zdaru všem vašim šlechetným podnikům.

Karel Patočka, farář v Radošovicích: Odběratelem »Vlasti« jsem již 15 let a zůstanu i na dále, nebo ji s velikým zájmem vždy pročítám. Přeji z plného srdce všem podnikům a snahám ct. družstva mnoho zdaru a požehnání Božího, kteréhož Všemohoucí zajisté i na dále udělí.

Konvent Dominikánů v Olomouci družstvo Vlast pozdravuje a hojnost požehnání Božího přeje.

Fr. Zmeškal, děk. ve Znorovách na Moravě: Pozdrav srdečný! Mnoho zdaru v každém oboru a směru.

Jan Odstrčil, farář v Drnovicích na Moravě: Bůh žehnej vašim podnikům.

Vojtěch Traxler, děkan v Kamenici n. Lípou: Přeji mnoho požehnání k záslužné činnosti Vaší.

Václav Brabec, farář v Jirnech: přeje našim podnikům hojnost Božího požehnání.

Jan Malý, farář St. Margareten ve Štyrsku: přeje z plna srdce mnoho zdaru podnikům našim.

Terezie Kozáková, ošetřovatelka v nemocnici ve Vídni píše: »Jsem Vám zavázána velikou vděčností. Že jsem na světě nesešla na scestí, jako mnohé jiné, k tomu mně přispělo vedle dobrého vychování z domu dobré čtení, které Jste mně laskavě po všecka léta lacino nechávali. Bůh vám to mnohokráte odplať! Když budete někdy v tísni, jen pište, já dle možnosti s radostí nějakým haléřem přispěji.«

Filip Jan Konečný, farář v Pouchově: »Milý příteli, zasloužilý redaktore a zakladateli »Vlasti«! Žádáš od věrných korunku na účely družstva: posílám Ti ji pro Tvé družstevní úmysly a pošlu vždy a tolik, kolik si budeš přáti. Knížka, kterou jsi mi ukázal, v níž máš seznam »korunkářů«, ukazuje ($19^{23}/_{5}10$) mnoho popsaných stránek jmény nových dárců (17 stran) a ještě jich přibude. To jest nejlepším důkazem, že »Vlast« také dnes má hojnost svých obětavých lidí a bude je míti i dále.«

Frant. Kuchař, misionář sv. Vincence, t. č. v Brně, zasílaje 2 K, píše: Málo — ale ze srdce.

Václav Pokorný, kaplan v Mladé Boleslavi: Zasílaje korunku pro Socialní odbor, nemám jiného přání, než: »vivat, floreat, crescat!« (ať žije, rozkvétá a roste!) —

Ign. Švancara, kníž. arcib. notář v Lánech, zasílá milerád 2 korunky pro Soc. odbor s přáním nejlepšího zdaru a Božího požehnání.

Boh. Jiráček, katecheta t. č. v Jílovém: přeji mnoho zdaru i nyní za změněných poměrů Vám i družstvu oddaný.

Fr. Petrle, koop. v Tíkovicích na Moravě: Uznávaje záslužnou činnos družstva Vlast i ve směru socialním, posílám milerád korunku na Socialní odbor. Bůh žehnej i dále práci družstva v tomto směru.

Alois Vysloužil, účetní na Smíchově: Přihlašuji se za člena Soc. odboru. Příspěvek K 1·— za sebe a od své manželky připojuji 50 h. Můj syn Miroslav, žák c. k. gymnasia na Malé Straně, přidává 50 h a druhý syn, žák 5. tř. obecné školy na Smíchově, jménem Ladislav, ze své pokladničky k témuž cíli věnuje také 50 hal. Peníz celkový K 2·50 zasílám poštovní poukázkou. »Naše Listy« odebírám a tudíž činnost Vlasti znám. Jako rozený Hanák od Prostějova dovedu oceniti Vaši činnost a doufám, že s pomocí Boží se naše řady rozmnoží.

Šimon Bárta, gymn. profesor v Č. Budějovicích: Bůh žehnej Vaší práci. Směřovala vždy k utvrzení Jeho království na zemi, prosta všech jiných postranních úmyslů.

Fr. Kemr, farář v Marezige v Istrii: Jen odhodlaně v před. Z mála málo rádo dáno.

Václav Havlík, bisk. notář a farář v Obyčtově na Moravě: Přeji záslužné činnosti Vaší mnoho zdaru a hojnost Božího požehnání.

Mimo to krátké projevy zaslali: Št. Fr. Bayer, far. a děk. rada v Grabštanj v Korutanech; Josef Bém, farář ve Vysokém n. Jiz.; Jos Cinádr, rol. syn ve Krtelích; sl. Rosalie Hanzalova, soukromnice ve Vídni; Jan Kudela, koop. v Rohli na Mor.; Rev. Jan Maršálek, duchovní správce ve Fort Atkinson v Sev. Americe; Jos. Modračka, dělník ve Feldkirch ve Vorarlberku.

Konečně obdrželi jsme z Kladna tento význačný dopis:

Slavnému družstvu Vlast

v Praze!

S potěšením pozorujeme, že počet Vašich přátel a příznivců nejen neklesl, nýbrž že utěšeně vzrůstá. Uznávají zajisté všichni ti, kteří dnes svojí hřivnou Vám přispívají, převelikou důležitost Vašeho Socialního odboru. Neboť odkud že vyšli první buditelé křesť. socialismu, první organisatoři našich katol. spolků? Z Vašeho sl. družstva, z Vašeho Socialního odboru. Také i my jsme Vám zavázáni vděčností, což rádi doznáváme, neboť Vy jste nám v prvních nejtěžších dobách činnosti naší podali pomocnou ruku, přispěli nám radou i skutkem, že křesť socialismus mohl u nás, na tak horké půdě, kořeny své tak hluboko zapustiti. Zasíláme k účelům Vašim aspoň 5 K a připomínáme všem katolickým spolkům nejen v Čechách, ale i na Moravě a ve Slezsku, aby nezapomínaly na ty, kteří první a nejhlubší brázdu vyorali a kteří první probouzeli je k životu a proto aby příkladu našeho následovaly.

Za křesť.-socialní spolek katol. mužů a jinochů na Kladně:

Josef Brož. t. č. jednatel. — Josef Hrabák, t. č. předseda.

Šlechtické rody a družstvo Vlast.

Johanna hraběnka Nosticová. — Dne 6. května t. r. hlásí nám paní hraběnka Nosticová, že přistupuje k družstvu Vlast za člena zakládajícího. Paní hraběnka odebírá již více let časopis »Vlast«; když jsme založili Spolek na zakl. katol. knihoven, přistoupily k němu paní hraběnka i její nyní již † komorná slečna Augusta Podroužková za členy zakládající a složily každá 100 K; paní hraběnka kupuje od nás rok co rok větší počet kalendářů a nejednou osobně do našeho obchodu zavítala a zde zboží objednala. Paní hraběnka jest vůbec šlechtična velice dobročinná a zbožná; loni v Reichenhallu dlela den co den v chrámu Páně v St. Zeno a zde více mším sv. bývala přítomna. Děkujíce Jí za novou oběť ve prospěch družstva, doporučujeme příklad Její i jiným šlechtičnám k následování!

František hrabě Thun, bývalý předseda ministerstva. R. 1894 stala se na Veliký Pátek zakl. členem družstva Vlast choť místodržitele král. Českého Anna hrab. Thunová, rozená princezna Schwarzenbergova a 23. dubna na to učinil podobně místodržitel Fr. hrabě Thun, složiv místo 100 K hotově 200 K. Když Fr. hrabě Thun ovdověl a podruhé se oženiti mínil, dlel nějaký čas na zámku Direnském a odtud navštěvoval často pěšky se svojí snoubenkou, hrab.

Vratislavovou, Deštenského p. kanovníka, Msgra. Bedřicha Kamarýta. Pan kanovník, věrný náš přítel, poučil zevrubně p. hraběte o účelu a ceně družstva Vlast a přiměl ho, že p. hrabě předplatil Vlast pro svého budoucího nevlastního syna, p. hraběte Osvalda Vratislava. Ale vychovatel mladého pána rodině Thunovské „Vlast" zhanobil, i tázala se nová paní hr. Thunová na pravý stav věci a p. kanovník Msgr. Bedř. Kamarýt „Vlast" obhájil a pan hrabě Osvald Vratislav z Dírně u Soběslavi béře ji dosud.

Dvě šlechtičny. — Dne 12. května t. r. přihlašuje se za přispívajícího člena družstva Vlast Johanna baronka Hrubá z Jelení v Červených Pečkách, žádá stanovy družstva a předplácí si „Vlast". Dne 20. května zasílajíc členský vklad a předplatné na „Vlast", přeje paní baronka »šlechetným snahám našim« mnoho zdaru. — A před mnohými léty předplatila na 40 ex. našich »Dělnických Novin« hraběnka Herbersteinová. Stalo se tak na radu šlechetného kn. arcib. vikáře Jana Ječmene, děkana v Budyni, nyní již zemřelého, jenž družstvu našemu ze srdce byl nakloněn. Vůbec je třeba, aby se vážní duchovní se šlechtou a šlechta se staršími duchovenstvem, s nímž v blízkosti žije — radili o postupu práce na roli katolické. Je to zvláště třeba nyní, kdy má šlechta zjevné nepřátele i v jistých kruzích katolických.

Vojtěch baron Derczenyi. — Loni pochovali jsme vzácného šlechtice, Vojtěcha barona Derczenyiho z Dolních Počernic. Odebíral »Vlast« a »Naše Listy«, kupoval od nás kalendáře a dne 6. prosince 1907 stal se zakl. členem družstva našeho a složil hotově 100 K. Když jsme v okresu Karlínsko-Čes.-Brodském začali tiskovou propagandu provozovati, dával nám k tomu pan baron ročně 100 K; za to jsme mu (p. Jiroušek a my z redakce Vlasti) zasílali hojný počet redakčních časopisů, jež pan baron mezi lid rozdával. Byl to tichý pán, málomluvný, ale ruka jeho byla štědrá, hojně štědrá a pro vše katolické vroucně zaujata. Škoda, že jsme ho tak záhy ztratili, byl by při své neobyčejné dobročinnosti vykonal ještě mnoho pro zájmy a hlavně pro tisk katolický.

Sv. Otec Pius X. Papežská mezinárodní kollej Angelicum. Tato kollej byla zřízena ke cti sv. Tomáše Akvinského s názvem »Collegium Angelicum« nejen pro dominikány celého světa, nýbrž i podle úmyslu papežova pro všecky kněze světské i duchovní. Dosud měli dominikáni svou kollej »supra Minervam« se třemi fakultami, ale tato nebyla mezinárodní, nýbrž pouze pro římskou provincii. Již dříve za generála Jandéa bylo k tomu pracováno, aby byl takový ústav založen, ale ze strachu před zabavením nemohl býti úmysl proveden. Nynější papež vida, jak se šíří zhoubné nauky ve filosofii a bohosloví, vyzval nynějšího generála, aby podle rozhodnutí všeobecného sněmu svého řádu zřídil takovou kollej, kde by byla pěstována původní nauka sv. Tomáše a takto se čím dále tím více šířila nejen mezi členy řádu, nýbrž i mezi všemi duchovními. Generál chtěje vyhověti přání papežovu a svému řádu, zřídil takový ústav s velikými obětmi. Ještě jej k tomu vedla okolnost, aby podle nového předpisu studijního eholníkům svým, kteří již přijali lektorát, umožnil účast zvláštního dvouletého kursu jako přípravu ku přednáškám. Tato nová kollej má tři fakulty: filosofickou, bohosloveckou i právnickou — s právem udíleti doktorskou hodnost na všech třech. Kollej je pod přímou mocí generála řádového, který jest jejím vrchním správcem. Ti, kdož dokončili bohoslovecké nauky na některé jiné universitě nebo v semináři a chtějí přijmouti hodnost doktorskou, musejí docházeti do této kolleje aspoň dvě léta. Podmínky vzhledem ke zkouškám k dosažení doktorátu nejsou ještě uveřejněny, ale vyjdou brzo. Budova kolleje jest nová a krásná. Jest v ní konvikt pro vnější chovance, ať kněze nebo kleriky, zvláštním způsobem doporučené. Zatím se tam pouze přednáší. Regentem byl ustanoven. P. Sadok Szábo, bakalářem P. J. Noval a magistrem chovanců P. G. Luddi. — Sv. Otec a družstvo sv. Jeronyma pro šíření Písma sv. mezi lidem nebylo rozpuštěno sv. Otcem koncem listopadu, jak oznámily protestantské listy, nýbrž nescházelo se po odchodu svého předsedy msgr. della Chiesa do Bologny. Jest pravda, že sv. Otec nedovolil tisknouti překlad listů sv. Pavla, ačkoli sám častěji vyjádřil přání, aby byl věřící lid obeznámen se životem a působením Spasitelovým v překladu evangelia sv. Jana. Avšak při úpravě tohoto vydání pro lid spolupracovali i takoví lidé, kteří se otevřeně hlásili k modernismu neb aspoň v něčem se klonili k tomuto směru. To lze jasně poznati leckde v překladu, kde se užívá takových výrazů, které se zdají na první pohled nevinnými, ale úmyslně dávají textu takový smysl, jaký katolická církev zavrhuje. Na tyto skryté »maličkosti« byli rozhodující činitelé upozorněni teprve po uveřejnění encykliky »Pascendi«. Za takových okolností se nyní hledí s nedůvěrou na tento podnik. Ale o tom, že by již vydaná

evangelia a listy apoštolské byly dány na index, není ani řeči. — Církevní zpěv. Pius X. stará se pilně o rozkvět církevního zpěvu. Ale jeho opravy byly dosud jen z polovice provedeny. Protože i mezi komisí, kterou sv. Otec ustanovil k provádění oprav řehořského zpěvu, nastala neshoda, svěřil papež úpravu vydání knihy o gregoriánském zpěvu předsedovi komise opatu don Ponthierovi, ostatní členové a rádcové dostali podřízené úlohy. Ostatní pracovníci na tomto poli se uchýlili do zátiší. Jednalo se jen o nepatrný rozdíl, totiž postavení rhytmických znaků. To rozdělilo církevní hudebníky ve dva tábory; oba protivné středy byly u benediktinů, a to jeden u benediktinů ze Solesmes, kteří po rozluce ve Francii se uchýlili do Appuldurcombe na anglickém ostrovu Wigtu, druhý směr pak byl v Římě v sídle Don Ponthiera na Aventinu. K benediktinům solesmeským, kteří se neúnavně obírají srovnáváním starých kodexů, připojili se mnozí vážení hudebníci, kdežto k don Ponthierovi se přiklonil opat don Jansens, který jako jeden z prvních členů vatikánské komise vzal na se velký díl práce vatikánského vydání. Nyní veškeren spor byl ukončen neočekávaným způsobem. V Sables d'Olonne sešli se Gregoriáni ke schůzi a mezi nimi dostavilo se též více členů papežské komise. Horlivý gregorián don Guépin, opat benediktinský ze Silos, prohlásil za souhlasu všech účastníků, že není ani řeči o tom, že se dělí přívrženci gregorianského zpěvu ve dva tábory, poněvadž papež prohlásil svůj názor. Proto není žádné obtíže, abychom poznali, které je pravé vydání církevní. Ale to zatím nebrání nikomu, aby nepokračoval ve svých studiích; co sv. Otec však považuje za dobré, je dobré pro všecky. — Nový arcibiskup ve Smyrně. Dne 2. ledna posvětil na biskupa v kostele propagandy v Římě kardinál Gotti kapucína P. Jana Antonína Zuchettia, kterého sv. Otec jmenoval arcibiskupem ve Smyrně v Malé Asii. Nově jmenovaný arcibiskup je narozen r. 1843 v Miláně; za války r. 1859 vstoupil do jihotyrolské kapucínské provincie v Tridentě, r. 1864 složil slavné sliby. Ve své provincii byl oblíben jako kazatel a zpovědník. Konal službu kvardiána, definitora a lektora bohosloví. R. 1875 odešel jako apoštolský misionář do Mesopotamie a tam působil vzorně jako prefekt a superior misií. Mluví latinsky, italsky, francouzsky, turecky a rozumí arabsky i německy.

Papež a kometa. Ve Vatikáně panoval 18. května za ranního soumraku nezvyklý život. Papež Pius X. odebral se brzy po půlnoci do observatoře vatikánské, kde s páterem Laisem pozoroval průběh kometové noci. Páter Hagen, ředitel vatikánské hvězdárny, pracuje ku papežovu přání na obšírné zprávě a taktéž byli vybídnuti missionáři v Australii a Číně, aby zasílali zprávy vatikánské hvězdárně. — Papežská jmenování Za preds. akademie sv. Tomáše Akv., zal. Lvem XIII., má býti jmenován místo zesnulého kard. Satollia kard. Kurie Lorenzelli, kdysi rektor české koleje v Římě. Rovněž se vypravuje, že prefektské místo v kongregaci studijní, které také měl kard. Satolli, dostane kard. Gasparri. — Veliká francouzská pouť do Říma. Dne 16. dubna přijal sv. Otec francouzské poutníky, počtem 400, které představil pařížský generální vikář msgr. Odelin. V adrese oddanosti, kterou poutníci podali sv. Otci, vzpomíná se i úcty blahoslavené panny Orleanské a byly tam naznačeny i některé věci politické, které se týkají dnešních poměrů ve Francii. Zvláště pak byla vyznačena vůle francouzských katolíků zachovati jednotu podle slov bl. Jany z Arcu, která prohlásila: »Ani Armagnacové, ani Bourguignonové. Spojení všech Francouzů Francie.« Ve své odpovědi prohodil papež mezi jiným, že ho žádná věc tak nerozveselila, jako když slyšel, že ve Francii se uskutečňují ony naděje a přání, které vyslovil minulého roku za blahořečení Jany z Arcu, to jest, aby se sjednotili všichni dobře myslící Francouzové pod praporem kříže a aby došli vítězství a obrany náboženské svobody. Sv. Otec dále pochválil jednání katolických Francouzů k obraně jich náboženství a napomenul je, aby nebyli příliš lehkověrnými a »by pečlivým okem dbali na nepřátele Boží i katolické církve. — Maďarští poutníci u sv. Otce. Sv. Otec přijal 17. dubna tři sta maďarských poutníků, kteří tam přišli k posvěcení pomníku papeže Silvestra II. Biskup hrabě Szechenyi přečetl adresu oddanosti. Sv. Otec odvětil, že jest šťasten, že před sebou vidí zástupce maďarského národa, kteří zachovali křesťanské cítění, zděděné po sv. Štěpánu. Den před tím v lateránské basilice byl odhalen pomník papeže Silvestra II., který poslal královskou korunu prvnímu uherskému králi sv. Štěpánu. Maďaři mu za to nyní zřídili pomník na hrobě. Odhalení jeho stalo se způsobem slavnostním; byli přítomni čtyři biskupové uherští, zvláštní vyslanci papežův a císařův, zástupcové maďarské akademie věd, budapešťské university a jiných vzdělávacích a kulturních ústavů a spolků a poutní výprava asi 400 účastníků z předních učených a šlechtických kruhů. Papeže zastupoval kardinál Respighi, císaře rakouského vyslanec u sv. Stolice hrabě Szécsen.

V 10 h. sloužil mši sv. pečušský biskup hrabě Zichy. Kázání měl ďurský biskup hrabě Széczenyi, případnou řeč měl opat Frančič. Po těchto řečích byl odevzdán pomník kapitule lateránské, aby nad ním bděla. Po církevní slavnosti přijal vyslanec ve svém paláci hosty. — Lurdští poutníci u sv. Otce. Mezi četnými audiencemi, které sv. Otec uděluje, dlužno zvláště upozorniti na slyšení dozorců a ošetřovatelů lúrdských nemocných, které sv. Otci představil tarbesský biskup msgr. Schöpfer. Mezi poutníky bylo též několik příbuzných Bernardiny Soubirous, s kterými sv. Otec déle rozmlouval. — Papežský nuncius o pašiových představeních v Oberammergavě. Msgr. dr. Frühwirth, papežský nuncius, své dojmy vylíčil následovně: Smím tvrditi, že nic na světě mne tolik nedojalo a nábožně nepohnulo, jako toto vroucí a prosté představení utrpení Pána Ježíše. Ať přijde kdo chce, horlivý, vlažný, chladný, každý je neodolatelně uchvácen. Představení je nevyrovnatelné, je dokonalé, protože každý představitel podává, co má v duši nejlepšího, všecko, co nábožné podání mu do duše vtisklo. Především mne pohnul moment náboženský. Kdež na celém světě mohlo by se o sv. tajemstvích kázati úchvatněji, s věrou tak upřímnou a všecko učiniti oku tak názorným a přece originalu tak věrným. Pouze za deset let jednou představuje se, ale jaké to probuzování svědomí, jaké to svědectví Kristu a naší svaté víře! V těchto 10letých mezerách vězí veliký význam. Oberammergava stává se tu buditelem, hlasem volajícím pro pravdu a víru a existenci a božství Krista. Oberammergava koná desitiletá kázání ve formě, jež každého k sobě táhne. Zde podává se všecko tak krásné a čisté, a při tom tak umělecké. S vroucí radostí sledoval jsem postup sv. děje. S velikým pohnutím hleděl jsem na představitele, mezi nimiž nalézá se 90letý stařec; hleděl též na mládež, kteráž povolána jest chrániti toto dědictví po otcích! Těšilo mne to. Zvláště jako zástupce sv. Otce, jemuž budu moci sděliti, kterak se zde tajemství sv. víry uctívají. Sláva Oberammergavy je slávou Bavorů. Nechť Bůh žehná těmto představením, k posílení víry otců a k návratu všem, kdož tonou v pochybnostech.

75. narozeniny sv. Otce Pia X. připadaly na červen t. r. Jeho Svatost, původním jménem Josef Sarto, narodil se v Riese, malém to městečku provincie treviské Dne 4. srpna 1903 zasedl na stolici sv. Petra.

Nový patriarcha katolických Arménů v Cařihradě. Msgr. Terzian, adanský biskup, stal se patriarchou a »katholicos« katholických Arménů v Cařihradě. Arméni jej rádi uvítali. Adanští katolíci jej neradi ztrácejí. Pracoval 19 let ve své diecési, vystavěl školy a kostely. V posledním roce se slzou v oku hleděl, jak rozlícená čeládka ruší díla, která mu zajišťují trvalou paměť v národě. Biskup byl kandidátem celého národa. Již dvakrát odmítl volbu, ale nyní se dal přece přemluviti. Jest naděje, že katoličtí Arméni za vedení nového patiarchy se dopracují skvělých úspěchů.

Ndp. biskup Litoměřický Jos. Gross byl dne 22. května konsekrován od J. E. ndp. kardinála Skrbenského za asistence ndp. biskupů Dr. Doubravy a V. Frinda v dómě sv. Víta na hradě pražském. Na to po své konsekraci zdržel se v Praze, obývaje klášter Emauzský, načež slavnou inthronisací nastoupil svůj úřad dnem 5. června v Litoměřicích.

Opět jednoho biskupa odsoudili. Soudní dvůr v Arrasu ve Francii odsoudil biskupa msgra. Williera k pokutě 50 kor. Odsouzení souvisí se známou otázkou školskou ve Francii. V samotných právnických kruzích budí neodůvodněné odsouzení biskupa trapnou pozornost.

Korunovace Čenstochovské Matky Boží. Dne 22. května na slavnost korunovace zázračného obrazu Matky Boží korunou, kterou daroval papež náhradou za korunu loni uloupenou, přibyl do Čenstochova neobyčejně veliký počet duchovenstva katolického. Počet poutníků udává se na 300.000 až 500.000. Klášter a domy v městě, balkony a okna byly ozdobeny listím a obrazy svatých. Slavnosti súčastnily se též deputace z Varšavy, Lvova a Krakova. — O půl 10. hodině dopolední zahájena byla slavnost velikým průvodem, nesoucím divotvorný obraz Matky Boží a novou korunu. V čele průvodu kráčeli biskupové, množství kněží a korporace. U kaple obrazu Matky Boží byl s estrády čten list sv. Otce, v němž se ukládá biskupu ščitoveckému, aby provedl korunovaci svatého obrazu a věřícím udělil papežské požehnání. Po korunovačním obřadu a udělení papežského požehnání zpívalo deset biskupů Te Deum a posvátný obraz byl ve slavnostním průvodě donesen zpět do kaple. Poutníkům byly pak uděleny odpustky a podáno sv. přijímání. Celkem bylo přítomno na 600.000 věřících.

Dar císaře německého opatství beuronskému. Císař Vilém II. věnoval benediktinskému opatství v Beuronu, jehož mniši usedlí jsou také v Praze na Slo-

vanech, drahocenný kříž. Císařský dar doručil opatovi dvorní maršálek kníže Fürstenberg s vlastnoručním listem císařovým, kde císař Vilém píše, že darem tím chce projeviti úctu a uznání opatovi i celému řádu OO. Benediktinů a proto posílá kříž, dílo to mistra Ig. Weyricha, který všecky své práce zasvětil umění církevnímu.

Kanovníkem kolegiatní kapitoly Vyšehradské zvolen byl dne 24. května vdp Ed. Sittler, farář v Žižkově u Prahy. Nový kanovník narodil se r. 1864 a na kněze byl vysvěcen r. 1886. Jest chvalně znám jako spisovatel, kritik umění a znatel starožitností. Gratulujeme!

Abrahamoviny. Dne 2. června t. r. slavil padesátileté narozeniny Josef Šprongl, c. k. profesor-katecheta c. k. reálky na Král. Vinohradech. Narodil se v Sedlci, gymnasium absolvoval s výborným prospěchem v Písku, bohosloví studoval v Budějovicích a v Praze. Po svém vysvěcení 1885 byl ustanoven katechetou na měšťanské škole v Žižkově, odkud přišel jako profesor na c. k. vyšší reálku na Král. Vinohrady. Jak svědomitě a horlivě zastává v našich dobách tak obtížné povinnosti kněze-katechety a jak štědrá ruka jeho jest vždy otevřena chudým studentům, patrno z toho, že často o prázdninách i v zapadlých osadách hlásí se k němu bývalý student slovy: »a mne, pane profesore, neznáte?« Krutě do jeho života zasáhl též pád svatováclavské záložny, do jejíhož výboru se dostal po smrti faráře Houžvičky. Nejen, že na sanaci věnoval úspory, ale co muk duševních tehdy přestál on — ab omni culpa candidus sicut nives — vědí jen jeho nejbližší známí. Zbaven jsa úřadu profesorského po dvě léta vypomáhal v konsistorní kanceláři, až zase po dvou letech vrátil se na svůj ústav k radosti žáků i profesorů. Velice rád navštěvuje o prázdninách své kněze-kolegy, zvláště v Posazaví bývá milým hostem, často ho vidí Poříčí, jindy Kosmice, jindy zase Chocerady. V Poříčí může říci jako starověký filosof Bias »omnia mea mecum porto«; neboť náš oslavenec přijde do Poříčí beze všeho a vše »svoje« k celebrování mše svaté má tam: má své paramenty, kalich, missál atd. Na zbudování filiálního kostela v Soběhradech věnoval přes 1000 K a všude podporuje chudé chrámy Páně, a co zbude, rozdá příbuzným. Pro sebe málo si ponechá. Nechť Všemohoucí vším dobrým mu odmění! Pan profesor Jos. Šprongl jest naším věrným a otevřeným přítelem od počátku, snahy naše obětavě podporuje a proto i my se rádi k oslavě, kterou mu »Čech« tímto článkem připravil, přidáváme. Ad multos annos!

Profesor mnichem. Ve františkánském kostele v Nise při slavnostní mši sv. složil tajný vládní rada prof. dr. Vilém Schulte, býv. ředitel gymnasia v Hlohové, nyní fráter Lambertus, po skončeném ročním noviciatě slib do františkánského řádu.

Přestoupil ke katolické církvi. V Raguse vrátil se z protestantismu do lůna katolické církve polní maršálek Heřmann z Plaennisu společně se svojí manželkou. Slavnostnímu aktu přítomno bylo více vysokých důstojníků a osobností. Plaennis byl svého času též pobočníkem Jeho Veličenstva.

Stařičký novosvěcenec. Při letošním svěcení na kněžství bude vysvěcen pan Emanuel Malfertheiner, bývalý ředitel pražské účtárny, jemuž jsou nyní 64 roky. Když vstoupil na odpočinek, začal studovati, jako učinil své doby prof. J. Šauer z Augenburka.

Františkánský řád čítá 40 biskupů. Dva františkáni jsou kardinály, a to dřívější lisabonský patriarcha, který se před dvěma roky uchýlil do kláštera a toledský arcibiskup a španělský primas, kardinal Aquirre. Tři františkáni jsou apoštolskými delegáty, totiž msgr. Diomedes Falconio pro Spojené státy a severní Ameriku, msgr. Briante pro Egypt a msgr. Giannini pro Syrii. Má tedy řád františkánský největší počet biskupů, více než jednotlivé jiné řády, což úplně odpovídá jeho velmi rozvětvené činnosti v misiích.

Knížecí arcibiskupské gymnasium s právem veřejnosti v Kroměříži. Plenární schůze zemské školní rady usnesla se doporučit ministerstvu vyučování, aby k. a. gymnasiu v Kroměříži uděleno bylo právo veřejnosti a aby titul jeho zněl: »K. a. gymnasium s právem veřejnosti v Kroměříži.« Gymnasium doplněno bude sedmou a osmou třídou.

V. Marianský světový kongres koná se v Solnohradě od 18. do 21. července. Sjezdy ty docházejí obliby vždy větší. Souvisí vlastně se sjezdy eucharistickými. Soudíc dle příprav bude velkolepý. Místní komitét vydal právě provolání. Z programu sjezdu uvádíme: Vstupenky prodávají se: I ro sodály — bílé — po 1 K opravňují ku všem schůzím. Na sedadla číslovaná pro schůze sodálů 2 K. Vstupenka ke kongresu — zelená — 1 K. Přihlášky dějí se: International Maria-

nischer Kongress, Salzburg, Mozartplatz 9. Vstupenky poštou zasílají se s příplatkem 20 haléřů za porto. Kongregacím při společném objednání vstupenek udílí se zmírnění. O byty v hotelích a domech privátních je postaráno. Zmírnění jízdní ceny při jízdě společné udílí se až na 50 procent. Dne 19. července koná se slavnostní průvod k Marianské soše na náměstí.

Katolické časopisy v zahraničních misiích. Biskup Spreiter, apoštolský vikář v Doressalamu v německé východní Africe, založil katolický časopis pro východoafrické černochy v jich rodné řeči. Nový časopis má černochy poučovati o islamu, kouzelnictví a pověře, které jsou tak hluboce zakořeněny a spojeny s islamem a hrály v posledním povstání velmi důležitou úlohu a jež mohou se státi velmi nebezpečnými ethiopským hnutím. Náklad vede katolická misie v Daressalamu. Také v jiných missiích vydávány jsou časopisy a noviny v řeči domorodců. Katolická misie Moamva (Upolu) vydává náboženssko-politický měsíčník »O Le Au Auna« v samojské řeči již desátý rok tiskem tamní katolické misijní tiskárny. — Jak velice bylo potřebí takových novin pro katolíky, vysvítá ze statistiky, kterou vydal sám biskup Spreiter. Do škol katolických misionářů r. 1909 docházelo 25.000 dítek, do protestantských škol 23.000 a do nevěreckých 4.000 Pro všecky školy dává vláda v Tangi od r. 1905 noviny, které se tisknou v 2000 výtiscích. Kromě časopisů slouží ku vzdělání zábavná knihovna, vládou loni založená. Protestanté mají své časopisy ve více městech, ale tyto časopisy jsou k malému prospěchu, ano lépe by bylo, kdyby nevycházely, poněvadž jimi vane nevěrecký duch.

Z Piova spolku. Při ustavující schůzi spolku zvoleni za funkcionáře spolkové: Msgre. dr. Fr. Kordač předsedou, JUC. Jos. Šindler, úředník Hypot. banky, I. místopředsedou, vikář zbraslavský Fr. S. Vojta II. místopředsedou, vicerektor Jos. Soukup pokladníkem, prof. Václav Müller jednatelem, Jan Brejla zapisovatelem.

Výbor Katolicko-politické jednoty pro král. české ustavil se ve schůzi své dne 10. května t. r. takto: Za předsedu zvolen J. Excel. Karel Ervín hrabě Nostic, za I. místopředsedu Emanuel hrabě Mensdorff, za II. místopředsedu Msgr. prof. dr. Fr. Kordač, za jednatele JUDr. Fr. Hermann a za pokladníka katech. V. Kunz. — Přípravné práce k uspořádání řečnických kursů byly zahájeny. Jednota vybízí všecky vážné katolíky, aby její snahy podporovali a za členy přistupovali. Členský roční příspěvek jest 2 kr. (s tiskopisy) a 20 hal. (bez tiskopisů). Veškeré přihlášky přijímá jednatel (Praha 357-II., Palackého nábřeží).

»Dan«, slovinský katolický akademický spolek v Praze, konal svou ustavující valnou hromadu 15. m. m. v místnostech spolku »Arnošta z Pardubic« za přátelské součinnosti »České Ligy Akademické« tamtéž. — Valné hromady i předcházejících společných služeb Božích s exhortou mimo prof. dra Kordáče súčastnili se též četní zástupci slovinských katol. akad. spolků: vídeňského »Danice«, štýrsko-hradeckého »Zarje«, spolku chorvatského ve Vídni »Hrvatsko« a za Poláky akademik Marszycky. Mimo to súčastnili se schůze jako hosté: Prof. dr. Kordač, který vítal vzpružení snahy po důkladném studiu a po mužném charakteru na základě věro- a mravouky křesťanské jménem theologické fakulty, Katolicko-politické Jednoty i zemské rady katolíků českých. Navázav na případný pozdrav zástupce polského katolického studentstva, připomenul, že dorost intelligence z těchto spolků opravňuje k nejlepším nadějím. Muži vědy a křesťanských karakterů budou míti primát aristokracie ducha; budou buditeli oněch dosud násilně neb uměle v srdcích Slovanů i konservativních Němců tlumených elementárních sil víry katolické a oddanosti dynastické, které jsou jedině s to, aby vytvořily tmel jednotné veleříše rakouské na základě spravedlnosti k veškerým jejím národům. — Na to vykonána volba nového výboru; předsedou zvolen právník Dular, který odůvodnil nutnost katolického spolku slovinského v Praze, děkoval všem, kteří se přičinili o potvrzení stanov, i za přátelské přijetí v bratrských spolcích českých. — Na to čteny pozdravné telegramy. Jménem slovinského spolku »Danice« pozdravuje nový spolek kol. Sušník a připíná na prsa předsedovi stuhu »Danice«, za slovinský spolek ve Št. Hradci »Zarja« promlouvá kol. Rueh a dává taktéž stuhu kol. Dularovi, za chorvatský spolek ve Vídni »Hrvatsko« kol. Tiljak. S velikým nadšením přijata upřímná řeč zástupce Poláků akademika Marszyckého z Vídně; slibuje, že i Poláci přijdou, aby spolu s Čechy, Slovinci a Chorvaty zasedli k jednomu stolu, šli za společným cílem všeho Slovanstva katolického. Dále pozdravují nový spolek: Předseda »České Ligy Akad.«, »Družstva Arnošta z Pardubic«, jménem katolických spisovatelů inž. Bitnar, úředník Roudnický, rovněž zástupce katolického slovinského učitelstva, jménem spolku »Dijaška Zveza« v Lublani kol. Natlačen, dále promlouvá inž. Pospíšil, kand. prof.

Drobný, JUC. Hronek a j. Po doslově předsedově skončena valná hromada za zpěvu písně »Hej Slované!« Na večer konal se na oslavu založení nového spolku přátelský večer ve velkém sále Měšťanské Besedy za hojného účastenství obecenstva. Takto učiněn opět veliký krok k sblížení slovanskému na podkladě křesťanském.

Založení klubu českých katolických akademiků ve Vídni. Hned po radostné zprávě o založení katol. studentského spolku slovinského v Praze přichází nová potěšující zvěst. Dne 27. května založen byl »Klub českých katolických akademiků ve Vídni.“ Bude to vedle spolků českých akademiků katolických v Praze a v Brně třetí naše organisace studentstva vysokoškolského.

K Širšímu sboru soc. odb. družstva Vlast přistoupili s vklady: 5 K: Jos. Nízký, kaplan v Rapicích; Milosrdné sestry v Repich a z Prahy: Kongregace Šedivých sester a Rektorát Redemptoristů; K 4·80: J. M. ndp. Vil. Blažek, světící biskup v Olomouci; 4 K: K. Štella, ředitel kniž. arc. konviktu v Příbrami; 3 K: František Dvořák, truhlář v Kolíně; Školské sestry ve Slatiňanech a Adolf Bělík, farář v Bukovině; 2 K: Řád kapucínský na Hradčanech; A. V. Schmidtova, učitelka v Radnicích; Vil. Kratochvíl, nám. lékař v Roudnici; Milosrdné Sestry v Sloupnici a dále: arcikněží, knížecí arcibisk. vikáři, faráři a katecheti: Frant. Zmeškal ve Znorovách, K. Liška v Tachlovicích, V. Sýmon v Lounech, Jan Nosek v Nekoři, Fr. Dlabač v Myslivě, Tom. Pícha v Mrákově, Václ. M. Váchal v Úhonicích, Jak. Gregora v Srbské Kamenici, M. Dušek v Charvátcích, Jos. M. Švec v Turnově, Mik. Levý v Sedlici, Jos. Sládek ve Svojšicích, Jos. Kubáč v Týnci Pan., Vojt. Hernych v Červ. Kostelci, Jos. Hovorka v Hamru, Václ. Jelínek v Hořiněvsi a Josef Kuděj v Hošticích; K 1·50: Konvent řádu sv. Voršily v Kutné Hoře; 1 K: Václ. Cimbulka, c. a k. voj. kurát v Praze; Jan Bliženec, mistr knih. v Praze; Jan Matějíček, maj. domu na Král. Vinohradech; A. Jelínek, em. gymn. ředitel v Teplé; Jos. Hladík, maj. cihelny ve Žďárci: P. Loh. Schmidt, em. převor na Strahově; Marie Beránkova na Král. Vinohradech; Em. hrabě Mensdorf v Praze; JUC. Cyr. Mourek, sekretář Zemské rady kat. v králi. Českém; Dr. K. Kunzl, fin. sekretář v Praze; Ed. Mahling, realní kancelář v Praze; Leop. Polanský, c. k. poštmistr ve Skutči; Anna Votrubova, choť mlynáře v Turnově; Kolej Redemptoristů na Sv. Hoře a Obořišti; Vojt. Lorenc, říd. učitel v Liběšicích; Školské Sestry v Červeném Kříži v Praze; Al. Brynych, říd. učitel v Hlavečníku; Mar. Adoltova, učitelka v Litoměřicích; Norb. John, učitel v Rožďálovicích; Václav Davídek, ředitel bisk. konviktu v Mladé Boleslavě; K. Cicvárek, říd. učitel v Dobré; Jan Hanka ve Vršovicích; Sestry Praemontstrátky na Anděle; P. Rich. Randák, quardián v Opočně; Ant. Pavlik, správce školy v Nové Vsi; Jan Korec, vikář v Žižkově; — dále: arcikněží, bisk. vikáři a emer. děkani, sekretáři, faráři, gymn. profesoři, kaplani, katecheti, zám. kaplani a fundatisti: Fr. Bárta v Královicích, Ludv. Čaboun v Roztokách, P. J. Trnka v Tachově, J. Šprongl na Král. Vinohradech; J. Skála na Kladně, Václav Velíšek ve Vitěšovicích, Jos. Sobotka v Bohnicích, Fr. Malý v Praze, Josef Brož v Kuřivodech, Jos. Pernegr v Žinkovech, Jos. Bouchal v Třebenicích, Josef Fabian ve Volšově, Mart. Kocmich na Král. Vinohradech, V. K. v Příbrami, Frant. Wolf v Kostelní Lhotě, M. Jičínský ve Všestarech, St. Schoenberg v Dol. Studenci, Jos. Bečička v Radhošti, Václav Voneš v Kard. Řečici, Vinc. Mrštík v Nové Vsi, Jan Snížek v Neudorfu, Fr. Rákosník v Třiblicích, Jan Nožička v Dešenicích, Václ. Dědek v Oboře, Jos. Kmálíček v Loukově; Jos. Paska v Terezíně, Jos. Rejzek a Fr. Janeček v Nymburce, Jan N. Vik ve Smiřicích, Jos. Kovář ve Vlčicích, Ant. Zajíček na Kladně, Václ. Lefler ve Vojkově, Václ. Švejda v Osvračíně, Frant. Černý v Chocni, A. T. Javorský v Nuslích, Václav Sixta v Kolíně, Jan Topinka v Bernardicích, Václav Dvořák v Strunkovicích, Maxm. Biedermann v Příbrami; Jan Petr v Třeboníně, Al. Broul v Heřm. Městci, Jan Vaněk ve Mříčné, Fr. Chaloupka a Jan Roháček ve Světlé nad Sáz.; Th. Ryska ve Slapech, K. Bíca v Nuslích, Jan Podlaha v Únětičích, J. Hermach v Křečovicích, Fr. Roštík v Pardubicích, Václav Dvořák a Pavel Svatuška v Radnicích; K. Pecha v Červ. Dvorci, Ant. Sysel ve Slatiňanech, Jan Dytrych v Bystřici, Václav Sedlák v Rokycanech a Jindřich Mates v Malesicích. — Veliká řada dalších přispívatelů bude následovati; jsou z Dolních Rakous, ze Štýrska, z Korutan, z Krajiny, z Istrie, z Vorarlberku, ze Saska, z Pruského Slezska, z Německa ba až z Ameriky; nejvíce členů jest ovšem z Rak. Slezska, z Moravy a z Čech. — Nové členy přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Ze Spolku na zakl. katolických knihoven. Složili: J. M. ndp. Dr. Václav Frind, světící biskup a probošt u sv. Víta v Praze 20 K; Fr. Jelínek, farář ve Strážově 4 K; J. Hermach, farář v Křečovicích 3 K; po 2 K: Vilém Loukotka, pe-

kařský závod v Praze; Dr. Václav Popel, advokát v Praze; Jan Řihánek, ředitel kníž. arc. semináře v Praze; Václ. Benda, I. kostelník u sv. Štěpána v Praze; Karel Desenský, komisař při místodržitelství v Praze; Jos. Rejzek, bisk. vikář a děkan, v Nymburce; Dr. Fr. Kryštůfek, kap. děkan a c. k. dv.rada v Praze; Karel Tippmann, em. katecheta učit. ústavu v Praze a Jan Saudný, c. k. vrchní účetní rada v Praze.

Z Tiskové ligy. — Dary složili: 5 K: P. Ger. Pospíšil, farář v Orlové; 4 K: Jos. Dvořák, kaplan v Malé Chýšce; po 3 K: Farní úřad v Lomci a Josef Rejzek, bisk. vikář a děkan v Nymburce; po 2 K: O. V. Mikulášek, bisk. vikář a děkan v Markvarticích a M. Pavlík, duch. správce v Kroměříži. — Ze starších členů zapravili: 12 K (79): duch. vik. Klatovského, 10 K (50) Jos. Lhotský, bisk. vikář v Týně nad Vltavou.

Jubilejnímu fondu družstva Vlast darovali: 3 K: Jan Voborský, místodržit. oficiant v Dejvicích; 1 K: Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově. Činí úhrnem: 2264 K 62 h. — Prosíme všecky členy družstva Vlast, aby fondu tohoto byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

Rumunský kulturní fond. Když hrabě Apponyi vydal svá známá jazyková nařízení, usnesli se uherští Rumuni, že založí svůj zvláštní kulturní fond. Úroky tohoto kapitálu mají býti podporováni učitelé, kterým vláda odejme plat, poněvadž se nechtějí podrobiti nařízení. Těchto dní věnoval Rumun Vazul Strojescu z Bessarabie 300.000 K tomuto fondu a 100.000 K na kostel svého rodného místa v Blasendorfě.

Z katolického světa. Volbám v Belgii věnují katolické listy další pozornost. Katolíkům v Belgii hlasů přibylo, a to zvláště v Brusselu a Antverpách. Obrovskou většinou více než 30 tisíc hlasů zvítězil osmdesátiletý slavný parlamentárník Beernaert. Mandát v Nivelles ztratili katolíci jen vinou konservativních továrníků, kteří překážejí budování křesť. odborových organisací dělnických. Katolická většina jest v Belgii zabezpečena do r. 1914, ježto při volbách r. 1912, kdy volena bude menší polovice poslanců, jedná se o kraje, kde katolíci mohou jen získat, ztratit však ničeho. Katolická většina obnáší nyní 6 hlasů. Jest však pevnější než byla, ježto staré síly nahraženy byly novými.

Všem, kteří dali dar neb příspěvek na stavbu Prvního ústavu ku vzdělání katol. učitelů v Praze-Bubenči a kterým dosud jsme pro přílišný nával naléhavé agitační práce nemohli jednotlivě poděkovati, voláme upřímně: »Zaplať Bůh!« Prosíme obětavé dárce z dřívějších měsíců za odpuštění a aby nám nevykládali ve zlé, že za jejich dar jim nebylo jednotlivě děkováno. Tato nemilá okolnost nás přinutila rozšířiti i kancelář a bude nyní možno povinnosti pořádku a vděčnosti náležitě vyhovovati. Ještě jednou všem co nejsrdečněji děkujeme a prosíme, aby dílu tak důležitému svou vzácnou přízeň zachovali a nové příznivce získali. Fra Methodius Gardavský, t. č. tajemník. Adresa: První ústav ku vzdělání katol. učitelů. (Sekretariat spolku). Praha-Bubeneč.

Sociální, řečnický a účetnický kurs v Hradci Králové koná se od 10. do 17. července tohoto roku. Program jeho jest:

Dr. Fr. Šulc: Volná myšlenka (3 hod.); Základy křesťanské politiky (1 hod.); Zemská otázka (1 h.); Atheismus (1 h.).

Dr. G. Domabyl: Účast církve v sociální otázce (1 h.); Antika a křesťanství (1 hod.).

Dr. J. Jindra: Význam marianských družin (1 h); Kulturní význam úcty marianské (1 h.).

Dr. Fr. Reyl: Nauka o řečnictví (7 hod.); Úkoly sociální politiky (1 hod.).

C. k. soud. účetní revident p. prof. Frant. Čermák: O hospodářském a obchodním účetnictví (5 h.).

Dr. H. Doskočil: Historický Ježíš Kristus (1 h.).

Farář Frant. Konečný: Morálka bez Boha (1 h.); Národní a socialní demokraté (1 h.).

Farář Fr. Vlček: Rolnická družstva (1 h.); Zemské zřízení (1 h.); Říšská ústava (1 h.).

Tajemník Fr. Jukl: Reforma společnosti na zásadách křesťanských (4 hod.).

Redaktor J. Sahula: Význam a technika novin (3 h.).

Ant. Fait: Požadavky řemeslnictva (1 h.).

J. Černý: Obecní zřízení (1 h.).

Redaktor Fr. Šupka: Organisace (1 h.).

Jos. Polák: Politické strany české (1 h.).

Večery budou věnovány praktickým cvičením v debatě. Ve středu přednáška o spiritismu. Z uvedeného programu jest jasno, že kurs podstatně prohloubí ná-

boženské a sociální vědomosti účastníků. Přihlášky do kursu čiňte co nejdříve u jednatele kursu J. Poláka, strojmistra v Hradci Králové (Adalbertinum). Příspěvek na byt a stravu za celý týden 12 K račte zaslati poštovní poukázkou hned s přihláškou. Přihláška musí obsahovati: jméno a příjmení, zaměstnání a bydliště. Podrobný rozvrh hodin a příslušné instrukce budou každému zaslány v týdnu před zahájením kursu. Doufáme tudíž, že účastenství bude značné, pročež učiňte přihlášky co nejdříve, abychom mohli vykonati nutné přípravy ubytovací.

Bezbožecký tisk ve Francii jest velmi rozvětven. Protikatolických a bezbarvých listů jest veliká síla. »Matin« denně vychází v 700.000 výtiscích, »Journal« se tiskne denně v 850.000 výtiscích a »Petit Parisien« dokonce 1,350.000 výtiscích. Tyto ohromné náklady se ovšem neprodávají jen v Paříži, nýbrž i na venkově, ano i v cizině. Ze severního nádraží pařížského odjíždí na př. celý nákladní vlak, který veze belgickým předplatitelům »Matin«. Jest jisto, že i někteří kněží a vlažní katolíci kupují »Matin«, »Petit Parisien«, »Journal« a j., ale na druhé straně jest mnoho katolíků, kteří jsou si vědomi své povinnosti ke katol. tisku a pomáhají mu předplácením i peněžními podporami. V Paříži je katolická tiskárna a nakladatelství »Maison de la bonne Presse«, založené assumptionisty. Tito byli první vyhnáni ze země francouzskou vládou za kulturního boje, poněvadž byli vládě nebezpeční. Když byl tento podnik na prodej, koupil jej zbožný katolík Paul Féron-Vran. Tiskárna pracuje se 600 osobami. Více než 10.000 místních odborů po celé Francii a přes 50.000 důvěrníků se stará o rozšíření tiskopisů odtud vycházejících. Přes million katolických rodin poučuje se v katol. ideách a názorech dle novin a spisů tohoto podniku. »Croix de Paris« a »La Croix« (Kříž) denně se rozesílají ve 400.000 výtiscích. Každého roku vydá tato tiskárna na půl millionu katolických kalendářů, 150 000 výtisků nedělních poučných brožur a 50.000 »La Croix illustrée«.

Kromě toho vychází v Paříži katolický dobře řízený denník »Univers«, který úspěšně bojuje proti nevěře. V Saint-Maixent je též »Maison de la bonne Presse« pro západní Francii. Tento závod vydává týdenník o 100.000 výtiscích a prodává ročně 200.000 kalendářů. Také »Le Peuple Français« stojí na katolickém stanovisku a obírá se více socialními otázkami. Listy, které výlučně nejsou katolickými, ale respektují katolikou víru a příležitostně vyvracejí bezbožectví, jsou: »Echo de Paris«, »Eclair«, »Libre Parole«, »Autorité« a »Gaulois« a všecky tyto listy se tisknou celkem ve 200 tisících výtiscích. V provincii je dosti listů, které rozhodně brání víru. Od r. 1905 jsou telegrafické a informační ústavy v Paříži, tak že katolický tisk je nezávislý na nepřátelských podnicích Havasově, Wolffově a Reuterově, Agencia Stefani a j. Nejznámější katolický telegrafický ústav jest »Agence de la Presse nouvelle« a informační ústav »Agence de journaux unis«.

Novinky družstva Vast: Jiří z Poděbrad, český král-kališník. Vypravuje ThDr. Karel Lev Řehák. Cena 40 hal. — Císař Karel Čtvrtý, český král-katolík. Vypravuje ThDr. Karel Lev Řehák. Cena 40 hal. — Cholera. Veselohra o jednom dějství. Napsal Josef Hais-Týnecký. Cena 60 hal. »Nešťastná tragedie« o 1 dějství Napsal Jos. Hais Týnecký. Cena 40 h.

Vzpoura protestantských stavů a Bílá Hora. Dle historie napsal Tom. J. Jiroušek. Stran 32. Cena 20 h. Nákladem družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul., č. 570. — Nová tato brožura, jasně, srozumitelně a věcně na základě historických dokladů psaná, osvětluje celou tragedii bělohorskou, jakož i vše, co ji předcházelo a co po ní následovalo. Příště více.

Kurze Anleitung zum Bekenntnisse der Personaleinkommensteuer für Pfarrbeneficiaten. — Praktickou tuto knížečku pro duchovenstvo vydal farář Vlastimil Hálek z Liboce vedle českého také v německém jazyku nákladem družstva Vlast. Spisek tento objednáván jest vedle českého duchovenstva také hojně od německého duchovenstva v Čechách a ve všech zemích cislajtanských, takže vyšel s novými doplňky a výnosy finančních úřadů nyní již v 10. vydání. Číslice tato mluví sama o oblíbenosti a praktičnosti knížečky, ve které stručným a přehledným způsobem podán jest bohatý poučný materiál. — Objednávky knížečky v českém neb německém jazyku, jejíž cena jest 50 hal, poštou 55 hal, jakož i vše předešlé, vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze-II., čís. 570., Žitná ulice.

ČERVENEC 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 10.

Dr. Martin Říha,

biskup Č. Budějovický, lidumil a spisovatel.

Řeč, kterou při slavnostním večeru, pořádaném Literární sekcí a Socialním odborem „Vlasti“ a poctěném návštěvou Jeho Eminencí ndp. Leona kardinála Skrbenského, knížete-arcibiskupa Pražského, dne 24. ledna 1909 v místnostech „Vlasti“ přednesl

farář VLASTIMIL HÁLEK.

(Dokončení.)

V poslední době s živým zájmem sledoval založení českého tiskového spolku a listu »Hlasu Lidu«. Byl by rád větším obnosem k těmto podnikům přispěl, ale byl již v takové chudobě, že nemohl na založení listu věnovati více, nežli vesnický kaplan.

Snad nikdo z okolí p. biskupa nebyl tak připraven na možnost jeho brzké smrti jako on sám. Už ode dvou posledních let myslil na smrt téměř neustále. Krásné kytice na visitačních cestách nazval pohrobními květinami, životopis, jenž v posledním ročníku »Stráže« (1906) začal vycházeti, pojmenoval svým *nekrologem*, častější slabé závratě mu byly *posly smrti*. V posledním čase myslil na slova sv. Pavla, jehož duch zračil se ve všech jeho pastýřských listech: »Já již počínám obětován býti a čas rozdělení mého nastane.« (I. Tim. 4. 6.) Churavěl již delší dobu. Nemoc ledvinovou léčil v Karl. Varech, kde ukázal se první záchvat mrtvice. Však uzdravení tu nastalo skoro úplné. Při tom vždy dobře vykonával svoje povinnosti, toliko zřídka kdy byl na několik dní na lože upoután. Poslední rok však vůčihledě chřadl. As 14 dní před smrtí upadl v zahradě. Snad to byl opět záchvat mrtvice. Při pádu tom poranil si ruku, že nemohl psáti, ale přece vyřizoval jako obyčejně záležitosti diecese. Na procházky též vyjížděl.

Na svátek Rodiny Páně dne 28. ledna 1907 napsal ještě šlechetný biskup poslední pastýřský list, který dle příkazu jeho měl se předčítati po všech chrámech věřícím v neděli Quinquagesima, v neděli to následující po jeho smrti. »Nejmilejší!« — tak čte se v něm — »Nebe jest naší vlastí, místem našeho určení a proto musíme vše obětovati, abychom se uvázali v držení jeho.

Než však do nebe přijdeme, musíme do hrobu sestoupiti. Smrt jest jistá, a tato smrt postaví nás před soud, od kteréhož buď věčné zavržení nebo věčnou radost očekávati máme. Rozjímejme často o slovech moudrého Siracha (7, 40.): »Ve všech skutcích svých pamětliv buď na poslední věci své a na věky nezhřešíš.« Bůh to řiď! Nechť bolestná Rodička Boží se za nás přimlouvá, a tu velikou milost, setrvati v dobrém — záruku to šťastné hodinky smrti a věčné blaženosti — u našeho Spasitele nám vyprosí.«

V den smrti vyjel si p. biskup naposled s ceremonářem — čilý a na pohled zdráv. V 7 hod. večer modlil se ještě růženec jako každodenně. Za malou chvíli nastává krise: Dobrý biskup klesá raněn mrtvicí, přichází v bezvědomí. Kolem 10. hod. byl zaopatřen *při plném vědomí* od p. gen. vikáře Hůlky, k čemuž projevil všecku ochotu. Když totiž p. gen. vikář mu pravil: »Excellenci, ráčil jste vždy nám dávati příklad věrného a svědomitého plnění povinností a života v pravdě křesťanského — prosím tedy, zda bych směl posloužiti sv. svátostmi?« — »Jsem ke všemu ochotný,« odpověděl srozumitelně arcipastýř a říkal za p. gen. vikářem všechny modlitby se srdcem zbožným a příkladně. Pak upadl v bezvědomí, z něhož se již neprobudil. To bylo v úterý. Ve čtvrtek 7. února 1907 o půl 4. hod. ranní tiše skonal. Sladká slova Ježíše, Marie a Josefa splynula naposledy se rtů jeho, když poslední »posel smrti« navštívil ho majícího žádost rozdělenu býti a býti s Kristem.

Zpráva o jeho onemocnění rozlétla se již v úterý světem. Sv. Otec Pius X. udělil nemocnému p. biskupovi telegraficky apoštolské požehnání. Během nemoci došlo mnoho projevů vroucí účasti. Tak z kabinetní kanceláře Jeho Veličenstva, dotaz J. E. nejdp. Leona kard. Skrbenského, místodržitele král. Českého hr. Coudenhova.

Brzy na to, bohužel rozlétla se zpráva o jeho úmrtí. Nastaly přípravy k jeho pohřbu. Balsamování tělesné schránky provedli MUDr. Bártík, plukovní lékař z Jindř. Hradce, příbuzný to p. biskupa a MUDr. J. Červený, lékař v Budějovicích. Tělo zesnulého bylo ve čtvrtek o 4. hod. odp. vystaveno na katafalku ve smutečně vyzdobeném sálu bisk. residence v háji květin. Ndp. biskup oblečen byl v celé mešní roucho fialové barvy s bílou mitrou na hlavě, maje v ruce kříž. Tvář zachovala úplně podobu, již měla za živa.

Obecenstvo přicházelo četně; proud přicházel a odcházel, všude oko zarosené. Přicházeli mladí i staří, bohatí i chudí, intelligence i dělnictvo. Jeden z předních kruhů městských, nepatřící české národnosti. pravil: »Buď Bohem přijat, dobrý český, ale spravedlivý biskupe!« — a se slzou v oku odcházel.

V den pohřbu již v ranní době jevil se čilý ruch před biskupskou residencí na náměstí. Spolky a korporace seřaďovaly se při dosti pěkné pohodě. O půl. 9. hod. ranní duchovenstvo ubíralo se do biskupské residence a za ním nepřehledné davy lidstva.

V těchto okamžicích bylo nejlépe znáti oblíbenost zvěčněleho. Ačkoliv české obecenstvo při pohřbu převládalo, účastnilo se i německé obyvatelstvo četně pohřbu. Imposantní špalír tvořila mládež obecných a měšťanských škol, katolické spolky, řemeslnická beseda, mnoho spolků z venkova, především vojenských vysloužilců arcivévody Rainera, c. k. priv. sboru ostrostřelců, spolků hasičů a deputací. Všecky se svými prapory a hudbou. Za špalírem hlavu na hlavě tísnilo se obecenstvo, jehož páčilo se přes 20.000.

Krátce před před 9. hod. přibyl z Hluboké J. J. Jan kníže Schwarzenberg v průvodu svého sekretáře a ústředního ředitele. Četně se dostavilo i kníž. schwarzenbergské úřednictvo všech odborů. K pohřbu se též dostavil J. J. Karel kníže Schwarzenberg s družinou a hrabě Otto Berchtold.

Přítomni byli i jiní patroni beneficií, patronátní komisaři pak téměř všichni z diecese.

Rázem 9. hod. začaly pohřební obřady v sále residence v II. poschodí, kdež shromáždili se příbuzní arcipastýře Říhů z Prahy, Pinců z Oslavy, Starých z Č. Budějovic a Chraštic a Bártíků z Dolního Záhoří, kapitola katedrální a páni z konsistorní kanceláře s kancléřem Lafatou v čele.

Výkrop v residenci vykonal J. Exc. ndp. biskup linecký dr. Doppelbauer s Jejich bisk. Milostmi drem. Doubravou z Hradce Králové a drem Frindem z Prahy za asistence dp. prelátů: opata Zavorala ze Strahova, kapitol. děkana dra Buriana z Vyšehradu, opata Pammra z Vyššího Brodu, probošta msgra dra Jiráka z Jindřichova Hradce a preláta Schmidtmajera z Č. Krnmlova.

Když po ukončených obřadech zapěl budějovický »Hlahol« smuteční sbor, hnul se pohřební průvod od biskupské residence ke katedrále.

Na západní straně náměstí tvořily špalír školní dítky ze škol u sv. Josefa a z Rudolfské silnice a z obecných škol českých i německých.

Brzy po příchodu do kathedrály přibyl Jeho Eminence ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup pražský. Jeho Eminence sloužil slavné Requiem, načež vykonána nad mrtvolou zemřelého absoluce. Vykonali ji pořadem: J. Excel. biskup dr. Doppelbauer, J. b. M. dr. Frind, J. b. M. dr. Doubrava, opat Zavoral a konečně Jeho Eminence pan kardinál. Po absoluci a po »Salve Regina« odjel Jeho Eminence na nádraží k pražskému rychlíku, pohřební průvod pak vedl J. bisk. Milost dr. Jos. Doubrava s drem Frindem a ostatními preláty až k soše Panny Marie u Pekárenské ulice a pak až na hřbitov sv. Otilie, kdež poslední obřady vykonal opět ndp. biskup dr. Doubrava.

Po rekviem hnul se z katedrály imposantní průvod: za křížem kráčeli: Jednota dívek, družiny Marianské, spolek katolických tovaryšů, III. řád sv. Františka, kříž katedrální a bohoslovci, kněží v rochetách a pluviálech; na to následovali církevní hodnostáři ndpp.: svět. biskup dr. Frind, děkan kapitoly vyšehradské msgr. dr. Burian s kanovníkem Zapletalem, prelát Zavoral ze Strahova, zemský prelát Schmidtmayer z Krumlova,

probošt dr. Jirák, dále preláti, probošti, kanovníci, profesoři bohosloveckého učiliště, veliké množství kněží světských i církevních řádů: Maltánů, Cisterciáků, Servitů, Františkánů, Augustinianů, Křižovníků a j.

Rakev byla ozářena velikým počtem pochodní a svící. Rakev podobala se jdoucí zahradě, bezčetnými věnci veliké krásy. V nekonečné řadě hostů nalézali se pl. tit. páni: J. Dörfl v zastoupení p. místodržitele, okr. hejtman Křikava s úřednictvem, okr. šk. radou, purkmistr Taschek s celou obecní radou, předseda krajského soudu dvorní rada H. Weiss, státní zástupce Krátký, finanční ředitel Vaňa, ředitel pošty Lang, staniční šéf Edler, velitel posádky gen. major Zednig, plukovník Fath, podplukovník Pavelka.

Zvěčnělý přál si za živobytí býti uloženu v prostém hrobě mezi bratřími. Bylo již poledne, když průvod se přiblížil ke hřbitovu.

V okamžiku, když rakev do hrobu kladli, zarosily se oči tisíců nad ztrátou biskupa, jenž plných 22 roků diecési řídil nejen pastýřským slovem, ale i příkladem.

Soustrastné telegramy zaslali: z rozkazu Jeho Veličenstva hrabě Paar, kardinál Skrbenský, apoštolský nuncius Belmonte, biskupové Schoebel, Doubrava, ministr kultu, místodržitel hrabě Coudenhove a nejvyšší maršálek Jiří kníže Lobkovic. Sněm český věnoval mu v zasedání dne 18. února 1907 případnou vzpomínku.

Po smrti jeho šel jeden hlas, že byl spravedlivý a dobrotivý, skoro ideál spravedlnosti a dobroty, ne vždy ode všech pochopený. Mnozí se domnívali, že žil v přepychu a oplýval bohatstvím. Při smrti jeho se přesvědčili, že byl ve svém bohatství — daleko nemajetnějším větším žebrákem než ti, co o něm nesprávně smýšleli. Musilť se spokojiti s malou dotací, menší, než mají ostatní pp. biskupové čeští. A ještě z těchto skrovných příjmů bylo mu nésti náklad na jeho osobní kněze, služebnictvo, dům, sbírky a příspěvky dobročinné. Častokráte měl větší nedostatek než vesnický farář. Říkával: »Jak rád bych přispěl na to a ono, ale mám tolik vydání, že mi nezbývá na nejnutnější potřeby.« Při příjmech dosti skromných byla jeho dobročinnost neobmezená.

Často jezdíval na procházku obcí Včelnou až k lesu stránčickému. Bylo-li pěkné počasí, vystoupil z kočáru a vracel se do Včelné pěšky. Dělával tak za tou příčinou, aby mohl tamní chudé obdarovati. Ti ovšem na p. biskupa již čekávali. Pan biskup pamatoval při tom zvláště na dědouška Šanderu, muže již více než 80letého. Když tento dědoušek čekal jednou na návrat p. biskupa a zimou se třásl po celém těle, p. biskup, sotva jej spatřil, ihned kázal zastaviti a vystoupiv z kočáru, pravil: »Vidím, dědoušku, že jest vám zima. Inu, máte špatný kabát.« A sotva že dořekl, svlékl se sebe plášť, a daroval Šanderovi svůj spodní kabát se slovy: »Zde máte a noste můj kabát, aby vám nebyla zima. Ale nikomu ho nedávejte!«

Když v r. 1903 dne 19. července hrozná živelní pohroma na celém českém jihu řádila, dostavivší se v podobě hrozného krupobití a průtrže mračen, úroda polní i ovocné a lesní stromy zničeny, střechy a okna domů rozbity, orná půda odnesena a všude nářek a lkání slyšáno, neopomenul p. biskup Říha zaslati do Karlova, chudé to obce přifařené do jeho rodiště Oslova, ihned 100 K. Ač nepatrný příjem měl, přec často mnohé chudé podělil a po 10 K zasílal, aniž by veřejnost o tom zvěděla.

Když r. 1904 ukončil generální visitaci v Písku, zavítal dne 17. června 1904 do svého rodiště Oslova, kdež obětoval v chrámu Páně rekviem za své zesnulé rodiče a spolu navštívil hroby svých rodičů. Dojemné bylo zříti velekněze v stáří 63 let ve zbožné modlitbě klečícího s převzácným vděkem synovským v slzách tlumeného žalu na hrobě vzorných křesťanských rodičů. Též dojalo, když týž velekněz s tklivou jemností z hrobů největších přátel svých trhal sobě na památku kvítka a je ukládal v modlitební knihu. Jeho velikým srdcem, vládnoucím tisícům diecesánů, prošla tu s hlubokým pohnutím vzpomínka na mnohou útrapu těžkého úřadu. Po návštěvě hřbitova potěšil své známé a chudé, jež obdaroval. Taký jest vůbec duch Kristův! Bohužel tato návštěva jeho rodiště byla poslední.

Když r. 1900 vyhořela na Domažlicku z třetiny obec Starý Kýčov a 33 rodin ztratilo téměř všechen svůj majetek, vyzval pan vikář a farář Mrákovský L. Ludvík v novinách k úpěnlivému milosrdenství pro své farníky. Nejdp. biskup Říha byl mezi prvními a zaslal z vlastního popudu 200 K pro pohořelé. Tento značný dar nad jeho poměry všecky kněze na Domažlicku tehdy dojal. A podobně jednal při každém neštěstí, které jeho diecesi potkalo. Zmiňuji se šíře o těchto jeho skutcích lásky, kdy v nynější době sobectví vždy více a více přívrženců nalézá.

Asi 12 hodin před smrtí poslal 400 K jako příspěvek na stavbu kostela Andělů Strážných, jejž mínil postaviti na některém předměstí.

Chudý přišel a chudý odešel. Když se stal biskupem, vydlužil se 2000 zl. a za 25 let svého biskupství neušetřil tolik, aby je zaplatil. Místo peněz platí dluh svůj nábytkem, který dostal od svého předchůdce a dárky, které dostal od přátel. Na taxu z ustanovení biskupem byl dlužen státu 200 K, které přihlášeny do pozůstalosti. Když se prodalo vše, co p. biskupovi zbylo, nestačilo na zaplacení skrovných dluhů a pohřebních výloh. Kromě obnosu již dříve věnovaného na stavbu katedrály zbylo několik korun. Jedině knihovna jeho vzrůstala, neboť nikdo na celém českém jihu nepodporoval českou literaturu jako p. biskup.

Poslední vůle jeho zhotovena byla r. 1900 a znovu podepsána r. 1902.

Nemnoho dokumentů jest takových jako závěť zesnulého vrchního pastýře diecese budějovické. V poslední jeho vůli obráží se celý jeho život, naplněný skromností, obětavostí a šlechetností.

Závěť páně biskupova zní:

Poslední vůle.

J. M. J.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti,
Amen.

Moje poslední vůle, již vlastnoručně jsem zhotovil a podepsal, jest tato:

Nejprve prosím Boha nejvýš milosrdného, aby mně hříšnému skrze nestihlé zásluhy Pána našeho Ježíše Krista a na přímluvu nejblahoslavenější Panny a Matky Boží Marie, na mocné orodování svatého Josefa, pěstouna Páně, svaté Anny, svatého Jana Nepomuckého, mého svatého patrona sv. Martina na soudu svém milostiv býti ráčil.

Až zemru, prosím, aby ti, kdo u mého posledního lůžka státi budou, s mrtvým mým tělem učinili tak, jak Caeremoniale Episcoporum udává v II. knize kap. 38, aby mne oděli rouchem kněžským barvy fialové, které před lety zhotoveno bylo od dívek hluchoněmých. V rouchu tom sloužívám mši sv. v postě a adventě. Pohřeb můj budiž bez lesku, jak to moje povaha žádá, můj bratr Jan Říha, toho času ředitel gymnasia v Hradci Jindřichově, nechť výlohy na pohřeb učiněné zapraví. Snad dá Pán Bůh, že tolik peněz na hotově bude, aby pohřební výkony byly plně zaplaceny.

Karel Münch, komorník můj, má v rukou svých sepsaný inventář všech věcí, které jsou mým vlastnictvím.

Z biblioteky mé ať si vyberou bratří Josef a Jan Říha, toho času studující synové Jana Říhy, knihy, které by se jim hodily, ostatní buďtež dodány buď do kongregace Bratří Nejsv. Svátosti v Budějovicích aneb do kněžského semináře též v Budějovicích.

Anně Staré, hodné neteři mé, která kuchyni mou se svědomitostí vzornou obstarává, daroval jsem všecko svoje kuchyňské nádobí, nářadí, všecky stříbrné příbory, sklenice, vásy, ubrusy a tak pod. věci.

Karlu Münchovi, komorníku mému, daroval jsem všechen svůj oděv civilní a prádlo a pak tolik nábytku, aby sobě zaříditi mohl vlastní světničku: avšak ten nábytek, který mám z doby té, když jsem byl kaplanem v Kovářově a kterého dosavade užívám, daruji na památku Josefu Říhovi, bratrovci, nyní bohoslovci zdejšího semináře.

Jelikož bratr můj Jan Říha za mne zaplatil svému tchánovi 2000 fl. r. č, které mi byly poskytnuty v té době, když jsem byl jmenován biskupem budějovickým — náleží mu za to všecky věci, které by ceněny býti mohly do výše 2000 fl. r. č. Na ten cíl mohlo by užito býti na př. rozličných hodinek, obrazů a pod. věcí.

Prsteny pontifikální mohou sobě vzíti p. t. páni kapitulárové kapitoly katedrály zdejší, vyjímaje dva prsteny, jeden po † Monsignoru Eman. Rothovi, kanovníku a druhý po † Monsignoru dru Petru Špelínovi. Ty zůstávají. Pektoraly všecky náležejí ad mensam episcopalem.

Dva řetízky, jeden jednoduchý a velmi silný a pak druhý dvojitý, při pektoralu obyčejně moldavitovém buďtež prodány a peníze stržené dány milé české kolleji v Římě.

Obraz stříbrný v kapli naší Paní Nejsvětějšího Srdce Páně budiž odevzdán nejdůstojnějšímu Pontifikantu, jenž mne k hrobu doprovodí.

Knížky Živnostenské banky a Záložny zdejší mají napsáno, komu byly věnovány a některé obligace státní jsou věnovány fondu katedrálnímu k budování nové katedrály pro diecesi budějovickou: Jsou to dvě tisícovky a tři stovky.

Peníze zlaté, kterých chovám na diskrece, budou-li nějaké při mé smrti, ať se rozdají chudým, ošetřovaným buď od milého spolku blahoslavené Anežky aneb sv. Vincence aneb sv. Antonína.

Bratru mému Janu Říhovi ponechávám na vůli tu neb onu památku dáti mým milým přátelům.

Na novém hřbitově, kde bratří moji kněží odpočívají, budiž mi upraven jednoduchý hrob a po čase budiž od mého bratra Jana Říhy na hrobu mém postaven skrovný pomník.

Louče se se všemi milými diecesány, kteří od Prozřetelnosti Boží byli mi svěřeni, děkuji jim za svatou lásku dobrotivou, žehnám jim a modlím se za ně, aby Pánu Bohu zbožně sloužili, vespolně spravedlivě žili a ve svém povolání věrně chodili. Kéž všichni Ježíši Kristu žijí a Ježíši Kristu umírají — budiž jim svatá smrt — zisk — a to zisku větší, nežli všecken svět.

Doufám, že veškeré velebné a důstojné duchovenstvo diecesní, zvláště pak vysocedůstojní páni kapitulárové katedrály Budějovické za mne se modliti budou, aby přemilosrdný Bůh nad ubohou duší mou smilovati se ráčil.

Komu bych ublížil, toho prosím, aby mi pro lásku Boží odpustil. Zlé vůle jsem neměl a radostí mojí bylo vždy každému prospěti a dobré činiti.

Do Nejsvětějšího Srdce Páně poroučím duši svou.

V Budějovicích, 7. dubna 1900.

† **Martin Josef Říha,**
biskup budějovický m. p.

V Budějovicích, 18. srpna 1902.

Dr. Martin Josef Říha,
biskup budějovický m. p.

* * *

Ovidius napsal: »Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira nec ignis nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas; cum volet illa dies, quae nil nisi corporis hujus jus habet, incertia spatium mihi finiat aevi: parte tamen meliore mei super alta perennis astra ferar.« Volal-li pohan tato slova naděje, daleko větším právem zajásati mohla duše oslavence: »Smrt má právo toliko na moje tělo — a i to jenom na čas«; ať kdykoli nadejde její

den exegi monumentum aere perennius« (Horác) a proto »Non totus moriar — multaque pars mei vitabit Libitin« (neumru celý, veliká část mne unikne smrti).

Zvěčnělý p. biskup odbyl si již svůj životní úkol, a my jsme dnes jej přehlédli v řadě vroucích vzpomínek. Svět ví o některých jeho činech, ale ten se o nich jen zmíní, svým časem zapomíná na ně a ubírá se svojí všední brázdou dál. O většině však jeho skutků svět neví a za naší protikřesťanské doby věděti nechce. Svět a pozemskost nikdy nedocení život a činy kněze neb biskupa. Život kněze a biskupa byl, jest a bude vždy jen — *obětí: cestou za Kristem!* Než v našich ideálech křesťanských musíme říci: »Což na tom?« Nám buď vůdčí hvězdou ideál oslavence: »Imitatio Christi!«

Ve znamení kříže.

XIX. Stance vstupní.

Svému příteli — na znamení radostné účasti! —

Václav Poledne.

Ó Andělé! — Ach! — skryjte v sněžné kvítí
prach lidských cest — a tvore, čelo skloň
a žebrej v pokoře! — Jde ten, jenž sytí
hlad lačnících! — Má chléb! — Nuž, popros oň! —
On dá ti jíst — Ty slzy díků roň —
a slíbej svatý oheň se šlépějí —
a jako pták se v písních rozezvoň,
že máš svůj máj — že víš, jak prudce hřejí
paprsky rajských jar, v nichž cherubové pějí! —

Ó žel! — Jsem člověk jen! — Mé slovo vázne! —
Jen srdce mám — v něm chudé lásky žár —
a mlčky vzpínám k Tobě ruce prázdné — —
Ach, Králi můj! — Svůj drahocenný dar
v ně vlídně vlož, jímž z žití dusných par
by slunce zjevilo se nad obzorem —
jímž proměnil bych v zlato suchý škvár — —
Tvou lásku chci, jíž jako pevným svorem
bych spial své klenutí a chráněn byl před morem! —

V Tvém oku zřím svůj cíl a cestu přímou
ku štěstí zahradám — a bránu k snům,
jež v duši mé jak nemluvňátko dřímou — —
Ach, podej mi svůj chléb! — K žíznicím rtům
vznes Kalich svůj, jímž spiat andělský šum
bych zaslechl! — Ach, Kriste! — Hynu strachem
a touhou též! — V mém srdci bouří ztlum —
a odvahu mi dej, bych mocným vzmachem
se vznesl před Tvůj trůn a tvář svou skryl Tvým nachem! —

Jak probodený červ se láskou svíjím! —
Čím víc' Tě miluji, tím sil mám míň,
bych výraz dal nadzemským melodiím — —
Ach, pláči, Příteli! — Proč — neptej se a kyň
mi k sobě blíž — na srdce své mne viň,
ať v moře šťastných chvil se vnořím zcela — —
A ty, má duše, s Kristem v jedno splyň —
u nohou Jeho klesni — rci: Tvá střela
mne zasáhla a lék máš Ty: Krev svého Těla! —

Jak slepý žebrák, pouze kroky slyším — —
Ach, poznávám Tě přec'! — Ó Pane můj! —
Tmu sejmi s víček mých! — K závratným výším
chci s Tebou jít! — Sám ne! — Ty za mnou stuj —
jak matka dítě své mne podporuj —
a oslep mne, bych zřel jen Tvoje Světlo —
a roztav duši mou — a prudce kuj
ji Krásou svou, až tisíc jisker vzlétlo
by před Tvůj trůn jak déšť, v němž jaro mé by vzkvetlo! —

Vstup v chudý dům! — Nezhrdej prostým stolem! —
Vzbuď mrtvý sad a v květ skryj suchý peň —
a svoji brázdu veď mým nuzným polem —
a sám v ně sij a sám též sklízej žeň! —
Na břehy Tvé chci jít! — Ty mosty kleň,
po nichž bych prorazil divokým proudem,
do říše Tvé, kde stromů zaschlou dřeň
bych omladil — — Ó dej, bych před Tvým soudem
bez studu vyznat směl, že jiskrou byl's — já troudem! —

Jak říci bych Ti měl, že duše práhne
po Kráse Tvé! — Že slovem stírá prach
se křídel čarovných, kdo ruku vztáhne
po pestrém motýlu! — V svých zahradách
mne bloudit nech — Tvých růží žhavý nach
mne oslnil! — Já chci tu vůni ssáti, —
ač duši moji svírá děsný strach,
že nejsem hoden Tebe milovati —
že člověk hříšný jsem — a s Tebou smí jen svatí! —

Ach, klečím před Tebou a lačně vzpínám
po almužně svou dlaň — Ať zdráv, či chor —
jen k Tobě pospíchám! — Či měl bych jinam
svůj nésti žal a přednášet svůj spor
snad soudci jinému? — Tvůj spásný vor
mne nezklame — a úskalím a nocí
mne donese vždy k září nových Zor —
A v bouři k Tobě jdu jak dítě k otci —
Tvým pohledem jsou z vlků beránkové krotcí!

Mou duši zahal v čisté roucho bíle
a jako snoubenku ji k sobě veď —
a dodej odvahy mé slabé síle,
bych vyslovit směl skrytou odpověď:
že s Tebou žíti chci — že's pevná zeď,
o níž chci opříti svou chudou chátku — —
Skryj v novou zeleň suchých větví šeď
a osení vylákej z mrtvých řádků —
a jako vůdčí hvězda svif do moře zmatků! —

Ach, veď mne k oltáři! — Tam, kde se míhá
můj drahokam! — Ó svol, bych roušku strh' —
a v žár mne vnoř, jejž oko zdáli stíhá — —
Chci pohledět v Tvou líc! — Můj zrak již zvlh'
Tvým leskem vzdáleným! — Čar lehkých sprch
jsem okusil — chci kypět v prudkém dešti —
chci štkát jak ten, jenž láskou schvácen vrh'
se k nohám Tvým — Jak stiskem žhavých kleští
chci Krásou mučen být a mřít jak ten, jenž věští! —

Ó chápu, zač Tě prosím, ač jsem slabý,
bych smělým tryskem do Tvé brány vběh' —
a v tvrdý okov spoutal kruté dráby,
jež střeží jásot můj a v smutný vzdech
mi mění ráj, jejž zřel jsem v svatých snech! —
On jest! — To vím! — Ach, přiblížit se k němu —
a sladce snít v čarovných nápěvech,
v nichž mluvíš Ty! — Ach, dotknouti se lemu
Tvé řízy královské — a v záři diadému

být otrokem! — A lásky plápol chudý —
— však největší, jejž mám — Ti v oběť nést —
a pálit čistý kov své vlastní rudy,
a z květů, které mám Ti věnec plést! — —
Jsem spokojen! — Sám — u odlehlých cest
Tě vyčkávám — až triumf Tvůj se zjeví,
bych vrhl také já svou ratolest
pod nohy Tvé! — Af nikdo o ní neví —
Ty o ní víš — i já! — Ty posloucháš mé zpěvy,

byť nikdo neslyšel! — To k štěstí stačí! —
Nuž, duše má! — Jak troud pod jiskrou vzplaň! —
Vždyť osud přeje odvážnému hráči! —
Nuž, vzburcuj píseň mou a vzkřikni: Vstaň —
a jako cherubín se v slzách klaň
před Beránkem! — Ó Svatý — Svatý — Svatý! —
Viz, srdce mé! — Jest žhavé! — Čeká! — Raň
je okem svým, af lásky pramen zlatý
se otevře! — Ó štěstí! — Mru! — Já pad' v Tvé dráty —

A zajat jsem! — Ó, dík za pouta drahá,
v nichž prokmitl svobody jasný den! —
Květ rozvitý mne láká — ruka váhá —
Ach, slyším Tě! — Ó ne! — To není sen! —
Já zřím Tvou říš! — Můj ráj jest otevřen! —
Sám nechci jít! — Do něho s Tebou vkročím! —
Chci příliš snad? — Ach, odpusť! — To chci jen,
co dáš mi sám! — Ne pít! — Jen ret když smočím
v Tvém víně opojném! — Jen stín zjev slabým očím! —

Když žáru nesnesu, jímž Božství hoří —
byl's člověkem! — Ó líbám prach Tvých stop,
jež v zem jsi vtisk — a duch se mlčky koří
před Člověkem! — Ty's žil! — Ten lže, kdo hrob
má cílem svým! — Ty's z mrtvých vstal! — Nuž, vzchop
se k životu a žij a život věčný
Ti bude odměnou — a člun si zrob,
jejž nezhltí vír vášní nebezpečný — —
Však člunem mým buď Ty, můj Kriste! — Jsem Ti vděčný! —

Nic nemám víc! — Jen sebe v žertvu pálím
za světlo úrodné, v němž štěstí klas
mi zrál — — V mé prsti zrál! — Jak nad úskalím
trs planých šípků nad hluboký sráz
se zachytil! — Tvých očí slunný jas
ho vyhýčkal! — Květ vzpučel i ze skály
pod žárem Tvým! — Ach, jaký plod by střás'
se stromů ten, jemuž by květy vzplály
Tvou rukou pěstěné, můj drahý, dobrý Králi! —

Ne! — Nejsem hoden! — Láskou Tvou se dusím! —
Má odpověď jest vyznání mých vin! —
Jen v slzách zpívat smím — však zpívat musím! —
Svou krev Ti nabízím! — Tu za rubín
vsaď do nádob! — Jen popelavý cín
Ti podávám! — Ne drahý kov a perly! —
Tak ponořit se nesmím do hlubin
Tvé lásky nesmírné, kde Ráj se perlí — —
Kam orlem chtěl bych spět — jak mrzák jdu o berli! —

Však přece jdu! — Ne — jdu! — Jak hlemýžď plížím
se k vrcholi! — Zda dospěji — či ne
se netáži — jen vím, že tam se blížím,
kde Slunce vychází! — Bílého dne
kde světlo plá — a ráno čarovné
kde z temna noci vynořit se může — —
Já jsem snad sláb — a bezmocně se pne
má ruka tam, kde voní Tvoje růže — —
Ty jsou a kvetou dál a čekají na — muže! —

Co zbývá mně? — Jsem slabý! — Nuže, prosím! —
Na stupních oltáře se ptám: Smím dál? — —
Ach, svol, — ach, svol! — Slzami cestu skropím
k Tvým výšinám! — Blíž k Slunci, jímž by tál
led duše mé! — Tím deštěm rez a kal
bych smyl! — O Pane můj! — V Tvé ruce vkládám
svůj život a svou smrt! — V svůj háv mne hal,
ať doufat smím v ten dar, o nějž Tě žádám —
Chci žít a milovat! — Ach, na tvář padám

před tváří Tvou! — Ó štěstí! — Hynu žárem
Tvých paprsků! — To v úžasu jsem kles',
když přistoupil jsem k trůnu s chudým darem —
a prázdnou ruku vztáh', v níž jsem Ti nes'
svou lidskou lásku! — Větev, již jsem sčes'
na stromě žití! — Oheň Tvůj ji ztrávil —
však nezničil! — Jak v máji první bez —
tak květ můj zavoněl, když Ty's jej tavil —
a tu jsem pochopil, čím tvor by Boha slavil! —

Ach, Láskou jen! — Jen Láska klene mosty
se země k nebesům! — Jen Láskou zní
chór cherubů i lidský akkord prostý,
jímž člověk modlí se! — Když v Lásce sní
a zachytí svůj sen — toť Umění —
hold nejkrasší, jejž člověk Bohu vzdává! —
Vše v Lásce splývá a vše plyne z ní —
jak z červánků z ní slunce Štěstí vstává,
v němž klíčí Žití strom a plod — ach! — Věčná Sláva! —

Tě milovat — toť žít! — Ó Mistře! — Lásce
mne uč! — Ach, Lásce své! — Jak dravý proud
mne strhni za sebou a žehnej sázce,
v níž jest můj cíl! — Zbav duši sterých pout,
bych jako orel směl Tvým vzduchem plout
a láskou svou v Tvém ohni s Tebou splýval —
a duši tav, by's moh' ji Krásou kout —
a místo jisker žhavých písní příval
z ní vykovej, bych Láskou žil a Láskou zpíval! —

Ta slova připomeň mi v chvílích zmatku,
až klesnu vysílen — a sláb a chor
slov nenajdu, v nichž přivolal bych matku —
jak dítě nemocné! — Divoký vzdor
až zavyje jak vlk, jenž z pustých hor
si na lup vyrazí — Jak plachá ovce
až duše zasténá — a do obor
své cesty nenajde — ni perla lovce —
To tehdy, Mistře můj, až roztavené zobce

mi zatne vášeň v týl — O tehdy pomni
těch šťastných chvil, v nichž mluvil volný duch,
a zažeň těžký sen a oko promni,
bych prohléd' tmou — a uzřel svěží luh — —
A Tvojí vůní prosycený vzduch
mi zchladí tvář a probudí mne z mdloby —
a vzkřiknu v nadšení: Můj Pán a Bůh! —
a půjdu dál přes obílené hroby
k Tvým vonným zahradám, květ života jež zdobí! —

Ó žehnej mi! — Sám veď mne luzným sadem,
ať opiji se vůní kouzelnou
Tvých květů nebeských! — Ach, hynu hladem
po chlebě andělském! — Mé ruce pnou
se k výšinám a touhou plamennou
se zachvívám po objetí Tvých ramen — —
Ó pojď, ó pojď! — Tvé polibky mne žhnou —
já žízní umírám — Ty's živý pramen —
Ó nech mne Život ssát a v smrti chraň mne! — Amen! —

Vůlí a rozumem.

Obraz ze života. Napsal Alois Dostál.

(Dokončení.)

XIX.

Ve voze třetí třídy jel statný, červený a zdravím kypící muž. Tvář jeho prozrazovala, že se pohybuje na čerstvém vzduchu, ruce jeho naznačovaly, že se ani hmotné práce neleká. Čelo měl vysoké, oko hluboké, obličej kryl krátký vous. Oděn byl jednoduše, ale slušně. Právě položil do sítě nad hlavou ke svrchníku plstěný klobouk s koroptvím peřím. V ruce držel noviny, ale nečetl. Také si nevšímal spolucestujících, ale buď hleděl oknem nebo podpíral hlavu přemýšleje.

Bylo krásné počasí v té době, kdy rolníci zaseli a nasázeli a teď jenom volali z hloubi srdce k nebesům: »Abys úrody zemské dáti a zachovati ráčil —.« Símě vloženo do země, mladé osení pěkně rostlo po vláze dle obecného rčení: lehne-li si zajíc večer do brázdy, ráno ho není ani viděti, jak je obrostlý kolkolem mladým osením. Skřivani se vznášeli nad polem, jakoby modlitby rolníků odnášeli výš a výše k nebesům.

Jan Modroch si udělal výlet do Prahy a dále do svého rodiště. V Praze byl za tu dobu, co na jihu hospodařil, několikrát, ale v Dešicích ani jednou. Posledně už odtud málo dostával zpráv, zapomínali naň, s mnohými schválně přetrhal všechny styky. Teď po pěti téměř letech rád by se podival do kraje toho. Hrabě převzal ve dvoře vládu za jeho nepřítomnosti. »Brzo bude

vás zastupovati někdo jiný, teď já se ujímám hospodaření. Nejlépe při tom jest, že nemám nyní vlastně žádných starostí. Tak jenom spokojeně jeďte a šťastně se navraťte.«

Modroch ač měl dva páry pěkných koní, šel pěšky na zastávku. Při tom si prohlédl pole a potěšil se tou procházkou. I nyní z vozu vyhlížel do přírody a srovnával obilí vedle dráhy s vlastním u dvora. Byl spokojen, srovnání to dobře dopadlo v jeho prospěch. Však si také rolí hleděl, umělé hnojivo kupoval a za Voráčkem chodil po brázdě, aby se přesvědčil, oře-li dobře do patřičné hloubky. Na ostatní čeledíny se mohl spolehnouti.

Při tom pozorování mladého osení uvažoval také, jaký svatební dar by Marii koupil. Včerejšího dne byl poprvé v Luticích prohlášen. To asi způsobilo poplach, neboť do poslední chvíle nikdo nevěděl o jeho rozhodnutí. Marie se vrátila z Prahy, šuškalo se, že pro nic a za nic tam nebyla, ale že by byla snoubenkou Janovou, ani Neradová netušila. To byl asi přímo soudný den v Mořině. Modroch schválně ani nevyšel ze dvora, a časně ráno se vydal na cestu. Rád odcházel tuše, že za jeho nepřítomnosti se vlny veřejného mínění poněkud utiší. Do společnosti v Luticích se přímo bál vkročiti, tam bude nejhůře. Vihan mu dá co proto, a také ostatní mu zle domluví, že se dříve neprozradil a nepověděl, co má v úmyslu. Nevěrník, tajnůstkář!

Modrochovi nadešly starosti se svatbou, dary, hostinou a četnými pochůzkami. Votocký si vyhradil, že se sňatek bude odbývati v zamecké kapli a Vodička rád svolil. Sadílka miloval pro jeho rozšafnost a přímou povahu, Marii ještě vyučoval poslední rok ve škole a přál jí toho štěstí. Byt nebude třeba zvláště zařizovati, nájemce si během času něco přikupoval a hodně má nevěsta. Ta se pochlubila, že si v Praze koupila a ušila svatební šaty.

Teď jaký dar? Něco od zlata, krásně vázanou modlitební knihu, hodinky? Modroch chtěl koupiti něco praktického.

Druhá příčina, proč tu cestu podnikal, byla ta, že před sňatkem chtěl navštíviti provdané sestry, aby je pozval na svatbu, a také mínil se podívati na hroby rodičů, aby tyto aspoň v duchu prosil za požehnání do budoucího stavu. Nikoho neměl, kdo by je zastupoval, obřad ten s jeho strany odpadne, ale poklekne u hrobu a požádá zemřelé rodiče, aby s výše nebes naň pohlédli a všeho blaha mu popřáli. Nehněval se na svoje předky, že mu nezanechali dědictví, nezlobil se na otce, že uspíšil pád, na matku, že správně nehospodařila! Dávno jim odpustil a na všechno zapomněl. Kdyby byl hodně zdědil, nežil by jinak, utrácel by stejně, byl k tomu nakloněn a tak vychován; ale na troskách jmění vlastním přičiněním se vyšinul, život svůj napravil a teď vlastní drahou se bral k lepší budoucnosti. Nyní si dovede všeho vážiti, neboť ví, jak těžce se každá koruna vydělává. Celé okolí, v němž žije ho tomu naučilo. Cítí, že teď se béře jinými cestami a že došel spokojenosti. Přilnul k přírodě, naučil se hospodařiti, pozvedl se a teď ještě s ním za stejným cílem půjde druhá bytost, která převezme část těch starostí a příjemnou mu učiní

domácnost svou roztomilostí. Modroch poznal, že se Marie hodně obrousila, ale v podstatě zůstala táž, což jej nejvíce radostí naplňovalo.

Takovým nadějím spěl vstříc, proto si sám nyní dostačoval s myšlenkami, které ho obletovaly. Oslovili ho spolucestující, ochotně odpověděl, ale zase se zamyslel a jenom jeho jasné oči naznačovaly vnitřní radost. Tak přijel do Prahy a občerstviv se dal se do prohlížení rozmanitých věcí v krámech na hlavních třídách. Už koupil dvě modlitební knihy pro nevěstu a Annu, potom se rozhodl pro stolní náčiní ze stříbra. Dostane hosty, pan hrabě ho navštíví, musí něco podobného míti. Rád by byl jel hned do Dešic, ale musil čekati ještě dvě hodiny na vlak. Bloudil tedy ulicemi, více závodům než lidem věnoval pozornost.

»Nazdar! Nazdárek!« slyšel pojednou a viděl dva z bývalých kamarádů, kteří ho také před lety v Moříně navštívili, Vrbu, syna mlynáře z Dešic a Hondu, který studoval, ale nechav toho, čekal na místo okresního tajemníka. Modrochovi soudruzi ani vhod nepřišli.

»Jaká šťastná náhoda tě sem přivedla?« zvolal Honda rozjařeně, zevnějšek měl poněkud zchátralý, tvář vyžilou, přímo popelavou.

»Jedu se podívati do rodiště, do Dešic,« odpověděl Modroch. »Po tolika letech!«

»I kam tě ta cesta vede? V Dešicích teď nic není. Člověk se tam nepobaví,« líčil Vrba protahuje obličej, jakoby se mu chtělo spáti. »Zde zůstaň s námi, tady se dá přece sehnati kus kalé zábavy.«

»Ještě svobodní?« ptal se Jan s úsměvem.

»Posud brácho, jako ty,« řekl Vrba, prohlížeje Janovy prsty. »Tašek a Míka se oženili a litují toho. Teď aby kolébali a chovali. Není nad to, je-li člověk jako pták volný.«

»A co pan okresní tajemník?«

Honda pohodil pohrdavě rukou. »Nejsem jím, podskočil mne jiný, čekám na něco lepšího.«

»Tak zůstaneš v Praze?« znovu se ptal Vrba. Měl asi k tomu důvody, aby Jana zdržel v městě a jeho tobolky se přidržel.

»Pojedu, kamarádi, pojedu,« stál na svém Modroch, »ale vyhledám vás zítra na zpáteční cestě. Udejte hostinec, kde se sejdeme.«

Honda zkoumavě pohlédl na Jana, aby seznal, mluví-li pravdu.

»Co říkali ti mezuláni tomu kousku, jejž jsme před časem v té zelené lhotě provedli?« vzpomněl Vrba a hrdě se usmál.

»Že vás zmalují, kdybyste ještě jednou do Mořína přišli a tak bandursky si počínali. Později se jim to rozleželo v hlavě.«

»Vsak se jim to nepodaří a nás do toho zastrkova už nedostanou. Honzíku, jak tam můžeš vydržeti? Jistě jsi si něco uspořil, proč tedy se už neodstěhuješ sem, blíže ku Praze, aby jsi se s námi častěji sešel a pobavil. Viď, že to uděláš?«

»To se ví; jak bych mohl na vás zapomenout! Tak, kde vás mám hledati?«

»Třeba v šantáně u Hartmannů, mají tam slušný program a nové síly. Ale jistě! Kdybys mluvil s někým od nás,« nařizoval ještě Vrba, »nezmiňuj se, že jsi mne potkal. Doma se domnívají, že jsem ve světě.«

»Dobře, dobře,« řekl Modroch a rychle skočil do elektriky nevšímaje si ani kam jede. Jenom když bude dál od soudruhů. Ti se nenadáli toho obratu, běželi za vozem a volali, ale Jan se odvrátil a jenom hlavou vrtěl, jako by říci chtěl: »Nemám, nepůjčím, nedám na vaše flámy těžce vydělané peníze v kraji, který vy haníte a posměchem zahrnujete.«

Velice opatrně vešel do nádraží v obavě, že ho snad peněz potřební kamárádi až sem budou stopovat, aby něco vypumpli, rychle si koupil lístek a pospíchal na peron. S nikým se tu nesešel, což mu bylo právě vhod. Za chvíli vjížděl do známého kraje, kde dovedl jmenovati každou vesnici. Viděl tu pláň, ony kusy naseté řípy, ty komíny cukrovarů, na nádražích i v poli váhy, na něž také cukrovku dovážel. Nejel daleko, brzo bylo mu vystoupiti. Viděl pěkný kočár starosty s Dešic, poznal starého kočího, ale nehlásil se. Marně byl povoz poslán, čekaní se nedostavili, ještě se jim asi v Praze líbilo. Také tak před létv dělával. Pokud se pamatoval, má starosta teď rozrostlé dcery, které následují jiných slečen a více se zdržují ve městě než na venkově. Jan se mohl svézti, mohl slavně do rodiště přijeti, ale schválně čekal, až se kočár v kotoučích prachu ztratil. Pěšky se bral po cestě mezi polem, na němž se zelenala v dlouhých řadách cukrovka. Tu a tam ji protahovali, pleli, okopávali. Obilí se tu selo ještě méně, než před lety.

»»Pomáhej Pán Bůh!« zvolal na dělnice po zvyku z Mořína.

Zastavily, narovnaly se ty ženy a chvíli koukaly na pána, který si jich všimnul a tak po staročesku pozdravil.

»Dej to Pán Bůh!« odpovídala nejstarší a zase schýlily se k zemi a pracovaly. Nikdo nedohlížel, měly plat od korce paušální.

Už vítala Jana věž kostelní, už viděl statky, klenutá vrata — ony vítězné oblouky selské pýchy, ale zarazil se, zpozorovav stranou osázený vrch. Tam byla pastvina, tam jenom keře rostly a tráva po vláze. Teď se tu jevily známky mladého lesa. Hned hádal, čí to dílo. Holas se chystal osazovati kraj stromovím. Došla ho žena s motyčkou na rameně. Neznal ji, ale dal se s ní do řečí. Ochotně odpovídala. Ptal se na změny v obci, na poměry.

»My máme statek po Heroltovi, ovšem ne celý, jenom asi třetinu pozemků,« oznamovala.

»Vy tedy hospodyně? A nestydíte se za práci?« řekl Modroch, pohlížeje na mladou ženu.

Zasmála se a odpověděla: »Kdybych nepracovala a se nestarala, dopadlo by to s námi jako s předešlými. Hosdodyně všudy napřed. To ani jinak nejde. A mne práce těší. Ti starousedlíci se nám smějí, horáků nám přezdívají, ale kdo se směje naposled, směje se nejlépe.«

Modroch ochotně přisvědčoval. »Mnoho nových držitelů na statcích?«

»Pravda, Holas jest jako naším vůdcem, praotcem, ten nás sem volá a usazuje. Teď hledá nějakého dobrého mlynáře —«

»Což Vrba také přijde o mlýn?«

»Pán snad zdejší kraj zná?« řekla hospodyně.

»Před časem jsem tady byl, teď pět roků jsem o zdejší kraj nezavadil,« přiznával se Jan.

»Pět roků! Za tu dobu bylo změn, ale teď už tolik nebude.«

»Jak to? Odkud ta změna?«

»Holas učí sousedy jinému životu, učí nás všechny hospodařiti. Ještě několik sousedů vzdoruje, že prý toho cizince neposlechnou a po horácku žíti nebudou, ostatní však dávají si říci. Vidí příklady. Také jsou teď usedlosti menší, jiné poměry nastávají. Z bývalých statkářů se stávají pořádní chalupníci a místo agrárních baronů, místo statkářů bydlí tu pouzí rolníci, sedláci, kteří se nestydí ani za ten název ani za práci.

»Tyto zprávy mne opravdu těší,« pochvaloval Modroch. »Škoda, že se tak nestalo dávno.«

»Pravda, pravda; mnohý by byl zachráněn —«

»Kam se uchýlil Herolt, o němž jste mluvila?«

»Ve Vilanech v hotelu je správcem, vlastně praveno podomkem. Tak to dopracoval na tak pěkném statku!«

»A dcera jeho Vlastička?«

»V modním obchodě je prodavačkou. Příliš vysoko myslila, a teď jí zůstala jenom ta moda,« s úsměvem dodala žena.

Modroch se ptal ještě na jiné, potom však od těch temných stránek odvrátil se k jasnějším, jevě velikou radost nad snahou Holasovou k zadržení toho, co se ještě udržeti dalo a k napravení neblahých poměrů.

»Už je v obecním výboru a všudy dobře působí,« vyličovala hospodyně. »My jdeme za ním oddaně. Svádí boje se starousedlíky a směle odkrývá jejich rány. Jest nezávislým na všech stranách a má jenom dobro na mysli. Nás se zastává a všudy průchod pravdě zjednati se snaží.«

Modroch rád naslouchal. Byl potěšen, že se tak poměry v rodišti jeho napravují, teď milejší mu připadala ta česká dědina, to drahé rodiště, kam se také vracel jako kdysi ztracený, ale teď nalezený a napravený syn.

Žena se dala po mezi přímo ke statku, který kdysi Heroltovi náležel. Modroch šel cestou k dědině. Potkával lidi, nepoznával jich. To nebylo jako v Mořině, kde znal každé dítě i křestním jménem. Naučil se tomu od hraběte, jenž zastavoval děti a vyptával se jich, o pouti jim rozdával desetníky, a měl v nich přátele. Jan si v domově lidí nevšímal, byli mu lhostejni a jenom se znal se sobě rovnými. Za pět roků se změnil, teď nosil plnovous, proto se k němu nehlásili, kteří ho dříve dobře znali. Rovně mířil k Holasovi, který ho tolikráte zval na návštěvu, o němž před krátkou dobou tolik pěkného slyšel. Zrak jeho

utkvěl na rodném statku. Nic se tu nezměnilo i lípy posud stály na dvoře a teď byly oděny nádherným zeleným šatem. I ty zčernalé budníky tam posud visely ve větvích. Jenom nově vysázené stromy vzrostly, střechy jakoby se pod nimi snížily, zahrada byla o mnoho pečlivěji upravena. Jediná změna upoutala Janovu pozornost. Zděná vrata byla rozbořena, oblouk padl, aby vyšší fůry bez překážky mohly vjeti na dvůr. Modrochovi se zdálo, že tu spolu padla ona pýcha, zavádějící na scestí.

Byl uvítán hospodářem vřele a nic se neohlížel, že Holas mu jde vstříc v jednoduchém oděvu, s trepkami na nohou a plackou-čapkou na hlavě.

»To je dost, že jste si na nás vzpomněl a do svého rodiště se vracíte. Co jsem se na vás načekal! Jenom dále, dále!«

Jan postřehl, že ani uvnitř změn není, ledaže nábytek prostší, místo piana u stěny stará truhla spíše pro památku než pro potřebu, méně záclon a rozličných přikrývek, na stěnách řadou obrazy svatých kolem kříže. Ale všudy čisto a útulno.

Modrochovi se dostalo občerstvení, musel vyslechnouti nějakou zprávu, podíval se na koně, které hospodář na jihu koupil, prohlédli celé hospodářství a byli by i na pole zašli, kdyby se nechýlil k zemi tmavý podvečer. Modroch si přál podívati se na Rychtu mezi sousedy. Přichvátali sem, slyšíce, kdo do Dešic zavítal, tiskli Janovi ruce, obsypávali ho otázkami a divili se, jak se na těch horách uchytil. Ani tomu nechtěli věřiti, že tam uvykne a zůstane. A jak se stal usedlým, jak vážně rozmlouval a jenom o hospodaření by hovořil, jaké měl náhledy, chválil šetrnost, jak málo pil a kouřil a ve všem se ukazoval střízlivým! Sousedé, kteří dříve s Janem se stýkali, nechápali ho nyní.

»A jaké šťastné náhodě máme děkovati, že jsi nás navštívil?« ptal se starosta. »Nehledáš snad nevěstu, družku života?«

»Tu už jsem nalezl a budu se ženiti v nejbližších dnech,« vece Modroch.

»Snad jsi si nevyvolil nějakou — Krystýnu z Mořína?« vyrazil se smíchem Tašek, který kdysi s kamarády Jana navštívil.

»Ano, vyvolil, dceru tamního rolníka, ale Krystýna se jmenuje její mladší sestra, tu dá otec do škol, aby z ní byla učitelka.«

»Kam jsi dal rozum?« připojoval se k Taškovi Míka, také účastník oné návštěvy. »Vždyť jsme tam neviděli ani jedné hezké tváře. Takové horačky!«

»A jedna se mně zalíbila, ta bude, tuším, dobrou hospodyní a řádnou ženou.«

»Co dostaneš věnem?«

»Mohl bych přilhati, ale povím pravdu, šest tisíc zlatých —«

»A že také v tom chudém kraji tolik peněz!« divili se sousedé. »Také výbavu?«

»Na dvě postele peřin, nové necky, kolovrat —«

Společnost propukla v hlučný smích.

»Proč se smějete? V našem kraji musí každá nevěsta přísti, chléb upéci, husy nasazovati, tele odstaviti, rozsévati obilí —«

Hosté se smáli tím hlučněji.

„Proč se smějete?« ujal se slova zase Holas. »To jsou užitečné věci, a kdyby toho hospodyně třeba sama nedělala, aspoň tomu má rozuměti.«

»A piano ta tvoje Kristýna nedostane?« volal rozpustile Míka.

»Piano ne, ale nový větrník na obilí. Její otec a můj budoucí tchán v zimě z dlouhé chvíle vyřezává, udělal větrníky dva, jeden pro sebe a druhý pro mne. To je znamenitá věc. Že ho nemáš, Tašku?« obrátil se Jan na smějícího se soudruha.

»Vypůjčuje si jej ode mne,« poznamenal Holas.

Hosté se dále bavili a nemohli pochopiti klid, s jakým Modroch mluvil, ničeho nezakrýval, ale zřejmě všechno pověděl.

»Ale jakého měl smluvčího,« napovídal Holas, »pochlubte se, pane Jene.«

»Neobjednal si Kecala z Prodané nevěsty?« napovídal s chechtotem Míka.

»Abych si tuto nevěstu vzal, radil mně a všechno sprostředkoval hrabě Votocký z Votovic.«

»Aaa!« divili se sousedé. »To byl vzácný smluvčí!« Hned pak počali Kristynu Janovu jinak posuzovati.

»Takový kobylkář!« oddechnul si starosta.

»Zemský poslanec, majitel několika domů v Praze,« obhajoval Holas hraběte, »a přece tak skromný milý pán. Sám mně naznačoval, kde zajíc leží, abych tam střílel, ale já čekal, až vyskočí z pelechu.«

Modroch ještě vypovídal, jak mnoho má dobytka, že už zaplatil fundus, jak spracuje brambory, co se v Mořině daří a podobně.

»A máte tam také zábavy?« ptal se Míka.

»Lepší než zde, jsme od světa jako odříznuti, na sebe odkázáni, lneme k sobě a vyrážíme se znamenitě, pokud čas stačí. Ovšem život není jenom zábavou, ale prací a starostí.«

Hned také se zmínil o společnosti v Luticích, o výletech a bálech, jejichž čistý výnos připadá dobročinným účelům.

Když byla společnost v nejlepším, Modroch vstal a měl se k odchodu. Také Holas už nepil.

»Tak brzo bys odešel? Což s námi neposedíš? Pamatuješ se přece, jak jsme bouřívali,« volali hosté.

»V Mořině chodím ještě dříve domů. Teď jsem převrátil život: záhy na lože a časněji vstáti. Dříve bylo jinak, ale časy ty minuly.«

»Ale přece k vůli nám uděláš jednou výjimku.«

»Viděl jsem vás, potěšil jsem se s vámi a teď jdu. Mějte se dobře!«

Modroch potřepal ve vzduchu rukou a už byl ve dveřích. Holas kryl mu záda. Pozdě si vzpomněli hosté, aby Jana zasedli a násilně podrželi.

»Ani ho nepoznávám. Jak se jenom změnil? Kdo jenom naň tak účinkoval? To není ani samo sebou.«

»Vždyť jsme to pravili,« hlásili se Tašek a Míka, »za průvodem šel s odkrytou hlavou a modlil se za zachování úrody, jakoby neměl pojištěno.«

»Ten už není jako náš. Stal se z něho horal.«

»Opravdu horal,« přisvědčovali sousedé a někteří bývalého Honzíčka litovali.

Časně ráno vyšel Jan Modroch na hřbitov. V čistém vzduchu třepetali se ptáci, na bylinách miliony rosných kapek se lesklo co nejzářivěji. Slunce zahřívalo kyprou, nedávno svlaženou zemi. Na nebi nebylo ani obláčku. Vůně stromů a mladého osení přímo zarážela.

Hřbitov byl téměř ukryt v mladých jasanech, rozsochatých akátech a úctu vzbuzujících lípách s hladkou korou. Modroch téměř bázlivě vstoupil na svaté pole a v mysli ožily mu vzpomínky na mládí, kdy buď sám, buď ve společnosti rodičů sem chodil do toho kouta, kde pod náhrobkem odpočíval rod jeho. Sem také doprovodil děda, otce a matku, některého sourozence jako mládenec s bílou šerpou na rameně a se svící v ruce. Mnoho památek z minulosti vížilo ho k tomuto místu oplocenému bílou hradbou, nad níž vynikaly kříže různé velikosti. Ale byly tu i hrobky zámožných statkářů.

Sám a sám kráčel Jan po stezce, nesa pěknou kytici, kterou v Praze koupil. Byl nějak dojat a vzrušen. Už viděl hroby poněkud zeleným drnem obložené a květinami ozdobené. Nad nimi se vznášel mohutný kříž. Jan položil kytici k hlavám hrobu a smeknuv poklekl na kámen. Hodnou chvíli se modlil, potom vstav přetřel čelo a oči. I jal se v duchu přednášeti prosbu, aby mu rodiče požehnali s hůry nebes na další cestu do života, kdy si volí družku a založiti míní rodinu, aby přenesl jméno i co ushromáždí, na jiné, na potomky. Věděl, jak důležitý to krok a že k němu třeba vyšší pomoci a ochrany. Dlouho se připravoval a zabezpečoval, než se odhodlal k rozhodnutí tomu. Také musil mnoho opustiti, na jinou dráhu nastoupiti a vlastním přičiněním domohl se opět toho, co rod Modrochův poslední doby i s ním promarnil. Prosil i za odpuštění, aby mu bylo všechno prominuto.

Stromy šuměly, ptáci v korunách pěli, květiny na hrobech se chvěly a ty kříže a náhrobky stály němě a vážně jako rozhraní mezi tímto a oním světem, jako brány ke hrobům.

Modrochovi se zdálo, jakoby rozuměl šepotu přírody, jakoby to byl hlas rodičů a předků vůbec, kteří mu blahořečí a žehnají, odpouštějí a k dalšímu životu povzbuzují. Radost projela mu všemi údy, cítil uspokojení a sílu, zrak mu zaplál vnitřním žárem. Pokřižovav hroby i sebe, kráčel pod stinnými jasany k východu, aby směle a neochvějně spěl s větší ještě chutí vstříc budoucímu životu nyní už ne sám, ale sdružen s milovanou bytostí. Nelekal se, maje jistotu, že mu rodiče žehnají k rozhodnému kroku, k těm snahám životním, k tomu zakořenění ve zdravém českém lidu, u něhož už došel očisty a nových sil.

Valná hromada družstva Vlast

konána byla ve čtvrtek, dne 16. června 1910 ve dvě hodiny odpoledne. Byla ve veřejnosti očekávána s napjetím, ale dopadla dobře. Veškeré jednání bylo svorné a hlasování — až na jediný případ — bylo jednohlasné.

Valnou hromadu zahájil a skončil modlitbou II. místopředseda, farář Vlastimil Hálek, jenž promluvil v tato slova:

»Družstvo Vlast oslavilo minulého roku skvělým způsobem čtvrtstoletí svého trvání a své práce a koná dnešní valnou hromadu v nastoupení nové mety svých snah a cílů. Rok od roku vzrůstá jeho činnost, rozvětvují se jeho závody a hlouběji ukotvuje se v katolickém životě českém, jehož bylo průkopkyní. Dnes předkládáme činnost minulého roku všech odborů družstva Vlast a jejich podniků.

Dříve však vzpomeneme těch, kteří se z řad našich na věčnost odebrali. Jsou to:

Jos. Lorbeer, far. v Hostinné. — Jos. Šrámek, děkan v Novém Bydžově. — Al. Černý, typograf v Praze. — Jos. Habiger, far. v Troubkách, Morava. — Jan Komzák, far. v Bytově na Moravě. — Joachim Kouřil, tov. dělník a chalupník v Hamru. — Jos. Štěrba, probošt v Litoměřicích. — Václ. Frühbauer, gymn. katech. v Hradci Králové. — Dr. Em. Schoebel, biskup v Litoměřicích. — Marie Worlova, učitelka v Praze. — Al. Foret, far. v Podčáplích. — Jos. Janda, far. v Chotětově. — Jar. Pihler, katecheta na Smíchově. — Vl. Potz, c. k. cejchovní v Plzni. — Vojt. baron Derczenyi v Dolních Počernicích. — Joh. Krunertova, učitelka v Praze. — Václ. Rott, arcikněz v Nov. Strašecí. — Jan Duben, em. děkan v Sušici. — Marie Stráhlova, učitelka v Praze. — Tom. Flussek, učitel hluch. na Smíchově.

Přítomní uctili povstáním památku zemřelých.

Předseda: 20 členů zemřelo a 18 nových přistoupilo, takže jest i v roce minulém zachována v družstvu našem rovnováha.

1. Čtení protokolu poslední valné hromady.

Jednatel Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé valné hromady, jenž byl bez námitky schválen.

Předsedající: Slyšeli jste právě protokol minulé valné hromady. Podotýkám ještě, že bylo zde čteno jméno vsdp. generálního vikáře královéhradeckého, Msgr. Al. Frýdka. Tento pán včera poslal družstvu Vlast dar 100 K. Tím zajisté dal na jevo, že jest skutečným příznivcem našeho družstva a že podnikům našim upřímně přeje. My jsme za tento projev důvěry vysoce důstojnému panu generálnímu vikáři a kap. děkanu vděčni. — Přistupujeme k jednatelské zprávě.

2. **Jednatelská zpráva za XXV. správní rok** (1908—1909).

Přednesl jednatel Tom. Jos. Jiroušek.

Velectěné shromáždění!

Dvacetpět let uplynulo od založení družstva Vlast. Jedno čtvrtstoletí. Jest vzácnou takováto vzpomínka a zvláště pro spolek katolický, který po celý ten čas byl trnem v oku všem, kdož by nejraději viděli, aby katolíci stáli mimo veřejný život a zvláště mimo život literární. A právě družstvo Vlast jest spolek literární a proto družstvo Vlast mohlo v době svých dvacetipěti let zažíti tolik protivenství a tolik nesnází, jakých nezažil žádný spolek český mimo vlast i ve vlasti.

Po šestiletém trvání na Žižkově dostoupilo protivenství v kruzích liberálních proti družstvu Vlast do té míry, že zakladatel jeho, redaktor Tomáš Škrdle, jednoho dne v měsíci únoru přišel domů z katolické schůze v Praze a nalezl v bytě svém a v redakci »Vlasti« okna vytlučena. A od toho dne počal trpký život pro družstvo Vlast. Protivenství množilo se v té míře, že za šest neděl po tomto útoku roztrpčen na Žižkov, kde jako Vincencián a ujímatel chudiny po třináct let redaktor Tomáš Škrdle působil, aniž by z nás komu byl co řekl, opustil Žižkov a usadil se v Praze. A opět za šest neděl následovalo jej celé družstvo Vlast.

Pět roků bylo družstvo Vlast v nájmu na Starém Městě Pražském, až v prvních dnech měsíce května roku 1898 přestěhovalo se již do svého vlastního domu na Nové Město Pražské, kde se do dnes nachází. Zde je ten hrad družstva Vlast, v němž se dále rozvíjí a vzkvétá. Dvacetšest let vydává svůj časopis »Vlast«, dvacet let vydává časopis »Vychovatel«, devět let vydávalo »Dělnické Noviny«, jimž proklestil cestu dp. Tomáš Škrdle tříletým vydáváním »Nedělní dělnické přílohy Čecha«. Dále deset let vydává družstvo Vlast týdeník »Naše Listy«, osmnácte let již vydává »Sborník historického kroužku«, deset let brožurkový časopis »Hlasy Svatováclavské« a devět let »Vzdělávací četbu katol. mládeže«, devět let kalendář Sv. Vojtěch (malý a velký) a kromě toho vydalo a vydává velké řady brožur, knih a různých tiskopisů, aby obrozen a v duchu katolickém posílen byl náš český lid.

Historický odbor družstva Vlast pod jménem Historického kroužku působí již 20 let a za tu dobu uspořádal 73 historických přednášek pro katolickou veřejnost v Praze a předměstích.

Odbor socialní působí devatenácte let a za tu dobu vyslal své řečníky do 567 schůzí katolických spolků a organisací v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i v Dolních Rakousích.

Literární odbor působí již dvanáct let pod jménem Literární sekce a během doby té uspořádal v Praze 19 slavnostních večírků, v nichž řečníci odboru tohoto vzpomínali památky buditelů národa, zasloužilých mužů a vlasteneckých kněží. Mimo to Literární odbor s Odborem socialním uspořádaly již dva literárně-socialní sjezdy v Praze a pět literárně socialních sjezdů na českém venkově. Jedenašedesát programových řečníků mluvilo na těchto

sjezdech. A také památní desku Nestoru českých povídkářů Frant. Pravdovi (Vojtěchu Hlinkovi) zasadila Literární sekce za slavnostního shromáždění na jeho rodný dům v Nekrasíně.

Družstvo Vlast čestně zastoupeno bylo svým tiskem a svými diagramy na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895 a družstvo Vlast samo podniklo r. 1900 velkolepou výstavu katolické literatury české z 19. století v Praze, kterážto výstava bude povždy nejskvělejším důkazem, že kolem družstva Vlast byly a jsou seskupeny podnikavé hlavy obce katolického spisovatelstva. Kdo tehdáž tu výstavu viděl a přehlédl snesenou zde literaturu katolickou, kterou nikdy již nikdo pohromadě viděti nebude, ten se mohl přesvědčiti, co dokáže družstvo Vlast, když chce a do práce se dá.

Jiným skvělým důkazem činnosti družstva Vlast bylo roku 1908 jeho zastoupení na Zemské jubilejní výstavě v Praze, kde mělo své vlastní oddělení se vším tím, čím vykázati se mohlo na poli literárním. Representace družstva Vlast na této výstavě byla skvělá a na důkaz toho bylo družstvo Vlast od pořadatelstva zemské jubilejní výstavy vyznamenáno čestným diplomem a bronzovou medalií. Jiného vyznamenání v čestném diplomu dostalo se družstvu Vlast za vystavené tiskopisy z krajinské výstavy r. 1907 uspořádané v Kroměříži na Moravě. Od prodělaného života v protivenství dochází to konečně u družstva Vlast i k čestným diplomům a k vyznamenáním. Že jednou to s námi k takovým dobám dojde, sami jsme se nenadáli. Překvapovalo nás to. Bylo nám to posilou k další práci.

Dále. Dvanáct let má družstvo Vlast svou tiskárnu, v níž nejen pro sebe ale i pro katolickou veřejnost a pro katické spolky tisk obstarává. A katolická veřejnost a katolické spolky, pro něž družstvo Vlast se svým Socialním odborem mnoho učinilo, neměly by na knihtiskárnu tuto jako za odplatu při svých potřebách zapomínati, jako družstvo Vlast v těch prvních a nejhorších dobách nezapomínalo na ně.

V čele výboru družstva Vlast od jeho založení stojí již čtyři předsedové a čtyři jednatelové a stále jeden první místopředseda pan Karel Ulrich a stále jeden první pokladník a zakladatel družstva dp. redaktor Tomáš Škrdle a II. místopředsedou od r. 1902 jest dp. farář Vlastimil Hálek.

Prvním předsedou zvoleným na první ustavující valné hromadě dne 24. září r. 1884 byl dp. farář a spisovatel Petr Kopal, druhým předsedou v roce 1885 byl dp. kaplan Frant. Pohunek, třetím předsedou v letech 1886 až 1888 byl dp. kaplan Frà Jos. Mergl a čtvrtým předsedou od r. 1889 až do dnes jest vldp. dr. Rudolf Horský.

Jednatelové šli za sebou následovně: prvním od roku 1884 do r. 1889 byl dp. katecheta Václav Červinka, druhým od r. 1890 do r. 1894 byl dp. P. Frant. Filip Konečný, třetím od r. 1894 do r. 1897 byl dp. kooperator Frant. Žák a čtvrtým od r. 1898 do dnes jest T. J. Jiroušek.

Dále musím vzpomenouti, že družstvo Vlast obětovalo se pro naše katolické spolky v zemích koruny České, v Dol. Ra-

kousích, Němcích i v Americe jako snad žádná katolická korporace česká. Družstvo Vlast se svým Socialním odborem nejen že do spolků vysílalo v Čechách a na Moravě řečníky, ale družstvo Vlast založilo během své dvacetipětileté působnosti i ve 155 místech a městech 226 knihoven, kromě 25 knihoven jubilejních.

Nuže z tohoto stručného přehledu dvacetipětileté činnosti jest viděti, že družstvo Vlast zde bylo a jest k něčemu dobré, že jest hybnou silou, která v pohyb uvedla veškeren veřejný katolický život v koleje křesťanské důslednosti. Chabost zmizela ze řad katolíků od té doby, kdy družstvo Vlast jalo se obrozovati literaturu českou ve směru morálním a kdy jalo se burcovati i ospalce v katolickém spolkovém životě českém. To vysvědčení musí jedenkráte literární historikové družstvu Vlast dáti, že od jeho se objevení v Čechách nastal nový literární i organisační ruch, který živen rok od roku, dospěl v mohutný proud masy lidu, vzbuzeného literáty a řečníky, kteří vychováni byli duchovní školou družstva Vlast.

V minulém roce dne 7. října oslavili jsme 25leté trvání družstva Vlast. Oslava ta byla důstojnou v každém ohledu. Ráno sloužena byla mše svatá, jíž přítomen byl výbor, mnoho členů a zástupci nejdůstojnějšího Episkopátu a mnoho veledůstojných pánů. Po mši sv. byla konána slavnostní schůze, v níž přečtena byla jména valnou hromadou dne 28. června jmenovaných dvanácti čestných a jubilejních členů družstva Vlast a přečten řád založeného »Jubilejního podpůrného fondu pro zřízence družstva Vlast«.

Dále ohlášeno 25 jubilejních knihoven, které darovány byly katol. spolkům a katol. ústavům a farním knihovnám.

Po těchto sděleních ujal se slova zakladatel družstva, dp. Tom. Škrdle, redaktor »Vlasti«, a v delší řeči líčil, co přivedlo jej na dráhu kněžství a proč a jak založil družstvo Vlast. Řeč jeho byla svérázná a dojímavá, neboť mluvil vše od srdce a k srdcím. Skončil za hlučné pochvaly.

Dp. farář Vlastimil Hálek podal pak v delší své řeči nástin činnosti družstva Vlast. Řeč jeho byla důkladným vylíčením všeho, co se v družstvu událo a pamětihodným bylo. Za svoji řeč odměněn byl hlučným potleskem.

Po těchto řečích přinesli pozdravné a blahopřejné proslovy: zástupce Jeho Eminence ndp. knížete-arcibiskupa Leona kardinála Skrbenského J. M. vsdp. praelat dr. Jan Marek; zástupce Jeho Excellence ndp. knížete-arcibiskupa olomouckého dra. Frant. Saleského Bauera, vsdp. metropolitní kanovník Sigmund hrabě Ledóchowski; zástupce Jeho Excellence ndp. biskupa královéhradeckého dra. Josefa Doubravy, Jeho Milost vsdp. dvorní rada a kapitolní děkan dr. Frant. Xaver Kryštůfek; a jako zástupce nejdůstojnějšího Ordinariatu Litoměřického promluvil vsdp. Msgr. dr. Fr. Kordač. Dále pozdravně promluvili ještě: Jeho Milost vsdp. papežský praelat a kap. děkan Msgr. dr. Jos. Burian; Jeho Milost vsdp. strahovský opat Methoděj Zavoral, a za katol. spolky: p.

ředitel Ervín Červinka, načež doslovem předsedy vldp dra. Rud. Horského byla slavnostní schůze skončena.

Účastníci schůze navštívili pak domácí výstavu veškerých prací družstva Vlast, jeho odborů a jeho knihtiskárny. Ve výstavě nescházelo nic, co vyšlo nákladem družstva Vlast. Osvětová a literární činnost družstva a jeho odborů naznačena byla důkladně a zevrubně na pěti diagramech a dvou mapách. Byl to pohled zajímavý a do jisté míry i poučný, co dovede jeden spolek, jedno sdružení, když mužové jeho jsou jednomyslni a svorni, když mají v sobě dostatek energie a síly na zničení a odstranění každé nesvornosti a každého přeučeného kriticismu a rozumování bez práce — ve vlastním táboře na úkor vlastního táboru. U družstva Vlast nesvornost se vždy odrážela a odráží, poněvadž mužové družstva Vlast jsou v důslednosti jednomyslni a pevni k sobě, pevni k družstvu.

Slavnost zakončena byla odpoledne velkým banketem. V týž den v závodech družstva se nepracovalo.

K této jubilejní oslavě došlo sta a sta blahopřejných telegramů a dopisů a katoličtí básníci poslali i nadšené básně k významnému tomuto dni.

Záhy po této oslavě v měsíci říjnu r. 1909 došlo k uspořádání tří literárních večírků, které měly hojnou návštěvu. Přednášeli v nich dne 17. října: místopředseda dp. farář Vlastimil Hálek »O životě a dílech amerického básníka Jana Vránka Pohořského; dne 24. října T. J. Jiroušek »O životě a literárním působení Ludmily Grossmanové-Brodské«, a dne 31. října dp. farář Karel Toman »O svých dojmech ze sjezdu katolíků německých ve Vratislavi, pořádaném r. 1909.«

Po večírcích Literární sekce následovaly opět tři večírky Socialního odboru taktéž četně navštívené, v nichž přednášeli: dne 7. listopadu spisovatel Dr. Václav Řezníček »O příčinách hospodářského úpadku v království českém v minulosti i přítomnosti«; dne 14. listopadu přednášel živnostník p. Václav Dvorský »O hospodářských poměrech naší doby«, a dne 21. listopadu přednášel dp. farář Vlastimil Hálek »O sirotčích radách a katolících«.

Posledním dílem v tomto roce byl náš sedmý Literárně-socialní sjezd v král. starobylém Písku, jehož účastnilo se po dva dny vždy na 600 účastníků všech vrstev obyvatelstva staroslavného města vzdor všem agitacím nepřátel věci katolické.

Dne 5. června odpoledne mluvili na tomto sjezdu T. J. Jiroušek »O družstvu Vlast, jeho odborech a spolcích kolem družstva Vlast seřaděných«, dále mluvil p. učitel Vlastimil Jelínek »O křesťanských základech ve školství.« — Ve schůzi večerní mluvili pak místopředseda dp. farář Vlastimil Hálek »O dílech křesťanské charity v nové době« a dp. far. Karel Toman »O křesťanské ženě v době moderní.«

Druhého dne po mši svaté dopoledne konána schůze třetí, v níž opět mluvili: spisovatel dp. farář Alois Dostál »O dobré a špatné četbě« a vldp. kanovník a farář dr. Karel Lev Řehák

»O Petru Chelčickém, rodáku jihočeském a praotci českých bratří.« Zdar sjezdu byl úplný a nadšení účastníků veliké.

Na konec sděluji z vnitřní činnosti a správy výboru družstva za uplynulý rok, že výbor konal od 28. června 1909 do dnes 7 schůzí.

První, co důležité provedl, jest, že rozšířil knihtiskárnu a k účelu tomu zabral v prvním poschodí jeden byt o třech místnostech, z nichž jedna slouží za sazárnu a druhé za skladiště závodu papírnického, který v prvních dnech měsíce května 1910 pro pouliční prodej byl zrušen a omezen na venek a prodej domácí. Krám obchodní do ulice byl pronajat a tím získána činže, již obchod pro ulici nikdy nekryl.

Při »Učitelské příloze« ve »Vychovateli« byl v minulém roce dne 13. prosince zvolen vedle redaktora p. učitele Vlastimila Jelínka spoluredaktor dp. katecheta Václav Kunz a u »Vzdělávací četby katolické mládeže« zvolen byl taktéž dne 13. prosince 1909 za nového redaktora spisovatel p. Josef Hais-Týnecký.

Katechetská příloha »Vychovatele« dostala od Nového roku 1910 název »Věstník katechetský« a do polovice dubna t. r. vedl ji dp. katecheta Josef Jonák, načež Spolkem katechetů zvolen byl za jejího redaktora opětně dp. katecheta Jaroslav Slavíček.

Letos dán byl do opravy k přání a přípisu pražského magistrátu celý spolkový dům a oprava to se právě provádí.

Pro pracovní personal knihtiskárny vydán byl nový, magistrátem pražským schválený pracovní řád.

Kromě jubilejních 25 knihoven byly ještě družstvem Vlast darovány letos knihovny čtyři, a to: Venkovskému sdružení katol. mládeže v Tuklatech u Čes. Brodu, Studentské knihovně Svato-Václavského konviktu v Bubenči, Katolické Jednotě v Obytčově na Moravě, Sdružení venkovské omladiny v Biskupicích na Moravě, a katolickým Čechům v Porýnsku k jejich žádosti darovány z divadelní bibliotéky družstva veškeré dosud vydané divadelní hry a katolíkům v Písku zaslány byly naše brožury a kalendáře.

V poslední výborové schůzi bylo také usneseno, darovati k žádosti komitétu pro oslavu Kosmákovu 100 až 200 K na pořízení památníku spisovatele-kněze Václava Kosmáka v Martinkově, jakmile k uskutečňující akci komitétu dojde.

Blahopřejné dopisy výboru byly zaslány: J. M. vsdp. opatu Meth. Zavoralovi při slavnosti otevření spolkové dvorany na Strahově, dále gratulováno výborem Jeho Eminenci ndp. Leonovi kard. Skrbenskému u příležitosti Jeho 10letého jubilea na stolci sv. Vojtěcha a konečně gratulováno Jeho Milosti ndp. Jos. Grossovi k Jeho zvolení za nového biskupa na stolec biskupů litoměřických.

Na veškeré tyto blahopřejné dopisy přišly výboru poděkovací přípisy. Podobně zaslali výboru pěkná poděkování veškeří jubilejní čestní členové družstva s ujištěním, že je toto čestné jubilejní členství těší.

Končím poděkováním všem, kdož nám v našem díle podávali svoji pomocnou ruku a pamatovali na nás duševně i hmotně. Zaplať za to Bůh! (Výborně — potlesk.)

Předsedající: Pan jednatel podal nám dobře zpracovanou jednatelskou zprávu, ze které může každý poznati, že jsme za tento rok pracovali silně a vytrvale. My jsme p. Tom. Jos. Jirouškovi za tuto zprávu povděčni.

Předsedající předložil »Hlas lidu« ze dne 13. června t. r., v němž výkonný výbor české strany křesť. socialní poroučí, že »jest povinností všech stoupenců, organisací i spolků veškeré tiskové práce tiskárně křesť.-socialní v Praze zadávati.« Předsedající praví, že se nás bolestně dotklo toto vydané proti nám prohlášení: vždyť jsou různé organisace a hlavně spolky kostmi z našich kostí, krev z naší krve. Němec zná přísloví: leben u. leben lassen. Jest spravedlivo, aby i v druhém táboře se dle tohoto hesla řídili.

Farář Hugo Červinka: Velectěné shromáždění! Byla zde učiněna zmínka o výkonném výboru. Ten že prý staví se na nepřátelské stanovisko proti družstvu Vlast. Já bych prosil, velectěné shromáždění, o uvážení: Jestli jsou někteří členové výkonného výboru členy našeho družstva Vlast, aby se jim dalo v úvahu, že Vlast by musela dosavadní projevy jejich považovati za nepřátelské proti sobě již z toho důvodu, že oni nehledí parallysovat nepřátelskou akci oněch mužů, s kterými se ve výkonném výboru stýkají.

Ohledně toho, že oni pánové chtějí strhnouti na sebe všechnu moc a celou autoritu, dovoluji si podotknouti, že i my jsme dostali asi před třemi dny dotazník, abychom se změnili na křesť.-socialní organisaci. Ale my zůstaneme tak, jak jsme. Já bych byl velice rád, kdyby se ta myšlenka ještě rozšířila v ten smysl, že oni nikoho nemohou přinutit, aby se k nim přidal. My prozatím stojíme jako jediná katol. organisace o samotě. Ty ostatní, na které dopsali (jest jich v našem okrese 31), přitáhli k sobě. Nuže, má-li se konservativní směr mezi lidem uplatnit, ať naši řečníci již nyní v jeho duchu pracují!

Správce Jos. Vinopal: Já se také k tomu přidávám. My musíme mít svoje řečníky, kteří by vysvětlovali zásady naší strany!

Tom. Jos. Jiroušek: To jest vděk . . . Já dobře vím, co Socialní odbor a družstvo Vlast udělalo pro katolické hnutí, na němž stojí dnes celá akce, ba řekněme celá strana! Kdo ví, co to dalo práce, než podařilo se Vlasti se svými odbory uvésti v život 75 spolků! A k tomuto životu dalo základ družstvo Vlast. Já všude jezdil, byl jsem nejméně u 150 ustavujících valných hromad a mluvil jsem na všech jako řečník o účelích spolku na útraty Socialního odboru, ale bez — diet! A to jest ta odměna? Uvažme, že když my začali působiti, bylo v Čechách 7 spolků tovaryšských, jedna Katolická beseda a 1 politická Jednota. Na Moravě bylo 17 spolků. A dnes? — Vizme práci družstva Vlast! Dnes jest v Čechách 180 spolků a na Moravě taktéž . . . Kdo to všecko způsobil? — — — Já sám, pánové, vykonal po Moravě čtyři delší cesty . . . . Byl jsem na Valašsku, na Hanácku, na Horácku i na Brněnsku . . . Všude jsem radil a všude jsem uváděl v život katolické zásady! Dnes jest lehko na těch

základech pracovat! Chtějí nás konkurečně zničit! My se tomu musíme opřít uvědoměním katolického lidu, aby to, co jsme namahavě a se vším úsilím zbudovali, jiní lehkovážně nerozmrhali . . . Neboť oni nového nic nezískají, nás oslabí a my nebudem již moci tolik činiti pro katol. věc, jako jsme dosud činili! — (Výborně!)

Faktor Boh. Šubrt podává návrh: buď ať se napíše resoluce zde, nebo ať se zvolí dva nebo tři páni, kteří by ji po valné hromadě zpracovali. Tuto resoluci nechť otisknou naše i přátelské časopisy a v ní ať jest zdůrazněno, že trpce neseme to, co se proti nám podniká; my že neupíráme nikomu právo na život, ale nám že se to právo upírá. My práci nikomu nepřebíráme a rovněž nikoho nenutíme, aby nám práci dal. Ať oni také nikoho nepřemlouvají.

Správce Jos. Vinopal: Já vím a jsem přesvědčen, že i někteří členové výkonného výboru haní »Naše Listy« a působí, aby se neodebíraly. To jest trestuhodné. Prosil bych, pánové, aby se dalo do novin, aby členové výkonného výboru a členové křesť. organisací nepoškozovali našich katolických časopisů. My nikomu neškodíme a škodit nechceme, ať i nás každý šetří!

Kníž. arcib. notář Tom. Škrdle: Pan Smutný, člen smíchovské organisace, přestal právě odebírati 15 ex. »Našich Listů«, pro něž si docházel.

Předsedající: Předmět tento jest vyčerpán. Jisto jest, že na obranu našeho tisku musíme promluvit. Dva nebo tři pánové ať zpracují po valné hromadě příslušnou resoluci. Ovšem: ráznou a rozumnou! (Dp. farář Vlastimil Hálek čte z poznámek hlavní body oné resoluce.) — Návrh se jednohlasně přijímá a komise se volí.

Prohlášení zní:

Valná hromada družstva Vlast usnesla se dne 16. června t. r. jednohlasně na tomto prohlášení k veškerým svým členům a ku katolické veřejnosti.

Vzhledem k tomu, že družstvo Vlast se svými odbory, svými časopisy a publikacemi a svými řečníky i hmotnou pomocí již před 20 lety na půdě organisační spěchalo pomoci všem, kdož organisovati se chtěli a organisovali; vzhledem k tomu, že družstvo Vlast se svými odbory na poli socialním, historickém a literárním katolický ruch a katolické hnutí vyvolalo; a vzhledem k tomu, že samo družstvo hnutí pěstilo a 20 let k zakotvení hnutí tohoto v zemích koruny České, seč síly jeho byly, pracovalo, obrací se dnes družstvo Vlast o další přízeň a podporu nejen u svých dlouholetých členů a příznivců, ale i u těch všech, jimž v dobách prvních jejich začátků, v dobách to nejhorších, pomáhalo, aby kruhy tyto a spolky katolické osvědčovaly dnes k družstvu Vlast svoji srdečnost — vzájemnou pomocí.

Valná hromada družstva Vlast zdůrazňuje katolické veřejnosti, že knihtiskárna družstva jest hlavním zdrojem jeho příjmů a téměř celou jeho životní silou, na níž všecko záleží. Má-li družstvo Vlast dojíti vytknutých snah a cílů, k nimž družstvo

Vlast nejen od svých počátků kráčelo, ale i jako literární katolická korporace založeno bylo, pak jest to zajisté jeho tisk a jeho knihtiskárna, jimž nesmí se nechat poklesnouti. Veškeré členstvo družstva Vlast, veškeří naši příznivci a vůbec katolické spolky a organisace hnutí katolického nechť nezapomínají, že družstvu Vlast, jako společnosti rozhodně katolické, mají pomáhati v jeho snahách, aby mohlo dojíti svých cílů, že mu mají pomáhati udržet a povznést jeho knihtiskárnu objednávkami svých tiskových potřeb. Za duševní i hmotnou pomoc v minulosti ať dnes podává se pomocná ruka také nám.

Valná hromada družstva Vlast nemile nese prohlášení výkonného výboru české strany křesťansko-socialní ze dne 8. června t. r., v němž se praví: »jest **povinností** všech našich stoupenců, organisací i s p o l k ů (!) veškeré tiskové práce tiskárně této (akciové tiskárně strany) zadávati.« Takhle na úkor starých katolických podniků a zvláště podniků družstva Vlast nemá býti pracováno a ve veřejnosti agitováno. Nemá-li výkonný výbor strany a její členové s dostatek prací vlastních pro svoji akciovou tiskárnu, nač tedy byla potřebna? Zvláště, když jsou zde knihtiskárny katolické. Prohlašovati za povinnost, aby veškeré tiskové práce byly zadávány jen jediné tiskárně, dotýká se těžce valné hromady, neboť není krokem dobrým ku shodě v hnutí katolickém a v prospěchu hnutí katolického.

Stejně valná hromada těžce nese nerozvážnou agitaci proti »Našim Listům«, starému to bojovníku za věc katolickou, jsouc si vědoma, že družstvo Vlast nepřebíralo agitačně ani tisk ani časopisy jiným podnikům.

Družstvo Vlast řídilo se až dosud zásadou: »Samo žít a jiným života také přáti,« a jest požadavkem spravedlnosti, aby i u jiných v katolickém táboře této zásady bylo šetřeno.

3. Zpráva účetní za XXV. správní rok.

K. a. notář Tom. Škrdle podával účetní zprávu za r. 1908—1909. Příjmů bylo 131.694 K 35 h, vydání 127.663 K 95 h, i zbývá čistého jmění 4030 K 40 h. Pokladník četl jednotlivé položky příjmů a porovnával s nimi vydání a vysvětloval finanční postavení celého družstva. Na to rozebral jednotlivě v aktivech i passivech výkaz jmění družstva. Aktiva činí 229.806 K 80 h, passiva 93.347 K 49 h. Ukončiv svůj referát, vyzval pokladník přítomné, aby nepokrytě a otevřeně tázali se ho na vše, co by jim snad bylo nejasné. Finanční debaty se súčastnili: sládek Karel Spurný z Vysočan, stavitel Boh. Varhaut z Michle, správce chorobince Jos. Vinopal ze Smíchova a domácí faktor Boh. Šubrt.

Účty byly revidovány 8. června t. r.: farářem Em. Stárkou z Řepína a c. k. soudním oficiálem Jos. Kotoučem z Prahy. Revisoři poznamenali: Podepsaní revidovali všecky účty, položku za položkou prozkoumali bedlivě, a to účty družstva Vlast, jeho fondů, časopisů, knihtiskárny, papírnického závodu a shledali vše ve vzorném pořádku.

Revisor c. k. soudní official Jos. Kotouč po přečtení zprávy povstává a praví: Všecky účty jsme opatrně zkoumali, porovnávali položky a vše shledali jsme v úplném pořádku!

Předsedající: Poznali jste, velectění, finanční effekt družstva Vlast, který jest letos opět příznivým. Zprávy pp. revisorů dosvědčují, že i účetně jest v účtech vše správně provedeno a doloženo.

Pan B. Šubrt navrhuje, aby pokladníkovi bylo dáno valnou hromadou absolutorium. Místopředseda dává hlasovati a pokladníkovi se uděluje absolutorium všemi hlasy.

4. Zprávy odborů.

a) Zpráva Historického kroužku:

Za školního radu Dr. M. Kováře, jenž bydlí v letě ve Žďáře u Turnova a za návštěvy v Praze ochuravěl, četl zprávu účetní Jan Žák:

Vysoce důstojní a veleváženi pánové!

Již po dlouhou řadu let vkládá se na mne jako jednatele úkol podávati zprávu o Historickém kroužku ve valné hromadě družšstva »Vlasti.« Od té doby, co valná hromada koná se až počátkem léta, kdy prodlévám již na venkově, jsem nucen zprávu tu podati písemně.

Není spolku konservativnějšího nad náš kroužek. Již po dlouhá léta zasedají ve výboru jeho téměř titíž mužové smýšlení katolického, jako bylo při počátku. Mimo ojedinělé případy pouze neúprosná smrt ubírá členy z našich řad. Vzpomínám dnes zesnulých těch mužů o Histor. kroužek zasloužilých, jsou to: zakladatel kroužku P. Jos. Svoboda T. J., faráři Fr. Eckert a Václ. Honejsek, P. Petr Špička, profesoři Kar. Konrád, Kar. a Aug. Pánek.

Nyní již po několik let trvají ve výboru: jako předseda praelat a dvorní rada Dr. Fr. X. Kryštůfek již od r. 1896, jako jednatel šk. rada Dr. Mat. Kovář již 16 let (oba jako členové výboru od prvopočátku), jako pokladník čestný kanovník Dr. Kar. L. Řehák, jako knihovník metropol. kanovník Dr. Ant. Podlaha (od r. 1895); oba jsou členy od r. 1892; ostatní členové výboru byli: P. Ferd. Černovský O. A., převor Jos. Hamršmíd (od prvopočátku), kaplan Václ. Roudnický, univ. prof. Dr. Al. Soldát, archivář Fr. Tišer, podpřevor Lud. Vachek, prof. Jos. Vávra (od prvopočátku), k. a. notář Tom. Škrdle, delegát Vlasti, od prvopočátku. Za revisory účtů zvoleni: farář P. Václ. Váchal a podpřevor Ludv. Vachek.

Činnost Histor. kroužku bere se hlavně dvojím směrem, a to pořádati v zimním období přednášky, jež se honorují, a vydávati Sborník Histor. kroužku, jenž od r. 1900 vychází jako časopis.

V minulém období pořádaly se přednášky tři ve dvoraně Jednoty katol. tovaryšů, jež všecky byly hojně navštíveny. První přednášku měl prof. Jos. Vávra o moravské větvi Oppersdorfů, druhou Dr. Karel Řehák o Kalvínovi, jež jest otištěna v I. čís.

XI. roč. Sborníku, a třetí Dr. Ant. Podlaha o Marianských družinách českých v dobách minulých, kterážto přednáška uveřejněna v časopise »Ve službách Královny.«

Honorář za přednášky a za propůjčení sálu zmenšuje nepatrnou jistinu jmění našeho, ke které však velkodušní dobrodinci opět přispěli: nejd. p. světící biskup a metrop. děkan Fr. Brusák 50 K, vsdp. generál a velmistr křižovníků s červ. hvězdou Fr. Marat 50 K, nejd. p. světící biskup a probošt metrop. kapitoly Dr. Václ Frind 30 K, k. a. notář J. Hlasivec 10 K.

Loňský X. roč. Sborníku Histor. kroužku vyšel ve 2 sešitech po 7 arších jako již jeho předchůdce a obsahuje opět po většině práce archivní: Vdp. farář *Alois Dostál* napsal stať »Český národ svému prvnímu arcipastýři«; dp. katech. *Stan. Kosan* podal studii o posledních čtyřech papežích avignonských a o jejich politických stycích s cís. Karlem IV.; Dr. *M. Kovář* dokončil stať z Lothových letopisů: Praha za vlády Francouzů, Bavorů i Prusů r. 1742—1744; pokračuje se v pojednání † Dra *Ant. Lenze* »o sv. Tomáši Aquinském a o Mistru Janu Viklifovi«; dokončen článek z moravské monasteriologie *Frant. V. Peřinky*: Klášter Vallis Mariae v Oslavanech; vsdp. kanovník Dr. *Ant. Podlaha* přispěl dvěma články, a to: pokračováním třetího dílu rukopisného sborníku Evermonda Jiřího Košetického a pokračováním dějin kollejí jesuitských v Čechách a na Moravě od r. 1654 až do jejich zrušení; řed. měšť. šk. *Gust. V. Svoboda* zaslal tři články: Pobyt Prusů v Kolíně před bitvou u Křečhoře od 17. Máje do 18. Juni 1757, Kouzla a čáry a Zápisy v měst. archivě kolínském 1740 a 1741; vdp. Fr. Teplý, nyní archivář v Jindř. Hradci, podal dvě stati: Dopisy direktora stavů českých pana Kašpara Kaplíře ze Sulevic na Miličíně, Neustupově a Voticích a zprávy o Jarošovi z Drahonic. Drobné zprávy historické a posudky ukončují oba dvojsešity Sborníku.

Máme sic hojně přátel, spolupracovníkův, odběratelův a čtenářův, ale bylo by si přáti, aby se počet jejich čím dále více rozmnožoval, obzvláště abychom získali nových dobrodinců. Je mnoho výdajů a tím se pokladna povážlivě vyprazdňuje. A jako ke každému podniku třeba peněz, tak i k pořádání přednášek a k vydávání časopisu, zvláště vědeckého, který si obral za úkol šířiti pravdu historickou.

Předsedající: Velikou úlohu pro český dějepis koná Historický kroužek, vydávaje »Sborník historický«. Jest to jediný vědecký časopis historický svého druhu, který jest oceňován i v kruzích intelligence, hlavně českého professorstva, které jej vyhledává a z něho čerpá. Proto, byť i Vlast byla nucena naň doplácetí, udrží jej neochvějně dále, jsouc si vědoma, že prokazuje tím českému spravedlivému dějepisu neocenitelné služby.

b) *Zpráva Sociálního odboru.*

Jednatel *T. J. Jiroušek* přednesl tuto výroční jednatelskou zprávu ze Sociálního odboru:

Vážené shromáždění!

Jsme zde, pánové, a budeme zde. Sešli jsme se před 19 lety a ještě jsme neochabli, ještě máme sílu i ducha, abychom v práci před 19 lety započaté pokračovali. Tehdáž, když jsme se sešli, byli to první naši odpůrci a nepřátelé — socialní demokraté, kteří věštili nám zkázu. Jejich řečníci nás potírali, jejich tisk nám čelil, ale my nebyli k zdolání. Zahájili jsme zápas za křesťanskou osvětu a vzdělanost, za sociální spravedlnost, za poctivá práva, za vítěznou pravdu a za šlechetný život v národě, opírajíce se o pevné základy učení Kristova a jeho svaté apoštolské Stolice, byli jsme v boji tom nepřemožitelní. A tak stojíme zde i dnes. Máme za sebou velikou minulost, máme za sebou minulost, jakou nemůže vykázati se žádná korporace v národě. Náš Sociální odbor jest a byl prvním, který svými funkcionáři a řečníky vzbudil v Čechách před 19 lety rozruch a život, jehož výsledky teprve dnes se objevují.

Sociální odbor družstva Vlast, tato první rada katolíků pro spolkový život a pro hnutí katolické v zemích koruny České, má za sebou tak velkolepou minulost, že nelze ji přejíti uvědomělému katolíku bez uznání a bez úžasu.

Za dobu svých 19 let měl Sociální odbor 26 řečníků, kteří přednášeli vysíláni jsouce Sociálním odborem na 567 schůzích katolických spolků a organisací ve všech místech a městech zemí koruny České a v Dolních Rakousích, kde spolky katolické existovaly a existují. Já sám jsem byl tak šťasten, že za Sociální odbor mluvil jsem ve 207 místech a městech českých na shromážděních katolíků.

Vy jste viděli na naší domácí jubilejní výstavě v měsíci říjnu, zde, každé místo naznačeno a každého řečníka poznamenaného, který kde za Socialní odbor řečnil.

V prvním desetiletí Socialního odboru obětovali jsme pro náš lid, pro vývoj katolického života, všechen svůj klid nedělí i svátků, my na ty cesty obětovali i sta nocí — nuže a tak podařilo se nám obroditi život katolický v Čechách i na Moravě, že dnes na tu práci jsme hrdi.

Kdykoliv podávám výroční zprávu o činnosti Socialního odboru za uplynulý rok, a tu podávám již 19 let, vždy jsem výkazem tím nadšen a vnitřně uspokojen. Uspokojují mne fakta a číslice z mé zprávy a ještě více uspokojuje mě vědomí, že i kromě této činnosti za Socialní odbor naši řečníci a naši věrní bojci pracují v témž duchu a v týchž zásadách i jinde, kde stane jejich noha a kde se objeví. To vědomí, že v našem Socialním odboru jsme se posilnili a že se posilujeme v něm, a pak, že i na jiných místech v témž duchu pracujeme, to vědomí jest pro nás utěšujícím. A dokud si budeme takto počínati, nezdolá a neodstřelí nás nikdo — nás je málo zranitelných, poněvadž jsme důslednými ve věci katolické a národní.

Z vnitřní činnosti Socialního odboru uvádím, že konány byly čtyři schůze, dvě schůze užšího sboru a dvě schůze širšího sboru. V těchto schůzích přednášeli jednatel T. J. Jiroušek »o všeobecném přímém a rovném hlasovacím právu do zemského

sněmu království Českého.« V řeči své vyslovil se vzhledem na další postup tohoto práva do obcí a okresních zastupitelstev — proti. Na konec své řeči navrhl resoluci, která vyvrcholila ve smyslu jeho řeči a shromážděnými jednohlasně byla přijata a v »Našich Listech,« »Týdnu« a »Vlasti« uveřejněna. Dále přednášel »o katolickém tisku, zvláště o katolických časopisech na Moravě« a jejich seznam uvedl. Třetí přednášku konal »O zemském sdružení katolických spolků v král. Českém a jeho působnosti« a čtvrtou přednášku »O svolání III. sjezdu strany katolického lidu českého r. 1910, v níž uváděl veškeré nesprávnosti a neoprávněnosti i překročení organisačního řádu, na základě kterých fakt sjezd jest svolán. V podobném smyslu podal na konec resoluci, která jednohlasně byla schválena a již přinesly »Naše Listy,« »Čech« a »Týden.«

Farář dp. Vlastimil Hálek referoval v těchto schůzích »O způsobu státem udílených podpor učednickým besídkám« a »O novotách v novele trestního zákona, připravené právě k říšské radě.«

Redaktor dp. Tomáš Škrdle referoval »o prvních počátcích a postupu katolického hnutí v Čechách« a p. Václav Dvorský »o zavádění konsumů a zájmech živnostenstva v katolických organisacích a spolcích seřaděného«. Ve smyslu tohoto referátu byla také přijata resoluce, že kde živnostníci s námi jdou, jejich postavení konsumy a spolkovými prodejnami se jim nemá stěžovat, jinak bychom si z nich nepřátel mohli nadělati.

Pokud se týče přednášek v katolických spolcích a organisacích, přednášeli řečníci Sociálního odboru v následujících místech a městech:

Farář dp. Vlastimil Hálek přednášel v Žižkově dvakrát, na Král. Vinohradech, v Nuslích, v Podolí u Prahy dvakrát, v Tachlovicích, v Hořelicích, v Řepích, v Příbrami, v Břevnově, v Hloubětíně dvakrát, v Bubenči, v Střešovicích dvakrát, v Dolních Počernicích, v Kralupech, Příbrami po druhé a v Písku.

Pan Václav Dvorský přednášel v Břevnově, v Řevnicích dvakrát, v Tuklatech u Čes. Brodu, v Tachlovicích, v Pečkách na dráze dvakrát, v Berouně, v Draheličkách, v Libni, v Košířích, ve Stodůlkách a v Nymburku.

Farář dp. P. Karel Toman přednášel v Kralupech nad Vltavou, v Liboci u Prahy, v Kolíně, v Dolních Počernicích, v Hradci Králové, v Libni a v Písku.

Pí Anna Křížková přednášela v Tachlovicích, v Příbrami a v Hořelicích. — Pí Marie Gottliebová přednášela v Tachlovicích.

Jednatel T. J. Jiroušek přednášel v Řevnicích, v Hostivicích, v Únětičích, v Rapicích dvakrát, na Nov. Městě Pražském (v katol. organisaci), v Hloubětíně a v Písku.

Celkem konali v katol. spolcích, organisacích a shromážděních katolíků řečníci Socialního odboru 50 přednášek. Tolik přednášek nebylo během roku ještě nikdy, co Socialní odbor existuje, konáno jako roku minulého, jako tohoto správního roku 25. u družstva Vlast.

Avšak nedosti na tom, na podzim minulého roku uspořádal Sociální odbor tři veřejné večírky v Praze, v nichž za veliké návštěvy přednášeli: dne 7. listopadu p. Dr. Václav Řezníček »o příčinách hospodářského úpadku království Českého v minulosti a v přítomnosti«, dne 14. listopadu p. Václav Dvorský »o hospodářských poměrech naší doby« a dne 21. listopadu dp. farář Vlastimil Hálek »o nových sirotčích radách a postavení katolíků k radám těmto.«

Musím zároveň sděliti, že mnoho set přispívatelů korunových i více korunových přistoupilo v poslední době k Širšímu sboru sociálního odboru. Děkuji všem, kdož nás duševně i hmotně podporují a nám pomahají. Bude to k rozvoji katolického hnutí na dále. Pán Bůh za to zaplať!

Předsedající: Největší náš nepřítel musí uznati, že základ ku křesťanskému socialismu dalo družstvo Vlast. Když se staví dům a dělají se základy, jde práce zprvu pomalu a zvolna, ale když už jsou zedníci nahoře, ženou to cihlami rychleji. Vlast kladla základy kamenné, těm druhým pánům už to jde dnešního dne lehce. Ale i ty cihly musíme pomalu a opatrně klásti — (pan stavitel Varhaut nám to zajisté dosvědčí) aby se to neporoučelo dolů a nespadlo to . . . Sociální odbor, zbudovav základy křesť. socialismu, zůstane i na dále pěstitelem a učitelem pravých směrů křesťansko-socialních v lidu českém, aby v něm zapustily své hluboké kořeny.

Kníž. arcib. notář Tom. Škrdle vysvětluje přítomným rozsáhlou agitaci pro Širší sbor soc. odboru. Vyčítalo se nám, že za námi nikdo nestojí, ba jeden farář mi dopsal, že si musím uvědomiti, že jsme nedovedli získati drobný lid pro sebe — i chtěl jsem ukázati pravý opak. Zavedl jsem agitaci a nesčíslně korun a projevů dochází nás dosud. Referent ukazuje knížku, kamž korunky zapisuje a listuje stránky — 21 — na nichž jsou nové dary, dosud neuveřejněné. A dary i projevy (jež více neuveřejňujeme) docházejí do dnes. Mohutné toto hnutí dokazuje, že tu jsme a že něco znamenáme.

Správce Jos. Vinopal: Ať se zde více socialních kroužků pořádá. Ať se vysvětlí působnost naší strany a druhé strany. Ať se vyloží, co to jest moderna. Před volbami do říšské rady mluvilo se kdesi proti episkopátu, proti šlechtě a podobným terrorem se pracovalo. Praví katolíci to nebyli, ne, to byli spojenci evangelíků, kteří táhnou k Berlínu a kteří nejdou s námi.

Předsedající: Na podzim jako jiná léta budeme míti v těchto místnostech přednáškový kurs a vezmeme to do programu budoucích schůzí.

Tom. Jos. Jiroušek: Já úplně souhlasím. My musíme udělati v Socialním odboru jednu nebo dvě schůze a v těch musíme důkladně vyložit, co to jest křesťanský socialismus a na jakých základech má státi. Naši odpůrci jsou ve svých časopisech horší než naši úhlavní nepřátelé. Kritika se musí vésti v mezích slušnosti. Křesťanský socialismus představuje vznešenost křesťanského života, nikoliv však neurvalost! (Výborně!)

Předsedající: Prosím za zprávu Literární sekce.

c) Zprávu Literární sekce

přednesl jednatel farář Al. Dostál:

Literární sekce družstva Vlast pořádala počátkem června t. r. zdařilý sjezd v Písku se šesti přednáškami rozličného odboru, čímž upevnila styky s českým jihem, ve svém spolkovém domě oslavila v literárních večírcích faráře Vránka, spisovatelku Grossmannovou Brodskou a ve třech navštívených schůzích pojednávala nejenom o knihách Vlastí vydaných, ale i o jiných spisech, dobré odporučila, špatné dle zásluhy odsuzovala jako věci vydávané a šířené Volnou Myšlenkou, detektivní romány, krváky to v novém vydání, povídky, jež vydává protestantský »Komenský« s urážkami katolíků, brožury jako »O náboženství« od Nežáreckého, plné nesrovnalostí a věcí protikatolických. Pojednávala o rozličných zjevech české literatury, časopisech (bohosloveckém Museu), listech amerických i spisech vědeckých, jako »Dějinách literatury české« od pp. Nováků, kde nepříznivě jsou posouzeni katoličtí spisovatelé. Vůbec stála na stráži Literární sekce, aby bránila zájmy vlastenecké i náboženské.

K zprávě *z Literární sekce* podotýká místopředseda farář Vlast. Hálek: Jeden z předních belletristů našich, stojící mimo a snad i proti »Vlasti«, pravil mi před časem: »Před Vaší Literární sekcí musí se smeknout, ona svými schůzemi, posudky koná velké dílo.« Jak cenný a bohatý literární materiál pro přítomnost i pro historika jest složen v ročnících »Vlasti«. A to vše dílo pracovníků, členů Literární sekce! Tato těší se členství slovutného literáta, všeobecně oblíbeného povídkáře Aloise Dostála, neúnavného pilného pracovníka voj. kuráta dra. Rud. Zháněla, přičinlivého i nadšeného Jana Voborského a mnoha jiných, kteří své síly jí věnují. A v této literární práci bude zajisté i na dále s chutí pokračováno.

5. **Podpora Jednotě sv. Methoděje ve Vídni.**

Předsedající: Podporujice *Jednotu sv. Methoděje*, která obstarává ve Vídni našim bratřím českým bohoslužby v jazyku mateřském, plníme úkol národní i náboženský a tím dokazujeme, jak nejlépe prospíváme lidu českému. Proto doufám, že i letos přijat bude návrh, aby se jednotě sv. Methoděje věnovalo 200 K. Návrh byl jednohlasně shromážděním přijat.

6. **Volba předsedy, dvou výborů a jednoho náhradníka.**

Předsedající čte §§ 9. a 14. stanov, jednající o volbách.

Do výboru navrženi byli: Ferd. Zuna, far. v Jinonicích; Fr. Waldmann, vrchní dozorce v Johanneu; za náhradníka Václ. Kunz, katecheta v Praze-VII. Z venkova zaslalo volební listiny 71 členů; listiny jejich prozkoumali: faráři Al. Dostál a Hugo Červinka a prohlásili, že všickni venkovští členové volili kandidáty výborem navržené. A poněvadž i valná hromada podobně učinila, byli kandidáti výborem navrženi zvoleni jednohlasně.

Ohledně předsedy, ačť byli někteří členové proti, ponechal výbor volbu úplně valné hromadě, venku ani pro ani proti němu neagitovav. Ve valné hromadě výbor po důkladné předběžné poradě volbu Dr. Rud. Horského za předsedu družstva Vlast navrhl a doporučil. Výbor měl na zřeteli jedině a výhradně zájmy družstva a mír v katolické straně, čemuž vše ostatní mělo ustoupiti.

Schůze byla prohlášena za tajnou a valná hromada se usnesla, aby se o debatě této do veřejnosti nic nedávalo, ale aby byl o všech řečech sepsán a uschován pro budoucí časy důkladný protokol. Protokol ten prozkoumají a podepíší pánové, kteří ve výboru nezasedají: far. Hugo Červinka, správce Jos. Vinopal a sládek K. Spurný. Voleno bylo tajně, lístky. Většina volila Dr. Rud. Horského, menšina zůstala v opposici a Dr. Rud. Horského nevolila. Dr. Rud. Horský byl tedy k návrhu výboru za předsedu družstva Vlasti většinou hlasů zvolen. Volební listiny dány byly ihned do uzavřené obálky a obálka byla podepsána předsedajícím a oběma verifikatory.

7. Ukončení schůze.

K. a. notář Tom. Škrdle předložil shromáždění zapečetěný testament a spořitelní knížky Dr. Rud. Horského, v obálce rovněž uzavřené a zapečetěné, a líčil tahanice, které mu hlavně moravský tisk v této věci způsobil. Shromáždění s úžasem tento neslušný a nedůstojný boj sledovalo. Na to předsedající úředně prohlásil, že Dr. Rud. Horský v domě družstva Vlast nikdy pro sebe pokojiku neměl, kde by mohl přespati, když by se z Vídně nebo ze schůzí pozdě večer nebo v noci do Prahy vracel, a že mu tudíž pokojík ten nemohl býti vypověděn. Rovněž že nikdy nebylo ve výboru o jeho vyloučení z družstva jednáno.

Předsedající farář Vlast. Hálek: Kdo s nepředpojatým okem sledoval přednesené zprávy o činnosti Vlasti, nemůže popříti, že se pracovalo vytrvale a svědomitě v celé její organisaci. Dnes jest Vlast již obsáhlým podnikem, který vyžaduje mnoho péče a starostí při řízení. Než pevná ruka zakladatele družstva dp. Tom. Škrdle, jenž, byť lety stárl, ve své lásce k Vlasti nestárne, dovede její činnost ovládati v celém rozsahu. Pokud jest na ostatních nás všech, kteří jsme kolem družstva Vlast seskupeni, ujišťujeme, že dále budeme nadšeně pracovati k jejímu rozkvětu, aby plnila svůj úkol. Ke konci valné hromady žádám slavné shromáždění aby se mnou provolalo slávu slavně panujícímu sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. a nejdůstojnějšímu českomoravskému episkopátu. Shromáždění slávu provolává.

Kníž. arcib. notář Tom. Škrdle: My všichni výboři ve Vlasti pilně pracujeme, ale hlavní práci máme na starosti já a pan Tomáš Jiroušek. My jsme jako rodní bratří. I myšlenky máme stejné, ale práci ohromného družstva těžko bychom unesli, kdyby nepřišel býval mezi nás pan farář Vl. Hálek, který přijal na svá bedra valnou část našeho velkého břemene. Kdybychom toho neměli, ani bychom to všechno neunesli. On pracuje s láskou a

nadšeně, on nás podepřel v naší práci — i p. Jirouškovi i jemu zde srdečně děkuji. — (Shromáždění provolává jim slávu.) Modlitbou končí se pak valná hromada.

Družstvo Vlast stojí tu nezdolně jako mocný sloup, nekloníc se v pravo, nekloníc se v levo. Základy jeho jsou pevné a nikdo jich nevyvrátí. Nikdo se neodvážil valnou schůzi jeho rušiti a znepokojovati, nikdo — a to v nynější rozházené době v táboře katolickém má veliký význam.

Ustavující schůze výboru družstva Vlast

konána byla hned po valné hromadě. Zvoleni byli: za I. místopředsedu: Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník v Praze; za II.: Vl. Hálek, farář v Liboci; za jednatele: T. J. Jiroušek, redaktor na Král. Vinohradech. — Předsedající far. Vl. Hálek vítal v náš střed nového výbora, Ferd. Zunu, faráře z Jinonic. — Chudému katolickému spisovateli uděleno bylo z fondu pro katolické spisovatele 50 K podpory. — Kanovník Ed. Šittler a prof. Josef Šprongl děkují za blahopřání jim odeslané. Za knihovny děkují: Sdružení katolické české omladiny v Biskupicích u Luhačovic a knihovna pro katolické učitele v Bubenči. — Národní Jednotě katolické na Novém městě Pražském uděluje se knihovna. — Výbor Jednoty katolických duchovních diecese Brněnské ujišťuje nás zvláštním dopisem, že cíle, které sleduje družstvo Vlast a Jednota, jsou stejné a že shoda mezi oběma korporacemi panující potrvá i na dále. — Tím byla schůze skončena.

Sonett o Kráse.

Kéž lokám krásu z číše vzkypělé,
kéž trhat mohu její květy smavé,
bych nasytil se jejich úběle
a jejich rosou svlažil rety žhavé!

Kéž růží svých mi v cestu nastele,
kéž v její záplavě má duše plave;
pak šťastný budu jako andělé,
jimž ze rtů sladce plyne: Ave! Ave!

A celý svět a všichni zhyneme,
i slunce vznešené i s hvězdami,
a vše, co v pyšném triumfu teď jásá,

žel, v krátku usnou touhy duše mé
a rozletí se v Kosmos neznámý,
však věčným bude: Pravda, Dobro, Krása.

J. E. Říha.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Jak již při popisu kaple sv. Rafaela při Klárově ústavu slepců v Praze, při životopisu zakladatele tohoto ústavu, Phil. Dra profesora Aloise Klára a jeho syna, c. k. krajského rady Pavla Aloise Klára (viz XXV. ročník »Vlasti« str. 845—849, 948—955 a 1055—1062) jsem uvedl, bylo velkým kulturním dílem rodiny Klárů také založení nadace pro výtvarné umělce, která především nesla sé ku zvelebení domácího umění církevního, jehož velkolepé ukázky měly hlavně v kapli sv. Rafaela povzbuzovati duše šťastných lidí, těšících se zdravému zraku, ke konání dobra k duševnímu i hmotnému blahu nešťastných slepců. To bylo vůdčí hvězdou životního názoru šlechetného zakladatele i jeho nástupců, to bylo jeho ideálem při výchově akademické mládeže na staroslavném vysokém učení Pražském; muži tak ušlechtilých zásad, jenž byl mimo jiné též stálým spolupracovníkem »*Časopisu katolického duchovenstva*«, ku věčné cti i paměti za tak vznešený názor životní slouží text, otištěný na str. 155 prvního svazku prvního ročního běhu tohoto časopisu z r. 1828. V literárním oznamovateli pod názvem »Smíšeniny« bylo tehdy čtenářstvu sděleno toto:

»Náwěštj o ústawu pro wlastenské umělce.

O mládež a duchowenstwo wydánjm mnohých u nás i w cizině slawně známých theologických spisů wysoce zaslaužilý doktor we filosofii, a c. kr. professor literatury latinské a řecké na wysokých školách Pražských, pan Aloys Klar, powzbuzen gsa utěšeným prospěchem, s gakýmž k lepšjmu zaopatřenj nuzných posluchačů filosofie r. 1822 wýbor básnj pro deklamacj w gazyku německém wydal, chystá opět wydánj podobné sbjrky pod názwem: „Auswahl von Gedichten für deklamatorische Uibungen," určiw jistý wýnos k založenj gistiny k fundačj pro umělce rakauského mocnářstwj, zwláště ale pro Čechy, kterauž by se mladému umělci, wyššj powolánj k umělectwj gewjcjmu; ke zdokonalenj na půdě klassické w Itálii cesta proklestila. Na prostranném poli německé literatury neypěknějšj kwětiny k utěšenému wěnci sesbjrati, a spanilau rozmanitost w gednotu spogiti nebylo těžko mnohostranné učenosti a wytřelé chuti pana wydawatele, gež wesměs ušlechtilá mrawnost při obránj hlawnjch w této sbjrce předmětů wedla, gacjž gsau: Bůh, trůn, wlasť, welké a šlechetné činy z dáwnowěkosti i nyněgšjho wěku, libomudrctvj a pěkné uměnj.

Prospěšný aučinek tohoto chwalitebného podniknutj záwisj gediné od množstwj p. p. předplatitelů, gichž se hognosti i mezi dwogjctihodným duchowenstwem nadjti lze, negenom pro wěc samu, že totiž časem swým mnohý onjm ústawem podporowaný wlastenecký umělec, n. p. maljř, sošnjk, ku zwelebenj našjch

swatyň wtipem a uměnjm swým přispěti bude moci, ale také, že i Geho Knjžecj Milost, náš Neydůstogněgšj Knjže-Arcibiskup*) se swau Důstognau konsistořj, i Geho Excellencj náš wše dobro a pěkno podporugjcj Neywyššj Pan Purkrabj královstwj českého této práce co neylaskawěgi ugjti se ráčili.«

Tato skromnička stránka českého textu jest vzácným dokumentem pro poznání duševního života a při velkém lidumilství vysoce nad všednost povzneseného, milostí Boží osvíceného životního názoru zakladatele Klárova ústavu slepců.

Tam, kde *Bůh*, trůn, vlast a velké a *šlechetné činy* byli vůdci života, nemohlo býti nic profanního ani profanisujícího, tam byl velký lidumil též velkým učitelem mládeže, která z duše jeho jako z křišťalového pramene pila sílu lásky k Bohu, k vědě, uměnám a k lidstvu!

Jak obrovský to rozdíl mezi tímto jako balsam působícím životním názorem univ. prof. Dra Klára z r. 1828 a mezi frázovitými bludnými základy novověkého názoru životního, jejž přednáškami svými šířil r. 1908 et seq. rovněž universitní profesor Dr. Fr. Drtina. Rozdíl tak obrovský, že ušlechtilou, lidumilnou i bohumilou činnost a práci Aloise Klára r. 1828 vřele ocenil Časopis pro katolické duchovenstvo, kdežto Heidelberskou a po té i v království Českém kočovnicky na mnoha místech opakovanou a ve venkovských listech otištěnou přednášku Dra Drtiny kritickým rozborem**) svým v prach zdeptal slavný katolický učenec Msgr. prof. Th. Dr. Fr. Kordač. — — —

V červnovém (9.) čísle »Vlasti« na str. 811, 817 a 819, jakož i v některých již předcházejících číslech ročníku XXVI. zmínil jsem se o Zemském spolku pro výchovu a zaopatřování slepých v království Českém. Spolku tomuto dostalo se znamenitého odkazu. Dle výslovného znění závěti p. *Václava Vojtěcha Bubeníčka*, majitele zlatnického a hodinářského závodu na Můstku, jenž dne 5. června 1910 zemřel ve věku 64 let, připadnou jmenovanému lidumilnému spolku skoro jako královský dar při zahájení činnosti tři desetiny celého movitého jmění, činícího přes 200.000 K, tedy v okrouhlém obnosu *60.000 K*. Šlechetný testátor pocházel ze staré patricijské rodiny zlatnické v Praze; jeho otec byl majitelem proslulé dílny na výrobu granátového zboží a přece jen, jak bylo kdysi též u nejlepších rodin zvykem, poslal svého syna do světa na zkušenou s ranečkem a bez peněz. Václav Vojtěch Bubeníček, jenž pamětliv byl dobrých národních i lidumilných podniků, zaslouží sobě v dějinách mladého spolku pro výchovu *českých slepců* pamětní list s neblednoucím *zlatým písmem!* — Že odkaz Bubeníčkův náleží jen a pouze spolku

*) Tehdy Václav Leopold z Boží Milosti kníže-arcibiskup Pražský, Apoštolské Římské stolice v království Českém, jakož i v diecési Bamberské, Míšeňské a Řezenské legát rozený, rytíř Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan, velkokřižník cís. rak. řádu Leopoldova, Jeho cís. král. Milosti skutečná tajná rada atd. atd. —

**) Jako zvláštní otisk z časopisu »Vychovatel« vydalo družstvo »Vlast« v Praze 1909.

shora jmenovanému, jasně dokazuje poslední vůle lidumilova, v níž odkaz učiněn byl přípravnému výboru spolku toho k rukám profesora Deyla v Praze. —

Nuže seznali jsme, jak myslím, již dosti světel a stínů na rouše dosavadní péče o slepce v Rakousku a v království Českém jak se stránky idealní tak i z ohledů praktických a podívejme se na okamžik také k milému Tekintétés Ur sousedovi našemu do vlasti čardaše! —

II. Země koruny Uherské:

a) Uhry: Budapešť. — Z úředních statistických zpráv jeví se v Uhrách průměrný počet 11—12 slepců na 10.000 obyvatelů.

Jediný v království Uherském ústav slepců v Budapešti vznikl vlivem říšského palatina arcivévody Josefa r. 1825; roku 1873 stal se ústavem státním, (Mag. kir. vakok intézete igargatóságának) a měl roku 1896 již 100 chovanců ve 4 normálních třídách a v kursu pokračovacím; technickému výcviku zejména v košikářství a kartáčnictví věnována přiměřená péče, zejména když ústav ten po pilných stycích zvěčnělého ředitele, *kněze* řádu O. O. Piaristů, *Ignáce Piváru* s ředitelstvím Klárova ústavu slepců (při čemž osobně jsem poznal milou povahu a pracovní program tohoto bodrého pána)*) vhodně byl zreorganisován. Aby ústav při značném počtu žadatelů o přijetí mohl býti rozšířen, zakoupilo r. 1893 král. uher. ministerstvo kultu a vyučování velký pozemek v městském lesíku pro novostavbu ústavu.

b) Chorvatsko a Slavonie: Záhřeb 2. Ústavy pro slepce v Záhřebu vznikly *péčí spolku sv. Víta*, a to: r. 1895 ústav pro výchovu slepců mladistvých a zaměstnání slepců dospělých, r. 1898 na oslavu 50tiletého panovnického jubilea Jeho Apoštolského Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. útulek pro slepce. Na účet chorvatského fondu zemského tištěny byly přičiněním ředitele výchovného ústavu Záhřebského, Vinko Becka, potřebné učebnice v tiskárně Klárova ústavu v Praze.

* * *

10. *Rumunsko*. Bukurešť 1.**)

Rozvoji péče o slepce v království Rumunském věnovala všecku svou něhu a lásku k dobru nakloněného ženského srdce svého královna *Alžběta*, známá v širší veřejnosti pod přijatým básnickým jménem Carmen Sylva. Ústav pro výchovu a zaměstnání slepců, jejž založila v Bukurešti jako soukromý svůj podnik humanitní, prostudovavši všechny dosavadní soustavy a také pracovní program

*) Jako kdys spoluřiditeli Klárova ústavu, Janu rytíři Běšínovi, bylo i P. Pivárovi souzeno, státi se obětí revolty svých vlastních chovanců, kteří překvapivše jej na konci chodby v budově ústavu, byli by jej v pravém slova smyslu botami utloukli! —

) Definitivním zařízením, resp. převzetím tohoto ústavu do státní správy, zvyšuje se úhrnný počet všech ústavů pro slepce na celé zeměkouli, v 3. čísle XXVI. ročníku »Vlasti« (poznámka na str. 225.) číslicí 481 uvedený, na správný počet **482. —

Klárova ústavu slepců v Praze dle jeho statutárně rozšířené činnosti, odevzdal *král Karol* dne 13. prosince 1909 *do správy státu* a věnoval při té příležitosti 500.000 franků na úhradu dluhův a jiných závazků. Tím postaven byl ústav královny Alžběty na základnu zdravého dalšího působení i lze tedy doufati, že aspoň o jistou část slepců v Rumunsku pečováno bude dle dobrých osvědčených vzorů v duchu novodobých zásad tohoto lidumilného odvětví. Toto stručné sdělení napsal jsem na základě časopiseckých zpráv z měsíce prosince 1909; o počtu chovanců státního ústavu získal jsem bližší údaje soukromou cestou jinou a jsem opravdu rád, že na cestě světem aspoň na okamžik stanouti jsem mohl u záslužného lidumilného díla pověstné básnířky na trůně královském.

O tomto odvětví lidumilství podává zajímavé zprávy textem i nádhernými illustracemi bohatý spis o 240 stranách »*Vatra luminoasa Regina Elisaveta*« (Bucuresti — Carol Göbl) z péra ředitele Monskeho; po uplynutí prvního správního roku, t. j. dne 31. července 1907 měl ústav, do něhož na začátku přijato bylo 8 slepců, již 71 chovance; náklad na udržování činil ročně 58.511 leü; první subskribcí získán byl fond as 490.000 leü. V řadě vyobrazení řečeného spisu jest též obraz královny Alžběty, ana na malém pracovním stolku hotoví plasticky vyrážené stránky knihy pro slepce.

Čeho docíliti dovede něžná péče ženského srdce o povzbuzení nešťastníků osudem dvojnásobně zle postižených, dosvědčuje tato krátká zpráva časopisecká:

Chráněnec rumunské královny. O zázračné takměř vytrvalosti lidské vůle a jednorukém slepém pianistovi, který se dík přispění rumunské královny dovedl povznésti z neštěstí a chudoby ku velice obdivovanému umělci, vypravuje list »Ansvers« (z února 1910) zajímavé jednotlivosti. Jedná se o pianistu Vladimíra Dolanského, který se narodil v Bukurešti a ztratil jako 14letý chlapec následkem výbuchu rámě a zrak a odnesen byl z místa katastrofy jako opuštěný sirotek. Jeho příbuzní poslali ho do ústavu slepců, kde nešťastník slyšel historii uherského hudebníka, který hrál jednou rukou mistrně na klavír. Od toho dne počal Vladimír studovati hudbu se železnou energií; od prvního dětství bylo jeho touhou, státi se hudebníkem a silný talent podporoval jeho vůli. Cvičil denně 12, ano i 14 hodin a jeho houževnatost nezůstala bez výsledku: již po dvou letech byl vynikajícím pianistou, který hrál jednou rukou z paměti ohromný počet skladeb. Královna zajímala se o nadaného hocha, postarala se o jeho vzdělání a určila mu měsíční rentu 75 franků. Dnes vydělává jednoruký slepec obnos stonásobný. Jinde byl by nešťastníka toho čekal postrk do domovské obce, aby se chopil žebrácké mošny a hole.

Dle zprávy, obsažené v nedělní zábavné příloze »Národní Politiky« (č. 72, 13./3. 1910, rubrika »Ženská hlídka«), jmenoval rumunský ministr vyučování k návrhu profesorského kolegia *profesorkou očního lékařství na rumunské universitě v Jassech*

paní Dr. *Puscariovou*, která až dosud řídila oční kliniku při všeobecné nemocnici v Jassech. — Dr. Puscariová studovala na universitě vídeňské a berlínské. Je to první případ v Evropě, že profesorem očního lékařství na universitě stala se *žena*. Časopisy zaznamenávajíce tuto zprávu, dodávají, že jmenovaná universitní profesorka je nejen velmi učenou dámou a zručnou operatérkou, ale i vzornou manželkou a řádnou hospodyní. Dle doslechu navštívila prof. Dr. Puscariová na své studijní cestě po Evropě k výslovnému přání rumunské královny též Klárův ústav slepců v Praze.

* * *

11. *Rusko*: Černigov, Charkov, Helsingfors 3, Jelabuga, Kazaň, Kam. Podolsk, Kostrom, Kyjev, Kuopio 2, Miňsk, Moskva 6, Oděsa, Perm, Petrohrad 7, Poltava, Reval, Riga, Samara, Saratov, Smoleňsk, Tula 2, Tver, Ufa, Varšava 2, Vladimíř, Voroněž. (Úhrnem 42 ústavy).

V carství ruském vznikla péče o slepce r. 1807 za *cara Alexandra I.*, jenž povolal z Paříže Valentina Haüye, aby v Petrohradě založil a upravil školu pro výchovu slepců. Marianský spolek o slepce vznikl v r. 1881, založen byv státním sekretářem Konstantinem šl. Grotem; působnost jeho rozvětvena jest po celé říši, neboť *carevna Marie Alexandrovna* jediné měla přání, totiž aby organisovanou prací pomoženo bylo největšímu počtu slepců. Práce toho spolku má odvětví: výchovu slepých dětí, výcvik slepců dospělých, pomoc pro slepce staré a zřízení chudobinců slepeckých, zabránění příčinám oslepnutí a účelné zavádění příslušných prophylaktických zařízení; takovýmto zařízením jsou také létací ambulance lékařské a obecné rozšiřování pouček pro lid sepsaných. *Marianský spolek*, požívající značné státní podpory peněžité, vykonal již velkou práci záslužnou, kteréž ovšem při značném počtu slepců v Rusku, v nichž zahrnuty jsou také steré oběti velkých válek, nezbytně jest zapotřebí. Pro ruské poměry jest zajímavo, že velký počet ústavů lidumilných a ústavů pro slepce jest pod ochranou carské společnosti filantropické. Slepci, kteří v různých ústavech řemeslu se přiučili, sdružují se ve výrobní družstva (artěly); také slepí maséři (podobně jako v Japonsku) nalézají slušnou výživu.

Vedle značného počtu ústavů pro slepce jest pod ochranou Marianského spolku a různých podpůrných fondů a nadací také velký počet t. zv. slepeckých škol v jednotlivých guberniích, t. j. přípravek pro vzdělávací a zaměstnávací ústavy, jichž seznam zde pro nezbytnou stručnost textu neuvádím; se svolením ruského sv. synodu konají se v den evangelia o uzdravení od narození slepého ve všech chrámech, modlitebnách a mešitách v celém cárství ruském peněžní sbírky ve prospěch ústavů o slepce pečujících.

Úřední statistické zprávy, vydávané v řeči ruské a francouzské (Statistique de l'empire de la Russie), obsahují bohatý materiál číselný, zpracovaný v části slovesné i tabelární a jsou doprová-

zeny i velmi přehlednými a poučnými kartogramy, v nichž početné zastoupení slepců dle jednotlivých soupisů gubernialních vyznačeno jest rozličnými odstíny barevnými.

Působnost Valentina Haüye jako prvního organisatora péče o slepce v Rusku vyličuje spis Marie Skrebitzké »Valentin Haüy à St. Petersbourg, d'aprés les documents inédits. Paris 1884,« vydaný nákladem francouzské vlády jako překlad dle ruského originálu odborného lékaře Dr. med. A. Skrebitzkiho.

Při prvním soupisu slepců v Rusku, podniknutém r. 1886 na náklad správní rady Marianského spolku, bylo zjištěno 220.000 slepců; vedle polemických spisů Dra Skrebitzkiho, jenž jest zásadním odpůrcem vlivu bureaukracie na útvar péče o slepce, mohl jsem blíže prostudovati zprávy ředitelstva spolku pro vzdělání slepců v Rize z r. 1901 (Neredsigo- un wahjredsigo-isglihtoschanas — beedribas direktorija neredsigo institutâ, Rigâ) a francouzskou publikaci ústavu pro hluchoněmé a slepé ve Varšavě (Institut des Sourd-Muets et des Aveugles de Varsovie).

V Petrohradě samotném získáno bylo chrámovými sbírkami k dobru péče o slepce za 10 let as 92.576 rublů; osobami soukromými věnováno bylo k účelům nadačním a podpůrným v téže době as 60.000 rublů.

* * *

12. V království *Řeckém* soustředěna jest péče o slepce v Athénách; dle oficielní zprávy za rok 1907 (Autodosia tú etús) přijato bylo z podpory národního shromáždění a jiných milodarů 99.259 drachem, z čehož na účet péče o slepce vydáno bylo celkem 49.259 drachem..

* * *

13. *Španělsko*: Alicante, Barcelona 4, Burgos, Castellon, Cordova, Madrid 2, Salamanca, Santiago di Compostella, Saragossa, Sevilla, Tarragona, Valencie. Celkem 16 ústavů. Na 10.000 obyvatelů připadá ve Španělsku průměrně vždy 11—12 slepců.

První ústav pro slepce ve Španělsku vznikl r. 1820 v Barceloně za podpory města; celkem však schází dosavadní péči o slepce v království Španělském společná soustava, neboť i vyučování v jednotlivých ústavech děje se dle různých systemů, což zejména platí o písmu slepců, neboť některé ústavy houževnatě se přidržují soustavy Llorensovy, kteráž jest pouze pro psaní i pro tisk přizpůsobenou úpravou obyčejného písma. Technického výcviku slepců, jenž by jim umožňoval příležitost k výdělku užitečnou prací, věnována péče celkem nepatrná; hudba těší se v ústavech oblibě daleko větší. *Bratří řádu sv. Jana z Boha* přijali do svého Barcelonského ústavu rovněž několik slepých dětí, povolavše za jejich učitele *slepce* Charlesa Jouseauxa, absolventa ústavu Pařížského.

14. *Švédsko*: Christinehamn, Manila, Norrbacka, Štokholm 2, Tomteboda, Upsala, Wexiö. Celkem 8 ústavů.

Ve Švédsku počal o slepce pečovati úředník *Per Aron Borg*, roz. r. 1776. Filantropickou práci svou zahájil r. 1806 vyučováním opuštěné slepé dívky, při čemž jako empirik pokračoval úplně dle vlastního svého programu učebného. Ujav se později také několika hluchoněmých, zřídil ve svém obydlí školu pro slepce a pro hluchoněmé; když pak r. 1809 za přítomnosti členů královského dvora, sněmu a četných jiných hostí veřejnou zkouškou prokázal úspěch své methody vyučovací, neboť tutéž věc vykládal současně a to: slepcům slovy a hluchoněmým znameními — obdržel státní subvenci za podmínkou, že do svého ústavu přijme z každého města jedno dítě. Roku 1845 věnována byla k rozšíření tohoto ústavu usedlost Öfre Manilla.

V období 1890—1900 bylo ve Švédsku při úředně konstatovaném počtu obyvatelstva: 5,136.441 celkem 3413 slepců; péči o slepce věnované ústavy měly v oboru výchovy 157, v oboru vlastní péče 49, v oboru starobního zaopatření 17 chovanců, celkem 223, a vyhověly tedy $6^1/_2\%$ celkové potřeby.

Ústav pro školní výchovu mladých slepců v Tomtebodě u Štokholmu má při průměrném ročním počtu 124 chovanců přesně stanovené statistické schema příčin oslepnutí, které znázorňuje přibližný obraz příčin těchto ve Švédsku:

slepota novorozených	18·9%
spála	6·6%
spalničky	1·0%
skrofulosa	2·8%
nemoci příjičné	1·0%
vředovatost rohovky	4·7%
sympatické oslepnutí druhého oka	18·9%
vrozené vady vývoje oka	5·6%
vrozené poruchy očního nervu	14·1%
sekunderní poruchy a změny očního nervu	6·6%
zákal oční (granulosa)	17·0%
příčiny neurčité a nerozpoznané	2·8%
Celkem tedy	100·0%

Ačkoliv, jak beze vší pochyby za to míti dlužno, jest toto schema pouze ideální, ana každoročně nastává měna vyšetřovaného materialu slepých chovanců, jest přece jen obrazem vzájemného poměru jednotlivých příčin oslepnutí a doporučovalo by se, aby i naše domácí ústavy o schema takové se postaraly.

Ústav pro školní vzdělání slepců ve Wexiö vydává své zajímavé a přesnými daty doprovázené výroční zprávy pod názvem »Förskolan för Blinda i Wäxjö af G. A. Lyberg Skolans Rektor.«

15. *Švýcary*: Aubonne, Bern, Curych 2, Jegenstorf, Könitz, Lausanne 3, Šafhúzy, Solothurn; (celkem 11 ústavů).

Ve Švýcarsku, vlasti Pestalozziho, jest *péče o slepé* úzce spojena s péčí o hluchoněmé. Všeobecně platných zákonných předpisů o úpravě výchovy slepců není, neboť celé školství má

dle ústavy švýcarské za zásadu, že výchova školní jest ve všech kantonech povinná, dostatečná a bezplatná. V kantonu Bernském založil v r. 1836 Gottlieb Emanuel von Morlot soukromý ústav slepců; tamtéž vznikl r. 1884 spolek péče o slepce; kanton Curyšský má značný fond pro podporu chudých slepců (založ. r. 1865); město Šafhúzy má spolek pro podporu slepých a na oči chorých občanů; v Solothurnu jest slušně dotovaná Schwendimannova nadace pro slepce (ovšem jen miniatura naší české nadace Josefiny ze Stillfriedů); město Aubonne má k podobným účelům nadaci městskou; celkový kapitál fondů, věnovaných všeobecné péči o slepce ve Švýcarsku obnáší asi 600.000 franků. Čl. 55. Bernského *zákona školského* ustanovuje toto: »Hluchoněmé, slepé, slabomyslné a epileptické děti, jsou-li vzdělání schopny a nemohou-li býti vyučovány ve školách veřejných, dlužno umístiti v ústavech nebo třídách zvláštních. Stát pečuje o to, aby tyto ústavy vyhověly případným požadavkům. Na služební platy a starobní zaopatření učitelů na ústavech státem nevydržovaných může stát poskytnouti příspěvek.«

Dle odborného statistického spisu praktického lékaře Dra Vavřince Paly-ho v Entlebuchu (»*Die Blinden der Schweiz*« Stämpli & Co. Bern, 1900), jenž vzal za základ svých výpočtů počet 2,917.754 obyvatelů, jest ve Švýcarsku úhrnem 2107 slepců. Dosavadní neuhrazená potřeba péče o slepce obnáší ve Švýcarsku: před výchovou školní 1·4 proc., ve výchově školní 8·2 proc., v období vlastní péče 31·5 proc., v periodě starobního zaopatření 58·8 proc. Přes 100 slepců mají kantony: Sv. Havelský 134, Curyšský 231, Bernský 373, Lucernský 110, Aargavský 161, Tessinský 107, Waadský 227; nejmenší počet 6 slepců má kanton Unterwaldenský. Nejstarším ústavem slepců ve Švýcarsku jest ústav pro výchovu slepců v Curychu; již r. 1809 uzavřela pomocná družina občanů, jíž předsedal kantonální lékař J. E. Hirzel, že ústav tento založí. Svého hlavního zakladatele a podporovatele Hirzela ztratil ústav tento r. 1817; r. 1826 sloučen byl tento ústav slepců s ústavem pro hluchoněmé.

Zajímavé jest, že v době, kdy se strany odborníků všude se poukazuje na nezbytnost zavedení povinného očkování jakožto ochranného prostředku proti oslepnutí následkem neštovic, bylo ve Švýcarsku spolkovou radou odhlasováno zrušení nuceného očkování dětí. —

Z bohaté bibliografie *švýcarské* o tomto odvětví lidumilství uvádím zde aspoň tyto zajímavější spisy: Zpráva o systému vychovy dvou huchoněmých slepců (brožurka historické ceny, tištěná r. 1847 pod názvem »Notice sur deux jeunes aveugles sourds-muets, par Mr. H. Hirzel, directeur de l'Asile des aveugles à Lausanne); z r. 1906: zpráva společnosti pro blaho slepců v Ženevě (Association Suisse pour le bien des aveugles Genève — Rapport Annuel 1906), zpráva spolku pro péči o slepce ve východním Švýcarsku (Ostschweizerischer Blindenfürsorgeverein St. Gallen; má přes 5000 členů, podporuje 80 slepců ročním obnosem 4347 franků 95 centimů); z r. 1907: zpráva Lucernské péče o slepce (II. Jahresbericht des

Luzernischen Blindenfürsorge-Vereins für das Jahr 1907; společnost má 3057 členů, příjmy 7892 fr., vydání 2288 fr., fond pro útulek slepců: 16.429 franků); zpráva ústředního svazu péče o slepce (IV. Jahresbericht des Schweizerischen Zentralvereines für das Blindenwesen pro 1907 und Bericht über dessen II. Generalversammlung in Bern, den 19. und 20. Oktober 1907, von Dir. V. Altern, Zentralstelle für das schweizerische Blindenwesen Heiligenkreuz — St. Gallen); z r. 1908: tištěná přednáška Kullova o vzdělání slepců a odborné péči o ně v nové její úpravě (Die Blindenbildung und die Blindenfürsorge in der Schweiz und ihre durch die Volksabstimmung zu erhoffende Neugestaltung im Kanton Zürich — Vortrag von Gotthilf Kull, Zürich 1908). (Pokračování.)

Ó, chtěl bych . . .

Ó, chtěl bych, chtěl bych o tobě psát, Pane,
kdy ranní záře zvedá závoj dne,
kdy mír tvých světů v duši zdranou kane,
a srdce moje jasnou svící plane,
má mysl k tobě, Mocný, jen se pne!
Tu o tvé kráse chtěl bych písně pěti,
té kráse čisté, bílé, zářivé,
jež paprskem tím jitřním ve svět letí,
úsměvem sedne na tvář drobných dětí,
jak milé slunko máje hřejivé.

O, chtěl bych, chtěl bych o tobě psát, Kriste,
kdy slunce o polednách žárem plá,
kdy pod tvou ochranou mé srdce jisté
vstříc tobě hledí jako lil'je čisté
a ohněm lásky v ústrety ti plá.
Tu o tvé kráse chtěl bych hymny zpívat,
jež přízí třpytnou plní tento svět,
pln obdivu v tvé divy čárné zírat,
kdy maličko z nich vidím závoj splývat,
než zahalí se v temno svaté zpět.

Ó, chtěl bych, chtěl bych psát o tobě, Bože,
kdy černé stíny zastřely již kraj,
kdy celá země jedno velké lože
již všemu chystá — tklivě voní růže —
větérky vějí, a je sličný máj . . .
Tu o tvé kráse pěl bych elegie,
jež zahalena nyní v líbý sen,
tajemným přítmím ve svět širý lije
přesvaté lásky tklivé melodie,
mocnější nežli jasný, slunný den.

Václ. Stoklas.

Za † Janem Dubenem.

Bolně mne dojal článek červnového čísla letošní vlasti »Za Janem Dubenem«. Neměl jsem štěstí znáti tohoto horlivého kněze osobně, teprv letos v zimě seznámili jsme se písemně, a zvláště mne těšilo a zvláštní ctí mně bylo, že si takový kněžský veterán napřed všiml mne, faráře v zastrčené osadě německé na jižní Moravě.

V únoru dostal jsem od Dubena list; jest tedy už z jeho posledních; psán je písmem velkým a trhaným, je však dosti obšírný a tak dojemně dává nahlédnouti do zbožné, vlastenecké duše stařičkého, ale stále nadšeného kněze. Snad bude dobře, bude-li ten list zachován veřejnosti; příhodnějšího místa nevím pro něj nežli ve Vlasti. Budiž zde podán doslovně.

Vivat Jesus!

Veledůstojný pane!

S velikou radostí a s duchovním prospěchem čítám krásné články Vaše a pojednání v Eucharistii a v Pokladu věřících. Tento zvláště až za nové redakce a zvláště články Vašimi koná se zdarem úkol svůj. Kéž by došel rozšíření, jakého zasluhuje!

Také z toho jsem se zaradoval, že Vaším řízením a přičiněním k novému životu vzbuzen jest spolek »sv. dětství Ježíšova«. Za mých mladých let prospíval utěšeně v mnohých osadách českých, nyní zdá se mi, že vše usnulo. Politika a noviny pohltí téměř všechen čas kněží. Škoda!

Hned od prvních let svého kněžství měl jsem k Moravě vřelé a upřímné sympatie. Zdálo se mi, že katolický život utěšeněji se tam rozvíjí než u nás, a i nyní. Odbíral jsem »Hlas« od počátku, navštívil kolikrát posvátný Velehrad, konal tam r. 1863 pěšky pout s poutníky a ještě s čtyřmi kněžími, súčastnil se r. 1860 v Olomouci slavnosti blahořečení bl. Jana Sarkandra, poznal osobně Sušila, Kuldu, Vurma a také r. 1885 do Velehradu zavítal. Znal jsem též Skopalíka a byl u něho pohostinu.

Hořel jsem pro ideu Cyrillo-Method.; zasvětil na osadě r. 1863 kapli sv. Cyr. a Meth., snad jedinou v diecesi budějovické. Škoda, že se idea ta tak slabě v Čechách ujímá; nemáme pro ni organa poetica! Račte odpustit, že jsem se tak rozepsal!

Litoval jsem ztráty p. kanovníka Droběny pro Eucharistii. Vzpomínám naň při mši sv., aby mu Pán byl odměnitelem. Vzpomínám na Vás a p. faráře Blokšu, aby Vas Pán Bůh sílil a dlouho zachoval. Chtěje dáti aspoň malý důkaz úcty a lásky k Vaší osobě a ku spolku »dětství Ježíšova«, přikládám tuto pro ten spolek 40 K a prose Vás o »Memento« při nejsv. Oběti, zůstávám Váš, veledůstojný pane, vroucí a upřímný ctitel

Jan Z. Duben, farář na odp.

Sušice v Čechách, 2. února 1910.

Za takový milý list i za dar pro pohanského Ježíška jsem se ovšem hned a obšírně poděkoval. Ale na útěchu nadšenosti páně děkanovy pro ideu cyr.-meth. mohl jsem jenom psáti tolik,

že jsem pokřtěn od básníka Jana Nep. Soukopa, faráře v Doubravici. Od vysvěcení že jsem pořád mezi Němci a jestliže snad mé péro rodnému lidu něčím prospělo, že to na mne asi něco skáplo s křestní vodou z ruky Soukopovy. — Jenom ty dva listy jsme si vyměnili.

Ale snad si pomyslíte: Stojí tohle za to, aby se to uveřejňovalo ve Vlasti? Samá chvála osobní a chvála Moravy.

Co se Moravy týče, na tu jsem hrd, a nikdo mi toho nemůže zazlívati a to tím méně, že jako ten sirotek vyhnaný, odtržen od lidu svého, z vůle vyšší už od vysvěcení pracuji o spáse lidu cizího, ale mně už také k srdci přirostlého, na samých dolnorakouských hranicích.

A co se mne samého týče, mohu říci, že jsem toho listu zvěčnělého kněze neopisoval z osobní samolibosti, ani na tom netrvám, aby byl uveřejněn, ani redakčního koše se nehrozím: přestál jsem už dávno horečku spisovatelskou, vždyť už píši 15 let. Úcta k bojovníku ze staré legie a vzpomínka Vlasti samé mě přiměla k těmto řádkům.

* * *

Ale když už tak v tom psaní jsem, abych se také zmínil o věci, o kterou se tak zajímal † Duben, o »díle dětství Ježíšova«. Účel jeho bude zajisté všem znám: modlitbou a almužnou dítek křesťanských zjednávati milosti sv. křtu a křesťanského vychování dětem pohanským.

Náš p. biskup je velmi horlivým organisatorem. Na podzim r. 1908 byl jsem k němu volán, nevěda proč. A excellencpán mi vyprávěl, že byl u něho nějaký farář, který se sám nabídl, že by něco podnikl pro »dílo dětství Ježíšova,« ale jak z jeho řeči bylo vyrozuměti, sám o něm ničeho nevěděl. Má prý tedy p. biskup úmysl, jmenovati mne diecesním předsedou toho díla, abych se pak postaral o jeho rozšíření. Jmenování jsem přijal a také se pokud možná přičinil.

Dnes každý větší podnik potřebuje tištěného orgánu. Vybral jsem tedy z misionářkých časopisů zajímavé zprávy, přidal ze svých dlouholetých zkušeností a začal vydávati »Ročenku sv. dětství« u Benediktinů v Brně. Loni vyšla dvě čísla o velikém nákladě. Letos teprve jedno. Druhé mám už od velikonoc napsáno, ale s tiskem čekám. Proč? Tisk, ačkoli Benediktini počítají levně, stojí přece poměrně veliké peníze a náklad musí hraditi dílo misijní samo. Za minulý rok mnoho příznivců jsem získal a mnoho sebral. Ale dosud jsme přece jenom slábi a nerad bych dělal spolku velké výlohy.

Ročenka má středem a základem mysterium fidei — tajemství víry, nejsv. Svátost oltářní. Její úctu má šířiti mezi dětmi křesťanskými, je má ve vlasti zachraňovati pro Krista a jejich milosrdenstvím pro Krista získávati duše pohanské ve vlastech za mořem. Kam ta knížka přišla, líbila se nejen dětem, nýbrž i dospělým; vždyť v ní mluví láska Srdce Ježíšova. Hledí buditi hlavně víru živou, obětavou, ke které však netřeba mnoho peněz:

poučuje děti, jak by malýma ručkama mohly oslavovati svátostného Spasitele, hotovíce posvátná prádla pro kostely misionářské i chudé chrámy vlasti. Vydány s ní dvě umělecké přílohy na výšivky křestního roucha. Mám uchystány výkresy na kalichové prádlo, ale strach z drahých stočků mne zdržuje, že jsem jich posud nedal vytisknouti. Ale všechno by mohlo býti, kdyby jen bylo dostatečného zájmu v národě. Veliký stoh souhlasných a pochvalných dopisů mně dosvědčuje, že konám dílo dobré.

Letošní zimu jsem skoro celou obětoval sv. tomu dílu. Kostelní účty jsem si musil zrovna ukrásti. Sta a sta Ročenek sám jsem pro začátek expedoval, některý den moje farní kancelář byla samý papír a motouz. Také »Paramentní knížku«, návod k hotovení posvátného prádla (10 h), jsem pro dílo dětství vydal v 2. vyd.

Naše děti nadělaly tolik krásných věcí, že budí podiv každého, kdo je vidí. I odjinud jsem dostal překrásné výšivky, látkové zbytky i látky, ale — je nás posud málo! Na naše domácí práce sám jsem musil všecko nakresliti a moje vzorky putovaly také daleko po vlasti. Je mnoho dobrých srdcí mezi námi, ale mizejí proti milionům.

Hledáme vhodných příkladů ke katechismu. Celý příkladový katechismus bylo by možná složiti ze zaručených, dojímavých zpráv misionářů. Ale toho u nás posud málo dbáno. Příspěvkem k tomu má býti Ročenka. Skoro celá jenom příklady poučuje a za málo let byly by tam všecky náboženské pravdy v příkladech, kdyby pro to jen byl zájem.

Spolek dětství rozšířen jest po našich vlastech, ale neměl dosud misijního časopisu; rád posloužím Ročenkou i ostatním diecesím.

Zápasíme o víru katolickou ve vlasti, bojujeme o ni až do únavy, ale tak mi připadá, jako bychom bojovali o nějakou církev nacionální; zapomínáme na bratry ubožejší, nežli jsme sami, zapomínáme jaksi, že jsme katolíky, nepraktikujeme článku »věřím v svatých obcování«, a to snad je také jednou z příčin, že se vlastní víra naše u nás nemůže zmoci a těžko se šíří za mořem; nemáme, řekl bych, pravého katolického nadšení pro svoji víru! Němci, kteří tolik činí pro misie, řekli si přece do očí na katol. sjezdě ve Vratislavě: málo se staráme o misie zevnější a tím právě hyne víra u nás!

To mi to tak přišlo na mysl při vzpomínce na † Dubena. Píši to zde, ne abych bědoval, ne abych káral, ani ne abych žebral, nýbrž abych upozornil na kus katolické a národní práce, která by snad měla býti horlivěji u nás pěstována. Vím také dobře, že se u nás skromností a úkrytem nic nezmůže a že všude třeba reklamy; učinil jsem tedy malý pokus. Kdo by více chtěl zvěděti, jsem ochoten posloužiti. Pohnutkou je mi slovo sv. Pavla: »Caritas Christi urget nos: láska Kristova nutí mne!«

Jos. Ocetek, farář v Hevlíně na Dyji.

V lesním zátiší.

(Slovutné Paní Vlastě Pittnerové.)

V šeř starých stromů, zadumaných skal
rád vracívám se v smavé době léta,
kdy v každou stráň a v každý lesa val
kdos' Nevidný tlum květů rozsypal,
a v duši tichá zní mi ptačí věta;
kdy z vonných houštin echem vzdušných lyr
sen vane vstříc mi vábný, klid a mír.

Tu není hříchu, lží ni lidských zlob,
hruď volněji tu dýše v sladkém chvění —
a srdce vzpomíná na tichý hrob,
v němž naděje tlí dávných, zlatých dob
i první lásky nerušené snění . . .
V sluch nehvízdá mi tady rachot střel,
jež chrlí na tě zrádný nepřítel!

Zde klidně můžeš usednouti v stín
nad křišťálovým znojem lesních samot;
v snách přivinout se k mechovitým zdím —
dlaň v nečinnosti složit ve svůj klín
a na chvíli svých zhostiti se trampot . . .
Svět nevyštve tě z blahostných těch dum,
a zmije také nevplíží se v rum.

Jen pojď a na kmen blíže přisedni;
hle: nad tebou se modré nebe spíná —
něm', blah' a tichý k němu pohledni
a rci mi pak, zda žití tvého dni
tak klidné jsou, jak obloha ta líná,
jež v srpnovém se žáru sotva hne
a z níž jen slunce — čiré slunce žhne?

Zda neschmuří se mrakem obzor tvůj —
zda západu se dočkáš v klidném smání
a uslyšíš — z té příze dumy snuj —
v zátiší své kdys', v tichou lesní sluj
znít zvony slavně večer na klekání?
Zda jako tady vzduchem, jenž jest čist' —
v skráň políbí tě padající list?

Či zahřmí v dálce temnou dálavou,
jak před bouří vždy: tlumeně a krátce,
a mračné nebe tvojí nad hlavou
vzplá blesků září, rudou záplavou
a sežehne strom životní tvé práce?
Zda večerní těch zvonů dumný zpěv
přehluší šakalů a hyen řev?

Buď tak či onak . . . Marný strach i bol:
co přijít má — to přijde . . . Nač se lekat?
— Ber život taký, jak jej vidíš kol,
jak skýtá ti jej slzný tento dol
a uč se štěstí trpělivě čekat . . .
Přijde-li — přijde; ne-li — jaké zlo?
— Buď rád, že pro vztek lidí — nedošlo!!!

Jos. Hais Týnecký.

Odpoledne na dědině.

Toho dne bylo veliké horko. Žhoucí vzduch chvěl se prostorem a zdál se býti pln ostrých žahadel, jež vtírala se do těla. Obloha, na západě vroubená sněhovými beránky, potažena byla něžně modrým atlasem. Vše tetelilo se pod polibky rozžhaveného tělesa slunečního; květiny unavené skláněly lístky k zemi, toužíce již po večeru, by se osvěžily. Konečky žhavých nitek slunečních pálily barbarsky. A vánek ani lístkem nepohnul.

Najednou západní obláčky počaly se šířiti, měnily se v hory, pohádkové draky, hnaly se rozkácené oblohou, a než jsme se nadáli, počalo pršeti. Vítr prolízal skuliny a fičel v korunách stromů.

Krávy bučely a ocelové kosy, na ramenou sekáčů stříbrně se svítící, zvonily v nárazech. Ženy majíce svrchní sukně sňaté a přehozeny spolu s košíkem (z něhož vykoukala láhev s kávou a chlebem) přes ruku a vedouce děti za ruku nebo držíce je v náručí, chvátaly za nimi. Koně ujíždějící s fůrou žita řičeli, snažíce se přehlušit hlomoz řebřin. Praskot biče rozrážel vzduch; všude ruch, shon a plno halasu.

Bíje — hot. — — Straka stůj! — — Ještě kousek! — — Prrr. — —

Jeniku, dojdi pro podávky, ty Ando vlez do perny. Mějte se přeci k práci! — — rozkazuje hospodář.

Zatím malý klučina zůstav doma se starší sestrou nedočkavě se chytá matky.

»Mamičo, pochovej. Mamičo, ještě pudeš pryč na pole? Mamičo, dej mi — já mám hlad. Já ci dolek a kyselý mlíko. A vidže, že už zůstaneš s Pepíčkem — viď« — zasypává klučina unavenou matku. Ani mu nestačí odpovídat. Pochová jej okamžik, dá mu jísti a již zase spěchá po práci.

Přestává pršeti. To nás to postrašilo — hartusí se hospodář. Jen taková »babka« a přižene se jako povodeň.

Slunce zase vyskočilo, ale bylo mírné. Vzduch je vlahý a osvěžující. Vše dýchá spokojeně; rostlinstvo zbaveno prachu otevírá listy nahoru vstříc paprskům. Všude se skví perle vodní hrající v duhových barvách. Tak krásně, velebně je.

Lidé vracejí se jenom do polí na požaté lány. Chvílemi ticho. Občas zadrnčí po silnici fůra s obilím a zase ticho. Všechen život je v polích. A ten život co tu zbyl, pozoruji ze zahradní

besídky, kamž jsem se skryl před dotěrným horkem. Vzal jsem s sebou mistrovské dílo psychologické hloubky a hluboké síly »V odlehlé dědině«, práci to nevšední naší umělkyně pí. Růženy Svobodové. Čtu a celý ten život z odlehlé dědiny přenáším do našeho kraje, mezi naše lidi. Osoby knihy oživují takřka přede mnou, děje odehrávají se v mé přítomnosti; krátce žiji s lidmi knihy.

Odkládám na chvíli vzácný požitek neskonalé krásy a zadumán sleduji kolem sebe všechen ten ruch a shon, jenž je přirozený každé vísce, tudíž i naší. Dlím rád v tom chvatu, neboť jsem mezi našimi a život stále mne nutká k neustálému spěchu, nedopřávaje chvíle odpočinku. Od maličkosti vychován byl jsem mezi lidem naším a i když mne povolání vyhnalo daleko odtud, vracím se rád vždy, ať v zimě nebo v letě, v shluk našich chaloupek i v stíny lesa a rozložité dálky polí . . . . Pak se mi odtud nikdy nechce. Tak jsem si zamiloval ten náš kraj s naším dobrosrdečným lidem, někdy dost nedůvěřivým, že bez něho bych nemohl ani žíti. Stýskalo by se mi, kdybych v zimě nespatřil zasněžené ty stráně kolem a nevešel v chaloupku, kde je tak mile teplo a hřejivo. Jak veselo tu bývá, když na stole, mdle osvětleném, nadýchána je kupa peří a kolem udivené tváře naslouchající strašidelným historiím pohádek. Zazlíval bych sobě, kdybych neviděl o velkonočních svátcích naše děvčice, jak utíkají před »chlapci«, jdoucími si pro koledu, a natož, abych nepřijel na prázdniny, kdy tu bývá nejrušněji, kdy na vsi nastává pravý život. Ty večerní hodinky pod kaštany! ty vycházky do polí a lesů, och!

Uslyším fanfáry obžinek, spatřím děvčice s vlajícími fábory i štíhlé chlapce spěchající k tanci, a znovu ožijí vzpomínky na prchavé mládí.

Trá, trá — — rozlehlo se návsí. Listonoš, docházející k nám z města, oznamuje svůj příchod. Vezmu svoji poštu, přehlédnu několik lístků přátel, mezi nimi též od milého mi básníka Heyduka a na to pozoruji záhony květin. Stromy obalené pod tíží ovoce níží větve k zelenému koberci trávy. Kolem hradby rdí se v zeleni červené maliny. Po provázcích a dílem po hradbě vinou se fazole s červenobílým květem zatěžkané místy dlouhými luskami. V trávě pod jabloní válí se náš hošík na zádech, hledí v korunu, kde škádlí se párek vrabců a odříkává monotonně: foukej, foukej, větříčku. — — Někdy se větřík smiluje nad malým žebráčkem, ale někdy by se nedoprosil, kdyby tam celý den vydržel.

V ručinkách drží kytici karafiátů a resed; i za klobouček si je nastrkal. A věrný jeho druh, pes Nero, klímá. Chvilkami se ožene po dotěrné mouše, snaže se ji chytit do tlamy a zase nic nevyruší jej z klidu.

»Nejo, pojď« — — volá malý druh. Chystá se k odchodu. »Na«, volá a podává mu nakousnuté jablko, jež jsouc kyselé, nechutnalo mu. Ústa se mu stáhla, očka se zmenšila a hlavička skrčila se mimoděk k raménkám. Odcházejí cestičkou mezi květinami. Na záhonech rozhozeny jsou vysoké, modré zvonky,

v nichž houpají se včelky, fialové astry, jinde veliké trsy nejpestřejších jiřin; naproti vchodu do besídky, která sama stápí se pod zelení loubince a fialových květů svlačce, rdí se na keřích rudé růže vroubené v kruhu fialami, běloskvoucími balsamínami, černuchou, vonnou resedou a slaměnkami. Opodál mezi pestrobarevnými maceškami, žlutě kvetoucími měsíčky, žíhovanými hvozdíky a červeným muškátem, vypíná se keř žlutých růží, sklánějících hlavinky něžné dolů, které mám tolik rád. Mně mi napadají slova přítele básníka z Lešehradu:

Ó, růže rudé, o růže plavé
teskné vy květy, vášnivé, žhavé,
jak často jsem o vás v nocích svých sníval,
jak mnohé písně o vás jsem zpíval,
jak ve vás, s vámi v jedno jsem splýval,
o květy moje.

Mezi spoustou květů skví se několik rozpuklých kalichů panenských lilií střídavé s kologáriemi, jež jsme na leto spolu s ohnivými kaktusy — dali na volný vzduch. Červené, planoucí begonie mezi drobounkými květy chudobek odrážejí se nádherně od vedlejšího záhonku, na němž kvetou karafiáty v pestrých směsicích, červené, žluté, bílé, strakaté, — kolem kmenů růží ovíjí se svlačec s květy hned vadnoucími.

„Všude rudé, modré kvítí
kolkolem,
v duši plno písní zní ti
hlaholem,
všude květy, květy, květy,
jsi jak vůní omámen,
chtěl bys plakat, chtěl bys smát se,
mhouříš zraky,
klesáš v sen . . .
Modré kvítí,
měkce svítí . . .
Vůně jen . . .

Všecko se rozveselilo. I barva listí je rozehranější, svěžejší. Tak mile se hledí v zeleň postříkanou barvami a vodou, tak lehce se dýchá. Vůně zeminy vznáší se nade vším.

Včely poletují s květu na květ, houpají se, odletují na lípy v plném květu, jichž větve obepínají besídku, čmeláci bzučí vesele, bez ustání. Vůni lip rozkolébává větřík daleko po kraji.

Párek motýlů honí se nad záhony. Usedají konečně a spíjejí se největší rozkoší, v níž hotovi jsou neviňoučká tato stvoření čka zemříti. Nezávidím jim chvíli prchavého blaha. Jsem spokojen s tím, co bezuzdná vřava života mi podá po dlouhém úsilí.

Ptactvo odehrává nádherné své symfonie v zelených korunách. Vrabec pečlivě shání po zemi. Odnáší stebélka a kousky látek do budky, odkudž se špačci vystěhovali. Je teď svým pánem a proto si tak vykračuje. Samička starostlivě čeká na bidélku.

Vlašťovky brouzdí vzduchem v pěkných křivkách. Hned se vznášejí nahoře, hned níží se a zase vznáší. Zabrousí i nad hladinu rybníka, jenž pod zahradou volně se rozložil, a narazíce na vodu čistotky, po níž se kruhy rozletí, odletují.

Malý potok vlévající se v rybník pod třemi agáty obsypanými hnědými luskami mlčky čeří vodu.

Husák zahnal na rybník hejno husí. Červené nohy čeří hladinu. Kruhy se tvoří a zanikají, jako mizí odporný skřek rozdováděných husí, potápějících se chvílemi pod hladinu. Ve vodě to třísklo. Zašlehlo jakoby plamenem, k slunci odletěly duhové kapky a voda se zčeřila. To husák, vyháněje husy, hodil kamenem.

Zpěv ptactva — — hvizdot a šum křídel — kdákání slepic, občasné zakokrhání, kejháni husí a hlas hrajících si dětí zní neustále . . .

Zadívám se opět na stránky knihy. Neslyším ničeho, nevidím. Zaujat jsem líčením knihy — — jsem jí cele ovládán, že nic více pro mne neexistuje.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Než se naději, soumrak níží se v kraj. S polí vrací se ruch, spěch, veselí a zpěv, opozděný motýl leckde poletuje, ptactvo zalézá do zášeří stromů.

Vše tichne. Lidé poklízejí dobytek, jehož hlasy znějí až sem, činí se rušné přípravy na zítřek — — Všecko, co bylo venku, spěchá k domovu.

Šeří se valem. — — Bílé můry vylezly odkudsi z úkrytu a třesou se nad listy. Netopýr lehkým svým letem vyrušil ptáka, jenž vyrušen zaharašil listím. A dole ve vsi cinká zvonek. Mužové smekají klobouky, utírají zapocená čela a křižují se. A rety všech zbožně šeptají Anděl Páně — — — — — Tak tiše se smráká — — — — Nastal večer na dědině — — — —

V Oplotě, v srpnu 1907. J. Nikolajevič Vrba.

Působení kněží v Matici České.

Příspěvek k dějinám české literatury. — Píše OTAKAR JAKOUBEK.

I.

Když asi v letech 1786—1788 založil kněz-učenec Josef Dobrovský s jinými ještě nadšenci v Praze společnost k vydávání velikého česko-německého slovníku, byl to krok na tehdejší dobu zajisté odvážný. Ale protože v této společnosti, resp. v její schůzích, smělo se jen česky mluviti, pražská policie tuto společnost zapověděla.

To však některé nadšence nerozrušilo. Byli to opětně čeští kněží Vojtěch Nejedlý a Antonín Puchmajer, kteří již r. 1791 založili v Praze český básnický spolek, jenž nazván po Puchmaje-

rovi, který v něm nejčinněji působil, »Puchmajerovský«. Měl účelem pěstovati české básnictví a vydávati básnické spisy. Těchto vydal od r. 1795—1814 pět svazků. Byly to básně a zpěvy.

V letech 1800 scházívalí se též každé pondělí u Dobrovského účastníci, kteří měli na mysli zříditi v Praze Českou Společnost.

Podobnou společnost měli již Slováci v Prešpurku. Této společnosti byl též členem kněz-spisovatel Antonín Marek.

Dne 30. prosince r. 1809 zmiňoval se Jos. Jungmann v dopisu Ant. Markovi o Společnosti České. Marek měl již věc za více pokročilejší a proto poslal Jungmannovi peněžitý příspěvek na její základ. Když však mu Jungmann odpověděl, že rozviklanost státních financí jest vážnou překážkou v této věci, zarmoutil se Marek nadmíru. Mnoho si v této záležitosti Marek s Jungmannem dopisoval. K tomu přidružili se i vlastenečtí kněží Matěj Sychra a Ant. Puchmajer a ředitel hlavní školy v Nových Dvorech na Čáslavsku, Jos. Mil. Rautenkranc, kteří se o Českou Společnost starali.

Z doby té uchován dopis (ze dne 5. července r. 1810), v němž Jungmann Markovi m. j. psal: »Rautenkranc mi nic o tom (rozuměj Společnosti České) nepíše. Hanba nám, Čechům, že tak všecko váhavě jde!«

Později získal Marek pro Společnost horlivého nadšence v osobě Fr. Čebiše, měšťana z města Turnova a upřímného vlastence.

Když Marek často vzbudil nedůvěru k vídeňské vládě, dojde-li k povolení Společnosti, byl Jungmann jeho těšitelem. Zmiňuje se o tom v pozdějším dopise m. j. následovně: »Čechům ničeho nezbývá, než aby podtají všemožně hleděli zachovati národ na budoucí časy, jichž věk tento přinésti chtít se zdál, ale teprve jiný, další, přinésti musí. Jen netraťme ducha i naděje; dochoval se ten národ tolik let proti tolika nepřátelům, dochová se ještě budoucně . . . .«

Dne 11. dubna r. 1811 Jungmann, pozbyv vší naděje, že by Společnost Česká v život vstoupiti mohla, vrátil Markovi peněžitý obnos, ve prospěch její založení složený.

Roku 1815 vzbuzeny v Markovi nové naděje, že se založení Společnosti zdaří. Psal totiž Jungmann Markovi, bude-li to jemu a některým jiným po rozumu, by psal o plán slovenské společnosti.

Marek se dle přání Jungmannova zachoval. Jungmann jej za jeho snahu o založení společnosti pochválil.

Dne 1. června psal opět Jungmann Markovi: »Dej Bůh, aby ta Vaše společnost i počátek brzký i prospěch šťastný měla, jelikož snad mnohý jí se probudí.« A 30. srpna psal týž Markovi na Hrubou Skálu: »Bergner,*) byv u mne v Litoměřicích, Vás pozdravuje a v zimě navštíviti míní. On žádá přijíti ad latus guberniální radě in commercialibus, a dosáhne-li toho, bude navždy

*) Václav Bergner pocházel z Prahy a náležel k horlivým milovníkům národní literatury a byl přítelem Jungmanna.

v Praze bytem a pak si *vynaměřil* konečně zaraziti Společnost Českou, ku které prý dovolení ve Vídni získá — myslí, abyste zatím, jen co může kdo, dělali.«

Avšak veškeré úsilí bylo marno. Až r. 1818 ujali se Společnosti České někteří přátelé její v Praze. Měl býti založen ústav k vzdělání českého jazyka a k utvoření vědecké literatury, jenž měl se nazývati Národní Museum. Avšak ukázalo se, že mezi učenci, kteří měli ústav spravovati, není pravé chuti. Byl to i Jos. Dobrovský, který měl býti ředitelem starožitností, ale odepřel přímo. Příčinou toho byla pravopisná oprava, navržená Dobrovským proti J. Nejedlému, a jehož (Dobrovského) stal se Jungmann obhájcem. Ano Dobrovský se od věci odvrátil.

Plán ležel už měsíc u Nejedlého. Nic se nepodnikalo, takže Jungmann v dopise ze dne 24. února si m. j. stěžuje: »Plán k Museu leží u prof. Nejedlého již měsíc; ten váhavý člověk se ho ani netekl a snad i proti tomu bude, jako jest Dobrovský. Tento praví, že lépe jest, aby každý pro sebe pracoval, že ze společnosti nic nebo zřídka kdy co pojde, ač jest sám oudem několika společností . . .« Nechuť Dobrovského zviklala i mnohé k spolučinnosti.

Více se našlo pracovníků pro plán hr. Kašpara Šternberka, založiti Museum, do něhož by se ukládati měly znamenitosti české země.

O povolení a zřízení Musea vysláno poselství k zemskému purkrabímu hr. Kolovratovi. Byli v něm zastoupeni Jungmann, Presl a kněz řádu cisterciáckého, Němec Max. Millaur, jenž však byl z počátku české řeči a literatuře nakloněn. Hrabě Kolovrat dal jim dobrou naději.

Dáno do »Pražských Novin« vlastenecké provolání k sbírkám pro nový ústav. Velmi pilným sběratelem pro Museum byl na př. kněz-buditel Jos. Liboslav Ziegler, jenž tehdy působil jako profesor na theologickém ústavě v Hradci Králové. Psal v únoru r. 1822 Hankovi, že »každý tam peníze posílá, aby tím literatura stálý prospěch získala.«

Museum mělo sice v duchu českém psáti a vydávati spisy, ale jazykem německým. Tak to činil i přední buditel tehdejší v oborech dotčených, Jos. Dobrovský. Nevěřil v zdárný rozvoj české vědecké literatury. A jeho mínění a slovo mělo právem velikou platnost mezi předními vzdělanci české šlechty.

Kašpar Šternberk, pozdější president Musea, soudil o českém písemnictví podobně. Tento šlechetný mecenáš přál sice českému jazyku, vážil si vysoko jeho starých památek, chtěl tomu, aby česká řeč zachována byla v původní své ryzosti, ale všecko to mělo se díti jen prostonárodní měrou. Pokud by prostředky musejní toho dovolovaly, měly se vydávati mravné a náboženské knihy v prosté a nábožné češtině pro lid, zvláště vesnický. V tomto duchu pronesl i hr. Šternberk řeč v I. valném shromáždění musejním dne 26. února r. 1823.

Ačkoli velehorlivého činitele pro myšlenku Musea již nebylo mezi živými — zemřelť Puchmajer dne 29. listopadu 1820 — přece jeho předešlá činnost našla následovníků v řadě ostatního

českého katolického kněžstva, kteří pečovali o národní jazyk. Tak již r. 1821 vystoupil v téže příčině Václav Pešina, rodem z Hradce Králové, povději kanovník na hradě pražském. Jsa farářem v Blučině na Moravě, navrhl v listě zvláštním ode dne 13. září t. r. čtenářstvu Spáleno-poříčskému, aby na podporování českých spisovatelů zřízen byl zvláštní spolek.

Pešina oznámil r. 1821 svůj návrh v časopise »Čechoslavu«. Myšlenky tam pronesené docházely obliby u přátel vlastenecké literatury, ano Hanka předložil jej hr. Kašparu Šternberkovi, musejnímu presidentu.

Prozatím výbor musejní, jemuž hr. Šternberk věc k rozhodnutí podal, ve své odpovědi dne 16. prosince 1821 pronesl se v ten smysl, že Národní Museum ještě nemůže bezprostředně takové podpory české literatuře propůjčiti, jak si jest přáti, že však chce jí, jak jen bude možno, napomáhati.

Příznivé této odpovědi ujal se dne 1. března r. 1822 v »Čechoslavu« Václ. Pešina, ohlásiv, že sjedná-li se takový ústav, jak on naznačil, že on se svými pomocníky 200 zl. víd. čís. čili 80 zl. stř. ročně posílati bude.

I činěny nové plány. R. 1830 i kněz-buditel Karel Vinařický se o zřízení nového plánu postaral.

V dubnu r. 1823 přestěhoval se do Prahy Fr. Palacký. Seznámiv se s českými literáty a skrze Dobrovského i s Kašparem hr. Šternberkem, brzy získal si jeho důvěry. Od té doby vedle Dobrovského již více působil na tohoto šlechtice svěží duch Palackého a povznesl také mínění o českém jazyku.

Tou důvěrou, které Palacký zejména požíval u Kašpara hr. Šternberka, nejprve toho dosáhl, že usnesl se musejní výbor vydávati dvojí časopis český a německý. Časopisy měly býti orgány Národního Musea.

V Palackém vznikla i později myšlenka vydávati realní slovník encyklopaedický.

Dne 12. listopadu r. 1829 konána v bytě Jungmanna porada, v níž m. j. přihlásili se do něho tito přispěvatelé z řady kněžstva: Karel Vinařický, arcib. ceremonář (měl psáti o literatuře vůbec, zvláště pak o evropských literaturách), Jan Körner, rektor biskupského budějovického semináře (o církevní historii a theologii), Antonín Marek, farář v Libuni (o theoretické a praktické filosofii), Vojtěch Sedláček, c. k. prof. na lyceu v Plzni (o mathematice a fysice) a František Vetešník, farář v Markvarticích (o nové geografii a statistice). Vetešník dle Jungmannova svědectví již r. 1808 pilně se obíral statistikou, jsa prý »k takovým věcem narozen«.

Tento nový spisovatelský sbor měl býti připojen k Museu. Palacký hned také musejního presidenta Kašpara hr. Šternberka pro tuto myšlenku získal.

Dne 11. ledna r. 1830 žádosti této výbor musejní vyhověl a za důležité uznal zříditi Sbor k vědeckému vzdělávání řečí a české literatury. Byl to rozdíl, kdy před čtyřmi roky Kašpar hr. Šternberk chtěl vydávati vzdělávací spisy jen pro obecný lid!

Došlo dále na myšlenku, kterou i Pešina dříve propagoval, na založení zvláštní pokladnice, s níž by Sbor dle potřeby mohl nakládati. A tak povstala pokladnice, nazvaná »Matice Česká«, dne 1. ledna r. 1831.

Hr. Kašpar Šternberk získal i jinou českou šlechtu této věci, a položeny tak základy k mnohoslibné instituci, pracující ve prospěch české literatury a českých spisovatelů.

II.

Mezi prvními, kteří k Matici přistoupili, byl president musejní Kašpar hr. Šternberk s příspěvkem 100 zl. stř., zároveň slíbiv i dále skládati takový příspěvek ročně.

Nově založeného sboru docházelo i dosti dopisů od vlastenců a kněží českých. První list byl dán dne 12. března r. 1831 a znamenán pouze písmeny W. M. Pocházel od Šimona Vrány, faráře v Mirovicích a horlivého vlastence. Ten dopis vyslovil důvěru, že spisovná řeč, již mnozí spisovatelé z nevědomosti mluvnické a z neobratnosti stylistické hyzdí, bude Sborem v ochranu vzata; že matiční spisy budou vzorem správné mluvy na způsob biblické řeči, jakož že Sbor i o to se přičiní, aby nové spisy v časopisech přísněji se posuzovaly, než se to dosud činilo. Patrně zasílatel tohoto listu si přál, aby Sbor pěstoval předem spisovnou řeč a literární kritiku.

Ve svém dopise farář Vrána velmi trefně líčí povrchnost mnohých spisovatelů své doby, spolu pak dává na jevo svůj smysl pro jadrný sloh český. Stůjž zde aspoň nejdůležitější z dopisu: ». . . Nyní jeden spisovatel přeběh jen povrchně grammatiku, píše jako na zdařbůh; jiný tvoří sobě dle libosti sám grammatiku . . . Zpotvořuje všelikými přílepky obvyklá, určitý smysl mající slova, nebo jim, němčinou se řídě, docela jiný smysl, než potud měla, bez potřeby dává, nebo taková utvořuje, jakých duch češtiny snésti nemůže. Tím se nerozhojňuje ani nezvelebuje, ale hyzdí, kazí a ve zmatek uvádí výborný jazyk náš. Jestliže pak se poklesky v mluvení písmem nejen nenapravovati, ale ještě rozmnožovati budou, kde se octne konečně jazyk náš? Písmo má býti pramenem, z něhož čistou mluvu čerpati sluší; má býti pravidlem, podle kterého mluvící řeč svou spravovati musí. Za to se také písmo považuje, a nezběhlý v pravidlech jazyka pokládá vše za dobré a za následování hodné, co mu v písmě na oči přijde . . . Každá, zvláště vynikající literatura, umělých vůdců potřebuje.«

Po vyzvání k šlechtě a některým duchovním o přistupování za členy Matice, která potkala se sice s malým účinkem, přistoupili a složili m. j.: Kníže-arcibiskup pražský Alois hr. Kolovrat-Krakovský 100 zl.; Antonín Marek, děkan v Libuni, Adolf hrabě Pötting, Václav Pešina, farář v Blučině na Moravě a později kanovník na hradě pražském, Frant. Václav Voříšek, milosrdný bratr po 50 zl a jiní duchovní méně více.

V Pamětní knize matiční uvádějí se členové zakládající, kteří ještě celého vkladu nedoplatili. Jsou to: Josef Hauser, děkan perucký, Václav Krolmus, lokalista křesejnský, Nejmenovaný

chudý syn české vlasti skrze Františka Slámu, zámeckého kaplana na Vorlíku, Josef Myslimír Ludvík, kaplan v Náchodě, Šimon Bernhard Vrána, farář v Mirovicích, Václav Štulc, studující akademického gymnasia, Karel Vinařický, ceremonář arcibiskupský, Josef Schön, prefekt píseckého gymnasia, Josef Liboslav Ziegler, doktor bohosloví a chrudimský děkan a j. v.

V r. 1832—1834 dále k Matici přistoupili kněží: Jos. Ackermann (posléze kap. děkan v Litoměřicích), Frant. Sušil, Vetešník, farář, Prokop Ondrák, Dominik Kynský, piarista, František Daneš, posluchač theologie, Tomáš Procházka, Josef Rauch, kanovník, František Bezděka, Frant. Vacek-Kamenický, Tippmann, biskup, Frant. Alois Vacek, farář, Josef Schmidinger, posluchač theologie a František Náhlovský.

Brzy po vydání prvního čísla »Časopisu Musejního« vyšly nákladem Matice »Hlasy vlastenců ke dni 1. měsíce března 1832« k památce 40letého panování Františka I. Sbírka tato čítala 15 básní a příspěvky své tam i uložili kněží-spisovatelé: K. Vinařický, Ant. Marek, Fr. Vacek, Jos. V. Sedláček a Frant. Josef Smetana.

Nejeden z básníků užil této příležitosti, aby vyslovil vlastenecké myšlenky, na tehdejší dobu dosti smělé. Tak na př. Vinařický napsal ódu v hexametrech, jež takto se končí:

»Slav tedy to sladké ovoce (rozvoj vlasti) Františkovy ctnosti, slav je Čechů varyto; struny tvé již nezněly dlouhá dvě století, slovo až mocné tebe ze hlubokého sna k životu vzbudilo. Znète již jemu díky a sláva!«

Vzletná a lehká byla báseň Vackova v této sbírce uveřejněná:

»Již nám hasla národnosti svíce,
a Čech neměl Čechem býti více.

I jal se o to pečovati,
jazyk český by se zveleboval;
a co Vlachům, Uhrům chtěl si přáti,
tím i na Čechy si pamatoval.

— — — — — — — — —

České Musy v přirozené kráse
svým miláčkům zas se objevují,
již již svítá českém na Parnase
a tmy čiré zoři ustupují.«

Že český jazyk zejména ve školách hynul, trpce nesli někteří kněží-vlastenci a členové Matice. Sepsán a podán zemské vládě spis pamětní Palackým a Vinařickým, v němž poukázáno, že dítky ve škole nenaučí se němčině a české řeči že zároveň odvykají. Uvedeno v něm, že takový stav vůbec neprospívá vzdělání, že tudíž také vzdělanost městského obyvatelstva klesá, ano že i náboženství trpí, protože dítky německým výkladům nerozumějí. Dále v něm uvedeno, že těm, kteří dobrovolně na gymnasiích češtinu přednášejí, spílá se novotářů, tupitelů náboženství a kazitelů mravů.

Případné místo vložil sem Vinařický o germanisaci Josefa II.: »Wir zweifeln nicht, dass der Schöpfer dieses Systems (der Germanisation Josef II.) das Beste seiner Völker suchte, er wollte nämlich einen rascheren Geschäftsgang und eine schnellere Kultur seiner Völker bewirken. »Allein«, wir gebrauchen hier Herder's Worte, »die beste Kultur eines Volkes ist nicht schnell, sie lässt sich durch eine fremde Sprache nicht erzwingen; am schönsten und, ich möchte sagen, einzig gedeiht sie auf dem eigenen Boden der Nation, in ihrer ererbten und sich forterbenden Mundart. Mit der Sprache erbeutet man das Herz des Volkes.« »Und ist's nicht ein grosser Gedanke, unter so vielen Völkern, Ungarn, Slaven, Wlachen usw., Keime des Wohlseins auf die fernste Zukunft hin ganz in ihrer Denkart, auf die ihnen eigenste und beliebteste Weise zu pflegen?«

Na ten nedostatek u vyučování ukázali též jiní vlastenečtí kněží, zejména Sláma, farář na Vorlíku, v theologickém časopise českém r. 1831 a 1832.

Sbor dlouho toužebně čekal na vyřízení své prosby . . .

Matice počala rozvíjeti činnost, a to nelíbilo se českým protivníkům. I jednatel musejní, kněz prof. Max. Millauer, Němec, záviděl hojnějších příjmů Matici a činil tajné projevy proti jejímu vedení. Bohu budiž to žalováno! . . . .

Přičiněním hr. Kašpara Šternberka, Ant. Marka, K. Vinařického a j. přivolán z jihu do Prahy výborný pracovník a učenec Pavel Šafařík, k posílení posice Matice. Byl ihned vyzván k sepsání všeslovanské literatury.

Jaké nadšení vzbudilo Šafaříkovo doznání, že k vybídnutí Matice uváže se v tento úkol, vysvítá z dopisu J. Jungmanna, jenž dne 27. října r. 1833 psal Ant. Markovi: »Šafařík pilně spisuje všeslovanskou literaturu. Úvod k ní bude obšírný a velmi důležitý; mám potěšení nad tím, že jsme si ho jaksi uvázali a čestně dobyli.«

Tak hned pronášen byl směr, jakým Šafařík se chtěl bráti. Jitřenka na obzoru naší literatuře počala víc a více svítati.

III.

V r. 1835 opětně přistoupilo k zakladatelům Matice několik českých katolických kněží. Byli to: kanovník Václavíček, farář Sláma a kanovník Josef Nečásek.

Téhož roku obdrželi zakládající členové kromě »Musejníka«. »Hlasy vlastenců při radostném vítání J. V. Ferdinanda I. a Marie Anny.« Byla to podobná sbírka jako r. 1832 a nalézáme v ní i báseň K. Vinařického.

Přistoupilo se již dříve k vydávání »Slovníku Jungmannova«. I byla veliká radost mezi tehdejšími vlastenci, když první svazek téhož vyšel. Tak na př. jindřichohradecký probošt Vojtěch Juhn o »Jungmannově Slovníku« dne 22. prosince r. 1834 napsal Hankovi v listě tato nadšená slova: »Co dávno mé srdce žadonilo, to se vyplnilo ve vydávání onoho »Slovníku«, neunavnou prací našeho přemilého pana Jungmanna skončeného. Potěšen jsa prvním

svazkem, nemohl jsem dosti se vynadiviti, kterak duchem jednoho muže tak hmotná a obrovská práce podstoupena býti mohla, mysle, proč nejsem mocnářem, abych z Jungmanna knížete zplodil.«

Již před Jungmannem skládal Josef Dobrovský slovník. Ano byl k tomu i dosti způsobilým, ale i při slovníku, který s jeho jménem vyšel, byl prý nejméně súčasten. Nejčinnější byl při něm Puchmajer. Potom Dobrovský, jenž spoléhal se na svou neobyčejnou paměť ve svých slovníkových sbírkách, zaznamenával na mnohých místech jen holá slova. Málokde spatřujeme autora neb více podrobností. »Jungmannův Slovník« byl složitější a důmyslně zpracován a proto i doporučení hodnější. Ale nenašlo se opětně pravého pochopení, zvláště u vyšších stavů. I členové nechtěli připlácetí na vydávání Slovníku,

Sám Vinařický r. 1850 dopisem ze dne 2. dubna, adresovaným Čelakovskému, se této příčiny dotýká a m. j. praví: ». . . když se na »Slovník Jungmannův« a »Starožitnosti« Šafaříkovy připlácetí musilo, byla by bez mála Matice zahynula.«

Dne 19. října r. 1835 dostal Sbor teprve odpověď na svůj spis o vyučování na našich školách, o kterémž jsme se již v předcházejícím krátce zmínili a odpověď tato byla odmítavou. Na požadavek Sboru: ať dítky se učí náboženství ve všech třídách po česku a na požadavek, ať dítky zde také v mateřské řeči dobře čísti a psáti se naučí, odpověděno:

1. »Ježto hlavní školy nejen pro místní děti, ale i pro přespolní, tedy také zcela německé jsou ustanoveny, tedy prý náboženství po česku nelze vyučovati.« A k požadavku 2. odpověděno: »Tomu prý vyhoví mluvnice, kterou chrudimský děkan, Jos. Ziegler, právě dokončuje.« Co se týče theologické fakulty — odpověděno — tam prý se praktické cvičení v češtině s dostatek děje. A tím byla věc odbyta . . .

Sbor však ve své práci neustal. Pracoval zimničně dále, chtěje prospěti nejen obecné národní vzdělanosti, nýbrž i vědecké literatuře, která se nalézala v českém jazyku ještě v plenkách . . . (Dokončeni.)

Uředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

V tom zaklepáno a vešla matka paní důchodňové, ovdovělá pojezdná, se všemi třemi vnučkami. Byla oděna v tmavohnědé hedvábné šaty, sametovou mantylu a měla klobouk samé mašle a růže, křiklavě červené na zeleném hedvábném klobouku. Tak dle jejího přání zhotovily frajle pucérky klobouk paničce, která teprve, co žila u dcery, počala tuto ozdobu nosit a při přistěhování do tohoto zámku, zvěděvši, že zde jsou »pucérky«, ihned si nový pořídila. Aby prý měla dle módy zde obvyklé a nevypadala jako z jiného prý světa.

Aspoň si frajle pucérky získala a že si daly zaplatiti jenom, jak řekly, material, od práce ničeho nečítavše, dostalo se jim pozvání na svačinu a večeři a plný košík darů do kuchyně. Však u nových důchodních si všichni lesní a hospodářští úředníci podávali s dary na uvítanou takřka dvéře, tudíž měly paničky z čeho dávat.

»I jak pak to jde, andílkové,« zvolala Helmi a již děti po řadě líbala.

Frici s trochu kyselým úsměvem vítala »jemnostpaní«, líbala také děti a usazovala kolem stolu.

»Tak nás zde mají, frajle Frici. A to zde mají hezky. A jaksi veselo. A frajle Helmi také zde, no ony si budou asi nejlépe rozumět. Jo, jo, když tak nemá holka štěstí! A když se musí hledět na rang. To mojí dceři lidé nemohou odpustit, že pan zeť nehleděl na rang, ale na hodnost a na krásu a na mládí. Je to šťastný páreček, pan zeť tloustne, paní dcera je pořádem hezčí a ty děti pro radost. Jenom syn ještě schází, ale snad to také bude, vždyť jsou oba ještě k tomu,« klábosila paní pojezdná.

Frici na rychlo hledala v rokokové skříni a podávala holčičkám dárky. Helence krabičku v podobě modlitební knížky, jejíž vrchní deska byla vyšívána na sametě hedvábím. Byli tam vyšiti dva holoubkové na větvičce kvetoucích růží. Ve vnitř byla krabička vyložena růžovým hedvábím.

Herminee podala porculánovou pastýřku vedoucí ovečku na stuze, obě, ovečka i pastýřka, měly na hlavičkách věnečky růžové.

A Hildince maléno porcelánového andělíčka, tulícího pod křídlo děťátko v košilce, jehož sepnuté ručky značily, že se modlí.

»Dělají si škodu«, řekla babička dítek zdvořile. »No, poděkujte hezky a podejte frajli, co jste donesly.«

Děti podaly objemnější balíčky, které Frici s díkem přijala a odložila.

Stará paní žádala Frici, ať ukáže jí nějaké nádobí, které by prodala.

Žasla nad jeho množstvím. Vybrala několik měděných forem na bábovky, obyčejnou rýhovanou, pak formu v podobě melounu, ryby a srnčího hřbetu. Z cínového nádobí dvě podlouhlé, dvě kulaté a jednu polévkovou mísu.

»Vědí, ona má dcera tenhle porcunál, ale tohle dělá parádu, pan zeť říkal, ať to koupím. Počítejte, frajle Frici,« vyzvala stará paní tuto.

Frici se trochu vymlouvala, že nezná cenu těch věcí. Ale tu přispěla Helmi, ocenila nádobí a tchýně pana důchodního vysázela žádanou sumu v stříbrných renčákách na stůl.

»Nejsou drahá, to koupíme asi ještě něco,« usmála se.

K pošeptnutí Helminu poprosila Frici, aby jemnostpaní ku koupenému nádobí přijala něco »ctí a darem«. Tak prý »pro štěstí« že se to přidává. A přidala hezkou cínovou slánku.

Paní pojezdná, že neznala přece všech »nóbl« zvyků, byla trochu v rozpacích, než přijala, díc však, že dcera nezůstane dlužnicí. Pro nádobí že si pošlou služku s košem.

Leč děti chtěly to nésti samy a tak babička svolila. Nabraly si ta lesklá břemena a řinčíce jimi, vyběhly na chodbu.

»Aspoň bude celý zámek vědět, jak jsme frajli Frici oloupily,« usmála se pojezdná a odšustěla.

»Neměla jsem to snad raději sama odnést?« tázala se Frici Helmi.

»I ať se tím děti táhnou. Však je ona stará pojezdná sama ráda, že lidé vidí, že mohou kupovat a kupují. A k tomu koupila dost lacino. Za polovic ceny; arci řekne se, že jsou to staré věci, potřebovány, ale za to dobré,« mínila Helmi.

»Ty děti jsou roztomilé,« mínila Frici.

Prosím jich, jen se mi nezhlídnou na dětech, aby se mi pak nevdaly za nějakého vdovce s dětmi, aby byly hned mutr linkou,« žertovně kárala Helmi.

»To neudělám. Ale jdou, podíváme se, co jsme dostaly,« vyzývala Frici.

»To děvčátko se protáhlo,« mínila Frici, rozvazujíc motouzek z největšího balíku. »Kouknou!« zvolala překvapena.

Asi tříliberní šiška másla se objevila.

»No, to přišlo ze dvorů,« znalecky řekla Helmi. »Kouknou, jsou to splácnuty dvě šišky dohromady, je to znát. No, převařejí si ho a budou mět na delší čas.«

»Budeme,« laskavě opravila Frici, vybalujíc druhý balíček. V tom byla zabitá, vypařená slepice, pěkná, tučná.

»Aha, odněkud z myslivny. Frajle Helmi, to budou polívky, pak se zadělá s květem a lemonem, to si pochutnáme, to bude ragout« zvolala Frici.

»Bože, my a stále my! Jak já jenom k tomu přijdu,« upejpala se Helmi.

»Vždyť bych to sama nesnědla,« jistila Frici. »A co pak máme zde?«

Rozevřela třetí balíček, bylo to několik dosti velkých buchet.

»Aha, ty pekla paní pojezdná, či jemnostpaní švígermutter pana rentmajstra. No může péct, máslo, vejce a na nádivku tvaroh, mák a povidla dostane,« usmála se Helmi.

»No jen když přibylo,« řekla Frici a zarděla se, vzpomenouc, že také jednou kterés fořtce poslala talíř buchet od těch, které pekla pro služku.

»Tak jsou ty vizity a prezenty odbyty,« mínila Helmi. „Z fary a z pivovaru pošlou asi k večeru, nebo v poledne, když budou vědět, že jsou doma. A paní Fonka snad dá o sobě slyšet.«

Jala se cpáti máslo do hrnku k převaření, když v tom zaklepáno a nečekajíc ozvání se, vešla paní lesmistrová.

»Jemnostpaní fořtmajstrová! To je čest! To jsem se nenadála. Ráčej' vzít místo! Ponížeň' vítám, kystyhand,« rozplývala se Frici, a Helmi rychle zmizela do svého pokoje, aniž by ji byla

paní Fonka, ubírajíc se k oknu zpozorovala. Frici se nad tím zarazila.

»Hezky zde mají, hezky. Děkuji, frajle Frici, sednu si sem k oknu, tam na sofe sedělo již kolik lidí dnes a já si nerada po někom sednu. Tak, jak se mají? A co to šijou?« tázala se lesmistrová.

Byla oděna v křiklavě květované šaty vlněné, neuznávala Frici za hodnu, aby se oblékla k vůli ní do hedvábí. Ale mantylu měla hedvábnou, pošitou tolika černými korály a korálky, co se na ni vešlo.

»Ponížen' děkuji, jemnostpaní, mám se dobře až na ten stesk o fatrlinka«, řekla Frici.

»I ba jdou, to je nějaký stesk? To není muž, staří lidé musí umřít. To mohly čekat. A měly se hledět přece jen zaopatřit. Milostivá vrchnost to ráda vidí, když se úřednické dcerky zaopatří, aby nebylo tolik sirotků na milosti, na ten gnádnbrod, ale to frajli Frici nebyl nikdo dost dobrý, koukala vysoko, snad vejš ještě než fatrlův rang, čekala, že přijde někdo »von«, a nepřišel zatím ani žádný on,« paní lesmistrová se dala tomuto vtipu do smíchu tak jizlivého, že zněl jako svist důtek.

Frici měnila barvu, v hrdle ji dusilo a slzy jí vstupovaly do očí.

Sehnula se a odklízela ty košile na prádelník.

»Aj, aj, co pak to? Frajle Frici páře merky? To jsem zvědava! Prodaly snad prádlo? A komu?« tázala se jemnostpaní dychtivě.

»Jemnostpaní direktorová si přála a mně je každý groš dobrý, mám prádla více než mohu do smrti spotřebovat,« zajíkala se Frici.

»Mhm, ahá! Arciť, merky se musí vypárat. Tak vida, paní direktorová! Já bych od frajle třeba také něco koupila, ale mám sama všeho nazbyt. A jaké věci! To je pěkné plátno, arci, véba, no ale přeleží se to také. To byl nějaký pěkný merk. Gotická písmena, že? Já mám také taková, ale arciť také mají korunku, ta mi patří, adlskrone, to se ví,« lesmistrová se vypnula, až se jí péra na klobouce zachvívala.

Frici nemohla promluvit. Jemnostpaní ji potměšile pozorovala. Po chvilce počala opět hovořiti.

»Slyšela jsem, že budou strojit u óbrpojezdných trachtaci. Mají dobře, že se něčeho chytnou. A slyšejí, frajle Frici, dají si záležet, ať může člověk i dopoledne při gratulaci ten cukrverk, odpoledne při svačině také koláče a ostatní bakverk a večer tu večeři s chutí pojíst. U óbrů je všeho dost, jenom zacházet s tím óbrová neumí. Dávno jí mohlo napadnout, ať si někoho vezme k pomoci. Aspoň za to něco dostanou.«

»Přičiním se, jemnostpaní, a ráda to paní óbrové k vůli udělám,« řekla Frici.

»Tak, tak. S vizitami jsou již hotova, jak jsem slyšela, na uvítanou na tom gnadenbrodu dostaly asi také ledacos, jen se učejí šetřit, frajle Frici, ano šetřit, to oni asi málo umějí. Nešetřil fatrle a frajle se šetřit neučila. To já jsem moji Isauru učila

šetřit od malička, jak jsem měla tu jedinou. Však když se vdala za pana gerichtsráta, tu se on pan zeť až divil, jak umí Isaura, která je přece po mně, po přeslici, jak se říká »von«, hospodařit,« vypnula se paní Fonka a Frici se zdála její řeč býti vrčením jako staré, polámané přeslice.

Však již se paní Fonka zvedala.

»Nebudu jich zdržovat, budou si bez tak něco z těch vejslužek vařit nebo ohřívat. Nebyly asi zvyklá na ohřívané věci nebo na tvrdý bakverk, ale musí se zvykat. A hezky skromně, frajle Frici, na pensi a na gnadenbrodu panuje pokora,« paní lesmistrová mluvila jindy nejraději pouze německy, česky mluvila s Frici pouze proto, aby této dokázala, že je na pensi snížena v rangu.

Již se zvedla chřestíc korálky mezi třepením mantilky a již naklánějíc se v kolenou plynula na řasách šatů ku dveřím.

U stolu se zastavila. Ležely na tomto posud peníze, které matka paní důchodňové byla vyplatila za nádobí.

»A koukejme, tu jsou peníze! A tak beze všeho položeny. To je vidět, kdo má dost. Prodaly asi něco, no je jim přáno. Abych nezapomněla, tuhle také něco ode mne, beztoho si chudinko na tom gnadenbrodu nic takového nebudou kupovat. Neděkujou, ne, to nestojí za to, já si nedám od starší osoby ruku políbit,“ paní lesmistrová strkala ruce pod mantilku, ač Frici ani nenapadlo, aby jí ruku políbila.

Porozuměla tomuto špičkování a stiskla rty, děkujíc slovem: »Kystyhand«.

Ani si nevšimla malého balíčku v růžovém, hedvábném papíře, který lesmistrová na stůl položila.

Provázela jemnostpaní velice uctivě až ke schodům, vracela se pak tak rychle, co jí jenom nohy stačily.

Zavřela zprudka za sebou a volala stísněně: »Frajle Helmi!«

»Zde jsem,« řekla tato, objevíc se na prahu svého pokoje. »To měly pernou chvilku, slyšela jsem každé slovo, sedla jsem si u dveří na divan. Je to pávice, je to krůta, ba je to dračice! No, ta již víckrát nepřijde, krom toho jejího a jeho svátku a nového roku tam nemusejí chodit a to je tam více lidí a s vínem a cukrovím se to nějaké trpké slovo již spolkne. Na odpolední kafévisitu a na večeři my úředničtí sirotkové již zváni nejsme.«

»To byly řeči!« vzdychla Frici a otřela si oči.

»I jdou, snad by neplakaly. K vůli takové Fonce. Ta se naroztahuje s tou svou Isaurou. Jakobysme to neznaly! Jezdila s Isaurou kde kam na bály a svátky mohla. Ten její gerichtsrát je dědouš plešatý, nosí sic paruku, ale je to znát, bohatý byl, ale co je pravda, že je ta slavná Isaura jeho třetí paní a o třicet let mladší než on. A bylo jí dvacetčtyři, když se vdávala a ne dvacet, jak Fonka říká. A musí hospodařit, protože jí ten její parukář počítá peníze na groš a findu a nepustí ji nikam samotnu, že prý by z ní byla brzo galantní dáma. To jsem si nechala říci od velice hodnověrných lidí,« Helmi se rozjasnil při klípku celý obličej a i Frici se usmála.

»Co pak jsme to dostaly?« řekla a sáhla po balíčku.

»V roza sajdenpapíru, co pak to bude?« s přehnanou dychtivostí přihlížela Helmi.

A obě se rozesmály. V balíčku se objevil kousek voňavého mýdla a tyčinka voskové pomády.

»Tohle je prezent, truc tomu od óbrobroční, to je noblesa, no aspoň to voní, a ten roza sajdenpapír k tomu!« smála se Frici.

»Jen si to schovají, snad se hodí. A ty peníze si taky schovají. A pak budeme vařit. To máslíčko převařejí a schovají. Mají beztoho ty foroty všecky zde v tom výklenku jako já. To jenom paní z Korbelů má v kuchyňce stát špajsalmaru, té se více schází do foroty,« pravila Helmi.

Frici uschovala peníze i ukázala Helmi zařízení tajné schránky v rokokové skříni.

»Krásné, důkladné a praktické,« kývala Helmi hlavou. »No, já mám těch pár kousků šmuku, co pan fatrle nerozdal a co jsem neprodala, protože to bylo příliš nepatrné a těch pár grošů té sirotčí pense v malé škatuli, která se vejde do veškastnu. Co pak já! Ale oni jsou věru, jak jsem dávno řekla, proti mně bohačkou.«

»I co pak to. Jen když mám jich a oni mě. A nebudou se ty foroty kazit, když se zde bude topit?« tázala se Frici.

»No vždyť se spotřebujou. Vědí co, topme vždy zde u nich, jsou zde lepší kamna i plotna a ty foroty od masa a takové si dají ke mně na kamna. Chtějí?« tázala se Helmi.

»Jak by ne!« Frici objala praktickou sousedku.

Upravily si oběd a právě když k témuž zasedaly, došly dvě silné služky. Z fary a z pivovaru.

Nesly košíky. Paní stará posílala frajli Frici kus másla a tvarohu a půl kopy vajec; panna Baruška velkou sklenici medu, pytlík máku, trochu sušených švestek a hrušek a láhev vína.

Děvčata obdržela po kusu červené pentle a hnala se ze dveří. Na chodbě se rozchechtala, Bůh ví čemu. Asi starým pannám, že jsou staré.

»Tak, nyní si budeme náležet jenom samy sobě,« řekla Helmi, když Frici vše složila.

Po obědě si sdřímly každá v jednom koutě pohovky a pak šla Frici v »celém pucu« k paní direktorové. Helmi ji doprovodila a odebrala se do parku, kam měla Frici za ní pak přijíti. Arci že ji zdrží direktorka na svačinu, to se dalo očekávati a Helmi hodlala se na chvilku zastaviti na faře.

A u téže lavičky, co ondy, že se sejdou.

Helmi arci na faře bez svačiny nepustili a když se pak všecka šťastna, ana za dohotovené a odevzdané rukavičky od panny Barušky stříbrný dvacetník dostala, do parku ubírala, byla skoro překvapena, ana na umluveném místě již Frici spatřila.

»Tak jak pořídily?« tázala se usedajíc podle družky.

Ani se neptají. To byla trpká hodinka. Jemnostpaní se zdálo plátno na košilích málo tenké, až prý se párkrát sepere a vyvaří, že bude teprve příjemné nošení. A vyšívání se jí zdálo ledabylé,

ani nechtěla věřit, že bych to byla sama vyšívala, že prý viděla ode mne lepší práce. Že se jí zdá být málo podkládáno a že je trochu hrubá bavlna. A po vypáraném merku že má strach, aby nezůstaly prý dirky. Přesvědčila jsem ji, že když se to místo smočí, je jako ostatní plátno, tak řekla tedy, že si košile nechá,« vyprávěla Frici.

»I ta — a čekala na ně jako hladová a nyní jakoby dělala milosti,« rozhorlila se Helmi. »A co dala za košile?«

»Bála jsem se říct, že bych chtěla patnáct dvacetníků. Řekla jsem, co jemnostpaní uzná za dobré. A ona mi tu vysázela deset dvacetníků a skoro čekala, že jí ruku políbím. Nebýti pana direktora, že si ho tak vážím, byla bych si ty košile odnesla,« sdělovala Frici.

»To by si byly daly, pro Boha!« lekla se Helmi. »Co pak řekly?«

»Nic. Poděkovala jsem a strčila peníze do kapsy. A zůstala jsem na svačinu. Ale to mi veřejí, frajle Helmi, co živa jsem nepolykala tolik žluči s kafíčkem, jako dnes. Pomyslejí si, v hrníčku mi donesla služka kafe. A jaký ten t:unček byl! Samé škraloupy, ale ne smetánkové, jenom mléčné, až se mi ošklivělo. A buchtičky od oběda. No dobré byly, samé máslo, s nádivkou povidlovou a makovou. Ale mně hořklo v krku a jak jsem mohla, jsem se poroučela. A těch řečí, těch moudrých rad, jak mám a mohu šetřit. No, tam mne tak hned neuvidějí ani za pár pátků. Mám prý přijít vždycky v pátek, to že se jemnostpaní nejlépe hodí, že je vždycky něco od pečiva doma,« Frici přecházela ze smutného v úšklebný tón.

»To bylo lepší včera a bude asi zejtra u óbrpojezdných?« řekla Helmi.

»Ba arci. Také o tom mluvila a hned nadhodila, že u mne jídala ráda skládané koláče butrtajgové s mandlovou nádivkou, že bych je mohla u óbrů udělat. Dají ony hodně práce, pětkrát se ten butrtajg převaluje a jí se s tím nechce dělat, ani strouhat mandle na nádivku. Služku k tomu nepustí a sama je líná. Ale jí na truc ty koláče udělám a proložím krémem, to bude něco,« rozhorlovala se Frici.

»Již se nezlobějí, dušinko, jdou se projít a pak si půjdeme k nám domů, dojdeme si pro mlíčko do pivovaru, já uchystám večeřičku a pak si půjdeme na besedu třeba k frajlím pucérkám. Ano, mé zlaté srdéčko?« mazlila se Helmi.

»Oni zlatá duše. Tož pojďme,« řekla Frici a šly.

Dlouhý dubnový den chýlil se k večeru. Krása předjaří nesla se vzduchem. Rašící stromy a keře voněly, vrboví podle potoka, parkem se vinoucího, sklánělo své svislé větve, na nichž se kadeřily nažloutlé zelené úzké lupínky k vodě omýlající travnaté břehy, na kterých tu a tam prokvétala již řeřicha, bledoučká a přece milá a zvedal nad šťavnatými listy svoje kulatá poupata blatouch.

A dále pod olšemi voněly fialky. Trhaly je tam právě důchodňovic holčičky, smály se a laškovaly a ten dětský smích perlil se tak tím čistým vzduchem jako pění ptáčků.

»Čeho se ty děti asi dočkají,« napadlo Frici.

»Jsou to úřednické dcerky jako my a mohou z nich během let býti úředničtí sirotkové jako z nás,« řekla Helmi tesklivě.

»Snad budou do té doby jiné časy,« mínila Frici.

»Ať jsou časy jakékoliv, pro ženskou je vždycky poroba, ať se vdá nebo nevdá,« ještě tesklivěji řekla Helmi.

Mlčky vracely se do zámku.

IX.

Uplynulo několik dní. Svátek paní pojezdné vyvolal v zámku mnoho řečí.

Jak se paní óbrová uctěním a frajle Frici úpravou cukroví k podání při dopoledních gratulačních návštěvách koláči a jiným pečivem při odpolední svačině a masitou večeří vyznamenala, o tom bylo věru co mluvit.

Frici plynula v blaženosti. Pojednou jakoby lidé věděli, čím se vyznamenávala vždy, připomínaly paničky to a ono pečivo, pánové úpravu mas, co prý komu u rentmajstrů Ritterů nejvíce chutnávalo.

Kolikrát za ten den pan vrchní zavolal svoje: »Ať jsme tlustí,« nedalo se ani sledovati a paní óbrová se smíchem sdělovala, že musela ze soboty na neděli všecky ty dobroty, které frajle Frici připravila, zamknout, sice že by byl její nejmilejší alterle ty zásoby pěkně pošramotil, maje po ruce svoji za podobných příležitostí vždy připravenou výmluvu, že ty Boží dárky sladké, kypré a tentokráte s připravenými likéry i tekuté nemají rohy a nemohou mlsáka trknouti, aby jich nechal na pokoji.

Také se jedlo, jak se pánové smáli, jako o selské svatbě nebo posvícení, co pan vrchní pojezdný hleděl, aby zbylo na zítra, to se snědlo s takovou chutí, jako by byli hosté z pokolení jedlíků Votesánků a Bumbrlíčků. A ty saláty, ty chutnaly nejmlsnějším jazýčkům a mnohá panička přeslechla štiplavou poznámku nejmilejšího pana manžela, že jest k upravení takových dobrot asi příliš pohodlnou, nebo že se v tom nezná.

Frici a Helmi se těšily společnému hospodaření. Helmi skrovničké zásoby přidala k Friciným, dělily se o každé sousto a říkaly si, že jedna v druhé našla sestru, kterou jí osud byl nedaroval.

V zámku měli mnoho legrace nad těmi úřednickými sirotky, jak stávali se tito nerozlučnými.

V pivovaře při pivečku rokovali pánové, že ta »Frici po rentmajstrovi« při té »Helmi po justiciárovi« jaksi dříve ustará, ana přece vypadá ještě zcela slušně a mohla by se i vdát nebo jíti za hospodyni ku vdovci nebo na faru.

»Vařit umí, saprlot, vařit ta stará panna, ten úřednický sirotek umí,« pomlaskl si pan vrchní pojezdný a všichni pánové přisvědčovali.

Frici s Helmi chodily zatím společně na návštěvy, jednu bez druhé nebylo ani viděti, zaskočily též často s nějakým lepším soustem k churavému panu Červinkovi, jehož paní oběma uklízela.

Frici vzdala se myšlenek na prádlo, mělať vlastně málo času. Tak se ten dlouhý den prochodil po návštěvách, na které bývala pozvána i volána a přišedši s Helmi z nenadání vždy vítána.

I ty »pávice a krůty« snížily svůj ton oproti úřednickému sirotku, kterýž nesl svůj osud daleko statečněji, než by byl kdokoliv soudil.

A to tklivé přátelství obou úřednických sirotků, kteří si nahražovali i příbuzenstvo i rodinu i osobní štěstí, dojímalo každého více, než se přiznal.

Byl tu již květen a Frici byla pozvána k paní vrchní obroční, by pomohla chystati k tomu slavnému svátku paní Žanetky.

Helmi nechtěla jíti sebou, doprovodila přítelkyni až na chodbu a stavila se zatím »na kousek toho povídání« u druhých óbrů, kde ji uvítal pan óbr s velkým halasem a dotazem, kde že má to svoje »dvojče«, tu dobrou kuchařku, frajli Frici.

A uslyšev, kam šla, tu sprásknul ruce, tvrdě, že to jistě zámek nějak se otočí, když u óbrobročních chtějí přece po lidsku strojit a uctívat.

A vykládal, jak, jda k vrchním obročním na ty dvě výroční svátkové večeře, se musí vždy doma nejen předem najísti, ale i po návratu musí míti něco nachystáno, že by se dozajista do rána spadnul.

A paní dodala, že, jdouc tam na svačinu, vypije zprvu kávu doma a po té slavné večeři že si také ještě doma zakousne něco vydatného zároveň s alterlem.

Uctili Helmi dobrou svačinou a vzkázali Frici stero pozdravení a ať se u óbrů s tím svátkem mnoho nenamáhá, že paní óbrová i její manrle neznají mnoho vděčnosti a že zakusí asi jejich roztah. Však že i když bude dobré, bude zase to uctění jako pro kočky nebo jako když ve hře holčičky pro panenky strojí, to že se dá očekávati.

Helmi zastala Frici v bytu všecku usmánu.

»Jdou se smát!« volala na Helmi v dobrém rozmaru.

»To ráda slyším, tož co?« tázala se Helmi.

»No to bylo řečí a příprav. Dělaly jsme cukroví. Čerstvé piškoty jsem lila, ale o polovic menším trychtýřem, jsou jako prst. Pak malé cvibošky s pomerančovou kůrou, citronát neměla paní óbrová, je prý drahý a cukrovaná pomerančová kůra že stačí také. No když stačí, stačí. A z bílků od piškotů vindy, vědí španělské větry, šaumbakverk, ale jenom malounké, malounké. Paní óbrová má ráda všechno malounké, velké kusy prý vypadají selsky, jako prý na poutích u pernikářů. A dort jsme dělaly chlebový, to se lekla paní obrová dvaceti vajec a co prý

s tolika bílky? A já hned navrhla, že uděláme bonbony, to že málokde mají. A že se dají dlouho udržet. Vědí, takové konfekty, snad je znají?« vykládala Frici.

»Ba asi ne, no ale to nic nedělá. Tož, co dál, povídají, oni umějí tak hezky povídat,« lichotila Helmi.

»To se třou bílky s cukrem, až se to táhne a pak se přidá nějaká chut a to testíčko vyválí se v cukrové moučce do tuha a pokrájí neb vypíchají bonbonky; kulaté jako větší knoflíky, čtyrhránky, obdélníčky, šiflata, trojhránky a usuší se na teplých kamnech. Pak se balí třeba do postříhaného sajdenpapíru nebo dají jenom tak na girandoly. Je to moc nóbl. Dělávala jsem je s příchutí citronovou, pomerančovou, rumovou, punčovou, malinovou, bílé i čokoládové i růžové alkermestem barvené i jiné. A to vědí, ono padne na to moc cukru. Óbrová to nevěděla, to se neptají, jak koukala, když cukru netlučeného ubývalo a já žádala, ať se přitluče. A bonbonů je asi sto, to nevydá, ale fajn a nóbl to je,« Frici se smála a Helmi s ní.

»A jak to dopadlo?« Helmi otírajíc si obličej se optala.

»No dobře. Oddělila jsem bílky na sníh k poledování dortu a z ostatních jsou bonbony, dělala jsem je větší a ještě dva a dva slepovala zavařeninou. Viděla jsem, že óbrová div nepláče nad tou marnotratností. No chtěla strojit, tak jsme strojily,« Frici se ušklíbla.

»A co, co, něco nóbl a fajn?« smála se Helmi.

»Arci. Dělaly jsme ještě bábovky, jednu prosýpanou skořicí a rozinkama, obojíma, cibeby i černé jsem dala a druhou proloženou mákem. Óbrová ani nevěděla, že se mák míchá s rumem pro lepší chut. Pak dvoje koláče, jedny tvarohové a druhé s merunkovou zavařeninou, ale té nádivky těm koláčům jen ukazovala. A pak jsme dělaly butrtajg na paštiky. To se óbrová smála,« Frici se usmívala.

»To věřím. A co ji tak těšilo?« zvídala Helmi.

»No že je z libry másla tolik kusů. Arci přijdou slepit. Udělala jsem kulaté, spodky hladké koláčky, vrchní věnečky, dala zrovna upéct a zítra teprve fašé do toho. Pak se podají ohřáté na počátku večeře. Na fašé jsem řekla ať koupí telecí osrdí, při obědě uvaří a nechá usekat, pak fašé již udělám, než se po svačině sedne k večeři. Ale dám do něho sardele a ta bude koukat, že ty malé paštičky přijdou dost draho,« Frici třepetala radostí rukama.

»A nikdo se jich nenají,« smála Helmi.

»To by jich musel snist tucet. Takhle pan óbrpojezdný, ten by potřeboval dva. A pak budou telecí ruládý se šunkovou nádivkou. K těm špenátek a kompot. Má óbrová trochu zavařenin, tak ať si dá, co jí libo. Ale moc nebude ničeho, na mísách nezbude,« soudila Frici.

»A jaké bylo uctění?« ptala se Helmi.

»Radš mi dají trochu kafíčka. Mám skoro hlad. A něco k zakousnutí. Ať jsme tlustí, jak říká pan óbrpojezdný,« žádala Frici.

»I oni moje zlato,« laskala Helmi družku.

»Podala kafíčko, kousek buchty a sháněla večeři. Byla doma vajíčka a Helmi usmažila tyto na rychlo.

Povídaly ještě o vrchních obročních a Helmi otázala se trochu všetečně: »Jestli pak ale paní óbrová nezapomene na zahnštochry?«

Frici se smíchy zakuckala.

Bylo zase povídání o trachtaci u vrchních obročních. Bylo těch jemných věcí opravdu málo, zámecké panstvo si potrpělo na pojedení. Ale sláva frajle Frici vzrostla a asi za tři dny vzkázali od druhých óbrů o obě frajle.

Přišly na svačinu a paní óbrová žádala Frici, aby zůstaly na večeři a připravily ty ruládý, trochu více, že mohou zbýt na zítra k obědu.

»To je mohou nechat syrové, paní óbrová,« radila Frici. »A uděláme dvojí plnění, jedno se šunkou, jako bylo u óbrů a druhé se sardelemi. To si nejmilejší pán pochutná.«

»Co pak můj altrle! On dostal u óbrů ty ruládý celé dvě. Doma dojedl šunkou, ale vzdychal, kdyby bylo na talíř té dobroty. A jářku, co však ona frajle Frici ráda přijde a upraví to, však ví, že ji na škodě nenechám,« řekla paní.

Hned po svačině pokrájela Frici velikou telecí kýtu na řízky, natloukla tyto obratnýma rukama a připravovala náplně.

Helmi třela sardele, sekala šunku a chtěla i housku strouhati, což však obstarala služka. Špenát a celerový salát upravila Frici a zůstavše s Helmi k večeři, velice se nasmály panu óbrovi, který spořádal rulád takovou porci, že i paní spínala ruce, jak alterlovi chutná. A pivečkem zapíjel, až se hory zelenaly.

Napapav se, otřel si pan óbr ubrouskem ústa a řekl: »Tohle jsem musel dojíst tu chut, co jsem u óbrů nedojedl. Ale bylo to! Ať jsme tlusti! Všecka čest, frajle Frici. A pijou, ať něco u nás užijou.«

»Ráčejí nechat, paní óbrová, nejmilejšímu pánovi uvařit snad černé kafíčko, aby se mu vytrávilo, ono je telecí sic lehké, ale ty nádivky jsou dost mastné,« radila Helmi.

»A to ano, mutty, dělej s tím černým, to já rád. A frajle dostanou také, ať jsme tlustí,« řehonil se pan óbr a vzal si od dam dovolení, aby se směl převléci do županu.

Pozdě večer odešla Helmi s Frici. Ráno si sdělovaly, že měly obě těžké sny.

Frici se zdálo, že se pan óbr po pojedení pustil i do ostatních syrových rulád, ještě že měl málo, i že tedy snědl kutchan, na kterém byly uchystány a pak se hotovil sníst ji. Otevřená ústa jeho pak se tak rozšířila, že se podobala jícnu pekárny a řady zubů dvěma pilám. S výkřikem se vzbudila a Helmi se jí ihned ozvala.

Frici vyprávěla, co se jí zdálo a Helmi též sdělovala svůj sen. Ji trápila ve snu druhá paní óbrová, která chtěla, aby ona, Helmi, nadělala jí těch rulád z husího stehýnka a nádivku ze strouhaného chleba. A pak že se chtěl pan vrchní pojezdný koupati v černé kávě.

Smály se těm snům a těšily se na klidný den. S radostí povídaly si zase a zase, jak se mají na té pensi dost dobře a že to snad dělá to přátelství, v kterém se našly. Leč Helmi bylo nevolno, i ulehla si odpoledne.

Frici si vyšla na chodbu a setkala se s lesním Rytířem. Oslovil ji vlídně a dali se do povídání.

Frici již nevadilo, že ji nazýval stále: panno, již tomu zvykla, vždyť i pan farář jí i Helmi tak říkal.

»Vybídla bych jich dále, pane fořt, ale Frajle Helmi asi usnula,« řekla Frici po chvíli rozhovoru.

»Nevadí, zde se dá také povídat, anebo vejdou ke mně, vzácná panno,» pobízel lesní.

»To mohu, však mají v bytě tak hezky, podívám se na nejmilejší nebožku paní,« odvětila Frici.

»Vešli do bytu a Frici šla přímo k obrazu. Bedlivě zahleděla se Frici na podobiznu.

»Má nějaký zvláštní prsten na ruce,« řekla.

»Ano, to byl náš snubní prsten. Zdědil jsem jej po matce a doporučila mi jej se slovy, ať dám jej někdy svojí ženě. Podívají se, panno, jest to had, ovíjí čtyřikráte prst, má hlavičku a ohon, tento vybíhá do ostré špičky. Když jsem se s mojí Emilkou zasnoubil, dal jsem jí ten prsten. Jak ho navlékla, zaryl se jí ten hrot mezi prsty, vykřikla bolestí. Já myslil, že žertuje, ale až bolestí sesinala, teprve jsem jí prsten otočil, malou oděrku na kůži zlíbal a hleděl ji rozveselit. Plakala a říkala, že to je zlé znamení,« vyprávěl lesní.

»To bych se také byla toho lekla,« řekla Frici.

»Lekla se toho moje matka též. Emilka byla sirotek ze vzdáleného našeho příbuzenstva. Byla vychována v klášteře a když dospěla, jezdila po příbuzných. Měla jmění a platila si u chudších pobyt. U mých rodičů, kteří byli již tehdy na pensi, se jí líbilo. Já byl mládencem, navštěvoval jsem rodiče často a brzy jsme poznali, že se máme rádi. Jak jsem dostal revír, byla svatba. Byli jsme šťastni, ale ne dlouho,« lesní sklopil hlavu.

»Bylo jí asi smutno na té samotě?« tázala se Frici, ukazujíc na obraz myslivny, který jí byl lesní při prvé návštěvě označil, tam že se ženil a žil až do pense.

»Bylo, i smutno, i teskno. V zimě jsme tam byli jako od světa odříznutí, tím sněhem zapadlí. Lišky nám dávaly dobrou noc, sovy a výrové houkali nám do snů a ráno se nechtělo za těmi lesy ani rozednívat. Což divu, že Emilce zvyklé mezi lidmi se zde nelíbilo a starost o hospodářství jí byla obtížnou. Já arci napomáhal, jak jsem mohl, ale ta zlatá duše se neubránila trudům. Vadla mi jako růže v žáru léta. Těšil jsem se, až přijde dítko, že bude lépe, přišlo, ale — no byl to mrzáček. Ale že čekali jsme na něho tak dlouho, že se čápi ani na podzimním ani na jarním svém tahu u nás nestavěli, až posléze, když jsme již ani nedoufali, tu byla to radostná naděje. Jak ožila moje

Emilka, jak těšila se na děťátko, jak zkrásněla v té blahé naději,« lesní zakryl si oči, Frici byla dojata.

Po chvíli pokračoval lesní: »Než jsme seznali, že jest Emilek, kterému jsme nejraději Milouška říkali, mrzáčkem, bylo u nás po několik dní tak smutno, jakoby všecky z lesů stíny se k nám nastěhovaly. Ale pak jsme hledali pomoci, já se nemohl vzdáliti ze služby, ale Emilka jezdila s Milouškem po lékařích, platila, prosila, vše marně — křivá zádečka dítěte nemohl žádný lékař srovnati, rostoucí hrb nedal se odstraniti. Zvykli jsme žalostnému tomu podívání, měli jsme Milouška tolik rádi, až nám ho náhlý zápal plic vyrval!«

»A jak se to stalo?« tázala se Frici soucitně.

»Bylo to z jara, o kultuře. Vysazovali jsme paseky v lese na samých hranicích revíru, asi hodinu cesty od myslivny. Kouknou, panno Frici, zde na obrázku je ta paseka, v prostřed stojí černá skála, vypadá to jako malý domek. Na vrchu se uchytil jeřáb a sem tam rozrazil, jako zlaté chumáče jeho vždycky na té skále visely. Emilka přišla za mnou s Milouškem, nesla mi sama oběd. Potěšil jsem se s nimi a nutkal je, ať odejdou, že se ženou mraky. Odcházela a já se za ní dlouho díval. Tak jsem si řekl, co bude asi za pár let? A vzpomínal jsem si, jak jsme devět let čekali na to dítě, jak nás kolikráte zklamala naděje a jak nám zprvu bylo líto, že je to mrzáček,« lesní stisknul rty.

»Vždyť i nad mrzáčkem mohou míti rodiče radost,« nadhodila Frici.

»Měli jsme ji nad Milouškem. Abych dopověděl. Tedy se přihnala rychle bouřka, stihla moji ženu v polou cestě. Bála se někde pod stromy se skrýt, spěchala, utíkala a že nemohl hoch jí postačit, vzala ho do náruče. Byl dosti těžký a ještě více neduhem svým těžkopádný. Došla domů všecka promoklá a prostydlá. Druhý den kašlala i Miloušek. Hned jsme si toho nevšimli, až dostal horečku, poslali jsme pro lékaře. Bylo pozdě. Zemřel nám a matka od té doby chřadla. Za půl roku šla za ním, za naším jedináčkem. Lékař řekl, že měla rychlé souchotiny, já myslím, že zemřela lítostí a steskem že jí uvadlo srdce. Dal jsem jí do hrobu všecky květy, které květly v lese v ten čas. A od té doby mne myslivost teprve nic netěšila. Moje matka, která byla již vdovou, šla mi hospodařit, ale žilo se nám smutně. Po její smrti toužil jsem jen po klidu, no ten zde mám. Počkají, panno, něco jim ukážu,« lesní přistoupil ke stolu, vytáhnul zásuvku a z malé krabičky vyňal prsten v podobě hada.

(Pokračování.)

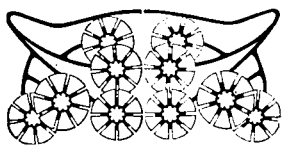

Nad brevířem.

I.

Nad starým brevířem svou chýlím skráň,
v modlitbě zrak se v žluté listy noří
a slza do nich splývá: lásky daň
tvé bratře duši, která v štěstí, v hoři
modlitby maják střehla v bouřném moři . . .

Na roli stojím tvé, kde ty jsi stál
a táhnu brázdu v potu denní práce,
nás stejná pojí radost, stejný žal
a duch tvůj chvěje se v mé meditace —

A klesám-li — ze žlutých knihy blan
kdos mluví ke mně: »Všechno tu zde bylo!
Ach, každý hledí vlastních jenom ran
a nemyslí, co v duši jiné rylo
se ostnem bolestí! — Dál chutě v dílo!

Jsme dětmi chvíle — rychle letí čas,
dál nese bolest, která v duši šílí;
co bolelo, zahrobí času sráz
a síla zůstane, již bolest sdílí . . . .«

A k modlitbě se chýlí hlava zas,
z blan zažloutlých Pán k duši mé se sklání,
v jásotu hymen slyším jeho hlas:
»Jsem tichý srdcem — koho bolest raní,
pojď za mnou k hvězdám — cestou odříkání!«

II.

Své šeptám »Sacrosanctae« — Bože věčný,
a duši moji v Neznámo kdos chvátí,
kde smysl každý sílu svoji trati
a člověk v mdlobě šeptá: »Nekonečný!«

Nezměrný hymnus v podnoži Tvé zní,
když noci stín se v cesty hvězdné klene
a srdce lidské bolem zarosené
v tvůj klín se klade, než se rozední . . .

A sotva slunce zžehne noci stíny,
sta duší rozpíná svou peruť k letu,
zajásá »Dobrořečte« z lůna květů
a k nebi země volá ze hlubiny.

Od věku k věku jméno tvoje zní
a květy ráje v srdce lidské seje,
plá jitřní hvězdou, jásá nad peřeje
letících staletí a v stánku duše sní.

Své šeptám »Sacrosanctae« — duše jásá,
nesmírná vlna zachvacuje duši,
jsem atom světů, které srdce tuší,
když modlitba v ně hvězdy nebes střásá.

A každý vzdech ve sféry nebes zní
a tisíc bratří chvátí do objetí,
než tónem vítězícím ve zápětí
v lem hvězdný splá modlitbou večerní. —

V mé duši ticho — hvězdy tvé v ní hoří
a láska tvá v ní píše štěstí runu,
v hlubinách cítím Věčna pláti zoři
a duše hymnem jásá k tvému trůnu . . .

Vladimír Hornov.

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*— (Pokračování.)

Zatím začal vycházeti politický týdenník »*Slezské Listy*« ve Frýdku. Zakladatelem jeho byl kněz Angelus Lubojacký, administrator poutního chrámu P. Marie ve Frýdku, muž šlechetný a velký přítel lidu, který cítě potřebu, aby lid byl vzděláván a poučován, hleděl mu laciným časopisem opatřiti vhodnou četbu. První číslo vyšlo 1. července r. 1900 v Místku na Moravě v městě sousedícím s Frýdkem, kdež vydavatel a redaktor Lubojacký koupil vlastní tiskárnu. List označen je za »prostonárodní časopis politicko-zábavně-poučný«, předplatné stanoveno pouze na 4 K ročně. Tiskl se v 1000 výtiscích, byl směru katolicko-národního a kromě politické části měl zábavně poučnou přílohu »Zábava a poučení«. Tato příloha, kterou pořádal nynější farář v Michálkovicích Jan Tagliaferro, byla pečlivě sestavována a těšila se po venkově značné oblibě. I list sám nabýval půdy, avšak bohužel předčasně dokonal svou pout. Zanikl již koncem r. 1902. Zánik zavinila jednak nemoc vydavatelova, jednak i špatná spekulace s tiskárnou, kterou nebylo možno udržet. Zakladatel »Slezských Listů« P. *Lubojacký* zemřel v Místku dne 3. července 1904. Byl rodák z Klimkovic na Opavsku, po studiích vstoupil do řádu dominikánského, který však opustil a byl pak rok spiritualem u Alžbětinek v Jablunkově, potom kaplanem v Trlíčku u Těšína, v Bruzovicích na Frýdecku a posléze ve Frýdku samém administratorem poutního kostela. Sepsal a sestavil několik nábožných knih a byl velkým lidumilem. I Praha má po něm památku. Založil tam Růžencovou výrobnu, která zaměstnává a zaopatřuje četné mrzáčky a velmi pěkně prospívá.

* * *

Pokrokové vlny, které v poslední době rozlévaly se z Ostravska nejen na přiléhající část Moravy, nýbrž i na obě části Slezska, vynesly v r. 1906 na povrch nový politický list »*Slezské Slovo*«. První číslo vyšlo 10. června 1906 ve Fryštátě na Těšínsku. Zakladatelem a vydavatelem byl mladý advokát dr. Jan Šamalík, který přišed z Mo-

ravy chápal se dosti energicky národní i politické práce v duchu tak zvaném pokrokovém. Založil brzo i pokrokový politický spolek pro Fryštátsko a orgánem tohoto spolku bylo »Slezské Slovo«, list pro politiku a poučení. Za vůdčí myšlenky označil si protiklerikalismus, boj proti znemravnělosti a pověře a pěstování ryzí nepřemrštěné národnosti. Programový svůj článek končí téměř prorocky: »Pokoušíme se o těžkou věc. Jestiť to odvážné chtíti udržeti na delší dobu na Těšínsku týdenník co nejpokrokovější«. Podnik se nezdařil. Pěkné počátečné náběhy k uvědomování lidu brzo se zvrhly v osobní nechutnosti a jalové pokrokové tlachání, které listu připravilo předčasný hrob. Zanikl počátkem r. 1907 sotva po půlletém vycházení, nemaje na konec ani 200 odběratelů. Vydavatel kromě citelné hmotné ztráty nabyl i dobré zkušenosti, že k lidu ve Slezsku třeba mluviti jinak, že nestačí pouhé fráze o pokrokovosti, které ještě nikomu nepřinesly požehnání. Ze svých zkušeností pan vydavatel odvodil i důsledky: po nezdaru s časopisem vzdal se téměř i veškeré národní a politické práce.

* * *

Za říšských voleb r. 1907, které po prvé se konaly na základě všeobecného hlasovacího práva, vznikly ve Slezsku dva nové politické listy, a to sociálně-demokratický »*Hlas Lidu Slezského*« a národní »*Kladivo*«. Oba vycházely v Opavě a měly účel čistě agitační, pracujíce každý pro kandidáta své strany. »Hlasu Lidu Slezského«, označeného za list československé sociálně-demokratické strany dělnické, vyšlo první číslo 26. dubna 1907, list měl vycházeti každý pátek za roční předplatné K 5·20, vydavatelem uveden Konrád Binčík, zodpovědným redaktorem Albrecht Dvořák. »Kladiva« vyšlo první číslo den na to. List označen za »list hájící zájmy českého lidu slezského, hlavně dělnictva proti vykořisťovatelům a snahám převratným.« Vydavatelem a zodpovědným redaktorem byl dělník Petr Šrámek, list měl vycházeti každý pátek, čísla byla po 2 h. Za volební kampaně oba nové listy vyplněny byly výhradně látkou agitační namnoze osobní, oba psány ostře a obyčejně bezohledně potíraly své odpůrce. Po volbách, při nichž na Opavsku, kde bylo vlastní působiště jobou listů, zvolen byl kandidát české národní strany (svob. pán Rolsberg) proti socialnímu demokratu (administratoru Dělnických Listů Kubálkovi z Vídně), »Kladivo« vyplniv svůj úkol, zaniklo. Vydáno bylo pouze 5 čísel, poslední 21. května. Za to druhý list »Hlas Lidu Slezského« vydává se dále a od 9. dubna 1909 přesídlil na Pol. Ostravu, aby byl ve středisku svých stoupenců a označován je za »zemský orgán strany soc.-demokratické ve Slezsku«. Předplatné zůstalo totéž, ročně K 5·20, list tiskne se v I. společ. knihtiskárně v Pol. Ostravě nákladem 3000 výtisků, vydavatelem jest nyní Petr Pavlán, redaktorem Karel Košata. List psán je ve známém tónu listů sociálně-demokratických, stojí příkře proti všem občanským národním stranám, což mu nevadí, aby si časem nezakoketoval se živly pokrokovými, kterých jest na Ostravsku velká zásoba. V první řadě ovšem potírá klerikály a kněžstvo, o němž po způsobu ostatních spřátelených listů uveřejňuje z celého světa nejpopodivnější báchorky a klepy. Značnou část listu vyplňují dopisy z obou polovin Slezska, plné osobních útoků a šťavnatých historek.

Z odborových listů kromě uvedeného již »*Hasičského Věstníku*« vycházejí nyní orgán českého učitelstva »*Školský Věstník*« a hospodářský list »*Zemědělské a družstevní Rozhledy*«.

O učitelský list ve Slezsku jednalo se delší dobu. Národně uvědomělé učitelstvo seskupilo se kolem Opavského Týdenníku, kdež bývaly velmi pěkné zprávy z ruchu školského. Tím upravovala se půda pro samostatný učitelský časopis, neboť časem pocitovalo se, že ne všecky záležitosti učitelské hodí se pro širokou veřejnost a zejména že otázky stavovské bude lépe v zájmu vážnosti učitelstva projednati jaksi jen ve své domácnosti, t. j. ve vlastním listě. V této snaze učitelstvo bylo podporováno i od svých přátel mimoučitelských, hlavně od kněží, z nichž mnozí bývali i rádi vídanými hostmi ve schůzích učitelských. Tak nebožtík kurát *Tóma Šmýd* ve Skřipově, za svého života také pilný spolupracovník »Vlasti«, již r. 1885 ve schůzi učitelské jednoty hrabyňsko-opavské navrhl, aby pro potřeby českých a polských učitelů ve Slezsku vydával se *česko-polský časopis*. Návrh uvítán byl s velikou pochvalou, ale proveden nebyl. Bylať organisace českého učitelstva tehdy ještě v začátcích a nejspiš zastrašily učitelstvo finanční oběti, kterých by bylo třeba pro samostatný list. Možná také, že vyjednávání s kolegy polskými, došlo-li k němu (což nám není známo), nemělo příznivého výsledku. Teprve r. 1900 učinil Josef Vluka, učitel ve Frýdku, pokus se školským časopisem. Nazval jej »Slez«, měl vycházeti dvakráte za měsíc za roční předplatné 6 K a tisklo se ho tisíc kusů, z nichž ve Slezsku rozesílalo se necelých sto. Vydavatel při nejlepší své vůli na svůj úkol nestačil. Dle vlastního sdělení již druhým číslem se přesvědčil, že vydávání listu pro české učitelstvo ve Slezsku je nemožné, neboť list vraceli mu ponejvíce učitelé a nejprvnějšími z nich byli, kdož dříve nejvíce k vydávání učitelského časopisu nabádali. Příčina této nelásky byla snad i trochu osobní, ale hlavně asi byla to jakost listu, která učitele odstrašovala. Byl jeho zevnějšek pěkný, ale vnitřek prázdný. Vydavatel zůstal úplně osamocen, pustil se do podniku s idealismem, ale bez zkušeností a proto list obsahově byl velmi chuďoučký, skoro naivní. »Slezu« vyšla pouze tři čísla, číslo čtvrté do tisku připravené shořelo v rukopisech při požáru starých dřevěných staveb u poutnického kostela ve Frýdku, kdež byla redakce. O požáru zmiňujeme se proto, že při něm zničena byla také vzácná (prý) rukopisná monografie starého Frýdku (Jamnice), nynějšího Starého Města, a mnoho rukopisného materiálu, jehož ztráta dle vyznání vydavatele »Slezu« je nenahraditelnou. První číslo vydáno bylo 15. října 1900, a zánik listu uspíšen byl odvoláním redaktora v prosinci 1900 do Nov. Města na Moravě.

Nový opravdovější pokus o učitelský list stal se o 3 leta později. Zatím se doplnila a ucelila učitelská organisace, založen ústřední spolek z 5 učitelských krajinských jednot a tato organisace poskytla novému podniku pevnou oporu. Tak založen »*Školský Věstník*«, orgán Ústředního spolku českého učitelstva ve Slezsku, který jest i vydavatelem a majitelem jeho. První číslo vyšlo 20. ledna 1904 v Porubě na Opavsku. Zodpovědným redaktorem jest od počátku Adolf Sokol, učitel v Porubě. Po čtyry roky vycházel měsíčně jednou, počínajíc rokem 1908 vychází měsíčně dvakrát za roční předplatné 5 K. Náklad jest okrouhle 500 výtisků, které zůstávají skoro vesměs ve Slezsku. Co do směru věnuje se hlavně učitelské organisaci, zaznamenávaje spolkový ruch, pojedná-

vaje o stavovských otázkách a přináší také články z dějin školství. Tón je celkem slušný, k ostatním stavům a stranám zdrželivý, ačkoliv v poslední době několikrát již vybočil, vypadnuv ostře proti domnělým protivníkům volné školy. Dosti odvážně potírá odrodilství a jiné nešváry mezi učitelstvem, což redakci vyneslo u dotčené části učitelstva mnoho hořkých a ostrých výtek. Přes to časem ozývá se zrovna z kruhů učitelských stesk, že Školský Věstník na svůj úkol nestačuje, že je tam málo článků odborných, málo obhajovacích a že vydává se pro luxus. Jakýsi nespokojenec letos z jara v jistém slezském listě rozjímaje o nedostatcích učitelského orgánu, ptá se upřímně: »Nebylo by moudřejší, peníze, jež na zbytečný list věnujeme, sebrati a z nich vydržovati na př. v některé ohrožené obci školku?« Tento útok byl však ve Školském Věstníku příkře odražen, ale měl dle všeho dobrý účinek, neboť jak patrno z dalších čísel listu, horlivost redakce velmi povzbudil.

(Dokončení.)

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Collection Science et Religion. Paris 1910. Bloud et Cie, édit. 7, place Saint Sulpice VI°. Cena jednotlivých sešitů 60 centimů. — Opětovaně již měli jsme příležitost upozorniti čtenáře »Vlasti« na výbornou a velečasovou sbírku »Science et Religion«, vydávanou známou nakladatelskou firmou Bloud et Cie. Leží před námi znovu řada úhledných sešítků od čísla 554—566, jež pojednávají o nejrůznějších otázkách a předmětech způsobem vědecko-populárním.

Seš. 554. L'état moderne et la neutralité scolaire par George Fonsegrive — Je stát moderní, jehož učitel je organem schopen skýtati vychování moralního? Smí a může tak činiti? Toť důležitý problem, jejž se Fonsegrive snaží objasniti a vyložiti. Autor, vynikající filosof, dokazuje přísnou logikou, že úkolem státu je chrániti a podporovati vše, co náleží do řádu ekonomického a materielního, avšak že mimo toto pole nemá žádné autority, že má vše duchovní ponechati mimo své snahy. Mají-li býti zachována moralní práva rodiny a církve, lze se pouze jediné přidržovati taktiky : přijmouti faktum neutrality, laicisace a pozorovati, co obsahuje, totiž: 1) doznání bezmoci státu v oboru vychování; 2) uzavříti stát do jeho uznané inkompetence; 3) vyvoditi z této inkompetence všecko ovoce svobody, jejíž obsahuje zárodek. Taková je konkluse autorova. Katolíkům třeba o tom přemýšleti a stanoviti na těchto pevných základech program spravedlivých svých požadavků.

Svazek 555—556. Les Idées morales de Mme de Staël, par M. Souriau, professeur à l'université de Caen. — Práce Souriauva o moralních ideách paní Staëlové je především studií psychologickou. Autor snaží se, používaje nejnovějších prací věnovaných paní Staëlové ukázati, že život paní Staëlové, od svého počátku až do svého konce, byl vystupováním k dobru, ponenáhlým, ne však trvalým, přerušeným tragediemi skutečného života za revoluce, za císařství a také tragediemi jejího vlastního srdce. Vyšedši z filosofie encyklopaedistů, jejíž representanty poznala v saloně své matky, přichází paní Staëlová nejdříve k poněkud mlhavému spiritualismu; pak po smrti Neckerově směřuje víc a více k ideám náboženským, předvádějíc ve svých spisech čistotu mravní, kterou také ve svém soukromém životě hleděla uplatnit. Ze svého nitra čerpala své dvě nejmilejší ideje, enthusiasmus a perfektibilitu.

Svazek 557. La foi par P. Charles. — Malý tento svažeček podává krásné a úplné pojednání o víře. Když byl studoval její povahu a předmět, autor pozoruje moderní theorie o psychologii víry. Končí zkoumáním problemu víry s hlediska apologetického a s hlediska specielně theologického. Jsa dobře obeznámen s pracemi nejnovějšími a nejnovějšími kontroversemi. P. Charles objasňuje zdařile zásady theologie scholastické a tradicionelní, které, byť i někdy bylo jejich

formu třeba přizpůsobiti potřebám duchů současných, nesmějí podstoupiti postupem tohoto přizpůsobení ani zmenšené, ani zkomolené.

Svazek 558. Le schisme de Photius par J. Ruinaut. — Studium rozkolu Fotiova v 9. stol. je jen měrou velmi malou dílem theologa. Otázka náboženská byla tu jen příležitostí, za které vypukly hlubší a dalekovzdálenější rozpory mezi východem a západem. Tyto rozpory spočívaly v neodstranitelných různostech mravů, kultury, civilisace a rivality vlivu politického. S hlediska duchovního primát římský, který se vždy více uplatňoval, odporoval názorům patriarchů carihradských a utvrzoval v očích Řeků hegemonii západu. To vysvětluje, že trvalou shodu nebylo lze mezi Řeky a papežstvím vybudovati, a že méně než za sto let po pádu Fotiově, rozkol, jehož byl původcem, byl obnoven, aby se stal tentokráte definitivním. K těmto obecným příčinám se družily příčiny partikulární, kterých Ruinaut nepomíjí mlčením v učeném svém pojednání, ve kterém způsobem velmi jasným vykládá dějiny tohoto velikého fakta dějin náboženských a politických.

Svazek 559. Que devient l'âme après la mort? par Mgr. W. Schneider, évêque de Padeborn. — Známý biskup paderbornský shrnuje tu, čemu nás věda theologická učí o osudu duše lidské na onom světě. Když byl obhájil proti materialistům trvání vědomí po smrti, odmítá některé bludné domněnky: spánek duší, stěhování duší, sny chiliastické. Nemůže-li oko smrtelníků proniknouti do tajemného kraje, kde se vyrovnávají účty světa moralního, dovoluje nám aspoň víra, tradice a rozum tvrditi, že duše mají život osobní, že spravedliví požívají po smrti odměny za své zásluhy, že pamatují na nás a nás volají k sobě, že soud poslední uspokojí touhu duší spojiti se s tělem oslaveným.

Svazek 560. Na Notion de Catholicité par A. de Poulpiquet — Je jisto, že jednota, počet věřících, geografické extense jsou důležitými součástkami pojmu katolicity. Vyčerpávají však úplně obsah tohoto pojmu? Autor přítomného spisku nemyslí tak. Má za to, že považovány s hlediska kvantitativního prvky, které tvoří pojem katolicity, mají ráz kvalitativní, který je doplňuje, je vysvětluje, tím že je spojuje s nejhlubší příčinou, odkud vycházejí. Tím nabývá katolicita své plné ceny jako známka. Tak doplněna tímto živlem duchovním katolicita dovoluje církvi, aby se jevila světu, jako pravá a živá inkarnace Ježíše Krista. (Dokončení.) *Dr. Jos. Samsour.*

NĚMECKÁ.

Das Eheleben. Ein Ratgeber für Erwachsene namentlich für Ehe- und Brautleute. Von Th. Wilhelm (XVI. ř. 356 str.) 2. verbesserte Auflage. Regensburg 1910. Verlagsanstalt. Vormals G. J. Manz. Cena M 2·20. Váz. výtisk 3 M. — Nemůže býti o tom sporu, že v době naší, kdy se tolik píše o předmětě v nadpisu knihy uvedeném, spisovateli nezřídka nepovolanými a způsobem urážlivým, instituci manželství snižujícím, třeba také se stanoviska katolického o instituci této pojednávati a na její veliký přirozený a nadpřirozený význam poukazovati. Jen tak zabrání se, aby knihy ceny pochybné a spíše kazící než vážně poučující se mezi lidem katolickým nešířily na velkou jeho škodu.

A proto třeba s radostí uvítati, že známá čilá nakladatelská firma řezenská spis přítomný vydala, o kterém vynikající kanonista profesor Dr. M. Leitner neváhá se co nejchvalněji vysloviti: »Wir benötigen ein Buch, welches das Eheleben vom Standpunkte des Christenthums aus behandelt. Hier ist eines, hier ist das beste, welches wir besitzen, ausgezeichnet durch Korrektheit des Inhaltes und Zartheit in der Darstellung des edle Zurückhaltung heischenden Stoffes. Es sei wärmstens empfohlen.« Ve čtyrech hlavách nadepsaných: »Mann und Frau als differenzierte Geschlechtswesen, Das Geschlechtsleben des Menschen, sein Zweck u. seine Bedeutung, die Ene, die Familie« pojednává v něm spisovatelka s velikou mravní vážností a na základě naskrze křesťanském o všech důležitějších otázkách života manželského. Spis její je naskrze provanut hlubokou zbožností a vznešeným pojetím instituce manželské. Výklad spočívá na moderním badání a je na výši vědecké. Osvědčené autority lékařské a vynikající učenci sociologičtí přicházejí na dotvrzenou vývodů spisovatelky často k slovu. Při tom zůstává spis jasným a srozumitelným. Množství běžných »vědeckých« názorů o manželství je tu se stanoviska křesťanského způsobem pádným odmítnuto a vyvráceno. Různé časové otázky: Oceňování ženy nyní a ve středověku, system dvou dítek, možnost zdrželivosti před manželstvím, v manželství a mimo manželství, dědičnost a vloha atd.

jsou tu zdařile objasněny a posouzeny s velikým taktem a jemnocitem. Proto lze spis autorky každému dospělému bez obavy dáti do rukou, a to tím více, poněvadž ve věcech choulostivých dovedla spisovatelka zachovati pravou míru a vyhnula se všemu urážlivému. Není pochyby, že klidné a jasné, na moderní proudy náležitý zřetel mající výklady utvrdí vyznavače křesťanských názorů v jejich přesvědčení a uchrání je proti zhoubným zásadám moderním.

Dr. Jos. Samsour.

Von Tieren und Menschen. Erlebnisse und Erfahrungen von Carl Hagenbeck. 41.—49. Tausend. 1910. Berlin, Vita Verlag. Stran 400, vyobrazení 134, cena váz. 7 K 20 h. — Láska ku zvířatům přivedla před půlstoletím Hagenbecka Karla v Hamburgu na myšlenku zařídit obchod se živými zvířaty. Mnoho zkusil, draze zaplatil, než nabyl zkušenosti, jak se zvířata loví, jak dopravují, jak je nutno léčiti, živiti, kam je prodati atd. Svou osobní železnou vytrvalostí, neúmornou prací dosáhl světového jména a založil před málo lety ve Stellingen u Hamburgu velikou zoologickou zahradu s dvěma tisíci zvířat, kterou nazývá »rájem zvířat«. Po dlouholetých pokusech založil tu jednotlivá oddělení, v nichž se zvířata pohybují úplně volně, oddělena jsouce od diváků buď jen plotem, anebo příkopem. Pokusil se se zdarem o přizpůsobení se všech zvířat našemu podnebí — hlavně pštrosů, lvů, jakož i po leta sám krotil a vycvičil divoké šelmy laskavostí a ne hrubostí a bitím, což vešlo nyní všeobecně v obyčej. V těchto dvou směrech má nepopíratelné zásluhy. Někdy mluví o zvířatech, hlavně o opicích jako o lidech, podkládá zvířatům lidské mohutnosti, což mu však rádi odpouštíme pro jeho krásné vypravování, jež každého přítele zvířat mile pobaví a poučí, k čemuž mnoho přispívají vzorně provedené obrázky. Poměrně málo vypravuje o sobě, ale skoro vše jedná o jeho miláčcích, o zvířatech všeho druhu. Laciná a při tom přece skvostně vypravená kniha zasluhuje povšimnutí i u našich přátel zvířat; docílila i v Německu nevídaného úspěchu, neboť v několika málo měsících vyšla v mnoha vydáních. *Ignát Zháněl.*

»Die alte Krone« von Paul Keller, München, Allgemeine Verlags-Gesellschaft. — Pavel Keller patří k autorům poslední doby, kteří pilně se čtou. Více než 170 tisíc výtisků jeho románů je rozebráno ve třech letech. Pavel Keller jest romantik nejčistšího zrna. Kdo čte jeho »Sohn der Hagar«, »Waldwinter«, das letzte Märchen«, jest krásou jeho čisté romantiky oslněn. Čtenář jako by byl přenesen do křišťálového paláce uprostřed zimního hvozdu, kde čarokrásná, zimní příroda se svým posvátným klidem a se svými pohádkovými kouzly se všech stran jej obklopuje. Pavel Keller patří k oněm několika málo spisovatelům, kteří stojí na půdě positivního křesťanství, jímž katolická víra jest nejvzácnějším darem od Boha. — To uznal jsem za nutné předeslati, prve než přikročíme k rozboru posledního díla jeho: »Die alte Krone«. Pavel Keller, rodák z Pruského Slezska, líčí zde výjevy ze života lužických Srbů, věc tedy pro každého Čecha velmi zajímavou. Slibuje sice v úvodu, že se přičiní, aby stanovisko objektivnosti neopustil, ale bohužel, nepovedlo se mu to a Prušák se nezapřel. V tomto díle Pavla Kellera nepoznáváme. Než k věci. — Bohatý sedlák Hanko považován jest po celé Lužici za potomka srbských králů. Hanko »král« jest ovšem jen tichý, pracovitý muž, který lpí houževnatě na tradicích a zvycích svého lidu; rivalem pruského krále není. Má dva syny: Juru a Sáma. Oba studují na universitě ve Vratislavi vědu lékařskou. Otec chce, aby svými vědomostmi prospěli jednou lidu, z něhož vyšli. Bratři jsou smýšlení zcela opačného. Juro jest přesvědčen, že národu jeho prospěje jen to, když přilne tělem i duší k Němcům, když tedy se poněmčí. Sámo očekává spásu lidu svého od Čechů. Dva nejzazší extremy: Pangerman a Panslavista.

Sámo přichází do »zlaté Prahy«. Jest to v létech šedesátých minulého století. V Praze jest uveden do všeslovanské besedy, kde se mluví nadšené řeči, ale tak nesmyslné, takové slátaniny, že by se spíše hodily někam do studentského karnevalu. Když tak Čechové německým pérem jsou líčeni, pak se nediv, když v německé říši mají o nás představy prapodivné. Ne, ne, pane spisovateli, tak nemluví ani ten nejzbrklejší vlastenec, ani dnes, ani před 50 lety. To jsou vtipy nachmelených studentů (recte buršáků), vtipy, které při »plzeňském« dobře se poslouchají, ale do vážného románu Pavla Kellera nikterak se nehodí. Opakujeme, v tom pana spisovatele dřívějších románů nepoznáváme. Jinde také o českém národě poznamenává, že nad prostřednost ještě nikdy nevynikl. Je vidět, že vědomosti o nás čerpá z německonacionálních journálů. Tam to tak stojí. Katolický spisovatel měl by svou »objektivnost« hledati jinde. Tu a tam uvádí se v románě i české slovo, celá věta, ale vždy zkomoleně. Čeština panu spisovateli jest asi španěl-

skou vesnici. Lužičané mají prý pravopis hornolužický, dolnolužický, evangelický a katolický a ani jeden není správný. Jest správným ten, jehož pan spisovatel užívá? Pochybujeme. Z besedy vede Sáma přítel Bohuslav k strýci svému Krokovi, sběrateli starožitností, potřeštěnému starci, jenž Sáma vítá jako syna královského. V pozdní hodině noční uvádí jej do tajné své kaple, osvětlené leskem sta voskovic a klade na hlavu zmateného a rozčileného mladíka stříbrnou korunu »krále oráče« Přemysla, aby jej tak nadchl pro všeslovanskou propagandu mezi svými krajany. Dá zhotoviti v Praze podle této koruny jinou a radí Sámovi, aby tuto padělanou korunu zakopal ve své vlasti v onom pahorku, kde podle pověsti má se nalézati stará stříbrná koruna mystického krále Srbů. Sámo tak učiní. Doma na statku zdržuje se mladá dívka Hanka, poslední ženský to potomek z královského rodu, jež byla určena za ženu pro prvorozeného Juru. Juro však zasnoubil se již před příchodem Hanky s německou dívkou, dcerou venkovského šlechtice Witholda. Otec těžce nese tuto proradu svého syna a vypovídá jej z otcovského domu. Vychytralý Sámo, který již dlouho touží po »důstojnosti královské«, uchází se o ruku pohaněné Hanky a ta, ač s velkým sebezapíráním, k sňatku svoluje. Lid kloní se na stranu Sámovu a Juru při »národní hromadě« z »důstojnosti královské« sesadí. Juro nepovolí. Aby přesvědčil Srby o nicotnosti staré báje, jde za doby noční s třemi muži k posvátnému pahorku, chce jej rozkopati a tak jim dokázati, že pahorek v lůně svém žádné koruny neskrývá. Kope, leč běda — korunu nalézá. Jako bleskem poražen, klesá k zemi. Průvodcové v hrůze a pláči korunu rychle zakopou a bezduchého Juru odnášejí do vesnice do rodného statku. Otec však, když uslyšel, co se stalo, k synu svému znáti se nechce a poroučí, by na hnojníku, na němž samovrahy odváželi, odvezli i jej do zámku pana Witholda. Cestou Juro se poněkud vzpamatuje. Jindřich, přítel nešťastného Jura, však korunu tajně vykope, pošle do Berlína k znalci, jenž ji prohlásí za padělek. Jindřich to oznámí »sedláku králi«, ale nikdo mu nevěří. Sámo v hádce bodne Jindřicha nožem do srdce a prchne. Prchá do Prahy, zde pod cizím jménem se zdržuje mezi předměstskou chátrou a hyne znenáhla na těle i na duši. V alkoholu utápí výčitky svědomí. Vidina zavražděného mladíka všude ho pronásleduje. Hanka, věrná žena, po dvou létech ho nalézá a k němu spěchá. Vypravuje mu, že Jindřich, jehož bodl, neumřel a nyní že úplně jest zdráv, ale Sámo z bahna více vybřednouti nemůže. Podvod nepravé koruny jej trápí. V Praze však i Hanka se dovídá o tomto hrozném podvodu. To jest pro ni hroznou ranou. Zhýralého muže opouští, vrací se do své domoviny, kde vyhledá nejprve Juru a jeho choť, aby za odpuštění je prosila. Juro smiřuje se i s otcem. Sámo v roce 1866 bojuje v rakouském vojsku proti Prusům. U Králové Hradce jest smrtelně raněn. Krátce před smrtí Juro ho navštíví a bratři se smíří. I Juro se mění a mladická přenáhlenost ustupuje rozvážnosti. Němcem však zůstává. Ovdovělá Hanka žije na rodném statku život tichý a přísný, věnuje se hospodaření a výchově svého synáčka, o jehož »důstojnosti královské« nechce ničeho více slyšeti. Starý »sedlák král« o podvodu syna ničeho nezví a umírá v blahém přesvědčení, že stará koruna byla přece jen pravá. Lid na Lužici žije tichý život svůj dále a v nenáhlém ale jistém poněmčování jde prý lepší budoucnosti vstříc. — Toť v krátkosti děj románu »Die alte Krone.«

Spisovatel, jak v celém díle jeho to vycítíme, přítelem národa českého není, a to s katolickým jeho smýšlením nikterak si nemůžeme srovnati. K Srbům jeví jakous takous náklonnost, která bude ještě více stoupati, čím rychleji se tento malý národek přizpůsobí Němcům, se všech stran jej svírajícím. Že pruská vláda nepoužívá proti Srbům tak násilnických prostředků, jako proti Polákům, jest příčina asi ta, že Srbové jsou ze značné části vyznání evangelického, v politice nečinní a pak, že v chudé krajině mnoho by nepopadli. Spisovatel mohl by nám snad příště napsati román o lásce vlády pruské k ubohým Polákům.

Po stránce básnické jest tento román, jako všecky předešlé, pravým skvostem. Mluva uhlazená, snivá. Čtenář s básníkem pláče a zas se směje, trne a zas se uklidňuje. Co nám však nejvíce se zamlouvá, jest, že básník hledí všude moment náboženský uplatniti. Ovšem v předešlých románech k tomu více příležitosti nalézal než tentokráte. Takových básníků laiků potřebovali bychom i my. Zeyer nám umřel. *Farář Fähnrich.*

POLSKÁ.

Náboženské knihy polské. Postylla Mniejsza od Jakuba Wujka. Text upravil a vydal A. Kwieciński. Varšava. Wende a spol. 1909. Cena 2·25 rublů. — Tato postylla menší na rozdíl od větší téhož spisovatele, podává homiletické

úvahy na evangelia nedělní a sváteční. Knížka zajisté bude dobře působiti mezi zbožným polským lidem.

Co to jest misya i jakie z niej korzysci. Ve Varšavě, nákladem Szcepkowského. 1909. — Výklad o tom, co jsou misie a jaký prospěch z nich plyne, podán je v rozmluvě, která přechází někdy v obšírné vývody. Účelem misií jest nabýti štěstí pokojem svědomí. Z misií má prospěch, kdo na ně dochází, je poslouchá a pomáhá dojmům svou prací i vůlí. Příhodné příklady oživují obsah, tak že knížka může býti polskému lidu k nemalému užitku. —

Pamiątka pierwszej spowiedzi świętej. (Památka na první sv. zpověď). Napsal J. Kajdas. Katolické knihkupectví dr. Mikowského 1909. — Tato knížečka hodí se dobře k hromadnému rozšíření pro své praktické uspořádání a výklady. Jsou tu uvedeny zásady, jak přistoupiti ku sv. zpovědi a jaké podmínky dlužno vyplniti. V dodatku jest návod k dobrému zpytování svědomí a ke vzbuzení lítosti. —

Nauka domowa religii katolickiej. (Domácí vyučování náboženství katolického). 2. vydání. Napsal P. Bielicki. Nákladem Stefana Knasta v Inowrocławiu. Hlavní sklad u S. Buszczyńského v Toruni. — Obsahuje látku katechismu, doplněnou časovým sestavením nejdůležitějších událostí z Písma sv., jakož i hlavní obřady církevní a kostelní písně. Hodí se velmi dobře k soukromému vyučování náboženství. —

Katolik uczynkiem i prawdą. (Katolík skutkem a pravdou). Španělsky napsal Gabriel Paláu T. J., přeložili Jan Popiel a P. Jan Rostworowski T. J. V Krakově. Nákladem apoštolstva modlitby. Stran 216. — P. Paláu, vynikající španělský spisovatel, vkládá do úst našemu Spasiteli řadu pokynů a rad, kterak má katolík zařídit svoje jednání a smýšlení, aby vyhovoval požadavkům pravého katolického křesťana nynější doby. Všecko jest hluboce promyšleno, plno ducha Božího a založeno na znalosti světa a lidského srdce. Kritika právem klade tuto knížečku po bok Následování Krista od bl. Tomáše Kempského. Knížka by neměla chybět v rukou žádného katolického kněze ani laika. —

Wielky apostół błagosławiony Jakób Strepa, arcybiskup lwowski. Napsal biskup Vladislav Bandurski. Lvov 1909. — Spisovatel vychází od slov znamenitého kazatele polského Petra Skargy: »Jest hanba velká, má-li někdo své znamenité a velké rodiče a vynikající předky, avšak nic neví o jejich skutcích, a není bez viny, jako by nevěděl, odkud jest a odkud vyšel.« Spisovatel poukazuje na okolnost, že nejsou jen slavnými mužové, kteří se vyznamenali činy bohatýrskými, vítěznými válkami, nýbrž také ti, kdož se věnovali tiché, úspěšné práci. Takovým tichým pracovníkem byl i Jakub Strepa, který utěšeně působil jako chudý řeholník, pak jako kvardián lvovského konventu, dále jako generální vikář řádu menších bratří a konečně jako arcipastýř lvovské arcidiecese. A na každém kroku se objevuje postava velkého apoštola, pěstouna a otce, který se vzdává svých příjmů ve prospěch bližních, a svým příkladem povzbuzuje vlažné k lásce Boha i církve. *Fr. H. Zundálek.*

ČESKÁ.

Samó tihó. Hanacké črty a obrázky. Provedl Jan Spáčil. Cena K 2·20. Nákladem knihkupce R. Prombergra v Olomouci. Knihtiskárna bratří Chrastinů ve Val. Meziříčí. — Ke spisovatelům, kteří již celé knihy rozmarných, většinou humoristických obrázků a črt o Hané nám napsali, jako Křen (Zgoda), Vyhlídal, Bystřina (Ferd. Dostál), Hlavinka atd., přidružil se spisem uvedeným i p. J. Spáčil, jenž knihu svou (166 stran) rozdělil na pět částí s nápisy: I. Maluvka (Hanácký máj. K aksendě. Sedláka lebo pána? Velocipéd). II. Plke štriche z darebnice. (Dom. Pod žudrem. České Prostějov. Hofer Stratil. Francek pulvir). III. Pre zásade a pre figle (Mladočeská pančava ve Slavkově. Reberia. Na sjezd.) IV. Haná v Praze (Hanácký večer dne 29. února 1892. Jak stréc Hrabal obědvale v hotelo. Hanácký večer). V. Vršem (Hratva pod žudrem. Pomale a volno. V Žešově »Na Rváčo«. Idylla z Hané. Dožatá. Zlatá svajba. Tovačovském). Ač nelze upříti, že tyto črty a obrázky celkem jsou pěkné, zvláště některé, jako »Na sjezd«, »Jak stréc Hrabal obědvale v hotelo«. »Mladočeská pančava ve Slavkově« atd., přece pracím ku př. Křenovým se nevyrovnají. Pro nehanáky bylo by dobře připojiti slovníček, jak to učinil Otak. Březina při »Hanácké legendě«. Jinak však knihu tuto doporučujeme. *Jos. Fabian.*

Svatostánek a očistec. Sestavil P. Amand Weber O. S. B. V Brně, nákladem benediktinské knihtiskárny. II. vydání, 1909, stran 384, cena 2 koruny. V naší vlasti zavedl 1859 biskup českobudějovický Jirsík bratrstvo úcty nejsv. Svátosti oltářní; odtud rozšiřovalo se dále a u nás na Moravě je hlavně časopis »Škola Božského srdce Páně«, který velmi mnoho působil v tomto vzhledě. V řeči německé uveřejnil benediktin z Lambachu v Horních Rakousích P. Hohenegger, převor, příruční knihu pro členy s názvem »Svatostánek a očistec«. V řeči české vydal pak ji spolubratr autorův P. Amand Weber, kněz kláštera lambašského ale rodák Čech, z Dobrušky u Králové Hradce. K čemu je spisek vydán, udává podtitul: rukověť milostihojného arcibratrstva ustavičné úcty nejsvětější svátosti oltářní k útěše dušiček pod ochranou svatého Benedikta, patriarchy západních řeholníkův. Účelem bratrstva jest úcta k velebné svátosti a pak vysvobozovati duše zemřelých z očistce. Dle posledního výkazu ze srpna 1908 mělo bratrstvo údů na 150 tisíc, z nichž bylo přes dva tisíce kněží, počet slibených ročních mší svatých byl 6400. V příručce tuto oznámené podává se napřed případné poučení a duchovní čtení o tomto arcibratrstvu, jeho účel, cíl a prostředky, což vyplňuje 114 stran. Další část je věnována modlitbám, pobožnostem, písním, tak že lze této vesměs dobré a doporučitelné příručky použíti jako vhodné modlitební knížky pro dospělé katoliky. *Ignát Zháněl.*

Alexandr Titl, »Homole« u Dušník. V Praze 1910. Nákladem vlastním. Větší 8a. Stran 16. Se 4 obrázky. Cena 10 hal. — Milá naše vlast česká je bohata četnými památkami. Mezi ně právem počítá se »Homole« čili »Chlum« Dušnický nedaleko Prahy. Jestiť to útvar ve způsobě homole uměle nanesený, na němž od pradávných dob stávala kaple, později kostel sv. Jiří. Okolní lid vykládá o »Homoli« mnoho pověstí. Dle jedněch je to mohyla reka válečného, dle jiných byl tu zasypán za živa buď přemožený nepřítel nebo krutý pán okolního kraje. Tyto pověsti předvádí spisovatel v nahoře jmenované knížečce a uvádí příslušné prameny. Rovněž vyličují se tu dějiny kostelů, jak stávaly během časů na pozoruhodné »Homoli«. Spisek tento byl vydán u příležitosti vysvěcení nového kostela, který nákladem 70.000 korun byl postaven na »Homoli« od pražské kapituly svatovítské a dne 12. června 1910 od pražského světícího biskupa Františka Brusáka ke cti sv. Jiří slavnostně vysvěcen. Spisek psán je s láskou a znalostí věci. Rovněž je laciný, pěkně vypravený, lidu srozumitelný, obrázky pěkné. Přáti bylo by si, aby každá obec, každá farnost, každý kostel měl podobnou lacinou monografii. *Dr. Rud. Zháněl.*

Košile šťastného člověka. Pestré obrazy ze života konvertitova od Arthura Marie barona Lüttwitze. Dle sedmého, rozmnoženého a opraveného vydání přeložila Gisela hraběnka Silva-Taroucová. V Praze. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl. 1910. Cena 1 K 40 h. — Rádi pročítáme spisy konvertitů, poněvadž nás utvrzují ve víře, o její pravosti opět a opět přesvědčujíce. Uvedený spis však tím více upoutá naši pozornost, an spisovatel nepodává právě jen souvislé vypravování o svém na víru katolickou přestoupení, ale úchvatně líčí dojmy z vlastního pozorování a zkušeností, jichž nabyl na cestách a při své snaze nalézti pravdu. Již nápadné nápisy jednotlivých kapitol, jichž delších i kratších jest 60, vzbudí pozornost čtenářovu a zájem při čtení zvýší ještě jejich zajímavý obsah. Navazuje na pověst o »Košili šťastného člověka«, vede nás spisovatel do různých zemí a památných měst a míst, hovoří o všelikých událostech dějinných, všímá si přírodních krás a zjevů, života společenského, poměrů v jednotlivých stavech, bičuje tu nepravou svobodomyslnost, tu nevázanost a přepych boháčů, vynáší na světlo tak mnohé příhody ze zákulisí světových dějů, ku př. kulturního boje v Německu v kapitole »Má je pomsta«, a o osobách vysoce postavených a na důležitých událostech súcastněných. Taktéž velmi vhodně a účinně promlouvá o některých článcích a zařízeních víry katolické, ku př. o Jesuitech a jiných řádech církevních, poučně vykládá »jak se stal katolíkem,« a s druhé strany zase dotýká se přesvědčivě záští nekatolíků proti katolicismu a nesrovnalostí ve vyznání protestantském. Každý, sebe vzdělanější katolík pročte spisek, podaný ve zdařilém překladu, rád a s prospěchem; budiž vřele doporučen.

Josef Herzig.

V říši chrysantém. Napsal Josef Spillmann. Episoda z dějin Japonska. Dějepisná povídka ve dvou dílech. Zčeštil prof. Václav Müller. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Nový román Spillmanův sklidil v celém vzdělaném světě skvělých úspěchů. Byl přeložen v krátkém čase do mnoha evropských jazyků a v originále vyšel ve mnoha vydáních. S povděkem může český svět uvítati tento nový román Spillmanův. V říši chrysantém stane se

jistě hledanou četbou ve všech rodinách, neboť kdo zná Spillmannova »Lucia Flavia«, ten jistě s radostí sáhne po novém díle proslulého spisovatele. Děj tohoto románu čerpán je z dějin Japonska, když ku konci 16. a počátkem 17. století tyranství japonské dosáhlo svého kulminačního bodu v pronásledování křesťanů. Spillmann je v oboru svém mistrem, žádný téměř autor v literatuře evropské vyjma Sienkieviče netěší se takové oblibě jako on. Přednosti jsou: roztomilá barvivost pestrých charakterů, břitký humor, vypočítávání vytříbené nádhery, nevýslovné bídy, zvyků, lidské podlosti, pověr, marnivostí a úchvatné líčení křesťanských hrdinství. Líčení je poutavé od počátku až do konce a mistrná rozuzlení nejdramativějších událostí jsou oněmi tajemstvími, proč Spillmannovy romány jsou od čtenářů tak často vyhledávány. Jsme jisti, že tento nový román Spillmannův najde široký kruh čtenářů i odběratelů. *Václav K. Peer.*

Jos. Hais-Týnecký: Cholera. Veselohra o 1 dějství. **Nešťastná tragedie.** Veselohra o 1 dějství. Obě nákladem družstva Vlast v Praze 570-II. Dobrých a samorostlých veseloher je málo. Nemíním burleskních frašek a různých těch „výpravných her", ale myslím skutečné, pravé, originelní veselohry české, na nichž vtip proudí jako horský pramen: svojí silou, svou působivostí a svým vlastním řečištěm a které člověka nejen pobaví, ale také i poučí. Každá dobrá veselohra má míti nějakou určitou tendenci: buď luští zábavným způsobem některé životní problémy aneb opentlenými důtkami ostrého sarkasmu a hořké ironie šlehá některé vady společenské v soukromém i veřejném našem působení. Dvěma posledními jednoaktovými hramijest »Cholera« a »Nešťastná tragedie« od Jos. Haise Týneckého. Těžko říci, která je lepší, obě psala zkušená ruka, znající techniku divadelní, ovládající krátký, úsečný monolog a mající za sebou některé zdařilé debutty . . .

V první: »Choleře« luští autor existenční otázku vlastně přesněji vzato, v osobě pana mistra Dratvičky a v jeho choti vidí autor poněkud lakomějšího a vůči svým poddaným »botanikům« méně sympatického prácedárce — obuvníka. Vkládá tedy těm ubohým učňům obuvnickým chytrou spekulací v mysl, jak by svoje »bydlo« za pobytu u pana mistra Dratvičky sobě zlepšili. »Cholera«, o níž četli, že řádí v Rusku, byla jejich spasným východištěm. — A podařilo se jim. Vyhojila také mistra Dratvičku z jeho podpantoflářské nemoci a dala mu více mužnosti a sebevědomí. — Hra je dobře nastrojena na podobné řemeslnické poměry. Dobře se vžil autor do svého thematu a podal nám tu obraz zubožených, cholerou ohrožených obuvnických pomocníků. Dikce je v této hře rázná, a vtip zcela originelní rozesměje obecenstvo. Čtenářům, již nevědí jak ukrátiti si svoji dlouhou chvíli a jejichž nuda provází je každým krokem, najdou zde zdroj dobré zábavy. Velmi pěkně tu vystižen jednotný soulad mezi spolupracující chasou, a ty intriky a raffinovanost oproti p. mistru Dratvičkovi jsou vskutku povedené. — Rozšiřujte a doporučujte jiným! Objednávky řiďte na administraci družstva Vlast v Praze, čp. 570—II.

Zdařilá původností a vtipem jest i »Nešťastná tragedie.« Vystiženy a dokonale pochopeny jsou tu typy každého jednotlivého herce. Děj je za našich dnů v zastrčeném městě Prášilově. Co zmohou neosvědčení ochotníci? Hra má úkolem znázorniti četné obtíže při obsazování osob v tragedii »Krvavý soud« od autora Brkoslava Vlasatého a když v den představení shromažďuje se publikum do divadelního sálu, zmírá režiser skorem strachy, jak to všechno dopadne. A p. Brkoslav Vlasatý schne strachem. Slíbí každému herci a herečce kytici. A teď počne na jevišti veliký »plavuňk.« Vše působí velmi komicky. »Autor, autor!« ozývají se hlasové — vše končí. To byla kritická chvilka pro pana autora, kde vzíti pro všechny kytice, to bude blamáž! Jen posluha, jenž přinesl v krabici jednu kytici, nejvíce k svému prospěchu a radosti vyzískal.

Nejzajímavější scénou této jednoaktovky je výstup 18. Zde mistrně vystihl autor dokonalý chaos na jevišti, kdy si herci všechno tak popletou, že mluví páté přes deváté. Každému pozorovateli vzbudí tato scéna lascivní úsměv na rtech a sympatický soucit s tonoucími. Autor psal tuto jednoaktovku, jako by byl sám dramaturgem, dovedl vystihnouti všechny rysy každého charakteru osob a vdechnouti do nich život.

Jen si je přáti, aby tuto jednoaktovku sehráli osvědčené již síly herecké — ochotníci — začátečníci »plavali« by zrovna tak, jako ten slavný ensembl v Prášilově v »Krvavém soudě« p. Brkoslava Vlasatého.

Kdo viděl dramatická díla Jos. Haise-Týneckého (Vězeň na Křivoklátě« — »Sirotčí chleba« — »V zápasech« — »Zlatá muška,«) dávaná při některých příležitostných slavnostních večerech, jistě dá přednost vždy těmto dvěma jednoaktovkám, jež zrovna srší vtipem a zvoní humorem a vymykají se z rámce dvojsmyslných, v chantánech a leckde jinde odzpěvovaných odrhovaček. Člověk se tou četbou i provedením na jevišti příjemně a ušlechtile pobaví a odnáší si libý nádech nevinného žertu. Doporučujeme obě knihy k hojnému rozšíření.

M. Š.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Dr. Josef Alex. baron Helfert jako přítel knih. Dne 16. března l. r. zemřel ve Vídni ve věku 90 let baron Helfert, spoluzakladatel a president vídeňské, katolické Lvovy společnosti. Měl ojedinělou sbírku brožur, knih, obrazů, pamfletů, novin a vůbec všech předmětů, týkajících se revoluce vídeňské roku 1848 a revoluce maďarské roku 1849. Do Vídně se dostal v březnu 1848 a seznámil se s Leopoldem Kastnerem, účetním městským revidentem, který si založil za vídeňské revoluce přebohatou sbírku všech písemných památek této doby. Oba, Helfert i Kastner, se úzce spřátelili a jeden druhého ve sbírání podporovali. Když pak Kastner svou sbírku prodal, přešlo vše, co Helfert neměl, do jeho rukou. Helfert nebyl jednostranný sběratel, který se spokojil jedině s rokem 1848—9, ale sbíral i věci, které revoluci předcházely a ji připravovaly, měl proto velkou zásobu knih a brožur z dvacátých a třicátých let minulého století. Po 61 let sbíral a pokud mohl denně chodil po větších vídeňských antikvariátech, kdež nařídil, aby mu vždy uschovali vše, co se vztahovalo nějak na rok 1848—9; co neměl, to skoupil. Tak shromáždil si knižní poklady, kterých nemá v této bohatosti žádná veřejná, žádná soukromá knihovna. Všech předmětů, vztahujících se k tomuto památnému roku, měl prý přes milion. Zvláště některé z pamfletů s obrázky jsou unika, neboť kdo je měl, obávaje se policie, buď obrázky vystřihl a ponechal jen text, aneb celou brožuru spálil. Helfert měl ve své knihovně pro každý den bouřlivé revoluční doby 1848—9 zvláštní mapy a oddělení. Navštívil-li ho někdo a otázal se, co se stalo toho a onoho dne pamětihodného ve Vídni, v Italii, v Uhrách, tu vystoupil Helfert na žebříček, vytáhl příslušné šuple a ukázal spoustu brožur, novin, výstřižků, plakátů, karikatur, výpisků, jednajících o onom dni a někdy jich bylo několik set. Kdyby byl jediné ze svých pramenů vypracoval dějiny roku 1848—9, byl by mohl vydati padesát objemných svazků. Ač měl tolik pokladů, přece je hleděl stále doplňovati. Jednou zastal Helferta u některého antikváře přítel, mladý muž. Helfert mu pravil: jak vám závidím vaše mladé zdravé nohy a váš mladý věk, často nespím celé noci, trápě se myšlenkou: kolik je ve Vídni antikvářů, kterých nemohu navštěvovati; kdož ví, kolik neocenitelných pokladů jsem tak ztratil.

Helfert nepřináležel ku majetníkům knihovny, o nichž se žertovně říkává: byl jednou jeden mnich, měl mnoho knih a nevěděl, co je v nich. Žil jen pro své knihy, neustále buď pracoval ve své knihovně nebo byl ve dvorní či jiné veřejné knihovně či v některém archivu. Ráno chodil každodenně do kostela a pak strávil celý den u svých miláčků — knih. Použil a využil knižních pokladů, vydav od roku 1841 až do své smrti na 400 samostatných spisů, knih, monografií a brožur. Článků, jež napsal pro časopisy a noviny, je celá spousta. Neboť roku 1902 vydal pro své přátele jako rukopis tištěnou zprávu o svém životě a vypočetl tehdy 316 knižních prací. Knihy měl ve svém letním sídle v Klosterneuburgu, kamž každoročně na jaře co možná nejspíše jezdíval a na podzim co nejpozději odjížděl. Zemřel jako aktivní úředník, jako předseda c. k. centrální komise, slouživ státu 68 let a 3 měs ce. *Ignát Zháněl.*

Druhé vydání Denisova spisu »Konec samostatnosti české« vyšlo v »Matici Lidu« (ročník 43.). První vydání přijato bylo i od katolíků s povděkem, neboť zaplašilo u nás aspoň trochu tu hrubou nevědomost jež tolik chránila zuřivé nepřátele, že mohli proti katol. náboženství lživě psáti a štváti. Jinak ovšem sezná každý vzdělanější čtenář, že i spis Denisův je velmi strannický a že se v něm jeví zřejmá nelaska ke katolíkům. Díla nestranného o husitismu a jeho následcích teprve čekáme. Jakého ducha Denisovo dílo samo i jeho překlad jsou, seznati možno i z té okolnosti, že české vzdělání druhého dílu připisuje překladatel — Macharovi, tomuto zaslepenému zuřivci, u něhož přece o klidném úsudku a poctivé snaze nelze naprosto mluviti. Mezi »odvěké nepřátele« národa počítá pře

kludatel Vídeň a Řím. Pokud se týče Říma, je to tvrzení nesprávné a ukvapené. Nestranní historikové soudí o Římu jinak; bylo by dobře u nás o tom zvláštní spis vydati. L. † h.

Drobnosti z literatury. „Májový list" národních socialistů přináší duchaplnou stať o pastýři (faráři), jak svým klerikálním působením vypudil čeleď a sám pak musel pásti dobytek, stal se pastýřem — pasákem. Kde je „Práci čest"! — Zda vhodná je poznámka ve „Vydrových besedách" při podobenství dle Lotovy ženy: „Je-li to ovšem pravda, co se v bibli povídá?" — Od »Veselé Prahy« nelze ani čekati jiných poznámek jako „bůh Alkohol" nebo vtipy: „Jakého jsi náboženství," jak sv. Petr do nebe všechny pouští, římsko-katolické, reformované ano i ty, kteří nemají náboženství jiného, než přírodních zákonů a lásky k lidem." — Stojí za zmínku, co přinesl kterýsi list moravský, že prý se v Praze ustavil spolek, jenž slíbil dáti onomu čelnému spisovateli 50 K., u kterého by se našel největší nesmysl. Za krátko byl onen spisovatel objeven v Macharovi. Nikdo se nevyrovnal jeho feiulletonu v „Čase", kde píše: »Turek je nejlepší, nejpoctivější a nejmravnější člověk na balkanském poloostrově, kdežto křesťan potácí se životem s přeraženou páteří a se zmrzačenou duší.« Onen list ten nesmysl vykládá hned, poukazuje na 30.000 křesťanů v Adaně od Turků pobitých, ale myslím, že pro průměrné čtenáře toho není ani třeba. — Českých a slováckých listů vychází na celém světě 1138. Z těch se tiskne: V Americe 82, v Německu 8, v Rusku 1, v Uhersku 41 (slov.), ve Vídni 15, ve Slezsku 13, ostatní v Čechách a na Moravě.

Protestantských listů a časopisů jest 15. Listů majících za účel boj proti každému náboženství a šíření pohanství jest 12. Katolické denníky jsou dva. Jed rozšiřuje dle chlouby sociálně demokratické strany Zář ve 120.000, Plameny v 80.000, Kopřivy v 20.000, Jaro, časopis pro mládež v 10.000 exemplářích. Poučná to data pro katolíky, aby se činili podobně. — Jak divně v seriosních listech vyjímají se fráze: »Zvučnost pana Šimkova (překladatele) stala se tak obecně známou, jako situace sester Blažkových« (V. Dyk). — Nepěknou pochvalu podává učitelský list školním knihovnám těmito slovy: »Hromadné šíření literatury dobré začíti má školními knihovnami, kde jsou však věci bezcenné a nechutné odporné až k nausei.«

Podobně referovala sociálně paedagogická společnost ve Vídni při jednání, jak čeliti otravné četbě při mládeži. Což se každá kniha nepročítá, dříve než se do žákovské knihovny dostane? — Kometa v literatuře! Zvláštní odbor. Mimo kuplety, skladby hudební, brožury vychází také román H. G. Wellsa — „Za dnů komety" nákladem p. Vilímkovým. — Kdo čteš, rozuměj: „Pobyt v pekle. (Mod. Revui.) Nejsem vězněm svého rozumu, řekl jsem: Bůh. Požaduji svobody ve spáse, kterak spěji k ní? Ničemné choutky mne opustily. Již není třeba oddanosti, ni božské lásky. Neželím století, citlivých srdcí. Každý má svou pravdu, pohrdání i milosrdenství, zabezpečuji si místo na vrcholu tohoto andělského žebříku zdravého rozumu. Co zajištěného štěstí se týká, domáckého či ne . . . ne . . . nemohu. Jsem příliš rozptýlen, příliš sláb. Život vzkvétá prací, toť stará pravda, pokud je ve mně můj život, není dosti těžký, poletuje a vlaje daleko nad činností, touto drahou záležitostí světa." Tento nesmysl je — supermoderní.

Liga † 12.

Paběrky z literatury. Běsnění mnohých venkovských listů je známo. Ne právě lichotivý úsudek o nich podává „Stráž na Šumavě" píšíc: „Vezme se trochu hlouposti, škodolibosti a zášti, omočí se v drzosti, prohněte se ve špíně, posype nadávkami, okoření se sprostotou, ozdobí se pikanteriemi, a takto upravený výrobek pošle se do krajinské redakce, která v péči o duchovní požitek starých i mladých bab obojího pohlaví o ostatní se postará." Tak vyhlížejí zprávy o klerikálech. — Zajímavo jest, že „Národní Politika", která snad co existuje, neměla původního románu, ale jenom překlady, mnohdy dosti bezcenné, letos přinesla práci od českého spisovatele, a to „Záhady života" od Bohumila Brodského. — Co se v moderních revuích píše, přesahuje meze. „Čekáme s nostalgickým úsměvem na rtech smrt své smrti" nebo „Splynula bezkrevná těla v hrůze před šílenstvím ticha." — Divnou kdesi četl jsem poznámku: „Macharovci radujte se, americký kněz Matěj Farník odkázal Svatoboru 17.373·39 K. Svatobor už nechce uveřejňovati, komu dává podpory na cesty, prý k vůli podporovaným. Za čas ani se nedovíme, kdo dostal cenu na př. kněze Čermáka, Beneše a jiných. Takové tajení má svou příčinu. — Náramné oblibě se těší v kavárnách „Láska v umění" nákladem „Českého světa." Inu ovšem, jsou tam nahotiny: Dívčí válka, Soud Parysův, dcera pastýřská a jiné. — Divnou pohrobní vzpomínkou

překladatele ze španělštiny A. Pikharta je „Nahota," již vydal „Máj." Už titulní obraz nasvědčuje, co vězí v knize. — Zeyerovou cenou poctěny básně. „Dva sny erotické od Emila Pauera. První jest s nadpisem „Vraní skála." Mnich zavolán k nemocnému, ten mu uložil, aby mu hlídal jeho ženu, až se stane vdovou a chodil do hrobky všechno mu oznamovat co se díti bude. Ale mnich se do vdovy zamiloval a potom do hrobky nechodil. Tu líčena smyslná láska milenců. Než posléze vstal nebožtík, milence uvěznil, až zahynuli. Nevíme, odměnil-li by sám Zeyer takové fantasie. — Všude stejně střeštěná mládež. — V Petrohradě zúčastnili se studenti a studentky soudu nad Evou Pobratynskou v „Dějinách hříchu." A tu mladí páni ospravedlňovali a omlouvali Evu prostitutku, vražednici, společnici lupiče. Eva prý vyhovuje značné části naši společnosti, hlavně mládeže." Děkujeme. Nemile čtou se v „Českém světě" vysvětlivky k illustracím: Vnitro domnělého hrobu Ježíšova v Jerusalémě," „Kaple na hoře Kalvarii, prý na místě, kde Ježíš byl ukřižován." Ty věci jsou dokázány. — Přetřásá se otázka, které knihy jsou lacinější, zdaž německé nebo české. Uveden příklad. Universal Bibliothéka dává 10 svazků o 858 stranách za 2 K 40 h., „Libuše" a „Matice Lidu" za 960 stran (každá sbírka též o 6 svazcích) za 2 K.; tedy za 20 h. 72 stran německých a 96 stran českých.

Než „Ludmila" poskytuje čtenářům za 2 K 6 svazků o 1000 stranách, a to věci nové, nikde tištěné a nepřeložené. Dle toho je katolická literatura nejlevnější. *Liga † 12.*

Modlitební kniha pro vzdělané muže. Jesuita P. Tillmann Pesch vydal modlitební knihu »Das religiöse Leben«, určenou hlavně pro vzdělanější katolické muže. První vydání vyšlo roku 1878 a koncem minulého roku 1909 vyšlo u nakladatele Herdera ve Frýburgu čtrnácté vydání, tak že je doposud tato vzácná kniha rozšířena ve stotisíci výtiscích. Podává kromě obyčejných modliteb a pobožností stručný výklad všech článků naší svaté víry, obírá se námitkami, které se obyčejně činí proti ní, vyučuje o obřadech, poučuje o všem, co má znáti a věděti každý katolický muž, který chce býti a nazývati se vzdělancem. Německý originál prodává se za 1 m 60 pf. a více dle vazby. České vydání tohoto i pro naše české katolické muže velmi potřebného díla obstaral benediktin rajhradský Dr. P. Placidius Buchta pod názvem »Život dle náboženství« nákladem Prombergra v Olomouci již roku 1898; krátce na to vyšlo druhé a poslední vydání. Vázaný výtisk stojí K 2·60. *Ignát Zháněl.*

Cínové rakve na varhany. Zvláštní událost přihodila se koncem 18tého století v Jindřichově Hradce. V panské hrobce v proboštském kostele nacházely se v cínových rakvích pozůstatky pánů Slavatů a z Hradce. Kostel potřeboval nutně varhan, peněz nebylo, prodány tedy zlaté a stříbrné nepotřebné nádoby a vzpomenuto i na cínové rakve. Administrativní úřad dal svolení ku prodeji těch rakví. Cín vážil 33 centy 28 liber a strženo zaň 883 zl. 37 kr. Když se o tom dověděl držitel panství hr. Černín, mrzelo ho to, záležitost byla vyšetřována. Celá věc nedělala dobrý dojem, třeba se s kostmi předků špatně nezacházelo, nýbrž byly do dřevěných rakví uloženy. Varhan koupených za cín z rakví dlouho neužíváno, zničil je oheň, který při požáru do kostela oknem vniknul a zle řádil, že i klenutí se sřítilo a rozbilo náhrobní kámen panské hrobky. —

Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Blahopřání. Družstvo Vlast a redakce t. l. blahopřeje Jeho Excelenci Karlu Ervinu hr. Nosticovi k jeho 60tým narozeninám. V nedlouhé době uveřejníme ve »Vlasti« článek o spolku sv. Vincencie z Paula a o Vincentinum a při tom blahodárnou činnost Jeho Excelence patřičně oceníme.

Vzácný projev pro družstvo Vlast. Národní jednota katolická v Praze-II. (Nové Město) usnesla se jednohlasně ve výborové schůzi 20. června 1910 konané, projeviti důvěru družstvu „Vlast", a na důkaz toho přihlašuje se k Širšímu sboru sociálnímu odboru družstva »Vlasti« se 4 K ročně, volajíc: »Pracujme jen pro čest a slávu Boží!« »Zdař Bůh!« — Výbor Národní Jednoty katolické v Praze-II. Podobně učinil Paedagogický svaz v Praze.

Sv. Otec Pius X. — Papež a »Osservatore Romano.« Koncem r. 1906 ukončil římský denník »L' Osservatore Romano 50. rok svého trvání. Je to jediný orgán Vatikánu, založený r. 1859 za velikých událostí politických, kdy nemálo ohroženy zájmy Stolice papežské, na níž zasedal Papež Pius IX. Povstal

v době, kdy tvořilo se nedílné království Italské a kdy bylo provedeno obsazení Říma státním vojskem. List zmíněný si obral za úkol obranu a nestranné vysvětlování záležitostí Vatikánských. R. 1870 »L' Osservatore Romano« stal se orgánem Vatikánu a na tomto stanovisku vytrval. Papež Pius X. zaslal k jubileu toho listu přípis, v němž mluví o úkolech katolického tisku a vyslovuje přání, aby katolici poznali důležitý význam katolického tisku a jej podporovali ze všech sil. — Francouzští poutníci u svatého Otce. Kardinál Vanutelli představil papeži francouzské poutníky, k nimž sv. Otec promluvil nadšeně a dojemně i s úplnou nadějí v budoucnost. Šlechetnými a povzbuzujícími slovy vzal v ochranu biskupy, vzpomněl na křivdy biskupům učiněné a zakončil: »Bože, pomsti se na našich nepřátelích za naše slzy.« Velké vzrušení vzbudil svým projevem pro volnost církve ve Francii. — Z lateránské basiliky. Sv. Otec jmenoval kardinála Respighia, papežského vikáře, ochráncem lateránské basiliky na místě zemřelého kardinála Satolliho. — Dr. Boissarie u papeže. Dr. Boissarie, předseda lékařského potvrzení v Lurdech, byl přijat papežem ve slyšení. Sv. Otec schválil jim podaný návrh na utvoření svazu učenců křesťanských všech národností k boji s nevěrou a udělil tomuto podniku požehnání. — Papež a Irčané. V kruzích vatikánských, jmenovitě v okolí papežově, jsou přesvědčeni, že posílení vlivu Irčanů v anglickém parlamentě přinese značný prospěch katolicismu. Má se za to, že Irčané budou v anglickém parlamentě hráti touž úlohu jako katolický střed v Německu. — Biblický ústav. Nynější papež založil biblický ústav k vysvětlení bible a příbuzných věd. Biblický ústav byl umístěn v Collegio Apostolico Leoniano a ihned bylo započato s cvičeními seminárními. Každý člen obdrží zvláštní oddíl biblických bádání k vědeckému zpracování; společně mají sestaviti časem povšechnou bibliografii biblickou a uveřejňovati texty a výklady týkající se bible. Výsledky bádání mají se dávati k vědomosti duchovenstva v časopise „Summa rerum biblicarum.“ — Svatý Otec a katolická mládež. Sv. Otec nařídil, aby kardinál Merry del Val napsal druhý list signoru Pietro de Pedace, předsedovi sdružení kalabrijské mládeže, v kterém žehná všem členům tohoto družstva a radí jim, aby se sjednotili ku hmotné a mravní podpoře všech následků zemětřesení v Kalabrii. — Brožura o svatém Otci. Tiskem vyšla brožura s názvem »Pius X. a zemětřesení r. 1908 v Sicilii a Kalabrii,« jež líčí dobročinnost papežovu v Messině a v Kalabrii. — Kardinál Rampolla presidentem akademie u svatého Tomáše. Sv. Otec jmenoval kardinála Rampollu presidentem Akademie u sv. Tomáše na místě zemřelého kardinála Satollia. — Obrovské varhany v basilice svatého Petra. Katolický svět se usnesl postaviti na památku kněžského jubilea v basilice sv. Petra obrovské varhany, kterých svatyně dosud neměla. Byl sestaven světový odbor pod protektorátem kardinála msgra. Couillé. — Rozdělené jubilejní dary papežovy. Sv. Otec rozeslal chudým farnostem katolickým všechny dary, které mu byly odevzdány v jubilejním roce. Předmětů bylo sebráno 60 000, jimiž byly odměněny 2442 fary, 275 misijních domů, 200 klášterů mužských a 305 ženských klášterů, celkem 3022 katolických ústavů. — Oprava diecezí v okolí římském. Již dříve oznámená oprava suburbikárních diecezí, šesti počtem, byla nyní uveřejněna. Šest kardinálů biskupů zůstane i na dále vrchními pastýři těchto diecezí, avšak každá z nich dostane biskupa suffragána papežem jmenovaného, který bude sídliti v diecesi a konati biskupskou správu. Kardinálové podrží potvrzování administrativních úkonů biskupů suffragánů. Oprava byla zvláště proto, potřebna poněvadž kardinálové budou míti zvláště mnoho práce v kongregacích, neboť opravou tyto kongregace přijaly větší povinnosti a více vytrvalé práce, než tomu bylo dosud. — Pravda o záležitosti Murriově. S tímto názvem vyšla v Římě brožura o 300 stranách, napsaná arcibiskupem ve Fermu, v níž tento záležitost Murriovu osvětluje dle úředních spisů. Spisek má hlavní úlohu, aby vyvrátil všechny výtky, které byly zdviženy v záležitosti Murriově, a aby na základě úředních dokladů ukázal, kterak církevní autorita šetřila Murria, až byla přinucena užíti ostřejších prostředků. Arcibiskup dlouho mlčel na všecka podezřívání, která byla proti němu vyjadřována, a teprve ehdy, když Murri uveřejnil onen díl listin, které se mu zdály býti příznivými, kdežto hlavní věc pomlčel, teprve tehdy měl arcibiskup za to, že nadešel čas, v němž dlužno věc tak ukázati, jak se ve skutečnosti přihodila. »Buďte k němu dobrotiv,« nařídil papež arcibiskupovi, když tento se tázal sv. Otce ve slyšení v srpnu roku 1906, jak se má zachovati vůči Murriovi, »jděte mu vstříc s dobrotou, pokud je to možno, tak budete jist, že nejen vyhovíte mému přání, nýbrž že mi tím prokážete i lásku.« Arcibiskup se zachoval dle příkazu papežova. Když Murri ozná-

mil písemně arcibiskupovi, že chce se svou sestrou odejíti k svému strýci do Quada, dovolil mu to Msgr. Castelli a mimo to i psal: . . . »Mohu-li vám v něčem posloužiti, bude mně milo a jest mým přáním, abych vám co nejdříve dovolil kázati a zpovídati, čehož vám pro nynějšek nemohu dovoliti. Zavítáte li někdy do Ferma, přijďte bez bázně ke mně, já vás rád přijmu.« Murri odešel zatím do Paříže, zasílal odtud své zprávy do »Corriere della Sera« (Večerního kurýru) o práci francouzských katolíků a v dopisech ostře napadal sv. Stolici a teprve 12. února odpověděl svému arcibiskupu, že od něko dostal dopis. Když se potom Murri vrátil do Říma, rozmlouval s celou řadou liberálních novinářů, kteří jeho názory uveřejňovali v Římě, Miláně, Paříži a jinde a v těchto projevech byla obsažena prudká kritika a soud o církevní autoritě, že se i jeho přátelé nad tím pozastavovali. Dne 15. dubna 1907 papež vyzval arcibiskupa ve Fermu, aby suspendoval Murria a divinis, to jest, aby mu zakázal sloužiti mši sv., udělovati sv. svátosti a konati církevní obřady. Když to arcibiskup oznámil donu Romolu Murriovi, dodal doslovně: »Poněvadž prohlašujete, že máte čisté úmysly a poněvadž vám nechybí ani způsobilost, předejdete proto dobrým příkladem a vykonejte veřejné a upřímné vyznání víry, napravte své dřívější poklesky a služte se vší růzností onomu v pravdě demokratickému programu, který si sv. Otec zvolil již v prvním měsíci svého pontifikátu. Proč toho neučiníte? O můj drahý Romolo Murri, dovolte, abych vám psal jako otec, který vám chce dobře, poslechněte mne. Nepopřávejte sluchu svému lživým nepřátelům, neposlouchejte pochval pochlebníků, kteří se stavějí, jako by vás ctili, ale hlavně proto, že stojíte v opposici proti sv. Otci.« Tímto otcovským a přátelským způsobem pokračuje arcibiskup ve svém listě, v němž ke konci vyslovuje naději, že v brzku dostane potěšující dopis od Murria. Dva dni potom odpověděl Murri suchopárně, že obrat proň značí totéž jako duchovní stav, že se bojí, že by tehdy pozbyl vnitřní stálosti a že nebyl ničím jiným než obíleným hrobem. Arcibiskup mu psal ještě dvakráte velmi přátelsky a otcovsky, ale Murri odpovídal hrubě a urážlivě. Poněvadž Murri v novinách rozhlašoval, že na svůj poslední dopis nedostal odpovědi a nechtěl zanechati svého urážlivého psaní, nebylo jinak možno, než postupovati proti němu podle církevních zákonů. Brožura přesně uvádí, co vše arcibiskup učinil, jen aby přiměl Murria ke smíru s apoštolskou Stolicí; ale když vše to nepomohlo pro Murriovu tvrdošijnost a pýchu, teprve tehdy nad ním byla vynesena excomunicatio maior, vyobcování větší.

Nové hrdinství Murriho. Exkomunikovaný známý italský kněz Murri opět se jednou vyznamenal. Zdá se, že mýlili se ti, kteří až do poslední chvíle věřili v příznivější obrat ve smýšlení tohoto nešťastného člověka. Murri interpeloval ministra spravedlnosti a kultu, proč dovolí, »aby kněžské semináře svým zřízením hrubě obcházely vyučovací zákony«. Ve své interpelaci praví, že státu musí na tom záležeti, aby vychoval občany, kteří by měli porozumění pro cíle a potřeby státu a proto že musí stát všímati si vzdělání a názorů svých občanů. A jelikož stát italský neuznává zákony Jesuitů, nesmí prý trpěti jejich působení v duchovních ústavech a bez výjimky musí stát dohlížet na všechny podobné ústavy. — Samo sebou se rozumí, že ministr spravedlnosti Fani si pospíšil, aby vyložil všechny svoje rozumy. K radosti všech nepřátel církve potměšile pravil, že »dnes trpí libovůlí církve na tisíce seminaristů, a to přes jasné znění zákona. Kasační soud ve Florencii prý právo státu dohlížet na všechny vyučovací ústavy soudně potvrdil. Co se týče vyučování Jesuitů v těchto ústavech, prý on již vyžádal si zprávu od jenerálního státního návladního.« Zároveň pravil podařený ministr, že hodlá nejpřísněji zakročit. Dále slíbil zednářský ministr, že v nejbližší době odpoví na interpelaci Murriho ve jménu vlády na přímý dotaz, co vláda by byla nucena učinit, kdyby duchovní tyto ústavy setrvaly na svém. — Zednáři a židé freneticky tleskali a Murrimu blahopřáli. Nový boj nastává tedy italským katolíkům, boj snad krutější než kdysi. A nejsmutnějším je to, že původcem tohoto boje — je kněz.

Císařův dar arcibiskupu Stadlerovi. Arcibiskup sarajevský dostal od J. V. císaře jeho podobiznu s jeho vlastnoručním charvatským podpisem »Franjo Josip« s překrásnou zlatou masivní ořízkou s brilianty. Liberální Obzor záhřebský tvrdil, že za příchodu do Sarajeva císař dal arcibiskupovi důtku. Tímto vyznamenáním jest liberální lež úplně vyvrácena.

Císař Vilém o náboženství. Generální superintendent Stolte při církevní visitaci v Schiermenici, okres Torgow, přednesl, co císař Vilém o sobě pravil: Rád a často čítám v bibli, jež leží na mém nočním stole, v níž si nejkrásnější myšlenky podškrtávám. Nemohu pochopiti, že tolik málo lidí slovem božím se

zabývá. Kdož by při čtení evangelií nestál pod dojmem událostí zažitých a dosvědčených! Při všem čtení předkládám si otázku, co tomu říká bible? Je mi zdrojem, z něhož čerpám sílu a světlo. Ve chvílích úzkosti sahám po této útěše. Chovám přesvědčení, že mnozí od Boha odpadlí lidé v naší době opět k pevné víře dospějí, že se jim po Bohu opět zasteskne. Nemohu si představiti život Bohu odcizený. My všichni musíme prožíti chvíle getsemanské, v nichž naše pýcha se pokořuje. Pokora nám připadá těžká.

Katolík baron Schorlemer jmenován byl ministrem orby v království Pruském.

Nový president brasilský a katolíci. Katolíci brazilští byli hluboce pobouřeni volbou Hermesa da Fouseka presidentem republiky brasilské, poněvadž je znám jako nepřítel církve. Ale ten ve své řeči vysvětlil, že se nemíní míchati do církevních věcí. Když se ho ptali o rozvodu manželském, kterého se katolíci obávají, že se za něho zavede, odpověděl, že jest jeho rozhodným protivníkem, poněvadž náleží k staré škole, ke škole mravnosti.« Mimo to dodal ještě Fouseka: »Já jsem u zednářů dostoupil 18. stupně. Ale když jsem viděl, že mají před očima jiné cíle, než je blahobyt obyvatelstva, přerušil jsem s nimi veškeren styk.« Nový president věnoval i peníze na stavbu kostela v městě Sapomembě.

Pařížský arcibiskup a katolické dělnictvo. Pařížský arcibiskup nedávno přijal ústřední výbor katolického dělnického svazu. Na pozdrav předsedy odpověděl, že katolická církev vždycky hájila zájmy dělnictva. Arcibiskup vydal též jeden z posledních listů pastýřských, v němž žádá, aby byla v pekárnách zrušena noční práce. Že by církev chtěla nabýti zvláštního politického postavení a vlivu na státní zprávu, jest veliká smýšlenka a pomluva. Církev jest již po staletí ochránkyní ubohých, slabých a vyděděných.

Biskup Turinaz a školské knihy. Msgr. Turinaz, biskup v Nancy ve Francii, byl obžalován některými jednotami učitelskými, že podepsal společný pastýřský list proti nevěreckým školským knihám. Soud však tuto žalobu odmítl. Podle názoru toho soudu má každý biskup právo kritisovati školní knihy, jak to může každý člověk činiti. Kritika školských knih není ještě urážkou učitelů, kteří takové věci vydávají, nebo kteří jich ve škole užívají. Jiný soud však v této věci odsoudil biskupa k pokutě 500 franků.

Abbé Turmel se podrobil. Jak mnozí předvídali, abbé Turmel zaslal arcibiskupu v Rennes dopis v záležitosti svých knih daných na index, a praví v něm: »Monsignore! Právě jsem doznal, že sv. officium neschválilo mých tří knih. Poněvadž jsem stále téhož smýšlení jako minulého července, prohlašuji vůči tomuto druhému dekretu, jak i vůči prvému, své úplné podrobení. Tyto tři odsouzené knihy budou vzaty z oběhu.« Msgr. Dubourg se postaral o to, aby hned oznámil tento list prefektu kongregace indexu.

Dva konvertité přednášejí na vysokých školách v Halle: profesor R u v i l l e a prof. U p h n e s, jenž přednáší filosofii. Uphnes dříve po těžkých vnitřních bojích z katolické církve vystoupil. Ale když brzo na to Hoensbroch začal psáti své pamflety proti církvi, dojalo jej to tou měrou, že začal psáti proti němu a bezděčně stal se z něho apologeta církve, jenž se opět do církve navrátil. Zvláštní to výsledek pamfletů. Nadějeme se, že týž účinek na povahy ušlechtilejší budou míti též pamflety Hoensbrocha, českého Loskota, jenž zabořuje se vždy hloub do zášti proti církvi. Nemůže ani jinak se státi, než že to věčné opakování starých, dávno již vyvrácených lží proti církvi každému slušnému člověku musí se zhnusiti. Není každému dáno brodíti se bez odporu v tom smrdutém bahně »Havlíčka«, »Kacířských Epištol« a pod. Profesora filosofie Uphnesa uvedl nazpět do katolické církve apostata!

Královský pohřeb řeholníka. — Byl to pohřeb Dona M i c h a e l a R u a, generálního superiora Salesianů, jemuž italský lid proti vůli zednářů v Turíně připravil ovaci, jež nemohla býti velikolepější a upřímnější. Všecky náboženské spolky, ozbrojené měšťanské sbory, generálové a poslanci, členové městské rady, kapitula, biskupové, veliký počet kněží, řeholníků a lidu do 200.000 kráčelo za rakví. Dělníci s mozolnýma rukama a slzami v očích kráčeli se zástupy. Malé děti mávaly za ním ručkama. Přes 3000 soustrastných telegramů ze všech končin Italie došlo. Všichni princové a dvorní dámy královské rodiny, italský ministerský předseda, senátoři poslanci, generálové, ministři jihoamerických republik, celá řada měst. radních zaslali telegrafickou soustrast.

Kterak zemřelý mnich k této ovaci přišel? Na to odpovídá liberální list „La Sera“: Don Michael Rua dosáhl 73 roky, z nichž 50 věnoval nejchudším, nejopuštěnějším. vyděděným. zavrženým. Jeho náboženssko-sociální činy zasahovaly

až do Patagonie a do země ohnivé, ano až na nejvzdálenější ostrovy v oceánu. Byla to nejpřítažlivější, nejkrásnější, největší, milování nejhodnější postava několika desítiletí.

Mužové všech politických stran ukláněli se před ním. V městské radě pozvedl se commendatore Rivando se slovy: Dnes zemřel muž našeho města (Turina), v němž vtělena byla idea praktického vzdělání lidu. Turin ztratil velikého organisátora, učitele, kněze, dobrodince. Naše město může býti hrdé, že tento muž z lidu tolika dětem vštípil lásku k práci. Celé občanstvo, i to, které jeho náboženské přesvědčení nevyznává, všichni cítí v sobě povinnost, společnosti Salesiánů vyjádřiti nejhlubší soustrast. Turin truchlí po muži, jenž byl z největších dobrodinců člověčenstva. A v pravdě byl svatý muž, jenž stál 22 let v čele Salesiánů, jako generální superior a je vůbec k neuvěření, co tento nástupce a dobrý přítel dona Bosca za půl století vykonal. R. 1855 Don Bosco s několika soudruhy založil ústav k výchově nejchudších dětí ze stavu dělnického. R. 1906 po 51. roce působení čítal ústav 4000 členů: kněží, kleriků, bratří a nosičů, kteří čítali 302 osady ve všech dílech světa. Statistika z téhož roku vykazuje 298 nových kostelů a kaplí, 74 farností, 27 misionářských sídel, 18 misií diasperních, 225 domovů pracovních, 40 gymnasií pro opozděné žáky, 75 seminářů, 32 lycei, 7 učitelských seminářů, 280 vychovatelen, 16 škol technických, 240 škol lidových, 76 škol řemeslnických, 7 nemocnic atd. atd. Počet jeho odchovanců ve všech dílech světa páčí se přes půl millionu. Jaké to ohromné pole činosti! Kterak velkolepá byla idea dona Bosca, jež v době poměrně tolik krátké tolik toho vykonala.

Bosco seznámil se s Michaelem v 8. roce. Oblíbil si chlapce neobyčejně živého, vycítil v něm něco velikého, dal jej na studie a pak si jej zvolil za svého tajemníka, do jehož srdce vlil své srdce. Po mnoho let oba spolu pracovali ruku v ruce. Když r. 1888 don Bosco zemřel, stal se Rua jeho nástupcem, jenž naučil se ohromný organismus Salesiánů po celém světě vésti „V ě r n ě c í r k v i a v l a s t i l“ bylo mu heslem. V Milánské výstavě měl Rua celé oddělení pro své dílo a obdrže! též velikou cenu s podotknutím, že dílo Salesiánů po celém světě je grandiósní. Tak se stalo, že u jeho rakve truchlil celý italský národ.

Co tomu dílu řeknou volnomyšlenkáři a co Machar, kteří nepřestávají tvrditi, že mniši jsou lenochy, že nic nedělají. Lidé tohoto druhu pro samou zášť proti církvi umějí jen všecko krásné a dobré do bláta trhat.

Po přečtení těchto řádků mnohý bezděčně se táže, proč v našem katolickém Rakousku dílo dona Bosca nemůže se dobře ujmouti? Proč ne ani ve zlaté Praze? Příčina hlavní je ta, že naše dobročinnost jest příliš roztříštěna — i na podniky, jež s křesťanstvím nemají co činiti. Pro dílo Boscovo v jeho velikolepé universalitě schází nám pochopení. V Praze nejvíce tomu dílu odpovídá dp. Ant. Hofmann na Vinohradech, jenž do svého ústavu sbírá opuštěné a zpustlé dítky. Po hříchu ani on pro své velikolepé dílo nenalézá dosti pochopení, a tím méně uznání. Vždyť je to jen kaplan!

Ministr vyučování o povinnostech učitelů. V okresu mnichovohradišťském několik mladších učitelů a podučitelů súčastnilo se schůze, kterou pořádal spolek volných myslitelů. Za tuto účast svou měli však učitelé oplétání: byli vyšetřováni. Toto vyšetřování vyloženo bylo jako omezování svobodného práva spolčovacího a jako obmezování občanské svobody vůbec a jako přehmat. A poslanci Drtina a Sláma podali v říšské radě ostrou interpellaci. A ministr odpověděl. Pravil: „Účelem výslechu bylo připomenouti učitelům jejich povinnost, že s ohledem na mravně-náboženskou výchovu školních dítek mají se vyvarovati všeho, co by účel školy mohlo ohroziti. A účel školy dle platných zákonů jest: mravně-náboženská výchova. Okresní hejtman a školní inspektor, vyšetřujíce učitele ve volnomyšlenkářské schůzi súčastněné, nedopustili se tudíž žádného přehmatu.“ Učitelstvo plove v moři rudém a fialkovém a ministr volá k učitelům: Vaše povinnost jest mravně-náboženská výchova školních dětí a jest vám se všeho vyvarovati, čím by tato mravně náboženská výchova trpěla! Z toho by plynulo, že učitel by neměl býti demonstrativní štváč protináboženský a že celý pokrokářský duch a program nesrovnává se s platnými zákony. Učitel soc. demokrat, učitel volný myšlenkář neplní platné školní zákony, které žádají si výchovy mravně náboženské — toť z odpovědi ministrovy jasno. A teď co dělati dále? Nemlčeti, ale mluviti! Povědět rodičům, co zákony školní a jejich strážce, ministr, po učitelích žádají — stanovisko ministrovo měly by školní úřady znova připamatovati učitelům, a bdíti nad tím, aby učitel byl vrácen své ideálně krasné práci školního vychovatele mravně-náboženského.

Bývalý realista o realistických předácích. Zajímavé náhledy pronesl dr. E. Chalupný o realistických pohlavárech v „Přehledu“ píše: „Nemohu Masarykovi v otázce židovské přiznat, že by byl mým vzorem. Jen v jednom ohledu jej uznávám za originálního a nedostižného: v dovednosti, s jakou zůstává společnou autoritou tří směrů vespolek tak nepřátelských, jako jsou sionisté, čeští židé z Rozvoje a němečtí židé z Prager Tagblattu, Neues Wiener Tagblattu a Neue Freie Presse . . . Doufal jsem, že po jistých reformách vyvine se z této (masarykovské) strany organisace dobrá. Co přirozenějšího, nežli můj pozdější odpor proti realismu, když jsem seznal, že ona důvěra má byla bláhová, že realism reformy schopen není a že právě Masarykova osoba je největší překážkou nápravy, protože je mu tento stav milejší než pořádek a kázeň, která by se vztahovala i na něho sama? Pevně jsem věřil v jeho (Masarykova realismu) „křesťanství“ a jeho „mravní sílu“. Dnes po Masarykově prohlášení Macharova Říma za naše české kredo a po Masarykových a Herbenových aferách posledních let patrno, že tyto podklady mého „realismu“ byly illusorní (klamné). Můj „realism“ byl pouhou představou mou vlastní, který jsem nějakou dobu pod vlivem suggesce Masarykovy mylně stotožňoval se skutečností, a která, když mi později bělmo spadlo s očí, ukázala se v pravé podobě jako zjev podstatně různý od „realismu“ skutečného . . . Zkrátka: již před Herbenovou aférou nastal můj rozlom s realismem, jejž aféra urychlila. Hned po prvních hanebných vystoupeních Macharových jsem se veřejně odřekl jeho jako Herbena; v Masaryka jsem ještě věřil a během aféry jsem ho navštívil. Nebyl doma, ale jeho brzký projev v „Čase“ na to zviklal mé illuse o jeho charakteru. Co zbylo, dorazil Masaryk svým slabožským, ačkoliv zchytralým vystupováním na sjezdě důvěrníků 17. prosince 1905 (na němž se jednalo o korunách sebraných na mostecké sirotky) a chováním se v obou procesech klerikálních počátkem roku 1906 . . . Napsal jsem do „Přehledu“ odmítavou kritiku jeho stanoviska náboženského . . . a tak jsem se s ním rozešel definitivně — na témž poli mravním a náboženském, které kdysi mne s ním nejvíce sblížilo. Masaryk neodpověděl veřejně, chtěl o tom „diskutovat“ soukromě. Já znaje už dobře jeho způsob diskuse, jsem to odmítl a od té doby jsem se vyhnul všem stykům s ním.“ — Pozdě, ale přece došel dr. Ch. k dobrému poznání. Mnohým, velmi mnohým by neškodilo, aby jako on shodili brýle mámení.

Odhalení pomníku † probošta Václ. Štulce na posvátném Vyšehradě stalo se slavnostním způsobem v den sv. Petra a Pavla, dne 29. června t. r. Pomník postavil nynější probošt Dr. Mik. Karlach, který při tom proslovil skvělou, vlasteneckou řeč o působení probošta V. Štulce, a to na akademickém gymnasiu, na Vyšehradě, v literatuře. Zvláště velice šťastně řečník vylíčil styky Štulcovy s Poláky, se Strossmajerem a ostatními národy a předáky národů slovanských. My, kteří jsme probošta Václava Štulce osobně znali, často jej navštěvovali a pozdní dobu činnost jeho z vlastního pozorování seznali, byli jsme líčením Karlachovým hluboce dojati a nepřeháníme, řekneme-li, že oči všech přítomných dychtivě sledovali slovutného, osvědčeného řečníka. Neméně zdařile oslavoval V. Štulce jako kladenského rodáka tamní pukmistr Dr. Hruška. I řeč jeho došla všeobecného souhlasu.

Slavnosti súčastnila se celá Vyšehradská kapitola, četní učenci a poslanci, řada kněžstva, zástupci Kladna, Prahy, Smíchova, Vinohrad, klášterů a veliká řada kat. spolků a korporací s prapory.

Družstvo Vlast zastupovali výboři: Tom. Jos. Jiroušek, Fr. Waldmann a Tom. Škrdle a členové: Jos. Hais Týnecký, M. Šíp, Boh. Šubrt, Jan Voborský a Jan Žák a sl. Ludmila Grossmannova-Brodská.

Srdcem povznešeným opouštěli jsme posvátný Vyšehrad, který zdobí nyní pomník velikého Slovana prob. Václ. Štulce.

Slavnosti Grunwaldské. Příští měsíc, jak jsme již dříve několikráte oznámili, budou Poláci pořádati slavnost Grundwaldskou na paměť pětistyletého jubilea vítězné bitvy severních Slovanů nad německým řádem. Slavnost bude pořádána v Krakově, a to ve velkých rozměrech. Súčastní se jí nejen Poláci ze všech tří říší: Rakouska, Německa a Ruska, nýbrž i zástupcové ostatních kmenů slovanských. Pojedou, pokud známo doposud, do Krakova čeští Sokolové a tento týden se usnesli na účasti i Slovinci a sice prozatím v Šusteršicově skupině na říšské radě za Lidovou stranu slovinskou.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva „Vlast“ přistoupili s vklady: 10 K Dr. Jak. Hodr, sídelní kanovník v Brně; Jan Herrmann, farář v Ostrově v Sasku; 5 K: Rektorát Redemptoristů v Července u Litovle; Rev. Jos. Šinkmajer, duch. správce v East Islip v Sev. Americe; P. Albán Schachleiter, opat v Emau-

zích; 3 K: Fl. Lužný, far. v Kateřinkách u Opavy: 2 K: Dr. Jos. Samsour, prof. boh. v Brně; Fr. Jos. Vaněček, quardián Minoritů v Brně; Václav Sýmon, říd. učitel ve Slovči; Marie Reneltová, učitelka v Blovicích; Jos. Černý, mistr krejčovský ve Vídni; Msgr. Fr. Vaněček a Msgr. Dr. Fr. Zapletal, kanovníci na Vyšehradě; Dr. Jos. Pospíšil, praelát v Brně; P. Ambrož Kozler, provisor v Břevnově; P. Jos. Kurka, rektor Piaristrů v Benešově; dále biskup. vikáři, děkani, faráři, katecheti a kaplani: Arn. Kotinský v H. Bobrové, P. Ad. Wágner na Strahově; Jos. Šebor v Ober-Obersdorfu; Vinc. Humplík v Brůzovicích; Fr. Dundáček v Ivančicích; Vil. Janků v Dobriachu, K. Hüttner, Rožek, Jan Jelínek v Bojkovicích, Jos. Herzig v Bílčicích, Lad. Zavadil v Křižanově; Ign. Zavřel v Přerově, Fr. Ocásek ve Fulneku, Jos. Pachovský v Boru, Fr. Dovnik v Gornim Gradu, Jos. Lhotský v Týně n. Vltavou, Heřm. Haaser v Hořelici, Mart. Kollár v Nadáši, Št. Mišík ve Spiši, Fr. Pečka ve Frýdku, Jos. Klečka ve Fryštáku, Fr. Kuchař v Brně, Dr. V. Mikolášek v Markvarticích a Jan Vychodil v Cholíně; 1·80: Fr. Halama, farář v Šumbergu v Istrii; 1·50: Kolej Redemptoristů v Litovli; 1·41: Boh. Čenský, farář v Kostelci u Křížků; 1·20: Jan Holík, admin. ve Weichselbodenu u Mar. Zelle ve Štýrsku; 1 K: Šedivé sestry na Karlově v Praze; Fr. hrabě Kinský v Kostelci n. Orl.; Jan Judl, poštovní zřízenec na Kr. Vinohradech; Teresie Kozákova, oš. nemocných ve Vídni; P. Rud. Stejskal, superior na sv. Hostýně; Školské sestry v Horažďovicích; K. Patočka, truhl. dělník na Smíchově; Konvent sester Dominikánek v Klimkovicích v Rak. Slezsku; P. Berth. Holovský Ord. Cap. ve Fulneku; Fr. Škorpa, maj. usedlosti v Krči; Fr. Krčka, mistr krejčovský v Krči; Václav Slaba, obch. příručí v Michli, Fr. Stryhal, učitel v Lipnici; Školské sestry v Plzni; Konvent Dominikánů v Olomouci; P. Václ. Pirkl, člen řádu Dominikánského ve Friesaku; Dr. Ant. Stojan, probošt v Kroměříži; Ústav Milosrdných Sester v Pačlavicích; Sestry sv. Kříže v Napajedlech; Jos. Soukup, vicerektor k. a. semináře v Praze; Fr. Dobruská ze Smíchova; Fr. Sedlák, nadučitel; Anna Pořízova, učitelka ve Světnově na Mor. — Dále bisk. vikáři, děkani, faráři, profesoři, kaplani, katecheti, vikaristí a deficienti: Vinc. Blažek v Litomyšli, Leop. Kolář v Benešově, Fr. Jelínek ve Strážově, Fr. Janovský v Brně, K. Dvořák v Týništi n. Orl., Jan Beneš ve Všerubech, Em. Polák v Rokycanech, Lad. Jedlička v Těňovicích, Jos. Rožďál v Třeboni, Jan Vaněk v Popovicích, Jan Holeš v Střelohošticích, Fr. Halbich na Smíchově, Jindř. Ullík v Třebotově, Št. Trojan v Nymburce, Ferd. Schubert v Pruchné, Hub. Sojka v Brůzovicích, Jos. Staněk v Táboře, Jan Matonoha v Šubířově, Jan Picka v Malešovicích, Jan Malý v St. Margarethen, Cyr. Bilík v Mor. Budějovicích, Václav Půlpán v Nebuželi, Jos. V. Prskavec v Konojedech, Ant. Bábek ve Křetíně, Vojtěch Traxler v Kamenici n. Lip., Jos. Ruml v Praze, Jan Prieher ve Vodňanech, Ondř. Kodar v Roštěnicích, Fr. Adamec v Nikolčicích, Aug. Kleveta v Praze, Jan Hikl a Fr. Jadrníček v Holešově, Frant. Petřvalský v Nových Sídlech, Jos. Herzig v Bílčicích, Fr. Benda v Ochrozími, Al. Ličmann v Popovicích, Jos. Březovský v Šumicích, Jan Ertel ve Fulneku, Fr. Ošťádal v Městě Trnávce, Jan Houška ve Staňkově, Aug. Franěk ve Starči, Jos. Kubánek v Kojetíně, Ant. Klenka v Zásmukách, Jan Odstrčil v Drnovicích, Jos. Nádvorník v Žebráce, K. Reindl ve Vel. Popovicích, Arn. Veselý v Turnově, K. Petržílka v Libáni, Dr. Ant. Kubíček v Kroměříži, Ant. Valenta v Olomouci, Jan Kalab v Hrušce, Fr. Hiersche v Bostanj, Václ. Pokorný v Ml. Boleslavi, Pavel Rozínek na Skalce, Ant. Kaschny v Odersch, Jan Maňoušek v Křepicích, Fr. Peroutka v Novosadech, Aug. Novák v Dobřenicích, Frant. Valenta v Březolupech, Boh. Jiráček na Kr. Vinohradech a Em. Jureczka v Zauditz.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva „Vlast" přispěli 15 K: Msgr. Dr. Al. Frýdek, gen. vikář a ap. děkan v Hradci Králové; 3 K: Jos. Prášek, kněz deficient v Garsu v Dol. Rakousích; po 2 K: P. Karel Tomnan, farář v Hloubětíně a Jan Voborský, c. k. místodržitelský oficiant v Dejvicích; 1 K: Rev. Jan Maršálek, duchovní správce ve Fort Atkinson v Sev. Americe. Činí úhrnem 2287 K 62 h. Prosíme všechny členy družstva Vlast, aby fondu tohoto byli paměthvi. Je to čest našeho družstva.

Výbor Paedagogického svazu konal 26. června v domě družstva Vlast třetí schůzi za předsednictví prof. Václ. Müllera a za přítomnosti hojného počtu členstva. — Jednatel katecheta Jar. Slavíček četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Z jednání uveřejňujeme jen toto: Určen byl postup proti nemravnému tisku — Paed. svaz súčastní se tříčlennou deputací odhalení pomníku † probošta Václ. Štulce. — Na nespravedlivé útoky člena zemského výboru, děkana Msgr. Dr. Jos. Buriana odpoví Svaz zvláštním prohlášením. — Svaz přistupuje s obnosem 4 K za člena Širšího sboru soc. odboru družstva „Vlast".—

S povděkem vzato bylo na vědomí, že katecheta Václav Kunz uveřejnil ve „Vaterlandu“ obšírný referát o valné hromadě Svazu.

Ze Spolku na zakl. katolických knihoven. Složili: 50 K: Jos. Šprongl, profesor realné školy na Kr. Vin.; 10 K: Msgr. Dr. Al. Frýdek, gen. vikář a kap. děkan v Hradci Králové; po 2 K: Jan Benda, farář v Mešně, a Školské sestry v Novém Bydžově, Fr. Vrbka, koop. v Komárově, a P. Mat. Schreiber, quardián v Chrudimi; po 1 K: Fr. Fučík, farář v Měřovicích; Frid. Smutný, farář v Želeticích; Tom. Coufal, farář v Záboří, a Mart. Červenka, kaplan v Slavonicích. — Knihy darovaly: Ant. Hájkova, em.učitelka v Olšanech u Prahy, a Jos. Bayerova, učitelka v Praze.

Z Tiskové ligy složili: 200 K Nejmenovaný dobrodinec na studium Husitské otázky; 24 K: duchovenstvo vikariátu Pardubického; 15·30: duchovenstvo vikariátu Černokosteleckého; 10 K: Msgr. Dr. Al. Frýdek, kap. děkan a gen. vikář v Hradci Králové a duchovenstvo vikariátu Dešenického (68); po 2 K: Tom. Chval, gymn. katecheta v Domažlicích; Jos. Vomočil, far. v Nové Pace; Tom. Pícha, farář v Mrákově, a Jos. Kousal, děkan v Hořicích. — Z členů zapravil 5 K: Jos. Trykar, kanovník ve Staré Boleslavi. — Opravy uveřejnily: „Pokrokové Listy“ v Jičíně: dp. Al. Dolkovi, faráři v Liskovicích; „Čas“: dp. Arnoštu Kotínskému, faráři v Horní Bobrové na Moravě, a „Červánky“: dp. Fr. Kalvodovi, faráři v Jasené na Moravě; dp. Jos. Cyžovi, faráři v Bludovicích v Rak. Slezsku a dp. Jos. Svatošovi, faráři v Novém Strašecí; „Školský Obzor“: dp. A. Strnadovi, děkanu v Načeradci.

Z Jednoty sv. Janské v Praze. Letošní slavnost sv.-Janská vydařila se za příznivého počasí tak, že uspokojila jak obecenstvo pražské tak i milé hosty naše z venkova. Skvělý ohňostroj na ostrově Střeleckém a elektrické osvětlení s rozhledny na Petříně značně přispěly opětně jako v letech minulých ku zvýšení lesku slavnosti. Účastenství zbožného obecenstva domácího i venkovského při pobožnostech u kaple na mostě bylo opětně četné. Výbor Jednoty pohlíží s uspokojením na tento výsledek a koná milou povinnost, vzdávaje všem dobrodincům a příznivcům Jednoty sv.-Janské za veškeru podporu mravní i hmotnou svůj nejuctivější dík a srdečné „Zaplať Pán Bůh!“. Zvláště děkuje výbor sl. c. k. policejnímu ředitelství, vysoce důst. pp. kanovníkům vždy věrné metropol. kapitoly u sv. Víta na hradě pražském, a to: dru. Jos. Tumpachovi, dru. Karlu Schusterovi, dru. Ant. Podlahovi, Jiřímu Glossauerovi, dru. Karlu Kašparovi a dru. Ant. Grimmerovi za ochotné konání slavných požehnání na mostě Karlově, dále důst. duchovenstvu u sv. Tomáše za vykonávání každodenní pobožnosti po celý oktáv. — Zvláštní díky buďtež vysloveny p. Janu Trnkovi, maj. mlýna v Praze, za ochotné a bezplatné dodání elektrické energie k osvětlení sochy sv. Jana Nep., a konečně všem, kdož jakýmkoliv způsobem ku zvýšení lesku slavnosti sv.-Janské byli přispěli.

Spolek pražských kostelníků pod ochranou sv. Václava za protektorátu Jeho Eminence nejdůstojnějšího pana kardinála knížete arcibiskupa Leona Skrbenského z Hříště. Založen byl dne 14. června 1880 za účelem podporovati své vdovy a sirotky, později rozšířen též na podporu členů v případě úmrtí. Spolek toto své založení oslavil jako před 30 lety při založení slavnou mší sv. ve farním chrámu Páně sv. Jindřicha ve středu dne 22. června, kterou sloužil knížecí arcib. městský vikář vdp. František Janků, hlav. farář u sv. Jindřicha za četné assistence. Spolek čítá 2 čestné, 10 zakládajících, 25 přispívajících a 40 činných řádných členů. Jmění čítá 16.000 K, výpomocný fond 245 K 03 h; mimo to ve sv. Václavské záložně utrpěl ztráty 6411 K. Výplata 6 vdovám a 3 sirotkům činí ročně 800 K. Za 30letou dobu vylaceno vdovám a sirotkům 14.491 K, pohřebného 900 K. Po dobu tu úřadovali 4 starostové (tři již zemřeli) a nyní vede spolek dlouholetý jednatel (16 let) nynější starosta p. Václav Benda, první kostelník a otec chudých u sv. Štěpána, za jehož tříletého úřadování se spolek upevnil a povznesl, který hledí a přičiňuje se, aby výbor i ve služebních věcech, jak stanovy spolkové přikazují, poskytoval členům radu a pomoc a též staral se o zlepšení hmotných poměrů jejich. Jeho náměstkem jest p. Jos. Zach, jednatelem pan Jan Brettschneider, pokladníkem p. Fr. Frantík, který opatruje jmění spolkové s úzkostlivou svědomitostí. Ve výboru zasedají pp.: Jan Hercyk, Bedřich Řeřábek, Jan Tykal, Aug. Frantík, Fr. Stromek. Kontrolory jsou pp.: Václav Dědic, Karel Steklý. S důvěrou v Boha hledíme vstříc dalším letům.

Z „Růže Sušilovy.“ V neděli dne 12. června zavítal do kn. arcibiskupského semináře univ. professor Ph. a Theol. dr. Fr. Kordač, aby podal bohoslovcům pokyny k orientování v labyrintu veřejného života. Ve vzletné řeči promluvil

o sociálních a politických poměrech a postavení, jaké v nich kněz má zaujímati, aby stal se opravdovým apoštolem na vinici Páně. Nezbytnou znalost poměrů sociálních odůvodnil slovutný řečník slovy vynikajícího odborníka, býv. ministra orby, professora dra. A. Bráfa, kterého vřele doporučil. Nadšení a zápal pro svatou věc prof. dra. Kordače neobmezuje se pouze na universitní kathedru; nejsa výlučným obhájcem privilegií několika — jak se někteří domnívají — nýbrž jde mezi lid, aby hájil jeho práv (připomínáme cyklus přednášek v Ml. Boleslavi, Nymburce, Praze a j.) — Upřímná a nadšená jeho slova provázena byla vřelým souhlasem přítomných všech českých bohoslovců.

Družstvo katolických spisovatelů sv. Štěpána v Uhrách konalo nedávno svou výroční schůzi, která byla skvostnou manifestací katolických maďarských spisovatelů. Přítomni byli četní uherští biskupové a preláti, kanovníci a universitní profesoři. Biskup dr. Firczak, zastupující kardinála primasa, zahájil schůzi slavnostní řečí, v níž prohlásil, že jsou nyní potřebna sociální díla. Nynější svět nepotřebuje tak vnějších politických zřízení, nýbrž spíše mravního obrození. Sociální obtíže nemohou býti rozřešeny rozlukou církve a státu, ani zaváním náboženských škol, ani odstraňováním náboženské přísahy a jiných věcí, kterých žádá radikalismus, nýbrž jedině křesťanskou nápravou. K tomu působí družstvo sv. Štěpána vědeckými a populárními knihami. Kanovník dr. Giesswein udal, že družstvo má 5135 řádných a 18.000 podporujících členů. Na školy i na katolické knihovny bylo vydáno 50.000 K. Schůze se usnesla poslati sv. Otci 1000 K jako petrský haléř.

Všeobecný VII. sjezd rakouských katolíků koná se letos od 8.—11. září v Innomostí v Tyrolsku. Denní listy české a moravské — katolické — přinesly příslušné provolání.

První všeobecný sjezd katolíků italských bude se konati v listopadu v Modeně.

Křesťanské odborové organisace v Rakousku (německé) čítaly 31. prosince r. 1909 49.666 členů oproti 46.111 r. 1908 a 38.637 r. 1907. Za poslední tři léta získaly tyto organisace 11.039 členů, zatím co socialisté 50.000 ztratili. Příjmy činily r. 1909 503.748·89 K, vydání 441.462.12 K, z čehož připadlo na stávky 40.939 K 83 h, na právní ochranu 12.306 K 39 h, na podporu nemocenskou 73.419 K 71 h, na úmrtní podporu 42.272 K 46 h, na ostatní 239.858 K 57 h. Hotový majetek ústřední odborových organisací obnášel 31. prosince 218.126 K 36 h, jednotlivých skupin 31.057 korun 34 haléřů, celkem 243.183 K 66 h.

Sociální kurs pro německé kněžstvo v Čechách pořádá Jednota něm. kněží v Litoměřicích od 19. do 21. července. Praktické národohospodářství rakouské probéře říšský poslanec dr. Drexel. O cílech a prostředcích katolické práce sociální bude přednášeti generální sekretář katol. spolku lidového v Německu dr. Pieper, vynikající odborník v otázce sociální. Význam organisační práce pro zachování křesť. přesvědčení vyloží prof. dr. Schauerhofer z Vídně, horlivý pracovník v životě spolkovém.

Uspěch katolické kolleje v Americe. Lékařská kollej na universitě sv. Ludvíka v St. Louis drží se stale v čele ostatních. V časopise vydávaném lékařským družstvem americkým vidíme, že žádná jiná lékařská kollej západně od Mississippi a pouze asi půl tuctu takových kollejí východně neměla tolik graduantů s tak malým procentem propadlých, jako tato kollej katolická. Z 67 graduantů propadli pouze 2. Harward měl 27 graduantů a propadl 1. Při zkoušce o místo v městské nemocnici v St. Louis šest nejúspěšnějších zkoušek složili graduanti lékařské kolleje sv. Ludvíka z r. 1910.

Kurs pro pěstění liturgického zpěvu od 11.—20. srpna 1910 v Praze, v opatství Emauzském. I. Cíl a účel kursu. 1. Účastníci poznají chorál edice vatikánské praktickým výcvikem a 2. poskytnut jim bude v ideální podobě obraz katolické bohoslužby, při níž se zpívá buď jen chorálně nebo kromě chorálu i vícehlasně. II. Zvláštní sdělení a poznámky. 1. Theoretické přednášky budou uvedeny na míru nejmenší; praktická cvičení ve zpěvu chorálním budou míti převahu. Návod dle potřeby v řeči české, německé a vlašské k církevní hře na varhany a k průvodu chorálu bude podán jen účastníkům, jimž nescházi dostatečného předchozího vzdělání. 2. Vícehlasé zpěvy přednese pěvecký sbor řezenský při bohoslužbách, jež slaveny budou v kostele sv. Ignáce (u Jesuitů) na Karlově náměstí. Praktická cvičení účastníků kursu konají se v kostele sv. Jana Nepomuckého na Skalce, proti Emauzům. Ke cvičění přinesou si účastníci některé schválené vydání officielního graduále edice vatikánské (nejlépe »Graduale parvum«). Praktická cvičení chorálu vede vsdp. opat Albán. Opatský var-

haník p. prof. M. Springer bude hráti při kursu na varhany a dá účastníkům návod, jak provázeti chorál. Prof. Orel přednáší o liturgii. 3. Ku bohoslužbám má přístup každý, ke cvičením chorálu a přednáškám jen přihlášení účastníci kursu. Písemné přihlášky ke kursu přijímá »Opatství v Emauzích« (Praha II.) nejdéle do 1. srpna incl., aby se mohlo v čas postarati o laciné byty a stravu přihlášeným pánům. — Na přihláškách račte připsati, kdo reflektuje na obstarání bytu a stravy.

Pašiové hry v Horní Ammergavě konají se řádně 3., 10., 17., 20., 24., 27., 31. července; 3., 7., 10., 14., 17., 21., 24., 28.. 31. srpna; 4., 8., 11., 18., 25. září 1910. Mimořádně se hraje den na to, jestliže nestačí hlediště pro hosty ve dny pro hry řádné. Lístky i noclech jest nutno si obstarati předem a také předem zaplatiti. Pravidelně se zajišťuje místo v divadle tomu, kdo zároveň si objedná logis v Oberammergavě. Teprve v druhé řadě se dostane lístku do divadla tomu, kdo nechce bytu v Oberammergavě na noc. Veškeré objednávky lístků i logis nejlépe jest učiniti u »das Offizielle Wohnungsbureau Oberammergau« nejdéle 6 dní přede hrou a zároveň jest poslati s vyplněným objednávacím lístkem plný obnos včetně s obnosem na záznam a na zpáteční porto (60 pfg.) Ceny míst v divadle: místo v loži 20 M., I. místo 10 M., II. 8 M., III. 6 M., IV. 4 M., V. 2 M. Nejlépe koupiti místo I. i II. Z ostatních není mnoho viděti ani slyšeti. Obnos na záznam činí pro 1—5 osob 1 M., pro další osoby po 30 pf. Byty jsou rozděleny na pět tříd; cena lože za noc je 3—7 M. Mimo hotely i v privátních domech lze obržeti celou pensi (10—18 M denně za osobu). Stačí jen jednu noc přespati v Oberammergavě. Hra trvá od 8. hodiny ranní do 6. hodiny večerní s dvouhodinovou přestávkou v poledne. Z Mnichova do Oberammergavy jest 2 a půl hodiny. Jest radno se také podívati do kláštera benediktinského v »Ettalu« nedaleko Oberammergavy.

Noviny Srbů lužických. »Katholski Posol« budyšínský, orgán hornolužických Srbů katolických, na poslední valné hromadě družstva vydavatelského »towarstwo swjateju Cyrilla a Methodija«, dostal nového redaktora; je jím opět budyšínský srbský kaplan, Jurij Deleńk; dosavadní redaktor, kanovník Živwe, odešed z Budyšína až do Kamenice, musil redaktorství složit. »Družstvo sv. Cyrilla a Methoda« mělo podle zprávy za loňský rok 5636 marek příjmů a 4542 marek výdajů — hlavně za tisk listu. Také kalendář »Krajan« přinesl loni značný čistý zisk: 71 marek. Družstvo ukládá své čisté přebytky na fond redaktorský, který už vzrostl na 3312 marek. Ale ovšem úroky jeho dosud na honorování samostatného redaktora nestačí. Proto musí se redakce i nadále spolehnout na ochotu a obětavost dočasného budyšínského srbského kaplana, který list vždycky vede zdarma. Ostatně všecky čtyři časopisy lužické jsou takto vedeny — na štěstí čtyři obětaví vlastenci vždycky dosud se u Srbů jak katolíků tak evangelíků našli.

Ráznost saské vlády vůči sociálním demokratům. Saská vláda propustila 13 dělníků železničních, poněvadž se súčastnili sociálně-demokratické schůze. Na interpellaci socialistických poslanců odpověděl ministr Rüger, že vláda nemůže potřebovati dělníků, kteří se mezi sebou tak spolčují, aby příležitostně hromadně stávkovali. Tak by se mohlo státi, že by přestaly jezditi železnice, které mají sloužiti obecnému prospěchu. Ministr zůstal při svém názoru přes odpor poslanců sociálně-demokratických, svobodomyslných a národně-liberárních, že vláda se musí starati, aby obecný řád byl zachován.

Svobodné zednářstvo ve Španělsku úžasně pracuje. Dva kláštery, které za posledních anarchistických bouří byly zbořeny, zdvihly se ob oveny z prachu a popela jako fénix. Ale není pochyby, že se stanou opět v brzku obětí petroleje a ohně. Revolucionáři zřejmě prohlašují, že příště nesmí ani jedna řeholní osoba opustiti město. Již více let ve Španělsku rozvíjí svou práci svobodné zednářstvo, které jest původcem všech revolučních bouří. Španělsko jest země, kde občané se neřídí podle zákona; každý jedná, jak se mu namane, tam vládne pravá anarchie. Poctiví lidé žijí v neustálém strachu před anarchistickou luzou. Ale nejhorší jest při tom, že tito vzbouřenci neustále volají, že ve Španělsku není svobody. Není daleka doba, kdy budou svobodní zednáři na vrcholu své slávy jako ve Francii.

Jinak v Sasku, jinak u nás. Archeolog professor Gurlitt v Drážďanech měl v tamním svobodomyslném spolku přednášku o dítěti, náboženství a škole a prohlásil se pro vyloučení náboženské nauky ze školy, ale dopustil se při tom urážky náboženství katolického. Následkem toho podalo naň státní návladnictví žalobu.

SRPEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 11.

Basilika sv. Petra a katedrála sv. Pavla.

Dle italského podává VÁCLAV KNETL.

Uprostřed minulého století hotovili se angličtí, francouzští a italští zednáři oloupiti římského papeže o jeho světské panství a zabrati Řím. Aby si pro své plány připravili půdu, jali se na jedné straně slovem i tiskem tupiti a očerňovati Řím, projevovati útrpnost jeho obyvatelstvu a hromaditi žaloby a stesky na jeho vládu, zatím co na druhé straně nemohli se dosti vynachváliti Londýna, jeho svobody, jeho blahobytu, jeho civilisace. Nejbližší cíl, který při tom sledovali, byl, vyhubiti v Italii katolicismus, jejž líčili jako pramen veškeré bídy a chudoby, a zasíti tam praktický atheismus londýnský pod jménem protestantismu, vychvalovaný jako studnice blahobytu a velikosti. Sám tehdejší papež Pius IX. viděl se nucena vystoupiti proti tomuto nestydatému osočování a na cti utrhání Říma a jeho náboženství se strany zednářů a sektářů a vydal dne 8. prosince 1849 k arcibiskupům a biskupům italským zvláštní encykliku, v níž praví: »Mezi mnohonásobnými podvody, k nimž nepřátelé berou své útočiště, aby mysli Italů odcizili katolické víře, nestydí se tvrditi a na všecky strany roztrubovati, že katolické náboženství jest na odpor slávě, velikosti a blahobytu italského národa a že je proto nutně třeba, aby na jeho místě byly zavedeny, stanoveny a rozšiřovány nauky a společnosti protestantské, aby Italie mohla nabýti dřívějšího lesku starých t. j. pohanských věků.*)

Aby pomluvy zednářů vyvrátil a náboženství katolické a Řím obhájil, navštívil turinský publicista Dr. Jakub Margotti, člen sardinského parlamentu, na jaře r. 1856 Řím a na jaře roku následujícího Londýn, aby prostudoval a navzájem srovnával náboženské a morální, politické a socialní poměry obou těchto měst. Jak sám praví, v obou těchto městech zaznamenával si učiněná

*) Inter multiplices fraudes, quibus praedicti Ecclesiae hostes, ad Italorum animos a fide catholica abalienandos, asserere etiam et quoquoversus clamitare non erubescunt, catholicam religionem Italae gentis gloriae, magnitudini et prosperitati adversari, ac propterea opus esse, ut illius loco protestantium placita et conventicula inducantur, constituantur et propagentur, quo Italia pristinum veterum temporum, id est ethnicorum, splendorem iterum acquirere possit.

pozorování, sbíral důkazy, srovnával spolu jednotlivé body, přidržoval se doznání jiných, dotazoval se, zkoumal, badal, jak mu to dovoloval jeho stav a prostředky, jež měl po ruce. Tím nabyl celou řadu fakt, statistických dat a přirovnání, jež uveřejnil roku 1858 ve zvláštní knize pod názvem »*Roma e Londra*«. Z tohoto poučného spisu, v němž jsou zednáři, hlavně angličtí, usvědčeni ze sprosté lži, a ubohost protestantismu v Londýně v polovici minulého století odhalena v celé nahotě, byla vyňata tato kapitola, která ve jmenovaném spise má název: »*basilika sv. Petra a katedrála sv. Pavla, neboli kostely římské a kostely londýnské*«. Začíná důkazem, že kostely jsou kolébkou vzdělanosti.

Vzdělanost vzala svůj počátek po většině na prahu chrámů na vyzvání kněží za nadšení z posvátných chvalozpěvů. Již jména nejstarších měst nás poučují o této historické skutečnosti, a Heliospolis, Diospolis, Hermopolis, Apollonopolis a jiná podobná jména nám připomínají ona posvátná místa, kolem nichž povstala rozsáhlá města. Bylo-li tak na místech a za časů pohanských, kdy lidé měli o Bohu jen jakési přirozené představy, jež Tertullian nazývá *svědectvími duše od přirozenosti křesťanské*, musí se to tím *více osvědčiti* u takových národů, kterým se dostalo dobrodiní zjevení a kteří znají pravého Boha a náležitý způsob jeho úcty. Jako jest u takových národů modlitba jedním z nejúčinnějších činitelů společenské vzdělanosti, právě tak jest veřejné místo modlitby nejskvělejším pomníkem jejich mravnosti. Poněvadž abstraktní úvahy leží mimo plán této knihy, nebudu dokazovati prvního dílu tohoto svého tvrzení, z něhož druhý důsledně vyplývá sám sebou, obmezuji se však pouze na poznámku, že tak hluboký myslitel jako Ludvík Taparelli ve svých úvahách *o katolické modlitbě v jejím poměru ke vzdělanosti národů*[1]) postavil úplnou správnost tohoto tvrzení mimo veškeru pochybnost a dokázal mocný vliv modlitby na mravnost jednotlivce i společnosti. Kdo tedy připutuje do Říma a tam za každým krokem spatří basiliku, kostel, kapli, místo pobožnosti, ten, místo aby se vysmíval, jakoby to byla útočiště zahálky nebo překážky pokroku, bude spíše z toho souditi na národ nanejvýš vzdělaný, jakým nutně musí býti národ, který navštěvuje kostely a jest ve spojení s nebem. — Budeme srovnávati Řím s Londýnem, a to ohledně chrámů, jež se v obou hlavních městech zvedají, ohledně pocitů, jež ony vzbuzují, obřadů, jež se v nich konají, kněží, kteří bohoslužebné úkony vykonávají, a lidu, který se jich súčastňuje; úloha to tak velice obsáhlá, že se budeme musiti spokojiti jen s dotknutím se nejpodstatnějších bodů. Budeme se při tom, co možná nejvíce, držeti svědectví třetích osob.

Sv. Petr a sv. Pavel jsou dva chrámy, z nichž první se zvedá k nebesům v Římě, druhý v Londýně. Jako se tyto dvě knížata apoštolská milovala za živa, tak jich ani smrt od sebe neodloučila. Ale rozloučily je od sebe rozkol, blud a anglická nenávist. Katedrála sv. Pavla v Londýně byla vystavěna za tím účelem, aby vzdorovala chrámu sv. Petra v Římě, a proto také dost neslušně

[1]) Přednáška konaná 6. VII. 1846 v Římě v akademii katol. náboženství.

se k ní obrací zády. Přední strana sv. petrského kostela v Římě totiž leží k východu, londýnského sv. pavelského hledí k západu. Angličané snili o jakési vlastní církvi, od Říma úplně neodvislé, poněvadž zamýšleli vésti válku s papežem, vypověděli ji také sv. Petru. Stará katolická katedrála byla zničena pověstným požárem dne 2. září 1666. Stavba nové katedrály protestantské byla svěřena siru Christophovi Wrenovi, který podržel základní zdi dřívější staré. Základní kámen k ní byl položen za panování Karla II. dne 21. června 1675 a závěrečný r. 1710. »Celá stavba tedy stála«, jak samolibě poznamenávají Angličané, »práci 35 let pod vedením jediného stavitele, za živobytí jediného londýnského biskupa dra H. Comptona, kdežto na velechrám sv. Petra v Římě byla vynaložena práce 145 let pod dohledem 20 stavitelů.«*) To jest asi jediné přirovnání, které jest ve hmotném ohledu možné mezi svatopetrským kostelem v Římě a svatopavelským v Londýně; neboť každé další přirovnání co do nádhery, architektury, bohaté výzdoby bylo by přímo směšné. Londýnský svatopavelský kostel je 418 stop dlouhý a 312 stop široký, kdežto chrám svatopetrský v Římě měří 575 stop v délce a 419 stop v šířce.

Srovnejme nyní oba chrámy v náboženském ohledu, v němž bezprostředněji přispívají ku vzdělání, mravnímu povznesení a civilisaci lidu.

Winkelmann zaujal před belvederským Apollinem *ušlechtilé postavení, aby jej důstojně pozoroval.***)* Tím spíše musíme my při pozorování velkolepé basiliky sv. Petra zaujmouti postavení uctivé a zbožné. Ale člověk věru nepotřebuje než překročiti práh a již jej všecko nalaďuje k uctivosti a zbožnosti.

Když de Wette***) spatřil strassburgský dóm, napsal: »Při tomto pohledu byla moje mysl opanována neznámou mocí; byl jsem u vytržení a proniknut nevýslovně šťastným pocitem. Tento pomník bude trvati tak dlouho, jako láska Ducha sv., který jej vnukl.« Mnohem větším právem dají se tato slova říci o basilice sv. Petra. Víra nám praví, že je to dům Boží a že v něm přebývá ve Svátosti jeho jednorozený Syn, a umění spolu s věrou nás vybízí, abychom tu svému Tvůrci obětovali své nejkrásnější schopnosti, jako ony sebraly a věnovaly ku poctě jeho velebnosti, co jest na světě nejkrásnějšího. Zde všecko mluví k našemu srdci; majestátní nádoby se svěcenou vodou nám připomínají, že potřebujeme očištění, nesčíslné zpovědnice nám vyprávějí o milosrdenství Boha, který nás tam očekává jako jeho sluha, katolický kněz. Oltáře, jež potkáváme za každým krokem, vypočítávají nám sv. oběti každodenně Bohu přinášené a dotvrzují pravdu jeho zaslíbení, že s námi bude až do skonání světa. Zářící lampy u konfesse sv. Petra dosvědčují, že na tomto místě

*) S. Cummings, Průvodce cizinců v katedrále sv. Pavla v Londýně. — Londýnská komora vyplatila za 10 let na stavbu svatopavelského kostela 126.000 liber šterlinků (3,150.000 fr.) a uvalila na kamenné uhlí daň, která vynášela rentu 5000 liber šterlinků (125.000 fr.). Stavitel sir Christoph Wren dostával ročně 200 liber šterl. (5000 fr.).

**) Histoire des arts chez lez anciens. tom. III. liv. VI. ch. VI.

***) Über den Münster zu Strassburg.

a v lůně katolicismu neustále hoří oheň křesťanské lásky a že tu svítí pochodeň pravdy. Štětec i dláto se daly do služeb náboženství, aby povznášely naši mysl k Bohu a pějí ve vznešené basilice chvalozpěv k poctě katolicismu, který povznesl krásná umění k Bohu. Pietà od Michela Angela, představující Pannu Marii, držící na klíně tělo Božského Syna, jest jedním z prvních obrazů, jež se před naším zrakem vynořují. Při pozorování tohoto uměleckého díla rojí se v naši mysli nesčíslné myšlenky a náboženské pojetí umělcovo nás tak velice unáší, že na sebe úplně zapomínáme. Hned vedle je kaple, v níž papež umývá nohy chudým, těmto drahým členům lidské společnosti, jež Kristus zanechal v dědictví apoštolům se slovy: »Chudé budete míti vždycky s sebou.« Po milosrdenství Božím milosrdenství jeho náměstka. Dále skvostná mosaika představující lodičku Petrovu blízkou utonutí, a Vykupitele, jak se zdvihá, aby přikázal větrům a moři: vznešená to lekce hrůzy pro nepřátele církve a neméně vznešené povzbuzení k důvěře pro její dítky. »Pozorujte,« řeknu s jistým protestantským spisovatelem,*) »všecka ta díla velkých mistrů, vizte všecky ty obrazy svatých a mysl vaše bude duchovní milostí bezděčně naladěna ke zbožnosti.« Obrazy, jimž se obdivujeme v kostele sv. Petra, v této illustrované bibli lidové, jsou němým kázáním nejvyšší, nejpronikavější výmluvnosti; tato basilika jest učebnicí bohosloví, školou dějepisu a básní o náboženství, a to básní, dějepisem a hohoslovím, jež každý dovede čísti a jemuž se každý diví, ať učený nebo neučený, protože katolicismus jest pro všecky. Před hlavním oltářem sv. Petra musí pokleknouti každý ani papeže ani císaře nevyjímaje.**) Toť pravá rovnost! Tento hlavní oltář nám představuje církev bojující. Jsouc založena od apoštolů a udržována od mučedníků, zdviha se na troskách přemoženého pohanství, povolává k sobě vyvolené Boží do všech úhlů světa rozprášené, ovládá svět křížem a povznáší svou jasnou hlavu až ku branám nebes. Ale to jest jen první díl trvání církve, která jako její nebeský zakladatel panuje na nebi i na zemi. A tu genius Michela Angela nadchnutý katolicismem vybudoval vznešenou, k nebi se pnoucí kopuli, pravý to div stavitelství, kde nesmrtelná malba mosaika znázorňuje poslední cíl hlavního oltáře sv. Petra, totiž církev vítěznou s její slavnou hierarchií: napřed svaté, pak Královnu svatých a andělů, potom nejsv. Trojici, dále nekonečno a posléze kříž, který ovládá věčnost a nesmírnost, jako panuje času a prostoru.

Církev bojující má své vojsko, které bojuje slovem, příkladem, sebezáporem a sebeobětováním. A nyní pozorujte toto vojsko v chrámu sv. Petra v prostřední lodi, jež je v pravo i v levo okrášlena kolosálními sochami všech zakladatelů duchovních řádů. Tyto vznešené bytosti, jež byly století za stoletím posílány na pomoc církvi, tito osvícení vojevůdcové, jejich pluky slavně obhájily a dosud obhajují pravdu, ctnost a vzdělanost, tvoří

*) Herder, Vorrede zu den Legenden.

**) Dekret posv. kongregace ritů ze dne 10. října 1594.

dlouhou galerii a jakoby dvojitý řetěz až doprostřed chrámu sahající, kde končí u neomylné katedry, jediného to střediska pravdy, zářícího majáku světla a katolické lásky. Skloňte svůj zrak a ukáže se vám socha sv. Petra, sedícího na trůně, pomník to vděčnosti sv. Lva Velikého. Ten, jak nás poučují badatelé, použil zbytků sochy Joviše Kapitolinského a dal je přelíti ku poctě slavného knížete apoštolů, týž, který dovedl lépe ochrániti Řím křesťanský než Jupiter Řím pohanský a který zachránil věčné město před zuřivostí Attilovou. Připojme se k zástupu věřících a na znamení své lásky a poslušnosti k církvi polibme velkému apoštolu nohy a dotkněme se jich čelem.*)

Bůh uchovej, abych se domýšlel, že bych byl těmito několika prostými slovy podal čtenáři vylíčení svatopetrského chrámu v Římě. Naznačil jsem jen zcela povrchně několik jeho krás a několik myšlenek, abych patrnější učinil ledovou *nahotu* kostela svatopavelského v Londýně. »Není možným ani přirovnání ani analogie mezi tímto holým, melancholickým, němým chrámem a oním, kde všecka umění, spolupůsobíce, nahromadila svá mistrovská díla, jež jsou oduševněna plnou vznešeností kultu.«**) Než vstupme již. Tu nepřebývá Bůh skutečně ani duchovně, ani tělesně; tu jest přítomen pouze obrazně a jak obrazně! S kazatelny nezaznívá živé slovo Bohočlověka z úst vyslance, který by byl obdržel rozkaz: Jděte a učte, nýbrž bible, mrtvé slovo, jež kazatel hledí oživiti vábnou výmluvností. Není tu zpovědnice, místo milosrdenství, není tu kříž, jenž vlévá vroucí důvěru a útěchu, není tu malba, jež by připomínala příklady svatých a povzbuzovala ke ctnosti. Chrám sv. Petra v Římě opouští člověk jako katolík, kostel sv. Pavla v Londýně jako pohan. Ano, mluví-li v tomto chrámě něco k srdci, pak je to marné pohanství. Vezměme do ruky Cummingova průvodce cizinců a čtěme v něm: Vstupné! Prvním pomníkem je Fama, která těší Britanii pro ztrátu jejích reků. Vzpomínky, jež ve vás probouzí, jsou vzpomínky na krvavou válku. Peníze, mythologie, krev, to jest první kázání kostela sv. Pavla v Londýně. Jaký užitek mohou přinésti mravnosti tyto tři živly, tyto tři plody pohanského barbarství? Jaká souvislost mezi vzneseným učením evangelia a touto podivnou podívanou!? Válka na prahu chrámu Boha míru; lež vůdkyní do útočiště pravdy; a chcete-li vkročiti do chrámu Boha chudých, třeba *platiti!*

Anglikánům neušel plný rozsah škody, kterou obrazoborci způsobili kostelům, a hleděli jej poněkud napraviti tím, že vnitřek sv. Pavla okrášlili věncem politických pomníků. Ve všech těchto mausoleích převládá pohanská myšlenka. Mausoleum Williama Ponsonby-ho, který padl dne 10. června 1815 u Waterloo, představuje bohyni vítězství, jak korunuje hrdinu. — Oba medailony na počest Jamesa Roberta Mossea a Edvarda Riona, kteří našli smrt při útoku na Kopenhagen, spočívají v ru-

*) Tak se to děje všeobecně a pravá noha je od toho otřená. Pozn. překl.

**) Bard, Une semaine a Londros. p. 11.

kou bohyně vítězství a pověsti. U náhrobku Johna Gasparda le Marchanda, který zemřel v bitvě u Salamanky, ukazuje Minerva hrdinu nastávajícímu bojovníku, aby mu vnukla lásku k slávě. U pomníku Nelsonova dává Britannie admirála za vzor dvěma mladým námořníkům a symboly Severního moře, Oceánu, Nilu a Středozemního moře hlásají jeho slávu. Pomník lorda Cornwallisa sestává z allegorických postav Velké Britannie a Bengálska. Dále oplakává Britannie smrt kapitána Cooka a v útěchu jí podávají dva synové jeho trojzubec a přilbu. Na sarkofág kapitána Duffa klade Britannie medailon a věnčí jej vavřínem a tak to jde dále. A pak si anglikánští biskupové a spisovatelé stěžují, že se lid stal pohanským! Jak by to bylo jinak možno, když první londýnský kostel jest od počátku až do konce školou pohanství.

Ve znamení kříže.

XX. Pro sebe.

Václav Poledne.

Ach, rci, zda smím Ti říc': Nuž, pojď již ke mně? —
Já zasypu Tě svými růžemi,
jež dal můj Máj a živila má země! —
Až promluvíš — má duše oněmí —
a odpoví žhavými písněmi —
a zapláče nad chudým lidským slovem — —
Ó pojď, ó pojď! — Již rozkoší se tmí
můj zrak — Ty jdeš a nezhrdáš mým krovem — —
Byl's hostem mým — a hle! — jdu lásky za okovem!

O Lásce zpívat chci, jíž duch můj vzpučel
jak májem háj, když Ty's mne Světlem hřál —
a jako zvon se jasně rozezvučel — —
Ty srdcem svým jsi v jeho stěny pral —
Já v sladkých mukách umřít jsem si přal —
a věděl jsem, že láska Tvá mne vzbudí — —
Já mlčet nesměl — mluvit jsem se bál —
a ruku svou jsem vnořil do osudí
a los jsem táh': Tvou píseň volat z vlastní hrudi! —

Já bál se kdys', až jednou v sad se vrátím,
že nenajdu, leč suchý — žlutý list —
Jak mrtvou milenku že v náruč schvátím
svůj zvadlý peň, jenž náhle přestal kvíst —
Že uletí mi jaro z chladných hnízd —
i žhavý květ, jejž žárlivě jsem střežil —
Že nenajdu svůj chléb, až chtěl bych jíst,
ni zlatý dol, z něhož bych píseň těžil — —
Kdys' o to jsem se bál — Dnes vím, že pak bych nežil! —

Když čekám něm — a duše má když práhne
po nápěvu, jímž o lásce bych pěl,
Tvá ruka v srdce mé jak do strun sáhne —
a vzbudí ton! — Ó já naň zapomněl —
a on jest můj! — Vždyť v sladkých snech mi zněl —
hned tiše šeptal — hned divoce hýřil —
a zas jen ozvěnou se jemně chvěl,
jak hladina, již lehký vánek zvířil —
a v posled klidně ztich' jak ten, kdo Boha smířil. —

Ach, veď mne do zahrad své vonné lásky —
a nech mne ssát svůj pel — O svoji páž
mne podepři — o štěstí slunné zkazky
mi vypravuj! — A duši moji zvlaž
svou rosou nebeskou — a plody sraž
mi se stromů, z nichž jísti smí jen svatí — —
Ať okusím jich též! — Vždyť cíl můj znáš —
a víš, co chci — a víš, co mohu dáti —
Když nic — chci s Tebou žít a s Tebou umírati!

Buď hostem mým — však nikdy neodcházej —
Vždyť jaro prchlo by z mých záhonů
i s písněmi — Jak žebráku mi házej
chléb lásky své! — Buď strážcem svatých snů,
v nichž Tebe zřím! — Jak břečťan ať se pnu
k Tvým vonným vrcholům po pevném kmenu
jha kříže sladkého — Pak svol, ať žnu
na poli Tvém! — Ach, odpusť! — Za odměnu
Tě prosím též: — bych žil a zpíval ve Tvém jménu! —

Za slzy těch Tě prosím, jež jsem ranil —
Mně dej jich žal — jim úsměv blaha vrať —
Mně vezmi květ, jejž pěstil jsem a chránil —
a v jejich srdce moje štěstí vsaď — —
Mne v mukách pal, — však jejich rány zchlaď —
Já bolný vzdech proměním v píseň vroucí
a katy své proměním v něžnou mát,
jež pláče s dítětem, když sténá — mroucí —
Já najdu přítele — a kde? — ach, ve svém Soudci!

Ó rci mi jen, proč vyslovit se bojím,
že duše má jen o Tvé lásce sní — —
Proč pouze na břehu Tvé tůně stojím —
a nemám odvahy, bych plaval v ní — —
a hýřil rozkoší — chyt ton, jenž zní
mi z hlubiny Tvé božské krásy — —
Proč jako červ se nehlodám v Tvém pni,
když vím, že mízá Tvá mou žízeň hasí —
Ach proč — ach proč se k slovu stále člověk hlásí! —

Tvým světlem zřím! — Svůj soud čtu ve Tvém oku,
jež jako slunce z tmy a z těžkých mlh
mi volá den! — Slyš! — Zpívám jitřní sloku! —
Ó Pane můj! — Ty víš, proč slzou zvlh'
můj zrak! — Ty víš, proč k Tobě prch'
jsem ustrašen, jak pták, když vichr prudký
mu teplé hnízdo z vonných větví strh' — —
Jest den! — Jest den! — Ty's změnil kruté dutky
v svou náruč tišící — a vyvedl's mne z půtky — —

Ó Králi můj! — Ve stínu Tvého žezla
žít počínám! — Ach, proč jsem v slzách zmlk? —
Jak před sluncem do temných děr se slezla
láj štírů neškodných — Divoký vlk
na horách ztich' — a saň svůj děsný krk
do sluje vtáhla — — Klesám krásou schvácen! —
Roj holubic se vznes' — bělostný brk
se zakmitl — Tvým ranním leskem zlacen — —
sad májem zavoněl — O dík! — Můj Ráj jest vrácen! —

O štěstí slz mne zpívat nech — Svou řečí
mne mluvit uč, když vázne lidský ret —
když duše má jak němý žebrák klečí
u nohou Tvých — Co chce? — Bys na ni vzhléd' —
a křídla uvolnil, jimiž bych vzlét — —
A kam? — Což vím? — Až tam, kde oko zvlhne
Tvou rozkoší — kde voní žhavý květ,
jejž člověk trhá — nikdy neutrhne —
Jdu k cíli bez cíle — jak šíp — kam luk mne vrhne! —

Ó znám ty chvíle bolestného smutku,
v nichž duše štká, jak poraněný pták
v zoufalých snech — a není schopna skutku —
Znám kletbu cest, jež brázdí bludný vrak
ku břehům žití zahaleným v mrak
své vlastní slabosti — — Ó vzplaň, můj Blesku! —
Otevři cíl a uzdrav chorý zrak,
ať Tebe zřím a Tobě jasnou stezku —
Chci po ní k Tobě jít jsa slepý — ve Tvém lesku! —

O lásce snim, v niž duši svou bych vnořil
jak síť v bezednou tůň — pro srdce zvon
bych našel rád, jímž bych se rozhovořil — —
A vůli bych chtěl mít, z níž vstal by kon! —
A jako lavina, když najde sklon,
bych vybouřit chtěl sílu v smělém trysku —
i posléz v Tobě zřít svůj šťastný skon —
Vše v oběť nést — být pánem svého zisku —
a lovcem zlatých zrn v bezcenném, lidském písku! —

Vše vyzpíval bych rád — — Ó kéž bys svolil,
bych sáhnout směl do naladěných strun
po písni Tvé — Ó kéž bys ohněm polil
můj dar — a otevřel tajemství run
svých pokladů! — Jak pohádkový člun
kéž bys mne vnes zálivem krásy k hradu
své Lásky vítězné — a zjevil trůn
království pokoje! — Ó veď mne k sadu
kvetoucích lilijí — ať sním v jich vonném chladu! —

Vím vše — — Jak zoufal bych — jak trpce želel
bych nerozvitých snů, jež mráz by zžeh'
před rozkvětem — i odhozených perel
pro klamný lesk — Jak štkal bych na hrobech
svých miláčků — a hledal teplo střech
ztracených domovů jsa pomstěn zradou — —
Vše vím — i jak jsem sláb! — A teskný vzdech
provází píseň mou a slzy kradou
se v úsměv můj, když šeptám: Mistře! — Jdu Tvou radou!

Žít bez Tebe — toť trapné umírání,
v němž drzé »proč« se chechtá v tichý sten
svých obětí, jež platí děsnou daní
ztracených illusí — — Úsměvy žen
jsou parfumem, jenž vábí krátký sen
na chorou skráň — a duši budí hladem
v bezhvězdnou noc — v podzimní, smutný den,
jenž pláče v alejích a bloudí sadem
žlutými lupeny — mlhavým, teskným chladem — —

Sním o mládí, jež zpívá žhavou láskou —
jak zpívá pták — jak hoří vzkvetlý keř
v růžových poupatech — a šeptá zkazkou
blažených, dětských dnů. — Ty sám udeř
do rozechvělých strun — svou píseň svěř
mi v ochranu — ať jitřní hymnou vítám
vítěznou zář, jež rozptýlila šeř
mlhavých obzorů. — — Jak věštec ať se zmítám
v tajemném klíčení svých snů, v něž duhu chytám! —

Ó kletbo vítězů — a štěstí! — V mukách
být zdráv — vždy hledat — nikdy nenalézt! —
A jako motýl po vonících lukách
proletět životem — jak včela snést
pel krásy v úl — a neznat trýzně cest
vítězných pochodů — v nichž duše práhne
po prudkém objetí. — A klidí trest
trpkého sklámání — když do strun sáhne
pro rajský ton — či po duze když ruku vztáhne! —

A posléz vše se v Tobě v akkord zladí! —
Bolestný ton se ukryje v Tvůj stín
a vyzní jásotem, s nímž děcko pádí
před rozzuřeným psem na matčin klín —
Nevinné žvatlaní — i kletba vin —
horoucí rozpětí — i úsměv trudný
žel! — malomocných snah, z nichž nevstal čin —
vše v Tobě posléz najde průsmyk schůdný
k cisternám života — jak sever plavec bludný! —

Ó zaplaň polárkou — vzduj jiskru v požár —
ať ztráví — roztaví — a spálí v troud —
a prudkou vichřicí se opři v stožár —
vytrhej kotvy — rozdrť tíhu pout —
jak mořská bouř mne strhni v mocný proud —
ať oslepnu, bych zřel — ať vzkřiknu mukou
tavící zlatý kov z nečistých hroud — —
Ach! — Dotkni se mých strun čarovnou rukou
své milosti — ať vyzní písní sladkozvukou' —

Ach, Mistře! — Svol! — Na oltář Tvůj ať složím
svůj skrovný dar — mlhavý odraz chvil
radostných záchvěvů, — k nimž bloudím hložím
vypráhlých cest — Ó proč se mísí kvil
i v blahý vzdech, s nímž trhám květ, bych vil
ho v kytici opojných krás a vůní —
proč mlkne ret dřív, nežli promluvil?
O chápu již! — Zřím perlu v tmavé tůni —
a nevím — Smím? — Či zahynu? — Či stanu u ní! —

S ní vrátím se — a v slzách štěstí vsadím
ji do kovu, jejž dá můj zlatý důl —
a budu žít Tvým nekonečným mládím — —
Ach, uč mne mřít — bych v moře žití vplul
s vítězným jásotem — a duši vkul
Tvé znamení — jsa otrokem Tvé vůle —
lačnícím psem, jenž hlídá plný stůl —
a šťastným hrdinou, jejž plachty vzdmulé
odnáší s plesáním k báječným břehům Thule! —

V zem neznámou — a přec' tak jasně známou —
Horečných snů neznámý známý cíl —
Řeč paprsků — když náhle v duhu zlámou
je plochy křišťálu — — Prch' sen — a zbyl
mi stín — a volám chladnou tmou, kam skryl
se přelud můj — — Jak dítě — ze sna zbuzen
v bolestném pláči štkám: On byl zde, byl! —
jsa vlastní bídou o svůj poklad zchuzen —
a nikdy nezkojen — a vždy zpět k Tobě puzen — —

Nu, rozumíš? — Jdu pouští — žízní trápen —
Jak zloděj skrývám drahocenný lup
a bojím se — jak on — že budu lapen — —
Nu, rozumíš? — Chci vzrůst jak hrdý dub —
a duši svou chci ukrýt v pevný srub
zrobený z drv, jež v boru Tvém by zkácel
posvátných hájů svatý dřevorub — —
Nu, rozumíš? — Mzdu znám, již těm jsi splácel,
kdo pro Tě bojoval — a s vítězstvím se vracel — — —

Mzdu znám! — Ach! — Znám též boj a trýzeň
vítězných snah — i kletbu zrady znám —
a planých květů lest — Než já chci sklízeň! —
Trvalý plod! — Kde zraje vím! — Ach, tam
chci jít — a jdu — a ohněm dračích tlam
jsem provázen — Ty moje štěstí střeží! —
V jich rudém plápolu Ti zazpívám
bojovný zpěv — o květech, jež se sněží
v Tvých zahradách — o svatém pokoji — po řeži! —

Žerotínova první láska.

Dějepisná povídka. VÁCLAV K. PEER.

»Co myslíš, pane rychtáři?«

»Nač ta otázka, pane Jaroslave? Snad dobře víš, komu pánové ze Žerotína přísahu věrnosti složili.«

»Na to ptám se tě, komu jsi za město staroslavné přísahu věrnosti složil, pane rychtáři!« přísně zahovořil opětně velitel královského vojska v městě Kolíně, pan Jaroslav ze Žerotína. »O pány ze Žerotína se nestarej, ti vždy budou státi na straně legitimního krále.«

»Jak to, pane Jaroslave, se mnou hovoříš? Nevíš-li, že já jsem rychtářem královského tohoto města a ty pouze velitelem nepatrné královské posádky v naší obci? Ale abych tě ukonejšil a nedal záminku k plané šarvátce, abych zachoval klid a mír mezi usedlými měšťany a vojskem, věz, pane Jaroslave, že přiklonili jsme se s konšely městskými na sněmu Pražském ke straně Jindřicha Korutanského.«

»Buď tedy pozdraven, buď mi vítán, pane rychtáři s cesty, když s takovou zprávou přicházíš,« radostně rozhovořil se pan Jaroslav ze Žerotína a postoupiv několik kroků vpřed, podával ruku. Městský rychtář Jakub Pernold s úsměvem přijal pravici pána na Žerotíně a upřímně ji stiskl.

»Vím, pane Jaroslave, že jen starost o město naše vnukla ti několik ostřejších slov na jazyk, proto rád a ze srdce ti odpouštím. Bylo by zlé, kdybychom my dva, kteří jsme zástupci staroslavného města, každý jinému pánu věrnost přisáhli. Pak

místo touženého klidu nastal by zmatek ve zdech městských, mezi zbrojnoši a měšťany, a kdo nejvíce by tím utrpěl než město naše? Že pravdu mám, pane Jaroslave, mi jistě přisvědčíš!«

»Pravdu jsi děl, pane rychtáři! Věz, že od té doby, co smluvili jsme se velitelé královských posádek z celých Čech, že za krále provoláme krev Přemyslovu, chotě Anny Přemyslovny, Jindřicha Korutanského, neměl jsem pokojné chvíle. Bál jsem se, abyste, vy, páni měšťané královských měst, se nepřiklonili ke straně Albrechtově a tak nevnesli hadí símě do naší volby. Srdce mi plesá při pomyšlení, že zase snad jednou pokoj vrácen bude týrané vlasti.«

»Však bylo na váhách a věř, pane Jaroslave, že bych se nebyl divil, kdyby města se byla přiklonila na stranu domu Rakouského. Zasedání bylo velmi bouřlivé, ježto obě strany byly k boji připraveny.«

»Vím a částečně jsem o zasedání slyšel, pane rychtáři! Že nejvyššího maršálka Dobeše z Bechyně, kterýžto byl hlavou strany rakouské, na sněmu Oldřich z Lichtenburka proklál dýkou, jest již po celém městě známo. Vypravoval to zde měšťan Pražský Volbram.«

»A jak ten se zde ocitl, pane Jaroslave? Pro Boha mi to vysvětli! Vždyť je to hledaný zrádce nás všech! Mluv, ať vím vše! Ještě do neštěstí můžeme přijíti pro tohoto Volbrama proradce!«, úzkostlivě ptal se městský rychtář Jakub Pernold.

»Volbram je zrádce?« neméně starostlivě zahovořil pán na Žerotíně. »To snad se mýlíš, pane rychtáři! Není možné, aby Volbram byl zrádce. Byl zde na noc v městě a vypravoval, že jede na své statky na Moravu, ježto paní mu stůně a v Praze vzduch jí nesvědčí. A jen pouze se zmínil o bouřlivém sněmu. Druhý den ráno s povozy a několika zbrojnoši odejel Kutnohorskou branou směrem k Čakovicům. A co provedl?«

»Smlouval se ještě po zvolení krále Jana Korutanského s vyzvědači a vyslanci krále Fridricha, syna Albrechtova, a chtěl je za přispění synovce pána Bechyňského, Hiltmara syna Frindringova i s vojskem tajně Bruskou branou pustiti do Prahy. Sněm vydal na ně zatykač a první dva byli od jakéhosi Mikuláše Tausendmarka na Starém Městě zabiti, ale Volbram včas uprchl. Stíhatelé tohoto zrádce nemohli dostihnouti, ježto veškerá stopa po něm mizela. Nyní s ním může město naše míti pěkné oplétání,« povzdechl rychtář.

»To ho dám ještě jízdou stíhati! Včera ráno odejel — nemůže býti tedy daleko«, vykřikl Jaroslav, pán na Žerotíně.

»Bude to zbytečné týrání zbrojnošů, ten proklatec Volbram jistě si přispíšil, aby se dostal včas do bezpečí,« namítal městský rychtář. »Věř, pane Jaroslave, nezbude, než pouhou pravdu oznámiti do Prahy!«

»Sám se podívám za Volbramem s malou četou a běda mu, pekla zplozenci, dostihnu-li ho! Tento meč mu stopím v proradném jeho srdci za to, že s nepřítelem se umlouval a nás zde,

v městě starobylém, svou ošemetností do nebezpečí uvrhl,« s planoucí tváří zahovořil zlostně pán ze Žerotína a chystal se k odchodu z radničního domu.

»Sečkej aspoň ještě chvíli,« žádal rychtář, »uvaž jen, že je Volbram daleko a ty s hrstkou chceš ho dohoniti?«

»Mně ku pomoci stojí všude královská posádka v městech! Na to nezapomeň, pane rychtáři! Koně mých vojínů poletí jako vítr, jen aby smyta byla skvrna ze štítu žerotínského a pokuta odvrácena od hradeb městských. Toho se neboj, že s prázdnem se vrátí pán žerotínský.«

»O tom nikterak nepochybuji, pane Jaroslave! Dosud v čerstvé paměti jsou slavné činy tvého jasného otce pana Plichty. Jeď si a přiveď šťastně zpět proradného Němčíka Volbrama! Cesta snad dosud volná k Moravě, jen Šumava prý je navštívena pluky Fridricha. Hrozné spousty na lidech a statcích tam spáchány byly zavilými nepřátely. Jen na pozoru se měj, by Volbram nezmátl tvé plány a neuchýlil se k vojště Fridrichovu. Věz, že duše proradného to Němčíka schopna je všeho!«

»Neboj se, rychtáři! Syn pana Plichty nepůjde slepě na vějičku lecjakému měšťákovi, byť i Volbram se jmenoval a byl stoupencem německého knížete. Nazaměřil-li hned za Čáslavou k vojsku Fridricha, pak ti, rychtáři, přísahám, při památce svého jasného otce, že Volbram proklatec živ a zdráv dostane se do tvých rukou. Bez meškání poručím osedlati a vyjedu. Ty, pane rychtáři, převezmeš velení nad osiřelou posádkou a celým městem. V několika dnech budu zpět a Bůh-li požehná, smyji hanu z města našeho, ježto zrádci skytla ochrany a noclehu!«

»Bůh ti pomoz a svatý Václav při tě stůj!« pohnutě promlouval rychtář, patře za odcházejícím velitelem posádky v staroslavném městě Kolíně.

Byly tenkráte divné časy v naší vlasti po smrti posledního krále z rodu Přemyslovců Stadických, mladičkého Václava III. Jako hrom z čista jasna udeřiv, ztráví nenadále dům, dvory, stodoly a hospodáře v bezpečí si hovícího, tak překvapila i dojala událost ta celý národ náš v Čechách i na Moravě. Hořekování, žalob, podezřívání a domyslů všelikého způsobu slýchati bylo bez počtu a konce. Každý to cítil, že Čechy octly se na kraji bezedné propasti a pozoroval s hrůzou, že ono místo, na kterémž od jakživa byli stávali náčelníci a ředitelé lidu i státu a se kteréhož, co s vrchoviště vždy živého, prýštily se po celé věky veřejná moc a pořádek a bezpečí, najednou bylo prázdné a pusté.*)

Hned na to více brannou mocí, než svobodnou volbou vyhlášen byl za krále syn císaře svaté-římské církve, Němec Rudolf I., který necelý rok k prospěchu a obohacení svých rodných bratrů vládl.

Již při jeho volbě někteří čeští pánové, Bavor ze Strakonic, Vilém Zajíc z Valdeka, Ojíř z Lomnice, zemané a měšťéníné na Plzeňsku a velitelé posádek v královských městech postavili se

*) Palacký, kniha VII., str. 324.

na stranu Jindřicha Korutanského a přísahu věrnosti Rudolfovi králi nesložili. Tím se stalo, že v některých městech dvojí strana královská vznikla a nové půtky povstaly pro odpor z obojí strany.

Poměry v městech královských byly zoufalé; srážky mezi zbrojnoši královských posádek a měšťanstvem byly na denním pořádku. Královo slovo málo platilo; jedinci spoléhali se na svůj meč a právo pěstní a spravedlnost, jako by byla vdeptána do země.

Cizinec pak král s německými legiemi v Praze stověžné a stříbronosné Hoře Kutné, v hlavním to pramenu důchodů královských, železnou rukou vládl, by zdolány byly dluhy státní. Žel Bohu, že důvěrník králův, Němčík Jindřich ze Šaumberka, ve své hrabivosti nemohl naplniti kapes svých a na útraty Čech se obohacoval.

Vždy bylo zle v Čechách, když nesvornost zahnízdila se mezi lidem a šlechtou. Tak bylo i po náhlé smrti Rudolfa krále, kdy nastoupil dle přání lidu a šlechty korutanský Jindřich, proti kterémuž strana Němcům přející postavila za krále Fridricha, syna císaře svaté-římské církve Albrechta.

Meče se brousily, tetivy napínaly, šipky novým peřím opatřovaly, ke kruhýřům nové železné pásy přidělávaly, helmy se spravovaly a štíty náprsní nově potahovaly, zkrátka chystalo se k vojně v zemi.

II.

Bylo po poledni, když kutnohorskou branou, která hned s třeskotem se uzavřela padacím mostem z dubových klad, vyjelo deset jezdců.

Bez hlesu projeli předměstím a zaměřili cestou k Čakovicům. Podkovy nově okutých koní vesele zvonily o vyprahlou zemi, koně byli odpočati a jako bleskem hnali se po rovině. Zbrojnoši, kteří patřili ke královské posádce v městě Kolíně, ani nepotřebovali přiložiti ostruhy ke slabinám svých ořů.

Všech deset oděno bylo téměř stejně, každý na hlavě měl jednoduchou přilbici bez hledí, koženou krzeň a na širokém, nýty probitém řemenu houpal se všem těžký meč. Na druhém boku při řemenu připjat byl kožený toulec se zásobou nových šipek a přes levé plece visel luk.

Pouze velitel malé této čety měl žíněný chochol na přilbici a pochvu, jakož i pás měl ozdoben stříbrnými nýty a portami.

»Zítra toho proradce stihneme,« přerušil velitel, pan Jaroslav ze Žerotína mlčení.

»Nepřispíšil-li si, pane náš!« připomínal s obavou vedle jedoucí věrný druh pána na Žerotíně, Markvart, vladyka Veltrubský z Veltrub.

»Ty dohoníme, milý Markvarte, a před soud rychtáře městského Jakuba Pernolda přivedeme, jako že se ze Žerotína jmenuji. A hlava-li za tu proradu Volbramovi zůstane na ramenech seděti, pochybuji! Pánové z Lichtenburka přísně zradu trestají!«

»Kdy doufáš, pane Jaroslave, že je dostihneme?«

„Zítra k večeru neb pozítří ráno, pane Markvarte! Počítám s tím, že s těžkými povozy nemohou ujížděti, ale že nutno za příčinou ušetření koní časté zastávky konati. Předskok před námi mají půl druhého dne, což my lehce za den na hbitých koních dokážeme. Nesoudíš tak?«

»Přikláním se, pane milý, k tvé úvaze; jen obavu mám, aby nám s cesty neuklouzli. Víš, u takového proradce je vše možné. Když podváděl přetvářkou Pražany a potají se dovedl smlouvati se zavilými Němci, snadno, ba spíše je pravděpodobné, že i konšelům našeho města udal nesprávný cíl své cesty. Pochybuji, že k Moravě, zemi sesterské, Volbrama stíhati budeme.«

»Zdá se, že ti našeptal, vladyko veltrubský, tuto obavu sám městský rychtář, Jakub Pernold, do ucha«, s úsměvem podotýkal pan ze Žerotína, zadržuje svého vraníka.

Přijížděli právě ke struze nebovidské, při níž se rozkládala ves Čakovice. Celá četa zmírnila rychlost svých ořů, projíždějíc vsí. Obyvatelé vesničky vybíhali ze stavení, zvědavě pozorujíce, kam zbrojnoši zaměří, neboť za vsí cesty se křižovaly.

»K Hoře Kutné neb Čáslavi se obrátíme, veliteli?«

»Musíme se zeptati, kam Volbram zaměřil,« nakazoval pan Jaroslav, jemuž podezření pana vladyky Markvarta přece nedalo pokoje.

»Kdo zde rychtářem?«

»Já, pane rytíři!« a před pána ze Žerotína předstoupil sedlák v prostředních letech.

»Jméno tvé?«

»Mikuláš Kuneš, pane Jaroslave!«

»Ty mne znáš?« podivoval se velitel.

»Jsi jistě pán ze Žerotína, velitel královské posádky v městě Kolíně«, rozhovořil se rychtář. »V městě u bran jsem tebe vídal a znak tvůj dobře znám. Tvého vzácného otce Plichty jsem býval věrný zbrojnoš. A věř, pane, i mezi tisíci bych tě byl býval poznal, ježto podoba tvá se Žirotíny jest až příliš nápadná.«

»Bůh tě pozdrav, rychtáři,« pravil pan Jaroslav, »proč dříve jsi se již neprohlásil; vždyť rok již službou vázán jsem v městě nedalekém a věrných služebníků otce svého vždy rád uvidím.«

»Přičti to, jasný pane, na vrub mé ostýchavosti.«

»Ale rychtáři, ještě, jsi mlád, než abys' již s mým otcem býval na bojištích. Nemýlím-li se, půl století dosud přes tvou hlavu nepřeběhlo.«

»Pane můj, přes šedesát jar a zim mé oči viděly.« A vskutku rychtář Kuneš byl již šedesátníkem, ač nikdo by mu ani padesát nebyl hádal. Byl vysoký, urostlý, s hlavou vzpřímenou, s čelem, na kterémž pouze jizva od meče byla, ne však vrásky, s lící opálenou sluncem, na níž již zříti bylo šedé vousy, jež šestá desítka sama sebou přináší. Věneček vousů činil tvář Kunešovu srdci milou, tak že cizince výraz obličeje k sobě poutal a vážnosti dodával. Rysy v rychtářově tváři změny zřídka připouštěly, do záhybů jeho duše mimo domácí nikdo nevnikl a je neprozkoumal. Duše Kunešova byla démantem vloženým do

mramorové schránky, na niž ani déšť, ani sníh, ani mráz, ani teplo vlivu nemá. Démant v této schránce se nemění, nejsa vydán na pospas divým, rozběsněným živlům přírody. Rychtář pak, ježto zvykl sebeovládání, byl taktéž mramorem a jeho duše vždy zůstávala neposkvrněnou.

»Jak jsi se ocitl až zde, rychtáři?«

»Osud, pane, mne sem zavál, zde jsem domácí krb založil a postupoval v hodnostech, až jsem se stal rychtářem. Již přes patnáct let u mne právo leží a tak též dlouho užívám pečetě,« ne bez nádechu chlouby pronášel čakovický rychtář Kuneš.

»Kde žena tvá? Zavolej ji, bych promluvil s ní a ruku jí stiskl!«

»Té, jasný pane, již nikdo se nedovolá — ani hlasu samého knížete by neposlechla.«

»Tak neposlušná je?«

»Nerozumíš mi, pane můj! Má dobrá žena již drahně let pod zeleným příkrovem zdejšího hřbitova odpočívá. Jen hlasu Boha svého poslouchá!«

»Ty tedy vdovcem?«

»Pravdu díš!«

»Dítek ti nezanechala tvá žena?«

»Děvče jedno. — Pomněnka má oslazuje mi stařecká léta. Ta, pane, mé všechno: má radost, mé potěšení má útěcha, můj celý svět!«

»Proč ji nevidím?«

»Hned ji oko tvé spatří, sečkej jen, pane můj, až ti ji vyvolám!«

A rychtář čakovický Kuneš odkvapil do svého domu a v malé chvíli vyšel opět a za ním jeho dcera.

Panu Jaroslavovi ze Žerotína dech se v hrdle stajil a slabá závrať pokoušela se o jeho hlavu.

Slunce plným jasem oslnilo tvář vyšedší dcery rychtářovy. Tvář její byla přibledlá s malým nádechem červeni, asi tak, jako kdyby první jarní den políbil ji teplým svým dechem. Na obou tvářinkách zasazeno bylo po stolisté růži, když začíná v poupata se rozvíjeti a celou bělavou zeď svou jemnou růžovou barvou okrašlovati.

Pán ze Žerotína myslil, že anděla vidí, když Pomněnka svá očka naň upřela.

Jaké to kouzlo v těch očích spočívalo, když na někoho pohlédly! Byly svou černí pokládány za přehluboké, jako studánky ve skále v úžlabině hor, ku kterýmž když znavený poutník zavítá a z nich se napije, náhlou slabost vlijí do jeho údů. Poutník pak klesá na zemi u tajemného praménku a od tmavých vod nemůže očí odtrhnouti.

Na koho Pomněnka pohleděla, tomu po chvíli vyjasnilo se čelo a s lící zmizely stopy zármutku a bolu. V mysli pak, byť v ní sebe černější chmury křídla svá rozepjaly a cele ji zaujaly, jako pod vánkem jarního větru při pohledu andělských očí dívky zmizely.

Vlas, jako hebounký len, sčesán byl s obou stran, až pěšinku vytvořil a tak nové přitažlivosti dodal její hlavince.

Pomněnka pohledši na pana Jaroslava, začervenala se panenským studem a pak na tváři se jí zakmitl lehounký, milý úsměv. Pánu ze Žerotína oči pod vysokým čelem se rozevíraly, jakoby ten zjev andělský sličné dcery rychtářovy, Pomněnky, chtěly zachytiti a v sebe ponořiti. Úžas v snědé tváři velitele čety měnil se znenáhla v úplný obdiv, odkud že tento anděl přišel na svět a proč usídlil se pod doškovou střechou.

Pomyslil sobě pán na Žerotíně, že tato lepá děva by byla ozdobou i domu knížecímu a žal na krátko ho zaujal, ježto dosud panny takovéto na dvorech vladyků ani urozených pánů nenalezl. Ale hned pomyšlení ono zmizelo, když zahleděl se do tváře dívčiny, která na něho oko své upřela. Z pod přimhouřeného obrví všechna krása světa naň patřila a pán na Žerotíně marně se namáhal, by oči své mohl odvrátiti a mysli klidné nabýti. Srdce pod koženou krzní prudce mu bušilo. Bylo mu tak blaze kol srdce, jako nikdy jindy před tím.

»To dcera má, Pomněnka, urozený pane!« zahovořil po chvíli ticha čakovický rychtář. Přivítej, dcero má, syna pana Plichty, Jaroslava ze Žerotína, velitele královské posádky v staroslavném městě Kolíně.«

Než v tom jako šipka seskočil pan Jaroslav s koně a popošel vstříc k Pomněnce.

S hlubokou úklonou jako by před urozenou pannou blížil se k ní, jež němým pokynem rusé hlavinky děkovala za pozdrav rytířův.

Zdálo se, že na chvíli je pan Jaroslav na rozpacích, jak se má zachovati k dívce tak lepé, tak nádherné krásy a spanilosti. Urozeným pannám dle mravu rytířského líbával špičky útlých prstů, byť i šeredné byly, jen když pocházely z panstva a krve urozené.

Však pohlédl ještě jednou na tvář dívčinu a pak náhle vtiskl dlouhý, vřelý, polibek na měkkou ručku panny, pomysliv sobě, že spíše před krásou oslňující a v úžas uvádějící má pravý rytíř svou šiji skláněti než před děvou jen bohatstvím a urozeností se honosící.

»Buď nám vítán, urozený pane,« zahlaholil milý hlas sličné Pomněnky a pánu na Žerotíně zdálo se, že v ráji kdosi z andílků dotekl se lehce stříbrného zvonku, který rozezvučev se v dál šířil tajemné a přece tak milé znění.

»Panno ctná, Jaroslav, pán na Žerotíně, sklání před tebou svou šiji a prosí, bys časem na něho vzpomenula a Pána nebes prosila, by zachoval ho v těchto zlých dobách. Modlitbu z úst anděla jistě Bůh vyslyší! Nyní s Bohem buď a svatá Panna Tě opatruj! Nastává mi povinnost najíti zrádce Čechů Volbráma!«

A opět shýbnuv se dotekl se letmo rety svými ručky dcery Kunešovy, která náhlým nachem zaplála.

Neušlo toto zardění bystrému oku pana Jaroslava, který již na kůň se vyšvihl a promlouval letmo s rychtářem, nespouštěje svého zraku s lepé dívčiny.

Četa již byla připravena k odjezdu; Markvart, vladyka veltrubský z Veltrub, popojel s koněm svým k oři velitele.

»Zeptal-li se tě, rychtáři, náš pán, zda projel tudy před málo dny průvod jízdných s povozy, v nichž ženy jely?« zahovořil pan vladyka.

»Na průvod jakýchsi vystěhovalců ptáš se, pane vladyko? Včera za ranního ještě šera zaslechl jsem dusot koní a rachot kol. Vyběhl jsem ven, bych podíval se, co se děje.«

»Nu a koho jsi zřel, rychtáři?«

»As deset oděnců jízdných kol dvou vozů a v čele jich malý mužík s ryšavým vousem, který zle po německu na mne se rozkřikl, kudy že cesta k Čáslavi. Okázal jsem mu směr a klidně jsem odcházel do statku, nedbaje více volání popudlivého němečka. Toť vše, co vím a co mohu říci, neboť dále jsem se nestaral o cestovnou chasu, kteráž každou chvíli projíždí naší samotou. Víš, pane, lépe je po dobrém vyjíti s nimi, neboť němečtí kupci velká privilegia od jasných králů a knížat z rodu Přemyslova dostali.«

»Toť oni, pane Jaroslave, nemyslíš?«

»Popis dobře se hodí na hledané,« odtušil velitel probíraje se ze svého snění. »Nuž za nimi! Tobě, rychtáři, dík za zprávy a buď ujištěn, že na tě nezapomenu! Přijdeš-li do úzkých, staroslavný Kolín nedaleko a v něm velitelem Jaroslav ze Žerotína, který milerád pomoci a ochrany proti komukoli ti skytne. Až se vrátím z této jízdy, promluvím s tebou víc o otci Plichtovi. S Bohem buď a svatá Panna tě ochraňuj!«

Podav ruku rychtářovi, pobídl koně v cval a za ním jeho družinu.

Posledně spočinul velitel zrakem svým na stepilé postavě dcery rychtářovy, jednou ještě kynul rukou a již luzný zjev Pomněnčin ztratil se mu s očí za ohybem cesty.

Zamyšlen jel pán ze Žerotína cestou po stopách proradného Volbráma. V malé této zastávce ztratil klid svůj a v myšlenkách dlel u sličné dcery rychtáře Kuneše. (Dokončení.)

Obrázek Panny Marie.

Uprostřed polí v moři květů
obrázek Panny Marie,
v náručí dítko, jak když z jara
poupě se smavé rozvije . . .

A mezi lidem divná báje
o místě tom se vypráví,
bolestí prý když hlava klesá,
modlitbou zde se zotaví.

Jednou jsem kráčel polem tichým
bolesti slzu ve zraku,

jako když v podzim táhnou mlhy
v závoji šedých oblaků.

V cestu mou svitl z bílých květů
obrázek Panny Marie,
v náručí dítko — úsměv nebes,
poupátko bílé lilie . . .

Tajemné štěstí duší chvělo
šepotem jara po kraji,
vesna že přijde s písní sterou,
v nivách že sněhy roztají.

Bolest že zmizí rychlým krokem
v radosti jasné záplavě,
a kdo teď věnec trní nese,
ponese růže na hlavě.

A od té doby, strast když přijde,
v duši když něco zabolí,
s modlitbou spěchám k Panně svaté,
k obrázku Matky do polí . . .

Vladimír Hornov.

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

16. *Turecko*: Cařihrad 2.

V malebném městě nad modrým Bosporem konaly se roku 1895 první porady komise pro zřízení školy pro *křesťanské* slepce, jediného vychovávacího ústavu dle našich názorů v říši půlměsíce; ústav ten organisoval Charles Om. Riggs po studiu ústavů londýnských, když ukázala se marnou snaha, sloučiti křesťanskou a mohamedánskou školu slepeckou v jeden větší ústav. Někteří slepci zabývají se také pracemi technickými, jako hotovením bedniček na ovoce nebo výrobou bavlněných látek. *Mohamedánská* škola pro slepce vydržována jest vládou; poněvadž pak podpora žebráků náleží k náboženským povinnostem Turků a žebrota není u nich něčím potupným nebo ponižujícím, jest živobytí četných žebravých slepců dosti slušně zabezpečeno; hlavní část frekventantů školy pro slepce věnuje se (jako v Kahýře jest zvykem) výhradně memorování koranu v původní arabštině, což poskytuje příležitost k výnosnému zaměstnání, neboť slepci takoví získávají místa jako modlitebníci při různých náboženských obřadech. Tím však také jest dosavadní péče o slepce v Cařihradě, hledícím klidně k hájům tamarišků a cy-

přišů v modravých dálkách asijských břehů prozatím provedena — něco více vykonati není dáno pohodlné povaze moslemínské! — Za to však v lednu 1910 byly v tureckém ministerstvu nadací pro skutky milosrdné odhaleny značné defraudace, sahající až do dob dřívějšího absolutismu — jistý úředník zpronevěřil totiž 50.000 liber peněz z fondů nadačních. —

* * *

17. *Velká Britanie*: Aberdeen 2, Accrington, Armagh, Ashton, Bacup, Bangor, Bath 2, Belfast 2, Birmingham, Blackburn, Bolton, Bradford 2, Brighton 5, Bristol 3, Burnley, Cambridge, Cardiff, Carlisle 2, Cheltenham, Chester, Cork 2, Devonport, Dublín 5, Dundee, Edinburk 2, Exeter, Forfar, Fulwood, Glasgow 2, Halifax, Hanley, Huddersfield, Hull, Inverness, Ipswich, Lanark, Leeds, Leicester 2, Limerik, Liverpool 4, Londýn 38, Manchester 2, Middlesbrough, New-castle-upon-Tyne 3, Newport, North-Kensington, Northhampton 2, North-Shields, Norwich, Nottingham, Oldham, Orkneje a Shetlandy, Oxford 2, Perth, Plymouth 2, Preston, Scarborough, Sheffield 2, Southsea, Stockport, Sunderland, Swansea, Taunton, Wakefield, Walsall, Wednesbury, Wolwerhampton, Worcester 3, York. Úhrnem 137 ústavů. — Na každých 10.000 obyvatelů připadá ve Velké Britanii přibližně vždy 11—12 slepců.

Rozvoj velkolepě upravené péče o slepce ve Velké Britanii (Anglii, Škotsku a Irsku), vzniklé roku 1791 založením prvního ústavu v Liverpoolu a vykazující v jediném Londýně 38 ústavů (tedy o 12 více než v celém Rakousku) byl přímo předurčen jmény *slepců*, kteří byli muži znamenitými a vynikajícími. Byli to: *John Milton*, jenž oslepl ve 44. roce a jako slepec po 10 let svým dcerám diktoval rukopis velkého svého »Ztraceného Ráje«, Dr. *Saundersohn*, proslulý matematik a profesor na universitě Cambridžské, *Tomáš Blacklock*, škotský básník, osleplý v útlém mládí, jenž dosáhl hodnosti doktorské na universitě Aberdeenské, *John Metcalf*, rovněž v útlém věku osleplý, jenž byl vynikajícím obchodníkem, stavitelem (t. j. podnikatelem staveb) i spisovatelem. To byli průkopníci dnešního skvělého stavu péče o slepce ve Velké Britanii, kteráž nad jiné země a státy honositi se může číselně prokázaným a trvalým klesáním počtu slepců. Původem tohoto druhého pokroku jsou obecná opatření zdravotnická, rozkvět lékařství očního a neochabující boj proti nakažlivému očnímu zánětu novorozenců.

V pořadí *38 ústavů v Londýně* zaujímá nejpřednější místo *královský ústav »Normal College«*, při kterém jest také hudební akademie, sestávající ze školy přípravné, školy vysoké a odborné technické školy pro ladiče pian.

Toť přece již slušný rozdíl: v Anglii vysoké školy, a u nás abychom v odvětví péče o slepce zápolili o zřízení odborné obecné školy pro slepé děti jako o kus chleba pro nepřízeň poměrů finančních, ne-li dokonce čistě národnostních!

Abych ze své sbírky výročních zpráv anglických ústavů resp. škol pro slepce aspoň malou ukázku uvedl, zmiňuji se zde o škole v Yorku pod názvem: »*Yorkshire School for the Blind*«.

Ústav tento má oddělení pro školskou výchovu a pro výcvik ve zručnosti i v zaměstnání řemeslném, má oddělení pro vyučování v písmě slepeckém a na obyčejném stroji psacím, má dílny pro slepce ženské i mužské. Založen byl r. 1833 a vydává každoročně zajímavé výroční zprávy (Annual Reports), doprovázené obrazy ze síní učebních i pracovních. Obecnou školu navštěvuje pravidelně 46 hochů a 34 dívek; při ústavu jest zvláštní nadace, t. zv. Markhamův fond pro podporu slepců v obnosu 800 lib. šterl., (Mrs. Markham's Fund for Assisting the Blind), z jehož úroků má slepcům býti umožněna samostatná obživa provozováním řemesla. Officielní rozdělení tohoto rozsáhlého ústavu jest toto: The School (škola), The Outmates' Department (dílna pro slepé kartáčníky a košikáře), The Out-Pupils' Department (zaměstnávací oddělení pro mladé slepce, dosáhnuvší 16. rok věku), The Outmates' Benefit Club (vzájemně podpůrné združení slepých dělníků), Industrial Home for Blind Women (pracovna pro ženské slepce), The Workshops for The Blind (dílny slepecké).

V seznamu odkazů a darů (Legacies, List of Benefactors) shledáváme položky velmi slušné: 500, 200, 100, 110 lib. šterl.; roční příspěvky nejméně 1 lib. šterl.; královna Viktorie vždy na předním místě ročních »*donations*« vykazována byla textem: Her Most Gratious Majesty The Late Queen Victoria: 25 L. —

Tolik aspoň jako nepatrnou ukázku poměrů v Anglii!

* * *

Na některých místech této monografie (I. a II. dílu) zmínil jsem se též o písmu slepců a o tisku knih pro slepce písmem do papíru plasticky vytlačovaným. Tiskárna taková při c. k. ústavu pro výchovu slepců ve Vídni, kterou osobně si řídí slepec knihtiskař Karel Satzenhofer, domácí tiskárna při Klárově ústavu slepců, a tiskárenské dílny v Berlíně a Hamburku, kde jsou zvláštní nakladatelství knih textových a děl hudebních, pracují dosud vesměs pouze manuelně, t. j. technická výroba obmezena jest dosud na ražení bodového písma do plechových desek na stroji se psacím rydlem a na přetisk z těchto plechových matric na máčený tuhý papír v lisu tiskacím. V Anglii pokročili již i v tomto oboru; objemnější díla, která při manuelní výrobě vyžadují velice mnoho plechových desk, zhotovují se tam jako obyčejná sazba typograficky z *kovových typů*, litých dle značek *Braille-ova písma*, vykazují hustější sazbu a tedy také co do objemu knihy úspornější tisk. Viděl jsem způsobem tímto tištěnou bibli pro slepce a zamlouvala se mi u porovnání s jinými knihami, zhotovenými pouhým přetiskem z ražených plechů, úpravou přímo elegantní. Ovšem nejsou lité typy písma slepců nějakou naprostou novinkou. Sledujeme-li historii jednotlivých soustav písem pro slepce, seznáme, že typy rozličných značek pro plastický tisk zhotoviti dal již r. 1809 Jan Vilém Klein pro ústav Vídeňský; prvotní typy tyto byly však jako u původního písma Guttenbergova dřevěné. Kovových typů pro vypouklý tisk obyčejného písma pro slepce počala užívati teprve roku 1811 knihtiskárna

Straussova ve Vídni; *Kleinovy a Straussovy* typy byly však výhradně jen *typy obyčejného písma.* — —

* * *

Výroční zprávy anglických ústavů jsou publikacemi velmi cennými a jsou pravidelně doprovázeny krásnými vyobrazeními školního i dílenského zařízení jakož i občasnými podobiznami zvláště nadaných a vynikajících slepých žáků; z hojné řady zpráv takových uvádím aspoň publikace ředitelstva asylu pro ochranu nuzných a pracujících slepců v Edinburku (Report by the direktors of the Edinburgh Asylum for relief of the indigent and industrious Blind), ústavu slepců v Sunderlandu (The Sunderland & Durham County Institute for the Blind — founded by Miss Ada M. Byers, September 1877, Sunderland), hlavního ústavu v Birminghamu (The General Institution for the Blind, Birmingham).

(Přednáška o Čechách anglickým slepcům. Anglický spisovatel F. P. Marchant, nadšený přítel českého národa, přednášel dne 2. dubna 1910 v londýnském okresu Southwarku před četným shromážděním slepců různého věku i pohlaví o dějinách a kultuře českého národa. Účastníci vyslechli přednášku s živým zájmem, zejména projevovali veliké pohnutí, když přednášející vyprávěl jim o slepém králi českém Janu Lucemburském a oblíbeném hrdinovi Janu Žižkovi z Trocnova. Jak známo, dostalo se v nedávné době p. Marchantovi za jeho zásluhy o šíření známosti o českém národě v Anglii slovem i písmem stříbrné medaile záslužné král. hlav. města Prahy.)

* * *

Země- a dějepisný nástin péče o slepce v Evropě končím zmínkou, že rozmanitosti při jednotlivých státech a zemích se vyskytující podmíněny jsou po většině místními a klimatickými poměry té neb oné krajiny, životními poměry obyvatelstva a úpravou veřejného zdravotnictví buď vysoce vyspělého nebo ještě dosud různé nedostatky vykazujícího. Nejhůře jest v Evropě na tom *Finsko,* kde *na 10.000 obyvatelů* připadá průměrně *23 slepců*!

Poukazuji-li k posledu na znamenitě pokročilou vědu v oboru očního lékařství, které hlavně dbá též ochranných prostředků proti různým příčinám oslepnutí, činím tak jen z toho důvodu, že mohlo-li v Německu následkem nuceného očkování býti docíleno úplné téměř prázdnoty výkazové rubriky osleplých po neštovicích, mohlo by téhož snadně býti docíleno i v mocnářství Rakouském. Proč až dosud se to nestalo, nelze v rámci této stati posuzovati, ale jedna příčina jest přec jen průhledná: Vratislavská společnost pro povznesení osvěty lidu (Gesellschaft für vaterländische Cultur) vydala péčí své lékařské sekce statisíce výtisků poučení, jak zabrániti nebezpečnému očnímu zánětu novorozenců*) — u nás v první řadě k tomu povolaný Klárův

*) Tištěno pod názvem: »Über die Gefahr der Augenentzündung der Neugeborenen. Eine Belehrung für Mütter, welche ihre Kinder vor Erblindung bewahren wollen.«

ústav slepců před několika léty chtěl podniknouti totéž, ale žádal marně o povolení nějakého příspěvku se strany c. k. ministerstva vnitra z etatu pro zdravotnictví veřejné.

* * *

B. Asie.

18. *Čína*: Hongkong, Kanton, Peking. Celkem 3 ústavy.

V říši copu a draka nebylo ještě před 30 lety ani potuchy o vyučování slepců, kteří jsou v Číně z ohromné většiny jen žebráky a potulnými hudebníky. Teprvé v roce 1880 podnikl *Rev. W. H. Murray*, kolportér biblické společnosti, první pokusy. Naučiv se v Che-Foo čínštině, usadil se v Pekingu, kdež kol sebe shromáždil jistý počet mladistvých pouličních slepců-žebráků a ubytovav je ve svém domě, počal je vyučovat písmu a čtení. Při neobvyklém a velmi hojném počtu značek čínštiny, která nemá abecedy, osvědčil se geniální systém Braille-ova písma slepců přímo znamenitě, neboť Murray vytvořil na jeho základě sbírku známek písma slepců pro řeč čínskou. Při škole v Hongkongu (nazvané *Tsau-Kwong*, t. j. *Spějte k světlu)* stala se učitelkou slepců bytost, která na ulici byla prostě odhozena. Bylo to čínské děvče, později pokřtěná slepá *Lin-šau* (t. j. »našla smívání«), o které bližší zprávy podávají »Berichte der deutschen *Blinden-Mission in China*, Hildesheim 1894—1896.« Vliv misií osvědčil se tedy i v těchto krajinách, kde dosti často porůznu nalézti lze slepce-křesťany, čtoucí v biblích, tištěných značkami Murrayovými, tedy v knihách, které pro slepce sami zhotovili obratní bratří-slepci v ústavu Pekingském. Hlavní kontingent slepců v Číně dodávají resp. dodávaly ponejvíce *neštovice* a leprosa, tedy nedostatek různých zdravotnických opatření.

Škola *Tsau-Kwong* pro slepé dívky přijala dle Hildesheimských zpráv, doprovázených úhlednými vyobrazeními, jako dotaci v Hongkongu 1800 dolarů a v Hildesheimu as 6000 marek. Spravuje ji řídící misionářská sestra *Marta Postlerová*, kterou dle čínských zdvořilůstek oficielně nazývají slečinkou. V I. třídě t. zv. *velkých* žákyň (dívek od 8—15 let) byly 4 chovanky: Akwong (křtěná na jméno Teresie), Linyan (Bedřiška), Atsung (Maria), Kongkeung (Ragnhilda); v II. třídě t. zv. *nejmenších* dítek (4—8letých) byly vychovávány: Tsipian (Lilli), Taisik (Klára), Schaupeng (Gertruda), Yukschim (Helena).

Zajímavá tato škola má hezkou vlastní budovu, upomínající zevnějškem na venkovský kostelík o širokém předním průčelí, které jest zdobeno otevřenou verandou.

Jako spojku mezi odstavcem lícně péče o slepce v Číně a odstavcem o Japonsku vsunuji zde zmínku, která pro rozvoj kulturního života se stránek veřejného zdravotnictví na dalekém východě má význam nemalý. Dle textu obsaženého na 6. stránce Wagnerových »Beiträge zur Blindenstatistik Deutschlands, Oesterreichs, Schwedens, Norwegens, Dänemarks und der Schweiz in den Jahren 1870, bezw. 1871, 1895, 1890 und 1900«, (Statistických pojednání svazek III., Praha 1906) pravil odborný lékař,

prof. Dr. Theodor *Axenfeld* ve své prorektorátní řeči roku 1905 (vydané tiskem u Hochreuthera ve Freiburku): »Velmi značný *převrat ve prospěch očkování proti neštovicím jeví se v Japonsku*, kdež právě jako ještě dodnes *v Číně* mezi staršími generacemi nalézáme velký počet osob, osleplých po neštovicích, což v generaci mladší, která nuceně byla očkována, již pozorovati nelze.« Až prolomí se tedy úplně hráz ztrnulého konservatismu orientalců, zmenší se tím zajisté také počet tamních slepců a osud jejich se zároveň též zlepší a zmírní. —

(Mnoho-li je Číňanů? Ježto není oficielní statistiky obyvatelstva v Číně, zaslal profesor Renouf z císařské university v Tientsině konsulům, ředitelům celních úřadů a jiným čínským notabilitám, dále misionářům četné dotazníky, by docílil číslic aspoň přibližných. Na základě sebrané látky páčí profesor Renouf číslici veškerého obyvatelstva Číny asi na 407 milionů. To znamená 104 na čtverečný kilometr, což odpovídá asi poměrům obyvatelstva v Německu dle sčítání lidu z r. 1900).

19. *Japonsko*. Koišikava, Kioto, Tokio; celkem 3 ústavy.

V ostrovní říši starých bronzů a tisícerých květů hortensií a chrysantém vyprávějí nám staré báje již z r. *885* po Kr., že *výchova slepého prince* Amago-no-mikoto svěřena byla zvláštní instituci státní, *radě 800 slepých mužů*, neboť císař (mikado) Niumei vyslovil zásadu, že slepce může jenom slepec řádně vychovati. (Není to starobylý historický doklad dávné kultury japonské, když dnešní moderní ústavy nazvíce totéž stanovisko zastávají, hledíce v duševně vynikajících slepcích získati také dobré a vynikající učitele slepců?) Až dodnes tvoří japonští slepci dva mocné svazy Kengio a Kótó, jsouce buď hudebníky nebo maséry, Písně, jež slepí hudebníci přednášejí, sneseny jsou ve velkou sbírku prací japonské básnířky *Murasaki Shikibu*. Novodobá péče o slepce v Japonsku datuje se z r. 1875, kdy v *Tokiu* vznikl *ústav slepců pod dozorem státního úřadu pro vyučování*. Výcvik jest školní a technický; Braille-ova tečkového písma upotřebeno ku kombinačním značkám písma japonského a tak také vytištěna byla jedna z knih pro mravní výchovu nejdůležitějších, bible. Technický výcvik jest opravdu zvláštní, hledíme-li k poměrům našim; slepci v Japonsku vyučováni jsou praxi masérské, jsou velmi hledáni a také slušně placeni.

Při utěšeném šíření se katolictví v Japonsku (dovolávám se zde článku »Katolictví v Japonsku« uveřejněného na 5. str. 21. čís. XIX. ročníku časopisu »Naše Listy« a obsahujícího velmi potěšitelné výroky arcibiskupa z Tokia, Msgre Magbure), jež činí velké pokroky hlavně mezi šlechtou a zámožnými třídami, které obecnému lidu předcházejí dobrým a povzbuzujícím příkladem, lze pevně očekávati, že z posvátného sémě slova Božího vzejde ku blahu velmi četných slepců v Japonsku také hojnost křesťanského milosrdenství a opravdové soustavné lidumilné péče.

20. *Rusko asijské*:

Tiflis, Irkutsk; celkem 2 ústavy.

Přehled péče o slepce a jejich vzdělání školní vylíčen již u Ruska evropského. —

21. *Turecko* (část asijská): Jerusalém.

Jerusalémský ústav není institucí samostatnou, neboť tvoří pouze podřízenou část syrského sirotčince; roku 1896 měl 7 chovanců různého věku, pro něž Brailleovo tečkové písmo upraveno dle potřeb arabštiny. Vyučování *v náboženství* jest společné pro slepce i pro vidomé chovance sirotčince a udílí je *slepý učitel*, bývalý chovanec ústavu. Potřebné učebnice (t. j. matrice stránkové i tisk knih) hotoví se ručně v ústavu, kde se slepcům dostává také technického výcviku; zejména zasluhují zmínky různé práce pletené ze slámy a sítě z provazců. Úhrnem však jest obecná péče o slepce v rámci nějaké pevnější organisace dosti pozadu a jest také, jak vládní rada Mell v encyklopedii své výslovně podotýká, obtížno, získati nějaká bližší data.

C. Afrika.

22. *Egypt*: Kahýra.

Hlavním vyučovacím předmětem tohoto jediného ústavu pro slepce v Africe jest *učení se koranu na paměť*, neboť slepci takto vycvičení požívají nemalé vážnosti jako znalci koranu a získávají slušně placená místa jako učitelové vidomých dítek v zámožných rodinách nebo jako předříkávači v mešitách. O technický výcvik nikdo nepečuje, jelikož žebrota není zaměstnáním potupným a slepci z ústavu Kahýrského vystoupivší i jako vážení znalci koranu neostýchají se přijímati slušné almužny a při pohřbech účinkovati jako pěvci smutečních písní. — Rok založení ústavu v Kahýře není udán ani v Mellově encyklopedii.

Jak ve své odborné studii »Die wichtigsten Ursachen der Erblindung und deren Verhütung« (uveřejněné v 6. výroční zprávě spolku pro vydržování útulku pro slepé dívky v Melku 1902) uvádí znalec péče o slepce, Josef Libanský, jest v Kahýrském ústavu as 60 chovanců; as 300 slepců studuje na proslulé kahýrské universitě Džamie el Azhar, založené roku 988; sčítání slepců jest v Egyptě něco neznámého a dle kongresové přednášky taj. medic. rady prof. Dra Heřmana Cohna*) jest přibližně mezi 100 obyvateli v této zemi vždy 1 slepý. Proto také ulice v Kahýře slepci se téměř jenom hemží a za každým skoro krokem

*) Oční lékař Dr. Hirschberg sdělil kdysi s veřejností, že v jedné z Kahýrských škol, navštěvované žáky z nejvznešenějších rodin, nalezl mezi 32 žáky pouze dva s úplně zdravým zrakem, ve dvou jiných školách takových však ani jediného, kdežto dle jeho osobního vyšetření, konaného na Berlínských elementárních školách, mezi 800 žáky zjištěn byl pouze jediný případ granulosního onemocnění zraku. Proto jest instituci školních lékařů v zájmu naší mládeže uvítati s povděkem největším.

Dru Cohnovi, znamenitému odborníku, přísluší též zásluha, že silně ředroval ochrannou léčbu Credé-ovu proti zhoubnému očnímu zánětu novorozenců, jenž po způsobu trachomu jeví se hustým, smetanově zažloutlým výronem z oka; známý oční lékař, Vídeňský professor Dr. von Reuss rovněž často dokazoval prospěšnost ochranné léčby této. Dr. Cohn zjistil, že zánět ten (blennorhöe) zavinil roku 1875 : 35%, r. 1881 : 28%, r. 1895 : 21% a r. 1909 : 27% všech případů oslepnutí dětí a předložil při X. Vratislavském kongressu fotografii 33 chovanců ústavu ve Vratislavi, doloživ při tom: »Jediná kapka Credé-ova ochranného roztoku stříbrnatého byla by těchto 33 nebožáků bezpečně zachránila před věčnou tmou a trudným osudem slepce!«

ozývá se prosba slepce-žebráka »Allah ja' tik . . .« (Bůh ti dá); jiní vyučení koranisté, čili jak je nazývají: velební hlasatelé vznešeného koranu, mají i pouliční přednášky vidomým dervišům, kteří sedí kolem nich v dřepu a ve svých vysokých zelených čepicích vážně se tváří.

V moderní Kahýře a v pohádkově nádherné Ezbékyji prosycen jest vzduch ustavičným pronikavým odeurem růžového oleje — propleteme-li se směsí lidstva bílé, snědé, žluté, bronzové i černé pleti a zajdeme-li až do spleti uliček starých částí města, kde není zlatého pelu čtvrti moderní, ale kde špína a nečistota jest domovem, seznáme naprostou pravdu slov cestopisného článku**) M. Pernicy »Život v Kahýře«, jenž v závěrku svém jest zároveň drastickou líčení osudu bezpočetných, protože dosud statisticky nespočítaných slepců v Egyptě:

»U cesty stojí žena v černé plachetce s dítětem na rukou. Napřahuje ruku: »Bakšiš« . . . Ubohé robátko! Má zavřená očka, a na potůčcích hnisu, který vytéká z pod víček, černá se na sta much. Odporný pohled. Arábek řve bolestí, ale matku ani nenapadne, aby odehnala dotěrný hmyz. Trachom, strašlivá egyptská nemoc, je zde domovem. Zámožnější Egypťané nosí černá skla, chudým hnis a špína vyžírá zrak. Proto tolik slepců. V zemi, kde slunce tak nádherně září, kde příroda dovede tak hýřit barvami, jsou tisíce lidí, kterým všechno světlo a všechny barvy splývají ve věčné, ponuré temno. Pojem čistoty snad navždy zůstane neznám ubohým těm tvorům. Je lehko potom nemocem, aby je decimovaly.«

Obrázek černý jak nejtemnější noc, ale illustrující zcela příléhavě strašný osud obětí egyptské nakažlivé nemoci oční již v nejútlejším věku lidském — tam, kde cestovatelé dýchají na jedné straně omamující vůni nardu a růží, plouží se na druhé straně zákeřná příšera nemoci, jíž navždy hasne zrak.

Jest to skoro ironií osudu, nazývají-li Kahýru Paříží Afriky! Památku na Egypt a jeho atribut, egyptskou noční nemoc, má již od r. 1260 Paříž evropská, totiž hospitál pro slepce »Hôspital des Quinze-Vingts« (pro 300 slepců), založený králem Ludvíkem IX. Svatým pro vojíny, kteří při křižáckém tažení v Egyptě oslepli; něco podobného opakovalo se ve vojsku francouzském při válečné výpravě r. 1798.

Velké rozšíření trachomu v Egyptě jako nebezpečné příčiny oslepnutí hledati dlužno v zhoubném působení zvláštního druhu bacilu. Objevil jej a vědecky o něm pojednal prof. Robert Koch, slavný bakteriolog německý, jenž zemřel dne 27. května 1910 v Baden-Badenu. Koch byl zakladatelem moderní bakteriologie, zavedl vědecké potírání nemocí sdělných a obdržel roku 1905 Nobelovu cenu míru za obor lékařství. — V Čechách vznikají občasné místní epidemie trachomové hlavně mezi slováckými dělníky při polním hospodářství; ti jeví ohledně vyhledávání lékařské pomoci indolenci někdy až neuvěřitelnou. Normativní předpisy o dozoru na osoby trachomem postižené obsahuje vzhledem

**) Nedělní zábavná příloha »Národní Politiky« ze dne 23. ledna 1910, čís. 23., str. 3.

k civilnímu občanstvu oběžník c. k. místodržitelství ze dne 25. února 1894 čís. 18.872, vzhledem k vojsku nařízení sborového velitelství v Praze (M. A. 188, čís. 5) —

(Dokončení.)

Působení kněží v Matici České.

Příspěvek k dějinám české literatury. — Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

IV.

Brzy uznána nutnost přibrati do Sboru počet znalců, kteří by spisy, k vydání předložené, posuzovali. Tak se stalo již dne 29. července r. 1841, kdy dr. Karel Amerling, bibliothekář Fr. Lad. Čelakovský a dr. Václ. Staněk byli ve schůzi přítomni, kde se posuzovala Smetanova fysika.

R. 1841 začíti se mělo s vydáním »Bibliotheky novočeské«. Sbor obmýšlel zprvu vydati jakožto první dílo této sbírky básně Puchmajerovy, protože vskutku jimi byla zahájena novočeská literatura. Ale protože ještě vydání básní z prvého nákladu r. 1833 nebylo úplně rozebráno, upuštěno od toho a vydány na místě těchto »Sebrané spisy veršem a prosou Jos. Jungmanna«.

Jakožto druhé číslo »Novočeské bibliotheky« vydán r. 1842 Jos. Smetany »Silozpyt či fysika«.

R. 1844 vydána Ant. Marka »Základní filosofie, logika, metafysika«.

Dlouholetý a věrný přítel Jungmannův, Ant. Marek, vzdělal svůj filosofický spis zejména k ustavičnému vyzývání jeho. Již r. 1815 usiloval Jungmann, jsa ještě v Litoměřicích, o založení vědecké literatury, maje za to, že jen to může býti pevným základem dalšího rozvoje řeči a české literatury. A pro onu myšlenku získal také Jungmann Marka, jenž sepsal a r. 1820 vydal »Umnici či logiku«. A když později Matice Česká sama pěstovati se jala vědeckou řeč a literaturu, tu znova Jungmann Marka vybízel, aby své filosofické dílo dokončil metafysikou, ano 6. září 1841 přímo Markovi psal, že nikdo kromě něho (Marka) není mocen něco takového vyvésti. A 21. února 1842 radí Jungmann Markovi, že by mohl metafysiku s logikou, jejíž starší vydání zatím se rozebralo, v jednom svazku vydati, zvláště jestliže by se mu zlíbilo, logiku přehlédnouti. Marek své dílo Sboru předložil, a to nejen metafysiku, ale i nově zpracovanou logiku. Byla Palackým a Jungmannem posouzena, ano ve zvláštní schůzi jestě jednou přehlédnuta, a některé terminy proměněny. Důležité jest, že stran názvosloví stalo se, jak Jungmann sám Markovi oznámil, usnesení, aby v té věci nehledělo se k přílišnému purismu, zvláště tam, kde všichni evropští jazykové se shodli, leda že by naskytlo se slovo velmi dobré a snadno srozumitelné.

Dle tohoto pravidla změnil již Marek sám názvosloví své logiky a Sbor rovněž ještě k tomu ledacos přičinil. A v této terminologické stránce a ve filosofické fraseologii záleží hlavní zásluha Markova spisu, jakož i přísná kritika již tehdy uznala.

Nebude snad nezajímavo připomenouti, že Marek tenkráte za svůj spis nepřijal žádného honoráře. Vyžádal si jen několik (41) exemplářů svého díla, kterými podělil školy svého vikariátu. Spis jeho korrigoval Chmela a vydán ve 1500 exemplářích. Náklad na něj obnášel 566 zl. 34 kr.

V sestavování materiálu pro výbor uvázalo se několik českých horlivých učenců. Vybraný materiál přepisoval na útraty Sboru zpočátku též skriptor kněz Fr. Bezděka,

R. 1846 vydala Matice m. j. Smetanovy spisy: »Všeobecný dějepis občanský« a »Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky«.

Smetanův »Všeobecný dějepis občanský« vydán byl ve třech dílech jako 8. číslo »Novočeské bibliotheky«. Také tato kniha stala se brzy velmi oblíbenou, jednak pro svůj plynný sloh, jednak proto, že Smetana bedlivě přihlížel k slovanským dějinám, v dějepisech cizích obyčejně zanedbaným. Pro příhodnou formu byl také později (r. 1848) z části dobrou školní učebnicí. Honoráře dostal tehdy Smetana 400 zl. stř.

R. 1847 vydala Matice m. j. Shakespearovu tragedii »Romeo a Julie« v překladě Fr. Douchy. Vydáno ve 3000 výtiscích.

Dne 16. listopadu 1847 zachvátila Matici ohromná ztráta. Zemřel její nejhorlivější pracovník a veliký učenec Jos. Jungmann. Hned po jeho pohřbu ustanovil se Sbor na tom, aby vydán byl nákladem Matice obšírný životopis Jungmannův a požádán jeho nejlepší přítel, kněz Ant. Marek, by o jeho složení se pokusil. Tento milerád úkol naň vznesený přijal.

Dostavil se bouřlivý rok 1848 a literární práce jaksi před politickou ustupovala do pozadí. Přes to konaly se pravidelně schůze a mezi členy Sboru často nalézali jsme i hosty z řad kněžstva, jako na př.: Douchu, Vinařického, Štulce a Ant. Marka.

Že Matice i v bouřlivých dobách vzkvétala, budiž uvedeno k zásluze i následujícím předním belletristům spisovatelům-kněžím: Vinařickému, Bol. Jablonskému, Janu Jindřichu Markovi (Janu z Hvězdy) a m. j. Pracovali pro Matici, agitovali pro ni a sbírali . . .

Předním byl z nich též kněz Jos. Schmidinger, jenž několik set zakladatelů Matici získal. Tento kněz, jenž zemřel dne 1. února r. 1852, odkázal jí 1000 zl. stř.

R. 1851 povstalo pro Matici t. zv. »nadání Jungmannovo«. Antonín Marek, ctitel Jungmannův, složil, nechtěje býti jmenován, Matici 1000 zl., z jichž úroků ročně některý čekatel na budečském ústavě (nyní na učitelském ústavě v Panské ulici v Praze) vkladním listem Matice České měl býti podělen.

R. 1852 podělila Matice své zakladatele Norovým »Putováním po Sv. zemi«, který z ruštiny přeložil Filip Klimeš, kněz

premonstrátského řádu v Teplé, a Virgilia Marona »Spisy básnickými«, překladem K. Vinařického.

Překlad Norova spisu předložený již dříve Sboru Šafaříkem a tento chválil výtečnost díla i překlad dobrým uznal.

Práce Vinařického dána bez posudku do tisku. Sbor odůvodnil to tím, že výtečné Vinařického překlady jsou vůbec známy.

Téhož roku dán rukopis »Encyklopaedického slovníku«, který měl býti Matici vydáván, k posouzení m. j. kněži prof. Fabianovi. Prof. Fabian podal dne 4. června 1852 svůj úsudek a pravil, že předložené práce neobsahují nic proti církvi a náboženství, ale že mnohé články vyžadují některých oprav a doplňků, jiné pak vědecké stručnosti. Na konci doložil, že by takový slovník byl zajisté vítaný zvláště duchovním na venkově, »aby se v čas potřeby ve své samotě a opuštěnosti k němu utíkati mohli.«

Ale vydání jeho z různých příčin bylo zatím poodloženo.

V.

Ve schůzi Sboru dne 10. ledna r. 1855 oznámil prof. Petřina, že pro množství jiných prací nucen jest ze Sboru vystoupiti, načež dne 31. ledna zvolen za úda Sboru jednohlasně kanovník a prof. Jan Fabian.

Zvláštní literární podnik matiční učiněn byl téhož roku, kdy vydán na památku slavného pobytu J. J. cís. král. Veličenstev v Praze r. 1854 slavnostní spis nazvaný »Perly České«. Básněmi tam přispěli m. j. kněží Doucha a Jablonský (rozkošnou básní »Pěvec v cizině«). Prosu tam nalezáme od kněží: Fr. Pravdy a Jos. Ehrenbergra.

U vydávání spisů měl Sbor v této době nemalé nesnáze. Jak přísně k obsahu literárních prací tehdáž se strany úřadů bylo hleděno, dokazuje historický článek Josefa Ehrenbergra, v »Časopisu Musejním« r. 1854 uveřejněný, jenž jednal »O nesnázích měst šosních atd.« Vypisovalo se tam na př. z města Vamberka na Královradecku věrně dle listin, jaké svízele bylo snášeti městům šosním po r. 1620, když jen poněkud samostatnosti hájiti se pokoušela proti novým vrchnostem. To se nelíbilo c. k. policii, redaktor dostal svůj díl a pisatel Jos. Ehrenberger, jakožto kněz, pro tento článek dostal napomenutí od své konsistoře.

Proto byl později už Sbor u vydávání dalších prací úzkostlivý. Svěřoval vždy práci komisi, která musila rozsouditi, zdali nemá nová práce v sobě nic nezávadného. Tak i »Geologie« od Krejčího byla dána Václavu Štulcovi, aby ji posoudil, není-li tam nic proti církvi. Poctivě a přímo Štulc dne 6. dubna r. 1856 odpověděl, »že nic takového neshledal v této knize, nemálo zajímavé«.

A když r. 1857 chystal se II. díl z »Výboru literatury české« k vydání, uloženo prof. Fabianovi, aby jej posoudil a přehlédl v náboženském ohledu. Totéž Sbor učinil stran »Informatoria školy mateřské« od Komenského. V příčině »Výboru« byla k radě Fabianově některá místa ze starých spisů vyne-

chána. Ale o »Informatorium« Fabian pronesl ze dne 11. března r. 1857 ve schůzi Sboru asi následovně: »Nechť se ve spise nic nemění, nýbrž ať jest vydán, jak jest sepsán, protože tu jde o kritické vydání historické památky. Jediné v úvodu ukázati sluší na závadná místa a sluší je posuzovati se stanoviska spisovatelova, t. j. Komenského«.

»Informatorium« bylo sice vydáno, ale »Výboru« větší část a »Geologie« docela odloženy. Zdá se, že Sboru nepostačilo tu ani dobré zdání statečného kněze, jenž jsa spolu i poctivým Čechem, dosti důvěry tehdáž u politické a policejní správy nepožíval.

Po té přikročeno k vydávání překladů dramatických děl Shakespearových. Již před 8 lety vydala Matice Douchův překlad nejkrásnějšího dramatu »Romeo a Julie«. Dále ještě v překladě téhož vyšly: R. 1854 »Richard III.«, r. 1858 »Koriolanus« a r. 1859 »Julius Caesar«.

Ke konci let šedesátých počala činnost matiční opět zase klesati, až r. 1861 nastal opětně nový rozvoj Matice České.

VI.

R. 1861 zasedal ve Sboru m. j. i kněz-spisovatel prof. dr. Jan Fabian, jenž však téhož roku zemřel a o jehož přímém a poctivém jednání nejedna zmínka v předcházejícím se stala. Po smrti Václava Hanky († 12. ledna 1861) zvolen na jeho místo do Sboru r. 1862 kněz prof. Václav Zikmund.

R. 1862 došlo v Matici k jmenování dopisujících členů. Pro Moravu kandidáty navrhovali kněz Sušil a jiní moravští vlastenci.

Někteří noví dopisující členové konali s horlivostí svou úlohu. Nejvíce prospěli v tom, že Sboru oznamovali rozličné proměny v zakladatelstvu, jmenovitě úmrtí, proměny v úřadech a hodnosti zakladatelů. Zvláště dobře posloužily v té příčině zaslané opravy děkana Rojka v Budyni, faráře Roštlapila v Opočně, faráře Vlasáka na Hrádku a j. dopisujících údů.

Méně prospívala literární či vědecká činnost dopisujících údů. Někteří poslali sice Sboru dobré příspěvky lexikální, jako na př.: konsistorní rada A. Šrůtek v Hradci Králové a kněz řádu premonstrátského v Želivě Solař. Z historických zásilek zvláště uvésti dlužno zajímavé výpisky z některých městských moravských knih od Beneše Methoda Kuldy, jenž tehdy působil jako farář v Chlumu.

O Kuldově příspěvku měl zvlaštní přednášku spisovatel Karel Tieftrunk ukázav v ní k tomu, kterak tyto výpisky jsou zajímavé i pro bratrskou historii na Moravě.

Když r. 1867 vyplacen odkaz Schmidingrův s úroky, tedy 2000 zl., byl fond Matice dovršen na 100.000 zl. r. m. Bylto tehdy neobyčejný zjev, že muž, který tak mnoho členů Matici hned v prvních letech její činnosti získal, odkazem svým i to způsobil, že dovršen jest obnos, který tak znamenitě měl uvolniti činnost Matice.

Roku předcházejícího odkázal farář Šimon Vrána, dávný přítel Matice, této 105 zl.

A odkazy z řady kněžstva se množily.

Dne 5. října r. 1873 zemřel prof. Václ. Zikmund, výborný vlastenecký učenec a spisovatel, jehož úmrtím ztratil Sbor horlivého pracovníka.

Jak již připomenuto, že odkazy se množily, sluší dodati, že i z příbuzného Slovenska dávní vlastenci vzpomněli našeho ústavu. Tak Jonáš Záborský, farář v Zupčanech v Uhřích, r. 1875 Matici věnoval 2000 zl., z nichž do jeho smrti úroky se mu vypláceti měly. Šlechetný vlastenec podepsav příslušnou smlouvu žádal Sbor, aby o jeho daru nic do novin nepřišlo, že by snadno mohl míti z toho nějaké pronásledování. Ale nedlouho na to skonal, čímž připadl onen odkaz Matici. Na památku zemřelého dárce Sbor 16. února r. 1976 ustanovil, aby dvěma Slovákům dávaly se matiční knihy. Tyto nadace uděleny Fr. Sasinkovi a Gust. Augustinimu. Později odkázal též Josef Viktorin, farář na Vyšehradě v Uhrách, 1000 zl., kterýžto legát Matici r. 1976 vyplacen u budapeštského berního úřadu přispěním dr. Tomáše Černého v Praze a dr. Tragyho v Pešti.

Matice počala též některým vzdělávacím spolkům a ústavům rozdávati zdarma knihy, svým nákladem vydané. Avšak protože se hlásily o knihy i korporace takové, které směle mohly se státi podílníky téže, musila v darech knih nastati opatrnost.

Roku 1876 se v dějinách matičních připomíná, že dalo Dědictví sv. Prokopa Museu diplom stálého členství, a navzájem dána Akademii křesťanské, která s Dědictvím sv. Prokopa byla ve spojení, zakladatelská knížka Matice České.

Mnohonásobná činnost Matice České na prospěch národní osvěty zjednala jí důvěru nejednoho šlechetného vlastence. Zvláště kněží čeští šli jako vždy svým zářivým příkladem napřed. Pominouce jiných dokladů, uvádíme zde jen vlastenecký úkol, jejž Matici vykázal nebožtík Filip Čermák-Tuchoměřický, farář v Liběchově. Tento spanilomyslný vlastenec, založiv při Svatoboru znamenité nadání na odměňování nejlepších spisů v oboru filologicko-historickém, přírodnicko-matematickém a v belletristickém, ustanovil, aby soudcové k tomu zvoleni byli od Svatoboru, od královské společnosti nauk a od Sboru Matice České, kterýžto čestný úkol Sbor matiční v letech 1978—1889 vykonal.

Toť krátký nástin působení našeho kněžstva v České Matici od r. 1831 až do r. 1880. Jeho přičiněním hmotné prostředky Matice dostoupily k nebývalé výši, jeho úsilím pojištěn české literatuře pevný a utěšený rozvoj pro leta budoucí.

Budiž ještě přičiněno několik doplňků k činnosti jednotlivých kněží v Matici České.

Tak na př. Fr. Rud. Bezděka sbíral horlivě materiál k slovníku Jungmannovu, byv jeho osobním přítelem.

Filip Čermák-Tuchoměřický odevzdal dr. Riegrovi 1000 zl. s výslovným přáním, by jich bylo použito k zbudování pomníku Palackého, jehož býval věrným přítelem. Dodnes, bohužel, by nespatřil dílo, věnované nejširší veřejnosti!

Vojtěch Nejedlý náležel k nejhorlivějším přispěvatelům do »Musejníka« a j., více pracovníků — kněží vyniklo nad jiné vrstevníky.

I za dnešní doby působí v Matici České a akademii věd a umění několik učenců-kněží, kteří jsou ozdobou všeho učeného světa. Marné jest tvrzení, které naši nepřátelé do světa hlásají, že kněz byl nepřítelem pokroku a osvěty, nýbrž vyplývá z této krátce naznačené činnosti, že dnešní mocný rozvoj naší literatury byl by nemyslitelný bez pracovníků, kteří, ač dnes již náležejí jen historii, své doby měli veliký význam: bez pracovníků-buditelů, českých kněží.*)

Poslední radost.

Episoda z nemocnice.

Dle Dr. Jana Schweigera vypravuje P. Berthold Ord. Cap.

Jest půlnoc! Prudce zazní elektrický zvonek v pokoji duchovního správce.

„Velebný pane, buďte tak laskav, udělte těžce nemocnému poslední pomazání, číslo 18, postel 7," voláno za dveřmi.

Za několik minut spěchá duchovní sotva slyšitelným krokem dlouhou chodbou a pak poloosvětleným schodištěm nahoru. Přede dveřmi čísla 18. očekává ho ctihodná sestra Leonissa.

„Nemocný má silnou horečku," pravila, „a mluví neustále zmateně."

Duchovní vstoupí do prostranného pokoje, který jest nemocnými téměř přeplněn. Zraky všech se k němu obracejí. Kráčí rovnou k posteli čís. 7 a hned uděluje starému vyhublému muži poslední pomazání, při čemž sestra Leonissa zastupuje ministranta.

Umírající upírá chvíli svůj kalný zrak na duchovního, pak vztahuje k němu ruce a radostně volá:

„Ah, to's ty, Karle! Dobře, to je pěkné, že navštěvuješ svého nemocného tatíka; však již jsem si myslel, že's na mne úplně zapomněl, když jsi se stal boháčem — — — tak dlouho jsi nedal o sobě nic slyšeti — — — ale všechno ti odpouštím, Karle, všechno — — — Tiskne ruku duchovního a unaven zavírá oči.

Za okamžik zase se rozhlíží. „A ty jsi tu také, moje dceruško! — — Věř, věř, vždycky jsem to s tebou dobře myslil, třeba's mi tolik žalosti — — Ale již je dávno po všem — — Terezko, kdybys věděla, jak rád — — tě mám — — — Chce podati ruku sestře Leonisse, ale již nemůže — — Jak se teď usmívá, tak blaženě!

„Děti", pokračuje po delší chvíli, „až umru, tak mi — — nedávejte — — na hrob — — žádný drahý věnec — — — jen jednoduchý — — zcela — —" Zavřel oči, ztratil vědomí.

Dva dny potom ho pochovávali. Jen málo lidí ho doprovázelo. Ale syn a dcera mezi nimi nebyli — —

*) Použil jsem při sepsání této stati následujících pramenů: K. Tieftrunk: »Dějiny Matice České«; K. Adámek: »Doba poroby a vzkříšení«; »Osvěta«; »Čechoslav«; »Život Josefa Jungmanna«; »Dějiny Musea« a j.

Ironie a sarkasmus.

Psychologicko-mystická studie.

Fragment z apologie »Ejhle Bůh«, napsal VÁCL. STOKLAS.

Potřebujeme jen zřetelně vysloiviti tato dvě slova, abychom poznali jejich význam; definice termínů vězí takořka v jich zvuku.

Ironie — zdá se, že se to slůvko rozsype smíchem, smíchem srdečným, dětsky naivním. Jak hravě, hráškově kulatě pojí se zde jedna písmenka ke druhé, a jsou to skorem samé vokály i-o-i-e, pravá to zrnka hrachu, tvrdá ale kulatá. — Nuže, a jak že zní výměr ironie? Je to *jemnější způsob výsměchu*, který, skrývaje se obyčejně za nevědomost, naivnost a p., míní opak toho, co pronáší.

Sarkasmus — to zní již zcela jinak, tak syčí had, toť jed, smrtelné uštknutí, s-rk-sm-s, 6 konsonantův a z těch ještě polovina sykavek! — A definice? *Jízlivý výsměch.*

Povězme si nyní více.

Ironie — z řeckého εἰρωνεία, lišáctví, šibalství — užívá se hojně jak v běžném životě — a to zvláště u některých národů najmě horských — tak hlavně v poesii, kde je solí pokrmů duševních, dodávajíc jim jednak zajímavé poutavosti a chráníc je naopak před nechutnou nudou fádnosti i hnilobou brzkého zapomenutí.

Kdo je asi tvůrcem ironie, kdo objevil ložiska této duchovní soli?

Pošetilá otázka, pomyslíte si, kdo pak se bude o takové maličkosti zajímati.

Možná, ale myslím, že vás moje odpověď přec jen trochu překvapí a snad i upoutá.

Bylo to asi dva tisíce let před Kristem, tehdy navštívil Hospodin Abrahama a při té příležitosti předpověděl mu narození syna. Sára, která zaslechla v stanu rozmluvu Hospodinovu se svým starým manželem, smála se, bylať také stará.

Sára se smála . . . .

Po roce pak, když se jí narodilo pacholátko, řekla táž šťastná matka: »Smích mi učinil Hospodin, kdožkoli to uslyší, bude se smáti se mnou,« a dítě nazváno jest Isák, t. j. Smích, Ironie.

Sára se smála Hospodinu — a Jehova přemohl její smích! Není to první skvostná ironie a Isák jejím živým terminem?

Manželka patriarchy je Isákem pokořena za svou naivní nevěru; ale jak? Aby tím výše vystoupila. Smích, který jí učinil Bůh, sice ponižuje, ale kdožkoli to uslyší, bude se smáti s ní. Je to výsměch srdečný, ale bezbolestný, nezahanbuje, neubíjí — naopak sílí ve víře a ctnostech.

Než ironie záleží na př. i v tom, že činnost nějaká směřující k vážnému cíli, čím více kráčí ku předu, tím více se ho vzdaluje.

Jehova předpověděl několikrát po sobě Abrahamovi potomstvo četné jak hvězdy nebeské a písek, který je na břehu

mořském. Arciotec čeká, je právě ve stu letech, kdy se mu narodí zaslíbený syn — jeden, jediný — a toho má — zabíti . . .

Nevěrec se tomuto místu směje a právem, totiž tím právem, jako se Sára smála slibu Hospodinovu — jeť nevěrec a nechce tudíž viděti »sub specie aeternitatis«, záhrobí pro něho neexistuje.

»Sečti hvězdy nebes . . . sečti písek moře — můžeš-li . . . tak bude símě tvé . . . dnes je ti sto let, stojíš nad hrobem, dal jsem ti jediného syna a toho — mi obětuj v obět zápalnou!«

Slib otřásá vesmírem, hýbe hvězdami, zvedá moře — ale splnění —? Bylo by divu, kdyby praotci národa vyvoleného zatloukla pochybnost na tvrz jeho víry? Než Abraham věřil neochvějně, a zdánlivá ironie, jíž obracel se Věčný proti němu, skutečný výsměch, jímž ho častovali jeho sousedé, možná i vlastní manželka, tento úšklebek komu platil, proti komu že se obrátil na konec hrot jeho dýky? — Duch náš to tuší, čas ukazuje, věčnost potvrdí! My všichni uzříme jedenkráte ty milliony synův i dcer, ležících v lůně Abrahamově, ba jedenkaždý z nás bude k němu volati abba — otče, ať už jako lazar či bohatec, on je otcem v pravdě vyvolených, tudíž všech křesťanů . . . takovou hypergenesi, myslím, že ani sám patriarcha ve veliké své důvěře neočekával, nechápal, neobsáhl.

Ó, ironie, jakou chuť dáváš dějinám!

Než dosti, abychom nezaběhli daleko, máť Písmo sv. spoustu takových kořeněných míst, a člověk si musí dělati opravdové násilí, aby se od této oasy odtrhl k další pouti Saharou.

Naší úvahou jsme bezděky postavili zrcadlo ironikům pravdy — sarkastikům.

Krade-li zloděj zloději, tu se čert prý nejvíc směje, praví bodré naše přísloví, a spravedlivý, svatý člověk nemůže býti nikdy tolik potěšen, jako když pseudoironikové, Voltaiři, jsou na hlavu poráženi vlastními šípy, když zavilí, uštěpační nepřátelé pravdy lezou do vlastních pastí.

Avšak tím jsme se již ocitli na půdě sarkasmu, který není nic jiného než *stupňovaná a zvrhlá ironie*. Není jen ironií stupňovanou, nikoli, definice tato je nesprávná, rozdíl mezi nimi je kvalitativní. Kdežto ironie čistí jemným způsobem pravdu, brání sarkasmus pekelným chechtotem lež, a to ovšem zcela důsledně: pravda je tichá, lež burácí, první je nezničitelná, kdežto druhá, nemá-li zajít, potřebuje devět jiných horších lží za pokrm. Praktický popěrač některého mravního závazku popře i příslušný článek víry, svobodnou vůli, svědomí, církev, Boha — překvapený nadýmač krade, defrauduje, podvádí, mrzačí, vraždí . . .

Ironie se směje, ale v srdci má slzy soucitu, úsměv její jest měkký, kárající avšak shovívavý, šetrný, taktní, skrývající se za nevědomost, kontradikci, tak aby méně vtipný neb věci neznalý ho ani nezpozoroval, nýbrž jen ten, jehož se přímo týče, toho uvede do rozporu, ale jen se samotným ideálem.

Zcela jinak si vede sarkasmus v pravém slova smyslu: na tváři strojenou vážnost, starostlivost, touhu po reformě, ano soucit, v srdci však pravý opak toho všeho, bije zákeřně a nelítostně vinného i nevinného, zatvrzelce i kajícího, krátce každého,

kdo není »Já.« Sarkasmu, jako příměsku, kterým by se jed nevěry a duchovní revoluce učinil lidem příjemným a záživným, užívali od jakživa nevěrci a duchovní revolucionáři.

Kdo že užíval velice sarkasmu jako žíraviny duší, tohoto jedovatého býlí, užívaného tak často zvláště v moderní literární kuchyni, která se snaží opět zplodit revoluci? — Voltaire? Ano; jest snad jeho objevitelem?

Nikoliv, on byl pouze mistrem sarkasmu, mnohonásobným travičem.

Kdo tedy?

V téže Genesi, kde čteme o ironii, dočteme se ještě o dva tisíce let dříve o původci sarkasmu. Ovinut kolem stromu poznání dobrého a zlého, s vážnou a starostlivou tváří jako moderního reformátora káže s této kathedry lepší časy, učí Evu vševědoucnosti, pronášeje při tom první sarkastickou větu, která, sotva že byla uposlechnuta, zkazila duši veškeru pokolení a zhroutila základy nadpřirozeného řádu, že bylo pak třeba skutečné restaurace Ježíšem Kristem.

Slovo sarkasmus odvozeno je z řeckého σαρκίζω (od σάρξ) odírám, stahuji kůži s těla — význam zajisté případný.

Tak tedy vyhlíží sarkasmus; rozdíl mezi ním a ironií je polární, jsou to pojmy disparatní. Ironie jest obdařena mocí konstruktivní, stavitelskou; sarkasmus však jen mocí destruktivní, ničivou. První, jsouc výkvět pravdy, nemůže se nikdy stupňovati v jedovatý úšklebek; naopak sarkasmus, tento jízlivý chechtot, nemůže býti nikdy zbraní pravdy, což by byla zřejmá kontradikce — ďábel ďáblem vymítaný.

Tmu nezapudím proklínáním, ale světlem.

Nervové a duševní choroby, vzniklé úrazem nebo leknutím a jich předstírání v boji o náhradu škody.

Podává cís. rada MUDr. Ot. Rožánek.

Není tomu dávno, co četli jsme v »Národních Listech« ze dne 27. XII. 1909 zprávu o soudní dohře neštěstí, jež se událo při srážce motorových vozů elektrické dráhy. Pan N. N. byl poraněn na hlavě a nohou. V trestním řízení slyšení soudní znalci pp. dři Prokop a Pelnář vydali posudek, že jde o zranění lehké, *jež nezanechá následků.* Než brzy se objevily následky zranění v prudkých bolestech v nohou a v nervových záchvatech. Pan N. N. byl nucen vyhledávati i lékařské ošetření ve všeobecné nemocnici. Zástupci elektrických podniků, přičiněním sousedů, nechtěli uznati nároků činěných na náhradu škody a na bolestné a tak byl nucen pan N. N. žalobou svých nároků proti správě elektrických podniků se domáhati. V rozepři této konalo se u ob-

chodního soudu v Praze líčení, při němž po provedených důkazech svědeckých slyšeni byli soudní znalci pp. dr. Heveroch a dr. Slavík, kteří shledali, že p. N. N. dosud *trpí následky údalého úrazu, t. j. traumatickou neurosou.* Soud prohlásil rozsudek, jímž odsoudil správu elektrických podniků kr. hl. města Prahy, aby zaplatila žalobci panu N. N. jím žádanou náhradu škody.«

Jedna dvojice znalců se vyslovila, že úraz *nezanechá* následků, druhá dvojice shledala, že úraz *zanechal* následků. Úsudek jedné vylučuje úsudek druhé. Jen jedna z nich má pravdu — ale *která?* Jako řádní státní občané máme ke všem státním zřízením povinnou úctu, tedy i k institucím soudních znalců. Jak si však máme vésti v podobných případech? Faktum jest, že jedni z nich se mýlili — ale *kteří?* Snad otázku tu by jedině zodpověděla poslední instance — lékařská fakulta, která by neměla zájmu na žádné z dvojic.

K vyvarování podobných zdánlivých »nedorozumění« doporučovalo by se, aby měli větší zřetel k *ošetřujícímu* lékaři, obdobně, jak to v nejnovější době zavedeno při jednání o invalidních důchodech, ale — *v Prusku!* Před rokem ještě byl pruským ministerstvem obchodu vydán prazvláštní výnos, novorozeně zeleného stolu, kterým se nařizuje, aby k jednání o záležitostech invalidních důchodů byli povoláni lékaři důvěrní — jacísi znalci — a ne lékaři, kteří nemocného léčili! A již po roce nařízení ono se odvolává. Předseda říšské pojišťovny vydal oběžník, dle kterého se nařizuje, aby posudek ponechán byl lékařům důvěrným, ale jiní lékaři nemají býti vylučováni, aby podávali posudek svůj, *zejména ne lékaři ošetřující*, a to z onoho pádného důvodu, poněvadž slyšení ošetřujících lékařů bývá většinou velmi cenné, *nezřídka dokonce nepostrádatelné.* Z oběžníku zřejmo, že projednávání invalidity bez součinnosti ošetřujícího lékaře vázne, kteréžto faktum dávno je známo praktickým lékařům, ale i myslícím rozhodujícím kruhům — v cizině.

O vině nebo nevině obžalovaného rozhoduje *dvanáct* porotců, o trestu radí se *čtyři* soudci, o příčetnosti provinivšího se, tedy o jeho zodpovědnosti, rozhodují toliko *dva* soudní znalci. Na jejich posudku závisí vše, čest, osobní svoboda, existence i materielní škoda, nebo náhrada za škodu utrpěnou.

V zájmu širšího obecenstva za příčinou informace pokusím se vyložiti choroby, které se vytvářejí při a po katastrofách, a to *jen* následkem otřesení mozku, leknutí a hrůzy.

Jaké choroby se vyvinou po otřesení mozku? Příznaky, dostavující se ihned po otřesení mozku, jsou všeobecně známy a není třeba šířiti se o nich. Oproti tomu méně známy jsou příznaky a choroby, které dostavují se až po uplynutí delší doby. Docent dr. *Ewald*, primář vídeňské nemocnice, referuje o nich v práci »Ueber Gehirnerschütterung,« uveřejněné ve »Wiener Klin. Wochenschrift« čís. 40, 1909. Uvádí, že ve 45 případech, které pozoroval a u nichž úraz se stal nejméně před rokem, nalezl pouze 11 osob úplně zdravých, u ostatních 34 osob zjistil nějakou chorobu. Proto varuje před ukvapeným úsudkem, kterýž

vyznívá v názoru, že, jakmile po otřesení mozku vrátilo se vědomí, tím i nebezpečí pominulo.

Bolení hlavy je nejčastějším zjevem, který jako nejsvízelnější příznak provází vytrpěný úraz. Z oněch 45 osob stěžovalo si na *bolení hlavy* 26.

Poruchy spánku, nejasné vidění a znění v uších bylo rovněž velmi častým úkazem. Bolení hlavy, vzbuzené tělesnou námahou a prací, trvává buď jen okamžik, buď trápí nemocného několik minut, mnohdy dostavuje se jako záchvat, po hodiny, někdy docela i po dny bouřící. *Spánek* bývá jimi jen zřídka rušen, ale za to velmi často schopnost práce. Častým a úporným příznakem bývá *zvýšená duševní dráždivost*. Stav, ve kterém nemocný reaguje na zevní impuls s větší intensitou než člověk zdravý. Ze 45 vyšetřených trpělo jím 11 osob. Následky také dráždivosti bývají pro nemocného osudnými. Jsou to kruté manželské spory, nesnášenlivost vůči soudruhům v práci a v úřadě, popudlivost oproti představeným a týrání podřízených. Mnohdy dostavuje se *intolerance vůči alkoholu*, mnozí opět následkem otřesení stávají se alkoholiky. *Ztráta nebo snížení paměti* bývá řídkou. *Neschopnost při četbě* koncentrovati pozornost na čtěné, bývá rovněž pozorována. *Tělesná síla* bývá zachována, málokdy jen zmenšena. *Neschopnost práce* zjištěna jen jednou, a to následkem třesení rukou, vypadávání a šedivění vlasů rovněž jen jednou zjistil dr. Ewald.

Zajímavo je ve případech, kdy bylo otřesení mozku provázeno zlomeninami a ranami na lebce, později dostavivší se chorobné zjevy, jako bolení hlavy, zvýšená dráždivost, poruchy spánku atd., *nikdy nebyly těžšího druhu*, než ty, které se vyvinuly po pouhém otřesení mozku, bez zevních a vnitřních poranění.

Jaký má vliv leknutí a hrůza na vznik chorob? Není o tom sporu, že leknutí a hrůza je jednou ze závažných příčin jak chorob nervových, tak i duševních. Jaké však při tom se odehrávají pochody ve sféře duševní, to je dosud neznámo. *Domrich* ve knize »Die psychischen Zustände, ihre organische Vermittlung und ihre Wirkung in Erzeugung körperlicher Krankheiten« popisuje trefně účinek leknutí a hrůzy:

»V rychlosti vzniku, v době trvání a zhoubnosti vlivu rovná se úderu blesku. Vybavování představ ustane mžikem, uvědomělé představy momentálně zaniknou, stávající se pomatou. Dostaví se závrať, v případech těžkých i úplná ztráta vědomí. Svaly, jež fungují při dýchání, okamžitě křečovitě se stáhnuvše, ochrnou, přestanou fungovati, dech se krátí, až zanikne. Mnohdy následuje prudký výdech bez následujícího vdechu, dech se zarazí. Pohyb srdce vázne, až i na minuty ustane. Tep zanikne. Smrtelná bledost rozlévá se nejen po obličeji, ale i po těle. Oko je ztrnulé a vytřeštěné. Hlas a údy následkem náhlého podráždění míchy vypovídají službu. Schopnost a výkonnost svalů mizí. Kolena se chvějí a sklesnou. Mrazivý pocit chladu probíhá po zádech až do špiček nohou. Tahy a výraz obličeje ztrnou. Ochrnuté svaly nemohou překonati zákony tíže, člověk kácí se k zemi, jest nehybný a bez vědomí. V některých případech dostaví se křeče celého těla,

někdy jen křečovité záchvěje jednotlivých svalů, jindy i celých skupin svalových. Bezduché, bezživotné tělo odumírá. Ve většině případů však jeho perpetuum mobile — srdce — po kratší nebo delší době úplného schvácení zahájí opět svůj rhytmický pohyb. Jako by chtělo dohoniti to, co promeškalo, počne **bíti** mocným a nepravidelným tepem. Pak následuje nepravidelný, malý, zrychlený tep. Počnou-li centra, umístěná v mozku a ovládající pravidelný pohyb hrudníku, opět svoji normální činnost, nastane opět možnost — že život se vrátí. Stává se tak velmi často. V řídkých jen případech nastane smrt.«

Na letošním mezinárodním lékařském sjezdu v Pešti přednášel *dr. Walter* o thematu »Der Schreck als Ursache von Nerven- und Geisteskrankheiten«. Z této přednášky uvedu nejdůležitější velezajímavé body jeho výkladů a závěrů. Probíraje otázku, co vlastně je příčinou příznaků leknutím a hrůzou vyvolaných, uvádí, že je to mocný a zhoubný vliv, jakým působí na *mozek, dech a činnost srdce.* Připomíná pokusy *Mossoa, Contyho a Charpentierovy,* jimiž bylo dokázáno, že leknutí má přímý mohutný vliv na krevní tlak, na pohyb srdce a na změny krevního oběhu.

Lehmann a *Berger* studovali zevní zjevy, jež se při tom na mozku odehrávají. *Berger* tvrdí, že mocné leknutí je provázeno skorem současným křečovitým stáhnutím se cév mozku, při čemž se zdá, jako by mozek ve svém objemu prudce se zvětšil. Na to v několika vteřinách obraz rychle se změní. Stažené cévy rychle ochabnou, roztáhnou se a současně zmenší dříve zvětšený objem mozku.

Jaké jsou následky těchto protichůdných pochodů? Následkem intensivního smrštění se stěn mozkových cév sníží se jejich lumen tak, že stanou se pro krev neprůchodnými, z kteréž příčiny mozek je náhle zbaven veškeré jej živící krve. Bez krve ustává jeho práce mžikem. Na to stěny cév ochabnuvše se roztáhnou. Světlost jejich průměru se zvětší, krev do nich proudí nejen ve větším množství, ale i s větší silou. Mozku dostává se s větším množstvím krve i větší množství potravy, proto pracuje mnohem úsilovněji než dříve.

Těmito rychle za sebou se vystřídavšími pochody možno vysvětliti veškeré shora uvedené příznaky. V prvém období byla činnost mozku ochromena, v druhém zvýšena. Dech a činnost srdeční, ač byla omezena, přece byla zachována, a to proto, poněvadž automaticky pracující centra, která tuto činnost řídí, nejsou umístěna v mozku, nýbrž v prodloužené míše. Arci, přenesl-li se zhoubný účinek leknutí i na ně, pak ochrnou, následkem čehož postižená osoba zmírá.

Náhlá nedokrevnost mozku v prvém období bývá příčinou celé řady duševních poruch. Jejich vznik snaží se mnozí vysvětliti theorií, že buňky mozkových ganglií (totiž ony buňky mozkové kory, na jichž neporušenosti závisí náš duševní život) byly již *před* duševním úrazem (leknutím) chorobně změněny. Stalo se tak buď před léty získanou syfilidou, buď nesprávnou a nedostatečnou výměnou látek, buď pochody odehrávajícími se ve

stáří. Za normálních okolností mohou arci i chorobně pozměněné ganglie ještě i do léta vykonávati svoje funkce, aniž by jejich majitel si uvědomil, že v jeho mozku význačná, život lidský podmiňující centra nejsou v úplném pořádku. Přidruží-li se však zhoubný účinek leknutí a hrůzy, pak arci vypoví službu, nastane katastrofa. Buňky zbaveny krve, tím i své výživy, podlehnou. Zničení jejich manifestuje se různými duševními chorobami. Různost jejich jest podmíněna oněmi základními chorobami, následkem kterýchž staly se méně resistentními.

(Dokončení.)

Ke dni 26. července 1910.

Ke stříbrnému jubileu primice J. M. nejdůst. p. opata Strahovského, **Methoděje Zavorala.**

Dnes otvírá čas ze svého klína
paměť slavných chvil, jež v prsou hřejí,
kdy děl chvějný tehdy ret Tvůj prvně:
»Introibo ad altare Dei!«

Čtvrtstoletí doba již nás dělí
od těch chvil, kdy úběl Těla Páně
v Tvých se zaskvěl prvně zbožných rukou,
kalich spásy kdy Tvé vznesly dlaně.

Nechať dneškem doba stejně dlouhá
pouť nastoupí svoji z vůle Boží
do dnů šťastných, plných zdaru, blaha,
plných květů, bez trní a hloží!

Ruka Tvoje vznášej k nebi dále
Tělo Krista, Jenž Ti žehnejž stále:
Z kalicha pij útěchu a sílu
k velkému, jež před Sebou máš, dílu!

Beneš Doksanský.

Památce kněze básníka.

Duma u pomníku **Boleslava Jablonského** v sadech Jindřichohradeckých.

Napsal *Jan Voborský.*

Kde Bůh a vlast, dvě svatá světla skvělá
v jediné duši zbudují svůj chrám,
tam koří se jim lidská mysl celá,
tam svítí poklad, vzácný drahokam
té lásky k vlasti, vzniklé z lásky Boží,
jež básníku dí: »Jako skřivan vzleť
nad země prach, nad kopřivy a hloží
a pěj a pěj a v touze k slunci hleď!« —

Jak jasmínový keř za vlahé jarní noci
svou sladkou dýše vůni v rozkvětu,
kdys vlasti sloužil, církvi, Bohu Otci
kněz — básník slavný v řadě poetů,
jenž z hloubi srdce volal: »Vlasti! Ponech,
ať v touze po Tobě můj hlas i srdce tluk
se stane srdcem ve Tvých sterých zvonech
a slíbá hvozd i háj i mladou zeleň luk!« — — —

A vzdálen vlasti, v duchu nad ni vzlétá
na poesie křídle bělostném
a nové věnce k oslavě jí splétá
v posvátném citu, ba i v bolu svém,
a jeho cit, to lípy květy zlaté,
a jeho bol, to české krve krůpěje,
a obé v celku srdce láskou vzňaté
když Boží dech v ně život zaseje. —

Sen splněn velký — v půdě posvěcené,
v té české půdě milé, hostinné
a zvuky písní jak ráj vytoužené,
že naposled a navždy spočine!
Kde Bůh a vlast, dvě svatá světla skvělá
v jediné duši zbudují svůj chrám,
nechť vděčných přátel mysl touhou zchvělá
vavřínu věnec klade k pomněnkám! —

A k věnci poj se dvojí stonek květný,
k bělostným řaď se červeň lilijí;
ta běl za duše čistoty jas vzletný,
v níž obraz pěvcův nám se rozvíjí,
a červeň jako purpur neblednoucí
za velkou lásku k nivám domácím;
buď, pěvče, Tobě paměť nehynoucí,
buď Bohu dík, že zvát Tě můžem svým! — —

Návštěvou u Salesiánů na Východě.

Pohřeb dona Rua, generálního představeného Salesianů, byl skutečně královský. Lid i zfanatisovaný neodepřel uznání obětavé práci. V roce beatifikace Boskovy přišlo ďábelské osočování na kongregaci dělnickou, jak Salesiány můžeme nazvati; mezi městy, která zuřila proti Salesiánům, byl i Turin a jeho okolí, kde nejhloupější pomluvy našly víru u nemyslících lidí. Jednou hosanna a podruhé ukřižuj! Nikdo by nevěřil, že tato pašijová scéna se tak lehce a často opakuje. Se Salesiány jest ovšem těžký boj pro zednáře. Salesiáni ujímají se »res derelicta«, opuštěných, kteří jsou obtíží ulic vlašských a krajin poledních. Působení jejich má však ten výsledek, že odchovanci jejich nemají styků s policií a rozmnožují střední stav. V tom leží jich sociální význam. Dílo, které konají v jižních krajinách, jest obrovské. Navštívil jsem je ve dvou městech, v Betlémě a v Jaffě. Nebude pro naše čtenáře bez zábavy a poučení vyprávěti o členech obrovského pluku Boskova, který více pod prapory shromáždil mladých lidí, než Garibaldi a jeho celá skupina násilných revolucionářů. Na 400.000 osob je soustředěno pod praporem Boskovým.

Betlém jest popsán tisíckráte; Čechové jeho »facsimile« mohou viděti na Karlově, proto nezmiňuji se o něm; za to však o nové kolébce misijní ve sv. Zemi: kongregaci Salesiánů. Její význam spočívá v tom, že činí práci zároveň vychovatelkou. Tuto zásadu už měli Basiliané. Pro ústavy Boskovy jest tato methoda zároveň dobrodiním, neboť práce částečně udržuje ústavy. Bratří pracující v dílnách jsou pravé včely ústavu. Východní a jižní krajiny pro svou teplotu odchovávají mnoho lenochů a povalečů. S tím souvisí celé zlo sociální. Co východan potřebuje, jest celkem málo. Oděv jeho jest a musí býti lehký, též strava lehká, otopu v příbytku není třeba, úroda jest dvoj- a trojnásobná v roce, tak že energie přirozeně ochabuje, a je třeba značné vzpruhy při výchově. Toho se nedostává. Don Bosko se svou výchovou jest pravým dobrodiním východu a jižních krajin.

Řemesla na východě jsou v hrozném úpadku. Krom nejobyčejnějších prací nedovedou práci umělejší. Dr. Sedláček ve svém krásném spisu o sv. Zemi vypráví, že zámečníka do Hebronu (tuším) musili vzíti až z Jerusaléma. Bez výcviku a návyku práci dorůstá mladý orientál v pobudu.

Tomuto zlu hleděl odpomoci již jerusalémský kanovník, který však neměl tolik úspěchu, poněvadž neměl tolik zkušeností jako kongregace Salesiánů. Proto odevzdal dílo své s úchvalou Lva XIII. Salesiánům, kteří jeho sirotčinec učinili svou vychovatelnou v Betlémě, kdež zřídili kvetoucí ústav a kostel.

Salesiani jsou učitelé řemesel na východě, asi tak jako bývaly kláštery v prvních dobách pokřestění u nás. V ústavě v Betlémě chová se 100 sirotků, kteří dostávají výchovu křesťanskou, jež končí též vyučením řemeslu. V ústavě se vyučuje 8 řemeslům. Salesiáni dávají přednost dětem naprosto osamělým.

Příčina jest zřejmá. Styky s příbuzenstvem nemohou míti dobré následky, zejména v náboženském ohledu. Změna náboženství jest u Araba věc obchodní; mění víru jako kabát, často dle okamžitého prospěchu. Jest to zlo, které pochází ze styku tolika vyznání. Osoby, které 6kráte měnily víru, nejsou unika. Proto také naši misionáři jsou opatrní a nepřijímají hned. P. Jindřich z kongregace Beuronské, který nám půl dne svého drahého času věnoval, pravil, že by za peníze mohl míti »konvertitů«, kolik by chtěl, že však o ně nelze státi.

Hoši odchovaní v ústavě betlémském dobře a někteří velmi dobře se vděčí svým dobrodincům. Mnozí si založili už své domácnosti a živnosti a zůstávají ve spojení se Salesiány.

Velikým dobrodiním jest krásná tiskárna v Betlémě, kdež právě tiskli arabsky život Boskův, který jest velmi oblíbenou četbou a koná dílo misijní. Salesiáni odchovali v Betlémě již 4 arabské kněze a 2 bratry, kteří pracují s arabskými chovanci. V tom leží veliký pokrok Salesiánů.

Není to lehká práce odchovati Araba na kněze. Turecké ovzduší a pohodlný koran jest obrovskou překážkou. Naše misie nejmenší celkem výsledek vykazují u Hindů a moslemínů. Smyslná nauka jest pravým okovem.

Veselé tváře hochů pracujících v dílnách svědčily o spokojenosti. Bratr s nimi pracující jest názorné kázání. »Oči lépe se učí než »uši«.

Zařízení dle našich poměrů jest velmi jednoduché, dle tamějších poměrů přímo nádherné. Většina škol arabských jest z prken; dítky sedí po tureckém způsobu na rohožce na zemi. Salesianská škola je zděná a má i lavice a evropského učitele.

Práce hochů ukazují výsledky. Jeden z chovanců kreslil Pia X., jiný řezal dovednou arabesku.

Betlémský ústav patří k největším salesiánskym ústavům ve sv. Zemi. V ústavě jest pochován i zakladatel jeho, bývalý kanovník jerusalemský, jehož pomník zhotovili odchovanci ústavu; jest to umělá práce z mramoru: pomník dobrodince, ale i dělníků.

Salesiáni ve sv. Zemi jsou pod protektorátem italským, čímž Italové chtějí nabýti většího vlivu, jsou většinou Italové; proto by příslušel protektorát Italii, ale žid Nathan, purkmistr římský, Luzzati, ministr židovský, utiskování kongregací doma, tupení jich v parlamentě a ochrana jejich ve Sv. Zemi se špatně rýmuje. Ovšem politika prý nemá zásad mravních, proto dovede i toho, že doma pronásleduje, co béře v cizině v ochranu. Hnutí mladoturecké našim misiím ublížilo. Mladoturectví jest židovské hnutí zednářské a proto proti našim misiím není tak spravedlivo, jako byla stará turecká vláda, která vybrala daň a taxy a pak nechala volnost. Mladoturci jsou kulturní »bojovníci.« Ostatně francouzský protektorát jest hadr jako onuce a »vyrovná« se vlašskému. Nejlepší ochranou jsou sobě naše misie samy svou prací, opatrností a obětavostí.

V Jaffě, kdež jsem z přinucení musil meškati déle než bylo na programu (francouzská loď jako obyčejně nepřijela včas),

navštívil jsem Salesiány nedaleko domu, kde sv. Petr měl známé z bible zjevení. Zde mají Salesiáni školu navštěvovanou 110 žáky. Františkáni mají také svou školu, rovněž sestry. Dílen v Jaffě dosud nemají, přijímají do školy i děti jinověrců.

Jest toho zde třeba, poněvadž různé sekty zde vydržují též školy a proselytují. Německá kolonie, uprostřed oranžových hájů stojící, jest celá v rukou würtembergských bratří, zvláštní novější sekty. Úpravnost kolonie se krásně odráží od špinavé Jaffy, která jest největším městem židovským i velice obchodním. Jen pomerančů se ročně vyváží za 2 mill. marek.

Ve škole jafské provázel nás bratr Kolíňan, mladý učitel, který vyučuje též intelligentní Araby němčině. Němčina vůbec počíná značně konkurovati s vlaštinou a francouzštinou. V hovoru vyprávěl nám o stávce ve škole řecké. Patriarcha řecký přijal do svazku své diecese odpadlého kněze »bílých Otců« (mají krásný ústav a kostel v Jerusalemě) a ustanovil jej učitelem na šismatické škole. Když se to rodičové dověděli, že je má učiti odpadlý »bílý Otec«, neposílali děti do školy, a to z té příčiny, »když nebyl řádný katolík, nebude také řádný Řek«. Co patriarcha rozhodl, jsem se nedověděl, poněvadž byla věc v proudu. Byl-li patriarcha tak důsledný a rozumný jako lid, pak rozhodl také tak.

Poblíže Salesiánů jest krásná nemocnice sv. Ludvíka pod správou sester sv. Josefa, kdež jest 35 postelí a lidová lékárna zdarma. Arabové užívají pilně dobrodiní křesťanských sester, ale víru přijímati nechtějí, jejich jest jim pohodlnější. Nemocnice postavena prý jest na místě, kde sv. Ludvík obdržel zprávu o smrti své matky.

V Alexandrii mají Salesiáni tiskárnu se 4 lisy.

Význam Salesianů pro naše misie jest veliký. Mají, jak jsem pravil, novou methodu a pak počínají s dětmi, které vychovávají. Tou cestou snad dožijí se větších výsledků a trvalejších. Kardinál Lavigerie též začal misionařiti s dětmi, ježto nabyl přesvědčení, že dospělého Turka obrátit trvale ku křesťanství jest takřka vzácností zázračnou.

Pro naše poměry není práce Salesiánů bez poučení. Ztrácíme tisíce mladých učňů na socialisty červené a červenobílé. Naše misijní činnost musí zde činiti přítrž. Besídky učenické, odkázané na dobrovolnické síly od případu k případu, nestačí. Nestačí hmotně, nestačí duchovně. Osoby zapřažené týden nejeví chuti v neděli odpoledne apoštolovati mezi učni; zkušenosti jednotlivých dobrovolníků nevyrovnají se zkušenostem členů kongregace, která má podklad zkušenosti celého tábora mužů. Bude třeba uvésti i tuto kongregaci do Prahy, aby vzala do ruky práci o řemeslný dorost. Dp. Hoffmann několikráte se mnou o tom mluvil, snad přijde jednou k uskutečnění společnými silami. Naše katolické asyly by mohly chlapce své dáti jim na starost a pořídili jim útulek, při němž by mohla býti prostorná síň, kde by se v neděli odpoledne konala »oratoř« dle zkušenosti a návodu blahosl. Boska, jehož prvního nástupce s královskou poctou doprovázel Turin,

který byl středem snah po sjednocení Italie, ale také snah ctihodného Cotollenga a Dona Bosca.

Kéž by kníže Sylva Tarouca chtěl při tomto podniku pomoci svou štědrou rukou. Kus sociální práce by byl obstarán. Lépe jest zavolati na pomoc vyškolenou kongregaci než začínati pokusy s novými útvary. *Fr. Vaněček.*

Oslava Husova v r. 1910.

Dvacet let uplynulo od bouřlivé schůze sněmovní, k níž dalo podnět odstranění desky se jménem Husovým na budově musea království českého. Tato ryze zevnější a nahodná událost vyvolala pak návrh na postavení Husova pomníku v Praze a vedla k pořádání oslav Husových. Politikové čeští doufali tím roznítiti v národě vlastenecké nadšení, jehož ovšem bylo třeba proti neochotné a neupřímné Vídni a hlavně proti troufalé a tvrdé výbojnosti německého živlu v Čechách. Pokud to české politice prospělo a na Vídeň a Němce účinkovalo, o tom soudu pronášeti nebudeme, ale víme všichni, že nářek na úpadek politického života v Čechách a na útisk českého národa v jeho právech a tužbách je dnes všeobecný.

Zatím idea národnostní u nás po roce devadesátém jednak působením Masarykovým v intelligenci, jednak rozmachem mezinárodní soc. demokracie v lidu pozbývala síly a přitažlivosti a ustupovala mezinárodnímu heslu o pokroku a vývoji lidstva. Gambettovo »Klerikalismus — toť nepřítel!« stalo se heslem všesvětovým a podněcovalo všecky odpůrce Kristova učení, aby ve skutek uvedli Voltairovu výzvu: Ecrassez l'infame! — Zahubte ji — církev katolickou.

Tento boj proti církvi zachvátil tedy i značnou část národa našeho, hlavně tak zv. intelligenci. Stalo se modou potírati náboženství a urážeti církev. Hus musil také svléci roucho národní a vlastenecké a obléci si úbor mezinárodního pokrokáře a protináboženského fanatika. R. 1903 při slavnosti Husově (kladení kamene k pomníku) bylo to převlékání Husovo již velmi patrno; mladočeský politik dr. Podlipný viděl v Husovi ještě hrdinu národního, ale k slavnosti byli již pozváni němečtí pastoři. Řeč dra Podlipného setkala se s posměchem, čeští katolíci z národa vystrčeni a s berlínským evangelickým bundem — vyjednáváno.

A přišly věci ještě horší. V posledních dnech chopili se Husa lidé, kteří víru v Boha vyvrhli zcela ze srdcí svých a usilují o to, aby je následoval národ český celý! Je to sdružení, zvané »Volná Myšlenka«. Tu lze jen říci: ubohý Hus!

Tím jsme asi naznačili cíle a náladu oslav Husových. K tomu jen několik dokladů.

Z oslav Husových kořistiti touží evangelíci a Volná Myšlenka k sesílení svých řad a některé politické strany k získání stoupenců.

1. Že čeští protestanté považují za svůj hlavní úkol a za své poslání v národě odvésti český lid od Říma, to sami častěji doznali a prohlásili.

Veliké naděje kladli nejprve v liberalismus, jehož hlasatelem byly Národní Listy. Domnívali se, že lid k náboženské lhostejnosti liberalismem vedený a katolickému náboženství odcizený přijme protestantismus snadno a napořád. Ale naděje zklamaly; náboženská pohodlnost a lhostejnost zahostila se ovšem v duších, ale nebylo také ochoty přijmouti ani pohodlnější protestantismus. Proto s radostí uvítán jiný spasitel — Masaryk a jeho orgán »Čas«. Prohlásil sice Masaryk, že se služeb Božích u evangelíků neúčastní, paní Masaryková vystoupila i z církve a zůstala »bez vyznání«, Machar napsal »Jed z Judey« — ale to všecko nedovedlo české evangelíky odvrátit od strany realistické. Nezdolné bylo jejich přesvědčení, že Masaryk uskuteční to, po čem oni po celá desetiletí toužili, že on převede národ do jejich ovčince. Vůdcové evangelického lidu jako Dušek, Kozák, Šádek stojí už nad hrobem, ale sny jejich života se nesplňují. Tu je pochopitelna jejich nedočkavost a netrpělivost. A Herben i Masaryk se činí; v »Čase« a při svých přednáškách (na př. v Táboře) zřejmě již vybízejí k odpadnutí. Když prof. Flaišhans na Mělníce líčil Husa jen po stránce národní, vytýkal to »Čas« a napsal:

»Při lidové přednášce měl by se podati stručný životopis, nástin doby a vysvětlit, co z Husa oslavujeme. Hus není veliký hlavně pro vzájemnost slovanskou a nacionální cit; takových lidí máme v historii dost. Velikost Husova je v tom, že svědomí více vážil než autoritu a že v souhlase se svědomím žil a umřel. Oslavy Husovy mají býti projevem pro poctivý vztah myšlenky k životu, mají lidu otvírati oči, aby správně viděl poměr svého lidství a češství k Římu. V lidové přednášce o Husovi je na místě *politická agitace*, ne snad pro některou (?) stranu, *ale proti jediné klerikální*. Agitaci protiklerikální nesmí se nikdo vyhýbat v přednášce o Husovi, neboť krotká opatrnost není ještě seriosní, ač snad stačí na svobodomyslnost. Prof. Flaišhans slova »klerikalismus« ani nevyslovil a pro úzkostlivou umírněnost neřekl o Husovi nic pro lid cenného a proto také jeho přednáška neuspokojila. »Čas« píše o »agitaci politické«, ale »politikou« rozumí honění lidu v náruč protestantismu.

R. 1903 podnikly Nár. Listy veliký boj, k němuž jistě se neodhodlaly snadno, poněvadž v něm ztratily své abonenty mezi evangelíky, a tenkrát ukázaly N. Listy na nebezpečí, jaké se skrývá ve snaze protestantů, aby český národ odvedli od katol. náboženství. Tehdy Nár. Listy konaly vskutku svou povinnost, což jim přiznal i evangelík K. Rohan ve svých článcích »Moderní stoupenci Husovi« (Pelcovy Rozhledy r. XIV. čís. 1—19). Od té doby se Masaryk, »Čas« a evangelíci trochu mírnili, až zase letos popustili úzdy své nedočkavosti.

Malý doklad snah protestantských přinesly v těchto dnech »Lid. Noviny« (dra Stránského v Brně) ve zprávě o pastoru ve Vanovicích u Jevíčka. Vytýkají mu, že ve svých kázáních ger-

manisuje, a dodávají: »Takhle má vypadat národní výchova českých evangelíků? Je snad pravda, že evangeličtí faráři čeští za pruské marky pracují pro krále pruského, jak kdysi psaly Nár. Listy? Vanovický farář alespoň dle všeho německy a lutheránsky cítí, myslí a jedná.«

»Čas« dne 6. července v úmyslu štvavém tvrdí, že i o Husovi (jako reformátoru) platí slova encykliky boromejské a chválí Luthera, aby učinil »evangelium« Lutherovo (nebo Kalvinovo) českému člověku záživnějším. Praví tam »Čas« mimo jiné: »Pravda je člověku římskému to, co papež, biskupové a kněží učí a poroučejí; člověku evangelickému je pravda to, o čem sám je ve svém svědomí přesvědčen.« Podle toho, co píše evangelík Rohan (v »Doslovu« Moderních stoupenců Husových — Rozhledy XIV. str. 446—454) je tuhle to tvrzení pořádná lež a špatný prostředek k dosažení »evangelických« cílů.

A proč máme přestoupit? proč máme katolickou církev opustit? Jsou snad evangelíci mravně lepší než katolíci? Jaká to byla svoboda svědomí dávno po Husovi, když dal Kalvín na hranici spalovati lidi, kteří byli jiného přesvědčení? Nebo jaké jsou to obrázky evangelické mravnosti, které líčí ve své knize evang. farář Paul Gerade? (Rozhledy XIV. str. 184 a násl.)

Před několika léty rozeslala naše »Tisková Liga« (když se evangelíci chlubili »vyšší mravností«) dotazníky po Čechách, jak je to s tou mravností u věřících a duchovních protestantských. A odpovědi nezněly lichotivě; dle těch soudě, stál by lid evangelický mravně níže než lid katolický. Je to tedy opravdu jen ukojení fanatismu a nenávistt proti katol. církvi, když realisté a evangelíci zneužívají Husa, aby lid katolický z jeho církve lákali a řady svého stádce takovými odpadlíky rozmnožovali.

Že protestanté vždycky spatřovali v Husovi prostředek k dosažení svých cílů a tužeb, jde také ze zprávy »Času« (5. července), kde čteme:

»*Evangelická beseda v Praze* má velikou zásluhu o udržování plamínku, ze kterého konečně vyšlehly takořka všeobecné Husovy oslavy v Čechách. Husova první oslava konala se roku 1869 poutí do Kostnice, zasazením desky na rodný dům Husův v Husinci atd. Staročeská však politika tehdejší rozmach udusila vlivem šlechty a kněžstva. Byl to jedině tento evanjelický spolek, jenž od r. 1880 každoročně udržoval Husovy slavnosti v sále žofínském v Praze. Letos promluvil o Husovi dr. *Herben*. Vyložil, co znamenalo neposlušenství Husovo, zamítnutí autority ve věcech svědomí a proč se plným právem ještě po 500 letech vracíme k principům Husovým: i k jeho názoru o svědomí, i k jeho názorům o mravnosti lidského konání. Řečník byl uvítán a po přednášce odměněn hlučným potleskem. Pěvecký kruh Tovačovský zapěl Kdož jste boží bojovníci a Vlasti od Tovačovského. Veliká dvorana žofínská naplněna byla hojným a vybraným obecenstvem.«

Pokud poměry v katol. lidu českém (zvláště na Polabí) známe, můžeme říci, že i ten »plamínek« pro Husa byl a je v lidu českém velmi slabý. Pochybujeme velmi, že by tak bylo půso-

bením katol. reformace; národ žádný svých dobrodinců a velikánů tak snadno nezapomíná; zdravý smysl lidu nedá se tak snadno másti a klamati. Vzpomínka na hrozné útrapy z náboženských válek vzniklé byla v lidu mocnější než vědomí nějakého »náboženského osvobození«, zvláště když ta »evangelicka svoboda« vynašla pak zásadu: »cuius regio illius et religio«.

Prof. Krofta napsal do »Jihočeského Kraje« (seš. 4.—5.) článek (Jižní Čechy a české hnutí náboženské), kdež na konec praví:

»Na českém jihu došlo také dříve než v ostatních Čechách, hned po obnovení pražského arcibiskupství v r. 1561, k církevní reorganisaci strany katolické, zde se též staly mimo Prahu první pokusy o zřízení kolejí jesuitských (v Jindř. Hradci r. 1565 a v Třeboni 1566); pokusy ty se sice hned nezdařily, ale ještě před koncem XVI. stol. byly skutečně založeny jesuitské koleje v Jindřichově Hradci a v Krumlově. Tak se začala v jižních Čechách ještě před obratem bělohorským účinná protireformace, která připravila jejich dokonalému pokatoličení půdu tak, že po tomto obratu bylo provedeno bez velikých nesnází. Zatím, co ve východních Čechách nikdy nepřestává vříti potlačované hnutí náboženské a znova a znova propuká náboženským blouzněním, selskými bouřemi a emigracemi do ciziny, je na českém jihu celkem ticho. A když r. 1781 vydán byl toleranční patent Josefa II., našlo se ve třech krajích jihočeských Prácheňském, Táborském a Budějovickém sotva 900 osob, které užily dobrodiní náboženské tolerance, hlásíce se k některému z obou dovolených vyznání nekatolických, a i byly usazeny z největší části v území, jež hraničilo s kacířským krajem čáslavským, jmenovitě v okolí Pacova. Staré tradice husitské, táborské a českobratrské byly, jak viděti, na českém jihu vypleněny velmi důkladně. Jižní Čechy, někdy nejkacířštější území tohoto království, staly se jeho částí nejkatoličtější.«

Lid český toužil po klidu a pořádku; byl již syt náboženských zmatků a proto již před bitvou bělohorskou ochotně přijímal učení katolické; kdyby byl německý protestantismus před bitvou bělohorskou nepodněcoval spory náboženské a neužíval násilí, byl by se lid český klidně a s radostí vrátil k starému náboženství katolickému. A dnes je opět protestantismus, který nejenom mezi Němce hodil heslo »los von Rom«, ale i mezi Čechy se snaží loviti, jak ukázalo vyjednávání s berlínským Evangelickým bundem a německými pastory při Husově slavnosti v r. 1903. Každým dnem čteme v novinách nářky na postup germanisace, všeněmecká zuřivost neochabuje a v té době volá Masaryk k Čechům: pryč od Říma! Kdo v tom nevidí práci pro krále pruského, ten je slepý.

2. U hranice Husovy ohřívá se dále několik lidí, kteří u nás tvoří odnož mezinárodního sdružení »Volné Myšlenka«. Pelant, Bartošek, Myslík a dva odpadlí kněží (Kunte a Loskot) způsobem opravdu nízkým s několika jinými, stejně bezvýznamnými lidmi usilují učiniti z národa zástup zoufalých nevěrců. A Hus má k tomu býti lákadlem. Známý defraudant a sebevrah Kudrnáč

slíbil veřejně Macharovi po jedné jeho přednášce, že se přičiní, aby do r. 1915 aspoň sto tisíc Čechů prohlásilo se bez vyznání.

Při ukončení kongressu »Volné Myšlenky« v Praze (1907) pravil Julius Myslík, předseda české sekce (!) V. Mky: »S díkem za účast na kongressu letošním pojím srdečné pozvání k účasti na kongresse r. 1915.«

»Husovo číslo« krejcarového lístku »Havlíček« (2. čce) přináší štvavé články »Poznámky o kněžích a nekněžích ke dni Husovu« (napsal L. Kunte), »Kdo upálil Husa« (napsal Loskot). Loskot vydal i tendenční »Život Konráda Waldhausera«, píše »o inkvisici« a vůbec svědomitě se snaží, aby z dějin vylovil trochu bahna, kterým by katolickou církev postříkal a zohavil. Je to ku podivu, historik z povolání, muž v předsudcích protestantských vychovaný, univ. professor Ruville vrací se k církvi, vydává spis »Zpět ku sv. církvi«, kde s láskou a úctou o katol. církvi mluví, a tu dva odpadlí kněží čeští, plni slepoty a zloby s takovou zběsilostí na tu církev se sápou. A nic nového nepřinášejí; to vše, co oni píšou, napsali dávno před nimi daleko obratněji a chytřeji už jiní nepřátelé katol. církve. Což nejsou stížnosti na př. v listech sv. Pavla na zlořády v prvotní církvi? Co se tím má dokázati, vybírají-li se z dějin církevních jen temné stránky a zprávy dobré se zamlčují? Je snad naše doba prosta bludů a špatností? Jistě by vyplnil několik svazků knih, kdo by chtěl vylíčiti zlořády naší doby přítomné. Věru jen před lidmi nemyslícími mohou Kunte a Loskot »děkovat« Pánu Bohu, že nejsou jako jiní lidé.

Doporučujeme při této příležitosti zvláště intelligenci, pokud pravdy hledá, Ruvillův spis: »Zpět ke katol. církvi.« Největší odpůrkyní Církve je vždy neznalost jejího učení a jejích dějin.

3. Konečně se Husa zneužívá k agitaci politické; domnívaj. se některé strany (mladočeši, nár. socialisté, státoprávníci i soc demokraté), že oslavujíce Husa, podávají důkaz nefalšovaného vlastenectví. A tu pak se stává, že po takové »oslavě« jedna strana posmívá se druhé pro nepatrný počet účastníků při schůzi, průvodu neb přednášce. Strana, která má široké vrstvy za sebou, shromáždí ovšem snadno větší počet »ctitelů« Husových. Proto na př. »Č. Slovo« (7. čce) vysmívá se »radnici a Sokolu« na Král. Vinohradech, že »pokrokové obecenstvo« nešlo na jejich »trucoslavu«, ale za to prý nár. dělníků valilo se ulicemi deset tisíc. Také na Žižkově prý nejméně 10 tisíc »národních« oslavovalo Husa, kdežto na oslavě soc. demokratické »návštěva byla ubohá.« A podobně dělo se po venkově, kde zase soc. dem. posmívali se »vlastencům« (Sokolům a Vzdělavacím sborům), že jich tam bylo hrstka, že nálada byla stísněná a řečník trapně dojat. A tohle že je nadšení pro Husa? To je projev vlastenectví a pokroku? Ty své »tisíce« konečně seženou soc. demokraté a nár. socialisté na povel k jakékoli demonstraci. Proto slabší strany politické (na př. mladočeši) pod vlastní vlajkou se už Husa oslavovati neodvažují, aby nedošli výsměchu pro slabý počet svých přívrženců.

Máme za to, že v oslavách Husových je mnoho nezdravého a škodlivého. Ke každé oslavě třeba předně čistých úmyslů: lásky a úcty k oslavenci: ale při oslavách Husových trapně působí úmysly nízké, sobecké, agitace, zášť. Národ se jimi seslabuje, neboť upřímní katolíci nemohou jíti s těmi, kdo Husa zneužívají k šíření protestantismu nebo nevěry. Užívá-li Husa k projevu politického strannictví jedna strana v národě, jsou tím ostatní strany rozladěny, což také k posílení národa neprospívá. Ponechme Husovi význam, jaký mu podle nestranných historiků přináleží a nedávejme ho do služeb ani německého protestantismu ani mezinárodního bezvěrectví. Buďme svoji! Pravdy si vážme a navzájem si lásku a úctu zachovejme!

L. † eu.

Vavanoš.

Napsal *Jan Vránek-Pohořský.*

U jezera Hořejšího
Vavanoš vlád kmenům četným,
jeho jméno kouzlo mělo
mezi všemi Indiány,
neboť Vavanoš byl silný,
postavy byl obří, hrdé
jako nejvyšší strom v lese.
Jeho luku nikdo z mužů
napnout nemoh silnou rukou,
jeho šípy v bleskném letu
nikdy cíle nechybily.
V nedozírné vzdálenosti
jeho šípem padal bison,
medvěd v bázni prchal před ním,
orel s výše blankytové
každou střelou pad mu k nohám.
Člunem brázdil bouřné vlny,
jako letí orel vzduchem.
Po staletí vlád rod jeho
četným kmenům indiánským,
proto všichni Indiáni
lnuli k němu zbožnou úctou,
jeho slovo bylo rozkaz,
pro něj umřít bylo slávou,
v sněmu platilo, co řekl.
Zakouřil-li dýmku míru,
zažehnány byly boje,
tomawhak však pozvedl li,
všechny ruce pozvedly jej,
boj byl na život a na smrt.

Vavanoš byl vzorným vládcem,
milován byl od poddaných
pro svou odvahu a moudrost,
modlou byl všem Indiánům,
postrachem byl nepřátelům.

Vavanoš měl krásnou dceru,
Bílou Růží nazýval ji,
vynikalať nad své družky
jako růže nad květiny
sličností a krásou ducha.
Osmnáct jar zůstavilo
plno svěžesti a zdraví
v jejích lepých, vnadných tvářích,
postavou svou byla kněžnou,
královnou svým vychováním,
byla chloubou svého otce.

Ve všech srdcích mladých mužů,
vzplála láska k Bílé Růži,
ale hrdý její otec
nepřál sluchu nápadníkům,
nebo všichni se mu zdáli
býti nízci proti němu,
nedůstojni Bílé Růže.

Ale srdce Bílé Růže,
lásce přec se otevřelo,
jako rose květný kalich,
jako slunci oko sajky.

Nejkrásnější svého kmene,
nejbohatší ze všech mužů,
urostlý jak lesní javor,
statečný a slavný lovec
byl muž mladý Tmavý Orel.

Jemu lásku přislíbila
věrnou, velkou, nesmrtelnou,
které žádná moc ni bouře
nepodlomí, nezahubí.
Jemu slíbila být družkou,
sluncem být dnům jeho žití,
hvězdou býti jeho nocem.
Tmavý Orel k Vavanoši
přišel prosit o nevěstu,
sliboval, že život pro ni
ochoten je položiti.

Vavanoš děl nápadníku:

»Poslyš pozorně má slova!
Chceš mou dceru za manželku,
chceš mi vzít nejdražší poklad,

jímž mne nebe obdařilo.
Mladý muži, uvážil jsi,
koho svým chceš zváti tchánem?
Uvážil jsi moje činy,
jež mne vznesly k velké výši,
jež mé jméno učinily
hrůzou našim nepřátelům?
Který z vrchních náčelníků
u sousedních mocných kmenů
za čest sobě nepokládá
přítelem být Vavanoše?
Který lovec napne luk můj?
Který bojovník se může
rovnat slávou Vavanoši?
Nuže, čím ty, mladý muži,
jakým činem nesmrtelným
vykázat se hrdě můžeš,
bys byl hoden slouti zetěm
věhlasného Vavanoše?

Proslavil jsi se kdy v boji
proti našim nepřátelům?
Kdy jsi přines z boje domů
odznak vítězství a slávy?
Kdy jsi přestál hrozná muka
bez hlesu a bez záchvěvu?
Kdy jsi kolik dní hlad snášel,
ve strastech byl vytrvalým?
Zní tvé jméno za hranice
tvojí chaty a vsi rodné?
Nikoliv! Jdi tedy napřed
získat sobě jména, slávy,
osvědč se být tmavým orlem,
potom přijď a dám ti dceru,
budeš zetěm Vavanoše.«
Láska velká, láska pravá
ochotna je přinést obět,
ani smrti neleká se.

Já jsem unes ženu svoji,
krásnou matku Bílé Růže
s nasazením žití svého.
Na sta jezdců jelo tryskem
za mnou temnou nocí lesem,
by mne prostříleli šípy,
by mně urvali choť drahou.
Moje láska odvážlivá
zvítězila v nebezpečí.«

Uznal mladý Tmavý Orel
požadavky Vavanoše,
umínil si hledat slávy,

by byl hoden Bílé Růže,
nebo zemřít v boji za lid.

Shromáždil své mladé druhy
statečné a bojechtivé,
rozohnil je výmluvností
k boji proti nepřátelům,
zvolili jej náčelníkem,
všichni pláli ctižádostí
pro svůj lid se bíti v boji
se sousedy ukrutnými,
kteří loupili jim koně,
unášeli dívky, ženy —
dívkám živým živé srdce
z těla krutě vytrhali
v oběť velikému Duchu.

Zazpívali píseň války:
»Loučíme se s vámi všemi,
kteří v boj jít nemůžete,
loučíme se s kmety, dětmi,
loučíme se se ženami,
s milenkami, nevěstami,
litujeme, že vás nechat
ve vigvanech nuceni jsme,
že mít podíl nemůžete
na zápase bojovníků!«

V deseti dnech ozbrojeni,
opatřeni zásobami
nabarvili svoje tváře
pestrou barvou bojovníků,
k válečnému táhli tanci.

U jezera Hořejšího
rozkládá se svěží louka
plná zeleně a květů.
S jedné strany modré vody
obroubené zlatým pískem,
s druhé strany bujný prales
věkovitých dubů, sosen
zeleň louky obklopuje.

Prostřed louky kolem sosny
staleté a obrovité
po dva dni a po dvě noci
bez oddechu do úpadu,
bez potravy, bez nápoje
při rachotném zvuku bubnu
po způsobu svojich předků
tancem v boj se připravili.

Tmavý Orel, mladý vůdce,
rozloučil se s Bílou Růží,
lepou dcerou Vavanoše,

věrnost na smrt slíbili si,
on táh' proti nepřátelům.

Do území jejich vnikli,
brzo v srážce utkali se,
jak dva mraky krupobitné,
boj byl krutý, dlouhý, děsný.
Tmavý Orel jak blesk zhoubný
šířil bázeň, smrt a hrůzu,
rekovným byl náčelníkem.
Nepřátelé v zmatku prchli —
ale náhle zpozad keře
zasvištěl šíp smrtonosný,
střelen ve hruď náčelníku
bojovníkem poraněným.

Tmavý Orel s koně klesl,
zasažen byl přímo v srdce.
Nepřátelé poraženi,
ale vůdce v boji padl.

S válečnými trofejemi,
se skalpy a se zajatci
vrátili se vítězové
domů k tanci skalpovému.

Marně hledá Bílá Růže,
krásná dcera Vavanoše,
v řadách jejich tvář jí drahou,
marně na milence čeká —
mrtvého jej vezou domů,
by jej v slávě pochovali
se zpěvy a chvalořečmi.

Když měl pohřeb Tmavý Orel,
Bílá Růže neplakala,
jenom jedna velká slza
svezla se jí v krásné líce,
ustřihla mu kadeř s hlavy,
na své srdce vložila ji,
tvář svou černě nalíčila,
od té doby ani slovo
z růžných rtů jí nezavznělo,
od té doby ani sousta,
ani krůpěj jasné vody
nepožila, nevypila
přes domluvy svého otce.
Spánek míjel její víčka,
noci a dni probloudila
v tmavé, stinné doubravině,
kde byl pohřben Tmavý Orel.
Vadla jako růže v sadě,
která nemá slunce, vláhy,

vadla, chřadla, až smrt bledá
spojila ji s Tmavým Orlem
v životě, kde není bolu.

Vavanoš při její ztrátě
na tváři měl žalu smutek,
byl jak' socha mramorová,
litoval své kruté pýchy,
pro niž drahý poklad ztratil.
Nepřáteli nepřemožen,
přemožen byl tichým bolem
nade ztrátou Bílé Růže,
jediného svého dítka.
Sám stál ve své velké slávě,
jako hora nad planinou,
jako ostrov v modrých vodách.
Manželka před osmi sněhy
odešla mu cestou dálnou
do krajiny šťastných lovů.

(Děj vzat ze zápisků biskupa Bedřicha Baragy, Slovince, dlouholetého misionáře mezi Indiány.)

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

»To je ten prsten, ten nešťastný prsten?« řekla Frici, než váhala vzíti starodávný ten šperk do ruky.

»Ano, ten nešťastný prsten. A zde jest obrázek našeho Milouška. Ubohá Emilka měla jej stále při sobě. V posteli kladla si jej na polštář podle své hlavičky, líbala jej stokráte denně. Uschoval jsem jej, nedám jej více za rámec, hledávám na něm stopy jejích slz a políbení, jejich posledních vydechnutí,« lesní dojat sklonil hlavu a podával Frici nevelký obrázek, představující hošíka v modrých šatečkách, s bílým okružím kolem krku, kudrnatých světlých vlásků, hnědých oček, miloučkého obličeje, ale smutného výrazu kolem ústek. V ručkách držel malou flintičku.

»Můj mysliveček malý! Tomu by se snad byla myslivost lépe líbila, než jeho tatíkovi. Chtěl stále flinty a na každého dělal: pif, paf, pif, paf — bác!« smutně se usmál lesní.

»Chudáček, tak si muterlínku zavolal za sebou, andělíček malý,« pravila Frici.

»On říkal: maminka, tatínek — vždyť jsme Češi,« jiným tónem promluvil Rytíř, ano v tom na dvéře zaklepáno. Nečekajíc ani na pozev, vstoupila Helmi.

»Bože, frajle Frici, co se jich nahledám a oni jsou tady! To by mi nebylo napadlo. Hledala jsem jich u paní z Korbelů, darmo jsem ji vzrušila ze dřímoty, u Červinků, tam o nich nevěděli, u Černických řekli, že snad jsou tady. A oni opravdu.

Pan fořt si asi popovídal, požaloval a jim přišly slzičky,« rozpřádala Helmi hovor.

»Ba jistě, vzácná panno,« odvětil Rytíř.

»Teď ale je toho smutného povídání dost, jdou, frajle Frici, půjdeme si do parku, je tak hezky, pan fořt může přijít za námi, potom máme přijít k paní z Korbelů na kafíčko a pak půjdeme zase trošku na špacír. Jdou, jdou, já jsem již zavřela,« Helmi mrkala na Frici a tato seznavši, že marně by ji věrná přítelkyně nenutila ještě více očima než slovy, poroučela se a šla.

Helmi poroučela se hlasitě ještě na chodbě a cupitala tak rychle, že jí měla Frici co stačit.

V parku zabočila Helmi do hezké, šeříkem obrostlé besídky, kde byly lavičky z březových kmínků a kulatý stolek. Šeříkové keře byly tak mohutné, že nebylo střechu besídky ani stěny téměř vidět a vklouzlo se tam otvorem, kol kterého se musely větve šeříku, visící plny fialových, libovonných hroznů květových, rozhrnout.

»Co se jim stalo, frajle Helmi?« když byly usedly a unavená Helmi rychle oddychovala.

»I nic, ale zlobila jsem se. Tihle Černických si myslí, aby se každý podle nich řídil, s nikým nemluvil, nikam nechodil. Já se tam přijdu podívat, nejsou-li tam a ona mi řekne že ne, že asi jsou u pana fořta Rytíře. A on k tomu, že prý se na konec na pensijním křídle dočkáme svatby. Nezaklepe-li prý vdovec u — ráčejí prominout, opakuji, jak jsem slyšela — u staré panny, tedy že zaklepe ona u něho sama. Nemluvějí, já vím, že k němu sama nešly, že jich asi vyzval, tak jako mne párkrát a třeba jim nějaké ty své památky ukazoval, ale ta nepřízeň! Hned by se Černických pošklebovali«, Helmi došel dech.

»A pak prý nedbají, kde se co děje, ničeho si nevšímají«, spráskla rukama Frici.

»Nic si z toho nedělají, můj zlatoušku. A vidějí, co se vlastně zlobit. Vždyť by ono to vlastně mohlo být. Jak bych jich nerada ztratila, když mně jich Pánbůh zrovna pro útěchu seslal, tak bych jim to přála. Byl by z nich a z pana fořta Rytíře hezký párek«, usmála se Helmi.

»Co by jich nenapadlo! Úředničtí sirotkové nedělají takové partie, jako je zámožný a ne tuze starý vdovec, pro takovou starou pannu je dobrý vdovec s kolika dětmi nebo starý podagrista, kterého musí ve dne v noci obsluhovat«, řekla Frici trpce.

»Mlčejí, mlčejí, s nima by to mohlo být. Již nyní lépe vypadají, musím jim ty vlásky mejt tou rozmarinou, ještě dnes se pro ni stavím u zahradníka, však ty šedivé již není tak znát, vypadaly jim, to bývá, že takové vlasy, říká se jim »starostné«, vypadají a jiné opět tmavé nebo světlé za ně narostou. A jináče jsou jako míšeňské jablíčko, má roztomilá frajle Frici«, lichotila Helmi.

V tom se rozhrnuly větve šeříku a u vchodu besídky stanul lesní Rytíř.

»Hledám vzácné panny po celém parku, schovaly se mi do houští«, zažertoval a přisednul, pokračuje v řeči: »Zavolala na mne paní Korbelová, ať prý jdu za pannami a přivedu je za chvíli na kafíčko, já mám přijít také«.

»To nás bude těšit, budeme mít přece pána mezi sebou«, zasmála se Helmi. »Ale nesmějí být smutný, pane fořt. Já vím, že si rád odlehčejí, rád vzpomínají, ale to nesmí být, aby mrtví nedali živým radovat se z toho, z čeho je radovat se možná. Oni jsou ještě mladý člověk, mohou mít ještě radost i štěstí na světě. Co pak v tom věku jako oni a již se jenom zabývají tou malbou, housličkami, kytičkami. Ještě jim patří žena«.

»Ale, ale, vzácná panno, s tím ženěním to nerad slýchám, má-li to přijít, přijde to samo. Jako s první ženitbou. Znal jsem Emilku od malička, viděl jsem ji vyrůstat a nenapadlo mi, že by mohla býti mojí. A tu jednou jsem přišel domů na svátky svatodušní, padly tehdy koncem května a vidím Emilku stát na zahradě pod květoucím stromem. Byla to jabloň, ty zarůžovatělé lupínky napadaly Emilce do těch krátkých kudrnatých vlásků, na ramena, měla modré šaty a černou zástěrku. A tu mi tak srdce poskočilo. A ona mi povídá, že dlouho nejdu, že mne vyhlížela. A tak se červenala a již jsme věděli, že se máme rádi.« Rytíř se zardíval v milé vzpomínce.

»Takového něco my neznáme, že, frajle Helmi,« řekla Frici teskně. »U nás se mluvilo vždy jenom o rangu, o penězích — o lásce jsme neslýchaly. Že je štěstím míti pěkně zařízené pokoje, dobré živobytí, drahé šaty, to mi i mutrlínka říkala. A ta výbava se chystala, jakoby se s ní chystalo i to štěstí«.

»Někomu to stačí, to jsou lidé malého srdce, obmezeného rozumu, požitkáři. Někteří mají se návykem rádi. Ale láska, pravá láska jest největším štěstím života. Ta léta, která jsem prožil s Emilkou, jsou mi jako zlatou září ve vzpomínkách. A ten její stesk v myslivně na samotě, ta lítost, že nemohli jsme se dočkati děťátka, pak ten žal nad tím naším mrzáčkem nám ztrpčovaly mnohé chvilky, přece bylo těch klidných a šťastných více než těch smutných. Žiji se svou Emilkou a Milouškem ve vzpomínkách tak jako jsem žil ve všech myšlenkách s nimi, dokud jsem je měl. Neželím přepjatě, nereptám, děkuji Bohu, že jsem je měl, že byli mým blahem«, pravil lesní vzrušeně.

»Takových pánů je málo«, kývala hlavou Helmi a v zapadlých očích zaskvěly se slzy, vzpomněla na svého otce. — —

A Frici asi také tatáž vzpomínka proletěla hlavou. Řekla si v duchu, jak málo otec na zemřelou matku vzpomínal, jak málo se staral o její, jedinké dcery budoucnost.

Bylo chvíli ticho v šeříkové besídce, všichni tři byli zamlkli. Posléze Helmi přejela si rukou čelo a vyzvala lesního, aby se podíval, kolik je hodin, zda není ještě čas na svačinu, že paní Korbelová nerada čeká.

Lesní pohlédnul na hodinky, zjistil, že je půl čtvrté a tak šli.

Frici byla jaksi v rozpacích, tím více, ani potkávali dosti lidí, jak se šlo zámecké panstvo po podřímánce poobědní před svačinou projít a k této se do zámku vracelo.

Museli pozdravovat a lesní Rytíř si při tom nepočínal ani dost málo poníženě.

Potkali také Černických. Tito se zastavili, paní sdělovala, že jsou již po svačině, neopomenouc trochu bodnouti, že nejraději svačí doma, nedbajíce o pozvání, ač by, kdyby se někde klaněli, jinde dobízeli, jim na těchto nescházelo.

»I to my se ani neklaníme, ani nedobízíme, co dají lidé z dobrého srdce, to se přijme s vděčným: »Zaplať Pánbůh«, však kdo nemůže, ten nepodá. A tam kde by, když by podali, museli si sami odepřít, tam bysme nepřijaly, vidějí slečno Frici«, ozvala se Helmi.

»Arci«, řekla Frici celá uzardělá a pohlédla úzkostně na Černických, zda se nedostane ostré odpovědi.

Ale tito se poroučeli úplně zdvořile a uctivě, jakoby byli vyměnili nejpřívětivější slova.

To bylo v zámku ve zvyku, mluvilo se špičatě a kysele a loučilo se hladce a sladce.

»Tahle paní Černická by chtěla mistrovat celé pensijní křídlo, ano, až kdo se jí dá. To jsem ji píchla, tu bude svrbět ten uštěpačný jazýček, než mi to zase oplatí«, libovala si Helmi.

»Jaké to malicherné starosti«, usmál se Rytíř.

U paní Korbelové byla uchystána dobrá svačina. Ku kafíčku čerstvé buchty, bylať nedávno donesla Terinka vajíčka a Bábinka čerstvé máslo a tvaroh, bylo tedy péci z čeho. Tvarohové buchty chutnaly všem a po kafíčku ořechová likérka též.

A povídání se dařilo až milo. I lesní byl vesel a snesl škádlení, jak si frajli Frici zavedl na besedu.

Pak se šlo do parku. Frici nesla si v kabelce pletení, napadlo jí, aby udělala paní Korbelové dárkem pro vnoučátka nějakou maličkost i začala jakési krejzlíky, jaké byly tehdy v modě. Jemného nití měla dosti v zásobě po matce, která ji do výbavy dala vše možné. Helmi ji to schválila a Frici si umínila, že bude i vložky, krajky a pokrývečky plésti do zásoby, tak na dárky. Kde by se hodilo a kde by se nedalo použíti něco z toho, co k darování určila.

Hezky se bavil náš čtyřlístek, i kdy později sešli do parku.

Tam bylo živo. I tlustou paní justiciárku vytáhl pan manžel na to jarní sluníčko. Seděla arci v kruhu dám ve větším altáně, kde vedly slovo paní direktorová s paní lesmistrovou. Vyprávěly o svých dětech, paní direktorová o »paní hejtmance« Lauře a o »paní justiciárce« Auroře i o synovi, paní lesmistrová o »gerichtsrátové« Isauře, paní kontrolorová nadhodila tu a tam »špičaté« slovíčko, které rovněž špičatě zodpověděno a tak se dámy bavily. Tlustá paní justiciárová se jenom smála a hladila při tom pinčlíka, takového tlustého psíčka, o kterém se v zámku říkalo, že je co do chůze i vzezření své paní podoben.

Paní důchodňová chodila s paní kancelistovou a jejich děvčatka hrály si společně.

Několik slečen z města obklopovala v jiné besídce paní doktorovou.

Paní obrová-pojezdná a paní obrová-obroční seděly spolu na lavičce a ze spokojeného úsměvu prvé a kyselého druhé bylo lehce uhodnouti, že povídají si asi o vaření, o šetření a dopřávání si.

A krásný májový večer nastával, vůně šeříku nesla se vzduchem, dech jara voněl — — —

X.

Tak se frajle Frici vžila již do těch malých i větších svých starostí, dovedla rozpočítati měsíční příjem, aby stačil na kávu a cukr, od prádla, na maso a mléko i ostatní vařivo, že, jak se smávala, mohla by býti na místě rentmajstrem, jako nebožtík pan fatrle.

To společné hospodaření s Helmi přinášelo jim dokonce i malou jakous úsporu, aspoň se tak hned zase nevydaly peníze za mouku, když koupily obě po libře a sesypaly dohromady, s omastkem se to dělalo také tak i se vším ostatním, vyjma kávu.

Tu vařily si každá zvláště, přišly-li frajle pucérky na besedu, tu byly uctěny čajem nebo čokoládou a likérkou, jak zásoby stačily. Paní Červinkovou, která »velký úklid« u obou přítelkyň spojila, uctily vždy za tento obědem, od prádla jí platily, ač Helmi nezmohla se na ten dvacetník za čtyřnedělní prádlo jako Frici, neměla »tajné« pokladnice jako tato, musela hledět méně špinit. Ušila si chudáček noční košile ze starších kartounových šatů, prala tyto sama v umývadle a bílou denní košilí vystačila vždy na deset dní. Frici zpozorujíc to, nedovolila, aby Helmi dávala více utírky a ubrousky k společnému vaření, brala vždy svoje a Helmi zaplatila paní Červinkové od prádla vždy čtvrtzlatníkem nebo sedmnáčtníkem.

Tak Helmi šetřila, že obalovala vrchní polštář vždy kusem nějaké látky, šátkem, zástěrkou, co měla po ruce, jen aby méně povlaků ušpinila.

Frajle pucérky v tomto ohledu tak nešetřily. Ony paní Červinkovou podarovaly každé léto krajkovým, ob rok na zimu glotovým či hedbávným čepcem, krom toho ji pohostily a účty byly vyrovnány.

Arci pohostění, ať oběd, svačina či jen tak podání něčeho, počítalo se vždy pro dvě osoby, donesla vždy paní Červinková ode všeho svému pantátovi, který trávil nejvíce hodin denně v posteli. Neduh jeho se sice nehoršil, ale také nelepšil, dobré pojedění učinilo mu nejen radost, ale také ho vždy posílilo, jak říkával, na několik dní.

Děti donesly málo a rodiče neprosili, nežádali, arciť také neodmítali darův a paní Červinková měla pro vnoučata vždy připraveny punčošky a nátepničky, kteréž snacha s úsměvem, dcera s dobromyslným hubováním přijaly, neopomenuvše pilné pletačce podstrčiti aspoň desetník na tu vlnu a bavlnu. Jen si stýskali staří rodiče, že ty děti málo vidí, že syn slouže na druhém panství a zeť ze vzdáleného revíru dojdou tak sotva ob rok, jednou jedna rodina, po druhé druhá.

S těmi dary to bylo tak, jak Černických Frici sdělili, neměli děti Červinkovic na zbyt, byla u obojích četná rodina a páni fořti, jak mladý Červinka tak jich zeť, se rádi napili.

Ráda chodila Frici na faru k panně Barušce. A rovněž tak ráda tu a tam k doktorovům. Paní doktorová jediná neoplatila Frici návštěvu, neposlala prezent, ale chovala se k obstárlé panně vždy tak vlídně, zvala tuto k návštěvám tak srdečně a pohostila tak laskavě, že Frici provázena Helmi, ráda zacházela do domku v podzámčí, kde panoval takový duch jako na faře.

I u doktorů i na faře se četlo, o čteném hovořilo a co bylo Frici i Helmi k největšímu údivu, četlo se — česky.

Takový sprostý papír, podobný balícímu papíru od kupců to byl, na kterém byly tištěny ty noviny: »*Jindy a nyní*« — »*Rozmanitosti*«, posléze »*Květy*«, mající kolem tohoto nápisu hrubou dřevorytbu věnečku.

Ale co se vyčetlo z toho papíru, to bylo takové pěkné, zajímavé, pro Frici takové nové. Tak pěkně se povídalo o těch povídkách a básních i v tom vážnějším čtení, vyprávějícím o současném životě veřejném i vniterním životě českém.

Frici si říkala, kdyby byla tyhle věci znala, o nich slýchala, že nebylo by se jí tak časem zastesklo v tom jejím na povrch lesklém životě, v tom vadnoucím mládí, v kvačící bezradnosti staropanenství, starosti nezaopatření.

Helmi říkala, že to vše již pro ni není, že jest k tomu ke všemu již trochu stará a ponechala mnohdy Frici u doktorů nebo na faře a šla si někam na »kousek řeči«, vyslechnouti a povědětí nějaký ten zámecký klípek, jichž v tom ovzduší poletovalo jako komárů v letě, někdy nepatrně, někdy ostřeji žíhadlo zapouštějících, však velkých poranění nezůstavujících.

Frici dařilo se lépe v tom ovzduší novém, kde se k doktoru a faráři družil i starý učitel i mladý jeho pomocník i lesní Rytíř i pan starý a mnozí měšťané se svými rodinami.

Počal si ten kroužek předpláceti víceré noviny, krom výše jmenovaných kolovala pak i »*Dennice*«, »*Vlastimil*«, v Olomouci vycházející »*Hvězda*« a později i »*Česká včela*«.

Farář František Svoboda i doktor a pan starý stali se členy Matice České a knihy tištěné latinkou chovali jako drahé poklady.

»S tím švabachem nám odpadne kus starého copu,« říkával doktor.

Frici počínala si nositi knihy i domů. Helmi si nepřála poslouchati předčítání a tak Frici čítávala, ana Helmi po obědě spávala nebo zašla-li někam.

Jen někdy na něco zvláště »romantického« upoutala Frici Helminu pozornost.

Tak to byl »*Myrhový věneček*« od *Marie Antonie*, který Frici předčítala a kteráž povídka vylákala jí i Helmi i dobrosrdečné paní Korbelové, kterou k poslouchání vyzvaly, celé proudy slz.

Frici, že nebyla zvyklá česky čísti, musela přečísti vždy dříve knížku pro sebe a pak teprve mohla předčítati nahlas.

Tak jako »*Myrhový věneček*« nelíbilo se tak hned něco posluchačkám, ač také se zájmem vyslechly rytířský román »*Hrabě*

Rožmberk«, (ubohé Helmi zdálo se pak v noci o strašidlech) a libovaly si v přeložených povídkách pro mládež, jak Nieritzových, tak Schmidtových i »romantických« Klaurenových.

Přičiněním farářovým, kterýž na sebe byl vzal obstarávání či úřad »opatrovníka« nebo sběratele, přistoupilo více rodin k dědictví Svato-Janskému i později k moravskému Cyrilio-Methodějskému. A kupovaly a četly se české kalendáře.

»Je nová doba, nový věk, český národ vstává z dlouholetého spánku, budí se k životu, bude se brátí k cíli svého obrození, povznešení,« tak povídal si ten kroužek čtenářů či jak si říkati počali »vlastenců« mezi sebou a tak vyslovil to i kněz František Svoboda na kazatelně.

Frici statně pokračovala v českém čtení. Zajímaly ji ovšem nejvíce spisy sepsané ženami. Že *Marie Antonie* či *»Dobrovlastka«* jest řeholní sestrou u Alžbětinek v Praze, naplňovalo ji velkou úctou a říkala, že není divu, že osoba taková dovede tak psáti.

Také se jí velice líbila povídka *»Keř rozmarinový«*, v kteréž líčen i poněkud život v řeholi. Vyjádřila se, že přála by si býti také řeholní sestrou, ošetřovatelkou nemocných, míti jakýsi úkol ve světě, nežíti jen tak jako ten pták, který neseje ani nežne, jenom se potlouká kolem cizích práhů — — — —

Za toto vyjádření pohlédli na ni všichni toho dne na taře shromáždění vlastenci s úctou.

Farář pravil k ní: »Všade může býti člověk prospěšným, sloužiti nemocným a těšiti je můžete vždy. A udělí-li někdo, kdo má více, z přebytku svého tomu, kdo o podporu přímo nežádá, nemusí se tento ostýchati přijmouti. Někdy se možno každému opět odsloužiti a byť i jenom radou nebo dobrým slovem.«

Frici byla dojata a potěšena, cítila, že v tomto kroužku není na obtíž a těšila se na další.

P. Svoboda dal jí do ruky spisy *Majdaleny Dobromily Rettigové* a Frici četla a pak svým domácím posluchačkám, ku kterým se přidružili i manželé Červinkovi i Rytíř, který ob čas Frici ve čtení vystřídal, předčítala i *»Bazalky«* i *»Květný košíček«* i *»Mojmír a Bělinka«*, pak vážné i praktické články v knize *»Mladá hospodyňka«* a když pan starý pro svou paní objednal též Rettigové *»Kuchařku«*, tu pročítala Frici i tuto a radostně porovnávala kuchyňské předpisy tam obsažené se svými »recepty«.

»Jářku, tahle paní spisovatelka se nejmenuje darmo Dobromila; ta ví, co je dobrého,« pochvaloval si kdysi pan starý, když mu paní s Frici, která též do pivovaru »vypomáhat« chodila, kdysi na zvláště chutný způsob ustrojila zvěřinu, které byl velkým milovníkem. Odmítly obě kuchařky pochvalu, odvolávajíce se, že strojily podle *»Retišky«*.

»I jdi, ty soudku,« smála se paní stará, říkávala tak svému obtloustlému manželu.

Na křídle pensijním pomalu, krom Černických, četlo všecko.

Tito o čtení nestáli, říkajíce, že nechápou, jak mohou koho baviti vymyšlené kroniky.

Za to velkou útěchu nacházel i v předčítání i když postel opustiti nemohl, ve čtení sám pro sebe, ubohý pan lesní Červinka

Jeho v tom jeho utrpení těšily nejvíce knihy obsahu náboženského, jaké mu posílal farář, ponejvíce podíly z dědictví Svato-Janského.

Frici šla někdy předčítati i k Červinkovům, uklízela li paní někde. Ale tu musela s blížícím se podzimem obléci vždy něco teplého, neb u Červinků bylo velice chladno a na zatopení, krom co bylo nejnutněji k vaření potřeba, se nesmělo před krutou zimou ani pomysliti.

Arci to předčítala ty »romantické« kronyky, však záhy dovedla vynajíti pro pana Červinku povídky historické, které tohoto velice bavily. Litoval, že špatně mu slouží oči, že by jináče četl po celý den. Ráno i k večeru věnoval si aspoň hodinku těm knihám obsahu vážného, říkaje, že si posiluje tu svoji duši.

Frajle pucérky čítávaly německy, Fíny znala několik sentimentálních románů, měly ve svém majetku několik almanachů, ve skvostné vazbě, s hezounkými rytinkami, v kterých byly otištěny básně, novellky, črty cestopisné a veselé anekdoty.

Pyšnily se těmito knížkami a nelibě nesly, ana Frici odmítala tyto čísti, dávajíc přednost těm kronikám tištěným na »lešpapíru«, takovým kronikám, jaké o poutích a jarmarcích kupovali selští lidé u kramářů, nezřídka je platíce místo penězi starým sklem, kostmi a hadry.

Leč poznavše a mezi sebou si sdělivše, že by se mohly tím »interesováním se« o to vlastenectví upevniti v přízni celého vlasteneckého kroužku, počaly sdíleti zálibu v českém čtení.

Konečně do opravdy a na dobro získala si jejich srdce Rettigová, any se v »*Mladé hospodyňce*« dočetly rozličných návodů, jak se mají práti krajky i pentle, říditi a barviti rozličné věci, čehož při své živnůstce dobře použíti mohly.

I říkaly tedy také, že jsou vlastenky, ač nepokročily výše, než že česky trochu četly.

Aby dávaly pozor na správnost jazyka, neb dokonce aby užívaly oslovení »Vy«, místo »Oni«, toho se kroužek vlastenců od frajlí pucérek nedočkal.

Onomu nebyly by navykly, toto pak bylo jim hrůzou — zdálo se jim býti věru sprostým. Vždyť i když jim za otcova živobytí donesly někdy selské panímámy tak leccos do kuchyně, tu i těmto říkaly: »Oni«, vykání ponechávajíce pouze pro služebnictvo a i zde říkávaly, jako skoro všichni v zámku i kočím i šafářům, též drábům a mušketýrům »Oni«.

Frici na mnohé vyzývání, aby si nenavykla říkati: Vy, počala tohoto oslovení užívati vůči lesnímu Rytířovi, který jí také vysvětlil, proč neužívá on sám zkomoleného slova: frajle; ale tu se vždy ohlížela, zda toho nikdo neslyší.

Rytíř počínal vykati všem. S lesními Červinkou i Černickým si ovšem dle starého zvyku tykal, kdo jemu samému vykati nechtěl, toho častěji k tomu sice nevybízel, než sám oslovení »Oni«, neužíval ani oproti úředníkům.

Tito se sice kohoutili, leč nemohli si toho zpříma zakázati, tak jako i od faráře a doktora, již chtěli vykání všeobecně zavésti.

Na podzim dojela na zámek vrchnost. Hrabě Albrecht, majorátní pán s mladou chotí a dvěma synky a některými příbuznými k honům.

Bývalo to vždy velice veselo v zámku, hosté ze sousedních panství dojížděli, byly velké hostiny, ku kterým bylo zváno i úřednictvo, nezřídka ukončen pobyt vrchnosti velkým plesem.

Zámecké paničky těšily se vždy, jakého uvidí pěkného šatstva na šlechtických paních, pánové těšili se na dobré pojedění i schůzku s úředníky z druhých hraběcích panství, na veselou zábavu.

Paničky také se těšily, že přiučí se od vrchního kuchaře, který s vrchností vždy přijel, některým novým jídlům a již předem závodily mezi sebou, jak si pana »kuchmistra« získají.

Letošního roku nebyla však žádná slavnost na zámku chystána. Hraběcí rodina bavila se mezi sebou, na hony se vyjíždělo, na návštěvy do okolí však ne.

Hrabě Albrecht prohodil k úřednictvu, hned při devotním téhož uvítání, že se hledí vstříc těžkým časům. A tázal se při prvém téhož večera v hraběcích komnatách cerklu, zda se zde slyší a ví, kdo jest Karel Havlíček Borovský a o činnosti jeho.

Úřednictvo nevědělo, aspoň se stavělo, jakoby nevědělo. Leč farář a doktor přihlásili se radostně a pan starý s chloubou oznamoval, že u něho se ve vlasteneckém kroužku čtou Havlíčkovy »Národní Noviny«, že předčítá je v neděli vždy někdo z měšťanstva, shromážděným hostům z města i z dědin.

Hrabě Albrecht rozhovořil se znovu o blížících se vážných časech a vyptával se úřednictva, jaké jest smýšlení, jaká jest oddannost poddaných.

Nevěděli, nestarali se o to. Dovedli si poslušnost vynutiti, tresty stihly odbojníky a na udání drába zakročilo se proti sebe váženějšímu občanu a týž odsouzen k trestu a pokutě bez důkazů a důvodů.

Farář řekl vážně: »V lidu vládne zbožnost a pokud této jest, nedopustí se lid, v jádru svém dobrý, žádného násilnictví, byť se i vzbouřil proti nespravedlnosti a křivdám.«

Hrabě přívětivě mu pokynul a dlouho s ním hovořil.

»Máte pravdu, důstojný pane,« pravil, přerušuje posléze hovor. »Hned zítra vydám rozkaz, že na všech mých panstvích zrušuje se tělesné trestání metlou a lískovkou. Trdlice, kláda a osel nesmějí býti také více nikdy používány.«

»Bůh to odplať vaší hraběcí Milosti,« řekl farář dojatě.

Po drahné chvíli, an byl hrabě ještě hovořil s doktorem a lesním Rytířem, který byl vždy, co v zámku na pensi bydlil, ku všem společnostem zván (nebylo to vhod úřednictvu, leč nedalo se na tom ničeho změniti, byť přece jen zachráncem života hraběte), byla společnost propuštěna.

Úřednictvo rozcházelo se jaksi schlíple po chodbách, farář a doktor ubírali se přes nádvoří do svých bytů, sládek s Rytířem šli za nimi.

Před farou zastavil se farář, pohlédnul vzhůru k obloze, kde skvěly se hvězdy a pravil vážně, s vroucím výrazem v hlase:

»I našemu lidu vzejdou hvězdy na ty cesty života, z chmur nevolnictví vysvitnou, povedou ho ty hvězdy k uvolnění, uvědomění, samostatnosti. Nová doba se blíží, kéž shledala by nás všecky více připraveny, vnímavějšími. Neporozumí mnozí, oč se jedná, bude mnoho přehmatů, nebude lze se uvarovati tu a onde snad násilí. Utrpené křivdy budou se mstíti, zakusená nespravedlnost vznítí žádost odplaty. Ale pak vzejde slunce, slunce svobody, uvědomění, lásky k vlasti.«

»Jemnostpán si nastuduje kázání,« usmál se pan starý.

»Chtěl bych a budu také kázati o té lásce k vlasti, budu se modliti s lidem za tu drahou vlast,« odvětil farář.

»Jen až se ten přechod odbude,« zamručel doktor. »Tak jako v nemoci, přechod, krise, reakce — to bývají zlé, nebezpečné chvíle. A ten lid se té svobody napije jako mladého vína, vstoupí mu do hlavy a bude to jako bývalo s prohlášením patentů stran zmírnění roboty, neporozumí se tomu, bude se žádat něco více, mnoho, co nepůjde rázem, bude se zdát nedosažitelným. Nebude důvěry, nebude. Znám příliš dobře lid.«

»Každý přechod, každá změna v dějinách vyžaduje svých obětí,« přiřekl Rytíř. »Vím, jak jest trapno jednotlivci, je-li omezena vůle při volbě povolání, jakž nebylo by trapno celým zástupům, jsou-li nuceni shrbiti šíje pod jařmo, pracovati pro vrchnost se zanedbáním svého vlastnictví, bez svobody vůle oddati se povolání jinému.«

»Přece se těšme nové době vstříc, přátelé,« řekl farář a všichni čtyři mužové si tiskli ruce.

Rozešli se. Rytíř doprovodil ještě doktora do podzámčí k jeho domku.

»Chce se vám blouznit pod hvězdami? Je k tomu trochu chladno, příteli,« usmál se doktor Malý.

»Ba právě. Ale svěřím se vám, proč jdu s vámi. Chci si obhlédnout tenhle sousedící domek. Požádal jsem dnes hraběte, aby mi vykázal zde byt. Je zde zahrádka, budu se s ní obírat. Je to pro mne trochu velké, nu na druhou stranu do pokoje a kuchyně může se někdo nastěhovat, však já se se sousedy srovnám. Hodí se to, že jest ten domek prázdný.«

»Co pak se vám na pensijním křídle nelíbí?« Doktor zahrozil prstem.

»I líbí, mám pěkný pokoj, ale chce se mi té zahrádky. Musím něco více pracovat. Ještě před zimou dám si ji do pořádku,« odvětil Rytíř.

»A to chcete v zimě sám poustevničit?« usmíval se doktor.

Rytíř věděl, že nemůže doktor v šeru postřehnouti růměnec na jeho tvářích, ale přece se polo odvrátil.

»No vždyť nemusím zůstat sám,« řekl váhavě.

»To rád slyším a to ráda uslyší i moje paní,« řekl doktor srdečně. »A což mám hádat — —?«

»Ještě ne. Ještě nevíme, co přinese budoucnost. Je času dosti, ale nechce se mi pobývat déle v tom ovzduší zámeckém, kde je samá ponížeiiost, samý klep, utajovaná chudoba, honosná almužna a jen a jenom požitkářství,« rozhorlil se Rytíř.

»Nu, nu, vy Rytíři — bez hany a bázně, jen se nehněvejte, tím toho nepředěláte. I až padne robota — hvězdy Boží, slyšíte to tam nahoře — jak to krásně zní — *padne robota*, zůstane ten kastovní duch mezi úřednictvem, ten poměr blahosklonnosti a poníženosti mezi nimi a pensisty. Zrovna jakoby to úřednictvo ty sporé groše výslužného samo dávalo. A myslil bych, že z toho starého zámku a z klatby staropanenství vysvobodíte jednu zakletou princeznu, která —«

»Tiše, příteli. Ještě žádné jméno. Ano, chci si založit novou domácnost, druhý krb rodinný. Poznal jsem, že i ten největší žal časem se zmírní a že není správným, že tak poustevničím, neprospěji tím sobě ani nikomu. Sloužit nemusím, netřeba mi ubírati jiným chleba, ale zcela nečinným také nebudu. Zavedu si malé kněhkupectví a půjčovnu kněh, arci jen českých. Ať to málo, nebo nic nevynese, bude to krok k dobrému vlasti,« pravil vážně Rytíř. —

»O příteli!« zvolal doktor překvapen. »A to zde, v panském zámku?«

»Ano. Ten pokoj na levo o dvou oknech stačí; dám tam udělat skříně, vlastně mohu koupit starší, budou k dostání u pensistů, rádi prodají, frajle pucérky mají přebytečného nábytku dost, i ta chuděra frajle Helmi ráda se zbaví nějakého toho cinkostnu, který se hodí na knihy. V kuchyni mohu spát a přebytečný nábytek dám do pokoje ve štítu. Bude z toho zároveň hostinský pokojík, kdyby mne někdo navštívil. A sem na pravo do toho pokoje o jednom okně a kuchynky může někdo z pensistů se přistěhovat. Tak bude asi letošním podzimem dáno více lesních i dvorských úředníků do pense. Mluvilo se dnes o tom,« vypráveł lesní.

»Ba, to asi takoví, kteří nejvíce lid utiskovali, kteří jsou nejvíce nenáviděni a nemohli by na lid při čekaném převratu k dobrému účinkovat. Aspoň přijde více mladších, rozumnějších a povážlivějších lidí ku chlebu. No, příteli, to je dobrá myšlenka od vás. No, nějaký ten kalendář prodáte, ale s penězi za půjčování knížek, to nevím jak se shledáte,« doktor se usmál.

»Co bude, to bude. Vezmu si sem z města starého knihaře Mertu. Ten pováže knížky a já mu to jeho řemeslo trochu odkoukám, trochu vázat umím, doučím se, pro takovou potřebu to stačí a přijde to laciněji. A do toho velkého pokoje bude moci, kdo bude chtít, chodit číst. Dám do prostřed kulatý stůl. V té kuchyni je dosti místa, bude to pak jako v mém pokoji, vždyť si v tomto také vařím,« řekl Rytíř.

»Pravda, vždyť i ta naše kuchyň je jako pokoj,« posvědčil doktor. »Ale nyní dobrou noc, milý příteli.«

»Dobrou noc!« lesní odcházel volným krokem pohlížeje vzhůru ke hvězdám. Myslil na svou Emilku, na svou drahou zvěčnělou ženu, na svou první lásku, na tu, které doposud patřilo jeho srdce i mysl. A na to ubohé její poupě, na synka Milouška. — — —

Zdaž bude mu přáno dosíci podruhé blaha rodinného?

Byť nekynula mu i velká, vášnivá láska, přece žádal si klidný rodinný život, ne-li růže, tedy v podzimu života aspoň astry, takovou upřímnost kolem sebe, jakou shledával zde v přátelském styku zdejších vlastenců. A ta láska k vlasti že bude podkladem lásky k té bytosti, s kterou chce dožíti život, to pevně doufal, na to se těšil — — —

Došed na chodbu před svým pokojem stanul a zahleděl se do vnitřního nádvoří zámku. Bezlisté stromy trčely svými větvemi do výše, metajíce temné stíny na zdi kolkolem. Vypadalo to smutně, jako na hřbitově to připadlo Rytířovi i vešel rychle do svého pokoje.

Rozsvítil a se svíčkou v ruce přistoupil k obrazu své ženy. Svítil na tento chvíli. Pak šel na druhou stranu, kde visely proti sobě dva malé obrázky. Posvítil si i na tyto.

Na jednom zobrazen byl horský kostelík se hřbitůvkem lemovaným živým plotem ze smrčků a hlohů. Hloh byl právě ve květu a obepínal hřbitůvek bílým věncem. Štíhlá vížka kostelíčka s pozlaceným křížem tratila se ve vrcholcích vysokých jedlí a smrků hnedle za plotem rostoucích, stál kostelík se hřbitůvkem na vršku, jehož svah byl porostlý vysokým lesem.

Na druhém obrázku byl vyobrazen hrob, v kterém dřímaly věrný sen dítě a žena Rytířovy. Ku zdi kostelíka jim ustlali a lesní zasadil ku hlavám hrobu zprvu synáčkova pěknou břízu, bělokorou, svislých větví. Zachvěl se vzpomínaje, jak kopajíce hrob pro jeho ženu, tu dobrou, roztomilou Emilku, kterou měl tak velice rád, s kterou byl tak nezměrně šťasten, vyňali rakvičku jeho synáčka, ještě nesetlelou, na které sotva barevný nátěr byl opryskalý a zatemnělý. Musel se tehdy moci přemáhati, aby tu rakvičku nevypáčil, aby se nepodíval na své dítko — — svými nehty byl by chtěl odtrhnouti víčko, nebyl by se hrozil políbiti mrtvolku — — Přemohl se, donesl několik prutů břečťanu a ověnčil rakvičku, která před pohřbem opět z hrobu byla vyndána a vložena na matčinu. »Jako když mívala Milouška v náručí,« řekl si tehdy. —

Tento obrázek si namaloval krátce před odchodem na pensi. Bříza v hlavách hrobu byla již dosti zmohutnělá, na hrobě samém bylo těžko pěstovati květiny, nedalo se docházeti na hřbitůvek k vůli zalévaní. Nasázel tedy lesní na hrob zimostráz, který odolává i vedrům i mrazům. Vysázel z tohoto kříž a věnec.

Arci nezůstalo to stále stejně pěkným, nejsouc pěstováno; než kdykoliv jednou do roka lesní sem zacházel, bylo toto místo od zámku vzdáleno na šest hodin cesty, tu postříkal vždy keříky, poopravil hrob, jak se dalo, a proseděl celé hodiny u posledního lože svých milých. Hrob matky byl vedle, stejně ozdoben. V hlavách téhož rostl javor.

A tyto dva hroby, aby měl před očima, vymaloval si lesní Rytíř a hledě nyní na ně, řekl si, že všechna ta dravá lítost, ten hlodavý žal, ten smutek o zemřelé ustoupily tichým, tklivým vzpomínkám.

Postavil svíčku na stůl, přecházel ještě chvíli po pokoji a pak kliden ulehnul. Podzimní větry opíraly se do okna, než svist jich nerušil Rytířův spánek. —

Druhého dne byl v zámku veliký poplach. O nařízení hraběte stran trestání robotníků, totiž stran zrušení tělesných trestů vědělo se již i v každé úřednické rodině i ve všech komorách ve dvoře, ve všech koutech ratejny.

Snad průvanem roznesla se slova hraběte Albrechta, snad klíčovými otvory vnikla do všech prostor — zkrátka — ráno kde kdo si našel záminku, aby zaběhl na vnitřní nádvoří zámecké, kde podle vchodu do šatlavy byla prostorná, klenutá komora; tak zvaná »mušketýrka«, kde stál osel, trdlice, kláda, kde roztahovala svoje nohy hnusná lavice, kde v almárce skrývala se pouta a ve výklenku lískovky a březové, na drátech proplétané metly. I kotlík tam stál, takový veliký rendlík železný na třech nohách, pod kterým se na udeptané podlaze na velkém tam vloženém kameni zatopilo a hřála se v něm voda k napařování metel.

Dráb musel tuto komoru otevřít, a lidé si zvědavě prohlíželi veškerá ta hrůzná nářadí.

Pánové mluvili mezi sebou německy a shodovali se v tom, že bude nyní s robotníky těžká pořízená, když nebudou se báti této komory, kam mušketýr dovedl s úsměškem v tučné tváři zavesti, postrčiti třesoucího se udřeného sedláčka, starce třeba šedovlasého neb holohlavého, ženu vyhublou a ustaranou i třeba děvče kvetoucí, třesoucí se studem více než bázní před trýzněním, trestané třeba jenom proto, že vzepřelo se panské zvůli — — —

Paničky činily jakoby jich hrůza obcházela, jakoby nevěděly o této komoře, jakoby neznaly, že nedaleko jejich vyšňořených pohodlných bytů, pěkně upravených, stinných zahrad, nachází se něco takového — — —

A čeleď se chechtala. Bylo jim k smíchu, že nebudou se muset více báti pádné ruky mušketýrovy, trestů zostřovaných libovůlí těch panských drábů a povídali se mezi sebou, že zajisté ještě jináče dojde na pány — — —

»Jo, jo, to je všecko podle Frankrajchu«, pravil pan důchodní, odcházeje s ostatními pány. Opakoval: »Jo, jo, ten Frankrajch,« tak jako kdysi říkal, mluvě o nebožtíku otci Fricinu: »Jo, jo, ty kartičky!«

»Ba, ten Frankrajch«, přisvědčili páni direktor i justiciár, lesmistr i ostatní.

Hrabě Albrecht vyjížděl na hon se svými příbuznými a úředníky, již se tohoto účastnili.

Lesmistr nevrle usedal s kontrolorem do lovecké kolesky, přehlížeje, kolik povozů je upraveno.

Hrabě jel na koni. Právě vymrštil se ve třmeny, když tu zástup lidí vniknul na vnitřní nádvoří.

Šli z kostela, kde byl farář několika slovy oznámil v sakristii se zastavivším dvěma třema osobám, co že se chystá.

Hned se ta zvěst rozlétla. A lid si pospíšil uzříti hraběte a provolal mu: »Sláva, vivat!«

Hrabě se usmál, kynul vlídně rukou a odejel, lid ustupoval koni z cesty, leč kdo mohl, doteknul se aspoň rukou šatu šlechetného šlechtice, lidé líbali mu obuv, líbali jeho koně — — — A pak vnikli do »mušketýrky«, vypukli v smích a poplvali trestací náčiní — — (Pokračování.)

České časopisy ve Slezsku.

Podává —*aa*— (Dokončení.)

Samostatný hospodářský list jest zcela přirozeným důsledkem rozvoje hospodářských organisací v poslední době. Politické listy, hlavně »Opavský Týdenník«, opírajíce se většinou o rolnický venkov, pokládaly za hlavní část svého programu také organisaci rolnictva a jeho odborné vzdělávání, věnovaly tudíž záležitostem hospodářským velikou pozornost. Měly zvláštní, časem dosti rozsáhlé oddíly věnované hospodářství a obstarávané odbornými spolupracovníky. Přes to ode dávna cítila se potřeba zvláštního hospodářského listu. Tak v letech sedmdesátých, kdy ve Slezsku byl pouze jediný hospodářský spolek, německá Hospodářská a lesnická společnost (od r. 1863), vydáván při německém spolkovém jeho listě pro české členy také *český spolkový časopis*, psaný nářečím opavským. Ještě 12. ledna 1870. při valné hromadě Hospodářského a lesnického spolku usneseno, aby český časopis dále byl vydáván. Téhož roku však asi zanikl, stav se zbytečným, když začal vycházeti »Opavský Týdenník«, psaný vzornou spisovnou češtinou. K samostatné rolnické organisaci došlo však dosti pozdě. Teprve r. 1895. založena v Opavě Ústřední hospodářská společnost, která znenáhla ovládla za pomoci místních hospodářských spolků čili besídek všecku českou oblast a dala podnět k dalším dvěma útvarům, Jednotě hospodářských společenstev a Centrálnímu hospodářskému skladišti. Při těchto podnicích přirozeně rozmnožil se i počet odborníků (úředníků) a získány tak pracovní síly pro svůj odborný list. Založil jej revident Jednoty Karel Husník a vydával jej svým nákladem. Byl to měsíčník »*Záložensk é a družstevní Rozhledy*«, časopis věnovaný českému záložen stv í a družstevnictví zemí koruny české, orgán Jednoty českých hospodářských společenstev ve vévodství Slezském. První číslo vyšlo 1. října 1904, vydavatelem a redaktorem byl revident Karel Husník, list tiskl se v knihtiskárně E. Bekové v Opavě, nákladem 1000 výtisků, roční předplatné 6 K. Větší část nákladu šla mimo Slezsko. Obsah listu byl odborný, věcný, pojednávalo se v něm o otázkách národohospodářských, finančních a družstevních. Protože slezským potřebám list nevyhovoval, po ročním vycházení zanikl a od počátku r. 1906 vystřídán byl novým listem, který pod názvem »*Zemědělské a družstevní Rozhledy*«, začala vydávat Ústřední hospodářská společnost v Opavě. Je to měsíčník věnovaný českým zemědělcům a hospodářským organisacím ve Slezsku. První číslo vyšlo 5. ledna 1906. Zodpovědným redaktorem je od počátku Frant. J. Zíka, dříve tajemník, nyní předseda Ústřední hospodářské společnosti. List je velmi laciný, obnášíť roční předpl. pouze 2 K, pro

členy místních hospodářských spolků docela jen 1 K, a proto náklad jeho jest značný a roste každým rokem. Nyní vykazuje na 2500 odběratelů. Láce jeho umožněna jest roční pravidelnou státní podporou (1000 K) a rozšíření i oblibě jeho napomáhá také obsah věnovaný čistě odborným hospodářským záležitostem, v první řadě slezským. V listě soustřeďují se nejlepší slezští odborní spisovatelé. List plní svůj úkol dobře a jest dnes pro hospodářské spolky nezbytnou pomůckou a pro dějiny vývoje hospodářské organisace ve Slezsku bude vždy důležitým pramenem. Dodatkem nebude nezajímavo uvésti, že v letech šedesátých (1863) tiskly se v Těšíně u K. Prochásky české »*Zprávy hospodářského spolku Novojičínského*« vedle vydání německého. Zprávy vydavaly se občas.

O všeobecné zábavně-vzdělávací listy učiněn byl pokus již r. 1886. Kněz minorista P. Karel Štěpán Vodička v Krnově začal vydávati pro členy 3. řádu sv. Františka měsíčník »*Zahrádka sv. Františka*« s obsahem duchovně-vzdělávacím. První číslo vyšlo 20. prosince 1886, roční předplatné bylo 1 zl. 20 kr. P. Vodička byl velmi podnikavý, začal postupně vydávati také knihovnu cestopisů (vyšlo v ní dílo »O pouti do Říma r. 1888« od K. Hradiského) a knihovnu ascetickou, v níž začal uveřejňovat své vlastní dílo »Životy svatých a světic Božích«, počínal si však nápadně překotně a pouštěl se i do podniků (zřizování tiskárny) hodně riskantních, tak že představení jeho viděli se nuceni proti němu zakročiti a tak z rozkazu samého generála minoritského řádu dne 28. listopadu 1889 další vydávání »Zahrádky sv. Františka« a ostatních publikací bylo zastaveno. Od členů téhož řádu dán po letech podnět k založení »*Katolických zábavných a poučných listů*«. Začaly vycházet v Opavě r. 1902 jednou za měsíc za roční předplatné 3 K, redaktorem, vydavatelem a nakladatelem byl podepsán Rudolf Oliva, kostelník u minoritského kostela v Opavě. List přinášel věci poučné a zábavné, úvahy látky světské i církevní v duchu katolickém a směru antisemitském, původního však nebylo v časopise téměř nic, živil se jen výstřižky a tím ovšem cena jeho od počátku byla velmi pochybná. Také náklad byl od počátku nepatrný, tiskne se dnes půl šesta sta výtisků, z nichž ve Slezsku zůstává celkem málo. Redaktor Oliva byl ke své úloze naprosto neschopen a kromě expedice nedovedl jiné práce. Když v únoru 1909 náhle zemřel, ukázaly se ve finančním vedení listu značné nepořádky, které vyrovnati za čestnou povinnost si uložil dosavadní tiskař časopisu Rudolf Vichnar z Mor. Ostravy. Aby to snáze provedl, přesídlil list na Polskou Ostravu a opatřil mu dovedného redaktora Ant. Hořínka, za jehož vedení jest naděje, že časopis se vzkřísí a bude plniti svůj vzdělávací úkol lépe než dosud.

* * *

Pro mládež založili časopis učitelé bratří František a Rudolf Eliášové. Začal vycházeti 1. září 1905 pod názvem »*Slezské Mládeži*« nákladem I. společenské knihtiskárny v Pol. Ostravě ročně 10 čísel po 6 h. Již druhým číslem vydaným 1. října téhož roku změněn byl název listu v »*České Mládeži*«. Pod tímto názvem vychází časopis až dosud. Vydavatelé přes počáteční nedostatky velmi energicky se o svůj podnik starali, rozšiřovali a prohlubovali obsah, tak že dnes jest časopisem velmi slušným, mládeži přiměřeným, takže by zasloužil nejširší podpory. Ve Slezsku samém, pro které je vlastně určen, nedomohl se

dosud zaslouženého rozšíření. Většina jeho nákladu jde na Moravu a do Čech a jen několik málo set zůstává ve Slezsku. Od třetího ročníku přidána k časopisu knižnice, v níž uveřejňovány vhodné, vybrané »*Pohádky*«. V dalších letech rozšířen časopis o přílohy »*České Dějiny*« (ročně 10 sešitů za 40 h), »*Malý Vševěd*«, »*Školáček*« a »*Měsíčník*« (tyto tři po 10 sešitech ročně za 20 h). Celkem tedy vydává se časopis a pět příloh, každého šest tisíc výtisků. Vydavateli a nakladateli jsou nyní bratří Eliášové, kteří jsou i s učitelem Bedřichem Lacmanem redaktory, časopis vychází v Polské Ostravě, tiskne se nyní v knihtiskárně Matice Opavské v Opavě a administrace je v Orlové ve Slezsku. Je to bez odporu nejlacinější časopis pro mládež s obsahem zušlechťujícím zdravě uvědomovacím i ušlechtile zábavným.

* * *

Slezsko má také svůj český vědecký časopis. Je to »*Věstník Matice Opavské*«. První číslo jeho vyšlo již r. 1878 jako čistě spolkový oznamovatel a teprve po letech příprav začal pravidelně vycházeti jako časopis vědecký (r. 1892). Do r. 1909 vyšlo 17 ročních svazků, některé dost objemné, které představují znamenitý kus vědecké, badatelské, sběrací a kulturní práce ve Slezsku. Přispěli do něho naši nejlepší historikové, profesoři Zukal, Prasek, dr. Kaprasa a dr. Pospíšil, lidopisci Vyhlídal, Myslivec, literární historikové prof. Hauer, jazykozpytci, přírodozpytci atd. Značné číslo přispívatelů vykazují kněží. Ve Věstníku zastoupeny jsou všecky obory duševní práce. Pro dějiny slezské je Věstník bohatou studnicí materialu a zasloužil by rozhodně více pozornosti ve vědeckých kruzích v Čechách a na Moravě i více podpory. Tiskne se nyní v 800 výtiscích a každý člen Matice Opavské (nejmenší roční příspěvek 4 K) dostává jej zdarma. Redakci obstarává redakční výbor, v němž mají zastoupení čelní členové výboru Matice Opavské. Vydává a tiskne se v Opavě.

* * *

S otevřením učitelského ústavu na Pol. Ostravě vyskytli se mezi členy učitelského sboru někteří podnikaví jednotlivci, kteří se pustili do nových časopisů. Tak profesor Jan Kranich vydává a rediguje přírodovědecký měsíčník »*Příroda*« (Příroda a škola). Časopis založen byl v Příboře, byl pak přenešen na Pol. Ostravu, nyní vychází nákladem R. Prombergra a tiskne se v Olomouci. Nyní vydávají se na Pol. Ostravě také »*Německé zábavy*«, časopis věnovaný cvičením v němčině pro školu i samouky. Časopis vychazí druhý rok, 10 čísel ročně za předplatné K 1·50, majitelem, vydavatelem a zodpovědným redaktorem je Vladimír Navrátil, tiskne se v Přívoze u Mor. Ostravy. Ze starších časopiseckých pokusů uvésti ještě dlužno, že v r. 1896 bývalý redaktor Novin Těšínských Fr. Hradský založil politický list »*Slezan*«, jehož však vyšlo pouze jedno číslo. Světlo světa vůbec nespatřil humoristický časopis »*Šotek*«, chystaný typografem K. J. Kovaříkem v Opavě. První číslo bylo již vysázeno a k tisku připraveno, ale nevyšlo. Také k ohlašovanému v nejnovější době vydávání časopisu »*České Slezsko*« (Slezský Přehled) dle všeho nedojde. První číslo ohlášeno k 1. listopadu 1909, ale nevyšlo.

Dne 6. ledna 1910 vyšlo 1. číslo nového politického listu v Kateřinkách-Opavě »*Naše Slezsko*«, »časopisu pro katolický lid ve Slezsku

a moravských enklavách«. Je to laciný týdenník, na který se ročně předplácí pouze 3 K. Založili a řídí jej kněží z Opavska. V programovém článku »Naše cíle« prohlašuje se za úkol nového listu hájiti víry proti nevěreckému tisku, vyvraceti útoky proti ní a snažiti se, aby zásady katolické v lidu nejen se uchovaly, ale též uplatnily; dále chce hájiti práv národních a uvědomovati o nich lid. V politické stránce chce býti list zastancem snah po zdárném vývoji politického života ve Slezsku a chce jíti vždycky cestou svornosti a vzájemné dohody s ostatními českými stranami. Vydavatelé chtějí »Naším Slezskem« získati pro své cítění vrstvy co nejširší, kam dosud český časopis politický vniknouti nemohl. List chce si všímati zájmů všech vrstev lidových, chce býti mluvčím k rolníku, živnostníku i dělníku a co do nazírání na společenské útvary a posuzování jejich vztahů stojí na zásadách křesťansko-sociálních. Nový list bude mluvčím katolického lidového spolku založeného před dvěma lety ve Slezsku. Dosud pracoval jen odborově, novým samostatným listem vztyčuje i prapor politický. Doposud kněžstvo pracovalo svorně a ochotně s českou národní stranou a právě tomuto těsnému semknutí všech konservativních řad sluší přičítati značné národní i politické úspěchy ve Slezsku za posledních dob. Bude-li se i v budoucnosti dařiti tak české věci, půjdou li naše řady pod několika prapory, dlužno vyčkati. Je to ovšem naše vřelé přání. »Naše Slezsko« je třetím politickým listem na Opavsku a pátým ve Slezsku vůbec. Obsahem a uspořádáním neliší se nijak od listů ostatních, kromě obšírnějších zpráv z křesťansko-sociálního hnutí v kraji. Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Maloch v Kateřinkách, list tiskne se v knihtiskárně Matice Opavské v Opavě.

Tím jsou naše zprávy o českých časopisech ve Slezsku vyčerpány. Současně tedy vychází ve Slezsku: 1. časopis vědecký, 2 odborné (1 učitelský, 1 hospodářský), 1 pro mládež, 1 školský, 1 zábavněpoučný, 6 politických (1 v Pruském Slezsku, 1 s odbornou přílohou), celkem 12 časopisů. Okresní hejtmanství v Opavě od r. 1895 vydává německo-český »Úřední Věstník«.*)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal 1. srpna druhou schůzi za předsednictví far. Vl. Hálka. — Schůze zahájena byla modlitbou. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Děkují: za darované knihy: Ferd. hr. Chotek ve Volšovech — za blahopřání ke dnům jubilejním: Jeho Exc. K. Ervín hrabě Nostic,

Pozn. redakce. Po celý veřejný život svůj obracíme zraky své k slabým kmenům slovanským: k lužickým Srbům, k pruským Moravcům, k Slovákům a hlavně k Čechům v Rak. Slezsku. Četné ročníky »Vlasti« jsou toho zřejmým dokladem. Tímto krásným a obsažným článkem o »Českých časopisech ve Slezsku«, psaným odborníkem ze Slezska, jsme lásku svou k slezskému Benjamínu znovu dotvrdili. Ale i my, časopis »Vlast« a celé naše družstvo potřebujeme přízně, účinné lásky a slušný počet abonentů ze strany Slezanů. Toho se vším právem dovolávati můžeme a vězte, že každou obět Slezanů ve prospěch »Vlasti« desaterонásobně této zemi a jejím kulturním snahám oplatíme. Jen se u nás hlaste, články nebo kratší zprávy o Slezsku zasílejte a my jich rádi a ochotně otiskneme.

provinciál B. Kabrhel, kanovník a arcikněz Jos. Kebrle, univ. profesor Dr. Eug. Kadeřávek, kons. rada Tom. Bláha, rektor P. Karel Nováček, děkan Ferd. Plachý a farářové: Ludvík Čaboun, Fr. Čihař, Jak. Duffek, Václ. Lefler a Em. Přibil.

Čtena byla zpráva »Našince« o naší valné hromadě. Výbor prohlašuje, že zpráva ta je zcela nepravdivá.

Jelikož zakladatel družstva sestaví ve své obvyklé zprávě: »Na sklonku roku« statistiku korunkových darů, žádá výbor, aby všecky další obmýšlené dárky k Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast složeny byly do 20. srpna t. r.

Nájemníkům p. Fr. Cvrkovi, instalatéru, a kupci p. Al. Hromádkovi povoleny byly stavební změny při krámech, jež mají od nás pronajaty. Oba si provedou změny na své útraty.

Za příčinou svých kněžských jubileí věnovali družstvu: 50 K J. M. opat P. Meth. Zavoral, 20 K far. Jakub Duffek a z Ameriky zaslal pro družstvo 100 K Very Rev. Fr. Tichý, děkan v Silver Lake. Tento veliký náš dobrodinec připojil k tomu 26 K pro Fr. Černého, deficienta z diecése Budějovické. Kdo by nám pověděl jeho adresu, byli bychom mu povděčni.

Jednota katol. duchovních diecése brněnské zve naše družstvo k odhalení desky Kosmákovy. Výbor zašle k oslavě srdečný pozdrav.

Jan Krátký, předseda Česko-katolické jednoty v Bremách, zasílá na Socialní odbor 3 K a píše: »Přijměte upřímný, srdečně vlastenecký pozdrav, velezasloužilí členové družstva Vlast, s přáním, aby Pán Bůh žehnal dílo Vaše, které Jste již vykonali a ke cti Boží a k dobru naší české vlasti ještě vykonáte. I my chceme dle možnosti podporovati dobrou a záslužnou věc Vaši.« Podobné srdečné projevy dostáváme stále ze stran různých.

Opět mnozí a mnozí, kteří od nás nic neodebírají, žádají knihovny. Oznamujeme znovu, že jen tam knihovny se udělují, kde se alespoň »Vlast« a »Naše Listy« odebírají.

Kdybychom stále rozdávali a nic nepřijímali, v krátké době bychom zhynuli. —

Výbor děkuje srdečně a upřímně všem, kdož si z našeho pap. závodu kancelářské potřeby objednávají a naši tiskárnu drobným tiskem podporují. Prosíme je, aby v tom setrvali a četní jiní aby se k nim připojovali.

Výbor projednal ještě řadu různých záležitostí, jež se vymykají veřejnosti, načež byla schůze skončena.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 1. srpna t. r. třetí schůzi za předsednictví k. a. notáře Tomáše Škrdle. — Jednatel far. Vl. Hálek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Předseda sdělil, že se za členy zakládající přihlásily vikariáty: Královéhradecký (vldp. bisk. vikář Al. Soukup) a Novobydžovský (vldp. bisk. vikář Josef Pospíšil), kterýžto poslední složil najednou 100 K. — Mimo to zaslalo dary 8 vikariátů a členské vklady rovněž 8 vikariátů. Tato přízeň českých vikariátů oproti naší Lize musí nás naplniti radostí. Liga, majíc veliká vydání, prosí, by v tom bylo i v Čechách i na Moravě dále pokračováno.

Za darovanou hmotnou podporu děkují zvláštními dopisy L. † 8. a L. † 14.

Na rok 1915 chystají volní myslitelé světovou oslavu 500leté památky upálení Mistra Jana Husi a v Praze samé má býti odhalen jeho pomník. Vše bude namířeno proti katol. církvi a katol. duchovenstvu. I zahájil předseda debatu, jak i my se na ten čas připraviti máme. Důležitá otázka tato stala se předmětem živé debaty celého výboru a byly projednány hlavně tyto body:

1. Předseda uvedl, že časopis Ligy »Husitství ve světle pravdy« vydal již 7 ročníků svých publikací a vydá ještě čtyři a tím se vnese v lid a v intelligenci o mistru Janu Husovi nové světlo. Dále navrhl, aby pro lid byla chystána populární přednáška o Husovi a pro intelligenci aby byl pořízen kritický, na nejnovějších výzkumech založený životopis Husův. Předseda radí, aby kdo může zakoupil a mezi lid rozdal starší již vyšlé ročníky »Husitství« a široké vrstvy a hlavně kněží ať odebírají vycházející »Husitství ve světle pravdy«, jež stojí ročně jen 1 K a ať mu hledí každý získati nové abonenty. Kde se v komunitách: mezi alumny, studenty, v klášteřích odebírá nejméně 10 ex. »Husitství ve světle pravdy«, tam ať se dají všecky vyšlé ročníky i s brožurkami husitskými po 1 exempláři zdarma jako přídavek pro knihovnu neb k rozdání jiným.

2. Red. Tom. Jos. Jiroušek přál si, aby Tisková Liga sebrala všecky spisy a brožury katol., domácí a cizí, které o Husovi psaly a ty aby se r. 1915 veřejně vystavily.

3. Člen výboru, kaplan Alex. Titl navrhl, aby se uveřejnilo dopodrobna v »Husitství ve světle pravdy«, kolik kněží a kde Husité upálili a jak je trápili a kolik kostelů, hradů a cenných památek vůbec Husité zničili.

4. a 5. Faráři P. K. Toman a jednatel Vl. Hálek podali 2 vzácné návrhy, jež se vymykají veřejnosti.

Když byla debata skončena, zopakoval předseda hlavní její body a dal o nich hlasovati a byly jednohlasně přijaty. První odstavec provede předseda, druhý obstará red. Tom. Jos. Jiroušek, pro třetí získá si red. »Husitství« zvláštního referenta a o bodech 4. a 5. přednesou písemné vypracované návrhy sami navrhovatelé.

Lize je známo, že se i jinde chystá katolická obrana pro rok 1915, ale nevadí, bude-li i s naší strany čeleno akci volnomyšlenkářské.

Jednatel, jelikož se schůze již déle nekonala, podával dlouhou zprávu o došlých dopisech a o akci obranné, načež v povšechné debatě přijaty byly tyto projevy:

Liga vítá akci zemského sboru nepolitické organise katol. proti nemravnému tisku a jako až dosud tuto práci konala, slibuje součinnost v potírání této morové hlízy. V »Našich Listech«, »Vlasti« a »Vychovateli« bojuje se ve stálé rubrice kritikou proti nemravným spisům a divadlům. Spolu staví se na pranýř firmy s pornografickými publikacemi. Dnes také detektivní povídky vychovávají mládež v obdivu pro nejzvrhlejší zločin a v touze po nápodobení zločinných úskoků, jak si je vymýšlejí literární kreténi, vyrábějící tuto otravu. Liga klade rodičům s největším důrazem na srdce, aby střežili své dítky od styků s detektivním utrýchem. — Liga vítá rozřešení otázky přisluhování školní mládeže při bohoslužbách v kostele školními úřady na Moravě. V »Našich Listech« bude článkem celé rozhodnutí zemské školní rady probráno. — Liga odsuzuje nečestný způsob agrárního tisku, který po býv.

vzoru »Červánků« a »Práva Lidu« sensačně přináší a zveličuje poklesek některého kněze. Agrární tisk neměl by zapomenouti, že i v pozůstalosti nedávno zemřelého jednoho agrárního předáka nalezeno, ač byl ženat, nemálo milostných dopisů a památek na milostná dobrodružství, o nichž katol. tisk pomlčel.

Liga usnesla se podporovati akci za střídmost v lidu a proti alkoholismu. Vítá uveřejňování návodu a článků protialkoholických ve »Sv. Vojtěchu«. Nutno však nejen varovati a hroziti, ale mravní sílu lidu utvrzovati a místo hrubých požitků ušlechtilé poskytnouti. K tomu se hodí na př. divadlo s pěknými kusy. — Důležitým projevem na ochranu mravné a náboženské výchovy, který dlužno všude zdůrazňovati, jest odpověď ministra vyuč. hr. Stürgkha na interpellaci poslance Drtiny a Slámy ohledně vyšetřování několika učitelů pro účastenství na volnomyšlenkářské schůzi: »*Učitelé s ohledem na mravně-náboženskou výchovu školních dítek mají se varovati všeho, co by ji mohlo ohroziti. Okresní hejtman a inspektor vyšetřujíce učitele, na volnomyšlenkářské schůzi účastněné nedopustili se tudíž žádného přehmatu.*« — Liga odsuzuje otiskování nízkého vymyšleného románu ve »Venkově«, ve kterém líčena jest na pohoršení venkovského lidu osoba kardinála nízkým způsobem. S pamflety toho druhu vynikal dříve tisk soc. demokracie. — Stejně politováníhodným zjevem jest, že obrázkový národně-socialní tisk upadá do výstředností karikování kněží. Podobné směry boje, které musí odsouditi každý vážný člověk, neprospěly dosud žádné politické straně. — Liga děkuje dpp. Fr. Mackovi, kaplanu ve Zbraslavicích a Rud. Kostrbovi z Velk. Újezdu, za projevy uznání prací a působení T. Ligy při napadání kněžské cti. — K odhalení pomníku knězi-spisovateli V. Kosmákovi v Martinkově na Moravě dne 15. srpna zašle výbor projev pocty. — Výbor vzal na vědomí, že den ode dne vzrůstá rozsah práce se zasíláním výstřižků z nepřátelských časopisů duchovenstvu nejen v Čechách, ale i za hranice. Denně rozesílá se průměrně 6—10, z nedělních čísel časopisů až 20 dopisů. Z toho vzniká rozsáhlá korrespondence s různými pokyny, radou, spracováním odvetných a obranných článků a dopisů. — Taktéž Ligisté pilně pracují v lokálkách pro »Naše Listy« a »Vlast«, jež jsou bohaty na cenný obranný materiál. — Výbor vítá pěkný a důkladný topografický spisek o »Kostelu na Homoli u Dušník« svého člena dp. Alex. Titla, kaplana z Hořelice, a vřele jej doporučuje.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Collection Science et Religion. (Dokončení.)

Svazek 561. Un episode de la fin du paganisme. La correspondance d'Auson et de Paulin de Nole. par Piere Labriolle, proffesseur à l'université de Fribourg. — Lze říci, že nikdo nebyl naplněn bolestnějším podivem nad obrácením sv. Paulina než pohanský rhetor Ausonius. Paulin byl žákem Ausonovým na universitě v Bordeaux. Ausonius skládal do něho svoje nejlepší naděje a zůstal s ním spojen nejvroucnějším stykem písemním. A hle, Paulin tolik milovaný, zřekl se života světského, opustil Akvitanii, aby se uchýlil do Španělska, prodal svoje statky. Než co potom? Zřekl se Paulin poesie, kultury latinské? Ausonius nemohl snášeti takovéto domnělé převrácenosti, kterou ještě zvětšovalo mlčení Paulinovo. Rozhodl se mu psáti, aby je

pohnul k mluvení, k vysvětlení, k návratu. Takový byl počátek korrespondence, jež se mezi nimi rozvinula. Korrespondence ta je bez odporu zjevem, jenž budí značný zájem psychologický a historický. Čte se velmi příjemně v překladu Labriollově, jenž ji vysvětluje s velkým jemnocitem a erudicí.

Svazek 562. La vie de Saint Benoit d'Aniane par Saint Ardon, son disciple Traduite par Fernard Baumes. — Mezi velikými postavami církevními doby Karlovců vyniká postava sv. Benedikta z Aniane leskem zcela zvláštním. Je to s velikým prospěchem, že máme jeho život psaný několik jen let po smrti, a to ne populární obrazotvorností, nýbrž jedním z jeho žáků a světcem, svatým Ardonem. Baumes zasluhuje proto uznání, že tuto vzácnou památku učinil přístupnou kruhům širším. Hodila se zcela zvláště do serie hagiografické, uveřejňované vydavateli »Science et Religion«, serie, jež se slibuje státi pravou Legenda aurea století dvacátého.

Svazek 563. L'Evangile et la Sociologie par le Docteur Grasset. — Sociologie bude buď výlučně vědeckou nebo přestane úplně existovati. Mimo medicinu, biologii a hygienu, mimo vědu vůbec není sociologie: tvrzení tohoto druhu stávají se denně běžnějšími a počínají míti vliv na široké obecenstvo. Dr. Grasset s celou autoritou, které se jako učenec těší, snaží se tuto thesi potírati v tom, v čem je zřejmě upřílišena. Ukazuje, že sociologie čistě vědecká neměla by tu ani úlohy ani závazku, nýbrž jediné konflikty zájmové. Aby byla zdravou a plodnou, musí se opírati o pocit závazku, o lásku a o oběť, a pouze v evangeliu lze nalézti neochvějný základ těchto nutných principů.

Svazek 564. Vie de Sainte Radegonde, reine de France par Saint Fortunat. Traduction par René Aigrain. — Překládati a poznámkami opatřovati staré knihy, znovu vydávati v jejich řeči naivní nebo velkomluvné, vypravovati pokorné životy, které nenalezly ještě historiků, takový jest účel serie hagiografické ve sbírce »Science et Religion«. Život sv. Radegondy, napsaný sv. Fortunatem, zasloužil, aby byl přijat a vydán v této serii. Texty obratně podané a seskupené Aigrainem podávají postavu této velké světice, která byla také velkou královnou, s větší názorností a živostí, než by to mohlo učiniti líčení moderního životopisu.

Svazek 565—566. Comment il faut prier? par A. Martin. — Spis tento obsahuje dvě části. První poučuje nás výtahy z Nového Zákona a z literatury církevní, »Jak se třeba modliti«. Část druhá tvoří výborné uvedení do liturgie ve formě studie o mši sv., o jejích počátcích, smyslu, různých obřadech, které obsahuje. Sestaveno podle methody praktické a za účelem praktickým, není tato nová příručka modlitební určená specielně pro mládež, jako většina podobných spisů pouhou sbírkou formulářů. Je to v pravdě kniha živoucí a vhodná, aby život náboženský u všech těch učinila intensivnějším, kdo jí učiní svou zamilovanou četbou. Na konec nemůžeme než sbírku »Science et Religion« opět co nejvřeleji doporučiti.

NĚMECKA.

Volksbücherei. Graz u. Wien. Verlagsbuchhandlung »Styria«. Band 66.—76. Vydavatelstvo »Volksbücherei« vždy více zavděčuje se čtenářstvu, podávajíc velmi dobré a zajímavé spisy nejen z německé, nýbrž i z jinojazyčných literatur. Tak přineslo ve svazku 66: »Volkserzählungen und Legenden. Von Leo Tolstoi«. Známo jest, že znamenitý spisovatel Tolstoi ve svých snahách, vésti své krajany ku pravému štěstí, pobloudil. Jsa odpůrcem positivního náboženství i nepřítelem vědění a vzdělanosti, sám sobě vzdělal a lidu káže náboženství, vrcholící v zásadě: jest jen jediné štěstí — život pro bližního. Tím směrem nesou se také jeho spisy přemnohé, z nichž tuto podána ukázka »Lidové povídky a legendy.« Povídky i legendy sledují vesměs mravní tendenci a objasňují spisovatelovy názory, z nichž nejnápadnějším jest náhled v legendě »Křestní syn«, že se zlo potíráním zla jen množí. Jinde (Marné řeči) dovozuje, kterak mnozí o tom mluví, jak by žíti měli, ale nežijí; tu zase líčí praktické konání lásky ku bližnímu (Kde láska, tam Bůh), tu nalézá zřídlo pravého blaha ve spokojenosti s málem (Ilias), tam zase ukazuje, k jakým koncům vede touha po životě pohodlném, po cti a majetku (Ivan Iljič), a v povídce »Justiční vražda« líčí oddanost muže nevinně odsouzeného a trpícího. Mnohé jeho názory jsou sice dobré, ale neodpovídají vždy podstatě křesťanství a potřebám novodobým. Jinak jest četba velmi poutavá.
Ve svazku 67. uveřejnilo nakladatelství pod stejným názvem: »Volkserzählungen von Vinzenz May« druhý svazeček povídek téhož spisovatele. Jest tu celkem šest

povídek, z nichž dvě: »Jak se stal pan Breitenbach učitelem na Buchbergu« a »Náš Frantík« líčí věrně osudy dvou mužů, kteří, jsouce nanejvýš skromni, věnovali se zcela svému povolání; podobným jest obrázek »Spokojený člověk«. Jiné dva »Osudný sen« a »Zpěvné ryby« jsou obsahu žertovného a pověst »O našem prvém zlatotepci« oděna jest zajímavě rouchem povídky. Jest to práce slohem i obsahem vynikající. — Svazek 68. »Tiergeschichten. Von Josef Wichner.« Jest to snůška oněch kratších povídek a črt, které spisovatel v různých svých spisech uveřejnil a jichž obsah vztahuje se ku zvířectvu; jsou ponejvíce rázu humoristického, ale některé příhody dovedl spisovatel tak znázorniti, že jsou poučny pro každého, kdežto ku jiným zase připojil vážná naučení, kterak dlužno se zvířaty zacházeti; správně doporučuje zacházení laskavé, odsuzuje týrání zvířat a sesměšňuje přílišné jich hýčkání, kteréž obyčejně spojeno jest s neláskou ku bližnímu. — Svazek 69. »Geschichten aus dem Bündnerlande. Von Maurus Carnot.« Povídky jsou dvě pod názvy: »Steinbock und Adler« a »Bündnerblut«. Psány jsou na dějepisném podkladě, sahajíce svým dějem do počátku století 16. a mající v hlavních rysech obsahem snahu obyvatelstva biskupství Churského o uhájení samostatnosti proti nadvládě se strany Rakouska. Odtud povstaly mnohé třenice a boje, jichž líčením zabývají se obě povídky; bohaté a zajímavé děje vedlejší činí je půvabnějšími. — Svazek 70. »Über Volksleben, Sitten und Bräuche in Kärnten. Kulturstudien von Franz Franzisci.« Chce-li kdo podati věrný obraz lidového života kteréhos národa či kmene, tomu sáhnouti jest po pokladech lidových, totiž po zvycích, obyčejích, pověstech a pohádkách, jež jsou majetkem lidu. Tak učinil spisovatel uvedené knihy, sestaviv v ladný celek různé zvyky, obyčeje, hry, průpovídky, písně a pohádky německého lidu v Korutanech dle jednotlivých krajů; v jedné stati popsány jsou také svatební obyčeje korutanských Slovinců. Dodati dlužno, že u většiny podaných zvyků náboženská stránka vyniká, což jest důkazem, jak náboženské cítění s lidovou duší nerozlučně jest spojeno. — Svazek 71. s názvem »Marienminne« přináší tři dějepisné povídky: »Die Kreuzfahrer«, »Abt Hartmann« a »Marienminne«, geschichtliche Erzählungen von W. Elfenau. Povídka »Křižáci« sáhá svým dějem do konce století 11. a líčí křižácké tažení do sv. země, vedené Gottfriedem Buillonem, k němuž se připojil starý šlechetný rytíř Dětmar z Teuffenbachu ve Štýrsku, ač již jeho jediný syn z podobné výpravy se nevrátil. K tomuto hlavnímu ději přiléhá poutavé vypravování událostí v domovině rytířově před jeho odchodem a v čas výpravy; jsou to ponejvíce rozbroje sousedících šlechticů, při nichž jak celým rodinám tak jednotlivcům různá příkoří snášeti bylo, zvláště Solnohradskému biskupu Thiemovi, uvězněnému na nedobytném hradě. Rytíř Dětmar na výpravě křižácké dozví se o zahynutí synově a, vrátiv se do otčiny, nalezne svůj hrad nepřátelskou rukou zničený, ženu synovu pohřbenou a vnuka nezvěstného. Ježto vrahové zatím také zemřeli, odpouští jim i jich potomkům. Připojené dvě povídky »Opat Hartman« a »Marienminne« jsou kulturně dějepisné, seznamujíce čtenáře s klášterním životem tehdejším a pracemi mnichů Benediktinů v různých klášteřích, zvláště ve Sv. Lambrechu. Do děje vhodně umístěny jsou další osudy rytíře Dětmara, který se uchýlil do kláštera a po letech shledá se se svým vnukem, a konečné vysvobození biskupa Thiema. V »Marienminne« líčí se také původ poutního místa »Maria-Zell«. Spisovatel dovednou rukou spojuje dějinné události s básnickou fantasií — Svazek 72. »Auf dem Felde der Ehre. Roman aus der Zeit des Königs Johann Sobieski von Heinrich Sienkiewicz«. Krásný, vzletně psaný dějepisný román z konce 17. století, jehož vůdčí ideou jest heslo šlechticů polských za krále Jana III. Sobieskiho »na poli čestném« bojovat proti Turkům pro vlast a víru. Děj románový zabývá se hlavně náklonností zchudlého, ale statečného šlechtice Jacka Tatšewskiho ku sličné a rovněž chudé Anušce Sieninských, jejíž poručníkem byl zámožný Pagowski. Spojení mladých lidí naskytnou se četné překážky. Sám Pagowski přijde na myšlenku, pojat Anušku za manželku, zbaví se tudíž nepohodlného Jacka, kterému dobrodinec probošt Waynowski, podporován jsa šlechetným Cypranowičem starším, dopomůže ke slušné výzbroji a pošle s Cypranowičem mladším ku proslavenému válečnému sboru. Když pak Pagowski při slavnostním zasnoubení se svou svěřenkou náhle zemřel, pronásledoval dědic jeho Křepecki Anušku, kteráž proto pod ochranou Cypranowičovou dopravena býti měla do Krakova. Na cestě přepadli výpravu náhončí Křepeckiho, který Anušku chtěl unést; avšak Tatšewski s Cypranowičem mladším s oddílem vojska v čas přijdou na pomoc. Pod záštitou královských manželů slaví Anuška sňatek s Tatšewskim, kterýž ihned na to táhne do války, připojiv se ku vojsku, vedeným samým králem. Svérázné postavy vykreslil spisovatel také v osobách probošta Waynowskiho a preláta

Tworskowskiho: neschází ani výjevy rozmarné a žertovné, jichž původci jsou ponejvíce čtyři bratři Bukojemští. — Svazek 73. »Unsichtbare Bande. Novellen von Selma Lagerlöf. Aus dem Schwedischen übertragen von Philipp Morén«. Čtenář tu má před sebou ukázku z literatury Švedské, deset kratších povídek, některé v rouše romantickém, jiné v pohádkovém uměle podané, z nichž se leccos o obyčejích a zvycích krajanů spisovatelčiných dovídá. Poeticky při mnohých vycítí čtenář jakés tajemné pouto, odkudž také sbírce dostalo se názvu »Neviditelná pouta«. — Svazek 74. »Die Wahrhaft reich sind. Von François Coppée. Deutsch von D. Stein.« Ve zdařilém překladu jsou tu podány dvě povídky, jež zanášejí se poměrem bohatství ku pozemskému blahu a ukazují, že pravé štěstí nezáleží v bohatství, nýbrž v příslušném jeho užívání ku dobru spolubližních a především ve svědomitém plnění povinností. Prvá z nich má nadpis »Der ehrliche Verbrecher«. Poctivým zločincem nazván tu muž, který, promarniv cizí peníze, prchne do Ameriky a po několika letech neunavnou prací tolik vyzíská, že může všem poškozeným škodu nahradit; u hlavních čtyřech poškozených učiní tak pomocí lidumila Abbea Moulina, který při doručování zpronevěřených obnosů se přesvědčí, že pro mnohé právě ztráta peněz byla základem nabytého štěstí, ježto ani slávy ani zdraví, ani lásky, ani cti nelze penězi koupit. Druhý obrázek »Die Kur der Armut« vypravuje o mladíku, který výhrou značného jmění nejdříve strhnouti se dá do víru života hýřivého, brzo však, přesycen jsa, vrací se ku dřívějšímu životu, jaký vedl v chudobě, a tím uveden byl do pravých kolejí života oblažujícího. Obě povídky jsou nad míru poučny. — Svazek 75. »Unsere Dichter. Eine Anthologie aus den neueren katholischen Dichtern. Von Maria Domanig. Pod názvem »Naši básníci« podán v knížce té výběr krátkých a kratinkých básní z katolické literatury německé, většinou rázu vážného, spisovatelů a spisovatelek doby novější a přítomné. Básně seřaděny jsou pečlivě dle obsahu v jednotlivých statích nadepsaných: »Kniha života«, »Kniha lásky«, Kniha přírody«, »Lid a vlast«, »Kniha dějin, pověstí a legendy«, »Písně náboženské«, »Kniha mudrosloví« a »Život veselý«. Sbírce předeslala vydavatelka krátký článek, v němž čelnější němečtí spisovatelé od konce století 18. se uvádějí s připamatováním jich nejvýznamnějších děl. Hlavní pozornost věnována jest katolickým básníkům žijícím a spisovatelům rakouským. Pro zvýšení zájmu umístěny do textu četné zdařilé podobizny. Kniha nalezne jistě u milovníků katolické literatury namalé obliby. Tuším, že my podobné sbírky dosud nemáme a přece by pořízení takové sbírky pro naši katolickou literaturu českou bylo velmi žádoucno. — Svazek 76. »Die Bumiller. Kulturgeschichtlicher Roman von K. Th. Zingeler.« Předními hrdiny tohoto románu jsou prostí tesaři, otec a syn: Nepomuk a Vunibald Bumiller, o nichž podařilo se spisovateli nakresliti pevné a šlechetné povahy na podkladě pravého náboženského přesvědčení, byť právě náboženskou stránku do popředí nestavěl. Dějem spadají události prostě vypravované do konce století 17. a na začátek 18. a objasňují nám především tehdejší poměr občanů ku pánům a zeměrakouským úředníkům v zemích německých. Nepomuk Bumiller vrátil se ze svého pobytu u mnichů Augustiniánů v Beuroně, kdež pod vedením P. Vunibalda zdokonalil se v řemesle tesařském, jako nad své krajany vzdělaný muž do rodiště, aby se ujal hospodářství po rodičích a samostatně vykonával své řemeslo. Brzo ožení se s dcerou bývalého svého mistra a založí vlastní domácnost. Páni, seznavše jeho vzdělání a vážnost, jaké se těšil u spoluobčanů, ustanoví jej učitelem. S jeho jediným synem Vunibaldem vyroste dcera fojta Bannholze Hirma, které, siroty ujala se žena Nepomukova. Nepomuk se osvědčí; svým vlivem a šlechetností získá si náklonnost spoluobčanů a urovná ku všeobecnému prospěchu různé sporné záležitosti; leč v mladém věku stane se obětí lásky ku bližnímu a klesá v hrob. Po jeho smrti dostanou se občané do nových sporů s pány; páni vyšlou do obce nejdříve vlastního lesníka a potom i vojsko. Tu dosáhne nespokojenost nejvyššího stupně a občané muži se vystěhují. I matku Vunibaldovu stihne neštěstí. Násilně jí verbíři syna odvedou k vojsku až do Uher. Když se po čase Vunibald vrátil, vstoupil do služeb Bannholzových, který zatím upadl do rukou ošemetného lesníka Sperbera, usilujícího o ruku Hirmy, přející Vunibaldovi. Tomu stále činí Sperber nástrahy, které se však nezdařily. Na konec stává se Vunibald fojtem po svém tchánu v rodné obci, občané se vrátí a nastanou opět klidnější časy. — Sbírka »Volksbücherei« doporoučí se sama sebou co nejlépe. *Josef Herzig.*

Huonder Anton S. J.: **Der einheimische Klerus in den Heidenländern.** Se 32 obrázky, nakladatel Herder, 1909, stran 312, cena K 4·20. — Ve Francii vydal pařížský kanovník Joly roku 1908 obšírný spis, v němž viní misie za posledních čtyři sta let z úplného nezdaru, protože se nestaraly, aby si vychovaly domorodé

kněžstvo. Zajisté napadla tatáž myšlenka mnohému upřímnému příteli a čtenáři zpráv misionářských, i když snad neužil tak ostrých a urážejících slov. Jesuita Huonder vydal tento spisek, aby na základě všech přístupných pramenů vysvětlil, zda je výtka tato oprávněna; je tedy knížka tato nejvýše časová.

Napřed obírá se všeobecně touto otázkou a dokazuje, že církev vždy a hlavně od založení římské propagandy (1622) přála této myšlence, ji vřele doporoučela a chtěla míti nejen klerus, ale i episkopát z domorodců. Pak se probírají jednotlivé misie a ukazuje se vždy ve dvou odděleních, v době starší a nové, co se tam stalo, aby byl domorodý klerus vychován a jaký výsledek měla tato nákladná i namáhavá práce. P. Huonder počíná pout svou ve španělsko-portugalské Americe, kdež byl první domorodý kněz, syn panující rodiny Aztéků don Pablo de Mechoacan, vysvěcen r. 1570; odtud provázíme spisovatele do anglické Ameriky, jdeme přes Filipinské ostrovy k Přední i Zadní Indii, na Ceylon, do Japonska, Číny, Korey, přeplujeme v duchu do Afriky, kdež procestujeme všechny čelnější misie a končíme v Oceanii. Ku konci jsou zvláštní kapitoly věnovány domorodým biskupům, misijním seminářům a spis končí vysvětlením obtíží a překážek, proč nelze vzdělati tolik domorodých kněží, jak by bylo nutno a žádoucno.

Dočítáme se ve spisu velmi mnoho zajímavých věcí, jež jsou úplně neznámy i pilným čtenářům misijních zpráv. Čteme-li, že je kastovnictví v Indii a na Ceylonu překážkou skoro nepřekročitelnou, zdá se nám to býti nemožno, ale všimněme si tu jen dokladů a zpráv biskupů a misionářů, kteří v těchto zemích celý život ztrávili a mluví z vlastního názoru. V přední Indii je nyní 2804 evropských a 1755 domorodých kněží, z nichž však připadá 1180 na Gou a malabarské pobřeží, kdež nikdy nebylo o ně nedostatku; v Indii samé je jich na jihu a na Ceylonu 280, v severní a střední Indii velice málo. Japonce chválí jako vzácné lidi. Jeden mladík chtěl se státi proti vůli své pohanské rodiny knězem; vše učinili, by ho odvrátili. Když viděli, že je vytrvalý, pravil k čekanci starý sluha (pohan) jeho rodiny: Dávám ti radu: chceš-li opravdu býti knězem víry, která je dobrá, buď knězem, který dělá čest svému stavu. V zadní Indii nechtěla portugalská vláda zříditi nová biskupství a vychovávati domorodé kněžstvo; aby všemu vyhověla, založila sv. Stolice r. 1650 apoštolské vikáře, kteří jsouce neodvislí od vlády, vysvěcovali z počátku mnoho méně vzdělaných a méně vycvičených domorodců, ale brzy ustali, poznavše, že podceňovali překážky. Nikde na světě není tolik domácího kleru jako v Anamě, kde je asi 950 000 katolíků a na 600 domorodých kněží. V Číně se zpočátku domáhali Jesuité domácího kleru zavedením čínské liturgické řeči i jiných privilegií, odpovídajících čínským obyčejům, což apoštolská stolice 1615 skutečně dovolila, ale, ač vše jaksi nejasno, dekret se nezachovával. V Číně se skvěle osvědčil domácí klerus, neboť byli přemnozí z nich mučenníci. Nyní je v Číně 1760 kněží, z nichž je 550 domorodců a velký počet učitelů a bratří klášterních; v seminářích je tam 1700 chovanců. Ale jaká to kapka vody, když je v Číně mezi 400,000.000 pohanů 1,000.000 katolíků, jsou to oasy v poušti; jakmile budou Číňané přesvědčeni, že lze býti zároveň Číňanem i křesťanem, může se obrátiti celá Čina. Mnohé zajímavé zprávy jsou čerpány z latinsky psaných pamětí (1746—63), které mu sepsal Číňan, misionář a apoštolský notář Ondřej Ly, v nichž otevřeně mluví o všem, čeho by katol. církev v Číně potřebovala. V Korey byla hrozná pronásledování ještě před málo lety a teprve v devadesátých letech právě uplynulého století byl umožněn přístup misionářům. Pokročme do Afriky, kdež vynikl hlavně kapucín a pozdější kardinál Massaia, který popsal své třicetipětileté zkušenosti ve velkém díle v 4^0 o dvanácti svazcích.

Četbu spisku P. Huondrova nelze dosti doporučiti, tu teprve tušíme, s jakými nám úplně neznámými obtížemi, překážkami bojují misionáři; v Oceanii na př. vyšlo za 60 let z tamnějšího semináře 9 domorodých kněží. Staly se též během let pokusy s domorodými biskupy, 1677 byl jmenován Číňan biskupem, v 17. stol. byli v Indii 3 domorodí biskupové, ale ač ze spisů přístupných těžko jest učiniti si správný úsudek, přece jest tolik jisto, že Řím opakoval pokus až po 150 letech, že tedy očekávání sotva bylo splněno. V celku bylo za uplynulých 400 let nejvýše 40—50 domorodých biskupů, nyní jsou mimo Ameriku, 3 Indové a 1 domorodec z Filipinských ostrovů ozdobeni biskupskou mitrou, platí tu: mnoho je povolaných, ale málo vyvolených. I nyní věnuje se otázce domorodého kléru ve všech misiích největší pozornost, neboť je dle nejnovějších dat (asi z počátku roku 1909) v misiích mezi pohany na 3600 domorodých kněží — v Japonsku 33, v Korey 10, v Číně 609, na malajských ostrovech a Filipinách 200, v Zadní

Indii 633, v Přední Indii a na Ceylonu 1755 (v celé Asii asi 3240), v Africe asi 150, v Oceanii 9, ve španělsko-portugalské Americe 200, tedy v celku na 3600 — seminářů je 135, v nichž je na 5200 domorodých chovanců. Pokus dáti na studie do Evropy se neosvědčil, hlavně k vůli zdraví, neboť většinou pomřeli na souchotiny.

Kdo vytýká misionářům, že málo činí pro domorodý klerus, lépe by udělal, kdyby jim přispěl penězi k účelnějšímu zařízení a rozšíření jejich ústavů vychovávacích. Velký znatel poměrů misijních praví: »Je-li v Evropě potřebí sto stupňů milosti Boží, aby se ze světského člověka stal kněz, v Indii sotva k tomu postačí tisíc stupňů.« Doposud nikde neodpovídal výsledek obětem a vynaložené práci. Resultát celé této studie P. Huondra jest: otázka domorodého kněžstva je nejdůležitější, ale i nejtěžší a nejchoulostivější problem katol. misií, neboť jest jejich hlavním a prvním účelem, založiti samostatnou, vývoje schopnou církev s domácím klérem a episkopátem. Ale ač všude se misionáři ze všech sil starali o tento požadavek, v celku učinili špatné zkušenosti a lze docela klidně tvrditi, že domorodý klerus, nepočítaje mnohých četných výminek, nevyrovná se evropskému v pracovitosti, samostatnosti, spolehlivosti, upotřebení, taktu, dovednosti ovládnouti; i kdyby vzrostl počet domorodých kněží, bylo by jen v jejich zájmu, aby jim nebyla udělena ukvapená a velká samostatnost, vždy je jim lépe, mají-li Evropany za své představené.

Již z tohoto náčrtku lze poznati, že je spisek P. Huondrův zajímavý; přiložené obrázky podávají ukázku, jak vypadají domorodí kněží a seminaristé. Kniha je druhým svazkem „misijní knihovny“, kterou vydává o katolickou německou literaturu zasloužilý knihkupec Herder ve Freiburgu Doporoučíme.

Ignát Zhánělˇ.

ČESKÁ.

Tagliaferro Jan: **Blahoslavený Jan Sarkander.** V Brně 1910, nákladem benedikt. knihtiskárny. Stran 63, cena 30 hal. — Účel tohoto třemi pěknými vyobrazeními ozdobeného spisku jest, povzbuditi k vřelejší úctě našeho krajana, mučeníka Jana Sarkandera, který byl dne 6. května 1860 za blahoslaveného prohlášen. Jestiť více míst v našich zemích, v nichž Sarkander během svého 43letého života dlel; narodil se 20. prosince 1576 ve Skočově ve Slezsku, studoval v Příboře, v Olomouci, Praze, v Brně na kněze byl vysvěcen, v duchovní správě působil v Jaktaři u Opavy, Unčově, Charvatech, Zdounkách, Boskovicích a v Holešově. V Tovačově byl polapen, v Olomouci byl vězněn, čtyřikráte hrozně mučen, 17. března 1620 zemřel a jest v kapli sv. Vavřince pochován. Protože jako nikdo ani blahoslavenec náš neušel různým výtkám našich nepřátel, je knížka tato dobrou apologií jeho života. Kéž dojde zaslouženého rozšíření! Je pořízena, jak poznamenáno na titulním listě, dle obšírného, 1150 stran čítajícího spisu Matěje Procházky, který vyšel r. 1861 nákladem brněnského dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. Škoda, že dílo toto, jehož první část „dvoustoletý zápas náboženský v Čechách a na Moravě a konečné vítězství víry katolické“ (800 stran) znalci prohlašují za obzvláštně vynikající a mistrnou práci, není více rozšířeno a čteno.

Ignát Zhánělˇ.

Košnář Julius: **„Z nedávných dob.“** Různé obrázky a povídky. Knih »Dědictví Svatojanského« č. 112. Podíl na rok 1910, č. 4. Cena 1 K. V Praze 1910. Tiskárna družstva Vlast. Veliká 8a. Str. 125. — Letošní podíl »Dědictví Svatojanského« je právě tak bohatý, jako v rocích posledních: obsahuje čtyři objemné knihy. Poněvadž nelze najednou podati posudku o všech, podáváme je posupně. — Jméno spisovatele Julia Košnáře není u nás neznámo: profesor Košnář vykonal notný kus práce, vydav obšírnou knihu »Poutnická místa a památné svatyně v Čechách«. Dílo toto je prvním, které předvádí soustavně všechna poutní místa naší milé vlasti. Velmi vlídně byly kritikou přijaty Košnářovy »Pražské legendy«, v nichž přinesl několik zajímavých vzkazek z mizící staré Prahy. Rovněž je známo Košnářovo obratné péro jako dobrého feuilletonisty, literárního recensenta, uměleckého odborníka, povídkáře a pod. V knížečce nahoře jmenované podává Košnář několik velmi pěkných obrázků z literární své dílny. Rozvrhuje je na dva oddíly: z pražského ovzduší a na jiném vzduchu. Jsou to obrázky různé: rozmarné, vážné, smutné; při některých neudržíš smíchu, při jiných mimoděk polejí tě slzy! Všechny obrázky dýší zrovna ž vostí, mají úplně čerstvý pel skutečnosti; je viděti, že spisovatel má vzácný dar pozorovací, že bere příběhy i osoby své ze skutečného života. — Dědictví Svatojanské přijavši mezi podíly své Košnářovy povídky, získalo si dojista vděk svých členů. Kéž brzy následuje jejich

další pokračování! — Jako ve dřívějších letech rozdělilo i letos »Dědictví Svatojanské« tiskařskou práci mezi katolické tiskárny pražské. Knihu Košnářovu tisklo družstvo Vlast. Úprava je sličná, tisk zřetelný, papír dobrý.

Dr. Rud. Zháněl.

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 31. Číslo 1. Dílo 169. »Pouto«. Povídka ze života venkovského. Napsal František Čech. Praha 1910. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství Václ. Kotrba. — Nový ročník „Zábav večernich" zahájen zdařilou původní povídkou »Pouto«. Kratičký obsah její ukáže, že jest dějem velmi zajímavou. Jiří Zeman, dědic velkého statku, hodlá pojati Dorotku Nechanských, dceru domkářovu, za manželku. Matka mu v tom brání. Zatím získá si Dorotku zručný kovář Carda a založí šťastnou domácnost. Jiří, aby se šťastnějšímu soku pomstil, snaží se zničit jeho štěstí. Okolnost, že Carda, milovník čtení, má ve své knihovně starou černokněžnickou knihu, o níž i do novin zpráva se dostala, mu pomáhá, neboť pověrčiví sousedé, davše se zaslepiti závistí, odvrátí se od Cardy, ano i jiného kováře povolají do vsi, když u soudu svou čest obhájí. Mladý kovář nucen byl vzíti práci v továrně a tím zakaleno domácí štěstí v kovárně. Nad to Zeman hledí zase blížiti se Dorotce a vzbudí u Cardy žárlivost. Mladá žena cítí se nešťastnou i doléhá nn ni pokušení nevěry, an ji Zeman potají navádí a již by se byla zapomněla — leč dítko v kolébce připomene jí v čas svatost přísahy, upomene ji na pouto, které ji ku manželu víže — a ona přemůže pokušení. Brzo na to vrátí se bývalé štěstí do kovárny; Zeman odjede do Ameriky, sousedé uznají svou pošetilost, Carda otevře zase kovárnu a mladí manželé přilnou k sobě opravdovou láskou. Povídka, svěže psaná, dovede čtenáře v napjetí udržet až do konce a dějem uspokojí. Dobré spisy, vycházející ve »Večerních zábavách«, samy tuto sbírku doporučují.

Josef Herzig.

Th. Dr. Karel Lev Řehák: **Císař Karel IV., český král-katolík.** V Praze 1909. Tiskem a nákladem družstva Vlast. Cena 40 h. — Obsahem knížky je kus historie středověké, vížící se k osobě Karla IV. a jeho vrstevníků. »Zlatá doba v Čechách«. — Průpravou k dějinám o Karlu IV., „otci vlasti", je úvod, v němž jest zpraven a poučen čtenář o předcházejících událostech, sběhnuvších se na konci 13. a na začátku 14. stol. Krátce činí se zde zmínka o úpadku země české za vlády Jana Lucemburského, za něhož blahobyt lidu v Čechách značně vyhynul. Pořádek v zemi zavésti, ano »zlatý věk« do Čech uvésti bylo první starostí, ba povinností Karla IV. po nastoupení jeho na trůn královský. — V tak zubožením stavu, jako byly před Karlem IV., Čechy neměly zůstati. Potřebovaly někoho, kdo by je z úpadku pozvedl, je vedl a udržoval v pořádku a tím byl králevic Karel, vlastně původně zvaný dle křestního jména »Václav«. Historie o Karlu IV. je každému Čechu známa, ať z kterýchkoli spravedlivých dějin čerpána jsouc, vždy zůstává táž Zmiňuji se jen krátce, že systematicky líče autor ve svém spisku život „Otce vlasti", uvádí ho jako královiče poslaného na vychování do Paříže, jako spolusprávce zemí koruny české a dále pozvolna pokračuje a všímá si opatrně každého jeho kroku v dějinách a v přípravách jeno k slavnému korunování na krále arcibiskupem pražským Arnoštem z Pardubic. Vyličuje, jak po korunovaci jal se král všemožnou péči věnovati zvelebení svého hlavního města Prahy, aby je přivedl do počtu nejpřednějších měst celé Evropy, líčí, kterak obzvláště veliké zásluhy získal si Karel IV. o zřízení university, o přečetné množství kostelů a klášterů, jím založených a dotovaných; zde přímo jest patrno přesné vychování na katol. základech spočívající, jež vštípil Karlovi opat z Feskanu, Petr Roger. Autor posuzuje dále Karla jako krále českého a císaře německého v jeho státnickém umění, všude oceňuje jeho veliké zásluhy zvláště o země koruny české a na odiv staví jeho otcovskou lásku k poddaným a spolu pak oddanost k církvi a papeži.

Mluvě o povaze Karla IV., poukazuje na dobré vlastnosti jeho, nezatajuje a neomlouvá však chyb, jichž i nejlepší charaktery nejsou prosty. — Brožura ta je psána věcně, dle osvědčených historických studií, nemá žádných nemístných episod: vůbec vldp. kanovník Dr. K. L. Řehák věnuje se pilně historii, jest, abych tak řekl, věrným následovníkem a pokračovatelem † probošta Dr. Ant. Lenze. Brožura se čte mile a příjemně. Vývoj a postup historie doby Karlovy jest zde stručně a systematicky nastíněn, tak že si může každý jedinec obsah knížky lehce osvojit. — Lze co nejlépe doporučiti. *M. Šip.*

Stejně důležitou pomůckou k dějinám střední doby jest od téhož autora: **Jiří z Poděbrad, český král-kališník.** V Praze. Tiskem a nákladem družstva Vlast. 1910. — Mezi hodnověrné a cenné spisy dějepisné můžeme čítati

i svrchu jmenovanou brožuru. Autor obral si za úkol vypsati krátce a posouditi děje doby krále Jiřího, doby to velmi rozjitřené válkami husitskými a pro království české smutné. Zlatý věk, císařem Karlem IV., »otcem vlasti«, tolik slibně zahájený a k zenithu spějící, záhy je zdeptán za panování nejstaršího syna Václava IV. Nebo z velké části slabostí jeho vznikly ony hrozné zmatky a ukrutné boje husitské, které tak mnohé památky blahobytu a vzdělanosti v zemi naší zničily. Sem spadá i blahodárné působení proslulého kazatele a asket Jana Kapistrána, mnicha řádu františkánského, jakož i založení a vývoj jednoty čes. Bratří. Autor rozděliv soustavně brožurku dle hlavních událostí v dějinách Jiřího z Poděbrad, obírá se každou statí zvlášť. Velký zřetel pak má k poměru jeho k církvi katolické. V doslovu posuzuje Karla IV. jako „krále-katolíka" a Jiřího jako „krále-kališníka", jak praví: „Dne 29. listopadu r. 1378 skonal veliký panovník český, „otec vlasti" Karel IV., upřímný katolík. A skoro o sto let později, totiž dne 22. března r. 1471 rozžehnal se s tímto světem jiný znamenitý panovník český, Jiří z Poděbrad, horlivý kališník. Oba tito věhlasní muži naplnili současníky své velkým obdivem a získali si slavná jména." — Kdežto jiní historikové podávají nám děje na mnoze strannické, víru katol. zlehčujíce, podal nám autor knížku cennou a významnou.

Družstvo Vlast vydávajíc takovéto knihy historického a apologetického obsahu, buduje si kulturní pomník — monumentum aere perennius. Vkládá do rukou čtenářů četbu vskutku dobrou a dobrá kniha, toť zlatý poklad. — A to platí i o knize dějepisné, vždyť dějiny mají veliký vliv na smýšlení člověka. Jest si jen přáti, by byl dr. K. Řehák čtenářstvem dokonale oceněn, zaslouží si toho plnou měrou. Uznávajíce historickou cenu této brožury, doporučujeme ji co nejlépe.

M Šíp.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Vydává „Jednota českého katol. učitelstva" v království českém. Redaktor Jos. Hais-Týnecký. Administrace v Praze II., Žitná ulice čís. 26 nové. Ročník VIII. Tiskem a nákladem družstva Vlast. — Sbírka tato, jež vychází šestkrát do roka ve volných lhůtách, přinesla v č. 1.—2. (32 str.) vedle závěreční básničky „V létě" od Jos. Haise-Týneckého řadu drobnějších článečků jednak původních, jednak přeložených z francíny a z němčiny, z nichž některé, jako „Hráč", „Co působí příklad?", „Durman" atd., jsou opravdu hezoučké; v čís. 3.—6. (64 str.) jsou básně a povídky prof. Jul. Košnaře („Legenda o sv. Kryštofu" a „Pohádka o vánočním stromku" — obě velice pěkné), Jos. Haise-Týneckého (řada básniček, žertovný výstup „Ledajáček", povídky „Martínek", „Velká voda" a j.), Barb. Ledvinkové („Růžový keř", „Povídka o hyacintu"), Marie Rumlové básnička „Naše matička" atd. — Doporučujeme pečlivě vedenou sbírku tuto, na niž předplácí se celoročně toliko 60 haléřů (jednotlivá čísla po 10 haléřích), naší mládeži a jejím příznivcům co nejlépe.

Josef Fabian.

Na kraji Hané. Jasné a temné obrázky. Sepsal Alois Hlavinka. Cena K 2·20. Nákladem R. Prombergra, knihkupce v Olomouci. — O málo které krajině bylo asi vydáno tolik knih, jako o požehnané Hané: upozorňujeme jen na př. na práce: „Hanácké obrázky", „Na té naší Hané", „Pod hanáckým nebem", „Strejčkové z Moravy", „Tři hanácké příhody". „Z hanáckých dědin a měst", „Hanácké figurky", „Hanácká legenda", výtečné „Strýčkovy rozumy" (od Fr. Křena, 3 díly) atd. A k těmto velice zajímavým spisům čestně se řadí též kniha tato (180 str.), která obsahuje 21 obrázek, ten světlý, onen opět tmavý, jak to již všude život sebou přináší . . . My zvláště upozorňujeme na dva poslední obrázky, totiž: „Hr — hup" a „Němečtí Hanáci", neboť takové „Hr — hup" ve všem, takovou nestálost, vrtkavost, přemrštěnost, výstřednost atd., jak líčí ji p. spisovatel u Hanáků ohledně náboženství, národnosti, politiky, lásky, cti a kroje — nalezneme bohužel i u nás! A jak si počínají dle vypravování tohoto odrodilí Hanáci, právě tak jednají i renegáti naši! Doporučujeme výbornou knihu tuto každému co nejlépe.

Z. Olšovský.

Sebrané spisy Václava Špačka. Díl šestý. Knihovna »Kříže a Marie«. Sešit 56—65. Praha. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Oblíbených spisů Václ. Špačka ukončen díl šestý, v němž pojato 13 zdařilých povídek. V prvé delší povídce »Hrdoslavská kronika« líčí p. spisovatel boje křesťanství s novodobým pohanským pokrokářstvím a právě ta okolnost, že líčeno dle skutečnosti, dodává vypravování zajímavosti nemalé. V urputném boji, vyvolaném pokrokáři, střetnou se jak jednotlivci, tak celé strany; vítězí strana křesťanská. Vůdcem pokrokářů je městský tajemník Ringl, s nímž jdou statkář Šanda, předseda okr. výboru, vinárník Křesak, redaktor Vymetal a jiní. Za stranu nábo-

ženství přející vystupují do popředí kaplan Strážil, učitel Strnádek s otcem a pí. purkmistrová Řeřichová, jejíž choť drží s pokrokáři. Boje jsou dosti tuhé, veřejné i domácí. Kaplan založí proti již stávajícím pokrokářským spolkům spolek katol. jinochů a mužů, načež pokrokáři zahájí ostrou palbu, vyhrožujíce i vystoupením z církve. Popudem pí. Řeřichové založen spolek kat. dívek a žen; oba spolky dobře prospívají a výtečně působí. Pokrokáři pohoří s protestem proti učiteli Strnádkovi a sotva se z porážky zotaví, již přijdou zase katolíci s misiemi! Misie měly skvělý výsledek, pokrokáři začnou sbírat na Husův pomník a křesť. ženy a dívky na opravu chrámu Páně. S pomníkem a oslavou Husovou utrží si pokrokáři ostudu, purkmistr Řeřicha zavčas prohlédne a odřekne se pokrokářů, kteří na město velikou pohromu přivedli. Ringl po velkých zpronevěrách dá se do zaječích, zradiv i Šandovu dceru Lénynku, ale byv dopaden, zároveň se Šandou a několika měšťany odsouzen byl pro pokrokové hospodaření. Potom nastaly lepší poměry. Nejvíce získala Řeřichova rodina. Otec přilnul úplně k náboženství a dostal vzácného zetě v učiteli Strnádkovi. Chrám krásně byl opraven. — Volšinů Vašíček při vypravování žebrákově, kterak synem přiveden byl ku holi žebrácké, řekl: »Já nebudu takovým!« Přece však, dospěv a oženiv se s dívkou zpanštělou, stal se rodičům nevděčným, tak že otec utrápen zemřel; když potom i na matku, v nepříčetném stavu jsa, ruku vztáhl, konečně se vzpamatoval a hleděl učiněné křivdy napravit, což mu zvláště úmrtím ženy umožněno. — »Nestejné sestry« byly Cilka a Františka, dcery chudé vdovy Havlínové. Cilka, nedbajíc domluv matčiných, vrhala se v náruč zábavám smyslným a ty ji svedly i k nepoctivosti, přivedly o zdraví a do vězení. Františka, dívka zbožná a tichá, musila pro sestru trpěti a nad to jí, umírající, ulevila slibem, že škodu nahradí; za svou šlechetnost dochází odměny ve výhodném a šťastném sňatku. — »Obraz Panny Marie« koupil u vetešníka poctivě vydělaným penízem zbožný a přičinlivý dělník Kačina. Bylo mu a jeho rodině překvapeními když ve starém obraze nalezl rodinnou památku a list svého zemřelého strýce, z něhož se dověděl, že má právní nároky na vyplacení dědičného podílu po strýci, od téhož pražského velkoobchodníka Lužického, z jehož služeb bez viny nemilosrdně byl propuštěn. Kačina spokojí se s dobrovolným darem a hodlá přes to zůstat prostým dělníkem; avšak nový jeho prácedárce poskytne mu pro šlechetnou jeho povahu lepšího postavení. — (Dokončení.)

„Český Jinoch." Časopis pro dospělejší mládež československou. Vlastním nákladem vydává Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Řídí prof. Václav Müller. Ročník XV. — Poslední (XV. ročník) vykazuje řadu básní z péra K. Legera (»Kde domov můj?«), Boh. Bouška (»Smrt Ludvíka Jagejlovského, krále českého a uherského«), dr. Mat. Kováře (»Nedej se!«, »Ora et labora«, »Nikdy ne!« a »Dobré jméno«), Prok. Zaletěla (»O neleňme!« »V jarní čas«), Xav. Dvořáka (»U Jesliček«), Fr. Žáka (»Před prvním májem«) a K. Vinařického (»U paty Řípu«). Povídky pro tento ročník obstarali: Al. Dostál (»Veverkáři«), K. J. Zákoucký (»Tiché vody břehy lámou«) a Marie Kabatová-Bukolská (»Violky«). Cestopisy psali: prof. V. Müller: »Z cest po Italii« a K. J. Zákoucký: »Do Zermattu«. V poučné části vyniká článek Z. A. Kauckého: »Dřevo mahagonové«. Ročník obsahuje řadu zdařilých vyobrazení, jako na př. Ludv. Richtera »Idyllu«, L. Šimka »Svatého Onufriusa«, Vigilia Montiho »Dvanáctiletý Ježiš v chrámě«, Häuslera: »Zima«, K. Rélinka »Z pražských ulic: Nejnovější zprávy«, Liebschera: »Břehy Adrie a m. j. Z pořadu jest vidět znaleckého ducha dobrého paedagoga prof. V. Müllera: podávati v malých rozměrech co možno nejvíce působivého. Doporučujeme naší katolické dospívající mládeži. Otakar Jakoubek.

Dr. Jan Herben: **Jan z Pomuku a Jan z Nepomuku.** — Obsah přednášky: „Co nám vypravuje Karlův most?", konané na veřejné schůzi lidu 16. května 1910 v Klicperově divadle v Hradci Králové. Cena 20 h. — Jako 1. číslo „Knihovničky Pokrokového Klubu v Hradci Králové" byla nákladem tohoto klubu vydána tato »nová« Herbenova práce, ve které na četných místech pouze nově ohřívány staré útoky jeho na historickou existenci sv. Jana Nepomuckého, jakožto patrona království Českého. Práci měl velice usnadněnu právě touto svou methodou, jak pokrokářům na významný den 16. května předložiti svou řečnicko-literární paštiku, která ochotně převzata byla i do kuchyně týdenníku »Ratibor«, roč. XXVII., č. 21. a 22. Vydáním Herbenovy řeči tiskem snaží se pokrokový klub docíliti hlubšího a pronikavějšího, ne-li dokonce trvalejšího dojmu a výrazu jejího, resp. dopomoci slovu mluvenému k větší intensitě mezi náboženskými liknavci a pochybovači. Tenor brožury, čítající celkem 23 strany, jest věrnou ozvěnou smýšlení Herbenova: vzbuditi odpor proti kultu svatojanskému, a proto šmahem za lháře, bajkaře a skoro za vědomé podvodníky prohlašuje katolické dějepisce

kteří psali o sv. Janu Nepomuckém. Při tom poukazuje k svému spisu o Janu z Pomuka (vyšlému as před 17 léty) a znovu tvrdí, že jen on sám má pravdu a že jaktěživ se pravdě neposloužilo jezovitskými kniſy a komu jde o pravdu, ani se k nim nesníží. Na str. 20. praví Herbenova brožura takto: »Ale co provedli (totiž Jesuité, které důsledně a stejně s Adámkem nazývá vždy jen Jezovity) v českém národě, to připomíná biblickou vzpouru pyšných andělů s Bohem. Co je v člověku mravního, čestného, inteligentního, to vše se bouří proti tomu, jakým způsobem hleděli vyhladit v českém národě pamět Husovu a nahradit ji uctíváním nového světce Jana Nepomuckého, jehož životopis sestavili tak, aby byl v hlavních rysech podoben Mistru husineckému.“ — Tak burácel pověstný Dr. Herben v den 16. května 1910 proti našemu patronu zemskému a proti jeho zastancům hajitelům a aby slovům svým dodal důrazu většího, zakončil svou »buditelskou« přednášku takto: »Most Karlův nás učí ne b by aspoň učit měl, aby národ český — mimo jiné — už nikdy nevěřil církvi vedené jezovity; aby se národ český už nikdy nesvěřoval šlechtě, která zničila českou samostatnost a český stát a potom nám začala mazat med kolem úst státním právem ideálu státu českého.« — Herbenovy útoky proti sv. Janu Nepomuckému a proti církvi, útoky dosahující kulminačního bodu v plané frási a blýskavém hesle t. zv. »pokroku“ nechť jsou všem věrným katolíkům povzbuzením k pokroku opravdovému, jenž může býti dokumentován za dnešních poměrů jen a pouze přísně konservativním, pevným a neochvějným semknutím se kolem praporu svaté církve, v níž jest jediná naše pravda, i kdyby ji zaslepení pokrokářští tupitelé našich světců milionkráte po sobě a hlasem sebe zvučnějším za nejtemnější blud a lež vyhlašovali! — — Jan Voborský.

František Teplý. Farní osada Předslavice na Volyňsku. (V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. Nákladem vlastním. Cena 1 K.) Důst. p. spisovatel, rodák marcovický, nyní hraběcí Černínský archivář v Jindřichově Hradci, napsal za působení svého jako farář v Hosticích Táborských tuto poutavou a bohatostí dát, historických zkazek a listinného materiálu vynikající monografii o své domovině. Ku konci dílka, čítajícího 70 stran textu, připojil autor toto skutečně dojemné připomenutí: »Dlouhá léta jsem shledával, abych milým krajanům aspoň poněkud mohl vypsati minulost drahé domoviny. Při tom stále vděčně vzpomínal jsem svých nyní již v Pánu odpočívajících nejlepších rodičův, starostlivého otce, marcovického sedláka pana Františka Teplého a nábožné máteře paní Rosalie, rozené Komrskovy z Kakovic. Poněvadž se mnou jejich rod na Předslavicku vymře, přál bych si, aby, až i mne nebude, tato knížečka zůstávala na ně nějakou památkou, ozdobujíc jim dlouho společný hrob předslavický, tímto nevadnoucím květem synovské lásky.« — Hle, tedy již za živa jaksi anticipando odkaz rodákům, a jaký tedy div, že z pera svědomitého a pilného badatele v dějinách českých vznikla knížka psaná s láskou, která hřeje a povzbuzuje. Teplého monografie o Předslavicích mohla by býti skutečně vzorem a povzbuzením, abychom se v době bohda dozírné dočkati mohli celé řady a tedy slušné knihovny monografií podobných. Vylíčiv krajinu kol Předslavic se rozkládající, zabývá se autor dopodrobna dějinami nejvýchodnější části nad jiné rozsáhlého újezdu knížecího, později královského, tak řečeného volyňského a zabývá se ve třech oddílech popisem vesnic na osadě předslavické, sahajícím až na Benedu a Marcovice původem do dob pohanských; při tom přesně uvádí příslušnost jejich dle poslušenství: 1. komoře královské, 2. kněžskému zboží, 3. šlechtickým rodům. Vysvětlivky o vzniku jednotlivých osad a o původu jejich pojmenování, výkazy populační a soupisy usedlých rodin a jinaké podrobné zprávy mile se čtou, neunavujíce čtenáře ani dlouhým sledem bohatě zastoupeného materiálu číslic, jejž autor dovedl oživiti vložkami textu, jaký co do přesného a vědeckého studia látky nazvati dlužno vysocecennými drobnomalbami z dějin osadních. Hlavní osou monografie jest historie Předslavic, vynikající zpracováním nejvýše pečlivým. Jak dopodrobna hleděno bylo ku všemu i místně zajímavému, dokazují i názvy polí při jednotlivých osadách. Ze svého rodiště na př. zaznamenal p. spisovatel tyto názvy: na vyhlídce, movce, hromovky, lacinky, na Kostelci, v hnojnicích, voblehina, v šárech, v hájích, pod smrčinou, v bejchovicích, v bubnožích, u německé cesty, za olší, na hůrkách, na sekyře, na skalkách, pod horou, na Kakovníku. — Jsa vděčen okolnosti, že mohl jsem tuto recensi napsati, maje po ruce výtisk p. autorem při návštěvě v Jindřichovu Hradci mně věnovaný, upozorňuji poznovu na zajímavou tuto monografii. Znamená obohacení řady poctivě a s láskou k domácím dějinám psaných místopisů, poučí svým pěkným obsahem a upoutá čtenáře ladným slohem a proto ji opravdu rád doporučuji. Vivant sequentes! — — Jan Voborský.

Dramatické umění. Z Národního divadla. S létem přichází i též letní repertoir. Správa divadelní ráda sahá vždy v této době k vypravení nějaké výpravné nebo baletní hry. Nová baletní pantomina »Paní Moda« jest sepsána dle hudebních obrázků, které již dříve zkomponoval Ant. Rubinstein, Lad. Novákem a převedena v choreografickou část Ach. Viscussim. Lad. Novák upravil z hudební suity řadu zdařilých obrazů, z nichž nejbohatší jest »Rusínské svatební veselí«. Jednotlivé obrazy byly pro svou malebnost hlučně akklamovány. Výprava jest bohatá.

Spisovatelka-Slovanka, Polka Gabryela Zapolska, uvedena na scénu Národního divadla svou tragickou fraškou »Morálka paní Dulské«. Nejen všecky naše autorky dramatické ale i autorky polského národa mají společnou vlastnost: nedovedou tvořiti hrdiny kusu, byť dovedlo péro jejich mistrně líčiti obsah děje buď v románě nebo novelle nějaké. Byť Zapolska ve své hře chtěla postaviti na odiv veškerou nicotu pí. Dulské buď jako hospodyně nebo matky i ženy, přece její podání klesá . . . Hra oplývá místy řečmi hrubozrnými; peníze mají zachrániti ztracenou čest atd. Vše jest odpuzující a ničeho není ve hře, co by přineslo morálku šlechetného srdce. Souhra byla zdařilá. Zejména pí. Hübnerová a sl. Sedláčková podaly přirozené výkony, provanuté uměleckou jejich individualitou.

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — V. Leon a Lev Feld napsali veselohru »Slavné jméno«, která vypravena na scéně Městského divadla Král. Vinohradů, nezapře, že autoři jsou původu semitského. Mluví v ní od srdce k srdci obětivost v kruzích uměleckých, kdy »slavný« skladatel valčíků Jos. Höfer propůjčením svého jména skladbě přítele Roberta Brandta dopomůže této k provozování a tím i k úspěchu. Takové lásky mezi »antisemitským« národem umělců darmo bychom hledali. A přece tito přátelé milovali před lety jednu dívku, kterou Brandt pojal za manželku. Ač veselohra nese nátěr velkoměsta Vídně, přece svou srdečností jímá. Pp. Pražský (Brandt) a Zakopal (Höfer) projevili ve svých rolích sympatické talenty.

O »Kouzlu valčíku«, operetě Oskara Strausse, referovati netřeba. Známa jest z předměstských našich scén a myslíme, že vypravovati ji na scéně vinohradské bylo už trochu pozdě. Přes to zde vypravení a obsazení dlužno pochváliti.

Dámská veselohra „Peněžní automat" od Waltera Christmasa přenesena dějem do Londýna. Ve veselohře jest hlavním hrdinou sirotek po millionáři Filip Rowly, jenž nemoha snésti přepjaté výchovy své tety a svého poručníka, prchne z bohatých komnat a octne se v podkrovním přístřeší londýnské proletářské čtvrti, kdež nalezne chudé, ale poctivé lidi. Filip Rowly cítí se v jejich společnosti úplně šťastným a když jeho útulek nalezen a on k příchodu do svých salonů zpět přinucen — vděčí mu tito chudí lidé jako svému dobrodinci. Nechtěl zůstati „peněžním automatem, do něhož by se jen peníze házely". Hra měla za režie p. řed. Štecha hlučný úspěch. Jen při závěrečné scéně zpívání čtverozpěvu „Narodil se Kristus Pán" mělo by býti vážněji pojímáno od účinkujících, by nevyznělo snad v posměšek. Slečna Baldová jako Filip Rowly měla šťastné momenty.

V témže divadle vypravena byla Ludvíka Thomy německá veselohra »Lokálka«. Veselohra »Lokálka« jest hrou lokální, ale dobře svým dějem přiléhá i na naše maloměstské poměry. Ve veselohře nemají »prim« jako obyčejně ženy, nýbrž muži, občané dornšteinští. Chtějí býti radikální proti vládě, stran nepraktického stavění lokálky, ale jejich radikálnost brzy proměňuje se v naprostou loyálnost i s jejich purkmistrem v čele. Děj má dosti veselých scén, ovšem že ne nových; vtip srší v mezích vší slušnosti. Souhra šla hladce a účinkujícím za jejich výkony dostalo se pochvaly.

R. Presbera aktovka »Slavnost smíření«, na téže scéně provedená doznala úspěchu a vypravena byla pečlivě p. řed. Štechem. Ve hře projednává se duchaplně konflikt mezi spisovatelem této veselohry a divadelním kritikem, jehož žena jest spisovatele milenkou. Spisovatel zve ji k slavnosti na smířenou. Ona se dostaví, ale jeho pozvání nechá ležeti na mužově psacím stolku a z toho vyplývá, že muž dostaví se též. Spisovatel nechce, by jeho milenka byla kompromitována, proto zaváže kritikovi oči a propustí vlastní jeho ženu. A hlupáček kritik se těší, že tuto historii bude doma ženě vypravovati. Hra byla náladově sehrána. Zejména p. Faltys byl výborným Egmontem.

Poslední novinkou téže scény jest vesehra »Theodor a spol.« od Nanceye a Armonta. Francouzská tato práce jest jakýmsi moderním přepracováním

staré Chivotovy frašky »Tricoche a Cacolet«. Jsou to novodobí švindléři Teodor a Clodomir. Hra prozrazuje, že Francie jest její domovem. Má řadu scén, vévodících v pikanterii a bujném vtipu. Zvláště II. jednání vyvolává salvy smíchu. Slečna Šiblova jako Adrienna ve své výstřední úloze podala výkon roztomilý. I »králové švindléři« našli v p. Zakopalovi a Hlavatém dobré představitele. V pokročilé letní době vyvolá tato novinka snad trvalejší úspěch.

V lidovém divadle »Uranii« plní stále dům svou přitažlivostí nestárnoucí opereta J. Offenbacha »Orfeus v podsvětí«. Hudba její jest stále originelní, půvabná a libretto vtipné. Vypravena byla pečlivě. Souhra, až na příliš »moderně« vystupujícího Jupitera se svými časovými vtipy, byla bezvadná. Slečna Turečková jako Euridika, p. Ekl jako Orfeus a p. Čekanský jako Pluto obstáli šťastně ve svých úlohách. I orkestr zněl jistě.

V divadle „Uranii" sehrána úspěšně M. Möllerova pohádka „Rusalka" v úpravě V. Spurného. Hra vypravena jako představení pro děti a má poučnou tendenci. Víra v Boha, hlásaná stále Rusalkou, vítězí a přivádí ji k uskutečnění svých tužeb: vysvobození svého otce ze zajetí černokněžníkova. Jen některé slovo šumaře Kricmánka mělo by se upraviti, by jeho vtipy nebyly pro mládež zkázonosné. Hráno bylo pečlivě a výprava byla bohatá.

Aréna na Smíchově předvedla velikou výpravnou a burleskní operettu „Sličná Holanďanka" s hudbou Pavla A. Rubense. Text dle Pavla A. Rubense a A. Hurgona upravil Lindan a pro česká jeviště Eug. Čas. Děj operetty opírá se o ztrátu receptu světového likéru „Sličná Holanďanka" zvaného. Hledání jeho způsobí majiteli-továrníku mnohé zápletky, které rozšířeny hudebními a zpěvními vložkami, které do operetty jsou dány jen pro vyvolání veselé nálady. Hudba Rubensova nevykazuje zvláštních přitažlivých míst. Účinkující podali uspokojivé výkony, zejména manželé Havelkovi.

Varéně na Smíchově zaplavují repertoir dvě kluzké hry »Cudný Kazimír« a vaudeville Fr. Wagnera a Jindř. Reicherta s hudbou Bedřicha Lehnera »Postel s nebesy«. V čem zůstala první hra pozadu, to přetrumfla hra druhá, kteráž vypravena byla snad k vůli operetní divě smíchovského divadla (pí. M. Zieglerova), svými hrubozrnými vtipy, kazí vkus nejen všech posluchačů operet, nýbrž i vkus divadelního obecenstva vůbec. Otakar Jakoubek.

V Pištěkově lidovém divadle viděli jsme původní novinku, historický obraz dr. K. Zítka „Rudolf II.". Drama jeví slabou dramatickou vyspělost spisovatele. Hromadí na jevišti hojně osob — ale vše vázne nepropracovaností.

Divadlo v Žižkově vypravilo drobnůstku, jednoaktovou hru K. Piskoře, nazvanou »Akrobat«. Děj jest prostičký jako její titul. Starý akrobat zranil si nohu o hřebík, tak že nemůže v neděli po laně na náměstí se produkovati. Zastane jej poprvé jeho nejmladší synek, jenž otce překvapí jak výkonem, tak i penězi vybranými. Úloha p. správce, jenž chce svou »lidumilností« získati přízeň akrobatovy dcery, jest jako k rozvětvení děje připojena, ale nedokreslena. Hrána byla tato novinka při reprisse při prázdném domě.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Každoročně v Horní Ammergavě konané pašijové hry musily býti pro stálé deště a povodně několikráte odloženy. — Skladatel opery »Evangelista« dr. Vilém Kienzl stane se po Haginovi ředitelem městského divadla ve Štýrském Hradci; komponuje novou operu, kterou poprvé uvede ve svém novém působišti. — Kaplan Štěpán Gal, známý svým dramatem »Povolání«, píše nové drama ze života venkovského, které bude provedeno ve veselohernim divadle v Pešti. — Ve Veliké opeře v Paříži bylo konáno dobročinné představení ve prospěch obětí katastrofy »Pluviose« a vdov po francouzských spisovatelích. Účinkoval při něm též Čech Karel Burian. Hrubý příjem jeho obnášel 190.000 franků. — Italský skladatel Giocondo Fino komponuje operu »Deboru« s námětem biblickým a »Mater Dolorosa«, kteráž je z polovice oratoriem a z polovice hudebním dramatem. — V Drážďanech nebylo připuštěno policií k provozování štvavé drama »Boj jesuitů«, které mělo býti divadelním protestem proti boromejské encyklyce. V knihkupectvích se však toto drama jako knižní vydání prodává stále. — Dvorní činohra vídeňská vypraví v příští zimní sezoně nové drama Gerh. Hauptmanna »Krysy«, kteréž prý náleží k nejzdařilejším pracím tohoto německého autora. *Otakar Jakoubek.*

Drobné literarní zprávy a jiné důležité úvahy.

Laciná vydání pro lid. Častěji se stane v německé literatuře, že vydají drahý, nádherně upravený spis, který pak později vyjde v laciném lidovém vydání. Roku 1908 vydal v celém světě známý obchodník se zvířaty Karel Hagenbeck ve Stellingen u Hamburgu spis, v němž popsal dle svých vlastních zkušeností život zvířat, kterak se sám stal přítelem přírody, jak připadl na myšlenku založiti svou zoologickou zahradu atd. Spis vyšel ve skvostné úpravě, s přečetnými vyobrazeními a stál vázaný výtisk v jednom svazku 75 marek, vázaný ve dvou svazcích 100 M. Nyní vydalo nakladatelství laciný lidový otisk tohoto nádherného díla a prodává se 1 výtisk vázaný za 6 marek. Ač teprve uplynulo od vydání asi půl roku, rozprodalo se již 40.000 výtisků. Hagenbeck má nepopíratelnou zásluhu, že se přičinil, aby lidé měli lásku ke zvířectvu. *Ig. Zh.*

P. Rottmanner O. S. B. V Mnichově je benediktinské opatství sv. Bonifáce, jež založil bavorský král Ludvík I. R. 1909 zemřel tamější knihovník P. Odilo Rottmanner ve věku 68 let. Byl velkým učencem a jeho nejmilejším oborem byla patristika, v níž se tolik vyznamenal, že ho nazýval kritik, prelát v Cáchách dr. Bellesheim »živým Mignem«. Hlavně byl znatelem spisů svatého Augustina, v čemž prý byl ojedinělý ze všech nyní žijících theologů. Mimovolně vzpomínáme na velikého Mabillona, jehož věrným následovníkem byl P. Rottmanner. *Ig. Zh.*

Skvělý honorář. Anglická spisovatelka George Eliot (vlastně Mary Anne Evaus), která žila 1819 až 1880, sepsala mnoho románů, z nichž mnohé došly veliké obliby. Roku 1863 vyšel od ní román »Romola«, v jehož ději jest velmi uměle vpleten též život Savonarolův; spis ten, ač není z jejích nejlepších, došel tak velké obliby, že vynesl spisovatelce obrovský honorář — 140 tisíc marek. *Ig. Zh.*

Herder jako nakladatel. Z největších katolických německých nakladatelů jest Herder ve Frýburgu v Badensku. Během roku 1909 vydal svým nákladem přes tři sta děl, z nichž mnohá jsou o několika svazcích. — Má nepopíratelně velké zásluhy o vývoj německé katol. literatury. *Ig. Zh.*

Básník milionář. Francouzský básník Rostand Edmund, nar. 1868, zbohatl ze své literární práce, nejvíce z tantiém, jež obdržel hlavně za svou romantickou komedii »Cyrano de Bergerac«, která byla přeložena do všech kulturních řečí a provozována na nesčetných divadlech. Rostande je majitelem rozkošně u Baysone ležícího zámku a dostal prý již honoráře 6 mil. K. »Chantecler« — kokrháč, který způsobil takový rozruch v Paříži, vynesl mu milion již před provozováním a jistě aspoň ještě jeden milion vynese. *Ig. Zh.*

Země básníků. Zdá se, jakoby se mělo Japonsko nazvati zemí básníkův. Je tam zvykem, že vypisuje se každoročně cena na nejlepší báseň, z nichž žádná nesmí obsahovati více než 33 slabik. Básně předloží se umělecké porotě, která výsledek veřejně oznámí. Loni bylo dáno thema opěvovati »smrk ve sněhu«. Soutěže súčastnilo se 25.408 osob, kteří byli ovšem ze všech vrstev obyvatelstva. Obyčejně se počítá, že má nyní Japonsko asi 50 milionů obyvatelstva, pak je to jistě důkaz velké vyspělosti a čilého zájmu pro literaturu, súčastní-li se tolik osob. Zajímavo, že zaslali své verše i císař, císařovna i někteří princové císařského domu. Verše císařovy jsou básnické opsání myšlenky: starý smrk roste a sílí, díky bojům, jež každoročně nucen jest podstoupiti se sněhem. Císařovna rozvádí thema asi takto: pod sněhem, který slibuje dlouhé trvání, vyrůstá hrdě a přímo jako svíce do výše smrkový kmen. Výsledek soutěže sděluje se veřejně u dvora císařského, kdež se nejlepší básně předčítají. Podobná čest se prokazuje veršům, zaslaným členy císařského dvoru. *Ig. Zh.*

Catholic Truth Society. V Manchestru slavila v letošním dubnu 25leté jubileum katolická „Truth Society", která má účel, vydávati laciné lidové katolické spisy. Spolek založili dva nadšení přátelé, kněz a laik, kteří až doposud jsou v něm činní. Mnoho spisovatelů anglických zdarma podává spolku své spisy. První spisek vyšel v malém formátě o 16 stranách a mohl býti vložen do modlitebních knih. Obyčejná cena spisku jsou 2 centy. Vyšlo mnoho dějepisných spisků, životopisy svatých, z nichž byl nejrozšířenější život sv. Patrika; vyšel v 80.000 výtiscích. Též vyšlo každé evangelium zvlášť a za cenu 10 haléřů (1 penny), v celku se rozšířilo 100.000 výtisků. Velké oblibě se těšila vkusná modlitební kniha pro děti, též za 1 penny, kteráž byla později též upravena pro dospělé; vyšlo již přes 100.000 výtisků. Když byla v jižní Africe válka s Bury, byli ji podělení katoličtí vojáci. Jeden z těchto výtisků obdržel spolek zpět; našli ho totiž

otevřený leželi vedle mrtvého vojáka. Knížečka byla celá potřísněna krví; voják jí použil, připravuje se k smrti. Též pořádá spolek přednášky se světelnými obrázky. *Ignát Zháněl.*

Restauratér jako proslulý románopisec. Kdo jel železniční stanici Göschenen, kde začíná proslulý svatogothardský tunel, povšiml si tamějšího restauratéra. Neboť vyniká inteligentní postavou a výrazem tváře, tak že mimoděk každý se ptá: je to restauratér? Snad dozví se hned, snad teprve při studiích dočte se, že jest nájemce restaurace nádražní v Göschenen, protestant Arnošt Zahn, z nejproslulejších nyní žijících německých románopisců. Narodil se 24. ledna 1867 v Curychu, kde byl jeho otec nájemcem kavárny a po skončených studiích, když otec převzal nádražní restauraci a rozsáhlými cestami po celé Evropě se ve svém oboru vzdělal, vstoupil do obchodu otcova jako pomocník a od roku 1897 vede samostatně živnost hostinskou. Spisovati počal 1892, kdy byl při konkursu o povídku prohlášen za vítěze. Později vydal svazek básní, ale teprve r. 1896 vydav sbírku povídek, došel širšího povšimnutí. Doposud vyšlo z jeho pera asi 14 samostatných románů, z nichž některé dožily se i 30.000 výtisků; nejnovější jeho román »Einsamkeit« vyšel hned ve 20.000 výtiscích. Ač protestant, sympatisuje až na jeden starší román »Clari-Marie«, v němž katolického kněze kreslil příliš po lidsku, s katolíky, neboť stále mezi nimi žije. Chválí se jeho povahopisy a líčení švýcarských hor, nikde není pikanterie ani líčení erotiky a lichocení smyslnosti. Nedávno vyšla první serie jeho sebraných spisů v 10 svazcích, váz. za 25 marek. *Ignát Zháněl.*

50leté jubileum katolického denníku. Dne 1. dubna t. r. slavil největší katol. německý denník »Kölnische Volkszeitung« 50leté jubileum. Vyšlo téhož dne slavnostní číslo s příspěvky znamenitějších katol. německých učenců o 64 stranách a brožura, jež se prodává za 1 marku. Číslo (ve velkém folio formátu) obsahuje 59 rozmanitých »v celku i pro širší veřejnost zajímavých článků« a prodává se za 50 pfeniků. *Ignát Zháněl.*

Moc tisku. Ve Francii jsou poměry náboženské a církevní stále smutnější. Nyní konečně přichází se k názoru, že na tom vinen špatný tisk a proto začíná se vynakládati zvláštní péče o dobré časopisy katolické. Řada francouzských biskupů napsala o tom již pastýřské listy k věřícím a někteří na veřejných shromážděních o tomto thematu se rozhovořili. Nedávno v Paříži biskup Rumeau z Angru měl významnou řeč, ve které mezi jiným uvedl příklad o moci a působení špatného tisku. Vypravoval:

Ve svém mládí znal jsem zámožného muže. Byl adjunktem a mým spoludruhem v krajské radě. Jako dobrý katolík chodil nejméně čtyřikrát nebo pětkrát v roce ku svatému přijímání. Během voleb po tři měsíce byl mu bezplatně poštou zasílán časopis směru protináboženského. Z počátku ho přijímal, ale s opovržením, později četl ho s menší nebo větší pozorností. Jsa rozradován, že v redakci jeho jméno znají, četl dále pozorněji. Po třech měsících, když mu nebyl časopis zasílán, sám si ho předplatil. Výsledkem pak bylo, že dobrý katolík o následujících velikonocích svou náboženskou povinnost nevykonal a později stal se zuřivým odpůrcem církve a jako neznaboh zemřel.« *Jar. Jezeřanský.*

Rodný dům sv. Benedikta má býti nyní uveden do stavu tomuto ctihodnému místu přiměřeného a přeměněn na důstojnou svatyni. Veliký zakladatel benediktinského řádu, narodil se, jak známo, ve starobylém městě Nursii, dnes Norcia zvaném. Stávající rodný dům sv. Benedikta a jeho sestry Scholastiky jest však už dlouhou dobu ve velmi zanedbaném stavu. Každý přijme tudíž se zadostiučiněním zprávu, že nynější biskup norciský pojal úmysl, nad tím místem, kde se oba velicí svatí narodili, postaviti důstojný chrám. Sv. Otec tento úmysl schválil a vřele doporučil. L † 2.

Paběrky z novin a veřejného života.

Římské zprávy. Němečtí poutníci u sv. Otce. Dne 6. června přijal sv. Otec 300 poutníků z Německa. Vůdce farář Scheidweiter z Binickendorfu přednesl hold papeži jménem přítomných. Ve své odpovědi vyjádřil papež radost z nových důkazů víry a příchylnosti k sv. Stolici a napomínal přítomné, aby zachovali věrně víru, které učil sv. Bonifác. Potom projevil své upřímné potěšení, že německý císař se svým lidem za nedávných slavností v Jerusalemě tak krásně vyznal víru v Krista, a prosil o Boží požehnání pro německého císaře, biskupa a věřící. Někteří z politiků mají za to, že chtěl papež dáti dostiučinění císaři němě-

ckému za encykliku, jejíž pravdivá slova o zakladatelích protestantismu se nemile dotkla protestantů v Německu. To však naprosto není pravda. Kdo tak tvrdí, málo zná sv. Otce a jeho smýšlení. Papež dojista ctí císaře a miluje jej i všecky lidi, ale jaký by to byl náměstek Kristův, kdyby nekáral odpadu od víry a nenapomínal svých věřících, aby se varovali odpadu od víry? — Přípravná schůze obřadní kongregace pojednávala nedávno o případných pochybnostech, které se týkají hrdinských ctností ctihodného sluhy Božího Antonína Marie Gianellia. Gianelli byl biskupem v Bobbiu a založil mariánskou kongregaci »Figlie di Maria Santissima dell' Orto«. — Papež a Francie. »La Lanterne« (Lucerna), orgán francouzských socialistů, dokazuje, že papež Pius X. má neobmezenou nenávist k Francii. Střehou prý ho pozorně dva fanatičtí mniši španělští kardinálové Merry del Val a Vives y Tuto. Jak viděti, jazyk, sloh, pravdivost slov francouzských zednářů a socialistů, zkrátka celá zbrojnice pohanská jsou na celém světě stejné. — Biblický ústav v Římě. Papež Pius X. chtěje učiniti přítrž nesprávným pokusům výkladů biblických, jaké se v posledních dobách objevily ve Francii a v Německu, založil v Římě biblický ústav a svěřil správu jeho jesuitům. Časopis tohoto ústavu již začal vycházeti. Mezi 11 profesory, určenými pro tento ústav, jest i Polák P. Szczepański z Haliče, který bude vykládati o biblických starožitnostech a biblickém zeměpisu, jakož i bude pořádati vyšší kurs jazyka hebrejského. Výklad textu hebrejského a dějiny židovské byly svěřeny P. A. Fernandezovi, Španělu. Mezi profesory jsou Vlaši, Francouzi, Němci, Španělé a Polák. Přednášky se konají jednak v kollegiu Leoninum, jednak na universitě řehořské. — Výstava pokladů basiliky sv. Petra v Římě. Ve dvou síních za sakristií vatikánské basiliky byla otevřena výstava pokladů basilice náležejících. Mezi zbytky drahocenných předmětů, které ve středním věku, v 16 století a dokonce i za Napoleona byly Vatikánu uloupeny, vyznačují se: nádherná dalmatika, domnělý dar Karla Velikého, dva kandelábry ze zlaceného bronzu, vypracované Polajnolem, šest svícnů zhotovených Benvenutem Cellinim a j. — Jerusalemští poutníci u sv. Otce. Koncem dubna přijal sv. Otec asi 800 německých poutníků, kteří se vraceli z Jerusalema. Kardinál Fischer předčítal holdovací adresu. Ve své odpovědi děkoval papež též císaři německému za jeho velkolepý dar, který učinil německým katolíkům v Jerusalemě, Dormitio B. M. Virginis, jakož i pruským a bavorským princům za jich účastenství při posvécení kostela na Sioně v Jerusalemě. — Apoštolský list ženské kongregaci. Sv. Otec vydal u příležitosti 300leté památky založení kongregace sester Visitek vlastnoruční list ke všem sestrám tohoto řádu. V listě vybízí sv. Otec články tohoto řádu, aby přesně zachovávaly pravidla své řehole a poukazuje na četné výhody života rozjímavého. Ku konci udělil v listě k jubileu plnomocné odpustky. — Dotazníky za biskupské visitace. Stolice apoštolská dekretem konsistorní kongregace z 31. prosince 1909 vydala nové předpisy o skládání počtu biskupů o stavu diecése. Aby byla ulehčena tato práce a sebrán byl v náležitém čase příslušný materiál, budou zasílány několik týdnů před každou biskupskou visitací tiskopisy v jazyce latinském, jež vyplní farář kostela, který má býti visitován. Odpovědi mají býti důkladné a přesné, třeba krátké, písmo má býti čitelné a bez oprav. Každý farář doručí tento vyplněný tiskopis, když biskup přijede do jeho farnosti. — Z činnosti kongregace obřadů. Ve schůzi kongregace obřadů za přítomnosti sv. Otce jednalo se o blahořečení sv. Františka Marie Libermanna, zakladatele kongregace Srdce Mariina. Jednání se účastnili kardinálové, preláti a konsultoři sv. theologie. — Koruna křížové cesty. Sv. Otec Pius X. dovolil, aby ti, kteří se nemohou odebrati do kostela pro slušnou příčinu a vykonati tam pobožnost křížové cesty, mohli také dosáhnouti velmi četných odpustků křížové cesty. Mohou je získati, když se pomodlí „korunu křížové cesty". O způsobu, jak se tato pobožnost má konati, poučuje brožurka, kterou vydali misionáři v jazyce polském „Koronka Drogi Krzyżowej". Výsadu udělovati odpustky udělila sv. Stolice pouze misionářům. — Slavnost v katakombách římských. S velkou okázalostí oslavil 15. května »Sbor ctitelů mučedníků« památku mučedníků v katakombách (podzemních chodbách) di Commodilla v Římě. Msgr. Respighi za přísluhy bohoslovců papežského semináře Piova konal služby Boží za zpěvu chovanců školy řehořské. Profesor Marucchi měl řeč v jazyce francouzském o těchto památkách podzemního Říma, jediných to katakombách, kteréž nebyly porušeny, nýbrž zachovány v celosti, v nichž jsou pěkné nástěnné malby školy věku 6. a 7., dosud věrně zachované. — Sv. Otec a mírová myšlenka. Na prosbu hraběte Michala Tyszkiewicze, aby sv. Stolice podporovala myšlenku mírovou a povzbudila pro tuto zásadu všecky katolíky, jak kněze, tak

laiky, napsal sv. Otec vlastnoručně na příslušném listě: »Přikloňujeme se k prosbě drahého hraběte a všem členům mírových družstev na znamení přátelské a milé náklonnosti k nim udělujeme nejmilostivější apoštolské požehnání v Pánu. Pius P. P. X.« — Pius X. o Polácích. Sv. Otec přijal nedávno člena panské sněmovny, Chlapowského, v delším slyšení. Pius X. se vyjádřil o poměrech poznaňských i v království polském s velkou znalostí a náklonností k Polákům. — Svaz kněžský v Italii. Sv. Otec potvrdil nedávno svaz kněžský a udělil všem členům jeho apoštolské požehnání. Cílem svazu jest upevnění svazků lásky bratrské mezi kněžími, jakož i posvěcení stavu duchovního. Prostředky, kterými chce svaz dojíti svých cílů, jsou: modlitba, myšlenka kázně a dobrého příkladu, dále posílení přátelství a lásky vzájemné mezi kněžími, jakož i založení pokladny svazové pro udílení podpor chudým a potřebným kněžím. Mimo to svaz bude míti svůj list čtvrtletní »Memento Sodalitatis«. Všeobecná přízeň, jakou sv. Otec dal na jevo tomuto kněžskému svazu, dává záruku důmyslného rozvoje, jakého svaz bezpečně zasluhuje. — Vatikánská hvězdárna. Jako všecky hvězdárny, tak i vatikánská 19. května se připravila na zkoumání Halleyovy hvězdy. Na úsvitě se rozhostil ve Vatikáně neobyčejný život. Sám sv. Otec po půl noci se odebral do vatikánské observatoře, aby s hvězdářem Laisem sledoval pozorování. Kněz Hagen, ředitel vatikánské hvězdárny, na rozkaz papežův vydá zvláštní zprávu o pozorování. Rovněž na jeho přání byly vyzvány všecky misie v Australii a Číně, aby zaslaly zprávy vatikánské hvězdárně. Podle »Agence Fourmière« vyjádřil se P. Lais o Halleyově kometě; „Já jsem dobře pozoroval a viděl, kterak ohon komety zachvátil Venuši a měsíc. Při měsíci se to stalo 30. dubna. V době, kdy ohon zachvátil měsíc, přijal měsíc velmi jasnou barvu.“ — Jmenování nových ruských biskupů. Již delší dobu, dílem pak již i více let, byla uprázdněna velká část katolických biskupských stolic v Rusku. Metropolitní stolice katolické církve v Rusku, uprázdněná smrtí hraběte Šemheka, čekala již čtyři roky na nového biskupa, až jej nyní dostala v osobě kanovníka Kluczynského. Arcibiskup mohylevský jest metropolitou ruských diecésí; sídlí v Petrohradě. Biskupem samogitijským se stal Msgr. Crytowt, titulární biskup v Kastorii. Zasloužilý prelát Msgr. Karas, který velmi dobře působil v ruské diaspoře (to jest mezi katoliky, roztroušenými mezi jinověrci, zvláště pravoslavnými), byl jmenován biskupem segnanským. Kanovník metropolitního kostela mohylevského, Losinski, zaujal biskupský stolec v Kielci, biskupem v Sandoměři pak se stane Msgr. Ryx. Stařičkému biskupu žitomirskému byl dán za koadjutora rektor duchovní akademie v Petrohradě, Msgr. Zarnowiecki. Všecka jmenování, která sv. Otec těchto dnů vykonal, následovala v dorozumění se státními úřady v Rusku. Pro zvláštní národnostní poměry, jichž příčina vězí v ruské žárlivosti proti rozšíření polské vzdělanosti a často rušivě působí při řešení osobních otázek, dlužno obsazení katolických stolic biskupských v Rusku prohlásiti za vážný zjev. Prusko však dosud váhá obsaditi stolici poznaňsko-hnězdenskou, která jest uprázdněna od úmrtí arcibiskupa Stablewského. *Fr. H. Žundálek.*

Z Vatikánu. — Sv. Otec jmenoval kardinála Vincence Vannutelliho, biskupa palestrinského, papežským legátem pro eucharistický kongres, jenž se bude v září t. r. konati v Montrealu (v Kanadě). — Sv. Otec přijal v soukromém slyšení skriptora vatikanské knihovny a ředitele etruského musea, B. Nogaru, který papeži podal své dílo o etruskologii (1908—1909) a publikaci mosaik ve Vatikánu a v Lateráně uchovaných (IV. svazek archaeologie a numismatiky). — Dále byl přijat — za příležitosti své stříbrné svatby — prof. Horác Marucchi, jenž Sv. Otci věnoval illustrované vydání křesťanského musea lateránského, jehož je ředitelem. Prof. Marucchi, žák velikého archeologa Gian Batisty de Rossi, jest profesorem archeologie na universitě koleje Propagandy a kromě zmíněného úřadu zaujímá též místo ředitele papežského egyptského musea. Od dvou let učí Marucchi jako profesor křesťanské archeologie též na universitě Sapienzy. —

Pokračování koncilu vatikánského. U příležitosti 40leté památky vyhlášení dogmatu o neomylnosti papežské u věcech víry a mravů na koncilu vatikánském se oznamuje, že v Římě připravují se na svolání nového všeobecného koncilu, který by pokračoval v přerušených pracích koncilu vatikánského.

Padesátileté jubileum „Osservatore Romano“. Tento úřední orgán sv. Stolice dne 1. července slavil 50leté výročí svého založení. V čele čísla přinesl facsimile blahopřání sv. Otce Pia X., a po obou stranách podobizny jeho dvou předchůdců. Před rokem 1860 v Římě vycházel malý list »Giornale di Roma«, jenž ovšem nebyl s to, aby útoky na papeže odrážel. Na to markýz Agosto di Baviera předložil Piovi IX. plán na nový větší list. Po schválení papežem vyšlo

1. července 1861 první číslo »Osservatore Romano«. Po 24 let vydával list markýz na svou pěst. R. 1870 byl list na měsíc zastaven, ale na přání papeže bylo u vydávání pokračováno. Nyní vede list Angelini.

Nová organisace katolické hierarchie v Brasilii. Následkem stěhování katolického lidu do Brasilie vzrostlo obyvatelstvo tam ze 17 millionů r. 1900 na 20 millionů, a tu Sv. Otec Pius X. odhodlal se k nové organisaci hierarchie v této zemi, jež co do velikosti rovná se Evropě. Prvními misionáři v Brasilii bylo šest Jesuitů r. 1549. Za deset let bylo tam na víru obrácených přes 10.000 duší. Za 50 let počet ten se zešesteronásobil. Za Jesuity přicházeli Františkáni, Augustiniáni, Benediktini, Karmelitáni a pod. Od druhé poloviny 18. století může Brasilie býti považována za zemi katolickou. Před 20 lety byl tam metropolita s 11 biskupy. Dnes země ta čítá 35 diecési. Do r. 1906 přibyla opět dvě sídla metropolitní, jedno v Porto Alegre, kdež usadilo se mnoho Němců. Pius X. zřídil tři nová biskupství. Druhé metropolitní sídlo je v diecési Cujaba. Ačkoliv prohlášením republiky nastalo rozdělení církve od státu, panuje mezi oběma dobrý poměr. Církev se tam těší úplné volnosti. Jesuiti tam mají kvetoucí ústavy a taktéž Benediktini.

Chorvaté o družstvu »Vlasti«. K 25 letému jubileu družstva »Vlasti« Napsal katolický záhřebský denník »Hrvatsko« ze dne 3. prosince 1909 tuto přehlednou zprávu: »V Praze oslavilo toto katolické družstvo 25 letou památku svého trvání. »Vlast« má úplně týž účel jako »Lvova společnost« a německá »Görresova společnost«. R. 1884 počal kněz Tomáš Škrdle organisovati katoliky v boji proti nepřátelům katolické církve a náboženství. Ačkoli churav, přece procestoval vícekrate Čechy, Moravu a Slezsko, sbíral peníze a přibíral spojence pro svou myšlenku. Tak povstal katolický měsíčník »Vlast«, který čítá hojně předplatitelů, a kromě tohoto hlavního listu má ještě pět časopisů, které všecky krásně pracují a prospívají. Družstvo nyní má v Praze svůj dům, tiskárnu, papírnický závod a prodej katolických knih a časopisů. Družstvo se rozdělilo v odbor, a to literární, sociálně-politický, právní (aby odráželo útoky protináboženského tisku na kněží a víru) a paedagogický. »Vlast« dosud uspořádala více katolických schůzí, které se velmi zdařily, založila mnoho knihoven a vydala svým nákladem mnoho katolických knih a brožur. Oslavy 25 výročí se účastnil veškeren česko-moravský episkopát a došla velká řada telegramů, ve kterých stejně smýšlející blahopřejí zakladatelům a samému družstvu přejíce si, aby »Vlast« shromáždila všecky české katolíky pod svým praporem, dále aby pokračovala ve svém slavném díle obrození v Kristu. Dej, Bože, aby se vyplnila tato vroucí přání našich bratří!«

Fr. H. Žundálek.

Potěšitelný zjev. — Sděluje se nám z Moravy, že při kněžských exercitiích na sv. Hostýně četlo se při stole (v poledne i večer) z »Vlasti roč. XI.«: Jos. Benedikt Cottolengo od Jos. Flekáčka. Velice že se to všem přítomným líbilo a každý se o to zajímal, že je to ve »Vlasti«. — Zvěčnělý náš spolupracovník Jos. Flekáček, výborný znatel italštiny, právě takováto themata z italské literatury vybíral (Bosco a Cottolengo) a jelikož byl mistr českého slohu, čtenářům »Vlasti« lahodným způsobem je předkládal.

Requiem za sv. Otce Lva XIII. Z Říma, 20. července. Za příčinou výroči úmrtí papeže Lva XIII. bylo slouženo v sixtinské kapli ve Vatikánu slavné requiem. Zádušní mši obcovali sv. Otec, četní kardinálové, vyslanec bavorský, belgický, chilský a monacký, jakož i zástupcové rakousko-uherského, španělského a portugalského velvyslanectví.

Dr. Alois Frýdek. Neminul ještě ani rok od jubilejní slavnostní schůze družstva Vlast, v níž prohlášeno bylo 12 našich čestných jubilejních členů a již jeden z nich opustil nás na vždy: Alois Frýdek, kapitolní děkan a bisk. generální vikář v Hradci Králové! Zemřel v neděli dne 10. července o 10. hodině večerní.

Dr. Alois Frýdek narodil se dne 24. prosince r. 1832 jako syn mistra pekařského v Krchlebích u Čáslavi. Obecnou školu vychodil v rodné obci, studia gymnasialní prodělal v Hradci Králové a též studia bohoslovecká v tamním semináři. Na kněze byl vysvěcen dne 25. července r. 1857 a jako kaplan působil v Čáslavi, v Nových Dvorech a v Bykáni, načež byl poslán do vzdělávacího ústavu u sv. Augustina (Frintaneum) ve Vídni, aby tam konal studia další. Když prošel tento ústav, byl po předepsaných zkouškách roku 1862 promován na doktora theologie. Po svém návratu z Vídně byl ustanoven katechetou a zatímním ředitelem hlavní školy v Přelouči. Z Přelouče byl povolán r. 1864 do Hradce Králové jako suplující profesor biblického starozákonního učení na tamní bohosl. učiliště. Zde

v Hradci Králové Dr. Al. Frýdek postupoval. R. 1881 jmenován byl skuteč ým kanovníkem, roku 1895 kapitol. děkanem a posléze biskupským generálním vikářem diecése. Za mnohé své zásluhy vyznamenán byl od Jeho Svatosti papeže Pia X. záslužným křížem »Pro Ecclesia et Pontifice« a od Jeho Veličenstv. císaře a krále Frant. Jos. I. komturským křížem řádu Františka Josefa. Kromě toho byl Dr. Al. Frýdek domácím papežským prelátem, apoštolským protonotářem a c. k. dvorním kaplanem. Kolika spolků byl členem a dobrodincem, bylo by nesčetně uváděti.

Pohřeb zesnulého velikého kněze a vlastence konal se dne 14. července na hřbitově v Pouchově u Hradce Král. Requiem sloužil a průvod vedl sám Jeho Excell. ndp. biskup Dr. Jos. Doubrava. Zvěčnělý sloužil čtyřem biskupům, i zasloužil si té pocty.

V Mar. Lázních scházíval jsem se denně s vldp. děkanem Fr. Hajzlerem, Dr. Jos. Čihák a já provázeli jsme ho často na cestě jako jeho assistenti a ctili jsme ho jako laskavého otce.

A u tohoto p. děkana scházívali se v Přelouči o pouti dva vzácní kněží, věrní jeho přátelé: kanovník Ed. Jan Nep. Brynych a kanovník Dr. Al. Frýdek. Pobyli tam vždy několik dní a kanovník Dr. Al. Frýdek říkával, že to jest jeho jediné roční zotavení. Často mezi p. děkanem Fr. Hajzlerem a kanovníkem Dr. Al. Frýdkem přicházívala řeč na naše družstvo a p. děkan mi sdělil, že Dr. Al. Frýdek práci naši velice oceňoval a že si nás velice vážil. A tuto lásku osvědčoval skutky. Pobyl jsem každý rok u p. biskupa Brynycha týden v Chrasti a týden v Hradci Králové a zde jsem vždy učinil poklonu svému bývalému spiritualu a profesoru hebrejštiny, Dr Al. Frýdkovi. Přijímal mne vždy srdečně a při odchodu dal mi pokaždé 100 K pro naše družstvo.

Když jsem s bývalými kolegy (pobyl jsem s nimi jen první rok) slavil v Hradci Králové 25 leté kněžské jubileum, sloužil nám Dr. Alois Frýdek mši sv., oslovil nás od oltáře a zasedl pak s námi v Adalbertinu k obědu. A tu mně zase tajně podstrčil obálku, řka, abych se o tom nezmiňoval — a v ni bylo zase 100 korun. —

Z vděčnosti dali jsme jeho podobiznu a životopis do kalendáře sv. Vojtěch a loni jmenovali jsme jej za Hradeckou diecesi čestným jubilejním členem našeho družstva a on již v nemoci ještě na nás pamatoval a letos opět 100 K nám zaslal.

I ztratili jsme ve zvěčnělém největšího dobrodince vůbec a z Hradecka zvláště a vedle biskupa Brynycha zůstane nám ve vděčné paměti i jeho věrný gener. vikář — Dr. Al. Frýdek. T. Š.

Kardinál Melcher a Tovaryšstvo Ježíšovo. — Nedávno bylo v aule koleje Germanika slavnostně odhaleno poprsí zemřelého kardinála Melchera. Tento veliký biskup kolínský byl členem jesuitského řádu. Kolej Germanicum jest založena sv. Ignácem z Loyoly, byla dříve umístěna v paláci Boromae, a po okupaci Říma r. 1870 opět otevřena ve veliké budově v blízkosti náměstí Barberini. V této budově trávil kardinál Melcher v největším ústraní poslední léta svého života. O jeho vstupu do řádu jesuitského, jenž se stal málo let před jeho smrtí, věděl jenom papež Lev XIII. a představení řádu. 27. července 1888 byl kolínský arcibiskup Melcher papežem jmenován kardinálem. Do Říma přišed, ubytoval se v koleji Germanika. Rok na to prosil generála řádu jesuitského, P. Auderledyho, za přijetí do řádu. Ale Lev XIII. nesvolil. (Jak známo, nemají dle stanov jesuiti žádných vysokých úřadů církevních zastávati.) Když však kardinál Pecci, bratr Lva XIII., starý člen řádu jesuitského, obdržel všechny privileje tohoto řádu, dovolil Lev XIII. r. 1890, aby také kardinál Melcher »in articulo mortis« (před smrtí) tytéž privileje dostal. Dvě leta na to roznemohl se kardinál nebezpečně. Použiv onoho dovolení, složil v přítomnosti více svědků sliby jako člen Tovaryšstva Ježíšova. Jeho radost nad tím byla tak veliká, že měla účinek i na jeho zdraví, tak že se mimo očekávání rychle uzdravil. Žil jako jednoduchý kněz řádu ještě čtyři roky. Ale svět o jeho vstupu do řádu nevěděl. L. † 2.

Obětavý šlechtic z jihu Čech. Návodem obětavého šlechtice zakoupeno bylo 120 exempl.: Mistr Jan Hus. Lidová přednáška Dr. Frant. Klobouka. Cena 28. hal. Vůbec letos šly husitské brožury na odbyt čileji než jiná leta. Blíží se doba — 1915 — kdy volnomyšlenkáři chystají světovou oslavu M. Jana Husi a kdy chtějí církvi naší oslavou touto zasazovati smrtelné rány; téhož roku má býti rovněž na Starom. náměstí odhalen pomník M. Jana Husi — i jest třeba, aby masy katolického lidu a katolické intelligence o Husovi a jeho době dobře byly pouceny a pro r. 1915 ozbrojeny. Máme v hlavě již celý plán na obranu naší

strany v r. 1915 — ten postupně ve výboru Tiskové Ligy a družstva »Vlast« sdělíme, aby se soustavně obranná práce mohla prováděti.

Redaktor biskupem. Redaktor »New Zealand Tablet«, Henry Cleary, byl sv. Otcem jmenován biskupem v Aucklandě, jako nástupce zesnulého biskupa dra Lenihana. Byl redaktorem jmenovaného časopisu deset let a za ten čas vykonal mnoho záslužné práce. Ndp. biskup Cleary jest Irčanem a rozhodným národovcem, nikdy nezapomíná na svou rodnou vlast.

Cestovatel dr. Musil. Proslulý katolický kněz, cestovatel po Arabii, prof. dr. Musil, o kterém nedošla již dlouhou dobu žádná zpráva, přibyl 18. června z Janabuku, asi 693 km. od Damašku vzdáleného, do Medain-Salihu, 955 kilom. od Damašku vzdáleného. Odtud odebéře se dr. Musil do Maanu a pak nazpět do Damašku, kde potrvá delší dobu, aby mohl spracovati výsledky své nejnovější výzkumné cesty po Arabii.

Osobní. Rektorem university ve Frýburgu (Švycary) zvolen byl prof. dr. Vincenc Zapletal, věhlasný učenec v oboru exegese St. Zákona. — Srdečně blahopřejeme našemu krajanovi!

Ubohý nakladatel! (ThDr.) Fr. Loskot začal vydávati celou řadu spisů z doby předhusitské. Začal nejdříve s Konradem Waldhauserem, který právě vyšel, a prodává se za 1 K 50 hal., poštou za 1 K 60 hal. Po Waldhauserovi pustí do světa Miliče z Kroměříže, pak Matěje z Janova, dále Husa, Jeronýma, Žižku, Prokopa Holého, Rokycanu a P. Chelčického. Dovolujeme si nakladateli již předem vysloviti soustrast! Svého času hodlal v Praze známý nakladatel vydávati Husovy spisy: Kázání, Postillu, ale brzy přestal, protože jich nikdo nekupoval. V Praze, jak známo, dělá se s Husem veliká paráda, ale spisy jeho nikdo nečte. Zrovna tak to dopadne i s předchůdci Husa. A pak firma, jež je hodlá vysílati do světa, má do sebe příliš málo lákavého.

Italský kněz, posl. Murri, vystoupil z církve. —

První sjezd anglických katolíků konal se minulou sobotu v Leedsu, v Town Hallu — v městské radnici — a trval až do pondělka. Angličtí protestanté popustili katolíkům radnici. (Něco takového v naší slovanské Praze! Pozn. red.) 27 katolických organisací súčastnilo se. Kromě arcibiskupa Bourna, primasa Anglie, bylo přítomno 16 biskupů, 8 opatů, mnoho katolických kněží a laiků. Arcibiskup v Leeds přivítán byl lordmayorem města, jenž je též katolíkem. Procesím šlo se do kathedrály, kdež anglický primas měl kázání. Roku 1850 bylo v Anglii a Walesu 587 katolických kostelů, 99 škol, 11.000 školních dítek a 788 kněží. Dnes mají 1760 kostelů, 1064 školy, 336.000 dítek a 3687 kněží. K eucharistickému sjezdu v Montrealu přihlásilo se již 100 katolíků.

57. všeobecný sjezd německých katolíků v Augsburku koná se od 21. do 25. srpna. Všecky katolické listy přinášejí provolání a zároveň pozvání ku sjezdu tomu. V Augsburku bude se sjezd tento konati poprvé. Bude to pozdvižení těch protestantů, kteří svou konfesi nazývají dle města toho, avšak všecko řádění evangelického bundu bude marné. Katolická církev v Německu stále roste, kdežto protestantismus se rozpadává, hlavně ve volnomyšlenkáře, po nichž opičí se u nás Masarykovci. V provolání se praví: Všichni, kdož ještě v Krista věří: katolici i protestanti, měli by se spojiti proti společnému nepříteli — atheismu.

Slavnostní schůze „Slovanské ligy katolických akademiků" v Krakově konala se v sobotu 16. července u příležitosti slavností grunvaldských. Zastoupeny byly »Česká liga akademická«, »Polonia«, »Zarja«, »Danica« a »Domagoj«. Jako hosté byli přítomni poslanci ruské dumy: Rodiczev (Rus), Zukovski a Babiański, dále byl tu profesor dr. M. Zdriechovski, dr. Koneczny, dr. Lenard z Lublaně, redaktor »Slovence«, dr. Lubecki, dr. Ant. Beaupré, red. »Glosu Naroda«, předseda křesťansko-sociální strany polské St. Jasiński, A. Mytkowitz. Z ruského Polska pak: Szabelski, red. »Kroniki Piotrkowskiej«, Grochowski, Choriński z Varšavy a j. v. Slova ujali se Rodičev, Žukovski, Babianski, prof. Zdriechowski, který vysvětlil poměr Poláků ke Slovincům, které chválil jako nejlépe sorganisované v táboře katolickém. Nabádal k ještě většímu sbližení Poláků se Slovinci a Čechy. Dr. Lenard z Lublaně poukázal na vzájemné styky a společné zájmy Slovinců a Poláků a přál Polákům, aby jim nastaly lepší poměry. P. St. Jasiński připil obrození Slovanstva ve smyslu zásad strany křesťansko-sociální. Dr. Koneczny promluvil o poměrech studentstva během 20 let a o vztahu národa ruského k polskému ve smyslu vývoje. Slovanská vzájemnost musí býti založena na náboženství. Kostel je ohniskem žití národů. Za »Danicu« promluvil pak V. Sušník, za »Polonii« Puchalka, za »Českou ligu akademickou« J. Bartoš a J. Novák. Po té promluvili delegáti z Litvy a ruského Polska. Dr. Koneczný v závěru shrnul všecky

vývody a zvláště pochválil katolické studentstvo české, že prakticky a positivně pohlíží na slovanskou otázku. Zbytek večera byl vyplněn přednesem básní, zpěvem. Všichni byli nadšeni a posíleni k další práci.

Katolická universita v Solnohradě. Ze Solnohradu, 22. července. V aule zdejší universitní budovy konala se za předsednictví kardinála-knížete arcibiskupa dra. Katschthalera slavnostní schůze. Dostavili se četní účastníci marianského sjezdu. Dle pokladniční zprávy sešlo se v r. 1909 K 362.000, tak že jmění spolkové obnášelo koncem r. 1909 celkem 3,527.222 K. Projektované centrální katol. knihovně věnoval již dv. rada dr. O. Willmann mnoho pedagogických a filosofických děl.

Velehradská akademie. Na přepamátném druhém již sjezdě unionistickém na posvátném Velehradě za souhlasu všeobecného a nadšení nevšedního v život uvedena byla Akademie Velehradská. Účelem Akademie Velehradské jest: pěstiti a podporovati vědecké studium o církvi východní. Všichni zajisté toužíme po tom, aby úsilí sv. Otců — hlavně blahé paměti Lva XIII. — o sjednocení čili unii cíle svého došlo. Myšlenka to veliká, nicméně po soudě znalců s pomocí Boží docílitelná. Do výboru zvoleni z cizích metropolita Szeptyckij, dr. Grivec, Palmieri, dr. Bocian a dr. Dočkal, z domácích prelát dr. Pospíšil, opat Zavoral, probošt dr. Stojan, kanovník dr. Podlaha, assessor Vychodil, prof. dr. Kordáč z Prahy, P. Ad. Špaldák, dr. Fr. Hrachovský, dr. K. Kyselý, professor z Prostějova, P. Prokop Šup z Rajhradu, dr. Fr. Nábělek z Kroměříže, P. Baltazar Hříva z Napajedel a rektor velehradský nebo jeho zástupce.

Po volbě předsedy svoláním Božího požehnání na dílo započaté valnou hromadu končí.

Ve výborové schůzi hned na to konané ustavil se výbor. Předsedou zvolen metropolita Szeptyckij, místopředsedou dr. Stojan, jednatelem P. Ad. Jašek a pokladníkem P. B. Hříva.

Kéž Bůh Akademii Velehradské opravdu hojně žehná.

Nejstarší gymnasium mají v Kemptenu v Bavorsku. Byl to ústav původně řeholní. Listinami dá se dokázati, že gymnasium to bylo již r. 1288. Dá se však soudit, že původ jeho jest mnohem starší a sahá do roku 789, kdy císař Karel Veliký nařídil, aby při všech klášterech byly zřízeny latinské školy. Počítá se tedy, že gymnasium má úctyhodné stáří 1100 let.

V řádu Františkánském jest dle poslední zprávy 40 biskupů a dva Františkáni jsou papežskými delegáty. Františkánští arcibiskupové jsou v Bostře, Antivari a la Platě. Mnoho Františkánů věnuje se činnosti misijní.

Vysvědčení katolickým Milosrdným sestrám od prof. dra. Fischera, lékařské autority v Německu, protestanta, jenž nedávno vydal spis nadepsaný: »Řeholnice nebo diakonisky?« — Vzpomínky a zkušenosti z východoasijských bojišť. — Ve spise tom mezi jiným píše: Časy se změnily a — to dosvědčuji smutně — též diakonisky. Bylo postaráno, aby jim byl ponechán světský ráz, aby prý mohly poznávati svět. Avšak též povšechně platí heslo: volný rozvoj osobností v požitcích co největších. Jinak však dle starého platí: ošetřovatel nemocných je tolik jako poslušnost, ustavičné sebezapírání, obětování své vůle. To je vlastně příčina, proč máme nejen příliš málo protestantských diakonisek, ale i proč v mateřincích musíme si příliš shovívavě počínati, aby se nám kandidátky diakonisek nerozutekly. Jinak to je ovšem u katolických sester. Tyto zůstávají pevny, neochvějny jako sloupy jejich kostelů. Duch času na ně nemůže. Co do nezbytné kázně, hlavně sebezapírání, katolické sestry daleko překonávají diakonisky. U těchto není těch přerůzných denních potřeb, libůstek, světáckých požadavků. Pevná katolická výchova připravila je k veliké úloze: později je jim hračkou, obětovati svou osobnost, ba i svět se všemi požitky; ony zavázaly se sv. slibem. Proto třikráte šťastny jsou nemocnice, lazarety, v nichž katolické Milosrdné sestry vládnou. — Co lze souditi o měšťanech v Ústí a Teplicích, nebo o sanatoriu Dr. Schneidra v Praze, kteří do nemocnic zavedli diakonisky? Oni nemocné oloupili o milosrdné ruce.

Lužičtí Srbové na svoji obranu. Tyto dny měli lužičtí voliči poradu o svých školských potřebách ve vsi Khrosicích v Horní Lužici. S bolestí potvrdili, že v budyšínském školním okresu jest už osm škol, ve kterých se děti neučí lužicky ani čísti a celé vyučování se koná výhradně německy. Jsou to školy ve vsích Husce, Hnašicích, Hor. Vujezdě, Voslinku, Lupoji, Kotecích, Velké Dažině a Kotlici. Schůze se usnesla vyzvati školní dozorce i katechety, aby pro pohodlí německých učitelů nevzdávali se posledního práva, které tam Lužičané ještě mají, a trvali na tom, aby se lužické děti ve škole naučili lužicky aspoň čísti a psáti. V obraně jazyka lužického ve školách vystupují na Budyšínsku svorně evangelíci i katolíci.

Smetanova Prodaná nevěsta provedena byla 20. července v král. lázeňském domě v Reichenhallu. Úspěch, píše »Ohlas od Nežárky«, byl pronikavý a potlesk při otevřené sceně a při jednotlivých jednáních neměl konce. Podobného něco státi se mohlo v Bavořích, v lázních českých, v Marianských Lázních a jinde, se to nestane.

Vzácný literární objev. Vědecký objev prvého řádu učinil berlínský znalec sanskritské literatury, prof. Jindř. Lüders, při prohlížení nálezu turfanského, přivezeného dr. Albertem šl. Le Coquem ze střední Asie. Podařilo se mu přečísti dramatické scény v sanskritu a příbuzných nářečích, jež jsou starší neméně než o 500 let než nejstarší známá dramata Kalidasova. Tím posunuta je hranice stáří indického dramatu o půl tisíce let.

Valnou hromadu katechetského spolku v Olomouci v katolickém domě dne 3. července zahájil předseda dr. Kubíček z Přerova. Protokol poslední valné hromady a jednatelská zpráva, kterou podal katecheta P. Čmejrek z Přerova, schváleny. Dle jednatelské zprávy čítá spolek 87 členů, nových přibylo 5, vystoupilo 7 (někteří přešli do duchovní zprávy a někteří přispívající vystoupili). Spolek zasáhl častěji v otázkách stavovských. Nejlepším výsledkem se může spolek vykázat v otázce učebních pomůcek náboženských zásluhou katechety P. Zamazala. Spolek vezme nákup učebních pomůcek sám do rukou. Další debata rozpředla se o započítávání katechetům let z duchovní zprávy a sdělen výsledek deputace v té věci ministerstvu. Podrobnou zprávu podal prof. Janda. Učiněna příslušná usnesení k další akci v této záležitosti. O rozšíření a prohloubení spolkové činnosti referoval katecheta P. Zamazal. Není-li dosti účinná, pak je tím vinno hlavně členstvo, které výbor nedostatečně podporuje. Činnost výboru, která je úctyhodná, nebyla také dostatečně publikována. Pohnout členstvo ku většímu zájmu o spolek činnost jeho by povzneslo tak, aby imponovala. Referent přimlouvá se též za oživení skupin, které by si podrobně všímaly poměrů školských ve svém okolí a snažily se o nápravu všeho, co zdaru vyčování náboženství na školách je na závadu. Navrhuje tyto krajské organisace: Olomouc, Prostějov, Přerov, Val. Meziříčí, Mor. Ostrava, Kroměříž a Uh. Hradiště a zároveň i organisační řád pro ně. Ku uskutečnění této věci dal příhodné návrhy katecheta P. Vašek z Uh. Ostohu. O 6. hod. byla valná hromada skončena. Po prázdninách svolána bude mimořádná valná hromada.

Ze spolku sv. Rafaela na ochranu vystěhovalců. K přání ústředního výboru tohoto charitativního spolku ve Vídni svolal důvěrník pro Čechy dp. farář Vlastimil Hálek schůzi osobností o vystěhovalectví se zajímající dne 21. června o 3 hod. odpol. do restaurantu Choděrova, k níž se dostavili přes to, že pro letní saisonu již mnozí mimo Prahu dlí, univ. profesor Msgr. dr. Fr. Kordáč, cestovatel Alois Svojzík, sekretářka nádražní misie slč. Stehlíkova. Český americký kněz dp. Jos. Šinkmajer opozdiv se cestou z Vídně zaslal písemné návrhy. Účelem schůze byla porada, jak rozšířiti činnost spolku sv. Rafaela v Čechách, hlavně na nádražích v Praze. Po debatě, které se všichni přítomní súčastnili, a k níž bohatými zkušenostmi dp. Alois Svojzík přispěl, bylo usneseno: Vydati ve větším počtu brožuru o účelu spolku sv. Rafaela a přednáškami lid s ním seznamovati. Založiti pro Prahu jeho odbočku, jako mají jiná hlavní města. Na státním nádraží udržovati pro vystěhovalce důvěrníka a rádce. K ustavení odbočky bude svolána zvláštní schůze v měsíci září. Do té doby obstarají tento úkol zřízenkyně nádražní misie. S dp. Jos. Šinkmajerem, jenž dne 10. července nastoupil návrat do Ameriky, bude ještě jednáno. Jest naděje, že dílo spolku sv. Rafaela za součinnosti a rad odborných těchto znalců dopracuje se v Čechách ještě zdárnějších výsledků.

Dolnorakouský katolický spolek rolnický, který má 60.000 členů, měl valnou hromadu ve Vídni. Po zvolení nového předsednictva (posl. Stöckler zvolen byl opět předsedou) mluvil posl. Fink o nových daních. S opravou osobní daně z příjmů, se zvýšením daně kořaleční, podmínečně také s daní z dědictví a konečně s daní na lahvové a šumivé víno vyslovil souhlas. Ale odmítl všeobecnou daň z vína. V tomto smyslu přijata byla také resoluce, v níž také zdůrazněna nutnost společného postupu venkova s městem.

Valné hromady spolku katolického učitelstva mor. na Velehradě súčastnil se za Jednotu českého katol. učitelstva v král. českém. I. místopředseda, p. řídící učitel Josef Kafka, který tam proslovil pozdrav naší bratrské Jednoty.

Z Tiskové ligy. Za členy zakládající přistoupily vikariáty: Královéhradecký a Novobydžovský. Onen složil 13 K, tento najednou 100 K; mimo to složili členské vklady: Al. Kopecký 10 (60) a vikariáty: Skutečský 24 (86), Novostrašecký 23·07 (88·47), Kopidlenský 19.50 (109·50), Slánský 20 (100), Křivoklátský 15 (55), Pacovský 13 (66), Sedlčanský 10.40 (106.40), po 10: Chrastecký (20)

a Nepomucký (20), Poličský 9.40 (100) a Náchodský 4 (100) — Dary složili: Jan Vaněk, far. v Popovicích (5), Fab. Kubiš, koop. na Nové Ulici (2) a Ign. Kolísek, far. v Milonicích — dále vikariáty: Mělnický 30 K, Pardubický 24 K, Brandýsský n. L. 22 K, Litomyšlský 21 K, Novohradský 12 K, bisk. vik. úřad v Breskovicích 11·13, Plánický 10 K a Pelhřimovský 8 K. — Opravy uveřejnily: »Čas« dp. Janu Karáskovi, faráři v Kácově, »Školský Obzor" dp. Janu Vaňkovi, far. v Popovicích, a »Věnkov" Karlu Feitlovi, far. v Chrašticích.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva »Vlast« darovali po 10 K: J. M. P. Meth. Zavoral, opat na Strahově, a Very Rev. Fr. Tichý, děkan v Silver Lake v Sev. Americe. — Činí úhrnem 2307 K 62 h. Prosíme všecky členy družstva »Vlast«, aby fondu toho byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

Ze spolku na zakládání katol. knihoven. Složili po 2 K: Em. Hrdlička, děkan v Příbrami; Em. Malfertheimer, účetní ředitel a novosvěcenec v Praze, a Fab. Kubiš, koop. na Nové Ulici u Olomouce; po 1 K: Jan Kalivoda, prof. reálných škol v Praze; Jos. Fabian, zám. kaplan ve Volšově; Jan Šoupal, koop. v Deblíně; Fr. Petřvalský, far. v Nových Sídlech; Ludvík Koncer, far. v Halenkově.

K Širšímu sboru soc. odb. družstva Vlast přistoupili a splatili: 10 K: Ferd. hrabě Chotek z Volšov; 6 K: Zikmund hrabě Ledochowski, metrop. kanovník v Olomouci; 5 k: P. Gerl. Pospíšil, farář v Orlové a Fr. Skotnica, farář v Domaslovicích v Rak. Slezsku; Fr. Kemr, farář v Marezige v Istrii; Křesť.-soc. spolek na Kladně; 4 k: Šim. Bárta, gymn. prof. v Č. Budějovicích; 3 k: Tom. Bláha, kons. rada ve Vídni; Jos. Forman, katecheta v Něm. Brodě; Viktor Karas, gymn. prof. v Opavě; Ros. Hanzalova, soukromnice ve Vídni; P. Fr. Hoppe, komandeur a far. u sv. Františka v Praze; k 2·50: Al. Vysloužil, účetní na Smíchově; 2 k: Jan Švejda a syn, mistr tesařský a obchod dřívím a parní pila v Hladově; Jan Homolka, řed. kníž. arcib. ústř. kanceláře v Praze; Františkánský klášter v Dašicích; Jos. Šamalík, rolník v Ostrově; Jos. Bubeník, učitel v Pivoníně na Mor.; Karel Boček, řed. bisk. sem. v Č. Budějovicích — dále profesoři, faráři, kaplani a deficienti: K. Novák v Kostelci n. Lab., Ant. Zeman v Laab im Walde v D. Rak.; Ign. Švancara v Lánech, P. Cyr. Šnejdrla v Opavě, Leop. Zajíček v Opařanech, Ant. Nepil v Praze-VII., Fr. Hašlar v Trebendorfu, Fr. Kameník v Lipnici n. Sáz., Fr. Zámrský ve Svébohově, Al. Sauer v Uh. Hradišti, Jak. Sloup v Dolní Cerekvi, Jan Vaněček ve Višňové a Jos. Ocetek v Hevlíně; k 1·53: Fr. Reissner, kaplan v Bechyni; k 1·50: Jan Kudela, koop. v Rohli na Mor.; Jan Ev. Vrabec, kaplan ve Zminj v Istrii; k 1·40: Kongregace bratří Nejsv. Svátosti v Č. Budějovicích; k 1·20: Václ. Wünsch, dílovedoucí v Praze-VII.: k 1·—: Marie Havlova, choť strojmistra v Podbabě; Aug. princ Lobkovic ve Vídni; Al. Kleissek, Schifbek v Německu; Fr. Kuchař, rolník v Řeporyjech; Václ. Wilfinger, č. provinciál ve Strážnici; P. Jos. Všetečka, Ord. Cr. v Praze; Fr. Donát, hutník na Kladně; Jos. Vetešník, předseda katol. nár. Jednoty v Kadlíně; Školské Sestry v Chrudimi; Václ. Vladyka, stavbyvedoucí v Hradišti; Jos. Cinádr, rol. syn v Krtelích; Lamb. Márek, přír. obch. v Příboře na Mor.; Václav Hubatý, říd. učitel ve Střížově; Jos. Modráčka, dělník ve Feldkirchu ve Vorarlberku; P. Boh. Duchacký, novicmistr na Strahově; Václav Wagner, truhlář na Smíchově; J. Slanina, kovář v Žitné; Mart. Šesták, hostinský v Častrově; Václ. Poledne, alumnus básník v Praze; Marie Kropáčkova na Smíchově; Farní úřad na Velehradě; Aug. Semerák, c. k. policejní inspektor na Smíchově; P. Annunc. Ježek, superior v Písku; Fr. Seywalter, kanovník v Sedlici; Ant. Chytil, strojník v Přerově; Jos. Opřátko, kovář v Mystěvsi, a z Prahy: Jindř Hon, rada zemsk. výboru; Václ. Eliáš, maj. domu; Václ. Klaban, krejčí; Ant. Pekeländer, lakýrník a Jan Skružný, obuvník — dále: děkani, profesoři, faráři, katecheti a kaplani: Fr. Kuhn ve Slatinách, Fr. Petrle v Tikovicích, Ign. Hrubý v Borkovanech, Fil. Jan Konečný v Pouchově, Em. Kapoun ve V. Lukově, Jan Mrázek v Třešti, Jos. Huvar v Pusté Polomi, Boh. Bergmann v Stránově, Fr. Schindler v Kroměříži, Jan Oth v Senici, Jan Prokeš ve Štokách, K. Florián v Kdousově, V. Havlík v Obyčtově, Jos. Bém ve Vysokém n. Jiz., Fr. Pavlíček v Cetkovicích, Fr. Halouzka v Zábřeze městě, Vl. Hronov a Fr. Žundálek v Poličce, Václ. Vožický v Čížové, Rud. Kytýr v Lysé n. Lab., Fr. Künstler v Horněmčí, Jos. Valášek v Kunraticích, Fr. Dvořák v Ostružné, Jos. Sochor v Heralticích, Cyr. Novotný ve Zhoři, Ign. Výškovský a Ezech. Randula a Fr. Čermák v Brtnici, Fr. Domorázek v Bavorově, Jan Dvořák ve Vejvanovicích, K. Dřímal v Bludově, Fr. Beneš v Příboře, Jos. Smath v Říčanech, Jan Královec v Příbrami, Ant. Pixa v Písku, Jan Žahourek v Hoštici, Th. Zeman v Modré Hůrce, Josef Myška v Mladé Vožici.

„Křesťanský Dělník“, katolický měsíčník pro jinochy a muže, redakcí Fr. Waldmanna, dokončil roč. VIII., č. 12. (červencové) s bohatým obsahem. Redaktor zakončuje tento ročník novým vyzváním k novému předplacení na ročník IX. a děkuje v něm svým přispívatelům. Jak z obsahu celého ročníku seznáváme, přispívali do »Křesť. Dělníka« během roku cennými a poučnými články: Frant. Waldmann, Tomáš Roháček, J. B. Pospíšil, J. Klán-Žehušický, Beneš Sion, Vojt. Lorenz, S. Stejskal-Popovský, Váňa Kozel a Petr Šrámek. Básněmi opět přispěli: Fr. Waldmann, Tomáš Roháček, Josef Martin, Prokop Zaletěl, Beneš Sion a Václav Křemen. Do zábavní besídky psali: Fr. Waldmann, Beneš Sion a Tom. Roháček. Kromě toho měl časopis mnoho dopisů z Čech, Moravy a Rakous. — Dne 1. srpna t. r. vyšlo již zase 1. číslo roč. IX. Pročetli jsme je a obsah jeho velice se nám líbil. Střídá se v něm ušlechtilá zábava s vážným poučením pro život vezdejší a věčný. — Redaktor »Kř. Dělníka« vede sám náklad na časopis tento a sám si obstarává i redakci, administraci i expedici, i prosíme, aby k předplatnému kde kdo může přidal nějaký dárek, jak to již dříve i loni mnozí abonenti činili. Dárek ten bude dán k účelu šlechetnému a na místo pravé.

Z katolického světa. Církev v Paříži nabývá pomalu krok za krokem ztracené půdy. Není sice na ulici v Paříži věcí, které by upozornily na služby Boží, ale katolický ruch přece pokračuje. Zejména pokračuje utěšeně dílo »Chapelles de Sécaure« (Pomocné kaple) Příjmy svazu tohoto vzrostly o 25.000 franků. Majitelem jmění pomocných kaplí učiněno »pařížské pozemkové družstvo«. Kapitál jeho jest zvýšen ze 2 milionů franků na 4. Založeno bylo 23 nových far; 7 z nich povstalo z pomocných kaplí a 16 bylo vystavěno úplně znova. Katolíci se stále organisují a osamostatňují.

Katolicism a národnost. Nákladem lužickosrbského tovaryšstva »Adolf Černý« vydána brožurka: »Vzhůru do Lužice«, v níž se mezi jiným praví: »Lužičané jsou vesměs evangelíci až na 15 tisíc katolických Hornolužičanů. Právě tito katoličtí Lužičané tvoří lužickou baštu. Uvědomění jejich jest oproti ostatním Srbům, hlavně z Dolní Lužice, značné; nemalou na tom zásluhu mají kněží katoličtí, kteří studujíce v Praze přichází do Lužice jako uvědomělí Srbové. Totéž nelze vždy říci o evangelických duchovních, kteří konají svá studia jen v městech německých . . . Jsme v Khrósčicích, středisku katol. srbského území. Vesnice velice pokročilá a uvědomělá, působiště luž. pracovníka učitele Krale. Zde jakož i v jiných vesnicích, na př. Ralbicích, Radworju, možno spatřiti dosud zachovaný kroj katolických Lužičanek. Všichni Srbové a evangelické Srbky v saské Lužici odložili již národní kroj.« — Zajímavé čtení pro ty, kdož si namlouvají, že nelze být věren národu a Římu.

„Domácí výchova v duchu křesťanském“. Přičiňte se všichni přátelé zdravé četby, aby bez knížečky této nebylo ani jediného domku v celém Vašem okolí. Dle přečetných úsudků, zaslaných nižepsanému, zasluhuje toho knížečka ta. Ve dvou měsících vydáno již 50.000 exemplářů. — Objednávky — nejméně 20 knížeček po 20 h (dva exempláře jsou vždy zdarma přidány pro nejchudobnější rodiny v obci, nebo pilné studující na ústavech) zasílejte na adresu: František Navrátil, dómský vikář v Olomouci.

Jinak v Čechách, jinak na Moravě. Jak známo, usnesla se Zemská ústřední hasičská jednota v Čechách ve valné hromadě svých delegátů (ze 59 delegátů jest 33 učitelů), že sbory hasičské pod následky vyloučení ze zemské organisace a ztráty nároků na podporu věcnou i osobní nesmí se súčastniti katolických slavností církevních. I na Moravě mají svoji Zemskou ústřední jednotu hasičskou, která nedávno pořádala sjezd jihomoravských žup hasičských v Židlochovicích. — Sjezd měl průběh velkolepý. Účastníků bylo na 8000. Slavnostním řečníkem byl katolický kněz a poslanec P. Šillinger: v imposantním tisícihlavém průvodu se starostou Zemské hasičské jednoty cís. radou Vozábem v čele odebrali se účastníci do chrámu Páně k slavnostní mši sv. Ve slavnostním pořadatelském výboru zasedali advokáti, lékaři, nadučitelé (tolik, jako u nás řídící učitelové), městští radní atd. A u nás volnomyšlenkářští a pokrokoví učitelé-jednatelé žup vylučují z organisace sbory, které súčastnily se slavnosti Božího Těla. Těžko nepsati satyru na »pokrokovost« těchto pseudo-vzdělanců.

Proti rudému terroru. Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo osnovu zákona na změny a doplnění trestního zákona. Paragrafy koaličního práva dostanou tento velice potřebný, časový, svobodu práce a přesvědčení chránící doplněk v § 3.: »Kdo zaměstnavatele neb dělníka ztýrá, ztýráním mu hrozí a používá vůči němu jiného prostředku zastrašovacího, aby mu zabraňoval ve svobodném rozhodnutí práci dáti nebo práci přijati, bude soudem potrestán vězením až do tří měsíců, anebo peněžitou pokutou až do 1000 K.«

„Volná Myšlenka" nepochodila. Správní soud vyhlásil svůj nález o stížnosti spolku »Volná škola« ve Vídni. Nález přečetl president markýz de Bacquehem před četným posluchačstvem. Stížnost byla podána proti rozhodnutí ministerstva kultu a vyučování ze dne 24. července m. r., kterým se potvrdilo rozhodnutí zemské školní rady dolnorakouské, jímž uloženo bylo spolku »Volná škola« ve Vídni, aby podal souhlas příslušné církve, po případě příslušné náboženské společnosti, k pověření určitých učitelů pro udělování náboženského vyučování, nebo aby spolek dokázal, že aspoň po té stránce učinil potřebné kroky, jinak že se mu zapoví vůbec veškeré vyučování na jeho školách. Správní soud žalobu spolku »Volná škola« odmítl jako bezdůvodnou.

Desátý český chrám v Chicagu. V. S. Oak Park v předměstí Chicaga byl vysvěcen český chrám Páně. Připočteme-li ho k počtu českých katolických kostelů v Chicagu, jest to desátý. Katolíků v českém Chicagu se počítá na padesát tisíc. Každá českokatolická osada má tam školu, slušný počet věřících a dětí školu navštěvují ích. Tamní »Národ« vzpomíná »proroctví« F. B Zdrůbka, které vysloveno před 25 lety, dle něhož do dvaceti pěti roků nemělo býti v Chicagu jediného českého katolíka. Dvacet pět let uplynulo a čeští katolíci v Chicagu se stále množí. — Porovnejme Chicago s Vídní. V Chicagu 50.000 duší českých má 10 kostetů, ve Vídni dle úředního sčítání 120.000 Čechů 1 kostel.

Českým abiturientům katolickým! Dosáhli jste konečně mety studia středoškolského. Mnozí jste již uznáni zralými pro studium vysokoškolské. S libým pocitem volnosti a svobody odebíráte se na prázdniny, abyste síly své osvěžili a otužili. Než čas rychle letí. Prázdniny se chýlí ku konci a pro vás nastává nová perioda životní, doba studií vysokoškolských. Octnete se v novém prostředí, v němž máte svá studia doplniti a připraviti se pro život. Máte poprve, jsouce svobodni, podniknouti boj životní, boj o své zásady. Boj ten je krutý, mnoho mladých sil přichází nazmar, mnoho padlých a raněných zůstává na bojišti. Místo ideálů — proletarisování ducha, místo nadšené mladé intelligence — mravní úpadek, místo svobody ducha — otroctví. A jak by také akademik odchovaný skepticismem středoškolským, odolal nevěreckému hnutí vysokoškolskému, nemá-li opory, nemá-li pramene, z něhož by čerpal posilu. Vzdálen svého domova, jenž mu byl na jak tak brzdou na srázné cestě, dá se unášeti plným proudem, s nímž jdou jeho největší autority a klesá a lhostejní ke všemu vznešenému. Zakládáme proto katolické akademické spolky, aby byly útulkem katolickému studentstvu, zároveň ale přípravou pro život, aby studentstvo splnilo své poslání a nesklamalo naději v něj skládaných, aby nebylo vyvrhelem z lidu, ale vůdcem lidu, z něhož vyšlo. Spolky naše musí býti náboženské, aby vychovávaly charaktery, musí býti lidové, studentstvo naše musí mezi lid, aby ho znalo, má-li proň s úspěchem pracovati. A prací pro lid bude slaviti také svou povinnost národní. V posledních letech založeny české katol. spolky v Praze a v Přerově. Přípravy trvaly několik let, než odhodlal se hlouček nadšenců prohlásiti veřejně, že věří a že nábožensky cítí. Pominuly však ty doby a nyní hrdě hlásí se četný zástup k praporu Kristovu. Dosud však neměli jsme žádného čistě českého akad. spolku ve Vídni, v hlavním městě říše, kde jeho existence je pro nás tak důležitou. Dosavadní český akadem. spolek (židovsko-pokrokový) je pouhou čítárnou a o nějaké spolkové činnosti nemůže býti ani řeči. On nedovedl ani deset procent českého studentstva sdružiti Ostatní zůstávají rozptýleni. Proto založila Slovanská Liga katol. ak. ve Vídni »Český klub katol. akademický«, jenž po prázdninách bude rozšířen na spolek. Jeho úkolem není tříštiti, ale sjednotiti české akademiky ve Vídni a navázati osobní styky s jihoslovanskými katol. spolky slovinským Danicí, chorvatským Chrvatskou, aby spěl za vytčeným cílem Slovanské ligy sbratření Slovanů na základě víry Kristovy. Význam spolku je veliký, mnoho práce nás čeká, za to tím větší, tím vznešenější je cíl. Doba je vážná, nelze býti nerozhodnými. Proto voláme k Vám, katoličtí abiturienti: Kdož souhlasíte, dejte svému přesvědčení poctivě a mužně průchod a přihlašujte se do našich spolků. Přihlášky a dotazy buďte zasílány na adresu: Slovanská Liga katol. akad. ve Vídni VIII., Schönborngasse 9 (4) přes prázdniny na jednatele klubu: Vítek Frant., st. jur. Biškovice pp. Všechovice. Ve Vídni, dne 1. července 1910. Za „Český klub katolických akademiků«: Vítek Frant. st. jur., jednatel, Cand. ph. Smýkal Ant., předseda. —

ROČNÍK XXVI.

ZÁŘÍ ČÍSLO 12.

VLAST.

Časopis pro poučení a zábavu.

Redaktor:

TOMÁŠ ŠKRDLE.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

1910.

Vychází 15. každého měsíce.

OBSAH:

Str.

Basilika sv. Petra a katedrála sv. Pavla. Podává Václav Knetl. (Dokončení.) . . 1073
Ve znamení kříže, XXI. Stance kosmopolitické. Napsal V. Poledne. 1079
Žerotínova první láska. Dějepisná povídka. Václav K. Peer. (Dokončení.) 1084
Doma a v cizině. Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní. Napsal Jan Voborský. (Dokončení). 1091
Retrospektiva. Báseň. Václav Stoklas. 1098
Návštěvou u filosofa. Václav Stoklas. 1100
Non sum dignus. Báseň. A. Hiř. 1113
Ve staré hrobce. Báseň. Jos. Hais-Týnecký. 1114
Kněží a české včelařství. Podává Otakar Jakoubek. 1115
J. Sv. Macharovi. Báseň. Augustin Vojta. 1125
Nervové a duševní choroby, vzniklé úrazem nebo leknutím a jich předstírání v boji o náhradu škody. Podává cís. rada MUDr. Ot. Rožánek. (Dokonč.) . . 1027
Pětistá ročnice bitvy pod Grunwaldem. Píše Karel Jindřich. 1132
U pomníku Václava Kosmáka. Báseň. Karel Bezstarosti. 1138
Za Vladimírem Šťastným. Báseň. J. Karník. 1139
Úředničtí sirotkové. Obrazy ze starých časů. Napsala Vlasta Pittnerová. 1140
Animas fidelium. Báseň. Václav Žalud. 1148
Vincentinum. Píše Tomáš Škrdle. 1149
Spolek sv. Vincence z Paula. Píše Tomáš Škrdle. 1151
Masaryk, Volná Myšlenka a církve. 1153
Přípravy různých stran na rok 1915. 1156
Spolkové zprávy družstva Vlast. 1157
Literatura. 1159
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy 1171
Paběrky z novin a veřejného života 1175
Na sklonku XXVI. roku. 1183

Předplatné na »VLAST« roč. XXVII. obnáší:

ročně 10 K, půlletně 5 K.

Členové družstva předplácejí: a) údové zakládající (kteří splácejí v půlletních lhůtách po 10 K během 5 let celkem 100 K) ročně 8 K, půlletně 4 K; b) členové přispívající (jejichž roční vklad obnáší 6 K) ročně 8 K 40 h., půlletně 4 K 20 h. Kněží deficienti, alumnové, klerikové, studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« roč. za 6 K. Do Bavor, Saska, Pruska, Pruského Slezska jest »Vlast« o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K dražší. Sběratelům abonentů poskytuje se na každých deset jedenáctý ex. zdarma. Pp. knihkupcům slevi se 25% a bude se jim »Vlast« dodávati toliko za hotové. — Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se bez rozdílu po 10 K a jednotlivá čísla po 1 K. — Patisk celých prací se vyhražuje. — Rukopisy se nevracejí.

Redakce a administrace »Vlasti« jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. 570—II.

Číslo telefonu 3626.

Z družstva Vlast. Za člena zakládajícího přistoupil: Jan V. Červenka, advokátní úředník a důvěrník české strany křesťansko-socialní v Blovicích. — Čestný jub. člen našeho družstva J. M. Dr. Jan Marek, praelát v Praze, věnoval na účely družstva 100 K. — K fondu katol. spisovatelů složili: Václav K. Peer, kaplan v Chlumíně 1 K a pro rok XXV I. — 4 K: Václav Stoklas, spisovatel v Karlíně, a jiný spisovatel »Vlasti« nechává si u nás státi honorář za své práce; až budou dělati 200 K, daruje je fondu katol. spisov. jako člen zakládající. — Karel Jindřich, faktor tiskárny v ruské Moskvě, uveřejní ve XXVII. roč. »Vlasti« delší práci, ale honorář ponechá družstvu a Jan Voborský, c. k. místodrž. officiant, nám píše, že daruje měsíčně z honoráře své velké práce fondu katol. spisovatelů po 1 K. — Kolky křest. soc. od nás zakoupili: Jan V. Červenka z Blovic, dále: Fr. Samec, vychovatel u Jos. hraběte Nostice v Rokytníku a Václav Stoklas z Karlína. — Na dům družstva přispěli: Boh. Čenský, farář v Kostelci u Křížku a Rev. Joh. Sklenář, duchov. správce v Marion v Sev. Americe. — Jako jiná léta jsme i pro XXVII. rok ochotni dávati na všechny gymnasia, reálky a paedagogia pro jednoho hodného studujícího po 1 ex. »Vlasti« zdarma. Žádosti nechť nám laskavě s udáním adresy obdarovaného studujícího zašlou pp. katecheti středních ústavů. Kde katecheta sám »Vlast« neodebírá, může žádost studujícího podepsati a doporučiti kterýkoliv duchovní místní. — Kdož odebírají

ZÁŘÍ 1910

VLAST

ROČNÍK XXVI. ČÍSLO 12.

Basilika sv. Petra a katedrála sv. Pavla.

Dle italského podává VÁCLAV KNETL.

(Dokončení.)

Ve všech nápisech není ani jediné myšlenky křesťanské; jest v nich řeč jen o *prospěchu a cti* země, jako na př. na pomníku markýze Karla Cornwallise. A pamatujte, napřed *prospěch* a pak teprve *čest!* Latinský nápis na náhrobku stavitele svatopavelského kostela, sira Christopha Wrena, končí takto: Lector, si monumentum requiris, circumspice!*) Této myšlenky můžeme plným právem použíti o anglikanismu a říci: Chcete-li věděti, co jest anglikánská církev, vejděte do kostela sv. Pavla v Londýně a ohlédněte se v něm. Nic o nějakém náboženském obraze, protože anglikanismus jest dílem lidským. Prospěch a čest, to jsou dvě ctnosti, jež jej krášlí: vězení a nemocnice, bída a zločin, na něž upomíná pomník Johna Howarda, to jest dvojí ovoce, jež Londýnu a Anglii přinesl. Je tu socha anglikánského biskupa Reginalda Hebera, který se vydal jako představený misie do východní Indie, aby tam hlásal víru. Ale v čem záleží chvála, kterou mu vzdává legenda? Praví snad, že některého pohana vytrhl z temnoty modloslužby? Nikoliv; prohlašuje k jeho chvále, že *si získal lásku a úctu všech, kteří jej znali, bez rozdílu náboženství.* Věru krásná to chvála pro misionáře a hlasatele víry, který se dovedl učiniti oblíbeným u mohamedánů a brahmínů!

Není pravda, že londýnský kostel sv. Pavla je němý, jak jsme pravili nahoře. Mluví, ale ne jako apoštol před areopagem, nýbrž jako mluvil areopag k apoštolu. Apoštol národů aby potíral pohanství, dokazuje, že *v plnosti času* se úradky Boží naplnily skrze Krista, který jest počátek a konec dějin pokolení lidského. Viděl do budoucnosti, odhaloval závoj, který zakrývá budoucí osudy veškerého lidstva[1]) a udal jejich konečné rozluštění výrokem plným síly a hloubky: Z něho a skrze něho a v něm jsou všecky věci.[2]) Bůh bude všecko ve všem.[3]) Sv. Pavel

*) Čtenáři, hledáš-li pomník, pohlédni kolem! Pozn. Překl.

[1]) Řím XI.

[2]) Řím XI. 36.

[3]) 1. Kor. XV. 28.

v Londýně káže pohanství, nestará se o Boha a nevyslovuje jeho jména. Zapomíná úplně na Ježíše Krista a ukazuje jeho obraz, jen aby poukázal na pokroky v námořnictví, aby vzpomněl na člověka, který veden hvězdami projíždí oceánem, na kompas, který byl později vynalezen k jeho orientaci a konečně na válečné nástroje, které mu slouží při jeho výbojích.[4]) Sv. Pavel v Londýně k nám mluví o Neptunovi, který napřahuje své náručí, aby do něho vzal a přijal umírající důstojníky,[5]) mluví o sfingách a podobných emblemech egyptských,[6]) mluví o východoindické kompanii a o výdělcích, jež z ní měla Anglie.[7])

Ale je tohle sv. Pavel dle evangelia? Je tohle sv. Pavel, který civilisoval pohany? Je tohle sv. Pavel, který šel do Jerusalema, aby navštívil sv. Petra a dal se od něho uznati za apoštola? Onen Pavel, který procestoval ostrov Cypr, Pamfylii, Pisidii, Lykaonii, který psal Galatům, Korintským, Římanům, Titovi, Timotheovi? Ve chrámě, který mu Londýn věnoval, se člověk nenaučí ničemu, ze všech jeho podivuhodných nauk; není to kostel, nýbrž hřbitov, a to hřbitov lidí, o jejichž víře se ničeho neví, a kteří po své smrti byli prijati od falešných a lživých bohů. Sv. Pavel v Londýně je *chrám věnovaný neznámému bohu*: neboť v něm nebydlí Bůh, nic v něm neupomíná na Boha a neví se, kterému Bohu je zasvěcen.

Abychom mezi Římem a Londýnem, mezi katolickou a pohanskou civilisací učinili výmluvné přirovnání, bylo by třeba jen oba kostely spolu srovnati a toto srovnání ve všech směrech provésti, jako nepotřebuje muž s rozumem a srdcem než jejich práh překročiti, aby pochopil ohromný rozdíl mezi anglikanismem a katolicismem. My však musíme kráčeti dále a studovati sv. Pavla a ostatní londýnské kostely v době jejich *služeb*, jak se tam nazývají posvátné úkony. Nechme o nich mluviti samotné anglikány!

Druhá řada spisů dra Puseye[8]) přináší jeden s názvem: „Znesvěcení chrámu“, v němž se lze s podivením dočísti výmluvného a živého vylíčení všech žalostných účinků protestantského kultu na nižší vrstvy lidové v Anglii. Spisovatel oplakává odstranění oběti, zavržení hodný zvyk nechávati kostely zavřené ve všední dny a otvírati je pouze v neděli, jakož i potupné vynechávání modliteb ve dne v noci se strany duchovenstva. Tvrdí, že bohoslužba byla tak znešvařena, že se scvrkla na pouhé přednášky bez vroucnosti a účinnosti. Hořkosti svého srdce ulevuje těmito slovy: „Není klanění se, není uctivosti, není vážnosti, přestala pokora i poslušnost; není umrtvování, sebezapírání a kříže; je konec kněžským předpisům, kněžským žehnáním, duchovním úkonům; slovo Boží bylo zkaženo, svátosti převráceny v prázdná znamení a každodenní oběť odstraněna.“

---

[4]) Tak na náhrobku admirála lorda Collingwooda.

[5]) Náhrobek kapitána Faulknera.

[6]) Náhrobek sira Ralpha Abercrombie-a.

[7]) Pomník sira Williama Jonesa.

[8]) Sermons for the Times.

Nepamatuji se, že bych byl o anglikánském kultu četl něco krásnějšího, než je tento projev dra Newmanna.[9]) „Nohama rozšlapaný a na malé cáry roztrhaný ritual; zkomolené, dohromady slátané, otrhané modlitby, dle nálady pestře zpřeházené, takže jsou úplně bez významu a svému původnímu určení odcizeny, a to v takové míře, že modlitby plné poetické krásy nejsou ani potřebnou prosou; antifony, hymny, žehnací formule, modlitby hromadně zahazovány, lekce z písma sv. proměněny v kapitoly; všude něco zvláště mdlého, těžkopádného, líného, zatím co katolické zvyky měly na témž místě jaksi vzlet, živost, oheň, ducha. Posvátné ozdoby oltářů odstraněny, svíce shasnuty, drahokamy zlodějsky stranou odloženy, četné zástupy ministrantů a dlouhé řady procesí odstraněny. Každý cítí zvláštní jakousi hrůzu; všecko ukazuje na začátek socinianismu a mezi tím jest oko, ucho i čich modlícího se obtěžován: zápach prachu a stuchliny místo někdejšího kadidla; divoké víření protestantských pastorů, kteří odříkávají katolické modlitby a chlapců choralisů, kteří odrhují katolické písně; královský znak místo krucifixu, velké, neforemné altany nebo dřevěné pulty pro kazatele, jež jsou shromážděným trudně na obtíž, místo oltářů božských tajemství dlouhé, zamřížené, liduprázdné lodi, jež vypadají jako hroby zašlé minulosti, a co se týká orthodoxie, studená, tvrdá dogmatičnost bez útěchy, která k ničemu nevede, která postrádá vnitřního odůvodnění a která přece jest nesnášelivá ke každému jinému učení, jež obsahuje o jedno dogma více, nebo o jedno dogma méně. Jaký užitek může vzejíti z takové bohoslužby pro mravnost lidu?

Část anglikánů to úplně nahlédla a začala své chrámy okrašlovati podle katolíků. Ale bylo jim to počítáno za těžký zločin. Tak byl, abych uvedl novější případ na začátku r. 1856 se sběhnuvší, pastor z Knightsbridge obžalován od jedné části své osady, že ve svém kostele zavedl papeženské obyčeje. Ovšem pastor si dovolil ozdobiti oltář, postaviti kříž, několik svícnů a malý stolek vedle stolu oltářního, a to zavdalo podnět k hlučnému procesu před londýnským konsistorním soudem, který odsoudil všecky *tyto známky pověry*. Opíraje se o mínění lidu, rozhodl dr. Lushington proti pastorovi z Knightsbridge, že oltářní přikrývky, svícny a malý stoleček nesmějí býti v anglikánském kostele bez nezákonitosti. Toto rozhodnutí zavdalo opět nedávno podnět k neplodným žalobám stařičkého biskupa z Exeteru. Pobouřen nesmírnými omyly, jimiž se hemžil rozsudek dra Lushingtona, napsal tento prelát nanejvýš pamětihodný list, v němž slavnému právníku dokázal, že církevní zvyk ve farnosti v Knightsbridge odpovídá zvyku a rozkvětu reformace. Více inventářů z tehdejší doby od biskupa uveřejněných ospravedlňuje faráře a dokazuje starodávné užívání těch ornamentů a nářadí, které mu bylo přičítáno za zločin. Biskup exeterský trvá hlavně na užívání malého stolku vedle oltáře, kteréhož stolku je třeba k důstojnému konání sv. oběti; uváděje pamětihodný citát podává

[9]) Článek v „Dublin Review« o »Lyra innocentium« anglikánského doktora Jana Keble-a. Ač byl psán anonymně, přece byl hned dr. Newmann za jeho původce poznán.

důkaz, že při zádušních službách Božích za Jindřicha VIII. stál kříž na oltáři kaple sv. Jiří a rovněž před arcibiskupem, který sloužil slavnou mši sv., byl nesen kříž. Biskup exeterský se vyjadřuje na konci svého listu, že by si tím nebyl dělal žádných nesnází, kdyby se předmět sporu byl točil jen kolem oltářních rouch, kříže a ozdob kostela. „Ale závažnější úvaha mne přiměla," připojuje, „naplniti tuto povinnost; totiž nutnost, hájiti velké katolické učení a naši závaznost k *obětování elementů*. Vím velmi dobře, že již pouhé slovo *obětování*, pochopené ve svém pravém smyslu, působí mnohým křeče. Toto slovo zní jako ohavnost v uších *protestantských spolků a protestantských jednot* našeho osvíceného století. Ale pro tyto nepíši, ani pro ty, kteří s nimi stejně smýšlejí, nýbrž obracím se k těm, kteří v duchu pokory a křesťanské lásky hledají pravdu." Při této příležitosti arcibiskup bolestně poznamenává, že přes všecky církevní předpisy skoro ve všech kostelích i samých katedrálách se koná svatá oběť s trestuhodnou nedbalostí v nejvyšším stupni. Vybízí vřele hodnostáře pověřené dohledem na bohoslužby a prosí je, aby pro své diecese ustanovili vzorné katedrály a kostely. Na konec naráží na nepopulárnost zvyků od něho doporučených a vyjadřuje se o tom takto: „Řekne se vám, že podobné zvyky narážejí na odpor u jedné části šlechty, vlivuplných osob, ano i u značného počtu státníků našich dnů. Vím velmi dobře, že si protestantismus v tom libuje, haněti přívržence těchto obyčejů a nabádati nevědomé masy, aby pronesli svou nelibost. Zkrátka bude se vám namítati, že takové věci jsou v nejvyšším stupni nepopulární. Ale potřebuje se snad církev honiti za popularností? Záleží snad v popularnosti nejkrásnější důkaz její věrnosti a jejích přednosti?

Jak jsme hned zpočátku pravili, jest modlitba jedním z nejmocnějších činitelů vzdělanosti Nuže, já vyzývám každého, aby vstoupil do kteréhokoliv z četných kostelů v Římě, nezastihne-li tam každé hodiny denní lidi na modlitbách; kdežto v Londýně zůstává většina kostelů po celý týden zavřena, tak že člověk, i kdyby chtěl se v nich modliti, nemůže. Jsou otevřeny jen v neděli, ale ne před určitou hodinou, totiž v jedenáct hodin dopoledne.

Bylo několik minut před jedenáctou hodinou, když jsem se jednou v neděli marně pokoušel vejíti do st. Giles in the field. Poněvadž ještě neodbilo jedenáct, nedovolil mně to kostelník. Toho dne jsem si byl umínil, obejíti různé kostely londýnské, abych viděl, kolik lidí se súčastní „služby", protože jsem slýchal protestanty trpce si stěžovati, že jejich kostely zůstávají neustále prazdné. Ludvík Börne napsal o protestantském Německu: „Druhdy nutili jistý počet židů, aby každou neděli chodili do křesťanského kostela a poslouchali tam kázání a bylo jim pod přísným trestem zakázáno tam usnouti. Dnes by měla policie použíti tohoto výtečného prostředku u křesťanů, aby pracovala proti uspávajícímu působení kázání, jež mnohdy je tak mocné, jako opium*). Shledal jsem, že to v Londýně je právě

*) Ludvík Börne, Věčný žid. str. 7.

tak jako v Německu: prázdné kostely a několik málo návštěvníků blízko usnutí. Mezi 10 kostely, jež jsem mohl za hodinu navštíviti, nenašel jsem ani v jediném sto lidí nábožných; dva tucty bylo číslo obyčejné. Ježto tedy v Londýně lid nechodí do kostela, ani na kázání, kde, myslíte, jim asi napadlo kázati? V bazarech! To není možná! Jest, a to touto lstí. Mezi hračkami, brejlemi, krinolinami stojí krabice plná malých lístků a s nápisem: Vezměte si jeden zadarmo! Každý lístek v krabici obsahuje krátké mravní naučení. V bazaru „Soho square" jsem si vzal dva. Jak říkají průvodci cizinců, obstarávají v tomto bazaru prodej velmi krásné ženské osoby, samozřejmo s úmyslem přitáhnouti tam lidi. Kdo přijde, najde tam výběr dle chuti. Chce-li kazání? Zde jsou kázání. Hledá li Gracie? Ani těch tu není nedostatek. Přeje-li si obojí zároveň? I tím mu může býti posloužено. Tak vedou v Londýně lidi k Bohu! Neboť tam není ničeho, co by je táhlo do anglikánské kaple, ani smysl pro pobožnost, ani potřeba, odhaliti svou bídu před Kristem, ani nádhery bohoslužby. Times hrozily před několika lety (uprostřed minulého století, pozn. překl.) papeži anglikánským kostelem, ba dokonce i katedrálou, uprostřed samého Říma. Kdyby byl anglikánismus tento úmysl provedl, byl by tím odhalil jen svou vlastní hanbu před očima obyvatelstva, jež se snaží svésti. Kdo vejde do protestantského kostela, opustí jej s prázdným srdcem, s nespokojenou myslí, jak mně dosvědčí každý, kdo na neštěstí do některého vkročil. Naproti tomu hodina modlitby před oltářem nejsv. Panny naplní nás rajskou radostí. Jenom v katolickém kostele se poznává a pocituje líbeznost Boží.

Tento ohromný rozdíl mezi kostely v Římě a kostely v Londýně, jejž jisté nebude chtíti nikdo popírati, jest velmi důležitý a skytá podklad, z něhož lze souditi na blahobyt obou národů; neboť náboženství jest přístřeším všech bez rozdílu, zvláště však chudých a nižších lidí, kteří jsou miláčky Prozřetelnosti. Uprostřed skromných chatrčí vesnice zdvihá se majestátně chrám, který právě proto, že je domem všech, a venkovské děvče a hoch pozorují na něm s podivením krásnou façadu, majestátní kopuli, velkou římsu, korintskou hlavici. Tam přivádí ze špinavé dílny, z ponurého obydlí chudý řemeslník, chudá matka za ruku své dítky, jež byla na svátky vystrojila do nuzných sice ale běloskvoucích šatečků, a vidí-li se tam na roveň postaveni s knížetem, šlechticem, zmocňuje se jich pocit hrdosti, že jsou s nimi před Kristem bratry, mezitím je tam proniká jaksi nový život, dýchají čistější vzduch a cítí se takřka přesazeni do jiného světa. Za vůně květin a kadidla hledí chudý na nádheru zlata, drahokamů, stříbra na posvátném nářadí a necítí ani žalu ani lítosti, že jich nemá; podivuje se a s úžasem pozoruje bělostná plátna, ornáty a vyšívání kněžských rouch, zatím co varhany harmonicky zní a celý prostor se ozývá zpěvy Pánu. Nemůžeme si ani představiti, jak mocným dojmem to všecko působí na mysl prostého farníka, muže z lidu, desetileté děvče, kteří by snad prošli celým životem a nikdy by něco podobného neviděli nebo nepocítili. Pod vlivem těchto po-

vznášejících dojmů jest jim nad míru lehko povznésti se k Bohu a jediné z tohoto důvodu a ze žádného jiného činí tak církev; kdo nenahlíží, oč šlechetnější, důstojnější a zdrželivější se vracejí ke svým životním zaměstnáním?!

Podobné podívané a nebeského potěšení nemá lid londýnský, ani nesmírný zástup chudých, kteří se povalují po jeho ulicích. Nikdy jich nepotěší církevní slavnost, při níž by všecko, čím se může vykázati město v nádheře, bylo vynaloženo ke cti Stvořitelově. A přihodí-li se někdy skutečně, že se chce uspořádati nějaká slavnost a k poctě Boží zapěti nějaký chvalozpěv s vynaložením veškeré velkoleposti, již má člověk k službám, děje se to v uzavřeném prostoru, do něhož je dopřán přístup jen tomu, kdo si napřed bohatě zaplatil svou vstupenku. Tak na př. se dává v Londýně výtečná hudba chrámová, velkolepé oratorium od Händela „Israel v Egyptě“; ale to se hraje mezi stěnami křišťálového paláce a vstup se dovoluje jen po složení jedné guiney (= 21 něm. mark.) Na ten způsob nemá chudý podílu na žádné radosti bohatých a nepocituje nikdy blahodárného účinku evangelického bratrství. Pán a žebrák zůstávají neustále odloučeni nepřekročitelnou zdí, které ani samotné náboženství nedovede ni na okamžik prolomiti. Anglikán před Bohem nekleká a proto nebudou také chudý a bohatý sobě nikdy rovni v domě společného Otce. Jeden má stále nadbytek zlata a měkké lože s nebesy, druhý hrůzu bídy a špinavé hadry.

Naproti tomu Říman kteréhokoliv stavu může se v kteroukoli hodinu pokochati podivuhodnou velkolepostí a nekonečnými krásami paláce, který stokrát překonává křišťálový palác. Tímto palácem jest basilika sv. Petra, veřejný to majetek, který přijímá bez rozdílu knížete i žebráka, který před jejich očima rozvinuje velkolepost umění a den jako den je přivádí u vytržení nebeskými melodiemi chrámové hudby. Ale i když náboženskou stránku necháme úplně stranou a pozorujeme tuto věc pouze se stanoviska dovolené zábavy, vidíme dobře, jak Řím obmyslil stejnoměrně chudého i bohatého, otevřev oběma společné místo posvátných požitků, kde se mysl pase pozorováním krásna a raduje se z pokladů, jež Bůh ve své milosti vysypal zemi do klína. A jako tento jediný pomník by stačil, učiniti slavným některé město, právě tak jest i vzdělanost národa, který se mu dovede podivovati a má k němu každý den volný přístup, povznešena nad veškerou pochybnost.

Ve znamení kříže.

XXI. Stance kosmopolitické.

Václav Poledne.

Jsme všichni bratry! — V tom náš los jest stejný,
že světem jdem' a honíme svůj cíl —
Jak tažní ptáci štěstí paprs'k hřejný
vždy hledáme a zdroj, z něhož by pil
náš duch — a svěžích větví stín, jenž skryl
by v klínu svém před bouří útlá hnízda — —
Z nás každý křídla má a dle svých sil
smí najít nový máj, když mráz mu hvízdá —
My všichni bratry jsme a život — prudká jízda! —

A letíme! — Hoj! — Otěží i ořem
jsme pouze my! — My řídíme svůj vůz
a vlastním pluhem vlastní pole ořem' —
My sejem' mír — a války děsných hrůz
jsme vinni též! — Do křišťálových drůz
– toť život jest — my vdechnout můžem' duhu
My krásu života měníme v hnus —
a vlastní setbu žnem' z svých vlastních luhů —
Jsme svými otroky — i strůjci rabských kruhů! —

Ach, zdá se mi, že trapnou dissonancí
zní akkord můj, ač do svých strun jsem sáh',
bych zahýřil, jak v triumfálním tanci! —
Ten akkord jásavý zmlk' na strunách
a zlomil se mi v sten, jímž samovrah
s svou vlastní bídou v zoufalství se loučí — —
Ach, slyším ho! — Ten výkřik lesem táh'
jak síní dusný čmoud uhaslých loučí —
zněl vyčitkou, jež vrahům kletbu odporoučí! — —

Ó smutno mi a testkno jak před bouří! —
Ach, chvěji se jak ulekaný pták —
Již duní hrom — obzor se děsně chmouří —
a prchnout nemožno! — To není mrak —
toť lidstva tlum! — To není blesk — toť zrak
nás — synů země! — Krok náš duní hromem —
Jsme šílenci — a silou mocných pak
chcem' skálu odvalit nad štěstím lomem —
Ó žel! — Lom nenajdem'! — Vždyť Skála jest nám stromem,

z něhož my hnízda rvem'! — A větve stinné
— jak v slepém záští — vlastní sekyrou
si srážíme — a v bahno nehostinné
z niv slunných bloudíme — kde touhy mrou! —
A hrajem' o štěstí bizarní hrou —
Jdem' bez cíle a hynem' bez úspěchu —
a tupě čekáme, kdy otevrou
se brány k snům — A žhnem' svou vlastní střechu —
a vinni jsme svých slz a zoufalství a vzdechů! —

Co říci chci? — Jsme lidmi a chcem' štěstí! —
Toť hvězda vzdálená, k níž každý pne
svou dlaň! — Toť cíl, k němuž si cestu klestí
životem každý sám! — A květy žne,
jež sám kdys sil! — Ó slovo osudné,
jímž ortel diktuji si sám do péra — —
Mne nejvíce se vlastní kletba tkne —
Však nezoufám! — a viny pouta sterá
ač znám — své zítra volám dnes i z noci včera! —

Mnou začíná můj svět! — V svém vlastním nitru
čtu touhy bratří svých — a bol a stesk —
a volání po štěstí slunném jitru — —
To vše jsem zachytil do nahých desk
své duše zjitřené — a Kristův blesk
z ní volá obrazy vysněných říší — —
Ty uzřel jsem, když v tajuplný lesk
své milosti mne skryl, z níž láska čiší —
Ó Pane můj! — Chci bdít! — Nuž, mluv! — Tvůj sluha
slyší! —

Jsem tam, kde chtěl jsem být! — Jen u Tvých nohou
se rozvlní můj ton v mohutný zvuk,
jejž z lidských strun Tvé prsty vážit mohou — —
I ze strun mých! — Ač sláb — jdu před Tvůj luk,
bys zasáh' mne! — Ó raň mne, raň! — Z Tvých muk
se rodí píseň má — z nich štěstí prýští,
jež sype nový květ do zvadlých luk
a nový žár rozdýmá na ohništi — —
Jak o křemen se duch Tvou láskou v písně tříští! —

A píseň má — toť poklad můj! — Mně stačí,
bych žil a děkoval za dar, jejž mám — —
Ty rozumíš — i tehdy — něm když pláči —
utýrán vítězstvím — Ó Pane! — Dám
Ti vše, co mám — jen vrátím, cos' dal sám —
Můj slib jest prosba testklivá, bys svolil
k mé oběti, v níž sebe podávám —
by's žertvu mou svým ohněm lásky polil —
a zbraním požehnal, jimiž bych draka skolil — —

Jsem poutník dneška — Po hrobech svých bratří
jdu tam, kde oni jsou — — Touž cestou šli,
kterouž jdu já. — I já se ptám, kde spatří
má duše ráj — keř májem rozkvetlý
kde štěstím zavoní — Jich kosti tlí
pod kořeny mých stromů — Mně dnes kvetou
jak včera jim — a zítra klesnu mdlý —
A jak as? — Vítězem? — Či podlým sketou? —
Což vím? — A neptám se! — Dnes pádím za svou
metou! —

Sám luštím los — a bařinami skepce
jdu k slunným výspám života — Znám brod
na vonný břeh — nejistou nohou slepce
se blížím tam, kde tuším zrát svůj plod — —
Za teplem paprsků jdu kalem vod
lidského žití k zahradám Tvé Krásy —
Ach, slyšíš! — Krásy Tvé! — Tvůj pohled vbod
se v duši mou — Ach, Kriste! — Čím to asi? —
Já pil Tvůj lék — a hle! — tím víc má rána kvasí! —

Jsem chorý pták, jenž jarem pouze léčí —
Třesk těsných pout můj doprovází zpěv,
a mír i vítězství jest v ostré seči,
jež nikdy neskončí! — Nuž! — V prudký řev
vyjících fen se pust jak hrdý lev,
jenž mluví vědomím a vůlí drtí — —
a vyvěj poklad zrn z nicotných plev,
jež moří vzrůst a živí se tvou smrtí —
Jak socha vstaň z pod ostří dlát z své vlastní drti! —

Ó šťastný hrdino mých snů! — Ach! — Tuším
tajemství života! — Chci nést Tvou zbraň
v divoký boj — a nevím, koho zkruším — —
Snad sebe sám, a splatím děsnou daň
bezmocné vzpoury — Ne! — Pak Ty mne braň,
můj Vítězi! — Můj Mistře! — Kriste! — Králi! —
Buď zdráv! — Tvůj rab — hle! — vzpíná chorou dlaň
k Tvým výšinám, jež svatým ohněm vzplály —
Zřím cíl — a čekám něm — a slzou zrak se kalí — —

Ach, promluvit Tvou řečí — zřít Tvým světlem —
a umřít chor — a probudit se zdráv —
jak pastýři, jimž anděl zjevil Betlem — —
Jít za květem, jímž Ty's mi náhle máv' —
za hvězdou k Slunci — vzkřiknout: Kriste! — Tav
mne paprsky své lásky — V žhavé lázni
mne vykoupej a rabských pout mne zbav —
ať píseň má jak triumf Slávy zazní — —
Jsem zmámen láskou — štěstím něm — a sklíčen bázní —

Proč bázní sklíčen? — Lidských slov se lekám,
jak málo vysloví! — Že zradí ton,
jenž v duši zní a na nějž v slzách čekám — —
Jak drahokam — v záhybech jemných clon
jest skryt — — Ach! — Dotkni se zamčených spon
čarovných závojů — a odhal krásu
a štěstí života a střež můj skon,
ať jako oř se vzepnu — ve Tvém lassu
jsa zachycen a zkrocen kouzlem Tvého hlasu! —

Když Tobě přisvědčím — vše luštím rázem —
A život — smrt — a každé touhy cíl
jest opřen o Tvůj peň a spiat Tvým svazem —
A chápu vše! — Proč jsem — proč chceš, bych bil
se o cenu Tvé Slávy — štěstí pil
a smrti nepoznal a v moře Věčna
vlnami Času vplul a dále žil — —
nádherné písně ton — jež nekonečná
jak Ty — zní vesmírem — a plá jak dráha mléčná! —

Po mléčné dráze jdou prý duše k Bohu! — —
Ó buď mi jí — a bílým světlem plaň
mi nocí mou a hvězdy na oblohu
mi vysypej jak Vesna květy v stráň,
ať tuším krásný den! — Ať vzejde! — Vstaň
mi z červánků jak Slunce na východě
a Světlem zlíbej roztouženou báň
mých lidských obzorů — ať vyzní v ódě
hýřící životem Tvé lásky v doprovodě! —

Ať vykřiknu jak ten, jenž našel štěstí! —
Ať zapláči jak ten, jenž nemá slov! —
Ať zasténám jak ten, jenž nemůž' snésti
sladkého břímě tíž! — Ať klesnu v rov
jak vyhnanec, jenž našel rodný krov
v Tvém náruči, v němž celý život ústí —
Ať položím k Tvým nohám skrovný lov
svých lidských snah — Tvůj vlídný soud kéž vpustí
mne v Ráj — kde směl bych dál jak immortelka růsti! —

Jak pták jsem zlákán jarem — letím k jihu! —
Radostným tušením jsem k cíli hnán! —
Jak prchlý vězeň nehledím na tíhu
svých zbylých okovů! — Můj los jest vpsán
do krve mé jizvami prudkých ran — —
Ó jak Ti vděčím, lékaři můj vlídný
za pohled Tvůj, jímž jako bleskem sklán
průrvami mračen zhlíd' jsem obzor klidný —
a vzkřísen slzami jsem vzkřík': Ó, jak jsem bídný! —

Toť výkřik úžasu, jímž slepec vítá
prvního světla proud, když jásá: Zřím! —
Radostný sten, jímž kvílí duše spitá
nadzemskou Krásou dřív', než vydá rým —
Vzdech líp zbavených pout přestálých zim,
když letorost bázlivě z větví raší —
Žár prudkých muk, z nichž libovonný dým
jak z kadidlových zrn se k nebi vznáší —
Má píseň — jarní květ — nad vlastní život dražší! —

Ach, čtenáři! — Zda přečteš, co Ti píši? — —
Zadýchal máj — květ nad záhon se zdvih' —
a vlastní vůní spit svým jarem čiší —
Pták zahoupal se švarně na větvích
a zašvitořil v bezstarostný smích
mladistvých, dětských rtů — Nu chápeš? — Děti
i pták — i květ, jenž zlíbán sluncem vzdych' —
zří jen svůj máj — — Tak schvácen do objetí
svých snů i básník zří jen cíl, kamž písní letí! —

Vzlet s ním do luzných sfer, z nichž on se dívá! —
Z radostných run se nauč kouzlo číst —
a poznáš, o čem sní a o čem zpívá — —
Zdrť pouta slov! — Jak ulomený list
Ti nevypoví máj — tak rým — a tím buď jist! —
víc zatají, než člověk může říci — —
Jak zašeřených stromů tichý svist
Ti šeptá o květech i básník snící —
Leč ne jen slavíkem — on jest i dravou lvicí! —

Vždy dítětem u nohou svého Mistra! —
Ó štěstí nesmírné — v Tvém náručí
uhýčkán snít, když Ty — má chůva bystrá —
nade mnou bdíš! — — Až bouře zahučí —
peň utuží — a květy vypučí! —
A jako dub, jímž z jara vichr zmítá,
i duše má se v boji naučí
kořistit z ran — a krásou Tvou jsouc spita
prorazí tmou jdouc tam, kde smavé jitro svítá!

Kde jitro svítá — bílý den kde hoří — —
Ach, kolikrát již chtěl jsem rozhrnout
plášť šedých mlh, jež halí cestu k Zoři! —
Ach kolikrát již chtěl jsem křídlo vzpnout —
a kolikrát svá pouta rozetnout
vítězným rozpětím — a pyšným vzmachem
se k Slunci vznést a nahou duši žhnout
ve výhni Tvé a ukrýt ji Tvým nachem —
Jdu trním k zahradám — za vůní dusným prachem! —

Však dopovím — až měkká peruť ztuhne —
až uchvátím kouzelný talisman,
jenž rány zadrží a ostří uhne — —
Ach, nedopusť, by zbyl mi pouhý plán
pro velkolepý dóm — mnou roztrhán —
Ach, nedopusť, bych marně žil a toužil —
vlastními střelami jsa ve hrob sklán —
a svol, bych labutí se v Krásu vhroužil —
a láskou zazpíval — a orlem v Slunce vkroužil! —

Žerotínova první láska.

Dějepisná povídka. VÁCLAV K. PEER.

(Dokončení.)

III.

Od Šumavy až ke Kolínu toho roku ani nezasévali ani neorali; kde pak zkypřili půdu k osevu, tam ji udupali pěšáci i jezdci kopyty svých ořů. Němci chtěli urvati Čechům kus země a vnutiti svého krále.

V městech posádky sesilovány, spíže a zbraně dováženy, valy a opevnění doplňovány a nové přistavovány.

V Hoře Kutné páni Jindřich z Lipého, Jan ze Stráže s legiemi měšťanů a horníků činili při opevňování pravé divy; město bylo tak dobře vším potřebným opatřeno, že zdálo se býti nedobytným. Dobře se tušilo, že tímto směrem zamíří císař svaté římské říše.

Ani v sousedním městě, starobylém Kolíně, se nezahálelo; pán ze Žerotína, rychtář Jakub Pernold svědomitě starali se o opevnění. Nastávala horečná píle po celém městě; kdo sílu a zručnost měl, musel přiložiti ruce k dílu. Příkopy se prohlubovaly a hlína na valy vyvážena.

Nebylo divu, že pan Jaroslav nemohl oplatiti slíbenou návštěvu čakovickému rychtáři. Tak rád by byl po drahné době shlédl pannu, jež srdce mu zaujala a jež k sobě ho táhla silou neodolatelnou.

Kolikráte zaťal ruce své v pěst při jménu císaře, kolikráte z hluboka povzdychnul, vzpomenuv sobě na proudy drahé krve české, jež v této válce se vyřinou a zemi napojí. A při pomyšlení tom bylo mu tak úzko kol srdce, že ani to vypověděti neuměl.

Městský rychtář, Jakub Pernold, od té doby, co pan Jaroslav spoutaného na rukou i nohou proradce Volbráma přivedl, z dobré nálady ani nevycházel. Byl pln uspokojení, že mohl pod silnou stráží odeslati zrádce pražským pánům konšelům na potrestání a tak zbaviti město příhany, že hostilo vlastizrádce.

Konečně opevnění bylo hotovo a pánu ze Žerotína nastal odpočinek. Bez meškání dal si osedlati koně a v průvodu Markvarta, vladyky veltrubského z Veltrub, vydal se k Čakovicům. Pan Markvart dobře tušil, co vede pana Jaroslava ke Kunešům; velitel však nic neříkal a pan vladyka se na nic nevyptával.

Přijížděli ke vsi. Z chalupy rychtářovy vyšla právě ta děva, jejíž zjev oslnil nadobro pána ze Žerotína.

Než pan Jaroslav v nitru svém vystihl divný, tajemný výraz v pobledlých lících, z nichž červeň během doby vyprchala a nyní teprve jako kouzlem při spatření pána ze Žerotína se objevila a celý obličej zalila. V očích zasvitl jí prazvláštní blesk, který jí zornice rozšířil a tajemného zabarvení dodal.

Ruka Pomněnce od očí klesla a zadržela se u srdce.

»Pane můj, buď mi vítán!« pronesla Pomněnka na přivítanou a oko své kouzlem naplněné upřela na rytíře před ní

stojícího. »Že už nepřijdeš, že jsi na Pomněnku zapomenul, myslila jsem, pane můj!«

»Což bych mohl na tě zapomenout, děvo má?« s jemnou výčitkou zahovořil pán na Žerotíně a letmo dotkl se ruky Pomněnčiny, která se třásla jako větev s prvními pupeny listů za prudkého větru. »Příliš zaujala jsi mysl a srdce mé, dívko milená! A věz, že pánové ze Žerotína nezapomínají tak brzo na panny spanilé, jež mají na skráních vínek panenský a na čarovných lících pel nevinnosti. Zjev také panny, to věz Pomněnko, nevymizí tak brzo, v tak kratičké době, z mé mysli!«

Celá uzardělá stála při této řeči Pomněnka s rozpačitým úsměvem, měníc barvy v smavé líci své asi jako kapka vody stékající po hladké ploše v záři dopadajícího paprsku slunečního.

»A ty, panno, mému srdci tak miloučká, tak drahá, neodpovídáš nic na má slova? Jediného slova nemáš pro duši mou, pro kterouž tys, ó Pomněnko má, byla vonným děštěm májovým, který na krátko zkypřil, zúrodnil moji duši vyprahlou? Jediného laskavého pohledu mi nedopřeješ, který by mi byl zaslouženou odměnou za veškeré moje toužení a soužení?«

Při těchto posledních slovech zatřásl se hlas veliteli královské posádky ze staroslavného města Kolína. Jako ze sna vyburcována obrátila Pomněnka zrak svůj na mluvčího. A oko její jindy tak klidné zalesklo se čímsi dosud neznámým a nezvyklý svit objevil se na povrchu, aby snad byl předchozím zvěstovatelem vniterního boje a zápasu, který odehrával se v srdci jejím.

»Ty víš vše, pane můj,« tiše zahovořila. Rusou hlavinku svou opřela si o rámě pana Jaroslava, který držel u rtů svých bílou dlaň dcery rychtářovy.

»Od prvého okamžiku tebe, duše moje, jsem miloval,« šeptal pán ze Žerotína dívčině. »Buď tebe, Pomněnko má, neb nikoho jiného chci uvésti na hrad otce svého Plichty, slavné paměti. Jen s tebou žíti nebo s tebou chci umříti.«

»A co tvoje máť, pane můj?«

»Ta přijme tě, Pomněnko milá, s otevřenou naručí, neboť dobře ví, že Jaroslav nehodnou by na hrad dědičný za ženu nepřivedl. Jen malou dobu budeme ještě odloučeni, než skončena bude válka o český trůn a pak šťastni živi budeme!«

Ruku v ruce, se štěstím v srdci vyšli ven z loubí míříce do statku.

»Kde jest tvůj otec?«

»Dohlédá za humnem na čeládku,« jakoby z jiného světa přišla, zahovořila Pomněnka.

»Rychtáře, otce tvého vyhledám, a o tvou ruku, o to, bys celý život po mém boku kráčeti mohla za přispění Panny Svaté, o to ho požádám.“

Ještě takto promlouval pán na Žerotíně a již přicházel čakovický rychtář v průvodu pana vladyky Markvarta Veltrubského z Veltrub.

»Vítám tě, jasný pane, pod střechu svou, vítám tě upřímně po dlouhé době! Připadalo mi již, že syn pana Plichty zapo-

menul na věrného zbrojnoše otce svého a že stydí se navštíviti doškovou střechu blízkých Čakovic!«

»Povinnost, milý rychtáři, starost a péče o město svěřené mne zdržovala. Dobře přece víš, jakou pohromu přivádí na vlast císař německé říše, který honosí se, že je bojovníkem za Krista a Jeho kříž a přece neostýchá se nejohavnější věci páchati. Po jeho císařské vůli ubíjejí najatí žoldáci rodné naše bratry na Šumavě jen proto, že jsou Čechy, že své témě nechtějí schýliti pod jeho praporem. Pálí a loupí v celých dolních Čechách a nikdo není před jeho žoldáky jist majetkem, životem. Nás Čechy chce zotročiti, nám svého syna ne za knížete, ale za krále chce dáti. A za jméno král máme snad opustiti krev Přemyslovu, Annu korutanskou? Nikdy! Raději život za Přemyslovnu položiti, nežli Němci Fridrichovi prst obětovati. Rychtáři, doba je zlá a snad v měsíci, snad v týdnu, snad za den objeví se divé hordy Albrechtovy u Kutné Hory a že navštíví i Čakovice, můžeš býti předem jist!«

»Co pravíš, pane Jaroslave, nepřítel že je tak blízko? Já myslel, že daleko a že pro tentokrát budeme ušetřeni hrůzy válečné,« zahovořil temně rychtář.

Bezpečné zprávy jsem dostal z Vlašimi, nepřátelé že objevují se pod hradbami a nepochybně zamířeno mají na stříbro Hory Kutné. Proto, rychtáři, přicházím ti nabídnouti přístřeší za hradbami městskými. Zde v Čakovicích je v době válečné nebezpečno, ježto se zde křižují silnice hojně navštěvované. Neubránil bys se ani sám ani dceru svou bys nezachránil před násilím. Tak jsi na ráně, rychtáři, že bys první padl Němcům do rukou. Proto poslechni a přijmi mou nabídku; hradby Kolína jsou nedobytné a pro statného obhajce vždy se místo najde!«

Tak promlouval pan Jaroslav k rychtáři, ale zrak jeho bloudil po obličeji sličné jeho dcery. Kdyby pravdu byl býval měl říci, byl by musel doznati, že při této nabídce šlo mu víc o bezpečí milované Pomněnky než o rychtáře. A čakovický Kuneš chvíli se rozmýšlel, váhal, bylo mu líto opustiti střechu, která mu již po mnoha let byla bezpečným krovem a útočištěm.

»Pane Jaroslave, nebezpečí tak že blízké a tak že vážné? Doposud nic nebylo slyšeti o přítomnosti vojska nepřátelského!«

»Mně nechceš-li věřiti, jdi k Vlašimi a přesvědč se sám! Ale svou ctí rytířskou za to ti ručím, že zdráv se odtamtud nevrátíš! A pak, nejde jen o tebe, rychtáři, ale o blaho tvého jediného dítěte, o tvou Pomněnku! A jistě nerad bys byl, jako já, by nějaké neštěstí dolehlo na její rusou hlavinku a bělostné čílko!«

»Pravdu jsi děl, jasný pane, pro bezpečí Pomněnčino učiním vše! Ale jak tomu mám rozuměti, že i tobě na blahu Pomněnky mé záleží!« zpytavě ptal se rychtář, dívaje se rytíři pevně do očí.

»Což ženichu nezáleží na osudu nevěsty? S tvým dovolením, milý rychtáři, ovšem v tom počítám a doufám také pevně, že požehnání svého nám neodepřeš! Já, Jaroslav, pán na Žerotíně, velitel královské posádky v staroslavném městě Kolíně,

žádám a prosím tě, rychtáři Kuneši, o ruku Poměnky, dcery tvé. A svou ctí rytířskou, při památce slavného otce Plichty, jehož oddaným zbrojnošem ty, rychtáři, jsi býval, ti slibuji, ti přísahám, že chci Pomněnku po celý život jako drahou ženu milovati, dobré a zlé za přispění Všemohoucího Boha a Nejsvětější Panny s ní snášeti a tebe, rychtáři, jako otce až do smrti ctíti. A že pravdu samou mluvím, toho svědkem budiž pro věčné časy milý můj druh, vladyka Veltrubský z Veltrub, pan Markvart.«

Vážně a důstojně přednášel svou prosbu pán na Žerotíně, pohlížeje přímo do očí mlčícímu rychtářovi; zatím co Pomněnka zardělá jako vlčí mák stála opodál, zírajíc kamsi do neurčita.

Rychtář na okamžik neodpovídal; uvažoval v selské hlavě své řeč, kterou právě slyšel. Nebylo to sice nic nového, že rytíř vyhledal sobě družku života pod doškovými střechami, ale přece ho překvapilo, že tento neobyčejný osud určen byl jeho dítěti.

»Požehnej nám, rychtáři,« žádal pan Jaroslav, bera Pomněnčinu ruku do své a poklekaje na hliněnou zemi ve světnici.

Rychtář položil své upracované ruce na hlavy klečících a rty jeho zašeptaly:

»Bůh trojjediný, všemohoucí a vševědoucí popřejž vám svého požehnání a dobrořečení dané Jakubovi sestoupiž na hlavy vaše a zůstávej s vámi po všechny dny života vašeho. Nechť všecky vaše budoucí dny jsou jen šťastnými a spokojenost usídliž se navždy v domě vašem. Jen láska opravdová, svatá budiž viditelným pojítkem vaším jako mezi mužem a ženou. Nezapomínejtež nikdy — ať to jsou již doby šťastné či strastné — obraceti mysl svou k nebi a tam před trůnem Všemohoucího hledati útěchy a potěchy. Žijte pro budoucnost v svatém pokoji a Panna svatá budiž vaší ochranou!«

A čakovický rychtář Kuneš domluvil a jedna veliká slza skanula mu po mužné líci. U nohou jeho tiše plakala Pomněnka a pan Jaroslav po mravu rytířském rty měl pevně sevřené a oči pevně upjaté na mluvčího. Slzy tehdy neslušely tváři udatného rytíře. Pan Markvart stál opodál a opíral se o jílec těžkého meče.

Klečící povstali a Pomněnka s pláčem vrhla se otci svému kol krku, skrývajíc slzy své a radostné vzrušení na hrudi otcově.

»Buď vždy šťasten, náš pane!« tak zahovořil vladyka Veltrubský, pan Markvart, a podával veliteli svou ruku, kterouž pan Jaroslav pevně stiskl. To bylo první přání od přítele.

»Nyní jistě přijmeš, rychtáři, mé nabídnutí hledat utočiště za hradbami městskými, když víš, že se jedná o blaho mé nevěsty!«

»Přijdu, pane Jaroslave, a přijdu zítra k večeru. Ještě dám do pořádku své věci a cennější zboží ukryji na bezpečném místě. Zítra k večeru uzříš nás oba před branami.«

»Ne tak, rychtáři!« rychle odvětil pán ze Žerotína. »Po poledni sám s četou zbrojnošů zde se ocitnu, abych Pomněnku, co nevěstu spanilou, v čestném průvodu do Kolína odvezl. Tobě

pak, milý rychtáři, část oděnců k službě ponechám, by ti pomohli zboží do hradeb městských odvézti.«

Za krátko, smluviv ještě další podrobnosti a rozloučiv se s nevěstou svou, ujížděl pan Jaroslav do staroslavného Kolína. Nastávala pro něho nová doba žití. Mlčky jeli oba pánové téměř celou cestu a oběma tisíce myšlenek a otázek mihalo se v hlavě. Celou mysl pana Jaroslava zaujala Pomněnka, kol níž všechno myšlení jako ve středu se sbíhalo. Pan vladyka Markvart dlel myšlenkami již v příštích dnech, kdy šípy a meče budou míhati se kol hlav, kdy lítice války rozprostře křídla svá po celém kraji, kdy sta nevinných padne za obět.

IV.

Lítice hrozné války v zemi roznítila pochodeň, kde na kterou přišla. Malé doškové chaloupky i zemanské tvrze naší vlasti ozařovaly svými plameny daleké okolí. A dobrými pomocníky v pustošení rodné země byli i čeští pánové, kteří nacházeli se ve vojště německého císaře. Jim nic nezáleželo na životě Čechů, čím dříve jich nebude, tím rychleji dosáhnou svého cíle. Na tvrdou lebku českou bylo třeba pořádného rozmachu a tu nikdo Čecha nešetřil; cizák a rodný bratr, ruku v ruce, svorně ubíjeli české životy. A přece každá krůpěj krve české tak drahá jest, tak nenahraditelná!

Tenkráte, když žoldáci Fridrichovi několikráte své lebky rozbili si o pevné hradby tvrzí českých pánů, všechen vztek, všechna zloba, veškera nenávist obrátila se na selské statky. Pláč a kvílení děsně neslo se krajinou od Vlašimi ke Kolínu. Těla ubitých mužů, dětí a starců, zoufalé volání znásilněných žen a dívek, doutnající spáleniště ukazovaly cestu, kudy brala se vojska císaře svaté německé říše.

Žoldnéři němečtí nedostávali žoldu; jen co uloupili, bylo jejich. Smilování neznali, běda samotě, běda vísce, která jim byla v cestě.

Kolem Kutné Hory a Kolína bylo nejhrozněji. Jako prudký vichr přihnalo se vojsko německé a takřka rázem zabralo celou krajinu polabskou.

Druhý den před polednem, než měl pán ze Žerotína přijeti si pro svou nevěstu, Pomněnku, první cizáci vtrhli do Čakovic. A tato vesnička, v níž rychtářem byl Kuneš, co nejhrozněji zakusila německé svévole. Chalupu za chalupou vybíjeli a strouha nebovidská se rděla krví.

Ruka nemá síly, by napsala, co oči četly v pamětní knize. Lítice války — to stačí.

V prvním statku u silnice na dvoře leží mladičký sedlák, takřka hoch ještě, z prsou v proudu žene se mu krev a nad ním stojí německý žoldnéř a z krvelačnosti ještě kopí své stápí v těle sedlákově.

Ulicí mezi statky pobíhají opěšalí jezdci; dva z nich s děsným proklínáním ženou se za mladičkou ženou, která na prsa tiskne malé neviňátko.

Před statkem Kunešovým brání se rychtář proti několika žoldnéřům, kteří se chtějí vedrati dovnitř. Z hlavy praménkem prýštila mu krev, zraky blesky hněvu šlehaly. Brání se zoufale — brání sebe a svou dceru, která před křížem na kolenou klečí a nebe o smilování prosí.

Pouhým sochorem odráží rychtář rány Němčíků a zdá se, že žoldáci umdlévají. Někteří z nich s děsným chechtotem pohlížejí na zad domu, kudy potichu jejich představený leze oknem do světnice.

Jen rychtář nic nepozoruje; zrak jeho pouze upjat je na meče protivníků. Jen tak na oko pouze mávnou mečem, aby rychtář nezpozoroval, co děje se za jeho zády uvnitř statku.

Náhle ohlédne se zpět, kde je ve světnici hluk, a nyní klesá k zemi a krev z hluboké rány se prýští.

Zároveň zazní krátký výkřik jako od muže a temný pád slyšeti je ze světnice. Pomněnka vybíhá ven a v ruce třímá krátkou dýku, na níž rdí se krev německého násilníka. Pokus o uloupení její nevinnosti zaplatil německý rytíř svým životem, který mu byl přeťat jeho vlastní ocelí.

S rozšířenými zornicemi, s obličejem od bolesti strhaným, jako bohyně pomsty stojí Pomněnka nad umírajícím otcem.

Němci jako očarovaní patří na krásnou dceru rychtářovu.

»Prokletci, tak s námi jednáte. To má býti vojsko našeho krale!« ozvalo se pojednou Němcům v zádech a týmž okamžikem pádnými ranami klestí si četa pána ze Žerotína cestu ke statku rychtářově.

»To Pomněnka, Bože můj! Má drahá nevěsto!« a již mohutnými ranami brázdí si přístup pan Jaroslav ke své nevěstě. Němci jako kosou podťati kácejí se na zemi. Již jen několik kroků dělí pána ze Žerotína od Pomněnky, když v tom pozdvihuje obrovský žoldnéř meč, aby ze zadu pana Jaaroslava udeřil.

Pán ze Žerotína vidí jen svou nevěstu a nepozoruje hrozného nebezpečí.

Meč zasviští vzduchem a hroznou silou dopadá na hlavu — Pomněnčinu, která ihned postřehla nebezpečí a svým tělem chtěla svého ženicha uchrániti.. Jako bleskem sražená padá Pomněnka k zemi. Na prvý pohled poznává pán ze Žerotína, že veškerá pomoc je marna.

Nadzdvihuje hlavu své nevěsty, která dodychává. Hrozný bol jím zmítá, naposledy zírá do lící, jež tolik zbožňoval, naposledy líbá hlavu, jež tolik ho milovala, že životem tuto lásku zaplatila.

»Pane můj!« zašeptávají pobledlé rty její a s těmi slovy odlétá její duše k Trůnu Božímu.

Kolem zuří bitka; četa pána ze Žerotína je popuzena na nejvyšší míru.

»Nevěstu našeho pána nám zabili!« »Vy duše prašivé!« »I vy plemeno prokleté!« A znovu drnčí ocel.

Zdrcen stojí pán ze Žerotína nad tuhnoucím tělem sličné nevěsty své. Patří do milého obličeje, který pomalu mění rysy své. Růže, které kvetly nejkrásnějším květem za života, jako prudkým, vše ničícím větrem byly odneseny s lící Pomněnky. Panu Jaroslavovi napadlo, že octl se z krajiny, kde slunce paprsky svými líbalo přeskvostné květiny, náhle v krajině pusté, liduprázdné a na hlavě usedl mu dravý pták, který drápy své zaťal do jeho skrání.

Rty, které líbával, zesinavěly a krásné, čarovné oči pohasly. Hebounký dříve vlas nyní zbarven a nasycen jest teplou krví, tryskající z hluboké rány.

Pán ze Žerotína neviděl, neslyšel, tak pohřížen byl ve svůj žal. Neviděl, jako pěšalí, němečtí jezdci ani času neměli, aby skočili ke svým koním a tak snad divým útěkem pouhý život zachránili. Nepopřáliť ani žerotínští zbrojnoši Němčíkům sveřepým času, aby se z leknutí vzpamatovali a meče dobyli.

Vojíni kolínské posádky dobře znali se v zápasech; byli to chlapíci všichni urostlí, ocelových svalů a velice obratní. V míru ani kuřeti neublížili, ale nyní, vidouce, jakých krutostí dopustili se na bezbranném obyvatelstvu žoldáci německé říše, popustili uzdy svému spravedlivému hněvu. Neživili nikoho.

Bitka byla skončena úplným potřením německého žoldnéřstva; nedýchal již z nich žádný.

Pan vladyka Markvart vyhledával s několika zbrojnoši poraněné domácí lidi, ale bylo jich poskrovnu. Měli Němci ostré meče a pádné rány pro starce a ženy. Muži byli buď jen slabě zraněni, nebo úplně utlučeni; záleželo na tom, kolik žoldnéřů Albrechtových na sedláka se vrhlo.

Nejhrozněji řádila ukrutnost německých rytířů na ženách. Ne nadarmo se říkalo: běda starcům, běda dětem té vesničky, kudy projde vojsko císaře německé říše, avšak třikrát běda tam pannám a ženám!

Všechny čakovické ženy k smrti byly udolány, všechny s vlasy rozpuštěnými ležely na zemi a leckde při nich německý násilník s rozpoltěnou lebkou.

Panu vladykovi Markvartovi mráz přejížděl zády, když tu spoustu viděl. Chodil ze stavení ke stavení a zdálo se mu, že oči ubohých těch žen, chránivších svou čest, své dítky a domov, prosebně a přece jen ztrnule hledí k nebesům, jako by tam u Soudce Věčného hledaly ochrany a pomsty. Ležely tu matky, ženy, ležely tu panny čakovické, které daň krvavou zaplatily; ležely tu jako oběti války.

Slza vytryskla panu vladykovi, když spatřil mladou ženu s uťatýma rukama ležící na mrtvém svém děťátku.

»Bídáci, vrazi to jsou, ne křesťanšti žoldáci!« zvolal pan vladyka Veltrubský z Veltrub, Markvart, vida tento násilnický čin. »Však mi to zaplatíte ještě krvavými hlavami!«

Ranění sedláci byli sneseni na jedno místo a pro zemřelé vykopán byl společný hrob. Žerotínští zbrojnoši uložili všechny čakovické tak, jak byli: matku s dětmi a otcem vedle sebe, aby

klidně spali tichým snem po hroznych bědách zde na zemi a radostně čekali hlasu anděla, volajícího na soud poslední.

A spalo se jistě všem čakovickým dobře v mateřském lůně rodné země, na blízku, kde celý život ztrávili, v té zemi, kterou potem svým zúrodňovali nedaleko toku Labe, v srdci Čech.

Život ztratili při chránění svých drahých, při obraně svého domu, zemřeli pro vlast naši krásnou, pro drahé Čechy, zemřeli, ztratili život svůj, ale jistě jiný nalezli u trůnu Nejvyššího.

* * *

Uplynul rok. Na místě, kde stál statek rychtáře Kuneše v Čakovicích, jsou dva hroby a v nich odpočívají dvě těla osob tak milých pánu ze Žerotína, nevěsta Pomněnka a rychtář Kuneš.

Co chvíli stanou zde dva jezdci, z nichž starší seskakuje s koně a pečlivou rukou ošetřuje květiny na prostých hrobech. Mnohdy i hodinku protráví u hrobu své nevěsty, své první lásky, pán ze Žerotína. Co modliteb, co slov vroucích vznáší té chvíle k nebesům, jen Bůh sám ví!

Doma a v cizině.

Řada úvah z oboru péče o slepce a jejich výchovu školní.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Dokončení.)

D. Amerika.

23. *Brasilie*: Bahia, Minas-Geraes, Para, Pernambuko, Rio de Janeiro, Rio Grande, Sao Paolo; celkem 7 ústavů.

24. *Kanada*: Brantfort, Halifax, Montreal 2; celkem 4 ústavy.

25. *Mexiko*: Mexiko.

26. *Spojené státy severoamerické*: Austin 2, Baltimore 2, Batavia, Baton Rouge, Berkeley, Boston, Boulder, Cedar Springs, Cheyenne, Colorado Springs, Columbus, Faribault, Jackson, Jacksonville, Janesville, Indianopolis, Kansas City, Lansing, Littl-Rock, Louisville 2,*) Macon, Nashville, Nebrasca City, New-Yorke Ogden, Philadelphia 3, Pittsburg, Raleigh 2, Romney, Saint Augustine 2, Saint Louis, Salem, Salt-Lake-City, Santa-Fét Staunton, Talladega 2, Vancouver, Vinton; celkem 46 ústavů.

Zakladatelem dobře vyvinuté a organisované péče o slepce v nyní t. zv. zemích svobody a dolarovych princezen, *v Americe* vůbec, jest spisovatel Dr. *Samuel Gridley Howe* z Bostonu, kde také založil první americký ústav r. 1829 pod názvem: »*New-England Asylum for the Blind*«. Jsa výborným učitelem a seznav

*) V Louisville v ústavu Kentucky Institut for Blinds pěstují slepci mimo jiné sportovní hry též football dle zvláštních pravidel a mají první sportovně vyškolené mužstvo. Nechtěl jsem uvěřiti, ale fotografie dosvědčila pravdu!

na mnohých svých studijních cestách zřízení ústavů evropských, zejména v Paříži, v Německu a v Anglii, snažil se docíliti toho, aby vyučování slepců nabylo půdy lidové, což se mu také úplně podařilo, zejména když pronikly do širší veřejnosti zprávy o jeho pokusech o účelném vyučování *hluchoněmé a slepé dívky* Laury Brigdmannové. Spolupracovníkem Howe-ovým v tomto oboru lidumilství byl lékař Dr. John D. Fisher, jenž v Paříži podrobně studoval system *Haüyovy školy pro slepce.*

V Brasilii vypracoval již r. 1835 poslanec Cornelius Ferreira França osnovu *zákona o úpravě péče o slepce;* myšlenka založení prvního ústavu v Rio de Janeiro vznikla, když r. 1850 vrátil se do vlasti absolvent Pařížského ústavu pro výchovu slepců José Alvares de Azevedo, na jehož výborném vzdělání získán byl výmluvný důkaz znamenité methody Haüyovy.

V Kanadě upraveno zřízení ústavů a škol pro slepce zvláštními *zákony.* Aby počet slepců, jimž péče v Kanadě se věnuje, nebyl zvyšován vzrůstem přistěhovaleckých živlů, vstoupily dle nejnovějších úředních výnosů c. k. ministerstva vnitra ve Vídni (z r. 1910) poslední dobou v Kanadě v platnost nové zákonné předpisy o přistěhovalectví. Ve smyslu 3. odstavce těchto předpisů nepřipouštějí se k přistěhování do Kanady osoby s tělesnou vadou, jako němí, *slepci* a t. d., leda že by cestovaly v průvodu členů rodiny nebo k členům rodiny a když jest předem zaručeno, že nepřipadnou na obtíž veřejné dobročinnosti.

V Mexiku požívá škola pro slepce mravní i hmotné podpory se strany vlády.

* * *

Stavě se alespoň na kratičký okamžik u odborné bibliografie americké, podotýkám, že výroční zprávy amerických ústavů pro slepce obsahují četná odborná a vědecká pojednání a že odborný tisk evropský převyšují také nádhernou úpravou hojných vyobrazení, do textu zařaděných. — Z celé řady takovýchto výročních zpráv měl jsem příležitost dopodrobna prostudovati aspoň tyto publikace:

a) ústavu pro výchovu slepců v *Brantfortu,* tištěnou z usnesení zákonodárného sboru (The Ontario Institution for the Education of the Blind Brantford—Printed by order of the legislative Assembly of Ontario);

b) Bostonské školy a opatrovny pro slepé děti (Perkins Institution and Massachusetts School for the Blind, Boston.) Správa tiskárny knih pro slepce při ústavu tomto vydává občas zvláštní seznam knih (List of Books), z něhož lze poznati, že slepcům přístupna jsou tímto odborným knihtiskem i taková různá a četná díla znamenitých spisovatelů, se kterými snad ani v některých občanských knihovnách se neshledáváme. — Při ústavu tom jest také z nadace 40.000 dol. *Miss Heleny Bradlee-ové* (z r. 1893) založená *opatrovna pro slepé dítky* (Kindergarten for the Blind); dle účetního výkazu (str. 245) zmíněné výroční zprávy má dotační fond opatrovny této, vzniklý z darů, jmění 61.494 dolarů, fond stavební 22.556 dol. a celkové jmění opatrovny vykázáno jest penízem 318.867 dol.;

c) zpráva *Novo-Yorkského ústavu slepců* (The New York Institution for the Blind — 1908) obsahuje odborně vědecké pojednání o písmu slepců s poučnými tabelami a další rozpravu o úpravě značkového písma slepců pro díla matematická. Fondovní jmění, uložené v Union Trust Company, čítá 29.113 dol., fond vzdělávací vládne jměním 16.633 dol.;

d) vzdělávací ústav pro slepce ve Filadelfii (The Pensylvania Institution for the Blind — Philadelphia — 1907) uveřejňuje ve svých výročních zprávách rovněž poutavá pojednání; stať z r. 1907 provázena jest typograficky krásně upravenými ukázkami bodového písma slepců. Vedle jiných vyobrazení ve zprávě té upoutal moji pozornost momentní snímek slepců v plovárně ústavu; dle té zřízena byla též moderní plovárna*) v novostavbě Klárova ústavu slepců v Praze.

Nemaje při psaní rukopisu do 3. sešitu XXVI. roč. »Vlasti« (str. 222—224 o jednotlivých systemech statistických úředních soupisů slepců v kulturních státech) po ruce materiál Spojených Států Severoamerických se týkající, přičiňuji aspoň zde příležitostnou poznámku.

Dle oficielní odborné statistiky těchto států, vydané pod názvem »Spezial Reports of the Blind and the Deaf 1900«, provedeno bylo sčítání velmi přesné, přihlížející jednotlivými rubrikami k potřebám a úkolům stávajících ústavů slepců, zejména ve velkých centrech obyvatelstva. Soupis slepců konal se odděleně dle příslušníků plemene bílého a plemene barevného; při součtu soupisů dle jednotlivých států provedených zjištěn byl pro *slepce bílého plemene* celkový počet: 56.535 a pro *slepce barevného plemene*: 8.228, tak že ve Spojených Státech Severoamerických bylo dle úředního sčítání z r. 1900 vůbec 64.763 slepců.

V odborné statistice americké bylo všude *stejnoměrně a jednotně dbáno zásadních momentů*: úplné nebo částečné slepoty, barvy pleti, programatického sledu jednotlivých skupin dle věku, pohlaví, percentuování na základní jednotku 100.000 obyvatelstva, dle povolání a zaměstnání, rozdělení po obdobích pětiletých až do 100 let a výše, dle různých příčin oslepnutí a dle toho, kdy jedinec oslepl. Jediné, čeho z úředního soupisu slepců ve státech severoamerických nelze seznati, jest okolnost, byl-li materiál soupisem získaný přezkoušen se stanoviska statistiky veřejného zdravotnictví odbornými lékaři či nic. — Celkem bylo statistikou v Americe dosaženo již dříve toho, čeho se chce r. 1907 počínaje ve státech evropských domáhati mezinárodní komise pro jednotnou vědeckou úpravu statistiky slepců. —

Jak lze souditi z oficielního textu právě vydané výroční zprávy Klárova ústavu slepců v Praze za r. 1909, psané ředitelem Emilem Wagnerem, jakožto referentem této mezinárodní komise, vystřízlivělo prvotní její nadšení dosti záhy. Snahy její po jednotnosti statistických soupisů ve všech kulturních státech narazily na netušený odpor v nejkulturnější říši německé, poněvadž se

*) Tím dosáhl Klárův ústav slepců v Praze primát mezi ústavy rakouskými i evropskými v oboru péče zdravotnické.

kongres německých statistiků, konaný v květnu 1909 v Blankenburgu usnesl, že slepci r. 1909 nebudou vůbec statisticky sčítáni, čímž dotazníky komisí formulované a přijaté staly se bezpředmětné. Říšský kancléř německý, jejž předsednictví komise žádalo, by zastavil usnesení kongresu statistiků, u věci té ani slovem neodpověděl.

* * *

E.) Australie.

Adelaide 2, Brisbane, Mackay, Melbourne, Sydney 3. Celkem 8 ústavů.

27.) V tomto nejmladším díle světa a vlasti stromovitých kapradin založena byla péče o slepce r. 1861, kdy vznikl ústav pro slepé a hluchoněmé děti v Sydneyi.

Zámožný dobrodinec *William Spittler* věnoval velkou nadační jistinu pro slepé děti, tak že jim jednak je umožněno odborné vzdělání, jednak také již předem zabezpečena k další životní existenci potřebná hmotná podpora, když z ústavu vystupují.

V Melbournském ústavu pro zaměstnání slepců, založeném r. 1868, jsou veliké dílny pro košíkáře, kartáčníky a rohožkáře, při čemž bývalí chovanci tohoto ze státních prostředků vydatně podporovaného ústavu nabyvší praktickým výcvikem přiměřené odborné kvalifikace, zastávají místa mistrovská a výborně se při tom osvědčují.

Zvláštní *odborné vzdělávací družstvo*, jež r. 1877 založil *Harry Shoobridge Prescot*, pečuje o vyučování slepců ve čtení tak, že členové tohoto družstva vyučují jednotlivé slepce, navštěvujíce je dle přesného cestovního programu v domovině jejich a zaopatřujíce jim také všechny potřebné knihy a jinaké pomůcky. Zmíněný Harry Shoobridge *Prescot* jest osobnost ve mnohém ohledu velmi zajímavá. Nejprve prostý přidavač a zedník, pak námořník a zase potom strážník a po té jako slepec — útulkář v chudobinci, sám naučil se plésti košíky a čísti vypuklé písmo slepců, načež jiným slepcům, spolutrpitelům svým, vždy v neděli z bible slepeckým písmem tištěné předčítal. K takovéto přímo misionářské působnosti pro duševní a náboženské povznesení slepců, pro šíření duševního světla v životě věčnou tmou obklíčeném a spoutaném, pohnula jej kdysi dojemná prosba slepého dítěte, které vědouc, že pilně čítá v bibli, chtělo z úst Prescotových, jenž těšil se mezi lidmi dospělými pověsti výtečného a poutavého řečníka, vyprávění o životě našeho Pána a Spasitele. — Později byl *Prescot* chvalně působícím učitelem na ústavě Sydneyském; vzdělávací družstvo jím založené pečuje as o 300 slepců různého věku. —

* * *

Načrtnul-li jsem zde ovšem jen rychle konturovanou kresbou zeměpisné položení *dosavadních 482 ústavů pro slepce* ve všech dílech světa a stručnými slovy připojil kratičké úryvky z všeobecných dějin péče o slepce, učinil jsem tak jen proto, aby tím lépe

poznána a tím jasněji a správněji posuzována a oceňována býti mohla povšechná i specialisovaná činnost tohoto velikého a významného lidumilného odvětví křesťanského milosrdenství jak v mocnářství Rakouskem vůbec, tak i v milé naší vlasti zvlášť!

Vyvrcholení činnosti takové a dosavadních i budoucích snah k úplné a všem potřebám veskrze vyhovující dokonalosti jest velikým ideálem všech přátel a příznivců slepců; až podaří se eventuelní příští zákonité úpravě péče o slepce (jak v základních obrysech jsem ji vypsal v XXV. ročníku »Vlasti«, str. 414—418) vyprostiti ji ze zajetí vlivů osobních, pod nimiž stránka ideová někdy citelně trpí, a zbaviti ji někdy i trapné závislosti od nahodilé ochoty dobročinnosti veřejné a soukromé, pak stane se péče ta zářným krystalem neskonalé lásky k bližnímu, kterým Bůh vyzdobí všecka soucitem k nešťastným naplněná srdce lidská. — Pak naplní se o zakladateli Klárova ústavu slepců v Praze, prof. Dru. Aloisu Klárovi, o jeho synovi Pavlu Aloisu Klárovi a o jeho vnukovi Rudolfu Maria rytířovi z Klárů *) závěrečná slova Zeyerovy kroniky o svatém Brandanu:

»A přišel čas, a Brandan loučil se
a k Bohu šel, ó třikrát blažený,
jenž uzřel ráj a sladkou Krista tvář,
jenž touhu ukojil, tu, která všem
nám silněj' nebo slaběj' plápolá •
na duše dně, a která v našich dnech
po ideálu žíznì zove se!« —

Či nebyl zakladatel ústavu, prof. Dr. Alois Klár, muž mysli příkladně zbožné a Bohu věrně a pokorně oddané, podoben sv. opatovi Brandanu, když v hodinu smrti své pocítil, že *duše jeho velkým dobročinným dílem uhasila žízeň po ideálu lidumilství*, po ideálu na tehdejší doby snad až smělém, *jak rozžehnouti slepcům spasné světlo a vůdčí hvězdu na cestu trapnou, na cestu života věčnou tmou haleného?* A nebyli *syn i vnuk* tohoto šlechetného, nezapomenutelného muže, lidumila, vědce i učitele, *nejhodnějšími dědici jeho vzácných snah a tužeb*? —

Nyní ještě jen několik na rychlo načrtnutých slov jako *epilog*.

Vznik této své literární práce**) děkuji své pevné vůli, dobré paměti a vzpomínkám na uplynulá léta ve službách lidumilství, vzpomínkám tak milým jako první z jara nalezený květ, které duši moji posvěcovaly a vzpružovaly do takové síly vznětu, s jakým na tomto díle jsem pracoval po dlouhou dobu vytrvale a rád. Poutnickou holí mou na cestě za cílem, značícím *ukojení*

*) Když nám Rudolfa M. ryt. Klára odváželi na hřbitov Břevnovský, tu bylo mi, jakoby kola pohřebního vozu nejela po dlažbě ulic a po štěrku silnice Bělohorské, ale po mém bolem krvácejícím srdci! —

**) Ze rukopis dosti obsažný otiskován byl po celou řadu měsíců v pokračováních jednotlivých čísel „Vlasti", bylo celé práci pouze na prospěch, poněvadž jen tak získána byla vhodná příležitost, by vždy ještě zavčas doplněna mohla býti zprávami z doby nejnovější, kteréž výhody bylo by původně zamýšlené knižní vydání této studie docela postrádalo, jsouc textem poutáno na jistou přesnou hranici časovou. — Do knižního vydání reservoval jsem také mapu povrchu zemského dle Hammrovy planisphaery, v níž zakresleny budou výsledky statistických soupisů příslušnými značkami.

žízně po ideálu byla neskonalá láska našeho Spasitele, mým průvodčím bylo heslo: »Vůle buď mocí« a touto mocnou vůlí dospěl jsem šťastně až k závěru práce, kterou energie jednou vzniklá vykonati sobě předsevzala a také vykonala. —

* * *

Ku konci této studie připojuji ještě tyto dodatečné poznámky:

1. O některých sjezdech jak evropských tak rakouských, v jejichž pracovních pořadech byly otázky týkající se záležitosti organisační výchovy, zaměstnání i péče o slepce v útlém dětství i ve věku pokročilém, zmínil jsem se již příležitostně na příslušných místech této práce. Zde pouze jen ještě *doplňkem* podotýkám, že ve dnech 12., 13. a 14. září 1909 konal se v *Brně IV. rakouský sjezd učitelů slepců a přátel péče o slepce.* Sjezd byl hojně navštíven, látka programová pilně probírána a vedeny živé debaty. O celém rokování a jednání sjezdu vydána byla zvláštní tištěná zpráva. — Ředitelství Klárova ústavu slepců v Praze má *obsáhlou a systematicky uspořádanou úplnou sbírku všemožných ústavních a kongresových zpráv z celého téměř světa*; já ovšem materiálu tak bohatého a vysoce informativního neměl i nezbylo, než abych tak mnohé pro studii svou čerpal po dlouhý čas ze zpráv různých cizích časopisů.

Ústřední knihovna pro slepce v Hamburku. Hamburská ústřední knihovna pro slepce náleží zajisté k nejlepším novodobým vymoženostem humanních a sociálních snah. Založena byla před pěti lety za protektorátu zesnulého vévody Karla Bavorského a jest používána asi 40.000 slepci z Německa a z jiných států. V posledním roce byly z 11.533 svazků, z nichž se knihovna skládá, zapůjčeny knihy a hudebniny do celé německé říše, Rakouska, Španělska, Francie a Ruska. Z toho připadá 3450 svazků na hudebniny, 5398 na vědecká díla a zábavné časopisy v německé řeči a 698 na cizojazyčná a jazykozpytná díla.

Skoro 700 osob obstarává knižní potřebu přímo poštou. Kromě toho posílají se větší zásilky 17 čítárnám.

(Citováno dle lokálky časopisu »Den« ze dne 30. července 1910). —

* * *

Dopsal jsem a odložil péro, abych na několik snad jen dní odpočinul před novou obsažnější prací z dějin domácího lidumilství a křesťanského milosrdenství. Dopsal jsem, a cosi svátečního bylo při tom v mé duši, cosi tak prostě a přec na výsost vznešeného jako jest dojemný klid ve vesnickém kostelíku bílými čalouny a závoji vyzdobeném k velikému svátku Marianskému. V prvním okamžiku klidu toho zazářilo nitrem mé duše velké, mocné svaté světlo síly a lásky k bližnímu; přinesla-li práce má aspoň nepatrnou jen stopu užitku slepcům v království Českém, o tom nechť rozhodnou srdce povolaná — já snažil jsem se při tom, aby různé, širší veřejnosti ne vždy přístupné poměry a okolnosti, při nichž po dosti dlouhá leta namnoze sám osobně jsem

býval súčastněn, byly objasněny a v této snaze celá duševní práce má zasvěcena byla světlé památce jedné duše vznešené, duše Rudolfa Maria rytíře Klára. A tu na rozloučenou se čtenáři svými malou jen připojuji vzpomínku na tvorbu básnickou, pokud nesla se k opěvání činnosti směřující k zmírnění těžkého osudu slepců, k světlu vnikajícímu do věčné tmy jejich vyhaslých zraků.

Když Klárův ústav slepců slavil dne 4. října 1857 jubileum 25letého svého působení, napsal německý básník Uffo Horn *) tuto významnou znělku:

Zum Jubelfeste.

Heil dem, der rückwärts von des Gipfels Höhe
Kann schauen auf Vollbrachtes, das gelungen,
Wie Ariost, als er sein Lied gesungen,
Und wie Columbus in des Strandes Nähe!

Heil Euch, die tiefgerührt von And'rem Wehe
Dem Blinden kühlen Trost um's Haupt geschlungen,
Die es dem düstern Schicksal abgerungen,
Dass er im Weltgetümmel sicher stehe! —

Der ew'gen Eiche gleich sei der Verein,
Die Kräfte saugt aus reiner Himmelsbläue,
Nicht — drin sie wurzelt — aus der Erd' allein!

Und wie beim Wein verleiht der Jahre Reihe
Dem edlen Inhalt äusserliche Weihe,
So soll es auch bei solchem Feste sein!

Přes půl století uplynulo již ode dne, k jehož oslavě tato znělka byla věnována. Co vzniklo od toho dne ústavů nových, co poměrů společenského života utvářilo se mnohem příznivěji ve prospěch ubohých slepců, a přece jen stále, neustále zapotřebí jest pomoci velké, vydatné a neztenčeně obětavé! Přes půl století minulo od prvního jubilea ústavu slepců, a do příštího půl století, ba do celé dlouhé doby příští nadšeně volám k dobrodincům a příznivcům slepců v milé vlasti naší:

Budujte ráj!

Co k dobru slepců bylo vykonáno,
co příští doby ještě vykonají,
vždy láskou Boží svatě požehnáno,
v niž slepci velkou důvěru vždy mají.

Ač neznají, jak zlatem plane ráno,
ni hvězd, v jichž lesk se nebe v noci šatí,
přec vědí, že co pro ně z lásky dáno,
pro lásku Boží každý rád spěl dáti!

*) Znělka ta otištěna byla v Klárovském almanachu »Libussa« na rok 1858, na str. 278 pod názem: »Zum fünfundzwanzigsten Jubelfeste der Versorgungs- und Beschäftigungsanstalt für erwachsene Blinde in Böhmen. — An die Mitglieder des Vereines.« —

Ve věčnou tmu jim velké světlo svítí,
v něm pro ně nový utajen jest svět,
a byť i stále ránu těžkou cítí,

přec v duších jejich k žití touhy květ,
květ zázračný, jenž tam, kde osud boří,
ráj ztracený jim v světlu duše tvoří!

* * *

Velký otec církevní, sv. Augustin, pravil: »Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit, quando amara, curat.« (Pravda jest sladká i hořká; je-li sladká, živí, je-li hořká, léčí). — Pravdu těchto významných slov o pravdě zkusil jsem na sobě sám, pracuje na svých právě dokončených skizzách dějin, s nimiž nalezl jsem vlídného a přátelského přijetí jen v otcovském náručí dobrého a pravdy nade vše sobě vážícího českého kněze, důst. p. redaktora tohoto listu. Za přijetí tak v pravdě vzácné a otcovské coram publico pravím: »Zaplať Pán Bůh!«

Retrospektiva.

(Milému otci svému panu Václavu Stoklasovi.)

Do dávných časů letí duše moje,
přes břehy žití, strasti jeho, znoje . . .
tam snů mých čarných zalétají roje,
ve mládí mého tichý, snivý kraj —
pro mne již na vždy ztracený ten ráj. —

Jak rád si zasednu, když vítr duje —
do dlaně čelo — v mysli mé se snuje
začmoudlá kovárna, v níž mistr kuje,
ve výhni oheň vesele mu plá
a divnou píseň o štěstí tu hrá.

Tlum luzných vidin, divukrásných bájí
o mužích ohnivých, již v lesů taji
své dílny tajemné, svůj čarkruh mají,
mou dětskou hlavou často tady táh'
k srdíčku hocha magnetický sáh'!

Zahrádko naše, obrázek tvůj milý
po letech ještě nervy moje sílí —
maliny houšť, v níž děti my se skryly,
když hlouček náš si schovávačkou hrál,
opojnou vůni stolístek tu ssál. —

Zde drahý otec, dětem pro potěchu,
sázíval angrešt, rybíz, hrášek, lechu,
zde dovádíval s nimi v hebkém mechu,
vždyť měl on drobotinu svou tak rád,
pro ni se potil, trudil na stokrát.

Tam kuřátka se batolila šedá,
housata zde, tu kačata zas hnědá,
nad nimi hejno holoubků se zvedá,
v modravé nebe, čarokrásný den
zařící klidně jako v duši sen.

Ó, bílé lány, zelenavá luka,
kde otcova mne vodívala ruka,
by zkonejšila moje dětská muka,
kdy po květinách horečně jsem práh',
tatíčka svého ven za rukáv táh'.

Zde otázky mé zodpověděl mile,
kam letí mraky, obláčky ty bílé,
odkud že dítky malinké a čilé . . . .
ve výši kolik jesti třpytných hvězd,
na zemi kolik vesnic, krásných měst . . . .

Kolébko moje, ověnčená kvítím,
čekankou, chrpou, ocúnem i sítím,
v zdupaném srdci lásku k tobě nítím:
z popele trudu oheň zas již plá
a v teskném oku třpytná slza hrá.

Ó požehnaní dnové mého mládí,
vzpomínka na vás čelo mé zas hladí,
kdy kolem nohou vinou se mi hadi,
tu mysl ráda ohlíží se zpět,
v zašlého dětství pohádkový svět.

Václav Stoklas.

Návštěvou u filosofa.

VÁCLAV STOKLAS.

Osud ho uvrhl na pusté skalisko, jako vyhazují vlny trosky hrdých lodí. Zde živořil.

Zaklepal jsem jednou u jeho dveří. Bylo to listopadového odpůldne, v té době, kdy člověk vlastně ani neví, je-li ráno, poledne či večer.

»Volno!« zabručel z nitra pokoje hrobový bas.

Vešel jsem. Zamračený přítel stál s knihou v ruce u okna, obraceje ku dveřím jen hlavu. Zdálo se, že mne nemůže poznati, až teprv když jsem pokročil o metr ku předu a podával mu s pozdravem ruku, rozpřáhl obě ramena a stikl mne v nich jako ve svěrací kazajku.

»Jsi hodný, Karle, že's přišel«, odvětil na můj pozdrav a ve smutných očích zahrálo mu podivné světlo.

»Co děláš?« tázal jsem se dobývaje se z jeho železného objetí. »Jsi nějak zarmoucen; řekl bych nesvůj, kdybys právě na tesknou fysiognomii neměl patent.«

Usmál se ještě trpčeji. »Co dělám? — skládám účty, hloubám o životě a volám na smrt . . . .« Po těchto slovech sklonil hlavu a odmlčel se.

Venku drobně pršelo, tma plížila se okny jako příšera, v pokoji zavládlo podivné ticho, rušené jen pravidelným, líným tikotem velkých pendlovek, ticho, v němž je člověku úzko, ticho smrti, hovor věčnosti . . . .

On mlčel, a já nebyl s to, abych otevřel ústa.

»Je pozdě!« vydralo se náhle z jeho prsou, až se mi zdálo, že mu při tom prasklo několik žeber.

»Na co je pozdě?« tázal jsem se, poděšen ztrhaným výrazem jeho tváře, na níž jsem určitě četl, že nespal kolik nocí. Obličej měl protáhlý, čelo plné vrásek, oči vpadlé a za nimi se chvěla duše jako plamének v zapocené svítilně.

»Na co?« opakoval těžkomyslně. »Je pozdě mysleti na to, co mohlo být a není . . . .« a hluboký vzdech nadmul mu plíce zvolna odtud unikaje.

»Trápíš se asi nějakými vzpomínkami, které nejlépe pustit do větru,« prohodil jsem.

»Chceš mi snad připomenouti čísi výrok, že nic nemyslícího člověka život jest nejlepší?« a při tom podíval se na mne tázavě.

»A není tomu tak?« dodal jsem, opřen o známou průpověď.

»Ovšem — ale nemysli! Cogito — ergo sum! A až jednou mysliti přestanu, milý Karle, pak — nebudu. Nic nemyslícího a tudíž i šťastného člověka, drahoušku, nenajdeš.«

»O čem tedy vlastně přemýšlíš?« vybočuji rychle z víru metafysiky, kde jsem se nikdy plavati neučil.

»O cíli, s kterým jsem se minul, o cíli, jehož více nedosáhnu . . . . .« po těch slovech klesla hlava přítelova na prsa tak prudce, až jsem vyskočil se židle nemysle jinak, než že mu někdo přefal ze zadu šíji. V tu chvíli bylo mi ho velice

líto. Jaké že ošklivé vzpomínky tlačí se v jeho mozku, působíce takové reflexe na tělo? — Taktnost mi šeptala, abych mu dal svatý pokoj, ale všetečnost mne nutila k dalšímu zvídání. Nemohu na omluvu svou uvésti nic jiného, než že všetečnost nazývá mé svědomí někdy vědychtivostí, a té se dnes promine vše. Nu ať už to bylo cokoliv, ať babská všetečnost, či mladická vědychtivost, úmysl jsem měl jistě ten nejlepší a nikdy bych se byl nenadál, do jaké funkce se tím zaprodám a jaká zbytečná muka tím nešťastnému příteli způsobím.

»Svěř se mi, Jaroslave, ulevíš jistě svému nitru!« vybídl jsem jej vlídně, ale spolu i ohnivě, jsa netrpěliv zvěděti nějaké milostné dobrodružství tohoto tajúplného přítele-puritána, neboť, že v jeho osudech bude míti lví podíl žena, o tom jsem ani za mák nepochyboval a jako dvacetiletý mladík též se o nic, než o podobné věci nezajímal.

Přítel nejprve zvedl hlavu, sevřel čelo do obou dlaní, jakoby chtěl zhustit rozvleklé, řídké pásmo vzpomínek, pak na mne pohlédl a zachvěl se schoulen v jednom klubíčku.

»Můj otec«, vydralo se mu pojednou z hrdla, až se mi vlasy zježily, »můj otec je několikanásobný vrah« .... Jaroslav při tom prudce odchyloval, svislé ruce nechávaje bezvládně viseti dolů se židle a horečný zrak upíraje kamsi do kouta pokoje.

»Ten člověk blázní,« myslil jsem si, »což neznám jeho otce jako muže charakterního?« Teprve nyní jsem si uvědomil, co se tu stalo. Ano, přede mnou leželo dítě, malý ale hrozný tvor, řvoucí až do nebe — můj přítel je porodil. Jaká to černá, příšerná myšlenka vyšla z lůna jeho duše! Cítil se volnějším, ale děs prochvíval jeho údy při pomyšlení, že dal život nestvůře.

A jakou úlohu jsem při tom hrál já? Chvění přeběhlo mi po těle. Ujal jsem tedy malého netvora a očistiv ho poněkud, vložil isem jej otci šetrně na klín s měkkým upozorněním: »máš patrně nějakou velmi bolestnou vzpomínku, kterou já svou všetečností vyvolal, prosím, odpust mi a mlčme o tom.«

»Nikoli,« vyjel na mne, »nikoli, řekl-li jsem a, řeknu i b. Opaš se jen trpělivostí a slyš můj stručný životopis, je v něm mnoho, z čehož můžeš čerpati pro sebe i své potomky ponaučení; jinak bych ti ani nic neříkal, jsa zarytý odpůrce slov a dobře věda, že z každého prázdného slůvka, z každé jalové a marné věty budu skládati účty.

Otec můj, jak dobře víš, byl a je zámožným továrníkem. Jedněm — a k těm, tuším, náležíš i ty — platí za gentlemana par excellenc, jiným za starostlivého, spořádaného otce rodiny, za ducha, plného mladistvé energie a podnikavosti, třetí ho nazývají tyranem, škrobem, lakomcem; tedy soud různý, jak to již na světě chodí — ale v jednom zajímavém bodě přec jen se shodující, totiž že otec je velice — šetrný a praktický dělač peněz. Vox populi — vox Dei, hlas lidu — hlas Boží.

Není nejmenší pochyby, že základním tonem jeho mravního habitu je tato anglicko-americká ctnost či nectnost dle toho, jak na věc kdo pohlíží a jak ona sama daleko zabíhá, stávajíc se buď šlechetným snažením po neodvislosti vlastní i potomků

a »pospíchajíc volně«, pokud síly stačí — nebo zcela sprostým vydřidušstvím, které hromadí peníze pro peníze, dělajíc z prostředků — cíl.

Celkový soud o každém je ovšem těžký — nikdo nezná nejvniternější a tajná hnutí srdce, různé a spletilé motivy ani svých vlastních činů, jak chce tedy souditi bližního? Ale soud nad prostředky, jakých kdo k svému cíli používá, nemůže nám býti vzat — toť evidentní. Zle by to s námi věru dopadalo, kdybychom nesměli nikoho pochváliti nebo pokárati. Kam by se poděly základy lidské society, spočívající jedině bezpečně na skále práva a povinnosti, dobra a zla, tedy na soudu, kam by se poděla celá společnost lidská?« —

Než abych tě neunavil hned při začátku. Tedy veškery snahy otce mého směřovaly k tomu, aby dělal peníze. K jakému účelu jich chtěl použiti? Nevím. Několikráte se však vyjádřil, abychom my děti, totiž já a dvě sestry, které dnes již hnijí, byly nezávisly, šťastny, bohaty . . . Cíl zajisté šlechetný. Než prostředky nebyly rozhodně takové, a proto se i svého cíle minul, jak jsem ti již napověděl o sestrách a jak vidíš na mně — zničené existenci.

Leč ty chceš slyšeti román, poutavou jakous tragedii, a já tě zde krmím nezáživnými úvahami. Není-liž pravda? Ó, znám dobře ten moderní rozpiplaný žaludek, který nesnese nic těžšího a vždy dá přednost pěti detektivkám před jedinou knížkou zdravých úvah.

První sňatek otcův byla tedy peněžní spekulace. Matka přinesla tisíce, které znamenitě rozšířily závody, postavivše je na první místo, tak že sloužily všem podobným za vzor. Avšak matka přinesla také srdce zahalené obětním dýmem chrámů, modravým kouřem mystiky. Ptal se jí otec po něm? Nikoli. — Pomyslíš si: byl to asi divný párek: on praktický realista — ona mystická idealistka — nehodili se k sobě. O né. Právě různost povah to je, která činí manželství dokonalým, a není to pouhá fráze, mluví-li se mezi manželi o »druhé polovici«. Nuže, a dá se mysliti krásnější celek nad muže energického, praktického, podnikavého, jejž objímá žena idealní, jemná, vzdělaná? On i ona jsou pouhé fragmenty, teprv složeny tvoří charakter: všestrannou, harmonickou, uzavřenou dokonalost.

Tak tomu mohlo býti u nás, kdyby otcův realismus nestal se výstředním, až se změnil v materialism. Ano, otec miloval peníze a závody daleko více než svou ženu a proto jim ji obětoval.

Chceš slyšeti o jejím utrpení? Sestav si je na základě této disposice: osmnáctileté snivé děvče si vezme muže lakotného, vášnivého, tvrdého; aby se ušetřilo, leží nejen všecka domácí práce v rukou ženy, ale ona musí ještě zastávati místo v kanceláři závodů; pět let jsou spolu, za tu dobu má tři děti, dva potraty a pak hyne — zachází jako červ v prachu země . . Prosím, namaluj si nyní laskavě obraz tohoto utrpení; máš bujnou fantasii, jsi básníkem, pro mne, filosofa, se to nehodí; pomohu

ti nejvýš odkrýti nitro takové bytosti, jakou byla moje matka, abys v této perspektivě viděl tetelit se její duši, bolem zedranou.

Byla dcerou profesora a podle toho vychována. Otec můj slynul krásou, v celém okolí se dívky po něm jen třásly, uměl vystoupiti v pravdě kavalírsky. Je div, že Božence šla hlava kolem, když zastavil před jejich oknem elegantní faeton, tažený dvěma čistokrevnými anglickými vraníky; z něho se vyšvihl gentleman od hlavy až k patě, plamenným pohledem šlehl k oknu, věda, že za jeho musellinovou záslonou skrývá se uzardělá dívka, a co ona omráčena blahem skrývá se v náruč stařičké matky, spěchal on, bera dva schody najednou a již stál ve dveřích, aby v záři jeho, jejž nazývala svým Phoebem, Heliem, vzplanula stříbrnou krásou Seleny.

Co cítilo její srdce, když s ní pak chodíval známou nám alejí topolů po břehu bublavého potůčku, za soumraku večerního, při hudbě slavíků . . . .?

Šel jsem tudy několikrát sám, škarohlíd, filosof, bez duše příbuzné, bez přítelíčka, šel jsem tudy sám za večera při zpěvu slavíků. — Mé srdce se zastavovalo, v očích stály mi slzy a já volal: ó matko má, ty duše mystická, co as jsi cítila, procházejíc se tudy se svým Heliem, co as jsi cítila, jdouc tudy po letech . . .?

V té chvíli se mi setmělo, já mnil, že kráčím cestou křížovou, podél potoka vřelých slzí, vroubenou smutnými cypřišemi, pod nimiž lkají nemluvňátka. — Přítel si hluboce vzdychl a na chvíli se odmlčel.

»Bylo mi tehdy necelých pět let,« ujal se opět slova, hledě oknem na mdle lesknoucí se střechy, po nichž se líně válel kouř, »pamatuji se jen na to, že při pohřbu matky padal sníh a třeskutý vítr honil se krajem, bičuje nemilosrdně okna kočáru a protahuje se žalostným kvilem každou skulinkou jako uvězněný duch. Vedle mne seděla jakás stará, mně neznámá tetka, která mi svým mručivým monologem naháněla strach. Choulil jsem se v koutku sedadla, třesa se po celém těle zimou a bázní. Co se dálo na hřbitově a jak jsem se dostal domů, věru ani nevím, ze vší té hrůzy isem blaženě usnul.

Ano, příteli, usnul jsem. O, spánku, ty nejlepší léku všech trampot, kéž bys zase jednou usedl na moje znavené skráně, kéž bys mne zkonejšil, zahojil, posílil . . . Ty šťastné dětství, co bolestí někdy jde přes tvou rusou, kadeřavou hlavinku, ze všech se vyspíš a červánky vítáš s nevinným úsměvem; rána, pod kterou statný muž omdlévá, sotva ti vynutí slzičku. — Toť dílo Prozřetelnosti — nemluvně unese zde více než obr, jeť nemluvnětem bez viny. —

Otec se brzy oženil poznovu. Nemohl si, pravda, tolik vybírati, ale methodu heuristickou zachoval touž, jako před šesti lety; byl dosud krásný, ba mužnější nežli dříve a tři caparti bývají pro mnohou ženskou duši jen tím větším lákadlem; což divu, že vyženil opět tisíce.

Jaké bylo toto manželství, jaká byla nová matka k nám dětem — ptáš se asi — měla nějaký vliv na něj, obrátil se, či ještě pohoršil?

Ano, tato psycho-paedagogická otázka je velice zajímavá, shledání hraje bez odporu v mravním utváření se člověka velikou úlohu.

Než zde, bohužel, nemělo toto spojení účinku pražádného. Aspoň pokud se týče otce; ten byl již povahou hotovou, ocelovým dlátem určitě vtesanou v nejtvrdší žulu, jejíž rysy nemohly setřít, jak ti ještě ukáži, ani katastrofy krutého osudu, natož měkký vánek ženského citu, ačkoliv tento často skvěle vítězí i tam, kde onen naprosto bezmocným se ukazuje.

Proč tomu nebylo zde? Snad měla nějakou vinu na tom nová manželka, její poměrná chladnost. Pravím: snad. Největší a jistě nejsprávnější důvod vězel, jak již řečeno, v povaze otcově, a tu v té jedné nectnosti, jež činí jí posedlého člověka naprosto nepřístupným vší něze — v přílišné lásce k penězům.

Jaká to neblahá vášeň! Všechny ostatní stářím hynou, umenšují se, tato jediná roste, a ty sám znáš s dostatek typy oněch přísných starců, kteří při zabedněných oknech, zatarasených dveřích hrabou se ve svém zlatě po celé noci při matném svitu kahánků — hynou hladem, špínou a nemocí, nedopřávajíce si ani toho nejnutnějšího při všem svém ohromném bohatství. Lakomec musí mít hlad, protože má čert klíč od jeho pokladny — praví naše bodré přísloví — a je v tom hodný kus jadrné pravdy. —

My děti byly jako kuželky, koule výchovy nepřestala mezi nás vrážet. Konečně nedá se upříti, že zásady starých jsou zdravé — i tvrdá Sparta má svou nepopíratelnou slávu — a kdo může říci, co natropilo více zla, zda přísnost zákonníku Drakonova, či tělesná shovívavost zákonodárců dnešních? Dějiny aspoň nezvratně mluví ve prospěch prvého; pod přísnými zákony národové spíše kvetli a nesli ovoce, za to vždy — pravím to s mathematickou přesností — za to vždy po přílišné shovívavosti musila nutně nastoupiti tyranida, aby se obnovil pořádek rozežraný ničemnými živly. Dějiny mé tvrzení nezvratně dosvědčují, a nechceš-li je otvírati, podívej se jen na moderní mládež, ten ztělesněný obraz zpiplání. Ptám se tě, příteli, jsou to vskutku ještě děti? Či je to bezzásadná, svévolná a zlolajná rota, která je postrachem vychovatele a rodičů?

Měl-li bych sám voliti mezi těmito dvěma krajnostmi: přísností a mazlením, rozhodně volím prvou; pravím to pro svou vlastní osobu, neboť i já dnes líbám ruku, která mne bila, a byť i krutě a nespravedlivě, což bych jistě nedělal, kdyby mne táž ruka byla piplala. Mluvím-li tedy o této výstřednosti, nechci ji hájit, a dávaje jí pouze přednost před konsekvencí druhou, vím dobře, kde je zlatý střed rozumné výchovy. Chci tedy jenom na to poukázati, že veškeru, ať již i přílišnou a krutou přísnost otci nejen odpouštím, ale naopak i odsuzuji všechny ty, již sami se s dětmi mazlíce, proti němu mne popouzeli. — Ještě jednou pravím: dík za každou ránu, neboť že jsem charakter, — či zní-li ti to hyperbolicky — že mi svědomí aspoň nic nevyčítá, děkuji jedině snad jim — ranám svého mládí.

»No, co však tolik reptáš, proč jsi svého otce nazval několikanásobným vrahem? — pomyslíš si — jakýs to tedy nevděčník?«

»Slyš mou obranu!

Předně, jestliže jsem se na počátku své řeči tak rozčilil, mluvil-li jsem snad ostřeji, musíš to přičísti mé silné nervose; za druhé teskným vzpomínkám, v jejichž kalných vodách jsem plaval před tvým bezprostředním příchodem, a za třetí mám ovšem také svůj čistě lidský důvod.

Čistě lidský, správněji moderně lidský, neboť dnešnímu člověku hrozně málo záleží na charakteru, na ctnosti; dvacáté století neptá se: kdo jsi, ale co umíš. Poctivec je mu zpátečníkem, nechá ho umřít hladem a pohřbí ve společné šachtě; kdežto komedianta, lotra, vyvrhele oslavuje, zahrnuje bohatstvím, nejvyššími úřady, a když zemře, veze ho ve zlatém voze do mramorového pantheonu — jeť bohem, bohem dvacátého století!«

»Vidíš tedy, že toto jednání přísně odsuzuji, ale kousek moderního člověka přec jen ve mně zůstal, nejsem právě Sokratem, nejsem Epiktetem, nejsem Diogenem, nechci bydleti v sudě, aniž se spokojím hlíněnou svítilnou. Chci míti útulný byt, v něm velikou knihovnu a chci, aby mé zásady lidstvo hltalo.«

»Což to vše nemáš?« tázal jsem se s údivem, rozhlížeje se kolem po elegantním pokoji, jehož stěny zdobily těžké dubové skříně, naplněné knihami ve skvostných vazbách, a dobře věda, že i několik jeho odborných spisů bylo přijato s pravým nadšením. Ač mlád, byl již znám jako hluboký analytický duch na poli filosofie.«

»Pravda, Karle, vše to mám,« prohodil náhle vesele, jakoby si teprv nyní uvědomil své bohatství, svůj talent, svou vážnost. »Můj byt je skutečně roztomilý, tichý, suchý, s rozkošnou vyhlídkou z arkýřového pokoje; tam sedávám celé večery, dívaje se na temné lesy s modravým pozadím hor, na nekonečné lány, v nichž se bělají vísky a samoty jak hvězdy na nebi. Zde vítám východ slunce s obdivem a modlitbou, zde loučím se s ním s díkůčiněním a pláčem. V mé knihovně nechází snad jediný z filosofů staro-, středo- i novověkých. Najdeš zde půlnoční tajůplné nauky orientu, jitřní moudrost Hellady, polední scholastiku, i světélkový podvečerní rej filosofie moderní, s jejím základním teskným stínem skepse, nalezneš zde vyznání víry všech národů .. A neupírám konečně, že i mé studie byly přijaty s jakýmsi uznáním. To vše vím, ale přec, Karle, jsem nešťasten, nešťasten jako Abgar král, má duše žízní po čemsi neznámém, že bolem — touhou mru.«

Pohlédl jsem na něho nechápavě. »A z tohoto smyšleného bolu viníš svého otce?« prohodil jsem se špetkou výčitky.

»Ano!« pronesl tak určitě, že bylo konec všem mým pochybnostem.

»Jsem melancholikem, pesimistou,« pokračoval nyní ostrým, ale lahodným hlasem, »a ty víš, co to znamená. Skutečný neduh se dá vyléčit, domnělý nikdy. Melancholie je domnělá nemoc a pesimism — pseudofilosofie — legitimní potomek této nemoci.

Melancholik je přesvědčen, že je nejnešťastnější člověk, a nauka pesimismu jej v tomto přesvědčení utvrzuje; subjektivní domněnka je oplodňována domněnkou objektivní; je to tedy jakési škaredé manželství a jako ono, jistě tou nejhorší věcí na světě, vyléčitelnou pouze — smrtí.

Uznáš nyní jistě, že tento smyšlený bol není žádnou maličkostí, za jakou jej povrchní rozum považuje, že také musí míti nějaký vznik. Rozeným škarohlídem jistě žádný není, děti jsou vesměs veselé, ač připouštím, že jakousi disposici k jedné ze čtyř obligátních letor člověk na svět si přináší. Ježto však při každé letoře může býti člověk šťasten, byl-li se zřetelem na ni vychován, je na jevě, že můj pesimism, má nedůvěra, tesknost, sklíčenost — vlastnosti to, které mne bičují, ba nutí k zničení života, k samovraždě — že toto bylí se ve mně vyvinulo jen nesprávným obděláváním mé duše, špatnou výchovou.

Nuže, v čem pozůstávala tato chyba? V zdánlivé nepatrnosti, která je tím většího povšimnutí hodna, ježto měla — jak brzy uslyšíš — tak dalekosáhlé následky, že málem zničila ovoce celé, jinak dobré výchovy.

Otec, sotva že vstal, dvakrát vždy zhluboka vzdychnul a spustil: »Jo, jo, je to zlé na tom světě, všecko drahé, člověk na ničem nemůže uspořit, ještě že jsou ty děti malé, což teprv až povyrostou! Ach!« a tatínek se chytal za hlavu. Tak to šlo celý týden, ve všech možných variacích. My, děti, to poslouchaly a začaly se života báti; a jak báti! Dítě nepochybuje o slovech rodičů, věří jim jako evangeliu. A byl-li nám týden líčen jako sedmihlavá příšera vše požírající, jíž musí člověk na každý den hodně platit, aby ho nepozřela, je divu, že jsme se před týdnem tetetily, před rokem strachem mřely?

»O, děti, vy nevíte, co je život, co je to živobytí, to znamená živu býti; teď je vám ještě hej! ale jen počkejte, až budete odkázány samy na sebe!« —

Plníce svůj život stařeckým skuhráním, ošklivým brekotem nad zklamáním, otravujeme duši vlastních dětí, mysl jejich se otupuje, jako ostří meče, jehož použito k sekání součí místo hlav. Tento výrok neznámého mi myslitele hluboce se vryl v mou duši, když jsem začal samostatně o svém osudu přemýšleti.

Ano, otec náš plakal, a slzy jeho padající v pohár našich útlých srdcí otrávily nám krev. Nežily jsme od té doby více, živořily jen jako strom s vyhnilým pněm. Na pohled podobný všem jiným, ale ve vnitř je tok zdravých šťáv přerušen a běda stromu tomu v čas silnějšího větru, běda ve dnech vichřice!

S otráveným srdcem vstupoval jsem již do první třídy obecné školy. Učení bylo mi nesnesitelným břemenem, a ačkoliv jsem uměl vše vždy z celé školy nejlépe, neodvážil jsem se ani hlásiti. Tento nedostatek jiskry energie, odvahy a radostné důvěry v sebe mořil mne tím bolestněji na gymnasiu, v jehož osmi třídách, ač jsem byl vždy »primus«, nebylo nade mne větší »baby«.

Nebyl jsem babou v obecném toho slova smyslu, zbabělcem, — brzy se o tom přesvědčíš — byl jsem však nepopíratelně jakýmsi skrupulosním, úzkostlivým strašpytlem v titěrných věcech — moderně řečeno »nervosním«.

Po maturitě nechal si mne otec doma. Rozuměj: gymnasium a — tkalcovna! Odysseu, Vergilia, Dantea zaměnil jsem za Denník, Knihu objednávek, Index . . . «

Přítel složil ruce na kolena, vrtě dlouho neuvěřitelně hlavou, nemoha patrně disparátní pojmy gymnasia a fabriky spojiti a hledaje marně nějaký most k překlenutí této zející propasti.

»Jinak to nemohlo ani skončiti«, vytrhl se jako z hlubokých úvah a pokračoval hledě k zemi:

»Kanceláře byly pro mne středověkou mučírnou a s jásotem uvítal jsem den, kdy moha se s nimi rozloučiti, vstoupil jsem jako dobrovolník do armády. Snad tušíš, že toto nadšení nemohlo pocházeti odjinud, než z básní. Obvyklá tesknost ustupovala jasnějším chvilkám; vcházel do mé duše Theodor Körner se svými idealními myšlenkami; jeho nadšené vojenské písně znal jsem všecky z paměti a neminulo věru ani půl hodinky, abych si nebyl aspoň jednu z nich v duchu recitoval. Mladistvý básník-hrdina stal se mým idealem, ba idolem.

Mladý, skvěle nadaný a krásný muž ten byl pro některé divadelní kusy, jež složil pro vídeňskou operu, tuším, již ve dvaceti letech jmenován dvorním básníkem. V takovém rozpuku čarovného štěstí, těše se ze všeobecné úcty a z něžné náklonnosti vzdělané, jemné dívky — zřekl se rázem dobrovolně všeho toho, když po nešťastném pádu Napoleonovy armády v Rusku hotovili se ujařmené národy ke společnému svržení nectného jha. Jako pochodeň vzplála tato vzpoura po celé Evropě. Tisíce nadšených mladíků opasovalo se mečem, tisíce mecenášů otvíralo své poklady, aby oni krev, tito peníze obětovali na oltář nešťastné vlasti.

I Körner, rozloučiv se s milou dívkou, rodiči a přáteli, pokud ho nenásledovali na bitevní pole, vstoupil v dobrovolný sbor hraběte Lützova. Konaje divy statečnosti, jsa všude první s mečem, vzmužuje své přátele přednáškou úchvatných svých básní. V neukrotitelném zápalu vrhl se jednoho dne v nejprudší palbu a zde nalezl hrdinnou smrt. Jaký to velebný vzor, jaký čistý ideál pro mne, dvacetiletého mladíka.

S takovou přípravou vstupoval jsem do kasáren. Co se stalo po třech měsících, dalo se tušiti, ba mathematicky předpověděti. Ztráta ideálů je nejpalčivější bolestí na škále lidských utrpení.

Již jako ve snách vzpomínám onoho osudného dne a nejsa umělcem ani vyrabitelem krváků nebudu ti líčiti tragedii těla, ale pokusím se o to, nastíniti ti truchlohru své duše.

V pozadí neutěšeného mládí, jež mi vždy musilo připadati jako robota, kdy bez vůle v těžkých na mé nervy povinnostech den za dnem se valil jako obrovská černá mračna, bez jedinkého záblesku jasnějšího — v pozadí tedy této bronzové oblohy stojí vězení v podobě dusných kanceláří, ubíjející ještě to, co na zpustošených záhonech mé duševní nivy při všech nepříznivých poměrech vyrostlo. V poslední kritické době, kdy ve tmách již hynu podoben rostlině přenesené ze zahrady do sklepa, usměje se na mne slunko naděje, »do žaláře mi padla záře«, abych citoval

z »Dalibora«. Byla to již zmíněná důvěra, že na vojně najde má duše svého ukojení. Paprsek zářil, plnil mé nitro silou nikdy netušenou, nepocítil jsem proto nejmenší tíhy loučení s domovem, s otcem, se sestrami, do vojenského kabátu jen letě.

Ale tu začal brzy intensivní jas paprsku blednouti — až uhasl. Cítil jsem, jak pozvolna se v mé duši stmívá, stmívá — jak nohy mé se ovinují jakýmsi konopným vláknem, já nemohl ku předu, musil jsem je přetíti — střelil jsem se.«

»Jak, ty že jsi se střelil?« zvolal jsem udiven.

»Ano, a ty si myslíš, že to je asi ten důkaz mé statečnosti; není-li pravda?« tázal se, lehce se usmívaje.

Mlčel jsem, nevěda, co bych řekl, neboť jsem považoval bez odporu sebevraždu vždy za tu největší zbabělost.

Chvíli na mne pohlížel svým magnetickým zrakem, jakoby chtěl vyčísti myšlenky mého srdce.

»Nemýlil jsem se«, řekl pak určitě, »i ty patříš do tábora nevěřících, recte předpojatých. Avšak nedivím se ti, i já byl jeden z nich a přiznávám se upřímně, že nic na světě nepůsobilo mi větší odpor než — sebevražda. A hle, stal jsem se sám jejím kandidátem, jejím adoptem, jejím obráncem. Vyvaluješ na mne oči, že já, věrný křesťan, hájím takou neřest, hřích do nebe volající, a myslíš si patrně, že mi spadlo v hlavě. Doufám však, že tě z toho vyvedu, jen mne chvíli poslyš.«

Zavrtěl jsem sebou netrpělivě.

»Nu, nu, přítelíčku, jen se nelekej, že tě budu krmit nějakou nezáživnou filosofií, nebo že tě chci svou řečí získat za kandidáta sebevraždy, předem tě upozorně, abys učinil nějakou pro mne příznivou poslední vůli.«

Usmál jsem se v duchu, maje na hotovosti leda hodně dluhů, které bych rád někomu odkázal, třeba ještě před svou smrtí, ale vážný hovor přítelův nedovoloval mi žertovati.

»Nic takového, ani to, ani ono,« pokračoval. »Chci říci jen tolik, že je velmi těžko, ať nedím nemožno, někoho posuzovati: pobouření mysli, bezměrný bol, okamžitý, přechodný záchvat šílenství mohou čin co do mravnosti velice formulovati, ba neutralisovati; nezaviněně bludné svědomí, či jiné vyšší okolnosti, na příklad strach před ztrátou nevinnosti, když nemůže na př. dívka svůdci jinak uniknouti než-li skokem, třeba smrtelným s okna dolů, činí, pak . . . . . z této jakési sebevraždy sebeochranu ćili ctnost a to ctnost heroickou.

Poslyš tedy motiv mého utracení života. Domníval jsem se, že svou smrtí obměkčím otce, vykoupím jej z přílišné jeho lásky k penězům, domníval jsem se, že svou smrtí přesvědčím vládu, jak pošetilý je stav vojenský, správněji, jak velice se uchýlil od svého ideálu«.

»Podařilo se ti to?« neodolal jsem, abych ho nepřerušil hned na počátku.

Srazil opět hlavu bezvládně na prsa a dvakrát jí přisvědčivě zakýval, pak se poněkud vychmuřila jeho vážná tvář, když pravil: »Z polovice! totiž při otci, stát má hlavu tvrdou, vlastně mnoho tvrdých hlav, a bylo by k tomu třeba více životů, aby se docílilo

žádaného účinku. Konečně připouštím, že v této poslední věci se mé názory poněkud změnily a jen k mému prospěchu — jsem přítelem věčného míru, ač si z celé duše přeji spravedlivé potrestání zločinců a potud, jakož i pro udržení pořádku, který je stále více a více podvratnými a ničemnými živly podrýván, uvolil bych se i jako poslanec k hlasování pro zvýšení kontingentu.

Ale nechme politiku, ta mne od jakživa málo zajímá,« přerušil se přítel v proudu svých řečí: »Na tom poli nesvedl jsem nic. Ale u otce přece, dovolil mi totiž vstoupit — do kláštera. Ano, nelekej se, a to hned k jesuitům.«

Sepjal jsem bezděčně ruce.

»Nu, co je ti na tom tak k údivu, přece myslím, že mluvím s opravdovým vzdělancem a nikoli s polovičatým dilettantem, který svou »učenost« a své historické vědomosti čerpá z pětihaléřových brožůrek, určených pro lid, jakoby jen tento ubohý lid byl odsouzen k tomu, aby se krmil lží a smyšlenkou«.

Zarděl jsem se, pravda, přečetl jsem trochu těch škvárů, prosycených štiplavou satyrou a jedovatým sarkasmem, a v nich ztratil všechen rozmysl a spravedlnost — přece však jsem se ohradil.

»Nemyslím ty, ale co náš Havlíček, Neruda a jiní . . . .«

»Klaníš-li se jejich velikosti, nezapomeň, že měli také své chyby,« přerušil mne klidně, »zrovna tak, jako nesmíš pro špatnost — ač-li dokázanou — některých jesuitů odsuzovati hned celý řád, v tom, myslím, liší se mravný člověk od bezcharakterního, třeba ucence, že nechová proti nikomu a priori nejmenšího předsudku.

Já na př. jsem doktorem filosofie a při tom horlivým křesťanem, a ač specielně přináležím k té »sektě«, která je »nejnesnášelivější«, přece věren předpisům této »nesnášenlivé« církve snad do nejmenšího bodu, obcuji zcela klidně a přátelsky se židy, protestanty, socialisty, liberály, ctím mnohé z jejich názorů, ctím je samé, pokud si toho zasluhují — ale abych si z nich dělal idoly, abych neviděl, že mají také své chyby a mnohdy chyby kapitální — toho přece ode mne nikdo žádati nemůže, a nesouhlásím-li v tomto bodě s nimi a nazve-li mne přece někdo nesnášenlivým — neví prostě, co mluví.

Odpusť, mluvil-li jsem snad poněkud ohnivě, nebo byl-li jsem nucen před tebou obhajovati své stanovisko, zavinily to tvé udivením spjaté ruce, neboť jsem přesvědčen, že kdybych byl řekl, jsem anarchistou, nebyl by's se tomu ani za mák divil a přece je jen potřeba srovnati morálku jesuitskou s morálkou anarchistů — a slepý bude viděti, v čí prospěch se vysloví, natož přihlédne-li se k faktům, co která strana ve světě dobrého již vykonala. Nemysli, že jsou anarchisté od včíra, čti dějiny starověku, byli tu mnohem dříve než kterýkoli církevní řád, natož jesuité, jedni z nejnovějších, a nedomnívej se, že se snad zastávám nějaké skutečné — byla-li — špatnosti jesuitské, anebo že jsem hluchý pro některé snad dobré snahy anarchistů. Znám učení obou výborně a proto dávám prvému nepopíratelnou přednost, a to prostě proto, že věřím v Boha, v nesmrtelnost a v naprostou utopii frakce druhé. To, co chtějí anarchisté a všechny možné

sekty míti zde, nezkalenou blaženost, to možno právem očekávati teprve v záhrobí, a to ještě s nutným atributem věčného trvání, bez něhož by všecka ta radost zde byla žalostně titěrná. Nu, myslím, že to vše je evidentní a nepotřebuje tudíž žádných důkazů.«

V tu chvíli se mi zdál přítel velebným, cosi prorockého, imperativního, ano svatého hořelo v jeho zraku a odráželo se od čela úctu vzbuzujícího, vznešenými myšlenkami naplněného. Neodvážil jsem se mu v ničem odporovati, ba ani mi cos podobného nenapadlo, slova jeho nepřesvědčovala pouze, ona nedopouštěla té nejmenší pochyby. A vše to řekl skutečně tak lakonicky, jako pravý filosof, v němž je extrakt moudrosti universa.

»Než, kam až jsem zaběhl v líčení své biografie«, pokračoval po krátké pomlčce.« Chtěl jsem tedy vstoupiti k jesuitům a vše potřebné v té příčině si také vychodil, zbývalo jen vysvědčení lékařské a toho jsem — neobdržel. Totiž, mohl jsem je dostati, ale o takové jsem nestál, lékař u mne shledal vysoký stupeň neurasthenie — povšechnou slabost nervů. Tedy opět jedno zklamání v touze po obětavém, nezištném, idealním životě, po stavu mým snahám přiměřeném. Avšak rozhodnutí mé bylo již zcela určité, kostky byly vrženy. Počal jsem studovati filosofii a mimořádně i theologii, chtě se věnovati spisování v těchto dvou oborech, živ jsa co soukromý učenec, spisovatel.«

»A ještě nejsi šťasten?« podivil jsem se.

Zavrtěl záporně hlavou. »Štěstí, co je štěstí? Muška jenom zlatá, která za večera kol tvé hlavy chvátá . . . .« recitoval jakoby ze sna známou báseň Heydukovu. Pak se na chvíli zamyslil, třikrát pokýval hlavou a pohlédnuv mi přímo do očí pravil: »Opět jeden důkaz proslavené moudrosti našich básníků.«

Pohleděl jsem na něj nechápavě.

»Rád bych opravdu věděl, co si spisovatel profesor pod svým štěstím představuje« — pokračoval hledě upřeně před sebe. »Je možno, aby štěstí, opravdové štěstí bylo tak prchavé, jak on je líčí? Ovšem, může tu býti jen záměna pojmův, ale přes to jsem přesvědčen, že tak zvaní velicí básníci nemají v pojmech morálky často vyjasněno. Odtud ten jejich zoufalý pláč nad každým spadlým listem, za každým zašlým jarem. Hledají štěstí v titěrnostech, hledají je mimo sebe, kde naprosto není. Ovšem jsou i básníci praví, básníci filosofové — jako na př. u nás Jablonský; ale kolik je těch a jak jinak zní verše! Slyš zpěv jednoho z nich na thema Heydukovo o štěstí:

Srdce, drahé srdce mé,
v dáli není štěstí tvé! —
miluj, doufej, trp a věř
a ve vlastním nitru lež!
Byť i přes noc narostly
místo noh ti paprsky,
celým světem poletíš
bez oddechu — k hrobu blíž.

Neboť svět ti nepodá,
čeho chudák sám nemá —
schází mu klid, pokoj, mír,
má jen pustý, divý vír.
Touha jeho měnivá
cíle žádného nemá; —
co mu dnes je k radosti,
zítra zove marností.

Proto, drahé srdce mé,
v dáli není štěstí tvé! —
do sebe se navrať již
tam své touhy utišíš!

Julius Sturm je bez nejmenší pochyby moudrosti blíže než Heyduk. Ale mnohem krásnější ještě jsou zpěvy konvertity Angela Silesia. Jeho »Cherubínský poutník« přímo uchvacuje nejen svou formou, ale především andělskou morálkou, zbožností a proto moudrostí. Initium sapientiae timor Domini, počátek moudrosti je bázeň Boží. To by si měli moderní roztomilí poetové zvoliti za motto ku každé své básni a pak by jejich výtvory nebyly takovým jalovým, frásovitým, ať nedím, nemravným žvatláním. Oni však znají povrchně více věcí, než může jejich rozum obsáhnouti, tak že jejich básním rozumný člověk ani nerozumí, je v nich polovičatost všeho a naprostý nedostatek něčeho.

»Nezapomeň nikdy,« obrátil se přímo ke mně, »nezapomeň nikdy na má slova; stojíš přede mnou také s lyrou v ruce a čekáš na věnec, já jako starší přítel, skorem tvůj otec, mám jistě kousek práva houknout ti do ucha tato tři slova, dřív ještě než bude pozdě. Pamatuj si, že chceš-li býti *poeta laureatus*, musíš studovati tři věci ve dne v noci, předně filosofii, za druhé filosofii, a za třetí filosofii, ovšem že tu pravou.«

»Pak budu leda filosofem, nesnesitelným mravokárcem jako ty, ale nikdy ani prostředním básníkem,« prohodil jsem podrážděn.

»Ani za mák — poeta nascitur, philosophus fit. Ano, drahý příteli, básník se rodí — a ty budeš-li míti *co pověděti*, dovedeš i jako rozený básník nalézti, *jak to pověděti*. Toto jak, forma, je v tvých žilách, ale obsah nutno sbírati. Neučiníš-li toho, budeš leda korunovaný tlachal. Nehněvej se pro sílu toho výrazu, jde z upřímného srdce. Korunovaných nestvůr je na světě dosti, ověnčených tlachalů není o nic méně.«

»Umělci však musí býti hlavní věcí krása,« řekl jsem ostře, »obsah přichází až na druhém místě, je-li totiž vůbec jaký.«

»Aj, aj, aj, aj! to je mi divná moudrost, kdo pak tě té, synáčku, naučil. Jistě, že's ji odkoukal v Aesthetice Durdíkově.«

Přisvědčil jsem hrdě, jsa připraven neúprosně hájiti tohoto našeho velikána a žasna nad přítelovou smělostí, když jsem zpozoroval, že se chystá jednoho po druhém všechny naše titany zvrátit a vyvýšovat na jejich místo nějaké jiné, mi sotva známé své oblíbence.

»Nu, nestav se do tak kohoutí posice, Karlíčku, ani se tě prstem nedotknu a upadneš přes tlustou aesthetiku páně Durdíkovu, o niž se opíráš. Mysli si na příklad« — —

»Co si mám myslit,« vyjel jsem netrpělivě.

»Už jsi se natáhl, už ležíš,« zasmál se líbezně.

»Oho, ještě tu stojím,« zvolal jsem hrdě.

»Ale tvoje aesthetika nikoli.«

»Jak to?«

»Inu prostě proto, že jsi se zeptal, *co* si máš mysliti a toto *co* je naprosto nutné, aby se tomu dala *forma*, bez *co* není *jak*, bez *obsahu* není *formy*.«

»Což si nemohu mysliti ku př. tvar stolu bez jeho hmotného obsahu?« vyjel jsem s vítězoslavnou tváří.

»Nikoli; myslíš-li si formu *stolu*, musíš si chtě nechtě mysliti skutečný stůl, z něhož ji abstrahuješ, béřeš; nebýti skutečného stolu, nebude ani ideální formy jeho; jedno od druhého nelze naprosto odtrhnouti.

Zde máš tedy můj důkaz, jak velice nutno je umělci, tedy i básníku studovati filosofii. Před chvíli řekl jsem, »mysli si« nebo »představ si« — tázal jsi se co? Nuže, teď ti odpovídám, představ si stůl. Budeš se mne ještě ptáti co? Nikoli, v tvém mozku leží zajisté obrázek stolu již hotový. *Jaký* je, já nevím, ale tolik vím, že kdybys mi jej vyobrazil, já na prvý pohled řeknu, to je stůl, ať už je hranatý či kulatý, s jednou, dvěma, neb více nohami. —

Nuže, drahý můj příteli, co že je prvním požadavkem umělecké tvorby? — Pravda, není-li pravda. A co je tato pravda? Shoda obsahu s formou, předmětu s jeho značkou«.

Vrtěl jsem rozpačitě hlavou.

»Pochybuješ?« tázal se.

»Jsem přesvědčen o pravdě tvých slov a se skutečným podivem chápu, že forma od obsahu se nedá odloučiti, tak aby jedno *bez* druhého existovalo a byť i jen v mysli, že je to vlastně jeden a týž jev rozrůzněný jen naší omezenou chápavostí a ani dost málo nepochybuji o tom, že pravda spočívá ve shodě formy s jejím příslušným obsahem, ale tato věta že má býti nejzákladnějším aneb snad specielním pravidlem vší umělecké tvorby, to věru nechápu. V praxi ovšem je životním pravidlem veškerého vzájemného dorozumívání našeho, a v theorii, patří-li do filosofie, pak je to jistě noetika či materielní logika, ale nikdy aesthetika. V krasovědě věru její důležitost nechápu.

»Pochopíš brzy. Vezměme pro naši věc nějaký konkretní příklad.

Malíř znázorní cudnost nahou dívčí postavou. Cudnost může se přirozeně jeviti jen na člověku ctnostném. Ctnostný člověk je tedy symbolem i formou ctnosti. Chodí pak takový ctnostný člověk, a eminentně dívka, nahá, nebo nechá se malovati v póse neslušné, urážející stud? Toť kontradikce. A dílo kontradiktorické, dílo lhavé, absurdní, nemůže přece býti nikdy krásným. Uměleckým by ovšem mohlo slouti, neboť umělecký a krásný není totéž. První může znamenati pouhou ladnost čar, druhé však nutně předpokládá ladnost idee, pravdu. Výtvor hřešící proti nejzákladnějším pravidlům techniky nemůže nikdy slouti výtvorem uměleckým a podobně nesmí se též nikdo odvážiti nazývati díla stojící v konfliktu s morálkou díly *krásnými*, a ať už jsou to básně, obrazy, sochy, či cokoli jiného. Co tomu říkáš?«

»Obdivuji se jen tvé argumentaci a mlčím; ale přece mi teď řekni, jak je to možno, že profesoři s očividně lživou naukou obdrží universitní kathedru, že básníci nesmyslů jsou oslavováni až do nebe?« tázal jsem se lpě na jeho rtech.

On však se jen trpce usmál, pokrčil rameny a řekl: »To je jediná otázka, na kterou ti zůstanu odpověď dlužen, vymyká se opravdu všemu důmyslu.«

Potřásl jsem mu na srozuměnou rukou, vzal klobouk a poroučel se, dotknuv se bolestně jeho Achilové paty; ucházel se totiž o místo docenta na universitě marně; patřil do jiného tábora . . . .

Venku pršelo a vítr hvízdal své sarkastické arie. Když jsem přecházel ulicí a obrátil se k přítelovu oknu, viděl jsem v jasu noční lampy, visící v jeho pracovně, před Myslbekovým Krucifixem modlící se přítelovu silhouettu.

Non sum dignus.

Vím, smělou tužbou srdce moje bije,
vím, že chce víc — než může — obsáhnout,
ba chvěji se, že snad to rouhání je,
že před Tvou tvář si troufám pokleknout —
Svět znechucen mi, kde řev vášní vyje,
kde rozkoš hoří v zrádných temnotách . . .
Duch k Tobě jde, už před Tvou svatyní je . . .
Nevkročí dál, jen zlíbat nech mu práh!

Jak sen šla duší mojí melodie,
jíž chtěl jsem, Pane, k Tobě proniknout,
však střást jsem nemoh' pozemské jho s šíje
a v písně změnit chřestot hříchu pout . . .
Má duše z moře krás teď lačně pije
a hledá perly v jeho hlubinách;
oltáři Tvému všechny zasvětí je . . .
Nevkročí dál, nech zlíbat jí jen práh!

Dithyramb věků, velká symfonie,
již celý kosmos mohl rozvinout,
Tvé velebnosti skvělé vítězství je,
jež nepojal svět nikdy ve svůj soud . . .
A v mojí duši smělé přání žije
být slabým tonem v bouřných kantatách,
jak echo věčnosti Ti hlaholí je . . .
Já nechci víc — nech zlíbat mi jen práh!

Kéž smí má duše k svému polu plout
a v duze nádherné tam ve hvězdách
modlitby křídla volně rozepnout!
Dál touží — nech však jí jen zlíbat práh!

A. Híř.

Ve staré hrobce.

Panu K. Mithovi, řediteli panství hr. Osv. Thuna v Žehušicích,
vděčně připsáno.

V šerém kaple stínu —
v nachu, hermelínu
přes čtyři sta let —
v prachu, jejž krok zvíří
spějí bohatýři:
vzácných rodů květ!

Kružbou staré mříže
na erby a kříže
padá bledý svit;
měsíc se své výše
přichází se tiše
rekům poklonit.

Vichřice tu pláče,
jakby ze sna spáče
chtěla vzburcovat,
jakby k vlasti šiku
chtěla v bojů ryku
všechny zavolat!

Hrom, jenž v skalách huká,
až zem hrůzou puká,
k pochodu tu zní;
a blesk v divém honu
svítí z mračen k tomu
žhavou pochodní.

Ale mrtví spějí,
v rakvi prachnivějí,
a erb zdá se — zdá:
po dnech hlučných časů,
mumrajích a kvasu
že se rozpadá — —

Rci mi, co je sláva?
Díš, že polní tráva . . .
Řku: jest mrtvý rek,
jehož jméno cizí
zakryl šedou přízí
malý pavouček . . .

Jos. Hais-Týnecký.

Kněží a české včelařství.*)

Podává OTAKAR JAKOUBEK.

Rád vracím se, bych doplnil, co na poli českého včelařství vykonali záslužného naši kněží. Byl jsem k tomu jaksi nepřímo vybídnut sl. redakcí při ukončení svého předešlého článku.

Pátral jsem bedlivě po nových pracovnících a našel jsem jich ještě dosti slušnou řadu, z nichž mnozí nalézají se teprve na počátku své činnosti a někteří dohráli již jsou úlohu. Proto, doufám, že čtenářstvu se zavděčím, když uvedu řadu nových kněží-včelařů z luhů českomoravských.

Známo, že teprve křesťanství náležitě povzneslo význam včely tím, že zavedlo do svých chrámů a kaplí množství voskových svící, hořících tam ke cti a slávě Boží. Do dnes zhotovuje se statisíce voskových svící, které se denně k tomu účelu vyrábějí a v chrámech jasně plápolají. Dodnes proto těší se včelařství i ochraně státních zákonů. Též jest známo, že byly i v Čechách, na Moravě a ve Slezsku odváděny klášterům včelařské desátky.

Staré české paměti dokládají, že příjmy na různých beneficiích byly za starých dob velice nepatrné, ba někdy almužnou. Staré kroniky a různé farní zápisy mohly by o tom nejlépe vykládati! . . . Tak na př. líčí stará listina, zachovaná až na naše časy, jakých příjmů požíval před r. 1713 beneficiát při chrámě sv. Bartoloměje v Kosové Hoře. Listina uvádí, že příjmy farního chrámu byly v tehdejší době skrovné. Dostával almužnu, kterouž nábožný lid křesťanský při pobožnostech do pytlíčku dával, což činilo ročně asi 9 zl. rýnských. Od zvonů a příkrovu dávalo se asi tak 3 zl. R. 1713 choval *tři špalky včel*, měl a užíval výhradně pod zádušním lesem pole asi 2 věrtele osevu. Ten najímal se na třetinu; pole bylo špatné. Mimo požitků výše označených měl užitek z prodeje dříví v lesích, jenž byl ročně slabý; dále dostával něco za *med a vosk*, který prodával, jakož i za svíčky, které sám vyráběl a prodával. Z toho a mnoha podobných starých výpisů vysvítá, že naše kněžstvo na chudých farách rádo si něco včelařstvím přivydělalo.

Proto potěšitelným zjevem nazvati dlužno, když jsme se r. 1907 v »Museu« dočetli, že v olomouckém semináři založili si bohoslovci včelařský kroužek, v němž přednášeli: Bohoslovec *Vojtěch Chromeček* z III. ročníku: »O včele a jejím životě«; *Richard Němčák* z téhož ročníku: »O pastvě včelí« a »Medonosné květeně v březnu a dubnu«; *Josef Kocián* z II. ročníku: »O podmínkách zdárného včelaření« a *Petr Lička* z III. ročníku: »O historickém vývoji včelařství«. Další činnosti, kteráž, jak doufáme, neochábne, přejeme ze srdce mnoho zdaru. Kéž by našla i jinde v hojné míře patřičného porozumění!

I v biskupském kněžském semináři v Českých Budějovicích horlivě již po několik let působí Včelařsko-hospodářský kroužek bohoslovců. Tento konal r. 1908 tamže hospodářský kurs, na němž m. j. se zdarem též přednášel p. Václav Štěpán, odborný

*) Doplněk k stejnojmennému článku v č. 4. XXIII. roč. »Vlasti« uveřejněnému.

učitel české rolnické školy v Č. Budějovicích: »O chovu včel«. Zejména sluší zde vzdáti dík rektorátu a představeným semináře, kteří vycházejí bohoslovcům mile vstříc v jejich počinu. Očekáváme, že po příkladu bohoslovců českobudějovických budou následovati podobné kursy i v jiných seminářích českých diecesí a tak utvrdí se brzy heslo: »Co kněz, to včelař!«

I Zemský ústřední spolek včelařský pro království české s milým předsedou vdp. arcikněžem a kanovníkem Jos. Kebrlem v čele, k tomu nyní pracuje. Usiluje, by v době dohledné podány byly po společném dohodnutí s říšským svazem včelařským žádosti v příčině zavedení a po případě rozšíření vyučování včelařství v seminářích.

Přejeme si, by se akce tato aspoň v zemích koruny svatováclavské potkala s rozhodným a trvalým úspěchem.

Kněží-včelařů máme dosti. Nechme mluviti statistiku, kterouž jsem sestavil jen v Čechách a v kteréž jsou uvedeni jen kněží včelaři, působící v nějakém místním včelařském spolku. Co jich však dosud působí mimo organisaci! Dle této statistiky jest v Čechách nyní kněží-včelařů: 7 kanovníků, 5 kn. arc. vikářů, 2 kn. arc. notáři, 4 kn. arc. kons. radové, 2 biskupští vikářové, 1 bisk. rada, 2 kvardiánové, 1 převor, 2 arcikněží, 6 děkanů, 32 faráři, 2 katecheté, 9 kaplanů, 4 administrátoři, 1 zpovědník, 2 členové řádu sv. Augustina a 1 bohoslovec. Celkem 83 kněží, kteří působí činně v českých včelařských spolcích. Kolik jich působí na Moravě a ve Slezsku, není mně známo; uvádím tedy z těch zemí jen některé.

Přistupme k našim pracovníkům a obeznámíme se brzy s nimi.

V Záboři u Blatné známo jest jméno kněze-včelaře, kaplana *Josefa Bartoše.*

Jako věrný syn národa, lidumil, otec svých svěřenců a horlivý včelař vynikal P. *Josef Beran* zajisté též nad ostatní vrstevníky české včelařské rodiny. Po svém vysvěcení na kněze poslán byl do svého rodiště (Nové Paky) za katechetu a administrátora. Již tam P. Beran počal včelařiti. Kromě včelaření počalo se již tam vyvíjeti jádro jeho příštího vynikajícího povolání: shromažďoval kolem sebe nešťastné hluchoněmé dítky, jež tehdy byly zvláště bez povšimnutí, ano ujímal se i dospělých hluchoněmých. Jako včelař probouzel lásku k včelkám a jako paedagog lásku k trpícímu lidstvu.

Později nalézáme Berana na zámeckém kaplanství hr. Jana Thuna-Hohensteina v Cholticích, kde též dle možnosti včelařil. R. 1895 přesídlil jako děkan do Králové Dvora. V Králové Dvoře byl duší vší humanní, charitativní, včelařské a můžeme říci: veškeré blahodárné činnosti. Působil tam jako obětavý předseda Včelařského spolku a praktický včelař až do své smrti, která nastala dne 31. ledna r. 1907. Byl za velikého účastenství duchovenstva, osadníků i rodiny včelařské tamže pochován.

V Horních Krutech působí farář *Josef Buchar*, jenž jest čestným členem Zemského ústředního spolku pro král. České a místopředsedou Včelařského spolku v Horních Krutech. Redigoval svého času »Českého Včelaře« a náleží k pilným včelařským spi-

sovatelům. Založil též Včelařskou jednotu v Uhřiněvsi. Od roku 1874—1891 zastával v ústředním spolku včelařském funkci I. místostarosty a od r. 1872—1873 funkci II. místostarosty. Vyhledáván bývá často od včelařů k důležitým poradám, maje svůj věhlas v českém včelařském světě.

Před lety upoutal na sebe pozornost svou horlivou činností na poli včelařském včelař a bývalý bohoslovec III. ročníku bisk. semináře v Česk. Budějovicích *Emil Douša*, nyní kaplan v Bělé-Weissensulz.

V Týnci u Klatov působil ve včelařství blabodárně bývalý arcikněz *Josef Formánek*, jenž r. 1892 zemřel. Konal četné přednášky o včelách v Hospodářském spolku v Klatovech a byl horlivým včelařem. Choval asi na 50 včelstev.

V Bříství znám jest svou včelařskou činností kaplan *Adolf Jejkal*, včelař a člen výboru Včelařské jednoty v Uhřiněvsi. Pěstuje zde horlivou činnost. R. 1910 zvolen byl za delegáta do valné schůze Ústředního včelařského spolku.

Antonín Kebrle, bratr vdp. kanovníka Jos. Kebrleho, bývalý kn. arc. kons. rada, emer. vikář a senior metropolitního chrámu sv. Víta, rytíř řadu cís. Františka Josefa I., rád v mládí svém obíral se včelařstvím. Až do své smrti (dne 26. září r. 1906) byl odpovědným redaktorem »Českého Včelaře«.

V Pohanově působí horlivý, mladý včelař-kněz, bývalý kaplan v Trhanově u Domažlic a rodák rosičský (na Jindřichohradecku) *Arnošt Kolář*. Znám jest svou činností jako jednatel ve Včelařském spolku pro Trhanov a okolí pod Čerchovem, kdež zřídil i hudební kroužek včelařů. Ve včelařství vzdělává se všestranně a neleká se ve prospěch téhož přinésti žádných obětí.

Známo též mezi českými včelaři jméno *Josefa Kólrusa*, zpovědníka u sv. Víta v Praze, vynikajícího včelaře a spisovatele a spolupracovníka »Č. Včelaře«. Sepsal: »Krátká rukojeť moudrého včelaření«, »Tobolka českých včelařů« a j.

Farář čachotínský *František Kotten* vynikl vždy jako výborný včelař.

František Macháček, farář, jest rovněž pilným včelařem a horlivým členem Včelařského spolku pro Kutnou Horu a okolí.

Antonín Malec, kn. arcib. kons. rada a děkan v Bubenči u Prahy, patří k jedněm z nejstarších výkonných včelařů českých. Byl vždy milým návštěvníkem sjezdů a výstav včelařských a zúčastnil se zvláště výstav na Střeleckém ostrově v Praze a výstavy jubilejní. Sledoval až do svého pozdního věku pozorně pokrok a rozkvět novověkého racionelního včelařství. Navštívil též sjezdy a výstavy ve Vídni, Mohuči, Paříži, Terstu a j. Byl i členem výboru Zemského ústředního spolku včelařského pro král. české.

Na Moravě působí v Blansku jako kaplan *František Zřídka-veselý*, jenž jest horlivým redaktorem »Včely Moravské«, orgánu to Zemského ústředního spolku včelařského pro markrabství moravské v Brně. Vyniká i jako pilný odborný spisovatel. Sepsal m. j. »Katechismus o včelách«. V roce 1909, kdy konána byla v Blansku zemská včelařská výstava a XXVI. sjezd československých včelařů, byl jednatelem výstavního výboru a prokázal to-

muto neocenitelných služeb. Obdržel za to čestný diplom zemědělské rady moravské.

V Zlatníkách u Březan osvědčil se svou mravenčí prací na poli českého včelařství tamější vikář a kanovník *Josef Pop*, nyní na odpočinku v Praze, jenž náležel vždy k snaživým pracovníkům a členům výboru tamějšího včelařského spolku.

Karel Preininger, farář v Obříství a dlouholetý předseda Včelařského spolku v Obříství, znám jest též svou neochvějnou činností jako zdatný včelař.

Včelař s tělem s duší jest i *Rudolf Procházka*, katecheta ve Vlachovu Březí.

Farář na Sazamově *Matyáš Sazama* řadí se též k horlivým přátelům pilné včelky. Působí jako místopředseda Včelařského spolku pro Koloveč a okolí, a to s úspěchem.

Jméno kvardiána kapucínského kláštera v Chrudimi, *Matěje Schreibra*, zapsáno též dobře v seznamu členstva jako člena výboru Prvního včelařského spolku pro zvelebení včelařství, zahradnictví a chovu hospodářského zvířectva tamže.

Bývalý kanovník ve Staré Boleslavi a spisovatel *Josef V. Smělý* působil řadu let jako člen výboru Zem. ústř. spolku včelařského pro království České. Vedle praktického včelaření byl i literárně činným. Přispíval často do »Českého Včelaře«, zejména krásnými básněmi. Zemřel dne 31. března r. 1909.

Ve výboru Včelařského spolku pro Předměřice nad Jizerou a okolí již před léty na sebe upozornil pilný pracovník *Josef Sochůrek*, kaplan.

V Novém Strašecí působil činně jako předseda tamějšího včelařského spolku farář *František Svatoš*.

Již ve vzpomenutém předměřickém včelařském spolku zvučně připomíná se i jméno faráře předměřického *Adolfa Svobody*, jenž jako jeho předseda mnoho platných a nezištných služeb mu již prokázal.

Včelařský spolek pro Černici a okolí má svým předsedou faráře *Jana Koffera*.

Josef *Šmejkal*, farář v Novém Světě a odborný spisovatel, často zasílá své zajímavé příspěvky do »Českého Včelaře«. Zejména jeho článek »Stav včelařství na Šumavě«, tamže uveřejněný, byl výborný.

Též kanovník Josef Antonín *Šrůtek*, spisovatel, byl předsedou Prvního včelařského spolku pro zvelebení včelařství, zahradnictví a chovu hospodářského zvířectva v Chrudimi.

V Domažlicích působí jako obětavý jednatel tamější včelařské jednoty katecheta P. Řehoř *Vaněk*.

V Nové Vsi vyniká jako praktický včelař farář Ferdinand *Vlček*.

I bývalý oblíbený povídkář »Vlasti«, ouběnický farář Bohumil *Zahradník* (Brodský) rád se obírá ve volných chvílích včelařstvím a rád do svých povídek vsunuje i kousek děje, pilné včeličce věnovaného.

V Praskačce působí farář a spisovatel Antonín *Zámečník*, horlivý člen výboru Včelařského spolku pro Hradec Králové a okolí.

Říšský poslanec, spisovatel a farář v Jiřicích P. Milo *Záruba* jest horlivým členem Včelařského spolku pro Humpolec a okolí.

V lednu r. 1910 založilo několik včelařů v Kopidlně včelařský spolek, jehož předsedou hned zvolen děkan František *Okrouhlický*.

Ve Včelařském spolku pro Ústí n. Orlicí a okolí působí velice horlivě jako předseda téhož děkan Valentin *Appl* a ve výboru tohoto spolku dále působí farář Adolf *Paukert* z Oldřichovic. Dva kněží-včelaři v jednom spolku! Jak to mile působí!

Jako velečinný předseda Včelařského spolku pro Vlašim a okolí znám jest Alois *Šmakal*, katecheta tamže, jenž často ve spolku koná poučné přednášky pro členstvo. Při jubilejní výstavě r. 1908 v Praze obdržel stříbrnou medaili Zemského včelařského spolku.

V Praze působí ve výslužbě konsistorní rada Antonín *Patera*. Tento stařeček zasvětil též více než polovici svého života práci ve prospěch českého včelařství. Jest členem předsednictva Zem. ústř. včelařského spolku a zodpovědným redaktorem »Českého Včelaře«. Byl též členem výstavního výboru pro uspořádání včelařské výstavy v Praze r. 1908.

Antonín Patera, jakožto farář v Lodenici, započal již roku 1865 včelařiti. Již od roku 1867 byl činným členem Spolku pro zvelebení a rozšíření včelařství pro Moravu a Slezsko, kterýžto spolek byl mezi prvními českými spolky toho druhu. Koncem března r. 1870 jmenován farářem na Tetíně blíže Berouna; i tam přesídlil své včelky a pořídil si ve farní zahradě včelín. Když r. 1881 založen byl v Berouně Hospodářský spolek, byl Patera jeho jednatelem a založil při něm hospodářský list »Hlasatel«, jehož byl redaktorem a kamž ukládal své mnohé poučné články o včelařství. Mimo to konal časté poučné přednášky z včelařského oboru.

V říjnu 1900 po 41leté činnosti v duchovní správě vstoupil na trvalý odpočinek a přesídlil do Prahy. A nemoha se rozloučiti od svých miláčků včelek, našel velice vhodný útulek pro ně v prostranné zahradě vychovávacího ústavu ctihodných Anglických panen na Malé Straně, kamž s ochotnou přízní ctihodné představené své včely ve včelíně umístil.

Pod společnou střechou, 4 metry dlouhou, nalézá se 9 úlů stojanů, z nichž 8 jest obsazeno z polovice vlašskými kříženci a z polovice krajinskými včelami. Na pravé straně umístěno v prostoře 4 metrů 6 úlů, a po levé straně dva rozličného amerického způsobu a dva ležany; všech šest obsazeno jest vlašskými kříženci. A starouška kněze-jubilanta každodenní přehlídka včel osvěžuje . . .

Do Včelařského spolku pro Humpolec a okolí přihlásil se v poslední době za člena známý včelař-kněz, farář C. *Valenta*.

Děkan a bisk. vikář Frant. A. *Pecka* působí neunavně jako předseda Včelařského spolku v Náchodě. R. 1907 na včelařské výstavě v Novém Městě nad Metují obdržel za vystavené úly, herbář, semena medonosných rostlin, med a horlivou včelařskou činnost stříbrnou medaili zemědělské rady pro království České.

V Plané n. Lužnicí působil velice činně jako včelař-kněz tamější osobní děkan Čeněk *Bílek*. Byl místopředsedou Včelařského spolku táborského. Byl horlivým včelařem a včelařství ve svém okolí všemožně podporoval a rozšiřoval. Zemřel ve svém působišti dne 17. března r. 1907 po dlouhé, bolesti plné nemoci u věku 62 let.

V Lounech připomínán svou intensivní činností v oboru našeho včelařství děkan Antonín *Stejskal*, předseda Včelařského spolku tamže.

V Putimi u Písku zemřel dne 15. prosince 1907 Jos. *Baar*, děkan a spisovatel u věku 72 let. Za působení svého v Písku byl při založení rolnické školy, kde kromě náboženství po 12 let přednášel o včelařství, jež bylo jeho oblíbeným zaměstnáním. Když redaktor Mikuláš-Boleslavský začal vydávati »Včelaře«, stal se Baar jedním z prvních jeho spolupracovníků a zúčastnil se též horlivě založení Včelařské jednoty v Písku, jejíž jednatelem byl od r. 1872—1884.

Jeho snahou bylo vštěpovati všude lásku ke včelařství, a napomáhati, aby každý snadno a levně mohl včelařiti. Proto se přičinil o to. aby jednota vyráběti dala levné a dobré slaměné úly. Pro založení Zemského ústředního spolku včelařského byl velice činným a dal tak podnět k jeho uskutečnění. Aby pastva včelí se množila, založil i spolek sadařský, jehož po mnohá leta byl předsedou. Byl čestným členem spolku včelařského i sadařského.

Dne 17. listopadu r. 1907 zemřel v Laxenburgu u Vídně Josef F. *Benda*, děkan v Cholíně a dlouholetý redaktor časopisu »Der schlesische Imker«. Byl rodem Moravan. Jako kaplan v Hranicích počal se zabývati horlivě včelařstvím.

Roku 1864 povolán byl za katechetu hlavní školy do Opavy, kde na znovuzřízeném učitelském ústavu vedle náboženství vyučoval též hospodářství, při čemž bedlivě vybízel kandidáty ku včelařství a zřídil za tou příčinou ve školní zahradě krásný včelařský pavilon. Včelařský list, jehož byl redaktorem od r. 1875—1894, přivedl na veliký stupeň dokonalosti. Jako místopředseda Včelařského spolku slezského, o jehož znovuzřízení a rozkvět největších zásluh si získal, stal se předním šiřitelem rozumného včelařství ve Slezsku a zvolen r. 1894 za stálého místopředsedu sjezdu rakouských a německých včelařů.

Ve včelařském spolku pro Horu Kutnou a okolí velice horlivým pracovníkem ve výboru jest František *Frydrych*, professor a katecheta učitelského ústavu v Kutné Hoře. Rád si ve spolku zapřednáší.

Jako obětavý předseda Včelařského spolku pro Zbraslav a okoli připomínán bývá často František *Vojta*, farář ve Zbraslavi.

Ve Slezsku v Litultovicích poznali jsme před léty velmi pěkný včelín em. faráře P. *Kupky*.

V Černisku pilně a s úspěchem včelaří farář Václav *Karták*. Týž byl r. 1908 na jubilejní pražské včelařské výstavě odměněn diplomem Zemsk. ústř. spolku včelařského pro království české.

V Bobrové znám jest jako osvědčený včelař-kněz farář Kašpar *Kašpárek*, jenž rovněž při zmíněné výstavě r. 1908 odměněn týmž diplomem.

Dne 8. září r. 1908 zemřel v Sedlnici znamenitý praktický včelař Vendelín *Figar*, kn. arc. rada a farář v. v. u věku 83 let. Působil dříve jako kaplan na Dolní Bečvě, ve Stařiči a v Příboře, kdež všude jevil nevšední zájem o včelařství. Když byl ustanoven farářem v Sedlnici, věnoval se mu zcela. Vůbec jeho zásluhy o rozšíření včelařství na Kravařsku jsou veliké, a proto budiž mu věnována tato čestná vzpomínka!

Když dne 2. srpna r. 1908 ustavil se v Černovicích Včelařský spolek pro Černovice a okolí, zvolen byl do jeho výboru neunavný včelař-kněz K. *Balík*, děkan.

Včelařský spolek pro Blovice a okolí má ve svém čele předsedu děkana blovického Jana *Soldáta*, jenž milerád členstvo ve schůzích svými poutavými přednáškami poučuje. Tamtéž působí jako místopředseda farář ze Seče, *Antonín Pavlík*, jenž jest též zdatným pracovníkem spolkovým a poučovatelem členstva. Často objevuje se i v jiných včelařských spolcích jako hledaný kočující řečník včelařství.

V Dalešicích na Moravě jest velice činný tamější kooperátor Tomáš *Sec*. Vyrábí si sám své úly a pro jejich praktičnost byl na poslední včelařské výstavě v Kroměříži (1898) vyznamenán bronzovou medailí Zem. ústř. spolku včelařského v Brně.

Ve včelařském spolku v Klatovech působil dlouhou řadu let jako obětavý předseda Antonín *Brůha*, bisk. vikář v Janovicích. R. 1909 byl za zásluhy, které si o spolek získal, jmenován čestným členem spolku.

Ve Včelařském spolku Šternbersko-olomouckém potěšitelně vyvíjí včelařskou činnost Bohumil *Strommer*, kaplan v Bohuňovicích. Působí ve zmíněném spolku jako osvědčený pracovník ve funkci místopředsedově.

Ve Veselíčku působí jako praktický včelař farář J. *Šmejkal*, jenž často zajíždí do okolních včelařských spolků k přednáškám.

Včelařský spolek pro Uhlířské Janovice a okolí má ve svém výboru obezřetného pokladníka Josefa *Ježka*, kaplana a snaživého včelaře.

Ústřední včelařský spolek pro vévodství slezké, hlubokým žalem sklíčen, oznamoval roku 1909 všem milým bratrům včelařům, že se Pánu Bohu zalíbilo k sobě povolati jeho nejzasloužilejšího protektora Jana *Böhma*, kons. radu a faráře ve výslužbě. Dočkal se 85. roku věku svého. Ve Slezsku čítán byl k nejhorlivějším, ale i nejskromnějším vlastencům-včelařům-kněžím...

V Hrabyni u Opavy, (kdež byl farářem), známém to poutnickém místě, kam velice rádi Moravané z Pruského Slezska putují, zbudoval r. 1887 krásný mariánský kostel z milodarů, učiniv počátek vlastními 3200 K, které během několika let za med a vosk utržil. O tom se poprvé zmínil ve včelařské schůzi dne 29. srpna r. 1897 ve Smolkově. Včelařem býval až do své smrti; za mladších let míval přes 40 úlů, které již záhy pohyblivým dílem opatřil.

Jako spoluzakladatel Včelařského spolku pro západní Slezsko byl dne 27. června r. 1897 zvolen prvním jeho předsedou a později i čestným členem. Po založení Ústř. včelařského spolku pro vévodství slezské zvolen i prvním předsedou, ale pro to že mu zdraví nesloužilo a paměť slábla, ustanoven protektorem. Památka jeho blahodárného působení ve Slezsku, hlavně na poli včelařském, potrvá dlouho a vděčně vzpomínáno bude na dobrého a ušlechtilého předsedu a protektora slezského Ústředí, kněze Böhma

V Kladně působí jako katecheta-včelař V. *Liška*, jenž často v kladenském včelařském spolku přednáší.

Ve Spáleném Poříčí působí ve výboru Včelařského spolku pro Spálené Poříčí a okolí katecheta Václav *Davídek* k rozkvětu téhož spolku.

V Dějšíné činně působil František *Škorpil*, bývalý kaplan a předseda Včelařského spolku v Dějšíné. Nyní působí jako kaplan v Plzni. Při jeho odchodu do Plzně Včelařský spolek pro Dějšínu veřejně děkoval Škorpilovi, jako dlouholetému bývalému předsedovi, za zdárné a horlivé působení v něm a přál mu, aby i nadále lnul neztenčenou láskou ke včele a přátelům jejím a v úřadě svém aby dosáhl místa nejvyššího. Jak známo i v Plzni jal se pokračovati na započaté před lety dráze ve prospěch českého včelařství.

V Mnichovicích známo jest jméno tamějšího děkana Fil. *Konáše* jako výborného včelaře. Zúčastnil se činně i včelařského kursu ve dnech 6.—13. června 1909 v Říčanech konaného.

Ve Včelařském spolku v Milevsku působil jako jeho horlivý jednatel kaplan Ivan *Kitzberger*.

V Nymburce působí jako katecheta Štěpán *Trojan*, jenž požívá v okolí pověsti dobrého včelaře. Byl r. 1909 o výstavce včelařské v Ruprechticích za vystavovanou výbornou medovinu obdařen diplomem Zem. ústř. včelařského spolku.

Do Včelařského spolku pro Humpolec a okolí přihlásil se loňského roku nový bojovník z řad českého kněžstva v osobě humpoleckého katechety *Kratochvíla*.

Jméno Edmunda *Adlera*, chefa klášterní kuchyně v Rajhradě, často připomínáno bývá mezi včelaři. Při zemské výstavě r. 1909 v Blansku konané obdržel čestný diplom zemědělské rady moravské.

V Dubňanech u Hodonína žije vynikající včelař-kněz, farář Emanuel *Janků*. Obdržel na téže výstavě stříbrnou medaili zemědělské rady moravské za vystavené své včelařské zvláštnosti.

Na Rudě u Vel. Meziříčí působí jako farář Jan *Konečný*, jenž při zmíněné již výstavě v Blansku obdržel stříbrnou medaili Zem. včel. spolku na Moravě.

Tamtéž vyznamenán byl diplomem uznání Zem. včelařského spolku Antonín *Moll*, farář v Ollersdorfě, a čestným diplomem uznání téhož spolku pokladník výstavy Jan *Tureček*, kaplan v Blansku.

Budiž ke konci připomenuto též jméno katolického faráře, paedagoga, spisovatele a archeologa Jos. Myslimíra *Ludvíka*,

jenž rád včelky »svými miláčky« nazýval a pro ně rád ovocné školky a květinářské zahrádky zakládal. Zemřel r. 1856.

Přichází právě z Dobrovice zvěst, že tam dne 19. června r. 1910 zemřel ve věku 64 let František *Hartmann*, bisk. vikář, a děkan v Dobrovici. O zvelebení a rozšíření včelařství v tamním okolí pečoval po celou dobu svého pobytu, neboť byl předsedou Včelařského spolku pro Semčice a okolí od jeho založení r. 1896. Jeho přičiněním pořádal spolek r. 1901 v Dobrovici krajinskou včelařskou výstavu, která svým uspořádáním i rozsahem všeobecný obdiv vzbudila a vydatně k oživení včelařství v celém širém okolí přispěla.

Čermák Václav, farář na Hradešíně, vydavatel »Kalendáře českých včelařů« a »Jádra theoreticko-praktického včelařství«.

Ambrož *Hončík*, farář mikulovický, zvaný »moravský Dzierzon«, pořadatel schůzí včelařských, který hned zaváděl všechny novoty v oboru tom, a spisovatel díla »Krátký návod k rozumnému včelařství«.

Antonín Jos. *Janiš*, děkan v Hněvčevsi, praktický včelař, vydavatel spisů včelařských pro lid, jako: »Aučinlivé zpravování včel pro lid obecný« (r. 1789) a »Nová včelní kniha pro lid venkovský v c. k. zemích« (r. 1790).

František *Lakmajer*, farář v Předdvoru v Kraňsku, rodem Čech z Hosína u Č. Budějovic, přispívatel do »Slovenskiho čebelara« a spisovatel mnohých knih včelařských v jazyce slovinském.

Libor *Morbitzer*, farář v Roubalíně u Jevíčka, dal podnět k založení světoznámého závodu včelařského ve Smereku, spolupracovník »Zpráv« a »Včely brněnské«.

Jan *Stáhala*, farář v Dolanech u Olomouce, výborný včelař, dopisovatel do rozličných německých, francouzských i vlašských listů včelařských, výtečný znalec »mluvy« včel a pěstitel včely cyperské.

Libor *Scholz*, kaplan v Hranicích na Moravě, zvaný apoštol včelařský, kočovný učitel, redaktor »Včely brněnské,« spisovatel děl: »Opravujte špalky«, »Včelařství a jeho důležitost pro národní hospodářství a mravné vzdělání lidu« a »Včelařské zprávy z Čech, Moravy a Slezska.«

Tím skončuji řadu kněží-včelařů. Čtenář pozná, že ve většině včelařských spolcích Čech, Moravy a Slezska jsou kněží předními harcovníky a buditeli lásky k naší milé včelce. A každý včelař jest dle bosenského přísloví »dobrý člověk« a »dobrý člověk vždy nejvíce zkusí.« Proto snad i nesčetná řada dobrých kněží zkusí od svých nepřátel tolik příkoří a pronásledování . . .

I naši přední čeští básníci-kněží, byť i přímo nevčelařili, přece ve svých pracích často pilnost včelky stavěli za vzor svému národu.

Náš nezapomenutelný český básník a kněz-vlastenec Boleslav-Jablonský, navštíviv kdysi jako kněz své rodiště Kardašovu Řečici, pravil k hospodářskému správci knížecího panství: »Sázejte a pěstujte hojně zde ovocné stromy. Za doby květu jsou ovocné stromy dobrou pastvou včeličkám, které v krajinách, kde jest mnoho ovocných stromů, velmi prospívají a nesou značný užitek.« Nechť tato slova oblíbeného básníka, vzbuzená po letech

ve vřelou upomínku, jsou nám pobídkou k hojnému pěstování ovocného stromoví!

Slovák kněz Hatala odvozoval slovo »včela« od »bčela« a toto opět od slovesa »bučeti«, bučela.

I Karel Vinařický, kněz-básník, rád psával o včelce ve svých básních. Ve Vinařického překladu básníka Virgilia jsou stati o včelařství přeloženy v rozměrech hexametrických.

I mnoho přísloví o včelce zachovali čeští kněží. Tak na př. Fr. Doucha: »Lidé se radují letu a včelka květu« a j. V Sušilově prosodii české: »Včela ze hněvu a pomsty někoho uštkajíc, žihadlo ztrácí a druhdy se i života zbavuje.« Tamtéž žalmista David nepřátele své včelám připodobňuje, an dí: »Obklíčily mne včely.«

Věršované články po různu z českých kněží napsali m. j.: B. M. Kulda, Bol. Jablonský, K. Vinařický, Boh. Hakl, Fr. Doucha, V. Štulc, Fr. Sušil, Potěhník atd.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nebude snad nezajímavo, když zmíním se v krátkosti i o kněžích-včelařích rakouských ano i cizích, ovšem jen o těch nejpopulárnějších.

Velmistrem včelařů nazván byl dr. Josef *Dzierzon*, bývalý farář v Horním Slezsku, odborný spisovatel a bývalý čestný člen Zem. ústř. spolku včelařského pro království České. Napsal spis »Dvoják« a r. 1861 »Racionelní včelařství«, jenž vyšel již v několikerém vydání. Zemřel dne 26. října r. 1906.

Známo jest též jméno faráře a německého včelaře J. *Hergenroethera*.

Na ostrově Cherso u sv. Jana působil jako farář P. *Dinko Muškardin*, bývalý čestný člen Zem. ústř. spolku včelařského pro království České a jeden z nejlepších chorvatských včelařů. Zemřel dne 28. července r. 1904 na ostrově Cherso v Istrii. Byl zakládajícím členem slavonského včelařského spolku a horlivý spolupracovník »Hrvatské Pčely.«

V Metikalově působil jako farář Jan *Oettl*, zakladatel a předseda Spolku pro včelařství v Čechách, spisovatel a redaktor časopisu »Der Bienenvater aus Böhmen«, jeden z nejpřednějších šiřitelů včelařství ve vlasti naší. Vynalezl slaměné úly, nazvané »prince«. Vydal »Učebnici včelařství pro učitele«, spis »Klaus včelař« a jiné německé knihy včelařské. Zemřel r. 1866. Po smrti uctěn nadací Oettlovou (2000 K).

Přítelem včelařství byl i zesnulý biskup ďakovský Josef Jiří *Strossmayer*, jenž byl čestným členem Zem. ústř. spolku včelařského pro království České.

J. *Wassmann*, člen řádu Tov. Ježíšova a německý spisovatel, náleží k pilným badatelům a pozorovatelům hmyzu i včelího života.

Ve Francii jest proslulým francouzským včelařem a odborným spisovatelem farář Cl. M. *Weber*.

V Dolních Rakousích známo jest jméno faráře a německého včelaře P. Adolfa *Wintra*.

Opat Gilbert *Helmer* z Teplé jest též výborným německým včelařem. Rád zúčastňuje se sjezdů německých včelařů.

Německý katolický farář Fr. *Tobisch*, nazývaný »Jung-Klaus«, přispívá do německého »Včelaře« krásnými články a znám jest jako dobrý včelařský řečník.

V Dalmacii chvalně působí jako včelař farář dr. Špiro *Perneša* (v Kotoru).

A tak všude, kam by tvoje noha, milý čtenáři, vkročila, by jsi našel některého katolického kněze, pracujícího ke zdaru a rozkvětu včelařství, jakožto důležitého odboru národohospodářského.

V Čechách, na Moravě i ve Slezsku český kněz s učitelem jsou největšími podporovateli našeho včelařství. Zejména katecheti s učitely mohli by více v mládeži probouzeti lásku k včelařství, a tím i získávati si zásluhy o nejdůležitější, ale dosud zcela neoceněný národohospodářský odbor.

Kéž tento drobný článek jest vzpruhou novým mladým kněžím, vstupujícím na vinici Páně, by — pokud tomu jejich pastorace dovolí — nezapomněli býti po příkladu svých stárnoucích již bratří jejich nástupci ve spolcích včelařských i mimo ně. Nebof:

»S prací, s pílí včelí
nic nás — neoddělí!...«

J. Sv. Macharovi.

Viz jen centuria
a zákonníka! Prvý vraždit bude
ve jménu Tvém a druhý žehnat jemu
Tvým jménem. Bědných tvorů miliony
zaplatí sen Tvůj nejdražším svým statkem,
svým životem. (Machar, Na Golgathě.)

Vždy lásku pouze Kristus hlásával
a nejen slovem, frází jalovou,
leč skutkem také, dobrým příkladem
a proto asi Jeho ve jménu
se vraždilo a bude vraždili!

Že náboženské boje zuřily
a často, dlouho, nikdo nepopře,
však Kristus na tom neměl podílu
a učení to plodem nebylo
té Božské, svaté Jeho moudrosti.

Že lidstvo kleslo, s jménem největším
na siných rtech že pouštělo se v boj,
to bylo čistě lidské zajisté
a dokazuje, nepochopen jak

Syn Boží zůstal ve Svém učení.
Že kázal rozbroj, to jste špatně čet
a nevíte neb vědět nechcete,
co mínil Kristus oním rozbrojem
On nechtěl lidstvo vzájem rozeštvat
— tak pokročilí tenkrát nebyli —
On chtěl jen rozbroj, v němž by lidský duch
své tělo přemoh stkvělým vítězstvím.

Že sluha Kristův vraždě žehnal kdys,
to tisíckráte vyvrácená báj,
a že se vraždí bez požehnání,
to jistě víte právě tak jak já.

Snem nazýváte onu svatou nauku,
jež ze vznešených vycházela úst
a mír a lásku jenom hlásala.
To nebyl sen.
To Božské učení,
jež miliony vzneslo ze prachu,
dnes právě tolik platí jako dřív
a platit bude s lidstva životem.
Co Budha hlásal, Mojžíš, Mohamed,
co Luther, Kalvín, to Vám není snem.
co Kristus ale světu zvěstoval,
to pouhý sen, jenž lidskou žádá krev ....

Též o statku jste mluvil nejdražším,
o životě. Tenť jistě dobrá věc,
však nejdražší přec asi nebude
a mním, že trochu s ceny slevíte.

Jest možné, pro Vás cenu největší
že život má, že nad vše ceníte
jej ostatní. Však tak soudíte Vy.
A jiní jinak soudí nežli Vy.

Též jinak soudím o životě já
— ach odpusťte, že odvažuji se —
tak totiž, jak byl Kristus hlásával.
»Ne těch se bojte, tělo ničí již,
leč těch, již duši vedou k záhubě!«
To řekl kdys, já připomínám jen.

Dnes jest to modou dělat mudrce
a hlavní věc, že při tom ještě zisk
a jméno, sláva ...
Nechci strašit Vás,
však jméno Vaše nezapadne as,
vždyť Herostrat jest slavným doposud.

*

Vy chcete lidstvo burcovati z »sna«,
vy chcete lidstvu vzíti Kristův kříž
a vědu jemu dáti náhradou.
Vy, příteli!
Víte, co námaha
a víte, co to práce nadarmo?
As' nevíte, však jistě zkusíte.
Já zdaru hojnost přeji v podniku!

Augustin Vojta.

Nervové a duševní choroby, vzniklé úrazem nebo leknutím a jich předstírání v boji o náhradu škody.

Podává cís. rada MUDr. Ot. Rožánek.

(Dokončeni.)

Druhé období účinku leknutí na mozek jeví se roztažením mozkových cév, což je provázeno *překrvením* mozku, kterýmž možno vysvětliti rychlý běh vybavujících se představ, pojmů a myšlenek. Rovněž i časté případy mrtvice, jde-li o osoby trpící zkornatěním tepen. Tepny nemohouce odolati návalu krve, hrnoucí se do mozku, prasknou. Avšak i v těch případech, kdy návalu odolaly, dostaví se později ve většině případů některé duševní poruchy. Stává se tak hlavně u osob hysterických, jichž duševní život snadno podléhá nejen suggesci, ale i autosuggesci.

Skorem ve všech případech, kdy v pozdější době vyvinuly se poruchy nervové a duševní, šlo jistě o *předchozí disposici* Dokladem toho, že mnohé osoby, ač byly vydány stejnému nebezpečí, leknutí i hrůze, přes to neutrpěly škody na svém zdraví. Děje se tak nejen v jednotlivých případech, ale i při hromadných katastrofách, jak toho v nejnovější době dokladem neštěstí u stanice Uhersko. Některé osoby skorem sešílely hrůzou, jeden z diváků zaplatil svoji zvědavost náhlou smrtí, raněn byv mrtvicí. Mnozí vyvázli bez úrazu tělesného i duševního. Z toho možno odvozovati, že jde o individualitu, o jakousi disposici jednotlivce.

Disposice je buď vrozená nebo získaná. Podstata její spočívá v individuelní vnímavosti a zdatnosti čeliti zhoubným zevním vlivům. Vrozená disposice je podmíněna tím, že mnozí lidé přinášejí si již na svět mozek, který je méně cenný, na př. jest náchylný k epileptickým záchvatům, nechť již příčina toho spočívá buď v tom, že některý z rodičů byl epileptikem neb alkoholikem, nebo že v mozku plodku ještě před narozením odehrály se chorobné pochody atd. V mozku k epilepsii náchylnému může leknutí, strach a hrůza vybaviti *prvý* epileptický záchvat, tím pak zahájiti další výbuchy choroby. Stížený stane se epileptikem, nechť již morálním nebo motorickým, vždy méně cenným individuem, disponovaným ke všem špatnostem a zločinům.

Získaná disposice podmíněna jest hlavně nakažlivými chorobami, hlavně syfilidou a alkoholem. Jak při vrozené tak i při získané disposici leknutí a hrůza není *přímou* příčinou, nýbrž jen vybavujícím příčinným momentem. Zrno spočívající v zemi, dostaví-li se dešť, vzklíčí a poroste. Nenastane-li ona vhodná okolnost, podmiňující vzrůst zrna — dešť — zrno zaschne, nevzejde. Z uvedeného vysvítá, že úplně oprávněný je závěr: *Zdravý mozek bez pohromy přečká i sebe větší leknutí a hrůzu.*

Další zhoubný vliv leknutí a hrůzy jeví se na *srdci.* Tep se oblení, což lze vysvětliti podrážděním odpovídajících center, umístěných v kořeni mozku, kteráž ovládají desátý pár mozkových nervů, jehož úkolem jest obleňovati činnost srdce. Ale dostoupí-li podráždění nejvyššího stupně, srdce ustává biti a znenáhla se zastaví. Nastane smrt ochrnutím srdce. Náhlá úmrtí osob stížených chorobami srdce, ledvin a nedokrevností, možno vysvětliti porušenou cirkulací krevní, při čemž poslední příčinou smrti je vyvinuvší se oedem mozku (prosáknutí mozku severní krevní tekutinou.) Rychle vystřídavší se změna objemu mozku jest schopna přivoditi oedem mozku, tím i smrt. Zaznamenány jsou případy, kdy smrt nastala po leknutí protrhnutím se stěny srdce, jak se to přihodilo králi Filipu V., když uslyšel, že Španělové byli poraženi. I v těchto uvedených případech jde o *předchozí* chorobné změny, o disposici. *Zdravé srdce a zdravé cévy neutrpí následkem leknutí a hrůzy trvalé škody.*

Leknutí a hrůza má dále zhoubný vliv na jiné orgány, které byly předchozími chorobami oslabeny. U nervosních, hysterických a neurasthenických osob urychluje peristaltický pohyb střev, tím i prudké vyprázdnění konečníku, které zavdalo podnět k případné charakteristice mnohých »hrdinů«. Působí kormoucení žaludku a zvracení, křečovité stažení matky, někdy docela i poruchy funkce jater. Náhlé sešedivění bylo velmi často pozorováno, rovněž i popíráno. Známy jsou historické případy. Anglický kancléř Thomas Morus, vyslechnuv ortel smrti, do rána sešedivěl. Maria Antoinetta, když zvěděla, že bude dopravena do státního vězení, sešedivěla. V novější době popisuje *Fredet* případ 17letého děvčete, kterémuž úzkostí a hrůzou před hrozící smrtí vypadaly všechny vlasy a ještě ani po dvou letech nenarostly nové. *Boisier* uvádí případ 38letého muže, který jsa přítomen zabití syna, přetrpěl takou hrůzu, že mu po týdnu na to vypadaly úplně nejen vlasy, ale i obočí a vousy. Až po dlouhé době narostly mu nové, ale úplně bílé! *Baelz* referuje o 30tileté ženě, která při srážce lodí na moři byla ve vzniklé panice deroucími se lidmi k ochranným člunům sem a tam zmítána, tak že se nemohla s dítětem v náruči dostati ke člunu. V zoufalé úzkosti a hrůze vrhla se přes palubu v naději, že padne do ochranného člunu, padla však do moře. Ještě v čas byla zachráněna, tisknouc v náruči mrtvé dítě. V několika dnech na to byla na skráních a temeni úplně šedivou. *Landois* rovněž uvádí několik případů. Fysiologové snaží se zjev ten vysvětliti různými theoriemi, dosud však bez trvalých úspěchů.

Častým zjevem po leknutí jsou i rudé skvrny poseté po celém těle, nervová vyrážka, ne nepodobná kopřivce. »Husí kůže«

jest všeobecně známa. Ztráta čmýry je věcí všední. Zajímavý případ uvádí *Rostan*. Ve francouzské revoluci byla jakási žena vlečena ke svítilně, aby byla na ní oběšena. V posledním okamžiku byla zachráněna. Hrůzou ztratila čmýru a za několik dnů na celém těle temně zhnědla jako černoch. Zemřela teprve asi po třiceti letech, aniž by kůže v době té zbělela. Patrně šlo o náhlé vypuknutí choroby Addisonovy. Zaznamenány jsou i časté ztráty mléka kojících žen. Smrtelný pot a zrychlené odměšování moče anebo samovolné vyprázdnění se močového měchýře nejsou vzácnými úkazy.

Veškeré tyto úkazy možno vysvětliti buď přímým buď nepřímým vlivem strachu a leknutí na orgány a jejich funkce.

Leyden referuje o přemnohých případech náhlého ochrnutí všech údů, kteréž se přihodily za bombardementu Štrassburku. Případy skončily až po letech smrtí. Pitva zjistila vážné chorobné změny v míše, obdobné změnám při chronických zánětech míchy.

Případy, kdy lidé sešíleli následkem strachu a hrůzy, nejsou vzácnými. Strašné masakrování v poslední válce rusko-japonské vyžádalo si ve směru tom obětí do tisíců jdoucích. Smutně proslulým stalo se i zemětřesení v Messině.

Co je toho příčinou, že leknutí a hrůza má za následek ochuravění nebo poruchu funkce tak rozmanitých orgánů? Spočívá to v tom, že všechny ony orgány jsou navzájem spojeny nervovou pletení sympathického nervu. Ústředí jeho jest v kůře mozku, kteráž je právě místem, kde vytváří, vybavují a odehrávají se duševní funkce. Není s podivem, že u osob, jichž nervová síť nervu sympathického jest ve stálém stavu zvýšené dráždivosti, přenáší se podráždění mozku pomocí vláken sympathiku dále na ostatní orgány. Popud přenáší se pak buď přímo nebo nepřímo. Důsledky přímého vlivu jsou na př. zrychlený tep, rozšíření zorniček, zrychlený pohyb střev, křeč matky, přerušené odměšování žlaz atd. Nepřímý vliv uplatňuje se prostřednictvím krevních cév, kteryž ruší normální funkci toho kterého orgánu.

Dosud není známo, jakým způsobem přenáší se leknutí na šedou koru mozkovou. Pochod ten jest dosud záhadou. Různá dosud podaná vysvětlení, jakož i zbudované theorie, utápějí se ve spekulativních-psychologických domněnkách.

Z uvedeného plynou následovní závěry: Lékařská věda dokázala, že leknutí a hrůza má zhoubný vliv na organismus lidský tím zhoubnější, jde-li o osoby, jichž orgány následkem dřívějších chorob staly se méně resistentními. Následky jeví se buď hned, buď teprve až v pozdější době. —

Dle ustanovení našeho zákona je ten, kdo nějakou škodu zavinil, povinen náhradou škody. Utrpěl-li někdo na svém zdraví újmu tím, že stal se neschopnější nebo docela neschopný výdělku, tu vinník toho jest povinen hraditi ušlý zisk a výdělek. Proto osoby, které byly při zaviněných neštěstích postiženy úrazem, právem domáhají se náhrady za utrpěnou bolest, léčebné, ušlý zisk, ztrátu dělnosti atd. Ale stává se někdy, že mnozí domáhají se náhrady, zneuživše ochrany zákona a snaží se využit-

kovati okolnosti, že při neštěstí utrpěly buď jen pranepatrný úraz, buď že vůbec byly neštěstí přítomny. Odškodnění však mohou dosíci pouze tehdy, prokáží-li, že se jim stala škoda na zdraví, proto *předstírají* různé choroby.

Zajímavý jest úkaz, že mnozí z nich, vedeni úsilovnou snahou vydobyti náhradu, vžijí se ve předstírání různých chorob tak, že si je konečně *vsuggerují*. Předstíraná nemoc stane se jim fixní ideou. Duševní porucha nebo choroba vyvinula se teprve v průběhu *boje* o náhradu. Mnohdy je těžko rozhodnouti, zda choroba byla způsobena utrpěným úrazem nebo leknutím, či zda byla u abnormálního individua vyprovokována a zrealisována suggescí, či zda jde pouze o zchytralé podvodné individuum.

Proslulý psychiatr prof. Dr. *Weber* ve spisu »Geisteskrankheit und Kultur« uvádí, že ve mnohých případech jedinou příčinou vyvinuvší se duševní choroby bylo — *pojištění proti úrazu*. Pozoruhodné jeho vývody vyznívají v tomto úsudku: »Vždy byly zaznamenávány těžké poruchy následkem přihodivších se úrazů a poranění. Strojovny, továrny, zrychlená doprava, pára a elektřina vyžádala si obětí. Před lety nebylo o jednotlivce postaráno, aby byl chráněn před následky úrazů, technických nedostatků v domácnosti, na ulici a na cestách. Ač úraz a poranění, třeba i mozku, samo o sobě jen zřídka má za následek duševní poruchy, přes to setkáváme se dnes až neobyčejně často v úrazech s komplexem nervosních a psychologických příznaků, který dříve v tom rozsahu vůbec nebyl znám. *Zde možno s polovičním oprávněním viniti vliv dnešní civilisace.* Civilisací vytvořené pojištění proti úrazům má neočekávaný vliv na některá, již před úrazem abnormální individua. Vědomí, že mají *právo* na podporu, které se jim dostati musí, tak zvaný »*boj o rentu*«, podmíní u nich následkem psychologického pochodu zvláštní chorobný duševní stav. Je to neočekávaný, ba překvapující zjev, který jako stín provází humanní zřízení — pojišťování proti úrazu. Arci proti výhodám, jež blahodárný tento sociální podnik přinesl nejširším vrstvám našeho lidu, je to celkem zjev nepatrný.«

Pravá svízel bývá s osobami, které, ač *úplně zdrávy*, snaží se předstíránim choroby domoci se »odškodného«. Poškozují nejen pojišťovny, ale i ty nemocné, u nichž příznaky choroby nejsou zřetelné a úplně jasné. Namítne se, nechť jen lékař vyšetří nemocného svědomitě a podá svůj nález s úplnou objektivností, pak jistě nikomu neukřivdí. To je theorie, praxe poučuje nás o něčem jiném. Vždyť na př. přichází k nám nemocní a stěžují si do různých obtíží a my mnohdy sebe pečlivějším vyšetřením nejsme s to, abychom nalezli příčinu. Osoby ony přišly k nám, aby byly léčeny, a nemají zájmu, proč by chorobu svou předstíraly.

Dr. *Steyerthal* ve »Zeitschrift f. Versicherungsmedicin« čís. 11. r. 1909. uvádí, že od doby, kdy bylo uzákoněno pojištění proti úrazu a invaliditě, uplatnila se v odpovídajících kruzích snaha dosíci zákonem stanovené renty, aniž by po úrazu vznikla *trvalá* porucha zdraví. Tytéž poměry zavládly po stanovení po-

vinného ručení, jakož i po rozšíření soukromé instituce pojišťování. Pojištěný hlásí se ihned i s nejnepatrnějším úrazem a vymahá nepřiměřeně vysokou náhradu. Byl-li někdo skutečně poškozen, nechť dostane se mu řádného odškodnění. Zmiňuje se o přímo charakteristické okolnosti, že právě osoby, kterýmž vůbec ničeho se nepřihodilo, předstírají buď že následkem *otřesu nervů*, buď následkem leknutí stiženy byly chorobami nervů, pro kteréž nejsou schopny výdělku a práce.

»*Traumatická neurosa*« byla dříve chorobou skoro neznámou. Vynořila se teprve tehdy, kdy zavedeno bylo povinné ručení. Když vešlo ve všeobecnou známost, jakých obnosů možno dosíci jako odškodného, stala se ještě častější. Podotýká, že zvláštním je zjevem, že po takých úrazech, kde nelze na někom co si vziti, traumatická neurosa je chorobou skorem *neznámou*. Rovněž je pamětihodným, jakmile odškodnění bylo vyplaceno, nebo jakmile nelze více ničeho vydobyti, že neurosa jako by kouzelným proutkem zažehnána, mizí. Proto mnozí lékaři, ba i znalci zašli do extrému a tvrdí: *tak zvaná traumatická neurosa není ničím jiným než vyloženým švindlem*. Byla zvlášť pojmenována a zařaděna pod posměšným názvem »Rentenhysterie.« Dokládá, že otázkou tou se podrobně obíral. Ve 14 letech léčil ve vodoléčebném ústavě 1327 nervově chorých. Z těch odvozovalo svoji chorobu od úrazu 86 osob. Došel k následujícímu úsudku. Přemnozí nemocní, kteří se domáhalirenty, předstírali nejneomaleněji příznaky choroby. Mnozí pouze je zveličovali, u některých však bylo možno přesně dokázati, že u nich jedině následkem úrazu vyvinuly se těžké nervové choroby. Z toho dedukuje: ten, kdo tvrdí, že traumatická neurosa je podvodem, podvádí sama sebe, ale kdo všemu věří, co mu nemocní vypráví, ten bude podveden.

Z vlastní zkušenosti znám případ, kdy kdosi po vyjetí vlaku z kolejí utrpěl nepatrnou zlomeninu kličky, kteráž hojí se ve 2—3 týdnech, bez jakýchkoliv následků. Z místa neštěstí odešel sám do svého bytu. Později, když se mu utrpěný úraz jaksi rozležel, zaopatřil si lékařské spisy, ve kterýchž se pojednává o nervovém otřesu (chogu), jenž vzniká při neštěstí na drahách. Prostudoval je a pak trpěl takovou traumatickou nervosou následkem otřesení nervů, že nebyl s to, aby své povolání vykonával. Soud přiřkl mu vysoké odškodné jednou pro vždy a on přestěhoval se do Budějovic a vykonává tam své dřívější povolání, jakoby se nechumelilo.

Pětistá ročnice bitvy pod Grunwaldem.

Piše KAREL JINDŘICH.

Celý polský národ a s ním též representanti jiných plemen slovanských slavily 15. července t. r. velepamátný den velkého, rozhodného vítězství, nazývaného v dějinách grunwaldskou bitvou, čili též soudem Božím nad německými křižáky. 15. červenec 1410 jest nejen pro Polsku a Litvu, nýbrž i pro ostatní Slovany datem epochálním, neboť dne toho řešen osud celého východního Slovanstva s Litvou a Žmudí společně.

Germánský příval, zosobněný v německých křižácích, usiloval tu po mnohověkých podmanitelských výpravách na severovýchod ovládnouti též nově utvářející se slovanskou říši pod žezlem Jagiellonů. Grunwaldská bitva nerozhodovala pouze o nabytí nebo ztrátě té či oné země nebo krajiny: porážka polských vojsk a pomocných pluků Litvy a Rusi nebyla by vedla ani k horodetské unii, ani k unii lubetské, nýbrž byla by téměř o čtyři sta let přispíšila katastrofu maciejovickou. Kdyby grunwaldská pohroma byla zastavila dějiny neodvislé Polsky, byl by celý polský národ, sevřený pět set let v německých kleštích, stihl osud lužických Srbů nebo Kašubů, uchvácených a pohlcených německým mořem.

Polský národ vystihl epochální význam grunwaldské bitvy jako příčiny, odkud vyvěral rozhodný vliv na průběh dějin následujících století, a proto slavil její půltisíciletou památku nejen jako vítězoslavný triumf, ale též jako důkaz patrného milosrdenství a spravedlnosti Boží. Proto zavzněl po díkučinných pobožnostech ve všech chrámech katolického Polska týž chvalozpěv „Te Deum laudamus!“, jaký před pěti sty lety zbožní předkové zpívali na vítězném bojišti i v krakovské kathedrále na Vavelu.

Nemálo vniklo sice po pěti stech letech i mezi polský lid živlů nevěreckých nebo lhostejných, ale jádro jeho jest a zůstane povždy věrno víře otců, víře katolické a jak dí výtečný Sienkiewicz „msza swięta po staremu się odprawia“.

Známo totiž z dějin, že když udýchaný honec přistoupil ku králi Vladislavovi Jagiellowi s náhlým vyzváním od Vitolda, aby ihned začal bitvu, pobožný král mu odpověděl: „Dříve než začnu boj, náleží mi slyšeti mši svatou.“ — Jak zahanbil tento nedávno ještě pohanský král svou hlubokou věrou v Boží pomoc rytířský řád, který se nehrozil podnikati pod znamením kříže podmanitelské výpravy proti svým souvěrcům. Neboť zatím, co se voje Jagielly za příkladem svého nejvyššího vojevůdce chystaly do boje s modlitbou a pěním prastaré písně „Bogorodzico Dziewico,“ mezi zpupnými křižáky, chlubícími se již napřed vítězstvím, kolovaly poháry s vínem a zněly rozpustilé zpěvy.

Proto jako tehdáž, tak i nyní zahájeno věkopomné výročí grunwaldské bitvy ve všech zemích Polsky modlitbou a mší svatou.

Prastarému Krakovu připadla ovšem slušně přední úloha ve slavnostech grundwaldských, neboť odtud vytáhl Vladislav

s prvními válečnými houfy do boje, v něm též vítány vítězné pluky Jagielly, skládající dobyté korouhve a zbroje křižácké ve vavelské kathedrále. V Krakově přijímal po 115 letech vnuk Jagiellův na náměstí vedle kostela Panny Marie a Sukiennic památný hold pruského knížete, přirozený to výsledek grunwaldského vítězství.

Veliký ten děj zasluhuje věru zdvojenou pozornost a krátceje po stopách dějin, věnuji mu tudíž delší úvahu.

V polovici středověku, ke konci X. století, nastal v západní Evropě veliký ruch mezi křesťanskými národy, kteří rozníceni ohnivými řečmi bohonadšených mužů uzavřeli vymaniti Palestinu čili Svatou zemi z rukou nevěřících, kteří vládnouce posvátnými místy, kde žil a zemřel Spasitel, pronásledovali tam křesťany a zbožným poutníkům ztěžovali k nim přístup. Tak začaly se proslulé křižácké války,[1] trvající kolem dvou set let a vedené s různým úspěchem, kdy Jerusalem tu byl dobyt a držán křesťanskými vojsky, tu opět přecházel do rukou Moslemínů. Pán žehnal z počátku horlivé snaze zbožných křižáků, ale když se později čistý úmysl a vroucí nadšení zvrhly v sobeckou dobývačnost a loupežné drancování, a samo křesťanské rytířstvo začalo se vespolek svářiti a vésti bratrovražedné boje — ovládli Turci opět Jerusalem a vytísnili konečně křižáky z celé Palestiny.

Za těchto válek povstaly různé rytířské řády. Křižácká vojska nemohla trvale zůstávati ve Svaté Zemi a po každé kruciátě vraceli se panovníci se svými družinami do svých zemí, v jerusalemském království pak ponechána zbrojná síla, sestávající většinou z dobrovolníků a různých dobrodruhů, kteří nestačili klásti důrazný odpor stálým nájezdům Turků. Ukázalo se nutným, utvořiti stálé rytířské voje, jichž výhradním úkolem byla by válka s moslemínstvem. Členové jejich podrobovali se předepsaným pravidlům a kromě třech obyčejných slibů skládali ještě čtvrtý: vésti neustálý boj s nevěřícími pro ochranu křesťanstva. Byli tedy mnichy, ale jsouce zároveň vojíny, neměli kněžských svěcení a na rozdíl nazývali se řády rytířskými.

Tak povstaly již za prvního křižáckého tažení rytířské řády Templářů ve Francii a Johanitů ve Vlaších, zvaných později též rytíři maltézskými. V čase třetí kruciáty, ke konci XII. století, založen v Němcích rytířský řád pod ochranou Panny Marie, nazývaný všeobecně řádem teutonským čili německým.

Vidouce ku konci křižáckých válek úpadek svého zájmu a bezúčelnost dalšího pobytu v Palestině, přestěhovaly se rytířské řády do jiných zemí, hledajíce, kde by mohly uplatniti svůj úkol a slib: válčení k ochraně křesťanské víry.

V XII. století byli v Evropě ještě národové pohanští a barbarští, činíce časté nájezdy na sousední křesťanské obyvatelstvo. Zejména k severu a východu Polska, rozděleného tehdáž mezi několika knížaty z rodu Piasta a z té příčiny seslabeného, ležely krajiny polodivých modlářských plemen, která neustálými vpády hubila polské území. Mezi Mazury řádili z nich nejhůře divocí Prusové čili Borusové, kmen příbuzný Litvínům. Pro zá-

štitu proti nim povolal mazovecký kníže Konrád, nemohoucí nebo nechtící sám brániti své země, r. 1226 do Polska dotčený řád teutonských rytířů. Svěřiv řádu obranu hranic, daroval mu Konrád částku svého mazoveckého území s vystavěnými na něm tvrzemi v Kujavsku a Dobrzyńsku, s podmínkou, aby polská knížata byla i nadále vládci nejen této, jejich správě svěřené části, nýbrž i všech jiných zemí, kterých by řád v budoucnu na pohanech dobyl.

Tento čin Konráda byl velice nepředložený, ano lehkomyslný, neboť již byla v Polsku dostatečně známa lstivá, výbojná povaha německého národa, jehož nenasytná panovačnost stále si vyhlédala na severních hranicích císařství nové země, a připojujíc slabší slovanská plemena, vždy chtivěji pohlížela na mohutnější a tudíž odporu schopnější říši polskou. A neminulo ani celé století a pohostinu přijatí a usazení příchozí jali se již zjevně vystupovati jako nepřátelé na místě obranců. Nevalně uplynulo času a z někdejších bohatýrů svatého kříže, ze zbožných a rekovných strážců Svatého hrobu stali se za změněných poměrů docela jiní lidé, a hrabivá povaha starých Germánů opanovala vznešené povolání druhdy slavného rytířského řádu.

Zbožná, prostoduchá knížata polských zemí klamala se dlouhý čas co do tajných záměrů teutonského řádu, ačkoli tento záhy začal prováděti své rejdy. Dobrodušní Piastové jevili ku zrádným rytířům úctu a přátelství, tito však vytrvale, neústupně pracovali na utvrzení a šíření svého vlivu, své moci, rozdírajíce jako zhoubný polyp živé tělo polské země.

Když konečně Poláci prohlédli, začali se brániti, ale z počátku cestou zákonitou, mírnou, zasílajíce na uchvatitele žaloby německým císařům a Stolici Apoštolské. Ale císařové, majíce sami laskominy na Polsku, řád zastávali, papežové pak vynášeli dekret za dekretem, odsuzujíce řád za nespravedlivé záchvaty křesťanských krajin a tento se na pohled podroboval, sliboval, ale potají věc pletl, padělal listiny, vytáčel se lstí a podvodem — a neustával ve svém výbojném postupu. Na litevské a pruské pohany konány pravidelné lovy jako na divou zvěř, k nimž zváni z celých Němec hrabata a baronové. Zabírány hojné kořisti, zajatcové, krajiny, co se jen dalo, z počátku vše pod pláštikem obrany křesťanů proti pohanům a později, když obrany nebylo více zapotřebí, záminkou sloužilo obrácení — avšak nikoli prací apoštolskou, hlásáním blahodárného Evangelia, nýbrž ohněm a mečem.

Po několika desítiletích takové misionářské činnosti Borusové úplně podlehli. Některé zbytky jich hledali útočiště u příbuzných plemen v nedostupných litevských pralesích a pouštích, jejich zpustošené a krví prosáklé země pak staly se s ostatkem ujařmených, násilně pokřtěných a dle německého zvyku odnárodňovaných tuzemců majetkem loupežného řádu, který si později osvojil i jejich rodové jméno, nazvav sebe německým Prusem.

Ale Litva vytrvala, osud Borusův, Łotvy, Jatvězi nestal se jejím údělem. Úporný Litvín držel se houževnatě své rodné země,

nedal si ji vyrvat, a když dozrál pro křest, schýlil hlavu k přijetí zdrojů vody živé nikoli z krví potřísněných pěstí loupežných mnichů, nýbrž z andělských rukou litevské kněžny a polské královny.

Dalo by se očekávati, že pohlív Borusy a naraziv na tuhý odpor Litvínů německý řád přestane na tom, co dosud byl uchvátil. Ale plemenná hrabivost neznala mezí a vynalezla novou záminku k dalším výbojům. Litva byla prý sice dle zevnějšku pokřtěna, ale nedokřtěna a proto měla být dle německého vzoru důkladně pokřesťaněna A její sloučení se s Polskem bylo potomkům Germánů tím vítanější, jelikož tradiční »tlak na východ« nalézal zde obšírné pole osvětářské činnosti.

Nyní teprve pochopila Polska v plném dosahu, o co vlastně řádu šlo. Ten nenasytný, zvrhlý, kromě názvu a pláště s křížem ničeho společného s pravým křesťanstvím nemající německý řád, nebyl leč předvojem germánské záplavy, která hrozila záhubou celému Slovanstvu a jehož přední baštou byla zde katolická Polska. I prohlédly oči Jagielly, Vitolda, Zyndrama, prohlédli národové polský, litevský a lotyšský a podali si svorně ruce na pláních grunwaldských.

Krakovský kanovník Jan Długosz, vychovatel krále Kazimíra, syna Jagielly, takto popisuje ve své kronice věkopamátnou bitvu pod Grunwaldem.

„V úterý 15. července, v den rozeslání Apoštolů, král Vladislav Jagiello umínil si před svitem slyšeti mši sv., ale pro silný a prudce vějící vítr nebylo možno tak rychle, jak rozkázáno, připevniti a rozložiti stan, v němž obyčejně sloužena, neboť plátno jednou rozvinuté vichr ihned strhal. Již nastal den a vichr stále se vzmáhal. Když tedy nebylo lze rozložiti královskou kapli, hnul se král s celým táborem a stanul na polích vesnice Grunwaldu, kde měla v ten den býti svedena bitva, a mezi hájemi a houštinou, místnost onu ze všech stran kryjícími, kázal rozbiti stany, polní kapli pak postaviti na návrší nad jezerem Lubnem, aby v čase šikování vojska mohl obcovati mši svaté. Již byl pruský mistr Ulryk Jungingen přitáhl ke vsi Grunwaldu, kterou měl zvěčniti porážkou, a stál blízko se svým vojskem a královské hlídky dosud ho nezpozorovaly. Když tedy kaple rozložena a král k ní spěchal, přichvátal Hanek, šlechtic kraje chełmského, znaku Ostoje, se zvěstí, že shlédl nepřítele již nedaleko ležení. A když se ho král tázal, jak četné jest jeho vojsko, Hanek odtušil, že spatřil jen jednu korouhev a hned pospíšil s návěštím. Sotva dopověděl, přibyl Dersław Skłostovski, šlechtic znaku Okša, oznamuje, že viděl blížící se korouhve nepřátelské. Ještě nedomluvil, přiběhl třetí, po něm čtvrtý, pátý, šestý, souhlasně opakujíce, že nepřítel již stojí před samým ležením, připravený k boji. Nevzrušený tak náhlým a neočekávaným objevem nepřítele král Vladislav považoval za věc nejdůležitější, vzdáti nejprve hold povinný Bohu, prve než by započal boj. Načež odebrav se do kaple, slyšel velice nábožně dvě mše sv. a prose Boha za pomoc s větší než obvykle vroucností se modlil a žádné prosby a za-

klínaní nedovedly odvrátiti krále od pobožnosti, dokud ji úplně neskončil.

Vykonav konečně modlitby a vzav zbraň, oděl se král od hlavy až k nohám skvělým brněním. Ačkoli rytířstvo vytáhlo již v bojovném šiku a nepřítel stál z protivné strany v plné pohotovosti, takže obě vojska sotva na dostřel byla od sebe vzdálena a již začaly se mezi nimi porůzné harce, považováno přece za slušné vyčkati, až sám král dá znamení k útoku. Tehdy král Vladislav, vsednuv na kůň a odloživ všecky odznaky královské, v úplné zbroji vyjel k obhlídce nepřítele na vyvýšeninu a stanul na chlumu mezi dvěma háji široce rozloženém, odkud snadno a důkladně bylo viděti nepřátelské voje. Shlédnuv nepřítele, sjel do roviny a mnohé ze své družiny ozdobil rytířským pásem: Aby jim dodal zmužilosti, rozehřál je krátkou, ale mohutnou řečí a nachýlen s komoně, na němž ozbrojen seděl, opětoval ještě zpověď.

Když zatroubeno bojovné heslo, zazpívalo celé královské vojsko ještě otcovskou píseň »Bogorodzico«, načež s pozdviženým kopím vrhlo se do bitvy. V tu chvíli obě vojska s hlučným jak zvykle výkřikem srazila se v dolině, která je dělila. Křižáci, dvakráte vystřelivše z děl, daremně usilovali prudkým nátiskem rozraziti a zmásti šik protivníků, ačkoli jejich vojska s hlasitějším křikem a z vyššího místa vtrhla do boje.

Bylo v místě, kde se vojska utkala, šest vysokých dubů, na něž vylezlo mnoho lidí královských i křižáckých, aby viděli první srážku a další průběh bitvy. Hluk a lomoz od úderů kopí, chřestu zbroje a břinkotu mečů byl tak strašlivý, že ho bylo slyšeti na několik mil kolem. Muž dotíral na muže, zbraň s třeskem se krušily, hroty mířené navzájem vrážely do tváře. V té směsici těžko bylo rozlišiti statečných od bojácných, neboť se všichni shlukli v jedné vřavě. A necouvali z místa, aniž jeden druhému ustupoval pole, až když protivník povalený z koně nebo zabitý dal průchod vítězovi. Když konečně polámány oštěpy, schvátily se oba šiky tak silně, že již jen sekery a na dřevcích nasazené hroty, narážejíce na sebe, působily strašný hřmot, jako mlaty bijící do kovadliny. Jezdcové sevření v tísni bili se tu jen šavlemi a pouze osobní síla a obratnost zde rozhodovala.

Za této lité bitvy stál polský král Vladislav na blízku, patře na rekovné činy svých rytířů a spoléhaje zcela v pomoc Boží, očekával klidně konečnou porážku a útěk nepřátel, vida je již na mnoha místech přemožené a prchající. Mezitím vytáhlo do boje šestnácte svěžích nepřátelských houfů s tolikýmiž prapory, které se ještě nesúčastnily bitvy a část jich zamířila v tu stranu, kde stál král pouze s poboční stráží, a hnala se s napřaženým kopím na pohled přímo k němu. Roznítil se žádostí boje král Vladislav a bodnuv koně ostruhami, chtěl se vrhnouti na nejhustší řady nepřátel. Ztěží podařilo se družině poboční stráže zdržeti jeho rozběh a jeden z nich, Zolava, Čech, sám uchopil králova komoně za uzdu, aby nemohl jeti dále, čímž král roztrpčen, udeřil ho zlehka koncem svého kopí, volaje, aby ho pustil a nepřekážel mu účastniti se boje. Teprve, když všichni rytířové

královské stráže osvědčili, že se raději všeho odváží, než aby toho dopustili, sklonil se král k jejich prosbě a dal se zdržeti. V tom z pruského tábora přikvapil Němec jménem Dypold Kikierzyc, spjatý zlatým pásem, v bílém lemovaném kabátci, všecek obrněný, jenž, letě na plavém koni, vtrhl až k místu, kde stál král a máchaje kopím vůči celému nepřátelskému vojsku, mířil přímo naň. V tom když král Vladislav, zdvihnuv rovněž kopí, jej očekával, Zbihněv z Olešnice, písař královský, ač téměř bezbranný, neboť třímal v rukou pouze do polovice zlámané dřevce, předešel úhoz krále a bodnuv Němce toho v bok, svalil ho s koně na zemi. Ten padl ztruchlelý a král, udeřiv třesoucího se strachem do čela, po spadení přilbice obnaženého, zůstavil ho již netknutým. Ale strážní rytířové zabili ho na místě a pěší žoldnéři strhli z něho odění a zbroje.

Křižácké vojsko, z oněch šestnácti korouhví se skládající, vidouc, že rytíř onen zahynul, ihned začalo couvati na povel jednoho z křižáků, který sedě na bílém oři, kopím dával znamení k ústupu, volaje po německu: herum, herum! Načež, obrátě se, zamířil v pravo, kde po předchozí porážce nepřítele stanula veliká korouhev královská spolu ještě s jinými polskými korouhvemi. Spatřivše je, vrhli se královští rytířové s četnými korouhvemi na oněch šestnáct pruských praporů, k nimž se připojili ještě jiné a svedli s nimi krvavou seč. Křižáci vydrželi nějaký čas nátisk, ale jsouce se všech stran obklopeni přesilou královských vojsk, poraženi konečně na hlavu. Téměř všechno rytířstvo, bojující pod oněmi šestnácti prapory, lehlo na bojišti nebo bylo zajato. Po zničení hlavních nepřátelských sil, při čemž i velký mistr pruský Ulrik, vůdcové, komtuři, všichni rytířové a nejčelnější pánové pruského vojska zahynuli, ostatek nepřátel se rozptýlil a dav se jednou na útěk, prchal v neustálém poplachu.

Ne rychlého sice a těžce dobytého, ale za to úplného vítězství dosáhl polský král Vladislav nad křižáky. Nepřátelský tábor s velkým bohatstvím a hojnými zásobami, vozy a všecko vojenské nářadí velkého mistra a rytířstva pruského polský žoldnéř opanoval a zloupil. V ležení nalezeno též několik vozů obtížených jedině kládami a okovy, které křižáci, jisti svého vítězství a více přišti vítězoslávou nežli bitvou zaujati k spoutání Poláků uchystali. Byly ještě jiné vozy, plné smolné louče, polité lojem a smolou a malé palcáty, rovněž smolou a tukem natřené, jimiž přemožené a utíkající Poláky mínili hnáti před sebou. Předčasně se těšili vítězstvím, vlastní zaslepeni pýchou a nepomnící, že vítězství spočívá v rukou Božích.

Lehlo v té bitvě 50.000 nepřátel a 40.000 jich zajato.«

Takový jest stručný popis grunwaldské bitvy dle latinského textu kroniky Długosze.

*

Velice okázalá třídenní oslava grunwaldského vítězství vyvrcholila jak známo, v díkučinných službách Božích a nadšených promluvách vtasteneckého kněžstva, mezi nimiž vynikaly zvláště

vzletné řeči biskupa Bandurského. Slavnostmi těmi opět zdůrazněno, že nejvážnějším činitelem polského národa byla a jest jeho svatá víra, z níž povždy čerpal nových sil ve všech svízelech, která jest pevnou zárukou jeho duševního i národního obrození a podstatou celého jeho bytí. — Pravda ta vyjádřena věštími slovy jeho myslitele:

„Polska byla, jest a musí býti katolickou, nebo nebude jí více.“

U pomníku Václava Kosmáka.

Věnováno k odhalení jeho dne 15. srpna 1910 v rodišti Martinkově (Morava).

Často poutě Moravanů
spějí k malým chaloupkám,
kolébky to velikánů
ku předrahým památkám.

Aj! dnes také k malé chýži
Družstvo *dvoje* tak se blíží:
s Moravanů »*Jednotou*«
»*Vlast*« se pojí poutí svou.

Kosmákovi pomník staví
v rodné jeho dědině,
památka se tichá slaví,
jako svátek v rodině,

Bez moderní pompy hluku
koná se ten lásky ples,
jak by někde na palouku
prostý povyrostal vřes.

Však ten pravý pomník stálý
Kosmák sám si postavil,
hluboko-li v srdci lidu
na vždy se byl proslavil.

Zůstavil co nehynoucí
odkaz své nám památky,
povídánky vážné, smavé
s rozkošnými »kukátky«.

Z těch dnes jako geniové
postavy se vinou tiše
kol pomníku, jak když vůně
z uschovaných kvítků dýše.

»Matička« a »rodná víska«,
»mládí celé«, »farář starý«,
»chudý život ve studiích«,
při všem humor zdravý, jarý.

A což teprv hrdinové!
jak: »pan Kroutil z Drnkálova«,
»Eugenie slečna — paní«
»Chrt«, »pan Schwarz« a jiní znova!

Vše to se tam kol pomníku
jako v »*živý obraz*« druží,
šíji *Kosmákovu* zdobí
věncem z vavřínů a růží.

Genius náš! U pomníku
stojí, dlaní skráň svou kryje,
jak by plakal nad mohylou
pravé z lidu poesie.

Neplač, genie náš tichý,
nermutiž se naše hruď,
hrob Kosmákův, pomník jeho,
Blaníkem nám nyní buď.

Kdy však z toho *Blaníku*
v tomto smutném čase,
probudí se *Kosmákova*
ducha Rytíř zase?!

Karel Bezstarosti.

Za Vladimírem Šťastným.

Jsou lány zkoseny a první lístek svadlý
se tiše k zemi snes', jež oddychuje zvolna.
V ten sladký míru čas se pověst šíří bolná
a žalmy pohřební v jas letního dne vpadly.

Žeň Tvoje skončena, i zrno již se třídí . . .
Že koukol vzešel též, to není vinnou Tvojí,
Ty's oral poctivě svou tvrdou líchu v znoji —
kdo z jara říci můž', co v podzimi se sklidí!

Však, co Jsi vypěstil v svém písní sadu vonném,
v tom není plevele, to zázračné je kvítí,
jím léčil's národ svůj před trudným duše skonem!

Hle, slunko srpnové na slední pouť Tvou svítí . . .
Lid vděčné Moravy lká nad svým Simeonem,
jenž Spáse národů smí tváří v Tvář již zříti!

J. Karník.

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XI.

Po panstvích hraběte Albrechta panoval jásot. Poddaní byli přesvědčeni, že po úlevě prvé nastanou zajisté i další.

Ještě před nedělí, než byl rychtářům ze všech panství na zámky svolaným prohlášen rozkaz hraběte, rozlétla se zpráva ta po všech dědinách a lid jásal.

Na zámcích rychtářům a v kostele shromážděnému lidu byl předčítán rozkaz hraběte a lid jásal a slzel.

Když vyzval v našem zámku, kde povídka naše jedná, farář František Svoboda po přečtení »patentu«, jak lidé hraběcí rozkaz a sdělení pojmenovali, lid, aby se pomodlil za hraběte a jeho rodinu, tu provázelo modlitbu hlasité vzlykání a lidé vyhrnuvše se z kostela, houfně brali se k »mušketýrce«, svojí hrůzy a hnusu nyní pozbavené.

»Mušketýrka« byla však zavřena a před ní na lavici sedící mušketýr se mračil, jako když chce sedm vsí vypálit.

Lidé zastavili se na rozpacích. Tu napadlo někomu provolati slávu panu hraběti a již volání: »Sláva! Vivat!!« se neslo k oknům hraběcích pokojů.

Hrabě Albrecht otevřel okno a lid vlídně pozdravoval. I choť jeho s milým úsměvem objevila se po jeho boku.

Ještě týden zdržel se hrabě Albrecht na zámku a těšil se ze zdařilých honů. Bylo několik menších hostin a vždy hovořeno jenom o změnách, které se asi chystají.

Až pánům hodovníkům zhořklo těmi řečmi a zprávami rýnské víno v pohárech z křišťálového skla a zapomenuli oceniti některé, na nový způsob připravené krmě i méně pečlivě vybírali z konfektu při dessertu bonbony pro svoje paničky.

Po odjezdu hraběte bylo v zámku tak, jakoby se tam byl někdo rozstonal. Jaksi se chodilo jako po špičkách, šeptalo se a takové nějaké tajemnůstkářství zavládlo po zámku, zrovna jakoby je tam byly přivanuly listopádové větry s prvým sněhovým pýřím.

Náš vlastenecký kroužek se pilně scházel, ponejvíce na faře. Čtlo se a rokovalo, čtly se noviny a počaly se tříštiti náhledy.

Totiž tak, že kromě Frici nelibovaly si ostatní »vlastenky« v hovorech o politice, o tom lidu, o té robotě — to nebylo pro ně. Ještě tak, bylo-li v novinách nějaké čtení o těch českých »vlasteneckých« bálech, či jiných zábavách, či divadle, to se jim líbilo, ale to druhé bylo jim »zu hoch«, jak se frajle pucérky vyjádřily.

Tyto nemohly vůbec ani uvěřiti, že jest také opravdové české divadlo, ne jen s dřevěnými panáčky, s pimprlaty, s jakýmiž tu a ondy dojeli nějací potulní komedianti do města. Bylo-li to něco lepšího — a stáli si loutkáři dosti dobře, ano se na venkově vše na jich produkci těšívalo, tu zašla honorace ze zámku také na nějaké představení.

Řeklo se, že se jde »k vůli dětem«. A kde dětí nebylo, tu šly zase ty rodiny jedna k vůli druhé, aby byla pohromadě lepší společnost a aby se těm potulným lidem dopřálo té almužny.

Tak se řeklo, avšak zatím se panstvo také rádo zasmálo žertům Kašpárkovým, napjatě poslouchalo hovory doktora Fausta a Mefista, nechalo si nabíhati husí kůži při zločinech »Dišperandy, nádherné dcery«, a chvělo se při blesku a hromu provázejících činy loupežníků Horiy a Gloska.

Bylo ku podivu, jak to panstvo ze zámku rozumělo při těch příležitostech češtině, jak nebyla mu neznámými i sebe »vyšší« slova, jaká jim někdy prý bývala nesrozumitelná v kázáních faráře Svobody i v hovoru doktora Malého, který začal také pojednou všem pánům i dámám vykat!

Za nedlouho po odjezdu hraběte Albrechta přijely do města dva kočovné povozy s loutkovým divadlem a loutkářovou rodinou.

Byla to známá po Čechách i Moravě rodina *Matěje Kopeckého*, jejíž principál, již hezky ohnutého týlu a hlavy jako sněhem posypané, dovedl doposud pevnou rukou a hlasem říditi osud těch loutek, představujících lidi na prknech, která představovala svět, byť to byla i jenom prkénka loutkového divadla.

Náhodou nedostalo se letos tomu kočujícímu, miniaturnímu divadlu náležitého stánku. Hostinec, v kterém byl trochu větší sál, byl koncem léta stížen požárem a krom nevyhnutelně potřebných místností obytných nepomýšleno posud na vystavění dalších, ano, hostinský hodlaje se této živnosti vzdáti, nehodlal tančírnu ani postaviti, maje za to, že kdo koupí od něho místo, postaví si, co bude se mu zdáti záhodno.

Ostatní hospody sálu neměly a šenkovny, ač byly dosti velkých rozměrů, nenašly milosti před očima Matěje Kopeckého. Mudroval, že takové praobyčejné »formanky« nejsou místem, kam vešli by mu páni ze zámku, na jichž návštěvu zde počítal.

Matěj Kopecký byl chytrá hlava a k tomu neměl ani zdání přílišné poníženosti ve své mysli. Jak jináče, vždyť jednal s tolika korunovanými hlavami, vznešenými rytíři a ušlechtilými hrabaty, měl pod svojí rukou kouzelníky a duchy i samé ďábly, tož se neleknul těch několika pyšných úředníků.

Zašel si do zámku, stavil se v pivovaře, kde byl uvítán od pana starého s náramným holasem. Pan starý přál té »komedii s pimprlaty«, rád se zasmál a věru, že se potěšil, vida starého komedianta. Tak rychle mu nesl sám korbílek s pivem, div že ho nepolil.

»Tak co, bude komedije? To se těším, to se těším! Paní-mámo, kde jsi! Půjdeme na komediji, na tyátr — či na divadelní představení, abych přece to řekl po vlastenecku«, hlaholil pan starý.

»Ano, pane starý, na české divadelní představení«, slavnostně opakoval Matěj Kopecký. »Ale to mi musejí, vzácný pane vlastenče, poradit, kde budu hrát.«

»Když víte, že je pan starý vlastencem, tož mu nevoňte a říkejte po česku vy«, ozval se lesní Rytíř, jenž tu seděl při skleničce piva.

»A, a, prosím poníženě, to si našinec přece jako netroufá«,

řekl Kopecký, potahuje límec sametové bundy, v které jakožto »osoba od kumštu« vězel. Odkoukal a nápodobil tento kus oděvu od »lidí od kumštu«, zaměstnaných při rozličných zvěřincích a panorámách, jak se s těmito na potulné své pouti po vlasti setkával. Ale bílá šmizeta a černý hedvábný, na uzlíček pod krkem uvázaný šátek, dodávaly mu zase usedlejšího, jaksi noblejšího rázu. Tak aspoň tvrdila jeho drahá polovice a ta tomu musela přece rozumět, vždyť pilné její ruce oblékaly celou uměleckou jich družinu.

»Vy jste Matěj Kopecký. Znám vás z dřívějších let. Nedávno jsme hovořili o vás s panem farářem, že kdyby byli všichni loutkáři tak spořádaní lidé jako vy, dovedli by vpravit lidu vesnickému dobrý pojem o tom, co jest divadlo,« řekl Rytíř.

»Velká čest pro mně. Uctivě děkuji za vzácné uznání. Ano, já jsem na to pyšným, že rozšiřuji české divadelnictví. Já jsem opravdu člověk spořádaný a ti páni vlastenci pražští mne také dobře znají. To když zajedu do Prahy a dojdu mezi ně, tu je: Matěji sem, Matěji tam. Však když jsem udělal to skládání, ten divadelní kus: ‚Král a uhlíř' aneb ‚Založení posvícení Svatováclavského', to jsem ten špás do toho vpletl: ‚Pane Matěj, jako doma' Znáte to přece, páni vlastenci?« zařečnil si Kopecký.

»Ani nevím. Ale rádi se podíváme,« řekl Rytíř. »Tedy znáte pražské vlastence?«

»Jak pak ne! I do kafírny mezi ně přijdu. Poklepal mi na rameno i sám pan *Havlíček*. Karel *Havlíček Borovský*! A víte, co mi řekl? — ‚Jezděte, pane Matěji, připravujte půdu, tenkrát bude v Čechách lépe, až bude v každé vesnici divadlo'. — A pana *Tyla* znám, o Bože, ten pan Tyl. Kdyby mu šlo tak dobře s lidmi, jako mně s dřevěnými figurami. A z těch nejstarších vlastenců jsem se znal s panem *Thámem* a ten sám mi napsal jedno divadlo, jeden kus o králi Václavu, však jej zde také budu hrát«, honosil se Kopecký.

»To je pěkné, to je radost«, ozval se zvučný hlas. Byl to farář František Svoboda, který již před chvílí vstoupil do dveří.

»Ruku líbám, jemnostpane«, pozdravil Kopecký.

»Vítám vás k nám, pane Matěji, to budeme zase chodit na divadlo«, řekl pan farář vlídně. »Tak co, panímáma vaše zdráva? A co figury? Nic nepřibylo za ta dvě léta, co jsme se neviděli?«

»Poníženě děkuji za optání. Přibylo. Mezi personál nějaká víla, nějaký zbrojnoš a selské děvče a do rodiny zase jedno malé Kopečátko«, trochu rozpačitě oznamoval Kopecký.

»No, to bude brzy těch potomků plný tucet. Jako Jakub«, usmál se pan farář.

»A ze všech budou čeští divadelníci, jemnostpane, dá-li Pán Bůh. Všecky vyučím tomu našemu kumštu a ať jdou tomu českému lidu povídat a ukazovat něco pěkného. Ale, vzácní pánové vlastenci, nyní mi poraďte, kde bych měl sehnati místnost na postavení jeviště, celého tátrum? Snad by to mohlo být zde v pivováře?« dožadoval se Kopecký.

»A pravda, »u věnce« sál nepostavili! Tady v pivováře by to asi nešlo. Ale ve městě bude těžko co sehnat. Tuhle jde pan doktor, ať poradí,« vybízel pan starý a že se již setmívalo, běžel k polici pro vysoký dřevěný svícen s nastrčenou lojovou svíčkou, kterýž měl dole jakoby kalíšek, v němž byly kol do kola zastrkány fidibusy k napálení dýmek.

»Lehká porada,« usmál se doktor. »Totiž porada by byla lehká, ale vyplnění! Máme zde v zámku sál i s divadlem, jen aby direktor dal svolení. To by se mohlo sezvat půl města, celý zámek i podzámčí. Pro školní děti bylo by dost místa k stání na výstupku kolem sálu, jsou to dva stupně, pro čeleď na galerii. Co tomu říkáte?«

»Sál, v kterém se dávají bály a koncerty!« žasnul pan starý.

»I divadlo se v něm hrávalo. Jsou i dekorace po ruce. Arci pro personál našeho pana Matěje by byly kulisy a suffity trochu příliš vysoké a prostorné, napovědovu budku také nepotřebují, to by se postavilo malé jeviště na velké do nějaké lesní dekorace a to by bylo tuze výborné,« lusknul si doktor prsty.

»Pánové, dobrodinci moji, jménem své chudé rodiny vyslovuji vám svůj ponížený, hluboce v srdci cítěný dík,« zadeklamoval si principál loutkového divadla.

»A za váš královský, rytířský, selský, nebeský i pekelný personál vyslovujete nám asi uznání,« usmál se Rytíř.

»Ale teď jenom koho poslat k direktorovům?« rozmýšlel doktor. Víte, vlastenci, někoho, kdo se nelekne moc řeči. Abyste snad vy jemnostpane —?«

»No víte, my s direktorem na sebe mnoho nedržíme. A k téhle věci bude chtít direktor, aby se mu hodně lichotilo. Ten nadělá řeči! Víc než rozprávky! Nafoukne se, že by pan hrabě mu nestačil a což teprve ona! Ta v tom bude chtít mít hlavní slovo. To se bude muset vyslechnout, že když byly její princezny Aurora a Laura malé, k vůli nim že chodil celý zámek na komedii s pimprlátky, koho pak tam poslat, kdo umí tak šikovně tomu panstvu do noty a dle partesů promluvit?« považoval farář.

»I pošlete tam frajli Frici!« vmísila se paní stará do hovoru.

»A to je pravda! Paní vlastenko, to trefily do černého,« řekl doktor, který paní staré to »onikání« promíjel a oplácel, jako dámám vůbec, říkaje, že je lépe se dočkávat, nežli nutit.

»Panna Frici to dokáže. Ta má dar jazyka,« usmál se farář. »Ale koho pak pošleme vyjednat a dojednat k panně Frici samé?«

»Já bych myslil, ať tam dojde tuhle náš Rytíř,« pousmál se doktor, luskaje prsty. »Však se jedná také o všelijaké rytířstvo.«

Rytíř se zarděl, ale řekl: »Půjdu hned.«

»Počkejte ještě,« zdržoval ho doktor. »Musí být v sále, dojde-li k představení, přece také vytopeno, sic bychom ulovili si všichni při nejmenším rýmu a i třeba těm figurám by mohla zima škodit. Tož ať se frajle Frici o tom zrovna zmíní a pak aby dal direktor sál vysmejčit a zamést.«

»I to by se již nějak udělalo,« namítla paní stará. »Já bych poslala děvečky, když se jim slíbí, že budou smět na komedii, půjdou rády.«

»A když půjde čeleď z ratejny, pošlu jim zavdanou těch lepších patok,« usmál se pan starý.

»Tak již jděte, Rytíři náš, jděte k té panně, která jest také rytířkou po rodě — Ritterin Friedericke,« vybízel pan farář. »Ať se ozbrojí výmluvností, lichocením, poklonami a jak se ty všecky zbraně jmenují. Za hodinu může být vyřízeno vaše i její poslání, my si tu zatím s panem Kopeckým pobesedujeme. Pane starý, prosím o holbičku.«

»I jsem to soudek nevysmolený, já jemnostpánovi nenaleju,« ťuknul se pan starý do čela a již tu bylo pivečko.

Rytíř odešel a s tlukoucím srdcem stoupal do schodů. Skoro si přál, aby nenašel Frici doma a aby pro ni pak z pivovaru posláno bylo.

Leč jakoby měl býti osudem okamžitě za toto nevlídné přání potrestán, zašustily šaty a z postranní chodby vyběhla Frici. Vracela se z nějaké vizity a ztratila cestou Helmi, která se někde zastavila.

Tolik aspoň vyrozuměl Rytíř z její řeči, ač mu jména rodin, kde byly a kde se Helmi zdržela, zavadily v sluch jako vzdálené zahučení větru.

»Jdu k vám, vzácná panno,« řekl posléze Rytíř a zarděl se. Dobře, že bylo šero a chodba osvětlena jedinou jenom lampičkou. Bylo to světlo v červeném kalíšku, zavěšeném v starobylém cínovém kahanci, houpajícím se na třech řetízkách a osvětlovalo více jenom obraz ve výklenku. Obraz tento představoval Matku Boží a to červené světýlko plápolalo jak se lampička pohybovala, jakoby tam vznášel se velký, purpurový, průsvitný květ.

»Ke mně?« podivila se Frici.

»Ano, musím s vámi mluvit o něčem velice důležitém,« řekl lesní a nyní byla zase Frici ráda, že v šeré chodbě nevidí on jejího zardění.

»Prosím,« řekla a otevírala svůj pokoj.

Rychle zatočila se ke kamnům, kde v krabičce plechové na vrcholi kamen postavené nacházely se »tažené« sirky a lahvička s fosforem, kterým právě v těch letech ustoupilo křesání do troudu. Ale jaksi se jí chvěly ruce a nemohla hned připravenou na stole lojovou svíčku rozsvítiti.

»Já vypomohu po staru,« nabídnul se Rytíř. Přistoupil, zakřesal nožem o křesací kamínek, přistrčil hubku a k této nit napuštěnou voskem, což v koženém váčku u sebe nosil, světélko vzplanulo a již i svíce rozžehnuta a ozařovala sporý kolem stolu okruh v pokoji.

Frici zvala k usednutí, sama též se posadíc a dychtivě očekávala, co a jak počne lesní hovořiti.

Srdce jí tlouklo. Byly dnes s Helmi na besedě u vrchních pojezdných, kde se dobře svačilo a kde pan óbr Frici škádlil, jak že je to s tím vlastenectvím, že se mu zdá, že bude z toho vlastenecká svatba, že ten soused vdovec, který chce všecko všudy vést po česku, neopustí až z jistého »Rittra« udělá »Rytíře.«

Frici bystře odpovídala, leč Helmi sepnouc ruce pověděla docela opravdově, že ač by na výsost nerada svou předrahou

kamarádku ztratila, přece by jí toho štěstí dojít přála, aby měla tato svůj rodinný krb, u kterého by se ona, ubohá stará Helmi, též časem ohřála.

Pan ábr se mohl smíchem strhat nad tímto »romantickým« (jak se tehdy říkalo) výrokem staré panny. Až z toho dostal chuť na něco dobrého a frajle Frici měla na rychlo připravit něco, co by polahodilo.

Nebyla v rozpacích. Byla doma vanilková rosolka i silná alaška, o vajíčka nebyla vzdor podzimu nouze a tak za chvíli tu stálo v několika, menších třech kalíškách pro dámy a ve dvou větších pro pana ábra uchystané pochutnáníčko, tak zvaný »knikebajn,« vespod v kalíšku byla alaška, pro dámy méně, pro pana obra více, na této opět pro dámy o náprstek více rosolky vanilkové a na této syrový žloudek, cukrem posypaný.

Pilo se to lahodně a pan obr se dožadoval zdvojené porce. Dostalo se mu této a neodpustil ani příkuskům mandlových obloučků, které Frici před několika dny byla upekla.

Frici však pojednou spěchala, nejevíc chuti dát se zdržet k večeři. Že chce jít pro mléko a stavit se u doktorů pro knížku ku čtení. Však že dojde brzy zase a pak že vymyslí nějakou novou tu »dobrotu« pro pana obra.

Helmi se zastavila u druhých obrů, chtějíc paní vrchní obroční trochu pozlobit vyprávěním, jaký to opět mls u druhých obrů zažily, což jí působilo vždy radost, ana hubená vrchní obroční chtěla vše znát a přece neznala, vymlouvajíc se pak, že to a ono k vůli slabému svému žaludku nedělává, nebo za »nobl« mls nepovažuje. Ona vždy jenom co je »fajn« a co nemůže každý mít.

A Helmi se těšila, jak bude obročná si vymýšlet, kdy a kde ten »knikebajn« pila a jak jí bylo po tom špatně, co ji rozbolelo, zda žaludek či hlava, zda trápilo ji chvění nervů neb porucha trávení.

A tak se stalo, že Frici samotna narazila na Rytíře, že uvedla tohoto do bytu a nyní očekávala dychtivě, co jí poví.

Snad, — možná, — zajisté — srdce obstárlé dívky zmítalo se v radostném očekávání — již již domnívala se, že uslyší slova srdečná, upřímná, ucházení se o náklonnost, důvěru, lásku — srdce a ruku. — —

V uších jí šumělo jako prvé lesnímu a domnívala se, že přeslechne ta slova, kterých uslyšeti toužila a přec se obávala.

Leč tu počal lesní mluviti plynně, zřetelně, Frici neslyšela více šumot, slyšela zvučný sousedův hlas, slyšela tu zvěst o divadle, českém, byť i loutkovém divadle, o nesnázích principála Matěje Kopeckého, o zámeckém sále, o svém k získání téhož úkolu.

Ne, nestála Frici venku na nádvoří, byla ve svém pokoji tak pěkně urovnaném, kde dnes se trochu více topilo a přece se jí zdálo, že prochvívá ji celým tělem chlad a jakoby jí studené kapky deště padaly na čelo, stékaly za krk, za ňadra a studily u samého srdce. Musela semknouti ruce na srdci, aby utlumila téhož tlukot.

Zmužila se k odpovědi, že ráda půjde k direktorovům, a to hned a pak přijde pověděti do pivováru pánům vlastencům, jak pořídila.

»Vy dobrá, vzácná panno, vy vlastenko bohumilá,« blahořečil Rytíř.

A Frici povstala, díc že raději pospíší, než počnou u direktorů chystati se k večeři, aby ji třeba nezdrželi, bylať nyní v dobu honů ve všech úřednických kuchyních zvěřina stále doma a mohli choditi hosté z nenadání.

Otevřela dvéře na chodbu, aby lesní vyjíti mohl a shasila světlo. Vyšla za Rytířem a zamkla dveře.

V dálce na konci chodby třepotala a zachvívala se červená lampička jako zhášející hvězda, či jako bludička unikající v tmu. Frici se zdálo, že jest to rudé světélko v nedohledné dáli a tak že uniká a zhasínati se zdá jejího srdce naděje. — — —

Mínila, že uslyší o lásce, o šťastném společném soužití a zatím slyšela — o panáčcích dřevěných, o pimprlovém tyátru, o takové — div že neřekla hlouposti. — — —

Ale zaťala zuby a šla, šla k těm dveřím, kterými chodívala tolik let a kterých kliku stiskla v trpkém žalu, jdouc složiti poklonu co úřednický sirotek; které by byla ráda za sebou přirazila aspoň výrazem hněvu, ana nadutá direktorka, kořistíc z jejího postavení, utiskla ji podáním malé ceny za pěkné věci z jejího prádla. Dnes cítila, prožívala všecky tyto trpkosti jaksi znova.

Zpropadené žerty pana obra, zpropadená romantika frajle Helmi — tak ubohou Frici naladily k vyslechnutí vyznání lásky, k přijmutí nabídky ku sňatku, a zatím tu bylo jí slyšeti o jakési Dišperandě a Alcesce, Mordulíně a Meluzíně, Faustovi a Mefistáflovi, ba i o Kašpárkovi — pimprleti! —

U direktorů byla Frici přijata velice vlídně. Byly takové fádní dny, nyní vycházeti se nedalo a na vizity se direktorovým nechtělo, aniž tyto vítati. A to proto, že se stále jenom mluvilo o tom nařízení majorátního pána, o tom zrušení trestů a o tom, co asi bude následovat.

S úřednickým sirotkem Frici se arci o takových věcech nemluvilo, to se přemílaly jenom zámecké klepy, o tom vaření či strojení dalo se také hovořit a taková Frici nebo Helmi musely vyslechnouti po sto a jedné, jak se paní dceři hejtmance a paní dceři justiciárce dobře vede a jak se pan syn direktor dobře oženil.

»Jako na zavolanou, frajle Frici, můžeme se dlouhou chvíli uzívat, už ani ta patience člověka netěší, je tak jaksi líným ke všemu. Bože, ten podzim, ty dlouhé večery člověka umoří, kdyby byla aspoň zima, aby byly zimní špacíry, šlitáže, zabíjačky, jsme tu opravdu jako ze světa, jako v zakleném zámku,« rozpovídala se paní direktorová.

»Já jdu aspoň s novinou a bude z toho něco pro zábavu,« oznamovala Frici.

»Ale jdou. To rádi uslyšíme,« dychtivě přiřekl pan direktor.

A Frici počala vykládat. Nenarazila ani na tak tuhý odpor, jak se domnívala, že shledá, vyslechla ovšem, jak Aurora a Laura — nynější justiciárka a hejtmanka si po vyslechnutí takového kočovného divadélka doma pak stále s pannami a figurkami z etažéry na »tyátr« hrály, dále že se paní direktorka sama ráda

zasměje, jen kdyby v těch hospodách, kde takový tyátr bývá, nebyl puch a kouř — arci v zámeckém sále to že by šlo, to že by mohli se v okolí chlubit, že mají svoje vlastní divadlo, zámecké divadlo, to že by stálo za ten žert a překvapení při vysvětlení.

»Tak tedy — probatum est, povolíme, dovolíme! Můžou to vyřídit, frajle Frici, a zejtra ať ten principál přijde. Pan doktor ten je na takové frajšpásy, ten si to vezme rád na starost a písaři také nezahodí, když budou přihlížet a mohou si při tom trochu zahálet,« vypnul se pan direktor jako potentát.

»A vyřídějí, ať hraje na ponejprv něco se strašidly nebo čerty, aby se člověk trochu bál, anebo se židy pro zasmání. Jednou měl takový pimprlář žida jezdícího na praseti a to byla legrace. A poslouchají, frajle Frici, vyřídějí mu, že by mohl pro nás, co jsme nóbl, zahrát taky německy,« hezky s vysoka nakazovala paní direktorová.

»A vidějí, můj anděli, tohle mají nobl nápad,« pokyvoval pan direktor. »Já říkám, oni mohly by představovat hraběnku, oni jsou samá noblessa. Vyřídějí to, frajle Frici, chce-li ten principál dostat sál, že musí hrát také německy.«

»Vyřídím,« řekla Frici, pociťujíc náhlou hořkost. A již se poroučela, děkujíc poníženě, když jí paní direktorová řekla, že mohla by se ještě vrátit, že tu mají zbytky od dvojího masa, že by pro ni byla večeře.

Že přijde brzy, dnes že nemůže také opustit frajli Helmi, které je prý trochu nevolno.

»Asi se někde přejedla,« ušklíbla se paní direktorová. A pan direktor dodal se salvou smíchu, že takový úřednický sirotek snese více, než by si kdo pomyslil. A přejí-li se někdy, tož že si zase žaludek napraví, když se po několik dní stravuje doma.

Frici již vyběhla. Přeběhla schody, síň a stanula na nádvoří. Byl nevlídný podzimní večer. Vítr zmítal haluzemi stromů a tmavé mraky jakoby se na tyto věšely. Neprosvítala ani hvězda jediná, bylo tmavo a pusto jako v hrobě.

Tesknota obešla Frici, ana se brala klenutým podjezdem z vnitřního nádvoří do vnějšího a odsud mřížovou branou do podzámčí. Zapomenula úplně, že chtěla si donést z pivováru mléko, ostatně vzpomene-li si, půjčí jí paní stará zajisté nějaký džbánek či hrnek, jak se již kolikráte stalo.

Frici oblévalo vzdor podzimnímu chladu horko, ana si připomenula, že bude muset hledět do očí Rytířovi, s ním mluvit u přítomnosti tolika lidí. — — —

Cítila, že v tom srdci byla se již ujala ta květinka lásky, že vzklíčila ze semínka soucitu a důvěry, — — — ale zda také rozkvěte?

Bylo Frici, jakoby ji po dnešním tak náhle ji překvapivším očekávání a po téhož nevyplnění, zklamání sežehl tu květinku mráz — mráz již jako podzimní, ač ona vlastně žila teprvé v letě svého života. — — —

Animas fidelium.

(Sestina).

Slét v země kraje s výšin nebes jasných
Tvůj anděl, Pane, bílý anděl Smrti,
a z těla pout zval našich bratří duše
a ze sna budil k věčnému je žití — —
A ony šly — šly v rozechvění touhy,
kam andělů hlas zval je kynem tichým —

Šly za andělem — Spěly k hvězdám tichým,
kam zalétaly často ve snách jasných,
když ret jich šeptal prosbu plnou touhy,
by vítězství jim nebem dáno v smrti,
by našly mír po bouřné pouti žití — —
Tak odešly nám k Tobě drahé duše — —

Dnes za nimi se béře přátel duše,
a šeptá vroucně modlitbu rtem tichým:
»O Bože, uveď bratry v plnost žití
a přej jim místo v sboru duchů jasných,
jimž sladkým lékem stal se kalich smrti
a zcela nasytil jich bouřné touhy —

Splať milostí svou, Bože, plamen touhy,
jímž zahořely věrné Tvoje duše,
jímž planuly až ku hodině smrti —
Ten tužby plam stiš lásky vánkem tichým,
jež věčně vane v slávě krajů jasných
a sílí duše v lásky blahém žití —

O Kriste dobrý, Cesto, Pravdo, Žití,
náš Poklade — a Hvězdo naší touhy! —
Kéž bratry naše červánků blesk jasných
v Tvých stanech vítá, aby jejich duše
v den věčnosti šly jitrem spásy tichým,
v němž v rosné perly zvlhne jíní smrti!

O Pane, dej, ať hořká chvíle smrti
v žeň hojnou žehná tvrdou setbu žití,
jímž bratři krokem trpělivým, tichým
se brali — Žehnej, Bože, srdcím touhy,
a ve objetí Lásky přijmi duše,
jež kráčely vždy v pravdě slov Tvých jasných.

Dej, z *jasných* dnů by byl den jejich *smrti*,
by *duše* jejich vzlétla z bouře *žití*
v cíl *touhy* své a k zřídlům Lásky *tichým*.

Václav Žalud.

Vincentinum.

K oslavě 60tých narozenin Jeho Excellence p. hraběte Karla Ervina Nostice píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

Jako činný Vincencián byl jsem pozván 1. listopadu r: 1889,*) tedy na svátek Všech Svatých, abych se súčastnil otevření útulku pro nezhojitelné nemocné. Útulek byl v najatém domě v Husově třídě v domě pí. Neumannové a z počátku byly tam přijaty pouze tři stařenky. Útulek vysvětil nynější pan farář od sv. Jiljí, Dominikán P. Čeněk Navrkal. Zadní světnička najatého bytu byla prý bývalá sakristie, kdež se Mistr Jan Hus k obřadům oblékal.

Ale rok na to koupilo Vincentinum útulný domek se zahradou v předu v Bubnech, čili v Praze-VII., čp. 371, a brzy na to i sousední rohový dům. Z počátku bylo tam 8, roku 1895 však již 19 ošetřovanců. V té době vyučoval jsem na chlapecké a pak na dívčí škole — celkem 7 let — v Bubnech, do Vincentina měl jsem z chlapecké školy několik kroků, i často jsem si tam zašel, všecko jsem si prohlédl a poznamenal.

A když i tyto místnosti nestačily, koupilo Vincentinum r. 1898 realitu v Břevnově, čís. 32 (Pöttingka) za 70.000 K. Roku 1909 přistaven byl k dosavadním místnostem jednopatrový dům a roku 1905 přikoupen byl od sousední reality Kajetánky zahradní pozemek za cenu 36 271 K, takže i zahrada ústavu mohla býti vhodně zvětšena.

Všechny tyto nákupy a stavby vyžadovaly značného nákladu, jehož krytí umožněno bylo jen kromobyčejnými dobročinnými dary zvěčnělé pí. hraběnky Adely Nostic-Rienekové a zvěčnělé pí. hraběnky Aloisie Černín-Morzinové, z kteréžto šlechetných dam věnovala každá 35.000 K.

Dalšího zvelebení dostalo se ústavu r. 1908, kdy dosavadní jednopatrový dům byl zvětšen stavbou druhého poschodí, takže koncem jmenovaného roku počet ošetřovanců mohl vykazovati číslici 103.

R. 1904 navštívil jsem v Břevnově Vincentinum a popsal jsem je v kalendáři sv. Vojtěch, roč. IV. na r. 1905. Vincentinum je 10 minut za Strahovskou branou a je v krásné poloze. Rozsáhlá zahrada a slunné byty jsou jeho ozdobou.

Ale výroční zpráva za rok 1909, u nás tištěná, poučuje nás ještě o jiných krásných pokrocích a zařízeních ve Vincentinu. Především se zmiňuje o tom, že 6. června 1909 slavilo Vincentinum v Břevnově jubileum 10letého trvání. V ústavní kapli sloužena byla za tou příčinou slavnostní mše sv. s assistencí.

Dále nás poučuje o tom, že roku 1908 nastala změna v poměru ústavu k zakladateli a majiteli jeho, spolku sv. Vincence. Za příčinou 60letého panování Jeho Veličenstva ustavil se totiž pod protektorátem paní arcivévodkyně Marie Annunciaty dámský výbor, jehož úkolem bylo sbírkami jubilejního fondu umožniti rozšíření ústavu a který výzvou k založení lůžkových nadací učinil dobrodiní ústavu přístupným také širším kruhům. Tento dámský výbor odevzdal jako jub. dar ústavu na-

*) Založiti Vincentinum pojal spolek sv. Vincence z Paula již r. 1886 v 10. roce své činnosti. Spolek sbíral k tomu účelu milodary, ale rok od roku otálel s provedením své myšlenky, až mu pomohla pí. hraběnka Chotková z Volšov u Sušice, zaručivši dar 20.000 korun s tou podmínkou, bude-li asyl r. 1889 na den Všech Svatých otevřen.

sbíraných 137.400 K v hotovosti a věnovací listiny na 19 lůžkových nadací po 9000 K. Na to dne 8. listopadu 1908 byl ústav proměněn na pamět jubilea 60tiletého panování Jeho Veličenstva v samostatnou nadaci pode jménem: »Císaře Františka Josefa I. jubilejní nadání dům milosrdenství Vincentinum.«

Do konce roku 1909 bylo již oznámeno lůžkových jub. nadací 23, z nichž tři pro různé překážky nemohly býti realisovány. Lůžkové jub. nadace založili: 5 šlechticů, 6 šlechtičen, 5 šlechtických rodů a 7 z ostatních tříd občanských, mezi nimiž jest i J. M. ndp. Fr. Brusák, světící biskup a kapit. děkan u sv. Víta v Praze, a obec Jindřichův Hradec a Král. Vinohrady. Mimo to má Vincentinum tři nadace s listem nadačním, které nejsou nadacemi jubilejními a 5 lůžkových nadací bez formálních nadačních listin.

Dle usnesení zemského výboru ze dne 27. října 1908 poskytuje se na zaopatření 50 nemocných, kteří jsou úplně nemajetní a bezplatně v ústavě ošetřovaní, ze zemských fondů podpora 50 h za osobu za den a každého čtvrt roku seznam jejich zemskému výboru se předkládá.

Jelikož mělo Vincentinum na konci roku 1909 již 109 chovanců a s 10 sestrami řádu sv. Karla Boromejského a služebným personálem celkem 138 osob, usneseno bylo ve schůzi kuratoria ze dne 27. listopadu 1909, aby ústav přístavbou byl přiměřeně rozšířen a zemskému výboru podána žádost za poskytnutí nezúročitelné půjčky ze zemského sirotčího fondu.

Do ústavu přijímají se nezhojitelní choří obojího pohlaví, bez rozdílu náboženského vyznání a národnosti. Osoby stížené nakažlivými nemocemi se vylučují. Ze 109 35 chovanců nemůže ani choditi ani státi na nohou, 18 jich jen obtížně chodí o berli nebo o holi, 14 nevládne rukama. Spočítáme-li jen tyto nešťastné tvory, shledáme, že 67 chovanců stále, každý den a každou hodinu musí vyhledávati nikdy neunavující obětavosti svých ošetřovatelek, Milosrdných sester a jejich služebných pomocnic.

Řád sv. Benedikta v Břevnově koná v ústavní kapli v neděli a ve svátek kázaní a služby Boží a jednou týdně slouží tam člen téhož řádu mši sv. Mimo to uspořádali Benediktini knihovnu ústavní, čítající 1600 svazků, jakož i, jak výroční zpráva dí, podarovali téměř každodenně některé nemocné chlebem, koláči a ovocem.

Veliké jsou stálé příspěvky roční různých dobrodinců, osob, obcí, úřadů a řádů, a to příspěvky hmotné i v naturiliích, a v živých (kráva, selata), i zabitých (zajíci) zvířatech. V té příčině podává Výroční zpráva obraz nad míru pestrý a potěšitelný. V dobročinnosti pro Vincentinum zápolí všecky stavy lidské společnosti, ale lví díl na všem patří české šlechtě: paní hraběnka Chotková z Volšov dala, jak jsme již uvedli, k Vincentinu základ, dvě šlechtičny umožnily jeho přístavbu a jiné šlechtické dámy sebraly velkolepý dar a založily svým vlivem na 20 jub. nadačních lůžek. A to vše stalo se bez velikého hluku, reklamy a bez hlučných agitací.

V den 60tých narozenin svých mohl Jeho Excellence pan hrabě Karel Ervin Nostic pohlížeti s klidem a s tichou radostí na svou minulost: rozvětvený spolek sv. Vincence vede jeho urozený syn Josef a on sám ponechal si ve svém stáří správu Vincentina, jako nejmilejšího duševního dítka jeho blahodárné činnosti. Vincentinum stojí na vysoké

výši činnosti, 109 chorých — a nyní r. 1910 snad ještě více — žehná a modlí se za toho, jenž mu valnou část života věnoval — za Jeho Excell. p. hraběte K. Erv. Nostice, muže velikého nejen rodem, ale i prací a duchem.

Na svých cestách po rakouských zemích viděl jsem krásné domy nezhojitelných v Linci, v Krakově a velkolepý ústav ve Vídni — k nim se nyní čestně řadí náš asyl český, který má pevný základ (nadační lůžka, podporu zemského výboru, šlechty a jiných spanilých dobrodinců) a který jest ve stálém vývoji. Jak jen budu moci, osobně se tam podívám a v »Našich Listech« jeho rozvoj popíši.

Vizme hlavní členy kuratoria: Čestný člen: Berta kněžna Lobkovicová, vévodkyně Roudnická. — President: Karel Ervín hrabě Nostic. — Členové: J. M. ndp. Fr. Brusák, světící biskup a kap. děkan, P. Konst. Beránek, konventuál kanonie Strahovské; Josef hrabě Nostic; pí. Růžena Jelínková-Doubková; pí. Otilie Mercy-ová; Ign. Černý, hrabě Černin-Morzin-ský ředitel hlavní pokladny (jehož činnost se ve výroční zprávě zvláště oceňuje); JUC. Jos. Šindler, úředník Hypoteční banky král. Českého; Jiří Feuerstein, maj. domu. — Tajemníci: JUC. Alex. Schmidt a JUDr. Jan Žák. — Pokladník: Ludvík Zelenka, Excell. hrab. Nostic-ský hlavní pokladník. Tajemníci a pokladník jsou ve smyslu čl. IV. nadační listiny kuratoriem ustanovení organové administrační.

Spolek sv. Vincence z Paula.

Probrav Výroční zprávu Vincentina, pročítal jsem druhou výroční zprávu, t. j. spolku sv. Vincence, který řídí syn Jeho Excellence, Jos. hrabě Nostic. Je to již zpráva 33.

Úvod jedná o činnosti Ústřední rady tohoto družstva a vzpomíná se tu vděčnými slovy úmrtí dlouholetého Vincenciána, faktora pana M. Zahradnického a úmrtí jiných vážených členů spolku. Jako novinka se zde uvádí, že spolek odvedl do Říma 600 K sv. petrského haléře. Mezi ročními přispívateli a dárci vyniká zase hlavně česká šlechta, a to nejen nyní, nýbrž po celých 33 let, co spolek působí. Kdo bedlivě a účinně v charitě pracuje, a to nejen v Čechách, ale i jinde činnost šlechty v tomto oboru stopuje, ten se vystříhá hoditi po ní kamenem.

Po úvodu a pokladničním přehledu následuje: Dílo sv. Františka Regis. Roku 1909 oddáno bylo působením tohoto odboru 65 párů snoubenců a legitimovány byly 4 dítky. A ve 14letém působení oddalo sdružení toto dohromady 1518 párů snoubenců a legitimovalo 1726 dětí. Hlavní zásluhu o toto dílo sv. Františka Regis má vinohradský koop. Ant. Hoffmann, zakladatel rovněž rozsáhlého Útulku sv. Josefa, muž plný ideálů a zásluh.

Konferencí či odborů spolku sv. Vincence jest v Praze a v předměstích 26, na venku v Čechách 43, celkem 69.*) Všecky ty konference mají účelem tělesně i duševně ošetřovati chudý lid. Ale způsob, jakým se to děje, jest přerozmanitý; v tom se ponechává konferencím co největší volnost, ač jinak tvoří všecky odbory s Ústřední radou v Praze organický celek.

*) Farní věstník úřední pro farnost Břevnovskou z 1. července roku 1910 oznamuje, že tam založena byla nová konference; je jich tedy již 70. (Pozn. red.)

Nejčastěji dávají se chudým poukázky na potraviny, ale jindy dle potřeb a okolností poskytují se jim hotové peníze buď jako dar nebo jako bezúroková půjčka na činži, na zařízení nebo jako pomoc v obchodu; jinde dávají chudým chléb, koláče, mouku, cukr, rýži, krupici, brambory, nebo palivo, obuv, šatstvo, prádlo a peřiny. Konference přispívají na sirotky, na učně, na chudé studenty a vystrojují svým ošetřovancům vánoční stromek s různými dary, nebo všemožně jim na vánoce přilepšují. Při tom se pomáhá chudým radou (vymáhá se jim ku př. podpora z rodné jejich obce), útěchou a povzbuzením a pomáhá se jim také do veřejných ústavů (aby tam byli přijati nebo podporu dostali), u soukromých závodů (aby tam zdravější z nich práci dostali) a u jednotlivců. Některé konference mají svoji knihovnu, jiné předplácejí pro ošetřovance časopisy, kupují pro ně kalendáře, pro chudé dítky školní knihy a školní potřeby, a jiné více.

Jedna konference podniká se svými členy a ošetřovanci pouť na svatou Horu, jiná uspořádala dva charitativní večírky a ve sv. témdni 4 světelná představení. Dříve pořádaly různé konference tomboly. Chrámové pokladničky pro chléb sv. Antonína skytají různým konferencím slušný zdroj příjmů.

Za mého působení měly konference chudinské kuchyně v Žižkově, na Král. Vinohradech, na Smíchově, v Karlíně a v Libni, nyní zůstal ze všeho toho v Libni polévkový ústav a karlínská kuchyně sice dosud působí, ale mimo a vedle konference jako samostatný ústav. Konference Vinohradská má zvláštní nadaci, z níž dostává 2. prosince každého roku 26 chudých po 6 K.

Jedna konterence vystupuje mohutně (ku př. Plzeň a Karl. Vary mají mnoho činných členů), jiná chudě (mají jen 3 působící členy), jedna konference rozkvétá, druhá usychá dle osob, které je řídí, ale celek jde silně ku předu.

Jako bývalý 13letý Vincencián umím čísti ve Výr. zprávě mezi řádky, rozumím krátkým slovům a stručným větám; vím, že je tu řečeno jen něco a ostatní že zůstává skryto, ale vyznávám, že dílo sv. Vincence v Čechách je veliké a že spěje k dalším potěšitelným výsledkům.

Z něho povstalo ono Vincentinum, jež jsem vpředu popisoval a v něm se utvořily v Liberci a v Teplicích-Šanově-Trnovanech místní správní rady, v každém z těchto měst s dvěmi konferencemi. V Liberci zřídila místní správní rada vedle dvou konferencí »Dětskou opatrovnu Vincentinum«, v níž bylo ošetřováno 75 dětí, a »Utulek studentský«, v němž byli r. 1909 52 žáci: 15 gymnasistů, 2 realisté, 3 kandidáti učitelství a jeden žák školy měšťanské. Péči o dětskou opatrovnu a studentský útulek má 6 Milosrdných sester sv. Vincence z Paula. A druhá správní rada zřídila v Teplicích Útulek pro chlapce »Vincentinum« v klášteře Milosrdných Sester, po způsobu našich pražských dětských zahrádek, a Konvikt císaře Františka Josefa pro studující, kdež byly v r. 1908—9 úplně zaopatřeny 24 studující středních škol.

Protektorem spolku sv. Vincence jest Jeho Eminencí — čestným presidentem: Jeho Excell. K. Erv. hrabě Nostic — čestným členem: P. Jos. Všetečka, křižovník a c. a k. polní superior v. v. v Praze. — Ústřední rada: předseda Jos. hrabě Nostic; místopředseda: JUC. Jos.

Šindler; tajemníci: učitel Václ. Němeček a JUDr. Jan Žák; pokladník Ludvík Zelenka, hl. pokladník hraběte Nostice. Členové: všichni předsedové a místopředsedové spolků sv. Vincence v Čechách, jakož i presidenti a vicepresidenti místních správních rad v Liberci a v Teplicích.

Konče, přeji i Vincentinu i spolku sv. Vincence hojného zdaru a Božího požehnání. Nechť oba podniky rostou a vzkvétají a jsou ozdobou církve české. Raduji se srdečně, že i nám v Čechách vyrůstají na půdě katolické podniky, jež mohou s jinými v cizích zemích čestně konkurovati.

Masaryk, Volná Myšlenka a církve.

»Čas« ze dne 28. července 1910 ve zprávě o přednášce prof. Masaryka v Pelhřimově (18. července) píše:

»Pro širší veřejnost bude zajímavější odpověď prof. Masaryka na dotaz p. Pety o Volné myšlence. Pravil asi toto: »Myšlení je a musí být volné ve skutečnosti. To se rozumí samo sebou. Ale v našem případě se jedná o zcela určité sdružení. Není nové; v 17. a 18. stol. ve Francii a v Anglii byli volní myslitelé a psali volně proti církvi. Odtud hnutí přeneseno k nám a dnes se organisuje. U nás jsou volní myslitelé pokračováním svobodomyslnosti, svobodomyslného mladočeštství. Edvard Grégr a Alfons Šťastný z Padařova jsou jejich průkopníci. Již v letech 70tých vydávali brožury proti neomylnosti papežově, proti nesmrtelnosti duše a pod. Člověk může být proti náboženství vůbec; mnozí a velcí myslitelé byli a jsou přesvědčeni, že náboženství dohrálo svoji roli; bylo dříve potřebno, dnes že nastoupila na jeho místo věda. Já věřím a vím, že jen církve jsou zastaralé, že zahynou a musejí zahynouti ve své nynější formě; ale místo nich vyvine se vyšší organisace. Máme ve všem pokrok — ve vědě a jinde — a nemohu si představit, že právě v náboženství by pokroku nebylo. To je omyl. Nedůvěřuje se už církvi, tomu, co se vymáhá násilím, ale proto ještě lidé neztrácejí náboženství. Naši reformátoři nám dali vyšší náboženství, měli jsme je a budeme je míti zase. Nesouhlasím proto se směrem, který by byl proti náboženství vůbec. Souhlasím s negací církve, s bojem o svobodu v jakémkoli punktě. Ale věřím, že bude náboženství necírkevní, jemuž nepřekáží stát ani církev, intimní náboženství jednotlivců a náboženských společností. Myslím, že je sám prožívám. Mozek se nedá zastavit — musí domyslit. Myslit bolí, protože je mnoho lidí, kteří nechtějí dovolit myslit. V náboženství vidím positivní prvek kulturní, proto se nemohu účastniti ničeho, co je programově proti náboženství. Ve jménu svobody myšlení žádám, aby se jinak myslilo o náboženství. Jak jsem pravil: vidím dva směry: s jedním souhlasím, s druhým ne.« —

I tento výrok prof. Masaryka, jako všecky jeho projevy, je nejasný. Církve prý přestanou, ale místo nich vyvine se vyšší organisace — tedy patrně zase církev. Poněvadž tisk strany Masarykovy je zřejmě přízniv protestantismu, vytýkáme prof. Masarykovi zajisté právem, že loví mezi katolíky pro církve protestantské. Prof. Masaryka nemůže býti také tajno, že »Volné Myšlence« nejde o »volné myšlení«, nýbrž o vyhlazení náboženství; či je možno, aby někdo trpěl více pro své přesvědčení, nežli dnešní katolíci? Ani stý díl těch potup (slovem i obrazem), lží, pomluv nikdo nikdy nezakusil, jako věřící katolíci a především

katol. kněžstvo. To má být »volné myšlení«? Je to slušný, poctivý boj? Přiznává p. prof. Masaryk také věřícím katolíkům právo na svobodu svědomí a přesvědčení? Je však zavírání kostelů, násilné vyhánění kněží (na př. ve Francii), vraždění a pálení (Barcelona) nějakou šetrností k cizímu přesvědčení? Proti tomu, pokud víme, Masaryk se neozval a jeho tisk to schvaloval. Nechceš-li věřiti, dobře; nechceš-li se zúčastňovat služeb Božích, dobře; — ale proč bouříš a zavíráš kostely těm, kdo jich dle svého přesvědčení potřebují? Pan prof. Masaryk přednáší psychologii a pochopí tedy, že to plnokrevní nevěrci myslí zcela upřímně, tvrdí-li, že neustanou, dokud neuvidí posledního kněze na popravišti. — Věříme konečně prof. Masarykovi, že je přesvědčen o tom, že »náboženstvím budoucnosti« může býti náboženství necírkevní, ale toto jeho přesvědčení považujeme za omyl. A to nejenom my katolíci, i protestanté toho popírají. »Hus« (květnové číslo) na str. 68. věnuje Masarykovi článek: «Proč učitel theista má většinou žáky atheisty?« Uznává sice »Hus«, že někteří přívrženci Masarykovi mají »racionalisovanou víru«, ale většinou jsou to atheisté, ač si toho prof. Masaryk nežádal a nežádá. »Hus« pak píše dále:

»Odpověď na to by mohl dát nejlépe prof. Masaryk sám, řekl by snad každý. Ale kdož ví? Až posud ji nedal, snad ani nedá; a dobře udělá, protože dle našeho soudu, dokud si vede, jak si vede, příčiny svého neúspěchu v snaze po konkretním oživení náboženském v našem národě netuší on sám. Jinak by se dle své opravdovosti ihned sám opravil a svou snahu zreformoval.

Příčina, již na mysli máme, jest Masarykova attituda proti církvím všem a šmahem. Je známo a Dr. Kraus to o jubileu Masarykově znovu pověděl (»Čas« z 13. března), že Mas. je v náboženství evolucionistou, chce pokrok i v náboženství a protože se církve tomuto vývoji vzpírají a poněvadž jemu je náboženství milejší i cennější, než církve, opouští je a jde svou vlastní cestou.

Dr. Kraus tu praví pravdu o Masarykovi, jenže Masaryk sám nemá v tomhle pravdy. Jako ve všem, tak i v náboženství Masaryk je soběstačný ve všech směrech i rozměrech. A v tom bloudí rozhodně.

Předně se uchyluje od Krista, jenž rozhodně položil hořčičné zrno svého království Božího do té církvičky, již nejen že při moři Galilejském sám si nasbíral, nýbrž on této církvičky z církve staré smlouvy nevyňal. Tato onu svým časem sama ze sebe vyvrhla jako ztyřelá zelená slupka dozrálý ořech. Dobrý Pastýř vždy chtěl ovčinec a stádo, a nejen roztroušené ovce. Chtěl míti ne rozmetané údy, ale k Sobě jako k Hlavě jedno tělo. Leč nač se o tom šířit! Nač Masaryk nepadne sám, od jiného ukázat si nedá.

Na vinohradské besedě dne 7. března sl. Klára Červenková »nadzdvihla cípek nad rodinným životem Tomáše a Charlotty Masarykových.« Vypravovala, jakého umí dětem dělati tatínka, — »a nežli jdou spat, s dětmi kleká a všichni se modlí Otčenáš«.

Tak bylo arci, dokud byly děti malé. My víme však, že Masaryk v rodině pěstuje náboženství šíř i hloub než večerním Otčenáškem. Jemu »královské kněžstvo«, jež má praktikovat každý otec čelední, není tedy překonaným stanoviskem. Koná pro svou rodinu, co se patří. Ale jako Pavel v Athenách, a líp než Arathus a Kleanthes, má rozumět,

že i lidstvo i církev má tvořiti rodinu. Poslednější pak rodinu, v níž Kristus »prvorozeným mezi bratřími«. Společná pobožnost takové tisíce a miliony duší čítající rodiny nemůže býti jenom soukromá. A tím je řečeno dosti. Co Masaryk prakticky tvrdí pod svou střechou, popírá pro foro národa, který by se ani národem zváti nemohl, kdyby nebylo etymologického souvisu s rodem, s nímž souvisí i rodina. Krátce. Masarykova soběstačnost jest přehnaná a pokud je přehnaná, dotud jest i jeho vlastním snahám a tužbám náboženským na úkor nejen v národě, ale i všude, i v něm samotném.

Evoluce náboženská, rozpršená v krůpěje jednotlivých věřících duší beze vší pospolitosti, bez organisace těchto, je rosa, jež velmi snadno na suchopáru zlhostejnění povysýchá zase. Jen proudící se pramen a potok se udrží a koryto i cestu si vyryje. Že by protestantismus, tak jak se jeví zorganisován dnes, se vesměs ve všech svých organisacích bránil pokroku v náboženském nazírání, to sám Masaryk netvrdil a nemůže tvrditi. Ale měl by více učiti se od Ježíše, nežli od Wernleho a tutti quanti. Měl by »Začátky našeho náboženství« i po stránce jich vývoje stopovati až k vrchovišti a pak by se mu »ujasnilo«, že evoluci Reformace ku př. neprovedli od lidstva i církve se v ústraní uchylující poustevníci, ale do vřavy a boje života církevního celou duší se zabravší reformatoři.

Kdo náboženskému pokroku nejvíc v cestě stojí, representuje po věky a dodnes ještě tu největší a nejscelenější a nejdisciplinovanější armádu. Kdo to je, není třeba povídat. Proti této armádě vytáhl M. také do boje. Bojuje na svou pěst. Jiní tak činí po něm, také každý pro sebe tluče pěstí do toho, co se s pýchou »skalou« nazývá. Většině jest ještě účelnějším třeba se i shluknout, ale stranou se postavit a nadávat. Třebas i důvodně nadávat. Ale to na skálu jest hrách.

Třeba i od protivníka učiti se. Jak to řekl Brynych? »Knihu proti knize, peníz proti penízi, spolek proti spolku!« — Ergo c í r k e v p r o t i c í r k v i! Masaryk sám děl, že proti špatnému náboženství nezmůže, leč lepší náboženství. Myslí kdo, že špatné náboženství se přestane kdy organisovati?

Tak tedy! Proti špatné organisaci M. rozpouští své rekruty tak na různo, že všichni dohromady netvoří ani útočící roj. (Nevíme, jak přeložit »Schwarmlinie«). Ti nepřítele neporazí a když vystřílejí patrony, lehnou do brázdy a »dekujou« se posléze náboženskou lhostejností, již aby před svědomím, jež jim M. probudil, ospravedlnili, chytnou se čiré negace a chválíce nauku Masaryka, přidrží se mistra Krejčího.

Škoda Masaryka, myslí si prof. Krejčí. My si to myslíme taky, jenže z praopačných důvodů. Je to výborná věc, že M. jest člověk náboženský a že umí pro věc náboženskou verbovat. Naverbované zorganisovat neumí a umět nemůže, nejsa sám organisován. A to není proto, že sám sobě stačí.« — —

Tu má pan prof. M. se strany protestantské vyloženo, že jeho náboženství »necírkevní« je holou nemožností, neboť se příčí povaze lidské i historické skutečnosti. Protestantismu ovšem zatím postačí, že prof. Masaryk pomáhá »pěstí tlouci do toho«, co se s pýchou (?) »skalou« nazývá; kdyby toho nečinil, jistě by se o něho tolik nezajímali. Než prof. Masaryk mohl by (dle své »vývojové« theorie) býti protestantismu i nebezpečným, že by totiž ty »vyvinutější« (evangelíky)

dostal z protestantské církve úplně k »vyšší organisaci«. A tato »vyšší organisace« bude zas jenom sekta (protestantská ovšem); bude hledat proselytů, bude kacеřovat a snižovat každého, kdo se k ní nebude hlásit, a zanikne na konec rozkladem vnitřním jako husitství nebo českobratrství, bude to dílo lidské, nebude to símě Boží, jako církev katolická, která prošla ve svém počátku krvavou lázní, která za 2000 let dostala tolik ran od nepřátel vnitřních (chcete-li, jmenujeme špatné papeže a kněze) i zevnějších, a přece rostla a stojí pevně jako skála. —

L. † a.

Přípravy různých stran na rok 1915.

XII. konvent reform. superintendence české (29. června v Čáslavi) usnesl se (»Hlasy ze Siona«, č. 14.) mimo jiné: (bod 4.) »na zvolení sedmičlenné komise s právem kooptace, která bude pověřena konáním přípravných prací k oslavě 500leté památky upálení Mistra Jana Husi v Praze.

Komisi této se ukládá, aby se dohodla se zástupci církve evang. aug. vyznání o slavnosti společné, a aby se snažila získati účast zástupců světa reformovaného a veškerého zahraničního slovanského protestantismu.

5. XII. konvent ev. ref. diecese české usnáší se na zvolení sedmičlenné komise s právem kooptace, která bude pověřena úkolem, aby připravila do tisku k r. 1915 illustrovaný Památník církve, jenž by obsahoval

a) obraz duchovního života a utrpení předtolerančních otců, jak se nám zachoval v podání našich starých rodů, v různých knihách a časopisech;

b) obraz doby toleranční;

c) všestranný obraz života a práce církve v době nové.

6. Konvent se usnáší, aby na poslední papežskou encykliku, tupící reformaci a reformátory, reagováno bylo letákem, v kterém by byly uvedeny stati příslušné (aby bylo patrno, jakým způsobem troufá si Řím ještě dnes mluviti) a doprovázeny vysvětlením a obranou. Provedení ukládá se literárnímu komitétu.« — — —

Katolickému čtenáři protestantského časopisu (na př. »Husa«, »Hlasů ze Siona«, »Evang. církevníku« a pod.) nelze se věru ubrániti bolestnému pocitu, vidí-li, s jakou ostražitostí, opravdovostí, svorností i rázností evangelické duchovenstvo stará se a pamatuje na vše, co týká se protest. náboženství, jak se záhy na vše připravuje, má vše v evidenci, čím by se mohlo věci prospěti nebo škoda zabrániti, kdežto u nás často jen bagatelisování, kritisování, ba úplná indolentnost. Vše u nás ponecháno jen náhodě nebo několika jednotlivcům, jichž síly nestačí, nebo zas jen vše se očekává od představených, jako by neměl každý katolík, ať kněz ať laik, povinnost pečovati o povznesení víry i mravů.

L. † a.

Sjezd »Volné Myšlenky« v Bruselu

skončil své zasedání přijetím těchto návrhů: 1. Otázka školská budiž postavena v čelo programu budoucího světového kongresu »Volné Myšlenky«. 2. Vzhledem k blížícímu se 500 výročí mučednické smrti Mistra Jana Husa usnáší se kongres uložiti volným myslitelům celého

světa, aby již nyní připravovali půdu k oslavě této památky informováním veřejnosti své země o významu kostnického mučedníka. Volným myslitelům českým jako krajanům Husovým se ukládá, aby ihned přikročili k ustavení ústředního komitétu pro mezinárodní oslavu Husovu. Kongres »V. Myšlenky« při tom vznáší apel na »Spolek pro postavení pomníku Husova v Praze«, aby odhalení pomníku toho časově spojil s manifestací »Volné Myšlenky« světové. Den 6. července r. 1915 nechť v celém civilisovaném světě patří památce kostnického mučedníka. (Návrh tento přijat s bouřlivým potleskem.)

Není to tedy předčasné, že se i my (viz zprávu z Tiskové Ligy v minulém čísle »Vlasti«) již nyní, r. 1910, připravujeme na r. 1915. — Všecky činy jiných stran k r. 1915 se vztahující budťež nám zevrubně oznamovány a my o nich budeme ve »Vlasti« soustavně referovati. Olomoucký »Pozor« ze dne 18. srpna t. r. věnuje naší snaze v tomto směru celý úvodní článek a přikládá práci naší všemožné špatné úmysly, ale to nás nezmate a od cíle cesty naší nás neodvrátí. My budeme pracovati poctivě, otevřeně a beze vší bázně a beze všeho ohledu na podobné projevy nepříznivé a nepřátelské.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor Socialního odboru družstva Vlast konal po letošní valné hromadě družstva Vlast dne 22. srpna t. r. první schůzi za předsednictví faráře Vl. Hálka. Jednatel red. T. J. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Zvoleni byli: za I. místopředsedu Václ. Dvorský, maj. holičského závodu v Praze, za II. Jos. Vinopal, správce chorobince na Smíchově a za jednatele red. T. Jos. Jiroušek. Za členy užšího sboru byli zvoleni: Václav Stoklas, spisovatel v Karlíně, a Ferd. Zuna, farář v Jinonicích, čímž zákonitých 13 členů soc. výboru bylo doplněno. Do širšího sboru byl povolán: velkoobchodník E. P.

Od poslední schůze přednášeli: katecheta Václ. Kunz v Tachlovicích — pí. Anna Křížková v Počernicích a v Unhošti — far. Vl. Hálek v Kralupech n. Vlt., v Písku, v Příbrami a v Dolních Počernicích (po druhé) — far. P. K. Toman v Liboci a v Písku — red. T. J. Jiroušek v Rapicích a v Písku.

Stanoveny byly tři socialní večery a určeno bylo, aby se v listopadu sešel v »Merkuru« ke schůzi Širší sbor soc. odboru. Přednášeti budou red. Tom. Jiroušek: O našich snahách vzhledem k řemeslníkům ve hnutí katolickém a Václ. Dvorský: O našich snahách se zřetelem na živnostenské obchodníky v životě katolickém.

Pan Václ. Dvorský se nabídl, že napíše do »N. Listů« řadu článků »Z tajů běd v pražském životě.« Výbor béře to s povděkem na vědomí a poukazuje pana navrhovatele, aby si další zařídil s redakcí »Našich Listů«. —

Aby další přednášky oživeny byly, předsedající farář Vl. Hálek učinil následující projev: Pomalu schyluje se letní období a doba prázdnin ke konci a nastává s podzimem nová práce, nové přičinění na poli katol. života. Jest nám sesilovati naše řady, a to tiskem i schůzemi. I Socialní náš odbor připojí k dlouholeté své práci letos novou ob-

sáhlou činnost. Vedle šíření tisku rozvine akci přednáškovou v podzimním a zimním období. Maje po ruce řadu řečníků, jest ochoten vysílati je k přednáškám do schůzí katol. spolků a katol. organisací za známých podmínek hlavně tam, kde jsou jeho příznivci. Katol. spolky a organisace mohou se tudíž obraceti na Socialní odbor o řečníky, kteří dle možnosti budou vysíláni. Jest na nejvýš nutno, aby organisační a přednášková činnost, která v poslední době poněkud ochabla, v nové síle jako před volbami do říšské rady se rozvinula, a to hlavně v místech, kam dosud nezasáhla. Zveme tudíž všecky věrné, vytrvalé a nadšené pracovníky na poli katolickém, by nám podali ruku k nové společné práci, aby spící organisace a spolky se oživily a přispěly nám k zakládání nových v sousedních místech. Socialní odbor náš vyjde ochotně vstříc všem těmto snahám a jako nejstarší organisator a bojovník bude je podporovati.

Red. Tom. Škrdle k tomu připojil: Navazuje na návrhy p. far. Vl. Hálka, prosím řečníky, aby nabádali všude lid, který je poslouchá a vůdce, kteří lid vedou, aby si náš katol. lid osvojil hluboké katol. vzdělání a aby nabyl během doby řádného katol. vědomí a cítění. Toho se dá docíliti: 1. pilnou návštěvou chrámu Páně a bedlivým naslouchání kázání; 2. čtením dobrých katol. novin (na př. »Našich Listů«); 3. zřízením domácí knihovničky z vybraných spisů nebo používáním spolkové katol. knihovny; 4. obcováním se vzdělanými a hluboce věřícími muži a 5. přednáškami proslulých řečníků, návštěvou sjezdů, kursů a jiných více. O tom často s p. profesorem Msgr. Dr. Fr. Kordačem mluvíme a na to oba velkou váhu klademe. Lid takto vzdělaný bude vystupovati sebevědomě a bude při volbách a ve všech otázkách časových pevný a spolehlivý.

Místopředseda Václ. Dvorský poukazuje na budoucí socialní kurs, který Msgr. Dr. Fr. Kordač v Praze uspořádá, jenž tyto intence bude sledovati a od něhož si mnoho slibujeme.

K návrhu red. Tom. Škrdle bylo usneseno, aby Socialní odbor zaslal J. M. vsdp. Dr. Janu Nep. Sedlákovi, gen. vikáři, a koop. Ant. Hoffmannovi k jejich císařskému vyznamenání srdečné blahopřání. Oba vykonali zdatnou socialní práci.

Jednatel Tom. Jiroušek vzpomenul úmrtí Msgr. Vladimíra Šťastného, býv. red. »Obzoru« a básníka moravského, který nám vzdělal první dělnickou hymnu: »Píseň práce«. Hymna tato byla zpívána na prvním našem sjezdu v Litomyšli. Přítomní povstali, aby památku jeho uctili.

Dva spolky žádaly od Soc. odboru stanovy a byly jim s instrukcemi odeslány.

Korunky (někteří až 50, 100 a 200) složilo na Soc. odbor 775 osob. Ve zprávě red. »Vlasti«: »Na sklonku roku« bude o tom uveřejněna podrobná statistika. Z katolických spolků a organisací složilo k tomu korunky 8 korporací. Katecheta V. Kunz vyslovuje přání, aby i další katol. spolky a organisace staly se členy Socialního odboru družstva Vlast. Zajisté bude to — jak to navrhovatel odůvodňuje — také známkou vděčnosti spolků a organisací vůči Socialnímu odboru, poněvadž tento dal vlastně první základ ke katol. spolkovému životu, z něhož se pak další socialní činnost vyvinula. Tak jest nutno, aby nejenom jednotlivci, nýbrž i spolky a organisace, jako takové, přihlásily

se k Social. odboru družstva Vlast a jej podpořily. Návrh s povděkem béře se na vědomí.

Místopředseda Václ. Dvorský navrhuje: aby vyzvány byly veškeré spolky katolické, korporace i organisace, by »Naše Listy« odebíraly tam, kamž dosud nepronikly. Odůvodňuje návrh svůj výzvou přečetných duchovních pánů, kteří vděkuplně konstatovali, že směr i takt, jakož i jímavá originalita »Našich Listů« jsou vítány všude, kdož je čtou, a správné i moudré názory o vývoji katol. života chovají. Obrana sv. víry děje se v »Našich Listech« svérázně, neohroženě tou měrou, že budí pozornost v širších kruzích.

Předsedající, farář Vl. Hálek, zmiňuje se o spisku »V boj proti nemravnosti« od justičního rady H. Roerena, který vydán spolkem sv. Bonifáce k hromadnému rozšiřování. Obsahuje mnohé praktické pokyny. — Je nutno věnovati péči t. zv. »učednickým besídkám«, které se zřizují po venkově. Dorost řemeslnický shromažďuje se v neděli a pod vedením některé osoby má přednášku, pak se půjčují knihy, načež má průchod ušlechtilá zábava. Bohužel, uchvacují do rukou toto vůdcovství někteří lidé, kteří napájí při tom mládež směry protináboženskými. Dlužno proto starati se o to, aby tyto besídky vedli rozšafní vychovatelé. Rodiče a mistři nechť nedají se klamati tím, že každá besídka sama sebou už jest dokonalou a dobře vedenou, ale ať stojí na stráži, aby dobrý náboženstvo-mravní duch ji pronikal, jinak nechť mládež tam neposílají.

Předsedající se tázal, má-li kdo volných návrhů a když se již nikdo nehlásil, tuto bohatou a na práci plodnou schůzi uzavřel.

Čile tedy ku předu, čile jako před 15 a 20 lety!

LITERATURA.

HOLLANDSKÁ.

„Broeder Francis of Minder der Minsten“. (Bratr František aneb Menší Nejmenších). V Amsterodamu v knihkupectví a v nakladatelství »Armády spásy« (ulice Kapenburgstraat) vyšel na povel generála »Armády spásy« svrchu řečený spis. Spisovatelem jest paní Eileen-Douglas a současně vyšel týž spis v řeči anglické v Londýně v »Rad Hot Library«. Celé dílo jest rozděleno na 18 hlav o 106 stranách v osmerce s předmluvou, čili lépe s průvodním slovem generála samého. Spisovatelka praví hned v úvodě, že chce předvésti před oči přívržencům svého náboženství (armádníkům spásy) jednoho z nejpamětihodnějších mužů, jakého kdy svět viděl! Jak každý na první pohled uhodne, vyrozumívá se Bratrem Františkem náš veliký světec serafínský, sv. František z Assisi, jenž jest ve spise zmíněném líčen dle úsudku »Armády spásy«. Že zjev, jakým byl sv. František, hledajícím a zvláště blouznivě naladěným duchům, jak se nám objevují ve vojšti »armády spásy« obého pohlaví, působí silou velice přitažlivou, jest snadno vysvětlitelno. Jest to jakési v moderní době Františkovo blouznění, ne sv. Františka, ale oněch lidí, jak Němec by řekl: »Franziskusschwärmerei«. Než, co medle má osobnost sv. Františka s »armádou spásy« zajímavého? Jeho nadšení pro ideály původního křesťanství, jeho takořka blouznivá láska k Bohu, jeho láska k lidem, zvláště opuštěným, jeho horlivost pro rozšíření království Božího na zemi, jeho vznětlivá povaha, jeho zanícení, jeho tajuplné a důvěrné obcování s Bohem, jeho úplné odevzdání se do vůle Boží, jeho dětinná radost, že v Bohu nalezl »své všecko« (»Deus meus et omnia«) atd., svedly již mnohé k tomu, že považovali a považují náboženství sv. Františka za čistě subjektivní křesťanství citu. Z té příčiny bývá sv. František považován od takových lidí i za předchůdce protestantismu! Tomuto bludu padl za oběť již slavný Fran-

tiškův badatel Sabatier (Abbé Sabatier, zvaný »de Castres«, kompilator čili sběratel z různých spisů a kritik francouzský, žil v létech 1742—1817). A jako Sabatier, tak i každá jiná strana přivlastňuje si našeho serafínského světce, poněvadž každá pohlíží na něho jen s jedné strany a to s té, jež se jí nejlépe hodí k jejímu účelu. Každá strana čili partaj zanáší své pozorování do tohoto velikého světce, místo aby jej pozorovala dle jeho vlastního katolického — nazírání. Vždyť sv. Františka z Assisi počítal mezi své příznivce i opravdivý socialní demokrat Karel Kautzky v časopisu: »Die Neue Zeit«, kdež jej vyhlásil za kommunistického blouznílka a za Jauresa XIII. století. (Jaures, jak známo, je pohlavárem francouzských socialních demokratů.) Proto by to byl přímo div, kdyby i »armáda spásy« si nepovšimla sv. Františka, neboť ona sleduje v nynější době p o d o b n é účely, jako sv. František za své doby; p o d o b n é, avšak nikoli t y t é ž! »Armáda spásy« hledí též, aby vzbudila v srdcích opět původní křesťanství, ale jak? Volání ku pokání a výkřiky: »Již opět jedna duše!«, jež provolávají »allelujačky« (divky volající: alleluja), jakož i to celé zevnější počínání při jejich »probuzovacích« kázáních, podobá se málo duchu a způsobu sv. Františka. Zde vroucí láska sv. Františka k Bohu, jeho vytržení mysli (extase), tu (u »armády spásy«) umělé vytržení mysli a sladké průpovědi při číšce čaje, když »duch je nadchne«, to jsou, prosím, různé věci! Františkovo úplné odevzdání se do vůle Boží, jeho tajuplné obcování s Bohem, jeho kázání lásky, jeho láska ke všem lidem, jeho přímo dětská bytost, jeho radost ve svatém Duchu, to vše bylo výronem zdravé pobožnosti, kteráž byla těsně srostlá s jeho životem katolické víry, avšak to vše má u vojínů »armády spásy« ponejvíce jen výrony neduživé. Kdyby mnozí, kteříž opravdově hledají u »armády spásy« spasení svých duší, za dob sv. Františka byli žili, zajisté by ho následovali a spasení došli, neboť živá horlivost panuje u mnohých, kteříž jsou u »armády spásy«, a jest nám opravdu takových lidí velice líto, kteří o katolické církvi ničeho věděti nechtějí, pod jejímžto vedením jedině by se v nich mohlo náboženské obnovení k trvalému životu rozvinouti. —

Josef Šeřík Vitínský.

SLOVENSKÁ.

Sebrané spisy Martina Kukučina. Nákladom Knihtlačiarskeho účastinarskeho spolku v Turč. Sv. Martine 1910. Svazok 1. (cena 2 K.) — Padesáté narozeniny Martina Kukučina, kterých vzpomínáno na Slovensku v květnu roku tohoto, zavdaly podnět k vydání Sebraných spisů Kukučinových, jehož podjal se čilý a obětavý Knihtlačiarský spolok svatomartinský. Za vydání toto, kterým Slováci nejlépe oslavují spisovatelovo jubileum, musí býti martinskému spolku povděčným celý národ, neboť početně chudý literární trh slovenský bude skutkem tímto řadou cenných a slíčně upravených knih Kukučinových znamenitě obohacen a duševní život Slováků před světem důstojně prokázán. Lidu slovenskému, který sebezapíravou prací vůdců a neslýchaným útiskem maďarské vlády vyburcován jest ze své těžké lethargie a počíná se rozhlížeti po knize, která by mu nahradila, čeho mu škola neposkytla, nabízejí se v pravý čas do ruky belletristické práce Kukučinovy. — Je to četba zdravá a osvěžující. Z celého díla Kukučinova zřejmě vysvítá pevný křesťanský názor světový. Jako v zrcadle může tu lid viděti své přednosti i osudné chyby, ze kterých kořistili po staletí nesčetní jeho příživníci a utlačovatelé.

O spisovatelské činnosti Kukučinově rozepsal jsem se obšírněji ve Vlasti roč. XXIII. Od té doby na literárním profilu jeho se ničeho nezměnilo, jelikož autor přede dvěma roky odstěhoval se do Jižní Ameriky a od té doby pro písemnictví slovenské jest mrtev. Čehož třeba tím více litovati, čím těžším jest na Slovensku hledat náhradu za umělecký, silný a svérázný talent Kukučinův. Svazek prvý »Sebraných spisů« přinesl pět povídek Kukučinových, z nichž »Neprebudený« a »Keď báča z Chocholova umre« ukazují talent autorův v celém rozsahu a hloubce. »Neprebudeného« napsal K. roku 1886, je to tedy jedna z prvních jeho prací. Hned tehdy osvědčil se bystrým pozorovatelem a povídkářem vyběračným, který nespokojí se předvedením líbivého povrchu a romantické fabule. Již v této mladistvé práci uložil si nesnadný úkol kresbou povahy abnormální, zanedbaného husopasa, jehož myšlení a cítění předvedl skutečně mistrovsky, jadrným realismem. Necítíte tu námahy, s jakou začátečník zmocňuje se látky, všecky postavy tohoto vesnického románku kresleny jsou tak výrazně a jednají tak přirozeně, že máte dojem životní skutečnosti, básníkem barvitě vystínované. Břitká kresba detailu a ostrost postřehu překvapují v práci autora začátečníka. V povídce »Keď báča z Chocholova umre« vzácným psychologickým uměním vylíčen výsek ze živoření

slovenského zemana, jemuž dvorec před očima se rozpadává, zatím co on sebe i své okolí přelhává vyhlídkou na bohaté dědictví po strýci faráři. S humorem, který div nerozpláče, zvěčnil tu Kukučín jednu větev ze »suché ratolesti«, jak Vojanský nazývá odrodilé a hýřivé zemanstvo, odsouzené k vymření a zkáze. Svazek uzavírá humoreska ze studentského života pražského za jubilejní výstavy.

Vydáním spisů Kukučínových naskytá se přátelům Slovenska opět příležitost, aby sympatie, kterých bohužel nemůžeme Slovákům osvědčiti dosti úspěšně politicky, dokázali aspoň na půdě kulturní. Hojným odebíráním Kukučínových spisů umožníme Slovákům záslužné vydání cenných knih, které budou v lidu opuštěném a utlačeném klesající mysl síliti a lepší budoucnost připravovati.

J. Karník.

NĚMECKÁ.

Die katholische Weltanschauung in ihren Grundlinien mit besonderer Berücksichtigung der Moral. Von Viktor Cathrein S. J. 2. Aufl. Freiburg in Br. 1909. Cena K 8·40 váz. — Osvědčený spisovatel, morální a socialní filosof, P. Cathrein, podává ve spise tomto krátký výklad a zároveň populárně filosofickou a theologickou obranu katolického životního světového názoru se zvláštním zřetelem k mravouce. Celá minulost Cathreinova ukazuje, že byl velmi dobře připraven k dílu přítomnému. Z jeho plodného péra vyšly: Dvousvazková filosofie mravní, Náboženství a mravouka, Socialismus, Privátní majetek a jeho odpůrcové, Ženská otázka, Víra a věda, Přirozené a positivní právo, Základní pojmy trestního práva, Od atheismu k anarchismu a latinská učebnice »Philosophia moralis«. Všecky tyto spisy dožily se četných vydání a překladů do různých jazyků: dva byly přeloženy též do češtiny v Tumpachově a Podlahově »Vzdělávací knihovně«.

Spis přítomný je pravé »vade mecum« pro vzdělaného katolíka, zvláště v otázkách filosoficko-mravních; tedy v záležitosti životní a praktické jest vzácným rádcem, učitelem, vůdcem. Kněz veřejně působící, zvláště naši řečníci, najdou zde jasného poučení, výborných důkazů, mnoho správných odpovědí na námitky, jež každodenně slyšíme z úst a čítáme z novin protivníků křesťanského světového názoru. Prostudovat tento spis důkladně, naučit se mu dobře, v paměti jej podržet, — nepřátelé rozpomenou se v disputacích s námi na přísloví: Timeo virum unius libri = bojím se muže, jenž zná tuto jedinou knihu! Nenadsazuji. Ve spise Cathreinově jest pravá zbojnice víry. Porozhlédněme se jím!

Ve třech knihách čili hlavních oddílech, rozdělených vždy v několik hlav, pojednává auktor o následujících věcech: V prvé knize se vykládá o člověku, jeho původu, stvoření, vývoji, rozdílu mezi člověkem a zvířetem a o pokroku člověčenstva, o materialismu, pantheismu, o původě života v přírodě, o theismu, o vztahu a postavení, které má člověk k přírodě, k lidstvu, k Bohu. Zvláštní péče věnována poslednímu cíli člověka, při čemž ostré kritice podrobují se nekřesťanské názory a ukazuje se, v čem nemůže býti poslední náš životní cíl. Auktor nechce však jen negativně působiti, vyvrátiv názory chybné, auktor chce positivně poučiti čtenáře o všech těchto věcech; proto uzavírá první knihu hlavou, v níž vykládá o přípravě, prostředcích a správné cestě k poslednímu cíli našeho života. Při tom velmi pěkně upozorňuje na cenu a význam pozemského života. — Ve druhé knize přichází na řadu člověk-křesťan. Auktor vykládá o přirozeném a nadpřirozeném zjevení a hledí stkvěle obhájiti božského původu, rázu a účinnosti křesťanství. Tento důkaz podařil se P. Cathreinovi stkvěle. Dotknu se toho později. Zmrtvýchvstání Kristovo, Jeho božství, pravdivost a pravost Nového Zákona, význam a svědectví staré tradice církevní, toť stati, jež se čtou mile a lehce, řekl bych napínavě jako román, a přece podávají se v nich výsledky těžkých prací filosoficko-theologických a literárně-historických. Auktor psal zde nejen z učené hlavy, ale z milujícího srdce svého! Články tyto považujeme nejlepšími z celé knihy a jsme za ně učenému synu sv. Ignáce opravdu vděčni. Četli jsme je opět a opět - podávají nova et vetera, ale jak? V tomto »jak« záleží kouzlo přítomné knihy Cathreinovy, zvláště však jejího druhého dílu. Co z jasné hlavy učence vyšlo a co z milujícího srdce křesťana, kněze-řeholníka, vyšlo, nemůže působiti jinak, než osvětlovati hlavu a zahřívati srdce věřícího čtenáře. Ve článku »Bohočlověk« ukazuje tento oddíl, že Kristus je náš prostředník, král a učitel, jenž zde na světě (hlava následující) zanechal místo sebe učitelku božsky ověřenou, v níž a s níž dále působí — církev katolickou, jejíž ustanovení, zařízení, působení milostivé obšírně se vykládá a proti odpůrcům — racionalistům a evangelíkům —

vítězně se obhajuje. Ač látka jest theologicky-kontroversní, nenajdeš nikde suchopáru: všude život, všude svěžest!

Poslední (třetí) kniha věnována Morálce, katolické morálce: tedy oboru, v němž P. Cathrein celý život pracoval, vavříny jako filosof a sociolog sklízel. Zde možno tedy zvláštnosti očekávati od odborníka na slovo vzatého a — P. Cathrein nezklame! Jako scholasticky vzdělaný filosof-ethik začíná rozbor hned o hlavní otázce veškeré mravouky, o smyslu lidského života, čili o našem posledním cíli a dokazuje, že člověka pravý cíl životní jest: přírodou a milostí dospěti největšího dobra, Boha, tedy cíle nadpřirozeného a ne jen pouze přirozeného, ač i tento nejlépe obsažen a dosažen v onom. Všecky řeky a potoky tekou do moře: všecka přirozená blaha a dobra, pokud jimi skutečně jsou, ukazují k nebi a dovršují se v oceáně věčnosti — v Bohu, prameni to všeho dobra, a v konci všeho blaha. Překážkou věčného a nadpřirozeného cíle, umožněného Bohočlověkem a umožňovaného Jeho církví, jest hlavně hřích. Z té příčiny hledí auktor vyložiti podstatu hříchu a trestnosti jeho, při čemž zvláště ukazuje, kterak spravedlnost a láska Boží zde se srovnávají a jak jest možno, aby smrtelný hřích věčně byl trestán a proč hřích vůbec musí od Boha býti trestán. Zajímavo jest čísti, kterak auktor ukazuje z různých protikřesťanských spisovatelů, že si nevědí s hříchem rady a že jej hledí co nejvíce »nevinným« udělati, následkem čehož jejich morálky čtenáře spíše demoralisují než povznášejí a ctnostným činí. Velmi dobrým a časovým jest výklad Cathreinův o tom, že »hřích jest přestoupením přikázání Božího«. Auktor připomíná, že již Pán Ježíš v kázání na hoře upozorňoval na nutnost (Mat. 19, 20—21) zachovávati přikázání Boží, chce-li kdo do nebe přijíti. Právem! Neboť v přikázáních Božích jest prakticky a krátce vyloženo, co jest zlo, jehož se máš varovati, a co jest dobro, jež máš konati. V desateru jest nejlepší zákoník a výklad zla i dobra, jak je znáti má každý člověk v praxi. Učené výklady o otázce: »Co je dobro a co je zlo?« mohou snad činiti filosofové, ale ne průměrný člověk, jenž potřebuje, aby hned a všude a snadno i jasně věděl, co v daném případě činiti (= dobro) a čeho se varovati (= zlo co jest), ačkoliv i učencům Desatero jest a bude — teste historia errorum philosophicorum in doctrina morali peractorum — neméně potřebným základem zpytby i života mravního, nemají-li zabíhati do nejodpornější směsice domněnek lichých, theorií pochybovačských a bludův odporných i v hlavních naukových kusech o mravnosti, ba v samém rozpoznávání pravého zla a skutečného dobra. Ne proto jest něco zlem (= hříchem), že se zakazuje v desateru, ku př. smilstvo, a ne proto jest něco dobrem, že se přikazuje v desateru, na př. úcta k rodičům — nýbrž proto se zakazuje, že jest in se, čili samo o sobě zlem, a proto se nakazuje, že jest in se, čili samo o sobě dobrem, čili svou přirozeností nezměnitelno a na nikom nezávislo. Ani na Bohu nejsou zlo a dobro závisly, jelikož Bůh nemůže zlo (ku př. smilstvo) prohlásiti dobrem a dobro nemůže učiniti zlem (ku př. lásku k rodičům prohlásiti hříchem), právě pro jich niternou špatnost, respective dobrotu, která jest takovou (dobrou neb zlou) sama v sobě čili podstatou svojí, které Bůh rušiti nemůže, aby nerušil zákonů Svých, tedy sama sebe, což je »in se« nemožno. Bůh samovraždy spáchati nemůže ani v Sobě ani ve svých tvorech! Tyto věci měli by věděti ovšem odpůrcové naší morálky, kteří jí vyčítají, že prý nezná dobra a zla »in se« = sama v sobě a že vše káže dělati jen proto, že je to přikázáno. V hořejším dali jsme jim správný výklad. Pan Kunte, jenž i v »Havlíčku« pomluvy ty o křesťanské mravouce šíří, mohl by se již opravdu polepšiti a zastyděti, jelikož i Müllerova »Theologia moralis«, v níž p. Kunte v semináři studoval, správně ty věci vykládá a výslovně výmysly Kuntovy zavrhuje, učíc: Bonum ex integra causa, malum ex quocunque defectu — bonum est faciendum, malum est fugiendum — Deus est summum bonum in se atd., a neučíc, že proto má se zlo nedělati, že se zakazuje; ale (učíc), že se zlo proto zakazuje, že je zlem. Podobně i o dobru učí naše morálka. Jak lživé je tvrzení odpůrců našich (také Kuntovo!), že prý neznáme svědomitosti a svědomí; ať si přečtou zde v Cathreinovi od str. 526—563 a uvidí, že proti naší nauce o svědomí a jeho závaznosti nic kloudného nemají, čím by ji nahradili. O poslušnosti křesťanské vůči představeným vykládá P. Cathrein na str. 394. a uvádí Lva XIII. a jeho výklad, i jak se má poslouchati, i jak a kdy se nemá poslouchati. O morálce »jesuitské« čili o probabilismu poučí se každý odpůrce na str. 551 v Cathreinově spise a uvidí, že jesuitům a jich skutečné nauce hrozně křivdí. Mnozí »učení« odpůrcové vůbec nevědí, co probabilismus jest — co potom neučení řečníci a redaktoři »lidoví«?! Poslední stati věnoval auktor různým otázkám o poměru mravnosti a náboženství, o ne-

přátelství katol. církve k pokroku, o interioritě naší v blahobytu, o zvnitřňování života náboženského atd.! Kam auktor do nepřátelských theorií a frází uhodí, všude to chřestí, jako když skořepiny z rozbitých hrnců dolů se řítí.

Forma spisu Cathreinova jest dosti populární. Neveliké hlavy rozčleněny jsou v drobné články a tyto v nedlouhé odstavce. Pěkný a dosti úplný rejstřík jmenný a věcný usnadňuje přehled i hledání. Dodáme-li, že spis Cathreinův čerpá doklady z literatury své, to jest církevní a hlavně německé — Cathrein píše německy — pověděli jsme, jaké přednosti skýtá a jak by u nás podobný spis zpracován býti měl, aby podobně táhl a u nás působil! Kéž stane se něco podobného u nás brzy. Potřebujeme toho pro vzdělance i pro lid jako soli. Utinam! Filip Jan Konečný.

Geschichte und Beschreibung des Stiftes Tepl von Dr. Bazil Grassl, Chorherr des Stiftes Tepl und Gymnasialprofessor. — Když jsem letos v měsíci červenci dlel v Mar. Lázních, kdež je můj spolužák z universitních studií, P. Jos. Čížek, děkanem, byl jsem dvakráte pozván od lázeňského inspektora, vldp. P. Sev. Würfla, k obědu; u p. inspektora stravuje se místní děkan i jeho kaplan a katecheta a příchozí členové Tepelského kláštera — a mezi nimi viděl jsem tam mladého, skromného Praemonstrata. Když jsem se tázal na jeho nationale, bylo mi sděleno, že je profesorem na řádovém gymnasiu německém v Plzni, že jest velice vzdělaný a zcestovalý; a v rozhovoru s ním samým zvěděl jsem, že vydal monografii o klášteru Teplá. Toužil jsem si ji přečísti, p. profesor zaslal mi redakční exemplář a já o něm z vděčnosti tuto referuji. Monografie má zevní vzhled velice elegantní, papír hladký, obrázky vkusné.

V úvodu mluví p. autor o počátcích praemonstrátského řádu, o jeho rozšíření ve světě, v Čechách a na Moravě, o jeho výsadách a útrapách, jež mu způsobili Husité, Luteráné a válka 30letá, v kterýchžto svízelích všecka opatství v Anglicku, v Dánsku, Švédsku a četná v Holandsku, v Německu a Švýcarsku byla zničena. Doba Josefinská zrušila četná opatství v Rakousku a francouzská revoluce všecka opatství ve Francii. Autor popisuje dále, kde se zase ta ona opatství ujala, kde zanikla, kam až mohutný řád tento se rozšířil a kde zdárně působí, a zastavuje se u roku 1883, v němž byl opět zvolen generální opat řádu a tím se stal pražský opat P. Sigm. Starý ze Strahova.

Mnohem zajímavější pro nás jsou specielní dějiny Tepelského kláštera samého. Dne 26. července t. r. zajel jsem si z Mar. Lázní do Teplé*). Tam se mne ujal vlídný pán, vldp. P. A. Jelínek, býv. rektor praem. kollegia v Plzni, a vodě mne klášterem i obnoveným kostelem, ukazoval mi různé obrazy, sochy a náhrobky a při tom mi výmluvnými ústy na mysl předvedl v hlavních rysech dějiny jejich Tepelského kláštera. Co jsem zde krátce slyšel, to čtu nyní obšírně v Grasslově monografii a jelikož znám Mar. Lázně, jež jsou majetkem Tepelského kláštera a Teplou samu jsem dvakráte navštívil a mnohé členy z řádu osobně znám, monografie ta mne velice zajímala.

Autor popisuje dějiny řádu, jenž měl v minulých dobách více strastných dob než radostných, nebo války Husitské, doba reformační a jiné války a nehody v Čechách řádu Tepelského mocně se dotýkaly a někdy již div že zkázu jeho nepřivodily. Hluboce se mysli mé dotýkaly osudy opata Karla Reitenberga, u jehož pomníku v Mar. Lázních jsem často zamyšlen postál. On jest zakladatelem Mar. Lázní, ale vlastní bratři, nechápajíce jeho velkolepých plánů, na něho zanevřeli, u vlády ho udali a on se musil z opatství poděkovati a tráviti život ve Wilten u Innomostí; byl prý by se byl rád aspoň jednou podíval do Teplé a do Mar. Lázní, ale nebylo mu to dovoleno. Teprve nynější opat Hilbert Helmer dal tělesné ostatky jeho z Wiltenu přes Mar. Lázně do Teplé převézti a v hrobce opatů slavně jej pochoval. O smutném osudu jeho zvěděl jsem od dvou Praemonstrátů z Teplé i z Prahy více, než monografie udává. Vida, vida, kdo ve světě co velikého podniká, má z toho více žalu a utrpení a pronásledování než radosti. Teprve po smrti vášně umlknou a práce se uznává.

V dějiny kláštera vsunul dovedný spisovatel krátké životopisy 49 opatů a vylíčil jejich osvětové snahy a socialní činnost pro klášter i pro širé okolí jeho. Klášter založil a vydržuje špitál v městě Teplé, asi půlhodiny od kláštera vzdáleném, v Mar. Lázních zřídil hospitál pro chudé lázeňské hosty. Dvěma světským kněžím naší arcidiecese a po jednom z každé další diecese české udělují se v Mar. Láz-

*) Prvně jsem zavítal do Teplé na svých agitačních cestách dne 19. srpna roku 1886 a získal jsem tam tehdy za člena zakládajícího P. Hugona Karlíka, převora.

ních na návrh dotyčných konsistoří zdarma byt a lázně, a to po celou saisonu, čímž se měsíc po měsíci mnoho kněží vystřídá. Chudobince v Outerém (Neumarkt) a v Mnichově (Einsiedl) klášter podporuje. Klášter rozdává chudým ročně 500 metrů dříví. Na Zelený čtvrtek myje opat 25 chudým starcům nohy a ve dvoře 13 chudých žen dostává oběd a dary. Zemře-li některý duchovní z řádu, 30 chudých osob obdrží maso, chléb, sůl a kroupy. Pohořelí dostávají z klášterních lesů zdarma dříví. A v Mar. Lázních rozdá inspektor klášterní na 10 000 lázní. Při své první návštěvě v Teplé r. 1886 bylo mi už nevím od koho řečeno, že tehdy klášter pomáhal úsilovně rolníkům v jejich nouzi, aby neupadli do rukou lichvářům.

V Teplé je katolický Volksverein a Marianská kongregace mužů, jinochů a dívek. Řád zakoupil pro katolické spolky hotel Bahnhof a v Mar. Lázních hotel Victoria, kdež jsou zřízeny veliké sály pro schůze spolkové.

Krásná Grasslova monografie popisuje zevrubně bohatství tamní bibliotéky a musea, popisuje chrám, ba celý klášter a líčí, jak jsem již řekl, celé osvětové snahy jeho, ale to si přečti, koho to zvláště zajímá, každý sám; knížka tato se totiž prodává v klášteře samém všem četným návštěvníkům jeho bibliotéky.

Tomáš Škrdle.

Gottes Meissel und Hammer. Von Franz Kerer. 2 Aufl. (3. u. 4. Tausend (VIII) 190 str.) Regensburg 1910. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena 1 M 80, vázaná 2 M 40. Autor přítomného spisu není na poli literárním nováčkem. V krátké poměrně době vydal tři spisy: »Die Macht der Persönlichkeit im Priesterwirken«, »Gebt mir grosse Gedanken«, Auf zur Freude«, jež všechny byly velice pochvalně přijaty, takže v nových již vyšly vydáních. Důstojně k spisům uvedeným druží se též práce přítomná. Autor pojednává v ní o thematu velmi časovém, o pěstění osobnosti lidské. Pěstění osobnosti, toť v pravdě požadavek dne, toť program, jejž Bůh sám stanovil hned na počátku slovy: »Učiňme člověka k obrazu a k podobenství svému.« Dle tohoto vůdčího motivu pracuje církev Duchem sv. osvícená od počátku až do dneška. Vzpomeňme si jen, jak ve svátosti pokání pěstuje se osobnost způsobem nejindividuelnějším, nejhlubším, způsobem v pravdě božským.

V řadě pojednání, psaných řečí vzletnou, uchvacující a jadrnou, bohatých pěknými originelními myšlenkami, autor specielně ukazuje, jak Bůh sám pracuje dlátem a kladivem na každém člověku, aby v něm vytvořil vznešený a velebný obraz Ježíše Krista, jak Bůh přírodou a milostí, celými světy a nejmenšími událostmi na nás působí, aby nás vychovával. Neboť netoliko jen naše subjektivní činnost, nýbrž i objektivní působení na nás náleží k pěstění osobnosti. Každý člověk má povinnost, aby své bytosti a činnosti dal význam pokud možná největší. Má však také povinnost, aby z každé věci a z každé události svého života, v přírodě a v dějinách a ve věcech nadpřirozených poznal smysl nejhlubší. A k tomu chce autor čtenáře spisu svého vésti. Není pochyby, že kdo pozorně jej pročte, naučí se s úctou pohlížeti na všechny události svého života, především na to, co jej obklopuje, co je v něm, co je nad ním, a co je pod ním. Spis čerpaný z životní bohaté zkušenosti a pro život určený možno proto co nejlépe doporučiti. Netoliko laici, nýbrž i kněží čerpati budou z něho zajisté mnohonásobného povzbuzení a poučení. *Dr. Jos. Samsour.*

Netzhammer Raymund: Aus Rumänien. Nakladatel Benziger, 1909. Stran 432, vyobrazení 108 a 3 mapy. Cena váz. 7 m. — V září 1900 povolán byl P. Raymund Netzhammer, benediktin v Einsiedelnu ve Švýcarsku, za profesora matematiky a fysiky na biskupský ústav do Bukareště. Od 1905 je tamtéž arcibiskupem. Rumunsko, svou druhou vlast, zamiloval si, obíral se dějinami, prostudoval prameny i spisy o něm jednající a na všechny směry je procestoval. Není sice bohato na krásy přírodní, ač i těch nepostrádá na severní hranici, ale vyniká vzácnými památkami ze starých dob; město Tomi (nynější Konstanca) opěvoval již Ovid, povšimnutí hodny jsou též: vrch Trajanův, zbytky Axiopolisu, řeckého města Kollatis, kamž nás autor uvádí. Nezapomíná i na mnohé překrásně ležící kláštery, na větší města, na plavbu Dunajem; hlavně však si zamiloval ústí Dunaje, krajinu Dobrudžu, kamž několikráte se čtenářem cestuje. Skvostné a četné illustrace jsou ozdobou knihy, která jest psána slohem lahodným, s láskou k Rumunsku, znalostí celé země, jednotlivých míst, lidu i dějin. Protože nemáme podobného novějšího spisu, dojde snad i u nás povšimnutí a rozšíření.

Ignát Zhánèl.

ČESKÁ.

Sebrané spisy Václava Špačka. (Dokončení.) V obrázku »Naše chyba« vypsal pan spisovatel dovedně nelásku, nesnášenlivost a nepřejícnost našich lidí,

jež vede ku hmotné zkáze. Kupci Laštovička a Hrudka do té míry na sebe sočili i nesvár do obce zanesli, že se v ní usadil obchodník žid a v brzku oba soky o výživu připravil. — »Chromá Verunka« měla ve svém zmrzačení nemilou vzpomínku na své mládí, kdy proti vůli svých rodičů na krátko udržovala milostný poměr s nehodným mladikem. Vypravování své trapné zkušenosti uvaruje mladou dívku Anežku podobného nerozvážného jednání. — Povídka »Chovanci« jest dokladem, že dosud nalézti lze šlechetná, obětavá srdce. Truhlářský mistr Holina ujme se zatoulavšího se malého hocha, an vlastní otec o zmizelého synka ani o dcerušku, která v Praze rovněž od milosrdných lidí chována byla, se nestaral. Ač Holinovi později obdařeni dítkami, přece dokončili vychování svého nalezence Pavla, ano dali jej i krejčovině vyučit. Pavel pozná řízením Božím v Praze svou sestřičku Mařenku, která potom, když Holina úmrtím manželky upadl do nouze a nesnází, obětuje se dobrodinci svého bratra, stávajíc se jeho druhou ženou. — Hajní a pytláci, toť rození nepřátelé, zvláště když také nějaká osobní nevraživost se vyskytne. Takovými nepřáteli byli »Hajný Zahořil« a chalupník Horeš, kteří mnoho příkoří si navzájem způsobili; na konec přivedou je ku smíru děti: Zahořilova Bětuška a Horešův František. — Vzorný muž, pocházející z chudé rodiny a pomocí dobrodinců dosáhnuvší dobrého postavení a jmění, v úctě si zachoval rodný domek a v příjemný upravil pobyt s názvem »Na upomínce«, kdež rád se svou rodinou prodléval. — »Jedináček« způsobí rodičům nejednou zármutek, zvláště, je-li nerozumně vyhýčkán. Toho doznal mistr Prošek na jediném synu, kterého matka přílišnou láskou zkazila. U mladistvém věku stane se Karel Prošek požitkářem a útratou, až i z domu do světa odešel a tam ještě více klesal. Na došlou zprávu, že Karla stihlo neštěstí, matka onemocněla tak, že musela dodána býti do ústavu choromyslných. Karel pozdraviv se, vracel se domů, ale když uslyšel o osudu matčině, chtěl skončit sebevraždou; v čas bylo mu v tom zabráněno a otec sám přivede si do domu syna polepšeného. — »Nepožehnaný statek« jsou nepoctivě a zločinně nabyté peníze. Chalupníkovi Korbelíkovi, oddavšímu se nezřízenému životu, dařilo se zle, byl zádlužen a již žid Polák vztahoval ruku po jeho majetku; ale když Korbelík přivlastnil si krádeží větší obnos, stihalo jej tím více neštěstí, tak že se konečně ku zločinu přiznal a po odbytém trestu nový, lepší život začal. — Črta »Česká mládež a německé školy« je krásným a důtklivým poučením o zásadě, že české dítě patří do české školy. — Poslední povídka tohoto svazku nazvána »Zapomenutá«. Mladý Křížecký, syn chalupníkův, vzbudí ve šlechetné dívce Anně Postránských city lásky s nadějí na manželství, avšak po přání rodičů zapomene na dané slovo a pro větší přínos s jinou se ožení — ale nešťastně. Anna považujíc to za pohanu, s dovolením rodičů odejde do Prahy na službu; tam ošetřujíc nemocnou dceru svých pánů, nejen na příkoří učiněné zapomene, nýbrž i poznavši v nemocnici vznešené povolání milosrdných sester po zralé úvaze sama vstoupí do kláštera a s obětavostí neobvyklou slouží pro Boha nemocným. Po několika letech dostane se i Křížecký, který nezřízeným životem zdraví své zničil, do nemocnice a sestra Agata, dříve Anna Postranských, připraví jej ku zbožné smrti. Netřeba dokládati, že páně Špačkovy povídky jsou velezajímavě, prostě, ale přece působivě psány; byloť již všech pět dřívějších dílů jeho sebraných spisů ve »Vlasti« příznivě a odporučivě posouzeno.

Josef Herzig.

Křesťanská askese ve světle pravdy. Odpověď na hesla modernismu na vědeckém podkladě. Sedmero řečí.) P. Jos. Rybák T. J. na Sv. Hostýně. V Olomouci 1910. Nakladatel R. Promberger, knihkupec. — Tento spisek, mající povolení kn. arcib. konsistoře v Olomouci a představenstva provincie řádu Tov. Ježíš. a věnovaný českému »Lacordaireovi«, J. M. p, opatu Strahovskému Methodu J. Zavoralovi, obsahuje sedm časových statí o křesťanské askesi. Jsme povděčni horlivému a znamenitému kazateli z řádu Jesuitského, jenž i v Praze je v dobré paměti, že řeči své o tomto důležitém thematu vydal tiskem.

Autor vyměřuje, co možná jasně, co jest křesťanská askese, totiž že jest to boj proti duchu světa, proti tělu, světu a ďáblu; dále srovnává ducha světa, ducha starého i moderního pohanstva s duchem Kristovým; ukazuje a odůvodňuje dogmaticky, že naším životním povoláním jest právě zmíněný boj proti duchu světa jako prostředek k našemu spoluvykoupení a připodobnění se ke Kristu Pánu; konečně vykládá o trojím boji askety čili bojovníka proti duchu světa: totiž o boji proti smyslnosti, proti žádostivosti po bohatství a proti pýše.

Spisek tento má spolu tendenci čeliti heslům modernismu sv. Otcem odsouzeného, čehož se autor v první stati dotýká, a mimo to každé stati předesílá

vždy dva citáty, jeden z Písma sv. (z listů sv. Pavla a z Evang.) a druhý podepsaný slovem Modernismus. Jest to malé dílo sice, ale bohaté na myšlenky. Kéž by našlo hojně čtenářů, kteří by je duševně v sobě zpracovali. V. Kunz.

Dr. Antonín Decker: Archiv městského musea v Jindřichově Hradci. Vydáno jménem kuratoria tohoto musea r. 1908 jakožto zpráva 1. (Nákladem vlastním. C. a k. dvorní knihtiskárna A. Landfrasa Syna v Jindř. Hradci. Knihkupecká cena 20 h.) Laciná a úhlednou úpravou typografickou se vyznačující příručka zasluhuje plnou měrou, aby na ni v recensní části měsíčníku našeho bylo upozorněno. Pro případné bádání o dějinách staroslavného města Jindřichova Hradce, pro poznání lidumilství, politického i kulturního života jeho obyvatel jest příručka ta jasným přehledem a přesným, s pilí a láskou sestaveným soupisem bohatého archivu městského. Studium listin a knih archivu tam uložených usnadňuje též okolnost, že v publikaci té, čítající celkem 24 strany, uvedeny jsou též archivní signatury. Listiny a spisy, kdysi u města na radnici uložené, byly odevzdány městskému museu k uschování a vyložení i byly od zvěčnělého již hraběcího Černínského archiváře Františka Tischera a od Phil. Dra. Josefa Nováka zkatalisovány. Regesta všech listin byla napsána dílem od hraběcího archiváře Tischera, dílem od ředitele Dra Josefa Nováka; potom je přehlédl, u některých doplnil obsah, některá opatřil datem, popisem listiny a pečetí i jmény svědků, a takto k tisku upravil ředitel c. k. vyššího gymnasia Jindřichohradeckého Dr. Antonín Decker. Dle systematického uspořádání městského archivu vykazuje tento tištěný soupis pramenů tyto oddíly: I A a: Listiny týkající se města Jindřichova Hradce od r. 1389—1361 s regesty 77 privilegií, listin a dokumentů; I Á á: Listiny o obcích, panstvích, zemích a rodinách mimo Jindřichův Hradec od roku 1607—1855 s regesty 65 listin, dopisů, protokolů, inventářů a pod.; I A c α: Listiny týkající se kostelův a správy duchovní v Jindř. Hradci od r. 1374—1853 s regesty 20 dokumentů a nadání; I A c' α: Listiny týkající se věcí církevních mimo Jindř. Hradec (počtem 3): I A c β: Dopisy týkající se věcí církevních (od r. 1689—1834, počtem 6); I B a: Knihy, listiny a spisy o majetku obce, občanů, správě obce, soudnictví, policii, berničnictví atd. v tomto pořadu: 1. knihy pozemkové o majetku obce i občanů od r. 1485—1789, 2. smlouvy svatební a manuály se smlouvami od r. 1542—1725, 3. kšafty a pozůstalosti od r. 1560—1727, 4. práva a správa obce od r. 1389—1727, 5. manuály o jednání rady městské od r. 1604—1788, 6. protokoly o zasedání rady od r. 1732—1779, 7. kopiály dopisů od r. 1615 až 1768, 8. vyhlášky a nařízení úřadů nadřízených od r. 1717—1802, 9. policie od r. 1796—1864, 10. záležitosti všeobecné (sbírka kalendářů se záznamy primasů t. j. zprávami hospodářskými, obecními, historickými, rodinnými a různ. j.), 11. účty a berně od r. 1497—1848; I B' a: spisy o jiných obcích než Jindř. Hradec od r. 1454—1832; I A f: Listiny týkající se poměru poddaných k vrchnosti od roku 1610—1834; I A g: Listiny zajímavé pro poznání mravnosti od r. 1607—1822. — Jako pro studium dějin a života z dob starších důležit jest bohatý materiál listinný, tak vysokocenné pro studium to jest vědecké a soustavné uspořádání materiálu takto shrnutého v publikaci tuto zmíněné, kterouž každému příteli domácích dějin a kulturního života tím vřeleji možno doporučiti, čím spíše studium takové usnadňuje regesty sestavenými znalci a odborníky předem jmenovanými. Nejen knihy a spisy, ale i příručky mají býti v našich knihovnách, jsouce bezpečnými průvodčími za cíly případně specielně vytknutými. *Jan Voborský.*

Na táčkách u cizích spisovatelů. Povídky. Přeložil O. S. Vetti. V Brně 1910. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 308, cena 2 K 60 h. — O. S. Vetti (pseudonym Aloise Koudelky, faráře v Praci u Brna), jest proslulý znatel všech evropských i některých mimoevropských jazyků. Olomoucký obrázkový měsíčník »Náš Domov« uveřejnil v 12. čísle ročníku 1909 podobiznu i životopis Koudelkův a sděluje, že překládá ze třiceti různých jazyků a nářečí. (Viz též můj referát ve »Vlasti« r. XIX. str. 950.) Je zajisté výtečná i originelní myšlenka, vydati pod tak slibným názvem »Na táčkách u cizích spisovatelů« více svazků kratších povídek ze všech jazyků, jež pan překladatel zná. Pochybuji, že by se mohla některá světová literatura vykázati podobným zjevem, neboť v tomto prvém svazku jest obsaženo dvacet pět povídek, přeložených ze 13 různých jazyků a nářečí. Je pravá pochoutka zabrati se do této četby! Vždyť každý spisovatel tlumočí city, tužby, přání, nářky, stesky svého národa a podává obraz i karakteristiku jeho duševního života. Těžko najíti vábnější, zajímavější, zábavnější, pestřejší četbu nad tuto knížku! Čtenář znovu prožije všechny ty roztodivné dojmy, které si na potulkách světem mezi jednotlivými národy pracně, v potu tváře a za drahé peníze nasbíral.

Je věru příliš lákavé zabrati se do rozboru všech vesměs velice zdařilých povídek, jež z velké spousty příslušných revuí, časopisů, knih s vytříbeným vkusem pořídil pan překladatel. Málo kdo má ponětí, co stojí času, trpělivosti, peněz, trapných zkušeností, zklamání, než si možno pořiditi knihy cizích literatur a co nutno přečísti, než se najde něco vhodného. Aspoň něco na ukázku z bohatého obsahu: hned prvá práce »poliček« zcela čtenáře zaujme dramatickým líčením pokání »divocha« Lorenza. »Busovská madonna« uvádí tě k dobrému polskému lidu. Poslice Vlasta chce na památku svého zemřelého jediňáčka dáti do dřevěného kostela, který jim vystavěl mistr Klymášek, obraz. Namaluje jí ho zadarmo pan Zigmund. Některým však obraz se nelíbí a chtějí ho odstraniti, z čehož povstane vzbouření lidu, při němž četník zastřelil Vlastu. Vlasta je skvostně líčena, jest to překrásný psychologický obrázek. Při překladech ze srbštiny, z novořečtiny prožije čtenář hrůzy a útrapy, jež snášeli křesťané od Turků. »Zapomenutá pípa« zavádí do slunného jihu, kde se daří výborné víno a s chutí se zasměješ kamarádům Potočníkovi a Sedlákovi, když svorně popíjeli ve sklepě a stala se jim nemilá příhoda, že narazivše sud, nemohli najíti pípu. Překlady z finštiny »v bídném roce« a »kolonista« obírají se bídou lidu finského. V prvém doprovázíme lidi, hledající práci, z nichž mnozí zahynou bídně ve sněhové vánici, v druhém předvádí se nám vysloužilý pacholek, který se svou ženou mýtí les a bojuje srdnatě životní boj o kus chleba.

Mnohdy pranepatrný děj, a radost čísti, co z něho nadaný povídkář vytvořil Než, dosti na těchto několika málo ukázkách! »Knihovna našeho lidu« získala tímto spisem překrásný výbor rozkošných povídek ze všech světových literatur, proto přivítají všichni čtenáři tuto zdařilou práci s největší radostí a těší se, že vyjde mnoho svazků. *Ignát Zháněl.*

Laciná obrázková knihovna mládeže, jižto vydává čilá Cyrillo-Methodějská knihtiskárna v Praze, a pořádá Václav Špaček, přinesla až posud práce velice pěkné, totiž v sešitu prvním obrázek ze života »Slepá Tonička« od Václava Špačka; v seš. druhém »Zbožná rodina« od téhož, v seš. 3. »Domovníkův syn« a »Třešně«. Dvě povídky od A. B. Šťastného; v seš. 4. »Přičiněním ku štěstí« od K. W. Hradečnického; v seš. 5. dějepisný obrázek »Karlštejnský strážce« od Heloise Dostála; v seš. 6. povídku Josefa Bartoně »Poctivost na věčnost", ve dvojsešitu konečně 7.—8. povídku pro mládež „Ztracený bratr«. Napsal Václav Špaček. Než netoliko mládež, ale i dospělý čtenář zajisté rád si přečte novou tuto a velice poutavou povídku p. Špačkovu a se zájmem bude sledovati příhody malého Karla Dušiny od okamžiku, kdy po zabití otce jeho od Prušáků uprchl z rodné obce Kružína, kde jakož i od bratra svého Bohuslava považován byl za ztraceného, až řízením zajisté Božím shledá se s bratrem svým, jenž ustanoven jest správcem ve Chválovicích, kde Karel nejprve ve statku Hrabáčkově (později Smrčkově) a pak u šafáře Trousila se zdržoval. Kéž knihovna tato tak vzorně vedená a laciná (sešit 20 h.) dojde všude hojného rozšíření; zasluhuje toho plnou měrou.

P. Zaletěl.

Dr. A. Podlaha: **Posvátná místa království českého.** Arcidiecese pražská. Díl I. Vikariáty: Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký. Díl II. Berounský, Bystřický Plzeňský. Díl III. Královický, Vlašimský a Zbraslavský. Díl IV. Kolínský a Rokycanský. — Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého. Tiskem kn. arc. knihtiskárny. R. 1907—1910. Nevím, jak bych měl příhodněji nazvati toto veliké, monumentální dílo Dr. A. Podlahy. »Posvátná místa král. Českého« jsou jedinými svého druhu v české literatuře, a já pranic nenadsazuji, řeknu-li, že i veledůležitou příručkou pro toho, kdo chce studovati historii té či oné krajiny, toho nebo onoho místa. Dr. Podlaha snesl s pílí opravdu mravenčí do svých čtyř dosud vyšlých svazků »Posvatných míst« . . . tolik ohromného materiálu historického, že až žasneme, když probíráme jednotlivé názvy jmen v rejstříku . . . A jak jest vše přehledno, jak systematicky uspořádáno! — Historie, letopočty — životopisná data — vše podáno v chronologickém postupu a vše doplněno živým a lahodným slovem. K nádhernému tomuto dílu přidány jsou i přečetné fotografické snímky, jež zvyšují krásu nejen poutavého obsahu, ale i celé vnější úpravy. Škoda, že nejsou dosud ukončeny ostatní tři diecese král. Českého! Jaké to bude monumentální dílo, jak úžasných rozměrů . . . Snad ani netušil vsdp. spisovatel, jaká práce na něho čeká, než vydal na světlo Boží tyto čtyři díly. Za to tím větší, mohutnější a záslužnější jest nyní výsledek této historicko-literární jeho práce, která přečká věky a bude kamenem úhelným pro ty, kteří v časech příštích budou stavěti dál . . . Vřele doporučujeme spolkům i jednotlivcům! Cena jednotlivých svazků k poměru rozsáhlosti a vnitřní ceny jest nepatrná.

Jos. Hais Týnecký.

Antonín Rejzek T. J. **Tisíckrát pozdravujeme Tebe. II. díl.** Májová pobožnost. Výklad naší písně Schváleno představenstvem řádovým a bisk. konsistoří královéhradeckou. V Praze 1910. Nákladem vlastním. Stran 184. 8°. Cena K 1·50. — Roku 1909 vydal Antonín Rejzek, slovutný, velezasloužilý náš český spisovatel a redaktor velmi rozšířených »Hlasů Svatohostýnských«, I. díl výkladu svého k naší nejprostonárodnější písni Mariánské »Tisíckrát pozdravujeme Tebe«. Dílo toto bylo všude přijato s povděkem. Neuplynul ani rok a již přichází spisovatel s II. dílem poučného a krásného svého výkladu. I o tomto díle možno říci totéž, co psáno bylo v naší »Vlasti« v ročn. XXV. str. 1902 o díle prvním. Sbírka tato obsahuje 31 rozjímání odnášející se vesměs k písni »Tisíckrát pozdravujeme Tebe«. Vše podáno tu jasně, srozumitelně, zajímavě, poučně. Řečníci, kteří použijí výkladu tohoto, nejenom objasní dobrému, zbožnému lidu našemu hluboký význam překrásné písně Marianské, nýbrž obohatí ho také mnohými spasitelnými vědomostmi. Vysvětluje tu spisovatel přečetné obrazy, jichž se v mluvě užívá o Marii Panně, na př. lilium, slunce, měsíc, odůvodňuje četná jména, kterými ctitelé její ji vzývají, na př. Panní nejsvětější, Královna nejskvělejší, Matka neporušená, moudrá Panna. Rovněž je lidu posloužení objasněním některých podobenství starozákonních, na př. trůn Šalomounův, roucho Gedeonovo. Velmi poučné a zajímavé jsou statě, kde se líčí, jak umění všechna oslavují Marii Pannu. Vůbec je podáno v knize této daleko více zajímavé, časové látky, než titul její zdá se označovati. I zde jako v díle prvním je hojně pěkných příkladů z národních dějin a života našeho. Kniha je ozdobena pěkným obrazem Panny Marie Tuřanské a Staroboleslavské. Kniha schválena církevní vrchností, zasluhuje všeho doporučení a hojného rozšíření. Dr. Rud. Zháněl.

Farní věstník úřední. — Umínil jsem si, že letos posoudím ve »Vlasti« všecky cizí časopisy, které se u nás tisknou, a promluvil jsem již o všech, až na »Farní věstník úřední«. Od té doby se však již leccos změnilo a dva cizí časopisy u nás tištěné: »Kvítky« a »Maloživnostník« přešly do nové tiskárny katolické.

Farní věstník úřední vychází třetí rok a původcem jeho jest J. M. ndp. světící biskup a probošt Dr. Václav Frind, r. 1908 kapitolní děkan u sv. Víta v Praze. Geniální a na nejvýše obětavý a dobročinný pán tento svěřil řízení »farního věstníku úředního« far. Vlastimilu Hálkovi a prosadil, že jest placen Farní věstník úřední na všech patronátních farách kapitulních z kapitulní kasy. Severní část patronátních far tiskne si farní věstník úřední ve Slaném, jižnější u nás. K patronátním farám kapitolním připojeny ze zvláštní přízně p. probošta i Stodůlky a Jinonice a Liboc, což poslední je jako honorář Vl. Hálkovi za řízení »Věstníku«. K návrhu nejdůstojnějšího pána připojily se kláštery Křižovnický, Praemonstrátský na Strahově a Benediktinský v Břevnově a dvě fary, jež si platí »Věstník« samy. I tiskne se u nás farní Věstník úřední pro farní osady: Libockou, Jinonickou, Stodůleckou, Ořešskou, Hostouňskou, Únětickou, Anděleckou, Nebušickou, Úhonickou, Bohušovickou, Břevnovskou, Hloubětínskou, Tachlovickou a Dobříšskou — celkem 14.

Každý »Věstník« uvádí: Pořádek služeb Božích, křty narozených, sňatky, osoby zemřelé; někde se k tomu připojuje seznam dítek, které byly prvně u zpovědi a prvně u sv. přijímání. Následují místní dějiny, jež jsou pro osadníky velice poučné a zajímavé. K místním dějinám připojují se zprávy o zasloužilých mužích v osadě, na př. v Nebušicích popis oslavy padesátiletého rychtářství Václ. Raitorála r. 1793., zprávy o vynikajících kněžích, již v osadě působili, a jaké dobrodiní po sobě zanechali, (na př. založené fundace pražských metrop. kanovníků pro osad/ potronátních kostelů), popisují se dějiny farní knihovny, spolku sv. Vincence z Paula (v Břevnově), tam upozorňuje se na duševní i hmotné potřeby farní osady. Mnohá čísla zdobí obraz farního chrámu nebo zasloužilé osoby z farní osady nebo z diecese (z Bohušovic, diecese Litoměřické, podali obraz biskupa Em. Schoebla). Kde farář redaktor — nebo každý místní farář je redaktorem »Věstníku« — místní dějiny již vyčerpal nebo jich dosud úplně neprozkoumal, tam se dávají poučné články.

Půl listu jest vyhraženo každému redaktoru pro specielní potřeby osady (je-li málo místa, přidává se příloha), druhá polovice jest pro všecky farnosti společná. Tam se jedná o společných potřebách katolíků, tam se zdařilými příklady osadníci ve víře utužují. O zpovědi, o víře, a j. v. uvádějí se výroky nejslavnějších mužů.

Farní věstník úřední může dostati každý osadník, chudý i bohatý. Bohatší skládají na režii s tím spojenou dobrovolné dárky.

Farní věstníky úřední jsou oficielní dějiny osady, srdcí osadníků se úzce dotýkají a čtou se s oblibou. I jest to dílo velice záslužné, provádějící v osadě praktické křesťanství. Snad by se mohlo i více farářů s tímto podnikem spojiti a

pro svou osadu vlastní »Věstník« mohli by vydávati. Tím, že jest polovice »Věstníku« všem společná, vyjde tisk pro každého laciněji. Tomáš Škrdle.

Ludmila. Sbírka zábavné četby pro český lid. Ročník 12. Svazek 2. Redaktor Jan Pauly. »Z ovzduší selského statku.« Napsal V. Bol. Pavlík-Sychra. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba. V Praze 1910. Četbou původní povídky »Z ovzduší selského statku« čtenář dobře a ušlechtile se pobaví. Rolník Sehnal, zbožný muž a věrný katolík, mající dva syny, Adolfa a Josefa, těžce byl zkoušen. Adolf, starší ze synů, po maturitě nejen zklame rodiče v naději, že budou míti syna knězem, nýbrž i hanbu jim způsobí, an dá se proudy pokrokářskými strhnouti na cestu hříchu, tak že se ho Sehnalovi zřeknou. I mladší Josef upadne v osidla koketné Emilie, dcery panského důchodního. Otec i syn dají se ošemetnou dívkou ošálit; Emilie stává se ženou Josefovou a spolumajetnicí statku. V brzku ukáže pravou tvář, mrhá statek, až svou polovici promarní a konečně, aby se zmocnila celého statku, stává se travičkou mužovou, paličkou statku a hyne samovraždou. Tu, když soužení starých Sehnalových dostoupí vrcholu, vrací se štěstí. Josef, zachován při životě se uzdraví a druhý syn Adolf v týž čas přijde domů jako ztracený a obrácený synřeholník odprosit rodiče před odjezdem do cizích krajů. Statek byl znova postaven a stáří Sehnalovi těší se ze štěstí Josefova, který novým sňatkem došel pravé spokojenosti. »Ludmila« hodí se velmi dobře pro naše spolkové i soukromé knihovny. Josef Herzig.

Obrázky z mého hanáckého alba. Napsal Jan Vyhlídal. Cena 1 K. Nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci. Národní knih- a kamenotiskárna Kramář a Procházka v Olomouci. — »V každém lepším domě mívají album na podobizny svých přátel a známých. Též já jsem majitelem zvláštního alba, v němž chovám výhradně obrázky z Hané; nasbíral jsem je za své dlouholeté působnosti na Hanácku. Obrázky moje jsou malovány světlými barvami, a tu přednost mají, že jsou kresleny věrně dle skutečnosti«, — tak píše p. spisovatel jako úvodem k tomuto svému spisu. A opravdu, čtěte kterýkoli obrázek, jichž tu pěkně namalováno celkem patnáct, každý se vám jistě bude líbiti, zvláště první »Vojna o zastávku ve Zdlouhalově«, čtvrtý »Stréček Duha dali si zavčas udělat truhlu«, šestý »Ukázka z hanáckého vychovatelství«, osmý »Kudy, kudy cestička«, jedenáctý »Jak strýček Zbožínek přišli o buchty« (když strýčka putujícího na Velehrad prosí cikán o něco na zub z té kabele«, praví strýček: »Dež tak dobře omíš hádat, hádé, kolek mám bochet v kabele. Ešle ohodneš, kolek je jich, dostaneš všecke štere« t. j. čtyry; cikán ovšem po hlubokém přemýšlení uhodl i dostal »všecke štere« a »ešče čtyrák na tabák« a stréček byl přesvědčen, že »cegáni někde ohodno . . .«) a třináctý »Janek Menšík«, který, kdyby si počínal p. farář tak s ním, jak on s jinými, »tu by jistě Menšík rozbil aspoň zahrádku u fary . . .« Doporučujeme pěknou knihu tuto (88 str.) rádi. *Josef Fabian.*

Lid český s hlediska prostonárodně-náboženského. Napsal Karel Procházka. Knih. »Dědictví Svatojanského« č. 109. Podíl údů „Dědictví Svatojanského« na rok 1910, č. 1. Tiskem k. a. knihtiskárny. Nákladem »Dědictví sv. Jana Nepomuckého«. Cena 3 K. — Budily-li veliký zájem práce dp. faráře K. Procházky po různu uveřejňované (k p. ve »Vlasti«) po více již let, vzbudí zájem zajisté tím větší obsažná tato kniha (228 str.), jež mezi 5 knihami vydanými »Dědictvím Svatojanským« na rok 1910 vyplňuje číslo první. Po případném úvodu, obsahu, seznamu vyobrazení, udání pramenů a významu zkratek v knize této užitých pojednáno v části I., nadepsané »Prostonárodní věrouka«, jak dovede lid náš způsobem prostonárodním mluviti o Bohu, Synu Božím, Panně Marii, o andělích, čertech, svatých, zemských patronech, o duši, mši sv., nejsv. Svátosti a posledních věcech člověka. Část II. »Prostonárodní umění náboženské« uvádí některé lidové modlitbičky, listiny, písně vánoční, velikonoční a jiné hry náboženské, obrázky, kříž, zvonice, betlemy, nábytek, kroj a p. V části III. »Zařízení bytu« vylíčen vnějšek a vnitřek obydlí; v části IV. »Život lidu« podán kalendář výročních zvyklostí, křtiny, oddavky, pohřeb, pouti atd.; v části konečně V. »Zaměstnání lidu« zmínka jest o rolnictví, řemeslech a jiných zaměstnáních se stanoviska prostonárodně-náboženského. Doporučujeme velice zajímavý spis tento vřele.

P. Zaletěl.

„Babí léto". Básně Jos. Haise-Týneckého. Tiskem a nákladem Ot. Čermáka v Klatovech 1909. — Prvotiny básní — slovo to nás odráží; ku knihám podobným saháme vždy s jakousi reservou, podobně asi, jako ochutnáváme ovoce mladých stromů. A sluší skutečně doznati, že dnešního dne je v krásné i vědecké literatuře celého světa mnoho, přemnoho nezralého. Ne snad proto, že

by zmíněné práce pocházely od autorů mladých, ale že tito páni nejsou na ušlechtilé ovoce — roubováni a přinášejí tudíž kyselou padrť po celý svůj život. Ano veliká většina moderních děl dosvědčuje, že není zušlechtěna náboženskou morálkou a postrádá proto zcela důsledně vší chuti, záživnosti, ba namnoze všeho zdravého smyslu — není to více denní chléb, ale jedovatina.

Toto vše je ovšem »jenom obsah«, který pro dnešní independentní pokolení umělců, tedy i básníků je věcí vedlejší; než podívejme se na jejich formu! Ovšem z našeho stanoviska, ze světla aesthetiky křesťanského je věc zcela určitě předpověděna: jaký obsah, taková bude i jeho forma; ale jak vysvětlí moderní krasověda úžasné šlendrianství, s jakým pokrokoví umělci nakládají s odvěkými pravidly aesthetiky? Je třeba číst jen nejnovější básně, prohlédnout si moderní galerie či výkladní skříně à la Kočí. Emil Horálek na př. zobrazuje ve svých »Reflexe z katechismu« c t n o s t i — ž e n s k o u n a h o t o u, filosof a reformator křesťanství, Tolstoj, mu to schvaluje a svět se této absurditě obdivuje, hltá ji.

Předesílám několik těchto úvah, abych zdůraznil naše stanovisko vzhledem k umění a aspoň jediným konkretním příkladem dosvědčil, že odpůrce katolictví nutně musí bláznit a ani umění ani věda, tím méně popularita neuchrání ho tohoto zla. Než dosti, abych nesvolal na sebe hněv celého »irritabile genus poëtarum«.

Zde však jsou mé reflexe dvojnásob na místě, nebo mám před sebou také knihu mladého básníka a ze všeho toho, co jsem očekával, nenalezl jsem ničeho. O b s a h »Babího léta« je panensky čistý, autor nestydí se psáti slovo Bůh jestě »po školácku« (jak říkají modernisté) s velkým B, a vyskytuje se tu toto slovo dosti často, přes to, že jeho básně vzniklé pod náladou, tedy lyrické, nemají žádné didaktické snahy, tím méně katolické tendence. Neodvážil jsem se ani, jak je přirozeno, hledati v nich »moudrost starých«, i byl jsem tedy skutečně překvapen některými, duchaplnými, hlubokými úvahami; jsou to zvláště básně »Nad hrobem dědovým«, »Báby« a j.

Co se týče konečné f o r m y, je, jak ani jinak býti nemůže, zcela důstojna čistého svého obsahu. Pan Hais je malířem jemných odstínův a zcela analogicky zní i jeho rhytmika, podobná dušené, snivé hudbě. Stůjž zde aspoň několik veršů na dotvrzení mých slov:

Šedou stráň lesem
v slunný kmit —
borůvčím a vřesem
na pažit
padá tiše, víří
v pampelišek chmýří
jak vlas tichých děv
luzný zjev:
v čistém vzduchu
beze vzruchu
»babí hněv«.
— — — — — — —

Pomyslíme-li pak, že na posouzení a přijetí prvé práce záleží často celý osud spisovatelův, zdaž nebudeme přáti nadějnému básníku našemu ze srdce plného zdaru k další jeho tvorbě a zdaž ho nevybídneme spolu, aby jeho práce zůstaly tak neporušené, plny pelu nevinnosti. Václav Stoklas.

Prospěje neb uškodí, odstraníme-li náboženství vůbec a náboženství katolické zvláště? Napsal Josef Hřiva. Věnováno prof. Dr. Masarykovi a Judovi. Tiskem L. Klabusaye v Holešově. Nákladem vlastním. Cena 50 hal. — Smutné jsou věru, přesmutné naše poměry v každém ohledu! Kdežto mnozí oddávají se sladkému »dolce far niente«, jiní docela jsou jedna zábava, kde se hejslovanuje a kdedomovuje, až uši zaléhají — pracují naši sousedé horečně, by nám, když to nejde najednou, aspoň kus po kuse odervali tu drahou půdu . . . . v čemž je ještě mnozí vydatně podporují tím, že šíří vlažnost a netečnost náboženskou, ba přímo nenávist a zášť proti víře, nazývajíce náboženství řemeslem a obchodem (prof. Juda) a volajíce: »Pryč ze škol s náboženstvím!« (prof. Masaryk; oba odpadlíci!). Kdo však zradí Boha a svou víru, proč by nezradil svého bratra a své vlasti? Však již vidíme ovoce tohoto dračího semene — nevěrec ať v širáku nebo cylindru, dovede se bratříčkovati s úhlavními nepřáteli českého národa! V jakou až mravní propast klesnouti může člověk bez víry, toho hojných dokladů nalézáme v tomto pozoruhodném časovém spisku (128 sr.); čtenář žasne nad tou zpustlostí, která v takové otroctví vrhá — nevěrce! Věru, pravdu měl učenec Montesqieu, napsav: »Každý národ, který chce býti velikým a silným, musí věřiti — a když nechce věřiti, musí otročiti.« Doporučujeme brožužu tuto k rozšíření co největšímu. J. Fabian.

Fráňa Šrámek vydal v Praze nákladem Lošťákovým několik satyrických básní bez společného názvu. Jsou to čísla: Illustrace, Raport, Psí chorál, 1866,

Píšou mi psaní, V dalmatské vinárně, Ada, Minka, Naňa atd. Z nich ze všech čiší ostrý a bezohledný sarkasmus proti některým zastaralým předsudkům naší doby.. Forma oněch básní pěkně se čte, a my nemůžeme upříti, že i dojem, jaký na nás zůstaví, dotkne se bolestně naší duše. Zamyslíme se — a to chtěl básník svými verši docílit! — Škoda jen, že od myšlenky k činu jest někdy hodně daleko.

Jos. Hais-Týnecký.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Výbornou hrou, ač méně veselohrou, jest Georga Pastona novinka »Šaty dělají ženskou« (»Clothes and the Woman«). Novinka tato jako všecky anglické hry má své dramatické přednosti; jest to hra zdravého rozumu a dobrého srdce. Kolem spisovatelky, starší slečny Rowly, točí se tkanivo děje. Její jednoduchý, ač místy nevkusný ústroj budí odpor u spolujednajících, ač její duše a srdce náleží k nejlepším. Na radu své vdané přítelkyně podnikne smělou zkoušku ohněm. Oblekne, učeše se moderně a ocitne se ve společnosti jako dříve, ale jest jí věnována nyní pozornost ta největší! Přes to nezalíbí se Rowly v tom ovzduší a vrací se zpět do svého příbytku, k své práci a k svému dřívějšímu ústroji a způsobu života. Doktor poctivec, jenž ji léčil a zachránil před smrtí, nabízí jí sňatek, který Rowly přijímá s podmínkou, že se musí však také více strojiti . . . Hra předvádí věrný obraz naší společnosti, honící se za modou, paradováním a pohrávající si s flirtem u žen. Rowly jest apoštolkou jednoduchého, prostého ale schopného života k manželskému štěstí. Sl. Dostalova v titulní úloze podala výborný výkon i ostatní účinkující předvedli životní postavy na scénu. I režie byla případná.

Pantomima A. Schnitzlera »Závoj Pierotčin« s hudbou E. Dohnányovou jest tragedií lásky, všedního děje, v níž vložky taneční jsou jakýmsi jen přídavkem. Více podání herecké, nežli vliv baletní hudby padá zde na váhu.

Veselá truchlohra »Mrtví velikáni« od Jul. Magnussena a P. Sarhuwa pochází z luhů dánských. Jest to nepodařená satyrická hra. Proč byla vypravena, nevíme. Mohla směle ustoupiti některé zdatnější práci z našeho původního repertoiru, jenž tak nyní je zanedbáván. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Městské divadlo Kr. Vinohradů vypravením lidového cyklu her poodstrčilo veškeré novinky stranou. Jen o vypravení Verdiovy opery »La Traviata« dlužno se zmíniti, že vypravena byla s pečlivostí jak se stránky hudební tak i pěvecké.

Ve Smíchovské aréně vypravena opereta Rud. Raimanna »Pradlenka«. Děj její jest už nesčetně se opakující a již skutečně nechutný: úloha starého vyžilce hraje zde opět hlavní prim. I dosti hrubozrná mluva nedělá Bern. Buchbindrovi, libretistovi, mnoho cti. Hudba je snůškou odcizených motivů světovládných nynějších operet. Účinkující místy nanášeli mnoho pestrobarevně . . . Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V činoherním divadle v Mnichově bylo provedeno drama »Svatý Alois« od Lva Wallersteina a Ludvíka Hellera. Censura je z počátku zakázala. Děj odehrává se v pašijovém ovzduší v Oberammergavě. Drama mělo, jak mnichovské listy oznamovaly, prý jenom poloviční úspěch. — Známý anglický romanopisec Hall Caine dokončil drama »Syn biskupův«, kteréž jedná o spáchání zločinu. Drama bude provedeno v Londýně. Na kterém divadle, není ještě známo. — Tolstého román »Válka a mír« bude co nejdříve vynikajícím umělcem a dramaturgem kn. Šumbatovem zdramatisován. O. J.

Drobné literární zprávy a jiné důležité úvahy.

Velkolepé slavnosti Marianské uspořádali belgičtí katolíci ve dnech 21.—28. srpna b. r. v praemonstrátském klášteře Averbodu. Ke slavnosti té, která začala v neděli 21. srpna, v oktávě Nanebevzetí P. Marie, dostavili se, jako delegát apoštolský, Mechlínský kardinal Mercier, jeho světící biskup Ludvík Jos. Legraive a 24 praeláti z Belgie, z Anglie, generální opat řádu praemonstrátského Norbert Schachinger z Dokolny z Horních Rakous a tři opati řádu praemon. z našeho království, teplský Gilbert Helmer, strahovský Method Zavoral a želivský Salesius Roubíček. Slavnost sama za krásného počasí byla konána na pěkném prostranství na návrší, k němuž zástup katolického lidu belgického na 4000 čítajícího doprovázel v mitrách a berlách kráčející praeláty. U improvisovaného oltáře sloužil slavnou pontifikalní mši sv. averbodský opat Gummarus Crets, korunovaci sochy přesv. Srdce bl. P. Marie s Jesulátkem skvostnými zlatými korunami

vykonal za ohromného jásotu a potlesku přítomného lidu, za zvuku zvonů, výstřelů z hmoždířů a fanfar J. Em. kardinál Mercier. Kázání plné sv. nadšení měl kněz redemptorista. Neobyčejně dojímalo, když jsme viděli na slavnosti té ministra pracsidenta belgického Schollaerta, který při mši sv. neostýchal se sv. růženec modliti a o kterém nám bylo vypravováno, že denně přistupuje s rodinou svojí ku sv. přijímání. Slavnost dopolední ukončena o 1 hod. s poledne mohutnou písní korunovační. Po krátkém obědě, při němž vlámštinou, kteroužto řečí všeobecně bylo mluveno, pronesli přípitky vsdp. opat averbodský a nejdp. kardinál Mercier, odebrali se opět o 2. hod. všickni praeláti v mitrách a s berlami průvodem a na estradu na vhodném místě zřízenou se usadili. Zde katolický lid belgický v příhodných kostymech předváděl v průvodu historickém 2 hodiny trvajícím dějiny kláštera Averbodského, život sv. Norberta, život Krista Pána; nejdojemněji působil průvod, který představoval Rodičku Boží dle invokací v litanii loretanské jako královnu andělů, patriarchů, proroků, mučedníků, vyznavačů, panen, bez poskvrny hříchu prvotního počatou, přesv. růžence a na konec jako královnu nebes, kdy kolem Ní zástup bíle oděných dívek a jinochů s palmami v rukou zapěl nadšeně za mávání palem církevní hymnu »Regina coeli laetare, allelluja, quia, quem meruisti portare, allelluja«; v okamžik ten nezůstalo jedno oko bez hojných slz radosti posvátné. Po návratu ukončena slavnost po 6. hod. večer na nádvoří kláštorním za doprovodu hudby precisně přednesenou od 410 zpěváků mohutnou korunovační kantatou; potom odjeli nejdp. kardinál, jakož i ministr Schollaert ve svých automobilech. — V pondělí 22. srpna měli v Averbodě schůzi katoličtí studenti, kteří v několika průvodech s mnohými prapory za nadšených písní se sem dostavili. Úterý 23. srpna byla zde schůze spolků katolických mužů, neobyčejně krásně promluvil k nim redemptorista Theyskens; ve středu připutovali sem osadníci ze všech far averbodských; ve čtvrtek měly zde schůzi spolky katolických žen. V pátek a v sobotu slaven zde kongress Marianský pro katolíky z Nizozemí s bohatým programem: v ty dva dny od rána do večera měli věhlasní řečníci laici i kněží nadšené řeči, které se všechny ku významu kultu Marianského odnášely. Po celý týden byla zde sloužena každého dne slavná pont. mše sv. Slavnost ukončena v neděli 28. srpna podobným průvodem jako týden před tím, pont. mši sv. sloužil J. E. kardinál arcibiskup Keulen. Averbodská slavnost marianská, uspořádaná belgickými katolíky, zůstavila v nás nesmazatelný dojem; při odchodu z Averbodu opakovali jsme si bezděky modlitbu, kterou při korunovaci sochy přesv. Srdce bl. P. Marie kardinál Mercier pronesl: »Sicuti per manus nostras coronaris in terris, ita a te gloria et honore coronari mereamur in coelis.«

Salesius Roubíček.

M. Jan Hus a česká reformace. Řeč, kterou pronesl 17. července 1910 na Kozím Hrádku prof. dr. T. G. Masaryk. (Nákladem »Jiskry« v Táboře. Cena 20 h.) — Tendence Masarykovy řeči obsažena je ve slovech (str. 25): »Musíme pracovati k tomu, abychom Řím v sobě překonali, abychom se obrodili mravně nábožensky.« Masaryk říká tomu také »odpoutati se od Říma« — a to odpoutání je dvojí: podle jména a pak duchovně. »Podle jména« znamená: dejte se vyškrtnout z katolických matrik, vždyť »ten Kollár, Palacký, Šafařík, to byli přímí potomkové Českých bratří i podle — církve.« (Str. 24.) Nač tolik slov? Či se pan profesor za to stydí, že dělá nadháněče pastorům? Proč to neřekne zkrátka a jasně: Vy Čechové musíte se státi helvety nebo luterány a dokud to neuděláte, nestojíte za nic! Až budete odpoutáni od Říma, pak teprve budu s vámi mluviti dále, pak vám teprv povím, jak se má napravovat »každý jednotlivec« a až bude napraven (zreformován) každý jednotlivec, bude napraven i celek. Výborně! Zatím tedy pan profesor ty zázračné prostředky k napravování jednotlivců zachová v tajnosti. Škoda, že je tak neužilý. Aspoň kdyby je ukázal svým evangelickým přátelům, abychom viděli na své vlastní oči tu duchovní nápravu člověka odpoutaného od Říma. Dal snad lidstvu Hus více než Kristus? Dospěl Masaryk výše nežli Hus? Žil a umřel Kristus nadarmo? V čem chybil? V čem jsme jej (Krista) předstihli? Radoval by se z toho Hus, že má chválu, která patří Kristu? Atd. atd. Na to Masaryk: ceterum autem censeo: přestoupit na evangelickou víru . . . L. † a.

Z nejnovější básnické činnosti páně Macharovy je třeba si všimnouti jeho starostí o »boromejskou encykliku«. Kdo by to řekl, že může Velikána Velikánoviče Machara ještě zajímat, co dělá nebo co mluví římský papež. »Hlasy ze Siona« (č. 14) mají následující zprávu: »Boromejská encyklika, Machar a my. Po dvakráte již v besídce »Času« J. S. Machar »probouzí« české protestanty k tomu, by na veřejných schůzích ukázali českému lidu, že tu ještě jsou.' Poslední papežská encyklika se svým neomaleným výpadem na reformátory jest mu k tomu vhod-

ným důvodem. Macharovi zdá se patrně nepochopitelným, že on nic neví o tom, jak čeští evangelíci si v tomto případě papežské nehoráznosti počínají. Ale tu není to nepochopitelné proto, že Machar nás vůbec nezná; neví nic o našem původu, neví nic o našem prostředí, neví nic o našich nesnázích, bojích, pracích. Bylo by to odpustitelné, kdyby — o nás mlčel. Však jednou se spáliv útokem, který pro nás byl mnohem potupnějším nežli boromejská encyklika, a neodpověděv na naše odvety, chce smazati svůj kulturní hřích, na nás, nositelích Ducha Husova a Jednoty, tím že v zastrčeném feuilletonu dává nám radu, která ho nic nestojí a jejíž provedení by bylo zrovna tak bezvýsledné, jako odpověď »Hlasů ze Siona« na jeho vlastní nedoložené ostouzení českého protestantismu. Při papežské encyklice promluvil o protestantismu vůbec — Řím, cizí více nám než Macharovi, tuto promluvil pak Machar, český básník, o českém, živém a živoucím protestantismu, který dal národu českému positivně k rozvoji kulturnímu mnohem více, nežli Machar svými knihami všemi i celá »Volná Myšlenka«, již on za jedinou dědičku ovoce reformace prohlašuje . . . Atd. — — Tohle je výborné! Pan Machar má tedy na svědomí i kulturní hříchy! Má také po radosti; myslil, jak mu budou pastoři vděčni za jeho »básnickou« radu, a oni mu zatím vyčítají kulturní hříchy, a tvrdí docela, že jich urazil hůře, než »člověk tak nevzdělaný jako římský velekněz.« (Citát z Masarykovy řeči na Kozím Hrádku str. 18!) Je to nevdečný svět. Inu, jednou pan Machar šlápl protestantům na kuří oko a tuto kulturní kaňku s jeho hřbetu nesmažou ani věkové. Proto, pane Machare, pozor! nehrajte si s pastory; vděčnější a pohodlnější je práce bušit do těch »římských«. Ale na ty »odvety« pánů »reformátorů« byste odpovědět měl, abyste tak smazal svůj kulturní hřích.

L. † a.

Machar — slabý. Evanj. ref. »Hus« (r. XXII., č. 5.) píše: »Četli jsme Macharovu přednášku v slavnostní schůzi »Volné Myšlenky« na Žofíně dne 13. února t. r. Je to zhuštěná snůška výčitek Římu, výčitek pravdivých (sotva) a snesených z pramenů, jež v německé (!) literatuře jsou i daleko hojnější a prudší ještě. Co je těch »Pfaffenspieglů« všelijakých! A co to Římu škodí?« — A dále: »Machar si i po roce 1915 na million českých »losvonromistů« až do smrti počká a nedočká se přece ani toho, co Němci provozují rok z roku beze všeho dalšího brojení a hluku. Mají víc olova (? snad marek?), my zas více prachu, aneb vůbec jen tento.« — — Snad se pan Machar polepší a složí nám ještě silnější »Pfaffenspiegel« než mají Němci? Ale jak vidět, jedna katolická dušička do evanjelického ovčince převedená byla by dvojctih. pánům milejší než tisíc Macharových přednášek a Pfaffenspieglů.

L. † a.

Vůně modernismu. Evenj. časopis »Hus« (č. 6.) přináší zprávu: Z římského světa. Dosavadní redaktor »Nového Století« (Das Neue Jahrhundert), časopisu katolických modernistů, dr. Engert přestoupil k protestantismu a studuje evanjelické bohosloví v Jeně. V časopise tom, jenž za jiné redakce vychází dál, posuzuje v č. 15. katol. modernista prof. dr. J. Schnitzer jistou knihu prof. dra Kocha (»Cyprian a římský primát«) a končí svůj posudek těmito slovy: »Dogma, že Ježíš Kristus Mat. 16, 18. atd. založil papežství a že tedy od prvopočátku byl v církvi právní primát (prvenství) a universální biskupství, jež přešly z Petra na biskupa v Římě, — toto dogma jest v nesmiřitelném rozporu s dějinami.« Věc dávno sice známá, ale jako přesvědčení katol. profesora, byť i modernisty, zvlášť zajímavá. — — U nás se bohužel pravá podstata modernismu na mnohých místech (i v časopisech) nechápe.

L. † a.

Zapomenutý kněz-spisovatel. Pod tímto názvem prolétla letos některými listy zpráva o knězi Václavu Čeňku Bendlovi, který se psal také Stránický. Vzpomenuto naň proto, že tomu právě 40 roků, co zemřel. Václav Čeněk Bendl narodil se v Turnově 24. listopadu 1832. Jistě mocně naň působili rodáci literáti Durych, Procházka a jiní. Stal se rovněž knězem, byl katechetou, farářem na českém jihu a posléze ve Volyni, kde 27. června 1870 zemřel. Zde od ctitelů byl mu roku 1872 postaven na hřbitově pomník. Bendl-Stránický psal do almanachů, Lady, Violy, do Mikovcova Lumíru básně, novelly, psal i pro mládež. Už jako theolog překládal z ruštiny, a to především z výtečného pěvce Alex. Puškina, výbor z jeho básní ve dvou svazcích »Básně rozpravné« 1859—1860 v Písku. Dále vydal básní čtyři svazky. »Rachejtle«, »Humor« a »Satyry« 1854—1856, povídku »Anna« (1853), novelly »Ideály« a národní pohádky v Mikovcově »Lumíru«, které s pochvalou byly přijaty. Stýkal se s vynikajícími literáty: s Klácelem, Hanušem, Helceletem a především s Karolinou Světlou. Památky jeho jsou uloženy v museu v Turnově a ve Volyni. Ještě po mnohých letech práce pilného, vlasteneckého kněze dochází uznání a ocenění.

Al. Dostál.

Nádražní misie v Praze a ve Vídni. V Praze a ve Vídni utvořil se spolek dam, který si obral za účel, očekávati na nádraží dívky, jež z venkova přijíždějí hledat službu v Praze a ve Vídni, aby neupadly do zlých rukou různých náhončí. Každá dívka po příjezdu do Prahy a do Vídně nechť se na nádraží ohlíží po dámě, mající odznak se žlutobílou páskou a na ni nechť se s důvěrou obrátí. Ta ji doprovodí na nocleh do útulku, kdež se dívce poradí dobře stran služby. První dny se poskytne dívce i strava zdarma, než si najde místo. Aby byla dívka členkou nádražní misie poznána, nechť si dopíše o modrou kartu na adresu **V. Hálek,** farář v Liboci u Prahy, jenž jí další poučení pošle. Do dopisu nechť vloží, pokud možno, 10 hal. poštovní známku na zpáteční odpověď a nechť napíše výslovně, zda chce jeti na službu do Prahy nebo do Vídně. Když by dívka náhodou žádné členky na nádraží nenašla, nechť se odebéře v Praze do sekretariatu Nádražní misie, Salmova ul. č. 20., I. poschodí, blíže kostela sv. Ignáce, kdež se jí další sdělí. Ve Vídni zase nechť se v tom případě obrátí do kanceláře »Nádražní misie« Vídeň, III. okres Jacquingasse č. 6.

Paběrky z literatury. Píší-li románopisci o kněžích, velmi rádi jim podkládají milostné pletky s druhým pohlavím. Důkazem toho je »Draša«, román kněze buditele, v letošních »Květech« od Terezy Novákové, kde líčen milostný poměr Piaristy v Berouně Michla Justína a dívky Vilemíny. Piarista když měl s dívkou několik dostaveníček, přemlouvá ji slovy (vlastně náhledy Ter. Novákové): »Kněžské bezženství není mravné, je proti přírodnímu řádu, tudíž nemravné. Bůh stvořil muže a ženu a chce, aby se láskou spojili«. Kap. X. »Kněžského stavu lze se zhostiti jiným způsobem, přestupem, usídlením se a zpřírodněním (!) v jiné zemi.« Uvádí příklady na Kaherovi a Tobiášovi z Vratislavi, Rongovi a jeho kollegovi ve Slezsku. Ale spisovatelka uvádí i divný příklad z Borohrádku. Tam prý byl farář, který jako kaplan nebo bohoslovec (!) měl syna s jakousi Brousilkovou. Ta se vdala, syn dospěl a šel s otčímem k otci faráři, prose ho o podporu. Ale byl vyhozen před kaplanem, do šatlavy dán. I obžalovali faráře u biskupa v Hradci Králové. Obviněný byl právě v Častolovicích na pohřbu, kde zvěděl, co se o něm mluví a naň se žene. I vylezl na věž a vrh se dolů, zabil se a pohřeb měl ráno bez zvonění. Taková historie by se spíše hodila do Kopřiv, do Záře, než do Květů. Ženatí kněží prý by — dle Novákové — víru Spasitelovu chránili a očisťovali jako husité a kališníci. — Ti to vytrhnou — Kdo? Inu studenti. Ujímají se v »Časopise čes. studentstva« svých profesorů proti klerikalismu ve článku »Dozor profesorů při katolických bohoslužbách«. Snadno uhádnouti, jaký ten dozor by si mladí páni přáli míti. — Teď hrají v literatuře prim anonymní dopisy. Není nám nic po tom boji, ale jenom se z něho dovídáme, že prý některý kritik a detektiv se asimilují, jaké věci se odměňují z fondu Zeyerova, že (dle »Samostatnosti«) p. K. má ryze literární vztah k homosexualitě, jejíž psychologickou stránkou v některých svých dílech vážně se zabýval, že je K. žákem Vildeho, odsouzeného pro perversnost, že oslavuje pověstnou travičku, že by byl schopen k denunciaci atd. Pěkné to poměry mezi literáty. Anonymní dopisy mají v tom původ, že jednomu se dostalo literární ceny a druhý byl odmítnut. — Maye by nyní rádi střelili klerikálům na krk, že prý psal vedle nemravných novel a krváků také klerikální povídky. Jenom si ho ponechte, páni! — Už prý i v katolické literatuře panuje kamarádství a známost, vážní pracovníci se odbývají několika slovy, tak že potom umlkají. To už je dávno známo. To ignorování je nahoře i dole. — Ročně tiskne se na celém světě 3660 milionů knih; Ve Spojených Státech 700, v západní Evropě 1800, ve východní 460 se kupuje. Nových děl vychází v Německu 25.000, ve Francii 13.000, v Italii 10.000, v Anglii 7000 exemplářů. Za vteřinu se vytlačí 100 knih. Kéž by to byly jenom knihy dobré, jaký užitek by z nich plynul lidstvu. *Liga † 12.*

Praktické opatření. Vídeňská okresní šk. rada oznámila všem správcům škol, aby zakázali dětem návštěvu kinematografických divadel, Variete a různých zpěvných slavností. Jen tehdy smí býti dětem povolen přístup, jsou-li dotyčná představení označena pro děti. Programy těchto představení musí však správcové škol dříve schváliti. Rodiče neb jich zástupcové, kteří by proti tomu zákazu jednali, budou z počátku varováni a pak trestáni.

Protestantští Prušáci proti českým kněžím v Pruském Slezsku. Orgán evangelického svazu »Tägliche Rundschau« píše: »V národním ohledu velmi povážlivo je, že české obyvatelstvo v Pruském Slezsku má české kněze, kteří tamní češství takořka uměle konservují a kteří jsou hlavní oporou české národnosti oněch usedlíků. Tito kněží jsou vychováváni v olomuckém (!) chla-

peckém semináři a navštěvují tamní české gymnasium a bohosloveckou fakultu. Duch v těchto seminářích je český, nepřátelský Němcům. Od kněze, který absolvoval tyto školy, nelze očekávati, aby měl německé smýšlení nebo byl oddán pruskému státu. Takový kněz stane se průkopníkem češství v Horním Slezsku. Pruská vláda, která vůči těmto úkazům dosud zavírala oči, může dle platných zákonů rázně zakročiti; nemusí připustit kněze, kteří neabsolvovali pruská gymnasia a říšskoněmecké bohoslovecké učiliště. Nechť tedy pruská vláda přestane olomuckým absolventům udíleti dosavadní dispens. Znalost češtiny mohou si tito kněží osvojiti za svých studií ve Vratislavi«. — Není pochybnosti, že provedení tohoto plánu znamenalo by rychlé zničení českého živlu v Pruském Slezsku. Český kněz ovšem přes tyto důkazy národního hrdinství bude doma hanoben a zrádcován jako nepřítel českého národa . . .

Paběrky z novin a veřejného života.

Katolický lide československý! V našich vlastech známé a již přes 26 roků literárně působící družstvo Vlast vydalo letos jako roku minulého na příští rok 1911 kalendář: Svatý Vojtěch, kalendář pro katol. lid československý. Pořadatel Vlastimil Hálek. — Obsah kalendáře jest zábavný, poučný a apologetický. Text proložen jest hojně obrázky, vztahujícími se ku katolickému životu, k přítomné i minulé době národa českého. Velký kalendář stojí 1 K. Menší 60 hal. Tucet velkého kalendáře »Sv. Vojtěcha« stojí 8 K. Malého kalendáře »Sv. Vojtěch« stojí tucet 4 K 80 h. Při hotovém placení dává se třináctý kalendář zdarma. Kdo kupuje kalendář v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo však jej má ve snížené ceně, platí si poštovné sám.

Přátelé křesťanského školství! Jednota českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy v král. Českém vydala letos 1911 opět kalendář »Štítný«. Redaktorem jest Josef Kafka, řídicí učitel a I. místopředseda Jednoty. — Cena 1 koruna. Kalendář svým zábavným, poučným, národním a náboženskovýchovatelským obsahem (s mnoha vyobrazeními) může se dobře doporučiti každé katolické rodině a každému příteli křesťanského školství a výchovy vůbec. Tucet kalendářů prodává se za 8 K. Při hotovém placení dává se třináctý kalendář zdarma. Kdo kupuje kalendáře v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo však jej má ve snížené ceně, platí si poštovné sám. — Členové Jednoty č. katol. učitelstva mají Štítný za polovici, poštou za 70 h.

Prodej cizích kalendářů. — V téže ceně jako naše prodáváme i p. Kotrby a Vimperské kalendáře, totiž velkých tucet za 8 K, malých za 4 K 80 h, ale vyhražujeme si, že v každém tuctu musí býti aspoň tři kalendáře „Sv. Vojtěch« a jeden kalendář »Štítný«. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Vzkříšení, kalendář katolického lidu československého na r. 1911, roč. III vyšel redakcí prof. Dr. Karla Slavíka. Náklad vede Česká sekce diecesního komitétu v Českých Budějovicích. Cena 1 kor. Kalendář má bohatý obsah a my jej vřele doporučujeme.

Oslava našeho I. místopředsedy p. Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka, na hradě Zvíkově. Dne 17. srpna byl staroslavný hrad Zvíkov svědkem zvláštní oslavy; p. Karel Ulrich, c. k. pokladník v. v. z Prahy, zasvětil tu 50. výročí svých každoročních návštěv hradu i pobytu v něm. K tomu dni uchystali mu domácí přátelé ovaci na hradě. V předvečer slavnosti bylo osvětlení obce Karlovské, všechny domky okrášleny byly prapory národních barev a uspořádán lampionový průvod k obydlí oslavence a na nedalekém návrší vypálen ohňostroj. Druhého dne ráno doprovozen byl jubilant obecním zastupitelstvem a sborem hasičským do kaple sv. Václava, zřízené na místě stejnojmenného polorozbořeného kostelíčka v podhradí, jejíž zvláštním je příznivcem, věnovav jí kalich, věčnou lampu a harmonické zvonky. Tam sloužena mše sv., po níž v uznání zásluh odevzdán byl jubilantovi skvostný diplom čestného spoluobčana obce karlovské. Odpoledne pak byla společná zábava na hradě a večer divadelní představení. K oslavě té zaslal majitel Zvíkova, J. J. Karel kníže Schwarzenberg, panu K. Ulrichovi blahopřejný přípis a Pražský Illustrovaný Kurýr z 31. srpna t. r. přinesl skupinu karlovských letních hostí v středu s jubilantem p. K. Ulrichem a obraz ten doprovodil přiměřeným textem. My máme z celé té oslavy upřímnou radost, neboť p. K. Ulrich zasedá jediný ze všech s redaktorem této revue ve výboru družstva Vlast od jeho založení.

Slavnému družstvu Vlast! — Za nepřítomnosti vsdp. předsedy Jednoty sv. Methoděje vyslovuje ve vší úctě podepsaný jednatel slavnému družstvu Vlast vřelé díky a srdečné Bůh zaplať za milodar 200 K na jediný český kostel ve Vídni, stižený dluhem 200.000 K. Již po řadu let slavné družstvo při valné hromadě vždy blahovolně pamětlivo jest blahodárné a důležité činnosti Jednoty sv. Methoděje ve Vídni a velikomyslně ji podporuje, kdežto bohužel i k tomu povolané a zámožné kruhy neuznávají nevyhnutelnou potřebu českých služeb Božích na záchranu sv. víry a poctivosti křesťanské našemu ubohému lidu ve Vídni a proto »zásadně« a pro nás trpkou nevšímavostí odepírají nám své podpory, ač to vyžaduje tak často ve veřejnosti vychvalovaná čest národa českého, aby svůj jediný český kostel ve Vídni dluhu zbavila, aby byl důstojným chrámem českým. Slavné družstvo zápasíc samo s mnohými obtížemi obětavě podporuje české služby Boží. Pán Bůh rač za tuto oběť její snahy provázeti svým požehnáním. — Za Jednotu sv. Methoděje T o m. B l a h a, t. č. jednatel.

Slavnému výboru družstva Vlast! Byli jste, veleváženi pánové, ke mně tak nezaslouženě pozorni, že ráčili jste mi prostřednictvím svého horlivého místopředsedy dp. faráře Vlastimila Hálka k mé 25. ročnici kněžství zvláštním přípisem blahopřáti.

Ani nemohu věřiti, že již plné čtvrtstoletí uplynulo od těch dob, kdy jsem začal své působení na Žižkově, u kolébky »Vlasti«, a pomáhal jsem našemu velezasloužilému zakladateli družstva při oné práci tak, jako ve mlýně prášek je k ruce mlynáři. Energickou, neunavně pilnou a cílevědomou rukou zasloužilého p. zakladatele podařilo se vybudovati družstvo do těch rozměrů, v jakých nyní pro český katolický lid působí, a jak pevně doufám, vždy dále též bude působiti. A to zajisté stalo se proto, že již zprvu postaveno bylo na pevný jako žulový, katolický základ a mělo svůj přesný a jasný program před sebou. Ponenáhlu hlásili se ke práci v družstvu mužové další, horliví a nadšení programem »Vlasti«, s prací přibývalo pracovníků, a milý Bůh svorné práci dal Své požehnání.

Dnes stojí tu družstvo »Vlast«, jako jedna z nejsilnějších a nejtrvalejších opěr katolického žití v Čechách. Všude o něm vědí; věrní stoupenci z toho se radují, a i nepřátelé nemohou neuznati intensivní jeho činnost a rozmach. A za to vše družstvo vděčí se vedle žehnajícímu Kristu, který zde také dary země takořka množil, i svým horlivým, vytrvalým a neunavným pracovníkům.

Nuž těchto zasloužilých mužů vzácná pozornost nad jiné je mi drahá a vyznamenávající. A přeji i já z upřímného srdce, aby též šťastná Boží hvězda svítila družstvu i do dalších, dlouhých a rozkvětu víry v našem milém národě věnovaných let. Což skromné mé síly a schopnosti stačí, chci vždycky věrně při »Vlasti« státi a přeji vroucně, aby zasloužilé družstvo Vlast, řízené četou vytrvalých a skromných pracovníků, rostlo, vzkvétalo a mohutnělo k radosti církve i k oslavě našeho národa!

Vroucně tisknu Vám všem pracující Vaše ruce, trvám v upřímné oddanosti a uctivé vděčnosti vždycky Vás si vážící — E m a n u e l Ž á k. — Tábor, 31. srpna 1910.

Prof. Em. Žák, gymn. katecheta a kníž. arcib. školní dozorce na Smíchově, jest vynikající i paedagog i spisovatel, i mají pro nás významná slova jeho vzácnou cenu.

Římské zprávy. B r e v e sv. O t c e k a r d i n á l u C o u i l l é. Francie svým rozlukovým zákonem si přivlastnila i mešní nadace, které byly určeny k tomu, aby byly slouženy mše sv. za duše zemřelých. Proto sv. Otec vydal 6. července 1910 breve kardinálu Couillé, arcibiskupu v Lyonu, který je má odevzdati všem ostatním biskupům francouzským. V tomto breve nařizuje sv. Otec, že se má jednoho dne v roce ve všech kostelích francouzských sloužiti zádušní mše sv. za duše zemřelých, které byly rozlukovým zákonem zbaveny plodů mše sv. Všichni věřící, kteří se toho dne vyzpovídají a jdou ku sv. přijímání, nabývají plnomocných odpustků, které mohou věnovati i duším zemřelých. — Z v l á š t n í v l a k s v. O t c e. Z Florence oznamují, že ze skladu vytáhli zvláštní papežský vlak. Lidé žádostiví sensace rozhlásili hned, že sv. Otec se odběře na cesty a že stráví léto v některém zátiší. Rozumí se, že je vše vymyšleno, neboť od té doby, co se sv. Otec dobrovolně uzavřel do zdí vatikánských, necestuje nikam, jak necestovali ani jeho předchůdci. Avšak mnohý neví, že má papež svůj zvláštní vlak. Napoleon III. věnoval jej papeži Piu IX.; vlak sestává pak ze tří vozů, z vozu salonního a dvou vozů pro průvodčí. Vlak jest uschován ve Florencii. Zvláště drahocenný jest vůz salonní, který jest ozdoben čalounickými pracemi a různými okrasami bronzovými. Vypravuje se, že tento vlak bude vystaven na římské výstavě

r. 1911.—Demonstrace španělských katolíků odkázány na přání papežovo. Podle zpráv z Říma byly odkázány demonstrace severošpanělských katolíků na výslovné přání sv. Otce. Papež chtěl předejíti takto výtce španělských liberálů, kteří viní Vatikán, že zorganisoval odpor španělských katolíků. Papež zaslal králi španělskému vlastnoruční dopis, v němž žádá za spravedlivé rozřešení katolické věci. — Nový okružní list sv. Otce. Papež vydal za příčinou 300leté památky, kdy byl kardinál Karel Boromejský prohlášen za svatého, významný okružní list, v němž oslavuje velikého světce jako obhájce katolické pravdy proti křivověrným reformatorům. Zároveň také sv. Otec odmítá bludy modernistů, kteří reformatorům v lecčem jsou podobni. Jako vážný prostředek proti modernistickému hnutí doporučuje papež důkladné vyučování katechismu. Dále bičuje papež nešťastný úmysl těch, kdož chtí vypuditi náboženství ze škol; duchovenstvu pak doporučuje, aby napomínalo lid k častějšímu přijímání sv. svátostí. Protestanté zdvihli proti tomuto okružnímu listu nemalý hluk, poněvadž nesnesou pravdy. I v Rakousku chtěli zakázati, aby encyklika nebyla uveřejňována, ale nadarmo. Všichni biskupové uvedli ji ve známost v latinském textu ve svých úředních listech. Němečtí katolíci chtějí jako protidemonstraci uspořádati velikou pouť ku hrobu sv. Karla Boromejského za vedení kardinála Fischera, arcibiskupa Kolínského. — Canalejas u sv. Stolice. »Epoca« sestavila přehled sporných bodů, na kterých byla založena poslední nota sv. Stolice, zaslaná španělské vládě. Právní poměry jsou různé a spletité, poněvadž se dílem jedná o zákonitých událostech, které připadají parlamentu, dílem opět o správních nařízeních, do nichž se nemá parlament mísiti. Sporným bodem jest rozšíření svobody nekatolickým vyznáním, které provedl Canalejas, předseda španělského ministerstva, nařízením. Ve věci samé i konservativci uznávají mírnější názor ústavní, ale Canalejas schválně přechází přes to, k čemu se španělská vláda v konkordátu se sv. Stolicí zavázala, že svobodu kultu chce chápati v přísnějším smyslu. Podle toho Canalejasova správní nařízení se rovnají zrušení konkordátu, které nastalo dle vzoru francouzského, i protestovala sv. Stolice nejdůrazněji tím, že nechce dále vyjednávati, dokud Canalejas nevezme zpět svého nařízení. Konkordát, který v jednom bodě se nezachovává, není vůbec smlouvou. S druhé strany uznává »Epoca«, že je skoro nemožno, aby Canalejas vzal nyní nazpět své nařízení. Již dříve sám Canalejas prohlásil, že ultimátum Říma vzhledem k jeho nařízení je podmínka, které žádná vláda nemůže uznati.« Avšak nemožno přehlédnouti, že sám Canalejas tento stav vytvořil, poněvadž vydal výnos, který jest proti stávající smlouvě. Druhým sporným bodem jsou náboženské řády. Tu je návrh zákona, který v senátní komisi byl odložen do podzimu. S druhé strany sv. Stolice nedávno prohlásila, že v té věci chce učiniti vážné koncese. Otázka sama o sobě tedy nepůsobí zvláště velikých obtíží. Konkordát není zrušen výslovně, vláda má právo navrhnouti osnovy zákona, poněvadž dle znění konkordátu jest připuštěno mnohem méně řádů, než jich jest nyní ve Španělsku. V novém konkordátu by se měl vzíti zřetel na skutečné okolnosti. O tom vyjednává sv. Stolice se španělskou vládou a návrh Canalejasova zákona sem nespadá, poněvadž ruší povolení usaditi se jen cizím řádům. Přes to však dlužno tvrditi, že jednání Canalejasovo není upřímné, ač se opět vládě nemůže odepříti svoboda jednání. Canalejas tvrdí, že sv. Stolice jedná ve věcech řeholních tak samostatně, že vládě nezbývá nic jiného, než pracovati na vlastní pěst. A na to právě poukázala sv. Stolice, ale protest se nevztahuje na otázku řeholní, nýbrž na porušení konkordátu v bodě nahoře uvedeném. Sv. Stolice žádá, aby smlouvy byly zachovány, Canalejas pak s jakousi utkvělou myšlenkou o suverenitě, která při uzavírání smluv nemá žádné úlohy, beze všeho přechází přes smlouvu. — Slavnost v sixtinské kapli. Dne 9. srpna oslaveno bylo sedmé výročí korunovace papeže Pia X. Oltář v kapli Sixtinské byl slavnostně ozdoben, na levé straně byl upraven papežský stolec, po obou stranách byla umístěna sedadla pro církevní hodnostáře. Slavnosti se účastnil diplomatický sbor, zástupcové maltézského rytířského řádu a řádu sv. hrobu, římští šlechticové a cizinci, kteří dleli v Římě. Okolo půl deváté došel sv. Otec v průvodě šlechtické a švýcarské gardy ze svých soukromých světnic do dvorany »dei paramenti«, kde oblékl církevní roucho, papežský plášť a vzal na hlavu též tiaru. Odtud odešel sv. Otec do Sixtinské kaple. Při jeho příchodu zapěla sixtinská kapela za vedení Perosiho sbor »Tu es Petrus«. Když sv. Otec přišel k oltáři, započala se mše sv., kterou sloužil kardinál Merry del Val. Po introitu (vstupu) odešel sv. Otec na trůn, kde mu Merry del Val a ostatní kardinálové vzdali hold jako hlavě církve. Sixtinská kapela přednesla »Missa brevis« od Gabriellia, introit, pozdvihováni a přijímání dle řehořského zpěvu, Tu es Petrus, graduale, Benedictus, O salutaris

hostia od Perosia. Po pozdvihování zapěno bylo Ave Maria, které složil Perosi k této slavnostní příležitosti. Po slavnostní mši svaté udělil sv. Otec požehnání, načež se vrátil do svých soukromých místností. Při odchodu opět zapěla kapela »Tu es Petrus«. Fr. H. Žundálek.

Papežský list proti činnosti katolicko-demokratického sdružení mládeže „Le Sillon". Papež vydal k francouzskému episkopátu list ve příčině censury a reformy »Sillonu«, široce to rozvětvené křesťansko-demokratické organisace. Organisaci dostávalo se už po delší dobu beze vší pochyby projevů papežské nelibosti a zřejmé výtky četných biskupů. Protože všecka napomenutí byla marna, ujal se věci Vatikán, zvlášť když Sillon osvědčoval zcela zřejmě nejen zcela zvláštní praxi, ale též zvláštní nauky. Po zevrubném prozkoumání této záležitosti odhodlal se papež »Sillon« censurovati, pokud v organisaci té jsou věci, které nelze uvésti v soulad s katolickým učením a s kázní. Za tím účelem vydal svatý Otec francouzskému episkopátu zmíněný list. »La Croix« uveřejňuje list papežův francouz. arcibiskupům a biskupům, ve kterém se rozhodně odsuzuje činnost a učení katolicko-demokratického sdružení mládeže »Le Sillon«. »Sillon«, praví se v listu m. j., jenž se zasazoval o zásady svobody a rovnosti, šířil mezi mládeží katolickou mylné a zhoubné názory o autoritě, svobodě, poslušnosti, spravedlnosti, rovnosti a lidské důstojnosti. Tvrzení »Sillonu«, že jenom demokracie založí říši pravé spravedlnosti, je urážkou jiných vládních forem. Konečně vyslovuje svatý Otec naději, že členové »Sillonu« dle diecesí pod vedením svých biskupů se shromáždí a že budou pracovati pro křesťansko-katolické obrození lidu a zlepšení jeho stavu.

Napoleon a mše svatá. Napoleon I. navštívil kdysi dívčí pensionát v Ecouen, řízený Mme. Campanovou. Snaže se zavésti v pensionátě některé reformy, otázal se po pravidlech. Bylo mu mezi jiným řečeno, že chovanky jsou přítomny dvakrát týdně mši sv., v neděli a v úterý. Napoleon požádal o péro a na okraj stanov ústavu napsal: »Denně!« — Od té doby chovanky ústavu byly denně na mši sv. — Napoleon nebyl bez chyb, ale genia mu nelze upírat. Chtěl míti ve svém císařství zdravou, mravnou společnost, řádné rodiny a věřil ve svém srdci, že mše sv. je pro mladé dívky, z nichž mají býti matky a vychovatelky, záštitou proti pokušením, a myšlenkovým vzděláním. To je pravda. Častější přítomnost mši sv., ne-li denní, jest silným povzbuzením dušel

Odhalení pomníku Václava Kosmáka. V rodné obci oblíbeného moravského povídkáře Václava Kosmáka v Martinkově u Mor. Budějovic byl 15. srpna t. r. slavnostně odhalen pomník tomuto spisovateli za neobyčejného účastenství lidu, zástupců úřadů, četných hodnostářů, duchovenstva, kruhů učitelských i přátel oslavencových. Po seřadění průvodu před rodným domkem o 3. hod. zapěn sbor »Na Moravu«, načež byl uvítán protektor slavnosti, opat z Nové Říše, P. Norbert Drápalík. Po jeho zahajovací řeči byl pomník, stojící proti rodnému domku Kosmákovu odhalen. Slavnostní řeč měl Frant. H. Žundálek, prof. učit. ústavu v Poličce. Nadšená jeho slova byla pozorně vyslechnuta a odměněna potleskem. Po té zapěn sbor »Věno«, načež následovaly proslovy pozvaných hostí a přátel Kosmákových. Ke konci odevzdal auditor p. Lad. Zavadil z Křižanova pomník v opatrování obce, jejímž jménem p. starosta poděkoval Jednotě katol. duchovních za poctu, které se dostalo jich rodáku postavením pomníku. O 5. hod. byla zakončena dojemná slavnost ta národní hymnou »Kde domov můj?« Slavnost, jíž súčastnilo se na 4000 lidí, ukázala, jakým sympatiím těšil se zesnulý kukátkář. Osada Martinkov, jež k oslavě svého rodáka se oděla v slavnostní ráz, bude míti trvalou památku na muže, jenž vyšel z tiché chaloupky její a stal se vychovatelem českého lidu na Moravě.

Úmrtí. Msgr. Vladimír Šťastný, básník moravský a dlouholetý redaktor »Obzoru«, zesnul v Pánu v Brně, 20. srpna t. r. po dlouholeté chorobě srdce. Šlechetná, ideální duše jeho, která tolik milovala dle vzoru Sušilova církev i vlast, vznesla se do výšin nadhvězdných. Pěvec velehradské hymny: »Bože, co's ráčil« a pěvec Marianské hymny: »Zdrávas, Maria« odešel na vždy. V něm zemřel jeden z nejlepších synů Moravy, vzorný kněz, vzorný vlastenec, vzorný učitel, ideální básník a spisovatel. Narozen r. 1841 v Rudíkově z rodiny učitelské, studoval gymnasium v Jihlavě a v Brně a bohosloví v Brně. Na kněze byl vysvěcen roku 1864. Kaplanoval v Židlochovicích, stal se pak prefektem v pacholeckém semináři a roku 1867 profesorem náboženství na I. českém gymnasiu, kdež působil do roku 1898. Po smrti M. Procházky stal se starostou spolku sv. Cyrilla a Methoděje. Vydal několik ušlechtilých sbírek básnických, učebnici náboženství. Četné jeho básně uvedeny byly v hudbu. Za své zásluhy byl vyznamenán hodností papežského komořího, biskupského rady a rytířským křížem řádu Františka Josefa. Před sjezdem

litomyšlským sedl Šťastný ke stolku a vykouzlil ze své poesie jednu z nejkrásnějších písní dělnických, k níž úchvatný nápěv složil český skladatel J. C. Sychra. Zesnulému budiž mezi námi zachována čestná památka. Pohřeb konal se dne 23. srpna slavně a za velikého účastenství katolíků.

Vzpomínka na kardinála. Dne 28. srpna t. r. za velké účasti spolků a obecenstva a prince Jana knížete Schwarzenberga vysvěcen byl v Salzachu v solnohradském Pongavsku pomník kardinála Schwarzenberga. Pomník má podobu kašny, na jejíž hrotu jest poprsí Sachwarzenbergovo. Slavnostní řeč měl prof. dr. Hofer, slavnostní mši sv. kardinál Katschthaler. Při slavnosti oživil kardinál Katschthaler tuto vzpomínku: Jednou měl vysvětiti kardinál Schwarzenberg kapli v údolí Ziliském. Když chystal se jíti k oltáři, shledalo se, že není hostie. A do nejbližšího kostela byly tři hodiny cesty hornatou krajinou! Co dělat? Poněvadž kaple vysvěcena býti musela, poslali nejstaršího ministranta pro hostii. Ministrant však, znalý postranních stezek, vrátil se za hodinu. Kardinál a všichni přítomní pochválili ministranta pro jeho horlivost. Přišla však též ministrantova matka a prosila kardinála, by chlapce vzal do malého semináře. Kardinál Schwarzenberg jí vyhověl. Z ministranta se stal student, kněz, biskup, kardinál. Jsem to já — skončil kardinál Katschthaler svou vzpomínku.

Konference švýcarských biskupů. Dne 16. srpna sešli se švýcarští biskupové k své výroční schůzi. Konference započala 17. srpna a předsedal titulární arcibiskup Bataglia. Biskupové sjeli se v Luzanu, poněvadž v tomto kraji pracoval sv. Karel Borromejský, jehož třístoletá památka byla oslavena, a kromě toho je 25 let, co tam byla zřízena biskupská stolice. Biskupové pojednali o běžných otázkách.

Stodesáté výročí narozenin Jos. Krasoslava Chmelenského připadly na letošní rok. Josef Krasoslav Chmelenský, spisovatel český, narodil se 7. srpna roku 1800 v Bavorově. Vystudovav práva, vstoupil do fiskální služby. R. 1835 jmenován byl dvorským místosudím a úřadníkem králové. Roku 1837—1838 při zdlouhavé a příliš namáhavé inventuře arcibiskupských statků moravských dostavil se plicní neduh, jemuž také dne 2. ledna roku 1839 v Praze podlehl. Naše mladá a tehdy ještě skromnička literatura nalezla v J. K. Chmelenském pěstitele nad ostatní pilného a neunavného. Tři léta byl redaktorem almanachu »Kytka«, napsal několik sbírek »Básní«, libretta k našim operám: »Dráteník«, »Libušin sňatek« a »Oldřich a Božena«. Vzpomínáme proto s vděkem jeho činnosti v našem literárním obrodu.

Vyznamenání. Při oslavě 80letí Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. dné 18. srpna byli mimo jiné vyznamenáni také: J. M. vsdp. generální vikář a prelát u sv. Víta v Praze, dr. Jan Nepom. Sedlák komturským křížem řádu Františka Josefa s hvězdou. Rytířským křížem řádu Frant. Josefa vyznamenáni: vldp. kanovník, arcikněz, vikář a farář Josef Kebrle v Přistoupimi, vldp. c. k. škol. inspektor a děkan Ant. Stejskal v Lounech a vldp. bisk. vikář a děkan Antonín Schreiber ve Žlebích. — Zlatým záslužným křížem s korunou vyznamenáni dále: vldp. děkan na odpočinku Karel Böttcher v Modřanech a dp. kooperator Ant. Hoffmann na Král. Vinohradech. — Blahopřejeme!

Jubileum katolického pracovníka. Dne 25. července oslavil dlouholetý farář u sv. Leopolda ve Vídni v II. okresu, zemský poslanec Josef Schnabel, památku 25letého kněžství. Obecní rada udělila jubilantovi dvojnásobně velikou zlatou medalii. —

Prof. Dr. Alois Musil vrátil se z Arabie nemocen na horečku následkem pádu z velblouda. Pádem pohmoždil dvě horní žebra na pravé straně. Dr. Musil odebral se z Vídně do svého rodiště Rychtářova na zotavenou. Na Dru. Musilovi je nemoc velmi patrna

Prof. Dr. Ruville. Známý tento učenec, prof. na Lutherově universitě v Halle, který jako konvertita vzbudil velikou sensaci, vydal opět novou knihu náboženského obsahu. Kniha ta má název: »Znamení pravého prstenu«. V této knize luští otázku, které náboženství má pravdu. Ruville definuje zde na základě historických dokumentů pravé křesťanství a dokazuje, že pravdu má jedině církev katolická. V druhé části pojednává o pokoře katolické církve. Kniha ta jest opět ednou přesně objektivní a vědeckou perlou.

Pozemkový majetek panovnického rodu. Majetek Habsbursko-Lotrinského rodu obsahuje celkem 24 panství v zemích Rakousko-Uherska. Panství tato zaujímají celkem plochu 149.047 ha. (1 ha. rovná se 5 měřicím), z nichž největší část připadá na les, totiž 79.600 ha., orné půdy jest 33.963 ha., zahrad 515 ha.,

pastvin 8931 ha., vinic 75 ha. a 3303 ha. Alp. Rekami, jezery a rybníky pokryta jest plocha 2158 ha., stavební plochy jest 295 ha. a neproduktivní země jako cesty, pohoří, pusty v Uhrách jest 9300 ha. Panství toto poskytuje dobrý příklad rakouskému zemědělství, poněvadž používá všech nových praktických vynálezů, jen aby se docílilo co největšího čistého výtěžku. Většina zemědělských plodin zpracuje se ve vlastních průmyslových podnicích a na některých místech provozuje se chov zvěře a rybářství. Z průmyslových podniků jsou 2 cukrovary, 11 pivovarů, 9 lihovarů, 2 velké mlýny, kruhovka a několik menších cihelen. Kromě toho jsou na mnohých panstvích nádherné zámky.

Z Tiskové ligy. — Z členů zapravily: vikariáty: Bystřický 16 (91·60), Jindřichohradecký 10 (55·14) a Německobrodský 5 (100). — Dary složili: Ign. Kolísek, far. v Milonicích na Moravě a Jos. Ptáček, farář v Přerově n. Lab. (3 K). — Dále vikariáty: Turnovský 44 K, Chrudimský 20 K, Německobrodský 19, Novohradský 12 a v Kostelci nad Orlicí 10 K. — Bisk. vik. úřad Semilský nám sděluje, že duchovenstvo třídnictví tohoto na pastorální konferenci, dne 30. srpna t. r. konané ve Vysokém n. Jiz., usneslo se přispívati na účely Tiskové ligy. Příspěvky zaslány budou ku konci t. r. — Opravy uveřejnily: »Právo lidu« dp. A. Müllerovi, faráři v Strašicích, »Venkov« dp. V. Fejtlovi, faráři v Chrasticích, a »Červánky« vldp. Fr. Čápovi, bisk. vikáři v Horním Záhoří u Písku. — Na r. 1915 připravujme se mezi jiným tím, že si »Husitství ve světle pravdy« (ročně 1 K) objednáme a že nové i starší ročníky mezi lidem hojně rozšíříme. I volnomyšlenkáři i protestanté se již na r. 1915 čile připravují — my za nimi pozadu zůstati nesmíme. Naše adresa je: Praha, čp. 570-II.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: 25 K: J. M. praelát Dr. Jan Marek v Praze; 2 K: Jan Voborský, c. k. míst. oficiant v Dejvicích u Prahy, a 1 K: Růžena Hanzalova, soukromnice ve Vídni. Činí úhrnem K 2335·62. — Prosíme všecky členy družstva Vlast, aby při zásilce předplatného na nové ročníky našich časopisů fondů našich byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

Ze Spolku na zakl. katolických knihoven. — Za člena přispívajícího přistoupila: farní knihovna v Horkách n. Jiz. — Dary složili: Jos. Buchta, farář v Roketnici na Mor., a Václav Čermák, kaplan v Čelakovicích.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast přistoupili a složili: 25 K: J. M. Dr. Jan Marek, prelát v Praze; 15 K: gen. vikář Dr. Al. Frýdek; po 10 K: J. M. P. Meth. Zavoral, opat na Strahově a Very Rev. Fr. Tichý, děkan v Silver Lake v Sev. Americe; 9 K: Jan Kryč, rolník v Nové Huti u Plzně; po 5 K: Jos. Kratochvíl, mag. vrchní kontrolor král. hlav. města Prahy; P. Josef Čížek, kníž. arcib. vik. sekretář a děkan v Mar. Lázních a Fr. Stejskal, adjunkt č. boh. fakulty v Praze; po 4 K: Paedag. svaz a Národní Jednota katol. v Praze-II.; K 3·40: Al. Kopecký, bisk. vikář v Nových Hradech; po 3 K: Jos. Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupími; Václ. Smetana, arcikněz v Sedleci na dráze Fr. Jos., Jan Krátký, předseda katol. Jednoty v Brémách; Jos. Čamra, k. a. vik. tajemník a farář v Maloticích a Al. Koudelkova, učitelka ve Svatoslavě na Mor.; K 2·60: Jan Hudeček, učitel v Jiříkovicích na Mor.; K 2·06: Bedřich Neumann, far. v Hroznětíně; po 2 K: Jan Procházka, stavitel na Smíchově; Jos. Dvořák, mistr tesařský v Jiříkovicích na Mor.; Al. Odrážka, předseda Lit. Jednoty a alumnus v Olomouci; Fr. Jelínek, řid. učitel ve Ždánicích; MUDr. Ot. Rožánek, cís. rada a lázeňský lékař ve Frant. Lázních a P. Fl. Březina, quardián Františkánského kláštera v Jindřichově Hradci; — dále: děkani, gymn. profesoři, faráři, kaplani, katecheti a deficienti: Fr. Orel v Žabovřeskách, Fr. Fučík v Měřovicích, P. K. Toman v Hloubětíně, Dr. Fr. Klobouk v Mor. Ostravě, Jan Nep. Černohouz v Hostivaři, Lad. Kokta v Išlu, Mor. Maršík v Žebětíně, Ant. Stulík ve Vonšově, Vinc. Šrom v Hranicích, Jar. Křížek v Židlochovicích, Em. Hrdlička v Příbrami, Ant. Štenc v Chotýšanech, Em. Štikar v Bohdálově, Em. Přibyl ve Vraném, K. Kořil v Tuchlovicích, Hynek Zahradník v Čížkově a Ben. Kerbl v Doxanech; K 1·94: Fr. Štingl, far. v Kotljech v Korutanech; K 1·88: Jos. Kříž, kons. rada v Brně; K 1·40: Fel. Chramosta, kaplan v Dolním Jiřetíně; K 1·10: Alf. Pryč, farář v Horní Hynčině; po 1 K: Jos. Říha, alumnus v Praze; Jan Šimek, truhlář ve Zdikovci; Boh. Štěpán, žel. zřízenec v Plzni; V. Šerák, dělník ve Vídni, Rev. Jan Maršálek, duch. správce ve Fort Atkinsu v Sev. Americe; Marie Machačova v Hodoníně; Bož. Binkova, odb. učitelka v Hranicích; Fr. Plzák, kov. dělník v Lisolejích; Ant. Richter, horník na Březové Hoře; pí. Jordánová na Král. Vinohradech; Jan Ujka, odborný učitel na Kladně; Gust. Svoboda, ředitel škol v Kolíně; Jan Stvchlík, dělník v Badenu; Růžena Mostova na Král. Vinohradech; P. Rajm. Hummel, sekretář na Strahově;

K. Trnka, arciděkan v Horšově Týně; Katol. organisace v Střešovicích; Mat. Šedivý, říd. učitel ve Vřeskovicích; Žofie Hajná, učitelka v Semilech; Dr. Josef Čihák praefekt v kolleji Arnošta z Pardubic; V. Fr. Stefan, závod inst. v Praze; Marie Kropáčkova v Podbabě; Jos. Crha, úředník v Praze; Rev. John M. Sklenář, duch. správce v Marion v Sev. Americe; Kř. soc. organisace pro Zlíchov a okolí; Ant. Otáhal, vyd. Op. Týdenníka v Opavě; K. Jindřich, faktor tiskárny v ruské Moskvě; Jos. Šeřík Vitínský, spisovatel v belgických Antverpách, a Jan V. Červenka, advokátní úředník v Blovicích; dále: děkani, gymn. prof., faráři, kaplani, katecheti: Jindř. Dubec v Mladočově, Fr. Dittrich v Jičíně, Ant. Tichý v Podolí, Jos. Konáš v Rangersdorfu v Korutanech, Václ. Hruška v Ledcích, Fr. Stavělík v Karojbu v Istrii, Ant. Kůra z Zálší, V. Chalupský v Senomatech, Boh. Homola v Olšanech, Fr. Tošnař v Dražovicích, Jos. Vávra v Úsově, Em. Pešek v Žižkově, Fr. Hajzler v Pardubicích, Kašpar Ibl v Oužicích, Mart. Červenka v Slavonicích, Jos. Uzel v Hostouni, Jan Hlavsa v Roseči, Jan Bernát v Mnich. Hradišti, Ant. Novák v Brně, Ferd. Břeský v Přerově, Fr. Talmáček v Loukově, Fr. Svoboda v Roveříně, Jos. Hlavsa v Nechanicích, Fr. Kalný ve Zbejšově, K. Daněk v Opavě, Jos. Pivoňka v Košeticích, Mat. Šindel v Nicově, Fr. Wolf v Kostelní Lhotě, Jan Filipovič v Novém Veselí, Jar. Slavíček na Smíchově, Jos. Kepl ve Svojanově, Alois Konvalinka v Hroch. Týnci, Václ. Knetl v Pocínovicích, Bedř. Jiříček v H. Újezdě, Jan Biskup ve Velkých Petrovicích, K. Kotrouš v Petrovicích u Sušice, Vilém Kejzlar ve Vilímově, Engelb. Straus v Opavě, Al. Spálenský v Jílovicích.

Pražské slavnosti. — V srpnu t. r. konán byl v Praze 14. a 15. Třetí sjezd Mar. družin ve velkých rozměrech a jako novinka předvedena byla při tom dvě divadelní představení na základě katolickém. — Vedle toho svolal J. M. opat P. Alban z Emaus do Prahy kongres liturgického zpěvu. Konána byla četná cvičení a u Jesuitů v jejich chrámě předvedl nám 48členný Řezenský pěvecký sbor skvostným způsobem různé skladby starých církevních hudebních mistrů. Obě mohutná vystoupení: Marianských družin a kongresu lit. zpěvu přispěly značně k oživnutí ducha katolického.

Zdařilá výstava katechetská uspořádána byla v Českých Budějovicích, při níž se i naše družstvo svým odborným tiskem súčastnilo.

Družstvo proti špatným učitelům utvořilo se v Paříži, a v čele jeho stojí vynikající spisovatel a člen Akademie Maurice Barrès. — U nás mezi 1398 členy české sekce Volné Myšlenky jsou 602 učitelé. I my musíme proti nim stát na stráži.

Sjezd italských katolíků koná se od 9. do 13. listopadu v Modeně. Jest to po sedmi letech opět katolický sjezd v Italii. Těchto sedm let bylo pro katolíky italské sedm let hladových, sedm let sporů mezi starým a novým směrem. Ježto nyní nastala jistá konsolidace poměrů, očekává se průběh modenského sjezdu s napjetím.

Sjezd katolických Indianů konal se nedávno v sev. Dakotě. Účastníků bylo 4000. Pontifikální mši sv. měl biskup Wehrle, slavnostní kázání měl nejstarší misionář Indianů, benediktin P. Hunt. Apoštolský delegát, Msgr. Falconio, udělil účastníkům sjezdu apoštolské požehnání. Apoštolský delegát přijat byl od Indianů za »soukmenovce«.

První sjezd katolíků anglických konal se v Leedsu. Manifestační schůze konaly se na radnici a schůze poradní v budově universitní. Na sjezdu súčastnilo se 27 katolických svazů a společností, 16 biskupů a 8 opatů, dále londýnský starosta John Knill, který je katolík. Hlavním řečníkem byl arcibiskup Dr. Bourne, který kázal o nutnosti jednoty mezi katolíky a mluvil na manifestační schůzi o pokroku katolicismu v Anglii, zvláště za Wisemana a Manninga. Roku 1850 bylo v Anglii 587 katol. chrámů, 99 škol s 11.000 dětmi a 788 kněží. Dnes je v Anglii 1760 katol. chrámů, 3687 kněží, 1064 škol s 339.000 dětmi. Dalšími řečníky byli poslanec dolní sněmovny Belloc, který obíral se socialními poměry v Anglii, biskup salfordský, jenž mluvil o Catholic Trade Union (katol. jednotách práce) a Matthews, který líčil význam katolické federace westminsterské, slučující v jednotnou organisaci všecky anglické katolíky.

Slovinské katol. učitelstvo pořádalo slavnostní valnou hromadu svého spolku »Glomšekův svaz«, který r. 1900 byl založen a 10 let tudíž trvá. Slavnosti súčastnili se: člen zemské školní rady prof. Kržic, zemský přísedící dr. Lampe, poslanci: Jaklič (učitel), Ravnikar (učitel), dr. Zajc, Dimník, zástupcové katolického studentstva a katol. učitelů v Gorici. »Glomšekův svaz« má již sedm skupin. —

Nová organisace jihoslovanského katolického studentstva založena byla v Terstu. Organisace slučuje slovinské studentstvo katolické v Přímoří. Předsedou byl zvolen právník Vrtovec a jednatelem bohoslovec Glažar.

Křesťansko-německý svaz mládeže pro Čechy. Na 14. srpna svolána byla do Warnsdorfu ustavující schůze, kdež byly stanovy této organisace schváleny. K tomuto svazu mohou přistoupiti katolické studentské spolky, jinošské spolky a odbory. Kde se najde několik křesťansky smýšlejících jinochů, může býti zřízena výběrna příspěvků, nebo po 10 členech místní skupina. Příspěvky jsou velice nízké. Přihlásilo se již na tisíc členů.

Křesťansko-socialní organisace v ruském Polsku. Roku 1904 založil farář Albrecht v Lodzi první »svaz křesťanského dělnictva« v ruském Polsku. Brzy povstaly v Čenstochově, Zysardově a Dombrové podobné svazy. V lednu r. 1907 byl prý kongres křesťanských dělnických spolků ve Varšavě. Roku 1908 čítal zemský svaz 40.000 křesťansko-socialně organisovaných dělníků, roku 1909 pak 50.000. Polský list »Dělník« má 20.000 abonentů. Přes všecky překážky, kladené vládou, zmohl se svaz i finančně, tak že 8. prosince 1909 mohl být posvěcen velký jeho lidový dům. R. 1909 otevřena byla v tomto domě ve Varšavě pokračovací škola. Svaz zřídil také úvěrní spolky po celé zemi s centrálou s kapitálem jednoho milionu rublů.

Akademických exercicií na Velehradě, které se konaly tyto dny, súčastnilo se 67 studentů vysokých a středních škol. Hnutí katolické ve studentstvu se potěšitelně upevňuje.

Neškodilo by u nás. Ruské ministerstvo vnitra vydalo všem guvernérům a starostům nařízení, v němž přísně se přikazuje, aby se vystoupilo s plnou přísností a energicky proti insertům nemravným v denních listech a podobné listy citelně potrestali. Podle tohoto cirkuláře zapovězena jsou oznámení knih, jednajících o prostituci atd., k jiným než vědeckým účelům, inseráty doporučující rozličné prostředky k zamezení početí a inserty, mající za účel prostředkovati nemravné poměry Neškodilo by u nás.

Proti spalování mrtvol vystoupil ruský pravoslavný synod jako proti obyčeji protikřesťanskému. Přátelé spalování hodlají podati z té příčiny návrh v dumě. Synod protestuje proti tomu, uvádějě, že rozhodovati o pohřbívání přísluší pouze jemu.

Spalovati mrtvoly chtějí v Mnichově a v Norimberce. Obecní zastupitelstva obou měst povolila potřebný peníz na krematoria. V Mnichově pec dokonce již stojí. Obě zastupitelstva tvrdí, že v Bavorsku není třeba vládního svolení k spalování mrtvol, an prý není zákazu jeho. Ale dochází zpráva, že žádost za provádění pálení mrtvol v Norimberku bavorská vláda zodpověděla záporně s odůvodněním, že nevidí dosud toho žádnou potřebu.

Spisovatel pamfletu **„Zpovědní tajemství“,** kněz linecké diecese J. Kirchsteiger, jest dle psychiatrického dobrozdání Dra Fritsche po léta duševně chorým, stihomamem stiženým a dán byl na základě toho do ústavu choromyslných v Niedernhartu, z něhož uprchl. Primář tohoto ústavu, Dr. Schnopflagen, vydal o něm dobrozdání, že jest nevyléčen a také nevyléčitelný. A spisů tohoto ubohého člověka využitkuje se proti církvi a jejím zřízením.

* * *

Katolické dívčí gymnasium na Král. Vinohradech, v Korunní třídě čís. 4., řízené Školskými sestrami řádu sv. Františka, utěšeně roste. Letošním rokem otevřena byla třída šestá. Poněvadž dosavadní budova školní neposkytuje již dosti místa vzrůstajícímu počtu žactva, musil opět z nutnosti zakoupen býti dům sousední v ceně 358·000 K. Obracím se na dobrodince a příznivce katolického školství a prosím co nejsnažněji za podporu hmotnou i morální ústavu tak důležitému. Staňte se členy spolku pro podporu jeho a doporučujte jej rodinám katolickým! Zakládající členové spolku složí 100 K v 5 lhůtách ročních, členové řádní ročně 5 K, přispívající členové 2 K ročně. Při gymnasiu zřízena jest dívčí dvoutřídní škola obchodní, kurs pro vzdělání industriálních učitelek, kurs ku vzdělání vychovatelek a pensionát. — Staral jsem se od počátku o toto gymnasium, zasedám ve výboru pro jeho podporu a činím ve vážné jeho době znova apel na katolické dobrodince. Nebudu nikoho v té příčině obtěžovati ani osobně ani písemně, přestanu pouze na této veřejné prosbě. Dary budu v »Našich Listech« a ve »Vlasti« stvrzovati. — V Praze, v den sv. Bartoloměje 1910, čp 570-II.

Tomáš Škrdle, red. »Vlasti« a k. a. notář.

Na sklonku XXVI. roku.

Na počátku XXVI. roku oslavovali jsme 25leté jubileum našeho družstva. Z četných stran, od osob vážných, dostalo se nám uznání za práci naši, a co nás zvláště potěšilo, veškerý Episkopat český a moravský měl přímou účast na radosti naší.

Tehdy jsme se snažili, zvelebiti fond pro katolické spisovatele a získali jsme mu skutečně řadu nových 200korunových zakládajících členů, četných členů přispívajících (4 K ročně) a hojně štědrých dárců. A vedle toho pracovali jsme ve družstvu pro fond, jenž jest určen pro zřízence družstva Vlast. Má jmění 2334 K 62 h, kteryžto obnos družstvo samo během pěti let ze svého jmění o 1000 K rozmnoží.

Aby družstvo ve vývoji neklesalo, měli jsme letos zase hlavní zřetel k Sociálnímu odboru družstva Vlast, kdež jsme provedli generální agitaci; práce naše není dosud skončena, ale již nyní čítá Širší sbor soc. odboru našeho 782 dárců, z nichž někteří po koruně, ale jiní po 5, 10, 20, 50, 100 až 200 K darovali, o čemž svědčí zevrubné výkazy ve »Vlasti« a »Našich Listech« uveřejněné. Pro zajímavost věci samé stůjž zde, kdož k Širšímu sboru soc. odboru přistoupili dle stavů: 1 světící biskup, 1 kníže, 1 kněžna, 1 princ, 4 hrabata, 4 kap. děkani, 2 generální vikáři, 2 praeláti, 10 kanovníků, 2 opati, 1 generálvelmistr, 2 probošti, 2 arciděkani, 5 arcikněží, 9 provinciálů, převorů, provisorů, quardiánů, novicmistrů a řádových sekretářů, 3 lékaři, 3 stavitelé, 1 advokát, 18 profesorů university, techniky, boh. ústavů, ředitelů, profesorů a studujících, 6 katol. spisovatelů ze stavu občanského, 6 rolníků, 28 úředníků, 5 obchodníků, 10 živnostníků, 30 řemeslníků, 8 majitelů domů, 18 ředitelů škol nebo řídících učitelů, 12 učitelek, 6 učitelů, 22 pánů, paní a slečen — bez udání úřadů nebo postavení, 8 katolických spolků a organisací, 15 faktorů, dozorců, pošt. zřízenců, 12 dělníků, 37 řádů, a to 21 mužských, 16 ženských, 480 světských kněží, z nichž jsou 24 gymn. katecheti, 27 katechetů obecných a měšťanských škol, 27 kníž. arcib. nebo bisk. vikářů a moravských děkanů, 402 farářů, českých děkanů, beneficiatů, kněží redaktorů, kaplanů, deficientů a j. v. a 7 alumnů. Celkem je 782 dárců. Z toho jsou 5 z Ameriky, po jednom z Ruska a z Belgie, 2 z Německa, 2 ze Saska, 2 z Pruského Slezska, 12 z Rak. Slezska, 1 z Vorarlbergu, 2 ze Slovenska, 1 z Horních a 8 z Dolních Rakous, 4 z Korutan, 2 z Krajiny, 3 z Istrie, 127 z Moravy a 609 z Čech.

Po těchto vnitřních záležitostech družstva obracíme se k veřejné záležitosti, dotýkající se mysli nás všech katolíků; myslíme

oslavu M. Jana Husi r. 1915, v čas 500 leté památky jeho úmrtí. Prozíravý muž a vážný historik † P. Petr Špička z řádu křižovnického často nás v soukromé rozmluvě na to upozorňoval, abychom se na r. 1915 řádně a v čas připravili. A muž tento měl pravdu. Toho roku má býti postaven na Staroměstském náměstí pomník, což se zajisté stane s oslavou u nás nevídanou, a toho roku zamýšlejí volní myslitelé svolati do Prahy na oslavu M. Jana Husi světový kongres a chtějí zasaditi světovou oslavou M. Jana Husi církvi smrtelné rány. Proto i my nesmíme složiti ruce v klín. Hlavní obrannou práci vezme do ruky Tisková liga a s ní zajisté i jiné vážné korporace a osobnosti, mezi nimiž i naše družstvo scházeti nebude. My pak specielně získali jsme pro »Vlast« obratného referenta, jenž bude toto hnutí již od nynějška stopovati a o něm ve »Vlasti« referovati.

Jako radostnou zvěst můžeme uvésti, že »Vlast« naše ujala se ve značném počtu v Pražském a Olomouckém semináři a že ve »Vlasti« literárně pracují 3 alumni a 1 klerik a několik jiných nových spisovatelů. Vynasnažíme se, pokud to půjde, abychom s »Vlastí« vnikli i v jiné semináře a abychom literárně k »Vlasti« připoutali ještě více bohoslovců.

My všickni z nejužšího kruhu »Vlasti« pracujeme a vedle toho hmotně přispíváme. Každý z nás jest zakládajícím členem: družstva Vlast (100 K), fondu pro katol. spisovatele (200 K); Soc. odboru (dary dobrovolné, nejméně ročně 1 K), Jednoty č. kat. učitelstva (50 K), Tiskové ligy (100 K) a Spolku na zakládání katol. knihoven (100 K). Někteří jsme to již doplatili, jiní část po části uplácejí a třetí se k nám čile přidávají, příkladu našeho následujíce. Katolická strana jest malá, i musí se spojiti práce a hmotná obět a obět a práce, jedno bez druhého jest kusé a neúplné. A vedle toho máme zření i k jiným katolickým potřebám a podnikům, jimž rovněž ze srdce tiskem i hmotně pomáháme a jiné k tomu vybízíme. Již 26 let stále a stále nabádáme k práci pro církev, nabádáme k čilému a ideálnímu životu, nabádáme k obětem hmotným dle sil každého jednotlivce.

Ve jménu Páně ku předu ve XXVII. správním roce, jenž začíná 1. října 1910.

V PRAZE, dne 1. září 1910.

Tomáš Škrdle,
redaktor a kníž. arcib. notář.

VLAST

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU.

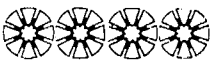

MAJETNÍK, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

— DRUŽSTVO VLAST. —

REDAKTOR:

TOMÁŠ ŠKRDLE.

ROČNÍK XXVI. 1909—1910.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA—DRUŽSTVO VLAST—NAKLADATELSTVÍ.
1909.

Obsah XXVI. ročníku »Vlasti«.

A) Životopisy.

Dostál Alois: Ignát a Rudolf Zhánělové 520, 620
Hálek Vlastimil: Dr. Martin Říha, biskup Česko-Budějovický 707, 804, 881
Ocetek Josef: Za † Janem Dubenem 927
Vaněček Frant.: Za Janem Dubenem 849
Vávra Jos.: Tomáš Mikuláš Petrici z Lindenberka, rodák Opavský 43, 159
Wolf Fr.: Kornel Ujejski 328, 447.

B) Články vědecké a poučné vůbec.

—aa—: České časopisy ve Slezsku 363, 551, 651, 744, 852, 955, 1043
Fähnrich Fr.: Vlasatice Halley-ova 438
Halouzka Jan: Kraslice Mistřínské 846
Jakoubek Otakar: Působení kněží v Matici České 934, 1003, Kněží a české včelařství 1115
Jindřich K.: Polsko-litevský spor a jeho význam vůči katolicismu 52, 171, 411 — 500. ročn. bitvy pod Grundwaldem 1132
Jiříček Bedřich: Uprava světa 713, 795
Karník Jan: Slovenské kapitoly 547, 641
Knetl Václav; Basilika sv. Petra a katedrála sv. Pavla 977, 1073.
Pícha T.: Výměna látek a sil v těle lidském 1, 97, 193, 289, 385, 481, 577, 673, 769
Rožánek Ot. MUDr.: Nervové a duševní choroby, vzniklé úrazem nebo leknutím a jich předstírání v boji o náhradu škody 1011, 1127
Řehák Lev Dr.: Tochovice 609.
Stoklas Václav: Ironie a sarkasmus 1009, Návštěvou u filosofa 1100
Škrdle Tomáš: V Reichenhallu 10, 150, 216, 318, 417, 512
Vaněček Fr.: Návštěvou u Salesiánů na Východě 1017
Voborský Jan: Doma a v cizině 37, 165, 222, 345, 453, 531, 613, 728, 811, 918, 995, 1091

C) Čtení zábavné.

Berthold P.: Il Poverello 51, 110, Poslední radost 1008.
Dostál Alois: Vůlí a rozumem 19, 110, 207, 301, 396, 493, 591, 690, 788, 893
Peer V. K.: Žerotínova první láska 987, 1084
Pittnerová Vlasta: Úředničtí sirotkové 245, 352, 429, 538, 632, 719, 822, 941, 1030, 1140
Šíp M.: Báseň a přece ne báseň 737
Urban Jaroslav: Nálada 244
Vrba Nikolajevič J.: Odpoledne na dědině 931
Žmudzki Václav: Za čtvrtku kořalky (Přeložil Fr. Wolf) 231

D) Básně.

Berthold P.: Tužby 333, Za matkou 441
Bezstarosti Karel: Družstvu Vlast do památníku 48, Kříž na rozcestí 221, U pomníku Václ. Kosmáka 1138
Doksanský Beneš: Ke dni 26. července r. 1910., 1015
Hais Jos. Týnecký: Ludmile Grossmannové-Brodské 164, Klasy 251, Z cyklu nemocničních motivů 426, Pomluva 718, Vlesním zátiší 930, Ve staré hrobce 1114
Hiř A.: On kynul mi . . . 530, Non sum dignus 1113
Hornov Vladimír: K oslavě 25letého jubilea družstva Vlast 50, Dušičkový motiv 149, Nad hrobem dítěte 176, Vánoce 361, Před obrazem sv. Františka 705, Nad brevířem 954, Obrázek Pan. Marie 994
Jer. J. M.: Nad jeslemi 230, Květiny klášterní 851
Karník J.: Pohledky ze Slovenska 243, Nový rok 317, Duše Svatý 834, Za Vladimírem Šťastným 1139
Kouba Jos.: Podzimní triolet 56, Kalich 221, Meditace 820
Kovář Dr. M.: J. M. opatu Methoději Zavoralovi 177, Jeho Eminenci nejd. Leonu kard. ze Skrbenských, k desetiletému jubileu arcib. 327, Za Jeho Osv. hrabětem Janem Harrachem 334, Na rov svobod. pána Vojtěcha Derscényiho 334
Leubner Fr.: Alleluja 508, Amen 809
Poledne Václav: Ve znamení kříže (cyklus) 8, 106, 201, 296, 391, 488, 586, 685, 783, 888, 982, 1079
Radlický B.: Z veršů 35
Říha J. E.: Pantum o Štěstí 712, Sonet o Kráse 917
Stoklas Václav: Z básní 459, Má prosba 631, Předrahá Paní má . . . 848, Ó, chtěl bych . . . 926, Retrospektiva 1098
Stupavský Rud.: Čechám 802, Moravě 803
Šimon J.: Kristus vypuzen ze zákonů 351, Pravidlo řeči 437, Slunce na káře (překlad z Rostanda) 606
Tichý J.: K 5 quinquenniím 49
Vránek-Pohořský Jan: Černý Oř 342, Křižujte dál 421, Ženoucí se Mrak 619, Katolický Sokol 835, Vavanoš 1025

Vrba N.: Nové básně 362
Voborský Jan: Proslov k Soc.-lit. sjezdu v Písku 736, Památce kněze básníka 1016
Vojta Augustin: J. Sv. Macharovi 1125
Zaletěl Prokop: Kam poděly se . . . 178
Zalud Václav: Zůstaň s námi, Pane, neb se připozdívá . . . 410, Já jsem pastýř dobrý 640, Animas fidelium 1148

E) Různé články.

Čáka P. Bern: U zapomenutých Čechů 253
Jeho Eminence nejdp. kardinál Leo ze Skrbenských a katolický tisk 854
Kněžský hospic ve Švýcarsku 646
Konečný Filip Jan: Moje vzpomínky z »Vlasti« a o »Vlasti« 235, 335, 422
L. + mn.: Katolická moderna česká 738
L. + en: Oslava Husova r. 1910, 1020
L. + a: Masaryk, volná myšlenka a církve 1153
Oslava stříbrného jubilea 25leté práce družstva Vlast 57, 126
Procházka Karel: Národopisné rozhledy 271, 556
Přípravy různých stran na r. 1915, str. 1156
Škrdle Tom.: Vincentinum 1149, Spolek sv. Vincence z Paula 1151

F) Literatura.

a) Česká.

Album katolíka od Dra. L. Řeháka (V. Kunz) 277
Antika a křesťanství. Napsal Fr. Pohunek (V. K. Peer) 864
Archiv městského musea v Jindř. Hradci (Jan Voborský) 1166
Babí léto, básně Jos. Haise (V. Stoklas) 1170
Blahoslavený Jan Sarkandr. Napsal J. Tagliaferro (J. Zháněl) 1054
Cantantibus organis. Básně Fr. Leubnera (J. Šimon) 373
Císař Karel IV., český král katolík. Napsal Dr. Lev Řehák. (M. Šíp) 1055
Časopisy v družstvu Vlast tištěné (Tom. Škrdle) 371, 468, 663
»Český jinoch«. (J. Fabian) 864, 1057
»Český včelař«, časopis (O. Jakoubek) 408
Česká babička, obraz ze života od Aloise Dostála (Jos. Pabian) 466
České modlitby a meditace z roku 1521. Vydal Dr. Jan Nep. Sedlák (V. Kunz) 372
Dějiny světa v obrazech od A. Hlavinky (Dr. R. Zháněl) 865
Děti — křižáci. Napsal Jan Milota. (Prokop Zaletěl.) 278
Dílo Saně a jiná prosa. Napsal Vikt. Kamil Jeřábek (Jan Fähnrich) 278
Dvanáct ročních měsíců dle víry a obyčejů lidových od Fr. Janovského (Ign. Zháněl) 756
Epištoly lidu českého. Vydává Urban-Podolský (L+12) 466
Farní osada Předslavice na Volyňsku. Napsal Fr. Teplý (J. Voborský) 1058
Farní věstník úřední (Tom. Škrdle) 1168
Hanácké děti. Napsal Jan Vyhlídal (Ign. Zháněl) 660
Hlasy katolického spolku tiskového (Jos. Herzig) 85, 370, 660
Hlasy Svatováclavské (Dr. R. Zháněl) 567
Homiletické listy (Ign. Zháněl) 185
Homole u Dušník. Napsal Alex. Titl. (Dr. R. Zháněl) 963
Husitství ve světle pravdy. (P. Zaletěl) 567
Cholera, veselohra o 1 dějství. Napsal Jos. Hais-Týnecký. (M. Š.) 964
Jan z Pomuku a Jan z Nepomuku od Dr. J. Herbena (J. Voborský) 1057
Jiří z Poděbrad, český král-kališník. Napsal Dr. Lev Řehák (Šíp M.) 1055
Jiskry Eucharistické (J. Herzig) 185
Kamarádi (L + 12) 469
Košile šťastného člověka. Napsal Arthur M baron Lüttwitz (J. Herzig) 963
Křesťanská askese ve světle pravdy od P. Jos. Rybáka T. J. (V. Kunz) 1165
Křesťanské ženy vliv a úloha v době pronásledování. Napsal R. P. Badet (Tom. Škrdle) 468
Laciná obrázková knihovna mládeže (P. Zaletěl) 1167
Legendy od F. Žáka T. J. (Voborský) 754
Lid český s hlediska prosto-národně-náb. od K. Procházky (P. Zaletěl) 1169
Miláčkům. Napsala Vlasta Pittnerová (J. Jezeřanský) 865
Miláčkům. Napsala Vlasta Pittnerová (J. Fabian) 277
Mistr Kampanus. Napsal Zikmund Winter (L + jv.) 867
Modli se a pracuj! Od Dr. J. Nep. Sedláka (Dr. R. Zháněl) 370
Modlitební kniha pro vzdělané muže (I. Zháněl) 967
Moravsko-slezská kronika (J. Herzig) 865
Na bojišti. (Dr. Klobouk) 86
Na kraji Hané. Nadsal A. Hlavinka (Z. Olšovský) 1056
Na táčkách u cizích spisovatelů (Ignát Zháněl) 1166
Nejnovější filosofické dílo prof. Dr. Eug. Kadeřávka (F. Jan Konečný) 860
Nešťastná tragedie. Veselohra o 1 dějství od Jos. Haise-Týneckého (M. Šíp) 964
Nový zákon Pána Našeho Ježíše Krista (Fr. Černoch) 564
Obrázkové dějiny národa Českého od Dolenského (Dr. Lev Řehák) 72
Pasačka z Lúrd. (Jos. Hais-Týnecký) 86
Plivník. Napsala Vlasta Pittnerová (Tom. Škrdle) 659

Popis Velehradských památností (J. Voborský) 85
Posvátná místa král. Českého (Jos. Hais-Týnecký) 1167
Prospěje neb uškodí, odstraníme-li náboženství vůbec a náboženství katolické zvláště od Jos. Hřívy (J. Fabian) 1170
Před svatostánkem. Básně Kl. Mariánského (M. Šíp) 863
Rodina. Román Karla Červinky (Jan Fähnrich) 563
Růže Dominikánská. Časopis (Zaletěl) 755
Samó tihó. Napsal J. Spáčil (J. Fabian) 962
Sebrané spisy Václava Špačka (Jos. Herzig) 1056, 1164
Sirův syn neboli Historie Lazarova. Z angličiny od J. E. Copuse (T. Škrdle) 467
Slovanský svět (J. Kárník) 859
Stručné dějiny literatury české. Podávají Dr. Jan Novák a Dr. Arne Novák (J. Herzig) 469, 470
Stručné dějiny literatury české. Podávají dr. Jan Novák a Dr. Arne Novák (Liga + 100) 561
Světlo světa. Napsal Sir Edwin Arnold (V. Kunz) 564
Svatostánek a očistec. Napsal P. Armand Veber (J. Zháněl) 963
Šrámek Fráňa, básně (Jos. Hais) 1170
T. G. Masaryk. Napsal Dr. J. Herben (L. † K) 753
Tisíckrát pozdravujeme Tebe od Antonina Rejzka (Dr. Rud. Zháněl) 1168
Tisk ve Francii. (V. Peer) 665
U Krásů a v sousedství. Napsal Fr. K. Hejda (Jan Fähnrich) 568
Urvané listy. Napsal Karel Klostermann (L. † 12) 866
Uštvaný. Napsal Alois Dostál (Dr. R. Zháněl) 565.
V domě pravoslavného jáhna. Napsal S. Jelpatjevskij (J. Zháněl) 756
V domě pravoslavného jáhna. Napsal S. Jelpatjevskij (L † 12) 867
Ve dvanácté hodině. (L † 12) 567
Velký katechismus katolick. náboženství. Uspořádal Dr. Podlaha (V. Kunz) 756
Velká přípověď bož. Srdce Ježíšova (I. Zháněl) 865
V říši chrisantém. Napsal Jos. Spillmann (V. K. Peer) 963
Ve světlech a stínech Bábelu. Napsal K. Klostermann (L † 12) 866
Ve víru života. Povídky a humoresky od od K. Karáska (Tom. Škrdle) 371
Vzpomínky ze studentských let od Kosmáka (Dr. R. Zháněl) 277
Vzdělávací četba katol. mládeže. Časopis (J. Fabian) 1056
Zábavy večerní Red. prof. Em. Žák (J. Herzig) 278, 659, 1055
Zámecký kaplan. Román od Antala Staška (J. Jezeřanský) 755
Ze statků i chaloupek. Napsala Ludmila Grossmannová-Brodská. (Ign. Zháněl) 660
Z nedávných dob. Napsal J. Košnář (Dr. R. Zháněl) 1054
Z pamětí města Bystřice nad Pernštýnem. Napsal Jan Tenora (V. Kunz) 370
Židé. Napsal Gougenot de Mouscaux. (V. Kunz) 661

b) Francouzská.

Collection Science et Religion (Dr. Josef Samsour) 958, 1049 — La nouveau Cours d'Histoire Sainte (týž) 658

c) Holandská.

Broeder Francis of Minder der Minsten (Bratr František aneb Menší z Nejmenších) 1159

d) Japonská.

Japonský katol. časopis »Koja« (J. Šeřík-Vitinský) 274

e) Latinská.

Ethica Socialis seu Sociologia (Herzig) 77
Historia philosophiae (týž) 77
Prima Brunensis Synodus dioecesana (Dr. Rud. Zháněl) 465

f) Německá.

Andreas Hofer und das Jahr 1809 (J. Fabian) 369
Aus dem Leben eines Vielgeliebten (Ign. Zháněl) 183
Beethovens »Unsterbliche Geliebte« (J. Fabian) 858
Bericht des Privat-Waisenhauses zu Sct. Johann dem Täufer in Prag für das Jahr 1908 (J. Voborský) 80
Blätter f. Kanzelberedsamkeit (Herzig) 559
Der Antichrist (J. Fabian) 83
Der einheimische Klerus in den Heidenländern (J. Zháněl) 1052
Der neue Hauslehrer und andere Novellen (J. Fabian) 184
Deutscher Hausschatz (J. Herzig) 752
Die alte Krone (J. Fähnrich) 960
Die arme Margareth (týž) 464
Die Beicht, mein Trost. (Dr. J. Samsour) 183
Die Ferrer-Bewegung (týž) 561
Die Fremden (Jos. Fabian) 558
Die grossen Welträtsel (J. Fähnrich) 858
Die katholische Welt (J. Herzig) 558
Die katholische Weltanschauung von Vikt. Cathrein S. J. (Filip Jan Konečný) 1161
Das Allerheiligste Sakrament (Dr. Josef Samsour) 81
Das Eheleben (týž) 959
Ein Echo aus dem Mittelalter (J. Fabian) 82
Emmanuel-Kalender 1910 (Dr. R. Zháněl) 82
Erlebnisse u. Errinerungen (Ig. Zháněl) 369
Festreden und Gelegenheitsansprachen (Dr. R. Zháněl) 274
Freidenkerschlagworte (Dr. J. Samsour) 81
Gesammelte apologetische Volksbibliothek (J. Fähnrich) 752

Geschichte u. Beschreibung des Stiftes Tepl von Dr. Basil Grassl (T. Škrdle) 1163
Geschichtliche Jugend- u. Volksbibliothek (Dr. Jos. Samsour) 275, 368, 464, 560
Gottes Meissel und Hammer (Dr. Jos. Samsour) 1164
Haec loquere et exhortare (Ig. Zháněl) 83
Himmel und Erde (J. Fähnrich) 559
Immergrün (J. Herzig) 752
In der Fremdenlegion (Dr. R. Zháněl) 858
Jesse und Maria (Ign. Zháněl) 557
Klerikale Weltauffassung und freie Forschung (Alfons Pryč) 78
Lazarettfahrten (Dr. R. Zháněl) 752
Literarischer Handweiser (Ign. Zháněl) 858
Mehr Freude. (Ign. Zháněl) 560
Netzhammer Raymund (Ign. Zháněl) 1164
Seelsorgliche Vorbereitung (Dr. Rudolf Zháněl) 182
Sociale Briefe (Dr. J. Samsour) 751
Stadt Gottes (K. V. Peer) 182
St. Benedikt-Stimmen (Boh. Tomíček) 78
St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt (J. Herzig) 276
Sulamit (Prokop Zaletěl) 558
Vitae monachorum (Ign. Zháněl) 275
Volksbücherei (J. Herzig) 83, 184, 1050
Von Tieren und Menschen (J. Zháněl) 960

g) Polská.

Náboženské knihy polské (Žundálek) 961
Unitas. Měsíčník (týž) 856

h) Slovenská.

Sebrané spisy Martina Kukučina 1160

G) Divadlo.

(Referent Ot. Jakoubek.)

Dramatické umění 185, 278, 279, 374, 470, 566, 664, 757, 867, 1059, 1171
Z našich divadel 87
Z předměstských divadel 186, 279, 375, 470, 566, 664, 757, 868, 1059, 1171
Z cizích jevišť 375, 471, 665, 1060, 1171

H) Drobné literární zprávy.

Anachronism nebo zúmyslná lež? 187
Básník millionář 1061
Biskup jako básník 375
Biskup jako essayista 377
Björnstjerne Björnson 758
Catholic Truth Society 1061
Cínové rakve na varhany 967
Divadlo selské 870
Dr. Josef Alex. baron Helfert, jako přítel knih 965
Dr. Lueger jako přítel literatury 569
Drobnosti z literatury 281, 966
Druhé vydání Denisova spisu »Konec samostatnosti České« 965
25ileté jubileum české kolleje v Římě 471
Fiasko slovinských volných myslitelů 89
Františkáni ve Sv. Zemi 377
Herder jako nakladatel 1061
Horkého čítanka 280
Hus Jan Mistr a česká reformace 1172
Jak soudí Karel Klostermann o Zolovi 569
Jan Trithemius 569
Josef II. a protestanté 473
Kacíři a první evangelíci na Česko-Brodsku 377
Katolický život ve středověku 376
Katol. akce v Italii 378
Katol. hnutí mezi Slovinci 89
Katol. spisovatelé zase odkopnuti 470
Katol. řečníkům 186
Katalog kleru diecése brněnské 473
Knihovna po knězi 870
Laciná vydání pro lid 1061
Literární drobnosti 88, 377
Machar ve »Výboru z literatury české pro studentstvo« 758, Machar-slabý 1173
Malíř Steinle 376
Moc tisku 1062
Moravská vlastivěda 376
Náboženské poměry v Norvéžsku 88
Nádražní misie 1174
Nic bez Jezovitů 758
Obecná kuchyně v minulosti 282
Odborná básnířka 376
Paběrky literární 568, 966 1174
Pater Rottmanner O. S. B. 1061
Padesátiletá narozeniny Dr. Sedláčka 472
Padesátileté jubileum katol. deníku 1062
Podrobné mapy zemí koruny České 281
Povšimnutí hodné doznání 474
Poznámka o katol. misionářích 473
Praktické opatření proti kinematogr. divadlu 1174
Proboštova knihovna 472
Profesor Masaryk 758
Pro měsíc listopad 186
Protestantští Prušáci proti českým kněžím v Pruském Slezsku 1174
Půl století 483
Restauratér jako proslulý románopisec 1062
Rodný dům sv. Benedikta 1062
Rozmach církve v Severní Americe 869
Skvělý honorář 1061
Slováci z Poštorné u Břeclavy 89
Socialní biskup španělský 870
Spisovatel Richard Králík 376
Stoleté narozeniny Chopina 870
The Life and Times of Master John Hus 186
Tisk ve Francii 665
Úmrtí vynikajícího katol. učence 379
Velkolepé slavnosti Mariánské v Belgii (P. Sal. Roubíček) 1171
Vůně modernismu 1173
Výbor preludií atd. 89
Zač se prodávaly věci ze zrušených chrámů po roce 1784? 282
Zapomenutý kněz spisovatel Václ. Čeněk Bendl 1173

Zásluhy kněze o školství 870
Země básníků 1061
Zbytky nejstarší tištěné bible nalezeny 666
Z kláštera na hoře Athos 473
Z nejn. básnické činnosti Macharovy 1172
Zpívané litanie o sv. Josefu 90

Ch) Paběrky z novin a veřejného života.

Abbé Turmel se podrobil 970
Abrahamoviny J. Šprongla, c. k. prof. 876
Acta apostolicae sedis 571
Akademické exercie na Velehradě 1182
Andělé milosrdenství 572
Anglický soudce o sv. zpovědi 573
Arciděkan Jos. Gross biskupem 668
»Až na nejvyšší metu, bratří!« 384
Banka »Pryč od Říma« 479
Belgický katol. sjezd 93
Bezbožecký tisk ve Francii 880
Berlínská Germanie a družstvo Vlast 666
Biskup a tisk 475
Biblický ústav v Římě 570
Biskup Litoměřický Jos. Gross o družstvu Vlast 666
Biskup Litoměřický Jos. Gross 875
Biskup Turinaz a školské knihy 970
Blahopřání družstvu Vlast 967
Boj o katolické školy na Samoi 575
Bývalý realista o realistických předácích 972
Centrální vedení katolické akce v Italii 573
Centrum proti nemravnosti 479
Cestovatel dr. Musil 1067
Císařův dar arcibiskupu Stadlerovi 969
Císař Vilém o náboženství 969
Časová pastorální otázka 96
Čechové v Sarajevě 576
Červené království 192
Český kostel ve Vídni 765
Česká větev na Ratiborsku v Pruském Slezsku 766
Československá záložna v Praze 95, 287
Českým abiturientům katolickým (Provolání) 1072
Čeští katolíci vídenští 763
Čeští katolíci ve Spojených Státech 92
»Dan«, slovinský katol. spolek akademický v Praze 877
Dar císaře německého opatství beuronskému 875
Desátý český chrám v Chicagu 1072
Desetileté jubileum křesť.-social. týdeníku chorvatského »Glas Naroda« 287
Diecesní kongres pařížský 670
Dílo italského lidumila Don Bosca 763
Dohra ferrerismu 384
Dolnorakouský katol. spolek rolnický 1069
Domácí výchova v duchu křesťanském 1071
Druhá lidová pout z Moravy do sv. Země r. 1910 574
Družstvo katol. spisovatelů sv. Štěpána v Uhrách 975
Družstvo proti špatným učitelům v Paříži 1181
Družstvu Vlast pozdravy 1176
Dům milosrdenství ve Vídni 765
Dvacátý první eucharistický sjezd 288
Dva konvertité 970
Dva krásné projevy nových zakl. členů družstva Vlast 282
Ejhle, pruský šulmajstr 765
Františkánský řád 876
Františkáni v Oxfordu 284
Francouzští katoličtí právníci 285
Francouzští poutníci u sv. Otce 284
Gerarchia Catolica pro rok 1910. 474
Hasiči, pozor! 284
Hlasy z domoviny 573
Hrdinná řeholnice 572
Chorvaté o družstvu Vlast 1065
Installace 96
Irští missionáři 572
Italský kněz, poslanec Murri 1067
Italský plukovník řeholníkem 381
Jak se loučil »pokrokový« inspektor s učitelstvem 573
Jak se mají katolíci na Rusi 671
Jinak v Sasku, jinak u nás 976
Jinak v Čechách, jinak na Moravě 1071
Jindřich Opitz, katolický belletrista 475
Jubilea 91, 96
Jubileum far. Jos. Schnabla 1179
Kalendáře družstva Vlast 90, 187, 282, 379, 1175
Kanada 671
Kanovník koll. kapitoly vyšehradské Ed. Šittler 876
Kaplan Theisselmann v Hamborn 760
Kardinál Luçon odsouzen 572
Kard. Luçon o důležitosti katol. tisku 379
Kardinál Melcher a Tovar. Ježíšovo 1066
Kardinál Rampolla 572
Kardinál Samassa proti zednářům 475
Kardinál Satolli 474
Katechetský kongres 383
Katechetská vzájemnost 383
Katolický kněz profesorem na protestantské universitě v Amsterodamu 284
Katol. učit. ústav v Bubenči u Prahy 191
Katolický selský svaz 287
Katolický farář pro vystěhovalce 476
Katolický kostel P. Marie »Dormitio« 479
Katol. arcibiskup černohorský Milinovič 668
Katolický spolek mezi Maďary 765
Katol. německý Volks-Verein v Praze 765
Katolický baron Schorlemer 970
Katolická universita na Marille 765
Katolická universita v Solnohradě 1068
Katolické hnutí v Portugalsku 383
Katol. časopisy v zahraničních misiích 877
Katol. dívčí gymn. na Kr. Vinohradech 1182
Katolické školy v Anglii 288
Katolické zpátečnictví 572
Katolíci a protestanté 92
Katolíci ve Francii 192
Katolíci v Anglii 478

Katolíci po nových volbách v Anglii 573
Katoličtí poslanci v Holandsku 573
Katoličtí Indiáni 671
Katolicism a národnost 1071
Katolicismus na Rusi 383
Kdo stavěl university 95
Kdo zakládal první nemocnice 666
Klášterní knihovny v Rakousku 94
Kněz doktorem práv 381
Kněz Lorenzo Perosi 668
Kněžský spolek sv. Josefa v Gorici 93
Kniže Bülow o papeži Piu X. 762
Kníž. arcib. gymnasium v Kroměříži 876
Kodifikace kanonického práva 474
Kongres francouzských katolíků 575
Konference švýcarských biskupů 1179
Korunovace Čenstochovské Matky Boží 875
Koruny Matky Boží Jasnohorské 670
Koruny Čenstochovské 762
Korrupční hospodářství a italská socialní demokracie 480
Královský pohřeb řeholníka 970
Křesť odborové organisace v Rakousku 975
Křesť. něm. svaz mládeže pro Čechy 1182
Křesť.-socialní ruch v Hor. Rakousích 479
Kurs pro pěstění liturgického zpěvu 975
Liga kněží arcidiecese olomoucké 573
Liga kněžská pro časté sv. přijímání 91
Lourdes a horní Ammergava 576
Lužicko-srbský jazyk 480
Lužičtí Srbové na svoji obranu 1068
Maďarský pomník v later. kathedrále 670
Malíř Jan Bochenek 475
Manželství v Italii 94
Marianský kongres v Solnohradě 288
Metropolita katolický v Rusku 283
Milliardář Rockefeller o katolické církvi 91
Ministerstvo ruské proti nemr. tisku 1182
Ministr vyuč. o povinnostech učitelů 971
Misie na Korei 765
Mnoho-li minerálních vod v Čechách se prodá 288
Modlitbové tažení křížové za Afriku 575
Morava pro náš Socialní odbor 760
Mrtvá ruka 480
Mučedlníci 476
Mučedník Courardy 762
Musil Al. Dr. 1179
Náboženství v Unii 192
Náboženská cvičení školní mládeže ve Štýrsku 192
Nakladatelství Herderova konversačního slovníku 760
Na ochranu uměleckých historických památek 96
Napoleon a mše svatá 1178
Návrat z biskupské visitace v Sibiři 572
Nejbohatší země na světě 575
Nejstarší gymnasium 1068
Nešetrnost ministerského předsedy Khuen-Hedervaryho ke katol. církvi 475
Nový patriarcha katol. Arménů v Cařihradě 875
Nový leták Jednoty č. katol. učitelstva 478
Nový president brasilský a katolíci 970
Nová brožura 383
Nová vévodkyně 91
Nová organisace katol. hierarchie v Brasilii 1065
Nové hrdinství Murriho 969
Nové vyslanectví u Vatikánu 189
Noví polští biskupové v Rusku 668
Noviny Srbů lužických 976
Novinky z družstva Vlast 880
Obětavý šlechtic z jihu Čech 1066
Obsazení biskupství v Chorvatsku 668
Odpověď sv. Otce hospodářsko-socialnímu svazu v Italii 571
Odhalení pomníku † probošta Štulce 974
Odhalení pomníku Václ. Kosmáka 1178
O katolickém tisku na Moravě 94
Opět jednoho biskupa odsoudili 875
O protestantisaci Čechů 384
Oprava zákona o závětech 96
Organisace jihosl. katol. studentstva 1182
Organisace katol. v Italii 571
Oslava 60. narozenin J. M. ndp. velmistra křižovníků P. F. Marata 190
Oslava 70. naroz. Msgre K. M. Kmocha 189
Oslava našeho I. místopřed. K. Ulricha 1175
Osmý všeobecný sjezd rak. katolíků 478
Osobní 1067
Osvědčení bisk. terstského Dr. Nagla proti bezuzdnému tisku 283
O štědrém večeru 480
Padesáté narozeniny kanovn. Msgr. Fr. Vaněčka 283
Padesáté narozeniny faráře L. Kolíska 283
Padesátileté jubileum »Osservatore Romano« 1064
Papež a kometa 874
Papežská stolice v Kalabrii a Sicilii 570
Papežský list proti Sillonu 1178
Pařižský arcibiskup a katol. dělnictvo 970
Pašiové hry v horní Ammergavě 976
Pátý Marianský světový kongres 876
Paulisti 476
Pocta 668
Pokračování koncilu Vatikánského 1064
Pokroková učitelé pálí knihy 384
Polský hospic kněžský v Římě 189
Poměry v Pozňansku 672
Porážka anglické socialní demokracie 288
Posvátná jeskyně Lourdská 576
Poškozený památný obraz 670
Potešitelný zjev 1065
Pout do Sv. Země 479
Pozemkový majetek císařského rodu 1179
Pražské slavnosti 1181
President Taft v koleji Jesuitů 189, — president Taft — Briandovi 762
Profesor Drtina a ministr hr. Stürgkh 92
Profesor Dr. Al Musil 475, 762
Profesor mnichem 876
Profesor Perosi 763
Projev proti vyloučení náboženství ze škol a proti »Volné škole« 767

Projevy dvou nových zakládajících členů družstva Vlast 380
Projevy pro družstvo Vlast 759, 871
Pro kněze rádce Jednot katol. tovaryšů 476
Prosba ke stoupencům Vlasti 759
Protestantský profesor a katolicismus 381
Proti nestoudnému tisku 192
Proti rudému terroru 1071
Proti spalování mrtvol v Rusku 1182
Pro sv. Otce Pia X. 570
Provincial Milosrdných bratří 189
Provolání spolku na zakládání katolických knihoven k duchovenstvu 672
První sjezd angl. katolíků 1067, 1181
První slet katol. Sokolstva v merice 191
První všeobecný sněm katol. církve v Kanadě 190
První katol. biskupství v Omsku 762
První mezinárodní kong es křesť. organ. textilních 766
První všeobecný sjezd katol. italských 975
Pryč od Říma 576
Přestoupení polního maršálka ke katol. církvi 876
Raiffeisenky v Německu proti parcelářům 479
Ráznost saské vlády vůči socialním demokratům 976
Redakce »Pečírkova Nár. kalendáře« 768
Redaktor biskupem 1067
Redemptoristé v Sibiři 763
Reforma Minoritů 190
Requiem za Sv. Otce Lva XIII. 1065
Rektor university salamancské ve Španělsku 476
Rok 1910 památným pro Moravu 480
Rouha: 381
Rozdělení rakouské provincie Jesuitů 91
Rozhodnutí zemské školní rady 96
Rozmach »Orla« na Moravě 191
Rozšíření autonomie diecesí 474
Rozvoj katolického tisku 383
Ruville, Dr. prof. 1179
Rumunský kulturní fond 879
Ruští diplomaté přestoupili ke katolické církvi 381
Ruští Poláci proti svým radikálům 383
Řím a Berlín 90
Římské družstvo studentské 571
Římské zprávy 474, 1062 1176
Sedmdesátipětileté narozeniny Sv. Otce Pia X. 875
Senzační vynález katol. duchovního 671
Sjezd australských katolíků 93
Sjezd italských katolíků 1181
Sjezd katolických Indiánů 1181
Sjezd starokatolíků ve Vídni 93
Sjezd organisace katol. mládeže italské v Římě 287
Sjezd katol. žen německých v Rakousku 478
Sjezd 57. všeobecný, německých katolíků v Augsburku 1067
Slasti redaktorské 381
Slavnosti Grunwaldské 972
Slavnostní schůze »Slov. Ligy katol. akademiků« v Krakově 1067
Slovinské katol. učitelstvo 1181
Slovinský »Orel« 671
Smetanova »Prodaná nevěsta« 1069
Socialní kurs pro německé kněžstvo v Čechách 975
Socialní týden v Neapoli 766
Soc., řečnický a účetnický kurs v Hradci Králové 879
Socialní demokraté a náboženství 92
Soudnictví ve Francii a katolíci 767
Spalování mrtvol v Praze nedovoleno 384
Spalování mrtvol v Mnichově a v Norimberce 1182
Spolek kněží klanících se Nejsv. Svátosti Oltářní 91
Spolek pražských kostelníků 974
Stanovy Akademie Velehradské 480
Sté výročí úmrtí Frant. Faustina Procházky 283
Stodesáté výročí nar. Jos. Krasoslava Chmelenského 1179
Stoletá památka narozenin Lva XIII 474
Stařičký novosvěcenec 876
Sv. Otec Pius X. 90, 188, 379, 570, 667, 761, 873, 967
Sv. Vojtěch v Trnavě 93
Svaz školdozorců kněží v Bavorsku 572
Svobodné zednářství ve Španělsku 976
Školská otázka v Belgii 575
Šlechtické rody a družstvo Vlast 760, 872
Španělští katolíci v práci 381
»Šťastná Domácnost« r. 1910 383
Tmáři staví university 381
Třetí česká pout do Lúrd 670
Ubohý nakladatel 1067
Úmrtí:
† provinciála Dr. Ludvíka Škrdy 91
† biskupa litom. Dr. Em. Schoebla 282
† Vojtěcha svobod. pána Derczényia 380
† Jana hraběte Harracha 380
† P. Markolína M. Kubíčka 380
† faráře Aloise Foreta 380
† P. Maurusa Aloise Plattnera O.S.B. 576
† A. Svobodové, dobroditelky chudých 668
† Vl. Šťastného 1178
† kanovníka Wernera, lužicko-srbského vlastence 762
† generála Salesiánů 762
† Dr. Al. Frýdka 1065
Úpadek liberalismu v Badensku 288
Upozornění 759
Úspěch katol. kolleje v Americe 975
Úspěch katol. škol anglických 575
Útulek sv. Josefa pro opuštěné dítky 574
Valná hromada »Görresovy« společn. 93
Valná hromada zemského katol. svazu Reiffeisenek 670
Valná hromada katechet. spolku v Olomouci 1069
Valná hromada spolku katol. učitelstva na Moravě 1069
Vánoční nadílka Katol. Besedy pražské 382

Vážný hlas rolnického syna pro družstvo Vlast 380
Velehradská Akademie 1068
Velkolepý dar 763
Vídeňští Čechové u nového arcibiskupa 670
V katolickém Rakousku a protestantském Německu 480
»Volná myšlenka« nepochodila 1072
»Volná škola« 766
Vorlický knížecí Schwarzenbergský rod a družstvo Vlast 666
V řádu Františkánském biskupové 1068
Všeob. VII. sjezd katol. Rakouských 975
Všeobecný sjezd slovanských katolíků z Rakouska 93
Výbor Katolicko-politické jednoty pro král. České 877
Vyloučení atheist. listů z poštovní dopravy v Bavorsku 288
Vynikající Angličané ke katolické víře 284
Výroční zpráva Jednoty sv. Methoděje 669
Vysoké církevní vyznamenání 667
Vysvědčení katol. Milosrd. sestrám 1068
Vyznamenaní kněží při 80tých nar. Jeho Veličenstva 1179
Vzácný projev pro družstvo Vlast 967
Vzácný literární objev 1069
Vzácná návštěva 571, 760
Vzácné dary 475
Vzpomínka na kard. Schwarzenberga 1179
Vzpoura protest. stavů a Bílá Hora 880
Vzrůst katolíků v Bosně 94
Založení »Chorvatské katolické Unie«, v Bosně 479
Založení Klubu českých katol. akademiků ve Vídni 878
Zasvěcení chorvatské mládeže Srdci Ježíšovu 671
Za větší podporu misií 479
Zdarma 759
Zdařilá výstava katech. v Č. Budějov. 1181
Z dob našeho probuzení 667
Zemský svaz katolických Reiffeisenek 383
Z Jednoty sv. Janské v Praze 974
Ze Spolku sv. Rafaela na ochranu vystěhovalců 1069
Z katolického světa 192, 288, 383, 671, 877, 1071
Zkušenosti se světsk. ošetřovatelkami 671
Z misijního domu v Mödlingu 284
Známý nakladatel B. Kočí 92
Z nového Yorku 476
Zpovědní tajemství, pamflet od J. Kirchsteigera 1182
Ze Španělska 766
Z tiskové činnosti »Volné Myšlenky« 384
Z Piova spolku 877
Z rudé domácnosti 96
Z »Růže Sušilovy« 974
Z Vatikánu 1064
Zvýšení cen v tiskárnách 379
Žák bez vyznání nemůže se podrobiti maturitě 671

J) Spolkové zprávy.

a) Družstvo Vlast a jeho odbory.

Jubilejní fond pro zřízence družstva Vlast, 94, 190, 285, 382, 478, 574, 669, 763, 879, 973, 1070, 1180
Literární sekce 90, 461
Přednáška P. K. Tomana: Dojmy z letošního sjezdu ve Vratislavi 261
Sedmý literárně socialní sjezd družstva Vlast v Písku 768, 836
Slavn. večer Jana Vránka-Pohořského 178
Slavnostní večer Ludmily Grossmannové-Brodské 180, 258
Socialní odbor Vlasti 90, 271, 655, 1157
Širší sbor Soc. odboru 555, 658, 764, 878, 972, 1070, 1180
Valná hromada družstva Vlast 901
Výbor družstva Vlast 181, 367, 368, 655, 748, 855, 1046
Zimní večery Soc. odboru 265

b) Historický kroužek.

Přednášky Histor. kroužku 364, 366, 463
Výbor Historického kroužku 270, 751

c) Spolek na zakládání katolických knihoven.

Valná hromada 442
Výbor 477
Ze spolku na zakládání katol. knihoven 94, 191, 286, 382, 477, 574, 669, 763, 878, 974, 1070, 1180

d) Jednota českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy.

Příspěvky 94
Valná hromada 477
Výbor Jednoty českého katolického učitelstva 286, 476, 669

e) Tisková liga.

Valná hromada Tiskové ligy 648
Výbor Tiskové ligy 285, 478, 574, 1047
Z Tiskové ligy 93, 191, 286, 382, 478, 574, 669, 763, 879, 984, 1069, 1180

f) Paedagogický svaz.

Valná hromada 460
Výbor Paedagogického svazu 190, 668, 973

g) Paedagogium katolické.

Příspěvky na katolický učitelský ústav v Bubenči 286
Prohlášení ústavu ku vzdělání katolických učitelů 879
Valná hromada 382

h) Spolek pro podporu českého dívčího gymnasia na Král. Vinohradech.

Ze spolku pro podporu českého dívčího gymnasia na Král. Vinohradech 286, 670